תנ״ך · דרשות ודרושים · ליקוטי חבר בן חיים

ליקוטי חבר בן חיים ה

רבי חזקי' פייבל פלויט

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ליקוטי חבר בן חיים ה

רבי חזקי' פייבל פלויט

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ליקוטי-חבר-בן-חיים-ה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 7
משה בן מיימון הספרדי 30
הסכמת הגאון מהור"ר נפתלי הכהן מהודענא 52
כללי ש"ס 52
דרשות 62
הוי מתפלל בשלומה של מלכות: 62
בעה"י ליקוטי מגלת איכה 66
בעזה"י ליקוטי פ' ואתחנן 76
בע"ה ליקוטי פ' עקב 83
ליקוטי פ' ראה 91
בעה"י ליקוטי פ' כי תצא 100
בעה"י דרוש לפ' כי תצא בשנת תרל"ג . 103
דרוש לפ' כי תבא תר"ם. 105
ליקוטי פ' כי תבא 106
בעה"י ליקוטי פ' נצבים 108
דרוש לפ' נצבים 109
בע"ה ליל ר"ה תרמ"א 111
בע"ה לפני תקיעת שופר ר"ה תרמ"א . . 112
בע"ה דרוש לשבת שובה פ' וילך תרמ"א פה ק"ק שוואן יע"א 114
ליקוטי פ' וילך 120
ליקוטי פ' האזינו 121
בעה"י דרוש לפ' האזינו 123
בעה"י ליקוטי פ' זאת הברכה 128
צוואה של אדמו"ר הגאון אמיתי רבץ של כל בני הגולה נשיא אלקים מהרמ"ס זצוק"ל 140
בע"ה ליקוטי ספר קהלת 152
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' בראשית . 166
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' נח 173
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' לך לך 175
ליקוטי בתר ליקוטי פ' וירא 177
ליקוטי בתר ליקוטי פ' חיי שרה 181
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' תולדות . . 184
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' וישלח . . . 187
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' וישב 189
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' מקץ 191
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' ויגש 192
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' ויחי 194
בע"ה ליקוטי ס' אלי' רבא 196
ליקוטי משניות סדר טהרות: 197
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי מס' נדה. 199
בע"ה ליקוטי תלמוד בבלי מס' זבחים . 199
בע"ה ליקוטי ס' צאן קדשים מס' זבחים 200
בעה"י ליקוטי מס' מנחות. 200
בע"ה ליקוטי מ' בכורות. 201
ה' בכורות להרמב"ן עם הרי"ט אלגאזי . 202
ליקוטי רש"א מס' בכורות: 202
ליקוטי מ' חולין. 202
שבת ס"ב ע"א וצ"ע 203
ליקוטי רא"ש מס' חולין. 204
תושלב"ע: 255
בע"ה ליקוטי נוב"י מה"ק חלק ח"מ 301
בע"ה בענין תחומין למעלה מי' עירובין פ"ד לשבועות תר"ם ולסיומא דמס' עירובין .306
בע"ה ליקוטי שו"ת הריב"ש 317
בע"ה ליקוטי שו"ת הרא"ש 318
בע"ה ליקוטי שו"ת מהרי"ק. 319
בע"ה ליקוטי שו"ת צמח צדק. 319
בע"ה ליקוטי ס' חות יאיר: 320

בע"ה מהדורא בתרא 341
בע"ה מהדורא בתרא תר"ם 363
בע"ה בסוגי' דחדש קידושין ס"פ קמא ומנחות פ' ר' ישמעאל: 376
בע"ה בענין מעלין בקדש מנחות 404
בע"ה ח"א לברית מילה: 467
מילי דהספידא 494
מילי דהספידא 495
להקמת מצבתו יום א' דסליחות תרמ"א 496
קיצור 509
תוכן ענינו 509
תוכן ענין ח"ש 518
חלק שני 518
בע"ה בענין תלתא סכיני פ"ק דחולין .. 523
בע"ה בדיני הגרמה פ"ק דחולין 539
בע"ה בענין שוחטין מן הצדדין חולין פ"ק 540
בע"ה בענין עיקור סימנין חולין פ"ק ... 541
בע"ה בענין פלגם חולין פ"ק 544
בע"ה בענין פרה ועגלה 544
בע"ה בענין כשר בכהני' חולין פ"ק. 545
בע"ה בענין תמד חולין פ"ק 546
בע"ה בסוגי' דהשוחט בשבת 546
בע"ה בענין שחיטת נכרי חולין י"ג ע"א .558
בע"ה בענין שחיטה בתלוש 562
בע"ה ריש מס' חולין 562
בע"ה בענין שחיטת כותי רפ"ק דחולין . 566
בע"ה בענין שחיטת מומר ריש חולין .. 570
בע"ה בענין חליפי אי"ה ריש חולין 573
בע"ה בענין שחיטת מומר לע"א ריש חולין 575
בענין כותיי' רפ"א דחולין 579
בענין חשוד ואחלופי רפ"ק דחולין 580
בע"ה בענין סמוך מיעוטא לחזקה 604
בע"ה בענין בדיקת סימנין חולין פ"ק .. 607
בע"ה בענין רוב מצויין 612
בע"ה כוף הכל שוחטין תקיעה והבדלה 616
הדרן עלך הכל שוחטין ושחיטתן כשרה: ונתחיל לבאר פרק השוחט אחד בעזר צורי וגואלי עוטה כשלמה אורה: בעזרת חונן דעת יחיד ומיוחד: 617
בע"ה בענין שחיטה לעוף מה"ת 618
בע"ה בענין ווריד‌ין חולין פ"ב 620
עירובין ט"ו ע"ב: 627
בכורות י"ז ע"א 630
בע"ה בענין ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף פ' השוחט 633
בע"ה בענין שחיטה מפורעת ס' השוחט 635
בע"ה בענין דרסה פ' השוחט 637
בע"ה בענין כוונה חולין פ' השוחט 637
בע"ה בענין שהיי' בשחיטה פ' השוחט . 640
בע"ה בענין פסוקת הגרגרת פ' השוחט .642
בע"ה בענין שוחט ולא יצא דם פ' השוחט 648
בע"ה בענין השוחט מסוכנת פ' השוחט 651
בע"ה בענין זה מחשב וזה עובד פ' השוחט 653
דף נז ע"ב 691
בע"ה בענין וושט ר"פ א"ט 699
בע"ה בענין תורבץ הוושט פ' א"ט 707
בע"ה בענין שיעור שחיטה בקנה: 708
בע"ה בענין נדלדלו הסי' פ' א"ט. 708

בע"ה בענין פסוקת הגרגרת פ' א"ט 710
בע"ה בענין חוט השדרה פ' א"ט: 711
בע"ה בענין לב פ' א"ט. 712
בע"ה בענין כבד פ' א"ט 713
בע"ה בענין ריאה פ' א"ט 713
בענין מחט בריאה סימן לו 719
בענין חליף וכו' סימן לה 720
בענין בועה סימן לו 722
בענין סירכה סימן לט 723
בענין תרתי לריעותא סימן לז 723
בענין ריאה הסמוכה לדופן סימן לט . . 724
בענין נאבד הריאה סימן לט 724
בע"ה בענין חלב הקיבה פא"ט 725
בע"ה בענין כרס שניקב ונקרע פא"ט . . 726
בע"ה בענין המסס וביה"כ פא"ט 727
בע"ה בענין נפולה פא"ט 727
בע"ה בענין נשתברו רוב צלעותי'
פא"ט 729
בע"ה בענין דרוסה פא"ט 730
בע"ה בענין שמוטה ושחיטה פא"ט 735
בע"ה בענין אלו כשירות פא"ט .ע' 735
בע"ה בענין טחול פא"ט 736
בע"ה בענין כליות פא"ט 737
בע"ה בענין ניטלה האם פא"ט 738
בע"ה בענין גלודה פא"ט 739
בעה"י בענין הכתה חולדה פא"ט 741
בע"ה בענין נחמרו בני מעי' פא"ט 742
בע"ה בענין אלו כשירות בעוף פא"ט . . 744
בע"ה שאר ענייני פא"ט 745
בע"ה בענין וושט (מהדורא בתרא) 746
בע"ה בענין שאר דיני וושט פא"ט 750
בע"ה בעניני קנה פא"ט 751
בע"ה בענין גלגולת ומוח פא"ט 751
בע"ה בענין שדרה פא"ט: 752
בע"ה בענין כבד פא"ט: 752
בע"ה בענין תמרי דכדא פא"ט 752
בע"ה סימני בהמה וחי' פא"ט 753
בע"ה בענין ביצים פא"ט 755
בע"ה בענין ביצת השרץ ועוף טמא
פא"ט 756
בע"ה בענין חגבי' פא"ט 758
בע"ה בענין דגים פא"ט 758
בע"ה בענין שרצי' ותולעי' פא"ט 759
בע"ה סוגי' דנשר פ' אלו טריפות תחלת
ימות החורף ברגז רחום ת"ז"כ"ר. 761
בע"ה בענין המפלת שליא פ' בהמה
המק' 791
בע"ה בענין נשבר העצם פ' בהמה
המק': 791
בע"ה בענין חוששין לזרע האב פ'
או"ב 793
בע"ה בענין שה ואפי' מקצת שה פ'
או"ב: 795
בע"ה בענין או"ב במוקדשין פ' או"ב . . . 797
בע"ה בענין שחיטה שאינה ראוי' פ'
או"ב 798
בע"ה בענין שאר דיני או"ב. 799
בע"ה בענין שחיטת חש"ו פ' כסוי
הדם: 804
בע"ה פי כסוי הדם 812
בע"ה בענין שאר דיני כסוי הדם 814
בע"ה בענין גיד במוקדשין 819
בע"ה בענין ירך ימין ר"פ גי"ה 821
בע"ה ר"פ גי"ה 824
בע"ה ר"ם גי"ה ע"ג ע"ב 826

בע"ה בענין גניבת דעת פ' גי"ה 827
בע"ה סוגי' דקבוע פ' גי"ה 842
בע"ה בענין בשר שנתעלם פ' גי"ה 843
בע"ה טביעות עינא פגי"ה 845
בע"ה בענין מליח כרותח 848
בע"ה שיעורי ששים פ' גי"ה 851
בע"ה בענין ביצה בס' סגי"ה 853
בע"ה בענין ברי' פ' גי"ה 854
בע"ה בענין דבר שבמנין ביצה ג' 856
בע"ה סוגי' דחענ"נ פ' גי"ה 859
בע"ה בענין גי"ה אינו נוהג בטמאה פנייה 863
בע"ה בענין אבר מה"ח פ' גי"ה 866
בע"ה בענין הנאת גרונו ומעיו פ' גי"ה .. 870
בע"ה בשאר עניני נט"י פכ"ה 899
בע"ה בענין כחל פ' כ"ה 933
בע"ה סוגי' דכבדא פ' כ"ה 936
בע"ה בענין סכין וקערה פ' כ"ה 937
בע"ה בענין כדא דכמכא פ' כ"ה 939
בע"ה בענין ככר שחתך עלי' פ' כ"ה 940
בע"ה בענין עילאה גבר פ' כ"צ 942
בע"ה בענין דגי' ועופות שמלחן זע"ז פכ"ה 943
בע"ה בשאר עניני מליחה פכ"ה 944
בע"ה בענין שובר מפרקת בהמה פכ"ה .945
בע"ה בענין מולייתא פ' כ"צ 946
בע"ה בענין פרה ורחל פ' כ"ה 946
בעה"י בענין אי' חל על אי' פ' כ"ה 948
בע"ה בענין כל שתעבתי פ' כ"ה 950
בע"ה בסוגי' דקיבה פכ"ה לשבועות תר"ל 953
בע"ה בענין מי חלב פכ"ה 958
בע"ה בענין חומר בחלב פ' כ"ה 960
בע"ה בענין נפש פ' הנ"ל 965
בע"ה שאר עניני' בעור ורוטב 966
שאלות ותשובות 994
ליקוטים מס' חסידים 1079
ליקוטים 1081
וזהו הפסק ב"ד מפ"ב. 1085

הקדמה

ה' יגמור בעדי ה' חסדך לעולם מעשי ידיך אל תרף. אודך כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני.

גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו.

אהובי תלמידיי ה' עליכם שלו הייתי בבית ה' וערנן בהיכלי אבל ביתי לא היה בנוי כמ' רש"י פ' לך לך על פסוק ואבנה גם אנכי ולא היה מקום אתי לקרא שם אבותי ע"ה ושם מורי הקדוש הגאון חתם סופר על נחלתי ושנסתי מתני בשנת תרל"ח ללקט תנובות שדה תוה"ק ולאסוף סנסנים ולחבר האהל להיות אחד מתוה"ק שניתנה לנו בסיני למשנה וממשנה לגמרא ומגמ' למיישרי ארחותנו ה"ה הרי"ף עם נו"כ והרא"ש ומהם לראש גולת אריאל הרמב"ם ומאחריו לעטרת בני אשכנז ס' הטור ומאחריו לשו"ע ונו"כ ומאחריו לעמודי ההוראה האחרונים הגאון נוב"י ומורי הקדוש הגאון חתם סופר וה' היה בעזרי להוציא לאור ארבעה חלקים משנת תרל"ח עד השנה המרה עלי אמר"ת אמרת ה' צרפה אותי בו נלקחה מעל צווארי עטרת ראשי אשת נעורי הצדקת מלכה בת פראדל נב"ת וה' הטוב אשר בשמאלו הכני בימינו אחז לרפא את שברי ונתן בלב אחי הצדיק הרבני מו"ה שמואל זיידל נ"י ובלב אשתו מ' לאנא תי' ונתנו לי לעזר בתם המהוללה הצדקת מ' צביה תי' וביום כ"ה לחדש אדר ראשון העבר הביאותיה אל ביתי להנחם אחרי כלי חמדתי אשר נצלתי והפועל ישועות גדול הנפלאות עשה עמי לפנים משורת הדין והיא בתוך אהלי הן ביראת ה' הן בחסד וצדקה בצלם דמות דודתה בג"ע.

אבל בערב שבת הגדול העבר נגעה בי יד ה' באו עלי יסורין שונים ל"ע עד סמוך לחג השבועות אשר על זאת באתי הנה למרחץ פישטיאן להברות גופי הנדכה ויה"ר שיתקיים בי החלום שחלמו הרבה נשים בעירי בליל פטירת הצדקת כי ראו אותה חובקת בן:

והנה מרוב ההוצאות שעלו על הארבעה חלקים ואפי' בחלק א' מהם לא בא לידי דמי הנייר כ"ש מעות הדפוס לא היה לאל ידי להדפיס משלי החלק החמישי הכולל שני חלקי' חלק ראשון ליקוטים וחלק שני ביאור על כל מס' חולין ואיזו שו"ת אך מה' היה להדפיס גם חלק חמישי הזה והקים ה' בעזרי אנשי חמד אשר הלווני יותר מארבע מאות זהו' ע"וו ע"מ שלא תשמט שביעית בשנת תרמ"ב ולפרוע על יד על יד ובה' מבטחי שאזכה לשלם לכל א' מנושי עד פרוטה אחרונה את אשר הלווני ואקוה להזכיר את שמם לטובה בפתח שער הספר אי"ה והנה הצנתי בראש הס' אגרת מהרמב"ם אשר כ' להסולטאן שהיה רופא בביתו העתקתי' בימי בחרותי מעלה כרם חמד ולמען ברר כי

האגרת מד' הרמב"ם העתקתי בצדו פרק א' מה' דעות המדבר בעניין בריאות הגוף וכמעט הפרק הזה כולל תוכן האגרת הזאת אחריו העתקתי סגולות ורפואות מס' אמתחת בנימין אשר השאיר אחריו ברכה עמיתי הרב המופלג הצדיק מו"ה איצק הרש קוטעצקי ע"ה בעיר יאהנא וזכה בו גיסו הרבני מו"ה אברהם ישעי' כ"צ ה' ירפאהו רפואה שלימה ולמען דעת כי ראוי המחבר לסמוך עליו העתקתי כמו כן ההסכמות על הס' מהגאון פנים מאירות ומהגאון מו"ה נפתלי כ"צ גם העתקתי מכ"י מרן הגאון ח"ס הגהותיו על שו"ע חשן משפט וההגהות על שו"ע אורח חיים ביקש ממני הגאון המפורסם מו"ה שמואל עהרנפעלד נ"י אב"ד ור"מ בקהל מט"ד והוא ידפיסם אבל לדאבון נפשי עשה אותו קרעים ולא הדפיס ע"ע כ"א חלק קטן מהם:

וה'. אנה לידי ספרי חשן משפט מהגאון בעל כרם שלמה ובשולי השו"ע כ' כל הגהותיו אשר היה בדעתו לנטוע מהם כרם שלמה על ח"מ ולא זכה בעו"ה לזה ואני יגעתי והעתקתים פה לזכות נשמת המחבר וקראתיו בשם כרם שלמה ויה"ר שיעמוד לי זכותו שאזכה עוד לבנין ביתי ובזה אפיל תחנתי לפני מי שאמר וחנותי את אשר אחון אעפ"י שאינו הגון לחנני חנם ולתמכני לגמור בכי טוב החלק החמישי הזה ולהוציאו לאור לכבוד שמו הגדול ולכבוד מורי הקדוש ולכבוד אבותי ע"ה ותלמידיי יצ"ו יבררו להם הסלת מן הקמח ויה"ר שיבנה בית מקדשנו בב"א:

פה פישטיאן יום ב' לסדר צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ שנת אמת וצדק לפ"ק:

מכתב הרב רבינו משה בר מיימון בעד הסולטאן

הגיע אל העבד הקטן משה בן עבד אלקים הישראלי הקרטבי מצות השר הנכבד וגדול השם מעלתו ושלחה על יד שליח צוהו בזכרון ההנהגה וסמך עליה ברפואות חליים נתחדשו באדוני (ישים השם התחלואים רחוקים ממנו והבריאות דבקה בו תמיד) וזכר השליח מביא מצות השר כי אדוני מתרעם מקושי הטבע ויבשותו בריב הזמנים עד שהוא לא יוכל לצאת כי אם בקושי ובשקידה רבה וכן זכר כי כבר נתחדשו לו בקצת הזמנים שממון ומחשבה רעה ופחד ממות וכן הוא יפסיד מאכלו הרבה פעמים וימצא בבישולו חולשות ברוב הזמנים זה הוא מה שזכר ודעתי שאשים בזאת המזכרת שערים ארבעה.

השער הראשון בהנהגות הבריאות בכלל בחוק האנשים כולם בלשון קצר.

השער השני בהנהגת החולים בכלל באשר לא ימצא רופא או כאשר ימצא בלתי שלם ומובהק בחכמה.

השער השלישי בהנהגת אדוני בפרט לפי המקרים אשר יתרעם מהם.

השער הרביעי יכלול שערים דרך ציונים מועילים בכלל ובפרט לבריאים ולחולים בכל מקום ובכל זמן ולא יגנה מי שיראה בזה המאמר ובכל מה שחברנו היות קצת שערי המאמר הזה כבר קדם לנו זכרונם במאמרים אחרים חברנום קודם כי כל מאמר חובר כפי הבקשה המיוחדת לא לפי חיבור יכוין בו לימוד מלאכת הרפואות לאנשים ומהשם אשאל העזרה והיושר.

השער הראשון בהנהגת הבריאות בכלל בחוק האנשים כולם בלשון חצר וכוונתינו בזה השער לספר דרכים יקל זכירתו והעשיי' בהם רב התועלת שהנהגת הבריאות והם מאמרים כוללים לגדולי הרופאים מהם מאמר אפוקרט התמדת הבריאות בהשמר מן הטבע והניח השברון מן היגיעה התבונן איך חבר אפוקרט הנהגת הבריאות בשני דרכים. והם שלא ישבע האדם ושלא יטרח עד שלא יפסד תועלת ההתנועעות להתעמלות. וזה כי השבע והיא האכילה עד שתסיר תאות המאכל יחייב מילוח האצטומכא ומשיכתה. וכל אבר יהיה נמשך יתפרקו חבוריו ויחלשו כחותיו בהכרח ולא יעכל האסטומכא המאכל ההוא בישול טוב בשום פנים. ויחדש השברון וחולשת התנועה וכובד המאכל. וכ"ש כאשר ירבה לשתות מים אחר המאכל המשביע אשר מחוייב לשבע בהכרח. כי הטבע יבקש המים להחזיק המאכל כדי שיקל להאסטומכא ואי אפשר בהכרח מבלתי התחדש אחד מב' דברים אם שיתחדש הפסד מאכל גדול ממית. או הפסד מאכל קטן יחליאהו או יתחדש בישול רע ומיני הרוע ישתנה הרבה מאוד לפי השתנות מיני המאכל ולפי השתנות המזגים. ולפי השתנות הכנות האברים לקבל החליים. וכאשר יתבשל המאכל באסטומכא בישול רע יתחייב שיהי' בישולו השני בכבד ג"כ רע. וכן בישולו השלישי באברים כולם יהיו רע. ויהי' זה סיבה לכל מיני התחלוחי' על הרוב וכן יאמר גאלינוס בזה"ל "מי שירצה שלא יחלה כלל ישים כוונתו שלא יתחדש לו הפסד בישול. ולא יתנועע אחר המאכל, ובעבור זה הצורך הגדול הזהירו כל הרופאים מן השבע וצוו שימשוך ידו מן האכילה בעוד התאוה דבוקה בו קודם שתסור וישמור ממשיכת האסטומכא ומלוחה והרופאים כלם מסכימים כי אכילת המעט מן המאכלים הרעים יותר מעט נזקו מאכיל' הרב מן המאכלים הטובים והבריאים. כי האדם כאשר יאכל המאכלים הרעים ולא ישבע מהם. הנה יתבשלו בישול טוב ויזונו האברים מהם בכל מה שיועיל ויתחזק הכח הדוחה וידחה מותריהם הרעים ולא יתחדש מזה נזק כלל או יחדש מה שלא יהי' ניכר ואולם השבע ואפילו יהי' מן הלחם מתוקן המלאכה והבשר הטוב לח יתבשל בישול טוב בשום פנים. וכבר זכרנו סבת זה ולהשמר מן השבע הזהירו הרופאים מאכול תבשילים שונים. ושיספיק בכל אכילה

בתבשיל אחד כדי שלא ירבה מאכלו ותפסק התאוה קודם השובע וידע ג"כ משינוי הבישולים כי התבשילים השונים **יתבשלו** בישולים שונים כל תבשיל לפי טבעו.
ואולם עצת העבד בשיעור כמות המאכל למי שירצה התנהגות בריאותו הוא לאכול בשעת שיווי האויר שיעור שלא תמשיך אסטומכתו ולא יכבד עליה ושתוכל לבשלו. וכאשר יתבאר אליו כי זה השיעור הטוב. יבחר מאכל טוב לטבעו והוא יעטש עיטוש נפסד ולא יצמא וימצא בו עונג וקלות. וימצא הטבע ממוצע נוטה אל הרקות מעט זה מאכל טוב יתמיד לקיחתו. וכל מה שיתחמם האויר ימעט מן השיעור. כי הבישולים בקיץ חלושים להתפזר החום הטבעי וכל מה שיתקרר החויר יוסיף השיעור כי הבישולים בחורף חזקים להתקבץ ולהחזיק החום הטבעי. וכל מה שיקרר וסתם נקבי הבשר לא ימעט השבע.
אמר העבד לו הנהיג האדם עצמו כמו שינהיג בהמתו אשר ירכב עליה יהיה ניצול מחלאים רעים וזה כי אתה לא תמצא אחד מבני אדם יתן מספוא לבהמתו יותר מדאי אלא ישערהו עליה לפי מה שתוכל לסבול והוא יאכל יותר מדאי מבלי שיעור ומחשבה ויחשב עניני תנועות בהמתו ויניעה כדי שלא תעמוד ותחלה ולא יעשה זה בגופו ולא ישים מחשבה בהתעמלות אשר הוא העיקר הגדול בהתמדת הבריאות ובדחות רוב החלאים וכבר קדם לנו מאמר אפוקרט כי התמדת הבריאות בהניח השברון מן היגיעה ולא ימצא דבר יהי' תמורת ההתנועעות וההתעמלות בשום פנים כי ההתנועעות וההתעמלות תבעיר החום הטבעי והנה יתילדו מותרות בגוף ואפילו יהי' המאכל בתכלית טוב האיכות ושיווי הכמות. וההתנועעות וההתעמלות תכלה אותם ובהתעמלות זה ידחה נזק רוב הנהגות הרעות אשר יתנהגו בהם רוב אנשים. ואין כל תנועה התנועעות והתעמלות ואולם תקרא התעמלות התנועה החזקה או החלשה או הכוללות לשניהם והוא התנועה הכבודה אשר ישתנה ממנה הנשימה ויתחיל האדם להרבות נשימתו ומה שיוסף על זה הוא יגיעה ר"ל התעמלות החזקה מאד תקרא יגיעה ולא כל אחד יסבול היגיעה ולא יצטרך אליה כמו כן אבל הטוב בשמירת הבריאות לקצר ההתעמלות ואין ראוי' שתהי' ההתעמלות כי אם על רקות האסטומכא הנקי' מן המותרות ר"ל השתן והיציאה ולא יעשה ההתעמלות בחום החזק והטוב שבעתים להתעמלות תחלת היום אחר אשר יעור משנתו אחר הנקי' מן המותרות כמו שזכרנו וממאמר גאלינוס הכוללים בהנהגות הבריאות אמרו כמו שהתנועה לפני המאכל כולה טוב כן התנועה אחר המאכל כולה רע ודע כי התנועה אחר המאכל מזקת מאוד ר"ל לא

תנועה מקומית ולא משגל ולא מרחץ בעבור כי הזיקם רב וכ"ש למי שגידיו צרות ודקות בטבע כי נזק זה גדול:

ואולם ראוי אחר המאכל שיתעמל מעט באורח ביתו. שיעור מה שיפול מאכלו בתחתית האסטומכא. ותחמם עד שיתבשל והשינה יעזור על הבישול. וכ"ש למי שהרגיל השינה ומדרכי התנהגות הבריאות שלא יכנס מאכל על המאכל ולא יאכל אלא את הרעב הצודק ותהיה האסטומכא נקייה ויוכל רוקו להמשך אל הפה אז עת המאכיל המועיל ולא ישתה האדם המים כ"א אחר הצמא הצודק כלומר כי אם ירעב או יצמא ימתן מעט כי פעמים יהי' רעב כוזב וכן צמא והיה סבתו לחה אחת רעה ישוך פי האסטומכא וכאשר ינוח זה לא יקח דבר ואם יתחזק הרעב או הצמא יאכל או ישתה ושתיית המים אחר המאכל רע יפסיד הבישול אלא למי שנהג אותו ואין ראוי' שישתה עם האכילה או אחריה בעוד הוא האסטומכא אלא המים הקרים ולא ימזגו בדבר..

ומדרכי הנהגת הבריאות שלא יחזיק מותרי בשום פנים אלא בעת הצורך ישתדל בה וראוי שלא יקח האדם מאכל ושלא יכנס למרחץ ולא יבעול ולא יעשה התנועעות עד שיבדק עצמו גם כן:

ומדרכי הנהגת הבריאות גם כן ההשתדלות באיכות המאכל וזה שער מועיל הרבה יצטרך אל ידיעת טבעי המאכלים כולם מכל מין ומין וכבר חברו הרופאים בו הרבה ספרים ארוכים והדין להם בזה כי הוא הכרחי מא"ד. אבל אנחנו לפי כוונת זה המאמר ולפי המאכלים הנהוגים אצלינו הנמצאים הרבה אביא מהם תללים מועילים מזה. כי המאכלים הטובים אשר ראוי' שיכין מהם מי שירצה התמדת הנהגות הבריאות לחם חטה המתוקן כראוי. ובשר הגדי והכבש ובשר התרנגולת והפדלני והיונים וחלבון ביצת התרנגולת ורצוני בלחם המתוקן כראוי שיהי' מחטה נתבשלה כל צרכה אחר שנתייבשו ממנו הלחות הנוספת ולא נתייבשו עד שיתחיל בה ההפסד ושלא יהי' הלחם סולת נקייה אך להעביר הקמח בנפה ויהי' נראה חמוצו וישים בו מלח כראוי וירבה קטופו בעת לישתו ויאפה בתנור זה הוא הלחם המתוקן המלאכה אצל הרופאים והוא הטוב שבמאכלים ויצטרך שתדע כי כל מה שיעשה מן החטה זולת זה הלחם אינו מאכל טוב בשום פנים:

אבל מאכלים רעים מאוד כלחם המצה והבצק המבושל כמו המטרטיץ והלאבדאנ"ץ והקמח המבושלת בדיצ"א הנקרא פארנאדה והבצק הנאפת באילפס וכלחם המקוטף בשמן זית או בזולתו מן השמנים כל אלו מאכלים רעים לכל אדם וכן פת הדראה ולחם

הסולת והחטה המבושלת אינם מאכלים טובים ואם הם טובים כאשר נתבשלו הם צריכים אל אסטומכא יש לה כח גדול לבשל ואז יזון מזון טוב ורב:

ואלו מיני בשר אשר זכרנו אותם כלם טבע אחד ואינם משובחים בשוה אבל הטוב שבמיני הבשר ההולכים על ארבע בשר הצאן הרועה באחו והוא בן שנתו ופרוס הממוצע בשומן וטוב שבבשרו הראשון ממנו ומה שהוא מחובר לעצם וכל מה שבבטן רע והשומן כולו רע ישביע ויפסד הבישול וימנע תאות המאכל ויולד ליחה לבנה וכן ראשי הבהמות מותריהם הם יותר ממותר שאר האברים וקצות בעלי חיים ר"ל כרעיהם הם נעדרים המותרות ואין מזונם רע והשה רב המותרות אין טוב בו ואולם הגדי היונק טוב המזון קל להתבשל ובשר העופות בכלל יותר קל מבשר הבהמות ויותר ממהר להתבשל והטוב שבבשר העופות הם אותם אשר זכרנו:

ואולם החלב ובעת החלבו מי שלא יחמיץ באסטומכתו ולא יתעשן ולא יתחדש לו נפח במתניו הוא לו מזו טוב וצריך שיתחבר עמו מעט דבש וגרגיר מלח ומה שזכר גאלינוס עד שלא יהי' נקפה באסטומכתו והטוב שבחלבים והדק שבהם חלב העז וחלב הפרה ג"כ מאכל טוב וכל מה שיעשה מן החלב או יתחבר עמו רע מאוד וכן מה שנתבשל מן החלב ומה שנתבשל בו רע מאוד. כל מיני הגבינה רעים מאוד ועבים מאוד אולם הגבינה בת יומה הלבנה והמתוקה בלתי שמינה טובה וכל מיני החמאה אינם מאכלים רעים לכל אדם בהחלט והדבש מזון טוב לזקינים ורע לבחורים וכל שכן למי שמזגו חם כי ימהר להשתנות מריר האדמה והדגים רובם מזונם רע וכל שכן למי שמזגו לח ולזקנים וכ"ש גדולי הגוף מהם וכאשר יצאו מן המים הרעים והשמנים מאוד רע רב הלחות ואולם הדג קטן הגוף אשר בשרו לבן ואשר בשרו קשה וטוב הטעם והוא מהים או אשר יהי' בנהרים הנוזלים כדג אשר יקרא מול או מייל הם אינם מזונם רע אבל ימעט ממנו. וידוע אצל הרופאים כלם כי הטוב שבמפערים כלם או שבמיני המזון הוא שנתפרסם בדת הישמעאלים אסורו כי הוא יזון מזון רב טוב דק וימהר להתבשל והוא עם זה יעזור אלו הבישול ויוציא המותרות מלקוי הבשר ויוציא השתן והזיעה ולו טובות אחרות זולת אלה ותועלת רבות בספרי הרופאים ואולם הדבור במה שאינו מותר עשייתו תוספות ומותר ולזה הנחנו להזכיר מינו וצורת לקיחתו על צד הנהגות הבריאות ואולם המאכלים רעים לאנשים כלם הם השומים והבצלים והכרתי והכרוב והכלילוונו"ש אלו כלם מזונם רע נמי שירצה הנהגות בריאותו ואולם הקשואים והאבטיחים הירוקים מעט רעים ואולם האבטיח הנקרא בערבי אלבוקדי חם יאכל לבדו בתחלת היום והאסטומכא

תהי' נקיי' ולא תהי' באסטומכא לחה רעה ולא יהי' לה מזוג רע אז יתבשל בישול טוב ויקרר הגוף מעט ויזול השתן וינקה הגידים ולא תהי' מזונו אז רע:

ואולם זכרנו זה בעבור שאוכלים אותו כל האנשים הרבה מאוד ואולם הפירות הלחים כל מה שיעשו האילנות מזונם רע לאנשים בכלל אבל קצתם יותר רע מקצתם מהם שמזונם רע כמו החרוב ונשפולש ושורלש ומהם רעים מעט קרובים להיות טובים כמו מן התאנים והענבים וגאלינוס אמר כי התאנים והענבים כמו שרים לשאר הפירות והזיקם יותר מעט ואולם אין הדם המתיילד מן הפירות טוב ואל יטעה הרואה באמרי כל מה שיעשו האילנות שמזונו רע היות דבש הפירות וייניהם המבושלים והמשקים והמרקחות שיעשו מהם בכלל זה כי הם מועילים לחליים מיוחדים כי פעולתם במה שהם רפואות וזה מבואר אצל מי שיודע שורש מלאכת הרפואות ולגאלינוס מאמר אמרו על צד המוסר לאדם ונשבע באלוקים שהוא בתכלית האמת יזהיר האנשי' בו שלא יאכלו הפירות ואמר כי יהיה לו מנהג שתהי' לו קדחת בכל שנה ואביו צוה לו שלא יאכל פירות כלל וינצל מן הקדחת בשנה ההיא ואחרי כן הנהיג כל ימיו שלא יאכל פירות ונשבע שלא היה לו קדחת מאז ועד היום שעשה המאמר ההוא אלא קדחת יום ואשר זכרו הוא החמת כי לחות הפירות הם חומר הקדחת ולא יקשה עלינו היות אנשים רבים יאכלו הפירות ולא יהי' להם קדחת כי להרגיל ולגידולים משפטים אחרים אלו אכל אחד מאנשי הודו הלחם המתוקן המלאכה ובשר הצאן יחלה בהכרח ואלו יתמיד אחד ממנו לאכול האורז והדגים כאשר יעשו אנשי הודו תדיר יחלה בהכרח ואין זה המאמר הספור בסבת זה אבל הכוונה להודיע כי הפירות רעות בכלל ושימעוט מהם לא יערבם עם המאכל בשום פעם. ושיאכל מהם כל מרכך ומלחלח כגון האגסים והענבים והתאנים לפני המאכל ולא יקח המאכל אחריו עד שיצא מן האסטומכא ויאכל כל מקבץ מהם אחר האכילה כמו הספרגלים (חבושים) והפראש ולא יקח מאלו כי אם מעט כדי שיחזק ויסתום פי האסטומכא וכמו כן כי הנכבדים מכל הפירות הענבים והתאנים כן יותר רע מהם הפרשג"ש והאנפרשג"ש. ולא יקרב לשני אלו מינים בשום פעם כי יתיילדו מהם לחות יתערבו עם הדם ואחר כן ירתחו ויהי' זה סבה גדולה ללדת הלחות המעופשת והקדחת. ואולם הפירות היבשות כמו הצמוקים היבשים והפסתו"ק אינם רעים. אבל ישובח הטבול בהם עם המאכל כ"ש הצמוקים והפסתו"ק הם מועילים לכבד מאוד ובבריאות הכבד חיותינו כמו שאמר גאלינוס ג"כ. וכן לקיחות מעט ממיני המתיקה אחר המאכל טוב מאוד. יתן לאסטומכא להחזיק המאכל ולבשלהו זה שיעור מה שראיתי להזכירו בזה השער והוא מספיק לפי כוונתינו.

השער השני בהנהגת החולים בכלל כאשר לא ימצא רופא או כאשר ימצא רופא בלתי שלם ומובהק בחכמה כבר הודיעו בעלי המופתים כי מלאכת הרפואות הכרחית לאדם להיותו בעל החליים לרוב המאכלים ולא יסיר צרכו אל רופא בזמן מן הזמנים ולא בענין מן הענינים וזה כי מלאכת הרפואה כוללת על שלשה הנהגות.

הראשונה הנכבדת הנהגת הבריא והיא הנהגות הבריאות הנמצאת עד שלא תאבד:

השנית הנהגת החולים והיא לקחת עצה ולעשות כדי להשיב הבריאות וזה הוא ידוע ברפואות.

והשלישית ההנהגה אשר יקראה גאלינוס החיות והיא הנהגת מי שאינו בריא בריאות שלם ולא חולה כהנהגת החולים שנתרפאו קודם שנתחזקו והזקנים וכבר התבאר כי האדם צריך אל הנהגות רופא על כל ענין ובכל עת. ואולם הצורך אל הרופא בעת החולי יותר חזק והעדר הרופא אז סכנה ולזה יחשבו הסכלים שלא יצטרך הרופא אלא בעת החולי ולא זולתו והרבה פעמים יחלה האדם בעת לכת בדרך או בעיר אין רופא שם או שיהי' רופא לא יסמכו על חכמתו. ולזה היתה עצת העבד שירמוז למה שראוי שיעשה בזמן ההוא.

ואומר כי כבר ביאר לנו גאלינוס. כי בני יון כולם בזמן הקודם כאשר נסתפק להם חולי. לא יעשו להם רפואה בדבר ויניחו החולי עם הטבע כי היא מספקת ברפואות החליים וכבר האריך אפוקרט בהרבה מקומות מספרו לשבח הטבע וכי הוא חכם ערום יעשה מה שראוי. ואינו צריך לזולתו ברפואות החליים ואולם יצטרך הרופא לעזור אותו ולסעדו ולא זולת זה וללכת בדרכו ואמר הראוי בשער אחד משעריו הידועים כי כאשר יהי' החולי יותר חזק מכח החולי לא תקוה שינצל מן החולי ההוא. ולא יועיל לו רופא בשום פנים. וכאשר יהי' כח החולה יותר חזק מן החולי לא יצטרך אל הרופא כלל והטבע יבריאוהו. וכאשר כח החולה והחולי שווים אז יצטרך לרופא לחזק הכח זה אם יהי' רופא שלם ידע איך יחזקהו וישגיח בו ואולם רוב הרופאים יטעו הרבה בזה ויחשוב שיחזק הכח והוא יחלש אותו ויקלקל דרכיו:

ולזה אמר ארסטו בספר החוש והמוחש כי רוב המתים ימותו מן הרפואה לסכלות הרופאים בטבע והרופאים ירצה באמרם טבע במקום הזה הכח המנהג לגוף בעלי חיים אשר התבאר מציאתו ואמתת פעולתו בספרי החכמות מחכמות הראשונים ובעבור אלו הסבות ילקחו המלכים רופאים ויבחרו מהם המשכיל ומי שמפורסם בחכמה ומובהק בה. כי אולי בהתקבץ:

כבר התבאר מכל מה שזכרתי מן ההקדמות שישאר הרופא עם הטבע כאשר לא יהי' שום רופא טוב וענין השארו עם הטבע שלא יקח רפואה בלתי נהוגה לבריאים לקיחתה ושלא יקח שיעור מאכלו כולו וכאשר יצמא ישתה וכאשר ירעב יאכל בעת אשר הי' מנהגו ויאכל אז הקל מן המאכלים אשר הי' נוהג לאכלם.. וראוי שידע האדם כי אפי' יהי' רופא מפורסם או רופאים רבים שלא יעלה בדעתם להתעסק ברפואות החזקות אלא בעצת רופא שלם מאוד מאוד:

כבר התאמתה חכמתו ויעיד עליו הנסיון. ואולם זולתו יבחר בעת החולי רפואות הקלות ולא החזקות.

ואני אבאר הרפואות החזקות מה הם והם ההקזה והוציא דם הרבה וכן הנקויים במשלשלים החזקים למשוך כמו קולקונטידא"ש ואשקומוני"א וכן הנקיון בקיא החזק בסמים החזקים כמו שני מיני הליבורוס ונודובומטו. וכן הקלושטרוש החזקים אשר יכנס בהם קלוקינטידאש וסרפנן וקשטרון והדומים להם וכן מניעת המאכל לגמרי וצוות החולה שלא יקח שום מאכל כלל. וכן מניעת שתיית המים וסבול הצמא וכן לקיחות המרקחות רבות התועלות כמו התדימאק ואלמתרודיטו"ס ואלתבאדיטו"ס והדומים להם כלו. אלו הדברי' רפואות חזקות ולא יעשה דבר מהם אלא בעצת רופא מובהק בחכמה ובמלאכה. כי אלו הדברים כאשר יעשו במקומם יבריאו החולה מיד או לזמן קרוב או יצילהו מן המות ואם יחטיאו מקומם על הרוב ימותו מיד או יעשו חולי יביא בעליו אל המות בסוף ובעבור זה ראוי השמירה מהם:

ואולי הרפואות הקלות הוא הוצאות הדם בוינטוזא בשוקים או בעליון הגוף. ולשלשל הבטן במנה והאגסים והויאולש ואשר"ב הורידים המצנן. וכן הקי' במי שיעו' (נראה שצ"ל שעורים) והמנקשימי"ל בצונן או בשרשי האבטיחי' וזולתם וכן הקליסטירי"ש הקלים כמו הקליסטירי"ש במי שעורים. או תבשיל המורסן או במים ודבש או בשמן לבדו והדומים להם. וכן דקות המזון בקחת משקים הנהוגים מן הסופר או הדבש או מי שעורים או פאר או לביבות הלחם הרחוץ פעמים או לקחת מעט מהם בתבשילי החולים וכן להתרפאות ברפואות הבריאות. ר"ל הדברים אשר רבים מהבריאים יקחו אותם במשקים הידועים כמו משקה מיקשימי"ל והוורד והויאוליש וזולתם והמרקחת אשר הם כך ר"ל סופר רושאדו וסופרי ויאליטי ומרקחת המירובלנאש. וכן לקיחת המשקים המורכבים מסמים קלים ומובטחים כמו רוקולציאה ואירבה דבוץ וליגנא בובינא וזרע ליינוניש ופניקבאר (זרע אינד ביאה) ושורש רומייה קוניל וקליפת הליינוניש ושורש השומר.

ואולם הנקיון ביגרא והאגריקא וזולתם וכן קשיאה פישטילא הענין בהם ענין ממוצע אינם מכת החזקים ולא מכת החלשים והקסיאה פישטילא ואם היא פעמים תעשה פמנץ היא מבטחת מאוד. וכן האגריקא ואם הוא מובטח מצד נקיוני אבל הוא בחדרו וברוב יבשו פעמים יזיק נזק גדול כאשר נצטרך ללחלח לכל הגוף או לאבר אחד. וכן נזקי היגרא פיגרא והאיטריפלא באנשים החמים גדולים ברוב הזמנים וזה אשר הזהרנו להשמר מרקחת התריאק והמטרודוס. כי אם בעצת רופא טוב. אמנם זה לחולים. אבל לבריאים כבר זכרו מהנהגת הבריאים לקחת התריאק בכל עשרה מן הימים כך זכרו הרופאים אין במשפטי הרפואות דבר מוחלט אבל לכל צריך שיהי תנאים בהכרח. כמו זכרם לקחת התריאק ככל עשרה מן הימים על צד הנהגת הבריאות. והנה אין ראוי שיקחוהו מי שמזגו חם:

ולא יקחוהו בקיץ ובזמן החזק ולא שיקחוהו מי שיהי' באסטומכא ליחה רעה איזה ליחה שתהי' ובאמרם כי הקיא פעם אחת בחודש או שתי פעמים טוב מאוד בהנהגת הבריאות. הנה בזה גם כן תנאים והוא שלא יהי' האיש חלוש החזה. ולא מי שימהר בראשו המלוא או יחדש לו כאב הראש על הרוב ולא יהי' הקיא בזמן הקור מועיל וכן כל משפט שיתירוהו יש לו תנאים כמו שהמשלנו. וזה אשר אמרנו לעשות הרפואה הקלה אשר זכרנו קצת מכלליה כאשר לא ימצא רופא מהיר. ושישלח יד אליו עם איזה רופא שימצא אולם זה למקום ההכרח כי פעמים יזיק ג"כ. ואפילו זה השיעור מן הרפואה כאשר יטעה בה הרופא וישים אותו בזולת מקומו ככל ביאר לנו גאלינוס. כי פעמים יצוה החולה לשתות מים עד שירוה. ויביא לגוף החולה הזיעה וירכך טבעו ויסית הדחתו ויבריאה בריאת שלם ופעמים יתירו לשתות מים בעת אשר לא הי' ראוי ויהי' זה סבת מותר החולי או לקנות חולי מעמד לא ירפא ממנו לעולם וכבר ביארו התנאים כולם אשר בהם יתירו לשתות המים או ימניעוהו. ואם יהי' זה בשתית המים ראה מה הוא בזולת זה וכאשר יגיע עת השתיה. ויסופק עלינו אם שנתיר לו שתית המים או נמנעה ממנו וכן כאשר יסופק עלינו אם נאכיל החולה או נמנענו המזון נאכילהו מזון דק ודמיון זה ראוי שתהי' ההנהגה כאשר לא ימצא רופא משכיל יטה לעולם אל הנהוג לו בעת הבריאות. ויקח מעט ממה שהיה מנהגו בו ויש מור הכח תמיד בלקיחת המזון אם מזין דק כמרק התרנגולי' ומי הבשר וחלמון הביצה הרכה והיין למי שיוכל לקחת אותו או במזון יותר עב כבשר התרנגולים לא ישכח לעולם לחזק הכח הטבעית במזון וכן לחזק הכח הנפשיות בריח הטוב אם החמים כמו המור והעינבר ומן אלובי בחליים הקרים או הקרים כוורדים והנילופי וההדס והניאוליש בחליים החמים וכן לחזק הכח החיונית

בכלי הניגון. ולספר לחולים ספורים משמחים ירחיבו נפשו ולחדש חידושים יצחק מהם הוא וכל חבורותו ויבחרו לשמשו ולעמוד לפניו מי שישמח בו. כל זה מחוייב בכל חולי כאשר יהי' רופא נעדר ישער הדברים. וכן צוה הדברים לכל רופא כי הוא אם יוכל להנהיג החולי בשיעור המזון לבד. לא ינהיג אותו ברפואה ואם לא יוכל מבלעדי ההנהגה ברפואה. ינהיגוהו בענינים מורגלים ברפואות הזנה. והמזונות המרפאות ואם לא יוכל מבלעדי ההנהגו ברפואה אשר אינו מזון. יתחיל ברפואות הקלות ואם יספיק זה טוב. ואם לא יספיק לחולה יעתק לחזק מהם ואחר כן ליותר חזק. וכל מה שיוכל לעשות ההנהגה בהם אחד נפרד. לא ינהיגהו במורכב ואם לא יוכל מבלעדי המורכב. ינהיגהו במי שהרכבתו יותר מעטה ולא יבחר ברפואות רבות ההרכבה כי אם בהכרח. וכאשר יהי' אלה הציווים בחוק הרופא הטוב מה יהי' הדבר כאשר לא יהי' שם רופא. הנה הוא ראוי להשמר מאוד ולא יטה לרפואות המזיקות ולא יעלה בלבו לקחת הרפואות הרבות ויסתפק במורגל ובקל שבהנהגה. וזה שיעור מה שראינו שנכתב בו לפי זה הענין כי השער השלישי בהנהגת אדוני בכללי בפרט לפי אלו המקרים אשר יתרעם מהם.

כבר הסכימו כל הרופאים כי ראשית הנהגת בריאות הוא שיהי' הטבע רך וכאשר ייבש הטבע ירכיכרו כי עצורתו יולד עשונים רעים מאוד. יבואו על הלב והמוח ויפסידו הרוחות ויחדשו המחשבות הרעות והבהלה והשברון מן התנועות וימנע לצאת מותרות הבישולים כלם ולזה ראוי השתדלות השלימה לרכך הטבע משקה הריברבר"י עם המראינדי ואשר יראה העבד הקטן לפי מה שסופר לו ממוזג אדוני. הטוב לו הוא שיתמוד לרכך הטבע כאשר יעצור בלימונייא"א עשויה בתרנגולת שמינה. בזרע זעפראן וסוכר ומילימו:

ולא ישלך המים וירגיל ג"כ בעת המאכל לקחת תחלה הירקות המטובלים במורית עשוי משעורים ושמן טוב. ואחר זה יקח אדוני מה שיחפוץ מן המאכלים וכאשר ישלים מאכלו ימיץ קדונוייו או פירא או תפוח או רמון בגרעיניו והירקות אשר יקח אדוני. הראשון מהם התרדים או בוריינא איזה מהם שיזדמן מטובל בשמן זית טוב למוריס. וכאשר יצטרך לרכך הטבע ברפואה יקח משקל דרכמון ריברבר"י ושתי אונק מתמר אונדי מנוקים חתוכים ותרד כמו שיוכל וישרה זה לילה אחת בלוטה וחצי מים רותחים הרבה וכאשר יהי' בבוקר יצננהו על שלש מוצק אישרוב וורדים מצונן ויקחהו אחרי כן ולא יאכל אחריו עד סוף ששה שעות מהימים ואם נתקשה הטבע הרבה הטוב לו שיקח הקשואה פישטולא ותואר לקיחתו כך:

יקח. ליגנא בורבינא ארבעה דרכמון רקוליציאה רקוקה וקלופה ומורבה דפוץ וזרע ברבריש מכל אחד שלשה דרכמון זרע דט"מ חמשה דרכמון וורדים לחים ואם נמצאים שבעה פרחים שומר שבע לבבות. וישרה הכל בלוט וחצי מים חמים יומם ולילה וירתחהו וירמסהו ויסננהו על עשרים דרכמון קסיאה פושטולא וארבעה דרכמון שמן ושתי אונקי' סוכר ויקחוהו וימתין עליו עד שישלים פעולתו והוציאה ממנו ואז יאכל תרנגול שלוק ואם לא יהי' העת עת מצוא וורדים לחים יושם עליו שלש אונקא אשרוב וורדים מסונן. ואני יודע כי יתמה מי שיסתכל בזה המאמר. ויאמר לאיזה דבר זרע ברבריש והלא כי יש לו סגולה למניעה הוק הקסיאה פישטול ויחזק בני המעים עד שלא יתחזק פונץ זה מה שלמדנו מזקני המלאכה. וכבר זכרו הרופאים אשרוב סכנגכין ורדי שירכך ראוי שיהי' אצל אדוני גם כן ויקחהו לרכך הטבע בזמן החום החזק.

תארו יקח לוט חומץ חזק מאוד וישליך בו מאה עלי וורדים לחים ויושם לשמש יום אחד ומחר בבוקר יעצור הוורדים ובזה החומץ ישליך וורדות אחרים כמספר הראשונים ולא ימנע מעשות כן להמיר עליו הוורדים כל יום ויום ארבעים יום ויקח זה החומץ ויעשה ממנו אשרוב לכל לוטא סוכר שלש אונק מזה החומץ וכבר הרכיב אבן זהר אשרוב סכנגכין עשוי מצמוקים והוא טוב מאוד ראוי שיעשה בימי הקיץ:

ותארו שינקה הצמוקים השחורים מגרעיניו וישליך ממנו בכל לוט מן החומץ חצי לוט מן הצמוקים. וישרה בו שני ימים אחרי כן ישימיהו על האש וירתיחהו לשני רתיחות ויזכך אותו ויעשה מזה החומץ יחתוך הליחה הלבנה ויעמוד כנגד עיפוש הליחות עמוד' לא ימצא לו בזה חמה ולא ערך. והוא דק העצים מאוד. ויקרר המזג ולזה שב הסכנגכין וילבין דמו. וכבר ביאר גאלינוס כי עמידת בריאות האדם בבריאת הכבד והחומץ יחליש כחותיו והצמוקים אוהבי הכבד ישמרוהו ויזונו אותו. ויצבע הדם וירבה הלחות אבל יחמם. ואם ירבה ממנו ישרף הדם. וכאשר יהי' מורכב האשרוב מחומץ וצמוקים כאשר הרכיב זה הנכבד השגנו אל תועלת החומץ. ונצלנו ממה שיזיק הכבד. והשגנו אל תועלת הצמוקים ונצלנו מחמימותו. וזה אשרוב נפלא יצטרך להבין אותו. וכבר ראה העבד שירכיב לאדוניו שני אשרוב ומרקחת. לפי המקרים אשר זכר אחד מן השירוף יקח תמיד בכל עת ופעולתו יזכך הדם ויסיר עכירתו. ויזכך ממנו העשונים הבאים מהמרה השחורה. וירחב הנפש וישמח וירחיב החזה ויסיר המחשבה רעה ושאר המוחשים:

תואר עשייתו. יקח מעלי הוורדים לוט אחד לשון השור חצי לוט איסטוכרית שתי אונק ומשירי וזרע פימושטירא מכל אחד אונק ישרה הכל בששה לוט מים חמים יום ולילה אחרי כן ירתיח הכל רתיחות וירמסהו ויסננהו הכל בנחת וישלך עליו ששה לוט

מאשרוב לפיסיום וישימוהו על אש רבע שעה עד שישוב בעובי האשרוב. ויבשמוהו ברביע משקל מור. זה האשרוב ראה העבד אשר לא ימצא לו דומם לחזק ולשמח הלב ולתת לו גבורה והוא ממוצע לא יחמם ולא יקרר ולא יקח בכל זמן והשיעור שיוקח ממנו משתי אונק אל שלש במים קרים בקיץ או במים חמים בחורף ואולם האשרוב שראה העבד להרכיבו הוא אשרוב ירכך הטבע מאוד. ופעמי' יצא בעבורו שתי פעמים או שלש לפני ההכנה ומחזק הכח הדוחה אשר באסטומכא ומעים ויוציא הליחה והמרה השחורה והאדומה בנחת ולא יזיק אובדי המאכל והשיעור שיקח ממנו משלש אונק אל ארבע במים חמים הרתיח באיניסיא עד שישתנה מראיהם. ולא יקח מזה תדיר. ואולם ילקח בעת הצורך להוציא מותרות התצורות וכאשר ירגיל אותו אדם בכל שבוע פעם אחת יחזיק המעים ויסיר מהם התכונה ההיא המביאה ליובש הטבע. וירכך הטבע וישוב למנהגו

ותוארו שילקח פוליסער קילוף פסתק משובר ומרוצץ שתי אונק סיאכה ומנה ולשון שור מכל אחד אונק ויקיליציאה מרוצצת מעץ מליעישקלי מרוצץ מכל אחד אונק. שומר לח מלא קומצו וורד לח עשרים פרחים. וישרה הכל בארבעה לוט מים חמים יומם ולילה אחרי כן ירתיחהו בבוקר ימססהו ויצננהו על שלשים נילוס מקציאה פושטילא נכללת בחצי אונק שמן שקדים ויסנן זה וישמהו לכדו. ויקח המרובלש בימושיש מנוקים מגרעיניהם. ומרוכלש אינבליקש מכל אחד עשרה דרכמון ירוצצו את המרובלש וישרו בלוט וחצי מים חמים יומם ולילה ובבוקר ירמוס המרובלש מרוס טוב ויזכך אותם ויחבר אל זה הנרתח אשר בו הנסיאה פישטולא אשר שם אותו לכדו ויחבר השתי מימות וישלך זה אל ארבעה לוט אשרוב מויאולש וישימוהו אל אש רכה ויתלה אותו צרור בגד פשתן רפה. בו צנצל ומשתיק מכל אחד שני דרכמונים. ולא ימתח למרוס הצרור בכף עד שיצא כחות הסמנים אשר בו וכאשר יקח השרופו. עובי האישרובש יורידוהו מעל ראשו ויצניעהו בכלי חרס שוע באבר ויעשה בעת הצורך כמו שזכרתי.

ואולם המרקחת אשר רמז עליו העבד. הוא אטריפעל הגדול כבר הרכיב אותו עבדו מקדם לאחד הוצרך אליו והוא ייטיב הבשולי' השלשה ויחזק האברים כלם בכלל. והאסטומכא והלב בפרט ויאחר השיבה ויזיק הלבנה וימנע העשנים מעלות אל המוח ויחזק החושים ויסיר בהלתם. ויעזור למשגל וירויח הנפש:

ותוארו מורובלינש כבולש ואונדי ובליליג מכל אחד אונק אומלילקש. שתי אונק קליפת אתרוג ולשון שור ופרח איסטובריס וקשט מר ואנטלא משקל אחת אונק לינגע ושין שלמין וזרע אשפראס וזרע פאסטאנגע וזרע אירוגא ובאם רובי ולבן ואניסי ומיסתינה

וקליפת באלסאמי מכל אחד חצי אונק כאבאמש וקרדמוני וגריפולי וקנולה וגלינגאר ופילפול אייך וזנגביל ודרונסי ולמן אמבי מכל אחד שמין אונק לבב פיטולש שלשה אונק.. רודקי הסמים היבשות ויעבירם בנפה ויודקו הזרעים והפיטולש עד שיהי' דק מאוד ויובללו המרובלש בחצי לוט שמן שקדים או שמן פסתוק פעם אחר פעם. ויערה הכל מ"ג לוט מאשרוב עשוי במים וסוכר לבד ושנים לוט דבש להסיר קצפו ויניחהו בכלי שוע באבר ושיעור אשר יוקח ממנו ארבעה דרכמון תוך חצי אונק בזמן החורף במים חמים נרתח בהם אניס ובמצוע האויר יקחהו עב ולא יקח ממנו בזמן החום הגדול ולא בשום זמן תמיד אבל יקח ממנו פעם אחד בשבוע אלו האברוש והמרקחת אשר ראה העבד שהם ראויים באוצר המלוכה הנכבדת יאריכה השם באורך חיי המלכה:

וידוע אל אדוני השם יאריך ימיו כי התפעליות הנפשיות ישם הגוף שינויים גדולים מבוארים נראים לכל ויעיד על זה תראה אדם חזק מאור פניו:

כאשר יבא לו פתאום דבר שימאסוהו מאוס גדול יפלו פניו מיד ויסור זהרו ואור פניו ישונה. וקומתו ישפל וקולו יהי' צרור ודק ואם ירצה להרים קולו בכל כחו לא יוכל ויחלש כחו ואולי יהי' נעדר מרוב חולשה וגידיו הדופקים יקטנו ויחלשו וישתנו עיניו ויכבדו עליו עפעפיו להניעם ויקרר שטח אפו ואבד תאות המאכל סבת כל אלו האותות העמיק והכניס החום הטבעי אל תוך הגוף ובהפך מזה תראה אדם חלוש הגוף ומשונה המראה וקולו דק כאשר יבא לו דבר ישמחהו שמחה גדולה תראה אותו יחזק כחו ויאיר פניו ויחזק קולו וימהר תנועתו ויחזקו ויגדלו גידיו הדופקים ויחמם שטח גופו ותראה השמחה והגילה בפניו ובעניניו מבוארים מאוד אין צריך עיון להכיר. וסבת אלו המקרים כשם תנועות החום הטבעיי' והדם אל שטח הגוף. וכן עניני בעלי פחד והתקוה והתוחלת ידועים. וכן עניני התועה בכל מחשבותיו ידועים ומבוארים כי פעמים יגיע האדם מיגונו לרוע מזלו עד שלא יראה למעוט הכח הרואה ועכירתו. ואולם המצליח יוסיף מאור עיניו תוספות מבוארת עד שידמה כי אור האויר הולך וגדל וזה הענין מבואר אין צורך להאריך בו:

ובעבור זה צוו הרופאים להשגיח בתנועות הנפשיות ולהסתכל בהם תמיד שיכוון להשוותם בעת הבריאות וכפל חולי ולא יקדם עליהם הנהגה אחרת בשום פנים. ויחשב הרופא כי כל חולי לבו צר וכל בריא רחב הנפש. ולכן יסלק מעליו התפעליות הנפשיות המביאים לקוצר רוח. כי בזה יאריך בריאת הבריא והוא הקודם ברפואות החולה וכ"ש אם הי' חוליו מיוחד בכחות הנפש ובכליהם כחולי אשר בטרפשא ובמוח. כי ההשגחה בתנועות הנפשיות באלו צריכה יותר. וכל מי שיגבר עליו הדם והמחשבה

הארוכה ובריחת החברה מה שלא הי' משפטו לברוח ממנה. או שירחק האדם אשר היה מקרבו קודם. לכן אלו כלם לא יקדם הרופא דבר לפי תיקון עניני נפשיתם בהסיר לו ההתפעליות.

ואולם הרופא מאשר הוא לא יחפש מלאכת ידיעת זאת העצה לדחות אלו ההתפעליות ואמנם יושגו אלו העניינים כמו הפילוסופיא כאשר עשו ספרים במיני החכמות כן חברו ספרים רבים בתיקון המדות ומוסרי הנפש. ולקנות מדות נכבדות עד שלא יבא מהם כי אם פעולה טובה ויזהירו מפחיתת המידות וילמדו דרך להסירם מהנפש כל מי שימצא בנפשו מדה רעה עד שיסיר הקנין ההוא המביא לכל רעה:

וכן מוסרי התורות הלקוחים מהנביאים מנבואתם וטבעותם. וידיעת הנהגותיהם הטובות. יועילו לתקן מידת הנפש עד שיגיע להם התכונה הנכבדת. עד שלא יבואו ממנו כי אם פעולת טובות ולזה לא תמצא אלו ההתפעלות שיעשו שנוי גדול כי אם לפחותי העם אשר אין להם חכמה במדות הפילוסופיות ולא במוסרי התורות כקטנים וכנשים והשוטים מהעם. כי אלו למורך נפשם יבהלו ויפחדו ותמצאם כאשר יגיע אליהם הנזק. או יבא להם צרה מצרות הזמן ירבה פחדם ויצעקו ויבכו ויטפחו על פניהם ויכו החזה שלהם. ואפשר כי פעמים יגדל הדבר עליו עד שימות הפחות ההוא פתאום או אחר זמן במה שישיגהו מן היגון והאנחה לכן כאשר תבא לאלו הפחותים טובה מטובות הזמן תגדל שמחתם בזה ויחשוב הפחות ההוא למיעוט מוסר נפשו כי השיג טובה גדולה. ויוסיף להתאוות ולהתפאר ברוב מה שהשיג מן התענוג וירבה צחקו ושמחתו עד שקצתם ימותו מגודל השמחה להיות נתכת ונמסה הרוח לרוב נטותה לחוץ פתאום. כמו שזכר גאלינוס וסבת כל זה רכות הנפש וסכלותה באמתת הדברים ואמנם הלומדים והלוקחים מדת הפילוסופי' ומוסרי התורה הם יקנו לנפשם גבורה והם הגבורים באמת עד שלא תשתנה נפשם ולא תתפעל כי אם מעט מזעיר:

וכל מה שיהיה האדם יותר לוקח מוסר יתפעל יותר מעט בשני העניינים יחד ר"ל ביום הטובה וביום הרעה. עד שאם ישיג טובה גדולה מטובות העולם והם אשר יקראו הפילוסופים הטובות המדומות. לא יגדל זה בעיניו ויחשוב לאין הטובות ההם. וכן כאשר יבא לו נזק גדול וצרה מצרות הזמן. והם אשר יקראום הפילוסופי' הצרות המדומות לא יבהל ולא יפחד ויסבלם סבל טוב:

ואולם הגיע לאדם זאת הכונה בנפשו בהשתכלות באמתות הדברים וידיעות טבעי המציאות כי הגדולה שבטובות העולם לא יתמדו עם האדם כל ימיו הוא ענין פחות מאוד. בעבור כי הוא דבר פחות ונפסד בהגיע קץ האדם אשר ימות בו כשאר בעלי חיים.

וכן הגדולה שברעות העולם כשיסתכל במות אשר אי אפשר להנצל ממנה הנה הרעה ההיא קטנה מרעת המות בלא ספק ולזה ימעט השנוי לזאת הרעה כי היא למטה במעלה מהרעה אשר א"א בלעדיה:

ובדין קראו הפילוסופים טובות העולם ורעותיו טובות ורעות מדומות. כי כמה טובות מטובותיו ידמה ויחשב שהם טובות. והם רעות באמת וכמה פעמים קבץ האדם ממון רב. והשיג לגדולה ומלכות גדולה והיה הדבר ההוא סבה להפסיד גופו ואבדת נפשו בקנותו מדות מאנות (מגונות) וקוצר ימיו ורחקו מהשם יתעלה. אשר הדבקות בו היא הטובה האמיתית ונצחית לעד. וכמה פעמים נירש העושר ומלך אבד מלכותו. והיה הדבר ההוא סבה לתקן גופו ולהשלם נפשו במדות נכבדות ולהאריך ימיו ולקרבו אל השם ולדבקה בו אשר היא הטובה הנצחית.

(**ואולם**. אמר העבד "יאריך ימיו או יקצר", כי כן הוא דעת הרופאים והפילוסופים בעלי התורו' הקדומות קודם דת הישמעאלים).

ובכלל רוב מה שיאמר העם שהיא טובה היא רעה באמת ורוב מה שיחשבו שיהי' רעה היא טובה באמת. ואין כוונת זה המאמר לבאר אמיתת אלו הענינים ולפרש אותם וללמד דרכיהם. כי כבר חיבר בזה הרבה בכל זמן. ובכל אומה חכמה תעיין בחכמת העיונית ואולם רמז זה העבד רמז להרגיל הנפש לקבל מעט ההפעלות. בהסתכלו בספרי המדות ההם ובמוסרי התורות והתוכחת הדינים אשר אמרו אותם המשכילי'. עד שתתחזק הנפש. ויכיר וידע האמת שהוא אמת והבטל שהוא בטל וימעט ההפעלות בנפשו ותהיה נעדרת מחשבתו הרעה. ויסור התבודדתו ורמזו החברה. ותרחב נפשו עם היות נפשו באיזה טבע שתהי' ובכאן השתדלות טוב ימעטו בו המחשבות הרעות היגונות והאנחות ואפשר יבטלו לגמרי כאשר ישים זאת ההשתכלות נגד עין שכלו וזה כי כל מה שיחשוב האדם ויכאב למחשבתו ויחדש לו יגון ואנחה ואבל לא ימנע מהיות אחד משני דברים אם שיחשוב בדבר שעבר כמי שיחשוב במה שעבר עליו מאבדת הממון הי' אצלו או מיתת אדם יכאב לבו עליו או שיחשוב בעניינים עתידים ליפול ויפחד שיבואו למה שיחשוב וידמה שיפול עליו נזק מהנזקים. וידין עם ההשתדלות השכלי. כי המחשבה במה שעבר והלך לא יועיל כלום בשום ענין והאבל והיגון על העניינים שעברו מפעולות חסר השכל ואין הפרש על האדם שיתאונן בעבור היותו אדם ואינו מלאך או כוכב והדומים להם מהמחשבות הנמנעות ואמנם המחשבה בדברים המביאים לקוצר רוח והקיצה במה שיפול ויבוא בעתיד ראוי להניחו גם כן בזאת ההשתכלות וזה כי כל מה שיפחד האדם שיפול עליו הוא מצד האפשר אפשר שיהי' ואפשר שלא יהי' וכמו שיכאב

ויתאונן בעבור שמא יהיה מה שיפחד ממנו. כן ראוי שירחיב נפשו בבטחון בשם ובזאת ההסכמה אפשר שיבח היפך ממה שפחד שיבא עליו כי מה שפחד שיבא עליו והפכו אפשרים זה הוא שיעור מה שראה העבד שהוא צריך עליו בזה השער:

השער הרביעי. יכלול שערים ילכו דרך ציווים מועילים בכלל ובפרט לבריאים ולחולים בכל מקום ובכל זמן:

תחלה ראוי שנכוין בתיקון האויר ולאחר זה בתקון המים. ואחרי זה תקון המאכלים וזה כי אלו אשר יקראום אותם הרופאים רוחות. הם עשנים דקים נמצאים בגוף בעלי חיים התחלתם. ועיקר חמרם מן האויר הנשאף מחוץ והעשן הנמצא בדם הכבד ובגידים הצומחים ממנו יקראו הרוח הטבעיית והעשן הנמצא בדם הלב והגידים הדופקים יקרא הרוח החיונית והעשן והתחלה כולם ורוב חמרם מן האויר הנמשך מחוץ וכאשר יהי' זה האויר מעופש או מסוכן או עכור ישתנו הרוחות כלם וילך עניינם בהפך ממה שראוי אמר גאלינוס מצוה בענין עצם האויר אשר יבא בגוף בנשימה עד שיהי' בתכלית השיווי ומנוקה מכל דבר שיגאלהו אמר המחבר וכל מה שיהי' הרוח יותר דקה יהי' שנויה משינוי. האויר יותר. והרוח הטבעי יותר עב מן הרוח החיוני והחיוני יותר עב מן הנפשיי. ובהשתנות האויר שנוי מעט ישתנה עיין הנפשיי שנוי ישוער בו ולזה תמצא אנשים רבים ישוער הפסד פעולותיהם הנפשיות בהפסד האויר. ר"ל כי יחדש להם בהלה מהבין וקוצר התבנה וחסרון הזכרונות ואע"פ שיהיו פעולותיהם החיוניות והטבעיות לא ישוער בהם שינוי:

שער ערך אויר המדינות לאויר המדברות והיערים. כערך המים העבים והעכורים אל המים הזכים והדקים. וזה כי המדינות לגובה ביניהם נצרות הדרכים ורוב מה שיותך המשוכנים בהם. וממותריהם ומותיהם וצואת בהמתם והעפוש שיתעפש ממאכלם. ישיב בכל אוירם מעופש עכור עשני ועב וישובו הרוחות כן במדרגות והאחד ממנו לא ישער במה שימצאהו. ואם לא יהי' לך בזה עצה. כי הנה גדלנו במדינות וכבר הרגלנו אותם. צריך לפחות שיבחר האדם מן המדינות מדינה מגולה האפיקים וכ"ש הרוח הצפוני והמזרחי והגבוהות על ההרים והיערות מעוטות האילנות והמימות ואם לא יהי' לך גם בזה עצה. ר"ל להעתיק מן העיר אין לפחות משכון בקצה המדינה ובצד שמאל ומזרח ממנה. ויהי' העמידה בבית גבוה הבנין ורוחב החצר יעבור בו רוח השמאלי והשמש. כי השמש תתיך עפושי האויר ותדקדק אותו וחזככהו. ויכון להרחיק מקום בית הכסא ממקום העמידה בתכלית מה שיוכל וישתדל עם זה לתקן האויר וליבשו בבשמים

והעשונים במה שראוי לפי השתנות האויר. וזה עיקר בהתחלת ההנהגה מהנהגות הגוף או הנפש.

שער לו תזהר ותשמור בתכלית כוונתך אי אפשר מבלתי מקרים קטנים יתחדשו תמיד בגוף האדם והמשל פעם ירכך הטבע מעט:

ופעם ייבש מעט או ימצא האדם שינוי בעכולו יום אחד או ירגיש מעט כאב בראשו. או יכאב לו מקום אחד מגופו כאב מעט ורבים כמו אלה. והשמר מאד מאד שלא תתחיל לרפאות זה ולא תמהר לקחת הרפואות תכוון להסיר בהם זה החולי:

כבר הזהיר אדון הרופאים מזה וזה כי הטבע מספיק בהדומים לאלו הדברים ולא יצטרך לעזר הרפואות. אבל תשאר עם ההנהגה הבריא' הטובה כי אתה כשתקח לרפאות אלו המקרים הקטנים הנה אתה בין שני דברים או שיהי' פעולתך טעות ויהי' ההפך ממה שרצה אותו הטבע. ותפסידהו וירבה הנזק. אי יהי' פעולתך ישרה ותשיב הטבע אל פעולתו הטבעית. ותלמד טבעך העצלות ותשיבה שלא תעשה מה שראוי כי אם בעזר מחוץ. והמשל בו אמרו כמו מי שישיב בהמתו לא תלך כי אם במתג הנה היא תעמוד לעולם עד שיניע אותה. דמיון זה שתמצא הטבע כבר נתרככך בזולת המנהג מבלתי שיתחדש שנוי בהנהגתך ופעמים יתמיד זה שני פעמים או שלשה. מבלתי כאב ולא חולשה בכח ואם מהרת לייבשו ועצרת השלשול ישוב הטבע להרגלו ברפואות וכבר הי' סבת זה תנועה טבעית מתנועות הכח הדוחה והתנועה לדחות מה שראוי לדחות. ורכך הטבע ובעבור זה הזיין בטל יושר פעולתו ונעצר מה שהוא דינו שיצא ויחדש חליים:

ופעמים שיהי' סבות רכות הטבע חולשת הכח המחזיק ולו הונח הי' מתעורר ושב הדבר לטבעו ולפעולתו הטבעית. ובעבור שחזקו יעזרו הכח הזה בכל עת שיחלש. שב לו זה למוד ומנהג כל עת שיעמוד יצטרך למנוע מחוץ. כבר התבאר כי הטוב להניחו לטבע. וכן ראוי שיעשה לכל דבר שאין סכנה בו.

שער כבר זכר אבונצר אלפברע כי מלאכת רפואות ועבודת האדמה אין תכליתם הלכות אל השלמות כפי פעולתם בהכרח. וזה כי הרופא פעמים שיעשה כל מה שראוי לעשותו ועל הטוב שיעשה ולא יפול טעות לא ממנו ולא מן החולה. ולא יגיע ממנו הבריאות אשר היא בתכלית וסבת זה מבוארת. כי הפועל בנה אינה רפואה לבד אך הרפואה והטבע ופעמים שלא יצליח הטבע לסבת רבות כבר נזכרו קצתם מזה המאמר וכן עובד האדמה יעשה כל מה שראוי ולא יצליח הזרע וכן הספן ינהיג ספינתו וטובו שבהתנהגות ויבנה אותה בטוב שבבניניה. וירכב היום בעת הנהיג ותשבר הספינה וסבת כ"ז היות

זה התכלית ויגיע מפועל שנון. כי פעמים יעשה האחד כל מה שראוי לעשות ויקצר האחד מפעולותיו.

כאשר תשתכל במה שהקדמנו בשער הקודם תדע כי פעמים יהי' החולה קל והטבע חזק עליו ולקח להסירו וכן שיעשה כל מה שראוי ויחטא הרופא ברפואתו. ויבטלו פעולת הטבע והוא בכל העירות ובכל הזמנים:

אמר הראוי בשער משעריו מאמר זה עניינו לאמר כאשר יהי' החולי יותר מבואר מן הכח לא יועיל הרפואה כלל וכאשר תהי' הכח יותר מבוארת מן החולי אין צריך לרופא בשום פנים. וכאשר יהי' שווים אז יצטרכו אל הרופא יסמך הכח ויעזר אותו אל החולי:

אמר המחבר ממאמר זה האיש השלם במלאכתו יודע גם כן כי ההסתפקות מבלעדי הרופא יותר גדול מצרכו אליו כאשר יובן בכל התחלואים. זה אם יהי' חכם ויודע לעזור הטבע לא שישבר דרכו ויהפוך אותו ממנהג הישר:

שער הרבה היא מה שיפשעו אלו שאינם עושים פעולתם כשיעור מן הרופאים אל העם פשיעה גדולה מאד. ולא ימות החולה וינצל וכבר ראיתי מי שהשקה אספרגוס חזק למי שלא הי' צריך אפילו לקל והגיע לו ממנו להוציא דם הרבה מלמטה והתמיד בו ימים ובא לו פונץ גדולים ונרפא אחרי כן. וכן ראיתי מי שהקיז למי שנפסד מאכלו. ולא הי' יודע בו ונשתתק מכאב לב ואבד כחו. והאריך חליו והגדיל ואחר כן נתרפא. ולא יסמך בזה הרופא ויבטח. ויחשוב כי טעות הרופא מעט הנזק. ויאמר כאשר טעו הטעות בשיעור הגדולה הזאת ולא מת מה יהי' כאשר יטעה הרופא בשיעור המאכל או משקה קל אין הענין כן. אבל הענין באלו הסבות הבאות מבפנים כענין הסבות הבאות מבחוץ. כי אתה תראה לעין אנשים יחתכו ידיהם עד הכתף. ורגליהם עד למעל' מהירך ויצאו עיניהם או יכו אותם מכות רבות ורעות בחרב ברזל בחלל הגוף. ולא ימותו ויחיו ברצון השם ותראה אדם יקוב עור ראשו מחט דק או קוץ ויגע באחד מהעצבים. ויבא לו ממנו הקיווץ וימות כי ילך הענין בטעיות הרופאים בשוא כי פעמים יטעו טעות גדולה וינצל החולה. ופעמים יקל בדבר קל במחשבתו ויחשוב החולי כי הוא מעט דבר. ויהי' זה סבת מיתת החולה ישים נגד עיניו זה כל פעל סכל:

שער ידוע כי אכילת המאכל הנהוג ושתיית המים הנהוגים. והרחיצה במים הקרים למי שנהוג בו ולהכנס במרחץ. כל אלו העניינים יחשבו האנשים כלם כי אין סכנה בהם על החולים כאשר יעשו הפך ממה שראוי ואין הענין כן. כבר ביאר גאלינוס כי יש מבעלי הקדחות מי כשישתה מים קרים ויתירו לו זה. ישוב לחרוג פגה ויעורר אש הקדחת וימות. ומהם מי ששתיית המים הקרים לו רפואה. ירכך טבעו ויכבה אש קדחתו

וירפא ואם ימנעו מים ימות. וכן קצת בעלי קדחות ישלים רפואתו. ויוסיף בעפוש קצתם ויחזק קדחתו ויהרג בזה. וכן המסעדים פעמים יהי' מניעתם מן החולה סבת רפואתו. ופעמים סבת מיתתו. ודרכי אלו הדברים כלם והתנאים אשר בהם יותר כל פעולה מאלו הפעולות או ימנע. כבר התבארו ובא המופת על סבת והבנת כל זה מן הספרים קל מאד על כל משכיל ואולם המעשה בו בבא עת הצורך לאדם הפרטי קשה מאד על החכם המיושב ואולם הסכלים. בשרשי זאת המלאכה ומתעברים ובוטחים ועושים דבוריהם בלי שיעור. לא יקשה עליהם דבר ולא יחשבו שיהי' חולי צריך אל ההסתכלות.

אמר הראוי בספר מספריו הרפואה מלאכה מלומדה ישיג תכליתה פחותי העם וכמה קשה עניינה על הרופא הטוב

אמר המחבר זה הענין אשר ביאר הראוי בזה השער ספרי גאלינוס מלאים ממנו וזכר היותם מקילים בעלי הערמה לזאת המלאכה. ולהיותה נקלה אצלם עם היות מפליג בקשיית אפוקרט והאריכו בה ולא יחשוב מי שיראה מאמרי זה. כי זה דבר מיוחד ברפואות אבל כאשר תתבונן כל החכמות הטבעיות או המוסכמות או התוריות תמצאם כן. כל מי שיהי' בחכמה אחת מהם יותר שלם ידקדק העיון בו ויחדשו לו ספיקות ויקשו עליו שאלות ויחדש האריכות בעיון ויעמוד בקצת התשובות וכל מי שיהי' יותר חסר בחכמה יהי' קל בעיניו כל קשה. ויקרב הרחוק וירבה שגעונות ודיעות וימהר להשיב מה שלא הבין. ואשוב אל כוונתי ואמר כי זה אשר אמרתי מקלות הבנת מלאכת הרפואות לאנשי השכל הטוב וההבנה הטובה וקשי המלאכה בה אצלם. כבר זכרו גאלינוס ואמר מאמר זה לשונו אמר ולזה הי' הדבור קל שהיושר שימשחו הזקן בשמן ויחפף אותו. והיה פעולת זה לפי מה שראוי מן הדברים הקשים אמר המחבר. השתכלו הרואים אם תהי' החפיפה והמשיחה הקשה שבעניינים אצל גאלינוס במעשה. ר"ל כשהגענו למלאכה באדם הפרטי וכן שתיית המים והמניעה מהם כאשר בארנו. מה יהיה הדבר בהקזה והנקיון בקולוקינטרש ומיץ הקישואים המרים וליבורוס והקליסטירא בקשטרון. ואפפונק והכויה באש והחתוך בברזל היהיה כל זה קל אצל הרופאים באמת או בלתי קשה אמר אבן זהר. ולא השקיתי מעולם רפואה משלשלת שלא הי' מחשב לבי ימים לפניו ולאחריו

שער ענין רוב אנשים במשגל ידוע כי אין בהם מי שיכוין בו להנהגות הבריאות ולא בעבור קיום העולם. כי אם להמשך אחר התאוה ולא ישימו בו כוונתם בכל עת בכל ענין שהזדמן. וכבר התבאר ליודעים כי המשגל מזיק לאנשים כלם. זולתי אחדים מועטים. יהיה משפט מזגם שלא יזיקם המעט ממנו. ואולם ההפרש בין האנשים בשיעור הנזק כי

יש שמדקים נזקים רבים ומהם מי שיזיקם מעט נזק והזיקם לבחורים אשר גופם לח מעט. והזיקו לזקינים ולקמים מחולי וכל מי שמזגו יבש. רב מאד. וכבר ראינו מהקמים מחולי שבעל ומת ביומו. ומהם שהתחדש לו השתוק מכאב לב. ושב לו הקדחות ומת אחר ימים מעטים ובכלל הוא ענין רע וממית לחולים ולקמים מחולי. ומזיק הרבה לזקנים ולכל מי שמזגו יבש ואין ראוי לו לאחד מכל אנשים שיבעלו לפני עיכול המאכל באסטומכא ולא בהיותו רעב או צמא או שכור או אחר צאתו מן המרחץ. ולא אחר התנועעות ולא לפניה ולא לפני הקזה ביום אחד ולא לאחריה ביום אחד וכל מי שיחפוץ תמידות הבריאות יעביר מלבו זכרון המשגל בכל יכלתו.

שער תועלת היין רבות מאוד כאשר ילקח כפי מה שראוי. כי הוא אז סבה גדולה בהתמדת הבריאות ורפואות חליים רבים. אבל ידיעת לקיחתו איך הוא נסתרת מן העם וזה כי הם לא יכונו זולת השכרות והשכרות מזקת מאוד. והנה טעה מי שמחשב שיועיל השכרות פעם אחת בחודש כי השכרות הוא הפסד ביטול כולל כל הגוף ומיוחד במוח. והשיעור בקטן המועיל ראוי שילקח אחר צאת המאכל מן האסטומכא ולא יקרבו אליו הקטנים כי הוא מזיק להם מאוד. יפסיד גופם ונחפשותם:

כבר אמר גאלינוס. כי אין ראוי שיקח הנער כלום ממנו. כי אם אחר שלשה שבועות ר"ל אחד ועשרים שנה. וכל מה שיעלה האדם בשנים יהיה היין מועיל לו יותר והצריך לו יותר מן האנשים הם הזקנים:

שער המרחץ צריך מאד להנהגת הבריאות. וברפואות החליים. והרופאים ינהגו המרחץ בעת החולי לפי השתנות החליים ולפי הזמנים ולפי השתנות השנים. ואולם ענייננו בהנהגת הבריאות כבר אמרו שהוא ראוי ליכנס בו בכל עשרה ימים חכרו הרופאים כי תמידות הכנס במרחץ בכל יום מעפש הליחות וזה מאמר אמתי למי שיאריך במרחץ עד שיזיל זיעתו ואולם מי שיכנס ולא יתאחר שם אלא ירחץ ויצא זה מועיל ואפילו בכל יום וכ"ש לזקנים ומי שמזגם רע ואין ראוי לאחד להכנס למרחץ לפני צאת המאכל מהאסטומכא. ובעת כניסתו אחר ריקות האסטומכא לפני הרגישו ברעב אין ראוי להכנס בו כי אם מי שירצה להכחיש גופו ותואר עשייתו. שיזיע האדם תחלה וינגב זיעתו בבגד פשתן נקי. כל מה שיזיע ינגב עד שיהיה בלול הבגד שהתנגב בו ואז ינקה העור ואח"כ יחופף גופו וירחץ במים החמים חום ערב לגוף. ואח"כ יחסר חמימותם מעט מעט עד שירחץ באחרונה במים חמים כחמי חמה השבים להיות קרים קרירות. לא יתנדנד הגוף מהם. ואז יכנס באמבטי אשר יהי' ממנו כן ואולם מי שירצה להכחיש גופו ומשמן בשרו ירזה. יקח המים חמים ויכנס בהם בהיותם חמים שיוכל. ואולם הראש אין ראוי לעולם

שירחצו אותו במים קרים ולא פושרים. כי אם במים חמים הרבה מאד. עד שיחשוב שישרוף עור ראשו כי המים הקרים ואם יחזקו המוח אמנם יעצרו מותריו בו ויקררוהו. ויתקררו העצבים כלם בעבור כי המוח מקורם. ויכבדו התנועות כלם. ולפעמים יחדש פלארי או הקווץ או לקועה מיד ולכן ישמר מאד. וכן המים הפושרים יוסיפו למוח קרירות ורכות ויחלשו התנועות והחושים כלם וראוי שיישן האדם אחר צאתו מן המרחץ. ואולם השינה במרחץ רע מאוד ופעמים שיולד כאב לב בעבור המשיכה המגעת מן השינה וחום המרחץ כי חמימות המרחץ תמשוך החום הטבעי לחוץ אל שטח הגוף. והשינה יחייב להעמיק החום אל תוך הגוף. וצריך שישמור מאד משתית מים קרים כי היו אנשים ששתו מים קרים אחר צאתם מן המרחץ ונתקררו כליותיהם מיד וצבתה בטנם ולכן ראוי לאדם שיסבול הצמא עד שיתקר' גופו ותסתלק החמימו' אשר קנו אותם האברי' מן המרחץ ואז ישת' המים ואם לא יוכל להמתין ברוב צמאו ישת' מזגוי' באשרוב מקליפ' האתרוג או מאשרו' משטיצי או בשרופי וורדי' וכן שתיית השכר מהשעורי' העשוי בגרעיני הרמוני' והסוכר המרוקוח וליינא אלובי ויירופלא אחר המרחץ מזיק. ואם המתין אחר המרחץ עד שתעבור חמימות המרחץ מהגוף ואז יקחוהו יהיה זה מועיל ר"ל זה השכר או זולתי מהאשרובים הקודמים:

שער רבים הם אשר יקלו בנוזלים. ר"ל דומים לסכלותם. למה שיתחדש מהם ברוב אם הזלת החוטם. כאשר ירד לחוטם או קולי או צרירותו כאשר ירד לקנה הריאה והטוב בו הוא שיזהר וישמור מן הנוזלים בחורף ובקיץ. ושילבש האדם בגדיו תוך המרחץ וישמר ראשו לעולם מן הקור החזק ותוך המותרות הנקרשות אשר במוח וירדו והם הנוזלים החדים. וכל הנוזלים החמים והקרים לרוב ישפכו לחללי הריאה וימלא אותם פתאום לרוב הליחה היורדת וחלשת המקבל ויחלש כח הדוחה מהנצא השיעול ההוא ויחנק האדם וימות. או יחדשו חולי העמידה שהוא קוצר הנשימה עד שלא יוכל לשכב ופעמים ירדו לחלל האסטומכא ויחדש הגרת המעים והוא חולי קשה לרפא ופעמים ירדו לגופי האברים הפנימיים לחלליהם ויחדש מוגלא באבר ההוא. ויחדש מוגלת היותרת ומוגלת הכבד ומוגלת האסטומכא. ולזה צריך שמירה מן הנוזלים.

שער השמירה מן הנוזלים תהיה בשמירה מחמם הראש או קרר אותו כמו שזכרנו ושלא יאכל מה שימלא הראש. כחלב והזרעונים המנפחים כפולים. ושלא לישן תיכף אחר מאכלו וכ"ש בלילה ושלא יקח הדברים החמים כי לקיחתם ישנה השכל במהרה וישחזק גוף המוח בהריחו הבשמים והפרחים לפי המזג והזמן. ומן הסגולות לחזק המוח:

ישחוק הגרופולי עד שישיב אבק. ויושם בחצי צורתו בזמן החורף כולו. וכן ימשח המוח בשמן אלבאן המבושם בזמן החורף יחזקהו. ואולם בזמן החום הגדול יטבול הראש במי וורדים ואלונסרין ויעפר על ראשו מעט מעט מאבק מאפיש הפליג שחיקתו:

שער אין ראוי לאחד מן האנשים בשום מקום מן המקומות ולא בזמן מן הזמנים שיקח מאכל התחיל בו ההפסד ואפילו מעט:

ולא מה שנתקרר. וכל מה שנשתנה ריחו ולא פושר. ולא דבר מן המעפשים כפירות המתוקנים בחומץ. והציר מדגים קטנים והחלב החמץ והדומים להם. כי אלו חומר לקדחת. והם כסמי המות והטובים שברופאים יזהירו מאכול מאכל שעבר לילה אחת. ופוסלים אותו בלינה והבשר שעבר יומו כי הוא כבר התחיל בו העפוש. ואם לא יתבאר זה מיד וישים האדם כוונתו לקחת מאכלים המתוקנים. כי המתוקנים הם אשר יזונו כמו שזכר גאלינוס. וכן ישתה מן המים המתוקים מהם יותר והזכים והקרים מהם יותר. ואם יגעל וימאס המאכלים המתוקים יתקן מאכלו במעט מן החמוצים או מה שבטעמו מלחות נכר יקובץ. כתבשיל נתבשל באייגראס או חומץ או לימו או מרי השעורים או סומק או חבושים או רמונים כי אלו המאכלים ואם הם מתוקין ואינם מזון הרב בהם הראשונה היותם בלתי נגעלים. ומהם שיתיך הלחה מהאסטומכא ויתן תאות המאכל כמו המרי:

ומהם מה שיעמוד נגד העיפוש וינגב כתכשילין יבא מהם החומץ ומי לימו ומהם מי שיחזק האסטומכא ויסתום פיה:

כמי שנתבשל בסימאק וגרעיני הרמון והחבושים ומי בוסר הגפן יסמוך על אלו המאכלים כל מה שיוכל.

שער המנהג וההרגל עיקר גדול בהתמדת הבריאות ורפואות החליים. אין ראוי לאדם שישנה ממנהגו בבריאות בבת אחת. לא במאכל ולא במשתה ומשגל והכנס במרחץ ובתנועה. תכון בכל זאת המנהג. ואפילו היה הדבר המורגל על חלוף דרך רפואה. לא יפרד ממנו וילך אל מה שישפוט הדין אלא במדרגות ובזמן ארוך עד שלא ישוער בשנוי. ולא שנה אדם מנהגו בפעם אחת שלא חלה בהכרח:

ואמנם החולים לא תשנה מנהגם ר"ל שלא תשפוט בעת החולי לשנות החולי לשנות המנהג ואפי' ליותר טוב:

שער ידוע כי יש בעלי חיים מזג בשרם הפך למזון האדם. כבשר הזאב והשועל. ומהם נאותים כבשר הצאן. וכן הוא הדין במלבושים. והניאות בהם למלבושי האדם עורות הצאן:

והיותר מזיק להם עורות השועל. כך זכרו הרופאים המשכילים והוא האמת ולזה יראה העבד כי הבגד אשר יקרא בערביי ראבאטה דבר רע מאוד ואמנם הבגד הנקרא בערבי אלסנבא שבחו אותו הרופאים וכן זכרו כי לבישת עורות החתולים יזיק וכן רוח נשימתם. כמו שרצו להריח נשימת היונים עראותם תמיד בבית. כי זה בטחון מחליי העצבים כפלארי והעקום והקיווץ ותנועות האברים. כל אלו יהי' בטוח בהם אשר יראה היונים לפנים תמיד ובתנאי שישלך זבלם ולא יניחהו להתקבץ בשום פנים כי הוא יעפש האויר ויפסידהו וכן אכילת בני היונים ירפא מחליי העצבים.

שער הטוב שבבשר. הציר העפרים וכן הארנבת לה תועלת התאמתו בנסיון וזה כי אכילת מוחו יועיל מן הרעש. וכן בשרו כולו יועיל מן הרעש וחליי העצבים. ועור הארנבת יחמים חימים טובים ויועיל מחליי העצבים וכ"ש לזקנים וחמור לו סגולה גדולה לחזק הראות התאמת זה בנסיון:

אכילת בשרו וכפיית העינים על תבשיל בשרו יחזק כשיאות. ויפתח סתומי העצבים החלולים. התאמת זה בנסיון זהו שיעור שרצה העבד עתה ממה שצריך אל אדוני והשם ברחמיו יאריך ימי אדוני ויתמיד לו הבריאות ויתן לו הצלחות שני העולמים כחפץ עבדו.

משה בן מיימון הספרדי

אמרתי להעתיק כאן פרק א' מה' דעות להרמב"ם יען כי הוא כמעט קיצור תוכן האגרת הנ"ל ויבא אחד ויעיד על חבירו:

פרק ד א הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא המאבדין את הגוף:

ולהנהיג עצמו בדברי' המברין והמחלימין שהרי א"א שיבין או ידע דבר מידיעת ואלו הן לעולם לא יאכל אדם אלא כשהוא רעב. ולא ישתה אלא הבורא והוא חולה. לפיכך צריך להרחיק אדם עצמו מדברי'. כשהוא צמא ואל ישהה נקביו אפי' רגע א' אלא כ"ז שצריך להשתין או להסך את רגליו יעמוד מיד.

ב לא יאכל אדם עד שתתמלא כריסו אלא יפחות כמו רביע משבעתו ולא ישתה מים בתוך המזון אלא מעט ומזוג ביין. וכשיתחיל המזון להתעכל במיעיו שותה מה שהוא צריך לשתות ולא ירבה לשתות מים אפי' כשיתעכל המזון ולא יאכל עד שיבדוק עצמו יפה יפה שמא יהי' צריך לנקביו לא יאכל אדם עד שילך קודם אכילה עד שיתחיל גופו לחום או יעשה מלאכה או יתיגע ביגע אחר. כללו של דבר יענה גופו וייגע כל יום בבקר עד שיתחיל גופו לחום וישקוט מעט עד שתתישב נפשו ואוכל ואם רחץ בחמין אחר שיגע ה"ז טוב ואח"כ שוהה מעט ואוכל.

ג לעולם כשיאכל אדם ישב במקומו או יטה על שמאל ולא יהלך ולא ירכוב ולא ייגע ולא יזעזע גופו ולא יטייל עד שיתעכל המזון שבמיעיו וכל המטייל אחר אכילתו או שייגע ה"ז מביא על עצמו חלאי' רעים וקשים.

ד היום והלילה כ"ד שעות די לו לאדם לישן שלישן שהוא ח' שעות ויהיו בסוף הלילה כדי שתהי' מתחלת שנתו עד שתעלה השמש ח' שעות ונמצא עומד ממטתו קודם שתעלה השמש.

ה לא יישן אדם על פניו ולא על ערפו אלא על צדו. בתחלת הלילה על צד שמאל. ובסוף הלילה על צד ימין ולא ישן סמוך לאכילה אלא ימתין אחר אכילה כמו ג' או ד' שעות ולא יישן ביום.

ו דבר המשלשלין את בני מעים כגון ענבים ותאנים ותותי' ואגסי' ואבטיחי' ומיני הקישואי' ומיני מללפונות אוכל אותם האדם בתחל' קודם אכילה. ולא יערבם עם המזון אלא שוהה מעט עד שיצאו מבטן העליון ואוכל מזונו ודברים שמאמצין את בני מעים כגון רמונים ופרישי' ותפוחי' וקרושטומולין אוכל אותם תכף למזונו ולא ירבה לאכול מהן.

ז כשירצה אדם לאכול בשר עוף ובשר בהמה כאחד אוכל בתחלה בשר העוף. וכן ביצי' ובשר העוף אוכל בתחלה ביצים. בשר בהמה דקה ובשר בהמה גסה אוכל בתחל' בשר בהמה דקה לעולם יקדים אדם דבר הקל ומאחר הכבד:

ח בימות החמה אוכל מאכלי הקרי' ולא ירבה בתבלין ואוכל את החומץ ובימות הגשמי' אוכל מאכלי' החמי' ומרבה בתבלין ואוכל מעט מן החרדל ומן החלתית ועל דרך זו הולך ועושה במקומות הקרי' ובמקומו' החמים בכ"ז ומקום הראוי לו.

ט יש מאכלות שהם רעי' ביות' עד מאד וראוי לאדם שלא לאוכלן לעולם כגון הדגי' הגדולי' המלוחי' הישיני' והגבינ' הישנה והכמהין ופטריות והבשר המליח הישן ויין מגתו ותבשיל ששהה עד שנדף ריחו. וכן כל מאכל שריחו רע או מר ביותר הרי אלו לגוף כמו סם המות ויש מאכלי' שהם רעי' אבל אינם כמו הראשוני' לרוע לפיכך ראוי לאדם שלא לאכול מהן אלא מעט ואחר ימי' הרב'. ולא ירגיל עצמו להיות מזונו מהם או לאוכלן עם מזונו תמיד כגון דגי' גדולי' וגבינה וחלב ששהה אחר שנחלב כ"ד שעות. ובשר שוורי' גדולי' ותיישי' גדולי' והפול והעדשי' והספיר ולחם שעורי' ולחם מצות והכרוב והחציר והבצלי' והשומי' והחרדל והצנון כל אלו מאכלי' רעים הם אין ראוי לאדם לאכול מאלו אלא מעט מאד ובימות הגשמי'. אבל בימות החמ' לא יאכל מהן כלל

והפול והעדשי' בלבד אין ראוי לאוכלן לא בימות החמ' ולא בימות הגשמי' והדילועין אוכלין מהם בימות החמ'.

י' ויש מאכלות שהם רעים ואינן כמו אלו. והם עוף המים ובני יונה הקטני' והתמרי' ולחם קלוי בשמן או לחם שנילוש בשמן והסולת שנפו אות' כל צרכה עד שלא נשארה בה ריח מורסן. והציר והמורייס אין ראוי להרבות מאכלו' אלו. ואדם שהוא חכם וכובש את יצרו ולא ימשוך אחר תאותו ולא יאכל מן הנזכרי' כלום אלא אם נצרך להם לרפואה ה"ז גבור.

יא לעולם ימנע אדם עצמו מפירו' האילנו' ולא ירבה מהן ואפי' יבשין ואצ"ל רטובין. אבל קודם שיתבשלו כל צרכן הרי הן כחרבו' לגוף. וכן החרובי' רעי' לעולם וכל הפירות החמוצין רעי' ואין אוכלין מהן אלא מעט בימו' החמ' ובמקומו' החמי' והתאני' והענבי' והשקדי' לעולם טובים בין רטובין בין יבשין ואוכל אדם מהם כל צורכו ולא יתמיד אכילת' אעפ"י שהן טובי' מכל פרי האילנו':

יב הדבש והיין רע לקטני' ויפה לזקני' וכ"ש בימות הגשמי' וצריך אדם לאכול בימו' החמ' שני שלישי' מה שהוא אוכל בימו' הגשמי':

יג לעולם ישתדל אדם שיהיו מיעיו רפין כל ימיו ויהי' קרוב לשלשול מעט וזה כלל גדול ברפואה כ"ז שהרעי נמנע או יצא בקושי חלאי' רעי' באי' ובמה ירפ' אדם מיעיו אם יתאמצו מעט אם היה בחור יאכל בבקר בבקר מלוחי' שלוקי' מתובלין בשמן זית ובמורייס ובמלח בלא פת או ישתה מי שלק של תרדין או כרוב בשמן זית ומורייס ומלח ואם היה זקן ישתה דבש מזוג במים בבקר וישהה כמו ד' שעות ואח"כ יאכל סעודתו. ויעשה כן יום אחד או ג' ימים או ד' אם צריך לכך עד שירפו מיעיו:

יד ועוד כלל אחר אמרו בבריאו' הגוף כ"ז שאדם מתעמל ויגע הרבה ואינו שבע ומיעיו רפין אין חולי בא עליו וכחו מתחזק ואפי' אוכל מאכלו' הרעי':

טו וכל מי שהוא יושב לבטח ואינו מתעמל או מי שמשהה נקביו או מי שמיעיו קשין אפי' אכל מאכלו' טובי' ושמר עצמו עפ"י הרפואה כל ימיו יהי' מכאובי' וכחו תשש. ואכיל' גסה לגוף כל אדם כמו סם המות והוא עיקר לכל החלאי' ורוב החלאי' שבאי' על האדם אינם אלא או מפני מאכלי' רעי' או מפני שהוא ממלא בטנו ואוכל אכיל' גסה אפי' ממאכלי' טובי' הוא ששלמה אמר בחכמתו שומר פיו ולשונו שומר מצרו' נפשו כלומר שומר פיו מלאכול מאכל רע או מלשבוע ולשונו מלדבר אלא בצרכיו.

טז דרך הרחיצה שיכנס אדם למרחץ מז' ימים לז' ימים. ולא יכנס אדם סמוך לאכילה. ולא כשהוא רעב. אלא כשיתחיל המזון להתעכל ורוחץ כל גופו בחמין שאין הגוף נכוה

בהן וראשו בלבד בחמין שהגוף נכוה בהן. ואח"כ ירחץ גופו בפושרין ואח"כ בפושרין מן הפושרין עד שירחץ בצונן. ולא יעבור על ראשו מים לא פושרין ולא צונן ולא ירחץ בצונן בימו' הגשמי' ולא ירחץ עד שיזיע ויפרך כל גופו ולא יאריך במרחץ אלא כשיזיע ויפרך גופו ישתטף ויצא ובודק עצמו קודם שיכנס למרחץ ואחר שיצא שמא יהא צריך לנקביו. וכן בודק אדם עצמו תמיד קודם אכיל' ואחר אכיל' וקודם בעיל' ואחר בעיל'. וקודם שייגע ויתעמל ואחר שייגע ויתעמל. וקודם שיישן ואחר שישן ובשיעו' הכל עשרה:

יז כשיצא אדם מן המרחץ ילבש בגדיו ויכסה ראשו בבית החיצון כדי שלא תשלוט בו רוח קרה ואפי' בימו' החמ' צריך להזהר וישהה אחר שיצא עד שתתישב נפשו וינוח הגוף ותסור החמימות ואח"כ יאכל. ואם ישן מעט כשיצא מן המרחץ קודם אכילה ה"ז יפה מאוד. ולא ישתה מים קרים בצאתו מן המרחץ ואצ"ל שלא ישתה במרחץ. ואם צמא כשיצא מן המרחץ ואינו יכול למנוע עצמו יערב המים ביין או בדבש וישתה. ואם סך בשמן במרחץ בימו' הגשמי' אחר שישתטף ה"ז טוב:

יח לא ירגיל אדם להקיז דם תמיד ולא יקיז אלא אם יהי' צריך לו ביותר ולא יקיז לא בימו' החמ' ולא בימו' הגשמי' אלא מעט בימי ניסן ובימי תשרי. ומאחר נ' שנה לא יקיז כלל. ולא יקיז אדם ויכנס למרחץ בו ביום. ולא יקיז ויצא לדרך. ולא ביום שיבא מן הדרך. ויאכל וישתה ביום ההקזה פחות ממה שהוא רגיל וינוח ביום ההקזה ולא ייגע ולא יתעמל ולא יטייל:

יט שכבת זרע היא כח הגוף וחייו ומאור העינים וכל זמן שתצא ביותר הגוף כלה וכחו כלה וחייו אובדין הוא שאמר שלמה בחכמתו אל תתן לנשים חילך. כל השטוף בבעילה זקנה קופצת עליו. וכחו תשש ועיניו כהות. וריח רע נודף מפיו ומשחיו ושער ראשו וגבות עינו וריסי עיניו נושרות ושער זקנו ושחיו ושער רגליו רבה. שיניו נופלות והרבה כאבי' חוץ מאלו באים עליו אמרו חכמי הרופאי' א' מאלף מת בשאר חלאי' והאלף מרוב התשמיש לפיכך צריך אדם להזהר בדבר זה אם רוצה להיות בטוב ולא יבעול אלא כשימצא גופו בריא וחזק ביותר והוא מתקשה הרבה שלא לדעתו ומסיח עצמו לד"א והקישוי בו כשהיה וימצא כובד ממתניו ולמטה וכאלו חוטי הביצים נמשכים ובשרו חם זה צריך לבעול ורפואה לו שיבעול לא יבעול אדם והוא שבע ולא רעב אלא אחר שיתעכל המזון שבמיעיו ויבדוק נקביו קודם בעילה ולאחר בעילה. ולא יבעול מעומד ולא מיושב ולא בבי' המרחץ ולא ביום שיכנס למרחץ ולא ביום הקזה ולא ביום יציא' לדרך או ביא' מן הדרך לא לפניה' ולא לאחריהם.

כ כל המנהיג עצמו בדרכים אלו שהורינו אני ערב לו' שאינו בא לידי חולי כל ימיו עד שיזקין הרבה וימות ואינו צריך לרופא ויהי' גופו שלם ועומד על בוריו כל ימיו אא"כ הי' גופו רע מתחילת ברייתו. או אם הי' רגיל במנהג מן המנהגים הרעים מתחיל' מולדתו או אם תבא מכת דבר או מכת בצורת לעולם.

כא וכל המנהגי' הטובי' האלו שאמרנו אין ראוי לנהוג בהן אלא הבריא אבל החולה או מי שא' מאבריו חול' או מי שנהג מנהג רע שנים רבות יש לכל א' מהם דרכים אחרי' והנהגו' כפי חליו כמו שיתבאר בספר הרפואו' ושינוי וסת תחיל' חולי.

כב כל מקום שאין בו רופא א' החולה וא' הבריא אין ראוי לו לזוז מכל הדרכי' האלו שנאמרו בפרק זה שכל א' מהן לאחרי' טוב' מביא.

העתקה מס' אמתחת בנימין ע' בהקדמת החלק הזה זמן חיי המחבר והסכמות על ספרו.

שינוי אויר ח"ו יזהר שלא ילך בלילה מהנשף עד בקר אור וגם בצהרים דהיינו מתחלת שעה ששית עד אחר שעה שביעית ולא ילך באמצע הרחוב כ"א מהצד אצל בתים וגדרים ויזהר מטיול רב רק יטייל מעט ובנחת ממוצע לא בצנה ולא בחמה ויזהר מקפיצה ודלוג וטוב מאד שילך ערב ובקר בעתים הללו בשדה כדי שיקבל ריח השדה וריח היום:

השינה בלילה תהיה על העלייה או חדר סגור מכל רוחותיו. כ' חכמי הרופאים שהדבר בזמן שהיה מלחמה במדינה או שהיה שנת רעב בארץ ובני אדם אוכלים כל דבר שמוצאים אזי יולד מזה מזג וטבע רע או שהיה שנה שעברה לחה מחמת גשמים מרובים ורוב האויר בא מן לחות הארץ ונכנסו בגוף האדם בגידין ובווריד‌ים ונסתמו ונעצרו הגידים ורוצה להקיא ואינו יכול והלב דופק וזקנים ישנים הרבה ובחורים ונערים לא יכלו לישן כלל ועברו ובטלו מדעתם ר"ל והיציאות יוצאים בקושי גדול ומסרחת מאד וביום הג' מחוליים באים הכאבים והיסורים בראשם ויהיו כמו מבוסמים ר"ל הרפואה לזה קודם כל צריך להקיז דמו תכף ומיד תוך מעת לעת של משכבו ואח"כ יחקור אחר טבעו אם טבעו רוצה להקיא אזי יקח משקים להקיא (לא העתקתים) ובאם שאין לו יציאה כהוגן אזי צריך ליתן לו לשלשל ויהיה לו לרפואה. אכן יוכל ליתן לו בכל ערב ובקר להזיע ויזיע היטב וכשתעשה כנ"ל אזי בעז"ה אין בו שום בית מיחוש שיהיה ח"ו שום מכה או שחפת בעולם בחון בדוק ומנוסה.

סגולה נפלאה לחשש

קח מאכלת ושחוט ג' מיני עופות בזה אחר זה והדם שעליו אל תסיר מן הסכין ותכף ומיד תן הסכין על המשקוף בפתח שהוא לרחוב העיר דווקא והחזה של הסכין יהיה לחוץ דהיינו אל הקיר שנוטה לרחוב לא יבא שום רע בביתו, בחון:

עוד סגולה ואם ח"ו הדבר בבית אחד אזי אותו המת ישאו לשלשה דלתות הבית ואח"כ ישא המת מהבית דרך חלונותיו ולא דרך פתח הבית אזי לא ימות בבית שום אדם.

לטהר הבית מהחשש אזי יקח לבנה חדשה וילבן אותה היטב בתנור ואח"כ יקח ככר לחם שלם ויחתכנה לשנים וישים הלבינה באמצע השני חציי לחם והעשן של הלבינה ילך לתוך השני לחם הנ"ל אזי יוציא מן הבית כל הרוחות רעות יתן הלחם לאכול לכלב ויועיל. בא על האדם האויר ר"ל להנצל קח שוס פולוויר ושים בתוך שכר חם ותשתה ותנצל.

ענין אחר קח מט' אגוזים הפרי מהם ב' לוט אניעלקום ערפר קרויט ווואססער זויער אספפער קרויט וואסספר וויין רוטין וואסר ויערבם ויכתשם וישם בחומץ יין חזק ויהי' כמו דייסא ובאם שידאג שיבא לידי חולי אויר אזי יקח כף אחת מלא ויאכל בבת אחת וישכר במטה ויזיע וישן אזי מובטח שינצל סגולה שינצל מהחשש. קח בעצוויר מעט ויאכל אליבא ריקנא בכל יום ותצליח.

ענין אחר קח חתיכת לחם והנח על התנור חם ליבש ושים **אצלך** וכה תעשה ט' ימים רצופים כל יום חתיכה א' לחם ליבש ושים אצלך והזהר שלא תאבד ממך.

ענין. אחר קח עשב שקורין ריטא ויעקר וישרש קודם הנץ החמה ויחתוך עם זהב דווקא ויריח תמיד בו וטוב לתלות בצוארו וטוב לעשן בו וינצל.

ענין אחר טוב לאכול אליבא ריקנא לאלברין גם טוב לאכול אליבא ריקנא גרעיני חרדל.

ענין אחר טוב לעשן עם קרן של תיש או קרן של איל וקרן של צבי וקליפות תפוחים.

סגולה שלא יבא עליו שינוי אויר ב"מ יקח מיץ של לימונים וכרכום חשוב וחומץ חזק ויערבם יחד וימשח על הלב ועל חוטמו והשליפין תמיד בכל יום ויום.

ענין אחר יריח חומץ עם מי וורדים ולא ילך ברחובות רק יתחבא בתוך ביתו ויסגור הדלתות ופתחים ויפנה משם כל דבר מבאיש ומסריח וישים שם כל ריח טוב:

עוד בענין הנ"ל הבית יהי' נקי מכל טינוף ולכלוך ויותר מהמולידים סרחון כאוכלי צואה והשתן ומקומות שיש בהם מים עצורים מזמן רב ואשפתות ובתי כסאות וחוריהן ודומיהן ויזהר שלא יצא לחוץ כשהאויר מעונן וחושך והזהר בכל יום ויום ליקח מים חיים שאובים ותן בכלי א' בכל חדר וחדר כלי א' בפני עצמה גם בד' קירות הבית ופתחיו

וחלונותיו יתלה בצל לבנה ושומים וגם פליגין שוואמם ושוב לפני אויר שצריך להזיע קח גפרית חי כמו חצי קווינט עם לובן ביצה חי וישתה ויזיע היטב ויועיל בעזה"י.

צריך להזהר להמון עם שלא יתענו בימים האלו שום תענית שבעולם כי הריר הפה קשה מאוד ורע לזה וגם ע"י התענית יהיה האדם עצב ויגון ויזהר מאוד מכל מיני עצבות ויגונות וכל מיני כעס ולהזהר מהבל פיהם של כל אדם שקשה ורע מאד ומכ"ש הנפגעים בדבר יוצא מפיהם עשנים רעים מפסידים האויר שסביבותיהם ולכן כל המתחברים אליהם יהפכו פניהם מנגדם לצד אחד לפתח או לחלון כדי שלא ישאפו הבל פיהם היוצא מהם וטוב מאד שיקח הזיעה מתחת אצילי זרועותיו ויריח בהן תמיד יש שותין שתן שלהם במקצת ימים בבקר לא מראשית טפת השתן ולא מסופה כ"א מהאמנעיי' כשיעור ב' כפות ידים ויקח בכפות ידיו וישתה והזהר שלא ילך בעתים הללו לבית החיים כי שם מפקיד המלאך המות את כליו.

ראוי להרגיל במאכלים קלים ושאינם מתעפשים ויזהר שלא יסבול רעב וצמא ויאכל בשר גדיים וטלאים ועגלים וכבשים בני שנה ויאכל שבולים בחומץ ויזהר במרקחת שיש דבש ושאר דברים מתוקים כגון ענבים וצמוקים ותמרים וצוקר ודבש. להזהר בימים אלו שלא יאכלו לא צנון ולא חזרת ולא שומים ולא בצלים כי הארס רע בתוכם ושומר נפשו ירחק מהם.

סגולות למקשה לילד אם היא בסכנה גדולה יקרא הפטרה מפ' שופטים עד גמירא ואח"כ יאמר פלונית בת פלונית אין אני יודע מה אעשה לך אלא מאן דעני לאמך בקשיותא הוא יענה ויושיע לך בקשיותך אמן סלה. וילחשו מיד באזנה וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי מרשותיך עד שתשלחוני אתה בעצמך ותצוה ה' אחד בכך ואחרי כן אצא צא צא בשם אהיה אשר אהיה ה' אלקי ישראל מהר צעה להפתח כי הארץ מבקשת אותך לכן המלאך הממונה על ההריון יוציא ממנה בנקיון בלי צער וכאב וחביון אמן.

ואם עדין לא תלד יאמר ג"פ ויסע ויבא ויט ויכוין לשם ראשון והו. ולשם אחרון.

ואם עדין לא תלד יאמר ה' שמעה ה' סלחה ה' הקשיבה ועשה אל תאחר למענך אלקי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך מהר צעה להפתח ולא ימות לשחת ולא יחסר לחמו ואנכי ה' אלקיך רוגע הים ויהמו גליו ה' צבאות שמו וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה הוולד מפלונית בת פלונית אמן סלה. ויאמר כך ג"פ עמה ואח"כ ילחוש באזנה השמאלית כל פסוק ופסוק בנשימה אחת ואלו הן יצו ה' אתך את הברכה באסמיך ובכל משלח ידך וברכך בארץ אשר ה' אלקיך נותן לך ה' שמעה וגומר וירדו

כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה וולד ממנה פלונית בת פלונית א"ס ויאמר כן עמה ג"פ ואח"כ יאמר גם כן ג"פ על מצחה ואח"כ יאמר באזנה ואתה מיכאל השר הגדול שר ההוצאה הוציא את הילד מפלונית בת פלונית ממעי אמו כי עצר עצר ה' בעד רחמה ואתה מלאך רחמיא"ל התפלל בעדה ויעתר ה' אליה.

ואם ח"ו לא תלד יעמיד על פתח המזוזה ויקרא מן וה' פקד את שרה עד למועד אשר דבר אתו אלקים. ותחזור ותלחש כל הפסוקים הי"ל מן יצו ה' עם כל הלחש.

עוד סגולה נפלאה קח שני ביצים שנולדו באותן הימים קודם לידתה ויבשלנה במים היטב עד שיבשל המים עד חציה ותן לה לשתות המים ההם.

עוד סגולה קח שאור ישן שנתחזק וערב עם חומץ חזק וחבוש על מתניה ומיד שתלד תסיר ממנה למען לא תפלוט מעי' ח"ו ואח"כ תרחץ ומנקה מתניה משאור הנ"ל

סגולה אחרת קח ראשה של המקשה לילד וישחה למטה עד כריסה ותלד מיד.

סגולה, אחרת קח עפר הנמצא תחת מפתן הבית או על המפתן ושים בסמרטוט של צמר על טיבורה ויבא הוולד מיד ותכף תסירה.

סגולה אחרת תן לה בחוטמה שנופטאבאק או ניסווארק ואז תצא הוולד עם השליא ממנה בעזה"י.

סגולה נפלאה עוד קח שמינית מלויט כרכום ושים ביין ויבשלם ותשתה.

סגולה, אחרת קח צואת סוס ויבש ויתן לה לשתות ביין או במים בלי ידיעתה.

סגולה אחרת תשתה כף מלא חלב של אשה אחרת.

סגולה. אחרת קח הדם בלעטר וגם העלפן ביין וישחקם ויתן לשתות במשקה חם.

עוד סגולה אחרת קח פלפול שחור ושחוק ויעשן תחתיה.

ע"א יתנו לה לשתות מהשתנת בעלה.

ע"א ליתן לה בידה קרן ימין של עז.

ע"א קח צואת חמור ושרוף ויעלה עשן בחוטמה או צואת יונים ויעשן תחתיה. או צואת כלב ויעשן תחתי'. או יקח עינים מן דג מליח שקורין הערינג וגם הנשמה שלו ויעשן תחתיה. או יקח מטלפי סוסים שהנפח חותך בברזל בשעה שמשים המנעל ברזל על רגלי הסוס ויעשן תחתיה עד שיעלה העשן בגופה:

עוד סגולה קח שליא מאשה אחרת וישרוף לאבק ויתן לשתות במים וסגולה זאת מועלת ג"כ ליולדת שנשארה השליא בבטנה.

סגולה אחרת לובן ביצה חי עם חלב של אשה: .

עוד סגולה תשים אשה אחרת ידה על בטן מקשה לילד ויאמרו שניהם ביחד הפסוק והוא כחתן יוצא מחופתו ישיש כגבור לרוץ אורח.

עוד סגולה תעשן בחרדל.
ואם יש סכנה תשתה חלב כלבתא במים או בדבש ואז יצא הוולד בין חי בין מת ואם תקח לחלב כלבתא מים ודבש תפיל וצ"ע אם אין רפואה כזאת בכלל פלוגתת ר' מתיא בן חרש ורבנן ביומא].
עוד סגולה תעשן בזבל יונים.
לאשה שיש לה כאב אחר הלידה שקורין נאך וועהען קח יין אדום ורחוץ עקבה של רגלה השמאלי ותן לה לשתות וירפאה:
לאשה שבניה מתים כשתכנס לחודש ט' לעיבורה תלך למקום שכלבתא ילדה ותעמוד רגלה הימין על כלב קטן א' ותאמר ג"פ קח לך המת ותן לי החי ואח"כ תקח האשה אותו הכלב קטן שדרסה עליו ותניחהו בחיקה על בשרה ותשים ראשו לצד ימינה ורגליו לצד שמאלה ותלך האשה עם אותו הכלב הקטן לנהר ותתיר חגורה כדי שיפול הכלב מעצמו לנהר ותאמר עוד ג"פ קח לך המת ותן לי החי:
סגולה שלא תפיל תקח לב שפן בעור ותשא אצלה.
עוד סגולה שלא תפיל תתלה על צווארה אבן אודם רובין שטיין
סגולה, אחרת קח דבש ומשח על בטנה לפני האש ואח"כ שאור חזק ומשח על סמרטוט והנח על בטנה.
סגולה אחרת קח ביצה שיצא האפרוח ממנה ושרוף הקליפה לעפר ותן לה לשתות ג' ימים רצופים קודם שתתעבר.
סגולה לזכרון וסי' ויבא יעקב לוזה בחודש אלול כשיתבשלו הלוזים תלך יחידי למקום אילן לוז ותאמר ג"פ במה יזכה נער את ארחו עד לא אשכח דבריך ואח"כ יאמר אתה גבור לעולם אדני השם הנכבד יהי רצון מלפניך למען קדושתיך שיהיו הלוזים הללו מה שאקח ואלקוט מזה האילן לעזור ולהואיל ולהושיע לי שאזכור כל מה שאלמוד וכל מה שאשמע אמן סלה ואחר תפלה זאת יקח בכוונה גדולה ובנקיון כפים במהרה מנין רפ"ג לוזים כמנין זכרון לא פחות ולא יותר ותאכל מהם קודם אכילת הבקר תיכף אחר התפלה ט' לוזים לא פחות ולא יותר עד שיאכל כל רפ"ג לוזים בל"ב ימים ויאמר תמיד קודם שיאכל כל הלוזים בנקיון ובכוונה יהי רצון מלפניך היושב על כסא רחמים שלא תסיר ממני אופן השמירה והזכירה מחמת אכילת הלוזים לוז מספרו גם אנכי לא אשכחך ברוך נותן תורה לעמו ישראל ואחר שעשה וגמר כל זאת יאמר בכל מוצאי שבת אחר הבדלה עשרה פעמים אליהו הנביא ויאמר יהי רצון כדלעיל:

סגולה נפלאה ביום המעונן שלא תירא מלפיד אש וברקים וקולות יאמר ג' פעמים גבריאל ויעמוד אצל המזוזה ויקרא פ' שמע עד כימי השמים על הארץ. ואח"כ יאמר ג"פ ראוך יחילו הרים זרם מים עבר נתן תהום קולו רום ידיהו נשא זורמו מים עבות קול נתנו שחקים אף חצציך יתהלכו קול רעמך בגלגל האירו ברקים תבל רגזה ותרעש הארץ. ה' צבאות אל שדי עמנו משגב לנו אלקי יעקב סלה ה' צבאות אשרי אדם וגו' ה' הושיעה.
סגולה שלא ישלוט בוולד הנולד שום עין רע וכשוף ושום רע בעולם. קח עפר מאותו עפר שנולד הילד ותלה עליו על צווארו בטוח שלא יוזק.
סגולה אחרת. קח כד של חרס חדש וקנה אותו בכמה שירצה היוצר חרש וקח מסגר חדש וצריך להזהר שלא יסגור המסגר ופעם ראשון שירחץ הילד קח המים שהילד נרחץ בהם ותן בכד הנ"ל והנח הכד תחת המטה שאשה היולדת שוכבת בה והמסגרת תניח במטה פתוח ובאם שיחלה הילד או יהיה מה שיהיה אזי קח המסגר וסגור על הילד והנח אצל הילד ולא בא לו שום רע בעולם.
עוד סגולה שלא יכפה הילד הנולד מלילית ישימו אות ברית קודש מתינוק המהול בפיו ויקח מזוזה מהבית ויקרא השני פרשיות באוזן הילד הימנית ותן המזוזה למקומה:
עוד סגולה אחרת בשעת הלידה יאמר באוזן זה הלחש ובדוק הוא אליהו זכור לטוב פגע עם כוכב מרגלית ואמר לה כוכב מרגלית מאין באת ואמרה לו מבית פלוני בן פלונית לעשות להילד רע ולמצוץ מדמו ועורקיו ואמר אלי' הנביא משביע אני עליך בשם ה' צבאות שדי שברא שמים וארץ ימים ורוח ואש ועפר ועשרה אופנים ועשרה דורות ובשם השר שלך סמאל וגרגרן שלא יהיה לך רשות לילך בזה הבית של (פב"פ) ובפרט בהילד הלז לא בגופו ובנפשו וברוחו ובנשמתו. וכה ילחש ג"פ וקודם כל יקרא פ' של שמע ואחר הלחש אומר שיר למעלות אשא עיני ולא יהיה נזק בעז"ה.
לעקור כשוף או עין הרע או מקרה רע קח מים חיים שתוקים בכלי ושים בספל ואמור עליו אלו הפסוקים בן פורת יוסף בן פורת עלי עין בנות צעדה עלי שור. ז"פ אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים. ז"פ אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה באר חפרוה שרים כרוה נדיבי עם במחוקק במשענותם וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ז"פ ויתן להנבעת לשתות מעט וגם ידרוך על פניו וילך לחוץ וישפוך המים על פרשת דרכים ויחזור אל הבית בלי שום דבור כלל ויעמיד הספל תחת המטה של החולה הנ"ל ויועיל בעז"ה.

אם תרצה לידע אם החולי בא מעין הרע קח סכין חדש ותניח בלי ידיעתו תחת מראשותיו ואם הסכין יעלה חלודה אז החולה בוודאי מעין הרע ורפואתו. קח אותו סכין וחתוך חתיכה מלחם שלם וחתוך צפרני ידיו ורגליו של החולה ושים באותו חתיכת לחם ותן לאכול מזכר לכלב זכר ואם החולה נקבה לכלבתא וכה תעשה ג' ימים רצופים וכל פעם שים בלחם מצפרני ידיו ורגליו ותן לכלב ויועיל בעז"ה.

עוד, לחש לעין הרע. בשם ה' אלקי ישראל אל שדי הרופא לכל תחלואי עמך ישראל יסיר כל מיני חולי ומכאוב וצירים וכל מיני עין הרע וקישור וכישוף וכל מיני כחות הטומאה שבעולם וכל מיני רוחות רעות ועלעולין שבעולם מן פב"פ מכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו ועורקיו ומנפשו ורוחו ונשמתו אליהו הנביא פגע במלאך אשטריב"ו ואמר לו אליהו הנביא למלאך אשטריב"ו לאן אתה הולך וענה לו המלאך אשטריב"ו אני הולך לפב"פ למצוץ את דמו ולחבל את גופו ולאכול את בשרו ואמר לו אלי' הנביא להמלאך כשם שין לך רשות לשתות כל המים שבים כך לית לך רשות להזיק את פב"פ ולמצוץ את דמו ולאכול את בשרו ואפי' כמלא נימא שבעולם. אם נתן לו שום אדם עין הרע לא יזיק לו לא ביום ולא בלילה בן פורת יוסף בן פורת עלי עין (ג"פ). אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לד' ויאמרו לאמר אשירה לד' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים (ג"פ) המלאך הגואל (ג"פ) קודם שימנה תשעה ירפא ה' אותך לחיים ולשלום ולבריאות לאורך ימים אמן.

עוד סגולה לעין הרע בל' אשכנז מיט דיא הילף פון גאטט דען אללמאכטיגען דער דא היילט אללע קראנקען דער זאלל אב טהון פאן דיר אללע וועהטאג אונד קראנקהייט אונד בעזע בעגענים וואס דיר איזט אנגעקאמען. עס זייא פאן איין בעזען לופט דער אויף דיר איזט ווארדן גשיקט אדר פאן איין מענשן בעזן אנבליק עס זייא פאן איין מאנן עס זייא פאן איין פרויא עס זייא פאן אלט אדר יונג זאלל דיר ניט שאדן אן דיין לייב אונד לעבן ניט אן דיין הערץ ניט אן דיין לונג דען אלי' הנבי' האט בעגענעט דען מלאך אשטריבו דא שפראך אלי' הנביא צו מלאך ווא ווילסט דוא הינגעהן דא זאגטע ער איך וויל געהן בייא דען פב"פ אונד וויל זיצן צו זיין קאפף אונד אין זיין הירן אונד אין אללע זיינע גלידפר אונד פלייש אונד אדערן אונד איך וויל פסן זיין פלייש אונד ווילל טרינקן זיין בלוט דא שפראך אלי' הנביא צו איהם זא ווארל דאס דוא ניט רשות האסט אויס צו טרינקן אללעס וואססער אויס דען מעהר זא זאלסט דוא ניכט רשות האבן צו שעדיגען איהם אן זיין לייב אויך ניכט אן איינעם זיינער גלידער אויף קיינערלייא מאניער פאן דער גאנצען וועלט האט איהם איינער געגעבען איין בעז אויג זאל עס איהם ניט שאדען ניט

בייא טאג ניט בייא נאכט אזוא וואוהל אז דיא קינדער פאן יוסף הצדיק האט אויף זיא קיין בעז אג אויף לאדין אזו זאלל דיר אויך ניט שאדען אונד אי מאן ניין קאן צתהלן זאלל דיך הש"י היללען אונד צו דיעזער שטונד זאלסט דוא וועדרדן פריש אונד געזינד דאס זא וואהר אין גאטטס נאמן אמן סלה ויעשן באותו פעם החולה עם מושקעט וייארויך וגם ראזמארין או בכל מיני צבע מבגדים של אנשים שהיו באותו שעה ק שם ויועיל בעז"ה.

ענין אחר לעין הרע יקח עצם של אדם ותן בסמרטוט וישרה במים ותן להחולה לשתות ג' ימים בכל יום ג' פעמים ערב ובוקר וצהרים ובדוק.

ענין אחר לבטל עין הרע וגם כשוף קח מעט כסף (קוועקזילבער) ואבנים לבנים הנמצאים בקורקבן תרנגול שחור מזכר לזכר ומנקבה לנקבה ומעט מלח תשים באגוז לועז (וועלשע נוס) ויסתום הנקב בשעוה ויכרוך האגוז בעור ויתלה על צווארו:

לחולי הנופל ב"מ יקח מוח של אדם תלוי וייבש היטב ויתן בתוך המשקה וישתה איזו ימים וירפא בע"ה.

ענין אחר יקח מרה מדוב וישרנה במים וישתה

ענין אחר יקח ביצה של תרנגול צלוייה וקורקבן של עורב עם דמו ויאכל וירפא צ"ע

ענין אחר בשעה שנופל יקח תרנגול שחור לזכר ולנקבה תרנגולת שחורה ויקוץ ראש התרנגול על מפתן הבית שהנופל בתוכו ויקרע התרנגול מגבו ויקח הלב משם ויסחוט הדם בכף ויתן הדם לתוך פיו של החולה וצריך לבלעם ומיד כשעומד אזי יפתח פיו וידחוק בראש הלשון כי לפעמים יהיה מורסה על הלשון כשנופל ב"מ אזי יראה שיצא ליחה משם וירפא בעז"ה גם זה צע"ג:

ענין. אחר יזהר כל ימיו לאכול דבר יום ביומו חרדל ט' גרעינים ומובטח שלא יהיה לו באותו יום בוודאי וצריך ליזהר שלא יענה עצמו בסגופים ובעינויים ויזהר מאד ממאכלי חלב וגבינה וגם צריך ליזהר במה שיכול לעצור ולסרס את עצמו ויזהר מאוד שלא יאכל שום דבר מר ולא יראה בשום מת או נבילה מכל אשר היה רוח חיים באפו אפי' בדגים מתים.

ענייין אחר יקח עורבים קטנים בקינה וישרוף אותם שלימים עם הנוצה וכל הימים יאכל בתבשיל עם אותו אפר וירפא:

ענייין אחר יקח מקנה של עטלף אפרוח קודם שיהיה בן ט' ימים ויקרע אותו וימצא בתוך הקרקבן אבנים וישא הנכפה אותן אבנים על צווארו ולא יכפה עוד.

ענין אחר יקח תנשמת (מויל וואורף) ויניח בין ב' קערות עד שימות ויעשה סימנים בקערה איזו היא עליונה ואיזו היא תחתונה וכל מאכל יאכל מקערה התחתונה ובקערה

העליונה ישתה ומאותו זמן ואילך לא יראה שום חולי בדוק כמה פעמים. ענין אחר קח עצם גלגלת מאדם מת מזכר וזכר מנקבה לנקבה וסימנו גלגלת זכר הוא חלק ואינו מסורג ומצוייר ונקבה הוא מסורג ומצוייר ויש להם חרוץ במצח שקורין שייטל ויביאו מים שתוקים ובזמן שהוא נבעת הנופל קודם שיעבור מעליו חולי זה תשים הגלגלת על המצח ותמנה מאה פולין בגלגולת ותאמר מאה פולין מניתי כך יבאו מאה שנים שלא יחזור עליך פלוני בן פלונית החולי הזה מעתה ועד עולם א"ס ולאחר שיחזור דעתו קודם שיאכל וישתה תן לו לאכול אותן הפולין דהיינו מאה בגלגנת ישרפום ויאכל וישתה המים שתוקים וירפא בעז"ה בחון ובדוק.

ענין אחר קח שער מכלב שחור ותלה בצווארו:

ענין אחר קח מחבת של נחשת ותן לשתות לשור ומה שנוטף מפה השור להכלי תן להחולה לשתות בחון ובדוק.

ענין אחר קח בשר מאדם שנהרג ע"י המלכות וחתכהו דק דק מאד ותייבשם ותן נו לשתות ביין או כשכר מעט כמו זהב הגר.

ענין אחר פעם הראשונה קח מחט בשעה שנופל ותחוב באזנו וקח הדם וכתוב שמו של אותו הנופל על מצחו ויועיל

ענין אחר קח האבנים השחורים הנמצאים בקרקבן העטלף ותשחקם ותן לו לשתות במשקה ויועיל:

ענין, אחר קח שליח מחזיר שיולד פעם ראשונה ושרוף לעפר ותן לו באכילה ובשתיה שלו ולא יבא עוד לעולם.

ענין, אחר קח החולי והעמידהו תחת אילן לוזים וקח מקדח ועשה חור למעלה מראשו באילן וקצץ שערות מעל רחשו ותחוב בתוך החור הנ"ל וקח עץ ותחוב בתוך החור ויחמר הא לכם חלקכם וטוב ג"כ למשוגעים ולכל מיני חצוניות לעשות.

ענין אחר קח מולטווארף וחתוך מגבו וקח הכבד ושרוף ותן לו האפר במשקה וישתה.

לבלבול ושגעון ועצבות ומרה שחורה. לשגעון קודם כל יקיז דם על שני רגלים שקורין פרויאן אדער.

ע"א קח לחם חם וקח שם הרך שקורין ברוזין ושים בתוך הלחם מוח משור ושים הלחם בתנור ויאפה היטב ואח"כ חתוך הלחם והנח על קדקוד מאחוריו אזי יבא המוח שלו למעלה כבראשונה וישכיל.

ע"א קח אייזן קרויט עבהיי שוה בשוה ויכתשם ויניח על ראשו

ע"א קח פערשינג קערן ויכתשם היטב ושים בחומץ יין חזק וגם (פאן) רוזין וואסיר וגם הסר השערות מעל ראשו במספרים או בתער ועשה מהן תחבושת על ראשו ד' או ה' פעמים ויועיל. ענין אחר קח ווייסן וויארוך גאלוז גפרית וואך האלדר בעער אגוזים שקורין וועלשענוס שוה בשוה ויכתשם ויערבם היטב ויקח כמו חצי אגוז וישימם בלובן ביצה וינוח על ראשו.

ע"א. קח קרקבן מעטלף ותמצא בתוך הקרקבן ג' אבנים א' שחור וא' אדום וא' לבן ושים השחור תחת לשונו של המשוגע וירפא.

ע"א. קח עופרת והתך בתוך כף של ברזל וקח ספל של מים חיים שאובים ושתוקים על ראש החולה ואח"כ ישאל אחד לך מה אתה מכבה ותשיב אני מכבה כל רוח רעה ופגעה רעה של מרייא בת יערו ניקולון כשם שאני מכבה את העופרת כן יכובה כח רוח רעה ופגע רע של מרייא בת יערו ניקולז והיה לה שלום רפואה שלימה א"ס ובשעה שתשאל מה אתה מכבה אותו רגע יצוק את העופרת מעט אל המים וכן תשאלך שבע פעמים כמ"ש לעיל ואתה תשיב כנ"ל ואח"כ תעשה השבעה לזה מיד ויועיל. ואח"כ קח ספל של נחשת ותן שמן בתוכה והחולה צריך לראות בהשמן עד שיוכל לראות את פניו כמו במראה וקח העופרת מהמים ויצור בסמרטוט ויעשה שבעה קשרים ואח"כ קח להחולה תחת זרוע ימין ותפור בסמרטוט שבעה תפירות ותלה אותו על צווארו ז' ימים עם אותו היום בכלל וכתונת לבן ילבוש וצריך אחד לתתו בחנם. ביום ז' ילך למים וישלך העופרת במים ויאמר הא לכם חלקכם ויעשן ג"כ מהעשן הנזכר לקמן קודם שילך לים כל ג' לילות כנ"ל ואח"כ יעשה פורביר מיט קולי קוזונט ויקיר דם אח"כ ויזהר שלא ליתן לשתות שום יין.

ע"א קח תרנגול שחור לזכר ותרנגולת שחורה לנקבה ותן לו צואת חוטם ואוזן לפה התרנגול ושים אותו בקדירה חדשה ויקברו באותו הבית שהחולי בתוכו:

ע"א קח חתול ובשל אותו היטב ותן לו לאכול וירפא בדוק ומנוסה:

סגולות למכושף ולעין הרע ולמי שהוא נבעת ח"ו מרוח רעה ולכל מקרה רעה שבעולם.

קודם כל מאותו הבית שהנבעת בתוכו שאירע לו המקרה רעה קח משלשה ספות הבית העפר שעליהן ומארבע קורות הבית החומר והסיד מעט ושחקם ומהתנור העפר שקורין בל"א כאקאויבנערד ויבנערד ומשלשלם ככר לחם יחתוך למעלה במקום דקרום בישולא ויתנם על האש וייבש היטב ויכתשם היטב דק וקח קמח דגן ויתנם במחבת על האש וישרפם מעט וקח מלח ג' פעמים מלא קומץ ותן במחבת על האש לשרוף ממט ויערבם אלו הששה הנ"ל ויחנקם לט' חלקים וישם כל חלק בנייר מיוחד ויבקש מצורף שיתן

גחלים בחנם ג' ימים רצופים בין השמשות דווקא והנבעת יפשוט כל בגדיו ויקח סדין גדול שיכסה כל גופו וראשו ובפיו ובחוטם ושים הגחלים האלו בקדרה ויכסה וכה תעשה ג' פעמים בלילה אחד ושים הקדרה עם הגחלים במקום מוצנע וכן יעשה בליל ב' ובליל ג' ביהש"מ וצריך שיאמר בשעת הקטרה ויהי נועם וביום הרביעי בבקר ילך אחד עם הקדרה הנ"ל אל המים וישלך הקדרה ויאמר בשעת הזריקה הא לכם חלקכם. גם טוב לתלות בנבעת טייבלסקויט גם האממערשלאק משמיד גם אפיקטריאליס שקורין בל"א הרניש:

ע"א קח ראש של תרגגול זכר לזכר ונקבה לנקבה ויקח המוח וישם על גחלים ויניח העשן לחוטמו ויאמר ז' פעמים שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי לשגעון, קח גלגולת של אדם מת זכר לזכר נקבה לנקבה כנ"ל ותן האפר לשתות במשקה תמיד.

ע"א. קח עין מתרנגול שחור חי ותן בסמרטוט וקשר להחולי ברגלו השמאל:

סגולות לאשה שאינה יכולה לטהר לבעלה ולעצור דם החוטם הנוזל מנחיריו ולעצור דם המילה ומי שרוקק דם ומי שמשותין דם.

לעצור דם נדה קח נוצה של תרנגולת וטבול בדם נדתה ושרוף לעפר ותשתה ביין.

ע"א קח נוצה וטבול בדם נדתה ויתלה בעשן וכשתתיבש הדם עם הנוצה אח"כ תשרוף הנוצה ותשתה בבקר אליבא ריקנא.

ע"א ישתה ביין שומים שלשה ימים:.

ע"א כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה תקיז דם בידה ויקח הייא בלומן ושם בקדרות של חרס ויכסה היטב שלא יצא הרוח מהעשבים ויבשל היטב ואח"כ תשב האשה באותן המים היטב ותרחץ בהם ממתנים למטה עד שתזיע וכה תעשה ט' ימים רצופים ויבשל יין אדום מוטר נעגליך ועם עשב שקורין מוטר קרויט ותשתה.

ע"א קח צפרדע נקבה אחת מן הנהר דווקא ושרוף אותה לעפר ויתלה העפר על צווארה דווקא. בדוק.

ע"א קח לובן ביצה חי ביין שרף בבקר ותשתה אליבא ריקנא. ע"א. קח סובין וערב בדבש ותן על האש עם מעט פלפל ותאכל בבקר ובערב קודם שינה.

ע"א. קח הקליפה מאילן הגדגניות ששה לוט וצריך להזהר שיקלוף הקליפה דווקא מלמטה למעלה ויבשל ביין היטב ותשתה היין בד' פעמים ערב ובקר.

ע"א קח ג' אלמוגים שקורין קארלין וכתוש במכתשת לעפר וקח ג' צואת עכברים ותאכל בבקר במשקה ג' ימים רצופים ע"א קח שערות מזנב של פרה ושרוף ותן להאפר ביין ותשתה

ע"א בונין בליט מלא יד וגם אפר מלא יד ויבשל במים היטב ושים בחבית וקח אבן מלובן באש ושים בתוך המים והאשה תעמוד רגליה בתוך המים ותכסה היטב שיעלה העשן בגופה ויזיע היטב ואח"כ תשכב האשה ותמשח באלו סמנים קח החלמון מב' ביצים מבושלים ותחתכם היטב ושים בתוכה זאפט פין שעלקרוים וחלב מן האשה ויסנן היטב ושים כרכום עם חומץ יין חזק ותמשח על בטנה תחת טיבור' עד למטה ויועיל לעצור דם החוטם הנוזל מנחיריו קח חומץ חזק עם געברפנטע ציגל ויכתתם ויניח על צדעיו.

ע"א קח צמר גפן וישרה בדם שלו כשהוא חם וישרוף הצמר גפן ושים בנחירים או על המכה ויועיל.

ע"א קח חומט שקורין שנעק וישרפם ושים בקנה קולמוס האפר ויפח באפו. בדוק:

ע"א יקיז דם בזרוע שמאל שהיא נקרא' הקזה של הריאה:

ע"א יקשור היטב הזרת ביד שמאל בחוט של משי אדום.

ע"א ימשח ראשו בדבש ויפזר בסיד דק על הדבש.

ע"א קח צפרדע של יבשה המצוייה בין הגדירות וישרוף לאפר בקדרה חדשה של חרס ויתלה אותו אפר מזכר לזכר מנקבה לנקבה על הצוואר ואפי' להעציר דם נדה יועיל

ע"א קח עפר מתחת רגלו השמאל ותקשור במטלית ותניח על הפצע או תחת חוטמו עד שיתחמם.

ע"א שים רגליו במים קרים ואשה תשים דדיה במים קרים:

ע"א אמור ז' פעמים ערות על יאור על פי יאור וכל מזרע יאור יבש נדף ואיננו ויסכרו מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו ויכלא הדם מן פב"פ.

ע"א קח ידך ושים על המכה שנוזל דם ואמור ז"פ כי יד על כס יה. ואח"כ יאמר ג"פ משביעך בשם רס"א ופתח אדיקא טסא ססא שתעצור הדם לפב"פ.

לעצור דם המילה יאמר הן אמת חפצת בטחות ובסתום חכמה תודיעני המטיב לאדונים לעבדים נקשרים אדם נטע גן משה קרע את הים ויבקעו מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו ויכלא הגשם מן הארץ יאמר ג"פ ויועיל.

מי שרוקק דם או משתין דם ישתה חלב ויועיל.

ע"א קח בצלים וכתוש ויבשלם במים היטב וישתה חמשה ימים רצופים ערב ובקר ויועיל.

ע"א קח קליפות ביצה ותיבש היטב וכתוש ושתה במים חמין ויועיל.

סגולות ורפואות לקדחת תמידית שלישית ורביעית

קח ביצה שנולדה ביום ב' דווקא ויבקש בשם ה' שיתנו אותה ביצה בחנם ויקנה יין שרף בשלשה פרוטות או בה' או בז' פרוטות ויתן הביצה לתוך היין שרף וישרפם יחד והשאר יהיה מה שיהיה יאכל מיד בעודו חם וירפא:

ע"א יקח ביצה ויבשלנה בהשתנת החולה עד שיתקשה הביצה ואז יקלפנה וישבר הנצוצות לקטנים וישם הנצוצות בתל של נמלים ויאכל הביצה דהיינו אם הקדחת תמידית יאכל הביצה בשני ימים ואם שלישית אזי יאכל הביצה לשלשת ימים ואם רביעית אזי יאכל ארבעה ימים דהיינו שצריך לאכול באותו היום שיש בו הקדחת.

ע"א קח ביצה חי שנולד בו ביום ובשל בהשתנת החולה עד שיהיה קשה ואח"כ נקוב אותו נקבים קטנים והנח אותו בתל של נמלים וכשנאכל הביצה מהנמלים ההם אזי פוסק הקדחת.

ע"א יבקש שני ביצים מן שני בתים ויבשלם בהשתנה של החולה ויטמינם באשפה.

ע"א יתלה על החולה ט' מיני עשבים בצווארו וישא עליו ט' ימים ואח"כ הולך אל המים חיים:

ע"א. מהרמב"ן יטול צפרני ידים ורגלים ויעשה עוגה ושים תוך העוגה ואפה אותו ותלך ברחוב עם אותה העוגה ואל תדבר ואל תשיב לשום אדם עד שיזדמן כלב ראשון ותן לו לאכול וירפא.

ע"א קח רגל של יונה ותוציא המיץ ביין לבן וישתה קודם בואו. נ' דר"ל הקדחת.

ע"א קח גפרית וכתוש לאבק דק ויצבע אותו עם גחלים מאש כתושה כמו גפרית ויתן לו לשתות ביין טוב כמו זהב קודם בואו וכן תעשה איזה ימים וירפא.

ע"א קח גפרית ויעשן בפיו אליבא ריקנא באותו יום שתבא הקדחת

ע"א קח לאנגען פפעפער רוטץ מירע טריוקס כמו אגוז וישתה בחומץ יין חם באותו יום קודם שבא אליו הקדחת:

ע"א. קח תולעים מגשם ויבשלם בשמן זית היטב וימשחם בחוט השדרה היטב.

ע"א קח לב מדג שקורין העכט בל"א ויבלעם חי כמו שהוא ויועיל

ע"א קח סרטן חי ותחתוך מן החולה צפרני ידיו ורגליו ושים בסמרטוט ותלה הצרור בהסרטן ויניח הצרור עם הסרטן להנהר וירפא במהרה.

ע"א קח השתנה שלו ושים בתוכו קטניות ושרה שם לילה א' ואח"כ יתלה אותם בעשן עד שייבשו וירפא:

ע"א כ' אבן עזרא לקדחת רביעית ילבש החולה בגדי נדה של אשה יולדת זכר דווקא ושעדן מלוכלכת בדם הנדה אותן הבגדים שהאשה היולדת לבשה בהם. ובחון הוא.

ע"א קח ט' מיני עשבים ומעט לחם ומלח וג' נאסטלין הנמצאים תחת אבנים ושים בקנה א' וסתום הקנה ושים הכל בסמרטוט ולתלות בצוואר החולה מאחוריו וילך כך ט' ימים וביום הט' ילך החולה בעצמו וישליך הכל להנהר וילך לביתו לשלום וירפא:

ע"א קח ט' שקדים וכתוב על שלשה מהם השמות האלו כסדרן גושה ציה היה ועל ששה השקדים הנותרים כתוב אלו ב' שמות על כל א' אות א' ציה תרה וכל זה צריך לכתוב בשעה שיוקחנו הקדחת ותן לו לאכול הג' שקדים עם ג' שמות כסדרן זה אחר זה ויאכל בפעם אחת ואח"כ הששה שקדים עם הו' אותיות של השני שמות כסדרן זה אחר זה ויאכל בפעם אחת ויתרפא.

ע"א קח תפוח וכתוב ג' שמות הללו מקש נקש פקש וחלקו לג' חלקים ויאכל לג' ימים רצופים שם אחר שם חלק אחר חלק אב"ג בדוק

ע"א קח תפוח אדום וכתוב עליו עם סכין חדש וחתוך מקודם התפוח לד' חתיכות וכתוב על חלק ראשון לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה ועל חלק ב' יסור יסרני יה ולמות לא נתנני. ועל חלק ג' פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה ועל החלק הד' זה השער לה' צדיקי' יבאו בו ותן לאכול בכל יום חלק אחד כסדר כתיבתו וביום ה' פוסק ממנו בעז"ה.

סגולות ורפואות לאבן

קח ענוס ויטגן בדבש ויאכל ערב ובקר איזו ימים.

ע"א יאכל צנון וחזרת ולא יאכל גבינה ולא דבר מלוח וישת' חומץ.

ע"א יקח טלפים מן עזים וישרפם לאפר וישתה ביין.

ע"א קח תולעים אדומים הנמצאים בארץ ותשרפם על לבינה לעפר ותן לשתות.

ע"א קח זרע של שום ושרה במים כ"ד שעות או ביין וישתה אח"כ.

ע"א קח פפירשיעג שלמים ויכתשם וישרפם למים וישתה בדוק.

ע"א קח מיץ של שום כף אחת בלוי ליליען ווארץ זאפט ב' כפות מעדריטאט כמו זהב הגר באקסבלוט ג"כ כמו זהב ולבנזר כמו ד' כפות ויערבם ויחממם ויתן לשתות במרחץ דווקא כף אח' וטוב ג"כ לנדות ולתקופה צריך ליתן יותר בפעם אחת.

ע"א לאבן קח זיידל קרויט וואסעסר וישתה במרחץ דווקא

ע"א. קח ווייסען טירפענטין כמו זהב ויתן ג' ימים וינקה כל החול והשליים מהנורן:

ע"א קח שמן הנקרא אוליאום זוקציטיאנוס וישתה

ע"א קח יין שרף גונדרעבין ושרה בזכוכית ג' ימים וישרוף אח"כ ושים בתוכה פלגוס מוריא ושתה המיץ ההוא תמיד ויועיל. ע"א קח שוואלבן ושים בקדרה חדשה ושים בתנור ושרפם ויתן במשקה ג' ימים רצופים.

ע"א קח ארנבת קטן ושרוף לעפר וקח קווינט מאפר הנ"ל ושים ערענפרייז שטריפלן וואַרץ ווייסן קליגן דארן ושים הכל במים ויבשלם היטב.
למי שומשתין בלי ידיעתו ואינו יכול לעצור השתן
קח טלפים מעזים ותיישים ושרוף ותן העפר במשקה לשתות.
ע"א קח זנב מעכבר ושרוף ותן העפר במשקה לשתות.
ע"א קח מנוצת אווזא התווך שבתוכו ושרוף ותן לו במשקה.
ע"א קח דג הנמצא בדג אחר ושרוף ותן במשקה לשתות.
ע"א יבשל מוח של הארנבת עם יין ותן לו לשתות.
ע"א קח שלחופית של כשבים או עזים ושרוף לעפר ותן לשתות בחומץ ומים ויועיל.
ע"א קח מאותו הבגד שהשתין עליו ושרוף לעפר ותן לו במשקה ויתרפא.
לשבירה קח ארוא וואַרץ שטיין וואַרץ שוה בשוה ושחקם ויכתשם היטב ויתן לו ביין חם מעט וכן תעשה שמונה ימים וצריך שלא לילך כלל רק שכיבה ויזיע עד שמונה ימים.
ע"א קח חגורה של פשתן ארוך ויקשור היטב וקח בגד נקי רך ויניח על השבר וימשח מקום השבר הן שהוא מהצד הן למטה בשומן חלב של דוב עם שומן חלב של טעכסי ויניח ג' ימים ואחר ג' ימים ימשח עוד בשומן דוב ושומן טעכסי כה יעשה כמה פעמים ויקשר היטב שלא יזוז ממקומה בדוק לגדולים ולקטנים ואשה ג"כ:
לשווינד זוכט וגם לריאה קח עשב שקורין באטריז בלוי טרויבן קרויט ובשל במים היטב ושים בתוכה דבש ויבשל עוד הפעם עד שיהא מתוק כדבש וישתה חם ד' או ה' פעמים ביום.
ע"א קח כבד משועל וישרפם ויתן בדבש שהוא מבושל מקודם ויהיה כמו דייסא גם יאכל פאנקיכליך ויחתוך בתוכה הוב שטיך ויאפה עם שומן אווז:
ע"א לריאה ולכבד קח מישקט נוס מושקט בליט צומרונד אינגבר נעגליך שוה בשוה ותכתשם היטב וגם צוקר ותן ערב ובקר ביין חם לשתות.
ע"א לכבד ולמרה קח רדיציז צוקרא קונדיטא דז איז איינגעמאכט וועגל ווייז וואורצל טוב לכבד.
ע"א לונגין זיכטיג ישתה מי דבש שנקרא מעד ולא ישתה יין שרף ולא יין.
ע"ע לריאה ולשווינדזוכט קח כבד מזאב ד' לוט פוקס לונג מישקטן בלומען נעגליך ציצוואר כ"א ב' לוט ציקער קאנדעל ויכתש הכל היטב ויערבם ויאכל מהן ערב ובקר.
ע"א לחום הכבד קח ענדיביה וואסר נכטשטיין וואסר זויאר אמפר וואסר רוזן עסיג כ"א שוה בשוה דרייאערלייא זאנדין רמן געשטאסען וישם בתוכה ושרה סמרטוט בתוכה ויניח על הכבד כמה פעמים ויועיל.

ע"א לכבד ולירוקה קח ענדיביאזאפט דינגריני זאפט מי וורדים זצדין וישרה סמרטוט ויניח תמידין על הכבד

ע"א לחום הכבד ולמי שרוקק דם לקטנים וליולדת קח ו' לוט צוקר ויבשל בד' לוט מייערה ויין חומץ חזק וקח זיס האלץ ח' לוט ויחתכם ונשלם במים היטב ויערבם המים ובחומץ הכל ויקרר וישתה תמיד מהם ויועיל:

סגולה שלא יבא שום כאב שינים בבקר כשירחץ ירחץ בקמיצה השינים וגם יתן האצבע באוזן וגם בעינים ויפה לראיה.

ע"א קח חרדל ויבשל בחומץ היטב ויניח בסמרטוט חם ויניח על פניו במקום הכאב ג' פעמים ביום.

ע"א ווין רעבן וישרפם ושים במים האפר וימשמש היטב בשינים.

רפואות לתקופה או שאר שחפת ונפוח ב"מ באם שבא מהקור קח אטיך ווארץ נעסל ווארץ איפפך ווארץ פיטרלן ווארץ שוה בשוה ושים בה הרבה יין ויבשל וישתם חם ערב ובקר וישכב ויזיע היטב וירפא.

ע"א קח מיטל שעליכט פאן אטיך ווארץ וישרפם וישחקם ויתן כמו אגוז קטן בתוך ח' לוט מים שהוא מן ליין זאמן קרויט געברענט וישתה וישתין וירפא על ידי זה וזה תעשה כמה פעמים.

ע"א קח חזרת או צנון ויחתכם השורש מהן דק ויניחם במנעלים וגם בבתי שוקים ברגליו יחפים ויוציאם הנפוח למטה בעז"ה.

ע"א קח גילדי אילוס שקורין כל א' געל שוועדטיל קרויט ויבשל ביין וישתה תמיד ושורש מהן הוא טוב מאד יותר מהעשב הנ"ל לזה.

ע"א תן לו תמיד קרן צבי געברענט דהיינו שהצבי יפיל מעצמו הקרן:

ע"א קח רוטי בייזואום ויבשל במי חלב של עז שקורין בל"א מאלקין או שאר חלב רוטי ווידן קיזל שטיין ויבשלם ביחד וישתה המיץ וישלשל היטב וירפא.

ע"א קח שחור צמר מרחלים חיים מיד כשגוזזם ויכרוך החולה מכף הרגל עד הראש היטב ויכסה היטב עד שיזיע תחתיו וכה תעשה איזו פעמים. ע"א קח קימל שטרוא באך וואסר ועשה מרחץ להזיע מהן היטב וכה תעשה כמה פעמי'.

ע"א משקה שלו יהא באך וואסר בלוא קורן בלומן ויבשל היטב וישתה תמיד.

ע"א. עשה תחבושת קח מייא פוטר גרין שפאן ויכתשם ויבשלם היטב וימשח החולה היטב ערב ובקר במקום הנפוח וירפא.

ע"א לתחבושת הרגלים ופנים התחתון קח לורבער ויכתשם ויתן ביין שיהיה כמו דייסא ויבשלם וימשחם חם ויניח על הנפוח וירפא:

ע"א. קח צואה מעז וצואה מפרה וגפרית ומלח שוה בשוה ויבשל' עם השתנת של קטן ויניח על הנפוח ויועיל

ע"א קח קנאבל זאפט ב' לעפל בלויא ליליענווארץ זאפט א' לעפל מעדריטאם איין גילדי שוועד באקס בלוט איין גילדי שוועד מלבנזיר ד' לעפל ויערבם ויחמם ויתן לשתות ב' כפות מלא במרחץ ולהזיע או במטה שני פעמים ויזיע אחריו וזה טוב ג"כ מי שיש לו חולי האבן דהיינו א' כף במרחץ דווקא או לאשה ז׳ש נדה ג"כ טוב:

ע"א קח בלויא ליליענווארץ ויכתשם וישחקם ויקח המיץ מהם ויתן לו ערב ובקר לשתות וירפא.

לחולי, ראש יקח קראם קימל פעלד קימל קאליאנדער שווארצן קימל מייראן וישחקם היטב ויניחם בין שני בגדים נקיים ויתפרם היטב ויניח על הראש ואם הוא ישן ד' או ה' שעות אזי יתן על הבגדים יין ישן ויניח עוד על הראש בדוק.

ע"א קח מסטיק ווייסן אינגבר החלמון ביצה שמן שומשין ויערבם היטב וימשח על בגד לבן ונקי ויניח על מוחו. בדוק:

ע"א קח שבולת שועל עם כל מיני קימל עם חומץ חזק ויבשלם היטב ויקח השבולת שועל מן החומץ וישם בין שני בגדים לבנים ונקיים חם וישם על ראשו דהיינו ממצח עד קדקדו ואחר כך יבשל מחדש שבולת שועל עם חומץ ויניח עד ג' או ד' פעמים ויועיל.

ע"א קח שאור חזק וישם בתוכו כל מיני קימל וקוועבן וילוש אותם היטב ויעשה מהשאור כמו כובע וישם בראש ושן תחתיו ויועיל.

ע"א יקח כנה מראשו וישם בנקב יתלה והנח על ראשו. ע"א יקח קוועבן גליאנדער מושקטנוסון קראם קימל קיכל צוקר וישחקם ויערבם היטב ויאכל אליבא ריקנא ובערב **ע"א** לחולי ראש ולשווינדל קח גלעטין בלעטטער ושים על הראש אזי יוציאם מים מראשו ויועיל.

א"ע קח עשרים וואכהאלדער בער וישרה ביין ויכתשם היטב ויניח על קדקדו ויועיל:

א"ע קח לובן מביצה חי ומי וורדים ומי האלדער ווייס גילגן עהל וחומץ וורדים שוה בשוה וישרה בגד נקי ויניח על כל מצחו וישן וירפא:

קח מי וורדים עם חלב אשה שוה בשוה ויניח עם בגד נקי על השליף וישן וירפא.

ע"א קח קאמעלן לאטיך ווייזן בלעטר שוה בשוה ויבשל במים חיים וירחץ בתוכה בערב. בחון בדוק.

ע"א. קח וואך הולדר בער ווייסן ווייארויך פפערשינג קערן הויז ווארץ ויערבם ויכתשם היטב וקח מי וורדים ועשה בעיסה ומשח על בגד נקי ושים על השליף וירפא.

סגולה לנופל שקורין בל"א שלאק רפואה בדוקה קח מייא בלימליך ושרה כ"ד שעות ביין ואח"כ ישרה כ"ד שעות במים וקח שחור קירשן וואסר כל א' וא' בשוה ויערבם יחד וישתה גם אקוויט תן לו לפעמים לשתות גם געל נעגליך עהל וסך על קדקדו:

א"ע קח מלח ושבולת שועל קומל וקרן צבי קטן קמילן ותן במחבת על האש ויערב בתוכה שלא ישרוף ועשה שק מבגד נקי והנח חם על האברי' הנופלים והמוכים.

ע"א ימשח האברים המוכים עם אקוויט עם מעדריטאט גם פרנידישן טריאקוס.

ע"א מי שמיחש שלא יבא לידי חולי שלאק קח דוינישען טריאקוס ווייס אויגשטיין זפניף קערנר בעניגדים ווארץ ויערבם יחד עם מעט יין לבן ועשה בעיסה וקח כמו פול בכל יום אליבא ריקנא וטוב ג"כ לחולי ראש שווינדל.

ע"א קח דם מבני תורים כמו ששה או שבעה טיפין בתוך שחור קירשען וואסר באם שלא יוכל לדבר מחמת השלאק קח כרכום ולארבער ויבשלם ביין טוב וישתה.

ע"א קח דם מכודנייתא מתחת אוזן שלו ושים במי קטניות מלוחים וחם ותן לו לשתות איזו ימים וידבר

א"ע ישחק היטב בלשונו עם נעזל זאמן וידבר:

רפואה קודם כל קח מספרים וחתוך השערות מעל ראשו ועשה תחבושת קח חרדל וכתוש דק ביבר גאל וחומץ ושים על בגד נקי והנח על ראשו ויועיל גם זרועות ידיו ורגליו וקשרם היטב בבגד נקי במקום עב של ידיו ורגליו וגם תן לו לתוך פיהו תחת לשונו ביבר גאל גם האברים הנופלים והמוכים ישחקם היטב במלח וגם יתן לחוטמו ניס ווארץ ויעטש היטב. וגם יקיז דמו בידיו וברגליו

סגולה לשרפה. תכף יעתיק השלחן ממקומו ולא יגע במטה כלל וקח חומש שלם ומוגה והנח על השלחן פתוח בעשרת הדברות ויכתוב על אפיקומן מגן דוד ובאמצע מגן דוד יכתוב שם של אגלא ובו' רוחו' יכתוב א' ב' ג' ד' ה' ו' ויאמר ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ה' ותשקע האש כמה פעמים גם ילך אצל הבית הסמוך לשרפה ויכתוב על פתח ביתו שם הנ"ל במגן דוד וינצל משריפה גם יאמר וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אכל ויאמר מזמור קמ"ז קמ"ח.

ע"א קח קליפת ביצים שהאפרוחים יצאו משם ויזרקם לשריפה ותשקע האש.

הסכמות הגאונים על ספר הנ"ל

הסכמות הגאון בעל המחבר שו"ת פנים מאירות.

ראו מאן חכים למעבד ורבותא ליכא ומי איכא למחשב גברא לסיים שבחא דהאי גברא רבא ויקירא. אשר בינות אדם לו וכבר יצא רצועה מחלקו של בנימין ויצא לו מוניטין

ושם טוב עולה על גביהן ה"ה התורני הרבני וכו' מוהר"ר בנימין בינוש בהר"ר יהודא ליב כ"ץ כהן שדעתו יפה אשר הורם ואשר הונף בשלש עשר נפה. בספרו אמתחת בנימין ושם טוב אשר בו רפואות הנפש ורפואות הגוף תקוני תפלות וסגולות לקוטי בעמריה. דברי אלקים חיים. טועמיה חיים זכו כטעם לשבח. בהרבה תפלות חדשות גם ישנות תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו נאה. ובאשר שכבר מקדמת דנא הסכימו חכמים ורבנים איתני ארץ ונתנו ידיהם להסכים להוציא ספרו שם טוב קטן בכן אף אני אמרתי להיות סניף וחבור לחכמי' אלו. שרשות והרמנא נתונה להוציא ספרו אמתחת בנימין לאורה וכבר מלתו אמורה:

בגזרה קלה וחמורה. שלא ירים איש את ידו לכנוס בתחומו. להשיג גבולו לדפוס שנית מדברי ספרים כאלה במשך ששה שנים שלא יגרמו נזק צרורות להרבני הנ"ל ואף אני אבוא אחריהם למלאות את דבריהם:

כגחלי אש אשר יצא מפי גדולים על משיגי גבול שגבלו ראשונים והסומך ידיו בסמיכה ותכיפה תכף לת"ח ברכה יברך ה' אותו אלף פעמים ככה היום יום ה' ראש חדש טבת תע"ו לפ"ק. כ"ד המתאבק בעפר רגלי ת"ח:

מאיר בהר"ר יצחק ז"ל חונה בק"ק שידלאפני.כותב וחותם **בעוברי פה** ק"ק **פיורדא**:

הסכמת הגאון מהור"ר נפתלי הכהן מהודענא

מהודענא לכל מאן דבעי למידע שהאלוף המרומם התורני המקובל האלקי מהור"ר בינוש הכהן יצ"ו מק"ק קראטשין הי' פה אתי עמי במחיצתי כמה וכמה שבועות וראיתי גודל כשרון מעשיו והוא מבני עלי' והמה מועטים. ותהיתי בקנקן ומצאתי קנקן חדש מלא ישן יש לו יד ושם בחכמת הקבלה. כל רז לא אנס לי' כאשר פומיה מחכים עליו וכל רואיו יכירו כי הוא זרע ברך ה' ולמען יהיה לו דברינו אלה לעינים. למלאות ידים ברכה מאלקי המערכה. המדבר בשפה ברורה לכבוד אכסני' של תורה וכו' נאם **נפתלי** הכהן החונה בק"ק פוזוגן יע"א והגליל יצ"ו

כללי ש"ס

אות א

א אביי ורבא ה' כרבא כ' המ"מ פ"ק דברכות סי' ה' אולי ליתא לכלל זה היכא דלא פליגי בסברתם כ"א הל' כמאן כגון פ' ת"ה גבי תפלת ערבית.

ב אין הולכין בממון אחר הרוב טעמא כ' תוס' ר"פ המניח משום סמוך מיעוטא לחזקה וע' פמ"ג יו"ד ש"ד ס"א או' ד' שהק' מחו"מ ש"ו דטבח אומן צריך לשלם דאין הולכין אחר רוב מצויין הא אי' לי' גם חזקה וכ"ש דק' למ"ד דמיעוט א"מ הוה מיעוטא דמיעוטא:

ג אלי' הנביא ד' הרמב"ם סוף ה' מלכים דהנה אנכי שולח אלי' ל"ד אלי' ע"ש וע' בתומים סי' א' ס"ק ב' דבר נפלא לדינא בזה:

ד אלי' הנביא הכריח בתומי' סי' א' ס"ק ב' מדאיתא בתחומי' דחי הוא דלא כמהר"י בי רב ע"ש ולדידי תמיהא דלא מייתי מש"ס דמו"ק כ"ו ע"א דאמרי' בהדי' אלי' חי הוא וכן מסוף עדיות דאמרי' אין אלי' בא לא לטמא וכו' דק' פשיטא לא בשמים היא ומ"ש מסמיכה שכ' מהר"י בי רב וכי עדיף מבת קול בב"מ גבי תנור של עכנאי וצ"ע.

ה אפיקורסי' ומוסרי' דמורידין ולא מעלין צדדו בתוס' ברכו' ז' ע"א ד"ה ההוא אם מותר לקללו וע"ש.

ו אל הוא מדת הרחמים רמב"ן ממכילתא פ' בשלח פ' זה אלי

ז אימה שייך מרחוק ופחד מקרוב רש"י בשלח פ' תפול עליה'

ח ארבע רוחות השמים כ' רמב"ן תרומה פ' קדמה מזרחה כי קדם אחור ימין ושמאל שהוא מזרח מערב צפון דרום הוא משל מאדם הפונה אל השמש שהארבע רוחות אלו בתבנית זה ונקרא צפון ע"ש שהשמש צפון שם ולא תראה ודרום ע"ש דר רום כי השמש ברוח זה דר ברום דלכך הוא חמה מאוד ונגב ע"ש שהוא מנוגב מחמימות השמש ומערב ים ע"ש שהים מערב לא"י ותימנה לא זכר בטעמם כי הוא ל' ימין

ט אין עונשין מה"ד ד' ה"ה פ"ב מה' מאכלו' אסורו' דהיכא דהאי' מבואר בהדי' לוקין מה"ד וע' רא"מ פ' שמיני י"א פ' ח' שיישב בזה קו' הרמבן שם ומבואר שהרמבן לא ס"ל כה"ה

י ארנבת מין הארנבת אנדרוגינוס ויש להם כלים לזכר ולנקבה ומולידי' ויולדי' ולכך הוזכר הל' נקבה בחיי שמיני פ' הארנבת:

יא אומדן דעתא עי' תוס' כתובות מ"ז ע"ב ד"ה שלא כ' כלל גדול בענין אומדנא וע' ברמבן במלחמות שם דאין חילוק באומדנא בין להחזיק או להוציא ונ' דר"ת פליג. וד' טו"ז א"ע סי' נ"ב דהיכא דמחוסר מעשה דווקא אמרי' אומדנא מד' ב"ש שם ס"ק י' דדווקא היכא דמת זה שנעשה המעשה עבורו וע' בטו"ז שם בד' המגי' ועיי' מ"ל ה' זכיי':

יב אלו ואלו ד' א' חיים ע' רש"י כתובות נ"ז ע"א בענין אלו ואלו ד"א חיים פי' נכון מאד.

אות ב

א בא השמש ברכות ב' ע"ב פלוגתת רש"י ותוס' אי מ' דווקא שקיעה או ה"ה זריחה וע' רז"ה בס' המאור וילקוט ישעי' ס"א ע"פ קומי אורי כי בא אורך מפסקתא כי לזה נ' שכיוון הרז"ה וע' ח"ר שתי' בע"א וחילק ג"כ בין אור לשמש.

ב בן פקועה כ' רמב"ן בשלח פ' נשפת שהוא כמין בקועה שנבקעה אמו ומצאו הבן בתוכה.

ג ברכות בהמ"ז תקנו בשם אלקינו בזימון משום דמזון בדין ניתן משא"כ התורה שנתנה בחסד לפיכך תקנו ברכו את ה' מדת הרחמי' תיו"ט פ"ז דברכות משנה ג'.

אות ג

א ג' קולות הולכין מסוף העולם ועד סופו היום והגשמי' והנפש ש"ר פ"ה ובב"ר וע' פייט מוסף ליה"כ

אות ד

א דינא בלא דינא ברכות ה' ע"ב וע' תוס' שם.

ב דברי חכמי' כל העובר על ד"ח חייב מיתה ברכות ד' ע"ב וע' תר"י דאפי' בדבר שהוא משום סייג

ג למדתך תורה ד"א שהנשבע בפני חבירו לא יתירנו אלא בפניו שלא יחדשנו ש"ר פ"ה וע' סוגי' דנודרת:

ד ד' חשובין כמתי' סומא עני מצורע ואין לו בנים ש"ר פ"ה וע"ז ה' ע"א וע' ר"ן בנדרי' בענין זה.

ה ד' כוסות כנגד ד' לשונות גאולה שהן כנגד ד' גזרות שגזר פרעה ש"ר ס' וארא פ"ו וע' רש"י פסחי' פ"י במתני' דערבי פסחי' והד' גזרות פי' מ"כ עבודת פרך השלכת זכרי' ליאור שחיטת הילדים לרחוץ בדמן תבן לא ינתן.

ו דינא בלא דינא כ' תוס' ברכו' ה' ע"ב דבצדיקים ל"ש מי עביד הקב"ה דינא בל"ד ע"ש.

ז דבור לטובה מפי הקב"ה אפי' ע"ת אינו חוזר ברכות ז' ע"א רז

ח ד' בני אדם משה יתרו שלמה נבוכדנאצר אמרו ד' דברים אלו אמרן אחר היו שוחקין עלי' הצור תמים וגו' גדול ה' מכל האלקים וגו' הכל עשה יפה בעתו וגו' וכל דיירי ארעא כלא וגו' ילקוט יתרו רמז רס"ט:

ט דרבנן כל דתקון כעין דאוריי' תקון בגיטין ס"ה ע"א פלוגתא אי הוא אפי' במלתא דלית לי' עיקר מה"ת:

י דורון בהג"א פ"ק דברכות י' ע"ב נסתפק אם מי שיש לו מאתים זוז מותר לקבל דורון דרך כבוד ולי צ"ע וכי אלישע לא היה עשיר והא אמרי' אין שכינה שורה כ"א על חכם גבור ועשיר:

אות ה

א היכא דאיכא לברורי כ' הפמ"ג יו"ד ס"א או"ד ב' מ"י דבס"ס וחזקה ל"צ לברורי דהוה כמו מיעוטא דמיעוטא ובשם שמ"ח דה"ה בתרי רובא והיינו דבעילוף א"צ לשואלו דרוב ב"א אין מתעלפין ורוב מצויין מוחזקין וה"ה בודק טריפות דרוב מצויין אצל בדיקה מומחין ורוב בהמות כשרות.

ב היכא דאיכא לברורי בקל הוא דמבררינן לא ע"י טורח בין ברוב בין בחזקה ולזה ל"צ למרדף בתרא ברוב מצויין פ"מ יו"ד ש"ד ס"א או"ה:

ג הל' פסיקתא דקתני תנא גבי הדדי דהל' נינהו כ' הראש ברכות פ"ק דף ט' דדווקא דברי' שאין דומין זה לזה כך הגי' בד"ח שם וכן מסתבר.

ד הלכה אין למדין לא מן ההלכות ולא מן האגדות ולא מן התוספתות אלא מן הגמר' תוי"ט פ"ה דברכות וירושלמי פאה פ"ב ה"ו:

אות ח

א חושד בכשר לוקה בגופו ממרע"ה שנלקה בצרעת ש"ר פ"ג

ב חולם בשורש ישתנה במקף לקמץ חטף רש"י יתרו על פן יפרץ בם.

ג חנון כ' רמבן פ' משפטי' ע"פ כי חנון אני שהוא מל' חנם לומר כי הש"י מרחם אפי' חנם וכמז"ל אעפ"י שאינו הגון

ד חמשה עשר כ' יוסף לקח ע"פ ע"כ היהודים כי כל יו"ט לישראל בט"ו פסח וסוכות ט"ו שבט ואב כ' הטעם משום שנמשלו ללבנה עיקר שמחתם במלוי הלבנה:

ה חלב רחיצה בחלב טוב לחולי העינים ר"ל עקידה שה"ש ע"פ רוחצות בחלב:

ו חכמה כ' רש"י כי תשא פ' ואמלא אותו רוח חכמה מה ששומע מאחרי' תבונה מה שמבין מלבו דעת רוה"ק ומפי מרן הגאון זצק"ל שמעתי כי במוח ב' חדרי' חדר ימין הוא מקבל החכמה ומשם לחדר שמאל שם יתבוננו בה בינה והיינו שאומרי' בל"א איבער לעגען ומה שהאדם מסכים אח"כ בדעתו נקרא דעת והיינו שאז"ל בינה יתירה יש בנשים כלומר כי הנשי' לא ישימו לב לקבל החכמה כהוגן ומה שקורין בל"א איבערשפיציג ג"כ ומענין החדרי' מצאתי ג"כ בס' שע"ש ס' נחמד על חכמת הטבע וכ' עוד שם כי הם בפני המוח לצד המצח וכנגדם מאחורי המוח חדר הזכירה ולזה הושם בטבע כשאדם

מעיין זוקף הראש ועי"ז פותח חדרי החכמה וכשאדם רוצה להזכר דבר ישחה הראש ועי"ז פותח חדר הזכירה:
ז חתן הי' רגיל לבצוע המוציא ברכות מ' ע"א רבב"ח וכו' ע' רש"י שם.

אות כ

א כוכבים עיי' תר"י ריש ברכות דלדידן בעי' בין לענין ק"ש בין לענין שבת קטנים דווקא.
ב כתיבה חד לא מכתבן מילי' כס' הזכרונו' ברכות ו' ע"א וע' תוס' ומרן זלל"ה אמר דלענין פלפול מיירי:.
ג כוכבים בשחרית לאו מלתא היא רשב"א בשם הירושלמי וע"ש הטעם.
ד כבוד חמיו בילקוט יתרו מוישתחו וישק לו ובטור י"ד ר"מ מאבי ראה וע' ש"ע רא"וו.
ה כלל מד' הטור חו"מ סי' ע"ב מ' דפסקי הראש הם יותר עיקר משו"ת וע' ב"י יו"ד סי' ר"א דלאו כללא הוא.
ו כח ביד חכמים אף דאין כח ביד חכמי' לעקור ד' מה"ת בקום ועשה היכא שיש טעם לדבר יש כח תוס' נזיר מ"ב ד"ה מת מצוה וע' ב"י או"ח סי' תי"ח:

אות ל

א לשון הקודש ד' הרמב"ם במו"נ הטעם משום שלא נמצא בו כנוי לאבר הבעילה והרמבן כי תשא פ' בשקל הקודש נחלק עליו ואמר כי כנוי הבעילה משגל ולכך נקרא ישכבנה ודעתו משום שהקב"ה דבר עמנו בהר סיני ועם הנביאי' בל' זה נקרא כן וע"ש עוד:
ב לשון כ' תר"י ברכות פ"ג גבי צואה כחרס דהא דהל' כלי"ב דווקא בד"מ או באי' דרבנן אבל בדאוריי' אזלי' אחר המחמיר וע' רשב"א שם מ' דחולק בשם הראבד:
ג לימוד אין למדין לא מן ההלכות ולא מן ההגדות ולא מן התוספתות כ"א מן הגמרא ירושלמי פ"ב דפאה ה"ו בתוי"ט ברכות פ"ה מ"ד:
עו"ש ולא מן ההוראות ולא מן המעשה וע' בע"ח מ' הנ"ל.

אות מ

א מלתא אגב אורחא ברכות ב' ע"א וע' תוס' דבקוצר אשמועי' אף מלתא דשמעני' בהדי' במקום אחר וע' ח"ר ועיי' תוי"ט ס"מ א' פ"ק דברכות דאפי' מה שמפורש בקרא שונה התנא בקוצר.
ב מסר הכ' לחכמי' ע' כ"מ ה' ק"ש פ"י ה"י שכ' דזמן שכיבה אימת מסר הכ' לחכמי' וע' מלחמות להרמב"ן בענין זה
ג מורא רבך כמורא שמים מואתה תהי לו לאלקים ש"ר פ"ג וע' הר"ב אבות שם.

ד מיעוט כ' הפמ"ג יו"ד ס"א א"ד היכא דע"כ הדבר ממיעוט כגון טבח שקלקל דרוב שחיטות אינן מקולקלות אמרי' טפי דהטבח מהמיעוט אילן מומחין מדנימא דהוא מרוב מומחין ושחיטה זו ממיעוט שחיטות מומחין דמקולקלין ג"כ וע' מ"ש אות א' סי' ב'.
ה מזל אדם אי' לי' מזלא פי' רש"י ב"ק ב' ע"ב דעת לשמור עצמו וע' ש"מ שם שכ' צד או טבע וע' חולין מ"ב ע"ב תוס' ד"ה ואר"י א"ש:
ו משומד כ' הרמב"ן פ' בא גבי בן נכר שהוא מל' אשתמודע כמו מתנכר וע"ש.
ז מלוי בעין כ' רש"י ברכות ו' ע"א משום שהעין בדבר מועט הוא מלא נקרא נתינה בעין מלוי.
ח מזיקין מידי דצייר וחתום וכייל ומני לית להו רשותא חולין ק"ה ע"ב:
ט מלאפום בד' רש"י הוא חולם בכמה מקומות וחד מניי' בשלח פ' תהומות יכסיומו:
ו מצח כ' הרמב"ן תצוה פ' ולא יזח כי הוא מל' נצוח ע"ש שהוא נצוחו וחזוקו של ראש:
י מלח כ' רש"י כי תשא פ' ממלח טהור שנקרא כן ע"ש שמערב את המים במשיטות כשמנהיגים את הספינה והרמב"ן כ' כי נקראו כן עבור שיודעי' בטיב הים מליחותו ומתיקותו.
יב מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני כ' הדג"מ יו"ד סי' י"א דדווקא היכא שבאיסור נעשה המעשה דווקא משא"כ כגון שחיטה שאפי' בחול יכול לשחוט ולכך בשבת לא אמרי' לא מהני וע' ש"ך סמ"ע טו"ז חו"מ סי' ר"ח בזה וע' שו"ת מהרי"ט שכ' דדווקא אי אמרי' לא מהני לא עביד איסורא.
יג מציאה ג' מציאות מצא הקב"ה אברהם ומצאת את לבבו ישראל כענבים במדבר מצאתי דוד מצאתי דוד עבדי ב"ר ע"פ ונח מצא (וע"ד).
יד מתנות ה' שנאמר בהם מתנה מאורות ויתן אותם. תורה ויתן אל משה גשמים ונתתי גשמיכם. ישועה ותתן לי מגן ישעך שלום ונתתי שלום ילקוט בראשית פ' ויתן אותם אלקי' ברקיע וכו' (וע"ד).
טו מגו במקום רוב ע' הפלאה כתובות נ"א ע"ב ועמ"ש שם.

אות נ

א נץ החמה הרז"ה פ"ק דברכות ד"ה תניא רשב"י וכו' בשם הירושלמי כשהחמה מטפטפת על ראשי ההרים וע' רמבן במלחמות דמ' דמפ' ד' הירושלמי לאו אל' נץ החמה כ"א אמתני' קאי וע'.
ב נשיקה כל נשיקות של תפלות חוץ משל גדולה כשמואל לשאול של פרישות כערפה לחמותה של פרקים כאהרן למשה ש"ר ס"ה ותנחומא שם ובש"ר שם די"א נשיקה של

קריבות אין בה גנאי מיעקב לרחל וע' רמבן שם פ' ויצא בשם הראב"ע וע' שבת פ"ק גבי עולא מנשק לאחוותי'. נעורת כ' רמב"ן בשלח פ' נשפת שנקרא מה שמנער מן הפשתן

אות ס

א ספק עונשו יותר מן הוודאי וראי' דאשם תלוי דמיו מ"ח מעין וחטאת מעה א' והטעם עיין תר"י ברכות גבי ס' ביה"ש.

ב דבר שהוא משום סכנה אין מברכין עליו וזה טעם ק"ש שעל מטתו ונטילת מים אחרוני' הג"א ברכות פ"א סי' א'

ג סמוך מיעוטא לחזקה ד' הרשבא במ"ה בסוגי' דרו"מ דף ז' דווקא היכא דלא נעשה מעשה לסלק החזקה משא"כ בשחיט' וכן דווקא דהמיעוט מגרע הרוב כמו מיעוט מפילות לא זולת וע' רא"ה שם ופמ"ג יו"ד ש"ד סי' א' או' ד' ורא"ש יבמות קי"ט סי' א' דכ' במיעוטא דלא שכיח ל"א סמוך והפמ"ג הסביר דהוה כמו מיעוטא דמיעוטא:

ד' סמוכין כ' הרמבם בפי' המשנה פ"ד דסנהדרין משום שכולם היו מורשין להורות איש מפי איש עד יהושע שסמך משה ידיו עליו נקראו כולם סמוכין וע' סמ"ע וש"ך חו"מ סי' א' ס"א .

ה ספק ספיקא במקום חזקה ד' הפמ"ג בי"ד משבצות זהב סי' א' ס"ק ו' דלהטו"ז לאו כלום הוא:

ו ספק שאינו בא ע"ד הקרי וההזדמן ואוסר מטעם חזקה הנמשכת בהדי' אם נגרר מאיסור זה עוד איסור ושם איכא חזקה להיפך נסתפק הפ"מ ס"ק הנ"ל אי הב' כראשון:.

ז ספק בפלוגת' הל' כמאן בכה"ת לא אמרי' אוקמא אחזקה כגון בהמה בחיי' וכיוצא פמ"ג יו"ד מ"ז סי' ד' ס"ק ב'

ח ספק בפלוגת' בהיזק יכול לומר הניזק למזיק קום לי כהאוסר וחייב לשלם לו אמנם אם לא כיון להזיק כ"א שטעה בדין כגון בשוחט פטור פמ"ג יו"ד סי' ד' בש"ד ס"ק ה' מש"ך וצ"ע בנה"כ שם שסיים דדווקא היכי דהוה זה נהנה וזה ל"ח לא זולת דאי לא מצי המזיק לומר קים לי:

ט סדר כל הפמ"ג א"ד סי' ו' ש"ד ס"ק א' ב' תב"ש דהא דאמרי' כל מה ששנה כסדר המוקדם קודם דווקא היכא דאיכא סברא לאקדומי כמן גבי מרור בפסחי' וע"ש דמד' שאר אחרוני' בפרט הב"ח ל"מ כן אלא שהפמ"ג קלסי'.

י ס"ס כ' פמ"ג ש"ד סי' י"ג ס"ק י"א אם נמצא בבהמה וולד והבהמה ס' טרפה והוולד ס' אם כלו לו חדשיו הוה ס"ס ומותר הוולד בשחיטת עצמו ולא מקרי דשיל"מ ר"ל דלשה' ח' ימי' דאין המתיר עתיד לבא בוודאי:

יא ס' דרבנן ד' הפמ"ג דא"א ס' דרבנן להקל בדבר שהוא לפנינו וא"א לעמוד על שיעורו ביו"ד ש"ד סי' י"ד ס"ק י"ב דלא כש"ך שם.
יב ספק מוציא מידי וודאי בדרבנן לרש"י פסחי' ט' ע"א ובתוס' שם ד"ה כדי שתהא ב' תירוצי' בזה וע' מ"ש שם .
יג ס' טומאה ברה"ר ס' טמא אפי' ס"ס ומ"מ בס' ביאה לא אמרי' הכי תוס' פסחים ט' ע"א ד"ה את"ל וכ"מ מרש"י שם ועמ"ש.
יד ס' טומאה ברה"י דאפי' ס"ס טמא אם ס' שני ס' הרגיל ד' תוס' דבור הנ"ל דמהני.
טו ע' ב"ש א"ע סי' נ"ב ס"ק וי"ג היכא מוציאין ממון בס"ס

אות ע

א ע"א אי נאמן במוחזק בכשרות כד' המרדכי פ"ק דחולין נגד החזקה או היכא דבידו דנאמן לכל הפוסקי' אי נאמן ג"כ נגד הרוב וכ"מ מדמהני א' עע"ג בחש"ו אף דרוב מעשיו מקולקלים פמ"ג מ"ז סי' א' או' א':
ב עופרת יורד במצולת ים בנקל יותר מאבן רש"י בשלח פ' בתהומות יכסיומו.
ג עשה אינו דוחה ל"ת אא"כ כ' בצדה כ"כ רד"ק יהושע ה' גבי ויאכלו מעבור הארץ וע' תוס' קידושין ל"ח ע"א ד"ה אקרוב שתי' בשם הירושלמי משום דהוה עשה דקודם הדבור וגם זה נ' דמספקא להו לתוס' ע"ש:
ד עבודה כ' רמב"ן יתרו פ' ששת ימים כי עבודה היא מה שאינה להנאת הגוף ומלאכה הוא להנאת הגוף.
ה ערבות אשה אם כבר יצאה נסתפק הפמ"ג או"ח אשל אברהם סי' תרפ"ט ס"ק ד' אם היא בכלל ערבות להוציא ע"ש.

אות פ

א פתח בל' רש"י סגול בכמה מקומות ומהם בשלח פ' ה' ימלוך.
ב פריעת המילה לאברהם אבינו ע' רש"י ורד"ק יהושע ה'
ג פקד כ' הרמב"ן יתרו כי פקודה בעל אינו ל' זכירה בפ' פוקד עון.
ד פעם פלוגתת הרמב"ן והראב"ע פ' תרומה לראב"ע הוא רגל ולרמב"ן פסיעה.
ה פרחי כהונה יומא י"ט ב' ע' עקידה שער ס"ו טעם לשם זה. פרקדן כ' תר"י ברכות פ"ב גבי פרקדן לא יקרא ק"ש דל' פרקדן הוא פורי ר"ל מטה קדקד או קדן והוא קדן ר"ל עורף שהקדקוד הוא מטתו ששוכב עלי'.
ז פטור ועושה נקרא הדיוט מירושלמי פ"ק דשבת וד' ט"ז ורש"ל כ' בכ"מ אמרי' כן ובאר שבע כ' דצריך להתיישב בדבר במג"א סי' תע"ב ס"ק ו'.

ח הפירכא כ' הש"מ כתובות מ"ז ע"ב ד"ה ואיפוך כ"מ דפריך הש"ס פרכא קו' פי' ע"ד בשלמא ע"ש.
ט פרכא ע' תוס' יבמות נ"ח ע"ב ד"ה רב אמר דאפי' אם לאחר שתלמוד ק"ו שייכא פרכא פרכא וע' מ"ש ע"ז בשעה"מ חופת חתנים סעי' ג'.

אות צ

א צדיק ורע לו ברכות ז' ע"א לחד תי' דווקא בן רשע ולאידך צדיק שאינו גמור וע' בחו"ה שער הבטחון.

אות ק

א קולא תרי קולי דסתרי אהדדי ד' ר"ת דתפלה הקילו ור"י ורא"ש נחלקו עליו ברכות ב' ע"א ורא"ש ורשב"א שם.
ב קנסא ד' רש"י ב"ק פ"ד ע"ב ד"ה והרי בשת דבר שאין דמיו קצובין לא הוה קנסא וע' סמ"ע חו"מ סי' א' ס"ק ו'.
ג קים לי כהאי ע' ב"ש א"ע סי' נ"ב ס"ק י"ד כללים בענין זה.
ד קושי' דרך הש"ס להק' ממתני' דסוף וריש פרקין שהם מסויימי' אף דמצי להק' אמשנה שנשני' מקמא הך רשב"א פ"ק דחולין בסוגי' דלחלופי ד"ה אשת חבר.

אות ר

א רשע וטוב לו ברכות ז' ע"א בס"ד בן צדיק ובמסקנא רשע שאינו גמור ולר"מ אין לנו שום טעם וע' חו"ה שער הבטחון.
ב רשע שהשעה משחקת לו ברכות ז' ע"ב לחד תי' במילי דשמיא מותר להתגרות בו ולאידך דווקא צדיק גמור ולתי' ג' אפי' צדיק גמור ובמילי דשמיא לא יתגרה אם השעה משחק' לו
ג רוב היינו חכמי בבל שלא היו סמוכי' ורבי היינו חכמי א"י הסמוכי' רש"י כתובות מ"ג ע"ב:
ד רוב כ' הש"ך יו"ד סי' א' ס"ק ח' בשם ד"מ דיש חילוק בין רוב שהוא בכל העולם כמו רוב בהמות כשרות דכה"ג הוה חזקה דאתי' מכח רובא לרוב מצויין א"ש דעכ"פ רוב ב"א אינם מומחי' ול"ש לומר דהוה חזקה וע' פמ"ג שם:
ה ביטול ברוב בדבר שבא לעולם בתערובות ב' דעות אי מהני ביטול פמ"ג יו"ד ש"ד סי' י"ד ס"ק י"ב.

אות ש

א שתי שלחנות ברכות ה' ע"ב לאו כל אדם זוכה וע' תוס' שם

ב שכיר אי דיינינן לי' כשוגג או כמזיד פלוגתת הריף והרז"ה ברכות פ"ק ד"ה תניא רשב"י לענין ק"ש:
ג שמות הקב"ה אלקי' דיין צבאות כשעושה מלחמה אל שדי כשתולה על חטאי' הויה רחמים ש"ר פ"ג:
ד שבועות היסת לא נתקנה על טענת קנס כ"א על תביעת ממון מרדכי פ' החובל וש"ג פ"ק דסנהדרין
ה שתי שולחנות כ' תוס' ברכות ה' ע"ב דיש צדיקים זוכין לב' שולחנות ע"ש.
ו שמא גרים דכ' אשר שם שמות ברכות ז' ע"ב.
ז שאר כ' רמב"ן משפטים ע"פ שארה כסתה שהוא מל' שאר ור"ל הבשר השייך לו מלבד גופו והמה הקרובי' כעניך. עצמי ובשרי ואשתו מוהיו לבשר אחד והבשר שיהפך לבשרו
ח שוקל כ' רש"י משפטי' פ' שלשים שקלים שהוא ד' זהובי' והוא חצי אונקיא דהיינו לוט ושמעתי מאמ"ו זללה"ה כי ד' זהובי' הוא ד' צוואנציגער ובאמת עולה חשבון איינער פיינן מארקט ששה עשר זהב כסף שהם ס' צוואנציגער ולדברי מרן הוא א' מי"ו בס"ד צוואנציגר.
ט שויא חד"א ד' הפמ"ג יו"ד ש"ד ס"ק ל"ט דהוא מד"ת והטעם משום דנאמן על עצמו יותר מק' עדים.
י שאילת שלום המשיב מהפך ואומר עליך שלום כן הוא ברי"ף פ"ק דברכות גבי תניא ר' יוסי פעם א' הייתי מהלך ע"ש ואמר מרן זלל"ה הטעם כדי שידע העובר עלי' שהי' זה תשובה שאם יסבור שהוא שאלה וחברו אינו משיב יחשדהו שעובר על גזילת העני.
יא שקל של תורה הוא סלע ושל משנה הוא ב' דנרין חצי סלע והטעם כ' הרמב"ן כי תשא פ' בשקל הקדש שהעם היו קורין למחצי' השקל ששוקלין במקדש שקל וכן הורגל גם במשנה ודחה שם ד' האומר משום דמנה של קודש כפול הי' ע"ש.
יב שרד ע' רש"י ורמב"ן תשא ומרן זצוק"ל אמר כי הם הבגדים שלבשו הזרי' שהיו מסייעי' במשכן לאהרן ובניו בעבודות המותרי' לזרי' כי איך יוכלו אהרן ובניו להספיק הכל והיינו שלא היה בהם שש כי אינם בגדי כהונה ולא הותר בהם כלאי' והיינו שתרגום אונקלוס לבושי שמושא והוא מן בשרידים כמ"ש הרמב"ן.
יג שליחות ד' המ"ב במג"א סו' תמ"ח ס"ק ד' דעכו"ם לעכו"ם נעשה שליח והמג"א נחלק עליו.
יד שנים עשר אשות ירדו מן השמים ששה לרצון וששה לנקמה בחיי פ' שמיני פ' ותרד האש:

טו שמונה דברי' אסור לעשות בהם סחורה ד' לחשיבותן וד' לגריעותן בחיי שם פ' ואת נבלתם תשקצו.
טז שליחות כ' תוס' גיטין ס"ד ע"ב ד"ה שיתופי דהא דאין שליחות לקטן דווקא במידי דליתא אבל במידי דאיתי' יש שליחות ואפשר דר"ח בגמ' שם פליג וע' בח"ה שכ"כ להדי'
יז שאלה ד' נאמר להם שאל שלמה שאל מה אתן אחז שאל לך אות משיח שאל ממני ואתנה גוים אברהם שאמר מה תתן ע"כ אמר לו שאל ב"ר פ' מה תתן לי

אות ת

א תאומים אם א' מהם חושש בראשו חבירו מרגיש ש"ר פ"ב:
ב תיקו דאוריית' לחומרא כ' דברי חמודות פ"ק דברכות גבי בין פסוקא לפסוקא מהו תיקו שכ' תר"י דהוא תיקו דאוריי' דס"ל תקנת נביאי' כמו דאוריי' לענין זה ובזה יש ליישב קו' המג"א על המחבר ה' מגילה תר"צ ס"ק ד' דמגילה הוה ג"כ תקנת נביאי' כדאמרי' מ"ח נביאי' לא הוסיפו כ"א מגילה וכ"כ פמ"ג תרפ"ו לענין תענית דד"ק א"צ חיזוק ע"ש באשל אברהם ב' ב"ח וכ"כ המחבר סי' תרצ"ו בהדי' כל' דדיני קבלה כד' תורה ע"ש וצ"ע.
ג תרגום של עטרות ודיבון הוא מהירושלמי תוס' ברכות ח' ע"ב ותר"י שם ובתר"י מ' דגם ברכת כהנים אין בו תרגום וע' מגילה גבי ברשת כהני' נקרא ולא מיתרגם:

דרשות

הוי מתפלל בשלומה של מלכות:

מלין זעירין ביום מלאת לאדונינו הקיר"ה חמשים שנה יום ד' פ' שופטים תר"מ 18 אויגוסט:
ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דור ודור ישב עולם לפני אלקים חסד ואמת מן ינצרהו כ' כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים הענין האדם המבלה זמנו בהבל וריק מדי יום יום שעובר עליו אין רשומו ניכר וכאלו לא חיה היום ההוא אבל העוסק בתור' ואין לך יום בלא חידוש כל יום אשר חי הוא משך זמן הניכר ורב ולכשישלים שנה שלימה מאותן רבוי הימים ידמה לשנה גדולה ומליאה וז"ש כי בי ע"י עסק התורה ירבו יגדלו ימיך כל יום ויום יהיה גדול וניכר ועי"ז ויוסיפו לך ברבות הימים שנות חיים והנה במלכי העולם יש ב' סוגי' מלך המולך על עמו רק לטובת עצמו וזה ישמח אם לא יבא חידוש לידו וכ"א כל העם ינוחו על מקומם ויפרעו בלב שלם המס למלך לא זולת לא

כן מלך כמלכנו יר"ה אשר רק לטובת עמו ישחר יתחכם עם יועציו מדי יום יום מה יש לתקן במדינתינו לטובת הצלחת עמו ומדינות מלכותו ומלך כזה אין יום בלא חידוש חקים ונימוסים לטובת עמו וכשישלם שנה ויראה הקורא מה שברא המלך הזה בשנה אחת חקים טובים ידמה לו שנה לשנות דור שלם וז"ש ימים תוסיף על ימי מלך אשר השתדלותו לטובת עמו גדול כ"כ שנותיו כל שנה ושנה משנותיו כמו דור ודור ידמה לדור שלם ואמר כי מלך כזה ידע בנפשו אשר גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם ואלקים בשמים יבחן את כל מעשיו אשר יעשה וז"ש מלך כזה ישב עולם כלומר בכל עת לפני האלקים כי יודע אשר האלקי' משגיח עליו וסיים חסד ואמת מן החסד והאמת אשר הכין ותיבת מן מן וימן ה' דג גדול החסד והאמת אשר מן ינצרהו תמיד:

מלין זעירין ליום חתונת בן הקיסר ק"פ רודאלף ביום ג' כ"ו למב"י תרמ"א פה שוראן למספרם אם טען 10**מאי**.

לשלמה אלקים משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך ארז"ל הרואה מלכי או"ה אומר שנתן מכבודו לבשר ודם והדבר ק' להלום כבודו ית' שמו שאין לו ערך ואיך נאמר כי מכבודו זה נתן לבו"ד הנה מאז הבינו יושבי תבל כי להנהיג כלל עם א"א מבלי ראש אחד נחלקו לשתי כתות מלכות אדום ספרה לנו תוה"ק ס"פ וישלח היתה מאיש לא מהם ולא מהמונ' כ"א בכל פעם בחרו להם מלך חדש ממדינה אחרת ותוה"ק כ' הוא ובניו בקרב שאם בנו ראוי ממלא אחריו ואפי' משיחה לא בעי כדאמרי' אין מושחין מלך בן מלך כ"א מפני המחלוקת ואמר עובדי' על מלכות אדום קטן נתתיך בגוים שאין מעמידין מלך בן מלך נ' הענין אנו מתארי' לו ית' מלך אוהב צדקה ומשפט וכן אמר ע"י ירמיה השכל וידוע אותי כי אני ה' עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי ואמר ישעיה ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה הענין כי מלך במשפט יעמיד ארץ אבל המשפט הוא רק לענוש בו עושה עול אבל בלא ידמו עשה עול זה לזה האחד יעשה בזדון והשני בהכרח והשלישי מבלי דעת אשר ע"כ על המלך אף כי במשפט יעמיד ארץ צריך מאהבתו לעמו לשפוט בצדק ולחקור אם החוטא לו מדת החקת משפט שנגזר עליו וז"ש עשה מלבד החסד עוד משפט משותף צדקה וצדקה זאת אינו חסד כ"א לפנים משורת המשפט וזה שבחינו אשר הש"י הוא מלך אוהב צדק' ומשפט ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ולב מלך ביד ה' ועל כל אשר יחפוץ והוא משפט וצדקה שנאמר בהם כי באלה חפצתי לזה יטנו יטה הש"י גם לב המלך וזה ענין שנתן מכבודו לבשר ודם אשר המלך בארץ יאהב צדקה ומשפט אמנם צדקה זו שרשה באהבת המלך לעמים אשר תחת דגלו ואהבה זאת לא תתכן כ"א במלך בן מלך אשר מנעוריו נתגדל לענין זה

למלוך על עמים אלה לא כן המלך אשר ע"י הבחירה הוקם על מאין יבא לו אהבתו לעמו נמצא כי מלכות אדום ע"י שלא הקימו מלך בן מלך לא זכו למלך אוהב צדקה ומשפט כ"א לאשר במשפט יעמיד וחוטא כחוטא יעניש בשוה ועי"ז בזוי אתה מאד וזה מ' דהע"ה אלקים משפטיך למלך תן כל מלך במשפט יעמיד ארצו אבל וצדקתך שאתה אוהב צדקה ומשפט זה אי אתה נותן כ"א לבן מלך וביאר דבריו ידין עמך כלל העם בצדק לפנים משוה"ד אבל בראותו שד עניים ואנקת אביונים אזי עתה אקום כ' ולזה ועניך כאשר בני עמך יתענו מבני בליעל ידין דינם במשפט ועי"ז הגדולי' לא ירוצצו הבינוני' והבינונים לא ילחצו העניי' וז"ש ישאו הרים היינו הגדולים שלום לעם ועי"ז הבינוני' המכונים בשם גבעות וגבעות בצדקה יפגשו זא"ז וביאר דבריו אח"כ ואמר ישפוט עניי עם ויושיע לבני אביון וידכא עושק וסיים ואמר יפרח בימיו צדיק ורוב שלום עד בלי ירח הענין כל מעשה העון והעדר השלום אשר נהיה בעולם הוא קנאת איש מרעהו וידוע כי הקנאה הראשונה בעולם היתה הירח שאמר' אי אפשר לב' מלכים להשתמש בכתר א' ולזאת אמר יפרח בימיו מלך הלזה צדיק ולא יהיו עושי עול ורוב שלום יהי' עד בלי ירח שלא יהיה קנאי בעולם ואז ורב שלום בניך א"ס.

בע"ה סיומא לשה"ג מענין הישועה שעשה הש"י בשושן פורים תר"ל להפר עצת הקאנגרעס.

בשוח"ט תהלים ע"פ הללו את ה' כל גוים שאל ר"ש בנו של רבי' הקדוש את רבי' הקדוש מי הן הגוים ומי הן האומים א"ל הגוים אלו ששעבדו בישראל האומים אלו שלא שעבדו בישראל אמרו האומים מה אלו ששעבדו בהן בישראל מקלסין להקב"ה אנו שלא שעבדנו בהם עאכ"ו התחילו אומרים כי גבר עלינו חסדו אמר' הארץ ואמת ה' לעולם **עו"ש** מזמור ק"ג אריב"ל ה' פעמים כ' כאן ברכי נפשי כנגד ה' חומשי תורה ד"א למה מקלס דהע"ה להקב"ה בנפש הנפש ממלאה את הגוף ומובלת את הגוף ויחידה בגוף ואינה אוכלת ואינ' שותה וטהורה ורואה ואינה נראית אמר דוד תבא הנפש שיש בה המדות הללי ותשבח להקב"ה שיש בו כל המדות הללו ע"כ.

ומצינו מאמר זה ג"כ במס' ברכות ונ' לבאר דמאחר שהאדם המבין אינו רגיל להאמין דבר ממה שלא הבין דוגמתו נמצא האמונה במציאות והשגחת ויכולת וחכמת הש"י נעלמה מאתו לתכלי' זה יצר ה"י רוח האדם בקרבו אשר הוא בצלם אלקי' נר ה' והנה האדם אם יתבונן בכל ברואי תבל לא ימצא בהם שום כח שכלי כאשר יש לפחות שבבני אדם כ"ז שדעתו עליו מהם תבונן אח"כ מבטן מי יצא ויתבונן בדברי' הגשמיים אשר מהם הבנתו יראה בעינא פקיחא אשר אי אפשר בכל הטבע וכחותי' להוליד ולהעמיד

רוח חכמה ובינה אשר בקרבו ואך כח אלקי' אשר למעלה מן הטבע הוא אשר יופיע בקרבו ודי הערה בזה כי יש כח אלקי למעלה מן הטבע אשר כחו' הנפשיי' של כל בני אדם המה רק נצוצות כנצוצו' השמש מהכח האלקי העליוני ונמצא אשר העילות הנסתרות אשר ירגיש כל איש מנפשו המעידי' על כח אלקותה המה מעידי' על מציאות ויכולת וחכמת הבורא ית' כשם שנצוצי השמש יעידון על מציאות השמש וגודל ערכה **ועד**"ז יפורש הכ' ברכי נפשי את ה' ר"ל אם אתה תקלס את נפשי שהיא חלק ה' ואז וכל קרבי את שם קדשו כל גופי יאמין ויברך שם קדשו אשר נפשי ניצוץ ממנו ועד"ז יתפרש ברכת השיר נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלקינו אם רק הנשמה תברך את שמך כלומר שהיא אלוקי אזי ממילא ורוח כל בשר תפאר ותרומם זכרך וכו' ועד"ז נ' לפ' מ' ב"ר ע"פ זה ספר תולדות ר"ע אומר ואהבת לרעך כמוך כלל גדול בתורה בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם וגו' הנה עיקר הכלל והיסוד שכל התורה בנוי' עלי' הוא אשר נפש האדם חלק אלקי ממעל כי רק עד"ז יתכן תורה ונבואה מן השמים רי אם אין הנפש אלקי מהיכן תדבק במחזה שדי ואמנם המופת על האלקות בנפש יש לשאוב מאהבת האדם את רעהו כי הנה ידוע כל גשם מוגבל וכל מוגבל אין לו שותפות זולתי גבולו והאיך נהי' הדבר אשר בני האדם ישמחו כל איש בשמחת רעהו ויצטער בצרת רעהו אם לא אשר הנפש שהיא כח אלקי באדם ואינה מוגבלת ונפרדת מחברתה רק כקרני השמש הנראי' נפרדים ושרשם א' כך שורש נפש בני האדם א' נמצא דז"ש ר"ע ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה כי הוא המופת על מציאות נפש אלקי בקרב האדם והוא הוא יסוד כל התורה ואמנם בן עזאי אמר לולא סמכה תוה"ק על מופת זה הלא מעט המה ב"א אשר יקיימו בו אהבה כראוי ומאותו המעט הרבה אשר רק לפני' יעשו מטעם שחשך שכלם ע"י עכירות החומר ותאותי' אבל התורה גלתה ענין זה בפי' ואמר' זה ספר פי' הרמב"ן ר"ל התורה היא ספר תולדות אדם ביום ברוא אלקים בצלם אלקים ברא אותו עי"ז תבין האיך זכו כל הנביאי' לנבואה ואמנם להיפך ג"כ אבותינו שקבלו פנים בפנים התוה"ק הם עדים על מציאות נפש אלקי באדם כי זולת זה לא היתה הנבוא' אפשרי' והיינו זה ספר כלל גדול הימנו וז"נ כוונת השוח"ט הני ה' ברכי נפשי כנגד ה' חומשי תורה.

והנה אמונתינו בתוה"ק היא העמידה בנו ג"כ האמונה בהשארת הנפש ואמנם האומות ששמעו אמונתינו בהשארת הנפש לא ירדו כולם לעומק אמונתינו זאת כי יש מהם סברו אשר דעתנו אשר אמונתנו מיוסדת כי האומות אשר אינם מקיימי' תוה"ק אף כי לא נצטוו עלי' לא תשאר נפשם קיים אף כי הם חסידי או"ה ומחמת כן נתקנאו בנו ועמדו עלינו לכלותנו ולהפר חקים ולא נתנו לנו שום חופש בארץ אבל החכמי' והנבוני' בהם

אשר ידעו כי תוה"ק תגיד כי אב א' לכולנו וכל ב"א בצלם אלקי' נבראו ותוה"ק היא מורשה קהלות יעקב ובמה תאבד נפש חסידי או"ה שמקיימי' הז' מצות שנצטוו בהם וכמ"ש רז"ל אף חסידי או"ה יש להם חלק לעוה"ב ובחכמתם זאת הודו כי תוה"ק מקור כל האמונות וכל הנחמד ונעים בחקי העולם שרשו בתוה"ק והאיש הישראלי אשר יקיים תוה"ק הוא אשר נאמר עליו ישראל אשר בך אתפאר כי כל המדות טובות בו ימצאו כי המשוייר בס' משלי ימצא במס' אבות והמשוייר במ' אבות ימצא בס' חו"ה וכיו"ב וכאשר אמר א' מן השרי' על הלאנדטאג לוואהרמאן אשר הלעיג במושב המשפט על היהודים המחזיקי' בדת ישראל וא"ל השר מאריץ יאקאי כי יחפש בס' הדורות וימצא כי היהודי' התהלכו מגוי אל גוי ובין כל הגוים היו בכל עת הנבוני' ומיודעי' ועדן לא זרחה שמש המליצה על או"ה ויעקב אע"ה דבר בעת מותו עם בניו במליצה נכבדת וכן אבותינו על ים סוף ודבורה וחנה וגלל כן לא לבד כי יתנו לנו מנוח וחירות בארץ גם יעמדו למול הקמים על תוה"ק להפר ברית כאשר ראו עינינו בשושן פורים העבר אשר כל שרי המשפט ארבע מאות ושלשים פה אחד הצילו תוה"ק מיד האפקורסי' אשר קמו להרסה ישלם ה' פעלם והחכם המפורסם אוהב שלום ואמת פראנץ דעאק הי' הראש אשר דבר טוב עלינו ועל תוה"ק ונמצא החילוק בין אלו האומות להגוים כי ל' גוי נ' שרשו מל' גיו כלומר כי הם מפרידים בינם לבינינו כאלו אנו גוף אחר והמה גוף אחר והם המשעבדי' בישראל ואמנם לאומי' השרש אם כמו לאם אחת והנה המה המודים כי כלנו בני אם אחת נחנו ומבטן א' יצאנו ע"כ אין מן הראוי לבגוד איש באחיו ובבא השעה אשר יתגלה כבוד ה' לעיני כל בשר לא לבד הלאומי' שהבינו ענין תוה"ק אשר יתקרבו יותר אל האמת כ"א אף הגוים שהיו רחוקי' לגמרי מן האמת שהרי שעבדו בישראל גם כן יכירו אמתתן וז"ש בעת יהללו ה' כל גוים ישבחוהו האומים כי גבר עלינו חסדו כלומר יאמרו הלאומי' מה שזכינו שלא להשתעבד בישראל ע"י שהיו קרובי' אל האמת זה הי' גבורת ה' עלי' והארץ אומרת ע"י האומים שהיו קרובי' אל האמת ונלחמו מלחמת התורה עי"ז ואמת ה' לעולם אמן ואמן:

בעה"י ליקוטי מגלת איכה

ודמעתה על לחיה אין לה מנחם כי כל זמן שמשתתפי' אחרי' בצערו של אדם מתנחם ופוסק לבכות אבל ע"י שאין לנו מנחם ודמעתה על לחיה:

כל רעיה בגדו בה ולא תאמר כי זה מחמת פחד מנבוכדנצר וסיעתו היה די שלא להטיב עמנו אבל הי' לה לאויבים. גלתה יהודה מעוני לא תאמר מחמת מורך לב נפלנו ביד שונא

לא כן נבוכדנצר תלת שנים ומחצה טיטוס תלת שני' ומעוני של רעבון ומרוב עבודה במצור גלתה.

כי ה' הוגה במ' יכול על מגן ת"ל על רוב פשעי' נ' דק' לי' למ' למה כ' ה' הוגה שהוא מדת הרחמים ואמנם כבר כ' רש"י כי הרשעי' מהפכי' מדת הרחמים לדין וז"ש המ' כי ה' הוגה אפי' מה"ר הוגה יכול על מגן ת"ל על רוב פשעי' עד שהפכו מה"ר למה"ד.

ובס' משנת חכמים למהר"ם חגיז פתר מקרא ומ' זה על דרך הלצה על הרבני' שקונים הרבנות ברצי כסף וכששואלי' אותם למה יעשו כן יאמרו הלא כבר הראה הש"י לאדם דור ומנהיגי' ולולא נכתבתי בספרו של אה"ר למנהיג פה כל כסף וזהב לא מועיל לי ומה עול עשיתי ובאמת הענין הש"י הכין לכל דור לפי מה שיהי' מנהיגים ולולא היתה הקהלה הזאת כך גרועה ליקח כסף בעד הרבנות לא היה זה מנהיגה והנה רבני' כאלו לבסוף יצירו לעדתם כמ' הכ' על רועי אליל כאלה וז"ש הי' צריה לראש ואויביה אלו שלו כי ה' הוגה מן השמים שמו אותם למנהיגים וכנ"ל וע"ז אמרו יכול נתמנו אלו למנהיגי' על מגן ת"ל על רוב פשעי'.

חטא חטאה ירושלים הכוונה בתחלה חטאו חטאים אשר גם אצל האומות נחשבו לחטאים גילוי עריות שפיכת דמים על כן לנדה לשקוץ היתה כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה ואמנם אח"כ שבו מעבירות כאלו ובכל זאת לא שמרו שבת וכיו"ב עבירות אשר אצל האומות אינם נחשבים לחטא ונתקיים ויבא אל הגוים אשר באו שמה ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה' אלה ומדוע מארצו יצאו וז"ש אח"כ היתה טומאתה רק בשולי' ולא ניכר לכל ע"כ לא זכרה אחריתה ותרד פלאים כי האומות לא הבינו מדוע ירדה:

וסיים ואמר ראה ה' כי הגדיל אויב ויאמר ידינו רמה ולא ה' פעל. והגאון ר' חיים דייטשמאו אב"ד בעיר מולדתי זצ"ל ביאר פסוקי' האלו ע"ד שארז"ל במ' יומא ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם אחרוני' שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם והנה נדה דאורייי' כיון שהפסיקה בז' בטהרה טובלת לערב נמצא קצה ידוע וז"ש חטא גלוי חטאה ירושלים ע"כ לנדה היתה שנתגלה קצה כנדה משא"כ בבית שני שהיתה טומאתה בשוליה שלא נתגלה עונה לא נתגלה קצה לא זכרה אחריתה.

ממרום שלח הכוונה כי הנפלא אחרי כי בעוונותינו כבר עברו עלינו קרוב לאלפים שנה מאז נפלה עטרת ראשינו ונזרינו כבמזרה בכל זאת אימתינו ופחדינו על שונאינו לאמר לולא הי' יד ליהודים לא היתה תקומה בפניהם וזה ע"י אשר כתוב אתם לאמור כמה גדול היו כחינו וגבורתינו בעת נאספו צרינו עלינו אבל באמת הכח והגבורה הלז לא

משלנו היה כ"א למען יתקיים בנו ישבה בגוים לא מצאה מנוח שיתיראו מאתנו ולא יתנו לנו מנוח וזה שכ' האש הגבורה שהיה בנו ממרום שלח אש זה בעצמותו כי עי"ז פרש רשת לרגלי ומה הוא הרשת כאשר השיבני אחור ונתננו שוממה כל היום אני דוה וע"ד שבארנו בידי לא אוכל קום לולא הי' הכשדים שנפלנו בידם טובים ממנו היינו מיישרים אורחותינו ובאנו קוממיות לארצינו אבל המה היו עוד רעים ממנו ונתקיים בנו ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם והיינו בידי לא אוכל קום.

על אלה אני בוכיה שמעתי מפי הרב הגדול מוה' גרשון טעמעסוואר זצ"ל בהיותי בפ"ב פי' הכ' ע"ד שארז"ל כי הוה משכח רבנן דעסקי בי' פי' במשיח א"ל במטותא מנייכו לא תעכבוני' דאמר מר אין בן דוד בא אלא בהיסח הדעת וז"ש על אלה אני בוכי' משום שעיני יורדה מים כי עי"ז רחק ממנו מנחם ודפח"ח ונ' דמטעם זה קבעו רבותי' מעולם להתפלל על הגאולה בליל עש"ק משום דקי"ל אין אלי' בא בע"ש.

והפך לבי בקרבי כי מרו מריתי אם יארע מקרה רע לאדם והוא לא פשע מתנחם כי מה' בא לו אבל הממרה את אדוני' ואדוני' ייסרנו יהפך לבו בקרבו.

כל אויבי שמעו רעתי ששו כי אתה עשית שמעתי מחבירי הב' יעקב ל"ש מדאנציג ז"ל בפ"ב פי' הכ' כי ע"י ששמחו לאידי נתקיים בהם והשיב מעליו אפו וז"ש כי אתה עשית יען עי"ז הבאת יום קראת ויהי' כמוני.

השליך משמים ארץ כ' הגאון בס' יבין שמועה כי זה שקרה לנו לא כמקרה שאר האומות שעולים ויורדים כדרך הארץ אבל אנחנו היינו עליון על כל גויי הארץ ועתה נבזים ושפלים בעיני כל העמים זה לעדות כי יד ה' ענה בנו וזה הכוונה השליך משמיה ארץ הוא תפארת ישראל.

והגאון כתב סופר זצוק"ל ביאר עד"ז במקום שיאמר להם לא עמי אתם שאתם נבזי' שם יאמר להם שהם בני אל חי ומלך שהגלה את בנו מי יאספנו אל ביתו וביאר בזה הכ' ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה כי בשאר האומות יש ברכה וקללה ולא ברכה ולא קללה כמ"ש הר"ן ס"פ שבועת העדות אבל באומה ישראלי' ראה כי אין ביני' או קללה אם תשחיתון או ברכה אם תלכו בדרך טובה.

מבצרי בת יהודה הגיע לארץ כי על הרוב אם השונא יפיל חומת המבצר יפרוץ בה פרץ אבל לא ישפילנה עד לארץ אבל מבצרי בת יהודה הגיע לארץ וביאר אח"כ כוונתו אמר שאר ממלכות אם גם פסקה הממלכה בכל זאת שרים וסגנים נשתיירו למען ידעון שהי' ממלכה אבל באומתינו חלל ממלכה ושריה

איה דגן ויין בא להורות הרכים והענוגים בנו כי דגן ויין היה אצלם מחסור שוה.

חשך ולא אור ר"ל שאר הנביאים ג"כ ראו צרות הבאים על דורם אבל זכו לראות הנחמה אחרי כן לא כן ירמי' שראה צרת החורבן שהיה רק חשך ולא אור:

השביעני במרומים במ' בלילי פסח הרוני לענה בליל ט"ב פי' מרן זצוק"ל כי המרור שאנו אוכלין בלילי פסח צריך להיות מרור אשר תחלתו רך וסופו קשה להראות כי הגלות במצרים היה כמו כן תחלתו רך ואכלו את חלב הארץ וסופו קשה ומטעם זה כשהי' ירמי' מתנבא פתאום יבא השודד עלינו הי' מלעיגים עליו לאמור כי גלות שניי' וודאי יהא כגלות ראשונה וז"ש הכ' הייתי שחוק לכל עמי מנגינתם כל היום ומה היה מנגינתם השביעני במרורים דווקא שתחלתו רך בלילי פסח וזה אומר הרוני לענה בלילי תשעה באב אבל באמת הענין בהיפך ארז"ל ראוי היה יעקב אע"ה לירד בשלשלאות של ברזל למצרים אלא שזכותו הגין עליו.

זכר עניי וגו' ביאר לי בימי בחרותי הפסוקי' האלו עמיתי המנוח המאור הגדול מוה' יוסף בער לאק שהיה אב"ד בקהל מעגייער ע"ד שביאר מרן זצוק"ל מ"ש חז"ל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ולא אמרו זוכה לראות כי דבר שאין לו תקומה אי אפשר לאדם להתאבל עליו כמ"ש נשכחתי כמת מלב וכן יותר שאנו בוכין על חרבן ביהמ"ק אנו רואי' בעינינו כי יש תקוה לאחריתינו וזה מ' המקונן ואומר אבד נצחי וגו' אבל זכר עניי ומרודי וגו' זכר תזכר ותשוח עלי נפשי זאת אשר תשוחז עלי נפשי אשיב אל לבי שלא אפסוק מהתאבל על כן אוחיל

ובפ' ר"ח בשם הגאון מו"ה יוסף יעבץ ביאר כי בקום האדם בבקר והיצ"ה מפתיהו כי עוד עת לקום וכיו"ב ישיב אמריו ראה החסד שעשה הש"י בלילה הזאת פקח והתיר מאסרי גופי וזקף קומתי וכיו"ב והאיך לא אעמוד בזריזות להודות לשמו הגדול אבל זה רק נגד היצ"ה אבל אח"כ בבא האיש הישראלי להניח תפילין וכיו"ב יאמר הלא מאחרי שנפשי חלק אלוקי א"כ מעשיו כמעש' צבא מרום להודות שמו הגדול וז"ש זאת אשיב כלומר ליצרי חשיב אשר על כן אוחיל יען חסדי ה' כי לא תמנו וחדשי' לבקרים רבה אמונתיך אבל נפשי אומרת יען ה' חלקי על כן אוחיל לו יתן בעפר פיהו במס' חגיגה רבי כי מטי להאי קרא יתן בעפר פיהו בכי ואמר כולו האי ואולי נ' הכוונה ארז"ל במ' ברכות אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ימשכהו לביהמ"ד ואי לא אזיל לקרי ק"ש ואי לא אזיל יזכור לו יום המיתה נמצא דזכירת יום המיתה היא הסגולה האחרונה לגבור לנגד היצה"ר ועליו אמר המקונן יתן בעפר פיהו יזכור כי האדם יסודו מעפר וסופו לעפר אולי יש תקוה וע"ז בכה רבי כולו האי ואולי אם גם סגולה זאת לא תועיל מאי יועיל.

ישבע בחרפה מפ' בשם האר"י הקדוש כי האדם ישמח אם בא נבל וביישו כי בבושה אחת יתכפרו לו לאדם עונותיו יותר מבמאה תעניות וז"ש יתן למכהו לחי ישבע בחרפה ע"י חרפה זאת לא יצטרך להתענות כי כבר נתכפרו לו עונותיו

כי לא ענה קיצור תוכן ד' רש"י בפסוקי' האלו שופט בו"ד לפעמי' יעשה עול לאשר תחתיו להראות לו כי הוא אדוני' אבל לאסור בבית הבור א"צ לזה וז"ש כי לא ענה מלבו ויגה בני איש לדכא תחת רגליו כל אסירי ארץ כי האדם בארץ כאסור בבית הבור וזאת שנית שופט בו"ד לוקח שוחד ומטה משפט ואצל כביכול לא שייך זה וזה להטות משפט גבר הוא נגד פני עליון וזאת שלישית שופט בו"ד לפעמים מחסרון הבנה יעשה עול ואצלו ית' לא שייך זה וזה לעות אדם בריבו ה' לא ראה ומה ישיאך עוד יצרך כי הצורר הצר אותך מדעתו יעשה כזאת מי זה אמר ותהי ה' לא צוה מפי עליון לא תצא הרעות והטוב אתמהה דוק בד' רש"י ותמצא דברי אלה.

והרמב"ם בח' פרקים ביאר אחרי כי אדם בעל בחירה מפי עליון לא תצא הרעות והטוב אם האדם יהא רע או טוב א"כ מה יתאונן אדם חי כאשר יגמלו לו כמפעלו הלא הוא גבר כלומר אדון על חטאי' ואין מי שיכריחנו:

תשתפכנה אבני קדש במ' איכה כד הוה נפיק חד מרבנן לקרייתא (לשווקים) קרי עלי' תשתפכנה אבני קדש וגו' הכוונה ת"ח אשר בנערותם היו מופלגים וע"י שעשו אח"כ מלאכתם עיקר ותורתם ארעי זה וזה לא נתקיימה בידם וז"ש איכה יועם זהב ישנא איכה ישנא הכתם הטוב הת"ח שהיתה תורתו נחמדת מזהב ומכחם והשיב ע"ז יען תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות ולא כל המרבה בסחורה מחכים.

מעשה ידי יוצר כ' הגאון בס' יבין שמועה כי מדרך הטבע אם זהב יוזל יבא לבחינת ולערך כסף אבל זהב יהא ככלי חרש זה הוא למעלה מן הטבע ובלתי מה' לבדו וז"ש בני ציון היקרים המסולאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש זה ע"כ מעשה ידי יוצר הכל.

ובשם הרבני מו"ה וואלף ליב עיר חדש שמעתי הלצה ע"פ זה בימים הראשונים מי שהיתה לו בתו יפת תואר ומושלמת היה משיאה לת"ח ובזמנינו כל שיכול להשיא בתו לע"ה אינו משיאה לת"ח והמשל ע"ז העשיר יקנה כלי זהב וכסף ככל אשר ימצא לו לכבוד ולתפארת אבל לא יקנה כלי חרס כ"א ככל אשר יצטרך וז"ש בני ציון המה הת"ח המצויינים בהלכה המסולאים בפז שהיו חשובי' לקנותם כאשר יקנה אדם תכשיטי פז איכה נחשבו לנבלי חרש מעשה ידי יוצר שלא יקנה אותם אדם כי אם הצורך יביאנו לזה

יתומים היינו ואין אב הכוונה כתבת בתורתיך כי אתה אבי יתומים ודיין אלמנות ואנחנו יתומים ואין אב לא תרחם עלינו להיות אבי יתומים אמותינו כאלמנות אבל לא אלמנות ממש שאין אתה להם דין אלמנות.

אבותינו. חטאו פי' מרן זצוק"ל בשם ההפלאה בדורות הראשוני' אפי' חטא אדם מישראל בשוגג לא היה נחשב לכלום ובזמנינו אפי' עון מזיד אם יעבור איש בכל זאת בתוך חשובים יתיצב וזה אבותינו חטאו ושוב אינם ואנחנו עונותי' מה שהיה אצלם עון ג"כ סבלנו:

אוי נא לנו הכוונה בזמן שביהמ"ק היה קיים אדם חוטא ומביא קרבן ומתכפר לו אבל עתה אם חטאנו אוי לנו על זה היה דוה לבינו ר"ל על כל מה שסיפר עד עכשיו אבל על אלה שיספר חשכו עינינו הכוונה דאר"ע בסוף מלקות כשראה שועל יוצא מבית קדשי הקדשים עכשו שנתקיימה נבואת אוריה ציון שדה תחרש והר הבית לבמות יער יודע אני שגם נבואתו של זכריה מתקיימת וראה ירמי' ברוה"ק כי יעברו הרבה מאלף שנים אחרי שיצא שועל מבית קה"ק ועדן לא נתקיימה נבואת זכריה ולזה אמר על אלה חשכו עינינו ומה היא על הר ציון ששמם שועלים הלכו בו ועדן לא נתקיימה נבואת זכריה.

בעה"י הערות וליקוטי פ' דברים

רמב"ן ד"ה וידועים לשבטיכם בסוה"ד כאלו הי' ידועים כצ"ל

ד"ה גם בי התאנף אחרי ה' כחבירו כצ"ל

ד"ה האמים סבור שהיא ארץ הרפאים כצ"ל.

ממרן זצוק"ל הבו לכם אנשים חכמים ולבסוף כ' ואקח ולא שהם בחרו גם יל"ד מה ענין תוכחה בפרשה זאת ורש"י מיישב קצת גם מלת לעשות יתירה טוב הדבר אשר דברת גם ק' ממ"ש רש"י ואשמם בראשיכם כי אשמת העם בראש הדיינים א"כ בראשם הו"ל למכתב ונ' דמאחר דאשמת העם בדיינים א"כ הממנה דיין שאינו הגון האשם תלוי' בראשו ומה"ט לא רצה משה למנות הדייני' שהיה מתייירא שמא יתקלקלו ויהא האשם בראש הממנה וגלה דבר זה לישראל ואמר להם הבו לכם אנשים יען ואשמם אם לא יהי' הגונים בראשיכם ואמנם ישראל היו חפצים שיהי' דייני' שיוכלו להטות לבבם לא רצו לבררם כ"א אמרו למשה טוב הדבר אשר דברת לעשות אתה בעצמך ומשה שהבין כוונתם אמר ואקח את ראשי שבטיכם למען יהיו הגונים וזה הן התוכחה שהוכיחם.

עוד סנסן ממרן זצוק"ל רב לכם סב את ההר וגו' אמר כלפי עושי מצוה שמסבבים רק את היצה"ר הנקרא הר ושונא הנחבא מפני שונאו ופעם ינצח הוא או השונא ינצחנו ואין זה כדאי כ"א הסירו רוע לבבכם דהיינו פנו לכם פנו והדרו מחשבותי' הצפוני'.

עוד ממרן זצוק"ל אוהב שוחד ורודף שלמוני' ע"ד הלצה יל"פ ל' שלמויי' שמשלמים חובותם ויש לפ' שהם בעלי שלם ולדיינים אוהבים שחד שניהם לא יישרו ורודפים אותם והיינו ע"י אוהב שוחד רודף שלמונים.

עוד ממרן זצוק"ל שמעו שמים המה החשובים ועי"כ והאזינו ארץ גם הע"ה יאזינו: בנים גדלתי אמר ע"י שגדלתים כ"כ ואם

אנקם מהם יהי' חילול השם כמו שהתפלל מרע"ה במרגלים אשר עין בעין נראה אתה ה' וגו' ועל זה סמכו ופשעו בי:

דרוש לפ' דברים תר"ס ובו הספד על הרב המאור הגדול מוה' יוסף בער אב"ד בק"ק ג' מעדיער והרב המאור הגדול מו"ה **דוד אב"ד בקהל פישטיאן והרבני מו"ה יוזעף סופר** ביישוב נ' שור הי"ד.

ברבה ריש פ' ז' זש"ה מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון אמר הכ' טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת הענין שלשה אוהבין יש הא' שאינו יכול להסתיר אהבתו בלבו וכל מה שיראה טוב בעינו אהובו מיד ישבחנו על פניו וזה הוא הכת שנקראו חנפים ואמר עלי' שהע"ה בפה חנף ישחית רעהו ואמר פה חנף יעשה מדחה וארז"ל מיום שחרב ביהמ"ק גברה אגריפה של חנופה והענין ארז"ל לעולם יראה אדם עצמו וכל העולם כלו חציו זכאי וחציו חייב למען ישתדל כל האדם להרבות טובה והחונף הזה ע"י חנופתו יגרום אשר האיש אשר יחניף לו ידמה בלבו הלא אני כבר שלם במעשים ולמה זה עוד אטיב מעשי וזה כוונת הכ' הנ"ל בפ' חנף ישחית רעהו כי לולא חנופתו כבר היטיב הנחנף דרכו וע"י החנופה עמד בעיניו והעמידה כבר הוא ההשחתה כי האדם הוא מהלך תמיד לאשר לא ישלם יותר ב"ס יגרע לזה כוונת הכ' הנ"ל בזה חנף יעשה מדחה כי האיש הזה היה מהלך לשלימתו והחונף הזה דחאו משלימתו ועוד בא וראה כי הכל הולך אחר הכוונה ואם העשיר ירבה צדקה וחסד שלא לשם שמים עליו הכ' אומר רשע עושה פעולת שקר וכי החונף הזה יודע מה בלבו של עושה צדקה בא וראה ארז"ל ההוא ספדנא דנחית קמי' ר"נ אמר ההוא צנוע באורחותיו הוה א"ל ר"נ כלום עיילת בתריה לבית הכסא דאמר מר אין קורין צנוע אלא למי שהוא צנוע בבית הכסא ועוד גם זאת ארז"ל על בתו של נקדימן בן גוריון שהיתה מלקטת שעורי' מתחת בהמתן של ערביי' אמרו לה ממון של אביך להיכן הלך אמרה להם מלח ממון חסר פי' רש"י הרוצה למלוא ממונו יחסר ממנו לצדקה והק' רז"ל וכי נקדימן בן גוריון לאו צדקה עביד ומשני אפ"ה כדבעי לי' למעבד לא עבד ואנן בדור יתמא מה נעני בתרי' ואפי' לאחר מיתה בשעת הספד ארז"ל כשם שנפרעין מן הספדנים שמרבי' בשבח כך נפרעי' מן הנספדין

אם הספדן אומר עלי' דברי' שלא הי' בהם מעורר דין עליהם ואמנם כוונת רז"ל במה שאמרו גברה אגריפה של חנופה היא היא דאמרן דל' אגרף מל' באגרוף או באבן דמאחר שהאמת בעו"ה נעדרת מצאו החנפים יד ובחנופתם בעוו"ה יכו לבני אדם כמו המכה באגרוף והכת השניי' אשר כח בהם לרסתר אהבתם אבל בכל זאת האהבה המוסתרת ימנע אותם שלא יוכיחו איש את רעהו וע"ז ארז"ל לא חרב ביהמ"ק אלא על שלא הוכיחו זה את זה שנ' היו שריה כאיל' לא מצאו מרעה מה איל ר"ל שלא ימצא מרעה ראשו של זה בצד זנבו של זה כך ישראל שבאותו הדור כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה והענין כי על כל פשעים תכסה אהבה ואם ארז"ל הוה דן את כל האדם לכף זכות כבר ביאר הרמב"ן שם באבות ענין זה דלא נאמר כי אם על אדם בינוני העושה מעשה סתום ונוכל לדונו לחוב ולזכות בשוה מצוה לדונו לזכות אבל לא על המחלל שם שמים בפרהסיא ובלי בושה מחלל שבת ויו"ט ועובר עבירות חמורות אבל השרי' האלו אמרו כי העניות מעביר העם על דעת קונו ודיו אותם כאילים לא מצאו מרעה וילכו בלא כח לפני היצר הרע שהוא הרודף ואמנם האיש אשר טובת עמו ישראל נוגע אל לבו אף כי יאהב כל א' מישראל כבנו אהבתו זאת תביאהו לשחרו מוסר כמ"ש חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר ואמנם אפי' בעת ילמדנו מוסר יתראה אהבתו מתוכחתו וזה ע"ד שאומרים בשם המגיד מדובנא על מה תקנו רז"ל לומר בכל יום מלך מהולל בתשבחות עפ"י משל לשר וריע למלך שקיבץ מכל בני המדינה שבחיו למלך להראות לו ולשמרו ביום לידתו וחכם א' כ' חסרון שהמלך יישן עד ג' שעות ביום ושאלו אותו למה כ' כן אמר המספר בשבח המלך יוכל להיות כי יותר משבח זה אין בו והוא מלא חסרונות ואני כ' כי מלכינו אין בו כ"א חסרון אחד ויותר מזה כלו משובח אבל אצל הש"י שאין בו חסרון ע"כ צריך להללו בתשבחות ע"כ דפח"ח והנה המוכיח הזה כשידבר בנגעי אנשי דורו ישמע מזה כי זולת חסרונות אלו יש בהם כל המעלות והמבין את זה יבין כי זה יותר טוב מהחונף ומחליק לשון שיעשה מדחה בחנופתו וז"ש הנה מרע"ה הוכיח בפסוק זה לישראל על כל מה שחטאו ששים רבוא משפחות בארבעים שנה ואם יוכל איש לספור החטאים של ששים רבוא משפחות מארבעי' שנה אין לך שבח גדול מזה וז"ש מוכיח אדם אחרי עד"ז שישמע השבח מתוך הגנות חן ימצא יותר ממחליק לשון.

בפתיחתא למ' איכה כשאתם זוכים אתם קוראים וקראתם בעצם היום (כ' בפ' אמור בחג השבועות) ועכשיו כשאי אתם זוכים אתם קוראי' קראתי למאהבי המה רמוני כבר נתקשה הרמב"ן בפ' אמור למה דווקא בשבועות כ' וקראתם בעצם היום הזה ונ' לבאר

דכבר נתקשה המג"א סי' ת"צ מאחר דקיי"ל כר' יוסי דבו' בסיון ניתנה תורה האיך אנו אומרים ביום א' דשבועות זמן מתן תורתינו הרי לא ניתנה תורה בו ביום.

ונ' לבאר דהנה דרשו רז"ל פ' ר"ע מ"ד ויהי ערב ויהי בקר יום הששי זה יום ששי. בסיון ודרשו ע"ש ארץ יראה ושקטה אם יראה למה שקטה בתחלה יראה שמא לא יקבלו ישראל את התורה ומשקבלוה שקטה והנה ארז"ל דאפי' לר' יוסי הוסיף משה יום א' מדעתו ונ' הכוונה כי ארז"ל דכ"ע מיהת בשבת ניתנה תורה לישראל והענין דארז"ל פ' כל כתבי ע"פ שבת וינפש דבשבת ניתנה נשמה יתירה לישראל נמצא דע"י שהיה יום מתן תורה בשבת היו מוכנים לקבל השגה יתירה מימות החול ואחרי כי לר' יוסי ששי בסיון היה בע"ש ומשה כבר ידע מסוד נשמה יתירה בשבת השתדל מדעתו זאת שתהיה מתן תורה בשבת ואמנם כשהגיע יום הששי וישראל היו מוכנים לקבל התורה אלא שהוסיף משה יום א' כבר נתבסם העולם ונתקיים הארץ שקטה נמצא דיום ששי בסיון לכ"ע עיקר יום בריאת העולם כי נגד עצם היום היה העולם מתמוטט וביום זה נתבסם משום שהיה הזמן לתת תורתינו כי אנחנו היינו מוכנים לקבל אלא שמשה הוסיף יום א' וז"ש הכ' אף כי באמת ביום הזה לא נעשה שום מעשה כי התורה לא ניתנה עד יום שלאחריו אבל מאחר כי ששת ימי בראשית היה יום זה מוכן להתבסם בו העולם כדכ' יום הששי בחר הש"י להיות יום זה מקרא קודש ולולא היינו אומרים יום מתן תורתינו הי' ק' קו' המג"א אבל אנו אומרים זמן מתן תורתינו כלומר הזמן המיועד ששת ימי בראשית והנה בכל שנה כשמגיע יום זה אנו משבחים ואומרים נמוגים ארץ וכל יושביה אנכי ע"י שקבלתי היום התורה תכנתי עמודיה סלה ואמנם כ"ז היה מליץ בעדינו כל עת שקיימנו התורה חבל אחרי כי חטאינו גרמו אשר חרב בית מקדשינו ארז"ל בפתיחתא שם כי אברהם אבינו ע"ה בא לבית המקדש ואמר להש"י מי מעיד בהם בישראל שלא קיימו התורה ובאתה התורה ועשרים ושתים אותיות להעיד בהם בישראל שעברו על התורה אלא שגער בהם אברהם וזה כוונת המ' עכשיו שאי אתם זוכים אתה קורין קראתי למאהבי המה התורה וכ"ב אותיות המה רמוני.

בגמ' סוף מכות וכבר היה ר"ג ור"ע מהלכין וראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים התחילו הם בוכים ור"ע משחק א"ל מפני מה אתה משחק א"ל כ' ואעידה לי עדים נאמני' את אוריה הכהן ואת זכריהו בן יברכיהו אורי' בבית ראשון וזכרי' בבית שני אלא מה אמר אורי' ציון שדה תחרש ומה אמר זכרי' עוד ישבו זקני' כ"ז שלא נתקיימה נבואת אורי' אני מתיירא שלא תתקיים נבואת זכרי' עכשו שנתקיימה נבואת אורי' יודע אני שמתקיים נבואת זכרי' א"ל עקיבא נחמתנו.

והנה מאז אמר ר"ע נחמה זאת כבר חלפו עלינו כשמונה עשרה מאות שנה ולא נתקיימה עדן נבואתו של זכרי' והנה הכ' הזה בישעי' שם ק' ג"כ עד מאוד אמר ויאמר ה' אלי קח לך גליון גדול וכתוב עליו בחרט אנוש למהר שלל חש בז וע"ז אמר ואעידה לי עדים נאמנים את אוריהו הכהן ואת זכריהו וגו' ונ' לבאר כי באמת עיקר הקץ כ' בתוה"ק כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב ואמר ישעי' הנה ימים באים והיה רעב בארץ לא רעב ללחם כ"א לשמוע דבר ה' ולא ימצאו וארז"ל עתידה תורה שתשתכח מישראל ואמנם ישעי' נשתומם האיך יתכן שעתידה תור' שנא' בה לא ימושו מפיך שתשכח והראה לו הש"י על איזו דרך יבא הענין כ"ז שאבותינו גידלו בני' לתורה לשם שמים לקיים ולמדתם אותם את בניכם ונתקיים בנו טוב אחרית דבר מראשיתו כמו שהביאו תוס' ריש חגיגה שהפי' כשהוא טוב מראשיתו וזכינו להעמיד אילנות טובות בישראל אבל מעת אשר גם האבות אשר יגדלו בני' לתורה כוונתם שיתפרנסו בני' מתורתם ותהא להם התורה קרדום לחפר בה גם הבנים העוסקי' בתורה לא יצליחו אמנם בכל זאת אם נקרא נקראו תלמידים כאלו אצל רב צדיק וישר והורה להם הדרך האמת נתקיים בהם מתוך שלא לשמה בא לשמה ואמנם השטן העומד לימין התורה לשטנו מה עשה גירה בנו את הדב ופתה לב השרים היועצים לדעתם לטובה להקים בית חנוך מקום אשר לא לבד כי התלמידים ילמדו שלא לשמה כ"א ג"כ לא לבד שלא יבחרו צדיק וחסיד לרב כ"א גם יקימו שמה מוריה אשר יפקחו עיני התלמידים בעץ הדעת טוב ורע ואין בלב התלמידים שום חילוק בין חכמת הפוזיק ושאר חכמות שיהגו שמה לחכמת התורה וגורל אחד תפיל בתוכם ואדרבא אחרי כי אשר יהגו בשאר החכמות על הכל יעמדו נסיון ובתורה האמונה בראש כל החכמו' יקרים ואמתיי' בלבותם יותר מן התורה ולבם בוער כמו תנור מרוב הספיקות באמתיות התורה ומעט אשר ילמדו גם אותו המעט תמית אותם במיתה אמתיי' מן האמונה שלימה כמו שד' רז"ל נמשלה תורה לסם זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם המות וכן אמר שר אחד בפומבי דאס סעמינאר איסט דאס שטערבעבעטט פיר דען יודעאוסמוס וע"י החכמות שונות שלומדי' שם אשר כל הולך ללמוד שמה אם יצא משם יוכל לפנות על כמה דרכי' להתפרנס בשאר החכמות זולתי התורה ומה יעשה מהקהלות שיקימו אנשים אינם מאמינים כאלו בראש והנה תוה"ק ארוכה מארץ מדה ואם יהי' ימי שנותינו אלפים שנה לא נבא עד קצה כמו שאמר דהע"ה לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאוד ואמנם אלו מניחין כל התורה כאשר הוא ואוחזין בגליון ספר תורתינו דברים המגיעים אותם למטרת חפצם והן הן הדברים שאמר הש"י לישעי' אנכי אבינך האיך תשתכח תורה מישראל קח לך גליון גדול שולי יריעות הספר וכתוב עליו

בחרט אנוש לא באצבע אלקי' כ"א בחרט אנוש שכותבין בו כל החכמות ותכתב למהר שלל חש בז כל כוונתיך תהיה למהר שלל על איז' דרך שיצליח בידך וכשיגיע למדן כזה אז תתקיים נבואת אורי' שאמר ציון שדה תחרש השערים המצויינים בהלכה נהפכו לשדה אשר עובד אדמתו ישבע לחם והר הבית לבמות יער כי אותן העומדים על ההר בבית ה' המה הזאיבי ערב אשר ישחיתו בדעותם הנפסדות את שארית ישראל וע"ז אמר ואעידה לי עדים נאמנים את אוריהו הכהן שאמר ציון שדה תחרש ואת זכרי' שאמר עוד ישבו זקני' וזקנות:

והנה כל מה שראה ישעי' ראה ירמי' ואמר על כל אשר השיגינו בימי הגלות היה דוה לבינו אבל על אלה חשכו עינינו ומה הוא על הר ציון המצויין בהל' ששמם ואין תורה ולא די כי אין תורה כ"א חכמים בערמה יודעים לפתוח צפור מן קנה הנקראי' שועלי' הלכו בו ואמנם ידעתי כי צדק משפטיך כבר כ' בתורתך כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אזלת יד אמנם ראה ירמי' כי גם נבואה זאת נתקיימה ועדן לא בא והתחיל בוכה ואומר אחרי כי כבר נתקיימה נבואה זאת למה עדן לנצח תשכחינו תעזבינו עוד ח"ו לאורך ימים השיבינו ה' אליך ונשובה וגו'.

בעזה"י ליקוטי פ' ואתחנן

הערות ברמב"ן ד"ה ה' אלקי' רחום בדין ולא השגיח הרני עפר תחת כפות רגלי הרמב"ן אבל לדעתי כוונת רש"י על שכ' השם הויה ית' בנקודת אלקי' וע"ז כ' רש"י רחום בדין ובאמת הוא מדת הדין הרפה ספירת בינה.

שם ד"ה לא תוסיפו מאה ושמונים ובגמ' דידן פ"ק דמגילה הגי' ארבעים ושמונה וכן מנאם שם רש"י ז"ל עיי"ש.

שם ד"ה בכל לבבך ודברו קרוב בפי' כל לבבך כצ"ל.

שם ד"ה והיה כי יביאך ערפי דחזורי כצ"ל ובגמ' דידן פ"ק דחולין קדלי והיא היא:

שם בסו"ד גזירות של דזרי' יהי' אסורות ואפשר דאסורי הנאה בא הרמב' לאשמעי' אף בשל דבריות וקרא דבורות חצובי' אסמכתא.

הערות ברמב"ן ד"ה לא תנסו בסוה"ד טוב וישר כצ"ל.

שם דיה וידעת סוד ברשע וטוב לו נ' דעת הרמב"ן בכמה מקומות כי מה שאמרו רשע בן צדיק טוב לו הכוונה בגלגול ראשון היה צדיק והיינו אל פניו ר"ל שהיה כבר.

רש"י ואתחנן אין מבקשי' מתנות חנם הכוונה כי הצדיק אינו עולה על דעתו שיש לו לקוות שכר מהש"י אחרי כי הוא יודע כמה הוא חייב להש"י על טובותי' ולזה אינו מבקש אלא מתנות חנם משא"כ אלו היה יודע שיש לו שכר למה זה יבקש מתנת חנם.
אתה החלות במ' אתה התרת לו שבועה במדין ביאר מרן זצוק"ל ע"ד שארז"ל במ' כתובות ריב"ל קפץ לג"ע ונשבע שלא יזוז משם ופסקו בב"ד של מעלה אם לא התיר לו שבועה מעולם גם זו לא יתירו לו וכן אמר משה אחרי כי התרת לו שבועה במדין אתשל ג"כ אשבועה זאת.
והלבנון ביאר ת"א ובית מקדשא ע"ש שמלבין עונותיהם הם של ישראל.
רש"י רב לך רב טוב הצפון לך כבר כ' בפ' פנחס ממרן זצוק"ל כי כ"ז שלא היה משה מצטער על הגזירה לא היה לו כפרת עון ועכשו שנצטער אמר לו הש"י רב טוב הצפון לך.
כי לא תעבור נ' לפ' דארז"ל ע"פ וזרעתיה לי בארץ לא גלו ישראל לבין אומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים ואמנם הגלות נתאוה ע"י שלא קיימו אבותינו לא תחיה כל נשמה משא"כ אלו נכנס משה לארץ היה מקיים מצוה זאת כמ"ש בסיחון ועוג החרם כל עיר מתים והיה העולם נשאר תהו ובהו וז"ש ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה ומזרחה לארבע רוחות העולם אשר לא ידעו את ה' ואם אתה תעבור את הירדן ולא יגלו ישראל מעל אדמתם יהיה העולם שומם וראה בעיניך כי לא תעבור את הירדן הזה אתה מעצמך תראה כי לטובה הוא ולתיקון העולם אם לא תעבור.
לא תוסיפו על הדבר ולא תגרעו לשמור וצריך ביאור מה הוא לשמור ונ' הכוונה ע"ד שכ' העקדה בפ' קדושי' ע"ד אשר בימיו באו מזקני הדור אליו לאמר אחרי כי הדור פרוץ בזנות אם לא היה מצוה להקים בית וועד לזנות להצילם מאי' נדה החמור והשיב להם העקדה הפרוצים יעשו מה שלבם חפץ ולא יבטלו אות א' ע"י ב"ד מן התורה וז"ש ולא תגרעו לשמור אפי' לשמור כי מה שאתם גורעי' יהי' למען לשמור.
ומרן זצוק"ל ביאר עם הסמוך עיניכם הרואות ומה ראה חידוש אמנם הכוונה כי ישראל נתפתו אחרי בעל פעור יותר מכל ע"א שבעולם אחרי כי עבודתו רי' דרך בזיון לפעור בית הרעי (ורגיל אני לפ' בזה בנכליהם אשר נכלו לכם ע"ד פעור כי לכך בחרו להם ע"א זאת כי ידעו אשר ע"י שעבודתם של ע"א זאת היא דרך בזיון) וז"ש ולא תגרעו אפי' לשמור שתעבוד ע"א דרך בזיון לבזות אותה וע"ז אמר עיניכם הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור אפי' מי שהיה מתכוין לבזות הע"א בכל זאת השמידו ה' אלקיך מקרבך:

פי' אחר ממרן זצוק"ל ע"פ זה כי באמת רשע מאריך ברעתו כדכ' בסוף הפרשה ומשלם לשונאיו אל פניו וביאר אונקלס הכוונה שמשלם לרשע שכר מעשיו הטובים בעוה"ז ואמנם כל זה אם הרשע איננו מחטיא אחרים אבל אם הוא מחטיא אחרי' לא יאריך לו הש"י וז"ש אל תבטחו כי יש רשע מאריך ברעתו עיניכם הרואות כי בבעל פעור לא היה כן כי כל האיש אשר הלך השמידו והטעם יען ע"י השמדה זאת החיים כלם היום הדבקים בה' חלקיכם.

פי' שלישי ממרן זצוק"ל בפסוק זה בנדקדק למה כ' את אשר עשה ה' מדת הרחמים אמנם מבואר ברבה פ' וישלח כי האהבה בג' מדרגות הפחותה שבכולם דביקות ולמעלה ממנה חשק ולמעלה חפץ וביאר מרן כי האהב' הגמורה היא עשה רצונו כרצונך לא לתקות שכר ולא לתועלת כ"א רק מאהבה עזה וזה נקרא חפץ ולמטה ממנה חשק הדבק במצות ה' בכל עז אבל יען שיפה בעיניו שעה א' של קרת רוח בעוה"ב מכל חיי העוה"ז ומ"מ עובד לקבל פרס והנה הרמב"ן ביאר כי מלת חשק שורשו מן מחשקים כסף כשם שחבית שהיא מחושק אפי' יגלגלו אותו כמה לא יסורו החשוקים ממנו כך אשר הוא במדרגת חשק אם יתן איש כל הון ביתו בז יבוזו אבל כשם שניכר בחבית בין החשק להחבית כך ניכר בעובד ע"מ לקבל פרס כי לתועלת עצמו והמדרג' של מטה מזה האיש אשר יאהב הנאת הגוף בכל ענין אמנם אהבת הנפש אצלו שיהי' לו שארית לאחר מיתה ואמנם כ"ז שלא יבא לידי נסיון שניהם יעלו בידו אבל בבאו לידי נסיון יגבר תאות הגוף על אהבת הנפש כמו שהאריך בזה החובת הלבבו' וזה נקרא דבק והוא כפתי' ע"ג כלי אם אינו צמיד כ"ז שלא יזוזו הכלי יונח במקומו וכמעט שיזוזו הכלי יפול וזה היה מדרגת אבותינו במדבר אשר ע"כ לא עמדו בנסיון בעון פעור וזה ג"כ הכוונה ביהושע שאמר פנחס לבני ראובן וגד המעט לנו עון פעור אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה וכי היכן מצינו יותר שהיו עובדים לפעור אבל כיון לעון כלומר אהבת העולם הזה שהביא לעון פעור וז"ש מדת מלך בשר ודם אם יראה כי אנשי הצבא בגדו בו מעניש אף מי שלא ידע אם בגד והש"י הבוחן לב וידע כי גם אותן שלא הלכו אחרי בעל פעור לא הי' כ"א דבקים במדרגה ואעפי"כ לא העניש כי אם מי שהלך ממש ולזה הזכיר מדת הרחמים כי מפאת מדת הדין אינו כן:

כי הוא חכמתכם ביאור אלו הפסוקים כי לא תאמרו ע"י החקים שצויתי אתכם תחשבו לסכלים בעיני העמים לא כן כי הוא חכמתכם ואמר שני טעמים האחת כי העמים יראו אם בחוקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם וכל הברכות יגיעו אתכם וז"ש כי מי גוי גדול אשר לו אלקי' קרובים כה' אלקינו בכל קראינו וזאת שנית כי החילוק בין תוה"ק לשאר

דתות כי הדתות יחלקו לשתים האחת כוללת רק חקים ולא יראה מהחקים האלה רוח חכמה ובינה והשנית היא דתי חכמי יון הקדמונים בין איש לרעהו בנוים על יסודי החכמה האנושית ולא ימצא בה שום חק אבל תוה"ק כוללת אצל החוקים משפטים צדיקים ואם יטעון המכחיש כי הוא המצאת חכם ונבון האיך יעלה ע"ד נבון לגזור שלא לחבר צמר ופשתים בשר וחלב וכיו"ב נמצא ע"י המשפטים ניכר רוח חיים של תוה"ק וע"י החקים נודע כי הוא מהש"י כי חכם בבני אדם לא יגזור חקים כאלה וזה שסיים כי מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקי' ככל התורה הזאת.

אשר חלק ה' אלקיך אות כ' רש"י בפי' השני החליקן מן העולם נשאלתי במרחץ פראנצענסבאד כוונת רש"י בזה ובארתי במ"ש רש"י בפ"ק דחולין במ"ש שם כי מומר לחלל שבתות ומומר לע"א המה מומרים לכל התורה כולה וכ' רש"י שבת חמירא מע"א וכ' המג"א סי' ש"ו כי נפקא לי' לרש"י זה ממ"ש פ' כל כתבי המשמר שבת כהלכתו אפי' עובד ע"א כדור אנוש מוחלין לו ש"מ שבת חמירא מע"א וצריך ביאור עכ"פ אמנם הענין כי העובד ע"א כיון שיש לו אלה ומפחד ממנו נשמר מגזל וחמס וכיו"ב משא"כ המחלל שבת הוא האומר כי העולם קדמון ולא נברא ואין שבט אלוה עליו והנה אחרי שראה הש"י כי או"ה רחוקים מלקבל האמת ולמען לא יהיו כדגי הים שא' בולע חבירו החליקן לעבוד לצבא המרום שיהיה להם ממי לפחד מיהת. וה' התאנף לבלתי עברי ולבלתי בא הכוונה כמ"ש רש"י ע"פ אינני עובר אפי' עצמותי אינם עוברים וכן אמר כאן לבלתי עברי ולבלתי בא אפי' עצמותי לא יבאו וביאר בזה ע"כ עונש זה בגללם כמ"ש ב"מ דמשו"ה נקבר מרע"ה במדבר ויתא ראשי עם שיחיו מתי מדבר בזכותו וז"ש וה' התאנף בי בגללכם והראי' דאפי' עצמותי אתם עוברים.

ועבדתם שם ע' רש"י ומרן זצוק"ל ביאר כי כמה נימוסים שהם רק לע"א ונשרשו בינינו דוק ותשכח.

וידעת היום פסוק זה כבר כפול למעלה אתה הראית לדעת אמנם הענין דבמעשה דהר הכרמל אמרו ישראל שני פעמים ה' הוא האלקים הכוונה כי תיבות אלו יש להם ב' פירושים הפי' הא' כמ"ש העין יעקב במ' ברכות בשם הרשב"א כי מת שאמר אלי' זכור לטוב אם ה' הוא האלקים ר"ל כי העובדי ע"ז אמרו עזב ה' את הארץ והניח ההשגחה ביד צבא מרום וכיו"ב וא"ל אלי' אם אתם מאמינים כי ה' הוא המנהיג העולם לכו אחריו ובעל זה למה לכם ואם תאמינו כי הבעל הוא האלהי' בארץ לכו אחריו וביאר הרשב"א כי אלי' בא להראות להם טעותם כי אחרי שגדולים צדיקים יותר ממה"ש למה זה יעזב הש"י הארץ ואמר ויקח שנים עשר אבנים למספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אלי'

ישראל יהי' שמך אמר להם הלא שם אביכם היה יעקב ומדוע אתם נקראים ישראל משום שאביכם ישר אל מלאך ויוכל והנכם רואים כי גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת אמנם יש עוד בחינה ופי' לתיבות אלו ע"ד שפי' הזהר הפ' וידעת היום כי היו מינים שהיו אומרים שתי רשויות הן כי איך יתכן שהפועל כל טוב בעולם יהיה ג"כ נוקם ונוטר אמנם באמת הרעה באה מאילי' לעושי רע והמשל להשמש בעת אשר תפעול כל טוב אם יעמוד אדם תחתיה בלא כסוי הראש בנקל ימות והוא דמו בנפשו וכן האדם הישר מרחם על הראוי לרחם עליו ואח"כ יבא רשע ויתאכזר עליו כדכ' ורחמי רשעים אכזרי וז"ש וידעת היום היינו השמש הפועל רע וטוב בב"א והשבות אל לבביך שני יצריך לרחם על הרחמנים ולהתאכזר על האכזרים ותדע כי ה' המדת הרחמים הוא המדת הדין הוא האלקי'.

ולזה אמרו עוד הפעם ה' הוא האלקים והנה תראה אמתות פי' הזהר בזה דכ' בכ' לעיל מזה להוריש גוים הוא מדת פורעניות להביאך לתת לך את ארצם נחלה הוא מדת הטובה וע"ז קאמר וידעת וכו' אמנם למעלה אמר על האותות והמופתים במצרים המורים על השגחת ה' בארץ ולזה אמר כי אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקי' אין עוד מלבדו

היום הזה ראינו לא שהי' מסתפקים באמתת הנבואה ח"ו כי אם אחרי כי שאר הנביאים בבא דבר ה' אליהם נפלו גם יחד ורק החוש עמד בהם משא"כ במשה אלקי' ידבר והוא יענה בקול וזה היה מגמת מתן תוה"ק בפומבי וגם בך יאמינו לעול' שלא יהא להם ספק באמתת נבואתך וזה שאמרו ראינו כי ידבר אלקים את האדם דקאי אגוף האדם כמ"ש התו"ח במס' ע"א ע"ד תוס' שכ' האדם קאי אכל בני האדם ראינו כי ידבר את הגוף וחי.

היטיבו אשר דברו במ' תרין מ"ד ח"א הטבה כהטבת נרות וח"א כהטבת קטרת נ' לבאר הק' הרמב"ן ר"פ בהעלותך על ד' רש"י שהקב"ה ניחם את אהרן בהדלקת נרות למה לא נחמו בקטורת שהוא ג"כ חביב והנה באמת צריך ביאור אשר תוה"ק מזכיר בין בבקר בין בערב הנרות עם הקטורת ביחד ותלי זה בזה ונ' דמעלת הקטורת שהוא מרמז על אחדות בישראל כמ"ש רז"ל על חלבנה בהדי בוסמין כל ת"צ שחין בו מפושעי ישראל אינו תענית ואמנם מעלה זו לח חשובה כ"א כ"ז אשר החלבנ' דהיינו שאין הפושעי' מונעים הצדיקים לעבוד ה' כאו"נ וזה על שני פנים או שהם בטלים במיעוטם ואז יוכלו הצדיקי' להרבות גדרי' וסייגי' ולהרים קרן התורה או אף שהם רבים בכל זאת אם גם שאז אי אפשר לצדיקים להוסיף אומץ בכל זאת יוכלו להקים. על תלם קבלת אבותינו והנה בעת אשר הצדיקי' רבים על הרשעים יקרח בקר כי אז נר מצוה ותורה אור ובעת גם הרשעי' השיגו איז' חשיבות היום נוטה להעריב וז"ש הכ' בבקר בבקר בעת שיהי'

בקר לתוה"ק אזי בהיטיבו את הנרות כי אז יוכל הכהן העומד לשרת להיטיב נר התורה אזי יקטירנה לקטורת וע"ז נאמר חלבנה בהדי בוסמין ואמנם גם אם היום נוטה להעריב מפאת תגבורת הרשעי' ול"ש בהיטיבו את הנרות כ"א ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים כ"ז שיוכל אהרן רק להעלו' הנרות ג"כ יקטירנה ומעתה מיושב קו' הרמב"ן למה לא נחמו בקטורת אחרי כי בלתי הנרות אין לקטורת שום מעלה וכמ"ש והנה הטבת הקטורת הייני למען יהי' האחדות אחדות אמתי כי כ"ז שאין הבשמי' כתושי' הדק היטב לא יתערבו יפה. ועתה נבא לבאר המ' הנ"ל הנה למרע"ה הרע אשר בקשו ישראל קרב אתה ושמע כמ"ש רש"י שם אינו דומה שומע מפי רב לשומע מפי תלמיד אבל להש"י היטיב הדבר וי"ל מב' פנים הא' כי לולא נסבב הענין שיהי' לבית ישראל מורה בו"ד א"כ לא הי' ביכולת שום ב"ד לעשות גדרי' וסייגים וז"ש האי מ"ד הטבה כהטבת נרות כי ע"ז שאמרו ישראל קרב אתה שייך הטבת נרות ואמנם הפן האחר כי לולא הי' הענין כמו מבראשונה א"כ לא היו אפשר לרשעי ישראל להדבק בקרב עם ישראל כי עונותי' הבדילו ביני' משא"כ לע"ע כי מורה בו"ד ניתן להם לו הרשות להוכיח במוסר השכל גם לפושעי ישראל ואדרבה לא כאלישע שדחפו לגחזי ועי"ז כל ישראל יחד יתאחדו וז"ש אידך מ"ד הטבה כהטבת קטורת

ימין ושמאל י"ל ע"ד שהמליץ מרן זצוק"ל בחרוזי' החסיד מימין מחלל כי מי שאינו מתנהג בחסידות כמהו הוא נבזה בעיני' והאפקורס משמאל זורק ומולל והחכם בתוך ידום ויחולל וכן הוא ימין נקרא בל תוסיף ושמאל נקרא בל תגרע

רש"י ע"פ שמע ישראל מעולם תמהתי למה בחר רש"י בדרשה זאת והוציא מקרא עיקר קבלת מלכות שמים כמבואר פ"ק דברכות דאמלכתי' למעלה ולמטה ולד' רוחות וצ"ע:

את ה' חלקיך תירא דרשו רז"ל במ' חמורה מכאן אזהרה למוציא שם שמים לבטלה והיינו דסיים אם אתה נזהר מלהוציא שם שמים לבטלה אז ובשמו תשבע אתה ראוי להשבע בשמו ואמנם יש שאינו מזהירו מפאת חסרון אמונה ולזה קאמר ואותו תעבוד:

כי ישאלך בנך כבר בארתי בפי' על ההגדה כי עיקר שאלת החכם אחרי כי ע"י הנסים והנפלאות שעשה הש"י נתפרס' שמו בעולם היה לו לבקש מכל אנשי העולם שיקבלו התורה ולזה אומר אתכם מדוע צוה רק אתכם עם ב"י וע"ז צוה תוה"ק להשיב לו כי אנחנו שהיינו עבדים לפרעה קבלו ברצון תוה"ק ולא תאמר כי שמירת תוה"ק היא עבודת עבד לתועלת הרב לא כן כ"א תוה"ק היא לטוב לנו לחיותינו כהיום הזה ולא תאמר כי אחרי העוה"ז אין שכר יותר לעושי מצות לא כן כ"א וצדקה תהיה לנו לפני ה' אלקינו כי נשמור לעשות את כל החקים האלה.

לא יאחר לשונאו פי' מרן זצוק"ל בשם הגאון מו"ה דוד דייטש בעהמ"ח ס' אהל דוד כי הכ' בא לבאר היאך ישלם הש"י לרשע שכר מצות בעוה"ז הלא יפה שעה ח' של קרת רוח בעוה"ב מכל חיי העוה"ז אמנם לזה ארז"ל נקמה א' מששים בעוה"ב ואמרו על הרשע שרואה בשונאיו שנ' כל צורריו יפיח בהם וע"י נקמות הרבה משלם לו הש"י עוה"ב מעין העוה"ז וז"ש אם תאמר האיך משלם הש"י לשונאיו בעוה"ז מה שיש להם לתבוע בעוה"ב תשובתך לא יאחר לשונאו של שונאיו אל פניו של הרשע ישלם לשונאו וע"י נקמה זאת נוטל חייו מן העוה"ב.

פה פישטיאן ואתה הדבקי' וגו' הענין אמר דהע"ה רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו הכוונה מי שאינו מאמין בה' אם יבאו יסורין עליו מיד יבא בספק ובנקל ישחית נפשו ובטובה לא ישבע כי יש לו מנה מבקש מאתים נמצא שהן ברעה הן בטובה רבים מכאובים לרשע ולהיפך אמר הכ' כל ארחות ה' חסד ואמת לנצרי בריתו ועדותיו ופי' החו"ה דאם ייטב ה' עמו הוא לו לחסד וכי יבקש העני אם יתנו לו מנה שיתנו לו בחסד חנם מאתים ממילא ישמח בחלקו ואם יבאו עלי' יסורין הם אמת לכפרת עונותי' והאמת זה חסד הוא מהש"י כמ' הכ' רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם וביארו רז"ל בפ"ק דע"א משל לא' שהיה לו חוב אצל אוהבו נפרע ממנו מעט מעט וז"ש והבוטח בה' חסד יסובבנו וזה כוונת הכ' ואתם הדבקי' בה' אלקיכם שאתם מאמינים כי הן הטוב הן הרע יכול מיד ה' עליכם על כל פנים חיים כלכם היום בעוה"ז כי רק הבוטח בה' חסד יסובבנו.

אמנם יש עוד ענין אחר בכ' הזה ע"ד שביאר רבינו יונה בס' היראה מ' רז"ל נאמר בע"א בעיר הנדחת בליעל ונאמר בצדקה פן יהיה דבר עם לבבך בליעל ללמדך שכל המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד ע"א וביאר רבי' יונה כי המאמין אשר כל טוב אשר אתו מתת אלקי' הוא הלא ישאל לנפשו מדוע זכיתי אני שיהי' טרף כמה שנים בביתי ומאות עניים חסרי לחם והתי' ע"ז כמ' רז"ל ברבה פ' משפטים אמר דוד לפני הקב"ה ישב עולם לפני אלקי' שיתפרנסו כלם על ידך א"ל חסד ואמת מן ינצרוהו נמצא כי לזכו' את העשיר נתן לו העשירות אבל המעלים עיניו מן הצדקה הוא האומר כחי ועוצם ידי עשה לי חיל לא ישפות מטובו לאחרים ולא נמצא זה בכלל עובד ע"א כמ' חבקוק על כן יזבח לחרמו ויקטר למכמרתו וז"ש המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד ע"א ונמצא זה פי' הכתוב ואתם הדבקים בה' אלקיכם המאמינים כי כל טובה שתבא לידכם מה' הוא לכם חיים כלכם אפי' עניים שבכם חיים היום כי המאמין אשר טובתו מתת ה' הוא לא יעלים עיניו מאחיו האביון.

בע"ה ליקוטי פ' עקב

והיה עקב תשמעון כ' רש"י מצות שאדם דש בעקביו ודקדק עליו הרמב"ן ומה שייכות למשפטים לענין זה ונ' אדרבא על המשפטים עצמן אינו בדין לקבל שכר אחרי כי השכל מחייבן ואמנם יש בהם מצות שאין השכל מחייבן עד"מ אמר הכ' לא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו הכוונה אפי' אם ריעך כיחש ושיקר לך ולבסוף נפל בידך וגם אתה יוכל להכחיש ולשקר לו אינך רשאי וכה"א לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה ונדחק רש"י שם אבל הפי' פשוט כי דרך התגרים לתת הסחורה בזול משאר תגרים למען יקפצו עלי' קוני' ואמנם יונו הקונה במדה במשקל ויאמר מה פעלתי עון הלא אצל שאר תגר ג"כ לא ישיג יותר וע"ז אמר הכ' לא תעשו עול אף שהוא במשפט כגון במדה במשקל והן הן המצות שאדם דש בעקבי' אצל המשפטים וז"ש והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה שתשמעו המצות שאדם דש בעקביו אצל המשפטים אזי ושמר ה' לך.

ברוך תהיה מכל העמים וגו' עד ונתנם בכל שנאיך ביאר מרן זצוק"ל ע"ד שארז"ל במ' יבמות מפני מה היתה רבקה אמותינו עקרה שלא יאמרו מברכתו של אותו רשע לבן אחי' שבירכה היי לאלפי רבבה נתעברה נמצא כי ברכת הרשע נהפך בנקל לקללה ואמנם זה דווקא בזמן שהרשע המברך היא מבורך בכל מילי דמימב אבל אם הרשע הזה יחסר ממנו כל טוב מי פתי יסור הנה ויאמר כי ברכתו מתקיימת והן הן ד' הכ' לפנינו ברוך תהיה מכל העמים כל העמים יברכו אותך ולא תתיירא אשר על כן יהיה בך עקר ועקרה לא כן כי יסיר ה' ממך כל חולי ונתנם בכל שנאיך א"כ ידעו הכל כי מה' ברכתך ולא מהם המלאים כל מחלה.

כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם כ' בס' קיצור של"ה בשם האר"י הקדוש כאן גילה לנו הכ' כי כשם שהאוכלין מוסיפין כח בגוף ע"י חומרם כך מחזיקי' הנשמה ע"י כח אלקי השופע עלי' וז"ש כי לא על הלחם לבדו ר"ל בה' הידועה הלחם הנראה לכל כי אם על כל מוצא פי ה' השורה על הלחם ממנו יחיה האדם ג"כ

וידעת עם לבבך אמר לי אלוף נעורי הגאון מו"ה הילל ל"ש ני' אשר כ' בסו"ג כאן הזהיר הכ' על מצות צידוק הדין לעת צרה ר"ל וע"ז אמר וידעת כי היסורין לטובתך כאשר ייסר איש את בנו

ארץ חטה ושעורה ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם ארץ אשר אבניה ברזל פי' הכתובים כי נוהג שבעולם הטבע המדינות המלאים בר חטה ושעורה ועפרם רך לא ימצא בה ברזל ונחושת ובארץ אשר ימצא בה ברזל ונחשת לא ימצא בה חטה ושעורה

ובכל זאת לא במסכנות תאכל לחם כי לא תחסר כל כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחשת.

ועכ"פ. חילק כאן הכ' וכ' בלחם עוד הפעם ארץ ונחלקו הפוסקי' יש למדו מכאן כי רק על לחם ברכת המזון דאוריי' לא זולת ויש אומרים לחם לאו דווקא כ"א אפי' חמשת מיני דגן ועשו מהם מעשה קדירה ומ"מ שאר מיני' דרנ' וי"א כל הז' מיני' דאוריי' וארץ בתרא להורות כי על לחם חייב לברך ג' ברכות ועל שאר המיני' רק ברכה א' מעין ג'.

וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה כ' של"ה כי יש כאן רמז אשר מדרך אנשי' להחניף לעשירים וליחס להם כל המעלות אף אשר אין בהם וע"ז אמר וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה ופי' בזה ע"ד הלצה הגאון מו"ה וואלף באסקאוויץ בס' מאמר אסתר כי בזה מובן מאי דתנן באבות איזהו עשיר וכי מה זו שאלה כל שיש לו נכסים הוא עשיר אבל עשיר כזה הרי יש לו כל המעלות ומי הוא שאין בו כ"א מעלת העושר וסי' ואמר השמח בחלקו זה אין בו כ"א מעלת העושר לבד.

ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי וגו' וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל הכוונה אפי' לדעתך אשר כחך ועוצם ידך עשה לך חיל אבל מי נתן לך הכח ועוצם יד הלא השם לבדו ועליך לשמוע בקולו.

שמע ישראל אתה עובר היום במ' הלכה אדם מישראל השותה מים לצמאו מהו מברך ר' טרפון אומר מברך בורא נפשו' רבות ביאר מרן זצוק"ל הכוונה בנבאר תחלה פי' ברכת בורא נפשות דהרב ברטנורא פי'. כי הש"י ברא חסרונותיו של אדם דהיינו לחם וכיו"ב וברא ג"כ בשר ודגים ופירות שהם רק להחיות בהם נפש כל חי ולזה ניתקנה ברכה זאת על דברים שאפשר לחיות בלתם אמנם א"כ השותה מים לצמאו ואלו לא נזדמנו לו מים היה מת בצמא אמאי מברך ברכה זאת לזה ביאר מרן דלר"ט פי' הברכה ע"ד שכ' החו"ה מתוך ההעדר ניכר היתרון עשיר שלא רעה עוני מעולם לא יבין הטובה בעשרו בריא שלא היה חולה מעולם לא יבין טובת ה' בבריאת גופו והנה המים האלו הם חומר פשוט ואם ישתה אדם אותם מבלי צמא לא ישיג מהם טעם אבל השותה מים לצמאו היא יבין טובת ה' בתת לו מים לשתות ופי' הברכה עד"ז בורא נפשות רבות ולאיזו צורך שיברכו שם כבודו אבל לתכלית זה וחסרונם ההעדרים והחסרונות שברא הש"י בעולם הם טובים יותר על הכל כי על ידם יכיר ה' טובת ה' בעולמו ויאמר ברוך חי העולמים והנה תוה"ק ספרה לנו כי נבא אל ארץ אשר עמקים יש בו ומ"מ הש"י ישמידם ויכניעם ושאל השואל ולמה הושיב הש"י בארץ אשר הוא גורלינו מאז ענקים ואמנם לולא כן

לא היינו מבינים כי הש"י ישמיד אותם וזה שסמכו זאת במ' הנ"ל לשותה מים לצמאו שמברך בנ"ר וע"ד שבארנו.

ואשב בהר ועמדתי בהר ואתנפל סמכו חכמי האמת לכתובים האלו דתפלה נחלקת לג' חלקי' עד תפלת י"ח תפלת ישיבה שרשאי לישב וע' במחצה"ש בסדר קדושת יוצר מ"ש בשם רמ"ע על המהדר לישב דווקא ותפלת י"ח הוא תפלת עמידה ואח"כ תפלת נפילת אפים:

ובתבערה ובמסה וגו' ממרים הייתם עם ה' מיום דעתי אתכ' הפסיק הכ' באמצע מעשה העגל והזכיר חטאים אלו וביאר מרן זצוק"ל כי אחרי שארז"ל לא הי' ישראל ראוין לאותו מעשה כ"א להורות תשובה א"כ יאמרו ישראל הלא חטא העגל ה' אנה לידינו לזה הציע להם שאר החטאים אשר מידם היו להם וסיים ממרים הייתם עם ה' מיום דעתי אתכם ואם גם לא הייתם ראוי לחטא העגל בכל זאת ממרים הייתם וטבא לא הוה בישא:

ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה כ' רש"י ודבר חשוב הוא זה שכל עצמו של יעקב אבינו לא התפלל כ"א ונתן לי לחם לאכל וזה תשובת ר"א במ' לעקילס הגר אבל עקיליס אמר על תשובה זאת קפדנותו של ר"א ביקש לטורדני מן העולם ור' יושע ביאר לו על בגדי כהונה וזה קיבל עקילס ומ"מ בחר רש"י בד' ר"א ונ' דבאמת תי' של ר"א הוא האמת אלא שעקילס לא הבין הדבר וזה דהחו"ה כ' בשער הפרישות במה שביקש יעקב ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש דלאכול וללבוש הוא שפת יתר כוונתו היה על ד' שהע"ה בסוף ס' משלי ריש ועושר אל תתן לי ולזה ביקש דווקא לאכול ולא עשירות ודווקא ללבוש לא לתפארת ואחז"ל במ"ר פ' משפטים לכל הקב"ה מנסה לעני בעניו ולעשיר בעשרו ואמנם ה' צדיק יבחן וגר זה שסורו רע אין הקב"ה מנסה אותו וז"ש ואוהב גר לתת לחם ושמלה לא פחות ולא יותר וביאר לו ר"א הלא על זה נתחבט אותו זקן ואמר ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש לא פחות ולא יותר.

רש"י בפסוק ושמתם את דברי אף לאחר שתגלו וכו' וכן הוא הוא אומר הציבי לך ציונים ע' רמב"ן ותו"ד אלו כי מכל יושבי תבל לא בקש הש"י כ"א לקיים שבע מצות ואנן בני פלטרין דילי עלינו לקיים תרי"ג והאבות שידעו מסוד זה כמו כן קיימו תרי"ג מצות בעת ישבו בא"י ולא בחו"ל אבל אנחנו נקראי' בני א"י ועלינו להיות חמושים במצות כאנשי הצבא אשר אפי' בעת ישבו בביתם עליהם שלא לשכח טכסיסי מלחמה וע"ז אמרו בספרי הציבי לך ציונים אבל ציונים אלו הקב"ה צוה אותם עלינו ויהא הטעם מה שיהיה אין בין מצות תפילין בחו"ל למצות תפילין בא"י וכן בשאר חובת הגוף ולא כלום

והשמר ואל תטעה בזה וע' בזה בהקדמה לליקוטי חבר חלק שלישי במכתבי להגאון מוה' הילל ל"ש נ"י.

במ"ר פ' עקב ע"פ ראשון כסבור אתה שלרעתך נתתי לך את השבת לא נתתי לך כ"א לטובתך אתה מענג נפשך בשבת במאכל ומשתה וכסות כדכ' וקראת לשבת עונג ומה כתיב בתרי' אז תתענג על ה' ונתן לך משאלות לבך אמרו ישראל לפני הקב"ה אימתי אתה נותן לנו שכר המצות א"ל כל מה שאתם אוכלים בעוה"ז הוא רק מפירותי' של מצות אבל השכר שמור לכם לעוה"ב מניין שנ' והיה עקב תשמעון.

כ'. סו"פ ואתחנן כי ישאלך בנך מחר לאמור מה העדות והחקים והמשפטי' וגו' וסיים ואמרת לבנך עבדי' היינו ויצוינו ה' לעשות את כל החקים וגו' וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל החקים וגו' פתח הכ' בעדות משפטים וחקים וסיים בחקי' לבד הענין אמר דהע"ה נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה נטיתי לבי לעשות חקיך לעולם עקב הכוונה הנה העדות כלם מצד עצמן המה לנו לששון ושמחת לב כי אותן מצות המעידות על יציאת מצרים הן המה גדולתינו ותפארתינו כמ' הכ' הנסה אלקים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי והעדות על מעשה בראשית כמו שבת הלא המה העומדים לנו בכל הנסיונות בימי חיינו ועלי' אמר דהע"ה אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי הכוונה על הנסיונות אשר יתנסה האדם בהם במשך ימי חייו עד אשר לא ידע לנטות לרוחה לימין או לשמאל אמנם אם יתיצב אז מעשה בראשית לנגד עיניו אשר יוצר כל היצורים יצר וברא שמים וארץ מאפס ותהו הלא ותנח' וז"ש אם אומר מאין יבא עזרי אזי אשיב אל לבי עזרי מעם ה' עושה שמים ומה דלא הוה הוה מה דהוה לא כ"ש נמצא כי העדות המה לנו לשמחת לב וא"צ שכר עליהם ולמה נקוה ואם נבקש להשתדל בעד אחריתינו צריכים אנו להשתדל בחקים וז"ש נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה ע"ד שבארנו וא"כ לא אקוה עלי' שכר ע"כ נטיתי לבי לעשות חקיך לעולם עקב למען יהי' לי איזה שכר בעקב לעולם והנה כדין העדות דין המשפטים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כי אין תענוג גדול מכבוד אב ואם והאיש אשר יפשוט ידע בשל אחרים חיי' אינן חיים כי יודע כאשר עשה יעשה לו ולזאת אמר הכ' הן אמת כאשר שאלת אתה בני כי הש"י צוה לנו עדות חקים ומשפטים אבל על העדות והמשפטים דיו לנו שמירתן לבד כי המה לנו למשיבת נפש אבל עיקר השכר אשר נקוה הוא על החקים ולזאת אמר ויצוינו ה' לעשות את כל החקים לטוב לנו וצדקה תהיה כי נשמור לעשות את כל החקים וכלפי זה פתח הכ' ואמר אל תאמר בלבבך כי באמת לא יהיה לך שכר על המשפטים לא כן כ"א והיה עקב תשמעון את כל המשפטים האלה ושמר ה' לך את הברית וגו' והביא

המדרש ראי' על זאת ממצות שבת שהמענגו יקבל עוד שכר על תענוגו כדכ' והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך וע"ז סיים מה שאתה נהנה מהמצות בעוה"ז הוא רק הפירות אבל השכר עצמו שמור לך לעוה"ב:

בהפטרה לפ' עקב שמעו אלי רודפי צדק וגו' וסיים כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה ופסוקי' אלו רחוקים כמזרח ומערב ונ' דאמרי' בפ' חלק א"ל ההוא מינאה לר' אבהו אמריתו דמיתי חיי הא הוו עפרא א"ל דלא הוה הוה שהאדם נוצר מטפה סרוחה דהוה לא כ"ש והנה כשאנו רואי' בעו"ה בית קדשינו לשריפת אש ציון מדבר היתה ירושלים שממה קשה לצייר בעינינו אשר הארץ הנשמה הזאת עוד פרוח תפרח כחבצלת אבל אם נתבונן הנה אבותינו הראשונים אברהם ושרה היו עקרים ולא הי' ראוים להוליד ולא די אשר הש"י נתן להם זרע עוד הרבה זרעים כככבי השמים ואם מה דלא הוה הוה ירושלים שהיתה כלילת יופי משוש. לכל הארץ עאכ"ו אשר יהי' מדברה כעדן וערבתה כגן ה' וז"ש שמעו אלי רדפי לצדק אנשים המאמיני' מבקשי ה' אמנם יפלא בעיניה הישועה העתידה הנני אומר לכם הביטו אל צור חצבתה ואל מקבת בר נקרתם הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחללכם כי אחד קראתיו כל א' משניהם היה ראוי להיות רק אחד ולא להוליד ולא די שהולידו כי אם ואברכהו וארביהו וע"ז תדע אם מה דלא הוה הוה מה דהוה לא כ"ש ותדע כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותי' וישם מדברה כעדן וגו'.

ברמב"ן ד"ה בעת ההיא שייך לדבור שלפניו.

בעה"י דרוש לפ' ראה ער"ח אלול תר"ם מרחץ פישטיאן

במ"ר ע"פ ראה אנכי זש"ה שמעו והאזינו ואל תגביהו כי ה' דבר א"ר תנחומא אמר הקב"ה שמעו לד' תורה ואל תדברו גבוה כי ה' דבר והיכן דבר תועבת ה' כל גבה לב ד"א שמעו לד"ת ואל תגביהו את אזנך משמוע ד"ת כי ה' דבר והיכן דבר מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה

ד"א שמעו לד"ת והאזינו לד"ת מהו ואל תגביהו אל תגביהו את הטוב' מלבא בעולם כי ה' דבר והיכן דבר אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו אמר שהע"ה אוהב מוסר אוהב דעת ושונא תוכחת בער הענין החוטאים ג' מינים רוב החוטאי' המה מבלי דעת כמ"ש רז"ל ולבית יעקב חטאתם שזדונות נעשו להם כשגגות והכת השני הם המורים להם היתר לעבור על ד"ת ופי' בזה אלוף נעורי הגאון מוה' הילל ל"ש לקרוא לעוברי דרך המישרים אורחותם המינות מפתה אותן שעוברים על דרכה של תורה ומישרים אורחותם והכת השלישית האומרים לית דין ולית דיין ובבא אחד העם להורות מוסר הכת הראשונה ישתו בצמא את דבריו כי המה מבקשים לדעת דרך לעבוד ה' והכת

השניי' לא יצמאו למוסר אבל לא ישנאו ג"כ המורה אכן יאמרו מה ידעת ולא נדע אבל לא כדעתך דעתינו אבל הכת השלישית המורה מוסר הוא כסכל וכפתי יאמין לכל דבר בעיני' ועלי' אמר הכ' שנאו בשער מוכיח.

והנה הבער הוא האומר לית דין ולית דיין כמ"ש דהע"ה בינו בוערים בעם הנוטע אזן הלא ישמע היוצר עין הלא יביט הרי כי הבוערים יכחשו כל זה ומאין באו לידי מדה זו אמר במזמור שלפני מזמור זה ראיתי רשע וטוב לו ולא יבין כי זה להשמדם עדי עד ככ' בתוה"ק ומשלם לשונאיו אל פניו וע"ז אמר איש בער לא ידע בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד וזה פי' הכ' אוהב מוסר הצמא לשמוע מוסר הוא אוהב דעת יען כל מה שחטא הוא רק מבלי דעת ויש שאינו אוהב דעת ובכל זאת אם גם לא יאהב מוסר לא ישנא המוסר ואמנם ושונא תוכחת הוא הבער האומר לית דין ולית דיין:.

ואמנם יש מבני אדם הנמנעים מלשמוע מוסר יען מחזיקים עצמן לשלומי המעלות ויאמרו כאשר לא יכסוף הבריא וחזק לרופא הגוף ככה לא יבקש בריא המדות לרופא הנפש ובאו לידי מדה זאת ע"י ברכת ה' עליהם העשיר יתהלל לולא הייתי נרצה לפניו ית' לא נתן לי עושר החכם יתהלל לולא הייתי נרצה לפניו לא נתן לי חכמה יתירה והגבור כמו כן בגבורתו אבל זה דעה נכזבה כי באמת העושר והחכמה והגבורה ברא הש"י להנהג בהם עולמו בענין העושר פי' רז"ל ברבה פ' משפטים אמר דוד לפני הש"י ישב עולם לפני אלקי' יהי' הכל ניזונין בשוה מתחת ידך כמו שעשית לאבותינו במדבר א"ל הש"י חסד ואמת מן ינצרוהו נמצא העושר היא שליח ה' לעשות צדקה בארץ אבל זאת לדעת כי חסד לא יעשה העשיר כי כל חסד היא לפנים משור' הדין ואחרי כי העשיר נברא לתמוך עני בעניו צדקה יחשוב בנפשו הנגזר מן צדק ולא חסד אבל החכם נברא לעשות חסד בעולם כמ' שהע"ה פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה הענין בעת שהחכם יביע חכמתו לרבים לא יהיה ח"ו כוונתו להראות עוצם בינתו כ"א לצרף הבריות לעשות אותם אנשי חסד לקיום העולם וז"ש פיה פתחה בחכמה אבל ותורת חסד על לשונה והגבור לעשות משפט בארץ וז"ש ירמי' אל יתהלל עשיר בעשרו לאמור כי זכה לעשירות ע"י שלימות מדותיו ואל יתהלל חכם עד"ז בחכמתו ולא גבור בגבורתו כי אם בזאת יתהלל המתהלל אשר זכה החכם והעשיר והגבור להיות שליח ה' בארץ לעשות חסד משפט וצדקה וגם לזה לא זכה כי אם וחנותי את אשר אחון אעפ"י שאינו כדאי וזה כי באלה חפצתי להיות עשירים חכמים וגבורים נמצא כל גבהות שיש באדם הוא

תועבת ה' כי כל גאה יחשוב כי השיג שלימות לפניו ית' ואמר הכ' כי לא יצדק לפניך כל חי וזה מ' המדרש אל תדברו גבוה כי תועבת ה' כל גבה לב:

והנה בין אדם לחבירו הלוה מחבירו סך ממון הלא יקבע לו זמן ואופן הפרעון וכן האדם המבקש שהש"י יתן לו משאלות לבו בריאות הגוף ועושר ופרנסה וחן ושכל טוב הלא צריך לדעת על איזו אופן יפרע את החוב העצום שמבקש שילוה לו הש"י וזה האופן לא יוודע אלא מתוה"ק איך לשמור שבת ויו"ט ואיך לעסוק במו"מ באמונה ואיך יניח תפילין וכיו"ב ואמנם מסיר אזנו משמוע תורה ואם מתפלל כל מגמתו להשביע תאותו בעוה"ז וא"כ גם תפלתו תועבה.

והנה ארז"ל בשעה שהחכם יושב ודורש וכל העם שומעי' באותו שעה אומר הקב"ה אני מוחל עונותי' של ישראל הענין ארז"ל לא חרבה ירושלים עד שביזו ת"ח שבתוכה שנ' ויהיו מלעיבי' במלאכי אלקי' עד עלות חמת ה' בעמו וזה ע"ד שאמר ישעי' הוי אומרים לרע טוב ולטוב רע שמים אור לחשך וחשך לאור כ"ז שהמון ב"י מאמיני' אשר תורת חכם מקור חיים וכל אשר ידרוש להם הוא מפיהו אף כי לעת עתה לא יגברו על יצרם ולא יקבלו עלי' לשמור ולעשות בכל זאת עדן יש תקוה בין היום בין למחר ישיב אל לבו אבל השמי' אור לחשך ומבזים דברי חכמי' אזי אפס תקוה ולזה ארז"ל כשהחכם יושב ודורש וכל העם שומעים מוחל הקב"ה עונותי' של ישראל כי די בזה אשר לפי שעה יבושו ויכלמו ויכירו וידעו כי לא זה הדרך הנכון אשר ילכו בו וע"ז אמר הכ' אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו וזה כוונת המ' אל תגביהו טובה מן העולם ע"י אשר לא תשמעו ומעתה זה כוונת הכ' א"ל משה לישראל בשעה שהוכיחם ראה אנכי נותן לפניכם היום ע"י תוכחתי ברכה וקללה וביאר להם הברכה אשר תשמעו על השמוע' לתוכחה לבד תשיגו ברכה.

סיומא במ' ה' אורי וישעי אורי בר"ה וישעי ביוה"כ מכאן ואילך בקרוב אלי מרעי' וגו' כ' לכו ונשובה ויל"ד מה ענין לכו כי הוא טרף וירפאינו יך ויחבשנו יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפני' ארז"ל במ' ב"ב על כן יאמרו המשלים באו חשבון על כן יאמרו המשלים ביצרם בואו ונחשוב חשבונו של עולם ובארנו במקום אחר כי כשם אשר הסוחר שלא יחשוב אם הרויח או הפסיד במרכלתו יבא לידי כליון כן האדם אשר ירדוף העולם בהעלמה ולא יחשוב עם נפשו יאבד עולמו ואין לך מדה טובה להשיג שלימות כ"א לחשוב עם נפשו בכל לילה מה הרויח באותו יום שעבר ובכל ע"ש מה הרויח בשבוע זאת ובכל ער"ח מה הרויח בחודש זה ובכל ער"ה מה הרויח בשנה העברה ואמנם חשבון לא שייך כי אם במי שיודע בנפשו כי כל אשר לו הן חייו הן בריאות

גופו הן פרנסתו הכל מתנת חנם מה' הוא ועלי' לשלם כדי חובתו אבל הגאה אשר כל עולם ומלואו אינו כדאי לו וכמעט יאמר כי ח"ו הש"י מקפח משלו למה זה יחשוב לזה אמר הכ' ע"י גאותינו אבד חשבון ואמנם הש"י המשפיל גאים וכל גבה עינים אותו לא אוכל מדכא הגאה בייסורין למען יכיר את עצמו ואז יחשוב עם נפשו על טובות ה' אשר עליו וז"ש אבד חשבון עד דיבון עד יבא דאבון על הגאה ורם ואמנם יש גאה אשר יכפור בעיקר וישכח חשבונו עד מפח נפש וז"ש ונשים יש מי שנשה החשבון עד נפח ע"ד מפח נפש אשר עד מידבא שיהי' לו לדאבון עדי עד ואמנם ה' החפץ בטובת עמו ישראל ולא יחפוץ להביא עליהם ייסורין גלה להם סוד דתו אשר בכסא ליום חגינו משפט לאלקי יעקב ולזאת כ' בתוה"ק בא' לחדש השביעי יום תרועה יהיה וביאר טעם תרועה זאת כד' הרמב"ן באמרו אך בעשור לחדש השביעי הזה יום כפורים הוא להראות אהבתו לעמו כי לא יבא במשפט פתאום את עבדיו כי אם הזכירם עשרה ימים לפנים למען יעשו חשבון עם נפשם וישיבו איש מעונו ובכל זאת לא גלה זה בפירוש בתוה"ק למען יהא דבר זה רק לטובת עמו וע"ז אמר דהע"ה מגיד דבריו ליעקב הש"י הגיד ליעקב משאו ומתנו בשמים ממעל חקיו ומשפטיו לישראל נתן להם חק בתוה"ק וביאר להם משפטיו של כל השנה בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בר"ה כל באי עולם עוברי' לפניו ולא עשה כן לכל גוי כ"א גם ידעון מהחקים אבל ומשפטים של מעלה בל ידעום וכן אמר כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב והנה המבין ענין שופר בר"ה ועושה ביום זה חשבון עם נפשו כבר הסכימה דעתו לדעת המקום אשר לתכלית זה גלה סוד זה וביום עברה לא יירא כי באור פני מלך חיים וז"ש אשרי העם יודעי תרועה המרגישים התרועה בנפשם כי האנשים האלו ה' באור פניך יהלכון והנה קבע הש"י לדין זה ג' ימים ר"ה ויוה"כ והו"ר ואמנם מי שיצא זכאי בר"ה ויוה"כ יצא זכאי בהו"ר ואמנם מי שעברו עליו ימים אלו בלא רושם ובלא חשבון והש"י חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח יתקיים בו מקרא שכ' רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותי' ולפי גודל העון יהא גודל הפקודה ובבחינה זאת התקינו לנו בנשמת וה' לא ינום ולא יישן המעורר ישנים והמקיץ נרדמים הכוונה כי בבא האדם ח"ו לידי נסיון יחשוב כאלו הש"י כבש עינו ממנו ועשה עצמו כביכול ישן ככ' בעת צרה עורה למה תישן ואם הנסיון מעט ידמה לתנומ' ואם הנסיון עצום ידמה לשינה אבל בחמת לא כן הדבר כ"א וה' לא ינום ולא ישן אבל הכל לפי מעשינו אם אנחנו ישינים מיראת ה' ועבודתו עושה עצמן ישן לעורר ישינים ואם אנחנו רק נרדמים עושה עצמו כמתנמנם וז"ש מעורר ישינים והמקיץ נרדמים והנה האדם הרוצה לחשוב עם נפשו צריך שידע כי הוא עדן מחוסר השלימות

ולהיות מהלך מעלה בקדש ולזה אמר לכו אל תעמדו במקום א' ואז ונשובה אל ה' כי הוא טרף מאתנו על עונותינו אבל בחבורתו נרפא לנו יך אותנו על חטאתינו ויחבשינו אמנם מהיום והלאה אשר נחשוב חשבונינו יחיינו חיי נפש מיומים מר"ה ויוה"כ ביום השלישי הוא הו"ר יקימינו ונחיה לפניו וכלפי זה אמר אורי בר"ה אם היום ר"ה לנו לאור לדעת לשוב אל ה' אזי וישעי ביוה"כ אזי בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי צרי ואויבי לי המה כשלו ונתלו כן יה"ר א"ס:.

ליקוטי פ' ראה

ראה אנכי ל' ראה מורה על דבר נפלא ופי' הגאון כתב סופר זי"ע כי כבר כ' הר"ן ס"פ שבועת העדות אשר יש ג' ענייני' ברכה קללה לא ברכה ולא קללה וכן הוא באמת אצל כל אנשי העולם אבל בנו אומה ישראלית לא ימצא כן כ"א אם אנחנו עושים רצונו של מקום אנחנו עליון על כל גויי הארץ ואם נעזוב ח"ו דרך ה' אנחנו נבזים ושפלים בעיני כל העמים וזה מטעם שאמר הכ' בנים אתם לה' ואם ייטיבו דרכינו לפניו אזי אנחנו מסובין על שלחן המלך ואם ח"ו לא אזי אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם כי מי ירחם על בן מלך שהגלה אותו אביו נמצא כי גם שפלותינו בעו"ה עדות על ייחוסינו וז"ש הנביא במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם במקום שפלותינו יאמר להם בני אל חי כי הם בנים לה' וז"ש ראה דבר תימא אצל כל האומות פעמים ברכה ופעמים קללה ופעמים לא ברכה ולא קללה אבל לפניכם אנכי נותן היום רק ברכה וקללה לא זולת ע"כ דפח"ח:

ולדעתי יש עוד לפ' ע"ד שאמר הכ' טוב כעס משחוק וד' רז"ל טוב כעס שכעס הש"י על הצדיקי' בעוה"ז משחוק שמשחק עם הרשעי' כי השחוק הזה לרעת הרשע והכעס לצדיק הוא לטובתו נמצא דביד הצדיקים גם הייסורי' נחשבי' לברכה וביד הרשעי' גם העושר יחשב לקללה וזה אמרו ראה דבר נפלא אנכי נותן לפניכם היום בידכם הוא הברכה והקללה וביאר הענין אם לא תשמעו יחשב הכל לקללה ואם תשמעו יחשב הכל ברכה.

השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיך על אדמתיך ביאר מרן זצוק"ל כי בס' יחזקאל מבואר אשר לע"ל גם שבט לוי יקח נחלה וזה הלע"ל תלוי בנו כי אם נוסיף מעשים טובים יתקיים בנו כי ירחיב ה' אלקי' את גבולך ואז תתקיים נבואת יחזקאל ועל זה רמז הכ' השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיך על אדמתיך אשר מעשיך יגרמו שלא יהי' ללוי נחלה בפ"ע. ונתן לך רחמים ביאר מרן זצוק"ל הכוונה שלא תאמר אם נחרם עיר

כלה הלא ידבק בנו מדת האכזרית לזה אמר הכי אדרבא ורחמי רשעים אכזרי המרחם על האכזרי' סופו להיות אכזר על הרחמנים ושאול המלך יוכיח וזה שאמר אל תדאג שתאבד מדת רחמנותך כי הש"י יתן לך רחמים ורחמך והרבך וביאר בזה במקום אחר יעזב רשע דרכו וגו' דהנה הרשע מתפאר כי הולך בדרכי ה' כי הוא רב חסד ומרבה לסלוח ואמנם עבד המורד במלכות וילבש בגדי עבדו המלך עוד יגדל פשעו ורשע זה המקציף אדונו עליו ויגש למולו בדרכי אדונו יגדל קצפו עליו וז"ש יעזב רשע דרכו ר"ל דרך ה' אל יתפאר כי הולך בדרכי ה' ואיש און יעזב מחשבות ה' וישוב אל ה' וירחמיהו ר"ל יתן לו רחמים ואל אלקינו ישוב כי ירבה לסלוח כאשר ירצה להיות מרבה לסלוח.

עשר תעשר דרשו רז"ל בשביל שתתעשר ואמרו חוץ מזו שנ' ובחנוני נא בזאת ביאר מרן זצוק"ל כי כל המצות שאדם עושה סתמן לשמן כי לולא לעשות רצון קונו למה יניח תפילין וכיו"ב אבל צדקה שהוא ממדת הרחמנות והוא תפארת בעיני הבריות רוב עושין כן מבלי להזכיר שם ה' ואמנם המאמין כי בגלל הדבר זה יברכך ומעשר בשביל שיתעשר ע"כ יכוין בצדקה זאת לשם שמים.

למען תלמד ליראה ביאר מרן זצוק"ל כי ארז"ל בשמאלה עושר וכבוד העוסק בה שלא לשמה זוכר לעושר וכבוד ואמנם אחרי שאמרה תורה כדי שתתעשר א"כ תוכל ללמוד לשמה ומ"מ תזכה לעושר וז"ש למען תלמוד ליראה:

נתן תתן לו וגו' ביאר הגאון מו"ה צבי העללער זצ"ל כי באמת עיקר השכר בנתינת הצדקה הוא רח על הטוב לב בעת הנתינה יאמין כי הוא רק שליח ה' בארץ ואמנם הרע לב יאמין כי מכיסו ישפיע וזה הפסידו מרובה משכרו ואמנם אחרי כי עיני האדם לא תשבענה חשב ה' מחשבות להסיר רוע לב בעת נתינתו וצוה להפריש מעשר ובעת הפרשה עדן אין כאן רוע לב וגם אחר שכבר הפריש וקרא עליו שם מעשר אין כאן רוע לב וז"ש נתן לצד אחר ואח"כ תתן לו ועי"ז ואל ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה שלא ירע לבבך יברכך ה' אלקיך

כי לא יחדל אביון על כן אנכי מצוך לאמור ביאר מרן זצוק"ל כי ד' מוני המצות כי מצוה שהיתה רק לזמן ונתבטלה כמו בכתף ישאו אין למנותה במנין תרי"ג ונ"מ כי מצוה שנצטו' לעולמי' אם לפי שעה אין לה מקום כמו קרבנות בזמן הזה וכלפי שאמר הכ' אפס כי לא יהיה בך אביון לא תאמר כי המצוה רק לזמן ניתנה חוזר ואמר כי לא יחדל אביון אמר על כן אנכי מצוך אפי' בעת לא יהי' בך אביון לאמור לפחות פתוח] תפתח את ידך.

והיית אך שמח כ' רש"י לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה דאף דבכל התורה אך מיעוט הוא והכא ה"פ אמר הכ' ואחרית שמחה תוגה ועל כן כאשר יבא סמוך לאחרית השמחה יתקיים גם בשחוק יכאב לב אבל השמח לשם שמים והשמחה בעיניו כשאר מצות אין חילוק בעיניו בין יום ראשון לשביעי וז"ש שבעת ימים תחג לה' אלקיך לשם שמים ועי"כ והיית אך שמח ופי' רז"ל אפי' ביום אחרון תשמח כי לא יתקיים בך גם בשחק יכאב לב.

ברמב"ן, ד"ה השמר לך שיכבד וירבץ כצ"ל.

ד"ה ונתן אליך וגזרת מן אתא כצ"ל

ד"ה בני' ולא ישא אלקי' כצ"ל:

ד"ה וטעם אשר תזבח שנעלה זו לרגל צ"ע.

בע"ה ליקוטי פ' שופטים

ברמב"ן, ד"ה וטעם לשבטיך לב' שבטים כירושלים כצ"ל:

ד"ה על פי שנים שטעה הגאון נ' כוונת הגאון דמאחר דאין מטין בדיני נפשים עפ"י א' לחובה ואם א' אומר איני יודע כלא יחשב ובעשרים ושלשה לא מצינו נטיי' פחות מג' לחובה עשרה מזכין וי"ג מחייבין דוק ותמצא שכן הוא. ומרן זצוק"ל פי' ד' הגאון דמעל פי ממעטי' ולא ע"י מתורגמן אמנם דיו אם שלשה דיינים מהעשרים ושלשה מבינים מה שהעדי' אומרים וש"י:

שם ד"ה ימין ושמאל כענין ר' יהושע וצ"ע א"כ למה הוצרך ר' יהושע.

שם לדרשה אחרת ואולי משום דהתם לאו בלשכת הגזית הי' מעשה

שם ד"ה לבלתי נרמז בכאן בתורה כצ"ל.

שם ד"ה וכי תאמר ופי' זה איננו נכון כצ"ל.

שם ד"ה כי יכרית ללמדינו השגגה כצ"ל.

ד"ה. כי ירחיב אחרי כן כל הימים הכל דבור אחד.

ד"ה כי האדם ע"ד רבותינו מותר נ' שכיון לד' הספרי שפי' רק עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל אלו אילני סרק וע' בזה.

ד"ה. אל נחל איתן בסוה"ד כדרך ואכלת ר"ל כי שם נאמר ג"כ ובכורו' בקרך וישראל אסור בהן.

שופטים ושוטרים תתן לך וגו' הכוונה במ"ש תוס' בפ"ק דשבת על מ"ש כל דיין שדן דין אמת לאמתו וכ'

תוס' דר"ל לאפוקי דין מרומה שהוא דין אמת אבל לא לאמתו ואמנם אם אין דיין בכל עיר ועיר המכיר את יושבי העיר מאין ידע אם הוא דין מרומה וע"ז אמר שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ועי"ז ושפטו את העם משפט צדק שלא יהא דין מרומה אבל ע"י

שהדיין מכיר ביושבי העיר יכול לבא להכרת פנים ולזה סמך לו לא תטה משפט ולא תכיר כלומר ע"י הכרת פנים.

לא תזבח וגו' כל דבר רע לפי פשוטו רמז בזה על חלה שהוכיחם מלאכי הנביא.

על פי שנים עדים או שלשה עדים כ' הרמב"ן בשם רב סעדיא גאון שלשה שמקבלין העדות ותמה עליו הרמב"ן הרי דיני נפשות בעשרים ושלשה וביאר מרן זצוק"ל דדרשי' בש"ס על פי שנים עדים שלא ישמעו מפי המתורגמן אמנם אם שלשה מן הכ"ג מבינים הלשון סגי והיינו שלשה שמקבלין העדות דקאמר רב סעדיא.

ולי נ' כוונת הגאון דמאחר דקיי"ל דיני נפשות מטין ע"פ שנים לחובה ומאחר דדנין דיני נפשות בכ"ג ואם א' אומר איני יודע יוסיפו לא משכחת אחרי רבים להטות בדי"נ לחומרא כ"א עשרה וי"ג והיינו על פי משלשה שהכריעו לרובה יומת המת.

ועשית עפ"י הדבר אשר יורוך כ' הרמב' בפי' המשניות לאבות מפסוק זה מבואר כי הכופר בתורה שבע"פ הוא כופר ג"כ בתורה שבכתב דהרי התורה שבכתב צותה עלינו ועשית עפ"י הדבר אשר יורוך.

והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו פי' מרן זצוק"ל הכוונה בתוה"ק נמצא עצה ותושיה על כל מה שיארע לאדם משך ימי חייו וזה מתועליות ספורי התורה וזה וקרא בו כל ימי חייו כל מה שישיגוהו בימי חייו יקרא בתורה הזאת.

ולמען סור מן המצוה ימין ושמאל פי' מרן זצוק"ל כאן מרומז מה שארז"ל במ' סוטה המתגא' כאלו עובד ע"א כי מצוה מ' מימין וה' משמאל אותיות מ"ה שהוא מדת ענוה ואם המלך ירום לבבו יסיר מן המצוה ימין ושמאל וישאר צו וארז"ל אין צו אלא ע"ז שנ' צו לצו והיינו המתגאה כאלו עובד ע"ז.

והוא לא שונא לו כלומר השונא אינו גולה אף אם הוא שוגג והטעם דגלות הרוצח הוא לכפרה וכפרה לא שייך בלא חרטה ובשונא ירדה תורה לסוף דעתו שאינו מתחרט כ"א מתנצל וכי מה עשיתי ע"כ נח לו יותר לישב בביתו ויפחד תמיד כל היום מפני גואל הדם אבל מה שאמרה תורה דרך עליי' אינו גולה משום דבשלמא דרך ירידה הו"ל כעין פשיעה שלא הסתכל אנה ואנה שלא יענש אדם על ידו אבל דרך עלייה מהי"ת יעלה על דעתו שיש אדם באילן למעלה שיהא נזהר ומלהמיתו והו"ל כאונס ואונס לא חייבה תורה גלות.

ועשיתם לו כאשר זמם ע' רמב"ן ומהר"ל מפראג בס' באר הגולה אמר כי לפ' ענין זה אמר שהע"ה בס' קהלת וגולל אבן אלי' תשוב ר"ל המשליך אבן על חומה חלקה ולא ימצא האבן מקום בחומה לנוח ממילא יחזור לאחריו ויפול אל פני המשליך אבל אם יהא חור

בחומה ינוח האבן שם וכן הענין אם היה מקום לבצע העדות שנהרג זה שהעידו אינו בדין שיחזור הדין עליהם אבל אם הוזמו תחלה ולא חל עדותן אז וגולל אבן אלי' תשוב.
ואכלת את שלל אויביך מכאן סמכו לד' הש"ס פ"ק דחולין דבז' שכבשו אפי' קדלי דחזירי היו מותרים להם ומ"מ ק' דהאי קרא לאו בשבעה אומות מיירי כדכ' בהדיא והי' נ' קצת ראי' מזה לד' הרמב"ם דבמלחמה תליא מלתא לא זולת וצ"ע.
רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הק' בס' מעין חכמה מזה על הרמב"ם שפסק ס' דאוריי' מה"ת לקולא למה בעי' אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אשר לא תדע כי עץ מאכל הוא הול"ל ונ' דבמעין חכמה שם הביא ל' הספרי ע"פ זה עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל זה אילן סרק ונ' דהספרי ס"ל כהרמב"ם וק' לי' קו' המעין חכמה ולזה ביאר כי עץ אשר תדע ר"ל שיודע בבירור שיש אילני מאכל מאותו מין אם הוא מקרה או נתיבש ולא ישאו נמצא דעכ"פ אקבע ואתחזק איסורא ולזה בעי' אשר תדע כי לא עץ מאכל יען כה"ג ס' דאוריי' אף מה"ת לחומרא.
כפר לעמך ישראל אשר פדית מכאן דרשו בספרי ראוי כפרה זאת לכפר על יוצאי מצרים אשר פדית וכ' הפוסקי' בה' יוה"כ מפסוק וספרי זה סמכו לינדור נדבות בעד המתים ביוה"כ. ואתה תבער הדם הנקי כי תעשה הישר הכוונה ע"י עשית הישר יגלה להם הש"י הרוצח שלא יחשדו אותם חנם וז"ש ואתה תבער הדם הנקי ע"י ועשית הישר והטוב
בעה"י דרוש לפ' שופטים ער"ח אלול תרכ"ד
בתנחומא פ' זו ושפטו את העם משפט צדק אר"י ברבי שלם שיהו מטין ומלמדין עלי' זכות לפני הב"ה ממי אתה למד מגדעון בן יואש שבימיו היו ישראל בצרה והי' הב"ה מבקש אדם שילמד זכות עלי' ולא הי' מוצא שהי' הדור דל במצות ובמעשים כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עלי' זכות מיד נגלה אליו המלאך שנ' ויבא אליו מלאך וגו' בכחך זה בכח זכות שלמדת על בני הוי ושפטו את העם משפט צדק שיהי' מלמדין זכות על הדור:
הנה בוידוי הגדול של רבי' נסים דיו"כ קטן יש לדקדק מאחרי שכבר התודנו ואמרנו את אשר התרת אסרתי וכן אשר טהר' טמאתי וכו' למה זה אנו אומרי' עוד את אשר אהבת ואת אשר הקלת ואת אשר קרבת וכו' ונ' לבאר עפ"י מדרש תנחומא פ' אמור ע"פ שור או כשב א"ר שמואל בג' מקומות בא הב"ה להתווכח עם ישראל והי' או"ה שמחי' באותו שעה שאמר לכו נא ונוכחה שמחין ואמרין עכשיו הוא מכלה אותן כיון שראה הקב"ה שהיו שמחין הפכה להם למוטב א"ל אם יהיו חטאי' כשני' וגו' כששמעו או"ה תמהו ואמרו זו הוא תוכחה לא אתא אלא למתפוגגה עם בנוהו בשני' כשאמר כי ריב לה' עם עמו שמחו וכו' הפכן להם למוטב ואמר עמי זכר נא מה יעץ בלק וגו' והשלישי כשאמר

וריב לה' עם יהודה שמחו וכו' הפכו להם למוטב ואמר בבטן עקב וכו' כדלעיל ועיי"ש משל נאה לענין זה ומ"מ הכתובי' מוקשי' מאוד זו היא תוכחה ונ' דעם ב"י בכלל נחלקו לג' כתות צדיקי' בינוני' ורשעי' ועל כלם יש להש"י וויכוח ליום הדין וכמו שנבאר הנה חטאת הבינוני' בעו"ה היא אשר יחליפו עולם עומד בעולם עובר וכל היום יעמלו להביא טרף לביתם ואמנם ע"י מה הגיעו לידי מדה זו נחפשה דרכי' ונחקורה אז"ל כל האומר תהלה לדוד ג"פ בכל יום מובטח לו שהוא בן העוה"ב הענין הוא כך יסוד האיש הישראלי הוא כי הש"י אשר ברא את העולם הוא הזן ומפרנס לכל חי בסבה ובלתי סבה אך רצונו גזר עלי' לעסוק באיזו סבה כמ"ש בכל אשר תעשה אבל בכל זאת הכל תלוי בגזירת הבורא וגלל זה טרם נסדר תפלתינו בבקר על מחיתינו ופרנסתינו עלינו להקדים תהלה לדוד דכ' בי' פותח את ידיך ולאחר שהתפללנו לפניו טרם נפנה על עסקי פרנסתינו שוב עלינו לחזור ולומר תהלה לדוד לומר כי אף אשר אנחנו עוסקי' במו"מ נאמין כי הכל תלוי בפותח את ידיך ולעת ערב אחרי שהתעסקנו כל היום במו"מ שוב נודה ונאמר כי כל אשר השגנו היום העבר הכל הי' מאתו הפותח את ידו וכל הקובע אמונה זו ג"פ בכל יום לא יכבד עלי' לשאת ולתת באמונה ולשמור שוי"ט אחרי כי הוא מאמין כי הוא רק כפועל העוסק במלאכת אדון הכל ומה לו לזוז מאשר צוהו אדוני' והנה זה מגמת כל ס' קהלת שלא יאמין האדם כי הכל תלוי בהשתדלו' וחריצות ולזה החל ספרו ואמר מה יתרון לאדם בכל עמלו הכוונה במלת עמל היגיעה היתירה המראה כי זו כחו לאלוהו ולתכלית זה אמר ג"כ לא לחכמי' לחם וגו' ואמנם בס' תהילי' הובא משהע"ה תמצית ס' קהלת בקיצור אמר ש"ה לשלמה אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו ולא זו בלבד אלא אפי' מה שכבר אסף האדם אל חפני' אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר ואמר אחרי כי כן שוא כלומר הבל הוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבי' ואמר עוד מי אשר כן ר"ל אמת מלכני' אתם בלבו כן זה יתן לידידו האוהב הכן שנא רק הכן לבד יתן שנא לאדם ומעתה אם יבטח ישראל בעושיו ולא ירגיל עצמו לעמול כל היום עלי טרף אזי לא בלבד שיקל עליו לשמור תורתו כ"א ירויח זמן לעסוק בתורה ומצות ומע"ט ויסוד זה נ' שגלה לנו הש"י בעת צאת יעקב ועשו לאור העולם כי מדת או"ה לא כמדת אומה ישראלי' או"ה שנבראו לזיין את העולם ונצטוו יומם ולילה לא ישבותו המגרע שעה א' מלעסוק ביישוב העולם לעצל יחשב וכל המרבה לעמול ה"ז משובח ומדתינו בהיפך כמ"ש וז"ש וידו אוחזת בעקב עשו מה שעשו דש בעקביו כלומר מבזה ר"ל המיעוט בעסק העולם בזק יד יעקב אוחזת זה יחשב ליעקב לעיקר וזה ענין תוכחת הושע לישראל התחיל ואמר וריב לה' עם יהודה ולפקוד על יעקב כדרכי'

כמעללי' וישיב לו אמר כי יעקב ע"י חסרון בטחונו באלקי' נתקיים בו ארור הגבר אשר שם בשר זרועו ומה' יסור ועי"ז צריך באמת לעמול כל היום עד אשר ישיג לחמו וע"ד שאמרו בשמות רבה ע"פ אהי' מה' אהי' אשר אהי' כשם שאתה הוה עמי כך אני הוה עמך הכוונה לפי מדת בטחונינו יתקיים בנו והי' ה' מבטחו ויש רמז בזה כי תיבת אהי' הוא אתה הוא ה' אלקי' וכן אני הוא ה' אלקי' ואם אנו אומרי' אתה הוא ה' כביכול אומר אני הוא ה' ואמר ראה גם ראה הלא בבטן עקב את אחיו מיד בעת לידתו אחז במה שאחיו דש ומבזה בעקביו דהיינו במיעוט התעסקות בענייני העולם והוסיף ואמר ובאונו ר"ל בעת צרתו שלא הי' לאל ידו מל' בן אוני שרה את אלקי' וישר אל מלאך וגו' ואמר הלא הבטחתיך בתורתי זה זכרי לדור דור ופי' הרמב"ן דקאי על אלקי יעקב עיי"ש בפ' שמות וז"ש וה' אלקי הצבאות הנקרא אלקי הצבאות ה' זכרי הוא ה' אלקי יעקב ואתה באלקי' תשוב ורק חסד ומשפט שמור ואז וקוה אל אלקי' תמיד אבל בעו"ה לא כן מדתינו כ"א ויתערבו בגוי' וילמדו מעשי' כנען בידו מאזני מרמה לעשק אהב ועי"ז ויאמר אפרי' אך עשרתי מצאתי און לי כלומר הלא אין עול בכפי כ"א אשר מצאתי און לי כי אני חרוץ במעשי וכל יגעי לבד לא ימצאו לי עון אשר חטא כי בזה שאני מייגע אין בו חטא נמצא כי שפיר נתווכח כביכול עם ישראל אבל העון תלוי באו"ה ומה להם לשמוח ואמנם עם הרשעי' יש להש"י משפט אחר כי כולם כל ימי' מלאי' חרטות ואין א' מהם אשר לא יתנחם על רעתו ובכל זאת לא יעזבו אורחותם כי יצרם אשר פרש רשת לרגלם יאמר להם מ' דורו של יחזקאל הנה עונותינו אתנו ובהם אנחנו נמקי' ואיך נחי' עוד ר"ל לעוה"ב אבל הש"י הציב לעינינו שני ספורי' הא' חטא העגל אשר לא יגדל ממנו וכמ' שהע"ה עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו ובכל זאת אחרי שהתאבלו העם ולא שתו איש עדיו עליו לא זה שנסלח להם כ"א הבטיח עוד למרע"ה נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו וגו' וראה כמה גדול כחו של תשובה וכן בדהע"ה אחרי שובו מחטא בת שבע כרת לו ברית מלך עולם ואמר לדוד עבדי נשיא להם לעולם ומה יש עוד לספק בכוחו של תשובה או מה יענו רשעי ישראל ליום הדין וז"ש ישעי' אחרי שהוכיחם על פני' אמר רחצו הזכו וגו' ואמר אחרי כי קראתי בעצמי לכם רחצו הזכו א"כ לכו נא ונוכח' יאמר ה' ליום הדין מדוע לא שבתם עדי הלא אם שבתם כבר נתקיי' בכם אם יהי' חטאיכם כשני' וגו'.

ואמנם ביאור מקרא זה הוא עד"ז כי יש כת רשעי' אשר אך ע"י חברי' רעי' נלכדו ברשת היצר ואותם אם יתחברו לחכמי' וצדיקי' מיד יאירו בתומתם כי אין מינות בקרבם אבל אותם אשר כבר פרחה צרעת המינות בקרבם לפי רוב מעש' התשוב' יתעורר רוח הקדוש'

בקרבם והנה השני הוא הצבוע מצבע התולעת והיא המשל לאותן שחטאו מחמת פיתוי אחרי' משא"כ האנשי' אשר בקרבם שמץ מינות המה התולע בעצמו וז"ש אם יהיו חטאי' כשני' שע"י אחרי' הרביתם לחטוא חם רק תזורו אחור מחברת החטאי' כשלג הזה שהוא לבן מעצמו בלא שום כיבוס משא"כ אם יאדימו כתולע שיש בכם צרעת מינות אזי כצמר יהי' כצמר הזה אשר לפי רוב הכיבוס יוסיף להתלבן ככה לפי רוב טרחכם במעשה התשוב' יתלבנו זכיותיכם ועכ"פ גם בתוכחה זו אין להם לשמוח כי יראו מתוכה אהבת ה' לישראל ואמנם עם הצדיקי' יתווכח כי אם אמנם יראת ה' שנאת רע לא ניחא לקוב"ה אשר הצדיקי' בעצמן יעמדו לקטרג על בני דורם ואמר הכ' לא תשנא את אחיך בלבבך כ"א הוכח תוכיח את עמיתך אם יחטא אבל ולא תשא עליו חטא ר"ל שלא תגביה עלי' משא החטא כ"א בכל עת תשתדל ללמד על בני דורך זכות וכמו שמצינו במרע"ה אחר חטא העגל שלמד זכות לאמר אלהי זהב ואמרו במ' אתה גרמת שהשפעת להם זהב כל כך וכבר המלצנו ע"ז במק"א מה שהספיד הש"י על מרע"ה מי יקום לי וגו' והנה עיקר מגמת בלק ובלעם לא הי' כ"א להזכיר עון ועי"ז יוכל לעורר דין עלי' ולקללם כי זולת זה הלא קללת חנם לא תבא אמנם הש"י הפך פיו וע"כ סיפר בשבחן של ישראל ולא בגנותן וז"ש ויהפך ה' לך את הקללה כי' אהבך ואינו רוצה לשמוע גנותך והנה בלעם הזה הציג בישראל וראה כי הם חלושים ונוחי' להתפתות וגלל כן נתן העצת זמה לבלק ובעו"ה קם עצתו ועכ"פ אנו רואין אשר ישראל הי' במעמד לא טוב ואעפי"כ לא רצה ה' לשמוע גנותן של ישראל ומזה ילמדו כל צדיקי ישראל וז"ש מיכה שמעו הרי' את ריב ה' והאיתני' מוסדי ארץ ר"ל הצדיקי' ג"כ ישמעו את ריב ה' ואמר כי ריב לה' עם עמו אף כי יריב ה' הבינוני' בכל זאת גם עם ישראל הם החשובי' כמ"ש הרמב"ן ר"פ בשלח יתוכח ואמר מול הבינוני' בקיצור דברי' מדוע יכבד עליכם תורתי עמי כמה טובות עשיתי לך ובכל זאת מה הלאותיך ענה בי וגו' ומול הצדיקי' אמר עמי זכר נא מה יעץ בלק ומה ענה אותו בלעם וזכר בעת ההיא באיזו מעמד היית והיינו מן השמים מה שעשית בשטים וזה הי' עד הגלגל שאמר יהושע היום גלותי חרפת מצרי' כי ע"י שנמולו סר מהם תאות מצרי' השטופי' בזמה ואעפי"כ לא שמעתי גנותך למען דעת גם הצדיקי' את צדקות ה' ויל"פ בזה על מרע"ה צדקת ה' עשה וגו' וממילא מה להם לשמור לאו"ה עוד בזהב ראיתם אהבת ה' את ישראל והנה מול ג' כתות אלו אנו אומרי' מול הבינוני' את אשר אהבת לישב בבית ה' ולקבוע עתי' לתורה ועבודה שנאתי ואשר שנאת לעמול כל היום לטרף אהבתי ומול הרשעי' את אשר הקלת דהיינו לשוב בתשובה החמרתי ואמרתי איך נשוב הלא הרבינו לחטוא ואשר החמרת כל עבירות שבתורה הקלתי ומול הצדיקי' אמר את

אשר קרבת אפי' החוטאי' למולך רחקתי והיו לי לומר נלינה בכפרי' נלינה בכופרי' כי עכ"פ חשובי' פושעי ישראל אפי' מנביאי או"ה אמנם לא כן עשיתי כ"א את אשר רחקת קרבתו דרשתי זכות על או"ה והחשבתי' יותר מישראל והנה הלימוד זכות בצדיקי' הוא תלוי' אם הצדיק דר בתוך עמו וטוב שכן קרוב ומחמת אהבה ילמד עלי' זכות ולא כן אם הצדיק דר רחוק מן החוטאי' וז"ש שופטי' ושוטרי' תתן לך בכל שעריך למען ידורו בינך ועי"ז ושפטו את העם משפט צדק שילמדו עלי' זכות וכמ"ש:

סיומא שילהי איכה רבתי ע"פ השיבינו אמרה כ"י לפני הקב"ה רבש"ע שלך הוא השיבינו אמר להם שלכם הוא שנא' שובו אלי ואשובה אליכם נאום ה' אמרה לפני' רבש"ע שלך הוא שנא' שובינו אלקי ישעינו לכך נא' השיבינו וגו' כקדם כאדם הראשון כמה דאת אמר ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן וצריך ביאור מה הוא הוויכוח ומכ"ש הסיום שאנן מבקשים כקדם על ויגרש וגו' אתמהה.

ונ'. דהנה באמת הבטיחנו צורינו בתוה"ק אשר יבא יום ויסיר מאתנו יצרינו הרע וכמ"ש ומל ה' אלקי' את לבבך וא"כ שפיר אנו מבקשי' רבש"ע שלך היא שהרי הבטחתנו בתוה"ק אמנם באמת הקדים הכ' שם לאמור ושבת עד ה' אלקי' כי אין הדבר תלוי אלא בתשובה ואך למען לא נוסיף עוד לחטוא הבטיחנו יוצרינו ומל ה' אלקיך וגו' וח"כ שפיר השיב לנו הש"י שלכם היא שנא' שובו אלי ואח"כ ואשובה אליכ' ואמנם באמת אין בקשתינו על הסרת היצר מכל וכל כ"א אחרי כי עיקר מניעת סור מרע ועשות טוב הוא ע"ד שפי' במק"א מאמר ר' ינאי במ' אבות אין בידינו לא משלות הרשעי' וייסורי הצדיקי' אין ביד הצדיקי' להעמיד הדת על תלה וע"כ אנו מתפללי' שובינו אלקי ישעינו והפר כעסך עמנו וזה שאנו אומרי' שלך הוא שנא' שובינו אלקי ישעינו והמקונן פי' הדבר תשיבינו ה' אליך ואז ונשובה ואמר חדש ימינו כקדם וזה והפר כעסך עמנו והנה יל"ד בקרא בויגרש מה ענין הכרובי' ללהט החרב הרי ענין הכרובי' בכ"מ רמז אהבה וחיבה כמ' רז"ל יחזקאל ביקש רחמי' והפך פניו לכרוב א"וו הפי' הוא בהיפך כי אדם אחר שנתגרש ראה השכר שהי' מגיע לו טרם חטאו והעונש המגיע לו בחטאו ועי"ז שב בתשובה שלימה והיינו וישכן מקדם בתחלה קודם שחטא השכין לגן עדן את הכרובי' ואח"כ את להט החרב וע"ז אנו מתפללי' שנ' בעיני' פקוחות צדיק וטוב לו רשע ורע לו והיינו כקדם של אדם הראשון וזה ענין סיפ' דהאי מזמור שובינו אלקי' ישעינו אמת מארץ האמת אשר לעת עתה מושלך לארץ יום מארץ מעמדה תצמח אזי וצדק משמי' נשקף ואז גם ה' יתן הטוב וגו' בכל זאת לא יהי' וישמן ישורין ויבעט כ"א גם ה' יתן אף כי ה' יתן הטוב בכל זאת צדק לפני' יהלך הצדק יוסיף אומץ וישם לדרך פעמי' כיה"ר בב"א

בעה"י ליקוטי פ' כי תצא

ברמב"ן ד"ה והרב אמר ולכבות עוד כצ"ל.
באו"ד כמו שהזכירו רבותינו בממזרים צ"ל במ' נדרים בבני תשע מדות.
שם ד"ה ותלית הוא התלוי צ"ע וכי הב"ד תלו אותו הלא סקלו אותו ואולי משום מראית העין קאמר וצ"ע.
שם ד"ה כי יקרא מלבד שכרן מאת המצוה כצ"ל.
שם באו"ד ואפי' הזכר כצ"ל. דיק
שם באו"ד ורבו פשעיך מה תעשה לו ע"כ ל' הירושלמי:
שם באו"ד ואינך שבעת ימי כצ"ל.
שם באו"ד לענין גדול ובזהר בארו הענין כי ע"י שהאם מנהמת על בניה נזכרת השכינה על בניה עם ישראל ונמצא ע"י מצוה זו קירוב הגאולה לכך שכרה גדול
שם ד"ה ונשמרת וכאשר נעלמה מעיני רואה צ"ע הרי קיי"ל צואה בעששית מותר לקרות כנגדה דבכסוי תלי רחמנא ולא בראיי' משא"כ בערוה.
שם ד"ה זכור את אשר עשה ה' כשהוא אומר שמור כצ"ל.
שם באו"ד לא תהיה בו בתורה ל"ת צ"ע פ' ע"פ קי"ח לא תשא שמע שוא אזהרה לל' הרע וע' רש"י שם.
סנסן ממרן זצוק"ל בילקוט ראובני ע"פ שלח תשלח בזמני דקיימו ברית מילה ומעברין מנייהו מילה ופריעה בדחילו ורחימו אתמר בהון לא תקח האם אל הבנים ואם לאו שלח תשלח את האם והוא פלאי וביאר מרן זצוק"ל עפ"י מה שצידד בתשו' חו"י אם לפי תומו נזדמן לו קן צפור ואינו רוצה לא באם ולא בבנים אם מחויב לשלח את האם וליקח הבני' או לא ונ' דזה תליא אם טעם המצוה כמ"ש בזוהר לעורר צער השכינה המגורשת מבניה וודאי מחויב לקיים המצוה אבל אם הטעם כמ"ש הרמב"ן שלא נלמוד מדת אכזריות א"כ כיון שאינו נוטל הבנים פטור והנה ל' דקרא משתמעי לתרי אנפי בתחלה אמר לא תקח האם על הבני' מ' דאם אינו נוטל הבנים פטור משילוח ובתר הכי קאמר שלח תשלח מ' דמצוה לשלוח וליקח הבנים ובאמת לק"מ דבזמן שישראל עושין רצונו של מקום והשכינה קמה על מקומה ולא שייך טעם הזוהר דווקא לא תקח האם על הבני' אבל לעזוב שתיהן שרי חבל כשאין עושין רצונו ושייך טעם הזוהר שלח תשלח האם עכ"פ ובריתת מילה ופריעה דנקט הילקוט משום שהיא עיקר המצוה להקים השכינה בישראל:

עוד סנסן ממרן זצוק"ל כי תצא מחנה על אויביך ונשמרת מכל דבר רע הכוונה הרוצה ללחום נגד מכחישי התורה יהא זהיר בדבריו כמ"ש ודע מה שתשיב לאפיקורס והיינו ונשמרת מכל דבר רע (וע' מ"ש רש"י בשיר השירים ע"פ וחכך כיין הטוב בזה).

עוד סנסן ממרן זצוק"ל כי תחבוט זיתיך לא תפאר חחריך התעניתי' הממרקי' את הגוף נקראו חביטת זתים כמ"ש רז"ל ברבה פ' תצוה מה זית זה חובטין אותו וצריך שלא יתפאר בתעניתו וזה לא תפאר אחריך

עוד סנסן ממרן זצוק"ל בהפטרה נפ' זו רני עקרה לא ילדה ר"ל על הת"ח שלא זכו להעמיד תלמידי' הרבה בראותה בעו"ה בכלל היוצאין מביה"מ תלמידי' שאינם הגונים והיינו כי רבים בני שוממה מבני בעולה רבים יותר התנמידי' שאינם הגונים מהגונים.

סנסן ממני כי תצא למלחמה כ' החוה"ב חסיד א' פגע בשבים ממלחמה ח"ל שבתם מן המלחמה הקטנה התעתדו למלחמה הגדולה ר"ל מלחמת היצר כמו שהאריך שם וכיו"ב חרז"ל לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יה"ר ואמרו יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו ואם יכול לו אז בתשובה מאהבה זדונות נעשו לו כזכיות וז"ש כי תצא למלחמה נגד היצה"ר תבטח כי נתנו ה' אלקיך בידך ואז ושבית שביו אפי' מה שכבר שבה ממך תשבה ממנו כי זדונותיך יחשבו לך לזכיות.

כי הוא ראשית אונו ביאר הכ' למה ציותה תוה"ק לתת לבכור פי שנים כי כל עמל האדם הוא בעבור בניו ובנותיו לו ה' הטוב הבן הראשון כבר התנחם על עמלו נמצא עיקר יגיעתנו היה בעד הבכור והשאר בנים הם רק טפלים לו. וכ' תורה דין ירושת הבכור באהובה ושנואה לומר דאף שהוא בן השנואה יטול פי שנים עאכ"ו אם הוא בן אהובה.

וכי יהי' באיש חטא וגו' פי' מרן זצוק"ל בשם האר"י הקדוש ע"ד שארז"ל במ' שבת ד' מתו בעטיו של נחש ועלי' רמז הכ' וכי יהיה באיש חטא משפט שיחסר בו משפט מות כמו ובני שלמה חטאים פי' רש"י חסרים והומת אעפי"כ ותלית אותו על עץ תדע כי חטא עץ הדעת גרם לו מיתתו

לא תלין נבלתו גלתה תוה"ק הטעם דלא תלין משום שהוא לו ניבול שמבאיש ומסריח וממילא ידעי' דלכבודו מותר וילפי' ג"כ דאסור לנבל מת ובזהר דיוסף נענש על שהחניט את יעקב דא"א בלא ניבול ליקח בני מעיו מקרבו אלא שמרן זצוק"ל אמר מאחר דכ' ויגוע וארז"ל דהיינו חולי מעים ידע יוסף כי בני מעיו אין בהן סרחון ולא הוצרך ליטלם וכ' תוה"ק זה אפי' במי שהומת בב"ד מכ"ש על מי שמת על מטתו.

למען ייטב לך כ' רש"י ק"ו לשאר מצות ובגמ' השוה הכ' כבוד אב ואם שהיא חמירה שבחמורות לשלוח הקן שהיא קלה שבקלות וכ' בשני' למען יאריכון ימיך ולמען ייטב

לך להודיעך שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות ונ' כי זה פי' המ' שוחר טוב ע"פ משפטי ה' אמת צדקו יחדו ר"י ור"ל ח"א מגזירה שוה ר"ל דכבוד אב ואם לשלוח הקן וח"א מק"ו וכמ"ש רש"י.

ובן עירי המנוח הרב מו"ה מנחם אייזנער ז"ל ביאר לי ד' המ' הנ"ל על הפלוגתא במ' ברכות דאפי' יסורין שיש בהם ביטול תורה הוו יסורין של אהבה מק"ו דשן ועין ור"ל יליף לה מגזי"ש דברית ברית במלח וברית ביסורין והיינו משפטי העונשי' מה' ית' אמת כדכ' כל ארחות ה' אמת צדקו יחדו אפי' יש בהם ביטול תורה ותפלה ור"י יליף לה מק"ו דשן ועין כדאי' בברכות שם ור"ל יליף לה בגזי"ש דברית ברית ודפח"ח וש"י.

ממני בעולת בעל דרשו רז"ל בכתובות בעלייתו של בעל ולא בירידתו עולה עמו ואינה יורדת נ' הכוונה דנערה המאורשה בסקילה חמורה ובעולת בעל בחנק הקלה נמצא דע"י שנשאת לבעל הקילה התורה עלי' וטעם הדבר דאשה תחת בעלה בעלה משמרה ולא שכיח בה זנות ולא החמירה בה תורה משא"כ ארוסה בבית אביה דאבותי' אין חושדי' אותה שכיחה זנות טפי ולכך החמיר בה הכ' וסברא זו כ' בשי"מ לכתובות ריש מכלתין בשם תוס' הראש לתרץ הסוגיות דכתובות וגיטין עיי"ש:

לא יבא ממזר ולמען לא יקשה בעיניך טוביה חטא וזיגוד מנגיד וולד זה ודורותיו מה חטאו סמך הכ' לכאן לא יבא עמוני כלומר בא וראה עמון ומואב ממזרים היו מבנות לוט מאביהן ובא וראה מה רעה עשו ומה טובה מנעו מבני אברהם שניצלו בזכותו ותראה כי לעולם לא יצא צדק מחלציו.

מוצא שפתיך תשמור פי' מרן זצוק"ל הכוונה שיהיה הן שלך הן וכל מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת כאלו נדרת אשר דברת בפיך.

לא יוסיף פן יוסיף שני לאוין למכה חבירו וכ' תוה"ק דין זה בשליח ב"ד המכה לעבריין ק"ו לשאר בני ישראל.

זכור את אשר עשה כ' רש"י אם שקרת ברישקלות יבא עמלק ויפרע ממך פי' מרן זצוק"ל ע"ד הלצה בזה מ"ש רז"ל כשר שבטבחים שותפו של עמלק כי הטבח קשה עליו ביותר להזהר במשקלות כי אם יאבה להזהר צריך למכור הבשר בפ"ע וזה א"א כמעט ומ"מ אין מדרכו להזהר שמא יבא עליו עמלק אמנם הכשר שבטבחים שמתיירא מזה עושה עם עמלק שותפות וממילא יקח עמלק מחצה הריוח והיינו כשר שבטבחי' שותפו של עמלק.

אשר קרך בדרך כלומר מלכיות מתגרות זו בזו משום מדינה וכיו"ב אבל זה קרך בדרך ומה היה לו נגדך רק ולא ירא אלקים להראות כי לא ייירא מאלקי'.

תמחה מתחת השמים ראיתי בס' אגדה כי בשאר אומות כ' יפקוד ק' על צבא המרום ואח"כ על מלכי האדמה ואין האומה נפרעת למטה עד שנפרע משרה למעלה אבל שר של עמלק הוא השטן ואי אפשר לסלקו קודם זמנו לכך המצוה תמחה זכר עמלק מתחת השמים.

רש"י ד"ה במספר הסוכם לארבעים כ' מהר"ל מפראג בס' באר הגולה הנך ארבעים דמלקות הם כנגד מ' יום של יצירת הוולד ובאמת ביום ארבעי' נותן בו הנשמה והנשמה אינה בכלל חטא אמנם אם הגוף בחטא גם נתינת הנשמה היה לריק ע"כ קודם שסבל הגוף עונשו היה ראוי ללקות ארבעי' משא"כ לאחר שקיבל ל"ט מלקיות והגוף טהור דכיון שנקלה הרי הוא כאחיך שוב לא שייך מלקות הארבעי' בשביל הנשמה שהרי הנשמת לא חטאה:

בעה"י דרוש לפ' כי תצא בשנת תרל"ג

ברבה פ' זו זשה"כ אורח חיים פן תפלס א"ר אבא ב"ר אמר הקב"ה לא תהא יושב ומשקל במצותיו של תורה עד לא גילה הקב"ה מתן שכרן של מצות חוץ משתי מצות חמורה דבחמורות כבוד או"א ומתן שכרה אריכות ימים וקלה. שבקלות שילוח הקן ושכרה אריכות ימים.

הנה ב' הערות על האדם לעורר עצמו להיות זריז בעבודתו ית' הא' ההודאה על קבלת הטובה והשנייי' כי העוה"ז דומה לפרוזדור בפני העוה"ב והנה לעורר האדם על ההודאה בא הש"י בעת מ"ת והזכיר על כבוד או"א ואם האדם חייב לכבד או"א אשר המה הסבה הרחוקה להוית האדם כמ' דהע"ה כי אבי ואמי עזבינו וה' יאספנו ואמר איוב הלא כחלב תתיכיני וכגבינה תקפיאני עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידין תסוככני ואמר דוד כי אתה גוחי מבטן מבטיחי על שדי אמי עאכ"ו שחייב לזבוח תודה לאביו שבשמים על כל אשר גמל עליו.

ועד"ז יל"פ מ' רז"ל פ"ק דקידושין דרש רב עולא רבא אפיתחא דבי נשיאה מ"ד יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך כששמעו או"ה אנכי ולא יהי' לך אמרו לכבוד עצמו הוא דורש כשאמר כבד את אביך חזרו והודו לדברות הראשונות הכוונ' ע"ד שפי' מרן הגאון זי"ע מ"ש רז"ל כל שלא אמר ברית ותורה בבהמ"ז לא יצא י"ח כי באמת לולא ברית ותורה אשר יורו כי תכלית בריא' האדם לזכותו באחריתו לולא כן הי' העולם דומה לגן שנטעו המלך ונתן בתוכו כל מיני חיות ועופות להנאות עצמו ואחרי כי המלך רוצה בקיום בריות אלו צריך לזונן ואין על הבריו' האלו שום חובת תודה על המזונות אשר

יקבלו יען כי לכבוד המלך הם נזוני' משא"כ אחרי כי נתן לנו הש"י ברית ותורה והחיים והחסד לטובתינו גלל כן חל עלינו חובת תודה והנה האו"ה כששמעו אנכי ולא יהי' לך הוקשה ג"כ ענין זה בעיני' מה זה יבקש הש"י הודאה מבריותיו הלא לכבוד עצמו הוא דורש הוא ברא עולמו לכבוד עצמו אבל כששמעו כבד את אביך והטובה שמטיב האב עם בניו טובת עצמו היא והוא השליח המטיב ובכל זאת חיוב ההודאה לבן מול האב ולכך חזרו והודו לדברות הראשונות ואמנם תכלית מצות כבוד אב ואם ללמד ק"ו על חיוב ההודאה להטוב והמטיב ית' ואם האדם יקח מוסר זה מכבוד או"א לא יעזוב ארחות יושר וילך בדרכי תוה"ק ולפי גודל הודאתו לו ית' יגדל טוב ה' לו וז"ש כבד את אביך וגו' כאשר צוך ה' אלקיך לאמור כי ה' אשר היטיב עם אביך ואמך ועמך והוא מקור כל הטובות הוא ית' בעצמו צוה אותך על כבוד או"א ועי"ז תזכה לאריכות ימיך ולמען ייטב לך משא"כ אם תכבד או"א בטבע בלא הערה הנ"ל אין מקום לקבלת שכר כ"א אדרבה הענין נ' ככפירה בסבה ראשונה וכאילו האו"א משלהם היטיבו ולא בשליחות ה' והנה העובד ה' בבחינה זו יאמר בפה מלא עם דהע"ה כי ממך הכל ומידך נתנו לך ולא יכבד עליו שום משא לדבר ה' וזו היא החמורה שבחמורות שארז"ל לעבוד ה' ית' עד"ז שיאמין האדם כי הוא וכל אשר לו פקדון מיד ה' לעת מצוא ואמנם הבחינה השנית אחרי כי לא לעולם יחיה האדם טרם יבא משיח צדקינו שיתקיים בנו בלע המות לנצח ואמרה תוה"ק ושמרתם את חקותי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ת"א בחיי עלמא וכן פי' רש"י כי בעוה"ז הלא סופו מת למה זה לא יהיו חיי עצמו קודמים בעיניו לחיי חבירו בני' ובני בני' ועל כולם אמרה תורה כמוך ולא יותר ממך עמך חייך קודמין ולמה זה יבזבז האדם עתו היקר וכספו המצוי לו רק לתועלת בני' ולא ישתדל לפאר נפשו באחריתו אמר הכ' יכבדו בניו ולא ידע ויצערו ולא יבין למו ואמר הכ' אמרו לצדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו ואמר הכ' מפרי פי איש ישבע טוב וזה ענין שילוח הקן בפ' זו היא משל על האיש הישראלי בעצמו אם ימצא קן צפור ויבקש ליקח האם לטובת הבנים וכן ישתדל האדם שלא לגזול לנפשו שהיא האם על הבנים כ"א שלח תשלח כלומר תעשה שילוח מפואר לנפשך ואת הבנים תקח לך כלומר בניך צריכי' להשתדל לתכליתך ולא שתמכור נפשך עבור בניך וע"י הערה זו ייטב לך והארכת ימים והדרך הזה לנבון נקל להדריכו בדרך טובה ועד"ז עכ"פ לא יעזוב כל חולי לאחרים אם גם לא יתבונן כל כך כמו ע"ד הראשון ושני' כא' טובים:.

דרוש לפ' כי תבא תר"ם.

במ"ר ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך וכן בדוד הוא אומר ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם נ' לפ' אמר הכ' מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו וגו' עד מבקשי פניך יעקב סלה הענין מורגל בפי רוב הבריות לאמור כי ישועת ה' עשתה לו חיל אבל לא די באמירה זו לבדה כ"א מחשבתו זאת צריכה להיות ניכרת מתוך מעשיו הראשון כי הבוטח בה' אין בידו עול ורמיה כ"א ימלא ידו עושק ויאמר בישועת ה' ה"ז דומה למה שארז"ל גנבא אפומא דמחתרתא שמיא קריא בעת יחתיר בחשך בתום יתפלל כי ה' יעמוד לו שלא יתפש בגניבתו ועל כיו"ב אמר הכ' לינבל צור ישועתו כי אם יאמר אשר ישועת ה' עמדה לו לעשוק ולגזול אין זה אלא ניאוץ כלפי מעלה וזאת שנית כי הבוטח בה' אי אפשר לו להיות רחב לבב כמ' הכ' ורחב לבב אותו לא אוכל כי בטחון לא שייך על תאות יתירות כ"א על צרכי ומחסורי האדם שאי אפשר בלעדם והנה הבטחון הוא יסוד התורה והעבודה וזולת הבטחון לא יוכשר האדם להיות מקבל עליו עול תוה"ק ואם יקבל יפרוק וז"ש מי יעלה בהר ה' לעבוד אותו ואם עלה לא ירד ומי יקום במקום קדשו מי הוא זה ואלו הן סימני' נקי כפים תלא יעשה עול ובר לבב הוא מל' הברו החצים שלבו פנוי מתאות העולמיות אשר לא נשא לשוא נפשו שלא יאמר בפיו ישועת ה' עשתה זאת ולבו רחק ממנו כ"א יחשוב כחו ועוצם ידע עשה חיל ולא נשבע למרמה בעת אמרו ה' הושיעה למען אעבוד אותך לא היה זה למרמה למען יעבור עליו הישועה ואח"כ יעשה מה שלבו חפץ ואמנם כל זה איננו שוה כי יש מבני אדם אם היה ה' בעזרו יגבה לבו לאמור צדקתו ויושר לבו פעל לו כל זאת וכבר הזהירה תוה"ק על זאת אל תאמר בלבבך בצדקתי הביאני ה' והנה הרמב"ן פי' ויחשב' לו צדקה אברהם חשב הבטחת ה' רק לצדקה מאת ה' וז"ש ישא ברכה מאת ה' אם ה' ישא לו ברכה יקבל בזה וצדקה מאלקי ישעו ואמר העיקר בצדיקי' כאלו שלא יבקשו מאת ה' יותר מאשר ביקש יעקב אבינו ע"ה ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש לא יותר וז"ש זה דור דורשיו מתפלליו מבקשי פניך יעקב סלה תפלתם רק כתפלת יעקב לחם לאכול ובגד ללבוש ועד"ז אמר שהע"ה אל תיגע להעשיר מבינתך חדל ואמר כי עשה יעשה לו כנפים כנשר ועוף השמים הפי' אמר באמת איזהו עשיר השמח בחלקו ואמנם חלק זה אם מעט ואם הרבה ישמח בו ואמנם מי שאינו שמח במעט כ"א מייגע להעשיר לאמור אם אשיג עושר כך וכך אז אהיה שמח בחלקי זה טעות הי אדרבא יש לו מנה אינו מבקש כ"א מאתים יש לו מאתים מבקש ד' מאות וז"ש אל תיגע להעשיר מבינתך חדל כי מה דעתך אם תשיג עשירות תשמח בחלקך לא כן כי עשה יעשה לך תאות העושר כנפים ועוף השמים ותאמר כמו שאמר

נבוכדנצר ש"ט אעלה על במתי אב ואמנם הזוכה לעושר בלא יגיעה עליו נאמר ונפש ברכה תדושן ואומר ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה כ"א ישמח בחלקו וז"ש בפ' זו אם שמע תשמע בקול ה' ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגיך כי הברכות ישיגו אותך כי תהא מבורך ולא יהא נאמר עליך כל ימי עני רעים והנה מדרך העולם עשיר אשר נכסיו בעיר ובשדה אם הוא בעיר דאגתו על אשר לו בשדה ואם הוא בשדה דאגתו על אשר לו בעיר אבל אתה המבורך מפי ה' ברוך אתה בעיר ואין לך דאגה על אשר לך בשדה וברוך אתה בשדה בעת אשר אתה בשדה כי אין לך דאגה על אשר לך בעיר ועי"ז יתקיים בך מ' הלל שהיה בא בדרך ושמע קול ציוחה בעיר ואמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי ועליו הכ' אומר סמוך לבו לא ייירא והן הן הדברים ברוך אתה בבואך בעת בואך לעיר אתה בטוח שאין קול צווחה בביתך וברוך אתה בצאתך כי בלי דאגה על אשר עזבת את ביתך תצא והטעם כמ"ש רז"ל בו"ד נותן מתנה לחבירו אינו יכול לשמרו מן הלסטים אבל הש"י הוא הנותן והוא השומר יברכך ה' וישמרך וז"ש וכן בדוד הוא אומר ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם ולכך ברוך אתה בין בצאתך בין בבואך.

ליקוטי פ' כי תבא

ברמב"ן ד"ה וטעם אל הכהן וכשר לך באותן הימים בספרי לפנינו הגי' רק כהן כשר וכן הוא בילקוט וע"ז מביא וכן הוא אומר אל תאמר וכו'.

באו"ד שהם ידרשו וכן הוא בהדיא בירושלמי רפ"ח דתרומות.

שם באו"ד בפ' אחרון של קידושין צ"ל פ"ג.

שם ד"ה וכתבת עליהם שהי' האבנים גדולות וכן אמרו במ' סוטה שהיה כל א' משקל מ' סאה.

שם ד"ה ודע בארצות כשחר העמים כצ"ל.

ממרן הגאון זצוק"ל ארמי אבד אבי כי גאולת מצרים היה משום שהיו אבותינו מצויינים שם כדדרשי' לגוי גדול ר"ל מצויין והיינו שלא שינו את לשונם וזה היה אפשר במצרי' שלשון מצרי' אין לו שותפות עם לה"ק משא"כ בארץ ארם שלשון ארמית ועברית אחיות הנה ברבות הימים לא היו מדברים כ"א ארמית וז"ש ארמי אובד אבי בארץ ארם היה אבי אובד ביני' וירד מצרימה ויהי שם לגוי גדול שהיו ישראל מצויניי' שם.

וירעו אותנו כ' האברבנאל מדלא כ' וירעו לנו ר"ל שחשבו כי אנחנו אנשים רעים ולזה ביאר בעל הגדה וירעו אותנו כמו שנאמר הבה נתחכמה לו ר"ל ונוסף גם הוא על שונאינו.

השקיפה ממעון קדשך דרשו רבותינו כל השקפה במקרא לרעה חוץ מזה שגדול כח מתנות עניים וכ' של"ה הרמז ע"ז השקיפה נוטריקן השק יפה.
היטב כ רש"י בשבעים לשון הביא התוי"ט ה' הוא חמשה ה"י ט"ו ס"ה כ' הי"ט כ"ד ס"ה מ"ד היטב כ"ו ס"ה ע' ם
ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול פי' ההפלאה בס' פנים יפות כי ע"י הברכות תשיג לשמוע בקול ה'.
ויראו ממך פי' בס' טל אורות כי יקבלו יראת ה' ממך:
והותירך ה' לטובה פי' מרן זצוק"ל ע"ד שכ' הרמב"ם באגרת לבנו אשרי מי שחתמו שנותיו במהרה כי כל אדם לפי כחו ושכלו הושם לו מהבורח ית' חק עד היכן יקנה שלימות והעצל צריך ע' שנה והזריז ארז"ל בירושלמי ע"פ מתוקה שנת העובד יגע ר' בון בי"ז שנה מה שלא יגע תלמיד אחר בע' שנה ואמנם האריכות ימים שכ' בתוה"ק היינו למי שמדריך בני ביתו בני עירו בני דורו וצריך תש"י למענם להאריך ימיו וז"ש אתה תהיה בנערותך בשלימות וה' יותירך לטובה בפרי בטנך כמו בעבור פרי בטנך ויש לפ' בזה הכ' שתולים בבית ה' עוד ינובין בשיבה להגיד לאחרים כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו:
והית רק למעלה פי' בעל מעשי ה' כי רק מיעוט דבאמת כ' לפני שבר גאון וכל גדולה מסכנת אבל כל זמן שנשאר מעלה אחת שלא השיגה עדן לא ייירא והיינו רק למעלה וסיפר לנו מרן זצוק"ל כי הגאון בעל מעשי ה' היה מהשרים הראשוני' למלך מצרים בימיו ונתן לו המלך טבעת יקרה להראות אהבתו ויהי היום יום הלדת המלך הלך בבגדו חופש להביא למלך ברכתו ועל גשר אחד פגע בו א' מהשרים ושאל אותו אם לא שכח הטבעת בביתו והראהו לו על אצבעו והבליעל שלח ידו ורצה להשליכו אל נהר נילוס וכמעט שלא נפל תפשו הגאון באויר ובבאו אל המלך נתכבד בכבוד יותר משאר השרים ובהגיע זמן הסעודה הלך לביתו ולא מצא מנוחה לאמור כי יש שבר מאחריו ולקח אבנים טובות ומרגליות וישב על ספינה קטנה וברח אל הים וכן היה כי בלילה הזאת עפ"י מלשינות השרים שלח המלך לתופשו ולתתו בבית הסהר ואמנם בעברו על הים נשברה האניה ובנס גדול שט על קרש אחד עד חוף קאנסטאנטינאפל ובבאו שם ערום בחסר כל פשפש במעשיו ותלה הכל בביטול תורה וחיפש אחר דירה קטנה ולחם צר לעסוק בתורה ותספחיהו אלמנה אחת אל ביתה והאכילתו מלחמה העוני ויהי יום א' נתנה לפניו הרוטב ושממית אחת ירדה לתוך הקערה ושמח הגאון לאמור ה' ירחמיהו בקרוב וכן היה באותו יום הכריזו מבית המלך אחרי כי מת ריע המלך המשחק בכל יום עם

המלך בשחוק שקורין שאך הבקי בחכמה זאת יודיע עצמו והגאון הלך שמה וכראות המלך רוב חכמתו בשחוק זה הלבישו בגדי חופש והלך אליו מדי יום לשחוק איזו שעות והיה מהר למלאות שעות אלו בלילה בעסק התורה ומחמת מניעת השינה בלילה אירע לו פ"א אשר בעת זמם המלך בעצה האיך לשחוק נרדם הגאון מול פני המלך ולא לבר אשר המלך לא קצף עליו כי אם מיד לקח ממטתו כר א' ונתנו תחת ראש הגאון ועזב החדר וכהקיץ הגאון וראה זאת התנחם שוב לאמור אין כאן רק למעלה ועזב את העיר ואח"כ נתקבל לאב"ד בעיר פוזנא ומהגאון. בא המשל ממצרים ועד הנה על ערמה אחת שהערימו עלי' אנשי פוזנא.

אשה תארש כ' כאן בהיפך לרמז דבגלות אי אפשר להמתין משיש' אשה עד שיבנה בית ויטע כרם:

כליון עינים הכוונה על שלא נתגלה הקץ ומחכים בכל יום שיבא כי תוכחה זו על גלות האחרון כמ"ש הרמב"ן וה"ז דומה למה שאמרו דאסור לומר לעבד המתן עד שאבא.

לא עבדת בשמחה כ' האר"י הקדוש בא וראה כמה גדול העונש של העובד בלא שמחה וע' רמב"ם סוף ה' לולב. ובמ"מ שם וש"י. ובס' טל אורות היי' שלא עבד שעבר על מצות ה' בשמחה.

בעה"י ליקוטי פ' נצבים

סנסן א' ממרן זצוק"ל כי המצוה הזאת במדרש רבה הל' אדם מישראל העומד לקרות בתורה מה מברך לפני' ומסיק לה מדהע"ה שאמר ברוך אתה ה' למדיני חקיך ד' רז"ל במ' נדרים ע"פ על מה אבדה הארץ על שלא בירכו בתורה תחלה ויש להמתיק הענין כי המאמין במ' חז"ל יגעת מצאת תאמין והעוסק בתורה לשמה זוכה לדברי' הרבה וודאי יברך בכל עת קודם הלימוד המלמד תורה לעמו ישראל ונותן התורה אבל הדור ההוא לא האמינו בזה כי אם חשבו לפי שכלו יהלל איש ומי שאינו בתולדתו כמעין הנובע לא ישכיל ולא יבין לא בירכו בתור' תחלה וע"ז הביא המ' ראי' מדהע"ה שאמר תחלה ברוך אתה ה' ולבסוף סיים למדני חקיך הרי שעלינו לברך יען הש"י מלמד תורה לעמו ישראל ופי' רז"ל כי זה ג"כ כוונת הכ' כי המצוה הזאת קאי על התורה בכללה ואמר לא נפלאת היא ממך לא בשמים היא כי אם בפיך ובלבבך לעשותו יגעת מצאת..

עוד סנסן ממרן זצוק"ל הקדים כאן ראשים לזקני' כי היא פרשת הגלות ובגלות הראשי' המשתדלים בעד עמינו קודמי' לזקני':

כסף וזהב אשר עמהם יל"פ חף שפובדי' לשקוצים וגלולים כסף וזהב עמהם גלל כן יהא בכם שרש פרה.
ושב את שבותך זה גלות בבל שהיו רוב ישראל במקום א' ושב וקבצך מכל העמים זה גלותינו שאנחנו מפוזרים בד' כנפות הארץ.
נדחך בקצה השמים רמז לגלות אחב"י בעולם החדש אשר תחת כפות רגלינו ונקרא קצה השמים. בפיך ובלבבך לעשותו כ' של"ה דהיינו וידוי חרט' מעשים טובים כנגד העבירות:
ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעיך כי הרשעי' יאמרו כי יש להם חיים במה שאוכלי' ושבעי' בעוה"ז אבל אין מזה לבניהם אחריהם מאומה לא כן הצדיקים אשר מעשיהם טובים עומדים לבניהם אחריהם והיינו ובחרת בחיים כאלו אשר תחיה בהם אתה וזרעיך.
בהפטרה לפ' זו מי זה בא מאדום ברבה פ' בא בבבל היה לנו דניאל חמו"ע ביון בני חשמונאי במדי מרדכי ואסתר מי זה בא מאדום הכוונה כי בג' גליות הראשונות היו הצדיקי' גדולים בהיכל מלך והיו מעמידין הדת על תלה אבל באדום הצדיקי' מתפרנסי' ע"י העבריינים ואפס עצור ועזוב ואם גם יוכיחם בבאם לביתם ויבאו העבריינים עם מנחתם אין להם כח ליישם על פניהם שלא להתגרות בהם וכמה פעמים עוד יחניפו להם וז"ש מי זה בא מאדום מה מראה הצדיקי' בגלות אדום כלם חמוץ בגדי' מבצרה וביאר הצדיק אומר פורה דרכתי לבדי בתוכחתי ומעמים אין איש אחד להעמיד הדת על תלה ואין לי כח כ"א ואדרכם באפי וארמסם בחמתי לא זולת ואח"כ ויז נצחם העשירות שלהם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי אמנם זה הוא תכלית הקץ כמ' הכ' כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב ואז כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה כיה"ר בב"א:

דרוש לפ' נצבים

ברבה ע"פ ראשון ז"ש הכ' הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד אמר הפייטן בקדושת ר"ה אמת חותמו להודיע כי הוא אחד הכוונה כ' וה' אלקי' אמת הוא אלקים חיים ומלך עולם וסמכו רז"ל ע"ז וחייבו אותנו לסמוך ערב ובקר לפסוק אני ה' אלקיכם תיבת אמת הענין כ' במעשה דאליל בהר הכרמל וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים וק' תרי זמני למה לי ואמנם גם בפ' ואתחנן כי אתה הראית לדעת כי הוא האלקי' וכ' אחר זה וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקי'.

ואמנם ביאור הענין האומות הקדמוני' טעו בענין ה' ית' על שני דרכים העובדי כוכבים ומזלות אמרו ה' ית' ברא את העולם אבל רם על כל גוים ה' אבל על השמים כבודו ועזב ה' את הארץ ומסרה לצבא השמים וביאר הרשב"א בחי' ברכות בעין יעקב שם כי מול זה אמר להם אלי' זכור לטוב עד מתי אתם פוסחי' על שתי הסעיפי' אם אתם מאמיני' כי ה' אשר ברא את העולם הוא ג"כ האלקי' המנהיג העול' למה לכם ע"א לכו אחריו ואם אתם מאמינים כי מסר העולם לבעל שהי' צורת החמה לכו אחרי הבעל וכ' עוד הרשב"א כי אלי' רצה לברר להם כי הצדיקי' גדולי' ממלאכי השרת שהרי יעקב נקרא ישראל על ששר אל מלאך ויוכל וז"ש ויקח שנים עשר אבנים למספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אליו ישראל יהיה שמך וכאשר ראו העם כי אש ירדה מן השמים ותאכל העולה וגם המים אשר בתעלה לחכה אמרו עכשיו ראינו כי ה' הוא ג"כ המנהיג אחרי כי שמע בקול אלי' ונענה לתפלתו ועל עני' זה אמרו פ"א ה' הוא האלקים וזה ענין מ' הכ' וידעת היום והשבות אל לבביך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד מנהיג אחר בעולם והנה זה טעות עובדי אלילים אמנם המינים אמרו כי שתי רשיות הם ופועל רע לא יפעל טוב וההויה ית' הוא שם לפועל הטוב והחלקי' השם לפועל הרע אמנם ביצי"מ ראינו כי הפועל טוב שרחם עלינו והוציאנו מעבדות לחירות הוא אשר פגע במצרים וז"ש אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקי' המדת הרחמים היא המה"ד אין עוד מלבדו ולזה כפלו אבותינו בהר הכרמל ואמרו עוד הפעם ה' היא האלקי' והנה ירמי' רצה להורות לנו כל זה בפסוק אחד ולזה אמר וה' אלקי' אמת כי אף שה' הרחמים הוא הדין אין זה שינוי במדתו ית' כי הא בהא תליא אחרי שהוא מלך עולם והמלך צריך להנהיג עמו פעם בצדקה ופעם במשפט לפי דרכם וז"ש אמת ומלך עולם נמצא כי ע"י שהוא מלך עולם הוא אמת שלא ישתנה וזה ענין הכ' אני ה' הבעל הרחמי' הוא ג"כ אלקיכם והראי' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים ושמה ראיתם משפטי וחסדי משפט למצרים וחסדי לכם והוצאתי היה להיות לכם לאלקי' למנהיג וא"כ אני ה' אלקיכ' ההוית ית' שמו הוא שופטינו הוא מחוקקינו וע"ז ציוו לנו רז"ל לומר ה' אלקיכם אמת אין שינוי במדתו ית' ע ע"י האמונה שהיא המנהיג אותנו וזה שאמר הפייטן אמת חותמו להודיע שהוא אחד ולא ישתנה מרצון לרצון אף כי אוהב צדקה ומשפ' והנה המאמין זה יאמר כמו שכ' וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו כן ה' שהוא אלקיך מיסרך רק לטובתך והיסורין לטובתך הם וע"ז אמר הבוטח בה' חסד יסבבנו אבל הרשע המאמין כי שתי רשויות ואם יבאו עליו יסורין יבא ממדת הדין ואין בהם טובה כלל עליו אמר דהע"ה רבים מכאובים לרשע והנה לאחר שהציע מרע"ה התוכחה בפ' כי תבא אמר

לישראל הנה הראיתי לכם כ' ה' הטוב אשר הבטיח אתכם כל טוב המעניש אתכם אם לא תשמעו בקולו ובאמונה זו תחזיקו ויהא נקל עליכם לסבול היסורין אם יבאו עליכם וז"ש אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ע"י אמונה זו שה' אלקיכם אתם נצבים משא"כ הרשעי' בבא יסורין עליהם יבאו בספק ויבחרו מחנק נפשם וז"ש המ' הפוך רשעי' אם יבא על הרשעי' הפוך ואינם אבל ובית צדיקי' אם גם יבאו לידי יסורין מ"מ ובית צדיקי' יעמוד.

בע"ה ליל ר"ה תרמ"א

ולמדתם אותם את בניכם למען ירבו ימיכם הענין אמר הש"י על הר סיני אחר שביאר כי הוא ית' מנהיג העולם ואפס זולתו והזהיר על מורא שמו היה ראשית דבר ה' אודות יום השבת לאמור אם אמת בלבבך ואתה מאמין כי אני ה' אלקיך זכור את יום השבת לקדשו אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך שורך וחמורך ואז אדע כי אתה מאמין במה שכ' כי ממך הכל ומידך נתנו לך אחר זאת היה תחלת דבר ה' כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך הענין כי עיקר שמירתינו תוה"ק היא רק קרבן תודה לה' על כל אשר גמלנו העני בעניו והעשיר בעשרו אבל למען תהא חובת הודאת הטובה תקועה בלבינו צוה הש"י על כבוד אב ואם ואם נודה לאבותינו על הטוב אשר גמלנו אף שהם רק שלוחי ה' הטוב עאכ"ו אשר נודה לגומל לחייבים טובות ואחרי כי במדה שאדם מודד מודדין לו המכבד אבותיו גם בניו יכבדוהו וכשם שאמר הכ' ישדד אב יבריח אם בן מבייש ומחפיר הבנים אשר לא ישמעו לקול אבותם כי יאמרו עליהם שהם חסירי שכל או חנפי לב וכ' אשר יעשו ממצות ה' הוא או עורון או חנופה והאב השומע ורואה מבנו דברים כאלה היא שדוד מבנו זה כי אינו נחשב בעיניו כבן והאם אשר בן זה לה לתוגה יברח אותה בן זה קודם זמנה וכן הוא להפך אשר הבנים שיכבדו אבותם היא התענוג היותר גדול בארץ וע"י תענוג זה יאריכו ימים ולזאת אמר הש"י אם אתה תכבד אביך ואמך גם בניך יכבדוך ואז יאריכין ימיך והוסיף בדברות שניות ולמען ייטב לך ואמנם תכלית מצוה זאת היא ללמוד אדם דעת אם מכבד לאבותיו שלוחי ה' בארץ עאכ"ו שיכבד ה' וישמור חקיו ולכך השוה כבוד' לכבודו ואמנם זה יבא מכח האבות על האב ללמוד לבנו אל תדמה כי הטובות שתקבל ממני שלי הם לא כן אנכי רק שליח ה' אליך ולזאת עלי ועליך לשמור חקי ה' ומצותיו ואמנם האב שאינו מלמד לבנו כמשפט הזה ויבקש כי רק לו ואליו תהיה הודאת בנו גם לו לא תהיה כי כל מה שאדם עושה לתועלת עצמו לא יצלח וגלל כן אמר הכ' ושמתם את דברי אלה על לבבכם כי ראית' בעיניכם אשר כל

זמן ששמעתם למצותי נתתי מטר ארצכם בעתו וכאשר סרתם מעלי אבדתם מעל הארץ ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם שיהגו בזה האיך חובת תודה על האדם כלפי המקום ב"ה ואם כזה תעשו אזי בניכם יכבדו אתכם ויתקיים עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו ואז יכבדו גם בניהם אותם וז"ש למען ע"י שיהיה השתדלותם רק לעבודתי ירבו ימיכם וימי בניכם כימי השמים על הארץ.

בע"ה לפני תקיעת שופר ר"ה תרמ"א

א"ר אבהו מפני מה תוקעין בשופר של איל אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ואתמלא עליכם רחמים וברש"י פ' וירא שם אמר אברהם עכשיו אפרש שיחתי לפניך אתמול אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע ושוב אמרת העליהו לעולה ועכשיו אמרת אל תשלח ידך והנה אחר הדברי' האלה קרא מלאך ה' שנית מן השמים ואמר לו יען כי עשית את הדבר הזה וגו' עד ויירש זרעך את שער שונאיו **הנה** הנסיונות האחרונות שנתנסה אאע"ה היו קשות משל ראשונות אשר על כן אמר לו הש"י טרם נסיון העולה התהלך לפני והיה תמים והנה אחרי שהבטיח ה' לאברהם כי שרה תלד לו בן ואתו יקים ה' בריתו בפתע פתאום ולקחה לבית אבימלך ונפתח פתח ללצים לומר כי מאבימלך נתעברה שרה ואמנם עצר עצר ה' בעד כל רחם לבית אבימלך ובא אלי' בלילה לאמור ואם אינך משיב דע כי מות תמות אתה וכל אשר לך ויעץ לו הש"י כי יבקש מאברהם שיתפלל בעדו ולא תאמר כי יחשדך שענית את אשתו השב אשת האיש כי נביא הוא ויודע שלא נגעת בה ויתפלל בעדך וחיה והתפלה הזאת היה שוב נסיון לאברהם כמ"ש המפ' כי זה פי' מ"ש רש"י אחר וירפא אלקים את אבימלך כ' וה' פקד את שרה לומר לך כל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה הכוונה למשל שני סוחרי' שיש להם משא ומתן א' ואם משבית המשא ומתן של האחד בנעילת לשני ובכל זאת יתפלל על חבירו שיהא ה' בעזרו אף שהוא צריך לאותו דבר שיהיה לחבירו חסר פרנסה אזי הוא נענה תחלה וכן היה באברהם כי צר הש"י קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל כי אברהם הוליד את יצחק כמ"ש רש"י פ' תולדות אמנם אבינו צורינו לא היה די לו בזה כ"א כ' לנו פרשה א' והיא והנה ישמעאל מצחק את יצחק והשכל נותן אשר הדין עם הראב"ע שכ' בשיר צמאה ראה לבן האמת שפחה נואמת לא כי בנך המת ובני החי ולזה בקשה שרה מאברהם שיראה לעין כל אשר יצחק בנו יחידו ואין בלבו שום ספק אחרי כי ה' אמר לו שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק ואחרי שנתקשה הדבר קצת בעיני אברהם היה דבר ה' אליו כל

אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק לא זולת יקרא לך זרע והנה הצחוק הזה נתבטל אח"כ כאשר קיים הש"י שבועתו אשר נשבע לאברהם לתת לזרעו את ארץ כנען ולא ירש מארץ כנען מזרע אברהם רק בנו יצחק יחידו עי"ז נסתתמה פה הלצים ואמנם זה כחמש מאות שנה באה ארצינו שוב ליד בן האמה אף כי נתקיים בו ושמעו עליה אויביכם ומירושלים עד חברון מהלך חצי יום והדרך מסוכן בכל זאת שוב פתחו פיהם בליצנות הנ"ל וראה האיך נתנבא שהע"ה בס' משלי על מפלתו והאיך לא נפל נקודה א' מכל נבואתו אמר עין תלעג לאב ותבוז ליקהת אם יקרוה עורבי נחל ויאכלוה בני נשר נבא בזה על ישמעאל אשר עינו תלעג לאמור אברהם איננו אביו של יצחק ותבוז ליקהת אם כי שרה זו נתפתה לעת זקנתה אמר סופו יהא כי יבאו ממלכות קטנות רובם מלאים חמס ומרמה הנמשלים לערבי נחל והמה יקרו עין ישמעאל אבל לא לעצמם כי אם בסוף ואכלוה בני נשר הנשר הגדול מלך יון אשר נמשל לנשר ודגלו נשר כפול הוא יקח כל הבזה מידם והנה נסיון העקידה היה שוד נסיון עד"ז כי לולי שחט אברהם את יצחק בנו היה שוב מקום לליצני הדור לאמור לולי היה אביו לא היה שוחטו אבל אברהם שהיה תמים עם ה' הלך גם בזה לפי תמו ואמנם אחר עבור הנסיון אמר לפני הש"י אתמול אמרת לי לגרש את ישמעאל למען דעת כל עמי הארץ כי ביצחק יקרא לך זרע ושוב אמרת לי העליהו לעולה ואמנם הש"י השיב לו אחרי כי גם בזה לא הרהרת אחרי ונתת כבודך לכלמה אני אראה לעין כל כי רק ביצחק יקרא לך זרע ע"י שהרבה ארבה את זרעך יצחק זה ככבי השמים ויירש זרעך את שער אויביו והתברכו בזרעך זה כל גויי הארץ ועי"ז ידעו הכל כי ביצחק יקרא לך זרע ולזה צוה הש"י אותנו לתקוע ביום זה בשופר של איל להזכיר כבודו ית' על הבטחתו לאמור כי בעת יירש את שער אויביו והתברכו בזרעך כל גויי הארץ אזי יוודע כי ביצחק יקרא לך זרע וזה שאנו אומרים זכר ברית אברהם שכרת עמו בין הבתרים ועקידת יצחק שהבטחת אז לאברה' ויירש זרעך את שער שונאי' עי"ז והשב שבות אהלי יעקב והושיענו למען שמך שלא יתחלל שמך ח"ו וזה שאנו מתפללין בתפלת מוסף וזכר לנו את הברית ואת החסד ואת השבועה שנשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה ועל כרחך אם תרצה לקיים שבועתך ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומנחלתך וסיים בכתוב וזכרתי את בריתי יעקב ואף בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור הניח אברהם לבסוף לאמור ואם אזכור ברית אברהם על כרחו והארץ אזכור כיה"ר בב"א

בע"ה דרוש לשבת שובה פ' וילך תרמ"א פה ק"ק שווארן יע"א

הקהל את העם האנשים והנשים והטף למען ילמדו בגמ' חגיגה פ"ק דרש ראב"ע אם אנשים באים ללמוד ונשים באים לשמוע טף למה באה ליתן שכר למביאיהם ואמר ר' יושע ע"ז מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני **ארז"ל** פ' ערבי פסחים ג' מנוחלי העה"ב הדר בארץ ישראל והמגדל בניו לת"ת והמבדיל על היין במו"ש והוא דמשייר מקידושא לאבדלתא ענין כוונת חז"ל במה שאמר מנוחלי העוה"ב הוא עפ"י מה שצוה הכ' בכמה מקומות ובו תדבק ולדבקה בו ואמר ואתם הדבקי' בה' אלקיכם חיים כלכם היום ועיקר הפי' כמ"ש הרמב"ן שלא יסיח דעתו מה' בכל דרכי' ויהיה עם לבו כמו שאמר דהע"ה שויתי ה' לנגדי תמיד והתחיל רבינו הרמ"א השלחן ערוך אורח חיים בד' הרמב"ם בס' המורה כי שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה כי אין הנהגתו של אדם כשהוא בינו לבין עצמו כאשר הוא מול פני המלך וע"ז ארז"ל בפ' הרואה תניא בר קפרא אומר איזו פרשה קטנה שכל גופי תורה תלוין בה בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך בכל דרכיך אפי' לדבר עבירה ופי' הרמב"ם ידוע ונ' לפ' ע"ד אחר כי כוונת בר קפרא שלא יסיח דעתו אפי' רגע אחת מהשגחת הבורא ואפי' יצרו תוקפו לדבר עבירה לא יסיח דעתו וזה יהי' לו למפלט שלא ימרוד נגד פני אדוניו ואף אם בכל זאת אינו יכול לכבוש את יצרו ועבר ח"ו עבירה יתקיים בו מ' רז"ל ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום כי וודאי עשה תשובה כי אחרי שהוא מאמין אשר הש"י המשקיף על כל מעשי בני אדם ראה האיך המרה נגד רצונו יהפך לבו בקרבו ולא יתן פוגת לו עד אשר יתנחם על אשר עשה וישיב באמת והנה רז"ל בג' שהם מנוחלי העוה"ב כיוונו ג"כ אל הענין כי הג' כתות שמנו כאן המה מהאנשים אשר בכל עת יתיצב הי"ת מול פניהם והנה הדר בא"י ורואה בכל עת וכל שעה מקומות הקדושי' אשר מעולם וקברי אבותינו ע"ה ומקומות שנעשו בהם הנסים לאבותינו בלי ספק שלא יסיח רגע דעתו מהשגחת ה' ית' ואמנם ענין המבדיל על היין הוא בנבאר דרשת רז"ל ע"פ זכור את יום השבת זכריהו על היין בין בכניסתו בין ביציאתו הענין אמר ישעי' ע"ה והיא בהפטרת יוה"כ אם תשוב משבת רגליך עשות חפציך ביום קדשי וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכבד אז תתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך וארז"ל פ' כל כתבי ע"פ זה כל המענג את השבת נותנין לו כל משאלות לבו ונשובה ונחקורה למה גדול שכר עונג שבת כל כך הענין תנן בסוף מ' קידושין רשב"א אומר ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות והם מתפרנסים שלא בצער והלא לא נבראו אלא לשמשיני והם מתפרנסין שלא בצער אני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעותי מעשי וקפחתי

את פרנסתי הכוונה כי אין רע בעולם כמו הבטלה ואמר הכ' אדם לעמל יולד או לעמלה של תורה או לעמלן של בריות ואלמלי ידע הש"י כי האדם אם יהי' לו פרנסתו שלא בצער יעסוק רק בתורה ועבודה וגמילות חסדי' לא הי' גוזר עליו העמל הזה אבל הרעותי מעשי יצר לב האדם רע מנעורים ובני אדם הבטלי' שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ טרם ידברו לה"ר ושאר דבורי' אסורי' יאמרו ה' יסלח לי על מה שאומר לכם שתו בשמים פיהם משם לוקחי' רשות לדבר ואח"כ ולשונם תהלך כארץ והטיל ה' ית' עליהם עול דרך ארץ והציל נפשם מני שחת כמו שדרשו רז"ל במ' איכה טוב לגבר כי ישא עול עול תורה או עול דרך ארץ ואמנם כרחם אב על בנים רחם ה' על יראיו והבטיח לעם סגולתו כי יום א' בשבוע יום שבת קדש היום הזה מבורך ממעשה בראשית ככ' ויברך אלקי' את יום השביעי ובמה בירכו במה שקידש אותו לאמור זה היום אתה אוכל על שלחני כל מחסור יום זה עלי כל מזונותי' של אדם קצובים חוץ מהוצאות שבת ויו"ט ואכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך וברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה אשר על כן המאמין בענין זה כי תכלית השבת שיהא האדם יום א' בשבוע שמח וטוב לב בלי שום דאגה הנה יספור כל ימי השבוע מתי נזכה שיבא יום ש"ק ובבא הערב שבת יכין עצמו בכל מאמצי כח כאיש הקרוי לאכול למחר על שלחן המלך הן במלבושיו הן בטהרת גופו הן במאכלי' ומשקי' ואיש כזה מאמין באמונה שלימה כי מה שעליו לעמול כל ימי השבוע היא לעונש עליו על אשר הרעה את מעשיו וקפח פרנסתו ובש"ק ה' יאר פני' אליו והאדם אשר יזכור כזאת ויאמין זה בקרב לבו עליו אמרו בתפלת מוסף טועמי' חיים זכו ואיש כזה זוכה אשר תהיה פרנסתו כחיה ועוף שלא בצער ולזה אמר הכ' לא די בזה אם תשוב משבת רגליך עשות חפצך ביום קדשי אבל היום עליך למשא ובכל שעה תתבונן כמה שעות עוד תאסר בבית משמרך שבת כזה פגול הוא לפני ורק שנצלת מאי' שכל התורה תלוי בו אבל לא יקבל שכר על שביתתו לא כן אם אתה מקיים אצל שביתתך כדין וכהלכה וקראת לשבת עונג זה לך לעונג שביתתך היום כי האמנת כי מאהבת ה' את עמו נתן להם השבת כדכ' כי אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ה' מקדישכם ואתה מאמין כי מי שקדשו ה' הוא המכובד אצלו ית' וזה ולקדוש ה' מכובד וזה הוא מדת תענוגך אז אתה כדאי שתתענג על ה' אם תהיה בטל מעול דרך ארץ לא תהיה מיושבי קרנות כי אם תעסוק בתור' ועבודה וגמילות חסדים ויתן לך משאלות לבך שתזכה למלאות ימיך בטובה בלי דאגה ויגון וזה אמרם המענג את השבת נותנין לו כל משאלות לבו והכוונה שמשמר שבת כהלכתו ובכל זאת היום לו לעונג ואמנם זה יוודע מאתנו מיד בכניסת שבת באנו להראות שמחתינו עם היום הקדוש הבא עלינו לטובה

ואנו לוקחין כוס מיין המשמח לבב אנוש ומשבחים לה' ית' בפה מלא ע"ד אשר בחר בנו מכל העמים והנחילנו שבת קדשו באהבה ולאחר שעבר הש"ק עלינו לטובה שוב נקח הכוס ונודה על זאת שזכינו לשמור השבת העבר ואנו מבינים כמה גדול ההפרש בין יום המבורך העבר בין יום המעשה הבא אבל לא נקח הכוס להודות על שכבר עבר השבת כי אם אותה הכוונה שהיה לנו בעת הקידוש אותה הכוונה עצמה תהיה בנו בעת ההבדלה אף כי עבר יום שלם ולא עסקנו במחיתינו וזה כוונת אומרים המבדיל על היין במו"ש שנותן שבח והודאה להש"י על שזכה לשמור את היום העבר והוא דמשייר מקידושא לאבדלתא שתהא שבחו אליו ית' ההבדלה כמו בעת הקידוש ואיש כזה המאמין ככה בהשגחת ה' עלינו וודאי מנוחלי העוה"ב והנה השלישי הוא המגדל בניו לת"ת ומה לשון היא זה מגדל בניו לת"ת הענין האב שאינו לומד את בנו תורה כלל מלתו אמורה ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם למען ירבו ימיכם וימי בניכם וכ' רש"י משעה שהתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו ואם לאו כאילו הורגו דמכלל הן אתה שומע לאו ואמר הושע ותשכח תורת אלקיך אשכח בניך גם אני אבל לא די בזה כי אלף נכנסים לביהמ"ד יוצא מהן א' להוראה ומה טעם הענין אם אין יראה אין חכמה הרוצה אשר בנו ילמוד תורה צריך לחנך מנעורו את בנו ליראה אותו וישמור שלא יצא מפיו דבר שאינו הגון לא שקר ולא ליצנות ולא לשון הרע ולא ניבול פה יהיה כוונתו רק כי בנו זה יקבע עצמו לתורה ולא תהיה תורתו קרדום לחפר בה ועטרה להתגדל בה וע"ז אמרו רז"ל במ' קהלת טוב אחרית דבר כשהוא טוב מראשיתו אם האב יתן את בנו ללמוד רק בנו לקיים מצות והודעתם לבניך ולבני בניך בלי ספק כי התור' תצלח אצל בניו ואמנם אב כזה לא ידאג אם בנו ילמוד תורה כל היום ולא יעשה אפי' רב ומאין יבא טרף לביתו כזה לא יעלה אל לבו ויאמין במ' דהע"ה ובתורתו יהגה יומם ולילה וכל אשר יעשה יצליח ואיש כזה שוב בלי ספק מנחלו העה"ב וז"ש המגדל בניו לתלמוד תורה גידולי את בניו המה עד"ז שיהיו בניו מוכשרים ללמוד תורה וכוונתו רק לגדל בנו ללמוד תורה לא זולת ואמנם גידול כזה הוא תלוי יותר באם מבאב וכן אמר שהע"ה שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך ביאר בזה כי בעוד הילד רך על האם להרגילו לשמור שבת ויו"ט ושלא לאכול בלי ברכה ושלא ילך ולא ישן בגלוי ראש ויתפלל מלה במלה והאם זאת מאין תבא לידי מדה זו הנה בזמנינו ספרים אין מספר נדפסו בלשון אשכנז ומלאים מהנהגות אלו אבל בזמן אבותינו שלא היו רשאי' לכתוב יותר מכ"ד ספרי תנ"ך מאין תבא להם חכמה זו ולזאת צותה תוה"ק אשר אחרי עבור שנה השביעית אשר היא קדש לה' ואח"כ ר"ה ויוה"כ ובא כל ישראל אל הבית המקדש לראות את פני

ה' ועמד דהע"ה או בנו שלמה על הבימה במקום המקודש וקרא באזניהם ספר משנה תורה המלאה יראה ומוסר ואי אפשר לביה"מ בלי חידוש כמו שארז"ל על קהלת שאמר כל דבריו והקהל כל קהלת הוא לקטנים ממה שאמר בפ' הקהל ואמנם זה לא הבינו רק האנשים אבל הנשים לא הבינו כ"א תוכן הענין כאשר הוא ואב ואם שהי' במעמד הכל הי' שייך אצל בניהם שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך כי היה לה תורה דים ללמוד לבנה וז"ש אם אנשים האבות ללמוד מוסר השכל ונשים באים לשמוע כיצד ילמדו גם בניהם תורה טף למה באה אבות כאלו יודעים להדריך בניהם ובנותם ואמר באמת רק לתת שכר למביאיהם בהראות גודל חשק' לגדל בניהם ובנותי' על דרך האמת.

סיומא שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעוניך בגמ' **פ'** יוה"כ ארשב"ל גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כשגגות דהרי עון מזיד הוא וקרי ליה מכשול אינו והאמר רשב"א גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות שנ' בשוב רשע מרשעתו ועושה משפט וצדקה עליהם חיה יחיה ל"ק כאן מאהבה כאן מיראה ושם ר' חמא בר חנינא רמי כ' שובו בנים שובבים דמעיקרא שובבים וכ' ארפא משובותיכם ל"ק כאן מיראה ר' יהודה כ' שובו בנים שובבים וכ' כי אנכי בעלתו בכם כאן מאהבה כאן מיראה.

נ' לבאר דהחוטאים ב' מינים המין הא' אנשים אשר לא למדו דעת ונתחברו ללצים והטו אזנם להבליהם ופרקו מעלי' עול תורה והמין השני אנשים אשר במטו ברוך חובת ה' עליו וכפרו בטוב ומטיב כ' הכ' וישמן ישרון ויבעט ויטוש עשהו ואם יאמר לו אדם היאך מלאך לבב לחשוב ימלא פיהו נבלות וינבל צור ישועתו והנה הכת הראשונה בבאם במסבת חכמים ויאזינו לקול אמריהם באמור להם אהובי מה יעלה על לבבכם כי יש ח"ו ספק בתורת ה' הכי לא הי' לנו עדים כשרים נאמנים על אמתת תוה"ק ששים רבוא ישראל אבותינו הנאמנים הגברים ובן עשרים ומעלה שמעו מפיהו בסיני עשרת הדברות ששים רבוא אלו ראו בכל עת דבר ה' את משה עמוד ענן יורד פתח האוהל ודבר עם משה ואינה מקשיב אזן ללצים לצון חמדו להם אמשול לך משל לה"ד לאיש שהביאו על שלחנו מאכל מבושם ובאו שני חכמים והזהירו אותו שלא לאכול ממנו כי סם המות מעורב בו ואח"כ באו שנים אחריו והלעיגו למו לאמור אין בו סם המות מעורב וכי מי שיש מח בקדקדו יסכן בעצמו ויאכל מאותו מאכל זה אשר חכמים ותמימים יזהירו אותו עליו וכן הדבר הזה אבותינו ראו מה היה סופו של קרח ועדתו על שהלעיג על ד' תוה"ק וראו והאמינו כי ל"ו עבירות בתורה שהם דברים שיש בהם סכב' כרת ושאר עבירות אשר עלי' סכנת מיתה בידי שמים ואתה למלאות תאותך תתענג במאכלים המסוכנים האלו ואם איש נלבב הוא מדרכו הרע ויאחז בתוה"ק ואמנם הכת השני השמן לכם

וכבדה אזנם וכל הבא להוכיחם יחשביהו לסכל ופתי אכן אם מגיע ישר המה אבותם בקבר יעתירו אל ה' להשיבם אליו ואמר דהע"ה אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו כל אוכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות ויזעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם יושיעם אזי יכירו וידעו כי רוחם ונפשם וכל המונם לה' המה ויודע לה' חסדו אשר גמל עלי' עד עתה ויספרו נפלאותיו ששלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם לבני אדם לאמור ראו כי ה' הוא אשר יכאיב ויחבש ימחץ וידיו תרפנה והנה תשובת שני הכתות איננו שוה כי תשובת הכת הראשונית היא רק מיראת העונשין ואחרי כי מדברת על לבה אשר כל מה שעברו עד היום היה רק בשגגה ושגיאות מי יבין לא יתחרטו כל כך על בגידתם העברו אם גם מהיום והלאה לא יטו אשורם מני דרך לא כן הכת השנייה בהתיצב לנגד עינם אשר כפרו בטובת ה' ובהשגחתו יתמרמר בכל עת רוחם בקרבם וישתדלו בכל עוז להרבות מע"ט כנגד מעשיהם הרעים שפעלו עד הנה ועל כיו"ב נאמר במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקי' גמורים יכולים לעמוד וביאר מרן זצוק"ל ע"ד שכ' החו"ה הרוצ' להשלים רצון בוראו ישתדל לעשות בכל כחו למען האמת כדרך שישתדלו אנשי רשע להפיק רשעתם אמנם הצדיק גמור ידמה בנפשו כי הרשעים המלאים רעה נבערו מדעת כמ' הכ' אמרתי להוללים אל תהלו ולרשעים אל תרימו קרן ולא יקח ראי' מהם לא כן הבעל תשובה היודע בנפשו כי בעת רשעו היה בתוקף השכל והשתדל להפיק וככה ישתדל כעת להפיק טובה וזה ענין במקום שבע"ת עומדי' צדיקי' גמורי' אינם יכולי' לעמוד ע"כ דפח"ח וש"י ומעתה נתבארו על נכון ד' רז"ל הכת השניי' המה השבים מאהבה ומאחר דלפי מה שהרבו זדונות ברשעם ישתדלו להרבות עתה מעשים טובים בשובם וע"ז ארז"ל זדונות נעשו להם כזכיות לא כן הכת הראשונה השבי' רק מיראה והתנצלותם שהיו עד עתה שוגג א"כ זדונם נעשו להם כשגגות וכן הכת השניי' מעיקרא שובבים ועכשו אין בהם כל מום כי מעלתם גדולה ממעלת הצדיקי' לא כן הכת הראשונה אשר רק מרע יסורו אבל אתם תלין משוגתם וכן הם רק כבעלי מומין שנתרפאו והמום עכ"פ ניכר וכן הכת השניי' אשר שבו אל ה' ברוב וודוי ותחנונים כבן שמרד באביו נקראו עכשו בנים למקום לא כן הכת הראשונה העוכדי' גם עתה רק מיראה נקראו עבדים ואמנם הנביא הושע בא בטענה אחרת ואמר שובה ישראל עד ה' אלקיך וד' רז"ל אפי' כפרת בעיקר כי באמת הם כי לא להזכיר והכופר בפיו מבני ישראל המה רק דברי היצר ואין כפירתו אמתית וז"ש כי גם בכפירתך לא כשלת כ"א בעוניך ולא היו עונותיך ע"י הכפירה כ"א המה שמו דברי הכפירה הזאת בפיך ואמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה' ומה המה הדברי' אמרו אלי' רבש"ע כל מה שדברנו בפינו תשא עון ולא היה

זה מקרב לבינו והמופת ע"ז כי עם רשעינו לא חדלנו מלהרבות טוב ולזאת קח טוב ותדע כי לא חטאנו רק בשפתינו ונשלמה פרים בעד שפתינו ואמר עד עתה אמרנו כי אנחנו עם העוברים אותנו עשינו חיל ומעתה אשור לא יושיענו ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו כמ' חבקוק על האומרי' כן יזבח לחרמו ויקטר למכמרתו אשר בך ירחם יתום שאין לי עזר ומושיע כי אם אותך איש כזה הבוטח בה' ימצא רחמים ואם הכה תאמרו יאמר ה' ארפא משובתם כי הבא לטהר מסייעין לו אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו אהיה כטל לישראל ארז"ל כ"י אמרה ויבא כגשם לנו וגשם זה פעמים אינו מתבקש אמר הש"י אני אהיה כטל הכוונה הגשם פעמים מועיל פעמי' מזיק אבל הטל יועיל בכל עת ולא יזיק ככה היא אם העושר רק לשלם לשונאי' יהיה כגשם פעמים להועיל פעמי' להזיק אבל מעתה אהיה כטל לישראל ברכת ה' תעשיר ולא יוסיף. עצב עמה כ"א להרבות מע"ט בישראל אמן כיה"ר.

מלין זעירין לכל נדרי תרמ"א פק"ק שוראן יע"א

כי ביום הזה יכפר וגו' אר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר הטמאי' כך הקב"ה מטהר את ישראל ובמ' פ' אמור ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא הלא ט"ו הוא אלא משל למדינה שחייבת ליפס למלך ושלח המלך לגבות וסקלוהו באבני' הכין המלך עם חייליו עצמו לכבוש המדינה וליסרה וכיון שבא לגבול המדינה יצאו גדולי המדינה לקראתו ופייסו אותו וויתר להם שליש עבר הגבול באו האנשי' בני המדינה לפייסו וויתר להם שליש בא למדינה באו נשים וקטני' לפייסו וויתר להם עוד וא"ל מכאן ולהלן חושבנא כך ישראל כל השנה ממגלין עונות כיון שהגיע ער"ה באו גדולי' לפייסו ומוותר שליש בעשי"ת באו הבינוני' לפייסו ומוותר שליש בא יוה"כ באים נשים וקטני' לפייס ומוותר להם עוד שליש ואמר מכאן ולהלן חושבנא והיינו דקרי ראשון לחשבון עונות והק' המג"א תקפ"א א"כ למה מתעני' עכשיו אפי' הבינוני' בער"ה הלא מחזי כיוהרא.

ונ' דהנה הגבאי ששלח ממ"ה הקב"ה לגבות הליפס המה מנהיגי הדור המוכיחים לעם לשוב לפרוע חובותם מול ה' המטיב עמהם ולא די שלא יקבלו דבריו עוד יפערו פיהם עליו לבלי חק כמ' הכ' שנאו בשער מוכיח ואחרי כי הש"י רואה כי אין דברי המוכיחים נשמעין ישב על כסא רם ונשא לשפוט והנה כל פרצה שאינה מן הגדולי' אינה פרצה לולי הגדולי' ר"ל העשירים אשר יקבלו בשפע ברכת ה' ישמעו לקול הלא העם יטה אחרי' ולכך בער"ה ישים אלו על לבם טרם יצא דבר המלך ויתחרטו וכראות הש"י כי גדולי' אלו נחמו על רעתם ויקוה מהם תשובה שלימה יוותר למענם שליש

ובאמת ע"י תשובת הגדולי' גם הבינוני' הטיבו דרכם בעשי"ת ואין להמלך כ"א לבטוח בהם שיעמדו בתשובתם ועדן יש לו עליהם למה ביזו את גבאי המלך ובבא יוה"כ בבאו הנשים והקטנים שהיו הכלים לבזות הגבאי ויבקשו רחמי' והש"י מוותר הכל על תנאי שיקיימו המצות מכאן והלאה ובבא יום ראשון של סכות טרם היה הגמר חתימה בהו"ר יחקור וידרוש אם קיימו מצות סוכה ולולב כדינו ומי שקיים אותן יצא זכאי בדינו ואמנם תשובה זו אינה תלוי בפה כ"א בלב כי התשובה עיקרה החרטה וה' היודע רזי עולם וחופש כל חדרי בטן הוא יודע מי שב בכל לבו וז"ש אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם רמז בל' מי ע"פ מי אל כמוך נושא עון ואם אנו מטהרין אותנו ורצונינו לעשות רצונו הוא יסייע אותנו אבל תדע כי אתה מטהר אותך לפני אביך שבשמים כמ' הכ' ה' משמים הביט ראה את כל בני האדם היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיה' ואמר כשם שהמקוה אינה מטהרת כ"א לאשה שהפסיקה בטהרה וספרה ז' נקיים כך יוה"כ אינו מועיל כי אם למי שהפסיק בטחר' והסכים לעזוב דרך רשע וספר הז' ימים שבין ר"ה ליוה"כ להיותם נקיים מחטא וז"ש מה מקוה מטהר את הטמאי' כך הקב"ה מטהר את ישראל כן יתקיימו בנו ב"ב וזרקתי עליכם מים טהורים וגו'.

ליקוטי פ' וילך

ואמר ביום ההוא כ' המ"ל בס' פרשת דרכים פי' הכ' הנה כ' בפ' בשלח היש ה' בקרבינו וד' רז"ל אם יודע מה אנו מהרהרים בלבינו נעבדנו ואם לאו לא נעבדנו הכוונה דר"ת התיר ליהודי א' שהיה תחת מושל אכזר והשביעו שלא יזוז מנחלתו והתיר לו לבטל השבועה בלבו מטעם שבועת אונסין (והנה במ"ת היינו ג"כ אונסין והנה במ"ת היינו ג"כ אנוסי' כדאמר רב אחא בר יעקב ואמרו ישראל אם אין הקב"ה יודע מה אנו מהרהרין בלבינו נעבדנו ואם לאו נבטל השבועה בלב ולא נעבדנו והנה כבר הקשו המפ' מאחר דעד אחשורוש עדן היה מודעא רבא לאורייתא היאך גלו אבותינו בחטאם בימי בית ראשון ותי' הרמב"ן דעל ע"א שהיה מז' מצות בני נח לא שייך מודעא והנה אבותינו בבא הפרעניות עלי' הקשה להם הענין הלא אנוסים היינו בשעת מ"ת להשיבו אל לבם כי מזה מוכח שאין הש"י יודע מחשבות ולא היו אנוסים כי היו יכולים לבטל וז"ש ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי' בקרבינו מצאונו הרעות האלה לפי שאין הש"י יודע מה בלבינו ולא היינו אנוסים והשיב להם הכ' לא כן כ"א ואנכי הסתר אסתיר פני על כי פנה לאלהי' אחרים ע"כ דפח"ח.

ממרן זצוק"ל כל תענית ציבור שאין בה מפושעי ישראל אינו תענית הכוונה כשישראל גוזרין תענית ועומדי' בתפלה יבא השטן לבלבל מחשבתם למען לא יקום תפלתם אמנם בראותו פושעי ישראל בתוכם שאין תפלתם כ"א פרנסה וכלכלה לא מחילה וסליחה כסבור עם אחד ומניחם ואינו מבלבל אותם.

עוד ממרן זצוק"ל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם משל למה"ד לבן מלך שחטא וחבשוהו השופטים בבית הסהר וכ' אגרת למלך בו התוודה חטאו וביקש ממנו עצה ויעץ לו המלך שיכתוב ב' בקשות הא' על מחילת חטאו אשר לא בו העון ושנית כי כל מעלו הוא עלילה משר בית ויבקש שיסירוהו ממשמרתו וכאשר יראה שר בית הסהר כי הוא בסכנה לא יטריד עצמו במשפט בן המלך ויראה כי יציל את נפשו וזה ענין שעיר לעזאזל ביוה"כ שנ' עליו ונשא השעיר את כל עונותם כלומר כי הוא חייב בכל פשעי בני ישראל ועי"ז לא יקטרג השטן ביוה"כ כי הוא טרוד בעצמו והנה ל' טוהר הוא ג"כ בירור כמו כעצם השמים לטהר וז"ש לפני מי אתם מטהרי' כלומר מבררים מעשיכם ומי מטהר הוא ל' טהרה ממש אביכם שבשמים:

ליקוטי פ' האזינו

כשעירים עלי דשא כ' רש"י עטיפת הארץ קרוי דשא ועשב כל קלח וביאר מרן זצוק"ל בזה פי' הכ' כי המוכיח לציבור בכלל יכול לשפוך זעמו על החוטאי' אחרי כי לא נודע על מי יכוין לא כן המוכיח ליחיד עליו נאמר ולא תשא עליו חטא שלא ילבין פניו וז"ש מרע"ה תוכחתי תהא כשעירים בחזקה עלי דשא על הציבור בכלל אבל כרביבי' עלי עשב ליחידים בפרט.

סנסן ממני בגמ' תענית רבא רמי כ' יערף כמטר וכ' תזל כטל ל"ק הא בתלמיד הגון הא בתלמיד שאינו הגון כטל שאינו הגון ערפיהו כמטר וכ' רש"י ערפיהו הרגיהו מל' עגלה ערופה והוא דוחק ולולי דבריו יש לפ' דארז"ל בתעני' שם כ"י שאלה שלא כהוגן שאמרה ויבא כגשם לנו שהוא דבר פעמים שאינו מתבקש אמר הש"י אני אהי' כטל שהוא מתבקש לעולם ופי' הגאון מהר"י בס' יע"ד דגשם בא ע"י התעוררות מלמטה ככ' יזקו מטר לאידו אבל טל מתנה טבעיי' והנה ישראל יתפללו שאם יתעוררו לתשובה מלמטה יסמוך הש"י מלמעלה וע"ז אמרו ויבא כגשם לנו והש"י השיבם אפי' לא יתעוררו הוא יחזירם אליו והיינו אהי' כטל והנה קיי"ל כראב"ע דאפי' תלמיד שאין תוכו כברו יכנוס לביהמ"ד שמא המאור שבה יחזירו למוטב ומ"מ לא ירדוף הרב אחרי' כ"א אם בא ללמוד ילמוד לא כן התלמיד הגון צריך להשתדל בכל מה דאפשר שילמוד וז"ש רבא

הגון כטל אפי' אינו מתעורר מעצמו אבל שאינו הגון ערפיהו למדיהו כמטר אם מבקש ממך תורה אבל לא תרדוף אחריו.

עוד סנסן ממני כי שם ה' אקרא בא מרע"ה להמליץ על מה שפתח ואמר כשעירים עלי דשא ואמר כי מדרך העול' שר של מלך נכבד אם ילך בשליחות מלכו למלך אחר צריך לדבר בלשון שהיה המלך עצמו מדבר וכן אמר משה דעו כי לא בשמי אני מדבר כי שם ה' כמו בשם ה' אקרא הבו גודל שתראו בדברי לא עלי כ"א לאלקינו ששלחני.

עם נבל ולא חכם שמעתי בשם הגאון מו"ה צבי העללער זצ"ל עפ"י משל לבן סכל שלא רצה לשמוע לקול אביו וגרשו מבית ולקח לו שירות בבית אחר ושם הוה מקשיב לקול אדונו וכהגיע הדבר לאביו א"ל בני מפני מה לא הקשבת כך לקולי א"ל מפני שלא נתת לי שכר והשיב האב בא אל ביתי ועשה רצוני וגם שכר תקבל ובבא הבן לבית אביו חזר לסכלותו והנמשל אנחנו עם ב"י לא די לנו כל הטובות שעשה אבינו שבשמים עמנו כ"א עוד הבטיחנו לשלם לנו שכר ואעפי"כ אין אנו מקשיבי' לקולו וז"ש עם נבל כופר בטובה כמו שביאר הרמב"ן ולא חכם כי הלא הוא אביך ואתה נבל אצלו וגם קליך כי ישלם לך שכר שמירת המצות.

סנסן ממני יצב גבולות עמים למספר בני ישראל י"ל כל הארצות הנחיל לאו"ה מלבד א"י מסרה לכנען שהוא עבד עבדים לאחיו למען כשיצאו ישראל לחירות והיה ארצם מוכן לפניהם וכמ"ש בזה הראב"ע

ויניקהו דבש מסלע כי א"י ארץ טרשין ובכל זאת תגדל כל פרי חמדה.

נבל צור ישועתו כי הרשע כשעושה עושר בלא משפט כגון בגזל וחמס או בחילול שבת ויו"ט אם אין הש"י עמדי א"כ כחי עשה לי חיל והיינו ויטוש אלה עשהו ואם עוזרני לבצוע בצע בלא משפט לא' בי העון והיינו וינבל צור על אשר הוא ישועתו.

סנסן ממרן זצוק"ל חדשים מקרוב באו בימים הראשוני' כשהי' האבות תמימי' ויראי ה' לא פחדו אשר בני' יעזבו דרך תוה"ק כי אם לא יהי' תמימי' כמותם אבל בימינו בעו"ה האב מתענה ער"ח וכיו"ב והבן מחלל שבת בפרהסיא והיינו חדשים מקרוב באו לא שערום ולא פחדו מזאת אבותיכם.

וחש. עתידות למו כ' רבי' בחיי כי יש כאן רמז על סוד הקץ פי' מרן זצוק"ל כוונתו כי למו ר"ת למועד מועדים וחצי כך' בס' דניאל.

ברמבן ד"ה האזינו השמים והמשכיל יבין נ' כוונתו דבמדת מלכות כלולים תפארת עם הז' קצוות.

בעה"י דרוש לפ' האזינו

בילקוט. ע"פ האזינו משל למלך שמסר בנו לפדגוג אמר אותו הבן כסבור אבא שהועיל כלום שמסרני לפדגוג עכשו הרני משמרו כדי שיאכל וישתה וישן ואלך אני ואעשה צרכי א"ל אביו אף אני לא מסרתיך לפדגוג כדי שלא יהא מזוזך כך א"ל משה לישראל שמא אתם סבורי' לברוח מעל כנפי השכינה אי לזוז מעל הארץ ולא עוד אלא שהשמים כותבים שנ' יגלו שמים עונו ומנין שאף הארץ מודעת שנ' וארץ מתקוממה לו וצריך ביאור גדול אמר ירמי' הנביא ע"ה על בני דורו פרה למוד מדבר באות נפשה שאפס רוח תאנתה מי ישיבנה כל מבקשיה לא ייעפו בחדשה ימצאנה ונדחקו המפ' בקישור הענין בפסוק גם זאת תאנתה בארו יונתן ורש"י שהוא מל' תנים וק' להבין ואמר עוד מנעי רגלך מיחוף וגרונך מצמאה ותאמר נואש לא כי אהבתי זרים ואחריהם אלך הענין האדם אויבו בין צלעי' כמ' הכתוב כי יצר לב האדם רע מנעוריו והוא אורב לאדם להטעותו מני דרך ובכל יום ויום יבא בתחבולה אחרת לעשות עמו מלחמה ולצודו בחרמו והנה בעת נתן לנו ה' ית' תוה"ק הבטיחנו אשר אם נלך בחקיו ותורותיו נשמור כי יצו ה' את ברכתו אתנו הן בעיר הן בשדה הן בחיסס הן בעושר אבל יצרינו הרע הקשה עלינו עול תוה"ק ועוד בימי מרע"ה העם בוכה למשפחותיו על עסקי משפחות על פ' עריות שניתן להם וכן בכל דור אבל להשיג הצלח' עוה"ז בחרו לעם לקטר למלכת השמים וכ' הר"ן בדרשותי' כי הש"י שם בטבע כחות אשר אם יעוררו ע"י מעשים שונים ימשכו לפי שעה איזו תועלת לזמן מועט מכחות השמים ונתגלו להם סודות אלו ונפלו ברשת הטעות לאמור כי כוכבי השמים הם אלוה' והעובד אותם בעבודה זאת ישפיעו עליו ולזה אמרו הנשים הארורות לירמי' ומן אז חדלנו לקטר למלכת השמים חסרנו כל אלה ויש מהם אשר הלכו אחרי השתדלותם ותחבולתם כאשר נרא' גם בזמנינו כי אשר יתפארו לאמור העמל בשקידה והמרבה בתחבולות יעשיר ואמנם באמת העושר מברכת ה' הוא העושר האמתי כי בעליו יתענגו על רב שלם וישפיעו הן לנפשם הן לאחרים כמ' שהע"ה בס' קהלת איש אשר נתן לו אלקי' עושר ונכסי' וכבוד והשליטו לאכול ממנו ולשמוח בעמלו ולשאת את חלקו ר"ל לצדקה ומעשי' טובי' זה מתת ה' היא וכנגד שני הכתות האלו אמר ישעי' ע"ה סי' ה' הוי האומרי' לרע טוב לעסוק בהבלים שעסקו בדורות ההם שהי' רעים עד מאוד כמ' הכ' גם את בניהם ישרפו באש לאלהיהם לזה אומרים טוב ולטוב לתוה"ק שהיא הטוב האמתי אומרים רע שמים חשך הכשפי' וההבלי' שהם חשך שמים אותם לאור ואור היא תוה"ק שהיא האור האמתי היא לחשך בעיני' ונגד הכת השניה אמר ראו מה שאמר שהע"ה בס' תהלי' שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי

לחם העצבים אשר רק על חכמתכם ובינתכם והשתדלותכם תבטחו כן יתן לידידו שנא וע"ז אמר ישעי' שמים מר לעמול ולייגע כל היום הוא בעיני' למתוק ומתוק לשמור ד' תוה"ק ולקבל הברכה מיד ה' הוא להם למר והנה בדורם של הנביאים אשר ראו אבותינו אותות ומופתים על ידם ילאה הפה מלספר מלחמת סנחרב בימי ישעי' דבלת תאני' על השחין של חזקי' תחית הילדי' המתים ע"י אלישע ואלי' ז"ל וכל אלו היו עיניי' אשר לא בתחבולה יעשו אמר עלי' ישעי' הוי חכמים בעיני' ונגד פניהם נבוני' לולא הי' הנבוני' האמתיי' הנביאי' אשר פי ה' דבר בם ופעל על ידם נגד פניהם אין מן התימא שהיו חכמי' בעיני' אבל מול הנבוני' אשר נגד פניהם לא היה להם להקרא בשם חכמי' ועל כל זה בא ירמי' לבאר מהות אנשי דורו ואמר כל א' מהם אם יבא חכם להתווכח על מעשיו ועל אמונתו החסירה אף הוא יודה לו לאמור כי באמת אמונתו שוא והבל המה ואמנם בין לילה יאחז שוב באמונת הבל אחזת היום ואחז כישוף ולמחר בתחבולה היום יאמין בתורה שבכתב ולא בע"פ ולמחר יכחיש גם שני' ולמחרתו יכחיש מציאות ה' ובכל יום אמונה תסרה אחרת ואמנם סבת כל זה בהפקירא ניחא להו עול תורה קשה עליהם ויבחרו ברע וחשך ומר ורק שלא לקבל עלי' עול תורה ודמה אותם ירמי' לפרה למוד מדבר מקום קוצים ודרדרי' ובכל זאת נפשה חפץ לשאוף רוח במדבר הזה לא מקום זרע ומים אין לשתות והיא מבקשת תואנה לישב במדבר הזה ואין מי שישיב אותה מתואנה והחרב אלי' לא תברח מפניו אבל בבאו בגבולה ידע את מי ילחום וז"ש פרה למוד הרגיל במדבר באות נפשה שאף הרוח מדבר היבש הזה תאנתה זאת מי ישיבנה כל מבקשי' לא ייעפו כי נמצאת להם ולא תברח מפניהם אבל בחדשה כלומר בכח חדש ימצאונה ולא יוכלו לה. ככה היו אנשי דורו אף כי ע"י עזבם תוה"ק היו חסרי' מכל טוב ובכל אשר יד ה' היתה בם לרעה בחרו בהפקירא לשכון במדבר למען באות נפשה שאפה רוח ולא יגזור איש עליו מה לעשות או למנוע ואמר הנביא תאנתה התואנה שהוא נותנת מול תוה"ק מי ישיבנה הן אמת כל מבקשי' המבקש להתווכח עתה לא ייעפו כי מהרה תודה לדברי' ובכל זאת לא תדקדק פתורה כ"א בחדשה ימצאנה מדי יום ביום יבחרו אלהים חדשים וביאר הנביא דבריו ראה כי תוה"ק מבקשת להיטב לך הן בעושר הן בבריאות הגוף כמ' הכ' וברך את לחמך והסרותי מחלה לזאת מנעי רגלך מיחף שלא תרדוף הגיעה אחרך וגרונך מצמאה שלא תחלה והיא אמר אהבתי זרים ואחרי' אלך והנה תוה"ק שהגידה מראשית אחרית ואמר להם מרע"ה ידעתי כי אחרי מותי השחת תשחיתון העיד בהם את השמים ואת הארץ וענין העדה זו הוא ע"ד שביאר החו"ה משל למלך ששלח שר א' באני' למדינת הים וצוה לאנשי האניה לעשות רצון השר ככל חפצו

וצוה על השר לתת להם לחם חקם והשר מנע כזאת מהם ואמרו לו אנשי האני' למה לא תדאג אשר גמלך ישוב בראשך אם אתה תפשע בנו גם אנו נפשע בך ותאבד והנה הש"י צוה לשמים לתת מטר ורוח וקור וחום וקרות ולחות ככל אשר יצטרך האדם ולארץ להוציא צמחה והתנה כי כל זה יהי' אם בחקותי תלכו אם שמוע תשמעו אל מצותיו ואם לאו ח"ו ועצר את השמים כברזל והארץ כנחשה והמה הפדגוג שמסר לנו ה' ית' בידם ואמנם אמרו ישראל שבאותו הדור מה לנו לתורה הזאת בא ונקטר למלכת השמים וכמו כן יביאונו כל טוב וזה ענין ארז"ל במ' הנ"ל אתן לפדגוגי לאכול ולשתות והוא יישן ואני אעשה רצוני אבל בעת עלית חמת ה' בעמו לא הועיל להם כל זאת כ"א היו שלש שני' בלא מטר בימי אחאב ובאו ארבה ילק חסיל גזם בימי יואל וזה יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו וזה שביאר עכשו משה עדות השמים והארץ אשר הקדים בפ' וילך אמר האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי הנה על השמים להקדים טובה לישראל אבל אח"כ יערוף כמטר שנתתי לכם לקחי תזל כטל אמרי לפי הטל שאתן לכם תזל אמרתי לפי השפע תשמרו תורתי ואמר הרבים יתאמצו לעשות דבר גדול וכל היחיד כפי אשר לאל ידו והיינו כשעירים יערף לקחי עלי דשא שהוא שם הקבוץ מעשבים שונים וכרביבים עלי עשב דהיינו כל יחיד ויחיד:

בילקוט. תהלים ל"ב אשרי נשוי פשע אל תהי קורא ס' אלא ש' מהו נשוי א"ר ברכי' דהוא ענשי חובינן וסולח לעונינו בכל שנה ושנה שנא' והיתה זאת לחקת עולם לכפר על בני ישראל אחת בשנה את מוצא ביוה"כ בא שטן לקטרג את ישראל והוא פורט עונותיהם ואומר רבון העולמים עמך גנבים הם ישראל והקב"ה פורט זכיותיהן של ישראל מה עושה נוטל קנה של מאזנים והוא מעיין את העונות כנגדן הזכיות וה' שוקלן אלו כנגד אלו ושתי כפות של מאזנים שוות והשטן הולך להביא עונות וליתן בכף עונות ולהכריעה מה הקב"ה עושה נוטל את העונות מתוך הכף ומטמינים תחת פורפירא שלו והשטן בא ואיננו מוצא שם עון שנא' יבקש את עון ישראל ואיננו כיון שהשטן רואה כן אמר לפני' רבון העולמים נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה לכך דוד משבחם לישראל ואומר אשרי נשוי פשע ויל"ד מה עולה ע"ד של שטן לומר עמך ישראל גנבים הם וכי ח"ו רוב ישראל גנבי'.

ובמ' פ' אמור ע"פ ולקחתם לכם משלכם ולא מן הגזול א"ר לוי כל מי שנוטל לולב גזול למה"ד ללסטים שהוא יושב בפרשת דרכים ומקפח עוברי' ושבים חד זמן עבר לגיון וקם עליה וקפחי' כל מה דגבי' בתר יומין אתפסה ההוא לסטאה ואתיהיב בסלקי אתא לגבי' ההוא לגיון א"ל קום הב לי מה דנסב ההוא גברא מנאי ואנא מילף עלך זכות יהב

לי' א"ל למחר את נפיק קדם מלכא ואמר לך אית לך בר נפש דמילף עלך זכו ואת אמרת לי' לגיון פלן שלח מלכא קרי לי' מה את מצית מילף זכות אההוא גברא סיפר להם כל האי עובדא התחיל הכל אומרי' אוי לזה שנעשה סנגורו קטיגורו ע"כ בקיצור תוכן ד' המדרש ועו"ש וכי ראשון הוא והלא חמשה עשר הוא אלא ראשון לחשבון עונות ויל"ד למה יו"ט ראשון של חג הוא ראשון לחשבון עונות ולמה נכתב גבי לולב:

ונ' לבאר אחז"ל סוף מכות תרי"ג מצות נאמרו למשה בסיני בא ישעי' והעמידן על שתים כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדק' בא חבקוק והעמידן על אחת ונ' לבאר דהנה עיקר מצות צדקה שצונו בוראינו למען לא נאמין ח"ו כי כוחינו ועוצם ידינו עשה לנו חיל כ"א נאמר כמ' דהע"ה ממך הכל ומידך נתנו לך אבל הנותן צדקה ומבקש כי העני יחזיק לו טובה הוא השוטה המאבד מעותיו ואמנם אמונה זו נכרת במשאו ומתנו של אדם אם כל דרכיו משפט ולא יגזול ולא יאנה את חבירו ולא יסיג גבול אחר זו ראיה כי מאמין אשר הש"י נותן לחם לכל בשר וההשתדלות והחריצות הבל והגזירה אמת ועושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו ואחריתו יהיה נבל ולאו דווקא הצדקה היא מקובלת רק מה עשה משפט כ"א כל המצות כמ' ישעי' אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה כי מאחר שאין אתה מאמין כי הכל שלו ומשלחנך אתה רוצה להקריב לי אינו חפץ בקרבנך כמ' אסף כי לי כל עוף הרי' וזיז שדי עמדי וז"ש ויגבה ה' צבאו' במשפט ואח"כ והאל הקדוש נקדש בצדקה ואמנם באמת אם האדם ישא ויתן במשפט לא יקבץ הון בקרב ימים מעטים כמו הגונב והגוזל הזה ומהמעט הזה עוד יפזר צדקה ומה יעשו לביתו ע"ז אמר כה אמר ה' שמרו משפט אל תעשו עול איש לרעהו למען אדע כי אתם מאמינים אשר אנכי המפרנס אתכם ואח"כ ועשו צדקה ואל תאמר מתי נעשה לביתינו כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות וביאר הנביא ואמר מאחר שתכלית המשפט למען תאמין כי לה' הארץ ומלאה א"כ גם ביום שבת עליך לנוח כי כן צוית וז"ש אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בהמשפט וצדקה אבל שומר שבת מחללו הוא בתחלת כל כי הוא האמונה אשר הש"י ברא שמים וארץ ויעמידם לעד לעולם ואח"כ ושומר ידו מעשות כל רע ואמנם אחרי כי מדת המשפט היא היסוד משום שהוא מופת על אמונת האדם בה' בא חבקוק והעמידן על א' וצדיק באמונתו יחי' והנה ביוה"כ אנו שבים לפני' ית' איש כמדת ידו ובין יוה"כ וסכות כל איש אחרי בצעו והזהירנו בוראינו ית' בבאינו ביו"ט של סכות להתחנן לפני' בד' מינין שיהי' בצדק וביושר ולא יהי' בהם פרוטה של גזל כי אם הלולב גזול לא די שאין לולב זה סניגור כ"א קטיגור לאמור האיש הזה יגזול ויחמוס ומדמי גזילתו יביא לולב על מזבח ואין זאת כ"א גזל בעולה ולזאת בבאינו ביו"ט ראשון

של סכות לפני יוצרינו בד' מיני' יבאו למעלה לחשוב מאין לקחנו לולב זה אם משלנו אם בגזל וזה ענין ראשון לחשבון עונות דאגבה לכם הזכיר בלולב כי הלכם הוא הוא הראשון לחשבון עונות והנה השטן מגמתו להכחיד רוב זכיותיהן של ישראל ומה הם הצדקה והחסד שעושין והמצות שעושין ואומר לפני' רבש"ע עמך ישראל גגבי' הם כלומר עושי' עושר שלא במשפט ואין צדקתן צדקה ואין לולבן לולב והקב"ה אינו משגיח בדבריו ואומר לו הבא ראיה שעשו עושר שלא במשפט והוא הולך להביא וכל מה שמביא כבר גלוי לפני הקב"ה שנגלו לפניו כל תעלומות ואמנם העושי' עושר שלא במשפט המה ב' מיני' הא' מהם הגוזל והגונב ביד רמה אותן המה מעוטי' אבל ע"י עול ורמיה וחילול שבת ויו"ט ודברי' כאלו לא לפי המעשה נידון כ"א לפי המחשבה אם היה במחשבה לעשות עול ורמיה ואם במזיד חילל שבת ויו"ט שמא בשוגג אירע לו כן או מחסרון ידיעה ודבר זה רק לפני המקום היודע רזי עולם והחנון המרבה לסלוח עושה מזדונות שגגות וזה שהש"י נוטל עונות ומטמינם תחת פורפורא שלו כי אם הוא עון או חטאת זה אינו יודע רק הש"י לבדו והשטן כשרואה אומר זה שכ' ע"י דהע"ה נשאת אתה נושא עון עמך ע"י מה כסית כל חטאתם סלה אתה מכסה עלי' כי כל היה רק חטאת ולא עון וזה שאמר דוד אשרי נשוי פשע שהש"י עושה עצמו כאלו שכח שהיה מחשבתו לפשע ומכסה מעשיו בחטאה והיינו כסוי חטאה וז"נ כוונת המדרש במיכה ע"פ מי אל כמוך רב הונא בשם ר' אבא אמר הקב"ה אין לפניו שכחה ובשביל ישראל נעשה שכחן מ"ט נשוי עון נשא כתיב וכן דוד הוא אומר נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה ומפ' המ' ג"כ פסוק מי אל נושא עון ועובר על פשע לשארי' נחלתו הש"י עושה עצמו שכחן אם היה החוטא מזיד או מורד ואמר שמא שוגג היה ואמר אחר שנעשו מהעונות שגגות ישוב ירחמינו פעם שנית ויכבוש עונותינו לאחר שכבש עונותינו נו ונטלו מהם שגגות ותשליך במצולת ים כל חטאתם של אותן עונות הכוונה כי הש"י מלמד זכות אחרי רוב הטרדות והדאגות העולמיו' אין מן התימה אם יבא שגגה על ידם והיינו ותשליך במצולת ים כל חטאתם אמן כיה"ר.

בעה"י דרוש לכל נדרי תרל"ח פה שוראן ובו הספד על הגאון מוה' ליב ליטש דיין בפ"ב והרב מוה' איסר פרוסטיץ תושב פ"ב והרב מוה' יוסף משה אב"ד בקהל דינע:

אחז"ל נסמכה מי"צ ליוה"כ לומר לך מה יוה"כ מכפר כך מי"צ מכפר הכוונה דר' ורבנן נחלקו אי יוה"כ מכפר בלא תשובה גם ר' מודה דאינו מכפר אלא על המאמיני' בכפרת יוה"כ וכן מי"צ למ"ד יוה"כ בעי תשובה גם מי"צ בעי תשובה ולמ"ד דסגי במאמינים גם מי"צ למאמיני' בצדיקי' דווקא.

ונ'. דבזה נחלקו ראב"ע ור"ע ראב"ע דס"ל דבעי' תשובה וא"כ אין יוה"כ מכפר על עבירות שבין אדם לחבירו כיון שלא עשה תשובה ור"ע ס"ל כשם שמקוה מטהר אף שהטובל לא עשה מעשה שיוציאנו מטומאתו כ"א מגזיה"כ כך הקב"ה מטהר את ישראל מפי' מי שלא שב עדן ופי' הטעם כי ברבות הימי' יקרבנו כאמור וזרקתי עליכם מים טהורים והביא המג"א בשם הזהר המצטער על מיתת בני אהרן מובטח שלא ימותו בני' בחייו ויש לבאר מ"ט בני אהרן דווקא כי הנה הכ' שקראם כאן בני אהרן רמז לד' רז"ל כי בחטא העגל נגזר על אהרן כלוי בני' אלא שתפל' משה עשאה מחצה וע"כ לא מתו כ"א על שהיו בני אהרן ורמז הכ' לזה כי בקרבתם לפני ה' וימותו ואם הם היו קרובי' אל ה' ומ"מ מתו ע"כ כי בחטא אביהם מתו והנה הכ' העיד על אהרן כי עשה העגל לש"ש כדכ' במלאכי בריתי היתה אתו החיים והשלום וגו' ובכל זאת היה לפי הנראה חילול השם וגרם שנפקדו לו שני בנים ומה יעשם איש כמוני והמשים כזה אל לבו בוודאי ישוב מחטאתיו ולא ימותו בני' בחייו ואמר הכ' דבר אל אהרן אחיך ואל יבא וד' רז"ל אהרן בבל יבא ואין משה בבל יבא הענין כי אהרן שמע מפי מרים כשדברה במשה והענין בירר הש"י במה שדבר ה' פתאום אל משה והי' צועקי' מים וע"כ היה העונש ואל יבא בכל עת וזה העונש הקל בא עליו משום שהיה אחיו של משה וכמו שאמר אהרן אל משה אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו וז"ש דבר אל אהרן אחיך ואל יבא אהרן בבל יבא ואין משה בבל יבא.

בעה"י ליקוטי פ' זאת הברכה

וזאת הברכה לפני מותו פי' רש"י סמוך למיתתו ביאר מרן זצוק"ל בליל מיתתו נגהי כ"ה תשרי ת"ר הכוונה כל ימי חיי משה רבינו ע"ה לא היה קומץ ידיו מכל איש ואיש אשר יבקש ברכה ממנו אבל עתה שהיתה השעה דחוקה בירך את ישראל לשבטיהם וז"ש וזאת הברכה אשר היא לכל שבט ולא לכל יחיד משום שביר' אותם מרע"ה לפני מותו סמוך למיתתו:

ויאמר ה' מסיני בא הכוונה ע"ד שאמר הכ' אתה הראית לדעת כי ה' הוא אלקי' אין עוד מלבדו וז"ש בשעה שבא הש"י מסיני לא צמצם שכינתו על הר סיני לבדו כ"א כל הארץ האירה מכבודו עד שנתקבצו האומות אצל בלעם ואמרו ה' למבול ושב יען נפתחו ארובות השמים ואמר בשעה שבא לסיני הופיע זיו שכינתו גם משעיר ומפארן כלומר עד מקום שהיו יכולין להביט ראו גילוי שכינתו:

תורה צוה לנו משה ביאר מרן זצוק"ל כי הג' כנוים שבאו בב' כתובי' אלו יעקב הוא שם לכל בני עמינו אפי' הפחותים שבנו וישראל המה הצדיקי' ומ"מ צריכין סעד לתומכם וישראל ר"ת ישר אל וישורין המה הישרים דעדיפי מצדיקי' כמ"ש רש"י ספ"ק דתענית ואמר הכ' תורה צוה לנו משה לקהלת יעקב המה ההמוני' היא להם רק למורשה אבל לא יתעסקו בה ובישורין הוא מלך רק על פיה יצאו ויבאו ואמנם בהתאסף ראשי עם ר"ל שני הקצוות יעקב וישורין המה יחד שבטי ישראל:

מורשה נ' הפי' שלא אמר ירושה כי ירושה יכול היורש לעשות בה כחפצו אבל תוה"ק לא תוסיפו ולא תגרעו והיא מורש' שקורין מייאראטהס גוט שאין רשות ליורש לשנו' בה מאומ'

תריבהו על מי מריבה ע' רש"י אהרן מה חטא ונ' כי באמת אהרן לא היה כי אם על שחלק כבוד לרב במקום חילול השם כי משה בא לכלל כעס ככ' כי המרו את רוחו ול' המרו משתמ' לב' לשונו' מל' מר שהיו רוחו מרה עלי' ומל' תמורה עזבו רוח הקדש שאינו שורה בעת הכעס כמ' רז"ל פסחי' בפ' אלו דברי' אם נביא הוא נבואתו מסתלקת אבל אהרן היה לו להזכירו:

ואת בניו לא ידע ובריתך כ' רש"י ששבט לוי לבדו מלו את בניהם במדבר אף לאחר חטא מרגלים שלא היתה רוח צפונית מנשבת ונ' דזה פי' מאמר רשב"ג פ' ר"א דמילה מצוה שקבלו ישראל בשמחה זו מילה שנ' שש אנכי על אמרתיך ונדחק רש"י מנ"ל דאמרתיך זו מילה עיי"ש ונ' דאקרא דהכא קאי כי שמרו אמרתיך ואיזו אמרתיך ובריתך ינצורו נמצא דאמרתיך קאי אמילה.

מחץ מתנים קמיו התפלל משה על האפקורסים החולקי' על התורה שנמסרה לשבט לוי ומזה התקינו ברכת המינים.

וממגד תבואות שמש המה חמשת מיני דגן וממגד גרש ירחים היינו תירוש ויצהר שכל הפירות המלאי' לחות מתמלאים בלילה מן הירח והיינו ברכת יצחק אבינו מטל השמים ורוב דגן תירוש ויצהר.

ורצון שכני סנה הנה הש"י נגלה למרע"ה בסנה כלפי שאמר וכי אוציא את בני ישראל כלומר מה זכות יש להם כפי' רש"י שם וגילה לו הש"י וחנותי את אשר אחון אעפ"י שאינו הגון כשם שהשרה שכינתו על הסנה והנה מיוסף יצא ירבעם ואחאב וכיו"ב שהיו מלאים עונות ואעפי"כ היו נוצחים ואחאב מלך בכפה וז"ש ורצון שכני סנה תבואתה לראש יוסף הרצון של הקב"ה המשרה שכינתו אפי' על הסנה.

וקרני ראם קרניו ביאר מרן כי ראם ר"ת רבבות אפרים א"ם ר"ת אלפי מנשה וז"ש וקרני ראם קרניו ומי הם הקרני ראם והמה רבבות אפרים והם אלפי מנשה.
ולזבולון אמר בס' כלי יקר דרך התגרין כאשר יבא לביתו ממסעיו והצליח אז ישמח אבל לא בצאתו אבל זבולון זה אשר כל מסחרו היה רק להביא לחם לישששכר בין הצליח בין לא הצליח שכרו אתו כחושב לעשות מצוה ונאנס וז"ש שמח זבולון אפי' בצאתך הואיל וישששכר באוהלך.
עמים הר יקראו אמרו רז"ל במדרשי' כי בים זבולן היו שם חלזון לתכלת היינו שפע ימים ועוד שפוני טמוני חול כפי' רש"י והאומות שחשבו לצוד שלא ברשות זבולון חלזון לא קבלו ממנו התכלת המקוה עד שקנוהו מזבולון בדמי' וז"ש עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק כי שפע ימים יינקו אם רוצים לינק שפע ימים בצדק יינקו אותו ולא בגזל.
צדקת ה' עשה מה שבני גד הלכו בראשי עם כענין שנ' והחלוץ הולך לפני העם שהוא גד וראובן זה למדו מצדקת ה' ההולך לפני ישראל בקרב ומשפטיו מה שמחויב מצד המשפט דהיינו לילך עמהם למלחמה.
ים ודרום ירשה ידוע כי רוח ים קר והוא מתוקן לדגן וכיו"ב ורוח דרום חם והוא מסוגל לתירוש ויצהר ונפתלי זכה לדגן תירוש ויצהר אמר עליו ים ודרום ירשו:
רוכב שמים הענין כי הש"י נקרא שדי על אשר בידו לשדד מערכות השמים כרצונו וז"ש אין כאל ישורון כי רוכב שמים הש"י הרוכב על השמים ומנהיג צבאות בשמים כחפצו הוא בעזרך וזה האל רוכב בגאותו שחקים:.
ומרן זצוק"ל פי' רוכב שמים ע"י עזרך כי בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בפמליא של מענה וכן יסד מרן זצוק"ל בשיר אל מסתתר שחיבר בעזרתו ובגאותו רוכב שמים.
מעונה אלקי קדם שלא יטעה אדם ח"ו לאמור כי עיקר שכינתו בשמים לזה חמר כי השמים המה מעונה לאלקי קדם כמ"ש ישעי' השמים כסאי חבל בכל זאת ומתחת זרועות עולם על פי' תעמוד ארץ וכל אשר בה ואמנם יפקוד ה' על צבא במרום ואח"כ על מלכי האדמה אין הקב"ה נפרע מן האומה עד שהפיל שר האומה למעלה והיינו ויגרש למעלה מפניך ואח"כ ויאמר השמד.
וישכון ישראל בטח בדד דרך מלכי האומות לכרות ברית זה עם זה למען אם יבא אויב על א' מהם שיהא לו בעל בריתו למשען אבל אנחנו בימי דוד ושלמה לא כרתנו ברית עם שום מלך וישיבנו בדד לבדינו ג"כ בטח ואמנם לולי היתה ארצינו רזה אין זה מן התימא אבל אל ארץ דגן ותירוש ואעפי"כ לא יוכל לנו אויב

עם נושע מגן עזרך ישועה נקרא כמו בימי יהשפט דכ' ובעת החלותו ברנה ותפלה נתן ה' מהומה באויבים והרגו זה את זה ועזר כבימי דוד שיצא למלחמה וה' היה בעזרו ומגן כבימי חזקי' דכ' וגנותי על העיר הזאת שהפיל הש"י סנחרב ועל סמך זה תקנו אנשי כה"ג מלך עוזר ומושיע ומגן:

ואשר חרב גאותיך פי' מרן זצוק"ל והגחון מו"ה חיים דייטשמאן הכוונה כי אעפ"י שהש"י הפיל שונאינו צוה אותנו ללחום נגדם לכבודינו והיינו אף שאתה נושע בה' ואשר חרב למה לך חרב ואשר חרב הוא לגאותיך והמשיל הגאון ר"ח דייטשמאן משל לתינוק הבא בוכה אצל אביו כי איש אחד הכהו ברחובות ואם יצא האב ויכה לאיש הזה עדן לא ישמח התינוק ואמנם אם יתן בידו שבט ויוליך ידו עם השבט להכות המכה אזי ישמח וכן הענין הנ"ל בישראל. הפי' הפשוט כי מדרך המלכים כשיש להם שר צבא גבור מתגאי' בו ועאכ"ו שיש לנו להתגאות אם הש"י הוא שר צבא שלנו וז"ש חרב גאותיך חרב שיש לך להתגאות בו.

וימת שם משה עבד ה' רמז כאן לד' הרמ"ע כי מה שאמר הש"י למשה ולאהרן שעלו להר וימותו היה עליהם מצות עשה שהלכו למות עפ"י ה' וכשאר מצות וז"ש וימת עבד ה' גם במיתתו היה עבד ה' שמת על פי ה' אשר צוה:

על פי ה' כ' רש"י בנשיק' הענין דרשו רז"ל כי בשע' מית' נגל' הש"י לכל אדם מישראל כדכ' לפני' יכרעו כל יורדי עפר ונפשו לא חיה כ' לא בא' וקרי בו' הכוונה כי יורדי עפר היינו בשעת מיתה וזה אשר נפשו לא חיה מי שימות מתוך חוליו ואמנם הזוכה לזה הוא מאותן שיש להם חלק לעוה"ב והיינו ונפשו לו חיה כלומר נשמתו של זה שראה פני השכינה תחיה לעוה"ב ואמנם בכל זאת מי שנשמתו קשורה בגופו כפיטורא בפי וושט צריך מלאך המות לנתקה אבל הצדיקי' אשר נשמתם בתוך הגוף כבינותה כשערה בחלב שלא יתערב לעולם בראותם פני השכינה תדבק נפשם בשכינה וזו מיתת נשיקה וכמ"ש הראב"ע ולדבקה בו לבסוף.

ולא ידע איש את קבורתו הרמז אף שמשה מת הרי הוא עדן חי בתוכינו וזה ולא ידע כלומר לא הרגיש איש מישראל את קבורתו שהוא נקבר עד היום הזה.

ויתמו ימי בכי אבל משה והיאך יתכן זה לזה אמר ע"י ויהושע בן נון מלא רוח חכמה שראו פני יהושע כפני הלבנה. ויכחשו אויביך אבל להשלים בין האמת והשקר אי אפשר עד יתקיים אז אהפוך אל עמים שפה ברורה.

ולא קם נביא נכתב פסוק זה בסיום תוה"ק שאם יבא נביא ויעש' אותות רבים ועצומים לשנות מאומה מתוה"ק נדע בבירו'

כי הוא נביא שקר כי לא קם נביא עוד כמשה ואין ב"ד יכול לבטל ד' ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו.

ובמדרש ביקש קהלת להיות כמשה וזה שכ' ביקש קהלת למצוא דבר חפץ יצתה בת קול וכתוב יושר דברי אמת ולא קם נביא עוד כמשה לא קם עוד כמשה פי' רש"א בפתיחת ספרו ביאור חי' אגדה כי שהע"ה היה סבר כר"ש דהאיך אפשר שמשה כ' וימת משה הלא מחזי כשקר וע"כ יהושע כ' ואמאי כ' ולא קם נביא היה לו לכתוב ולא קם עוד כמשה אלא להודיע בנביאי' אינו קם אבל במלכים קם וביקש להיות כמשה יען נכתב עליו ויחכם מכל האדם וחכם עדיף מנביא אבל באמת הדין עם ר"מ שמשה כ' אבל בדמע פי' האותיות נכתבו יחד ולא נפרדו התיבות עד שבא אחר מיתתו יהושע והפריד התיבות ולא ידע אנוש מה שכ' רק משה לבדו ולזה כ' ולא קם נביא ע"ד מקצת שבחו של אדם בפניו ולעולם נביא לאו דווקא וזה שיצא בת קול וכתוב יושר מה שכתוב באשר שיוכל כל אדם לקרא צריך להיות דברי אמת אבל אלו הכתובי' לא נכתבו ביושר כ"א בדמע ומשה כתבן ולעולם לא קם עוד כמשה דפח"ח וש"י.

לעיני, כל ישראל כ"כ ברישׁ ספרי ליקוטי חבר חלק ראשון סמיכות התורה ממרן זצוק"ל וממני וכעת נ' דארז"ל ישראל עלו במחשבה להבראות קודם שנברא העולם כדכ' קדש ישראל לה' ראשית תבואתו וזה ענין הסמיכות ישראל בראשית ברא אלקי' ישראל נבראו בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ:

עוד חיבור התורה ממרן זצוק"ל בראשית תרי"ג שין עפ"י מ"ש הבע"ט כי שם ה' נקרא ר"ת שין רמז לשין של תפלין ולכך דרשו רז"ל אלו תפלין שבראש אבל באמת בכל המצות שם ה' נקרא וכל המצות הם שין נמצא דישראל נכתרו בתרי"ג שין וזה שסיים אשר עשה משה לעיני כל ישראל שנתן להם התורה ועשה להם בראשית תרי"ג שין ומשו"ה כתיב בראשית לחלוק הב' כי שנים מפי הגבורה ותרי"א מפי משה. בנל"י ולאע"י:.

את אשר הבטחתי בהקדמה לח"ב מס' ליקוטי חבר אשלימה להעתיק פה מכתב משנת ת"ר להראות כי קשה סילוקן של צדיקים במיתתן קרוים חיים:

בעה"י יום ב' פ' וירא ת"ר לפ"ק

ישאו הרים שלום וכ"ט לידיד עליון הב' ח"ת מופלג בתורה ויראה כקש"ת מו"ה איצק פאלאטשעק נ"י לנצח!

ידידי היקר כאיש נפל צבי תפארתו ואמו מתנח' עלי בעל נעורי' אותו תנחם כן אנחמנו ונחמה חסר מני לבי תהפך בקרבי נפשי מרה לי אם אמרי אשפחה שיחי אעזבה פני ואבליגה אך למען אמרר בבכי אשע ממני אתבונן מי יתן עיני מים ועפעפי כמקור דמעה

יגורו עלי מקור חיים אשר עזבני. אכן זאת אשיב אל לבי אשרינו שזכינו להיות תחת שבטו אשרינו כי רוחו נחה בנו ולא למעצבה נחשבנו לו כי בעזר הצור הלכנו בדרכיו ולא עזבנו אורחותיו ולא פנינו אל שטי כזב ועל דברו היקר עלי אבא לכתוב למעלתו ואתפלש ביגוני לעורר אבלי ואכתוב דבר מה הי' איך נתעלה במלאכי אל וזה דבר היגון כל ימי החג עד שחה"מ הי' ברב חדוה בריא אולם אך את זאת אמר זה כמה שבוע' כי מוצא עצמו חלש ולא ככחו אז כחו כעת ומחמת זה כל דרשותיו בי"נ הי' בנפש מרה עד מאוד אכן במוצאי שבחה"מ ישב בצל סוכתו ופתאום פחד תסובבנהו ובהלה תסמר שערותיו בשמעו קול המולה אשר מהאויר השולט שמה בעלית סוכתו בחזקה נתחזק והי' פליסטן שוס ורעיוניו הבהילוהו לחשוב כי לשרפת אש בוער ההמטה כנודע דרכם פה בזה ומסוכה למפתן ממפתן לסולם העלי' משם לחדר דירתו ברב בהלה ירד לאחוז ולהעיר בניו וב"ב וככה בקש לא להתמהמה כרגע ולנוס החוצה כרדתו במרוצה פגש בו א' משכני ביתו ה' שמואל הויזר שי' וכשאלו את פיו לאין דרכו ונודע מאתו בהלת רעיוניו השיבו לביתו באמרו אליו כי לא כן הוא כ"א קול תרועת האני' דאמפשיף אשר הגיע העירה כעת ועל דברו השיב אחור פעמיו ישב למלונתו אכן פעימת רוחו עדין לא שקטה ולא נח לבו בקרבו ובל"ז בקש מאתנו שלא להטריח עליו בסעודה שלישי' יען חם רוחו עליו ולפי הנאמר הי' מטעם חלום שהי' לו בלינת צהרים בש"ק אכן בליל מ"ש ליל הו"ר לא חשב כל זה והתגבר ברב כח לישב בקבוץ חברי' עד כמו ב' שעות לאחר חצות והשלי' כל התיקון ולאח"ז עלה ושכב על מטתו השלימה אך חולשתו ויסוריו הקשות משנתו העירוהו ועוד לא נח יותר מב' שעות רבתה המהומה בביתו אך באור הבוקר לחם נגד כולם ועלה לבהכ"נ בתוך חליו ביסורים ואמר כי בעי"כ לעת ערב הי' רע לו מעתה ובכל זאת בעלותו לדרוש נתרפא וכן גם עתה קוה אכן לא זאת היתה העצה היעוצה מאתו ית' לא כן חשב עלינו כ"א נפשו חשק לעלוז עמה ולהכניסה תחת כנפיו ולהגיד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם כי על דברתו זה נאסף הצדיק ובאמצע פסוקי דזמרה חליו גבר ומטה כחו מעדו קרסוליו ובנפש מרה עזב בית אלקי' ללכת אל ביתו אשר שמה הרופאי' מיד הלאיצוהו לעלות למטה ומיד היו דבריו אל מיודעיו רעיו מהחתימה הג' השליכוני חוצה ועוד דבר כבכל עת במליצה כן הדרך לבכות ולהתחנן בר"ה ויו"כ יניחו העני אכן לעת השמחה יסגירו הדלת בעדו אך הפצירו והתפללו עלי ולא ארך העת עד בוא כל הרופאי' הנמצאי' וכולם הרעישו וחשבו חליי' למסוכן מאוד כי הגיד האדום שקורין גילדו אדר לקח מקומו בבית השתן והמעיין מזה נסתם כן הראני ה' בשעה ראשונה סתימת מעינותיו אשר חוצה חכמה הפיצו ובתי אלקינו עוד לא נסגרו

היטב כי אם בחיל ורעדה נקרעו נער וזקן צעקו מרה ושפכו לשמים מררתם וצעקתם קרע שערי שמים כי נכמרו קצת רחמי אלקינו והרופאי' הוציאו מנהו מי השתן ע"י כלי הרפוא' שקורי' קאטעזר וחליו סר קצת מעליו וגמר תפלתו בביתו בצבור והתחיל לעיין מיד בענין דאין נוטלי' עצים מה"ס שלמדנו על ש"ע אכן לא זאת המנוחה ולא זה המרגוע כ"א למען סתום פיותי' כי שתם תפלתינו כי בבא הרופאי' בערב מצאוהו בעו"ה בעין רע תחת מים דם יצאו ודמנו כמו כן כמים נשפך בקרבנו אוי לאזני' שכך שמעו מפיהם באמרם כי לפי חכמתם אם לא ישתנה החלי אשר הוא רחוק המציאות משך ל"ו שעות אין תקוה לנזר ראשינו בארץ חיינו להתהלך בקרבנו מי לא יחוש זאת עת ערב הי' רפתה השמש לנטות ונטתה לנצח מעליו העת הי' לפתוח משכנו' יעקב לקבל בשמחה פניו אכן אין שמחה ברב איש קול רנה ותפלה בגרון כל איש יהגה ומאז דלתי בתי התפלה שנפתחו מאז לא נסגרו עדי נסגרו עינינו מחשך ולא אור וכמו בזה רבתה המהומה בקרב עם קרובו אשר מפי איש ואש' גם מערלי' נשמע ברוב חדו' נתן ניתנו תחתיו למות וכמו בזה הי' כן נשמע מכל כרך ועיר מקו' השמוע' הרע הגיע המחול לאבל נהפך יצילנה האזני' מהתפלות והפדיוני' הנעשי' בעיר וויען הבירה ופעסט אין שינה בעפעפי' לא יטעם אוכל לחיך אך דמע המים יגרו ואך צעקה ברב כח להאב הרחמן לרחם עמו ולשום בחיים חייתם אכן לא כן היתה עם כבודו אך הוא לא הניח מלשמוח בחג ברב יסורי' אשר יאמרו הרופאי' כי אין כמוהם בכל זאת לא נשמע מנהו קול אנחה ועצבון וברוב חדוה קבל כל איש כאשר תמיד דרכו הי' אך כמה שעו' עשה עצמו ישן ואמר כי עושה כן למען עיין בענין הנ"ל אשר אין לו פנאי מרוב המבקרי' ומקוה אם גם היום בש"ע לא יוכל להג' חידושי' מרוב ייסורי' למחר כן יעשה אכן בזה היום יום המחול נהפך לאבל מחולינו ועוגבינו לקול בוכי' כי חליו לא מש אך פשה בכל עת ומהרופאי' כבר אבדה התקוה אך בה' שמו הישועה כי בעדותם לדרכי הטבע שגבה ולא ראו עיני' ולא שמעה אוזן קול צוחה קול עוללי' קול נפשות מרות מימי' ימימה לבות האבן כמים נמסו נער וזקן טף ונשים לא סגרו פיהם נחר גרונם יומם ולילה לא נתנו דמי מבית אלקינו לארצות החיים חיל אחר חיל יתהלכו שמה למאות ביום שמחו' עלי אפים יפלו עלי קבר מגיעי שמה בנחל ישימו עיניהם בלי יתנו פוגת מי לא יחוש בעמוד הרב מו"ה דניאל פרוסטיץ נ"י על הבימה לעשות פי"נ בבהכ"נ ושמה נתוספו כל איש אהבת אלקיו ותורתו בלבו ודבר הוא בדמעות בעני' בקול זקן דעו בעד מי אתם מתפללים בעד איש נודע בשערי' אין כמותו בכל מילי הן בתורה הן ביראה והן בחכמה בכל ארצות אייראפא כל העולם מצפי' לתשובתו מיד ותשאנה כל העדה קולם ויבכו

אין איש הולך ללחום לחמו ומאשר הלכו טרם בא האוכל אל פיהם הלך השמש התו' כה' בער פראנק בדמעות שליש לקרות לבה"כ ואח"כ הלכו מתחלפי' לביתם על זמן מעט לאכול קצת מאשר מצאו וגם זה לא הי' עד אשר צוה הרהמ"ג מהרד"פ הנ"ל שלא לחלל לגמרי י"ט ובתוך הרעש הנ"ל צוה בביתו להתפלל וירד מעל המטה לקרות לפניו סיום התורה ואח"כ אמר להנמצאי' עמו איזה מילי דאגדתא שחידש כעת ובקש אח"כ להביע לפניה' קצת מחידושי' שחידש ביו"ט בענין הנ"ל אך המה חסו עליו ויצאו חוצה למען לא הלאותו והרופאי' כאחד שמו יד לפה אין מבין ואין משיג היאך ביסורי' כאלו השכל יעמוד בחשקו. עד אשר בקשו לאמר כי מחמת שכבר גבר האש שקורין בראנד לא עלינו אינו חש ביסורי' אך ה' הובישם מסברם וגילה חרפתם כי לעת ערב נשתנה כל החילי והוציאו שוב ע"י כלי הנ"ל כמו ג' זיידל מי השתן וענו כולם כא' אין באיש הזה מעשה הטבע כלל אך ה' עמו ומעשהו הוא ותקוה שוב לבשה אותם והוא שלח מיד לבהכ"נ להכריז לבריות כי נחם ה' עליו ע"כ יבקש לבל יבטלו אפי' רגע א' מהתפלל כי עוד עת והשמועה מלאה פני העיר שמחה מבית לבית מחדר לחדר אמהו' לבנו' ובני לאבות יחדיו ירוצו ותהלות ה' יבשרו כי הושיע ה' משיחו אכן לא ארכה השמחה ואך למען יבליגו במר נפש' הי' כי זמן מה אח"כ הגיע פה האדון פראפעסאר שטייער מאסל מוויען הבירה אשר שלחו אחרי' אלופי הקהל מפה וכראותו המים אשר חשבנו ממעיני הישועה פני' הבהילו כי עצמת החולי מהם הכיר והבדיל וגלה בסוד לאלופי הקהל כי לדעתו עד יום השבת יוודע דבר ה' וביום הד' גברו אנחותי' אין חובש מזורי' אין צרי בגלעד אך בגרון נקרא ולא נחשך ואין פונה לעסקי ביתו אך כל כפי' על ירך ספקו וקרי' העליזה הומה ואז צוה. לעשות פדי"נ בבהמ"ד שלנו בביתו למען יוכל להתפלל עמהם בקראם בקול וצוה להפריש מהפדיון לשם ר"מ בעל הנס ולומר אלהא דמאיר ענינא ובאמצע הלכו לשאול פיו מה לומר וצוה ד' מזמורי' שמתחילי' אל תשחת נ"ז נ"ח נ"ט ע"ה וגם היה"ר ורבש"ע הנדפס בתפלה על המקשה לילד בסוף ובכל היום הבהכ"נ הגדולה לא נסגר וכל התינוק' של בית רבן עם מלמדיהם שמה בכח נקראו לעת ערב שוב נקבצו רוב בני הקהלה בבהכ"נ של הקצין מוה' עזריאל בריל נ"ע לעשות שוב פדי"נ וגם עשו אז לו שטר מתנה המוזכר לדעתי בתשו' חכם צבי על עשרי' שנה שהקנינו לו מימי חיינו גם הוליכו לבית הקברו' נר של שעוה לבוש בתכר' וקברוה לא חסרה לא סגולה אלהו' ולא רפואה אנושית אשר לא נעשה בזה בלילה היא החמישית בה רבתה ההומי' בעיר בה הרגיש חולשתו וכ' צוואת העזבון לב"ב ואח"ז הואיל בו הגאון נ' היושב כעת על כסאו לקרא לתלמידיו בבית מדרשו ולבקש ממנו שימחלו לו אם ח"ו בלבנו עליו

מה וגם לעשות שלום ביניה' אשר זה לבדו בעו"ה רבתה עצבה בלבו עד אשר אמר אליו בשבת שלפני ר"ה שכתבו לו בתשו' ועושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום בין תלמידיו לכן אני אומר לכם הזהרו לבל יהי' ח"ו פרצה ביניכם אלו דבריו לא נהיתה ולא נשמעה קול בוכי' הזאת בהוועדנו אז יחדו בלבות נשברו' ומה גם בעורר בנו הרב הגאון ני' הנ"ל בקולו אותנו והרב מו"ה פישל סופר ני' מילא אחריו ואמרנו הוידוי ברבי' ואזי הלכנו להתחלק במשמו' כבכל הלילות המרי' האלו מהם לישן עד חצות ורובם הלכו לקרא בקול לאלקינו ואז קודם חצות באו אלופי הקהל יצ"ו אליו ומסרו לו כתב בקשה וזה דברי' כי הם מבקשי' ממנו לסמוך ידו על הגאון ני' ולמסור לו הישיבה וקצת עול רבנות ובזה יבטיחהו שימלא לאחר אריכת ימים מקומו וע"ז הי' חתומי' רוב מפארי הקהלה יצ"ו אין להגיד ואין להביע רוב החדוה אשר מלאה פניו פני אלקי' כהתבשרו בשורה אין טובה ממנה אשר בכל אופן לא ימות בהעמידו בנו על כסאו מי לא יבין בכל אלה כי יד ה' עשתה זאת בדוד דורי' לא זכה כזה מגאוני הזמן ונשא כפיו לשמי' ונתן תודה בעני' זולגו' לאביו בשמים ואח"ז שלח לקרותו וגלה לו מעט מעט בקשת הקהל ואח"ז תמך ידיו עליו וברכו בקול רם כמו חצי שעה ואין איש מכל אותם שהיו שמה אשר לא יאמין כי רוח הקודש לבשתו בדברו את בנו הגאון ני' הנ"ל בהטיפו ברכתו אליו ומעין דבריו אמר בני אל תערץ ואל תחת כי אני מבטיחך שאתה ראוי לכך וגם זכות אבותיך יעמוד לך מצד אמך הרב הגאון מוה' עקיבא אייגר נ"ע ומצד זקני הגאון מהר"ם ששך נ"ע ואני אהי' תמיד עמך ואח"ז קרא לבניו וב"ב וברכם ולכל משרתיו ולהם קרא ג"כ מיד בהחלותו ושלם להם בעצמו כל משכורתם ביום הו"ר לאחר חצות קרא ה' מר לנו לעת אור הי' ערב לנו לעת צאת השמש באה שמשינו העבים התאספו השמים התקדרו קוינו לאור ואין כי בעוה"ר פרח האש בקרבו וע"ע חסו לשנות שמו שלא לפתח פה לשטן לומר ואם נגזר מיתה ועתה שינו שמו ועשו ג"כ פ"נ להרמב"ן על שמו החדש ואזי נתאספו אליו כל בני הקהלה והראש הקציו כה' משה הרש זינגער שי' הניח כולם א' אחר א' לחזות פניו וכראותם צרת נפשו אזי מיד נצטוה השמש לדפוק על הפתחי' בחצות הלילה לילה נגזרה לבכי' כל הקהל' מעוללי' עד זקני' כולם כא' מלאו פני רחובה מחציתם בבהכ"נ ומחציתם לארצות החיים כל העיר הומה אף ערלים לא יכלו לשכון בטח מרוב הרעש בעיר מהולכי' ברוב בכי וכפי' סופקי', וכל ההיכלי' נקרעו וכתה אחר כתה אמרו א"מ בר מה' כתבנו אין לשער המהומה אשר נהיתה ובכל פעם ששמע בקול מזמור או תפלה התחזק ואמר עמהם מלה במלה ואח"ז בתוך המהומה שכן איזה רגעי' בטח עד אשר חשבו בני החברא כי קרבה הגסיסה והגיעו אליו בנרות שעוה כמנהגם והוא התחזק

ואמר להם עוד פנאי לכך עוד אתפלל אי"ם באור היום בצבור והקצין התור' מו"ה קלמן ב"ה הבטיח ששמע מפיו כי בחצי שעה אחר ז' יהי' הזמן כאשר הי' בעו"ה וקרא לב"ד ומסר מודעא לפניהם ולאחר חצות כבר אמרו הרופאי' לא יאריך יותר מב' שעות לכל האורך כי אז שוב לא דפק דפקו כלל ושוב נח משך זמן מה ואזי נתעורר וקרא להנמצאי' ואמר להם ברב כח איזה מילי דאגדתא ובכל פעם כראותו חדשים מקרוב יבואו שוב התחזק ואמר ברב כח וכה עשה ג' פעמי' ואח"כ בקש לאשר לא הי' בזה להודיע לו ואלו דבריו דלכאורה מיותר בפסוק וזאת הברכה מלת לפני מותו אלא דמשה רמז בזה דכ"ז שהי' בחיים לא נס לחה ברך כל ישראל כל א' בפרט משא"כ עתה סמוך למיתתו הוכרח מחולשתו לברכו ברכה כוללת וזה פי' וזאת הברכה ר"ל הכוללת הטעם אשר ברך משה את ב"י לפני מותו ר"ל סמוך למיתתו ולפני מיתתו וכן גם עתה רבותי הי' ראוי עלי לברך אתכם כל א' אכן מפני חולשתי אי אפשר לי ולכם בני תורה א"צ לברך כי בי ירבו ימיך אמרה התורה ואתם בני הקהלה אשר החזקתם בידי מאז וע"ע והחזקתם בני ביתי ברב כח לכן יברכם ה' בכל מעשיכם ויוסיף עליכם ככם אלף פעמי' ואם חחזיקו הישיבה כמו ע"ע ותלכו בדרך אשר הלכתם ע"ע ה' יברך אתכם בתלתא בבני חיי ומזוני ועוד כהנה ואם אך דבריו אלו נשום על לבנו הלא כמו לב אב לבן היחיד כן הי' לבבו עד אחריתו אך עלינו ואם כן איפא איכה נשים על לב להבליג במר נפשנו אח"ז קרינו לאור היום צוה להביא כלי הנ"ל וליטול ממנו מי השתן אכן בני החברא אשר חשבוהו לגוסס מיאנו בזה באמרם אין נוגעין בגוסס וגם הרופאי' חשבו זה לפאנטאזיע מחום האש אשר עלה כבר בקצה האחרון והוא כהרגישו את לחשם קרא להם מהרו עשו כי איננו עוד גוסס כלל ונמצאו שהוציאו ממנו רביעי' מי השתן אשר בזה היקל החום והרחיק הגסיסה ותמיד בקש והתפלל ע"ז שיזכה אך לפנות ולנקות גופו הנקי טרם צאת נשמתו הקדושה וכן זיכהו אלקיו והנה עוד ב' פעמי' נקביו טרם מותו ובכל פעם בקש ממשרתו לזהר לבלתי השפך כל מאום ובל יטנף מאומה בחדרו ובפרט מצעותיו שיהי' נקיים ואח"ז באור היום להתפלל אצלו ועטף טליתו והניח תפלי' ואך אמר לבן גידולו ה' עזרא מס"ה אשר הגיע אז אליו כי בלילה הזאת לא הי' לו מנוחה כלל מרוב מבקרי' אשר סבבוהו וכשאלו אותו אולי זה מקול גדול והומי' בבהמ"ד למטה הושיבו אלו אל יפסיקו מהתפלל אף רגע כי זה לי לנחת רוח והתפלל כל התפלה וקראו לפניו עוד בס"ת ואמר והוא רחו' מלה במלה אך אז התחילה לחה לנוס וכבדה המבטא עליו וכהרגיש זה צוה להסיר ממנו התפלין רש"י ולהניח עליו תפלין של ר"ת וגמר בהם תפלתו ואח"ז לקח קצת רוטב ובירך בקול רם לפני' ולאחרי' ואח"כ בא אליו הרב מק"ק ראקענדאר' מו"ה

מנחם פרוסטיץ ונתן לו שלום וחרדה לבשה הרב הזה באחזו ידו אשר כאבן היתה ולא יד אדם להדימה ואך שלום השיב לו והראה הרבה שמחתו עמדו אכן רמז לו כי כבד עליו המבטא ואמר הקצין כה' גרשון לעמבערגער אשר עומד עליו לנחמו כי זה מאשר כבד עליו על החזה ואמר היא בחזקה לא כי כ"א הגסיסה קרבה וכמו ב' רגעי' אח"ז שינה פניו ורוח קדשו חלף ממנו ותאמר ציון שערים המצוייני' עזבוני אדונינו ופעם הראשון עוד אמר עם העדה שמע ישראל והאריך באחד לפי ראות עיניהם עד כלות ואנחנו בבהמ"ד עוד לא חדלנו מהתפלל עד שמענו שמע ישראל אזי קרענו ההיכל וצעקנו בקול מרה סדר הוידוי וכשמענו שנית השלכנו פארינו מעלינו ובקול גדול ספקנו כפינו ודלגנו למקום כבודו ושם אין איש לבל עמו יום בוקה ומבולקה יום מהומה כמה שעות אין מתנחם עלי השבר הנהי' עמי הארץ נשים עוללי' ספקו כפם וקרעו בגדיהם עליהם ואנחנו תלמידי' קרענו כל בגדינו עד גלות לבינו הנקרע עמהם ואח"ז העמידו אלופי הקהל שומרי' ולא הניחו שום ב"ה לבקש מחילה מכבודו עד חתם בחותם ידו כתב הרבנות על בנו הגאון נ' ובראש כולם חתם הראב"ד מוה' דניאל פרוסטיץ נ' כי הוא יקבל עליו לקרותו רבי מורי ולנהג בו כל כבוד שנהג באביו ואח"ז בקשו נטהר אותו בבית מדרשו אך הוא בעצמו חתם שלא יהי' פלוג בין שום גברא לטהר בבית ההקדש והב"ד בכל זאת רצו להתיר זה עבור שהוא סגולה גדולה אך חפרו כל היום ולא מצאו לו קבר בין הרבנים וכאן צפו להספיד וללותו אנשים עד י"ב אלפים מכל הסביבות ולמחרת הי' ע"ש וכל החנות נסגרו עד צאת קדשו מהעיר וזה בע"ש דבר טורח על הציבור וגם יען ביום ע"ש הוא וואכען מארק בפה ולא יוכלו ללותו כראוי' ורצו בהרשאת הב"ד לשאתו לבית ההקדש ולהיות שם עד הבוקר אשר לא לכבודו יהי' והרבה עצבון בלב כל איש אכן מיד בשאתו התחילו עוד לחפור במקום קברי הרבני' ומצאו מיד קרקע בתולה ונודע כי מה' הי' למלאות דברי עצמו וזה דבר הלוי' כל היום המר הלכו ר' בער שמש ור' שמעון פרעגער בכל העיר וצעקו בדמע' אדמ"ו הגאה"ג מת ואח"כ כל המתעסקי' ונושאי המטה ורוב המלוים טבלו ומהשלחן אשר ערך עליו השולחן השיעור לפנינו עשו ארונו ובאזוב אשר הכין לו מאז טהרוהו וכל עפר א"י אשר הי' לו נתנו תחתיו וכל היום הספידו עליו בביתו ח' רבנים מקהלות הסמוכי' ולפני המטה נסע הטאדענוואגען ואחריו הלכנו נ"ב תלמידיו עם נ"ב מחבוריו ואח"ז נשאו המטה וקשרו בה מוטות ולאחר הטהרה הספידו עליו הב"ד ובניו וחותניו עד קרוב לחצות הלילה ואחר הקבורה קבלנו בביתו כל א' אבילות וה' ינחם אותנו בבנותו חומות ירושלים ואז יבולע המות לנצח:

וזה דבר הקבור' בפקוד' הקהל נ"צ הי' עושי' אבוקו' שקורין פאקל לרוב עד אשר לולי הצרה חשכה בעדנו וההמון המתאספי' כחול לרוב אשר אף ביום החשיכו המראה לולי זאת לילה כיום האירה ובתחלה הספיד הרב ראב"ד מהד"פ נ' ושפתי כל הנמצאי' בקשו לישק דבריו הנכוחי' ומדבריו אמר רבותי טרם כל עלינו ליישב אבינו הרחמן ששמע ונענ' לקול נינוה ולקולנו אשר לא יגדל ממנו קול שועת בת עמו לא שמע ולא ענה דעו רבותי כי זה מטעם שהגיע שמשו של בנו שקעה שמשו לכן אני מקבל מרותו עלי ואני אומר בפניכם כי הוא רבי ומורי ומובטחני כי הוא אור גדול לע"ע ואף שהוא עדיין רך בשנים מ"מ יש לו גם כעת כמה וכמה שו"ת מגאוני הזמן וגם אתם תקבלו מרותו עליכם ומיד התחילו כל הנמצאי' וקראו בקול גדול רבינו אתה:

רבינו אתה:

ומהם אמרו יחי רבינו:

ואח"ז קרא המאה"ג מוה' דנ"פ נ' הצוואה ותרגם הכל בלשון אשכנז מלה במלה אחריו הספיד הרה"ג מהו' זלמן ב"ה נ' ואחריו הרה"ג מהו' שמעון אפ"ה נ' לאחריהם עלה על כולם הרב הגאון אב"ד בנו נ' הנ"ל ובהרימו קולו התעורר כל העם וגעו בבכי' מדבריו בעת הצרה הזאת נראה בעין כי אלקיו עמו מתקו מדבש אמריו ובקולו קול נער יעורר יות' מקול הזקני' הנזכרי' ובלב כל העם הנשבר והנעצב לבשה נחמה ושמחה ואבל ונחמה עצבון ושמחה שבר ורפואה בלב כל נמצא מי לא יחוש בנוראו' אלקינו הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם שהקדי' רפואתו למכתו כי בזה נקווה ת"ל כי הקהלה המפוארה באין דומה לה בתורה וביראה וזה למופת בבחרם ברב עוד לע"ע בדור הנשחת אך איש אלוקי מרביץ תורה ונקוה ממנה שתשאר על מתכנותה ואחריו הספיד מר אחיו הרב המופלג מו"ה שמעון נ' ואחריהם גיסם הרב מו"ה דוד צבי והרב מו"ה יוסף נ' ואחר כל הכבוד הזה הוליכוהו לבית קבורתו וכל הנמצאי' ובתוכו כל הרופאי' אשר מבני ישראל המה ומהם על דרך אנשי הזמן לא מש אחד מהם עד תום כל המעשים לאחר שורת האבלים והם גם הם אמרו כי דבר אלקות בזה עד לא ראו עיניהם והרבה מהעם בזה התעוררו ושמו על לב והרבה מהנשים נשי בית יעקב חפו ראשם לכבוד צוואתו ורבים השיב מעון אף במותו בשבת תוך ז' הזכירהו בבתי כנסיות בנוסח אל מלא רחמי' שאומרי' בשעת ההספד וביום א' הספיד עליו בבהמ"ד שוב מוה' דוד צבי נ' והרב מוה' ליב לענוש בבהמ"ד של מוה' מנחם לבול נ"ע והרב מ' יוסף דוקעס לפני בני החבורא שלו והרב מ' נטע וואלף נ' לפני בני החבורא שלו וביום ב' בבית מדרשנו הרב מ' משה קד"ט חה"ר מ' ד"פ נ' והרב מ' איצקא א"ה לבני החבורא שלו ובכל יום חיל יתהלכו

לשטוח על קברו ולבקש מנוחת כבודו יום ג' וד' הי' ר"ח ואסור בהספד ביום ה' הוא יום השביעי לאבלינו הלכו כל בני תורה עם בניו וב"ב על קברו ובערב הספי' בבית מדרשינו בנו הרב מ' שמעון נ"י ורוב בני הקהל הי' שם והתעור' בקולו עד מאוד אשר התחלש גופו מרוב המי' לבו וכל ההספד הי' כמים קרים על נפש עיפה וביום א' שעבר התאספו כל בני הקהלה אל בית הקהל והסכימו כא' למסו' מיד לבנו הגאון ני' אגר' רבנו' ושבוע אח"כ ביום ה' לך לך הי' הספד מר בכהכנ"הג בתחלה הספיד הרה"ג מ' דניאל פ' ני' ושם שמעו שבח רבינו זצוק"ל הכ"מ אשר עוד לא ידענו מהם שכל ימיו הפריש מאשר חנו ה' החומש לצדקה ומהם שקרוב לד' פעמי' למד הש"ס בעיון ופעם א' אמר לו בסוד כי אינו יודע בכל גאוני הזמן שהגיע והשיג כ"כ בחכמת הקבלה כמהו ומהם שנמצא באמתחתו אלף שע"ד שו"ת ועתה איך יערב חיים לנו מגנינו אשר בצלו חיינו בגוים לקח בחטאנו ואחרי' בנו הגאון אב"ד נ"י ולא נשמע מאז הספד נעים ומר כזה הלב הנשבר מעצבונינו הרב נטה לצחוק מרוב השמחה וגיל עלי דברי' הנחמדי' בם ראה כל איש כי דברי אבי' מפיו רביעו ולא רוח אנשים בקרבו ומלבד כל יושבי העיר וממקומו' הסמוכי' עם לרוב אשר בזה הי' גם מעיר וויען הבירה קציני' ונגידי' הי' בזה ונפשם עד מאוד חשקה בו עד אשר כולם כא' מבית האבל בעינים זולגים מאבל וגם שמחה ובלב נשבר ונרפא יצאו ויתר נגידי וויען ג"כ ובתוכו האדון לעמל כתבו לו אגר' תנחומי' ושמח בישועתו ובזה נקוה כי מלאכינו הוא רבינו אשר בחיי' אך נפשו מסר בעד עמו ימליץ טוב בעדינו ויושיע ה' ציון הגדולה אם לקה ציון הקטנה ויבנה ערי יהודה ויבא מבשר טוב בימינו ואך טוב נתבשר זה מזה כאות נפשו ונפש ידידו.

הק' פייבל פלויט מקעלין

צוואה של אדמו"ר הגאון אמיתי רבץ של כל בני הגולה נשיא אלקים מהרמ"ס זצוק"ל

בעה"י יום ה' ט"ו כסליו זכור אזכרנו עוד לפ"ק

כי לא ידע האדם את עתו עת לעשות לה' הרבו תורתכם לרומם בית אלקינו ולהעמיד חורבותי' אתם בני ובנותי חותני ונכדי ובניהם שמעוני וחיו אל תט לבכם לדבר רע להתעולל עלילות ברשע את אנשים פועלי און החדשים מקרוב באו נתרחקו מאת ה' ותורתו בעו"ה. אל תדורו בשכונתם ולא תתחברו עמהם כלל ובספרי רמ"ד אל תשלחו יד אז רגלך לא תמעד לעולמי עד. תנ"ך עם פי' רש"י ותורה עם פי' רמב"ן תהגו ותלמדו את בניכם כי הוא ראש אמונת אומן ובו תחכמו מכלכל ודרדע. ואם ח"ו תתנסו בנסיון רעב

וצמא ועוני ד' יצילכם עמדו בנסיון הלז. אל תפנו אל האלילים, ואל תפנו אל מדעתכם והבנות יעסקו בספרי אשכנז באופן שלנו המיוסדים על אגדת חכז"ל ולא זולת כלל. ומנעו רגליכם מטרטריאו' חלילה וחלילה אני אוסרכם באיסור גמור. ותזכו לחזות בנועם ד' ובשמחתו את בניו בבי"א. ואם ירום ה' קרנכם ויחוס לחננכם כאשר אקוה בעה"י אל תרומו ראשיכם בגאוה וגודל לב נגד שום אדם כשר ח"ו דעו כי אנחנו בני אברהם תלמידי משה רבינו עבדי מלך דוד אבינו אמר ואנכי עפר ואפר ורבינו משה אמר ונחנו מה מלכינו אמר ואנכי תולעת ולא איש. והמלך המקווה יתגלה בדמיון עני ורוכב על החמור וא"כ גאוה וגודל לב מנין לנו התחזקו ואמצו בשקידה ועיון רב בתורת ה' ועשו קיבוץ וריבוץ ופעלים לתורה ברבים ואם מעט לפניכם מאותן המעט אשר חננכם ד' למדו ברבים בכל מאמצי כח ובאופן שידעתם בתוך לבבכם שהקב"ה יודע מכם שאין תערובות כוונה כ"א לכבוד שמו הגדול לבדו ולפניו לא יבא חנף הזהרו משינוי "שם "לשון "מלבוש ישראל ח"ו וסימן ויבא יעקב של"ם.

ואל תדאגו אם איני מניח לכם הון כי אבי יתומי' יחוס וירחם על יתומים מאב ואם ואל יטוש אתכם ואין מעצור לד' להושיע ברב או במעט. ומחורת ה' אל תעשו עטרה ולא קרדום ח"ו ומכ"ש שחלילה ליסע ממקום למקום לדרוש כדורש דמים או לומר קבלוני כי בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך ומשלך יתנו לך ולא תאמרו נשתנו העתים. כי יש לנו אב זקן ית"ש והוא לא נשתנה ולא ישתנה וכל רע לא יאונה ונתברך מקדם מעונה:

הק' משה סופר מפא"מ

יראת ה' תוסיף ימים ושנים לכם אהובי כנפשי קהלה מפוארה ק"ק פרעשבורג המעטירה והגבירה ביראת ה' ותורתו יברכם ה' ממקור הברכות אתם החזקתם אותי על התורה על העבודה תלי"ת להעמיד תלמידים לאלפים אלופים ומסובלים בתורה וביראה ומלאו פני תבל תנובה ותבונה. והקהלה מלאה חכמים סופרים גדולים וקטנים פרי קודש הילולים החזקתם ישיבה בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכת מחשבת עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו עול פרנסת והספקת התלמידי' וגדלתם רוב בניכם בתלמוד תורה. הצליחו וגם עשה פרי. יתנם ה' עליון לשם ולתפארת ולא יעלה עליכם שום פורץ גדר לעולם ונא לא יהי' כסא הרבנות פנוי יותר משתי שנים ולא תושיבו כ"א ת"ח מפורסם אשר לא יבוא להשמיע קולו בדרוש:

כ"א אשר בשמו תקראוהו המפורס' בצדקת ויראת ה' ובתורת משה רבינו ורבינא ורב אשי מחתולתו ולא יד לו בספרי מינות ולא ידרוש בלשון לאומי' כי לא יאריך ימים כצל אשר איננו ירא אלקים כ"א באופן ששמעתם ממני דרשות ואגדות חכז"ל. ולא ישא פנים

ולא יקח שוחד דברים וכבוד גאוה כ"א ענותן ושפל ברך מרביץ תורה לרבים וקופת ת"ת וסידור לימודים לא ישתנה ולא יתחלף והרוצה להרוס יהרס והמחזיק יתחזק ויתאמץ ועמוד התפילה וסידרי בתי כנסיות כאשר הי' עד היום הזה כה יהי' וכה יקימו לנצח וחלילה לשום אדם לשנות הן בבנין הן בסידור התפלה ושלוחי צבור ואשר היו וכל המשנה פניו ישונה ולצדיקי' כל און לא יאונה ואתה הרם קרן עמך בכלל ואנשי פ"ב בפרט ובעושר ובנכסים וכבוד ואורך ימים ביראת ה' ותורתו עד כי יבוא שילה אמן:

בנותי וכלותי השמרו לכם חלילה וחלילה לגלות טפח מבשרכם ע"י קיצור מלבוש כנהוג ח"ו לא יהי' כזאת בגידולי ביתי ומכ"ש שתזהרו מרעות נשים רעות שמוציאים אפי' שער א' חוץ וגם אפי' בפאה נכריות אני אוסר עליכם באיסור גמור וה' ימצאכם חן וחסד וחנינה וחמלה וגדלו בניכם וצאצאי צאצאיכם על התורה ועל העבודה כאשר צונו ה' אלקינו יהי' ה' אלקינו עמנו ועם בנינו לעולם:

בני היקרים ותלמידיי החביבים הנמצאים אל תבטלו הישיבה ולימודי יום יום ברבים עכ"פ יב"ח היינו ביום הראוי לומר שיעור וזמן הל"ת ומהטוב אם בני הנחמד מוה' אברהם שמואל בנימין יאמר השיעור ברבים ואתם תשמעון ממנו כמו שהי' עד עתה יהי' רצון מלפניך ד' נותן התורה ית"ש שלא יבוש המעיין ולא יקצץ האילן פרי עץ חיים וקיים אמן:

בעזה"י פתיחה רבתי אשר אמרתי לפני ישיבה הרמה דפה ד' יחיים. כאשר התחלתי ללמוד בישיבה יום אחר שלושים ממיתת אבי אבי רכב שראל ופרשיי' רשכבה"ג זצ"ל הכ"מ:

בפ' השבוע אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק וראיתי בחידושי אגדה של אדמו"ר רשכב"ג זצ"ל הכ"מ כי מצות הבן על האב להשיאו אשה וכן עשה אברהם באמת ועשה כל התפעלות להשיא אשה לבנו ולא מצינו שעשה כן עבור בני קטורה. וע"כ כי הם אינם כבנים לאברהם רק יצחק והיינו אלה תולדות יצחק בן אברהם שלא הי' אלא יצחק בן לאברהם דהא אברהם הוליד את יצחק דהיינו הוליד הוא ההיפעל שהוא עשה שיוליד עכ"ד הקדושים:.

במדרש מביא על זה עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם לא הי' אברהם ראוי להנצל מכבשן האש רק בזכות יעקב ועיי' מפורשי' שתמהו למה הניח יצחק ותלה בזכות יעקב וגם למה לא הי' אברהם ראוי' להנצל בזכות עצמו גם אפסוק גופא עטרת זקנים בני בנים יש לדקדק כך למה לא אמר עטרת זקני' בנים אבל נ"ל עפ"י מאמר חכז"ל כתיב ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמת' בפיך לא ימושו מפיך

ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם. כי אם האב ובנו ובן בנו לומדי' תורה שוב התורה לא ימושו מפיהם לעולם והיינו עטרת זקנים בני בנים דהיינו שאם בני בנים עוסקי' בתורה ג"כ אז הוא עטרה לזקנים כי לא ימוש מזרעו לעולם. וזהו כוונת המדרש לא הי' ראוי' להנצל בזכות עצמו ושל יצחק רק בזכות יעקב שהי' דור שלישי ולא ימוש עוד מפי זרעו לעולם כנ"ל.

ולהבין למה לא הי' ראוי' אברהם באמת להנצל בזכותו ולא הי' זכותו כדאי לבד אומר ע"ד דרושי' דיש להקשות האיך הי' רשאי אברהם למסור נפשו להפיל עצמו לכבשן האש הלא ידוע פלוגתת רמב"ם וראב"ד היכא דהדין דיעבור ואל יהרג אם מותר למסור נפשו ושיטת הרמב"ם דאסור דהוה כמאבד עצמו ובכלל ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וגוי ג"כ מצווה שלא לאבד עצמו לדעת ותוס' בסנהדרי' כ' כי גם וחי בהם מצווה עלי' והלא על קידוש השם בע"ז וגילוי עריות ושפיכת דמים לא נצטווה עלי' והוי דברים אלי לגבי' כמו כל התורה חוץ מג' דברים אלו לישראל ולהרמב"ם אסור למסור נפשו עליהם א"כ איך מסר אברהם נפשו והפיל עצמו לכבשן האש וצ"ל דהיה נידן כישראל גמור גם להקל וכבר פלפל והאריך בזה בספר פרשת דרכים אם גם להקל הי' לאברהם דין ישראל ולהנ"ל מוכרח:

ולהסביר הדבר איך הי' לו דין ישראל היינו כיון שיעקב הי' הולך בדרכי אברהם בחיי' אברהם שוב לא ימוש מפי זרעו לעולם ויהי' האמונה נצחי' בזרעו לעולם עד שלבסוף קבלו התורה לכן נידן כישראל והיינו לא היה אברהם ראוי להנצל מכבשן אש דהיינו שעשה עביר' שמסר נפשו במקום שאינו מחויב רק בזכות יעקב דהיינו יען צפה הקב"ה כי יעקב יעשה כדרכיו ושוב לא ימוש מזרעו לעולם לכן בזכו' זה נידן כישראל המחוייב בדבר כנ"ל:

ובגוף הקרא דעטרת זקנים בני בנים נ"ל לפרש עוד פירושי' שונים וענינים ונקדים תחלה מאמר הלל אם אני כאן הכל כאן ואם אין אני כאן מי כאן. והמאמר מתמי' כאשר ידוע כי הי' הלל ענותן מאוד והאיך אמר כן על עצמו:

אהוביי ידידיי מה נורא המקום הזה אשר אני עומד עליו עתה אשר עמד עליו קדוש עליון חסידא ופרישא אבינו רבינו הקדוש ולמד עם ישיבתו הרמה מדי יום ביומו שיעורים כסדרן בקדושה ובטהרה בלב בוער לכבוד שמו הגדול ומה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקי' דאין לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד ובאיזה מקום ימצא מקום אשר התאחדו בכל יום למאות תלמידי' לשמוע הלכה זקוקים דנורא יוצאי' מפו' ממלל רבבין רועענו אבינו זצ"ל הכ"מ ובית זה בית אלקי' שהוא ד' אמות של הקב"ה וזה שער השמים

כי פה מקום מוקטר מוגש לשמו של שומע תפילת כל פה אשר פה התפלל רבינו הקדוש בכל יום וכל עצמותיו תאמרנה ד' מי כמוכה בכריעה ובהשתחוי' בדמעות שליש ונאספו אלי' כל העדרים עדרי צאן מרעותי אי' מקום אי' בהכ"נ אשר התפלה בכוונה רצויי' כמו כאן וזה שער השמים אשר נתקבצו כל התפלות ועולים השמימה והבית זה אשר אנו עומדים בתוכו מקום קדוש ומקודש בקדושה משולשת וגם כל העדה כולם קדושים כולם אהובי' כולם ברורי' כולם תלמידי' וגידולי' מאבי רשכב"ג זצ"ל הכ"מ. ואני עומד פה במקום קדוש ולפני עדה קדושה ואיך אשא פני אני צעיר לימים לעמוד במקום זקן יושב בישיבה הרמה והנשואים אשר בהם לומדי' מופלגי' אשר שמשו ולמדו מאאמ"ו מאוה"ג זצ"ל הכ"מ יותר ממני ואני הצעיר מהם בימים ובבינה וכל בחורים מופלגי' ראוי' להורות הוראה בישראל ואיך אעמוד אני היום לפניהם לומר שיעור והלו"ת ואיך ישמעו הם לדברי ויטו אוזן לי קטן ערך ושפל ברך:

אבל אמינא איבעית אימא סברא איבעי' אימא גמרא כי אין ראוי' אחד מהעומדי' פה לעמוד לפני העדה קדושה בחורים מופלגי' לאמור השיעור רק אנכי הצעיר והקטן בימים ובבינה.

כתיב רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה':

אפתח במשל פי מלך אחד שהמליכוהו בני מדינה עליהם ובבואו אל המדינה לא היתה המדינה מתוקן בתקנות וחוקי המדינות כאשר ראוי' ולא ידעו דרך התנהגו' המדינה וגם לא הי' בה שרים דיינים קבועי' בין איש לרעהו והמלך כשבא בחכמתו הגדול' איזן וחיקר הרבה דברי' כאשר ראוי' והכל לטובת המדינה ויהי היום והמלך זקן בא בימים לא הי' יכול עוד לצאת ולבוא כאשר רגיל והי' דואג אולי אם יסור השגחתו ישיב הכל לאשר הי' ויהורס הבנין אשר בנה כמה שנים כל זמן שהי' משגיח הי' הכל בטוב ושמעו לציווי' מי יודע מה יהי' אח"כ ומכ"ש אם ימות ישכח הדבר ויתפרד החבילה והתיעץ עם שריו העומדי' לפניו מי ומי יוכל לישב על מקומו כי הגם שאין צריך עוד רב תבונה לנהוג המדינה אחרי אשר כבר עשהו ולא צריך רק השגחה שלא יקולקל הדבר ולא יגרע ולא יזוז מאשר הי':

והראוי' לזה יש בה במדינה שרים גדולים מלומדי' אבל יטיל קנאה בין השרים אם ישב ויגדל כסאו של אחד מהם יתקנאו בו חבריו אשר הי' עמו בחבור' אחת עד הנה ואיך יכרעו וישתחוו לפניו וינהגו בו כבוד מלך כראוי וידברו עמו כעבדי' קמי' מרי' ובשם מלך יכנהו ויקראהו ויהי' גדולה הקנאה ויחרחרו ריב ביניהם ולא יהי' ולא יבוא הדבר למכוון האמיתי. כן אמר המלך בחכמתו והשיבו יועציו האיך יקנאו בו ואיך שייך קנאה

בזה. הלא אין מכבדי' אותו ואין הכבוד שלו רק הכבוד שלך יען כי יושב במקומך ואיך יתנשא הוא על זה ואיך יהי' קנאה עליו בין חבירי' ואמר המלך הטבתם אשר דברתם והוא חכמה גדולה והדבר כן בעצמותו אבל יען כי מי שיהי' מהשרי' גדולים הלא הוא גם הוא ראוי' לכבוד מחכמתו דאית כי' למד הרבה ובקי בכמה חכמות והרואי' נהגו כבוד בזה כראוי' למלך ידמו כי הכבוד שנוהגים בו על חכמתו וידיעתו עושים לו כך וממילא יהי' מתקנאי' בו אבל מ"מ דבריכם טובים ואעשה גם אני כדבריכם אבל אברור הקטן משרי המדינה אשר אין בו מהמדות ומעלות אשר המה מאחד מהשרים גדילים וידע ויבין גם אשר לא מאנשי העיר כי השרים הגדולים חכמים ונבונים אין צריכין לנהוג כבוד באיש הלז מחכמתו ותבונתו או מדותיו הישרו' ונכוחי' רק עושים כן לעשות רצון מלכם ולכבודו מכבדים אותו כי יושב על כסאו ובזה יתוקן הכל וכן עשה והי' הכל בשלום אין פוצה פה ומצפצף על הדבר וחזקו הכל לנהג כבוד באיש הלזה כי בו כבדו את המלך אשר אהבו אותו מאוד ונפלאת אהבתם לו

ככל הדברים האלה וככל חזיון הזה אני אומר עלי כי ידוע לכם קודם בא אאמו"ר רשכב"ג זצ"ל הכ"מ לא הי' פה ישיבה רק מאיזהו בחורים והוא התחיל פה לגדל ישיבה עד שבאו כמה מאות לא פסקה ישיבה גדולה מאיזהו מאות ה' יחי' ולמדנו דרך התנהגו' ישיבה ובאיזה אופן תכלית ללמוד עם הישיבה וקבע שיעורים כסדרן והרבה אשר אזן ותיקן לנו בעניני תפלה ואיך מתפללים ואין צריך עתה רק התעוררת תמיד בל ישונה כ"ש ואין צריך חכמה יתירה וצדקות רב לנהל הישיבה.

וזה כשתי שנים אשר מלכינו רועינו אבינו זצ"ל כתב בצוואתו כי אני הצעיר אומר השיעור וישמעו ויאזינו לי ובחכמתו הגדולה חכם עדיף מנביא ראה כי מי מתלמידי' לומדי' מופלגי' אשר יעמוד לומר שיעורי' כסדרן יטיל קנאה בין החברים אם יהי' צריכי' לנהג בו כבוד כתלמיד לרב ולקרותו רבי ומורי ולהיות נכנע לפני' והגם כי הכבוד לאו דילי' רק הוא כבוד אב זקן אבי אבי רכב ישראל ופרשיו מ"מ הרואה יראה ויטעה כי מחכמה יתירה דאית בי' מכבדי' אותו וקוראי' אותו רבי ומורי ויתקנאו בו חבירי' ולכן הפליא לעשות בחכמתו להעמידני על מקומו וכל הרואה שומע יודע ויבין כי לא מחכמתי וצדקתי ובקיאותי מכבדים אותי רק לעשות רצון רבם חפצים ולכבוד שמו הגדול ללמוד תורה בקבוץ רבים כולם אהובי' כולם ברורי' והן הן הדברי' אשר אמרו עדת קרח למרע"ה ולאהרן אחיו רב לכם פי' רש"י הגדולה שלכם דהיינו שאמרו דלכן הגדולה שלכם כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ולא רצה הקב"ה להטיל קנאה בין ישראל לכן בחר ובירר אתכם ובכם אין אדם מתקנא ומדוע תתנשאו על קהל ה':

וזהו כוונת הלל שהי' עניו מאוד ואמר כשעמד לדרוש ברבים למה ואיך עומד במקום גדולי' וטובי' ממנו ואמר אם אני כאן הכל כאן דהיינו אם אני עומד פה לא יתקנא אדם על שכל העם עומדים ושומעי' כי יובן ונראה לכל כי לא מגדולתי וחכמתי ולכבודי באו רק לכבוד השם לשמוע תורה בקבוץ שלא להיות מסיר אזניהם ולכן הכל כאן ואין לשום אדם נגד כבודו ולא יתפרד החבילה אבל כשאין אני כאן יהי' מי שיהי' מהעם שיעמוד פה כולם גדולים ממני ויהי' קנאה ביניהם מי כאן כי זה פנה לכאן ולא ירצו לשמוע כנ"ל.
איבעית אימא גמרא אמרו חכז"ל בפ"א עשה לך רב וקנה לך חבר ופי' רמב"ם הגם כי אתה יודע כי אינו ראוי' להיות לך לרב שתלמוד ממנו מ"מ עשה לך כמו שהי' ראוי' לך כדי שלא תלמוד ביחידות וקנה לך חבר י"ל עפ"י הנ"ל שתקנה לך הרב בלבך לחבר דבוק ואוהב אותו כשני חברים אבל עשה אתה ותנהג בו כבוד כמו שהוא רבך ואמר הוי דן את כל האדם לכף זכות אין לו שייכות למה שאמר לעיל.
ונקדים מעשה רב בש"ס ברכות פ' תפלת השחר כ"ז ע"ב דאוקמי לר"א ב"ע דאמרונו קמי' לר"א דהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא הוא חכם דאי מקשה לי' מפרק לי' והוא עשיר דאי אית לפלוחי בי' קיסר אף הוא אזיל ופלח והוא עשירי לעזרא דאית לי' זכות אבות ולא מצי עניש לי' ע"כ והנה בנדקדק דאמרו דאי מקשי לי' מפרק והלא אמרו תחלה נוקמי' לר' יהושיע בעל מעשה הוא נוקמי לר"ע ל"ל זכות אבות אבל בודאי הוה גדולים בחכמה יותר מר"א ב"ע אלא שלא הי' להם זכות ועשירות ומאי האי שאמרו שהוא חכם אלא באמת משום הני תרי מעשי דלית בהו ואית בי' אין למנות נשיא אם אינו בתורה ג"כ אלא שאמרו כי הוא חכם ג"כ ולא אמרו שהוא ת"ח רק אי מקשי לי' מפרק והיינו שהי' ר"א ב"ע עדיין רך בשנים בן י"ח שנים ולא למד במעט שניו אשר הי' רק שהי' בטוחי' כי נפיש זכותי' דהוא עשירי לעזרא שאם יתמנה לנשיא יעמוד זכות אבותיו ויגדל בתורה עד שיהי' ראוי' לאותו איצטלא להיות נשיא אך אין סומכי' על הנס כי יעשה השם יש מאין אם אינו מוכשר בעצמו ואין לו שכל צח וחריף ויהיב חכמה לחכימא אבל אמרו כי הוא חכם ויודע לאמן ידיו ואי מקשי לי' מפרק והוא כלי מוכשר ויש בטחון כי זכות אבות יסייעוהו ואמרו כי לא בחרו באחרי' אשר הם ראוי' מיד לנשיאות וחכמתם וגדולתם הרבה יותר משום שני מעלות דאי' בי' כי הוא עשיר כי המנהג הציבור צריך שיטיב עם הציבור בכל האפשרות וצריך שימסור נפשו עליהם ולכן צריך שיהי' עשיר שיהי' דברי' נשמעים ומקובלים ומחשש שיקנאו בו חברי' ומכ"ש ר"ג ויחרחרו ריב ומצה עמו אמרו דהוא עשירי לעזרא וזכות זה יעמוד לו כי יהי' הכל שלמים עמו אתו.

וזה אשר הרהבתי בנפשי עוז לעמוד פה כי אקוה שזכות אבותי יסייעני כי אהי' ראוי' בקרב הימים לאותו איצטלא הגם שעדיין אינו ראוי' וזכות אבותי רבו למאוד מוסדי דור ודור אקוה כי זכותם יעמוד לי כי לא יהי' לי שונא בין העומדים האלו תהי' כולכם שלמים אתי ולא לחיבה יותר רק כמים פנים אל פנים כאשר יודע אני כי קשור אני בעבותות האהבה לכל אחד הלא בני איש אחד נחנו אב אחד הי' לכולנו א"כ עצמי ובשרי אתם ואני אוהב אתכם אהבת נפש אהבת אמת כאיש לאחיו ובלתי ספק כן אתם אוהבים אותי וב"ה דברי נשמעי' אצל אנשי קהלתינו וכן במרחקים ואעשה בעזה"י לטובתכם כל האפשרות ואמסור נפשי עליכם כאשר עשה אבינו אב הרחמן זצ"ל הכ"מ וזכותו יעמוד לי כי אוציא מחשבתי אל הפועל.

ונבא לפרש המשנה בפ"א עשה לך רב שתחלה תקבלו עליך הגם שאינו ראוי' ולסוף מרבה ישיבה מרבה חכמה ויהי' ראוי' לך לרב והיינו עשה לך שתעשה אתה אותו לרב שתהי' תלמיד המחכים ויעשה לך ראוי' לרב וקנה לך חבר עד זמן ההוא שיהי' דבוק ואהוב בלבך ואמר מי הוא זה ואיזה הוא אשר יבחר בין האנשים ונעשה אותו לרב ואמר הוי דן כל אדם לכף זכות דהיינו שתדין בו שזכות אבותיו יסייעוהו ושלא יאמר נבחר ברשע בן צדיק כיון שיש לו זכות אבות ונגד זה אמר ניתאי הארבלי הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע עכ"פ יהי' יראת ה' בלבו ויהי' עינו ולבו אל ד' תמיד.

בש"ס ברכות כ"ח ע"ב ת"ר בכניסתו מה הוא אומר יהי רצון וכו' שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברייי ולא אומר על טהור טמא ועל טמא טהור ואל יכשלו הם ואני אשמח בהם המאמר הזה תמוה שכפל הדבר שלא יארע דבר תקלה ולא אכשל וכו' ולא אומר וכו' הלא היינו שלא יארע דבר תקלה ושלא אכשל וכו' ונ"ל פשוט בשנבין גם הלשון בדבר הלכה ולא בהלכה גם שלא אמר שישמחו בי חברייי על דבר הלכה. ונ"ל כי מלתא מלתא אמר תחלה שלא יארע דבר תקלה היינו על דרך שאמר חכמים הזהרו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות וכו' והיינו שלא יארע דבר תקלה ע"י שלא יהי' לתלמידי' מקום לטעות בדבריו והיינו ע"י גרמא דילי' ושוב אמר שלא אכשל בדבר הלכה דהיינו בפילפול ודיבר הלכה בקו' ופרוקים שלא יטעו בפשט ובכוונת הענין וע"ז אמר וישמחו בי חברי פלפול התורה ברבי' עם חברים תלמידי' אבל שלא אומר על טהור טמא וכו' בהטעות שאינו טועה ברבים רק כשהוא לעצמו לכן לא אמר וישמחו בי חברייי כנ"ל.

אבל עדיין לא יצאנו ידי חובת ביאר המאמר הזה שהתפלל שלא אכשל וישמח בי חברי נראה ח"ו כי לא איכפת לי' טעות בדין רק שלא יתלוצצו עליו חבירי' גם הלשון אינו

מדוקדק הו"ל וילעגו עלי חברי או יתלוצצו עלי גם יש לדקדק התפלל שלא יכשלו הם ואני אשמח בהם האיך שייך להתפלל על ד' לא יעשה ככה ולא יתלוצץ עליהם ולבאר כל זה בשנפרש מקרא קודש בתהלים שגיאות מי יבין מנסתרות נקני דהיינו אי אפשר מי שהוא במזג אנושי שלא ישגה פעם ומרע"ה שהי' במדרגה ותחסרהו מעט מאלהים ג"כ הי' טעה ושכח איזה דברים אבל הי' למשה מי המחזירו והזכירהו וכן כל אדם יש אתו לומדים המרגישים בטעות ומפלפלים עמו ונתברר האמת וע"ז התפלל דהע"ה שגיאות מי יבין כי אי אפשר שלא יטעה אדם וקשה להתפלל על זה כי זה מדריגת מלאכים רק שהתפלל מנסתרו' נקני שלא יהי' טעות בנסתר שלא יהי' מי שמחזירו כנ"ל והן הנסיון למדנו כי יש אשר בעת שומעים החידושי' והסברות ובעיניהם לא טוב הדבר מ"מ לפני רב האומר מודים לדברי' ומשמחי' בו כי טוב הוא דבר חידוד וחריף וסברא נכונה וישרה ואח"כ שלא בפניו שוחקי' עליו ומתלוצצי' עליו כי טעה אין בדברי' ממש בטלי' ומבוטלי' ואנשים כאלה שתים רעות יעשו חדא כי אם אמרו פקפוקים להאומר עצמו וראה אחר וויכוחם שהאמת אתם הי' מודה להם והי' בא אל האמת שנית כי אלו טעו הם ואלמלא הי' מפלפלי' עמו הי' מיישב דברי' היטב והי' ישרים בעיניהם והיינו שהתפלל שלא אכשל בדבר הלכה אלא שזה אי אפשר כמעט רק חברי' מחזירי' ומעמידי' על האמת והתפלל שלא אכשל וישמחו בו חבריי דהיינו שיהי' שמחי' בי שמרא' עצמם כמו שהי' שמחי' שהדברי' נכוני' ומכח זה לא אבוא אל האמ' ואמר ואל יכשלו בי הם ואשמח בהם דהיינו שיתן ה' בלב חבריו שלא יהי' קפדנים שלא אהי' צריך לומר להם שדבריהם טובי' במקום שמפקפקי' הם והיינו שלא יכשלו הם ואני אשמח בהם היינו שאהי' צריך לשמוח בהם לא יהי' לבם נכון עמו ויקבלו ממנו וא"ש הכל כנ"ל כן אני אומר היום ח"ו לא תהי' כזאת בינינו לכו נא ונווכחה נפלפל ונעמידנו על האמת ואני אודה ולא אבוש אבל ח"ו שתשמחו בי כאלו הדברי' נכונים ובעיניכם מפוקפקי' וגם אקוה כי תקבלו ממני ולא אהי' צריך לישא פנים לשום אחד ח"ו:

שם בש"ס כשחלה ר"א נכנסו תלמידיו אמרו לו למדינו אורחת חיים ובהן נזכה לחיי עוה"ב אמר להם הזהרו בכבוד חבריכם ומנעו בניכם מן ההגיון והושיבם בין ברכי ת"ח וכשאתם מתפללי' דעו לפני מי אתם עומדים ובזה תזכו לחיי עוה"ב ויש לדקדק במאמר הנ"ל על שבאו לר"א כשחלה למדינו אורחת חיים הלא בודאי למדו ממנו נגלות ונסתרות ואיך באו עתה ואמרו למדינו כאלו לא למדו ממנו גם באמת אמאי לא בקשו ממנו שילמדם בעודו בתקפו והמתינו עד קודם מותו גם מדקדקים ובהן נזכה לחיי עוה"ב ובהן מיותר גם לפרש תשובתו הזהרו בכבוד חבריכם.

ונקדים, מה שנ"ל ע"ד הלצה קצת בפ' השבוע הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמי' את בכורתי לקח ועתה הנה לקח את ברכתי אינו מדוקדק לשון זה הלא בבכורה כבר רימה אותו למה לא הרהר אחרי יעקב עד עתה וכבר כתוב ע"ז בספרים ונ"ל בשנאמר לפרש שאמר עשו למה זה לי בכורה עיי' מדרש שדרש על דאמר למה זה לי וכו' הנה הא"ע והרמב"ן עמדו על המחקר איך מכר עשו הבכורה בעד עדשים ולא חס על חלק בכורתו שהי' לו במיתת אביו ודעת הרמב"ן כי לא הי' קודם מתן תורה דין בכורה רק שהי' קטן הבית נוהג כבוד בבכור ומכר זה בעדשים ע"כ ועדיין אני מפקפק כי בודאי הי' גם מידה זו לעשו שהי' רודף אחר הכבוד ואיך הניח בכבוד בדבר מועט אבל אומר עפ"י דברי רמב"ן כי יעקב שהי' איש תם יושב תמיד ועוסק בתורה עמד על המשמר ערב ובוקר בעבודת השם ועשו הי' היפוך והי' איש יודע ציד והי' הולך בדרך אנשי הארץ האומרי' בשרירות לבי אילך ובעיני עשו לשחוק באשר יעקב יושב תמיד בבית ואינו פונה לשום דבר רק עוסק בלימודו ולא הי' יעקב חשוב בעיניו ובפרט כאשר ראה יעקב עומד ומבשל עדשים אשר לא יאה ולא נאה לאיש אלא לשפחות רק הי' בישל יעקב משום שיש מצוה לבשל סעודת הבראה וכאשר עשו ראה כך הי' בעיניו לשחוק לבזיון חרפה ובוז עומד כאחת השפחות ביזה ומבזה עצמו בעיני כל לכן ביזה עשו את הבכורה לגמרי באותו יום וחישב מה לו בכורה כדי שיהי' קטן ממני נוהג כבוד בי אין כבודי אם זה יכבדני שפל ונבזה יכבדני או לא מה לי ולו לכן מכר בכורה בדבר מועט וזהו שאמר למה זה לי בכורה דייקא דהיינו למה לי בכורה מאיש זה שפל ומבזה שמבזה עצמו ומבשל עדשים ולכן לא עלה בלב עשו לפקפק ולהרהר כלל על שמכר בכורתו בדבר מועט אבל אחר שבירך אותו יצחק בכל הברכות עניני עוה"ז מטל השמים יהי' מושבך ויהי' יעקב עושר גדול מבורך בכל טוב כששמע עשו כן התחיל לפקפק על מכירת בכורה כי יהי' לו לכבוד אם יהי' מבורך בכל מיני ברכה משתחוה לו ויהי' צריך לנהוג בו כבוד והיינו ויעקבני זה פעמים היינו זה עתה למפרע עקבוני פעמים כנ"ל.

ונבא לפרש המאמר כי תלמידי ר"א חשו שלא יהיו מבוזים בעיני הבריות על עסקם בתורה תמיד ויתרחקו מהם ורצו להתאחד עם הבריות ויהיו מכובדי' בעיני כל ובעוד הי' ר"א חי מכבדי' בכבודו של ר"א אבל כשחלה ר"א נכנסו למדינו אורחות חיים דהיינו האיך מנהגים עם הבריו' והאיך מתאחדים עמהם אלא שאין צריך עצת זקנים עם עצת ר"א ועצה היעוצה עצת נערים גם מזה גם מזה אל תנח ידך התחבר עם רשעים פועלי און והדבק עמהם ללמוד ממעשיהם קצת ולמוד חכמתם ובזה נזכה לשתי שלחנות זאת עצה פשוטה רק כתיב אנשי דמים ומרמ' לא יחצו ימיהם אלו יורדי' לבאר שחת בלתי ספק

לא יאריכו ימים לא יחרוך רמי' את צידו ולכן אמרו למדנו אתה אורחות חיים ובהן נזכה לחיי עוה"ב ולא לבאר שחת אבל כבר אמרו חכז"ל כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות וכל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות ועיקר שהחברי' יכבדו זה את זה ומכ"ש קטנים בגדולי' והיינו שאמר הזהרו בכבוד חבריכם ואל תבזו את התורה ח"ו בהתלוצצות אחד על חברו.

והנה הנסיון ילמד המחלוקת בין התלמידי' כי יש מעם אשר מדמי' בלבם ועצתם להיות פונה ונוטה קצת לצד אחרת וממילא אותם אשר יראת ה' בלבם אינם יכולי' להתחבר עמהם ולהיות שלם בלבם עמהם וגם יש מתחסדים יותר מדאי תמיד מתפללין וכדומה בדיקדוקי מצות ובטלי' מן התורה וגם לא זה הוא הדרך הטוב והישר בעיני אלקים ואדם רק צריך להתנהג עם הבריו' בנחת ולא יהי' ח"ו כת"ח שאין בו דעה שידועה מאמר' ז"ל וצריך שיהי' כל מגמתו תורת ה' ועבודתו כי הוא חכמתכ' ובינתכם לעיני העמים וזמן תורה לחוד ותפלה לחוד בזמן תפלה יתפלל עיניו למעלה ולבו למטה אבל רוב היום יהי' בתלמוד תורה ובפלפול אשר בו חדי הקב"ה למעלה והיינו שאמר הזהרו בכבוד חבריכם שלא יהי' ריב ומצה ביניהם ואמר מנעו בניכם מן ההגיון דהיינו חכמת יוונית והושיב' בין ברכי ת"ח וילמדו תמיד תורת ה' וגם וכשאתם מתפללים דהיינו לא שיתפללו תמיד רק באותו שעה שאתם מתפללי' דעו לפני מי אתם עומדי' ובזה תזכו לחיי עוה"ב דהיינו כי יהי' שלום ביניהם וכבר אמרו אין כלי מחזיק ברכה אלא שלום אם אין שלום אין כלום ואם יהי' שלום תזכו להרבה דברים ותזכו לחיי עוה"ב.

והן אין מן הצורך לומר ואין אני מסופק כלל כי יעלה על דעת אחד לפרוץ פרצה לעשות מכל האמור אשר לא יעשה אשר ידוע כי אאמ"ו זצ"ל הזהיר תמיד על כל הנ"ל וגזר גזירות וחרמות מי פתי יסור הנה לעבור על חד מנייהו ולזוז זוז כ"ש אש אוכל' הוא נקו' ינקם באיש ההוא אשר ירצו להרוס והדברים אך למותר וללא צורך כי כולם אהובי' וברורים ה' יברכם רק אני מזהיר על העתיד כי ב"ה נוכל להתפאר כי אנחנו תלמידי מרע"ה רבן של ישראל ושתינו מבארו באר מים חיים ויהי' לנו לתפארת לעולמי עד אבל ח"ו יתחלל השם אם יודח נידח ואמרו תלמיד שלמד מאיש קדוש מלאך ה' צבאות יעשה מעשים כאלו וכמו שכתב השל"ה וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק וכו' כי זה לרעה כי יזכור ה' כי הי' אבות כאלו ואיך יקלקלו בניהם אחריה' כל כך וזהו תפארת זקנים בני בנים דהיינו אם בניהם יאחזו מעשי אבותיהם בידיהם כפשוטו ואז תפארת בנים אבותם דהיינו אז הוא תפארת לבני' שיהי' להם אבות צדיקי' אבל אם אינם אוחזי' מעש' אבותיה' אין להם לתפארת אדרבא בוז יבוזו בם וכנ"ל.

לסיים בטוב בסוף פסוק דמרגלא בפומי' דאאמ"ו זצ"ל הכ"מ כתוב כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלקיך מקרבך ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום הנה אמרו חכז"ל יעקב אבינו לא מת כי הניח בן כמותו והיינו כי כל המעשים טובים אשר עשו בניו אחריו יש לו זכות ממנו וכן תלמידי' ההולכי' בדרך רבם ולומדי' תורת ה' ועובדי' עבודתו תמיד יש לרבם זכות בו בעלמא דקשוט וזה נ"ל פי' הגמרא כל הלומד תורה לאחרי' בעוה"ז זוכה ולומד לעוה"ב היינו כהנ"ל כי זוכה ולומד גם שם אם תלמידיו ילמדו כאלו הוא לומד וכל הזכו' תלוי' בו וחי חיי עד והיינו ראה והתבונן כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו מקרב' דהיינו רשעי' בחיי' קרוי' מתי' בעוד שה בקרב' הם מתי' ואתם הדבקי' בה' אלקיכ' דהיינו אז כשאת' דבקי' בה' אחר אריכת ימים חיים כולכם היום דהיינו שחיים וקיימים לעולם ואמר ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים וילמדו לעשות כן ומכח זה לעולם יחי' ולא יתואר מיתה וזהו עטרת זקנים בני בנים דהיינו אם בניו אחרי' מעמיד תלמידי' הוא לעטרת לכתר ויהי' להם לשמחה לעולם ואמר ותפארת בנים אבותם עפ"י מדרש משלי שלמה בן דוד וכי לא ידענו שהוא בן דוד אלא כל מה שעשה שלמה עשה לשבחו של דוד והוא תמו' ח"ו עשה לכבוד אביו הלא בודאי עשה לכבוד השם רק הענין כך הוא כי בודאי כל מה שעושה אדם לעצמו הן ביראת השם הן בתורת ה' גם אם טועה גם דלא חביב להקב"ה כיון שכל כוונתו לשם שמים אבל מה שעושי' ברבי' צריך שיהי' בטוח הוא שנכון ואין בו מכשול שילמדו רבים ממנו וגם שלא יתבייש מפני המלעיגים עליו והן שלמה עשה ספרי' והי' צעיר בימים אז ואיך עשה כן ובודאי לא בטח בזכותו כי לא יטעה אבל הי' לבו בטוח כי לא ינוח הקב"ה כי יבוא אביו לחרפה ובוז על ידו והוא בטוח בזכותו של אותו זקן והיינו כל מה שעשה שלמה דהיינו שעשה ותיקן לרבי' עשה לשבחו של דוד דהיינו שהי' בטוח שלא יבוא אביו לחרפה על ידו וכהנ"ל והיינו עטרת זקנים בני בנים שבני' אחריו מעמיד תלמידי' שהם כבני בנים אלא כבן תלמיד וקרא בן ואמר ותפארת בני' אבותם דהיינו שתפארת הבנים אשר יבטח בו שלא יטעו ויתביישו הם אבותם כנ"ל וכן אני בטוח בזכו' אותו זקן אבינו רבינו רועינו כי לא יתנוני לחרפה ולא אבוש ולא איכלם ליתן בלבבכם להיות שלם עמי יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמי' ויתוספו תמיד עליכם בחורים גדולים וקטנים אבל ככם כמו שאתם היום כולם אהובים וברורים צאן קדשים אשר רעו אצל רועה קדוש אבל לא יבוא פרץ ויוצא המקדיח תבשילו ברבים ח"ו ובטחנו באותו צדיק זקן כי לא יהי' כן בנו ויברך אתכם כאשר דיבר לכם וסוף הכבוד לבוא עד יבוא מלך הכבוד ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ אמן ואמן.

העתקתי יום וי"ו עש"ק פ' בהר ל"ד למב"י שנת ת"ר לפ"ק.

בע"ה ליקוטי ספר קהלת

שם קהלת כ' רש"י ב' פירושים א' ע"ש שהקהיל חכמות הרבה ותרגומו בלשונינו זאממלער והפי' השני שאמר דבריו בהקהל ונ' הפי' כי כל שנת השמטה כשקרא שהמע"ה פ' הקהל אמר באותו מעמד דברי מוסר והשכל ותוכן כל דבריו מאותן מעמדות קיבץ בספר זה והנ' כי שהמע"ה חלק ספרו זה תחלת דבריו הם הקדמה לאמור מה תוכן הספר ולזה התחיל הבל הבלי' אמר קהלת כלומר תכלית ספר זה להההביל מעשי בני אדם בעולם ותחלת הספר אני קהלת הייתי מלך ובסיום הספר חתם דבריו ואמר פעם שנייה הבל הבלים אמר הקהלת כלומר תכלית ספר זה שקרית עד הנה ולזה אמר הקהלת היה מראש ועד סוף להההביל ההבלים הנעשים תחת השמש:

הנה מגמת הספר על דבר תלונות בני אדם בעולמם כי אוי להם מיוצרם ואוי להם מיצרם אמר שהמע"ה למולם כי כל ההבלים הנעשים בעולם האנשים בעצמם המה בעוכרם יען בחרו להם לעמול באין מרפה ותוכן דברי הספר הזה אמר דהמע"ה בשם בנו שלמה בתהלים שיר המעלות לשלמה שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת וגו' ועד"ז נבין פתיחת דבריו.

אמר ראיתי כי כל הענינים אשר בחרו להם בני האדם הכל הבל כי מה יתרון להם בכל עמלם אשר יעמלו תחת השמש וכי יש יתרון תחת השמש וע"ז רמזו רז"ל במס' שבת שדרשו הא למעלה מן השמש יש יתרון כי שם נאמר לפום צערא אגרא.

ושמעתי על מאמר בשם הגאון אב"ד באובן ישן מוה' צבי העללער זצ"ל דבר נחמד הנה אנשי העוה"ז כמו כן ישמחו בעולמם העובר ויאמרו למקבל עליו עול תורה אתה תשמח בעתיד ואני בהווה ולמול אלו אמר שהמע"ה אם גם ישמחו אנשי העוה"ז בעוה"ז אין שמחתם אלא בעת שמחתם והאוכלים למעדנים בעת אוכלם וכיו"ב אבל העמל שיעמלו למען יגיעו להנאתם הוא לריק לא כן אנשי העוה"ב בעוה"ב אפי' שכר פסיעות לא יקופח מהם וז"ש מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש אם יהיה לו ג"כ יתרון ברדפו בעוה"ז הנאה ותענוג אבל טרם יגיע לתענוג לא יתענג וע"ז אמרו רז"ל תחת השמש אין לו יתרון בעמלו הא למעלה מן השמש גם בעמלו יש לו יתרון.

והתחיל הספר באמרו דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים וביארו רז"ל במדרשים דאמר כן שלא יאמר האומר מי יודע קהלת זה המהביל העולם אם לא היה עני שלא ראה טובה מימיו או היה דר במקום שאין בו טובה לזה הקדים אני האומר דברי אלו בן מלך נתגדל

בכל תענוגים שבעולם והייתי מלך בירושלי' קרית יופי משוש לכל הארץ ואם אעפ"כ אני אומר לך הבל הבלים תדע על נכון כי הכל הבל.

דור הולך הסב עצמו נגד חכמי העולם האומרים בלבבם אשר על ידי חכמתם ותחבולותם יחיו בין החיים לנצח אמר להם כל החכמות והתחבולות שהמציאו חכמים אלו ברבות הימים נשכחו החכמים עם תחבולתם והסבה בזה כי החכמה לא תנוח וכל דור מוסיף על שלפניו עד שיחשב חכמת הממציא מול המצאת האחרון לסכלות אכן לו היה ביד אנוש לחדש בבריאת העולם מאומה עי"ז אולי יתקיים זכרו אבל דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת ולא יכול החכם שבחכמים לשנות מקום עמידתה אפי' כחוט השערה וכן השמש יזרח ממזרח למערב ויעשה מלאכתו בשקידה כאלו לא יוכל בנקודה שהיא עומד בה להאיר וכן הסיבוב שעשה השמש מצפון לדרום ומדרום לצפון לא שינה אדם בעולם מהלכו ומדי שנה יעמוד בד' תקופת באותה נקודה שהיה עומד בה מעולם וכן האויר הנקרא רוח ילך סביב סביב כאשר מאז מעול' וכן הנחלים הולכין אל הים ומשם שבים ללכת הרי כי בריאות העולם העליון והתחתון לא עזב את מצבו מששת ימי בראשית. ועתה הסב עצמו מול אנשי העולם הרודפים אחר התענוגים כל תענוג ותענוג שיבחרו להם לא ישבעו ממנו ויתקיים בהם אבר קטן יש באדם מרעיבו שבע משביעו רעב.

מה שהיה אמר ראה כל החכמות והתחבולות שהמציאו לא היו כ"א לשנות את אשר נעשה בששת ימי בראשית ומה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה על אופן אחר למשל הש"י ברא חטים והאופה יעשה מהם מעשה אופה וכן הברזל וכן הזהב אבל אין כל חדש תחת השמש שיהיה הכל חדש זה לא ימצא ואם יאמרו על דבר מה שהוא חדש אל תאמין כי אין כל חדש אחר הבריאה ורק לפי שאין זכרון לראשונים נשכח וכן תשכח המצאה זו שבכל דור ודור:

והוספתי חכמה על כל אשר היה לפני על ירושלים נ' שאמר כן דרך כבוד כלפי אביו שלא רצה לומר יותר מאביו וכלל גם מלכי הגוים שהיו לפניו:

ואתנה לבי אחרי שראה קהלת כי אדם א' מאלף שילך בדרך הישר ותשעה מאות תשעים ותשע' חייהם הוללות וסכלות ביקש לבחון אולי הדין עם הרוב וכזה יהיה חיות האדם ואמר כי זה רעיון רוח מאחרי כי הסכלות להחכם כעס ומכאוב ואיך ינסנו וביאר עוד אחרי כי השחוק של הכסיל הוא בעיני החכם שטות והוללות ואיך ישמח בזה והיינו ולשמחה מה זו עושה ואמנם ביקש לנסות ע"י שישתה בזמן מן הזמנים כוס יין יותר על

מזגו וע"י שישכר עצמו ימצא טעם בסכלות והוללות ואמנם מספק לא יאבד החכמה מידו כ"א יאחוז החבל בתרין ראשין עד הצהרים בחכמה ואחר היין בהוללות:
ואמר וזה היה חלקי ר"ל כל אומן חכם כשממציא תחבולה באומנתו ישמח בזה שלא טעה מדרך טובים וכן היה בקהלת כי לבי שמח מכל עמלי אבל זה לבד היה חלקי שמחה כשעה חדא הזאת ולא זולת.
כי מה האדם שיבוא אחרי המלך אמר לולא אדם אחר קצר יד נסה לפי דרכו ויאמר לך הכל הבל תאמר עליו מחמת קוצר יד אמר זה אבל אם מלך נסה כזאת מי היא אשר יבוא אחרי המלך את אשר כבר נסהו ויאמר כי מחמת קוצר יד אמר כן.
ואמר כי יש יתרון לחכמה כיתרון האור מן החושך ר"ל כשם שהחשך הוא רק העדר האור והאור הוא היש ככה הסכלות העדר והחכמה היש ואמר כי החכם כל מה שיראה יסתכל עליו והיינו עיניו בראשו הראיי' עם המחשבה נצמדים אצלו והכסיל יראה מה שיראה ולא יבין מאומה.
כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם הכוונה אמת כי מקרה א' לשניהם אבל הכסיל בלכתו מן העולם כאלו לא היה לא כן החכם ימים ושנים יחלופו עד ישכח זכרו.
שעמלו בחכמה ר"ל שלמד מאחרים ובדעת שהמציא הוא מעצמו ובכשרון שהוא אומן יד ויוכל לבצע מחשבותיו ואלו הג' מעלות נצרכיו לכל אומן ומי שלא עמל ולא יבין גודל החכמה במעשה חושב אשר ירש יבוא בסכלותו להימין או להשמאיל בירושתו ועי"ז יסכל המעש' חושב ויתלו הסכלות בעושהו לא במקלקלו.
בלילה. לא שכב לבו אם גם עיניו ישנו לבו ער ואין לו תוספת כח בשנתו.
אין טוב לאדם שיאכל ושתה אמר שהמע"ה בס' משלי גומל נפשו איש חסד ועוכר שארו אכזרי כי מי שיחיה חיים ראויים אם יראה בעני ואביון שאין להם מזונו' הראוי' ירחם עליהם ולזה גומל נפשו שיגמול לנפשו כראוי הוא גם לאחרים איש חסד אבל העוכר שארו וחי חיי צער אף שיש לו הוא אכזרי גם על אחרים ולזה אמר כאן אין טוב באדם כ"א שיאכל ושתה כראוי לבן אדם ועי"ז והראה את נפשו גם מול אחרים טוב בעמלו.
ולחוטא. נתן ענין לאסוף ולכנוס נ' הפי' עפ"י מה שכ' הרמב"ם בהקדמתו לפי' המשניות אמר החכם לולא המשתגעים היה העולם חרב וביאר כי לנסוע למרחקים בסכנת מפרשי הים לבצוע בצע כסף הוא רק שגעון ואמנם לולא כן לא היה לבני מדינות רחוקו' מיני הזרעים והפירות והצמחים זאת מזאת וזה נכלל במאמר בן זומא ברוך שברא כל אלו לשמשני וזה שאמר ולחוטא נתן ענין שיעמול כל ימיו לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני האלקים שיהיה לו כל המצטרך בשופי.

עת לטעת פעמים הש"י נותן רוח בעולם להרוס בנינים ולנטוע גנים במקומם ופעמים לעקור גנים ולבנות בנינים תחתם.
עת לפריץ פעמים יערה רוח ממרום להרחיב המסילות ע"י הריסת הבנינים ופעמים יערה עליה' רוח רק לבנות ולא להשגיח בדבר אחר.
עת להשליך אבנים פעמים לא יחוסו ב"א על דבר שאין מחירו יקר ופעמים גם על זה יחוסו וזה עת כנוס אבנים:
עת לחבק אפי' איש את שאיננו קרובו מאהבת השלום ופעמים ירחיקו מחבק אפי' איש מאחיו שראוי לחבק.
עת לבקש כל דבר הן יקר הן זול ועת לאבד אפי' היקר ועכ"ז עת לשמור ועת להשליך.
עת לקרוע ר"ל שייטב בעיני יושבי העולם לקרוע הממלכות הגדולות ולהכין תחתם ממלכות קטנות ועת לתפור ממלכות קטנות להכין תחתם ממלכו' גדולות.
מה יתרון העושה באשר הוא עמל לעשות ברא אלקים את האדם ולא לעמול בעמל כל היום:
את הכל עשה יפה ע' רש"י ובחו"ה פי' אף שכל זמן נתן הש"י לבני האדם לענות ונתן את העולם בלבם למען שלא ימלאו לבם מינות וישאלו מה לפנים ומה לאחור והיינו מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה אלקים מראש ועד סוף כי אם ילך האדם בטל יבוא לחקור על כיו"ב ודפח"ח וש"י.
ידעתי כי אין טוב באדם כי אם לשמוח דע שכל שמחה האמורה בקהלת היא מדת הסתפקו' שמח בחלקו ורק אשר הוא שמח בחלקו הוא מעותד לעשות טוב בחייו.
וגם כל האדם כ' החו"ה כי העשירו' יש לו ג' סבות לנקמ' אצל רשעי' ואלו לא יזכו לעשות טוב לנסיון אצל הבינונים ואלו לא ישבעו טוב כי כל ימיהם מלאים דאגה ובתורת שכר לצדיקים ואלו יזכו לב' שלחנות יאכלו וישבעו ויעשו טוב וכזה מתת אלקים משא"כ לזולתם.
ידעתי כי כל אשר יעשה אמר ע"ד שאמר למעלה מעוות בגזי"ה לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות והוסיף כאן וממנו אין לגרוע אין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו ואמר כי האלקי' עשה שלא יוכלו לא להוסיף ולא לגרוע שיראו מלפניו שידעו ויבינו כי ההשתדלות והחריצות הבל והגזירה אמת
ואמר מה שהיה מה שיוציא האדם מכח אל הפועל כבר נגזר ואשר להיות כבר היה הכל בגזירת שמים ואם האדם אף כי יראה כל זאת בכל זה נרדף ויאמין כי כוחו ועוצם ידו יעשה לו חיל עתיד ליתן את הדין וזה והאלקים יבקש את נרדף.

אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם אמר כי האדם מחובר מגוף ארציי ומנשמה אלקי ויראה שבכל יום כי גוף האדם וגוף הבהמה גורל אחד למו ובכל זאת רק למען היטיב לגופם יעמלו ונשמתם בירכתים תרדם וז"ש אמרתי על דברת בני האדם כלומר התנהגות בני האדם לברם האלקים הש"י בירר להם שהם העוסקים רק בצרכי גופם בהמה המה להם ירדו מכבודם ויחשבו עצמם בכת בהמיי ע"ד שאמר אסף בס' תהלים ואדם ביקר בל יבין שאינו מבין יקרת האדם האמתיי דהיינו יקרת נפשו נמשל כבהמות נדמו כלומר בעיני עצמם נדמו שנמשל אדם לבהמה וביאר זה כי מקרה האדם שיחלה משינוי האויר או מרב טורח או מריבוי אכילה מקרה הבהמה וזה ימות ע"י עפשות הדם וכן זה ושני' דמו בנפשו וזה ורוח אחד לכל ומותר הגוף שהיא אצלם אדם מן הבהמה אין ושני' ישובו אל העפר וכי נודע להם אשר גוף זה אחר אכלה ושתה שבעים שנה עולה למעלה ורוח הבהמה יורדת למטה.

ואמר וראיתי כי אין טוב אמר כי הש"י שם לאדם שופטו בקרבו כי האדם אשר ישמח במעשיו גם האלקי' רצה מעשהו ולזה אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו ולא יהיה מלא חרטות כרשעים כי זולת זה מי יביאנו לראות ממה שיהיה אחריו כי אך זאת שלא יתחרט וישמח במעשהו הוא המופת אם הולך דרך ישר.

דמעת העשוקים ואין להם מנחם ואף כי העשוקים יבכו איש בחיק רעהו זה לא יועיל אחרי כי מיד עושקים כח ואין להם מנחם העשירים והגבורים שיוכלו להציל עשוק לא ינחמו ולא ישתתפו בצרת חביריהם.

ושבח אני אחרי כי ראה קהלת כי הדורות פוחתין והולכין ביראת ד' אמר כי יש לשבח מי שכבר מת כי בדורו עדן לא היו רעים כ"כ ואשר לא יבוא כלל לעולם הוא המשובח ביותר.

וראיתי אני את כל עמל ע' רש"י ותו"ד אמר כל בני האדם יבינו כי העמל שיעמלו אין בו תועלת ובכל יעשו כן מקנאת איש מרעהו ואמנם קנאה זאת בראה הש"י עבור כשרון כי גם היא נעשית על הרוב מקנאת איש מרעהו אבל מתוך שלא לשמה בא לשמה אבל בתחלה גם זה הבל:

הכסיל חבק את ידיו אמר קהלת אחרי שאני מזהיר את העולם שלא לעמול הרבה יאמר העצל החכם בעיניו הלא גם אנכי אומר כן ולזאת חבק את ידיו ואינו עוסק במלאכה ומטיל עצמו על קרוביו וזה ואוכל את בשרו והשיב לו קהלת לא כך דעתו כ"א על כל האדם לעסוק במלאכ' אבל העמל הוא שוא כי אם טוב מלא כף נחת בלא עמל ממלא חפני' עמל ורעות רוח.

ושבתי אני ע' רש"י ותו"ד כי יש מבני אדם המכחישים שהאדם מדיני טבע כ"א לא ישתדלו כ"א לעצמם וביאר להם קהלת טעותם ע"ד שכ' החו"ה כי העולם דומה לשיירה ההולכת במדבר ובבא הלילה עליה' אם יעזרו זה לזה בנקל יפרקו המשאות מעל גמליהם וינוחו ובנקל יטענו עלי' ואם כ"א יעסוק בגמלו לבדו הלא חצי הלילה יפרוק וחצי יטעון ושינה אימתי ישיג וכל בני העולם אם יעזרו זה לזה נח לשני' וז"ש טובים השני' אשר יש להם שכר טוב בעמלם בעת עמלם ומכ"ש שאם יפלו המשתדל לטובת אחרים גם אחרים ישתדלו לטובתו לא כן הנפרד מבני האדם. ואמר עוד יותר כי אם יבוא רעה ח"ו על רבים להאיש המדיני צרת רבים חצי נחמה וז"ש גם אם ישכבו השני' ששני' נפלו בכל זאת וחם להם א' יתנחם בחבירו ולאחד שאין העולם כדאי לו איך יחם ואמנם כלפי שלא הזכיר כ"א שני' לא תאמר כי דיו בריע א' כ"א אדרבא בכל עת אוהב הריע ואח לצרה יוולד כשם שחוט המשולש לא במהרה ינתק.

ומרן זצוק"ל אמר רמז בפ' טובים השני' מה שארז"ל כל מה שישראל אוכלין בעוה"ז אינן אוכלין אלא בזכות האמונה דהטעם משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא ואין כאן לא תלין פעולת שכיר יען קבלנו התורה ע"י שליח אבל האמונה דהיינו אנכי ולא יהיה לך מפי הגבור' שמענו נקבל עליהם שכר בעוה"ז משום לא תלין והיינו טובים השנים אנכי ולא יהי' שקבלנו מן האחד מהש"י אשר יש להם שכר טוב מיד בעמלם.

טוב ילד מסכן אמר החכמה יש לה מעלה על הזקנה שאין עמה חכמה כי חשיבות הזקנה משום דאין חכם כבעל נסיון אבל אם הזקן לא ידע להזהר שלא למד להזהר מה חשיבות יש לו וכן העשירות הוא מקרה לאדם ולא נולד עמו ואיננו בטוח בו מהיום למחר לא כן החכמה היא טבע עצמות לחכם וז"ש גם המלך נולד רש אחרי כי בצאתו מבית האסורים מרחם אמו אם גם יצא להיות מלך שהוא מלך בן מלך בכל זאת נולד ערום ורש ראיתי את כל החיים ר"ל בימיו עם הילד ר"ל הדור שיעמוד תחת דורו גם כל הדורות אשר לפניהם לא שמחו בעולמם כי אין רצון הש"י שישמח האדם בעולמו כמ"ש רז"ל ברבה פ' אחרי ע"פ אמרתי להוללים אל תהלו.

שמור רגלך ידוע דרשת רז"ל פ"ק דברכות דקאי שיסך רגליו טרם ילך לבהכ"נ ויש עוד לפ' שילך שם במורא שמים ולא בקלות ראש כהולך לפונדק.

ואמר והוי קרוב לשמוע וכו' ר"ל שלא תאמר מוטב אהיה שוגג ואבוא קרבן מלשמוע ולהיות מזיד כלפי זה אמר וכי תכלית האדם שיביא קרבנות על שגגותיו הלא טוב לשמוע מתת הכסילים זבח שאינם יודעי' לעשות רע ר"ל שחוטאים בשוגג ומביאין קרבן.

כי בא החלום ע' רש"י והכוונה אדם הולך בשוק ביום ופגש ב"א ומזה נתהווה לו חלום ארוך בלילה ותמצית כל החלום שפגש באיש הזה כן הכסיל מרבה דברים שאין בהם כי אם מעט מן התועלת.

כאשר תדור נדר וגו' כי אין חפץ בכסילים שלא תאמר חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו כאלו עשה זה במצות שנצטווה האדם מפי ה' אבל הנודר מעצמו יחשוב תחלה אם לאל ידו לקיימו וזה אין חפץ בכסילים שלא ידעו לחשוב עם נפשם וזה שאמר להלן למה יקצוף האלקים על קולך ר"ל כי מי צוה עליך לידור:

כי ברוב חלומות פסוק זה פי' רז"ל במ' ברכות שאפי' חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים **ויתרון** ארץ בכל ע' רש"י בפי' שני והכוונה אחרי שהזהיר קהלת לבני אדם מהעמל בא ליעץ להם איזה מלאכה יבחרו להם ואמר ע"ד שארז"ל כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם ודרשו חייך תלויים מנגד הקונה קמח מן השוק ואמנם אמרי' אין אומנות פחותה מן הקרקע כי אין בטבע אומנות זו להעשיר ואמנם לא יחפוץ המבין בעושר כי האוהב כסף לא ישבע כסף ונח לאדם שה' יטריפוהו לחם חקו וז"ש ומי אוהב ר"ל הרבוי לא תבואה לא התועלת היוצא מן הכסף גם זה הבל וביאר זה הלא ה' עשיר אינו כי אם העמיד מה' לפרנס אחרים וזה ברבות הטובה רבו אוכלי' ואין כשרון לעשיר כי אם שאינו מצפה לשלחן אחרים ולזה א"צ עשירות והוסיף ואמר ראה כי אדרבה העובד המקבל טרף חקו יום ביומו מתוקה שנתו והעשיר המרובה בנכסים דאגתו לא ינחוהו לישן.

וע' רש"י בשם מדרש שפי' ומי אוהב בהמון עשה כמה מצות ולא עשה מצוה הקבועה לדורות מה הנאה יש לו נ' לבאר כי כ"ז שאדם בחיים אם גם יוסיף מעשים טובים בכל זאת גם בעבירות ילכד ואין אדם אשר לא יחטא ואם מניח ברכה אחריו אשר גם לאחר מותו ירבו על ידו מעשים טובים ובעת ההוא לא יחטא אזי ברבות הימים יעלה בהצלחת מעלה כמו שד' רז"ל ת"ח אפי' לעוה"ב אין להם מנוחה שנ' ילכו מחיל אל חיל והנה אמר הכ' והרוח תשיב אל אלקים אשר נתנה וד' רז"ל תנהה לו במו שנתנה לך וזה בחיים כמעט אי אפשר וא"כ הפסיד ע"י חיותו ולזה ארז"ל אם לא הניח מצוה קיימת גם לאחר מותו מה הנאה יש לו ויש לכוין כזאת במ' רשב"י פ' לולב וערבה בני עלי' מועטין אם שנים הם אני ובני הם ופריך הש"ס והאמר אביי לא פחות עלמא מל"ו צדיקים דמקבל' אפי שכינתא ומשני הא דעאלו בבר הא דרשב"י בלא בר ע' רש"י ועפ"י האמור י"ל הני צדיקי דאביי ע"י בני' יעלה מעלה לקבל אפי שכינתא ורשב"י היינו בזכות עצמו יקבל פני השכינה.

ומרן זצוק"ל פי' מתוקה שנת העובד כ"ז שיאכל הן מעט הן הרבה אבל הוא מתאוה כשם שאין בביתו לחם למחר כך יהי' אצל הכל ולכך השבע לעשיר איננו מניח לו לעני לישן.
הנה אשר ראיתי אני טוב אשר יפה הנה טוב נקרא הקים לעד יום שכלו טוב ויפה הוא חיי העולם הזה ואחרי כי כבר ביאר קהלת כי רק הגומל נפשו ראוי להיות איש חסד אמר גם בזה טוב אשר יפה לאכול ולשתות ולהיות גומל נפשו ועי"ז ישתדל לראות טובה בכל עמלו והוא הטוב:
ואמר גם כל האדם וגו' ע"ד שכ' החו"ה כי אם העושר ניתן לאדם מחמת זכיותיו אזי יזכה לעשות ממנו מע"ט והרשע שניתן לו לנקמה יבעט בעשרו ואשר ניתן לו לנסיון יתעצב מרבוי הדאגות בעשרו ולזה אומר איש אשר יתן לו האלקים עושר והשליטו לאכול ממנו ואינו לנסיון ולשאת את חלקו במצות ומעשים טובים אזי זה מתת אלקים היא מתנה מאת ה' וגם איש כזה המאכיל עניים על שלחנו לא יזכור לעצמו את יום מיתתו למען יפאר נפשו וע"ז אמר כי לא הרבה כמו הרבה פעמים יזכור את ימי חייו כי קצרים המה כי האלקים מענה הש"י מענה בפיו גם בשמחת לבו כי לא יאכל פתו לבדו.
כל עמל האדם לפיהו הכוונה כשיתחיל הנער לעמול יאמר כי יעמול לבקש לחם לפיהו ואח"כ כשישבע עושר עדן נפשו לא תמלא:
כי מה יותר לחכם אמר גם הכסיל עשיר יכבדוהו כאשר יכבדו את החכם אבל אם שניהם החכם והכסיל עניים והחכם יודע להלוך נגד החיים יוודע מה יותר לחכם מן הכסיל.
טוב מראה עינים פי' רז"ל במ' יומא מקרא זה כי יותר יתאוה האדם לזון עיניו מן העריות מגופו של מעשה וכן הוא בענין העושר כי העשיר יש לו תענוג יותר כאשר יראה עשרו מעושר יש לו אם ישבע טוב.
מה שהיה כבר נקרא שמו אמר כל מה שיוציא האדם מכח אל הפועל כבר נגזר מאתו ית' אמנם בעל אשר ישתדל האדם לריק יוודע אשר הוא אדם חלוש ולא יוכל לדין עם שהתקיף ממנו.
כי יש דברים הרבה מרבים הבל מה ע' רש"י וי"פ מה כלומר מעט יותר לאדם מביא יתרון לאדם.
כי מי יודע ע' רש"י וי"פ אשר מי יגיד לאדם מה יעבור עליו טרם בא השמש כמ' הכ' בבקר יציץ וחלב לערב ימולל ויבש.
טוב ללכת אל בית אבל ביאר הגאון מוה' חיים דייטשמאן אב"ד בעיר מולדתי קאללין בהיותו בשנת תקצ"ב בפ"ב פי' הכ' ע"ד שכ' הרמב"ם בח' פרקי' כי לעולם יבחר האדם הדרך האמצעי זולת אם נטה לקצה האחר עליו לנטות לקצה השני ועי"ז יבא לעמק

השוה והנה בית אבל ובית משתה כשני' קצוות זה לעצבון וזה לשמחה ואמנם טוב ללכת אל בית אבל מלכת בבאו מלכת אל בית משתה באשר שניהם סוף כל הקצה האחרון ועי"ז והחי יבא אל קו האמצעי המכוון כנגד הלב וזה והחי יתן אל לבו:

כי העושק יהולל חכם חכם הרוצה לבצע דבר בכח נקרא עושק ואז יצא מגדר החכמה כי הנצחון לה' לבדו ויאבד ע"י עושק זה לב מתנה:

טוב אחרית דבר פי' מרן זצוק"ל הכוונה הבחור בעת אשר התחיל להבין קצת מתוה"ק יתגאה לאמור כי הוא החכם מכל האדם אבל בעת אשר יוסיף דעת יכיר ערכו וידע כי עד לא נגע בתו"ה רק בקצה המטה וז"ש טוב אחרית דבר התורה נקראת דבר צוה לאלף דור מראשיתו יען בראשיתו הוא גבה רוח ובאחריתו ארך רוח וטוב ארך רוח מגבה רוח ונתן מרן סימן מופלא על זה בפסוק הלז הנה דל ורש הוא שם משותף בלה"ק ואמנם דל הוא המכסה עליו מחמת גאותו כארז"ל דל גאה והרש הוא הנגלה והנה דבר הד' רומז לדל בראשית והר' רומז להריש באחרית והב' הוא הבינה ולזה אמר טוב אחרית של תורת דבר הריש מראשית הדל יען הדל גבה רוח והריש ארך רוח וטוב ארך רוח מגבה רוח ודפ ח"ח וש"י:

טובה חכמה עם נחלה נ' הפי' אחרי כי חכמת המסכן בזויה טובה חכמה עם עושר אבל הטובה הוא ביותר לבריות המה רואי השמש כמ' רז"ל הנודר מרוחי החכמה משא"כ להחכם בעצמו תתלו החכמה צל ומגן ככסף ועוד דעת יתרון החכמה כי העושר מרבה נכסים מרבה דאגה חבל החכמה פקודי ה' ישרים משמחי לב תחיה את בעליה:

ביום טובה היה בטוב אמר מ' בן סירא אל תצר צרת מחר בעת יצליחהו דרכך אף כי אתה רואה לפי הנולד יצמח לך דאגה על העתיד כמ' רז"ל מברך על הטובה מעין הרעה מצא מציאה אף דאם נודע למלך יהא לו עונש מברך הטוב והמטיב וז"ש ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה אף שאתה רואה יום רעה וקרב אליך כי גם זה אמר הש"י מביא על העשירים יום רע ועל העניים ג"כ יום טוב למען בבא יום הדין לא יטעון העשיר לולא באו לפעמים ייסורין הייתי מתעורר משנתי ולא יטעון העני לולא היה לי שום נחת רוח בעולם הייתי הולך בתום וז"ש כי גם את זה לעמת זה הטובה לעמת הרעה עשה האלקים על דברת שלא ימצא האדם אחרי האלקי' מאומה וכמ"ש.

ואל תתחכם יותר ע"ד שאמר בן סירא במופלא ממך בל תדרוש פן תשומם כאחר ואמנם ואל תהי סכל שלא תבין מאומה מגדולת הבורא כי תמות בלא עתיד אחרי כי כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו וע"ז אמר אחז בחכמה ומסכל אל תנח ידך כי עת להחכים ועת לעמוד מהתבונן וזה כי ירא אלקי' יצא את כלם:.

החכמה תעוז לחכם ר"ל ע"ד שארז"ל בברכות יפה מרדות אחת בלבו יותר ממאה מלקיות ואם האדם מעצמו לא יוסר השליטים לא יועילו מאומה:
כי אדם אין צדיק כ' של"ה דהפי' אפי' הצדיק שלא יעשה עבירות בעשותו טוב ויש לו לפעמים פנייה בזה או מחזיק טובה לנפשו יחטא והיינו אשר יעשה טוב ולא יחטא:
גם לכל הדברים ע' רש"י ומרן ז"ל פי' כי הכל במדה כנגד מדה ואמנם אדם שלא היה עבד מעולם ועבדו מקללו איה מדתו אמר קהלת אשר כמו אם לא תשמע לא תבין מדוע עבדך מקללך דע כי לטובתך זה כי פעמים רבות אלה קללת אחרים וע"י קללת עבדך יכופר לך בפ"א.
אמרתי אחכמה והוא רחוקה ד' רז"ל דקאי, אפ' פרה וביאר הגאון מו"ה צבי העללער זצ"ל אב"ד באובן ישן כי בכל החכמות כל זה שאדם מעמיק בתורה ישכיל יותר ולא שייך ארכמה והוא רחוקה אבל בפ' פרה שהפרה מטהר טמאים ומטמא טהורים ויותר שיבין האדם טהרת טמאים לא יבין טומאת טהורי' ויותר שיבין טומאת טהורים לא יבין טהרת טמאים והיינו אחכמה והוא רחוקה ממני ודפח"ח וש"י.
הנה הבעל עקידה פי' הכ' על השאלה בענין הידיעה סותרת הבחירה שייך ג"כ והוא רחוקה ממני ע"ד הנ"ל וביאר מרן זצוק"ל דגם על פ' פרה יל"פ עד"ז כי טעם פ' פרה יש לומר כמ"ש רש"י בשם ר"מ הדרשן ואמנם אחרי שד' שם שם לו חק זה פרה א"כ במרה כבר על פרה נצטוו ואם אתה אומר לכפר על מעשה העגל שעדין לא פרה הרי שהידיעה סותרת הבחירה:
לבד ראה זה מצאתי אמר אחרי שהש"י ברא את האדם מגוף ונפש בחכמתו ית' כי האדם יכול לצאת ידי שניהם אבל תנאי שלא יבקש מותרות כ"א להחיות נפשו והיינו שעשה את האדם ישר והיא בני האדם ע"י רדיפת המותרות בקשו חשבונות רבים ונתקיים בהם חוי לי מיצרי.
ואמר מי כהחכם מי כהבורא ית' שנתן תוה"ק לעמו ישראל וביר להם דרך נעים ומי יודע כמותו פשר דבר והעוסק בתורה לשמה פקודי ה' משמחים לב וחכמת אדם תאיר ע"ז פני' שהיה לו קודם שלמד ע"ד עיר פרא אדם יוולד ושונא ע"י עסק התורה.
אני פי מלך שמור ע' רש"י ויש לומר כי מה שאני שומר פי מלך משום שהש"י השביעני על ככה כמ' רז"ל במ' כתובות ע"פ השבעתי אתכם שלא ימרדו באומות אבל לא להעביר על דת ח"ו לא אשמע בקולו ואמנם לא כחמו"ע כי אם כמ' יחזקאל בן בוזי בגמ' פ' חלק חבי כמעט רגע והיינו אל תבהל כי הש"י יהיה בעזרך אבל מפניו תלך ואל תעמוד בדבר רע כי כל אשר יחפוץ יעשה באשר דבר מלך דברו לבד הוא שלטון וכל אשר יחפוץ

יעשה אבל בכל זאת שומר מצוה לא ידע דבר רע אבל עת ומשפ' ידע לב חכם וכמ' יחזקאל הנ"ל.

כי איננו יודע מה שיהיה אין האדם יוכל לדעת עתידות כי כאשר יהיה מי יגיד לו כמה פעמים הווים ענינים המסבבים לאדם כזה וכזה מאחריו ואינו יודע מאומה.

וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כצל וגו' אמר האדם אם יחי' אלף שנים אם אין לו תקוה לאחרית ימיו בעיניו כצל אחרי שיודע כי סופו אבדון.

ושבחתי אני את השמחה כ"כ לעיל כי הכוונה בשמחה זאת שלא יהא האדם מלא חרטה על מעשי' וע"ז אמר והוא ילונו בעמלו כל ימי חייו.

זה רע בכל אשר נעשה וגו' ואחריו אל המתים כי הרשע ביום מיתתו איננו מצוה את בניו שיעזבו דרכו דרך רשע כי אפי' בפתחו של גיהנם אינו חוזר.

כי מי אשר יבחר וגו' אמר כ"ז שאדם חי אם היה עד שעה אחרונה עז נפש ככלב יש לו עוד בטחון כי יש קונה עולמו בשעה א' ויהיה עוד טוב יותר מן האריה המת.

לך אכול בשמחה לחמך כי אחרי שאין בלבך דאגה על מעשיך אתה בטוח כי כבר רצה אלקים את מעשיך.

ראה חיים וגו' אמר בעת יבחר האדם אשה לא יתן עיניו ביופי ולא בממון כי בבא האדם לידי נסיון העוני או יסורין לא יתנחם באשה כזאת וגם לא תהיה לו לעזר שיעסוק בתורה ומע"ט ויזכה לעוה"ב ע"כ אמר ראה חיים עם אשה אשר אהבת שתקוה שתאהב אותה כל ימי חיי הבלך ר"ל בעת יבאו ייסורין וביאר עוד הפנים ואמר כל ימי הבלך כי חשה כזאת הוא חלקך בחיים בחיי העוה"ז כי תזכה לקנות בימינה עוה"ב ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש בעוה"ז.

זבובי מות יבאיש ע' רש"י ויל"פ קצת ע"ד אחר השמן רוקח כ"ז שהוא חתום לא ידע האדם מה הוא בצלוחית הזאת אבל בהפתחו יביע ריח טוב וע"כ ירבו זבובים לתוכו עד שבאשם יפיח יותר ריח רע מאשר יביע השמן ריח טוב וז"ש זבובי מות יבאיש הריח טוב שיביע שמן רוקח כן הדבר אם מכבוד מחכמה מחכם מכובד וצא סכלות הוא יקר וכבד על הבריות יותר מכל מעשיו הטובים.

וגם בדרך כשסכל הולך ע' רש"י ובחו"ה פי' המקרא כי הש"י תיקן העולם בכל צרכיו אבל האנשים דומים לחמורים שהקים בעדם אדם יקר בית נכון כראוי לסגי נהורא אבל הם השחיתו וקלקלו בתוכו ועי"ז נפלו ונשברו וגדפו אח"כ המטיב עמהם וכן אמר הכ' אולת אדם תסלף דרכו ואח"כ ועל ה' יזעף לבד ולזה וגם בדרך בפתח בדרך נכון כשסכל הולך לבו חסר ואמר לכל טובות העולם כי סכל הוא.

אם רוח המושל וגו' אמר בעלות האדם לגדולה ע"י המעלות טובות אשר בו לא יאמר אחרי שעליתי לגדולה איננו צריך להזדרז עוד לקנות שלימות יותר וזה מקומך חל תנח ע"י שרוח רצון של המושל עלה עליך כי האדם לא יעמוד במקום אחד ואשר איננו הולך לפנים ילך לאחור וזה כי מרפא אם תהיה רפה בקניית השלימות עוד יניח לך חטאים גדולים כי אשר איננו קונה שלימות קונה חסרונות.

ופורץ גדר האומר אין צריך סייג לתורה ישכנו נחש ויאמר כשם שאין מיתה בנגיעה שהוא הגדר כך אין מיתה בדברי תורה שהוא האכילה.

מסיע אבנים הענין על כל בני אדה"ר נגזר בזעת אפיך תאכל לחם אבל המלאכה הוא על ב' פנים המלאכה הא' אשר שכרה בצדה כדרך האומנים והשנית לאצור מסחרים ולקוות על עליית השער שבשוק וז"ש הן מסיע אבנים הן בוקע עצים לשניהם יגיעה רבה אבל הבוקע עצים גם בעת המלאכה יסכן בם ושכרו קרוב למלאכתו לא כן המסיע אבנים עד שלא יבא קונה אין לו מהם הנאה של כלום ורק יעצב בם ונח לאדם לברור מלאכה אשר הנאתה קרובה לבא.

אם קהה הברזל ע' רש"י והכוונה הפשוטה לא יאמר האדם אין בי שכל ותבונה לעסוק בתורה כי ראה הברזל שאין לו חודות כלל כ"ז שהוא רק לא פנים קלקל שלא אכלתו חלודה אם יבא ליד חרש ברזל יעשה ממנו חרב חדה אשר על ידו חילים יגבר ומה גם חכמת תוה"ק שהוא מחכימת פתי כל זמן אשר לא פנים קלקל שאין בו מינות ח"ו.

אם ישך הנחש אמר אם החבר ינוח לנחש לשוך אותו ולא ישביענה בלשון חברו מה הנאה לו בחכמתו וכן ברא הש"י יצה"ר וברא תבלין תוה"ק ואם הלומד תורה לא תועלנו תלמוד תורתו להצילו מיצה"ר מה הנאה יש לו:

דברי פי חכם רמז בזה כי אפי' שיחת חולין של החכם הנקראים דברי פי המה חן אמנם הכסיל בפתחו שפתי' יוודע כסילותו.

והשכל ירבה דברים אמר כמה פעמים ירבה הסכל דברי כפירה ויאמר לא ידע האדם מה שיהיה אם יש עולם הבא ואשר יהיה מאחריו אחר שימות מי יגיד לו ואם תשמע דברים כאלו לא תאמר כי המה דברי עצמו לא כן כי אם עמל הכסילים מה שעמלו בו אפקורסים זולתו תיגענו כאשר שמע דבריהם נשרשו בלבו וזה יען כי לא ידע ללכת. אל עיר יען הוא לא ידע מעולם לברור בשכלו דרך הישר:

לשחוק עושים לחם אמר כאשר בני האדם רוצים לשחוק יעשו להם סעודה וכל סעודה נקרא לחם כמ"ש רש"י בכמה מקומות ואם רוצים לשמוח יותר ישתו גם יין נמצא כי רק

לחם ויין הוא אשר ישמח בהם האדם ואת זה היה להם לבקש אבל לא כן כ"א והכסף יענה את הכל הכל רודפים אחר הכסף:

ובעל כנפים יגיד דבר נ' הכוונה כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו אבל עדן לא נודע באיזו מקום ואם יפול העץ ר"ל הצומח בצפון או בדרום עדן לא נדע כי אם במקום שיפול העץ שם יהי' כן אל ישמח האדם ויתהלל ביום מחר כי לא ידע מה יולד יום.

שומר רוח אמר כמ"ש החו"ה בהקדמת ספרו אמר החכם מן הזהירות שלא תרבה להזהר והביא קהלת ראי' ע"ז כי הנזהר ביותר א"כ ברוח לא יזרע וימתין עד עבור ימי הזריעה וכן רואה רעבים לא יקצור.

בבקר זרע זרעך ע' רש"י אבל גם המשל אמת זרע בתחלת החרף חטים לא ימנע מלזרוע בסוף החרף שעורים כי אינך יודע איזו יוכשר:

ומתוק האור אמר השמש לא לבד שהוא מתוקה כ"א גם היא טוב לעינים כי היושב בחשך יכהו עיניו אבל רק לראות את השמש כמו אצל השמש אבל לא לראות השמש וזה ע"ד שאמר למעלה אל תתחכם יותר וכן אמר במשלי דבש מצאת אכול דיך. שמח בחור הנה כל זמן שהבן תחת אביו ועל פיו יצא ויבא נקרא ילד וכאשר יעזב בית אביו וינוח לבחירתו נקרא בחור ובעת צאת הילד מבית אביו לא יעזב המוסר אשר יסרו אביו אבל יודה וישמח אשר אביו הנהיגו על הדרך הטוב וז"ש שמח בחור בילדותיך בבאך בכלל הבחורים תשמח באשר חנכך יולדך אבל אין לך לעמוד במדרגה שיצאת מבית אביך כי אז היית צעיר ורך כ"א וישיבך לבך בימי בחורותך שתיטיב מדי יום עוד דרכך ואם ככה תעשה אשר על הדרך שהדריכך אביך תעלה מעלה רשאי אתה עד"ז לילך בדרכי לבך ועיניך כי לא תכשל ודע כי על כל אלה הן על שמח בחור הן על ויטבך לבך יביאך אלקי' במשפט אם תשלך א' מאלו אחריך.

והסר כעס אמר כי אין העולם הזה חשוב כ"כ שתכעוס עבורו ותביא ע"י הכעס רעה על בשרך אחרי כי הילדות והשחרו' הבל למה זה בשביל ההבל הזה לכעוס א"נ יל"פ אחרי כי כפל שלמה בס' קהלת אשר העולם ומלואו הבל יתן האדם זאת אל לבו וימאס עליו העולם ולזה אמר והסר כעס זה מלבך והעבר רעה זאת מבשרך כי הילדות השחרות הבל זה הכעס הסר ממך:

עד אשר לא תחשך דימה קהלת כח הראיי' בנעוריו לשמש ואמר עד אשר לא תחשך השמש ובתחלת ימי הירידה הוא רק כאור בקר קודם שתצא החמה ובימי הזקנה לירח ובימי השיב' לככבים:

ואמר ישבו העבים אחר הגשם דימה החכם ימי הזקנה לימי הסתיו כי בימות הקיץ אם יבאו גשמים וירוו את הארץ אחר הגשם יזכך האויר ולא יבאו מיד עבים אחרים לא כן בימי הסתיו ישבו העבים מיד אחר הגשם וכן הוא בימי הבחרות אם גם לפעמים יחלה האדם ורפא לו ושב לנערותו על שנים הרבה לא כן ימי הזקנה מיחוש הולך ומיחוש אחר בא.

ואמר ביום שיזעו שומרי הבית המה העינים והאזנים המשמרי' האדם שלא יכשל ובימי הזקנה ותמעט הראיה והשמיעה ואמר והתעותו אנשי החיל המה הידים והרגלים העושי' מלאכתו של אדם וביאר הטעם ובטלו הטחנות המה השנים כי מעטו וכמו שארז"ל דוק בככי ותשכח בנגרא:

וסגרו דלתים בשוק שלא יתאוה לקנות מהמאכלים הנמכרים בשוק בשפל קול אחרי כי לא יוכל לטחון המאכלים בחסר שנים.

וינאץ השקד הוא המשל על השקידה כי אין האדם יוכל להיות שקד ומהיר מבלי כח וכעין זה. אמר ויסתבל החגב הוא כמו כן משל על הרוצה מעיר לעיר כחגב הקופץ ממקום למקום וזה אי אפשר בזקניתו ותפר האביונה הכונה כי התאוה כבר בטלה וכמ"ש רז"ל משום שלם בבית בטל ואמר וסבבו אחרי כי בכל עת יזכור יום המיתה כל מי שיפגש בו בשוק יחשוב מה יספוד זה עלי.

ואמר אם לא שבת עד עתה שוב ביום מיתתך שעה א' לפני מיתתך וביאר הפסוק הזה בס' חובת הלבבות כי חבל הכסף הוא הרוח החיוני המחזר הנשמה עם הגוף ובשעת המיתה ילך הרוח החיוני בתחלה כי בו נמצאת המיתה האמתית וע"י שירחק חבל הכסף תרץ גלת הזהב הוא הנשמה למקום מחצבתה ובהתרחק הרוח החיוני עם הנשמה תשבר הכד על המבוע נשאר הגוף ככלי יוצר נפוץ וכגלגל בור אשר נפסק החבל וביאר אחר זה כוונתו באר היטב ואמר הכד הוא העפר השב אל הארץ וגלת הזהב היא הנשמה אשר תשוב אל אשר נתנה.

ויותר שהיה קהלת חכם אמר מה בין קהלת לחכמי או"ה חכמי או"ה בעת ישיגו חכמה אין בהם תבונה ללמד דעת להמוני עם כי גם חכמתם ידברו בלשון אינו מובן כי אם לחכמי' כמותם לא כן קהלת ויותר שהיה חכם עוד כלומר יותר לימד דעת את העם ר"ל המון העם וביאר ואמר כי זה פעל ע"י שאזן וחקר ותיקן משלים הרבה למען כל א' ישיג מחכמתו לפי השגתו.

ואמר ביקש קהלת למצוא דברי חפץ שיחפוץ בהם כל איש וכתוב בספרו כתב רק יושר דברי אמת לא סודות רמים כי אם דברים נכוחים למבין וישרים למוצא דעת.

דברי חכמים פסוק זה ביאר בס' חובת הלבבות כי החכם על שמלמד דעת את העם ידריכם בדרך ישרה כמלמד הזה שמדריך הפרה לתלמיה אבל כשם שאם יסור המנהיג הפרה הדרבן הפרה תלך כאות נפשה כך המון העם בעת יעזבו בית הלימוד ילכו איש לפי דרכו אכן דברים הנכתבים בספר יעמדו לעד כמסמר נטוע וז"ש וכמסמרות נטועים קבועים בחזק המה בעלי אסופות כיון בזה לחוברי חבורים אבל כל זה בעת נתנו מרועה אחד שלא בא הספרים כ"א להבין דברי תוה"ק מפי הגבור' אבל לא כאשר יבאו לבלע את הקדש.

ויותר מהמה אמר אל תדמה כי כל מה שאפשר לכתוב מוסר השכל כבר כ' לא כן כי אם ויתר מה שכתבתי לך בני הזהר ולא תאמר למה לא כתבתי לך יותר אם באתי לכתוב הכל עשות ספרים הרבה אין קץ ואל תאמר אם כן לא הוה לכתוב מאומה לא כן אם כל אדם יהגה רק בדעתו מבלי שימצא כללים אשר בם יהגה ולהג כמו ולהגות הרבה יגיעת בשר אין כל בריה מוכנת לזה.

ואמר תמצית דברו הוא שלא תאמר בעשיית המצות מבלי השכל די ולא תאמר ג"כ כי רחמנא לבא בעי ובמצות מעשיות לא איכפת ליה כי אם את האלקים ירא בלבך ואת מצותיו שמור כי האדם מחובר מגוף ונפש והמסתפק ביראת שמים מבלי מעשה א"כ גוף זה מה פעל והעושה מצות מעשיות בלי יראת שמים נשמתו מה פעל אבל את האלקי' ירא בכל לבבך ואת מצותיו שמור בכל איבריך כי זה כל האדם הגוף למעשה והנשמה ליראת ה' וע"ז אמר ראה כי כל מעשיך הן הטובים הן הרעים ידין ה' אותם על כל נעלם אם הנעלם הוה רע גם מעשיך הטובים לאפס נחשבו ואם מחשבותיך טובים גם עבירה לשמה למצוה יחשב ובתוך מעשיך הטובים יכתבו.

תו"נש"לב"ע לב"ע

בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' בראשית

ממרן הגאון ח"ס זצוק"ל במדרש ויהי ערב ויהי בקר יום אחד מכאן לשני ימים של ר"ה העניין כי ארז"ל ישראל ואו"ה ישרא' נכנסין לדון תחלה מקמי דליפוש חרון אף וארז"ל ישראל נידונין ביום ואו"ה נידונין בלילה ולו היה בקר וערב יום אחד הוה סגי ביום א' של ר"ה אבל מאחר דכ' ויהי ערב ואח"כ בקר יום אחד ע"כ מכאן לשני ימים של ר"ה.

סנסן ממרן זצוק"ל רש"י עץ פרי עוש' פרי והאדמ' לא עשתה כן לפיכך נתקללה כשחטא האדם ביאר מרן זצוק"ל א' מן הטעמים שנברא האדם באחרונה הוא למען האדמה אשר לוקח תהיה חלש ביותר מאחר שהוציאה כל כוחותיה בבריאת הארץ ואמנם אחרי שלא

עשתה רצון קונה בענין עץ פרי נשאר בה כח הרבה וכאשר חטא אח"כ האדם תלה הש"י החטא באדמה יען שהותירה כח לעצמה ולאדם יותר מדאי לכך נתקללה ע"י חטא האדם.

ובארתי בזה מ' רז"ל בחולין שהביא רש"י ע"פ עשב מזריע זרע אף שהש"י לא אמר בדשאים למיניהו נשאו ק"ו בעצמן י"ל כי זה ע"ד שארז"ל ת"ח שעבר עביר' בלילה אל תהרה' אחריו ביום וודאי עשה תשובה וכן הוה הענין בשר העולם כאן כי הרא"ה בס' החינוך כ' טעם אי' כלאים יען מן המאכלים שיאכל האדם יתהוה הרוח החיוני באדם ולפי טבע המאכלים יהא טבע ומזג האוכל וטבע המתהוה מן כלאים יהיה שיתאוה האוכל להזדווג ג"כ לאינו מינו ואמנם קודם החטא הוו העשבים רק מזומנים למאכל בהמה ולא הוה מן הצורך להמנע מהם כלאים אבל מאחר שחטא שר העולם ולא הוציא עץ פרי וראה כי האדם מעותד לחטוא ויהי' נמשל כבהמ' שיוגזר עליו ואכלת את עשב השד' לכך נשא ק"ו בעצמו והוציא הדשאים ג"כ למיניהם:

ראיתי בס' דמש"א הביא מדרש בשעה שאמר הקב"ה תדשא הארץ דשא נזדעזעו שמים וארץ והעמיד הקב"ה רגלי יוסף כנגדם נ' לפרש דידוע דספירת מלכות נקראת ארץ כמ"ש הרמב"ן בכמה מקומות וידוע דספירת מלכות הוא מדת הדין הרפה ע"ד מלך במשפט יעמוד וידוע דבתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין והנה כ' הרמב"ן דכל הפסוקים של מעשי בראשית מדברים העליונים ותחתונים והנה דש"א ר"ת דין של אמת והיינו תדשא הארץ דשא ולכך נזדעזעו שמים וארץ וכמ"ש רש"י שאין העולם מתקיים ואמנם אמר הכ' וצדיק יסוד עולם צדיק א' כדאי לקיום העולם וידוע דיוסף נקרא צדיק והיינו שהעמיד רגלי יוסף כנגדם כלומר צדיק אחד יקיימם.

עוד סנסן ממרן זצוק"ל ארז"ל למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה ביאר מרן כי לא נאמר בתורה התכונה שתהיה לארץ הרים גבעות בקעים ומישור ואמנם שר העולם הבין מעצמו איזו תכונה ראוי לארץ והיינו שרצתה מל' רץ שהקדימ' ומיהרה לעשות רצון קונה בלא שנצטוה על זה

ע' מ"ש הרמב"ן כי ורוח אלקי' קאי על יסוד האויר דלהכי קרי רוח אלקי' דהאויר דומה לכבודו ית' אשר הוא מלא כל הארץ ועין לא תראנו וכן כל העולם מלא אויר ולעולם. לא יראנה כי אויר הנ' הוא אויר מעופש ואויר החיות לא יראנה.

רש"י שני המאורות הגדולים שוין היו אל תבין מזה כי לא הוה הבדל בין יום ללילה כי בפ' ראשונה נקרא חצי הזמן יום והחצי השני לילה כ"א היה כמו שיהיה לימות המשיח שנ' והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים והפי' כי בזה"ז

הלבנה אין לה אור מעצמה כי אם מה שהחמה משפיע עליה ולע"ל יהיה לה אור מעצמה כשם שהחמה יש לה אור מעצמ' ושר של לבנה שאל למה להם לכל א' אור לעצמו הלא הא' יכול להשפיע על חבירו ונתמעט אורה של לבנה ע"י קטרוג זה ואין לה לע"ע כ"א אור מהחמה:

וכ'. בס' משנת חכמים למהר"ם חגיז כי זה פי' מ' רז"ל הנעלבין ואינן עולבין עלי' הכ' אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו כי החמה ע"י שלא השיבה כלום על קטרוג הלבנה נתקיים אורה והוא רמז וסימנא לכל הנעלבין ואינן עולבין.

וכ' בס' של"ה כי זה פי' המדרש למה נקראת לבנה שמלבנת עונותי' של ישראל כי הש"י צוה להביא בכל ר"ח שעיר לכפר על מיעוט הלבנה כלומר שמתחרט על שעשה ויהיה זה פתח לכל החוטאים אם הש"י מתנחם על מעשיהו איך יצדק ילוד אשה ורמז ע"ז דהע"ה באומרו אם עונות תשמר יה ולא תתפוס בחרטה אד' מי יעמוד הלא גם אתה כ' חרטה על מעשיך והיינו שהיא מלבנת עונותי' של ישראל שחוטאין ומתחרטין ומתכפר להם.

וראיתי בס' דמש"א שהביא מדרש בשעה שאמר הקב"ה גדילים תעשה לך אמר מרע"ה רבש"ע למה מיעטת את הירח א"ל הקב"ה והלא הרביתי את הככבים א"ל משה והלא צוית לא תלבש שעטנז ולא נתקררה דעתו עד שאמר בשכמ"ל ונ' לפ' דהנה בפ' ציצית לא נאמר כ"א פתיל תכלת ובס' דברים הוסיף גדילים תעשה לאמור שתהא חלק א' גדול וב' חלקים ענף ונ' כי כבר כ' הגאון מהר"ל מפראג בס' באר הגולה כי הרבוי הנמצא בעולם הביא המינים להכחיש ביחוד הבורא כי לא הבינו האיך בא מיחיד ומיוחד השתלשלות הרבוי ולזה צוה הש"י לתת על רבוי הציצית פתיל תכלת המורה על מחזה שדי אשר חזו אבותינו במתן תורה וכעצם השמים לטוהר והיינו תכלת הדומה לרקיע שידעו כי אף שיש רבוי בעולם הסבה הראשונה יחיד ומיוחד ואחר שצפה הש"י כי יגיע זמן שלא יהיה תכלת בעולם צוה אח"ז להיות החלק הראשון גדול אחדות ואח"כ הרבוי והנה מרע"ה הבין כי מיעוט הירח ג"כ משום שיראה ביותר ההשתלשלות הירח מן החמה והחמה מן הבורא ית' והשיב משה מאחר דהראית סדר ההשתלשלות ע"י מצות ציצית לא היה לך למעט הירח א"ל הש"י הרי בכל זאת הרביתי הככבים להורות כי אין הרבוי מביא לכפירה ח"ו והנה השיב משה והלא צוית לא תלבש שעטנז הבין משה כי טעם שעטנז שהיא השתוות הצמר שהוא הפשתן עם הצמר שהוא החי והש"י רצה להורות ההשתלשלות שיהי' המדרגות זו למעלה מזה ולא יהיו החי והצמר בבחינה א' הרי שהש"י נשמר שלא יכשלו בני אדה ע"י הרבוי אמנם באמת תומת ישרים תנחם כי אדרבא גם מהרבוי אדרבא נלמד הסבה הראשונה וכמו שהאריך בזה בס' חובת הלבבות

בשער היחוד כי הרבוי אי אפשר להיות קדמון ובין מהרבוי בין מהאחדות יתבונן הישר ויבא לידי אמונה וז"ש לא נתקררה דעתו עד שאמר בשכמל"ו כלומר בכל אופן בבריאה שיתבונן האדם יברך שם כבוד מלכותו

וכ' עוד שם בס' דמש"א מדרש איר ינאי לא היה צריך התור' להתחיל כ"א מהחודש הזה לכם ומ"ט גילה הקב"ה לישראל מה שנברא ביום א' עד יום הששי בזכות שאמרו נעשה ונשמע נ' לפ' כי מה שביארה תורה כי העולם לא נברא במאמר אחד הוא ג"כ ע"ד שאמר הנביא ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם כי הפושע והמעקש יקשה הלא במאמר אחד יכול להבראם ויסתפק ח"ו ביכולת ה' אמנם מה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע הראו בזה כמו שאמר רבא להההוא צדוקי בפ' ר"ע אנן כתיב בן תומת ישרים תנחם וטרם ישמע יקבל לעשות ועי"ז זכו שגלה להם הש"י סדר הבריאה.

רש"י ע"פ נעשה אדם למדה תורה דרך ארץ שיהא האדם עניו כבוראו שנמלך בפמליא של מעלה וביאר בזה הגאון ר' מרדכי בנעטה זצ"ל כי מטעם זה ארז"ל במ' סוטה המתגאה כאלו כופר בעיקר כי לולי היה מפ' הפ' נעשה אדם למדת העניו' לא הוה גאה ואמנם הגאה ע"כ מפ' הכ' הזה ח"ו לב' רשוית והיינו שהוא כאלו כופר בעיקר.

וראיתי בס' דמש"א שהביא מדרש אם אתם מקיימי' מילה ופריע' וזכור ושמור וק"ש שחרית וערבית ותפלין של יד ושל ראש אתם בצלמינו כדמותינו ואם לא אין אתם בצלמינו כדמותינו ובארתי מדרש זה על הסעודת ברית מילה של הילד אהרן יהודה בן ה' איצק סג"ל ראטה ביום ה"ור תרמ"א כי המדרש הזה בא ליישב ל' צלמינו כדמותינו דלא קאי ח"ו אבוראינו ית' כ"א על המלאכים שנתיעץ עמהם ולכך גילה הקב"ה שנתיעץ עם המלאכים ועליהם אמר בצלמינו כדמותינו והנה המלאכים הם גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו כל מצוה שיעשו מגמתם לזכות לעשות עוד רצון קונם ע"ד שכר מצוה מצוה בזכות מצוה א' זוכה לכמה מצות כמ"ש רש"י פ' כי תצא גבי שילוח הקן וידוע כי המילה הוא אות ברית קודש למען ידע כל איש מישראל כי הוא עבד ה' ואמנם אין התכלית לשפוך דם הילד בעוד אין לו הבנה כי אם כאשר יגדל ידע למה נברא ואמנם אם לא יפרעו המילה כאשר יגדל כבר יהיה נמשך ערלתו ובחנם שפכו דמו בעודו ילד ונמצא כי המילה והפריע' הוא גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ואמנם ש"ק המצוה שמור ביום שבת עצמו ואין התכלי' שיזכור האדם רק בש"ק שברא הש"י העולם כי אם משמור נמשך המצוה זכור כפי' הרמב"ן שהוא מקור כי בכל יום חייבים אנחנו לזכור את יום השבת למען נירא את ה' כל הימים ואם מקיים זה אשר משמור יבא לזכור הרי זה בצלמינו כדמותינו עושי דברו לשמוע בקול דברו וענין ק"ש כולל ב"פ ה' הוא

האלקים בתחלה אומרים ה' אלקינו ה' מנהיגינו מחוקקינו שופטינו והשנית הלא חד מה"ד ומדת הרחמים אחד והצור תמים פעלו וזה אנו מקבלים עלינו בכל יום בקומנו לעבוד את ה' ואם עבר היום ועמדנו באמונתינו אנו מייחדים טרם שכבינו עוד הפעם לומר כי לא חסרנו ח"ו ביום העבר ואם כן הוא עמנו אנחנו שוב בצלמינו כדמותינו עושי דברו לשמוע בקול דברו וכן ענין תפלין של יד שהוא קבלת האמונה במעשינו עם תפלין של ראש כוונת האמונ' במחשבתינו ואם שניהם שלימים אתנו אשר מחשבתינו ומעשינו שוים ה"ז בצלמינו כדמותינו עושי דברו לשמוע בקול דברו:

דע שחתם הש"י שמו במעשי בראשית כידוע יום השישי י"ה ויכולו השמים ו"ה גם נתן חותמו אמת בתחלת הבריאה בראשי' ברא אלקים ס"ת אמת ברא אלקים את ס"ת אמת ובסוף הבריאה ברא אלקים לעשות ס"ת אמת.

וייצר ה' אלקים את האדם ע' רמב"ן ב' פי' והביא הרמב"ן ראי' מזה דרבה ברא גברא כי הדין עם אונקלוס כי האדם נברא נפש חיה עוד טרם ניתן בו נשמה וכן מבואר במ' שהביא הרמב"ן לעיל ע"פ תוצא הארץ נפש חיה זה רוחו של אדה"ר אמנם פשט הש"ס במ' סנהדרין ניתנה בו נשמה עמד על רגליו וכד' הרמב"ם דכל חיית האדם מן הנשמה.

בהבראם כ' רש"י בה' בראם על פיוט אקדמות שאומרים ביום א' דשבועות ביאר מ' זה כי הכוונה כשם שאין יגיעה להוציא מן הפה אות ה' שהוא ניפוח אויר. בעלמא כך לא יגע השי"ת בבריאת עולמו כדכ' וברוח פיו כל צבאם וכ"כ ובאתא קלולא דלית בה משאש.

ענין עץ החיים כי מיתת האדם מיום הוולדו ע"י ניתוך כרותו בכל עת אלא שע"י המזונות יושלם הניתוך הזה ואמנם עץ החיים הי' רפואה לחולי הניתוך ועמד האדם על כח אחד בכל עת ולא היה שם מיתה בעולם:

ודע כי עפ"י מ"ש הרמב"ן כי הש"י לא אמר כי אם מפרי העץ אשר בתוך הגן לא תאכל וכמו שאמרה חוה לנחש גם העץ החיים הוה בכלל שהיה ג"כ בתוך הגן אמנם לאחר החטא נתברר לאדם כי רק על עץ הדעת הוזהר ולזה אמר הש"י ועתה לאחר שנתברר פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים:

אשר יקרא לו האדם נפש חיה ע' רמב"ן כוונתו כי הש"י יתן בו נשמת שדי ממרומים ויהיה לעזר לאדם:

עזר כוגדו כי האשה נבראת לצרכי העולם ההבל ונח לאדם שיפרוק מעל צווארו עול זה ושמעתי מהרב מה' גרשון טעמעסווער ע"ה כי ע"י האשה יש לאיש זמן פני' ואם יעסוק בתורה העזר עזר ואם יעסוק בדברים בטלים אדרבא העזר כנגדו כי נח היה לו אם לא הוה בזמן.

ולא יתבוששו יש בזה ב' פירושים הא' כמ"ש רש"י כי הליכת ערום הוא בושה יען מעורר התאוה ואחרי כי עדן לא היה תאוה בעולם כשם שאין בושה בגלוי פנים כך אין בושה בהילוך ערום ונ' דקודם אכילת עץ הדעת שהיה האדם קיים לנצח ולא היה בו כח הניתוך והוצרך למאכל ומשתה ושאיפת אויר ושונ' להשלים החילף ואחד מביא להתאות לחבירו ולפי המאכלים והמשקי' ישתנה המזג וזה הוליד התאוה באדם.

הפי' השני הוא במ' בס' דר"מ הוה כ' כתנות אור בא' ופי' המפ' דקודם החטא היה כ' גופו כפני החמה ויותר מזה כמ"ש רז"ל תפוח עקבו של אדם הוה מכהה גלגל החמ' ולאחר החטא נסתלק זיו זה של שכינ' ממנו ע"ד ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב וז"ש מי הגיד לך כי עירום אתה כי באמת מאחר שהיה מלא זיו וזוהר לא ידע כי עירום הוא ולא יתבוששו

אף כי אמר אחרי כי לא הוה להם מן ההכרח קודם החטא לאכול להשלים הניתוך והוה האכיל' אצלם רק לתענוג בעלמא כמו תפנוקים בעולם הזה נמנעו ולא אכלו וע"ז פתח הנחש את פיהו אם זה מציווי הש"י ודע כי ספר' לנו תוה"ק כל זאת להורו' לנו על איזו דרך יבאו המפתים לפתות לאנשי האמת לא יאמרו הכי צוה הש"י להתענות ביוה"כ כי אם להתענות בה"ב וכן יבא מן התוספות אל העיקר ואתה דע לך והשמר ממנו.

ולא תגעון כ' רש"י הוסיפ' על הדבר והנה באבות דר"נ ריש המס' אמרו אדה"ר עשה סייג לדבריו הרי ששבחוהו ע"ז הענין רז"ל עשו סייג לתורה אבל הבדילו בין הסייג להמצו' אמרו ס' דאורייי' לחומרא דרבנן. לקולא דאוריית' אסור לחול' שאין בו סכנ' דרבנן מותר אבל אדה"ר אמר על הנגיע' ג"כ אמר אלקי' וע"ז תפסוהו אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת.

בא הנחש ודחפה וא"ל כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מית' באכילה וכמ"ש רש"י ע"פ לא מות תמותין ונ' מזה כי חוה חשבה כי האילן הזה פירותיו ארסיי' והאוכל ממנו ימות בדרך הטבע וידוע כי האילנות הארסיים גם אויר שיוצא מהם הוא מסוכן ולזה גם הנגיעה אסור ואחרי שלא הוה שום מיחוש בנגיע' חשבה שגם באכילה אין מיחוש.

כי יודע כ' רש"י מן האילן הזה אכל וברא נ' כי ד' הנחש הם ד' אפלטן החוק' שהי' אומר כי יש לעול' בור' אבל בראו מחמ' קדמון שהי' מעול'

ואתה תשופנו עקב פי' מרן זצוק"ל כי הוא רמז אשר היצה"ר יפתה לגדול שבחוטאים גם לעבירות שאדם דש בעקביו וזה ואתה תשופנו עקב והטעם למען אם יבאהו צרה וצוקה ויתלה החטא באותו עונות ולא יעבור דרכו הרשעה וע"ז אמר דהע"ה אחר משקילל

לשונאיו שלא יזכו ע"י הרעות שיבאו עליהם לשוב כ"א ישמו על עקב בשתם שיאמרו ע"י העבירות שאדם דש בעקביו הנם עונשים.

כי שמעת לחול אשתך הקדים הש"י הטפל לעיקר החטא ופי' מרן זצוק"ל כי במה ששמע אדם לקול אשתו היה לו אמתלא יען אשתו נבראת בתוך הגן והוא מחוץ לגן והרי הוא דומה למולה לכפרי שנשא עירונות אמנם גם על אכילת עץ הדעת הי' לו אמתלא יען ראה כי חוה אכלה ולא איכפ' לה מאומה ואמנם שמא זה מפני שהוא נבראת בתוך הגן לכך לא הזיק לה אבל לו יזיק נמצא זה שאמר אחרי ששמעת לקול אשתך יען נבראת בתוך הגן א"כ למה אכלת מן העץ שמא לה לא הזיק אבל לך יזיק:

חוה כי הוא היתה אם כל חי כ' רש"י חוזר לענין הראשון ומרן זצוק"ל פי' ע"ד שארז"ל באו ונחזוק טובה לאבותינו שהביאו מיתה לעולם כי לולא הי' חיים הרי אנו היינו נגדם כבהמות נמצא דעכשיו ע"י שהביאה חוה המיתה לעולם הוא היתה אם כל חי דלולא כן הרי אנו כאלו לא באנו לעולם.

הלא אם תיטיב פי' מרן זצוק"ל כי מה שחרה לקין כי מן הנימוס אם שר גדול ישלח דורן למלך אפי' אין בדורון חשיבות לעמת זה יש חשיבות במשלח לא כן אם א' מהפחותים ישלח דורן צריך שיהי' בדורן עצמו חשיבות וקין חשב כמו כן יען הוא בכור א"צ להיות הדורן חשוב משא"כ בהבל ולזה אמר לו הש"י למה חרה לך אמת אם תיטיב שאת יש חשיבות בבכורתך אבל אם לא תיטיב הבכורה לגריעותא כי הקליפה קודם לפרי כמו עשו ליעקב ישמעאל ליצחק והיינו אם לא תיטיב לכך נולדת תחלה יען לפתח חטאת רובץ וי"פ בזה ל' ואל קין ואל מנחתו ר"ל למה שהיה קין בכור:

גדול עוני מנשוא ע' רש"י פי' מהר"ם קורדווארי בס' תומר דבורה כי המקטרגים שמוציא האדם ע"י חטאו לולא הש"י נותן להם חיות בתוכן היו ניזוני' ממצות שעשה החוטא ולא היה לו תקוה שישוב וזה ענין נושא עון כלומר מכלכלו וזה ענין ד' רש"י ועוני אי אפשר לסבול:

שם הא' עדה ע' רש"י ומק' עליו הרי כ' וצלה גם הוא ילדה וביאר החכם ה' וואלף היידענהיים דבאמת משו"ה כ' וצלה גם הוא ילדה אף דצלה אחרת שהיתה יושבת לא ילדה זו ילדה

תופש כנור כ' בס' נפוצות יהודה כי היוונים המיחסי' כל זכמות לעמתם ואמרי כי פיתאגרוס א' מחכמיהם המציא חכמת המוזיק' ע"י שהיה דר אצל חרש נחשת וברזל ושמע לפעמים קול נעים ולפעמי' קול רעם והשכיל לשקול הקולות בפלס ואמנם תוה"ק

העידה כי מבני בניו של קין כבר הי' בקיאי' בחכמת המוזיק' ובאמת גם הערה זאת לקרא מתוה"ק לאמור יען אח אחד הוה לוטש כל חרש נחשת הוה אחיו תופש כנור ועוגב:
ויהו כל ימי אדם אשר חי יש כאן רמז למ"ש רז"ל כי ימי חייו היו אלף שנים אלא שהשאיר ע' שנה לדהע"ה וז"ש אשר חי הוה תשע מאות ושלשים אבל ימיו היו אלף:
זה ינחמינו ע' רש"י מבואר מכאן כי בימים ההם לא היו קורין שם לילד עד שנודע מה מעשיהו כי בלדת נח עדן לא תיקן כלי המחריש' ולא מצינו שאביו נביא הוה ואולי ע"ש שנח' הארץ מקוצים ועכביות.
בשגם הוא בשר ע' רמב"ן ובס' טל אורות כ' דקאי ארוחו' שגם רוח ה' אשר באדם נהפך לבשר ולא יתאו' כ"א תאו', כי רבה רעת כ' רש"א בחי' אגדות כי מה שאמרו רז"ל נמנו וגמרו נח לאדם שלא נברא היינו נמנו כי המל"ת שס"ה והמ"ע רמ"ח ויש יותר דרכים לחטוא מלזכות ואמנם הש"י שברא אעפ"כ את האדם הטעם כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעש' ולא מחשב' רעה נמצא כי הרמ"ח מ"ע המה ב"פ רמ"ח ויותר משס"ה וזה שאמרו ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו שיקבל שכר על המחשב' טובה ואמנם בדור המבול רבה רעת האדם וגם מחשב' טובה לא הוה להם כ"א וכל יצר מחשבות לבו רק רע ולכך וינחם ה'.

בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' נח

מן הבהמ' אשר איננה טהור' לעדו' רז"ל פ"ק דפסחי' מכאן שלא להוציא דבר מגונ' דלא כ' בקיצור הטמא' והק' תוס' שם הרי מ"מ כ' טמא' בתורה ועיי"ש ונ' לולי דברי' דוודאי אם ע"י גנות באת תור' לבאר שירחיק מדבר זה לא נמנע' מלגנות משא"כ הכא דלא בא אלא לומר שיקח ממין זה רק שנים ולמ' יגנה המין על מגן.
לא אוסיף לקלל פי' רש"י דהיינו שבועת המבול שאמר הכ' אבל במקרא זה לא הוזכר מבול ובמ' שבועות שם מייתי מקרא דלקמן והקמותי את בריתי ולא יכרת כל בשר ממי המבול ולא יהיה עוד מבול והכי מסתבר:
את קשתי נתתי בענן מסר לנו מרן כי קשתי ר"ת קדושתי שמי תורתי ימיני וזכיתי לבאר כוונתו כ' הטור באו"ח כשאומרים ישראל בסוף התפל' עשה למען שמך וכו' נעש' רעש גדול למעלה נ' הענין כי בעו"ה מיום שחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפלה ואנו אומרים אם גם תפלתינו לא הועיל' אבל עשה למען שמך ולמען קדושתיך ותורתיך וימינך הושיע' ימינך וזה הרעש למעל' ובמ' איכה יליף לה דננעלו שערי תפלה מדכ' סכות בענן לך

מעבור תפל' וזה שרמז הכ' כשיהי' ענן מעבור תפלה קשתי נתתי בענן שתתפלל עשה למען קדושתיך ותורתך וימינך.

וע' רמב"ן כי הקשת מצד עצמו הוא טבעי אלא שהקב"ה בחר בו לאות זכרון ויש לבאר הטעם כי ענן הקשת משום שהשמש עדן בחצי הרקיע והעבים בחצי האחר ומזכיר הקשת שלא יתפשטו העבים בכל העולם והי' מבול.

בס' דמשק אליעזר מדרש פליא' ולחשך קרא ליל' אלו נאמר קרא ערב אין מבול בעולם נ' דדרשי' בב"ב ולחשך קרא לילה אלו מעשי' של רשעים הכוונ' הרמב"ן כ' דליל' מל' יללה והיינו שהש"י גזר יללה על מעשי' של רשעים ול' ערב כ' הרמב"ן הוא מל' תערובות ואלו נאמר ערב הי' מתערבין מעשי הרשעים עם מעשי הצדיקי' כעין חלבנ' בהדי ביסמין ולא בא פורעניות בעוה"ז על מעשי' וז"ש אלו נאמ' קרא ערב לא בא מבול לעול'

עו"ש בס' הנ"ל ע"פ וירח ה' את ריח הניחוח מה עשה הקב"ה פשט יד ימינו ונשבע לו שלא להביא המבול עוד על הארץ כש"נ אשר נשבעתי מעבור מי נח והתקינו חכמים שיהי' מזכירין שבועת נח בכל יום שנ' למען ירבו ימיכם נ' לפ' דל' כימי השמים על הארץ קדריש ומפ' דהיינו שבועות נח נשבע ה' ית' דעוד כל ימי הארץ זרע וקציר קור וחום יום ולילה לא ישבותו וכ"ז תלוי במזלות השמים כשהחמ' בצפון קור ובדרום חום במזרח יום במערב ליל' והיינו אשר נשבע ה' לאבותיכם היינו לנח לתת להם כימי השמי' כימים אשר בשמים על הארץ שיהיו העתים בעתם.

עו"ש מס' הקרניים שנים שנים באו אל נח אילון אינון יומין ' דמשלימין בהון הלל הגדול ונ' כוונתו דהתיב' היתה דין ברחמים הדין שהיה נח אסור שנה תמימ' עם כל ברואי ארץ ורחמים שנתקיים בחיים והיינו שנים שנים דין וחסד וזה ענין הלל הגדול שאומרי' בירידת הגשמים אחר שהתחילו להתענות כי גם זה היה דין ברחמים וזה כי לעולם אפי' בשעת הדין חסדו וז"ש על שנים שנים באו אל נח דאילון אינון יומין דמשלימין בהון הלל הגדול על הנסים.

עו"ש בס' דמש"א וישלח את העורב הה"ד שלח חשך ויחשך ולא מרו את דברו נ' דהמ' מפ' להאי קרא דלמה היה להקב"ה להביא חשך לעולם היה לו לצוות על השמש שלא תזרח אמנם כבר גזר ואמר יום ולילה לא ישבותו ולכך הוצרך להביא חשך והיינו שלח חשך ויחשך ולא צוה על השמש ועי"כ ולא מרו חמה ולבנה את דברו שאמר יום ולילה לא ישבותו והנה העורב הוה מוכן לשליחות אלי' ז"ל כמ"ש רש"י ולא לשליחות נח ואמנם אחרי שנח מ"מ שלחו יצא יצא ושוב עד יבושת המים שיעשה שליחות.

עו"ש בס' הנ"ל וישלח את היונה מאתו מכאן שדירתן של עופות טהורים אצל הצדיקים דייק מל' מאתו דכ' ביונה ולא כ' בעורב:

עו"ש בס' הנ"ל צא מן התיב' משל לפרנס שיצא מן המקום והושיב אחר תחתיו כיון שבא א"ל צא ממקומך הכוונ' הש"י הוא המפרנס לבני עורב אשר יקראו ונותן לבהמ' לחמה וכ"ז המבול העמיד לנח במקומו ולאחר שיבש' הארץ א"ל צא מן התיב' כי מעת' אני אפרנס.

וירא חם ויגד במ' תנחומא לפי שחטא בעין וירא מבשן ויגד ולכך נתקלל להיות עבד ולזאת אם ישחית אדוניו שנו או עינו וניתקל הקילקול יוצא לחירות.

בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' לך לך

ממרן הגאון זצוק"ל ואברכ' מברכיך ומקללך אאור הקדים ברכתי למברכים ואיחר קללתי למקללים הענין ברכת המבורך הוא מרוב' כי העשיר אם יברך לאחרים יברכיהו באלפי זהב לא כן ברכת העני הוא מועטת כי ברכתו שלא יצטרך לידי מתנת בו"ד אמנם קללת העני הוא מרוב' לפי עניו לא כן קללת העשיר הוא שיהא נצרך לפתחו ולכך המברכים את אברהם הבטיח הש"י לברכם תחל' למען יגדל ברכתם לא כן המקללים יקללם לבסוף שלא יהי' ארורים בשעת הקללה למען לא יגדל קללתם.

עוד ממרן וילך אברם כאשר דבר אליו ה' ר"ל לקיים מצות הש"י אבל וילך אתו לוט לוט הלך עמו ואברם בן חמש שנה ושבעים שנה יען אברם זקן בלא בנים ולוט ראוי ליורשו.

כ' הרמב"ן כי אברם חטא בשתים במה שהלך מא"י בלתי ציווי הש"י ובמה שאמר על אשתו אחותי הוא ומרן ז"ל פי' כי לא חטא אלא בראשונ' אבל ת"ח שעבר עביר' אל תהרהר אחריו ודאי עשה תשובה וכן אברהם אחרי עזב א"י ראה שחטא ולא הוה עם לבו עוד לסמוך על נסי ה' כמ' הכ' אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו ולזאת התחכם לומר אחותי הוא וז"ש ויהי כאשר ר"ל הקריב את עצמו מנפשו לבא מצרימ' לזאת ויאמר אל שרי אשתו:

למען ייטב לי בעבורך כ' רש"י ויתנו לי מתנות פי' הרמ"ע בס' עשרה מאמרות ע"ד שכ' לקמן ולבני הפלגשים נתן מתנות שם טומאה דהיינו חכמת הכשוף מסר להם וידוע דארץ מצרים היתה מלאה כשפים וירד אברם לשם למען דעת עניניהם וז"ש רש"י יתנו לי מתנות שיגלו לי סודות הכשוף.

וילך למסעיו כ' רש"י בחזירתו פרע הקפותיו פי' מרן זצוק"ל כי הנה אברהם זה בכל מקום בואו קרא בשם ה' ואמנם בעת הוכרח לעזוב א"י ולרדת מצרימ' מפני הרעב שאלו

אותו איה אלקיך ולא היה בידו להשיב אמנם כשחזר ממצרים כבד מאוד במקנה בכסף ובזהב נודע על מה עשה לו ה' ככה והיינו בחזירתו פרע הקפותיו מה שנשאר להם חייב בהליכתו להשיב על שאלותם.

רעים וחטאי' כ' רש"י רעים בגופם וחטאים בממונם לה' מאוד יודעים רבונם ומכוונים למרוד בו פי' מרן זצוק"ל כי על הרוב האפיקורסים יתפארו בצדקתם שיעשו יותר ממעשה הצדיקים ואמנם אלו הי' רעים וחטאים יען ידעו רבונם ומתכווני' למרוד בו:

הוא ים המלח ע' רש"י נ' דבמקום ים המלח הי' הד' ערים סדום ועמורה אדמה וצביים.

ברוך אברם דרשו רבותינו ז"ל שחטא מלכי צדק במה שהקדים כבוד בו"ד לכבוד שמים ולכך ניטלה הכהונ' ממנו ופי' בזה הכ' בתהלי' ק"ו אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק ונתעורר בזה בס' קיצור של"ה שיש ליזהר כשמושיטין לאדם כוס יין לברך תחלה ולשתות מעט ואח"כ לומר לחיים כנהוג שלא להקדים כבוד בו"ד ויאה:

אבל מ"ש שלא לומר אסיתא קודם שיאמר לישועתך קויתי על העיטוש יש להשיב דמשיב שאני ושמעתי כי מרן זצוק"ל לא אמר לישועתך קויתי שמא מתוך ההרגל יאמר אותו גם בבית המוצנע וכן אנכי נוהג אחריו וכזה כ' הגאון ביערת דבש שלא לומר אדי' כנהוג אשר פירושו עם ה' שלא לומר אותו במקום שאינו נקי:

הרימותי ידי נ' שעשה א"א כן שלא ליהנות ממעשה נסים כמו יהושע ביריחו ומה שאמר ולא תאמר אני העשרתי ר"ל אם אקח מכל אשר לך.

ודע כי ברית בין הבתרים אשר אמר עלי' הש"י בכ"מ אשר נשבעתי לאבותיך ולא מצינו שום שבועה כ"א בין הבתרים ושם נשבע ית' לתת ארץ עשר אומות משא"כ ביצ"מ שוב לא הבטיח כ"א ז' אומות ואמנם אמר בפ' ראה ובפ' שופטים כי ירחיב ה' את גבולך כאשר נשבע לאבותיך כי תשמע בקול ה' הרי שלא נתקיימ' שבועת הברית עד היום והיא ההבטח' הגדול' על ימות המשיח כמ' הכ' בי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב:

סנסן ממרן זצוק"ל ושרי אשת אברם וגו' יש בפ' זו רמז מוסריי אחרי שהאדם מחובר מגוף ונשמה והשכל שהוא מכחות הנשמ' הוא נברא לשמש להנשמ' להשכילה ולהבינה על אחרית' אבל אחרי ראות הנשמ' אשר אם לא ישמש השכל גם להגוף וישאר הגוף מבלי מחיה יתקיים גם בנשמה תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה גם הוא תתרצה שישפיע השכל תבונה להגוף למען יחיה עצמו אכן ע"י קרבת השכל וע"י פעולתו הטוב' על הגוף ילכדנו הגוף ולא ירפנו והנשמה שוממה מבלעדו והנה שרה כנוי לנשמה שהיא שרה בגופו של אדם ואברם הוא היועץ הגדול השכל והשפח' הוא הגוף שנבראת לשמש להנשמ' ואמר ע"י שהיתה שרה הנשמה אשת השכל הנקרא

אברם ורק לה לבדה היתה פעולתו לא ילדה לו יען נשאר הגוף בלי מחיה ותאמר הנשמ' אל השכל בא אל שפחתי למען תכון לה על ידיך מחיה ואז אבנה גם אנכי ממנה שארבה מע"ט יותר אמנם בהתחבר השפח' עם השכל לא הביטה אל הנשמ' כלל וזה ותקל גברת' בעיני' עד שצעקה הנשמ' אל פני השכל חמסי עליך.

ועד"ז ביאר מרן זצוק"ל מסורה א' והוא ולה ד' ולה שפחה ולה אמר עלי ולה שתי פיות ולה גפים ארבע אף שיש לנשמ' שפחה דהיינו הגוף אומר לה עלי לשלם תנה לו כמו שנתנה לך וכלפי זאת אמר ולה שתי פיות ע"ד שארז"ל בירושלמי אלו הייתי שם הייתי אומר תנה לנו שתי פיות א' לדברים בטלים וא' לד"ת אמנם אחרי שהתור' ארוכ' מארץ אין כאן פנאי לדברים בטלים וז"ש ולה שפחה ולה אמר עלי לעוה"ב לשלם ולה מבקשת שתי פיות ומשיבין לה ולה גפי' ארבע הלא הארבע אמות של התורה כדאי הם לך.

הגם הלום ראיתי אחרי רואי יל"פ כמו במנוח ע"י סילוק ידע כי מלאך היה וכן בהגר כ"ז שהיה מדבר עמה הי' לו דמות אדם ובשעה שנסתלק נעלם בב"א ועי"ז ידע' כי מלאך הוא ואמרה כי עתה ידעתי כי מלאך היה אחרי כי לא ראיתי אחר רואי כשהלך הלא לא ראיתי אחוריו:

נמולו אתו י"ל אף דכ' המול ימול הקדים אברהם מילת עבדיו למילתו אחרי שקיבל הברית עליו אבל אלו לא מל אח"כ היתה מילתו פסולה למפרע והיינו נמולו אתו ע"י מילת עצמו וכמ"ש.

ליקוטי בתר ליקוטי פ' וירא

באילוני, ממרא כ' רש"י על שנטל לו עצה על המילה אמר לי צורבא מרבנן מווילנא בשם הגאון רא"וו פי' ד' רש"י כי אברהם היה כל השתדלותו להכניס גרים תחת כנפי השכינ' שלא ע"מ לקבל פרס וגם חפץ ה' הצליח בידו ככ' ואת הנפש אשר עשו בחרן כפי' הת"א וזה מפאת שהאומות בימי אברהם אמונתם השוא היתה כבודה עלי' ככ' גם את בניהם ואח בנותיהם ישרפו באש לאלהי' ואברהם ניבא בשם ה' לעבוד ליחיד ומיוחד והעבודה כוללת רק האמונ' עם ז' מצות נעומים שלא לרצח ולא לנאף ולא לגזול ולא לאכול אבר מן החי ולא להרכיב אילן בשאינו מינו זכה שהיה דבריו נשמעים ואמנם עכשיו ביקש הש"י מאתו לחתוך לצ"ט שנה בשר ערלתו וכן יעשה לכל זכר בן שמונת ימים נתירא אאע"ה שמא עי"ז לא ימשכו הבאים להתגייר אחריו ונח היה לו להפסיד לעצמו משכרו הטוב ורק לקבץ מאמיני' בעולם ולזה נתיעץ עם ענר אשכול וממרא ושנים הראשוני' הסכימו עמו בזה אך ממרא יעץ לו שלא למרות נגד הציווי שנצטוה מפיו י"ת.

ועד"ז ביאר הגאון מאמר בילקוט פ' עקידה וכעין מאמר זה בש"ס סנהדרין בשעה שהלך אברהם לשחוט את יצחק פגע בו השטן א"ל כשל יקומון מליך וברכים כורעת תאמץ כי עתה תבא אליך ותלא תגע עדיך ותבהל א"ל אברהם אעפי"כ א"ל השטן זכר נא מי הוא נקי אבד א"ל אברהם בתמימות אני הולך פי' השטן אמר ראה ע"י עקידה זאת מה תפסיד כי עד עתה ע"י אשר בשאר האמונות הי' העם ככשל ומליך שאמרת לא כן עבוד ה' יקומין מליך וברכים כורעת בשאר אמונות אתה תאמץ כי אתה תבא אליך אשר תשחוט את בנך יחידך ותלא תגע עדיך שתעשה מעשה האומות ותבהל ואמר אברהם אעפי"כ ציווי הבורא ית' עלי והשיב השטן לא דבר ה' בך הכי שמעת נקי אבד וישרים נכחדו אמר אברהם גם לי קשה כזה אבל בתמימות אני הולך ואיני מהרהר אחר ציווי הש"י.

רש"י ע"ס יקח נא מעט מים לפי שנתן ע"י שליח שילם לבניו ע"י שליח כ"ה בגמ' ולולי דברי י"ל כי אדרבא זה ממדת דרך ארץ כי לאכול ולשתות החיוב על בעה"ב שידע האורח כי בעין יפה נותן לו אבל מים לרחוץ רגליו אם יתן הבעה"ב בעצמו הלא ירע בעיני האורח:

קמח סלת בגמ' ובמ' הוא אמר קמח והיא אמר' סלת מכאן שהאש' עיני' צרה באורחי' פי' מרן זצוק"ל כי הבעל מכני' אורח יאמר לאשתו אורח יזון בצהרים אתנו ולא תוציא עלי' הוצאות מפתינו יאכל וכל א' מאתנו יצמצם מעט שיהא די לו ובבית אברהם היה המאכל קמח ואמר אברהם לשרה כי גם לאורחי' די בקמח ואמנ' האשה תירא כי עד"ז יביא הבעה"ב בכל צהרים אורח לביתו ותאמר אליו לא כן אבי לנו די בקמח אבל לאורחי' סלת דווקא והיינו משום שעיני' צרה ע"י הוצאה מרוב' לא יכניס הבעה"ב אורחי' יום ביומו. ושרה שומעת לא כ' ושרה שומעי דרשו רז"ל במ' כי הנשים צאתניו' הנה וכך היה דרכה להיות שומעת פתח האהל.

ואני זקנתי פי' מרן זצוק"ל בשם האר"י הקדוש ע"ד מ"ש רש"י בפ' יתרו ע"פ אנכי ה' אלקי' לפי שנגלה להם בים כבחור איש מלחמה ובהר סיני כזקן יושב בישיבה א"ל אנכי שנגליתי לך בים וזה שיסד הפייטן באנעים זמירות זקנה ביום דין דהיינו ביום מ"ת ובחרות ביום קרב בקריעת ים סוף והענין כשהש"י משדד הטבע נ' כאיש מלחמ' לא זולת והנה שרה נדמה לה חזיון השכינ' באותו מעמד בדמות זקן ולכך לא האמינ' שעש' לה נס וז"ש הש"י למה זה צחקה שרה לאמור וגו' ואני זקנתי יען נגלתי בדמות זקן היפלא מה' דבר וכי לשדד המערכה אני צריך:

ויפצר בם מאוד כ' רש"י שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול הטעם נ' דבקטן צריך לסרב אולי הוא גניבת דעת משא"כ בגדול גנאי לחושדו בכך:

אל. נא אחי תרעו במסור' ד"פ כאן ובפלגש בגבעה אל אחי אל תרעו ובשמואל ואם הרעו תרעו ובתהלים. אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו פי' מרן זצוק"ל כי הת"ח נקראי' אחים ובעלי אמונה שאינם ת"ח נקראי' רעי' כי ל' אחים פי' רש"י בשיר השירים הוא מל' אלו הקרעים שאין מתאחין דהיינו דיבוק וחיבו' וזה ל"ש רק בת"ח וכ' במשיח צדקינו והיה צדק איזור מתניו הפי' הת"ח הנקראי' צדק שיודעי' את בוראם כדכ' אני בצדק ר"ל בהשכל וידוע אחזה פניך יהי' למשיח דבוקים כאזור על מתני איש אמונה שאינם ת"ח רק איזור חלציו דהיינו הבגדי' שעל המתנים מן קח לך חליצתו ואמנם הת"ח צריכין לעמוד על נפשם שלא להתערב בע"ה ואם יתערבו ירדו מכבודם ובבא משיח צדקינו יפלו במדרגתם וז"ש אל נא אחי אתם ת"ח הנקראי' אחי אל נא תרעו תפלו ממדרגת אחים למדרגת רעים ומה כוונתו אל אחי עם אותן שאינם נקראים אחים אל תרעו אל תעשו ריעות ואמנם אם הרעו אזי אל תגעו במשיחי שלא תהי' במדרגות איזור מתניו ובנביאי אל תרעו ודפח"ח וש"י.

וה' פקד כ' רש"י המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה שמעתי משם הגאון ר' שעפטל הארוויץ זצ"ל הפי' שני סוחרים שכני' ולא' יש קונים ולהשני אין יוצא ובא ומתפלל הראשון על השני אף שרעת השני לטובת הראשון והיינו והוא צריך לאותו דבר שלא יהי' לשכינו פרנסה ובכל זאת מתפלל עליו הוא נענה תחלה וכן הוה הענין באברהם כי העצירות בבית אבימלך הוה למען לא יאמרו בבית אבימלך נתעבר' שרה ויותר שהי' נמשך העצירו' הוה תועלת לאברהם ואעפי"כ התפלל אברהם על אבימלך והוא נענה תחל' שצר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם.

ב"מ ע"פ ויהי ביום השלישי זש"ה יחיינו מיומים ביום השלישי יקימינו ונחיה לפניו אמר לי צורבא מרבנן מווילנא בשם הגאון רא"וו ביאור על זה אחרי שאמרו רז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והטעם אחרי כי המצוה ענין רוחני אין העולם ומלואו כדאי לשלם אפי' שכר מצוה א' כמ' רז"ל יפה שעה ח' של קו"ר בעוה"ב מכל חיי העוה"ז א"כ האיך אנו נזונין בזכות מצות שעשו אבותינו אבל הענין המצוה עצמה אין לה תשלומין בעוה"ז אבל הזריזות וההידור וכיו"ב במצות אבותינו אותה אנו אוכלין והנה תוה"ק ספרה לנו מכל הכנות שעשה אאע"ה למצות עקידה השכים בבקר ובקע עצו עולה וגו' להודיעינו כי מכל זאת אנחנו אוכלין בעוה"ז ועיקר המצו' שעש' ביום השלישי נשאר לנו לע"ל וזה שארז"ל יחיינו מיומים כל מה שאנו אוכלים בחיינו הוא ממה שעשה אאע"ה בימים הראשונים אבל ביום השלישי במה שעשה ביום השלישי יקימינו לע"ל ונחיה לפניו ודפח"ח וש"י

עוד זאת אמר לי הנ"ל בשם הגאון רא"וו בפ' זו כי המלאך אמר לאברהם ולא חשכת את בנך ממני וכי ח"ו למלאך הקריב אברהם היה לו לומר נאום ה' כמו באמירה השני' אבל המלאך הזה היה המלאך שנברא ע"י מצות העקידה והמלאך הנברא ע"י מצותינו לפי גודל אהבתינו ויראתינו בעת עשיית המצוה הוא מדרגתו וז"ש המלאך עתה ידעתי כי ירא אלקי' אתה ממני ע"י מדרגתי הגדולה אני יודע גודל מעלתך ביראת ה' ודפח"ח וש"י.

כ' הרמ"ע כשם שדרשו רז"ל יעקב פדה אברהם. כי זכות גדול היה לאברהם להשרף בכבשן אלא שביקש הש"י להוציא יעקב כן הוה זכות ליצחק לצאת נפשו ע"ג המזבח לולא הוה יעקב עתיד לצאת וזה רמז הכ' ואת יצחק כמו עם יצחק בנו ויבקע אותיות יעקב.

ראיתי בס' דמש"א מ"ת אמר יצחק נפשי מסור לך אבל על דמי אוי לי הענין ע"ד שארז"ל מיתתן של צדיקים כמשחל ביניתא מחלבא ע"י שאין נשמתן קשור' בגופן כשרואה הנשמה פני השכינה בשעת מיתה כך' לפניו יכרעו כל יורדי עפר מיד נשמתן מתדבקת בשכינה וזו ענין נשיקה שארז"ל ואם הוה ה' ית' אומר ליצחק עלה ומות כמ"ש למרע"ה היה נח לו מאשר יצטרך אביו לשוחטו כאלו אינו רוצה נשמתו לצאת וז"ש נפשי מסור לך אבל על דמי אוי לי כי הוא גנאי לפני:

איל אחר ביאר מרן זצוק"ל כי תוה"ק רמזה לנו שלא הוה יצחק נחשב יותר בעיני אברהם בעת עקידתו כ"א כאיל ולזה אמר הכ' איל אחר.

ענין האמירה השניי' ביאר מרן זצוק"ל עפ"י משל למלך שהוה לו שר צבא נאמן ונישאו על כל שרי הצבא ולמען ידע כי גם עתה שהגיע לו גדולה הוא נאמן כ' למנהיג במדינה א' שיכתוב לו כי אנשי מדינותיו מרדו במלך ויבקש שיבא שמה שר צבא נאמן למען לא יקח שוחד מהם ויתפת' ואז ישלח שר צבא הנ"ל לבחנו וכן נעשה והשר צבא הלך בשמחה ועמד בנסיון גדול ובכל זאת הרהר המלך אולי אחרי שראה גודל הנסיון לא יבקש לעמוד עוד בנסיון כזה ואמנם מדי עלה ברעיוני המלך כזאת שב שר הצבא לביתו והודה למלך ע"ד אשר בחר וביקש ממנו כי בכל עת שיארע ענין לא יבחר המלך כ"א בו ובזרעו ואז נודע למלך מלב הנאמן של שר צבאו וכן ה' י"ת הגדיל אברהם עד למעלה ולנסות אם גם אחרי גדולתו לבבו נאמן בחנו בנסיון העקידה ולא די שעמד בנסיון ביקש עוד ה' יראה בכל עת ובחר בו ה' לבקש מאתו עבודה כזאת וע"ז אמר המלאך אחרי כי עשית את הדבר דבר נסות מה זאת להקריב בן יחיד ע"ג המזבח ובכל זאת ולא חשכת גם לעתיד את בנך לכן כי ברך אברכך.

ראיתי בס' דמש"א הביא מדרש וה' פקד את שרה זש"ה ה' נתן וה' לקח נ' דמאחר דארז"ל כל מקום שני וה' הוא ובית דינו וכמ"ש רש"י בפ' זו א"כ מהו וה' פקד את שרה אמנם ידוע כי ל' פקד הוא ג"כ ל' מניעה וחסרון כמו ולא נפקד ממנו איש ופקד מקום דוד והנה מה שהיתה שרה עד הנה חשיכת בנים הוה מב"ד של הקב"ה ולכך אמר וה' הוא וב"ד פקד את שרה אבל ויעש ה' לשר' המה"ר לבדו כאשר דבר וע"ז הביא המ' וכן הוא ה' המה"ר נתן וה' הוא וב"ד לקח.

עו"ש בס' הנ"ל כשראת' שרה שאין מרע"ה נכנס לארץ אמרה גרש האמה הזאת הכוונה דיש תימא עמון ומואב נטלו חלק בא"י בארץ עשר עממי' ישמעאל לא נטל כלום אבל ידע הש"י אחרי אחינו בשרינו נח הוא לפתות אותנו יותר משאר אומות אבל כ"ז משום שלא נתקיים בכנענים לא תחיה כל נשמה והם ישחיתו את ישמעאל אם בא בגבולם וישמעאל ישחית אותנו אבל לולא נכנס מרע"ה לא"י לא הוה דאגה מכל זאת וז"ש המ' ע"י שראתה שרה כי אין מרע"ה נכנס לא"י אמר' גרש האמה וגו' כי לא יירש בן האמה עם בני עם יצחק.

עו"ש בס' הנ"ל כשאמר אאע"ה רחצו רגליכם ולינו א"ל כבר יצא ממך ישמעאל הנה רש"י פי' שאמר להם רחצו רגליכם משום שהיה חושדן לערביי' שמשתחוי' לאבק רגליהם והנה ארז"ל חושד בכשרים לוקה בגופו וע"ז א"ל כבר לקית למפרע בגופך שהרי יצא ממך ישמעאל שיעבוד ג"כ ע"א:

ליקוטי בתר ליקוטי פ' חיי שרה

שני חיי שרה במ' זש"ה יודע ה' תמימים כשם שהם תמימים כך שנותי' תמימים הענין ע"ד שכ' ההפלאה בס' פנים יפות דביה"ר קודם אמירת תהלים הנוסח למלאות שנותינו בהם שבעים שנה וזה המנהג לומר אפי' זקני' יותר משבעים אמנם הענין אחרי כי אין כל ימי חיינו ניתן רק לעבוד ה' כ"א ג"כ מותר לעסוק בצרכי הגוף נמצא כי חסר לנו לעוה"ב מספר הימים שלא עסקנו בתורה ומע"ט וע"ז אנו מתפללים למלאת שנותי' שבעים שיהא במילוא ולא יחסר אפי' שעה וד' רז"ל במ' פ' אשת חיל על שרה וכ' זה ותקם בעוד לילה וגו' אמר הצדקת בזקנותה זכרה כי מימי ילדותה יחסרו לה איזו שנים ולזאת ותקם בעוד לילה בזמן הראוי לשינה ותתן טרף לביתה ורק מה שהיה עלי לנערותי' בימי נעוריה וז"ש המ' כך שנותי' תמימים שלא יחסר להם מאומה וזש"ה שני חיי שר' כל שנותי' היו שנות חיים.

סנסן ממרן זצוק"ל ותמת שרה בקרית ארבע רמז שמיתתה הוה רק מיתת הגוף המחובר מארבע יסודות אבל הוא השר עצמה נשמת' חברון בארץ כנען נתחבר' בארץ החיים המכונ' בשם ארץ כנען

במ' זש"ה נבהל להון איש רע עין זה עפרן ולא ידע הי חסר ובאנו וישקל אברהם לעפרן חסר כ' כ' רבי' בחיי הכוונה עפרן חסר ויו גימ' רע עין וכן נפל לו סך ארבע מאות לתוך פי' כי רע עין בגי' ארבע מאות.

ודע כי מה שלא הניח אברהם לקבור שרה עד שנגמר המכר בין בכסף בין בשטר לפי שגנאי לצדיק להיות קבור בקרקע שאינה שלו ומזה יצא המנהג ליקח משכון קודם קבור' על מקום הקבר שיהיה נקנה להנקבר.

ואברהם זקן במ' יש זקן ואינו בא בימים ויש בא בימים ואינו זקן אבל אברהם זקן בא בימים הכוונ' כ' תפארת בחורים כחם והדר זקינים שיבה אמר שהע"ה אם האיש הרוצה להדריך בני דורו זקן וימי חיי' בעצמם יורו כי דרכו דרך נכון עלי' אמר אליהו בן ברכאל בישישים חכמה והטעם ואורך ימים אריכות ימיהם תבונה ואין כבוד לזקן שיצטרך להביא מוסרו בלב שומעין ע"י מופתי הגיון אבל איש בחור אם ירצה למשוך לב בני דורו צריך להתאמץ בכל מאמצי כוחו שיקבלו דברי' ע"י מופתים אמתיי' וז"ש תפארת בחורים הוא רק כחס והדר זקינים הוא רק שיבה ויש לרמז זה בגמ' מ' תענית מעלי חלבא לטורא ר"ל השיב' לצדיקי' מועיל יותר מחמשה מטרי מחמשה תוכחות לארעא לשאר בני אדם וזה כוונת' יש זקן ואין לו שיבה עדן ורוצה בלי כח שיקבל אמרי' ויש בא בימים ואין לו הדר שיבה וצריך להתאמץ כבימי בחרותו אבל אברהם זקן כאשר בא בימים לא קודם לכן

לעת צאת השואבות בב"ר אר"א ההולך ליקח אשה ושמע קל כלבא מנבחין מצות מה אינון אמרין יל"פ דאמרי במערבא כי נסיב אינש אתתא מצא או מוצא וארז"ל כלבים שוחקין אלי' בא לעיר והיינו מצא כלבים בוכין מלאך המות בא לעיר והיינו מוצא וע"ז אמרו מצות אי שוחקין הרי טוב ואי בוכין ימנע עצמו ולזה כיון אליעזר לעת צאת השואבות שישמע זה הקול ומצאתי כעין זה בתפארת יונתן וע"ד הלצה י"ל דבכל אשר ידברו אנשים פחותים לא ישים האדם אל לבו אבל בעניני זיווג גם מה שכלבים ר"ל עזי נפש אומרים ישמע כי האדם למיחוש מיהא בעי ואדרבא אדם חשוב לא יגלה קלון.

האריך הכ' בדברי לבן להורות שפת חלקות של הרמאי' ובכל זאת יגלו נבלתם באמרו ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלי' לא אמר כמו שאמרה רבקה גם מקום ללין כ"א פניתי שלנו למקום אחר למען ידע האורח כמה טרח בשבילו

ודע דמה שלבן רצה אח"כ לעכב הוה ג"כ יען לא קבל מאליעזר כ"א מגדנות.
ויברכו את רבקה בב"ר שפופין הי' ולא הי' מברכין אלא בפה וארז"ל במ' יבמות דרבקה היתה עקר' עד שהתפלל יצחק עלי' שלא יאמרו מברכתו של רשע נתעברה ומטעם זה תימא בעיני שנהגו רבותינו לומר פסוק זה בעת יתנו הצעיף על הכלה ונהגתי לומר אחריו לא תהיה משכלה ועקר' את מספר ימיך אמלא.
ולבני הפלגשים נתן מתנות פי' רש"י שם טומא' נ' דמאחר דצפה אברהם ברוה"ק שאינם מסוגלי' לקדוש' הוה מתירא ע"ד שארז"ל שנה ופי' יותר מכלם:
ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקי' את יצחק כ' רש"י ברכת אבלים וכ"כ לקמן פ' וישלח גבי יעקב ונ' דמה"ט נוהגין לומר כמו שנתברכו אבותינו ולא כמו שבירך כלומר הברכה תתקיים בנו ולא כמו שבירך שהיה ברכת אבלים.
מדרש פליאה מס' דמשק אליעזר וה' בירך את אברהם בכל זה אליעזר שנ' בו המושל בכל אשר לו מכאן אמרו חכמים אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה נ' לפרש עפ"י מ"ש בס' הנ"ל מילקוט אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיב' היה שנ' עבדו זקן ביתו מהו המושל בכל אשר לו המושל בתורת רבו והוא דמשק דולה ומשקה תורת רבו לאחרים וידוע דכל המניח בן או תלמיד כמותו כאילו לא מת והיינו בירך בכל באליעזר שהיה מושל בתורת רבו אא"כ למה היה לו לאברהם לאמור לו שישבע בנקיטת חפץ לא היה לו לומר כ"א השבע לי וידע כי כל שבוע' בנקיטת חפץ וחפץ אחר לא היה להם במצוה אלא כדי להפטר ממנו מתוך דבר הלכה.
עו"ש בס' הנ"ל בזכות שאמרו לרבקה התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך זכו ישראל להוציאם ממצרים הנה רש"י כ' אלך בע"כ אף אם אינכם רוצים והטעם שרצתה לידבק בביתו של אברהם ולעזב גילולי בית אביה אמנם אבותינו במצרים אמרו להיפך חדל ממני ונעבדה את מצרים וה' הוציאם בחזק יד על כרחם בזכות אלך בע"כ שאמר' רבקה.
עו"ש בס' הנ"ל ובגין דאיהו גמל חסד עמה בנוי דאברהם הי' ממשכנין בכמה חובין במצרים הכוונה ע"ד שכ' השל"ה אחר וזכרתי את בריתי יעקב נאמר והארץ תעזב כי אם הש"י זוכר צדקת אבותינו יתעורר דין עלינו בחטאתי' וזה היה ג"כ הענין אשר אבותינו נצרפו על חוביהן במצרים ולא שאר אומות שהי' רעים מהם.
עו"ש ותמת שרה בקרית ארבע דא ק"ש דנפקא רוחא דילה בק"ש נ' הכוונ' ע"ד שכ' שם בס' הנ"ל מדרש אחר א"ת בקרית ארבע אלא בקרית ארבע ופי' שם על ענין אחר וכאן פי' כן על ק"ש כי שמע ישראל פ' א' ואהבת פ' שניי' והיה אם שמוע שלישי' ויאמר רביעית.

בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' תולדות

בת בתואל הארמי אחות לבן כ' רש"י כלם רשעים הי' ופי' בזה בס' תולדות יצחק דמשו"ה סמך הכ' ויעתר יצחק לנכח אשתו כי המתפלל על חבירו בפניו אמרי' במס' ברכות א"צ להזכיר שמו כדכ' רפא נא לה ואם הוה מתפלל שלא בשניה הוה צריך להזכיר או שם אביה או שם משפחתה וכלם רשעים הי' וברוך ה' שקיימתי כמה שנים קודם הפי' הזה מעצמי:

שני גוים כ' רש"י זה אנטנינוס ורבי שלא פסקה משלחנם לא צנון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ביאר מרן זצוק"ל רמז בזה כי היתה תורתם בכל עת למגמר דהיינו חזרת חזור חזור ולמסבר אפי' בימות החמה ואפי' בימות הגשמים עסקו בצנון למסבר:

השבעה לי כ' בתשובת הריב"ש מאחר דמה שאירש מאבא מכור לך לא קנה קיבל ממנו שבועה דשבועתו צריך מיהת לקיים כמ"ש הרמב"ם המקדיש דבר שאינו שלו ההקדש אינו חל אבל מתורת נדר צריך לקיים ענין קיום אאע"ה כל התורה עד שלא ניתנה הוא כמו שאדם הבקי בהרכבת גופו ידע להברות את גופו ולקיימו בריא כך היודע במהות נשמתו ידע מה צורכ' שתשוב אל האלקים אשר נתנה והרמ"ח מ"ע ה"ה כנגד רמ"ח איברים של הנשמה וכן השס"ה ל"ת ואברהם שחיבר ס' יצי' בלי ספק כי הבין סוד הנשמה כמובן ונקל היה בעיניו להשיג חיוב קיום תוה"ק.

כי עצמת ממני מאוד סבר אבימלך כי מכח מעשיהם הרעים יצחק צדיק בעיני ה' ולזה אמר עצמת ממני ואמנם כשראה אחרי שישב בנחל גרר הוה כמו כן ברכת ה' עליו אמר לו ראה ראינו כי היה ה' עמך כלומר עכשיו ראינו

אתה עתה ברוך ה' הכוונה לולא היית עכשיו ג"כ ברוך ה' עשינו עמך רעה אבל גם עתה אתה ברוך ה' וא"כ עשינו עמך רק טוב.

הנה נא זקנתי פי' מרן זצוק"ל בשם האר"י הקדוש כי אמר אף כי זקן הוא לעולם לא הוצרך לזכור יום המיתה כי בלא זאת לא היה יצרו שליט עלי'.

עלי קללתך בני ביאר מרן זצוק"ל כי סומא מותר באשתו ע"י טביעו' עינא דקלא ואם יצחק לא יהיה לו טביעות עינא דקלא ולא יכיר את יעקב בקולו תהא רבקה אסורה עליו והיינו עלי קללתך. לו יין כ' על לו מרכא כפול' ע' ת"י כי לא היה ליעקב יין כלל וכשביקש יצחק יין הביא ליעקב מלאך יין מגן עדן ויעקב הביאו ליצחק והו"ל כאילו כ' ב"פ ויבא לו פ"א המלאך ליעקב ופ"א יעקב ליצחק.

הכי קרא שמו יעקב אמר עוקב היה לו לקרותו וי' זו של יעקב מה טובה עכשיו רואה אני כי רמזה על העתיד שיעקביני פעם אחר פעם.
על הברכה אשר ברכו אביו ר"ל שבירך לעשו ואמ' אחיך תעבוד.
כאשר תריד ע' ת"א ופי' רש"י מן אריד בשיחי ויע"ל לשון ירידה כ"ז שיעקב עשה רצונו של מקום גדולה הי' לעשו להיות עבד ליעקב אבל אם ידע שור קנהו וישראל לא ידע אז ירידה הוא לעשו.
מס' דמשק אליעזר כשמוע השטן שהוא ראש לג' שרים מעלת התשובה שמגעת עד כסא הכבוד אמר רבש"ע ברכני גם אני אבי הפי' כי שאלו לחכמה נפש החוטאת מה תהא עלי' אמרה חטאים תרדוף רעה לנבואה אמרה תמות לתורה אמרה יביא קרבן להקב"ה אמר יעשה תשובה וזה שאמר כשמוע עשו את דברי אביו יעשה תשובה אמר ברכני גם אני אבי א"כ לכל יש תקוה.
שם בשם רבי' בחיי יעקב עם ד' אותיות עולה קוף ואמר רבי קוף זה הקב"ה הכוונה כי השם י"ת נקרא קדוש יעקב והיינו כי יעקב בגי' קו"ף והוא רמז לקדוש יעקב
בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' ויצא
והנה. מלאכי אלקים עולים ויורדים בו הראו לו ליעקב שיעקב עשה רצונו של מקום מוסיף כח בפמליא של מעל' ומלאכי אלקי' עולים בזמן שאינו עושה רצונו מלאכי אלקי' יורדים כביכול מכחישין כח פמליא של מעלה.
ואנכי לא ידעתי שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה התאונן יעקב על עצמו לאמור כי לולא היתה הכנתי לקדוש' בשלימות הוה מרגיש קדושת המקום בנפשו ולא היה יוכל לילך לישן שם וז"ש יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי כלומר לא הרגשתי שאם הרגשתי לא ישנתי אבל באמת היתה נסבה מאת ה' להראות לו גודל המראה הזאת.
ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש כ' החו"ה כי יעקב אע"ה אמר בשני תיבות אלו לאכול וללבוש מה שאמר שלמה ע"ה בג' פסוקים ריש ועשר אל תתן לי הטריפני לחם חקי וכן אמר יעקב ונתן לי לחם אבל רק לאכול ובגד רק ללבוש ולא יותר מדאי.
וללבן שתי בנות הענין ספרה לנו תוה"ק גודל צדקת יעקב הנה הוא לא בחר בלאה יען עיניה רכות וארז"ל כלה שעיני' טרוטות כל גופה צריך בדיקה ואמנם שלא לביישה אמר ללבן הנה לעת עתה אנכי עני ואביון ואתה איש נכסים ואם אבקש בתך ראוי עלי לתת לך נדוניא ואחרי כי כסף אין לי אעבדך שבע שנים ולא יאה לך לתת לי בתך טרם עבודתי אבל אחרי כי לאה לעת עתה גדולה וראויה לינשא לא תבקש ממני לקחתה אחרי שבע שנים אבל אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה שתהיה אז ראויה להנשא וזה המשך

הכתובי' וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תואר ויאהב יעקב את רחל ושלא לבייש את לאה ויאמר יעקב אל לבן אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה:

ותקרא שמו ישששכר בב' שינין ע"ש שכר שכרתיך אך זה העלימה וגלת' טעם אחר נתן אלקי' שכרי ומה"ט נהגו לקרות בפעם ראשון ישששכר ומכאן ואילך ישכר

ותקרא את שמה דינה פי' רש"י וכ"ה בברכות שהיתה בבטן רחל ויוסף בבטן לאה ויש להוכיח כן כי יעקב הי' כל בניו זכרים ע"י שהשהה עצמו על הבטן ומ"ט עזב דרכו בפעם הזאת אמנם ע"י שרחל היתה עקרה לא הקפיד יעקב בזה אצלה ואח"ז ע"י תפל' לאה נתחלפו הצורות וכמו שאמר הפייטן ביוצר לר"ה סליף דינה ביהוסף להנרות ור"ל כי דינה נתהוה. ע"י סליף של יעקב שלא השהה עצמו על בטן.

אם נא מצאתי חן בעיניך יל"פ דמצינו להיפך הצרפת אמרה איש אלקים באת אלי להמית את בני י"ל דהענין אם הצדיק קונה שלימות במקום אשר הוא שם הוא משפיע ברכה ואם לאו הוא מעורר דין וז"ש הצרפת באת אלי להזכיר עוני שלא אשמע לקול דבריך ועי"ז להמית את בני וז"ש לבן אם נא מצאתי חן בעיניך שאתה קונה שלימות בביתי נחשתי ניחש שלי חמת ויברכני ה' בגלליך ואמנם אם לא מצאתי חן אין הברכה בגינך וא"כ לך לדרכך אשר תחפוץ.

שא נא עיניך וראה כל העתודים במ' כי בתחלה שם המקלות ואח"כ החליף לבן משכורתו ולא פירש שכרו עד שכבר נתעברו הוצרך המלאך להביא העתודים

ועי"ל כי אדרבא יעקב אחר שראה כי רצו מן השמים ליהנות לו ע"י מעשי נסים שאסור ליהנות הציג המקלות לקרב הענין אל הטבע וז"ל כוונת הפייטן בהו"ר למען חלק פיצל מקלות בשקתות המים הושענא וכו' איזו זכות יש לנו במה שפיצל המקלו' אבל הענין כמ"ש שלא רצה ליהנות ממעשי נסים והטעם כמ"ש במ' לולי אכלו אבות הראשונים שכר מעשי' בעוה"ז אנן מאי הוה עלן וז"ש אחרי כי יעקב לא נהנה מהנסים והשאיר לנו אחריו ברכה א"כ הושענא והושיעה נא.

על בלי הגיד לו כי בורח הוא שמעתי בשם האברבנאל הפי' כי יעקב העלים מלבן כי בורח הוא מבית אביו כי לולא ידע לבן שכרח מבית אביו היה מתירא שגם מביתו יברח ובזה גנב לבבו:

וע"ד הלצה שמעתי כי בכל ריב וריב שהיה ליעקב עם לבן אמר לו כי יברח והיינו על בלי ע"י דברים של בלי אמר לו כי בורח הוא ולכך לא נתיירא לבן כי באמת יברח:

עתה הסכלת עשו אמר לו עשרים שנה אשר אתה בביתי לא ראיתי סכלות ממך ועתה בפ"א הסכלת עשו נעשית סכל.
לוא. אוכל לקום כ' לוא בויו א' וכן בשבועת העדות ושם דרשו רז"ל לו לא יגיד ונשא עונו אבל שליחו אין יכול להשביעו וכן כאן יל"פ לו לא אוכל לקים מפני לבן לא היתה יכולה לקום.
כי דרך נשים לי הוה רגיל מרן זצוק"ל לפ' בשם גאון א' שהיה אב"ד בקהל מט"ד אחרי כי ע"ח מטמאה במשא כנדה היינו דאמרה דרך נשים לי שהיה ע"א תחת מושבה
ויע"ל ע"ד שארז"ל במ' על פסוק ותפרעו כל עצתי לא ברא הש"י את האשה מן הידים שלא תהא שמשנות ואעפי"כ ורחל לקחה את התרפים הכוונה לולא היה זה רגילות אצלה לא העיזה לעשות הפעם והיינו לא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי ר"ל רגילות הנשים ועי"ז נכשלתי ולא אוכל לקום.

בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' וישלח

ויירא יעקב שמעתי בשם הגאון מו"ה צבי חריף אב"ד דאובן ישן ע"ד שנחלקו רשב"י ור' ישמעאל בפ' כיצד מברכין ר' ישמעאל סובר שלא יסמוך אדם על נס ויעשה ע"צ הטבע ורשב"י פליג וארז"ל הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן הענין כי הנס ישלים מה שחסר הטבע והנה רשב"י ישב במערה שאין מקום לטבע לפעול הוה קיומו ע"ד הנס משא"כ היושב בין אנשי העולם וטומן ידו בצלחת כזה שיוכל התקיים ע"צ הטבע לא יעשו לו נסים והנה המתקיים ע"צ הנס צריך להתרחק מדרך הטבעי והמתקיים ע"צ הטבע צריך להשתדל בכל כוחו ולא יבטח על נס והנה יאע"ה נסתפק אם קיומו אצל לבן הוה טבעי או נסיי ולזה אמר ויירא לעשו' בדבר ע"ד הטבע שלא לבטל דרך הנסיי ואמנם אולי הוה קיומו טבעי אם לא יעשה דבר ויירא שמא יהרג ואם יעשה ואדרבה לא היה לו לעשות יהרג אחרים והיינו ויצר לו שמא יהרוג אחרים בחנם ולזה אמר ויחץ את הילדים לשני מחנות והסכים בתחלה שלא ילחם עמו ואמנם אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו אז ילחם בו והיה המחנה הנשאר לפליטה ע"כ אחרי שעשה מה שהיה לו לעשות:
יענינו ביום קראינו ובאותה הלילה תיקן יעקב מזמור יענך ה' ביום צרה ר"ת גי' יב"ק קדשו בגבורות ישע ר"ת יב"ק והענין ה' אלקים גי' יב"ק פי' כ"ו.
ובעל הטורים הביא מדרש שהיה מלאך מיכאל א"ל הקב"ה אתה עשית ליעקב בעל מום חייך כי תהיה כו"ג תחתי' ידוע מהזוהר כי הנגיעה בכף ירך היא חורבן בהמ"ק ואחז"ל

נשבע הקב"ה שלא יבא בעיר של מעלה עד שיבא בעיר של מטה נמצא דע"י שמיכאל כו"ג למעלה הוא מרגיש ביותר חורבן ביהמ"ק:
למה זה תשאל לשמי רמז לי' כמו שארז"ל לי' תצווח לא למיכאל ולא לגבריאל קרא יתי ואנא עני יתיך
ויזרח לו השמש בגמ' שאל ר"ע את ר"ג כשהלכו לאמאום ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג מ"ד ויזרח לו א"ל שמש ששקעה בעבורו זרחה בעבורו ביאר מרן זצוק"ל כי ד' תוס' דילפי' ע"א נאמן באי' מוספרה לה לעצמה וא"כ כל ע"א נאמן וד' הרמב' דמוספרה לה י"ל דבר' התורה כל' ב"א כ"א כד' רש"י ריש גיטין דמושחט את בן הבקר ילפי' ולכך כ' דבעי' דווקא מיוחסי' דישראל והנה ר"ג שהלך לאמאום ליקח בהמה למשתה יען המוכר צריך להעיד אמה מכרתי או בתה מכרתי ובאמאום הי' מיוחסי כהונה כדתנן בערכין וא"כ ס"ל מוספרה לה אין ראיה ורצה ר"ע לסייעו דאמרי' דברה תורה כל' ב"ח מדכ' ויזרח לו ודחה ר"ג התם ג"כ יל"פ שמש ששקעה בעבורו זרחה בעבורו.
כראות פני אלקי' ותרציני במ' א"ל ההוא בר עמא דארעא לריב"ח ה"ק יעקב מה פני אלקי' ולא יראה פני ריקם אף פני עשו ולא יראה פניו ריקם פי' מרן זצוק"ל מ"ט זכה דווקא בר עמא דארעא למדרש הכי כי באמת אין ענין זה לזה כי הקרבן ראוי' הוא שלא ע"מ לקבל פרס משא"כ דורן לעשו הוא ע"מ לקבל פרס ועכו"ם שעובד לקבל פרס שפיר קדריש. ראובן וישכב כ' בשם הגאון הקדוש מהר"ש מאשטרעפאלי אין הפי' בלבל יצועי אביו ע"ד דמ' מד' רש"י כ"א בעת הזיווג בא ראובן לחדר המשכב ועי"ז פירש יעקב מבלהה וזה מרומז בפ' זה וה"פ וילך ראובן בעת וישכב עם בלהה פלגש בעת ששכב עם הפלגש בלהה אביו וישמע ישראל כי ראובן בא ופירש וזה מרומז בפסקא באמצע פסוק ועי"ז ויהי' בני יעקב רק שנים עשר.
ותמנע היתה פלגש ע' רש"י ועיי' בסנהדרין שם הכ' הזה באה ללמדינו מאין בא השנאה הגדולה לעמלק על ישראל אמר הכ' בז לדבר יחבל תמנע אמו רצתה לדבק ביעקב ואם יעקב הבטיח ללבן שלא ליקח נשים על בנותי' הוה לו להשיאה לא' מבניו ודחאה מביתו ונתחברה בעשו והיא היתה מוכנת לקדושה יתירה ועכשיו שנדחית רודפת אחרי הקדושה ורמז מרן זצוק"ל הענין בד' בלעם שאמר ראשית גוים ע'מ'ל'ק' ר"ת עמרם משה לוי קהת כ"כ קדוש' היה בנדח' להוציא לולי נדחית וכן הענין בערפ' שדחאה נעמי באו בני' לבלע את דוד בנה של רות שקרבה נעמי. יושבי הארץ ע' רש"י ומרן זצוק"ל ביאר כי זכו לכוין בה' כנ' לד' המקום בחכמתם ובעת מתן תורה הסכים הש"י על ידו ואמר למשה כי כוונת אל האמת ולכך זכו להתיחס בתוה"ק.

ואחות לוטן תמנע יש רמז בזה על מ"ש רז"ל הרוצה לישא אשה יבדק באחיה והנה לוטן היינו מקולל ואמר ואחות לוטן אחותיה מקולל תמנע:
אלה בני אצר בלהן וזעון ועקן יש בזה רמז מה טובתן של אוצר אוצרות בעוה"ז בלהן ר"ל בלהות וזעון כמ"ד והיית לזעוה ועקן ר"ל צרות:
כ' בס' בכור שור כי י"ב בני יעקב הם נגד י"ב שעות ביום ועשו עם י"א אלופי', נגד י"ב בלילה ואם נחשוב מעת ערב ונתחיל בעשו יגיע השעה הששית אלוף אלה ואחרי כי אז הזמן לבכות על חורבן ביהמ"ק רמז הוא על אלה אלוף אני בוכיה והיא פלאי.
ודע. כי אין קץ לכל מה שרמזה לנו תוה"ק בפ' זו של וישלח עד שאמרו במ"ר ר' ינאי כד הוה סליק למלכותא אסתכל בפ' דא לנהג כמה דנהג סבא עם עשו ועיי"ש דבר פלא וראה במה שהפציר יעקב בעשו שיקח הנדבה ממנו להראות כי זולת זה אין קיום ליעקב תחת עשו והסתכל שאמר עשו מי לך כל המחנה אשר פגשתי ידע הוא מעיקרא אלא שנתייר' עכשו שיעקב רואה כי עשו נפל על צווארו יקח המנחה לביתו וזה ששאל מי לך ועשה עצמו.

בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' וישב

והנה אנחנו מאלמים הנה מדת השתיקה נקראת אלמות כמ"ש רז"ל האמנם אלם מה תקנתו של אדם בעולם יעשה עצמו כאלם והנה מדת השתיקה הוה אצל השבטים עד להפליא שראו אביהם בוכה כ"ב שנים ולא גילו לו מענין יוסף אבל יותר תימא על יוסף אחרי היותו מושל במצרים שלא הודיע לאביו כמו שהאריך הרמב"ן בענין זה פ' מקץ וז"ש אנחנו אני ואתם מאלמים אלמים עושים עצמינו כאלם חבל תסבנה חלמותיכם שתיקתכם ותשתחוין לאלמתי כי שתיקתכם יכולה להיות מחימתו של אבא אבל שתוקתי יפלא וזה מקרוב נדפס ח"א על התורה מהגאון מו"ה ליב ליטש זצ"ל ומצאתי שכוונתי בזה לד' הגאון הנ"ל.
המלך תמנך עלינו אם משול תמשל בנו חמר ני הרבני מו"ה בנימן שטיינער בפ"ב בשם ת"ח ח' שהיה אב"ד בטשעטשא בגליל נעאגרח פי' הכ' ע"ש שאמר יוסף ותשתחוין לאלומתי א"ל הכי אם היית מושל בנו ההיית נוהג כמלך לתת אותנו להשתחות לך.
ויתנכלו אותו ע' רש"י ראיתי בס' אחד ביאר ד' רש"י אלו עפ"י הסוד וכ' שם שהמבאר הלך על קבר רש"י ויצא קול ואמר אני התעניתי יותר מת' תעניתי' עד שגילו לי סוד זה מן השמים ואתה מפרסמו:

והבור רק אין בו מים כ' רש"י מים אין בו חבל נחשים ועקרבים יש בו מגמ' דשבת ושם ח"ר תנחום נ"ח שהניחה למעלה מעשרים חמה פסולה כסוכה וכמבוי וא"ר תנחום מ"ד והבור רק מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו ביאר מרן זצוק"ל סמיכות דברים אלו דמדאמ' ר' תנחום על נ"ח נ' פסולה ונארז"ל במ' עירובין סוכה דאוריי' תני פסולה ש"מ דס"ל כד' בה"ג דנ"ח דאוריי' מק"ו דאמרי' במגינה אם מעבדות לחירות צוה הש"י לעשות פסח ממיתה לחיים לא כ"ש ואמנם החולקי' על בה"ג ס"ל דלאו ק"ו הוא דאמרי' שבי כלהו תתנהו בי' וי"ל לד' בה"ג דאחר מ"ת שבי כלהו אתנהו בי' אבל יצי"מ שהוה קודם מ"ת אתא הק"ו שפיר וכ"מ במדרש דדרש והבור רק נתרוקן בור מתורתו של אאע"ה שאלמלי קיימו התורה נא הי' חומרי' כי מיתה קשה משבי כמו שאמר יהודה אמנם י"ל כי מ"ש נתרוקן הבור מתורת אאע"ה הכוונה הא גופא דשבי כולהו אתנהו בי' ואמר ר' תנחום נ"ח שהניח למעלה מכ' פסולה למימרא דנ"ח דאוריי' מק"ו ולא תק' הרי רמזה תורה דאין הק"ו אמת במ"ש והבור רק שנתרוקן בורן מתורתן של אאע"ה לומר דשבי קשה ע"ז אמר ר"ת לא הוא כ"א הפי' מים אין בו אבל נחשים יש בו.

הכתנת בנך היא אם לא פי' לי הגאון מו"ה יחזקאל בנעטה זצ"ל שהי' אב"ד בנייטרא פי' אם לא שאמרו ר"ל אם לא היה בנך כי כ"ז שאתה שופט את בנך נהרג וודאי תאמר כי אין זה כתונת בני כי לא ירצה להאמין שאירע לבני כזאת ולזה אמרו אם לא היה בנך.

אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן פי' האר"י הקדוש בקינה לחצות שחיבר כי רוה"ק נזרקה בפי יהודה אשר מזיווג זה יבא משיח צדקינו שישלח גדי עזים עשו הרשע הנקרא איש שעיר מן הצאן הקדשים.

לעשות מלאכתו פי' אונקלוס למבדק בכתבי חושבני' ביאר מרן זצוק"ל הכוונה לאונקלס דס"ל כמ"ד לעשות צרכיו והטעם משום שהביא עצמו להרהור עבירה מיהת ואמנם דלמא עם מלאכתו לא מש מלהרהר בד"ת וכ' מזמה תשמור עליך אבל אחרי כי לא הוה ליוסף מלאכה אחרת כ"א לחשוב חשבונות וכ' בס' חסידי' כל ת"ח ינהיג עצמו לחשוב חשבונותיו במקום מוצנע כי עי"ז ע"כ ינצל מהרהור תורה כי א"א למחשבה לעסוק בשני' יחדיו וא"כ לעשות צרכיו נכנס כי הרהורי עבירה קשין מעבירה:

היא מוצאת כ' בתוס' במ' כתובות בשם ר"ח מוצאת מל' ויצת אש בציון פי' מרן זצוק"ל כי ק' אחרי שדנה יהודה כבת כהן בשריפה והיינו פתילה של אבר והטעם משום ברור מיתה יפה וא"כ מנ"ל למדרש עדן שיפיל אדם עצמו לכבשן האש שהוא קשה מפתילה של אבר ולזה פי' ר"ח כי ע"ד זה מפ' מוצאת מל' ויצת אש וא"כ בכבשן דנו אותה.

ויהי ה' את יוסף פי' בתוס' על התורה כי הכ' בא להורות יוסף עמד נסיון העוני ונסיון העושר ופי' הכ' ויהי ה' את יוסף שהי' יוסף דבק בה' בין בעת שהיה איש מצליח שהיה מושל בכל מצרים בין בעת שהיה בבית אדוני' המצרי.
ולא. יכלו דברו לשלום נ' הפי' מאחר שהי' שונאי' אותו כסבורין שגם הוא שונאן ולא יכלו לסבול דברו אליהם לשלום.

בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' מקץ

שמעתי עליך לאמור תשמע חלום נאמר לי בשם הרב המנוח מו"ה שמעון ווינר שהיה אב"ד בלאשבורין כי יש שני מיני פותרי חלומות הא' בחכמה ולזה צריך להודיע החלום כמו שאמרו חכמי כשדים לנבוכדנצר והשני' ברוה"ק ולזה אפי' החלום א"צ להודיע כמו בדניאל והנה פרעה חשב כי יוסף פותר חלומות בחכמתו ולזה אמר שמעתי עליך תשמע חלום לפתור אותו צריך שתשמע החלום אמנם יוסף שידע בעצמו כי לא מחכמתו אמר לאמור בלעדי להגיד החלום אתה צריך לאחרים בלעדי אבל אצלי האלקי' יענה את שלום פרעה ואינך צריך להודיע אפי' החלום.
טרם תבא שנת הרעב דרשו רז"ל מכאן שאסור לשמש מטתו בשני רעבון ואף דחשו כי בנים מותר מ"מ הבן שני הוה אסור בשני רעבון נמצא מזה ראי' לד' הפוסקי' דחשוכי בנים דווקא מותר לא זולת אלא תליא מלתא בקיום פרי' ורביה.
כי נשני אלקי' את כל עמלי פי' רז"ל בב"ר זה עמל התורה שנ' ונפש עמל עמלה לי כי אכף עלי' פיהו נ' לבאר כי כ"ז שיש לאדם חברים ותלמידים אשר על ידם יוציא מעינותיו החוצה התורה לו לשעשועים לא כן האיש אשר לבדד ישכון ואין לו עם מי לשעשע בתוה"ק התורה עמל אצלו ועד שלא היה ליוסף בן היתה התורה לעמל ולכך כשנולד הבן הראשון ליוסף קרא אותו מנשה לאמור כי מעתה תו לא תהיה התורה לעמל ואמר כי נשני אלקי' את כל עמלי ואמרו רז"ל עמל התורה ר"ל העמל שהיה לו עד עתה בתורה והביא ע"ז כי ביחידות התורה נקראת עמל שנ' ונפש עמל עמלה לי יען אכף עלי' פיהו שאין לו נגד מי להוציא תורתו אל הפועל:
אשר יאמר לכם תעשו כ' רש"י שאמר להם שימולו ונ' דטעמו הוה אחרי שידע יוסף כי תכלית המעשים האלו שיתקיים כאן גר יהיה זרעך והיה דואג שלא ישבית ברית מילה מביניהם כאשר הוה באמת שהוצרך מרע"ה למולם טרם יצאו ממצרים כמ"ש רז"ל על פסוק בדמיך חיי לזאת הנהיג גם בין המצרים שימולו עצמן ואמנם כלפי פרעה אמר כי

המילה מכחשת כח התאוה ולא יהי' המצרים שטופי זמה ככה ולא יהיה רבוי עם כ"כ בשנת הרעב

ונחיה ולא נמות ע"ד שארז"ל אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי נס שאם גם עושין לו מנכין לו מזכיותיו וז"ש ונחיה בעוה"ז בלא נס ולא נמות לעוה"ב.

ויחרדו. איש אל אחיו במדרש שבטים מציאה מצאו כ' ויצא לבם ויחרדו אנו שאבדנו עאכ"ו הכוונה מיתת צדיקי' הוא רעה מעין הטובה וראוי לברך דין האמת כדאית' בברכות אף שמיתת הצדיק מכפר ואמנם שבטים מציאה מצאו הוה טובה מעין הרעה כי נתיראו מעלילה ומ"מ היה להם לברך הטוב והמטיב ואם בכל זאת כ' ויצא לבם באבידת הצדיק עאכ"ו:

לא ירד בני עמכם כ' רש"י אמר בכור שוטה היא זה וזה הוה טעמו של ר' טרפון שהי' אומר על דברים שלא שרי בעיניו לא ירד בני עמכם ואמנם כשאמרו לו דבר נאה אמר כפתור ופרח כלומר זה א' מן הדברי' שהתור' רמז' עלי' ע"י כפתורי ופרח המנור'.

גם אנחנו גם אתה גם טפינו למדו הפוס' מפסוק כי האדם קרוב לעצמו יותר מאביו ולזה אמר תחילה גם אנחנו ואמנם אביו קודם לבניו וזה אמרו גם אתה ואח"כ גם טפינו.

וכ' במדרש ושבת היה א"ל הקב"ה ליוסף אתה שמרת את השבת חייך שבן בנך עומד ומקריב בשבת כ' מרן זצוק"ל בשו"ת ח"ס אחרי שכ' הפר"ד כי מה שהאבות שמרו שבת אף כי גוי ששבת חייב מיתה ה"ט שהאבות היו עם ישראל בכחם והיה להם דין ישראל אפי' להקל אמנם מאחרי שגם יוסף שמר את השבת ע"כ ס"ל גם שבת א' אקרי קהל וזה שאמר לו הש"י אתה שמרת השבת א"כ ס"ל שבת א' אקרי ולהורות שהלכה כמותך גם בן בנך נשיא לבני אפרים עומד ומקריב בשבת.

בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' ויגש

כ'. הבעה"ט ויגש אליו יהודה ס"ת שוה וכ' בס' עיר דוד כוונת הבעה"ט כי יהודה אמר ליוסף כי כמוך כפרעה פי' רש"י גוזר ואינו מקיים פי' שכ' בנימוסי מצרים אין עבד מלך אבל פרעה הרי כבר התנצל לאמור הנמצא כזה ואמנם אם יהודה שוה ליוסף הוה פרעה גוזר ואינו מקיים **כ**' רש"י מכאן שדבר אליו קשות פי' מרן זצוק"ל הכוונה מאחרי שידע יהודה כי הכל עלילה ברחלו לדבר נבער לבו בקרבו ודבר עמו בניגון קשה וכן אמרו רז"ל במ' שנטף דם משערות לבו ועפ"י פי' הרמב"ן כי ע"י שלא חידש יהודה שום דבר בדברו שלא היה יוסף יודע רמז לו בזה כי הכל עלילה מתחלה ועד הנה והיינו שדבר אלי' קשות כי יוסף הבין כוונתו אם גם לא פירשה.

ויפול. על צווארי בנימן אחיו פי' רש"י מגמ' מגילה שבכו על חורבן ביהמ"ק הנקרא צוואר בשיר השירים ופי' מרן זצוק"ל כי ביהמ"ק נקרא צוואר כי הצוואר מוליך המזון לבטן והליחות הטובות למוח וכן ביהמ"ק הוריד שפע ישראל למטה וריח הקרבנות למעלה.

אמנם מה שבכו עתה על חורבן ביהמ"ק יען הבינו כי עתה יתחילו הארבע מאות שנה שנגזר הגלות ומצרים יהיה הארץ לא להם ואחרי כי ידעו כי מצרים ארץ זמה וע"א ידעו כי א"א שישהו שם ארבע מאות שנה ומכח זה יגאלם ה' קודם זמנם ויגבה חובו בזמן מאוחר לאחר שיגלו שנית וזה ענין בכייתם לעת עתה על שצפו חורבן ביהמ"ק.

ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות בגמ' מגילה דבר שנצטער עליו אותו צדיק יכשל בו זרעו אלא רמז רמז לו עתיד בן לצאת ממנו שיצא בחמש חליפות בגדים וזה מרדכי שנ' ומרדכי יצא וגו' ואמנם על השלש מאות כסף לא תי' מאומה ופי' מרן זצוק"ל כי השלש מאות כסף הי' מטעם קנס וקיי"ל המוכר עבד לנכרים קונסין אותו עד עשרה בדמי' והנה ארז"ל גנב מוותר שליש ומאחר שמכרו אותו בעד עשרים כסף הוה שוה שלושים כסף ועד עשרה בדמים הרי הם שלש מאות כסף וע"י שנתן ג' מאות כסף לבנימן שלא הוה לו חלק במכירתו ממילא נקנסו שאר אחיו ע"י שלא קבלו הכסף הזה:

וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים פי' מרן זצוק"ל דלכך בישרו ליעקב כן אחרי כי הדרך מלך הרוצה להיות נאהב אצל עמו הולך בנימוסיהם אבל יוסף לא כן היה עמו כדכ' בפ' מקץ וישימו לו לבדו וזה הכוונה וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ולא מצרים מושלים בו.

ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם דבר תימא אחרי פרידה של כ"ב שנים הוה פתיחת פי אבינו הזקן ע"ה אמותה הפעם וביאר הרמ"ע בס' עשרה מאמרות כי אחרי שאבותינו קבלו וכפי' רש"י שיעקב היה קורא את שמע בשעה שנראה יוסף אלי' ולאח"ז הוה סומך גאולה לתפלה ואחר התפלה נפל על אפי' והנה כל כ"ב שנים שהשכינה נסתלקה מיעקב והחזיק עצמו לאבל לא נפל על אפי' כאבל וכן אם יקיים נפילת אפי' וימסור נפשו בנקל יקטרג מה"ד ויסתלק ועכשיו שראה את יוסף אמר הפעם אוכל למסור נפשי ולקיים נפילת אפים והיינו אמותה הפעם והוא פלאי.

ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו וגו' צריך ביאור לאיזו ענין האריכו כ"כ בדברים לפני המלך ונ' כי כוונתם הוה לסלק חילול השם ע"ד שכ' החו"ה כי חסיד א' הלך על שוק בארץ מרחק ופגע שם בעובד ע"א והוכיחו למה יפנה אל ההבל וא"ל הע"א ואת מי אתה עובד א"ל לבורא שמים וארץ הזן ומפרנס לכל ושאל אותו העע"א ואם יש לך אלוקי

כזה למה נסעת עבור מזונותיך לארץ מרחק ולא זן אותך במקומך וקיבל אותו החסיד על עצמו שלא לזוז עוד ממקומו אודות פרנסה וכן בני יעקב נתיראו כי פרעה יאמר אליהם איה אלקיכם אשר אתם צריכין לבא אלי לכלכל אתכם ולזאת אמרו על פרנסתינו לא באנו הנה אמנם יש לנו מקנה וצאן הרבה ואם נוביל להם מספוא ממצרים לא ישוו כמו זה ואמנם לשחוט ולאכול אותם למה לנו אחרי כי יש לנו פה מספוא להם וז"ש לגור בארץ באנו אבל לא למענינו כ"א יען אין מרעה לצאן אשר לעבדיך.
רק אדמת הכהנים לבדם פסוק זה כפול פעמים בפ' זו ונ' כי הכ' גלה לנו פרעה שהחל להיצר את ישראל כ' עלי' אשר לא ידע את יוסף אבל כ' ויאמר אל עמו וכי גם עם מצרים לא ידעו את יוסף אמנם ידוע כי הכהנים הי' יועצי פרעה ומאחרי שהמה לא קבלו טובה מיוסף הסכימו לגזירות הבה נתחכמה.

בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי פ' ויחי

ויקרא בהם שמי ושם אבותי פי' שיהיה ראוים להקרא בני אי"ו ולא יהיה לאבותיו לכלימה כדכ' לא עתה יבוש יעקב בראותו ילדי' וגו'.
האספו ואגידה לכם פי' רש"י מגמ' פ' מקום שנהגו ביקש לגלות הקץ ונסתלקה הימנו שכינה אמר שמא ח"ו יש פסול במטתי כאברהם שיצא ממנו ישמעאל וכיצחק אבי שיצא ממנו עשו פתחו כלם ואמרו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא א' פתח יעקב ואמר בשכמל"ו אמרו רבנן נימר' לא אמרי משה לא נימר' אמרי יעקב התקינו לומר אותו בחשאי אמרי דבי ר' ינאי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה תאמר י"ל גנאי לא תאמר י"ל צער התחילו עבדי' להביא לה בחשאי ביאור הדברים ע"ד שכ' החו"ה בשער היחוד לא יוכל לעבוד עילת העילות כ"א נביא הדור בטבעו והפילוסף במה שקנה מן החכמה אמנם הפילוסופיא נגד הנביאה הוא כחלום לגבי הקץ ומה"ט לא הדריכו אבותינו ע"ה את בניהם ע"ד הפילוסופיא יען היה בעיני' כדברים בטלי' כ"א הגדילו אותן ע"ד שיהי' ראוים לנביאה ואמנם אצל ישמעאל שהיה פרא אדם ואצל עשו שהיה איש שדה לא הועיל גידול כזה ויצאו לתרבות רעה ומזה נתיירא יעקב ע"ה ג"כ אחרי שנסתם הקץ ממנו סבר שיהי' ח"ו בבני' אפקורסים ולהם לא ניתן קץ ואמנם כבר כ' הרמב"ן פ' נצבים ע"פ שורש פרה כי האבות שאין בלבם ספק באמונה לא יצא מבניהם מינים ולזה אמר אולי בי החטא כשם שגידולי אברהם את ישמעאל וגידולי יצחק את עשו גרמו שבניהם יצאו לתרבות רעה וזה ל' פסול בבני א"ל כשם שאין בלבך שאתה נביא אלא א' כך אין בלבינו א"ל יעקב עד עתה היינו בא"י

מקום ראוי לנביאה לא הדרכתי אתכם ע"ד החקירה כי צפיתי אשר האמת יוודע לכם בנביאה אבל אחרי כי אחרי מותי יתחיל השעבוד בארץ לא להם ואין לקוות אז לנביאה גם אתם תסתכלו בכבוד מלכותו ית' ויהי' השמים מספרים לכם כבוד אל וכיו"ב וזה ענין בשכמל"ו אף אם לא זכיתם לגילוי שכינה ואמנם בצאת ישראל ממצרים וה' הולך לפניהם יומם ולילה וראתה שפחה בים מה שלא ראה יחזקאל הסיר משה שוב הדרך הפילוסופיא מעמנו וצוה שלא לומר בשכמל"ו אכן בבאינו שוב לגלות אמרי רבנן האיך נגדל בנינו נסכים עם יעקב ע"ד החקירה ונאמר בשכמל"ו לא אמרה משה ואוי לנו אם באנו לידי מדה זאת אחרי שהיינו כלנו נביאים ואמנם לא נימר' כבר אמרה יעקב וצוה עלינו בעת הגלות להשמש בדרך החקירה ולומר בשכמל"ו התקינו לומר וודאי אבל מפני הריש' שהגענו למדה **זאת** נאמר אותה בלחש כשם שבת מלך תתבייש לבקש ציקי קדירה פי' זה אמרתי בימי בחרותי זה ארבעים שנה ומקרוב נדפס חי' אגדה מהגאון מו"ה אהרן אלעזר ני' שהיה אב"ד בגאלאנטא ופי' שם המאמר הזה ע"ד שפירשנו.

לחנוט את אביו ובזהר כי נענש יוסף ע"ז כי בלא"ה לא הוה סרחון עולה ח"ו בגוף קדוש כזה ואמנם החטא הוה כי כל החנטים צריכין להסיר מתוכן בני מעיהם שלא יגבר הסרחון על הבשמי' ועבר משום איסור ניבול אמנם מרן זצוק"ל אמר אחרי כי נאמרה גוויעה ביעקב ואמרו רז"ל כל מי שנאמר בו גוויעה מת בחולי מעים שהיה גם גופו נקי וטהור סמך יוסף על זאת מצוה לחנטו אף כי לא ניטלו בני מעיו:

במדרש ויראו אחיו כי מת אביהם בשובם הלך יוסף והסתכל בבור שהיה במדבר ואמנם כוונתו היה לברך שעשה לי נס במקום הזה אחרי שהי' בו נחשים אבל אחיו שלא ידעו שהיו בו נחשים כמ"ש הרמב"ן פ' וישב סברו שרוצה להזכיר עונם ויקח נקמתם מהם.

שא לפשע עבדי אלקי אביך הזכירוהו שאמר להם לא אתם שלחתם אותי הנה כי אם האלקי' וא"כ אנו היינו רק עבדי אלקי אביך:

אל נא תקברני במצרים במדרש מצרים נקראו חמור ואנו נקרא שה וכ' ופטר חמור תפדה בשה שלא יפדו בי מצרים הכוונה ע"ד לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו שקבלו את יעקב בפנים יפות בשעת רעבון והיה מתירא יעקב שזכות זה יעמוד להם ואם יבאו על קברו להתפלל יסורו מהם המכות וז"ש שלא יפדו בי המצרים:

וישם. את אפרים לפני מנשה הק' בס' קדושת לוי הרי ממילא נשמע ממה שאמר ישימך כאפרים וכמנשה ולמה הוצרך וישם את אפרים לפני מנשה ונ' דהוה אפשר לומר דלעול' אפרי' קטן ממנשה ומה שאמר בברכה אפרים ומנשה ע"ד והיה ראשיתך מצער ואחריתך

ישגה מאוד ואמר נחלה מבהלת בראשונה ואחריתה לא תארך ולזה הוצרך לבאר כי לא כן כ"א וישם את אפרים לפני מנשה.

בנימן זאב יטרף פי' רש"י דקאי על שאול ומרדכי וז"ש בבקר בימי שאול השמש ההצלחה וכחה על ישראל יאכל עד יתקיים ואכלת את שלל אויב ולערב בימי מרדכי כ' ובבזה לא שלחו וז"ש ולערב יחלק שלל לאפרים ע"ד שכ' היוסף לקח והרוג בשונאי' ומ"מ ונח מאובי' כי שאר אויבי' לא דברו מאומה יען ובבזה לא שלחו ולקחו הם הבזה וז"ש ונח מאויבי' ע"י ובבז' לא שלחו את ידם.

בענין יעקב אבינו לא מת כ' הרמב"ן רמזים ואני אגלה מיעוטא דמיעוטא הצדיקי' ע"י שאין נהני' מעוה"ז כ"א לשם שמים כל נפש החיונית שלהם קיימת לעד והוא נשארה בג"ע התחתון והנשמה גנוזה תחת כסא הכבוד ולעתים תתגלה הנפש החיונית הזאת בין יושבי תבל כהנהו עובדי שהביא הרמב"ן שם.

ומר"ן זצוק"ל ביאר כי יעקב אבינו לא מת הכוונה האחדות בעם ישראל דומה כאילו אבינו יעקב עדן חי בקרבינו וכן י"א לא מת משה כי תוה"ק הוא אמתית בעינינו כאילו ראינו בעינינו משה קיבל תורה מסיני וכן דוד מלך ישראל חי וקים הוא האמונה על ביאת משיח צדקינו בב"א:

בהפטרה לפ' זו ולא תרד שובתי בשלום נ' דמכאן ראיה כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול והוה השבועה שנשבע דוד לשמעי לעבור על ד"ת ומ"מ רצה לקיים שבועתו וקיימה כל ימי חיי' ועשה כזאת להורות הלכה למעשה ת ו ש ל ב ע:

בע"ה ליקוטי ס' אלי' רבא

סי' תרכ"ו או"ק ויו בסוה"ד אלא מדרבנן וא"כ ה"ט דפסקי' לקולא:

סי' תר"ם או"ק ח' דחייב אפי' בכזית צ"ע דגם אחר שאכל כזית יכול לאכול עראי אפי' בלילה הראשונה.

סי' תרמ"ד או"ק א' דזריזין מקדימין ומ"מ בין לולב בין שופר בעי הנץ החמה.

סי' תרנ"ח או"ק א' ולצורך גופו ד' הטו"ז תמוהים ועמד עליו בפמ"ג.

שם או"ק ד' ואם התחילו צ"ל השאילו:

סי'. תרס"ג אות קטן ג' וצריך טעם למה כצ"ל.

סי' תרס"ד או"ק כ"ו וזהו הפי' סר צלם וכ"כ הרמב"ן ע"פ זה פ' שלח:

סי', תרס"ה או"ק א' קודם שנעשה מצותו צ"ע דמאחר דקיי"ל הזמנה לאו מלתא מאי צ"ע איכא.

סי' תרע"א או"ק י"ב וכו' צ"ל אפי'.

סי' תרפ"א או"ק א' מה שמקדימין לקרות כצ"ל.
סי', תר"צ או"ק י"ח מצטרפות לי' כצ"ל. בריך רחמנא דסייען:

ליקוטי משניות סדר טהרות:

מס' כלים:

פ"ג מ"ד תוי"ט ותטפול על עוני הו"מ להביא מתמניא אפי טפלו עלי שקר:
פ"ה מ"ג ר"ב בחצריהם ובטירותם עיי' ת"א שם מבואר דאין טירותם ל' חצר.
פ"ח מ"ד ואם מת טמא נ' מת לאו דווקא דא"כ מצ"ע מטמא אלא ר"ל שחטו א"נ דעוף טהור אינו מטמא כ"א בבית הבליעה ובעי' בלע שרץ.
פי"ג מ"ז תוי"ט ותולין בו כצ"ל:
פט"ז מ"ד תוי"ט קטן מכסת כצ"ל.
פי"ז מ"ט תוי"ט ארכו של משה צ"ע דהרי מדת אדם בינוני ג' אמות באמה בת ויו טפחים ומשה היה ארכו עשר אמות כדאי' בברכות ובשבת ולא היה אמתו כ"א ו"ט וחצי אצבע **שם** משנה י"א תוי"ט שהגרוגרת יתירה עיי' מ"ש בענין זה מג"א סי' תפ"ו:
מ"א תוי"ט כ"ש כשצפן בשיש עיי' מנחות צ"ז ע"א תוס' ד"ה שאני שלחן.

מס' אהלות.

פ"ו מ"ה תוי"ט כנפש אטומה כצ"ל.
פט"ו תו"ח ד"ה בתוי"ט וז"ל כצ"ל **שם** משנה י' תו"ח מ"מ אין בזרועו ואפשר דהיינו ידיו דמתני' וא"צ לאוקמי דקטן דווקא וכמ"ש התוי"ט:
פי"ח מ"ז עיי' משנה למלך ה' טומאת מת פי"א הל' ו':

מס' נגעים:

פ"א ה"א תוי"ט וכן בת"י לאו דווקא דיונתן לא תרגם ס' איוב כדאי' פ"ק דמגילה **שם** מ"ו תוי"ט בסוה"ד ונשאר עור כצ"ל:
פ"ב. מ"א ר"ב אני כפרתן אולי ניבא שיתפש לכפר על כלל ישראל כי סתם ר' ישמעאל הוא ר' ישמעאל בן אלישע:
שם מ"ד תוי"ט שהזית אינו גבוה צ"ע ברכות פ"ב ומתפללין בראש הזית עיי' רי"ף ורא"ש שם וצ"ע.
שם פי"ב מ"ה תוי"ט משמעו קצינו כצ"ל.
שם פי"ג מ"ט תוי"ט וכי זו להחמיר נ' דלענין וודאי איכא קולא ואינו מביא קרבן אשם דס' טומא' להקל אבל לענין יוה"כ ל"מ חומרא אם לא נצריכיהו שיעור מרובה וס' אי' לחומרא.

מס' פרה:

פ"א מ"א תוי"ט דהיכי מכשיר כצ"ל:

שם מ"ג תוי"ט או לאי' לרבות כצ"ל.

פ"ג מ"י תוי"ט מגל זו אמנם התם להוציא מלבן של צדוקים.

פ"ד מ"א ר"ב ור"א מכשיר נ' דר"א ל' חטאת שטרפות פוסל בה:

שם מ"ג ר"ב שלא שרפה בארזים צ"ע דמשלא בעצים ידעי'.

שם מ"ד ר"ב וטמא בגדים עיי' מס' כלים פ"א מ"ב וראש יוסף חולין כ"ט ע"ב וד' הר"ב צ"ע.

פי"ב. מ"ד תוי"ט תיבה שבתוך חומה כצ"ל.

מס' טהרות

פ"א משנ' ג' תוס' ר"ע בתוה"ד דשחיטתו מטהרתו אולי חזקי' כר"מ ס"ל דאין אבר מה"ח נוהג בעוף כלל וע"כ ר"מ פליג אהך מתני'.

פ"ב מ"ב תוס' חדשי' דשקלוה מכביצה כצ"ל

פ"ד., מי"א תוס' חדשי' וצ"ל לדידי' אולי כיון דגם אלף בכלל רבים לא חלקה תורה בין רבים לרבים.

פ"ה מ"ח תוי"ט בקמץ הטית כצ"ל:

מס' מקוואות:

פ"ב מ"ב ר"ב בטומאה דרבנן מכאן ראיה דאפי' בס' דרבנן היכא דאתחזק איסורא לא אזלי' לקולא לר' יוסי.

מס' נדה

פ"ג מ"ב תוי"ט בהמה וחיה צ"ע הרי קודם שחטא הנחש היה בכלל חיה וא"כ נאמר בו יצירה.

פ"ה מ"ה ר"ב אבל אם לא בא עלי' כצ"ל

שם מ"ו תוי"ט על ר"ה ממש ועיי' רש"י ורמב"ן ס"פ כי תשא.

שם מ"ח ושוהה לחזור כצ"ל.

פ"ח מ"ג תוי"ט ספיקא דאורייי' ונ' דאוקמא אחזקת טהרה ועיי' טו"ז סי' ק"ץ ס"ק ב' ולק"מ:

באו"ד שמקנחת בו כצ"ל

מס' מכשירין

בפתיחה מבעל תוי"ט שכן רחל אמרה טפי הו"ל לאתויי מקרא דאורח כנשים ועיי' רמב"ן פ' ויצא שם וא"ש:

מס' טבול יום:

פ"ג מ"א תוי"ט להחליף השטה ועיי' ברכות פ' ג' שאכלו מתני' עד כמה מזמנין וצ"ע:
שם מ"ז תו"ח מה ענין ולפי מ"ש בסמוך בשם הרא"ש מירושלמי ג"ז מיושב לכאורה.

מס' עוקצין

פ"א מ"ב ר"ב כרתי חציר מצמיח חציר צ"ע דהתם לבהמה כ' וכרתי אוכל אדם
פ"ג מ"י ר"ב הכל מודים עיי' ב"ב שם וצ"ע וכבר עמד ע"ז בתוס' ר"ע:
בתוי"ט שלהי מס' שלשה מהם עולה כללות למספר מאה ר"ל עולם האצילות והבריאה והיצירה דאין שם פירוד וכ"א מהעשר ספירות שבג' עולמות כלול מכל העשר והיינו מאה משא"כ הד' עולם העשיי' שיש שם פירוד אין שם אלא עשרה.

בע"ה ליקוטי בתר ליקוטי מס' נדה.

פ"ד מ"ג תוי"ט ומשמע שסוברים אי אמרי' בב' סדרים אין סדר למשנה י"ל מדמחלוקת ואח"כ סתם היא וסתמא בדוכתא עדיפא וכר"י וכן כר"א לקמן.
פ"ט מ"ט תוי"ט קרא אסמכתא בעלמא וד' האחרוני' דווסתות דרבנן משום דמה"ת שמא מת לא חיישי' ואוקמא אחזקת טהר' אבל קרא קאמר דשמ' ימות חיישי' וצריך פרישה שמא תטמ'.

בע"ה ליקוטי תלמוד בבלי מס' זבחים

ב' ע"א תוס' ד"ה החטאת חטאת יולדת וה"ה בנזיר
שם ע"ב תוס' הא לשם וסתמא פסול צ"ל כשר.
י"א. ע"ב מדכ' את הכבש אחד הג"ה בגליון צ"ל האחד נ' טעות.
שם תוס' ד"ה אחד דרשי' אחד מן המיוחד אולי מהאחד דפ' תצוה דרשי' התם.
שם י"ב ע"ב תוס' ד"ה וש"מ דחוי דגבי הדס שנקטם כצ"ל
שם ל' ע"א תוס' ד"ה דברי' דיקיימו תרווייהו כצ"ל.
שם ס"ב ע"ב תוס' ד"ה באמה ובערוך פי' צ"ע ירושלמי שקלים פ"ו הל' ד' וע' שירי קרבן שם.
שם ע"ד ע"א ד"ה רב דאמר מום בהם כצ"ל.
שם ע"ח ע"א תוס' ד"ה הפיגול אכל חתיכה שנייה כצ"ל.

שם. ע"ט ע"א תוס' ד"ה אמור רבנן והא דאמרי' בירושלמי ע' ר"ש מס' טבול יום מתני' דהמקפה ותמצא מבואר ד' תוס' אלו.
שם ע"ב תוס' ד"ה שלשי גבי כסי כצ"ל.
צ"א ע"ב תוס' ד"ה הא ר' יהודה לובש אדם עיי"ש בגמ'.
צ"ו ע"א תוס' ד"ה עירה דווקא בשני דברים וצ"ע דמייתי התם בשר שנפל לתוך חלב וכו' ומסיק ג"כ הכי דסגי בקליפ' עיי"ש וצ"ע. ובזה מיושב הראיה שהביא רבי' שמואל ממר עוקבא דאמרי' מה בולעו בניצוצות:
ק"**ט** ע"א תוס' ד"ה עולה ואימורין ואי להתחייב בחוץ כצ"ל:
בהקדמת הרמב"ם לסדר קדשים וביום הכפורים צ"ע למה השמיט פר כו"ג.

בע"ה ליקוטי ס' צאן קדשים מס' זבחים

ע"ד, ע"א תוס' ד"ה ונפלה א' יש מקשים ע' בכ"מ ה' תרומות פ' ט"ו
באו"ד ויש ליישב צ"ע התם לענין תשלומין לא קנסו שוגג אטו מזיד והכא לענין איסורא דנינן
צ"ה ע"ב ד"ה גמרא ואיכא בשול דאוסרת אפי' משהו יל"ד א"כ אמאי קאמר ר"פ אלו עוברין לר"ע ניהוי נזיר וחטא' ב' כתובין הבאין כא' שאני חטאת דאוסר במשהו וצ"ע

בעה"י ליקוטי מס' מנחות.

ב' ע"א תוס' ד"ה כל המנחות דכ' בפרו של אהרן כצ"ל.
ו', ע"א רש"י ד"ה כל אשר יעבור דאין להחיות ע' רש"י בכורות ל"ז ע"א וצ"ע.
כ"ב ע"ב תוס' ד"ה מכאן לעולין אבל דבר יבש צ"ע ביצה ח' ע"ב נתערבה באלף עי"ש בתוס' והיה להם להביא ראיה.
ל"א ע"ב רש"י ד"ה דוכסוסטוס בס' מלאכ' שמי' הגיה שלו בויו.
ל"ב ע"ב תוס' ד"ה דאמר רבה רב רביה כצ"ל.
ל"ה ע"א תוס' ד"ה דשין של תפלין ע' מ"ש בזה נוב"י מה"ק או"ח סי' א'.
מ"ג, ע"א תוס' ד"ה תפלין יש להם בדיקה ברקת תפלין כצ"ל.
נ"ב, ע"א רש"י ד"ה דברי ר"ש דמקרא יליף כצ"ל.
שם נ"ד ע"א תוס' ד"ה אין מחמיצין לרבות מנחת נסכים כצ"ל וכן לקמן.
שם באו"ד כמחמצה בתפוחים כצ"ל באו"ד שאל לרבנן כ"ה בירושלמי וכצ"ל:
פ"ט ע"א גמ' לא ליבעי מנחה כצ"ל ע' רש"י.
צ"ט ע"ב רש"י במתני' של זהב של משה צ"ע הרי מתני' בבית שני קאי .

בע"ה ליקוטי מ' בכורות.

תוס' ד"ה ור"ש א"נ נתיר קלוט מטמא הוא הגהת מרן חתם סופר זצוק"ל.
שם הגהת הגאון מו"ה וו"ב או"ק א' עשה יתירא וכ"כ בס' צאן קדשים.
שם באו"ד טעות הדפוס צ"ע דמורא שמים כפול ומכופל בתור' בלא את דכ' לירא' אותו וכיו"ב וגם בצאן קדשי' כ"כ ומ"מ צ"ע
שם ע"ב תוס' ד"ה קופה שתיה כאכילה כצ"ל
י"ג ע"א תוס' ד"ה אם גופו כיבוש מלחמה כצ"ל.
שם ע"ב הגהות הש"ס תוס' עירובין ד"ה ד"ת כצ"ל.
י"ז ע"ב תוס' ד"ה אפשר לצמצם מנמצא מכוון כצ"ל.
י"ט ע"ב תוס' ד"ה איש כ' רחמנא דהנהו ככולי עלמא כצ"ל
כ"ב ע"ב תוס' ד"ה יתיב רב דימי דאפי' בהפסק כצ"ל צאן קדשים. והלשון ראשון כצ"ל צאן קדשים:
שם באו"ד חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא לענין כצ"ל.
כ"ח ע"ב תוס' ד"ה לימא תנן לא משכח עיי"ש תוס' ד"ה טיהר בסוה"ד.
כ"ט. ע"ב תוס' ד"ה כפועל אין כאן שום סברא כצ"ל וע' בנ"י פ' אלו מגלחין:
ל"א. ע"א תוס' ד"ה חוץ מן הבכור עיי' ירושלמי מו"ק פ"ז ה"ג וקרבן עדה שם.
מ"ב ע"א תוס' ד"ה אבל טומטום וי"ל דרב חסדא ועיי' ב"ב קמ"א ע"א תוס' ד"ה אלא:.
מ"ג. ע"א תוס' ד"ה גרב ל"ל לאפנויי כצ"ל:
שם באו"ד ללמד החריץ כצ"ל
שם רש"י ד"ה קלוט ובהמה הוא דלית לי' כצ"ל:
שם מ"ח ע"א תוס' ד"ה והא שתעבדו דר"מ אית לי' ברירי' כצ"ל:
שם תוס' ד"ה ודכולי עלמא ודבר פשוט הוא ע' קידושין י"ג ע"ב תוס' ד"ה מלוה הכתובה ועיי"ש ברש"א וצ"ע
שם תוס' ד"ה מלוה הכתובה דבלאו הכי פשיטא מ' דלא גרסי תוס' בב"ב שם בדר"י ור"ל דגובה מן הלקוחות וכמ"ש תוס' רי"ד פ"ק דקידושין:
נ"ה. ע"א גמ' דלא אתי ומצטרך כצ"ל.
נ"ו ע"ב תוס' ד"ה לברור האיך יכול לפי' רש"י לקמן א"ש דחד הוא דשוה כנגד הכלב ואינך נגד הדדי ומ"מ ק' לישני הש"ס הכי.
נ"ז ע"א רש"י ד"ה נאמר כאן לטריפה שאינה עוברת ע' רש"י מנחות ו' ע"א וצ"ע:
שם רש"י ד"ה טומטום ור"ש סבר צ"ע בטומטום:

רמב"ם פי' המשניות פ"ב משנה אלו כשרין באדם צ"ע וע' בס' ברכת הזבח בחי' על הרמב"ם.
עו"ש בסוה"ד ד' אלו צ"ע דהרי חף למ"ד א"צ לפרט מהני עד"ר וע' קרבן נתנאל בגיטין בסוגי' דנודרת.

ה' בכורות להרמב"ן עם הרי"ט אלגאזי

פ"א בסוגי' דחלב טמא רי"ט אלגאזי ד"ה ואולם איכא למידק דבב"ח עבר על לאו ולוקה צ"ע מנ"ל דאי' בב"ח חל על אי' אבר מן החי.
שם בסוגי' דדבש ברמב"ן והל' כרב הונא עיי' מש"כ ה"ה פ"ד מה' מאכלות אסורות הר' כ' וד' הרמב"ן צ"ע.
פ"ב סוגי' דמשיכה רי"ט אלגאזי תחלת הפרק ד"ה הנה קודם בואי דינא הוה דהמע"ה צ"ע הרי הכא מיירי דבאמת הקנין נגמר עכ"פ אלא דמס' לן אימתי התחיל הקנין ואין זה דומה לשאר ספיקות דממונא שהמוחזק טוען ברי.
שם ד"ה ואולם י"ל לא נחמיר מדרבנן צ"ע הרי גם לתי' ראשון הכוונה רק דס"ד קנה הכא והכא לחומרא קמ"ל בין לקולא בין לחומרא:
שם ד"ה הן אמת איך אפשר לומר לכאורה כוונת תוס' איידי רישא נקט סיפא:
שם ד"ה ועל מה דאמרי' וכיון שיכול להיות כולו תוך ידו וק' א"כ מאי מק' הש"ס בב"מ מבלן הא התם פרוטה הוה וכולה בידו וקנה לכ"ע במשיכה ומ"ט ספר לא קנה אלא דהא ליתא דהרי בתורת מעות נותן לו ש"פ
שם ד"ה והנני חוזר ע"ד רש"י ה"ה ברישא דישראל שנתן לגוי נ' ד' רש"י דא"א לומר דגוי לא קני כלל דא"כ בישראל ולא באחרים ל"ל ע"כ דגוי אתי למעוטי ש"מ דיש לו קנין.
שם ד"ה חלה ברמב"ן אע"ג דרובא אורז נ' דצ"ל דלאו רובו אורז.
שם פ"ד ברמב"ן ת"ר הבא לקבל חמץ מדבר אחרת אין מקבלין כצ"ל.

ליקוטי רש"א מס' בכורות:

כ' ע"ב בתוס' בד"ה חלב באו"ד מ' דאין הל' בסוה"ד ומטהרה מידי נבילה עיי' פמ"ג שפתי דעת יו"ד ל"ג ס"ק ה' וצ"ע

ליקוטי מ' חולין.

ב' ע"ב תוס' ד"ה טמא בחולין אזהרה לבני ישראל שיאכלו חוליהן בטהרה נרשם בצדו לא ידעתי מקומו ומצאתי שהוא בילקוט פ' כי תשא מתנא דבי אליהו:

ה' ע"א רש"י ד"ה מקבלין קרבנות חמירא לי' שבת כע"א גורמת מג"א סי' ש"ו ברש"י מע"א:
ע"ה ע"ב תוס' ד"ה בן פקוע דמשמע דאבר כצ"ל.
ע"ז ע"ב תוס' ד"ה הרני והא ספק ספיקא הוא כצ"ל.
שם רש"י ד"ה ויש בו משום רפואה סם או לחש עיי' רש"י

שבת ס"ב ע"א וצ"ע

פ"ח ע"א תוס' ד"ה רבנן סברי הא ר' יהודה כצ"ל.
שם תוס' ד"ה חרסות עיי' בערוך:
צ"ה ע"א ע"א תוס' ד"ה ספקו הא דקיי"ל כצ"ל באו"ד בחנות המוכרת כצ"ל.
צ"ו, ע"א תוס' ד"ה מכלל וא"ת ור"ש פי' על רב ביבי במכות שם ק' להו דס"ל בבריה פליגי אבל לר' ירמי' ור"ש ס"ל כ"ש למכות ואין לבריה חשיבות:
צ"ה ע"א גמ' אבא לא שיער עיי' ש"ך יו"ד סי' פ"ו פי' דברים אלו וש"י:
שם ע"ב תוס' ד"ה מר סבר לא הוה מ"ס קמא עיי' ביצה ל"ט ע"א וצ"ע:
צ"ט ע"א תוס' ד"ה רבא אמר וקרי לי' בירושלמי ובזבחי' דחו זה.
ק"**ב**, ע"א תוס' ד"ה ור"מ אומר בזבחי' ס"פ טבול יום ובגליון לא נמצא ובאמת היא בזבחי' דף ס"ט ועיי"ש.
קי"א. ע"א תוס' ד"ה תותי שלא לחתוך כחל כצ"ל:
קט"ו ע"א תוס' ד"ה מדאסר רחמנא ה"ה בכלאים ע' נדה מ"א ע"א וצ"ע:
שם תוס' ד"ה לא אמרה תורה זאת אשר לא תאכלו כצ"ל.
קי"ז ע"ב תוס' ד"ה והטלפים ואפשר דבטלפים כצ"ל.
קי"ט ע"א תוס' ד"ה שרבים לפלוגי אחרים אהך ברייתא צ"ע דמתני' הוא.
קכ"ג ע"ב רש"י ד"ה לא תימא ולעולם לשטיחה כצ"ל:
קכ"ד ע"ב תוס' ד"ה אמר ר"פ וכי תימא דאתא כבר פדא כצ"ל.
קכ"ח ע"א רש"י ד"ה ואם לאו תנינא לה במס' טבול יום:
שם רש"י ד"ה ומהדר הש"ס טומאה דרבנן עיי' שבת י"ד ע"ב וצ"ע
קל"א ע"ב רש"י ד"ה וליתני ללוי דכ"ש כהן כצ"ל:
קל"ב ע"א רש"י ד"ה לחלק ששחוט שור או שה כצ"ל
שם ע"ב בגליון וע' פרש"י בכתובו' ועיי' פי' רש"י לעיל ק"י ע"ב.
קל"ז ע"ב רש"י ד"ה מה בין לי ומיהו ששים סלעים כצ"ל.
קמ"א ע"ב רש"י ד"ה אמאי אסורות עדיין כגוף האם כצ"ל.

קמ"**ב** רש"י ד"ה שמתן שכרה להבין ממתן שכרה:

ליקוטי רא"ש מס' חולין.

פ"א סי' י"א הג"א לאפוקי דמא ולא בלעי דמא כצ"ל.
שם סי' ט"ז אומר ר"ח משום דאיכא ע' ראש בכורות שם וצ"ע:
שם סי' כ' אלא בנר שהדליקו ע' טו"ז או"ח סי' רצ"ט ס"ק א' וצ"ע:
שם סי' כ"ג ונראה לי דנ"מ עיי' קרבן עדה בירושלמי עירובין ספ"ק מ"ש בזה
ספ"ק ה"ד ניטל ירך וחלל שלה נבילה כצ"ל.
פ"ב סי' ח' נפל' סכין מידו עיי' תוס' סנהדרין ע"ז ד"ה סוף חמ'.
שם הג"א נדה שנאנסה דהל' כר' יוחנן עיי' הג"א ס"פ ראוהו ב"ד וצ"ע:
פ"ג סי' ב' הג"א ויש בסמפון צ"ל ושבסמפון.
שם סי' כ"ה דמכל מקום צ"ל ובכל מקום:
שם סי' ל' ומאי לא סתים כצ"ל.
שם סי' ל"ד והרמב"ן ז"ל כצ"ל.
שם סי' מ"ט דאין ריאה לעוף כאן שייך הג"א דבור בתרא לעיל
שם סי' נ' וכר"ש בנר להיתירא כצ"ל:
שם סי' נ"ד והרמב"ן ז"ל כ' כצ"ל:
שם שם סי' ס"ח הג"א אם פירש מן היין כצ"ל.
פ"ד סי' ז' והיכן כלה כצ"ל:
באו"ד, אלא במקום כצ"ל:
באו"ד כההוא דאמר כצ"ל.
שם בהג"א שנשמט גפה כצ"ל.
שם סי' ח' ורוב היקיפו של עצם כצ"ל.
פ"ו סי' יו"ד בגליון וכן פי' ערוך המעיין בערוך יראה להיפך שכותשין חרס ועושין אותו טיט.
שם סי' ג' בתורת כהנים פרשת צו כצ"ל.
פ"ב סי' ה' נתן הרמב"ם כצ"ל.
שם סי' י"ב אבא האי חלא:
שם סי' י"ז ואין הלכה ומהרל"ח בשם רש"ל הגיה ואם הלכה
שם סי' כ"ט ראיה מההיא דגריסין כצ"ל וכן לקמן למידק מההיא דגריסי'.
שם סי' ל"ב הג"א ואם לא נטלן צ"ל:

שם סי' ל"ו חשיב כאת שדרכו כצ"ל.
באו"ד. אלמא חתיכה הראויה עיי' יבמות פ"א ע"ב תוס' ד"ה את שדרכ' בסו"ד שם בשם הירושלמי.
שם סי' ל"ח שתחשב הכל תרומה כצ"ל.
פ"ח סי' כ"ו מיכל בת שאול עיי' מעדני יו"ט.
באו"ד ואין פטורין אלא משום שינוי.
פ"ח סי' כ"ח הג"א שמנונית של איסור כצ"ל.
שם סי' ל' דאיכא מים צ"ע:
שם סי' ל"ג כדי להפליט הדם כצ"ל.
שם סי' ל"ו הג"א שמשתהא מעט בדם כצ"ל:
שם סי' מ"א בחום של צלי כצ"ל:.
שם סי' מ"ה הג"א אז קודם מליחה כצ"ל.
שם סי' נ"א הג"א אחר ששחט היהודי.
פ"ח סי' נ"א והרמב"ם בגליון והרמב"ן ומהרל"ח הגיה עפ"י הטור הרא"מ:
שם סי' נ"ב כגירסת רב אשי עיי' מעי"ט:
פ"י סי' ח' מתנות כהונה אינן נגזלות כצ"ל:
שם סי' י"א ת"ל הזרוע כצ"ל.
קיצור, פסקי הרא"ש פ"ג סי' ו' ורב אלפס פסק בענין אחר צ"ע.
שם סי' י"ב או שאינו יכול לעמוד כצ"ל
שם סי' י"ג הכבד שיבש כולו נ' דלאו דווקא.
שם סי' ל"ד אף בצד א' נקב כצ"ל:
שם סי' מ"ה רב אלפס מטריף צ"ל רבי' חננאל:
פ"ד סי' ח' העור בעצם
ליקוטי רש"א חולין:
דף ד' ע"ב ד"ה באו"ד וכלים חליפי חליפין כצ"ל:
שם בא"ד ומהרש"ל כ' כאן דרך רחוק ד' רש"ל ה"ה בתוס' נדרים ע"ז ע"ש:
שם באו"ד ולא ידענא מאי קושי' קו' הר"ן ותירוצו המה ברש"י ע"א פ' ר' ישמעאל שם.
דף ה"ח בתוס' ד"ה וחד לגז"ש יפול מהם בו כצ"ל
דף ל' ע"ב בד"ה החזיר פסול שחיטה דמתני' כצ"ל.
באו"ד לא היה נ"מ צ"ע:
דף ל"ט בתוס' ד"ה פנים לר"ל לילף כצ"ל.

באו"ד פנים מפנים ע' זבחי' כ"א הקו' והתי' וצ"ע.
דף מ"ז ע"ב בתוס' ד"ה שלישי בתרי זמני לא הוה חזקה כצ"ל
דף מ"ח בתוס' ד"ה מייתינן הכי מוכח כצ"ל.
דף נ"ג בתוס' ד"ה צפורן דדן צפורן כצ"ל.
באו"ד תלתא רבעי כצ"ל:
דף ע"ב תוס' ד"ה וחכ"א אלא מה שבפני' ע' רז"ה לעיל ולק"מ
דף ע"ז בתוס' בד"ה תקניטני דהוה בשר כצ"ל
דף פ' ע"ב בתוס' ד"ה שחיטה ואפשר דהוה מ' כצ"ל
דף פ"א בתוס' בד"ה הואיל והיתה לה בפ' העור והרוטב כצ"ל.
דף פ"ב בפירש"י דלית בביצת נבילה כצ"ל:
דף פ"ו בתוס' ד"ה מ"ט לא הוה אלא כרוב כצ"ל.
שם ע"ב בפירש"י חזקה בהדי רובא כצ"ל:
דף פ"ז בתוס' ד"ה כל באו"ד דמשקה ט"י כצ"ל.
דף ק"ב בתוס' ד"ה ור"מ לא ראיתיו שם ועיי' זבחי' ס"ט תמצא בהדי'
דף ק"ג בתוס' ד"ה דאיסור חלב באו"ד וא"כ היכי משכחת כצ"ל
שם באו"ד דלא מחייב אלא שתיים כצ"ל:
דף קי"ג ע"ב גמרא חל על אי' צ"ע
שם בתוס' ד"ה סבר ולא הוה יליף כצ"ל.
באו"ד באו"ד דאי לא יליף כצ"ל.
דף קי"ד גמ' מיתיבי דלא הוי אלא חד איסור כצ"ל.
שם בתוס' בד"ה בחלב פרה הרר"י הטעם צ"ל הרר"י טוב עלם, **ליקוטי חי' הרשב"א**
דף ד' ע"ב בד"ה סברוה כלומר מאי להחליפן עיי' חי' רשב"א נדרים שם וצע"ג:
באו"ד שכרו נמי אסור כצ"ל.
באו"ד. כיי"נ עצמן כצ"ל ם
דף ו' ד"ה למאי יותר מכאן וגזר כצ"ל.
שם ד"ה גזור אבותיכם היו מסתפקים משלנו ואתם אי אתם מסתפקים א"ל אבותיכם וכו' כצ"ל.
שם ד"ה והתניא והתם וודאי היא גוזלת כצ"ל.
דף ז' ד"ה והא דאמרינן בחוץ לע"ז כצ"ל.
דף ז' ד"ה אבע"א על פני הסכין אין ביה"ש כצ"ל.
דף ח ד"ה רבב"ח דברחיצה כל דהו כצ"ל.

דף ח' ד"ה סכין טריפה אינו נפלט אלא ע"י רותח.
באו"ד לקלוף כל ביה"ש כצ"ל:
דף ט' בד"ה ועוד התם בירושלמי מי יגלה כצ"ל:
דף י' ד"ה השוחט בסכין אי דליתא לסכין כצ"ל.
באו"ד לחומרא כשבירת עצמות כצ"ל
שם ע"ב בד"ה והלכתא אעפ"י שאנו מפרשי' כצ"ל
דף י"א ע"ב ד"ה וכ"ת משום איבוד דבמכות ז' ע"א כצ"ל
דף י"ב ד"ה החלון כיון דטרח מחזיא כצ"ל:
דף י"ד ד"ה דתנן הלוקח אלמא גירי אריות כצ"ל:
שם ד"ה מעין מלאכתן רמי להו ר"י ארבה כצ"ל.
שם דל"ה הכא מעיקרא אוכלא ה"ל כיון דלשחיטה כצ"ל.
שם ע"ב ד"ה ולענין פסק דמטיל אתמר כצ"ל.
דף ט"ז ד"ה שבתחלה במדרש דברים רבה כצ"ל.
באו"ד וכ' הרמב"ן כצ"ל.
דף כ"ח ע"ב אר"נ ורפשר היה לו להעמיד כצ"ל
שם ד"ה ופליג' לא היה מחמיץ כצ"ל.
ד"ה ואי אמרת אין שחיטה משום דאיכא למימר כאן מתחיל דבר חדש.
שם ד"ה אבל בהמה בד"ה ר"י אומר שייך לעיל ואין זה דבור חד
דף כ"ח ד"ה אי מחצה דווקא דרשי' כצ"ל.
דף ל"א ע"ב ד"ה לגזור וגל זה כצ"ל.
דף מ"ב ד"ה אלו טריפות ובשר מליקה כחתיכת סימנין
ד"ה למאי נ"מ דה"פ דה"מ למימר.
ד"ה כל הני והרמבן ז"ל כצ"ל.
דף מ"ה ע"ב ד"ה אמר אמימר תורבץ הוושט כרב כצ"ל.
מ"ו ע"ב ד"ה האי ריאה אומר הרמב"ן ז"ל כצ"ל:
ד"ה הא דבעי שלא במקום חיותו כצ"ל:
באו"ד כזית כבריתו כצ"ל.
ד"ה הני תרתי אוני לא מפרקי הא פרש"י כצ"ל:
באו"ד דהוי לה כספק דרוסה כצ"ל.
מ"ז ד"ה אמר רבה הכי לא תלינן כצ"ל
באו"ד זה המנהג להתיר כצ"ל.

ד"ה. כל הני עיזי ברייתי' הכי אית להו כצ"ל.
ד"ה שם ככבדא למראה כשר כצ"ל.
ד"ה ומר יהודא בשלא העלתה צמחין אבל העלתה צמחין כצ"ל
ד"ה אלא אמר רב אשי דרבנן טרופאי כצ"ל.
בזע כלו במחט כצ"ל.
באו"ד בסוה"ד וראיתי בפירוש הרמב"ן ז"ל כצ"ל.
דף נ' ד"ה קמוץ שחלב הקרב כצ"ל:
נ"א ד"ה מחט תחובה לה בצד א' כצ"ל.
ד"ה מתניתין נפלה אלמא קסבר רב נחמן כצ"ל:
ע"ב ד"ה כללא דנקטינן התם בזבחי' צ"ל בב"ק.
נ"ב ד"ה הא דאמר אלמא הלכתא כצ"ל.
ד"ה מיתבי לית ליה בדיקה אפשר לחלק כצ"ל.
נ"ג, ד"ה אבעיא להו חוץ מנץ כצ"ל.
באו"ד לא קשיא נץ כצ"ל:.
ד"ה וכולהו דנץ יש לו דרוסה כצ"ל.
ע"ב ד"ה כי פליגי דמייתי מתרנגולא דרהט שינרא בתר' כצ"ל.
באו"ד דתרנגולתא הוה צ"ע דהרשב"א ס"ל כהטור דבתרנגולים קטנים הנשר כשאר עופות הא ס' התרומה סתמא קאמר.
באו"ד דחיישינן להו אלא א"כ כצ"ל.
ד"ה וליחנקינהו א"נ נתבינהו כצ"ל:
ד"ה אלא אידי דקטיני.
נ"ד, רב נחמן בשלא תפס בסימנין אבל אם תפס בסימנין כצ"ל
נ"ה אלא ההוא לחומרא כצ"ל:
שם ע"ב ד"ה ת"ש דתניא בסוה"ד דפשורי הוא מעט קר
בהיותר כריסו וכו' כצ"ל שם ד"ה ולענין פסק כרב כצ"ל.
נ"ו ד"ה אמר ר' יוחנן וד"ה והא דבעא הכל דבור אחד:
שם ד"ה כנגד בני מעיים לאור קאמר כמתני' כצ"ל.
באו"ד. ע כל זה לא יסמוך כצ"ל.
שם ד"ה הא דאמר ש צלעות העוף כצ"ל:
נ"ח ד"ה ושוין דלא לקשי עלייהו הא דב"ש כצ"ל:
באו"ד וולד נרבעת אסור כצ"ל:

שם ע"ב ד"ה והא דאמרי' אבל הרמב"ן כצ"ל:
שם ד"ה הא דתנן בסוה"ד ולא לענין אפגולי כצ"ל.
שם ע"ב ד"ה אמר רב משרשיא מ"ט מני' גבלי כצ"ל
ס"ח ד"ה גמרא ה"ט משום דזמנין כצ"ל
שם ע"ב ד"ה בפומבדיתא להיותו כיולד לחוד כצ"ל:
ס"ט ד"ה פסק מקום חתך מותר כצ"ל
דף. ע' ד"ה בעי רבא מ"מ לא אקרי לידה כצ"ל.
ע"ב ד"ה אלא שאם שבעה לה טומאה כצ"ל וכן בסמוך.
ע"ג ד"ה האי אית לי' אלא בדוחק הוא סוה"ד:
ע"ד. דל"ה ולענין דמו וכ' עוד ר"ל הרמב"ן ע' חי' ר"ן.
עה, ד"ה איכא דאמרי חלבו כחלב בהמה כצ"ל.
באו"ד לר"י קאמר קודם שחיטה חלבו אסור כצ"ל.
ד"ה מקצת ספרים הוא ובנו מותר כצ"ל.
ע"ו ד"ה ולענין חתיכת גידין שסופן להתקשות כצ"ל.
באו"ד להכשר האבר ע' ר"ן וצ"ע
שם ד"ה ולענין פסק עד דאפסיקו תרין כצ"ל
שם ד"ה והא דאמר שסביב השבר כצ"ל. וכל השבר כצ"ל.
שם ד"ה ולענין צוה"ג קמי' דאבא כצ"ל דביום שמת רבא נולד רב אשי ואביי מת קודם רבא.
באו"ד, וכ"ד הרמב"ן כצ"ל:
ע"ח ד"ה ועוד שה כ' ועוד מ"ש כלאים כצ"ל.
ע"ט ד"ה א"ר אבא או בזנבותיהו כצ"ל.
באו"ד דר' אבא חומרא הוא אא"כ ק' מאי סימנין דאוריי' דייקי' מר' אבא.
ע"ב ד"ה ומדרבנן הוה מצי לאקשויי כצ"ל..
פ' ד"ה בתייש מחלוקתן דרבנן ור"א כצ"ל.
פ"א הנח למחוסר זמן כצ"ל:
פ"ב ד"ה מתני' בב"ב צ"כ כצ"ל.
ד"ה אר"י ליקח בהמה דמעשיו מוכיחין כצ"ל.
באו"ד אלא ממש בערב החג ולא קודם כצ"ל:
באו"ד והרמב"ן ז"ל כצ"ל
באו"ד לאסור לוקח חסר כאן איזה שורות וע' בחי' רמב"ן.

שם ע"ב ד"ה ולעולם דנאסר בהשרשה כצ"ל:
פ"ג ד"ה הא דאמרי' אכל שני גידין כצ"ל.
פ"ה ע"ב ד"ה ותסברא אומר היה ר"מ כצ"ל.
צ"ב ע"א ד"ה אית לי' ואע"ג דלית לה לבהמה כצ"ל.
שם ע"ב ד"ה רישא בכבשא כהא לישנא קמא כצ"ל.
באו"ד ואנן דקא מותבי' כצ"ל:
באו"ד ואינו צריך בתה"ה הגי' אינו צריך:
ד"ה ומיהו איכא למ"ד והרב בעל העיטור כ' כצ"ל:
ד"ה במאי עסקי' שאסור למכרו לנכרי' ר"ל אפי' חוץ מדמי אי' שבו
ד"ה מתני' אלפני דלפני ע' ע"א ט"ז ע"ב:
שם ד"ה פסק דאית לן כוותיה כצ"ל.
באו"ד דגריס אביי לא ק' מידי כצ"ל:
צ"ו ד"ה תדע ואינו מכיר כל שכן בשאר בני אדם כצ"ל
ע"ב ד"ה ובקדירה גם בספק שיעורו כצ"ל.
שם ד"ה הא דאיבעי' כף חולבת שנתחבה כצ"ל:
באו"ד או בשר שלא נמלח כצ"ל.
באו"ד טפי ממאי דאמדי' ליה כצ"ל.
באו"ד ולעולם השוו מדותם כצ"ל שוש ד"ה אמר ליה לרבנן מין במינו אינו בטל ברוב.
שם בסוה"ד ראיתי להרמב"ם כצ"ל.
צ"ח ד"ה ההוא כזיתא כיון דבשעת נפילה כצ"ל:
שם. ע"ב ד"ה והתנן בס' או בק' ונ' שאין מבטלין כצ"ל.
שם ד"ה אמר אביי ברוטב עבה צ"ל רכה.
שם ד"ה אמר רבא ורש"י ז"ל צ"ל ור"ת ז"ל.
באו"ד ולמאן דלית לי' טע"כ כצ"ל.
באו"ד והעובד בפסולי המוקדשין כצ"ל.
באו"ד, ור"ת ז"ל כ' כצ"ל.
באו"ד בכדי א"פ לאו דאוריי' כצ"ל.
ק' ד"ה חתיכה דלרבין לא בעי' תחלה כצ"ל
ק"**ב** ד"ה ולענין פסק בסוה"ד כמו שכ' למעל' כצ"ל
ק"**ט** ד"ה ור"נ ור"ת ז"ל כ':

ק"י, ע"ב ד"ה א"ל אביי ואוסרת החתיכות וכו' ואינה נאסרת לפי שהיא פולטת כצ"ל באו"ד בשפע לא בלעי כצ"ל.
קי"א ד"ה ואסיקנא ואם נקרע קצת כצ"ל **שם** ד"ה קערה יטמא תפל הכל מותר פי' ד' הרמב"ן ברשב"א תו"ה בית ג' שער ג'.
שם ד"ה והא דאמרי' החלב בקערה וקערה במים כצ"ל:
שם ד"ה אמר חזקיה ואפי' צונן מתוק כצ"ל
באו"ד דחריפות צנון כצ"ל.
קי"ב ד"ה מהו לאנוחי וקאי עליה כאן חסר איזה שורות וע' בתו"ה להרשב"א שער התערובת בית ד' שער א':
שם ד"ה אר"נ כדם שעל הככר כצ"ל.
שם ע"ב ד"ה תניהו ענין למלוח אם נתן בשר שנמלח כצ"ל.
קי"ג ד"ה ונמצא לשום מלח כצ"ל.
שם ע"ב והבשר אם נתעכב עליו וכצ"ל לקמן.
שם ד"ה רב דימי עד דאתא רב דימי לא ידעי היאך מולחין אלא עד דאתא רב דימי כצ"ל וכן הוא בתו"ה:
שם ד"ה אין מחזיקין ולא שנא דתורא ול"ש כצ"ל.
שם ד"ה ר' עקיבא חד להוציא טמאה וחד להוציא חיה כן הוא בתו"ה.
קי"ח ד"ה הא דאמר ר' יוחנן והרמב"ן כצ"ל:
ק"כ ד"ה הא דתניא בסוה"ד הרי כ' בה פרי צ"ע הרי גם אכילה כ' בערלה.
קכ"ג ד"ה טלית דה"ק רב האי בשאינה כצ"ל.
קכ"ד, ד"ה הא דאמר ר"י ובנוגע מאחרי' כבר פדא.
בסוה"ד דעור מבטלן ובנוגע מאחרי' כבר פדא הכל דבור א':
קכ"ט ד"ה אמאי טומאת בית הסתרים אמאי לא אקשי כצ"ל.
באו"ד נהי דהכשר שרץ כצ"ל.
שם ע"ב ד"ה אלא הק' הרמב"ן כצ"ל:
ק"ל ד"ה לא צריכא איכא למידק אי הכי כצ"ל
שם ד"ה הא עשיר בסוה"ד אלא משלם ומשום מדת הכל דבור אחד.
ד"ה גואי זו א"כ דעתו יל"ד דהרמב"ם נקט ג"כ בשר שחיט' ומא"ל.
קל"ד. ע"ב ד"ה ה"ג רש"י דמהזרוע כצ"ל:
באו"ד ואי נמי כצ"ל
ליקוטי הרי"ף ונו"כ מ' חולין

פ"א מ"א ד"ת אות א' בסוה"ד ועיין מג"א סי' ל"ט ס"ק ג'.
שם לשון ריא"ז כדתנן בריש תרומה כצ"ל.
שם בר"ן ד"ה וכאן כלומר מתוך וע' ר"ן פסחי' שם.
סוגי'. דחליפי חמץ בר"ן כיון שהאשה יכולה ליהנות הן ד' רש"י ע"א פ' ר' ישמעאל שם.
בענין סכין של ע"א בר"ן שהשביח בנביה כצ"ל
בענין שוחט בשבת בש"ג אות ג' בכבד צ"ל בככר וכן לקמן שהככר.
שם בר"ן אמר רבה וכן לצלי כצ"ל:
סוגי' דמגל יד ברי"ף צדו אחד סכין כצ"ל.
שם בר"ן לא תקשי לרב ענן כצ"ל
סוגי' דטבעת הגדולה ברז"ה שישחט הראש צ"ל הרוב:
סוגי' דמחובר פ"ק במלחמות וכן לענין מעילה כצ"ל.
פ"ב ריש פרקין ש"ג אות א' היינו מצטרפין צ"ל מטריפין
שם כותל כמחובר כצ"ל.
בענין מסוכנת בר"ן והכי מוכח כצ"ל:
שם ברז"ה דדווקא דרב חסדא כצ"ל.
בענין שוחט לנכרי בר"ן פרש"י צ"ל רז"ה.
פ"ג בענין תורבץ בר"ן כנגדו ולמטה בקנה כצ"ל.
בענין. נקבה הגרגרת ש"ג אות ב' נקב חצר הכבד כצ"ל.
שם חי' אנשי שם אות ב' ובה"ג מטריף כצ"ל.
בענין. ניקב הלב לבית חללו קטן הרבה ע' מ"ש התבו"ש סי' מ' ס"ק א' בד' ר"ן אלו וצ"ע:
בענין מראה אדומה ברז"ה מאדמימות הפנינים כצ"ל.
שם או בשאר שרצים כצ"ל
בענין ריאה שיבשה בר"ן סומקא הדרא בריא כצ"ל.
שם אי חוורא כעמר גופנא כצ"ל.
שם קיימא גילדי דכי משערינן צ"ל מכשרינן:
שם תרי אוני דסמיכי ש"ג אות ב' דלא מטרפן צ"ל מתירין:
שם בר"ן לעלות ארוכה ה"ל כצ"ל ותיבת אין טעות:
בענין וורדא בר"ן הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' שחיטה כצ"ל.
בענין למחי' ברז"ה אין בדבר צ"ל בדבק:
בענין אטום בר"ן מבצבצא טריפה צ"ל כשרה.
בענין, מחט בריאה לנקוב בו דרך קופה כצ"ל.

בענין נפולה בר"ן הפרה דף נ' כצ"ל:
בענין גלודה בר"ן בית הפרסות כצ"ל.
בענין נשר ברז"ה ואם היו צ"ל והם היו:
שם ובין דליכא צ"ל וכיון דליכא:
שם שלועזין לו אשפארוויר כצ"ל.
שם אפי' התלמוד צ"ל אסיק התלמוד.
בענין, שחלא קמא חי' אנ"ש א' קרוב לכ"א כן הוא בחי' ר"ן עיי"ש
שם בר"ן העובר מסייע בנזק עיי' תוס' ב"ק שם וצ"ע.
בענין. יכור גמל בר"ן וסתמא כר' דוסא כצ"ל.
סוגי' דנשר בר"ן וזקף צ"ל וזפק.
שם בר"ן עיקרן של דברים אצבע יתירה וקורקבן עיי' בתוס' ד"ה מפני וצ"ע ואולי צ"ל בר"ן זפק וכ"מ מד' ר"ח שהביאו אותו הפוסקי':
סוגי' דדרוסה רז"ה דאמרי לעיל זאב דדריס כצ"ל.
בענין דם בצים בר"ן כדגזרי' בדם שעל הככר כצ"ל
ברי"ף. הזרזיר למינהו צ"ל למינו ור"ל למינו דמשנה תורה
בסוגי' דנשר ברז"ה יש לפרס ס"ל לפרש.
בענין שרץ המים ש"ג אות ד' בסוה"ד ע' בראש בפנים.
פ"ד בענין בן פקועה בר"ן ודמו וגידו מותרים ודמו ט"ס:
בענין, צוה"ג ברי"ף קמי' דרבא צ"ל דאבא כ"ה בגמ' וכצ"ל דהא ביום שמת רבא נולד רב אשי.
שם בר"ן מן העצם העקום צ"ל הערקום:
פ"ה כלאי בהמה בר"ן וליתא לדרב אסי דאמר בירושלמי כצ"ל עיי' ר"ש מס' כלאי פ"ח מ"א.
בענין. שחטה יאת בת בתה בר"ן ול"ד להההוא דלעיל דברים אלו צ"ע ועיי' תורת חיים.
פ"ז בענין אומצא בר"ן מל' הרב אלפסי ולפנינו הוא בש"ס פ' כיצד צולין גבי מזרקי
בעינן ריחא מילתא ברי"ף דלוי רביה חולין כ"ט ע"ב:
שם בר"ן ד"ה גוי לישראל ולא אצטריך ע' מ"ש הר"ן בזה פ' השוכר שם.
שם ד"ה אכיי בבת תיהא אינו מתכוין ובפ' השוכר כ' הר"ן דמקרי מכוין וצ"ע.
באו"ד מוכרי כסות עיי' שבת כ"ט ע"ב תוס' ד"ה ובלבד ועיי' ע"א י"ב ע"ב במעוטרת בוורד והדס וצ"ע.
שם ד"ה ורב אצטריך נתן טעם לאו דווקא ע' ר"ן סוף פרקין וצ"ע

שם ש"ג אות א' ורש"י פסק לפנינו כ' רש"י כן בדגים ולא בפת.
באו"ד, ומד' הגהו' מיי' וכ"כ תוס' פ' כיצד צולין שם.
כאו"ד והשערי מדורא כצ"ל.
שם בסוה"ד נ' דתרתי עיי' בראש.
שם חי' אנשי שם אות א' דר"י אדר"י צ"ע הרי רב מוקי פלוגתיי' בחבית מגופה ורב בחבית פתוחה מיירי.
בסוגי' דמכריזין בר"ן ר' חנינא מצא כצ"ל:
בענין קפילא בר"ן דאיכא ששים אי ליכא קפילא כצ"ל:
בענין ירך בר"ן ד' הרב אלפסי ז"ל שלא הביא כצ"ל.
שם ברז"ה דהא כ' בהו ר"ל אשר פיהם דבר שוא.
בענין זרוע בשלה בר"ן שיהא מצוה לבטל כצ"ל.
בענין. חנ"נ ספ"ז בר"ן ול"נ דכל שלא נתן ע' בר"ן בסוגי' דריחא מלתא וצ"ע.
שם בר"ן דאפי' בלח צ"ל דאילו.
פ"ח, ר"פ ברז"ה ולפי פירושו כצ"ל.
באו"ד או אפי' שנים של בשר כצ"ל.
בענין. כחל ברז"ה בדין הוא דאפי' צד כצ"ל.
באו"ד ממנהגא דסורא כצ"ל
באו"ד קריעה קצת כצ"ל.
בענין קערה שמלח בה בר"ן שנשתמש בהן חמין צ"ל חמץ.
בענין דגים שעלו בקערה בר"ן פעמים שהן מפליטין כצ"ל
בענין מליח כרותח בר"ן מושכים את הכמכא כצ"ל.
פ"ט חי' אנשי שם ר"פ אות א' מעשר עני המתחלק כצ"ל.
סו"פ ברז"ה קרי לה לפיקה כצ"ל.

ליקוטי מס' ערכין

ז', ע"א רש"י ד"ה חייבין סתמא אסתמא צ"ע דהך דהחופרברייתא היא.
י"א ע"א תוס' ד"ה משמח והא כתיב ה"ה דהו"מ להביא מגמ' דסנהדרי' וטוב לב משתה תמיד אלו בעלי משנה וצ"ע:
ט"ו ע"א תוס' ד"ה אל תקרי ואפשר דהפי' אל תקרי ממנו בשורק כ"א ממנו בחולם.
שם ע"ב תוס' ד"ה כל מלתא באפי תלתא צ"ל באפי מרא ועיי' תוס' ב"ב ל"ט ע"ב.
ד"ה לית בה מבואר דגי' תוס' גי' אחרת:
ט"ז ע"ב גליון צ"ל שיניך שייך בגמ' קיסם מבין עיניך וצ"ל שיניך

כ"א. ע"א תוס' ד"ה ה"ק היינו כשהקדים לו וגם מכתובות מתורץ דכל משכנתא הכי הוא וכן מב"מ.
שם תוס' ד"ה הכי גרסי' כולם מעלו פי' דבור זה דמקורדום דחו ד' רש"י דמ"ש קורדום מ"ש בית ואח"כ הקשו אהך דקורדום.
באו"ד קדושת דמים נ' דצ"ל ואולי וכו' פי' דמיירי בקורדום שמבקע בו עצים למערכה.
כ"ט ע"ב תוס' ד"ה התם לא יפרקו צ"ל יפרחו באו"ד מעליא צ"ל מעליה.
ל' כ"ב גמ' סוף העמוד הגיע יובל ולא נגאלה כצ"ל.
ליקוטי מס' תמורה.
ד' ע"א תוס' מלאתך פרק העור והרוטב עיי"ש וצ"ע.
שם ע"ב רש"י ד"ה ל"א לאו ששוה בכל והעשה אינו שוה בכל דצבור ושותפין אין ממירין כ"כ הרמב"ם בפי' המשנה עיי"ש
תוס' ד"ה רבא וי"ל דבירושלמי עיי' קרבן עדה שם.
רש"י ד"ה ל"א דיכול להחזירה כאן שייך הגהות הגאון רא"וו:
ה' ע"א תוס' ד"ה שאני פרק בתרא דבכורות דף נ"ד כצ"ל
שם ע"ב רש"י ד"ה אבל נמכר למוכרו לכהן דברי' אלו צ"ע.
שם רש"י ד"ה מאי לא יחלל לו לוולד כצ"ל
ו' ע"א הגהות רא"וו אות א' דסמיך אברייי' וכ"ה בתוס' ב"מ שם.
י"ב. ע"א תוס' ד"ה ואין המחומץ דלא כר"א ועיי' פסחים כ"ז ע"א
תוס' ד"ה עד שיהא דאזלי בשטת רש"י.
ב"ח ע"א גליון דלהדיוט עיי' רא"ש ע"א פ"ה סי' ל' גירסתו בש"ס דידן וכן גי' רש"י כאן ועיי' בפלפלא חריפתא ע"א שם:
ל' ע"א ומתה אחת מהן בעירובין ל"ז וכן פי' כצ"ל.
ליקוטי הרמב"ם בפי' המשניות תמורה.
פ"א מל"א ומה שחייבו ללקות עליו וכו' גי' הרמב"ם בגמ' ד' ע"ב כגי' בתרא ברש"י שם ובחבורו פ"א מה' תמורה הביא ב' הגי' עיי"ש ויש להביא ראיי' לגי' פירוש המשנה מדמק' הש"ס ה' ע"ב ולאביי האי יהיה מאי עביד לי' והרי אצטריך לנתוקי חד לאוי אלא מ' דליתא להך גי' ובחי' לסוגי' דאי עביד לא מהני הבאתי עוד ראי' לגי' זאת.
ליקוטי מס' כריתות. **ד'** ע"ב תוס' ד"ה לדם כסוי אין נשפך צ"ל אם נשפך.
ח' ע"א גמ' לא תצטריך צ"ל תצטריף.
כ' ע"ב תוס' ד"ה ס"ל כר"י דסבר שאינו מתכוין צ"ל דדבר שאינו מתכוין.
ליקוטי מס' קינים

כ"ב ע"ב תוס' ד"ה לאיזו שירצה לקן אחד של פרידין כצ"ל.
שם במפ' ד"ה מכאן מוכיח לא מצי מהני צ"ל מתני.
ליקוטי מס' נדה נ' ע"א תוס' ד"ה כל שחייב ועבידן נמי לטעמא ועיי' פ' תולין קמ"א תוס' ד"ה הני פלפלי וצ"ע:
נ"א. ע"א תוס' ד"ה מין ולר"ש אף מן העיסה צ"ל ר' ישמעאל פטור מן הפאה לר' ישמעאל חייב במעשר ר' ישמעאל היא
באו"ד אף מן העיסה לר' ישמעאל או מעיסה לר' ישמעאל שינוי קונה לר' ישמעאל ולר' ישמעאל שיפריש מן העיסה כצ"ל.
נ"ו, ע"ב תוס' ד"ה הבאים וטועה להשתמר כצ"ל:
נ"ח ע"א תוס' ד"ה ולענין דינא ועוד י"ל עיי' סדרי טהרה וצ"ע
ס"ט ע"ב תוס' ד"ה מה ואמאי לא קאמר מצרי כצ"ל:
ליקוטי הרא"ש נדה.
פ"א סי' ד' אי נמי כאן שייך ההגה על הגליון ד"ה להכשיר:
פ"ד ססי' ב' אבל בפסוק ראשון כצ"ל.
הל' מקואות סי' ט"ז לשתי מצד זה לצד זה לערב כצ"ל.
ליקוטי משניות מס' טהרות
פ"ה מ"א בר"ש ד"ה תניא בתוספתא לרה"ר ספיקו טהור שמעתי מק' בשם הגאון ר"ע איגר להפוסקי' דפי' לא הוה כ"א קבוע דרבנן ומדאורייי' אזלי' בתר רובא אמאי הכא ספיקו טהור ונ' דאמרי' סמוך מיעוטא לחזקת טהור והו"ל פלגא ופלגא כמו גבי תינוקות בצד העיסה בפ' י' יוחסין.
מס' מקואות פ"ב מ"ט בר"ש יחפה צ"ל יכפה:
שם פ"ד מ"א ר"מ ב"ק ס"ז צ"ל ב"ב ס"ח:
שם מ"ג ר"מ עי' ח"ס חי"ד סי' קצ"ח פי' ד' הר"ש:
שם היה קבוע ר"ל אחר שחקקו:
מס' טבול יום פ"ב מ"ג בר"ש בכותח וקדירות לא אפשר צ"ל אלא מאי וכך היתה גי' הר"ש בנזיר:
מס' ידים, פ"א מ"ב בר"ש נאמן על עצמו כצ"ל.
ב"ה ליקוטי הרמב"ם ונו"כ סדר נזיקין
הל' נזקי ממון פ"א הל' ז' כל מועד וכו' עיי' חו"מ סי' שפ"ט הגה סעי' י' מ"ש בזה ועיי' ירושלמי ב"ק ספ"א הל' ב' במראה הפנים ד"ה ארבעה כללים מ"ש בזה

שם פ"ו הל' ה' השגת הראב"ד עיי' מ"ש בד' ראב"ד אלו הרב פני משה במראה הפנים בירושלמי ב"ק פ"ד סוף הל' ד'.
שם במגיד הל' ט' שזה הכלל כצ"ל באו"ד בכל המינים צ"ל בכל הימים.
שם בסוה"ד שאם תבע צ"ל שאם תפס.
שם פ"ח הל' ז' בלח"מ כ"ש בהא עיי' בזה בשטה מקובצת שם:
שם פ"ט הל' ט' בלח"מ דסתמא דגמרא עיי' מ"ש בזה בנ"י פ' המניח שם
שם פי"א הל' ב' ה"ה וע"ק שכ' חציו עבד גם בעבד משכחת לה בעבד של קטן דלאו בר כפייה הוא
שם פי"ב הל' ג' או הלוקח ירושלמי פ"ק הל' ה'
שם פי"ג הל' ו' כל הדרך כדים עיי' סמ"ע סי' תי"ב פי' ד' רמב"ם אלו ומ"ש שם
שם פי"ד הל' ז' ה"ה והייתי סבור עיי' מ"ש בזה בעל פני משה בירושלמי ב"ק פ"ו הל' ד':
שם הל' י' ה"ה ולא ידעתי עיי' מ"ש הפני משה במראה הפנים בירושלמי ב"ק פ"ו הל' ז'.

הל' גניבה

פ"ב הל' נכסי הקדש עיי' ירושלמי ב"ק פ"ז הל' ד' במראה הפנים ד"ה מאן תנית'.
שם פ"ה השגת הראב"ד כל זה אין לו שורש שייך להל' ג' עיי' ה"ה וכ"מ :
שם פ"ז הל' ז' וחצי הרובע עיי' רשב"ם ב"ב שם ולד' הרמב"ם קו' רשב"ם צ"ע:
שם הל' י"ב שזה בינו לבין המקום ע' בש"ס פ' הספינה שם וצ"ע:
שם פ"ט הל' י"א ופנה ורף עיי' ירושלמי פ' בן סורר הל' ח' ובמראה הפנים שם.

הל' גזילה ואבידה

פ"א הל' ב' לח"מ הרי חמור גוי מישראל וצ"ע דלמ"ש הרמב"ם בהל' מלכים דלא נאמרו שיעורין לבני נח א"כ עדין ק' מאבר מן החי ומאי אהני לן הש"ס בתי' דלאו בני מחילה נינהו
שם ברמב"ם הל' ו' גזילה אין כאן גי' ה"ה אין כאן וגי' הכ"מ יש כאן.
שם הל' י' ה"ה על התאוה בפנ"ע וצ"ע למה לא ארז"ל ג"כ לא תחמוד ולא תתאוה בדבור א' נאמרו כמו שאמרו על זכור ושמור.
פ"ה הל' ז' ה"ה שלא התקינו בפירוש כצ"ל.
שם הר' י"ד בכ"מ שהגוזל את חבירו בעדים כצ"ל.
פ"ח הל' י"א הגזלן קטן צ"ע קטן מי משבעי לי':
פ"ט הל' ט"ו אין מוציאין צ"ל אלא מוציאין.
פי"א. הל' י"ד כ"מ ההולך בדרך הטוב הוא סיום דבריו ואין זה דבור בפ"ע.
פי"ב הל' ד' משנה למלך פ' הבונה צ"ל הכונס:

הל' גזילה פי"ג הל' ג' לח"מ כ' הר"א עיי' ברז"ה ב"מ שם מ"ש בזה ולולי ד' ה"ה הייתי אומר דכוונת הראב"ד דעדים ל"ד כ"א ה"ה סי' מובהק לגמרי.
שם פט"ו ה"י בה"ה וגלגלוהו ממקומו ר"ל כי באותו מקום היה מונח אבידתו ונטלוה אחרים וזו אבדה אחרת שנתגלגלה שם
שם הל' י"א ה"ה אע"ג דנדינן כצ"ל:
שם הל' י"ח ה"ה אפי' אם היה צ"ל אבל אם היה:
שם הל' י"ד לח"מ בסוה"ד ועיי' ב"י חו"מ סי' רס"ב מ"ש בזה
פט"ז הל' א' בכ"מ לא ברבי' צ"ל בבדי'.
שם הל' ו' ה"ה אבל עבדים צ"ל עברים.
שם הל' י"א כ"מ בסוה"ד ועיי' שטה מקובצת בשם הראב"ד ישוב לזה ועיי' מ"ש ה"ה לעיל פי"ד הל' ח'.
פי"ח הל' ד' ברמב"ם והמלוים צ"ל והלוים.
הל' חובל ומזיק:
פ"ב הל' ב' ע' ירושלמי ב"ק פ' החובל הל' א' במראה הפנים שם.
שם פ"ד הל' י"ט בלח"מ פירוט נכסי צ"ל נזקיהם.
שם פ"ב הל' ד' במשנה למלך ודווקא בפיגל כ' רש"י פ' הנזקין
שם משלם דמים מ' דאין פיגול דומה לגנב וצ"ע.
שם במשנה למלך וה"ה לא רצה כצ"ל.
שם הל' י"ב ברמב"ם ולא היה תחתיו כלים צ"ל כרים.
הל' רוצח ושמירת נפשו
פ"ד הל' א' בכ"מ נ"ל שפסק כרבנן דברי הכ"מ תמוהי' ועיי' בס' לחם יהודא למהר"י עמאש ועיי' לח"מ הל' חובל פ"ד הל' ו':
שם פ"ה הל' י"ב במשנה למלך קשים הם בעיני עיי' ירושלמי מכות פ"ב הל' ו' ובמראה הפנים שם ד"ה סבור היה יואב מ"ש בזה:
שם פ"ו הל' י"ג ברמב"ם עיי' ירושלמי מכות פ"ב הל' ד' במראה הפנים ד"ה לאחרים ביאור דברי הרמב"ם אלו:
שם פ"ו הל' ו' כ"מ ומשתרד עיי' מ"ש פני משה בירושלמי פ' עגלה ערופה הל' ז' ישוב לד' הרמב"ם:
שם הל' ז' כ"מ ומשם נלמד עיי' תוספת' כריתות פ"ד תמצא מפור' ד' רמב"ם כך כ' לי מחותני הרב המופלג מו"ה ישעי' פירסט אב"ד בקהל יראים בטירנוי.
שם פי"ב הל' י"ב ברמב"ם לא סכין ולא קולחין כצ"ל.

שם פי"ג הל' י' כ"מ ותמיהא לי עיי' ירושלמי ב"ק פ"ג הל' ה' ובמראה הפנים.
פ' קנין הל' מכירה פ"א הל' י' כ"מ וכ' הרא"ש פ' הזורק גיטין שם:
באו"ד וחזר ופתחו וכ"כ נ"י שם פ' חזקת:
שם הל' י"ד ה"ה סבר וקיבל וכן פי' הר"י בן מיגש.
שם ש"ד הל' ז' ה"ה אלא דאפשר ופשט ד'הרי"ף דאדבתרא כ"כ ברשות לוקח בעי' כלי' של מוכר ולא בסמטא.
פ"ד הל' ז' כ"מ בסוה"ד א"כ היכי אמרינן צ"ע הרי כ' הרמב"ם ויערה וברשות לוקח סגי ע"ג קרקע וע' לח"מ:
שם לח"מ דכלי' של לוקח ברשות לוקח כצ"ל.
שם באו"ה והכי דייק דמודה לכלי' כצ"ל.
באו"ד לדידי' נמי תקשי חסר כאן צ"ל.
שם הל' י' השגת הראב"ד והמדה צ"ל המדה של א' מהן זה ציין הראב"ד עיי' בה"ה.
שם פ"ה הר' ז' ה"ה בסוה"ד והא איכא צ"ל והא ליכא.
שם הל' ו' כ"מ דקונין בה אינה כפירות כצ"ל.
באו"ד לד' רבינו וש"מ ר"ת ושאר מפ':
שם הל' ח' במשנה למלך משום דהוה כ' ביה כצ"ל.
פ"ו הל' ח' במשנה למלך ואגב שיטפי' לא דק עיי' בכ"מ וצ"ע
שם הל' י"א השגת הראב"ד אבייי ורבא אלא אליבא כצ"ל.
שם במשנה למלך וכל שיעבודא דאית בי' קני כן פי' הר"י בן מיגש:
שם פ"ז הל' ג' השגת הראב"ד וכ"ז שהלוקח לא קיבל כצ"ל.
שם הל' ח' ה"ה משמע דין שומא כצ"ל.
פ"י הל' ח' ה"ה דאגב אונסי דזוזי כצ"ל:.
שם פי"א הל' ו' כ"מ לאו אהיכא דאמר ועיי' בר"ן שם וצ"ע:
שם הל' ו' כ"מ תימא דבגמ' פ' ג"פ צ"ל בנ"י ס' ג"ס.
שם באו"ד כמבואר בפ' הזהב כצ"ל.
באו"ד אם אנשא כצ"ל וכן לקמן:
שם הל' ט' משנה למלך ודחה הר"ן כצ"ל
שם הל' י"ז כ"מ בסוה"ד כוונת רבינו וע' מ"ש הכ"מ שם באישות בשם הריב"ש שסותר דבריו כאן ועיי"ש עוד בכ"מ ולח"מ.
שם פי"ב הל' ג' ה"ה בספרי הרב כצ"ל:
באו"ד עיי' תשו' מנחם עזריה סי' ע"ז מ"ש בזה.

באו"ד כלומר שאין בו שבר כצ"ל:
שם בלח"מ חשבון גדול צ"ל גדור.
שם פי"ג הל' ג' לח"מ כמבואר בתוס' במ"כ בתוס' שם איי לענין עקירה ולא לענין מחילה ע"ש.
שם הל' ט"ו משנה למלך בפ"ה מה' טוען כצ"ל.
שם פי"ד הל' ב' כ"מ אבל תבלין וכן מ' מלשונו הל' ז' שכ' דתבלין כשאר עקרין מכלל דברישא עקרין דווקא.
שם ברמב"ם הל' י"א בסוה"ד שאינו מדעת החכם אינו משלם כצ"ל.
פט"ו הל' ז' ברמב"ם ומצא בה כצ"ל.
שם פט"ז הל' ד' כ"מ ומ"ש מהתלייע כצ"ל.
שם כ"מ הל' ה' צ"ל הל' ט':
שם הל' ט' ברמב"ם ולא היה יודע שזה אינו אוכל.
שם פי"ז סל' ח' ה"ה רבינו שמשון צ"ל רבינו שמואל:
שם הל' א' משנה למלך שהחילוק הוא מהרע כצ"ל
באו"ד וזה פשוט דברי הרב צ"ע:
שם פי"ח הל' ג' כ"מ אלא רובע כצ"ל.
שם פכ"א הל' ט' ה"ה שני גומדין ומרצה כצ"ל:
שם הל' ט"ו כ"מ ופי' רבינו כפי' רש"י עיי' במהרש"א ס' המוכר את הבית שם.
שם ה"ה רבינו שמשון צ"ל רבינו שמואל: **שם** פכ"ד הל' א' ה"ה ואבן מיגש ז"ל פי' כצ"ל.
שם הל' ה' משנה למלך ויש לדקדק קו' זו בנ"י שם ועיי"ש והתי' שכ' המשנה למלך הוא בסמ"ע סי' רל"ו ס"ק ב'.
שם הל' י"ג כ"מ למה לא יוכל הלוקח כצ"ל.
שם הל' ט"ו בה"ה אבל לא קנה בבינונית כצ"ל.
שם הל' ט"ז ברמב"ם בסוה"ד כשהיה מקודם כאן שייך השגת הראב"ד הנדפס לעיל.
שם הל' ט"ו במשנה למלך פ' חזקת צ"ל המוכר את הבית.
שם באו"ד שיירי' מקום מעשר עיי' חי' רמב"ן ב"ב שם.
פכ"ו הל' ג' ברמב"ם כל הדלקים צ"ל הדקלים:
שם הל' ו' ברמב"ם הקדיש כולן סוף הל' ו' והל' ז' מתחל' אף המוכר
פכ"ז הל' ח' ה"ה וראוי להיות בירושלמי ובאמת הוא בגמרתינו ערכין ד' ע"ב ע' פני משה בירושלמי שם וכן הוא:
שם הל' ט' ה"ה ומנכה לו מן הדמי' עיי' פני משה בירושלמי שס

פכ"ח הל' א' ה"ה ופי' ר"ש כצ"ל.
שם הל' ב' ה"ה ברובע צ"ל ברובה.
באו"ד בשיד צ"ל כשורה.
שם הל' י"ב ה"מ וכן נ' וכ"כ נ"י בשם הרא"ש.
הל' זכייה ומתנה. פ"א הל' י"ד ה"ה ומשם שכוונת צ"ל ומשמע.
שם לח"מ וצ"ע ועיי' לח"מ ה' ע"א שם ורפ"ג מה' מכירה.
שם לעיל באו"ד שהוא מכוין לקנו'
שם פ"ב הל' ב' רמב"ם באכילת פירותי' קנה כאן שייך השגת הראב"ד עיי' ה"ה.
שם הל' ד' ה"ה פעם אחת צ"ל פירוש אחר
שם הל' ג' בכ"מ בסוה"ד אין הכוונה כצ"ל.
שם. לח"מ והתימא ע"ד התוס' עיי' רש"א שם ולק"מ.
שם הל' ח' במשנה למלך ומהר"י מטראני כצ"ל.
שם. לח"מ לכ"ע מכלל לאו עיי"ש בר"ן שם ולק"מ ועיי' בריטב"א לקידושין.
שם פי"ד הל' ה' ה"ה אחר מיתת ראובן כצ"ל. י
שם הל' ט' כ"מ כשליחות הוא כצ"ל.
שם פ"ה הל' ב' לח"מ וכיון שכן האיך המשיך כצ"ל.
שם פ"ה הל' ב' משנה למלך דסברא יחידי' צ"ע דהן ד' תוס' שם ד"ה איכא דאמרי:
שם פ"ו הל' א' משנ' למלך אלא לחתן כצ"ל:
באו"ד בטל החיוב כצ"ל
באו"ד מתנה שלו כצ"ל.
באו"ד שנותן כתף סוררת כצ"ל.
שם. הל' כ' משנה למלך והל' כשמואל עיי' בריטב"א פ' האיש מקדש דפסק כרב וכן מ' פ' שנים אוחזין.
שם פ"ח הל' ו' לחם משנה משמע דבעי' עיי' רשב"ם שם במבשרינו וד' הלח"מ לר"ש אינם מדוקדקים ועיי' רש"א שם.
שם באו"ד אם תלד אשתי עיי"ש דל"ג אשתי.
שם פ"ט הל' ט"ו ה"ה בתורת מתנת ש"מ צ"ע דזה הוה מצוה מחמת מיתה דאפי' זיכה והקנה יכול לחזור בו כמ"ש ה"ה עצמו.
שם הל' כ"ד כ"מ נימוקי יוסף בפ"ק כצ"ל והוא בסוגי' דמצ' שט"ח.

שם פ"י של' י' ה"ה מסכימי' לד' הר"י אבן מיגש אלא דא"כ לא הוצרך הרמב"ם לחלק בין מוסר למערים וכמ"ש הר"י אבן מיגש דתי' זה מספיק ואמנם מאחר דממקום אחר מבואר החילוק שפיר מביאו הרמב"ם.

שם פי"ב הל' י' ה"ה לתתם לאחרי' דאין אדם חוטא ולא לו צ"ע הרי יכול למוכרן ולהיות הממון לבנין ומאי ולא לו איכא הל' ו' משנה למלך באומר ירשו וכ"ה בהגה"א ס"פ מציאת האשה עיי"ש.

הל' שכנים.

פ"ג הל' ב' לח"מ דהכא בעי' שבועה וראיי' לדבר דהרי אפי' אביי ורבא מודו מה"ט וא"כ אדרבא מי יימר עדיף ודי' הש"ך סי' קנ"ז ס"ק ט"ז ודי' הרמב"ם צ"ע:

שם הל' ג' כ"מ חורבא היתה צ"ע הרי גדר דקלא וע' ה"ה.

שם הל' ו' ה"ה שזו כוונת המחבר ואולי ד' הרמב"ם כתוס' שם ד"ה בשני צידי.

שם פ"ד הל' ג' ה"ה עמוד ב' כצ"ל באו"ד וכרבה דאמר כצ"ל.

שם פ"ח הל' ה' לח"מ אבל אם כוונתו כצ"ל.

שם פ"ט הל' א' לח"מ בהדיא כתבו עיי"ש וצ"ע.

שם הל' ב' לח"מ וכתב זפת כצ"ל וכן לקמן.

שם הל' ט' לח"מ כותל פחות מד' י"ל דאין דרך לפתוח חלונות בכותל פחו' מד'.

שם פ"י הל' ח' לח"מ מאי מקשה עיי' חי' רמב"ן שם תי' לקו' זו:

באו"ד בבל אין שוין כצ"ל

שם פי"א הל' א' לח"מ בפ' הגוזל צ"ל פ' הכונס.

שם פי"ב הל' א' לח"מ שמו הרע המעיי' בר"י מיגש ורמב"ן ק' לי' קו' תוס' ל"ל קרא בבכור ומתרץ משום דבבכור אפי' השומא צריך ליתן לו ב' חלקי' ביחד ולד' הלח"מ הדרא לרבה קו' לדוכתא וצ"ע באו"ד רבה כצ"ל.

פי"ד הל' י"ד רמב"ם אין בעל המיצר כצ"ל

הל' שלוחין

פ"א הל' א' רמב"ם אם במעות כצ"ל.

פ"א הל' ח' רמב"ם לו ראובן צ"ל לראובן.

פ"ב הל' ג' כ"מ או אפ"ה צ"ל ואפ"ה

פ"ג הל' ב' כ"מ למימר לי' לאו בע"ד כצ"ל.

פ"ד הל' ג' כ"מ או חולקין צ"ל אז חולקין.

באו"ד שכ' ורב המנונא אמר כצ"ל.

פ"ו הל' ב' כ"מ דברי הרב צ"ל רב:

באו"ד דהיינו פסקצ"ל עסק:
פ"ט הל' ח' רמב"ם עשו חשבון ירושלמי מס' שבועות פ"ז הל' ח' ועיי' במראה הפניי' שם.
פ"י הל' ה' כ"מ ישבע שאין לו לכאורה התם שלא יבאו שני' לידי שבועות שוא משא"כ הכא שאינו נשבע אלא ראובן

ה' עבדים

פ"ב הל' א' כ"מ ופסק כר"ח ולא כ' טעמא מאי דהרי ר"ח תלמיד לגבי ר"ה ועיי' בירושלמי פ"ק דקידושין במראה הפנים ד"ה סדר מכירה יישב לזה.
שם פ"ב הל' ח' כ"מ כנמכר צ"ל בנמכר:
באו"ד ובירושלמי פ"ק דקידושין ועיי' במראה הפנים וד' הרמב"ם צ"ע.
שם ה' ב' משנה למלך לנכות מנכה צ"ל לנפות מנפה
שם פי"ג הל' ב' רמב"ם אין לו במע"י והרמב"ן פ' משפטים נסתפק בזה.
שם הי' ט' לח"מ שהיא אינה כשירה.
שם משנה למלך כלומר בב"ד א' אסור אמנם להרמב"ם מ' דאאדון א' קפדינן דווקא שסמוך להאי דאין רוצעין למ"ש תחלה כי האדון הוא הרוצע.
באו"ד שמד' תוס' שם שהביא המחבר לעיל מוכרח כן דבשני אדונים ע"כ אעמידה קפדינן.
שם הל' י"ב משנה למלך דאין חילוק בין מלוה כצ"ל.
שם הל' י"ג משנה למלך תמוהים הם כל דבריו אלו בחי' רשב"א לקידושין שם.
שם פ"ה הל' ג' משנה למלך בהל' מכירה עיי' תוס' יבמות צ"ג ד"ה קנה בסוה"ד תי' לקו' זו והעיר ע"ז בס' קצוה"ח סי' קצ"ז
שם לח"מ נרשם הל' י"ד וצ"ל הל' י"א:
שם הל' ה' לח"מ כ"ש דלענין עבד כצ"ל.
שם הל' ג' משנה למלך ודייקי' הא ראייה יש עיי' רשב"ם
שם בסוף הסוגי' דמתני' אפי' כר"א וצ"ע
שם הל' ה' רמב"ם בעד כותי כצ"ל.
שם הל' ב' לח"מ ע"י אחר עיי' ר"ן פ' השולח שם דכ' הודאה צריכה גט שחרור וכ"מ בב"י שם.
שם הל' ז' השגת הראב"ד שאף אם לא יערער כצ"ל.
שם פ"ז הל' ב' רמב"ם עצמו קנה צ"ע שלא כ' הרמב"ם אם אמר בפ"נ דהרי מיירי אפי' בא"י שא"צ לומר בפ"נ:
שם פ"ח הל' א' לח"מ ולכך לא כ' שם ה"ה כצ"ל:

שם רמב"ם הל' ו' ואפי' לעכו"ם צ"ע.
שם הל' ט"ו רמב"ם עבד שנשבה עיי' מ"ש בד' הרמב"ם הפני משה במראה הפנים בירושלמי בשמעתין.
שם כ"מ ואני תמה ד' הכ"מ צ"ע דהרי הרמב"ם לא פסק כת"ק דלת"ק לשם ב"ח לא ישתעבד וא"כ שפיר הק' הר"ן.
שם פ"ט הל' ז' כ"מ אי ל"ל ר"ת אינו יכול לומר לעבד..
שם הל' ח' כ"מ פ' הניזקין צ"ל כיצד מברכין.
שם לח"מ בסוה"ד אינו חייב כן ועיי' בהגמיי' אות ב'.
ליקוטי הרמב"ם ס' משפטים
הל' שכירות.
פ"א הל' ד' כ"מ דפושע לא הוה כמזיק כצ"ל.
פ"ו הל' ח' רמב"ם כדי שיבקש שוכר כצ"ל.
פ"ח הל' ח' רמב"ם המקבל שדה עיי' מ"ש הפני משה במראה הפנים בירושלמי משנה זאת ועיי' שטה מקובצת כאן.
פ"ט הל' ד' משנה למלך הקדים לו שכרו וכ"כ ב"י סי' של"ב בשם מהרי"ק:
הל' ו' רמב"ם שיפסיקו אותו כאן שייך השגה שנייה להראב"ד.
ש"י הל' א' לח"מ בסוה"ד וכ"ע לית להו דשמואל כצ"ל.
שם הל' ב' לח"מ והקושי' שהק' לו ר"ל להב"י שם.
שם הל' ג' משנה למלך א"ה צ"ל חו"מ:
שם הל' ז' ה"ה בטעות לא מסלקי' צ"ע דאליבא דרבא כ' הרמב"ן כן אבל לא לדידן דקיי"ל כר"ד ועיי' לח"מ פ"ב מה' ת"ת הל' ג'.
שם פי"א הל' ד' כ"מ השוכר עובר כצ"ל:
באו"ד ופט"ז מה' מלוה כצ"ל:
שם הל' ו' לח"מ אם פירוש ד' רבינו עיי' בס' גידולי תרומה שער ט"ז ח"ב מ"ש ע"ד הלח"מ:
שם פי"ב כדדריש בספרי כצ"ל.
שם הל' י' השגת הראב"ד בספוגת מלח כצ"ל:
שם כ"מ בדין המעשר ונ"מ בחו"ל דליכא מעשר
שם פי"ג הל' ב' בלח"מ בפ"ד מיתות כצ"ל.
שם הל' ד' לח"מ לאכלם בתבשיל וכ"כ תוס' שם.
הל' שאלה ופקדון

פ"א הל' א' ה"ה קלה זו שעשה בה ממלאכה ששאלה כצ"ל:
שם הל' ה' כ"מ ואומר צ"ל ואמנם:
שם פ"ב הל' א' לח"מ ק' לזה טובא עיי' תוס' ר"פ השואל ד"ה פרה:
באו"ד עשה אותה עתה כצ"ל:
שם הל' ט' לח"מ אעפ"י שאינו זוכר והוא ר"פ המגרש.
שם פ"ג הל' נ' לח"מ שמתה בבית השואל כצ"ל:
שם בסוה"ד דוודאי אין קושי' כצ"ל:
שם פ"ה הל' א' לח"מ המעות יהא בידו וכן הוא בנ"י שם.
שם הל' ה' לח"מ שלא כד' הנ"י עיי' נ"י שם.
שם הל' ז' ה"ה לא היו בו כ"א סיגים.
שם פ"ו הל' א' רמב"ם והרי אינו ברשותו כלל.
שם הל' ד' ה"ה שכתב פכ"ד כצ"ל:
הל' מלוה ולוה.
פ"א הל' ח' כ"מ קיחה צ"ל מיכה מיכה.
שם פ"ג הל' א' לח"מ דאתיא כרבא צ"ע א"כ אפי' החזיר המשכון לילקי דגם באונס שגירש היה לוקה אי לאו דכ' כל ימיו והוה ניתק לעשה ועיי' פ"ד מה' בכורות שכ' הרמב"ם כיון דהמכירה אינה מכירה לא לקי וה"נ כיון דב"ד נוטלי' ממנו בע"כ לא לקי:
שם פ"ד הל' א' משנה למלך מאי דבעי רבא ועיי' כתובות מ"ז תוס' ד"ה אתיא שימה:
שם הל' י"ד משנה למלך טוח"מ סי' ר"ץ כצ"ל.
שם פ"ה הל' א' כ"מ בסוה"ד דאיהו דחיק צ"ע הרי מצינן למימר דללאו הבא מכלל עשה אתי ולא תשיך כפשוטו:
שם הל' ד' ה"ה מן הירושלמי ב"מ פ"ה הל' ה' ועיי' מ"ש שם הפני משה במרה"פ:
שם הל' י"ד משנה למלך לא הוקשה להם עיי' טו"ז סי' ק"ס:
שם באו"ד אבל השני נראה המעיין בנ"י שם יראה דשרי בתנאי אם לא הבטיחו הלוה ובאמירה לחוד תליא מלתא עיי"ש.
באו"ד, לפי סברת הרא"ש צ"ע הרי בכ"ג אסור אם חוזר ולקחו מיד הלוה.
באו"ד דהנמוקי ס"ל וכן הוא בהדי' לפנינו בנ"י לכתובות
שם פ"ו הל' ב' רמב"ם ואם לא העלה כצ"ל.
שם פ"ח הל' א' משנה למלך ד' מפקינן צ"ל ה':
שם באו"ד וצ"ע כ"כ בסמ"ע וש"ך חו"מ סי' ר"ח עיי"ש:

שם רמב"ם הל' ג' אינו משלם כלום עיי"ש שיך יו"ד סי' קע"ג ס"ק כ"ט הגהה נפלאה בד' רמב"ם אלו:
שם הל' ט"ו משנה למלך לא מפקינן אלא י' הכוונה כצ"ל.
פ"י הל' ב' משנה למלך מנהג העיר להחליף כצ"ל.
שם הל' ג' ה"ה זו דין הלוואת סאה בסאה שנעשית באיסור כמו שנתבאר כצ"ל.
שם פי"א הל' ג' ה"ה בסוה"ד שאפילו צ"ל שאם:
שם פי"ב הי' ג' כ"מ שום היתומים כצ"ל:.
שם הל' א' לח"מ כ' המ"מ ולי נ' דמבואר יותר לקמן הל' ו' גבי ערב כ"כ הרמב"ם בהדיא.
שם באו"ד אמאי לא תירצו קו' זאת היא בתוס' ב"ב פ"ו ע"ב עיי"ש.
שם פי"ד הל' א' משנה למלך ואב"ד קאי כצ"ל. באו"ד אם ספיקו כצ"ל.
שם הל' ט' משנה למלך כלל פ"ו כצ"ל.
באו"ד שלא אמר לו שקול שטרא כצ"ל.
שם פט"ו הל' א' כ"מ בסוה"ד דמשקר ובזה מיושב ג"כ קו'] ה"ה דהו"ל מגו במקום אנן סהדי.
שם הל' ז' השגת הראב"ד עד לו צ"ל או.
שם פי"ז הל' ח' משנה למלך מקיימי' את השטר כבר עמד ע"ז בב"י בבד"ה סי' ק"ח:
שם פי"ח הל' ד' ה"ה עיי' בירושלמי ספ"ק דקידושין הל' ד' מ"ש במראה הפנים שם.
שם הל' ו' משנה למלך ויש להסתפק ע' ערכין כ"ג ע"ב תוס' ד"ה משום דר' אבהו:
שם הל' י' כ"מ אין ב"ח מאוחר כצ"ל.
שם פ"כ הל' ב' ה"ה וכ' רבי' אלפסי עיי' מ"ש הרא"ש פ"ק דגיטין בסוגי' דתופס לב"ח בזה:
שם פכ"א הל' ב' ה"ה וד' רז"ל כב' דצ"ל הג':
שם הל' א' לח"מ פ"ט מה' גזילה הל' ח' ועיי' שם בה"ה.
שם הל' ב' לח"מ ונ' דאין זו קו' כצ"ל:
שם פכ"ב הל' ט"ז ה"ה נותן לו לוקח כצ"ל.
שם פכ"ג הל' ט' רמב"ם עם בע"ח לאו דווקא ור"ל הנגזל עיי"ש בגמ':
שם פכ"ד הל' ג' ה"ה שם המלוה צ"ל הלוה.
שם הל' ט' רמב"ם בין שטרותיו שובר כאוקימתא דר' ירמי' פ' ג"פ שם והרב אלפסי הביא תי' אחר ונ' ד' הרמב"ם משום דסוגי' פ' שנים אוחזין כר' ירמי' אזלא עיי' פ' ג"פ שם תוס' ד"ה אבייי אמר.
שם הל' י' ה"ה רבי' שמשון צ"ל שמואל.

שם פכ"ה הל' ב' משנה למלך אעפ"י שלא יכול ליפרע כצ"ל:
באו"ד דלעולם לא יכול להתפרע כצ"ל.
שם הל' ו' ה"ה כשקנו מידו ועיי' הגהות מיימוני דתרתי בעי' מצוה ולא חסרי' ואל"ה לא הוה אסמכתא כיון דקני מני'
שם פכ"ז הל' א' כ"מ כיון דעכו"ם והרא"ש בסוגי' דערכאות לא כ"כ וכ"כ הטור לענין ק"פ וצ"ע.
שם הל' י"ב ה"ה אלא דווקא דאכלה ועיי' נ"י ב"ב שס שכ' להיפך ועיי' רא"ש כתובות נ':
שם הל' ט"ז השגת הראב"ד זה שיבוש פי' הר"א היה גורס כגירסא שהביא ה"ה:

הל' טוען ונטען

פ"ד הל' ד' כ"מ השיאו דעתו עיי' מ"ש על ד' הכ"מ אלו בס' גידולי תרומה חלק ב' שער שביעי דין ט"ו וצ"ע
שם הל' ח' לח"מ אבל קשה עיי' מ"ש על ד' לח"מ אלו בס' גידולי תרומה שער ט' ח"א דין ג'.
שם פ"ט הל' א' ה"ה ויש גאונים עיי' בחי' מהר"י מיגש ב"ב שם הביא שטה זו.
שם פ"י הל' י"ב ה"ה הארכתי בזה לפי שכתב כצ"ל.
שם פי"א הל' ז' לח"מ ואפשר דכ"ש הוא עיי' תוס' שם ד"ה רב פפא וצ"ע.
שם פי"ד הל' י"ג לח"מ ואלו חיה כן כצ"ל.
שם הר' י"ד לח"מ אך קשה קו' זאת בתוס' שם על הרשב"ם.
שם פט"ו הל' ב' לח"מ דמ' מטעם זה ועיי' בעל המאור בשמעתין תמצא מיושב.

הל' נחלות

פ"א ה' ט' רמב"ם ומי שנתגרשה לכאורה הרמב"ם לטעמי' דס"ל ירושת הבעל דרבנן וס' דרבנן אפי' באי' לקולא בממון לכ"ש וא"כ מירושלמי ל"ק דס"ל ירושת הבעל דאוריי' ולא קיי"ל כוותי' ועד"ז מבואר דע"כ דברי סופרים דמיקל הרמב"ם דווקא ועיי' בכ"מ.
שם פי"ב הל' ז' ה"ה הדין בכל צדדין עיי' בירושלמי פ' יש נוחלין הל' ג' בפני משה.
שם הל' י"ד לח"מ קשה דבגמרא עיי' סמ"ע סי' רמ"ז יישוב יפה ע"ז:
שם פ"ג הל' ו' לח"מ הל' כרבה אבל הכ"מ לא אמר אלא בשמעתין דמוקמי' לרב יוסף כמר עוקבא עיי"ש וד' הלח"מ תמוהים דליכא למ"ד בכולא הש"ס הל' כרב יוסף ואי הל' כרבה בב"ב לחוד או בכולא הש"ס הוא דדייקי תוס' בשבועות שם.
שם פ"ט הל' ט"ו ה"ה סוה"ד וכן כ' הרשב"א ע' נ"י ב"ב שם

ה' סנהדרין ספר שופטים

פ"ח הל' ח' כ"מ בסמוך מיירי אפי' מדרבנן כצ"ל.

שם הל' ט' כ"מ ב"ק ט"ו ע"ב כצ"ל,
שם הל' י' כ"מ בבבל מטעמא כצ"ל.
שם פ"י הל' א' כ"מ ראית הפסוק עיי' מ"ש בזה בעל פני משה במראה הפנים ירושלמי סנהדרין פ"ד הל' ז'
שם הל' ה' כ"מ ממקרא אחת עיי' מ"ש הש"ך חו"מ סי' כ"ה ס"ק פ"ט על זה וצ"ע.
שם פי"א הל' ז' כ"מ אלא א"כ חולקין כצ"ל.
שם פי"ד הל' ב' רמב"ם ואין רשות ירושלמי סנהדרין ריש פ' ד' מיתות ועיי' מראה הפנים שם.
פ' י"ח סוף הפרק רמב"ם שמא נטרפה צ"ע למה לא פי' הרמב"ם כד' רש"י פ"ב דכתובות אדם קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על עצמו אפי' לחובה.
שם פכ"ג הל' ו' כ"מ בסוה"ד או סני לי' מפסיל עיי' בתוס' כתובות ק"ה ע"ב ד"ה למאן דסני:
שם מכ"ד הל' א' כ"מ חתרתי פ' אעפ"י צ"ל פ' אלו נערות ל"ו.
שם פכ"ה סוף הפרק כ"מ אסור לקלל דיין נ' שכך היתה גי' הכ"מ ברמב"ם בתחלת.
שם פכ"ו הל' ב' כ"מ אי נמי צ"ל א"כ.

ה' עדות

פ"א הל' ד' רמב"ם שאכל ביום הכפורים מ' דאפי' בחיוב מלקות דינא הכי.
שם פ"ג הל' ד' רמב"ם אעפ"י שאין העדים כצ"ל.
שם פ"ד הל' ג' לח"מ ד"ה דקאמר אמימר עיי' מ"ש ע"ד הלח"מ אלו בגידולי תרומה שער ט' ח"ב דין י'.
באו"ד כפי' רשב"ם פי' לענין שאינו יכול לטעון פרעתי אבל לא למגבי בי' מלקוחות עיי' בכ"מ.
שם פי"ו הל' ח' לח"מ דבפ' הכותב צ"ע דגם להרמב"ם שמחלק כאן בין כתיב' לחתימה הו"ל להק'.
שם פי"ג הל' א' רמב"ם שבכלל לאו זה כ"כ הרמב"ם לכוין לד' הרמב"ן בחומש שם דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וכמבואר בס' מלכים גבי אמציה בן יהואש.
שם פי"ח הל' ב' לח"מ דמנין לו לרבינו עיין בירושלמי פ"ק דמכות הל' ז' במראה הפנים ד"ה דמ"ד למנות בו:
שם פ"כ הל' ב' רמב"ם מפי הקבלה עיי' ירושלמי מכות פ"א הל' ו' ובמראה הפנים שם ד"ה תנינן:.

שם בכ"מ בסוה"ד ולמ"ש ה"ה ה' מאכלות אסורות דאף דשאר בהמות מק"ו מ"מ לוקה על כולם ולא אמרי' אין עונשין מה"ד כיון דעכ"פ האי' גופי' נכתב בתורה בלאו הבא מכלל עשה ולא שייך דמופרך ק"ו וה"נ אזהרת לעדים זוממין שלוקין מלא תענה ברעך לא שייך אין עונשין מה"ד.

שם פ' כ"ב הל' ב' כ"מ בסוה"ד מודה זה בקנס צ"ל בק' ר"ל במאה.

שם הל' ד' לח"מ דאמר הר"ן צ"ל הרי"ף.

ה' ממרים

פ"ג כ"מ הי' ב' פ' אין מעמידין כצ"ל.

באו"ד, וכ"כ רבינו צ"ע דהתם בבעל עבירות מיירי ושייך לחלק בין לתיאבון או להכעיס אבל כאן באפיקורס ובנהפך לע"ז ומסור מאי לתיאבון שייך:

פ"ג הל' ה' כ"מ דתפילין לא נפיק מנייהו אולי אם יצא בתפילין אלו בשבת לרה"ר חייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משא"כ בתפילין כשרים ראי' לדבר יוצא בטלית שאינה מצויצת כהלכתה שחייב כדאי' במנחות פ' התכלת.

שם פ"ו הל' ד' כ"מ וצריך טעם אפשר ד' הרמב"ם דמאחר דס' דאוריי' מה"ת לקולא נהי דבאיסורא החמירו רבנן במצוה כה"ג אוקמי' אדאוריי' והאב פטור מספיקא אבל לגבי בן שהיה חייב בכבוד אביו קודם שנעשה רבו הו"ל איקבע איסורא ואין הס' פוטרו.

שם הל' ה' עיי' רש"י סוכה כ' פ"א ד"ה הריני כפרת ר' חייא

שם הל' י"ד רמב"ם מפני שהיא ואמו צ"ע דלא מחלק הרמב"ם בין נתגרשה אמו או לא כמבואר בגמ' שם וע' ביי יו"ד סי' ר"מ.

שם פ"ב הלי ב' כ"מ ומ' לי' לרבינו והוא בתוספתא סנהדרין פי"א פני משה.

שם הל' ח' כ"מ ומפ' רבינו והוא בירושלמי סנהדרין פ"א הל' ויו ועיי' פני משה שם.

הל' אבל

פ"ב הל' א' כ"מ והיינו וודאי מדאורייי' דבריו אלו צ"ע דהרי בהדיא כ' הרמב"ם לקמן דעשאוה כמת מצוה הרי דלא דרשי' לה מולשארו ועיי' כ"מ לקמן וצ"ע ואולי דבר זה תליא כפלוגת' אי ירושת הבעל דאורייי' מדרש ולשארו וירש אותה ה"נ דרשי' לשארו לדרשה גמורה וכיון דהרמב"ם פסק ירושת הבעל דרבנן גם כאן ס"ל דאין לשארו דרשה גמור'.

שם לח"מ הל' ד' עיי' חתם סופר חי"ד סי' שמ"ו וצ"ע.

פ"ג הל' ה' ברמב"ם ולפני עור צ"ל דמיירי בתרי עברי דנהרא דאל"כ ליכא ולפני עור.

שם בלח"מ הל' ה' עיי' חתם סופר חלק יו"ד סי' שמ"ו

פ"ה הל' ח' כ"מ עיי' חתם סופר חי"ד סי' שמ"ו.

שם בסוה"ד מתעצל בבכי מ' מדבריו דחובה על האבל לבכות ועיי' סוכה כ"ה ע"ב איבעי' לי' ליתובי דעתי' וג' לבכי היינו שאסור לבכות יותר ומי שאינו בוכה כאהרן ע"ה שנא' בו וידום אהרן עדיף וע' רמב"ן פ' ראה ע"פ בנים אתם

פי"א ה"ג כ"מ רבן גמליאל צ"ל רבינו גרשום. שם הל' ה' כ"מ פרק אם אין מכירין כצ"ל שם הל' ח' כ"מ ואפשר לומר כצ"ל.

פי"ב הל' י' לח"מ לרבנן אליבא דרבי' עיי' גמ' קידושין שם וצ"ע:

פי"ג הל' י"ג כ"מ פ' מי שמתו כצ"ל:

פי"ד הל' כ"ה כ"מ עיי' ח"ס חי"ד סי' שמ"ו. שם באו"ד דמשבח קרא כצ"ל.

הל' מלכים

פ"ג הל' א' כ"מ סומך על של אבין כצ"ל.

שם הל' ב' כ"מ גירושין לא התירו ומ"מ צ"ע הרי יחוד איסור גמור והתירו לו טפי מגירושין א"כ ע"כ גם גירושין הוה איסור יותר מיחוד וצ"ע.

פ"ה הל' ט' לח"מ מפני שלא בקשו רחמים כוונת הכ"מ דוודאי גם במקומם בקשו רחמים אלא שהיה להם לבקש רחמים בא"י א"כ שוב יציאתם מא"י גרמה להם

שם בסוה"ד ויצאו שלא כדין צ"ע א"כ אמאי כ' הרמב"ם ומפני צרה גדולה יצאו.

שם הל' י"ב רמב"ם שנאמ' בבל יובאו צ"ע דהאי קרא מוקי הש"ס בכלים ור"י יליף מהשבעתי אתכם

פ"ו הל' ו' כ"מ בסוה"ד שאמרו חכז"ל במדר' דדוד ע"ה נענש על זה

פ"ו הל' ח' במשנה למלך דכ' בה חדשה שמעתי מקשים הרי גבי בית ג"כ כ' חדש ונ' דהשתא ס"ל למשנה למלך דהאי חדש אצטריך פרט שנפל ולמאי דמסיק בשם הירושלמי לא אצטריך כי מהירושלמי גופ' מוכח כן דאל"כ למה מפיק לי' למחזיר גרושתו לוקי לי' בדוכתי' ועיי' פני משה:

שם דקמייתא דמ"ל לרבנן ובתריי' דמ"ל לר"י עיי"ש

פ"ח הל' א' רמב"ם עיי' רמב"ן פ' ואתחנן ע"פ ובתים מלאים שהניח ד' הרמב"ם בצ"ע:

שם הל' ב' כ"מ ד"ה שלא ילחצנה כצ"ל.

שם באו"ד לפסוק כר"י עיי' ירושלמי מכות פ"ב הל' ו' מראה הפנים ד"ה תרתין מלין מ"ש בזה.

פ"ט הל' ד' השגת הראב"ד עיי' מ"ש ע"ד הרמב"ם בירושלמי סו"פ בן סורר ומורה במראה הפנים שם.

שם הל' ח' רמב"ם גירושין בכתב עיי' ילקוט מלאכי ע"פ כי שנא שלח אמר ה' אלקי ישראל בישראל נתתי גירושין ולא באומות מ' דאין להם גירושין כלל וצ"ע.

שם הל' י' בכ"מ בעוף איסורא וצ"ע דבישראל פסק הרמב"ם בה' מ"א דלוקה על עוף ומהי"ת ישתנה דינו בב"נ **באו"ד** דווקא בעוף טמא כצ"ל.
שם הל' י"א כ"מ והאיך כ' כאן צ"ע דלדידן נפקא לן לר"י בשר מן החי מקרא דובשר בשדה טרפה אבל לבני נח ילפי' מבשר בנפשו לא תאכלו ושפיר חייב.
פ"י הל' ז' רמב"ם יצחק אמר ליעקב עיי' מ"ש בזה בס' לחם יהודה.
שם במשנה למלך קשה דאמאי לא תקנו צ"ע דהרי קאמר שם שאין הערלה קרויה אלא על שם עכו"ם.
באו"ד היכי רמיזא כ' בחידושי דהיינו משופך דם האדם דסמוך לואתם פרו ורבו ודרשי' מני' ביבמות כל מי שאינו עוסק בפו"ר כשופך דם ר"ל משחית זרעו:
שם באו"ד דמילה נצטוו וצ"ע דאטו ר"א ב"כ לית לי' קרא דזרעך אחריך ומצרים מכנען אתי והש"ס ליתר שאר תי' לר"י תי' אחר.
פי"א. הל' ב' רמב"ם אף בערי מקלט תימא שלא הביא מברית בין הבתרים שנשבע ה' לתת לזרע אברהם ארץ עשר אומות ומעולם לא נתן לישראל כ"א ארץ ז' אומות כיה"ר בב"א.
ליקוטי' על טור ח"מ ונו"כ
סי' א' הגהות מהרל"ח או"ק ז' לחוד דהיינו שלא יטה כצ"ל.
שם או"ק ח' בסוה"ד ודן אותם עיי' ילקוט שמעוני ח"ב שמואל א' רמז ע"ז ע"פ ועלה האיש ההוא וצ"ע.
שם ד"מ ס"ק ה' יכול להחזיר צ"ל להחזיק.
סי', כ"ה הגהות מהרל"ח או"ק ח' כי כ"ז לשון הבד"ה צ"ע אטו לא זכר הב"י ד' הטור לקמן והרא"ש שהביא דין זה בתלתא לענין תשלומין א"וו העתקה הוא מאיזו ספר.
סי' ל"א הגהות מהרל"ח או"ק א' מודה זה בקנס צ"ל בק' ר"ל במאה.
שם או"ק ג' וכבר הציגוהו עיי' לח"מ פ' כ"ב מה' עדות שתמה ג"כ על הב"י לפי גי' שלפנינו:
סי' נ"ח ב"י ד"ה וכ' הרמב"ן אין חולק ועיי' פ' הכותב פ"ד ע"ב תוס' ד"ה מיגו דיכלו וצ"ע.
סי' ס"ב ב"י וכיוצא בזה הם ד' תוס' עיי"ש וצ"ע:
סי' ס"ו ב"י מחודש כ"ח אפי' במתנה ולכאורה לד' הפוסקי' דא"צ לשלם לו כ"א דמי מכירה א"כ במתנה פטור:
סי' ס"ז ב"י מחודש י"ד מה שמיקל הילל כצ"ל.
שם בי"י מחודש ר"ב דהל' כר"נ בדיני וכ"כ הר"ן גיטין בסוגי' דפרוזבול שם.

שם מחודש כ"ג בד"ה בסוה"ד פירושו הדיינים ועיי' בחי' רמב"ן ורשב"א בגיטין בסוגי' דפרוזבול שם דקאי אשטרות.
שם ד"מ ס"ק ח' דאפי' מלוה ע"פ אמנם רש"י כ' מוסרני לכם שטרותי מ' מע"פ לא.
שם ב"י מחודש ל"ד ודעת הרמב"ם ל' הרמב"ם שם מן הסכנה ואילך ואין זה מטעמא דרב עיי"ש ואולי גם ד' הרי"ף:
סי'. ע"ב ב"י מחודש ב' כשפורטין הפרוטות כצ"ל.
סי', צ"ז ב"י סוף מחודש מ"ה לתירוץ לדר' יוחנן אתמר דברי' אלו צ"ע וע' בזה בס' קצות החושן.
סי' ק"ב טור מחודש ג' וא"א הרא"ש ז"ל כ' ד' הטור אלו צריכין עיון וע' בזה בס' גידולי תרומה שער ד' חלק ג' סי' א'.
סי' ק"ד טור מחודש ב' ואם מכרם לגוי ד' הטור אלו צ"ע ועיי' מ"ש בזה בס' גידולי תרומה שער ד' סוף חלק ד'.
סי' ק"ח טור סוף הסי' אם הם גדולים עיי' סי' תי"ט דלא כ' הטור כן ועיי' מ"ש בזה בס' גידולי תרומה שער ד' חלק ג' סי' ג'
סי', קכ"ה הגהות מהרל"ח או"ק ה' כדי לחלק דברי' אלו צ"ע ויותר הו"ל לרמז על תי' שני בתוס' שם דבעי' שימסור לו מיד ליד.
שם ד"מ ס"ק ג' זכה בשטר וצ"ע אם א"ל זכה פשיטא ועיי' גיטין י"ב ע"א בתוס' ד' ר"ת שם ועיי' רש"א שם ובד' רי"ו מיושב קו' רש"א שם:
סי' קכ"ו ב"י מחודש י"ז בסוה"ד לא מסהיד צ"ל מפסיד
סי' קל"ח ב"י ריש הסי' תקנת חכמי' עיי' ברא"ש שם וצ"ע ועיי' דרישה סי' צ"ב ובדבריו א"ש:
סי', קמ"א ב"י מחודש ט' ודרכם לקצור השדות כצ"ל:
סי'. קנ"ד ב"י מחודש י"ד בסוה"ד ירא שמים יצא את כלם כצ"ל.
סי', קנ"ה ב"י מחודש ו' וכן פסק הרמב"ם עיי' לח"מ ה' שכנים שם וד' הב"י תמוהים.
שם מחודש ח' וכן פסק הרמב"ם לכאורה להרא"ש אפי' לכתחל' א"י למחות והרמב"ם כ' לכתחלה יכול למחות אלא בדיעבד א"צ להרחיק.
שם ב"י מחודש י"ב ולא כ' ד' הרא"ש אבל לקמן גבי מיצר הביא הטור ד' הרא"ש
שם הגהו' מהרל"ח או"ק י"א ושוב לשון הב"י כצ"ל.
סי' קנ"ה ב"י מחודש י"ט לגמ' למיתן צריכותא כבר יישבו קו' זאת התוס' במתני' שם
סי', קס"ג ד"מ או"ק ה' או דלית צ"ל או דליתב:

שם ב"י מחודש נושא ונותן להתעשר וכ"מ פ' ערבי פסחים אי לא דרמינא שכרא וכו' ועיי' כתובות פ' הכותב מעשה דיימר בר חשו וגיטין פ' מי שאחזו קאקי חוורי וכו'.

שם ב"י מחודש י"ג והמושלים שהרי הם כצ"ל.

שם בטור מחודש י"ב ומעריכים כצ"ל.

סי', קע"א הגהו' מהרל"ח או"ק י"ד בשם מהר"ם מרוטנבורג וכן ציין ב"ו.

סי' קע"ב טור מחודש ב' ולשני אין לו אלא פתח כצ"ל

סי', קע"ג ב"י מחודש ג' ד"ה כ' הרשב"א מה שאמר אומן צ"ל מ"ש ר"ת מאי שנא אומן:

סי' קע"ה ב"י ריש הסי' זיל אייתי תלתא כצ"ל.

שם ב"י מחודש צ' דאיהו לית לי' כצ"ל.

סי' קע"ו ד"מ או"ק י"א הקהל שהן בעיר כצ"ל

סי', ק"צ טור מחודש ט' ואי לא עייל ונפיק כצ"ל:

סי' קצ"ז ב"י מחודש ז' דלא ידע הרא"ש עיי' בראש שם דדייק מדאמרי' לך חזק ולא אמרי' תא וחזק ש"מ לא בעי בפניוי

סי' ר' ב"י מחודש י' נ"ל שלמד כן ועיי' בראש פ' הספינה ראיי' לד' הטור:

סי' ר"ז ד"מ או"ק ד' אבל במתנה וכן הוא בתוס' רי"ד קידושין שם

סי' רי"ב ב"י סוף מחודש י"א שמעו ושתקו וק' דהו"ל לרמב"ם לפ' דמיירי שאמר כן בפני היורשים דמי לא מיירי שא' מן היורשים לא נידעו מזה בחייו:

סי' רט"ז ב"י מחודש ח' וקנה קרקע כצ"ל.

סי', ר"כ ב"י מחודש ד' כ"כ נמק"י וכ"כ הרא"ש:

שם ב"י מחודש ט' כלים שהם לרכיבה ורשב"ם שם כ' דכלי משוי נמי נינהו עיי"ש ועיין בראש שם שכ' בסדיא דלא כהרמ"ה.

סי', ר"ס ב"י מחודש ט' ואיני יודע למה עיי' ש"מ שם דקו' הגמ' היה אי סיפא מיירי חוץ לחמשים ולטעמי' משני' ליה ובאמת סיפא קאי תוך חמשים דווקא וכ"כ הרמב"ן עיי"ש.

סי', רס"ב ד"מ או"ק ג' ולא קשה כלל ועדן לא נתיישב מס"פ שנים אוחזין גבי שטרי דב' לא הוה סי' ועיין רש"א ועיין בש"מ פשט ד' הרמב"ם.

שם ב"י סוף הסי' ויש לתמוה על הפוסקים עיי' בש"מ שהביא עוד ממס' חולין דבעי' רואה טריפה לעצמו וג"ז לא הובא בפוסקים:

סי', רס"ג טור איסורא הוא צ"ע הא קיי"ל הרב שמחל על כבודו כבודו מחול ועיי' ב"י בשם הרמב"ם:

סי', רס"ט הגהות מהרל"ח או"ק ב' כוונתו ולי נ' דמפאה שם מוכח

סי' רע"ג טור סוף הסי' כל שדה צ"ע שלא פי' בא"י דווקא דבחו"ל כלאי זרעי' מותרין לזרוע.
סי', ער"ה ב"י מחודש י' ופירש ר"ש כצ"ל:
סי' רע"ו הגהות מהרל"ח או"ק א' ואם אין לו בת כצ"ל.
באו"ד בדרך קללה וכ"כ הרמב"ן פ' פנחס:
סי' רע"ז ב"י מחודש ט"ז ונ"י כתב כצ"ל:
טור מחודש ט"ז אין האב נאמן וכ"כ רב אלפס:
שם ב"י מהא דתנן צ"ע דבהדיא תנו רבנן התם בסוגי' הכי:
סי' רפ"ז ב"י ריש הסי' ה"ה בשם הרמב"ן כצ"ל.
סי', רצ"א ב"י מחודש כ"ה ד"ה כ' תלמידי הרשב"א רוצה לישבע או שהלך כצ"ל.
שם מחודש כ"ו כמו שנתבאר בסי' זה צ"ל ל"ה:
סי' ש"ג ב"י מחודש ז' ד"ה רועה הא דרבא צ"ל דרבה וכן עוד להלן. ש"ה ב"י מחודש ו' אבל מה שהקשה עיי' לח"מ פ"י מה' שכירו'.
סי' ש"ו טור מחודש ב' שמעכבו על שכרו כצ"ל.
סי', ש"ז ב"י מחודש א' הם דברי התוס' עיין בתוס' וצ"ע.
סי'. שי"ב ב"י מחודש ח' שהשוכר רוצה לצאת כל זה ברמב"ם פ"ה משכירות עיי"ש וצ"ע .
סי'. של"ז ב"י מחודש י"ג אבל מפריך ע"י כצ"ל.
סי' שע"ג ב"י מחודש א' ואין השבר עיי' דרישה.
סי' שפ"ב טור מחודש ב' חייב לשלם עיי' ברמב"ם פ"ז מחובל ומזיק וד' פטור כאן צ"ע ועיין בש"ך.
שם ב"י סוף הסי' מי שאמר למוהל וכן הוא בראי"ש פ' כיסוי הדם שם.
סי' שפ"ה ב"י ד"ה המנסך בטור יו"ד סי' ד' עיי"ש וצ"ע ב
סי'. תי"ב ד"מ ובנ"י ולי צ"ע דהא מבואר כן בגמ' קרנא דמצרא הוה ובנ"י לא מצאתי כן.
בעה"י הגהות ממרן הגאון ח"ס זצוק"ל על שו"ע חו"מ ססי' ג' בהג"ה ע' תשובותי:
סי' ח' ש"ך ססק"ה נ"ב סי' כ"ו.
סי' י"ב סמ"ע ס"ק כ"א שטרא נ"ב ע' תוס' כתובות מ"ד ע"א ד"ה והלכתא.
ססי' י"ז נ"ב ברבה שופטים ר"א אומר אם היית יודע שהדין עמו אל תסביר לו פנים שלא יאמר מתחלה רוצה לזכותי רשבנ"א אם ידעת שאין הדין עמו הסבר לו פנים שלא יאמר מתחלה היה רוצה לחייבני.

סס' י"ז בהג"ה טעות נ"ב ע' מ"ש כפות תמרים סוכה ל"ד גבי אשוו זבינא אסא ודבריו דא"ח.

סי' כ"א ש"ך רס"ק ג ארי נ"ב עיי' היטב בטו"ז ליו"ד סי' רל"ו ס"ק י"ג ובנה"כ שם ובתשובה א' הארכתי בזה ועיי' אבני מלואים רסי' ל"ח דלא כבית שמואל ובית מאיר שם עיי"ש היטב וכ"כ משנה למלך פי"א מה' מכירה הל' א' בין ביטול התנאי מחמת אונס דמני' מיירי הכא בש"ס ובין קיום התנאי מחמת אונס והנה אמת נכון.

סי' כ"ב הג"ה סעי' ב' קבלה נ"ב ע' תשובותי.

שם ש"ך ס"ק ב' נ"ב ע' תשובותי:

סי' כ"ה ש"ך ס"ק ה' בשם ר"י מווינא כצ"ל.

שם סמ"ע ס"ק י"ט שבתוספת נ"ב שראו דברי רי"ף וחולקים ע"כ חוששין להחמיר מיהת כ"כ מהרי"ק שורש צ"ב עיי"ש

שם סמ"ע ס"ק ל' מרובים נ"ב וגילה דעתו שעשה הפרשה בשביל כך כמ"ש בהג"ה בשם העיטור.

סי' כ"ו ש"ך ס"ק ד' רב שרירא נ"ב ע' תשובותי:

סי' כ"ח סמ"ע ס"ק מ"ד כ"ז ג"ב ע' ש"ך לקמן סי' קנ"ה ס"ק ט':

סי' ל' מחבר סעי' ד' דרישה נ"ב דין זה ובדין אינו חוזר ומגיד ע' תשובותי.

שם, מחבר סעי' י"ג כל א' נ"ב ע' בית שמואל סי' קמ"ב ס"ק כ"א ובית מאיר שם וסי' קמ"א סעי' מ"ג ע"ש.

סי' ל"א ש"ך ס"ק א' בעדים נ"ב הו"מ להביא ראיה מפורשת מדברי נימוקי יוסף פ' ח"ה דף קע"ה סוף ע"א וק"ל והוא בש"ס מ"א ע"ב:

סי' ל"ג מחבר סעי' ויו אבי נ"כ אחר הנישואין מק"ו דלקמן ברמ"א סעי' ט' וכ"כ בתשו' מהר"י יעבץ ח"ב סי' א'.

שם סעי' י"ג עד שלא נ"ב והפסול משום עבירה ונעשה כשר ע' בש"ך סי' ל"ד ס"ק ל"ג.

שם ש"ך ס"ק י' את אשתו נ"ב צ"ע קצת מדנקט הש"ס חתנו ולא נקט היה יודע עדות לאשה ונשאה וחזר וגרשה מזה משמע קצת דלא כש"ך לקמן סי' ל"ד ס"ק ל"ג:

שם ש"ך ס"ק ט"ז קרובי נ"ב עמ"ש בכ"ז פני יהושע בק"א לכתובות סי' ס"ח.

סי' ל"ג מחבר סעי' א' ושונא ע' תשו' רש"ל סי' ל"ג שונא מוחלט פסול להעיד.

סי' ל"ד ש"ך ס"ק י"ג הגוף נ"ב ולקמן ססי' ל"ח כ' דהגוף פסול אלא שאינם משלמין ממון ע"ש.

סי' ל"ד מחבר סעי' ט' בזמנו נ"ב כאן שייך ד' הטו"ז שנדפס לקמן סי' מ"ג סי"ח ד"ה שמא שקרו וכו' עיי"ש שנדפס שלא במקומו.

שם שיך ס"ק ל"ג הפסולים נ"ב וכ"כ הרא"ש פ"ב דגיטין סי' כ"ו עיי"ש
סי' ל"ה מחבר סעי' י"ב סומא נ"ב פ' תשובותי.
שם בהגה סעי' י"ד בזה נשים נ"ב נלע"ד דארמאי לא ובארתי בתשובותי:
שם סמ"ע ס"ק ו' שמעין לעדותן נמחק.
סי' ל"ו נ"ב ע' תשובותי על כל הסימן:
סי' ל"ז ש"ך ס"ק י"ח וכן נ"ב ע' מיש בי"ש בסי' מי"ז
סי', מ"ב ש"ך ס"ק א' כי מהרא"ש וע' ברא"ש ריש פ' גט פשוט וי"ל שטה א' לית בי' הרבה תנאים והוה כמו גט דמדכר דכירא וק"ל ובקיאות זה מפ' גט פשוט מייתי לי' בקרבן נתנאל בגיטין:
סי' מ"ג ש"ך ס"ק מ"ה בדרכי משה נ"ב ע' חידושיי למס' סוכה מ"א ע"ב עד עיצומו של יום עיי"ש נתיישב היטב (ונדפס בחלק ששי של שו"ת חתם סופר (המעתיק):
סי' מ"ה ש"ך ס"ק ג' ד"ה ומיהא וכו' כרשב"ם נמחק והוגה כרשב"ג בש"ס שם.
מחבר סעי' ג' הודאה נ"ב ע' תשובותי:
שם בש"ך ס"ק ד' מד' תוס' שניים תיבת שניים נמחק.
סי' מ"ט סמ"ע ח"ק כ"א נ"ב ע' רמב"ן פ' נח בפסוק אחי יפת הגדול דלעולם קאי התואר על המדובר בו כמו וישעיה בן אמוץ הנביא עיי"ש וצ"ע התם גם אמוץ היה נביא כמבואר פ"ק דמגילה גם הוא נגד ש"ס ערוך מס' סנהדרין ס"ט ע"ב דשם קטן מיפת בלי שום חולקים ולכאורה היכא דמפורסם וליכא למטעי כגון דוד בן ישי מלך ויהושע בן יהוצדק הכהן הגדול אין לו לקרא להפסיק בין עיקור השם ולכתוב דור מלך בן ישי אך זה הוא בן המתיחס אחר אביו אין להפסיק ביניהם כשהוא מפורסם משא"כ שם ויפת אפי' אי נימא כס"ד דש"ס חם ויפת כסדר תולדתן א"כ כבר נתפרסם דשם הוא הראשון מ"מ לא הו"ל למכתב אחי יפת הגדול אלא שם הגדול אחי יפת דאין אח מתייחס אחר אחיו דלא להפסיק ביניהם אא"כ יפת הגדול ודרך חכמתם קחשיב אבל שליט אב אינו מפורסים יש להעדים להפסיק בין בן לאב למכתב שליט להודיע אע"כ אשניהם קאי וע' מ"ש בגליון שו"ע אה"ע סי' קכ"ט מיהודה מכזי שצ"ל ר"ת מתתיהו כהן בן יוחנן. (תמצא בחלק ד' של ספרי ליקוטי חבר (המעתיק).
סי' נ' ש"ך ס"ק וי"ו וכ' בתשובה נ"ב ע' תשובותי:
ססי' נ"ה ש"ך ססק"ו ר"ז נ"ב וע' מ"ש שם על הגליון:
ס' סעי' ג' לדון נ"ב ע' ש"ך לקמן סי' רנ"ו ס"ק ט' וצ"ע לדינא ועיי"ש ס"ק י'.
שם בהג"ה מיהו נ"ב עמ"ש על הגליון לקמן של"א סעי' ב':

סי' ס' בטו"ז ריש הסי' שצריך נ"ב ע' גיטין ע"ד ע"ב והא לא צריך ומ"ש חי' רשב"א שם וק"ל:
שם טו"ז בד"ה ומעשה נ"ב ע' תשובותי:
שם בהג"ה סעי' ג' וי"א דהמקבל נ"ב ע' תשובותי.
סי' ס"א מחבר סעי' ט' מפני נ"ב ע' לקמן סי' ק"ה סעי' ט"ז וש"ך שם ס"ק ל'.
שם סעי' י"ג מי נ"ב ע' תשובותי.
סי'. ס"ו בהגה סעי' ד' אין נקנה אפי' בכתיבה כצ"ל:
"ל.
שם שגבה גבה ב"י בשם הרשב"א נ"ב מחודש מ"ג.
שם סמ"ע ס"ק נ"ד והיה נ"ב דברי טו"ז בזה נכונים דאינו נעשה חשוד למפרע אחר שכבר העיד בכשרות וכ"כ שיטה מקובצת בב"ב מ"ה ע"א ד"ה דאמר לא ניחא דליהוי לוה רשע עיי"ש בשם הראב"ד דע"א משני עדים אינו נעשה חשוד למפרע
שם מחבר סעי' ל"ט שטרות ני"ב דין לאטרי לאזע עיי' כמה חילוקי דינים ביעב"ץ ח"א ססי' פ"ה ובאנקנאטן ע' תשובותי:
סי' ס"ז סמ"ע ס"ק ב' בשביעית נ"ב צע"ג דהתוס' לא כ"כ אלא איובל אבל שמיטת קרקע חרישה בשביעית פשיטא שנוהג בזה"ז בא"י ובמדינות הקרובות וכמבואר ריש מס' מ"ק עיי"ש ושם ד' ע"א משמע אפי' מדאורייי' אסורה בקנה אפי' בזמן שאין ניסוך המים וזה נ' ד' שם:
שם ש"ך ס"ק ל"ד לא מהני נ"ב בחידושי ר"פ הכותב בארתי הטעם דקודם לא מהני סילוק משום דלא עבידו דאתי דאפשר שיחזרו בהם וא"כ בזה"ז שעושים חרמים וקנסות שלא לחזור בהם א"כ מהני סילוקן קודם אי אירוסין וכבר כ' כן בגליון ב"ש שלי סי' צ"ב עיי"ש ובארתי ביתר שאת בחי' למס' גיטין בפ' הזורק ועיי"ש היטב
סי' ס"ב מחבר סעי' ב' הג"ה שנת של"ד נ"ב ובער"ה שלהי תקמ"ד בהיותי יוצק מים ע"י מורי הגאון מו"ה נתן אדלער כ"צ זצ"ל מסר דברי' לפנינו במקום פרוזבל כי היינו על הדרך ויהיה שמטה אי"ה שנת תקפ"ו הבע"ל תקצ"ג יה"ר שיבנה ביהמ"ק ושנת ת"ר הבע"ל.
סי' ס"ח סעי' ב' לשני נ"ב עש"ך יו"ד קס"ה ס"ק ש ב
סי', ע"א ש"ך ס"ק ל"ז הנאמנות נ"ב ע' תשובותי:
סי' ע"ב סמ"ע ס"ק ו' ובבין נ"ב וע' תוי"ט משנה ח' פ"ד דר"ה.
שם מחבר סעי' ה' לנאמן נ"ב ע' תשובותי:

שם סמ"ע ס"ק נ' צריכין נ"ב וה"ה כשהמלוה חי ואין אדם טוען ברי נגדו צריך לישבע כן מבואר בלשון הרמב"ם וכן בנימוקי יוסף ומ"מ בנקט שטר בידו אפשר דהו"ל כתפוס ועמ"ש סמ"ע לקמן סי' ק"ח ס"ק ט"ז ועיי' כתובות פ"ה ע"א גבי אית לך סהדי דתביענא וכו' ע"ש וע' מ"ש סמ"ע בסי' זה ס"ק מ"ט בשם ר"ן ואפשר בכה"ג שאין כאן ברי נגדו יש לפסוק כן.

סי' ע"ב מחבר סעי' י"ד ישבע המלוה נ"ב עיי' מכות ג' ע"ב במלוה על משכון י"ל שאינו שוה שיעור זוזי א"כ כיון דצריך לישבע ישבע שבועה חמורה אך משטר קשה הא במשנה לא היה היסת ונ"ל משו"ה פי' רש"י דלא כתוס' עיי"ש וק"ל

סי' ע"ג סמ"ע ס"ק י"ח לפרעו נ"ב עיי' תשובותי ש

שם מחבר סעי' י"ז אסמכתא נ"ב מה שקשה מכאן למ"ש בסי' ר"ז סעי' י"א וכן לקמן ססי' נ"ה מבואר בתשובותי.

סי' ע"ד מחבר סעי' ז' המטבע ניב ע' מ"ש בי"ש סי' ק' ס"ק כ"ג וסי' ס"ו סס"ק ט"ז ובתשובותי:

סי' ע"ה ש"ך ס"ק ה' קצ"ג נ"ב והוא שם קצ"א ע"ב:

שם מחבר סעי' י"ז אינו וכו' פרעתיך נ"ב וי"ל דמשכח' לי' שהעיד ע"א בפני הלוה לך ואמר אל תפרעני אלא בפני זה העד ועדיין לא פרעת בפני והוא ישוב אינו יודע אם פרעתיו בפניך

סמ"ע, ס"ק ל"א ק' והלא נ"ב גם כאן צ"ל כן דע"א מעיד שהתרה בו אל תפרעני אלא בפני זה העד והיא אומר פרעתיך בפני אחר והיה ראוי שיאומן במגו דלא התנית עמי כלל כמ"ש הסמ"ע לעיל סי' ע' ס"ק י"א ומ"מ הואיל ואיכא ע"א הו"ל מחויב שבועה ואי"ל ומשלם כצ"ל וק"ל. שם מחבר סעי' כ"א שחייב נ"ב אבל מ"מ לא יוכל לתפוס וכמ"ש ש"ך לעיל סי' קס"ד עיי"ש.

שם ש"ך ס"ק ע"ה וה"ה עוד וכו' ולפי"ז נ"ב צ"ע דזה היפך ממ"ש לעיל סס"ק נ"ז:

שם סמ"ע ס"ק י"ז דידע שהן שותפין כצ"ל.

שם סמ"ע ס"ק נ"ז דומה נ"ב צ"ע דאינו דומה דלעיל מיירי דווקא שירש מאביו ואמר דזה אמר לי אבא אבל לא בשלו עיין זה בראשוני ועיי' לקמן סי' קמ"ט ובש"ך ס"ק י"ג:

שם טו"ז ס"ק כ"ה בד"ה ברשים וכו' רל"ב סי"ח נ"ב ע' בש"ך ס"ק ט"ז דפסק דהל' א"י אם פרעתיך. ע"ז הש"ך סס"ק ל' ומביאו נ"ב ועיי' יותר מבואר לקמן בש"ך סי' צ"ו ס"ק ט' ובאו"ת שם דלאו דווקא כבר פרעו אלא אפי' לכתחלה נמי פורעי' כל החובות מנכסי הבעל דהיא מהשותפים דהרי נושאת ונותנת בתוך הבית ואח"כ תגבה כתובתה

אך החובות קודמים לכתובה כיון שגם היא חתמה השטרות וה"ה ח"כ שהיא לבד חתמה בלא בעלה כל שבא לתקן הבית הכל משתלם מנכסים אלא שכתובה מאוחרת לכל החובות.

סי' פ"א הגה סעי' ז' נ"ב ע' ש"ך יו"ד סי' רמ"ח ס"ק י"א

סי' פ"ז ש"ך ס"ק ש אסיפא נ"ב עיי"ש מ"א ע"א ומ' בר"ן דדווקא בשבועות התקנה פטור אבל שבועה דאוריי' נשבע בספק פלוגתא אך אם הדיין מסופק אין לחייבו מספק אפי' שבועת התורה כן מוכח מתוס' מ' ע"א ד"ה להודיע כחו עיי"ש:

שם בהג"ה סעי' ז' בלא מיגו נ"ב עיין תשובותי.

שם בהגה סעי' י"א מהרי"א נ"ב עיין שם הטעם משום שכל אדם יוכל להקל שבועתו ולומר דור לי בחיי ראשך כדאי' פ' זה בורר נ"ל כוונתו כי מה שתקנו חז"ל שבועות המשנה היה בכלל התקנה שיוכל להשביע משבועות המשנה ולמטה כגון היסת או חיי ראשך או חרם והכל בכלל התקנה ועיי' טו"ז סי' צ"ג סעי' ד' ועיי' לקמן סי' ר"צ סעי' י"ט:

שם ש"ך ס"ק ל"ח ד"ה וגדולה וכו' כהנך נ"ב בקצה"ח השיג ע"ז והעלה דלא יועיל קים לי כיון דלא נחתינן לנכסי לא יועיל תפיסתו וב"ד לא ינדוהו על ספק וביאר יותר בסק"ד עיי"ש.

שם מחבר סעי' י"ט ינהגו נ"ב עיי' תשובותי.

שם סמ"ע ס"ק ס"א דרשעים נ"ב עיי' תשובותי.

שם מחבר ססעי' ב' ב"ד נ"ב ועיי' ב"ב מ"ח כ"ח מדין קפץ ונשבע.

שם סעי' כ' לאיים נ"ב ועיי' תשובותי

שם הגה סעי' כ"ה האיסור נ"ב המעיי' במרדכי דב"מ סי' רכ"ט יראה ויבין דברי פסקי מהרי"א סי' ל"ו דמיירי דווקא באומרת קדשתני בביאה דטוענת עליו דעביד איסורא דרב מנגיד וכו' ואפשר שהיתה ג"כ נדה כרוב נשי דידן ע"כ כ' מהרי"א דבזה מודה ר"מ לרבינו שמחה דאע"ג דפליג בטוענת גנבת דאעפ"י דטוען עליו דעביד איסורא מ"מ משביעי' אותו מ"מ בקדשתני בביאה מודה ר"מ משום דמצורף לזה עוד עיקר תבועתה איננו ממון אלא איסור קרובותי' ואי' אשת איש אבל היכא שאין הטוען חושד להנטען דעביד מידי דאיסורא אע"ג דעיקר תביעתו הוא אי' והיתר רק דמשתרבב מני' תביעת ממון ככל הני גוונא דמייתי ש"ך ס"ק נ"ז מודה מהרי"א דמשביעי':

ועוד נ"ל בקדשתני אין ברור כל כך דאשתרבב מני' ממון כלל דיכול לגרשה ואין כתובה לארוסה ועיין שם במהרי"א מיירי שם מגירושין משא"כ גווני דהש"ך וא"כ קדשתני בכסף דלא עביד איסור ובשגם אם נוהג תקנת רגמ"ה שלא לגרש בע"כ אפי' ארוסה

משביעי' עליו לכ"ע כנלע"ד ובגוונו דהש"ך דהבעל משביע האשה אע"ג דהוא חושד אותה כבר כ' התומים דשבועה שלא נפרעת משביעי' אפי' בכה"ג:
שם הגה סוף סעיף הנ"ל סי' ש"ע נ"ב וע' שו"ע אה"ע סוף סי' ע"א ואם אומר לישא אותה עי' בי"ש רסי' קע"ז דלמהר"י אפי' ממון אין לה ובית מאיר פליג ועמ"ש שם על הגליון דטוב לבצע הריב.
שם ש"ך ס"ק פ"א בתשו' מהר"מ נ"ב ע' מ"ש אני עני בגליון יו"ד שלי סי' קע"ז סעי' י"א בהגה'.
סי', פ"א הג"ה סעי' ל"ט תבעו נ"ב שדכנים ע' לקמן סי' קפ"ה סעיף יו"ד וסי' רס"ד ונמצא בשי"א תקנות סי' ק"ע מי שלא הזכיר סכום כמה אתה נותן איננו שדכן והמתחיל לוקח שליש והגומר ב' שלישים ואם זה המתחיל התעצל רביע שנה והתרשל ועי"ז נכנס אחר לגמור אבד זכותו אם התרו בו והתרשל והדברים ראוים.
סי' צ"כ ש"ך ס"ק י"א שכחתו נ"ב דבריו צ"ע דהא הר"ן שם שט"ו ע"א מייתי קו' הרשב"א שבועת עדות מאן מוכח עלה דמזיד הוא דלמא אשתלי והניח בצ"ע וכ' עליו הר"ן ליישב ולחלק בין זמן קרוב דלא מצי למימר אשתלי ובין זמן רחוק עיי"ש וא"כ הרשב"א שהניח הקו' בצ"ע ע"כ ס"ל דמצי למימר אשתלי ודחיק לי' לאוקמי מתני' בזמן קרוב דווקא א"כ ע"כ הא דכ' בתשו' הרשב"א שהביא ב"י וסמ"ע לעיל סי' ל"ד היינו שלא נקבל עדותו כיון שברי לנו שנשבע לשקר לא נתלי בשכח' ושוגג לקבל עדותו על אחר אבל לפוסלו לשבועה ולהוציא ממנו ממון ס"ל להרשב"א שאם היה זמן מה בין העדות והשבועה יכול לומר שכחתי ולא נוציא ממנו ממון וזה ברור לפע"ד:
הנה עוד תי' שם הר"ן דמיירי שהודה שהגיד בשבועה ושפיר נעשה חשוד עפ"י עצמו לפוסלו משבועה להפסידו ממון עצמו ע"ש וצל"ע מ"ט הניח הרשב"א הקו' בצ"ע ולא תי' כן הא כ"כ ה"ה בשם הרשב"א פכ"ד מה' אשות סוף הל' י"א גבי פלוני חכם טיהר לי הכתם וכ"כ הב"ש באה"ע סי' קט"ו סק"ג עיי"ש וצ"ל דס"ל להרשב"א כיון דעכ"פ לענין אם יתחייב היסת אינו נעשה חשוד עפ"י עצמו להרויח השבועה כדלקמן סי"א א"כ גם בשבועה דאורייי' שמפסיד ממון נמי אינו נעשה חשוד לחצאין וסברא זו כ' הרב"י סי' זה מחודש ה' בשם הרשב"א עיי"ש ועיי' במרדכי פ' חזקת דף רמ"ה ע"ד סי' תקכ"ח בשם ראב"ן דהיכא דע"א מעיד עליו נעשה חשוד לשבועה עפ"י עצמו וגבי פלוני רבעני לרצוני לא העיד העד שעמו שהיה לרצונו דא"כ היה נעשה פסול עפ"י עצמו בצירוף הע"ח עיי"ש והוא חידוש דין.
שם סמ"ע ס"ק י"ד וכ"כ הרא"ש נ"ב ועיי' לעיל סי' ע"ה ס"ק י"ד

שם סמ"ע ס"ק כ"א נ"ב בתוס' ב"ק ק"ח ע"א ד"ה יתרו הוכיחו מזה דהחשוד לשבוע על שקר אינו פסול מן התורה ואין ראיה זו מכרעת כמשמע מב' תי' תוס' הללו וכן משמע מתוס' ב"מ ה' ע"ב ד"ה בלא דמי דווקא חמסן הוא פסול מדרבנן וכן מבואר מל' תוס' כתובות י"א ע"ב סוף ד"ה ובכולי ע"ש והאי דב"ק ק"ח הנ"ל י"ל שעש' תשוב' בין שבועה לשבועה:

שם ש"ך ס"ק י"ד ע' כתובתה נ"ב לעיל סי' פ"ב ס"ק י"ט כ' הש"ך דלטור ושו"ע ס"ל כתובה דרבנן אזי באלמנה חשודה מפסדת עיי"ש בסנהדרין ד' ע"א סוף ע"א משמע דרש"י ס"ל כתובה דרבנן ועיי"ש בתוס' וצ"ל מ"מ דרש"י ס"ל בשטר מקויים דרבנן נמי אין החשוד מפסיד והטוש"ע הכריעו לחלקו בין שטר דאורייי לכתובה דרבנן וק"ל.

שם ש"ך ס"ק ג' הודאה עיי' אורים מ"מ היסת ישבע כמ"ש טו"ז ס"ד:

שם טו"ז בד"ה ס"ד בטור דצריך היסת נ"ב ע' לקמן סי' ר"צ סעי' י"ט:

שם סמ"ע ס"ק כ"ד דיכול נ"ב פי' לאפוקי מב"י דכ' דאפי' אם ירצה אינו יכול לישבע דמחזי כשקר דהתם בב"מ טעמא משום דבא לידי שבועת שוא עיי"ש ו' ע"ב בתוס' ושיטה מקובצת אבל מודה סמ"ע דניחא טפי דלא ישבע על כלל וכמ"ש תוס' ב"ב ע' ע"ב ד"ה ונשבע וכו' עיי"ש והא דמייתי תוס' התם נמי מב"מ היינו אמ"ש דלא מרע לדיבורא אבל אמ"ש בתחלת דבריהם אין דמיון לדב"מ וכמ"ש סמ"ע וק"ל.

סי' צ"ו סוף הסי' בהג"ה בשבילה נ"ב עמ"ש בי"ש סי' צ' ס"ק ל"א בדין זה.

סי' צ"ז ש"ך ס"ק י"ד שמוציאין נ"ב ובזה"ז עיקר מחיתם ליקח בהקפה ולמכור בהקפה בחנות ואם יורדין לחנות ליקח סחורתו הוה בכלל נפש הוא חובל ע"כ נוהגים לקבוע זמנים וטערמין לפרעון אחת לאחת כדי שלא יפול מטה לגמרי ואלקים נצב בעדת אל כנלע"ד.

שם מחבר סעי' כ"ד אין נ"ב ע' אה"ע סי' ק"ב סעי' א' בהג"ה **סי'** צ"ט סעי' א' הגה ב"י ס"ס ט"ז צ"ל מ"ז.

שם ש"ך ס"ק י' בד"ה העולה וכו' החצי נ"ב וקצות החשן העלה דכל העסקא נוטל בראש שהרי אינו נעשה מטלטלין אצל בני' כמבואר ב"מ ק"ד ע"ב ומכ"ש לפי תקנות המדינה שאם לקח סחורה בהקפה והיא בעין שהחנוני המקיף לוקח את שלו וכן מעות פקדון אפי' היה לו רשות להשתמש בהם כיון שעדיין לא נשתמש בהם אז המפקיד קודם ליטול את שלו וכ"כ ח"צ בהג"ה סי' ע"ג עיי"ש סעי' י"ט בהגהותיו לטו"ז וק"ל וע' צמח צדק סי' קי"ז ובי"ש סי' צ' ס"ק ל"ח במי שלקח סחורה ונמצא עדיין בעין עיי"ש היטב או מה

דאתא מחמת אותה הסחורה אמנם בש"ך ס"ק ז' ח' משמע דווקא בעסקא וכהוכחת צ"צ וכן הוכחתי בתשובותי לא מדינא ולא מתקנה:

שם ש"ך ס"ק ט"ז בבית נ"ב ועיי' בתשו' הרא"ש שכ' הטור סי' זה]

שם סעי' ו' הגה ותוס' ע"א והרא"ש כצ"ל.

שם שנפלו נ"ב ועיי' לקמן ססי' ק"צ:

סי' ק"ד ש"ך ס"ק ב' המלוה נ"ב ר"ל הלוה של הראשון שהוא המלוה של השני. ק"ד ש"ך ס"ק כ"א שהרי נ"ב עיי' בזה אריכות נפלא בבית מאיר סי' קי"ג.

סי' ק"ז סמ"ע ס"ק א' והרמב"ן בתשו' סי' פ"ח כ' כצ"ל.

סי' קי"ח מחבר סעי' ד' נ"ב. נלפע"ד להסביר בעזה"י דהרי כיון שמת פקע חיובו לגמרי אלא מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם לכן כל שאין חובו ברור כגון שמא היה טוען פרוע במגו דנאנסו אין מצוה על היתומים דלגבי דדהו הו"ל כאינו יודע אם נתחייבתי בשלמא נאנסו הו"ל חיובם ברור דלא שכיח שיאנס אבל פרעון דהוא אפשר והאב היה נאמן במגו דנאנסו הוה חיוב שלהם ספק דלמא הוה טעין פרוע וכל זה אחר זמנו אבל תוך זמנו נהי אביהם היה נאמן במגו שלא להוציא ממנו מספיקא דאיבעיא דמגו במקום חזקה מ"מ לטעון עבור יתומים הוה ס"ס דלמא לא הוה טעין פרעתי וא"נ הוה טעין אכתי הוה ספק ונהי מני' לא מוציאי' מ"מ חיובא דדהו מצוה לפרוע חובת אביהם הוה חיוב ברור ומשלמים ומיושב כל מ"ש ש"ך ס"ק ז' ח'. שם ש"ך ס"ק ל"א דעת ר"י נ"ב רבינו ירוחם.

שם דגם ר"י נ"ב רבי' יוסף.

שם רס"ק י' נ"ב העתק מתקנו' הארצות שבסוף ס' עטרת צבי

סי' ט' עלה במוסכם לגבות משט"ח שאין בו ריעותא אף מיותומים קטנים דהיינו אחר זמן פרעון בשבועה וקודם זמן פרעון יקח המלוה בלא שבועה ודינם כגדולים עכ"ל ומשמע אפי' לגבות עדות ולקיים השטר וכ"כ הגאון חות דעת בתשובה.

סי', קי"א מחבר סעי' י"ג בעלי זרוע נ"ב היינו ישראל אבל לא או"ה כ"כ חי' רשב"א נדרי' כ"ז ע"ב וכן הוא בתוס' ב"ב מ"ד ע"א עיי"ש לפי"ז ט"ס הוא בתשובת רשב"א סי' אלף ל"ט שכ' גוי אלם וצ"ל גברא אלים ולק"מ קו' ש"ך גם קו' טו"ז לקמן סי' קס"ג אמהרי"ק עיי"ש.

סי' קט"ו ש"ך ס"ק ה' בד"ה אבל וארץ שעלתה נ"ב ועב"ה

סי' קכ"א ש"ך ס"ק נ"א ע"פ שום נ"ב ועיי' לקמן סי' כ"ב ס"ק ב' ובתי"ט ריש מס' ב"מ ובחידושינו סוגי' שליח נעשה עד.

סי', קכ"ה סמ"ע ס"ק א' דה"א צ"ל דה"ה:

שם ש"ך ס"ק ה' דנשאר צ"ל דבשאר.

שם מחבר סעי' כ' לחזור נ"ב אם קבל השליח אחריות ממש כמו הנפקד א"ש אבל אם אינו מקבל אחריות והו"ל שו"ש שמסר לשו"ח דגרעי לשמירתו צל"ע דהא מקרי פשיעה וכדלקמן סי' רצ"א סכ"ו וכמ"ש כ"מ פ"ו משכירות וא"כ הו"ל חוב ולא זכות למפקיד ולימא לי' אין רצוני שיהיה חפץ שלי ביד ש"ח יכול לחזור וכן משמע להדיא בש"ס דמשני בהוחזק כפרן ולא משני ברגיל לפקוד אע"כ כנ"ל דברייתא מיירי באין אחריות על השליח עי"ש וצ"ע כי נלע"ד, כמ"ש וע' תשובותי.

סי' קכ"ו ש"ך ס"ק ה' סי' ה' צ"ל ד'.

שם ש"ך ס"ק נ"ו למחוק צ"ל למחות.

שם ש"ך ס"ק נ"ז ודוק נ"ב ולפע"ד צדקו ד' מהרי"ט בשלמא אין אדם תובע לשליח אלא אם חוששין שהוא נוגע בעדות שפיר י"ל שאינו נוגע דמה לי גברא זה או זה אבל כשתובעין ממנו ורוצה לפטור במגו שפיר י"ל כמהרי"ט והבן זה.

שם מחבר סעי' כ"ב וא"ל ישראל כצ"ל.

סי' קל"ד ש"ך ס"ק ד' והוכחתי נ"ב עיי"ש מ"ש שטה מקובצת בשם עליות דרבי' יונה:

סי' קל"ח ש"ך ס"ק כ' ובשבועה נ"ב אמנם בחי' ר"ן פ"ק דב"מ מייתי נוסחת בה"ג ובשבועה חולקין את השאר עכ"ל ק

סי' ק"מ מחבר סוף סעי' יו"ד קמן נ"ב דמיון זה בריי"ף פ' החולץ גבי אשתמודעינהו דאחוא דמיתנא הוא וברמב"ם ה' שגגות ע"א אומר כלאים פירות אלו וכו'

סי' קמ"ט טו"ז סעי' י"ז מזה נ"ב עי' ספ"ב דכתובות פלוגתא דר"י בן ברוקה ורבנן ולעיל סי' ל"ה סעי' ז' ויש לחלק וק"ל.

סי', קנ"ג מחבר סעי' י"ב נ"ב לחצירו של שמעון כצ"ל.

סי' קנ"ד הג"ה סעי' ב' ולא יוכל ודווקא כשיש להם ב' בתי כסאות מחולקים רק שנופל לחפירה א' כ"כ דגול מרבבה וע' לקמן סי' קנ"ה סעי' ל"ח בהג"ה:

שם הג"ה סעי' י"ח הבא מכחו נ"ב ועיי' עוד לקמן ססי' קנ"ה.

סי', קנ"ה ש"ך ס"ק ב' לאהדורי נ"ב לאזדהורי.

שם שיך ס"ק ג' בשם הב"ח נ"ב ועיי' בבאר היטב ולענ"ד דהתם מיירי שהעליון צריך לתקן הגג ומזה לא מיירי הכא כי אינם באים עתה לדון על הגג אלא שבין כך ירדו גשמים וטימן התחתון ע"י שלא תקנת המעזיבה שלך ירדו הגשמים שמגג דרך תקרה שלך עלי לזה כתב כאן אין זה טענה אם לא שיבא עליו מצד תיקון גג והנה בתיקון הגג ישתנה עליו עתה כי דרים תחת שנים ושלישים, ע"כ אין התחתון עליו תיקון שום תקרה והאמצעיי' כל א' מתקן תחתי' שלו ולא תקרה שעליו והעליון על כלם צריך לתקן קרקעיתו ותקרתו

אמנם עליה העליונה שהוא תחת הגג המשופע שאין בו דיורים כלל ולא תשמיש רק בי תיבנא וציבי ושטוח עורות וכה"ג יד כל בני הבית שוים בתשמישו ומשו"ה יד כלם שוה בתיקון הגג המשופה ההוא והיינו מה שהוא במשך אורך בית למטה ואם א' מהם רוצה לסלק עצמו לגמרי מתשמיש העליה ההיא ולהפקירו שוב אינם יכולים לכופו לתקן הגג המשופע:

שם ש"ך ס"ק ט' המרדכי נ"ב צל"ע דנ' טעמא דר"מ התם משום דמי שהוא בן יו"ד שנים בשעת (מעשה) יודע מה שנעשה ורוב בני אדם חיים עד שבעים שנה וכיון שלא נמצא מהם מי שזוכר סמכי' שלא נקבר נפל בתלולים ור' יהודה מקיל טפי אפי' יש שום זקן והפליג וזוכר ואינו זוכר שום טומאה מטהרים אע"ג דהוה כלא ראינו אינו ראיה כיון דהוה רק א' או ב' מופלגים בזקנה מ"מ מקיל ר' יהודה משום טהרת א"י עיי"ש בש"ס משא"כ ר"מ מחמיר בלא ראינו שאינו ראיה עד שיהיו שם הרבה עיי' ס' זו בש"ך לעיל סוף סי' ל"ז א"כ אין זה ענין לכאן מ"מ מה דמייתי מרדכי לכאן מהר"מ י"ל קצת דלא שוה בטעם אלא בשיתוף שם עיר חדש אבל לפסוק כר' יהודה אין הדעת סובל שיהי' ב' עיירות כ"א נמצא בה זקן שהפליג בן ק"כ נאמר שעדן צריכא דוושא ואידך אתי מבני עלי או עבר בה דבר ומגפה ד"ל נימא דלא צריכא דוושא כיון שאין כאן מי שזוכר בנינה ואיפך אנא וקרוב לשמוע ראיית י"א שבסמ"ע מצוער וק"ל:

שם ש"ך ס"ק י"ב ע"ב דא"כ נ"ב ע' נוסחא האמתית בש"מ וברמ"ה פ' לא יחפור ולק"מ:

סי' קנ"ו הג"ה סעי' ה' ורבים האומרים נ"ב ע' תשובותי ורוב דברים שבסי' זה מבוארי':

שם סוף הסי' סי' רל"ז נ"ב דיש חר"ג להשיג גבול שכירת בית מהגוי

שם הג"ה סעי' ז' מהרי"ק שורש קצ"ב נ"ב קל"ב:

שם מהרי"ק שורש הנ"ל נ"ב קפ"ו:

סי' קנ"ז הג"ה סעי' ד' והגה סוף הסי' ונ"י בשם ר"ח נמחק.

סי' קנ"ז ש"ך ס"ק ט"ז נשבע נ"ב ולע"ד ליישב קו' על הרמב"ם דדברי ש"מ מי יימר דמחייבי לי רבנן צ"ע קצת דילמא לא ברי לי שידעתי ההלכה ופרעתי לך אע"כ הכי פירושו דוודאי אחר זמנו ממש לא שייך זה אך למימר תוך זמנו קדמתי ופרעתי כי היכי דלא לטרדון לזה אומר איך יטרדוך הלא תוכל לומר מי יימר דמחייבי לי רבנן ומודה אבייי:

אבל. אחר זמנו די לנו שיגבה בשבועה חמורה עכ"פ וגם זה צ"ע קצת אבל למגבי בלא שבועה נמי לית לן:

סי', קנ"ח מחבר ס"א אחרת [ב] נמחק הסימן ונרשם לקמן מהם (ב) סי' ב' וע"ש.

סי' קס"א סמ"ע ס"ק ד' בעיר שושן ולע"ד לטעמו של סמ"ע קשה א"כ בעיר נמי אם ד' או ה' בתים עומדים סמוך לחומה וא' קרוב קצת יותר מחבירו נימא נמי שנחשב הכל כבית א' וזה לא שמענו אבל טעמו של עיר שושן יש להסביר על נכון דבחצר דלא חיישינן אלא לגנבי שבעיר שבאים על ממון מם"נ אי לגבר ידם של גנבים כל בני החצר בסכנת ממון ואי תגבר יד בני החצר או יעשה עמהם פשר א"כ גם ממון של זה הקרוב ינצל ויוחזר לו מה שגנבו ממנו משא"כ בעיר דאיכא משום נפשות אם נהרוג הקרב קרוב לחומה א"נ יגברו יד בני העיר אח"כ מ"מ אינם יכולין להחזיר נפשות סי' קס"ב הג"ה סעי' ז' וכן עשיר נ"ב תשו' מ"ב סי' ד' פליג על כל זה שאין אדם יכול לטעון מאומה לעכב רבים ממצוה.

שם בהג"ה והמומחה נ"ב ומג"א ססי' קנ"ד מייתי דעת החולקים ע"ש.

שם הג"ה מבן מרן הגאון כתב סופר זצוק"ל ריב"ש סי' רנ"ג וסי' של"א.

סי' קס"ג ש"ך ס"ק ו' איירי במעות כצ"ל ם

שם בהג"ה סעי' ג' ולתקן ע"פ השבוע נ"ב עיי' תשובותיי:

שם בהג"ה אחר זמן נ"ב ואם נמשך זמן מה בין ערך המס לזמן עשיית פנקס הגבייי' ובין כך עלו אנשים או ירדו מנכסיהן הולכין הכל אחר זמן עשיית הפנקס הגבייי' כ"כ מהרמ"ל סי' מ"א עפ"י תשובת ריב"ש ורשב"א ועפ"י מנהגי הקהל ע"ש.

שם הג"ה או מקוה נ"ב ע' תשובותי.

שם הג"ה סוף הסי' צריכין קנין נ"ב ע' ש"ך סי' פ"א ס"ק י' סי' קע"א הג"ה סעי' א' ראובן נ"ב ע' מה שדקדק בדגול מרבבה על דין זה ולע"ד דברי תשובת הרא"ש שבכלל ה' סי' ג' מבוארים כך שאין שמעון יכול למחות מעשות מחיצה מפני שיהיה עני עתה כיון שראובן בנה בשלו אבל מטעם אחר יכול למחות כי מתחלה כשלקחו המקום בשותפות וישבו במושב א' בלי מחיצה לא היה שום חילוק בין ישיבת ראובן ושמעון כי שניהם הי' במושב הראש והיה זה שוה כמו זה ומשו"ה לא עלו להדדי ועלה בדמים כי מעיקרא לא נשתתפו מדעת שיעשה מחיצה ויהיה לו לבדו מושב הראש נמצא מצד הפסדו של שמעון יכול למחות בכבוד בעלמא אינו יכול למחות אבל מטעם של ראובן בשיווי ממון יכול למחות וע' בפני' ותראה כן כוונתו עיי' תשובותיי:

שם ש"ך ס"ק ט' ולי נ' נ"ב ע' מ"ש בזה בס' שאילת שלם פ' צו ס"ק פ"ג עיי"ש.

שם הג"ה סעי' ח' ע' מ"ש מג"א סי' קל"ב בדיני קדיש מבואר דמ"מ אם נתקלקל הס"ת קצת ע"י זה השותף שצריך עכ"פ לשלם חלקו להאחר

סי' קע"ה מחבר סעי' די נ"ב ע' תשובותיי ס

שם סמ"ע סוף הסי' נמי יכול נ"ב ואין כן דעת רש"ל וב"ח שבש"ך סי' קס"א וע' טו"ז סעי' נ"ט ולכן אין להוציא מיד מי שקדם ולקחו אפי' אחר מכ"ש בעל המצרן.
סי' קע"ב סעי' ג' הג"ה וי"א דיכולין נ"ב דינים אלו מבוארים על בוריין בעה"י בתשובותיי.
שם מחבר סעי' ח' השותפין נ"ב ע' היטב תשובותיי.
שם הג"ה סעי' י"ב או גזל נ"ב ע' תשובותיי.
שם מחבר סעי' מ"ד בסתם נ"ב וכן שכר טרחתו כדלקמן סי' קע"ח יעב"ץ ח"א סי' וי"ו דלא כחו"י סי' רכ"ד שדבריו צ"ע וע' לקמן סי' רפ"ז כל הסי'.
שם סעיף מ"ה מזונותיו נ"ב ופסק בחו"י שם שאם הלביש עצמו לטובת השותפים לעשות לו עין אצל הסוחרים משתלם מהאמצע וראי' מלקמן סי' רפ"ו סעי' ב' ויש לעיין בזה:
שם הג"ה סעי' מ"ח ויש חולקין נ"ב ועיי' תשובותיי:
שם ש"ך ס"ק מ' דף ק"ד נמחק ונ"ב במיוחסת סי' כ"א ועיי"ש דכ' וי"ל דדין זה באחין שותפין בלבד עכ"ל משמע דאתי למעוטי אחין שאינם שותפין אבל שותפין דעלמא פשוט הוא דדין זה נוהג בהם וכסמ"ע אבל בב"י נדפס בטעות בהיפך בשותפות אחים בלבד עיי"ש דמשמע למעוטי שותפים שאינם אחים וליתא שם בהג"ה סעי' י"ג ודווקא נ"ב וכן פסק בס' באר שבע דף ע"ט ע"ג כב"י ורמ"א וכטו"ז דלא כסמ"ע ס"ק ה':
סי' קפ"א סעי' א' שיירא ע' תשובותיי. סי' קפ"ב ש"ך סק"א ודווקא נ"ב עיי' תשובת שבמשנה למלך פ"ב מה' רוצח ושם מבואר מ"ש נב"י קמא סי' ע"ה בחלק אה"ע ולדינא נ"ל אם הקפיד לגרש ע"ד עבירה כגון בע"כ דווקא אינה מגורשת דאין שליח לד"ע ואם הקפיד לגרש ברצונה וגירש בע"כ הרי שינה מדעת המשלח ואינה מגורשת אבל לענין דבר עבירה נתן לו רשות אבל לא שלוחו הוה כמו ימירנו דילפינן מניה באומר כל הרוצה להמיר ימיר עיי' מ"ש נב"י עצמו שם בסי' פ"ב אות כ' וק"ל וזה דלא בקצה"ח סי' זה ובזה מיושב קו' הגאון מו"ה יצחק בנב"י סי' ע"ב עיי' שם ומדיני שליח לד"ע ע' ש"ך לקמן בסי' של"ח ובסי' שפ"ח ולעיל בסי' ל"ב.
סי' קפ"ג ש"ך ס"ק ב' אך קשה נ"ב עיי' יש"ש פ"ט דב"ק סי' ל"ג דלק"מ
שם ש"ך בסס"ק ט' נ"ב עיי' משנה למלך פ"א ופ"ד משלוחין שאינו פשוט:
סי', ק"צ הג"ה סעי' י"ח וכדי להבריח נ"ב עיי' ד' ר"ת בתוס' כתובות ע"ט ע"א בד"ה עשאום וכו' וצ"ע במבריח בזמנינו ועיי' לעיל טוש"ע בסי' צ"ט:
סי' קצ"ד ש"ך ס"ק א' מדבריו נ"ב ע' טו"ז יו"ד סי' קל"ב ס"ק ח'.
סי' קצ"ה סמ"ע ס"ק יין משיכה נ"ב עיי' מ"ש מ"ש באה"ע
סי' ל"ב ס"ק ח' בשם טו"ז ועיי"ש בקונטרס אחרון לס' המקנה ס"ב ד"ה ומ"ש עוד הט"ז והעלה אחר משיכה יכול לחזור בו.

סי', קצ"ח סמ"ע ס"ק ז' בסמטא נ"ב בסטומתא:
סי', קצ"ט מחבר סעי' ג' השור מת נ"ב בפורים לפמ"ש מג"א
סי' תרצ"ו ס"ק ט"ו דמחוייב לאכול בשר א"כ לא גרע מיין לקידוש והא דלא חשיב לי' בד' פרקי' משום דהיו רגילים בעגלים דווקא עיי' ב"מ ע"ח ע"ב אבל לענין העמדה על דין תורה לא גרע מיין קידוש:
סי' ר' ש"ך ס"ק ט' לדחוק נ"ב כמ"ש לקמן סי' כ"ב ס"ק ג'.
שם הג"ה סעי' ח' יש חולקין נ"ב עיי' ש"ך יו"ד סי' קל"ב ס"ק כ"ה ומה שהקשה משנה למלך פ"ד ממכירה הל' ה' ועיי' בתשובותיי.
סי' ר"ב ש"ך ס"ק ב' נ"ב עיי' באר היטב בתשובותיי.
שם ש"ך ס"ק ג' כשהוא סבור נ"ב עיי' בתשובותיי וסברא זו רמוזה בריטב"א קידושין כ"ו ע"א ד"ה אמר חזקי' עיי"ש וק"ל ונתבאר היטב בתשובותיי.
סי', ר"ד הג"ה סעי' ג' ודווקא נ"ב עיי' תשובותיי
שם ש"ך ס"ק ט"ז נ"ב שייך לקמן רס"ב.
שם ס"ק ט"ז בכתיבה נ"ב צ"ע כיון שנכתב על זה המלוה לא בעי כתיבה כמ"ש תוס' ב"ב ע"ז ע"ב ד"ה נקנה וברא"ש שם.
סי' ר"ח ש"ך ס"ק ב' נשבע ניב עיי' מג"א סי' של"ט ס"ק ז' ומ"ש בתשובותיי.
סי' ר"ט סמ"ע ס"ק א' שם נ"ב עמ"ש טו"ז שם:
סי' ריי"ב הג"ה ס"א שעה אחת ניב עיי' תשובותיי.
שם מחבר סעי' ז' נ"ב עיי' תשובותיי.
שם בהג"ה שיקיים נדרו נ"ב וצ"ע במשנה ד' פ"ה דערכין ועיי' מ"ש תוי"ט שם על השמטת דין זה ברמב"ם עיי"ש וע' מ"ש בזה בתשובת מהריי"ט סי' ל"ט ד"ה איברא ותמצא נחת:
שם סמ"ע ס"ק כ"א שלא נ"ב עיי' תוס' ב"ק ל"ו ע"ב ד"ה יד עניים ועיי' תשובותיי:
שם בטו"ז ד"ה דלא קנה נ"ב וכמ"ש ש"ך ס"ק י"ג ומהריי"ט סי' ל"ט דיצאי כן מדכ' יהיה בית אלקים אלא דצל"ע דא"כ מנ"ל לרמב"ם דחל נדר על דבר שלא בא לעולם מעשר אעשרנו לך וכ' אשר נדרת לי נדר דלמא אנדר דיהיה בית אלקים קאי וא"י מוחזקת אבל עשר אעשרנו לא הוה נדר וצ"ע ועיי' תשובותיי.
סי' ר"כ מחבר סעי' י"א אני מוכר נ"ב עיי' תשובותיי
סי', רכ"ז סמ"ע ס"ק י"ד והשני לו נמחק לו.

שם באו"ד וירא שמים נ"ב לענ"ד לפרש שהוא ידקדק שלא יאנה את חבירו אפי' בפחות משתות ועוד יגמור בדעתו למחול לחבירו על פחות משתות כדי שלא יחטא חבירו אם יאנהו לכתחלה פחות משתות וכן נכון לעשות

שם בטו"ז סעי' ז' והקשה נ"ב ולענ"ד ליישב כך דהא הוה ס"ד למימר דכדי שיראה שיעור קבוע ואפי' ארעו אונס מ"מ לא פלוג רבנן וכל ששהה שיעור הנ"ל עבר זמנו ונהי דמרא"ש מבואר דלא כן הוא מ"מ עדיין נימא היינו להחזיר דמי אונאתו שלא רצו רז"ל להפסיד למתאנה את דמיו משום לא פלוג אבל כל שמחזיר לו דמיו ואינו נפסד הו"א לא יחזור ממקחו אפי' היה יתר משתות דלענין ביטול מקח אמרינן שפיר לא פלוג קמ"ל הטור דיכול לחזור בו עדיין ודקדק כן מל' הרא"ש שכ' מוחל על אונאתו ולא אמר על דמי אונאתו אלא ש"מ שעל הכל קאי דיוקו של הרא"ש וק"ל.

שם סמ"ע ס"ק כ' מוכר נ"ב ט"ס וכצ"ל אדם מוחל וחוזר בו ובוודאי לא ידע וכו' עיי' פרישה וק"ל ולעיל סעי' ז' הוצרך דווקא לברר אונס צ"ל דדומה טפי לשינוי שער דסעי' ט' בהג"ה וק"ל:

שם מחבר סעי' י"ז ובלבד נ"ב עיי' טו"ז דלא כסמ"ע וטעמו דאי אינו יוצא כלל הו"ל כיין ונמצא חומץ דחוזר בו לעולם

סי' רכ"ז מחבר סעי' כ' המחליף נ"ב מהר"י יעבץ ח"ב סי' קס"א פשיטא ליה דבמחליף בשומא יש לו אונאה דלא כסמ"ע ולענ"ד פשוט עכ"פ שאם אינו מחליף מחט בשריון אלא ע"י הוספת מעות העודף אז פשיטא ליה דלכ"ע יש אונאה בכה"ג ובלא"ה דעת הראב"ד ר"פ י"ג ממכירה ודעת הרמב"ן שבה"ה שם דגם בחליפין יש אונאה עיי"ש ובב"י כאן וק"ל **שם** ש"ך ס"ק ט"ו ושכן עיקר נ"ב צל"ע א"כ ברישא נמי הא בדין ישראל חייב הגוי לשלם ולא אמרי' פתח עיניך וראה אלא מפני אלמות שידיהם תקופה אינו יכול לדון עמו בדיני ישראל א"כ הו"ל כברח א' מהם דפטור השני להי"א דלקמן סי' ת"י סעי' ל"ז וע"ש סוף הסעי' וק"ו הכא וק"ל. אח"ז מצאתי ביש"ש בעצמו הרגיש בזה ויישב עיי"ש.

שם בש"ך גבי בטול מקח וכו' כצ"ל.

שם ש"ך ס"ק י"ט ע"ש נ"ב ומייתי לי' מש"ס ערוך פ"ק דקידושין גבי גלגול שבועה דגם עבד עברי מקרי קרקע וע' מ"ש תוס' במגילה כ"ג ע"ב ד"ה שמין:

סי' רכ"ז מחבר סעי' ד' חמרים נ"ב עיי' תשובותיי.

סי' רל"א ש"ך ס"ק א' מ"ע ר"י מ"ג כצ"ל ונ"ב עיי' תשובותיי פי' ד' המרדכי על נכון **שם** ש"ך ס"ק ד' הריב"ש נ"ב סי' שצ"ט והוא עצמו הרגיש בקו' זו ותירצה יפה עיי"ש:

סי' רל"ב ש"ך ס"ק ט"ו ופשוט נ"ב והט"ז לעיל סי' ע"ה פשוט לו בהיפך ושם בתומים ס"ק כ"ב העלה דאם נתנם לו בעד סחורה הו"ל בל"י אם נתחייבתי לך ואמנם אם היה חייב ונתנם לו בפרעון אי לא עיין בהם הלוה כלל הו"ל למידע וחייב אבל אם עיין בהם ומ"מ נמצא מזויפים פטור. והנה ראיתי מחי' הרשב"א בגיטין גבי הני גינאי ומדבריו בגיטין ע"ה ע"ב גבי ספק קרוב למלוה או ללוה עיי"ש היא ראיה לפטור הלוה לעולם ועיי' מ"ש ש"ך לעיל סי' קכ"ו ס"ק ס"ט ואח"ז מצאתי בדגול מרבבה כאן דעתו לפטור הלוה לעולם ועדן צ"ע

סי' רל"ה מחבר סעי' יו"ד מתנתו נ"ב עיי' תשב"ץ ח"ג סי' רנ"א ורנ"ב ורנ"ג.

סי' רל"ו סמ"ע ריש הסי' ני"ב עתוי"ט פיה דגיטין משנה ויו בסופו מ"ש בשם מישרים ותמה על הסמ"ע.

סי' רל"ז מחבר סעי' א' אחר נ"ב עיי' תשובותיי.

שם בהג"ה אם לא דאינו מצוי כצ"ל.

סי' רמ"א ש"ך ס"ק ט' קט"ו סעי' י"ג ני"ב סעי' י"ט

סי' רמ"ג ש"ך ס"ק ה' נעשה נ"ב עיי' מג"א סי' תמ"ח פליג.

שם ש"ך ס"ק ז' במתנה אלמא שיש כצ"ל.

באו"ד וגם התוס' נ"ב המעיין שם בתוס' ר"פ בן סורר ומורה יראה טעמן של התוס' וה"ה והר"ן שלא סמכו על הירושלמי משום דסתמא דש"ס פ' איזהו נשך ע"ב ע"א משמע דקטן אין לו זכיי' מה"ת בשום זמן וכאן דכל זכייה הוא לו מדרבנן א"א לומר דכשיגיעו לפעוטות מוציאין בדיינין מדבריהם וזה א"א מש"ס דשבועות מ"א ע"א דלת"ק דר' יוסי לא משכחת שום גזל מדבריהם דנחתינן לנכסי כמבואר למעיי' קצת שם וא"כ ע"כ צריכין אנו לחלק ולומר הא דג' מדות בקטן מיירי בדעת אחרת מקנה אותו ואז קונה אפי' מן התורה ונחתי' לנכסי שמעוות אותו במו"מ שלו וכן א"ש מתני' פ"ד דמעשר שני וההיא דמציאת קטן יש בו גזל משום דרכי שלום בעלמא פ"ט משום דאין דעת אחרת מקנה אותו וכשבא מעשה לידי לא עשיתי מעשה להוציא נגד התוס' והר"ז וה"ה:

סי' רמ"ד סעי' א' טו"ז בין גט נ"ב למתנה מטעם כצ"ל.

סי' רמ"ה מחבר סעי' י"א שאם היתה נ"ב עיי' תשובותיי.

סי' רמ"ז הג"ה סעי' י"ז האומר נ"ב בפסקי מהרי"א סי' ע"ג כ' דאע"ג דקי"ל כר' יונתן דאו או נאמר עד שיפרט לך יחדיו ובשלמא גבי אהרן ובניו כיון ואמר יאכלוהו אבל בצוואות ושטרות קשי' ונדחק משום דבדדהו לא שייך לומר או לזה או לזה ועיי' כלל ע"ז בריטב"א הובא בשטה מקובצת ר"פ השואל בשם רבי' פנחס הלוי דבקום ועשה לא

שייך דברי ר' יונתן וצ"ע ביומא נ"ח ע"א מערבין לקרנות וכבר, כ' כן בסי' יד דוד ועיי' מ"ש טו"ז יו"ד סי' רכ"ח ס"ק מ"ט ודברי צ"ע וע' תשובת חכם צבי סי' ד'.

סי' רמ"ח ש"ך ס"ק י"ג דף וי"ו נ"ב עיי"ש ד"ה והתשובה השנית וכו' ועי' תשובותיי אם ס"ת בכלל ספרים.

סי' ר"נ מחבר סעי' ב' מידו נ"ב לפענ"ד אפי' ביפוי כח ולשון סמ"ע ס"ק ו' מגומגם קצת.

שם מחבר סעי' ט' לא קנה נ"ב עיי' תשובותיי.

סי' רנ"ב ס"ב בהג"ה או נדר ויתן נ"ב המעיי' שם יראה דמיירי בנשבע לתת לבתה העשירה אבל לעני חייב כמ"ש סי' רי"ב ובסמ"ע ס"ק כ"א ומקצות החשן כאן לא מ' כן והנלע"ד כתבתי:

שם שיך סס"ק ז' ויורשיו נ"ב היינו כיון שנדר וע' מהרי"ט סי' ל"ט וסברא בסופו וסמ"ע סי' רי"ב ס"ק י"ט:

סי' רנ"ג ש"ך ס"ק ד' במהרי"ק נ"ב ובתשובת רד"ך בית שלש חולק על מהרי"ק ועיי' לקמן סי' רפ"א ש"ך ס"ק ה' וע' תשובותיי. .

שם שיך ס"ק כ"א נ"ב עיי' תשובותיי.

סי' רנ"ה ש"ך ס"ק ה' ד"ה ואין להקשות וכו' ונ"ל הטעם ניב כ"כ רש"י פסחי' מ"ז ע"ב.

סי', רנ"ז ש"ך ס"ק ג' ובתשו' מביט נ"ב עיי' שו"ת שבות יעקב ח"א ח"מ סי' קע"ג ועיי' נב"י כרך א' ח"מ סי' ל"ח:

סי' ר"ס מחבר סעי' ה' המוציא נ"ב עיי' תשובותיי.

סי' רס"ב סעי' י"ט מחבר פירות נ"ב עיי' היטב תשובותיי.

סי' רס"ד הג"ה סעי' ד' וכן כל אדם נ"ב עיי' לעיל סי' רמ"ו בהג"ה סעי' י"ז.

שם ש"ך ס"ק י"ג סי' קפ"ה נ"ב ועיי' סעי' ו' בהג"ה ועיי' עוד ססי' פ"ז.

שם ס"ק ט"ו ומהרש"ל פ' (קמא) נמחק וכצ"ל פ"י ונ"ב ועיי' שם ראיה שלו מהמבשרינו שילדה אשתי זכר יטול מנה:

שם בהג"ה ססעי' ז' בשם מהר"ם נ"ב ועיי' לעיל ססי' קכ"ט מי שנדר שכר לחבירו שהיה ערב בעדו עיי"ש

סי' רע"ב סמ"ע ס"ק י"ח איסורא ושונא נ"ב לא העתיק יפה לשונו ואין כוונתו אלא כמ"ש תוס' שם ל"ב ע"ב ממש וכן העתיק בש"מ בשם ריטב"א שכ' בשם רמב"ן דמיירי דעביד ביה איסורא כי סני ליה ר"ל שבאמת השנאה אסורה מן התורה בלא"ה.

סי' רע"ד ש"ך ס"ק ב' מאי קמיבעי נ"ב היא קו' תוס' ב"ב נ"ד ע"א עיי"ש וצ"ל דש"ך ס"ל דרמב"ם פסק כרש"י פ' משילין ל"ו ע"ב דלא כתוס' שם וכפשטא דסוגי' סוף מס'

ב"מ הבטה בהפקר קונה אפי' שלא לרצונו ועיי"ש בשטה מקובצת נדחק בזה ובאמת כן משמע ברמב"ם פ"ד. מה' יו"ט הי"ד עיי"ש.

ועיי' נמוקי יוסף פ"ק דב"מ כיון דנפל גלי דעתי' בנפילה ניחא לי' וכו' שכ' א"א בתקנת חכמים שומעין לו וכ"כ ש"מ שם מ"מ אין ראיה דס"ל כרש"י הנ"ל די"ל שאני הכא שרצה לקנות א"כ לאו כל כמיני' לומר שלא יקנה בקנין דאורייתא אבל אם אינו רוצה לקנות כלל לא יקנה בע"כ וע' טור סי' זה פלוגתת ר' ישעי' ורמ"ה נראה דוודאי רוצה לקנות האבנים אלא שדעתו לקנות ע"י בנין וס"ל לר' ישעי' מ"מ קונה ע"י יד שהוא קנין דאוריי' ורמ"ה פליג שם בהא:

שם ש"ך ס"ק ח' ס"ל נ"ב סל"ז.

סי' ער"ו ס"ק ה' מחבר סעי' ה' אם מתה נ"ב עיי' זה בתשובותיי:

סי' רע"ז סעי' ג' יצאה נ"ב ע' בזה בתשובותיי.

שם ש"ך ס"ק א' כ"כ רש"י נ"ב ובחי' לחולין יישבתי על נכון דלא תקשי' וצ"ע לדינא.

שם מחבר סעי' י"ב נאמן נ"ב עיי' תשובותיי.

סי' רע"ח סעי' ז' אין הבכור נ"ב אם רוצים לשלם החובות וכתובה במוחזק להפסיד הבכור עיי' תשובותיי:

סי' רע"ט האומר נ"ב עיי' דין זה בתשובותיי.

סי' רפ"א סעי' א' דבריו נ"ב ואם יכול לה לקרות מלוה של עכו"ם עיי' תשובת עה"ג סי' י"א בסופו ועיי' תשובותיי ולעיל סמ"ע סי' רנ"ג סעי' מ"ה.

שם ש"ך ס"ק ב' ירושה נ"ב צע"ג דשם מבואר דלדעת מהרי"ק היה אמו זוכה מכח לשון מניח והאם אינה יורשת וע"כ מניח לשון מתנה וכבשו"ע לעיל סי' רנ"ג סעי' ב' וכן עיקר לפענ"ד בלי שום ספק.

שם סעי' ז' בהג"ה בספרים נ"ב עיי' או"ח סי' קי"ג סעי' בג' בהג"ה וה"ה הכא ועי' עוד שם מדינים אלו רסי' צ' ועי' שו"ת חינוך ב"י סס"י קי"ג קי"ד ועיי' בא"ע ססי' ק"ח ועיי' תשובותיי.

בענין משכן ובענין לשון יוצאי חליצה עיי' קצה"ח ומ"ש עליו בנתיבות משפט ולענ"ד אכריע אין הבנות זוכות ואין יכולים להוציא בכח כי אין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם וממילא ירשו הזכרים הכל אך אם ירצו היורשים לשלם משח"ז חלק להבנות אין הזכרי' יכולי' לדחות כי הלא תנאי היה ביניהם שאם יתן ליוצאי חלציה אשר בנות בכלל יפטר מחובו וקיי"ל אדם מתנה תנאי לדבר שלא בא למולם נמצא אי קיים תנאו

ונתן להבנות כפי חלקם קיים תנאו ונפטר מחובו ואין להזכרי' על היורשים כלום וק"ל ועיי' לעיל ססי' ק"ד בסמ"ע וש"ך לענין ראוי ומוחזק לגבי שח"ז.

סי' רפ"ב מחבר סעי' א' והניח נ"ב ביארתי בתשובותיי

סי' רפ"ה ש"ך ס"ק ז' מלובלין נ"ב אבל מהר"י יעב"ץ ח"א

סי' קמ"ב ס"ל הדין עם הרב שכנגד מהר"ם לובלין שם דאורח שמת אצל בעה"ב אין שום אדם ניזקק להוציא מיד בעה"ב אם אין לו יורשין ידועים עיין שם מלתא בטעמא וכן נכון

סי' רפ"ו הג"ה סעי' ג' מי שפדאו נ"ב לפענ"ד זה מיירי כשהיה הבן עשיר אז אבל כשהיה עני אז א"צ לשלם להאב דהאב חייב לפדות את בנו העני כמבואר בשו"ע יו"ד ססי' רנ"ב ע"ש וע' מ"ש שם סי' רנ"ג סעי' ד'

סי' ר"צ מחבר סעי' י"ט וודאי נשבע נ"ב עיי' טו"ז לעיל

סי' צ"ג סעי' ד'.

שם ש"ך ס"ק כ"ה שפרע נמחק ונ"ב שפשע.

שם באו"ד וגם על רמב"ן נ"ב המעיין בחי' רמב"ן יראה דהוה קשי' ליה אי האי דפ' המפקיד באבי יתומה אפי' בפשיעה פטור וע"כ מנוהו ב"ד א"כ אדאמר לשלם בקרא דשו"ש הוא הו"ל לשלם האפטרופוס דשו"ש הוא וע"ז תי' ב' תירוצים חדא דאפטרופוס לא היה שו"ש על השור כיון דיש לו למסרו לרועה ועוד דלא קאי במסקנא הכי ע"ש ורשב"א ס"ל דזה תי' דחוק וע"כ איירי באבי יתומים מחיים וחייב בפשיעה כרב האי.

סי', רצ"א ש"ך ס"ק י"ד ואינו צ"ל נ"ב ונ"ל דלזה רמזו תוס' ב"מ ס"ב ע"א ד"ה ה"ג ע"ש סוף דבריהם דזולת זה אין מובן לדבריהם עיי"ש וק"ל.

שם סמ"ע ס"ק כ"ד בהג"ה שם סי' (רל"ג) נמחק ונ"ב של"ג.

סי', רצ"ב ש"ך ס"ק ד'בסוה"ד וזה ברור, נ"ב ולא תקשה מרש"י קידושין מ"ב ע"ב ד"ה נימא וכו' יתחייב שליחו לא שולחו עיי"ש היינו טרם דידעי' סברת דברי הרב וכו' אבל למסקנא אפי' אי יש שלד"ע יתחייב גם השליח משום דהו"ל לשמוע דברי הרב וצ"ע בחישב לשלוח יד או שלח יד במקצת אי יתחייב השליח בכולו דהא איהו לא שומר הוא. ונשאלתי ממר חותני הגאון נ"י כי באשה שאמרה לאיש אקף לי קטן אי נעשה ידו כיד האשה ושרי להקיף ולע"ד כל מה דאיהו גופי' לא מצי עביד לא יוכל להעשות שליח למעבד בהיתירא ולא נעשה ידו כידה דהרי הוא עצמו לא מצי להקיף בהיתירא וק"ל.

שם ש"ך ס"ק ז' לצורך מקומה נ"ל שט"ס הוא בסמ"ע וצ"ל אל צרכה וכו' כצ"ל ונ"ב כאשר הגהתי כצ"ל וקאי אסמ"ע ס"ק י"ב וק"ל.

שם ש"ך ס"ק ט"ז ב"ק סי'. נ"ב פרק ט' ועיי' לעיל ססי' פ"א וסי' ס"א ש"ך ס"ק י' ועיי' יו"ד סי' קע"ז ש"ך ס"ק מ"א.
שם סעי' יו"ד הג"ה ת"ה סי' שי"ד ותשובת מיימוני וכו' כצ"ל
שם ש"ך ס"ק כ"ט קצ"ט נ"ב עיי' ביאור דינים אלו בחי' פ' גי"ה סוגי' דבשר שנתעלם מן העין.
סי' רצ"ג מחבר סעי' א' א"י להכריחו נ"ב עיי' משנה למק פ"ד מחובל ומזיק ונלע"ד כי המפקיד לא ניחא לי' בתשלומי גניבה ואבידה אלא ניחא לי' בחפצו ע"כ מוסר לשומר שישמרנו דווקא שלא יאבד ואך אם אירע שנאבד השומר מחויב לשלם והשתא לענין שעבוד חיוב תשלומין אינו יכול לחזור בתוך הזמן אך לענין שמירה הוה כמו פועל שחוזר באמצע היום ע"כ אם חוזר באמצע הזמן אין המפקיד יכול לכופו שישמרנו אבל אחריות על הנפקד כל מה שיארע בבית המפקיד אחר שהחזיר ומזה מיירי ה"ה והש"ס קידושין י"ב ע"א ומיושב קו' הרשב"א שם בקידושין עיי' היטב:
סי' רצ"ו סמ"ע ס"ק ז' מהר"ם לובלין סי' פ"ח כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק י' עמש"ל נ"ב סי' רכ"ב ס"ק ה' ועיי"ש מבואר דס"ל אפי' בגזלן יהיה מונח בידיו ממש ואין חילוק בין גזל לפקדון ומשו"ה מייתי ש"ך בס"ק שלפני זה מתוס' פ' הגוזל דמיירי בגזל משום דהחולקים לא ס"ל לחלק בכך.
שם. ש"ך ס"ק ה' נ"ב דזהו בכלל שכירות שמשלם לו שכר שישמור או ישבע וכיון שנשבע צריך לשלם לו שכר שבועתו כאלו (נ' דצ"ל שמר) דמי הכניסו לשבע לזה לולי ששכרו לכך וכוונה נכונה הוא.
שם ש"ך ס"ק ז' נ"ב עיי' תשובותיי:
סי' ש"ו סמ"ע ס"ק י"ד מן הטריפה נ"ב פ' טריפה היה נוטל וכו' כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ח' שהוא ספק טריפה (לא הייתי) נמחק כפלו
סי' שי"ב מחבר סעי' י"א נפל בית נ"ב ושותפין שנשרף בית א' מהם עיי' תשובותיי.
סי' שכ"א הג"ה סעי' א' וכ"מ שמנכה נ"ב ע' תשובותיי.
סי' של"א סעי' ב' מחבר לזון נ"ב ואי יכול לפטור עצמו בדמי מזונות עיי"ש מ"ש פ"ו דתרומות משנה ג' וע' ע"ז ע"א צא והבעלי ומ"ש הר"ז שם.
סי' של"ג שיך ס"ק י"ז ד"ה עוד כ' וכו' דדווקא נ"ב ועיי' תשובת מיימוני לס' קנין:
סי' ל"א דפועל שיכול לחזור נפקא לן מגרעון כסף דעבד עברי וצ"ל גירעון ולא מקרי בידו לפדות עצמו משא"כ פועל וס' זו כ' הר"ן ומביאו מג"א סי' תמ"א ס"ק ג' ועיי' הגהת מרדכי דב"מ סי' תת"ס ועיי' תשובותיי ותשו' חו"י סי' ק"מ ע"ש.

סי' שמ"ט מחבר סעי' ג' לאחר נ"ב עיי' פי' רש"י אהא דאכפיי' רפרם פ' החובל ועמ"ש רא"ש גבי אין נשבעין על טענת חשו"ק פ' הדייני' וע' שו"ע או"ח סי' שמ"ג בסופו והוא מפסקי מהרי"א סי' ס"ב ומייתי מרא"ש פ' החובל סי' ט' ע"ש ונראה לענין דינא ממונא שאני והרי בב"מ ע"א אמרי' ליזל בתר שיבקוהו אע"ג דאינו מוזהר על לאו דלא תשיך.

סי' שנ"ג באר הגולה ס"ק ט' וכ"כ הב"י נ"ב האמת שכן משמע בב"י אבל הוא טעות דרחוקי' זה מזה כרחוק מזרח ממערב לריב"ם מחזיר הקונה מעות לבעלים ומחזיק הכלי לעצמו ולראב"ד מחזיר הכלים לבעלים בדמים שהם יתנו לו דמיו והיינו דהקשה עליו רשב"א מהנהו אוונכרא וכן מבואר בש"מ ב"ק קי"ד ע"א עיי"ש וצ"ע על הרב ב"י ובאר הגולה וגם בטור סי' שנ"ז ושס"ח צריך להגיה בדברי הראב"ד שצריך ליתן לבעלים בדמים ועיי' בה"ה רפ"ה מגניבה תמצא מבואר שלא כתב הראב"ד כהרמב"ם וצלע"ג.

סי' ש"ס סמ"ע ס"ק א' ולא הוא ליה לבנותו כצ"ל.

סי' שס"ג סמ"ע ס"ק א' דהרקיבו נ"ב ע' ש"ך לקמן ס"ק ז':

שם ש"ך ס"ק ו' הכנימה נ"ב היינו שכורין מילבען כ"כ פני משה אבל הירושלמי מחלק בגווני אחרינא וכנימה בחוץ הוה ניכר ותולעים מבפנים הוה אינו ניכר.

שם הג"ה סעי' ה' ואם שכרם נ"ב עיי' תשובותיי.

שם ש"ך ס"ק ז' דשומר ומזיק נ"ב עיי' תוס' ב"ק ניו ע"ב ד"ה פשיטא וכו' כמהרש"ל וע' מ"ש שער המלך בהשמטות פ"ז דחובל ומזיק:

סי' שס"ט ש"ך ס"ק י' ס"פ ע"ד נ"ב עיי' ש"ך יו"ד ססי' קס"ה ועיי' היטב בש"ך לעיל סי' ע"ג ס"ק ל"ט ד"ה וכל זה וכו' עיי"ש ועיי' היטב תשובותיי.

סי' שפ"א סעי' א' נ"ב והפוסל אתרוג של חבירו עיי' חכם צבי

סי' ק"כ ומשנה למלך פי"ב מה' מעה"ק

סי' שפ"ו ס"ק י' נ"ב ע' תשובותיי:

סי' שפ"ח ש"ך ס"ק ס"ז אי לא נ"ב נראה מסברא דינו של רמ"א אמת דעכ"פ זה עצמו מסור שמוסר ביד אנס שימסרנו ביד אנס אחר ולענין אין חילוק:

סי' ת"א סעי' ד' ואחר כך נ"ב עיי' תשובותיי.

סי' ת"ז סמ"ע ס"ק ב' מכירה צ"ב ומ"מ דברי פרישה תמוהים איך ימכור זה שאין לו בו זכות אלא אם יארע שיתפסנו עיי' ב"ק ע' ע"א אמרי נהרדעי וכו' עיי"ש ותו קשיא אי מכירתו מכורה א"כ יכול הלוקח לתופסו כי הוא עומד במקום הניזק ואמאי כתב כשיתפסנו הניזק יקחנו הלוקח ע"כ נלע"ד דוודאי אין המכירה מועיל להיות של לוקח עד אחר דטרח ניזק לתופסו אז צריך ליתנו ללוקח משום דאמרי' להכי טרח כי היכי

דליקו כבב"מ ט"ו ע"ב ניחא לי וכו' ע"ש גם מה דפשיטא לי' לפרישׁ' דלאחר תפיסה צריך המזיק לשלם לניזק דמי רדיא ופחת שחיטה הוא תמוה בעיני ולע"ד פשוט דווקא אי תפוס ממנו דמי רדיא או דמי פחת שחיטה מהני אבל אי לא תפס לא.

תושלב"ע:

בע"ה הגהות מהגאון כרם שלמה על שו"ע חו"מ:

סי'. א' טו"ז ד"ה בטור סי' א' שלא כפי' הב"י נ"ב עיי' מהרש"א ח"א ב"ב שהשיג בזה על הב"י.

שם מחבר סעי' ה' נ"ב ע' יו"ד סי' רס"ו סעי' מ' ש"ך ס"ק נ' וע"ל סי' שס"ג ס"ג.

שם ש"ך ס"ק י"ט רמ"ג ס"ב ב"ב ע"ל סי' רס"ב ס"ק ח' וסי' רס"ז ס"ק ב' וסי' ת"ך ס"ק ט' ועיי' בסי' קע"ה בט"ז ס"ק נ'

סי' ב' מחבר סעי' א' עדות גמורה נ"ב עיי' שו"ת אבני שהם סי' י"ב

שם הג"ה סוף הסי' למגדר מלתא נ"ב וע' אה"ע ססי' קע"ב ברמ"א.

טו"ז ססי' כ' כח חכמים לאסור נ"ב עיי' זבחים דף ע"ד תוס' ד"ה רב.

סי', ג' ש"ך ס"ק ה' דשמואל ס"ל רק גבי כצ"ל.

סי' ג' מחבר סעי' ד' כל זמן נ"ב עיי' שו"ת בית יעקב סי' ט"ו

שם ואסור לאדם נ"ב ע"ל סי' ז' סעי' י' וסי' ל"ד ס"א.

סי' ד' סמ"ע ס"ק ב' ל"מ ר"ת לא מבעיא.

סי' ה' הג"ה סעי' ב' וי"א דאין נ"ב ע"ל סי' י"א סי' ע' ס"ק י"ז ועיי' או"ח סי' ל"ד ברמ"א ובי"ד סי' של"ד בבאר הגולה ואו"ח סי' של"ט מ"א ס"ק ג'.

שם ש"ך ס"ק ו' קרוב לשעה ששית נ"ב עיי' או"ח סי' קנ"ז מ"א ס"ק ב'.

שם סמ"ע ס"ק ז' וגם אמרו נ"ב יומא דף ע"ה ע"ב.

סי', ז' מחבר סעי' א' הרי זה פסול נ"ב עיי' יו"ד סי' רס"ט סעי' י"א וב"ש אה"ע סי' ח' ס"ק ב'.

שם מחבר סעי' ג' מבן י"ח נ"ב עיי' יו"ד סי' א' בהג"ה.

שם סמ"ע ס"ק י' טעם זר נ"ב עיי' נדה דף נ' ע"א תוס' ד"ה כל הכשר לדון:

שם סמ"ע ס"ק כ"ג פרק עשרה יוחסין נ"ב דף ע' ע"א.

סי', ח' סמ"ע רש"י נ"ב שבת קי"ט ע"א בד"ה היינו בור:

שם מחבר סעי' א' לעמוד לפניו נ"ב עיי' ב"ח שהביא ראיה מפ' הבע"י ממעשה דר"י בן גמלא דאם נתן ממון וכו' דאפי' גדול טפי משאר גדולים בחכמה ובמנין אסור לעמוד לפניו אבל אם מינוהו בשביל שהוא ג"כ עשיר ראוי לנהוג בו כבוד.

שם מחבר סעי' ד' פרנס על הציבור נ"ב אבל דבר של מצוה כגון לעשות סוכה וכדומה לו מותר עיי' באר יעקב ובמס' קידושין דף ע' ע"א במרתא דגינדריתא קאי גבי דנא

סי' ט' מחבר סעי' א' עובר בלא תעשה נ"ב עיי' בס' לחם יהודה פרק כ"ג מה' סנהדרין וע"ל סי' ל"ד ס"ח בהג"ה.

שם מחבר סעי' ג' נהגו לעשות נ"ב עיי' תשב"ץ ח"א סי' קמ"ב

שם סמ"ע ס"ק ג' בסוה"ד וע' פ"ר נ"ב עיי' ט"ז כאן וביי"ד

סי' קס"א ס"ק ג' ועיי' בכנה"ג על הי"ד שהשיג על הטו"ז

סי' י"א ש"ך ס"ק א' שהדין עם ראובן נ"ב עיי' תשו' חכם צבי סי' קס"ט דפוסק כש"ך ובתשו' שבות יעקב סי' קמ"ג חולק עליו ועיי' שו"ת זכרון יוסף סי' ב':

שם סמ"ע ס"ק י"ב שהוא במדינה נ"ב עיי' כסף משנה פ"ו מה' שבת ה' כ' ועיי' מגיד משנה פ' י"ג מה' אישות הלכה י"ז

שם סמ"ע ס"ק י"ז בסי' קי"ז נ"ב צ"ל ע' סי' ה' הג"ה ב' ומה שציינתי שם.

סי' י"ב סמ"ע ס"ק ח' דהחושד צ"ל דהחושש:

שם הג"ה סעי' ב' ואין ב"ד נ"ב וע"ל סי' ע"ה סעי' ט' וסי' רנ"ט סעי' ה'

שם ש"ך ס"ק י"ז ל"ז כ' מורם נ"ב עיי' אה"ע סי' ק"ה, ח"מ ס"ק וכך וביי"ש ס"ק י"ב

סי' י"ג סעי' א' הג"ה בסוה"ד רמב"ן בפי' לתורה נ"ב בפ' דברים.

שם מחבר סעי' ב' אין יכולין נ"ב ע"ל קנ"ז ב' וקס"ג ג'.

שם בהג"ה וי"א דמשטענו נ"ב עיי' תשו' הרא"ש כלל כ"ח סי' ח' ועיי' משנה למלך פ"ד מה' סנהדרין ועיי' תשובת בית יעקב סי' י"ח:

שם באו"ד וכל מקום נ"ב עיי' תשובת שב יעקב סי' א' ב' סי' י"ד מחבר סעי' א' שמא טעיתם נ"ב עיי' נוב"י מה"ת חלק ח"מ סי' א' ובשו"ת הרדב"ז סי' תקע"א

שם סמ"ע ס"ק ג' מבואר בסמוך נ"ב סעיף ד'.

שם בהג"ה סעי' א' אין לנו עכשיו נ"ב עיי' אה"ע סי' קס"ו הג"ה א' ובס' כרם שלמה שם

שם באו"ד אחר אביו נ"ב וה"ה תלמוד אצל רבו כנה"ג:

סי' ט"ו מחבר סעי' א' תלמוד חכם נ"ב וה"ה שליחו של ת"ח צריך להקדים ב"ח:

שם מחבר סעי' ב' ודין ת"ח נ"ב עיין יו"ד סי' רע"ו סעי' ט"ו וכתב בס' בית הלל הה"ד כאן:

סי' ט"ז סמ"ע ס"ק י"ב וצ"ע הא כ' נ"ב דהא כתב הרא"ש כשנותנים חרם בביהכ"נ על העדות אין הקרובים בכלל והרמ"א כתב לקמן סי' כ"ח ס"ב שכן הוא העיקר וכאן וכו'

שם מחבר סעי' ה' השטר נ"ב ע"ל סי' מ"א ג' ד'.

סי' י"ז הג"ה סעי' א' ועמידה נ"ב עיי' או"ח סי' קמ"א ובמ"א ס"ק ב' ועיי' או"ח סי' ת"ב מ"א ס"ק א'.

שם סמ"ע סס"ק ב' עכ"ל נ"ב אבל הב"ח כ' ודי בזה כשנאמר לעני אל תירא וכ' כנה"ג וכן אנו נוהגין:

שם ש"ך ס"ק ט' בן לב ס"ג נ"ב ח"ג ועיי' בחידושי הגרשוני שאין לחלק בין דיין יחידי או ב"ד.

שם ש"ך ס"ק י"ד בפ' אלו מגלחין נ"ב ס"ק זה נרשם בטעות כי אין לדין זה שם שום רמז רק דברי הש"ך שייכין לסעיף י"א צריך הדיין לפסוק הדין מיד והיא שם דף י"ד ע"ב נמצא אתה מענה את דינו וסובר הש"ך גם בדיני ממונות הדין כן וע"ש בתוס' בד"ה אמר וכו':

שם הג"ה סעי' י"ב אין לדיין נ"ב עיי' מס' סוכה דף ל"ד ע"ב תוס' ד"ה ולדרוש וכו' ומ"ש בס' כפות תמרים שם. סי' י"ח ש"ך ס"ק ה' והם יגמרו והתומים ובס' נתיבות משפט חולקים עלי'.

שם הג"ה סעי' ב' שאין רוב נ"ב עיי' מגילה דף כ"ג ע"ב תוס' בד"ה עשרה כהנים ובחדושי הרשב"א שם.

שם סמ"ע ס"ק ג' בתרא דע"ז נ"ב דף ע"ב ע"א.

סי' י"ט סמ"ע ס"ק א' וגדול שבדיינים נ"ב עיי' ירושלמי פ"ג ה"י ובפני משה ועיי' תוס' יו"ט סנהדרין פ"ג משנה ז'.

סי' כ' ש"ך ס"ק ג' ולא פי' כן נ"ב דכתב לאו דווקא בדסקיא אלא אפי' היה השטר המופקד לבדו ביד אחרים יכול לטעון כן.

סי' כ"א מחבר ה"ז פטור נ"ב עיי' שו"ת צמח צדק סי' ל"ט ובקצוה"ח.

שם ש"ך ס"ק ד' ומשמע דברי נ"ב עיי' משנה למלך פ"ז מסנהדרין ה' יו"ד

סי' כ"ב סמ"ע ס"ק ב' דיין העיר נ"ב עיי' שו"ת בית יעקב סי' כ"ט ח

שם ש"ך ס"ק ו' א"י לחזור נ"ב יכול.

שם באו"ד אירושלמי נ"ב עיי' ירושלמי סנהדרין פ"ג מהל' ד' בפני משה:

סי' כ"ג מחבר אינו נאמן נ"ב כתב בכנה"ג דווקא לממון אבל הוא כעד אחד בעלמא וקם הוא לשבועה ומינה למאן דסובר דעד אחד פטרו משבועה לנתבע כמבואר סי' ס"ד דהוה כעד א':

שם ש"ך ס"ק ב' שהפס"ד אינו בידו נ"ב שאין הפסק דין בידו

שם סמ"ע ס"ק ז' י"ל פרעתי נ"ב ר"ת יכול לומר:

שם ש"ך ס"ק ט' כלל ל' סי' י"ד נ"ב נ"ו סי' ו':

סי' כ"ד באר הגולה או"ק א' מ"ו ע"ב ועיי' סנהדרין דף ל"ה ע"א דיליף לה מאשרו חמוץ:

שם ש"ך ס"ק ב' וכ' תוס' נ"ב ב"ק דף מ"ו ע"ב תוס' ד"ה שאין נזקקין:

שם ש"ך ס"ק ג' דבקבלנות נ"ב לחבלות וכן בסמוך.
סי' כ"ה סמ"ע ס"ק י"ט בסוה"ד חולקין עליו נ"ב ראו דברי מחולקין ע"כ חוששין להחמיר מיהת כ"כ מהרי"ק שורש נ"ב.
שם בש"ך ס"ק י' דין ד' בגליון נ"ל שהגרסא נ"ב עיי' ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א בפני משה שהעלה שהגרסא נכונה היא
שם בש"ך ס"ק מ"ד דין ב' א"כ טובא ר"ת אבל כפאוהו.
שם סמ"ע ס"ק ל' נכסים מרובים נ"ב וגילה דעתו שעשה הפשרה בשביל כך כמ"ש הג"ה בשם העיטור.
סי' כ"ז מחבר סעי' א' ואם היה דיין נ"ב וההי"ד לממונה על הקהל אסור לקלל עיין קצות החושן.
שם מחבר סעי' ב' ואם חרף ת"ח נ"ב וע"ל סי' ר"ט סמ"ע ס"ק ג' וסי' ת"כ סמ"ע ס"ק נ'
סי' כ"ח ריש הסי' שלא בפני ב"ד נ"ב בעל דין.
שם ש"ך ס"ק א' סי' רס"ו נ"ב רס"ז
שם מחבר סעי' א' וחייב בדיני שמים נ"ב עמש"ל סי' תי"ב.
שם שיך ס"ק בי עיי' ב"ח נ"ב עיי' ב"ח סי' י"ב סעי' ב' כצ"ל עיי' שערי תורה דף פ"ג ע"ב: הג"ה סעי' א' אלא כמוציא שם רע נ"ב עיי' סי' כ"ב ס"ב בהג"ה.
שם הג"ה סעי' ד' יכולים להעיד נ"ב יכול להעיד.
שם סמ"ע ס"ק מ"ג להעיד בפניהם נ"ב בפיהם.
שם סמ"ע ס"ק מיד רמי אנפשי' נ"ב ע"ל סי' קל"ה ש"ך ס"ק ט'.
שם ש"ך ס"ק י"ד אלמא דמדרבנן נ"ב דמדאורייתא
שם הג"ה סעי' ט"ז וי"א דכל ששלחו נ"ב עיי' ירושלמי סנהדרי' פ"ג ה' ט' ובפני משה:
סי' ל' ש"ך ס"ק ו' ורמב"ן נ"ב וראב"ן כ' בסי' ס"ג:
שם באו"ד סי' מ"ג נ"ב ל"ג.
שם טו"ז סעי' א' בסוה"ד לדעת הטור נ"ב עיי' קצות החשן בסי' קמ"ה.
שם מחבר סעי' י"ג על דבר שלם נ"ב עיי' אה"ע סי' קמ"ב בי"ש ס"ק כ"א.
סי' ל"א ריש הסי' הרבה כתי עדיות נ"ב המכחישות זה את זה
שם ש"ך ס"ק א' לעדות אחרת נ"ב וכן משמע בראב"ן תחלת דף י"ח ועיי' בעבודת הגרשוני.
שם ש"ך ס"ק ד' דאי לאו נ"ב כיון:
באו"ד כל שזוכרין נ"ב קמ"ל

סי' ל"ב ש"ך ס"ק ג' בגליון ולענ"ד נ"ב עיי' משנה למלך בפ"ב מה' רוצח ועיי' שו"ת חכם צבי סי', קל"ח ובשו"ת חות יאיר
סי' קס"ו ובס' באר יעקב:
ק
שם ש"ך ס"ק ד' חייב להם נ"ב עיי' שו"ת חכם צבי סי' קל"ח
סי' ל"ג מחבר סעי' י"א זה לזה נ"ב וכן מעידים לאחרים עיי' רי"ף פ' החובל ועיי' עבודת הגרשוני.
שם ש"ך ס"ק ט' שלא יהא נ"ב ע"ל סי' כ"ח הג"ה ט"ו ועיי' ישועות יעקב אהע"ז סי' קנ"ה וע"ל בט"ז סי' כ"ח.
שם מחבר סעי' י"ג ונעשה חתנו נ"ב והפסול משום עבירה ונעשה כשר עיי' בש"ך סי' ל"ד ס"ק ל"ג.
סי', לי"ד הג"ה סעי' ה' אינו נאמן נ"ב עיי' יו"ד סי' רל"ב ברמ"א סעי' י"ב ובש"ך ס"ק כ"ה:
שם סמ"ע ס"ק ע"ז לא עבר נ"ב אלא אלאו.
שם ש"ך ס"ק י"ג לא מחייבי' לעדים זוממים נ"ב רק לפסול.
באו"ד. או ממון נ"ב ולא ממון:
באו"ד ועיי' בר"ן נ"ב ב"ק.
שם סמ"ע ס"ק ל"ב בלא דמי משמע נ"ב ע"ל סי' שנ"ט אה"ע סי' כ"ח בי"ש ס"ק ב' וב"מ דף ה' ע"ב בתוס' בד"ה בלא דמי דהיכא דאינו חציף ומעלים חמסנותו בטענת אזי זה לא מפסל
שם סמ"ע סוף ס"ק מ' סברתם נ"ב ע"ל סי' ש"ע ברמ"א סעיף ג'.
שם הג"ה סעיף י"ח אבל מי נ"ב ז"ל הירושלמי בפ"א בסנהדרין בהל' א' רב הונא הוה רעי' תורין והוה יודע סהדא ובר נש א"ל אייתא סהדא עלי א"ל הב לי אגרי'
שם ש"ך ס"ק כ"ח דלא הוי עד כלל נ"ב פסול משום דלא שייך בי' עדות.
שם ש"ך ס"ק ל"ג נראה דכל נ"ב וכ"כ הרא"ש במס' גיטין פ"ב סי' כ"ו :
סי' ל"ה מחבר סעי' א' בחזקת גדול נ"ב עיי' נודע ביהודה ח"א סי' ד' שהאריך והעלה דאין להוציא ממון ע"י זה דהרבה חולקים בדין זה
שם סמ"ע ס"ק ז' דימי שנותיו נ"ב עיי' א"ח סי' נ"ה מ"א ס"ק ז' וע"ל סי' רל"ה שו"ע י"א.
שם הג"ה סעי' י"ד רגילים להיות נ"ב עיי' נודע ביהודה מה"ת סי' נ"ח ועיי' שו"ת כנסת יחזקאל סי' פ"ג:
סי' ל"ו מחבר סעי' א' עדותן בטלה נ"ב עיי' מכות דף ז' ע"א תוס' בד"ה אמר ר' יוסי.
שם סמ"ע ס"ק ג' דאם הראו נ"ב עיי' שו"ת פרח מטה אהרן ח"ב סי' י"ט

סי' ל"ז מחבר סעי' א' פסול להעיד נ"ב ואי בעינן הנאת ממון דווקא או אפילו שאר הנאה עיי' תשו' מהרי"ט חלק חו"מ סי' פ' וסי' צ"ז שחקר בזה והעלה דבעינן לענין נוגע הנאת ממון דווקא:

שם טבח המעיד על טבח אחר שהוציא טריפה מתחת ידו נוגע בעדות הוה עיי' כנה"ג:

סי' ל"ז מחבר סעי' ז' אם טען כתב מהריב"ל טבח שהעיד על טבח אחד שהוציא טריפה מתחת ידו נוגע בעדות הוא עיי' בס' עטרת צבי ס"ק ט'.

שם סמ"ע ס"ק כ' לא' קאמר עיי' אה"ע סי' י"ב הג"ה א' סי' ל"ט ש"ך ס"ק ב' תרי ראב"ד עיי' שו"ת חות יאיר סי' ק"ח דשלשה ראב"ד הי'

שם ש"ך ס"ק כ"ט מה הועילו במה שכתבו צ"ל במה שתקנו שלא יכתבו

שם סמ"ע ס"ק ל"ו בסוה"ד ס"ק כ"ח צ"ל ט"ז.

שם ש"ך ס"ק מ"ב כ' התוס' כן עיי' גיטין דף ז' ע"ב בד"ה עד שעת נתינה.:

סי' מ' סמ"ע ס"ק א' הרמב"ם השמיט עיי' שו"ת עה"ג סי' קי"ז

סי' מ"א מחבר סעי' א' נוסח שטר העתקה עיי' בכנה"ג.:

שם מחבר סעי' ג' בהג"ה שטר צוואה כפול לקמן בס"ס רנ"ג

שם ש"ך ס"ק י"ב מזמן שני עיי' ב"ב דף ק"ט ע"ב תוס' בד"ה אין הלכה ועיי' שו"ת זכרון יוסף דף קי"ח ע"ב:

סי' מ"ב ש"ך ס"ק א' טובי בש"ס עיי' קרבן נתנאל פ"ב דגיטין סי' כ"ד.

שם ש"ך ס"ק י' אם כן אי תימא כצ"ל.

שם באו"ד אה כן אין צריך כצ"ל.

שם מחבר סעי' י"ג זהב דדנרי כצ"ל.

שם ש"ך ס"ק כ"ט לגרום בטור דינרי כסף או כסף כצ"ל.

שם ש"ך ס"ק ל"ג ול"ד ששטר לפרעון עומד כצ"ל.

סי' מ"ג מחבר סעי' ז' המוקדמים עיי' ר"ש פ"י דשביעית מ"ה

שם מחבר סעי' י"ב שטרי חוב עיי' שו"ת פרי הארץ סי' ג'.

שם סעי' י"ח טו"ז דברי אלה שייך לסי' ל"ד שו"ע סעי' ט' והם שקרו.

סי' מ"ד שו"ע סעיף א' בהג"ה פרק גט פשוט הביא בב"י סי' מ"ב ודלא כדמשמע מתוס' ב"ב דף קס"א ד"ה וניחוש עיי' כנה"ג.

סי' מ"ה שו"ע סעי' ג' בגופן של עכו"ם ע"ל סי' ס"א סעי' י"ג וט"ו ומ"ש הב"י באבן העזר סי' ס"ז בשם תשובת הרשב"א סי' תרצ"ט.

שם סמ"ע סס"ק ה' ודוק ע"ל מ"ח סמ"ע ס"ק א' סי' נ' ש"ך ס"ק ז' סי' פ"ב סמ"ע ס"ק י"ב.

שם ש"ך ס"ק ד' וכנ"ל עיקר ול"נ הסברא הראשונה כצ"ל.

שם שו"ע סעי' י"א בסוף השטה שריר וקים כשר כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק כ"ה בסוה"ד ודוק עיי' בשו"ת חינוך בית יהודה שחולק על הש"ך וכן הוא בכנה"ג:
סי' מ"ו ש"ך ס"ק ז' סעי' כ"ט ס"ק א' כצ"ל
שם. ש"ך ס"ק ט' ופוסקים דלא כוותי' כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק י"ז בסוה"ד עיי' בית שמואל באה"ע סי' קמ"ב ס"ק י"א ועיין שו"ת כנסת יחזקאל סי' פ"ב והעלה להלכה להכשיר שטר שחתום אלם ע"ש.
שם סמ"ע ס"ק ס"ג שגם דעת הרמב"ם כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ס"ט וה"ה אם הוא חי אם הלך למדינת הים עי' או"ת אות פ"ד:
שם ש"ך ס"ק צ"ג בסוה"ד עיין שו"ת כנסת יחזקאל סי' פ"ב וכבר ציינתי לעיל בס"ק ט"ז:
שם ש"ך ס"ק ק"ז או שנתנה עיי' לקמן סי' רמ"א סמ"ע ס"ק כ"ג וע' אה"ע סי' ל"ב בי"ש ס"ק ע'.
סי' מ"ז ש"ך ס"ק ב' לגבות מן לוה שני כצ"ל.
סי' מ"ח סמ"ע ס"ק א' ועוד כ' עיי' לקמן סי' ס"ט ש"ך ס"ק מ"ח
סי' מ"ט שו"ע ס"א החניכה וכותבי' פב"פ וא"צ לשנות שם אביו אעפ"י שנשתמד מהר"י ווייל בתשובה סי' ק"צ.
שם סמ"ע ס"ק ג' וע"כ צ"ל:.
שם סמ"ע ס"ק ד' דמלתא דעבידא ע"ל סי' ל סמ"ע ס"ק מ"א
שם סמ"ע ס"ק ז' דצריך להיות וכתוב עיי' מגיל' דף ט"ו וימצא כתוב מבעי' ליה.
שם שו"ע סעי' ז' בהג"ה והאחר מת אביו עיי' שו"ת חות יאיר. סי' ע"א ובס' באר יעקב:
שם ש"ך ס"ק י"ד ביומא דמנו עיי' בס' גט פשוט סי' קכ"ט אות מ"א.
שם באו"ד דומיא דיהושע יומא דף ט' ע"א תוס' בד"ה ולא
שם סמ"ע ס"ק כ"א אאביו שמעון עיין רמב"ן פ' נח בפסוק אחי יפת הגדול
סי' נ' ש"ך ס"ק ז' אבל בממרנות כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ט' ב"ש שם עיי' שו"ת גור אריה סי' פ"ג
סי' נ"א ש"ך ס"ק ז' אא"כ נפרש כצ"ל:
סי' נ"ג ש"ך ס"ק א' ולקמן סי' ע"ז ס"ק י"ז כצ"ל.
שם טו"ז סעי' א' כ"כ התוס' ב"ב קפ"ב ע"א תוס' בד"ה עבידי וכו'.
סי' נ"ד שו"ע סעי' ג' בהג"ה ונראה לי עיי' אהע"ז סי' נ"א ס"ס בהג"ה אבל אם רוצה להשליש המעות הרשות בידו
סי' נ"ה שו"ע סעי' א' אסמכתא ע"ל סי' ר"ז.

שם ש"ך ס"ק ה' השאר השטר כצ"ל:.
סי' נ"ו ש"ך ס"ק כ' אבל אם ויש עיין שו"ת שב יעקב סי' ה' **שם** ש"ך ס"ק ל"ד והתוס' הוכיחו כתובות דף פ"ה ע"א תוס' בד"ה אית לך.
סי' נ"ז שו"ע סעי' א' אבל מותר עיין בס' קרבן נתנאל כתובות פ"ב סי' י"א
סי' נ"ח סמ"ע ס"ק י' והמחבר בסי' ע"ג ס"ג.
שם ש"ך ס"ק י"א עוד כ' בסמ"ע עיין שו"ת עבודת הגרשוני סי' ע' דהעלה דעיקר כסמ"ע ועיין משנה למלך פרק י"ד מה' מלוה ולוה הל' ט'.
סי' ס' טו"ז ד"ה ומעשה אירע עיין שבות יעקב ח"ב סי' קמ"ב שחולק על הטו"ז ופסק דאין לה מזונות כשמת הבן עיי"ש ועיי' אה"ע סי' קי"ד ב"ש ס"ק י"א ועיי"ש בס' ישועות יעקב
סי' ס' סמ"ע ס"ק י"ב בביתו של הניזון עיי' אהע"ז סי' קי"ח בי"ש ס"ק ב' ובס' נתיבות המשפט:
שם שו"ע סעי' ג' בהג"ה דהמקבל עליו עיין שו"ת שער אפרים סי' קכ"ט ובתשו' שבות יעקב קס"א:
שם ש"ך ס"ק ל"ב ששליחו היה בענין כצ"ל.
סי', ס"א ש"ך ס"ק א' על השטר וכו' כצ"ל.
שם שו"ע סעי' י"ג אין שומעין לו עיי' אהע"ז סי' ס"ה ס"ג.
סי' ס"ב ש"ך ס"ק א' גם מה עיי' אהע"ז סי' פ"ה בי"ש ס"ק כ"ט
סי' ס"ה ש"ך ס"ק כ"א מדסתמו הרי"ף ורמב"ם עיי' רמב"ם פ"ז מה' נחלות ה' גואי ג':
שם סמ"ע ס"ק נ"ח כיון דאתרעאי בשובר כצ"ל:
שם ש"ך ס"ק ס"ג דהא ליכא כאן כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ע"ג ולדיוקא אצטריך כצ"ל '
סי' ס"ו ש"ך ס"ק ב' כ' הריטב"א עיי' יו"ד סי' רנ"ח ש"ך ס"ק י"ד
שם ש"ך ס"ק נ"ט ב"י והב"ח באה"ע כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ס' לקמן ס"ק ס"א כצ"ל
שם סמ"ע ס"ק ע"ח כשמו דמוכח כצ"ל:
שו"ע סעי' ל"ט ע"ל סי' צ"ה.
שם שו"ע סעי' מ"א לומר גוד ע"ל סי' קע"א דיני גוד או אגוד ודין אם בספרי' שייך גוד או אגוד עיי' סי' קע"ג ואם יש רשות ביד ב"ד לחלק בנכסי יתומים סי' רפ"ט.
סי' ס"ח שו"ע סעי' אי שטרי כתובות הנעשים בערכאות של נכרי' כשרים כה"ג.
שם סמ"ע ס"ק ו' פי' כרך שלהן.

שם שו"ע סעי' א' בהג"ה א' סופר המלך ל"ד סופר המלך רק היכא דאית בי' דינא דמלכותא עיי' ב"ח:
שם שו"ע סעי' ב' ניתנו לשני עכו"ם עיי' יו"ד סי' קפ"ה ש"ך ס"ק ז'.
סי' ס"ט שו"ע סעי' א' שאני חייב אפי' לא כתב מודה כתב ידו מקרי מהר"ם מטראני:
שם. שיך ס"ק י"ז בש"ס דכתובות הלבוש גופא מביא ראיה זו ע"ש
סי' ע' שו"ע סעי' א' וכל המלוה בכנסת הגדולה כתב בשם הר"ר יונה דגם בפקדון אסור:
שם ש"ך ס"ק כ"ו בש"ס שם שיהי' נאמן כצ"ל.
סי', ע"א ש"ך ס"ק ב' משמע דווקא ודע דט"ס נפל בש"ך במ"ש משמע דווקא בב' עדים אבל בנאמנות סתם לא ויטול והוא ט"ס ותוכן כוונתו דמשמע דליכא נאמנות כשני עדים אלא נאמנות סתם ואפ"ה ישבע ויטול עיי' שמן רוקח ח"ב
שם ש"ך ס"ק ג' ואפשר גם הסמ"ע עיי' שמן רוקח ח"ב בסי' זה שכתב דבריו סתומים וחתומים ואין פותר אותם.
שם סמ"ע ס"ק ז' דלפ"ז לא מהני:
באו"ד דמאמין הנפקד למפקיד.
שם ש"ך סס"ק י"ד וצ"ע ע"ל סי' צ"ג סעי' ז'
סי' ע"ב סמ"ע ס"ק ז' ובבין בין עיי' תוס' פ"ד דר"ה מ"ח **שם** ש"ך ס"ק ט' שלא בשעת הלואתו עיי' אור חדש פסחים דף ל"א ע"ב ד"ה אלא הב"ע.
שם באו"ד שהרעישו העולם בזה עיי' פני יהושע במס' פסחי' דף ל"א ע"ב וז"ל ושרי לי' מרי' להש"ך וכו' דאין זה כלל משמעות לשון הש"ס וכו' ולא הו"ל לסתום אלא לפרש וכו' ע"ש:
שם סמ"ע ס"ק ח' נדפס בסעיף זה כצ"ל.
שם שו"ע סעי' ח' עיי' בס' קצה"ח סי' רצ"א ס"ד.
שם ש"ך ס"ק ע"ג אם אין הלוה כצ"ל.
שם סמ"א ס"ק ס"ט חביב בעיניו ע"ל סי' שנ"ו בסמ"ע ס"ק י"ח וצ"ע.
שם ש"ך ס"ק ק"א שוה כל חוב עיי' שו"ת צמח צדק סי' כ"א ושו"ת חות יאיר סי' קי"ז:
שם ש"ך ס"ק קט"ו ספק דהלוה כדין כצ"ל
שם ש"ך ס"ק קי"ח דלא אמר ר' יצחק אלא שלא בשעת הלואתו אבל בשעת הלואתו כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק קי"ט במזומנים עשרה כצ"ל
שם ש"ך ס"ק קכ"א רק על הפחיתה בסך הלואה רק בשיעור הפחת.
שם באו"ד אחר שנפחת אינו שוה כצ"ל.

שם סמ"ע ס"ק צ' נפטר בשבועה כצ"ל:
שם ש"ך ס"ק קכ"ז שהיה שוה ג' כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק ק"א דבשליחות של שמעון כצ"ל
שם ש"ך ס"ק קמ"ז הלוה טוען כן לא מקרעינן לי' כצ"ל.
סי'. ע"ג ש"ך ס"ק כ"ב דל"ד לשדוך עיי' אהע"ז סי' א' ב"ש ס"ק ט"ו
שם שו"ע סעי' ט' ביום החדש הראשון עיי' בט"ז ביו"ד סי' רכ"ח ס"ק נ"ב
שם שו"ע סעי' י"ב עיי' שו"ת חוט השני סי' ל"ז
שם ש"ך ס"ק מ' ואפכא ק' לי עיי' ב"ש באהע"ז סי' ק"ג ס"ק ז'.
סי' ע"ד סמ"ע ס"ק ח' שם בס"ס ק"כ כצ"ל.
שם. ש"ך ס"ק י"ז ולכתחלה א"צ לקבל כצ"ל.
שם שו"ע סעי' ז' על המטבע עיי' אהע"ז סי' ס"ו בי"ש סס"ק ט"ו
שם סמ"ע ס"ק ט"ו לא הזכיר שישלם כצ"ל:
סי' ע"ה ש"ך ס"ק ה' בסוה"ד כתב בס' עבודת הגרשוני וז"ל לא חיפש יפה כי הוא בנ"י קרוב לסוף פ' הבית קודם להמשנה לא את הבור ולא את הדות ע"ש.
שם סמ"ע ס"ק ח' גם בסמוך סעי' יו"ד כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק כ' וה"ה בסעי' י' צ"ל אבל בסעי' ב':
שם שו"ע סעי' ט' לצאת י"ש עיי' שערי תורה כלל ט' פרט א'
שם סמ"ע ס"ק ל"א או שהוא בתוך זמנו כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק מ"ח תפיסתו תפיסה עיי' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קס"ח.
סי' ע"ה טו"ז סי' כ"ה נשאלתי מי שפרע ע"ל סי' רל"ב ש"ך ס"ק ט"ו ועיי' שו"ת פנים מאירות ח"א סי' ס' ושו"ת חינוך בית יהודה סי' ק"ז.
סי' ע"ו שו"ע סעי' א' ע"ל סי' רכ"ב סעי' ב' ובסי' ש' סעי' א'
שם ש"ך ס"ק י' שכ"ש ה"א טעם זה כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק ר' להלוהו שניהן כצ"ל
סי' ע"ז ש"ך ס"ק א' כ"א שהלוה לשנים.
שם שו"ע סעי' י' איש ואשתו שלחו וה"ד אם לותה אשה לצורך פריסת הבית רשד"ם סי' כ"ד עיי' כנה"ג.
שם באו"ד ואם הבעל ע"ל סי' צ"ו ש"ך ס"ק ט'.
סי' ע"ח שו"ע סעי' א' בתוך זמנו היינו דווקא במעות אבל לא בסחורה דבסחורה עבד אינש דפרע תוך זמנו מהר"א ששון.
שם שו"ע סעי' ח' בקובע זמן ע"ל סי' ל"ט ש"ך ס"ק ח' וסי' ש"ה שיך ס"ק י"ח

סי' ע"ט שו"ע סעי' א' בהג"ה יותר ממאה עדים ע' יו"ד סי' א' סעי' י"ב ובס' בי"ה שם.
שם ש"ך ס"ק כ"ג בסוה"ד וצ"ע עיי' בס' אבני קודש סי' ס"ט מחבר סעי' י"א דמלתא דלא עיי' יו"ד סי' קצ"ז טו"ז ס"ק מ' ובספרי כרם שלמה על יו"ד שם.
שם סמ"ע ס"ק ל' כתב כד' הטור צ"ל התוס'.
סי' פ' מחבר סעי' א' בהג"ה ואפי' יש ע' שו"ת אמונת שמואל סי' נ':
שם מחבר יכול לחזור ל"ש יכתבו טענותי' ל"ש לא יכתבו:
סי' פ"א ש"ך ס"ק י"ט בד"ה וגם מדי הרא"ש כמה שכתבתי כצ"ל.
באו"ד שאינו לפניו כצ"ל
שם באו"ד בד"ה ומ"ש הרמב"ן ז"ל מה שהביא לשון רבים עיי' פני משה בירושלמי סנהדרין פ"ג פ' ח' ולי"נ דלשון עדותן קאי אכל חד מהני עדים והבן:
שם ש"ך ס"ק מ"ט מפרשים השטאה צ"ל הסוגיא.
באו"ד בד"ה וה"ה בכה"ג כמ"ש צ"ל כש"כ.
שם ש"ך ס"ק נ' אע"ג צ"ל דאל"כ.
שם ש"ך סוף הסי' וביו"ד סי' קע"ד ס"ק מ"א כצ"ל.
סי', פ"ב ש"ך ס"ק ב' עיי' תורת חסד כלל י"ז:
שם סמ"ע ס"ק ל' פ"ז סכ"ב כצ"ל:
שם צ"ב סעי' א' כצ"ל
שם מחבר סעי' י"ג עיי' טו"ז סי' ס"ח.
שם ש"ך דיני מיגו אות ו' בד"ה גם בפ' הגוזל חזקת הבתים ל"ב מ"ב כצ"ל:
שם אות י' בד"ה ואין למק' אמאי אינה נאמנת כצ"ל.
סי' פ"ג מחבר סעי' ב' עבר זמנן וההי"ד שתיהן לא עבר זמנן אבל אם אחד עבר זמנה והשני לא עבר זמנה פשיטא שיפרעו האי שעבר זמנה עיי' כנה"ג.
שם ש"ך ס"ק ז' בד"ה וגם היש חולקין הרמב"ן והרשב"א כצ"ל
סי' פ"ה סמ"ע ס"ק ח' הלוה למלוה כצ"ל.]
סי' פ"ה סמ"ע ס"ק כ"ב המוקדם עדיין אלא שנשתעבדו כצ"ל
סי' פ"ו ש"ך ס"ק כ"ד ד"ה ולפי שכבר לכך מוכרח עיי' אה"ע סי' קס"ח בי"ש ס"ק ד' ובס' בית מאיר שם.
שם מחבר סעי' ה' ועכבו ב"ד ע"ל סי' י"ד ס"א סמ"ע ס"ק ט"ו וסי' ע"ג סעי' י'.
שם ש"ך סוף הסי' פסקי דינים אות ה' אם פרע או לא אחר שידע
סי' פ"ז מחבר סעי' ב' סוף הסעי' הודאה במקצת עיי' מהר"ם שיף ב"מ ד' ע"ב.
שם מחבר סעי' ו' וע"א מסייעו ע"ל סי' רצ"א סעי' כזו ובשער המלך פ"א מה' טוען:

שם מחבר סעי' י"ז ז"ל ס' חקי הדעת אות ש' ס"ק מ"ב אלו ימים שאין משביעין אף שבועת אמת דימות באותה **שם** שנה ואלו הן א' ניסן ח' אייר כ' סיון ה' תמוז ר"ח אב ג' אלול י"ח תשרי ט"ו חשון כ"ח כסלו י"ז טבת י' שבט ט' אדר שני מצאתי בשם גדול אחד.

שם ש"ך ס"ק נ"ז בסוה"ד וצ"ע ע' ס' ישועות יעקב אה"ע סי' קט"ו ס"ק ז'

שם מחבר סעי' כ"ז ויצא מב"ד עיי' שו"ת שער אפרים סי' קמ"ב ועיי' ב"ק ק"ח ע"ב תוס', ד"ה ולא הניחוהו.

שם מחבר סעי' ל' עיי' שו"ת צמח צדק סי' ד' בשו"ת פרי הארץ סי' א'.

שם סעי' ל"ט ברג"ה עיי' כרם שלמה על אהע"ז סי' נ'

סי', פ"ח ש"ך ס"ק א' שפ"ז צ"ל שפ"ד וכן שם באו"ד.

שם מחבר סעי' י"ב כמאה עדים עיי' שערי תורה כלל ב' פרט א'.

שם מחבר סעי' כ"ח דשטר הוה עיי' תשו' מהר"ם לובלין סי' ג'

סי' פ"ט שיך ס"ק י' והוא תימא עיי' שער המלך פ"ד מה' גזילה הל' י"א.

שם באו"ד ואני אומר עיי' פני משה בירושלמי מס' שבועות פ"ז הל' א'.

סי' צ' ש"ך ס"ק ז' דלקחתי לכ"ע אפי' נגד:

באוי"ד ודלא כמ"ש הסמ"ע כצ"ל

שם מחבר סעי' ט"ז נשבע ונוטל ע"ל סי' רכ"ב:

סי' צ"א ומודי לי' דבין ש"ך ס"ק ל"ג ד"ה והטור כתב בסוה"ד ע"כ לשונם אמר שם.

שם ד"ה אך גם לענ"ד ד"א צ"ל דא"כ.

שם ד"ה ואפשר אבל הנך צ"ל אכל הנך.

שם ד"ה וכל מ"ש עיין ירושלמי פ"ז דשביעית הל' ו' ובפני משה שפי' פירש אחר בדברי הירושלמי וכתב שהש"ך טעה בזה טעות גדול:

סי', צ"ב מחבר סעי' ג' כגון מלוה והה"ד לוה בריבית עיי' כנה"ג

שם סמ"ע ס"ק ו' אינו יודע שמשקר כצ"ל.

שם סמ"ע ס"ק כ"ב ואם טען טענת ספק ואין שכנגדו כצ"ל

סי' צ"ג ש"ך ס"ק ג' עכ"ל עיי' שו"ת כנסת יחזקאל סי' צ'.

שם ש"ך ס"ק ח' סי' צ"א כצ"ל ם

באו"ד באם משתבע הפועלים בכאן משתבעים כצ"ל.

שם מחבר סעיף ט"ו סעיף זה כפול לקמן סי' קע"ו סעי' ל"ז

סי' צ"ד ש"ך ס"ק ב' וכש"כ לפי' ר"י כצ"ל

באו"ד שיכול להפוך צ"ל לגלגל

סי' צ"ה מחבר סעי' א' מן התורה ע"ל סי' ט"ו מסעיף ל"ט וכו'

שם ש"ך ס"ק ח' לענין שבועת עיי' מג"א סי' תרל"ז ס"ק ד'
שם ש"ך ס"ק י"ח ד"ה וגם לעיקר לקמן סי' שפ"ז.
סי' צ"ו סמ"ע ס"ק ג' שלקח מאלו צ"ל משלו ם
שם סעי' וי"ו בהג"ה לשלם בשבילם עיי' אה"ע סי' צ' בי"ש ס"ק ל"ח
באו"ד כשהוא מעוברת וכתב הלבוש הטעם שלא יסתכן הוולד בענשה:
סי' צ"ז מחבר סעי' י"ד אלמנה עיי' סמ"ע וש"ך ונעלם מהם **פי'** המשניות לרמב"ם וז"ל ואסור לחבוש אלמנה משום חשד כשתעכב אצל המשכן בשביל המשכון שלה או שיארע ביניהם קלקול ולפיכך השוה בדבר העניה והעשירה ועיי' בשו"ת מקום שמואל סי' ל"ב וא"כ אין חילוק בין אלמנה וגרושה לפנוייה ועיין באו"ת שכ' ח"ו לשנות קוצו של יוד ודווקא אלמנה אסורה ע"ש:
שם באו"ד שליח בית דין ללוה כצ"ל.
שם סעי' ט"ו בהג"ה להיות חבוש עיי' פסחי' צ"א ע"א רש"י ד"ה בית האסורי' של ישראל שתופסים כדי לשלם ממון
שם מחבר סעי' כ"ג וכסות י"ב חדש כצ"ל.
שם באו"ד י"ב חדש לחול אבל לבגדי שבת וכ"ש לי"ט אין מניחין לו הר"ם מטראני ח"ג סי' קיד.
שם מחבר סעי' כ"ד מזונותי להבא עיי' אהע"ז סי' ק"ב ס"א בהג"ה.
שם שיך ס"ק י"ז בסוה"ד פ' משפטים כצ"ל ועיי' בס' שאילת שלם אות ס"ז.
שם סעי' כ"ו בהג"ה הנדוניא ברשותה עיי' אהע"ז סי' צ"ג בי"ש ס"ק ב' וסי' פ"ה בי"ש ס"ק ל"ט:
סי' צ"ט מחבר סעי' א' אין שומעין עי' כרם שלמה על אהע"ז סי' פ"ו.
סי' ק"א ש"ך ס"ק א' א"ע סי' ק' עי' בי"ש ס"ק ד' וברמ"א שם איתא מפורש דרשות ביד היורשים לסלקה בקרקע ועיי' באר היטב ועיי' שו"ת חינוך בית יהודה סי' קי"ט ק"כ ושו"ת שמן רוקח ח"ש סי' פ"ב:
שם ש"ך ס"ק ב' כשאין המלוה ר"ל הלוה של הראשון שהוא המלוה של השני.
שם ש"ך ס"ק ג' שקדם וגבה והניח כצ"ל.
שם באו"ד ד"ה ולענין דינא דיניה דאין מוציאין צ"ל דנהי דאין מוציאין:
שם באו"ד ד"ה העולה מאוחר שקדם וגבה כצ"ל:
סי' ק"ב סמ"ע ס"ק וי"ו ליתן לאחר עידית כצ"ל
סי' ק"ג. סמ"ע ס"ק כ"ו בחובו מאחיו צ"ל לאחיו **שם** ש"ך ס"ק כ' אלמא דכשמתה כצ"ל.
סי' ק"ד ש"ך ס"ק י"ד מדעת הלוה כצ"ל.

שם מחבר סעי' יו"ד עיי' שו"ת ב"ח סי' ל"ה ושו"ת צמח צדק סי' ט"ו ושו"ת גבעת שאול סי' כ'

שם ש"ך ס"ק ט"ו משא"כ כשקנה כצ"ל:

שם סמ"ע ס"ק ל"ה לפדות משכון של עכו"ם כצ"ל:

סי' ק"ה ש"ך ס"ק א' דהכא החייב אינו תובע לא שייך כצ"ל, **שם** באו"ד דהוה כיד בעה"ב כצ"ל:

שם סמ"ע ס"ק ג' דלא כמ"ש הב"י עיי' מהר"ם שיף כתובות דף ס"ה ע"א בד"ה ואר"י וכו':

שם סמ"ע ס"ק י"א אפי' בתופס במקום דליכא פסידא לב"ח והמלוה לפנינו דבתופס בעלמא כצ"ל.

סי' ק"ו סמ"ע ס"ק ח' שלא בפניהם עיי' משנה למלך פי"ג מה' מלוה.

סי' ק"ז סמ"ע ס"ק א' והן ירשו ע"ל סי' ל"ז ש"ך ס"ק י"א ועיי' שו"ת שמן רוקח ח"א סי' מ"ה.

שם מחבר סעי' ב' בהג"ה בסוה"ד עיי' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קס"ג.

סי' ק"ח מחבר סעי' א' בג' דרכים יורשי' גובי' כצ"ל.

שם מחבר סעי' י' בסוה"ד ונוטלי' כאן שייך ש"ך ס"ק ו"ח.

שם סמ"ע ס"ק ל"ב גדולים שבאים צ"ל כיון שבאים.

שם סמ"ע ס"ק ל"ו מיורשי הלוה:

שם ש"ך ס"ק ל"א בעינן שתבעו בחיי' כצ"ל.

סי' ק"ט ש"ך ס"ק א' בסוה"ד ועיי' שו"ת פנים מאירות ח"ש סי' מ"ו:

שם מחבר סעי' ג' ומוכרים אותם מיד עיי' אהע"ז סי' ק"ד ס"ד **שם** סמ"ע ס"ק כ"א דלא בלשון מכירה כצ"ל:

סי' ק"י ש"ך ס"ק ב' ומ"ש הגמרא הוא לאו דווקא ר"ל לדעת הטור כצ"ל.

שם מחבר סעי' א' כל תנאי ואם כתוב בשטר שיגבה מיתומים קטנים גובה עיין או"ת:.

שם ש"ך ס"ק י' דבעינן ראו עתה ראו עתה כצ"ל:

באו"ד דבטענה כזו כצ"ל.

סי' קי"א סמ"ע ס"ק י"ח בסוה"ד עיין שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קס"ב:

שם ש"ך ס"ק כ"א שייך בקרקע ודיינין בי' דין קדימה כצ"ל **שם** ש"ך ס"ק כ"ד דאע"ג צ"ל אגב

סי' קי"ב ש"ך ס"ק א' דאחריות דאקני לאו ט"ס כצ"ל.

שם סמ"ע ס"ק ט' ומה"ט כתב כנ"ל:

ס **שם** ש"ך ס"ק ד' הו"ל למימר כצ"ל.

סי' קי"ג מחבר סעי' ב' ואפי' מטלטלי בפ"ק דקידושין כ"ו ע"ב מעשה בא' שהקנה לחבירו מאה צאן אגב קרקע:
שם סמ"ע ס"ק ז' שתופס אשטרא כצ"ל:
שם סמ"ע ס"ק י"ב בשטר השעבוד כצ"ל:
שם ס"ק י"ד אגב הוי לי' כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק ח' וכ"כ מור"ש ע"ל סי' ר"ז סמ"ע ס"ק א' וצ"ע עיי' כנה"ג:
סי' קי"ד ש"ך ס"ק ד' ירוחם צ"ל יורשים.
סי' קט"ו סמ"ע ס"ק ד' יותר ממה שנשאר חייב כצ"ל:
שם באו"ד חולקין בשוה בהשבח.
שם ש"ך ס"ק י' דהוה כיורד שלא ברשות כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק י"ב בגוף הקרקע גופא כצ"ל
שם ש"ך ס"ק י"ט לא מסיק ביה אלא שיעור ארעא כצ"ל.
שם מחבר סעי' ד' שהשביחו מי שאמר שתטול בתו בחצי חלק זכר אינה נוטלת משבח שהשביחו היתומים מהר"ם מפאדווא סי' נ"א.
שם ש"ך ס"ק ליב בד"ה ולפי"ז יצא לכתובת אשה עיי' תומים שהשיגו והביא ראיה מהא דב"ב קנ"ז:
שם באו"ד ד"ה ובר מן דין ועל הלוקח והיתומים כצ"ל.
סי', קי"ז ש"ך ס"ק ד' שייך לסעיף ה' עשה עבדו אפותיקי.
שם סמ"ע ס"ק י"ב כ' הרשב"א עיין ב"ק דף ק"ח תוס' בד"ה לוה וב"ח ועיי' תוס' ב"ק דף י"א בד"ה סגין.
שם סמ"ע ס"ק י"ט א"נ בל"ה כצ"ל.
שם שו"ע בסוף הסי' בהג"ה עיי' עירובין דף כ"ג ע"ב רשב"ג אומר אם היה חובו כנגד הקדישו וברש"י ובתוס' שם בד"ה ואם לאו וכו'
סי' קי"ח ש"ך ס"ק א' עיין באר היטב.
סי' קי"ט ש"ך ס"ק ד' ולדחותו אצל עידית כצ"ל.
סי' קכ"א ש"ך ס"ק י"א אינו חייב המפקיד כצ"ל:
שם ס"ק י"ג דהתוס' לא כתבו שם כן אלא לפי שטתם
שם ש"ך ס"ק י"ד אבל לא שמינה כצ"ל .
שם סמ"ע ס"ק ל"ה כדלקמן עיי' נתיבות משפט:
שם ש"ך ס"ק מ"ב מהשבועה לגמרי כיון שישבע כצ"ל באויד וודאי שבועת שוא כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק מ"ד פרענו אינן נאמנים כצ"ל:

באו"ד א"נ הפוסקים כצ"ל
שם ש"ך ס"ק נ"א ש קום דבר ע"ל סי' רכ"ב ש"ך ס"ק ב' :
שם ש"ך ס"ק נ"ז שמעו מהלוה כצ"ל:
סי' קכ"ב סמ"ע ס"ק ג' דאף דלא חיישינן ע' ב"מ ל"ט ע"ב תוס' בד"ה דילמא שכיבא וכו'.
שם ש"ך ס"ק ט"ו עכ"ל סמ"ע יש כאן ט"ס וחילוף שורות עיי' בס' נתיבות המשפט וכצ"ל עכ"ל סמ"ע ואזיל לשטתו דלעיל אבל לפמש"ל וכו' שייך לס"ק ט"ז וכצ"ל בס"ק ט"ז לא ישיב לו דבר מטעם הנ"ל שמא ימות או יבטל השליחות עכ"ל הסמ"ע א"נ שאומר שיש לי טענת כנגדו ולא בע"ד בא' וכמ"ש בס"ק ד' ע"ש עכ"ל.
שם ש"ך ס"ק כ"ג לק"מ דעד כאן.
סי' קכ"ג ש"ך ס"ק כ"א וא"כ מה שכ' לי כצ"ל.
שם שיך ס"ק כ"ד נוגע בדבר עיי' נ"ב מה"ת ח' ח"מ סי' י'.
שם באו"ד אם יש לו נכסים אז לערב כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ל' חליפי' אינו מועיל עיי' או"ח סי' תמ"א מ"א ס"ק א'
שם הג"ה סוף הסי' ב"י בשם תוס' שבועות דף ל"א ע"א בד"ה זה.
סי', קכ"ד שו"ע סעי' א' הנתבע עיי' תשובת הריב"ש סי' רל"ה מחלק בין דיני ממונות לדיני נפשות דבדיני נפשות יוכל הנתבע למנות מורשה ולא בדיני ממונות ונ"מ לעין דין מסור ועיי' ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"א בפני משה.
סי' קכ"ו ש"ך ס"ק ל"ד אינו יכול שייך לסעי' ט' מראובן אינו יכול
סי'. קכ"ז ש"ך ס"ק נ"ח לא נשאר על הנותן או הלוה דין ערבות
שם סמ"ע ס"ק מ"ב העד לא מפסיד כצ"ל.
שם שו"ע סעי' כ"א שלשתן ממש כ' הכנה"ג וז"ל נ"ל פשוט דאם המקבל קטן אין דין מעמד שלשתן קטן כשלא בפניו דמי עכ"ל.
סי' קכ"ז ש"ך ס"ק ה' נתנו לו במתנה והטעם משום דחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה כ"כ המ"מ עיי' בישועות יעקב אהע"ז סי' פ"ה מ"ש בזה.
שם סמ"ע סוף גר יורש את אביו הגוי כצ"ל:
סי' קכ"ח ש"ך ס"ק ג' אלא איכא לפרושי עיי' נתיבות המשפט ובקצה"ח:
שם הג"ה סעי' א' הפודה חבירו היינו דווקא ביושב בתפיסה על עסקי ממון אבל על עסקי נפשות כיון שהוא מחוייב לפדות עצמו בכל מה שיש לו אף אם פדוהו אחר נותן לו כל ההוצאות יש"ש פ"ו דין ט"ו ועיי' ביו"ד סי' רנ"ו בדין פדיון שבויים
שם שו"ע סעי' ב' מחבר המס הקצוב בתשובת רמ"א סי' קל"א כ' דמסים שאינם קצובים קרוי מסים ולמסים קצובים קרוי ארנונית וגלגולת:

סי' קכ"ט סעי' ב' בטו"ז אנכי אערבנו עיין כתובות דף ק"ב ע"א רש"י בד"ה אליבא דבן ננס וכו' ועיי' בשו"ת זכרון יוסף ובשו"ת שער אפרים סי' קנ"ג

שם מחבר סעי' ב' לגבות מהלוה כצ"ל **שם** סעי' ה' הג"ה תקיעת כף ע"ל סי' פ"א סעי' כ"ח וסי' פ"ז ל"ד וסי' ר"א וסי' ר"ב י"ט:

שם סעי' ה' הג"ה חייב לשלם עיי' שו"ת ב"ח סי' קל"ד.

שם סמ"ע ס"ק ל"ט בסוה"ד לא לשון הלואה ולא לשון פרעון כצ"ל.

סי' ק"ל מחבר סעי' ב' ופרע מדעתו וערב בכותי כקבלן דמי דכותי בתר ערבא אזיל שחולק הרשד"ם סי' קי"ח.

סי' קל"א ש"ך ס"ק י' איסור שבת עיי' מ"א באו"ח סי' שכ"ה ס"ק ח' על הסמ"ע.

סי' קל"ב מחבר סעי' א' דשם כתב דזה דווקא אם נתערבו לאחרים. אבל אם נתערב העבד לאדונו והאשה לבעלה אם יש בידם נכסים מהאדון או הבעל משלמין.

שם סי' קל"ב ש"ך ס"ק ה' שערבו נפרע כצ"ל.

סי' קל"ג שו"ע סעי' א' שהוא שלו אם בחזקתו זאת עובר על שבועתו אי דנין אותו כמוחזק הרשד"ם סי' קפ"ג

שם ש"ך סס"ק ה' כאן שייך מ"ש דברי תשו' מביט בס"ק ו':

סי', קל"ה שו"ע סעי' ב' שאינו מהלך ע"ל סי' קמ"א.

שם בסוף ודין אומן שנותנים לו כלים לתקן והשכינה ע"ל סי' שנ"ו סעי' ז' בהג"ה.

סי' קל"ז ש"ך ס"ק א' בתורת משכונא קושיא ופירוקא איתא בריב"ש סי' של"ו.

טו"ז סי' ק"ל סעי' ד' בסוה"ד עיי' בס' קצות החשן שחולק עליו

סי' קל"ח שו"ע סעי' ו' עיי' שערי תורה כלל ג'.

שם באו"ד כמודה לו רב שהיה כמה שנים בעיר והורה לקהל ואח"כ קצבו עמו שכר אינו יכול לתבוע מה שעבר דודאי מחל מהר"ם פאדווא סי' מ'.

סי' קל"ט שו"ע סעי' א' מוחזק בו ע"ל סי' קמ"ו:.

שם סמ"ע ס"ק י' ומדברי הרשב"ם כצ"ל.

סי' ק"מ שו"ע סעי' א' בחזקת בעליה אפילו אחר שנכנס בו השוכר תשו' רמ"א סי' י"ח.

שם סמ"ע ס"ק י"ז אג"ה צ"ל אב"ג בד"ו צ"ל דה"י:

סי' קמ"א שו"ע סעי' י"א עיי' בספרי כרם שלמה על או"ח סי' תרצ"ה.

סי' קמ"ג שו"ע סעי' א' החזיק שלא בפני המערער כצ"ל.

שם שו"ע סעי' ג' אבל אם ברח מחמת שהיה חייב ממון למלכות אפשר דהוה כבורח מחמת נפשות משפטי צדק סי' מ"ט

סי' קמ"ה שו"ע סעי' א' שאין העד מדקדק עיי' סי' ל' בטו"ז מ"ש על הא דאיתא שם אם אמר אחד מנה והשני אומר מנה לבן עיי' בס' קצות החשן.
סי' קמ"ו סמ"ע ס"ק ס"ב והטור כתב כך כצ"ל
סי' קמ"ז ש"ך ס"ק ג' ד' הרא"ש צ"ע ע' קרבן נתנאל כתובות פ' י"ג סי' וי"ב.
שם בהג"ה סעי' א' לא אבד כגון בכתובה כן הוא בריב"ש
סי', קמ"ח סמ"ע ס"ק ב' כאלו החזירו דמי עיי' בראש כתובות דף ק"ט דכל היכא דאמרי' ואי לא מהדרנא אע"ג דלא אהדר כמאן דמהדר דמי.
סי' קמ"ט הג"ה סעי' ח' לא הוה חזקה עיי' חקי משפט דף כ"ח ע"ב
שם סמ"ע ס"ק י' קצרו כאן ע"ל סי' ס"ו ש"ך סס"ק קל"ד.
שם שו"ע סעי' י"ט אחר שהגדיל עיי' משנה למלך פי"ד מ"ה טוען ה' ז'.
שם הג"ה סעי' ל"א אדם שהחזיק עיי' או"ח סי' קנ"ג ובספרי כרם שלמה שם.
סי' ק"נ סמ"ע ס"ק ב' ושם כתב הטור כצ"ל.
שם שו"ע סעי' ג' חזקה לעולם עיי' שו"ת לחם רב סי' ק"ס
סי', קנ"ב שו"ע סעי' א' מבן הגזלן וה"ה חתן הגזלן היורשו עיי' כה"ג:
שם סמ"ע ס"ק א' ואפי' בבן גזלן עיי' תשו' מהרש"ל סי' ל"ג
סי' קנ"ג ש"ך ס"ק ב' ד' הב"ח אין עולין כהוגן כצ"ל
שם שו"ע סעי' ז' לעקור הצנור מים הנגרים תחת הקרקע ממעין למעין יש להם חזקה מהר"ם גאלאנטי סי' פ"ה.
שם הג"ה סעי' ח' כופין על מדת סדום ע"ל סי' קנ"ד ג' י"ג ט"ז וסי' קע"ד א' ב' רס"ד ד' שי"ח שס"ג:
שם טו"ז ד"ה ע"ש וי"א הריב"ש צ"ל הר"י ברצלוני וכן הוא בטור
סי' קנ"ד הג"ה סעי' י"ח וכן כל כח הגוי עיי' שו"ת מאמר מרדכי סי' צ"א.
סי' קנ"ה שו"ע סעי' וי"ו לא ישתין עיי' ירושלמי פ"ב ה' א' ובפני משה שהביא תוספתא כלשון הזה ומשם הוציא הרמב"ם דינו.
שם ש"ך ס"ק ט' תלי בזכירה ע"ל סי' כ"ח סמ"ע ס"ק מ"ד:
שם שו"ע סעי' כ"ב עלדוכס עיי' שו"ת צמח צדק סי' י"ח.
שם סמ"ע ס"ק מ"ח נוהג בחו"ל עיי' תוי"ט פ"ב דב"ב משנה ז'.
שם שו"ע סעי' כ"ג ואת הקברות עיין יו"ד סי' שס"ה ועיי' בספרי כרם שלמה שם.
סי' קנ"ו הג"ה מערופיא בשו"ת חות יאיר סי' מ"ב מפ' שהוא מלשון יערפו טל יערף כמטר לקחי ול"נ שהוא לשון יון גריכיש עיי' מ"ש בספרי על חו"מ גם מלשון ערבי ולנעמי מודע לאישה מתרגם מערפנא:

דין השגת גבול עיין סי' רל"ז רס"ח שע"ו שפ"ו וסמ"ע שם ס"ק מ' **סי'**. קנ"ז הג"ה סעי' א' ואתה מחלת ואם טען פרעתי לך מחצית הכותל שתבנה משלך נמי אינו נאמן עיין קצה"ח.

שם סמ"ע ס"ק י"ב בנין דגויל כצ"ל:

סי', קנ"ח שו"ע סעי' ב' יש מי שאומר עיין ירושלמי ב"ב פ"א ה"ב ובפני משה שם.

סי' קנ"ט ש"ך ס"ק א' לא כ' כן דכתב דצריך מעקה ד' אמות

סי' קס"א ש"ך ס"ק ב' הדין עמו כצ"ל.

שם שו"ע סעי' ו' חמש חצירות ע"ל סי' ק"ע.

סי' קס"ב שו"ע סעי' א' בני מבוי עיי' נ"ב מה"ת ח"מ סי' ל"ט

שם הג"ה סעי' ז' ובני הכנסת בתשו' משאת בנימן סי' ד' חולק עכ"ז שאין אדם יכול לטעון מאומה לעכב רבים ממצוה.

סי' קס"ג שו"ע סעי' א' ולבנות עיי' בשו"ת שער אפרים.

שם שו"ע סעי' ב' בורות שיחין עיין שו"ת צ"צ סי' ל"ד.

שם בהג"ה סעי' ב' כאנשי העיר עיי' או"ח סי' תכ"ט ומ"א ס"ק ב' ועיי' ביו"ד סי' רנ"ו ס"ה **שם** שו"ע הג"ה סעי' ג' יבררו שנים ע"ל סי' י"ג ב' קנ"ו ב'.

סי' קס"ג הג"ה סעיף ג' או ממון אחרים בתשובת ר"מ מטראני כ' שאין הבעל מחויב ליתן מס מנכסי מלוג של אשתו אפי' מאן דפוסק שמחוייב ליתן מס מממון עיי' חידושי הגרשוני.

שם שו"ע סעי' ה' ת"ח פטורים עי' שו"ת צמח צדק סי' כ"ד

שם ש"ך ס"ק ט"ז עיין שו"ת אבן השהם סי' ס"ו .

שם סמ"ע ס"ק ל"ו ואין מוציאין צ"ל והן מוציאין.

באו"ד דס"ד צ"ל דינא דמלכותא דינא.

שם ש"ך ס"ק י"ח אצל העכו"ם צ"ל אבל בעכו"ם.

סי', קס"ו שו"ע סעי' א' אין שומעין לו כלומר אם אין בעל הגינה זה רוצה לקבל רשאין ב"ד לכפותו שיפנה אבניו מגינתו של חבירו עיי' שיטה מקובצת ב"מ ק"ט.

סי', קס"ח שו"ע סעי' א' בגושיהם עיי' משנה למלך פ"ד מה' שכנים הלכה י'.

סי' קס"ט שו"ע סעי' א' שלא יכנס ע' ברמב"ם פ"ו מה' שכנים ה' י"ג וט"ס שם תיבת ונכנס וצ"ל יכנוס.

סי' קע"א סמ"ע ס"ק ה' מעוכבים כצ"ל.

שם סמ"ע ס"ק ט' להשאר כולן בשותפות משום הרביעי דלא ישתאר בו כדי חלוקה ומש"ה מסיק כצ"ל.

שם ש"ך ס"ק ט' ע"ש עיין שו"ת חות יאיר סי' צ"ד ועיי' בס' ק"נ גיטין פ"ד סי' כ"א ועיי' או"ח סי' ע' מ"א ס"ק ב':

שם סמ"ע ס"ק כ"ד ושונא מתנות ע"ל סי' רמ"ג וסי' רמ"ט.

שם סמ"ע ס"ק כ"ט אם אין בו אלא ג' אמות כצ"ל:

סי' קע"ב שו"ע סעי' ה' ובירושלמי איתא דיש לו ד' אמות עיין שם פ"ק דב"ב הל' ה'.

סי' קע"ג שו"ע סעי' א' כספר תורה שלנו עיי' ירושלמי ב"ב סוף פ"א ובפני משה:

שם שו"ע סעי' כ"ד או אפכא עיי' תשובת מהר"ם מינץ סי' קצ"ג **שם** שו"ע סעי' מ"ז הקונה מן האשה זה לשון הריב"ש בסי' שס"ט דכיון דבחלק האשה אין דינא דבר מצרא שהרי גם הוא נקרא בר מצרא מפני זכותו שיש לו בחלק אשתו ע"ש **שם** טו"ז סעי' נ"א אמר הרי"ף עיי' מש"ל סי' א' בש"ך ס"ק י"ט:

שם שו"ע סעי' נ"ג במקומות בית הכנסת ע' שו"ת יד אליהו סי' ע"ב.

שם הג"ה סעי' ס' ויש מי שחולק עיי' תשו' ב"ח סי' ס"ט.

שם שו"ע סעי' סיג להוציאו מידו עיי' תשובת מהרש"ל סי' ע"ג ועיי"ש כי האריך לחלק בין משכנות לשכירות ודלא כמ"ש הסמ"ע ועיי' בים של שלמה פ' הגוזל בתרא סי' כ"ד.

שם טו"ז סעי' נ"ט ולענין שכירות דווקא אם אין בני בית של ראשון מרובין מן השני עיי' קצה"ח.

סי' קע"ו שו"ע סעי' ז' ויש מי שאומר עיי' ירושלמי ב"ק פ"ד ה"א ובפני משה:

שם ש"ך ס"ק י"ג מכח משא ומתן כגון שנגנב.

שם ש"ך ס"ק כ"ז חשש סכנה ובס' עטרת צבי חולק עליו ופסק כד' הרמ"א

שם טו"ז סעי' י"ב עיי' עטרת צבי.

שו"ע סעי' ל"ו בשותפות אצל עכו"ם כצ"ל.

סי' קע"ז סמ"ע ס"ק א' בשאר שותפים ע' תוס' יו"ט ב"ב פ"ט מ"ד.

סי', קמ"ח שו"ע סעי' ג' בהג"ה שא"א שלא לבנות כצ"ל

סי', קע"ט ש"ך ס"ק ב' עכ"ל סמ"ע בפרישה סעי' ג' כ' כן באו"ד ריש ב"ב ב' ע"א ד"ה לפיכך

סי' ק"פ סמ"ע ס"ק א' ודלא כנ"י צ"ל כהב"י ועיי' ביו"ד שם בטו"ז ס"ק א' ובס' נה"כ:

סי' קפ"א ריש הסי' שו"ע ע"ל סי' רע"ב סעי' ט"ו

שם ש"ך ס"ק ג' וכ"ש שייך לס"ק ה'.

סי' קפ"ב ש"ך ס"ק א' ס"ס שמ"ח כצ"ל

שם שו"ע ריש הסי' בהג"ה ע' תוס' רי"ד במס' קידושין דף מ"ב ע"ב ועיי' שער המלך סוף פ"ה מה' מלוה ועיי' ירושלמי פ"ג מכתובות הל' ג' בפני משה בד"ה דם יחשב.

שם ש"ך ס"ק א' ביד חש"ו פטור עיי' מעילה כ"א ע"א ועיי' שיבת ציון סי' נ"ג.
סי' קפ"ג ש"ך ס"ק ב' אך ק' לי עיי' בישש"ש פ"ט דב"ק סי' ל"ג דלא קשה מידי.
שם ש"ך ס"ק ו' והב"ח עיי' שו"ת ב"ח סי' י"ט:
שם ש"ך ס"ק ט' ופשוט הוא עיי' משנה למלך פ"א ה"ג מה' שלוחין שאינו פשוט:
שם ש"ך ס"ק י' וכ"כ הנ"י עיי' פני משה ירושלמי ב"ק פ"ט ה"ה שחולק על הש"ך דלא יוכל לומר בזה קים לי
שם ש"ך ס"ק י"ד דגם בסעיף ע"ו כצ"ל.
סי' קפ"ה ש"ך סס"ק ג' להחזיק לעצמו ובס' בני חייא כתב דנראה מכל דברי הפוסקי' שאעפ"י שהמוכר פי' לו הערך במה ימכרוהו אפ"ה אינו רשאי לקנותו לעצמו ואם לקחו לעצמו וחזר ומכרו לאחר ביוקר או שהוקיר כל הריוח לבעלים.
שם שו"ע סעי' י' בהג"ה השדכן וז"ל חקי משפט מצאתי בשם פנקס ארצות דהמתחיל והגומר יחלקו ביניהם בשוה והמתחיל לא נקרא רק שאמר כמה אתה נותן וכו' והאמצעי לא יקח כלום והבעלים אי"צ לגלות שהם אמצעי והבעלים יניחו השדכנות בב"ד ואח"כ נאמנים הם לומר מי המתחיל ומי הגומר ומי האמצעי ויגידו בחרם ואם אחד מהם קרוב או פסול יגיד צד השני ואם שני הצדדים הם פסולי' להעיד אין נאמנין כ"א בשבועה ואם און רוצין לישבע ישלמו לרחוק ואף שנתן תקיעת כף ליתן יותר פטור כדין הפקר ב"ד הפקר. אם המתחילי' הם רחוקים ובשעת גמר לקחו הקרובים לגמר השדוך אין להקרובים כלום שדכנות עכ"ל ובענין ר"ל מה נותן החתן וצד הכלה אם נותן החתן שני חלקי' הוא מסולק עכ"ל ועיי' בספרי כרם שלמה על אה"ע בדיני שדכנות.
סי' קפ"ה סמ"ע ס"ק כ"ו בסוה"ד אין דברים דין דברים שבלב עיי' לקמן סי' ר"ז ג' ד' וסי' ריב"ב ח'.
סי' קפ"ו שו"ע סעי' א' אתן לך עיי' ב"ב פ"ז ע"ב תוס' בד"ה הלוקח.
סי' קפ"ח שו"ע סעי' א' ע"ל סי' רמ"ג בש"ך
שם ש"ך ס"ק ב' בסוה"ד להשלים חסרונו אבל במוסיף על דברי בעה"ב לא נתבטל השליחות ע"ל סי' קפ"ב סעי' א':
סי' ק"צ סמ"ע ס"ק א' בסוה"ד שיווי השדה עיי' קידושין כ"ו ע"א דילפינן קנין כסף משדות בכסף יקנו ועיי"ש.
שם שו"ע סעי' ו' אדם חשוב עיי' אהע"ז סי' כ"ז סי' ט' וא"ח סי' רכ"ג מג"א ס"ק ח' ויו"ד סי' ק"ע סעי' ט"ו ובט"ז ס"ק ח'
שם סוף הסי' בהג"ה וכדי להבריח עיין כתובות דף ע"ט ע"א תוס' ד"ה עשאום וכו' ד' ר"ת שם

שם סמ"ע ס"ק ל"א המקח בטל עיי"ש בסעיף ח' דאם כתבה קנה לגמרי:
סי' קצ"א סמ"ע ס"ק ג' וכמ"ש הטור כצ"ל.
סי', קצ"ב שו"ע סעי' א' בחזקה כיצד עיין משנה למלך פ"ט מה' מכירה ה"ח:
שם שו"ע סעי' ז' שיקנה בהילוכו עיין משנה למלך פ"א מה' מכירה ה' י"ד:
סי' קצ"ד ש"ך ס"ק א' רק במשיכה עיין יו"ד קל"ב ט"ז ס"ק ח'
שם הג"ה סעי' א' בכסף לחוד הה"ד בשטר לחוד עיי' חידושי הגרשוני
סי', קצ"ה שו"ע סעי' ה' י"א שאין הקנין ע"ל סי' רנ"ח סעי' ב' ועיי' נ"ב מה"ת ח"מ סי' ץ' ם
שם שיך ס"ק י"א בסוה"ד בכמה דוכתי עיין לקמן סי' ר"ח רל"ה רנ"ד אהע"ז קכ"ג ועיין או"ח סי' שע"א סעי' ה' ובס' עצי אלמוגים ואו"ח סי' של"ט ועיין יו"ד סי' ש"מ סעי' כ"ח
סי' קצ"ו שו"ע סעי' ג' הגביהו רבו עיי' בי"ד סי' רס"ז סעי' כ"ד ובס' קרבן נתנאל פ"ק דקידושין סי' כ"ח:
סי' קצ"ז שו"ע סעי' ג' שרכב עליה עיי' בס' מרכבת המשנה בפ"ב מה' מכירה:
סי', קצ"ח ש"ך ס"ק ג' התוס' בהגוזל צ"ח ע"א. .
שם שו"ע סעי' ב' הגבהה עיין בס' קרבן נתנאל עירובין פ"ז סי' חי ש
שם ש"ך ס"ק ה' משומר אלא לדעת המוכר כצ"ל:
באו"ד בסוה"ד פ' הזהב משנה ב' ד"ה ר' שמעון.
סי' קצ"ט הג"ה סעי' ג' בערב שבת והה"ד נותן פרוטה לנחתום על חלת לחם לשבת דקנה כיון דמקדשין על הפת עיין קצוה"ח ועיין או"ח סי' שס"ט מג"א ס"ק א' ובספרי כרם שלמה שם ועיין בס' בית הלל סי' ט"ז ביו"ד.
סי' ר' שו"ע סעי' א' בחצר המשתמר כצ"ל. מצא דבר בבית הכנסת זכה בו ולא אמרי' דחצר בהכ"נ קונה להקדש דחצר קונה מכח יד ואין יד להקדש ועיי' או"ח סי' קנ"ד מג"א ס"ק כ"ג
סי' ר"ב ס"ק ג' באים כאחד עיין בס' ישועות יעקב אהע"ז סי' קל"ט אות א':
שם ש"ך ס"ק ח' טעם וריח עיין קדושת ישראל גיטין כ"ב ע"א
שם שו"ע סוף סעי' ט' שיהיה ישן ע' אהע"ז סי' קל"ט סעי'י"ד
סי', כ"ד סמ"ע ס"ק י"ב לעמוד בדבורו דרז"ל ב"מ מ"ט ע"א
שם שו"ע סעי' יוד עיין יו"ד סי' קס"ג ס"א ובטו"ז ס"ק ב' ובס' חות דעת אות ב'.
סי', ר"ה שו"ע סעי' א' ואמר לשני עדים כתב הריב"ש בסי' רל"ב אם מסר מודעה בפני אחד וחזר ומסר מודעה בפני אחר הרי אלו מצטרפין:

שם שו"ע סעי' ז' בהג"ה דגזים ולא עביד ואם המגזם רגיל בכך לא אמרי' עביד אינש דגזים עיי' בס' מקור ברוך:
שם סמ"ע ס"ק כ"ד דלא היו חותמין עיין שו"ת שיבת ציון סי' קי"א
סי', ר"ו שו"ע סעי' א' בהג"ה לא הזכיר סכום עיין שו"ת פנים מאירות ח"ש סי נ"ט:
סי', ר"ז סמ"ע ס"ק י"א ומ"ה מותר עיין ביו"ד סי' קע"ד ס"א ובס' חות דעת אות א'.
שם ש"ך ס"ק ט"ז שייך לסעיף י"ב.
שם שו"ע סעי' י"ג בהג"ה המשחק בקוביא ע"ל סי' ל"ד סעי' ט"ז ולקמן סי' ר"מ סעי' ב' וסי' ש"ע.
שם באו"ד אין מוציאין עיין שו"ת יעקב ח"ש סי' קס"ד.
שם סמ"ע ס"ק מ' חשוב לחוד סגי ע"ל סי' קי"ג סמ"ע ס"ק ח'
שם שו"ע סעי' ט"ז בהג"ה שתי השטרות עיין שו"ת עבודת הגרשוני סי' ע"ד ושו"ת צמח צדק סי' ק"כ:
שם שו"ע סעי' י"ט בהג"ה ואם נדר עיין א"ח סי' תקס"ב מ"א ס"ק ט"ז
סי', ר"ח שו"ע סעי' א' ע"ל סי' קצ"ה רל"ה סעי' כ"ח ובאו"ח
סי' של"ח ועיין בס' קרבן נתנאל ביצה פ"ה סי' ב' וע"ל
סי' רנ"ד ועיי' או"ח סי' של"ט מ"א ס"ק ח'.
סי' ר"ט סמ"ע ס"ק ג' חירף את חבירו ע"ל סי' כ"ז ולקמן סי' ת"כ סמ"ע ס"ק ג'
שם שו"ע סעי' ד' אין אדם מקנה עיין יו"ד סי' קע"ה ובס' חות דעת אות א'.
באו"ד השפחה מעוברת עיין אהע"ז סי' מ' ס"ח
שם סמ"ע ס"ק כ"ג וכ"כ המ"מ צ"ל הכסף משנה עיין בפ' כ"ז מהלכות מכירה דין ג'.
שם ש"ך ס"ק י"ג וכן כתב המ"מ עיין לעיל:
שם באו"ד בסוה"ד מי שפרע עיין יו"ד סי' קע"ה ש"ך ס"ק י"ב ועיין בס' חות דעת אות ד'.
סי' ר"י שו"ע סוף הסי' וכבודו קנה עיין יו"ד סי' שנ"ו:
סי' ריי"ג ש"ך ס"ק א' פ"ג צ"ל פרק י"ג ה"ט.
שם שו"ע סעי' ב' שיפרחו האמהות עיין ב"ק דף צ"ח ע"א תוס' בד"ה והני מילי ועיין ב"מ דף ט' ע"א תוס' בד"ה הואיל.
סי'. ריי"ד סמ"ע ס"ק ל"ג גבוה עשרה ורחב ד' כצ"ל:
שם שו"ע סעיף י"א וגם המזוזות הן של לוקח וא"צ לשלם לו הדמים יל"ד למ"ש ביו"ד סי' רצ"א סעי' ב' בשוכר בית מחבירו וכו' עיין שו"ת שיבת ציון סי' קי"א

שם. שו"ע סעי' י"ב שבהם נפל המחייב ליתן לחבירו בית ובשעת התחייבות היה להמחייב בית מלבד הבית שדר בו והמקבל רוצה שיתן לו אותו בית שהיה לו בשעת התחייבות והמחייב רוצה ליתן לו בית אחר הדין עם המתחייב עיין חידושי גרשוני.

שם סמ"ע ס"ק י"ט בסוה"ד כאן בשו"ע ע' תוס' יו"ט ב"ב פ"ו מ"ד.

סי' רט"ו שו"ע סעי' ב' והם המפרכות עיין בערוך שפי' אליפפנשטאמפפער עיין בערוך ממל:

סי' רט"ו סמ"ע ס"ק ל"ח וקבועים בו נתן כצ"ל.

סי' ריז שו"ע סעי' ב' בקיון עיין מקואות פ"ח מ"א ברמב"ם ור"ש.

סי' ריח שו"ע סעי' א' עיין ירושלמי ב"ב פ"ז ה"א בפני משה.

שם באו"ד או סלעים עיין אה"ע סי' ל"ח סעיף כ"ב ועיין קידושין דף ס"א פ"א.

שם שו"ע סעי' ג' רובן במיעוטן או מיעוטן ברובן כצ"ל:

שם סמ"ע ס"ק ל"ג ל"ה רביעים כצ"ל.

סי' רכ שו"ע סעי' ט"ו אחר המנהג עיין ירושלמי ב"ב פ"ה ה' ובפני משה.

סי' רכ"א סמ"ע ס"ק א' ס"ס כ"ט ע"ש סעיף ח' וב"ש ס"ק כ"א

סי' רכ"ב שו"ע סעי' ב' שיבא אליהו עיין אהע"ז סי' מ"ט:

שם סמ"ע ס"ק ו' דברי המחבר צ"ע עיין שער המלך פ"ד מה' גזילה ה' ט' **סי'** רכ"ג סמ"ע ס"ק ס' זוקקים את הנכסים כצ"ל:

שם סעי' ד' טו"ז ולא מתיישב ולי נ' דבגד שייך נמי אחומר הנעשה ממנו מלבוש ועיין שטה מקובצת דף ק':

סי' רכ"ד שו"ע סעי' א' על בעל החמור עיין יו"ד סי' שצ"ז בטו"ז

סי' רכ"ה שו"ע ספי' ב' אונס הוא עיי' בס' קצה"ח.

שם שו"ע סעי' ו' אונס ניסוך עיין שו"ת פנים מאירות ח"ש סי' קס"ב:

סי' רכ"ז שו"ע סעי' א' עובר בלאו עיין שו"ת כנסת יחזקאל סי' פ"ה:

שם שו"ע סעי' ז' ואם שהה עיין בשו"ת לחם רב סי' רכ"ו דאם היה צריך לשלח לעיר אחרת אצל הבקר אף שהה יותר מדאי יוכל לבטל המקח:

שם סמ"ע ס"ק כ' אין אדם מוחל וחוזר בו כצ"ל:

שם שו"ע ספי' כ' המחליף ודווקא בשני אנשים המחליפים כלים בכלים אבל תגרים המחליפים זה עם זה יש להם אונאה רדב"ז סי' רס"ט.

שם שו"ע סעי' כ"ז אין לו עליו ודווקא באונאת דמים אבל באונאת מדה ומשקל ומנין יש לו אונאה ע' ס' בני חיי.

שם סמ"ע ס"ק כ' יש בו אונאה עיין ב"ש אהע"ז סי' ק"ג ס"ק י"א

סי' רכ"ח שו"ע סעי' ו' לגנוב דעתם עיין תוספתא ב"ק פ' ז' שבעה גנבין הן הראשון שבכולם גונב דפת הבריות:
שם באו"ד אם יש מום עיין שו"ת חכם צבי סי' ס"ח.
שם באו"ד אף אם הוא גוי עיין יו"ד סי' רנ"ד טו"ז ס"ק ב' לענין גניבת דעת נכרי בשב ואל תעשה ועיין י"ד סי' ש"מ סעיף ל"ג
סי' רכ"ט סמ"ע ס"ק ג' סר רי"ח סעי' ח':
באו"ד רכ"ז סעי' ב'
בס'. באר הגולה או"ק א' אבק וקשין כצ"ל:
סי' רל"א שו"ע סעי' ב' להעמיד ממונים עיין יומא דף ט' ע"א ואמרו להן מכרו בזול:
שם שו"ע סעי' ה' ומצד א' קצר ועיי' פי' המשניות במס' כלים פ' י"ב משנה ז'.
שם שו"ע סעי' י' מצחיח סלע כצ"ל
שם סמ"ע ס"ק כ"ג דבדבר לח נדבק כצ"ל ותיבות לא נמחק ועיין שו"ת חות יאיר סי' קע"ב.
סי' רל"ב שו"ע סעי' ב' בין בהלואה עיין י"ד סי' ק"מ ס"ד בט"ז ס"ק ב' ובש"ך ס"ק ד' ובס' חות דעת.
שם שו"ע סעי' ג' מקח טעות הוא עיין שו"ת חות יאיר סי' רי"א.
שם שו"ע סעי' ח' עיין שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קס"ו.
שם שו"ע סעי' י' מוכתב למלכות פי' רשב"ם ליהרג עיין ב"ב צ"ב ע"ב והרמב"ם בפ' ט"ו מה' מכירה ה' י"ג כתב מוכתב למלכות למלאכתו שהמלך תפשו בכל עת שירצה.
שם שו"ע סעי' י"א לטבחה ושחטה כצ"ל ועיין שו"ת ריב"ש סי' ח"ג ובקצה"ח.
שם ש"ך ס"ק ט"ו בסוה"ד ופשוט ע"ל סי' ע"ה בט"ז בסוף הסי' בד"ה נשאלתי ועיין בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' ס' ועיין שו"ת חינוך בית יהודה סי' ק"ז.
שם שו"ע סעי' כ"ג. שור לחבירו עיין בשו"ת בית יעקב סי' ל"ב
סי' רל"ג שו"ע סעי' א' ונמצאו רעות עיין משנה למלך פ' י"ז ה"א מה' מכירה.
שם הג"ה דהכל מין כסף עיין שו"ת עבודת הגרשוני סי' צ"ד .
סי' רל"ד ש"ך ס"ק א' פ' ר' ישמעאל ע"ז דף נ"ד ע"ב.
שם באו"ד ר"פ דבתרא דע"ז ע"ז דף ס"ב ע"א:
שם באו"ד ותוספת בחולין דף ד' תוס' בד"ה מותר וכו'
שם באו"ד בא"ח סי' ת"נ כצ"ל.
שם שו"ע סעי' ד' כל אי הנאה עיין משנה למלך פ' ט"ז מה' מכירה ה' י"ד.
שם סמ"ע סס"ק ה' שהן כשירות וע"ל סי' רל"ב סעיף י"ב ועיין שו"ת שאגת אריה סי' ס"ה.

סי' רל"ה שו"ע סעי' א' אפי' במתנת שכיב מרע עיין שו"ת פרח מטה אהרן ח"ב סי' צ"ב.
שם שו"ע סוף סעי' י"א שלשים ושש שנים עיי' אהע"ז סי' קנ"ה שכתב ל"ה שנה ויום א' והב"י הביא בשם הרמ"ה בן ל"ה שנים ושלשים יום וע"ל סי' ל"ה סמ"ע ס"ק ז' ובא"ח סי' נ"ה מ"א ס"ק ז'.
שם שו"ע סעיף י"ג בהג"ה סוה"ד מנוולין את המת עיי' י"ד סי' שפ"ג ס"ז
שם שו"ע סעי' כ"ב ואם הגיע לשכרותו עיין כרם שלמה אהע"ז סי' קכ"א.
סי' רל"ז שו"ע סעי' א' בהג"ה חרם ר"ג עיין כרם שלמה בי"ד סי' של"ד ובס' אבני קדש סי' ל"ט.
שם שו"ע סעי' ב' אסור למלמד עיין שמן רוקח ח"ב סי' ע"ב
סי', רל"ט ש"ך ס"ק ד' שאם מכר לו בניסן כצ"ל.
שם באו"ד וכתב לו זמן מתשרי כצ"ל.
שם באו"ד יש לחוש שמא קודם זמן תשרי.
סי' ר"מ ש"ך ס"ק ד' והוא פי' רש"י כתובות דף פ"ה ע"ב ועיי"ש בתוס' ד"ה שודאי.
שם באו"ד להדיא בתוס' עיין בדרכי משה שגם הוא הביא דברי התוס'.
סי', רמ"א שו"ע סעי' וי"ו לזמן הקצוב עיין א"ח סי' תרנ"ח סעיף י' ועיין שער המלך פ"ג מה' זכיה ומתנה
שם סמ"ע ס"ק כ"ג דלעולם מוקמינן ע"ל סי' מ"ו ש"ך ס"ק ק"ז ועיין אהע"ז סי' ל"ח ב"ש ס"ק ע'.
סי' רמ"ב סמ"ע ס"ק א' רק דקשה לכאורה כצ"ל.
שם סמ"ע ריש ס"ק ל"א עיין רמב"ם פ"ה מה' זכייה הל' א'
סי' רמ"ג ש"ך סס"ק ה' ואין זה פשיטות כי איתא בירושלמי רפ"ו דדמאי דאין העכו"ם עושה שליח לעכו"ם חבירו עיין א"ח במ"א סי' תמ"ח ס"ק ד' ועיין בס' כרם שלמה על אהע"ז סי' ה' וכבר נתעורר ע"ז במ"ל ה' שלוחין פ"ב ה"א.
שם סמ"ע ס"ק י' ויד אריכתא עיין ירושלמי גיטין פ"א ה"א וב"י אהע"ז ריש סי' קל"ט ובס' באר יעקב בסופו.
סי' רמ"ד שו"ע סעי' ב' באומר אמרו ודווקא שאומר לשנים אמרו לפלוני אבל כשאומר לאחד אמור לפלוני לא עיין ריב"ש סי' שצ"ב:
סי' רמ"ה סמ"ע ס"ק ב' בחרם עיין בי"ד סי' רל"ו בט"ז ס"ק י"ג דכתב דצריך התרה לזה החרם וע"ש בתשובה מאהבה ח"ג:
סי' רמ"ו שו"ע סעי' ד' בהג"ה וי"א עיין בס' פני בירושלמי פ"ח דב"ב הל' ה' דאפשר לומר שזה הרמב"ם בעצמו.

סי' רמ"ז שו"ע סעי' י"ז בהג"ה מזונות לאשתו עיין אהע"ז סי' ע' סעי' ח' שאם חמיו חייב לו מעות יכול לנכות לו בשביל מזונות אשתו ועיין יו"ד סי' רנ"ג סעי' ה'.
סי' רמ"ח שו"ע סעי' א' בהג"ה אין לה הפסק ובתשובת תשב"ץ ח"א סי' ס"א חולק על האי דריב"ש וכתב שם ח"ו להפקיע זכותו ולאבד זכות ישראל ע"ש ומהרי"ט חלק ח"מ סי' ו' הסכים להאי דתשב"ץ:
שם שו"ע סעי' ג' המשיא עצה ובראוי ליורשו המשיא עצה למכור צדיק גמור מקרי שיעצו להחזיר הירושה כדין התורה מהרי"ט צהלין סי' פ"ז:
שם שו"ע סעי' י"א ספר תורה עיין או"ת סי' קנ"ג מ"א ס"ק כ"ב.
סי' רמ"ט שו"ע סעי' ה' שונא מתנות יחיה עיין תשו' ב"ח סי' נ"ב וע"ל סי' ט'.
סי', ר"נ סמ"ע ס"ק ל"ט לא יטול בנכסיו ויהיה הכל לשאר אחים
שם סמ"ע ס"ק נ"ז כשכתב בשטר כצ"ל שם באו"ד אלא צוואה בעלמא כצ"ל.
סי' רנ"ב שו"ע סעי' ב' מצוה לקיים עיין נב"י מה"ת חלק אהע"ז סי' מ"ה דבעניני שידוכין לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת ועיין בס' כרם שלמה על אהע"ז סי' מ"ה.
סי' רנ"ג שו"ע סעי' ט"ז אם אמר עיין שו"ת פרח מטה אהרן סי'"ניד.
שם שו"ע סעי' כ"ט ת"ח קודם עיין נב"י מה"ת חלק ח"מ סי' מ"ח.
סי' רנ"ג שו"ע סעי' ל' עיין כרם שלמה יו"ד סי' שמ"ד ועיין שו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קע"ד.
שם שו"ע סעי' ל"א ושייר מעט ליורשיו עיי' יו"ד סי' שמ"ח
שם שו"ע סעי' ל"ג בהג"ה צוואתו לבד כפול לעיל סי' מ"א סעיף ג' בהג"ה.
סי' רנ"ד ש"ך בסוף הסי' עכ"ל סמ"ע ע"ל סי' ריח
סי' רנ"ה שו"ע בסוף הסי' לא מעלין עיין בספרי כרם שלמה על היו"ד סי' רנ"ט.
סי', רי"ז ש"ך ס"ק ב' שהן מחוברין כצ"ל.
שם שו"ע סעי' ז' בהג"ה להקנות בקנין עיין נ"ב מה"ק ח"מ סי' כ"ט
סי' רנ"ח שו"ע סעי' א' בשטר קנין ע"ל סי' ל"ט וסי' ס"ה.
שם שו"ע סעי' ב' ע"ל סי' קצ"ה סעיף ה' ועיין נים מה"ת ח"מ סי' מ"ז:
סי' רנ"ט שו"ע סעי' ג' רוב העיר עכו"ם עיין שו"ת צמח צדק סי' פ"ט.
שם שו"ע סעי' ה' לעשות לפנים ע"ל סי' י"ב הג"ה ב'.
סי' ר"ס סמ"ע ס"ק י"ג ע"ל סמ"ע ס"ק א' ועיי' רמב"ם פ"ו מה' שכירות ה' ה' והראב"ד.
שם ועיי' לחם משנה פ"ז ה"א שם ועיין ש"ך סי' שי"ב ועיין סי' רס"ח סמ"ע ס"ק ה' וע"ס רכ"ז סעיף ל"ה וסי' רל"ה סמ"ע ס"ק כ"ד.
שם ש"ך ס"ק כ"ג ובאחד הוה רובא כצ"ל.

שם סמ"ע ס"ק ל"ו תלינן ברובא עיין תוי"ט ב"ב פ"ב מ"ו
שם ש"ך ס"ק ל"א סי' רס"ב ס"ס ט' כצ"ל
שם שיך סוף הסי' ואשפה שאינה עשוי' כצ"ל.
סי' רס"א שו"ע סעי' ד' בהג"ה וי"א דאבידה עיי' בס' אבני מלואים סי' ל' אות י"ב.
שם ש"ך ס"ק ג' שוב מצאתי עיין בס' עטרת צבי.
סי' רס"ב שו"ע סעי' כ"א או בפוריא עיין מהרש"א ח"א בפ' אלו מציאות:
שם סמ"ע ס"ק ט"ו דין זה ובס' עטרת צבי כתב דלענין זה יש דין ת"ח ע"ש וכ"כ בשו"ת שם:
סי', רס"ג שו"ע סעי' ב' אינו חייב להחזיר.
סי' רס"ד שו"ע סעי' ז' בהג"ה ובשדכנות עיין תשובת ב"ח
סי' כ"ח שחולק על הג"ה זו ועיין שו"ת פנים מאירות ח"א
סי' צ"ז שמקיים דברי הג"ה אך שיש חילוק אם נתן לו משכון ע"ז דיכול לומר קים לי כהנך רבותא דצריך לקיים תנאו ועיין בספרי כרם שלמה על אהע"ז סי' נ'.
סי' רס"ב שו"ע סעי' ג' מכריז עליה מותר להכריז בשבת על האבידה אפי' הוא דבר שאסור לטלטלו עיין א"ח סי' ש"ו סעי' י"ב ועיין מ"א ס"ק כ"ח:
שם סמ"ע ס"ק כ"ח מחשבה יתירה כלומד לכתחלה כצ"ל.
סי', רס"ח ש"ך ס"ק כ' יאוש היה שם ולא עדיפה כצ"ל:
שם שו"ע סעי' ג' בהג"ה אלא ביודע עיין שו"ת ב"ח סי' י"ב
סי', רס"ט שו"ע סעי' ו' בהג"ה ראובן אמר עיין שו"ת ב"ח סי' י"ט
סי' ע"ר שו"ע סעי' ב' ומציאת בתו עיין אהע"ז סי' ל"ב חלקת מחוקק ס"ק ח' וא"ח סי' שס"ו ט'.
סי' רע"א שו"ע סעי' א' וקדמו עיין בס' באר יעקב **שם** שו"ע סעי' ה' מציאת שובר לאשה שם סי' ק"י.
סי', רע"ב סעי' ט' הג"ה וי"א לפרוק עיין אהע"ז סי' ה' בהג"ה סוף הסימן.
שם שו"ע סעי' י' בהג"ה אבל אם עביד עיין א"ח סי' קנ"ו מ"א ס"ק ב'.
שם שו"ע סעי' ט"ו שיירה ע"ל סי' קפ"א א'.
סי' רע"ג שו"ע סעי' ב' שאסור לחזור עין אבני מלואים סי' כ"ח אות מ"ט:
שם סמ"ע ס"ק ו' כן פי' הר"ש פ"ו דפיאה כצ"ל:
סי' ער"ה שו"ע סעי' י"ט ה"ז בחזקה עיין או"ח סי' תקל"ד ועיין בנ"ב מה"ת א"ח סי' ק"ב:
שם שו"ע סעי' ל' גר שמת עיין שו"ת חינוך בית יהודה סי' ק"ה

סי', רע"ו שו"ע סעי' א' בנו יורשו אשה אלמנה נתעברה ויצא שם בעיר שהיא מאיש פלוני ויגדל הילד ותובע חלק ירושתו בין הבנים העלה בס' חקי משפט שבן זה נוטל בנכסי הנפטר חלק כחלק עיין שם דף ל"ה ע"ב:

שם שו"ע סעי' ד' משפחת האם כגון שתוקי או גר שנשא ישראלית עיין משנה למלך פ"א מה' נחלות.

שם שו"ע סעי' ו' אחר נפלים עיין או"ח סי' ת"ע מ"א בפתיחה ובדגול מרבבה

סי', רע"ח שו"ע סעי' ב' נכסים עיין אהע"ז סי' צ"ו ב"ש ס"ק ד' מה שהביא בשם שארית יוסף ועיין פנים מאירות ח"א דשל סי' נ"א

שם סעי' ג' המוחזקים לאביו עיין בט"ז אהע"ז סי' קי"ג ס"ק ח' בשם גבעת שאול סי' ק':

שם שו"ע סעי' ז' לא יטול ממנה אלא חצי.

שם ש"ך ס"ק ז' דב"ח קונה משכון.

שם סמ"ע ס"ק כ"ט ופרעו אחין אינו יכול כצ"ל:

סי' רע"ט שו"ע סעי' ב' שהוא בנו עיין אהע"ז סי' י"ט ועיין בס' שערי תורה כלל י"ח שו"ת חות יאיר סי' צ"ב.

שם ש"ך ס"ק ד' עיין בתשו' בן לב עיין ישועות יעקב אהע"ז סי' קנ"ו ס"ק א':

סי' ר"פ שו"ע סעי' י"ב בהג"ה דכל קבוע ע"ל סי' רצ"ב ובס' כרם שלמה על או"ח סי' שכ"ט.

סי' רפ"א שו"ע סעי' ז' משום ירושה עיין שו"ת בגדי כהונה חלק ח"מ סי' ב'.

שם סמ"ע ס"ק י"ד כתובה מנכסיו עיין שו"ת פנים מאירות ח"ג סי' י"ז

סי' רפ"ב שו"ע נוהגים בו כשורה כתב הכה"ג דלא אמרו אין רוח חכמים נוחה אלא דווקא כשכותב נכסיו לאחרים והניח יורשי' אבל בנותן נכסיו לאחד מבניו כגון שריבה לאחד ומיעט לאחד אינו בכלל אין רוח חכמים נוחה הימנו ועיין בשער המלך סוף ה' מכירה.

סי' רפ"ד שו"ע סעי' ד' הי' לו סימנים עיין כרם שלמה אהע"ז סי' י"ז

סי' רפ"ו שו"ע סעי' ג' בהג"ה אלא מחלקו עיין אהע"ז סי' נ"א ב"ש ס"ק ט' ועיין בשו"ת זכרון יוסף חלק ח"מ סי' ז'

סי' רפ"ז שו"ע סעי' א' וכן אם היתה אשתו עיין אהע"ז סי' צ"ה סעי' א'.

סי', רפ"ט שו"ע סעי' א' בהג"ה בפ"ב דקידושין דף מ"ב ע"א בד"ה ובוררין.

סי' ר"צ שו"ע סעי' א' אפוטרופס שיתעסק עיין בשו"ת פרי הארץ סי' י"ב.

שם שו"ע סעי' ט"ו פסק עליהם צדקה עיין חתם סופר סי' ש"ל דלקבור אביהם בקבר מכובד מקרי ג"כ לאחשבינהו עיי' שו"ת ב"ח סי' כ"ב.

סי' רצ"א ש"ך ס"ק י"ד דאפשר דבאונס.
שם בסוה"ד ודוק עיי' תוס' ב"מ דף מ"ב ע"א בד"ה ה"ג.
שם סמ"ע ס"ק י"ב בהג"ה ע"ל סי' ש"ג סעי' ג'.
שם שו"ע סעי' י"ג בהג"ה עיין בשו"ת ראש יוסף סי' ד'.
שם סמ"ע ס"ק כ"ז יבדיל על היין מיין או"ח סי'. רצ"ו מ"א ס"ק י'.
שם שו"ע סעי' כ"ו להפקיד תמיד כתב הריטב"א דהא דאמרינן דאם מסר לא' שדרך הבעלים להפקיד אצלו פטור היינו דווקא שלא העני ולא נעשה חשוד בחרם עכ"ל הובא בב"י.
שם באו"ד ואם יש עדים ע"ל סי' פ"ז סעיף ו' ועיין שער המלך פ"א מה' טוען ונטען:
סי' רצ"ב ש"ך ס"ק א' וגם אינו יכול ליהנות כצ"ל:
שם באו"ד על דברי הרב כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ה' בסוה"ד עיין בס' אבני, קדש סי' ל"ג.
שם ש"ך ס"ק ט"ו בסוה"ד עיין בס' שערי תורה דף קל"א ע"ד דאסור לגרום הפסד לחבירו אפי' במניעת ריוח:
שם שו"ע סעי' י' בהג"ה ואם הוא ע"ל סי' ר"פ הג"ה י"ב.
שם שו"ע סעי' כ' בהג"ה להעתיק ממנו עיין א"ח סי' י"ד מ"א ס"ק י' ועיי' א"ח סי' תל"ז ג' וסי' תרמ"ט ה' וע"ל סי' ע"ב ס"א ובט"ז.
סי' רצ"ג סמ"ע ס"ק ח' אם דין העכו"ם כצ"ל.
סי' רצ"ד שו"ע סעי' א' וכפר בו עיין קצה"ח דווקא כפר אבל עיכב לא.
שם שו"ע סעי' ו' בהג"ה דהדין עם שמעון ע"ל סי' קפ"ה בסופו ועיי' שו"ת שער אפרים סי' ק"ל.
סי' רצ"ה ש"ך ס"ק ה' ריש הדבור ואח"כ הוכר הגנב כצ"ל
באו"ד הוכר הגנב משום כפל ועוד מוכח כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ט' כגון משיכה צ"ל קנין סודר עיין נתיבות משפט
סי' רצ"ו ש"ך ס"ק ח' נתחייב לישבע כצ"ל.
באו"ד ואפשר הוא בידו כצ"ל:. סי' רצ"ז שו"ע סעי' א' נותן בו סימן עיין שו"ת חתם סופר יו"ד סי' של"ז
סי' רצ"ח ש"ך ס"ק א' כד' הרמב"ם כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק א' הסכימו לדחות כצ"ל.
שם שו"ע סעי' א' שיטענו דבר ע"ל סי' שפ"ח א' ועיין כתובות פ"ה ע"ב.
סי' רצ"ט שו"ע בהג"ה סוף הסי' כהלוה לשנים עיין תשובת רמ"א סי' ר"ז.

סי' ש' ש"ך ס"ק י' סי' רכ"ב כצ"ל:
שם שו"ע סעי' א' לצאת ידי שמים עיין בס' אבני קדש סי' מ"ז.
שם סעי' ג' הג"ה לצאת ידי שמים עיין יו"ד סי' שי"ז
שם סמ"ע ס"ק י"ג מיירי שם בכתובות צ"ל בבכורות.
סי' ש"א סעי' א' שו"ע חוץ מן ההקדשות ע"ל סי' צ"ה.
שם
סעי' וי"ו לשמור עיין שו"ת שיבת ציון סי' צ"ט.
שם סמ"ע ס"ק ט' בסוה"ד עיין שו"ת מאמר מרדכי סי' צ"ב שחולק על הסמ"ע:
סי' ש"ג ש"ך ס"ק ו' לא הוי אונס צ"ל לא אמרינן דהוי אונס
שם ש"ך ס"ק ח' דה"ה באינש כצ"ל
שם שו"ע סעי' י' ובאו זאבים וטרפו כצ"ל דזאב אחד אינו אונס כמ"ש המחבר ס"ד וכן הוא ברמב"ם.
סי' ד"ש סמ"ע ס"ק א' לפנים משורת הדין עיין ב"מ דף פ"ג ע"א
סי' ש"ה שו"ע סעי' ד' אפי' מפשיעה עיי' שו"ת. ב"ח סי' קל"ח.
שם ש"ך ס"ק ו' שמור לי כצ"ל:
סי' ש"ו שו"ע סעי' א' שומרי שכר עיין חוקי משפט דף ה' ע"ב
שם ש"ך ס"ק ו' ונתנבלה בידו כצ"ל:
באו"ד חייב בה כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ח' בסוה"ד עיין יו"ד סי' י"ח ש"ך ס"ק ל"א
סי' ש"ז ש"ך ס"ק ל"ב ולחנם דחק עיין שו"ת פנים מאירות ח"א סי' ע"ב.
סי' ש"ח סעיף ב' שו"ע בין גדולה עיי' ב"מ מ"ט ע"ב תוס' בד"ה אשה וכו':
סי' ש"ט שו"ע סעי' ג' הג"ה ונעשה פסח עיי' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קע"ז **סי'** שי"א שו"ע סעי' ג' אבל צריך לנכות כצ"ל:
שם סעי' ג' שו"ע גדל הנהר עיי' שו"ת חות יאיר סי' קנ"א ובקצה"ח.
סי' שי"ב ש"ך ס"ק ח' מהר"א ששון סי' ר"ח כצ"נ.
שם שו"ע סעי' ט' הג"ה בסוה"ד יכול להוציאו ע"ל סי' שי"ט
שם סמ"ע ס"ק י"ט פי' דכרכים כצ"ל:
שם ש"ך ס"ק ט"ו אלמא דהיכא דאיכא ספיקא כולה למשכיר כצ"ל
שם באו"ד כולו למשכיר עיי' ירושלמי נדרים פ"ח ה"ו ובפני משה שם:
סי' שי"ג סעי' ג' הזבל שבחצר עיי' משנה למלך פ"ו מהלכות שכירות הלכה ה'.
ש"ך ס"ק אי תוספות דפ' הזהב עיי' בית הלל אה"ע סי' כ"ח סעי' ס'.

שם סמ"ע ס"ק כ' בפרישה הוכחתי עיי' בס' באר יעקב.
שם באו"ד וא"ת מ"ש עיי' תוי"ט ב"מ פ"ח מ"ז:
סי' שי"ד סמ"ע ס"ק ח' הזיקו בידים עיי' שבת כ"ב ע"א תוס' בד"ה אין מתירין.
סי' שט"ו שו"ע סעי' ד' נער לשמעון כצ"ל עיי' בס' קצה"ח:
סי' שי"ז שו"ע סעי' א' והמשכיר אומר.
שם סמ"ע ס"ק ג' ירא שמא יפזר כצ"ל:
שם ש"ך ס"ק כ' והמשכיר אומר לא שכרתי דנאמן כצ"ל
שם שו"ע סעי' ג' מוציאין מידו ע"ל סי' קל"ז בש"ך:
סי'. שי"ח שו"ע כופין אותו עיין בדרכי משה:
סי' שי"ט שו"ע או שהטעהו ע"ל סי' שי"ב הג"ה ט'.
סי' ש"כ שו"ע סעי' ב' הג"ה ואין כותבין עיי' נ"ב מה"ק סי' ל'
סי' שכ"א סמ"ע ס"ק א' פני חצות עיין תיו"ט פ"ט מ"ב במס' ב"מ שהשיג עליו בפירוש זה.
שם שו"ע סעי' ב' בסוף הסעי' אני משכיר עיי' תשובת ב"ח סי מאן.
סי' שכ"ב סמ"ע פ"ק ד' בעת זעם כצ"ל.
שם סי' שכ"ג סמ"ע ס"ק ג' וכדאמרן בעלמא עיין ב"ב צ"ו, ע"א סי' שכ"ד סמ"ע ס"ק ב' מהופך מבבל עיין פני משה ירוש לאי ב"מ פ"ט ה"ז.
סי' שכ"ו סמ"ע ס"ק א' יקרים יותר מחטין כצ"ל וזרע נמחק.
סי' שכ"ח שו"ע סעי' ב' אסמכתא דיני אסמכתא ע"ל סי' ר"ז
סי' ש"ל שו"ע סעי' ד' החצי בגפנים עיי' שו"ת זכרון יוסף סי' י'.
סי' של"א שו"ע סעי' ד' החצי בגפנים עיי' יו"ד סי' רס"ז ש"ך ס"ק י' וסי' ק"צ ס"ק ג' וסי' שצ"א ס"ק ח'.
סי' של"ג שו"ע סעי' ג' בחצי היום חוזר עיי' ב"י סי' רנ"ח בפסקא המתחלת כתב הרשב"ץ בתשובה וכו' וז"ל כתב הר"ש פועל יכול לחזור בו בתוך זמנו אעפ"י שקבל החרם ונדוי לעשות מלאכה כל הזמן ההוא יכול לשאול על קבלתו שלא מרצון בעלי המלאכה ועיין כמה דינים בנידון זה בשו"ת חות יאיר סי' ק"ג וסי' ק"מ ועיין בס' קצה"ח ועיין שו"ת לחם רב סי' פ"א.
שם סמ"ע ס"ק ט"ז העושה במלאכה שלו כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק י"ד הריטב"א לא קאמר אלא כצ"ל.
סי' של"ד שו"ע סעי' א' הג"ה לדור בו ומת עיי' שו"ת פרח מטה אהרן ח"א סי' צ"ד.

שם ש"ך ס"ק ג' ונותן לו כל שכרו עיי' בשו"ת חינוך בית יהודה סי' ק' וז"ל כלפי לייא דבמכת מדינה לכ"ע מנכה לו משכרו.
סי' של"ה שו"ע סעי' א' בחצי היום עיי' משנה למלך פ"ט מה' שכירות ה' ז'
סי' של"ו ש"ך ס"ק א' מהמערער מה כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ד' אפילו עיי' רא"ש במס' ע"ז פרק השוכר את הפועל:
סי', של"ח שו"ע סעי' י"ז עיי' משנה למלך פי"ז מה' שכירות הל' י"ג:
שם ש"ך ס"ק ב' דגם יש נפקותא ע"ל סי' ב' עיין בספרי כרם שלמה י"ד סי' י"ד סי' כ"ח וסי' רט"ו מ"ש שם:
שם סמ"ע ס"ק ט' ד' קבין לפרה עיין או"ח סי' שכ"ד מ"א ס"ק ב'
סי'. ש"מ שו"ע סעי' א' שחייב בגניבה ואבידה עיין שער המלך בהשמטות ח"ג פ"ז.
סי' שמ"א שו"ע בכל עת שירצה עיין א"ח סי' ש"ז סעי' י"א ובס' אבני מילואים סי' כ"ח אות נ':
סי' שמ"ד סמ"ע ס"ק ז' והלה מסרב כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק י"ג ובזמן שהמשאיל עיי' תוס' יו"ט ב"מ פ"ח מ"ג:
סי' שמ"ה שו"ע סעי' א' מתוך שאינו יכול עיי' הרב המגיד פ"ג מה' שאלה ופקדון פ"ד ובכ"מ ובלח"מ שם:
סי' שמ"ו שו"ע סעי' א' בפשיעה פטור עיי' שו"ת בית יעקב סי' קס"ג ובס' קצה"ח ם ץ
שם סמ"ע ס"ק ח' בפ' בעליו עיי' ב"מ צ"ו ע"א תוס' בד"ה שליח.
שם שו"ע סעי' י"ג הרב השונה עיי' טו"ז א"ח סי' תכ"ט ס"ק א'
שם. באו"ד אין הוא נשאל כצ"ל.
סי'
שמ"ז שו"ע פרה צ"ל שור וכן הוא בלבוש:
סי' שמ"ח ש"ך ס"ק א' בש"ס ריש ב"ק כצ"ל:
באו"ד כמזיק צ"ע הא לקמן סעי' ה"ו מבואר דין זה בפירוש וע"ל מ"ש בסי' שנ"ט:
באו"ד וכן הוא לקמן כצ"ל.
שם סמ"ע סס"ק א' דאין לוקין עליו עיין י"ד סי' קס"א ס"א ובפרישה שם.
שם ש"ך ס"ק ב' משמע מכאן עיין רדב"ז סי' ר"ה:.
באו"ד וקשה מכאן ע' בי"ש ס"ק ה'.
שם שו"ע סעי' ד' חוץ מרשות עכשו בזה"ז אם נדר א' דבר סתם לצדקה או לבהכ"נ ובא אחר וגנב צריך הגנב לשלם לצדקה כפי שויו כדין נכסי הדיוט עיין בית הלל ב"ז ס"ס רמ"ח ע"ל סי' צ"ה סעיף א'.

סי', ש"נ ש"ך ס"ק א' חיוב מיתה במכירה כצ"ל:
שם באו"ד וטובת הנאה אינה ממון עיין רמב"ם ה' מעשר שני ה' י"א ובמשנה למלך וע"ל סי' ר"ג ש"ך ס"ק א'
שם באו"ד דטובת הנאה אינה ממון עיין ב"מ דף י"א ע"א אמר רבא שפיר. עביד דלא קבלה וכי לא ה' להם סודר לקנות ממנו בחליפין אלא טובת הנאה לקנות ממנו בחליפין ועיין קצה"ח:
סי' שנ"ב דשבת פטור עיין עירוכין דף י"ג ע"ב היוצא ליהרג והזיק חייב לשלם.
סי' שנ"ה סמ"ע ס"ק ב' למשמש בכיסו ע' ב"ק קי"ח ע"ב וב"מ כ"א ע"ב.
שם באו"ד אמר צ"ל אחר:
שם סמ"ע ס"ק ג' דאנקטא להו לצאת חוץ כן פי' רש"י ב"ק קי"ח ע"ב
סי' שנ"ו שו"ע סעי' א' וכן אסור עיין שו"ת חות יאיר סי' ר"ט
שם שו"ע סעי' ב' להחזיר מעותיו עיי' שו"ת כנסת יחזקאל **סי'** צ"ו ועיין משנה למלך פ"ה מה' גניבה ה' ב'.
שם סמ"ע ס"ק י"ח כיון דאסור ע"ל סי' ע"ב סמ"ע ס"ק ס"ט
סי' שנ"ז שו"ע סעי' א' להשאיל ולהשכיר ע"ל סי' ע"ב סעי' י"ט
סי' שנ"ח ש"ך ס"ק א' מקפיד על זה עיין או"ח סי' תרנ"ח מ"א ס"ק ג' ובאלי' רבא שם ודו"ק.
סי' שנ"ט ש"ך ס"ק א' חייב לשלם ע"ל סי' שמ"ה ש"ך ס"ק א' ונ"ל דלעיל מיותר ותיבת גנב ט"ס ע"ש.
שם סמ"ע סס"ק א' ר"ל סי' שמ"ח א"ח תרי"ב יו"ד סי' צ"ח סעי' ח' וסי' קס"א ס"א :
שם ש"ך ס"ק ב' אי' זה מן התורה עיין נ"ב מה"ק חלק י"ד סי' פ"א
שם באו"ד בסנהדרין נ"ז ע"א ועיי' בס' כפות תמרים דף ל' ע"א בד"ה א"ל רב הונא.
שם שו"ע סעי' י' כל החומד עיי' רמב"ם פ"א מה' גזילה ה"ט וכתב שם הראב"ד לא תחמוד ולא אמר רוצה אני וכ' ה"ה שא"א רוצה אני מקחו קיים ולא גרע מתלוהו וזבין דזביני זביני עיי"ש ועיי' בשו"ת בית יעקב סי' ע"ה.
סי' ש"ס שיך ס"ק ב' דשינוי החוזר אינו קונה כצ"ל.
שם סמ"ע סס"ק ו' ולא הו"ל לבנותו כצ"ל:
שם שו"ע סעי' א' בהג"ה דלא עשו תקנת השוק כצ"ל עיין באר היטב.
סי' שס"א ש"ך ס"ק ד' והוא דעת הרא"ש כצ"ל.
סי' שס"ב סמ"ע ס"ק כ"ג דאם אין לגנב כצ"ל.
סי' שס"ג ש"ך ס"ק א' הרגישו בזה עיי' שער המלך פ"ג מה' גזילה הל' ט'.

שם שו"ע סעי' א' שגזל חמץ עיין או"ח סי' ת"מ מ"א ס"ק א'
שם ש"ך ס"ק וי"ו דשומר ומזיק יגרע עיין ב"ק דף נ"ו תוס' בד"ה פשיטא וכו' ועיי' שער המלך בהשמטות פ"ז דחובל ומזיק:
שם שו"ע סעי' י' בהג"ה האומר לחבירו עיי' בשו"ת מקום שמואל סי' ל"א ושו"ת ב"ח סי' קי"ז:
סי' שס"ס שו"ע סעי' א' ומשלם גזילה עיי' אהע"ז סי' מ"ט ס"ק ב' :
סי' שס"ו שו"ע סעי' א' מלקבלו עיי' יו"ד סי' קס"א ס"ז ובס' ישועות יעקב שם.
שם סמ"ע ס"ק ג' בסוה"ד עיי' ב"ק צ"ד ע"ב פי' רש"י כן ועיי' ב"מ מ"ח ע"א וקידושין י"ז ע"ב פי' רש"י פירוש אחר עיי' מהרש"א במס' ב"ק שם:
שם סמ"ע ס"ק ה' גם הנגזל כצ"ל ועיי' רש"י ב"ק דף צ"ז ע"ב בד"ה בורות.
סי' שס"ז שו"ע סעי' ה' נגד הגזילה עיי' בס' באר יעקב.
סי' שס"ט סעי' י"א הג"ה הרי הוא כמוהו ע"ל מ"ה סעי' י"ז **ס"ו** סעי' כ"ה ס"ז י"ז קמ"ט י"ד ט"ו קנ"ה מ"ד ועיי' בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קע"ו.
שם באו"ד ודינא דמלכותא עיי' ב"ק קי"ג ע"א ב"ב. נ"ד ע"ב נדרים כ"ח ע"א גיטין י' ע"ב רמב"ם ה' זכיה ומתנה פ"א ה' ט"ו י"ד סי' קס"ה ש"ך ס"ק ח' וס' חות דעת ביאורים ה' או"ת סי' ע"ד ס"ק י"ג ולעיל סי' ע"ג ש"ך ס"ק ל"ט:
סי' ש"ע שו"ע סעי' ג' הג"ה אבל אם ע"ל סי' ל"ד סמ"ע ס"ק מ'
סי' שע"ב סמ"ע ס"ק ב' מש"ה ר' הטור כצ"ל
סי' שע"ד סמ"ע ס"ק ד' שקנאה מהנגזל כצ"ל:
סי' שע"ו סמ"ע ס"ק ב' עובר בלאו עיי' ב"ק דף ס"ב ע"ב תוס' בד"ה יצאו קרקעות.
סי' שע"ח סעי' א' אסור להזיק עיין שו"ת חכם צבי סי' ק"כ ובמשנה למלך פי"ו מה' מעשה הקרבנות.
שם סעי' ה' שו"ע מפני שרץ עיי' שו"ת חות יאיר סי' ר"ז וכתב הב"י בשם המרדכי שאין ללמוד שאר דבר מצוה מע"ש ביה"ש.
סי' שע"ט סמ"ע ס"ק ד' בסוה"ד עיי' רמב"ם פ"ז מה' חובל ומזיק ה"ה ובלחם משנה שם.
סי' ש"פ ש"ך ס"ק ב' ע"ל סי' פ"ז בש"ך ס"ק נ"ח.
שם ש"ך ס"ק ח' אין ל' זה ע"ל סי' תכ"ה ס"ב ודוק ובסעי' זה דהמשא נקרא רודף.
סי' שפ"א הג"ה תוס' פ"ק דב"מ דף י' ע"א.
סי' שפ"ב ש"ך ס"ק ג' ומד' הרא"ש שהבאתי עיי' בי"ד סי' רס"ב בדרכי משה אות א' כתב כן בשם א"ז אם האב מוהל אסור ליתן למוהל אחר וכתב עליו וצ"ע מ"ש ממצוה אחרת דיכול לעשות שליח במקומו עכ"ל ועיי' תבואת שור סי' כ"ח ס"ק י"ד שהעלה

דלא כש"ך וכתב לקיים מנהגן של ישראל ועיין פלתי סי' כ"ח ועיי' בספרי כרם שלמה על היו"ד שם.

סי' שמ"ג שו"ע סעי' ב' ה"ז חייב עיי' חקי משפט דף ט"ז ע"א **סי'** שפ"ד שו"ע סעי' א' או שפטר עיי' חולין ט"ו סנהדרין ס"ז ע"ב

סי' שפ"ה שו"ע סעי' א' ועירב יי"נ עיי' שו"ת בית יעקב סי' ל"ו

באו"ד אין קונסין עיי' יו"ד סי' שי"ג סעי' א'

סי' שפ"ו ש"ך ס"ק א' ואיזו נקרא גרמא עיי' שו"ת רשב"ש סי' תק"ט.

סי' שפ"ח שו"ע סעי' ב' מהיפה שבנכסיו עיי' רש"י רפ"ק דכריתות דמוסר אינו משלם מעדיות ובתוס' שם נחלקו וכתבו דמשלם מן העדיות.

שם ס"ק ו' דלר"י אף בטמון כצ"ל:

שם ש"ך ס"ק נ"ד בסוה"ד בתשו' רשב"א דשם כתב כל שאמר לעשות כאילו עשה והרי הזמן בכלל כל הבא להרגך כההיא דר' שילא שלא המתין לראות היעמדו דברי'. וחלוקים אלו שכ' הרשב"א הוא כדי ליישב אמאי לא אמרינן הכי עביד אינש דגזים וכדאיתא בשבועות דף מ"ח ועיי' פ"מ ח"א סי' כ"ג שער אפרים סי' קכ"ב ועיי' משנה למלך סוף ה' חובל ומזיק

שם שו"ע סעי' ט"ו עיי' שו"ת הרשב"ש סי' קע"ז.

סי' שפ"ט שו"ע סעי' ח' בן תרבות אם המיתו או הזיקו אפי' בהמה גדולה מהן חייב לשלם הכל כן הוא בטור

סי' ש"צ שו"ע סעי' א' בזוג שבצווארה עיי' ב"ח שכ' במשא שעליה צריך למוחקו דהרי קתני בשליף שעליו וכ"כ בהגהות הב"י.

סי' שצ"א שו"ע סעי' ה' כאילו היתה עיי' רמב"ם פ"ג מה' נזקי ממון ובלחם משנה ה"ב:

סי' שצ"ד ש"ך ס"ק ב' שמירה מעולה עיי' רמב"ם פ"ג מה' נזקי ממון ה' י"ב ובלח"מ שם:

סי' שצ"ו שו"ע סעי' ד' הפורץ גדרי עיי' שו"ת חות יאיר סי' ר"ד

שם שו"ע סעי' ז' מסר שורו ע"ל סי' ע"ו ש"ך ס"ק א' וסי' רצ"ט בהג"ה.

סי'. שצ"ח שו"ע סעי' ד' את מימי עיי' שו"ת חות יאיר סי' קצ"ח:

שם סמ"ע ס"ק ה' דחצירו שוב נקרא הוא בעל הבור כצ"ל

סי'. שצ"ט ש"ך ס"ק ג' בסוה"ד עיי' בתשובה מאהבה ח"א סי' קנ"ב.

סי' ת' ש"ך ס"ק ו' והנמשכים אחריו צ"ע עיי' תומים בסי' פ"ח אות א':

סי'. ת"ב שו"ע סוהס"י בהג"ה וחזר השני וחבל גם כצ"ל

סי' ת"ד סמ"ע ס"ק ג' דא"ל מקרנא עיי' ב"ק ל"ד ע"א.

שם סמ"ע ס"ק ו' ממילא משעת הנגיחה כצ"ל.

סי' ת"ז סמ"ע ס"ק ב' זמן הזה כצ"ל:
שם ש"ך ס"ק ב' דפטור מפחת שחיטה כצ"ל
סי' ת"ח שו"ע סוף הסי' עדים כשרים כתב הב"ח וז"ל אבל אם הוא אומדנא דמוכח טובא אזלינן בתר אומדנא ואף ת"ק דר' אחא מודה בזה ועיי' בתשו' מהר"ם אלשיך סי' יו"ד:
סי' ת"ט שו"ע סעי' א' אין מגדלי עיי' ב"ק ע"ט ע"ב תענית כ"ה ובתוספתא ב"ק פ"ו אבות דר"נ פ' ל"ה וע"ז כ"ו ע"א תוס' בד"ה והרועים וכו' עיין יו"ד סי' ש"י ס"ג בש"ך ובטו"ז
שם שו"ע סעי' ג' אסור לגדל עיי' תוסי"ט ב"ק פ"ז מ"ז ועיי' יו"ד סי' קט"ז ס"ק ז':
סי' ת"י שו"ע סעי' ד' אחד החופר עיי' ירושלמי ב"ק פ"ה הל' ו':
שם שו"ע סעי' י' עומק י' עיי' יו"ד סי' נ"ח טו"ז ס"ק א'.
שם שו"ע סעי' ל"ז לשנים שהזיקו ע"ל סי' ע"ו ס"א שמ"ח הג"ה ח' שפ"ח הג"ה ז':
סי'. תי"א שו"ע סעי' ב' ברוח שאינה מצויה ע"ל סי' תי"ח סמ"ע ס"ק ט' ועיי' ב"ק דף נ"ט ע"ב בד"ה לבתה הרוח.
סי' תי"ב שו"ע סעי' ד' פטור מדיני אדם ע"ל סי' ל' וסי' תי"ח ת"כ סי' ש' שס"ה כ"ח ש"א שצ"ה ועיי' ב"ק ל"ז ע"א תוס' בד"ה בבא לצאת ידי שמים.
סי'. תי"ג סמ"ע ס"ק ו' דהיה לו להשלישי כצ"ל.
סי' תי"ד שו"ע סעי' ב' יש לכל אדם עיי' בס' באר יעקב.
שם סמ"ע ס"ק ו' משמר את זבלו עיי' במס' ב"ק דף פ"א ע"ב דזה אינו מתקנת יהושע רק תנאי ב"ד ע"ש.
סי'. תט"ו שו"ע סעי' ב' הג"ה ועיי' לעיל סי' שצ"ו כצ"ל.
סי' תי"ו שו"ע הג"ה ודווקא שהתרו בו עיי' שו"ת חות יאיר סי' קס"ה.
סי' תי"ז שו"ע ס"א תחת ר"ה עיי' תוס' י"ט ב"ב פ"ג מ"ח ש
סי' תי"ח ש"ך ס"ק ד' דס"ל להרמב"ם עיי' ירושלמי ב"ק פ"ו ה"ב ובפני משה שם שפי' פירוש נכון ברמב"ם שפוסק כר' אשי.
שם שו"ע. סעי' י"ב נר חנוכה ובירושלמי ב"ק פ' הכונס אלו שהן עושין סוכות בפתחי חניו' בחג ובא אחר והיזק בהן חייב.
סי'. תי"ט ש"ך ס"ק ג' וכן עיקר עיי' בס' אבני מילואים סי' כ"ו
שם ש"ך ס"ק ה' וכדלעיל סי' ק"ט סעי' א' כצ"ל ע"ל סי' ק"ט ש"ך ס"ק א' שדבריו סותרין אהדדי.
סי', ת"כ שו"ע ספי' ג' הג"ה כשהיה בריא עיין ירושלמי ב"ק פ"ח ה"א.
שם ש"ך ס"ק ה' כ' פ' הפרה.

שם שו"ע סעי' כ"ד הג"ה פירוש סי' צ"ד ומסיים הריב"ש שם דהיינו בכהן שמתנהג בקדושתו של אהרן ע"ש:
שם סמ"ע ס"ק כ"ה בשם רש"י עיי' כתובות דף מ' ע"א וב"ק דף פ"ג ע"ב דדברי רש"י סותרין אהדדי וההפרש הוא כמ"ש הר"ן ועיי' ירושלמי כתובות פ"ג ה"ח ובפני משה.
שם שו"ע סעי' ל"ח בהג"ה והמוציא שם רע עיין זוהר פ' משפטים ושו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תצ"ב:
שם סמ"ע סס"ק מ"ט עיי' בשו"ת לחם רב סי' ו'.
שם סס"ק כ' וע"ל סי' כ"ז וסי' ר"ט סמ"ע ס"ק ג'.
שם שו"ע סעי' מ"ב שאין בו כסף בימינו סלע הוא צוואנציגער כסף עיין נ"ב מה"ת חלק ח"מ סי' י"ד.
שם סמ"ע ס"ק נ"ט או פרוצה עיי' מרדכי פ' החובל.
סי' תכ"א שו"ע ססעי' ג' עיין שו"ת גבעת שאול סי' מ"ח ושו"ת עבודת הגרשוני סי' ס"ט ועיין שו"ת חות יאיר סי' קס"ט וסי' ק"ע
שם שו"ע סעי' ו' בהג"ה וחושש שיגנוב לו דווקא ביש הוכחה גדולה לזו שהוא בר הכא אבל מן הסתם לא יוכל לומר כך א"כ אין לדבר סוף שכל א' טוען שמא יגנוב לו עיי' מאמר קדישין וס' עטרת צבי.
סי' תכ"ב שו"ע סעי' א' אכזרי מלמחול אם לא שמכוון לטובת המבקש מחילה כן הוא באו"ח סי' תר"ו.
שם באו"ד פעם ראשונה ואם הוא רבו אפי' אינו רבו מובהק רק ששמע ממנו דברי תורה צריך לילך כמה פעמים עד שיתפייס סי' הנ"ל.
שם סמ"ע ס"ק ד' ביישנים יבמות דף מ"ט ע"א:
שם סמ"ע סס"ק ו' ומ"מ מדת ענוה למחול עיין, או"ח סי' תר"ו מ"א ס"ק ה':
סי' תכ"ג סמ"ע ס"ק ד' השמיטו המחבר לק"מ כיון שכ' בהג"ה עיין אבן העזר סי' פ"ג ושם כ' המחבר זה.
שם סמ"ע ס"ק ט"ו וכמ"ש שם בפ"ד מה' רוצח הל' א':
סי' תכ"ד שו"ע סעי' ט' בהג"ה ויש לה נ"מ עיי' שו"ת בית יעקב סי' ה' ובס' באר יעקב.
סי' תכ"ה שו"ע סעי' ב' ואם הוציא ראשו עיין נדה דף כ"ט ע"א ועיי' שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ח':
שם סמ"ע ס"ק ח' שם נפש עליו עיין סנהדרין דף פ"ד ע"ב תוס' בד"ה הוה אמינא ובשו"ת נ"ב מה"ת ח"מ סי' נ"ט.
סי' תכ"ז סס"ק ב' ולפי טעם המרדכי ספ"ק דע"ז כצ"ל.

בע"ה ליקוטי חבר על שו"ע חו"מ עס נו"כ

סי' א' סמ"ע ס"ק ו' דף פ"ז צ"ל פ"ד:

שם ש"ך ס"ק ב' פ' הכונס צ"ל החובל

שם ס"ק ג' קמגבית בבבל כצ"ל.

שם טו"ז ד"ה תו איתא שם אבל רפוי דבפגם קיימא ובשי"מ שם מ' כד' הטו"ז עיי"ש.

ד"ה אלא וד"ה לענין פסק מ' שוב דג' לי':

שם ש"ך ס"ק י"ג בישו"ש ב"ק כצ"ל:.

שם ס"ק ט"ו דבזמן הזה כצ"ל.

סי' כ"ג ש"ך ס"ק ב' ולי נ' כצ"ל

שם ס"ק ה' בסוה"ד משא"כ בזה ועיי' בריטב"א פ' י' יוחסין וצ"ע

סי' כ"ה ס"ק ד' עיי' בב"י וכ"מ כצ"ל:

שם אות ב' כדס"ד דהרא"ש כצ"ל.

שם אות ו' בחי' רשב"א וכ"כ הרמב"ן בדינא דגרמי.

שם ש"ך ס"ק ח' לקמן סי' ש"ו כצ"ל

שם ס"ק ט' הא התם לא אתפרש כצ"ל.

שם ס"ק י"ג אות ג' בקבלוהו או נט"ר וע' ס' המאור בסוגין פ' אד"מ מ"ש בזה.

שם ס"ק י"ד אות ט' ויש גדול מחזיר וכן הביא הרמב"ן מפ' הכותב דדן דיינא כר"ט ואהדר ר"ל לעובדא ועיי' לקמן אות י"ב.

שם אות י"א וזה וזה פטורים כצ"ל.

שם אות י"ב דייני משמע בי דינא כצ"ל:

שם באו"ד ליתת בהו חד אמנם הרמב"ן דייק ל' דיינים קבועי' ובוודאי חד מנייהו הוה גמיר וסביר.

באו"ד דהבא לחודי' אורי אבל אמרי' במק"א רבא כי מתי טריפתא לקמי' מכניש לכלהו טבחי וממילא הוו תלתא ורבא גמיר וסביר:

שם אות ט"ז אם לא במנין צ"ל בענין:

באו"ד ביו"ד סי' רע"ב כצ"ל

סי', כ"ז טו"ז ד"ה סי' כ"ז וחכמי' מחייבין דאית להו מכלל לאו אתה שומע הן כצ"ל.

באו"ד למה פסק הרמב"ם והטור כצ"ל.

סי', ל"א ש"ך ס"ק א' מד' הר"ן בפ' כל הנשבעין עיי' שם מבואר דלר"ח ל"ש בין ב' לא', וא"כ מהי"ת לר"ה לא נימא הכי:

סי', ל"ז ש"ך ס"ק ל"ה לפסוק כר"ג צ"ע:

סי' מ"ו ש"ך ס"ק ק"ב בשם הרמב"ן וכ"כ הרמב"ן במלחמות
סי' ס"ה ש"ך ס"ק כ"ג גם מה שתי' עיי' בפנים במע"מ שם ולק"מ קו' הש"ך:
סי' ס"ו ש"ך ס"ק ק"ט דינא דגרמי צריך עכ"פ אולי נ"מ לגבי יורש דלמאן דלא דאין דינא דגרמי פטור דלא קיבל מעות מלוקח ולמאן דדאין חייב מטעם מזיק וגם, קו' שנייה יש ליישב עד"ז.
סי' ס"ז טו"ז ד"ה וי"א באתרי דסיים שזכר המחבר כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק כ"ב דהילל לדרא תיקן כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק מ"ט ובלוו כלן כצ"ל.
סי' ע"ב ש"ך ס"ק ט' דאין לו בו קנין ועיי' רמב"ן במלחמות שהביא מאומן קונה וכו' ולק"מ קו' הש"ך ועיי' לקמן בש"ך שהביא דבריו.
שם באו"ד ה"ה וגם הך דפ' השולח אין ב"ד נזקקין כצ"ל:
סי' ע"ז ש"ך ס"ק ה' ומביאו ב"י משמע כצ"ל.
סי' ע"ח ש"ך ס"ק י"א נאמן לומר פרעתיך וכן פי' ב"י ד' הטור
סי', פ"ו ש"ך ס"ק ג' וב' תשובות יש בדבר עיי' במשנה למלך ברמב"ם ה' עבדים שם.
סי' פ"ט ש"ך ס"ק א' אם טוען איני יודע וכ"ה בהג"א ב"מ פ' המקבל.
שם ש"ך ס"ק י' הניחו לי להתגדר אמנם כל ד' הש"ך הם בריטב"א לשבועות שם.
סי' צ"א ש"ך ד"ה הרי כאן פירוש שלישי והראב"ד צ"ל והרז"ה
סי' צ"ב ס"ק י"ג תפסו בשביל מלוה ועיי' בזה ברז"ה ומלחמות שם
סי' צ"ז סמ"ע ס"ק כ"ה לאו הניתק לעשה עיי' קצות החושן וצ"ע
שם מחבר סעי' כ"ו ותכשיטים שדרך האשה כצ"ל.
סי' ק"ד ש"ך ס"ק י"ד א"ו הם מפרשים ואמנם בחי' רא"ה לכתובות תי' דכיון דמגוף הקרקע מגבי' לבע"ח לא חשבינן שוב לשבח תפיסת הלוקח.
סי' ק"ו ש"ך ס"ק ב' מ"מ לפי האמת עיי' קונטרס אחרון להפלאה כתובות סי' ק'.
סי', ק"ח ש"ך ריש ס"ק ז' שכ"כ תוס' ועיי' נ"י ובעל המאור פ' המוכר שם ותמצא סברא זו.
באו"ד דין זה של הטור צל"ע ונ' דהטור קאי בשטתו דנאנסו לא טענינן משום דלא שכיח משא"כ החזרתי דשכיח אבל תוך זמנו דגם החזרתי לא שכיח מה לי החזרתי מה לי נאנסו:.
שם ש"ך ס"ק ח' לדעת הרמב"ן כצ"ל.
שם המ"ע ס"ק ל' בסוף סי' פ"ד כצ"ל:
באו"ד בסוה"ד בש"ע ס"ס פ"ד כצ"ל.
סי' ק"י ש"ך ס"ק ז' עי' רמב"ם פי"ב מה' מלוה וצ"ע.

סי' קי"ב טו"ז סעי' ה' נכלל הכל אבל הוה לענין זה אבעיא דלא אפשטא משא"כ בההיא דהאשה שנפלו:
סי' קט"ו ש"ך ס"ק ה' ראוי לגוי בכור כצ"ל:
שם ס"ק י"א מאוחרים לאלו איך בע"ח כצ"ל.
סי' קכ"א ש"ך ס"ק ט"ז דגם הלוה צ"ל המלוה:
סי' קכ"ג ש"ך ס"ק ל"ג דגם נ"י צ"ל ר"י.
סי' קכ"ה סמ"ע ס"ק א' דה"א צ"ל דה"ה.
שם סמ"ע ס"ק כ"ב משא"כ במתנה וברי"ן גיטין שם טעם אחר
סי' קכ"ו ש"ך ס"ק כ' אמר כן בפי' כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק כ"ח הוצרכו לתקן לכאורה כיון דמשום תקנת השוק תקנו אי לא הוה בפניו לא סמכא דעתי' דמקבל דלמא אינו חייב לו הלוה מידי.
סי' קכ"ז ש"ך ס"ק ו' ולאפוקי דעת ר"ת כצ"ל
סי' קמ"ט ש"ך ס"ק כ"א א"כ שאני צ"ל אי נמי:
סי', ק"ן ש"ך ס"ק ט' הא דקאמר כצ"ל:
באו"ד דהיכא דלאו לגובייא כצ"ל:
באו"ד דנאמן במגו כצ"ל.
סי' קנ"ג ש"ך ס"ק ז' מאי קמ"ל צ"ע דלמא אריש וכר' ירמי' מפ'.
באו"ד ותו איכא למידק קו' זו בראב"ד פ"ח מה' שכנים.
סי' קנ"ד מחבר סעי' י' אבל אם פתחה לאורה כצ"ל.
שם מחבר סעי' י"ג אינו יכול לעכב ובשיטה מקובצת שם לא כ"כ עיי"ש.
שם סמ"ע ס"ק ט"ז שלא הסירם בעל החלון כצ"ל.
סי' קנ"ה ש"ך ס"ק ב' הרגש בזה ובד' רי"ף אלו נסתלק קו' הרא"ש על הרי"ף למה להרי"ף להביא ראייה דאין הל' כר"ש הא יחיד ורבים הל' כרבים ואמנם כוונתו דלא תימא בפ' הכונס מ' דהל' כר"ש דלר"ש א"ש לזה הביא דאדרבא בב"ק מבואר דאין הל' כר"ש.
שם מחבר סעי' ה' שמתקבץ כצ"ל.
שם טו"ז סעי' ב' רבינו לא חילק ר"ל הטור
שם מחבר סעי' ט"ו שמכר צ"ל שמכה.
שם ש"ך ס"ק י"ב ע"ו צ"ל א"ו אלא וודאי.
באו"ד בסוה"ד וק"ל ע' משנה למלך ה' שמיטה פי"ג:
סי' קנ"ז ש"ך ס"ק י"א ודו"ק סס"ק ומכאן ואילך ס"ק י"ב.
סי' קנ"ח מחבר סעי' ה' יש מי שאומר כאן שייך ש"ך ס"ק ב'

שם טו"ז סעי' ב' ושייך שם כלאי זרעי' צ"ע דהיינו בא"י
סי' קנ"ט מחבר ס"א היום צ"ל ביום.
סי' ק"ס סמ"ע ס"ק ד' כשבעל החצר עומד כצ"ל
סי'. קס"ב הג"ה ס"א נתן להם המלך כצ"ל:
שם סמ"ע ס"ק י' ופעפ"ר סוף הס"ק ומכאן ואילך דבור חדש שייך למחבר סעי' ג' ד"ה ואם היה מפולש.
סי' קס"ג ש"ך ס"ק ז' ומורם איירי במעות.
שם ש"ך ס"ק י"ב ומחל אח"כ לאחד כצ"ל
שם הג"ה סעי' ו' וא"צ ליתן לקהל כצ"ל:
סי' קע"א הג"ה סעי' א' וראובן ושמעון שיש להם מקומות עיי' דגול מרבבה וחתם סופר חלק או"ח סי' כ"ו
שם ש"ך ס"ק ט' ששנה ר"ג צ"ל רשב"ג.
סי' קע"ג מחבר סעי' ד' יש לבעל הכרם צ"ע במקום שאין חורשים הכרמים בשוורים אם דין להקים עיי' בב"י ובש"ס ב"ב שם.
סי' קע"ה סעי' נ' מחבר שכן קודם עיי' סי' רנ"ג סמ"ע ס"ק ס"ו ועיי"ש.
סי' ק"צ סמ"ע ס"ק י"א כשער שפסקו וחד כצ"ל:
באו"ד דלפירוש הרא"ש קאי כצ"ל.
סי' קצ"ב סמ"ע ס"ק י"ב או בונין אחר כצ"ל:
שם סמ"ע ס"ק כ"ד טעמייהו עיי' רשב"ם פ' ותמצא טעם אחר.
שם סמ"ע ס"ק כ"ו דמי כלם כצ"ל.
סי' קצ"ה הג"ה סעי' ד' ע"מ להחזיר כצ"ל.
סי' קצ"ח סמ"ע ס"ק ז' גם ק"ס עיי' קו' זו בשטה מקובצת פ' הזהב שם:
באו"ד והא דעקרו עיי' ב"י.
באו"ד תקנת השוק כ"כ תוס' עירובין פ"א ע"א.
סי' ר' ש"ך ס"ק ב' שאין הפסק כצ"ל.
שם ס"ק ו' בחי' הרמב"ן וכ"מ בתוס' פ' הספינה עיי"ש.
סי' ר"ז הג"ה סעי' ד' הגהות אלפסי וכ"ה בתוס' ריי"ד קידושין שם.
סי' ר"ח סמ"ע ס"ק ג' עיין בב"י ובד"מ ר"ל ביו"ד סי' ר"ל.
שם באו"ד כיון דבכתובות עיי' מ"ש שם בענין זה כנ"י לכתובות **שם** הנדפס אצל רב אלפס דפוס פרעשבורג

סי' ר"ט סמ"ע ס"ק ג' משא"כ בשנים שהחליפו צריך ביאור בין הכא בין התם כ"א יודע כמה יתן וכ"א אינו יודע מה מקבל.
באו"ד ליתן להמחרף כצ"ל:
באו"ד למחול להמחרף כצ"ל:
שם ש"ך ס"ק י"ג בשעת הפסיקה כצ"ל.
סי' ר"י סמ"ע ס"ק ה' בא לומר צ"ע לקמן מיירי כשבן בנו בעולם וכאן מיירי כשאינו בעולם.
סי' ריב"ב ש"ך ס"ק י"א ברמב"ם פ"ו מה' ערכין נ' דמהתם אין ראיה דבל' נדר מיירי ועיי' בלח"מ שם:
שם טו"ז סעי' ט' למ"ש לעיל ויש מי שאומר צ"ע דהמחבר לא הביא כלל יש מי שאומר כ"א בהג"ה.
שם בהג"ה שאף אם אמר כצ"ל.
סי' ריי"ד הג"ה סעי' ה' מאחר שנשאר למוכר כצ"ל.
סי' רט"ו סמ"ע ס"ק מ' וכן ד' המחבר עיי' בה"ה דר"ש פליג עם הרמב"ם בתבואה הצריכה לקרקע דלהר"ש קנה ולהרמב"ם לא קנה
סי' רט"ז טו"ז סעי' ד' דלא נימא דקנה והן הן ד' ה"ה.
שם ש"ך ס"ק א' דקלי ממקום אחר כצ"ל.
שם בהג"ה סעי' ד' מיהו אם כלם נמוכים כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק י"ג ועובר השור כצ"ל.
שם מחבר סעי' ו' יש ללוקח קרקע כצ"ל
שם סמ"ע ס"ק י"ח סתם המחבר צ"ע מאי ק' לי' הא כ' הב"י שהוא דבר פשוט ולא הוצרך להביא
שם מחבר סעי' ו' עומדים כצורה הזאת כצ"ל.
שם מחבר סעי' ח' בהג"ה על הלוקח שם בעי י ירמי' ג' בדי אילן מהו ופשיט רב גביהה מבי כתיל והרמב"ם והמחבר השמיטו וצ"ע:
שם סמ"ע ס"ק ל"ב לא ניחא לי' תי' זה הוא בנ"י שם
סי' ריי"ח ש"ך ס"ק ב' ושלא כדת השיג כצ"ל:
שם ש"ך באו"ד בסוה"ד ה"ה הבין המעיין שם יראה דהראב"ד הבין ד' הרמב"ם דלית לי' טעמא משום דקרקע בחזקת בעליה עומדת ותמה עליו ומפ' ה"ה דגם הרמב"ם ס"ל הכי.
סי' ר"ך מחבר סעי' ג' י"א ל' י"א צ"ע:
שם סמ"ע ס"ק ז' יכולין לרכוב ובב"י כ' טעם אחר.

שם הג"ה סעי' ח' וי"א ל' וי"א צ"ע:
שם סמ"ע ס"ק כ"ו בל' המשנה כצ"ל.
סי' רכ"ג סמ"ע ס"ק ב' דגם מ"ש בסעי' א' כצ"ל:
באו"ד ומה"ט כ' כצ"ל.
שם מחבר סעי' א' אלא עומדת באגם כצ"ל.
סי' רכ"ו ש"ך ס"ק ג' והל' אחוי טרפך כצ"ל.
שם סמ"ע סס"ק י"א עדיין בדין מידו כצ"ל:
שם סמ"ע ס"ק י"ב דלא בחזרתו דלוקח כצ"ל.
סי', רכ"ז סמ"ע ס"ק י"א דין ביטול מקח כצ"ל:
באו"ד שוה ס' בנ' כצ"ל
שם ס"ק י"ז אירע לו אונס לכאורה היה אפשר לדמות זה לתחלתו באונס וסופו בפשיעה.
שם ס"ק נ"א לא גרעי מאונאת דברים וכ"כ רמב"ן פ' בהר שם
סי' רכ"ח סמ"ע ס"ק ט' לראות שפתוחות היו כצ"ל.
שם ס"ק י"ט רך בקשה כצ"ל.
סי' רל"א מחבר סעי' י"ב צריך לקנח צ"ע בחנוני דמוכר הוא ולא לוקח ותינח המאזנים צריך לקנח מפני הפסד הלוקח אבל המשקל הפסד החנוני הוא אם אינו מקונח.
שם סמ"ע ס"ק כ"ח ולבסוף עשוהו כ"ד
שם ס"ק ל"ח יותר משתות.
סי'. רל"ב ש"ך ס"ק ב' ובהגמ"ר כצ"ל.
סי' רל"ה סמ"ע ס"ק י"ד שותק מיחו בו כצ"ל [ולא] נמחק
באו"ד אד' הרמב"ן כצ"ל ם
הג"ה סעי' כ"א קרקע בחזקת המוכר עיי' גמ' כתובות שם וד' רמ"א צריכין ביאור.
סי' ר"מ סמ"ע ס"ק ו' שהלוה לו (ביני ביני) נמחק.
באו"ד כתבתי טעם ובנ"י לכתובות בשם הריטב"א דיכול אידך להחרים עליו אם אין לו שטר מכר.
סי', רמ"א ש"ך ס"ק י' ע"מ להחזיר ונ' דווקא דלא אמר לי.
סי' רמ"ה סמ"ע ס"ק י"ג אא"כ שיאמר כצ"ל.
סי' רמ"ו מחבר סעי' ו' בת בין הבנות כצ"ל:
סי'. רנ"ג ש"ך ס"ק ט"ז מעשה קודם לתנאי כצ"ל:
שם ס"ק כ"א תנו שטר כצ"ל.
סי' רנ"ה ש"ך ס"ק ו' פי' רש"י דלמיתה כצ"ל

שם ס"ק ז' בדרב הונא כצ"ל:
באו"ד ס"ל מע"פ כצ"ל.
באו"ד. משמע דמעיקרא קס"ד וכ"כ הרמב"ן במלחמות
סי' ר"ס סמ"ע ס"ק ל"א בגמ' אמרו צ"ע דהא לאו אמדדה דווקא.
שם ס"ק ל"ב ורובא דעלמא עיי' רש"י פ' לא יחפור פי' אחר
סי', רס"ב מחבר סעי' ט' סמ"ע ס"ק י"ט חסר לפנינו:
סי'. רס"ד מחבר סעי' ג' אין לו אלא שכר כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ט"ו ומהרש"ל פ"י דב"ק כצ"ל פ' ח"ס חלק חו"מ סי' צ"מ
סי' רס"ז סמ"ע ס"ק כ"א ועיי' תוס' שם דיה לצרכו.
שם ש"ך ס"ק ט"ז דהיינו שחייב (אעפ"י) נמחק.
סי', עיר הג"ה סעי' ב' נ"י פ"ק עיי' שם וצ"ע
סי', ער"ב מחבר סעי' ז' ואמר למי שפגע כצ"ל
שם הג"ה סעי' י' נ"י פ' אלו מציאות ועיי' פסחים קי"ג ע"ב **תו"ס** ד"ה שראה בו עיי"ש:
סי' רע"ג מחבר סעי' י"ח צ"ע דהו"ל להמחבר לבאר כי דין זה דכלאי זרעים בא"י דווקא..
סי' 'ער"ה ש"ך ס"ק ד' וכ' הבעה"ת כצ"ל.
סי' רע"ז סמ"ע ס"ק כ"ד וה"ה לחלק בכורה עיי' ב"י בשם נ"י וצ"ע.
סי' רע"ח סמ"ע ס"ק כ"ח אז אינו נפרע כצ"ל.
סי' רפ"א הג"ה סעי' ז' יפטור מן החוב כצ"ל.
סי' רפ"ה סמ"ע ס"ק א' בסמוך סעי' ב' כצ"ל.
שם הג"ה סעי' ב' ומה שהוציא הוציא כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק י' לפעמי' הקרוב אינו כצ"ל.
שם מחבר סעי' ו' ונשבה הקטן כצ"ל:
שם סמ"ע ס"ק כ"ד שנפל לו בירושתו:.
סי', רצ"א מחבר סעי' כ"א ובני ביתו הקטנים או לעבדי' כצ"ל
סי' רצ"ב ש"ך ס"ק כ"ט והריק כלם מן הסל כצ"ל.
שם ס"ק ל"ה דהכי הפקידו אצלו ועיי' ח"ס חלק או"ח ססי' ב' ועיי"ש
סי' רצ"ו ש"ך ס"ק ח' ושלא זזה ידו מידן כצ"ל:
באו"ד ששמר כדרך השומרי'.
שם סמ"ע ס"ק י"א כשבא זה כצ"ל.
סי' ש"ג ש"ך ס"ק י"א שכרו ש"פ צ"ע אמאי לא חשבו בהדי חמש פרוטות במתני' פ' הזהב.

שם ס"ק י' הרי השומר מחויב כצ"ל ב
סי', ד"ש מחבר סעי' ה' ומנכין לו בכל זמן כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק י"ג נפטר בהחזרת חבית כצ"ל.
סי' ש"ו ש"ך ס"ק ג' הוכחת הרי"ף כצ"ל:
שם ס"ק ד' ל' המשנה כצ"ל:
שם ס"ק ה' כ"ב לפי מה שפי' כצ"ל.
שם ס"ק ט' (לא הייתי יודע שהוא ספק טריפה) נמחק.
שם ס"ק י"א כדנכ' ואוסר.
שם ס"ק י"ב חזי דעלך קסמכינא כצ"ל.
סי' ט"ש מחבר סעי' ב' שהחלקות יותר בהר כצ"ל:
סי' שי"א ש"ך ס"ק א' משאם לאו כטבע כצ"ל.
סי' שי"ב ש"ך ס"ק ב' השוכר או אשתו כצ"ל:
באו"ד דלא נכנס עדין השוכר
שם מחבר סעי' י"ב ובו בעל הבית כצ"ל.
סי' שט"ו סמ"ע ס"ק ד' במ"ש להקנותם כצ"ל:
שם ס"ק ו' בין השוכר והמשכיר כצ"ל
סי' שט"ז ש"ך ס"ק ה' תוציא השדה צע"ג דתוציא שם הוא ל' נוכח לבעל השדה וכן הוא אומר ומעט תאסוף ולא קאי אשדה כלל:
סי' שי"ז ש"ך ס"ק ה' דבאלו ו הטענות כצ"ל.
סי' שכ"ח הג"ה סעי' א' ואפי' לא כ' עיי' שו"ת חות יאיר סי' קס"ח:
סי' של"א סמ"ע ס"ק ג' המסלק והמטמין כצ"ל:
סי' של"ב ש"ך ס"ק ג' וכ' הרמ"ה כצ"ל.
סי' של"ז ש"ך ס"ק א' וה"ה של עכו"ם ר"ל ואל כליך לא תתן ול' ה"ה אינו מדוקדק.
שם ס"ק ג' דגם הם לא ס"ל כרב אסי כצ"ל.
שם מחבר ספי' ז' ששכרו אינו אלא דינר כצ"ל.
שם סמ"ע ס"ק כ"ד דאם העוסק בגפן כצ"ל **שם** ש"ך ס"ק ה' ובש"ס כצ"ל.
סי' של"ח הג"ה סעי' ח' שלא יאמרו כצ"ל.
שם ש"ך ס"ק ט"ז ואנן דומיא דדיש כצ"ל
סי' ש"ס ש"ך ס"ק י' מכח המשאיל כצ"ל:
סי'. שד"ס סמ"ע ס"ק י"ד בשבועה הבאה ע"י גלגול כצ"ל.

סי' שמ"ו סמ"ע ס"ק ל' או תוספת ועיי' סמ"ע לקמן תכ"ד מבואר דבתוס' כתובה לא תמכור דלגבי בעלה וודאי מחלה
סי' שפ"ו סמ"ע ס"ק א' דמסיים בהו צ"ל דמחייב:
באו"ד דהן מימראות כצ"ל.
שם. ש"ך ס"ק א' גם מ"ש הרמב"ן כצ"ל.
באו"ד ר"מ סבר גורם אפשר דאי הוה אמר הכי ס"ד בכל גרמא בניזקין דינא הכי ולהכי קאמר דאין דינא דגרמי כלומר על איזו חייב ועל איזו פטור:
באו"ד ומאי קמ"ל רבא עיי' חי' רשב"א ב"ק שם.
באו"ד גליון וכ"ה ברי"ף ורא"ש וכ"כ הרמב"ן שם:
שם ס"ק ג' דגורם דגורם פטור כצ"ל.
שם ס"ק י"ב ד"ה ודע חייב נמי מדר"נ עיי' שטה מקובצת פ' המניח מ"ש בזה ועיי"ש:
שם ס"ק ט"ו בראיה ברורה ומכ"ש כאן כצ"ל.
שם ס"ק כ"ה כשהעכו"ם מחזיק כצ"ל.
סי' שפ"ח ש"ך ס"ק כ"ז מיירי בשאין האנס ועיי' מלחמות ה' שדחה זה.
שם ס"ק ל"ו דהרמב"ן ס"ל כצ"ל.
שם ס"ק נ"ז ושורפין על החזקות צ"ע דמה ענין חזקה זו להך דסוקלין.
סי' שפ"ט הג"ה סעי' י' עיי' ירושלמי ב"ק ספ"א הל' ז' במרא' הפנים ד"ה ארבע כללות מ"ש ליישב בזה:
סי' תי"ב סמ"ע ס"ק ג' אפשר לסבב וצ"ע א"כ מנ"ל להרמב"ם הא ולי נ' דטעם הרמב"ם דדווקא בר"ה דאפי' בכד א' מקרי שינה הוא דבמלא הכל בכדים מותר לשבור בידים משא"כ בקרנא דעצרא דמותר להניח שם כדי אף דמלא אין לו רשות לשבור ונתקל הוא דפטור כמו באפילה.

בע"ה ליקוטי נוב"י מה"ק חלק ח"מ

סי' י"ד ד"ה הנה אם בדיניהם יחלוקו כצ"ל:
סי' ל"ד ד"ה ומעתה דלדידן מטלטלי משתעבדי כצ"ל:
מה"ת חלק ח"מ סי' א' מקרי דן בכפייה כצ"ל.
סי' י"א ד"ה זולת וכתבת כוונת כצ"ל.
סי' כ' ד"ה וראיתי בס' או"ת דלית לי' מגו אמנם הא גופא מק"ו ילפי' מהודאת פיו וצריכין תחלה לבאר הודאת פיו.
סי' כ"ד ואז ראובן הוא המשלם כצ"ל

באו"ד ולא שמעון שמעון כצ"ל:
באו"ד (רוצה הוא לכפור) ט"ס ליקוטי חתם סופר חלק ד"מ
סי' א' ד"ה ואיידי דאיירי להעיד שקר ולכאורה גם בעדות אמת אם מד"ת אינו חייב מיתה יש לספק:
סי' ו' ד"ה מתביעתו שבועה דאוריית' לכאורה דווקא אם
שם ד"ה והאמנם אחד רע והיינו מי שכ' לו שירא.
סי' ט' אות א' אותן י"ד שנים אמנם רבותי' דרשו זה לי עשרים שנה לי הם ועתיד אני ליענש עליהם כמו שהביא רש"י בחומש:
שם ד"ה ושוב כיון מדין ברירה צ"ע דאכתי לטעם זה אמאי כ' כל הרוצה לתרום יבא ויתרום מהני א"וו אין בשליחות כלל דין ברירה.
סי' י' ד"ה ומד' כלם ג"כ בר"ן וכ"מ בר"ן פ' האומר גבי דיני תנאי.
סי' כ"ה ד"ה אלא דאכתי שגורם לבריות צ"ע כיון דכל הנסקלין נתלין האיך יש בתלייה חיה"ש מהיכן ידעו שהוא מגדף.
סי' ל"ד ד"ה והנה כל מ"ש משמע בב"ד ואולי כיון דבבבל לא הוה ב"ד מומחין מקרי חוץ לב"ד.
סי' ל"ז משביע עידי קידושין צ"ע משום. עידי קידושין אין כאן חיוב שאר כסות ועונה כ"א עידי חופה.
סי' מ"ו אי' שבגופו והק' כצ"ל.
סי' מ"ח וכל זמן שלא יברר חייב כצ"ל:
סי' נ"ד ד"ה מיהו לדברי פ"י אולי הפ"י גבי עבד דאמרי' שפחה שכיחא לי' הוא דכ' כן עיי' גיטין שם:
סי' ס' ד"ה אמנם עפ"י התקנה משא"כ אם לא היה עפ"י התקנה.
סי' ס"א ד"ה לכאורה לרעהו רעה וק' קצת מדובר אמת בלבבו דאמרי' שם כדרב ספרא ואטו מאן דלא עביד כרב ספרא רשע הוה.
שם ד"ה אלא אפי' רבית לגוי כצ"ל.
סי' ס"ה ד"ח איברא דהתם בזול כצ"ל.
שם ד"ה כ"ש שיצאה הפקידה כצ"ל.
סי' ס"ז סוקלין על החזקות צ"ע.
סי' ע' ד"ה ותו ואין לו על הקהל כצ"ל.
סי' ע"א דכל בי' עשרה שכינה כצ"ל.
שם ד"ה ולומר לומר על דעת כצ"ל.

סי' ע"ט ד"ה תו מייתי דכל מה ואמנם כעת נדפס ס' נ"י על כתובות וע"ש גבי הא דאמר רב יוסף ותמצא קרוב לד' הטו"ז.
שם ד"ה ולא זכיתי הו"ל כזוכה כצ"ל.
שם ד"ה מהפך דפסיק לחיותי' כצ"ל:
שם ד"ה שטה ב' לרמב"ן בחי' כצ"ל:.
שם בד"ה וזה נ"ל כבאו"ח סי' תנ"ג כצ"ל
שם באו"ד אלא עד בוקר כצ"ל.
שם בד"ה וא"כ בשאר בן גרון כצ"ל.
סי' צ' נדפסו הסי' בטעות וצ"ל פ' ושם ד"ה ומעתה גילה לן קרא לכאורה ממ"ש רש"י ע"פ זה אם יש בך כל המדות האלו רשאי אתה לישבע בשמו בזה לבד די:
סי' צ"ח ד"ה ועוד מטעם אחר טוען קניתי הקרקע.
סי', ק"ד ד"ה ולפ"ז ס"ל בזה"ז צ"ע אטו תוס' בזה"ז קאי דווקא ויותר מסתבר בתוס' כ"כ אם ר"ה לא ס"ל כאמימר:
שם בד"ה ונקל ובסי' רל"ח כצ"ל.
סי', ק"ח ד"ה והרי"ף בכלל השפחה כצ"ל:.
סי', קי"א ד"ה גם מעות ולא היתה כ"כ הרמב"ן פ' פנחס והיה לפני הרמב"ן הנוסחא בת"א ושום בת אתת אשר סרח ומ"מ ד' הרמב"ן צ"ע.
סי', קכ"ד ד"ה אמנם היינו בעונשי עה"ז צ"ע ברש"י פ' שלח שכ' דפחות מבן עשרים לא נענש ש"מ דאפי' בעוה"ז למות בנוער אין עונשין וכ"מ קצת ברש"י חיי שרה כבת כ' לחטא מה בת כ' לא חטאה וצ"ע.
סי', קכ"ז ד"ה או נימא שזה הגזלן נשאר כצ"ל.
סי', קכ"ח לעכב המעות כצ"ל.
סי' קל"א בריש הסי' שיור במכר ע' ב"ב ס"ג ע"א כיון דאמר ע"מ שיורי שיירי' מבואר דאין שיור מפסיד במכר:
סי', קל"ד ד"ה וע"צ דוחק ולא מבשקר לי' כצ"ל.
סי' קל"ט ולאלימלך כצ"ל.
שם ד"ה אודות חייב כלים כצ"ל.
סי' קמ"ג ד"ה אמנם דסוף בכורים כצ"ל וכן לקמן.
סי' קנ"א סוד"ה הנה דין תמיהא לי טובא למה לא הביא מרן זצוק"ל גמ' דפ' מציאת האשה דמר עוקבא בזבז לפלגא דממוניה והביאו זה הרי"ף והרא"ש פרק נערה לפסק הלכה.

סי'. קנ"ד ד"ה והנה הש"ך יוליד בגיותו נ' דר"ל אם גם אשתו נשתמדה עמו דאל"ה ישראל הבא על גויה בנה גוי.

סי', קע"ח או"ק ז' ככל מילי כפועל צ"ע במאי קני המשלח לשליחותו שיהא חייב כפועל עיי"ש פ' האומנין גבי פועלים.

סי' קע"ט ד"ה לפע"ד אינם רוצים לחלוק:

סי' ק"פ ד"ה ולענין לעשות סחורה לכאורה הקו' מסחורה דווקא אי דרשא דהטמאים דרשא גמורה אבל להפוסקי' דאסמכתא היא תקנתא לתקנתא לא עבדי' ואולי עוד משום דאי' דרבנן שרי לחולה שאין בו סכנה וחולה שאין בו סכנה שכיח לא אסרו חכמי' לעשות בהם סחורה.

סי' קפ"א דלא תלך רכיל צ"ע דהו"ל לר"י למחשב בהדי מגדף ומימר ומקלל דלקי אף דלא עביד מעשה ואולי נפקא לי' ממוציא שם רע דכ' קרא ויסרו אותו וצ"ע.

ד"ה והנה המלקות ל"ג זהובים כצ"ל:

שם ד"ה עוד מבואר דהא מרע"ה צ"ע התנצלות כלפי שמיא אתמהה פני בוחן כל עשתונות.

סי', קצ"ד ד"ה ועוד נ"ל אלא בחול כצ"ל.

ליקוטי שו"ת חתם סופר ח' שישי הנקרא ליקוטי:

סי' ו' ד"ה ולכאורה סוכה נ"ג כצ"ל.

סי', י"ב ד"ה שבתי אפי חלל גמור דברי' אלו צ"ע דחלל גמור כ"ז שלא נודע שהוא בן גרושה הוא דלא חילל כמבואר ס"פ האומר בקידושין שם משא"כ בנודע שהוא דר עם גרושה וצ"ע:

סי' י"ג ד"ה ע"ד הט"ז ביום השבת לולי דמסתפינא הייתי אומר דוודאי ע"ד אביו כ"ע מודו דהוה דאוריי' מבנך ובתך דכ' בעשרת הדברות וכפשטא דש"ס פ' כל כתבי ובקטן של אחרי' קאמר הטו"ז ובלא ידיעת אביו כנ"ל וע' ברמב"ן פ' יתרו ע"פ בנך ובתך.

סי' ט"ז בסוף הסי' ט' מינוטען ולכאורה כיון דלד' כמה פוסקי' שיעור מיל כ"ד מינוטען יש להחמיר באי' כרת אם אפשר י"ב מינוטען.

סי' ל"ז תשובה אות א' תוי"ט באבות והוא מד' חי' רשב"א לב"ב

סי'. נ"ו ד"ה ומעלתו והרי חילל צ"ע דלמא לא עמד לפוש והו"ל העברה אחת:

סי'. ס"א ד"ה ואסיים ואני מצאתי בפר"א דיומו של הקב"ה אלף שנים לבר מלילות ובלילה לא היתה בריאה ולא טעה הרמב"ן כלל.

סי'. ס"ה בסוף הסי' דדווקא חמץ וצ"ע א"כ גם יוה"כ צריך קרא וכן בנדר ושבועה על זמן שייך כה"ג:

סי' ריש הסי' ת"ח דרכו לפנינו בפסקי תוס' הגי' ת"ח מודה ולענ"ד מקומו בין סי' ז' לסי' ל' מובן כי דברי' קאי לפ' מ"ש מקנה אף על עולה וגירסתן היה כגירס' שנייה ברש"י ת"ח נוחין ולא רצו לפ' כרש"י דלרבא מעלין ר"ל מבטלין ולזה פי' דר"ל נוחין שמחניפין זה לזה ומודין בין על האמת בין על השקר ולכך מתקנאין באף ומעלין ועיי"ש:

סי' פ"א ריש הסי' בס' חכמת אדם כ"כ בס' חכמת אדם בהדפסה ראשונה ובהדפסה שנייה חזר בו והסכים לטמא כנב"י וכ"כ המחבר עצמו בשו"ת שהדפיס בריש ס' חיי אדם ע"ש:

סי' פ"ה למעט בניסא עדיף כצ"ל.

סי', פ"ו דהא מכנפי רבנן כצ"ל:

סי' צ"ז סוד"ה היוצא גם בשבת ז"ל הרמב"ם פכ"ז מה' שבת ה"ג אם הלך על מקום שיש בו ד' על ד' ה"ז כמהלך על הארץ ויש אי' תחומין שם ע"כ ולא ידעתי למה השמיט מרן ז"ל דברים אלו ועיי' ה"ה שם וע' מ"ש מרן ז"ל לקמן בסמוך.

סי' צ"ח דארעא סמכתא ורוכב על החמור אולי חמור שאינו גבוה י' ומשו"ה נקט ב"י סוס.

שם ד"ה ולא עוד דהתם מיירי כצ"ל.

באו"ד. שהמציאו בימינו כצ"ל.

שם ד"ה ת"ש אפי' בשבת צ"ע דלמא כבר בא מע"ש וצ"ע פ' חלק בריב"ל ששאל לבר נפלי אימת אתא מר.

שם ד"ה ובחי' תורה ממקומו של עצמו אמנם מד' רז"ל מ' דמאז והלאה הוקבע יוה"כ וכן הוא ביוצר ליוהכ"פ.

שם ד"ה שני מוהלין שאלי' גופו צ"ע.

שם. באו"ד ליכא טרדת צ"ע דהרי השיבו לו ע"ז מובטח להם לישראל

סי', צ"ט ד"ה ר"ח סגן ובקצירה גופא כצ"ל.

שם באו"ד פחות מגרוגרת בזמן שמעון בן שטח היו חטים ככליות שור הגדול וב"ס גם שבולת שעורים א' היה גרוגרת שהוא שליש ביצה.

סי', ק"א ד"ה איך ילמוד זה ירשינו צ"ע הא לשם ירושה לא אמר כלום אם לא הזכיר גם לשון מתנה.

ליקוטי שו"ת אמרי אש חלק אה"ע:

סי' א' ד"ה זכוי גט דלא הוי זכות כצ"ל:

סי', ח' דיה וע"ד תקנת אם יהיה אולי משום דתקנת מינקת אסמכו' ע"פ ובשדה יתומי' אל תבא:

סי' ט"ז ד"ה וראיתי בש"מ לצרפם יחד ע' במשמרת הבית לרשב"א שער השחיטה בית א' כעין סברא זו.
סי' כ"ג ד"ה ומ"מ נודע אשתו של חסא כצ"ל.
באו"ד למעלה אשתו אסורה יש לדמות דברים אלו לפלוגתת הרמב"ם עם הפוסקי' אם חמץ מקרי יש לו מתירין הואיל וקיי"ל מה"ת חמץ שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ורק חכמי' אסרו וזה שלא כד' השואל והפוסקי' שנחלקו על הרמב"ם יש לדמות דברי השואל לדברי' ויש בזה סתירה בד' הר"ן מפ' כל שעה לפ' השוכר בע"א.
סי' ל"ב ד"ה ולכאורה בתר רובא ולכאורה תלי' זה בפלוגתת רש"י ור"ח בסוגי' דסבלונות אי בעי' רובא מקדשי דווקא אלא דהתם איכא ג"כ חזקת פנויה ועיי' במלחמות שם.
סי' צ"ז ד"ה ואשר אמר עידי טרפה הן צ"ע מ"ט לא חשיב ג"כ חזקה דבירושלמי יליף חזקה ממכה אביו:
ליקוטי שו"ת אמרי אש חלק ח"מ:
סי', ב' סד"ה ואולם י"ל אפי' שלא בשעת מעשה כצ"ל:
סי'. ה' ד"ה ובהיותי מנ"ל דאין משלשין כצ"ל.
סי' ו' על שורו שהרג כצ"ל.
סי' ז' ד"ה ועכ"פ נכון שילמוד או יקרעו לו נייר חלק וצ"ע.
סי' י"ד ד"ה ויש לעיין בקרן לא יעשה כצ"ל.
סי' כ"א ד"ה ועכ"פ ומדברי יש"ש ב"ק כצ"ל:
סי' כ"ו ד"ה ומ"ש מעכ"ת והקשיתי דא"כ לר"ש נ' דכמו שכ' רש"י בשם רבותיו בנאבדה הריאה אתמול אכלנו מחלבה והיום נחזיקנה בטריפה ה"נ לענין ראשית הגז שייכה הך סברא מחלבה נאכל בחזקת כשרה מכח רובא וראשית הגז לא יטול הכהן וא"כ אין שוב סברא לחלק בין זכרי' שאין להם חלב לנקבות משא"כ לענין מתנות דלאחר זביחה ואז יבורר אם הבהמה כשרה או טרפה שפיר כ' הגמ"ר.

בע"ה בענין תחומין למעלה מי' עירובין פ"ד לשבועות תר"ם ולסיומא דמס' עירובין

יש תחומין למעלה מי' כ' רש"י יש אוסר תחומין נ' ד' רש"י ע"ד שכ' הרמב"ם בתשובתו הובאה בה"ה ובכ"מ פכ"ז מה' שבת והיא מבוארת לפנינו באגרת הרמב"ם דעכ"פ א"א לומר שיהא אי' תחומין אפי' למ"ד דאורייי' חמיר מאי' הוצאה ובמקום שהתירה תורה ההוצאה וודאי אין כאן אי' תחומין מן התורה וא"כ כיון דאויר ר"ה למעלה מי' הו"ל

מקום פטור וודאי אין שם תחומין דאוריי' אמנם מי נימא דרבנן עכ"פ גזרו או לא גזרו כשם שלא גזרו על הטלטול והניחוהו על דין תורה אא"כ יק' מאי בעי למפשט מספינה דמתני' שאני ספינה דגזרו בה על הטלטול וכ"ת בלא"ה נמי קשה מאי מק' מספינה הא ספינה ניחא תשמישתי' ובניחא תשמישתי' לא מבעי' לי' הא ל"ק דהא דלא מבעי' לי' בניחא תשמישתי' כשהוא מהלך ברגלים על עמוד או כיו"ב ופוגע בכל רגע במקום אחר התם אמרי' כיון דניחא תשמישתי' הו"ל הילוך כדרכה ובוודאי יש תחומין משא"כ בספינה דאיהו מינח נייח אלא שהספינה עוזבת מקומה כיון דמעיקרא היתה למעלה מי' א"כ לא קנאה הספינה שביתה כלל אבל קושיין וודאי ק' הא בספינה גזרו על טלטול וה"ה תחומין

ונ. דהריטב"א מיישב קו' זאת שכ' דאמייא אין אנו דנין דאינם לעולם למעלה מי' דכארעא סמכתא דמי ור"ל דקיי"ל בהא כר"ח ורבה בר"ה שבת ק' ע"ב והכא אספינה אנו דנין פי' לדברי' דלגבי ספינה ל"ש לומר שתיקנו שביתה באויר וע"כ תקנו שביתה בקרקע הים ולשם הוה למעלה מי' וא"כ הא דאסרו הטלטול מספינה לים היינו משום דמיא כארעא סמכתא ואין כאן למעלה מי' כלל וכר"ח ורבה בר"ה שבת שם הנ"ל ואמנם אי אמרי' דהספינה קניא שביתה ע"כ דלמעלה מי' שייך קנין שביתה ושפיר פשיט. והתימא שלא הזכיר הריטב"א כלל הא דר"ח ורבה בר"ה

ובמה שהנחנו נבא להבין ד' הב"י או"ח ת"ד שכ' דהרי"ף השמיט בעיא זו משום דס"ל בעין לקולא ודברי' אלו תימא הן בשלמא אי מייתי הרי"ף הבעי' ולא קאמר הל' מאי י"ל דסמך אכלל שבידינו ס' דרבנן לקולא משא"כ השתא דלא אייתי הרי"ף כלל להך בעיא מנא נדע דאין תחומין והנה כבר רמז הגאון מהר"א ווילנא בביאורו בשו"ע או"ח דהרי"ף כבר ביאר פ"ק דשבת דבים אין תחומין למעלה מי' וא"כ ע"כ ס"ל להרי"ף כד' הרמב"ם דבים וודאי לא קמבעי' לן וכמ"ש הרמב"ם בתשובתו שם דמפליגין בים מאז ומעולם אלא דרב חנניא איבעי' לי' ביבשה מאי פי' דלמא ביבשה גזרו דמדינא וודאי אין תחומין למעלה מי' אלא דלמא רבנן מ"מ גזרו משום דלמטה מי' שייך תחומין ומעתה שפיר כ' הב"י כיון דבים כבר ביאר הרי"ף פ"ק דשבת דאין תחומין למעלה מי' ואי שבקה הכא לדר' חנניא מהי"ת נבא לחלק בין למעלה מי' דים ולמעלה מי' דיבשה.

ובזה מתורץ קו' אלימתא דאכתי מאי אהני הב"י בתי' זה להרי"ף הרי הרי"ף ס"ל די"ב מיל הוה דאוריי' ואכתי אצטריך דרב חנניא לענין י"ב מיל ואמנם למ"ש גם י"ב מיל אפי' ביבשה למעלה מי' אין כאן דאוריי' מסברת הרמב"ם בתשוב' שם דלא יהא תחומין

חמיר מהוצאה ובדרבנן הוא דמס' לי' לר' חנניא ושפיר אמרי' ס' דרבנן לקולא גם אלאחר י"ב מיל.

ומעתה דע לך והבן דלא כ' הרמב"ם באותה תשובה דביבשה אזלי' לחומרא ולא הזכיר. כלל גם ביבשה חילוק בין י"ב מיל ליותר כי באמת ד' הרמב"ם דגם ביבשה רק אבעי' לי' לש"ס ובמים אפי' איבעי' לא איבעי' לי' וכן דייק לשונו שם בהדיא ולעולם גם ביבשה אזלי' בכל גווני לקולא אמנם מ"ש בחבורו ביבשה ה"ז ספק נ' כוונתו דמסכים עם הרשב"א שהביא הריטב"א דאי אית לי' חזקת ביתו אסור לעקור ולהכי לא כ' דינא מה הוא משום דתלי' בחזקת ביתו וכמ"ש.

נבאר קצת סברא זאת מחזקת ביתו שכ' הרשב"א הביאה הריטב"א בשמעתין שהביא ראיה לסברתו מהא דקיי"ל ספק עירוב כשר דווקא אם היה לתרומה חזקת טהרה וכיו"ב אבל ס' טמאה ס' טהורה אין זה עירוב ש"מ דבספק אזלי' בתר חזקת ביתו וק' בשלמא התם האי' תחומין עכ"פ וודאי והוה לי' כאינו יודע אם פרעתיך משא"כ כאן דהאי' תחומין גופי' ספק הו"ל כאיני יודע אם נתחייבתי לך ונ' כוונת הרשב"א לד' ר"מ דאפי' היכא דאי' לה לתרומה חזקת טהרה מחמיר מס' וע"כ משום חזקת ביתו ואם ר' יוסי נחלק עליו היינו דחזקת טהרה עדיפא אבל היכא דליכא שום חזקה גם ר' יוסי מודה ומ"מ הרא"ה בריטב"א שם שנחלק עליו ס"ל דלית לי' לר' יוסי כלל חזקת ביתו.

רש"י ד"ה בעמוד ראשו א' וכו' כוונת רש"י דמאחר דהש"ס בעמוד בעלמא אבעי' לי' ליכא לפרושי שילך על העמוד זה בשבת אלפים אמה כמו בקפיצה או בספינה כ"א ע"ד שפי' רש"י שהעמוד מונח בקצה התחום אם מותר לילך מראשו לסופו ובזה מבואר למה זה נקט הש"ס בתר הכי א"נ בקפיצה פי' ע"י שם כמ"ש רש"י דהוא דבר רחוק ואינו שוה כ"א לא' מריבוא אמנם האי עמוד הוא רחוק עוד טפי וע"ד שביאר רש"י:

והנה לפנינו הנוסח ל"א בספינה ורש"י לא הזכיר גי' זו וכן מ' מד' הרמב' בתשובה הנ"ל דכ' דפשיטא דבימי' ונהרות אין אי' תחומין וביבשה לחוד אבעי' לי' ומסתבר ג"כ דאי שייכא האבעי' גם בספינה לא הוה נקיט הש"ס קפיצה ודמק' הש"ס מ"מ מספינה לפנינו נבאר אי"ה בס"ד ומ"מ א"ש ג"כ דהרי"ף השמיט אבעי' זו מאחר דבספינה לא אבעי' לן כלל וכמו שביאר הרי"ף פ"ק דשבת וכולא שמעתא רק או בעמוד המונח בקצה התחום או בקפיצה והוא מלתא דלא שכיחא וידוע דאבעי' דלא שכיחי מדרך הרי"ף להשמיט:

דניחא תשמישתי' ע' רש"י ולקמן כ' ואין רחב דלא ניחא תשמישתי' והנה לפי הקדמתינו דאבעי' הש"ס היה מאחר דאין אי' מעביר ד"א ברה"ר למעלה מי' דהו"ל מקום פטור וא"כ מה לי אם ניחא תשמישתי' או לא. ונ' דבגבוה י' ורחב ד' הו"ל רה"י וא"נ ל"ש

מעביר מ"מ מוציא שייך דהזורק ונח ע"ג חייב ומסתבר שוב דגם אתחומין גזרו ואמנם אי לא חזי להילוך מ"מ לא הוה גזרו בי' אבל מאחר דרק כארעא סמיכתא שוב מסתבר דגזרו אבל באינו רחב ד' דהו"ל מקום פטור לגמרי אלא שגם במקום פטור מצינו אי' ובלבד שלא יחליף ואמנם אם אינו חזי לתשמיש לא מסתבר למיגזר בי' משום האי בלבד שלא יחליף.

אי אמרת בשלמא יש תחומין היינו דרצו מכאן יל"ד ע"ד הרמב"ם שכ' בפשיטות דבספינה לא נסתפק אדם מעולם הרי הש"ס רצה לפשוט מספינה ונ' דד' הרמב"ם מלוויי' במדרש דילפי' מני אי' תחומין לדידן א"נ אי' לן וכד' הרמב"ם י"ב מילין מדאורייי' ילפי' לה מאל יצא וקרי' בי' ג"כ אל יוציא כמבואר ספ"ק דמכילתין וע"ז בנה הרמב"ם יסודו היכא דאין אי' הוצאה כ"ש דאין אי' תחומין אבל ר"ע דיליף לי' בסוטה מומדותם מחוץ לעיר וכן ר"י דפליג עלי' התם בשלישי בחולין מ' דלענין תחומין מודה לי' אין מקום לד' הרמב"ם ומעתה אליבא דר"ע ואולי גם לר"י שפיר שייך אי' תחומין בספינה ומ"מ מ' להש"ס דלא מסתבר שיהא חמיר לר"ע תחומין בים מביבשה לדידן ואם לדידן ביבשה אין תחומין למעלה מי' למה יהא לר"ע חמיר והיינו דבעי למפשט:

ויש. ליישב בזה למה תירץ רבא אסיפא במהלכת ברקק ולא ארישא דברישא שרק ר"ע ור"י החמירו על עצמן מ' לי' לרבא דלמא אינהו דלא ילפי מאל יצא לא מחלקי בין למעלה בין למטה אבל בסיפא דכולן נסתפקו אם מותרין לירד ואף ר"ג הסתכל בשפופרת הוא דק' לי' לרבא ואמנם קו' זאת יש לתרץ דלרבא ל"ק לי' דלמא רצו להחמיר שלא ילמדו מספינה לדיר וסהר והש"ס מק' מ"מ דאי בשום ספינה ל"ש אי' תחומין וודאי לא ילמדו.

ואמנם כן עכ"פ מקו' שנייי' ק' טובא בין על הרי"ף דפשיטא לי' פ"ק דשבת דבימים ונהרות למעלה מי' ליכא אי' תחומין ומכ"ש על הרמב"ם הרי הש"ס בעי למפשט ממתני' דיש אי' תחומין והנה הרמב"ם בתשובתו שם כ' בהדיא דאם לא הגיע משחשיכה תוך אלפים לנמל אסור לירד וה"ה פי' דבריו דברקק דווקא קאמר אבל בד' הרמב"ם לא. נזכר מאומה וכן יק' על הרי"ף אחר שהחליט דבספינה ל"ש תחומין הו"ל לאתויי בשמעתין ד' רבא דמתני' במהלכת ברקק ונ' דלקמן בפירקין איפלגו ריב"נ ורבנן בנכסי הפקר ובישן ביה"ש וקיי"ל בנכסי הפקר כרבנן דאין להם אלא ד' אמות ובישן הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה כריב"נ ומעתה מי שהיה למעלה מי' ביה"ש הרי לא קנה שביתה כלל הו"ל כנכסי הפקר ולרבנן אין לו אלא ד' אמות ואמנם לריב"נ שפיר י"ל מאחר דכוונתו היה לשבות בסוף אלפים לא גרע מישן ומעתה המק' וודאי לא ידע לחלק בין ספינה ליבשה ומ' לי' דאפי' בספינה שייך תחומין ואמנם רבא הו"מ לשנויי לי' הא מני ריב"נ היא

דחפצי הפקר יש להם אלפים אמה אמנם מאחר דרבנן פליגי אריב"נ לא רצה רבא לתרץ דר"ג וראב"ע ור' יהושע ור"ע כולהו ליתנהו מהנך רבנן וכריב"נ ס"ל ומשני אפי' תימא רבנן ובהולכת ברקק ולא משום דאי לא הוי ברקק הי' אי' תחומין כ"א אי לא הוי ברקק הו"ל כנכסי הפקר והש"ס מייתי לתי' דרבא לדחות ד' המק' ומעולם לא רצה רבא לתרץ קו' זאת דפשיטא לי' דבספינה אין תחומין וכד' הרי"ף והרמב"ם וא"ש ג"כ דמרישא לא ק' לי' לרבא כלל כי פשיטא לי' דבים ל"ש תחומין ובסיפא רק לרבנן דריב"נ רצה לתרץ אמנם מאחר דקיי"ל בישן כריב"נ ס"ל להרי"ף והרמב"ם דהא ג"כ לישן דמיא ולזה לא הזכירו תי' דרבא כלל:

הני שב שמעתתא נ' דקלא בעלמא אשתמע בי מדרשא ותמונה לא ראו ולא ידעו מאיזהו היה הקול אם מאלי' או מאחר

תוס' ד"ה ביום שבן דוד בא סתרו תחלה בנין פי' רש"י בסנהדרין שפי' משום דנתקלקלו המשמורות מותרי' לשתות דכל כהן יכול לומר איני ממשמר הראשון שיגיע אלי' העבודה ביום שיבנה ולא ניחא לתוס' בזה דמ' להו דלרש"י הטעם משום ס"ס ס' יבנה ס' הוא מאותו משמר וק' להו לקמן ע"ז מנהרדעי דאמרי ביצה אסורה מ"ט מהרה יבנה הא התם איכא ג"כ ס"ס דלמא לא יבואו עדים מן המנחה ולמעלה ולזה פי' עפ"י דרכם דבכהני' לא שייך הך גזירה ואמנם לד' רש"י דביצה הו"ל דשיל"מ ואפי' ס"ס אסור כד' קצת פוסקי' ותוס' ס"ל כד' הרא"ש דס"ס אפי' בישל"מ מהני ואמנם אי ק' הרי מ"מ הו"ל ס"ס ואמאי אסרו נהרדעי וצ"ל לד' תוס' דמהרה יבנה ביה"מ לא מיחשב לספק.

והנה הילוך ד' תוס' בסו"ד הוא עד"ז דהתרצן שתי' דלא אתא אלי' מאתמול היה כוונתו משום דלא אתא אלי' בע"ש אלא שהמק' לא הבין דבריו והו"מ להק' לו הרי לא אתא משיח בן יוסף ואמנם מדפתח התרצן באלי' אקשי לי' איהו נמי באלי' ולבתר דמשני לי' תו לא ק' ממשיח בן יוסף מידי דמשיח בן יוסף ג"כ לב"ד הגדול אתי ושפיר ראוי כל יומא לביאת בן דוד

ובד' תו' אלו נ' לפ' ד' הרמב"ם שהביא בה' נזירות להך ברייתא ומפ' טעמא משום דספק נזירות להקל ולכך מותר בשבת ויו"ט אם נדר בהם וע' בכ"מ שם שהרמב' מפ' הסוגי' אליבא דב"ש והלח"מ הק' א"כ בחד בשבת מ"מ לשתרי דהרי עכ"פ איכא ס' ג"כ אי אתי אלי' בשבת עיי"ש ונ' דמדק' לי' להרמב"ם מדוע לא תי' הש"ס מיד אקו' ראשונה ה"ט דשרי בשבת ויו"ט משום דתנא ספוקי מס' לי' וס' נזירות להקל ש"מ דכולא סוגי' קאי לרבנן דר' דאסרי כהני' לשתות יין דק' להש"ס לר' קו' תוס' מ"ש כהני' ומ"ש נזיר א"וו ברייתי' כרבנן ולרבנן כל יומא חיישי' דלמא אתי בן דוד וא"כ ליכא למימר כה"ג ס' נזירות

להקל דאם מ"מ יבא אלי' עבר למפרע אלאו דנזירות וגם כהנים לא מצינו שהתירו להם חכמי' לשתות יין בשבת ויו"ט בהדי' אלא דמסתבר דאין בנין ביהמ"ק בשוי"ט דאל"כ יהיו כהני' אסורין בקידושא רבא דיממא לרבנן וע' בזה פ' לולב הגזול גבי יום הנף בתוס' וא"כ לרבנן שפיר מסיק הש"ס לסוגי' לחומרא מראש ועד סוף אבל לדידן דקיי"ל כר' ע"כ אין לנו לפ' הך ברייתי' כ"א כד' ר"ת דיום שראוי לבא בו בן דוד קאמר ושפיר אי מס' אי שבת ויו"ט הוה בכלל ראוי לבא אזלי' לקולא כבכל ס' נזירות ומאי אמרת בחד בשבא ג"כ לשתרי דהרי יש ס' אם יבא אלי' בשבת הרי עכ"פ חד בשבא מצד עצמו מקרי ראוי לבא בו בו דוד והש"ס דמשני הרי לא בא בן דוד מאתמול אליבא דרבנן דלדידהו חיישי' ליבא ממש הוא דמשני אבל לרבי דבראוי לבא תלי' מלתא שפיר מקרי חד בשבא ראוי לבא.

ונ' להביא ראי' לפי' ר"ת דאי ס"ד דחיישי' לשמא יבא האיך סמכי' איש תחומין דלמא בהוראת שעה יבא כמו בהר הכרמל אבל אי בראוי לבא תליא מלתא עכ"פ השתא כיון דמדינא אסור אינו מקרי ראוי לבא ואמנם יש לתרץ דהתם היה הוראת שעה להחזיר ישראל למוטב משא"כ משיח לא יבא כ"א בכולו זכאי וא"צ להחזיר ובכולו חייב משום דבעתה ובעתה וודאי לא קבע הש"י מעיקרא ביום האסור:

ועד"ז מיושב ג"כ דלמ"ד י"ב מיל ג"כ דרבנן א"כ הו"ל שבות במקום מצוה ולד' בה"ג מותר וא"כ למה לא יבא אם יש תחומין ולמ"ש א"ש דבכולו זכאי אין כאן מצוה ובכולו חייב בעתה עכ"פ לא אתי בשבת.

תוס' ד"ה דלא אתי אלי' בשבת בסו"ד דקרא וכו' מ' ביום שיבא סבור הייתי לפ' כוונתם משום דכ' והשיב מ' בבאו מיד ישיב לב אבות דאל"כ הו"ל למכתב וישיב אא"כ עיקר חסר מד' תוס' ולזה נ' כוונת תוס' מאחר דמ' להש"ס לפני היינו לפני ממש דביום שלאחרי' יבא משיח דאל"כ הרי יכול אלי' לבא ביום ה' ומשיח בשבת מאחר דלא ליעל רק לבד לב"ד הגדול אע"כ לפני ממש ואס"ד שילוחו אינו לפני ממש כ"א הבשורה תהי' רק לפני ממש הכי הו"ל למכתב והשיב לפני בא מדכ' שולח לפני בא ש"מ דהשילוח יהא לפני ממש דביום שיבא יבשר.

תוס' ד"ה האי תנא וברש"י פסחי' שם פי' משום דשבת גם ערב פסח ודבריו צ"ע דמאי טורח שייך בשבת

ולסיים המס' אמרו רז"ל במכילתין לעיל בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצאה ב"ק ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ואומר חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר הכוונה אמר הכ' חכם ירא וסר מרע הרי שעיקר החכמה במה שהאדם ירא מן

החטא ועושה גדר וסייג למען יסור מרע והנה החכם הירא וסר מרע הוא הראוי לעיין ולהעמיק בתוה"ק ולא יזיק לו חכמתו כמ"ש כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וזה שארז"ל בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י לעשות סייג לשבת ולקדש והורה כי הוא בגדר חכם ירא וסר מרע יצאה ב"ק בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני כי לא יזיק לך חכמתך ואמר כי הצדוקים מונין אותנו על שאנו מתמימים בתוה"ק וכשיקל לנו דבר אנו מוסרין נפשינו להבין וא"ל ההוא צדוקי לרבא עמא פזיזא אתון ואמנם החכם במדות שהמע"ה הוא יוכל להעמיק בתוה"ק וז"ש ואומר אם חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר שיראו כי חכם כמותך העמיק בתורה ולא עזב אורחות יושר.

ב"ה ליקוטי ס' יהודא יעלה חלק שני

בהקדמת אשדת ד"ה במאחז"ל ולצרף גם חדשי העיבור צ"ע אם נחשוב שס"ה ימים לשנה הרי חדש העיבור בכלל.

סי' ב' ד"ה ומ"מ קשה וממילא כשר שחיטת קוף הנני עפר תחת כפות רגלי המחבר אבל תמה תמה אקרא הנה ר"נ ורבנן איפלגו אי בעי' כוונה לשחיטה וקי"ל כר"נ וטעמא דר"נ משום דגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול ש"מ דבחולין שרי וע"כ אית לן גלוי לענין כוונה אבל מעשה מיהא בעי וכי שחיטת קוף מעשה הוה ואינו דומה לשחיטת גוי חרש שוטה וקטן דהני בני מעשה מיהא הוו נהי דבני כוונה לא הוו ותדע לך דאי שחיטת קוף כשרה לר"נ ל"ל למנקט זרק סכין לנועצה בכותל ואמאי לא נקט שחיטת קוף וכ"ש זרק סכין:

סי' ד' ד"ה והנה נחזי ול' מיתה הוא העדרו וצ"ע א"כ מאי קא"ל רבה בר אבהו בפ' הפועלים לאו כהן מר הרי במתים חפשי כ' ומאי אכפת לי' אי כהן הוא.

באו"ד ולא מורידין צ"ע הרי לע"ל יהיו הצדיקים לפנים ממלאכי השרת ואין שייך ולא מורידין.

סי' י"א ד"ה לענ"ד לק"מ קנה בעלה ל"ד לא ידעתי מקור לזה ולדבריו מאי פשיט הש"ס בגיטין דכי היכי דאמרי' באשה גיטה וחצרה באין. כאחד ה"נ אמרי' בעבד גיטו וידו באין כא' הרי חצרה דאשה רק דרבנן ויד העבד דאורייתא.

באו"ד ועוד את"ל להנות גם ע"י פרנס לא ידעתי הבין הרי הפרנס יכול לומר ע"מ שאין לבעלך רשות.

סי' י"ב ד"ה הנה במרדכי אם האשה אינה טוענת ו' דאם האשה טוענת שאביה ישליש המעות ביד אחר מטעם הנ"ל יש לדמות למ"ש הרא"ש פ"ק דגיטין דאם הלוה מבזבז נכסיו יכול הב"ד עפ"י המלוה לירד לנכסיו אפי' תוך זמנו ואולי ה"נ ל"ש.

סי' י"ג ד"ה כי לא תאונה בשבת ד' פ"ט ליתא שם כ"א במנחות פ' הקומץ:
סי' ט"ז ד"ה וגם למ"ש הרמ"א בסוה"ד כנ"ל ומ"מ נ' דאנשים הפורקים עול תורה מעליהם בפרהסיא ומחללים שבת בזדון ובשאט נפש לא בעי' דאתרו בהו דהו"ל מומר לכל התורה.
סי' ח"י מקרי דוחק ועיגון צ"ע למה לא יהא החוב מוטל על הצבור לסלק מקופה של צדקה שכר הסופר והעדים שלא להרבות אפי' שמץ ממזרים בישראל אטו מי גרע זה מאשר דרשו די מחסורו אשר יחסר לו זו אשה ואם לקיים מצות פ"ו מוטל על הצדקה כ"ש הא.
סי' כ"א צ"ל לרבו תשמע תפלתך עיי' בטור או"ח סוף הל' יוה"כ הגי' במוצאי יומא דכפורי.
סי' כ"ג ד"ה ע"ד השאלה עיין לקמן סי' ל"ח מסקנת המחבר והל' למעשה דאפי' לכתחלה מותר:
סי' כ"ד בסוף הסי' והוכחנו כן תימא שלא הביא המחבר מהא דמבואר באו"ח דנושאין נשים בל"ג בעומר שהוא ח"י אייר לאחר מילוי הלבנה. ונהירנא אשר מורי הגאון חתם סופר זי"ע עשה נישואין ביום ל"ג בעומר לבנו הגאון אב"ד בקראקא נ"י לע"ע.
סי' כ"ה ד"ה ולענ"ד נ' עוד בעלה סריס לא ידעתי למה נחוש לספק במקום רוב ומכ"ש בעומדת לפנינו ולא נראה בה שום סי' איילונית
שם בד' בן המחבר ודלמא לאו אחיו מאביו הוא אבל התם איכא רוב וחזקה כמ"ש ב"ש בשם הירושלמי דממכה אביו ילפי' דסוקלין על החזקות והש"ס בחולין דיליף רוב מפסוק זה הו"מ לדחויי התם משום חזקה ותדע דאטו לר"מ לית ליה מכה ומקלל במיתה כ"א בהיו שניהם חבושים בבית האסורין וגם שם מסקינן דאין אפוטרופוס לעריות:
באו"ד. באחיו מאביו ואמו הדברים תמוהי' דאמו מאי עבידתה כיון דעכ"פ אביו ספק:
סי'. ל"ז בסוף הסי' ובשם חיילא ובספרי ליקוטי חבר ח"ד העתקתי מכ"י מרן חתם סופר הל' למעשה לכתוב חיילה עיי"ש וטרם ידעתי מד' מרן זצוק"ל שאלתי בכתב להגאון המנוח מו"ה יוסף שאול הלוי זצ"ל וכ' לכתוב רק חיה ולא נהירא.
סי' מ"ד ד"ה וגם הגאון דעת אביו בחליו במחכ"ק המחבר בשעת השבועה עדן לא היה יעקב חולה כמבואר בפ' ויחי שם ומ"ש וישב על המטה דרכם היה לישב על המטה כדמצינו במגלת אסתר ולקמן סי' מ"ח כ"כ המחבר בעצמו.
סי' מ"ה אות א' פרכת לא ה"ק עיי' בטו"ז או"ח סי' קנ"ד דאין לעשות תשמישי קדושה מבגדי אשה ועיי' רש"י ורמב"ן ס"פ ויקהל בענין מראות הצובאות.

סי' מ"ח ד"ה ותמוהים המה אין על הבעל לקשט צ"ע ממתני' כתובות לא יפחות לה משני חלילין דמ' דגם אחר מיתתה עולה עמו ואינה יורדת עמו.
סי' נ"ד ד"ה מכ"ק קבלתי מסתמא מודה לכאורה מויסרו אותו דעונשין אותו מלקות טפי הו"ל לאתויי דע"כ נתברר שקרותו.
סי' נ"ה ד"ה לכן נ"ל לבועל בלאו דברים אלו צ"ע טריפה אינו מוליד והני מולידין ושייך בהו כאלו קיים עולם מלא ותו דלמא ירוחמו מן השמים ויתרפאו ולא גריעי מהורג המסוכן שחייב משא"כ טרפה דגברא קטילא קטיל:
סי', נ"ט ד"ה לענ"ד ובוודאי יקים דבריו לא ידעתי למה נאמר במקום נדנוד עבירה הן שלך הן.
שם ד"ה ועוד נ"ל לשחררו נדר הוה גם כאן יל"ד הלא נדר זה מבפיך נפיק ואינו כנדרי קונם דחלין ע"ד מצוה וכיון דאיכא אי' עשה מנ"ל דחל הנדר ועיי' רש"י ותוס' ריש נזיר ד"ה מושבע ועומד.
סי' ע"ח בעהמ"ח ס' שמלת בנימן טעות הדפוס כי המחבר שמלת בנימין היה שמו הגאון ר' וואלף ראפאפארט והיה קודם הגאון ר' פייבל הורוויץ.
שם ד"ה עוד נ"ל טע"כ לאו דאוריית' צ"ע דבכזית בכא"פ גם להרמב"ם טע"כ דאוריית' ופרס להרמב"ם ג' ביצים דהיינו ו' זתים א"כ על חד תלת עכ"פ דאורייתא.
סי' פ"ג ד"ה וגם הרשב"א ספק מה"ת להקל צ"ע א"כ אמאי בעי' תרי רובי בשלמא להרמב"ם דין ספק זה כשאר ס' דאוריית' והחמירו כאן משום סלסול כהונה כדאמרי' הכהנים שומעים לרחק.'
סי', צ"ג ד"ה ועוד לפי לקרח בלילה לכאורה סי' זה הוא מובהק דכלל אמרו שוטה אינו מרגיש וכמובן
סי' צ"ה ד"ה ועוד י"ל פסקה גזרתו לכאורה לענין נשיאת ב' נשים כ' כן אבל לא לענין לגרש בע"כ ועיי' מ"ש המחבר לקמן סי' צ"ז.
סי' צ"ח ד"ה ולענ"ד בעל חנן עיי' לקמן סי' צ"ט מ"ש המחבר בשם ח"ס בחלק יו"ד בענין בעל חנן אי הוי תיבה אחת או שתי תיבות.
סי', ק"א ד"ה והנה באספ"ז ראשית דגנך י"ל כוונת רש"י דל' דגנך היינו לפי מה שיש לך הן מעט הן הרבה וע"כ תרומה פחות מעשר מה"ת ואם לא יהא לו דגן כ"א ברובע הקב פחות מעשירית הרובע היינו כ"ש.
סי' ק"ב ד"ה הנה ר"ל בכת"י הגאון מוהרמ"ס עיי' ליקוטי חבר חלק רביעי הגהות חתם סופר על אה"ע.

סי' ק"ג לכאורה במדיר את אשתו מתשמיש המטה בהדיא תנן דגם לב"ש יוציא וא"כ שפיר מצי לחפות עליה.
סי' ק"ה שם יאכט עיי' ליקוטי חבר חלק רביעי הגהות ח"ס על אה"ע בענין שם יאכט ועיי"ש ועיין מ"ש בהקדמה לחלק א' ולחלק ד' מס' ליקוטי חבר דהח"ס והר המור לא פליגו כלל מר כי אתריה ומר כי אתרי' עיי"ש ועכ"פ לד' החתם סופר אם שם יולי עיקר צריך לכתוב יוליאנא דמתקריא יולי ולעת עתה המתגרשת המדובר פה שבקה חיים לכל ישראל ולא הניחה אחרי' מבעל שני זרע.
סי' ק"ז ע"ד מי שנשתכח מעשה בא לפני בא' שהיה שמו פאלק ושם קדש שלו יושע אמנם אמר כי בבחרותו קראו אותו לס"ת בשם מיכאל יושע וצויתי לקרות אותו לס"ת ג' שבתות רצופים בשם מיכאל יושע ואח"כ כתבו כן בגט.
סי' קט"ז ד"ה ועוד אחת עיי' בהגהו' חתם סופר על אה"ע בליקוטי חבר חלק רביעי העתק מס' גבורת אנשים בענין זה.
סי' קל"ג ד"ה שנית השחתת זרע עיי' תוס' יבמות ל' דלהאי פי' משמשת במוך אין כאן השחתת זרע.
סי' קל"ה ד"ה וגם קושיא ולא באשתך לכאורה באשתך לאו דווקא כ"א שמחה כל שהיא כגון חינוך ביהמ"ק דמצינו בתורה וגם מדדחי יום הכפורים ולבתר דתיקן רבנן שמחת נישואין גם זה בכלל:
סי' קמ"ג ד"ה ועוד נ"ל הרי יכול להתברר לכאור' עומד להתברר הו"ל למימר ובוודאי אינו מצטרף.
סי', קנ"ה ד"ה ולענ"ד נראה מ"ש נחש דנקטו בפ' אין עומדין במעשה דר' חנינא בן דוסא איתא אין ערוד ממית ופי' רש"י כי ערוד בא מן הנחש והצב ולזה כיון ג"כ בילקוט הנ"ל וקרא לערוד נחש ואולי לישב ד' המדרש כ' רש"י דבריו בענין ערוד
סי', קנ"ח ד"ה ועוד י"ל דוודאי זרעו בעל בחירה עיי' מ"ש הרמב"ן פ' לך לך ע"פ וגם את הגוי בענין זה.
סי', קס"ה ד"ה ונלע"ד ואשתו היהודיה כצ"ל פסוק בדברי הימים א' באשת כלב ואמנם רז"ל דרשו כן באשת עשו יהודית בת בארי בפ' תולדות לרמות את אביו קראה כן פי' יה הודית.
שם ד"ה עוד יובן טובא מיגרר גריר מליצה בעלמא אבל בש"ס הפי' גריר תאות המאכל:
סי' קפ"א בד"ה מכתבו הנחמד היכא דעושה ממנ"פ והוא מד' הר"ן פ' ערבי פסחי' ופ"ק דמגילה:

סי' קפ"ג שמעה אזני ד' הגאון זי"ע בעת יצאה הוראה זאת מפיו הקדוש ונשתוממתי מן השמועה וכי בשמא תליא מלתא היה לו להרב מלונדן לשלוח למדינתינו מאותן התרנגולי' לאמור אלו הן הנאכלים עפ"י מסורת והצעתי תמיהתי זאת לפני הגאון כתב סופר זי"ע והיינו על סעודת בר מצוה של הרב מו"ה דוד ברילל מפ"ב ונזרקה מפי החבורה להשתדל שיבואו התרננולי' מלונדן הנה או לשלוח שם שני ת"ח לקבל מפיהם העדות ובנתים בא איש א' מירושלים עיה"ק תוב"ב והעיד לפני הגאון מהר"י ניישלאס באובן ישן אשר אוכלים אותן בירושלים והתיר הגאון עפ"י הדברי' אחר זמן שלחו מאותן התרנגולי' מירושלים להגאון כתב סופר ושמה נקראי' קברצינר ולא היו דומים לאותן התרנגולי' קאכעכינא בשני דברי' בקול והיה להם שוואונג קראפט מה שהיה הפלא הגדול באותן מקאכעכינא שאפי' גובה אמה לא יכלו לעוף נוסף ע"ז סיפר לי הגאון מו"ה נתן בנימין סג"ל רב"ד בפ"ב זצ"ל כי כ' לו הגאון מהר"י עטלינגער מאלטונא כי על עדות אנשי הודו אין לסמוך כלל כי רובם בעוו"ה חשודים על טרפות וכיו"ב

סי' קצ"ו בסוף הסי' א"י אם פרעתיך צ"ע מאחר שהלה טוען כמדומה לי שפרע לו מיד בעת לקיחת הסחורה למה לא יהיה כאינו יודע אם הלויתני:

סי', כ"ה ד"ה גי"ה קבלתי מן הבקר ללאו הבא מכלל עשה צ"ע אם לדמות זה ללאו הבא מכלל עשה דמאן יימר לן דלהוציא את הטרפה דלמא להוציא את החולה דכ' בי' במלאכי הקריבהו נא לפחתך וע"כ אק"ו אתה סמיך ושוב אין לוקין מן הדין.

סי' ר"ו ד"ה ועוד א"כ אסור בוודאי מדאורייי' צ"ע הא דהוה דאורייי' היינו משום דחזי לאצטרופי כדאמר ר"י בפ' יוה"כ

סי' רמ"ג ד"ה ואיכא עוד טעמא שינוי לעילוי הוא אבל ארז"ל עיר שאין בה תשב"ר מחריבין או מחרימין אותה ואמרו אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תשב"ר ואמרו אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא וד' הגאון צ"ע.

סי' רמ"ו ד"ה עוד שאל עיי' מ"ש בענין הסדרים ומספרם החכם ה' וואלף היידנהיים בחומש עזרת הסופר סוף בראשית

סי', רנ"ה ד"ה וע"ד ספק תמיה גדולה קחזינא כל הענין מבואר במ' קידושין פ"א ע"ב ר"ח בר אשי וכו' עיי"ש

סי' רס"ד ד"ה הנה ביאר עיי' בשו"ת כתב סופר רי"ד דאין לסמוך על ליבון בהני קדרות משום שהם מצופים מבפנים וחייס עליי' והגאון חתם סופר לא ראה אותן מימיו כי לא היו שכוחי' עוד במדינתינו וכן הורה לי הגאון מוה' יחזקאל בענעטה דלא מהני להו ליבון.

סי' רס"ח רק מדרבנן יש מן הפוסקי' המפורסמי' דס"ל דנהי דווסתות דרבנן פרישה סמוך לווסתה דאוריי' וההבדל שמא מת לא חיישי' שמא ימות חיישי'.
סי' ער"ד ממדינת חינא צ"ל קאכעכינא והוא במדינת וועסט אינדיען.
באו"ד רק שמשוני' בקומתן ובתמונתן גם בקולם היו משונים גם לא היה להם שוואונג קראפט אפי' לדלוג על ספסל אבל הנולדים מהם וממדינתינו לא היה בהם שינוי זה.
סי' ער"ה ד"ה אבל לענ"ד ואיהו ס"ל ראה זה דבר חדש דהמחבר ס"ל ספק דאוריי' מה"ת לקולא ובאמת המחבר אינו פוסק כהרמב"ם כ"א במקום שהרי"ף או הרא"ש אזדו ג"כ בשיטת הרמב"ם.

בע"ה ליקוטי שו"ת הריב"ש

סי', ק"ט בסוף הסי' אין מוציאין מן התופס עיי' מ"ש הרא"ש בענין זה פ"ק דגיטין בסוגי' דתופס לבע"ח:
סי' ק"נ ריש הסי' כיון שהם. נצ"ב לכאורה בנצ"ב לא הוצרכו חכמי' לתקנת אושא ונ"מ היכא דשויוהו רבנן כיורש וצ"ע ס"פ יש נוחלין סוגי' דלותה ואכלה.
סי' קנ"ט ריש הסי' כנשבע שלא יקדש קידוש היום לא ביין ולא בפת אבל בתוס' פ' ע"פ כתבו דאפי' כה"ג חלה השבועה דמה"ת יוצא בקידוש היום שבתפלה.
סי' קל"ה בהג"ה אמר שמואל דברים אלו תמצאם בתוס' יומא י"ג ע"ב ד"ה ולחדא עיי"ש
סי', קל"ז דבפ' כל הצלמים עיי' ב"י או"ח סי' כ"ז תי' לקו' זאת
סי' קע"ג היו אומרים לו תימא דזה ל' המשנה אומרים לו מפני מה אתה מקיף לשמואל א"ל שהוא מנודה אומרי' לו השוכן בבית וכו' ולד' הריב"ש לא הוצרכו לזה.
סי' קפ"ג וכתובה מדבריהם ל' זה צ"ע דאדרבא מן התורה אין לה כתובה כלל:
סי' ר"ה ד"ה ואף בהם אין לספק וכעין ראיה לזה ממתני' דפ' התקבל ואפי' הן הראשונים הן האחרונים.
סי' של"ה ד"ה אבל לענין אסמכתא למד ר"ת ז"ל עיי' מהר"י טראני ח"ב סי' קמ"ט.
סי' שפ"ב ד"ה כתבת הגביר בבריא כה"ג אסור ואולי משום דישראל מסייע ופתח.
סי' תפ"ח אי עביד לא מהני צ"ע א"כ אמאי לא קאמר הש"ס בתמורה דהיינו דנ"מ בין אביי לרבא:
באו"ד שלאו זה ניתק לעשה צ"ע הרי כתב למעלה דמטעם אי עביד לא מהני הוא דמחזיר והרי לרבא אף דלא מהני לקי הואיל ועבר אמימרא דרחמנא.
סי'. תצ"ג כפי דברי הערכי נאמן צ"ע למה יהא הערכי נאמן שהעדים כשרים ולא פסולים.

בע"ה ליקוטי שו"ת הרא"ש

כלל ג' סי' י' בסוה"ד מיירי בשוין כצ"ל:
כלל ד' סי' י"ב בריש הסי' שאחר פסוקי דזמרה ר"ל על ברכת עצמו.
כלל. ה' סי' ג' דדמי חנותו נפחתים כצ"ל:
שם סי' ד' אין המכירה מכירה עיי' לקמן כלל ז' סי' ד' ועיי' טו"ז יו"ד סי' רכ"ח סעי' ל"א וצ"ע.
כלל ז' סי' א' בסוף הסי' עיי' נוב"י מה"ק חי"ד סי' א'
שם סי' ד' כאילו לא היה חרם עיי' לקמן סי' ט' ועיי' לעיל כלל ד' סי' ח'.
כלל ח' סי' ז' ד"ה תשובה אין לגרוע שיש לו בנים כצ"ל
שם סי' ט"ז להא דאמרי' בירושלמי צ"ע התם משום כולל אבל הכא מאי כולל איכא.
כלל י"א סי' ט' עד שתצא נפשו צ"ע התינח אם נשבע לאכול אבל נשבע שלא לאכול ואם אכל חיב מלקות מנ"ל דמכין אותו עד שתצא נפשו
כלל י"ג בסוף הכלל ושבעה קולות אמתני' דסוף מס' קינים קאי.
כלל י"ד סי' ה' ד"ה ועל הכוס שימלא כריסו מ' דא"צ לנער החרוסת מהמרור.
כלל ט"ו סי' ג' בא בע"ח ונטל צ"ע התם דידי' קנטל.
כלל כ"ז סי' ב' יכול האבל להתפלל דברים אלו צ"ע.
כלל ל"ב סי' ט' שאין כופין עיי' תוס' ריש זבחים ד"ה סתם אשה
כלל מ"ה סי' ג' בסוף הסי' בנידון זה יש כאן חסרון דפוס.
שם סי' ט' ליד שליח קבלה צ"ע דאי דהשליח של הבעל לא ידע שהזקן שליח קבלה ולא נתנו לו לשם גירושין אמאי מגורשת ואולי כיון שנתנו לידו סגי וצ"ע.
כלל מ"ו סי' א' וסוגי' דשמעתין ובמהיום אם מתי כצ"ל:
מחליצה מוטעת כצ"ל:
תנאי כל זמן שלא כפל כצ"ל:
כלל ע"ג סי' ד' וגובה הדינר וצ"ע הא אין שם אלא נכסי הקדש
כלל. פ"ב סי' א' וספק כי אי אפשר כצ"ל:
באו"ד משעת ביאה צ"ע אפי' נחבשה משעת ביאה דלמא כבר היתה מעוברת:
שם האשה אינה רוצה כצ"ל.
כלל פ"ה ססי' י"ב ולא שומע כלל צ"ע.
כלל פ"ו סי' א' וב' וגובה פלגא דמלוה אבל מחצה דפקדון כצ"ל

בע"ה ליקוטי שו"ת מהרי"ק.

שורש ל' בכבוד הזקן עיין רש"י פ' ויגש ע"פ ואלקי אביו יצחק שכ' חייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו מבואר עכ"פ דמחייב בכבוד זקנו:
שורש ל"ב איתומים קטנים וכ"כ הרמב"ן גיטין שם:
באו"ד כיון דקטנים הם ורמב"ן חולק ע"ז בהדיא:
שורש ע"ה דאין זה אלא סמך נ' דמ"מ גבוה קומת אדם בעי' דכ' בהעלותך ודרשי' שיהא מעלה לפני המנורה
שורש קמ"ב דהבטול לא מהני צ"ל דההפקר.

בע"ה ליקוטי שו"ת צמח צדק.

סי' י"ז אין צריכין צ"ע קצת לפי הקל שכ' הראשוני' דבריאה מה"ט דווקא גזרו לבדוק ויש לחלק.
סי' כ"ט ד"ה והנה החכם עיי' ח"ס חיו"ד סי' ע"ד ועיי' פלתי ועיי' כנפי יונה וע' פמ"ג: באו"ד ובר אווצ"ל אווז צ"ל אווז הבר:
סי', נ"ד דיה הרי מתוך לשונם הוא דמהניא לי' וק' אמאי עבד סופג את הארבעי' הא הו"ל התראת ספק דדלמא עברי קאמר:
סי' פ"א תשמישי קדושה צ"ל מצוה וכן לקמן. בסוף הספר הג"ה השייך לסי' כ"ט להוכיח להיתירא עיין פמ"ג סי' פ"ב

בע"ה ליקוטי שו"ת פנים מאירות חלק שני

סי', קי"ב דיה והשתא מבואר דאף בבגדים רכים ועיי' בר"ן

בע"ה ליקוטי שו"ת פנים מאירות חלק שלישי

סי' ט' כדאיתא במנחות עיי"ש תוס' ד"ה ענשיתו וצ"ע:
סי' ל"ד בסוף הסי' על תנא דמתני' עיי' כה"כ ודג"מ יו"ד סי' רצ"ג וד' הרב צ"ע.

בע"ה ליקוטי שו"ת אבן השהם:

סי' י"ג ד"ה והרבה שאינו מרגיש עיי' מ"ש התוי"ט במ' אבות פ"ד על מתני' מרבה בשר מרבה רימה.
סי' נ' ד"ה תשובה אצל גאוני ארץ תמה כיון דבחו"ל ג"כ דווקא לצורך חתן וכלה שרי וזה לא שייך בחול המועד א"כ מי התירו.
סי'. נ"ז והגית בו יומם ולילה צ"ע הגיון בלב הוא דכי והגיון לבי.

בע"ה ליקוטי שו"ת חכם צבי.

סי' כ' דיליף מברכה לערלה צ"ע מתרומה יליף ולא מערלה.

סי'. מ"א וזה וודאי תשובה נצחת עיי' נוב"י מה"ק חי"ד סי' ס"ט דחה דברי הרב אלו.
סי' נ"ד משום דלא בקיאי' וא"כ בהנהו דבקיאינן כגון כפת חסר וכן בסכת ב' חסרי' וא' מלא אם כ' כלם מלאים או חסרי' מא"ל.
סי' ס"ב ליחשב כפרוס עיי' חתם סופר חלק או"ח סי' מ"ו וצ"ע
סי' פ"ו ולפי"ז בכל שאר אי' תורה עיי' מ"ש על ד' הרב המגיה במשנה למלך פי"ח מה' שבת ה"א:
סי' צ"ג מי מצטרף לעשרה נ' דלאחר שנעשה בן י"ג מס' לי' דלמה יהא עדיף מתינוק שנולד ומ"מ צ"ע סי' גדלות מנ"ל ועכ"פ בזה נדחי' ד' הברכי יוסף שרצה למפשט ספק זה מדשחרר ר"א עבדו להשלים לעשרה ולמה לא ברא גברא דהרי עכ"פ י"ג שני' בעי' ולמ"ש הרא"ש בברכות שם שהיה בפ' זכור דאורייי' וודאי ל"ק דבשבת היה.
סי'. קל"ב בעל החמור גדול צ"ע דלמא זה יודע לשוט ולהציל וזה אינו יודע.
סי'. קס"ב מבני א"י התושבים אמנם לא נהיגי הכי כ"א אף בירושלים עושין בני חו"ל שני ימים.

בע"ה ליקוטי ס' חות יאיר:

סי' ט' וכל ל"ת נשים חייבים עיי' ברכות פ' מי שמתו מהו דתימא כיון דכ' ערב ובקר כמ"ע שז"ג דמי הרי דאפי' בדרבנן פטורי' מהז"ג ועיי' תוס' שם ד"ה ובתפלה דרש"י לא גריס כן.
סי' ט"ו ד"ה האמנם בחלוקה הכ' צ"ע כיון דאומר שמתחרט ע"כ מתחרט דאל"כ אמאי שואל על נדרו:
שם ד"ה ונבא לסניף הרביעי גזרו להרחקה צ"ע דלכאורה בטלטול ל""ש חזי לאצטרופי דהרי עומד לפוש משא"כ בתחומין למה לא נאמר חזי לאצטרופי ואמנם נ' דא"כ ע"כ נבא לומר דאל יצא איש ממקומו דווקא וכד' הצדוקי' ח"ו א"וו דווקא שיעור תחומין קבלנו לא זולת:
סי' מ"ח פ' אין בין המודר ובקרבן עדה שם הביא פי' זה בשם תשובת רשב"א סי' ע'.
סי' ס"ו מונעים המנהג לעשות כן ומ"מ צ"ע למה לא יאסר משום דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו.
סי' ע"ב וכן בהיפך נ' כוונתו לאסרה אנפשיה דלא נימא אין אדם משים עצמו רשע הואיל והוה דרך ווידוי ומרן זי"ע בשו"ת חתם סופר חלק יו"ד סי' ד' לא פי' כן.
סי' צ"ד ד"ה כל המיקל בארץ היתר לחדש בח"ל צ"ע במנחות פ' ר' ישמעאל שם רבנן דבי רב אשי קסברי חדש בחו"ל דאורייי'.

שם ד"ה וכל היכא דפליגי רב ושמואל צ"ע כמאן נפסוק לא ידענא מאי מס' לי' ס' איסורא לחומרא וס' ממונא לקולא

סי' ק"ט ההיזק מגיע גם לו צ"ע כיון שהחזירה הקמח לחנוני מה היזק הגיע לה.

סי' ק"ס דמטעמת א"צ ברכה לכאורה האי דטועם לקיים חיים זכו עדיף דהכוונה שיאכל קצת בע"ש ממה שיבשל לשבת.

סי' קפ"ה דאלפני דלפני לא מפקדינן צ"ע היינו בנכרי דווקא אבל לא בישראל עיי"ש פ"ק דע"א:

סי' קפ"ח ס"ל טעם אחר עיי' שבת ס"פ שמונה שרצים רב כר"ש ולא מטעמי'.

סי', קצ"ב ואין בהם מחלוקת צ"ע ממה שנחלקו ספ"ק דקידושין על ערלה הלכה אי הל"מ אי הלכות מדינה.

שם ד"ה אמרתי אחכמה וכזית לקרבן פלוגתא דר"ש ורבנן

שם ד"ה ובגמ' דנזיר במספר מחיצות דהל"מ צ"ע בסוכה שם פליגי אי יש אם למקרא או למסורה.

באו"ד ש"מ דס"ל לשון הלכה הוא הל"מ צ"ע קידושין שם עיי' לקמן

שם א"ל לשמואל צ"ל ליהושע.

סי' ר"ה שמבזה עצמו בשכר צ"ע בשכר מאי בזיון שייך הרי א"ל רב לרב כהנא פשוט נבילתא בשוקא ולא תאמר גברא רבא אנא:

סי' ר"י כמ"ש רבינו נסי' על ה"ה הרמב"ן ד' רבינו נסים תמצאם בריב"ש סי' קנ"ז.

סי' ריא"ו ואפי' בלוקח שפחה צ"ע א"כ משכחת סמפון בעבדים

סי' רכ"ח ברחוב של יהודים כצ"ל.

סי' של"ה נפליתי בסבך הקרדומות לפי סוגי' דב"ב סברא דבן י"ג כשם שהוא בר עונשין בב"ד של מטה כך הוא בב"ד של מעלה:

בע"ה ליקוטי שו"ת מנחם עזריה מפאני

סי' כ"ו עלי חטאת בספרים שלנו הגיהו ברש"י הרי עלי קרבן

סי' ע"א קימה דרבו הנה רש"י ריש פ' כל שעה על הא דדריש ר"ע חת ה' לרבות ת"ח כי מורא רבך כמורא שמים מ' דהכל חד אמנם הרע"ב במ' אבות יליף מורא רבך מאדוני משה כלאם עיי"ש מ' דס"ל דמורא רבך לחוד:

סי' ע"ד ומדתנן בסוף מס' ערלה דברים אלו צריכין עיון התם אכלאים בחו"ל קאי וכי מתני' דלעיל בחו"ל מיירי אולי כוונתו דהך דיוקא דפרוץ כעומד היינו בחו"ל וצ"ע.

סי', פ"ד וכן עמא דבר עיי' רש"י ברכות נ' שם וצ"ע למה בחר לו הגאון המחבר דרך אחר.

סי' פ"ט דכ"ע לא חייבו צ"ל דע"כ ר"ת דעד כאן לא חייבו

סי' צ"ד דמחשבה בלבד מפגלת צ"ע א"כ למה הוצרך הש"ס בסוגי' דכהני' פ' הניזקין למימר כ"ג ביוה"כ יוכיח לימא כהן המפגל במחשבה בכל ימות השנה יוכיח.

בע"ה ליקוטי ס' ברכי יוסף חלק או"ח

סי' כ"ז ד"ה אמנם שמעתי שפיר כתב הרב יש כעין ראיה לזה דבטבל כל הגוף בעי' נסתפג משא"כ בקידוש ידים ורגלים אמנם יש לפקפק קצת דברוח הבגד אינו מונח כלל על בשרו משא"כ במים:

סי' ל"א סעי' ב' וכמעשה בחול נ' ד' הרדב"ז דאין דנין אפשר משאי אפשר ויש לרמז לדינא וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים.

סי' ל"ב סעי' ב' סוד"ה אמנם לקושטא עד מוצאי וכ"כ תוס' חולין ל"ח ע"ב ד"ה זה פי' למיתה וזה לחיים עיי"ש.

באו"ד בן שבעה לראשון צ"ל בן תשעה:

סי' מ"ו סעי' ז' סוד"ה ויש להעיר ואין להאריך בזה ועפ"י מה שנמצא בס' המקובלים דע"י חטאות האדם לפעמים נשמתו מתגלגלת גם בעכו"ם יש לישב:

סי' נ' סעי' ב' הביא מהירושלמי והביאו הרי"ף פ' היה קורא.

סי' נ"ה סעי' ד' הנוצר ע"י ס' יצירה ואם איתא דמצטרף למ"ש הרא"ש שם דבפ' זכור היה א"כ בשבת היה וודאי בריאה מלאכה דאוריית' משא"כ שחרור ותו יל"ד אטו יהא עדיף משאר ישראלים דבעי בני י"ג ובזה נ' דנסתפק הח"צ וגם ע"ז יש לפקפק דסי' גדלות מנ"ל:

סי' ס"א סעי' ב' אחר יוצר המאורות עיי' ב"י ויש לחלק:

סי' קנ"ח סעי' ד' ומדבריו מוכח וא"כ מאחר דהפוסקים הסכימו

סי' תע"ו לאכול כרפס פחות כזית ואעפי"כ נוטלין לידים ש"מ דגם פחות מכזית בעי נ"י ועיי' לקמן סעי' ז'.

סי' רנ"ה סעי' א' דליכא משום מוקצה ונ' דאפי' ע"י עכו"ם הוצרך לאשמועי' למימרא דלא דמי למסתפק משמן שבנר דהתם אפי' ע"י עכו"ם אסור מדחייב משום מכבה.

סי' רע"א בשיורי ברכה דין ה' שבירך המוציא ונ' למאי דקיי"ל דבדרבנן מצות א"צ כוונה וא"ל ברכת קידוש הוה דאוריי' מ"מ ברכת המוציא או בפה"ג לרוב הפוסקי' רק דרבנן, וא"כ גם בלא כוונה יצא ועיי' מ"ש כאן אות ג' בשם הירושלמי:

סי' ער"ב שיורי ברכה דין ס' זכור וזכרת כי עבד היית בפ' ואתחנן.

סי' תקכ"ז. סעי' י"א שעירב בדג מליח עיי' מ"ש מג"א בנאבד העירוב וצ"ע לחלק:

בע"ה ליקוטי שו"ת רשוד"ם חלק או"ח יו"ד.

סי' א' ריש הסי' עיי' מ"ש ע"ד אלו תשו' מ"ע סי' ק"ט:

יו"ד סי' פ"ו ד"ה גם כי מהמיי' מקיים תירוץ זה צ"ע דאדרבא כ' שם דהפי' האחרון נ' יותר וגם כ' דליתא בלאו והן א"כ מבואר דלבטל לאוכל כוונתו וצ"ע

סי' קל"ב שהיה במאסר צ"ע:

סי' קמ"ח רוצים לרגום אותו באבני' עיי' רש"י סוף בשלח ע"פ עבור לפני העם והרב לא דק בזה:

סי' קנ"ג סוד"ה הרי הוכחנו בנ"ד אדמ"ו צ"ל כב"ד א' דמי.

סי' קפ"ז דלת למעלה צ"ע אי מותר למחוק למה יתלה הד' ולא ימחוק הה' ויכתוב ד' וה' ויש לדחוק דמיירי במקום שאינו יכול להוסיף אפי' אות א' ודוחק.

סי' קצ"ז בסוף הסי' ה"ה פ"ט מהל' אישות כצ"ל:

סי', קצ"ח אין לטבול בחמי טבריא וצ"ע מ"ט אי משום דלא חזי לשתייה הרי גם מי הים לא חזי לשתייה ומשנה שלימה שנינו כל הימים כמקוה ועוד כמה משניות וצ"ע:

בסוגי' דעליה פ"ק דיבמות ד"ה עוד קשה דרבא דבחול מצוה עבדי נ' דהיינו דווקא אם אין העדים שם בעת מיתה דאל"כ אמרה תורה יד העדים תהיה בו בראשונה:

בע"ה ליקוטי ס' גידולי תרומה:

שער א' ח"א סעי' ב' ונותני' ללוה צ"ל למלוה.

שם ח"ג ג"ת סעי' ב' איירי בשליח ב"ד צ"ע אטו קרא לגברי אלמי וע"פ כ' ודוק בל' הרי"ף.

שער ב' ח"א ג"ת סעי' ב' כ"ע יודו וכההוא דאמרי' פ' הכותב דאמרת פריעת ב"ח מצוה אמר לא ניחא לי דלעביד מצוה מהו א"ל כדתניא מכין אותו עד שתצא נפשו.

שער ג' ח"א ג"ת סעי' ד' יקבל חרם כצ"ל:

שער ד' ח"ג ג"ת סעי' ז' גבי שבועה נמי יש להשיב דשבועות יתומים תק"ח ואיהו לא אתני אלא שלא יאמר הוא אשתבע לי דלא פרעתיך.

שם ח"ז סעי' ב' דגרסי' בגמ' פרק מי שהיה נשוי כצ"ל

שער ו' חלק ב' ג"ת סעי' ב' דדין איש שמכר וצ"ע אדרבא מהי"ת יהא יכולת ביד הבעל למכור נ"מ של אשתו והרי בנ"מ לכ"ע הדין עמה.

שער ז' ח"א סעי' א' דכפר בכל חייב כצ"ל:

שם ג"ת סעי' ה' לא החמירו בה יל"ד דנ"מ אם נשבע לשקר מה לי היסת או דאורייתא ולמה לא לאיים עליו ומכ"ש לד' הרמב"ם דגם בהיסת בעינן שם ולא כינוי:

שער י"ט סוף ח"כ ולא ירדתי לסוף דעתו אולי משום דמסחתא מקום פרהסי' הו"ל מיגו דהעזה.

שער כ"ב ג"ת מלוה גופי' משום דמסתמא אולי גם כאן לוה למה יפקיד שטרו ביד אחר, אם פרעו או מחל לו קורעו:

שער כ"ח משא"כ במוכר צ"ל במזכה.
שם גי"ת בסוה"ד לא הוה מסתפי כצ"ל.
בע"ה סוגי' דטבעת של ע"א פ' התערובת (מהדורא קמא)
טבעת של עי"ז הנה מש"ס לקמן ע"ב מבואר דהא דנקט ר"נ טבעת לאשמועי' אף דלא מנכרא נפילתה אלא דיש להק' מאחר דר"נ מדר"א יליף למלתי' ור"א ראש הוא דנקט וא"כ טבעת מנ"ל לר"נ ונ' דר"א נקט ראש וכרעים ותרתי ל"ל א"וו לא זו אף זו קתני דהראש שנותנין עליו הפדר הוא חשוב יותר מכרעים וקאמר ר"א לא זו הראש דמנכר נפילתו דוודאי תלי' בי' אלא אפי' הכרעי' כמו כן תלי' בהו אף דלא מנכרי כ"כ אא"כ יק' ארבה מנ"ל למימר דבעי' חבית דווקא ונ' דרבה ור' יוסף פליגי אי הל' כר"א או כרבנן דרבה ס"ל לית הל' כר"א אלא דרבנן לא פליגי עלי' דר"א כ"א בקדשי' דכיון דנדחו נדחו אבל בשאר אי' מודו רבנן וס"ל לרבה דלרבנן בעי' בשאר אי' מיהת מנכרא נפילתה וכ"ת מנ"ל לרבה דרבנן פליגי עם ר"א בתרתי וי"ל דאי לאו דפליגי רבנן עם ר"א גם לענין מנכרא נפילת' ל"ל לר"א לאשמועי' דאפי' בכרעי' דלא מנכרא נפילתה אמרה למלתיה איוו משום דרבנן פליגי עלי' בשאר אי' היכא דלא מנכרא נפילתה קמ"ל ר"א דפליג עליי' בתרתי בחדשי' ולענין מנכרא נפילתה ואמנם רב יוסף ס"ל דרבנן אפי' בשאר אי' פליגי ורבה ס"ל הל' כר"א וממילא לא בעי' מנכרא נפילתה וכדכ'
אלא דיק' למה נקט רבה אבל תאנה לא למה לא קאמר אבל טבעת לא ונ' דהנה תוס' כ' לקמן סוד"ה ס"ל כר"א דלדידן דקיימ"ל כר"א דיוליך הנאה לים המלח אפי' בתערובות הראשון שרי ע"י הולכת הנאה לים המלח וא"כ אפי' לא אמריי הך דנפל היינו דאי' שרי ג"כ משום דר"א ע"כ לא קאמר רבה אבל טבעת דס"ל דבטבעת מודה ר"ל משום דר"א:
אא"כ יק' אד' הרמב"ם דפסקה לדר"א ומ"מ פסיק דבטבעת שני' בעי' וכ' הכ"מ דבעי' מנכרא נפילת' אמנם כד דייקא ל' הרמב"ם תמצא דס"ל דלא אמר ר"א כ"א בפת שאפאה בעצי אשרה ונתערבה התם הוא דמהני הולכת הנאה לא זולת אא"כ הדרא קו' לדוכתא אמאי לא קאמר רבה אבל טבעת לא ונ' דהכ"מ כ' מסידור ל' הרמב"ם מבואר דנפל לים הגדול לא מהני כ"א מטעם ס"ס והנה בס"ס בע"א נחלקו רב ושמואל וא"כ שמואל פליג אהך דרב ורב דאכפל עוד לאשמועי' דס"ס שרי' צ"ל משום דבא לאשמועי' דאעפ"כ א' מס' אוסרת וכמ"ש רש"י לקמן דכיון דאמרי' איסורא ברובא איתי' לא שייך ס"ס ומ"מ אי הוה נקט רבה אבל טבעת לא שמא הייתי אומר משום דר"ל ס"ל בס"ס בע"א כשמואל לכך נקט תאנה למימר דאפי' בתרומה דמהני גם לשמואל ס"ס נפילה לא מהניא.

אמנם רש"י פי' טבעת שנתקשטה בו ע"א נ' כוונתו דלטעמי' אזיל דס"ל סוף פ' השוכר דהא דע"א לא בטלה היינו צורה חשובה וח"כ אמאי טבעת לא בטיל א"וו מיירי בטבעת שנתקשטה בו ע"א ומסתמא חשובה הוא כיון דעשאה לנוי לע"א ושפיר לא בטלה ומ"מ גם לרש"י מיושב מדוע נקט רבה תאנה ולא נקט טבעת דס"ל לרבה דר"ל לא פליג אדר"נ ודווקא לאפוקי תאנה אתא ר"ל במה דנקט חבית אבל בטבעת דחשיב אף דלא מנכרא נפילת' מ"מ נפילתה יש לה פרסום וג"כ לא אתא למשרי בלא נפילה וע' רש"י לקמן

ויש להביא ראי' לד' רבה מדנקט ר"נ למאה טבעות ולכאורה בע"א מה לי מאה מה לי עשר או רבוא הו"ל למנקט כדנקט הרמב"ם בכמה טבעות אלא משום דר"נ אדר"ל קאי ור"ל ע"כ נקט מאה דאיהו חבית סתומה קאמר וחבית סתומה במאה אתמר דלפחות ממאה לא אצטריך למימר סתומה דפחות ממאה כולה מילי לא בטילי ולהכי נקט ר"נ נמי מאה כלומר מאה חבית לאו דווקא אלא אפי' מאה טבעות וש"מ דיש סברא לחלק בין מנכר נפילה או לא והיינו דרבה וס"ל כמ"ש דר"ל אשמועי' בטבעת הואיל ואי' לי' פרסום מקרי מנכר נפילתה אמנם כ"ז אי טבעת הוה דבר חשיב כד' רש"י שפיר קאמר רבה תאנה דווקא אבל טבעת מודה ר"ל באס"ד כד' המפ' דבע"א כל מילי לא בטיל הדרא קו' לדוכתא אמאי קאמר רבה אבל תאנה לא וצ"ל כמ"ש לעיל

והגה הא דשנה הרמב' ל' הש"ס ונקט שנפל לכמה טבעות לפמ"ש דר"נ נקט למאה לאפוקי מדר"ל למימר דלא בעי' חבית דווקא והרמב"ם דנקט להל' כרבה ופסק כר"נ כ' הכ"מ לחד תי' דמ' לי' ב' טבעות מנכרא נפילתן לזאת שנה הרמב"ם ל' דר"נ דלא תידוק מני' דלית הל' כרבה מאחר דהרמב"ם פסק כרבה.

ונפלה א' פי' בתוס' דנפלה אחת גרסי' דלא נפ' כפי' הרמב"ם דזוג א' קאמר ר"נ וכן מבואר מל' נפלה דעל זוג שייך נפל ל' זכר ולא נפלה וא"כ י"ל להרמב"ם דמפ' אנא תרתי קאמינא שנפלו שנים אמאי נקיט ר"נ מעיקרא ל' משובש אמנם למ"ש הכ"מ לתרץ דהרמב"ם פסק כרבה בתאנה ופסק בטבעת כר"נ משום דשנים מנכרא נפילתן ויישב עוד בזה מ"ט פסק הרמב"ם דבחבית בחד סגי וא"כ מ' לכאורה דאף דמפ' הרמב"ם בפי' המשנה דהא דהתיר ר"א דווקא בקרבו שנים ולא כפי' רש"י מ"מ בחיבורו חזר בו ופסק כרש"י דהא דשני ר"נ תרתי קאמינא היינו כרש"י ושנים דאצטריך היינו משום דבעי' מנכרא נפילתה ושפיר נקט ר"נ נפלה אחת:

אלא דק' לפי"ז למה השמיט הרמב"ם הא מלתא דבעי' שיאכלנו שנים שנים ונ' דוחק דס"ל כד' המפ' בבד"ה להרא"ה דלא קיי"ל כר"א דאמר לא התיר ר"א ובשלמא להכ"מ יש לתרץ דס"ל דהרמב"ם לעולם מפ' בש"ס כפי' בפי' המשנה אלא דמ' לי' גם טעמא

כר"א משום דבעי' מנכרא נפילת' אלא שבפי' המשנה כ' בפי' טעם אחר ותי' אמאי מקרי ראש לא מנכרא נפילתו ולזה נ' דד' הרמב"ם דר"נ לנפשי' מדנקט נפלה א' ש"מ דלית לי' דר"א דבעי' שנים שנים וטעמא דמלתא דלכאורה מנ"ל לר"א דלא התיר ר"א אלא שנים שנים ונ' דק' לי' לר"א אי ס"ד דנפל א' דהיינו הקריב א' סגי א"כ ס"ל לר"א ס"ס מהני והרי ר"א ס"ל בעצי אשרה כפי' רש"י דלא מהני ס"ס ולחלק בין ע"א לשאר אי' לא מ' לר"א א"וו לא התיר ר"א אלא שנים שנים וא"כ היינו טעמא דסמכי' אס"ס משום דמצטרף לס"ס סברת רש"י אמנם ר"נ דבשטת רב קאי ורב מתיר ס"ס בע"א ואף דגם התם יש לצרף אי' ברובא איתי' מ"מ לר"א גם הך סברא לא מהני דהרי גם בנתערבה באחרות ואחרות באחרו' שייך אי' ברובא איתא וכיון דרב פליג אדר"א לא בעי שנים שנים ולדחות ד' המק' הוא דקאמר ר"נ תרתי קאמינא ויש ראי' ג"כ מדלא קאמר ר"נ למלתיה בתאנה של תרומה ש"מ דבטבעת הוא דקאמר ר"נ וכד' רש"י דטבעת חשוב בעי' אבל בתאנה מודה ר"נ דלא מנכרא נפילתה.

והנה במ"ש הכ"מ בה' ע"ז דמסידור ל' הרמב"ם מבואר דס"ל נפל א' מהם לים מהני מטעם ס"ס מ"ש ליישב קו' הרשב"א במ"ה על פי' הרמב"ם אנא תרתי קאמינא היינו שנפלו שני' לים מה לי א' או שנים ואמנם מאחר כי עיקר הטעם משום ס"ס א"ש דלכאורה יק' הא אין זה ס"ס דכ' תוס' בכתובות סוגי' דפ"פ דס' שאינו מצוי לא מהני לס"ס וא"כ גם כאן אין לך אינו מצוי יותר מזה דאדרבא כל דפריש מרובא פריש אמנם לד' הרמב"ם דשנים נפלו לים א"ש דכיון דאמרו חכמי' אי' זה לא בטיל הו"ל קבוע דרבנן וכל קבוע כמחצה ע"מ נמצא אם נפלו שנים אנו אומרי' כמ"ש הרמב"ם דא' מהיתירא וא' מאי' ועד"ז יש ליישב דק' לכאורה אי טעמא דר"א משום ס"ס א"כ חכמי' דפליגי עלי' לית להו דס"ס שרי ואמאי אצטריך הש"ס לאתויי בריי' דר"י מרמוני בדן ולא מייתי מחכמי' דג"כ לית להו ס"ס אלא דיש לדחות דלמא טעמא דרבנן דס"ל שחוטין נדחין אמנם א"צ לזה די"ל טעמא דרבנן דס"ל דווקא בקבוע דאורייי' אמרי' קבוע להקל וכמו שביאר הש"ך קו' אבל בקבוע דרבנן לא אמרי' קבוע להקל כ"א אמרי' כל דפריש מרובא פריש והו"ל ס' שאינו מצוי ולא מקרי ס"ס:

ואמנם הא דפסק הרמב"ם בה' תרומות דסגי בחבית א' וה"נ מ' פשטא דש"ס וכמ"ש הרא"ה בבד"ה דמה"ט י"א דאין הל' כר"א דאמר לא התיר ר"א אלא שנים י"ל כמ"ש הכ"מ שם כיון דתרומה בזה"ז דרבנן סמכי' אפי' אס' שאינו מצוי.

ובמ"ש י"ל קו' הרשב"א במ"ה והביאה גם הרא"ה בבד"ה על פי' דשני' היינו שהקריבו שני' א"כ מאי מותיב הש"ס לקמן מסיפא וחכ"א אפי' קרבו כלן חוץ מא' הרי באמת

להרמב"ם. לר"א גם א' יקרב וכן מאי משני מאי א' זוג א' מה לי זוג א' או ב' אמנם למ"ש א"ש דמאחר דטעמא דר"א משום ס"ס והינו ס' הוקרב ראש הפסול או לא את"ל לא הוקרב שמא זה שאנו מקריבין עכשיו הוא כשר אמנם התינח כ"ז שיש כאן מיהת זוג אמנם אם אין כאן אלא א' לא הוה ס"ס והיינו דמק' הש"ס לדידך דמצרכת נפלו שני ע"כ טעמי' דר"א משום ס"ס ובעי' שני' משום ס' המצוי וכמ"ש א"כ ע"כ בלא נשאר אלא א' דליכא ס"ס מודה ר"א ומאי קאמרי רבנן חוץ מא' ומשני מאי א' זוג א' ושפיר לר"א יקרב:

ומ"מ ממאי דס"ל להרמב"ם דשריותא דנפל א' לים הוא משום ס"ס שפיר דייק לי' להרמב"ם דבע"א תערובת השני ע"כ מותר דגם הכא הס' השני מותר והק' הכ"מ מ"ש מרמוני בדן ותי' משום חומרא דע"א בדילי טפי ודבריו צריכין ביאור גם יק' מתרומה דנפל א' לים מהני מטעם ס"ס והרי דהס' השני מותר ונ' דהא דבעי' ג' תערובת ברמוני בדן י"ל משום קו' הרא"ה בבד"ה דהיינו אם אנו מתירין תערובת השני ע"כ לא נתיר כ"א בזא"ז כמ"ש תוס' והרמב"ם שלא ביאר י"ל מדנקט טעמא משום ס"ס ממילא ידעי' דבב"א אסור דהרי אין כאן ס"ס וא"כ יש לגזור זא"ז אטו ב"א ומה"ט בעי' ג' תערובת אמנם כ"ז ברמוני בדן דאסורי' בהנאה ג"כ ושפיר יש לגזור שמא ימכרם בב"א משא"כ בחבי' של תרומה דעל אכילה אנו דנין וכי יאכל כל החבית בב"א שפיר סגי ב' ספקות והמעיי' בהרמב"ם ה' מ"א גבי רמוני בדן יראה כי הרמב"ם בערלה נקיט להך דג' תערובת אמנם מע"א קשי' דג"כ על אי' הנאה אנו דנין וא"כ שפיר יש לגזור שימכרם ביחד ונ' דהנה חליפי ע"א אסורי' בהנאה ואם נאמר לו דבזא"ז יוכל למכרם ולא בב"א מתיירא שאם ימכר בב"א יאסור הדמי' משום חליפי ע"א ובוודאי ישמע ולא ימכור בב"א משא"כ ברמוני בדן של ערלה דחליפי' מותרין וודאי יש לגזור ומשו"ה בעי' תערובת.

ועד"ז י"ל קו' ב"י על הטור שכ' בנפל א' לים דלאדם א' אסורי' והק' הב"י מד' תוס' שכ' גבי ב' תערובת דבב"א אסור לאכול התערובת הב' מ' בזא"ז אפי' לאדם א' שרי ותי' הב"י כבר תמהו עליו הטו"ז והש"ך ולכאורה הי' אפשר לומר דהתוס' לרבותא נקטו דאפי' בב"א שרי לאכול התערובת הג' ומשום היתירא דתערובות הג' נקטי תוס' בתערובת הב' ג"כ בב"א אמנם א"צ לזה.

אמנם ס"ל להטור ג"כ כהרמב"ם דנפל א' לים מהני מטעם ס"ס והא דבעי' שתים היינו משום דלהטור מיירי בנפל א' לחוד והו"ל ס' שאינו מצוי ובעי' שתים דמהני קצת וכמ"ש רש"י דמדהאי היתירא האי נמי היתירא ומ"מ עיקר הטעם משום ס"ס ובאדם א' שאוכל כולן הרי ליכא ס"ס אמנם בב' תערובת אפי' אוכל אדם א' כולן כיון שאינו אוכלן בב"א איכא ס"ס דכ"ז שא' לפנינו אמרי' היינו דאי' ושרי' מטעם ס"ס דלמא לא

נפל כאן אי' כלל ואת"ל נפל שמא עדן הוא באותו הנשאר וכשאתה מגיע לאחרון אתה אומר שמא לא נפל כאן אי' ואת"ל נפל שמא נאכל וכ"ת הרי נאכל הו"ל הפילו דל"מ לא היא כיון דבהיתר עפ"י הוראה אכל ל"ד להפילה וכעין זה כ' הבה"ז על ד' הצ"ק שכ' דאי ימותו בידי' היינו הפילה וכ' הבה"ז כיון דמצווה לכך לא הוה הפילה וה"נ ל"ש וכ"ז בב' תערובת משא"כ בנפל א' לים כיון דלא נשאר אלא א' מאי ס"ס איכא וכ"ת נימא ג"כ דלמא נאכל היינו ס' דנפל לים ושם אונס חד הוא וא"כ בב' תערובת גם הטור מודה לד' תוס' דאפי' לאדם א' שרי בזא"ז ודווקא בנפל לים כ' כן הטור ומטעם שכ' וגם התוס' י"ל דמודים לו בזה.

אמנם הצ"ק הק' הרי באכילת מזבח הו"ל אדם א' ואמאי מהני נפל א' לים וי"ל דאדרבא מה"ט באמת פליגי דרבנן עלי' דר"א דס"ל לאדם א' לא מהני נפל לים וא"ש דהרמב"ם אף דפסק כרבנן מ"מ פסק בנפל לים מהני והכ"מ תי' משום דטעמא דרבנן דשחוטין נדחין ועדן ק' הרי הרמב"ם פסק אין בע"ח נדחין ופסק א' ברבוא ימותו כלם ולמ"ש א"ש משום דאכילת מזבח הוה אכילת אדם אחד ולרבנן לא מהני כה"ג נפל לים וכ"ת הרי הרמב"ם לא הזכיר כלל מזה דלאדם א' אסור י"ל כיון דרמז הרמב"ם דהטעם דנפל לים מהני משום ס"ס וכמ"ש הכ"מ ור"ל מדשנה ל' הש"ס וסדר תחלה ס"ס ואח"כ נפל לים ממילא ידעי' דבאדם א' דל"ש ס"ס אסור וכ"ת אכתי בתרומה למה סתם הרמב"ם ולא ביאר דהרי התם לא דיבר הרמב"ם מס"ס י"ל דבתרומה בזה"ז דרבנן פסקי' כר"א דגם לאדם א' מתיר:

וקו' הצ"ק יש ליישב ג"כ עם קו' התוס' שהק' האיך סמך ר"נ אדר"א הרי טעמא דר"א מקרא דמום בם אמנם י"ל דקרא לא גלי לן כ"א אף דעובר דמי לאדם א' שרי בנפל א' לים אבל עיקרא דשריותא לא ילפי' כלל מקרא.

תוס' ד"ה נפלה וכו' לכאורה מ' מדברי' דלא ס"ל דטעמא דר"נ משום ס"ס דס"ס אפי' בדאורי' מהני אמנם למ"ש לעיל אין ראי' ושפיר י"ל גם תוס' אי' להו דעיקר טעמא משום ס"ס אלא דמאחר דתוס' ס"ל דסגי בנפל א' א"כ הו"ל ס' ראשון אינו מצוי וכמ"ש א"כ ליכא ס"ס כמ"ש תוס' בכתובות ולזה כ' תוס' דהכא מהני אפי' ס"ס גרוע משום דמדאוריי' ברובא בטיל:

אמנם מד' רש"י נ' דלית לי' טעמא דס"ס כלל שכ' דלהכי מהני למסקנא נפלו שני' דאמרי' מדהאי היתירא האי נמי היתירא ר"ל דבטעם זה לחוד סגי ונ' דלכאורה דבר זה תלי' בפלוגתת רש"י ותוס' לקמן דלתוס' התערובת השני מותר מטעם ס"ס ומה הוא ס"ס ס' לא נפל כאן אי' את"ל שנפל שמא זה שאני אוכל או נהנה ממנו עכשיו אינו האי'

וא"כ ה"נ י"ל ס' נפל לים האי' ואת"ל לא נפל שמא אינו אוכל עכשיו האי' דבב"א אסור כמ"ש הטור והמחבר ק"י אמנם לרש"י כ"ז שלא פי' א' מהתערובת השני למק"א לא שרי התערוב' השני ומ' לכאורה מטעם דזה מקרי כעושה ס"ס בידים א"כ מ' דגם הכא לא שייך ס"ס ובלא ס"ס שרי הכא מטעם שכ' רש"י

והנה אי נימא דטעם ס"ס עיקר לד' תוס' בנפלה א' לים אין אנו צריכין לפ' דמ"ש תוס' הפילה בשוגג הוא משום קנסו שוגג אטו מזיד דיק' מדוע לא קנסו במק"א בשלמא במבטל אי' לכתחלה י"ל דלא דמי להכא דהתם ל"ד למקנס דבלא"ה מתיירא שמא יתוודע שהי' מזיד ויאסרו עליו ההיתר משא"כ הכא מאי יפסיד אמנם מנפלו. ונתפצעו דלא קנסי' שוגג אטו מזיד וודאי יק' דהאי לגמרי להכא דמי' אמנם אי כוונת תוס' דבשוגג הו"ל כעושה בידים ס"ס א"כ לק"מ:

ונ"מ מדברינו ד' הגש"ד בב"י ק"י דמחלק בנאכל בין נאכל מישראל דאז בשוגג מותר דל"ש לקנסו אטו מזיד דמהי"ת יאכל ישראל וודאי אי' ולא יאכל טפי ס' אי' אמנם למ"ש דהטעם דאפי' בשוגג הפילה לא מהני משום דעכ"פ עשה ס"ס בידי' א"כ אפי' נאכל ע"י אדם יש לחוש

אמנם נ' דד' הגש"ד בנויי' ליישב קו' הצ"ק שהק' על ד' התוס' אי אפי' בשוגג הפילה לא מהני אמאי מהני לר"א קירב ראשו של א' הרי הוה הפילה ומה שתי' הצ"ק דתוס' בגיטין גבי כהני' שפגלו במקדש כ' דבכהני' לא קנסו בשוגג לכאורה אין זה ענין להכא דהתם שפיר כ' תוס' דאי אמרת גם בשוגג משלם אתי לאמנועי משא"כ הכא מ"ט ימנע אמנם לד' הגש"ד דכ' דבאכלו אדם מודו תוס' א"ש דה"נ ליכא למגזר שיקריב הכהן במזיד וודאי אי' יותר מס' אי' אמנם למ"ש דד' הגש"ד אינם מוכרחי' הדרא קו' צ"ק לדוכתא אמנם גם בד' תשו' הרא"ש שהביא הטור קו' מיושב ג"כ קו' הצ"ק שכ' דמקמי דנודע האי' מודה ר"י דמותר בהפילה שוגג א"כ י"ל קירב דקאמר ר"א מיירי ג"כ בשוגג ואפי' למ"ש דהטעם משום ס"ס בידי' א"ש ג"כ ד' הרא"ש דמ"מ כיון שבשעה שהפילו לא הי' נודע האי' והס"ס נודע כא' עם האי' וודאי לא מקרי עושה ס"ס בידים

וג' להכריח קצת מד' תוס' דמ' להו טעם ס"ס לעיקר דהנה כ' תוס' אבל פרשה לא והביא ראי' מפרשו ארבעי' ולכאורה מאי ראי' הצריכו להביא לזה הרי כ' הרשב"א דע"כ פרשה לא דהרי כיון דאתה צריך לדון על המיעוט כמו על הרוב א"כ מסתבר יותר לאסור הרוב ולומר אי' ברובא איתי' ולא לאסור המיעוט אמנם לכאורה הרשב"א כ' כן לטעמי' דס"ל אי' ברובא איתא הו"ל וודאי ומה"ט ארבעי' שפירשו אפי' בפ"ע מותרי' אמנם לד' רש"י דאי' ברובא איתא והו"ל רק ס' ומשום ס"ס הוא דאין אוסרי' הארבעי' בתערובת א"כ

שפיר י"ל דמ"מ אפי' בפרשה שייך על הנשאר תורת ס"ס ואין ראי' מסברת הרשב"א ולזה הוכיחו תוס' דעכ"פ ס"ס לא שייך ברובא דא"כ גם לקמן מ"ט הששים אוסרי' וע"כ כמ"ש רש"י דלחומרא מיהת אמרי' אי' ברובא איתי' וע' בל' תוס' ותמצא מ"מ פשט ד' תוס' מורין כמ"ש דד' תוס' כהרמב"ם דעיקר טעמא דנפל לים הוא משום ס"ס.

איתיבי רבא יל"ד הנה ב"ס לא נעלם מרבא מתני' דפירקין ש פלוגתת ר"א וחכמי' וא"כ ממ"נ אי אסיק רבא אדעתי' דרב כר"א אלא דלא ניחא לי' מ"ט שביק רבי' ועביד כיחידאה א"כ ליתיב לי' מפלוגת' דר"א ורבנן גופי' אטו רב כר"א אמרה לשמעתי' ואי לא מ' לי' הכי א"כ גם ממתני' לא פריך והאיך לא אסיק אדעתי' דמתני' רבנן היא וכ"ת עיקר קו' רבא דלמה שביק רב סתם מתני' דהיא דלא הר"א א"כ הך קו' הרי לא תי' ר"נ כלל ונ' דקו' רבא הי' עד"ז דוודאי פשיטא לי' דרב לא שביק רבנן ועביד כר"א אלא דס"ל לרב דטעמא דרבנן דפליגי אדר"א הוא דווקא באיברי' ומשום דס"ל שחוטין נדחין וכד' הכ"מ וא"כ בטבעת מודו רבנן וע"ז הק' לו הרי בע"ח אינן נדחין ומ"מ פליגי רבנן ואמרו אפי' א' ברבוא ימותו כלם וכמו שדחה הלח"מ ע"ד הכ"מ שם וע"ז משני לי' ר"נ לא הוא כ"א טעמא דרב דס"ל כר"א וכ"ת ואמאי עביד רב הכי ועוד הרי תנן סתמא כרבנן אמנם אדרבא מכח הך סתמא לא פסיק רב כר"א דס"ל סתם במתני' ומחלוקת אח"כ אין הל' כסתם ונ' דלזה רמז רש"י במ"ש על הוא דאמר כר"א מתני' היא ר"ל דוודאי אי תניא לדר"א וחכמי' בבריי' מ"מ אמרי' סתם במתני' ומחלוקת בבריי' הל' כסתם מתני' משא"כ השתא דתרוויי' מתני' הו"ל במתני' מחלוקת ואח"כ סתם ואין הל' כסתם.

רש"י ד"ה דמית כיון שמת נ' דרש"י כ' כן לאפוקי מד' תוס' דמפ' ימותו בידי' ול' הש"ס מ' כד' תוס' דלרש"י היכן תנן שכבר מת א' מהן ולזה כ' רש"י דל' כלן דייק הש"ס למה הוצרך שימותו כלן הרי במיתת א' מהן סגי':

וכ' רש"י עוד והנשארי' כלם יקרבו ומאי בעי רש"י בזה וי"ל דיל"ד כמ"ש לעיל למאי נקט ר"ב טבעת דווקא ולא נקט תאנה ונ' דמזה דייק להו להנך פוסקי' דמפ' דדווקא לענין אי' הנאה סמכי' אנפל לים ולא לענין אי' אכילה והרשב"א הק' עלי' מסוגי' דלקמן וי"ל דס"ל ר"נ פליג אהך סוגי' או התם בתרומה בזה"ז דרבנן ומ"מ ק' לרש"י מאי מק' רבא ממתני' דכל הזבחי' דלמא ר"נ דווקא לענין אי' הנאה קאמר וא"כ מתני' דכל הזבחי' י"ל דמיירי בכל הזבחי' הנאכלי' חוץ מעולה ומשום אכילת בשר הוא דאסר תנא דידן לזה כ' רש"י דעכ"פ אמאי ימותו כולן הרי אכילת בשר לא מעכבא ומוטב שיקרבו הנשארי' והבשר יצא לבית השריפה וז"ש רש"י והנשארי' יקרבו כלומר מקריבה לבדה הוה קו' רבא:.

רב דאמר כר"א הנה מזה הק' הראב"ד על הרמב"ם דלא פסק כר"א ופסק לדרב ונ' לתרץ עד"ז דמ' לי' לרבא דרב דנקט טבעת דווקא היינו משום דבא לאשמועי' כדאמרי' לקמן דלא מנכרא נפילת' והיינו דח' לי' לרבא הנה ד' רב דע"כ לא פליגי רבנן עלי' דר"א אלא משום דשחוטין נדחין וא"כ בטבעת של ע"א מודו רבנן הרי בטבעת דלא מנכרא נפילתה ע"כ לא מודו דבשלמא אי בעי' מנכרא נפילת' היינו דתנן ימותו כלן והתם לא שייך מנכרא נפילת' דכיון דאמרי' ימותו כלן הכי כל הזבחי' למיתה עומדין וכמתו דמו ומאי מנכרא שייך במיתה דא' מהן משא"כ אי לח בעי' מנכרא נימא דמית דאיסורא מית ור"נ הבין דחו' היא דרבנן ומתני' פליגי אדר"א והשיב לו רב דאמר כר"א ואז ביאר רבא דברי' ואמר הרי אמר ר"א לא התיר ר"א אלא שני' ומהיכן יצא לו לר"א זה וודאי משום דמ' לו דטעמחז דמתני' דא' ברבוא משום דל"ש מנכרא נפילתה וא"כ גם בטבעת פליג ר"א ומשני לי' בתר הכי ר"נ אנא נמי תרתי קאמינא ושני' הוה מנכרא נפילת'.

אמנם עד"ז מבואר מד' ר"נ דטעמא דבעי' שנים הוה משום מנכרא נפילתה וכמ"ש הכ"מ ור"נ נקט טבעת למימר דשני טבעות הוה מנכרא נפילת' אף דלא דמי לחבית וזה סותר למ"ש לעיל דבעי' שני' משום ס"ס אמנם גם עפ"י דרכינו א"ש דהכא מק' רבא דע"כ מדמוד' ר"א דא' ברבוא ימותו כולן ש"מ כדר"א דהתם דווקא בשנים מיירי ומשום דבשני' הוה ס"ס ואמנם דווקא התם בהקרבה דבידי אדם שייך אפשר לצמצם ומצי מיירו שהקריב שני' כא' משא"כ ימותו דמתני' דלא מפ' רבא לד' הרמב"ם דימותו בידי' דא"כ לא מק' מידי כ"א ימותו מעצמן ואטו ימותו שני' כא' מיירי ואפי' אי מיירי כה"ג הרי בידי שמים א"א לצמצם ושפיר ימותו כולן משא"כ לדידך דאמרת נפלה א' לים הגדול א"כ ס"ל דאפילו בא' מכשיר ר"א מתני' מני הרי בבע"ח לא פליגי רבנן עלי' דר"א דאל"כ לא שביק רב חכמי' ועביד כר"א ור"נ הבין בעיקר קו' למה שביק רב רבנן ומשני לי' דס"ל כר"א וביאר לו אח"כ וודאי מר"א לחוד דהוא אמורא לא מצי מק' רבא ארב דגברא אגברא קרמי' אמנם עיקר קו' רבא דמ' לי' ר"א יליף למלתי' ממתני' דא' ברבוא ולדידך ק' ואז הבין ר"נ קו' ומשני לי' אנא נמי זוג א' קאמינא:

תוס' ד"ה דאמר כר"א מבואר מדברי' דבקו' מ' להו דהא דאצטריך ביומא לר"א קרא דבם היינו לחד בתרי וכן פי' רש"י ביומא ואמנם צריך ביאור גדול היתכן שצריך לתערובת חד בתרי קרא הרי כ' אחרי רבים להטות ונ' להסביר על ג' דרכי' הדרך הראשון בשטת רש"י סוף פ' השוכר דאפי' ביבש ביבש דבטל חד בתרי מ"מ צריך להשליך א' ונ' טעם רש"י עד"ז דכולא מלתא דרוב מהני ילפי' מאחרי רבי' דכ' בסנהדרין וא"כ בעי' דומי' דסנהדרין כשם שהתם מס' לן אי כרוב אי כמיעוט ואמרה תורה לסמוך ארובא ה"נ כ"מ

שיש ס' ואמנם כ"ז שלא השליך א' הרי יש כאן וודאי תי' וכה"ג לא אמרה תורה לסמוך ארוב והנה התם קאמר ר"א יקרבו כולן ואפי' א' לא יצא לבית השריפה וכה"ג אי לאו קרא דבם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובת ירצו הי' צריך להוציא א' לבית השריפה ועכשיו גלי קרא דע"י תערובת ירצו.

אמנם להפוסקי' דלא ס"ל כרש"י כ"א דא"צ להשליך אמנם להטור דס"ל דעכ"פ אסורה לאדם א' לאכלן היינו ג"כ מטעם הנ"ל דבשני בני אדם כל א' סומך על הרוב מטעם ס' משא"כ לאדם א' דאוכל וודאי אי' לא סמכי' ארוב וא"כ כיון דאכילת מזבח הוה אכילת אדם א' שפיר אצטריך קרא דבם הוא דלא ירצו למימר דאפי' אכילת א' שרי מזבח:

ועד"ז מיושב היטב קו' הצ"ק על הטור שפסק דלאדם א' לא מהני נפל א' לים הרי אכילת מזבח הוה אכילת אדם ח' אמנם למ"ש אדרבא משם ראי' לד' הטור דמדאצטריך קרא לתערובת דקרא ל"ל הרי אחרי רבי' להטות כ' א"וו דלאדם א' לא מהני אחרי רבי'.

ואמנם גם להחולקי' על הטור וס"ל דלאדם א' ג"כ שרי מ"מ מודו דבב"א מיהת אסור וכיון דבב"א אסור ממילא בקדשי' אפי' בזא"ז אסור דשמא יבאו י' כהני' וכ"ת הרי דחה את זה הש"ס לעיל בקבוע כבר יישב זה רש"י לעיל באמרו דוודאי בזריקה והקטרה שייך שמא יבאו בב"א והתם היכי דניידי הוא דקאמר הש"ס דלא שייך שיקחום ממקום אחד שפי' כולם בב"א אמנם עכשיו גלי קרא דאפי' בב"א שרי בתערובת א"כ שרי שפיר הנה זה פי' ד' הש"ס ביומא לפי מה שפי' רש"י וד' תוס' בס"ד ומ"מ הק' תוס' שפיר דמאי ראי' מייתי רב מהתם הרי חזי' עכ"פ דהתם גלי קרא למסמך בכ"ג ארובא וא"כ אין לנו לדין אדאורי' כלל ושפיר סמכי' בדרבנן אהך דהקריב היינו דאי' משא"כ בשאר אי' דלית לן קרא א"כ מדאורייי' כ"ז דליכא ספיקא לא סמכי' ארובא ומאן יימר לן דהך ספיקא דנפל א' לים הוה ספיקא וע"ז תי' ונבאר בס"ד לפנינו ומ"מ רש"י ביומא פשט דבריו מורין דמ' לי' לחד בתרי מפקי' קרא דבם וא"כ ק' קו' תוס' ונ' דרש"י לטעמי' לק"מ דלרש"י בכל אי' שבתורה אי משליך א' לים שפיר סמכי' ארובא ואי הוה אמר ר"א דא' יצא לבית השריפ' לא אצטריך קרא וכי אצטריך קרא דאף שמקריב כלם כשר ומ"מ כ"ז מדאורייי' אבל מדרבנן לא שרי לי' להקריב לכתחלה ומ"מ אם הקריב א' אוקמוה רבנן אדאורייי' ומעתה ה"ה בע"א ה"נ מדאורייי' שרי לכתחלה להשליך א' כמו בשאר יבש ביבש אלא דרבנן לא שרי לי' אבל בנפל אוקמוה אדאורייי' כמו בקדשי':

ועתה נבוא לתי' התוס' הנה לכאורה מ"מ הדרא קו' תוס' לדוכתא מה לקדשי' דמדאורייי' אפי' חד בחד שרי ואקילו רבנן בחד בתרי משא"כ בשאר אי' דחד בחד מדאוריית' אסור אמנם כוונת תוס' עד"ז דלולי דכ' רחמנא קרא בקדשי' הי' מן הראוי להחמיר בהן יותר

משאר אי' ואפי' בחד בתרי לא היינו מתירין משא"כ עכשיו דאדרבא אפי' בחד בחד הקיל הכ' ונהי דלא מוקמי' לה אדאוריי' בחד בחד משום שלא יהי' הדיוט חמור מהקדש אבל בחד בתרי דגם בהדיוט מותר לא החמירו חכמי' גם בקדשי' ואמנם אס"ד דבשאר אי' באמת אפי' בחד בתרי אסור מה ראו חכמי' להקיל בחד בתרי בקדשי' יותר מבחד בחד הרי מדאוריי' בקדשי' תרוויי' שוין אלא ש"מ דבשאר אי' בחד בתרי אמרי' הך דנפל היינו דאיסורא:

הא אמר ר"א כבר כ' לעיל ליישב דלאו גברא אגברא קרמי' אמנם מ"ש הוא בשטת הרמב' ועתה נבאר בס"ד לשטת רש"י דהנה הרא"ה בבד"ה הק' לשטת רש"י האיך שייך שיקריב כל הקרבנות וישחט שני' בב"א ותו היכא רמיזא ד' ר"א דבעי שני' דווקא בד' ר"א אמנם לדעתינו קו' א' מתרצת חברתה דהנה ר"א לא פליג כ"א באיברי' אבל בבע"ח לא פליג מ' דמודה דא' ברבוא ימותו כולן וה"ט דר"א לא התיר כ"א שני' בב"א וזה לא שייך כ"א בהקרבה דאז שייך לומר שמקריב שני ראשי' כא' ומדהאי היתירא האי היתירא משא"כ בזבחי' בע"ח דכל זבח צריך כהן בפ"ע מהני לן בת א' כלום דמ"מ בכל חד י"ל דלמא האי דאי' ומה"ט מודה ר"א והנה שפיר מבואר ממה דלא פליג ר"א ברישא דבעי' ר"א שני' שני' ומיושב קו' שניי' של הרא"ה וכיון דר"א מודה בזבחי' שפיר שייך בהקרבה ב"א בשחיטה הוא דלא שייך וזה עיקר קו' הרא"ה דמ' לי' דר"א פליג אף ברישא ולא היא ומעתה רבא מעיקרא ק' לי' אדר"נ דסתם למלתי' וקאמר הותרו כולן מ' אפי' א' א' ושפיר הק' לו ממתני' דא' ברבוא אמאי לא פליג ר"א ור"נ הבין כי קו' דמנ"ל לרב כלל הך סברא דהך דנפל היינו דאי' הרי מתני' לא מ' כן ומשני לי' מדר"א ופי' רבא קו' הרי ממתני' דא' ברבוא דייק ר"א דלא התיר ר"א אלא שני' שני' וכמו שבארנו ואת סותם ומ' דאפי' א' מתיר רב ומשני לי' אנא נמי תרתי קאמינא.

רש"י למכור הטבעות שני' שני' והק' הרא"ה בבד"ה למי ימכור ישראל הרי אסור ליהנות פי' לדבריו דאי ס"ל לרש"י דמותר ליהנות למה כ' רש"י ימכור לימא יהנה מהם שני' שני' א"ו ישראל מגופן אסור ליהנות ואי ימכור לנכרי יחזור וימכור לישראל ותו למה לא ימכור כולן בב"א ולמה לא נגזור זא"ז אטו ב"א אי ב"א אסור ובב' אחרוני' מה יעשה זה קיצור תו"ד הרא"ה והרשב"א במ"ה השיב דישראל שקונה מותר ליהנות מהם ועדן לא יישב למה ימכור כלל יהנה הוא מהם שתים שתי' ולזה נ' דד' רש"י כד' הטור דלאדם א' אפי' בזא"ז אסור ומעתה אי שרי לי' ליהנות מהן צריך למוכרן וה"ז דומה ממש למ"ש הרא"ה לענין יבש ביבש שם דליכא למגזר וכן ל"ק למה לא ימכרם כולן לאדם א' וכן ל"ק שני' האחרוני' מה יעשה דכיון שמכר אפי' רק שני' מהם שוב מותר ליהנות מהנשארי'

והעיקר דפחות משני' אסור למכור אבל מאחר שמכר שני' שוב הנשארי' מותרין אפי' כא ולק"מ.

והנה הרשב"א במ"ה שם הק' לפי' הרמב"ם דר"ל לא התיר ר"א אלא שני' שהקריב שני' מאי מק' הש"ס מסיפא ותי' הרא"ה דקו' הש"ס הי' מדאחד דסיפא דווקא דרישא נמי דווקא והנה לכאורה אדרבא בשלמא לד' הרמב"ם י"ל דקו' הש"ס הי' מדא' דסיפא דווקא דרישא נמי דווקא משא"כ לרש"י אדרבא ק' מאי מק' הרי לא התיר ר"א אלא שני' וטעמא מאי בעי שנים משום דלא סמכי' אהא לחודא דהך דנפל היינו דאי' וטעמא מאי לא סמכי' ע"כ משום דאי' ברובא איתי' מתנגד להך סברא והתינח בתחלת התערובת משא"כ בסופו דאדרבא אי' ברוב הנקרבי' איתי' אפי' א' א' סגי ומאי מק' הש"ס ונ' דהכא קמק' אי ס"ד דהך סברא מדהאי היתירא האי נמי היתירא מהני למה לא אשמועי' רבנן רבותא טפי דאפי' שני' אם נשארו דשייך ג"כ מדהאי היתירא האי נמי מ"מ יצאו לבית השריפה א"וו אין זו סברא כלל ומשני דבאמת מאי א' זוג א':

והנה כאן הק' הרשב"א במ"ה לפי' הרמב"ם מהי"ת יאמרו רבנן זוג א' והנה באמת הרשב"א הק' אכולא סברא דהרמב"ם מה לי א' מה לי שני' אבל לפמ"ש לעיל דהטעם משום דקבוע כמע"מ ולזה בעי' שני' חד היתר וחד אי' וא"כ רבנן שפיר קאמרי בשלמא אי לא נשארו שנים עד כאן לא פליגי רבנן דשני' בתחלה לא מהני משום דלית להו קבוע להקל וכמ"ש לעיל אמנם כ"ז אם נשארו שני' משא"כ אם לא נשאר כ"א א' דליכא למימר מחצה היתר אדרבא אמרי' כל דפריש מרובא פריש וא"כ שפיר אמרי' אי' ברובא אית' והאי חד דהיתירא הוא.

ודע דהש"ך גופי' מסכי' בכמה מקומות דטעמא דנפל מהני היינו מטעם ס"ס ומ"מ כ' בפשיטות דבחד בחד לא מהני נפל משום ד' תוס' דלא סמכי' אנפל כ"א היכא דאיכא רובא ג"כ ומ' לפי"ז דמ' לי' כמ"ש דגם לתוס' הטעם משום ס"ס אלא משום דס' ראשון אינו מצוי לד' תוס' דסגי בנפל א' בעי', ג"כ רובא וכמ"ש דבדרבנן סגי בס' ראשון אינו מצוי וד' הש"ך שרירן וקיימין אמנם ע"ד מה שהק' הש"ך על המחבר דס"ל דבעי' ג' תערובת למה זה הוצרך להביא ד' הר"י דס' א' בגופו וא' בתערובת לא מהני הרי גם ב' תערובת לא מהני אמנם מאחר דנפל א' לים מהני מטעם ס"ס ס"ד דס' א' בגופו וא' בתערובת עדיף מב' תערובת לזה הוצרך המחבר לאשמועי' דאינו כן:

אר"ל חבית של תרומה יל"ד מאחר דר"ל בדר"נ שייכא למה הפסיק הש"ס בהא דתרי תערובת ביניי' ונ' דהנה הרא"ה בבד"ה הביא פוסקי' דאף דר"נ אמר אנא תרתי קאמינא משום דס"ל כר"א דאמר לא התיר ר"א אלא שנים שנים ור"ל לי' לי' דר"א.

ועד"ז נ' לבאר רק ע"ד אחר דהנה מאחר שמבואר מדברינו דעיקר מלתא דנפל לים מהני היינו מטעם ס"ס ממילא לכאורה תלי' הא מלתא בפלוגתא דרב ושמואל אי מהני בע"א ס"ס או לא אמנם י"ל דאפי' שמואל דס"ל ס"ס לא מהני בע"א מודה דמ"מ חמיר מקדשי' לא הוה ע"א וכיון דלר"א בקדשי' מהני קירב א' ה"ה בע"א מהני נפל לים ומעתה מיד שהק' רבא לר"נ ממתני' דא' ברבוא הוה מצי לשנויי מתני' כרבנן דס"ל בקדשי' אפי' ס"ס לא מהני ורב כר"ש דבע"א מהני ס"ס אא"כ הי' מבואר מדבריו דשמואל דפליג אדרב בס"ס בע"א גם אהא דרב פליג וזה לא רצה ר"נ ולזה משני לי' רב דאמר כר"א וא"כ אפי' שמואל מודה להך אא"כ דווקא בשני' מתיר שמואל דומי' דמתיר ר"א בקדשי' אבל לרב אפי' בא' סגי ודווקא קאמר רב נפלה א' לים ובתר הכי מייתי הש"ס פלוגתא דרב ושמואל בס"ס ושמעי' מינה תרתי חדא דלרב בחד נמי סגי אפי' בע"א ותו דבשאר אי' דשמואל מודה דמהני ס"ס גם לשמואל סגי בחד ואהא מייתי בתר הכי ד' ר"ל דבאמת בתרומה בחד נפל סגי:

וצריכא י"ל"ד בשלמא מע"א לתרומה בעי' צריכותא דהשתא בע"א דחמירא מהני נפל מכ"ש בתרומה דקילא וקאמר הש"ס דתרומה מידי אחרינא אי' בה אבל מתרומה לע"א ל"ל צריכותא וכי אם נדע בתרומה דמהני לכ"ע ס"ס נדע ג"כ בע"א דחמירא ומזה נ' דודאי לא אצטריך הש"ס הך צריכותא לגוף הענין דע"א כ"א מאחר דר"נ בדר"ל שייכא למה לא נקיט ר"נ ג"כ מלתי' בחבית ולינקוט חבית של י"נ ומ"ש טבעת דנקיט וע"ז משני דטבע' אשמועי' מלתא אחרינא ובזה מיושב מה שהקשינו למעלה מאחר דלפי הצריכו' דהש"ס עיקר מלתי' דר"נ אשמועי' אף דלא מנכרא נפילתה ולמה לא נקיט תאנה של תרומה ולמ"ש ע"א וודאי אצטריך לי' לר"נ דלא נדע מתרומה כלל אמנם על מה דנקט ר"נ טבעת הוא דמשני הש"ס וא"כ עכ"פ ע"א אצטריך לי' לר"נ ויש ליישב בזה ג"כ קו' הכ"מ על הרמב"ם דמ' מדבריו דבע"א בעי' שני טבעות דווקא ובתרומה סגי בא' א"כ מה זו צריכות' הרי הדיני' חלוקי' אמנם למ"ש א"ש דהצריכותא אצטריך על מלת טבעת אמנם מ"מ ק' קו' הכ"מ על הצריכותא קמייתא.

רש"י ד"ה כנפילת' כך עליי' מדבריו מבואר דמפ' תאנה כמפו' בירושלמי דהיינו שנפלה תאנה של תרומה לפחות מק' חולין דמהני נפל א' אבל הרמב"ם מפ' בה' תרומות שנפלה לק' וס"ד דל"צ להרים דהך דצריך להרים נפלה לים ואהא קאמר רבה אבל תאנה לא וצ"ע מאי דוחקי' להרמב"ם לפ' מלתי' דרבה דלא כמפ' בירושלמי ועוד דומי' דחבית דמיירי ג"כ לענין א' ונ' דק' לי' להרמב"ם כיון דרבה בעי מנכרא נפילתה האיך אמר הש"ס מתחלה דר"נ ור"ל צריכי זה לזה א"כ פשיטא להש"ס דר"ל לא בעי מנכרא נפילתה

ואח"כ מייתי הש"ס אמר רבה כאילו הוה מלתא בפ"ע הו"ל למימר ורבה אמר וגם זה יק' דרבה פליג אמאי דאתמר בירושלמי בהדי' משמי' דר"ל ומה"ט ד' הרמב"ם דבטבעת גם רבה מודה דהתם וודאי מסתבר דכיון דטבעת א' אסור כנפילתה כך עליי' וה"ה בתאנה שנפלה לפחות ממאה ג"כ מודה רבה דכנפילתה כך עליי' משא"כ אם נפלה תאנה לק' א"כ אינה אוסרת כלל אלא דצריך להרים משום גזל השבט וה"ז דומה לדר' אבא בביצה הרי שנתערב לו קב חטי' בט' קבין של חבירו ומ"מ לא שייך למימר כנפילתה דכיון דאינה אוסרת לא מנכרא נפילתה ובהא היא דפליגי רבה ורב יוסף ופסקי' כרבה וממילא ל"ק קו' הכ"מ דהרמב"ם פסק כר"נ בטבעת וכרבה בתאנה והני מילי סתרי אהדדי דלמ"ש אין כאן סתירה כלל ואדרבה גם רבה אי' לי' דר"נ:

נחזור להצריכותא הנה ד' הרא"ה בבד"ה בשם כמה פוסקי' דלענין אי' אכילה לא סמכי' אהך דנפל היינו דאי' ואף דר"ל גם לענין אכילה אמר אנן לא קיי"ל הכי וא"כ וודאי ק' מה זו צריכותא דעבד הש"ס הרי אצטריך ר"ל לאשמועי' דאפי' לענין אי' אכילה סמכי' אהך דנפל דלא שמעי' מדר"נ וגם לאפוקי מדר"י בירושלמי דפליג לענין אכילה דווקא לד' הנך פוסקי' דמשו"ה שבקו לדר"ל ופסקו כר"י ור"ת גם לדידן ק' הרי עכ"פ אצטריך ר"ל לאשמועי' דלא תימא לענין אי' אכילה לא סמכי' אהך דנפל י"ל דכיון דטעמא דר"נ דסמיך אדר"א וכבר הק' תוס' מאי ראי' מר"א ש"ה דקרא קדריש ותי' תוס' דקרא לא אצטריך כ"א דלא נימא הקדש חמיר מהדיוט אבל שלא יהא הדיוט חמיר מהקדש גם ר"א מודה ואס"ד דלאכילת אדם לא סמכי' אנפל א' לים למה יסמוך ר"א לענין אכילת מזבח א"וו מר"א ידעי' גם אי' אכילה ואפשר באמת טעמא דהנך פוסקי' דמחלקו דס"ל קיי"ל כרבנן דר"א ורבנן משום דלענין אכילת אדם לא סמכי' אהך דנפל גם לענין אכילת מזבח לא סמכי' ומ"מ ק' הצריכותא להנך פוסקי' ונ' דקו' הש"ס היה מ"ש דנקט ר"ל תרומה דאינו נוהג אלא בארץ לינקוט חתיכ' נבילה או חתיכ' בב"ח בראוי להתכבד דוודאי לענין אכילה אנו דנין אלא ש"מ דנקט תרומה משום די"ל מתירין אבל אין לומר דהו"ל למנקט חבית יי"נ דהתם סד"א דמהני ני נפל מטעם הולכת הנאה לים המלח.

אר"א א"ר אושעי' חבית וכו' הנה הרא"ה בבד"ה הביא ד' כמה פוסקי' דנפל לאו דווקא כ"א ה"ה חתיכה שבטלה חשיבותה מתרת כל התערובת וד' הרא"ה דהנך פוסקי' לי' להו דר"א א"ר אושעי' וטעמא כ' הרא"ה דמ' להו דר"א כרבנן אמר למלתי' ואנן כר"א קיי"ל וא"כ גם בנפל פליג וק' למה לא פליג בהדי' אהנך אמוראי דלעיל ונ' דאי הוה נקט נפל א' לים אכתי ס"ד דבמאה וחמישי' שנפתחו ק' מהם דאיכא נמי אי' ברובא אית' מודה ר"א א"ר אושעי' להכי אצטריך למנקט למלתי' דנפתחה מאה וכ"ת לנקוט נפלו

מאה לא היא נפתחו מאה הוה דבר ההוא משא"כ נפלו מאה לים אין זה דבר ההוא וכ"ת האיך תיסק אדעתין דאף דנפל א' לא מהני מ"מ אמרי' אי' ברובא אית' הרי לר"א אפי' א' מהני ולרבנן הרי אמרו אפי' קרבו כלן א"כ מבואר דלית להו אי' ברובא אית' י"ל דס"ד דמאי דלית להו לרבנן בזבחי' אי' ברובא היינו משום שהוא גנאי למזבח ונח לנו לומר דהאי דעדן לא קרב היינו דאי' משא"כ באי' הדיוט מודו רבנן דאמרי' הך דנפל היינו דאי' קמ"ל ואמנם י"ל דלעולם גם הנך פוסקי' אי' להו דר"א א"ר אושעי' אלא דס"ל כד' תוס' דנפלו דווקא אמנם נפתחו היינו בידי אדם ואפי' הפילה בשוגג לא מהני ואמנם אם נפתחה מעצמה באמת מהני וכה"ג מיירי דינא דהך פוסקי' וכ"ת אי בחד סגי אמאי אמרי' שוב א' ברבוא ימותו דאי בעי' שני' כ' לעיל דזה לא שייך התם משא"כ אי בחד סגי י"ל כמ"ש תוס' דימותו היינו בידי' והו"ל הפילה וכמ"ש הצ"ק ואמנם הברכת הזבח השיב כיון דמצוה להמית לא מקרי הפילה אמנם למ"ש דעיקר טעמא דתוס' משום דאין עושין ס"ס בידי' ולזה אפי' שוגג לא מהני וא"כ ה"ה דלא מהני המצוה ול"ק קו' הבה"ז. **פי'** ארבעי' וכו' ד' רש"י דאין אוסרות בתערובת דווקא אבל בפ"ע אסורות וביאר דבריו דמהי"ת יהיו מותרין מטעם נפל לים ה"ז לא דמי דהתם אבד אמרי' אי' אבד ואפי' אם הטעם משום התם שייך ס"ס ס' ישנו לאי' בעולם את"ל ישנו שמא זה אינו האי' משא"כ באי' לאי' עכ"פ בעולם ל"ש ס"ס דשם אונס חד הוא ס' זה הוא האי' או לא וכ"ת מטעם אי' ברובא אית' כמ"ש הרשב"א זה דחה רש"י דכיון דבע"א לא אזלי' בתר רוב גם אי' ברובא אית' לא מהני אלא שהרשב"א במ"ה הק' א"כ למה ס' למק"א אוסרין ליהוי ס"ס זה יישב רש"י היטב דהא דלא אזלי' בע"א בתר רוב היינו לקולא אבל לחומרא וודאי אמרי' אי' ברובא איתי' דלא ליהוי ס"ס זה תו"ד רש"י אמנם ד' הרשב"א דכיון שפי' המיעוט ונשאר הרוב אמרי' אי' ברובא אית' ודנקט מ' אינן אוסרת משום דבעי למימר ס' אוסרת נקט מ' אינן אוסרת ולעולם אפי' בפ"ע מותרות ויל"ד מאחר דלד' הרשב"א רב לא מיירי כלל מס"ס כ"א מאי' ברובא א"כ מאי קאמר שמואל הנח לע"א דס"ס אסורה הרי רב לא מיירי כלל מס"ס אמנם הא ל"ק דשמואל ר"ל ל"מ דשלא ע"י תערובת אסור אפי' ס"ס עד סוף העולם אסור בע"א אלא אי ק' הא ק' בשלמא שמואל שפיר דייק לכולי' מלתי' מברייי' דר"י לקמן דתני חדא דפי' לא מהני אף דשייך לומר אי', ברובא אי' וגם ס"ס לא מהני אלא רב מנ"ל דבע"א דהיו ס"ס שרי וכ"ת מהך ברייי הך בס"ס מיירי אבל פי' לחוד לא שמעי' מנה דאמרי' אי' ברובא אית' וי"ל דפי' דהך ברייתי' מיירי שפיר לפנינו והאי וודאי לא מהני ולכך בעי' ג"כ תערובת אבל לעולם פי' שלא בפנינו מהני אפי' בלא תערובת אמנם מ"מ ק' נהי דאין להק' מהך ברייי לרב כמ"ש דמשום דפי' היינו לפנינו משו"ה בעי' ג"כ

תערובת מ"מ עדן מנ"ל למידק מנה דפי' שלא בפנינו לחוד מהני ונ' דיל"ד כיון דהך בריי' לא בא כ"א לאשמועי' דס"ס בע"א אסור ל"ל לארוכי כולי האי הו"ל למתני בקיצור ספק ע"א שנפל לאוכל מלא כוסות כולן אסורי' אלא וודאי בא לאשמועי' דאפי' וודאי ע"א לא אסירא כ"א כ"ז שלא פי' ובפי' יש חילוק שלא בפנינו מותר בכ"ע ובפנינו בתערובת ועכ"פ דייק רב מנה דפי' בע"א מהני אמנם כ"ז לד' ר"ת דס' א' בגופו וא' בתערובת הוה ס"ס א"כ שפיר הו"מ תנא למתני' ס' ע"א שנפל לתערובת מותר משא"כ ד' ר"י דס' א' בגופו וא' בתערובת לא הוה ס"ס א"כ ע"כ אצטריך לי' למנקט ב' תערובת אמנם באמת הרשב"א נ' דעתו נוטה כד' ר"ת דס' א' בגופו וא' בתערובת הוה ס"ס אלא שכ' ויש לחוש לד' ר"י ומה"ט בתה"א סתומי סתם למלתי' ולא ביאר דפי' לחוד מהני משום שהביא אח"כ פלוגתת ר"ת ור"י ולר"י דוחק לפ' כפי' הרשב"א אבל בתה"ק ביאר להלכה כפי' וסמך על פי' ר"ת. ולפי דברינו הי' מ' דלד' ר"ת ע"כ צ"ל כד' הרשב"א דאל"כ יק' למה לא קיצר תנא ותני ס' ע"א שנפל לאוצר מותר אמנם נ' דאין הכרח וזה תלי'. אי גרסי' ומרבוא לרבוא או לא דהנה תוס' כ' ליישב גי' דידן ומרבוא לרבוא דאשמועי' תנא דיש חלוק בין תערובת שני לשלישי דבשני דווקא בזא"ז שרי משא"כ בשלישי דשרי בב"א פי' לדברינו דאלו לא נקט תנא כ"א ב' תערובת שמא הייתי טועה ואומר דגם בתערובת שני שרי בב"א להכי נקט תערובת שלישי לגלויי על שני ומעתה אי הוה תני תנא ס' ע"א שנפל לאוצר מלא כוסות מותר שמא הייתי אומר דאפי' בב"א מותר מאי אמרת הו"ל למתני ס' ע"א שנפל לאוצר מלא כוסות ופי' א' מהן לרבוא מותר אכתי הייתי אמר לעולם בב' תערובת אפי' תערובת שני שרי בב"א והכא דבעי' ג' תערובת משום דס' א' בגופו וא' בתערובת לא הוה ס"ס משא"כ השתא דנקט ס"ס בתערובת אנא ידענא שפיר החילוק בין תערובת שני לשלישי אמנם הרשב"א באמת לא גריס כ"א תערובת א' בבריי' דרמוני בדן וכבר העיר הגאון רא"וו זי"ע דמסתמא גם בבריי' קמייתא לא גריס הכי וא"כ לא מסתפי תנא מהאי טעותא דנטעי ונימא דתערובת שני אפי' בב"א מותר דכיון דמותר רק מטעם ס"ס מהי"ה נתיר בב"א הרי בב"א ליכא ס"ס כלל וא"כ שוב דייק רב שפיר מדלא קתני ס' ע"א שנפל לאוצר אסור ש"מ דפי' ג"כ מותר וכמ"ש:

אמנם הבריי' גופא צריכה ביאור לאיזו ענין תנא ס' ע"א אסורה וכי ס"ד דספק ע"א יהא קל מס' שאר אי' תורה הו"ל לקצר ולשנות ס"ס בע"א מותר ונ' דהנה רש"י ושאר פוסקי' נחלקו בהא דע"א לא בטלה ד' רש"י דבעי' צורה חשיבה וד' ש"פ דכל ע"א לא בטלה ומעתה לא מבעי' לשאר פוסקי' וודאי אצטריך לאשמועי' דל"ת כשם שבשאר אי' שאינם חשיבין או שמשליך א' לים והוה ס' השרי כד' רש"י שהבאנו לעיל או דאוכלן בזא"ז

דהוה מיהת כל אכילה ס' וס' מיהת שרי בכל אי' בע"א לא כן הוא כ"א ס"ל ע"א אסור וכוס של ע"א שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורין אפי' בזא"ז אם לא בס"ס אפי' לד' רש"י דגם בע"א בעי' צורה חשובה מ"מ לד' רש"י הרי התערובת השני לא שרי עד שפי' א' ממנו לתערובת שלישי והיינו דאשמועי דכ"ז שאין כאן תערובת שלישי ה"ה בכלל ס' ע"א ואסורה.

והנה לד' תוס' שגרסו ג' תערובות בב' הבריי' בין בע"א ובין ברמוני בדן גרסי ג' תערובות ולד' הרשב"א מ' דבתרוויי' לא גריס כ"א ב' תערובת ורש"י בברייתא דע"א לא הי' כלל תערובת השלישי למאי אתא עד לקמן בבריי' דרמוני בדן בא ופי' ודוחק לומר שבבריי' ראשונה גריס ב' תערובת ובבריי' שני' גריס ג' תערובת וכמ' לכאורה מד' הרמב"ם ונ' ד' רש"י דלפי מה שפי' דתערובת שניי' אינו מותר עד שיפרש א' מהם לתערובת שלישי דדווקא מבריי' דלקמן יש לדייק כן ולא מבריי' קמייתא כי בבריי' קמייתא מאן יימר דתערובת שניי' שרי אחר שפי' דלמא לעולם אסור וכד' הרמב"ם ברמוני בדן אמנם מבריי' שניי' יש לדייק שפיר דהנה דייק אבריי' שניי' מ"ש מ"ש לשלשה דאיכא רובא ר"ל בשלמא בריי' קמייתא דנקט לרבוא י"ל גוזמא קתני אבל בריי' שניי' דדייק שלשה ש"מ דבעי' רובא כלומר דתערובת חד בחד לא מהני וכמו שביאר הרשב"א דאפי' לד' ר"ת לא מהני ואמנם הא וודאי אין לומר דלא מהני לענין תערובת שלישי מהי"ת לא מהני הרי ספיקא מיהא הוה ובתערובת שלישי עכ"פ הוה ס"ס א"וו משום דבאמת לאחר שפי' מהתערובת גם התערובת השני מותר והיינו חד בתרי נמצא דעכ"פ מבואר מבריי' דלקמן דגם התערובת השני מותר לאחר שפי' והיינו דפי' רש"י פירושו אבריי' שניי' דווקא.

והנה פלוגתת רש"י ותוס' אם התערובת השני מותר מיד בזא"ז או לא נ' ג"כ דתלי' בהא דתוס' ס"ל דגם בנפל לים ההיתר מטעם ס"ס והיינו ע"כ דגם בתערובת השני מותר מטעם דמאחר דאין אנו מתירין לו כ"א בזא"ז וא"כ בכל ב' תערובת אמנם ד' רש"י כמ"ש לעיל דבנפל לים אין הטעם משום ס"ס כלל ומטעם הואיל והאי' נאבד ומכח מדהאי היתירא אנו מתירין וא"כ אין ראי' דהתערובת השני יהא מותר קודם שפי' א' ובפלוגתא זו תלי' ג"כ מ"ש לעיל או למסקנא דס"ס מותר בעי' כלל שני' שני'

ומ"מ בין לרש"י בין לתוס' ע"א ורמוני בדן דין א' להם אמנם ד' הרמב"ם דבע"א סגי בב' תערובת וברמוני בדן בעי' ג' והנה הא דסגי בע"א בב' תערובת מוכח ע"כ מדרב דאמר ארבעי' למק"א אינן אוסרות מטעם ס"ס אלמא דתערובת שני מותר אמנם וודאי בזא"ז דאל"ה ליכא ס"ס אמנם הא דבעי' ברמוני בדן ג' תערובת כפשטא דבריי' ואף דגם בע"א לפנינו הגי' ג' תערובת נ' דכבר עוררנו לעיל הא דתני' ס' ע"א אסורה פשיטא ולמאי

אצטריך א"וו התנא בא לאורויי דהא דע"א אוסרת אפי' בדבר שאינו חשוב בכ"ש לא דמי לדבר חשוב שאוסר ג"כ בכ"ש דע"א הטעם דס' ע"א אסורה כלומר דאפי' נתבטלה ברוב מקרי ס' ע"א כל א' וא' ולמאי נ"מ קרי לה ס' ע"א משום דס"ס מותרת משא"כ דבר חשוב אוסר אפי' תערובת של אלף וכל ההיתר נהפך לאי' כ"ז שהוא בחשיבותו וא"כ ליכא ס"ס עד התערובת הג' וע' לעיל מ"ש בענין זה ליישב ד' הרמב"ם.

סבר לה כוותי' בחדא וי"ל"ד מאי דוחקי' לשמואל ליעבד לן פשרה ונ' דהנה לפום פשטא דגי' במתני' דעצי אשרה ונתערבה אחרות באחרות מ' דר"א ומחלוקתו ס"ל ס"ס אסור בע"א אלא דיש לדחות דכולהו אחרי באחרי' קאמר וכמ"ש תוס' לעיל ר"פ התערובת אמנם לר"י דאוסר ס"ס בכל האי' ממילא הפי' התם מן האחרי' נתערב באחרי' ומאחר דלדידן ג"כ איכא לפרושי הכי סמכי' אדר"י ומפ' למתני' כפשטא ואסרי' ס"ס בע"א ולרב או דלא גריס התם ואחרות באחרות או דמ"מ מפ' כפי' התוס' שכולהו אחרי' נתערבו.

ואב"א סבר לה כר"א ע' רש"י וי"ל"ד אי קאי האי איבע"א אדשמואל אמאי שבקא הש"ס עד לבתר דמפ' מאי שלשה והתימא שלא דקדקו תוס' זה על רש"י ונ' דהא דדייקי' מדר"א בעצי אשרה דס"ס אסור היינו אי פשיטא לן כרש"י ותוס' דתערובת שני ג"כ מותר וא"כ מדאסר ר"א התם בב' תערובת ע"כ ס"ל ס"ס אסור ואמנם הא גופא דס"ל לתנא דרמוני בדן דתערובת שני מותר תלי' בהא דמאי שלשה דנקט דאי באמת שלשה ל"ד כ"א תרי וחד דאי י"ל דתערובת שני באמת אסור וכד' הרמב"ם וא"כ אין ראי' כלל מעצי אשרה דר"א ס"ס אסור אמנם כדקאמר הש"ס ואיבע"א ה"ק ואיבע"א דבאמת שלשה דאמר ר"ש דווקא ומטעמא דבעי' שני' שנים וממילא מדר"ש דתערובת שני ג"כ מותר והשתא שמואל ס"ל כר"א דעצי אשרה דמדאמר ר"א ב' תערובת ש"מ ס"ל ס"ס אסור ועכ"פ לתי' הש"ס דמאי שלשה תרי וחד אין מקום לר"א דעצי אשרה וכמ"ש.

תוס' ד"ה ס"ל כר"א הנה תוס' הק' על רש"י ג' קושיות ועל הראשונה וודאי י"ל דר"א ומחלוקתו קאמר וכן הוא בפסחי' בסוגי' דזוז"ג ועל השנייי' י"ל דהאי וכן הי' ר"א אוסר קאי רק אזוז"ג אלא דמ' לתוס' דל' וכן לגמרי ומ"מ הקו' השלישי' היא החזקה למה קאמר הש"ס סתם ס"ל כר"א ולא קאמר לכה"פ כר"א דעצי אשרה ונ' ליישב הג' קו' בחדא מחתא דלכאורה מאי ראי' מייתי שמואל מר"א דלמא ר"א כר"י ס"ל ולא חידש בע"א כ"א דיוליך הנאה אמנם הרי ר"א גופי' קאמר אם קירב הראש הא' יקרבו כל הראשי' והטעם ג"כ משום ס"ס א"כ חזי' דר"א מתיר ס"ס בשאר אי' וע"כ בע"א לחוד מחמיר ומעתה מיושב קו' השלישי' למה לא קאמר ר"א בעצי אשרה דבאמת כוונתו על ר"א דמייתי' לעיל בשמעתין אמנם בע"א דמחמיר כר"י בשאר אי' הוא בעצי אשרה אבל בשאר אי'

דסבר כר"ש הוא ר"א דלעיל ואמנם כ"ז אי האי וכן ר"א אומר לא קאי כ"א אזוז"ג ונמצא מר"א דשמעתן מוכח דהך וכן הי' ר"א אוסר קאי רק אזוז"ג ואמנם כ"ז לר"א אבל רבנן בעצי אשרה דהיינו רבנן דר"א הרי גם בראשים אמרו כלם יצאו לבית השריפה א"כ אדרבה ס"ל לגמרי כר"י דבכל אי' ס"ס אסור ושפיר קאמר הש"ס ס"ל כר"א ולא כרבנן. **והנה** מה שהק' בתוס' הרי כבר פירשנו דלא גרסי, ואחרות באחרות צריך ביאור ביותר דהנה לעיל פי' בתוס' דבערלה ג"כ לא גרסי' מדתניא בסיפא גבי הצובע מלא הסיט ומערלה אין ראי' לתרומה אמנם כ' עוד שם מדלא קאמר הש"ס דשמואל אמתני' בעצי אשרה סמיך ואמנם לרש"י הרי באמת הא מלתא משני הש"ס ס"ל כר"א וצ"ל קו' תוס' דמתחלה מיד הו"ל להש"ס לאתויי מתני, ולא בתר דמייתי ברייי' דהמשניות היו שגורות יותר ואמנם עי"ד שכ' לעיל ג"ז א"ש דאי לאו דאשכחנא ר"י דאוסר בס"ס הייתי מפ' ואחרות באחרות ר"ל כל האחרו' ואין ראי' מר"א משא"כ בתר דאשכחן ר"י דאוסר בס"ס שוב מסתבר דר"א מיהת בע"א אוסר ס"ס ומשו"ה קאמר בתר הכי ס"ל לשמואל כר"א: **והנה** רש"י כ' ול' ראשון עיקר נ' טעמו משום דס"ל דתערובת השני אינו מותר עד שיפרש א' ממנו לתערובת הג' וא"כ שוב לא הוו שני' שני' ותוס' לא ס"ל הכי ושפיר כ' דל' שני עיקר והנה מ"ש תוס' ונ' דהל' כרב לכאורה בהא תלי' דלל' קמא של רש"י א"כ שמואל כר"א דעצי אשרה קיי"ל וא"כ לכאורה הל' כשמואל משא"כ למאי דמסקי תוס' דל' בתרא עיקר שפיר הל' כרב דהל' כוותי' באיסורי:

וכ' עוד דגם תערובת הראשון מותר ע"י הולכת הנאה לים המלח וא"כ רב דקאמר דנפל ה"ט משום דהך דנפל היינו דאיסורא לכאור' לא ס"ל כר"א דיוליך הנאה וכ"ת נפלה מעצמה גרע מהפילה א"כ למה כ' תוס' לעיל נפלו דווקא דלמא אדרבא הפילה וודאי מהני מטעמא דר"א אפי' נפלה ג"כ מהני מטעם אחר אצ"וו לר"א ה"ה נפלה ורב דלא כר"א ואמנם יק' למאי הל' צדדו תוס' לעיל אי נפלה או הפילה כיון דלדידן בכ"ג מהני ובשלמא אי לאו ד' הר' שמואל שהביאו תוס' הי' נמי בשאר אי' אמנם מאחר שהביאו תוס' ד' ה"ר שמואל י"ל דנ"מ לענין אי' אכילה:

בע"ה מהדורא בתרא

טבעת של ע"א יל"ד לד' רש"י בפ' השוכר דהא דע"א אוסר בכל שהוא מיירי בדבר חשוב כגון צורה א"כ למה טבעת של ע"א לא בטיל ונ' דרש"י יישב זה במ"ש דמיירי שהיה תכשיט לע"א וכל תכשיט מקרי דבר חשוב ואמנם יל"ד איפכא בשלמא לרש"י דטעמא דלא בטיל משום דבר חשוב א"כ מדאוריי' ברובא בטיל וכמ"ש תוס' ורבנן הוא דאחמור

והם אמרו דתלי' הך דאיסורא הוא דנפל אבל לד' החולקים בפ' השוכר שם על רש"י וס"ל דכל ע"א לא בטיל כדאי' בירושלמי ע"ש שנאמר לא ידבק בידך מאומה אמאי תלי' ואמרי' דאי' נפל הרי מדאורייי לא בטיל וצ"ל אי ס"ל להני פוסקי' כתוס' דלאו משום ספק ספיקא נגעו בה צ"ל דהך דרשא דירושלמי אסמכתא בעלמא וכדמ' לי הירושלמי על שם שנאמר כלומר דסמכו לה משם ולעולם לא הוה כ"א דרבנן.

ויש. עוד לדקדק אמאי לא נקיט סתם טבעת של אי' הנאה ויהיה הכל בכלל ונ' משום דשמואל קאמר לקמן הנח לע"א שספיק' וס"ס אסורי' ור"ל בספיק' נפל א' לים ובס"ס פליג רב לקמן בהדי' ולזאת נקט הכי ג"כ של ע"א להורות דאפ"ה תלינן וי"ל דפלוגתת רב ושמואל בהא גופא רב ס"ל דדרשא דלא ידבק אסמכתא בעלמא ומשו"ה מתיר בספיקא ושמואל ס"ל דדרשא גמורה היא ולכך מחמיר וכ"ת תינח בספיקא בס"ס אכתי אמאי מחמיר שמואל הרי ס"ס אפי' בדאורייי אסור י"ל דטעמא דשמואל דס"ל ס"ס לא עדיף מרובא וכיון דגלי קרא דלא ידבק דאין הולכין בע"א בתר רוב גלי ג"כ דלא אזלי' בתר ס"ס **ובמ"ש** יובן מדוע הכניס הש"ס הך פלוגתא דרב ושמואל באמצע שקלא וטריא דנפל א' מהם לים דלקמן בתר הכי מייתי שוב גבי חבית אם נפל א' לים אמנם ה"ט להורות דשמואל פליג גם בנפל א' לים ולכך אמר שספיקה אסור וס"ס ואם ספיקה אסור ס"ס מבעי' א"וו דספיקא מלתא אחריתי ור"ל ספיקא דנפל לים אלא דלד' הרא"ש פ' גי"ה וכן מ' להכ"מ מד' הרמב"ם דגם בנפל א' לים הטעם משום ס"ס הל' ק' קצת דמאי ספיקא דקאמר שמואל.

ונפל. א' מהם לים יל"ד לר"א דקאי רב כוותי' הרי ס"ל דבע"א הולכת הנאה לים המלח מהני ופשיטא דבנפל א' לים שרי והן אמת די"ל דרב ס"ל כמ"ד אין הל' כר"א בחבית אבל רש"י כ' בהדי' ס"פ השוכר גבי אמר רב הל' כרשב"ג דה"ה דס"ל הל' כר"א ותו דכל הפוסקי' מייתי להך דרב ולדידן דקיי"ל כר"א בחבית א"צ לד' רב וצ"ל דוודאי אם הוליך בכוונה הנא' האי' שנתערב לים מהני אבל נפל מאליו גרע.

אא"כ יק' אד' תוס' שכ' דווקא נפלה אבל הפילה לא אדרבא הפילה עדיף דמהני מטעם הולכת הנא' לים ולזה נ' דהולכת הנא' דהיינו דמי איסור הוא דמהני דהו"ל כעין פדיון וכדאמרו רבנן לר"א אין פדיון לע"א מכלל דר"א ס"ל הואיל וע"א תופסת דמי' שייך בה כעין פדיון וכמ"ש מקצת פוסקי' דדווקא בע"א מתיר ר"א מה"ט ואמנם להשליך מהתערובת א' לים מודה ר"א דלא מהני וכ"מ ל' דרב חסדא בפ' כל הצלמים שקול ד' זוזי דמי רבותא ושדי בנהרא מ' דווקא דמי חביתא מהני ולא חביתא.

אלא דאכתי יק' מ"ש תוס' דקנסי' שוגג אטו מזיד שיפול במזיד א' לים כיון דע"י הולכת הדמים מותר לכתחלה למה זה יערים ויפיל א' לים באיסור אשר על כן הי' נ' דבאמת ד' תוס' רב לנפשי' לא ס"ל בחבית כר"א ולדידן נ"מ בשאר אי' דלא שייך דר"א א"נ אפ"ת דגם בשאר אי' שייך דר"א אבל הולכת הנאה הרי לא מהני כ"א לענין היתר הנאה ונפל לים אפי' לאכילה מהני בשאר אי' ושפיר שייך למגזר שוגג אטו מזיד ואמנם אולי י"ל מאחר דהולכת הנאה לא מהני כ"א לענין היתר הנאה דווקא ליהנות מדמי המקח שקיבל בעד התערובת אבל ליהנות מן התערובת עצמו כהכא להתקשט בטבעת תערובת ע"א לא מהני הולכת הנאה ולזה בעי' נפל א' מהם לים.

ועתה נבוא בע"ה לבאר ד' תוס' כ' כן לאפוקי מד' הרא"ש פ' גי"ה וכן הבין הכ"מ מד' הרמב' דטעמא דרב משום ס"ס ולזה כ' תוס' דלא היא דטעמא משום דמדאורי' בטל ברוב ורבנן הוא דאחמור והם אמרו והם אמרו להקל בנפל א' לים. ואמנם טעמא מאי לא חשיב ס"ס אין לומר משום דאין ס' א' מתיר יותר מחבירו אלמה לא דמפאת ס' ראשון כל הטבעות מותרין בין בב"א בין א' א' ואי משום ס' השני אסורין בב"א ובעי' שני' שני' ואפי' לד' הרמב"ם דלא בעי' שני' כ"א בנפל עכ"פ בב"א אסורין דהיינו ס"ס ואי משום שאינו יכול להתהפך הרי למסקנת הש"ך בשם הרמ"ע לא בעי' בס"ס כה"ג יכול להתהפך ונ' דה"ט דלא חשיב להו לתוס' ס"ס עפ"י מ"ש בפ"ק דכתובות בסוגי' דפ"פ דספק שאינו מצוי לא מצטרף לס"ס וכיון דהכא תלי' בחד לגבי צ"ט ואדרבא מסתברא דנימא דפריש מרובא פריש ורובא היתירא הוה וה"ט דלא חשיב להו לתוס' לס"ס.

ועד"ז סובבים כ"ד תוס' דוודאי אי טעמא משום ס"ס שפיר י"ל דה"ה הפילה בשוגג לא קנסי' אטו מזיד דנהי דל"ד לכל אי' שבתורה שריבה עלי' שוגג דמותרי' התם ל"ש אתי לאערומי דמתירא שיפסיד גם ההיתר כדאמרי' בפ' הנזקין אבל הכא הרי זה דומה לנפלו ונתפצעו דשייך אתי לאערומי דל"ש פסידא אמנם גם בנפלו ונתפצעו קיי"ל כר' יוסי דלא קנסי' שוגג אטו מזיד ומשו"ה כ' הרא"ש דבשוגג תלי' בפלוגתא אי קנסי' שוגג אמנם תוס' פשיטא להו הכי דמאחר דמצד הדין אין כאן היתר דבנפלו ונתפצעו עכ"פ בטל חשיבותן משא"כ הכא דהוה רק קולא דרבנן אמרי' הבו דלא לוסיף וגם לר' יוסי קנסי' שוגג אטו מזיד ומה שהק' הצאן קדשי' מקרב ראשו של א' מהן הרי דבשוגג אפי' הפילה לא קנסי' לק"מ דהתם מצי מיירי שקרב קודם שנודע התערובת וכה"ג וודאי לא שייך קנסא וכן מורין ד' רש"י שכ' דאמר אם קרב אלמא תלי, כוונת דבריו נהי דל"ד דר"א לדרב דר"א מיירי שקירב קודם שנודע התערובת ורב מיירי שנפל אח"כ לים מ"מ הרי חזי דתלי' דהאי דאיסורא אזיל (ומ"ש רש"י מתני' הוא נ' דבא ליישב רב למה שבק

רבנן ועבד כר"א ולזה כ' רש"י מתני' הוא נמצא דמתני' דא' ברבוא ימותו כלן הו"ל סתם, ואח"כ מחלוקת דר"א ורבנן במתני' בתרא וסתם ואח"כ מחלוקת אין הל' כסתם משא"כ אי הוה בריי' דהו"ל סתם במתני' ומחלוקת בבריי' דהל' כסתם מתני' ועל תי' הצאן קדשי' יש לתמוה שכ' דבכהני' לא קנסי' שוגג אטו מזיד ומייתי ראי' ממה שכ' תוס' בכהני' שפגלו במקדש והוא תימא התם לענין תשלומין כ' תוס' דאי בעי שלומי אף בשוגג אתי לממנע מעבודה משא"כ בהך דקירב ראשו אטו תשלומין שייך התם וצ"ע.

ותו כ' תוס' דנ"מ אם הטעם משום ס"ס א"כ נפל לים ל"ד ולא מבעי' נאבד דוודאי מותר אפי' פירשה א' מהם הו"ל ס"ס ומותר משא"כ אם הטעם דהקילו חכמי' לא הקילו כ"א היכא דאין לנו לדון כלל על המיעוט וכמ"ש הרשב"א בתו"ה אבל אם איתי' בעילם ואנו צריכין לדון גם על המיעוט אדרבא מסתברא דהמיעוט מותר דפריש מרובא היתירא והרוב אסור מטעם אי' ברובא איתא ומה"ט כ' תוס' אבל פי' לא ולא כ' אבל נאבד לא כלומר דאם היה הטעם משום ס"ס אפי' פי' לשתרי וזה אינו דהרי אמרי' לקמן דהס' אסורין ומ"מ ל"ק כ"כ אד' הרא"ש וסייעתו דכבר כ' רש"י לקמן דמאחר דאתה דן על הרוב ועל המיעוט וע"כ אתה צריך לאסור יותר הרוב מהמיעוט דאמרי' איסורא ברובא אית' אין כאן ס"ס.

ואמנם גם תוס' כוונו לחלק בדבר וכ' עוד ראי' מד' ר"א דאמר במס' תרומות תירום ותשרף פי' לדבריו דלא פליג ר"א התם אלא בסיפא בנפלה למאה ולחומר' דתירום ותשרף אבל ברישא בנפלה בפחות ממאה לא פליג ודבריו צריכין ביאור גדול ונ' כוונתם דהיה אפשר לומר דטעמא דרב משום ברירה דהרי אית לי' לרב ברירה בפ' משילין גבי שני' שלקחו חבית וה"נ אמרי' הוברר דזה שנפל לים היה האיסור וא"כ גם בפי' א' מהם שייך לומר כן ומצינו ברירה כיו"ב במס' תמורה גבי תשעה וכלב דאמרי' לברור חד מניי' ונימא כי זה הוא כנגד הכלב וע"ז כ' תוס' דאי הוה שייך ברירה כה"ג הוה שרי לכתחלה ולמה לא פליג ר"א גם ברישא בפחות ממאה וטעמא דלא שייך ברירה כ"כ תוס' בתמורה דבאי' שהיה מבורר פ"א ל"ש ברירה.

ועוררני תלמיד א' ממ"ש הפוסקי' דגם בנאבד לא קאמר רב דלמא ימצא ויהיה לנו לדין עליו האיך ימצא מאן יימר שזה הוא שאבד וי"ל דחיישי' דלמא אדם א' לוקחו בשוגג ויחזור ויחזירנו.

אפי' א' ברבוא הק' הלח"מ על הרמב"ם למה פסק כהך מתני' מאחר דפסק כרב ובס' בה"ז ביאר הקו' דבחיים גם אנן קיי"ל דאינן נדחין ול"ש תי' הכ"מ ומ"ש בס' בה"ז לתרץ כבר דחה בצ"ק כלאחר יד וכוונת דבריו דהאיך נאמר משום דמצוה להמיתן לא גרע

מנפלה בשוגג והמק' לא מ' לי' לחלק בין נפלה להפילה אטו גרע הא דמצוה להמיתן מההוא דגזרי' שמא יקח מן הקבוע דכיון דמצוה להמיתן ואתה מתיר לו לאחר מיתה א' מהם להקריב כלן אף הוא יקח מן הקבוע קודם מיתה ויקריב וכן מ"ש בצ"ק ליישב דהתם ה"ט משום דמאיס לגבוה קל ביותר א"כ מאי פריך הש"ס עלי' דרב ממתני' דא' ברבוא נימא התם משום דמאיס לגבוה אשר ע"כ נ' דלד' הרמב"ם יש ליישב בע"ה הכל דמאחר דד' הרמב"ם דנפלו שנים דווקא בעי' אנן אמרי' אדרבא ד' הרמב"ם דימותו כלן בידי שמים קאמר כדמ' מד' רש"י בשמעתין שכ' מכיון שמת א' מהן ולא כ' שהמיתו א' ומעתה מאחר דבעי' נפלו שנים בשלמא בטבעות שייך לומר שנפלו שנים כא' וכן בראשים דכ"א הקריבו שני כהני' אבל במת מעצמו הרי בידי שמים לכ"ע אי אפשר לצמצם והש"ס דפריך מא' ברבוא זה בס"ד מקמא דידעי' דבעי' שנים אבל למסקנא לק"מ ואפי' ר"א מודה התם ומעתה גם הקו' דהרי פסק הרמב"ם כרבנן דר"א והאיך פסק כרב יש ליישב דרבנן ור"א פליגי התם משום דר"א ס"ל בידי אדם אפשר לצמצם ורבנן ס"ל גם בידי אדם דהיינו שהקריבו שני כהני' שני ראשי' כא' אי אפשר לצמצם אבל בב' טבעות שיפלו בהדי הדדי כרוכי' לים כ"ע מודו.

דרך. אחר בד' רש"י במ"ש ומתני' היא וכו' דרש"י בא ליישב דלאו דפליג רב אמתני' דא' ברבוא כ"א ה"ק הרי גם ר"א דקאמר לקמן יקרבו כל הראשי' לא נחלק בהך דרישא דא' ברבוא ומ"מ קאמר לקמן דאמרי' הוא דאזיל אף לדידי ל"ק מתני' וז"ש רש"י ומתני' ואמאי לא הביא רבי הך דר"א ברישא אלא ש"מ ברישא גם ר"א מודה ואמנם טעמא מאי נ' גם זה רמז רש"י דבמתני' מיירי בשור הנסקל ובחטאות המתות שהל' למש' מסיני דחייב להמיתן זה בסקילה וזה בכיפה וכ"כ לעיל דאם ממיתן בידים הו"ל הפילה וכן הסכים הצאן קדשי' דלא כברכת הזבח וכ"כ הכ"מ פט"ו מה' תרומות בשם הר"י קורקוס ומעתה ממ"נ אם נמית א' מן התערובת לא הועלנו מידי ואם מעצמו ימות וכמ"ש רש"י א"כ אכתי לא קיימנו מצות סקילה וכיפה כמו שהיה מוטל עלינו לקיים ובאי' הוא דתלינן דהאי אזיל אבל המצוה אנו חייבין לקיים ולא קיימנו וז"ש רש"י אלמא תלי' דאיסורא הוא דאזיל ר"ל ולא זולת וממילא ד' הרמב"ם שפסק כרב ופסק דא' ברבוא ימותו כולן מיושבים שפיר וכמ"ש רש"י דבאי' שייך לתלות אבל במקום מצוה לא מהני מידי:

ועתה נבוא עוד הפעם ליישב הקו' האחרת דהרמב"ם פסק באיברים שנתערבו כרבנן והכא פסק כרב ונאמר דקו' זו היא על הרמב"ם עוד מצד אחר דהרמב' פסק כרב פ' שני שעירי' דין בעלי חיים נדחים ואמרי' ביומא שם טעמא דרב כדר"א וא"כ האיך פסק הרמב"ם כחכמי' באיברים אמנם תוס' ביומא שם יישבו קו' זאת שכ' בתי' שני דלאו

דרב כר"א דווקא סבר כ"א דרבנן לא נחלקו על ר"א רק משום חומרא דרבנן בעלמא דהרי לא ס"ל אם עלו ירדו אבל דמדאוריי' ירצו גם רבנן מודו ויש להביא ראי' לתי' זה מדמק' הש"ס ור' יוחנן ומשני בם בהם ואמאי לא משני ר"י כרבנן ס"ל אלא ש"מ דגם רבנן בעיקר דרשא לא פליגי אדר"א ושפיר קיי"ל דבע"ח אינן נדחין אף דקיי"ל כרבנן באיברי' וה"נ שפיר קיי"ל בעלמא דאמרי' איסורא הוא דאזיל אף דקיי"ל כרבנן באיברי' לחומרא מדרבנן:

ודע דעל כל התי' שהביא הכ"מ יש לפקפק על מ"ש בה' ע"א דטעמא דהרמב"ם משום דשחוטין נדחין כבר הק' הלח"מ מא' ברבוא דהו"ל חיים וחיים אינן נדחין ועל מ"ש בה' תרומות דהרמב"ם לא פסק כר"נ אלא בתרומה בזה"ז דרבנן ק' הרי גם בטבעת של ע"א פסק כן דעיקרו דאוריי' ועל מה שפסק דהו"ל הפילה ק' טובא למה פסק תו בטבעת דבעי' שנים ואטו י"ל דעכ"פ כיון דר"א מרא דשמעתין דמקיל אפי' בקדשי' ומ"מ בעי שנים מ' גם רב לא מקיל טפי מני' וצ"ע.

תוס' ד"ה סבר לה כר"א יל"ד מאי מק' להו נהי דטעמא דר"א משום דכ' משחתם בהם כצ"ל ע' יומא שם מ"מ כ"ז מדאוריי' אבל מדרבנן לא התיר ר"א להקריב התערובת אם לא שקירב ראשו של א' מהם דאמרי' דאיסורא הוא דאזיל וה"נ בטבעת של ע"א מדאוריי' שרי ומדרבנן הוא דאסור ואמרי' ג"כ איסורא הוא דאזיל ונ' ד' תוס' דמנ"ל ללמוד מהתם דהתם קרא גלי דתערובת שרי בבעלי מומין אלא דאנן אמרי' דלמא כי אתא היכא דכבר קירב ראשו של א' ועכ"פ התם אין בידינו להפסיד קדשי' על מגן דהתורה שפסלה בעלי מומין היא הכשירתן ע"י תערובת לכה"פ כה"ג ובאי' מנ"ל וע"ז תי' תוס' דלא היא קרא לתערובת חד בחד אתא ותערובת חד בתרי רבנן הוא דאסרו ומ"מ התירו בקירב א' מהם וא"נ היינו דטבעת של ע"ז וצ"ע.

לא התיר ר"א אלא שנים שנים כך הגי' לפנינו ופשטא דהך גי' כפי' רש"י והנה קו' הש"ס הי' נקל להבין דבשלמא התם כיון דעכ"פ הקרבתו כשרה ומצוה קעביד דמקריב קרבן כשר אלא דלמא איערב בהדה מקרבן פסול אמרי' מאן יימר דהפסול כלל בעולם דלמא היינו דקירב אבל בטבעת דשמעתין מנ"ל לסמוך על האי דנפל לחוד ואמנם התי' ק' להלום מה לי שני' מה לי א' בין כך הוא נוטל מהלוקח מעות בעד שנים ולמה נימא מדחצי המקח היתר גם אידך היתר ואתה תראה כי לפי' הרמב"ם תי' זה עולה בלי פקפוק מאחר דהקו' לא הוה דנפל א' לא מהני משני לי' דא' לאו דווקא כ"א שנים זוג א' נפל לים וממילא א"ש הא דר"ל לקמן דג"כ לא קאמר כ"א נפל חבית אחת לים המלח והש"ס לא הגיה והרמב"ם ג"כ לא הביא כ"א חבית א' אף כי בטבעת הביא שנים נפלו ואמנם

התם בתרומה קמיירי דאם גם התרומה מותרת אבל צריך להרים חבית א' לכהן וממילא יש כאן שנים לתלות בהם אלא דאם ניתן לכהן שני חבית לחוד לא מהני דהו"ל הפילה ולא מהני אבל השתא דנפל א' לים שפיר מצורף השני שנותן לכהן וא"ש ג"כ למה נקט ר"ל חבית של תרומה דווקא דהתם סגי בא' וכמ"ש משום דצריך להרים.

אבל לד' רש"י הדברים צריכין ביאור ואמנם לד' רש"י שכ' שימכור שנים שנים י"ל קצת דדמי ע"א אסירי מדאוריי' וא"כ גם ספק דמי ע"א אסירי אבל אם מכר שנים ביחד וידעי' בבירור דיש בדמים אלו דמי היתר אף אנו נאמר דאין בהם אי' כלל ונאמר דהטעם דהאי' כבר נפל לים אבל כ"ז כאן בע"א ודמיו בתרומה דלקמן מא"ל ונ' מאחר דבשאר אי' הדין לא שייך ב"א בדברי' חשובים וכיון ששנים ניטלה חשיבותם ביחד אלא דהוא ביטל אותם בידים מחשיבותם אף אנו לא נקנסי' ונאסר עליו דלמא כבר נפל האי' לים ואין כאן ביטול אי' והיינו שנים שנים שכ' הפוסקי' שיבטל החשיבות שנים שנים וכן בחבית יפתח בו חבית ביחד ועדן צ"ע אם לא שנאמר דאם אתה נוטל א' אומר לך מה חזית שתאמר שהא' שנפל לים היה האיסור דלמא זה שאתה אוכל הוא האיסור אבל אם הם שנים וע"כ אתה מודה שא' מהם היתר ולא תוכל לומר שרק האיסור בתוכן אף אני אומר לך שכששנים היתר.

אדר"א מ"ש לעיל דמשו"ה לא כ' הרמב"ם בחבית של תרומה דבעי' נפלו שנים משום דבלא"ה, א' צריך להרים לאו מלתא היא דאמרי דהרי מדכ' הרמב"ם שם דבתאנה שנפלה לתוך ק' ונפל א' לים צריך להרים מבואר דבחבית א"צ להרים ולזה נ' בנבאר ג"כ טעם ד' הרמב"ם דאם אתה מתיר בנפל א' לים למימר דהאי דנפל היינו דאיסורא א"כ אתה אומר דאמרי' הוברר הדבר למפרע דהיינו דנפל היינו דאיסורא ואם אתה מתיר מטעם ברירה יפילו ג"כ א' לים כדאמרי' התם וניברור חד מנייהו ואמנם אם אתה אומר דצריך שנים ע"כ הטעם משום דתלי' ולא משום ברירה ולא אתא לידי תקלה ואמנם כ"ז בשאר אי' אבל ר"ל מיירי בתרומה דרבנן וס"ל לר"ל במס' יבמות דמשום דתרומה בזה"ז דרבנן אמרי' שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה וה"נ אמרי' כאן דאיסורא נפל לים וא"כ בתרומה באמת לא בעי' נפלו שנים וא"ש עד"ז מדוע נקט ר"ל תרומה דווקא ולא נקט סתמא חבית של אי' כגון ערלה וכלאי הכרם משום דבתרומה סגי בנפלה א' משא"כ בשאר אי' בעי' נפלו שנים.

ודע דמ"ש הכ"מ בה' ע"א לתרץ דמשו"ה בעי הרמב"ם בטבעת שני' משום דלא מנכרא נפילתה ובתאנה ג"כ מותר בשנים צ"ע שלא כ"כ הרמב"ם ואמנם מ"ש הכ"מ דמשו"ה פסק הרמב"ם בתרומה בעי' מנכרא נפילתה דלא לותי לזלזולי בי' צע"ג דהרי הרמב"ם

מיירי שם שהתאנה בטלה בא' ומאה אלא דהנידון לענין צריך להרים והתם מאי לזלזולי שייך ואמנם ד' הרמב"ם נ' דמאחר דמתחל' קאמר הש"ס ואצטריך דר"נ ואצטריך דר"ל ש"מ דפשיטא להש"ס דר"נ ור"ל לא פליגי כ"א כל חד חדושי' אתא לאשמועי' ובתר הכי מייתי הש"ס דרבה ור"י פליגי אי חבית דווקא או ה"ה תאנה אלא ש"מ דהך דפליגי רבה ורב יוסף מיירי לענין אם נפלה תאנה לתוך ק' והכי פי' חבית דלא בטלה כלל ואתה אומר משום דנפל א' לים אפי' אתה אומר א"צ להרים אף הם יאמרו דמשום דבטלה הוא דא"צ להרים ומה"ט הוא דלא מנכרא נפילתה וצריך להרים.

ועכ"פ יש לתמוה על הראב"ד שהק' על הרמב"ם למה לא פסק כר"י בירושלמי מה ענין ר"י הרי בתאינה גם הרמב"ם פסק דלא מהני נפלה ואדרבא כר"י פסק ואם תאמר דקו' הראב"ד על ד' הרמב"ם בה' ע"א שמיקל בטבעת כר"נ הרי מר"י אין ראי' למ"ש דטבעת ל"ד לתאנה דתאנה ה"ט דלא בטלה בפחות ממאה משום דבתרומה כ' את מקדשו ממנו כל שממנו מקדשו וס"ל לר"י דהו"ל עיקר דרשא ול"ש הך סברא וגם הרמב"ם לא פסק בזה כר"ל משא"כ בטבעת של ע"א דמדאוריי' ברובא בטיל שפיר קיי"ל כר"נ.

וצריכא פי' צריכא כל חד מנייי למנקט כל א' גוונא אחרינא ויל"ד אכתי אמאי לא נקט ר"נ תאנה של תרומה ואנא ידענא תרומה אף דיש לו מתירין וידענא תאנה אף דלא מנכרא נפילתה ונ' דוודאי ר"נ אצטריך למנקט ע"א לאפוקי מדשמואל דאמר הנח לע"א שספיקה אסורה אלא דק' למה לא נקט ר"נ חבית של ע"א וע"ז קאמר דניחא לי' למנקט טבעת דלא מנכרא נפילתה:

כנפילתה כך עלייתה ע' רש"י ואולי יש לומר דה"פ אלו היו התאנים צ"ט היו אסורי' ואלו נפל א' לתוכה היתה מותרת ולא נימא דנפילת א' חינה מתרת ה"נ נפלה א' לים מתיר. ולד' הרמב"ם דמיירי לענין צריך להרים צ"ל ג"כ דה"ק כשם שיודעי' שמותרי' התאני' ע"י שנפלה א' לתוכן ה"נ ידעו דא"צ להרים משום שנפלה א' לים.

אלא אימא נפתחה כ' הצאן קדשי' דאשמועי' דצריך ליטול כדי דימוע ואמנ"י"ל דלא תימא דהאי' הוא דנפתח והשאר יהא מותרי' וכן מבואר בד' הרא"ש פ' גי"ה דדווקא נפל לים אבל נחתכה החתיכה לא מהני.

פרשו ארבעי' למקום ח' וששים למקום א' יל"ד גבי ששים פרשה ל"ל כיון דפירשו ארבעי' נשתיירו ששים ונ' דלרבותא נקט פירשו דל"מ לא פירשו דהו"ל תרתי אקבע אסורא ואי' ברובא קמ"ל אפי' פירשו ס' ג"כ דינא הכי

מ"ש א' מארבעי' יל"ד למה נא מק' עדיפא מאחר דאמרי' אי' ברובא איתא כל הארבעי' לישתרי ואמאי נקט רב דבתערובת דווקא אינם אוסרים וי"ל דדלמא מיירי בפי' לפנינו דאסורי' המ' עצמם שמא יקח מן הקבוע משא"כ בתערובת שפיר אינם חוסרין.

וכ' רש"י ד"ה אלא ה"ק דהנך חרבעי' בפ"ע אסורי והרשב"א במ"ה נחלק על רש"י וכ' כיון דטעמא דרב משום ס"ס הרי גם בארבעי' גופיי' הוה ס"ס אם יש בתוכן הטבעת של אי' ואם נשתמש בטבעת של אי' וכעין שכ' תוס' ד"ה פי' א' לרבוא אמנם תוס' כ' שם ובקונטרס לא פי' כן ופי' הצאן קדשי' דלרש"י התערובת השני גם בזא"ז חסור וא"א לפ' כן דלמה יהא אסור הרי הו"ל ס"ס אמנם כוונת תוס' דלרש"י לא נתיר התערובת השני אפי' בזא"ז עד שיתערב התערובת הג' ואז מותר התערובת השני אפי' בב"א דהאל ס"ס ס' בא אי' לתערובת השני ואם בא דלמא היינו דנפל לתערובת הג' אמנם ד' רש"י דמקמא דנתערב בתערובת הג' אסור התערובת השני אפי' בזא"ז ונ' טעם ד' רש"י דאם באת להתיר ע"י שנשתמש בזא"ז הרי ספק הזה עושה אותו בידים ואין עושין ס"ס בידים וכמו שהאריך בזה המג"א רס"י תס"א עיי"ש והן הן ד' רש"י בהנך ארבעי' דאם באת להתיר ע"י שנוטל זא"ז הו"ל עושה ס"ס בידים משא"כ אחר התערובת הג' ודע דבארבעי' כ' רש"י וכולהו בס' אי' קיימי וכן כ' בששים אמנם בארבעי' על ארבעי' קאי ובששים על כל התערובת כ' רש"י כולהון בס' אי' קיימי:

ואמנם מפשט ד' רש"י מ' דאם נפל מהארבעי' א' לתוך תערובת האחר מ"מ נשארו הארבעיא באיסורם וק' מ"ש מלקמן שכ' רש"י דלאחר שנתערב בתערובת ג' גם האמצעיים מותרי' ונ' דלזה האריך רש"י וביאר דהארבע אסורי' משום דגם הששים קיימי' ואנן דווקא באבד תלינן ותו לא פ' בדבריו ודיו לצרפו לס' על התערובת השני אבל להתיר הארבעי' לא.

הנה לע"א שספיק' וס"ס אסורה כ"כ לעיל לדקדק למאי הל' קאמר שמואל שספיקה אסורה כיון דקאמר שס"ס אסורה ותו מאי חזר שמואל להכריע בחדא כר"י ובחדא כר"ש ונ' דהך ספיקא דקאמר שמואל היינו ספיקא דתנא דבריי' דרוב אינו מועיל והשתא קאמר שמואל כיון דרוב אינו מועיל למה יהני לן ס"ס הרי כל טעמא דס"ס משום דאיכא ב' צדדים להיתירא ומה"ט ג"כ קי"ל דבעי' יוכל להתהפך דאם לאו הרי איכא ג"כ ב' צדדים לאיסורא והו"ל שוב ס' השקול ומה"ט מסתברא כהש"ך דהיכא דידעי' מאין מתחיל הספק לא בעי' יוכל להתהפך ועכ"פ כולא מלתא דס"ס שרי' מתערוב' ילפי' כיון דחד בתרי בטיל אלמא תרי להתיר נגד חד לאי' מהני וה"ה בס"ס משא"כ היכא דל"ש רוב כי היכי דרובא לא מהני ה"ה ס"ס לא מהני והיינו דקאמר שמואל הנח לע"א דספיקא

דהיינו רובא אסור וה"ה ס"ס וה"ט דר"י ברמוני בדן ואמנם שמואל מחלק בזה דבשלמא ע"א דמטעם חומר ע"א אינו בטל וכד' הפוסקי' שנחלקו על רש"י ולא בעי' בע"א דבר חשוב שפיר שייך לומר דכי היכי דרוב לא מהני ה"נ ס"ס לא מהני משא"כ ברמוני בדן לאו משום אי' נגעי בי' כ"א דהו"ל דבר חשוב ול"ש בי' ביטול אכתי למה לא ליהני ס"ס ואמנם טעמא דרב ור"ש דל"ד רוב לס"ס רוב ה"ט דבע"א כ' לא ידבק בידך מאומה וכ"ז שאמרה תורה ביטול ברוב נהפך האי' להיות היתר ואפי' בב"א שרי וכמ"ש הרא"ש פ' גי"ה משא"כ בס"ס דאדרבא הא גופא אמרי' דאין כאן מאומה מן החרם מאחר דאיכא ב' צדדין להקל.

בענין מקו' הרשב"א במ"ה ע"ד הרמב"ם דמאי מק' הש"ס לקמן ע"ז מחכמי' על ר"א ומשני מאי א' זוג אחד הלא גם לר"א הפי' בד' ר"א זוג אחד נ' דהמק' מ' לי' מדנקטו חכמי' אפי' קרבו כלן חוץ מא' לרבותא וודאי א' ממש קאמרי וה"ק אתה אומר דבא' דיו ואנו אומרי' דאפי' קרבו כולן לא מהני לי' הנשאר ולדידך אחד מאן דכר שמי' ומשני לי' כיון דעכ"פ בדר"א מזוג א' מיירי ה"נ רבנן מיירי מזוג א'.

וראיתי בתו"ה להרשב"א שהביא ראי' דאפי' היכא דלא אמרי' חד בתרי בטל מהני נפלה לים מתאנה שנפלה לכ' תאני' ולא זכיתי להבן הני רבוותא במה בשאינו מינו קאמרי דיוכל לבא לידי נ"ט משא"כ בתאנה דירושלמי דמיירי במין במינו

והנה הראב"ד הק' למה פסק הרמב"ם כרב דאמרי' אי' ברבוא אית' הרי רב אושעי' לקמן דפסק הרמב"ם ג"כ כוותי' בה' תרומות לא ס"ל דאמרי' אי' ברובא איתא והנה וודאי אם היו ד' הרמב"ם כהרשב"א דהארבעי' שפירשו למקום א' מותרין בפני עצמן שפיר הק' הראב"ד אבל הרמב' הרי ס"ל כרש"י דדווקא בתערובת אינם אוסרין ומטעם ס"ס ולחומרא אמרי' אי' ברובא איתא דבס' לא אמרי' ס"ס ולק"מ.

ואמנם תלמיד א' השיב דקו' הראב"ד דרב אושעי' לא הו"ל למימר והחמישי' אסורי' עד שיפתחו כ"א או עד שיתערבו אלא ש"מ דתערובת לא מהני בהו ונ' דגם ד' הרמב"ם כן ומזה דייק להרמב"ם בדבר חשוב כגון חבית לא מהני ב' תערובת כ"א בעי' תערוב שלישי וכמו שפסק בה' מ"א לגבי רמוני בדן וכ"ת דלמא רב אושעי' כשמואל ס"ל לא הוה הש"ס שתיק מלמימר דרב אושעי' פליג אדרב א"וו רב גופי' לא התיר כ"א בע"א אבל ברמוני בדן ס"ל כר"ש ובעי' ג' תערובת דווקא:

ואמנם יל"ד מאחר דר"י ור"ש הל' כר"י למה לא פסק רב כוותי' ונ' כיון דשמואל פסק בהדי' כר"ש למה נימא דרב ושמואל פליגי מהיפך להיפך טפי מסתבר דגם רב מודה דהל' כר"ש.

ויל"ד מאחר דהרמב' פסק כתי' הש"ס מאי ג' ב' והוא וע"כ לא ס"ל באבע"א כפי' שני של רש"י וגם אי אפשר לשטת הרמב"ם כלל לפ' כן דהרי להרמב"ם שנים דקאמר ר"א היינו שנפלו שנים וליתא להאי פי' וע"כ אשמואל קאי דס"ל כר"א וצ"ל דגרסי' ואחרות באחרות ולמה לא מייתי כן הרמב"ם בה' ע"א ונ' דמאחר דהרמב' פסק כר"א דיוליך הנאה לים המלח מהני אפי' בתערובת הראשון ניחא לי' טפי למנקט רק פ"א באחרות להודיע שגם בתערובת א' מהני הולכת הנאה.

ודע מ"ש תוס' בפשיטות דגם בשאר אי' קאמר ר"א נתערבה לא ידענא מלתא דר"א בשאר אי' היכא קאי דבש"ס לא מייתי כ"א לענין זו"ז גורם לא זולת.

בע"ה בסוגי' דקדרות בפסח פסחי' פ' כ"ש תר"ל : (**מהדורא קמא**)

קדירות בפסח לכאורה הי' אפשר לומר דהא דנקט רב בפסח כוונתו אם אירע שבישלו בפסח חמץ בקדרה אז הקדרה הזאת לא תמכר לגוי כ"א תשבר אבל אם אירע קודם זמן אי' חמץ מודה רב דלא עדיפי קדירות מחמץ עצמן דקיי"ל כב"ה דמותר למכור כ"ז שמותר לאכול אף שלא יכלה קודם הפסח ומוכרן לנכרי אבל הא פשיטא לכאורה.

ונ' לפ' ע"ד אחר דהנה תוס' הקשו אמה שתי' הש"ס גזירה שלא במינו דבקדרה ראוי להחמיר טפי ע' בד' וק' אכתי כיון דעכ"פ לרב חמץ לאחר הפסח לא חמיר משאר אי' א"כ גם בשאר אי' כלומר אם נדר מתבשיל ובישלו בקדרה יאמר דצריך לשבר הקדירה מטעם גזירה וצ"ל דהתם משעה ראשונה מורינן לי' דבמינו אסור להשתמש ושלא במינו מותר לא שייך למגזר משא"כ כאן אילו אתא פסח קמן אסרי' לי' אפי' שלא במינו אי שרית לי' לאחר פסח לאשתמושי בקדרה שלא במינו מה שלא הי' רשאי בפסח אף הוא יסבור דלאחר הפסח אין אי' הנאה בחמץ והיינו דקאמר רב קדירות בפסח ישברו כלומר משום דבפסח ישברו דאסורי' אף שלא במינן גם לאחר הפסח ישברו.

וכ', רש"י דרב ס"ל כר"י דחמץ לאחר הפסח אסור והנה וודאי דרב למסקנא ס"ל כר"י דלר"ש דבמינו גופי' דרבנן לא הוה גזרי' אטו מינו גם אינו מינו אבל בס"ד דלא ידעי' אכתי להא מלתא מאי דוחקי' דרש"י לפ' כן הרי גם כר"ש מצי סבר ונ' ד' רש"י דקו' הש"ס ואי עבד בהו שלא במינו וק' קו' תוס' וכי מבטלי' אי' לכתחלה וצ"ל כד' תוס' דהוה משהו ע"י תערובת א"כ רב לאו כר"ש ס"ל דבתערובת לכ"ע לא קניס ר"ש.

ואמנם כ' עוד רש"י אסור בהנאה לר"י ומה בעי רש"י כאן באי' הנאה ונ' דק' לי' לרש"י כיון דעכ"פ לא אסיר רב שלא במינו כ"א אטו מינו למה עכ"פ ישברו למה לא יהא רשאי למוכרן לנכרי' אע"כ עיקר הטעם כמו שכ' דרב גזר לאחר הפסח אטו פסח כיון דכר"י ס"ל וא"כ גם לענין הנאה יש לגזור אם אתה מתירו למוכרו לנכרי' ובתוך הפסח

אתה אוסרו יאמר דחמץ לאחר הפסח מותר בהנאה ובאמת לר"י דרב כוותי' ס"ל אסור בהנאה מדאורייי'.

וכ'. עוד רש"י וס"ל נטלפ"ג אסור וא"כ ק' קו' תוס' מעכברא בשיכרא והביא הר"ן בשם י"מ דהיכא דמשהו אסור לכ"ע נטלפ"ג אסור והנה רש"י וודאי לא כיון לזה דא"כ לא הו"ל למימר קסבר ואמנם הר"ן הק' ע"ד י"מ אלו הא כיון דהנבילה גופא שנפגמה התירה תורה האיך יהא התערובת חמיר מאי' עצמו ודבריו ק' מאוד להולמן דמ' מדבריו דאי' שנפגם מותר בפ"ע ואפי' מדרבנן דאל"כ מה ק' לי' בתר הכי מפת שעפשה ודבר זה תימא והר"ן גופי' בע"א בסוגי' דנטלפ"ג נחלק עם הרשב"א אימתי נטלפ"ג אוסר בתערובת להרשב"א ברוב ולהר"ן בהשביח במדה וא"כ חזי' דעכ"פ בפ"ע לכ"ע אסור אלא שהר"ן בע"א הק' עוד ע"ד הי"מ איך יליף ר"מ נטלפ"ג מגיעולי נכרי' דלמא משום אי' משהו נגעו בה ולזה נ' להכריע בנבאר תחלה פלוגתת הר"ן והרשב"א הנ"ל דהנה באמת ק' כיון דבפי' אמרה תורה אינה ראוי' לגר אינו קרוי נבילה מנ"ל לאוסרה בפ"ע וי"ל בזה ב' פני' הפן הא' דיש ב' מיני אכילות אכילת גרונו ואכילת מעיו ולענין אכילת מעיו לכאורה אין חילוק בין ראוי לגר או לא וא"כ מסתברא דאכילת מעיו וודאי לא התירה תורה ואמנם ד' הרשב"א דע"כ בפ"ע לא התירה תורה נטלפ"ג דהרי אסרה שקצי' ורמשי' הפגומי' מעיקרא א"וו לתערובת אתי קרא וכ"ז שאין רוב מן האי' עכ"פ מקרי תערובת ושרי ולכאורה בפלוגתא זו נחלקו רב ששת ורבא בסוגי' דעכברא בשיכרא רב ששת ס"ל שרצי' חידוש וה"ט משום דס"ל כשהתירה תורה נבילה לפגם אפי' בפ"ע התירה ושרצי' חידוש ורבא ס"ל דע"י תערובת התירה ודייק לי' מדאסרה תורה שרצי' ולעולם אין חילוק בין שרצי' לשאר נטלפ"ג וכמו שביארו תוס' שם ואמנם לפי"ז ד' הר"ן בסוגיין תמוהין עוד יותר דקאי אדרבא דמס' לי' התם ולרבא ע"כ נטלפ"ג בפ"ע אסור ומ"מ כיון דנטלפ"ג עכ"פ לא שרי בפ"ע מעתה י"ל לפמ"ש הר"ן בנדרי' בסוגי' דיש לו מתירין דטעמא דמ"ד מב"מ לא בטיל דס"ל ביטול ל"ש בדבר העומד בתקפו ומין במינו מצא מין את מינו וניעור וא"כ לדידי' כיון דהטעם דלא בטיל משום דהו"ל כ"א נתערב ושפיר כה"ג לא התירה תורה נטלפ"ג וז"ש רש"י וקסבר רב כלומר במין במינו דנטלפ"ג אסור ומה"ט מק' הש"ס בפשיטות וליעבד שלא במינו כלומר דאי אמרת גם בשלא במינו ס"ל נטלפ"ג אסור ק' לרבא למה מס' לי' טעמא דרב א"וו במב"מ דווקא סבר רב הכי ואמנם בשאר אי' משהו מודה רב ול"ק קו' הר"ן מר"מ ר"מ הוא רבנן דר"י במב"מ וס"ל מב"מ בטיל וממילא שפיר יליף מגיעולי נכרי' דנטלפ"ג אסור וע' לפנינו לקמן אי"ה נבאר פי' ד' הר"ן בזה.

והנה כ' רש"י דמתרי טעמי לא קיי"ל כרב חדא דקיי"ל כר"ש וק' לי' לרש"י דלמא ע"כ לא שרי ר"ש אלא בתערובת אבל לערב לא וע"ז כ' רש"י והכא ע"כ פחות מתערובת הוה וכד' שכ' תוס' דאלת"ה האיך מותר לבטל לכתחלה.

ועוד. דקיי"ל נטלפ"ג מותר מ' דר"ל דאפי' הוה ס"ל כר"י שרי מאחר דנטלפ"ג מותר וכ"ת דלמא אפי' אי נטלפ"ג מותר מ"מ הרי גזרי' קדרה שאינה ב"י אטו בת יומא הא גם לעיל בד' רש"י יק' דמנ"ל לרש"י דרב ס"ל נטלפ"ג אסור דלמא כמו שכ' תוס' משום דגזרי' אינה ב"י אטו ב"י מבואר דס"ל לרש"י דהכא לא שייכא הך גזירה כיון דלאחר הפסח לא משכחת להך גזירה דכל קדירות חמץ אב"י ושיבשל בה ישראל חמץ שעבר עליו בישראל פסח לא שכיחא ובד' התוס' נדבר אי"ה לפנינו ואמנם מה שסיים רש"י הופג בדופני הכלי נ' כוונתו למ"ש לעיל דד' רש"י דרב אליבא דרבא בעכברא בשיכרא ר"ל דס"ל במב"מ נטלפ"ג אסור דהמשהו עומד בעין ובאי' בעין לא הותר נטלפ"ג ע"ז כ' רש"י דאנן לא ס"ל הכי וכמ"ש תוס' בע"ז בסוגי' דמב"מ דכיון דהאי' הופג שוב לא שייך דאיתי' בעיני' וע' עוד מ"ש בד' תוס' בל' זה בדופני הכלי:

והנה תוס' כ' מ"מ בתי' חמא דטעמא דרב גזירה משום בת יומא ואף שכ' דהכא ל"ש בת יומא מ"מ כיון דכבר גזרו חכמי' בכל אי' על אב"י לא חילקו בחמץ ואמנם לא ניחא להו בתי' זה דא"כ יק' מ"פ הש"ס וליעבד שלא במינו הרי אין מבטלי' אי' לכתחלה וצ"ל כמ"ש תוס' לקמן דחילוק יש בין חמץ לשאר אי' ואס"ד דלא חילקו גם לענין זה מסתבר דלא חילקו ומה"ט כ' תי' אחר אלא דצ"ע א"כ דיש לחלק כה"ג האיך יליף תו' פ' השוכר שם מגיעולי נכרי' נטלפ"ג דלמא שאני גיעולי נכרי' דמצ"ע לשבח הוה ונ' דתי' תוס' זה קאי בשטת תי' קמא שכ' תוס' שם ד"ה קדירה בת יומא דר"מ ורבנן דר"ע בהא פליגי דר"מ לא מחלק בין לפגם מצ"ע או לא ורבנן מחלקי ע"ש ומעתה כוונת ד' תוס' כאן דרב כרבנן דר"ע באילו עוברין ס"ל ויש לכאורה להכריח דעכ"פ רב כרבנן דר"ע ס"ל דאי כר"ע דיליף, טכ"ע מגיעולי נכרי' כיון דס"ל לרב מב"מ לא בטיל דלמא בגיעולי נכרי' טעמא משום דלמא אתי למעבד בהו במינו אלא ש"מ כרבנן דילפי ממשרת ס"ל ומשרת שרה ענבי' במים מין באינו מינו הוה ואמנה מ"ש תוס' הופג בדופני הכלי נ' שבאו לבאר בזה פלוגתת ר"מ ורבנו דלכ"ע באמת הופג אלא דרבנן כיון דילפי מנבילה דנטלפ"ג שרי מפ' טעמא דגיעולי נכרי' משום דהופג ע"י דופני הכלי ומ"מ קרי לי' חידוש ור"מ דלא יליף מנבילה לא מחלק:

ועתה נבא לבאר בע"ה ד' הר"ן הנה היש מי שתירץ שהביא הר"ן לכאורה תמוה מ"ש כיון החמץ במשהו הרי לאחר הפסח עסקי' דאין חמץ בפסח במשהו וצ"ל דבאמת בשעה

שנעשה נטלפ"ג היינו בזמן שהי' חמץ במשרו וכיון דלרב דס"ל כר"י גם לאחר פסח איסור חמץ כדקאי לא רצה להתיר נטלפ"ג אף לאחר הפסח אף דל"ש אי' משהו וע"ז פריך הש"ס הרי לענין מין בשאינו מינו פקע אי' חמץ וא"כ גם נטלפ"ג לשתרי ומשני וכו' ואמנם מה שלא תי' כפשוטו משום דרב במב"מ במשהו ס"ל ומשו"ה נטלפ"ג אסור נ' דרצו ליישב קו' תוס' בע"א סוגי' דמב"מ שדחו סברא זו דמה ענין משהו לנטלפ"ג דנטלפ"ג אפי' משהו אין כאן וע"ז כ' דבמב"מ באמת הדין עם התוס' אבל בחמץ דגם באינו מינו במשהו ובאינו מינו כלה האי' לגמרי מן העולם ואינו נהנה ממנו כלום ומ"מ אוסר א"כ ה"ה נטלפ"ג זה כוונת היש מי שתירץ ומ"מ תוס' בע"א שם הרגישו גם בזה ונ' דאינו מינו רק משום מינו אסור ואין הטפל חמור מן העיקר.

ונבא לד' הר"ן כבר עוררנו למעלה דדבריו צריכין ביאור מ"ש דנטלפ"ג אפי' בפ"ע מותר ואמנם כוונת דבריו למ"ש פ' השוכר בסוגי' דנטלפ"ג שם דבאמת קדירה אב"י וחומץ לתוך גריסין ל"ד לנבילה אמנם בנבילה אפי' בפ"ע התירה תורה וא"כ בתערובת כ"ז שאינו נהנה מהתערובת כגון שהאי' פוגם שרי והן הן ד' הר"ן בשמעתין כיון דעכ"פ בנטלפ"ג גמור התירה תורה אפי' בפ"ע ומנה דבתערובת היכא דפוגם ג"כ בכ"ג שרי דעכ"פ תערובת נחית בחד דרגא.

וע"ז כ' הר"ן להק' מפת שנתעפשה כלומר וכ"ת דבאמת באי' חמץ לא ילפי' גם לנפגם לגמרי מנבילה וראי' מפת שנתעפשה דנשרפת בפסח וע"ז כ' הר"ן דהתם לא שייך אינה לגר דהרי ראוי' לחמץ עיסות אחרות ולא גרע משאור:

ברם דא צריך יישוב לאיזו ענין יישב הר"ן גם הא דמטמאה טומאת אוכלין וכי מה ענין זה לד' היש מי שתירץ ונ' כוונתו דלכאורה מדמטמא טומאת אוכלין ש"מ דשם אוכל עלה ומעתה ע"כ גם נבילה פגומה בפ"ע אסורה וקרא לתערובת אתא וליתא לד' מה שהק' על היש מי שתירץ וע"ז תי' הר"ן דטומאה מלתא אחריתי היא והנה תי' הר"ן לחלק בין לכתחלה לדיעבד וכוונתו לד' תוס' דגזרו בקדירה שאינה ב"י לכתחלה ולא כ' הר"ן כד' תוס' מטעם שכ' לעיל דהכא ל"ש בי"י ולזה כ' דכיון דחכמי' אסרו נטלפ"ג לכתחלה שוב לא חילקו גם בחמץ ול"ק קו' החי' א"ש דבזוז"ג הלכתחלה ולא להסיק בקליפי ערלה והכא ע"כ השבירה הוא הלכתחלה דאהא הוצרכו לגזור אטו ב"י ודיו שהתירו התבשיל דשבירה לכאורה ל"ד כ"א אסור בתשמיש. ומה שלא הביא הר"ן ראי' מסוגי' דפ' השוכר והביא מפנכא דר' אמי די"ל דלמא התם בכלי' שמותרי' בהגעלה דווקא מיירי ולא בכ"ח ואף דבהג"א הכריח שם דגם בכ"ח מיירי ניחא לי' להר"ן להביא מפנכא דר' אמי דאי' בהדי'.

גמ' ולישהינהו עד לאחר הפסח לכאורה ק' מאין פשיטא להש"ס להק' הכא טפי מבשאר קדירות שאינן ב"י דפשיטא לן דעכ"פ אסירי ומזה הי' נ' כד' רש"י דפשיטא להש"ס דרב ס"ל נטלפ"ג אסור וא"כ לא מצינו אליבא דרב גזירה כלל אלא בשאר אי' דאיכא נו"ט א"כ שפיר אסור והכי דליכא אלא משהו שלא במינו לישתרי ומשני נהי דבעלמא ל"ש גזירה לרב הכא מיהת שייך גזירה אטו אינו מינו ומה שלא גזר רב בתערובת גופי' וכמו שהק' תוס' ה"ט דבתערוב' עכ"פ אתי לשאול ואם יש ס' אנו מתירין לו וכי משו"ה לא ידע פ"א לשאול אלמה לא ואם יבא הרי אם יהי' מב"מ אנו אוסרין לו משא"כ בקדרה אי שרית לי' עכ"פ להשתמש בהך קדירה אף הוא לא יהא זהיר לחלק בין מינו לאינו מינו.

תוס' ד"ה ולשהינהו יל"ד דבקיצור הו"ל לאקשוי' נהי דמשהו הוה מ"מ אין מבטלי' אי' לאיזו ענין סמכו לכאן מדוע לא הוה כ"א משהו ומאי ל' נהי שכ' ונ' דלכאורה הי' אפשר לומר דרב באמת ס"ל מנבילה ילפי' נוטלפ"ג מותר וקרא דגיעולי נכרי' מוקי רב משום מב"מ ודייק מהכא נהי דנוטלפ"ג מותר היינו משום דטעמא לא הוה אבל משהו מיהא הוה וכמ"ש למעלה בשם יש מי שתירץ שהביא הר"ן וצותה תורה להגעיל משום שהיא משתמש בו גם מב"מ והיינו דפריך הש"ס וליעבד בי' שלא במינו אא"כ תי' הש"ס כ' באוריי' דהרי גם התורה צוותה להגעיל משום שיהא משתמש מב"מ ומאי מק' וע"ז כ' תוס' נהי דטעם זה הנ' פשוט אינו אלא הטעם כמ"ש תוס' ול"ק קו' שהקשינו מ"מ ק' הא אין מבטלי' אי' לכתחלה.

ד"א בפשט ד' תוס' נ' דהנה מ"ש תוס' שאין מבשלי' הרבה ידוע כוונתם דאין מבשלי' חמץ בלא תערובת מים ושאר ענינים אמנם כ"ז בישול אבל אפי' שפיר אופין וא"כ קדירה שאופין זה מרחשת וכיו"ב באמת ניחא והא גופא דוחק לחלק בין קדירה לקדירה ומ"מ יש לדחוק אבל מאין מבטלי' ק':

באו"ד ואפי' אי' דרבנן נ' דאי הוה מבטלי' אי' דרבנן היינו אומרי' דאף במשהו היינו ח"ש אסור מן התורה היינו משום חזי לאצטרופי אבל משהו דהכא אפי' לאצטרופי לא חזי וא"כ לא אסור כ"א מדרבנן ויש לעיין למה לא רצו לומר דאף מדרבנן לא אסור וצ"ע.

באו"ד ולא דמי לעצי' שנשרו וק' ואי דמי מאי הוה הרי שפיר הוכיחו תוס' דאין מבטלי' וצ"ל דדלמא התם בשעה שנתערב הוה דאוריי' משו"ה אין מבטלי' משא"כ כאן דגם בשעה שנתערב לא הוה כ"א דרבנן ומטע' שכ' ודמי לעצי' שנשרו וע"ז כ' מ"ש

ומפ' הר' יוסף ויל"ד הרי אי סבר רב קדירה שאב"י אסור מה"ת ואמאי יהא מותר בזה אמנם כוונת ר"י עד"ז דנהי דמשהו ג"כ אסור לבטל לכתחלה דווקא אם באנו לבטל

המשהו עצמה אבל כאן שכוונתינו רק להציל הקדירה נהי דהיכא דאי' בה בלע הרבה לא מהני זה מה שמכוין להציל הקדירה וכמ"ש תוס' לפנינו הכא דליכא אלא משהו שרי.
ואמנם האי ואע"ג שכ' ר"י ק' טפי מנה דלהך סברא דסבר רק נוטלפ"ג שרי הרי הטעם משום גזירה ולהך לישנא דאסור א"כ מדינא אסור ונ' כוונת תוס' לתרוויי' לישנא ור"ל דהנה לפי מ"ש לית להו סברת י"מ וא"כ משהו למאן דאוסר חמיר מנוטלפ"ג והכא הוה איפכא דבאי' משהו מותר' הקדירה ובאב"י אסורה וע"ז דמ"מ אין זאת סברא הפוכה דעכ"פ התם בלע הרבה ולחלק בין ב"י לאב"י לא ידעו אינשי משא"כ כאן.
ואמנם ל' דמ' להו דוודאי מק' דשמעתין לא ידע הא דגזירה שאב"י אטו ב"י דא"כ אמאי לא עלה על דעתו ג"כ למגזר שאינו מינו אטו מינו אע"כ מ' לי' דהתם מדינא אסור אפי' למ"ד נטלפ"ג מותר וע"ז כ' דה"ט משום דבלע הרבה וכ"ז לס"ד אבל למסקנא הכא והכא משום גזירה ומה"ט פריך הש"ס בע"א בפשיטו' מכאן ואילך לישתרי.
ועתה. נבא לד' הר"ן בזה הנה בתחלה הביא הר"ן תי' תוס' למה נקרא כאן משהו וכ' מ"ש תוס' ויש כאן מקום עיון למ"ש הר"ן פ' גי"ה דלהכי קאמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה משום דאי לא בלע כ"א משהו והאי משהו מעורב בו היתר תו לא הו"ל מב"מ וא"כ הכא נמי הא דקרי לי' משהו משום דגם בלוע שאינו של חמץ מעורב בו ואמאי אוסר במינו לרב ומ' דד' הר"ן בשמעתין כד' בסוגי' דריחא מלתא דלית לי' האי סברה שכ"כ שם נ"ט ל"ד.
שם בד' הר"ן דאלת"ה הוסיף הר"ן ע"ד תוס' ששים מאה ומאתים דלכאורה למ"ד טע"כ עד ס' דאוריי' אין ראי' מס' וצ"ל דתוס' כוונו למב"מ דדאוריי' חד בתרי בטל והר"ן לבאר זה הביא ג"כ ממאה ומאתים אלא דיל"ד דהו"ל להביא ממתני' סאה תרומה שנפלה לפחות מק' וריבה א' במזיד אסור וכ' שם הר"ש דמהך מתני' מק' הש"ס בביצה והתנן אין מבטלי' וכו' וצ"ל דשמא דלמא התם בתרומה ק' מדאוריי' בעי' וכדמ' מד' רש"י פ' גי"ה וכ"מ בירושלמי דקאמר עלה ר"י כל האי' שריבה עלי' והק' הירושלמי מתני' היא ומשני אי ממתני' הו"א דווקא תרומה ש"מ דיש לחלק בין תרומה לשאר אי' ומטעם שכ' דלמא הך דרשא דאת מקדשו ממנו דרשא גמורה וכ"ת מהאי ירושלמי גופא הו"ל לאתויי דלמא ש"ס דידן לית לי' הך דר"י:
והנה תי' הר"ן ש"ה דבהיתירא אשתמש ויל"ד א"כ גם בקדרה שבשל בה בשר בהיתירא אשתמש ואמאי תנן סתמא לא יבשל מ' אפי' אין בה בנ"ט מ"מ לכתחלה לא יבשל ואמאי וצ"ל דנ"ט דהתם היינו קפילא דס' לא שכיח שיהא במה שבקדירה ס' נגד הקדרה א"וו בקפילא מירי ואקפילא ארמאי דיעבד סמכי' ולא לכתחלה:

גמ' ושמואל אמר אבל משהי להו נ' דאי לא אמר שמואל כ"א אל ישברו הו"א דגם בפסח מותר מיהת להשתמש בהם שלא במינו דהרי שמואל לא גזר שאינו מינו אטו מינו קמ"ל שמואל דמ"מ בפסח אסור להשתמש בהם.

ואזדא שמואל לטעמי' יל"ד אמאי לא קאמר ואזדא שמואל לטעמי' מדלעיל ונ' דאי מדלעיל הו"א דעכ"פ דיעבד דווקא מתיר שמואל תערוב' לאחר זמנו אבל מאן מפיס לן דמתיר לבשל בהן לכתחלה ולהכי מייתי מהני דמזבני כנדא:

רש"י, דהא שמואל כר"ש ס"ל כדאמרן לעיל מ' דאדשמואל דתערובת קאי ומאי דוחקי' לרש"י לפ' כן ונ' דמהך דאמר שמואל אל ישברו ליכא למידק דשמואל כר"ש דלמא לעולם כר"י והטעם דמתיר משום דכי אשתמש בהיתירא אשתמש ונטלפ"ג מותר ובפסח אסור משום גזירה אטו ב"י כגון שנתחמץ בפסח והא דאמר שמואל אדרוש לכו כר"ש איהו הוה סבר כר"ש דנטלפ"ג מותר ולא קאמר כן בהדי' שלא ילמדו מחמץ לשאר אי' דאיסורא בלע מתחלה ודרש להו סתמא ויסברו דכר"ש דחמץ לאחר זמנו ומשו"ה לא רצה לדרוש דבין כך ובין כך יבא ליד מכשול או שיפ' כר"ש דנטלפ"ג וילמדו לשאר אי' או שיסתום ויסברו כר"ש דחמץ לאחר זמנו ולהכי לא דריש אמנם מאחר דבפלוגתא דתערובת לעיל מבואר דכר"ש בחמץ לאחר זמנו ס"ל ק' ולידרוש כר"ש.

זבחים פ' דם חטאת מתני' א' שבישל יל"ד מאחר דתנן עירה צריך שטיפה בישל לא כ"ש ואמנם אי בישל היינו אפי' בלא בלוע שפיר אצטריך בישל לחוד ועירה לחוד דהיינו בישול בלא בלוע ובלוע בלא בישול אבל א"א דבישול ובלוע דווקא י"ל דנקט לה לאשמועי' דעירה לאו היינו בישול ושלא כד' ר"ת ואמנם יל"ד מאחר דעיקר קרא דעירה כבישול הוא קרא דכלי חרס ולמה שבק תנא ותני שטיפה ומריקה ונ' דאי הוה נקט כלי חרס לא הוה פליג ר"ש דבכ"ח ל"ש הגעלה וע"כ צריך שבירה.

אלא אי ק' הא ק' כיון דבהגעלה ר"ש מודה א"כ הא דצריך שבירה בכ"ח היינו מטעם הגעלה וכיון דמריקה ושטיפה לר"ש גזיה"כ א"כ מנ"ל מריקה ושטיפה בעירה ואפשר דס"ל לר"ש עילאה גבר וא"כ עירה בכלל בישול ול"צ קרא וע' לעיל כ' יישוב אחר:

גמ' אשר תבושל בו ע' רש"י לכאורה נ' כוונתו דאס"ד מייתורא בעלמא ילפי' הרי מסתבר טפי לאוקמי ייתורא אבישול בלא בלוע דמ"מ בישול מקרי מלאוקמי אעירה דלא בישול מקרי אלא ש"מ מבו ילפי' ובו לא שייך כ"א אעירה דאיכא בלוע:

ועד"ז יל"פ בעי' הש"ס בבישול בלא בלוע אי מבו ילפי' וא"כ י"ל דאבלוע קפיד רחמנא אבל בישול בלא בלוע לא או מיתורא בעלמא והא דמוקמי' ייתורא אעירה ולא מוקמי' אבישול בלא בלוע היינו משום דזה הוה בכלל בישול ולא צריך קרא. אמנם יש לעיין

בשלמא לר"ש דס"ל מריקה ושטיפה גזיה"כ ונהי דשבירה משום הגעלה נמי אי' בי' מ"מ יש כאן גם גזיה"כ ויש לומר דגם בבישול בלא בלוע צריך שבירה וי"ל דהנה כ' לעיל דלר"ש עירה ע"כ לאו מקרא יליף כ"א דס"ל עירה הו"ל בישול ולרבנן דאצטריך קרא ע"כ משום דעירוי לא הוה בישול וא"כ היינו דקמבעי' לי' אי בישול הוא דלא הוה אבל בלוע הוה ומשו"ה צריך שבירה אבל בישול בלא בלוע א"צ שבירה או דלמא אפי' בלוע לא הוה ומ"מ צריך שבירה וה"ה לבישול בלא בלוע והנה רבא מ' לי' מדאצטריך קרא לעירוי ש"מ דעירוי לאו בישול וא"כ ה"ה בלוע נמי לא הוה ושפיר פשיט רבא לבישול בלא בלוע והש"ס דחי לי' דלעולם עירוי איכא בלוע אף דליכא בישול וא"כ אין לפשוט מכאן לבישול בלא בלוע.

שאני התם דאיכא שירי מנחות כ' רש"י דאיכא שמן וכ' הבה"ז מ' מד' רש"י דבלא שמן ליכא בלוע ונ' דרש"י דייק כן מדלא משני הש"ס דאיכא לחם הפנים דשירי מנחות לאו בכל שבוע איתנהו אלא ש"מ משום דבלה"פ ליכא שמן ל"ש בלוע והנה י"ל בד"א דהנה הצ"ק הק' אמאי לא משני הש"ס כאן מיד דלא עבדי' כלי שרת של חרס וכבר יישבנו קו' או במה"ק וכעת נ' דוודאי קו' הש"ס כאן הי' דהו"ל למימר תנור של לחה"פ של מתכות הי' של מקדש מ' כל תנורי' של מקדש וכ"ז יק' כאן דאי נימא דזולת לחה"פ א"צ היסק כלל אמנם לקמן דקו' הי' ליסגי בהיסק שפיר משני משום לחה"פ ר"ל כיון דבלחה"פ בעי' של מתכות שוב לא רצו לסמוך בשאר אי' אחרס ובהיסק דכיון דבעי' הסקת כבשונות וחיישי' שמא לא יסיקו כראוי וכיון דאיכא משום לחה"פ תנור של מתכות שוב גם שאר קרבנות בו אפי' צלאו וא"כ גם קו' רש"י מיושבת מדוע לא נקיט לחה"פ ולעולם סולת בלא שמן ג"כ מבליע ומיושב ג"כ קו' הבה"ז על הרמב"ם דמוקי לה שם במנחת חוטא עיי"ש וע' לפנינו.

והנה הבה"ז הק' על הרמב"ם פ"ח ממעשה הקרבנות שפסק דבשאר קדשי' חוץ מחטאת אף כ"ח סגי במריקה ושטיפה א"כ מנ"ל דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו וכ' רש"י משום דבחטאת צריך שבירה הרי בחטאת גזיה"כ הוה ותי' הצ"ק ב' תי' חדא דס"ל לרמב"ם דבחטאת אפי' בישול בלא בלוע צריך שבירה וע"כ גזיה"כ הוא ובאמת בכל התורה רק דרבנן וזה דוחק מבואר דל' התורה העידה מ' דמקרא ילפי' ותו דבסוגיין בחטאת אנו דנין אי בישול בלא בלוע אסור ולא איפשיטא ואי בישול בלא בלוע שרי א"כ לא הוה חטאת גזיה"כ ומנ"ל להרמב"ם למפסק לקולא ועוד תי' דבחטאת טעמא מאי משום דאוסר במשהו ולאחר מריקה ושטיפה גם בכ"ח אין כאן אלא משהו וא"כ לחמץ וי"נ דאוסר במשהו שפיר ילפי' וק' א"כ מ"פ הש"ס לקמן מבריי' דטשין תנור באלי' לרב

קדירות בפסח אמאי ישברו דלמא לעולם גם לאחר הפסח אוסר ותו ק' לי על הרמב"ם מנ"ל דבשר קדשי' בעירה צריך מריקה הרי עירה בכ"ח דחטאת כ' וכי היכי דשבירה גזיה"כ דלמא גם עירוי גזיה"כ ונ' לתרץ דמאחר דהרמב"ם דייק למלתי' ממתני' דידן דשייר משבירה וכמ"ש התוי"ט מ' לי' להרמב"ם דוודאי מדהוצרך הכ' בחטאת דווקא בכ"ח שבירה ולא בכלי נחשת ש"מ דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו וכמ"ש תוס' לקמן ואמנם טעמא דסגי בשאר קדשי' מריקה ושטיפה הוה משום דבאמת כל יום נעשה גיעול לחבירו ומריק' ושטיפה ג"כ גזיה"כ ול"ש מתכות ול"ש חרס אלא דבחטאת החמירה תורה בחרס עוד וצריך שבירה ואמנם דווקא משום כל יום נעשה גיעול לחבירו הקילה תורה בשאר קדשי' משא"כ בשאר אי' דל"ש זה וודאי כ"ח אינו יוצא מידי דופיו ומ"מ כיון דגם מריקה ושטיפה בכל קדשי' רק גזיה"כ כמו שבירה בכ"ח דחטאת שפיר ילפי' עירה ג"כ מחטאת לענין מריקה ושטיפה דבחטאת ע"כ גם במריקה ושטיפה אפי' בעירוי צריך וא"כ ה"ה בכל קדשי' אלא אי ק' הא דמק' הש"ס עלי' דרבא בע"א ס"פ השוכר א"ה הגעלה נמי לא תבעי כלומר דסגי בכל יום נעשה גיעול לישני שאני הגעלה דהוה גזיה"כ דהרי מריקה בחמין היינו הגעלה ונ' דהתם מק' משום דמתני' דשפוד ואסכלא מגעילן בחמין רבי היא דס"ל מריקה ושטיפה בצונן וא"כ הגעלה מאן דכר שמי' או לא מדינא אלא ש"מ דרבי לית לי' דר"ט דכל יום נעשה גיעול אבל לדידן דקיי"ל כחכמי' דמריק' בחמין באמת קיי"ל כר"ט דכל יום נעשה גיעול ומריקה ושטיפה גזיה"כ וד' הרמב"ם מבוארי'.

רש"י ד"ה דטחי בי' ע' רש"י בסו"ד וקרי לי' טחווי נ' כוונתו דק' ני' מנ"ל לש"ס דרבה אפי' לאחר שהוסק קאמר דאי משום דקאמר ולעולם דלמא ר"ל האי רפתא שנאפה קודם שהוסק ולעולם ר"ל אסי' במלחא אלא משום דקודם שהוסק קרי לי' טחווי ואיהו ריפתא דהיינו פת קאמר וע"כ לאחר שהוסק קאמר ועוררני תלמיד א' דמ"מ מאי מק' הש"ס מברייי' הרי בוודאי לאחר שהוסק לא הוה כ"א נ"ט בר נ"ט לד' מי שאומר דגם בנתבשלו שייך נ"ט בר נ"ט ודלמא ברייי' ס"ל נ"ט בר נ"ט אסור ונ' דאפי' אי נ"ט בר נ"ט אסור לא עדיף מריחא בריחא כ"כ תוס' דדווקא בכותחא אסור אבל לא במלחא וא"כ ע"כ טעמא דרבה דאוסר גם במלחא לאו משום נ"ט בר נ"ט הוא.

אלא אי ק' הא ק' אמאי אצטריך לאתויי ברייתי' למפרך ארבה הרי ע"כ יותר מנ"ט בר נ"ט לא הוה ואמאי אסר רבה למיכלי' במלחא ותו ק' א"נ לא הוה נ"ט בר נ"ט מ"מ הרי בקדירה שבישל בה בשר אם בישל בה חלב סמכי' אקפילא ואף דלכתחלה מ"מ אסור לבשל היינו משום דאסור לגרום איסור שיהא צריך לסמוך אקפילא אבל כאן אחר הקפילא אם גם יסמוך ויאכל במלחא עדן ליכא איסור ולמה לא יאפה ויסמוך אטעימת

קפילא ונ' דבאמת י"ל טעמא דרבה כיון דהאי תנורא בלע בישרא אסור לכתחלה להסיקנו להשתמש ממנו בכותחא דס"ל כד' הפוסקי' הובאו במג"א סי' תק"ט דאסור להכשיר מבשר לחלב ולאו דהוה אוסר באמת הריפתא בדיעבד כ"א הי' אומר שאסור כדי שלא יכשירוהו ולכך מסברא לא הי' מק' הש"ס ארבה דדלמא היינו טעמא דרבה כמ"ש אמנם מבריית' שפיר אתותב דמ' מותר להסיק לכתחלה ובדברינו מיושב למה לא משני גם ארבה כאן בשל מתכות דע"כ טעמא דרבה כמ"ש דס"ל אסור להכשיר מבשר לחלב דאל"כ ק' הרי נ"ט בר נ"ט במלחא מיהת שרי תדע דהרי תוס' בריחא ס"ל כרב ובנ"ט בר נ"ט כשמואל ותו לסמוך אקפילא אלא כמ"ש וא"כ מה לי מתכות מה לי חרס.

גמ' וכי מאחר דאיתותב כ"כ במה"ק ליישב ולע"ע י"ל דדלמא היסק לחוד באמת לא מהני כ"א אחרי ההיסק אין כאן בעין וממילא כי הוה אינו ב"י שרי ואמנם רב לטעמי' דס"ל נטלפ"ג אסור וכמ"ש רש"י וא"כ לק"מ אמנם מדאתותב רבה דלמא איהו ג"כ כרב ס"ל ש"מ דס"ל אפי' למ"ד נטלפ"ג אסור הכא שרי משום דפני' חדשות באו א"כ גם ארב קשי':

אלא דיש להק' דלמא לעולם לאחר היסק ליכא אלא משהו ורב דאסור משום מינו הוא והכא בבע"ח מודה רב דשרי ונ' דרש"י יישב קו' דאי דרב מפיק לעיקר מלתי' מקרא דאצריך שבירה בכ"ח ואי היסק מועיל הו"ל לקרא להצריך צריפה לכבשן ולא שבירה ואס"ד דמ"מ אהני היסק לאינו מינו אכתי למה כ' שבירה א"נ רב גזר אינו מינו אטו מינו קרא הרי לא גזר אלא ש"מ היסק לרב לא מהני כלל.

רש"י ד"ה חייס עלי' ויסמוך על היסק בחוץ כ"כ במה"ק כוונת רש"י ולע"ע נ' דרש"י כ"כ לאפוקי מד' אבי העזרי ברא"ש דס"ל כבשונו מהני ורש"י ס"ל לא מהני מדאמר רב ישברו וכ"ת אמאי לא הרי לא שייך חייס בכבשן וכמ"ש האבי העזרי ברא"ש שם אי שרי לי' כבשן אף הוא יסמוך על היסק מבחוץ לחוד:

וע'. ברא"ש הראי' מזבחי' והוא תמוה לא מבעי' אי גרסי' התם דאצטריך רחמנא ואדאוריי' מק' אין מקום לד' הרא"ש דמדאוריי' וודאי מהני כבשונות ואפי' אי לא גרסי' כבר יישב רש"י שם משום דבמשכן א"א לכבשונות ומ"מ אדאוריי' מק' ואפי' אי לא מק' אדאוריי, ד' הרא"ש תמוהי' דחייס שייך בשלו אבל הכהני' במקדש למה יחוסו על של הקדש אין אדם חוטא ולא לו וע' בר"ן פ' כ"ש שכ"כ בהדי' דבמקדש דווקא מהני כבשונות דלא שייך חייס עלי' עיי"ש גבי מאני דקוני' וכ"מ ד' הרי"ף שלא הביא כ"א בוכיא ודוחק לומר שהקדירות היו של כהני' עצמם וצ"ע ונ' ליישב דיש לדקדק מאחר דהמק' לא הק' כ"א מקדירו' במקדש הו"ל להש"ס לשנויי אין עושין כבשונות במקדש

ירושלי' מאן דכר שמי' א"וו דהמק' ידע דאי משני לי' מק"ק במקדש שוב יק' לו מקדשי' קלי' בירושלי' ולהכי משני לי' מירושלי' אמנם התינח אי בכבשונות לא שייך חייס עליי' משא"כ אי בכבשונו' ג"כ שייך חייס עליי' א"כ מירושלי' לק"מ א"וו כמ"ש הרא"ש:

ד"א יש ליישב דלכאורה מאי מק' הש"ס ליהדרינהו לכבשונות אדרבא היינו שבירתן דבאמת סתמא דמלתא וודאי פקעי א"וו בכבשונות לא שייך פקעי ונ' דגם רש"י בא ליישב זה ולהכי כפל תרי זמני וקאמר כבשן של יוצר חרס כלומר בהאי כבשן לא שייך פקעי והביא רש"י לזה דק' לי' נהי דכבשונות אין עושין אכתי ליעבד הסקה מבפני' וכ"ת חייס עליי' הרי הש"ס אקרא קאי וכמו שפי' רש"י א"וו דבהיסק פני' וודאי פקע והיינו ישבר דקרא משא"כ בכבשן של יוצר חרס ועכ"פ ד' הרא"ש מוכרחי' בצירוף מ"ש לפני' ד' אלו.

והנה יל"ד אמאי בכוביא מהני מליי' גומרא ובקדירות לא מהני והי' נ' דבקדירות מ"מ פקעי ובכוביא הוא דלא פקעי ואולי הטעם דבכובי' א"נ פקע מ"מ חזי' סמך עלי' משא"כ בקדירות דלא חזי למידי ואמנם יל"ד מדוע השמיט הש"ס הך אי מליי' בגומר' בזבחי' ולעומת זה השמיט הש"ס בפסחי' קו' אלא קדירות במקדש וקו' זו כבר יישבנו במה"ק ולע"ע י"ל ע"ד שכ' פה דהש"ס בפסחי' ס"ל קדירות בכ"ג קרוב לוודאי פקעי ובאמת היינו ישבר דכ' קרא ולהכי חייס עליי' ול"ק מקדירות של מקדש משא"כ כובי' לא הוה כ"א חשש רחוק ולא גזרו והש"ס בזבחי' סבר דגם קדירות לא הוה כ"א חשש רחוק ואעפי"כ גזרו וא"כ באמת גם בכוביא אף דמליי' גומרא אסור ואמנם ק' מקדירות במקדש.

והנה פי' ד' רש"י כבר כ' לבאר במה"ק ואמנם ל' אוקמינן דנקט רש"י נ' כוונתו משום דדחי' ואמרי' בבישול לחוד אין טעון מריקה וכו'.

לפי שאין עושין כבשונות כ"כ לעיל דנקט הש"ס ירושלי' ליישב גם קדשי' קלים וא"כ ק' מכאן טובא על הרמב"ם שפסק דשבירה ליתא כ"א בחטאת לחוד וא"כ מאי ענין ירושלי' לכאן הרי חטאת אינה נאכלת כ"א לפני מן הקלעי' והו"ל למימר בעזרה וצ"ע ונ' ליישב דהנה המק, מאשפתות ק' לי' ג"כ אמאי קאמר לי' המתרץ כבשונות בירושלים הרי בחטאת לחוד טעון שבירה א"וו ה"ק מדין חטאת לא היינו חוששין לכבשן בעזרה כשם שאין אנו חוששין לאשפה בעזרה אלא מאחר דתקינו רבנן דאין עושין כבשן בירושלים גנאי הוא שבעזרה יהא כבשן ומק' לי' א"כ הרי גם באשפה תיקנו אין עושין אשפתות ומשני לי' דאשפה באמת אין כאן דהרי נבלעין במקומן אלא דאי הוו עושין כבשונות לא הוו סמכי אניסא משא"כ השתא.

תוס' ד"ה אלא קדירות של מקדש וק' דאמרי' במס' סוטה נ' ליישב דהנה ד' ר"ת במיי' על פי מה דקיי"ל כתי' בתרא דשמעתין דגם בכ"ח מהני הסקה אמנם רבא במס' סוטה הא גופא קמבעי' ליה אי קיי"ל כהאי תי' או כתי' קמא דבכ"ח אפי' הפקה לא מהני וא"כ ל"ש לומר פני' חדשות באו לכאן וי"ל דהא גופא תלי' בבעי' דבישול ולא בלוע דאי אמרי' דגם בישול בלא בלוע קאסר רחמנא א"כ גזיה"כ ול"ש למידק כלל מחטאת דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו וכקו' תוס' משא"כ אי אבלוע קפיד רחמנא שפיר מדייק מדכ' רחמנא ישבר ש"מ דאינו יוצא מידי דופיו וכ"ת כמ"ש רש"י קרא במשכן כ' ומהיכן הי' להם כבשונות הרי כבשן ל"ד דמליי' גומרא מבפני' ומסיקו מבחוץ ג"כ מהני אלא ש"מ דאינו יוצא מידי דופיו ושפיר בעי רבא בסוטה כיון דבעיין בשמעתין לא אפשטא.

ונבא בע"ה אל הקו' השניי' של התוס' המעיין ברש"י פסחי' שם יראה כי באמת לא סמך רש"י על קרא דישבר לחוד כ"א בצירוף גיעולי מדין שלא נזכר שם הגעלה בכ"ח ואמנם ד' תוס' דתינח אי ילפי' מגיע"נ לעלמא והיינו דווקא למאן דס"ל נוטלפ"ג אסור משא"כ אנן דקיי"ל נוטלפ"ג מותר א"כ ס"ל גיעו"נ חידוש הוא ואין לומר דבלא"ה אין ללמוד מגיעו"נ דא"כ כבשונות ע"כ נמי לא מהני מדלא כללו הכ' בהדי אשר יבא באש דהיינו ליבון דס"ד דהו"ל לגמרי ככסף וזהב קמ"ל דלא הוה ככסף והגעלה ל"מ לי' ומ"מ כבשן מהני ואמנם בכל זאת יש להשיב דאפי' לדידן י"ל מגיעולי נכרי' ואמנם הא תלי' בפלוגתת ר"ש ורבנן דר"ע כמבואר בתוס' ע"א בסוגי' דנוטלפ"ג דלר"ש דס"ל אפי' קדירה שאב"י אסרה תורה בגיעו"נ וא"כ לא ילפי' מגיעו"נ כלל והגעלה דמהני לדידן היינו מטעם סברא חיצונה כבולעו כך פולטו וא"כ גם הא מלתא דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו לא נוכל ללמוד מגיעולי מדין משא"כ לרבנן דר"ע דס"ל לא אסרה תורה אלא ב"י אלא דמ"מ חידוש הוא דב"י נמי פגמא פורתא א"כ עכ"פ הגעלה מהתם ילפי' דאל"ה למה מגעילין וא"כ שפיר מהתם ילפי' דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו. וא"כ רק לר"ש יק' קו' תוס' ונ' דלכאורה לר"ש באמת בישול בלא בלוע שרי רחמנא דאס"ד אסור כיון דר"ש לא יליף מריקה ושטיפה בקדשי' קלים מחטאת דס"ל גזיה"כ הוא מנ"ל דעירה אוסר כלל בכל אי' שבתורה וכ"ת באמת אינו אוסר לאשמועי' תנא דק"ק בעירה אפי' הגעלה א"צ בשלמא אי בישול בלא בלוע שרי רחמנא א"כ הטעם משום בלוע ש"מ עירה מבליע וא"כ לר"ש ממילא לק"מ:

באו"ד דליכא למימר מדאורייי' חייס עליי' נ' כוונתם לדחות תי' רש"י שכ' דקרא במשכן מיירי ולא שייך כבשונו' אמנם היסק פנימי ע"י גומרי בהדי חיצון הרי מהני אלא דחיישי' לחס עליי' ובקרא ל"ש זה.

בסו"ד והק' הצו"ק א"כ הדרא קו' תוס' לדוכתא דלמא לעולם בכ"ח מהני הגעלה ושבירה דכ' רחמנא לרבותא וכמ"ש כאן בתוס' ונ' דלכאורה למה כ' רחמנא האי בו לרבות עירה בכ"ח ולא כ' בכלי נחשת לענין מריקה ושטיפה אע"כ דס"ד עירה אינו מבליע כ"א כ"ק ולזה מהני מריקה ושטיפה אפי' בכ"ח וא"צ שבירה קמ"ל קרא דגם בעירה צריך שבירה והתינח אי צריך שבירה בכ"ח משא"כ אס"ד דשבירה דכ' קרא לרבותא בעלמא הדרא קו' לדוכתא למה לא כ' קרא לעירה גבי כלי נחושת

בע"ה מהדורא בתרא תר"ם.

קדירות בפסח ל' בפסח מ' כשיגיע הפסח וכ"מ מדמק' הש"ס ולשהינהו עד אחר הפסח וק' אמאי צריך לשוברן קודם הפסח הרי קודם הפסח יכול למוכרן לגוי ונ' דכוונת רב לאשמועי' דהנה קיי"ל לזמן מרובה חיישי' לתקלה ולזמן מועט לא חיישי' לתקלה ומעתה אם אחר הפסח מותרין א"כ ימי הפסח הוה זמן מועט דהרי בתרנגולת קיי"ל כר"א יום הוה זמן מועט ושפיר מותר להשהותן בימי הפסח משא"כ לרב דאסורין לעולם גם בפסח אסור להשהותן דמיד חיישי' לתקלה.

ע"ד, אחר י"ל דהנה הש"ס מק' לקמן אדרב וליעבד בהו שלא במינו ומשני גזירה אטו מינו והק' בתוס' הא לאח"ז לא גזר רב ונ' דבאמת קו' תוס' היה קו' הש"ס ומשני דהא דלא גזר רב ה"מ דיעבד אם נתערב אבל לכתחלה גזרי' אמנם כי גזרי' דווקא בפסח כיון דבזמנו אפי' דיעבד גזרי' גזרו שלא בזמנו לכתחלה מיהת אבל בשאר אי' באמת מותר להשתמש בהו באינו מינו גם לרב והיינו דקאמר קדירות בפסח הוא דישברו דגזרו אטו בפסח עצמו אבל קדירה שנטרפה בשאר ימות השנה א"צ שבירה דעביד לה שלא במינו.

ויל"ד למה פרט רב קדירות דווקא ולא קאמר סתם כלי חרס ולכאורה י"ל דאתי למעוטי קערות ואף דלרב דס"ל עילאה גבר ע"כ עירוי ככ"ח מ"מ אם ישתמש ע"י עירוי שוב נאמר עילאה גבר ולא יאסר המאכל ואף דלמ"ד תתאה גבר אמרי' דכ"ק מיהת אסור היינו משום דאדמיקר לי' בלע משא"כ בעילאה ומכ"ש לפי' המרדכי דאדמיקר ר"ל מכביד וודאי ל"ש.

ועוי"ל דבשנויי בתרא מסקי' לקמן דרב מחלק בין קדירות לתנור ואי הוה נקט רב כלי חרס הו"א גם תנור בכלל להכי נקט קדירות בהדיא כלומר אבל בתנור מועיל היסק ודלא תק' תנור פשיטא דהרי תניא בהדיא עד שיוסק התנור לזה משני הש"ס תחלה דא"ל התם בתנור של מתכות וממילא למסקנא אצטריך רב לאשמועי' דקדירות דווקא:

רש"י ד"ה קדירות רב לטעמי' יל"ד דלמה לא קאמר הש"ס ואזדא רב לטעמי' כדאמר עלי' דשמואל ונ' שזה הביאו לרש"י לפ' דרב ע"כ סובר ג"כ נוטלפ"ג אוסר ולא כתי' קמא בתוס' דאפי' אי מותר קאמר רב שפיר ומעתה אס"ד הכא למה לא קאמר הש"ס ואזדא רב לטעמי' אלא ש"מ דע"כ רב סבר נטלפ"ג אסור וא"נ אזיל לטעמי' מ"מ עדן לא שמענו דס"ל נטלפ"ג אסור ואמאי ישברו:

אלא שיל"ד מאחר דרב ס"ל דנטלפ"ג אסור א"כ שפיר ישברו משום דאין מבטלי' אי' לכתחלה אלא דא"כ מאי מק' הש"ס וליעבד בהו שלא במינו הרי אין מבטלין אי' לכתחלה וע"כ יש תי' לקו' זו ולכך הוצרך רש"י לפ' דטעמא דרב משום דס"ל מב"מ במשהו ונ' דבאמת קו' זו של תוס' הרי אין מבטלין אי' לכתחלה בא רש"י ליישב במ"ש והאי פחות מתערובת הוא ר"ל דבנותל אי' בעין ומבטלו התם קאמרה תורה דאסור לבטל אי' לכתחלה משא"כ במשהו בלוע דלא אתי לידי נ"ט לעולם לא אסרה תורה לבטל לכתחלה.

ואמנם כוונת רש"י דנטלפ"ג אסור כתי' שני של תוס' דרצ"ל דהופג בדופני הכלי אינו מתיר דלא תק' מעכברא בשכרא ואמנם יל"פ ב' פירושי' י"ל דנהי דהופג מ"מ משהו מיהא איכא ורב לטעמא דמשהו אוסר אא"כ יק' הא גופא מנ"ל לרב דקדירה שאינה ב"י אסורה אי מגיעולי נכרי' דלמא התם משום דלא ידעי' מה בישל זה הנכרי א"כ דלרב מב"מ במשהו אינו יכול לבשל בה ולעולם היכא דידעי' מה בלעה מותרת למחר לאינו מינו לכתחלה אע"כ הפי' דרב ס"ל דבאמת הטעם כדקאי קאי אלא שהופג בדופני הכלי ומ"מ אסרה תורה ש"מ דאינו ב"י אסורה:

שם ועוד דקיי"ל נטלפ"ג מותר נ' דנ"מ דגם בפסח אם נשתמש בקדרה של חמץ שאב"י מותר לדידן לד' רש"י וא"כ ליכא למיחש לתקלה ואפי' לסוגרן בחדר מיוחד א"צ מאחר דליכא למיחש לתקלה ואכתי צריך ביאור למה מיאן רש"י בתי' קמא של תוס' דטעמא דרב דגזרי שאב"י אטו ב"י משום דקש' לי' לרש"י מאי משני הש"ס גזירה דלמא אתו למעבד בהו במינו הא הו"ל גזירה לגזירה ולד' תוס' צ"ל דכיון דאתה מתיר לו להשתמש בקדרה זו וודאי גם למינו ישתמש בו וכלהו חדא גזירה.

והנה החי' אנ"ש הק' למ"ש תוס' דקדרה שאב"י דלא חשו חכמים משום גזירה קאסרו אפי' דיעבד שהרי הקדירה צריכה להשבר ואמאי כ' התוס' וכן בחדש יוצן דאף דזוז"ג לכתחילה אסור זה מקרי דיעבד דאי לא תימא הכי ע"כ חדש יותץ ואמנם כוונת תוס' היכא דגזרו חכמים דלא ליתי לידי אי' דאורייתא כמו אטו בת יומ' וודאי אסי' דיעבד

גזרו אבל בזוז"ג דל"ש אי' דאוריי' דיו אם גזרו אלכתחילה אבל אדיעבד אמאי יגזרו וכן מבואר בד' ר"י לקמן תוס' ד"ה ולשהינהו בסו"ד.

תוס' בד"ה ולשהינהו ואפי' אי' דרבנן אין מבטלין אין לומר דכוונת תוס' למ"ש לעיל דרב ס"ל נטלפ"ג מותר אלא שגזרו אטו בת יומא דהתם מאי אי' דרבנן שייך גזירה דרבנן הוה אע"כ דאדרבא קאי תוספות לאידך תי' דרב ס"ל נטלפ"ג דקדרה שאב"י וה"ק מודה רב דלא אסרה תורה אלא קדירה ב"י אלא דחכמים החמירו בנטלפ"ג כי האי דאינו בא כי אם מחמת ששהה בדופני הכלי וע"ז כ' דס"ד למימר דבדרבנן מבטלין.

ודע דהא דס"ד הכי משום הראי' מעצים שנשרו ולהכי קאמרו דאי מהתם ילפת א"כ דומיא דהכי רשאי לבטל כל אי' שנתערב בפחות מס' ומאי הועילו חכמים בתקנתם שאמרו דבעי' ס' ולא רצו להביא ראיה מנפלו ונתפצעו דאמרי' במזיד לכ"ע לא יעלו אף דגם דבר שבמנין הוא רק מדרבנן התם משום דדין קבוע נתנו לו והחמירו בו כשם שגזרו שמא יקח מן הקבוע בזבחים שם.

ונ' לתרץ קו' התוס' דהא דאין מבטלין אי' אם באמת האי' בטל אבל כאן לענין מב"מ האי' קיים לעד מאחר דכ"ח אינו יוצא מדי דופיו ומשהו אין לו שיעור מ' לי' להמק' דל"ד למבטל איסור וע"ז משני לי' מ"ט לא חשבת מבטל אי' משום דבמינו אוסר גם להלאה א"כ מה"ט גופא אסור גזירה דלמא אתו למעבד בהו במינו.

ומפ' הר' יוסף נ' ד' הר' יוסף דוודאי בעלמא גזרו אב"י אטו ב"י משום דבב"י איכא טעמא ממש משא"כ בחמץ דאפי' בב"י לא הוה אלא משהו ואין אנו דנין כ"א לאחר הפסח דליכא שום כלי ב"י וממילא אין זה דומה למה שגזרו בשאר כלים אב"י אטו ב"י משום דהתם שייך ב"י ג"כ משא"כ כאן דאיכא תרי קילא בכלל גזירה לא הוה דאין כאן ב"י וגם לא דמי לשאר ב"י דבשאר ב"י איכא טעמא ממש וכאן רק משהו ממילא ל"ש מבטל אי' ומ"מ לא א"ש ד' הר"י רק אי אב"י מדרבנן משום גזירה הוא דאסור לרב אבל אי ס"ל לרב נטלפ"ג באב"י מצ"ע אסור ליתא וע"ז כ' ר"י דאפ"ת רב ס"ל גם באב"י אסור מצה"ד מ"מ מק' הש"ס שפיר דזה מקרי דיעבד וכ"ת הרי לדידן נטלפ"ג כה"ג שרי ואעפ"כ החמירו לאסור אפי' דיעבד והיאך יהא לרב קו' מזה ע"ז כת' ר"י דה"ט דהתם בב"י מיהא אתי לידי תקלה דאיכא טעמא אבל הכא לעולם לא אתי בי' דיעבד באינו מינו לידי תקלה וע"ז דחי הש"ס דאיכא שוב גזירה אחרת דלמא אתי למעבד בהו במינו ובזה מיושב ממ"ש התוס' דלהר' יוסף ע"כ רק נטלפ"ג שרי ס"ל מ' דלר"י לא. והרי סיימו התוס' גם לר"י עד"ז אמנם כוונת תוס' האיך יהא לדידן קיל מלרב.

תוס' ד"ה דילמא דלא שכיח ר"ל כיון דרב כר"מ א"כ גם לאתר הפסח צריך לבאר חמץ שעבר עליו הפסח ולא שכיח שיתערב לו בהיתר..

ושמואל אמר לא ישברו נ' דלא הספיק לשמואל לומר משהי להו משום דשמואל ס"ל נטלפ"ג אסור גבי שמן של נכרים פ' אין מעמידין וכ"מ כאן דל"ל למימר דרשנא לכו כר"ש לימא דרשנא נטלפ"ג מותר למ"ש רש"י וא"כ בפסח יש לחוש לשמואל כל ימי הפסח לתקלה פ' אלו טריפות גבי שרקפא דיונה דחנקינהו אמנם מצי סגר להו בחדר מוסגר כמ"ש המג"א ועני שאין לו חדר להסגיר ס"ד דבאמת ישברו כי היכא דעביד שמואל בעובדא דהאי שרקפא אמנם באמת לזמן מועט לא חיישינן לתקלה והיינו דקאמר שמואל אפי' עני שאין לו חדר מיוחד מ"מ אל ישברו וטעמא משום דמשהי להו לאחר פסח ואז יהיו מותרין ובזמן מועט ליכא תקלה.

שמואל לטעמא לא מייתי ראיה מיד מהא דשמואל דפליג לעיל אדרב דלמא התם אם נתערב בשוגג קאמר דלא קניס ר"ש אבל לשהות ולערב הבלוע לכתחלה גם לר"ש מדרבנן ולזה מייתי מהנך דמזבני כנדא.

ודקאמר לדרוש כר"ש דהרי כר"ש ס"ל פי' רש"י לעיל בפלוגתא ומאי הוצרך לכך הרי בהדי' קאמר דידרוש כר"ש וי"ל דלמא מ"מ דווקא בשעת הדחק כר"ש ס"ל כדמצינו בכמה מקומות כדאי ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק אבל מדפסק לעיל הל' למעשה כר"ש ק'.

דטחי בי' טחיא כ' רש"י בזבחים שהי' עושין כן שיהא הלחם שמן והביא ראיה מתלת סאוי טחיא במ' שב ש' כ"כ אמנם במ' שבת כ' רש"י שהיו טחין הרקיקין או התנור בשמן והנה ברקיקין שהשומן בעין לא גזרו רבנן לאסור משא"כ לפי דברי' בזבחים ק' בשלמא על התנור י"ל שהיה להם תנור של מתכות אבל הטחוי האיך אכלו וכ"ת דעביד כעין תורא תינח לפי' המפ' דהיינו שעושין בו שינוי שפיר אבל רש"י פי' לקמן קטן כעין של שור ק' היאך אכלוהו אולי כוונת רש"י שהיה דרכם להטיח התנור אבל היו טחין אותו בשמן כמ"ש רש"י בשב' שם:

אפי' במלחא כלומר דגזרינן אפי' מלחא אטו כותחא כ"ש רוטב וכיו"ב אטו כותח ומ"ש הטעם דלמא אתו וכו' היינו דאיהו לא ידע הברייתא דאיתותב מנה ואמר הטעם מנפשי'.

תוס' ד"ה דלמא יל"ד מאי ק' להו דלמא ס"ל לרבה בר אהילאי נ"ט בר נ"ט אסור ונ' דא"כ כרב ס"ל ומאי מקש' עליו מברייתי' לקמן וכ"ת גם ארב מק' א"כ מאי מק' ארב מקדירות בפסח הא בלא"ה רב פליג אהך ברייי' מדסביר' לי' נ"ט בר נ"ט אסור אלא ש"מ דאפי' למאן דס"ל מותר א"ש והיינו דקשיא להו ולפנינו נדבר בזה עוד בס"ד.

והנה בזבחים ובחולין פכה"ב שם מק' התוס' רק אקינוח לחוד ובשמעתין מק' התוס' גם אהיסק נ' דהתם אבריי' קאי קו' תוס' דהיסק באמת מהני משא"כ בשמעתין הק' התוס' ארבה בר אהילאי דאפי' היסק לא מהני לדידיה אלא דק' דא"כ אמאי לא מתרצו התוס' גם אהיסק והי' נ' פי' ד' תוס' עד"ז וכ"ת גם לדידן דהיסק שרי ומועיל ג"כ ק' מקינוח ע"ז כ' דמקינוח איכא לתרץ אבל לרבה בר אהילאי דס"ל גם היסק אינו מועיל ק'.

ונ', פ' ד' תוס' עד"ז דס"ל לרבה בר אהילאי דאי היסק מועיל ע"כ מטעם נ"ט בר נ"ט מותר הוא דמועיל ואם אתה מתירו מטעם זה יסמכו גם אקינוח וקינוח לא שייך כאן ומה"ט גם היסק אסור והנה כ' התוס' בזבחים ובחולין בתי' הלשון דתנור אינו יכול להתקנח יפה וכאן כתבו דשומן שעל גב חרס אינו יכול להתקנח נ' כוונתם דהנה יל"ד מ"ט לא מתרץ הש"ס גם אתיובתא דרבה דהתם בשל מתכות כדמשני אדרב ומה גם לגי' רש"י בזבחים רב מוקי לה מ"ט רב דווקא ואמנם באמת הך סיפא מצ"ע יתירה דמה לי עיסה בחלב ומה לי תנור באליה א"וו הך סיפ' לדיוקא לחוד אתי היסק הוא דמועיל אבל קינוח אינו מועיל ובשלמא לרב היינו טעמא דקינוח אינו מועיל משום דנ"ט בר נ"ט אסור לרב (והראינו תמצית דברי בצל"ח וברוך שכונתי והוספתי נופך) אבל לרבה בר אהילאי דס"ל בנ"ט בר נ"ט כהל' דשרי וא"כ להא דהיסק מועיל במתכת לא אצטריך לאשמעינן בריי' דקרא כ' תעבירו באש ע"כ לדיוקא דקינוח ואמאי באמת קינוח לא מהני כיון דנ"ט בר נ"ט מותר אלא ש"מ משום דחרס ק' להתקנח אבל אם גם במתכת שייך ק' להתקנח למה איתותב רבה בר אהילאי לוקמא במתכת א"וו מתכת נוח להתקנח.

ד"א לישב קו' זו שהקשינו למה לרב דווקא נוקי בריי' במתכת ולא לרבה בר אהילאי דבאמת גם רב מספקא ליה אי בריי' בחרס או בשל מתכת ואמנם מאחר דלרב חמץ לאחר הפסח דאוריי' אסור מפ' בריי' לחומרא ומיירי במתכת ובכ"ח גם היסק מס' אינו מועיל והיינו רב מוקי לה משא"כ רבה בר אהילאי דמדרבנן הוא דאוסר ומהי"ת נימא דבריי' בשל מתכת ובשל חרס לא מהני היסק ולא ניזל לקולא והיינו דלא מק' בפשיטות ארב מבריי' אלא משום דידע לתרוצי דבריי' במתכת משא"כ עכשיו דאיתותב רבה.

מפני הרגל עבירה וכ' רש"י בזבחים שלא יאכל פת זה עם בשר כוונתו דלא קאמר מפני עבירה דעבירה דאוריי' ליכא בפת זה עם בשר אלא שחכמים גזרו אף אהעלאה מפני הרגל עבירה אלא שיל"ד א"כ הך בריי' זו ואצ"ל זו השתא ברישא דליכא כ"א הרגל עבירה גזרו כ"ש בסיפא דאם אכלו בכותח רותח דבא לידי עביר' עצמ' ונ' דבלא"ה יל"ד למה לא תני גם ברישא עד שיוסק התנור דלכאורה גם ברישא צריך היסק וכמ"ש המג"א לענין פת של חלב שאופין לשבועות דבעי היסק וצ"ל דח"נ אפה בתנור זה לאחר שהסיר

הפת שנית אין כאן כ"א נ"ט בר נ"ט וס"ל להאי תנא דנ"ט ברנ"ט שרי משא"כ בסיפא דטשי התנור באליה ה"ל כקדרה שבישל בה בשר דלא שייך נ"ט בר נ"ט ולזה בעינן היסק דווקא.

ד"א יש ליישב קו' זו למה לא מקש' בפשיטות עלי' דרב מברייי' די"ל דישברו דקאמר רב היינו חזרה לכבשונות אף דיש לחוש דפקעי מה בכך אם ישברו משא"כ השתא דטעה רבה בר אהילאי ואמר דלא מהני היסק כלל הו"ל לרב לפ' דבריו דלא נטעי בדרבה:

ואי מניה גומרי שפ"ד ויל"ד דא"כ מאי קאמר רב קדירות ישברו לימלינהו גומרי ונ' דדווקא בבוכיא מהני גומרי משום דכולם דולקין משא"כ בקדרה התחתונות מכבות העליונות לא מהני גומרי.

ועד"ז נבא בע"ה לבאר ד' הרמב' פ"ח מה' מע"ק שפסק דהא דכלי חרס טעון שבירה דווקא בחטאת והק' הבה"ז א"כ מנ"ל תו דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו דמחטאת ליכא למילף דגזה"כ היא ומש"כ הצ"ק לתרץ דבאמת הא דאינו יוצא בהגעלה היינו שנשתייר משהו והגזה"כ דבחטאת משהו אוסר צ"ע א"כ מאי קאמר באלו עוברין לר"ע נימא נזיר וחטאת ב' כתובים הבאים כא' הרי מחטאת ליכא למילף טעם כעיקר כלל כיון דאוסר במשהו ותו קשה היכא יליף הש"ס דעירה צריך מריקה ושטיפה מבו דכ' גבי כ"ח הרי כ"ח ישבר גזה"כ היא בחטאת לד' הרמב"ם:

ונ'. בנבאר תחילה מוצא הדין להרמב"ם הנה התוי"ט כ' מהא דתנן א' ק"ק וא' קדשים קלים טעינן מריקה ושטיפה ולא תנן טעון שבירה וצריך יישוב לד' רש"י והראב"ד ונ' דלכאורה יש להביא מוצא אחר לדין הרמב"ם מדאמרינן לקמן דטעמא דרבנן דמתני' דכ' אותה וכ' קדש קדשים ואין מועט אחר מועט אלא לרבות ואס"ד דגם לענין שבירה אין חילוק בין חטאת לשאר קדשים למה לא כ' רחמנא האי קרא דכ' זכר יאכל אותה לעיל גבי שבירת כ"ח ואנן נילף מריקה ושטיפה בויו מוסיף על ענין ראשון א"וו לענין שבירה חטאת דווקא ואמנם לד' רש"י והראב"ד י"ל אי כ' רחמנא גבי שבירת כ"ח האי אותה הו"א דבתרומה לא בעי שבירה ובאמת מאחר דטעמא דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו גם תרומה בעי שבירה ומעתה גם ראי' התוי"ט מסולקת דע"כ פליג ר"ש לענין מריקה ושטיפה דס"ל סגי בהגעלה כדאמרי' בהש"ס משא"כ לענין שבירת כ"ח גם ר"ש מודה דאינו יוצא מידי דופיו א"כ ע"כ אצטריך תנא למנקט פלוגתייהו במריקה ושטיפה דווקא והנה למה דגם הרמב"ם פסק דכ"ח אינו יוצא מדי דופיו ק' למה מהני בשאר קדשי' מריקה ושטיפה ואמנם המדקדק בל' הרמב"ם והראב"ד ימצא שהרמב' יישב זה דלעיל כשהביא דין שבירת כ"ח שתק מלומר שאין זה כ"א בחטאת והמתין עד שבא לומר

דאגב אכילה עביד מריקה ושטיפה ומזה נ' דוודאי לר"ט דס"ל אחר שנעשה נותר עביד מריקה מודה הרמב' דאין חילוק בין חטאת לשאר קדשים מאחר דכ"ח אינו יוצא מדי דופיו משא"כ לדידן דקיי"ל כרבנן דבזמן סעודה עביד מריקה ושטיפה ופי' הרמב' דר"ל קודם שנעשה נותר וא"כ נהי דכלי חרס אינו יוצא מדופיו מ"מ לא נשאר כ"א משהו ומשהו לא חשוב למקרי עליו שם חדש דהיינו נותר וכעין שכ' הרשב"א בתה"ב לענין נ"ט בר נ"ט דלא חשוב דמקרי עליו שם חדש והיה ראי' מזה לסברת הרשב"א למ"ד נ"ט בר נ"ט מותר ולזה הקדים הרמב' דהך מריקה עביד לה אגב אכילה והראב"ד שהבין כן מד' הרמב' דחה תחלה פי' הרמב' בזמן אכילה למימר דאדרבא כ"ז אכילה לא שייך מריקה ושטיפה וממילא ע"כ כל כ"ח טעון שבירה דכיון שנעשה נותר אינו יוצא מדי דופיו ולזה כ' אח"כ ומ"ש לענין שבירת טעות היא ומ"מ הרמב' לטעמיה שפיר מפ' ונבאר עוד בס"ד ואמנ' מ"מ יל"פ שפיר דכ"ח אינו יוצא מדי דופיו דבשלמ' אי מריק' ושטיפ' בכלי נחשת לא הוה בעי' במקום קדוש היה אפשר לומר דהא דאטעין רחמנא שבירה בכ"ח כי היכי דליהוי במקום קדוש והחרסי' נבלעי' במקומן משא"כ מריקה ושטיפה אין זה דרך כבוד לעשות בפנים משא"כ השתא דגם בכלי נחשת אצריך רחמנא מריקה ושטיפה בפנים ואס"ד דע"י הגעלה פולט הכל שבירה זו למה לי הרי מצינו דחס רחמנא אפי' על כלי חרס של צר עין גבי נגעי בתים כדתנן במתני' דנגעי' שם א"וו משום דמשהו מיהת נשתייר בכ"ח אחר הגעלה ולא רצה הכ' שיצא משהו זה חוץ למקום קדוש ומעתה גם קו' מעירוי מיושבת דבשלמא אי עירוי מבליע שפיר דגם בעירוי בעי' שבירה משא"כ אי עירוי אינו מבליע למה לי דאצריך רחמנא שבירה בעירוי וכיון דבלוע ממילא ידענא דבעי' מריקה ושטיפה:

והנה כ' דלר"ט עכ"פ ליתא לד' הרמב' ומעתה י"ל דבהא פליגי הני תרי לישנא אי בכ"ח היסק מהני או לא דהך לישנא דסבר לא מהני היסק ס"ל דל"פ רבנן אר"ט בענן זה מיהת וס"ל דבכל קדשי' בעינן שבירת כ"ח ואמאי ליעבד להו הסקה משא"כ לי"ב ס"ל אליבא דרבנן כד' הרמב' דדווקא בחטאת כתב רחמנא שבירה ולא תק' אי היסק מהני ליעבד הסקה וכי פו עושין כבשונות במקדש ומאחר דאמרינן עלי' דהך לי"ב הלכך האי בוכיא מבואר דקיי"ל כהך לישנא וש"מ כד' הרמב' דבחטאת דווקא בעי שבירה אלא דאכתי ק' קדירות אמאי ישברו לימלינהו גומרי אלא ש"מ דבקדירות לא מהני גומרי.

זבחים. צ"ה ע"ב עירה לתוכו מנין ת"ל בו ויל"ד מנ"ל למילף מהאי בו עירוי דלמא לבשול בלא בלוע אתי לצלאו באויר תנור ונ' דרש"י יישב זה דבתחלה כ' רש"י דהילפותא מדסמוך בו אצל ישבר ואח"כ כ' דה"מ למיכתב אם בכ"ח תבושל כוונתו דמדסמיך בו

אצל ישבר דקאי אכ"ח ע"כ הכי קאמר קרא אם גם החטאת לא נתבשל בכלי זה אבל הכלי נתבשל מן החטאת שבלע ממנו ג"כ ישבר ואי לבשול בלא בלוע אתי קרא לכתוב קרא ואם בכ"ח תבושל ואנא ידענא דכל בשול במשמע ש"מ דבו לעירוי אתא ויל"ד ממ"נ אי עירוי מבשל ל"ל קרא ואי אינו מבשל היינו ילפינן לה מבו וי"ל דקרא אצטריך משום דהחטאת עכ"פ לא נתבשל כ"א הכלי קיבל בישול מן החטאת ושפיר אצטריך קרא לזה:

תוס' ד"ה עירה ונ' דאדרבא בזה גילו התוס' סברת רשב"ם בענין עירוי דעירוי מבליע אבל אינו מבשל והיכי דלא שייך בלוע כגון במליגה מותר ובזה מיושב ע"ד הרשב"ם מהא דקיי"ל אדמיקר ליה בלע דגם רשב"ם מודה דבלע היכי דשייך בלוע אבל בשול לא דמיון לזה אגב דוחקא דסכינא אחורפא דצנון בלע דהוה ג"כ בלוע בלא בשול:

ומה שהק' הר"ת על ראי' רשב"ם מתבלין דנידק מסיפא אפכא נ' כוונת רשב"ם דהתנא אשמעינן תחלה דכלי שני אינו מבשל וממילא ידענא דרישא לעירוי אתא ואמנם מה שהק' ר"ת דא"כ ק' מהך מתני' ארב דאמר עלאה גבר נ' דהנה מסקינן בשבת שם דמלח אינו כתבלין דאפי' בכ"ר לא בשלה וא"כ אהאי דיוקא נקט תנא לא יתן לתוכו תבלין אבל מלח נותן לתוכו וכחא דהיתירא ניחא לי' לתנא לאשמועינן ואי הוה נקט עירוי לא הוה ידעינן דמלח בכ"ר שרי.

ואמנם מה שהק' ר"ת ממה שמק' הש"ס מ"ש המעיסה מ"ש החלטה נ' דקו' הש"ס קאי אב"ה דס"ל אפי' קמח לתוך מוגלשין חייב בחלה כ"ש מוגלשין ע"ג קמח ואמאי פטרו ב"ה בהחלטה.

ומ"ש, ר"ת ועוד יל"ד דמיירי בעירוי היינו משום דיש לדחות דלמא נעוה של חרס וארתחוהו בעצמו כמ"ש מקצת מן המפ' והנה מה שכ' תוס' דהו"ל לר"ת למימר דשמואל דאמר תתאה גבר מיירי בדברים יבישים צ"ע דמייתי התם עליה דשמואל מבשר שנפל לחלב רותח.

ואמנם אי היה שייך לתרוצי הכי היה מיושב קו' תוס' בשבת שם על ר"ת ממר עוקבא דאמרי' כבולעו בניצוצות כך פולטו בניצוצות ולר"ת למה לי זה ואמנם אי לד' ר"פ יש חילוק בין נפסק הקילוח או לא לק"מ מהתם אלא דר"ת לא כתב כן וכמ"ש התוס' בזה.

וליישב קצת קו' תוס' ע"ד ר"ת נ' דר"ת מיירי שמערה עליו מב' צדדין מבפנים ומבחוץ ונהי דאינו מפליט כ"א כדי קליפה מ"מ כיון דמזה ומזה כ"ק ניגעל שוב לא שייך אין במה שבכלי ס' נגד הכלי אלמה לא כיון שחסר מהכלי ב' קליפות וצ"ע.

צלאו באויר תנור מהו לכאורה י"ל דמיבעי ליה אי כד' הרמב' דבחטאת גזיה"כ הוה הך שבירה אבל בשאר קדשים סגי במריקה ושטיפה א"כ י"ל דבחטאת גם אבשול בלא בלוע

קפיד רחמנא או כד' הראב"ד דחטאת ל"ד א"כ משום בלוע קפיד רחמנא אבל בישול בלא בלוע לא ואמנם לד' הרמב"ם ג"כ י"ל דמיבעי ליה אי גזיה"כ הוא בחטאת וא"כ ה"ה בשול בלא בלוע או דלמא הטעם כמ"ש משום דמשהו מיהת משתייר ובחטאת גם אמשהו קפיד רחמנא אבל בבישול בלא בלוע דליכא אפילו משהו אפי' בחטאת לא קפיד רחמנא.

ואמנם לד' הראב"ד י"ל דמיבעי ליה אי היסק מהני בכלי חרס דאי היסק מהני ואפ"ה אמרה תורה ישבר א"כ ע"כ אבשול בלא בלוע ג"כ קפיד קרא דאי משום בלוע הרי מהני היסק אבל אי בשול אף בלא בלוע מאי מהני היסק הרי הבשול עכ"פ נעשה.

ועד"ז יש ליישב ד' הרמב' שכ' צלאו באויר ה"ז ספק ותמה הכ"מ למאי נ"מ נקט ספק ואמנם הי"נ מאחר דקיי"ל דהיסק מועיל בתנור ע"כ הא דאין עושין תנור ש"ח במקדש משום דאין עושין כלי שרת של חרס אבל אי בשול בלא בלוע צריך שבירה אין הכרח והנה הרמב' פ"א מה' בית הבחירה כ' אין עושין כלי שרת של מתכות אבל אין עושין לא של עץ ולא אבן ולא זכוכית וחרס השמיט מ' דמס' לי' בחרס ולכך פרט כל הני למימרא דהני וודאי ומאחר דהא תלי' באי אסר רחמנא בשול בלא בלוע שפיר כ' הרמב' דהדבר ספק אלא שיש לדקדק מאחר דרב' נפקא לי' למלתי' מכלל ופרט במנורה מהי"ת יהא ש"ח מותר וצ"ע.

וכ' הרמב' דבשל חרס דווקא איבעי' ותמה הל"מ מנ"ל להרמב' הא ואמנם גם רש"י פי' דלענין שבירה מיבעי ליה ונ' דמאחר דמריקה ושטיפה ע"כ מטעם הגעלה הוה והגעלה לא שייך אלא במקום בלוע ומהי"ת נימא דבשול בלא בלוע צריך מריקה א"וו לענין שבירה קמיבעי' ליה וע"ד שכ' לעיל בין לשיטת רש"י בין לשיטת הרמב'.

אמר רבא ת"ש יל"ד מהי"ת נילף בשול בלא בלוע מבלוע בלא בשול ונ' דרש"י פי' לעיל מדלא כ' ואם בכלי חרס בשלה כ"א אשר תבשל בו ש"מ לעירה ואס"ד בשול בלא בלוע שרי אצטריך תבשל בו שיהא הבשול בלוע בכלי ואי הוה כ' בשלה ס"ד אפי' בשול בלא בלוע אסור אלא ש"מ דבאמת בישול בלא בלוע אסור ודחה הש"ס דלמא אפי' השתא בשול בלא בלוע שרי ועירה מ"מ שפיר ילפינן מאחר דגלי רחמנא דבבלוע עיקר קפידא ובעירה ג"כ איכא בלוע ממילא גם עירוי אסור ויש להביא ראיה למה שכ' לעיל דסד"א דאין עושין כלי שרת ש"ח לא פשיטא להש"ס אף דרב' יליף כלל ופרט וכלל דאלת"ה מאי בעי הש"ס למפשט מתנור של מקדש והתרצן דחק לי' משום שירי מנחות ולמה לא אסקי אדעתיי' דמשום שתי הלחם ולחה"פ הוא דבעי מתכת כדמסיק לקמן אלא ש"מ דלא פשיטא לן ובוודאי דאין לדייק דעושין משום דלא נקט רבי כ"א של עץ בעץ

וזכוכית מהתם אין ראיה דמנורה לא אצטריך לאשמעינן דבש"ח לא דקיי"ל כלי חרס כיון שהדליק בו פ"א מאיס ומה"ט בנ"ח בעי כל לילה נר חדש בשל חרס אלא דס"ל סברא היא דטעמא מאי משום דה קרבהו נא לפחתיך שאין לאדם חשוב כלי תשמיש של עץ וכיו"ב אבל בתנור של חרס כו"ע אורחא הוא וגם במקדש י"ל דשרי.

אמנם בגוף הקו' למה כ' הרמב' ה"ז ספק י"ל עוד דאי כ' הרמב' פסול א"כ הקרבן שנתבשל בתוך התנור אח"כ פסול ויוצא מיד לשריפה משא"כ השתא דהדבר ספק צריך הנתבשל עיבור צורה כדרך שאר קדשים שאירע בהם ספק פסול:

שירי מנחות נקט הש"ס שירי מנחות ולא נקט מנחות עצמן דמנחות עדן לא נתקדשו עד לאחר הגשה וקמיצה משא"כ שירי מנחות שכבר נתקדשו.

כ' רש"י דעיקר הבלוע משום שמנן וא"כ לד' רש"י בפת בלא שומן וכיו"ב אין צריך הכשר והוא תימא וההוא בוכיא מיירי שאפו עליו פשטידא וכיו"ב ונ' דק' לרש"י אמאי לא קאמר שאופין שתי לחם שהם חמץ ולחה"פ שהוא מצה וא"כ צריך הכשר אלא ש"מ דבלא שומן אין כאן הכשר

ומכאן הק' הלח"מ על הרמב' דלא מצריך שבירה כ"א בחטאת וא"כ אין כאן כ"א שירי מנחות חוטא ומנחת חוטא אין בה שמן ונ' דהא דכ' הרמב' דמריקה ושטיפה מהני בשאר קדשים בכ"ח היינו היכא דבלעו ע"י משקין מיהת אבל היכא דבלע ע"י אור בלא משקה וודאי דמריקה ושטיפה לא מהני ואם אופין בו מנחת חוטא בלא שמן אדרבה גרע טפי דאינו פולט ע"י מריק' ושטיפה:

רש"י ד"ה קדירות של מקדש פי' לנו רש"י דקו' הש"ס לא היה כ"א ע"ד תפשוט בעין דבישול בלא בלוע דוודאי אי בישול בלא בלוע אסור וא"כ ע"כ שבירת כלי חרס שאין בו בלוע גזיה"כ ולק"מ מקדירות של מקדש אבל אי אמרת דבישול בלא בלוע שרי והשבירה משום בלוע נהדרינהו לכבשונות ואמנם בתוס' דחו זה דדוק לאידך גיסא דע"כ בשול בלא בלוע שרי דאי אמרת אסור א"כ השבירה ע"כ גזיה"כ ומנ"ל דכ"ח אינו יוצא מדי דופיו ואמנם יש לתרץ דנהי דקפיד רחמנא אבשול היינו בישול דחטאת אבל בעירה מ"ט אמרה תורה ישבר הרי החטאת כבר נתבשל אלא שהכלי בלע ממנו ע"י עירוי ואמאי ישבר א"וו משום דאינו יוצא מדי דופיו.

ואמנם רש"י כתב עוד דבמשכן ניחא בא רש"י ליישב בזה דהא דמתרץ הש"ס אין עושין כבשונות הוה טעמא משום קוטרא וכדפי' רש"י בהדי' וא"כ ק' קו' תוס' אכתי קרא אמאי הצריך שבירה ותו תינח בירושלים אבל במדבר מ"ט לא היו מחזירין לכבשן אלא ש"מ דאדרבא במדבר לא שייך כבשן וא"כ קרא משום משכן הוא דאצריך שבירה:

והנה מכאן יש להק' ע"ד הרמב' דלא מצריך שבירה כ"א בחטאת וא"כ אחטאת הוא דמק' הול"ל אין עושין כבשונות במקדש ונ' דמאחר דהא דאין עושין כבשונות בירושלים בריי' ערוכה היא במ' ב"ק ודייקינן לה ג"כ בחגיגה סוף מכלתין ממתני' שם נקט הש"ס מלתא פשיטא.

אלא דגם קו' הש"ס צ"ע לד' הרמב' כיון דע"כ בחטאת גזיה"כ הוה ומאי ק' ליה להש"ס ואין לומר כד' ר"ת דקו' הש"ס משום דע"י היסק פנים חדשות באו לכאן תינח לד' תוס' דבכל קדשים בעי שבירה והיסק מ"מ מועיל ש"מ דפנים חדשות באו לכאן משא"כ לד' הרמב' דבכל קדשים אפי' מריקה ושטיפה מועיל מהי"ת נימא בהיסק מיקרי פנים חדשות וצ"ל כמו שכ' לעיל דע"כ לא קאמר הרמב' אלא קודם שנעשה נותר אבל לאחר שנעשה נותר שבירה בעי ומ"מ היסק מועיל ש"מ פנים חדשות באו לכאן:

אלא שהתוס' דחו זה מבעי' דרבא במ' סוטה דלא איפשטא לי' אי מהני חזרת כבשונות במי מרים ונ' דהא מלתא דהיסק פנים חדשות תלי' בהני ב' לישנא אי היסק מהני בכ"ח ונהי דלדידן פשיטא לן כלי"כ לרבא מס' לי':

ואולי מטעם זה השמיטו האי קו' בע"א פ' אין מעמידין ובזבחים והנה מסקי תוס' דלא כר"ת כ"א דהתורה עשתה בשול בלא בלוע כבלוע נ' כוונתם דרוב הצולין בשפוד אינם נזהרים שלא יגע הצלי בחרסו של תנור מלבד בק"פ שמפסי' עי"ז כדי נטילה א"כ ע"כ לא חלקה תורה בין בשול לבשול:

ובמסקנא מסקי תוס' דשבירה אצטריך לרבותא והק' הצו"ק א"כ מנ"ל שוב דכ"ח אינו יוצא מדי דופיו כיון דאצטריך שבירה ונ"ל דלא ק' מידי דבשלמא אי חזרת, כבשונות לא בעי ואי לית לי' כבשן ע"כ אצטריך לאשמעינן דישבר משא"כ אי יוצא מדי דופיו א"כ מהני מריקה ושטיפה והגעלה למה תתיר התורה שחסה אפי' על ממונו של בזוי להפסיד הני כלי חרס אלא ש"מ דאינו יוצא מדי:

והנה בפסחים האריך רש"י להביא ראיה מגיעולי נכרים ומטומאה ונ' דגם לרש"י שם ק' לי' דלמא בחטאת גזיה"כ והביא ראי' דגם בגיעולי מדין לא הזכיר כלי חרס וכ"ת דגם כלי עץ לא הוזכרו שם יש לומר דכבר גלי קרא דעץ ומתכת חד דינא אי' להו וכלי חרס צריך שבירה ומסתברא דגם לענין הגעלה דינא הכי אא"כ הרי גם ליבון בכלל תעבירו באש וגם היסק לא יהא מועיל ונ' דמגיעולי מדין אין ראי' דאטו כלי חרס היה בכלל השלל ומחטאת אין ראי' דבמשכן כבשונות מנא להו

ויש. לי להביא ב' ראיות לד' הרמב' ורש"י דאיבעי' דרב"ח בצלאו באויר תנור לא קאי כ"א אכלי חרס דרב"ח גופי' פשיט לקמן לריב"ח דבישול במקצת כלי אין טעון מריקה

ושטיפה כל הכלי ואטו מי גרע זה מבישול באויר כלי אלא ש"מ דלענין מריקה ושטיפה לא מס' לי' לרב"ח אלא דהי' נ' ראיה מזה לד' הרמב' דשבירה בכ"ח גזיה"כ בחטאת דווקא וא"כ לענין מריקה ושטיפה לא מבעי' לן אבל לד' רש"י דבכל קדשים שייך שבירת כ"ח וא"כ מ"ש מריקה דפשיטא לי' ושבירה דמס' לי' וצ"ל דבאמת בעיא דרב"ח לענין שבירה במסקנא אתמר דתניא לענין מריקה ושטיפה דבעי' מריקה בכל הכלי אף דלא בישל כ"א במקצת וילפי' לה מדכ' ואם בכלי נחשת בשלה וק' לי' לרב"ח מ"ט שביק קרא דין זה אדבתרא לענין מריקה ולא גילה זה גם לענין שבירה בכלי חרס ואמנם אי בכ"ח לא בעי' בלוע כלל כ"א גם צלאו באויר אסור לק"מ והיינו דמס' לי' לרב"ח אי נימא גלי קרי במריקה וה"ה לשבירה או דלמא לענין שבירה אפי' באויר צריך שבירה:

וזאת שנית מדתנן לקמן דבישל ק"ק וקדשים קלים אם אין בקדשי קדשים בנו"ט א"צ מריקה ושטיפה כקדשי קדשים ואמאי נהי דבלוע ליכא בישול מיהא הא הוה אלא ש"מ לענין מריקה ושטיפה פשיטא דבעי בישול ובלוע:

תוס' ד"ה בישל במקצת כלי מבואר מדברי' דפשיטא להו דלא אמרי' חם מקצתו חם כלו דהרי בכלי נחשת קיימא ואמאי פשיט' להו דאם שאר הכלי צונן אינו מפעפע וביאור דברי' שכ' דבחם ג"כ יש לספק נ' דמאחר דאמרי' אין בלוע יוצאה מדופן לדופן בלי רוטב מיבעי' לן אם גם כה"ג מקרי מדופן לדופן או לא.

ובד' תוס' אלו יש להבין דמאחר דכבר אמר ריב"י בישול מפעפע א"כ מאי מק' הש"ס בתר דמייתי בריי' וטעמא מאי אצטריך קרא הרי כבר ביאר דבישול מפעפע ונ' דריב"י סתמא אבעי' לא שנא בכלי צונן או חם ורב"ח סתמא השיב לו מ' אפי' בחם קאמר דאי"צ וע"ז הק' לו ריב"י בחם מאי טעמא לא הרי בישול מפעפע וכדפשיטא להו לתוס' ואמנם בתר דמייתי בריי' ובריי' ג"כ סתמא קתני ומ' אפי' הכלי צונן וע"ז הק' וטעמא מאי לא מחלק התנא בין כלי צונן או חם ויליף לה מקרא דואם בכלי נחשת.

ועד"ז יש להבין מה דפשיטא לי' להרא"ה בבד"ה דחה מקצתו חם כלו ותמה עליו הרשב"א במשמרת הבית דמפסח אין ראיה אמנם גם הרא"ה מ' לי' מדאמרי' סתמא בישול מפעפע ומ' אפי' בשאר הכלי צונן ש"מ דאמרי' חם מקצתו חם כלו.

ודאתי' עלה הרשב"א שכ' לדחות ד' הרא"ה לענין הגעלה לא כ"כ אלא לשטת הרא"ה דפשיטא לי' דחם מקצתו חם כלו אבל הרשב"א לנפשי' לא ס"ל הכי והן הן ד' רמ"א סי' קנ"א ביו"ד שפסק כד' הרא"ה דלענין הגעלה ג"כ מהני אם הגעיל אותו מקצת שנשתמש בו ותמה עליו הש"ך והטו"ז ולמה שביק ד' הרשב"א ולמ"ש לק"מ ואדרבה מאחר דבסי'

צ"ד גם אנן לא סביר' לן כהר' פרץ דחם מקצתו חם כלו כמבואר שם ולמה לא נסמוך כאן ע"ד הרא"ה בממ"נ:

אמר אביי לא נצרכא אלא לכדאמר מר בישול במקצת כלי וכו' ובר"ן פ' כל הבשר הגי' אפכא דרבא אמר בישול במקצת ודייק מזה הרמב' דאין הגעלה מועיל ביין פי' לדבריו דאלת"ה מנ"ל לרבא למימר דבתרומה בישול במקצת כלי א"צ הגעלה דלמא לענין במים ולא ביין אצטריך א"וו פשיטא לרבא דבאמת בשא משקין ל"ש הגעלה.

ולולי, ד' הרמב"ן י"ל בנדקדק מאי עלה כלל ע"ד המק' וגם ע"ד אביי ורבא לדמות ולהק' ממריקה ושטיפה על הגעלה עד דאתי רבא בר עולא ומתרץ לה הכי ולזה נ' דמאחר דבבריי' מסקי' אותה ולא תרומה ק' להו למק' ולאביי ורבא קו' הרשב"א אמאי לא קאמר למעוטי שאר איסורין ומ' לי' למק' משום דשאר אי' הגעלה מיהת אצטריך מקרא דגיעולי נכרים לא ממעטינן כ"א תרומה ולמימר דבתרומה אפי' הגעלה א"צ וע"ז מק' הרי תרומה דין א' יש לו לענין בלוע כמו בב"ח ולמה לא יצטרך הגעלה ומשני רבא או אביי לעולם גם תרומה בעי הגעלה ואדרבא מדאקרי קדש גם מריקה ושטיפה אצטריך ומיעוטא דאותה אצטריך לענין בישל במקצת כלי דבזה לבד קיל תרומה לענין יין ושאר משקין וא"כ מהגעלה לא איירינן כלל ואין לדייק מידי מכאן לענין הגעלה ובזה נבין ד' רבא בר עולא דקאמר תרומה אפי' בחמין מאי אפי' אטו גם בצונן שייך הגעלה אבל למ"ש א"ש מאחר דלא דנינן כ"א לענין מריקה ושטיפה ובקדשי' בעי' א' חם וא' צונן קמ"ל קרא דבתרומה לא בעי צונן כלל ומק' הש"ס תינח למ"ד חדא בצונן למ"ד תרויי' בחמין מיעוטא למאי אתא ומשני דסגי במריקה לחוד ושטיפה יתירתא לא אצטריך.

כל יום נעשה גיעול לחבירו ויל"ד אכתי לענין מריקה ושטיפה מאי אהני לן דהרי הגעלה לבד לא מפיק מידי איסור ולזה נ' דגם למסקנא אצטריך לר"ט קרא דהכא עשאן בקר אחד אלא דמעיקרא ס"ד דגם לענין הגעלה כ' קרא ומק' הש"ס א"כ אין נותר ברגל משא"כ דהגעלה לא אצטריך לענין מריקה ושטיפה שפיר אמרי' הכ' עשאן בקר אחד ובזה נבין מ"ט פליגי רבנן עלי' דר"ט דהרי סברא קאמר ותו דבס"פ השוכר את הפועל פשיטא להש"ס הך סב' דכל יום נעשה גיעול אפי' לדידן א"וו דטעמא דרבנן דלא דרשי האי קרא דופנית בבקר ופליגי אר"ט משום מריקה ושטיפה דלא מהני האי גיעול.

וכ' רש"י דאם בישל חטאת מבשל באותו יום שלמים וק' הרי' אם עושה כן ממעט בזמן אכילת שלמים וצ"ל דמבשל בי' מינו כבש לכבש וכיו"ב וס"ל לר"ט דמב"מ מדאוריי' חד בתרי בטיל ואי' משהו שרי לבטל לכתחילה וא"כ שוב נבין, מ"ט דרבנן דפליגי עליו.

גמ' מנה"מ ויל"ד מאחר דרבנן לית להו הך דכל יום נעשה גיעול מטעמא דכתיבנא מאי מק' תו מה"מ והיה נ' ראי' מזה לד' הרמב' דרבנן מצרכי מריקה ושטיפה אגב אכילה קודם שנעשה נותר וע"ז מק' הש"ס מה"מ ומשני מאחר דלאחר דכ' ומורק ושטף כ' יאכל אותה מ' דבעי מריקה ושטיפה תוך זמן אכילה אמנם לראב"ד ותוס' דפליגי וס"ל לאחר זמן אכילה הוא דבעי מריקה ושטיפה ק' מאי מק' ומאי מתרץ דקרא אפכא מ' וצ"ל דהא גופא ק' להש"ס מה"מ דלא אמרינן דכל יום נעשה גיעול לחבירו ואינו בא לידי נותר כלל ומריקה ושטיפה ל"ל ומשני מדכ' יאכל אותה בתר מריקה ושטיפה ובאמת זמן מריקה לאחר זמן אכילה א"וו קרא ארגל אתא דאף דמדינא יאכל אותה דכל יום נעשה גיעול לחבירו מ"מ בעי מריקה ושטיפה.

אמר אביי ה"ק אינן טעונין מריקה כקדשי קדשי' גם מזה יש ראי' לד' הרמב' דמצריך מריקה ושטיפה קודם שנעשה נותר א"כ ס"ד ה"ה היכא דליכא בנ"ט אבישול לחוד בעי מריקה ואצטריך לאשמועינן דלא אבל לראב"ד דכ' כמה דלא נעשה נותר א"צ מריקה ושטיפה וכאן כיון דליכא נו"ט אין כאן נותר ומריקה ושטיפה למה ובלחם משנה כתב בזה להיפך ודבריו צ"ע.

בע"ה בסוגי' דחדש קידושין ס"פ קמא ומנחות פ' ר' ישמעאל:

הק' המפ' ובתוכם הלח"מ על הרמב' שפסק דאין עומר מחו"ל ובר"פ כל קרבנות הציבור אמרי' דלמ"ד חדש נוהג בחו"ל ה"ה דעומר בא מחו"ל ונ' בנדקדק תחלה עוד בד' הרמב' דיליף לה מדכ' ראשית קצירכם ועיי' לח"מ מ"ש בזה ונ' דק' ליה להרמב' אי ס"ד דהא בהא תלי' וכל מאן דס"ל דחדש נוהג בחו"ל ה"ה דס"ל דעומר בא מחו"ל א"כ מאחר דאיכא תנאי טובא דס"ל חדש נוהג בחו"ל מה זה דקאמר הש"ס ע"כ ל"פ אלא בחדש וישן אבל מן הארץ דלא כי האי תנא והרי איכא עוד תנאי טובא דס"ל הכי אלא ש"מ דדווקא ריב"י הוא דס"ל הכי ומשום דדרש כי תבאו אל החרץ שלא נתחייבו בעומר עד שבאו לארץ וע"ז קאמר דע"כ איהו ס"ל ג"כ דחדש נוהג בחו"ל דאי לאו הכי אצטריך קרא דביאה למעט חו"ל אבל הא דס"ל דעומר בא מחו"ל פליגי רבנן עלי' וס"ל דע"כ קרא אתא לומר דעומר צריך להיות מקציר הארץ דאי כדריב"י למעט שלא נתחייבו בעומר עד שנכנסו לארץ ל"ל הרי כ' קצירכם ולא קציר גוים ועד דנכנסו ישראל לארץ והלכו במדבר קצירכם מנא להו אלא ש"מ דקרא דכי תבאו משום וקצרתם את קצירה הוא דכתב והן הן ד' הרמב' דמאחר דכתיב ראשית קצירכם והיינו קציר ישראל א"כ ע"כ במדבר לא נהג עומר וקרא דכי תבאו לקציר א"י אתא וכ"ת א"כ אמאי לא מיית' הרמב' הא גופא

דקציר גוים פסול לעומר הא מלתא גם אמתני' ק' למה תנן מן החדש ומן הארץ ולא תנן מישראל אמנם כדדייקת לא אצטריך מאחר דקצירת העומר בעי' לשמה כדתנן אקצור והם אומרים לו קצור א"כ קציר של נכרי עצמו וודאי פסול וקרא כי אצטריך לכדעייל ביד נכרי כדמיירי שמעתין דר"ה שם וס"ל להרמב' משעה שנכנסו לארץ מאחר דקיי"ל אין קנין לנכרי בא"י לא שייך תו קציר גוים מאי אמרת עכ"פ אם קצרו גוים פסול כמו בגיעול נכרי שפוסל הלא כבר אמרת דקצירת גוי בלא"ה פסול משום שלא לשמה.

וכ"ת א"כ הדרא קו' תוס' לדוכתא הרי גם קודם שנכנסו לארץ היה א"י מוחזקת בידם והיכא משכחת לה קציר עכו"ם וכדמק' הש"ס בע"א ע"פ ואשריהם תשרפון באש נ' דל"ד דנהי דא"י היתה מוחזקת בידינו מ"מ הש"י בעצמו הושיב הכנענים לתוכה למען לא תהיה הארץ שממה כדכ' מעט מעט אגרשנו פן תהיה הארץ שממה והפירות הי' שכר עבודתם ונקרא קצירכם אבל אין להם יד לאסור מחובר שאינו שלהם ושפיר מק' הש"ס גבי אשרה.

הדרי' לשמעתא במס' ר"ה דאקרוב עומר וכ' התוס' דסוגיין למ"ד בזמן דאין ביהמ"ק כל היום אסור וק' לד' דמפ' ממחרת הפסח בט"ו וקרא ה"ק בט"ו אכלו מצות וקלי בעצם היום הזה בט"ז א"כ מאי ק' לי' כי היכא דמפ' עצם היום דפ' אמור דר"ל אחר עבור עצומו של יום ה"נ תפ' עצם היום דיהושע ולעולם לא אקרוב עומר ולזה נ' לולי ד' תוס' דקו' הש"ס היה דנהי דקיי"ל חדש נוהג לכ"ע אפי' בזמן שאין ביהמ"ק היינו משעה שהקריבו לכה"פ עומר הראשון שוב אין היתר לאי' חרש אבל מקמי שהקריבו עומר ראשון פשיטא דלא התחיל אי' חדש וכדמ' פשטא דקרא בפ' אמור והיינו דמק' הש"ס אי ס"ד דעדן לא הקריבו עומר א"כ גם אי' חדש עדן לא נהגה ואמאי מעיקרא לא אכול.

והקשו בתוס' לד' ר"ת מאי קמ"ל קרא פשיטא דאכול מן הישן דהרי ע"כ אכלו מצות ואמנם חי נימא דאין עשה דלפני הדבור דוחה ל"ת דלאחר הדבור ח"כ אדרבא בליל פסח לא אכלו מצה מן החדש כ"א ה"ק קרא ויאכלו מעבור הארץ מן הישן מצות ואלמלא היה להם ישן גם מצות מנוה לח אכלו משום עשה דלפני הדבור.

ואמנם למ"ד שימור משעת קצירה בעי' למצת מצוה א"כ בישן לא נפקי ידי מצה של חובה וה"ק קרח ויאכלו מעבור דהיינו מן הישן ממחרת הפסח אבל בלילה לא אכנו אפי' מצות משום דמן החדש לא היו רשאין ומן הישן לא נפקי:

וממילא דלא ק' קו' תוס' על ר"ת הרי תניא שהיו מסתפקין ממן עד ט"ז ולר"ת הרי עד ט"ו רק היו מסתפקין הענין כי בליל ט"ו עדן אכלו מן וביום ט"ו פסק המן ואכלו עבור הארץ וביום ט"ז אפי' בלילה לא היה להם מן וה"ק הברייי' שהיו מסתפקין ממן עד ט"ז ולא

עד בכלל כי בט"ז כבר היה נפסק ואמנם מה שהקשו התוס' בקידושין מה לי ממחרת הפסח דהיינו ט"ו לר"ת מה לי מעיקרא מה לי ט"ו ולמ"ש עיקר קו' הש"ס היה מקלי בעצם היום הזה אלא דנקט רישח דקרא:

לשון חכמים ע' רש"י י"ל דכ"כ התוס' ליישב ייתור הלשון דלא הוה לש"ס אלא למימר מעיקרא לא אכול וע"ז קאמר משום דגם הש"ס נקט ל' ממחרת הפסח על יו"ט שני אהדר הש"ס ומפ' ממחרת אכול מעיקרא לא אכול

ונבא לבאר ד' הירושלמי בע"ה הנה ר' יונה ס"ל כדדדרשי' בשמעתין דר"ה הנ"ל דקצירכם ולא קציר נכרים ומס' לי' אם מט"ז ג"כ חדש אינו נוהג בקציר נכרים

והיינו דמס' לי' בקמה לחה וכדפשיט לי' לחה מס' לי' דלמא דווקא לחה דמ"מ נתבשלה ביד ישראל מקרי קצירכם אבל יבשה מאי מפשיט לי' אפי' יבשה ועדן מס' לי' דלמא אקציר דווקא קפיד רחמנא דליהוי קציר ישראל אבל קצירה מאי ומשני אפי' יבשה עד דמסיק אפי' בעליי' אסורה ומפ' הר"ש במ' חלה דס"ל כל תבואה שגדלה קודם העומר הראשון היתה אסורה לישראל אא"כ ק' הרי אכלו מצות בפסח שני במדבר וע"ז תי' הר"ש דבמדבר עדן לא נהג מצות עומר

והנה הרש"א הק' אדברי ר"ת הרי היה להם ישן ואמאי לא אכלו מן הישן אמנם מ"ד לא אכלו הרי לא מפ' קרא בר"ת כ"א שאכלו בט"ז מן החדש משא"כ מ"ד דממחרת היינו ט"ו באמת ס"ל דאכלו מצות אמנם מהיכן אכלו משני הירושלמי מתגרי גוים.

וכר' ישמעאל מ' לי' להר"ש דחד תי' הוא ור"ל דמאחר דלר"י לא נתחייבו בחדש עד לאחר ירושה וישיבה ממילא אין חדש נוהג בחו"ל והביאו להם תגרי גוים מחו"ל וא"כ ל"ל תגרי גוים הרי בלא"ה לא נהג חדש אלא לאחר ירושה וישיבה אמנם כד דייקת אדרבא תי' ראשון קאי למ"ד חדש אינו נוהג בחו"ל ומשום דכ' בכל מושבותיכם בכל מקום שאתם יושבים ואמנם ביאה לחוד דרש לאחר ירושה וישיבה וא"כ עדן לא נהג חדש.

כל מצוה שהיא תלוי' נ' דאי תנן מצוה ס"ד מ"ע קאמר אבל לא תעשה לא ידענא להכי נקט כל ואמנם מאחר דתנן כל ס"ד דמצות שהן תלויות כלן אינו נוהגת אלא בארץ אבל אינן תלויות ס"ד מהן נוהגת ומהן אינן נוהגת להכי תנן דכל שאינן תלויות נוהגת בין בארץ בין בחו"ל

ויל"ד למה לא תנן אפכא אינן תלויות נוהגות תלויות אינן נוהגת וא"ש חוץ מן הערלה וכלאים והכי תנן לה בירושלמי ונ' דלגי' דידן מ' לי' לתנא דכל כמה דלא תנן דיש מצות שאינן נוהגת בחו"ל לא שייך למיתני דאינן תלויות נוהגת דמהי"ת לא ינהגו

ויע"ל. דהכי תנן תלויות אינן נוהגות מדאורייי' ומדרבנן אינן תלויות נוהגת מדאוריית' וע"ז קתני חוץ מן הערלה וכלאים דמדאורייי' אינן נוהגות אבל מדרבנן נוהגות וזה נ' כוונת רש"י שכ' ערלה הלכה וכלאי' מד"ס ר"ל בזה דע"כ מדלא קתני הך חוץ ברישא הכוונה דנוהגות מדרבנן ואינן נוהגות מדאורייי'.

ונ' דמהאי טעמ' ג"כ בעי הש"ס לפ' דת"ק לחומר' פליג דאז הוה חוץ מן הערלה וכלאים דאורייי' מק"ו דחדש ובמסקנא דמסקי' דת"ק לקולא פליג שפיר מפי רש"י דע"כ ס"ל ערלה הל' וכלאים מד"ס דק"ו אין כאן מאחר דחדש מותר:

וראיתי בירושלמי דטעמא דת"ק דדריש ג"כ מושבותיכם בכ"מ שאתם יושבים אבל על תבואה הבאה מארץ לחו"ל נ' דאזיל לטעמא דקאמר בחלה שם דר"י דדריש ביאה לאחר ירושה וישיבה משמע ומ"מ בחו"ל פטור אף דאין לומר דמושבותיכם לאחר ירושה דילפי' מביאה וע"כ קאי אתבואת א"י בחו"ל ויל"ד מ"ש לחדש דאצטריך קרא לתבואה הבאה מא"י ונ' טעמא דר"ל שהיה לגוי קרקע בא"י וקצרה והוציאה לחו"ל ובתרומה כה"ג בין למ"ד יש קנין לנכרי בין למ"ד מירוח פוטר פטור מן התרומה ובחדש ס"ד דאם הוציאה לחו"ל מותר קמ"ל קרא דאסור וא"ש דמייתי בתר הכי דלא תנן אלא הנוהג בשל נכרים.

תוס' ד"ה כל מצוה בירושלמי מק' כ' הפני משה דאדר"י קמק' וכ"כ לקמן במראה הפנים בשם ברכת הזבח ולענ"ד אי אפשר לפ' כן דהא ר"א מדאורייי' קאמר והיאך יק' עליו דליתני חלה וכ"ת מל' אף מ' דעכ"פ בערלה וכלאים מודה אף שהם מדרבנן לא היא כיון דר"א ס"ל חדש אסור מן התורה א"כ ערלה וכלאים ג"כ דאורייי' כדר"ש ב"י לקמן מאי אמרת הא תניא דר"א אומר אין ערלה בחו"ל למאז דתני הכא באמת אמרי' תני חדש ולא גרסי' אף ול"ק ר"א כלל אערלה וכלאים.

וכ' תוס' להוכיח דגם דרבנן תנן דמק' מחלה ויל"ד הרי מערלה וכלאים ג"כ מוכח ונ' כוונת תוס' דלמא אדרבא אדר"א פריך ולר"א הכל דאורייי' וע"ז כ' א"כ גם מחלה ל"ק.

ויש. ליתן טעם יל"ד תרויי' הל' פסוקות הא דחלה נוהג בכל חו"ל והא דתרומה נוהג בבבל ומאי ענין ליתן טעם בשמעתין דווקא ונ' דד' תוס' אלו מסכימי' לד' ר"ב שהובא בפוסקי' דפסק כר"פ ור"ה ברי' דר' יושע דחדש בחו"ל דרבנן ולא גזרו אלא במקומות הסמוכי' ומנ"ל לר"ב הא אמנם ע"כ ק' לר"פ ולר"ה כמאן ס"ל אי כר"א הרי דאורייי' קאמר ואי כת"ק אפי' מדרבנן לית לי' דהרי גם ערלה וכלאים דרבנן ותני להו ושביק חדש א"וו חדש הוה לר"פ ולר"ה דרבנן ודווקא במקומות הסמוכי' דומיא דתרומה ומעשר להכא לא תנן חדש כי היכי דלא תנן תרומה ומעשר:

ואמנם מה ענין חדש אצל תרומה וע"ז כ' דתרוויי' לא דמי כלל לחובת הגוף כמו חלה דדמי קצת לחובת הגוף והנה מ"ש תוס', ועי"ל ג"כ הוה טעמא למ"ש לחלק בין תרומה לחלה דמעיקרא באמת גם תרומה היה נוהג בכל חו"ל אלא שבטלו אח"כ:

ונ' דערלה נוהג יל"ד מהי"ת נימא דאינו נוהג בשל נכרים ונ' דמאחר דעיקר קו' תוס' על מה שאנו לוקחין מן הנכרים ענבי' וזה דבר שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו ס"ד דלא גזרו באמת אשל נכרים מאחר דלא הוה כ"א דרבנן וע"ז כ' דא"כ מאי משני בירושלמי דלא תני חלה משום דאינו נוהג בשל נכרים הרי גם ערלה וכלאים תני דג"כ אינו נוהג בשל נכרים אלא ש"מ דנוהג וכן בגבינות דאי דווקא דישראל א"כ הוה לי' מיעוטא ודמי לגבינות בית אונייקי דלא חשו רבנן לאיסור הנאה.

ונ' דחדש נוהג בחו"ל אין כוונתם לומר דהל' כר"א דכבר קבעי במנחות הל' כמאן אלא דהוה ס"ד חדש אינו נוהג בשל נכרים וע"ז כ' דלא היא כ"א אף בזה"ז נוהג מדתני לה במתני' ולא תני חלה ולסוף ביארו דברי' דלא תימא הירושלמי לת"ק קאי אבל לדידן דקיי"ל כר"א ולק"מ דלתני חלה דחלה דרבנן וחדש דאוריי' דלמא חדש אינו נוהג בשל נכרים וע"ז כ' דע"כ ה"ה לר"א נוהג בשל נכרים דאל"כ מנ"ל לר"א דת"ק לית לי' חדש נוהג בחו"ל דלמא לעולם אית לי' ודלא תני משום דס"ל חדש אינו נוהג בשל נכרים וכי היכי דלא תני חלה לא תני חדש א"וו אין חילוק וכיו"ב כ' בס' ברכת הזבח במנחות שם להשיג על ד' הב"ח שהשיג ע"ד התוס' לאמור דאין חדש נוהג בשל נכרים. ואמנם מ"ש תוס' דמשו"ה ענבי' שרו משום דעדן לא פסיק נ' כוונתם כיון דעכ"פ בשעת הברכה לא חל אי' ערלה אין אנו צריכין לחקור אם כבר נפסק דהו"ל ס' ערלה ומותרת.

ואמנם מ"ש תו' דבעי שיוודע שנזרע התבואה אחר י"ו בניסן הוא דבר ק' להלום מאוד הרי בהשרשה ולא בזריעה תליא מלתא כדתנן וכולן שהשרישו קודם לעומר העומר מתירן ונ' ד' תוס' דהא דאיפלגי תנאי בשיעור קליטה מ"ד ג' ימים ומ"ד ב' שבתות ומ"ד ל' יום כ"ז בנטיעה דווקא שקולטת לאחר זמן מה אבל לא כן בזריעה דהכל תליא בתבואה אם היא לחה קצת ואם הוא בימי הגרוד או האדמה לחה ואם העת עת גשמי' וא"כ בזמן מועט לאחר זריעה יש להסתפק אם לא קלט ובמקום ספיקא אזלינן בתר רוב והרוב הרי נזרע וצ"ע.

וראיתי ברמב' ה' מאכלות אסורות ובכ"מ שם דבר תמוה דתחלה הביא דאי' אכילת חדש נוהג מה"ת בכל מקום ואח"כ כשהביא דין השרשה שוב כ' פעם שנית ואי' זה נוהג בכל מקום ומאי בעי בזה והיותר תימה על הכ"מ דבאי' אכילה הביא סוגי' דמנחות דקיי"ל כרבינא וכאן בהשרשה כ' דקיי"ל כר"א דסתם לן תנא כוותי':

מאי תלויה ומאי אינה תלויה נ' דהש"ס ק' ליה ג"כ אמאי אכפל תנא למתני תרוויי' א"וו משום דחוץ מן הערלה וכלאים קאי בין אריש בין אסיפא דבערלה כ' ביאה ואפ"ה נוהג בחו"ל ובכלאים לא כ' ביאה ומה"ת אינו נוהג בחו"ל נמצא דהא גופא דמק' הש"ס מאי תלויה ומאי אינה מתיישב בזה קו' תוס' והרי חוץ מן הכלאים קתני דמ' להס"ד דהאי חוץ בין אריש ובין אסיפא קאי.

ונ'. דגם תוס' אסקי אדעתיי' הך פשטא ולזה טרחו ומייתי דגם ערלה אינו מה"ת וממילא ליתא להאי פשטא ושבקו כלאי' דדלמא אדרבא כלאי' קתני דאינו נוהג ולבתר דדייקו דגם ערלה לאו דאוריי' שפיר ק' להו מכלאים דליכא תו לפ' ע"ד שפירשנו ואמנם מ"ש ראיה דערלה לאו דאוריי' מיורד ולוקח ק' טובא דממ"נ למ"ד הלכות מדינה א"צ ראי' דלא הוה דאורייתא ולמ"ד הל"מ אדרבא ק' עלי' מהך דיורד ולוקח ונ' כוונת תוס' דעכ"פ אהני לן ביאה דכ' גבי ערלה דבא"י ספק ערלה אסור ובחו"ל מותר וע"כ חוץ מן הערלה גם אלאו דאוריי' שייך

והרי תפילי' עיי' רש"י ותוס' לולי דברי' הייתי אומר מאחר דבפ' א' וב' של תפילי' כ' והיה כי יביאך למימרא דבחו"ל אין כאן מצות תפילין האיך שייך לברך עליו וצונו להניח תפילין דנ' כעדות שקר אע"כ גם תפילין דאוריי' נינהו

ע"ד אחר י"ל דרש"י כ' דחזינן להו לרבנן ומאי בעי רש"י במ"ש לרבנן אטו ההמון לא מנחי תפילי' ואדרבא מהמון יש ראיה טפי ממדרבנן ונ' דגם רש"י בא ליישב קו' תוס' דלמא מדרבנן הוא דמנחי ואמנם אמרו במכילתא כ' בתפילין למען תהיה תורת ה' בפיך ללמד כל העוסק בתורה פטור מן התפילי' ואמנם נהגו רבנן להניח תפילין כי היכי דלא ליזלזלו בי' ההמון אבל אם גם ההמון רק מדרבנן מנחי למה להו לרבנן להניח משום ההמון א"וו מדאוריי' חייבין.

ופטר חמור יל"ד מ"ט לא נקט ג"כ פדיון הבן דכ' בהאי פ' ובכור בהמה טהורה ונ' דהנך מכ"ד מתנות כהונה נינהו ולא חילקה בהן ת תורה בין ארץ לחו"ל ולא תק' לך מתרומה ומעשר התם טעמא דפטירי בחו"ל כמ"ש תוס' על שהשדות משועבדות למלך אמנם פטר חמור דכ' ואם לא תפדה וערפתו נמצא דאינו ממתנות כהונה והיינו דק' להש"ס:

ובחי' רמב"ן תי' דתפילין מושמתם את דברי ילפי' כמ"ש בירושלמי אא"כ הו"ל להש"ס להביא הך בריי' דירושלמי ולשבק בריי' דע"א ואולי משום דרישא דקרא עכ"פ אצטריך דמהך ילפי דיש מצות שפטורי' מהם בארץ ושפיר מייתי לה לכולא בריי' דאבד תאבדון דכ' בהדה.

אלא תלויה חובת קרקע ע' רש"י נ' דרמז לן דמשו"ה לא רצה התנא למתני בהדיא חובת קרקע משום דגם חלה וחדש בכלל והם איסורי אגברא ולא הוה ידענא אי תנן חובת קרקע וניחא לי' לישנ' דתלוי' בארץ

מה"מ פי' בשלמא אי תלויה דכ' בה ביאה א"כ ידעינן מנ"ל אבל השתא או כל המצות יהיו נוהגות בחו"ל או כלל לא.

רש"י אשר אתם חיים פי' לדברי דל' על האדמה יל"פ על א"י אבל קרא דאתם חיים יתירא ש"מ דלחו"ל אתי.

מה פ"א ע' ברמב"ן דהרי באמת אבד תאבדון דהיינו לישראל אינו אלא בא"י ותי' דחוק ואולי אחרי דכ' בארץ למה לי הגוים אשר אתם יורשים והו"ל מיעוט אחר מיעוט לרבות ע"א גופא ומנה לכל כיוב"ז ומ"מ משום קו' הרמב"ן לא ניחא לירושלמי למילף מהכא וגמר מתפילין וש"ס דידן קרא דתפילין מאי עביד לי' ונ' דס"ד דתפילין נאמר בהו כי שם ה' נקרא עליך ובגלות כ' ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה' אלה ומוטב שלא להניח קמ"ל קרא.

הלכתא גמירי לה הנה אי ר"א לקולא פליג ולת"ק חדש דאורייי' א"כ ערלה וכלאי' מק"ו ידעי' ולא אצטריך הלכתא גמירי אבל אי ר"א לחומרא פליג ות"ק לית לי' חדש ע"כ ערלה הל' אמנם א"כ למה גם באידך גוונא קאמר הש"ס ערלה הל' ונ' מד' רש"י דה"ק הש"ס דוודאי היה אפשר לומר דכל אי' מאכלות אינם בכלל חובת קרקע אבל א"כ למה אצטריך הל' בערלה וכלאי' אלא ש"מ דגם אי' מאכלות בכלל ובחדש אוקמא אדינא דממושבותיכם ליכא למילף ואמנם מד' רש"י מ' עוד דאי מושבותיכם לאחר ירושה ע"כ חו"ל פטור דלא עדיף חו"ל מא"י קודם ירושה:

ת"ש מדאמר אביי יל"ד ואביי גופא מנ"ל דר"א לחומרא פליג והי' נ' לומר דק' לי' לאביי מדאמר ר"א אף החדש מ' דסביר' לי' גם ערלה וכלאי' א"כ מאי אף דקאמר ר"א מאי אמרת אקמייתא כדאמרינן הול"ל אף חדש ערלה וכלאים אינו נוהג ומ"ש חדש דנקט ואי ק' הרי בהדיא תניא לקמן דר"א סבר ערלה אינו נוהג בחו"ל י"ל לא שמעי' לאביי הך ברייתא

א"נ ה"ק לת"ק לדידך דאמרת ערלה וכלאי' נוהג א"כ חדש וודאי נוהג דלמאן דס"ל הכי בערלה לכאורה מחדש יליף וא"כ אף החדש.

תוס' ד"ה מושבותיכם לכאורה י"ל דמ"מ מק' ר"ע דלא הו"ל לרחמנא למכתב משום דרשא דבית המוקד מושבותיכם גבי שבת דעי"ז איכא למטעי דאין שבת נוהג בחו"ל אלא דיש להשיב הרי במן כבר נהג שבת והוציאו מקושש לסקילה במדבר והיאך תאמר

דלאחר ירושה וישיבה קאמר אא"כ למה לא השיב ר"י לר"ע כהא גופא א"וו י"ל דר"י ס"ל כמ"ד הבערה ללאו יצאה ואיכא למימר דלאו דלא תבערו הוא דאינו נוהג כ"א לאחר ירושה וישיבה וע"ז קאמר ר"י כזה א"א לטעי דלא יהא לאו דשבת קיל משאר מצות קלות ואמנם הא תינח אם קאי אלאו דלא תבערו אבל אי ס"ד דמושבותיכם דפ' אמור קאמר ואכולא מלתא דשבת קאי בפשיטות הו"ל לר"י למימר דבמדבר כבר נהג שבת במן ומקושש.

וכ', רש"י דר"י אחדש לחודא קאי וכן ראיתי בקונקראדאנס כי אין שום מושבותיכם בתורה דבא למעט חו"ל כ"א חדש וק' א"כ מאי מק' הש"ס הא בנסכים ביאה ומושב כ' גם בחדש ביאה ומושב כ' ולזה נ' דעיקר קו' הש"ס א"ה מאי קאמר לי' ר"ע:

חדא ועוד נ' ה"פ ר"י קאמר לי' לר"ע הלא ידעת מאחר דמנסכים ילפינן והתם ביאה ומושב כ' וע"כ קו' משום דלא דקדקתי לפ' ואיכא למיטעי ולמפרך משבת משבת ליכא קו'.

ולא. לכתוב ביכורי' ובריטב"א פי' דה"ק הש"ס דנילף ביכורים מתרומה דלא נהגא עד לאחר ירושה וישיבה ולא זכיתי לידע מנ"ל להריטב"א דתרומה לא נהגא ואפשר דמשום דבבית שני ג"כ לא נתחייבו בתרומה אלא לאחר ובמקום שהחזיקו ואפשר דעד אז לא מקרי דגנך וצ"ע ולי נ' דה"ק הש"ס מאי אמרת ביכורים מתהני לאלתר אי בתר הנאה אזלי' גם מלך יבחרו לאלתר ויכבוש לאלתר ויתהני לאלתר. ומשני מידי דהוה אחלה וכ"ת הרי בחלה בבאכם כ' ומהא דמשונה ביאה הוא דילפי' וא"ה היאך נילף ביכורים מחלה ונ' דוודאי אי לא כ' בחלה בבאכם גם חלה הוה ילפי' ממלך דבעי ירושה וישיבה אבל מאחר דכ' רחמנא בחלה בבאכם גם ביכורי' שפיר ילפי' מחלה ואמרי' דלא בעי' ירושה וישיבה כ"א גבי מלך ולהכי אצטריך קרא גבי ביכורי'.

תיבעי קידוש ב"ד כי מועדות יש לדקדק הרי במועדות קיי"ל דהיכי דמקדיש ממילא כגון ביום ל"א א"צ קידוש ב"ד ונ' דס"ד דה"ק כי היכי דבמועדות בתר ירושלים אזלי' ה"נ נחשב בשבת באיזה שעה יקדש היום בירושלים כידוע דכל הקרוב למזרח רכ"ד פרסה יחשך היום שעה אחת במוקדם ולמערב במאוחר קמ"ל בכל מושבותיכם דלא תליא כלל בירושלים וכן פי' מרן הגאון ח"ס האי קרא שבת היא לה' בכל מושבותיכם גם הש"י שבת בכל מושבותיכם במעשי בראשית בשעה שאתם שובתי'

ועי"ל דאי הוה מפ' קרא בשבת הכי באמת הו"א דגם ביום ל"א בעי קידוש ב"ד מדשבת בעי והשתא דשבת לא בעי א"כ גם ל"א דקדיש וקאי לא בעי קידוש ב"ד:

ויל"ד מ"ט לא מק' ג"כ מיוה"כ ושבועות דכ' בהו מושבות ונ' דבשבועות אצטריך מושבות לספיקא דיומא בחו"ל דס"ד מאחר דבספירה תליא רחמנא א"נ יוודע אח"כ כי היה אדר מעובר והספירה בא"י מאוחר א"צ לשבות בשבועות כ"א ביום חמשים של ספירתם קמ"ל דבעי מקרא קדש א' בכל מושבות וביוה"כ אדרבא כ' אך בעשור לחדש דהוה מיעוט וכבר עמד ע"ז הרמב"ן בפ' אמור שם אמנם לדעתי נ' ה"פ אך בעשור לחדש בכל מושבותיכם כשם שבא"י אין כאן אלא עשור לחדש אחד כמו כן בכל מושבות לא יתענו כ"א יום א'.

ואמנם הרמב"ן בחומש שם ביאר דס"ד הואיל דבעצרת לא מצינו כ"א הקרבן המצוה וע"ז נאמר מקרא קדש וכן ביוה"כ הו"א אם אין קרבן אין מקרא קדש קמ"ל ויש לרמז ד' הרמב"ן דמאחר דתי' הש"ס הואיל ובענינא דקרבנות כתיבי לא אצטריך שוב לתרץ מה"ט עצרת ויוה"כ.

תוס' ד"ה לקבעו חובה בזה"ז ביאה דכ' גבי פסח ויל"ד מה ענין קו' זאת לתי' הש"ס ונ' דבלאו תי' הש"ס הייתי אומר דקרא דמושבותיכם דגבי מצה אצטריך דליהוי ביאה ומושב וממילא אינו נוהג בחו"ל וכרב אחא ב"י וא"כ ההיא ביאה לאו אפסח קאי כ"א אמצה משא"כ לבתר דמשני דמושבותיכם אצטריך לקבעו חובה בזה"ז א"כ ביאה ע"כ אפסח קאי והיינו דק' להו.

א"נ י"ל דהו"א דפסח לא נהג עד בואם לארץ ובמדבר עפ"י הדיבור היה ולק"מ אך מאחר דאמרי' דמושבותיכם מרבה חו"ל מ' דפשיטא להש"ס דנהג במדבר דאל"כ הו"מ לשנויי דליחייב במדבר אצטריך אף דפסח לא נהוג אלא פשיטא להש"ס דפסח נהוג במדבר וא"כ שפיר מק' תוס' ביאה ל"ל.

ועד"ז יש ליישב מ"ט לא מק' הש"ס מפסח ומשני כי היכי דמק' מתפילין ופטר חמור ומשני עשה מצוה זו אמנם מפסח ל"ק כ"א למ"ד מצה בזה"ז דאוריי' אבל למ"ד דרבנן ל"ק ומק' טפי מתפילין ופטר חמור לכ"ע אפי' למ"ד מצה בזה"ז דרבנן.

וא"ת הא ילפי' מבערב יל"ד מאי ענין קו' זאת לתי' הסמוך ונ' דבלא"ה הייתי אומר דהש"ס הכי נמי קאמר דגם במדבר נתחייבו במצה ומחו"ל לא קמיירי אמנם מדמשני אתפילין ופטר חמור עשה מצוה זו ובהאי פרשה גם מצה כ' וע"כ במדבר בלא"ה נתחייבו דאמרה תורה עשה מצוה זו שתכנס לארץ וע"כ הכי בחו"ל קאמר והאי מבערב נפקא.

וע' רש"ל מ"ש בזה דממצות ומרורי' מרבי' בא"י אף בלא פסח חייב במצה תימא דאדרבא אמרי' מדכ' יאכלוהו מ' דהיכא דליכא פסח לא וצ"ע ואמנם הו"מ למימר דכל שהוא

בא"י ואינו עשה פסח הוא טמא או בדרך רחוקה וההוא כבר ילפי' מקרא דחייב כמבואר בפסחי' פ' כ"ש ופ' ע"פ.

אמנם הרמב"ן בקידושין שם תי' דאצטריך תרי קראי לאפוקי מדרב אחא ב"י דאמר מצה בזה"ז דרבנן וק' א"כ מ"ט אצטריך רבא פ' ע"פ שם לדחוקי דטמא ודרך רחוקה יליף מערל למה לא קאמר כ' קרא אחרינא בכל מושבותיכם ונ' דבפ' כ"ש נחלקו ר"י ור"ש בחמץ לפני זמנו דיליף ר"ש מלא תאכל עליו חמץ דחמץ לפני זמנו מותר ור"י מוקי ליה לקובעו חובה בזה"ז ומסיק הש"ס דר"ש יליף טמא מערל ור"י ס"ל כ' בהאי וכ' בהאי כדראב"י פ' ע"פ ואמנם מושבותיכם ע"כ ר"י לא דריש דאי דריש שוב ע"כ חמץ לפני זמנו מותר ומעתה ה"ט דרבא דלא אדכר למושבותיכם דלא ליהוי כתנאי דר"י ע"כ לא דריש הכי וא"נ ר"י ס"ל כ' בהאי ובהאי רבא לא רצה לפ' הכי משום דר"ש:

אא"כ הדרא קו' הש"ס עלי' דר"י מושבותיכם ל"ל וצ"ל דר"י ס"ל כתנא דבי ר"י דהיכא דכ' ביאה ומושב לאחר ירושה וישיבה ואצטריך מושב גבי מצה דליהוי ביאה ומושב וס"ל באמת מצה לא נהג עד בארץ ואמנם לפי"ז ס"ל לר"י חדש בחו"ל דרבנן ונ' דטעמא דרבינא ורב אשי דפסקו כמ"ד דאוריי' דס"ל כר"ש דחמץ לפני זמנו לאו דאוריי' ומטעמא דכ' לא תאכל עליו חמץ וכ"ת לקובעו חובה הרי אית לן מושבות דכ' גבי מצה לקובעו חובה בזה"ז ור"ה ברי' דר"י, ס"ל כר"י דחמץ לפני זמנו דאוריי' וע"כ מושב דמצה לביאה ומושב אצטריך וכל היכא דכ' ביאה ומושב לאחר ירושה וישיבה מ' ומצה דנוהג בחו"ל מלא תאכל עליו חמץ נפקא מ"מ חדש בחו"ל ע"כ לאו דאוריי' וא"כ מאחר דקיי"ל דחמץ לפני זמנו דאוריי' ע"כ קיי"ל דחדש בחו"ל דרבנן דאל"כ האי מושבותיכם דמצה מאי עבדת לי' אי לקובעו חובה בזה"ז ע"כ חמץ לפני זמנן מותר וכמ"ש:

אא"ב יק' אד' הרי"ף והרא"ש והרמב' דכולהו ס"ל דחמץ לפני זמנו דאוריי' ומ"מ פסקו כרבינא ורבנן דבי רב אשי דחדש בחו"ל דאוריי' ונ' דאר"ש גופא יש להק' למה אצטריך למימר לר"י לא גרע מערל ובן נכר ולא קאמר לי' הרי כ' מושבותיכם לקובעו חובה בזה"ז דהרי בהדי' קאמר בבריי' לקמן דחדש בזה"ז דאוריי' וכן יק' אראב"י דס"ל רבנן האי מושבות מאי עביד אלא דאיכא למימר דס"ל כר"פ ור"ה ברי' דר"י ולזה נ' דבאמת קו' ש"ס דידן תמוה הרי בפ' כל שעה ילפי ר"ע וריה"ג תרוויי' מבכל מושבותיכם דאינו יוצא במצה של בכורים וצ"ל דמאחר דמסיק הש"ס שם דריה"ג אצטריך קרא לבכורים ע"כ כר"ש ס"ל דבכורי' מותרים לאונן וא"כ לרבנן דר"ש לא אצטריך קרא לבכורי' ואייתר בכל מושבותיכם, ואף דאי הנך רבנן כר"ע ס"ל דמצות ריבה שפיר שוב אצטריך כמו לר"ע אמנם הש"ס לא בעי להכריח דרבנן דר"ש ע"כ כר"ע ס"ל ומשני ע"ד אחר אמנם אנן

לדידן דכר"ע ס"ל מצות מצות ריבה עכ"פ אצטריך מושבותיכם למצה של בכורי' ולק"מ וה"ט דר"ש דלא מדכר ממושבותיכם דלדידי' אפי' לריה"ג אצטריך מושבותיכם וה"ט דראב"י דלא אדכר מושבותיכם וכן רבא בפ' ע"פ שם ושפיר י"ל דחדש בזה"ז דאוריי' דמושבותיכם בכ"מ שאתם יושבים משמע:

והנה בד' רש"א שכ' דהאי שבעת ימי' תאכל מצות אמצה דרשות קאי והאי דקאמר הש"ס כסוגיין בזמן דליכא פסח י"ל דמקרא דלא תאכל עליו חמץ מ' דנוקשה לאו דאוריי' אמנם מל' מצות מבואר דנוקשה אסור מדאוריי' אלא שאינו בלאו דחמץ ואהא דנוקשה אסור בחו"ל אצטריך קרא דמושבותיכם ואין זה ענין כלל להההוא דע"פ ומה שהק' רש"א ביאה דחדש ל"ל לר"א כבר יישב רש"י במתני' שכ' אף החדש מלאכול לפני העומר אבל לקצור לפני העומר מותר בחו"ל דאל"כ תבואת חו"ל ירקב עד העומר אתמהה וא"כ אצטריך ביאה דחדש אקצירה ולמ"ד גם ספירה בזה"ז דרבנן גם. אספירה אצטריך.

בשלמא למ"ד מושב וכו' יל"ד הרי לאידך תנא דבי ר"י דאמר כל מקום שנא' ביאה לאחר ירושה א"כ מאחר דבחדש כ' ביאה אייתר מושב לכ"מ שאתם יושבים ומ"מ לא נהג חדש עד לאחר ירושה וא"כ גם לדידי' ק' אף דס"ל מושב כ"מ שאתם יושבי' ונ' דלהכי מייתי הש"ס תחלה ביאה דתפילין ופטר חמור למימרא מאחר דהני חובת הגוף נינהו אע"ג דכ' בהו ביאה אמרי' עשה מצות זו שבשבילה תכנס לארץ וא"כ גם בחדש מאחר דכ' בי' מושבות דמ' בכ"מ שאתם יושבים הכוונה בביאה ג"כ עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ ושפיר נהג חדש מיד בבאם לארץ ומ"מ נ' דהיינו בשלמא דקאמר כלומר אף דגם למ"ד הכי ק' י"ל וכמ"ש וזה נ' ג"כ כוונת רש"י ד"ה בשלמא שכ' ומושב דכ' גבי חדש לאו לאחר ירושה וישיבה ר"ל דאף לתדבר"י בתרא יש ליישב.

ממחרת הפסח אכול נ' דר"ל דלא תימא מנ"ל דהאי מחרת ט"ז דלמא ט"ו וכקו' הא"ע לזה קאמר דלמאי הל' אשמעי' קרא הא דאכול ממחרת הפסח ש"מ וע"ז משני דלמא הוה צריכי וכמ"ש התוס' בר"ה י"ג שם כלומר דאשמעי' קרא דכ"ז שהיה להם מן היה חביב להם מעבור הארץ ואמנם בענין קו' תוס' למה לא מייתי הש"ס מקרא דוישבות המן נ' דבס"ד ע"כ האי ממחרת ט"ז דמשו"ה מעיקרא לא אכול אבל עכשיו היינו יכולין לפ' דממחרת היינו ט"ו כמו בפ' מסעי ובאמת לא רצה הש"ס לפ' דפליגי תנאי מהו ממחרת הפסח לזה מיית' בריי' דאכלו מן עד ט"ז בניסן ויליף לה מדאכלו מן ארבעים שנה שלימות ושלימות ע"כ מיום ליו והמן התחילו לאכול בט"ו בניסן וע"כ גם בט"ו דשנת הארבעים עוד אכלו מן.

מ' מנחות פי' ר"י ר"פ ור"ה ברי' דר"י אכלו באורתא דשתסר נגהי שבסר ס"ל חדש בחו"ל דרבנן ולספיקא לא חיישי' כ"כ לעיל דע"כ בחו"ל הסמוכה לא"י קאמר וכד' ר"ב דאל"כ מאן ניהו דאי' לי' חדש לאו דאוריי' ת"ק דמתני' בקידושין ואמאי חשיב ערלה וכלאי' בין הנוהגים מדרבנן ולא חשיב נמי חדש דהוה ג"כ אסור מדרבנן אלא ש"מ דלאו בכל חו"ל גזרו כ"א במקומות הסמוכי' משא"כ בערלה וכלאי' דבכ"מ גזרו ואמנם בחי' אנ"ש למרדכי פ"ק דביצה הק' א"נ חדש דרבנן מ"מ הו"ל דשיל"מ דאפי' בדרבנן ספיקו אסור כמסקנת רב אשי פ"ק דביצה שם והנה באמת אר"פ ל"ק דאיהו הוא דמשני בפ"ק דביצה תנא דלטרא קציעות הוא ש"מ דלי' לי' דרב אשי דשיל"מ בדרבנן ספיקו אסור אבל אי קשי' הא קשי' מנ"ל להש"ס במנחות למימר דר"פ ורבנן דבי רב אשי פליגי אי חדש בחו"ל דאוריי' או דרבנן דלמא גם רבנן דבי רב אשי ס"ל דחדש בחו"ל דרבנן אלא דס"ל כרב אשי רבן דדשיל"מ אפי' בדרבנן ספיקו אסור והיה נ' מזה כמעט ראיה ברורה דמדקאמר הש"ס טעמיי' דרבנן דבי ר"א משום דס"ל חדש בחו"ל דאוריי' היינו משום דבאמת הכי קיי"ל סתים הש"ס בפשיטות אמנם אם איתא לתי' חא"ש שם ליתא לראי' זאת. והנה תי' בשם המרדכי ב' תי' חדא דבאי' החוזר לשנה הבאה לאיסורו ל"ש יל"מ ותמה עליו הפ"ח סי' ק"ב ביו"ד התינח בחמץ קאמר המרדכי פ' כ"ש סברא זאת דחמץ זה עצמו חוזר לאיסורו כשיגיע פסח ועדן הוא קיים משא"כ חדש דתבואה שהעומר או יום העומר מתירה מותרת לעולם ונ' דרצ"ל אם יזרע תבואה זו סמוך לעומר ולא תשרוש קודם לעומר שוב תחזיר לאיסורו אלא שיש להשיב התם גידולין בדבר שזרעו כלה הוה ואין זו התבואה עצמה שהיתה מותרת אלא שי"ל דמאחר דאיבעי' לן התם במנחות אם זרע חטין שהעומר התירן כבר בקרקע ולא קלטו בשעת העומר אי בטלו לגבי קרקע ואין העומר מתיר או לא נאסרו עדן כלל ואי אמרת דנאסרו שפיר קאמר המרדכי דחוזר לאיסורו.

ועד"ז היה אפשר ליישב קו' שנייה של הפ"ח הרי בנדרים איתא בהדי' דחדש מקרי דשיל"מ די"ל מאחר דבאמת מס' לן בחיטי' שזרען בקרקע אי אסירן והו"ל חוזר לאיסורן אי מותרין ולא הוה חוזר לאיסורו וקשי' בחדש דאוריי' דיש לו דין שיל"מ דדלמא מקרי אינו חוזר לאיסורו ובחדש דחו"ל דרבנן נותנין לו דין אין לו מתירין דדלמא מקרי חוזר לאיסורו וצ"ע:

ותי' עוד שם דספק תלוי בקביעא דירחא לא מקרי יל"מ הואיל ואנן בקיאין וצריך לי עיון אם בימי ר"פ כבר היו בקיאין בקביעא דירחא דבימי רבא עדן היו מקדשין בא"י ע"פ ראיה כמבואר במס' ר"ה ועוד יל"ד א"כ ביצה שנולדה ס' ביו"ט ראשון ס' ביו"ט

שני תשתרי מה"ט ולא משתמיט חד מן הפוסקוי' לחלק בביצה בין יו"ט ראשון ליו"ט שני וצ"ע.

בע"ה בענין נקצר ביום כשר ודוחה את השבת מנחות ס"פ ר"י.

הק' האחרונים על הרמב' דנקט למתני' כפשטא והש"ס מסיק דשני' כא' אי אפשר אלא או נקצר ביום פסול כראב"ש או כשר כר' ודוחה שבת להקרבה ונ' דהש"ך בה' מילה הק' קו' זאת ג"כ אד' המחבר ורמ"א שם דס"ל דאם נימול תוך מילתו כשירה דיעבד א"כ אמאי מילה דוחה שבת והק' השאגת ארי' ותק' לי' בלא"ה דמאחר דאמרה תורה דלאחר ח' עכ"פ המילה כשירה למה מילה דוחה שבת מ"ש מהא דדייק ראב"ש דנקצר ביום פסול מדדחי שבת והא וודאי קו' עצומה יותר מקו' הש"ך דקו' הש"ך בנקל אפשר לתרץ מאחר דמילה מצוה שיש בה סכנה כדדרשי' כי עליך הורגנו כל היום זו מילה וא"כ דיה למצו' בשעת' אבל להכניס תינוק דאכתי לא הגיע זמנו למול לסכנתא מי שרי לן ובזה מסולקי' כל הקו' שהק' השג"א שם מנולד בין השמשות דלימהלי' בע"ש דספק ח' הוא ולא נמהלי' לעשרה ולאחד עשר דקודם זמנו אין לנו רשות להכניס התינוק וכן הא דלא צותה תורה למול תוך זמנו הוא משום סכנתא אבל קו' השג"א מלאחר ח' וודאי ק' ונ' דהא תלי' בפלוגתא מהיכן ילפי' דמילה דוחה שבת דוודאי למ"ד הלכה א"כ ממילה אין ראיה דבאמת התם הלכה היא דהוה ומ"מ מסתבר טעמי' דראב"ש דאי נקצר ביום כשר לא היתה קצירה דוחה שבת אבל למאי דמסקינ' תניא כוותי' דר' יוחנן דילפי' מביום אפי' בשבת ולאו הלכה היא הרי דכיון שאמרה תורה מילה מצותה בשמיני חביבה מצוה בשעתה ודוחה את השבת ה"נ אמרה תורה מהחל חרמש תחל לספור ומהתם ילפי' דקצירה וספירה בלילה קצירה דוחה שבת נמצא ד' הרמב' דסוגיא דהכא דלא מק' אדראב"ש ממילה כקו' השאג"א אזדא למ"ד מילה דוחה שבת מהלכה משא"כ לדידן דקיי"ל כר' יוחנן ע"כ חביבה מצוה בשעתה ומתני' כפשטא.

ודע דיליד אהך דרשא דר"י דמק' הש"ס התם הא מיבעי' לי' לביום ולא בלילה ומשני ההוא מבן שמנת ימים נפקא וק' דלמא התם ה"ק קרא שצריך להיות שמנה ימים ולא לילות קודם המילה אבל המילה יכולה להיות בלילה וצ"ל דה"ק אס"ד ביום השמיני אתי לאורויי דמילה צריכה להיות ביום השמיני וביום א"כ אייתר לי' בן שמנת ימים לגמרי.

ולמ"ש יש להביא ראי' דעבדי' התם בפ' ראד"מ צריכותא להא דר"י א"ח דהל' כר"ע מפסח ומילה וק' לימא אי אשמעי' פסח התם משום דפסח עצמו אי אפשר לעשותו לא קודם ולא לאחר השבת משא"כ מילה דכשירה לאחר השבת ואעפי"כ דוחה את אשבת

גם מכשירי' ידחו שבת אלא ש"מ דאין זו סברא דהתם משום דחביבה מצוה בשעתה ומ"מ מאחר דד' תוס' דהל' כראב"ש צריכין אנו ליישב ק' השג"א ממילה.

ונ' בנדקדק תחלה מאחר דראב"ש ס"ל נקצר ביום פסול אטו פליג על משנתינו לא מצא מן הקמה יבוא מן העומרים והש"ס שתיק מזה ולזה נ' דראב"ש ור' בהא קמפלגי רבי ס"ל דהא דאמרה תורה קצירה וספירה בלילה הוא רק הידור מצוה בעלמא ומשום גזירה בעלמא שיאמרו מנחה קריבה בטומאה קצרי' ביום וראב"ש ס"ל כשם שהקרבת עומר מצוה כך קצירת העומר בלילה מצוה ואם אפשר להקריב עומר שנתקיים בו קצירה בלילה ע"כ יביא ואמרי' לכהן הוה פסק ושתק ומ"מ אם נאבד העומר וכיו"ב הו"ל הבאת העומר מצוה מן העומרי' ומדמה לה למילה דנהי דיכול לקיים מצות מילה אפי' לאחר ח' צוותה תורה למול בשמיני ומצוה זה דוחה שבת משא"כ לרבי התם מצוה ודחי שבת והכא הידור מצוה ולא דחי אבל הו"ל כמילה לאחר זמנה משא"כ למ"ד נקצר ביום כשר בלא דחק לא דחי שבת.

ויל"ד. למאי דמסקי דלר' אהקרבה קא פשיטנא ואמאי אצטריך קרא מ"ש משאר קרבנות ציבור וי"ל משום דכ' ממחרת השבת ונהי דקים לן דר"ל ממחרת יו"ט ראשון של פסח הו"א למטעי דה"ק קרא אם הוא ממחרת ר"ל לא בשבת עצמו יקריבנו אבל בשבת עצמו לא יקריבנו קמ"ל קרא דמועדיכם א"נ משום דק' לן קראי אהדדי כ' א' אומר עד עצם היום הזה וכ' א' אומר עד הביאכם וסד"א כאן בשבת כאן בחול, כי הא דדרשי' ביום תרועה וזכרון תרועה קמ"ל במועדיכם דדחי הקרבה שבת.

תוס' ד"ה תקריב לר"א ניחא צ"ע לר"א ל"ל קרא אקצירה כיון דהקרבה דוחה שבת ממילא כל מכשירין דוחין וצ"ל דבאמת גם לר"א קרא אהקרבה אצטריך וכמ"ש לעיל מ"ט אצטריך קרא ומ"מ ברייתא נקט קרא גם אקצירה משום דלר"א קצירה ממילא נפקא.

באו"ד. אלא לר"ע ומייתי ראיה מטומאה פי' לדברי' דאין לומר דה"פ דבריי' כיון דהקרבה מבמועדיכם נפקא ע"כ תקריב לקצירה וכד' הרמב"ם דא"כ לימא הש"ס לרבי לקמן דיליף קצירה דדוחה שבת מתקריב אלא ש"מ דעיקר דרשא במועדיכם ותקריב לאו דווקא תדע דגם לענין טומאה דרשי' הכא מתקריב ולקמן מבמועדיכם ולענין טומאה תרי פסוקי ל"ל וע"כ חד לאו דווקא ובהכי א"ש מ"ש תוס' לקמן דבעי דומיא דתמיד מאחר דבמועדיכם הוא דילפי'.

א"ל הבא אחרת כ' רש"י שלא יאמרו מנחת יחיד ג"כ קריבה בטומאה ותוס' הציעו גמ' דיומא דלמ"ד טומאה דחויה פשיטא דיביא אחרת אם אפשר אפי' למ"ד הותרה קאמר ביומא שם משום להתיר שירי' וצ"ע על רש"י שכ' טעם שלא נזכר שם בגמ' וכן יש

לתמוה על רש"י ביומא שם שכ' לא מצא אחרת מזומן מ' דלא מפ' מצא אחרת במחובר והרי מסוגיין מוכח דבמחובר קאמר רבי ונ' ד' רש"י דע"כ סוגיי' דשמעתין לית לי' טעמא דלהתיר שירי' דמשום להתיר שירי' לא מבטלי' מצות ספירה דאמר קרא מהחל חרמש תחל לספור והרי כאן ספרו קודם קצירה כיון שקצרו ביום א"וו טעמא משום גזירה וגזירה אלים אפי' לבטל לולב ושופר בשבת ואמנם סוגיא דיומא ע"כ מוקי לה במצא אחרת מן המזומן דעכ"פ קיים מהחל חרמש תחל לספור וכמתני' דלא מצא מן הקמה יבוא מן העומרין אלא לפי"ז ראב"ש לא ס"ל כהך מתני' דיביא מן העומרי' ובשמעתין לא מ' להש"ס למימר כן ולפום כן מפ' פלוגתיי' בנקצר ביום. ומ"מ מתוך דברינו יתבאר למה השמיט הרמב' הך פלוגתא דרבי וראב"ש דמאחר דס"ל טומאה דחויה וס"ל נקצר ביום כשר ממילא הל' כרבי דצריך להביא אחרת.

תוס' ד"ה לילה דומיא דיום לכאורה י"ל דזה הכלל ע"כ בא לרבות ומאחר דהקטר חלבים כשר ביום ע"כ משום קצירת העומר הוא דתנן לילה דומיא דיום ואמנם בענין קו' תוס' נ' דנקצר ביום כשר יל"פ כשר דיעבד וא"כ שפיר י"ל דמ"מ דוחה שבת הואיל ולכתחלה מצותו להקצר בלילה אבל כ"ז אי קאי ביום דלאחריו אבל אי קאי ביום שלפניו א"כ אפי' לכתחלה מותר לקצור ביום ואמאי ידחה שבת ודע דמע"ש דנקט הש"ס לאו דווקא דהו"ל יו"ט אלא ר"ל מעיו"ט.

תוס' בד"ה בשטת ריע וק' למה הוה רבו דווקא להא מלתא ולא לאידך ונ' דרש"י בא ליישב זה במ"ש וסבר לה כר' ישמעאל ר"א סבר לה ר"ל ר"ש בתרתי כר"ע ס"ל ור"א הוא דס"ל בחדא כר' ישמעאל:

דר"ע ב' רש"י במילה קאמר ויל"ד הרי גם גבי פסח ובמכלתין גבי שתי לחם הכי תנן ונ' דרש"י בא ליישב דלא תק' לך קו' השאג"א הרי מילה כשירה בתשיעי ואעפי"כ דחה שבת וע"ז כ' רש"י דהרי במילה גופא קאמר ר"ע הכי וע"כ צריך לחלק וכמ"ש לעיל דמילה עיקר מצותה בשמיני ומצות שמיני לבד דחה שבת.

בע"ה בענין היוצא מן הטמא ומן הטהור בכורות ה' ו' (מהדורא קמא)

מתני' פרה וכו' עיין בראש"ש דגריס גם בסיפא וחמור שילדה כמין פרה ונ' דלגירסתינו הטעם דנקט מין סוס משום דידוע דחמורים וסוסים מזדווגים זע"ז והפרדי' הנולדי' מהם פעמים דומין טפי לסוס ופעמים טפי לחמור וס"ד דהאי מין חמור הוא והאי דדמי לסוס משום זרע האב היא ולקולא וודאי אין חוששין לזרע האב קמ"ל דאעפ"כ פטור מן הבכורה.

ואמנם, הא דקתני ומה הם באכילה י"ל דלהאי לישנא דרב ששת לקמן דמי רגלי חמור הוא דאסורי הא דשאר בהמות טמאות מותרות א"כ שפיר קאמר מה הן באכילה לרמז על הנולד מן החמור דמי רגליו אסורי אע"ג דדמי לסוס והי' ראיה מכאן לשיטת ר"ת דפסק לקולא כהאי לישנא ותמה הרא"ש. עליו אמנם מכאן יש ראי' לדבריו וכמ"ש:

ל"ל למתני שהיוצא עיין תוס' ולכאורה יש ראי' מכאן לשטת הרמב"ם דפסק דלא כרב ששת דאפי' מי רגלי חמור מותרין מדפריך הש"ס הכי ומשני סימנא בעלמא נקט ולא קאמר משום מי רגליו נקט הכי ש"מ דלא קיימ"ל כרב ששת.

ואמנם. עדין ק' לימא דאתא לאשמעינן דחלב טמא טמא וחלב טהורה טהור ומדלא קמשני הכי יש להביא ראי' לשטת הרמב' דבשר אדם טמא ואעפי"כ החלב טהור וא"כ ע"כ לא קאי כלל זה אחלב ולהחולקים על הרמב"ם יש להביא ראי' לשטת הר' אליעזר דס"ל מי חלב אסור וא"כ שוב ליתא להאי כללא דהרי מצינו יוצא מן הטהור טמא והיינו מי חלב.

גמ' ורבנן האי גמל יל"ד אמאי לא פריך ור"ש האי הוא מאי עביד לי' ונ' משום דסיפא דהך ברייי' תניא דאם ראשו ורובו דומה לאמו מודה ר"ש דשרי ונ' דנפקא לי' מגמל הוא דצ"ל גמל לכה"פ קרוב לרובו וא"כ ידעי' מאי דריש ר"ש מהוא אלא אי קשי' הא קשי' מ"ט לא פריך הש"ס מיד הך קו' דלקמן שפן שפן וכו' ונ' דהנה אונקלס לית לי' הך דשסועה היא בריה ב"ע שכן תרגום וסדיקי פרסתא וכו' וא"כ אי ר"ש סבר כאונקלס ממילא ק' למה נשנית וצ"ל משום גמל גמל ומשו"ה לא פריך הש"ס אבל באמת למסקנא דקיימ"ל שסועה בריה בפ"ע ק' קו' הש"ס לקמן ושינוי' דחיקא לר"ש משנינן ולעולם ר"ש כאונקלס ס"ל ולדידן ליתא לדרב שמעון.

כיון שהגיע לאת ה' אלקי' פירש נ' דלא רצה לדרוש כר"ע דמאן מפיס אם אתה בא לרבות ת"ח יבא אחר וירבה דבר אחר ואמנם נ' דפלוגתא במ"ש (ואף דגם בפ' ואתחנן כ' את ה' אלקי' תירא ולא כ' בצדו ובו תדבק ובפ' עקב הוא דכ' ובו תדבק י"ל בא זה ולימד על זה בהאי קרא ובו תדבק מאי פירושו דמצינו בזה בש"ס ב' פירושים הא' הדבק במדותיו והשני הדבק בת"ח ומעתה ר"ע ס"ל דהאי ובו תדבק קאי את"ח וא"כ ת"ח מוזכרי' בהדי' בקרא ושפיר מרבה להו מאת ואמנם שמעון העמסוני ס"ל דתדבר היינו הדבק במדותיו וא"כ מהי"ת לרבות ת"ח ומיושב בזה קו' תוס' למה לא מרבה או"א דבשלמא ת"ח מוזכרים בקרא משא"כ או"א מהי"ת.

והנה מהר"ל מפראג בס' נ"ע הק' הרי ואהבת את ה' וגו' כ' בפ' ואתחנן ומאי הוה דריש בי' שמעון העמסוני ותי' לחלק בין יראה לאהבה ואמנם בהאי פ' גופא לעיל מניה כ'

ליראה את ה' ומאי דריש בהאי ולזה נ' דאם האי את סמוך למלת הפעל לק"מ דבא לרבות כל מיני יראה דהיינו הן חיצוני' הן פנימי' משא"כ כאן שסמוך האי את למלת ה' הוא דק' לי' וא"כ ממילא ל"ק מואהבת מידי.

כשם שקיבלתי כך אני מקבל נ' הכוונה דמכח דדריש מלת את לרבוי לן לכמה דינים בתורה כמו בשמעתין דאייתר ליה גמל גמל ואמנם מאחר דאתברר לי' דאת לא ריבוי הוא א"כ ליתא לכל הני הלכות ודורש האמת כל שכרו אם יגיע להאמת והיינו כשם דקאמר.

הטמאין כ' רש"י צירו כגון שומן הדג וק' קרא בשרצים קאי ורש"י דג נקיט ונ' דרש"י בא ליישב בזה מנ"ל להש"ס דהך דרשא לאו דווקא אשרצים קאי דלמא אשרצים דווקא ולזה כ' רש"י דהני ח' שרצים דכ' בהו האי קרא וודאי רוטב וקיפה אי' להו אבל ציר ל"ש גביי' וע"כ הלך שרצי' ל"ד כ"א ה"ה שרץ המים דהיינו דג טמא דאי' ליה ציר וא"כ מ"ש וכ"ת אכתי חלב מנ"ל ה"ט דממ"נ אי חדא דווקא הוה נקט שפיר דהיינו קיפה או רוטב משא"כ עכשיו דתלתא נקט א"כ ע"כ גם הני ל"ד כ"א כל היוצא מן הטמא ומ"מ ל"ק מנ"ל עוד למדרש מהאי דח' שרצים עורותיהן כבשרן משום דמ"מ ק' לן אכתי מ"ט באמת כ' קרא בח' שרצים אלא ש"מ דבא לומר דבהני גם עורותיהן כבשרן ומה"ט גביי' דווקא כ' קרא.

ואמנם מה שהקשו בתוס' לרוטב ל"ל קרא הרי נפקא לי' מטעם כעיקר נ' משום דרובן של שרצים אלו נטלפ"ג הם ואפי' לכלב אינם ראויים וא"כ מטעם טע"כ הוה שרי ואצטריך מטעם היוצא מהם כגופן דמי.

הואיל ודם נעכר וכו' הק' הרי"ט אלגאזי דהנה ר"מ דס"ל הכי במס' נדה יליף לה מקרא דמי יתן טהור מטמא וממ"נ אי גם אבהמה קאי האי קרא הרי טהור קרי' קרא ואי רק באדם קאי מנ"ל למימר בבהמה דדם נעכר ונעשה חלב ונ' דהנה י"ל דהא דר"מ לא ס"ל איברי' מתפרקין היינו משום דחזי' בבהמות מיעוט חולבות אף דלא ילדו ומאי איברי' מתפרקין פי' לדברינו דהאי איברי' מתפרקין לרבנן גורם אשר אין הדם יוכל להתבשל כל צרכו להיות אדום ונשאר חלב על טבעו הראשונה שהי' טרם בא לכבד וא"כ בהני חיותא מא"ל אע"כ דהאי חלב דם שנעכר הוא ומעתה ר"מ דחייש למיעוטא מהתם דייק למלתי' ורבנן דלא חיישי למיעוטא אמרי הני וודאי כך היו אבל מ"מ היולדות איברי' מתפרקי' ואמנם באשה אפי' מיעוט ליכא דחולבות קודם לידה ואצטריך ר"מ שפיר לקרא דגם באשה דם נעכר ומ"מ אדרבא עיקר דם נעכר ר"מ מבהמה יליף וכמ"ש:

ליכא מידי דאתי מחי ושרי' הק' הרא"ש הרי ביצים והרי דבש ונ' דמדבש לכאורה לשטת הרמב' דפסק כמ"ד אין מתמצו' מגופן לק"מ דדבש לאו מחי קאתי והוה ראי' מזה לשטת

הרמב"ם אלא דאכתי מביצים ק' ואמנם י"ל לכאורה דמאחר דעכשיו אכתי אזלי' אי לא הוה כ' את הגמל וא"כ מהאי דהיוצא מן הטמא לא ידעי' אלא גבי טמאי' ממש דומיא דשרצים וא"כ הא דאמרי' ליכא מידי דאתי מחי ושרי' רחמנא לא קאמר אם כבר נפק מני' דמהי"ת יאסר אמנם בחלב שאנו חולבי' הבהמות ובידים אנו מפרישין מהם הוא דאמרי' דחידוש היא דכה"ג שרי ומ"מ לבתר דגלי קרא דאת הגמל דכל היוצא מן הטמא טמא א"כ כיון דאבר מן החי טמא הוה בדין היא דאפי' אם החלב זב מאלי' ליתסר ומאחר דכ' זבת חלב וחלב כה"ג עכ"פ שריא לא שני לן להך חלב לחלב של חליבה ותרווייהו שריין אבל עכשיו אין אנו דנין כ"א על חליבה וא"כ מביצים לק"מ דאטו סתם ביצים מיירי בהכה תרנגולת על זנבה וא"כ שפיר ליכא חידוש כ"א חלב:

והנה בש"ס לא מצינו מאומה בהדי' מנ"ל דביצי' שריין והיה נ' הטעם דהנה ביצים דעופות הן הן עוברין של בהמות וחיות ומ"ש הני ובאמת תימא לכאורה על בה"ג שבא ללמוד מנ"ל דביצים מותרין ונ' דוודאי על הנך דדכרי לא איבעיא לי' לבה"ג כלל דהני וודאי לעוברין דמי ואין מתמצות אותן מגופן ופשיטא דעדיפי מדבש אמנם אהנך דספנא מארעא דלכאורה מגופן מתמצות היא דאיבעיא לן ולמד מבת היענה דהאי קרא מיותר הוא הרי מהטמאי' ידעי' דכל היוצא מטמא טמא אלא ש"מ לדיוקא אתי דכל ביצים טהורות מותרות ומ"מ לא רצה הש"ס לומר מנין לביצת טהורה שהיא מותרת דס"ד דאף אדדכרי קמיבעיא לי' ומיושב בזה קו' הרי"ט אלגאזי מ"ט לא יליף בה"ג מלך ולא לכלביך דהתם פשטא דקרא בדדכרא מיירי דבניו קריין קרא ולהכי אצטריך בת היענה וממילא בת היענה ע"כ תו אספנא מארעא אתי דדכרי מלך ולא לכלביך ידעי:

ואמנם ד' תוס' נ' ע"ד שכ' הרמב"ן פ' תזריע דמביצים דספנא מארעא מוכח דבכל הב"ח עיקר החומר מהנקבה והזכר אינו נותן כ"א הצורה ונניח שאר ב"ח בס' אבל בביצי' מיהא הכי איתא וא"כ שפיר אצטריך קרא בכל הע' הביצי' להתיר ומ"מ אי ידעי' דדכרי ה"ה לספני מארעא דאין ביני' אלא הצורה וכמ"ש הרמב"ן שם ולכאורה במס' ביצה גבי ביעי דדכרי למאן מ' קצת דגם החומר משונה ע"ש. והנה הביא הרי"ט אלגאזי בשם תוס' חיצונית למה לא פשט הש"ס מויקח חלב וחמאה גבי אאע"ה דאי חלב אבר, מן החי לא הוה עבר אברהם אלפני עור וע"ש שכ' דלמ"ד דם נעכר לא ק"מ פי' למ"ד בן נח לא נצטוה על דם מן החי ונ' דהנה כ' שם ובן הבקר אשר עשה ונדחק רש"י לפ' מאי אשר עשה וא"כ היינו יכולין לומר דהנך חלב וחמאה דשחיטה הוה והביא לפני' אותו בן בקר דהיינו הפרה ובן ל"ד וא"כ אין ראי' משם כלל.

אמנם הרי"ט אלגאזי הק' א"ה גם מחריצי חלב ופסולי המוקדשין אין ראי' ונ' דבכל חד מהני איכא הוכחה דלאו בחלב שחיטה משתעי דבפסולי המוקדשין הנה טעמא דקפיד רחמנא מגיזה וחלב נ' דנהי דאדחי משלחן גבוה מ"מ ימהרו לשוחטן דלא ליתי לאכילת כלבים ומעתה בשלמא אחלב חיה שפיר קפיד שלא יקיימנה לחלב ובתוך כך תתנבל משא"כ אחלב שחוטה מהי"ת יקפיד קרא וה"ט דלא מייתי תוספות שהביא האלגאזי שם האי ספרי דמ' להו דבלאו הכי מגופי' ידעי' ומקרא דדי חלב עזים וודאי ל"ק דהאיך שייך לומר על חלב שחוטה שיהא די ללחם ביתך וחיים לנערותיך ומעשרת חריצי החלב נ' דיל"ד מאי עשרת עשרה הול"ל א"וו שהי' לו מבהמה א' חלב מובחרת בטעם וממנה היו כל העשרת החריצי' והיינו דקרי להו עשרת ואי מחלב שחוטה האיך אפשר שהיו מבהמה א' מחלב שחוטה עשרת חריצי' ומיין וחלב הנה באמת התם קאי על התורה שנמשלה ליין וחלב כדאמרי' במס' תעני' נמשלה תורה לג' משקין יין שמן וחלב ובשלמא אי רוב חלב היתר היינו דממשל בה קרא משא"כ אי לא שריא כ"א חלב שחיטה ורוב חלב אסורה מהי"ת ימשל בה הכ' לתורה:

מבב"ח הק' האלגאזי דלמא קרא לשלא כדרך הנאתן אתיא וקו' זו וודאי ל"ק דלר"ש כל הנאה שריא ולרבנן וודאי ניחא טפי למימר דקרא לאי' הנאה אתי ואמנם הק' עוד דלמא קרא לחצי זית בשר וחצי זית חלב אתא ולכאורה למ"ד טע"כ היינו דמהפך ההיתר לאי' ל"ק אלא שיש לדחות דטעם חצי זית לא חשוב ואמנם למ"ד בכל התורה היתר מצטרף לאי' אפשר ג"כ דלק"מ אמנם נ' ליישב בלא"ה דהרי"ט אלגאזי הק' למאי דתי' הש"ס דקרא לאי' בישול א"כ תלתא לא תבשל ל"ל ותי' משום תלתא גדי דדרשי' בחולין ומעתה הנה חד מהנך הוא למעוטי טמאה ואס"ד דקרא לחצי זית בשר וחצי זית חלב אתי א"כ במבשל טמאה בחלב אמו הלא וודאי מצטרפין הנך תרתי וחד גדי ל"ל ולהכי אצטריך למימר דלאי' בישול אתא ושפיר אצטריך גדי למעוטי טמאה מלאו דלא תבשל.

ובמ"ש לדחות מא"א ע"ה יש ליישב ג"כ מ"ט לא מייתי קרא דועל חלב נתנה א"וו משום דאיכא למדחי דלמא חלב שחיטה והנה הא דשבק הש"ס קרא דזבת חלב אדבתרא משום דלמא לסחורה ואמנם בתר הכי קאמר אשתבוחי משתבח לן קרא במידי דלא חזי.

ולסיים. המס' בד' אגדה נ' בניישב מדוע הק' הש"ס רפ"ב דמכלתין למה לא פתח התנא בבכור בהמה טהורה ומדוע לא הק' למה לא פתח בבכור אדם ונ' דאמר הכ' בפ' בכור ס"פ בא והי' כי ישאלך וגו' ואמרת אליו בחזק יד וגו' ומסיים שוב והי' לך לאות על ידך וגו' כי בחזק יד וגו' וצריך ביאור מה ענין בחזק יד הכ' כאן וכ"כ במק"א לחלק בין יד חזקה לחזק יד ונ' דהנה אז"ל במס' שבת שלהי המס' אר"ח מזל מחכים מזל מעשיר

ור"י אמר אין מזל לישראל וכן מסקנת הש"ס שם והק' תוס' מהאי דמו"ק דאמרי' בני חיי ומזונא במזלא תלי' ותי' דמ"מ זכות גדול מהני

והנה זה נ' כוונת פרעה שאמר לישראל ראו כי רעה נגד פניכ' ודבריו עשו רושם כ"כ עד שמרע"ה בעגל אמר למה אמרו מצרים ברעה הוציאם והענין שאמר להם כיון שאתם נולדי' במזל שתהי' כלכם עבדים אם אתם מוציאין עצמיכם בע"כ מן המזל הזה אין לכם קיום בעולם ודבריו אלו עשו רושם גדול בלב ישראל ומזל זה אמרו למרע"ה אח"כ הלא זה הדבר אשר דברנו במצרים חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבוד את מצרי' ממותינו במדבר והנה להראותם כי אין מזל לישראל הביא ה' מכת בכורי' וזו היה כלילי' כל הני תלתא כי בכור בהמה היינו שפע הבהמות הוא המזונו' כמ"ש שהע"ה ורב תבואות בכח שור ואמר ידוע תדע פני צאנך וגו' ובכור אדם היינו בני כי הבכור הוא התחלת שפע הבני' וחיי' בבחינת הבכור עצמו והראה הש"י אף כי המזל היא להמית כל הבכורים בארץ מצרים לא מת מב"י עד אחד כי זכות הפסח הגין עלי' ואמנם לקבוע אמונה זו בלב ישראל צוה הקב"ה לעשות הפסח להראות כי זכות המצות מהני לחיי ולפדות הבכור להראות כי בני בזכותא תלי' ולקדש בכורי בהמה להורות על המזוני כי השפע ה המכונה בשם בכור ביד ה' וה"ט ג"כ כי דווקא בכור חמור נתקדש כי בימי' לא היו רגילי' לקבוע למלאכה מן הבהמות הטמאות כ"א החמור כי לא מצינו בתוה"ק רק שורך וחמורך וסוסי' היו מיוחדים לשרים כמבואר במלכי' קהלת משלי תהלי' כי סוסי' למלחמה ולשרי' היו מיוחדים והנה יד חזקה קאי על הי' מכות שהביא הש"י על המצרי' אבל החוזק יד הוא האמונה החדשה שהשריש הקב"ה בלבינו וז"ש כי ישאלך בנך מה זאת הן על הפסח או על הבכורות ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים כי ע"י שהיינו בבית עבדים לא רצינו לצאת משם נגד המזל וביאר ע"י מה שהוציאנו כי ע"י שהרג ה' כל בכור בארץ מצרים נודענו כי בני ומזוני בזכותא תלי' ע"כ אני זובח כל בכור לה' ובכור בני אפדה והנה אמונה זו אשר בלא זכות הכל במזל תלי' היא אמונה טובה כי בין כך הרוצה לזכות ירבה במע"ט אבל יאמין כי זולת מע"ט ההשתדלות הבל וז"ש והי' לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרי' כלומר האמן אשר אם אין זכות הבין עם אבותיך כי הכל במזל תלי' ומה"ט כ' כאן יד כהה כלומר כי על האדם לעשות מלאכתו מ"מ ביד כהה לא יעשה ולא יעשה משמאל ימין והנה כשם שהזכות במ' לרמז אשר בני ומזוני בזכותא והפסח על החיי כך המעשר יען כל עשרה יחשבו שוב להתחלה כי לא ימנו בא שוב לרמז כי כל ההשפעה בזכותא תלי' מלתא והיינו דתניא הבכור והמעשר והפסח דמן טעון מתנה א' ובלבד

שיתן כנגד היסוד כלומר כי אינם באי' להגן מן הפורענות כשאר קרבנות הצריכין מתן ד' או ב' שהן ד' כ"א מתנה א' כנגד היסוד ר"ל עיקר כוונתן להורות כי הכל מסבה ראשונה בזכותא ולא במזלא תלי' מלתא וגלל כן גם תנא דידן כלל מעשר בהדי בכור והנה העיקר באמונה זו הוא בענין מזוני למען לא נשחת בעושק ידינו כמ"ש יד כהה אבל בענין בני בפועל לא יגיע הפסד מאמונה זו וה"ט דסיים תנא בענין מעשר ופתח בענין בכור בהמה לומר כי האמונה במזוני בזכותא תליא היא עיקרינו עוד מאמונת בני דשבקה אדבתרא.
פ"ק דמכלתין בכורות בענין סבי דבי אתינא נ' עיקר הגי' מילי דבדיאי ר"ל אתם היהודי' כל סמיכתכם על תורתכם אבל מעצמיכם אין לכם חכמה אבל אם חכם אתה אימא לן מילי דבדית מלבך כמו אנחנו אשר כל חכמתינו בדוי' מלבינו ואמר להם ר"י אמשול לכם משל למה חכמתכם דומה לתולדה כוזבת שאין לה קיום כי זה יבנה ויבא אחר ויהרוס והמשיל זה לכודניתא דלא ילדה מטעם אשר תולדתה מעיקרא כוזבת והיא נגד הטבע וחכמת הבורא וכשם דכודניתא אין לה קיום במין יען אין לה יסוד מה' הבורא הכל כך ניהו מילי דבדיאי אין להם קיום בפועל וע"ז הביאו לו ראי' כי אין די בחכמת התורה כי בדברי' היוצאים חון לטבע מה תועיל חכמת התורה וע"ז הביאו לו מלחא כי סריא וא"ל ריב"ח כי דבר שאין לו תקנה גם הם לא יועילו לו ומה שהועילו בו גם בחכמת התורה ימצא לו תקנה והביאו לו עוד מה תאמר בשאר חכמות כגון אמור לנו חכמת תורתכם היכן אמצעיתו של עולם והשיב להם ר"י כי גם אתם אומרי' בזה דברים בדוי' אין אימון בם ואם אני אומר על אופן אחר לא אקבל הכחשתכם הדמיוני':

בע"ה בענין היוצא מן הטמא ומן הטהור (מהדורא תניינא)

רש"י בד"ה מה הן באכילה בא ליישב קו' תוס' דהו"ל למתני מה מההוא וע"ז כ' רש"י דלאו אורישא לחוד קאי כ"א על כל הוולדות שאינן דומין לאמן וע' ברא"ש:

גמ'. לסי' בעלמא וק' לתני סיפא לחוד וכ"ת דגם בהא שייך דלא תחליף א"כ מאי אהני לן ונ' דהרמב"ם בה' מ"א כ' אפרוח ביצת טריפה מותר מפני שהיא מין טהור וכ' ה"ה דשבק לטעם הש"ס דאימת גביל לכי מסרח שלא תטעה ותאמר אם תרנגולת ישבה על ביצת עוף טמא שהאפרוח שרי מה"ט אימת גביל קמ"ל דמין טהור בעינן והד' ק' להולמן דהאי תרנגולת מעשה חיק עבדה שהיו רגילי' לחמם היצי' בחיקם אמנה י"ל אהכא דתרנגולת ילדה וחממה אותו והיה נדמה לעוף טמא כה"ג ס"ל להרמב' דאסור דלא אתמר טמאה שנולדה מן טהורה טהור אלא במפריסי פרסה כלומר בבהמה דווקא ומה"ט לא תני תנא סתמא היוצא מן הטהור טהור דס"ד אפי' בעוף דינא הכי והקדים לשנות בהמה דנדע דווקא בבהמה דינא הכי:

תוס' ד"ה ל"ל למתני באו ליישב גם למסקנא אבל לס"ד דפשיטא לן דבעי' מגופן דווקא א"כ ל"ש כלל למתני גבי וולד שאינו דבר היוצא מגופא.

ת"ל טמא הוא יל"ד א"כ קרא קמא ל"ל ותו יל"ד דלמא ה"ק קרא היא טמא ואין טהור היוצא מן הטמא טמא ונ' דקרא קמא איכא למדרש לקולא כפשוטא ולחומרא ג"כ ואמנם מאחר דטמא הוא ע"כ מיעוט או טהור היוצא מן הטמא או טמא היוצא מן הטהור מסתברא למדרש קרא קמא לטהור היוצא מן הטמא כפשוטו וקרא בתרא לטמא היוצא מן הטהור:

וא"נ, י"ל דלכאורה יל"ד מאחר דכ' ד' פעמי' טמא הוא נימא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות אא"כ קרא קמא ל"ל אמנם אי לא כ' קרא קמא באמת הייתי אומר אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות.

ורבנן האי גמל יל"ד אמאי לא מק' ור"ש האי טמא הוא מאי עביד לי' ונ' דהומ"ל וליטעמיך לרבנן ד"פ טמא הוא מאי עבדי לי'

ור"ש. חלבו מנ"ל יל"ד לימא משפן שפן יליף י"ל דאמרינן פ"ק דהוריות בב' מעוטים אמרי' אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ולא בג' מיעוטין ואי מפיק לי' לשפן לדרשא יהא ב' מיעוטין ונימא אין ריבוי אלא למעט דמ"ש מג' מיעוטין. .

ורבנן את לא דרשי כשמעון העמסוני ואמנם לא פליגי אהא דתנן מורא רבך כמורא שמים כ"א ילפי לה מאדוני משה כלאים כמ"ש הר"ב במשניות אבות ובזה מובנים ד' הר"ב שלא כ' את ה' אלקיך תירא:

תוס' ד"ה פי' דמ' לי' דומיא דמורא של מקום וזה א"א כ' הצאן קדשי' כוונתם דא"כ יהיו במורא אב ב' מ"ע ובמורא שמים מ"ע א' ובמ"כ אטו פ"א כ' יראת שמים בתורה הא כתיב את ה' אלקיך תירא בפ' ואתחנן ובפ' עקב והדר כ' אותו תיראו ליראה את ה' וכמה פעמים אמנם כוונת תוס' מאחר דמורא רבו קודם למורא אב דאבידת אביו ואבידת רבו אבידת רבו קודמת א"כ לא הושוה אבי' גם לכבוד המקום לגמרי:

רש"י ד"ה דאמר מר והאוכלו בכרת נ' כוונת רש"י דדם בהמה טמאה בכרת ולאחר שנעשה חלב פקע אי' כרת וס"ד דגם אי' לאו פקעי.

ויש להק' מכאן ע"ד הר' יונה ברא"ש פ' כיצד מברכין דבשר נבילה שנהפך בדבש לדבש שרי משום דאימת גביל לכי מסרח א"כ מאי חידושא דחלב דם נעכר ונעשה חלב והרי מדינא מותר וי"ל דנעכר לאו היינו מסרח ואינו דומה לאפרוח טריפה דהוה עפרא.

א"נ י"ל הא דכ' רבי' יונה בפשטות דשרי היינו לדידן דקיימ"ל נבילה שאינה ראויה לגר לא הויא נבילה וע"כ כיון דיש העדר קודם להויה רגע א' הוה נטלפ"ג ואינה ראויה

לגר ואמנם מ"ד דם נעכר ונעשה חלב היינו ר"מ ואיהו ס"ל דווקא סרוחה מעיקרא שרי רחמנא ושפיר הוה חידוש.

ע' ברא"ש שהק' הא משכחת לה בביצים דהוה ג"כ דבר מן החי והוא קו' תוס' פ' א"ט ותי' הרא"ש דא"נ משכחת לה ב"ס מ"מ הוה חידוש וצ"ע פסחי' סוגיא דטע"כ דמק' הש"ס מאי חידושא אילימא דהאי לחודי' שרי והרי כלאים ג"כ וכן הק' תוס' קו' זו על רש"י בסוגיא דטפת חלב ולד' הרא"ש צ"ע ואמנם מ"ש התוס' והרא"ש שאין ענינם אחד הכוונה הביצה יוצא מעצמו והחלב פורקי' מהפרה בחיי' ודמי טפי לאבר מן החי.

ויל"ד אי חלב בהמה טהורה אסורה באכילה למה כ' רחמנא בחלב אמו ג"פ חדא למעוטי חלב טמאה הרי גם חלב טהורה טמאה היא וצ"ל דמ"מ הוה בב"ח דהרי חלב שחוטה התירה תורה וא"כ גם אטהורה קפיד רחמנא דווקא:

ודי חלב עזים נ' דנקט תחלה קרא מס' משלי משום דכ' בי' ללחמך ולחם ביתך מ' לאכילה משתעי קרא:

רש"י עשרת חריצי החלב ע' רש"י לשר האלף נ' כוונתו דאילו שלחם לבניו י"ל שדאג שמא אין להם מה לאכול אבל לשר האלף למה ואין להק' לרמב' בה' מלכים שכ' דבעת מלחמה כל המאכלות האסורות מותרות היינו אם נזדמן להם אבל למה לי' לישי לשלוח כזאת לאנשי המלחמה:

רש"י ד"ה יין וחלב ולעיל מני' כ' שברו ואכולו וע"כ האי קרא דיין וחלב אלעיל קאי דאל"כ בלא מחיר מאי שברו שייך אלא ה"ק שברו ואכולו ושברו עם האוכל בלא מחיר יין וחלב.

דף ז' ע"א רש"י ד"ה הבלא דבשרא חמימות וסרחון בא רש"י ליישב דאטו סוס אין לו חמימות כחמור א"וו חמימות וסרחון בעי' וזה דווקא בחמור והא דלא קאמר בסוסים משום דנטלפ"ג דא"כ עכ"פ לכתחלה מיהת אסור ככל נטלפ"ג

ואוציא זה שיש לו שם ליווי הק' ב"י אטו דבש כ' בקרא דנימא דלא יהא לו שם ליווי ונ' דבאמת הו"מ הש"ס לאתויי מארץ זבת חלב ודבש ואטו אשתבוחי משתבח קרא במלתא דאי' אלא שכ' העט"ז הוב' בד' חמודות לתרץ דלמא דבש תמרי' קאמר ואמנם מאחר דדבש שרי אמרי' היינו דכ' זבת חלב ודבש ואמנם כן לא בעי' שם ליווי

וצ"ע. על ה"ה במה שטען בעד הרמב' בדבש גיזין והוא עצמו דייק לקמן ממי רגלי' שכ' הרמב' דלא ס"ל כרב ששת:.

ואמנם ה"ה הק' על הרמב' למה פסק בדבש כרב ששת ובעור הבא כנגד פניו של חמור כר"ה והנה גם על הרא"ש יק' קו' זאת ונ' דעל הרא"ש ל"ק דבמה שאמר הש"ס פרשא

הוא ד' הרמב' פרש או עפר אמנם מד' רש"י מבואר דר"ל דאינו דבר היוצא מגופו והם הב' פירושים ברש"י בסוגיא דקיבה סוף כל הבשר וגם שם נחלק הרמב' עם רש"י בזה ולק"מ על הרא"ש קו' ה"ה אבל על הרמב"ם ק' ונ' דלהכי דייק הרמב' וכ' עפר' בעלמא כלומר שאינו דומה אפילו למי רגלים.

בע"ה בענין היוצא מן הטמא ומן הטהור (מהדורא בתרא)

מתני' תוס' ד"ה מה הם כבר יישב רש"י קו' תוס' פ' בדבריו.

שהיוצא מן הטמא יל"ד מאחר דסיפא אצטריכא לתנא מטעם שאמר בגמ' לקמן דלא לחלפי לי' א"כ רישא ל"ל ליתני סיפא לחודא והי' נ"ל מזה ראי' לד' הרמב"ם שכ' פ"א מה' מ"א דבעי' ילדה בפנינו אבל כרוך אחרי' לא מהני פי' אפי' אין טמא בכל העדר והראב"ד השיג עליו באין טמא בעדר למאי ניחוש וכ' ה"ה דמ"ט לא נחוש משום דלא שכיח שיבא מעדר אחר ויהא כרוך אחרי זאת גם הא לא שכיח דטהורה תלד כמין טמאה והו"ל ס' של תורה ולחומרא וא"כ בא תנא לאשמועינן כד' הרמב' דבעי' ילדה לפנינו מה שלא היינו שומעים מסיפא לחוד.

אא"כ יק' עכ"פ סיפא ל"ל טמאה שילדה דהתם וודאי כרוך לחוד אסור מטעם שכ' ה"ה דהוה ס' של תורה ולזה נ' דהנה מתני' אתי לאפוקי מדר"ש דקאמר א' גמל היוצא מן הטהור, ונ' דגם ר"ש לא קאמר אלא בילדה אבל טהורה ששחטה ומצא בה כמין טמאה מותר מטעם כל בבהמה תאכלו וא"כ ע"כ נקיט תנא לרישא למימר דאפי' ילדה דאסור ר"ש שרי לתנא דידן ועד"ז י"ל גם סיפא אצטריך דל"ת לתנא דידן טהורה במעי טמאה היא דאסור אבל ילדה שרי קמ"ל דילדה ג"כ אסורה.

ועד"ז י"ל ד' ר"י פ' בהמה המקשה השוחט בהמה ומצא בה דמות יונה ואמאי נקט ומצא בה הרי גם ילדה אסור

אמנם אשמעינן ר"י רבותא אף דבטהורה שנמצא במעי טמאה גם ר"ש מודה אבל בדמות יונה אפי' במעי' אסור.

תוס' ד"ה ל"ל למתני לכאורה יל"ד אתי' דאי לא הוה תני שהיוצא כ"א והיוצא הייתי אומר גם דבש אסור אע"פ שאינו מתמצה מגופן להכי תנן שהיוצא וקאי אריש לומר דדומיא דוולד דמגופא קא רבי בעי' אבל לולי ד' י"ל דקו' הש"ס אסיפא ל"ל למתני והיוצא מן הטהור דגם לר' ששת לא אצטריך ומשני לסימנא שלא תחליף ושפיר אצטריך תרוויי'.

ורבנן האי גמל מאי עבדי לי' לכאורה הו"מ לשנויי כדתניא למה נשנו בבהמות מפני השסועה כדלקמן אלא דבאמת דאצטריך לרבנן גמל לחלב טמא משני לי' האמת ומה"ט ג"כ לא מק' הש"ס מהך בריי' עד לקמן כי היכי דתיקי גם לרבנן:

כשם שקבלתי שכר על הדרישה יל"ד מנא ידע שקיבל ועוד אטו לקבל שכר יגע האי תנא וכ' דאדר"ש ורבנן דהכא קאי דע"י שדרש מתחלה את הוה יליף מאת הגמל חלב טמא ומגמל גמל טהורה שילדה טמאה דהא שכרו שע"י דרשותיו הפריש ישראל מאיסורא ולאחר שפירש אדרבא ע"כ התיר טהורה שילדה טמאה כרבנן ואמר כי ההיתר הזה נוח לו כהאי שדרש תחלה.

ויל"ד. אטו שמעון העמסוני לית לי' יראת ת"ח וב' דזה שהביא לרש"י פ' כל שעה שמפ' לרבות ת"ח מורא רבך כמורא שמים והיינו מדילפינן יראת ת"ח מאת ה' ע"כ מוראם כמורא שמים ואנן רבך דווקא תנן אלא ש"מ דגם ר"ע לא קאמר ג"כ כ"א מורא רבך ואמנם הרב במס' אבות שם יליף למורא רבך מאדוני משה כלאם ומהתם נמי יליף שמעון העמסוני ורבנן דהכא דהל' כוותייהו ואמנם כ"ז אם כלאם פי' כלם מן העולם אבל רמ"ע מפ' כלאם הסר מהם רוח הנבואה ואין ראי' משם כלל ואצטריך את ה' אלקיך תירא:

תוס' ד"ה פירש ולעבור עליו בב' עשה לכאורה עשה דהכא אצטריך להורות כמורא שמים דכבוד לחוד ומורא לחוד ועשה דאמו ואביו תיראו ילפי' מני' איש סיפק בידו וגם להיות שקול מורא האם כמורא האב.

תוס' סד"ה לאסור צירן וקצת תימא יל"ד למה לא קשי' להו אשמעתין דאמרי' חלב חידוש דליכא מידי דבא מן החי ושרי והיכן מצינו דציר אבר מה"ח אסור:

ונ' כוונתם בשלמא בציר דאשכחן ציר דגים דזיעה בעלמא הוא דלמא גם ציר טריפה זיעה בעלמא אבל חלב לא ס"ד דהוה זיעה מאחר דנתהוה מחמת פירוק איברי' כלומר ע"י שהאברין אין ביכלתם להעמיד דם כ"א חלב.

חידוש דדם נעכר יל"ד אדרבא מאחר דדם נעכר מה חידוש יש שוב ה"ז דומה לביצת טריפה שהאפרוח כשר דאימת גביל לכי מסרח האי שעתא עפרא הוא ומייתי הרא"ש פ' כיצד מברכין משם למוסק ודבש עיי"ש ונ' דה"ק הש"ס אי אמרת דמטעם נעכר ונעשה עפר שרי שוב מסתבר דגם גבי טמאה דינא הכי ודקאמר ל' חידוש היינו משום דלמסקנא גלי קרא דבטמאה אסור והו"ל בטהורה חידוש אין לך דבר הבא מן החי נ' דהדמיון הוא עד"ז דאלו האי חלב מגופא אתי הוה אסור ומדשריא רחמנא ש"מ דלאו מגופא אתי וכמו רגלים של חמור ל"ד לקמן וא"כ גם בטמאה לשתרי.

והנה בפי א"ט בסוגיא דביצת השרץ נתקשו בתוס' מאחר דגם בביצים התיר הכ' אבר מן החי ולמה יהא חלב חידוש ותי' בחד תי' דמ"מ שאר אבר מן החי אסור וצ"ע למה אמרי' דבב"ח לאו חידוש משום דכלאי' ג"כ אסור ומ"ש וצ"ל דהתוס' מחלקי' בין היתר

הבא מכלל איסור כביצים וחלב לאיסור הבא מכלל היתר דכיון שמצינו ענין זה בב"ח כלאי בגדי' כלאי אילן כלאי זרעי' בא"י כלאי בהמה שוב לא מקרי חידוש.

והנה לר"מ דס"ל אבר מן החי אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד ולא בעוף א"כ ביצים אין כאן אבר מן החי והיה אפשר לומר דאליבא דר"מ קאמר הש"ס חלב חידוש וא"ש דנקט הש"ס תחלה דם נעכר ואח"כ איברי' מתפרקין משום דעיקר חי' דחלב אליבא דר"מ ודמק' מ"מ מרבנן אח"כ משום דלאו הא בהא פלי' ומאן דסבר באבר מן החי כר"מ מצי סבר באיברי' מתפרקי' כרבנן:

מנ"ל דשרי הק' ברי"ט אלגאזי הא אעא"ה האכיל למלאכים שהיו נדמו לו כערביים חמאה וחלב אלמא דשרי דהרי אבר מן החי אסור לבני נח ונ' דעיקר הקו' מחמאה דחלב היה אפשר לומר חלב שחוטה אבל שיעשה חמאה מחלב שחוטה לא נהירא ונ' דאפי' למ"ד דם נעכר ונעשה חלב ודם מותר לבני נח מ"מ לרחב"ג בסנהדרין דס"ל דם מן החי אסור לבני נח ק' והיה אפשר לומר דאלפני עור לא נצטוה אברהם אלא דק' דאמרי' קיים אברהם כל התורה קודם שניתנהו ואי אין למדין הלכה מקודם מ"ת ג"כ לק"מ וכ"מ במו"ק דלא ילפי' אין מערבין שמחה ממלא שבוע זאת ואולי י"ל דמנ"ל למימר דמהאי קרא מוכח דחלב לדידן שרי דלמא לעולם אסור ומטעם דם נעכר ונעשה חלב ודם מן החי מותר לבני נח.

ולר"ש דשרי בהנאה לכאורה למאי דמסיק רב אשי בפ' כה"ב אי' הנאה בבב"ח מכל שתעבתי לך ואי אמרת דחלב לחודי' אסיר מאי כל שתעבתי לך שייך בבב"ח אטו שרי לבשל בשר עם שאר אי' וצ"ל כיון דמ"מ לא חייבה תורה מלקות כ"א על חלב בהמה טהורה שייך בזה כל שתעבתי לך:

ודלמא לסחורה אף דאסור לעשות סחורה בדברי' האסורים מ"מ מדמן שרי ומאחר דע"כ צריך ליטול החלב מן הבהמה משום צפר בע"ח הוה לי' נזדמן:

אלא דבחריצי חלב ק"ק דחריצי' לא מקרי שוב נזדמן וצ"ל כיון דעכ"פ החלב מותר לעשות בה סחורה גם חריצי מותר לעשות ממנה:

דקדשי' בהנאה נמי אסור צ"ע הרי מואכלת בשר דרשי' ולא חלב והתם אכילה ממש וצ"ל דילפי' במאינו ענין לאכילה תנהי ענין להנאה א"נ דבר הלמד מענינו כי היכי דתזבח ולא גיזה קאי אאי הנאה ה"נ ואכלת בשר ולא חלב.

תוס' ד"ה תניתוה ויל"ד מאחר דלסימנא דרישא נקטא ע"ר צ"ל מן הטמא דהוולד אינו יוצא מטמא עצמו וצ"ע יש לו שם ליווי הק' ר"י אטו דבש כ' בקרא בהדי' וצ"ל דכוונת

הש"ס דבשלמא בדבש סתם לא מדכרינן שם השרץ היוצא ממנו משא"כ בדבש גיזין וצרעין:

א"נ י"ל דבאמת מצינו בשמשון הגבור שאכל דבש אלא דלמא אחזו בולמוס הוה אבל מאחר דגלי קרא כאן אנן מפקי' לקרא אדבש אבל דווקא אדבש סתמא.

דמעלי לירוקונו אולי בלא"ה הוה אסור משום בל תשקצו

וביישוב ד' הרמב"ם שדחה ד' רב ששת מהל' נ' דק' לי' קו' תוס' הרי אמרי' לעיל לסימנא נקטי' וכ"כ דאי לסימנא נקטא ע"כ צ"ל מן הטמא וא"כ ש"מ דסתמא דגמ' דלא כרב ששת:

בע"ה בענין כל הראוי לבילה מנחות י"ח ע"ב ק"ג ע"ב יבמות ק"ד ע"ב קידושין ב"ה ע"ב.

מנחות ק"ג ע"ב רש"י ד"ה אלא מפני מה וכו' ואליבא דראב"י אמנם לעיל י"ח מסיק רש"י דגם לרבנן א"ש ע"ש והי' נ' דרש"י לא פי' כן הכא כ"א לס"ד מקמי דאסקי' כ"ז והיינו משום דק' לי' מאי מק' מאם לא בלל כשר דלכאורה בשלמא למסקנא פליגי ר"י ור"ש בדר"ז אבל לס"ד לכאורה במ"פ הרי ע"כ בהא פליגי אי לא בלל כשר וא"כ מתני' דהתם ר"י היא ולזה כ' רש"י דבס"ד ס"ל דמתני' כראב"י וא"כ הק' ר"י וכי ששים נבללים בלוג א' ואם ששים נבללים גם ס"א נבללים וא"כ כ"ז לס"ד אבל למסקנא פליגי בדר"ז אצ"ל דמתני' כראב"י ולזה פי' רש"י כן לעיל אמנם ממ"ש רש"י עלי' דר"ז כל הראוי לבילה להבלל בלוג מ' דגם למסקנא מ' לי' לרש"י דסוגיין כראב"י ונ' דדחקו לרש"י לזה דהנה ר"ש יליף למלתי' מכל מנחה בלולה וגו' וא"כ אא"ב דכראב"י קאי שפיר לא הוי המנח' עצמה של ס"א ראוי' לבילה משא"כ אי כרבנן המנח' מצ"ע ראוי' להבלל אלא שהכלי גורם לה אין זאת בכלל מנחה בלולה וכן מורה ל' רש"י ואמנם כ"ז אם קו' הש"ס הי' על ר"ש ועלי' קמשני והכי ס"ל לרש"י בסוגיין אמנם רש"י לעיל י"ח פי' דקו' הש"ס הי' על ר"י דקאמר ס' נבללים וכו' מ' דאי אין נבללין מודה ר"ש לר"י ואמאי וממילא מיושב למה לא משני דמתני' לעיל ר"י הוא דאדרבא אדר"י היא דק' לי' דמ' דאיהו ג"כ מודה לר"ש וא"כ מתני' אמאן תרמיי' וא"כ לא קאי הש"ס כלל אקרא דמייתי ר"ש ואפי' אם הכלי גורם שפיר קאמר ר"ז כל שאין ראוי' לבילה בילה מעכבת ושפיר פירש"י דאפי' כרבנן אתי':

ולכאורה יש להביא ראי' דקו' הש"ס קאי אליבא דר"י דאי לר"ש הא קאמר בהדי' דבעינן בילה וא"כ בקיצור הו"ל להש"ס להק' והתנן אם לא בלל כשר אלא ש"מ דאדר"י קאי אמנם יש ליישב דה"ק הש"ס דהנה תוס' הק' הרי לכתחלה איכא עכ"פ מצות בילה וי"ל דאי ה"ט דר"ש קרא ל"ל הא ידעי' דכ' בלולה בכמה וכמה מנחות אע"כ לדיעבד אצטריך

קרא והשתא הק' הש"ס וכי אין נבללין מאי הוה אילימא דיעבד כשר א"כ קרא ל"ל אע"כ לדיעבד והתנן אם לא בלל כשר.

ד"א י"ל ביישוב ד' רש"י דהנה התוס' בקידושי' תי' אהך קו' הרי לכתחלה בעי' בילה ותי' דאי דיעבד כשר הו"ל יותר שמנה פי' וכראב"י וא"כ רש"י בשמעתין קאי להך תי' אבל לעיל י"ח מ' לי' לרש"י עיקר תי' אחר של תוס' דהטעם משום דלקרבן גדול איכוין ושפיר אתיא סוגיא גם לרבנן

מנחות י"ח תוס' ד"ה והתנן אם לא בלל כ"כ לעיל ליישב קו' תוס' דאי לכתחלה קרא ל"ל ונ' ד' תוס' דהאי קרא דמייתי ר"ש להכי מייתי דלכאורה דווקא בהני מנחות דכ' בלולה הוא דיש לחלק בין ס' לס"א ותנא סתמא קאמר ולכי מייתי ר"ש וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה הרי אמרה תורה דכל מנח' היא או חריבה דהיינו מנחת חוטא וקנאו' או בלולה ש"מ דכל היכא דבעי שמן בעי בלול' ז"נ ד' תוס' אמנ' למ"ש ה"ק ר"ש מקיש בלולה לחריבה מה חריבה אם נתן בה שמן מעכב אף בלולה מעכב:

וממילא מיושב קו' תוס' ד"ה כל הראוי' לבילה מנ"ל דבעי ראוי' דהרי קרא נסיב ר"ש והאי קרא מורה ע"כ דבעי' ראוי' וממילא מיושב ג"כ אידך קו' תוס' דלמא באמת אם לא בלל פסול ומתני' בזר מיירי דומיא דיצק מדר"ש גופא ידעי' דאי בלולה דכ' בקרא לעכב א"כ ל"ל לר"ש למנקט שוב האי קרא וכל מנחה בלולה אטו בלא האי קרא לא כ' בלולה אלא ש"מ משום דבעלמא ידעי' דבלולה אינה מעכב לכך אצטריך קרא דראוי' מיהת בעי' דאל"כ הני תרי קראי סתרי אהדדי.

ואמנם מה שתי' התוס' דנפקא לן ראוי' מדכ' עכ"פ בלולה לכאורה היה אפשר לפ' דלמצוה א"א לומר דא"כ אדרבא הו"ל למכתב ובללת אע"כ אמנחה קאי דתהי' ראוי' להיות בלולה ז"ל מפשט ד' בקידושין כ"ה ע"ב אמנם הכא א"א לפ' כן דא"כ אין זה ענין לקריאה דחליצה וביכורי' א"וו כוונת ד' כמו שנ' מד' רש"י יבמות ק"ד ע"ב דכיון דאמרה תורה מנחה חליצה ביכורין יהא עד"ז אס"גם גלי קרא במק"א דלא מעוכב מ"מ דיעבד מ"מ אם אינה ראוי' להיות כך לא שמה מנחה ולא חליצה ולא ביכורין.

ואמנם בענין קו' תוס' מנ"ל דלא מעכבא י"ל מדגלי קרא גבי יציקה מנחה היא מ' דאם לא יצק אינה מנחה אבל אם יצק אף דלא בלל הוה מנחה וש"מ דבילה לא מעכבה וז"נ טעם רש"י שצידד לעיל מנ"ל דיציקה מעכבא ולא בעי מיד למימר ממנחה היא דמ' לי' דהאי קרא אצטריך למעוטי בילה ומ"מ בתי' שני אסיק רש"י דתיתי ש"מ והנה בענין קו' תוס' מנקטעה יד העדי' י"ל דהתם כיון דעכ"פ עדי' גדמי' מעיקרא לא פטרי לרוצח ע"כ לאו בראוי' תליא מלתא כ"א אי בעי' קרא כדכתיב.

יבמות ק"ד תוס' ד"ה והאמרי דבי ר' ינאי לכאורה ע"ז פי' הו"ל לתוס' להק' אי טעמא דמתני' משום אמר ואמרה לתני אלם ואלמת מ"ש חרש וחרשת דקתני ונ' דהנה לקמן ק"י במסקנא מסקי' דאפי' חרשת דמעיקרא דכנסה ברמיזה לא מהני לה חליצה וא"כ י"ל דנקט חרשת משום חרשת דמעיקרא ובאלמת ל"ש זה דהתם קידושי' דאוריי' ופשיטא דלא מהני ודווקא בחרשת דקידושי' דרבנן אצטריך ואגב חרשת נקט חרש.

ובזה יבואר לנו במ"פ ס"ד ומסקנא דרבא דלפי גרסתינו לקמן רבא הוא דבעי לחלק בין חרשת דמעיקרא ולבסוף אסקי אביי בתיובתא וא"כ לס"ד לקמן וודאי ק' לי' אי אלמת חליצה פסולה לנקט אלמת ואנא חרשת ממילא ידענא אלא ש"מ אלמת כשירה אבל למסקנא שפיר אצטריך למנקט חרשת ומטעם שכ' ויש להביא ראיה דרבא גרסי' לקמן מדאמר עלי' דאביי כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל מ"ט לא מותבת לי' וידוע דכ"ז שרבה קיים לא אזיל אביי לגבי רב יוסף וע"כ רבא גרסי' ובמסקנא צ"ל תיובתא דרבא דלא כמו שהגיה בגליון א' שם.

ואמנם הא ק' מ"ט שבקא תנא לשיטה ולא תניא והי' אפשר לומר דלא נימא חרשת דומיא דשוטה מה שוטה משום דלאו בני דיעה אף חרשת משום דלאו בני דיעה. אמנם נ' דכ"ז הביאו להרמב"ם לחלק בין אלם לחרש וס"ל דר' ינאי ק' לי' אי חרשת דתנן משוה דלאו בני דעה א"כ מאי פסולה דתנן הרי לא עשה כלום אלא ש"מ דחרש וחרשת דמתני' דקתני פסולה באלם ואלמת היא ומשום אלם ואלמת דכלל בהדה נקט פסולה ומה"ט ג"כ שבקא לשוטה דנדע דשוטה דלאו בני דעה לא עשה כלום וממילא ה"ה בחרש וחרשת ומיושבי' ד' הרמב"ם דאדרבא מסוגיין מסייע לי' אמנם גם לד' החולקי' על הרמב' י"ל עד"ז דר' ינאי ק' לי' מ"ט תנן פסולה ולא תנן לא עשו כלום אלא ש"מ דלא מיפסלו משום דלאו בני דעה דהרי ב"ד עומדי' ע"ג וכמ"ש תוס' וא"כ ע"כ משום אמר ואמרה מיפסלו וא"כ שפיר מוכח דמ"מ פסולה מיהא הוה ודלא כהרמב"ם. והיינו ג"כ דלא תנא שוטה דלא מהני בשוטה ב"ד עומדי' ע"ג וא"כ לא עשו ולא כלום.

בע"ה בענין מעלין בקדש מנחות

רש"י מעלין בקדש שהיו מניחין על של זהב מבפנים ויל"ד בשלמא מתני' לקמן שפיר תנן מעלי' דמיירי בבית שני וקאמר שהיו עושין שלחן הפנימי זהב משום מעלין אבל בבריי' דקאי אשלחן של משה כיון שהי' של זהב מה הי' להם לעשות ע"כ הניחו עליו ונ' דה"ק כיון דהאי תנא ס"ל דשלחן החיצון הי' של כסף ולא של שיש ולא חשו למה שמתכות מרתיח א"כ למה לא עשו של זהב.

גמ' מנ"ל דאין מורידין רצו מן האחרוני' להגי' עפ"י ד' רש"י במגילה מתני' ר"פ בני העיר מנ"ל דמעלין שנאמ' ויקם משה והנה מד' רש"י כאן וודאי מוכח דגריס כדידן אמנם בר מן דין מדפריך הש"ס מנ"ל דאין מורידין ש"מ משום דמקרא קמא ילפי' אין מורידין ואי מבתרא הו"ל להקשות מנ"ל דמעלין ברישא כדאמרי' בכל דוכתא מעלין בקדש ובתר הכא ואין מורידין ואמנם הא גופא דלא יליף הש"ס ג"כ מהאי קרא מעלין נ' עפ"י מ"ש רש"י עפ"י מדרש בחומש אהאי דמשום דמרע"ה לא עשה כלום במלאכת המשכן לא הי' אחר יכול להקימו אלא הוא ואף שהוקם ע"י נס מ"מ צ"ל דלא הי' אחר כדאי ליעשות נס ע"י ולזה לא יליף משם דמעלין ואמנם התוספתא לא ניחא לה למילף ממחתות דמעלין די"ל התם לאו העלאה מקרי דמעיקרא הוה מחתות למזבח הזהב והשתא ציפוי למזבח הנחשת אבל אין מורידין יליף שפיר דאי לאו דאין מורידין נהי דלמזבח לא היו צריכי' גם ברבות הימים כ"כ מחתות אבל למזבח הנחשת היו יכולין לקיימם למחתות אלא ש"מ דכה"ג מקרי הורדה.

והנה רש"י במ' שבת בסוגי' דכבתה כ' מעלין בקדש בפ' שתי הלחם ילפי' מקראי ובמגילה שינה משנתו וכ' תוספתא יליף לה נ' דרש"י בא להורות לן מאי דוחקי' לתנא דתוספתא דיליף למלתי' ממק"א ולא מהיכא דיליף לה גמ' דידן ואמנם רמז רש"י דמתני' דבני העיר קשיתי' דאי מויקם משה ילפי' דאין מורידין דלמא התם דווקא שהמשכן בקדושתי' הוה קאי משא"כ בהך דבני העיר שכבר מכרו הך דבר שבקדושה משום שלא היו צריכין לו ודבר שהוא למטה בקדושה צריכין מנ"ל דכה"ג אסור אמנם אי ממחתות הרי התם ג"כ למזבח הזהב לא היו צריכין להם היו להם לייתון למזבח הנחשת לזכרון שהרי גם הציפוי הי' רק לזכרון אלא ש"מ דכה"ג ג"כ אסור. ועכ"פ ילפי' מקראי הא דמעלין ואין מורידין והורש' בגליון ש"ס מהאחרוני' א"כ למה בברכות כ"ח במעשה דראב"ע ור"ג גמירי מעלין ואין מורידין:

ולזה. נ' דהנה תוס' ביומא ובמגילה הקשו אדר"י דקאמר גבי כהן שעבר לא ככו"ג משום איבה ומ' לתוס' דבפשיטות דאיבה דרבנן וא"כ ל"ל טעם דלא ככהן הדיוט משום דמעלין כיון דבאמת הוא כו"ג זה תו"ד אמנם בירושלמי ביומא ובמגילה שם אמרו אין מושחין שני כו"ג משום שנאמר אשר ימשח אותו א' ולא שנים וקאמר טעמא מאי משום איבה ושפיר קאמר ר"י דלא בכו"ג דמה לי נמשח או לא נמצא דאיבה דאוריי' לר"י ומ"מ משום מעלין בקדש ואין מורידין אמר ר"י לא בכהן הדיוט משום מעלין והנה כה"ג בע"כ לאו בקדושתי' קאי ובכל זאת נימא אין מורידין וודאי ל"ש למילף לא מויקם משה כהתוספתא ולא ממחתות כגמ' דידן וא"כ כה"ג וודאי גמירי דג"כ אין מורידין והנה בהך

דראב"י ק' למה לא תקנו ששבת א' ידרוש ראב"ע ושבת א' ר"ג א"וו כיון דמאין מושחין ילפי' דמשום איבה אין נותנים גדולה לשנים ה"ה שני נשיאי' דלא וא"כ הא דלא עברוה ג"כ (פי' משום איבה אף דכ"ג לעיל גרע דע"י שאין מעבירין אותו אינו עובד כלל) משום דכמו בכו"ג אף דכ' קרא איבה גמירי דאין מעלין ה"נ כן והיינו דקאמר הש"ס דכה"ג גמירי דאין מעלין.

והי' נ' לפרש דהיינו דאמרינן בסוף הסוגיא ואותו תלמיד רשב"י הוה דידוע דרשב"י הוא דס"ל דרשי' טעמא דקראי בכולא ש"ס ומהתם הוה יליף לה דהא דלא אוקמי לשנים בשוה מאין מושחין שני כ"ג ילפי' והיינו משום דדרשי' טעמא דקרא ומהתם למד ר"ש דדרשי' טעמא דקרא

ואמנם י"ל ד"א דלכאורה אכתי הוה די בזה שיהא ראב"ע נקרא בשם נשיא לבד ואפי' שבת א' לא היה לו לדרוש אמנם כ"ז לר"י דס"ל גם בכו"ג שעבר כן משא"כ לר"מ דס"ל גם בכו"ג דעובד בשמונה בגדי' אלא דאין מקריב עשירי' האיפה ואי לא נקרא לר"מ מורידין א"כ ע"כ גם לראב"ע הוצרכו לתת לכה"פ שבת א' בחדש והנה מסקנת הש"ס בהוריות דמתני' דאין בין ר"ש היא דס"ל בהא כר"מ והיינו דאמרי' אותו תלמיד רשב"י הוה דמשם למד דהל' כר"מ דכה"ג אם אין לו כ"א השם בלבד נקרא מורידין ומ"מ מיושב ד' הרמב"ם דנהי דפסק כר' יוסי משום דאמר ר' יוחנן הל' כר' יוסי היינו דווקא בהאי לחוד דלכתחלה לא יעבוד בשמונה בגדי' משום איבה אבל באמת כל תורת כו"ג עליו לכל מילי מדאוקמוה לראב"ע ג"כ בנשיא לדרוש שבת אחד וזה ע"כ כר"מ ור"ש אתיא:

והנה תוס' ביומא כ' דמאי דאמר ר' יוחנן הל' כר' יוסי הוא ג"כ משום דנ"מ למקום אחר וע' רש"א שתמה על דברי' אמנם כוונתם נ' כיון דלר"מ ראשון כל תורת כו"ג עלין אלא דעשירי' האיפה ועבודת יוה"כ אינה כשירה אלא בראשון והיינו מקרא דאותו שכ' לעיל א"כ גם התם היה להם להניח גם לראב"ע בנשיא דלא כמ"ש דמ' להו דר"מ לית לי' איבה כלל דלד' תוס' איבה דרבנן לר"י ור"מ פליג ואמנם אי הל' כר' יוסי ע"כ עברוהו לראב"ע אלא משום אין מורידין נהגו כו ג"כ כבוד זה תו"ד.

והנה הא דלא אוקמי גם במגילה מתני' כר"ש נ' דמכיון דאמר ר' יוחנן הל' כר' יוסי בשלמא אי מתני' ר"מ דכולהו סתמי אליבי' שפיר סתם ר' שלא אליבא דהל' משא"כ אי מתני' ר"ש למה יסתום ר' כר"ש שלא אליבא דהל' וע"כ צ"ל דר' ס"ל כר"ש אמרי' שפיר דר' ס"ל כר"מ.

ואמנם בפ"י וטו"א במגילה הקשו באמת הא אמר ר' יוחנן הל' כסתם משנה ולמה פסק כר' יוסי ונ' דר' יוחנן גופי' יישב הא מלתא במ"ש ומודה ר"י בדיעבד ר"ל כיון דבדיעבד גם ר' יוסי מודה לא שבק ר' מלמסתם מתני' כר"מ דכולהו סתמי אליבי':

והנה ביומא כ' עוד גבי רב דהוה אמורא דר' שילא לא רצה להפסיק באמצע הדרשה משום מעלין בקדש ואין מורידין כ' רש"י דהוה פחיתות לדרשה זו נ' דיליף לה ממתניתי' דלחם הפנים דכיון שזכה פעם א' להיות מונח על שלחן זהב שוב אין מורידין אותו לשלחן של כסף וק' לי' א"כ אמאי תקנו חכמי' לקרות בתורה כהן לוי ישראל אפכא הו"ל לתקוני אמנם אכהן ל"ק כיון דמוקדשתו ילפי' לברך ראשון ובתחלה רק הפותח מברך לפני' ע"כ קרי כהן ברישא אמנם אמרינן בהניזקין דגם אחרי לוי וכהן קורין החשוב חשוב קודם אדרבא מעלין בקדש וצ"ל דכל גברי קאי באפי נפשי' ול"ש כה"ג מעלין בקדש אא"כ ק' הא דאר"פ במגילה פ' הקורא עומד אחרון שקרא ארבע משובח משום מעלין בקדש הרי אמרנו דבגברי ל"ש מעלין בקדש וצ"ל דהתם לאו אגברא קאי כ"א אקריאת התורה וע"ד שאמרו בי"ה בנ"ח דמוסיף והולך משום מעלין בקדש ה"נ כיון דקרי לראשון ארבעה איקרי לשני ושלישי שלשה הו"ל מורידין בקדש כמו פוחת והולך בנ"ח ויצא לנו מזה תי' מספיק על קו' הרמב"ן לד' הפוסקי' דקיי"ל כוותיי' דקורין לכהן וללוי בר"ח פ' ואמרת אליהם כיון דמ"מ לא חיישי' לנכנסין למה לא נקרא לכהן ד' פסוקי' וללוי ד' פסוקי' ולשלישי ג' פסוקי' דהיינו וביום השבת ופסוק א' מבראשי חדשיכם והשאר דהיינו ד' פסוקי' לרביעי למ"ש ה"ט דלא רצו חכמים לתקן שיקראו לשלישי פחות ממה שקורין לכהן וללוי משום מורידין בקדש ואפי' מדר"פ גרע דלא שייך למקרי בר"ח שרירין ארבעה ללוי אמצע אלא שהיה אפשר לקרות לכהן ה' פסוקי' ואמנם לא רצו לקבוע כן משום דר"פ דגם לאחרון יש מעלה משום מעלין בקדש:

והנה צ"ע דאטו בי"ש לית להו מעלין בקדש ותו דלאידך מ"ד דקאמר טעמא דבי"ה כנגד ימי' היוצאי' מ' דגם לבי"ה ל"ש מעלין ונ' דלהאי מ"ד אחרי כי עיקר נ"ח רומז על הרמת קרן התורה נחלקו באיזה דרך יזהר האדם לעלות בקדש דהנה בי"ש בחר בד' הרמב"ם בח' פרקי' שאם נטה האדם אחר יצרו יטה עצמו לצד החסידות ומעט מעט יבא אל דרך השוה הממוצע והיינו פוחת והולך כנגד ימי' הנכנסין ובי"ה ס"ל כד' החו"ה כי אדרבא רב השמן בנר יכבה רפתולות ולזה אמרו כי מעט מעט מוסיף והולך כנגד ימי' היוצאי' וללי"ב יליף בי"ש מפרי החג דכה"ג ל"ש מעלין בקדש והיינו משום ראי' דביוה"כ כל ישראל שבו בתשובה שלימה ברבות הימי' היראת ה' פוחת והולך וע"ז רומזי' פרי החג וכן נס זה של חנוכה בו ביום שנעשה הנס הי' פועל רבות לי"ש וכן בכל חנוכה הנס

חדש בעינינו אבל כ"ז ברבות הימי' פוחת והולך ובי"ה ס"ל דהתם בפרי החג צוה הש"י להקריב כן בביהמ"ק לאמור רצונינו לעשות רצוניך אלא ששאור שבעיסה מעכב אבל בנר חנוכה שכל א' מדליק כ"א ממנו לא יאמר כן כ"א ישתדל שיהי' מוסיף ולא פוחת והולך וע' בח"א בדרש מ"ש בזה:

ונ' דללי"ק לעיל ע"כ מדליקין לבי"ה אחר ציה"כ דאל"כ ל"ש ימי' היוצאי' וללי"ב עם שקיעת החמה ובהא נ' דפליגי הני לישני אימתי זמן הדלקת נר חנוכה והאי משתשקע.

בע"ה בסוגיא דאי עביד לא מהני פ"ק דתמורה תחלת הקיץ תרמ"א.

והנה בשמעתין קאמר אביי דאפי' בדאוריי' אמרי' אי עביד ובכתובות פ' האשה שנפלו נחלק עם ר' יוסף אם בדרבנן אמרי' אי עביד לא מהני והיה נ' מזה דאביי מודה די"ל דאדרבא דרבנן חמיר די"ל חכמי' עשו חיזוק לדברי' יותר משל תורה והנה לעמת זה נ' שהוכרח הרי"ף פ' משילין להביא ראיה מהירושלמי דמקח שנעשה בשבת ויו"ט קיים דל"ת ג"כ חכמי' עשו חיזוק אבל מה שהק' שם הש"ג למה לא מייתי הרי"ף מש"ס פ' מרובה דאמרי' התם דאמר לי' זרוק בשבת גניבותיך לחצירי ותקני לי גניבותיך י"ל דמהתם אין ראי' דהמרי"ט הק' למה בשוחט בשבת לא אמרי' לרבא שחיטתו פסולה דאי עביד לא מהני ועיי' מ"ש דגמ"ר יו"ד סי' ד' בזה אבל המהרי"ט כ' דלא אמרי' לא מהני כ"א היכא דאי נימא לא מהני נסתלקה העבירה מכל וכל אבל הכא שוחט חייב משום נטילת נשמה וא"נ שחיטתו פסולה מ"מ איסורא דעבד עבד וא"כ ה"נ בשלמא לענין מקח וממכר אי נימא דאין המקח קיים נסתלק האי' משא"כ התם דעיקר אי' שבת היה הזריקה מרה"ר לרה"י וא"נ המקח בטל אי' דעב.

והנה סברת אביי נ' דמאחר דקיי"ל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אס"ד דכל לאוי אי עביד לא מהני מ"ט לוקין כלל וז"נ רמז רש"י שכ' מדלקה מה שעשה עשוי ואמנם מאחר דאפי' בלאו שיש בו מעשה אי עביד מהני שוב לא מסתבר למימר דבאין בו מעשה מאחר דאינו לוקה אי עביד לא מהני דגיורא בארעא ויציבא בשמי שמיא ומשו"ה פריך הש"ס לענינו אפי' מלאוי דלית בהו מלקות ומשו"ה ג"כ קאמר רבא לא מהני מידי ר"ל דלא תימא דקיום הדבר או בטולו תליא אם יבאו עדי' וילקה אמרי' מהני לא הוא דלא בעי' כ"א לאו שיש מעשה ובזה סגי ונ' פלוגתי' דמאחר דכל לאוי אתקשי ללאו דחסימה ס"ל לאביי מה התם אהני מעשיו שהרי לא אכל השור אף כל כה"ג ורבא ס"ל דלא מדמינן אלא לענין דבעי' מעשה לא זולת ויש להביא ראי' לד' רבא דההוא מלקות דכ' גבי לאו דרשי' בריש מכות לעדי' זוממין שהעידו על בן גרושה או גלות שלוקין והרי התם לא אהני מעשיו כלל שהרי הוזמו ומ"מ לוקין אמנם לכאורה הך ראי' דווקא לד'

רבא דאמר משעה שהוזם הוא דמיפסל לא למפרע וההוא שעתא וודאי לא אהני מעשיו אבל לאביי דס"ל למפרע הוא נפסל ובשעה דאסהיד עד שלא הוזם הרי אהני מעשיו:

תוס' ד"ה לא מהני וא"ת שוחט אח הפסח ובפסחי' שם תרצו דלא שנה עליו הכ' לעכב וסבור הייתי לומר דהאי תי' אליבא דאביי דווקא אבל לרבא הקו' במקומה עומדת אבל ז"נ דוחק ונ' דד' תוס' דהרי חזי' דפסח שנשחט שלא לשמו פסול משום דכ' הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול הרי דבעי' לעכב ואף דהתם ליכא לאו מ"מ הרי אליבא דרבא אין חילוק בין לאו ללאו הבא מכלל עשה ולא רצו תוס' שם לסמוך על הירושלמי כמו בשמעתין משום קו' רש"א הרי גם בחמץ שנה עליו לעכב וכ' רש"א לעבור עליו בב' לאוין ולא ניחא להו לתוס' בפסחי' בתי' זה

וסמכו' לזה הקו' מצורם אזן בכור כלומר אי כדמסקי תוס' בפסחי' דבעי' שנה עליו לעכב א"כ ל"ק מבכור אבל מאחר דכ' תוס' דטעמא דפסח דקרא כ' שפיר הק' מבכור.

ולולי דברי' היה נ' לתרץ דבשלמא אם היה אפשר להעלות בכור זה ע"ג המזבח כאילו לא היה בו מום אבל מאחר שעכ"פ לגבי מזבח פסול הוא לא שייך למימר אי עביד לא מהני ואמנם תי' תוס' צריך ביאור ונ' כוונתם דאילו הוצרך מעשה לפסול בכור אבל בנפסל ממילא לא היה פסול הוה א"ש למימר דאי עביד לא מהני אבל מאחר דגם בלא מעשה הוא נפסל מה לי אם נימא לא מהני או לא.

ואמנם מ"ש תוס' בפשיטות דבבב"ח אפי' נפל מעצמו אסור ע' רש"י בחולין שם שכ"כ להדי' דע"כ אצטריך טעם לרב אשי גם אטפ' חלב שנפל' על החתיכ' וכוונ' ד' רש"י דליכא למימר דבישול היא דאקרי תועב' דהרי בישול בשר שרי ובישול חלב שרי וע"כ התמרוב' הוא התועב' ובזה יתיישב קו' הש"ס שם דהתם באמת אם נתבשל ממילא בתנור סתום הרי שרי וה"ט דבישול מאבות מלאכות הוה והאבות מלאכות הם התועבה אבל **אד'** תוס' ק' מיש מעשה שבת מצורם אזן בכור אידי ואידי המעשה הוא התועבה ואפשר דהיינו וצ"ע שכ' תוס'.

ונ' ליישב דהש"ס שם שפיר מק' נהי דלא דמי מעשה שבת לבב"ח וכמו שחילקו תוס' כאן בצורם דלמא מ"מ קאי כל תועבה גם אמעשה שבת אבל לבתר דמשני אמר קרא היא קדש ואין מעשי' קדש הרי מצינו דלא מרבי' מעשה שבת מכל תועבה מסתבר יותר לדמות צורם למעשה שבת דדמי לי' ע"ד שחילקו תוס' ולא לדמות לבב"ח דלא דמי לי'.

אונס שגירש הנה לד' רש"י סוגית הש"ס בלי"ק דלאביי מה"ט לא לקי משום דיכול להחזירה וכל היכי דמצי עדן לתקן הלאו אינו במלקות משא"כ לרבא קשיא ומשני דלרבא הו"ל כל ימיו עשה ואין לוקין משום לאו הניתק ומק' שוב לאביי האי עשה ל"ל

ומשני למימר דכופין אותו כמו בכל מצות עשה ולד' תוס' הא דפשיטא לי' אליבא דאביי היינו משום דהכ' אמר על כל ימיו לא יוכל לשלחה אבל אם משלחה לחצאין לא עבר על הלאו משא"כ לרבא נהי דשילוחו אינו לכל ימיו הרי גם אי עביד לא מהני מ"מ לוקה וע"ז משני דכל ימיו קאי אולו תהי' לאשה ור"ל לו תהיה לאשה כל ימיו וע"י שני' הו"ל ניתק לעשה וכן העתיק הרמב' בה' נערה דהעשה ולו תהיה לאשה ר"ל דכל ימיו אינו אלא סדור הענין שלא תאמר דהוה לאו שקדמו עשה וכמ"ש תוס'.

תוס' ד"ה מיתיבי ליחייב הבא עליו וכ"ת ה"נ א"כ שלא חלו הגירושין כלל מאי ל' מחזיר דתנא תנא הרי לא נתגרשה ושוב הביאו ראי' מכהן ויש בידינו לומר דבכהן ה"ט דלוקה ואינו מחזיר דלמא בשעת גירושין היתה מרוצה לגירושין וממילא מגורשת ואסור להחזירה.

ובל"א מ' להש"ס דלרבא לא לקי משום דכ' כל ימיו שיוכל להחזירה לא עבר אלאו אבל לאביי הרי א"צ להחזירה ויל"ד למה בלי"ב נקט הש"ס הא דאם כהן הוא לוקה ונ' דבס"פ המגרש א"ל ר"פ לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו פי' רש"י אם חייב להחזירה ולא רצה לפ' אם הגירושין גירושין וכדמ' בירושלמי מדמקשי לא יוכל לשוב לקחתה ל"ל ש"מ דס"ל דאפי' דיעבד אין גירושין גירושין משום דרבא משני לי' מדגלי רחמנא גבי אונס ולרבא הא גילוי גבי אונס לעשה אצטריך וא"כ גם באונס הגירושין גירושין ובאמת הוצרך רש"י בד' רבא לדחק מאוד ולומר דאי בכל גירושין שלא כדת חייב להחזיר גם עשה זו לא אצטריך וצריך ביאור וכ"ז לרבא אבל לאביי דלמא באמת היכא דאסרה התורה הגירושין אין הגירושין גירושין ולזה מייתי הש"ס דאם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר ואי אין הגירושין גירושין למה אינו מחזיר

וכ' רש"י והכי הוה מסקנא דכולהו בשמעתא וע' מ"ש לפ' בזה בהגהות רא"וו ולי נ' כוונת רש"י דמאחר דללי"ב לרבא אצטריך כל ימיו לעשה לנתק ללאו ולאביי אצטריך ע"ד דלא מהני ומאחר דנקטי' בכולהו שמעתא דאונס הוה ניתק לעשה ש"מ הל' כרבא.

תוס' ד"ה אם אינו קדוש יל"ד האיך לא עלה מיד ע"ד התוס' תי' הר"ש ונ' דבקו' מ' להו דלא שייך למקרי חטא עכ"פ מכל חלבו דהו"ל מ"ע ועל מ"ע לא מצינו ל' חטא ואצטריך שפיר נשיאות חטא והר"ש תי' כיון דהדיוק הוא גירועין לא הו"ל לאו ואף דלאו הבא מכלל עשה עשה מ"מ לאו הוה לענין דמקרי חטא:

ואין לתרץ דהכי מק' הש"ס מאחר דאין תרומתו תרומה וע"כ יפריש מן החלב וא"כ נשיאות חטא למה לא היא הרי לרבא בכל התורה אי עביד לא מהני ואעפי"כ לוקה וה"נ הנשיאות חטא הוה אף דלא מהני הפרשת חטאו .

ויל"ד מאחר דקרא דמכל חלבו מאוחר בפ' לקרא דכל חלב יצהר למה מק' הש"ס מהאי קרא תחלה ואולי י"ל דלכאורה קו' דמכל חלב ל"ק דהתורה אמרה בהדיא חלב לזה וחלב לזה אבל מאחר דמכל חלבו ילפי' דבעינן מובחר אין ראי' מחלב לזה דדלמא לענין מובחר נאמר. ולפנינו אי"ה ניישב בדרך אחר:

חוטא לא מקרי כ' רש"י ואיסורא בעלמא נ' שדחקו לפ' כן דאס"ד רק למצוה מן המובחר אתא קרא ל"ל הרי בכל התורה כ' זה אלי ואנוהו א"וו חוטא הוא דלא הוה אבל אי' עביד וכ"מ ל' הגמ' ואי לא עביד חוטא הוא דלא מקרי דהו"ל שפת יתר איוו דאתי לפ' דע"כ מצוה מן המובחר לאו דווקא.

וכן אמר ר' אלעא ראשיתם יל"ד ר' אלעא דאמר כמאן אי כרבא ראשיתם ל"ל ואי כאביי דרשא דנשיאות חטא ל"ל ונ' דר' אלעא כאביי ס"ל ודקאמר לעיל אם אינו קדוש היינו לבתר דגלי קרא דבמין על שאינו מינו אפי' דיעבד אין תרומתו תרומה וי"ל דהיינו ג"כ דהוה בכלל מן הרעה על היפה וא"כ מן הרעה על היפה אין תרומתו תרומה ולכך אצטריך אם אינו קדוש וכ"ת כדמקשי הש"ס לעיל ולאביי למה לא משני הכי משום דאכתי לא ידע מאידך דר' אלעא דאי ידע לא מק' על רבא ממין על שאינו מינו.

אמנם י"ל לעולם ר' אלעא כרבא ס"ל ואדרבא משום דגלי קרא במין על שאינו מינו דאין תרומתן תרומה ס"ד במן הרעה על היפה ג"כ דינא הכי קמ"ל אם אינו קדוש ובזה מיושב דמייתי הש"ס תחלה הך דמן הרעה ליישב דלא תימא ר' אלעא כאביי ס"ל אא"כ כדמק' הש"ס ולרבא למה לא משני הכי ולא שייך תירוצינו לעיל אליבא דאביי ונ' דמהי"ת לכאורה נילף מרעה על היפה וצ"ל דהתם כ' חלבו וה"נ כ' כל חלב וא"כ הש"ס משני בלא"ה עד"ז שפיר.

והרי חרמים יל"ד מאי קו' כיון דהני חרמי' דכהן נינהו הו"ל כמוכר דבר שאינו שלו ומהי"ת יהא פדיונן קיים ונ' דמ' להש"ס אפי' נתרצה כהן אח"כ בפדיון זה ומ"מ לא מהני וע"כ משום דעבר אמימרא דרחמנא.

תוס' ד"ה ולרבא לכאורה למ"ד בפ' איזהו מקומן דדבר הלמד בגזירה שוה אינו מלמד וה"נ מעשר יליף מחרמי' בגזי"ש אין אנו יכולין ללמוד שוב בכור בהיקש ממעשר א"ש דלא פריך הש"ס לאביי מידי דלמא אביי אית לי' כהאי מ"ד ורבא דאצטריך לי' קרא ה"ט דס"ל כר"פ שם דחוזר ומלמד:

גמ' ולאביי פי' ל"ל יהא קדש יש להק' הרי לעיל פריך אביי לרב דימי וכל לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו והרי תמורה ומשני לפי גי' דידן לא אתי חד עשה ועקר תרי לאוין ופי' רש"י דמשו"ה סופג ארבעי' פי' לדברי' דחד לאו ניתק מעשה וא"כ שפיר אצטריך

יהיה קדש לנתק לחד לאו והיה ראי' מזה לגי' אחרת ברש"י שם רי"פ דעשה אינו שוה בכל ועד"ז יובן מדוע בחר הרמב' בפי' המשנה בגי' שנייי' זאת ובחיבורו הביא ב' הגירסות משום דמ' לי' מכח קושיין דגי' שנייה עיקר ומ"מ יש ליישב קצת גם גי' ראשונה וה"ק הש"ס לאביי דפריך לרב דימי ולא מ' לי' דהוה ניתק לעשה בשלמא אי הוה סביר כרבא אצטריך קרא דאי עביד מהני בתמורה משא"כ לאביי דשמעתין דפליג ומק' ארב דימי ק' יהיה קדש ל"ל.

גמ' וסבר לה כר' יונתן ומזה יש לעורר מאחר דאנן קיימ"ל וכפסק הרמב' בה' עבודת יוה"כ דמערבין לקרנות א"כ ידעי' דעולין אין מבטלין מולקח מדם הפר וא"כ הם דכ' גבי בכור ל"ל והיה נ' מזה ראי' לד' הרמב"ם שכ' במכירת בכור ומעשר לא לקי עליהם והיה נ' דיליף זה מהם דכ' רחמנא ל"ל אלא ש"מ דה"ק רחמנא קדש הם והמוכר אותם כמוכר דבר שאינו שלו ולא היה מכירתו מעולם מכירה ופטור ממלקות והש"ס דלא קאמר הכי משום דמשכח תי' אחרינא דרבא ס"ל אין מערבין לקרנות ולדידן דמסתברא לן כסוגיין דעלמא דמערבין אייתר שוב הם וע"כ למפטר ממלקות:

והיה אפשר ליישב בדרך זה ובדרך שדרך הצ"ק דהאי קדש הם עשה הוה כמו קדש יהי' דכ' בתמורה אלא דלא ניחא לי משום אינך דנקט הרמב"ם שם כגון יפ"ת וכיו"ב וכן ל' הרמב"ם אינו מורה כן דתלי טעמא דלא לקי משום דאין מכירתו מכירה ולא בניתק לעשה ומ"מ יל"ד דבה' ערכין בענין חרמי כהני' ולעיל בענין בכור לא העיר הרמב"ם מאומה ע"ע במעשר כ' דאין המקח מקח ואינו לוקה ונ' דק' לי' להרמב' אמאי מוקי הש"ס לרבא לבר מסוגיין דעלמא למימר דס"ל אין מערבין לקרנות ואמאי לא משני טפי דכשם דקדש יהי' בתמורה אצטריך לניתק לעשה דלא ליילקי ה"נ הם דכ' גבי בכור לנתקו לעשה א"וו פשיטא להש"ס דל"ש כאן מלקות וטעמא דכיון דגלי רחמנא שאין לו פדיון הו"ל כפודה הקדש של חבירו וכענין זה בחרמי כהני' ג"כ ובוודאי דאין המקח מקח ולא הפדיון פדיון ובוודאי דלא לקי משא"כ במעשר דחד צד ילפי גזי"ש מתרמי כהני' לא יגאל דמכירה עמו ובחד צד ילפי העברה מבכור ס"ד דלכתחלה אין בו מכירה כמו בחרמי כהן ודיעבד מכירתו מכירה כמו בכור לזה כ' הרמב"ם דכיון דאתקש בגזי"ש לחרמי כהן א"כ ל"ש בו מכירה כלל.

והנה לענין מלקות פשיטא דד' הרמב"ם דאכולהו תלת לא לקי דהרי בהל' סנהדרין מנה קס"ח לאוין שלוקין עליהם והשמיט הנך תלתא וכן השמיט לא תמכר לצמיתות וכמו שהעיר ע"ז המ"ל פי"א משמיטה ויובל וכן השמיט יפ"ת ובמ"ל הק' מענין המצות ואין פי' לזה וכי על כל מה שמנה שם לוקה והרי אינו לוקה כ"א על קי"ח ומצאתי בס' המצות

השם שצ"ל בספר המצות וא"ש אמנם קו' המ"ל מגמ' זבחי' ט' ע"א קו' עצומה דבפי' קאמר הש"ס דלילקי משום לא יגאל ולחומר הקו' י"ל קצת דהתוס' הק' שם הרי לאחר שחיטה דרבנן הוה ומאי מלקות שייך והניחו בקו' ולד' הרמב' י"ל דמחיים דמה"ת אין לו רשות למכור וודאי לא לקי וכמ"ש אבל לאחר שחיטה דרק מדרבנן אסור למכור אם מכר לוקה מכת מרדות כבכל אי' דרבנן:

חללין הוא עושה ע' רש"י ויל"ד אם כל הדיוק משום דאינו עושה ממזירי' וקידושי' דלא תפסי ממילא ידעי' הרי מלא יגלה כנף אביו ילפי' דאין ממזר כ"א מחייבי כריתות וממילא ידעי' דבחייבי לאוין אין ממזרות וממילא יש קידושי' וגם על פתוסי יש לתמוה שלא דחו כזאת על פי רש"י ונ' דהש"ס הכי מק' אי בכל התורה קיי"ל אי עביד לא מהני למה נילף קידושין מיגלה כנף אביו ולא נימא דבכל חייבי לאוין אין כאן קידושין וע"ז משני מאחר דגם כאן גלי קרא דלא יקח ולא יחלל פי' אם גם יקח לא יעשה כ"א חללין ור"ל דלא מיבעי' אם בעל ולא קידש וודאי דאינו עושה ממזרי' אפי' קידש מאי רבותא בקידש הרי הקידושין לא תפסי א"וו תפסי.

ואביי ע' הגהת רא"וו שהביא פי' הגמ' לד' רש"י ול"מ כן מדברי' ובאמת היה נ' פי' קו' הש"ס כיון דלאביי הקידושין קידושין הוא פשיטא והיכא דאיכא קידושין וודאי דאין כאן ממזירות ודיוקא דיחלל ל"ל אלא דק' מאי קו' הרי אצטריך קרא דנדע דהבני חללים ודלמא לאו לדיוקא אתי וזה קו' הגאון רא"וו וצע"ג ונ' דלד' רש"י מכדי קרא בא לפסולי כהונ' חלל' ובשלמא אם מביאה פסולה לכהונה נולדה שייך ל' חללה שנתחללה מן הכהונה משא"כ אי מפסולי ביאות אחרות גם לישראל פגומה מאי ל' חללה וכ"ת חללה ידעי' חלל זכר אכתי מי ידעי' יחלל זרעו בין זכר בין נקיבה אתמהה אם הנקיבה פסולה להנשא לכהן האיך יהא הזכר עומד ויקריב ע"ג המזבח:

ואי ק' לי' הא אצטריך קרא זרעו מחולל אבל הוא אינו מחולל בשלמא למסקנא הא בכלל לא יחל זרעו ועדן יחלל ל"ל אבל המק' מאי הק' לאביי וצ"ל דמאחר דהקו' הוה דלא יכתב כלל לא יחלל ונסמוך אחללה דכ' קרא וכל כמה דלא כ' בהדי' יחלל מהי"ת נילף מחללה דגם הוא מחולל.

ולנדר לא ירצה ורש"י גרס לא לרצון יהיה לכם ולכאורה יש להביא ראי' לגי' דידן דהש"ס משני ס"ד דיעבד כשר מהי"ת יעלה על הדעת דבעל מום כשר דיעבד אמנם לגי' דידן האי קרא הו"א דלהכי חילק הכ' בין שרוע וקליט לשאר מומין משום דמום זה דיעבד כשר קמ"ל ולנדר לא ירצה.

אמנם גם לגי' רש"י יש ליישב דמצינו לר"ע בזבחי' שאמר דבעלי מומין אם עלו לא ירדו ואנן דלית לן דר"ע מהאי קרא דלא לרצון ודיעבד כשר היינו אם עלו לא ירדו ואמנם יש להביא ראי' לגי' דידן דמתקריבו בתרא דכ' גבי שרוע וקליט הוא דדרשי' דמקדיש אסור אבל תקריבו קמא להקרבה גופא אצטריך וע' רש"י בסמוך גבי מתפיס תמימין מייתי קרא דידן.

והרי גזילה ע' רש"י ותוס' וביאור הסוגיי' דתנא דידן סבר סתם גזילה לאו יאוש בעלי' ובגזילה גם לאביי לא קנה אמנם בשעת שנוי מעשה גם ת"ק מודה דמייאשי בעלי' דע"כ ל"פ ת"ק ור"ש אלא במחשבה אבל לא במעשה ומעתה בשלמא לאביי י"ל דבשעת גזילה הקנין מתלי תלי אם יראו הבעלים שמשנה לצורך עצמו ממילא יתיאשו וקנה הגזלן אבל לרבא דמעשה הגזילה לא מהני מידי והו"ל כמונח בבית בעלי' ואטו אי הולך לבית בעלי' ועושה מעצי' כלים קנה ומאי דלא פריך לרבא גזילת אבי' מנ"ל תי' הש"ס בב"ק שם עיי"ש ם

והרי השבת העבוט ע' רש"י ותוס' והגהות הגאון רא"וו וכוונתו מדתנן נוטל א' מ' נוטל לכתחלה וא"כ אבב"ד קאי אבל כוונת רש"י ותוס' דהכי הו"ל לתנא למתניי' לא ימשכננו אלא בב"ד ומחזיר הכר ומ"ש דקתני באמצע הך ולא יבא אל ביתו אלא ש"מ דלא שמעי' דגם זה מחזיר הכר:

השב תשיבנו עיי' רש"י והק' הגאון ראיוו חדא דמכבא השמש ידעי' דמחזיר כמה פעמי' ועוד מאי מק' הש"ס ולאביי הנה מקור ד' רש"י ב"מ ל"א ע"ב והתם תני בברייתא דמייתי תוס' שלא ברשות מניין ת"ל השב תשיבנו וא"כ שפיר ידעי' דגם שלא ברשות קני אלא דק' לי' לרש"י דלמא ה"ק קרא ברשות השב כמה פעמי' שלא ברשות השב לגמרי דאי עביד לא מהני ולזה כ' רש"י דאי הוה כ' השב השב ה"נ אבל השב תשיבנו מורה על כמה פעמי' וברשות לא אצטריך דהרי כ' כבא השמש אלא ש"מ דגם שלא ברשות ישוב כמה פעמי':

אי בעי לא ניהדר נ' דבהשבת העבוט כ' ולך תהיה צדקה ובשלא ברשות מאי צדקה שייך אלא ש"מ דברשות מיירי דווקא לכך אצטריך קרא:

וכ' התוס' דאביי בסכינא דאשכבתא מיירי בלא מתכוין לזכות ויל"ד א"כ בנתכוין לזכות פליגי אביי ורבא ואמאי לא קאמר הש"ס דהיינו דא"ב בין אביי לרבא ונ' ד' תוס' כיון דגלי רחמנא בחבל שלא ברשות דאי עביד מהני גם רבא מודה דכל חבל שלא ברשות בכלל אי עביד מהני והנה הרמב"ם כ' דהחובל רחיים ורכב מחזירין אותו בעל כרחו ואם אבד או נשרף לוקה משום לא יחבול וכ"כ בחובל בגד אלמנה וכ' הריב"ש הביאו

הלח"מ שם דטעמא דהרמב"ם משום דס"ל כרבא דאי עביד לא מהני וק' א"כ אמאי לא לקי אם החזיר הרי באונס שגירש אצטריך לרבא כל ימיו לעשה והכא מאי עשה איכא ועיי' בה"ה מ"ש בענין וק' להלום ותו ק' קו' דלעיל א"כ לימא הש"ס היינו דאיכא בין אביי לרבא ולא שייך השתא מ"ש לתוס' דלהרמב"ם באמת אי עביד לא מהני ותו ראיתי תימא בד' הריב"ש שכ' דלהכי אם עביד לוקה משום דהו"ל לאו הניתק לעשה ולא קיים והנה לא סיפא דד' הריב"ש רישא.

ולענ"ד ד' הרמב"ם מדאצטריך בחובל שלא ברשות לרבא קרא דהשב תשיבנו והתם הוא דגלי רחמנא אבל בעלמא בחובל בגד אלמנה או רחיים ורכב לא עשה ולא כלום וה"ז דומה ללאו דלא ימכר ולא יגאל שכ' הרמב"ם בפ"ד מה' בכורות דמאחר דאין במכירתו כלום אינו לוקה ואין זה דומה לשאר לאוי ואמנם אם אבד או נשרף נמצא דאהני חבלתו שפיר לוקה:

תעזב יתירה עיי' רש"י והק' הצו"ק דמ' דלרש"י גם אליבא דר' ישמעאל קאי הסוגיא וא"כ הדרא קו' תוס' לדוכתא ונ' ד' רש"י דת"ק ור' ישמעאל אליבא דאביי בהא פליגי ת"ק סבר כיון דכ' תעזב יתירה א"כ הרי דין בעה"ב לגבי פאה כשאר גזלן ואמנם בשאר גזלן שינוי קונה גם כאן אם עשה בה שינוי קנה אבל ר' ישמעאל ס"ל שינוי אינו קונה ממילא מיחייב אפי' עשה ממנו עיסה אבל אי לא הוה כ' תעזב לא היה לו דין גזלן ובכ"ג הוה קנה.

ואמנם הרמב"ם כ' בפ"א מהל' מתנות עניים דאפילו עשאה פת חייב לתת לו ואינו לוקה אא"כ אבד או נשרף משום דכ' תעזב סתם משנתו כר' ישמעאל וע' כ"מ מש"כ בזה ובפ"ה גבי מפקיר כרמו כ' דלהכי חייב משום דמעיקרא שדך והשתא שדך ונ' לבאר ד' הרמב"ם דהא דלא אצטריך לרבא לת"ק תעזב היינו משום דת"ק ס"ל אי עביד לא מהני ותעזב ל"ל אבל אם קנאה בשינוי לא גרע מגזלן דמהני אבל לפי"ז לוקה לת"ק כמו בכל לאווי לרבא אבל ר' ישמעאל ס"ל דתעזב יתירה למ"ע אצטריך דליהוי לאו הניתק לעשה ולפיכך לא לקי כ"ז שיוכל לקיים העשה עד דאבד או נשרף וממילא כיון דתעזב לקיום העשה אתא מה לי עשאוה פת או עיסה וכיו"ב ואין שייך כאן שינוי קנה או לא והן הן ד' רבא בב"ק שם ובשמעתין דמוקי לרבא קרא למפקיר כרמו היינו לת"ק דלית לי' דתעזב למ"ע אתא והנה תוס' הק' בב"ק שם לאביי ולר' ישמעאל אליבא דרבא מפקיר כרמו מנ"ל ותי' תרתי ש"מ וזה לא נ' להרמב"ם ולכך כ' מ"ש משום דמקרי שדך מעיקרא עד סוף וכיון דבין אביי בין רבא אית להו הך סברא במפקיר כרמו מסתבר לי' להרמב"ם למפסק כר' ישמעאל מאחר דמפקיר כרמו א"צ קרא וקיי"ל כרבא דאי עביד לא מהני ולא אצטריך

תעזב כ"א לשינוי קנה ומעתה י"ל דהיינו דמסיק הש"ס לקמן אביי ורבא בשינוי קנה קמפלגי לאביי דס"ל אי עביד מהני בעי' תעזב לנותן מן העמרים אבל שינוי לעולם קונה ומן העיסה אינו נותן פאה אבל לרבא דס"ל לא מהני ע"כ קרא לשייוי במקומו עומד אצטריך כדאמר רבא גופי' בב"ק שם והיינו דלרבא הל' כר' ישמעאל והן הן ד' הרמב"ם.
ודע דתעזב יתירה היינו דחד תעזב אצטריך להנח לפני' והם יבאו ולכך לא מייתר כ"א חדא ואמנם להך גי' בריש תמורה לא אתי חד עשה ומנתק תרי לאווי אכתי יל"ד הרי אצטריך תרי תעזב למנתק תרי לאווי וצ"ל דדווקא לא יחליפנו ולא ימיר מקרי תרי לאוי משא"כ לא תכלה אף דכ' תרי זמנין לא מקרי תרי לאוין ויותר נ' דמה"ט שביק הרמב' בפי' המשנה הך גי' ונקטא לאידך גי' לעיקר משום דק' לי' סוגיא דשמעתין וכמ"ש.
רש"י ד"ה ופטור מן המעשר בסוה"ד דהא בעלמא נמי לא מהני יל"ד אהיכא קחי רש"י אי אליבא דרבנן דלא מפקי לי' אשינוי וטעמייהו משום דס"ל בכ"מ שינוי קונה א"כ בעלמא נמי מהני הו"ל לרש"י למימר ואי אליבא דר' ישמעאל ובא רש"י ליישב קו' תוס' בב"מ שם דלר' ישמעאל מפקיר כרמו מנ"ל וע"ז כ' רש"י דמפקיר כרמו יליף מתעזב ושינוי ס"ל במקומו עומד הרי לרבא קיימי' הכא ורבא בהדיא קאמר שם דמתעזב הוא דיליף ר' ישמעאל דשינוי בפאה אינו קונה ונ' ד' רש"י דדחוי בעלמא קאמר רבא התם אבל באמת כאביי ס"ל דר"י ס"ל שינוי קונה.
אבק רבית אינו יוצא יל"ד למאי דאמר רב יוסף פ' האשה שנפלו כל היכי דאמר רבנן לא לזבין אי זבין לא הוה זביני זבינא ומ"ש אבק רבית דאינו יוצא בדיינין והיה נ' ראי' מזה לד' הנ"י בכתובות שם שכ' דווקא התם אמרי' כן משום דנכסי לאו דילי' נינהו כיון דאמר רבנן לא לזבין ויע"ל דבשלמא ברבית קציצה כ' תורה בהדיא לאו דלא תשיך אלוה ואף דגמר ויהיב למלוה לא הוה יהיבי' יהיבא אבל באבק רבית דלמא אמלוה דווקא שדי' רבנן איסורא ולא אלוה כלל וכיון דלוה יהיב לי' מדעתי' הוה יהיבי' יהיבא:
הכא בקראי פליגי עוררני תלמיד אחד הא מרבא גופי' הו"מ הש"ס להק' דאיהו גופי' קאמר טעמא דר"י מקרא וי"ל דמ"מ טעמי' דר"א משום דרבא אלא בדיל דלא לפלוג ר' יוחנן על רבא דריש רבא טעמי' דר' יוחנן מקרא. ומ"מ יל"ד מדאצטריך קרא לר' יוחנן א"כ מ' דס"ל אי עביד לא מהני ומדאצטריך קרא לר"א ש"מ דס"ל אי עביד מהני דאל"כ הני קראי למר ולמר ל"ל ונ' דאצטריך קרא דר' יוחנן לאפוקי מקרא דר"א ואצטריך קרא דר"א לאפוקי מקרא דר' יוחנן:
בשינוי קונה עיי' רש"י ששינה ועבר ע"ד המקום קנה צ"ע בשלמא אי הוה אמר בשינוי אינו קונה קמפלגי שפיר דרבא ס"ל כיון ששינה מד' המקום אינו קונה ואביי ל"ש לי'

אבל שינוי קונה לאביי לא שייך דאטו קנה לי' משום דשונה הוא ונ' ע"ד שאמרו רז"ל בפ' כיצד מברכין הנהנה בלא ברכה גוזל להקב"ה והנה א"כ הסברא כרבא מאחר דהש"י הוא בעה"ב בעולמו איך יועיל אם משנה אדם מד' הבעה"ב הזה ומ"מ אביי ס"ל גזלן הוא דהוה אבל מה דעבר מהני והיינו שינוי שעשה מד' הש"י עביד לי' כגזלן אבל חונה שפיר קונה.

תוס' ד"ה והשתא דשנינו כגון אדם שנשבע שלא לגרש יל"ד הרי לעיל כ' תוס' דגם לרבא עכ"פ גירושין מהני דאתקש למיתה ובשלמא אונס כ' כל ימיו וחייב להחזירה אבל הכא אם החזירה מאי אהני לי הרי עכ"פ עבר על שבועות בשעה שגירש ואמנם הא לא ק' דתוס' כ"כ לעיל לס"ד דלא הוה נקטי' דאונס עשה ול"ת כ"א ס"ד דמטעם אי עביד לא מהני חייב להחזירה וע"ז הק' תוס' דגם הכהן יהא מותר להחזירה ותו דאתקש גירושי' למיתה אבל למסקנא טעמא דאונס משום דניתק לעשה וא"כ גלי קרא באונס דהגירושין גירושין לא נחתי' להך סברא דאתקש גירושין למיתה כ"א מיתה לגירושין כמבואר פ"ק דקידושין אלא דמ"מ ק' הרי קיימ"ל דאין היקש למחצה ונ' דהתם בקידושין יליף הש"ס תחלה דמיתה מתיר מאלמנה לכו"ג ודחה דלמא מ"מ בעשה קאי ובעי למילף מאיש אחר יקחנה ודחי ר"ש בריה דרב אידי דלמא מאן אחר יבם יאמר רב אשי ב' תשובות בדבר חדא דיבם לא מקרי אחר ותו דאתקש מיתה לגירושין ויל"ד הא קו' הא שינויא הוה ומה ענין זה לב' תשובות ונ' דרש"י מק' הרי מלא יוכל בעלה לשוב לקחתה ידעי' ותי' רש"י דלמא מ"מ לאחר בעשה והשתא ה"ק רב אשי יבם וודאי לאו אחר הוא אלא דאיכא למימר כל הנושאה איקרי אחר משום דקאי עלה באי' עשה וכדדרשי' והיתה לאיש אחר אין זה בן זוגו של ראשון לא היא אתקש מיתה לגירושין ואפי' אי' עשה ליכא נמצא דהא דמיתה מפקיע אי' אשת איש שהוא בחנק לזה לא אצטריך ההיקש ועיקר ההיקש לפוטרו מאי' עשה ובזה לא שייך אין היקש למחצה דהכא מלתא אחריתא והתם מלתא אחריתא.

וי"ל כיון שאין האי' כמו לא יוכל לשלחה דברי' אלו ק' מאוד להולמן חדא לאיזו ענין כ"כ לא הוה להו אלא למימר אי' שבדה מלבו שאני ותו הרי בלא יוכל לשלחה אין הטעם משום אי עביד לא מהני כ"א משום דניתק לעשה ונ' דתוס' כיוונו בזה לד' רבא שלהי גיטין אהא דא"ל ר"פ לא מצא בה לא ערוה, ולא דבר מאי וא"ל רבא מדגלי רחמנא גבי אונס כל ימיו התם הוא דגלי א"כ גם בנשבע מ"ש גם בנשבע אמרי' מדגלי גבי אונס ומ"ש הטעם כוונת' וכ"ת מ"ש הכא מ"ש התם ע"ז כ' דאי' שבדה שאני נ' כוונתם דטעמא

דרבא כיון דלא נתנה לו תורה רשות למעשה זה מסתברא דלא הועילו מעשיו משא"כ באי' שבדה מלבו דהתורה נתנה לו רשות אלא שהוא בדה מלבו ל"ש הך דרבא.

ויש להביא קצת ראי' לסברא זאת דהנה בכל קרבן בעי' מעשה דועשה כ' והתורה חייבה על שגגת שבועת קרבן ואם עבר זה על שבועתו וגירש שוגג חייב קרבן והרי לא עשה מעשה בשלמא מלקות קאמר רבא דחייב משום דעבר אמימרא דרחמנא אבל בשוגג הרי לא שייך זה א"וו מודה רבא דאהני מעשיו.

והנה מד' תוס' אלו הק' הסמ"ע ר"ח ע"ד הגהות מרדכי שכ' בשם ה"ר פרץ דבנשבע שלא למכור אין מכירתו מכירה הרי הוה אי' שבדה מלבו והמעיי' בד' ה"ר פרץ יראה כי עיקר סמיכתו ע"ד רב יוסף בכתובות וכ' ולא יהא אי' דרבנן דאמרו לא לזבין יותר משבועתו וסיים אח"כ ובתמורה אמר רבא מבואר דלא הביא ראי' כ"א דלא תימא דרבנן חמור דחכמי' עשו חיזוק לדברי' יותר משל תורה ע"ז היא דמביא דהרי מצינו דגם בדאוריי' אמר רבא לא מהני ולא סמך עצמו מתחלה ע"ד רבא משום דאיכא למדחי אי' שבדה מלבו שאני ואמנם ד' ה"ר פרץ הובאו בנ"י פ' האשה שנפלו שם בשם רבינו גרשום והנ"י לא רצה לקבל שהם ד' הגאון ר"ג ולבסוף רצה לפרש שמכר שט"ח ונשבע שלא למוחלו או למוכרו לאחר והנה למוחלו שפיר אבל למוכרו לאחר מה היא נ' דס"ל אין אותיות נקנות במסירה וצריך לכתוב קני לך איהו וכל שיעבודי' ועדן לא כ' ונשבע לו שלא למכור

והנה בתשובת הרא"ש כ' טעם אחר לחלק משום שיוכל להתיר נדרו ותוס' לא כ"כ דדלמא נשבע ע"ד רבים א"ב ובזיווג שני דאם שנאת שלח ולא הוו הגירושין דבר עבירה ומ"מ מה דנקטו תוס' שלא לגרש ולא נקטו שלא למכור או דס"ל כד' הנ"י דמה אכפת ללוקח בשבועתו או דלרבותא שלא לגרש וכמו שביארנו לעיל דלא תק' מפ"ק דקידושין:

ובענין קו' ה"ר ברוך י"ל קצת דאי ליכא ביניי' כ"א מלקות אפכא הו"ל למימר היכא דאמרה תורה לא מהני לאביי לא לקי ולרבא לקי ועד"ז יש ליישב קצת גם קו' ראשונה של תוס' דאי ליכא ביניי' כ"א נשבע מאי כל מלתא דאמר רחמנא דנקיט אביי בריך רחמנא דסיין.

בע"ה סיומא למס' תמורה ליום לידתי כ"ד שבט תרכ"ב:

שלהי תמורה מתני' הפילה שליא ע' רש"י נ' כוונתו דלכאורה יל"ד למאי הל' פליג לן תנא הך רישא כיון דקמתחיל אלו הן הנקברין הו"ל לסיומא לכולא מלתי' לזה כ' דרישא לאו דומיא דשאר צריכין קבור' דלא ליתי בהו לידי תקל' משא"כ ברישי' דלא שייך זה דמאי הנאה יהנה מנפל או שליא ואמנם לא קאמר תנא אלא דהוה מאי' הנאה הנקברין

כלומר דאפרן אסור וז"ש רש"י וכל הנך נקברין משום דאי' הנאה נינהו כלומר דלהכי נקברין שלא ליהנות מאפרן והאי נקברין לאפוקי נשרפין.

אא"כ בסיפא ק' למה פליג לי' חמץ באפי נפשי' והי' נ' ראי' מזה לשיטת החולקין על רש"י פ"ק דפסחים וס"ל דלאחר זמן ביעורו דווקא ס"ל לר"י דחמץ בשריפה ולא קודם זמן איסורו והיינו דקתני בפסח ישרף לאפוקי קודם הפסח ולד' רש"י צ"ל משום דכולא מתני' לאו ר"י חוץ מזאת להכי קתני לה באפי נפשה ומכ"ש להרמב"ם וסייעתו דלית להו הל' כר"י היינו משום דפליג לה תנא משאר הל' פסיקתא.

רש"י ד"ה חוץ לזמנן כוונתו דחוץ לזמנן ע"כ במחשבה קאמר וה"ה חוץ למקומן במחשבה קאמר דמאי חוץ **למקומן** ממש אילימא בחוץ א"כ לאו פסולו בקדש ואי בפנים דהיינו ק"ק בדרום כשרים הן כמתני' ריש מעילה.

אשם תלוי הק' הבה"ג הרי תנא דידן ס"ל חולין בעזרה בקבורה ונ' ד' רש"י דהאי תנא דידן דרישא ר"י כמו בחמץ בפסח דאיהו בר פלוגתא דר"ש והכא שוב ת"ק דר"י ר"ש דרישא דהוה בר פלוגתא דר"י.

ד"ה יטילנה לאמה נ' כוונת רש"י דה"ה באשם תלוי דרישא ס"ל הכי לר"י אלא דל"ש התם דאשם אילבן ב' סלעים ואינו מתמקמק משא"כ בעוף דרכיך וכצ"ל ברש"י עוף ולא עיר.

ד"י אומר נ' דלאו דר"י ס"ל דנקברין אפרן מותר כ"א ר"ל ע"ד שכ' מג"א בשם מהרי"ל בהל' פסח שהי' שורף החמץ וקובר הפחמין וז"ש ר"י אם רצה להחמיר על עצמו ולא קאמר בקיצור אם רצה לשרוף אלא דתרווייי בעי' שריפת האי' וקבורת הפחמין ומ"מ א"ל אינו רשאי דכיון דחזי לי' דשריף הנקברין יהו סבירין דמצותן בשריפה ואתו ליהנות מאפרן אף דאיהו לא יהנה.

רש"י ד"ה בציפרתא והנה ד' רש"י דלאו דר"ל דהאי ציפרתא אוסרת משום דהוה אי' הניכר ולא בטיל דא"כ מאי קאמר ואם לאו דאי אפשר לשליפינהו כיון דאי אפשר לשלפינהו א"כ אינו ניכר והדרא קו' לדוכתא דבטיל ברובא א"וו טעמא דציפרתא משום דהוה דבר חשוב ומיירי שיש כמה ציפרתא מן ההיתר והיינו דלא מצי לשליפינהו ומ"מ אין מקום תימא לד' הר"ש דלמה בעי' תרתי מלא הסיט וציפרתא דציפרתא שאינה מלא הסיט לא הוה דבר חשוב ובטל.

ואמנם ד' תוס' שכ' ד"ה אם אפשר דלא קאי אקו' דליבטיל ברובא נ' דהוה מפ' בציפרתא דה"ט משום דהוה אי' הניכר וע"ז פריך לשליפינהו אע"כ דלא מיירי באי' הניכר כלל ואם ניכר באמת לשליפינהו וא"כ קו' דליבטל ברובא לא מתרצא והנה באמת מעיקרא

אין כאן קו' דבירושלמי מסיק עלה דהא מני ר"מ היא דקאמר גבי ערלה שם דמלא הסיט חשוב ולא בטיל והמק' הוה בעי לאוקמי מתני' אפילו כרבנן ולא עלה לו אמנם ד' הרמב"ם בפי' המשנה שם דגם למסקנא הכא גם רבנן מודו שכ"כ בהדי' והכי מ' לכאורה. מדאוקמי' לה כר"י דהוא בר פלוגתא דר"מ ואף דר"י בליטרא קציעות מחמיר טפי מר"מ מ"מ גם ע"ז הו"ל להש"ס למימר ר"י דליטרא קציעות היא מ' מ"מ דמתני' ככ"ע וס"ל דבהני מודו רבנן דלא יעלו והן הן דברי' בה' בכורות ובה' פה"מ דכ' סתמא דמלא הסיט אוסר דס"ל דבהני גם רבנן מודו וכדבריו בפי' המשנה והמק' הוא דהוה סבר כהירושלמי דרבנן פליגי גם בהני ולא עלה לו ומיושבי' ד' הרמב"ם.

ודע דקו' הלח"מ על תי' הר"י קורקס דלמה לא הביא הרמב"ם גם בהל' כלאי' דבעי מלא הסיט ק' ג"כ על ד' המ"ל ה' מטמאי משכב ולהיפך דלמה בעי' כאן מלא הסיט והרי מטעם משא נגעו בה ובאמת אין הנידן לע"ד דומה לראי' דבשלמא בטומאת משא הרי לא הקפידה תורה על איזו דרך ישא הטומאה אפי' כזית מן המת במוט גדול וסל גדול מקרי משא משא"כ כאן דלא אמרה תורה כ"א שלא יתכסה בכלאי' וכיון דהחוט של פשתן בטל אין כאן כלאי' כלל.

וצריך לבאר ד' רש"י דלכאורה דלמא במחצה על מחצה אסרה תורה כלאי' ולא ברוב ממין א' ואמנם א"כ סדין בציצית דעשה דוחה ל"ת היכי משכחת לה דבגד שאינו ראוי לקטן בן ט' אינו בגד וממילא הפשתן רוב והתכלת בטיל אלא ש"מ דאפי' במיעוט אסרה תורה וע' ברא"ש נדה שם מ"ש לענין בב"ח.

רש"י ד"ה מוראה ונוצה יל"ד הרי בשעת מיצוי דם עדן לא הבדיל מהעוף המוראה ונוצה כדכ' קרא וכדמסתבר דמיצוי בשעת מליקה הוה וא"כ אפי' לקוברן א"צ ונ' דרש"י בא ליישב לן בזה קו' עצומה דאטו התם מאי אפרן שייך הרי אי אין מועלין ומותרין אפי' שלימין קשרי ולזה כ' רש"י דקו' הש"ס היה עד"ז דהנה וודאי מצות קבורה בעי למעבד להו כדכ' קרא והשליך אותה ומתני' דקאמר אין מועלין ומותרין היינו לאחר קבורה וא"כ עכ"פ האיך כייל תנא דכל הנקברין אפרן אסור וה"ט דחבורה לאו מצוה הוה כשריפה דנימא אין לך דבר שנעשית מצותו כמ"ש התוס' לעיל הרי גם בנקברין שייך נעשית מצותו כמו במוראה ונוצה וז"ש רש"י דקו' הש"ס אם לאחר שקברן חפרן נמצא דהנך ב' קו' לאו בחדא מתני' דקו' ראשונה מדם נדה הוה האיך אמרת דכל הנקברין אפרן אסור הרי דם הנדה אפרן מותר וקו' שנייה היה הרי גם בנקברין שייך נעשית מצותן.

רש"י במתני' ד"ה תרומה טמאה ק' טובא רש"י בא לפ' מהיכן דבשריפה ומפ' דמותרות בהנאה ונ' דרש"י בא ליישב כאן קו' תוס' פ' ב"מ ומ"ש רש"י שם דשריפת תרומה משום

תקלה והק' בתוס' א"כ למה חשיב לה הכא בהדי הנשרפין הרי יכול ג"כ לקוברה ולזה כ' רש"י דלהכי מני לה בהדי נשרפין למימרא דאפרה מותר ואפי' בשעת שריפה:
כל הנשרפין ע' רש"י וק' מאי עצה יהיב לן רש"י למאי חזיא אפר אטו אנן לא ירעי' ונ' ד' רש"י דכולא מלתא דאפרן מותר או אסור היינו בכדרך הנאתו דהיינו אפר לכיבוס בגדים משא"כ אפר למאכל וכיוצא היכא דהוה שלא כדרך הנאתו אפי' בנקברי' שרי מה"ת:
רש"י ד"ה ה"ג נ' לכאורה מדבריו דלית לי' סברת תוס' דהטעם משום דאין דבר שנעשית מצותו ומועלין בו דא"כ פשיטא דפיגול ונותר לאחר שריפה מותרין ונ' ד' רש"י דלכאורה תינח מידי פיגול יצאו אבל לענין קדש נימא דהדרא לקדושתיי' ואפרן אסור לזה כ' רש"י כיון דאפסלי קלישא קדושתיי' ואין בהם כ"א פיגול ופסול לבד וע"ז שוב אמרי' אין לך שנעשית מצותו ומועלין בו.
והנה הרמב"ם כ' סתמא דשן מזבח וכ' הכ"מ משום דקיימ"ל דדשן מזבח לעולם אסור וק' א"כ אמאי מוקי לה רב שמעיא בתרומת הדשן דווקא וצ"ל דרב שמעיא כרב במס' מעילה ס"ל דלאחר הרמת הדשן אין מעילה בדשן ואנן דקיימ"ל כר' יוחנן שפיר סתם הרמב"ם ומדישון מזבח הפנימי והמנורה ל"ק דהנהו לא מקרי אפר.
ולסיים. המס' בד' אגדה י"ל הנה תנן באבות עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בג' דברים וכו' ויל"ד תחלה הכפל וע' מדרש שמואל שם ועי"ל בשלמא מאין באת היינו שלא יתגאה ע"ד שאמר החכם בחו"ה מי שעבר במעבר השתן פעמי' האיך יתגאה אבל לאן אתה הולך הלא די אם עתיד ליתן דין וחשבון אמנם הענין הנה הבטיח לנו הש"י ברב חסדו והבטחות בשמרנו מצותיו ית' הא' לגוף ה"ה תחית המתים וההיפך לעוברי רצונו שלא יזכו לחיות לרמז שירחיק האדם מהנאת האסורות הא' שלא יהא גופו מן הנקברין והשני שלא תהי' נשמתו מן הנשרפין בגיהנם כמ' הכ' ואשם לא תכבה. והנה הגוף שאינו קם ח"ו בתחית המתים אין לו הנאה של כלום והיינו הנקברין אפרן אסור משא"כ הנשמה הנשרפת בגיהנם אמר הכ' והי' אפר תחת כפות רגליכם והיינו הנשרפין אפרן מותר ועד"ז סובר ג"כ משנה ראשונה במכלתין דהנה הבטיחה לנו התורה מלבד השכר לעוה"ב פירות בעוה"ז וכ' הרמב"ן פ' אחרי ע"פ וחי בהם כי ביד האדם לבקש על עבודתו הן השכר השלם רק בעוה"ז או רק בעוה"ב ואמנם אין מן הזריזות לא להחליף קרן בפירות ולא פירות בקרן כ"א להשליך על הש"י כל יהבו וה' הטוב בעיניו יעשה והנה העוה"ז הוא הרע דהיינו הבעל מום כי אין עוה"ז בלי חסרון והעוה"ב הוא הטוב דהיינו התם והיינו דאמר הכ' כי לא יחליפנו ולא ימיר ואמנם אם המיר שני' קדש לה' כמו שאמר הרמב"ן רק שלא ישתף ד"א בעבודתו והיינו דתנן הכל ממירין ותמורתן

תמורה אבל לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר והוא יקבל עונש על תמורתו והיינו היא גופא דנקברין ונשרפין א' לגוף אחר תחיה וא' לנשמה בג"ע והיינו דהכל ממירין שבר הגוף עם שכר הנשמה ותמורתן תמורה אעפ"י שאינו רשאי ונוטל את שלו דהיינו וסופג את הארבעים והנה גם ענין תרומת הדשן רומז לענין זה אשר העובד ה' יניח שכרו שמור לעוה"ב ובכל זאת גם בעוה"ז לא יעזבם ה' ואמנם השפע בעוה"ז מול נ"ר בעוה"ב הוא כמו הדשן למול הקרבן והנה העוה"ז הוא המלבוש האמתי ותכלית השפע בעוה"ז לכסות הבושת וז"ש הכ' צו את אהרן וגו' זאת תורת העולה העולה יהא מונח כל הלילה משך חיים העובד ה:' עד הבקר ואז ולבש הכהן העובד ה' מדו בד בגד בד כפי מדתו חילוקא דרבנן ואמנם גם על בשרו בעוה"ז יהא מלבוש אך רק מכנסים לכסות בשר ערוה דהיינו ומכנסי בד ילבש על בשרו והיכן רמזה תורה זה לזאת אמר כי הכהן ירים מן הדשן אשר העולה נאכל על המזבח ד' ומאותו דשן יקח קומץ ושמו אצל המזבח וזה נבלע במקומו כי הוא השפע בעוה"ז ולזה אמר משרשי' כי צריך ג' ידיעות בקומץ זה הא' כי לא יאמין אשר הש"י יתן לו בפ"א על כל משך ימי חייו כ"א לא ניתנה תורה כ"א לאוכלי מן הלוקטי' דבר יום ביומו וזה ושמו בנחת לאט לאט ואמנם ה' לא יעזבנו והיינו ושמו כולו ואמנם על תנאי זה כי אף כי יבטח בה' שיתן לו לחם, חקו מ"מ ושמו שלא יפזר כ"א כמ' רז"ל צדיקי' ממונם חביב עלי' יותר מגופם שלא ינכו להם מזכיותי' לעוה"ב וזה נ' כוונת הפ' מה יקר חסדך כי הנה האריך הרמב"ן למענותו בפ' בחקותי אשר השכר הנצחי' אין בו מן התימא כי הרוח תשיב אל האלקי' אשר נתנה אמנם השכר בעוה"ז הוא הפלא וז"ש מה יקר כלומר מה פלא היא חסדך אלקים כי הנה בני אדם אשר בצל כנפיך יחסיון לא די כי שכרם שמור לעוה"ב כ"א גם בעוה"ז ירויון מדשן ביתך מקומץ של תרומת הדשן ואף כי ונחל עדניך תשקם לעוה"ב ואמר הטעם יען כי עמך מקור חיים הן בעוה"ז הן בעוה"ב וממילא באורך נראה אור כן יזכנו ה' לראות אור באורו ועד זקנה ושיבה אל יעזבנו לשום חלקינו מיושבי ביהמ"ד עוסקים בתורה ובמצות לשמו הגדול נצח סלה אמן.

בע"ה בענין אין עושין שדה מגרש סוף מס' ערכין לסיומא דמס' ערכין שבת זכור תרכ"ב

רש"י במתני' מגרש דכתיב ומדותם וכו' ויל"ד האי קרא בלוים כ' ולת"ק אף בישראל מיירי קרא וצ"ל לכאורה דע"כ גם לת"ק אין הדין שאם יהא לעיר מגרש ב' פרסאות כי אין לשנותו לשדות כ"א מדחזי' דסגי באלף אמה מגרש א"כ בהכי סגי ואמנם נ' דק' לי' לרש"י הא דאמרי' בגמ' עלה דמתני' דכ"ע מיהת בערי הלוים אין עושין לאיזה ענין הזכיר הש"ס ד' ת"ק הרי טעמא דת"ק מסברא כמ"ש רש"י במתני' והכי הו"ל למימר

ולר"א מ"ט אלא ש"מ דד' הש"ס דגם לת"ק מערי הלוים ילפי' ולכאורה פלוגתיי' דת"ק כר"ש ס"ל דדריש טעמא דקרא וממילא ס"ל כמ"ש רש"י במתני' דהטעם משום נוי העיר וא"כ ה"ה בערי ישראל ור"א לית לי' דר"ש וממילא היכא דלא גלי לא גלי.

אלא דמ"מ יל"ד מנ"ל לרש"י דטעמא דת"ק משו"ה הוא כיון דבש"ס מצינו רמז לכאורה לזה ונ' דרש"י דייק למלתי' מסוגיא דב"ב פ' לא יחפור דמסקי' לחלק בין שדה אילן לשדה לבן ואי לכאורה מלוים ילפי' ובלוים אתקש שדה מגרש לעיר והנה על שלשתן אמר קרא לא ימכר לא ישונה והנה מעיר פשיטא דאפי' שדה אילן אסור לעשות דמ"ש אלא ש"מ דד' הש"ס דב"ב דמשום נוי העיר טעמא דרבנן ושדה אילן הוה שפיר נוי העיר משא"כ הש"ס בשמעתין דמ' דס"ל דגם ת"ק מערי הלוים יליף אתיא כתי' קמא בב"ב שם דמתני' דהתם ר"א היא אבל לת"ק אין חילוק בין שדה אילן לשדה לבן.

ובזה נתיישב לנו ד' הרמב"ם בפי' המשנה בשמעתין וד' הרע"ב שעמד עליו התיו"ט לאיזו ענין הביא האי קרא דלוים על ד' ת"ק דמ' לי' להרע"ב ג"כ דת"ק מערי הלוים יליף וכמ"ש מל' הש"ס דקאמר דכ"ע מיהת וכו' וכן הוא ד' הרמב"ם בפי' המשנה שהביא ג"כ קרא דלוים.

ואמנם מה שסיי' הרמב"ם והל' כחכמים ואין הל' כר"א נ' כוונתו דהנה המ"ל נתקשה מדוע לא מנה הרמב"ם בהל' סנהדרין לאו זה למלקות וכמ"ש רא"ה בס' החינוך ע"ש פ' י"ג משמטה ואמנם נ' דהרמב"ם מ' לי' ג"כ דלתי' שני בב"ב שם דמחלקי' בין שדה אילן לשדה לבן ע"כ לאו טעמא דת"ק קרא דלוים כ"א מסברא בעלמא וכמ"ש לעיל והנה לפי"ז אין לוקין כלל על לאו זה ומה"ט אבל הרמב' בתרוויי' ע"ד הספק השמיט להאי תי' דשדה אילן מותר משום דלתי' קמא ולפשטא דסוגיא דידן דגם ת"ק מקרא יליף ע"כ אין חילוק ומ"מ לא מנה הלאו למלקות משום דלתי' בתרא שם אין כאן לאו ואמנם כ"ז לת"ק אבל לר"א דללוים לחוד קאמר וודאי לוקה ומעתה הן הן ד' הרמב"ם בפי' המשנה והל' כחכמים דגם בערי ישראל אסור ואין הל' כר"א דס"ל לוקין על לאו זה דאנן קיי"ל דאין לוקין דספוקי מס' לן טעמי' דרבנן אי מקרא אי מסברא וכתי' ב' בב"ב.

ועד"ז יש ליישב הגי' במתני' דידן דר"א ס"ל ולא מגרש שדה והנה בילקוט הביא ב' גירסות והש"ך חו"מ קנ"ב קיים גי' שני' ולדעתי ב' גי' הילקוט הא' גי' המשנה והב' גי' התוספתא דבהדי' איתא בתוספתא גי' השניה ותי' הש"ך לקיים גי' המשנה היא דחויה מכל הפוסקי' ודחוקה ותי' צו"ק אינו מובן כלל דכי מי הגי' במשנה דידן אחרי שלא הי' להם לחכמי' תלמוד בב"ב גי' זו והמחוור לכאורה תי' הקרבן אהרן שהחזיק בה המ"ל ולי ד' הרב צ"ע דא"כ גם בסיפא ה"פ דמעיר עושין מגרש ואתמהה הרי הטעם שלא יחריבו

ערי ישראל ואמנם למ"ש יש ליישב הגי' שפיר דהעיקר מה שלא רצה הש"ס לתרץ בב"ב שם מיד אפי' תימא רבנן הוא כמ"ש דהוה ס"ל דטעמא דרבנן מקרא וא"כ אין לחלק בין שדה לבן לאילן ואמנם ר"א דס"ל בהדי' דקרא בערי הלוים כ' וא"נ אוסר בערי ישראל לעשות מגרש שדה הטעם משום נוי דהרי שדה מגרש מותר וא"כ שפיר ידעי' דבאילן מותר וא"ש הכל בע"ה.

ונשאר עלינו עדן ליישב ד' רש"י שבועות ר"ת ידיעות שכ' דבבתי ערי חומה מיירי מתני' וק' עליו מב"ב וממכות ונ' ד' רש"י עד"ז דס"ל וודאי בערי הלוים אצטריך קרא שפיר דאין עושין שדה מגרש משום דאין הלוים חוזרין ביובל ומוכרין לעולם וא"כ אי לאו קרא אם רצו בני העיר לשנות לא הי' מעכב עלי' אמנם בערי ישראל כיון דקיי"ל אחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל א"כ פשיטא שאין רשאין לשנות כיון דהם רק אריסין בקרקעותי' ומי יודע למי יגיע ליובל האחר נחלה זו א"וו מ' לי' לרש"י דכל פלוגתיי' דת"ק ור"א הוה רק בערי חומה דאין מחזירין ומ"מ ת"ק מדמה להו לערי הלוים דג"כ אין מחזירין ואין עושין שדה מגרש וכיוצא ור"א ס"ל דערי הלוים דווקא אבל בשאר עיירות הכל מודים דאסור וא"כ שפיר פריך הש"ס סתמא בב"ב אפי' אי נימא דבעיר שאין מחזירין ביובל מיירי מ"מ הרי אין עושין וכו' ומ"מ כ' רש"י שפיר דבערי חומה דל"ש טעמא דמחזירין הטעם משום חשיבותן.

נלסיים בד' אגדה י"ל הא דהקפידה תורה שלא למכור לעולם ע"ד שארז"ל כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם הטעם משום דאשרי האיש אשר מזונותיו יגיעו לידו מידו של הקב"ה בעצמו ע"ד שאמרה יונה מרורים כזית בידיך ולא מתוקי' ע"י אדם וזה לא שייך כ"א במי שיש לו קרקע ולזה אמרו חז"ל על שאין לו קרקע חייו תלוים מנגד כלומר פסוקי' משרש החיים והנה אם האדם בא לידי נסיון והוכרח למכור קרקעיתו מחמת עוני נתנה לו זמן לגאול עד היובל וליובל עכ"פ ישוב לאחזתו הענין דקיי"ל למכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' נמצא דאם אז מוכר נכסיו ולאחר נ' שנה אם היה אז שנה ראשונה של יובל ישוב לאחזתו א"כ זכו בניו שוב לנכסי אביהם כי ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואמנם כ"ז המוכר מחמת עניותו משא"כ המקדיש שלא גאל נכסיו ה"ז במזיד הוציא עצמו מרשות הקב"ה בפרנסתו נתקיים בו בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו ולא ישוב לנחלתו ואמנם בערי חומה שאין להם כ"א בתים לא שייך טעם שאין להם נחלה וה' הוא נחלתם גם אם ירצו למכור אותו המעט שחלק להם הש"י אין מעכב בידם כי להם נאה להיות ניזון מבני זבולן מחזיקי תורה אחיהם וכן לא קנסם הכ' אם יקדשו נחלתם והיינו מוכרין לעולם וגואלין לעולם והנה בריש מכלתין אמרו הכל מעריכין לאתויי כהני' לוים וכו'

נ' הענין דהנה החילוק בין ערכין לנדרים נ' דנודר היינו דמיו עליו ודם הוא כינוי על הגוף וגוף האדם יש לו דמים כפי מה שהוא נמכר בשוק משא"כ בערכין כ' נפשות ר"ל שיווי הנפש ולזה אין לאדם להעריך כי האדם יראה לעיני' ונתנה תורה קצבה שוה לפי שני' והנה ס"ד דהיינו לישראל דווקא ואמנם כשם שאין ערך הנקבה כערך הזכר משום שהזכר מצותיו מרובין כך ס"ד שכהנים ולוים שמצותן מרובין יש להם ערך מיוחד ומה גם שכל חלקם ה' לבדו קמ"ל הכל מעריכין אפי' כהנים ולוים וזה הקישור אף דכהנים ולוים גואלין לעולם משום שה' הוא נחלתם מ"מ לענין ערכין אין חילוק ואמנם באמת טעמא מאי ה"ט משום דעוסק בתורת כהני' ולוים כאילו קיים המצות כלן כמו שד' רז"ל על בכל מקום מוקטר ואמנם כן העוסק בתורה יש לו שכר כפול שכר תורה ושכר עבודה וזה ענין דהע"ה טוב לי כי עינתי מל' אשר ענה כלומר על עצמו על שלא הי' משבט לוי כי זה למען אלמד חקיך שיהא נחשב לי כאילו קיימתי העבודות ואמנם אז טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף כי לא אוכל להשיג בהו כ"א שכר מצוה ולא שכר תורה וא"כ התורה עדיפא דאי' בה תרתי.

בע"ה בענין נפלה פרוטה של הקדש לתוך הכיס סוף מעילה לסיומא דמס' מעילה יום א' דחנכה תרכ"ב:

נ' הא דנקט תנא תרי מילי נפלה פרוטה וכו' או שאמר וכו' היינו לא מבעיא בנפלה דנפל אי', גמור לתוך היתר וודאי קאמר ר"ע דבהוציא ראשונה מעל אפי בפרוטה בכיס זה הקדש דאיכא למימר לאחרונה נתכוון אעפי"כ קאמר ר"ע מעל וע' עוד לפנינו:

והנה לכאורה ממשנה זו יש להק' על ד' מרדכי ספ"ק דשבת שכ' דגבי גיגית כיון שמעולם לא היה האי' מבורר ל"ש דשיל"מ לא בטיל ומ"ש מדועז הכא בפרוטה בכיס זה הקדש שלא היה ג"כ מעולם האי' מבורר למה לא לבטיל דמה חילוק יש בין דשיל"מ לשאר אי' שאין מתבטלין ומה גם שרצו התו' וקיים כן הכ"מ כי הטעם כאן משום דשיל"מ ונ' דהנה סברת המרדכי הוא עד"ז דוודאי הא דאמרו רבנן דשיל"מ לא בטיל היינו אי' שיש לו מתירין ואמנם מאחר שלא הי' כאן אי' מעולם כיון שמיד נתבטל מאי דשיל"מ שייך ואמנם כאן בכיס של מעות אם אמר פרוטה א' בכיס זה הקדש הוה כאמר אבר א' בבהמה זו עולה דקדש ה"נ קדוש ול"ש כאן ביטול ובזה מובן שלא הקשו בתוס' כ"א אנפלה ולא אפרוטה בכיס זה דבנפלה הוא דק' להו דליבטל ככל אי' ברוב משא"כ בפרוט' בכיס זה מאי ביטול שייך ובזה מסולק ג"כ קו' הצו"ק ע"ד תוס' לפנינו דא"כ מאי כל הכיס דקאמרו רבנן הו"ל למימר עד שיוציא את השניי' ולמ"ש א"ש דהרי רבנן גם אפרוטה בכיס זה קאי והתם ל"ק ול"מ ושפיר קאמרו עד שיוציא את כל הכיס ובאמת בצו"ק

לא הבין כן דאל"ה האיך יתרצו התוס' דמדרבנן קאמרו דמעל הרי בפרוטה בכיס זה הקדש הוה דאוריי' והאיך נימא דמעל דקאמרו רבנן פי' מקצתו דאוריי' בפרוטה בכיס ובנפלה דרבנן.

ואמנם כן לפי"ז ע"כ מה שתי' תוס' מטבע לא בטיל מדאוריי' קאמרי וגם ד' הכ"מ ע"כ כן דאל"כ אפי' המציא את כל הכיס אמאי מעל וזה כוונת המ"ל פ"ז ממעילה ע"ש והנה זה נגד מ"ש תוס' פ' התערובות דאין לך דבר שלא יבטל מה"ת ברוב וא"כ מ"ש מטבע וצ"ל דהא דכ' שם תוס' דמה"ת בכל מילי אזלי' בתר רובא ר"ל דמה"ט אפי' לקח מן הקבוע אמרי' כל דפריש מרובא פריש ומ"מ כל הקבוע ביחד וודאי גם מה"ת אפשר דלא בטיל דדבר חשוב אין לו ביטול וזה סברתם כאן בתי' בתרא.

אמנם ד' הכ"מ ק' ביותר דמ' מדבריו דגם דשיל"מ הוה ק דאוריי' וראינו בתוס' פשיטא להו הכא דלא הוה כ"א דרבנן ונ' כוונת הכ"מ למ"ש בתוס' חדשים כאן דכל איסור שאתה יכול לסלקו ל"ש גבי' ביטול וכן הכא כיון דאת יכול לפדותו ל"ש ביטול וז"ש יש לו מתירין כלומר גם עתה י"ל מתירין ומה שמיאנו תוס' בפי' זה נ' כיון דאשם מעילות בב' סלעים וכל ההקדש א"צ פדיון אלא פרוטה א"כ למה יביא קרבן מעילה יאמר פרוטה של הקדש בכ"מ שהיא מחוללת על פרוטה של חולין זו בשלמא ברישא גבי מעות מיירי בהיה בכיס מעות הרבה שאין ביכלתו לפדותן משא"כ בסיפא אמנם כ"ז במתני' אך הרמב"ם שאמת כ' אם לא חילל מעל א"כ שפיר כ' הכ"מ דהטעם דמעל משום דיש לו מתירין דהיינו שעדן יכול לחלל

אמנם כשאני לעצמי הייתי אומר דהקדש מדאוריי' אפילו באלף לא בטיל ואין הטעם דהקדש לא בטיל משום דיל"מ דאפי' קדושת הגוף דאין לו מתירין לא בטיל (ונ' דזה אינו דא"ם מאי פריך הש"ס פ' כל הזבחים גבי נתערב בהם חטאות המתות וליבטל ברובא אם לא נימא דאשור הנסקל דהוא חולין ואינך פריך ושלא כד' תוס' שם ע"ש) ובהכי מיירי רבא פ' כל שעה גבי עצי הקדש שאפה בהם הפת רצ"ל דמוקי לה רבא בעצי המערכה דקדשי קדושת הגוף ואין להם פדיון ומיושב קו' תוס' שם עלה דהא:

וד' תוס' שם בלא"ה צ"ע דמאי יל"מ שייך בעצים עם פת הא בעי' מין במינו והתם לא הוה מין במינו וצ"ל דמ' להו דמידי דהוה אביצה שנולדה ביו"ט ולבנו בו את הפת דהתם אסור משום יל"מ משום דהאי' ניכר ומ' להו דגם הכא מקרי ניכר האי' דהיינו אפיית הפת.

בע"ה בסוגיא דחזקה דרבא נדה מ"ו לשבת שובה תרי"ט

מתני' נדרי' נבדקין יל"ד מאי זה ל' נדרי' נבדקין נבדקת הו"ל למימר ונ' דרש"י בא ליישב זה במ"ש אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה וק' מתני' קתני נדרי' ורש"י מזכיר

הקדש ג"כ ואף דבאמת גם בהקדש דינא הכי כמבואר בסיפא מ"מ לאיזו ענין כ' רש"י כן ולזה נ' דרש"י בא ג"כ ליישב ל' נדריה נבדקי' דקתני ולזה כ' רש"י דתנא ב' להורות לן דאף דבדקנוה בנדרי הדיוט וידעה לשם מי נדרה צריכין לחזור ולבדוק אותה בנדרי הקדש אם ידעה לשם מי הקדישה וכן אפכא אין להבחין ממין נדר זה על מין נדר זה ואמנם נ' דמל' זה דייק לי' להרמב"ם בה' נדרים דאפי' ידעה להפלות בנדר א' מ"מ בודקין אותה שוב בכל נדר ונדר משו"ה קתני נדרי' נבדקין ומיושב דלא מצי הש"ס לשנויי לקמן דהיינו דקתני בודקין כל שתים עשרה משום דלהא לא אצטריך דמל' נדרי' נבדקין כבר ידעי':

דרך אחר י"ל דהרמב"ם דייק למלתי' מקו' רש"א ומהר"ם מלובלין כיון דקתני לאחר הזמן הזה בת שתים עשרה נדריה קיימין ל"ל אלא לאו ה"ק דאין נדריה קיימין אפי' אם כבר בדקנו אותה פעם אחת בלא בדיקה שנית עד שתהא בת שתים עשרה ומיושב ג"כ דלא מצי הש"ס לשנויי אבודקי' הכי וכמ"ש לעיל אלא דמ"מ יל"ד בין לדידי בין לד' רש"א ומהר"ם למה שתק הש"ס מלפ' כן ולזה הי' נ' בשטת ר"ת לקמן מ"ט ליישב הקו' מעיקרא דלד' ר"ת לקמן לר"י דאמר תוך הפרק כלאחר הפרק סגי בי"ב שני' לחוד וא"צ יום א' כלל קמ"ל מתני' דלא היא כ"א כר"ש דבעי' יום א' ולא אמרינן תוך הפרק כלאחר הפרק ולא אייתרא מתני' כלל ומה"ט שתקו תוס' להק' כן דסמכו אמ"ש לקמן בשם ר"ת.

ומכ"ש דאתי שפיר ל' דמתני' למ"ש הרא"ש וטור בכוונת ר"ת דר"ל לר"י לא בעי כ"א יב"ש ותו לא אלא שהבי"ש סי' קנ"ה נתקשה בדברי' דטעמא מאי ונ"ל לפ' דיל"ד אד' תוס' בכוונת ר"ת דביום א' דלאחר יב"ש פליגי ר"י ור"ש מ"ש בכל התורה קיי"ל מקצת היום ככולו ומ"ש הכא דלא נימא כן א"וו פלוגתיי' הכא במלתא אחריתי דהני יב"ש לכ"ע בעי' מעל"ע כלומר שאם נולדה בז' תשרי בצהרים לא נעשית בת יב"ש עד שוב ז' תשרי בצהרים ומצהרי' ואילך מתחיל יום א' ומעתה ס"ל לר"ש כיון דמקצת יום ז' הי' שייך לתוך יב"ש שוב לא שייך מקצת היום ככולו ור"י ס"ל תוך הפרק אף כי יום זה מקצתו עדן תוך הפרק דינו כלאחר הפרק ואמרי' בי' מקצת היום ככולו ומ"מ לד' הרא"ש והטור מיושבי' היטב יותר ל' דמתני' דבעי' יום א' ר"ל יום אחר דווקא ונ' כי רש"י ד"ה קודם הזמן האריך לפ' לאפוקי מר"ת כשטת רש"י לקמן שחולק עליו שכ"כ רש"י קודם שיגיע ר"ה של שנת שתים עשרה כוונתו דלכ"ע יום א' לאו דווקא כ"א כיון שמגיע ר"ה של שנת שתים עשרה היינו י"א ויום א' ומכ"ש בי"ב ויום א'.

נדרן נדר והקדישן הקדש יל"פ דהשתא נדרן נדר דהיינו שכופין אותו לקיים נדרו משא"כ במופלא סמוך לאיש דקטן אוכל נבילות איז ב"ד מצווין להפרישו כדאמרינן לקמן

הקדישו הקדש שהוא במופלא ג"כ דהקדיש ואכלו אחרים לוקין לא כ"ש ונ' דס"ד כיון דאמרו דלא ידעו לשם מי הקדישו ניהוי כאלו אמר שהקדיש לשם חמה ולבנה וכיוצא דאין הקדישן הקדש קמ"ל דדברי' שבלב אינן דברי'.

רש"י ד"ה אפי' אמרו הנה תוכן דבריו דאף דמקמי הכי לא חשבא לי' בר דיעה אם אינו יודע להפלות היינו משום דבקטן בעי' מופלא דווקא משא"כ בגדול לא בעי' מופלא אלא דמ"מ יל"ד במ"ש דלשוטה לא חשבינן לי' משום דסופו לבא לכלל דעת והרי עתים חלים ועתים שוטה דג"כ סופו בא לכלל דעת ומ"מ כשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו ועוד למה אצטריך רש"י לזה הרי שפיר כ' דלא מקרי שוטה כ"א במקרע כסותו וכו' ונ' כוונת רש"י דלכאורה כיון דחזי' דלענין נדר ביודע להפלות תלי' רחמנא נימא דכל שאינו יודע להפלות דינו כשוטה וע"ז כ' רש"י דל"ש למימר דשטות לא מקרי כ"א חולי שאין סופו להתרפאות ממילא ואפי' דעתי' חלים מ"מ האי עתים שוטה אין סופו להתרפאות ממילא והביא רש"י ראי' לזה דמה"ט לא מחשבי' לשוטה כ"א המקרע כסותו וכיוצא משום דהוה חולי שאין דרך לעבור מעצמו ולא שאר מעשה כלות העובר מעצמו ודבעי' להפלות בנדר היינו בקטן דווקא דליהוי קטן מופלא וכמ"ש:

והנה כ' הרמב' בה' נדרים דהך סיפא אפי' בלא הביא ב' שערות היא אף שלענין כל התורה כולה אין הדין כן היינו עונת נדרי' דאמרי' בש"ס וציין הגמיי' עליו כי ר"ל דהיינו עונת נדרים דפ' התקבל בגיטין גבי הא דאמר רבא ג' מדות בקטן נ' כוונתו דהרמב"ם ק' לי' לפירש"י שם קו' תוס' דהיכא קאמר רבא וכנגדו בקטנה חולצת הא ס"ל לרבא תוך הזמן כלפני הזמן וא"כ אפי' ב' שערות לא מהני בבת י"א שנים ולזה פי' הרמב"ם דעונת נדרים היינו בת י"ב וקרי לה עונת נדרי' משום דלא אייתי שתי שערות ושפיר קאמר כנגדו חולצת אם הביאה שערות ור"ל לאפוקי קודם לכן אפי' שערות לא מהני דתוך הזמן כלפני הזמן אלא שהמ"ל הק' מש"ס דידן דקאמר בהדי' בקו' דרב המנונא דמתני' ע"כ איירי באייתי ב' שערות והא וודאי קו' עצומה.

ולזה נ' דלכאורה א"נ קאמר רבא בפ' התקבל דבעונת נדרי' לא בעי' ב' שערות מנ"ל לרבא גופא לכאורה הא מלתא ונ' דהא מלתא מוכח מהא דקיי"ל מופלא סמוך לאיש דאוריי' וק' מנא ידעי' שהוא סמוך מאן מפיס לן דמייתי ליי"ג שנה או בת לי"ב שנה ב' שערות וכ"ת כמ"ש תוס' דבהא סמכי' אחזקה דרבא ק' א"כ ע"כ חזקה דרבא דאוריי' וא"כ למה לא סמכי' עלה לענין חליצה ואמנם בהא י"ל דבאמת התם רבנן היא דחשו למיעוטא לחומרא או משום דיש לסמוך להך מיעוטא חזקת אי' לשוק אף שאין זה באמת ענין סמוך מיעוטא כמבואר ברשב"א משמרת הבית ריש הל' שחיטה ע"ש מ"מ

יש לדחוק אמנם כ"ז לחומרא אמנם אנן קיי"ל ג"כ כר"נ בב"ב קנ"ו דבודקי' למיאונין ופי' הרי"ף דהיינו בלא בעל לא חיישי' כלל לחזקה דרבא וסמכי' אבדיקה ואמאי כיון דחזקה דרבא דאוריי' וס"ל ג"כ דלא אמרי' חזקה דרבא כ"א בבעל לא זולת אמנם מאן דמק' דהיינו רב המנונא או דס"ל מופלא סמוך לאיש לאו דאוריי' א"נ ס"ל כמ"ד חיישי' שמא נשרו אפי' בלא בעל כמ"ש רש"א לקמן וטעמא דהך מ"ד באמת משום דס"ל חזקה דרבא חזקה דאוריי' ושפיר קמקשי ממתני' והיינו ג"כ דרבא קטעי בדרב המנונא משום דרבא לטעמי' לא ק' כלל מגופא דמתני' ובדברינו יתיישב ג"כ מדוע מיאנו הראשוני' בתי' הרי"ף בהך דר"נ משום דס"ל ג"כ חזק' דרבא דאוריי' וא"כ בדיקה זו אין לה מקום ומ"מ הרמב"ם לטעמי' בשיטת הרי"ף שפיר פסק:

תוס', ד"ה אלו ד' רבי יל"ד למה לא הביאו ראי' ברורה מגמ' יומא פ"ב ע"א דמבואר שם בין לגי' רש"י בין לגי' הרי"ף ע"ש דקיי"ל כר' ונ' דבאמת י"ל דר"ה ור"נ שם תרוויי' מיירי בתינוקת ופליגי אי הלכתא כר' או כרשב"א ורש"י מפ' שם למסקנא דכבר קיי"ל הל' כרבי ולזה הוכרחו תוס' להוכיח ממק"א אלא דבעיקר דברי' יש לתמוה כיון דסתם לן כאן תנא כר' מהי"ת נימא דלא קיימ"ל הכי וי"ל משום דקאמר הש"ס אלו ד' רבי מ' ולא קיי"ל כוותי'

אמנם נ' כוונה אחרת לדברי' בניישב תחלה ד' הרמב"ם בפי' המשנה כאן שדבריו תמוהין ולא עמד עלי' לא התוי"ט ולא העי"ח דהנה הש"ס קאמר בהדי' דטעמא דר' משום דכ' ויבן את הצלע והרמב"ם קאמר מדנפשי' טעם חדש משום דימי חיי האשה קצרי' א"כ גם שכלה קודם אצלה ומה דוחקו לחדש דבר כזה.

והנה לכאורה הי' נ' דלא קיי"ל כהך דר' חסדא דדריש לקרא הכי דבברכות ס"א ובעירובין י"ח מק' הש"ס למ"ד דו פרצופין נבראו מאי ויבן ומשני דאצטריך לכדר"ש בן מנסיא שקלעה הקב"ה לחוה ולמה לא קאמר דאצטריך לבת י"ב שני' ויום א' אלא ש"מ דלא קיי"ל כדר"ח אלא דמ"מ אכתי ק' כיון דקיי"ל כר' למה נדחי להא דר"ח בכדי ונפיק לקרא למלתא דלא נפקא מינה לכאורה לדינא אמנם עיינתי בע"ה ומצאתי דע"כ דרשי' לקרא כדר"ש בן מנסיא דתנן במס' שבת פ' הבונה גודלת ופוסקת חייבת חטאת ואמרי' עלה משום מאי מחייבא ומשני משום אריג וטווה ומק' וכי דרך אריגה וטווייי' בכך ומסקי' התם למסקנא גמורה דחייבת משום בונה ומק' שוב וכי דרך בנין בכך ומשני אין כדר"ש בן מנסיא דדריש ויבן שקלעה הקב"ה לחוה אלמא קליעה היינו בנין והכי קיי"ל וא"כ ע"כ רב חסדא דמשני הכי דקרא לבינה יתירא אתא ס"ל כס"ד במס' שבת דגודלת משום ארג וטווה משא"כ לדידן דקיי"ל משום בונה ע"כ כדר"ש בן מנסיא דרשי' וטעמא דר'

ע"כ מסברא חיצונה היא ושפיר כ' הרמב"ם ומעתה מ"מ מבואר דכהך טעמא דקאמר כאן הש"ס אליבא דר' לא קיי"ל וע"ז הוצרכו תוס' להביא ראיות דלא היא דכ"כ שפיר קיי"ל מ"מ

ואמנם. יל"ד בין לד' הש"ס בין לד' הרמב"ם עכ"פ בת י"ב מנ"ל והנה לד' הרמב"ם י"ל דכיון דחזינן דגם בתינוק בן י"ב שנה שייך מופלא סמוך לאיש כדילפי' מכי יפליא מסתברא דתינוקת דחריפא טפי כבר שלם שכלה אז משא"כ לדרשת הש"ס ק' לכאורה היכא רמיזא ונ' דאהך דרשא יש להק' עוד ב' קושיות חדא מאי ענין בינה יתירא לבינה מוקדמת דלמא בינה יתירא בזמן גדלות דווקא ותו דלמא בחוה דווקא ניתן בינה יתירא לא זולת ונ' דהכי דרשי' דקרא אמר ויבן לאשה מ' דאין אשה בלא בינה יתירא ובשם אשה נכלל שם בריה שיש בה בינה יתירה ואמנם טעמא מאי ונ' דהיינו משום דאשה זו ברצונה נמכרת לאיש אחר ואי לאו דיצרה גדול כדאמרי' יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא' לא עבדא הכי והנה אמרי' כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו ע"ד ויוסף דעת יוסף מכאוב ולזה ניתן זה בינ' יתיר' כי היכא דליהוי לה יצרא יתירא ומעתה עיקרא דהך מלתא לקיים ואל אשך תשוקתך וזה כיון שהגיעה ימי הנערות דאז זמן נישואי תורה כדכ' קרא נערה מאורשה ולא בוגרת וכ' בכו"ג בתולה מעמיו יקח ולא בוגרת וא"כ ע"כ גם הבינה יתירא בההיא שעתא הוה:

תוך זמז כלפני זמן דקדק ר"ת לקמן מ"ט מדוע לא קאמר ג"כ תוך הפרק כדאמר לקמן וי' דל' פרק שייך באשה דווקא ור"ל מל' פרק דכ' בקרא שפי' גבול דהיינו כמ"ש כי בהגיע תור נערה הוה פרקה להנשא ומעמה לקמן דקאי אאשה דווקא קרי לה פרק משא"כ הכא דקאי זמן בין אאיש בין אאשה ובאיש ל"ש ל' פרק דזמנו בן י"ח שני' כדתנן בן י"ח לחופה קרי לי' זמן ל' דשוויא לתרוויי':

וסימניך וזאת לפנים בישראל עיין רש"י נ' דתרוויי' פי' אמת ומה"ט אצטריך ר"נ למיהב סימנא דלא תחליף חד מיניי' בר' יוחנן דהנה הרמב"ן הק' מר' יוחנן אר' יוחנן לקמן במופלא סמוך לאיש ותי' ע"ש ויע"ל מר' יוחנן דיומא ע' ברא"ש שם פ"ב לגי' הרי"ף וס"ד דר' יוחנן באמת אי' לי' כלפני זמן ולכך אצטריך ר"נ למיהב סימנא דרב ור' ח' אמרו לפנים ור"י הוא דאמר כלאחר זמן.

אי דלא אייתי שתי שערות קטן הוא ע' רש"א ותי' דחוק קצת ויש להשיאו ע"ד אחר דאס"ד כלאחר זמן לתני תנא הא דתוך הזמן כלאחר זמן ואנא חזקה דרבא ממילא ידענא דאלת"ה א"כ מאי איכא בין תוך הזמן לאחר זמן אלא ש"מ חזקה דרבא א"ב וא"כ שפיר

הו"ל למתני הא ואנא חזקה דרבא ידענא משא"כ עכשיו תוך זמן כלאחר זמן לא ידענא ונ' דאקו' דר"ז לא שייך קו' רש"א דאטו אצטריך קרא לרבויי ספיקא היכי דלא בדקנא. **והנה** מסיק הש"ס תיובתא והק' תוס' לקמן מ"ט וכל הראשונים הרי מסחי' לקמן דאדרבא ר"י דקיי"ל כוותי' לגבי ר"ש ס"ל תוך הפרק כלאחר הפרק ונ' דמ' לי' להש"ס דע"כ ר"י וריב"ל לא ס"ל כר"י לקמן דהנה הר"ן הק' לקמן לר"י למה לא נבדוק תוך הפרק לחומרא ותי' משום דבלא בדיקה ג"כ מחמרי' ונותנין לה חומרי גדולה וחומרי קטנה והנה ר"י באמת לא קאמר בהדי' תוך הפרק כלאחר הפרק אלא דדייקי' הכי ממלתי' ומ"מ לא משוי להו לגמרי דלאחר הפרק איכא חזקה דרבא ולא תוך הפרק ומעתה הנה ר"י וריב"ל אמרו בהדי' דתוך זמן כלאחר זמן וע"כ או דלית להו חזקה דרבא וס"ל דגם לאחר זמן אין נשים בודקות אותן או דס"ל דגם תוך זמן נשים בודקות אותן ושפיר מסיק הש"ס בתיובתא:

רש"י ד"ה מתני לה בהאי לישנא דשמעת מנה ג"כ וכו' וק' על דבריו ממ"ש התוס' ד"ה קטנה דלהאי לשנא ליכא למשמע מידי ונ' ד' רש"י ע"ד שכ' הר"ן לקמן דלמ"ד תוך הפרק כלאחר הפרק ע"כ נותנין עלי' חומרי קטנה וחומרי גדולה וא"כ מדקאמר בלא בדקו דממאנת והולכת ש"מ דס"ל תוך זמן כלפני זמן

רש"י ד"ה גדולה היא אם הביאה הנה לולי דברי' היינו מפ' גדולה אפי' לא בדקי' ואמנם לד' רש"י יל"ד מהי"ת לא תהא גדולה אחר י"ב שני' אם הביאה ב' שערות ומה הוצרך לדקדק זה מרבא וכ"ת דדייק דלא קיי"ל כרשב"א דבעי' בתינוקת י"ג שנים א"כ אכתי נימא דמס' לי' לרבא אי כר' אי כרשב"א דבעי' בתינוקת י"ג שנים א"כ אכתי נימא דמס' לי' לרבא אי כר' אי כרשב"א ומכאן ואילך דקאמר היינו עד י"ג שנים ונ' דהא וודאי פשיטא להש"ס דכר' קיי"ל אלא דדייק דלא נימא אי לא בדק קודם יב"ש חיישי' דלמא כבר היו בה הנך שערות ושומא נינהו וכ"ת אכתי נימא בהא מס' לי' לרבא לא היא כיון דאמר רבא חזקה הביאה סימנין לאחר יב"ש מכ"ש אי חזי' סימני' דלא חיישי' דמקמי הכי הוו בה.

רש"י ד"ה אבל לענין מיאון דקנייא בביאה נ' דהוכרח רש"י לזה ליישב קו' רש"א למה שביק הש"ס מ"ד אין חוששין ג"כ דקולא קאמר ופריך ממ"ד חוששין ולזה כ' רש"י דהנה באמת ביבמות עיקר פלוגתיי' דהני אמוראי לענין מיאון אתמר אלא דפלוגחיי' בלא בעל והתם קאמר מ"ד אין חוששין שפיר לקולא והכא בבעל מוקי לה ולזה אצטריך לומר ולמ"ד ח חוששין הא חוששין קאמר.

ומ"מ נדחה מד' רש"י אלו תי' רש"א שכ' דהש"ס השתא לא מסיק עדן לחלק בין בעל ללא בעל דלא היא וק' לפי"ז קו' רש"א לוקי לרבא בבעל ונ' דל' דרבא ל"מ כן דקאמר קטנה שהגיעה לכלל שנותי' ולא קאמר בת יב"ש ויום א' ש"מ דבא לאשמועי' דמיד שהגיעה לכלל שנותי' דינא הכי ור"ל אפי' לא בעל וה"מ ג"כ מל' רב דימי דקאמר הלכתא חוששין שמא נשרו דהול"ל הל' כרבא והוא דבעל אלא ש"מ דרבא קאמר חזקה ע"כ בלא בעל ג"כ מיירי דאל"כ מאי חזקה שייך בחשש בעלמא סגי כמ"ש הרמב"ן ולזה קאמר רב דימי דבאמת אנן חשש בעלמא קיי"ל ולכך בדרבנן בלא בעל לא חיישי' וה"ט ג"כ דמיאנו הראשוני' בתי' הרי"ף שכ' ליישב דרבא אדר"נ בב"ב דאמר בודקין למיאונין וכ' הרי"ף דרבא בבעל דווקא ול"מ שמעתין כן דא"כ ק' קו' רש"א וכמ"ש

וליישב מדר"נ אפשר לומר דלחליצה ולמיאונין דר"נ חדא מלתא היא ומיירי ביבמה יתומה קטנה שטוענת ממ"נ אם קטנה אני הנני ממאן ביבם דקיי"ל כבי"ה דאף ביבם יכולה למאן ואם גדולה אני הניחוני לחלוץ ואזי בודקין אותה ומכיון דלא שבקי' לה לחלוץ שרי' לה למאן דבבעל דווקא קאמר רבא דהשוו מדותי' בין בעל בין לא בעל משא"כ ביבם כה"ג דאם בעל ל"ש חליצה וא"כ ליכא למגזר.

והנה הרמב"ן ר"ל דר"נ מיירי בקטנה שלא ידעי' אם הגיעה לכלל שנותי' או לא ובדקי' לה ואם אין לה סימנין אזי אמרי' דוודאי עדן קטנה היא הכי מבואר מכוונתו בחי' במ"ש ואפשר שאף זו בכלל בודקין למיאונין.

מ"ח ע"ב כל הנבדקות נבדקות עפ"י נשים עיי' בחי' הרמב"ן ועפ"י דבריו מיושבים ד' הרמב"ם פ"ב מאישות שפסק כל"ק ואי משום קו' הרמ"ך בכ"מ ה"ט דהוה כאשת מודענא וכמ"ש הרמב"ן אלא שהר"ן בחי' הק' קו' עצומה כיון דקיי"ל כרבא דחיישי' שמא נשרו מאי קולא שייך בבדיקת תוך הפרק לדידן דא"נ נימא דהני נינהו מ"מ אמרי' דנשרו השערות ע"ש והנה נ' לתרץ דנ"מ עכ"פ בלא בעל דלא חיישי' שמא נשרו ואי לא דבדקו לפני הפרק ואמרו דהני נינהו לא היו יכולות למאן ועכשיו יכולות למאן אלא דאכתי ק' ע"ד הרמ"ך שהק' על הרמב"ם הרי לא האמינה תורה אשה כה"ג לעדות הא כיון דלא נ"מ כמ"ש בלא בעל דלא הויא כ"א דרבנן הרי אמרי' בעלמא דהימנינהו רבנן בדרבנן וכיוצא בזה יש להק' על הבי"ש סי' קנ"ה שהשיג על המחבר שפסק דהא דאמרי' דהני נינהו לא מהני למיאון והק' הבי"ש הרי התוס' לא כן כ' כ"א בנשים שפסולין לעדות והמחבר כ"כ אפי' בעדות כשרי' וק' קו' הר"ן הרי ע"כ לא מהני הך סברא לענין מיאון כיון דקיי"ל חיישי' שמא נשרו ולזה נ' דהנה באמת להרמב"ם מ' דבכה"ג מהני הך סברא דהני נינהו ושומא נינהו ואפי' בבעל דהוה דאוריי' והטעם נ' דהנה הך חששא דנשרו

היינו שיש גוף אשר בטבעו אינו מוכן לקיים שערות הצומחי' בו ואמנם א"כ ע"כ שערות דהיו שומא יותר מוכני' לנשור מאותן שערות אשר על הטבע להוציאן דהיינו שערות בתולין ואם המקרה יתקיים כ"ש המוכן ומעתה כיון דחזי' כאן דשערות דהוו בה מקמי הכי דלא הוו כ"א שומא בעלמא נתקיימו שוב לא חיישי' שמא היו בה שערות בתולי' ונשרו והיינו סברת הבי"ש ג"כ אלא שהרמ"ך הק' הא עכ"פ בבעל דהוו דאוריי' לא תהא אשה נאמנת וצ"ל כתי' הרמב"ן לעיל:.

ואמנם מיש עוד הרמ"ך הא הל' כר"י והק' הלח"מ הא לענין זה ע"כ אין הלכתא כר"י דהרי ר"י ס"ל תוך הפרק כלאחר הפרק ואנן קיי"ל כלפני הפרק נ' כוונת הרמ"ך דאכתי מנ"ל דלא קיי"ל בהאי כר"י דאין אשה נאמנת בעדות דאוריי' אפי' תימא דכליק קיי"ל דר"ש ס"ל אפי' להקל נאמנת ומ"מ לד' הרמב"ן לק"מ דהרמב' כת"ק ס"ל ואמנם מה שיעל"ד בד' הרמ"ך במ"ש להק' ע"ד הרמב"ם למה יהיו נשים נאמנות להקל תוך הפרק הרי גם לפני הפרק ק' כה"ג דנאמנות דתרויי' חדא הוא דהיינו דאמרי' שומא הוא מדהוו בה מקמי הכי ומה לי תוך ומה לי לפני ואפשר דלרבותא הק' מתוך הפרק וכלומר ל"מ לפני הפרק דאין דרך שיהיו בה שערות וודאי תימא שתהי' נאמנת לסקל אפי' תוך הפרק שרגילי' בה שערות ג"כ ק'.

והנה הרא"ש במס' יומא הק' על הרי"ף שם דמ' מדבריו דס"ל דר"נ ור' יוחנן ביומא פליגי אי תוך הפרק כלפני הפרק הא ר' יוחנן קאמר בהדי' בשמעתין דתוך הפרק כלאחר הפרק ועוד למה קאמר ר' יוחנן דווקא ביוה"כ למלתי' ונ' לי לדייק דע"כ אין הכוונה בד' הרי"ף משום תוך הפרק כלאחר הפרק דא"כ צ"ל להרי"ף דר"נ ס"ל כלאחר הפרק וא"כ מאי נתקשה לו שוב מדר"נ בב"ב אדרבא כמבואר לעיל בסוגיין הרי עד"ז לק"מ כמ"ש תוס' בחד תי'

ולזה נ' בנדקדק ל' הרי"ף שכ' ואע"ג דקיי"ל כר"י דליכא השלמה דאוריי' קיי"ל כר"נ וק' מאי ענין זה אצל זה הכי הו"לל בהשלמה דאוריי' קיי"ל כר"י ובהשלמה דרבנן כר"נ ולזה ב' ד' הרי"ף דר"נ ור"י תרוויי' מס' להו אי קיי"ל כר' דבתינוקת י"ב ובתינוק י"ג או כרשב"א דאפכי' ופלוגתי'' בהא דהנה באמת קיי"ל ס' דאוריי' לחומרא אמנם קיי"ל ג"כ ס' פי"נ להקל והנה עינוי קטן כבר כ' הר"ן דהוה פי"נ ולכך מאכילי' אותן בידים ומעתה ס"ל לר' יוחנן דל"ש לומר בזה ס' דאוריי' לחומרא דלמא אדרבא ס' פי"נ להקל ומעתה בתינוק לא יתענה עד י"ג כר' ואמנה בתינוקת אי נימא דמאכילין אותה לאחר יב"ש אף אנו נחזיק אותה כקטנה ותבא למאן ונתיר א"א לעלמא א"כ ע"כ אנו מחמירין בה ג"כ כר' אמנם כ"ז לר"י דס"ל השלמה דרבנן ליכא ושפיר ס"ל דעד דידעי' בבירור

דגודל הוה בכלל פי"נ משא"כ ר"נ ס"ל דאיכא השלמה דרבנן א"כ ע"כ קמו רבנן במלתא וידעו דבבן י"א וי"ב ליכא פי"נ וכיון דמס' לן אי כר' אי כרשב"א וליכא פי"נ לר"נ שוב אמרי' ס' דאוריי' לחומרא כמו בכל אי' שבתורה ואין כאן ענין משום תוך הפרק כלל וכן הכא דווקא חולק ר' יוחנן משום פי"נ וטעמי' לא זולת ומעתה שפיר כ' הרי"ף דאע"ג דקיי"ל כר' יוחנן דהשלמה דאוריי' ליכא בפחות מבן י"ג ולמאי נ"מ לחולה דלא בעי' יש בו חשש סכנה וטעמא דר' יוחנן כבר אמרנו משום דהוה פי"נ וא"כ כיון דקיי"ל כוותי' ע"ה גם אנן ס"ל דהוה פי"נ וא"כ לכאורה לא קיי"ל כר"נ דאיכא השלמה דרבנן דא"כ ליכא פי"נ אמנם כ"ז לר"נ ור"י דמס' להו אי הל' כר' או כרשב"א אמנם אנן קיי"ל בהחלט דהל' כר' א"כ ממילא הויא השלמה דאוריי' כר"י אף בהשלמה דרבנן קיי"ל כר"נ .

בע"ה בסוגיא דחזקה דרבא לשבת שובה תרמ"ב (**מהדורא בתרא**)

יומא פ"ב התינוקת אין מפנין אותן ביוה"כ יל"ד אמאי נקט תנא ל' תינוקת ולא נקט קטנים והיה נ' ראיה מזה לר"ה ור"נ דס"ל יש השלמה מדרבנן והיינו לפני שנה ושנתים להשלמה דרבנן כמו שפי' רש"י לקמן והק' הרא"ש וכי הך השלמה דרבנן היכא רמיזא במתני' דנתני עלה לפני שנה ואמנם מדנקט תנא תינוקת דווקא ש"מ לדיוקא אתי תינוקת אין מתענין ר"ל אין משלימין הא קטנים שאינן נקראים עוד תינוקת מתענין ר"ל משלימין ועלה קתני לפני שנה.

ואמנם גם לר"י יש לתרץ דלולי דנקט תנא קטנים הייתי אומר שנה ושתים דתנן לאו בחולה ובריא מיירי כ"א בתינוק ותינוקת וה"פ לתינוקת שנה ולתינוק שתי שנים דחכמי' השוו מדותי' ובין לתינוק בין לתינוקת בני י"א מחנכי' אותן אבל בן עשר אפי' לבריא לא הוה ס"ד לכך נקט ל' תינוקת דע"כ לא קאי אבני י"א דהוה בבת מופלא סמוך לאיש וע"כ דגם בן עשר מחנכין אותו דעדן תינוק מקרי ומתני' בחולה ובריא מיירי:

וכ' רש"י אין מענין אין חייבים למנוע מהן מאכל נ' דדווקא נקט רש"י מיני מאכל אף דמ' מברייי' דלעיל דתני התינוקת מותרין בכולן דמ' ג"כ דווקא תינוקת אבל קטני' אסורי' מ"מ מתני' דתנן מחנכי' לשעות וזה ל"ש אלא גבי מאכל ולא ברחיצה וסיכה ש"מ דאמאכל קאי ואמנם ל' אין חייבי' שכ' רש"י ק' ולא כן כ' הרמב"ם אין רשאי' למנוע ונ' דבא ליישב בפי' הרמב"ם בשלמא לר"ה אצטריך רש"י לדיוקא דקטנים מתענין בהשלמה אלא לר"י לתני בקיצור התינוקת מחנכין אותן וכו' א"וו רישא בא לאשמעי' דאין רשאין ואמנם רש"י לא ניחא לי' בפי' זה דפשיטא כיון דאין כאן מצוה דאינו רשאי אטו גרע קטן משאר בע"ח הסמוכין עלינו דאסור למנע מהן ולזה כ' רש"י דפי' דמתני' לר"י הכי דסד"א כיון שהגיע לשנה או לשנתים הו"ל אכילת איסור ואפי' מי שאינו מצוה לחנכו חייב למנוע

ממנו המאכל קמ"ל דאין מענין אותם כלומר לא הטילו עלי' אי' אכילה אפי' מדרבנן כ"א אבל מחנכין אותן ורק מי שמוטל עליו מצות חינוך חייב למנוע מהם ולא זולת.

לפני שנא עיי' רש"י שהאריך ונ' דכאריכותו זאת בא ליישב קו' הרא"ש על פי' רש"י לקמן דהשלמה דרבנן מאן דכר שמי' דלתני עלה לפני שנה ואמנם מדלא קיצר התנא ותנא שלש או ארבעה שנים לפני לפני ל"ל ש"מ רבא לאשמועי' דשנה זו דקאמר דין אחר יש לו וה"ה שנתים וע"כ דין אחר זה הוא דמשלים מדרבנן וקאמר לפני שנה זאת וכן לפני שנתים אלו.

שיהו רגילין במצות לישנא יתירא נ' דלא תימא כיון דתענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמי' תענית א"כ מאי חינוך מצוה בשלמא בשאר מצות לולב תפילין מקיים מיהת המצוה להכי תנן שיהא רגילין במצות חמת שמצוה זאת לא קיים כתקנה אבל עכ"פ רגיל במצות לקיים גם שאר מצות:

ד"א י"ל דאם מונעים ממנו המאכל ישאל לאביו מה יום מיומים ויאמרו לו כי זה לכפר על כל חטאת השנה וידע עי"כ כמה גדול חומר עבירות ועזיבת המצות וזה שיהא רגילין במצות כל השנה שלא יהא צריכי' לכפרה שכל ימות השנה.

חולה פי' רש"י תש כח דאי חולה ממש א"כ אפי' אין בו סכנה מ"מ השלמה לא גזרו רבנן בחולה כמו שהתירו שאר איסורי דרבנן בחולה אף שאין בו סכנה א"וו חולה לאו דווקא:

בן י"ב משלים מדאוריי' ולא הזכיר רב הונא משערות מאומה וכן מ' לכאורה מדקיי"ל דאמרי' שמא נשרו בדאוריי' מיהת וה"נ מדאוריי' חייב להשלים כדין כל ס' דאוריי' דמה"ת לחומרא והרמב"ם שכ' משלים מד' סופרים לטעמי' אזיל דס"ל ס' דאוריי' מה"ת לקולא וא"כ הא דאזלינן לחומרא הוא מד"ס אבל על הר"ן שכ' ג"כ דבלא שערות אינו משלים מד' סופרי' ק' עלי' הרי קיי"ל חוששין שמא נשרו וספיקא דאוריי' הרי מה"ת לחומרא ומ' לכאורה מדבריו דס"ל דחזקה דרבא רק דרבנן הוה וכבר האריך בזה בס' שב שמעתתא ולכאורה י"ל דר"ה לטעמי' וודאי חזקה דרבא דאוריי' דכיון דס"ל לרב הונא מופלא סמוך לאיש דאוריי' וס"ל תוך הפרק כלפני הפרק ואפי' הביא שערות בתוך שנת י"ג הוה שומא בעלמא ואמאי קרי לי' הכ' מופלא סמוך לאיש מנא ידעי' שהוא סמוך לאיש דלמא לא יביא שערות בשנת י"ד א"וו חזקה דרבא בשנת י"ג מביא שערות וא"כ חזקה דרבא דאוריי'

ונחזור עוד הפעם לד' הרמב"ם דא"נ ס"ל ס' דאוריי' מה"ת לקולא מ"מ כיון דאיכא חזקה דרבא אין זה ענין לס' דאוריי' ונ' ד' הרמב"ם דאי לא חזקה דרבא הוה מוקמי' בחזקת קטנות עד שנמצא סימני' לפנינו ואפי' חשש משמא נשרו לא היינו חוששין מטעם חזקה

קמייתא אבל השתא דאיכא חזקה דרבא הו"ל חזקה מול חזקה והו"ל ס' דאוריי' וממילא מה"ת לקולא ורק מד"ס לחומרא והנה הר"ן דפשיטא לי' דהרי"ף עם סימנים קאמר מו"ל הא:

ונ' דכבר הק' הרז"ה מנ"ל להרי"ף דר"נ בתינוק מיירי ופליג על ר"י דלמא בתינוקת ולא פליג ועיי' במלחמות מה שדחה ד' הרז"ה ולי נ' דק' לי' להרי"ף אי ר"ה ור"נ בתינוקת אמרו למאי נ"מ הוצרכו לומר כזאת וכי מה ביז יוה"כ לכל התורה דבת י"ב שנים עם שערות היא בת עונשין למלקות ולמיתה כדכ' והוצאת את הנערה וסקלוה והיינו לאחר י"ב שני' פחות מששה חדשים ששוב אין שמה נערה א"וו בתינוק ואשמעי' דתוך הפרק כלאחר הפרק וממילא אצטריך לר"י דפליג עליי' לפ' בתינוקת דווקא י"ב ובתינוק י"ג ואמנם דלמא לעולם בתינוקת ור"ה ור"נ בלא סימני' מיירי וקמ"ל דחייבי' מדאורייי' משום חזקה דרבא א"וו פשיטא לי' להרי"ף דבלא סימני' אין כאן דאורייי'.

ולכאורה היה אפשר להביא ראיה דלענין תעני' יוה"כ לא מהני חזקה דרבא מדקאמר הש"ס בידה שם כי קאמר רבא למיאון ואמאי לא קאמר לתעני' יוה"כ א"וו התם לא מהני חזקה דרבא אלא שיש לדחות דאי רבא ליוה"כ כיון הול"ל קטנים שגם זכר בכלל ומ"ש קטנה דנקט וכ"ת א"כ מאי עלה ע"ד המק' דרבא גם לחליצה כיון דא"כ הו"ל למנקט קטנים דליהוי זכר בכלל המק' וודאי לא עלה על דעתו לדקדק מדוע נקט רבא קטנה אבל התרצו היינו דמשני לי' דלכאורה אמורא צריך לפ' דבריו ואמאי סתים רבא דבריו ולא פי' כי למיאוו אמר אבל במאי דנקט קטנה ולא קטנים מבואר דלאו לחליצה אמר ומר"ט אין להביא ראי' ג"כ מדלא נקט רבא קטנים ש"מ דביוה"כ לא שייך חזרה דרבא לא הוא משום חליצה לא נקט קטנים ומ"מ קשיא וטעמא מאי ודנימא חזקה דרבא דרבנן לא מ' דס"ל להרי"ף מדתי' סוף פ' בי"ש הקו' מר"נ דבודקין למיאונין היכא דלא בעל ובשלמא אי חזקה דרבא דאורייי' היינו דאצטריך בדיקה מיהת וכ"ת בדיקה מאי אהני לן כבר יישב זה רש"י דא"נ הביאה שטרות כ"ז שלא בעל הוה רק גזירה דרבנן אטו בעל וכי גזרו רבנן בוודאי בס' לא גזרו ונ' דבאמת רבא דלאו מחלק בין בעל ללא בעל ס"ל דהך חזקה וודאי היא ולא ספק ואנן כר"ד קיי"ל דלא הוה כ"א ספק אלא שיק' אי הך חזקה וודאי מ"ט לא סמכי' בחליצה עלה י"ל דאם מ"מ אם תמצא אח"כ ע"י סי' איילוני' כי איילוני' היא כבר התרנו יבמה לשוק ולזה חששו בחליצה למיעוט ומ"מ אי חזקה דרבא לא הוה כ"א דרבנן למה לי בדיקה כיון דעדן לא בעל ואולי משום דהיכא דאיכא לברורי אפי' בס' דרבנן מבררי':

ודע דלמ"ש הלח"מ פי"א מגירושין דלהרמב"ם באמת בלא בעל לא צריך בדיקה וכדמ' ל' הרמב"ם שם א"כ לית לי' להרמב"ם תי' הרי"ף בבודקין למיאונין וק' עלי' דר"נ וצ"ל דס"ל כד' חי' ר"ן בנדה שם דר"נ מיירי בנערה שיש ס' אם הגיעה לכלל שנים ואי משכחי' סימנים אינה ממאנת דלמא גדולה היא ואם אין לה סי' ממאנת דמוקמי' לה בחזקת קטנה ונ' סברתו דהוה ס"ס ספק הגיעה ס' לא הגיעה ואת"ל הגיעה שמא לא היו לה סי' ולא נשרו ודלא כהרשב"א בתשו' בבי"ש אה"ע קנ"ה דלא סמוך אס"ס זה ובאמת מ"ש הבי"ש דשם אונס חד הוא יש לדחות דהס' הראשון מתירה למאן אפי' הגיעה כיון דאין לה סי' והס' השני בא להוסיף דאפי' אין לה סי' אסורה למאן. ואמנם וודאי אי חזקה דרבא וודאי לא שייך ס"ס דאת"ל הגיעה לשנים וודאי נשרו אבל לא מ' כן דליהווי וודאי וכמ"ש.

והנה לכאורה הרי"ף לא ס"ל הא דחי' ר"ן מדלא תי' כן אמנם אין ראי' דהרי"ף בא ליישב חליצה ומיאונין בחדא מחתא מלגבי חליצה ודאי לא חלצה בס' הגיעה לשני' כמו שביאר המשנה למלך פ"ב מהל' אישות עיי"ש ובזה מיושב לן עוד קושיא אחרת דלכאורה מאי ק' לי' להרי"ף מדר"נ אדר"נ הרי להרי"ף לר"נ תוך הפרק כלאחר הפר' ושפיר קאמר בודקין למיאונין דתוך הפרק ל"ש חזקה דרבא אמנם מאחר דהך דר"נ הל' היא לחליצה וגיטין וקידושין לא מ' דהך למיאונין. לחוד ליהוי דלא כהל'.

ומ"מ קשיא לן טובא מדוע לא נימא ביוה"כ חזקה דרבא וליבעי שערות מה"ת ואולי י"ל דהנה קיי"ל כרבנן במ' כריתות דאין אשם תלוי בא אלא באקבע אי' דבלא אקבע אי' לא חייבה תורה כפרה ומאחר דאמר קרא דתעני' יוה"כ הוא לכפר על כל חטאותינו ומאחר דקטן זה ע"ע בחזקת קטן היה ולא היה לו חטאות כלל ולא היה צריך להתענות אלא דהשתא איכא ספק שמא נשרו על ספק חטא היכא דלא אקבע אי' לא חייבה תורה כפרה ולהכי פטור מה"ת:

והנה חמותי ראיתי אור בד' הרא"ש בפסקי' כאן שכ' ע"ר הרי"ף ומיירי כשהביא סימנים ומאי בעי בזה אמנם כ"כ ליישב קו' שהק' מ"ש שהזכיר כאן טפי מכל המצות ולד' הרא"ש מי ניחא הרי בן י"ג ובת י"ב בני עונשין לכל התורה א"וו דמשום דלהרא"ש בלא סימנים מיירי שאינו בר עונשין משום שהוא ספק שמא נשרו אבל כמו כן חייב להתענות ביוה"כ מטעם זה עצמו והא קמ"ל דחזקה דרבא דאוריי' משא"כ להרי"ף דמיירי תוך הפרק דאין כאן חזקה דרבא וא"כ ע"כ בהביא סימנים מיירי ומ"ש שהזכיר כאן והתימא שלא עמדו הפוסקי' ע"ד הרא"ש אלו ועתה נבא בע"ה ליישב קו' הרא"ש על הרי"ף א' לא' הנה זה יצא ראשונה מאחר דהרי"ף פסק כר"נ ור"נ דנקט בן י"א משום דס"ל תוך הזמן

כלאחר הזמן משא"כ לדידן דקיי"ל כלפני זמן א"כ מאחר דקיי"ל כר"נ דהשלמה דרבנן אינה רק שנה א' א"כ לדידן בבן י"ב סגי זה תו"ד ומהתימא בין על הר"ן בין על הרא"ש שלא דקדקו ד' הריף מה זה שבתחלה החל קיימ"ל כר"ה ור"נ ואח"כ בהגיעו לחינוך שעות כ' עוד הפעם כר"נ אמנם בר מן דין ק' טובא לפי' הר"ן והרא"ש בד' הריף דפסק כר"נ ולר"נ בין בתינוק בין בתינוקת בי"א משלימין וכיון דר"נ סבור דתוך הפרק כלאחר הפר' א"כ בתינוקת לית לי' השלמה דרבנן כלל ומ"ט א"וו ר"ה ור"נ בתרתי פליגי ר"ה ס"ל השלמה דרבנן שתי שנים ור"נ לית לי' כ"א שנה א' ור"ה ס"ל דלא פליג בהשלמה בין תינוק לתינוקת וכיון דבתינוקת ע"כ בת עשר משלימין מדרבנן דאל"כ השלמה דרבנן לא משכחת לה גם בתינו' משלים בן עשר ויהיו ימי השלמתו מדרבנן שתי שני' וה"ט דר"ה דקאמר בתינוק בן עשר משום תינוקת ור"נ ס"ל בתינוק בן י"א ומודה בתינוקת בת עשר משלמת וה"פ ד'. הריף אנן קיי"ל כר"ה ור"נ דתרווייי ס"ל דאיכא השלמה דרבנן ואמנם קיי"ל כר"ה שלא לחלק בין תינוק לתינוקת ומאחר דתינוקת לדידן דפרקה י"ב ע"כ בת י"א משלמת גם תינוק משלים בן י"א משא"כ לר"נ הוה סגי לדידן בן י"ב וע"ז קאמר הריף דקיי"ל כר"ה ואמנם לענין חינוך שעות שוב קיי"ל כר"נ לגמרי.

והקו' השנייי הרי ר"י ס"ל תוך הפרק כלאחר הפרק כ' הר"ן לתרץ דר"י הדר ועיי"ש ונ' דמסוגיין דשמעתין הדר בי' דכל כמה דהוה סבר ר"י תוך הפרק כלאחר הפרק הוה מפ' למתני' כר"נ אבל לבתר דשמעה לברייי' דרבה בר שמואל ק' לי' טובא דכיון דמיירו בהשלמה ולר"נ לית לי' השלמה דרבנן כ"א שנה א' ומאי או שתים דקאמרה ברייי' וצריך לפ' דברייי' לא מיירי בחולה כלל כ"א ה"ק פעמים שנה אם הביא שערות תוך הפרק ופעמים שתים אם לא הביא ואמנם מתני' ג"כ וודאי הכי מתרצא וא"כ ממ"נ אי מהשלמה מיירי מתני' מאי קמ"ל בזה דפעמים שנה ופעמי' שתים פשיטא דתלי' בהבאת שערות ואי בחינוך שעות משכחת לה שלש ג"כ כגון שלא הביא שערות א"וו תוך הפרק כלפני הפרק וכל עתי' שוות ומתני' ובריי' בחינוך שעות ובבריא שתים ובחולה א':

ומה שהק' עוד מ"ש שהזכירו כאן ענין תוך הפרק כלאחר הפרק נ' דמאחר שאמרו ר"ה ור"י בן ר"א משלים מדרבנן וק' לן אמאי והוצרכו לומר משום דבן י"ב משלים מדאורייי' דתוך הפרק כלאחר הפרק

ועתה. נבא בע"ה ליישב ד' רש"י שעמד ע"ד הרא"ש הנה מה שהק' השלמה דרבנן מאן דכר שמי' כ"כ לעיל דמדנקט תנא ל' לפני שנה ולא קאמר שתי שנים ש"מ דבא להורות לן דשנה זו תופסות ענין לעצמה והיינו דמשלימין מדרבנן

ומה שהק' לר"ה מנא ידעי' לחלק בין חולה לבריא ר"ל לס"ד השתא דלא ידעי' מבריי' דרבה בר שמואל ואדרבא ס"ל דהך בריי' תיובתא דר"ה א"כ אמאי לא פריך הש"ס עלי' דר"ה מנ"ל לחלק בין חולה לבריא זה כוונת קו' הרא"ש ונסתלק ממילא תלונת הק"נ ע"ד הרא"ש האלו ונ' ד' רש"י דמאחר דתנא תנא שנה לדברי' שהם שתי' לד"ת ומאי נ"מ בזה א"וו לענין חולה שאין בו סכנה נ"מ דלית לי' השלמה מדברי' והשלמה מד"ת אית לי' בחשש סכנה הרי נחית תנא לחלק בן חולה ובריא ומסתבר שוב לענין חינוך שעות ג"כ לחלק:

ואמנם פי' הרא"ש נ' כד' הרש"א ומה שהק' הק"נ כיון דלא זו אף זו תנן תו ליכא לדייק מידי ותו הרי בבא א' ל"ש לא זו אף זו וחדא קו' מיתרצא חברתא דאדרבא משום דל"ש כאן לא זו אף זו ומ"מ נקט תנא הכי ש"מ דלענין חולה ובריא נקט הכא.

ואמנם במ"פ לשטת רש"י ר"י ור"נ נ' דר"י דייק לי' מבריי' דרבה בר שמואל דליכא השלמה דרבנן ול"מ לי' דתרי חינוכי איכא ור"נ לא ס"ל כר"י דק' לי' לשון לפני דתנן ולר"י ע"כ מחקי' לי' ממתני' כפי' רש"י אבל באמת י"ל הלא עיקר חסר מן הספר ואמאי לא קאמר הש"ס לא תתני לפני ולזה נ' דבאמת אין צריך להגי' כ"א ה"פ מאחר דר"י לטעמי' ס"ל תוך הפרק כלאחר הפרק נמצא דהחינוך מתחיל בבן עשר ואם יביא ב' שערות בן י"ב הו"ל לפני שנה דשנה היינו שנת י"ב לאחר י"א ושנת י"א לאחר עשר הו"ל שנתים ואמנם אם הביא לי"ב שערות הו"ל י"א שנה סמוך לפרקן ועשר לפני שנה דהיינו שתים ושפיר גרסי' לפני ומ"מ א"ש ונ' דרש"י לא רצה לפ' כן משום דלא קאמר הש"ס בהדי' ר"י לטעמי' דס"ל תוך הפרק כלאחר הפרק ואמנם הש"ס בכיון לא אמר הכי דלמא איכא מאן דס"ל בחינוך כר"י ומ"מ ס"ל תוך הפרק כלפני הפרק ולדידי' צריך להגי' כד' רש"י ואמנם לפי"ז מאחר דר"נ ור"ה ס"ל באמת תוך הפרק כלפני הפרק ע"כ לא מתיישבא מתני' אלא אם תמחוק לפני לפני וזה לא מ' להו ועד"ז בע"ה נסלק מע"ד תוס' קו' רש"א שנה היכי משכחת לה ולמ"ש א"ש דמאחר דר"י ס"ל תוך הפרק כלאחר הפרק מקרי עשר שלימות שנה אם הביאה שערות אחר י"א ואי לא מייתי שערות לאחר י"א הו"ל עשר שלימות שנתים סמוך לפרק ואהא כ' תוס' דאם גם תוך הפרק כלאחר הפרק מ"מ תוך הפרק הוה ול"ש למימר על זמן זה סמוך לפרקן כ"א אלאחר הפרק ממ"ש.

ועד"ז נבין גם לר"נ ולר"ה פלוגתת הבריי' עם המתני' דמתני' ס"ל תוך הפרק כלפני הפרק וא"כ הו"ל לפני שנה ולפני שנתים דהיינו חינוך שעות לפני שנה או שנתים וכמ"ש פי' רש"י משא"כ בריי' ס"ל תוך הפרק כלאחר הפרק ושפיר הו"ל שנה אם הביא שערות

ושתים אם לא הביא נמצא דלר"י תנא דמתני' ס"ל תוך הפרק כלאחר הפרק ותנא דבריי' ס"ל כלפני הפרק ולר"נ אפכא תנא דמתני' ס"ל כלפני הפרק ודבריי' ס"ל כלאחר הפרק.
וראיתי בפי' המשנה להרמב"ם דבר תמוה שהסביר מדוע תינוקת מקדמת להתענות עפ"י חכמת הטבע עיי"ש ומה יעשה בשאר מצות ועונשין שבתורה ונ' דק' לי' מאחר דילפי' הא דבת מקדמת בנדה מויבן ל' בינה יתירה התינח היכא דתלי' בדעת משא"כ תענית דבכח תלי' מלתא וע"ז כ' הרמב"ם דגם כח להתענות מקדמת.
תוס' ישני' ד"ה בן שמנה הא דמ' להו לתוס' דבבת ל"ש חינוך אפשר משום דחינוך בקרא בנער כ' והנה יל"ד וכי לא השיג ה"ר אליעזר ממיץ לחלק בין אב לב"ד וקו' זו יק' גם על תוס' שבת קכ"א שכ' ג"כ תי' אחר ונ' משום דק' להו למה אצטריך הש"ס בשבת שם לתרץ בקטן העושה ע"ד אביו לשני לי' בקיצור תנא באב קאי א"וו ליכא סברא לחלק ובהא מיושב ענין סמיכות שתי הקו' להדדי דלולי הייתי אומר דבבת ל"ש חינוך י"ל דמה"ט משני הש"ס בעושה ע"ד אביו דאז גם בבת איכא איסורא כדכ' אתה ובתך בעשרת הדברות וכפי' הרמב"ן יתרו שם ומ' להש"ס דמתני' ה"ה בקטנה מיירי דאל"כ אדמפליג בין נכרי לקטן לפלוג בין קטן לקטנה אבל השתא דחוץ מנזירות גם בבת שייך חינוך שפיר ק' ואמנם הא דבאפרושי מאי' ל"ש חינוך י"ל דמאחר דעכ"פ אסור להאכיל בידי' הנה יודע הקטן דאי' איסורא והו"ל חינוך ג"כ
וראיתי בד' ה"ה דבר תמוה שכ' דהראב"ד ס"ל כהמפ' דבת י"א ובן י"ב משלימין מדרבנן הרי הני מפ' לא מחלקי' בין חולה לבריא לענין השלמה והראב"ד כ' כי הכל לפי בריאות הגוף הרי דמפ' כרש"י.
נדה פ' יוצא דופן מתני' בת י"א שנה בן י"ב שנה יל"ד למה הוצרך התנא לאשמעי' בבת לחוד ובבן לחוד לא הו"ל למתני כ"א דבן זמן גדלותו לי"ג שנים ואולי משום דמתני' כר' ויליף לה מויבן דבינה יתירה באשה ס"ד דדווקא בבת סמכי' אהפלאה קודם הזמן אבל בבן בעינן י"ג שנים דווקא ויודע להפלות לא מהני כמו בשאר קטני' קמ"ל.
וכ' רש"י ד"ה קודם הזמן קודם שיבא ר"ה של שתים עשרה שנה נ' שכ"כ לאפוקי מד' ר"ת דמפ' דהאי יום א' לאחר י"ב מקרי תוך הפרק לזה כ' רש"י דכיון שמגיע רק יום ר"ה של שנת י"ב הוה שנת י"ב וכן בכולהו מתני' ואותו יום שייך לאחר הפרק:
וכ', רש"י עוד אין נדריהם נדר דקטני' הם כוונתו דג' זמנים הם קטן ממש לא מהני הפלאה סמוך לאיש בעי' הפלאה ולאחר שנעשה איש א"צ הפלאה אלא דק' באמת מנ"ל הא מלתא כיון דבהפלאה תלי' מלתא דבעי' שני' ג"כ ונ' דהנה תרומה בכלל קדשי' ומ"מ

כ' תורה בתרומה איש למעט קטן ואי באינו יודע להפלות הרי מנדרי' ילפי' אע"כ ביודע להפלות כ' קרא ולאשמעי' דכל שאינו סמוך לאיש מקרי קטן אף ביודע להפלות:

והנה למ"ד מופלא סמוך לאיש דאוריי' שפיר התורה אמרה אבל לר' כהנא דס"ל דרבנן מה ראו חכמי' לגזור כן ונ' דמאן דס"ל הכי ס"ל תוך הפרק כלאחר הפרק ואם בין היום בין מחר יביא שערות נדרו נדר מדאוריי' גזרו חכמי' אם יודע להפלות שהוא סימן על שהתחיל גדלות אצלו לקיים נדרו אף בלא שערות:

לאחר הזמן הזה ד' הרמב"ם דאפי' בלא שערות נדרו נדר נ' טעמו דמדקיי"ל סמוך לאיש דאוריי' והקדיש ואכלו אחרים לוקין מדאוריי' והאיך יתכן דקורין אותו סמוך לאיש דלמא לא יביא שערות בשנת י"ד ואי משום חזקה דרבא הרי ד' הרמב' דאחזקה דרבא א"צ להשלים מה"ת ביוה"כ והאיך אחרים לוקין א"וו לאחר י"ג א"צ שערות.

אלא שהמשנה למלך הק' עליו מדאמרי' בשמעתי' לר"י אי דלא אייתי שערות קטן הוה ונ' ד' הרמב' דהא דר' יוחנן ס"ל תוך הפרק כלאחר הפרק היינו מה"ט גופי' דס"ל מופלא סמוך לאיש דאוריי' וק' לי' מנא ידעי' שהוא סמוך לאיש א"וו משהגיע שנת י"ג אי מייתי שערות גדול הוה ומה"ט מקרי סמוך לאיש דכל רגע יוכל להביא סימני' וא"כ לר' יוחנן הכל תלוי בשערות ומה דלא בעי' לאחר י"ג יודע להפלות ע"כ ג"כ בדאייתי שערות וכ"ז דלא אייתי בעי' יודע להפלות ושפיר פריך הש"ס אי דלא אייתי קטן הוה אבל לדידן ע"כ לא בעי' שערות ומטעם שכ'.

ויש להביא ראי' לד' הרמב"ם ממאי דמשני סד"א כיון דאמר מר שלשים יום חשוב שנה וכי בשני' תלי' מלתא הרי כ"ז דלא אייתי שערות אפי' בן י"ד וט"ו קטן הוה א"וו לא בעי' שערות כלל אחר י"ג וא"כ רק בשנת י"ג שייך מופלא ושפיר ס"ד אמנם החולקי' על הרמב' ס"ל דאדרבא מה"ט באמת לא אמרי' ל' יום בשנה חשוב שנה משום דלא בשני' תלי' מלתא ובהאי סד"א על כרחינו היינו מפ' כד' הרמב' דלאחר י"ג לא בעי' שערות אבל למסקנא אפכא שמעי' דאל"כ למה באמת לא נימא ל' יום חשוב שנה ולד' הרמב"ם אפשר לומר דה"ט דר' דקיי"ל כותי' יליף מקרא דבינה יתירה בשנים אמנם מנ"ל דבבינה תלי' מלתא דלמא גזיה"כ הוה דכיון שהביא שערות אתר הפרק מקרי גדול אמנם מדחזינן דשנה קודם הפרק מקרי מופלא אם יודע לשם מי נדר הרי דהפלאה הסמוכה לגדלות בבינה תלי' מלתא ומדילפי' שערות מהפלאה שוב נקיש הפלאה לשערות מה שערות כל יומא לאחר הפרק אף הפלאה תוך הפרק כל יומא זמנו ואולי דמ"ד מופלא דרבנן ה"ט דק' לי' אי דאוריי' למה לא נאמר ל' יום בשנה חשוב שנה א"וו כולא מלתא דרבנן

וכמ"ש לעיל ומאחר דמשום שערות גזרו ושערות למ"ד תוך הפרק כלאחר הפרק כולא זמני' יומא.

גמ' וכיון דתנא בת י"א יל"ד האיך לא עלה ע"ד המק' תי' הש"ס דס"ד בודקין לעולם ונ' דפשיטא לי' להמק' דמופלא דאוריי' מקרא דכי יפליא ואי ס"ד בודקין לעולם א"כ אצטריך כי יפליא לעולם וסמוך לאיש מנ"ל ומשני דלמסקנא דאין בודקין לאחר הפרק הוה מופלא דאוריי' אבל אי לא תנן דאין בודקין לעולם ס"ד סמוך לאיש דרבנן:

ד"א י"ל דהמק' סמך אסיפא דתנן בהדיא לאחר הזמן וכו' והש"ס משני לי' מ"מ סד"א בודקין לעולם וסיפא אצטריך משום אעפ"י שאמרו כמבואר:

גמ' והיכא דחזינן לה דחריפא טפי יל"ד הא עכ"פ בעי' סמוך ובמופלא לחוד לא סגי ונ' דהיינו משום דקיי"ל מופלא סמוך לאיש דאוריי' וזה ידעי' מדחזי' דלאו בחריפי תליא מלתא אבל אי לא אשמעי' תנא הייתי אומר דבאמת מופלא דרבנן ובחריפות תליא מלתא קמ"ל תנא דלא:

ד"א י"ל דס"ד תוך הפרק כלאחר הפרק וא"כ הו"ל בת אחת עשרה סמוך לפרק אמנם על הרוב לא מייתי שערות תוך הפרק ולא הוה סמוך לפרק עד בת י"ב אבל אי חזינא דחריפא טפי נימא דוודאי תביא שערות תוך הפרק והו"ל השתא סמוך לפרק קמ"ל.

ועוררני תלמיד א' דאכתי לתני תנא בת י"א ובודקין כל י"ב וקודם זמן ולאחר זמן אבל בת י"ב ויום אחד נדרי קיימי' ל"ל אבל לק"מ דהשתא דתנן בת י"ב נדרי קיימין שפיר ידעי' דאחר י"ב לא בעי' בדיקה אבל אי לא תנן הייתי אומר דבודקין לעולם ודתנן בודקין כל י"ב דלא לימא ל' יום בשנה חשוב שנה.

תוס' ד"ה וקודם הזמן עיי' רש"א שהק' דגם אלאחר זמן ק' י"ב ויום א' ל"ל ונ' להביא ראיה מקו' זאת לשנות הרמב"ם דנדרי קיימין היינו אפי' בלא הביא שערות אבל הא ידעי' ממשנה יתירה דאי תנן חדא לחודי' הייתי אומר כד' שאר המפ' דשערות מ"מ בעי' להכי תנן בתחלה נדרי קיימין וידעי' דלכה"פ עם שערות לא בעי בדיקה ובתר הכי תנן לאחר זמן למימר דכיון שהוא לאחר זמן אפי' לא הביאה שערות א"צ בדיקה ועד"ז יש ליישב ג"כ קו' תוס' דסד"א דהא דקודם הזמן לא מהני בדיקה משום דשערות שומא בעלמא אבל בת י"א ויום א' דאלו הביאה שערות הייתי אומר תוך הפרק כלאחר הפרק ולא בעי' בדיקה קמ"ל בת י"א ויום א' בעי' בדיקה אפי' הביא שערות דתוך הפרק כלפני הפרק והש"ס לא רצה לשנות כן דלא תק' מזה אמ"ד תוך הפרק כלאחר הפרק ומ"מ למסקנא נחתי' לזה.

תוס' ד"ה אלו ד' רבי יל"ד למה לא הביאו ראי' מסתמא דידן דהל' כרבי ונ' דמשו"ה ציינו בד"ה אלו ד' רבי דכה"ג על הרוב לאו הל' הוו כמו זו ד' ר"מ אלו ד' סומכוס ולכך הוצרכו לראיות אחרות:

גמ', מ"ט דרבי יל"ד מאחר דשיעורין הל"מ הם וא"כ כך קיבל מרבותיו מאי שייך לומר מ"ט ונ' דהל"מ היה מקובל בידיהם שני שיעורין א' לי"ב וא' לי"ג וא' מהם לתינוק' וא' לתינוק ונשתכח הדבר איזו לתינוק ואיזו לתינוקת ונחלקו בזה רבי ורשב"א ושפיר פריך מ"ט דרבי:

גמ' ויבן בינה יתירה יל"ד מה ראה רבי לדרוש מקרא זה ע"ד זה ולא כפשוטו כר"ש בר"א ונ' דל' אשר לקח מן האדם לאשה מיותר וע"כ דרש לי' רבי אף שהיא מן האדם ויבן מן נתן לה בינה יותר מן האדם ותכלית בינה זאת נ' ע"ד שאמר הכ' ולוקח נפשות חכם למען בבינתה תקשור לב בעלה באהבה אליה.

איבעי' להו תוך הזמן כלפני או כלאחר זמן יל"ד מאחר דזמן גדלות הל"מ מהי"ת נימא תוך זמן כלאחר זמן ונ' דמס' לן הא דנתנה תורה אתוך זמן דין מופלא הסמוך לאיש טעמא מאי אי משום דוודאי יבאו השערות בזמנן וכרבא או משום דאלו הביא שערות תוך הזמן הוה כלאחר זמן ואי בדקי' לי' ויודע להפלות אמרי' בין היום בין מחר יביא שערות ולפי"ז בהא פליגי הני מ"ד דר"י דס"ל כלאחר הפרק ה"ט משום דלית לי' חזקה דרבא וע"כ הא דקרי לי' מופלא סמוך לאיש היינו משום דכל רגע יוכל להביא שערות ואנן דאית לן חזקה דרבא אמרי' לעולם תוך כלפני ודקרי לי' סמוך לאיש משום חזקה דרבא ובדברי' אלו מיושב קו' המשנה למלך על הרמב"ם דפסק דלאחר זמן א"צ שערות למנין נדר א"כ מאי מק' הש"ס אי דלא אייתי שתי שערות קטן הוא ולמ"ש א"ש דמידי הוא טעמא דהרמב"ם משום דאמרי' בשלמא תוך זמן דאין השערות אלא שומא בעי בדיקה אם יודע להפלות אבל לאח"ז מקרי סמוך לאיש מה"ט גופא משום דכל רגע אם יביא שערות יהיה גדול ולכך לא בעי' יודע להפלות אמנם לר"י דס"ל דתוך הפרק מה"ט שמא יביא שערות מקרי מופלא ומ"מ בעי' בדיקה א"כ כ"ז דלא אייתי שערות לר"י מה לי תוך הפרק ומה לי לאחר הפרק בתרוויי' בעי' בדיקה ובלא בדיקה קטן הוא:

ועד"ז יש לתרץ קו' רש"א לקמן אמאי לא משני הש"ס דנ"מ לאחר הפרק סמכי' אחזקה דרבא משא"כ תוך הפרק בעי בדיקת שערות ואמנם למ"ש כולא מלתא דר"י דס"ל כלאחר הפרק הוא משום דלית לי' חזקה דרבא:

ודע דאף מאן דאית לי' תוך הפרק כלאחר הפרק מ"מ א"כ אם בעת שנדר לא נודע אם הביא שערו' ולאח"ז בדקוהו דתוך הפרק לא אמרי' מדהשתא אייתי מעיקרא נמי אייתי

משא"כ לאחר הפרק אמרינן מדהשתא אייתי וודאי בשעת הנדר אייתי וכה"ג לענין עונשין אם בשעת ההתראה לא נודע אם הביא שערות ואח"כ בדקוהו לאחר הפרק בר עונשין הוא דאמרי' מדהשתא אייתי מעיקרא נמי אייתי משא"כ תוך הפרק דל"ש סברא זאת מס' לאו בר עונשין הוא:

גמ' אי לנדרים לכאורה הוה מ' דבאייתי שערות פליגי אי בעי בדיקה תוך זמנו ודדחי הש"ס וקאמר לא כלפני ולא כלאחר ר"ל מדאמרי' במתני' ובודקין כל י"ב ואמרי' דתנן הך בבא דלא תימא ל' יום חשוב שנה ואי נימא דשערות מהני בלא בדיקה ובשערות הרי ל"ש ל' יום חשוב שנה דאי יום דמייתי להו הוה גדול א"וו מ"מ בעי בדיקה ושפיר תנן כך היה נ' אבל ד' רש"י ותוס' אינו כן כ"א בלא הביא קמבעי' לן ור"ל אי הקדישו הקדש דתנן דהוא עצמו לוקה וכדר"ה לקמן וע"ז כ' תוס' וכ"ת האיך ומלקין לי' דלמא אינו עדן סמוך לאיש ותי' דסמכי' אחזקה דרבא והביא לתוס' לפ' כן דאי באייתי שתי שערות מבעי' לי' וע"כ היינו משום דלאו שומא נינהו א"כ לנדרי' ל"ד והיינו לעונשין וגילו תוס' דעתם בזה במ"ש ד"ה אלא לעונשין דנדרי' בכלל עיי' בדברי' והכי ע"כ ס"ל ג"כ לרש"י שכ' ד"ה ואלא לעונשין ובדאייתי ב' שערות ש"מ דס"ל דבס"ד דלנדרי' איבעי' לן מיירי בלא אייתי שערות וז"ש רש"א כלפני ולא ענסי' לי' או לעונשי' אחרי' אהקדישו.

ומ"ש רש"י עוד דשומא הוה וכ"כ תוס' ג"כ ד"ה אלא לעונשין ומאי בעי בזה נ' דל' לפני זמן ק' להו דסגי אי אמרי' לאו כלאחר זמן לזה כ' רש"י ותוס' דנ"מ לענין אי מקרי שומא ואפי' משתכחי בתר הכי ובזה מבוארי' ד' רש"י לקמן שכ' ד"ה וטעמא הא תוך זמן הוו להו שומא משום דק"ל מנ"ל להמק' אכתי דכלפני זמן דלמא כלאחר זמן הוא דלא הוה אבל גם כלפני אינו ע"ז כ' רש"י דמ"ט לא הוה כלאחר זמן משום דשומא נינהו וממילא הוה כלפני.

ודע דלמ"ש דלד' תוס' ורש"י דאבעי' לנדרי' הוה אי אכלו לוקה הוא עצמו הו"מ לדחויי מדר"מ דס"ל כלאחר הפרק ומ"מ ס"ל אינו לוקה הוא עצמו אלא דדחי לי' מני' ובי' שפיר.

תיובתא הק' ר"מ בתוס' פ' בא סימן וכן בחי' ר"ן בשמעתין מאי קאמר הש"ס תיובתא הרי ר' יהודה פרק בא סימן לקמן אית לי' בהדי' תוך הפרק כלאחר הפרק ונ' די"ל ר' יהודה לטעמי' דס"ל בעי' שירבה השחור על הלבן וכה"ג הוא דלא מקרי שומא אבל לדידן דסגי בשתי שערות אכתי לא אשכחן תנא דס"ל תוך הזמן כלאחר זמן.

ד"א י"ל דדלמא ר"י כרשב"א ס"ל דדברי' האמורי' בתינוקת בתינוק אמורי' ואמנם ס"ל דנהי דמקמי י"ג בתינוקת לא שכיחי שערות מ"מ אי משכחי אמרי' תוך הפרק כלאחר

הפרק אבל לדידן דקיי"ל כרבי מדכ' ויבן ה' את הצלע בינה יתירה יש באשה מהי"ת נאמר בתינוק תוך זמן כלאחר זמן ומכ"ש מי"א לי"ב לא אמרינן.

והוא שעודן בו עיי' רש"י אגלאי מנתא מ' דחולק על חי' ר"ן שכ' דאפי' עודן בו לא אהני למפרע ונ' טעמו דא"כ היה ריב"י חולק גם גבי נדרי והוה לדידי' מופלא סמוך לאיש גם קודם הזמן הזה וזה לא שמענו וד' רש"י נ' דריב"י ס"ל מופלא סמוך לאיש דרבנן ובמלתא דלא שכיחא לא תקנו רבנן.

תוס' ד"ה בן ט' שנים יל"ד לתי' שני מאי קמ"ל ברייתא בהך בבא הרי בהדיא תנא ועודן בו וכ' דס"ד דת"ק סבר אפי' עודן בו לא מהני וריב"י לא בעי עודן בו קמ"ל ואמנם לגי' קמיי' בתוס' צ"ל דאי ת"ק לחוד קאמר הכי הו"ל למתני אעפ"י שעודן בו.

אמר רבא הלכתא יל"ד מאחר דאתותב מ"ד כלאחר זמן מאי קמ"ל רבא הר' דכלפני זמן וי"ל משום דרנב"י קאמר כתנאי אצטריך. א"נ מאחר דמייתי ברייי' דיש חילוק בין עודן בו או לא ס"ד הא דאתותב הני מ"ד היינו בנשרו אבל בעודן בו אכתי קיי"ל כוותיי' קמ"ל:

רש"י ד"ה ממאנת והולכת כוונת רש"י ליישב קו' תוס' דמנ"ל דרבא ס"ל כלפני זמן דלמא הכא מיירי בלא אשכחו ולזה כ' דאי ס"ל כלאחר זמן ולאו שומא נינהו גם בלא אשכחו אינה ממאנת דלמא הוי לה ולזה לא קיצר רש"י וכ' דאפי' אית לה שומא נינהו כ"א דהא בהא תליא.

ומי מספקא לי' והאמר רבא יל"ד אמאי לא פריך מהך דרבא אדאידך והי' נ' לומר דלמא ספיקא דרבא אי הל' כר' או כרשב"א וא"כ באידך דרבא לא קאמר כ"א הגיעה לכלל שנותיה למר כדאית לי' ולק"מ וכ"ת א"כ גם עכשיו נימא דמס' לי' בהא נ' דל' מכאן ואילך ל"מ כן דאי הס' אי כר' אי כרשב"א א"כ עכ"פ טפי מי"ג שנה ליכא ספיקא ול' מכאן ואילך משמע דלעולם אע"כ הס' בחזחה דרבא.

ויל"ד למאי דס"ל דא"צ בדיקה ומ"מ אי לא אשכח הרי היא קטנה ולמה לא נימא היכא דאיכא לברורי מברר' ומהי"ת תחלוץ על חזקה זאת ונ' דלאו דא"צ בדיקה כ"א כדאמרי' בפ' בא סימן דמשום חזקה דרבא נבדקת עפ"י נשים ולבדוק עפ"י אנשים לתינוקת וודאי לא גרע מהיכא דאיכא טרחא וע"ז מק' הש"ס אי בדקו ולא אשכחו למה לא נהימנו'.

רש"י ד"ה אבל לענין מיאון חוששין וקנאה דביאה נ' דרש"י בא ליישב בזה ע"ד עצמו קו' רש"א דגם אמ"ד אין חוששין הו"ל להק' כיון דלחומרא מודה ל"ש אין חוששין ולזה כ' רש"י דהא דקאמר לענין מיאון מודה היינו היכא דאיכא חשש דאוריי' בבא עלי' אבל בלא ביאה אפי' למיאון אין חוששין והיינו דקאמר אין חוששין לקולא:

ואי קשיא הא קשיא למה לא מק' הש"ס א"כ הניחא למ"ד אין חוששין למ"ד חוששין מא"ל ונ' דקו' הש"ס לא הוה לא מדרב פפא ולא מדרב פפי דגברא אגברא קרמי' כ"א אי שייך פלוגתא בחוששין שמא נשרו הו"ל לרבא לפרושי דטעמא דאינה ממאנת משום שמא נשרו אבל השתא דמסקי' כ"ע ס"ל חוששין שמא נשרו אלא דלרב פפא אמרי' וודאי נשרו כה"ג לא אצטריך לרבא לפרושי דלא אמרי' וודאי נשרו דמהי"ת נאמר כן ולכך לא פריך הש"ק אפכא.

תוס' ד"ה ממאנת והולכת אמנם רש"י מפ' דגם בהאי לשנא מוכח שפיר ובאמת ד' תוס' צ"ע דאי כלאחר זמן למה ממאנת ולא תבדוק דלמא הביא שערות וצ"ל ד' תוס' דחזקה דרבא מהני למפרע ג"כ שאינה מביאה עד י"ב ומ"מ אם הביאה הוה כלאחר זמן.

ודע דלמסקנא ר"ס ור' מפי פליגי אי רבא ס"ל כר"נ דבודקין למיאונין בלא בעל דמ"ד חוששין שמא נשרו לא שייך בדיקה ומ"ד אין חוששין רבא כר"נ ס"ל ועד"ז יתפרשו ד' חי' הר"ן שנתקשה מאי ל' חזקה דקאמר רבא ולמה לא קאמר דהוה חזקה ואפי' לא אשכחו אמרי' שמא נשרו אמנם דבהא פליגי ר"פ ור"פ אכתי תק' לאידך דלית לי' שמא נשרו אליבא דרבא.

וכ'. הר"ן בחי' די"ל בכלל בודקין למיאונין אם לא נודע מספר שנותי' אם יש לה שערות אזלי' לחומרא ואינה ממאנת ולכאורה י"ל אם גם אין לה שערות הרי חיישי' שמא נשרו וצ"ל דהכא דלא ידעי' מספר שנותי' אמרי' חזקה קטנה היא ולא חיישי' שמא נשרו דבקטנה לא שכיח שיהיו לה שערות והנה הר"ן הביא דברי' אלו בשם רמב"ן ודייק המ"ל מל' ה"ה דמיירי שבדקוה כשהיא ספיקא ומצאו לה שערות ואח"כ לא מצאו אחרי' הו"ל ספק אם בעת נולדו השערות היתה גדולה או קטנה ור"ל דעד"ז נ"מ גם לחליצה שאינה יכולה לחלוץ דלמא הני שערות שומא נינהו זה תו"ד.

ובשו"ע הל' מיאון הובא דין זה ומציין תשו' הרשב"א וכ' הבי"ש דטעות הוא דברשב"א מחמיר אפי' בס"ס ולא עיי' בזה ברשב"א דהתם לא מיירי לענין מיאון כ"א שקיבלה בעצמה קידושין אם הקידושין קידושין או לא ותימא על הב"י שהביא הך תשו' בהל' מיאון כאן ובזה נסתלקו ד' הד"מ שכ' דמיירי בבעל אבל לא בעל לא חיישי' שמא נשרו היינו בקידושי קטנה שהם דרבנן אבל הרשב"א מיירי בקיבלה קידושי' ספק הוא קטנה ספק גדולה וכה"ג מה לי בעל מה לי לא בעל והנה הבי"ש כ' הטעם דלא מהני ס"ס דשם אונס חד הוא ולמ"ש דמיירי בס' קטנה שקיבלה קידושי' א"ש אבל אד' רמ"א בהל' מיאון שם ל"ש שם אונס חד הוא דאם הגיעה לשנות' רק שאין לה שערות לא מהני כ"א בלא

בעל אבל לא הגיעה לשני' אפי' בעל שכי' ונמצא ס' א' מתיר יותר מחבירו ואין כאן שם אונס חד וצ"ע בכל זה כי האחרוני' קיצרו בענין

ויש כאן מקום עיון על הרמב"ם פי"א מגירושין ה"ה שכ' ואם מיאנה לאחר שנבדקה ונתקדשה הך בדיקה מאי אהני לן מאחר דחיישי' שמא נשרו דהרי מיירי בבעל לאחר י"ב שנים וצ"ע.

ומעתה נבא לד' הרמב"ם פי"א מהל' אישות שכ' בבעל אחר י"ב שנים חזקה הביאה שערות ואם נבדקה ולא מצאו לה שערות ה"ז ספק ואם נשאת הוולד ס' ממזר ודייק הלח"מ מדבריו דס"ל להרמב"ם דכ"ז שלא נבדקה הו"ל וודאי קידושין ומטעם חזקה דרבא אבל מכיון שנבדקה ולא מצאו הוה ס' קידושין ודייק לי' להרמב"ם האי דינא מדמסיק הש"ס לעולם דלא בדקה וכי קאמר רבא חזקה למיאון ונתקשה הר"ן למיאון מאי ל' חזקה שייך ולד' הרמב"ם א"ש דמכח הך חזקה משוי' לה לוודאי מקודשת וכשאר חזקות דעלמא אא"כ למה לחליצה בעיא בדיקה וצ"ל דהתם בחזקת זקוקה עומדת לא אתיא חזקה ומפקא מחזקה משא"כ כאן קידושין דרבנן הוו בה עד השתא ואתיא חזקה ומשוי לה מקודשת דאוריי' כיון דלא היתה בחזקת פנויה וממילא מיושב ג"כ למה ביוה"כ בעי' שערות דווקא מדאוריי' ולא מהני חזקה דרבא משום דקיימי' בחזקת פטורה דדיה לחזקה דמשוי לה ספיקא וממילא דווקא מד"ס לחומרא דנין.

ואמנם בלא בעל ד' ה"ה דהרמב"ם בשטת הרי"ף אזיל דבודקין למיאון היינו בלא בעל והלח"מ דייק מל' הרמב"ם דאפי' בדיקה לא בעי בלא בעל וא"כ ק' מאי בודקין למיאונין דאמרי' ואולי כד' חי' הר"ן דבנסתפק לן אם הגיעה לשנים אם הביאה שערות מוקמי' לה בחזקת גדולה ואין זה ענין לד' מרח"ש שדחה המ"ל פ"ב מאישות דמרח"ש לענין חליצה קאמר והרמב"ם לענין מיאון דווקא מיירי ואמנם הא מיהת ק' למה נימא בלא בעל דממאנת בלא בדיקה מאחר דאית לן חזקה דרבא בשלמא בלא נמצאו לה שערות בקי' דרבנן לא חיישי' שמא נשרו אבל לסמוך בלא בדיקה אתמהה:

פרק בא סימן תוס' ד"ה בשלמא וא"ת אמאי בודקין לכאורה יש לתרץ מאחר דלר"י תוך הפרק בעי בדיקה משום דתוך הפרק כלאחר הפרק ומ"מ אין שם חזקה דרבא משו"ה גם לפני הפרק צריכה בדיקה דדלמא שומא נינהו.

באו"ד אי"ל דהא דבודקין הנה בקו' הק' תוס' בין לס"ד ובין למסקנא ומעתה למסקנא שייך לומר בודקין לכתחלה מאחר דחזקה דרבא היא לחומרא דווקא אבל לס"ד איצטרכו לתי' בתרא.

באו"ד וא"ת אמאי פריך הא נ"מ שאם בדקו כוונת דברי' דע"כ גם בדקו ולא מצאו אינה חולצת דאל"כ מאי אהני לן בדיקה דלפני הפרק נהי דהוה שומא מ"מ לא גרע מלא מצאו לה שערות.

תוס' ד"ה ואיבע"א ציינו דברי' אתי' הש"ס ואמאי לא הק' בפשיטות אברייי' דרישא וסיפא סתרן אהדדי ונ' דאברייי' הייתי אומר דרישא קאי תוך הפרק וסיפא לאחר הפרק ולהכי אינה נאמנת לומר קטנה היא אבל מאחר דמוקמי הש"ס בין לר"י בין לר"ש בחד זמן היינו דק' להו.

ואולי יש לתרץ דרישא בלא בעל והתם נאמנת לומר קטנה היא דהימנוה רבנן בדרבנן וסיפא בבעל ולהכי אינה נאמנת לומר קטנה היא דבדאוריי' אינה נאמנת.

באו"ד דמשום חזקה אמרי' דנשרו וא"כ כולה מלתא דרבא אשמעי' דחיישי' שמא נשרו ומאי קאמר הש"ס לעיל פ' יוצא דופן עלי' דרבא הניחא למ"ד חיישי' הא רבא וודאי כמ"ד חיישי' א"ל וצ"ל דהיינו דווקא אי בריי' ר"י היא משא"כ לאיבע"א דבריי' ר"ש א"כ אליבא דר"י י"ל דתוך הזמן ממאנת לר"י הואיל ואין כאן חזקה דרבא ודקאמר תוך הפרק אין נשים בודקו' היינו לחליצה **באו"ד** וא"ת אולי י"ל דמאחר שהגיעה לעונת נדרים צריכה בדיקה אבל אי בדקוה נשים ואמרה קטנה היא נאמנת.

תוס' ד"ה ואיבע"א ר"ש ר"ח פוסק נ' ד' ר"ח דבפ' יוצא דופן לפי שיטת תוס' שם איכא תרי לשני ללי"ק ס"ל לרבא הל' תוך זמן כלפני זמן וללי"ב לא פשיטא לי' ומ' לר"ח דלי"ק ס"ל כאיבע"א ר"ש וכר"ש קיי"ל וחזקה דרבא לא נשנית כלל ולי"ב ס"ל כאיבע"א דר"י וחזקה דרבא תנינא ותוך זמן כלפני זמן לא תנינן

באו"ד בודקין למיאונין הא דלא מ' לי' לר"ח תי' הרי"ף ותי' ב' בתוס' דמיירי בלא בעל נ' דמ' לי' לר"ח למיאונין דומיא דלחליצה מה חליצה דאוריי' אף מיאונין דאוריי' לאפוקי בלא בעל דלא הוה, כ"א דרבנן

באו"ד היינו תוך הפרק עיי' רש"א ויותר נ' לפ' דסמכו תוס' על דברי' לקמן שכ' דלכתחלה בעי' בדיקה לפני הפר' וע"ד שאמר הש"ס לעיל דאי משתכחו בתר הכי שומא נינהו וכ"ש דתוך הפרק דשכיחי שערות ומ"מ לדידן שומא נינהו והיינו בדיקה דר"נ לד' תוס':

וראיתי בחי' ר"ן בשמעתין שנתקשה מאי אהני בדיקה דלפני הפר' הרי נימא שמא נשרו וצ"ע דהרי כ' הרי"ף דקיי"ל בלא בעל כר"ד דלא חיישי' שמא נשרו ושפיר אהני בדיקה דלפני הפרק:

ונבא בע"ה לד' הרמב"ם שפסק כל הנבדקות נבדקות עפ"י נשים וכ' ה"ה דד' הרמב"ם דג' מחלוקת בדבר ופסק כת"ק כ"כ ליישב קו' הרמ"ך בכ"מ שם שנתקשה בדבריו הלח"מ

אמנם הרמ"ך ס"ל דר"י ור"ש באו לפ' ד' ת"ק ואין כאן אלא ב' מחלוקת וא"כ ר"י ור"ש הל' כר"י ולר"י היכא דליכא חזקה דרבא אין נאמנות כלל ואמנם ד' הרמב"ם דג' מחלוקת וטעמא דת"ק כמ"ש בחי' ר"ן דהו"ל גלוי מלתא בעלמא וא"כ ע"כ בשעת מעשה אם אומרות שיש להם שערות וודאי נאמנות אמנם כיון שקבלנו עדותן שוב אינן יכולין לעשות אותה גדולה ע"י השערות שבאו בה בקטנותה וממילא מהני עדותן אח"כ אפי' להקל שיכולה למאן אפי' היכא דבעל כדמ' קצת ד' הרמב"ם עיי"ש:

יבמות י"ב ע"ב תוס' ד"ה שמא תתעבר דבריי' דרב ביבי לא מפלגא דברי' צריכין ביאור ונ' כוונתם דרבנן דאמרו שומר פתאים ה' וזה לא שייך בוודאי מיתה וא"כ צ"ל דקאי דווקא אם כבר הגיעה לזמן שלא אפשר שתלד קודם גדלות והו"ל לאפלוגי.

באו"ד דלא מסתבר שתגרום י"ל דא"כ הו"ל למתני רק שמא תמות וכ"ת דס"ד הביאה גורם המיתה א"כ פחות מבן י"א אמאי אינה משמשת במוך אף דלא מעברא אלא ש"מ העיבור גורם ולהכי תניא בהדיא שמא תתעבר ותמות:

ד"א י"ל דסכנת הלידה משום התפשטות הרחם ואדרבא כל יותר שהוא קטנה נח לה לסבול התפשטות זאת כידוע ועיי' בתשו' מעיל צדקה בענין עובר ארחות ימים כי כח לקטנים לסבול יותר מגדולים.

רש"י ד"ה אין בני' מבואר מדברי' דלעיל מפר' כד' תוס' ורי"ף די"ל בנים תוך זמן כסימני' לאחר זמן.

תוס' ד"ה ורב זביד עיי' רש"א אבל נ' לפ' כפשט ד' תוס' שכ' רש"א מתחילה ומה שנתקשה למה לא פי' תוס' ג"כ לעיל ה"ט דהכא בדרב זביד א"א לפ' בע"א וצ"ל דבשכיח ולא שכיח תליא מלתא משא"כ לעיל דאפשר לפ' כפי' שכ' למה נדחוק ונאמר דהאי מיירי בשכיח והאי בלא שכיח:

תוס' ד"ה משום צער לידה עיי' רש"א ולא אבין מאי ק' לי' למה לא נבדוק דלמא תרצה למאן אחר לידה ולא נקבל ממנה שמא נשרו ולכך נבדקינה סמוך ללידה ועיי' בחי' רשב"א שהבין כך דברי' וכ' דסמוך ללידה הוא המשך מ' יום וא"א לעמוד עליו עיי"ש.

והנה הרמב"ם פ"ב מהל' אישות פסק אם לאחר י"ב שנים ילדה אף שאין לה שערות בנים הרי הם כסימנים ופי' ה"ה דעתו דפסק כר' ספרא אלא דר' ספרא ס"ל תוך זמן כלאחר זמן והרמב"ם למד מזה אלאחר זמן ויל"ד ע"ז כיון דגם קודם זמנה ראויה ליילד א"כ אמאי בנים כסימנים ולזה נ' דהרמב"ם רק לישנא דרב ספרא נקט אבל באמת פסק כר' זביד וכפשטא דברייי' דרכה בר ליואי דתוך הזמן היא ועוברה מתה ולאחר י"ב הוא דא"צ שערות וכה"ג מיירי רב זביד ומפ' לברייי' דרבה בר שמואל כיון שילדה אף שלא

ראינו שערות וודאי נשרו ודאמרי' ונבדוק היינו כמו שפי' הרמב"ן בחי' דלמה לא נברר ומשני א"א לברר דמצער לידה נשרו ודכ' הרמב"ם פי"א בת ממאנת יש לה מזונות היינו ע"ד שכ' ה"ה שמיאנה קודם לידה ומה שהק' ה"ה אכתי משכחת לה חמותו ממאנת כגון שחדשה אחר שהוכר עוברה נ' דהא דקידושין תופסין בהוכר עוברה משום דרוב נשים מתעברות ויולדות והו"ל עבידי דאתי אף דמיעוט מפילות אבל בקטנה כיון שאם תלד היא ועוברה מתה וכ"ז שלא ילדה עכ"פ היא בחזקת קטנה ובקטנה היא ועוברה מתה אין קידושין תופסין בעובר דהוה כמקנה לנולדים:

בע"ה חידושי אגדות לנישואין ולנחמות ירושלים:

(הערה מהכוזרי) כי יבעל בחור בתולה יבעליך בניך נ' דהנה ידועים ד' הכוזרי דאנחנו עם ה' ותורתנו תורת ה' ואה"ק תוב"ב נחלת ה' מוכנים אלה מול אלה ושייכים מוכני' אחד לחבירו והנה מצינו כמה פעמים דירושלים וציון מקוננים עלי גלותינו והטעם כי כל דבר אשר מוכן לתכלית מה בהעדר ממנו אותו התכלית הרי הוא תהו ושמם וכאלו לא היה ואם הש"י הגלינו בעונותינו מארצינו מ"מ אותן האומות שהושיב תחתינו המעולים שבהם פחותים מהפחותים שבנו ואמרו רז"ל תא חזי מה בין פושעי ישראל המלאים מצות כרמון לנביאי אומות העולם.

(הערה ב' אל נלינה בכפרים) **ואמרו** חז"ל נלינה בכופרים רמזו בזה לכופרי ישראל ג"כ (פי' פסוק בני יצאונו) וזה נ' כוונת הכ' בירמיהו בני יצאוני ואינם דר"ל אם היו עוד דוגמתם היינו דקמגרשת להו להשיב טובים מהם תחתם אבל באמת ואינם אין דוגמתם אפי' כשהם פחותים עכ"פ עיר הקדש והמחוזות מתאוים ומשתוקקים ושמחים לקראתינו דאם אין אנחנו עליהם קדושה שבהן להיכן תלך אמנם אנחנו קרוצי החומר אשר יצרינו מושל עלינו גם בשבתנו באדמת הקדש לא שמנו על לב יקרותה של ירושלים אשר זה שער השמים חביבותה דארץ אשר עיני ה' בה כי אם אכלנו דבשה ומצינו חלבה ולזה בעת הפקדנו ממנה אם רק לנו מזונותינו בריות אף שניטל טעם האוכל נשינו טובה בכל זאת נוכל להתנחם ואין אהבתינו לארצינו כאהבת ארצינו אילינו אמנם יגיעו ימים בן יוסר לב האבן מבשרנו ויהא כל מגמתינו רק לעבוד הש"י ונדע כי זה לא נוכל על אדמה טמאה ואז נדאג ונקווה לבא בשלום לארצנו:

הערה בפ' ופחדו אל ה' ואל טובו) **וז"ש** הושע ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימי' דר"ל כמ"ש וטובה היינו אה"ק כולה וז"נ כוונת זכריהו (פירוש פסוק ונחל) ונחל ה' את יהודה חלקו ר"ל בית יהודה יבין בעזר רוח ה' אשר יערה עליו כי חלקו רק על אדמת הקדש לא זולת והוסיף עוד לומר אשר כל כך תהא חפצם לעבודת הש"י כי לא תספיק

להם קדושת א"י רק יבחרו דווקא בירושלים זה שער השמים והיינו ובחר עוד בירושלים אבל טעם לדבר זה משום כלה אבדה תאות היצר מן האדם וז"ש הס כל בשר ר"ל תאות בשר מלפני ה' היוצא מדברינו הנה היתה רק אהבת ציון וחבת ירושלים אשר אנחנו מזכירים בתפלתינו גדולה אילינו אמנם בהגיע תור גאולתינו ופדות נפשינו אזי תהא אהבתינו שוה כמונו כמוה כמ"ש והנה אמרו חז"ל אין אדם מוצא קורת רוח אלא באשתו ראשונה ואין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי כלומר אשה.

ונ' להסביר דברי' ע"ד מה שכתב מהר"ל מפראג (הערה למהר"ל מפראג) דהנה חכמי המחקר נחלקו מהם אמרו כי אהבה לא תמצא אלא בין ההפכים כמו אהבת איש לאשה אמנם בדומיה אדרבה כל אומן שונא אומנתו מאחרים והסכימו רז"ל דאדרבה רק בין הדומים תמצא אהבה וכן אמרו רז"ל לא לחנם הלך הזרזיר אצל העורב אלא מפני שהוא מינו ואי משום קו' התם מלתא אחריתא הוא כי כל דבר שהוא חסר בפ"ע ובא דבר אחר והשלימו אין זה שני דברים כי אם דבר א' יען כל א' בפ"ע חצי דבר וזה שורש אהבת איש לאשה ואשה לאיש ואמנם ידיעות ההפכים אחד כיון שכל א' מבני אומנתו מפסידו ומזיקו הרי הוא מתנגדו אע"פ שדומה לו עכ"ל:

(פי' על ד' חז"ל אין קורין מעוות) **והנה** אמר החכם מעוות לא יוכל לתקון ואמרו חז"ל אין קורין מעוות אלא מי שהיה מתוקן ונתעוות נ' פי' דברי' דק"ל הא איכא מעוות דיוכל לתקן אמנם אם הי' מתוקן מעיקרא ונתעוות אם גם נתקן אח"כ בכל זאת אי אפשר שיהא שוב על אופן שהי' מקודם ומעתה כן הדבר באיש ואשה אין אהבתם חזקה כי אם בתקון מעיקרא וכבר אמרתי לתרץ בזה מימרא דרב במס' מגילה עיין בש"ש בס"ד ומעתה אם בדידיה הוה תקון דמעיקרא אשתו ראשונה אהבתו גדולה ואם בדידה הוא בעלה ראשון אהבתה עזה אמנם בחור שנשא בתולה בריתם חזקה לעולם לא תופר בעבור שכינה השרוי' ביני' אמנם כן למ"ש דדווקא לע"ל תהא אהבתינו לציון ואהבת ציון אילינו שוה א"ש אמרו אשר לע"ל יהא בריתינו עם ציון דומה לבחור כי יבעל בתולה אשר מצד שניהם האהבה שוה כן יהא לע"ל בין ציון ובניה כן יבעליך בניך (פי' על פסוק כי יבעל וכו' ומשוש חתן) ואמר עוד ומשוש חתן וגו' נ' דהנה אמרו חז"ל באלקים נעשה חיל בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בפמלי' של מעלה ואפכא חלילה מתישין כח כביכול שנאמר ציר ילדך תשי (פי' על מוסיפין כח בפמליא) ולפנינו בס"ד נדבר עוד מזה המאמר אמנם לכאורה הוא נגד הכ' שאמר בהדי' אם צדקת מה תפעל לו אמנם באמת יש חילוק בין תוספת כח שאמרו רז"ל ובין פעולה שאמר הכ' כי ל' פעולה הוא בדבר שלא היה בשלימות מעיקרא וזה וודאי לא שייך אצל הבורא ב"ה אמנם העיקר כי

השי"ת כל טוב אצלו בכח וכשמעשינו גורמים שיכול להשפיע יוצא כח זה אל הפועל ונ' כאלו נתוסף כח כביכול וכן להיפך והגה אמר הכ' כי הש"י ישמח על עבודתינו וע"ד שאמרו חז"ל עבודה צורך גבוה ודבר זה יק' לכאורה האיך שלם בתכלית השלימות ישמח בעבודתינו ולזה אמר ומשוש וכו' (הערה מדוע אין משכחי' החתן בפני הכלה) וזה בנבאר מחז"ל כיצד מרקדין לפני הכלה וכו' שלא אמרו לשבח הכלה בעיני החתן ולא מצינו שיצוו ג"כ אפכא לשבח החתן בעיני הכלה ולפנינו נדבר בס"ד עוד מזה אמנם באמת מצינו בהדיא לגבי דידה אמרו טב למיתב טן דו ונ' הטעם דהנה ידוע עיקר בריאת שמים וארץ בשביל האדם שיקבל התורה וישמור תרי"ג מצותי' ויעסוק בה יומם ולילה ואמנם מי הוא זה אשר נברא לכך האיש לא האשה אבל ראה הש"י אם יצרך האדם הזה להכין כל מאכליו ומשתיו מלבושיו ותכשיטיו בעצמו כמו שאז"ל חטין הוא כוסס פשתן לובש והכין לו הש"י האשה להאיר עיני' נמצא דכל עיקר תכלית בריאת האשה להיות לעזר אכן אם זכתה להיות לעזר לת"ח אשר בעזרתה יעבוד הש"י יומם ולילה היא נוטלת עמו בחלקו כמבואר במס' תענית גבי רחב"ד ובמ"ר פקודי גבי ר"ש בן מנסיא (פי' מחז"ל לכל צדיק וצדיק ש"י בשם מה"ר שישך)

ומרגלא בפומי' דאמו"ר זלה"ה לומר בשם מהרשישך זקינו דהיינו דאז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות דבאמת יורש כת"ר עולמות אך חציו לו וחציו לאשתו ורגיל אני לומר עד"ז ביה"ר לתהלים לכל איש ואיש די פרנסתו דר"ל ע"ד שכ' החו"ה דאין לאדם לבטוח שיתן לו הש"י פרנסת אשתו ולכל גוי' וגוי' קאי אזווג מ"מ א"ש (פי' טב למיתב טן דו) דבדידה כ"ז שלא עשתה את אשר נבראה לכך הרי היא כאלו לא היתה ומזה טב למיתב טן דו וז"נ פי' ד' מרים לעמרם אתה גזרת אף על הנקבות דידעה ג"כ הש"י ירחם ע"כ אך מי ידע אימת שמא לכשיהיו כתרן בראש הרר וכל הנשים עד אותו זמן הרי לתהו נבראה מ"מ א"ש דלה אין שכר דעכ"פ זה תכליתה לכך נוצרה משא"כ האיש אשר כשהוא לעצמו ג"כ יוכל לעבוד הש"י ורק ליתר השלימות לוקח אשה ואם ח"ו לא תהי' עזר נח הי' לו שלא נשא אשה (פי ד' מרים לעמרם) ולכך משבחין בפניו שלא ידאג ועיין מ"ש בזה בס"ד במס' ברכות גבי ה' קולות היוצא מדברינו דגם האיש לעצמו הוא בשלימות (פי' פסוק ומשוש חתן) ומ"מ ישיש לקראת כלה שהיא רק מוספת שלימתו ה"נ אצל הש"י שהוא מבחר השלימות ישיש לקראתינו כמשוש חתן על כלה משוש תוספת שלימות:

שוש אשיש בהי וגו' נ' דהש"י בישר אותנו טרם גלותינו כל אלו הנחמות למען נוכל לסבול עול הגלות וכ"ת אכתי מאי אהני להו לאותן שחיכו כל ימי חייהם והתנחמו בחנם

עכ"פ ע"ז שהוקל עליהם עול הגלות עבדו הש"י כאשר יאתה וקיימו תורה ומצות ויזכו לרב טוב הצפון והרי זה דומה לחתן וכלה ביום חתונתם אשר לולי שעשאו אותו היום יו"ט ומריעיה' השתדלו לשמח נפשם לולא זאת בהתעצם נגד האדם עצמת יום זה אשר בו יתקשרו שני בני אדם והיו לבשר אחד לא הי' אחד בהגיע הדבר גומר בלבו לעשות כמו אלה.

(טעם לשמחת חתן) **אמנם** תקנו חז"ל לשמח חתן וכלה למען לא ישימו על לב ואדרבה ינהגו בהם כבוד באותו יום שידמו להיות כן כל ימי חייהם ובין כך ובין כך המצוה נעשית נמצא דנחמה שניחם הש"י אותנו בגלות כדי שנסבול ונקיים המצות ועי"ז נזכה לגאולה חדא מלתא היא (פי' מחז"ל משמח חו"כ כאלו בנה אחת מחורבנות) **ואפשר** זה כוונת מחז"ל המשמח חתן וכלה כאלו בנה אחת מחורבנות דנחמות ציון שנחמנו הש"י היא אחת מהבונים דעי"ז תבלה ירושלים יען עי"ז יש לנו סבל ומקיימין המצות וכן משמח חתן וכלה בדידהו זה כזה והנה דשם הוי' ב"ה שהוא עצמות השם שהיה קודם שנברא העולם הוא רחמים דחפץ חסד הוא אמנם אלקים ל' שופט היא דין וז"ש מה שלע"ל כי ירחם ה' עמו שוש אשיש בה' ידיעת דבר זה גורם אשר גם כעת בהיות דינו מתוח עלינו תגל נפשי באלקי כי בנחמותיו הלבישני בגדי ישע דומה בעיני כאלו כבר נושעתי וכ"ת מה אכפת לי אם מ"מ תוחלתי נכזבה לא כי כי אם ע"כ מעיל צדקה של תורה ומצות ומ"ט יעטני עי"כ והמשיל לנו משל ע"ז לבוש' פאר של חתן ועדי' עדי של הכלה וכמ"ש סוף מס' תענית בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך תן עיניך במשפחה כך ל' המשנה אמנם בברייתא מנה ג' כתות ובאמת הדבר ק' וכי כולן היו אומרות תן עיניך במשפחה.

ולזה נ' דהנה רבים מקשים על הרמב"ם שכ' בח' פרקים דרבים חושבים על דבר מן הדברי' שהוא מן השמים כגון שאומרים על זיווגו של פלוני והאיך יתכן דבר זה כיון שפרי' ורבי' אחת ממצות שבתורה האיך יהא מוכרח עלי' וכו' והק' מהא דאמר ר"ע אמר רב מ' יום קודם יצירת הוולד ב"ק יוצאת וכו' אמנם כן קו' הרמב"ם במקומה עומדת האיך יתכן שיהי' מוכרח ובאמת מצאנו לחז"ל שאמרו הנושא אשה ההוגנת לו הקב"ה מניח ידו על ראשו ולזה נ' דעיקר דבר זה הוא לפע"ד ומצאתי קרוב לזה באלשיך בתהלים מ"ה דידוע טבע האדם היא שגורמת לו מדותיו וכבר כ' הרמב"ן עלה דהא שאמרו הנותן מטתו בין צפון לדרום דר"ל בין קר לחם דלפי המזג של אב ואם בעת החיבור יהא טבע הילוד (ביאור מלאך נוטל טפה) **ומפני** זה אמרו דהמלאך נוטל הטיפה והש"י גוזר מיד איזו מידות יהיו לו ובאיזו מזל יעמוד ועתה הנה ידוע דעיקר בריאת העולם הוא האיש אשר

הוכן לעבוד הש"י והאשה רק לו לעזר נמצא לפי מה שרואה הש"י שיהא טבע הילוד לפי טבעו מיד מכין לו עזר (ביאור מ' יום ק"י ב"ק יוצאת) וז"ש ארבעים יום הוא ל' נקי דיצירת הוולד היא מ' יום וארבעים יום קודם היינו באותה שעה ואז הש"י מכין לו עזרו אמנם אין הש"י גוזר פלוני ישא פלונית כי אם היא תהא מוכן לו ואם יברר לו דרך לעבוד ה' שיצטרך עזר כה"ג ולא יעשה לה עול כי הוא ראוי לה וגם היא לא השחיתה דרכה לפי טבע שהוכן לה כי זה אינו בידי שמים איזהו היא מוכנת אמנם בשני תנאים הא' שישא אשה רק על פני' זאת שתהא לו לעזר לעבוד הש"י כראוי אמנם אם הוא נותן עיניו ביופי או בממון או בכבוד דהיינו יחוס שלא לש"ש לענין זה אין זו זיווגו דלכך לא הוכנה לו ומעתה אם כוונתו לש"ש ובוטח בה' צריך שלא יעבור חק הקבוע מרז"ל בן שמנה עשרה לחופה אם לא שהוא אונס דאל"כ הצור תמים פעלו וכו' משום שהוא בשרירות לבו יעגן הש"י אותה אבל משעברו י"ח שנה שוב כדאי להקנס ולהפסיד בת זוגו איך ידוע דלמעלה לא ענשי קודם כ' שנה וזה נ' ביאור מ"ש עד עשרים שנה הקב"ה יושב ומצפה מתי ישא זה אשה כיון שהגיע כ' שנה הקב"ה מפרידה ממנו ול' תיפח כמו נפחה נפש' דר"ל יצאה ומעת' ז"ש הנושא אשה ההוגנת לו דר"ל שתהי' מבוקשתו רק לישא חשה ההוגנת לו לעזר לעבודת הש"י ועתה צדקו יחדיו ד' הרמב' שלא כ' כ"א שאין האיש המצווה מוכרח ור"י חמר רב לא אמר כי אם שהיא מוכנת והכל שריר וקים ונ' לפ' בזה פי' הפסוק המוקשה במלאכי ולא אחד וגו' דמלבד שהוא מוקשה בעצמו סיומא דהאי קרא ובאשת נעוריך אל יבגוד לכאורה אין לו שחר ולזה נ' דהדור ההוא שבגדו באשת נעורים ענו ואמרו כי נפלו בגורלם נשים רעות ר"ל ואמרו מאחר שהיא זיווג ראשון אין זה לפי מעשיהם והם אינם חייבים בדבר אך לפי הצעתינו לולא היה כוונתם לש"ש לא אירע להם ככה ולכאורה דבר זה מבואר בתורתינו הקדושה דנחזי אנן כל ב"ח ברא הש"י זכר ונקבה כאחד ולאדם הכין לו זיווגו למ"ד פרצוף ולמ"ד זנב והמתין עד שלא מצא לו עזר אמנם כל ב"ח הם רק זכר ונקבה לקיום המין הם מוכרחים בטבע אבל האדם שיהא כוונתו לקחת לו עזר לעבודת ה' אשה דנטרי ליה עד דאתי מבי מדרשא ומגדל' בנים לת"ת לפי מה שיבקש ימצא והנה גם רש"י פי' בחד פי' דקאי אאדם ולפי דברינו ה"פ הביטו וראו ולא אחד עשה לא ברא הש"י אדם יחיד מה שלא ברא שום ב"ח והטעם דאדם אינו מוכרח כי אם ושאר רוח לו ורוח היינו רצון ע"ד רוחכם אש תאכלכם ומה האחד מבקש ר"ל מה יהא בקשתו אם לא יהא לקיום המין וקאמר זרע אלקים בנים הולכים בדרכי הי"ת ונשמרתם גם אתם ברוחכם שתקחו מקחכם לש"ש ואז ובאשת נעוריך ממש שהכין לך אל יבגוד הש"י וז"נ רמזו המכוערות בנו וודאי מקחכם

לש"ש אמנם באופן שיש לכם מעות שתעטרוני בזהובים שלא יהא המקח לשם ממון ומעתה העיקר לכוין להתפלל שיזמין הש"י אשה כזאת אשה הוגנת להעמיד ממנה זרע אלקים. והנה הן אמת הש"י בורר הדסים מתוך המצעל' ויכול להיות אשה מלאה ביראת ה' אפי' במשפחה שאינה מיוחסת אבל במה יודע אשר רצון האדם רק לש"ש אם הוא מבקש וזה כוונת תנא דמתני' דכולהו אמרו שיתן כל אחד עיניו במשפחה למען שהש"י יזמין לו אשה הגונה והיא תהיה אותה האשה וא"ש:

ברכות פ"ק כל הנהנה מסעודת וכו' ואם משמחו מה שכרו וכו' נ' לפ' האיך הוי השכר על שמשמח חתן דזוכה לתורה וכו' ונ' דהנה לכאורה כולה מלתא תמיהא מדוע יצטרך החתן ביום חתונתו לאחרים שישמחו אותו דרך האדם כשמגיע למבוקש אשר אליו כלתה נפשו זה ימים הוא שמח וטוב לב:

ורגיל. אני לפ' בזה (פי' פ' גיל יגיל) מ"ש החכם גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו דהנה שמחה מלה ראשונה שמורה על התרגשות הנפש בקבלת דבר טוב אמנם כן גילה הוא שמחה כפולה והנה יש חילוק בין דבר טוב המגיע לאדם בפתע פתאום ובין המגיע לאדם לאחר שקווה אליו ועשה ההשתדלות בכל מאמצי כוחי וכשרואה כי חפצו הצליח ועלה בידו אז שמחתו כפולה ומכופלת וז"ש דהנה בן צדיק ע"כ אביו יסרו למשפט וחנכו כאשר יאתה וכשמגיע לאביו מבוקשו אשר רואה כי לא לחנם יגע אזי שמחתו כפולה משא"כ בן חכם מתנה טובה היא מהי"ת ואף כי ישמח לב אביו אבל אין השמחה גדולה כבבן צדה וז"ש גיל יגיל ר"ל השמחה כפולה ומכופלת לאבי הצדיק מפני שהוא גידלו על זה הדרך אמנם ויולד חכם שהוא רק מתנה מהי"ת ישמח בו ומעתה ענין לנו אשר חתן יצטרך לאחרים שישמחו איתו.

אבל נ' דהנה קבוע בלבינו מאמינים בני מאמיני' דזיווג מן השמים וארבעים יום קודם יצירת הוולד ב"ק יוצאת וכו' והנה בוודאי דרך האדם לשמוח אם הגיע אל דבר אשר בחרה נפשו מרצונו אך מכיון שהוא יודע כי הוא מוכרח אין לבו שלימה עליו אמנם אם האדם מתבוון בלב שלם אין המשל דומה לנמשל אם המכריח אדם כמוני בוודאי יצר לאדם מאי חזית דדעתא דידך כדידי ולב יודע וכו' משא"כ אם המכריח אבינו שבשמים אשר לפניו נגלו כל תעלומותינו וממנו מצעדי איש כוננו עלינו לשבח לשמו הגדול אשר אינו מניח אותנו בענין כזה לבחירתינו אדם מה מבין דרכו כי אם הוא בוחר לנו הטוב אתה ה' תומך גורלי בוודאי חבלים נפלו לי בנעימים א"כ המאמין לא יחוש ויהא שמח וטוב לב והנה המופת הברור על ההכרח מאלקינו שהוא רק לטובתינו הם הקולות של מ"ת שבא הי"ת בקולות וברקים ולפידים נוראים לבעבור תהי' יראתו על פנינו ולא נעוז

למאן מלקבל התורה ע"ד שאמרו חז"ל כפה עלינו הר כגיגית והנה אנו רואים ת"ל למה הכריח אותנו הי"ת לדברות נחמדים מזהב ופז ומתוקים מדבש ונופח צופים ומה לנו עוד לספק אשר מאתו רק טוב תצא ומטתה אותן המשתדלין לשמח חתן היינו שמשתדלים להראות לו במופת שירא הכל לטובה ולברכה א"כ דינם מדה כנגד מדה שיזכו לתורה שנתנה בה' קולות.

אמרי' במס' מגילה מ"ד ויאהב המלך את וכו' ביקש לטעום טעם בתולה טועם טעם בעילה טועם וזה צריך ביאור מה ביקשו חז"ל במאמר זה וכי מי הוא זה הדיוט וכ"ש מלך שיתאוה טפי לקדרה שבישל בה חבירו אמנם נ' דהנה אמרו חז"ל הבאנו דבריהם לעיל אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי ומעתה האהבה מאשה לבטלה בשלימות הוא רק בבתולה והנה ידועים ד' הירושלמי ברכות הביאה הרב במס' אבות שכ' דאהבה ויראה ב' דברים דהאוהב עושה לאוהבו כל מבוקשו אבל תחת זה שוב ירשה עצמו לפעמים לסרב נגדו בדבר מה אשר נראה בעיניו ישר וע"ז אמר בירושלמי עבוד מאהבה כדי לקים מ"ע עבוד מיראה כדי שלא לעבור על ל"ת והנה אחשורוש זה זכר את ושתי וידע אהבה שהיה לה אליו ובכל זאת מרדה בו ולזה נתיעץ דאדרבה מגודל אהבתה אליו הרשה עצמה למרוד בו וחקר על הרבה ודמה על נפשו כי בעבור היתה בתולה מעמיו כאשר ראוי למלך עבור כן גדלה אהבתה ונתמעטה יראתה אך המלך אשר צריך לראות להשתדל שלא יבוזו לו ויאמרו פרדשכ' בביתא פריסתקא הוי ומלכא אפי' פרדשכא לא הוי בבית' ולזה זמם כעת לישא בעולה למען תהי' יראתו עלי' גדולה על אהבתו ומלכותו תכון לעולם ועד אבל מאותה תשוקה היתה בקרבו בבחינת מלך אמנם בר נש בר נש הוא אם גם אשר הוא מלך ובבחינת נפשו לא ערב לו כי אם בתולה ומעתה הנה הפסוק אמר ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים קרי לי' מלך וקאמר עלי' מכל הנשים ומשוי לה לנשים דהיינו בעולות אמנם כן קאמר בתר הכי ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות לא מזכיר מלך ומדמי לה לבתולות ועפ"י דברינו א"ש דבבחינת מלך ביקש לטעום טעם בעולה טעם ובבחינת עצמו ביקש לטעום טעם בתולה טעם (לחתינתי ביום ד' ב' טבת זאת חנוכה תר"ט שנת שלשים ללידתי)

שוש אשיש בה תגל נפשי באלקי כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כי כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זריעיה תצמיח כן אד' ה' יצמיח צדקה ותהלה נגד כל הגוים ע"כ בישעיה ובמ' רבה פ' ויצא פ' ס"ח מטרונה שאלה את ר' יוסי בן חלפתא א"ל לכמה ימים ברא הב"ה את עולמו א"ל לו' ימים כדכ' כי ששת ימי' וגו' א"ל מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו א"ל הב"ה יושב ומזווג זווגים בתו

של פלוני לפלוני אשתו של פלוני לפלוני ממונו של פלוני לפלוני א"ל ודא הוא אומנותי' אף אני יכול לעשות כן כמה עבדים וכמה שפחות יש לי לשעה קלה אני יכולה לזווגן א"ל אם קלה היא בעיניך קשה הוא לפני הב"ה כקריעת י"ס הלך לו ר"י בן חלפתא מה עשתה נטלה אלף עבדים ואלף שפחות והעמידה אותן שורות שורות אמרה פלוני יסב פלוני' ופלוני' תסב לפלוני וזיווגה אותן בלילה א' למחר אתין לגבה דין מוחי' פצוע דין עיני' שמוטה דין רגליה תבורא א"ל מה לכון דין אמרה לית אנא בעי לדין ודין אמר לית אנא בעי לדא מיד שלחה והביאה את ר"י ב"ח א"ל לית אל' כאלו' אמת היא תורתכון נאה ומשובחת יפה אמרת אמר לא כך אמרתי לך אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הב"ה כקי"ס הב"ה מה עושה להן מזווגן בע"כ שלא בטובתן הה"ד אל' מושיב וגו' מהו בכושרות בכי ושירות מאן דבעי אומר שירה ומאן דלא בעי בכי ע"כ בב"ר וגמ' שבת פ' השואל קנ"ב ע"א אמר ר"נ מ"ד כי הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בנים וע' רש"י ע"כ והא לך פ' הכתובים בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם כנס כנד מי הים נותן באוצרות תהומות ייראו מה' כל הארץ ממנו יגורו כל יושבי תבל כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד ה' הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים עצת ה' לעולם תעמוד מחשבות לבו לדור ודור ע"כ ונ' דהנה האומות הקדמוני' מדור אנוש ואילך השיאם היצר להחלק לב' כתות מהם כת הפלוסופי' שהוחלט להם שהכל מושגח ומונהג ונאצל מהסיבה הא' ואמנם מטעם זה הוקשה להם אם יוצר עין הלא יביט וא"כ הידיעה מכחיש הבחירה ולזה האמינו כי באמת העולם ובוראו כשלהבת עם הגחלת ואין כאן לא שכר ולא עונש לא חפץ ולא רצון ומתוך זה פרקו עול הדתות והכחישו כל האמונות ואמנם בעלי הדת עמדו נגדם לחזק קבלת אבותם דאית דין ואית דיין ומה שהוקשה להם אשר הידיעה מכחיש הבחירה אמרו כי באמת עזב ה' את הארץ ומסרה ביד שרי מרום והמה את כל מעשה ישפטו והדתות דת מדינה ומדינה כרצון השר הממונה עלי' וכיוצא ואמנם תוה"ק השרישה בלבינו כי מחשבות אדם הבל וה' הוא היוצר הוא הדיין וכן פתח על הר סיני אנכי ה' אלוקיך ע"ד שכ' הרשב"א בחי' ברכות הובא בע"י שם ה' הוא האלקים ע"ש **וע"ד** הקו' שהוק' לפילוסופי' כי הידיעה מכחיש הבחירה (יישוב על קו' שהידיעה מכחיש הבחירה) אם גם העיקר כמ"ש הרמב"ם כי לא מחשבותי מחשבותיכ' בכל זאת להסביר את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע נאחז בכלל גדול ויסוד מוסד שיסד לנו הרב החסיד בחו"ה שער הבטחון וזה תמצית דברי' הן אמת אשר האדם קשור בחבלי גזירת הבורא ית' בכל ענייניו וההשתדלות והחריצות הבל ורק הגזירה אמת בכל זאת הניח ה' לאדם לבחר דרכו הן בעניני עוה"ז הן בעניני עוה"ב ובידו ללכת בדרך אשר ישר בעיניו

ואמנם לא יגיע אל תכלית מבוקשו אם לא קדם בגזירת הבורא וזה ענין נסיון האדם בזה העולם לדעת אם יאמין אשר בורא משגיח עליו ולא ייגע ויעמול לרוח כל היום או יבטח בזרועו וימינו היא תשועתו וכן יהיה שכרו ועונשו על שמעו והמרותו כפי השתדלותו אף אם לא עלה בידו והעיקר כי האדם רצונו בכל מעשיו ועל רצונו ענש יענש או שכר ישכר ואך המעשה הוא אשר קדם בגזירת הבורא אם היה או לא תהיה:

ומזה. יצא לנו תי' מספיק על קו' הרמב"ם בח' פרקים פ"ח על ענין הזיווג (יישוב על קו' הרמב"ם אם זיווג מן השמים הוא איך פ"ו מ"ע) שאמרו בעלי הגדה במ' סוטה כי היא מן השמים והק' עלי' הרמב"ם והאיך יתכן זה כיון שפ"ו א' מן המצות האיך יהא האדם מוכרח עלי' וכו' ע"ש ולדידן ל"ק דאע"ג דה' הכין לכל איש ואיש די מחסורו הרשות נתונה ביד האדם לישא אשה או שלא לישא לישא לש"ש או לשם פניה אחרת לישא כשרה או פסולה אף כי גמר המעשה קדם בגזרת הבורא אם תעלה בידו אי לא ואמנם כן אדרבא כל דבר שהיה בכלל ויצא ללמד על הכלל כלו יצא ומצוה זו היא מצוה ראשונה המפורשת בתורה בס' בראשית ובכל זאת מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש כדאמרי' במו"ק וראינו דאין הידיעה מכחיש הבחירה ושכרה ועונשה מרובה כדאמרי' ביבמות והנה מצוה זו עומדת לנס למען לא ידיחו אותנו האומות בהבלי' ואמנם כת האומרים עזב ה' את הארץ חזקו סברתם לומר כי אין העולם נערך כל כך אצל בוראו אשר ישגיח עליו ויצרנו כאישון עינו:

(יישוב על מ' בי"מ נברא העולם) ונ' דלזה כוונו חז"ל פ"ה מאבות במ"ש בעשרה מאמרות נברא העולם ומה ת"ל וכו' ר"ל דאלו נברא במאמר אחד כבר מצאו המינים פתחון פה לומר עולם שנברא במאמר אחד מה אכפת לבוראו אם יחרב ויאבד או יתקיים אשר נאמין כי נתן דת לקיימו ושלא לאבדו ואמנם עכשיו שנברא במאמרו' עשרה הרי אף שהי' יכול לבראתו בא' ברא בי' ש"מ שהוא חביב בעיניו והיינו שאמרו שלכך ספרה לנו התורה שהעולם נברא בי' מאמרות להפרע וליתן שכר טוב ר"ל שכר מאת ה' עצמו לעוה"ב שנקרא טוב ה' וכמ"ש שעי"ז אין מקום לבע"ד לחלוק ואמנם אם גם אמת נכון הדבר אשר בי"מ נברא אכתי בלא ליאות ובלא יגיעה ברא עולמו ועדן אם לא יישר בעיניו יאמר יתהון לא הניין ויכריחנו לזה כי הידיעה מכחיש הבחירה אך כבר כ' תורתינו רמזה לנו זה במה שצוותה אותנו דברי' שהיא מבואר שהאדם קשור בענינים בגזירת הבורא וע"כ כמ"ש כי עיקר השכר והעונש על בחירת הטוב והרע אף אם לא עלה בידו המעשה:

(חילוק בין ירא ליגור) **והנה** החילוק אשר בין ירא ליגור לדעה"ק הוא כי יראה היא אפי' שלא מחמת עונש כ"א לכבוד כענין אמו ואביו תיראו ויגר לא מצינו כ"א לגבי פורענות

כענין ויגר מואב משאתו יגורו וכיוצא (ביאור כתובים תהלים ל"ג) ומעתה נבא לתוכן כוונת הכתובים תהלים ל"ג שהצענו לעיל בדבר ה' שמים נעשו ר"ל בלא ליאות ובלא עמל וכן ברוח פי' כל צבאם בכל זאת ייראו מה' כל הארץ ר"ל לא תאמרו כי עזב ה' הארץ ולא תאמרו א"כ אין עונש כ"א ממנו יגורו כל יושבי תבל ר"ל משבט אפו וכ"ת האיך יתכן זה הרי הידיעה מכחיש הבחירה אומר לך אף כי הוא אמר ויהי ר"ל שהכל קדם בגזירתו בכל זאת הוא צוה דבר זה עצמו ויעמוד ר"ל יעמדו שנים כא' הידיעה והצווי ואמר ה' הפיר עצת גוים שאמרו עזב ה' את הארץ ה' הראה את פרעה ואת סנחריב כי מי זה אמר ותהי ה' לא צוה ואמנם הניא ג"כ מחשבות עמים שאמרו כי אם ה' הוא המנהיג הידיעה תכחיש הבחירה ואמנם הענין הוא כן עצת ה' לעולם תעמוד ר"ל מה שקדם בגזירתו לעולם תעמוד וההשתדלות והחריצות הבל והגזירה אמת אמנם בכל זאת ה"ד לענין גמר המעשה משא"כ מחשבות לבו לדור ודור ר"ל כל דור ודור מסור בידו לבחור ולחשוב ככל אשר יחפוץ ומעתה מבוארי ממילא ד' ר' כהנא דלמ"ש ר"ל הכ' דברים שהוא אמר ויהי הוא צוה וכו' וכבר אמרנו כי דבר זה מבואר במצות פ"ו שהיא מצוה והיא מבואר כי זווג מן השמים והוא שאמר מ"ד כי הוא אמר ויהי זו אשה שזיווגו של אדם מן השמים הוא ובכל זאת הוא צוה אלו הבנים פ"ו מ"ע הוא ויעמוד כמ"ש כי אין א' מכחיש חבירו. (פשט ד' ר"נ מ"ד כי הוא אמר ויהי ופי' ד' המ' שאלה מטרונה את ר"י ב"ח) **ומעתה** נבא לבאר כוונת המדרש דהנה המטרונה היתה מבעלי הדתות ע"א ולחצה לאמונה זו הא דידיעה מכחיש הבחירה וזאת שנית כי עולם הנברא בלא טורח בזמן קצר בו' ימים יטריח בהשגחתו ו' אלפים שנה וזו ששאלה אתה המאמין כי בורא העולם הוא מנהיגו וכי לכמה ימים ברא הב"ה עולמו וכשהשיב לה בו' א"ל דרך לעג וכי מאז ועד עכשיו ר"ל עולם שברא בזמן מיעוט וכי משגיח זמן מרובה עליו כ"כ: **והנה** ר' יוסי הבין דאם ידחנה ויאמר הן או שבראו בזמן מיעוט הוא חביב ויקר בעיניו היא תשיב אמרים כי הידיעה מכחיש הבחירה ולזה השיב לה מיד כי הב"ה יושב ומזווג זיווגים ר"ל ע"ד שכ' כי לא די אשר הוא משגיח בפרטי' אפי' דברים שהם בכלל מצוה הם בגזירתו והיא השיבה וכי זה אומניתי' ר"ל ע"כ זיווג אינו מן השמים והוא א"ל כי זיווג ענינו מבואר בקי"ס דהנה קי"ס יכול להיות שהי' רק להצלת ישראל אלא א"כ כיון שאמרו מצרים אנוסה ל"ל להב"ה לקרוע הים הי' לו להניחם א"וו לקיים בדבר אשר זדו ואף דלא עשו מעשה כלל מ"מ כיון שעשו מה שהיה לאל ידם וה' מנעם נתחייבו בדין וכן ענין הזיווג וכן ענין הפרנסה והיינו דא"ל כשבחנה הנני רואה לית אל' כאל' ולא עזב ה' את הארץ ומ"מ אין הידיעה מכחיש הבחירה ותורתכן אמת:

ומעתה נבא לבאר בע"ה ד' הכתובים בישעיה (פי' הכ' בישעי') דהנה הנחנו אשר בין ענין הזיווג בין ענין הפרנסה מסורין ביד ה' עצמו ובכל זאת על האכר לעבוד אדמתו ולא יאמר הזן ומפרנס יזון אותי אם גם לא אעבוד אדמתי כי האדם בחיריי ואך גמר המעשה ביד ה' ואם לא ישדד אדמתו ה"ה כאלו השליך עצמו לים וישליך נפשו על ה' לומר אם גזר לי החיים אחי' ולא אמות דעל כיוצא בזה נאמר אולת אדם תסלף דרכו וגו' וע' חו"ה שער הבטחון שהאריך בענין זה וכן התקינו קדמונינו ז"ל ולמדו ממד' הב"ה שקישט כלו' לקשט חתן וכל' זה מול זה לעורר אהבתם יחדי' אף כי הזיווג מן השמים מ"מ על האדם לעורר רצונו ואז ישליך יהבו על ה' וכן לענין כל המצות אף כי גמר המעשה קדם בגזירת הבורא בכל זאת תקבל הנפש שכר מאת שופט כל הארץ על רצונה הטוב וז"ש הכ' שוש אשיש בה' ר"ל אף כי אשיש בה' עצמו ולא באל אחר לא תאמר כי א"כ אין לו תקות שכר לא כי אמנם אעפ"כ תגל נפשי באלקי ר"ל בשופט יען אף כי הלבישני בגדי ישע כי הוא בעצמו בישועתו סמכני לעבוד לפניו בכל זאת מעיל צדקה יעטני ע"ד וצדקה תהי' לנו וכ"ת א"כ הרי הגזירה מכחיש הבחירה לא כי כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה אף שהזיווג מן השמים וכארץ תוציא צמחה וכגנה זרועי' תצמיח ודווקא אם נעבדו ולא הניחום בעלי' לשמיר ושית ואף כי מפתח של פרנסה ביד ה' בכל זאת האדם בחיריי וברצונו תלי' מלתא כן אדנ' ה' אף כי ה' בעצמו הוא השופט יצמיח צדקה ותהלה ר"ל בכל זאת יתן שכר לעושי רצונו ולא שהשכר בטבע כי אם גם תהלה מודיע כי ההכרח לא יגונה ולא ישובח וזה נגד כל הגוים בין נגד האומרים עזב ה' בין אותן האומרים דהכל בהכרח ואין צדקה נגד כלם יצמיח צדקה ותהלה בב"א:

(מה שדרשתי ק"ק קאטה בשבת אחר חתונתי פ' ויגש ש' תר"ט)

בפ' ויגש וישלח את אחיו וילכו ויאמר להם אל תרגזו בדרך בב"ר פ' ויגש פ' פ"ד אמר להם אל תפסיעו פסיעה גסה ואל תעמידו עצמכם מד"ת והכניסו חמה לעיר ע"כ וכ' המ"כ ה"ג בילקוט ובפ"ק דתענית והכניסו חמה לעיר הי' וכו' וסיים וגירסת הספר גם היא יש ליישבה וק"ל ונ' כוונתו בנבאר ד' ב"ר פ' וישלח פ' ע"ט ויבא יעקב שלם שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו ויחן את פני העיר חנן את הפנים שבעיר וכו' מכאן שצריך אדם להחזיק טובה למקום שיש לו הנאה ממנה וק' פשיטא.

ונ' כוונתו ע"ד שבארנו במקום אחר כוונת המ' בקהלת ע"פ אוהב כסף לא ישבע כסף ומי אוהב בהמון לא תבואה גם זה הבל ודרשו במ' שם אוהב מצות לא ישבע מצות ואפי' עשה אדם כמה מצות ולא מצוה הקבועה לדורות מה הנאה יש לו ובארנו כוונתו עם מה שבארנו ענין פלוגתת ב"ש וב"ה בעירובין י"ג ע"ב שנחלקו ב' שנים ומחצה אי

נוח לו לאדם שנברא או לא ואמרנו במקום אחר כי פלוגתיי' אי יראה עדיפ' או אהבה עדיפ' ולב"ה דהיראה שורש ענותנותם אמרו דהפגם המגיע מל"ת מכביד ודוחה הנ"ר המגיע מעשה ולב"ש אשר חידודם מורה על אש אהבתם הי' נחשב בעיני' יותר הנ"ר המגיע להש"י מהמ"ע יותר מהפגם אשר עליו נאמר אם חטאת מה תפעל לו וע"ד שאמר החסיד בחו"ה לו ידעתי אשר על כל מצוה ישרפוני בגיהנם אם רק היא נ"ר להש"י אני עושה והנה אמרי' בקידושי' דיראה אדם עצמו חצי' זכאי וחצי' חייב וכיון דכל הימים שאדם נותן דין עלי' הם חמשים שנה כחשבון יצחק אע"ה במ' שבת פ"ט ע"ב וכל עשר שני' נחשבים לשנה אחת כמבואר באבות פ"ה א"כ החמשים נחשבים לחמש ומהם ב' ומחצה חייב וב' ומחצה זכאי והיינו ב' שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה איזו עדיפא הללו שהובא שם קודם זה דעניוו טפי אמרו דנוח לאדם שלא נברא והללו דחדידו טפי ושרשם אהבה אמרו דנוח שנברא אמנם למסקנא בקידושין דיראה כל העולם חציו זכאי וחציו חייב וכ"ע וודאי לא עבדי מאהבה כב"ש שישקול נ"ר מול הפגם וא"כ מודו ב"ש והיינו דנמנו מנו רובא דעלמא וראו כי כרובם כן חטאו וגמרו דנח שלא נברא אמנם כל זה אם לא עשה תשובה משא"כ אם עשה תשובה ותיקן החטאי' והמ"ע הרוויח ודאי נח שנברא והיינו דאמרי' ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמנם עדן אם גם יתקן מה שחטא עדן לא הגיע לתקן שיקיים תנה לו כמו שנתנה אמנם כל זה אם לא השלים רק נפשו משא"כ אשר יגע וטרח להשלים גם נפש אחרים הוא אשר עליו נאמר (פי' הכ' ונתתי לך מהלכי') ונתתי לך מהלכים בין העומדי' האלה אפי' בשעה שהגיע לאחר מלאות ימי' בין המלאכים הקרוים עומדים והוא ג"כ עומד ביני' דבמתים חפשי מ"מ ע"י תלמידיו הוא ילך ממדריג' למדריג' וע"ז המליץ מרן זללה"ה אם הראשוני' כמלאכי' ר"ל שהם עומדי' הטעם משום דאנו כב"א ואם הראשוני' ח"ו כב"א הטעם משום דאנו כחמורי' ולא כחמורו של רפב"י ע"כ.

ואנו המלצנו ע"ז מאמר דפ' לולב וערבה דארשב"י ראיתי בלי עלייה והנם מועטים אם שנים הם אני ובני הם ומק' הש"ס והאמר אביי לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי וכו' ומשני הא דעיילי בלא בר ע"כ ועיין רש"י ור"ל לדעתינו דרשב"י אמר דצדיקי' שעלו לשרש נשמתם המה מועטים ומסיק דוודאי גם שאר הצדיקי' עלו אמנם דיוקא התלמידי' הנקראי' בנים המשלימי' נפשותם והיינו דעיילי בבר ר"ל בתלמידי' משא"כ רשב"י בחייו לבד השלים נפשו וא"צ להשלמת התלמידי' והיינו דעיילי בלא בר (פי' מאמר ראיתי בני עלייה) ומעתה לאו בתשובה לחוד תלי' מלתא כי אם לבחר מע"ט הקבועי' לדורות והנה לפי מה שכ' זה עיקר כוונת הבריאה יען טרם נתנה הנשמה בגוף היתה עומדת ועכשיו

היא מהלכת ואמנם אם לא עשה מצוה הקבועה לדורות והוא לאחר מיתה ג"כ עומד א"כ כל בריאתו לריק (פי' ד' המ' לא עשה מצוה הקבועה לדורות מה הנאה יש לו) **והן** ד' המ' אפי' עשה כמה מצות ולא עשה מצוה הקבועה לדורות אשר גם במותו יהא מהלך מה הנאה יש לו ואמנם לעשות מצות הקבועות לדורות צריך אדם להיות חשוב בעיני יושבי' ולא יהא צריך להם לא לגופו ולא לממונו וגם שיהא תורתו חשובה בעיניהם והיינו ד' המ' שכיון שראה יעקב שהוא בעיר שכם שלם בגופו שלם בממונו וגם שלם בתורתו החזיק להם טובה יען ראה כי יוכל לקנות לו שם שם ושארות והיינו צריך אדם להחזיק טובה למקום שיש לו הנאה אמתית ממנה כי זולת זה מה הנאה יש לו

והנה מצינו בכמה מקומות אשר החכמה תכונה בשם אור ואמר הכ' ותורה אור וז"ש יוסף לאחיו והכניסו חמה לעיר בכ"מ שתבאו שמה ישתדלו לתקן באותו מקום דבר מה שיאיר לכל בני העיר קצרתי בזה יען הארכתי במקום אחר (יישוב ד' המ' והכניסו חמה לעיר) אמנם לולי ד' המ"כ הייתי אומר דהמדרש דייק ל' אל תרגזו בדרך דר"ל דבדרך אל ירגזו ויכניסו החמה ול"ק חמה בפסח כ"א חמה בצירי ואמנם פי' הדבר בנבאר גמ' בברכות ו' ע"ב א"ר חלבו א"ר הונא היוצא מביהכ"נ אל יפסיע פסיעה גסה אמר אביי לא אמרן אלא למיפק אבל למיעל כ"ש דרהיטנא שנאמר ונדעה נרדפה וגו' א"ר זביד מריש כי הוה חזינא לרבנן דקא רהיטי לפרקא בשבתא אמינא קא מחלי רבנן שבתא כיון דשמעתא להא דאמר ריב"ל לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה אפי' בשבת שנא' אחרי ה' ילכו וגו' אנא נמי רהיטנא ע"כ וע' רש"א בח"א ונ' במה שביארנו במקום אחר מ' פ"ב דשבת מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש תחת השמש אין לו יתרון הא למעלה מן השמש יש לו יתרון ומאי ניהו תורה ומצות ומע"ט וק' פשיטא קרא כ' וצדקה תהי' לנו וכיוצא.

ונ', עפ"י מ"ש בחו"ה שער יחוד המעשה בענין הסתת היצה"ר להשתדל או לנוח וזה תמצית דבריו הנה האדם בעניני פרנסתו והעמדתו וקיומו בעוה"ז הוא קשור בגזירת הבורא ואין בהשתדלותו וחריצותו שום תועלת בעולם ובדין שתהא כל השתדלותו רק לקיים ציוו הבורא לעסוק ביישובו של עולם ואמנה בענין קיום התורה והמצות הוא הדבר אשר הניח ה' לבחירתו שמה כל השתדלותו יעשה פרי ואמנם היצר משיא לאדם בראותו הצלחתו בתחבולותיו לומר לו ראה זה פרי מחשבותיך ותחבולותיך ע"כ חזק ואמץ כי רק ימינך וזרועך תושיע לך וכוחך ועוצם ידך תעשה לך חיל ואם יבא לעבוד אלקיו ולשמור מצותיו יאמר לו לאו כל אדם זוכה לכך ואלו בחר בך ה' להיות ממשרתיו ועושי רצונו כבר הניח לך מכל טרדותיך מסביב ודברי' רבים ההמה אשר בהם יטרדוהו

מעולמו אם נא יפקח עיניו ויאמר לו לא כן אתי כ"א בעניני עולמי אני חסור בגזירת הבורח וכל יגיעתי לריק וכל מזונותי קצובים ואין בידי לא להקדים ולא לאחר אמנם בעבודת חלקי' הוא הדרך הניתן ברשותי וחפצי אם כה יאמר לו ינגף היצר ואם לא יפנה להשיב על דבריו ידיחנו מדחי אל דחי עד כי יסבך בסבך הדאגות ויבנה זמנן בטרדות ולא יגיע אפי' אל חצי תאותו כמ"ש ז"ל אין אדם נפטר מן העולם וחצי תאותו בידו ע"כ תמצית דבריו (פי' הכ' בישעיה

והרשעים כים נגרש) **ואנו** כבר המלצנו במ"ח על זה מאמר ישעי' נ"ח והרשעים כים נגרש השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט אין שלום אמר אלקי' לרשעים ר"ל כי הרשעים מקורם הוא חמדת הממון זה שהביאם לגנוב ולגזול ולחלל שבת ולהקל מעל צוורם עול אמונתם ואף כי רואים כי כל עוד אשר יוסיפו אש יוסיפו תבן ר"ל בהרבות הונם תרבה תאותם כמז"ל יש לו מאתים מבקש ד' מאות והענין דאז הוא בא בחבורת נדיבי ארץ ויתאוה וישתוקק לכבוד עשרם ורב קניינם מ"מ אין לבם ברשותם ולא ינוחו ולא ישבותו יומם ולילה ומשלם בזה הים הגדול שהולך וסוער תמיד כאלו רוצה להוציא מימיו מאסריו ואמנם בורא העולם שם לו בריח ודלתים ומים לא יעברו פיו ואדרבה בהמות גליו יגרשו הרפש והטיט חוצה ועי"ז בור הים עוד יעמיק יותר ומימיו אסורים יותר למבראשונה. כן דרך הרשעים המסורין ביד תאותם האלו וז"ש והרשעים המייתם אשטפם בעולם להגביה ולהתנשא הוא כהמות ימים יהמיון כים נגרש ואמנם השקט לא יוכל אף כי יצבור כעפר כסף ויגרשו מימיו רפש וטיט ואף כי רואה כי אדרבה יום יום יבא במצולת ים והים יעמיק יותר לא יקח מוסר ואמר הטעם כי אין שלום אמר אלקי' לרשעים מאת ה' הוא אשר לא יהא שלם לרשעים והטעם נ' אף כי ה' משלם לרשעים בחייהם טבון דאינין עבדין מ"מ ע"כ השלם ימנע מהם כי הנה כל מהן שהוא בעולמו והב"ה יתן לו החיות צריך שיהא דבר שהוא לעולם צורך בו לכה"פ ליישוב העולם והנה כ"ז אשר בטן רשעים תחסר והוא משתדל ומייגע ח"כ הרי הוא ממיישבי העולם והב"ה הצופה לרשע ולא יחפוץ במותו יכול להאריך לו אולי ישיב אל לבו דעת ותבונה וישוב אל ה' ואמנם אם יהא שלם באהלו וישמח בגורלו וינוח וישבות למה לו חיים הכי להכעיס השם במעשי ידיו עוד יאריך ימי חלדו וזה הטעם אשר מנע ה' שלומו מרשעים (פי' מ' מכאן שהב"ה אוהב הרשעים) וז"נ כוונת חז"ל שאמרו במ' חין שלם וכו' מכאן שהב"ה אוהב את הרשעים דר"ל דאין זה לרעה דא"כ הרי משלם להם טובם א"וו לטובתם הוא כדי שיאריך להם אוני ישובו ואמנם הצלחת הרשעים במזימתם ותחבולותיהם היא אשר תדיח רבים וכן שלמים לשמור כי ההשתדלות והחריצות עיקר ולאו בהשגחה תלי'

ועי"ז יצאו מאון אל און ולו היתה כל עצת נפתלים נמהרם כבר ידעו ויבינו הכל כי לא לאדם דרכו ומה' מצעדי גבר (פי' הכ' בחבקוק למה תראני) וזה נ' שהתרעם חבקוק באמרו פ"א למה תראני און ועמל תביט ושוד וחמס לנגדי ויהי ריב ומדון ישח על כן תפוג תורה ולא יצא לנצח משפט כי רשע מכתיר את הצדיק על כן יצא משפט מעוקל כוונתו שהתרעם מול הש"י לאמור אתה תראני פריצי עמך בהיותם כבר שגדר הפרוצות עד לאין מרפא וכי מהיכן בא להם זה הלא משום דבתחלתם עמלו כל היום לקבוץ על יד ואתה הצלחת בידם ועי"ז בטחו בזרועם ושכחו כי אתה נותן להם כח ולו נתת לרחב"ד היושב כל היום בד"א של הלכה ברכתך או שלחת מארתך במגירת פונים אל רהבים כבר לח באו בניך לידי מדה זו וז"ש למה תראני און ר"ל מתה תראני האון כאשר כבר הנה שרשו ופרח בראש רשע ועמל תביט העמל כל היום ועושים עולמם עיקר בעיני לא כן היא כי אם אראה העמל ושוד וחמס לנגדי אני רוחה כי אחריתו אם לא ימצא בהיתר יביא מהאסור ויהי ריב כי יריבו על עסקי מקנתם מתחלה ואח"כ ומדון ישא כמז"ל האי תיגרא דמי' לבדקא דמי' על כן תפוג תורה ולא יצא לנצח משום דאתה עומד לימינם ולא תפר מחשבות ערומים אשר לא תעשינה ידיה' תושיה לזאת יאמינו הכל כי בתחבולות יעשו לחמם וישליכו התורה והמצות אחרי גיווּם ועוד כי רשע מכתיר חת הצדיק משום שהצדיק עושה תורתו עיקר על כן יצא משפט מעוקל כי העולם ישפטו מהשגחתך משפט מעוקל ואמנם כן כ"ז מגיע לאדם ע"ד אשר לא יבטח בה' כשם אשר זנו ופרנסו ביום העבר כן ישפיע לו מחיתו ביום הבא וכבר חז"ל במ' סוטה מ"ד מי בז ליום קטנות מי גרם לצדיקים שיתבזבז שולחנם לעו"ה קטנות שהי' בהם בעוה"ז דאר"א כל החומר מה נאכל למחר ה"ז מקטני אמנה ואך מי יגרום לנו החמדה הזאת (פי' הכ' מתוקה שנת העובד) כבר המליץ מרן זללה"ה ע"ז מ' הכ' בקהלת מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל והשבע לעשיר איננו מניח לו לישן כוונתו לו הי' לכ"א מזונו בצמצום מדי יום ביומו כמו שהי' לאבותינו במדבר היו כלם מסתפקים במיעוטם אך משום שיש עשירים בעולם אשר להם די מחייתם על משך ימי חייהם ירע לעניים מדוע יגרע נחלת' וז"ש מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה הרי עכ"פ יאכל ואמנם השבע לעשיר מה שהעשיר שבע ממנו אינו מניח לו פי' לעני לישן

(פי' הכ' נבהל להון) וז"נ. ג"כ כוונת הכ' במשלי נבהל להון ולא יסתפק במה שיש לו היא מחמת שעינו רעה בשל אחרים ויקוה אשר אם יוסיף להעשיר אזי ישמח בגורלו ולא היא כי אדרבה יש לו מאתים מבקש ד' מאות זוז והיינו ולא ידע כי חסר תבאנו יום יום כל עוד יוסיף הון ועושר (פי' ד' המכלת' לא ניתנה תורה כ"א לאוכלי מן) וזה כוונת

חז"ל במכלתא פ' בשלח ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי מכאן שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן ע"כ ר"ל בזה כי הנה אז"ל דורות הראשונים עשו תורתן עיקר ומלאכתן עראי זו"ז נתקיים בידן דורות האחרונים עשו תורתן עראי ומלאכתן עיקר זו"ז לא נתקיים בידן והטעם משום דדורות הראשונים קיימו בנפשם אל תדאג דאגת מחר וכהילל הזקן שהיה משתכר בפרוטה בכל יום ולזה פנה לבם לעסק התורה וגם הש"י נתן להם דבר יום ביומו אכן דורות האחרונים שעשו עולמם עיקר וקנאת איש ברעהו השיאתם לצבור כעפר כסף ואמרו לכשאפנה אשנה ולא זכו שישנו והנה עיקר נסיון המן אשר עליו אמר הכ' בירמי' זכרתי לך חסד נעוריך וכו' הי' אל תותירו ממנו עד בקר אשר בכל לילה כשהלכו לישן לא הי' בביתם ככר לחם להחיות נפשם אם אולי ירעבו בחצות לילה וזה הי' למשמרת לבני ישראל למען לא ילקטו לדורותם איש איש כ"א דבר יום ביומו ועי"ז יעשו תורתם עיקר והיינו דלא נתנה כ"א לאוכלי מן למי שהוא מכת הלוקטים רק דבר יום ביומו ולא יאמרו מה נאכל למחר (פי מ' וכבדתו מעשות דרכי') ובזה תירצנו מ' בפ' כל כתבי וכבדתו מעשות דרכיך שלא יה' הילוכך של שבת כהילוכך של חול למאי נ"מ לכדבעי מני' מר' ישמעאל בר"י מהו לפסוע פסיעה גסה בשבת א"ל וכי בחול מי התירו שאני אומר פסיעה גסה נוטלת א' מה' מאות ממאור עינו של אדם ומהדר לה בקדושי דבי שמשי וע' רש"י ומלבד שהמאמ' אומר דרשני ק' עוד א"כ מרא למאי אתא ונ' דהנה בגמ' יומא ומבואר יותר בשוח"ט תהלים ע"ה יליף ממן דמדה טובה מרובה ממדת פורענות על אחת ה' מאות דבמבול כ' וארובות השמים נפתחו ובמן ודלתי שמים פתח ואמרו שם בשוח"ט דבכל יום היה המן מספיק לס' רבוא לאלפים שנה והכוונה להש"י בזה להורות כי לא מחמת כילותו חלילה לא ישפיע לאדם מחיתו על משך שבעים שנה כי אין עצור לה' ומדת טובו אין לה שיעור כי אם להורות לאדם אשר לא יבטח במה שהוא תחת ידו כמ' החו"ה בשער הבטחון כי הצדיקי' אם יהא להם עושר מקנה וקנין בכל זאת לא יבטחו כי אם במה שהוא ביד ה' כמ' הכ' ואתה נותן להם את אכלם בעתו וע' הפלאה בכתובות פ' מציאת האשה שפי' כי לא זכה האדם במאכלו כי אם בעת אכלו ולא יהיו אץ להעשיר ולא יעמול לריק כל היום והנה המבין ומסתכל במדה טובה זו של המן יאורו עיני' וישום דרכו ולא יהא נבהל להון ואמנם המפסיע פסיעה גסה ר"ל המיגע ואץ להעשיר הוא אשר לא יתבונן במאור הגדול של המן והיינו פסיעה גסה נוטלת המאור של אדם היוצא לנו מהמן שהי' מדה טובה מרובה על אחת חמש מאות והיינו נוטלת אחת מחמש מאות מאור עיניו של אדם אמנם כ"ז אם יגיעת האדם הוא רק להשיג מאוויו בעוה"ז אכן האיש אשר כל תכלית יגיעתו היא למען

יעשה צדקה ומצות לעשות פרקמטיא לת"ח להשיא יתומים וכיוצא כה"ג וודאי יישר כוחי' וכה"ג ליתא למדת הבטחון והנה אז"ל במ' ע"ז העוה"ז דומה לע"ש ועוה"ב לשבת ומעתה, אם גם השיא היצר לאדם לפסוע פסיעה גסה אם אח"כ יתחכם עליו וישים פרי השתדלותו לקנות לו שם ושארית להחיות נפשו אחריו כה"ג ש"ד והיינו ומהדר לה לפסיעה גסה זו בקידושא דבי שמשא אם מקדש עצמו בממונו ליום שכלו שבת והיינו דקאמר קרא דדווקא מעשות דרכיך תכבדני אבל לא בדרכי שמים והיינו שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול ר"ל הילוכך בענייני עוה"ב הנקרא שבת לא יהא כהילוכך בענייני עוה"ז הנקרא חול (פי' המ' תחת השמש אין לו יתרון) והיינו דאמרי' במ' שבת דפי' הכ' הוא דבעמל משל אדם ר"ל ביגיעתו יותר מכדי צרכו אין לו יתרון כלל וכל עמלו לריק אך כ"ז אם היה כוונת עמלו רק לצורך עוה"ז דהיינו תחת השמש משא"כ אם יגיעתו למעלה מן השמש דהיינו לענין מצות ומע"ט וודאי יש לו יתרון גם בעמלו (פי' ד' אביי לא אמרו אלא למיפק) והייינו דאמר אביי עלה דר"ה דאמר כיון שאדם יוצא מביה"כ ור"ל שגמר עבודתו לשמים והולך לעסוק בפרנסתו אל יפסיע פסיעה גסה וכמו שבארנו ואמר אביי לא אמרו אלא למיפק ר"ל המייגע רק להחיות נפשו והוא כיוצא מביה"כ יוצא ממש אבל מאן דעסק במלאכתו ג"כ למען יקנה לו אחרית טוב כ"ש דמצוה למרהט ויישר כוחו וחילו לאורייי' והיינו אבל למיעל דקא ר"ל כי ביציאתו לא מקרי יוצא כ"א נכנס ועליו הכ' אומר שמח זבולין בצאתך (פי' ד' המ' אל תפסיעו) והנה אחי יוסף הם שחטאו ג"כ בדבר זה שקנאו ביוסף יען לו לבד היה כתונת הפסי' ולא להם ולו הי' במדרגת הבוטחי' אשר לא יתנו עינם בשל אחרים לא באו לזה והנה כבר אמרנו דדווקא מי שהגיע למדה זו יכול לעשות תורתו עיקר כמז"ל לא נתנה תורה כ"א לאוכלי מן והנה גם בענייני העסק בעולם ניכר הנבהל להון מן הבוטח יען הבוטח ע"ד אשר ירע בעיניו אף שעה חדא שצריך להבטל מעבודת ה' ותורתו לזאת כן עסקי העולם עליו למשא ולא ישמח כי רב חילו אם רק לו ביטול תורה ומצות אף יום א' משא"כ האיש השטוף בחמדת ההון לא יחר לו ולא ייגע מלכת יום ולילה בקור וחום בימים ומדברות רק להגיע אל מבוקשו כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לזרעים אמר החכם לולי המשתגעים הי' העולם חרב וע"ש נופת דבריו והיינו דקאמר להו יוסף לאחי' אל תפסיעו עוד פסיעה גסה כאשר פסעתם עד הנה כ"א בטחו בה' עדי עד ועי"ז ואל תעמידו עצמכם מד"ת ואם תצטרכו ללכת בדרך כאשר הענין כעת מ"מ אל תשמחו ביגיעתכם לעולם הלזה ויראה על פניכם כי על אפכם ועל חמתכם היה לכם דרך זה והיינו והכניסו חמה לעיר שיראה

בעיר על פני' כי אף שהצליח דרככם חרה לכם על שנפסקתם יום יום או יומים מעסק התורה ונוח היה לכם לוותר על מחייתכם רק אל תפסיקו משנתכם.

בע"ה ח"א לברית מילה:

(מה שאמרתי ביישוב סאלדין בהיותי סנדק ביום ו' י"א טבת תר"ט שם הילד יוסף ליב ושם אביו קאפל) **בב"ר** פ' לך לך פ' מ"ו וימול בן פ"ו שני' וכו' אר"ל קנמון אני מעמיד בעולם מה קנמון הזה כ"ז שאתה מזבלו ומעדרו הוא עושה פירות כך משנצרר דמו משבטל יצרו משבטל תאוותו משנקשר דמו אמר אם חביב' היא המיל' מפני מה לא נתנה לאדה"ר א"ל הב"ה לאברהם דייך אני ואתה בעולם ואם אין אתה מקבל עליך לימול דיו לעולמי עד כאן ודיו לערלה ע"כ ודיו למילה שתהי' עגומה עד כאן עכ"ל המ' ובתנחומא פ' תזריע מעשה ששאל טורנוסרופוס הרשע את ר"ע איזו מעשים נאי' של הב"ה או של ב"ו א"ל של ב"ו נאים א"ל טורנוסרופוס הרי השמים והארץ יכול האדם לעשות כיוצא בהן א"ל ר"ע לא תאמר לי בדבר שהוא למעלה מן הבריות שאין שולטין עליו אלא אמור דברים שהן מצויין בבני אדם א"ל למה אתם מוהלין א"ל אני הייתי יודע שעד"ז אתה שואלני ולכך הקדמתי ואמרתי לך שמעשה ב"א נאי' משל הב"ה הביא לו ר"ע שבלים וגלוסקאות א"ל אלו מעשה הב"ה ואלו מעשה ידי אדם א"ל אין אלו נאים יותר מן השבלים א"ל טורנוסרופוס אם הוא חפץ במילה למה אינו יוצא הוולד מהול ממעי אמו א"ל ר"ע ולמה שוררו יוצא עמו והוא תלוי בבטנו ואמו חותכו ומה שאתה אומר למה אינו יוצא מהול לפי שלא נתן הב"ה את המצות לישראל אלא לצרף אותם בהם ולכך אמר דוד אמרת אלו' צרופה ע"כ ונ' לבאר דהנה הרמב"ם במור' הביא ג' טעמי' על מצות מילה הא' חכמי הטבע בקשו לומר כי הערלה היא מותרת הגוף ואין לגוף צורך בה וייפו הגוף הוא להסירה והרמב"ם נחלק עליו ואמר כי לו הי' כן היה הש"י בורא גוף האדם בלא בשר הערלה:

ועוד האריך שם וזאת שנית כי טעם המילה להחליש אבר התאוה למען בהסרת דמו לא יתאו' כ"כ אחר בולמוס של העריות והוא גדר הקדושה והנה בשני טעמי' האלו נ' שנחלקו טורנוסרופ' ור"ע דדעת טורנוסרופס הי' דעיקר המילה לייפות הגוף ולכך הק' לר"ע וכי ביד האדם לייפות דבר מה יותר מבורא העולם ומלואו ור"ע רצה להקהות את שיניו לקיים ענה כסיל כאולתו והוכיח לו כי דמיונו כזב כי באמת ביד האדם לייפות מה שלא ייפה הב"ה ואמם למען לא יאמין כי באמת זה טעם המצוה חזר והשיב לו כי לא נתנו המצות לצורך הגוף כי אם לצרף בהן את ישראל שיהיו צרופים ומזוקקים

ואמנם באברהם אע"ה שנתנה לו מצוה זו שכבר כלה כל לחלוחית שבו עד שאמרה שרה ואדוני זקן ר"ל פסק ממנו כח המתאוה דומיא דאחרי בלותי א"כ ל"ל לצירוף הזה וע"כ אנו צריכים לטעם הג' שכ' הרב במו"נ כי מצוה זאת ענינ' לאות בבשרו בין ה' ובינינו כי אנחנו עם אשר בחר בנו ה' מכל העמי' ולזה חתם בבשרינו האות הזה למען נהיו מובדלים ומצויינים לו מכל לשון וזה הטעם הוא אשר היא עיקרי ע"כ באבינו אברהם ואמנם אברהם מענותנותו לא עלה על דעתו כך ומ"מ כיון שידע שלהחליש כח התאוה אינו צריך לו א"כ ע"כ לייפוי הגוף הוא (ביאור ד' המ' וימול לפ"ו) **ומעתה**. נבא לד' המ' תחלה הניח אשר לכך המתין הש"י לתת מצוה זו לא"א ע"ה עד שהי' בן מאה למען יוודע כי נתנה לו לאות בינו לבין ה' כי לולא נתנה לו קודם זה היו אומרי' כי הוא להחליש כח התאוה לזה המתין הב"ה עד שבטל יצרו ובטלה תאותו למען ידעו הכל כי היא רק לאברהם לכבוד ולתפארת והיינו דק' לי', א"כ כיון שאין בי עוד שום תאוה וע"כ הטעם משום ייפוי הגוף והיינו דק"ל ואמר אם חביבה היא המילה ר"ל שהיא ייפוי הגוף מפני מה לא נתנה לאדה"ר ר"ל מפני מה לא טבע הב"ה חותם האדם שהוא אדה"ר ע"ד ששאל טורנוסרופ' מפני מה אין הוולד יוצא מהול א"ל הב"ה לא כשאתה סבור שהוא לייפות הגוף כי אם להראות ליושבי תבל כי דיו לעולמי אני ואתה כי בך בחרתי ובשבילך נברא העולם כמז"ל בהבראם באברהם ואמנם באמת יש לצאצאיך ואנשי ביתך עוד טעם בדבר כמו שאר"ע לצרף ואמנם על טעם זה לא תק' לך מפני מה לא נתנה לאה"ר והיה אדם ותולדותיו צרופי' לזה אומר לך ולבאר זה נקדים הקדמה דהנה אז"ל פ' א"ט הב"ה לא אמר למינהו כ"א באילנות אבל לא בדשאים והארץ הוסיפה מעצמה להוציא גם בדשאים למינם ונשאה ק"ו מה אלו שאינם בערבובי' צוה בהם למיני' אנו שהם בערבובי' לא כ"ש וכו' ע"ש:

ואמרנו לבאר זה (ביאור הכ' ארורה האדמה) עפ"י מה שביאר מרן זללה"ה מ"ש הכ' ארורה האדמה בעבורך דהנה הש"י ברא מה"ט האדם באחרונה למען יהא כח החומרי' אשר האדם נוצר ממנו חלש כל האפשר ולא יסיתהו לאדם להיות כבהמה ומה"ט עלה במחשבה ג"כ שתוציא הארץ עץ פרי שיהא עצו ופריו שוה למען יוחלש עוד כוחה כפלים והארץ שקלקלה ולא הוציאה כי אם עץ עושה פרי והשאירה בבטנה כח חומרי די והותר וא"כ היא היתה גרמא בניזקין וע"כ קילל האדמה בעבור חטא האדם והנה הרא"ה פ' קדושי' כ' טעם לאיסור כלאים כי כל דבר מאכל מוליד באוכלו הדומה לו והאוכל כלאים מזדקקו לשאינו מינו ואמנם כ"ז אם האדם אוכל המאכל של כלאים עצמו משא"כ אם המאכל הוא מאכל בהמה וכבר ניתך בבהמה כולי האי מסתבר דלא מזיק תו לאדם

(ביאור מ' נשאו דשאים ק"ו) ומעתה הנה קודם החטא הי' הדשאי' מעותדים רק למאכל בהמה ולא לאדם א"כ לא הזיק מה שהם כלאי' משא"כ לאחר החטא שנתקלל האדם ואכלת את עשב השדה וודאי א"ש הק"ו ומעתה ה' לא צוה לדשאי' כי הוא צוה עץ פרי ולא היה אולי חטא כלל והאדמה שקלקלה הוכרחה להקדים רפואה למכה (טעם למצו' ערלה) והנ' דגם מצות ערלה הוא מה"ט יען בתחלת הצמיחה עדן כח הארציי חזק בצומח לכך מנע הש"י אותנו מלאכלו משא"כ לאחר שלש שנים שכבר גדל ואין בו שוב כח חומרי כ"כ ע"ד שכ' ההפלאה (פשט הכ' לא אוסיף עוד לקלל) לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם דלאו באדמה תלי' מלתא דא"כ כשהאדם בא בשנים לא יהא בו יצ"ה יען אז כבר נזדכך החומר ומדחזינא כי יצר לב האדם כשהוא בא בשנים רע מנעוריו א"כ ע"כ לאו באדמה תלי' מלתא ע"כ דפח"ח וה"נ לענין ערל' וכן הדבר לענין מצות מילה בדורו של אדם אשר כח החומרי הי' חזק יותר לא הי' מועיל משא"כ עכשיו שכבר נזדכך החומר שפיר יועיל והיינו דא"ל הב"ה לאברהם ואם אין אתה מקבל עליך לימול ע"כ אצטרך באמת מעתה לברוא אדם חדש שיהא לחלושין מאשר הם באבר זה וא"כ דיו לעולמי עד כאן וא"ת אמאי לא עשיתי כן בדורו של אדה"ר אז עדן לא הי' מועיל כי כח החומרי היה חזק ביותר אבל עכשיו דיו לערלה עד כאן ומכאן ואילך כבר נזדכך החומר ודיו למילה שתהא עגומה עד כאן.

ח"א מה שאמרתי לפני בני הישיבה א' דחנוכה תר"ט (לזריזות עסק התור' ומצות כאו"א.:)

וליוסף ילד שני בנים וגו' ויקרא יוסף שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי ובמ"ר את כל עמלי זו התור' שנקראת עמל שנאמ' ונפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו ונ' בנבאר תחילה ד' ר' יוסי שאמר הרבה למדתי מרבותי ומחבירי יותר ומתלמידי יותר מכולם ונ' בנבאר מ' שהע"ה חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם הכוונה דהנה ד' רז"ל ראמות לאויל חכמות בשער לא יפתח פיהו האויל נכנס לביה"מ ורואה כי התור' ארוכ' מארץ מדה ורחב' מני ים ומשיב ואומר וכי מי אני מה חיי שאוכל להעלות עלי לבי כל התור' הרחב' הזאת ואם אייגע שבעים שנה לא אמצא כדי מדתי ואם כן איפא למה זה אני הבל איגע והיינו ראמות לאויל חכמות משום שהחכמות רמות ונשגבות בעיניו לזאת בשער לא יפתח פיהו ר"ל לא יפתח כלל וכלל ללמוד (פי' הכ' חכם עצל) ואמנם כשנשאל לאויל הזה אשר העצלות תסיתהו לנוח בחיקה ולדבריך הרי אתה רואה רב זה אשר הוא בשר ודם כמותך בכל זאת עלה על במתי התור' והחכמ' יאמר מה לי ולו הוא מבטן הוקדש לתורה ולתעוד' ושכל צח ומצוחצח וכיוצא והנה

ידוע בהקדמונים חלקו כל החכמות לשבע ע' עקיד' פ' בהעלותך ולכל א' מהשבע אם נאמר להעצל עסוק בחכמה זו רכב והצלח בה כשם שהצליח בה אדם זה יאמר הוא הי' מוכשר לחכמה זאת לא אני ויתן טעם לדבריו רק למען יהא בעצלותו חכם בעיניו וז"ש הכ' חכם עצל בעיניו העצל חכם בעיניו בעצלותו משבעה ר"ל מכל השבע' חכמי' שעסקו בחכמתם ולא נחו בעצלות כמוהו ואמר משיבי טעם ר"ל כל א' מהז' חכמי' משיב לעיני העצל טעם מדוע עלתה לו חכמתו ומ"מ הוא בעצלותו יעמוד.

ואמנם כ"ז במי שעוסק בחכמות או אפי' בתוה"ק לעשותן קרדום לחפור בהן ישיאהו רוחו לאמור לא תפיק מאויך אם גם לילה כיום תשים לא כן הדבר בעוסק בתוה"ק לשמה כאשר נצטווינו מפי הגבורה והגית בה יומם ולילה ומאמין אשר כל דבור ודבור מעסק תורתו ריח נחוח אשה לה' א"כ אם יבא יצרו לפתותו לאמר הלא לתהו ולהבל כחך תכלה יען אם גם כל היום תחרוש כחורש לא יעלה אפי' הלכ' א' על בורייה ישיב אמרי' לו ויאמר הרי ארז"ל לגרוס אינש אף דלא ידע מאי קאמר אטו מי גרע לימודי מע"ה האומר כל היום ואחות לוטן תמנע שהעיד עליו א"א ז"ל שהוא חביב לפני המקום כעוסק בתורה א"כ איפא וודאי ינגף היצר (פי' הכ' חנוך לנער)

וז"נ פי' הכ' חנוך לנער עפ"י דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו ר"ל לא תאמר אגדל את בני ואשדלנו בדברים לומר אם תלמוד בשקידה תעשה רב ומורה וכיוצא ותאמר בלבבך כי זה בכלל לעולם יעסוק אדם שלא לשמה וכשיזקין בני יעסוק מעצמו לשמה לא כי יען עד"ז ישיאהו היצר לומר אין אתה מוכשר להיות רב ומורה וכמ"ש ע"כ מוטב שתגדלהו מיד ע"ד שתאמר לו בני האלקי' אשר בראך ויצרך ומטריפך ומנהיגך הוא אשר צוה אותך להגות בתורתו יומם ולילה כמו שאתה אומר בפיך בקר וערב ודברת בם בשבתך בביתך וגו' והיינו חנוך לנער עפ"י דרכו ועל איזה דרך על דרך אשר גם כי יזקין לא יסור ממנו ולא שתגדלהו לעסוק שלא לשמה ותאמר כי יזקין יעסוק לשמה (פי' הכ' למען ירבו) וז"נ בעיני סמיכות הכתובים ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וגו' עד למען ירבו ימיכם ר"ל ג"כ דהנה אז"ל למיימינים בה אורך ימים והנה כלל גדול בידינו המעשה גדול מהעושה ואם הבנים עוסקי' לשמה וזוכים לאורך ימי' גם האבות אשר הדריכ' בדרך זה זוכי' למדה זו והיינו ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וגו' ר"ל שלא ילמדו עם בני' לעסוק בתורה על איזו פנים כי אם החינוך יהי' מיד אשר כל איש מישראל חייב לעסוק בתורה בכל שעה ובכל מקום ועי"ז תזכו אשר גם בניכם גם אתם ירבו ימיכם וכמ"ש דהעוסק לשמה מאריך ימי' והנה ארז"ל דר"ע בנערותו היו לו כ"ד אלף תלמידי' וכשמתו שוב בזקנותו לא זכה להעמיד כ"א חמשה ר"מ ור"י ור' יוסי ור' שמעון ור' נחמיה.

ונ' הטעם כמו שאמרנו דבנערותו שלא הגיע ריע עדיין למדרגה הגדולה היא מדרג' מרע"ה שזכה לה אח"כ וגם דורו ידעי' אשר עד ארבעי' שנה הי' רועה צאן וע"ה בבית כלבא שבוע לזאת רבו התלמידי' אשר נתקנאו בו ובתורתו והלכו לשאוב מים מבורו אמנם בזקנתו עת עלה למדרגה שלא זכה בה איש מימות משה וע' י"מ לרמ"ע כבר מצא היצר מקום לרפות ידי עושי מלאכה לאמור וכי מאיש אלקי' כזה אתה מבקש ללמוד וכיוצא אמנם העוסק לשמה אליו לא לא יגיע היצר בחיצים אלו וכמ"ש והיינו דאמר ר' יוסי (פי' ד' ר"י הרבה למדתי) שהי' א' מהה' תלמידי' של ר"ע אף כי אלופי ורבי הי' ר"ע בכל זאת לא נסוגותי אחור והרבה למדתי מרבותי ואמנם ידוע דענין הלימוד הוא בשני עניינים והיינו למגמר ולמסבר ולשני' צריך רב ואלוף ואם גם אמרנו אשר אצל העוסק לשמה לא ימצא היצר מקום להדיח היינו מטעם לגרוס אינש אע"ג דלא ידע מ"ק ודלוגו עלי אהבה אכן עדן ילטוש עיניו לו להדיחו מהעיקר השני לאמור וכי בעל סברה את וכי תדמה להגיע בשכלך לא' מרבוא שהגיע רבך וכיוצא אך כ"ז אם יושב בד בבד אצל רבו אכן אם לו עוד שם חברי' בני גילו אשר ידעם מלידה ומבטן כי אין בינם לבינו אפי' חוט השערה וברחותו הצלחתם וודאי יתקנא בהם ויתאמץ לעלות אחרי' וכמ"ש קנאת סופרי' תרבה חכמה ועל ידם פי שנים ברוחו למגמר ולמסבר מה שלא הי' כן לגבי רבו והן ד' ר' יוסי ומחברי יותר מרבותי והנה ידועי' ד' הרמב"ם בשם החוקר שאמר לו יסיקו איש לשמים ויגלו לו שם תעלומות חכמה אמנם ישביעוהו אשר לא יאציל מבינתו לאחרי' ימאן בה כי רק זה מתענוגי החכמה אם ישפיע החכם ממדעיו לאחרי' והוא הדבר אשר תלהב אש התשוקה בלב כל דורש חכמה והן ד' ר' יוסי ומתלמידי יותר מכולן כי הם ירהיבו עוד בנפשו יותר מחביריו והמבואר מדברינו כי אם גם העוסק בתורה לשמה אף כי ישב בדד ונעזב לא יפריע מעבודתו ותורתו בכל זאת תורתו עליו עמל ויגיעה יען לא יפוצו מעינותיו חוצה גם אין מקום להבאיר אש התשוקה בלבו (פי' הכ' נפש עמל) והן ד' הכ' נפש עמל ר"ל אותה הנפש היא עמלה עמלה לו האיש אשר לא יעמול כי אם לו לבדו כי אכף עליו פיהו ור"ל ולא יפוצו מעיינות חכמתו החוצה והנה אז"ל יעקב על שביטל כאו"א כ"ז שנה, פירש יוסף מאתו כ"ב שנה ואין ס' כי יוסף הבין זה ולזה נזדרז במצות ת"ת שלא יענש על כאו"א כמו שאמרו גם גבי יעקב שלא נענש על הי"ד שנים שעסק בתורה והיינו דאמרו במ' כי ה' אתו מלחש ונכנס מלחש ויוצא ר"ל שלא ביטל הגיון התורה (פי' המ' נראה לו דיוקנו של אביו) ואמנם כשאירע לו הנסיון באשת פוטיפר ע"כ באותה שעה לא עסק בתורה כמ"ש מרן זללה"ה ג"כ על ת"א למעבד חושבני' כי העוסק במלאכת החשבון אינו יכול להרהר בד"ת ופי' ז"ל בזה דהיינו ד' מ"ד

לעשות צרכיו נכנס ע"כ אמנם כשנראתה לו דמות דיוקנו של אביו ניכר במצות כאו"א ונזכר ממילא כי על כל רגע שיבטל מד"ת ענש יענש מיד יהיב דעתי' לעסוק בתורה ובטל יצרו כמז"ל משכחו לביה"מ (פי' המ' ואת כל עמלי זו התורה) **ומעתה** הנה אם גם לא ביטל יוסף ת"ת מ"מ כיון שלא היה לו לא חבירים ולא תלמידי' היתה התורה עמל עליו ועוד אם רגע אחת שכח את בית אביו ולא זכר מצות כאו"א כמעשה דאשת פוטיפר מצא היצר מקום לדחותו משקידת התורה אמנם עכשיו כשנולד לו בן וקוה להשפיע אליו תורתו וחכמתו שוב לא היתה תורתו עמל לו כי אם למשיבת נפש וגם אם מעתה ישכח לפעמי' בית אביו לא יבטל משקידת התורה והיינו שקרא שם בנו מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי ופי' המ' דהיינו התורה שנקראת עמל ואיזו היא אותה שנאמר בה ונפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו וכמ"ש ועוד ואת כל בית אבי אם גם ישכח מעתה לפעמי' בית אביו לא יבטל משקידת לימוד התורה:

בע"ה חי' אנדה שדרשתי פה שוראן יום ש"ק פ' ראה תר"ט:

בילקוט משלי לדעת חכמה ומוסר אם חכמה למה מוסר ואם מוסר למה חכמה אלא אם למד אדם חכמה יכול ללמוד מוסר ואם לא למד חכמה אינו יכול ללמוד מוסר ונ' לפ' במ"ש ר"א אר"ח ת"ח מרבי' שלום וכו' ונ' דהנה מעולם מיום שפסקה נבואה מישראל הנהיגו חז"ל כמבואר ממדרשיהם אשר הרוצה להורות ולהוכיח עם ה' בדרכי ה' לא יגיד על פני' דרכם כ"א לומר באזנם דברי אגדה הערבים על שומעים והתוכחה תסתעף מעצמה והנה בימינו חדשים מקרוב באו והלעיגו על דרך זה ובז יבוזו לו כ"א קול מלים ידברו ולשונם כקשת דרושה ושפתי מר ידברו באזני בני עמם ויאמרו מה לנו ולאגדה תוכחה ומוסר למו והנה בעיני כל בעלי סכל הדין עמם וימאנו בתורת ה' ואמנם נחזי אנן הדין עם מי דהנה שהע"ה אמר משלי י' בשפתי נבון תמצא חכמה ושבט לגיו חסר לב כוונתו דהן אמת שהי' די אם הנבון רק בשפתיו יוכיח על אזן שמעת ואמנם זה הי' מועיל אם רק תוכחתו יגיע למשכילי' אך החסירי לב המה מרע לנפשם כל מה שידבר תוכחה באזנם ויאמרו מה הי' לזה שידבר לנו קשות וע"ד שהמלצנו במקום אחר לאדם מערכי לב וכו' וז"ש בשפתי נבון רק בשפתיו כלומר בדבורו תמצא חכמה ואמנם חכמתו שבט לגיו חסר לב והנה עי"ז האוילים בעם והרשעים עוד יוסיפו שנא את המוכיח ולא יעשו דברי' רושם כלל באזנם ואמנם מאי תקנתי' לזה אל יאמר דברי תוכחתו כמדבר בעד כ"א יכניס עונות הדור ברמיזותיו וחכמתו בד' הפסוקי' או בדרז"ל וא"כ הוא לא אמר כלום ורק דבר ה' הגיד והתוכחה מעצמה נסתעפה וכיוצא בזה אמרו רז"ל במ' אבות כל המכבד את התורה גופו מכובד וכו' ר"ל אם המוכיח לא יבא לקשט ולפאר נפשו

כ"א לפאר תוה"ק ולהראות יפיה וכבודה ובזה מכבד את התורה מייתר בזה כי גופו נשאר מכובד על הבריות אמנם מי שמחלל את התורה כגון אלו אשר בימינו המה לנו אשר התורה חולין בעיניהם ורק לנפשם יפארו ויעריכו היוצא מזה אשר גופם מחולל על הבריות וזה ג"כ כוונת רז"ל במ"ש האי צורבא מרבנן דסני לי' בני מתא משום דמוכח להו במילי דשמיא ר"ל כי גם בין חכמי ישראל מעולם היה מהם שלא היו בקיאים באגדה כמו שמצינו גבי ר"ס בע"א ובסוטה גבי רחב"א ואלו הי' מוכיחים לעם בפיהם ובלשונם בלי שילבישו תוכחתם באגדה והני דהוו סני להו בני מתא ואמנם אמר הכ' משלי כ"ד ולמוכיחים ינעם ועלי' תבא ברכת טוב ושפתים ישק ואמנם אימתי בזמן שמשיב דברי' נכוחים אשר התורה שדברי' נכוחי' היא תשיב על שפתיו:

וז"נ. ג"כ כוונת המ' קהלת א' כל האומר ד"ת ברבי' תוה"ק שורה עליו שהרי שלמה ע"י שאמר ד"ת ברבי' זכה לומר ג' ספרי' קהלת משלי שה"ש וע"ד שכ' הוא זה כי שלמה לא נתפאר בחכמתו כ"א ד"ת הי' אומר בכל עת ברבי' ועי"ז העם לא בזו לגופו ושמעו לקול מליו והיינו כל האומר ד"ת ולא ד"ע ברבי' רוה"ק שורה עלי' כי הוא נשאר לקדוש ישראל בעיני העם.

וזה ג"כ כוונת' למה נקרא קהלת על שקיהל חכמות הרבה רצונם שלא אמר שלמה חכמתו כ"א החכמות שקיהל והנה מכל מה שאמרנו מבוארי' הכתובים משלי י' ברוב דברים לא יחדל פשע ר"ל אם המוכיח לא יענה רק רוב דברי' בזה לא יחדל הפשע מהמון עם ודווקא החושך שפתיו משכיל מי שאינו מדבר בשפתיו כ"א האומר ד"ת זה המשכיל ואמר הטעם אם גם כסף נבחר לשון צדיק אמנם לב רשעים כמעט והוסיף ואמר אמת הדבר כי שפתי צדיק ירעו רבים ואמנם ואוילים בחסר לב ימותו ואמנם כ"ז אם מדבר בעדו אמנם ברכת ה' היא תעשיר היא תוסיף למכבדה חכמה ובינה ולא יוסיף עצב עמה כי יהא גופו מכובד על הבריות.

וזה ג"כ כוונת המ' למה צריך לשתיהן יחד חכמה זמנה ומקומה בפ"ע וכן מוסר אמנם לא כן הדברי' כ"א מי שלמד חכמה יכול ללמוד מוסר ומי שלא למד חכמה אינו יכול ללמוד מוסר וזה ג"כ כוונת ר"א אר"ח דהנה בלא תוכחה אין שלום בעולם כמו שכ' לא תשנא את אחיך הוכח תוכיח וכן ארז"ל במ' תמיד כל זמן שהתוכחה בעול' נ"ר בעול' וכו' ע"ש אמנם שלום זה אין יכול להרבו' כ"א מי שלמד חכמה והיינו ת"ח דווקא מרבים שלום בעולם ואמר שנאמ' וכל בניך המה רק למודי ה' אשר תורת ה' תלמדם אז ורב שלו' בניך ואמר אל תקרי בניך כ"א בוניך ר"ל שיהא שלו' לת"ח ואמר הטעם כי שלום

רב לאוהבי תורתיך לת"ח המכבדין את התורה ואין למו מכשול כי יהיו מכובדים על שומעים ע"כ הפתיחה.

סיומא לפ' ראה במ' אבות אל תבקש גדולה לעצמך ואל תחמוד כבוד יותר מלמודך עשה ואל תתאוה לשלחנם של מלכים ששלחנך גדול משלחנם וכתרך גדול מכתרם ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתיך נ' לפ' במ"ש רז"ל במ' סוטה אר"א כל האומר מה נאכל למחר ה"ז מקטני אמנה והיינו דאמר ר"א מ"ד כי מי בז ליום קטנות מי גרם לצדיקים שיתבזבז שלחנם לעו"ה קטנות שהיתה בהם בעוה"ז והענין דהנה מעולם ראינו אנשיהשם אשר רק חכמתם לנפשם ולא ייטיבו עם ריעיהם בעין טובה לחוננם מבינתם וטעמם עמם כי אמר יאמרו ימי שנותינו בהם אם בגבורות שמונים שנה וכמה זמני' עברו למו במניעות טרדות עוה"ז ואם גם מאותן השעות המקדישים יבזבז לאחרים מת יתרון לו כלא הי' יהי' אמנם כבר דחה בעל חו"ה את דברי' באמרו אדרבה אם יתקבצו לאדם כל זכיותיי, אם אין זכות הרבים בלולה בהן אפי' מכמה שנים לא יעלו לחשבון ואך המזכה את הרבים היא אשר יקבץ על יד ואמנם ידוע כי רק בעובד ע"מ לקבל פרס שייך תשובה כי יגרע חיקו לעו"ה. משא"כ העובד מאהבה וזה הי' עיקר מדת אברהם אע"ה שנקרא אוהבי שהי' כל מגמתו רק להכניס תחת כנפי השכינה ולא לגדל שכרו וזה כוונת ר"א דהנה נמשל עו"ה לסעודה כידוע ומחר לקבל שכרו היינו עו"ה וז"ש מי גרם לצדיקים שיתבזבז שלחנם לעו"ה קטנות שהי' בהם בעוה"ז דאר"א כל האומר בעוה"ז מה יהי' לי שכר לעו"ה היינו מה נאכל למחר ה"ז מקטני אמנה דעדן אינו עובד מאהבה.

אמנם נ' עד"ז בד"א כי יש צדיקים ששמים על לבם ד' חו"ה הנ"ל ואמנם הביטו חתת אם יוכיחו ויכלימו לאנשי דורם על כל דבר פשע מה תהא עליהם מאין ימצאו מזון וטרף אם יהא סני' להו בני מתא ולזה בררו במקצת והניחו השאר והיינו יבזבזו מתורתם לאחרים כל הרוצה לינק ויטע' נטע קודש הלולים אבל אבות יאכלו בוסר ועי"ז שיני בנים תקהנ' האבות מבערים העצים בשבת והמנהיג יחניף לו עדן ומאין ישמע הבן בקול מורים והנה כת הזאת גרוע מאשר לפניו כי המה יבינו הטוב ואך בעת לחמם לנפשם לא יוציאו מתהו האנשים אשר תחת שבטם וזה ג"כ כוונת ר"א מי גרם לו שלא הצליחו דרכיו לקנות לו חיים עד העולם קטנות חסרון בטחון שהי' שכל האומר מה יאכל למחר ומבטל בזה קנין השלימות ה"ז מקטני אמנה.

ועל ב' הדרכים שאמרנו יצדק מ"ש באבות כל שחכמתו מרובה ממעשיו כו' ר"ל העושה תורתו עיקר ומעשים טובים טפל שלא ישתדל לעשות אחרים ה"ז דומה לאילן שענפיו מרובין ואמנם ושרשיו מועטי' ר"ל התורה אשר יקנה לפי שעה יהא הרבה אך כל ימי

חייו רק שבעים שנה ובמותו אבד תקוה משא"כ העושה מעשיו עיקר אם גם תורתו ימעט אמנם הלא ירבו ימיו ושנותיו כי גם בהתהלכו לפני אלקים בארצות החיים עוד יקנה לו שם ושארית ויען אשר טעם וענין רוב האנשים האלה הוא ע"ד שני ועשו יעשו תורתם אפי' ללמוד אחרים עיקר רק ההשתדלות בעולם היא מצער גם זה לא יעלה בידו וע"ז אמר הטעם מד' ירמיה י"ז שאמר ארור הגבר אשר יבטח באדם וידמה כי הבשר והלב עוזריו יסור מה' שלא יאמין כי ה' הוא הנותן לו רחמים ואמר אם גם יבחר בהצדקת אחרי' לחנך נערי בני ישראל בענין שלא יקפח פרנסתו גם זה לא יעלה בידו כי יהי' כערער וכו' ואפי' בשנת בצורת לא זו בשנת זול אפי' בשנת בצורת לא ידאג כמה"כ כפירים רעבו ודורשי ה' לא יחסרו ואמר והי' עלהו רענן ע"ד שכ' במ"א במ"ש דהע"ה ועלהו לא יבול ודרשו בתדב"א אלו בעלי אמונים ר"ל ע"ה שכינם חז"ל עלמא לאתכלי' שומרי הפרי כמז"ל במס' ברכות וזה כוונת חז"ל ג"כ במס' ע"ז זה שיחת חולין כי ע"י השיחת חולין הוא מקרב הע"ה והיינו ג"כ והי' עלהו רענן אפי' הע"ה יהיו רענן ולא ימוש ג"כ מעשות פרי היינו מלהעמיד וזה כוונת התנא בהמשך הכתובים על משנתו דאל"כ מה ענין הכתובים לחכמתו מרובה ממעשיו דווקא ובזה ג"כ מבוארים ד' התנא אשר פתח דברינו בו בנבאר תחלה ד' הגמ' במס' יומא אליכם אישים אלו ת"ח שדומין לנשים ועושין גבורות כאנשים ואמר ר"א הרוצה לנסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונות של ת"ח יין שנאמ' אליכם אישי' ונ' ע"ד שכ' דהנה הש"י מנהיג עמו ע"י הת"ח ואמנם מי מהם יוכשר לזה אלו שאין מתייראין המקיימי' לא תגורו מפני איש ואף כי מתפרנסים מעדתם בכל זאת יגידו ויוכיחו על פניהם דרכם וכל זה מכח אש ה' הלוהטת בקרבם ע"ד שביאר הגאון מזללה"ה ויצאו וראו וגו' אמנם מי יזכה לראות בנקמה אותו אשר אף כי נבזה בעיניו מ"מ אש אלקי הבוער בו תלהטהו להוכיח לאנשי דורו כמו שמצינו במרע"ה וז"ש כי תולעתם היינו מדת הענוה שבהם לא תמות ובכל זאת אשם לא תכבה וז"ש ג"כ ע"י אותן בני אדם הש"י קורא אל בני אדם אשר אש אלקי בוער בקרבם ואף כי ניזונים משל ציבור לא ישאו פנים והיינו ת"ח הדומים לנשים המתפרנסים מבעליהם ומ"מ עושין גבורות בתוכחתם כאנשים ואמנם מי אשר ישמע לקולם ויראו כי נתקבלו דברי' הם הממלאים אותם רוח ה' לשנס מתנים לתוכחם ואמר שמוע מזבח טוב וז"ש הרוצה לנסך וכו' יין כנוי לרוח גבורה ימלא גרונות היינו גרון המוכיח ע"ד קרא בגרון יין ע"ד שיקבל דברי' יתן בהם כח וגבורה להוסיף אומץ להוכיח וזה עיקר כוונת התנא שאמר אל תבקש הגדולה לעצמך כ"א תדע אשר הש"י הושיבך ראש לבעבור תעשה משפטו בארץ ואמנם אם זאת בלבך לעשות הזהר שאל תחמוד כבוד כי אם אתה חס על

כבודך אי אפשר לך למלא חובתך ע"ד שאמר גוי נתתי למכי' וגו' ואמר יותר מלמודך יותר מתורתך עשה בפועל עשה ואל תאמר א"כ מתי אעשה לביתי ועוה"ב מה תהא עליו וז"ש ואל תתאוה לשלחנם של מלכים מאן מלכי רבנן כי אדרבה שלחנך גדול משלחנם יען זכות הרבים תלוי בך ואמנם גם בעוה"ז סוף הכבוד לבא ויהא כתרך גדול והטעם כי הש"י יודע אשר לכבודו מיעטת במלאכתך ומעתה נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתיך כאלו עשית בפועל מה שהי' עם דעתך וביכלתך לעשות כמה"כ ולחושבי שמו כן יחשב ה' עלינו לטובה ויהי' נועמו עלינו ע"ע.

(**ח"א לנשואיי עם ב"ג מ' צביה בת שמואל ביישוב אהיי כ"ה אדר תרמ"א**)

כד פתח ר"ש בסוטה אמר הכי אין מזווגין לאדם אלא לפי מעשיו שנאמ' כי לא יניח שבט הרשע על גורל הצדיקים למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם וא"ר יוחנן וקשה לזווגן כ' רש"י זיווג זה כקריעת ים סוף אינו והאמר ר"י א"ר מ' יום קודם יצירת הוולד ב"ק יוצאת בת פלוני לפלוני ל"ק כאן בזיווג ראשון כאן בזיווג שני ד' רז"ל זכה עזר לא זכה מנגדתו הענין כי אין אדם רואה נגעי עצמו ואם האדם שלם כראוי לו אזי ע"י שאשתו מועלת לו בכל ענייני גופו זוכה להשלים נפשו אבל אם האדם להוט אחרי ההבל ואם אשתו עוד תעזור אותו הלא ירד לבאר שחת אשר ע"כ היא מנגדתו למען לא ימלא כל תאותו בעוה"ז ויכניע ויגיע אל האמת וע"ז קאמר ר"ל אשר אין מזווגין לאדם אלא לפי מעשיו והביא ראי' ע"ז דכ' כי לא יניח שבט הרשע על גורל הצדיקים למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה הכוונה האשה רעה לא נבראת כ"א להיות מתנגדת לבעלה למען לא ירד לבאר שחת ובצדיקי' אין צריך לכך ולא יניח עליהם שבט הרשע וק' לי' לר' יוחנן הרי הבחירה חפשית ביד כל אדם ושמא רגע קודם הזיווג או ישחת או יתקן א' מהזוג דרכו והאיך יזדווגו לפי מעשי' וע"ז אמר ר' יוחנן כי באמת הזיווג קשה כקריעת ים סוף הכוונה כי הים נבקע עפ"י ה' אבל בכל עת ובכל שעה יזלו לים נהרות ונחלים ומה היה על אלו ואמנם אמר הכ' נצבו כמו נד נוזלים כי גם הנוזלים כאשר הגיעו סמוך לים נצבו כמו נד וככה ישתדל הש"י לפי שעה שיעמדו הזוג על מצבם לא ילך א' מהם לפנים ולא לאחור ודבר ה' יקום וזה הוא הדמיון לקריעת ים סוף אבל דווקא בזיווג שני שהוא לפי מעשים ולזה קשה זיווג שני זה כקי"ס והן הן ד' רש"י והנה הש"ס קאמר מדתנן המקנא ש"מ אסור לקנאות ואמאי ובשלמא בזיווג ראשון אמר הכ' על אשת נעוריך אשר אתה בגדת בה והיא חברתך ואשת בריתך אבל בזיווג שני אמאי ואמנם מאחר דאין מזווגין לאדם אלא לפי מעשיו ואם הוא מנוקה מעון ב"כ גם בה אין עון ובחנם חושדה וזה כי פתח ר"ל בסוטה אמר לתרץ ק' הש"ס אין מזווגין לאדם אלא לפי מעשיו.

שני שדיך כשני עפרים תאמי צביה ופי' רש"י שני שדיך זה המלך וכו"ג ומה ענין תאומי צביה ונ' דרש"י פי' דומה דודי לצבי צבי זה כשהוא ישן עינו אחת פתוחה כך הש"י אם גם אנחנו בגולה בהסתרת פנים עינו א' פתוחה עלינו והנה המלך עליו להעמיד במשפט ארץ והכו"ג להקם עול תוה"ק ואף כי גם הוא יבין משפט לא לו הוא וכן ענין לימוד התורה לכו"ג היא ולא למלך נמצא אם יהי' שלם ומישור בין המלך וכו"ג צריכין להיות כתאמי צביה כאחים צמודים בני אם אחת וכ"א מהם עינו אחת לבד פתוחה זה על המשפט וזה על עול תוה"ק

(**בשבת אחר הנשואין על סעודה שלישית**).

כי יבעל בחור בתולה ובעלוך בניך ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלקיך אמר הכ' מהרו בניך מהרסיך ומחרביך ממיך יצאו הענין תכלית ישיבת אה"ק היא לקנות בה שלימות והיושב בה למען השיג כזאת יזכה לזה אבל בעו"ה אבותינו ישבו בה רק לשתות במזרקי יין ולאכול כרים מצאן ועי"ז הגיע עליהם את אשר הגיע והנה מהרו הוא מל' אחר מהרו מל' מהר ומתן אמר מהרו בניך לא ישבו בתוכיך לקנות שלימות כ"א להשיג מהר אבל מהרסיך ומחרביך ממך יצאו כי יהיה עמך כלם צדיקים והנה היתה מדת אבותינו למלאות תאותם דומה לבחור הבועל בתולה למלאות תאותו אבל הש"י כוונתו היתה עלינו לטובה והנה אמרו רז"ל דרש להו רבא לבני מחוזא אוקרי לנשיכו כי היכי דתתעתרו הכוונה ע"ד שארז"ל יאכל וישתה אדם פחות ממה שיש לו ויפרנס אשתו ובניו ביותר ממה שיש לו שהם תלויים בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם הענין כאשר ברא הש"י העול' זכר ונקבה בראם והזכר הוא להחיות ולקיים הנקיבה במין האדם ואם האדם יקיים זה הש"י יעשה כמו כן רצונו וזה שאמר אוקרי לנשיכו לקיים יפרנס אשתו ביותר ממה שיש לו כי היכי דתתעתרו וז"ש משוש חתן על כלה שנשאה עפ"י ד' תוה"ק וכ' לה אנא אפלח ואוקיר ואיזון לטובתך כן ישיש עליך אלקיך לטובתך ואמנם עונותינו הטו אלה וחטאתינו מנעו הטוב ממנו ומול זה אמר הנביא שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי ואמר הטעם יען כי כמו כאשר הלבישני בגדי ישע ידעתי כי מעיל צדקה יעטני זכות מעשי גרמה לי וביאר ואמר כי כחתן יכהן פאר ר"ל זה שלקח על עצמו להיות משרת לאשתו כי ל' כהן פי' רש"י הוא ל' שירות הוא ל' לפאר וזה ניכר במה שכלה תעדה כליה כן הענין בינינו ובינו ית' אבל כל זה אם אנחנו מוכשרים לכך כשם שהארץ לא תוציא צמחה ולא הגנה זרועיה אם לא ינירו בה ניר והיינו כי כארץ אם הוא מוכשרת לכך תוציא צמחה וכגנה אם היא מוכשרת לכך זרועיה תצמיח כן ה' אלקי' יצמיח צדקה ותהלה נגד כל הגוים ועד"ז יש לפ' הפייט בקבלת שבת והיו למשסה שוסיך היינו מהרו

בניך ורחקו כל מבלעיך ע"ד מהרסיך ומחרביך ממך יצאו ואז ישיש עליך אלקיך כמשוש חתן על כלה להגדיל כבוד ישראל:

(**ח"א לפ' וירא על ברית מילה בן גיסי הילד מיכאל סג"ל י"ז מרחשון תרכ"ב ביישוב ט"ק**).

וירא באילוני ממרא רש"י ממ"ר לפי שנתן לו עצה על המילה נגלה עליו בחלקו וכ"ה במ' כי אאע"ה נתיעץ עם בעלי בריתו וענר ואשכול יעצו שלא לימול וממרא יעץ לו לימול וצריך ביאור ענין עצות אלו לאאע"ה למה ונ' בנבאר. תחלה ענין והיה תמים שנאמ' במילה שעלי' אז"ל דלא נקרא תמים עד שמל הענין עפ"י מה שביאר החו"ה בשער הכנעה כי אף אפר הענוה היא פאר לכל המדות הטובות וכל המדות הטובות סמוכות לה מ"מ כל איש ישראלי צריך להיות גבה לב בתורת ה' ודרכי' וישמח ויעוז במתת גורלו שנברא מעם בחר לו ה' ומי שאין בו גאות זה גם הוא אינו שלם בדרכי ה' והנה אברהם עיקר מדתו היה הענוה ואמנם מכח זה חסר ממנו גאות הנ"ל והש"י אשר רצה להביא גאות זה בלבו חתם בבשרו ובצאצאיו אות ברי"ק להיות מבטן קודש לה' וע"ז אז"ל לא נקרא תמים אלא ע"ש המילה והיינו והיה תמים כי הענוה בלי גאות זה עדן איננו תמימות ואברהם מחמת גודל ענותנותו נתירא גם מגאות זה להעיד על עצמו כי הוא בחיר ה' ודאג להפסיד עי"ז הענוה החמודה וע"ז נתיעץ עם ענר אשכול וממרא אם אפשר להיות ענוה וגאות כזה בלב א' וענר ואשכול אמרו כי לא יתכן כזה וממרא אמר כי גאוה כזו לא תפסיד על הענוה והנה להראות כי עצת ממרא היא מתוקנת נגלה אליו ה' באלוני ממרא מיד אחר המילה להראות כי ענותו לא חסרה כי לולי כן אין שכינה שורה על גבה לב ואמנם איך באמת יתכן זה כי הגאות והענוה יחדיו ישלבו אמר הכ' כי האדם אשר בכל יום יחשוב כי העוה"ז היא רק אוהל עראי ובכל יום יקוה לצאת מהאוהל הלזה א"כ לא יתגאה על מחמדי תבל אחרי כי אדם להבל דמה ויגבה לבו על צידו שהיכין לו לאחריתו כמ' הכ' ותשחק ליום אחרון וז"ש והוא יושב תחת האוהל כחום היום אף שהחמה זרחה עליו ביתר שאת כינוי למזל ומערכה טובה ההיפך מחשך שהוא כינוי לעת צרה ואמר כי אף שהי' כל טוב באהלו הוא הי' יושב תמיד פתח האוהל מוכן לצאת מעוה"ז השלים בין ענותו לגאות זה.

(**פ' במדבר תרכ"ה על ברית מילה אצל ה' יחזקאל ראטה שם הילד מרדכי**).

ארז"ל, כ' א' אומר והי' מספר וכ' אשר לא ימד ולא יספר הא כיצד בזמן שעושין רצונו של מקום לא ימד ולא יספר אין עושין רצונו והי' מספר הנה הכוונה הפשוטה כי בזמן שאין עושין רצונו ואין להם ערך כ"א ערך גוף מדבר בלבד כשם שיכולין למנות מספר

בע"ח כך יכולין למנות מספר מדברים שאין להם ערך אחר אבל בעושין רצונו אזי כל א' לפי מעשיו הוא נערך ויש שוקל י' אלפי' ככ' בדהע"ה ויש שוקל ס' רבוא כמ' ז"ל על ר"פ ב"י א"כ דברים שאינם שווים הערך אין להם מספר כי לא יספור אדם יחד מטבעות שוי' אלף כסף עם מטבע שוה חצי כסף ומ"מ קרא עכ"פ צריך פי' דהרי חדא קאמר **ונ**'. דהנה ארז"ל בזמן שעושין רצונו ככוכבי השמים אין עושין רצונו כעפר הארץ הכוונה ג"כ ע"ד הנ"ל כי כוכבים אין להם ערך א' ויש מהם מרחקו אלף ורבבה פעמים כחבירו וא"כ בכל אופן ל"ש ביני' מספר לא כן כעפר הארץ כי מצד עצמו מרוב כמותו אין לו מספר אבל בכל זאת אם ימדוד אדם מדת ארץ ויספור כמה איפות עפר במדה זו יוכל לדעת על כמה מאות פרסה כמה מדת העפר וממילא יוכל להגיע אם יספור הגושים של המדה הקטנה שבקטנות אשר מאה ממנה יחזיקו איפה ידע מספר גושי עפר הארץ אפי' למאות פרסאות והיינו ע"ד שכ' כי כאשר אנו עושין רצונו אנו משולים לכוכבי השמים דלא שייך בהם מספר מחמת שינוי הערך משא"כ באין עושין אם הכמות בכל זאת גדול אבל שייך מספר ע"י מדה כעפר הארץ וכמ"ש ואמנם עוד אנו משולי' לחול הים וענין משל זה הוא ע"ד שאמר ירמיה ע"ה הלא אנוכי שמתי חול גבול לים ומים לא יעברו נמצא כי חול הים הוא החוק שנתן הש"י לקיום העולם וכן האומה ישראלית המה מקיימי העולם כמ' הכ' ראשית תבואתו וארז"ל בשביל ישראל שנקראו ראשית ולזה אנו משולים כחול הים והנה חול זה אחרי כי תכליתו אחת נמצא כולו גוף א' וכל חלק ממנו חלק מגופו ולא שייך בזה מספר והנה אמת כי בימי דוד ושלמה היו האומות מכירי' גודל ערכינו אמנ' היינו בעיני' רק כככבי השמי' גדולי הערך אבל עדן לא הודו לנו כי ישראל ראשית תבואתו ועלי' שת תבל עד לע"ל אשר יודו ויאמרו בית אלקי יעקב וכיו"ב והנה עכשיו משולי' כחול מחמת שפלותנו ואמנם חול זה יספר ע"י מדה והיינו והי' מספר בני ישראל של עכשיו כשאין עושין רצונו שהוא מספרם יהי' לע"ל. כחול הים אשר אפי' ע"י מדה לא ימד ולא יספר מחמת שהוא גוף א' וז"ש והי' במקום אשר יאמר להם שהם משולים לחול יען לא עמי אתם יאמר להם לע"ל שהם משולי' לחול הים יען הם בני אל חי בארץ:

(ח"א על סעודת ברית מילה ביום הו"ר תרכ"ט בהיותי סנדק אצל הילד שמואל יהודה בן התו' ה' נתן ברוין יחי' לאוי"ט)

במ'. קהלת ר"פ תן חלק לשבעה אלו ז' ימי השבת וגם לשמונה אלו שמונת ימי המילה ברבה פ' אמור ע"פ מיום השמיני והלאה ירצה אין שמונה ימי' בלא שבת משל למלך שאמר אל יראה אדם פני אם לא קיבל פני המטרונה תחלה וכן הוא במילה וכו' הביאו

הטו"ז בה' מילה וכ' דממ' זה יצא המנהג לעשות סעודת זכר בליל שבת והענין נ' כי המילה היא אות אשר קדש הש"י ידיד מבטן להיות לו לעבד עולם ואמנם כ"ז שאין אנו מאמיני' באמונ' שלימ' שהש"י ברא ויצר את עולמו והאדם בכלל אין שייכות להיות עבד קנוי ונרצה לו ית' אשר ע"כ בתחלה אנו צריכין להעיד על מעשה בראשית ואח"כ יש שייכות לאות ברית חודש וכן בענין הבאת קרבן אשר הכוונה בזה כמו כן כי לה' הארץ ומלואה וגם לזה צריך עדות מע"ב והנה השבת עדות על מעשי בראשית אשר ע"י השבת אנו מחויבי' לשמוע בקול יוצרינו וזה כוונת המ' בתחלה צריך כל דבר לעבור עלי' השבת ואח"כ יתכן לקבל פני השכינה וז"ש המ' קהלת תן תחלה חלק לשבעה אלו שבעת ימי בראשית האמן תחלה אשר הש"י ברא עולמו ואח"כ וגם לשמונה אלו ח' ימי מילה.

(**ח"א על ברית מילה של הילד יוסף בן ה' יעקב ווייס בנאטצתג**)

במ' שבת רשב"ג אומר כל מצוה שקבלו ישראל עליהן בשמחה עדן עושין אותה בשמחה ואיזו זו מילה שנ' שש אנכי על אמרתיך כמוצא שלל רב ופי' רש"י אמרתיך אמירה יחידית ונ' דמצינו שבת קדש מקרי אות בינינו ובין הש"י וכן אות ברית קודש ובשבת א"ש דאתם עדי ואני אלכ' והאומר ויכלו מעיד על בריאת שמים וארץ אבל מילה מה היא מעידה אמנם אז"ל במ' שאל טורנוסרופוס הרשע את ר"ע איזו מעשים נאים של הש"י או של בו"ד וא"ל של בו"ד וצפה ר"ע ברוה"ק כי על המילה שאלתו מאחר שברא הש"י את האדם בערלה למה יחזור ויצוה להסירה ואמנם הענין החוזי בככבים הביא הרמב"ם בס' המדע בשמם היו אומרים כי כל אדם לפי מזלו יהיה איש תמים או איש עול ואמנם תוה"ק העידה ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו' ואמנם כל אדם לפי מזגו יש לו נתיבה לרעה או לטובה אבל מ"מ הבחירה בידו כמ' הכ' ואתה תמשול בו וזה רמז הש"י באות ברית מילה להראות כי אף שהערלה מאוסה והאדם נברא עמה יפיפותו היא אם יתקן מיאוס זה ויהי' לו למורה באצבע על כל סיבותיו הרעות שנבראו עמו נמצא כי ע"י המילה יש לו לאדם מופת אשר הבחירה בידו ושכרו עמו אם ימשול על יצרו וז"ש דהע"ה על המילה שש אנכי על אמרתיך כמוצא שלל רב כי ע"י המילה יודע איזו שכר צפון לו על קיום מצותיך והיינו דדריש רשב"ג פסוק זה על המילה דווקא:

(**מלה זעירא על סעודת הברית של הילד מנחם יצחק בן ה' שלמה בראנדענבורג בהיותי סנדק ה' מרחשון תרמ"ב**):

ויקרא. שמו נח לאמור זה ינחמינו כ' רש"י שתיקן להם. כלי המחרישה וצ"ל לפי' זה שהמנהג היה לקרות שם לאחר שנודע מהות הנולד וי"ל דארז"ל כל הדוחק את השעה

השעה דוחקתו וכל הנדחה מפני השעה השעה נדחית מפניו וזה ענין רבים מכאובי' לרשע יען דוחקת השעה והבוטח בה' נדחה מפני השעה חסד יסבבנו והנה למך זה שראה צרות דורו קרא שם בנו נח שיהיו נוחין ועלובין וסבלנין ואמר להם כי זה הנייחא והסבלנות ינחמינו ממעשינו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה' והנה דבריו עשו פרי ולמדו להם מדת הסבלנות ולא נחשבו היסורין למאומה בעיני' ולא כן הכוונה כ"א כמ"ש החו"ה בשער הפרישות הפרוש צרותיו רבות ותלונתו מעוטה אבל מ"מ מרגיש ביסורין וזה ענין מ' רז"ל כי נחמתי כי עשיתים ונח הש"י התנחם על שלמדו מדת הסבלנות אבל הסבלנות מדה טובה וז"ש אלא שמצא חן.

(**מלה זעירא על ברית מילה הילד נתן בן מו"ה אפרים ל"פ ש"ק פ' וארא תרל"א**).

גמ' שבת תני' רשב"ג אומר כל מצוה שקבלו ישראל עלי' בשמח' עדן עושין בשמח' ואיזו זו מילה שנא' שש אנוכי ופי' רש"י אמירה יחידית וי"ל בנפ' תחלה מקרא ראשון שרי' רדפוני חנם דאז"ל כל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו והיינו מ' שהע"ה ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו ואמנם אם ישנאו לאדם אנשים ריקים לית בה משש כי הרע שונא הטוב וכמו אם ישנאו אדם מחמת קנאה לית בה משש וכן אם יש סבה המביאה לשנאה זו כגון תוכחה וכיו"ב אז"ל לאו משום דלא מעלי אבל אם אין מקום לג' דברי' אלו אזי יש לחוש וז"ש שרים בני אדם גדולי' שאין להם לקנאות בי רדפוני חנם שלא בסבתי וע"כ ומדברך שאמרת ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו פחד לבי אמנם טעם שנאה זו כמ"ש הרמב"ם דאינהו חזו מה דכ' באוריי' והיתה בריתי ביני ובין זרעך עד עולם ואמר בלעם ותהי אחריתי כמוהו ומה"ט אין לי לדאוג עוד וז"ש הנה גם הגוי שונא את חבירו עני אם בפתע פתאום העשיר וכן הענין אחרי שרואי' כי איש הישראלי בן ח' ימים שנמול מיד הוא בכלל ישראל אשר בך אתפאר אף כי כי לא יגע ולא עמל בעבורו וזה היא עיקר הקנאה והשנאה וז"ש שש אנכי על אמרתיך שהבטחתני כי עי"ז הוא אושר שלי כמוצא שלל רב ולא כשולל כ"א כמוצא ומה"ט ע"כ במילה משתעי קרא.

(**מלה זעירא על ברית מילה של הילד יעקב בן ה' מיכאל זינגער שהייתי סנדק י' תמוז תרל"ב פה שוראן**:)

גמ'. שבת כל מצוה שקבלו עלי' בשמחה עדן עושין אותה בשמחה ואיזו זו המילה שנא' שש אנכי על אמרתיך וגו' ועיי' רש"י שם ונ' לפ' דאיתא במ"ר טורנוסרופוס שאל לר"ע איזו מעשי' נאים של הקב"ה או של ב"ח א"ל של ב"א והביא לו חטין וגלוסקאות והיינו שצפה ברוה"ק כי כוונתו על המילה ונ' דהנה המחקרי' הקדמוני' נחלקו בענין נפש

האדם מהם אמרו כי כל נפש נבראת בשלימותה אלא שאם לא תעסוק בחכמות יעלה על בינתה חלודה ומהם אמרו כי מדי עסקה בחכמות תוסיף כח מדי יום וזה נ' ד' שהע"ה שאמר נחל נובע מקור חכמה והנה האמת הדיעה הראשונה מביא התרשלות בתיקון השלימות כי חכם עצל בעינין וכל עצל יאמר כבר הגעתי להשלימות אשר לו נבראתי ולמה זה להבל איגע אבל הדיעה השניי' תזרז את האדם לחמור כי אין קץ לשלימות ומדי יום יוסיף אומץ והכל לפי השתדלותו והנה זה היה שאלת טורנוסרופוס הוא סבר כדעה הראשונה כי א"א לאדם להקנות שלימות לנפשו יותר מהתכונה אשר בה נבראה וז"ש איזו מעשים נאים ור"ע הביא משם ראי' להדיעה שניי' כי תכלית האדם להעלות בריאת הבורא לגדר השלימות היותר אפשרי והנה הברי' קדש בא להעיר אותנו על זאת לאמור כי המצוה הזאת כשם שצוה הש"י להשלים הגוף על ידה ככה יש לאל ידי ע"י זריזות בעסק התורה והמצות לה שלים גם נפשי בתכונה היותר שלימה ונמצא המצוה הזאת היא מביאה אותנו להשגת השלימות ע"י זריזתינו וזה ענין השמחה במצוה זו וז"ש דהע"ה שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב כי ע"י מצוה זו אדע כי אוכל למצוא בעמלי שלל רב. ויע"ל משום דבמילה כ' כי שמרו אמרתיך בפ' וזאת הברכה.

(**מלה זעירא על הסנדקאות אצל הילד שלם סג"ל גראס בן ה' צבי סג"ל ח' תמוז תרל"ד**):

את בריתי שלם ד' רז"ל כשהוא שלם ולא כשהוא חסר הנה הש"י עצר המגפה אחר הריגת זמרי ופרסם זה ע"י משה ע"ה למען לא יאמרו ליצני הדור מי יודע מאיזה שנאה טמונה הרג פנחס את זמרי אבל אחרי שהעיד הש"י כי ע"י שקנא קנאת ה' השיב חמת ה' מעל ישראל הכל פשו עמו ברית שלם ואמנם אין כל צדיק ראוי לקנאות קנאת ה' ולהרוג בקנאתו עוברי רצונו של מקום כ"א מי שהוא במדרגות פנחס דהיינו שהוא נקי מכל חטא אבל מי שיש בידו חטאים אחרים אם גם זה החטא אין בו אחר שהחוטא יוכל לומר לו טול קורה מבין עיניך לא נאה לו לעבור בעובי הקורה וז"ש כשהוא שלם אז ראוי לו לקנאות ולא כשהוא בעצמו חסר ומ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו.

(**מלה זעירא על ברית מילה של הילד מרדכי בן הרבני מו"ה משה כ"ל ראזנער פה שוראן כ"א סיון יום ה' שלח תרל"ה**).

ר' ישמעאל אמר ולא תתורו אחרי לבבכם למה נאמר לפי שהוא אומר שמח בחור וגו' והלך בדרכי לבך יכול באיזו דרך שירצה ת"ל ולא תתורו הענין אמר שהע"ה בס' קהלת וראיתי אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו כי הוא חלקו כי מי יביאנו לראות במה שיהיה אחריו הכוונה הש"י נטע בלב האדם הדעת אם הולך בדרך הישר ואם מעשיו רצויי' וזה ע"י השמחה או העצבות כי בעשות האדם מע"ט ישמח במעשיו ולהיפך נעצב

אל לבו ורשעי' כלם מלאים חרטות וז"ש אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו אשר יעשה האדם מעשיו כאילו שישמח בהם כי הוא חלקו המעשה אשר ישמח בו הוא חלקו ממנו יאכל לע"ל כי זולת זה מי יביאנו לראות במה שיהי' אחריו והנה בימי הילדות הנער מתרפה ולא ירצה לעמול בתורה אבל גם התרפות הזאת יביא לו עצבה אם עבר זה על מדותיו ובימי הבחרות התאוה ממשלת עליו אבל תאוה נהי' פי' הראב"ד בס' בעלי הנפש תאוה שבורה וכבושה תערב לנפש וז"ש קהלת שמח בחור בילדותיך השתדל שיהי' ילדותך לך לשמחה ויטיבך לבך בימי בחורותיך שיהי' ימי בחורותיך לך לטוב לב וחם ככה תעשה חזי והלך בדרכי לבך ועיניך אחרי שתמנע מעשות דבר שלא תשמח בו אבל דע כי על כל לאלה יביאך אלקי' במשפט אם לא עשית שום מעשה שלא שמחת בו וביאר ר"י כ' שהע"ה דיבר בל' סתום יען סמך על מקרא מלא שהוא אומר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זוני' אחרי' וא"כ אין לפ' ד' שהע"ה כ"א ע"ד שכ'.

(**ח"א על ברית מילה בהיותי סנדק אצל הילד משה בן ה' ישראל ווייס פה שוראן ב' דר"ח כסליו תרל"ו**)

בילקוט. סוף פ' לך לך שני פעמי' כ' בפ' מילה ויפול אברהם על פניו וכנגדן בטלה מילה שני פעמי' במצרים ופ"א במדבר ונ' בנדקדק דכ' וירא ה' אל אברם ואח"כ אחר ויפול אברם על פניו כ' וידבר אתו קלקי' הענין אברהם הבין כי כוונת הברית קדש ע"ד שהמלכות עושה באנשי מלחמתו שמציין אותם משאר אנשים למען ידעון בכל עת ושעה כי המה עבדי המלך ככה ציין הש"י צאצאי אברהם באות ברית קדש למען יזכור כל איש ישראל בכל עת כי הוא עבד ה' ואמנם גלל כן אם ח"ו ישכח ישראל עושיהו עונשו כפול הואיל זכרון ה' מול פניו וע"ז כשאמ' הש"י לאברהם ואתנה בריתי ביני ובינך ויפול אברהם על פניו התפלל שלא תבא ע"י ברית קדש הלז תקלה לבניו אם יעזבו ארחות יושר וע"ז וידבר אתו אלקי' במה"ד כלומר מה לך לירא אני הנה בריתי אתך כמו את ה' האמרת היום וה' האמירך להיות לו לעם אם לא ביד חזקה אמלך עליכם ובכל זאת קטנות זו שהיתה באברהם גרמה אשר בניו במצרים ברצותם לעזוב דרך אבותם פרקו מעלי' תחלה ברית קדש כי דאגו מדאגת אברהם אשר ע"י חותם קודש יגדל עונש' ואח"כ כשאמר לו הש"י שרה שמה וגם נתתי ממנה לך בן דאג שוב אברהם וכי מה כח יהי' בבן הנולד מאם בת תשעים ואב בן מאה ומה יהי' מבני' הנולדים מבן כזה כי אם השורש רזה לא תהי' הפרי שמנה וכנגד קטנות זה בטלו אבותינו במדבר מלבד שבט לוי ברית קדש מדאגה פן יחלו בדרך ואמנם הש"י גילה כי הבן יצחק יהי' שמו כלומר לא יהא בן דוי כ"א בן יצחק ושמחה והפריתי והרביתי אותו במאוד מאוד ועכ"פ נ' רמז מילקוט

זה על שלא נהגו לנפילת אפים במקום ברית מילה מלבד הטעם הנזכר בפוסקי' (**ח"א על ברית מילה בהיותי סנדק אצל הילד אליעזר בן ה' ישראל קליין פה שוראן אחרון ש"פ תרל"ו**):

במ' הים ראה וינס מה ראה ארונו של יוסף הפסוקי' במזמור הזה מוקשין מה ענין ירדן אצל הים ומה גם שהזכיר אח"כ מ"ת דהיינו ההרים רקדו וגו' ונ' דלפי פשוטו הי' קריעת ים סוף רק להציל את ישראל אא"כ למה נבקע הים לשני' ולא נסב לצד אחד כמו שהיה אצל הירדן וז"ש כי הנס מתפזר לכמה צדדין ולזה דמה הים לנס ואמר הים ראה וינס לימין ושמאל והירדן יסוב לאחור לצד אחד והק' מה לך הים כי תנוס והירדן תסוב לאחור רק לצד אחר ולא תי' ע"ז כלום אבל באמת היה הענין לנער את מצרים מימין ומשמאל לתוך הים שלא יהא נמלט מהם אחד מה שלא היה כן אם הי' הים נסוב לאחור כירדן והירדן דיו בנסוב להעביר את ישראל וענין נקמה זו ממצרים הי' משום שאמר פרעה לא ידעתי את ה' ונפרע הש"י ממנו ע"י מעשיו ואמנם אמרו במ' אשר לא ידע את יוסף היום לא ידע את יוסף ולמחר לא ידעתי את ה' והענין כי הכפוי טובה באד' סופו להיו' כפוי טובה בהש"י וכ"ז שזכרו מלכי מצרי' כי ע"י יוסף החיה ה' את כל עם מצרים כמ"ש החייתנו וגו' לא הרעו עם ישראל עד שבא פרעה זה ואמר לא ידע את יוסף וזה שאמר הים הענישם אפי' על אשר לא ידע את יוסף וז"ש ארונו של יוסף ראה.

(**מלה זעירא על סעודת הילד ליב בן ה' שלמה סג"ל ראטה ער"ח אדר תרל"ז בהיותי סנדק**):

ויקחו לי תרומה במי זש"ה כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו כ' החו"ה כי האדם צריך לדמות עצמו לילד שהי' מושלך ערום ורעב על פרשת דרכים ועבר עליו איש טוב ומטיב וא"ל בא לביתי ואני אתן לך מאכל ומלבוש אבל תנהג בהם עפ"י הדרך אשר אצוך לא תלבש צמר ופשתים יחדיו ולא תבשל בשר בחלב ועד"ז יהא נקל בעיני האדם לשמור מצות הש"י והנה בעת רצה הש"י שיתנדבו אבותינו זהב וכסף ואבני' יקרות למשכן אמר למשה דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה ר"ל לי הכסף ולי הזהב כלומר משלי ועד"ז מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וע"ז דרשו במ' סי' הכ' במשלי כי לקח טוב ר"ל החכמה המכונה בשם לקח היא נתתי לכם. כי כ"ז שתאמינו בזה תורתי אל תעזובו.

(**יום א' טו"ב טבת תרל"ח פ' שמות על סנדקאות אצל הילד גבריאל בן מהו' מאיר ווייס בעזדעג**)

אשר לא ידע את יוסף ת"א דלא מקיים גזירת יוסף ומפ' העולם שבטלו ברית מילה והכי מוכח דהרי קודם שיצאו ממצרים הנהיג גם אצל מצרים המילה כמ"ש רש"י ע"פ אשר יאמר לכם תעשו ואם המצרים ימולו גם בני ישראל ימולו ואמנם מה אמר ע"ז כלפי פרעה נ' שאמר לו כי תועלת המילה שלא יהיו שטופי' אחר זנות ועי"כ לא יפרוצו כ"כ ובשנת רעבו' הענין הכרח והנה פרעה זה ראה כי בני ישראל פרו וישרצו ומצרי' מתמעטים וזה שאמרו אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום כי אצלם לא יזיק המילה ולנו מזקת ולפיכך עמד ובטלה והיינו אשר לא ידע את יוסף דלא מקיים גזרת יוסף וע"י מה ע"י שאמר הנה עם בני ישראל רב ועצום וכמ"ש:

(**דרוש לבר מצוה הב' משה בן ר' חיים צבי ברוין נעשה בר מצוה כ"ד כסליו ונדחה לש"ק פ' ויגש תרכ"ד**)

ברבה ר"פ תולדות זש"ה גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו גיל יגיל גילה אחר גילה נ' לפ' דגם הקרא מוקשה מאוד מה כפל ל' גיל יגיל שאמר בצדיק וכו' ל' בו בחכם מיותר ונ' דאמר הכ' תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב יל"ד ירושה הו"ל למימר ונ' דיש ב' מיני ירושות ירושה העומדת ברשות היורשין הן למכור הן ליתן במתנה וירושה שאין רשות ביד האדם היורש למכרה כ"א לקיים אותה לבאי' אחריו והנה בא"י כ' ג"כ מורשה ופי' רש"י למורישין את אחריו ומעתה אלו היה כ' ירושה הי' רשות ניתן לנו להנחיל התורה לבנינו או לא לכן כ' מורשה כי אנחנו חייבים להשתדל שתהא התורה נחלה בקהלת יעקב עד עולם אמנם ע"י מה נשתדל כן אמר הכ' והודעתם לבניך ולבני בניך הכוונה שנגדל בנינו עד"ז שתהא אהבת תורה כ"כ נטועה בקרב לבם שנהיו בטוחים אשר גם הם יגדלו בניהם עד"ז וממילא יתקיים בנו לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם וזה ג"כ שאמר הכ' עטרת זקנים בני בנים כי כ"ז שאין הבני' בני' מגודלי' על התורה והיראה לא תנוח דעתינו ומעתה זה הוא החילוק בין צדיק לבן חכם כי בבן צדיק נכון לב האב בבנו אשר גם בן בנו יהי' ע"ד שהוא גידל את בנו והיינו גיל יגיל אבי צדיק גילה אחר גילה גילה באב גילה בבנו משא"כ וילד חכם שאינו יכול לשמוח שינחיל חכמתו גם לבנו ע"כ אמר רק ישמח בו בו ישמח לא זולת והנה ק' לי' למדרש קו' רש"י אחר שכ' יצחק בן אברהם ל"ל אברהם הוליד את יצחק אמנם פי' המדרש דהכוונה עד"ז אלה תולדות יצחק בן אברהם אותן התולדות שיצאו מיצחק מפאת שהי' בן אברהם דהיינו יעקב ובניו אותן תולדות אברהם הוליד את יצחק כלומר עם יצחק כי גידולי אברהם את יצחק הי' עד"ז שהי' רואה שיצא ממנו יעקב וע"ז אמר שהע"ה גיל יגיל אבי צדיק גילה וכמ"ש

ב"ה דרושו ליום ב' פ' אחרי קדושים תרל"ו פה שוראן ובו הספד על הגאון מו"ה אברהם צוועבנר בירושלים תו"ב והגאון מו"ה חיים האלברשטאם בסאנדעץ.

אחרי מות דר"ל למה נסמכה מי"צ ליוה"כ לומר לך מה יוה"כ מכפר כך מי"ל מכפרת ארז"ל כי נח נפשי' דר' זירא קרי עלי' ההוא ספדנא ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גדלה שיעשועי' אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה וההוא הספידא יש עלינו לקונן על הגאון מו"ה אברהם הנולד במדינתינו בקהל פ"ש והי' מנהיג ישראל בשני ק"ק ולבסוף ימיו זכה לעלות לארץ צבי שם הכירו גדולתו ואמנם לולי הי' הדור רק מת"ח לא היה ההספד מר כ"כ אבל אוי נא לה אמרה רקת מדינתנו שנתרוקנה בעו"ה מת"ח והיינו מתפארי' בכלי חמדה שהי' לנו בארץ צבי ועכשיו אבדה כלי חמדתה ואמנם על מיתת הגאון בסאנץ נוכל לקונן ולזעוק עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו של הש"י כי על ג' דברים העולם עומד תורה ועבודה וגמ"ח ועמוד התורה אבד ע"י אבידת הני מאורות הגדולי' ונוסף עלי' עמוד העבודה וגמי"ח אשר החזיק בהם הגאון בצאנז מי שזכה לראות תפלתו הי' מבין למה נקראת תפלה עבודה כי כל שם קדש שהי' מזכיר הי' השם יוצא מפיו באימה ובחילה וגמי"ח אין קץ לרוב צדקתו אשר פזר מדי יום יום שני פעמי' ח"י זהובי' קודם כל תפלת שחרית ועתה בעו"ה עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו ארז"ל בב"ב אותו היום שנפטר א"א ע"ה עמדו כל גדולי הארץ ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו אוי לה לספינה שאבדה קברניטה הענין כ"ז שהי' א"א וראו כל עמי הארץ השגחה הפרטיות שהי' מה' עליו שניצל מאור כשדים ואשתו מפרעה ואבימלך וממלחמת ד' מלכי' וכיו"ב הכירו הכל כי יש אלקי' שופטי' בארץ ובמיתת הצדיק שלא נראו עוד ניסים כאלו הבינו כל גדולי ארץ כי האמונה תתמעט ע"י מיתת א"א וכ"ז שבני אדם מאמינים בה' ית' יתקיים בהם האמינו בה' ותאמנו וגם הש"י ישגיח עלי' לטובה ועי"ז שנתמעטה האמונה גם השגחת ה' לטובה תתמעט מדי יום יום וז"ש אוי לו לעולם שאבד מנהיגו כי תתגבר שוב הכפירה בעולם ואזי בהסיר ה' השגחתו מהעולם הרי הם כספינה שאבדה קברניטה הנתונה למקרים ופגעים וככה הי' הגאון הזה אשר כמה מאות אנשי' אחרי שכבר השליכו תורת ה' אחרי גיווס ובבא עליה' צרה וצוקה ודפקו על פתחו והוא גלה להם עוונותיהם והבטיחם אם ישובו מדרכם הרעה ימלטו וככה היתה להם והכירו מנהיג העולם ועכשיו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו:

והתימא מה ראתה תוה"ק להפסיק בעבודת יוה"כ בין דיני מאכלות אסורות וטומאות וטהרו' לאכילת דם וביאות האסורות הבאים בפ' אחרי מיד אחר עבודת יוה"כ ונ' דהתוה"ק רמזה לנו בזה כי יוה"כ אינו מכפר כ"א על חייבי לאוין ולא על חייבי

כריתות מלבד טומאת מקדש וקדשיו שהי' בהן עיקר כפרת יוה"כ ולזה הציעה תוה"ק מעשה יוה"כ בין מאכלות אסורות שהם בלאו לביאות האסורות שהם בכרת והקדימה דיני טומאות וטהרות להודיע שגם על זאת מכפר יוה"כ ואמנם יוה"כ אינו מכפר אלא למאמינים בכפרתו וככה מי"צ ג"כ אינו מכפר אלא למאמיני' בכפרתן ובנדב ואביהוא כ' קרא לעיל בפ' שמיני וכל בית ישראל יבכו את השריפה להודיעך כי מיתתן הי' לכפר על עון ישראל וז"ש רז"ל למה נסמכה מייצ ליוה"כ לומר לך מה יוה"כ אינו מכפר כ"א למאמינים ככה אם כל בית ישראל יבכו את השריפה יכפר עליה' מיתת נדב ואביהו וז"ש אחרי מות שני בני אהרן ולא הועילה להם זכות אביהם וגם המה בקרבתם לפני ה' אעפי"כ וימותו הרי שלא מתו כ"א לכפר על ישראל כיוה"כ.

סיומא סוף עוקצין אריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותי' אמלא ארז"ל סוף מו"ק כי נח נפשי' דרבינא פתח עלי' ההוא ספדנא תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר נשים לילות כימים על משים לילות כימים ארז"ל ע"ז י"ז אר"ה כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוקי' שנאמר וימים רבים לישראל ללא אלקי אמת אלא בתורה וגמי"ח הענין אמר שהע"ה בסוף קהלת סוף דבר הכל נשמע וגו' הענין כ' ויברא אלקי' את האדם בצלמו בצלם אלקי' ברא אותו זכר, ונקבה ברא אותם פי' רש"י בצלמו בדפוס המיוחד לו והודיעך כי אותו דפוס דמות דיוקן יוצרו הוא הכוונה על מה שאמר הכ' ועל הכסא כמראה אדם עליו מלמעלה ואף כי דברים כאלו אי אפשר לבא בסודם כ"א אשר רוח אלקי' בו אבל הנגלה לנו מפשט הכתובי' הענין עד"ז מצינו הכתובי' מכני' להש"י לכל פעולותיו שיעשה בעולמו איברי' מיוחדי' יד ה' עשתה זאת רע באזני ה' עיני ה' משוטטות בכל הארץ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר עד שבא שהמע"ה בשיה"ש והחל מראשו כתם פז עד שוקיו עמודי שש הענין הש"י בבראו העולם הגדול הזה הכין ותיקן מוצאיו ומובאיו אשר על ידי' יתכונן ויתפעל העולם הן לטוב הן למוטב וקרא שם ההכנות האלו כשמות האיברי' באדם אשר יצר אח"כ ונתן מפתח ההכנות האלו ביד האדם אדם עושה טוב בידי' מתעורר לעמתו ההכנה הנקראת יד להשפיע טובה אדם עושה רע ח"ו בידי' מתעורר לעמתו בחינה רעה בהכנה זאת הנקראת יד למעלה וכן הוא הענין בכל איבריו של אדם וזה ענין הכ' אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם בעתם וגו' ואמר נתן תתן לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ואמר שהע"ה עשיר ורש נפגשו עשה כלם ה' ופי' רז"ל ל' שהתנצלו זע"ז הרש ביקש עזר מהעשיר ומנע ממנו והקב"ה עשה לעשיר רש ולרש עשיר והנה הש"י תיקן עולמו שלא ישתדל האדם רק בעד נפשו כ"א גם בעד העולם

כלו וכשם שאי אפשר לעולם להפרות ולהרבות זולתי ע"י זכר ונקבה וז"ש ויברא אלקי' את האדם בצלמו הכוונה על הנשמה שנתן הש"י באדם ואמר אח"כ בצלם אלקי' ברא אותו על הגוף שהוא דמות דיוקן יוצרו כלומר כל אבריו של אדם מיוסדי' מול כלי הכנה אשר הש"י מנהיג בהם עולמו ואמר זכר ונקבה ברא אותם שאי אפשר לעולם להתקיים זולת אם כל אחד ישתדל גם בעד חברו וזה ענין מ' ר"ה כל העוסק בתורה בלבד ואינו אלא משלים את נפשו אינו דומה לדיוקן יוצרו המוכן להנהיג העולם בכללו דומה כמי שאין לו אלוק' כאלו לא נברא בצלם שנא' וימים רבים לישראל ללא אלקי' אמת אלא בתורה וגמי"ח וכמו שבארנו וזה ענין מ' שהע"ה לא דיו לאדם אם יעסוק בתוה"ק ויגיע ע"י ליראת ה' כ"א צריך כמו כן לעשות המצות כלם בפועל וז"ש סוף דבר הכל נשמע את אלקי' ירא שלא תעשה המצות כמצות אנשים מלומדה אבל גם אתה צריך לקיים ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם בשימור המצות עיקר המפתח להיות דומה לאדם שלמעלה אבל בשימור המצות לבד אין די כ"א כי את כל מעשה האלקי' יביא במשפט על כל נעלם איזה מחשבה חישב האדם בעת עשה המצות אם טוב ואם רע אמר הרי אתה רואה כי בעבירה חלקה התורה בין מחשבת מזיד למחשבת שוגג וכן הוא בענין המצות וכמו שהאריך בענין זה בהקדמה לחובת הלבבות וארז"ל במס' תענית ע"פ צדיק כתמר אם נאמר תמר למה נאמר ארז אי כ' תמר הו"א מה תמר אין גזעו מחליף אף צדיק כן ת"ל ארז אי כ' ארז ס"ד מה ארז אינו עושה פירות אף צדיק כן ת"ל תמר הענין כמו שכ' הצדיק גם אם ידמה בתורתו וקדושתו לארז בלבנון לא ימלא רצון יוצרו עד שישתדל לטובת כל ישראל ויהי' כתמר העושה פירות אבל הצדיק הרוצה להיות כתמר צריך בתחלה לזכות נפשו בתוה"ק וללכת בדרכי' ואז יזכה ג"כ לזכות הרבים וז"ש הכ' צדיק כתמר יפרח הצדיק הרוצה לעשות פירות כתמר כארז בלבנון ישגה בתחלה.

ואמנם הענין בבא עת פקודת הצדיק לענין זכות הרבים זה לא יוכל למסור לתלמידיו ובענין זה אין גזעו מחליף ואמנם אם הוא חזק כמו כן בתוה"ק כארז בלבנון בזה יהא גזעו מחליף כמו שזכה הגאון בצאנז שהחלו עוד בחייו להדפיס ס' שו"ת ממנו וזה ענין תמר וארז ושני' צריכי' זה לזה וע"ז אמר דהע"ה לעשות רצונך אלקי חפצתי ותורתך בתוך מעי בשרתי צדק בקהל רב לאחר שהי' תורתך בתוך מעי בשרתי צדק בקהל רב לא כחדתי חסדך ואמתך ולזאת גם אתה ה' לא תכלא רחמיך כי עשיתי החוב המוטל עלי והנה בהפקד ח"ו צדיק שהי' רק כארז להשלים נפשו לא יוודע חסרונו כ"כ כאשר יוודע בהפקד צדיק כתמר שהי' משתדל בעד טובת כל ישראל ואמנם על היותר ירגישו חסרון זה שאר צדיקי' ההולכי' כמו כן עד"ז וכמו שאמר הכ' ומצדיקי הרבים כככבים

שאין ככב א' מאיר כ"א כללת הככבי' וככה כללת הצדיקי' יוכלו להעמיד דת תוה"ק על תלה וז"ש ההוא ספדנא תמרי' הניעו ראש הצדיקי' העושי' פירות על צדיק כתמר ואמר כי הצדיק הזה בצדקתו הוציא בני אדם מאפלה לאורה הן מאפלת הנפש הן מאפלת הגוף בעת צרה ולזאת נשים לילות כימים על משים לילות כימים והנה הצדיק בבחרותו צריך הוא להתחזק בתוה"ק ויחסר לו עמוד גמי"ח ובזקנתו ע"כ יתבטל מן התורה יגמול חסד עם נפשות ישראל ויחסר לו מכתרו לעוה"ב חציו בבחרותו וחציו בזקנותו והש"י היודע רצונו ימלא לו והנה ש"י הוא חצי כת"ר ואמרו עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק דהיינו להבחור ולהזקן ש"י עולמות חצי כת"ר שיחסר לו שנאמ' להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא כיה"ר בב"א:

ב"ה דרוש לז' אדר פ' תצוה תרמ"ב ובו הספד על מחותני הגאון מו"ה אהרן קארנפעלד בקהל ועניקוי והגאון מו"ה שמואל פרענקל אב"ד בקהל דאראג והמאור הגדול מו"ה עקיבא קליין בעיר נייטרא והרב מו"ה בנימין זאב גראסמאן מורה הוראה בעיר נייהייזל והרב המאור הגדול מו"ה אברהם ברודא אב"ד בקהל ברעזנא

בתנחמוא ריש פ' תצוה זש"ה הנך יפה רעיתי הנך יפה אר"ש בן פזי הקב"ה מקלסם בל' כפול שאם אינה עושה רצונו יכול להחליפה באומה אחרת והיא מקלסתו בל' פשוט לפי שאינה יכולה להמירו באחר עיניך יונים כל העופות כשהם נשחטין הן מפרכסין אבל היונה הזו פושטת צווארה להריגה כך אין אומה בעולם מוסרת עצמה להריגה על קדושת שמו כישראל שנ' כי עליך הורגנו כל היום א"ר יצחק א"ל הקב"ה לישראל דוגמא שלך דומה ליונה כיצד כשהיה נח בתיבה כתיב שם ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה מה היונה הביאה אורה לעולם אף אתם הביאו שמן זית והדליקו לפני את הנר שנ' ואתה תצוה.

כ' משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו וגו' הענין ארז"ל במ' ברכות מעשה וחלה בנו של ריב"ז וביקש לר"ח בן דוסא שיתפלל עליו א"ל אשתו וכי הוא גדול ממך אמר לה לאו אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך הכוונה דמה שהש"י גוזר הכל בדין והנה העומד פה על הארץ לעשות משפט הנקרא מטעם זה אלקים ומנהיג העולם במדת המשפט במדה שמודד מודדין לו ואם ימתח הדין עליו אין לו לצפות שיעשו עמו לפנים משורת הדין לא כן העבד אשר כל מעשיו רק לעשות נ"ר לרבו מאהבתו אותו גם הש"י יתנהג עמו באהבה לפנים משורת הדין ויעתר לתפלתו והנה משה ואהרן היו עבדי ה' כדכ' משה עבד ה' וכן על אהרן הוא אומר לכהן לי ופי' רש"י כל כהונה ל' שירות ושמואל היה מדתו כמו כן לסובב מעיר לעיר כמדת אאע"ה לקרא

בשם ה' ולכך זכו הני שלשה צדיקים קוראי' אל ה' והוא יענם ואמר אם בקשו מה' שישא עון בית ישראל אל נשא היית להם נשאת לעונה אבל כשהיה להם עלילה כמשה ואהרן במי מריבה בשמואל ובניו לא הלכו בדרכיו ופי' רז"ל שהיו יושבי' במקומם ולא סבבו מעיר לעיר היית נוקם על עלילותם וזה מטעם בעמוד ענן ידבר עליהם ובוודאי שמרו עדותיו וחק נתן למו אבל בעת מצאת להם עלילה נתקיים בהם ונורא הוא על כל סביביו וז"ש רוממו ה' אלקינו ראו קדושתו והשתחוו להר קדשו כי קדוש ה' אלקינו.

ויל"ד. על מה שאמר הוא קלסן קלוס כפול מפני שיכול להחליפן מה ענין זה לזה ועוד הרי כ' וה' האמירך היום וד' רז"ל בפ' הניזקין נשבע הש"י שלא יחליפנו וכן אמר ירמי' אם ימדו שמים מלמעלה ככה אמאס בכל זרע ישראל אבל הענין אמר הכ' לבבתני אחותי כלה לבבתני באחת מעיניך באחד ענק מצווארוניך הכוונה אמר הכ' תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה וד' רז"ל אי יהבת לי לבך ועיניך אנא ידע דאת דילי והנה העינים המה שיביט האיש הישראל בכל עת על כל החסדים והטובות שעשה הש"י עם אבותנו כמאמרנו בכל יום ממצרים גאלתנו וכיו"ב והענין השני ההווה שה א' בין אלף זאבים ומתקיימת כמו שתקנו לנו על נסיך שבכל יום עמנו והנה כשטוען מה"ד לפני הש"י מה היא אהבתך לאומה זו בחר לך עוד אומה אחת ועשה כל החסדים שעשית לזו אם לא יודו לך יותר אומר הש"י לבבתני אחותי כלה אהבתי אליך לקחת את לבי שלא אוכל לבחור עוד אומה אצלך כי אם ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ והנני מבקש מאתך שיהיו שני עיניך נכונים אלי העין המביט על העבר והעין המביט על ההווה אבל רואה אני כי העבר הוא נגד עיניך אבל העין שהיה לו לראות ההווה כי כל קיומך בין האומות הוא רק נסיי חסר לך ובכל זאת לבבתני באחת מעיניך כ"ז שאתה מאמין בנסים שלעבר עוד תקותי בך והנה אברהם אבינו ע"ה הנחילנו שלש מדות טובות שהם ענקים לצווארינו רחמנות ביישנות גמילות חסד והנה הביישנות בעו"ה אבדה מאתנו כי לולא נבוש ונכלם לא נחלל ש"ש בעבירות שונות וכן רחמנות בעו"ה עין בריה צרה בחבירת' אבל ג"ח לענייי' עדן קיים בנו והיינו באחד ענק מצווארוניך וזה ענין המ' מפני שהש"י יכול להחליפנו באומה אחרת אינו ר"ל למאוס בנו זה א"א אבל יוכל לבחור אצלינו עוד אומה לכך מקלסה קילוס כפול כלומר אם אנו בשלמות כמצווה עלינו אומר הנך יפה רעיתי ואם ח"ו אין אנו כרצונו אמר הנך יפה עיניך יונים אם גם מכף רגל ועד ראש אין בך מתום אבל עיניך עדן יפים וביאר מה זה עיניך יונים בעת שלותנו בעו"ה נתקיים בנו ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם ואנו משתדלים בכל מאמצי כח להתדמות להם אבל בכל עת צרה וצוקה אין לנו מלך אלא אתה וריקנים שבנו פושטים צווארם ולא יחליפו

אמונתם אמנם הש"י מבקש מאתנו להיות כיונה זה שהביאה אורה לעולם כי המבול בא לעולם על כי מלאה הארץ חמס וחמס זה בא ע"י שחשבו כי כח האדם ועוצם ידו עושה לו חיל ולא שהש"י זן ומפרנס יצוריו וע"כ לא שמעו בקול ה' שצוה לאדה"ר שיברחו עצמם מחמס כי גניבה וגזל מז' מצות הם ואמנם באמת הבוטח בה' ואינו עושה עול אף כי לחם חקו צר ינעם לכפשו יען לבו שקט ובטח וזה שהביאה היונה עלה זית לאמר מר כזה מתחת ידי הקב"ה בלי עול ורמיה ולא מתוק ע"י בשר ודם בעול וחמס וזה שאמר הש"י למשה ואתה תצוה את בני ישראל שלא יאמר יען המה עם זו בחרתי בו בכל עת ובכל שעה יהיה להם שפעת ברכה עד למותר לא כן כ"א ויקחו אליך שמן זית זך שלא יהא באורה שישפיעו שמץ תערובת עול וחמס וגם לא ירד להם בכל עת מן השמים כ"א כתית למאור ועד"ז אם ישפיעו אור אמונה בעולם יהיה להעלות נר תמיד:

בפ"ק דמגילה רבא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא ברבות צדיקים ישמח העם זה מרדכי ואסתר דכ' והעיר שושן צהלה ושמח' ובמשול רשע יאנח עם זה המן והעיר שושן נבוכ' והנה באמת בתרי הני קראי ק' גוים שבשושן מאי נבוכה ומאי צהל' ושמחה דכ' בהו וכבר עמד ע"ז בס' יוסף לקח ונבאר תחלה מ' המן למלך אחשורש ישנו עם אחד עד ואת דתי המלך אינם עושים הלא בזה די וכן ענין עשרת אלפי' ככר כסף מה ענינו וכבר עמד עכ"ז בס' יוסף לקח ונ' דהמן זה ידע שאשר יבא להלשין על היהודים יאמר המלך וכי רק ביהודים יש שאינם עושים דתי המלך בכל האומות ימצא כזה לזה התחכם ואמר כי כל מה שימצא רע באומות הכל בא מכח היהודים והתחיל ואמר ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך אין לך מדינה שאין אומה זו מפוזרת ביניהם ודתיהם כלומר נימוסיהם שונות מכל עם הפי' כי כל עם שונים דתיהם למודין מהם דתיהם ועי"ז ואת דתי המלך אינם עושים כל מי שאינו עושה דת המלך מיהודים למד לעשות כן אשר ע"כ ולמלך אין שוה להניחם ועתה אם על המלך טוב יכתב לאבדם ואמנם כל הרוגי מלכות נכסי' למלך ויאמרו הדורות כי למען בצוע בצע הרגתם אשר על כן דעתו כי לא יקח המלך רכושם ולמען לא יתנזק ע"י עצתי זאת אשקול לגנזי המלך עשרת אלפי' ככר כסף על ידי עושי המלאכה תמורת העושין מלאכ' זאת להרוג היהודים להביא אל גנזי המלך והנה זה אמר לגנוב לב המלך אשר לכבודו ישתדל אבל כוונתו היתי' כמ"ש היוסף לקח שאם האומות יוכלו לשלול שלל לא יקחו כפר מנפש יהודי גם יתאמצו בדבר יותר וע"ז השיב לו המלך לפי דבריך שאתה רואה כי הדבר הכרח לטובת המלכות הכסף נתון לך לא אל גנזי המלך והעם לעשות בו כטוב בעיניך והנה המן זה אחרי שנפל לו הפור בי"ג באדר מה זה שמיהר לכתוב האגרות

בי"ג ניסן אבל כוונתו היה למען בזמן שבנתים יתגרו שונאי ישראל בהם ותגדל השנאה מדי יום יום למען בבא עת מועד לא יקשה בעיניהם להרוג היהודים ועד"ז נבין ענין מה שהוחיל מרדכי ט"ז ניסן עד עשרים ושלשה לחודש סיון לכתוב אגרות האחרונות והניח את ישראל בצרה זמן כזה אמנם כוונתו היתה למען במשך זמן זה תתגלה רעת מחשבות שונאי ישראל באמת ויתגלה מדוע עמדו ישראל עליהם והרגום כי כל אלו הנהרגים כבר גלו את מחשבותם להרוג את ישראל ועד"ז נבין ג"כ לאיזו ענין צוה מרדכי הריגה זאת כלל וכלל אמנם מאחר שהמלך אמר לו כי כתב אשר נכתב בשם המלך אין להשיב ופי' היוסף לקח כי ע"כ ביום המיועד יעשה דבר כ' מרדכי כי מגמת האגרות הראשונות לא היה כ"א לגלות מחשבות שונאי ישראל כי בני ישראל באו בבקשה פני המלך כי יש להם שונאים רבים האורבים לנפשותם ויצא הדת תחלה כי ביום זה יהרגו את היהודים ועי"ז נגל' מי ומי הרוצים לשפוך דם נקי ועתה שנגלה עליהם רעתם יהפך עליהם בלהות וזה ענין הכ' ובבאה לפני המלך כאשר באה אסתר לפני המלך אמר עם הספר שכ' המן ישוב מחשבתו הרעה על ראשו כי ספרו יהא קיים ויאמר נא מרדכי כי הכוונ' היה רק לגלות מי ומי המבקשים אחרי נפשות היהודים והנה אנחנו רואים כי עי"ז שנפל הפור בחודש שנים עשר אחרי שהפילו בחודש הראשון היה זמן לבצע כל זה משא"כ לולי נפל הפור בסיון וכיו"ב וז"ש כי המן בן המדתא חשב על היהודים והפיל פור הוא הגורל להמם ולאבדם הפור שהפיל היה להמם ולאבדם וכמ"ש ולמען יהמה לב האומות על הריגת ישראל וזה שסיים על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור כי הפור היה בעזרתנו לבצע מרדכי את אשר צוה לו המלך והנה אם נתבונן ברשע זה של המן ההוה עד היום בין שונאי ישראל נמצינו בתכלית הרשע כי על כל מלך ליסר עוברי מצותיו ולהבחין בין רשע לצדיק אבל לחייב אומה שלימה מבלי הבחין בין אחד לרבים בשביל איזו מורדים אין משפט מעוות יותר מזה ועד אז לא נשמע מעולם אשר על כן אמר הכ' כאשר ניתן דת זה בשלשה עשר בניסן לאמר כי בי"ג באדר יהרגו אומה שלמה ולא זו כ"א בעת ניתן דת מר ורע כזה לא קיים המלך עם המשנה לא תאכלו על הדם כ"א והמלך והמן ישבו לשתות על כן והעיר שושן כל האומות בתוכה נבוכה כי מי יודע על מי על איזו אומה עוד יעבר כוס זה של תרעלה אמנם בעת יצאו אח"כ אגרות מרדכי כי הכל היה מאת המלך למען יתגלו עושי רעה הוטב זאת בעיני' כי זה מחכמת המלך ורשע זה שחשב להפוך מחשבות המלך נתלה על העץ ומרדכי על מקומו כל העיר שושן צהלה ושמחה אפי' האומות שמחו וזה ענין מ' הנ"ל ברבות צדיקים ישמח העם כל עם ועם שנ'

והעיר שושן אפי' האומות צהלה ושמחה ובמשול רשע יאנח עם ג"כ כל עם שנ' והעיר שושן נבוכה.

סיומא ספ"ק דסוטה משה היכן מת בחלקו של ראובן שנ' ויעל משה הר נבו ונבו בחלקו של ראובן שנ' ובני ראובן בנו את נבו והיכן משה קבור בחלקו של גד שנ' וירא ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון מחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה הוה ד' מילין אותן ד' מילין מי הוליכו מלמד שהיה משה מונח בכנפי השכינה ומלאכי השרת אומרים צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל והקב"ה אומר מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פועלי און ושמואל אמר מי כהחכם ומי יודע פשר דבר. ארז"ל כיון שנפל פור באדר שמח אמר נפל פור בירח שמת בו משה רבן ולא ידע אותו רשע כי בז' באדר מת משה ובז' באדר נולד משה ופירש"י כדאי יום הלידה שיכפר על יום המיתה וי"ל דדווקא במיתת משה שמח אותו רשע כי כפל לנו מרע"ה בתוה"ק שני פעמי' אמר ויתעבר ה' בי למענכם ואמר גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר כי לא בחטאו מת כי אם חטאת ישראל הוא שהמיתו וסבר אותו רשע כי מדי שנה כשיגיע יום מיתת מרע"ה יפקוד ה' על ישראל חטאתם שהם המיתוהו אבל להורות שאין הדבר כן השלים הש"י שנותיו מיום ליום שמת ביום שנולד ונתקיים בו את מספר ימיך אמלא כמו שד' רז"ל על יום מיתתו מלמד שהש"י משלים שנותיהם ש"צ מיום ליום והענין כי בעת הלדת האדם יחתוך לו הש"י קצבה כמה יהיו ימי שני חייו ואם זכה לא יתקצרו משנותיו אפי' יום אחד ועל ענין זה ארז"ל במו"ק רב יוסף עבד סעודתא ביומא דמשלים שתין אמר נפקא לי מכרת וא"ל אביי נהי דמפקת מכרת דשני מכרת דיומי עדן לא נפקת שאם יחסר לך אפי' יום אחד ה"ז בכלל כרת וזה אמרם ולא ידע אותו רשע כי מה שמת משה רע"ה בז' אדר היה משום דגם יום לידתו היה בז' אדר וזה לעדות שלא פגע שום חטא למהר מיתת משה אמנם העונש היה שלא זכה ליכנס לארץ ואיחר הש"י כניסת ישראל לארץ עד אחר מיתת משה וכ"כ ויתעבר ה' בי ויאמר גם אתה לא תבא שם והענין אחרי כי ע"י חטא מי מריבה נתמעט קידוש השם ככ' יען לא האמנתם בי להקדישני נענש משה ע"י ונתקיים במיתתו בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד וכן פרש"י בפ' חקת ע"פ ויקדש בם ר"ל כי העונש של מרע"ה היה עוד יותר קידוש ה' מאשר היה אם דבר אל הסלע ולא הכה כפירש"י וזה מ' רז"ל בפ"ה מאבות כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנ' צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל והנה הביא התנא לכאורה ראיה לסתור דמ"מ משה חטא בא על ידו אמנם הכוונה משה זכה ואפי' בעת שחטא זיכה את הרבים ע"י מיתתו דכ' ויקדש בם והביא ע"ז הכ' הנה החטא של

מרע"ה היה שהכה תחת שהיה לו לדבר וכ' הרמב"ן דמאחר בפ' בשלח כשצמאו העם למים צוהו הש"י והכית בצור וגם בפעם הזאת א"ל הש"י קח את מטך מסתבר שהרצון היה מלפניו ית' להכות ואמנם נ' הענין כי אם הכה משה את הצור היה מתן המים ע"י שליח לא כן אם דבר מאחר ששכינה מדברת מתוך גרונו הו"ל ע"י הש"י בעצמו ומאחר שידע משה בנפשו כי התקצף ע"י תלונתם ככ' כי המרו את רוחו ויבטא בשפתיו ר"ל אלו היה מבטא הי' מבטא בשפתיו ולא היתה שכינה מדברת מתוך גרונו חזר והכה כמו בפעם ראשונה נמצא כי חטאו היה מכח צדקת ה' אשר בקרבו וע"ז אמר החטא לא היה בו ממש כי צדקת ה' עשה אבל גם משפטיו עם ישראל כי לא בא חילול השם כ"א קידוש השם ע"י והנה הש"י שרצה להראות לעם ישראל קדושתו של מרע"ה מת בחלקו של ראובן ומי הוליכו לחלקו של גד והכל ידעו כי היה מוטל בכנפי השכינה ולא היה בו מסך כל שהוא מבדיל בינו להש"י ולזה אמרו עליו מלאכי השרת הביטו וראו כי צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל ואמנם הש"י קונן עליו ואמר אם מנהיגי ישראל יראו מה עלתה במרע"ה ע"י חטאת ישראל מי יקבל ע"ע להיות רועה ישורון מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פועלי און ובא שמואל וביאר המקרא הזה המנהיג ישראל צריך להחפלל אל ה' להעביר עונות עמו כמו שד' רז"ל על מרע"ה ולפושעים יפגיע וכל מגמתו צריך להיות לטובת עמו אבל ידע מה שאמר מרע"ה לשרי אלפי' כשמינה אותם ואצוה את שופטיכם כ' רש"י ע"מ שיהיו סוקלין אתכם לא יעלה על לב המנהיג שיקבל תודה מבני עמו כי המה כבנים קטנים אשר יתקצפו על אבותם בעת יורו להם הדרך וזה שכ' מי יקום לי עם מרעים להתפלל בעדם ומי יתיצב לי על מעמדו עם פועלי און ולא ייטף ולא ייגע וזה שביאר שמואל מי כהחכם מי כמרע"ה שהיה אב לחכמים ומי יודע פשר דבר מל' פושרין היאך אהבתו אל עמו פשר בעיני' ובכל זאת לא ירף ידו מלהתפלל השם יגדור פרצות עמו ישראל ברחמים במהרה בימינו אמן.

מילי דהספידא.

על המאור הגדול הנגיד מו"ה עקיבא קליין בנייטרא יום ה' י"ט סיון תרמ"א.

ר"י כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות סוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הן עומדין הכוונה דמה שחרה אף ה' בריעי איוב צריך ביאור אמנם הענין איוב בתלונותי' ספר מגודל נדיבותו הן בצדקה וגמי"ח הן לעמוד לימין אביון וכמ"ש ואשברה מלתעות עול והנה בעת באו עליו הצרות היה סבור בדעתו כי אם גם אין לו ממון לעשות צדקה יפעל טובה ע"י חכמתו ובראותו כי הוא נבזה בעיני הבריות כמ"ש ועתה שחקו

עלי צעירים פתח יאבד יום אולד בו כי האדם לעמל יולד ואם יחי' בלי פעול מאומ' למה לו חיים נמצאו תלונותיו מוסר גדול לכל בר דעת וחביריו לא הבינו תלונתו והוכיחוהו על פניו במה שלא היה בו וחרה אף ה' בהם והנה ר"י כד הוא מסיים ספרא דאיוב וראה כמה יש לאדם להצער שיהא מפעלו טוב בעולם הביא ראיה לדבריו ואמר הנה הבע"ח הוא היותר חשוב בעולם והתירה תוה"ק לשחטו להיות מזון לאדם והאדם אחרי מיתתו הוא מאכל לרמה ותולעה והיאך יתכן זה אם לא כי האדם ע"י פעולותיו הטובים יגיע למדרגת מלאכי מעלה ואמנם לולי היתה הבהמה ג"כ למיתה עומדת אם לא שחטוה אין ראיה ממנה וז"ש סוף אדם למות והוא מאכל לרמה וסוף בהמה לשחיטה והיא מאכל לאדם והיאך יתכן זה וע"כ כי האדם יש לו תכלית גדול שאין דוגמתו בעוה"ז ואמנם כ"ז משום שהכל בין אדם בין בהמה למיתה ולא תחיה הבהמה חיי עד אם לא ישחטוה ואמר פעולתו יהא ת"ת כנגד כלם ולא יהא מסתפק בתחלת למודו כ"א גם לאחר שגדל בתורה הוא לעשות נחת רוח ליוצרו שאין לו בעולמו כ"א ד"א של הלכה אמנם שמא ילמוד לקנות שם טוב אבל אם לאחר שזכה בשם טוב היה מקיים בעצמו מקומך אל תנח עד יום מיתתו עי"ז נפטר בש"ט וארז"ל איזהו בן העוה"ב ואזנך תשמענה דבר מאחריך לאמור זה הדרך לכו בו ואז נאמר עליו טוב שם משמן הטוב אבל עיקר השם צריך להיות ביום המות ואז הוא טוב מיום הולדו.

מילי דהספידא

על מות הרב מו"ה בנימין זאב גראסמאן מורה הוראה בעיר נ"ה שלח תרמ"א:

היש בה עץ כ' רש"י אדם שמגין עליהם אמר הכ' פרי צדיק עץ חיים הכוונה שיבח הש"י לא"א ע"ה למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי' ושמרו דרך ה' הענין אם הצדיק עובד ה' כל ימי חייו י"ל ע"ד שאמר השטן הלא אתה שכת בעדו אבל אם ישתדל אשר גם לאחר מותו בניו וביתו יעבדו את ה' הרי המופת כי מאהבת ה' שמר תורה והנה הנספד הנ"ל גידל בניו לת"ת ובעניותו יגע וטרח אשר בנותיו ינשאו לת"ח והיה כוונתו להשאיר אחריו ברכה וז"ש פרי צדיק הוא עץ חיים לא יסתפק במעשים הטובי' כ"א לנטוע עץ חיים שישא פירות גם אחר מותו וזה ענין היש בה עץ אדם כשר כא"א ע"ה שנא' עליו פרי צדיק עץ חיים ויגן עליהם.

התבוננו וקראו למקוננות אם תבא רעה ח"ו פתאום על האדם יתעורר מעצמו אבל אם היה הרעה כבר מאז לנגד עיניו צריך התעוררות מאחרי' והנה נפילתנו ביד גוים היה מעט מעט וראינו בעינינו חרבן ביהמ"ק מקודם ובעת באה הרע' לא נתעוררנו עוד עליו

ואמר הנביא אם אין אתם מתעוררים מנפשיכם קראו למקוננות ותרדנה עינינו דמעה וביאר להם כי אם אין ביהמ"ק לולי נשארנו על אדמתינו לא היתה הרע' כפול' ככה לא כן עתה בושנו מאוד כי עזבנו ארץ וכן הנספד הזה לא השאיר כמותו בעירו ואת אשר יגע ועמל מי יודע אם יתקיים וע"ז עלינו לקונן וה' ירחם:

להקמת מצבתו יום א' דסליחות תרמ"א.

כ'. ויצב יעקב מצבה על קבורתה היא מצבת קבורת רחל עד היום יל"ד מה זה ל' על קבורתה על קברה היה לו לכתוב ומה זה הכפל היא מצבת קבורת רחל עד היום והנה מפסוק זה יל"ד על מ"ש בירושלמי דשקלים דתנן התם מותר המת בונין לו נפש על קברו רשב"ג אומר אין בונין נפשות לצדיקים דבריהם הרי הן זכרונם והרי קרא כ' כהנ"ל וכי רחל לאו בכלל צדיקים היא ונ' דענין מצבה הנהוג בינינו ענינו לקיים ולחזק ביי אמונתנו שיגיע העת בו יתקיים ורבים מישיני עפר יקיצו וזה כי אם האדם טומן באדמה דבר אשר יבקשהו ברבות הימים יעשה על מקום המטמון סימן אבל אם יטמון אדם דבר שלא יצא לאור עולם סימן זה למה אשר על כן המצבה הזאת ציון וסימן למטמון הנטמן פה מופת לאמונת תחיי' המתי' כי לולי זאת סימן זה למה ומטעם זה אמר ר"נ מותר המת בונין לו נפש על קברו לאמור אפי' עני כזה שהוצרכו לגבות מנדיבי' צורך תכריכי' וכיו"ב ואעפי"כ שלא טעם חיים בעוה"ז יקום ויחיה בתחיית המתים וזאת שנית למען מכיריו ומיודעיו וקרוביו יקראו ענין המצבה הזאת ויתקנאו במעשים טובים המפורסמים מהנטמן פה וזה הטעם תופס רשב"ג לעיקר ולזה אמר הצדיקים אשר דבריהם הן הן זכרונם לא יצטרכו למצבה מזכרת מעשי' ואמנם ברחל ע"ה עיין אחר היה כי ידוע וכמ"ש רש"י ע"פ את אשר תמצא אלהיך לא יחי' מאות' קלל' מתה רחל אף כי לא ידע יעקב ויצא' הקלל' בשוגג מפי' ואף גם זאת כי רחל לקחה את התרפים לש"ש וכמ"ש רש"י שם להפריש אבי' מע"א נתכוונה וכ"ז לא הועיל לה וקללת חכם פגע בה ומעת' תדע מ' רז"ל הוה זהיר בגחלתן שלא תכוה כי נשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב וז"ש ויצב יעקב מצבה על קבורתה כי קברה א"צ מצבה כרשב"ג דבריהם הן זכרונם אמנם על קבורת' ר"ל על אשר נקבר' כלומר על מיתת' הציב מצב' לקחת מוסר השכל וז"ש היא מצבת קבורת רחל עד היום עוד היום יקחו מוסר משם וכמ"ש:

על מיתת אדם כשר מקהלתינו ה' ליב סג"ל ז"ל.

וזאת ליהודה ויאמר וגו' אמר הנביא כה אמר ה' צבאות התבוננו וקראו למקוננות וכו' עד כי קול נהי וגו' נ' הענין כי כל מחץ ומכה אשר לא באה פתאום על המוכה כ"א טרם

באה המכה הי' האיש הזה ג"כ בסבך צרה ויגון אזי לא ישפכו בני אדם את לבם להשתתף בצער אשר נהי' וכן בירושלים אחרי כי לא נלכדה העיר כ"א אחר היותה ב' וחצי שנה במצור לא בכו על מלכדתה כ"כ ולזאת העיר אותם הנביא כי לא על ירושלים יהא בכיי' כ"א על עצמם אחרי כי גם יתר הפליטה מעיר הקודש הוגלו כבה גחלת ישראל ונפרדה האומה בכללה וז"ש התבוננו על דבר הנהי' וקראו למקוננות וגו' ותשינה עלינו ולא על ירושלים נהי וביאר דבריו כי הקול נהי אשר נשמע הוא איך שדדנו והטעם כי בשנו מאוד אשר עזבנו ארץ והשליכו משכנותינו וכן הענין במות אדם כשר אף כי היה זקן בעל יסורין מ"מ עדתו תבכה על השבר הנהי' אחרי כי ניטל מהם הדר עדתם ועד"ז יש לפתור מ"ש ז"ל במס' שבת כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה נוטלן וסופרן ומניחן בבית גנזיו הכוונה כי כשאדם מתאבל על אדם שהי' כשר דהיינו בתכלית השלימות א"כ איפה לא יבכה עליו כ"א על אבד שלימותיו וכל אשר יקרו בעיניו שלימותיו יבכה יותר וז"ש הקב"ה סופר הדמעות למען דעת באיזו מן השלימות זה המתאבל יאמין ומניח הדמעות האלו באוצר של יראת שמים דהיינו בית גנזיו ועד"ז אמרו שם מפני מה בניו ובנותיו של אדם מתי' כשהם קטני' כדי שיבכה על אדם כשר והקשו ערבונא קשקיל מני' ומשני אימא על שלא בכה וק' בל"ז וכי אם יבכה על בניו ובנותיו יבכה בזה על אדם כשר ואמנם האדם לפעמי' מתנחם הלא דור הולך ודור בא ואם אני לא הגעתי לשלמות אדם כשר' מ"מ אקוה אשר בני ובנותי יגיעו ומתעצל מלהספיד ולזה הש"י שיודע כי לא כן עמו וא' בפה וא' בלב ידבר ולא יבקש כלל אשר בניו ובנותיו יגדלו ע"ד זקני עמינו יקח גם אותם ממנו כדי שיבכה ולהכי לא פריך הש"ס כ"א ערבונא קשקיל ואמנם הירא את דבר ה' לא ימתין. שיתעורר לתקן חסרונותיו בעת העדר אדם כשר כ"א מעצמו ילך בדרך ה' וז"ש בני' אתם לה' אלקיכם אם תהיו בנים לה' לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כי לא תצטרכו להתעוררות כמו זה והנה כל מגמת אדם כשר להדריך בקול מוסרו בניו ובניתיו בדרך הישר ואמנם אחרי מותו ייראו כי השחת ישחיתון ולזה התפלל משה על הצדיקי' המכוני' בשם יהודה ואמר שמע ה' קול יהודה דברי מוסר ותוכחה אשר יביע בכל עת לבניו ובשכר זה גם בשעה שאל עמו תביאנו שיאסף אל עמיו גם אז יהיו ידיו רב לו ותהי' עזר מצריו שלא יוכלו להטות בניו מדרך אביהם ויהיו אלופינו מסבלים אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותינו ומחה ד' דמעה מעל כל פנים בב"א.

בע"ה ח"א שדרשתי פה שוואראן יום ב' פ' שופטים תר"י להקמת מצבת הרב המנוח הגאון מהו' יעקב מאיר צבי פריעדלענדער זצ"ל

טובים השנים מן האחד וגו' הכוונה ע"ד שארז"ל סגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין ב' נביאי' מתנבאי' בסגנון א' הש"י שרצה לעורר לב עמו לתשובתו נתן בפי כמה להתנבאות על ענין אחד בעצמו למען יתקיימו ויכנסו דברי' ואמנם לא נבאו בל' א' ממש כ"א כן יאמרו שוב כי נדברו יחדיו איש עם ריעיהו ומה שאמרו הגיון אחד כוונתו הענין והכי כוונתו המליצה וכי ז"ש שנים שיתאמצו בדבר טובי' מא' אשר יקוו שלא ייגעו לריק כ"א ירא להם שכר טוב בעמלם ויצב יעקב מצבה על קבורתה היא מצבת קבורת רחל עד היום הכוונ' ע"ד שאמרו בירושלמי שקלי' אין עושין נפשות לצדיקי' דברי' הן הן זכרונם דהנה תכלית המצב' היא למען אם יחזו בנים שבח ופעולת אבי' חקוק בעט ברזל יזכרו מוסרו ודברו אתם ועי"ז ישובו לתוכחתו ובזה משלימין נפש אבי' ולזה קראו חז"ל למצבה נפש אמנם הצדיקי' אשר דברי' חיים וקיימים כמסמרות נטועי' אינם צריכי' לאבן הזה לתכלית כן יען גם דברי' יפעלו כמו אלה ואמנם מצבת רחל הי' כמ"ש רש"י בענין שקברה יעקב שם בדרך למען תהי' לעזרה לבני בגלות וז"ש ותקבר בדרך ומשו"ה ויצב יעקב מצבה על קבורתה אמנם אין זה מצבת רחל כ"א מצבת קבורתה שידעו מקום קבורתה עד היום הזה כשיצטרכו בני' לתפלתה:

ד"א נ' בנבאר תחלה ד' רבינו הקדוש בכתובות ק"ד בשעת פטירתו שאמר לבניו הזהרו בכבוד אמכם נר יהא דלוק במקומו שלחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה ונ' דהנה עינינו הרואות עד בהלקח עכצש"ת מעדת ישראל מנהיגם חבתו כ"כ עליהם אשר אין יכולין להתנחם אחריו ויאמינו כי אין עוד דוגמתו ותחת כן יאמרו מאחר כי אשר אבדנו לא נמצא עוד למה זה לנו לבייש קדושינו בשבת על כסאו איש אין כערכו אנחנו נקבל עלינו מופלג א' למורה הוראה למען נשאל פיו באו"ה לא זולת ואמנם נחזו אנן מה יצא מזה ונמצא דבר זה מבואר בד' מרע"ה שאמר יפקוד ה' אלקי הרוחו' וגו' אשר יצא ואשר יבא ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם רעה ונ' דהנה בקשת משה הי' כסבור הש"י יניח לישראל לבחור להם איש מתוך העדה ולהושיבו בראש אמנם ידע משה כי ב"י יאמרו מי הוא זה אשר ראוי לשבת על כסא משה וישימו עליהם א' לשפוט אותם אמנם לא יפקידהו לנגיד עד אשר ימרה את פיו יומת ויצא מזה כי האיש הזה לא יהא לו ממשלה עלי' ועי"ז יפרעו פרע ובזמן קצר לא יהיו ניכרים סימני התורה והיראה אשר השאיר מרע"ה אחריו ברכה בלבבם ויתלו החסרון במשה שהוא לא היה רועה נאמן וז"ש אתה ה' תפקוד עלי' איש ולא תניחם לבחור ואמר הטעם כי הם לא יבחרו כ"א אשר יצא לפניהם ואמנם אתה תבחר שיוציאם ויביאם בע"כ כמ"ש רש"י וא"ת מאי אכפת לי לא כי כי תהי' אז עדת ה' כצאן אשר עתה אין להם רעה ולא כ'

בלא רעה כ"א יאמרו הרועה לא היה רעה נאמן וכמ"ש והנה כל מנהיג עליו שני עמודי הדת המה עמוד התורה ועמוד ההוראה והנה עמוד התורה אי אפשר שיתחזק אם לא יהא מנהיג בעיר התופס ישיבה ונקבצו אליו עדרים כי כשם שאם אין גדיים אין תיישים כך אם אין תיישים אין גדיים קנאת סופרים תרבה חכמה ואם אין המנהיג איש אשר יתמכו בידו להרביץ תורה אי אפשר לו להקם תורה בישראל וזאת שנית לעמוד התורה יאתה עוד עמוד התוכחה הכי יכול איש אשר לא הוקם על להוכיח בשבט פיו לעדתו כאשר יוכל המנהיג היושב ראש ואף כי לא יוכל לתנהג מי אשר אין שבט מושלים בידו בפרושות כמו הנבחר לשופט וזה גורם אשר לא יקבלו דברי תוכחתו ע"ד שאמר מיכה אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין חסיד אבד מן הארץ וישר ג"כ באדם אין כי יאמרו אין עלינו להתנהג במנהגי החכמים והנה עמוד ההוראה כ"כ לא יתחזק כי הכל צריך לאימתא דדייני ובפרט טבח שלא הראה סכינו לחכם מנדין אותו וכן חלק השני מן ההוראה אחר מאכלות האסורות הוא עמוד העריות הצריך אזהרת ב"ד מאן יימר מאן יגדר אם אין שופט בארץ והנה כ"ז נכלל בד' רבי שהי' מתיירא כמרע"ה אשר לא יאבו לקבל עליו נשיא אחר מותו למלא מקומו כ"א ישיתו עלי' לכבודו חד מחברייא אשר יצא אבל לא יוציאם ועי"ז יכבה נר התורה וח"ו יתקלקל השלחן במ"א ותתחלל המטה בפריצות עריות וז"ש להם נר התורה יהא דלוק במקומו שהיה דולק שיושיבו להם מיד נשיא אשר יבעיר נר התורה על מכונו וכן השלחן יהא ערוך במקומו שיהא עמוד ההוראה ביד נשיא במקומו דווקא למען יהא השלחן ערוך כרצון ה' וכן מטה תהא מוצעת במקומה שיהא גדר העריות מסור ביד נשיא דווקא כבראשונה וכמ"ש אמנם רוב פעמים ישובו עם בני ישראל האיך נוכל לבייש כבודה בת מלך אמנו אשת הרב המנוח ולגרוע לה מפרנסתה ע"י אשר נקים עלינו איש אחר במקום בעלה נזר ראשה אך זה שקר כי כבוד בעלה היא כמ"ש שלא תהא עדת ה' כצאן וכו' ולא יליזו אחרים כי הוא לא היה רועה נאמן ואמנם גם זאת עלינו לשום על לב כי אשתו היא אמנו ע"ע ועלינו לפרנסה ולכבדה אך לא בשביל זה תהי' עדת ה' כצאן וכו' וז"ש להם אל תחוסו להדליק הנר במקומו משום כבוד אמכם אשת רבי כי לא היתה אמם ממש כמ"ש שם בגמ' כ"א הזהרו בכבוד אמכם ומ"מ נר יהא דלוק וכו' כמ"ש והנה יעקב אע"ה חזה ברוה"ק אשר ע"י מיתת רחל ויוסף יגדל ע"כ עם בני בלהה עי"ז אשת בלהה תחוס עליו כי הוא בן הגבור' והמה ינהגו בו ג"כ כבוד ולא יווסר בשבט מוסר יגיע מזה שיבא דבתם רעה וזה פי' הכ' משום שהיה נער את בני בלהה כי אמו מתה לו בנוער בא לידי מדה זו ואמנם אם יכשלו בני רחל יתלו הסרחון בה ברבות הימים כי ישכח אשר בני' נעזבו ממנה בנערותם

ולזה העמיד יעקב מצבה על קבורת' עד היום עד היום אנו מרגישים אשר מתה עקרת הבית טרם זכתה לגדל בני' וכן הענין אצלינו בהעמדת מצבה זו אף שאין עושין נפשות לצדיקים יען עינינו הרואות מעת הלקח הרב המנוח רבתה המספחת בני דור אחרון יתלו החסרון בו חלילה לזאת יוחק בעט ברזל אשר נדע כי שתי שנים כסא הרבנות פנוי ואשר נתעוות בעו"ה הי' באותן הימים ועלינו לתקן המעוות והוא רחום יכפר עון וחרפת עמו יסיר בב"א

בע"ה דרושים לחינוך ביהכ"נ "יישוב עזדעג": שבת נחמו תרמ"א:

בגמ' ברכות ח' ע"א א"ל רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דאמרת לו משמי' דרב חסדא במילי דבי כנישתא א"ל הכי אמר ר"ח מ"ד אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה מכל בתי כנסיות ובפי מדרשות והיינו דאמר ר"ח בר אבא מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד וצריך לבאר שערים המצויינים בהלכה מאן נינהו בתי מדרשות ומאי קאמר שאוהב הש"י יותר שערים המצויינים בהלכ' מבתי מדרשות והעיקר דמאי מילי מעלייתא במילי דבי כנישתא אמר לי' בזה.

כבר עמדנו בכמה מקומות ע"ז מה ראו רז"ל לקרא לבית תפלה שכן נקרא שמו בישעי' ושמחתים בבית תפלתי בשם ביהכ"נ ובברכות ה' ע"א תניא אבא בנימין אומר אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בביהכ"נ שנא' לשמוע אל הרנה ואל התפלה במקום רנה שם תהא תפלה פירש"י בביהכ"נ ששם אומרי' שירות ותשבחות וק' הרי גם אם יתפלל בביתו יאמר שירות ותשבחות ונ' אמר הכ' עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה האד העומד להתפלל לפניו ית' טרם נגשו להתפלל צריך להיות שמח בחלקו ובלב טוב ישבח על הטוב אשר קיבץ עד הנה וז"ש תחלה עבדו את ה' בשמחה שתהיו שמחים וטוב' לב ואח"כ באו לפניו ברננה והנה כל אדם בביתו בכל עת ובכל שעה יחסר לו ממשאלותיו לזה בכה ולזה בכה ובבאו להתפלל לבו בל עמו בשמח' מדאגת חסרונותיו אבל בשער בת רבים כאשר יפקח האדם וירא' חסרונות אנשים אחרים בקל ישמח ויעז במתת גורלו וזה ענין ביהכ"נ שקראוה רז"ל כי הוא מכניס רבים ולכוונת זה אמר אבא בנימין מאחר דאמר שהמע"ה לשמוע אל הרנה היינו קול שמחה ואח"כ אל תפלה וזה לא שייך כ"א בביהכ"נ וז"ש במקום רנה של שמחה שם תהא תפלה ואמנם יש בענין שם ביהכ"נ עוד דברים שבקדושה פחות מעשרה ואסמכוה אקרא ונקדשתי בתוך בני ישראל תקנו לנו רז"ל כן להראות אותנו כי לא ישר בעיני ה' ית' אם אנחנו משתדלים כל חיש בפ"ע להשיג שלימותו כ"א החובה עלינו להשתדל בקיבוץ למען הקל עולה של תורה להיות

ברחובותנו שוחט ובודק עפ"י המצווה עלינו שליח צבור עפ"י המצווה עלינו מורה ילדים עפ"י המצווה ענינו וכ"ז לא נשיג אם לא נתחבר יחד ולהשיג תכלית זה נצטווינו שלא לומר דבר שבקדוש' פחות מעשר' וכל א' מאתנו הרוצ' לשמוע קדיש וברכו קדוש' וקריאת התורה צריך להשתדל שיהיה במקומו מקום קבוע בו יקדשו קדוש יעקב ואחרי כי על כרחם יתקשרו לחבורה אחת שוב יהי' נקל עליהם לתקן צרכי הכלל עפ"י דת תוה"ק ולזה נקרא בית הכנסת כי אין התכלית שיבאו שמה להתפלל כ"א התכלית שעל ידו יפקחו על עסקי רבים וכן הביהמ"ד אין תכליתו ללמוד שם תורה כ"א ללמוד וללמד לשמור ולעשות והנה כל עדה נקראת שער וזה שא"ל מילי מעליותא דבי כנישתא אם השערים מצויינים בהלכה שע"י הקיבוץ בביהכ"נ וכן ע"י לימוד בביהמ"ד השערים מצויני' ותהא קהלה קטנה או גדולה אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות ר"ל אפי' קהלה קטנ' של ד' אמות אם היא רק מצויינת בהלכה.

אמנם יש בענין ביהכ"נ עוד דברים בגו אמר דהמ"עה בס' תהלים מה ידידות משכנותיך ה' צבאות נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל אל חי גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרוחי' את מזבחותיך ה' צבאות מלכי ואלקי אמר הכ' בה' חסיתי איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור הענין אמר הכ' אנשי רע לא יבינו הרשע בגודל תאות יצרו א"א לו להאמין שיוכל שום אדם לעמוד משך ימי חייו נגד היצר הזה ומצפה מיום ליום אשר גם הצדיקים ח"ו יכשלו ברע' וזה מ' הכתיב צופה רשע לצדיק מחכה עליו ומבקש להמיתו מתאווה שגם הצדיק ימות מיתת מוסרית וארז"ל במ' סוכה כי באמת כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו כי אינו דומה אם היצה"ר ילחום באדם בתאוות בהמיות או יבא להתוכח עמו בד' מינות וע"כ קראו רז"ל יצה"ר של הצדיקי' הר ויצה"ר של הרשעי' חוט השער' ובאמת ארז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו והנה נשמתנו הקדושה תדמה בתוך גופנו לצפור הפורח באויר ואין לו מנוח כמו כן לא יערב לנשמתנו כל תאות העוה"ז וכל שמחתו כי אין זה ממדותיה וזה מ' הכ' בה' חסיתי שיעמוד לי נגד יצרי ואיך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור הצפור הנשמ' שבכם יעזוב מקומו משום הרכם יצה"ר שלכם והנה כ"ז שהאדם מתפלל בביתו רעיוניו על עסקי מחיתו וגם בעת התפל' לא תתענג הנפש לא כן בביהכ"נ הנשמה תתענג שם כי הוא משישים במה שרגילה מעולם בית ה' הוא וגם הגוף ישכח לפי שעה מחסוריו וז"ש מה ידידות מה עונג המה משכנותיך בתי כנסיותך ה' צבאות כי נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' שמה לבי הוא נשמתי ובשרי גופי ירננו אל אל חי ואמר גם צפור גם הנשמ' מצאה שם בית ודרור כנוי לגוף שאינו מקבל

מרות כצפור דרור לפי שעה קן לה אשר שתה אפרוחי' את מזבחותיך ה' צבאות כי שמה תשלך עא ה' יהב' לאמור והוא יכלכלך.

סיומא נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם במ' איכ' חטאו בכפלים שנ' חטא חטא' ירושלים לקו בכפלים שנ' כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתי' ונחמו בכפלים שנ' נחמו נחמו עמי הענין ארז"ל והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם לעמי הם הת"ח שגגות נעשו להם כזדונות והיינו משום חילול השם כי העולם לא ידונו לת"ח לשוגג וא' שוגג וא' מזיד בחילול השם ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזדונות נעשו להם כשגגות והנה אבותינו יושבי ירושלים היו רבתי בגוים כל העולם השתומם על חכמתם ובימי חזקי' לא היה מדן ועד באר שבע ע"ה וכשחטאו בעו"ה היה החיה"ש עצום עד מאוד ולכוונת זה אמר הכ' חטא חטאה ירושלים ע"י ששמה ירושלים עיר השלמות היה החטא עצום אשר על כן יען היא ירושלים לנידה היתה כל מכבדיה אשר היה בקי בחכמתה הזילו' כי ראו ערות' וזה ענין חטאו בכפלים והנה בעת נפרע ה' מאתנו אמר הכ' מה אעידך מה אדמה לך הבת ירושלים מה אשוה לך וחנחמך אחרי שאין שוה לך כל מכה שלקית לא הי' לך תנחומי' ועוד גם זאת כי גדול כים שברך וזה לקו בכפלים גדולתן שירדה עשר מעלות וגם המכות מופלאות ואמנם בעת ירחם ה' עלינו ויתקיים בנו והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה. אל בית אלקי יעקב כי מציון תצא תורה ויתקיים בנו על כפים ארץ ישתחוו לך והיו מלכים אומניך נתנחם בכפלים כיה"ר בב"א:

ב"ה דרוש לחינוך ס"ת אצל הקצין ה' ישכר אדלער ביישוב מיכעלי ער"ח שבט תרכ"ז לפ"ק.

ארז"ל במס' סנהדרין אמר רבא אעפ"י שהניח לו אבותיו של אדם ס"ת מצוה לכתוב משלו שנא' ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ע"כ ופי' הרמב"ם ד' רבא בה' ס"ת כיון דקיי"ל תורה חתומה ניתנה אסור לכתוב התור' פרש' פרש' וע"כ מדחייב לן רחמנא לכתוב השירה כל התור' בכלל ואמנם הרא"ש בה' ס"ת כ' דכ"ז היה בימים קדמונים שהיו לומדים עם התנוקות מתוך הס"ת ותור' שבע"פ למדו ע"פ אבל עתה בזמנינו מחויב יותר לקנות לו ספרים שידע מהם לברר החסור והמותר וכיו"ב זה חו"ד וצריך ביאור גדול אורח חיים פן תפלס כיון שמצוה זו של כתיבת ס"ת היא אחת מן התרי"ג מצות וכי ח"ו מתוך הזמן נשתנה החיוב ולבאר ד' הרא"ש נבאר תחל' מאמר א' לענינינו פ' א"ט ר"ש בן פזי רמי כ' ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים וכ' את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה א"א לשני מלכים שישתמשו בכתר א' א"ל הב"ה לכי ומעטי עצמך אמר' לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעט עצמי אמר

לה לכי ומשולי ביום ובליל' א"ל שרגא בטיהרא מאי מהני אמר לה לימנו בך ישראל ימים ושנים א"ל יומא נמי אי אפשר דלא מימני בי' תקופות לקרי צדיקי' בשמך יעקב הקטן דוד הקטן כיון דחזי' דלא מיתבא דעתה אמר הביאו עלי כפר' שמעטתי את הירח והיינו דאמר רשב"ל מה נשתנה שעיר של ר"ח שנא' בו חטאת לה' אמר הקב"ה הביאו עלי כפר' על שמעטתי את הירח ע"כ:

וכבר. כ' המקובלים כי עיקר הדברים מגיעין ברומו של עולם כי הקטרוג הי' כביכול ממלכות לתפארת ובעקבותם נלך בע"ה ואולי גם דברינו בכלל דברי' ונאמר כי הנה ידוע אלפי' שנה קודם שנברא העולם כבר היתה תורה שבכתב כתוב' לפני המקום במרום אש שחורה ע"ג אש לבנה אשר מה"ט צריכה שתכתב גם אתנו בדיו שחור על קלף לבן וכשם שתורה שבכתב היתה כתובה מאז כך תורה שבע"פ היתה מוכנת להנתן בע"פ ולזה רמז שהמע"ה משלי ח' באמרו ואהי' אצלו אמון ואהי' שעשועי' יום יום ואז"ל דאמון פי' מוצנע והנה אמון קאי על תורה שבכתב שהית' גנוז' למעל' ושעשועי' קאי אתורה שבע"פ ואמר הכ' ואת התורות פי' רש"י תורה שבכתב ותושבע"פ והנה המדה שממנה ניתנה תורה שבע"פ והיא המדה שהזכרנו למעלה מדת מלכות התרעמה. לפניו ית' כביכול כי לא יחלק תורתו לשנים כ"א או יהי' הכל בע"פ או הכל בכתב כי עכשיו כל א' מן התורות אומרת אני אמלוך בי תורה שבכתב עדותה בצדה בכל שורה ושורה וידבר ה' אל משה וגו' ואמנם תורה שבע"פ אומרת הלא זולתי ובלעדי תורה שבכתב אין לה תועלת כי כמעט אין מצוה א' ואפי' הגדולה שבגדולות מבואר' בתורה שבכתב כי מי ידע פי' לא תעשה כל מלאכה ומי ידע פי' וקשרתם על ידך פי' ובשר בשדה טרפה וכיו"ב והיינו אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר א' ולכבוד עצמה ענתה ואמרה כי ע"י החילוק היה סכלים אשר יחשבו מחשבת און אם גם תפל מבלי מלח אשר בתורה שבכתב לבדה יאושר האדם ואמנם הקב"ה השיב לה כהוגן מה את חוששת שתמעט אדרבא לכי ומעטי את עצמך כי לתת כל התורה בכתב הוא דבר שאי אפשר כי בכל דור ודור ע"י התחדשות הנהגת העולם והשתנות הטבעים יוולדו עניני' חדשי' אשר לא הי' להם שייכות ליכתב לפני כמה אלפי' שנה ואמר עוד הכ' אכתוב לו רובי תורתו כמו זר נחשבו כלומר כדתות זרות אשר יש להם קץ ותכלה ואמנם להנתן כלה בע"פ כמו כן הפסד מרובה משכר כי ידע צורנו אשר יגיעו זמני' אשר בעו"ה השכחה מכח תוקף הצרות תתגבר עלינו וכ"ז אשר תורה שבכתב נתונה בהיכל ע"י השרשי' המבוארי' וע"י הרמזי' והאסמכתות חסרות ויתרות יעורר זכרוננו על מה שנשכח לפי שעה מאתנו ומוטב להפסיד המועט מלהסתכן ח"ו בכלל והיינו דא"ל הקב"ה לתושבע"פ לכי ומעטי

עצמך אמנם תושבע"פ השיבה בשביל שאמרתי דבר הגון אמעט עצמי הי' לך להשכיל עכ"פ שלא יגיע גם לתורה שבע"פ מיעוט והנה עדן לא בארנו מ"ט כינו רז"ל תורה שבע"פ בשם הירח ובוודאי כבר אמר שהמע"ה ותורה אור כי התורה קרויה אור, ואמר דהמע"ה נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי וכאלה רבות אבל מדוע עוד תקרא תורה שבכתב בשם חמה ותורה שבע"פ בשם ירח ואמנם הענין הנה החמה זורחת ביום ואפי' יתקדרו השמים בעבי' בכל זאת כ"ז שלא יביא הש"י חושך ערפל כבמצרים בעולם החמה מאירה אם גם לא כמו יום העצם השמים לטוהר משא"כ הירח אם יתקדרו השמים בעבים תחשך הירח מקצה עד קצה ולא תשפיע מאור' מאומה כך תושב"כ יעבור על עם ב"י ח"ו מה התור' בכל זאת תשכב בחיקם ותאיר להם לעני ועשיר יחדיו וארז"ל ע"פ ונאספו שמה כל העדרים דקאי אקריאת התורה בביהכ"נ וכל השומע קה"ת בכל שלשה ימים כתקנת מרע"ה יתקיים בו וגללו את האבן דקאי איצה"ר כמבואר במ' ויצא שם מעל פי הבאר והוא בחי' חמה משא"כ תושבע"פ שמעתתא בעי' צילותא ובבא ח"ו על העוסק בתורה דאגות וכיו"ב אז"ל ליבא בכיסא תלי' ואם אין קמח א"ת ע"כ נמשל' ללבנה אמנם יש עוד דברים בגו כי כשם שהלבנה אין לה אור מעצמה כ"א ממה שתשפיע עליה החמה כך ליכא מידי בתור' דלא רמיזי באורייי' נמצא שתורה שבע"פ לגמרי בחי' לבנה וזה ענין מעטי עצמך כלומר תדע ערכך כנגד ערך תושב"כ ואמנם גם זה לקיום תושבע"פ כי זולת זה בליל הגלות כבר ח"ו נשתכחה תושבע"פ וע"י שכל דברי' יש להם סמך בתוה"ק היא מתקיימת והיינו דא"ל קב"ה לכי ומשולי ע"י מיעוט זה ביום ובלילה עדות לא תשכח מפי זרעו ועדות היינו בע"פ דמפיהם ולא מפי כתבם אמרה תורה חזרה ואמרה שרגא בטיהרא לא מהני ר"ל דבזמן הצרות ח"ו בטל עסק התורה ובזמן הרוחה בעו"ה זה פונה לכרמו וזה פונה לזיתו ותורה מה תהא עלי' והיינו בטיהרא כשהשמי' בטוהר אמר לה לימנו בך ישראל ימים ושנים הענין ארז"ל כל מקום שנא' ימי' אינם אלא של צער והביאו כמה ראיות ואמנם בעת השלוה נאמר ספו שנה על שנה כי הישן בתענוגי העוה"ז יחליף עליו שנה ברגע משא"כ מי שיש לו יגון ואנחה אשר כל יום יהא כשנה בעיניו ואמנם אין פורענות בא על ישראל כ"א בעון ביטול תורה וכ"ז שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו ואין שפע בעולם כ"א ע"י התמדת ת"ת כאז"ל אם אין תורה אין קמח ואמר הכ' אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה ואז ונתתי גשמיכם בעתם וגו' והיינו דא"ל הקב"ה לימנו בך ישראל ימי' אם לא יעסקו בך ושני' אם יעסקו בך וכמ"ש וע"ז השיבה תושבע"פ יומא נמי אי אפשר דמנו בי' תקופתא והיינו דאין העולם מתקיים כ"א על הבל פיהם של תשב"ר והיינו כי לא יעדיף ולא יחסר השפע בזכותם ועיקר הגיון של תשב"ר

היא תושב"כ והיינו יומא נמי אי אפשר דמנו בי' תקופתא ר"ל שיהא הגלגל מקיף כעד עתה בזכות תושב"כ א"ל ליקרו צדיקי בשמך כי רק הממית עצמו על תושב"פ דהיינו שמקטין עצמו זוכה שיגלה שכינה עליו כיעקב ודהמע"ה שנא' עליו וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום ואמנם כי מ"מ יסוד תוה"ק הוא תוש"בכ לא מייתבא דעתה וע"ז אמר הקב"ה כי לעת עתה היו יהי' ככה אבל לע"ל אמר הכ' ונתתי תורתי בלבם ועל לוח לבם אכתבנה ויהי' אור הלבנה כאור החמה ואמנם אור החמה יהי' שבעתים שיגלה הקב"ה רזי תורה כמ"ש רז"ל על תורה חדשה מאתי תצא חידושי תורה. והנה תורה שבכתב ניתן לנו להיות זה לתושבע"פ אוצר מתוקן למען עדות לא תשכח מפי זרעו ואמנם בדורינו זה שאין אתנו יודע לדרוש מתורה שבכתב לעצמה ואם נקיים מצות כתיבת ס"ת ולא נשתדל לקנות ספרים שנדע מהם להניח תפילין ולשמור שבת ולתקן בתינו בהיתר ולא באיסור מה תועלת בכתיבת ס"ת וא"כ הא למה זה דומה למה שארז"ל מוטב לחלל שבת א' לקיים שבתות הרבה וזה כוונת הרא"ש הנ"ל ולק"מ מכל מה שכ' לעיל.

יששכר חמור גרם וגו' ד' רז"ל חמור לגרמי' הענין כי בני אדם אשר ישפיע להם הש"י ברכתו חלוקי' לשני כתות הכת הא' הקשורים בעבותות אהבת העוה"ז ואך אל מטעמי' יתאוו ועי"ז ישכחו אחריתם ויצברו רק כעפר כסף ועלי' נאמר ולחוטא נתן ענין לאסוף לתת לטוב לפני האלקים ויקוים בהם ועזבו לאחרים חילם ואמנם המשכילי' בעם יבינו כי תענוגי העוה"ז כלו כעשן כלו ותכלית הברכה אשר יתן השי"ת לאדם היא להכין צדה לאחריתו ואשרי אנוש יעשה זאת והנה שבט יששכר זכו שהי' נחלתם ארץ מבורכת ואמרו רז"ל פירותיו של יששכר גסי' היו ואעפי"כ לא פנו להתעסק בעצמם בהם כ"א היו השבטים נוטלין אותם ומפרשין בהם לים ואו"ה תמהי' עלי' והשבטי' אמרו להם אלו ראית' בעלי' של אלו עוסקי' בתורה ונוטלין מעט תמור הרבה מפירותי' הגדילים בנחלתם אז היו לכם לתמוה והנה אדם לעמל יולד אמנם השוכח אחריתו ויעמול בעד אחרי' והמשכיל יעמול בעד עצמו וז"ש יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתים ופירש"י חמור חזק אשר גם בלילה ירבץ בחוץ הכוונה כי לא מחמת עצלות לא עסק יששכר במו"מ כ"א הי' זריז יותר ממאה סוחרי' אמנם יששכר לא רצה לעמול בעד אחרים כ"א חמור לגרמי' כל פעולתו לעצמו לאחריתו וביאר דבריו ואמר וירא מנוחה ר"ל עוה"ב כי טוב ר"ל טוב אמתי ואת הארץ העוה"ז כי הוא רק נעמה ויט שכמו לסבול עול התורה ויהי למס עובד כל עבודתו הי' שישלם להש"י המס שאדם מחויב לשלם להש"י בעד טובתו הש"י יזכינו להיות מהעובדים אותו באמת וצדק א"ס.

ב"ה דרוש לחינוך ס"ת אצל הקצין כ"ה דוד צבי שווארץ בכפר פעגימעש ער"ח שבט תרמ"ג לפ"ק:

בגמ' סנהדרין אמר רבא אעפ"י שהניחו לו אבותיו ס"ת חייב ליכתוב משלו שנ' ועתה כתבו לכם את השירה ופי' הרמב"ם בה' ס"ת מאחר דתורה חתומה ניתנה ואסור לכתוב התורה מגילות מגילות ע"כ הכוונה שיכתוב את התורה כולה וכ' הרא"ש בה' ס"ת דבזמנינו שניתנה תורה שבע"פ ליכתוב משום עת לעשות לה' הפרו תורתך ספרי הש"ס קודמי' לס"ת ותמהו עליו הרי עכ"פ המצוה מן התורה במקומה עומדת ונ' לבאר ארז"ל במס' מנחות א"ר גידל הכותב ס"ת כאלו קבלה מסיני הלוקח ס"ת כאלו חטף לו מצוה מן השוק הענין ארז"ל במס' ב"מ ת"ר העוסקין במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה טובה הימנה בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו הענין כ' בעל חובת הלבבות תוה"ק נמשלה למלך שחלק לעבדיו לוזי המשי להבחין ע"י חכמתם הפקחין שבהם עשו מהמשי ג' סוגין המשי הטובה ביותר עשו הימנה בגדי חופש למועדים ומהבינוני' בגדי' נקיים ליום יום ומהמשי הגרוע צרכי תשמיש ואמנם הסכלים עשו מכל המשי מה שעשו הפקחים מן הגרוע יען היה להם לטורח לברור הפסולת מן הברור וכן תוה"ק תכיל ג' סוגי' הסוג העליון האמונה הקדושה כמאמר הכ' אתה הראית לדעת והסוג השני המצוה אשר ע"י יזכה האדם לעוה"ב והסוג הג' הסיפורים אשר המעיין בהם יקח מוסר לעצמו אם אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה השיאתו אשתו להפר מצות ה' מה יעשו אזובי הקיר בני אדם להבל דמו אם נח אשר נאמר עליו איש צדיק תמים נתפתה ביינו מי לא ייירא ויאמר אל תאמן בעצמך עד יום מותך ואמנם הכסיל יקח לו דוגמא מכל הצדיקים אשר לפי שעה עברו על צווי ה' ויעזבו ע"י סכלות זאת ארחות יושר ולזה שפיר ארז"ל העוסקי' במקרא מדה ואינה מדה אם יקח ממנה המוסר הנ"ל היא מדה ואינה מדה אם ילך עקלתון ואמנם המשנה מדה טובה הימנה כי הוא מורה לאדם הדרך לעבוד את ה' למען יזכה לחיי עוה"ב ואי אפשר לטעות על ידה כלל אבל אמר הכ' לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי הכוונה כי אין קורת רוח להש"י באדם אשר יעשה המצות מבלי שיבין ענינים כמצווה עלינו והמשנה אשר היא קיצור מצות תוה"ק לא תספיק לבאר לנו אפי' הל' ק"ש ותפילין וכ"ש הל' שבת וטרפות וכיו"ב ואמנם התלמוד הביאור על המשנה הוא המורה דרך החיים וע"כ ארז"ל הני תנאי מבלי עולם נינהו שמורין הל' מתוך משנתן וז"ש לכו. לחמו בלחמי היא המשנה אבל ישתו ביין מסכתי כי התלמוד הוא יינה של תורה וע"ז אמרו תלמוד אין לך מדה גדולה מזו ואמנם יש עוד דברים בגו הכותב לו ס"ת ומניח לפניו תיקון סופרים ישתומם על הענין תיבה אחת תבא בפסוק א' שנים

או שלשה פעמים כמו תיבת בכר תיבת מצח תיבת סכת וכיו"ב אין מספר ולא ראי זה כראי זה זה מלא וזה חסר ואם המלא נכתב חסר הס"ת פסול וכן להיפך ועד"ז פ' פתוחה שעשאה סתומה וסתומה שעשאה פתוחה ואותיות רבתי זעירא ואותיות מנוקדים ואם אח"כ ישאל על פתחי בעלי התלמוד מה זאת ועל מה זאת יראוהו כמה דינים היוצאי ממלאי' וחסרי' והנגלה יעיד על הנסתר ואמרו רז"ל כי תורה חדשה מאתי תצא חידוש תורה מאתי תצא נמצא כי ע"י התלמוד נתבארו סודות המקרא וזולתו נראין דברי המקרא כספר החתום ח"ו אין חפץ בו וע"ז אמר שהע"ה בשה"ש הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה ודרשו רז"ל ודלוגו עלי אהבה ר"ל מה שנשתוממתי בתוה"ק על הדילוגי' שונים ממלא לחסר מחסר למלא ע"י התלמוד הכל עלי אהבה והנה הלוקח ס"ת ונותן בעדה דמים מרובים יורה כי הוא מאמין אשר ספר התורה הזאת ניתנה לנו מפי הגבורה כי זולת לא היה מבזבז עליה כמו אלה אבל רק חוטף מצוה מן השוק כי יאמין בשער השוק מה שמסרו לו אבותיו משה אמת ותורתינו אמת אבל הכותבה וימצא בה שינויים תמוהים כמו אלה ולולי ניתנה תוה"ק מפי הגבורה בסיני אשר אין לחקור ולדרוש על פי קדשו כי אם ח"ו מרע"ה מפי עצמו מה היה לו לכתוב בכר פעמי' מלא ופעמים חסר וכן מצת וכן שאר תיבות וע"ז אמרו הכותב לו ס"ת כאלו קבלה מסיני כי השנויים העצומים אשר לא יתעורר עליהם כי אם הכותב יעיד לו כי מתת ה' היא ולא מעשה ב"ו אשר ע"י האמור עיקר מצות כתיבת ס"ת להתבונן בה בינה ולשאול פי החכמי' מה זה ועל מה זה ויגיע עי"ז לתכלית האמיתי ושפיר כ' הרא"ש כי קניית ס"ת שבע"פ קודמין למצות כתיבת ס"ת כי ע"י תורה שבע"פ ימצא בידו מפתח להבין כי שניהם יחדו בסיני נתנו וליכא מידי בתורה שבע"פ דלא רמיזא באוריית' והרמזי' בתוה"ק יתנו עדות על תורה שבע"פ והתורה שבע"פ תעיד על יקרות תורה שבכתב.

ארז"ל בפ' אלו טרפות ר"ש בן פזי רמי כ' את שני המאורות הגדולים וכ' את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשתי מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר לה לכי ומעטי את עצמך אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי דבר הגון אמעט עצמי אמר לה לכי ומשול ביום ובלילה א"ל מאי רבותא דשרגא בטיהרא מאי מהני א"ל זילי לימנו ישראל בך ימים ושנים א"ל יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופתא דכ' והיו לאותות ולמועדים זילי לקרו צדיקי' בשמך יעקב הקטן שמואל הקטן דוד הקטן חזיא דלא מיתבא דעתי' אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח והיינו דאמר רשב"ל מה נשתנה שעיר של ר"ח שנ' בו חטאת לה' אמר הקב"ה שעיר זה יהא

כפרה על שמעטתי את הירח. והנה המאמר הזה אומר דרשוני וע"כ אין הדברי' כפשוטו והמקובלי' כתבו על דרך נסתר סוד עמוק במאמר זה והתור' נדרשת בע' פנים **אמר** הכ' אם בחקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם וכו' ואם לא תשמעו בקול ה' יהי' השמים כברזל וארץ כנחשה וכ' הרמב"ן מזה אנו רואי' כי הטבע משועבד לתוה"ק נמצא אם אין תורה אין קמח אבל בכל זאת אמר הכ' וברכך בכל אשר תעשה וארז"ל אם אדם עושה מתברך ואם לאו אינו מתברך והנה הטבע צריך לתורה כמ' הכ' אם לא בריתי יומם ולילה חקת שמים וארץ לא שמתי אבל התורה אינה צריכה לטבע מרע"ה היה בשמים מ' יום ג"פ לחם לא אכל אלוהי חי וקיים בלי מזון ומחיה ומלבד זה התורה עמה סודות אשר הצדיקי' יכולי' להתקיים על ידם כמו שארז"ל ר"ח ור' אושעיא עסקו בס' יצירה כל מעלי שבתא ובראו להם עגלא תלתא והנה מעשי הטבע המה גלוים וחכמי' יחקרו בהם אבל מעשי התורה המה נסתרים ודומים לחלון קטן אשר לא יקוו לראות בו דבר גדול וכאשר יביטו לתוכו ישתומם כל רואה ממראה עיניו ודימו רז"ל את הטבע לחמה אשר אורה בנגלה ותוה"ק לירח ואמנם הירח הזה ידע כחו כי א"צ לחמה כלל כי יכול לעמוד בעצמו וידע כי ע"י שישתמש האדם בטבעיי תהא התורה נקלה בעיני' וע"ז אמרה אי אפשר לשתי מלכים שישתמשו בכתר אחד כי אור השמש תכסה אור הירח והכל יאמין בטבע והתורה תהא כרוכה ומונחת בקרן זוית וא"ל הקב"ה לך והשמט בבית מדרשך ועמדו זרים ורעו צאנך ותהא עץ חיים למחזיקים בך ולא תתבטל מן התורה ואמרה ירח בשביל שאמרתי דבר הגון אמעט עצמי אהא סמוך על שולחן אחרים א"ל הקב"ה לכי ומשולי ביום ובלילה בין בשעת הצלחה שנקרא יום בין שלא בשעת הצלחה שנקרא לילה וע"ז אמרה בשעת הצלחה הכל פוני' אל הטבע ושרגא בטיהרא לא מהני א"ל הקב"ה ימנו בך' ישראל ימים ושנים ולא תהא אוכל נהמא דכיסופא ככ' בבני יששכר יודעי בינה לעיתים לדעת מה ישראל א"ל אבל גם העוסקי' בחכמת הטבע יצליחו ע"י החכמה ושוב אורם תכסה אורו א"ל צדיקי' יקראו בשמך יעקב נשתעבד אצל לבן שמואל שימש את ישראל וכן דוד היה רועה בצאן ועכ"ז לא נתישבה דעתה יען בעוו"ס חכמת המסכן בזוייה וטובה חכמה עם נחלה ולולא הי' הת"ת זוכי' לעמוד בעצמן היתה התורה חשובה יותר בעיני בני אדם וז"ש אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח ואמנם יגיע יום והיה אור הלבנה כאור החמה ועתידה ח"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת והתורה תעמוד בעד עצמה ביום חבוש ה' שבר עמו ומחץ מכתו ירפא כיה"ר בב"א.

קיצור

תוכן עניני כל החמשה חלקים "ליקוטי חברי": חלק ראשון תופס 17 באנען.

תוכן ענינו

תולדות המחבר:
הערות בה' שבת וגיטין:
דרוש להצלת אדונינו הקיסר יר"ה:
חי' אגדה והערות על ס' בראשית מהגאון ח"ס זצוק"ל ומהמחבר:
הערות על משניות ס' זרעים:
ליקוטי מס' ברכות:
והגהות על הרא"ש ותר"י:
והל"ק:
ורמב"ן הל' בכורות:
ליקוטי ירושלמי ס' זרעי':
ליקוטי הרמב"ם מנין המצות וס' המדע וס' זמנים:
ליקוטי טור או"ח:
ליקוטי שו"ע או"ח עד סי' ר"מ:
ליקוטי מתה"ש. פמ"ג או"ח:
אלי' רבא עד סי' קל"א:
ליקוטי חיי אדם:
ליקוטי נוב"י מה"ק ותניינא חאו"ח:
ליקוטי ח"ס חאו"ח:
ליקוטי יהודא יעל' חאו"ח:
סוגי' דהרהור כדבור:
סוגי' דמצ"כ:
סוגי' דאומן:
סוגי' דחזקה אין אדם פורע תוך זמנו:
סוגי' דשליש:
סוגי' דתנ"כ:
סוגי' דצינור:
סוגי' דריחא מילתא: :

הספד על הגאון מו"ה וואלף האמבורגר. והג' מו"ה אברהם וועקסלער והג' מו"ה אברהם בעק והג' מו"ה שמעון קרומענוי:
הספד על הג' מו"ה ליפמן אב"ד בס"ה והמה"ג מו"ה יעקב שלום סופר:
הספד על הג' מו"ה מאיר א"ש והג' מו"ה געץ שווערין והמה"ג מו"ה ישראל וואהרמאן והמה"ג מו"ה שמעון חופ"ה:
הספד על הג' מו"ה יחזקאל בנעטה והמה"ג מו"ה יוזעף פלעש והמה"ג מו"ה שמואל עוזר כ"ץ והגאון מו"ה ישעי' אב"ד במאדע:
הספד על הג' מו"ה משה שערלס והמה"ג מו"ה שאול לאנדא:
הספד על הג' מו"ה שמואל זאממער והג' מו"ה מאיר באסקאוויץ והמה"ג מו"ה ליפמאן נייזאטץ והמה"ג מו"ה יוסף בער רעבענוואורצעל:
הספד על הג' מו"ה ישראל ט"ש והג' מו"ה דור אופ"ה:
דרושי' לחינוך ביהכ"נ:
דרושי לחינוך ס"ת:
חלק שוני תופס 24 **באגען**.
תוכן ענינו
תולדות הגאון ח"ס:
דרוש ליום ניתן הכתר על הקיר"ה:
חי' אגדה על ס' שמות מהגאון ח"ס ומהמחבר:
דרשה נפלאה מהגאון ח"ס לפ' בשלח:
ח"א על מגלת אסתר מהגאון ח"ס ומהמחבר:
ביאור על הגדה ש"פ:
דרוש לשבת הגדול:
ליקוטי משניות ס' מועד:
ליקוטי ירושלמי ס' מועד:
ליקוטי תלמוד בבלי עם נו"כ התלמוד ועל הרי"ף עם נו"כ סדר מועד:
סיומא למס' מגילה:
ליקוטי רמב"ם ס' נשים ס' קדושה ליקוטי שו"ע או"ח מסי' רמ"ב עד סוף:
ליקוטי אלי' רבא מסי' קל"ד עד רפ"ח ליקוטי מס' מגילה:
סוגי' דדבר שא"מ:
סוגי' דכבתה:
סוגי' דהרצאת מעות לנ"ח:

סוגי' דפרסומי ניסא:
סוגי' דמאי מברך:
סוגי' דשמן שריפה:
סוגי' דכל ששהה ל' יום:
סוגי' דחפצי הפקר:
סוגי' דבריר':
סוגי' דחשדא סוגי' דשבות ל"ג ביה"ש:
סוגי' דבר טביא:
סוגי' דחמץ נוקשה:
סוגי' דהרהינו סוגי' דהמשכיר בית לחבירו:
סוגי' דהואיל סוגי' דזוז"ג:
סוגי' דתופס לבע"ח:
סוגי' דמכשירי או"נ:
סוגי' דרוב וקרוב:
סוגי' דעירוב תבשילין:
סוגי' דח"ע וחב"ח בראיית פנים:
סוגי' דמלאכת מחובר במועד:
סוגי' דשמא יעבירנו:
סוגי' דנשים סומכות:
סוגי' דחצי שיעור:
סוגי' אין מערבין שמחה בשמחה:
הספד על הג' מו"ה מרדכי זאב בעל מפ"י:
הספד על הג' מו"ה יודא אסאד והמה"ג מו"ה יעקב ביטש והמה"ג מו"ה זינדל ומו"ה נחום בירושלים:
הספד על הרבני מו"ה גבריאל שווארץ:
הספד על חמותי מ' פראדל זיידל:
הספד על הג' מו"ה מנחם א"ש והמה"ג מו"ה אברהם זוטרא והמה"ג מו"ה יחזקאל ג"וו:
הספד על הג' מו"ה זלמן או"ד והמה"ג מו"ה גרשון יודא קרעסטיר:
הספד על מ' אסתר ברוין:
דרוש לחינוך ס"ת:
חלק שלישי תופס 25 **באנען**:

תוכן ענינו

מנהגי הגאון ח"ס:
מכתב בענין זה מהמחבר להגאון מו"ה הלל ל"ש:
מכתב מהגאון מו"ה הלל ל"ש בענין נסיעה לאה"ק להמחבר:
דרוש ליום עברו להקיר"ה כ"ה שנים מיום חתונתו:
ח"א על ס' ויקרא מהגאון ח"ס ומהמחבר דרוש לפ' ויקרא, צו, תזריע, מצורע, אחרי אמור, בהר, בחקותי,:
ח"א על מגלת שה"ש מהגחון ח"ס ומהמחבר:
דרוש לשבועות:
ליקוטי משניו' ס' נשי':
ליקוטי ירושלמי סדר נשים:
ליקוטי תלמיד בבני עם נו"כ ס' נשים:
ליקוטי הרמב"ם ס' הפלאה:
וס' זרעים:
וס' עבודה:
ליקוטי טיו"ד:
ליקוטי שו"ע יו"ד:
ליקוטי ס' ח"א:
ליקוטי נוב"י מה"ק ומה"ת חיו"ד:
ליקוטי ח"ס חיו"ד:
ליקוטי יהודא יעלה חיו"ד:
ליקוטי אמרי א"ש או"ח ויו"ד:
ליקוטי מנ"י עם תוה"ש. ליקוטי פמ"ג יו"ד:
ליקוטי תב"ש:
סוגי' דמסיח לפי תומו:
סוגי' דקטן או"נ:
סוגי' דתרי ותרי:
סוגי' דתק"ח:
סוגי' דשליחו':
סוגי' דסבלונות:
סוגי' דרבה ורבא:

סוגי' דשמא יחפה סוגי' דשי"מ:
סוגי' דנודר':
סוגי' דק"פ :סוגי' דמטמא ומדמע:
סוגי' דעד א' נאמן באיסורין.:
סוגי' דהיזק שא"נ:
סוג' דכותבין מגלה להתלמד:
סוגי' דאמתנא סוגי' דחוץ:
סוגי' דבי"ש וב"ה:
סוגי' דחליפי אי"נ:
סוגי' דחזקה שע"ש:
הספד על הג' גרשון כ"ל אדלער:
הספד על הגאון מו"ה משה גראס והמה"ג מו"ה שמעון ווינר והמה"ג מו"ה דוד ח"ש והרב מו"ה נתן יודא ה"פ:
הספד ראשון על הג' כתב סופר והג' מו"ה יעקב עטנינגער והמה"ג מו"ה יעקב עהרליך והמה"ג מו"ה אברהם ארנשטיין ובמה"ג מו"ה אברהם צבי אבעלעס:
הספד שני על הג' מו"ה וואלף פוכס והגחון מו"ה וואלף ט"ב והגאון מו"ה אנשיל טשענגער:
הספד על הג' דברי ירמיהו:
הספד על הג' מו"ה צבי ליסקא:
הספד על הג' מו"ה יוסף שאול סג"ל נאטאנזאהן בעל מפ"י והגאון מו"ה שמעלק' בסינוש והג' מו"ה אלי' גרעדיץ:
הספד על ה' מאיר פייש כ"ץ:
הספד על הרב מו"ה ווחנף רייכארד:
דרוש ליציאה מביהכ"נ הישנה בקהל יראי' בנ"הב דרוש לכניסת ביהכ"נ החדשה בקהל יראי' בנ"ה:
דרוש לחינוך ס"ת:
חלק רביעי תופס 25 **באגען**.
תוכן ענינו
הקדמה: כללי ש"ס מהגאון ח"ס דרוש על ענין החירו' עמאנציפאציאן במדינתנו:
ח"א על מגל' רות מהגאון ח"ס ומהמחבר:
דרוש לשבועות:

ח"א על ס' במדבר מהגאון ח"ס ומהמחבר דרוש לפ' במדבר, נשא, שלח, קרח, חקת, בלק, פנחס, מטות, מסעי:
ליקוטים מס' הזוהר:
ליקוטי משניות ס' נזיקיז וס' קדשים:
ליקוטי ס' אלי' רבא מסי' ת"ה עד סוף:
ליקוטי ירושלמי ס' נזיקין:
ליקוטי תלמוד בבלי עם נו"כ והרי"ף עם נו"כ ס' נזיקין:
ליקוטי הרמב"ם ס' טהרה:
ליקוטי טור אה"ע:
רגדות הגאון ח"ס על שו"ע אה"ע:
ליקוטי שו"ע אה"ע:
ליקוטי נוב"י מה"ק ומה"ת חלק אה"ע. ליקוטי ח"ס חלק אה"ע ח"א וח"ב:
סוגי' דדינא דגרמי:
סוגי' דתקפו כהן:
סוגי' דקיימו ולא קיימו:
סוגי' דמשיכה:
סוגי' דאין הולכין בממון אחר הרוב:
סוגי' דשעבודא דאורייתא:
סוגי' דערב לאחר מתן מעות חידושי פ' השוכר את הפועל:
סוגי' דשיקול הדעת:
סוגי' דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור:
סוגי' דאומר מותר חי' מס' שבועו':
סוגי' דשומר אבידה סוגי' דקציצה:
סוגי' דטענו חיטין:
סוגי' דקתא דמגלא:
הספד על הרב מו"ה משה ראזנער כ"ץ:
הספד על הו' מו"ה נתן בנימין ליבערלס סג"ל:
ושנית על מו"ה משה כ"צ הנ"ל:
הספד על המה"ג מו"ה יחזהאל טערצאל ורמה"ג מו"ה משה יוסף באטארקעס והמה"ג מו"ה אלי' דערעטשקע:

הספד על הגאון מו"ה משה קאמארן והמה"ג מו"ה ישראל אונגוואר בוועדבוי והמה"ג מו"ה אברהם ר"ב בפ"ב והרב הנגיד מו"ה עקיבא לעהרן באמ"ד והרב מו"ה משה קרעמזיר בירושלים:
הספד על הג' מו"ה ליב ליטש והרב מו"ה איסר פרוסטיץ והרב מו"ה יוסף משה בדינע:
הספד על הג' הנגיד מו"ה שמואל באנדי במיינץ והמה"ג מו"ה אברהם גלאזנער בקלוי"ב והרב מו"ה יוסף ברעזניץ בוואכטעליץ:
הספד על הג' מו"ה אהרן דוד דייטש ביארמוט:
ואחיו הרב מו"ה שמעון דייטש בירושלים והגאון מו"ה מאיר אויערבאך בירושלי':
הספד על ה' מענקעשמעלץ. הספד על הגאון מו"ה משה שיח ברעזאווא והג' מו"ה זעליג בער באמבערגער בוו"ב והרב מו"ה חיים הומענע:
הספד על ה' אברהם אדלער שו"ב בקהלתנו:
הספד ראשון על הג' מו"ה יוסף צבי ווייס בערלוי:
הספד שני על הג' הנ"ל והג' מו"ה עזרא בס"ה והג' מו"ה אורי ברעזאווא והג' מו"ה שלמה דייטש:
והרב מו"ה חיים ווייס בנאדאש:
דרוש לחינוך ביהכ"נ:
דרוש להנחת אבן שתיה בביהכ"נ היראים בערלוי:
ג' דרושים לחינוך ס"ת:
הספד על זוגתי הרבנית מ' מלכה נ"ע:
הספד שני להקמת מצבת הרבנית הנ"ל:
חלק חמישי נחלק לשני חלקים ותופס 55.5 **באגען**:
תוכן ענין חלק ראשון
הקדמה: מכתב מהרמב"ם להסולטאן בעניני בריאות הגוף:
סגולות ורפואות מס' אמתחת בנימין:
כללי ש"ס מהמחבר:
דרוש לכבוד המלך הקיר"ה ביום מלאת לו חמשים שנה:
דרוש ליום חתונת בן המלך קראנפרינץ רודאלף יר"ה דרוש לשבת הגדול אחר הפר עצת אנשי הקאנגרעס ביום שושן פורים תר"ל:
ליקוטי מגלת איכה מהמחבר:
ליקוטי ס' דברים מהגאון חתם סופר ומהמחבר:

דרוש לפ' דברים ובו הספד על הרבני' המאוה"ג מו"ה יוסף בער אב"ד במעדיער ומו"ה דוד אב"ד בפישטיאן והרבני מו"ה יוזעף סופר בנ' שור הי"ד:
דרוש לפ' ראה במרחץ פישטיאן ער"ח אלול תר"ס :דרוש לפ' שופטי' ער"ח אלול תרכ"ד:
דרוש לס' כי תצא:
דרוש לפ' כי תבא:
דרוש לפ' נצבים:
דרוש לליל ר"ה ודרוש לפני תקיעת שופר:
דרוש לשבת שובה פ' וילך:
דרוש לכל נדרי:
דרוש לשבת שובה פ' האזינו:
דרוש שני לכל נדרי ובו הספד על הג' מו"ה ליב ליטש בפ"ב ועל המאה"ג מו"ק יוסף משה אב"ד בדינע ועל הרב מו"ה איסר פרוסטיץ בפ"ב:
סמיכות התורה מהגאון חתם סופר ומהמחבר:
מכתב להרב מו"ה איציק פאלאטשעק בעיר מולדתי מענין פטירת מרן חתם סופר:
צוואת הגאון ח"ס:
פתיחה רבתי לבני הישיבה בפ"ב מהגאון כתב סופר יום אחר שלשים לפטירת אביו הגאון ח"ס:
ליקוטי ס' קהלת מהגאון ח"ס ומהמחבר:
ליקוטי בתר ליקוטי ס' בראשית מהג' חת"ס ומהמחבר:
ליקוטי ס' אלי' רבא מסי' תרכ"ו עד גמירא:
ליקוטי משניות ס' טהרות:
ליקוטי מס' זבחים:
ליקוטי צאן קדשי' זבחים ליקוטי מס' מנחות:
ליקוטי מס' בכורות:
ליקוטי ה' בכורות להרמב"ן עם הרי"ט אלגאזי:
ליקוטי רש"א מס' בכורות:
ליקוטי מס' חולין:
ליקוטי רא"ש חולין. ליקוטי רש"א חולין:
ליקוטי חי' רשב"א חולין:
ליקוטי הרי"ף ונו"כ חולין:
ליקוטי מס' ערכין:

ליקוטי מס' תמורה:
ליקוטי פי' המשניות לרמב"ם תמורה. ליקוטי מס' כריתות:
ליקוטי מס' קינים ליקוטי מס' נדה:
ליקוטי הרא"ש נדה:
ליקוטי הר"ש והר"מ משניות ס' טהרו':
ליקוטי הרמב"ם ונו"כ מס' נזיקין:
הל' נזקי ממון, הל' גזלה ואבדה, הל' חובל ומזיק הל' רוצח, ליקוטי הרמב"ם ונו"כ ספר קנין:
הל' מכירה, הל' זכייה ומתנה, הל' שכינים, הל' שלוחין. הל' עבדים, ליקוטי הרמב"ם ונו"כ מס' משפטים:
הל' שכירות, הל' שאלה, הל' מלוה, הל' טוען, הל', נחלות,:
ליקוטי הרמב"ם ונו"כ ס' שופטים,:
ה' סנהדרין, הל' עדות, ה' ממרים, הל' אבל, הל' מלכים:
ליקוטי טור חו"מ ונו"כ:
הגהות הגאון חתם סופר על שו"ע חו"מ ספר כרם שלמה על שו"ע חו"מ:
ליקוטי חבר על שו"ע חו"מ עם נו"כ:
ליקוטי נוב"י מה"ק חלק חו"מ:
ליקוטי שו"ת חתם סופר חלק חו"מ:
ליקוטי שו"ת ח"ס חלק ששי:
ליקוטי שו"ת אמרי א"ש חלק אה"ע ליקוטי שו"ת אמרי א"ש חלק חו"מ, חי' המחבר בסוגי' דתחומין למעלה מי':
ליקוטי ס' יהודא יעלה חלק שני:
ליקוטי שו"ת הריב"ש:
ליקוטי שו"ת הרא"ש:
ליקוטי שו"ת מהרי"ק:
ליקוטי שו"ת צמח צדק:
ליקוטי שו"ת אבן השהם. ליקוטי שו"ת חכם צבי ליקוטי שו"ת חות יאיר:
ליקוטי שו"ת רמ"ע מפאנו:
ליקוטי ס' ברכי יוסף חלק או"ח:
ליקוטי שו"ת מהרשד"ם:
ליקוטי ס' גידולי תרומה:

סוגי' דטבעת של ע"ז פ' התערובת מה"ק ומה"ב:
סוגי' דקדירות בפסח זבחי ופסחי' מה"ק ומה"ב:
סוגי' דחדש מנחות וקידושין:
סוגי' דנקצר ביום סו"פ ר' ישמעאל:
סוגי' דיוצא מן הטמא מס' בכורות פ"א מה"ק ומה"ת ומה"ב:
סוגי' דכל הראוי לבילה מנחות יבמות וקידושין:
סוגי' דמעלין בקודש מנחות מגילה שבת:
סוגי' דאי עביד לא מהר תמורה פ"א. שלהי תמורה מתני' הפילה שליא:
סוגי' דאין עושין שדה מגרש ערכין:
בענין נפלה פרוטה מן הכיס מעילה:
סוגי' דחזקה דרבא יומא ונדה מה"ק ומה"ב:
חי' אגדה לנישואין ולנחמות ירושלים:
חי' אגדה לברית מילה:
חי' אגדה לבר מצוה:
הספד על הגאון מו"ה אברהם צוועבנער ועל הגאון מו"ה חיים הלברשטאם בסאנדעץ:
הספד על הגאון מו"ה אהרן קארנפעלד ביעניקוי במדינת בעהמען והגאון מו"ה שמואל פרענקל בדאראג והמאה"ג מו"ה אברהם ברודא בנ' ברעזנא:
והמאה"ג מו"ה עקיבא קליין בנייטרא:
והרב מו"ה בנימין זאב גראסמאן בנייהייזעל:
דרושים לחינוך ביהכ"נ:
ולחינו' ס"ת:

תוכן ענין ח"ש

חי' מס' חולין: ושו"ת: ודברים אחדים פיר אבנעהמעד דיא אדרעספע:
פיליף פלויט ראבבינער פאסט אונד באהנד שטאטיאן גרויס שוראני:

חלק שני

מספר ליקוטי חבר' בן חיים חלק חמישי הנקרא "דברי חבר בן חיים' ביאור על מסכת חולין
בע"ה בענין שחיטת חש"ו ריש חולין

כ' בהג"א דאלם צ"ע אם אחר יכול להוציאו אפי' אם שני' שוחטין נ' כוונתו מהא דאמרי' ביבמו' דאף דקריי' לא מעכבא מ"מ חליצת אלם פסולה דכל שאינה ראוי לבילה בילה מעכבת א"כ דלמא ה"נ נהי דשומע כעונה מ"מ מי שאינו ראוי לענות אולי לא אמרי' בי' שומע כעונה ומ"מ יש לדחות דהתם עכ"פ קריי' מצוה הוי משא"כ הכא דלמא מעיקרא כך תקנו או ישמע או יענה וראוי לשמיעה סגי.

והנה מ"ש עוד שם בהג"א דמדבר ואינו שומע לא אכלי' משחיטתו נ' סברתו דבשלמא אלם דפומא בלבד הוא דכאיב לי' אמנם חושיו בריאים ושלמי' שפיר סמכי' עליו אפי' אבדיק' סכין משא"כ אינו שומע דהוא חסרון בא' מחושיו שפיר חיישי' דלמא גם חוש ההרגשה איננו בתקפו ולא אכלי' משחיטתו ר"ל אם לא בדקו לו סכין:

שוטה למ"ש הרמב' דגם שכור שנתבלבלה דעתו הרי הוא כשוטה יש ליישב לשון וכולן דקאי אשכור שהוא בכלל שוטה וס"ד דלגבי' אפי' אחרי' רואי' לא מהני משום דבא לידי דרסה כד' הגמיי' קמ"ל:

וקטן ע' תוס' ס"פ לולב הגזול כוונת דברי' דק' להו מאי דוחקא לרש"י לפ' דר"ל יודע לאמן ואינו מומחה דלמא אפי' מומחה נמי א"וו ס"ל לרש"י דמותר לאכול משחיטתו היינו דיעבד ואי מיירי בדאיכא תרתי למעליותא ובגדול עע"ג אפי' לכתחלה נמי מותר א"וו בחדא מיירי והתם דיעבד דווקא וק' אי דיעבד קאמר ובעע"ג אפי' אינו יודע לשחוט נמי אלא ש"מ דפשיטא לי' לרש"י מהא דר"ה דבאינו יודע לשחוט אפי' גדול עע"ג לא מהני וד' תוס' אלו הם ד' רש"ל בש"ך סי' א' וכמו שביארתי עיי"ש דלכתחילה בעי' תרתי דיעבד סגי בחדא ובאינו יודע לשחוט אפי' דיעבד פסול:

אמנם הר"אש פשיטא לי' דלכתחלה קמייר' ואי הוה גרס כגי' דידן אוכלין משחיטתו וכן גרס הרשב"א בתוה"ה שפיר אבל הביא הגי' מותר לאכול ומאין פשיטא לי' דר"ל לכתחלה ונ' דלזה הביא הר"אש אידך בבא יודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין וע"כ אין הפי' אם ירצה לוקח לו תפילין כ"א שהוא בר חיוב הנחת תפילין וא"כ לענין שחיטה נמי קאמר שהוא בר שחיטה:

שמא יקלקלו את שחיטתן ע' בראש יוסף ומ"מ יל"ד בשלמא לר"ת קאמר דקלקלו בשחיטתן לאחרי' והש"ס לקמן אכולא מלתא קאי אבל לרש"י ל' את שחיטתן מיותר ול' דהיינו דקאמר הש"ס לקמן שמא ישהו וכו' ר"ל ל' את שחיטתן וה"ק אפי' נבדוק להם סכין ונבדוק אחרי' אם שחטו במקומה בלא עיקור ורוב סימני' מ"מ שמא את שחיטתן עצמן יקלקלו כלומר שישהו וידריסו ויחלידו:

וכולן ששחטו וכו' הק' הראש יוסף למה לא פריך הש"ס פשיטא כדפריך לקמן גבי הא דראה א' ששחט והנה לפום פשטא אדרבא משום דכבר תנינא במתני' פריך לקמן פשיטא ומה בחש"ו מהני אחרי' רואין מכ"ש בפקח:

ואמנם בלא"ה לק"מ דהרי הכא איצטרך לאשמעו' דלא בעי כוונה לשחיטה:

והנה מה שדחה ג"כ הראש יוסף דליכא למימר דאחרי' דווקא דע"א שאינו שוחט לא מהימן דא"כ למה מהני לקמן ראה דמ' אפי' א' יש לחלק דוודאי לענין שנסתלק חזקת אינו זבוח מהבהמה בעי' ב' עדים ואמנם לקמן הרי גם השוחט מעיד ששחט והו"ל ב' עדי' אלא דלענין ששחט כהוגן לא מהני עדותו כיון דעכ"פ שחיטה לפניך סגי בע"א:

רש"י י"ב ע"ב שמא יקלקלו מ' דמועדין הן לקלקל נ' דק' לי' הלא בתי' דרבא עיקר חסר מן הספר דהו"ל למימר הנך מועדין הן לקלקל אלא ש"מ דגם בס"ד ידעי' דה"פ אלא דק' לן מנ"מ ואהא קאמר רבא וע' בראש יוסף שהניח בצ"ע:

הוא אמר לה כ' רש"י מדעתו כוונתו דאי תני לה בבריי' אין מקבלין הל' מפי תנא משא"כ דהוא מדעתו אמר לה קיי"ל הכי:

רש"י ד"ה שהלכה ובאה בסו"ד ונ' דהא דמוקי לה טפי כה"ג משום דאי בסכין גדול דווקא הוה התנא מפ' משא"כ עכשיו בל' כדרכה דתנא גם זה בכלל ולהכי קאמר הש"ס ג"כ ל' זה:

תוס' ד"ה מנין למתעסק הנה באמת ל' רש"י ק' טובא התחיל בהגבי' הסכין וסיי' שלא שחט לשם שחיטה ונ' דגם רש"י נקט לפירושו בין לר"נ בין לרבנן לר"נ הכונה מתעסק להגבי' ולרבנן לחתוך בעלמ':

ועד"ז יש להבין מ"ש הרשב"א דטעמא דר"נ משום דגלי קרא בקדשי' ש"מ בחולין לא בעי כוונה וק' ורבנן מ"ט אמנם בהא גופא פליגי ר"נ ס"ל דקרא למתעס' להפיל' מיירי וא"כ בחולין אף כה"ג שרי משא"כ רבנן ס"ל דבמתעסק שלא לשם שחיט' מיירי וא"כ דווקא כה"ג שרי בחולין ולולא דמסתפינא הייתי אומר דר"נ ס"ל מצ"כ וא"כ כיון דכ' ושחט את בן הבקר ידעי' דבעי' כוונה וקרא לעכב ל"ל אלא ש"מ למועטי חולין ורבנן ס"ל מאצ"כ ואי לאו דכ' קרא לעכב ס"ד כמו בכל המצות דדיעבד שפ"ד ולעולם עכשיו דגלי קרא דכוונה מעכבא בשחיטה אמרי' ה"ה בחולין:

ובענין קו' הפרישה טור סי' ג' בלא"ה יש לתרץ דכיון דהא דלעכב מתזבחוהו ילפי' והתם כ' וכי תזבחו זבח שלמי' א"כ דווקא בקדשי' מיירי משא"כ הנך דרשת דלקמן ר"פ השוחט וע' פמ"ג:

והנה ד' היש"ש דכוונה להיפך גם לר"נ פוסל והק' הפמ"ג ממומר להכעיס פי' לד' המכשירי' באחרי' רואין ותי' דד' רש"ל דדיבור בעי' הכוונה דכיון שאנו רואין שמדקדק לשחוט כראוי כ"ז שאינו אומר בהדי' שמכוון להיפך מהי"ת נדון ע"ז:

בע"ה בענין קטן יש לו מחשבה ריש חולין

תוס' ד"ה יש לו מחשבה בסו"ד אין לפ' שכ' תוס' כן לד' רש"י דוודאי לרש"י אמירה לא חשיב אלא לדעת עצמם כ' כן וכונתם דלא תימא דלא נחלקו על רש"י כ"א במה דרש"י סובר דאמירה חשיב מעשה אבל מודו תוס' דמחשבה עכ"פ לא הוה קמ"ל דאפי' מחשבה בעלמא חשיבה אמיר' והנה הראש יוסף נתעורר מדוע השמיט חו"ש ובל"ק מיישב שפיר ובל"ב לא תי' כלום ולי נ' דבאמת עיקר איבעיא דר' יוחנן בל"ב הי' עד"ז דק' לי' מדוע במתני' דאלון ורמון נקט תנא תינוקת דווקא ולא נקט חש"ו ואמנם וודאי מדאוריי' אין חילוק אבל אי קטן יש לו מעשה מדרבנן יש לחלק דדווקא בקטן נתנו לו חכמים מעשה משום דבין קטנות לגדלות אינו אלא יום א' ולא מסתבר כי היום לא יהי' ממש במעשיו ולמחר יהי' כל מעשי' קיימי' משא"כ בחו"ש והיינו דמיבעיא לי' אי דאורי' או דרבנן כלומר אי תינוקת דווקא וע"כ ה"ט דמדרבנן יש לו מעשה או דאוריי' ותינוקת לאו דווקא ה"ה חו"ש ועפי"ז אין אנו צריכין לפ' כפי' רש"י דגם לל"ב נ"מ רק לענין עולה כ"א דלל"ב נ"מ לענין חו"ש ומ"מ מאחר דמסקי' דמעשה גמור י"ל מדאוריי' ומחשבתו ניכרת רק דרבנן להכי באלון ורמון פסק הרמב"ם דתינוקת לאו דווקא ובהיפך כ' דווקא קטן:

א"ל ותיבעי לי' מעשה ע' רש"י והנה וודאי ל"ק א"כ מאי קפשיט לי' דהרי פי' רש"י בלא אמירה קפשיט לי' אמנם מה דוחקא לרש"י לפ' ותיבעי לי' מעשה דר"ל עולה וכו' ונ' דק' לי' לרש"י למה לא אמר בקיצור ותיפשט לי' מהא דתנן וכו' א"וו ידע המק' דר"י בקדשי' קמבעי לי' ולא מ' לי' למיפשט קדשי' מטומאה וטהרה ומעתה הק' לי' אם טעמא דר"י דלא בעי למפש' משום דקדשים שאני א"כ גם מעשה תיבעי לי' וע"כ מדלא בעי לי' מעשה ש"מ דפשיט מעשה דקדשים מטומאה א"כ גם מחשב' לא תיבעי לי'.

רש"י ד"ה עפר כדרך שתינוקת עושין לשחוק כוונתו דלמאי נ"מ נקט תנא עפר אלא דאורחא דתינוקת בהכי ור"ל דס"ד דכיון דאין עושה כ"א לשחוק לא ליהוי מעשה דידהו מעשה קמ"ל **רש"י** ד"ה טמאין מקבלי' טומאה דלא תימא אחרי דאמרי' בעלמא רוב תינוקת בחזקת טמאי' א"כ מיד כשנעשה כלי הוא טמא באמת אמנם מ"ט הם טמאי' שנוגעי' בשרץ א"כ אינה אלא ראשון לטומאה ואינם מטמאי' כלי' וע"כ טמאי' מקבלי' טומאה:

תוס' ד"ה ותיבעי לי' ועוד למה לי למימר או דלמא נ' דאי לאו דאיכא סברא להיפך לא הוה מס' לן דלא ליהוי מחשב'

בסוה"ד שבא לתרץ מגט אתרומה נ' לפ' דקו' הירושלמי הוה למה צריך בתרומה קרא הרי בגיטין לית לן קרא ולא מהני קטן בלא עע"ג וע"כ משני לי' בגט משום שליחות נגעו בה ובלא עע"ג אינו יכול להיות שליח משא"כ בתרומה מיירי ע"כ שהטבל שלו ומשלו הוא תורם ואי לאו קרא ה"א תרומתו תרומה

והנה לכאורה מקו' הירושלמי הוה מ' כד' תוס' דלרש"י הרי בתרומה איכא דיבור ובהעלום ליכא דיבור וא"כ מאלון ורמון הו"ל להק' אמנם כד דייקת אדרבא מ' כרש"י דלכאורה כיון דבהעלום לא הוה כ"א דרבנן והיינו לחומרא א"כ מאי מק' מתרומה דהרי מדאוריי' וודאי לא מהני וצ"ל דהירושלמי פליג אגמ' דידן וס"ל גם העלום הוה דאוריי' אמנם לרש"י א"ש דבתרומה דהוה דיבור הוה דאוריי' והקו' לא הי' מהעלום כ"א מיש להם מעשה דסיפא דהיינו ג"כ דיבור:

גמ' היפך בהן נ' דמהא דייק הרמב"ם דלא קאי כ"א אקטן דאי גם אחש"ו הול"ל היפכו בהם אלא ש"מ דאקטן לחוד קאי:

רש"י הכי קמיבע' לי' ושמעתי מרבותי כוונתו דוודאי לא מיבעיא לי' לר"י אמאי דאמר איהו גופי' וכי לא ידע מאי קאמר אמנם מיבעי' לי' אמאי דשמע מרבותיו ובשם רבותיו אמרה ר' יוחנן מעיקרא:

רש"י ד"ה או דרבנן וגבי עולה דקולא לכאורה מאי קולא יש בזה אם מספק אינו מביא קרבן אחר אמנם למ"ש תוס' ד"ה קטן דחיישי' שמא שחטו לשם חולין שפיר הוה קולא דמקריבין אותה מס' ע"ג המזבח.

בע"ה בענין ליבן סכין פ"ק דחולין

רש"י ליבן באור הנה בערוך וב"י הגי' בהדי' ליבן באור ורש"י בא ליישב דלא איצטריך לפרושי דסתם ליבן היינו באור אמנם נ"מ דהנה רב יימר לקמן פשיט מדיעבד דר"ז לכתחילה דפגימה וצ"ל דפשיטא לי' דר"ז ע"כ לכתחלה קאמר דמה"ת אי מס' לי' לר"ז אי ביה"ש מרווח או כיוצא הו"ל ס' בשחיטה ופסולה וע"כ פשיטא לי' וא"כ אמאי לכתחילה לא א"וו אף לכתחלה קאמר ואמנ' הא דנקט דיעבד היינו דנהי דמיירי בסכין בדוק ואמנם אחר שלבנ' באור אין לך ריעותא גדולה מזו וא"כ ע"כ סומך אבדיקה דלאחר שחיטה דעכשיו אי אפשר לבודקה וממילא אסור לשחוט בה מה"ט לכתחלה כ"ז בליבן באור משא"כ בחמה או ברותחין מלבד דלאו אורחי' דהני למפגם אף גם זאת הרי בחמה ובמיא שפיר נוכל לבדוק הסכין אם הוא פגום כדלקמן.

גם חידודה ע' תב"ש מיש ליישב ד' הרי"ף ועפ"י דרכו נ' דא"צ לדחוק כ"א דאחרי דהש"ס מתרץ לקמן חידוד שאני פי' רש"י משום שהוא חד כלומר דבר דק אינו אוחז בו הליבן כ"כ וא"כ אין בידינו לשער היטב עד כמה יהא דק ולהכי השמיטה הרי"ף:

רש"י ד"ה והאיכא צדדא ע' ש"ך יו"ד וכו' שהשיג מד' רש"י אלו על ד' הב"ח וד' ב"ח נ' דמרש"י אין ראי' דרש"י כ' כן כי היכא דלא נימא דקו' הש"ס דווקא למ"ד יש טריפה לחצי חיות ולזה כ' רש"י דהכי מיירו קודם שנשחט הרוב וע' ראש יוסף דלמה עדן לא נקט הר"יף להך דר"ז משום בן פקועה ונ' דכיון דקיי"ל בן פקועה צריך שחיטה ואם נתנבל אסור וקמי"ל דנקובת הוושט הוה נבילה אפי' בן פקועה לא מהני:

ביה"ש נ' דנקט ל' ביה"ש כלומר דצריך לשחוט היכא דמרווח רווח דהשאר מקרי תורבץ ואסור לשחוט בה:

תוס' ד"ה בחמי טברי' כוונתם דהכא מכות אש כ' והאי לאו אש הוא נהי באור מקרי אבל לא באש.

רש"י ד"ה ביטול אחרון ע' רש"א ובתו"ח דחה דבריו דעכ"פ ביטול לא גרע מנתמעט וד' רש"א דגם נתמעט לא מהני וד' תו"ח דדלמא עדן לא הראה לכהן:

רש"י ד"ה בב' הסימנים לאפוקי שער צהוב ודוחק דמאי ענין שער צהוב לנגעי עור ויותר מסתבר כמ"ש הראש יוסף לאפוקי מחי':

דברזי' מברז ע' רש"י ותו"ח דרש"י לא גריס היינו חדוד וע' רשב"א דגריס לי' והתו"ח הק' למה לא משני שהכה בנחת ונ' דא"כ אין כאן כ"א מכוה ופשיטא מאי קמ"ל ברייתא גם מה שהק' הרי החוד של השפוד אין בו כגריס ל"ק דמ"מ יכול להעלות מכוה כגריס.

בע"ה בענין תלתא סכיני פ"ק דחולין

רש"י ד"ה מקלקל ע' פמ"ג יו"ד סי' י' לענין עוף ומסיק דגם בעוף מקרי מקלקל משום גידול וולדות ויל"ע בתרנגול זכר מאי גידול וולדות שייך הרי ספני' מארעא או נימא דמ"מ כיון דלגדל אפרוחי' צריך זכר מקרי לגדל וולדות:

תוס' ד"ה מותר לשחוט ע' טור יו"ד סי' רכ"א שהק' על האוהל מועד שפסק גם במודר הנאה דמותר לשחוט הרי גם בנדרי' הלך אחר ל' בני אדם ובל' בני אדם מקרי זה הנאה כיון דצרי' לבשר ולי נ' דלכאור' גם בע"א ק' נהי דהבהמ' מותר' בדיעב' משום דהו"ל מקלקל מ"מ אמאי יהא מות' לשחו' לכתחל' הרי עכ"פ נהנה בזה שיכול לאכול בשר א"וו דכה"ג דלא הוה כאן סילוק איסור הו"ל בכלל מצות לאו ליהנות ניתנו ובשלמא בשבת מקרי מלאכת מחשבת לאפוקי שאר מקלקל דלא הוה מלאכת מחשבת משא"כ

לענין ע"א וראי' לדבר בכה"ג לא מקרי הנאה ממודר הנאה ממעין דטובל בימות הגשמים ואף דמרויח שאינו מטמא עוד טהרות ש"מ סילוק אי' לא מקרי הנאה וממילא מוכח דגם לענין שחיטה מודר הנאה מחבירו מותר לשחוט לו דסילוק אי' לא מקרי הנאה:

רש"י ד"ה ותיפוק לי' מבואר מדבריו דקו' הש"ס ס"ל הי' אפי' דאמרי' מחתך מותר והיינו דאי אמותר לשחוט לעיל מקמי רבא הו"ל להש"ס להק' אא"כ יק' אש"ס גופא מ"ט לא מק' לעיל והי' נ' דמ' להש"ס דלמא ס"ל לר"נ כרבב"ח דסגי בהדחה וממילא מותר לכתחלה דסמכי' דוודאי ידיח וכה"ג כ' הרשב"א לקמן אהא דפריך הש"ס ולמ"ד בחמין ע"ש משא"כ אמחתך שפי' מק':

אא"כ יק' לד' הראשונים דס"ל דאפי' דיעבד אסור א"כ מאי מק' הש"ס וכמו שהק' הראש וצ"ל דג' להש"ס דדיעבד לא איצטרך רבא לאשמועי' כיון דמקלקל הוא וע"כ לכתחלה קאמר ולכתחלה הרי אסור:

והנה כ' עוד רש"י דאיסורא דנבילות נ' כוונתו דלכאורה ק' מ"פ הש"ס רבא מאי' ע"א הוא דמיירי ולענין זה קאמר מחתך מותר והי' אפשר לומר דהש"ס ג"כ אי' תקרובות ע"א קאמ' ואמנם לענין בלוע לא עדיף תקרובות ע"א מנבילות תרויי' חד דינא אי' להו וז"ש רש"י דנבילות ומ"מ הש"ס דפריך היינו דפשיטא לי' דלענין לכתחלה, קאמר וא"כ ע"כ פשיטא לי' ג"כ דשוחט אסור הוה ג"כ רק לכתחלה ומסולק קו' התו"ח על הרא"ש. ומ"ש עוד רש"י שבלוע היינו דאי משום שמנונו' בעין פריך הו"ל לשנויי שנעצה בקרקע לבנה באור ל"ל ש"מ דאבלוע אנו דנין:

ואמנם הראי' שהביא הר"אש לד' הראשונים מיי"נ ומירקות נ' דיש לחלק התם הו"ל ע"א גרמא בעלמא משא"כ הכא הע"א עצמה עשתה מעשה השחיטה.

שלבנה באור הנה התי' על שיפה אינו עולה לד' הרמב"ם דס"ל שיפה מהני אפי' לאכול בו רותח וכן תי' ראשון של ר"ת אינו עולה דהרי הרמב"ם לא מחלק בין היתיר' בלע אמנם תי' שני שפיר עולה לכאורה גם לד' הרמ"בם אמנם נ' דא"צ לכל זה די"ל האי אי בע"א בא רק לפ' מאי דמשני מעיקרא בחדשה וע"ז קאמר דר"ל כעין חדשה דהיינו שלבנה באור משא"כ בשיפה או הגעילה עדין לא מקרי חדשה אבל רש"י לא פי' כן ע' בדבריו:

ודע דכוונת הר"י בר מאיר ג"כ לתרץ לחלק בין סכין של גוים דלפעמים משתמש' בהם ע"א לסכיני דפסחי' ומש"כ תוס' להשיג על סברות ר"ת מכלי חרס י"ל דלא דמי כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו ומ"מ בכל פעם פולט מקצת משא"כ הכא משום כבולעו כך פולטו אתיא עלה מה לי בפ"א או בב"פ אם פולט פולט מיד ואם לאו אינו פולט כלל:

תוס' ד"ה בסכין של נכרים יש להק' דלמא הא דמס' לי' לרבא אליבא דרב היינו בפוגם בעין כעכברא בשיכרא אבל הכא באב"י שפיר פשיטא דלרב אסור וצ"ל דד' תוס' דכיון דעכ"פ חזי' דכה"ג פשיטא דלרב אסור וחזי"דרב אסר עכברא בשיכרא א"כ מהי"ת נימא דעכברא אשבוחי משבח ולמה לא נימא טפי דלא מחלק וס"ל כל נטל"פ אסור:

בסו"ד הנה בזה דחו שפיר דלא תימא דסכין שאני ע' בר"ן. ואולי דמה"ט ג"כ מיאנו בתי' ראשונים דמשום טוחא אנו דנין וע' רשב"א.

רש"י ד"ה לאפוקי דמי' כוונתו לתי' הרשב"א דדווקא הכא דטרידו טובא אמרי' דאפי' שמנונא לא בלעא לא זולת וז"ש רש"י כלומר בהוצאת דם הם עסוקי' שלא ללמוד למק"א:

תוס' ד"ה דורקא דסכינא בסו"ד אמנם למ"ש רש"י בל"ז לקמן דמשום נ"ט בר נ"ט איצטרך חורפא דצנון אין כאן ראי' כלל והנה י"ל דר' הרי"ף דפסק כרבב"ח משום קו' הרשב"א למה פריך הש"ס דווקא למ"ד בחמין וצ"ל דמ' להש"ס דהני אמוראי פליגי בפלוגתא דרב לעיל עם רבב"ח וא"כ ממילא מ' דלמסקנא דקיי"ל בצונן וקיי"ל ג"כ כרבב"ח וע' רז"ה מ"ש דמשום דיפליט דם דידי' פליט ג"כ מה שבלע:

מטריפה ע"י מליחה והוא תמוה מאוד דהרי בטריפה אשמנונא אנו דנין ומה פליטה שייך בשמנונו' ע"י מליחה וצ"ע ומ"מ הרשב"א במ"ש לעיל יישב שפיר קו' הגה' אגודה בטו"ז סי' י' ע"ש:

ודע דעיקר סברת הרש"בא שכ' לחלק בין להבליע או להפליט הוא לטעמי' דס"ל בסכין ש"ג אטיחה קאי ושפיר נח להבליע משום שהוא בעין:

ודע דממ"ש הרשב"א דהא דקאמר הש"ס והלכתא אפי' בצונן היינו משום דבעי לסיומא ואי איכא בליתא מוכח דס"ל כהש"ך סי' י' דבעלמא בליתא דפסחי לא מהני דאי לא"ה מאי רבותא איכא הכא בזה:

והנה מה שהק' הרשב"א על הר' יונה אמאי קאמר דמ"ד רותח מ"ד קולף שפיר הרי לד' הר"י אינו רותח ממש לכאורה אלעיל קאי וכפי' לעיל פי' כאן ולק"מ:

רש"י ד"ה א' ששוחט בה ע' רשב"א ור"ן ונ' כוונת רש"י עד"ז דא"נ לא אסרי' לי' לחתוך בה בשר על הרוב לא משתמש בה דהרי כילד של מחרישה דמי ומ"מ אי לא אסרי' לי' זמני' דמשתמש בה ולאו אדעתי' וסבר דלא אשתמש בה והרי היא לו בחזקת בדוק דבדקה לאחר שחיטה ומ"מ נשתמש בה ופגמה ומוטב לאסור עליו לגמרי שלא ישתמש בה כלל ואמנם כוונת תוס' ד"ה וליתקן לי' הוא דאסכין של שחיט' לא פריך הש"ס דבלאו תק"ח ג"כ לא משתמש בה.

רש"י חלבי' למכור כוונתו לאפוקי לנקר חלבי' א"צ סכין מיוחד ומטעם שהביא הטור והא דפריך הש"ס גבי כלי' עוד וליתקן לי' חדא נ' דבכלי' מ' להש"ס דגרע ב' מא' דבא' מדיחו בכל פעם וא"נ ישכח פ"א אין בו חלב כ"כ משא"כ בב' כלי' שא' מהן מיוחד לחלב אם יטעה פ"א הנה כלי זה המיוחד לחלב יש בו רבוי חלב. ומשני דלא חיישי' לטעה **בענין**, מ"ש הרשב"א בתו"ה דכפלי הוה חם לתוך צונן צ"ע כיון דמיירי ברותח כשם שהחלב רותח כך הבשר רותח.

תוס' ד"ה לא לסחוף ע' ראש יוסף שהק' אטו דאוריי' הוא ונ' ד' תוס' כיון דהתם לאו מצוה הוה להשים החלבי' על החזות אי ס"ד דאתי חורבא מני' לא הוה משתמע לן אוריי' מזה:

וחד מבני חבורה תי' ע"ד שכ' הטו"ז ה' ר"ה דהא דכ' בהדי' בתורה לא אסרי רבנן:

רש"י כתב לעדות נ' כוונתו לקיים עדות שחיטה נ' הטעם שלא יערוך שלחנו בכל מקום: מילה משום הידור מצוה ימול ת"ח:

וציצי' מכאן ראי' כי הי' גם להם קבלה האיך לתקן הציצית דאל"כ אטו מטוי קמיירי:

תוס' ד"ה ואידך הנהו שכיחן מה שהביאו ראי' מעירובין אף דמדרבנן אפי' קשר שאינו של קיימא אסור מ"מ התם וודאי משם בזיון תפילין שרי:

זמנין דשה' ודרס ע' תו"ח ומ"מ ק' מ"ט לא נקיט החליד ונ' דה"ק דבשה' ודרס אפי' אמר ברי לי לא מהני דאמרי' לאו אדעתי' משא"כ בהחליד אי אמר דשחט כדרך השוחטין ולא תחב סכין תחת העור מסתברא דמהימן וכ"ז כאן דבגדול ושייך נאמנות משא"כ בחש"ו דל"ש נאמנות כמ"ש התו"ח נקט שפיר החליד ג"כ:

וד' רש"י דס"ל דלא אמרי' הכא לאו אדעתי' נ' דס"ל כיון דמיירי ששחט לפנינו ב' וג' פעמים וכל פעם אמרו לו דהכי בעי למשחט שפיר מהימן לומר ברי לי ששחיטתי ע"ד ששחטתי פ"א וב'.

ובענין קו' הרשב"א למה א"כ לא מוקי הש"ס שחיטתן כשיר' דלעיל בלא גמיר נ' ד' רש"י דלא גמיר מותר לכתחלה באחרי' רואין וק' שוב מאי וכולן וד' הרשב"א כיון דעכ"פ בהדי' לא תנן הכי שפיר אמרי' דנקט דיעבד משום חש"ו ונקט וכולן משום לא גמיר:

תוס' ד"ה כולהו תנינהו הנה הרש"בא מיאן בתי' תוס' זה על רש"י נ' דעתו דא"כ הו"ל לרש"י לאתוי' מתני' דפרקין דמגל יד דמהתם ידעי' טפי דסכין פגומה פסול:

באו"ד ואפי' בעוף הנה הרא"ה בבד"ה צווח ע"ז כיון דסגי בסימן א' האיך ס"ד דאם הסימן עקור ושחט השני דשחיטתו פסולה ונ' ד' הפוסקים דמ"מ כיון דלכתחלה גם בעוף בעי' רוב שני' בעי' שני' ראוי' לשחיטה ואם לאו אמרי' כל שאינ' ראוי לבילה בילה מעכבת

בו. והנה הר"ן לא מ' לי' ג"כ כד' הרשב"א ותוס' ורא"ש ובה"ג דנימא דעיקו' כשר משום קו' הרא"ה ויש בר"ן ב' גי' לפנינו בר"ן הגי' שאינה עושה טריפה וא"כ ס"ל דהעיקר אם נעשה בשעת שחיטה א"צ רוב בכמה מקומות או כולו כ"א כל רוב טריפה וכן דייק הל' שכ' שהסימני' מתדנזין ואמנם הב"י הביא הגי' וכן הוא בחי' ר"ן מ' א"ט לקמן כדבר שעושה טריפה כוונתו דטריפה לעולם הוה אלא שהשחיטה ג"כ לא מטהר מידי נבילה והנה הרמב"ם לפי מה שפי' ב"י דבריו דייק לי' ל' טריפה בסימנין שנתדלדלו ברובן וס"ל דהתם באמת טריפה וכקו' הרא"ה ובשאר עיקור ס"ל כתוס' ורשב"א דלא הוה טריפה וכן מטין ד' תוס' לקמן פ' א"ט שכ' דבס"ד למה לא ק' לי' דרבב"ח דאמר טריפה ש"מ דס"ל כהרמב"ם דבמסקנא באמת סי' שנתדלדלו באפרוק אפרוקו טריפה הוה.

בע"ה בענין תלוש ולבסוף חברו חולין פ"ק

רש"י ד"ה לענין ע"א באו"ד משום שנאמר לא ידבק בידך מאומה וי"ל"ד הא מההוא אבד תאבדון לחודא ידעי' ונ' דרש"י בא ליישב למה לא יליף מ"ד בהכשר זרעי' דהוה כמחובר מע"א למיהוי כתלוש ולזה כ' רש"י דבע"א באמת כ' לא ידבק וגו' מן החרם וא"כ גם הר כיון דעובדו בסייף מקרי חרם והי' בכלל אלא שיצא מן הכלל והבו דלא לוסיף עליו בית ג"כ משא"כ בהכשר זרעי' דההוא על זרע ע"כ תלוש כמ"ש רש"י בחומש דאי מחובר אין זרעי' שלא הוכשרו וא"כ אדרבא מסתבר דבעי תלוש ממש ועד"ז יש ליישב קו' הרשב"א מאי פשיט הש"ס מברייתא דלמא ברייתא כמ"ד דהכשר זרעי' כמחובר לא היא שחיטה ליכא לדמויי לע"א דהתם הטע' דהוה חרם משא"כ בשחיטה דאיכא למימר דבעי' תלוש ממש וא"כ ילפי' הכשר זרעי' מע"א אכתי שחיטה מבעיא לן משום דבזרעי' דווקא הטעם כמ"ש וע' בחי' ר"ן

רש"י ד"ה בית שלו כוונתו לד' תוס' דלכאורה הי' אפשר לומר דבית שלו דנקט רב משום דמיירי בבנאו מתחלה לכך לזה כ' רש"י דמשו' דאין אדם אוסר נקט הכי דאלת"ה הו"ל לאתויי הך דכותלו סמוך לע"א וכמ"ש תוס':

רש"י ד"ה לא שני אין כוונתו לאפוקי מד' הרשב"א שכ' דאפי' נעץ סכין בתלוש דינא הכי דהרי לקמן גבי צוואר בהמה למעלה בתלוש כ' רש"י משום דמוליך ומביא בסכין א"כ ש"מ דנועצו אסור אלא כוונת רש"י לד' תוס' דרב ענן אדיעבד קאי והנה מה שהק' הפמ"ג דפשיטא דנועצו בתלוש אסור לכתחלה נ' דאד' ש"ך ורמ"א ק' לי' אבל כוונת הרש"בא י"ל ליישב קו' הרא"ה הא לכתחלה אסור עכ"פ וא"כ למה נגזר אטו פ"א ואמנם כיון דגם בתלוש דינא הכי ובתלו' מותר לכתחל' בצוואר למט' וא"כ ע"כ ברי לי' לא מהני שוב לא חלקו חכמי' בין תלוש למחובר אמנם מ"ש הרשב"א לדחות ממבשל בשבת צ"ע התם

משום קנסו שוגג הטעם ובפירות הנושרין ומשקין שזבו הטעם שע"י שיאכל הנושרין ישכח שהוא שבת ויו"ט ויעלה ויתלוש וכן מבואר בתוס' ריש ביצה דהיכא דצריך מרא וחצינא לא גזרו רבנן מטעמא משום דמידכר ואמנם מה שהש"ך גופא חזר בו מתירוצו משום דק' לי' למה לא ציין הרמ"א אסיפא והנה הפמ"ג ביאר ד' הש"ך ולדבריו סוגי' דלעיל אליבא דר"פ דלא כרש"א שכ' דע"כ סוגי' דלעיל דלא כר"פ ונ' ליישב קו' רש"א דכיון דאי הוה תני שוחטין במחובר סד"א דר"ל עוף דווקא ואי תני בהדי' שוחטין בהמה במחובר סד"א דבעוף לא פסול ר' להכי שביק להאי רבותא לגמרי. ואולי י"ל דהש"ך ג"כ כיון במ"ש ומ' בש"ס דאפי' תלוש ואפי' עוף לד' רש"א וכוונתו דאי בעוף ג"כ דיעבד דווקא שרי א"כ ליכא לאוקמא הך ברייתא דבכל שוחטין בעוף דווקא דלכתחלה גם בעוף אסור אא"כ צ"ל דגם בתלוש דינא הכי דאל"כ אכתי איכא לאוקמי בעוף דווקא **רש"י** ד"ה אין שוחטין משום זה הקדים רש"י מלין לשוחטין דבשוחטין הי' אפשר לומר דהטעם משום פגימה וא"כ אם בדקו אחר שחיטה ומצאו כשר אינו פגום שחיטתו כשירה לזה כ' רש"י דהטעם משום נקב וא"כ י"ל דנקלף לאורכ' וליכא פגימה ומ"מ טריפה ולא מהני בדיקה. והיינו שהביא רש"י ראי' ממלין ומקנחין דע"כ משום נקב הוה טעמא ועוררני תלמיד א' דתוס' לעיל ד"ה כאן במחובר מעיקרו ע"כ סברי באמת דבכל קנה דיעבד כשר וא"כ ע"כ ס"ל דהטעם משום פגימה:

אין מקנחין בדבר שהאור שולט ע' תו"ח:

בע"ה סוגי' דבשר תאוה חולין פ"ק תחילת ימות הקייץ תרכ"ג:

הכל שוחטין הכל בשחיט' מדלא קאמר הש"ס בשלמא וכו' ש"מ דבאמת רב אשי דהוא סתם הש"ס גם למסקנא הכי מפ' וע"כ לכאור' הכי הוא דהרי מסקי' לעיל רב אשי ס"ל כותי' גירי אריות הן וא"כ לית לי' תי' דרבא חדא לאתוי' כותי וכן כל החולקי' על רבא במומר דאמרי' לעיל ע"כ מפ' הכל בשחיט' וכ"ת א"כ קשיא קו' דרבא לקמן אי הנך בנשחטין וכו' ואף די"ל דלעולם שוחטין מפ' ג"כ כדרבא וא"כ גם לעולם בשוחטין קמיירי וא"ש בכל ג"כ בשוחטין ועד"ז יש ליישב קו' עצומה המק' דלא ידע מאן תנא אמאי הוה מפ' מסברת חוץ לעולם שוחטין מותר לשחוט ולא הוה מפ' לעולם בשחיטה דומיא דהכל שוחטין וכדמפ' רב יוסף אף דלא ידע לדרב יוסף גם לדרבה הרי לא ידע אלא משום דלהאי פי' א"ש הך בכל דומי' דלעולם מיהת ילפי' מותר לשחוט הרי מיירי עכ"פ בשוחטין משא"כ לרב יוסף ק' קו' דרבא מאי ענין בכל להנך תרתי:

ואמנם גם ע"ד תי' דרב יוסף יש ליישב קו' רבא לכאור' דכיון דמתני' אתי' לאשמעי' דעכ"פ גם בזה"ז דליכא קדשי' בעי שחיטה ש"מ דס"ד אי אין קדשי' גם חולין א"צ שחיטה

כמו שנבאר עוד אי"ה לפנינו בכוונת ד' רב יוסף וא"כ מוכח דעיקר שחיטה בקדשי' כ' וא"כ ס"ד כי היכא דבקדשי' בעי' כלי דווקא ה"נ בחולין בעי' כלי דווקא קמ"ל אף דלעולם בעי' שחיטה מ"מ בכל שוחטין אף דלא הוה כלי:

ואמנם הא דרבא לא ניחא לי' לתרץ כן היינו דלכאור' הא תלי' בהא דצידדו תוס' פ' שבועות שתי' גבי נבילה ביוה"כ אי שחיטה מצוה בעלמא הוה או דע"י שחיטה ניתן אי' אינו זבוח דודאי אי שחיטה מצוה בעלמא הוא דהוי כמסקנת תוס' שבועות שם א"כ י"ל דס"ד למילף מקדשי' מה התם מצוה בכלי אף בחולין משא"כ אי עיקר הענין דהתורה אסרה בחולין אינו זבוח לאכול מהי"ת נילף מקדשי' הכא אי' התם מצוה א' מד' עבודות והנה כד דייקת י"ל דאיבעי' דר' ירמי' בהא גופא הוה דוודאי אי שחיט' מצוה בעלמא א"כ הנך איברי בשר נחירה פשיטא דשרין דל"ש למעבד בהו המצוה משא"כ אי אי' אינו זבוח אמרה תורה גם הני איברי' בכלל האי' משעברו ישראל את הירדן וא"צ לומר כמ"ש רש"י לקמן דרוש וקבל שכר קאמר ולא כמ"ש הרא"ש דנ"מ לענין נדר כ"א נ"מ עני' ובי' לענין שחיטה אי קאמר ר"ע דגם האיברי' שנשתיירו אסורין ש"מ דאי' נתנה תורה ואי לאו מצוה נתנה תורה ונקט ר"ע כלומר דמדר"מ נדע דין זה אם יש לפשוט מאיזה מקום מאי דינא לר"ע והנה לא נפשטי' איבעי' דר' ירמי' הלכך לא פשיטא לי' לרבא גם הא מלתא דס"ד דהוה מצוה כמו בקדשי' ובעי' כלי ולזה נחלק על רב יוסף אבל רב יוסף גופא י"ל דפשיטא לי' דאין כאן אי' אינו זבוח וכמסקנת תוס' שבועות שם וא"ש ל' דמתני' וכמ"ש:

ועד"ז נ' לפ' דהנה הרמב"ם פ"ד משחיט' הביא ענין זה דבמדבר הי' בשר נחירה שרי ויל"ד לאיזו ענין הביא זה הרמב"ם ומאי נ"מ לדינא ואמנם הביא זה לכאור' לאשמועי' דלעולם שוחטין ולא תימא עכשיו שגלו יחזרו להתירן ואמנם הרי ד' רבא דהא פשיטא וא"צ תנא להשמיעינו כלל ולפנינו אי"ה נדבר עוד מזה:

אמנם נ' דלכאור' ר' ירמי' דאיבעי' לי' באיברי בשר נחירה ולא נקט בשר נחירה סתם ש"מ דס"ל דוודאי בשר נחירה דהיינו אם נחר בהמה כולא קודם שעברו הירדן כיון דהי' אפשר לו לשחוט שהרי ידע דלכשיעברו יהא אסור בלא שחיט' ש"מ דס"ל דכה"ג הוה אסור בוודאי דהוה כמבטל אי' לכתחל' אמנם לד' הרמב"ם דקודם שעברו את הירדן הי' אסורי' לשחוט ליתא להא מלתא דהרי שחיט' הית' אסור' בחולין אז אלא דד' הרמב"ם כיון דאיבעי' דר' ירמי' הוה אי אמרי' שחיט' מצוה או אינו זבוח הוה אי' וכמ"ש וכיון דמסוגי' בעלמא מוכח כמ"ש תוס' בשבועות דאין כאן אי' אינו זבות ע"כ אף דהכא סלקא בעי' דר' ירמי' בתיקו אנן לא חיישי' לה א"כ נקטי' לדר"ע כפשטא דבפי' הכתובי' לא

נחלק על ר' ישמעאל וכמ"ש הרמב"ן בחומש פ' אחרי דפשט הכתובי' מורי' כר' ישמעאל ולהרמב"ם ניחא גם לר"ע ונמצא דהדרן למסקנא ופשיטא לן דאינו זבוח לאו איסור הוה וזה תוכן הענין שהביא הרמב"ם להך דר"ע וע' לקמן:

רש"י ד"ה הכל בשחיטה כוונת רש"י דא"צ להגי' ל' המשנה לגמרי כ"א להוסיף מלת את וכאילו אמר את הכל שוחטין וע"ד חסורא מחסרא:

כ' רש"י ואפי' עוף דלא כ' בי' שחיטה בהדי' כוונת רש"י לד' הרשב"א דשחיטת עוף ידעי' שפיר ממתני' דהשוחט לקמן ואמנם דהוה דאוריי' הוא דאיצטרך תנא דידן למתני והיינו בהדי' שכ' רש"י ויש להוסיף עוד דס"ד משום דבעוף סגי בסימן א' ש"מ שחיטתו לאו דאוריי' קמ"ל דלא ובהכי א"ש דלא קאמר הש"ס חי' ועוף דגם חי' הרי לא כתיבא בהדי' אלא דחי' שבקה תנא לקמן ר"פ השוחט ולא קאמר בהמה וחי' בשני סימני' והטעם דס"ל דשחיטת חי' ילפי' מחיה בכלל בהמה ולהכי לא נקט חי' כלל וא"כ ממילא א"א למטעי ולמימר דהוה רק דרבנן.

רש"י ד"ה לעולם שוחטין כוונת רש"י מדלא קאמר הש"ס אמר רבה ה"ק לעולם שוחטי' לעולם מותר לשחוט ולאכול ש"מ דגם המק' הכי הוה מפ' למתני' ומ' כן מדלא קאמר לעולם שוחטין פשיטא ש"מ דמ' לי' פי' דמתני' דמותר לעולם לאכול ע"י שחיטה ולא הק' כ"א מאן תנא דאליב' איצטרך כה"ג לאשמוע' ודלא ניחא לי' לפרושי לענין בלילה משום דבאמת תנן לעיל דדיעבד דווקא כשר וצ"ל משום אבוקה תנן הכא לעולם וכפי' רש"י לקמן הרי הא נמי תנן דדומי' דסומא קתני וכדאמרי' לעיל ורבא באמת מה"ט כלל עץ וספינה אף דאין להם ענין ללעולם דהוא גדר הזמן ולא המקום כלמימר דגם הא כלל התנא במלת לעולם ובסו"ד כל זה דוחק: .

וע"ד. מה שהק' לעיל למה נקט עוף דווקא י"ל דס"ד משום דחטאת העוף שר"א לכהן במליקה ס"ד דאין שחיט' לעוף מן התורה וכ"ת א"כ האי קרא דיחזקאל נבילה וטריפה לא יאכלו הכהני' דדרשי' משום דשריא מליקה גבי' ש"מ דמליקה נבילה מאי עבדא לי' הרי גם למאן דס"ל באמת אין שחיטה לעוף מן התורה ק' וצ"ל לכאור' דדרש לי' אמסוכנת כמו האי קרא. דנבילה וטריפה לא אכלתי וכלומר דלע"ל לא יאכלו כל הכהני' מסוכנת:

נחזור לד' רש"י ד"ה לעולם והנה ק' לי' לרש"י מאחר דמוקמי' הכל שוחטין הכל בשחיט' א"כ נימא דהאי לעולם שוחטין ר"ל מי שיודע והי' בכלל שחיטה אפי' נטמא או נעשה מומר לתיאבון מותר בכל זאת לשחוט וע"ז קאמר רש"י כיון דכבר אתרבי לן לעיל מהכל כל מה שנוכל להרבות א"כ לעולם ל"ל וכ"ת נימא לעיל מרבי' כותי והכא מומר הא וודאי אי אפשר דאם כותי מרבי' מכ"ש מומר דהרי הכל כולל הכל ורבא לקמן איפכא קאמר

דלעיל מרבי' מומר וכמ"ש תוס' לעיל דקמייתא במומר וא"כ י"ל דהנה ע"כ האי הכל לאו אכ"ע קאי דהרי שחיטת נכרי עכ"פ נבילה אלא הכל ישראל קאמר ומרבי' מומר והאי הכל הכא דהוה יתורא ע"כ מוקמי' לכותי אמנם כ"ז אי מהכל מרבי' משא"כ אי מלעולם מרבי' בשלמא אישראל שייך לעולם בין שנעש' מומר או שנטמא אבל כותי מאי לעולם שייך בי' ומתיישב קו' הרא"ש יוסף דשפיר כ' רש"י דממ"נ מאן דמרבי לעיל כותי כ"ש מומר ולא איצטרך לעולם אמומר וטמא ומאן דמרבי' מומר ולא כותי לא שייך למכלל לכותי במלת לעולם וממילא מתיישב ג"כ אמאי שבק רש"י למומחין ומוחזקין דבשלמא מהכל יש לרבות גם מומחין ומוחזקין כלומר דהכל שבאו לפנינו לשחוט אף דלא ידעי' אי מומחין ומוחזקי' הם מותרין לשחוט משא"כ לעולם שוחטין דקאי אשוחטין עצמם והשוחט בעצמו וודאי צריך לידע שהוא מומחה או מוחזק וא"כ אין ענין זה להכא וכותי דנקט רש"י אף דג"כ אין לו ענין ללעולם נקטא רש"י למ"ש דמאן דמרבי לעיל כותי מומר וטמא ממיל' בכלל ולעולם למאי אתא:

תוס' ד"ה שבתחל' הנה מה דדוחקא לרש"י לפ' ד' ר' ישמעאל עד"ז משום דמה"ת ס"ד דרבה דנימא דמשגלו יחזרו לאיסורן בשלמא אי מהאי קרא דפתח אוהל מועד טעמא דר' ישמעאל והתם כ' ולא יזבחו לשעירי' על פני השדה וס"ד דבגלות שוב איכא למיחש להכא דהרי אין אנו יודעי' להיכן אנו גולין משא"כ מקרא דכי ירחיב מהי"ת. ולד' תוס' צ"ל דס"ד דרבה דנימא דלא התיר' תורה בשר תאוה כ"א בשעת הרחבת גבול כשישראל יושבין על אדמתן לא זולת ועד"ז דרשת ראב"ע שהביא רש"י לקמן אמנם עוד יותר מזה דבגלות אין שייך לתיאבון. ואמנם גם מקו' רב יוסף מבואר כד' רש"י דלד' תוס' מנ"ל לרב יוסף דמשו' דמקרבו למשכן הוה מתסרי וצ"ל דמסברא קאמר דמהי"ת אסר הכל אכילת בשר תאוה במדבר וודאי משום דאפשר בקדשי' ומ"מ לרש"י א"ש טפי ומה שהק' תוס' מקו' הש"ס לקמן צבי ואיל מי הוה שרי י"ל דמ"מ רבי ישמעאל מכי ירחיב נקטא לדרשא וע"כ משום דמפתח אוהל מועד לא ידעי' כ"א איסור שחיטה ואי' אכילה מכי ירחיב ילפי' א"כ שפיר מ"ל דאפי' צבי ואיל בכלל ומ"מ מתי' הש"ס שוב מ' כד' רש"י דלד' תוס' מנ"ל לחלק בין חזיא להקרבה ללא חזיא. ואמנם הרא"ש יוסף הק' מפ' לרש"י שוחטין ואוכלין מבעי' לי' הרי שחיטה הוה רבותא טפי דעוקר אי' כרת ויש לומר כיון דרבה אמר דמתני' ר' ישמעאל היא ור' ישמעאל אכילה נקט בהדי' ושחיט' רק מנפשין ידעי' לא הו"ל לתנא למשבקי' לאכיל' ויע"ל דלכאור' גם אמק' ק' שוחטין ואוכלין מבע"ל אע"כ בכלל שחיטה הוה אכיל' ג"כ ואמנם לרבה הכי פריך רב יוסף לדבריך אין מציאות כלל לאכול בשר בזה"ז דהרי אין בית וא"כ אכילה הוה עיקר רבותא דס"ד דאסור לאכול בשר

בזה"ז וע"ז קאמר רב יוסף ע"ד וכ"ת דבזה"ז וודאי לא אסרה תורה לגמרי בשר לאכול כמו שלא אסרה קודם שהוקם המשכן ומה דאמרת שגלו ר"ל הנשארים בגולה כל ימי בית שני ליתסר ובזמן הבית נשנית משנה זו ונ"ל אם יבנה בהמ"ק הדין קודם קיבוץ גליות גם זה לח יתכן דכ"ש השתא דמרחקי טפי ומשו"ה לא קאמר רב יוסף דליכא משכן משום דאזמן הבית קאי. ולד' תוס' צ"ל דבא לישב וכ"ת מהי"ת נימא דבריחוק מקום תליא מלתא דהרי כ' כי ירחיק בהדי כי ירחיב ולא מ' לי' לרב יוסף למדרש האי כי ירחיק כדדריש לי' רש"י אליבא דר' ישמעאל כ"א למימר דטעמ' משום ריחוק מקו' ומשו"ה נקט רב יוסף ל' מרחקי ומיושב קו' אד' תוס' דלעיל וע' עוד לפנינו:

וכ"ז הוצרכנו משום דרשי' לי' שיטת הרמב"ם דר"ע מודה דשחיטה הוה איסור כמבואר מדבריו במ"ש לקמן דלר"ע האי קרא דפתח אוהל מועד בקדשי' כ' וכמו שהעיר הלח"מ אבל לד' הרמב"ם כל הסוגי' אתיא כפשטא דכיון דלר"ע ג"כ השחיטה אסורה ועיקר מלתא דר' ישמעאל היא בענין איסור בשר תאוה הוא א"כ וודאי אוכלין הו"ל למנקט ול"ק ג"כ קו' הרשב"א אמאי לא מק' לר"ע האי אל פתח אוהל מועד מאי עביד ליה דגם ר"ע דריש ליה אאי' שחיטה בחולין ול"ק ג"כ מאי ס"ד דצבי ואיל ליתסר כיון דמפתח אוהל מועד לא ידעי' בשר תאוה כלל כ"א אי' שחיטה לחוד ומיושב ג"כ לד' הרמב"ם לר"ע האי כי ירחיק מאי ענינו למצות שחיטה משום דטעמא דהיתר הי' משום דשחיטה היתה אסורה להם וזה הי' ג"כ משהוקם המשכן אלא דק' לד' הרמב"ם מהי"ת נימא שגלו יחזרו להיתירן הראשון י"ל דס"ד דלר"ע אף שחיטה היתה מותרת וא"כ לא תליא זה בפתח אוהל מועד כלל ור"ע בקדשי' לי' וכפי' רש"י קמ"ל מתני' לעולם ומיושב דמנ"ל באמת דלא אמרי' יחזרו להיתירן והיינו משום דר"ע ג"כ מודה דקרא בחולין ג"כ מיירי ולאי' שחיטה וה"ט דרבה לא רצה לפ' כרב יוסף ולאוקמי מתני' כר"ע דכולא סתמא כוותי' וכן רבא במסקנא דלא איצטרך תנא לאשמועי' הא מלתא משום דכ"ע דרשו האי אל פתח אוהל מועד בחולין ואין כאן סברא שיחזרו להיתירן:

וכ"ת אכתי אמאי לא מוקי רבה לר"ע כפשוטו ולעולם שוחטין ר"ל דרשאין לשחוט בגולה כמו לר' ישמעאל י"ל כיון דר"ע ס"ל דע"כ לא אסרה תורה בשר לגמרי ובנחירה יהא שרי אין סברה כלל לרבה א"כ פשיטא דשחיטה שרי:

ויע"ל במה שכ' רש"י בדר"ע בתחלה במדבר ר"ל דבתחלה דר' ישמעאל היא משהוקם המשכן משא"כ לר"ע אפי' קודם שהוקם המשכן הי' מותר משא"כ לר' ישמעאל מ' דבמשכן תליא שפיר פריך רב יוסף:

ודע דמ"ש הרמב"ם היו שוחטין ואוכלין ר"ל קודם שהוקם המשכן היו אוכלי' בין בשחיטה בין בנחירה:

והנה לרש"י וודאי צריך ביאור מה ענין האי כי ירחיק להיתר נחירה לר"ע והי' נ' דבספרי הלשון ר"ע אומר לא בא הכ' אלא ללמוד על מצות האמורות כאן ור"ל לכאורה דכי ירחיק על חולין בעזרה וזבחת על אי' נחירה:

אלא דמד' רש"י מ' דכי ירחיק דריש וק' ג"כ א"כ לימא שוב כ"ש השתא דמרחקי טפי ונ' די"ל דר"ע ס"ל עיקר מצות שחיטה בקדשי' היא והתורה צוותה גם חולין לשחוט שיוכלו לשחוט כ"א קדשי' בבואו לראות פני ג"פ בשנה ובמשכן הואיל ומקרבי היו רגילין בלא"ה בכך משא"כ לבתר דמרחקי וא"כ השתא דליכא קדשי' ס"ד אין כאן שחיטה קמ"ל לעולם:

והנה. כ' רש"י דלפי"ז יק' בחולין שחיט' מנ"ל והק' רש"א הרי ע"כ קרא בחולין דהרי ילפי' מיני' חולין בעזרה ונ' כוונת רש"י דהא גופא קשיא מנ"ל לאוקמי קרא כלל בחולין דלמא רק למצות שחיטה בפסולי מוקדשי' אתא ולהכי לר"ע דווקא ק' לי' דאצטריך כי ירחיק משא"כ בלא ר"ע לק"מ כיון דכי ירחיק מיותר ולמסקנא דרש"י דקרא בחולין ע"כ מיירי ע"כ אמרי' מדנקט תורה ל' כי ירחיק אחרי דפתח בירחיק הו"ל למימר כהאי לישנא ג"כ ש"מ לדיוקא אתא ולא בקירוב מקום:

ודע דבד' רש"י אלו מיושבי' ג"כ קו' תוס' דלמא לעולם ר"ע אוסר בשר תאוה והיתר נחירה בפסולי המוקדשין דהרי ע"כ גם אחולין קאי ר"ע דאל"כ שחיטה בחולין מנ"ל:

ודע מ"ש תוס' דמ' דבקדשי' מודה ר"ע ר"ל משום דאיכא למדחי לבתר דמשני נחירתן הוא שחיטתן י"ל גם ושחט דקדשי' הכי אלא דלא מ' כן והטעם י"ל דלימא קרא וזבח כדכ' זבחי' אשר זובחי' וכיוצא א"וו שחיטה מן הצוואר דווקא קאמר כדאמרי' במקום ששחט משא"כ בצאן ובקר ישחט דבחולין מיירי:

ומה דלא ק' לתוס' גם אד' המק' דפריך במ"פ דלמא ל"פ דהמק' קאי ארבה ורב יוסף דע"כ ס"ל דפליגי דמדאמרי' האי תנא היא ש"מ דאידך פליג:

והנה קו' תוס' ממכות נ' דתירץ רש"י במ"ש השתא שגלו ר"ל דבחו"ל וודאי במות אסורות לעולם וצ"ע:

רש"י ד"ה לא אשתרי הלכך וכו' ר"ל דאי בשר נחירה אשתרי כר"ע לא אפשר למדרש כי ירחיב להיתר בשר תאוה וכמ"ש תוס' דאי בשר נחירה שרי ל"ל דבשר תאוה אסור משא"כ השתא דבשר נחירה לא אשתרי מוקמי' קרא דכי ירחיב כפשוטו:

באו"ד לפסולי מוקדשין הק' רש"א הרי מתזבח דכ' מקמי הכי ילפי' לה ואפשר לומר דחדא לא הדרי' לאיסורא ולמוקמי בלאו כדתנן העובד בפה"מ לוקה וחדא לעשה כי היכי דלא לידחי להאי לאו עשה:

א"נ מ' לי' לרש"י קרא קמא לגופי' להיתר זביחה בקדשי' שלא הי' בהם היתר זביחה בחוץ וחדא למעוטי עבודה וגיזה:

גמ' היינו דכ' ושחט הנה מקו' זו יש להק' ע"ד הרמב"ם דלדידי' בקדשי' ע"כ הויא שחיטה לר"ע דמה"ט בחולין אסורה וא"כ מ"פ הש"ס ונ' דעיקר קו' המק' מדלא כ' ושחט את העולה כדכ' וסמך על העולה אלא ש"מ משום דלענין שחיטה כל בן בקר בעי שחיט' ונ' דגם רש"י כיון לזה ולזה כ' אלמא נצטוו על השחיטה באוהל מועד כלומר דהאי כאשר ציוותיך דמשנה תורה על כל בן הבקר גם באוהל מועד נצטוו ובזה מיושב מדוע לא משני הש"ס נחירתו זו שחיטתו דא"כ אכתי ק' מ"ט לא כ' העולה אע"כ קדשי' שאני ור"ל משום דבקדשי' גופא עולת העוף אינו טעון שחיטה לא רצה לכתוב קרא את העולה דמ' כל העולה טעון שחיטה כ"א את בן הבקר למימרא דהאי הוא דטעון שחיטה:

גמ' היינו דכ' הצאן ובקר וכו' הנה מקו' זו יש לכאור' ראי' ברורה לד' הרמב"ם דלר"ע שחיטה הוה אסורה אז דאל"כ מ"פ דהלא האי סיפור דברי' בעלמא הוא ולהחולקי' על הרמב"ם צ"ל דמהאי קרא ילפי' דדגי' אינן טעוני' שחיטה מדכ' בהו ל' אסיפה ואי הך שחיטה דקרא ל"ד א"כ תו מאסיפה דדגי' ג"כ ליכא למילף ואהא משני דמ"מ ילפי' דנחירה מיהא בעי' ולאפוקי מתה מאלי' משא"כ בדגי' דאם נאספו מתו מאליהן שרין.

והנה לד' הרמב"ם מ"מ ק' כיון דשחיט' הוה אסורא האיך נקט קרא כי האי לישנא ונ' דלזה כ' הרמב"ם שהי' שוחטי' ואוכלין כשאר העכו"ם ר"ל דשחיט' כדינה הוא דהוה אסורה דומיא דשחיטת קדשי' אבל שחיטה פסולה לא הויא אסורה והיינו דקאמר נחירתן זו שחיטתן ר"ל דשחיט' דומיא דנחירה קאמר ונ' דמטעם זה ג"כ לא פי' רש"י ענין נחירה עד גבי נוחר משום דמ' לי' ג"כ דהך דקאמר נחירתן זו שחיטתן אינו ר"ל נחירה ויש שלא מן הצוואר כ"א נחירה ר"ל שחיטה פסולה משא"כ לקמן דהיינו נתנבלה כ' רש"י דנוחר היינו נחירה ממש ממקום הנחירים:

רש"י ד"ה ונתנבלה משום דנתנבלה מ' מעצמה נקט רש"י הני מלתא דשייך בהו מעצמו פגימה בעור נפגם שהי' חתך באצבעו דרסה ידי' מרתתות משא"כ חלדה והגרמה ע"כ על ידו נעשו ולא מעצמן:

שם ברש"י ובחי' קאי כגון איל וצבי נ' כוונתו דמעוף לא מצי הש"ס להק' כאן דשחיטת עוף לא כ' בהדי' א"כ דלמא גם במדבר כבר נצטוו עליו משא"כ כיון דהך מתני' אף בחי'

מיירי והיינו אפי' כגון צבי ואיל והני מהאי קרא דוזבחת ילפי' כדר"א הקפר לקמן ר"פ השוחט וממילא לר"ע לא נהגה במדבר שחיטה בהו ושפיר פריך:

עו"ש ויליף משחוטי חוץ ויל"ד א"כ דלמא מה"ט אף דנחירה הי' שרי מ"מ הוה פטור מכסוי דדומיא דשחוטי חוץ בעי' דאינו חייב רק על שחיטה ונ' דבאמת לא כ' ושחט כ"א ושפך א"כ לא בעי' כ"א שפיכה וכשירה ולדידן היינו כל שחיטה פסולה ולדידהו אפי' נחירה הוה שפיכה כשירה וכ"ת שפיכה פסולה היכא משכחת לה י"ל במסוכנת שלא פרכס וכיוצא:

גמ' כיון דאתסר ונ' ד' המק' משם דמ' לי' דהנה באמת י"ל דחזרו להתירן הראשון אלא מספיקא איירי לעולם שוחטין א"כ מספיקא ג"כ שוב ליבעי כסוי וע"ז משני לי' דלא היא כ"א עיקר פלוגתא דר"י ור"ע ר"י ס"ל יש איסור שהתירו הכ' לאח"ז כמו בשר תאוה כדאית' בדברי' רבה ע"פ זה הביאו הרשב"א בסוגין ור"ע ס"ל היתר שאסרו מצינו ואי' שהתירו לא מצינו דדמי למורידין בקודש וא"כ טעמא דאמרי' לעולם שוחטין הוא משום דכיון דאיתסר איתסר וא"כ שפיר פטור מלכסות:

רש"י ד"ה כי אסר רחמנא בשר תאוה ר"ל ליישב קו' תוס' מאי ס"ד דמק' ולזה כ' רש"י דכיון דר"י אקרא דבשר תאוה קאי מ' למק' דאין לחלק:

גמ' איברי בשר נחירה ר"ל דאם נחר בהמה כולה להכניסה עמו פשיטא לי' דאסורא וע' רש"י והק' הרא"ש דהיכא דליכ' לאוקמי קראי ל"ש דרוש וקבל שכר ונ' ד' רש"י דוודאי למוקמי קראי מבעי' לר' ירמי' דאי אמרי' דהני איברי אסורי א"צ לדחוק גבי הצאן ובקר ישחט דר"ל ינחר כ"א דאי לאו דנתקלקלו אבותינו במרגלי' כבר הי' בעבר הירדן בתוך ומים מעוטי' כמ"ש רש"י בחומש דברי' וע"כ הוצרכו אז לשחוט כדי שיוכלו לאכול גם בעבר הירדן:

א"נ י"ל דעיקר בעיא דר' ירמי' האי כי ירחיב מאי דרש לי' ר"ע אי לכדראב"ע וכמ"ש רש"י או דר"ל דכי ירחיב הקדי' קרא למימר דאיברי בשר נחירה שריין ועלי' אמר בכל אות נפשך תאכל בשר ר"ל אפי' איבר' בשר נחירה והיינו דסמך לי' וזבחת הני שריין בכל אות ולא הבקר וצאן של תחת ידך ומה"ט לא פי' רש"י דנ"מ לדינא כהרא"ש דמ' לי' אפי' אי שריין היינו מקרא דבכל אות אבל בעלמא ליכא למילף מאומה:

גמ' ובתים מלאי' וכ' בתר הכי ובורות חצובים ונ' דהיינו יי"נ דנקט הרמב"ם וקרא רבינהו ואין הטעם משום פי"נ כ"א כך גזרה תורה דמשום כיבוש מלחמה הכל שרי ול"ק קו' הרמב"ן בחומש שם.

גמ' אלא לאחר מכאן ע' רש"י ויל"ד א"ה תי' השני ממיל' מבוא' דשלל אויבך כ' ונ' דזה הביאו להרמב"ם בה' מלכי' לפ' דר' ירמי' בר אבא לא התיר אלא בשעת כיבוש מלחמה וס"ל דהיינו דמשני הש"ס אלא לאחר מכאן ור"ל דבשעת כיבוש מותר משום רעבון וכיוצא לא זולת ובתי' שני לא מסקי' הכא ויליף לה משלל אויביך ומ' לי' לרמב"ם כיון דר' ירמי' בר אבא לא הביא כ"א קרא דבתים מלאי' ש"מ דלית לי' תי' בתרא דאל"כ האי קרא הו"ל לאתוי' ומשו"ה גם הרמב"ם השמיט תי' בתרא זה ונ' דרש"י בא ליישב זה ולזה כ' דגם לתי' בתרא י"ל דמאשר לא מלאת יליף לחלק והיינו קרא דר' ירמי' בר אבא:

ומה שהק' הרא"ש יוסף להרמב"ם מאי ק"ל מדבר טמא נ' דר' ירמי' לא לחנה נקט כתלי או קדלי דחזירי כ"א מטעם דמ' מד' רש"י שכ' חזירי יבישי' ר"ל דברי הראוי' מיד לאכיל' וד' רש"י נ' משום דהיתר זה הוא ע"ד דברה תורה כנגד יצ"ה וד' הרמב"ם דהטעם שלא יתעכבו בהכנת מאכלם ויבואו לידי סכנה וא"כ כיון שיש בידם בשר נחירה וודאי לא נצטוו לשחוט ולהתעכב בהכנת המאכל דהשתא דבר טמא אשתרי וכו'. ואמנם הרמב"ן בחומש פ' מטות הק' מ"ט במלחמת סיחון לא אמר אלעזר ה' גיעול נכרי' אלא ש"מ משום דהוה מז' עממי' והי' הכל מותר וא"כ ק' על הרמב"ם דלא מחלק ונ' דגם על הרמב"ן ק' הרי לאח"כ הי' עכ"פ אסור כדמשני הש"ס הכא וצ"ל דאז כבר הי' אינו בן יומו משום דאחרי מלחמת סיחון הלכו ממלחמות זא"ז ימי' רבי' ויש קצת ראי' מזה למ"ד לא אסרה תורה כ"א קדירה בת יומו דאל"ה הדרא קו' הרמב"ן לדוכתא ואמנם א"כ י"ל גם להרמב"ם דעד שבא בלעם והשתיק את בלק הי' נקרא אצלם שעת מלחמה דהרי אחרי סיחון הי' עוג ויעזר וכן הרבה ובלק אמר אולי אוכל להלחם בו ואחרי שבא בלעם שוב הי' התם בלוע בן יומן משא"כ במדין דלא היתה כ"א מלחמה א':

ואגב נ' מ"ש הרמב"ן שם דטומא' לא נאמרה בסיחון משום טומא' הותרה בציבור וזה תמוה מאוד ונ' כוונתו דמרע"ה לא רצה לומר אז הל' טומא' כדי שלא יעמדו בעת הכיבוש מנגד וירחקו עצמן משום טומאה וסמכו עצמן על טומאה הותרה בציבור כלומר בהא יש לתפוס קצת סברת הרמב' וע"ש:

גמ' לעולם שוחטין כבר כ' לעיל דבין בראש הגג וכו' ל"ש ל"ל לעולם ויע"ל מאי בין ביום דקאמר ונ' דה"ק רבא דבלילה אם הוא בראש הגג או הספינה ושוחט שם ואמרו דמתירא לרדת ולא שמכוין לשר של ים או של חמה משא"כ ביום וא"כ ה"ק בין ביום בין בלילה יכול לשחוט בין בראש הגג וכו' וחדא קאמר ושפיר קאי:

וע"ד אגדה י"ל הא דדרשי' כל טוב כתלי דחזירי ע"ד שכ' ההפלאה דעוה"ב מקרי טוב מה רב טובך והיינו דאמרי' ומכל טוב לעולם אל יחסרנו שלא יחסרנו הי"ת ינכה לנו

מזכיותינו מה שנהנינו בעוה"ז ע"כ דפח"ח והנה אז"ל לע"ל עתידי' חזירי' ליטהר ולזה מרומז בכל טוב כתלי דחזירי

בע"ה בענין דיני סכין חולין פ"ק

פגם ושדר כמגורה ישנו נ' דמכאן עיקר ראי' בעל העיטור שמיקל אפי' בפגימות הרבה מסוכסכות משום דאמרי' כמגירה ישנו מ' דווקא כמגורה וממגל קציר דלקמן ל"ק לי' כמו שתי' הר"ן שם אלא שהרמב"ם דס"ל כשיטת בעל העיטור גם הך דמ' קציר לא פסק מהך דהכא דדווקא כמגורה ישנו.

דמיא לסאסאה מכאן הוכיח הרשב"א בתו"ה דלא קיי"ל כר"ח והרא"ה בבד"ה פי' שם פי' חדש בענין סאסאה ובמ"ה לעג עליו ונ' לי לפ' ד' הרא"ה דמחמת החידוד המופלג אשר עליו קאמר ר"א מאן יהיב לן מבשרא עולה על הסכין כמין קרום דק והוא חוגר אך בנטות השוחט הסכין לשחוט חולף והולך לו והוא מנוסה כי סכין חד הוא חלק יותר לאחר שחיטה מקודם שחיטה אלא שהרשב"א ק' לי' כיון דעכ"פ הי' אוגר בשעת בדיקה מנ"ל שבשעת שחיטה הלך לו אמנם הרשב"א ס"ל כד' הרמב"ם דיש להוליך הסכין על הצפורן בשעת בדיקה א"כ שפיר הק' אכן הרא"ה ס"ל כד' הטור דעיקר הבדיקה הצפורן על הסכין ומשום זה מראה החידוד עומד במקומו ולעולם בשעת שחיטה בנטי' ראשונה יוסר ונ' דגם להרמב"ם בדיקתנו יותר טובה כי יותר מרגיש הצפורן אם יעבירו אותו על הסכין אשר עי"כ החוש ההרגש' מתעורר עמה שמרגיש בהעברת הסכין ולחומרא עבדי' ואין כאן קו':

פשיטא כיון דנקב ע' רש"י לא רצה לפ' כי גם על הקנה דבשעת שחיטה גם בקנה נקב מטריף משום דא"כ מאי מק' הש"ס דלמא הא גופא מהאי קרא ילפי' כ"א דמק' מטעם נקובת הוושט וכ"ת דלמא ר"ח בעוף קאי דסגי בקנה לחוד הא בהאי קרא דשאול דמייתי לא מיירי בעוף כלל. ואמנם עדן יש להק' דלמא הא אשמועי' דבעי' בדיקה קודם שחיטה דווקא וכדקיי"ל וי"ל דלר"ח דס"ל לאחר שחיטה אם מצאו פגימה תולין במפרקת א"כ מ"כ עיקר בדיקת סכין קודם שחיטה ואמנם לדידן דלא קיי"ל בהא כר"ח שפיר כ' הפריש' דהא דבעי' בדיקת סכין קודם שחיט' מקרא ילפי' ול"ק קו' הש"ך. ונ' דדחקו לזה קו' התב"ש מסי' צ"א דהיכא דאורחא בהכי לא גזרי' שמא ישכח. וע' פמ"ג וצ"ע דלכאור' בסכין של שחיטה מוצנע ליכא למיחש גם לברכה לבטלה ולבל תשחית דאוקמא אחזקה ובשלמא לענין ברכה יש לדמות לטלית באו"ח דלא סמכי' אחזקה אבל לבל תשחית וודאי יש לסמוך

מפני כבודו של חכם הנה מהכא מוכח דבלא"ה נאמן על עצמו והתימא על הטור למה לא דקדק על הש"ס מהך דבכורו' ובתי' מיושב וע' פמ"ג ויל"ד הרי אמרי' נשחטה הותרה ואפי' באווזות שמלעיטין אם נאבד הוושט מקילין ולמה לא יורה לעצמו וע' רש"י פ' א"ט מ"ש על זה הרואה טרפה.

רש"י ד"ה ג' פגומות מ' מדברי' דכולא מלתא דר"ל לענין שיעורא ודלא כהרשב"א דלא נמצאת סכינו וק' פשיטא דמכריזין ונ' דס"א השתא אתרע חזקתו אבל אתמול הי' יפה והבשר מאתמול כשר:

רש"י ד"ה מחוברת מב"ח מבואר דלא כתבו"ש דלחי ויד לאו דווקא כ"א לכל הי"ח שלא נחתך כלל מקרי מחובר:

תוס' ד"ה הא בתלישה י"ל אי הוה משני הכי א"ר שהן חולקי' דמתני' ע"כ אמגל קציר קאי ומסייע לר"י להכי קאמר תי' אחר דלא תסייע כלל:

רש"י דרך הליכתה אינה קורעת לב"ה אבל לב"ש ס"ל דקורעת וה"ט דאל"כ בע"פ לר"י כיון דגם לב"ה גזרי':

בע"ה בענין השוחט מתוך הטבעת חולין פ"ק

רש"י במתני' ואית דמפ' ע' רש"י ב"ק צ"ט ע"ב גבי ההיא מגרומתא דאתאי לקמי' דרב שפי' בהדי' כאית דמפרשי הכא וצ"ע ודע דפי' ר"י בתוס' ב"ק שם צריך ביאור וברמב"ן במלחמת פה ובחי' ר"ן מבואר היטב ומ"מ סוגי' דהתם ק' ליישבה דבעי מעיקרא למימר דמיירי במוגרמת דריב"י ורבנן גם תרתי' גרומתא ואי במסקנא מוגרמת אחרינא הוה מ"ט לא מפ' הש"ס בהדיא וצ"ע ואמנם הש"ך יו"ד סי' כ' רצה ליישב בד' ר"ת ד' מהרי"ו ואין זה ענין לד' מהרי"ו ומ"מ י"ל מד' דמיירי במוגרמת דכשרה לר"ח וטרפה לרב"י וק'. ג"כ מ"ש לעיל דמסוגי' דהתם מוכרח דמיירו במוגרמת דפליגו בה ריב"י ורבנן:

רש"י ד"ה הל' כריב"י כ' רש"י דרובא ככולא י"ל דרש"י בא לומר דמ"מ אין ראי' דרב ושמואל לית להו הל' כרחב"א כ"א בענין רובא ככולא פסקו כמותו אלא שק' לזה מ"ש רש"י לקמן ולענין הל' אין מכשול וע' ראש יוסף כאן בתוס' ד"ה אבל בשאר טבעות:

תוס' ד"ה אבל שאר טבעות לא הנה מה שלא רצו תוס' להתייש' בהא דהך תוספתא ריב"י משום דסיפא מ' דפליג בה ריב"י וא"כ רישא ככ"ע וא"כ רב ושמואל כמאן ומ"מ בתי' שני שכ' לא נתישב קו' חי' ר"ן מברייתא דאלו טריפות דתניא כל הצוואר כשר לשחיטה וא"כ גם הטבעות בכלל וע"כ צ"ל דריב"י הוא והנה במסקנת תוס' נחלקו הרש"בא והר"אש הרשב"א מפ' לענין הגרמה משום דק' לי' קו' התו"ח אמאי קרי להו

מוגרמת לקמן והרא"ש מפ' לה לענין הכשר שחיט' משום דק' לי' קו' רש"י לקמן הגרמה בברייתא מאן דכר שמי' ובאמת תרויי' חדא מלתא נינהו
בענין מ"ש מג"א סי' תס"ח דלמא כ' מהרי"ל מאחר דאין אנו בקיאין אין להחמיר נ' כוונת מהרי"ל לד' הר"אש פסחי' שם דמשום מחלוקת אסור לנהוג חומרא מקום שיצא משם ואם לא יאכלו הבחורי' מבדיקות שמקילין אין מחלוקת גדול מזה.
בענין קו' רש"א למה לא קאמר הש"ס הל' כרחב"א משום דכל עדות הל' וכמ"ש רש"י היינו משום דאכתי דלמא ר"ח אדרבנן קאי ומשום דקדוקו של ריב"ל אינו מוכרח ולהכי נקט ר"נ דע"כ ג"כ מפ' ד' ר"ת עד"ז כריב"ל מדמכשר משיפוי כובע ולמטה.

בע"ה בדיני הגרמה פ"ק דחולין

רש"י ד"ה רובו של א' כמוהו בסו"ד נתעורר הל' מלא חוט על פני כולה דאמרי רבנן ומ"מ לא נתישב עדין דממ"נ אם הגרים תחלה הרי לא מהני אפי' ע"פ כולה דעכ"פ נפקא חיותא בהגרמה ואם הגרים לבסוף א"כ גם רבנן מודו דברובה סגי ודבר זה ק' מאוד ונ' דמה"ט כ' הרשב"א בתו"ה דפשט ל' דמתני' כל"ק דר"ה וז"נ ג"כ ד' הרי"ף שהשמיט לכולא סוגי' ולא הביא כ"א פשט ל' דמתני' וממילא מבואר כל"ק דר"ה וא"כ ממילא בהגרים תחלה גם ריב"י מודה.
ואמנם מ"ש הרא"ה בב"ה דל"ק אתותב כוונתו לד' הכ"מ דבל"ק קאמר ר"ח אדרבא נימא וכו' שהוא מוחלט משא"כ בל"ש לא קאמר כ"א מאן נימא לן שהוא ל' פקפוק בעלמ':ובענין מ"ש הרא"ה דלקמן גבי הגרים שליש ר"ל ששחט למעלה מן הסימני' דעתו דאם חתך הבשר אשר עם הבשר למעלה מן הסימנין חתך הו"ל החלק העליון כמאן דמנח בדיקולא וגרע מהגרמא במיעוט סימנין אלא דמ"מ קל כיון דסוגי' דהתם אזלא למ"ד אין עיקור סימנין לעוף מה הפסד יש אם נחתך הבשר וצ"ע. ואמנם מסוגי' זו יק' ג"כ על הכלבו שהביא ב"י יו"ד כ"ה שכ' דבעוף ל"ש הגרמה בקנ' למעל' כלל והרי בידי' הכא בעוף מיירי ומייתי לדר"ה דהגרמ' ואולי כיון דהתם לשמואל קאי ושמואל ס"ל תורבץ הוושט ברובא יוכל להיות דמיירי בוושט:
תוס' ד"ה דלמא ריב"י מ' להו כי היכי דאי פליגו במיעוט קמא ע"כ בקנה דווקא פליגי דבוושט לכ"ע הגרמא כ"ש פוסל ה"נ אי פליגי במיעוט בתרא ג"כ בוושט רבנן מודו וע"ז דחו דלמא לא הוא במיעוט בתרא גם בוושט פליגו רבנן א"כ דלמא גם במיעוט קמא פליג ריב"י גם בוושט וס"ל כשמואל דתורבץ הוושט ברובו ונ' כוונת דברי':

רש"י ד"ה ה"נ במיפק וכו' ע' רש"א וה"נ דכוונת רש"י דאי גם הך דר"פ אפלוגת' דריב"י ורבנן כמו לעיל דקאמר מחלוק' א"כ הו"ל להש"ס למנקט הני ב' לישני דר"ה בהדי הדדי ולמימר ור"ה א"ר וכו' אלא ש"מ הך דהכא להל' אתמר וכ"ת קו' רש"א הרי רב פסק בהדי' כריב"י לעיל ע' רש"י ב"ק פ' הגוזל דרב ספוקי מס' לי' וא"כ י"ל גם בהא מספקא לי' אולי ההל' כרחב"א ונ"מ לשלומי כדהתם ואידך שהק' רש"א מה ענין זה לדרחב"א הענין כך הא וודאי מסתבר כיון דדמי רובא משא"כ לרחב"א וודאי מסתבר דדמי לגמרי לחצי קנה פגום.

דע דבד' רש"י ב"ק פ' הגוזל הנ"ל מיושב קו' הרא"ש בזה על רש"י שכ' דלמא הל' כרבנן טרופאי וכ' הר"אש הרי רב ושמואל דאמר הל' כריב"י אמנם מדאשכחן שוב לרב בב"ק שם כפי' רש"י שם וכדמ' פשטא דשמעתא דמס' לי' אף אנן מס' לן.

בע"ה בענין שוחטין מן הצדדין חולין פ"ק

רש"י ד"ה השוחט מן הצדדין לפום פשטא ק' לי' לרש"י מאי דתנן כל הצוואר כשר לשחיטה והרי גם צדדין בכלל צוואר אמנם נ' לדעתי דהוק' לרש"י דבר אחר דהנה התנא דמסיק בשחיטה ומליקה ביחד א"כ מיירי ג"כ בתורי' ובני יונה והנה בבני יונה ידוע וכמבואר בב"י שהסימנין מן הצד וא"כ הו"ל החזיר הסימנין וא"כ אמאי לא ישחוט לכתחלה אלא ע"כ מתני' לאו דווקא דיעבד קתני וכיון דל' דמתני' ע"כ לאו דווקא מהי"ת נחמיר מעצמינו אפי' בלא החזיר ובזה מובני' לי' ד' התוס' המוקשים מאוד שכ' מצינו לפ' וכי מה הי' ק' להם שכ' מצינו לפ' דאפי' בהחזיר לכתחל' פסול וא"כ אפי' ביוני' שייך ל' דיעבד וכ"ת הרי ביוני' ל"ש למגזר אטו לא החזיר כל מדות חכמי' כך הוא כיון שבכל הבע"ח דינא הכי לא חלקו חכמי' ובזה נתבארו לנו ד' הרמב"ם פ"א מה' שחיטה שכ' מקום השחיטה מן החי מן הצואר וכ' הכ"מ ד' למעט ששה נבילות והוא וודאי דוחק וגם מ"ש הכ"מ מדעתו דרצה לכלול אפי' עופות ק' ג"כ הרי כבר כ' למעלה בה' שחיטה בבהמה חיה ועוף מ' היא אמנם משום דהרמ"בם כיון בל' צואר פני הצואר וכמ"ש לקמן דמן הצד דיעבד הוא דכשר וס"ד דבבע"ח שהסימני' מן הצר כמו יוני' ס"ד דבהנהו מקום השחיטה מן הצד דבכל מין חי מקו' השחיט' מן הצוואר דהיינו אמצע הצוואר וכמ"ש לקמן בהדי':

ואמנם מ"ש הב"י בשם כלבו דצריך להחזיר הסימנין ק' לכאורה הרי עכ"פ כיון ששוחט באמצע הצוואר אינו נוגע למפרקת וצ"ל דמשום ד' הרא"ש כ' כן שכ' שהסימנין רכין ונדחין וא"כ אם אינו מחזירן יוכל להיות אשר מ"מ ישחוט המפרקת תחלה:

ודע דבד' הרא"ש אלו נדחו סברת הרשב"א בתו"ה שכ' דהסימנין מחמת שהן רכין ע"כ נשחטין קודם המפרקת וע"ז השיב הרא"ש כי אדרבא עי"ז הם נשמטין בנקל יותר מהמפרק' העומד במקומו:

והנה פלוגתת הרשב"א עם הב"י הוא במלת אפילו שכ' תוס' דמל' זה דייק רש"י דע"כ גם בלא החזיר דיעבד כשר דאל"כ ע"כ מתני' בהחזיר דווקא מיירו ומאי אפי' שכ' ולא תי' הש"ך שדחה ד' רש"א ראי' זו ואמנם בדברינו לעיל א"ש בע"כ מתני' דמיירי ביונ' קאי אהחזיר ואבעלמא כ' ל' אפילו דבעלמא אפי' החזיר דיעבד דווקא ולעולם לא החזיר אפי' דיעבד ואמנם מה דק' לד' רש"א דמה גזירה שייך אי דיעבד כשר כבר כ' מקדם דלד' הר"ן א"ש דבלא החזיר איכא צער בע"ח וודאי דיעבד לא מעכב ומ"מ כיון דהוה אי' דאורייתא גזרי' אפי' בהחזיר ובד' הר"ן אלו ג"כ נדחין ד' הרשב"א בתו"ה שכ' דכיון דדיעבד ע"כ כשר למה נאסור לכתחלה דכיון דמשום צער בע"ח הוא שפיר אסור לכתחל' אף דדיעבד כשר ומה שיש לתמוה הוא מה שהביא הטו"ז מד' הרש"בא בתו"ה שהשיב הרא"ה גבי ההיא דהגרים שליש דלמעלה מן הסימנין בבשר מאי איכפת לן ל"מ דלא קפדי' על בשר והרי הב"ח מיירי במקום סימנין והרשב"א שלא במקום סימני':

רש"י ד"ה השוחט מן העורף מול העורף נ' כוונתו משום שהמתיק ד' הגמ' דבמחזיר סימני' דיעבד כשר ואי עורף ממש מאי החזרת סימנין שייך בעורף ממש לזה כ' דר"ל מול עורף דהיינו אחורי הצוואר ושם וודאי שייך החזרת סימני':

רש"י ד"ה דווקא מחזיר נחלק על תוס' ד"ה מסתברא וטעמו נ' דאס"ד דלמ"ד מחזיר דווקא דיעבד כשר בלא החזיר א"כ אדרבא מסתברא מתני' טפי כהך מ"ד דהרי מתני' ל' דיעבד נקט ונדחק רש"י במתני' דמשום שוחט נקט ל' דיעבד ואמנם להאי מ"ד דיעבד דווקא משום דמתני' בלא החזיר ע"כ מיירי כדדייק הש"ס וא"כ לק"מ אלא ש"מ דלהך מ"ד אפי' דיעבד ומטעם שכ' הר"ן בחי' דוכי מתה עומד ומולק:

וטעם הרש"בא על מ"ד אף מחזיר דחה ג"כ הר"ן שם ע"ש דהרי בני ר"ח לית להו האי כ"ש:

בע"ה בענין עיקור סימנין חולין פ"ק

ד"ה אמר שמואל ע' רש"א הנה מה שהק' ממה שדחה רש"י ד' הי"מ לעיל לכאור' לק"מ דרש"י לא כ' לעיל כ"א דל' פסול' לא א"ש על מליקה בתלוש אבל הכא דאמרי' כשר במליקה וודאי מק' רש"י שפיר דמ"מ שאינו כשר:

ומה שהק' דדלמא שמואל לגופא אתא ולא לדיוקא והביא ראי' ממתני' דנדה כבר כ' הרשב"א דעל אמוראי' לא שייך זה דאמוראי' צריך לפ' דברי' וכן מה שתי' התו"ח הקו' למה לא קאמר דקאי אעיקר סמנין ותי' דקולא דשחיטה פשיטא דהוה גם במליקה א"כ גם אמוליך ומביא יש לתרץ זה ומה גם כמ"ש רש"י לעיל דמאן דמכשר מה"ט מכשר ומ"מ מה דנקט רש"י כ"ש קוצץ ויורד לכאורה צ"ל ה"ה:

למעוטי סימנין שנעקרו ל' רש"י מבואר מדברי' כמ"ש הראש יוסף דע"כ בשמעתין לא מיירי עיקר דה' שחיטה וכמו שביאר הראש יוסף שם ובזה מסולקי' ד' הרשב"א בתו"ה שהשיב אפי' רש"י בעיקור מסוגיין והרי בסוגיין גם רש"י מודה דע"כ מיירי בסימנין שנעקרו:

וכדר"ה. מזה הביא הרשב"א בתו"ה ראי' דקיי"ל כל"ק דר"ה ואמנם למ"ש רש"י לקמן דלא קיי"ל כרמי בר יחזקאל א"כ א"צ לתי' דר"פ כ"א אדרבא קיי"ל דשמואל למעוטי דרמי בר יחזקאל אתא ואין כאן ראי':

רש"י ד"ה מן התורה כ"א מד"ס כוונתו דאם הי' כוונת רב אחא דמקרא דזאת תורת הבהמה והעוף לא ילפי' שפיר קאמר דאי מהאי קרא אין היקש למחצה ואמנם אי כולא מלתא הל"מ א"כ י"ל דהל"מ דאין עיקור לעוף ומדפריך עלי' רב אשי ש"מ דשמע מני' אלא מד"ס ושפיר פריך עליו:

ועד"ז מובנים ד' הלח"מ שכ' דאילו נקט הרמ"בם לדינא פירוש' דרב אחא ברי' דרבא ואף דאותבא רב אשי היינו משום דאיהו מד"ס קאמר אבל אהיקישא שפיר קאמר ואמנם אנן מדק' לן דרמי אברייתא דלקמן דרמי הל"מ ס"ל ולק"מ:

ולמסקנא דמ"מ אפי' בהיקשא קאמר ר"א למלתא נ' הענין דהרי עכ"פ ק' מ"ט לא כ' בפ' ראה גבי שחיטה כ"א בקר וצאן וצבי ואיל כיון דגם עוף איתקש אלא ע"כ משום דאף דאיתקש מ"מ יש חילוק ביני' ואיכא למימר דהיינו עיקור סימין:

אמנם ע"ד הרמב"ם לא הי' לבעל הלח"מ לומר תי' זה דבהדי' פסק פ"ו מה' מעה"ק כרבין בר קיסי דבמליקה אין עיקור וטעמא נ' משום דלרבא בר קיסי לא אצטריך למימר דפליגו הנהו ברייתות דמיירי רש"י כוותי' נקטי' ומ"מ רש"י לא מ' לי' כן דנדחה ר"י אמר שמואל דאינהו מרא דשמעתתא בכל דוכתא דש"ס מקמי רבא בר קיסי ומ"מ פשט ד' רש"י לד' הלח"מ עד"ז דאמרי' רמי אי לי' יש שחיטה לעוף מדרבנן ואנן קיי"ל דהוה דאוריי' אך א"כ העיקר חסר בד' רש"י ולזה נ' כוונת רש"י דלכאורה הו"ל למפסק כרמי משום דשמואל כוותי' ס"ל אלא כיון דרמי גופא מודה דשחיטת עוף דאורייתא וגם

ברייתא דלקמן יוכלה לומר כן דאיפכא לא קאמר רב אשי א"כ שוב אמרי' בדאוריי' הלך אחר המחמיר:

תוס' ד"ה לא אמרן בסו"ד ואמנם למ"ד לעיל מחזיר דווקא א"כ לא הוה טריפה כלל דהרי חותך סימנין תחלה וא"כ האי מ"ד ע"כ ס"ל יש שחיטה לעוף דאל"כ ק' לי' קרא דיחזקאל אם לא שנאמר דס"ל כל חתיכת שדרה ומפרקת אפי' בתר סימנין הוא טריפה כחומרא דידן:

והנה ד' הרשב"א בחי' מדלא מפ' שמואל גם שהיי' ש"מ אין שהיי' פוסל במליקה והר"ן בחי' כתב דא"צ דהרי עשה מעשה טריפה וכ"ת א"כ גם בשחיטה למה אצטריך צ"ל בס"ד דלשם שחיטה ל כא מעשה טריפה ומ"מ ק' הרי בקנה איצטרך דאינו עושה מעשה טריפה וצ"ל כיון דבמליקה חותך שדרה ומפרקת תחלה ממיל' עושה מעשה טריפה וא"כ בשחיטה באמת לקנה הוא דאצטריך ואמנם אי ס"ל לשמואל מחזיר דווקא או אף מחזיר א"כ גם במליקה יוכל לשהות קודם שעושה מעשה טריפה וז"נ ד' הרשב"א ולהר"ן שמואל כר' ינאי דדחה ד' בני ר' חייא:

רש"י ד"ה נבילה ד' רש"י לאו רישא דמטמאה מחיים סיפא וז"ש הרשב"א דד' רש"י צ"ע

תוס' ד"ה הותזו והנה לפנינו במתני' שם הגי' כגון זנב הלטאה ומ' לי' לרש"י דדומיא דהלטא' דהיינו ח' שרצי' קאמר והביאו לרש"י ג"כ לזה ק' הרשב"א ע"ש וכן מה ענין הלטאה לבהמה עוף וחי':

במשפט ע' מזרחי על התורה שעמד ע"ד רש"י פ' ויקרא שם שפי' דקאי אמשפט נדבה כמו בביצה שהובא בתוס' כאן ויישב ד' רש"י דמפ' בחומש עפ"י פשוטו ומ"מ מ"ט כולהו מ"ד לא מפ' בבריי' הכי ונ' דאי אמשפט עולה קאי הו"ל למימר כמשפטו ובביצה ה"ט משום דבאמת לא קאי אהקרבה עצמה כ"א אסמיכה:

גמ' מאי הותזו נ' דק' לי' אי הותזו ממש א"כ פשיטא דמטמאי' ומה"ט פ' רש"י אפי' לר"ל דעדן מחובר בעור כי היכא דלא תיהדר קו' למעיקרא.

רש"י ד"ה כמשפט יישב לן רש"י בזה קו' הרשב"א מאי ס"ד דת"ק למדרש קרא לפני פניו ולא אחטאת העוף דלפניו ולזה כ' רש"י דהרי עולה זו באה תמורת חטאת בהמה שהי' לו להביא ולא תמורת חטאת העוף ומ"מ הק' רש"י לקמן דמה ענין לימוד זה לחטאת בהמה ומ"מ בד' הרשב"א מיושב שוב קו' רש"י דע"כ מבהמה יליף דהו"ל היקש לגמרי משא"כ מחטאת העוף הייתי אומר דלמא איפכא מהא חילק ולשאר דברי' הוקש.

תוס' ד"ה כמשפט בסו"ד ע' רש"א ור"מ ומ"מ מאצבע וכהונה עדן ק' וצ"ל דהתם כיון דכהונה כ' מקרי גילוי מלתא בעלמא

תוס' ד"ה ת"ל והקריבו בסו"ד תדע כוונת דברי' ע"ד שכ' הרשב"א דאף די"ל דמה מצינו מליקה מליקה י"ל אפכא אלא דמ' להו לרבנן לגילוי מלתא בעלמא וא"כ ה"ה לר' ישמעאל וע' בחי' ר"ן לדעת רש"י אלו.

רש"י ד"ה מול עורף מנ"ל פי' לר"א בר"ש כ' רש"י דליכא למימר דתרתי יליף אבל לת"ק א דרבא הרי לא יליף מחטאת העוף שום היקש:

תוס' ד"ה ואינו מבדיל נ' דרש"י לא קאמר כן כ"א לבר קפרא דדריש הכי לקמן כוותי' ס"ל להני תנאי דברייתא אבל מתני' דהשוחט אתית כאידך מ"ד דילפי או מהל"מ או מד"ס ולכתחל' דינו כבהמה בב' סימני':

באו"ד מאי דמק' תוס' מלעיל משחט שני' או רוב שני' י"ל דניחא להו להש"ס טפי לחלק חדא מחברתא מלאוקמא כולא ברייתא כראב"ש:

תוס' ד"ה שיכול בסו"ד ע' רש"א ומ"מ ד' תי' זה מורי' בהדי' דדווקא אק"ו קסמכו ונ' לפ' דלכאור' אי הוה כתב בני יונה קודם דלמא הו"א קטני' דווקא אלא זה אינו מדלא כ' בשום מקום בן חורי' אמנם א"כ דלמא שוב גדולי' דווקא ולהכי איצטרך ק"ו:

ד"ה תמות וזכרות בסו"ד נ' משום דגם לרש"י ק' לי' ל"ל קרא דמן העוף להכי כ' דהך סוגי' או דלא דרש בבקר וכו' או דלא דרש מן העוף ומספיקא שבקא לתרווייי':

בע"ה בענין פלגם חולין פ"ק

רש"י ואינה עולה לו מזבחו דלא תפשוט לבר פדא ממתני' דמיירי שנדר איל לבד או כבש לבד תוס' ד"ה לא תיבעי לך וד' רש"י דמדלא קאמר התם תיובתא ש"מ דידע הש"ס דבר פדא איצטרך לי' להאי או לשום דרשא.

בע"ה בענין פרה ועגלה

מתני', לא ק' סיפא ל"ל דס"ד דכשר בפרה היינו שמצותה בכך ומ"מ י"ל דגם מה דכשר בעגלה בפרה דיעבד כשר לכך איצטרך סיפא.

תוס' ד"ה פרה ע' רש"א והנה בלא"ה ק' דהרי כ' תוס' לעיל דדווקא נקט פרה ועגלה משום דמצותן שוה אלא כוונת התוס' ע"ד ואין להביא ראי' מדלא ילפי' מעוף וע"ז כ' דקרא כ'.

באו"ד ואין דנין ק"ו מהלכה ע' רש"א ומ"מ ק' דלילף מיהת עולת העוף דידעי' ממק"א דבעי' שני' או רוב שני' וג' דתוס' דנקטו שני' לרבותא נקטו כלומר דלהאי מ"ד ליכא למילף טובא אבל אפי' למאן דיליף אז שני' מקרא מ"מ ה' הל' שחיטה גמירי לה וא"כ

כיון דבמליקה דרסה וחלדה כשר וצריך בשחיטה לגומרינהו מבהמה שוב הו"ל אין דנין ק"ו מהל'

בסו"ד ע' רש"א ונ' דמה"ט לא חשיב עוף יוכיח לגבי פרה ועגלה כמ"ש תוס' לעיל משום דשני' עבודתו בחוץ ועול פוס' בהן משא"כ בעוף אבל איפכא וודאי איכא פירכא:

רש"י ד"ה דתני' בסו"ד אם הגורל משנה ע' ראש יוסף ונ' משום דרש"י פי' לקמן קידש השם דאינו יכול לשנות וא"כ ע"כ ע"כ האי ועשהו מגלה לן דכל לשנות כאן ע"י הגורל:

רש"י ד"ה קידש השם שני' מוציא שפתיך כוונת רש"י על סיפא דקרא ועשית כאשר נדרת אמר קרא וערפו ע' רש"ל ודבריו נפלאים דמעגלה האיך נדרש דבעי' עריפה דווקא אם לא שכוונתו דלמסקנ' מפקי' מעגלה יתיר' ולא פרה בעריפה ומהטריפ' דבטריפה ולא בשבירה וע' תו"ח ודבריו אמתיים ומה שהק' דאיצטרך העריפה לרחיצה במקום עריפה נ' דהאי מבנחל נפקא לן דכיון דכ' ברישא והורידו אל נחל הערופה בנחל תו ל"ל ש"מ ללמוד דבמקו' עריפה תהא רחיצה.

תוס' ד"ה טעמא והשר מקוצי ליכא מדכ' בזאת נ' ט"ס כן צ"ל זאת והיינו והיתה זאת לכם לחקת ע' יומא ס' שם.

בע"ה בענין כשר בכהני' חולין פ"ק.

יל"ד מדוע לא נקט איפכא פסול בכהני' כשר בלוי' דהיינו מומין כדנקטא ברייתא והנה מה שדקדק רש"ל ביש"ש דש"ץ בעל מום לא עדיף מלוי לא ידעתי הרי תפלה במקום קרבן וש"צ במקום כהן הוא

רש"י ד"ה יגבו לכאור' מל' אפי' מ' דלא מיבעי' אם נגעה טומאה באוירו דגבו טהור אפי' נגעה מגבו ומזה הוכיחו תוס' דלא היא כ"א נטמא מאוירו גבו טמא ואולי אפי' שכ' רש"י קאי אידו דל"מ נגעה טומאה בידו וודאי טהור דאין לו יד להכניס אפי' מגבו נמי טהור וצ"ע.

תוס' ד"ה או אינו ע' רש"א והא דמ"מ לא כ' תוס' כהגליון כיון דנחתו לסברה זו ה"ט דבשלמא ל' והתם מנ"ל יל"פ עד"ז שכ' רש"א דאי מתוך תוכו א"כ לימא לאוירו אתא ותוך תוכו מנ"ל אבל ל' או אינו אא"כ נגע ל"מ הכי.

תוס' ד"ה וחד לגז"ש ע' רש"א ומה דלא ניחא לי' לרשב"א לומר כתוס' היינו דבשלמא כל אשר בו ה"ה כאילו כ' בתוכו אבל יפול בו יל"פ בגבו כמו יגע בו הזב דהוה ג"כ מגבו.

בע"ה בענין תמד חולין פ"ק

תוס' ד"ה התמד ע' רשב"א וכוונת תוס' כיון דפשיטא לש"ס בב"ב דבשמרי' וודאי פליגי ובפסחים מס' לן אי חרצני' ושמרי' דין א' להם למה לאוקמי בחרצני'.

ד"ה המתמד בסו"ד ע' בהג"א דכוונת תוס' דע"כ טעם יין במים אינו דומה לשאר נ"ט דהרי לכ"ע לא בעי' ששים וע"ה א"נ איכא טעמא מקרי קיוהא וא"כ בהא פליגי ר"י ורבנן אי הכא מקרי טעמא או קיוהא. ובב"ב הוסיפו עפרא בעלמא אפשר כוונתם לטעם העפר הנעשה מן היין הנדבק בדופני החביות המובא בטוש"ע יו"ד קכ"ג והי' ראי' דפשיטא לתוס' דשרי.

תוס' ד"ה דלמא הנה רש"י וכל הראשוני' לית להו סברה זו דמקרי ספק מים שאובין ונ' טעמם דס' מים שאובין מקרי דווקא אם הספק אם הי' ג' לוגין שלימים או הי' כול' שאובי' אז הי' כבר במחוה מ' סאה אבל הכא דבכל אלו אין כאן ספק והספק רק אם יעשו המים יין או לא כה"ג לא מקרי ס' מים שאובי':

תוס' ד"ה ופליגי דר"א נ' דרש"י לטעמי' שכ' לעיל דאזלי' בתר רובא וא"כ שרי להפריש ממקום אחר.

רש"י ד"ה מן החיוב והו"ל טבל ביד כהן לכאור' מיירי שלא הפריש כ"א על תמד זה אמנם אם גם על תמד אחר הפריש למה יהא טבל הרי אם רצה מעיקרא להרבות בתרומה רשאי ומ"מ בכולא ש"ס מ' דבכ"ג אינו רשאי להפריש מן החיוב על הפטור וצ"ל משום דהו"ל תרומה בטעות דסבר דהפטור חייב ולכך הו"ל טבל:

ולסיים שיעורי הזמן בד' אגדה אמרתי על הא דתנן כ"מ שיש מיאון אין חליצה ובגמ' וחכ"א יש חליצה במקום מיאון הענין אז"ל עבוד מאהבה עבוד מיראה אמנם איזה מהם קודם ובאיזה מהן ירגיל אדם עצמו תחלה ובזה נחלקו כאן הנה חליצה היא משום יראת חטא שמתיירא שלא יפגע בערוה שלא במקום מצוה ומיאון הוא כינוי לחסרון אהבת ד' ור"ל שעדין ממאן במצות ד' וז"ש כ"מ שיש מיאון שעדין אינו ממאני' במצות ה' ואין כאן אהבת ה' אין חליצה אם איש כזה חולץ אין זה מיראת ה' כ"א מפאת שלא יחפוץ ביבמתו וחכ"א אין זה ראי' כי יש בני ישראל המלאי' יראת ד' ומ"מ לבם רק מאהבה וז"ש יש חליצה במקום מיאון הש"י ישם חלקינו מאוהביו באמת א"ס:

בע"ה בסוגי' דהשוחט בשבת

השוחט בשבת הק' המהר"י טראני למה לא נימא לרבא הכא כל מלתא דאמר רחמנא לא תעבוד אי עביד ל"מ ותי' דלא אמרי' כן כ"א היכא דאי נימא לא מהני ממילא לא

עביד אי' כמו גבי אונס שגירש וכיוצא ולכאור' בזה הוה מיושב לאיזו ענין נקט תנא דידן יוה"כ דאם בשבת דאי' סקילה שחיטתו כשירה ביוה"כ דאי' כרת לא כ"ש אלא דאי תנא שבת היית אומר דה"ט דבשבת אי עביד מהני משום דהתורה אמרה בכל קרבנות ציבור במועדו אפי' בשבת וידוע דשחיטת קדשי' כשירה בכל ישראל א"כ הרי גלתה תורה דיש שחיטה בשבת ולא נצטרך לחלק כסברת המהר"י טראני אמנם ביוה"כ נהי דגם שחיטת קרבנות יוה"כ כשרי' מ"מ לא ניתנו כל השחיטות של יוה"כ כ"א לכ"ג דכל העבודות אינם כשרות אלא בו א"כ לעולם השחיטה פסולה משום אי עביד לא מהני קמ"ל דל"ש כאן אי עביד לא מהני אמנם כ"ז אי מתני' במזיד משא"כ אי מתני' בשוגג כמסקנא דגמ' א"כ איצטרך יוה"כ למידע דאסור' באכילה ליומא וכדי' רש"י כאן בסמוך ומ"מ הרווחנו דלמ"ש רש"א דד' רש"י ע"כ דסוגי' דגיטין דמפ' טעמא דר"י משום קנסו שוגג אטו מזיד דאינו אסורה לכ"ע באכילה א"כ ק' יוה"כ דתנן ל"ל וע"כ כדכ' וא"כ י"ל דפליגו הני ב' סוגיות דרב דשמעתין ס"ל כאביי דאי עביד בכ"מ מהני א"כ ליתא למ"ש וע"כ לאסורה באכילה אתיא וסוגי' דגיטין כרבא וא"ש ד' הפוסקים כר"מ והכי סתם תנא כר"י אמנם איהו ס"ל דסוגי' דגיטין דאתיא כרבא היא עיקר וא"כ אין ראי' כלל דמתני' כר"י:

אמנם הדג"מ ביו"ד שם תי' דלא אמרי' לא מהני כ"א היכא דע"י האי' ע"כ נגמר הענין כמו גבי אונס דא"א בלא אי' שיגרש ע"ש ולתי' יש ליישב עוד קו' דלכאור' למ"ש תוס' בשבועות גבי נבילה ביוה"כ דשחיטה לא הוה לסלק אי' אינו זבוח כ"א שחיטה מצוה בעלמא היא וא"כ ק' מ"ש כל המצות פסולי' אם נעשו בעבירה ומ"ש שחיטה בשבת תהא כשירה ולא לפסול משום מהב"ע ולמ"ש הדג"מ א"ש דהרי הרא"ש כ' גבי אתרוג של עיר הנדחת דלא אמרי' מהב"ע כ"א היכא דעבירה מסייע במצוה וזה ל"ש כאן א"כ שפיר השחיטה כשירה:

והנה ד' רש"י דהאי מתחייב בנפשו קאי איוה"כ שכן כ' וביוה"כ חייב כרת אמנם הרמב"ם והטור לא כ"כ כ"א ולוקה ביוה"כ ונ' טעמם דאמרי' לקמן ה"ק אעפ"י שבמזיד מתחייב בנפשו בשוגג שחיטתו כשירה וס"ל דה"פ דבמזיד שכיון שמתחייב בנפשו הו"ל שחיטת מומר וכמו שביאר הרמב"ם בפי' המשנה ע' לפנינו בס"ד מ"מ בשוגג שחיטתו כשירה וא"כ התינח בשבת דמומר לחלל שבתות בפרהסיא שחיטתו פסולה משא"כ ביוה"כ מהי"ת במזיד שחיטתו פסולה אע"כ האי אעפ"י לא קאי כ"א אשבת ולא איוה"כ יוה"כ משום דומיא הוא דנקט לה תנא והיינו דק' לי' לרב יוה"כ מה ענין לכאן מהי"ת אפי' אי מיירי מתני' במזיד מהי"ת תהא שחיטת יוה"כ פסולה אלא ע"כ משום דומיא נקט לה תנא:

ובזה נסתלק קו' הטו"ז על הב"י מנ"ל לדייק מד' הטור דס"ל שחיטת שבת במזיד פסולה ע"ש ולמ"ש מדנקט הטור ל' הרמב"ם ולוקה ביוה"כ למימר דמתחייב בנפשו לא קאי כ"א אשבת ולמאי הל' ע"כ למימר דדווקא בשבת שחיטת מזיד פסולה אבל לא ביוה"כ אמנם כ"ז לשיטת הרמב"ם אבל ד' רש"י כתוס' דבפ"א לא חשיב מומר א"כ ע"כ האי אעפ"י לא קאי משום דבמזיד השחיטה פסולה כ"א משום דבמזיד לא יאכל הוא עצמו למ"ש לר"י דמתני' כוותי' א"כ שפיר י"ל דבאמת האי מתחייב בנפשו קאי איוה"כ דהרי ביוה"כ אי' כרת וי"ל דגם התם ס"ל לר"י דהוא עצמו לא יאכל עולמי.

ועד"ז נבין ד' הש"ס לקמן אהא דמק' ונוקמא כר"י הסנדלר משני תנא דידן שחיטתו כשרה קתני ל"ש לו ול"ש לאחרי' וק' היכן רמוז בד' התנא ואמנם ק' לי' להש"ס פשיטא דבשוגג שחיטתו כשירה א"וו דאפי' לדידי' כשירה אתא לאשמועי' ולאפוקי מר"י הסנדלר משא"כ אי מתני' ר"י הסנדלר ולא קמ"ל כ"א לאחר ק' פשיטא מאי קמ"ל.

ובזה מיושבי' ד' רש"י פ' אלו נערות שכ' דלר"מ במזיד לא יאכל הוא עולמי' וק' עליו ק' תוס' בשמעתין למה לא משני הש"ס אמאי דמק' ונוקמא במזיד ור"מ ג"כ תנא דידן שחיטתו כשירה קתני ולמ"ש עיקר דיוקא משום דק' כיון דבשוגג אי לאחרי' פשיטא משא"כ אי מתני' במזיד שפיר קמ"ל דהרי לר"י הסנדלר אפי' לאחרים לא יאכל עולמי.

ובזה נדחי' ד' רש"ל שהשיג על רש"י לקמן שכ' דאי טעמא דר"י משום קנסו שוגג א"כ הוא אמאי למ"ש יאכל וכ' רש"ל דלמא לא קנסוהו כולא האי אמנם כוונת רש"י הוא זה דאי לסוגי' טעמא דר"י א"כ יק' מנ"ל למידק מדקתני יוה"כ דמתני' אסורה באכילה ליומא קתני מדתנן יוה"כ דלמא להכי תנא יוה"כ לאשמועי' דלא נימא דכי היכא דבמזיד לו מיהת אסור עולמ' ה"נ בשוגג ומטעם קנס להכי נקט יוה"כ לאשמועי' דלא נימא דכי היכא דבמזיד לו מיהת אסור עולמי' ה"נ בשוגג ומטעם קנס להכי נקט יוה"כ דביוה"כ אפי' ר"י הסנדלר מודה אלא ש"מ דכסוגי' נקטי' טעמא משום שלא יהנה ממלאכת אי' ואעפ"י דקאמר ה"ק נהי דגם בשוגג אסורה באכילה ליומא לא אמרי' כי היכא דבמזיד משום מתחייב בנפשו אפי' עולמי' אסור לדידי' ה"ה בשוגג כ"א דבשוגג מותר למו"ש וא"כ אצ"ל דהאי אעפ"י אתא לאפוקי מר"י הסנדלר דלפי"ז לא קאי האי מתחייב בנפשו איוה"כ כ"א האי אעפ"י קאי אליב' דר"י גופא וא"כ שפיר קאי האי מתחייב בנפשו גם איוה"כ וזה כוונת רש"י דמאחר דמתני' ר"י היא דלאו מקרא יליף אין חילוק בין שבת ליוה"כ:

ומ"מ לפי דברינו שוב הדין עם הטו"ז דאין ראי' ממ"ש הטור דהאי מתחייב בנפשו קאי אשבת לחוד דס"ל דשחיטת שבת במזיד אסורה כ"א דבא ליישב ל' אעפ"י דר"ל לאפוקי

מר"י הסנדלר דס"ל דגם בשוגג אסור לו לעולם וא"כ ע"כ לא קאי איוה"כ וכמ"ש לעיל וא"כ יש לתמוה על הרמב"ם בפי' המשנה שכ' בפשיטות דבמזיד שחיטתו אסורה מנ"ל הא דהרי מל' אעפ"י ליכא למידק וכמ"ש ונ' דק' לי' דכיון דכחא דהיתרא עדיף למה נקט התנא היתירא דשוגג היינו לדידי' לחוד ולא אשמועי' רבותא טפי דאפי' במזיד מותר לאחרי' ולאפוקי מר"י הסנדלר אלא ש"מ דבשוחט גם ר"י מודה דאסור לאחרי' משום שחיטת מומר וכ"ת הרי עכ"פ בצינעא הרי לא הוה מומר הא ל"ק כ"א ה"ק הרמב"ם כיון דאי היה בעי למתני למלתא במזיד הי' צריך לחלק בין שוגג למזיד ניחא לי' טפי למנקט למלתא בשוגג דמצי למסתם וממילא ל"ק הא דפריך הש"ס ונוקמא במזיד ור"מ דהש"ס הכי קאי מק' כיון דרב ס"ל הל' כר"מ טפי הו"ל למוקמי מתני' בצינעא ובמזיד ולמימר דכר"מ אתיא דהל' כוותי' וע' עוד לפנינו בד' תוס' מה שנכתוב בס"ד בזה:

אלא. שהר"ן בחי' דחה ד' הרמב"ם הרי בתחלת השחיטה הו"ל מקלקל ונ' ד' הרמב"ם דכיון דקיי"ל מקלקל ע"מ לתקן דינו כמתקן הנה כאן הרי מתחלה מיד כשחותך בעור כוונתו לקלקל ע"מ לתקן דהיינו לגמר השחיטה ואפי' נמלך בתר הכי ולא גמר השחיטה חייב כמו בסותר ע"מ לבנות דבשעת מלאכה הו"ל מלאכת מחשבת ושפיר הו"ל מומר בתחלת שחיטה ואמנם מ"ש הרמב"ם ואם תרצה לבאר יותר אולי משום דזמנין בחיתוך העור לחוד לא נפיק דם ולא עשה חבורה לזה כ' דהרי בחתיכת מיעוט הסימני' מיהת עושה חבורה:

וע"ד, א' יש לפ' דהרי שוחט לרב מחייב משום צובע ג"כ והך צביעא היינו דם סיבוב בית השחיטה וא"כ אפי' תימא דהו"ל מצד חובל מקלקל מ"מ מטעם צובע חייב בהך חבלה והך צביעא הוי מיד בתחלת השחיטה אלא שיש להשיב דדם הצוואר שאינו בא מן הסימנין אינו דומה לדם בית השחיטה עצמה וכ"ז שלא חתך כ"א העור עדן לא ניחא לי' בהך ציבעא וע"ז כ' הרמב"ם ואם תרצה לבאר יותר תאמר משעה שחתך קצת בסימני' דאז וודאי שוב ניחא לי' בהך ציבעא והו"ל מתקן משא"כ בשאר מקלקל בחבורה דל"ש זה:

ומה דק' על הרמב"ם מד' התוס' נבאר בד' התוס' א' לא' הנה מה דלא אסקי' תוס' מיד אדעתיי' לחלק בין צינעא לפרהסי' היינו משום דמ' להו דהנה רב דייק למלתי' מדקתני שבת דומיא דיוה"כ וביוה"כ אפי' בפרהסי' שחיטתו כשירה אמנם לאחר שהביאו דלר"מ מומ' לד"א שחיטתו פסולה וא"כ אפי' בצינעא שחיטתו פסולה שוב ליכ' למימר דאתא לומר לענין זה דומיא דיוהכ"פ דהרי גם ביוה"כ שחיטתו פסולה א"כ שוב ליכא למימר דאתא לומר לענין זה דומי' דיוה"כ דהרי גם ביוה"כ שחיטתו פסול' א"כ שפיר י"ל לענין

שבת דבצינעא מיירי ואלא דק' מהא דלר"מ מומר לד"א מומר לכל התור' ומ' מדכ' ועוי"ל דל"ק להו כ"כ ונ' דה"ט די"ל דקו' הש"ס לא הי' כ"א כמ"ש לעיל אמאי לא מוקי רב למתני' אליבא דהל' דהיינו כר"מ וא"כ במאי דס"ל לר"מ במעשה שבת הוא דמוקמא כר"מ ולא במאי דס"ל מומר לד"א הוה מומר לכל התורה.

והנה המה"ריק הובא בראש יוסף הק' הרי ר"מ חשוד בעלמא קאמר ומאי הק' תוס' אמומר ותי' דשחיטתו כשירה תנן מ' אפי' בלא אחרי' רואין וק' א"כ מאי תי' תוס' דבפ"א לא חשיב מומ' הרי עכ"פ חשוד מקרי בפ"א והדרא קו' לדוכתא וצ"ל דבאמת לא באו תוס' שוב ליישבו כ"א הקו' משוחט בשבת וקו' שני' במקומ' עומדת והיינו ועוי"ל שכ' תוס' ועוד יש ליישׁ' קו' ראשונה:

ואמנם לדעתי קו' תוס' דאי לאו דס"ל לר"מ מומר לד"א מומר לכל התור' לא הוי אומר חשוד לד"א חשוד לכל התורה וע"ז שפיר תי'"ד מ"מ אף דחשוד נעשה בפ"א מומר לא נעשה בפ"א והנה מה שלא כ' תוס' באותה שחיטה לא נעשה וכד' שאר הראשוני' היינו דבאו להשיב ג"כ ע"ד הרמב"ם דאפי' את"ל דשחיטת שבת יש בה ב' מלאכות וכד' הרמב"ם מ"מ בפ"א לא נעשה מומר אא"כ הו"ל להביא ראי' בתרא מיד דמשם מוכח אף דכבר הוא מומר אין שחיט' פוסלת אמנם מהראי' שהביאו לכאורה אין ראי' כ"א לאותה שחיטה ועוד מדוע לא הביאו הראי' מאותו ואת בנו שהביאו הראשונים ונ' ד' תוס' כיון דר"ל מיירי אפי' בהתרו בו כדאמרי' מודה ר"ל דגברא בקטלא ואמרי' לקמן גבי אין אדם אוסר כגון דאתרו בי' וכיון שהתיר עצמו למיתה אין מומר גדול מזה וא"כ גם התם משעת התראה הו"ל מומר ומ"מ שחיטתו מותרת ומ"ט ש"מ משום דבפ"א לא חשיב מומר וממילא לא הו"מ לאתויי ראי' מאו"ב דהתם מיירי דלא אתרו בי' משום ע"א ואדרבא לא הוה מומר קודם מעשה ולא מצי לדיוק' כ"א דבאותה שחיטה ומ"מ מיושׁ' מדוע כ' תוס' וכ"מ הרי לכאורה מבואר כן אף די"ל משום דרש"י הוא דמפ' מותרת באכילה מ"מ לדברינו כ"כ משום דמ"מ י"ל דזה מקרי באותה שחיטה ואצ"ל ג"כ דהרמב' נחלק על רש"י וס"ל דלר"ל מותרת בהנאה דווקא כד' תוס' בזבחי' כ"א דס"ל דכ"ז מקרי באותה שחיטה אמנם ראי' בתרא וודאי ק' על הרמב' אמנם כ"ז משו' דתוס' ס"ל כד"ה כד' הרשב' בתוה"ה דדייק למה דפוסל א' מהשוחטי' במחשבתו השחיטה ש"מ דכשר ופסול שאוחזין בסכין השחיטה פסולה ושפיר הביאו ראי' אמנם הג"מ בשם או"ז ר"פ הביאו מתוספתא בפי' דכשר וכ' הש"ך ססי' ב' דגם ד' הרמב' כן וכ"ת קו' הרשב"א מ"ש יש לחלק דוודאי אם השני שוחטין בני זביחה שפי' פוסל כ"א במחשבתו משא"כ אם חד מנייהו לאו בר זביחה היא כיון דבלא שחיטתו נשחטה מאידך דהוה בר זביחה מעשה

עץ בעלמא עביד אלא על הרשב"א דאיהו מרא דהך סברא מ"מ ס"ל כד' הרמב' דבפ"א העשה מומר ק' מהך סוגי' וצ"ל לד' הרשב"א דמיירי שלא עשה בה המומר מעשה טריפה וא"כ מטעם מומר לא פסול ומטעם מחשבת ע"א פוסל.

ואסורה באכילה ליומא פי' רש"י משום שבת נ' לכאורה כוונת רש"י ליישב מדוע מיאנו כל הני אמוראי למוקמי כר"י דמבשל ועוד נ' לייש' דהני אמוראי כולהו ס"ל כסוגי' דגיטין דטעמא דר"י קנסו שוגג ולדידי' דווקא קנסו וכד' רש"י לקמן ע' רש"א שם וא"כ ל' אסורה באכילה מ' דגם לאחרי' אסור משא"כ רב אשי ס"ל דמטעמי' דר"י שלא יהנה ממלאכת אי' וא"כ לכ"ע אסור ומסתייעין שוב ד' רש"י לקמן:

א"נ דק' להו אי כר"י דמבשל א"כ מ"ש דקאמר רב ליומא הרי גם לערב אסור בכדי שיעשה הוה רבותא טפי מליומא דליומא לא חזי כ"א לאכול חי וזה לאו שכיח משא"כ לערב א"וו אסורה דקאמר רב משום שבת לחוד קאמר ואמנם א"כ באמת למסקנא לרש"י דס"ל דבעי' בכדי שיעש' בשוגג לר"י יק' קו' זו וצ"ל משום דבאמת רב ס"ל כר"מ ולר"מ בשלמא ביומא גם בשוגג משכחת לה להא מלתא כגון שלא הי' לו חולה מבע"י משא"כ בכדי שיעשה לא משכחת לר"מ לא נקטא רב בהדי' אא"כ באמת וק' אחבריא למה להו לפ' דרב דרש שלא אליבא דהל' ונ' דגם זה יישב רש"י דהנה רב דרש כן אמתני' א"כ ע"כ ממתני' דייק לה רב והיינו משום דק"ל יוה"כ דתנן ל"ל אלא וודאי לאשמעי' שבת דומיא דיוה"כ וא"כ ממילא אפי' בחולה והבריא מיירי וע"כ כר"י מוקי למתני' וא"ש ג"כ דלא קאמר רב לערב בכדי שיעשה דהא לא דייקא ממתני' כלל.

ובהא מתיישב לן קו' אלימתא הנה התוס' נתקשו בהך דביצה ולא נתקשו בשמעתין למה לא מפ' ר' אבא טעמא דר"י בנבלה משום מוקצה מחמת אי' וה"ט דמתני' משום דאי משום מוקצה מחמת אי' א"כ בחולה והבריא שריא ושוב לא הו"ל שבת דומיא דיוה"כ אי משום דלא הוה מוכן משום דלגדל עומדת להא לא מהני חולה כלל.

הי ר"י כ' רש"י משנת ר"י כוונתו למ"ש הרשב"א דוודאי מצינו בגמ' שבת בהדי' גבי כרכי דזוזי אלא שרצה להוכיח ממתני' דר"י הכי ס"ל:

הדלועי' כ' רש"י תלושין ע"כ כוונתו תלושין מע"ש דאי בשבת ולאפוקי מחוברי' א"כ פשיטא אטו מי ס"ד דשרי לתלוש מן המחוברי' וכן מ' ממ"ש גבי נבילה אפי' מתה היום מבואר דאילו דלועי' מיירי שנתלשו מאתמול אמנם הראשוני' גרסי' בר"שי בהדי' שנתלשו בשבת וכד' ר"ת והנה הר"ת נסתייע מדומיא דנבילה לכאורה כוונתו לסיום ד' תוס' דאי לא מ"ט תני להא הכי גבי פקיע עמיר הו"ל למתני וזה דחו בתוס' אמנם לדידי ק' טובא אי לא תנן דילועי' כ"א לאשמועי' דשרי לטרוח בשביל בהמה בשבת הא

מנבילה לחוד ידעי' דהשתא לפני כלבי' דאין מזונותן כ"כ עליך שרי לטעום לפני בהמה דמזונות' עליך לא כ"ש ונ' דסד"א דאדרבא כיון דנבילה מיירי שנתנבלה בשבת א"כ לא הוה מצי למטרח ממ"ש משו"ה שרי בשבת משא"כ בדלועי' אי מיירי שנתלשו מע"ש א"כ הורצו לטרוח מע"ש ס"ד דאסור לטרוח בשבת קמ"ל דשרי:

והנה בהך דנבילה מאי אפליגו בביצה הובא ברשב"א כאן ח"א אפי' בריאה וחד אמ' דדווקא מסוכנת ולמ"ד אפי' בריאה לכאורה יק' לד' רש"י שכ' גבי מחובר הובא בתוס' כאן דכיון דלא לקט' מאתמול אקצינהו מדעתו ומ"ש כאן דאף דלא שחטה מאתמול שריא לר"ש וע' ב"י או"ח שי"ח שהק' על הרא"ש כן ולמה לא הק' אד' רש"י מגמ' ונ' דבשלמא האי מחובר דמיירי ג"כ שנגמר מע"ש דאל"כ בלא"ה אסור משום מוקצה כהובא ברמ"א שי"ח שם ע' במג"א א"כ אמאי לא לקטינהו מאתמול כיון דללקטינהו קיימי אע"כ משום דרצה שלא יאכלו אותם בשבת משא"כ כאן דבאמת אילו לא נתנבלה הך בהמה באמת לא הי' שחטה אלא אנן אמרי' דעכשיו דנתנבלה אדעתי' דהכא לא אקצינהו א"כ אין זה ענין למחובר אמנם הרא"ש שכ' גם גבי שוחט דאין כאן מוקצה והתם מדשחטה היום ש"מ לשחיטה הוה קיימי שפיר הק' הב"י דהן הן ד' רש"י במחובר ומ"ש ומ"מ אתי ב"י כבר עמד בפמ"ג הרי הש"ס מיירי בנכרי שהביא דורן ותי' שהי' לו לומר ללקטן וק' עדן הרי מ' אפי' הביא הנכרי ממק"א וא"כ הי' מחויב לילך שם וזה לא עדיף משחיטה דאיכא טרחא.

אמנם באמת ל' רש"י מ' דלא הי' בדעת הגוי ללקטן מאתמול ואפי' הוה א"ל הישראל לא הי' לו קטן מדלא הביא מאתמול וע' מג"א שהק' אד' רמ"א במחובר שכ' להק' מד' תוס' ביצה ולא ידעתי למה לא הק' ד' רמ"א במודה בבהמה למחבר והחמיר בפירות אהדדי אע"כ שאני בהמה דמינ' קא רבי והאי דקודש ביו"ט כבר הי' מוכן בבהמה מעיו"ט ע"ד מיא בעובא מבלע בלעי משא"כ מחובר דיונק מן הקרקע.

כ' רש"י ומוקצה אסורה מדרבנן לכאורה י"ל כוותו דלא נימא מה"ט לא רצה ר' אבא לפ' ר"י דמבשל דרב דייק למלתי' משבת דומיא דיוה"כ יוה"כ דאוריי' ומבשל בשוגג דרבנן משא"כ מוקצה ס"ל לר' אבא כרבה פ' אלו עוברין דמוקצה דאוריי' לזה כ' רש"י דלא היא כיון דאיתותב רבה שם לית מאן דס"ל מוקצה דאוריי':

ואמנם יע"ל דכוונת רש"י ליישב קו' תוס' שהק' דאביי דס"ל הכא דבהמה רק לאכילה עומדת מביצה דקאמר אביי כר' אבא דשמעתין ונ' דוודאי לית מאן דפליג דבהמה עומדת לגדל ולאכילה אלא למאן דאית לי' ברירה כר' אבא דהכא ור' אליעזר דברייתא בביצה אמרי' הוברר למפרע משא"כ לר"י דלית לי' ברירה הטעם דשריא משום דמספיקא אמרי'

דלאכילה עומדת וי"ל דאביי לטעמי' דלית לי' פ' משילין הא דר"א דבדרבנן דשיל"מ לא בטל ור' אבא כרב אשי דקאמר ריש ביצה דאפי' ספיקא בדשיל"מ אסור:

רש"י ד"ה נשחטה וד"ה לא נשחטה ק' לי' לרש"י מדוע לא קאמר בא לשוחטה דהרי אהיתר שחיטה ביו"ט דייני' ולזה קאמר רש"י דרצה לאפוקי שוחט בשבת דהתם כיון דלא נשחטה פי' מאתמול שוב הו"ל מוקצה ובמאי דקאמר נשחטה בא לאפוקי נתנבלה דלא תימא לר'. אבא השתא תולה בדעת עצמו אמרי' ברירה בשחטה נתנבלה דתולה בדעת שמי' לא כ"ש קמ"ל דהכא כיון דאיהו לא שחטה הוברר דלגדל עומדת:

תוס' ד"ה מודה ר"י פי' דרב יוסף לא רצה לפשוט כלל מסוחטין משום דא"כ ק' אמאי נסבין חבריי' למימר ר"י משא"כ השתא דהביא פלוגתת דשברי כלי' א"כ ש"מ דרבנן דווקא כה"ג חשבו להו נולד דהיינו אם נעשה מאוכל משקה לא זולת וממילא מתני' ע"כ דלא כרבנן ואביי הק' עלי' דמדפליג ר"י אפי' כה"ג במתני' לא כ"ש דפליג וכ"ת הרי בעובדי' למשקי' מודה ר"י התם ה"ט משום גזירה שמא יסחוט ודווקא התם משום דכבר עומדת לסחיטה משא"כ בהמה דעומדת לגדל ג"כ לא גזרי' שמא יסחוט ואמנם ר"י דחה א"כ אמאי מודה ר"י בזתי' וענבי' העומדי' לאכילה אלא ש"מ טעמא דר"י משום נולד הוא ובשאר פירות העומדי' לאוכלין פליג משום דהוה נולד דלא ניחא לי' וע"ד שכ' הרשב"א דבזתי' וענבי' כיון דמעצמן עומדי' לכך בדיעבד ניחא לי' ומ"מ כרבנן לא אתיא מתני' דרבנן מדפליגי בכלי' ש"מ דלית להו באוכל הבא מן האוכל נולד אלא דל' יהיב דעתי' דקאמר ר"י ל"מ קצת דמשום נולד וי"ל דלדבריו דאביי קאמר לדידך דס"ל דבגזירה שמא יסחוט פליגי כיון דר"י מודה בזת' וענבי' אפי' עומדי' לאכיל' דגזרי שמא יסחוט א"כ ה"ה בבהמה משא"כ לרבנן דפליגי אפי' בשאר פירות ואפי' עומדין לאוכלין א"כ בהכי וודאי ל"ש גזירה שמא יסחוט כ"א מטעם נולד ובאוכלין דומיא דכלי' לית להו נולד:

רש"י ד"ה נר חדש כוונתו דאף דהוה כלי שמלאכתו לאי' ואיכא למ"ד דאפי' לצורך מקומו אסור לטלטו מ"מ לצורך גופו שרי ומשכחת לה למירמי' בי' פירא:

ד"ה מחמת מיאוס דמקצה לי' מדעתו לגמרי נ' כוונתו דהש"ס הכי קאמר מידי דכל ימות החול מחזי חזי רק בשבת אינו מוכן כה"ג לא הוה מוקצה לר"י משא"כ מוקצה מחמת מיאוס דגם בחול מקצה לי' מדעתי' כה"ג מודה ר"י דהוה מוקצה:

תו', ד"ה אימר ע' רש"א ולי נ' דבלא"ה מהתם אין ראי' דש"ה דדחיי' בידי':

ואמנם עיקר הענין י"ל דהש"ס הק' דאי בתר סברא אזלת אמאי לא מוקמת מתני' ותימא דגם הוא מודה במוקצה מחמת אי' ואי לאו בתר סברא דלמא גם ר"י לית לי' מוקצה מחמת אי' כהאי דלא דחיי' בידי':

והא דבאמת פשיטא לי' לרב דר"מ מודה בלא חזי לכוס נ' משום דק' לי' אמאי נקט תנא דברייי' פלוגתא דר"מ ור"י ור"י הסנדלר במבשל ולא נקט בשוחט אלא ש"מ דבשוחט גם ר"מ מודה משום דלא חזי לכוס אח"כ להרמב' בפי' המשנה דס"ל דשוחט במזיד בלא"ה מטעם שחיטת מומר שחיטתו פסולה א"כ הדרא קו' לדוכתא מנ"ל לרב דבשוחט ר"מ מודה הרי לא מצי למנקט פלוגתא כלל בשוחט משום דבמזיד לכ"ע שחיטתו פסולה וצ"ל דכ"ז לדידן דקיי"ל מומר לד"א שחיטתו פסולה א"כ ה"ה שבת כע"א שקולה אבל רב י"ל דס"ל דבע"א שחיטתו כשירה וגם בשבת פליג אתנא דברייי' דלעיל דרב תנא הוא ולטעמי' דייק שפיר מדנקט מבשל ולא נקט שוחט וא"כ הענין ממילא ל"ק אהרמב' מ"פ הש"ס ונוקמא במזיד ור"מ הרי במזיד שחיטתו פסולה לא היא הכא לרב קיימי' דע"כ ס"ל דאפי' במזיד שחיטתו כשירה דאל"כ מנ"ל דר"מ מודה בשוחט וכמ"ש:

ועתה נבא לבאר בע"ה ד' רש"י שהאריך כאן מאוד מאוד בענין כדי שיעשה מבואר בהדי' מדבריו דהרגיש בכל מה שהק' על דבריו במס' ביצה בתוס' ורא"ש בשמעתין ואמנם רש"י דפשיטא לי' טובא פשט הסוגי' בביצה דטעמא דר"ה משום שלא יהנה וכמ"ש בסוגי' דס' מוכן ע"ש ונבוא על דברינו עוד לפנינו בס"ד כי כאן תוכן הענין הוא כך כ"ע ס"ל סברא שלא יהנה אלא דר"מ ס"ל במזיד דווקא שייך אבל לא בשוגג ור"י לפום סוגי' בשמעתין ס"ל דאפי' בשוגג וממילא כ' רש"י דלר"מ דווקא בישראל שייך שלא יהנה ולר"מ ליתא לדרב פפא בביצה ואמנם ר"פ בביצה שם ס"ל דהל' כר"י דאפי' בשוגג שייך שלא יהנה וה"ה בנכרי ואמנם כ"ז לפום סוגי' דשמעתין דמסקי' דלר"י בשוגג אפי' לאחרי' אסור והיינו משום שלא יהנה אבל לפום סוגי' דגיטין דטעמא דר"י משום קנסו א"כ באמת דווקא לדידי' אוסר ר"י וכן כ' רש"י בהדי' בגיטין ותימא על רש"א ורש"ל שלא הציעו ד' רש"י בגיטין שם א"נ גם ר"י ל"ל שלא יהנה וכמ"ש הרא"ש כאן וא"כ ר"פ בביצה דלא כמאן אע"כ ר"פ כסוגי' דשמעתין ס"ל ולפום סוגי' דשמעתין ע"כ אין הטעם משום קנסו שוגג דא"כ לאחרי' למה אסור וכ"ת באמת מותר היינו אי' דמפרשי' שהביא רש"י כבר דחה זה רש"י וע"כ סוגיות חלוקות הן אלא דתוס' וסיעתן שלא רצו לפ' כן דחו ד' רש"י והעלו שאין הטעם לר"פ משום שלא יהנה ורש"י דפשיט' לי' כן הוצרך לפ' סוגי' דשמעתין לפי שיטתו ובזה מבואר שוב מדוע כל הנהו אמוראי' דלעיל לא נחתו להך דרב אשי דר"י דמבשל הוא והיינו דאינהו ס"ל כסוגי' דגיטין דטעמא דר"י משום

קנסו ולדידי' דעבד אי' שייך למקנס ול' אסורה באכילה דקאמר רב לגמרי מ' וא"כ ליכא למימר ר"י דמבשל היא משא"כ רב אש ס"ל כר"פ דטעמא דר"י משום שלא יהנה ושפיר קאמר. ועפי"ז נבין ד' הרמב"ם והמחבר דתרוויי' ס"ל בביצה טעמא דר"פ משום שלא יהנה וכאן כ' דא"צ בכדי שיעשה דלא כרש"י וכ' המג"א דס"ל במלתא דלא שכיחא לא גזרו ומנ"ל הא אמנם אינהו פשיט' להו דמדגזר ר"פ אפי' בס' מוכן ש"מ לערב ראשון קאמר דביום בלא"ה אסור משום מוקצה וכמ"ש רש"י בביצה שם וא"כ הוכרחו חז"ל לאסור גם לערב בכדי שיעשה משום וודאי משא"כ ביו"ט שני דלא שייך מוקצה ונולדה בזה מותרת בזה וכמ"ש רש"י ביצה שם והיאך יגזרו חכמי' על ס' חומרא כזו אלא ש"מ לערב ראשון קאמר וא"כ ע"כ הטעם משום שלא יהנה אמנם הכא ק' להו סוגי' דגיטין דאמרי' טעמא דר"י משום קנסו א"כ ליתא לכדי שיעשה וכמ"ש א"וו דמלתא דלא שכיח לא גזרו ומהא נפקא לי' להרמב"ם דאפי' במזיד לח גזרו דאי במזיד גזרו ע"כ גם בשוגג קנסו לר"י דהרי קנס שוגג אטו מזיד אע"כ גם במזיד לח גזרו וע' עוד לפנינו בס"ד:

והנה כ' רש"י באלו נערות דלר"מ במזיד לח יאכל עולמי' וק' עליו קו' תוס' משמעתין ונ' דרש"י פי' כן לפום סוגי' דגיטין דפליג לפי שיטת רש"י עם סוגי' דידן והכריחו לרש"י לפ' כן דהנה אי ס"ל לסוגי' דגיטין דלר"מ במזיד לא יאכל עד מו"ש לא לו ולא לאחרי' כסוגי' דשמעתין א"כ אין הטעם משום קנס כ"א משום שלא יהנה ומאי פריך מהמטמא ומדמע דהתם דקניס ר"מ במזיד קניס שוגג אטו מזיד הכא דלא קניס מידי במזיד מהי"ת יקנוס בשוגג א"וו דלפום סוגי' דגיטין לר"מ במזיד לא יאכל עולמי' והיינו מטעם קנס ואמאי לא קנס בשוגג וכ"ת א"כ ר"מ היינו ר"י לא היא ר"י ס"ל בין לו בין לאחרי' אסור עולמי' במזיד וכ"ת א"כ ר"י היינו ר"י הסנדלר באמת כן אלא דאינהו בהא פליגו לר"י מדרבנן ומטעם קנס שרצו להפסיד מעשיו ולר"י הסנדלר מדאורייתא ולהכי מוקי מתני' דב"ק כר"י הסנדלר ולא כר"י דלר"י שחיטה ראוי' הוי וממילא לח הק' כ"א מ"ט דר"י הסנדלר כיון דמדאורייי' קאמר מנ"ל הא ואמנם א"כ למ"ד גם לר"י הסנדלר מעשה שבת דרבנן ע"כ לר"י איהו לא יאכל עולמי' ואחרי' יאכלו וממיל' לר"מ גם הוא יאכל למו"ש נמצא דבהא פליגי הני ב' סוגיות לרש"י דסוגי' דגיטין סבר כמ"ד מעשה שבת דאורייי' לר"י הסנדלר ושפיר י"ל דבקנסו שוגג אטו מזיד פליגי ר"מ ור"י וכמ"ש וסוגי' דידן סבר' מעשה שבת דרבנן וע"כ לר"מ הטעם משום שלא יהנה ממלאכת אי' ובהא פליגי:

ובמ"ש יובן ג"כ מה שהק' רש"י על סוגי' דגיטין למה לא קנסו לי' דומיא דמזיד דהא בהא תליא דלפום סוגיין דפשיט' לן דלר"י במזיד אחרי' אוכלין דאל"כ היינו ר"י הסנדלר דגם הוא ס"ל מע"ש דרבנן וא"כ שפיר הק' רש"י דלקנסי' לדידי' בשוגג ג"כ משא"כ

לפום סוגי' דגיטין דס"ל לר"י במזיד כ"ע לא אכלי ודנפסד בשוגג ג"כ לכ"ע הא וודאי לא מסתבר ואי נקנוס לדידי' מיהא אתי להתיר לאחרי' גם במזיד ממילא לפום סוגי' דהתם לק"מ קו' רש"י ונשאר עלינו לבאר לפי מה שהעיר רש"י בסברת ר"י א"כ יק' מתני' אמאן תרמ' ואמנם גם זה לא ק' למ"ש דכיון דנימא דלר"מ במזיד לא יאכל היינו עולמי' נוכל לומר דבשוגג יאכל היינו למו"ש ול"ש הוא ל"ש אחרי' וגם ר"מ אי' לי' בשוגג בכדי שיעשה ומתני' בשוגג ור"מ:

והנה בענין האי' מפרשי שהביא רש"י אשר דברי' ק' מאוד להבין נ' דעתם כד' הרמב"ם דבמזיד בלא"ה שחיטתו פסולה מטעם שחיטת מומר וא"כ אפי' בשוגג איהו דידע בנפשי' דשוגג הי' שרי לאכול אחר דלא ידע בשלמא במבשל אוקי תבשיל בחזקת היתר משא"כ שוחט אוקי בהמה בחזקת אי' וממיל' אי לדידי' ג"כ אסורא שפיר אסורה באכילה ליומא דלאחרי' פשיטא דאסורא וכמ"ש:

גמ' ומי מצי לאוקמי לה יל"ד מ"ט לא הק' הש"ס זה מיד וכמו שהעיר רש"י מיד על זה ונ' דהמק' באמת הוה סבר דבמזיד מוקמי' לה כר"י ולא מ' לי' לדייק הא דדייקא לקמן שחיטתו כשירה ל"ש לו וכו' דא"כ לא הוה מק' ונוקמא כר"י הסנדלר וא"כ שפיר מתני' כר"י ובמזיד ורש"י למסקנא כ"כ לעיל ואמנם בתר דמשני לי' משום שוגג אוקמי כר"י שפיר הק' ומי מצית אוקמת בשוגג ומשני ה"ק ולד' הרמב"ם האי אעפ"י ר"ל כמ"ש דאף דשחיטת מזיד פסולה בשוגג שחיטתו כשירה והמק' לעיל ונוקמא במזיד ור"מ דהוה סבר דגם לר"י במזיד מיירי א"כ ע"כ רב לית לי' הא דמומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו שפיר פריך והרמב"ם למסקנא כ"כ וליכא קו' כלל מד' המק' ואמנם לד' החולקי' על הרמב"ם הק' אעפ"י דבמזיד לו מיהת השחיטה פסולה בשוגג גם לו שחיטתו כשירה:

ועד"ז נ' ליישב קו' הרשב"א מדוע הק' הש"ס ונוקמא כר"י הסנדלר דאמר ל"ש שוגג ל"ש מזיד מאן דכר שמי' ולמ"ש הק' כיון דמפ' האי אעפ"י עד"ז וא"כ עיקר רבותא דבשוגג לדידי' שרי מ"ט לא מוקמת לה כר"י הסנדלר דלדידי' במזיד לכ"ע אסור ובשוגג לדידי' דווקא והק' אעפ"י דבמזיד לכ"ע אסור בשוגג לאחרי' שחיטתו כשירה ומשני לי' הש"ס לא הוא כ"א הכו קאמינא דל' שחיטתו כשירה מ' לכ"ע אפי' לדידי' והיינו לר"י דבמזיד לדידי' אסורה משא"כ בשוגג לאפוקי לר"י הסנדלר דבשוגג ג"כ לדידי' אסורה:

רש"י ד"ה מה יוה"כ דיום עינוי הוא ר"ל לענין בכדי שיעשה אין יוה"כ חמור משבת רק ליום עצמו.

תוס' ד"ה מורי להו הנה מה שהביאו ראי' מרב דפסק כר"מ כבר דחה הרמב"ן במלחמות מס' שבת רב לטעמי' דס"ל מטין אתמר בדר"מ ור"י ואנן הל' ס"ל ונ' דלזה הביאו מרבא דפ' כירה אלא דע"כ אין זה רבא שם דהרי רבה ור"י נחלקו אליב' בפירש מה שאמר מ"ש וגמ' דידן וכן הוא בתוס' כאן ד"ה המבשל הגי' רחב"א ומ"מ כיון דרחב"א תלמיד ר"י ור"י ס"ל הל' אתמר א"כ שוב שפיר הביאו ראי' אלא דמ"מ ק' הרי סתמא, דשמעתין כר"י וכ"ת משום דבמס' מעשרות סתמא כר"מ המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל כיון דבתרי מס' אין סדר למשנה נימא שוב ר"מ ור"י הל' כר"י ונ' דלענין זה הביאו תוס' כאן קו' אד' רש"י במס' ביצה ולכאור' ד' רש"י בשמעתין סותר לתי' שהרי כ' רש"י בהדי' כאן דגם במבשל גזרו שלא יהנה וצ"ל כוונת תוס' עד"ז דד' רש"י דר"פ בביצה דס"ל אפי' בנכרי שייך שלא יהנה אי ס"ל הל' כר"מ ס"ל דבמלתא דלא שכיחא לא גזרו והביאו לזה דלא רצה למוקמי סתם מתני' דסוגיין כר"י מאחר דקיי"ל כר"מ ולהכי קאמר דר"מ ור"י תרוויי' ס"ל דשלא יהנה ל"ש במלתא דלא שכיחא ופלוגתיי' בקנסו שוגג וקנסא לדידי' דווקא שייך כד' רש"י בגיטין וא"כ גם לר"י ל"ש אסורה באכילה ליומא לכ"ע ומוקמי מתני' כר"מ וניחא לן בזה מלמימר דר' סתים לן במכילתן כר"י ובמעשרות כר"מ א"וו תרווי' סתמי' כר"מ אזדו והל' כוותי' ומ"מ לא ק' אהרי"ף מהא דרחב"א דא"נ הוא כר"מ ס"ל מ"מ אנן מצי' למפסק כר"ג אלא דפשט ד' הרי"ף חדא במ"ש משום דמעשה שבת דרבנן לית הל' כר"י הסנדלר וכן מה שסיים והלכך הל' כר"י נ' לבאר עד"ז דהנה לכאורה מסברא אין הל' כר"י הסנדלר דהרי בין במה שאמר בשוגג יאכל לאחרי' ולא לו למו"ש בין במה שאמר במזיד בין לו בין לאחרי' אסור עולמי' הו"ל יחיד נגד ר"מ ור"י דבתרוויי' פליגי עליו אלא אי מעשה שבת דאוריי' ור"י הסנדלר קרא אשכח ודריש כל כמה דלית לי' דרשא אחרת אהאי קרא על כרחינו נחמיר כר"י הסנדלר אמנם מאחר דקיי"ל כד' המיקל ומע"ש דרבנן שפיר הו"ל שוב ר"י הסנדלר בכל מילי יחיד נגד רבי' ולית הל' כוותי' אמנם לפי"ז הרי גם ר"מ בין במה שאמר בשוגג יאכל בו ביום בין במ"ש במזיד יאכל גם הוא למו"ש הו"ל יחיד נגד רבי' דבתרוויי' ר"י הסנדלר כר"י ס"ל אלא דמחמיר טפי מני' ושפיר כ' הרי"ף הלכך הל' כר"י:

גמ', ע"כ לא קאמר ר"מ כבר הערנו לעול מנ"ל לרב הא פי' להרי"ף והרמב"ם והרא"ש דס"ל דלדידן דס"ל כר"ש לית לן דרב ורב לר"מ קאמר א"כ מנ"ל לרב הא וכ' ליישב לד' הרמב' ויש ליישב עוד ע"ד אחר דק' לי' לרב הא גופי' ר' מ"ט במעשרו' סתם כר"מ ובחולין כאן כר"י אמנם אא"ב דביומא היכא דלא הוה חולה והבריא גם ר"מ מודה ל"ק כולי האי דהרי בעיקר הדין דאסורה באכילה ליומא גם ר"מ מודה אלא דמתני' קמ"ל

בהאי דומיא דיוה"כ דמ' אפי' בחולה והבריא כמ"ש תוס' וע' לפנינו יישוב אחר על קו' תוס' בס"ד הא לחוד קאי לר"י כה"ג ל"ש סתירה כולי האי משא"כ. אי ר"מ בכולא מלתא פליג שפיר הוה ק' מ"ש דסתם ר' בשמעתין כר"י ובמעשרות כר"מ:

והנה כבר הערנו לעיל בענין קו' הב"י על הר"אש מדוע בשמעתין לית לי' מוקצה ונ' דמקו' זו דייק האו"ח שהביא רמ"א סי' שי"ח דבמחובר לכ"ע הוה מוקצה דק"ל על הפוסקי' קו' הב"י מ"ש בהמה ומ"ש פירות לזה כ' דהתם ה"ט משום דגדלי ואף דכ' המג"א דע"כ דווקא בדלא גמרו קאמר התם ג"כ מסתמא לא גמרו מעיו"ט דאי הוו גמרי וודאי מאתמול לקטן משא"כ בבהמה דל"ש זה והיינו דמדמה להו לגרוגרות וצמוקי' דהתם ג"כ דווקא בדלא גמרו מעיו"ט שייך בהו מוקצה וכמ"ש לעיל:

תוס' ד"ה כי שרי ח"מ יש ליישב קו' עד"א דבשלמא אי בשוגג ור"י שפיר קאמר אעפ"י שבמזיד מתחייב ר"ל אעפ"י שבמזיד לר"י אסור לו לעולם בשוגג שחיטתו כשירה בין לו בין לאחרי' וכמ"ש לעיל משא"כ לר"מ דגם במזיד מותר לו למו"ש א"כ מאי אעפ"י בשלמא לעיל דמוקי לה במזיד ור"מ שפיר דר"ל דאפי' במזיד שחיטתו כשירה משא"כ עכשיו דר"ל דמוקי לה בשוגג וכ"ת כל הני אמוראי דלעיל דמוקי לה משום מוקצה ולא ידעו מר"י דמבשל מדלא מוחי כוותי' היאך הוו מפ' האי אעפ"י הא ל"ק הני אמוראי שפיר ידעו מאי ס"ל לר"י במזיד אלא דבשוגג ס"ל דלר"י לדידי' דווקא קנסו כד' רש"י בגיטין וכמ"ש לעיל וממילא לא מצי מוקמי לה כר"י דמבשל משום דל"ש כה"ג אסורה באכילה ליומא משא"כ אי אסור משום מוקצה שפיר קאמר אעפ"י שבמזיד אסור לו למו"ש ולר"י בשוגג שחי' כשירה בין לו בין לאחרי' משא"כ למסקנא לר"מ ל"ש זה וכמ"ש:

תוס' ד"ה כגון שהי' י"ל קו' תוס' דהאי שוגג דשמעתין היינו שלא ידע כשהבריא וממילא מעולם לא אקציי' ולא אסח דעתי' מינה:

בע"ה בענין שחיטת נכרי חולין י"ג ע"א

שחיטת נכרי ע' רש"א וע' רא"ש יוסף ומ"מ יל"ד דלמא לעולם בשאין אחרי' רואין וכ"ת פשיטא סד"א כמ"ד לעיל גבי בדק סימני' דאף דהוה ס' נבילה מ"מ בחזקת טומאה לא אמרי' קמ"ל דהכא הוה נבילה וא"ד למ"ש תוס' לעיל דה"ט דהאי מ"ד משום דאמרי' וודאי שחט שפיר ולא הוה כ"א חומרא דרבנן ולענין איסור אחמיר לענין טומאה לא אחמיר פי' לדברי' דרוב המצוי' אצל שחיטה מומחין הן וכיון דהוי מומחין וודאי שחטו

שפיר וא"כ בגוי דאינו בכלל מצוי אצל שחיטה ואם גם ידעי' שהוא מומחה הוא מועד לנבל ושוב לכ"ע הוה כמתה מאילי' ומטמאה ופשיטא אע"כ באחרים רואין מיירי.

ונ' דלזה כ' רש"י ומטמאה במשא לקמן פריך פשיטא פי' דבשלמא אי באחרים רואין קמיירי וא"כ הו"ל נבילה גמור' דכך גזרה תורה לא תטמא במשא משא"כ אס"ד דווקא באין אחרי' רואין קמיירי ויש סברא לומר דהך נבילה ר"ל ס' נבילה וא"כ ל"ש פשיטא דאצטריך לאשמעינן דהוה נבילה ממש ויל"ד עכ"פ כיון דבמתני' לא תנן טעם הדבר למה הוה נבילה אמאי לא פריך הש"ס מנ"ל והי' נ' מזה ראי' לדברי ר"י דילפינן מוזבחת וזה בנבאר תחלה כוונת ר"י דס"ל כד' הפוסקים דילפינן כל התורה מתפילין וכשם שבתפילין דרש"י כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה ה"נ בכל דוכתא וא"כ לא אצטריך הש"ס להק' מנ"ל דדרשא ידועה היא אמנם לד' החולקי' דדווקא בתפילין אמרי' הכי ולכך מייתי הרמב"ם פסוק אחר ואמנם לפי"ז קשה אמאי לא פריך הש"ס מנ"ל:

והנה הט"ז שרצה תחלה למימר דנ"מ בין הר"י והרמב"ם מומר שלא להכעיס ושלא לתיאבון יש להקשות לדבריו א"כ דהר"ן דמכשר מומר כזה כהרמב"ם אמאי פוסל מומר להכעי' באחרים רואין כיון דלית ליה דרשא דוזבחת וצ"ע וכן במסקנא בפי' הט"ז דבנצטווה תליא מילתא אמאי פוסל הר"י והרא"ש מומ' להכעיס אע"כ בהך דרשא דוזבחת גופא פלוגי הב"י והרא"ש גם הרשב"א דאינהו ס"ל בחוששת לזביח' תלי' מלתא וא"כ גם מומר להכעיס פסול מהאי קרא דוזבחת והרשב"א מפ' כהטו"ז וא"כ מומר להכעיס כשר אלא דלשיטה זו ק' גם בתפילין אמאי מומר לא מיקרי בר קשיר' ופסול לכתוב תפילין ואמאי לא נימא הרי נצטווה וכמ"ש הטו"ז וצ"ע.

והנה לד' הכ"מ ה' שא"ה דלהרמב"ם שחיטת קוף לכה"פ מדאורייתא כשר א"כ נ"מ שפיר דלהרמב"ם שחיטת קוף כשר מדאורי' ולהר"י פסולה. אלא דד' הכ"מ ק' לי מאוד דאמאי שבק' הרמב"ם להא בה' שחיטה ולא כ' דשחיט' קוף לא היה כ"א דרבנן או לגמרי מותרת ולזה נ' דהא דלא בעי הכ"מ לפ' דהרמב"ם ס"ל דעיקר קרא דוזבחת לשחיטת קוף ונכרי מואכלת מזבחו נפקא משום דא"כ הדר' קו' הראב"ד לדוכתא מ"ש קוף ומ"ש גוי הרי עם הדומה לחמור ואמנם י"ל דמ"מ עיקר דרשא לקוף אצטריך וכ"ת מה לי קוף מה לי גוי להכי הביא הרמב"ם קרא דואכלת מזבחו דבא ללמד על שחיטת גוי וממילא ידעינן דאין גוי בכלל קוף ודרשי' קרא הכא קוף דאינו מתכוון כלל לזביחה הו"ל כנזבחה מאליה משא"כ שחיטת גוי משום ע"א הוא דנאסרה לא זולת וא"ש כל ד' הרמב"ם וע' ש"ך סי' ב' שכ' דד' הרמב' כהג"א בשם תוספתא דכשר ופסול אוחזין בסכין ושוחטין השחיטה כשרה וצ"ל דכוונתו דהרמב"ם מספק' ליה אי כהתוספת' ובריייתא

דלקמן דשנים אוחזין שהביא הרשב"א לא פליג או לא דפלוגי ומשו"ה השמיט התוספת' לגמרי דאי פשיטא ליה כהג"א אמאי לא הביא הך תוספתא. והנה בענין כשר ופסול שכ' הרשב"א פסול כגון מין ק' לי מה זה חילוק שחילק הט"ז דבע"ז בעי' מעשה נבילה וכי איזו מעשה טריפה דהוה בכלל התחיל הפסול ע"כ או נקובת הוושט או חצי קנה פגום והוסיף כ"ש ושני' הוי נבילה והדר' קו' הב"ח לדוכתא וצ"ע:

ועתה נבוא לד' הרמב"ם בפי' המשניות דוודאי אין כוונת הרמב' לאוקמי מתני' כר"א ולחלוק על הש"ס דקאמר מאן תנא דלא כר"א וכד' הריב"ש וע' ראש יוסף אמנם עדיין צריך ביאור מאי ק' ליה להרמב' ומה בעי באריכות דבריו בזה ונ' דק' ליה להרמב' עלי' דרב אמי מהיכן דייק ר' אמי הא דמין אסור בהנאה וכמו שהק' התו"ח ותי' התו"ח אין לו שייכות בד' הרמב"ם דיליף מואכלת מזבחו וכמ"ש הראש יוסף ע"ש ותו כיון דמסקי' דבחו"ל לאו ע"א הם מ' בא"י הם עו"א וא"כ הרי תנא בא"י קאי והן אמת כי תוס' לפנינו לקמן יישבו ק' זאת ונבוא אי"ה לדבריהם אמנם הרמב' בא ליישב זה על דרך פשוט יותר ולזה קאמר דר' אמי קיבל דעיקר הגי' במתני' דידן נכרי ולא עו"א וכיוצא וידוע דמל' נכרי בתוה"ק הוא שם מושאל על הגוים שבחו"ל כמ"ש והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה ומזה דייק ר' אמי דלהכי נקט תנא נכרי היינו גוים שבחו"ל דאינם עו"א אלא מעשה אבותיהם בידי' ואין בהם מינין אבל בא"י דיש בהם מינין השחיטה אסורה אפי' בהנאה. והן הן ד' הרמב' למעיין בהם ודבריו בנויין עפ"י שיטתו בה' שחיטה ובה' שא"ה ואמנם גם רש"י נ' דבא ליישב זה וכוונתו נ' על ד"ז דק' לי' לר' אמי דהו"ל למתני שחיטת עו"א אלא וודאי משום דהוה ס"ד אפי' ישראל עו"א וישראל העו"א על הרוב הוא מין ומין שחיטתו אסורה בהנאה ולהכי נקט נכרי דאין הרוב נכרים מיני'. וכוונת ד' התוס' במ"ש ליישב מא"י נ' עד"ז כיון דבחו"ל כולם מעשה אבותיהם בידי' גם בא"י לא מחזקינן להו ברוב מינין וא"כ שוב הו"ל מיעוטא:

והנה מבואר מסוגיין עכ"פ דאי הו"ל מינין מיעוטא מאחר דאין לבהמה חזקת אי' הנאה ממילא מוקמינן לה בחזק' היתר הנאה ויל"ד מכאן על הרשב"ם פ' אין מעמידין דס"ל מאחר דאסרו סתם יינם בשתייה שוב אין ליין של נכרי חזקת היתר ממילא גזרו עליהם אף בהנאה משום מיעוט גוים המנסכין יין ומוכרין לישראל וק' מסוגיין וצ"ל דלא דמי בשלמ' התם כיון דאסרי' ליה בשתייה סבורים העולם דמשום חשש ניסוך אסרוהו בשתיי' ויבואו לומר דיין נסך מותר בהנאה ולכך הוצרכו לגזור עליו אף בהנאה משא"כ בסוגיין דאכילה מטעם שחיטת נכרי אסורה הכל יודעין דמשו"ה לא אסרו בהנא' משום דמינין שמחשבין לע"ז מיעוטא נינהו ולא חיישינן להו:

תוס' בד"ה שחיטת מין כוונת דבריהם בתי' דישראל אי אפשר בלא הרהור חרטה לפעמים כמ"ש רז"ל רשעים כולם מלאים חרטות משא"כ גוי דמעולם צדק לא למד **תוס'** ד"ה אבל בסו"ד ע' מ"ש בתמורה לתרץ ותימא גדולה בעיני דבמנחו' שהוא עיקר פלוגתא דר"ע ור' יוסי תי' בענין אחר ולא תי' כהך דתמורה:

לעיל רש"י ד"ה ר' אמי בסו"ד ע' ראש יוסף ולי נ' כוונת רש"י דאדרבא מאחר דמילתא דר"ח בר אבא מפשטא דלישוא מוכח ממילא שפיר דייק ר' אמי:

מה שחזר רש"י לפ' בענין אחר בא"ד ג' דמשום ר' אמי חזר בו דלר' אמי אדרבא אמרינן דנכרי דווקא דאין מחשבתו לע"א ולא מין א"כ ש"מ דלאו מכל שחיטת נכרי מיירי מתני':

רש"י אלו יש לתרץ ד' ר"ת דק' עלי' דבעי למימר דכעין פנים מודו רבנן והרי בסוגיין כעין פנים מיירי א"וו דר"ת מפ' כל"ב דרש"י וה"ק דיש אחרת ולא שחיטה אחרת ור"ל תקרובת בשר:

אלא דאכתי לל"ב דרבא ק':

ולזה נ' דר"ת ג"כ ס"ל כהר"י דבטומאה לגמרי פליגו רבנן אלא משום דק' לי' בשר היוצ' מפ' דגם לענין אי' הנאה פליגו רבנן היכי דלא הוה כעין פנים:

והנה במ"ש תוס' דמדרבנן מודו רבנן דאיכא טומאה נ' דס"ל גם טומאת אוהל וכגי' דידן בעור ורוטב ומה שהק' הראש יוסף א"כ למה מוקי הש"ס הך דאם עבר טמא כריב"ב דהנה התם כ"כ תוס' דאין שם כ"א חשש טומאה וק' א"כ הו"ל ס' טומאה בר"ה וס' טהור ור"ל דרבנן החמירו וא"כ אי כרבנן אתי' דס"ל כולה טומאה דרבנן הו"ל תרתי דרבנן ולהכי מוקמ' לה כר"יבב:. והנה מהך גבי שוחט לשם הרים פסולה אין זבחי לא יש ג"כ סיוע דלא קיימ"ל כר"יבב וכפסק הרמב"ם:

ומה שדקדק הראש יוסף לאיזה ענין נקט הרמב"ם זבחי מתים כיון דפסק דאינו מטמא באוהל הוא תמוה משום דהרי משחיטה באמת לא כ"כ הרמב' כ"א אבשר הנכנס ושאר אוכלין ומשקין וא"כ אי לאו דאסמכוה ר"זל אקרא דזבח' מתים לא הוה מטמא אפי' במשא:

ודע דהרמ"בן פ' תשא כ' דמוקרא לך ואכלת מזבחו למדו רבותינו אי' לתקרובת ע"א ע"ש וצ"ע:

מתני' וכן הסומא נ' דמהכא דייק הטור דביום במקום אפל ג"כ אסור לכתחלה דבסומ' ע"כ מיירי שאחרי' בודקי' אם נשחט רוב וא"כ הו"ל כיום במקום אפל ואפ"ה לכתחלה אסור ודלא כב"ח שכ' דלרש"י שרי ואמנם מ"ש הב"ח דרש"י מחלק דין ראש הספינה לספינה עצמה נ' לי כדבריו דהרי בראש הגג כ' רש"י בהדי' משום דבראש הגג קאי מותר

לשחוט לתוך כלים וא"כ מה לי ראש הגג או ראש הספינ' ומ"מ נ' דגם רש"י רפוי' מרפי' בידיה ולהכי כ' ב' פירושים

בע"ה בענין שחיטה בתלוש

ד"ה פוסל כ' רש"י לקמן יליף ליה מויקח נ' דק' לי' לרש"י למה לא בעי הש"ס לאוקמי מיד מתני' כר' ולחלק דין מחובר מעיקרו ולזה כ' רשי' משום דידע דמויקח וגו' יליף ליה וא"כ דבעי' דבר הנקח מה לי מחובר מעיקרו או תלוש ולבסוף חברו ולמסקנא ג"כ צ"ל דלשון ויקח לאו דווקא כ"א אם אינו ענין לדבר הניקח תנהו ענין למחובר מעיקרו ובס"ד לא רצה לדחוק כן:

בכל שוחטין בין בתלוש וכו' עי' רש"י ולדברי' תלוש מיותר וצואר למטה מיותר וצ"ל ע"ד שכ' הב"ח לעיל דברייתא בא לפ' מאי דתנן במתני' בכל שוחטין ומ"מ ק' מצואר למטה דאין לו ענין לבכל ולזה נ' דבתלוש וודאי בעי' צואר בהמה למטה דיוכל טפי להוליך ולהביא אם הסכין למעלה משא"כ במחובר דצריך להוליך ולהביא ראש הבהמה א"כ אדרבא עדיף צואר בהמה למעלה ומ"מ שני' לכתחלה כשר והיינו דתני בין בתלוש אף שצוואר בהמה למעלה בין במחובר אף שצוואר בהמה למטה

בע"ה ריש מס' חולין

רש"י והכל דמתני' פליגו אמוראי וכו' ושבק לדרבינא וע' ראש יוסף ולא נהירא דרש"י פרשן הוא ולא פסקן והנה לולא כ' רש"י לטמא בחולין הייתי אומר כי היא ל' הש"ס בעירובין דקאמר הכי אבל שם לא מזכיר הש"ס טמא בחולין ונ' דד' רש"י דגם רבינא מודה דהכל בא לאתויי כותי או מומר אלא דקא לי' וכול' ומשו"ה מפ' למתני' בגוונא אחריתי וזה מוכח מל' רבינא דקאמ' הכל שוחטין הכל מומחין שוחטין אי ס"ל דהכל אתי לרבוי אינם מוחזקין הו"ל למימר הכל אפי' אינם מוחזקין ובלבד שיהא מומחין וכן ללי"ב הכל אעפ"י שאינם מומחין ובלבד שיהו מוחזקין א"וו דלא בא רבינא לומר דהכל אתא לרבוי אינם מוחזקין או אינם מומחין כ"א כותי או מומר או תרווייהו כהדדי אלא שטמא בחולין ע"כ לא ס"ל כדאמרי' דס"ל לאו כקדש דמי ומה"ט ג"כ חלק רש"י כ"ז לב' בבות למר טמא בחולין ולמר ר"ל רבינא כותי או מומר וטעמא דא"צ לרבויי לל"ק פשיטא כיון דהוה מומחה אי יתעלף הלא יאמר ולל"ב כיון דטעמא דרוב מצויין א"ש מומחין כמ"ש רש"י לקמן משום דאין אדם שוחט אא"כ מומחה וא"כ הטעם משום מה לי שחיטה מה לי ניקור הגיד וחלב ומטעם נאמנות אתיא עלה ורבוי ל"ל:

תוס' ד"ה הכל שוחטין והנה בראש יוסף רצה לדחות דהתם באחרי' עע"ג ולא זכר ד' הרשב"א לקמן י' ע"ב גבי כללי פסקי הל' שדחה זה ומלבד זה יש לדחות דהרי כיילינהו תנא בהדי זרי' וזרי' ע"כ מיירי בלא עע"ג:

גם מ"ש הרא"ש יוסף דטעמא דה' א"י משום לפני עור חדא למה דווקא בשחיטה יהי' חשודים ותו הרי הה' א"י קאמר טעמא משום שדעתן קלות ולזה נ' דהנה הרשב"א גופי' ותוס' פסחים גבי המנוהו רבנן כ' בשם הירושלמי דכל דבר שיש בו טורח בדאוריי' אינם נאמנים ומעתה ללמוד ה' שחיטה בידוע שאין טורח גדול מזה אלא שלא ללמוד ה"ש ולשחוט נגד זה הוה שוב חזקת כשרות ואמנם הענין הוא כך כל שוחט צריך לחזור על למודו כדי שיתקיים בידו משנתו אמנם הנשי' אחרי שדעתן קלות כסבורין שבקיאין עדן במשנתן ואינן חוזרין מחמת טורח ומ"מ אינם בקיאים וז"ש ה"ה א"י מפני שדעתן קלות ואמנם אם נסינו אותה קודם שחיטה ובקיאה במשנתה למה לא תשחוט וכה"ג מיירי בזבחים ומה"ט לא בעי' למימר נשים דיעבד דמשכחת בהו ג"כ לכתחלה וסברה זו יש להעמידה אפי' למסקנת הר"ן בסוגיין דטורח לחוד לא מפסיד להו לנשים כ"א ג"כ צריך שיהא להם היתר לתלות בו דהרי גם בזה יש להם היתר לתלות בו וכמ"ש שסומכין על מה שלמדו ועד"ז נ' לפ' ד' האגור שהביא ב"י דהמנהג שאין הנשים שוחטות כוונתו דאם תשחט תהא בכלל רוב מצויין מומחין וזה לא אמרי' אלא מטעם שכ' ומה"ט לא ישחטו שלא יהיו מצויין וא"ש:

ובאמת הרמב"ם ג"כ כ' נשים ועבדים אם היו מומחי' שוחטי' אבל מהרמב"ם אין ראי' דפשט דבריו מורה כמ"ש לעיל דס"ל דבעי' לכתחלה שיהא ידוע מכל שוחט שהוא מומחה ובענין מה שהביא הרא"ש ומרדכי ותוס' זבחים שם מה' א"י דשחט בלא ברכה שחיטתו פסולה כבר מלתי אמורה דכוונתו ג"כ בשוחט דאתא ממילא ושחט בלא ברכה דלא אמרי' לגבי' רו"מ א"ש מומחין הן דהמצויין א"ש אין שוחטין בלא ברכה:

וע' נה"כ מה שהשיג על הט"ז מהילקוט ולי נ' דהתם מדטרח קרא וכ' והגר אשר בתוככם סד"א דדווקא גר אבל לא משוחרר קאמר התו"כ דאשר בתוככם הוא המשוחרר דר"ל שהוא בתוכינו קודם שנתגייר משא"כ בעלמא:

ואמנם גם ד' הש"ך צ"ע שהרי גם המחבר כ' כאן וכל אדם אעפ"י שאין מכירין אותו כמו הטו"ז וע' פמ"ג:

רש"י ד"ה ושחיטתן כשירה כוונת דבריו דוודאי לא ס"ד דהכל ר"ל הכל ממש דהרי ידוע שיש כמה ששחיטתן פסולה אלא דהכל ריבוי היא ומ' לי' דמדקתני הכל אצל שוחטין ש"מ לכתחלה מרבי והדר תני הכל שחיטתן כשירה ש"מ דדיעבד מרבה וע"ז הק' לו רב

אחא דלמא ה"ק הכל דין שחיטה נוהגת בהן דהרי גם בתמורה ובערכין ע"כ אתה צריך לפ' כן זה נ' פי' ד' הש"ס לד' רש"י וע' ברשב"א בשמעתין וש"י:

והנה כ' רש"י בכולהו דהכל אתא ג"כ לרבויי דאי לא אתי הנך לרבויי א"כ אין זה דומה לשמעתין דמ' מה דמרבה לכתחילה הוא דמרבה. מ"ש רש"י טוב תם נ' כוונתו דלא תימה משו"ה מייתי הש"ס הך טוב ברע או רע בטוב למימר דלא תימא דהכל ממירין היינו טוב בטוב דכה"ג שרי דהרי אפי' רע בטוב אסור וע"ז כ' רש"י דלא הוא כ"א רע היינו בעל מום וזה אינו ענין:

תוס' ד"ה התם בסו"ד נ' דגם לתי' קמא וע"כ צ"ל דקרא מיירי במזיד דלא אתרו בי' דאל"כ הרי לשוגג איכא קרא בפ"ע. וע' תוס' תמורה שם:

רש"י ד"ה וסופג משום לאו דלא ימיר לכאורה ד' רש"י כמ"ש רש"א דחד לאו מינתק לי' עשה והיינו לא יחליפנו וא"כ משום לא ימיר הוא דלקי וע' בראש יוסף שכ' איפכא. ואמנם נ' דהנה אמרי' בתמורה לא יחליפנו היינו שתצא קדש לחולין ולא ימיר והייני שתיהן קדושים וס"ל לרש"י דעל לאו דלא יחליפנו כיון דא"א שיצא קדש לחולין בלא פדיון לא לקי והוה כלאו דלא תמכר לצמיתות לד' קצת הראשוני' משא"כ אלאו דלא ימיר כיון דבאמת שתיהן קדושות הוא דלקי:

ובעיקר ד' רש"א ע' בראש יוסף וי"ל דהא תליא בפלוגתת הר' יוסף איש ירושלים בתוס' קדושין ל"ד ד"ה מעקה דלד' תוס' שם היכא דעשה מול ל"ת ועשה הל"ת מ"מ נדחה וה"ה בתרי לאוי משא"כ לד' הר' יוסף דס"ל כיון דל"ת אלים גם הל"ת עומד במקומו א"כ גם בתרי לאוי י"ל כן. תוס' ד"ה טוב כוונתם אף דעיקר דרשת ר"מ מד' קהלת מ"מ מייתי מעיקרא ד"ת דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא:

ד"ה אבל אמר בסו"ד הוה לאתויי מתהילים דכ' עולות וחי' אעלה לך אשלם לך נדרי דעדיף מהך דיונה דאיכא למימר דקאי אצדקה לענייי' כמו שדחה הרמב"ן ואף דכ' בקול תודה אזבחה לך קול תודה לאו היינו תודה:

רש"י ד"ה תרתי דיעבד לא בעי לפרש מעיקרא דהו"ל למתני רק הכל שוחטין די"ל דלא בעי למסמך דלמא איכא דסבר לכתחלה קאמר ובתר הכי הדר בי' רש"י דהרי גם בערכין תנא האי לישנא ולא חש למימר דלמא איכא דסבר דלכתחלה הכי קתני ע' רש"י כוונתו דהכי קאמר הו"ל למימר דל' הכי קתני לא מצינו כ"א היכי דמגי' במתני' מידי כמו חסורי מחסרא וכיוצא לזה כ' רש"י משום דלכתחלה ודיעבד ק' לן ורבה בר עולא קאמר דלכתחלה מיירי בחולין ודיעבד במוקדשי' לזה קאמר הכי קתני:

תוס' ד"ה חולין מאי למימרא בסוף דברי' מצאתי בע"ה בילקוט פ' כי תשא בפ' כיור סמוך לפ' א' ד' תוס' מתני' דבי אלי' ע"ש:

רש"י ד"ה שנעשו על טה"ק נ' כוונת רש"י דלא תימא דווקא כהנים הוו אכלו על טה"ק משום דרגילי בקדשי' כ"א אפי' ישראל הוו אכלו ולא משום קרבנות הנוהגים ברגל כפסח ושלמי שמחה וחגיגה דברגל הרי חייב כ"א ליטהר עצמו ברגל ואפי' ע"ה הוא בחזקת טהרה כ"א משום שלמי' ותודה קדשי' שהי' מזדמני' להם בשאר ימות השנה.

רש"י ד"ה ובמוקדשי' בסו"ד לך לך אמרי' נזיר' וכו' מל' זה הי' מ' דד' רש"י דבאמת בסכין ארוכה אין כאן חשש כלל שמא יגע וא"כ משום לך לך אמרי' נזירא וא"כ האי דבעי' דיעבד ברי לי שלא נגעתי היינו בסכין קצרה אא"כ ליקמו וכולן אחולין אטה"ק וכ"ת הא לכתחלה נמי שחיט רישא בסכין ארוכה וסיפא בקצרה א"וו בקצרה א"א ליזהר וארוכה הוא דבעי' ברי לי וא"כ ע"כ שייך נגיעה בארוכה והא דקאמר רש"י משום לך לך ר"ל דאף דבסכין ארוכה שפיר יכול ליזהר מ"מ אסור משום לך לך:

תוס' ד"ה ובמוקדשי' בסו"ד יל"ד כיון דבהדיא תנן מטמאה טומאת אוכלין ונ' דעיקר קו' תוס' הי' כיון דבמוקדשי' לענין העמדה והערכה חשבי' לה כחי' היאך נאמר דלענין טומאת אוכלין חשובה כמתה וע"ז הביאו בסו"ד דהרי גם בבהמה טמאה לנכרי לענין נבילה חשובה כחי' ולענין טומאת אוכלין כמתה ואף דלא דמי לגמרי למוקדשין מ"מ כבר יש מקום לדמות. תוס' ד"ה שמא הק' רבינו אפרים לא רצו לפ' דמיירי ששחט ע"י זריקה כרבא דשחט עופא בהדי דזבח דא"כ מאי שמא יגע שייך.

בסו"ד ובזה יתיישב נמי בסמוך הנה לכאור' כוונתם למ"ש לקמן ד"ה דליתי' קמן אא"כ הוא שפת יתר לכאור' אמנם כד דייקת הכי קאמר דלכאור' לפי' תו' לקמן דבמה דווקא בעי' אפי' דיעבד אחרי' רואי' א"כ מאי ק' מק' מהכא נפקא מהתם נפקא התם דמיירי במקדש דהרי נקט זרי' ובבמה כל עבודות כשרי' בזרי' כמבואר במתני' סוף זבחי' וא"כ ע"כ דיעבד כשר בכ"ג דעזרה רה"ר והכא בבמה אפי' דיעבד פסול ואמנם למ"ש כאן דכולא מלתא דטמאי' לא מיירי כ"א בבמה דבעזרה ל"ש סכין ארוכה א"כ גם בזבחי' מיירי בבמה שפיר פריך הש"ס. וכ"ת אכתי ק' האי דיעבד מיהת לא שמעי' מהתם וכמו שהק' הראש יוסף נ' דהאי ובלבד שלא יהי' טמאי' נוגעי' הוא שפת יתר פשיטא א"וו ה"ק דצריכי לידע בבירור שלא הי' טמאי' נוגעי' בבשר:

והנה הראש יוסף הק' דאי בבמה פשיטא דדיעבד עכ"פ מהני אחרי' רואי' ותו דס"ד דיעבד כשר בלא שום דבר ולכתחל' משום אתי לאמשוכי אסור וכ' בגליון ראש יוסף של גדול א' בבמה מאי אתי לאמשוכי שייך אמנם באמת כוונת הראש יוסף דטעמא מאי

אוקמא בבמה משום דק' לן דיעבד הא אי הוה מוקמי' לכתחלה לא אצטריך במה כלל ואמרי' דלכתחלה רק משום אתי לאמשוכי אסור:

גמ' ואמר ברי לי יל"ד פשיטא מהי"ת לא נהמני' ותו מאי ענין זה לשחיטתו כשירה וכי משום שחיטה נגעו בה ותו מאי ענין חוץ מחש"ו לכאן ולזה נ' דסד"א דמחמת שנזהר שלא יגע בבשר לא הי' נזהר כראוי שלא עשה פסול בשחיטה קמ"ל דאף דאמר ברי לי שלא נגעתי והי' נזהר כל האפשר מ"מ שחיטתו כשירה וע"ז קאמר חוץ מחש"ו דחיישי' בהו שמא עשו פסול בשחיטה:

ובהכי מתיישב לי דקאמר לקמן הכא עיקר מהי"ת יהא הכא עיקר כיון דאין הענין נוגע לשחיטה כלל והכא בשחיט' קמיירי ולמ"ש א"ש דאיצטרך לאשמועי' דלא חיישי' לפיסול בשחיט' ע"י זהירתו וכמ"ש. גמ' ורש"י בחולין גרידי ע' ראש יוסף שכ' דממתני' לא מוכח דדלמא במוקדשי' קמיירי ומשום דלאו בני כוונה נינהו וק' הא בהדיא קתני שמא יקלקלו וכ"ת היא היא היינו הקלקול א"כ מאי שמא הרי וודאי יקלקלו:

רש"י שמא ישהו ובדבור הסמוך כוונת רש"י באריכות דבריו דלהכי נקט הש"ס ל' עתיד ישהו משום דגם מתני' קתני יקלקלו והטעם כדמפ' הש"ס לקמן דאין מוסרין להם לכתחלה ונ' ד' רש"י דהטעם משום דאפושי טומאה לא מפשי' וז"ש רש"י והוה נבלה כלומר דמשו"ה אסור ואלו הוה טריפה הי' מותר למסור להם דשחיטה יטהר מידי נבלה:

לכתחלה נמי שחט הק' ראש יוסף אמאי לא קאמר ל"ל אחרי' רואי' ותי' דחוק ונ' די"ל דלמא באמת הא דטמא בחולין שוחט היינו באחרי' רואי' ומטעם שאמרנו דמחמת הוא דטריד ליזהר שלא יגע יוכל לבא לידי פיסול בשחיטה ואמנם עכ"פ קתני הכל שוחטין והכא ששחטו קתני:

תוס' ד"ה אילימא בסו"ד ועיקר דסכין וכו' פי' אם נאבד הסכין ואמנם נ' דהש"ס נקט הני תלת למימר דאפי' בסכין בדוק שחיטתו פסולה. ד"ה דליתא קמן דרוב פעמים אינו יכול ליזהר יל"ד למ"ש לעיל דר"ל שמא יגע אחר פרכוס ולמה לא יוכל ליזהר ונ' דהני ב' תי' תליין בב' תי' דלעיל אתי' יגע אחר פרכוס מתרצי הכי דמיירי בבמה:

בע"ה בענין שחיטת כותי רפ"ק דחולין

רש"י אביי אמר אביי מהדר לתרוצי לכתחלה ודיעבד דמתני' נ' כוונתו דיל"ד בד' אביי מ"ט לא אמר ג"כ כרבה בר עולא אכלו שחיטתו כשירה כיון דאמתני' קבעי לתרוצי והיו נ' לכאורה דבאמת עיקר כוונת אביי לפרושי הכל דמתני' לאתויי מאי וע"ז קאמר הכל לאתויי כותי כדמפ' הש"ס לקמן חדא לאתויי כותי וכן בערכין ואמנם א"כ מ"פ הש"ס

עליו וכולן ששחטו אהייא א"וו גם אביי מהדר לתרוצי לכתחלה ודיעבד דמתני' והא דקאמר לקמן אכלו מותר לאכול משחיטתו היינו פירושא דשחיטתו כשרה וז"ש רש"י לקמן מותר לאכול והיינו דיעבד דמתני':

ודשני אביי בלישנא וקאמר מותר לאכול וכן מה שכפל ואמר לא אכלו וכו' ג' דהנה כ' הר"ן בחי' דהאי לפני עור או דאינו מכוון או ממהר לשחוט ודורס או דיש לחוש שאירע לו קלקול ומאכילי' לאחרי' וכ' שם הר"ן דנ"מ לאסור מה ששחט לצורך עצמו אם אינו אוכל ממנו אמנם נ' עוד נ"מ דאי טעמא משום דאינו חושש אז שאירע לו קלקול וק' מהי"ת נחוש שאירע לו כלל קלקול וע"כ צ"ל כיון דבאמת לא ידעי' בבירור אם הוא מומחה רק מטעם רוב וא"כ איכא מיעוט אינם מומחים ובמומחים גופייי' איכא מיעוט דמקלקלין שפיר חיישי' שאירע לו קלקול אמנם מאחר דאוכל פ"א משחיטתו הרי חזי' דאינו ממיעוט מקלקלין א"כ י"ל שוב לא חיישי' וא"כ די אם פ"א מאכילין אותו משחיטתו משא"כ אי הטעם משום דשוחט בלא כוונה או שממהר לדורס א"כ באותו פעם לא מיהר וכיון אבל בפעם אחר שוב יש לחוש א"כ בכל פעם צריך להאכילו ומעתה אילו הוה אמר אביי שחיטתו כשירה אם אכלו ס"ד דכל שחיטתו בכל פעם אפי' לא אכל ממנו כשירה ולזה קאמר מותר לאכול משחיטתו פי' מאותה שחיטה שאכל אבל לא אכלו ר"ל בפעם אחרת אם לא אכל אסור לאכול משחיטתו:

ד"ה אפי' כותי' דמצוה שהחזיקו וכו' יל"ד כיון דמיירי בעומד על גביו למאי צריך שהחזיקו וצ"ל דאי לא החזיקו א"כ לא הוה בר זביחה כיון דאינו חושש בזביחה ואפי' עע"ג לא מהני וא"כ הדבר מבוא' בד' רש"י כתוס' דנכרי מוזבחת ואכלת ממעטי' וא"כ כל שאינו בר זביחה אבל לד' הרמב"ם דמוקרא לך ואכלת מזבחו ילפי' א"כ כיון דס"ל לאביי כותי' גירי אמת הם ל"ש וקרא לך וכה"ג מהני עע"ג:

ובזה מתיישב קו' הטו"ז על הרמב"ם שפסק דבצדוקי מהני עע"ג הא לאו בני זביחה נינהו ותי' הטו"ז מ"מ הוחזקו בשחיטה ואין ל' הרמב"ם מ' כן אמנם למ"ש לד' הרמב"ם לק"מ כיון דהני צדוקי' ישראלי' גמורי' הם אלא שאינם מאמיני' בתורה שבע"פ מ"מ לא שייך בהו וקרא לך ואכלת מזבחו דכ' בעובד ע"א:

בסו"ד דלית להו לפני עור אלא כמשמעו לכאורה מאי דחקו לרש"י לפי' כן לימא דלא אחזוקי בלפני עור ונ' דהשתא ס"ד דבכתיבה לחוד תליא מלתא וא"כ לא בעי אחזוק:

רש"י ד"ה דאפי' דיעבד נמי לא דהא אדיעבד קיימא כוונת ד' רש"י דלכאור' היינו יכולין לפ' דהאי חוץ מחש"ו אירישא קאי וה"ק כותי שוחט לכתחלה בעע"ג אבל חש"ו לא ומפ' שמא יקלקלו והוה א"ש דנקט יקלקלו אמנם אם שחטו ואחרי' רואין שחיטתן כשירה

ולזה פי' רש"י דהאי חוץ אדסמיך לי' קאי ולא אירישא ודלא תימא במאי דתנן יקלקלו גילה לן תנא דאלכתחלה קאי לזה חזר רש"י וכ' דהא דתני ל' עתיד מפ' לקמן ואמנם הא דלא מפ' רש"י כן בדרבא בר עולא דהתם כיון דרישא מיירי בלא עע"ג א"כ אירישא קאי האי חוץ מהי"ת נימא דח"שו בלא עע"ג יהא כשר בדיעבד. ואמנם מה שהתו"ח מ"מ צידד לומר דאפי' בלא עע"ג יהא כשר דיעבד צ"ל משום דמיירי שידעי' שהם מומחי' א"כ סמכי' עלי' דלא אירע להו קלקול כמו במומר וכיו"ב

קשיא, מדלא קאמר הש"ס כ"א קשיא ניתן רשות ליישב קצת ונ' דהנה בקטן יל"ע וודאי כ"ז שהוא בקטנותו אין לו נאמנ' בדאורייתא לכה"פ משא"כ אם הגדיל בנתיי' ועדן הבשר קיים וודאי מעיד כי מה ששחט אתמול בקטנותו הי' שחיטה כשירה ואמאי לא יהא נאמן וצ"ל דגם הוא עצמו אינו רשאי להאמין לעצמו על מה שעשה בקטנותו והנה בקטן דתנן יקלקלו לומר דאפי' אחרי' רואין אין מוסרין לו היינו אינו יודע לאמן ידיו משא"כ ביודע לאמן אמרי' בלולב הגזול לפי פשט הסוגי' שם דמותר ליתן לו לכתחלה בעע"ג וא"כ לא מיירי האי חוץ מקטן היודע לאמן ידיו וע"ז קאמר בתר הכי וכולן כלומר אפי' קטן היודע לאמן אף שהגדיל ומעיד על עצמו ששחט כהוגן מ"מ בעי' דווקא אחרי' רואין לא זולת וא"כ א"ש ל' וכולן משום דבקטן כה"ג לא מיירי:

תוס' ד"ה המניח יל"ע מה מדמה רבא יי"נ שי"ל חזקת היתר לשחיטה דאיכא חזקת אי' וע"ז עוררני תלמיד א' אמנם רבא הק' נהי דבייי"נ מטעם חזקת היתר אתי' עלה אמנם אם בשחיטה אפי' דיעבד אסור למה יהא בייי"נ מותר לכתחלה אלא ש"מ דאין חשש כלל וא"כ ממילא מיושב קו' תוס' דאם באמת בייי"נ לכתחל' אסור לק"מ משחיטה דהכא חזקת אי' והתם חזקת היתר

דיבור בתרא המניח הנה מד' רש"י מבואר דגם למסקנא הוה המניח דיעבד אלא דלא זו אף זו קתני אמנם ד' רש"י תמוהי' ע' בר"ן ובר"ן כ' דהכא שאני דל"ש לומר מניח דאטו לא סגי בלא"ה ואמנם מ"ש עוד הר"ן דאי תני מטהר יינו הו"א התם דווקא יל"ע אדרבא אם ברשותו מרתת כ"ש ברשות ישראל וצ"ל דכיון דמניח לטהר יינו ע"כ יש לו ריוח מזה ומתיירא שיפסיד בנקל:

ותוס' בסוטה תי' היכא דאיכא למתלי בלישנא אפשר דצ"ל למטעי ואפשר כוונתם משום דבאמת יש פלוגתא אם מצוה לקנאות או לא להכי אמרי' דוודאי מדנקט תנא כהאי לישנא כהאי תנא ס"ל דלכתחלה אין מצוה לקנאות:

ודלמא קסברי כותי' רש"י בסו"ד ואנן מהיקש ילפי' נ' כוונתו דאי ס"ד דמהל"מ כיון דהשתא ס"ד דבעי' כתיבה מאי אצטריך לומר ודלמא קסברי לימא הרי לא כתיבה א"וו

משום דאנן מהיקש ילפינן וזה מקרי כתיבה גמ' ולטעמיך שהי' דרסה וכו' וי"ל מאי ס"ד מעיקרא לחלק ונ' דמ' למק' כיון דעכ"פ כתיב וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר ציוותיך ומאחר דלא מצינו ה' שחיטה בתורה ע"כ יאמין כי נמסר למרע"ה בע"פ וע"כ מאמינים בה"ש:

תוס' ד"ה מצת כותי בסו"ד ע' רש"א ורש"ל גיטין שם ולכאורה נ' להכריח כפי' רש"ל דלד' רש"א מקמי דאסקו תוס' דמיירי בעיסה של ישראל מ"ט לא הוקשו קושייתם ולמה להו להק' ממק"א כיון דמני' ובי' ק' אמנם לפי' רש"ל א"ש אמנם לרש"א לא ניחא לי' בפי' רש"ל משום דלא מצינו שיהא נאמן מחמת שמתיירא אמנם באמת לד' לק"מ דהא דתני מצת כותי מותרת ע"כ מיירי בגוונא דל"ש לפני עוור והיינו דנותן לו כזית אמנם כ"ז לענין חמץ משא"כ לענין מצה מאי אהני לן דלמא כבר אכל או יאכל כזית וע"ז תי' דגם בזה מיירי שלא אכל כל הלילי'

והנה מה שהקשו תוס' מר"א היינו דגם ר"א לא אסר הכא כ"א משום דאין בקיאים בדקדוקי מצות אבל בלא"ה הוה שרי ומ"מ הביאו מסתם ברייתא דפתו פת כותי להק' גם את"ק ורשב"ג והנה ד' האחרונים דמ"ש הרשב"א מומחה הוא ביוצא ונכנס דווקא אמנם כ"ז בתה"ק אבל בתוה"ה לא כ' כ"א עומד על גביו וכ' ג"כ מומחה ע"כ נ' דהנה הש"ך דקדק על המחבר למה כ' וישראל בודק לו סכין הרי במרתת לא בעי' בדיקת סכין וכן הרשב"א לא כ' דבודק לו סכין ואמנם מרתת לא שייך כ"א אם יודע ה"ש ומעתה בשלמא לענין שהיי' דרסה וכיוצא סגי בעע"ג אפי' אינו מומחה אבל לענין בדיקת סכין או דצריך שנדע שיודע בדיקת סכין וסמכי' אמרתת או דצריך בדיקת סכין ומעתה משום בדיקת סכין נקט הרשב"א מומחה דלא רצה למנקט ישראל בודק סכינו דלא נימא היכא דשייך מרתת מ"מ בעי' בדיקת סכין אמנם המחבר דשבק מומחה דלא נימא דבעע"ג בעי' מומחה דווקא הוצרך למינקט בדיקת סכין:

והנה מה שהביא הש"ך ראי' דלא קיי"ל כת"ק דרשב"ג מדלא קאמר רב אשי כת"ק ס"ל נ' דלת"ק סיפא הוא דלא אתיא שפיר דלא סמכי' אחותך כזית משא"כ רישא דהכל שוחטין בעע"ג או יוצא ונכנס כיון דגירי אמת שוחטין לכתחלה משא"כ השתא דקאמר גירי אריות הן גם רישא לא א"ש:

ודע מ"ש הש"ך משום דהקראי' אינם אוכלי' משחיטת ישראל גם שחיטתן פסולה הכוונה דע"כ יש להם הל' שחיטה אחרת וממילא שחיטתו פסולה בכ"ג דאפי' בעע"ג הוה כמועד לקלקול דהרי שחיטתנו פסולה לדידהו:

בע"ה בענין שחיטת מומר ריש חולין

מומר למאי יל"ע בשלמא למאי דס"ד להרשב"א דרבא בלאכול נבילות דווקא מיירי אמנם במומר לד"א לתיאבון א"צ בדיקת סכין שפיר קאמר הש"ס מומר למאי כלומר אי לחלל שבת וע"א הרי שחיטתו פסולה אי לד"א א"כ מאי לכתחלה ודיעבד שייך וקאמר לאכול נבילות וכדרבא אבל להרמב"ם דלא מחלק בין נבילות לד"א א"כ מאי קאמר למאי לכל מילי וצ"ל דר"ל אי להכעיס הרי אפיקורס הוא אלא לתיאבון וכדרבא:

רש"י ד"ה לחיאבן ואי לא משכח בדוק לא מהדר בתר יפה לא רצה רש"י לפ' כהרשב"א לא טרח לתקנו דמ' אבל טרחא מועטת להדר בתר יפה אם ימצא בעיר מטריח דא"כ אמאי קאמר רבא בודק סכין לימא מראה לו שיש סכין יפה בעיר אלא ש"מ לא טרח כלום:

גמ' ומותר לאכול משחיטתו לכאורה שפת יתר הוא ונ' דאתא לאפוקי מד' בה"ג דס"ל כהובא בר"ן דצריך לבדוק אחרי' אם שחט רוב סימני' קמ"ל דא"צ:

והטעם כ' הרשב"א דאמרי' קודם ששהה שיעור שהיי' בוודאי גמר שחיטתו והק' הפמ"ג לד' הפוסקי' דבעוף דשיעור שהיי' כ"ש א"כ בעוף מא"ל ונ' דכיון דכל מומחה ע"כ מכוין בעוף לכתחלה לשחוט שני סימני' א"כ אמרי' מאחר דוודאי כיוון לשחוט ב' סי' לכה"פ רוב שחט ולקמן דאמרי' לא בדק בסי' מיירי שיודע שלא דקדק לשחוט.

רש"י ד"ה נמצאת והיינו דיעבד ר"ל אף דלא קאמר שחיטתו כשירה ונ' לפ' למה באמת לא קאמר שחיטתו כשירה דס"ד כיון דחזי דבודקין סכין אחריו א"כ חזי דלא סמכי' עלי' ס"ד דבפעם אחרת מרתת לשחוט בסכין שאינו בדוק והיינו שחיטתו כשירה קמ"ל דלא היא כ"א באותו פעם דנמצאת סכינו יפה שחיטתו כשירה ובפעם אחרת:

רש"י ד"ה חוץ מחש"ו בסו"ד אבל מומר להכעיס ק' טובא מה ענין מומר להכעיס לכאן ונ' דק' לי' לרש"י אמאי לא קאמר דוכולן קאי אמומר להכעיס דבאחרים רואין שחיטתו כשירה אלא ע"כ פשיטא לי' להש"ס דמשום דמועד לנבל אפי' בדיעבד שחיטתו פסולה דלא כהרשב"א וק' לי' לרש"י מנ"ל להש"ס הא וע"ז כ' מדקתני חוץ מחש"ו והרי ממומר קסליק ואמאי לא קאמר חוץ מחש"ו ומומר להכעיס אלא ש"מ דלא נטעי בוכולן ונימא דשחיטתו כשירה. אא"כ מבואר מד' רש"י דלא כמ"ש תוס' ד"ה כותי' גירי אריות כ"א דאפי' אינו חושש בזביחה מקרי בר זביחה וק' שוב א"כ למה כ' לעיל דבכותי ועע"ג בעי' שהחזיקו בשחיטה ע' מ"ש לעיל דמ' כד' תוס' ואולי דרש"י מצדד בזה וכ' לעיל דלא נידק מדסגי בע"א ש"מ לא בעי' חושש בזביחה לזה כ' דלא היא דהחזיקו בשחיטה וכאן כ' דבלהכעיס י"ל דטעמא משום דמועד לנבל דלא נידק דבעי' חושש בזביחה:

ומ"מ ד' הרשב"א דאפ"ה דיעבד בעע"ג שחיטתו כשירה וד' הר"ן דאפי' בכל עבירות שבתורה מומר להכעיס שחיטתו פסולה דס"ל דקיי"ל כמ"ד מימר להכעיס הוה מין אמנם בשלא לתיאבון מיקל והק' הד"ת בהגה' הרי"ף הרי בגיטין מבואר דשלא לתיאבון היינו להכעיס ונ' דהר"ן ק' לי' בסוגי' דגיטין שם למאי הל' אמרו רבנן לרב אמי שם זימנין דמנחי היתרא ואיסורא קמא וקשבק היתרא ואכל אי' לא הו"ל למימר כ"א ואכל אי' אלא ש"מ דאם אכל אי' לחוד עדן לא מקרי להכעיס אבל השתא ה"ק דמשום דהאי היתרא הוא שבקי' ואכל אי' א"כ כה"ג וודאי להכעיס הוא:

והנה ד' הכ"מ דהרמב"ם ס"ל דשלא לתיאבון סגי בבדיקת סכין מדלא הזכיר מלת לתיאבון והטעם דוודאי מ"ל א"וו. נ' בנבילה יותר מכשרה ודבריו אלו קשי' להבין דא"כ גם עכשיו מה"ט מנבל די"ל נ' בנבלה וקסבר שיאכל ממנה א"וו נ' דס"ל להרמב"ם כהר"ן במומר להכעיס לכל עבירות דהוה אפיקורס דהרי הרמב"ם לא חילק בין נבילות לשאר עבירות ובכולן קאמר טעמא משום דלא שביק היתרא אמנם בשלא לתיאבון ס"ל כקו' הד"ת דכל שלא לתיאבון בכלל להכעיס מסוגי' דגיטין וממילא לא איצטרך לומר דבלתיאבון דווקא מיירו:

והנה הר"ן כ' בפשיטות דבמומר לא אמרי' רוב מצויין ולא כ' טעמא מאי והרשב"א דחה דבמומר לשאר עבירות אכתי מ"ט ותו למה לא קאמר אביי ורבא ורב אשי הכל מומחין שוחטין אמנם ד' הר"ן ע"ד שכ' רש"י לקמן י"ב דטעמא דאמרי' רוב מצויין וכו' משום חזקת כשרות וכיון דבמומר ליכא חזקת כשרות ל"ש רוב מצויין ומכ"ש בכותי וממילא לא איצטרך אביי ורב אשי לפרושי דהכל מומחין דהא פשיטא להו דכל דלית לי' חזקת כשרות איננו בכלל רו"מ:

רש"י ד"ה לא סבירא לי' דשוחט לכתחלה נ' דמ' לי' לרש"י דדיעבד וודאי מודה אביי לרבא דשחיטתו כשירה וטעמא דא"כ תרי הכל שוחטין מאי עבדי להו בשלמא אי לכתחלה לחוד פליג א"כ בשלמא מתני' דהכא דע"כ לכתחלה היא דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי שפיר לא מצי לאוקמי כרבא אבל הך בתרא י"ל דמיירו דיעבד אבל דיעבד ע"כ מודה וכ"ת א"כ לרב אשי דס"ל כותי' גירי אריות תרי הכל מאי עביד להו אטו רב אשי לא מודה דא"כ מ"ד דס"ל גירי אמת אלא דלא רצה לאוקמי מתני' דהכא כתנאי וכמו שביאר הרז"ה תי' תוס' כאן ד"ה לא אמר כשמעתי' ע' רש"א אבל הך בתרא ע"כ מוקמי כתנאי ובלא"ה מחובר דתנן התם אתיא כתנאי אלא דק' מ"ט דאביי ונ' דבשלמא כ"מ שהבהמה בחיי' דהיא בחזקת אי' לא סמכי' אחזקה לא שביק היתרא ונותנין למומר

לכתחלה לשחוט משא"כ אי כבר נשחט דהרי שחיטה לפניך שפיר סמכי' אחזקה זו ועד"ז כ' ליישב שיטת בעל העיטור בסוגי' דרוב מצויין:

רש"י ד"ה אמאי לא אמר כשמעתין כוונת דבריו דבאמת מדיעבד לא מיירו רבא ומאי מק' הש"ס דלמא משום דיעבד לא מוקי רבא מתני' כרב אשי וע"ז כ' רש"י דהאי דיעבד דחדית רב אשי בתר אוקימתא דרבא ע"כ פשיטא הוא דאל"כ מנ"ל לרב אשי הא וא"כ רבא גופא אמאי לא מוקי כה"ג:

ואמנם הא דקאמר נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו נ' הכוונה דס"ד בשלמא אם בדקו הסכין קודם שחיטה דיודע דלא מהמני' לי' וא"כ מזהר זהיר לשחוט יפה משא"כ אם בדקו לאחר שחיטה דל"ש זה קמ"ל דלא:

עוברי עבירה שאין מבערין מפני הפסידה נ' דק' לי' לרש"י קו' הר"ן דאדרבא הרי חזי' דמטרח נמי טרח לזה כ' רש"י דהענין הוא כך דכל מומר לא אבד חזקתו אלא במה שהוא עצמו האבידו ומעתה התם בחמץ דהנך עוברי עבירה דרק משום פסידא השהו חמצן אמרי' דאטירחא לא קפדי' משא"כ האי מומר דשמעתין מיירי שידוע שאינו מטריח אחר היתר א"כ אמרי' דמטרח לא טרח ואמנם עיקר הראי' דלא אמרי' מי שהפסיד חזקת כשרות שלו במקצת הפסיד כל חזקת כשרות:

תוס'. ד"ה מותר מיד יל"ד דאטו דווקא בפת מיירי דלמא בשכר וכיוצא בו ואולי ד' תוס' דאפי' תערובת חמץ שנתערב כה"ג קודם הפסח מותר לר"ש אחר הפסח וצ"ע:

ואמנם דלמא מיירי במקום שיש נחתום ולכאור' א"כ הו"ל לפ' בהדיא במקום שיש נחתום מותר מיד:

ואמנם י"ל ג"כ דהנה כ' הרא"ה בבד"ה דמשו"ה בחמץ סמכי' לגמרי אעוברי עבירה ואמרי' וודאי החליפו משום דמצוי יותר ואמנם אי מיירי בנחתום דווקא אדרבא סתם נחתום אינו מצוי להחליף:

באו"ד והשתא א"ש ע' רש"א אמנם פשט ד' תוס' משום דלר"שי א"ש מיד דהרי מיד יכול להחליפו משא"כ לר"ת דמיירי שהחליפו במה שנעשה לאחר פסח א"כ מאי מיד וע"ז כ' כיון דבבצק מיירי שיעור לישה קרי לי' תנא מיד:

רש"י ד"ה לימא מסייע לי' לרבא נ' משום דק' קו' התו"ח כיון דסייע מהך דלעיל למה לי עוד סיוע והיינו יכולין לטעות ולומר דבאמת הסיוע הוא לרב אשי דקאמר הכל לאתויי מומר אלא דהא ליתא דהרי גם כותי תנן בהך ברייתא וע"כ לרבא מסייע לי' תי':

רש"י ד"ה מומר לערלות מבעט וכו' נ' כוונתו דהנה תוס' כ' דאי להכעיס פשיטא דפסולה וק' לשיטת תוס' דלהכעיס פסולה דווקא משום דאינו בר זביחה א"כ דלמא מיירי במומר

לד"א להכעיס וע"ז כ' רש"י דמומר לערלות היינו מבעט וא"כ מומר לד"א להכעיס הרי קתני לה והנה הרי"ף השמיט להך דרבא נ' דסמיך אהא דפ' השולח נאמן אדם לומר פרוזבול הי' לי ואבד אלמא דאפי' להוציא ממון אמרי' חזקה לא שביק היתרא:

ואמנם באמת לכאורה מדפלפל הש"ס אהך דרבא ולא התם בהך דר"נ מ' דבשלמא התם מיירי בישראל שיש לו חזקת כשרות משא"כ רבא בשמעתין אשמעי' דאפי' במומר דלית לי' חזקת כשרות מ"מ אמרי' חזקה לא שביק היתרא. והנה הטו"ז הק' אמ"ש הרשב"א במה דנאמן לומר מומחה פלו' שחט לי פשיטא הרי אפי' גוי כה"ג נאמן כדאמרי' בביצה מעוף פלוני הם נאמן ונ' דלא דמי דהתם שייך שפיר עבידא לגלוי דיביא לו העוף וי"ל לביצה ברשות' ויראה אם דומי' לאילו משא"כ התם אפי' אם יאמר המומחה לא שחטתי מ"מ הוא יכחישנו והוה חד לגבי חד וכדכ' הירושלמי בכתובו' גבי עוברת על דת וכולהו בעדי' ע' ברא"ש שם וע"ז הוצרך הרשב"א לראי' מדמאי והטעם דמ"מ יודע שיאמינו להמומחה יותר ממנו.

בע"ה בענין חליפי אי"ה ריש חולין

רש"י ואע"ג דהשתא נמי לכאורה כוונתו דמה שמחליף הוא בעצמו איסור דהרי אסור להחליף ואין זה דומה ללא שביק היתרא דרבא וע"ז כ' רש"י דמ"מ כל כמה דמצי למעבד בהיתרא פורתא עביד ר"ל דאם אינו מחליף הרי עביד אי' בכל חתיכה וחתיכה משא"כ אם מחליף לא עביד אי' כ"א פ"א אמנם א"כ אין שייכות למ"ש רש"י ומיהו לדידן שרי דעדן לא כ' רש"י דלדידי' אסור א"וו משום זה כ' רש"י דלדיד' אסור וא"כ מאי אהני

והנה ד' הרא"ש בקידושין דכוונת רש"י מדרבנן אסור דאי מדאורייתא א"כ לר"י מאי אהני לי' וק' א"כ לר"ש שוב מא"ל הא דרבנן והא דרבנן ואולי ד' הרא"ש דלר"ש לא כ' רש"י כן דלא מסתבר כיון דחמץ גופי' לר"ש לאחר הפסח דרבנן שיהי' גם החליפין אסורי' א"וו לר"י כ' רש"י כן אמנם הרא"ש לא גריס ברש"י פורתא ושפיר כ' אמנם לגי' ברש"י ע"כ רש"י לר"ש קאי דלר"י הרי ל"ש פורתא דחמץ דאורייתא וחליפין דרבנן:

ואמנם הא דפשיטא לרש"י דגם לר"ש החליפין אסורי' היינו דאל"כ יק' לר"ש מצינו דמי' לחמץ בפסח דישהנו עד אחר הפסח ויחליפנו:

והנה הרא"ש בקידושין לא מייתי כלל הראי' ממצינו דמי' בשם רש"י כ"א כ' דרש"י דייק למלתי' מנדרי' שהובא בתוס' כאן ועוררני תלמיד א' דלפי ראי' רש"י ממצינו דמי' מבואר דרש"י דייק דגם חליפי חליפין אסור דכיון דרש"י לי' לי' הא דדחו בתוס' דכיון דלכתחלה אסור לאו בר דמי' א"נ אס"ד דחליפי חליפין מותרי' שוב הוה בר דמי' ומסולק

תמיהת הרא"ש שהביא הר"אש בסוגיין מנ"ל לרש"י דגם חליפין אסור אלא דהרא"ש לא גריס לה והנה הרא"ש הוסיף וכ' דאי חליפי חליפין מותרי' א"כ מאי הק' רש"י דמאי אהני לי' הרי עכ"פ אהני לי' שאם ימכור החליפין יהיו חליפי חליפין מותרי' וזה יש לדחות לכאורה דא"כ אם אנו רואים אותו אוכל החמץ נאמר כי אם גם שהחליף עכ"פ אי' אכיל ומילא נחוש שלא החליף כלל ואסור גם לדידן דהרי עכ"פ אכל איסורא אמנם עד"ז יש לדייק דמאי ק' לי' לרש"י מאי אהני לי' מפני שהן מחליפין קתני אמרי' דלא רצה למיכל אי' וודאי החליף גם החליפין שיהי' היתר א"וו גם חליפי חליפין אסורי' אמנם ראי' רש"י מדמי' לחמץ בפסח צ"ע דלמה יצטרך האוכל' לשלם למה לא נימא דאוקמי' בעלי' אחזקתן דלא עבדי אי' וכיון דאסרה תורה להחליף וודאי לא הו' מחליף וצ"ל דכיון דחזי' דעבר עלי' בבל יראה דע"כ ברשות כהן מיירי דאי ברשות ישראל הוה לי' ממון שאין לו תובעי' וכהן הרי עובר עליו ומה"ת נימא דלא הי' מחליף וכ"ת דמיירי שנתחמצה לו בפסח א"כ עיקר חסר מן הספר דכיון דבלא נתחמצה בפסח צריך לשלם:

ודע דהא דנדפס ברש"י כר' יודא הוא ט"ס וצ"ל ר' יודא והוא דיבור חדש והנה הראשוני' דחו ראי' רש"י מהירושלמי ואמנם כ"ז משום שהיו מפרשי' דהירושלמי בא ליישב למה אינם אסורי' על המחליף אמנם הרא"ש בקו' מפ' דהירושלמי בא לומר דאין אי"ה חוץ מע"ז וכיו"ב תופסין דמי' ואין שייכות להירושלמי עם ד' רש"י ור' חנינא דקאמר זאת אומרת אין מקדשין בגזל משום דמ' לי' דמייר' שמכר לישראל בטעות ולא קאי כלל אר' חגא:

וע' במ"ל פ"ה מאישות דאדרבא יש לסייע לרש"י מהירושלמי עיי"ש:

והנה מה שתמה בר"שא על הר"ן המעיין ברשב"א ובר"ן במק"א יראה דק' לי' הא איהו עכ"פ לא יהיב לה מידי כיון דלדידי' אינו שוה כלום:

והנה מדהביאו תוס' והרא"ש בקו' ראי' מנדרי' ש"מ דפסקו הך איבעיא דהתם לחומרא וכבר עמד הלח"מ בה' נדרי' בזה על ד' הרמב"ם ודחה תי' הכ"מ שם ועיקר התי' מצאתי בריט"בא שנדפס אצל ה' הרמב"ן על נדרי' ותו"ד דהמק' הוה סבר דהאיבעי' קאי אכל אי"ה ובעי למיפשט ממכרן וקידש וכו' אמנם התרצן השיב לו התם כיון דלכתחלה אסרה תורה לימכור א"ל דיעבד מכר אין זה דמיהן וכד' הירושלמי וכ"ז בשאר אי"ה אבל בנדרים דשוו לכ"ע לא שייך זה נמצא דלפי"ז רק בנדרי' איבעי' לן וי"ל דמדאורייתא קמיבעי' לן ואפשר דאפי' תימא מדרבנן הו"ל ס' בדשיל"מ ולחומרא אפי' בדרבנן ומה דקאמר מתחלה ג"כ דלמא לכתחלה היינו כמו שפי' הר"ן דבלוה מילתא אחריתא היא עיי"ש ומיושב בזה קו' ב' של הלח"מ למה פסק הרמב"ם הכא לחומרא ובחליפי אי"ה

ובהל' מאכלות אסורות לקולא וכן יק' על המחבר דפסק באו"ח תמ"ג לקולא ובנדרי לחומרא ובד' הריטב"א כ"ז מיושב:

ונתיישב לי ג"כ מדוע הרמב"ן בה' שם השמיט ת"ש בתרא משום דלא לטעי דבאמת האיבעיא הוה על כל אי' שבתורה.

אמנם עדין ק' אתוס' ורא"ש דס"ל דבאמת איבעיא הוה על כל אי"ה ואמאי פסקו לחומרא ומכ"ש דק' על הרא"ש שכ' בהדי' דעכ"פ לא הוה כ"א דרבנן וצ"ל דטעמיי' כמ"ש הנ"י אצל ה' הרמב"ן שם דל' דלמא דקאמר הש"ס מ' דיותר מסתבר להחמיר מלהקל עיי"ש:

והנה מ"ש תוס' דבעי' דבר הניכר עי' ברש"ל ודבריו ג"כ צריכין ביאור ואמנם בתוס' ע"ז נ"ד מבואר דכוונתם דבשאר חליפין דמחליפין שוה בשוה שייך ל' חליפין משא"כ בקידושין דל"ש זה כ"א דמייתר פרוטה של קידושין ל"ש לקרות חליפין והן הן ד' רש"ל ע' בדבריו:

והנה מד' הרא"ש בקידושין מבואר דהקו' הי' הרי האשה חליפי חליפין וא"כ מהתי' מבואר עכ"פ דחליפי חליפין דרבנן:

ואולי י"ל ג"כ דקו' רש"י הי' קו' הראשונים למה יהי' הקידושין קידושין הרי לא יהיב לה מידי וע"ז תי' כיון דאיהו מקבלה ולדידי' ג"כ כה"ג לא גזרו רבנן וא"כ חליפין גופיי' לא הוו כ"א דרבנן:

והנה בשמעתין תי' תוס' בתי' א' ב' קו' משוכר את הפועל חדא דלמא שכרו אסור היינו לכתחלה וב' דלמא היינו לו דווקא אמנם בהשוכר את הפועל הקשו תוס' עוד אחר תי' דהכא דלמא לכתחלה נ' כוונתם דלמא ה"ק דאסור להשתכר לכתחלה לעשו' ביי"נ וע"ז תי' מה שתי':

בע"ה בענין שחיטת מומר לע"א ריש חולין

מומר לע"א מותר לאכול משחיטתו ע' בראש יוסף שהוכיח דאפי' בלא בדיקת סכין ויל"ד מי לא ס"ל לרב ענן חשוד לדבר חמור חשוד לדבר קל ואמנם בפמ"ג תי' זה דחשוד לא שייך כ"א בשוחט לעצמו ומוכר לאחרי' לא זולת עיי"ש:

רש"י ד"ה אחאב וסיעתו ויצרא דע"א הוא דתקיף עלי' נ' דרש"י בא ליישב בזה קו' תוס' הא מומר לע"א לכ"ע מין ושחיטת מין לע"א ולזה רמז לן דהתם בהוריות שהביאו תוס' קאי סוגי' אמומר להכעיס ומומר להכעיס לע"א הוא דהוה מין משא"כ בשמעתין מיירו דלא עבד ע"א כ"א מחמת דיצרא תקיף עליה:

וסיים. רש"י ויהושפט צדיק גמור הוה נ' דבא ליישב דלכאור' אטו לא ידע המק' מ"ט דמלתא דלא גזרו על סתם יינם כ"א שמאי והלל אמנם באמת הצדיקי' גמורי' מעיקרא ג"כ נבדלו מסתם יינם כדמצינו בדניאל וכיון שיהושפט צדיק גמור הוה אילו הי' לאחאב דין מומר לכל התורה וודאי לא הוה שתי מני' ומ"מ דחי לי' דוודאי אי הוה כבר נאסר במנין סתם יינם לא הי' יהושפט מתיר לעצמו אמנם מאחר שלא הי' אז כ"א מדת חסידות ומאחר דלפי שעה הי' לו ליהושפט עסק מה אצל אחאב אולי חשב שיהפכנו לזכות לא הוה מחמיר על עצמו בזה:

רש"י מזבח זבח שהי' סבור וכו' לא רצה לפ' מזבח זבח לעצמו דהרי כ' ויזבח לו אחאב והעם אשר עמו.

רש"י ד"ה למעלה שאני נ' לפ' דל' הסתה י"ל ב' פירושים יש לפ' ל' פיתוי וזה הוא ע"י אכילה ושתיה ויש לפ' ל' השאה וזה הי' גבי שטן שהשיא הש"י לנסות את איוב.

רש"י ד"ה גברי דאחאב בא ליישב אי הוה מעלי הלא הוה מטמרי וע"ז פי' דבבית אחאב לא היתה איזבל מושלת עליו:

גמ' מושל מקשיב ויל"ד עובדי' שהי' צדיק יוכיח וצ"ל דבאמת רובו ככולו וא"כ הוה לי' חד משרת צדיק מ"מ רוב משרתיו הי' רשעי' משא"כ אי נימא דגברי דאחאב היינו רוב משרתיו הי' צדיקים שפיר ק':

רש"י ד"ה לא הוה מפליג נפשי' מיני' נ' מדבריו דמדאתא להכא לא נצטרך לכל הפלפול לעיל כ"א מהא לחוד סגי למידק ומ"מ לא קאמר הש"ס אלא משום דכיון דידעי' דלא מפליג נפשי' מיני' וודאי אמרי' דקרא דוזבח כפשוטו אתיא רש"י ד"ה כסוסי כסוסך לכאורה הו"ל לרש"י לומר בתמיה ונ' דלכאורה באמת שייך לענין או"ה גבי סוסי' ג"כ דאי הוה מומר לכל התורה קיי"ל אין מעמידין בהמה בפונדקאותי' מפני שחשודין על הרביעה וא"כ שפיר קאמר גם לענין זה דלא מפליג נפשי' אלא דהו"ל זו וא"צ לומר זו ולזה לא כ' רש"י בתמיה':

רש"י ד"ה כי גורן כוונתו דלא נימא דמשום דלא מפליג נפשי' מני' הי' יושב עמו בסנהדרין דאטו מומר לע"א ראוי לישב בסנהדרין אלא ר"ל באהבה וחבה כי סנהדרין.

גמ' מבי טבחי דאחאב יל"ד מנ"ל לרב הא ונ' דלכאורה לאיזו ענין עשה הש"י נס זה לאלי' אטו אלי' הי' צריך ללחם ובשר בבוקר ובערב וכי לחם בבוקר ובשר בערב לא סגי לי' ואצל האלמנה אטו בשר הי' לו וגם הי' יכול להיות ניזון בכח האכילה מ' יום כמו במערה א"וו הש"י רצה להוכיחו בזה על שהרע לו על מה שהש"י משפיע טובה לבית אחאב שהי' רשעים גמורים אכן באמת טעם האריכות אפי' הי' משום שכמה צדיקים

הי' ניזונין מהם והרי עובדי' לחוד הי' זן מאה נביאי' ולזה הסב הש"י הענין ע"ד זו לדבר יקבל לו לומר אשר גם הוא יהי' ניזון מבית אחאב וגם ממנו יהי' לאחאב זכות ואמנם אי לאו דמבי טבחי הוו מייתי ליה להורות כמ"ש הי' הנס הזה אך למותר ושפיר דייק רב דמבי טבחי דאחאב. ואפשר דלזה בחר הש"י בעורב שהוא דבר טמא למימר יבא טמא וידון את הטהור:

רש"י ד"ה מומר לאותו דבר נ' כוונת דבריו דטעם המק' הי' בשלמא לרב ענן ברייתא הכי מתניי' כותי ערל היינו מבעט כמו שפי' והיינו מומר להכעיס לשאר עבירות מומר לע"א אלא לרבא כיון דקתני ערל דהיינו להכעיס דלתיאבן לא מ' לי' לרש"י דפשיטא דשחיטתו א' כמ"ש הכ"מ לדיוקא דגם לתיאבן דשאר עבירות בעי בדיקת סכין לא מ' לי' לרש"י וא"כ לתיאבן דנבילה פשיטא דשחיטתו כשירה דאטו מי גרע מלהכעיס וע"ז מסיק הש"ס דלא היא לתיאבן דאותו דבר גרע דס"ד כיון דדשבי' כהיתרא דמי לי' קמ"ל דאי בדיק לי' סכין שפיר דמי:

רש"י ד"ה מכם וגבי נדר או נדבה כ' ע' ראש יוסף ולי נ' דרש"י הקדים זה למה שסיים בכם חלקתי בין כשרים אבל לא באומות והאריך רש"י דל"ל באומות כלל לא דהרי קרא כ' איש איש ואמנם כ"ז אי קרא דידן בנדר או נדבה כ' משא"כ אי קרא דיקריב בקרבנות חובה מיירי דל"ש באומות שפיר הוה מצינו לפ' דבאומות כלל לא. אמנם לקמן ע"ב פי' רש"י בנדבה לחוד משתעי כוונתו כיון דאמרי' דס"ד היכא דאתו לחיובא שאני א"כ ע"כ הוה מוקמי' קרא בנדר אין לך חיוב גדול מזה ואמנם במסקנ' באמת גם בנדר מיירי:

תוס' ד"ה מכם כוונת דברי' בתי' בתרא דתרוויי' ילפי' ממכם דקאי אאדם ואקרבן וכ"כ המפ' ואמנם בחי' סוגי' דמהב"ע כ' דהתם בלולב הגזול מאדם דרוש כמו שהביא רש"י בחומש מה אדם לא הקריב מן הגזל עיי"ש פ' ויקרא ומיושב מדוע השמיט רש"י דרשת תו"כ ע"פ זה והביא מדרש זה דווקא משום דמ' לי' דסוגי' דלולב הגזול סמך עצמו אמדרש זה:

רש"י ד"ה מן ק' לי' לרש"י הרי מן מיעוט הוא והכא אמרי' להביא וע"ז כ' רש"י דההוא מיעוטא איצטרך לדרשא אחרינא והכא מלת בהמה דרשי' דמיותר דלא הי' לו לכתוב כ"א מן הבקר ומן הצאן א"וו דה"ק מכם מן הבהמה:

תוס' ד"ה כדי שיחזרו כ' לפ' ע"ד אחר דיל"ד דאם פושעי ישראל נקראין בהמה א"כ למה תפסי להו קידושין והרי דאין קידושין לנכרי ילפי' מעם החמור בקידושין בסופו הדומה לחמור וצריך לומר דבשלמא הכא קרא קרי להו בהמה כדי שיחזרו בתשובה שיבינו שעושין מעשה בהמה כמו שאמר דהע"ה ואדם ביקר בל יבין נמשל כבהמות ומ"מ אינם

ממש כבהמה משא"כ התם לאיזו ענין אמר אאע"ה לשני נעריו עם החמור א"וו לרמז עם הדומה לחמור:

רש"י ד"ה מפושעי ישראל עי' ראש יוסף ומ"מ ק' אד' הר"ן דס"ל באמת דכל מומר להכעיס הו"ל מומר לכל התורה ואמאי לא מוקי סיפא דהכא במומר להכעיס וצ"ל דעכ"פ לא גרע ממומר לע"א כדאמרי' בהוריות ואי רב ענן אפי' במומר לע"א לית לי' דהוה מומר לכל התורה כ"ש במומר להכעיס ואי סיפא מיירו במומר להכעיס א"כ כ"ש לע"א ותיובתא דרב ענן.

האי מומר ה"ד ע' רשב"א וי"ל הרי ברייתא בעולת נדר ונדבה מיירי אי לאותו דבר וכמו שת' הראש יוסף ונ' ד' הרשב"א ע"ד שכ' התו"ח דע"כ מ' לי' להש"ס דהך סיפא לאו מקרא יליף לה תנא ור"ל מדכ' מן הבהמה דמן מיעוט הוא דא"כ בקרבן גזיה"כ הוא עיי"ש ור"ל ג"כ כוונת רש"י דמ"ש דמן אצטריך לרובע ונרבע א"כ כיון דמסברא מיירי א"כ לאו אקרא קאי כלל ודלמא קאי בשאר קרבנות ר"ל האי מומר דנקט ושפיר הק' הרשב"א דלמא לאותו דבר. ואמנם תי' קמא של הרשב"א ק' קצת דמידי ארי' מומר לכל התורה מיירו כ"ז שלא עשה תשובה דבעשה תשובה למה לא נקבל ממנו נדר ונדבה דרישא ע"כ בנדר ונדבה מיירו משא"כ סיפא דבא לעשות תשובה ואעפ"כ אין מקבלין לאותו דבר קרבן וצ"ע:

והנה הח' הרשב"א הרי הי' יכול להק' מסיפא בלא"ה וע' בראש יוסף ולי נ' דאי מהא דתנא מנסך יין ס"ל דר"ל מנסך יין להכעיס והכוונה דסתם מנסך יין מיירי שלא בפני ע"א ול"ש למימר יצרא דע"א תקיף א"וו להכעיס עושה ובע"א להכעיס גם רב ענן מודה ואמנם מדקתני מומר לנסך יין מ' בסתם מומר מיירו שניסך איזו פעמים אבל לא ידעי' שהוא להכעיס:

רש"י האי תנא חמירא לי' וכו' נ' דק' לי' לרש"י דס"ל דהך בפרהסי' לא קאי כ"א אשבת וק' לי' ממ"נ אי חמירא שבת כע"א ל"ל פרהסיא ואי לא ל"ל פרהסיא וע"ז כ' רש"י דלעולם חמירא שבת כע"א ואמנם טעם החומרא משום דמעיד עדות שקר כמ"ש רז"ל דבלוחות הי' מכיוון שבת כנגד לא תענה ואמנם לעדות צריך פרהסיא דווקא:

וכ' הפמ"ג בשם האחרוני' דפרהסי' דיהרג ואל יעבור והתם בעי' עשרה דמונקדשתי ילפי':

והק' הפמ"ג עמ"ש הש"ך דגם בע"א בפ"א לא נעשה מומר למאי נ"מ הרי אותה שחיטה אסורה משום שוחט לע"א ותי' בדוחק אמים לדעתי כוונת הש"ך לד' התוס' בסוגי' דשוחט בשבת שהביאו ראי' דבאותה שחיטה לא נעשה מומר מדמתרצי' אמ"ד אין אדם

אוסר הב"ע בישראל מומר כלומר דלא אמרי' בי' לצעורי' הרי כל שוחט לע"א הוה מומ' אלא ש"מ דבפ"א לא נעשה מומר וכיון דלא נעשה עדן מומר שפיר אמרי' לצעורי קמכוין וזה כוונת הש"ך ג"כ דאמרי' לצעורי קמכוין למאן דפסק כמ"ד אין אדם אוסר:

וראיתי בראש יוסף שהביא ע"ש ריא"ז בש"ג דאף לדידן דבמומר לע"א מהני עע"ג ולי נ' דאין כוונת ריא"ז עד"ז דאיהו ממומר לכל התורה חוץ מע"א ושבת מיירו דס"ל דסיפא הוה פירושא דרישא לומר דהא דאמרי' ברישא פרט למומר לכל התור' לאו דווקא לכל התורה אלא ה"ה לע"א ושבת ששקולין כנגד כל התורה וממילא מהני עע"ג לא זולת.

רש"י ד"ה מעם ולא כל כוונתו דקרא דמעם גופו הרי אצטרי' משום דמרמ' הכי כ' פר בהן משיח ושעיר נשיא ואמנם הך דמעם הוא דדרשי' תוס' ד"ה מעם אליבא דר"ש ע' רש"א ס"ל לרש"א דגם בקו' ס"ל לתוס' דהאי מומר לכל התורה דבריי' דלעיל מיירי חוץ מד"א ואין זה מוכרח דמצי למימר דמומר לכל התורה כפשוטו דהרי מקרבן נדר ונדבה מיירו. רש"י ומשימין עצמן כבהמה דכאי רוח ר"ל דעד"ז יש שייכות למדרש גם גבי קרבן עד"ז דקרבן כ' רוח נשברה וגו'

בענין כותיי' רפ"א דחולין

ר"ג ובי"ד ע' רש"י כוונתו דבשלמא אי היינו ר"ג בנו של ר"י הנשיא א"כ עד ימיו שפיר נשני' משנת הכל שוחטי' משא"כ אי אמרת ר"ג דיבנה א"כ אמאי נשנ' בתרא דידי' הכל שוחטין ואפי' כותי בלי שום חולק ותו לידק ממחני' דלא קבלו מיני' ואמנם מה שהוקשו בתוס' על דברי רש"י אמאי קאמר ר"ג סתם נ' דבר קפרא גופי' הי' מב"ד של ר"ג כשנמנה ומחמת ענוה הוא דאמר ר"ג וב"ד ובאידך קו' ע' ברשב"א.

רש"י ד"ה שמא לא שמען ע' רשב"א הנה רש"י לא רצה לפ' כפי' הרשב"א משום דלא מסתבר לרש"י למימר ע"ז למימרא בעי דהרי אביי ורבא לעיל תרוויי' כרשב"ג ס"ל דחותך כזית מהני נ' אדרבא מ' לי' לרש"י מדבאמת לא מ' לי' לר"י בר אידי דר"ב הק' דר"ג גזר דה"ל כת"ק ש"מ דלתרוויי' פשיטא להו דהל' כרשב"ג ולהכי כ' רש"י גבי ר"י אכל משחיטת כותי' או בעע"ג או בחותך כזית כלומר דע"כ תרוויי' חד דינא אי' להו.

רש"י ד"ה היכי מסתייע מלתא כוונתו דוודאי במזיד הרשות נתונ' ואדרבא הן בקדושיו לא יאמין משא"כ בשוגג לא יאונה צדיק כל און.

תוס' ד"ה צדיקי' עצמן בסו"ד מיתתו באסכרה כלומר דלא תדחי אי' דרבנן שאני הרי אי' חמור הוה מדמיתתן באסכר' בסו"ד אם הראשוני' כמלאכי' י"ל"ד מה ענין זה לולא אנו כחמורי' דמ"מ בא תקלה לידן ולא לראשונים ונ' דהנה באמת י"ל אדרבה בהמה שאין

לה דעת הש"י משגיח עלי' שלא תארע לה תקלה אם היא בהמתו של צדיק משא"כ צדיקי' עלי' לשום דעת שלא יבאו לידי תקלה ואמנם הרי מצינו בדורות הראשוני' כי הש"י השגיח על הצדיקי' עצמן ג"כ אבל י"ל דמראשוני' אין ראי' שהיו כמלאכי' המסורי' לגמרי לידי הש"י וא"כ גם מהצדיקי' הראשוני' אם הם כמלאכי' גם מבהמתן אין ראי' ואמנם אם הראשוני' כבני אדם ובכל זאת לא באה תקלה ע"י וע"כ לאו בדעה תליא מלתא א"כ אנו גרועי' שפיר מחמורי' של צדיקי' הראשוני':

גמ' ור"מ לטעמי' וגזר רובא אטו מיעוטא לכאורה הי' מ' מזה בהדי' דר"מ רק מדרבנן חייש למיעוטא ונ' דהנה תוס' בבכור' ר"פ הלוקח בהמה מן הנכרי' הקשו למה לר"מ דמאי לאו דאורייתא לימא סמוך מיעוטא לחזקה ותי' דכל אדם י"ל חזקת כשרות ול"ש למיזל בתר רובא כה"ג והקשו תו א"כ כותיי' מא"ל ותי' דהם עם בפ"ע וע' תוס' יבמות ר"פ אשה שהלך בעלה ומעתה מדינא גם בכותיי' לא שייך למיחש למיעוטא אלא שר"מ גזור עליי' ועשאן עם בפ"ע:

ועד"ז יש לתרץ במסקנא ד' רש"י שהק' הרשב"א א"כ גם רב אמי ורב אסי כר"ה ס"ל ונ' דהנה באמת בשחיטה מיהת הו"ל לחוש למיעוטא משום דשייך סמוך מיעוטא לבהמה בחיי' בחזקת אי' עומדת אלא דמעיקרא דלא הוה כותיי' עם בפ"ע לא הוה אמרי' בהו סמיך מיעוטא כי היכי דלא אמרי' הכי מדאוריית' בדמאי אמנם בימי רב אמי ורב אסי שהיו כבר בדילי' מהם והיו עם בפ"ע אז ע"כ בשחיטה גזור עליי' משום סמוך מיעוטא וממיל' שוב גם איינם גזר אגב שחיט' וע' ברש"י ותמצא כדברינו

אמנם לולא ד' רש"י והרמב"ן הי' נ' דוודאי רובא לא הי' מעולם דא"כ ל"ש גזור עליי' וכמו שהק' הרשב"א כ"א בימי רב אמי ורב אסי הו"ל מיעוט המצוי וגזר עליי' כשם שגזרו על בדיקת הריאה משום דהו"ל מיעוט המצוי:

לית כאן שומרי תורה ע' תו"ח וי"ל משום דכבר גזרו הראשונים אמר שפיר לית כאן שומרי תורה משא"כ למעלה שהי' קודם גזירה

בענין חשוד ואחלופי רפ"ק דחולין

ר"ז לא אכל יל"ד למה לא הפריש דמאי ונ' דהוה ס"ל דמתערובת א"א גם להפריש דכיון דליתא בעיני' לא ידע כמה נבלע בזה וכמה במקום אחר ממה שאכל ומ"מ נ' דמה שהניח לר' אסי למיכל ולא אמר לו מיד ולא חייש מר לתערובת היינו דהי' סבור אולי ס"ל לרב אסי דגם מתערובת יוכלו להפריש ושמא נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה ומכיון דחזי דאכלו כולו שוב שאל לו ולא חייש וכו':

לאו אדעתי' נ' די"ל דר' אסי שפיר ידע דלא גזרו על תערובת ומ"מ קאמר לאו אדעתאי דהא דלא גזרו על תערובת היינו בלוקח לביתו דלא ידע ע"ה אם יפריש ע"ז ממק"א או לא משא"כ לאכול דבר שיש בו דמאי אצל ע"ה לאו שפיר דמי למעבד הכי דיאמרו רב אסי אכל דמאי בלא הפרשה והיינו לאו אדעתאי דקאמר ומ"מ שוב כה"ג כיון דאכילה עצמה שריא ל"ש תקלה:

גמ' ואצ"ל וודאי יל"ד הך משנה שא"צ היא ונ' דכולא הך ברייתא מיירי אפי' אחר שכבר נתערב מ"מ צריך להפריש משום דהוה דשיל"מ ולא בטל אמנם הא גופא קמ"ל ברייתא דס"ד דכיון דדמאי אי' דרבנן הוא ובדרבנן שרי לבטל אי' לכתחלה ומה גם כי לא גזרו על תערובת דמאי קמ"ל הא דלא גזרו משום דא"א לתקן וכמ"ש לעיל משא"כ היכא דהי' בידו בעין וחל חיובא עלי' וכיון דיכול להפריש ממק"א הרי הוא עדן בחיובו ומעתה הנה ד' בספרי זרעך ולא מוכר ומבואר בכמה מקומות דלקוח דרבנן הוא וס"ד דמרבה עליו בתערובת ומבטלו וכדרך שפסק הרמב"ם בכל אי' דרבנן קמ"ל דבדשיל"מ אין חילוק בין דרבנן לדאורייתא כ"א היכא דמקלי קלי אי' ומ"מ שפיר קאמר ואצ"ל דמכ"ש דדמאי ידעי':

גמ' רפרם אמר נ' דלא מ' לי' לרפרם תי' הש"ס משום דא"כ למה נקט בברייתא לעיל הלוקח יין וכו' הו"ל למנקט רבותא טפי דאפי' אמר לע"ה עשה לי חייב בדמאי ובזה נ' ליישב מה שנתקשה הרשב"א על מה שנהגו לצוות לנחתום לאפות פת לישראל בכליו הרי הוה עשה לי משליכי ע' בתוה"ק שער ד' ואמנם כיון דבד"ס הלך אחר המיקל סמכו העולם ארפרם דלית לי' האי שינויא. הק' הלח"מ מנ"ל להרשב"א למידק מהא דאמרי' בחותם א' דחשוד לעבירות שאין רגילין בהם חשוד אאחלופי דלמא התם בחשוד אגזל ונ' דאי משום גזל בחותם א' סגי דבשלמא בגוי בעי ב' חותמת דדלמא להכשיל מכוין וטרח לזיופי חותם א' אבל בגזל ל"ל ב' חותמת א"וו דמיירי בישראל חשוד לעבירות שאתם רגילים בהם והאי חשדי' לי' בדאורייתא מיהת דלמא מכוון להכשיל ג"כ.

ומה שהק' עוד דלמא האי חייט דתפר צמר בפשתן דאין דינו כחשוד זה היינו דהאי חייט אליפני עוור הוא דלא קפיד ואולי רבי' רגילי' בזה ולעצמו מאן יימר דתפר כלאי' ודע דכי היכי דדייק הלח"מ מד' ה"ה דלד' ה"ה ליתן לו קנבוס ה"נ יש לדייק מד' הר"ן ואמנם הטו"ז דחה ד' הלח"מ סי' ש"ב ודייק מד' הרמ"ה דגם לה"ה צריך שיתן לו קנבוס דווקא והש"ך אפי' לד' הר"ן כ' בפשיטות דצריך ליתן וע"כ ג"כ מטעם שכ' הטו"ז וכ"ת הרי מהראי' דמייתי הר"ן מבואר דא"צ ליתן לאומן התם כיון דאיהו בעצמו הוא מומחה שכן קראו' במנחות שם לא מצי למימר טעיתי בין תכלת לקלא אילן דא"כ מפסיר המראיתו

משא"כ החייט שפיר מצי למימר טעיתי בין קנבוס לפשתן. נמצא דצריך ג' תנאי' אומן ונותן לידו ודבר דשייך לעמוד עליו:

ומעתה דווקא בקנבוס דשייך אפשר לעמוד עליו אבל בצמר גפן דא"א לעמוד עליו אין תקנה אחרת כ"א בעע"ג והנה מ' לכאורה דהר"ן ורשב"א נחלקו במפקיד אצל חמותו אי חיישי' לאחלופי אבל כדדייקת לא פליגי דהרשב"א מיירי במפקיד לזמן מועט דלא חיישי' לקלקולא והר"ן מיירי במפקיד לזמן מרובה דאיכא למיחש לקלקולא. ואף דמ"מ כיון דלא פשעה בדבר יש לעיין מ"מ מ' דשמחלפת לטובתו:

בע"ה בענין בהמתן של צדיקים דיש חולין וכל הענין שם

בן חמיו של ר"מ לא בעי למימר גיסו דהו"א דקאי אר' יושע שהי' גיסו של ר' מאיר וזה אינו דחמיו של ר"מ הי' ר"ח בן תרדיון:

עלה של ירק כ' רש"י ולא עישר יל"ד אמאי לא קאמר הש"ס הכי בהדיא ונ' דבכיוון סתם דהנה אחר כל הקו' שהק' הש"ס לקמן אעדות זה מסיק חזי מאן גברא רבא דקמסהיד א"כ ש"מ דר' יושע זה בא מעיקרא להעיד להתיר בית שאן וא"כ עיקר העדות הוא והתיר ר' בית שאן ומעתה אילו כ' הש"ס ל' עדותו עדן הי' ק' קו' הש"ס לקמן ומשו"ה שפיר טפי קיצר בל' עדותו. בית שאן כולה לכאורה הי' נ' לפ' ע"ד שכ' תוס' ריש גיטין דעכו חצי' בא"י וחצי' בחו"ל ואם גם בית שאן הי' עד"ז א"כ לא הי' ר' יכול להתיר כל בית שאן אלא שהי' יודעי' כי בית שאן כולה מא"י או כולה מח"ל והיינו בית שאן כולה:

אמנם רש"י נ' דבא ג"כ ליישב דקדוק זה מאי כולה ולזה סבר דאף דמעשה שהי' בירק הי' ומעשר ירק קיל טפי משום דאין לו סמך במקרא כמ"ש תוס' בזה מ"מ היתר ר' ג"כ מעשר פירות אילן משום דמ"מ בא"י לא הוה דאורייתא וע"ז האריך רש"י ע"ז וכ"ת דגם מעשר דגן התיר דס"ל דלאחר חורבן גם בא"י לא הוה דאורייתא א"כ גם בא"י לא יהא נהוג מעשר ירק מפני מעשה שהי' בירק הי' ומ' דלא היתר ר' כ"א בית שאן זה תו"ד רש"י ומבואר מאי דוחקי' לפ' דגם פירות האילן היתר משום דאי ירק לחוד היתר מאי בית שאן כולה:

ד"ה והתיר ר' מ"ש רבב"ח וצ"ל רבא בר רב חנן וגם זה צ"ע דלא מיירי כלל לענין מעשר כ"א מקמי הכי במעשה דר' נחמיא מיירי מתרומה והתם חמרא הוה דהוה דאורייתא בא"י:

בסו"ד ולאו דווקא דמאי צ"ע הרי בהדיא שנינו סוף מס' ידים מעשר נוהג בחו"ל וע"כ צריך לחלק כדלעיל.

רש"י ד"ה מקום הניחו ע' תו"ח ואמנם לרש"י ק' לי' דהוה ל"ל מקום הניחו מן השמים ובענין קו' התו"ח נ' דוודאי בימי יהושפט ואסא עדיין לא עבדו לנחש הנחושת אלא דמ"מ הי' להם לבער אותו משום דראו שהי' עובדי' לכל הבא על ידם אלא אמרו ואם לא יעבדו' מוטב ואם יעבדי' ידעו בנינו אחרינו עד כמה צריך לעשות גדר וסייג ועי"ז יתגדל שמם במה שעשו גדרי' ואמנם לפי"ז א"צ לפ' להתגדר להתגדל כ"א ל' גדר וכמ"ש אלא דק' לי' לרש"י בהך דר' מאי להתגדר שייך ולזה פי' ל' להתגדל ואכן ילפי' גם בר' עד"ז דהנה אחיו וב"א שחברו עליו צווחו הרי דברי' המותרי' ואחרי' נוהנין בו אי' ג"כ אי אתה רשאי להתירן וצ"ל לכאורה דטעמא דר' דהוה קבלה בטעות אמנם א"צ לכך כ"א דהוה חומרא דאתו לידי קולא דע"י שהיו מפרשין שם כל המעשרות קסברי דמא"י היא והי' מפרישין מתבואת בית שאן על תבואת א"י וראה ר' כי מוטב להסיר מעשר ירק ופירות דהוה עכ"פ דרבנן שלא להניח מכשול לעשר מתבואת חו"ל על תבואת א"י ומעתה זה שהשיב להם ר' גם אבותינו ידעו כי בית שאן חו"ל ומ"מ הואיל והוא סמוכה לא"י נתנו לה כל דין א"י ובימי' מ"מ לא הפרישו מתבואת בית שאן על תבואת א"י ומ"מ הי' להם לתקן שלא יפרישו מירק ופירות שלא יבא לידי תקלה שיסברו שהוא א"י אלא מקום הניחו לי להתגדר בו שאם אראה תקלה זו שתיקן אנכי הגדר.

מכאן אמרו ע' רש"י כוונת דבריו דהנה באמת יש על עדות זו הרבה ק' אלא דמסקי' חזי מאן גברא רבא אמנם יש לחוש דבדורות הבאי' ישתכח שהי' המעיד גברא רבא ויקשו קו' על עדותו וס"ד דלא ליקבל מני' ואמנם מאחר דר' מ"מ קיבל עדות זו ש"מ ת"ח דהיינו גברא רבא שאמר דבר חידוש אין מדיחי' אותו.

ובזה מיושב קו' עצומה מ"ש עדות זו משאר עדות שבמס' עדיות איל קמצא דכן וכיוצא אלא דהכא ה"ט משום דעיקר העדות תלוי בזה שהוא ת"ח.

גמ' והכ' מנשה ע' רש"י רצה לומר דלא תימא אדרבא מדל הוריש לא כבשו וע"ז כ' רש"י דוודאי כבשו שהרי נתנו הכנעני למס עובד ובזה מיושב דקדוק עצום דגם ביהושע כ' דבית שאן בנחלת מנשה ואמאי נקט הש"ס קרא דשופטי' אמנם ביהושע כ' ולא יכלו מנשה להוריש מ' דבאמת לא כבשו להכי נקט טפי קרא דשופטי' דכ' ולא הוריש וכמ"ש.

ועד"ז יש לפ' הא דנקט גם יושבי תענך דתענך הי' ידוע להם שהוא מא"י ואף דכ' ולא הוריש ודומיא דהכי הוה בית שאן.

גמ' ודלמא לאו אדעתי' יל"ד אמאי לא שבק הך קו' אדבתרא וסיי' אינך קו' שהק' ונ' דהמק' הוה סבור שישיב לו כי ר"מ אמר בהדי' שאוכל בלא מעשר והי' מיושב הכל ומאחר שהשיב לו צדיקי' אין הקב"ה מביא תקלה ע"י הוכרח להק' גם אינך קו'.

רש"י ד"ה ס' עושה לא רצה לפ' רש"י שמא עד בואך שמה יהי' בן חורין דא"כ לא שייך ל' אי אתה עושה דמ' עשיי' יהא צריך אלא שאתה לא תעשה ומ"מ יל"ד ל' בפדיון שכ' רש"י הו"ל למימר יתנו לך לפדות ולזה נ' דלכאור' אם גם לאו יתנו מ"מ הוה חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה דהוה כאילו עשאה א"וו דה"ק הם יבקשו ממך יותר מכדי שווי' וקיי"ל אין פודין את השבויין יתר על כדי דמי' נמצא דלא נאנס דהרי רוצין ליתן לו ומ"מ אינו עושה והיינו לא יתנו לך בפדיון שכ' רש"י.

במצוה קעסיק ע' רש"י לכאורה א"צ לכך דהא גופא דדרי חטי לפסחא הוה מצוה אלא דמ' לרש"י דמ"מ לא שייך ל' במצוה קעסיק א"וו דעכשיו עושה מצוה והיינו ושמרתם וגו' **רש"י** ד"ה חבטינהו ע' רש"א ולי נ' לתרץ דלכאורה יל"ד אמאי סמך מעיקרא ר"פ ב"י על הנס ולא הפריש קודם שנתן לבההתו א"וו דהי' סבור שיתנו לו תבן ואם גם יהי' בו שעורי' הוא פטור ממעשר בביתו הי' חמורו רגיל בכך ואמנם הם רמי לי' שערי ולא רצה לאכול משום דמאי ומ"מ מוכח שהי' רגיל בתבן קודם חבטה.

רש"י ד"ה והתני' והנך שעורי' לאדם לקחום מתחלה ג' דרש"י גלה לן בזה הרבה דל' ואתם מאכילו אותה טבלים מ' לכאורה שהי' טבל גמור וא"כ מאי מק' הש"ס מי מחייבה מאחר שהם שידעו שהוא טבל היו מאכילי' אותה טבלי' מ' לכאורה שהי' טבל גמור וא"כ מאי מק' הש"ס מי מחייבה מאחר שהם שידעו שהוא טבל הי' מאכילי' אותה לא רצתה לאכול א"יוו האי אושפזיכנ' באמת חבר הוה ולהכי לא צוה רפב"י לתקן דמאי אמנם אותה תבואה לקחו מע"ה ולעצמם הי' מפרישין ממנה אמנם לבהמה לא הי' מפרישי' וטעו בקו' הש"ס ומי מחייבה אכן מאחר שלאדם לקחום מעיקרא הי' חייב בדמאי ולא רצתה לאכול וטבלי' לאו דדוקא כ"א לגבי חבר כטבלא דמיא. רש"י מה בחייב כך ע' רש"א נ' דלא רצה לפ' כן דלמא גבה טובא דלא לתבייש ד' שהרי עכ"פ לא הי' נכנס ועל עצמו לא הי' אומר כך. תוס' גדולים צדיקי' נ' דרש"י לא רצה לפ' דלמא בחיי' ה"ט אולי יחזירו למוטב.

פרוסה ע' רש"י כוונתו דלא אמר שלא נהנה משאינה שלו שזה כמעט אי אפשר אלא שלא קבע סעודה על שאינה שלו בע"ה בענין חזקה חולין י' לתחלת ימות החורף תרכ"ד **מנא** הא מלתא כ' רש"י בין לאסור בין להתיר נ' דבלאסור לחוד וודאי לא סני דמהא לא ידעי' דחזקה מלתא היא דלמא לחומרא אמנם הא דלא סגי לי' לרש"י בלהתיר לחוד היינו דדלמא ד"ת ס' לקולא וכד' הרמב"ם אלא דבלא חזקה החמירו חכמים ובמקו' חזקה אוקמוה אדינא לזה כ' רש"י דמדחזי' בין להתיר בין לאסור אוקמי' אחזקה ש"מ דחזקה מלתא היא.

אמנם מ"ש רש"י כי האי דלעיל ע' ראש יוסף דמפ' ד' רש"י אליבא דר"ה והוא דוחק דלא מצי עכ"ז בהדי' לר"ה דבנאבד הסכין סמכי' אחזקה ולזה נ' דד' רש"י דבין ר"ה בין ר"ח אזלו בתר חזקה בין לאסור בין להתיר אלא דר"ה ס"ל מאחר דבעי' עד שיוודע לך במה נשחטה א"כ צריך לבדוק הסכין לאחר שחיטה וכיון דמצאו פגום הרי לא נודע במה נשחטה ול"ש לומר הרי שחוטה לפני' ובאמת לר"ה נאבד הסכין השחיטה פסולה וכ"מ ל' הש"ס לעיל מאי לאו כר"ה ולמפסל קמייתא ש"מ דלר"ה בעי בדיקה אחר כל שחיטה ור"ח ס"ל כיון דבדק הסכין קודם שחיטה הו"ל ידע במה נשחטה וא"כ שפיר קאמר הרי שחוטה לפניך ונמצא דבין ר"ה דאסר טעמא דאזיל בתר חזקה קמייתא משום דעדן לא נסתלקה לדידיה ובין ר"ח דשרי אזל בתר חזקה בתרייתא דבחזקת שחיטה היא ומ"מ תרווייהו אזלי בתר חזקה בין לאסור בין להתיר והכא אענין אחר פליגי וכמ"ש ואמנם הא פלוגתא גופא י"ל דר"ה ס"ל דפגימת עור שכיח טובא וממילא לא הו"ל ס' לגבי וודאי ור"ח ס"ל פגימת עור לא שכיח והו"ל ס' לגבי וודאי:

והנה צדד הראש יוסף אם לר"מ לכה"פ מדרבנן לא אזלי' בתר חזקה כמו דלא אזלי' בתר רוב דהרי רובא וחזקה רובא עדיף ולי נ' דהא גופא דרובא וחזקה רובא עדיף ל"ש כ"א לרבנן דס"ל דמיעוט במקום רוב כמאן דליתא וכמו שביאר רש"י פ"י יוחסין גבי פלוגתא דר"מ ורבנן גבי תינוק בצד העיסה וא"כ וודאי רובא וחזקה רובא עדיף דרובא ככולא וחזקה לא הוה כ"א אומדנא דמוכח משא"כ לר"מ דחייש למיעוטא ר"ל דלא ס"ל המיעוט כמאן דליתא וגם למיעוט צריך לחוש התינח ברוב דאיכא מיעוט קמן משא"כ בחזקה אין חילוק בין ר"מ לרבנן:

וכ' עוד הראש יוסף דלהרמב"ם דס"ל ס' דאוריי' מה"ת לקולא מ"מ לברר מיהת צריך ואהני חזקה דאפי' לברר א"צ והביא ראי' ומ"מ ק' מנ"ל הא ולזה נ' דאדרבא כל הסוגי' סובר על ענין זה דעיקר קו' הש"ס הי' מנ"ל דאוקי מלתא אחזקה ואפי' לברר א"צ וע"כ מביא ראי' מקרא דאמר דדווקא אל פתח הבית יצא הכהן לכתחלה ויסגיר ולא יעמוד תחת המשקוף וק' אדרבא הרי תחת המשקוף עדיף טובא דשם יכול לברר בשעת הסגר אם הנגע כשיעור או לא משא"כ אם יצא לגמרי אלא ש"מ דאמרי' אוקמא אחזקה ואפי' בירור א"צ וממילא מיושב ב' קו' תוס' מה שהקשו דלמא ה"ט דטמא משום דס' טומאה ברה"י ס' טמא פי' לרבנן הוא דק' להו דמשוי לי' וודאי טמא ובדיבור השני שוב הקשו נהי דוודאי טמא ליכא למימר וכמו שדחו לעיל מ"מ דלמא עכ"פ באמת החזקה לא משוי לי' אלא ס' ולחומרא כשאר ס' איסור ומ"מ במ"ש והדרא קו' לדוכתא א"כ למה

אמרה תורה דלא יסגור תחת המשקוף אדרבא תחת המשקוף עדיף משום בירור אלא ע"כ מדא"צ בירור ש"מ חזקה מלתא היא:

וממילא מיושב ג"כ קו' שנייי' של תוס' מנ"ל היכא דאיכא ריעותא דמ"מ חזקה מלתא היא דע"כ הכי הוה דאל"כ הרי כל ענין ההסגר הוא לראות אם יפחות הנגע לאחר ז' ימי' ואס"ד היכי דאיכא ריעותא ליתא לחזקה אכתי הדרא קו' לדוכתא למה לא צוותא תורה לסגור תחת המשקוף כדי לברר אם יחסר הנגע לאחר ז' שלא היתה פחותה עדן בעת ההסגר אלא ש"מ אפי' במקום ריעותא אוקמא אחזקה ולכך א"צ בירור:

ודלא נחתו תוס' להך סברא היינו משום דמ' להו מתחת המשקוף אין ראי' דלמא גזיה"כ הוא:

אמנם ברש"י מבוארי' דברינו להדיא שכ' דבעי' דניפוק מכל הבית ואח"כ יסגור ודלמא כוונתו למ"ש דעיקר הראי' ממה דאסרה תורה לכתחלה לסגור תחת המשקוף וסיים רש"י ואין הסגרו הסגר כוונתו דוודאי אי כל ז' אם פיחת הנגע הי' טהור וא"כ ע"כ כל ז' סמכי' אחזקה שפיר סמכי' בשעת הסגר ג"כ אמנם באמת הכל תלוי בעת ההסגר דאם ההסגר הסגר אפי' מיד לאחר ההסגר פיחת הנגע לא מהני וכמו שביארו בתוס' נדה ב' ע"ב וא"כ הכל תלוי בעת ההסגר ואס"ד ליתא לחזקה כ"א ס' הוה למה לא צוותה תורה לברר ע' ברש"י ותמצא:

והנה בראש יוסף דקדק ע"ד התוס' הרי כל בית הו"ל דבר שאין בו דעת לשאול ואמנם אין אנו דנין על הבית עיקר טומאת הבית על הבא לתוכו:

ועמד בראש יוסף ע"ד מהר"ם לובלין שפי' ד' תוס' לר"ה וגם ד' ראש יוסף דחוקי' קצת ולי נ' כוונת תוס' לר"ח והא דכ' לעיל דלר"ח הטעם משום ס"ס אין כוונתם לס"ס באמת דהרי כ' דכמה ספיקי יש והו"ל כעין ס"ס ש"מ דס"ס לא הוה והטעם כמ"ש בכתובות דכל שאין ס' מתיר יותר מחבירו הו"ל שם אונס חד הוא וא"כ הכא הו"ל ג"כ שם אונס חד אלא דכוונת תוס' דס"ל לר"ח מאחר דאיכא כמה ספיקי בדבר הו"ל ריעותא כל דהו ולא דמי למקוה דהו"ל ריעותא גדולה וע"ז שפיר הקשו דמנ"ל הא הרי בנגע אין כאן ריעותא כלל ומ"מ כי היכי דליהוי קו' גם לר"ה הביאו אח"כ מהנך שני' שנטמאו ברה"ר ול"ש שם ס' טומאה ברה"ר משום דל"ד לסוטה דהתם אין כאן וודאי טומאה וכמו שביאר בענין זה הראש יוסף בשם המ"ל והו"ל לזכור ד' תוס' אלו בסוגיין ולזה תי' דלא מבעיא דריעותא קטנה לא מרעא לחזקה כ"א בנגע מוכרח דאפי' ריעותא גדולה לא מרעא לה לחזקה וכ"ת א"כ קשה לר"ה י"ל באמת ר"ה מדרבנן בעלמא מחמיר אמנם ממקוה שפיר ק' להו דהתם ע"כ דאורייתא הוה דהרי בוודאי טמא מחזקינן להו לרבנן דפליגי אר"ש

ואמאי הרי ריעותא לא מרעא לה לחזקה ואפי' ריעותא גדולה והנה בראש יוסף נתקשה במאי ק' להו ודחק דק' להו בנגע ברה"ר ואמנם הביאו לזה ל' גברא דנקטי תוס' ונ' דל' גברא ל"ד או דגם תינוק שאין בו דעת לשאול מקרי גברא ואהא ק' להו הרי באין בו דעת לשאול לא מהניא ס' טומאה ברה"י וא"כ יהא דבר שאין בו דעת לשאול טהור דומיא דמקוה שהוא טמא דהכא תרתי במקום חדא כמו התם ז"נ כוונת קו' ולא ניחא להו הכא לתרץ כמו שתי' בנדה שם דבמקוה הטעם משום חסר ואתאי ובנגע לא שייך זה משום דהא גופא ק' כיון דעכ"פ מנגע ילפי' לכולא מלתא דחזקה ומצינו בהדיא דאפי' ריעותא גדולה לא מרעא לחזקה האיך נחליט מסברא דנפשין משום דדמי חסר ואתאי ל"ד כלל וכלל לנגע ונשרוף על סברה זו בתרומה וקדשי' ונביא עלי' קרבן ובאמת זו תימא:

וע' בראש יוסף דלד' רש"י בגיטין דמפ' במקוה כל טהרות ר"ל אפי' מה שנשתמש באותן כלי' שטבלו וע"כ דאמרי' אוכלין בתר כלי' גרירי ל"ק קו' תוס' דה"נ כלי' בתר בית גרירי והבית הרי ג"כ אין לו חזקה ע"ש ונ' דקו' תוס' זו הביאו לרש"י לפ' כן ומסתייען ד' הטו"ז שהביא סי' ע' ראי' מד' רש"י אלו דפשט ד' רש"י מוכרח מכח קו' תוס'.

ואמנם אולי יש לתרץ קו' תוס' עד"ז דהנה כל ריעותא וודאי מרעא לה לחזקה אבל אין ביכולתה לעקור החזקה והנה בשלמא במקוה הרי לא אמרי' מדהשתא חסירא כי מעולם לא הי' לה לחזקה וודאי שעה א' הי' לה חזקה א"כ לא ידעי' אימתי חלף ועבר אותה שעה משא"כ בנגע דאין אנו דנין כ"א על שעת ההסג' לבד לא קודם זה ולא אחר זה ואתה בא ע"י הריעותא שהנגע חסר לעקור החזקה לגמרי ולומר כי מעולם לא הי' לה בשעת הסגר החזקה כולי האי אין כח בריעותא.

אמנם מד' רש"י לפנינו יש ללמוד תי' אחר על קו' זאת דהנה רש"י פי' על הא דאמרי' תניא דלא כראב"י כ' רש"י דאמר דלא מוקי אחזקתו וכו' ודברי' אלו ק' להולמן וכי ראב"י לית לי' חזקה איהו לא אמר אלא דמנגע אין ראי' אמנם באמת ד' רש"י דראב"י לדינא פליג דוודאי למאן דיליף מנגע מבואר כד' תוס' דאפי' במקום ריעותא אמרי' אוקמי' אחזקה וא"כ ליתא לתי' הש"ס בנדה דבמקוה הטעם משום תרתי במקום חדא וכקו' תוס' כ"א ע"כ אמרי' התם הטעם כתי' השני בש"ס שם משום דילפי' סוף טומאה ברה"ר מתחלת טומאה וכו' ע"ש ואמנם ראב"י ס"ל דבמקוה הטעם משום תרתי במקום חדא וע"כ לאו מנגע ילפי' ובנג' גם למאי דאית לן חזקה ע"כ מיירי דיצא דרך אחוריי' משום דכל עיקר ההסגר לראות אם פיחת הנגע וכה"ג לא מהני' חזקה כלל וכקו' תוס' ובמ"ש לעיל אולי פליגי ג"כ ר"ה ור"ח דר"ה ס"ל כראב"י וממילא בתרתי במקום חדא לא שרי'

וא"כ גם גבי פגימה הוו תרתי במקום חדא וכקו' תוס' על ר"ח אמנם ר"ח ס"ל כרשב"ג דכולא חזקה מנגע ילפי' וא"כ ע"כ גם בתרתי במקום חדא אזלי' בתר חזקה:
ומסולק עי"ז קו' הרמב"ן על רש"י ע' רשב"א וא"צ לתי' הרשב"א ע"ד רש"י כ"א ד' רש"י דלראב"י בנגע לא מהני חזקה ושפיר מק' הש"ס הרי תניא דאם הסגיר בתוך ביתו מהני ש"מ דגם בנגע מהני חזקה ודחי וכו'
ודע דעיקר קו' הרמב"ן הי' דמ' לי' דמקרא לא יליף תנא כ"א עומד תחת המשקוף ודנקט גם הלך לביתו היינו משום דלדינא אי' לן חזקה והרשב"א דחה זה במסקנא ע"ש והנה תוס' בנדה אחר שתי' קו' מכאן כ' עוד דאם בשעת ההסגר הי' הנגע כשיעור שוב אפי' פיחת לאח"כ הכל טמא ונתקשה במהרם לובלין שם ובראש יוסף בכוונת דברי' ונ' דכוונתם דלכאורה איפכא מסתברא כיון דע"כ אתה דן אם ברגע זו שפתח הכהן הבית נפחתה או ברגע ההסגר למה נימא בהחלט דברגע זו נפחתה ולזה כ' דלא כן כ"א אנן לא אמרי' כ"א רק דברגע ההסגר עדן לא נפחתה ואח"כ אפי' נפחתה לל"ב:
ועתה נבא לדיבור השני בתוס' נ' דחקירתם הי' כמו דאמרי' לר"מ דאזלי' בתר רובא רק להחמיר כיון דלדידן חזקה גרע מרובא דלמא בחזקה גם אנו ס"ל כן וע"ז תי' ע"ד שכ' בכמה מקומות דלר"מ באמת מדאורייתא אפי' לקולא אזלי' בתר רובא ומדרבנן הוא דחייש למיעוטא וא"כ הכא דאדאורייתא בנינן אין לחלק ואמנם משום דלא פשיטא להו הא מלתא די"ל ר"מ מדאורייתא חייש למיעוטא וקו' במקומה עומדת לזה כ' תי' אחר:
כגון שיצא דרך אחוריו ע' רשב"א שהי' יכול לומר שהחזיר עצמו ונ' דלא קאמר הכי דמ' לי' דמשיצא על פתח הבית מיד צריך לסגור וכפי' רש"י לקמן דאפי' חוזר אסור לכתחלה.
אמנם נ' בלא"ה אס"ד דאם לא הפנה עצמו אין הסגירו הסגר א"כ עיקר חסר מן הספר משא"כ ביציאה דרך אחוריו דאמרי' מדלא מצי' חזקה בתורה אנן נדע בע"כ דרך אחוריו יצא וע"ז הק' לו אבייי הרי גם עכשיו עיקר חסר מן הספר דסתם יציאה דקרא לא דרך אחוריו ולא הו"ל לקרא למיכתב ויצא כ"א ופנה וכיוצא אלא ש"מ מטעם חזקה אתיא עלה ולא בעי' דרך אחוריו וע"ז דחה רבא הרי גם בכ"ג כ' ויצא ומ"מ בעי' דרך אחוריו וכ"ת התם הכ"ג נהגו סלסול מעצמן לא היא אי יציאה דקרא דרך פניו דווקא האיך היו יכולין לשנות:
תוס' ד"ה כ"ג וכו' יש לחלק ולומר דבאמת הדין עם אביי דיציאה וביאה כדרכן מ' אלא היכא דא"א כגון בנגע דק' לן דלמא בציר וכן בכ"ג דע"כ יהא נפטר כתלמיד מלפני רבו אמרי' שבקי' לקרא דדחיק ומוק' נפשי' משא"כ בעלמא וודאי כדרכו בעי':

והתנן בית אפל יל"ד ודלמא באמת אחורי הדלת אין נגע מטמא ונ' דא"כ הו"ל לקרא לאשמועי' הא מלתא ולא נצטרך למכתב לי ולא לאורי ונדע ג"כ דאין כאן חזקה א"וו באמת יש כאן דין נגע וש"מ אמרי' חזקה ורבא דחה דהתם לא שייך ולא לאורי משום דכבר אתחזק:

רש"י ד"ה ילך לתוך ביתו ע' רש"א ועדן צריך ביאור ונ' דוודאי לדידן דאית לן בנגע חזקה א"כ אין חילוק בין הולך לביתו וסוגר ע"י חבל או ע"י שליח כפי' רש"י בנדרי' או הולך וחוזר דע"כ טעמא דקרא שלא יאחר יותר מדאי משא"כ לרא"בי דלית לי' חזקה בנגע א"כ ר"ל דווקא הולך לביתו וסוגר ושם קפיד קרא משום דלמ' בציר שיעורא משא"כ הולך וחוזר הרי יכול לראות קודם הסגר מהי"ת יקפיד קרא נמצא דברישא פי' רש"י לדידן דאפי' הולך וחוזר לכתחלה לא משא"כ בסיפא לרא"בי פי' כן דמק' הש"ס עלי' וכ"ת למסקנא עכ"פ מאי רבותא הרי כיון דקיימי דרא דגברי עכ"פ ידע הכהן בעת הרבותא דס"ד דכיון דכ' לכל מראה עיני הכהן כיון שהוא אינו רוא' אין הסגרו הסגר קמ"ל

וזה ג"כ סברת הש"ס דקאמר בפשיטות תניא דלא כראב"י דמ' לי' באמת דכיון דלראב"י צריך הכהן לידע בשעת ההסגר דידועה ע"י אחר לא הוי ידיעה דמראה עיני הכהן כ':

בע"ה סוגי' דאזלי' בתר רוב חולין דף י' לתחלת ימות החורף תרכ"ד

מנא הא מלתא כ' ראש יוסף דלד' הרמב"ם דס"ל ס' מה"ת לקולא ע"כ קו' הש"ס פי' חדא מג' או מנ"ל דלחומרא ג"כ אזלי' בתר רובא או דאזלי' אפי' במקום חזקה בתר רובא או במקום רובא אפי' איכא לברורי לא צריכי' והנה הש"ס דנקט בהדי' קטן וקטנה ע"כ לקולא הוא דמיבעי לי' ולא לחומרא נמצא דע"כ עיקר האיבעי' או במקום חזקה או דא"צ לברורי והנה בשלמא דל"צ לברורי שפיר נקט קטן וקטנה דהתם מוכח דאי צריך לברורי למה יגדלו זא"ז אבל דמבעי' להש"ס במקום חזקה צ"ע והראש יוסף לא פי' ונ' די"ל דהנה כל יבמה שהיא בחזקת יבמה לשוק היא בחזקת אשת אח ליבם ומ"ש ליבם דשרי' לה אף דלא ידעי' שמא הוא סריס או היא איילונת ומ"ש דלעלמא לא שרי' אף דלא ידעי' שראוי' להתייבם מה לי' ההיא חזקת אי' מההוא אלא ש"מ דסמכי' ארובא שאינם סריסים ואיילוני' אא"כ צריך ביאור כל הני דמייתי הש"ס היאך מצינו בהו חזקה וצ"ל דקרבנות חובה כעולת ציבור ופסח ופרה ושעיר ועגלה ערופה כיון דמחייבי' הביאן חזקת חיוב דידהו לא גרע משאר חזקה וכן דיני נפשות כרוצח ועדים זוממים ומכה אביו כל אדם מוחזק בנפשו ועד השתא בחזקת פטור הוה ובעולה אפי' שאינה של חובה כיון דאם אמר הרי עלי הוי מחויב ג"כ ה"ול רוב נגד החזקה מאי אמרת שחיטה דרב אשי ע"כ צ"ל כמ"ש תוס' בב"מ כ' ע"ב דלא כדפשיט' לי' להראש יוסף דבשחיטה ג"כ

שייך אי' אינו זבוח דאם במקום נקב קשחיט הו"ל כלא שחיט כלל נמצא דכולא סוגי' במקום חזקה מיירו ול"ק בזה קו' תוס' מאי פריך כיון דידעי' חזקה מכ"ש רובא דהא גופא קמבעי' לי' מנא הא מלתא רובא וחזקה רובא עדיף וכן ל"ק אמאי לא פשיט מקרבנות דדחו שבת דאנן חזקה במקום רוב איבעי לן והי' נ' דזה ג"כ ד' רש"י שהק' עליו הראש יוסף מדוע כ' איידי דאיירי בחזקה ולמה לא כ' דקאי אדלעיל דאמרי' נשחטה הותרה דהיינו מטעם דרוב בהמות כשרות ובאמת ארש"י לק"מ דהרי הש"ס לא מדכר הך דר"ה כ"א נקט בהדי' קטן וקטנה אמנם למ"ש אדרבא רש"י בא ליישב מדוע נקט הש"ס קטן וקטנה דווקא וכ' דהיינו משום דבעי למינקט רוב במקום חזקה והיינו איידי דאמרי' לעיל בחזקה כלומר ומוכחי' דחזקה דאוריי' נקט נמי הא דמנ"ל דמ"מ רוב אלים מחזקה:

ואמנם הא דלא נקט הש"ס הך דר"ה לעיל יש ליישב עוד על ב' פני' הא' בניישב תחלה דלכאורה מאחר דעכ"פ שחיטה לא מהני כ"א מטעם רוב א"כ בלא שקלא וטרי' דלקמן הו"ל להש"ס להקשות על ר"מ היכא אכיל בשרא אמנם י"ל דבאמת טרפות מיעוט שאינה מצוי כמ"ש רש"א ובמיעוט שאינה מצוי גם ר"מ מודה וא"כ גם מר"ה דאמר נשחטה הותרה לא מצי לאתויי דהתם ה"ט דאזלי' בתר רובא דהמיעוט אינו מצוי דהרי גם ר"מ מודה וא"כ גם מר"ה דאמר נשחטה הותרה לא מצי לאתויי דהתם דפליג ר"מ מייתי שפיר דע"כ הוה מיעוט המצוי אמנם לבתר דמייתי הנך אמוראי ראיות מטריפות ושחיטה א"כ ס"ל דטריפו' הוה מיעוט המצוי מק' הש"ס ור"מ היכי אכיל בשרא. אמנם ע"ד הראשון שכ' דלד' הרמב"ם סוגיין מיירי דווקא בגוונא דאיכא לברורי ג"כ א"ש דלא נקט הש"ס הך דר"ה די"ל הא דאמר ר"ה נשחטה בחזקת היתר לאו דווקא חזקת היתר כ"א לאפוקי דליכא תו חזקת איסור ולעולם דצריך לבדוק אחר י"ח טריפ' ומ"מ נ"מ אם בא זאב ונטל בני מעיי' דליכא לברורי תו כיון דאין כאן חזקת אי' הבהמה מותרת וא"כ עדן לא ידעי' דא"צ לברורי במקום רובא ולהכי מייתי קטן וקטנה והנה הנ"מ בין צריך לברורי או לא דאי אמרי' א"צ לברורי ה"ט דמחמת רובא אנו מחזיקי' הדבר לוודאי משא"כ אי צריך לברורי אם אפשר ע"כ אין כאן חזקה נמצא דעד"ז עיקר קו' הש"ס מנ"ל דאמרי' חזקה מכח רובא והיינו ג"כ דפי' רש"י איידי דאיירו בחזקה נקט נמי הא:

אמנם יש להק' עד"ז כיון דעיקר קו' הש"ס הי' מנ"ל דא"צ לברורי במקום רוב א"כ כדמק' לי' מאחרי רבי' להטות הו"ל להשיב רובא דליכא לברורי לא קמבעיא לן דהתם לכאורה בסנהדרין ג"כ ליכא לברורי אא"כ יש להק' טפי ע"ד רש"י לקמן בסוגיין שכ' דלמסקנא מאחרי רבי' ילפי' וק' מאחרי רבי' כמו כן יש להשיב דלמא שאני התם דלא אפשר לברורי אע"כ סנהדרי' מקרי אפשר לברורי וה"ד ע"ד שכ' רש"י פ' דברי' ע"פ טרחיכם מוסיף אני

עליכם דייני' ואין כוונת רש"י שיש רשות לבע"ד לומר כן כמו שהבין הרמב"ם שם כ"א שהיו אומרי' כן אבל התורה אמרה אחרי רבי' להטות ודין של ב"ד של ג' כב"ד של ע"א בדיני ממונות וכן בדיני נפשות בכ"ג אמנם אס"ד היכא דאיכא לברורי לא אזלי' בתר רובא למה לא יוכל להוסיף עוד ע"א אלא ש"מ דברוב ל"ש איכא לברורי ויש ליישב קצת בזה מה ענין ט' חניות דנקט כיון דקאי אאחרי רבי' אלא דר"ל בין רובא דאיכא לברורי כסנהדרין פחות מע"א ובין רובא דליכא לברורי כט' חניות לא קמבעי לן כיון דעכ"פ איתא קמן:

ויע"ל. דנקט ט' חניות לומר הא וודאי לא סלקא דעתך דמבעיא לי' מנ"ל דאזלי' בסנהדרי' בתר רוב דקרא בהדי' כ' אלא קס"ד דאט' חניות קמבעי לי' ומ' לי' לחלק בין ט' חניות לסנהדרין ומשו"ה קמק' מ"ש ט' חניות ומ"ש סנהדרין גם אנא ידענא דמ"ש ורובא כהאי לא קמבעי לי':

ויע"ל. ע"ד אחר דע"ד לא זא"ז קאמר דלכאורה רובא דט' חניות עדיף מרובא דסנהדרין דהתם עכ"פ המיעוט מכחיש הרוב למימר דהרוב טועה בשיקול הדעת אבל בט' חניו' הלא אין המיעוט מכחיש כלל הרוב דגם המיעוט מודה דפריש מסתמא מרובא פריש אמנם ענין הא מלתא רובא דאיתא קמן נ' לבאר עד"ז דכיון דרוב הסנהדרין האומרי' חייב מכחישי' המיעוט ואמרי' שאין בסברת המיעוט כלום א"כ המיעוט בטל אצל הרוב מכל וכל משא"כ ברובא דליתא קמן א"כ הרוב והמיעוט תרוויי' אתנהו בעולם וא"כ כל דבר ודבר יכול להיות מן המיעוט כמו מן הרוב וא"כ מנ"ל דכה"ג אפי' לברורי כשאר ס' דעלמא א"צ והנה לכאורה בהא גופא פליגי ר"מ ורבנן אי צריך לברורי רוב או לא ופלוגתיי' לכאורה ר"מ ס"ל דבמקום חזקה לא אזלי' מדאורייי' בתר רובא וע"כ משום דאמרי' המיעוט איתא ג"כ בעולם וכמ"ש רש"י בי' יוחסין בטעמא דר"מ א"כ אפי' בלא חזקה צריך לברורי משא"כ רבנן ס"ל אפי' במקום חזקה ג"כ מדאורייי' לא אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה א"כ בלא חזקה ל"ל לברורי וכ"ת הרי פרה אדומה דאורייי' ולא אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה והיאך נימא לר"מ דדאורייתא ס"ל סמוך מיעוטא לחזקה ל"ק דס"ל לר"מ התם לא אפשר ור"מ לטעמי' דמחלק בין אפשר ללא אפשר אבל רבנן דפליגי וס"ל דל"ש לחלק בין אפשר א"כ מוכח מפרה דלא אמרי' סמוך מיעוטא:

ועד"ז נ' לבאר קו' תוס' שהקשו ל"ל קרא לרוב כיון דידעי' חזקה כ"ש רוב ותי' הרשב"א לקמן דכל כמה דלית לן קרא לרוב לא שייך למימר כ"ש ונ' דכוונת הרשב"א דעיקר קו' הש"ס מנ"ל דרוב א"צ לברורי והיינו דק' לן דלמא אף דאזלי' בתר רובא מ"מ לא אמרי' המיעוט כמאן דליתא וממילא צריך לברורי ואי אמרי' הכי וודאי לא עדיף רוב מחזקה

כלל אמנם למסקנא דקים לן דרוב א"צ לברורי והטעם דמיעוט כמאן דליתא א"כ וודאי רוב עדיף מחזקה דחזקה אומדנ' בעלמא דוודאי לא נשתנה החזקה משא"כ הרוב דהוה ככל אין כאן ס' ושפיר כ' הרשב"א משא"כ תוס' ס"ל דקו' הש"ס הי' רוב גופא מנ"ל וא"נ ידעי' רוב גופא במסקנא אכתי לא ידעי' הא דרובא עדיף מחזקה וע"כ סברא הוא ושפיר הק' גם אס"ד:

והנה תי' דסוגי' לראב"י ופי' רש"א דלראב"י חזקה הל' ואין דנין ק"ו מהלכה וק' דא"כ הל"ל לתוס' לומר בקיצור דאי' לי' חזקה מהל' ולזה נ' כוונת תוס' ע"ד אחר דיל"ד גם אי ילפי' חזקה מקרא אכתי אי נילף רובא בק"ו מחזקה ניחא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ולא נדע דרוב עדיף מחזקה אלא צ"ל דכוונת תוס' עד"ז דלראב"י חזקה גופא מרוב ילפי' דכיון דרוב פעמים אין דבר משתנה ממה שהי' עד עכשיו כ"ז שלא ראינו אוקמי' אחזקה א"כ ש"מ דכולא מלתא דחזקה יליף ראב"י מרוב וק' רוב גופא מנ"ל:

והר' חיים מפ' ע' רש"א והנה הראש יוסף הק' אתי' ראשון דאכתי לר"מ דס"ל מדאוריי' סמוך מיעוטא מ"ש דפרה ואנו כבר כ' למעלה ליישב דלר"מ דמחלק בין אפשר ללא אפשר לק"מ דשאני פרה דלא אפשר. ולרבנן דלא מחלקי שפיר תי' רש"א. ועד"ז יתורץ קו' אלימתא על סברת הר' חיים הרי מסקי' דמפרה ליכא למילף מיידי דשאני פרה דלא אפשר ובשלמא רוב ידעי' כמו שכ' רש"י לקמן אבל דרובא עדיף מחזקה מנ"ל ולמ"ש א"ש דלמאי דמסקי' דלא שני לן בין אפשר ללא אפשר או מהל' או מאחרי רבי' להטות ממילא שפיר ילפי' מפרה דרובא וחזקה רובא עדיף. אמנם אי ק' ליה אד' רש"א א"כ היכן מצינו רובא וחזקה רובא עדיף כיון דבכל דוכתא אמרי' סמוך מיעוט' לחזקה וצ"ל דבאמת דווקא במיעוט שאינו מצוי וכמ"ש הרא"ש שהביא רש"א אבל במיעוט המצוי באמת לא אמרי' סמוך מיעוט' לחזקה ותינח לתי' ב' של רש"א אבל לתי' קמא דלא מחלק ק' א"כ מדרבנן היכא משכחת לה רובא וחזקה רובא עדיף וצ"ע. אמנם למ"ש הרשב"א במשמרת הבית על קו' הרא"ש מרוב מצויין דהיכא דהמיעוט עומד בפ"ע ואינו נלקח מהרוב לא אמרי' סמוך מיעוטא וא"כ ה"ה במיעוט טריפות דל"ש סמוך מיעוטא לחזקה כלל ולק"מ קו' רש"א:

מרישא של עולה ע' רש"י וסיי' בקרא דילפי' מיני' טריפה פסול וק' קרא למה הוצרך לאתויי ונ' דרש"י בא לומר דעיקר קו' הש"ס בעולה דקראי קסתרי אהדדי דתחלה כ' מן להוציא טריפה וכיון דאמרי' אי לא בדק טריפה האיך שוב כ' ולאנתחי' לנתחי' דלא יבדוק הרי לדידן כה"ג טריפה הוה ובזה מיושב מדוע לא הקשו תוס' קו' מכל הקרבנות

מיד והמתינו עד דדחי משום דבאמת מעולה ניחא להו דהתם כ' בהדי' ההוא מיעוט' להוציא טריפה וקראי נ' כסותרן:

והנה הראש יוסף הק' על הרשב"א בתו"ה שער התערובות מדוע לא הק' מרישא של עולה קו' שהק' מפסח אי ס' דאוריי' לקולא מה"ת לא מייתי הש"ס מידי ונ' דמ' לי' להרשב"א דבעולה כיון דשייך עולת נדבה והמקדש בהמתו לעולה ה"ז עושה ס' טריפה בידי' דהרי אינו יוכל לבודקה אם טריפה ופסולה היא ולמה התירה התורה להביא עולת נדבה ולעשות ס' בידים:

ודע מ"ש הרשב"א הביאו הראש יוסף ואינו לפנינו דטעם הרמב"ם בפסח איכא לברורי נ' כוונתו דאי לא הי' פסח כ"א חולין הי' בידינו לברורי וא"כ הי' אסור לנו בלא בירור ולמה יהא מותר לגבוה ואולי גם כוונתו שיוכל להיות בשעת אכילה יתברר ממילא שישבר עצם ממילא ולמה יהא מותר מבתחלה:

תוס', ד"ה כיון דלייף יל"ד כיון דע"כ הבינו תוס' קו' הש"ס כפשוטו מנ"ל דרובא מלתא א"כ הדרא קו' לדוכתא מ"ט נקט הש"ס קטן וקטנה דווקא ולא נקט הא דר"ה דנשחטה הותרה וצ"ל ד' תוס' דמטריפה לא בעי לאתוי דלמא הוה מיעוט שאינו מצוי ואמנם קטן וקטנה דפליג ר"מ ע"כ הוה מיעוט המצוי ומעתה מקמי דדחי הש"ס דלייף וכו' לא הוה ק' כ"א על הפשטן אבל עכשיו דהש"ס לא דחי דלמא שאני טריפות דהו"ל מיעוט שאינו מצוי ש"מ דקיבל הא מהפשטן א"כ מכל קרבנות הו"ל למפשט מדדחי שבת:

ואפשר לת' קו' תוס' דבפ' שבועות שתים הביאו תוס' ספרי דדרש מחללי' מות יומת וביום השבת שני כבשים בדבור א' נאמרו וק' למאי הל' אצטריך הן אמת דכוונת הספרי דמאחר דגם קרבנות אף דלאו צורך הדיוט הן ולא דחי שבת היאך חזר הכ' וביום השבת והוציא קרבנות חובה מכללן וע"ז קאמר בד"א נאמרו אמנם יש בידך לומר דבא לומר דאף דכל קרבן אולי טריפה ופסול היא מ"מ מותר לשוחטו בשבת וא"כ גזיה"כ הוא:

ותי' וכו' ולכאורה למאי דמסקי' ביומא פ"ד דהא דס' פי"נ דוחה שבת הוא מאשר יעשה וחי א"כ מה ענין קרבן לזה וצ"ל דהייתי אומר דכמאן דיליף מאך את שבתותי תשמורו ס"ל והאי מיעוט יכול להורות על קרבן כמו על פי"נ:

אתיא משבירת עצם הנה בכאן החל הרש"בא להק' על הרמב"ם וצריך ביאור למאי דלא מפ' הרש"בא דבפסח שאני משום דאיכא לברורי א"כ מ"ש קטן וקטנה דנקט הש"ס דלמא התם ג"כ משום ס' דאוריי' לקולא וצ"ל דהתם כיון דגם מדרבנן לא מחמרי' ש"מ לאו משום ספיקא הוא דהרי מדרבנן כל ס' דאוריי' לחומרא אמנם בפסח דאקרא קאי שפיר מק' הרשב"א:

ולדעתי יש ליישב דהרי אם שבר עצם בפסח לוקה ואם הוא פסול אמרי' בו בכשר ולא בפסול והאיך לוקה משום ספיקא כ"ז שלא נבדק קרום של מוח אעצם אחר אלא ש"מ אזלי' בתר רובא:

ומפרה אדומה וודאי ל"ק דהתם שאני משום דבא להוציא הטמא מחזקתו:

אלא שיש לעיין מדוע השמיט הרש"בא אליה ועגלה דקדמי לפרה ונ' דמאלי' ל"ק דאם נעשה נותר לאחר שהוקטר האלי' החטאת והשלמים האוכל ממנו לוקה ובשוגג מביא קרבן ודלמא טריפה הוה ואין בו נותר וכ"ת א"כ גם בפסח מאי מק' הרשב"א לא היא התם כיון דהעצמות לפנינו ואם נעשה נותר עדן יכול לבדוק דאין בו משום שבירת עצם לת"ק בפסחים מיהת דקיי"ל כוותי' לגבי ר' יעקב דהוא יחיד לגבי' משא"כ באלי' שכבר הוקטר ובעגלה ג"כ י"ל כיון דקיי"ל המקדש בעגלה ערופה אינה מקודשת ומתירי' א"א לעלמא ודלמא טריפה הוה והתם ל"ש ס' דאוריי' לקולא דהרי הקידושין וודאי ובס' אתה בא להפקוען אלא ש"מ דהטעם משום רוב:

אלא דאכתי משעיר המשתלח ק' וי"ל כיון דקיי"ל חייבי אשם תלוי קודם יוה"כ פטורים לאחר יוה"כ שנפטרו בשעיר המשתלח ואי ספיקא הוה היאך יכול לפטור מס' כיון שבוודאי נתחייב באשם תלוי דקיי"ל דבעי' חתיכה משתי חתיכות א"וו משום דאזלי' בתר רובא:

ויל"ד בהני אמוראי דבעי למפשט מקרבנות בשלמא הני אמוראי שנדחו דברי' י"ל כ"א ידע הדיחוי על של חבירו ולא על של עצמו אבל הני בתראי כיון דשעיר המשתלח קדים מפרה ועגלה מ"ט לא ילפי' משעיר המשתלח ונ' דס"ל דשעירי' בני שתים בעי' וכדפסק הרמב"ם וא"כ י"ל התם משום דאי' לי' חזקה וכקו' תוס' וראב"י דיליף משעיר דס"ל דבבן שנה סגי ושפיר יליף וע' בראש יוסף ד' תוס' ביומא כן וכ"ת אכתי מאן דיליף מפרה ק' דהתם וודאי בת שתי' או שלש י"ל דהתם ה"ט משום דאוקי הך חזקה מול חזקת טמא ושפיר יליף משא"כ שעיר:

מסייע ומ"מ מאן דיליף מעגלה לא בעי למילף מפרה דקדים מה"ט משום דרובא וחזקה **רש"י** ד"ה נפסק חוט השדרה וכולהו תנינהו נ' דק' לי' לרש"י הלא אי נשברה השדרה הא קחז' ואם לא נשברה מנ"ל דפסיקת החוט לחוד דמק' טריפה דמק' הש"ס בפשיטו' ולזה כ' רש"י דכולהו תנינהו וכוונתו מדתנן אלו כשרי' נשברה השדרה ולא נפסק החוט ואיפכא נפסק החוט ולא נשברה לא תנן ש"מ דבחוט לחוד תליא מלתא:

מקום שהכליות יוצאות כ' רש"י דבברכו' אמרי' ר"ל דלאו דבכליות גופי' ב' מקומות יש כ"א כל מקום הכליות קאמר:

רש"י היכא דלייף כוונתו דוודאי אם שובר השדרה לא מקרי תמימה כ"א מבפני' דווקא:
ואולי יש ללמוד מכאן לענין לחם משנה בשבת:
רש"י ד"ה שלימה תיהוי כוונתו לד' תוס' דלא ילפי' כ"א דבעי' גם לאחר עריפה כמו קודם עריפה:
ד"ה מאי נ"מ ק' לי' לרש"י כיון דבעי' שלימה א"כ ידעי' דטריפה פסולה דהרי יש כמה טרפות שהם מחמת חסירה ולזה כ' רש"י דלאו דבעי' שלימה כ"א בעי' שתהא לאחר עריפה כקודם עריפה ואם קודם עריפה היתה טריפה גם לאחר עריפה לא מוריד בה:
תוס' ד"ה אתיא יל"ד מאי ס"ד דכה"ג מקרי' עריפה הרי בעי' כמחיי' וצ"ל דהו"א דעגלה בעי למיהוי ועגלה מקרי שפיר כיון דלייף ותי' דבעי' כמו מחיי' דווקא:
תוס' ד"ה הערופה יל"ד פתחו בג' וסיי' בב' ולא תי' מנ"ל דמועלין לאחר עריפה ואולי כיון דבעי' שתהא לעולם כמחיי' ממילא ידעי' דאסורה בהנאה ודבעי' קרא דכפרה ג"כ יישבו תוס' במק"א דחדא מחיי'.
תוס' ד"ה אתיא מפרה ומיהו כאן י"ל אמנם כל הראשונים לא הק' כ"א מפרה נ' דס"ל כיון דאנן השתא רק אמצות פרה דנין ולגבי מצוה זו ליכא חזקה נגדה והא דבתר הכי מטהרי' באפרה טמא מת היינו משום דכבר הוחזקה פרה זו בכשרות ומכח חזקתה אנו מטהרין כי היכי דסוקלין ושורפין על החזקות א"כ לא מקרי חזקה זו נגד הרוב ושפיר ק' קו' תוס':
והנה הרשב"א כ' דלראב"י קאי סוגיין דלית לי' חזקה מקרא ואמנם אי טעמא דפרה מחזקה כ"ש דידעי' רובא ואמנם הר"ן דחה דלמא בפרה ה"ט משום דאיכא רוב וחזקה וצ"ע על הרשב"א וע' בראש יוסף ולי נ' דהנה באמת ילפי' רוב מאחרי' רבי' אלא דהש"ס צידד דלמא דווקא איתא קמן וכמו שכ' לעיל משום דהרוב מכחיש המיעוט ומעתה ע"כ או דטעמא דפרה משום חזקה לחוד וכ"ש דידעי' רוב מני' דטעמא משום דאיכא רוב ג"כ וע"כ אתה צריך לומר דרוב כי האי חשיב רוב וא"כ ממילא הוא בכלל אחרי רבי' להטות:
ואמנם במסקנא כ' הרשב"א דכל כמה דלא ידעי' רוב מקרא ל"ש למימר רובא וחזקה רובא עדיף ונ' דהא תליא במאי הי' צידד הש"ס לחלק בין רובא דאיתא לדליתא דאם הצידד רק ע"ד שכ' דדלמא בעי' שהרוב יכחיש המיעוט ופשיט' דלא בעי' ואכתי רובא וחזק' רובא עדיף מנ"ל עכ"ל מסברא א"כ הך סברא עכ"פ יכול' להיו' אמנם אם הצידד הי' דמנ"ל דמיעוט שאין הרוב מכחישו ג"כ כמאן דליתא ואפי' לברורי ל"צ ומדפשטי' דהוה כמאן דלית' ממילא עדיף מחזקה דחזקה עשוי להשתנות משא"כ רוב דקביע וקיימי

אבל כל כמה דלא ידעי' רובא דהיינו המיעוט כמאן דליתא אדרבא חזקה עדיפה דאין מיעוט נגדה:

באו"ד דאה עשה גבינות מכמה בהמות נ' דכוונתם דדווקא אם עירב החלב שלא הי' בו ס' מכמה בהמות דאז כיון דיש בילה בדבר לח ובוודאי יש בכל גבינה מאותה חלב טריפה הוא דהגבינות אסורות משא"כ אם עשה מאותה חלב לבדה גבינות ונתערבו א"כ למאי דמסקי תוס' דס' מיהא הוה א"כ למ"ד דס' א' בגופו וס' א' בתערובות מקרי ס"ס הו"ל כל אי' מהני גבינות ס"ס והנ' צריך ביאור מדוע מיאנו תוס' בסבר' ר"ש ברא"ש וברשב"א דנהי דבהני גבינות חזקה לא מהני רוב מיהת מהני ונ' ד' תוס' דבשלמא חזקה אף דאתרע לפנינו אמרי' השתא הוא דאתרע משא"כ ברוב דוודאי כל כמה דמצי למיזל במלתא בתר רובא אזלי' אבל הך בהמה כיון דעכ"פ היא טריפה לפנינו א"כ הרי יצאה מהרוב והרי היא מהמיעוט ולמה נימא שהיתה מעולם מהרוב וממילא אין ראי' מבא זאב ונטל בני מעי' דהתם למה נימא שיצאה מהרוב אי משום הנקבי' הרי מצי למתלי בזאב ומ"מ מודו תוס' דמידי ספיקא לא נפקא ולכך מיחשב להו לס"ס אמנם ד' הר' שמשון אינו כן כ"א גם כאן אנו תולין כי השחיטה והטריפות באו כא' ובשעת שחיטה כיון דכל שחיטה מעשה טריפות הוא נהי דמ"מ עדן טריפות פוסל בה מ"מ לא אמרי' דיצתה שעה א' מחזקתה מחיי' ומכשרי' לכל החלב והגבינות מטעם חזקה דאתיא מכח רובא ואמרי' השתא הוא דאתרעי משא"כ בטריפות דסרכא דע"כ יצאה מחזקתה מחיי' א"כ אפי' לספק לא חשבי' לה דאדרבה כיון שהוברר שהיתה בחיי' מהמיעוט אמרי' מעולם לא היתה מרוב וכן מבואר בלשונו שהביא הרשב"א בשמו ומסולק קו' הרא"ה בבד"ה ומ"מ בכל טריפות שאין שייך לומר דבשעת שחיטה נולד בה בין לתוס' בין לה' שמשון כל חלבה אסורה מלבד סרכא דשייך בה ס"ס ואין מראה מקום בד' שני' לא לחלק בהוגלד וכיוצא בין תוך ג' או לאחר ג':

גמ' הא אין גורל קובע וכו' ע' רש"א י"ל דקו' הש"ס הי' עד"ז וכ"ת ע"כ כיון דהתורה ציוותה בעצמה לעשות בשעיר זה מעשה טריפות לא הקפידה לענין זה שיהו שני' שווין לא היא הא אין גורל וגו'. ויל"ד בהני תלתא עגלה פרה ושעיר הל' וכ"ת מאי נ"מ ונ' הכוונה דהתורה אסרה טריפות בין לאכילת אדם בין לאכילת מזבח והני תלתא לאו לאכילת אדם ולאו לאכילת מזבח קיימי וזה מאי נ"מ ר"ל אם הם טריפה:

והנה הרמב"ם הביא מקרא דיעמד חי וע' במל"מ דאצטריך טעם הרמב"ם לאחר הגרלה וע' בראש יוסף מ"ש ולכאור' אין צורך דראב"י בעי למנקט דרשא אליבא דכ"ע אפי' למאן דס"ל טריפה חיה:

אלא שיש להק' הרי בשעיר כ' לכפר וכ' חטאת שני שעירי עזי' לחטאת וא"כ מוכח דלא ליהוי טריפה וצ"ל דבשלמא פרה ועגלה דבאמת אינם קדשי מזבח והתורה קרינהו כפרה וחטאת ש"מ דלהכי כ' קרא דליהוי להו דין חטאת אמנם האי שעיר אדרבא קרבן הוה ושפיר נקרא כפרה וחטאת הוא ויצא מן הכלל לידון בדבר החדש דהיינו להורגו בדחיפה ובחוץ וא"כ י"ל דלגמרי יצא מן הכלל ואי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכ' לכללו בפירוש ולכך אצטריך דרשא אחרינא:

גמ' ורוב בעילות ע' ראש יוסף שכ' למאי איצטרך ולי נ' דהנה התורה חייבה כל מכה אביו אפי' זנתה אמו בהרי' וא"כ מבוא' דל"ש גבה זנות לא שכיח ולזה קאמר הש"ס דאפי' כה"ג חייב משום רוב בעילות אחר הבעל:

ועד"ז יש לפ' ד' הירושלמי פ' י' יוחסין דיליף ממכה אביו דסוקלין על החזקות דק"ל אמו מזנה מא"ל דליכא רוב ואי משום רוב בעילת הא מלתא פלוגתא היא בסוטה והירושלמי קאי כמאן דס"ל אל ישא בת דומה דלית לי' רוב בעילות וגו':

ובזה יש לתרץ בפ' בן סורר ומורה דבעי ר"ה למימר דאין הולכין בדיני נפשות אחר הרוב ר"ל דליתא קמא ודחי' לי' מברייתא ואמאי לא דחי לי' הש"ס ממכה אביו בשלמא מרוצח ל"ק דבמקום סייף נקב הוה ל"ש והו"ל כמיעוט' דמיעוט' ומעדים זוממין י"ל כקו' תוס' משום דאיכ' רוב וחזקה וס"ל חזקה שאינה מבוררת שמה חזקה אבל ממכה אביו ק' אמנה איהו ס"ל דבמכה אביו איכא ג"כ רוב וחזקה. וכ"ת אכתי ק' על סוגיין הא עכ"פ איכא רוב וחזקה ונ' דד' הש"ס דהנה בשלמא אם האם מחזקת לבנה כההוא דבנה מורכב על כתיפה שפיר הוה חזקה זו ברי גמור משא"כ אם האב מחזיק הרי גם אנן ידעי' דחזקה דידי' לא הוה כ"א מטעם רוב בעילות אין כאן רוב הו"ל חזקה בטעות כ"נ ד' הש"ס שלנו וד' הירושלמי דמ"מ כיון דאתחזק בנו אתחזק:

אך אי ק' על הרמב"ם הביאו הב"ש סי' י"ט דאיהו ס"ל רוב בעילות אחר הבעל ומ"מ כ' דהטעם דקטלי' למקלל ומכה משום חזקה ומשם ילפי' הא דהתם איכא גם רובא ונ' בנדקדק דמאחר דהרמב"ם הוציא כן מהירושלמי הנ"ל דלא כד' ה"ה שהרמב"ם הוציא מהגמ' ב"ב ע"ש ובירושלמי לא נקט כ"א מכה דקדים וא"כ למה נקט הרמב"ם מקלל ג"כ ולא עוד אלא שהקדימו למכה דקדים בקרא ונ' דהרמב"ם בא ליישב בזה קו' דלמא משום רוב והנה קיי"ל דמכה אביו לאח"מ פטור ומקלל לאח"מ חייב ומעתה הרי יכול להיות שהאב מיד לאחר ביאה מת וא"כ ל"ש שוב אם זנתה האם רוב בעילות אחר הבעל שהרי כבר מת ושמא זנתה אחר מיתתו והוולד בן שבעה לאחרון שזנתה ממנו אלא ש"מ דמטעם חזקה אתי' עלה וא"כ עיקר הלימוד מקלל ומ"מ הש"ס ירושלמי דנקט מכה גם

כן כוונתו דעסקי' דהבעל גרשה מיד לאחר ביאה והו"ל דומיא דמקלל אלא דש"ס דידן לא מ' לי' למוקמי קרא בכה"ג דווקא ושפיר יליף מני' טפי רוב וכמ"ש. ודע דל"ש כאן לומר דאי ידעי' רוב כ"ש חזקה דאין עונשין על הדין:

תוס' ד"ה שהי' שנים חבושין ע' רש"א הנה מ' להו דע"כ מדס"ד דבית האסורין מהני ש"מ דמ' מרצון דווקא יליף רב מרי אלא דק' טובא מהי"ת נימא דרצון שכיח טפי מאונס אדרבא כ' תוס' בכתובות דרצון מקרי לא שכיח לגבי אונס ולזה נ' לולי ד' תוס' דאדרבה ס"ד דש"ס דתרויי' בעי' מכל חד בין רצון בין אונס לחודי' לא שכיח כלל ומק' הרי בית האסורין דל"ש רצון ומשני דאונס לחוד מקרי ג"כ מיעוט גמור ואכתי ל' אפ"ה אינו מיושב ולזה נ' דהש"ס הק' הנה האב נאמן לפסול בנו ומדשתיק ולא אמר אין זה בני ש"מ בנו הוא ובשלמא בלא בית האסורין י"ל דלא ידע שזנתה אבל בבית האסורין בע"כ ידע ומדשתיק ש"מ לא זנתה ואהא קאמר אפ"ה ר"ל אפי' בבית האסורין יכול להיות שנאנסה ולא ידע כגון בשעת שינה וכיוצא אע"כ אזלי' בתר רובא:

ודע דחזקת צדקת אינו מכח רוב כ"א חזקה שנולד עם כל אדם מישראל:

ואכתי ק' נהי דבאונס ל"ש חזקת צדקת חזקת כשרות עדן שייך וצ"ל דאם נאנסה הרי בישראל מצי מיירו קרא ועדן מותרת לבעלה וכ"ת אחר מיתת בעלה הרי תהא פסולה לכהונה אנן לא דנינן אכתי אהא דהרי בעלה ישראל קיים ומ"מ מיושב בזה קו' הראש יוסף הרי גם למסקנא ק' קו' התו"ח דלמה מניחין כהן לעבוד עבודה דלמא א' מאמהותי' עד אהרן הכהן זנתה בפנויי דל"ש רוב בעילות וכיון שנתחללה כל זרעה חללי' והנה למ"ש לעיל לא אצטריך הא דרוב בעילות כ"א משום אי ידעי' שאמו זנתה משא"כ היכא דלא ידעי' זנות בעצמו לא שכיח והוה מיעוט ואמנם למ"ש כיון דכל א' מאמהותי' כשהיתה פנוי' הי' לה חזקת כשרות בלא רוב לא חיישי' לספיקא כלל וממילא מיושב קו' התו"ח למה לא פשט הש"ס מזה דהתם נהי דזנות לחודא מקרי מיעוט מ"מ רוב ליכא למילף דש"ה דאיכא חזקת כשרות בהדי רוב אלא שהראש יוסף דחה הקו' משום דנפקא לן מברך ה' חילו דעבודת חלל שלא נודע כשירה וי"ל קו' התו"ח דלמה לי האי קרא הרי בלא"ה ידעי' דכל כהן ס' חלל הוא אלא ש"מ דלא הוה ס' דאזלי' בתר רוב וכן י"ל קו' מממזר ג"כ דל"ל קרא דס' ממזר מותר הרי כל א' מישראל ס' ממזר אלא ש"מ דלא היא משום דאזלי' בתר רוב אלא דמ"מ לק"מ דלמא אדרבא להכי כ' קרא לספיקא למימר דלאו משום רוב שריא זיווג ועבודה אלא דגם ספק כשר:

ותלמיד א' הק' דמדכ' רחמנא בס' קהל יבא בוודאי קהל לא יבא ש"מ דאיכא וודאי קהל וש"מ דאזלי' בתר רוב ונ' דלגבי ספק דהיינו שתוקי ואסופי מקרי אינך וודאי קהל ולעולם לאו משום דאזלינן בתר רוב:

ודע דבכלל מכה אביו הוא בן סורר ומורה דבעי' אבי' וקטנה שקיבל אבי' קידושין ובת כהן שזנתה והש"ס נקט מכה אביו דקדי' בקרא:

ושמעתי מקשים מפדיון בכור לאחר ל' דלמא טריפה הוא ובכור שנטרף תוך ל' יום פטור מפדיון ותו התם למ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב אפי' רוב לא מהני ונ' דקו' שניי' וודאי ל"ק דאטו מוציאין ממון בע"כ מיד האב הרי הו"ל ממון שאין לו תובעין מצוה הוא דרמיא עלי' מטעם רוב ותו לא ואמנם קו' ראשונה וודאי ק' ונ' דלמא באמת לא בעי' למפדה עד שנעשה בן י"ג חדשי' כשהוא חי דנודע שלא הי' נטרף תוך ל' ואם מת קודם דלמא בדקי' לי' ואם הוא טריפה אינו חייב לפדותו.

ודע דרב מרי נאיד מהני אוקימתות וילפיתות דלעיל דס"ל חולין מקדשי' אפי' כה"ג דמ"ל מדהקיל התורה בקדשי' למיזל בתר רובא כ"ש תולין דקיל מ"מ לא ילפי' ואידך כה"ג ילפי' ומ"ד מעדי' זוממים ומ"ד מרוצח לא ילפינן ממכה אביו דלמא משום חזקה כהירושלמי דלעיל ומ"ד מעדי' לא יליף מרוצח דנקב במקום סייף לא שכיח והו"ל מיעוטא דמיעוטא ורב אשי ניחא לי' למילף משחיטה עצמה.

רש"י ד"ה ודלמא טריפה הוה ההרוג רמז ע"ד התוס' דגם ארוצח הי' יכול הש"ס להקשות.

ד"ה וכ"ת משום איבוד וכו' ושפטו העדה וכו' יל"ד כיון דלא אזלי' בתר רוב בלאו ושפטו העדה אמרי' ס' נפשות להקל ונ' דרש"י בא ליישב דלכאורה מהי"ת נימא דנינוול להאי ולא ניזל בתר רוב כיון דניוול אסור מה"ת ואי בעי רחמנא דנינוול' הו"ל למכתב הכי בהדיא לזה כ' רש"י דזה בכלל ושפטו העדה וכו':

ובזה מיושב לאיזה ענין תי' הש"ס כלל הא והא קענוול מיד הו"ל לתרץ דלמא במקום סייף נקב הוה אלא דהש"ס כ' כן משום מסקנא דיק' דנהי דאזלי' בתר רוב מ"מ כל כמה דמצי למבדק נבדוק משום ושפטו העדה לזה תי' דבאמת יש כאן אי' אלא דאי לא סגי בלא"ה דלא אזלי' בתר רוב אמרי' דזה בכלל ושפטו העדה משא"כ למסקנא דע"כ אזלי' בתר רוב אמרי' דזה בכלל ושפטו ואסור לן למעבד איסורא

תוס' ד"ה וכ"ת לילף מרוצח גופא נ' דניחא להש"ס למילף מהרוג דבכלל הרוג אפי' תינוק בן ל' משא"כ רוצח דע"כ הוא בר עונשין וא"כ איכא חזקה ואף דאינה מבוררת מ"מ הרוג עדיף דליכא חזקה כלל

בסו"ד אך ק' נ' דלהכי הקדימו הא דטריפה שהרג פטור דאל"ה הו"ל ס"ס חדא דלמא ההרוג לאו טריפה ואת"ל טריפה דלמא גם הרוצח טריפה ובס"ס אולי לא מקרי התראת ס' דהוה לי' כרוב דל"ש התראת ס' כמ"ש תוס' אמנם מאחר דאדרב' טריפ' שהרג פטור אין כאן ס"ס ושפיר הק':

בסו"ד ושמא סבר וכו' לולי דברי' הייתי אומר דה"ק הש"ס מנ"ל למידק רוב נידוק התראת ס' שמה התראה:

קרום של מוח מגולה פי' בהרגו בסייף אבל בהרגו בדבר אחר ולא עשה בו נקב כלל שפיר יכולין לבדוק ובהכי מיושב ממכה עבדו בשבט דממ"נ ניקב בו קרום של מוח הרי הרגו ומה לי אם חי יום או יומי' וכן גבי יריבון אנשי' דחובשין אותו ג"כ ממ"נ אם ניקב מאי אהני שמתהלך בחוץ אמנם כל הני בלא עשה בו נקב מצי מיירי ואסייף כ' כן:

תוס' ור"ת אומר נ' דלאו דר"ת הדר מתי' תוס' קמא דא"כ אטו כל דין רוצח לא ניכתב אלא לב"ד דלא ידעי' מושפטו העדה אלא משום דכ' תוס' בתי' קמא דדוחק להעמיד פסוק כגון זה דווקא הוסיף ר"ת בנ"מ עוד מפסוק זה אם לא שאלו ב"ד אח"ז וכו':

הק' ר"י בר מרדכי יל"ד מ"ט שביק מכה אביו ונ' משום דלמא התם למסקנא משום רוב וחזקה הוא כדכ' לעיל. אלא שי"לד הא התם הוה רובא דאיתא קמן וא"כ מאחרי רבי' ילפי' דכ' קאי גם אדיני נפשות ונ' מזה דד' תוס' כמ"ש לעיל דכולא מלתא דעדיף איתא קמן הוא משום דהרוב מכחיש המיעוט ומחזיק לטוע' משא"כ בליתא קמן וא"כ התם בנסקלין בנשרפין דהמיעוט איתא וגם הרוב דמי שפיר לרובא דליתא קמן ולזה הוצרכו להביא ראי' משמעתין והנה הא דלא הקשו תוס' ממתני' שם כל חייבי מיתות שנתערבו די"ל דמיירי חד בחד משא"כ ברייתא מבואר שם בגמ' דמיירי שהחמורין הם רובא:

ותי' ר"ת נ' להסביר דד' ר"ת כהרמב"ן בס' המצות דכל חייבי מיתות מ"ע א' הם ובערת הרע וכו' ולא כהרמב"ם שעשאן ד' מצות מעתה ה"פ בשלמא מפטור לחיוב דאי לא ניזל בתר רוב לא נקיים כלל מ"ע דובערת ילפי' שפיר מעדי' ורוצח דאזלי' בתר רובא לקיים המצוה משא"כ כאן דמ"ע דובערת עכ"פ מקיימת לית לן דכה"ג ג"כ אזלי' בתר רוב ואמנם כ"ז בדבר שנתחדש לנו כגון הך דא' אמר בשני' וא' אומר בג' ילפי' וכגון הך דנסקלין בנשרפין לא ילפי' משא"כ היכא דהתורה צוותה בהדי' איזו מיתה חמורה כגון שריפה לבת כהן וא"צ למילף ממלתא אחרינא כה"ג לא כ' ר"ת וכ"ת ליליף מהתם גופא דשאני התם דמקרי לא אפשר וכדדחי הש"ס במסקנא אכל הני שמעתתא דאלת"ה לא משכחת בת כהן בשריפה ומיושב קו' העולם. ודע דהא דלא מק' הש"ס פ' בן סורר אדר"ה דבעי למימר דאין הולכין בד"נ אחר הרוב מעדי' ורוצח משום דלמסקנא לא ילפי' מניי' דאין

דנין משאי אפשר. והנה השמיטו כאן תי' בזבחי' דכיון דא' וודאי אינו חייב מיתה חמורה אין בידינו לדונו בחמורה מטעם רוב ונ' דתי' זה תליא בפלוגתת הר"אש והרשב"א פ' גי"ה דלד' הרא"ש דאיסור שנתבטל מותר לאוכלו בב"א דאמרי' המיעוט בטל לגבי הרוב וא"כ ליתא לד' תוס' אילו וזה דעתם בשמעתין אמנם לד' הרשב"א דהמיעוט רק משום ספק מותר אבל נהפך ובטל לגמרי לא אסרי' ובב"א אסור א"כ ה"נ ל"ש:

ולי. נ' לתרץ בפשיטות דכיון דלכ"ע מותרה לדבר קל אינה מותרה לדבר חמור א"כ ע"כ קטלי' המיעוט בלא התראה וזה לא יתכן:

גמ' רבינא אמר נ' דנאיד מרוצח משום דס"ל נקב במקום סייף הוה מיעוט' דמיעוט' ולא ילפי' מיני' ולהכי לא משני הש"ס שוב דלמא במקום סייף נקב הוה דאי חייש רבינא להא למה נאיד מרוצח. תוס' ד"ה ודלמא נ' לתרץ דתנן במס' מכות עדי' שבאו לחייב ללוה לפרוע קודם זמנו חייבי' לשלם לו הרי דגם הקדמת זמן בכלל כאשר זמם וא"כ כיון דהם באו להורגו מיד לולא הוזמו אם נמתין להם י"ב חדש אין זה כאשר זמם:

בא"**ד** נ' דסבר טריפה חי' נ' דר"ל באדם דאית לי' מזלא דאל"כ נ' דוחק דרבינא דהוא בתרא יסבור דלא כהל' דקיי"ל טריפה אינה חי' א"וו אאדם דאי' לי' מזלא קאמר:

רש"**י** ד"ה אתיא משחיטה עצמה משום דלא פי' רש"י דסוגיין קאי אטריפות מטעם שכ' לעיל אצטריך ליישב משחיטה עצמה ר"ל דאיירו בה עד השתא ר"ל בכולה מכילתין וע' בחי' ר"ן שהביא מל' זה ראי' לפירושו ע"ש

רש"**י** ד"ה במקום נקב יל"ד מאי בעי בזה ול' אבל בגרגרת ק' ביותר ונ' דרש"י כיוון בזה לד' הרשב"א שכ' עלה דמה הק' דלמא באמת איצטרך לקרוע העור ולבדוק דנקב משהו במקום שאין ידוע לא מינכר פי' דמקום ידוע מקרי להרשב"א היכא דראינו קוץ תחוב דבדקי' נגד הקוץ לא זולת וזה ג"כ כוונת רש"י דמשום נקב משהו דוושט דייק רב אשי אבל משום גרגרת שפיר הי' אפשר לבדוק והנה כבר העיר בראש יוסף דלהרמב"ם דס"ל ס' דאוריי' מה"ת לקולא ואס"ד דהאי ס' נקב א"א לברר א"כ כה"ג מה"ת לקולא ולא דייק רב אשי מידי וצ"ל דלהרמב"ם הפי' כד' הר"ן בחי' ועיקר קו' דרב אשי מפסח וקדשי' אמנם זה דוחק קצת דעיקר חסר מן הספר ולזה נ' דלכאורה אס"ד דצריך לקרוע העור כיון שכל ה"ש הלמ"מ למה לא נאמרה הל' גם ע"ז לקרוע העור אלא דהא ל"ק כיון דהטעם משום ס' כי לא אזלי' בתר רובא קרא והל' ל"ל אמנם מאחר דבקדשי' א"א לקרוע העור וקרא דקאמר וזבחת כאשר ציוותיך אף דלמידין מיני' דנצטווה משה על ה"ש ר"ל בקדשי' נצטווה ובחולין קאמר קרא כאשר ציוותיך בקדשי' וראי' לדבר דכ' בי' אך כאשר יאכל כלומר לא תאמר דמשום דלשחיטה הושוו חולין לקדשי' גם לענין

טהרה כן וא"כ הדרא קו' לדוכתא אס"ד דבחולין צריך לקרוע העור היאך קאמר קרא כאשר ציוותיך בקדשי' ובזה מיושב הל' שחוט ואכול כלומר דא"צ לתיקון אחר:

אלא היכא דאפשר יל"ד כיון דעד השתא בלא אפשר עסקי' איפכא הו"ל לש"ס למימר ש"ה דלא אפשר היכא דאפשר מנ"ל ונ' דהנה הך שאלה מנ"ל דאזלי' בתר רובא איתשול בדרא קמאי דהרי ר' אלעזר תלמיד ר' יוחנן כבר השיב ע"ז והש"ס הוה מתמה על קו' הראשוני' הרי כ' אחרי רבים להטות ומתרצי' דרובא דליתא קמן איבעי להו לקמאי וכדפשיט' גם הא מכל הני דמייתי אמרי' תו דלמא היכא דאפשר איבעי להו לקמאי וכל הני דמייתינן הוה לא אפשר ואכתי איבעין במקומה עומדת ובזה מיושב ברש"י דקדוק עצום כיון דכולא סוגיין אקטן וקטנה קאי כדמפ' הש"ס לעיל בה די' אמאי שבק' כאן רש"י אדבתרא אמנם רש"י רמז לן בזה דעכשיו הדרי' ממאי דאמרי' לעיל רובא דליתא קמן איבעי לן כ"א אפשר הוא דאיבעי לן ונ"מ דלענין רובא דליתא קמן קטן וקטנה שוה לי"ח טריפות והך בהדי' תנן כמ"ש הר"ן בחי' נקטי' טפי קטן וקטנה משא"כ עכשיו דאפשר הוא דאיבעי לן לענין אפשר אי"ח טריפות טפי קאי איבעין דבי"ח טריפות מיד אפשר לברורי משא"כ בקטן וקטנה לכשיגדלו דווקא והיינו דהקדי' רש"י י"ח טריפות לקטן וקטנה ה"ג דלא אכיל נ' הכוונה לרב אשי דאמר דמיעוט כי הא דלמא במקום נקב קשחיט חשיב מיעוט א"כ גם לר"מ חשיב הכי נמי מיעוט ומי נימא דלא אכיל בישרא:

רש"י ד"ה דחייש למיעוט' דלא אזיל בתר רובא יל"ד הש"ס נקט חייש למיעוט' ורש"י נקט דלא אזיל בתר רובא נ' דק' לי' לרש"י. דל' חייש למיעוט' מ' דאם יש למיעוט עוד איזו חזקה חיישי' למיעוט לר"מ וא"כ הכא בטריפות דלית לן חזקה מ"פ הש"ס לזה כ' רש"י דלאו היא כ"א דר"מ לא אזיל כלל בתר רובא אפי' אין חזקה מסייע למיעוט ומ"מ דנקט הש"ס האי לישנא מ' לכאורה כד' תוס' דלדרבנן הוא דלא חייש ולפנינו ניישב אי"ה לד' רש"י והנה צריך ביאור מ"ש תוס' דדאורייתא לדידן כדרבנן לר"מ נ' הכוונה דכיון דלר"מ היכא דלא אפשר מיעוט כמאן דליתא ה"נ מדאוריי' לדידן והנה הראשוני' תי' לעולם מדאוריי' קאמר וכ"ת ליפרך לי' בשר תאוה התם כנגד יצה"ר מוטב ס' אי' מוודאי אי' וק' לי' ע"ד א"כ גם קרא דזובח הזבח דמיירי ע"כ בחולין דבקדשי' ל"ש זרוע לחיי' וקיבה מיירו ג"כ כנגד יצה"ר ומפני מה צוותה תורה לתת לכהן זרוע לחי' וקיבה שהם ס' טריפה וצ"ע:

והנה הי' אפשר לומר דהש"ס קאמר וכ"ת ה"נ בלא קריעת הצוואר לא אכל א"כ פסח וקדשים מא"ל דא"א וכמ"ש הר"ן לעיל אלא שרש"י לא פי' כן גם הי' אפשר לומר דר"ל פחות מבן שנה לא אכל דלית לי' חזקה ודלא כתוס' וכבר העיר בזה הראש יוסף דר"י ס"ל

חזקה שאינה מבורר שמה חזקה ופריך מפסח וקדשי' ר"ל קדשי' דומיא דפסח שאינו כ"א בן שנה וגם כזה לא פי' רש"י ולזה נ' ד' רש"י דהנה אם לא נחלק לר"מ בין אפשר ללא אפשר א"כ לר"מ מיעוט ורוב שוין והו"ל ס' דאוריי' אלא די"ל דר"מ ס"ל ס' דאוריי' מה"ת לקולא אלא שרבנן החמירו וא"כ התורה שפיר הותרה בשר תאוה ומדרבנן אסור אא"כ גם אכילת פסח וקדשי' אסרו רבנן וזה דבר שא"א דמצוה דכ' בהדי' באוריי' אין כח ביד חכמים לאסור וכן מבואר בריטב"א לסוכה ריש פ' לולב וערבה ובטו"ז או"ח הל' ר"ה תקפ"ב גבי שמא יעבירנו עיי"ש וזה שדייק רש"י הכא כתיבא אוכל פסח ומצות אכילת קדשי' אע"כ גם לר"מ יש חילוק בין אפשר ללא אפשר וכ' רש"י בסמוך ארובא כוונתו דגם ר"מ באמת אזיל בתר רובא ואין כאן ס' השקול במיעוט כנגד הרוב כדס"ד אלא דס"ל לר"מ היכא דאפשר לברר צריכין לברר לא זולת ומעתה כיון דבאמת ר"מ אזיל בתר רובא שפיר קאמר הש"ס לר"מ דחייש למיעוט' אמנם מאחר דבס"ד הוה ס"ל דר"מ לא אזיל כלל בתר רובא שפיר הגי' רש"י דעכשיו הוה ס"ל דר"מ לא אזיל בתר רובא כלל:

ודע דלמ"ש תוס' ב"מ כ' ע"ב דנקב במקום שחיטה הוה מיעוט וחזקה א"כ הדרא קו' הש"ס לדוכתא אליבא דר"מ וצ"ל דד' תוס' שם דגם במיעוט וחזקה הו"ל לר"מ רק מדרבנן וא"כ היכא דלא אפשר גם כה"ג לא גזרו רבנן וכ"כ לעיל ד' תוס' דשמעתין דלא כתוס' ב"מ שם:

רש"י באו"ד א"נ משום אחרי רבים יל"פ דלהכי נקט רש"י זה לטפל משום דקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב וכ' תוס' דטעמ' משום סמוך מיעוט' לחזקה ואא"ב מהל"מ ילפי' יש לחלק בין אי' לממון ובממון לא הוה הל"מ משא"כ אי מאחרי רבים להטות ילפי' והאי קרא הלא גם בממון משתעי וא"כ מהי"ת נחלק בין אי' לממון אמנם לרב דס"ל הולכין בממון אחר הרוב הוא דאיכ' למימר הכי לזה שבקה רש"י אדבתרא

אכן ל' רש"י ג"כ צריך ביאור דמ"ש האי מהחי הרי חזי' דהש"ס קאמר לעיל דשאני האי מהאי ונ' כוונת רש"י עד"ז דהנה בלא"ה יש להק' כמ"ש לעיל הרי מאחרי רבי' ג"כ לא מצינן למילף דלכאורה ג"כ מקרי אי אפשר דמאן מוכח אם הדין עם הרוב או עם המיעוט אמנם הענין הוא בשלמא אי מענין הכ' בתורה בעי למילף יש לדחות שאני התם דלא אפשר משא"כ באחרי רבי' כיון דהכא קאמר בהדי' אחרי רבי' להטות מהי"ת נאמר דבלא אפשר דווקא ומעתה בשלמא לעיל דלא ידעי' כלל מרובא דלית' קמן שפיר דחי' דמאחרי רבי' א"א למילף דהוה רובא דאיתא קמן אמנם השתא דמצינו בתורה רובא דליתא קמן ג"כ אלא דלא מצינו למילף משום דש"ה דלא אפשר הדרי' לאחרי רבים

דל"ש לדחות מאי אמרת התם רובא דאיתא קמן הרי גם לאיתא קמן מצינו בהדי' בתורה ומ"ש שוב הך מהך:

ומ"מ מיושב שוב למה שביק רש"י הך אדבתרא משום דמ"מ ק' לי' דלמא גם מאחרי רבי' ליכא למילף דהו"ל ג"כ לא אפשר. סו"ד רש"י ואדרב הונא יל"ד כיון דר"ה בהדי' קאמר הרי מה צריך רש"י שוב ראי' לדינו ונ' דדלמא ר"ה מיירי בגדייז וטלאי' דלא שכיח בהו סירכות:

והנה רבותיו של רש"י שנחלקו עליו לכאורה היכי מפרשי להך דר"ה ונ' דלאו דס"ל דמדאורייי' צריך בדיקת הריאה כמו שהבין הרשב"א הובא בראש יוסף דברי' דאטו מכחשי מציאות דהרי חזי' דלא הוה כ"א מיעוט' א"וו ס"ל דרבנן הוא דגזרו ואסרו משום מיעוט המצוי והנה ר"ה לעיל לא קאמר כ"א נשחטה בחזקת היתר כוונתו דחזקת איסור נסתלק ולמאי נ"מ אם אירע בה ס' טריפות מחיי' לא אמרי' דמחזקי' מאי לאי כ"א אמרי' מדאורייי' נשחטה בחזקת היתר ול"ש שוב לאחזוקי מאיסור לאיסור אמנם רש"י לטעמי' דס"ל מחזיקין מאי לאי וכה"ג טריפה הוה וכד' הר' יונה א"כ יקשה שוב למאי נ"מ אמר ר"ה בחזקת היתר אע"כ מותרת לגמרי אפי' מדרבנן קאמר:

בע"ה בענין סמוך מיעוטא לחזקה

חולין פ"ו ע"ב תוס' ד"ה יאמרו ס' אי' וכו' בסו"ד נדפס הג"ה ומהר"ם לובלין כוונתו דלענין אי' לא מהני צירוף חזקה ודבריו לא זכיתי להבין מיעוט וחזקה לא מהני אבל רובא וחזקה הרי מהני כדמסקי' הכא וביבמו' וצ"ע:

יבמות ר"פ בתרא תוס' ד"ה מחוורתא מתני' ר"מ בסו"ד אע"ג דגבי כותי' גזר צ"ע הרי גם בדמאי גזר אלא דלא הוה דאוריי' הרי גם בכותי' לא הוה דאוריי' וצ"ע והנה הרא"ש מאחר שדחה שיטת ר"ת א"כ לא ס"ל כלל כסוגי' דידן וכפתח דבריו וכן מסקנתו בבכורות וא"כ לא ידענ' למה הטור בחיבורו ובקיצור פסקי' הביא משנתינו כצורתה ובשלמא בטור י"ל דסמיך אד' הרא"ש בחולין דמסכי' לד' ר"ת וס"ל אדבתרא היא חולין ואף שלא יישב שם קו' אר"ת שהביא הכא ובבכורות אבל למה בקיצור פסקי' עוד הביא משנתינו כצורתה דלד' הרא"ש ברישא תנשא לכאורה וצ"ע. אח"כ מצאתי קו' זאת בס' יש"ש ובק"נ כ' לתרץ דהרא"ש לענין חלב פוטר דווקא דחה ד' ר"ת וק' וכי כאן ביבמו' בא הרא"ש לברר דין חלב פוטר:

והנה מ"ש הרשב"א בחי' כאן לחלק בין מיעוט הנפרש מהרוב דמיעוט מפילות ובין מיעוט העומד בפ"ע כמיעוט אין מתעברות לכאורה היינו לרבנן דפליגי במטפחין ולא

ס"ל התם סמוך מיעוט' אבל ר"מ דס"ל התם סמוך מיעוטא א"כ ס"ל דלא בעי מיעוט הנפרש מן הרוב א"כ ק' מאי תי' לי' להרשב"א למה לא חשיב רבא ברישא ב' מיעוטא משום דמיעוט אין מתעברו' לא חשיב מיעוט הרי רבא לר"מ קאי ולר"מ ראוי להצטרף וצ"ל דה"ק הרשב"א משום דרבא גם לרבנן קאי וא"כ ע"כ מתני' דלא כר"מ וזה לא מ' מסו"ד רבא א"וו כתי' שני של הרשב"א שם צ"ל אליבא דר"מ וע' בנ"י. הנה סברא זו עצמה כ' הרשב"א במשמרת הבית שער השחיטה בהא דכ' לסלק השגת הרא"ה מעל הרמב"ן והנה כ' שם בפשיטות דלולי הנך סברות שכ' שם גם בנקב במקום שחיטה הוה שייך סמוך מיעוט' וצ"ל דכיון דר"מ לית לי' הך סברא כמ"ש א"כ גם היכא דשייך סמוך מיעוט' צריך לחלק לר"מ בין אפשר ללא אפשר:

אמנם פשט ד' הרמב"ן בתו"ה שם שכ' הרי שחיטה לפניך וכו' מ' כסברה ראשונה של הרשב"א במ"ה שם משום שנעש' עכ"פ מעשה שחיטה ונסתלקה החזקה מטעם זה אתי' עלה ונ' מ"ש רש"י ר"מ דכותי' היינו דאס"ד דגם מתחלה מיירי הש"ס מר"מ דקטן וקטנה א"כ הרי ידע הש"ס דלרבנן אף דלית' קמן ואמנם למ"ש תוס' דט' חניות ל"ד כ"א דומיא דהתם דהיינו רוב שנוכל לעמוד עליו ומ"מ לא מקרי איתא קמן והיינו כותי פשיטא שכיוון רש"י שפיר וז"נ כוונת תוס' אף שסתמו דברי':

בע"ה בענין השוחט בסכין ונמצאת פגומה חולין פ"ק

בסכין ע' רש"י ומ"מ מדנקט הש"ס בסכין סתמא יש מכאן ראי' למ"ש הרא"ש דהשוחט שיש לו סכין מיוחד לשחיט' ואינו עושה בו שום דבר הרי הוא בחזקתו והיינו בסכין דנקט הש"ס ר"ל בסכין של שחיטה:

ונמצאת פגומה כ' רש"י ולא בדקו מיד אחר שחיטה ר"ל דבס"ד דפליגי רק בשיבר בו עצמות מיירו כה"ג אבל לא למסקנא דלמסקנ' אפי' בדקו מיד תולין לר"ח במפרקת:

רש"י ד"ה בעצם באותו ששיבר נ' כוונתו דכולא סוגי' דהשתא אזלי רק לס"ד ולאפוקי ממ"ש הרשב"א דקו' הש"ס הי' למסקנ' דווקא ודחה מזה ד' רש"י כ"א אדרבה לס"ד אזרל' סוגי' ודקאמר הש"ס וודאי טבל הכוונה כמ"ש תוס' משום דנתעסק באותו מין. והנה הביא הראש יוסף מאשל אברהם קו' על מה שהוכיח הרשב"א ממומר דנאבד הסכין לאחר שחיטה כשר והק' האשל אברהם דאטו יהא מומר עדיף מישראל ומה להש"ס להזכיר זה כיון דגם ישראל כשר צריך לבדוק ודחה הראש יוסף דבמומר אס"ד דנאבד לאחר שחיטה פסול אינו רשאי ליתן לו לכתחלה דלמא משתלי ול"נ דלא דמי כיון דגם בישראל כשר שייך האי משתלי אלא דלא סגי בלא"ה גם למומר רשאי ליתן ולא גזרי' דלמא משתלי:

תוס' ד"ה סכין כס"ס כבר כ' לעיל בענין חזקה משום דשם אונס חד הוא כ' תוס' כס"ס וע' רש"א שנתקשה בסו"ד אמנם כוונתם לד' הרשב"א דבה"פ המק' והתר' דהמק' הוה סבר דעיקר רבותא הוא בפגימה אף דסברא נוטה טפי להתיר משום דעצם וודאי פוגם וא"כ ה"ה בשהה ודרס והתרצן תי' דעיקר הסברא בהמה לא אתרעאי פי' וא"נ בעור אפגם דלמא שלא כנגד הפגימה שחט:

וע' בחי' ר"ן במ"ש שהה ודרס לא מינכר כוונתו דבשמוטה א"ל הרי שחיטה לפניך דהרי שמוטה לפניך משא"כ בשהה ודרס י"ל הרי שחיטה לפניך ובוודאי לא שהה. והנה מסקנת תוס' בשמעתין כתי' בתרא דכן רהטא סוגיין פה ולא משום חסר ואתאי מה"ט לא תי' תוס' לקמן בסוגי' דחזקה הקו' מתרתי לריעותא כמו שתי' בנדה דלא מ' להו הכא הך סברא דמשום חסר ואתאי לחוד לא נימא מקוה אתרעאי וגברא לא אתרעאי. והנה עדן צריך ליישב המק' על ר"ח מדוע פריך מברייתא דטבל ועלה ושביק מתני' דמקוה מתני' היא אמנם עיקר קו' המק' הי' בס"ד דקאי אשיבר עצמות וממילא ל"ד כלל למקוה דבמקוה אין במה לתלות וכאן יש לתלות בשבירת עצמות אולם תוס' הק' למסקנ' דאפי' אין במה לתלות ג"כ קאמר ר"ח וע"ז תי' דבתי' הש"ס גם זה נסתלק. ודע דמשום דהתוס' דייקא מפשטא דסוגי' כתי' ג' ומשו"ה נקט האגודה לעיקר לפסק הל' בעובדא דשוחט גס כן תי' ג' דווקא. ודעת רש"י בתי' הש"ס בהמ' לא אתרעאי אינו כד' הר"ן בחי' דהש"ס הדר בי' מתי' קמא דעצם וודאי פוגם כ"א תרווי' בעי' היכא דהרי דהריעותא בנידון עצמו לא אזלי' בתר מצוי ולא מהני עצם וודאי פוגם אמנם היכא דבגוף הנידון אין ריעותא ובסכין דאיכא ריעות' מסתבר לתלות במצוי אזי אמרי' הרי שחיטה לפניך:

והנה, ד' הב"ח סי' י"ח דלר"ה וודאי נבילה והש"ך סי' כ"ז הק' עליו משחיטת חש"ו דאי לאו דרוב מעשיו מקולקלין הוה צריך שחיטתן כיסוי אף דהוה ס' בשחיטה וע' בראש יוסף בשמעתין ואני אבאר דד' הב"ח כיון דהסכין פגום לפניך ובהמה בחזקת אי' הי' דומה למאי דאמרו במקוה דהטהרות טמאי' וודאי ולא ס' משום דחסר לפניך והעמד טמא וה"נ הו"ל וודאי נבילה משא"כ ברש"י דאין כאן כ"א ס' א' מודה הב"ח דמידי ספיקא לא נפקא ואמנם כ"ז אם במקוה ה"ט וכן הסכי' הראש יוסף שהוא ד' הרמב"ם שם ולמ"ש ל"מ כן מדכ' כאן ס' נבילה ואמנם אם במקוה הטעם דילפי' אף טומאה ברה"ר מתחלת טומאה ברה"י וא"כ בטומאה דווקא הוה גזיה"כ שיהי' וודאי ולא באי' כ"א מידי ספיקא לא נפיק א"כ הדין עם הש"ך דס' הוה:.

רש"י ד"ה והל' כדר"ה דחיישי' לעור והורה לי ר"י וכו' י"ל דכוונת רש"י דלכאורה הי' אפשר לומר כיון דקיי"ל כר"ח בשיבר עצמות ה"ה דקיי"ל כוותי' בעוף אפי' לא שיבר

משו' דעורו רך לזה כ' רש"י דבכ"ג חיישי' לעור אפי' בעוף והביא ראי' מרבו ולקמן כ' רש"י הטעם משום דמפרקת לא עדיף טובא מעור הואיל ואינה מכה בה וכ"כ הרמב"ם דאפי' בעוף קיי"ל כר"ה:

א"נ י"ל דלקמן כ' רש"י בעצם מפרקת לאחר שחיטה כוונתו דאף דלכאורה אם גם לר"ח תליא במפרקת אכתי דלמא בין סימן לסימן נגע במפרקת אמנם ר"ח ס"ל דתלי' לאחר שחיטת שני הסי' נגע וא"כ י"ל דמה"ט הוא דלא קיי"ל כר"ח משום דחיישי' נהי דבמפרקת נגע דלמא בין סימן לסימן וא"כ בעוף גם אנן כר"ח ס"ל לזה כ' רש"י דקיי"ל כר"ה דחיישי' לעור וא"כ ל"ש בין בהמה לעוף:

רש"י ד"ה מתלא תלינן טרח ליישב לפי שיטתו דלר"ח נגע מיהת בעי' א"כ לכאורה הרי לא תלי' לזה כ' דמ"מ כ' דמ"מ מקרי זה מתלי תליא וכו' וע' ח"ר:

ד"ה אי הכי ושחטתם בזה כוונת רש"י דהמק' דלא ידע דהטע' משום כבודו של חכם ע"כ הוה ס"ל כס"ד לקמן דמשחטתם:

בזה ילפי'.

ד"ה ע"א נאמן והנה מוזבחת לחוד ל"מ לי' לרש"י דלמא לנפשי' קאמר קרא וזבחת ואכלת משא"כ משחט את בן הבקר שפי' הביא דכהנים אכלו אלא דאכתי דלמא באמת בעי' עדי' מלבד השוחט דהיינו עוד א' לזה כ' רש"י מדכ' רחמנא בעריות גז"ש דבר דבר מממון דבעי' עדי' ש"מ דבשאר אי' לא בעי' עדי' ואכתי מושחט לחוד לא ניחא לרש"י דלמא כהני' שאני שהם מיוחסי' שבישראל ולזה הביא ג"כ וזבחת ואתא חדא לגלויי על אידך מה ושחט לאחרי' אף וזבחת כאשר ציוותיך לאחרי':

בע"ה בענין בדיקת סימנין חולין פ"ק

צריך לבדוק יש להביא ראי' מזה לד' בה"ג דגם על שמוטה צריך לבדוק מטעם זה דווקא הטבח צריך לבדוק דווקא היודע דין שמוט':

א"נ

י"ל דקאי אדלעיל דקאמר רי' א"ש כל טבח שא"י ה' שחיט' וכו' א"כ הטבח צריך להיות מומחה וא"כ ס"ד דמדהוה מומחה אפי' בדיקת סימנים לא בעי' קמ"ל דאף שהוא הטבח היודע ה"ש מ"מ צריך לבדקו בסימני':

אחר שחיטה לכאורה שפת יתר והי' נ' ראי' מזה לד' מהר"יו דמיד אחר שחיטה צריך לבדוק וע' טו"ז שהק' מדוע לא הק' מהר"יק משוחט בלילה והנה הטו"ז בעצמו כ' לפני זה בשם מהרי"ל דבדיקה ביד עדיף מבדיקת מראה עיניו וא"כ הרי יוכל לבדוק ע"י משמוש

היד וכ"ת א"כ אמאי לא שוחט לכתחלה הטעם כמ"ש הרשב"א שם שמא ישהה וידרוס וכדומה ולא כד' רש"י דמשום בדיקת סימנים הוא הטעם וז"נ באמת טעם הרשב"א שכ' טעם אחר ממ"ש רש"י ועכ"פ לא הי' קו' למהר"יק משם.

ביקור טבח חכם ע' רש"י ולכאורה הול"ל בקיצור ביקור סכי אלא משום דכל סכין צריך להראותו לחכם א"כ אי נקט ביקור סכין ס"ד ביקור דטבח ודחכם להכי נקט ביקור טבח חכם דנדע מחד ביקור מיירו:

רש"י ד"ה בהמה בחיי' נ' דק' לי' לרש"י וכי על בהמה בחיי' אנו דנין ולזה כ' רש"י דר"ל האי' מחמת שהיא בחיי' כלומר אבר מן החי:

והנה תוס' בביצה השיגו על רש"י דאבר מן החי כבר אזיל לי' וזה תי' הרשב"א דטעם רש"י דס"ל מחזיקין מאי לאי' ואמנם לתוס' פשיטא להו דאין מחזיקין מאי לאי' מההיא דיבמות ל"א דאמרי' אשה זו בחזקת היתר לשוק ש"מ אין מחזיקין אמנם ע' ברשב"א שם ב' תי' על זאת:

ואמנם בתו' במס' ביצה רמזו עוד קו' על רש"י למ"ד לאו לאיברי' עומדת וא"כ כיון שמעולם לא נחתך אבר ממנה לא הי' עליו מעולם אי' אבר מן החי ובשם רש"א הוגה שם למ"ד לאיברי' וצ"ע. ואמנם יש לתרץ דעכ"פ בשעת שחיטה הרי חתך תחילה סי' א' ובסי' זה תלוי מן המעי' בוושט הקיבה והדקין ובקנה לב ריאה וכבד וא"כ קודם ששחט סי' א' חל על הבני מעי' אי' אבר מן החי ואם נחזיק על הבני מעי' אי' האיך נוכל להתיר שאר הבהמה:

אלא שבשבועות הק' עוד מנבילה ביוה"כ לרש"י הו"ל אי' ב"א ואולי מאחרי דמחזיקין מאי' לאי' אין כח לאי' יוה"כ שהוא אי' חוץ לגופה לחול על אי' נבילה המוחזק מכח אי' אבר מן החי בגופה ומ"מ ד' תוס' בכמה מקומות דהאי' הוא אי' אינו זבוח אלא שהריטבא בשבועות שם דחה זה מכל וכל בקו' עצומות עד מאוד ואמנם ל' טריפה ואסורה מורה לכאורה כל' תוס' דהאי' הוא אינו זבוח ולא מחזקי' מאי' לאי' וא"כ כיון דלהאי מ"ד לא מפשי' על האי' דמקמי הכא שום אי' א"כ אין כאן לאו כלל דאי' אינו זבוח הוה רק אי' עשה ולזה קאמר טריפה ואסורה באכילה אבל לאו ליכא והנה מד' רש"י יש ללמוד דפליגי בהכי מ"ד טריפה ס"ל דלא אמרי' כ"א דחזקה דמעיקרא עדיפא מחזקה דהשתא דהיינו הרי שחיטה לפניך ואמנם מ"מ גם החזקה דהשתא במקומה עומדת ובשלמא אי' אכילה דהוה מעיקרא אינו יוצא מספק משא"כ לאי' טומאה מהני שוב הרי שחיטה לפניך ואמנם מ"ד מטמאה ס"ל דחזקה דמעיקרא דחיא לגמרי חזקה דהשתא מאחרי דאינה חזקה וודאי וא"כ הו"ל כלא נשחטה כלל ואמנם ד' תוס' לפי מה שפי' הראש

יוסף דברי' הוא דפליגי מ"ד טריפה ס"ל כרבנן אפי' היכא דאיכא למימר סמוך מיעוטא לחזקה ומ"ד נבילה ס"ל כשיטת ר"ת דהיכא דאיכא למימר סמוך מיעוטא לחזקה קיי"ל כר"מ והו"ל דאוריי' ושפיר הוה נבילה.

ויע"ל עפ"י מ"ש הראש יוסף דלכ"ע סמוך מיעוטא דרבנן אלא דמאן דאמר נבילה ס"ל רובא דתלי' במעשה לא הוה רוב והנה הק' הראש יוסף האיך סמכי' אשחיטת מומר כיון דלא מצי' לסמוך עליו בבדיקת סי' לאחר שחיטה והביא תי' בשם רשב"א דאמרי' קודם שיעור שהיי' גומר השחיטה ועדן ק' לדידן ותי' ת"ש דלא הוה כ"א דרבנן ונ' דר"ל חומרא בעלמא ולא דין גמור הא דאנו מחמירין בשהי' כ"ש ול"ק קו' הראש יוסף הא באתחזק אפי' ס' דרבנן לחומרא ולי נ' דבשלמא בדיקת סכין צריך מומר דלא הוה מלתא דעבידא לאגלוי דיאמר אחר שחיטה נפגם אבל בדיקת סימנים דהוא מלתא דעבידא לאגלוי חזקה לא משקר. וכן מה שהק' עוד מאי אהני לן לענין שמוטה תוקף אגודל שכ' רמ"א דלמא עדן המיעוט מדולדל ותי' דהא לא שכיח ויל"ד לפי מ"ש הש"ך דעיקר החשש משום שעת שחיטה א"כ אדרבא מסתבר ברגע זו די אם עוקר הרוב ואמאי נימא דכולא דווקא עוקר ואמנם לי נ' דאדרבה להכי בדקי' בתקיפת אגודל דאם כבר נעקר הרוב ע"י הכח של תקיפת אגודל גם המיעוט ע"כ נעקר ואם אינו נעקר בוודאי לא הוה רוב עיקור בשעת שחיטה:

שמא במקום נקב ע' פמ"ג סי' כ"ה מ"ש כיון דאין סירכא בלא נקב דלדולי סירכא הוה משתכחא לא זכיתי להבין וודאי אין סירכא בלא נקב אבל יש נקב בלא סירכא וע' ברשב"א בשמעתין שכ' כן בהדי' וצ"ע:

והנה לקמי פ' העור והרוטב ילפי' טומאת אבר מן החי מכי ימות מן הבהמה א"כ לענין טומאה אבמה"ח ונבילה מחד קרא נפקי ובזה מיישב בס' עץ החיי' מ"ט לא תנן ריש כלי' טומא' אבר מן החי בכלל שאר הטומאות משום דהוה בכלל נבילה וא"כ ל"ק האיך מחזיקין מאבר מן החי לנבילה דכולא כחדא מלתא דמיא וע' בס' בינת אדם חילוק בין נבילה וטריפה לענין מחזיקין מאי' לאי' ולמ"ש ג"כ הוה הכי.

בע"ה בענין חמירא סכנתא מאיסורא חולין פ"ק

ומי. שאני בין סכנתא יל"ד הרי בכל התורה כולא סכנתא דוחה כל אי' לבר מע"ז ג"ע וש"ד ומאי ס"ד דרבא לומר כן ועוד הרי באי' הולכין אחר רוב משא"כ בסכנה וקו' זו כבר הובאה בפ"מ כאן וכ' דרבא ה"ק ממ"נ אי אמרי' ריעותא שיש לתלותה בדבר מה הו"ל כאין כאן ריעותא והיכא דליכא שום ריעותא הרי גם בסכנה מותר וכיון דחזינן דלענין סכנה מקרי כה"ג ריעותא א"כ למה במקום ריעותא מיקל ר"ה:

וע. ברשב"א דר"ל דאביי משום חזק' מק' ודחה א"כ רבא מאי קסבר ותי' באופן אחר וק' לי' רב שימי עיי"ש אמנם התו"ח אחז בסברא זו וכ' דרבא לית לי' חזקה כ"א בממון פי' דבריו דבממון כ' מי בעל דברי' יגוש ודרשי' יגיש ראי' אלמא חזקת ממון מהני ומ"מ הדברי' דחוקי':

ואשר למדתי מד' רש"י שכ' בדאביי כדמפ' לקמן דמ' דגם אביי ידע דמסוטה ילפי' וכן האריך מאוד בד' רבא דהענין הוא כך אביי הוה סבר דוודאי ילפי' מסוטה דדווקא ברה"י ס' טומאה טמא ולא ברה"ר אבל הא גופא ק' מנ"ל הא דלמא בסוטה משום דלא אפשר כ"א ברה"י ומעשה כך הוא ומנ"ל למימר דטעמא משום רה"י א"וו משום דאי לאו קרא דסוטה בכל ס' הוה אזלי' לקולא ואמנם עכשיו דגלי קרא אמרי' מאי דגלי גלי דהיינו רה"י ומאי דלא גלי דהיינו רה"ר לא גלי אמנם אס"ד דכל ס' אי' לחומרא א"כ מהי"ת נימא דרה"י דסוטה דווקא וע"ז תי' רבא דלא היא דלעולם ס' לחומרא והתם בהדיא גלי קרא דברה"ר לקולא וזה דהנה מנ"ל דלאורוי אטומאה אתי קרא היינו כדכ' רש"י משום דאפקי' קרא לאי' סוטה בל' טומאה ואמנם א"כ למה עכ"פ כ' קרא תרתי זמני ונטמאה נהי דתרווייי' צריכי כמ"ש רש"י א' לבעל וא' לבועל מ"מ ל' טומאה לא צריכי בתרווייי' אלא ש"מ דבא למעט ונסתרה דהיינו ברה"י והיא נטמאה משא"כ היכא דלא נסתרה דהיינו ברה"ר ס' טומאה לטהר וע"ז פריך רב שימי תינח טומאה ברה"ר דרה"י דאין בו דעת לשאול מא"ל האיך ילפי' לה מסוטה דלמא מעשה בסוטה כך היא אלא שוב ש"מ משום דספיקא לקולא ואמרי' מאי דגלי בסוטה דהיינו יש בו דעת לשאול גלי מאי דלא גלי דהיינו אין בו דעת לשאול לא גלי ומשני לי' רבא לא ה"א כ"א לעולם ספיקא לחומרא וגם הא גופא גלי התם קרא ונסתרה והיא נטמאה דווקא נסתרה ודווקא היא שיש בה דעת לשאול לא זולת:

ודע דלמ"ש הרשב"א דלרבא תרווייי' ילפי' מסוטה קולא דר"הר וחומרא דרה"י א"כ מסברא חיצונה לא קולא ולא חומרא ידעי' הא דמק' אי. לרה"י לחומרא ולא לרה"ר לקולא היינו משום דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן.

ויל"ד. לד' הרמ"בם דכל ס' אי' מה"ת לקולא א"כ מאי מק' אביי מס' טומאה ברה"ר דווקא ולמה לא מקשה מכל אי' שבתורה וצ"ל לד' הרמב"ם דמדרבנן קאמר רבא דרבנן הוא דגזרו על מים מגולין והם הרי גזרו על כל ס' אי' והשיב אביי הרי בס' טומאה ברה"ר דכל טומאה אי' בכללה לענין מקדש ולענין תרומה ואוקמוה רבנן אדאוריי' והשיב לו רבא כיון דהתם הל' גמירי דברה"י טמא וברה"ר טהור ואי גזרו רבנן ארה"ר טומאה א"כ משתכח כולא מלתא דיש חילוק בין רה"י לרה"ר ואתי לידי תקלה כמה פעמים ולזה

אוקמוה אדאוריי' והיינו דפריך שוב רב שימי דברה"י גופא הרי באין בו דעת לשאול אוקמוה אדאוריי' ומשני רבא דהתם גם כן שלא תשתכח דביש בו דעת הוה דאוריי' וכדלעיל גבי רה"י .

תוס' ד"ה הל' גמירי לה ע' רש"א וכוונת סו"ד דכל טומאה ברה"ר הוה כאין בו דעת לשאול והוא דבר חדוש ועמוק מאוד א"כ הו"ל לתוס' לפ' כן בהדי' ורמז לזה בעל ברכת הזבח בהגהות לרש"א אמנם עיקר פי' ד' תוס' כמ"ש מה"רם לובלין ותו"ד דבשלמא סוטה הוה חתיכה ס' חלב ס' שומן אמרה תורה שיהא לה דין חלב משא"כ בשני נזירין דהוה כשני חתיכות א' וודאי חלב וא' וודאי שומן נהי דאמרה תורה דברה"י לא מהני חזקה מ"מ מיהא מידי ספיקא לא נפקא דהרי יש כאן חתיכה א' וודאי שומן והאיך הוא נאמר כי הוא וודאי חלב ודפח"ח ש"י:

רש"י ד"ה צלוחי' יל"ד בין אד' רש"י שהוצרך להוכיח דמיירי קודם קידוש ומכ"ש אד' תוס' דמיירי אפי' לאחר קידוש הרי כ' למשמרת למי נדה וילפי' דמי חטאת צריכין שימור בנפסלין בהיסח הדעת וכן מבואר ברמ"בם ה' פרה וא"כ הרי כיון דהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה אין לך היסח הדעת גדול מזה והיאך מצי מיירי אחר קידוש כלל ואברייי' ל"ק כ"כ דהרי טמאה תנן אבל במתני' דתנן פסולה ק' וכן בברייתא בסיפא דתני פסולה ק' וצ"ע:

תוס' ד"ה שאני אומר אדם לכאורה עדן ק' א"כ למה גזרו כאן דהו"ל ס' אוכלין ודנימא דקאי אצלוחי' לבד א"כ מתני' דלא קאי אצלוחי' קשה הבנתי מד' ראש יוסף דמים שיש להם טהרה במקוה הו"ל דין כלי' ועפ"י מ"ש הר"ן בחי' כאן:

וצריך להוסיף ע"ד הר"ז שכ' דבכלי' שאין להם טהרה במקוה גזרי' משום לא פלוג והיינו משום דכלי' מצי לאשהינהו למעבד בהו בימי טומאתו כדי שלא יטמא כלי' אחרי' מה דלא שייך רוב פעמים באוכלי':

תוס' ד"ה מפני שדרכן הק' הראש יוסף נהי דמטעם רוב מטהרינן בסיפא הרי גברא שמטהר במי נדה אלו אי' לי' חזקת טומאה וא"כ נימא סמוך מיעוטא לחזקה וע"ד שהק' רש"א בסוגי' דרוב ול"ש כאן תי' רש"א דהרי הכא מיעוט דשכיח הוא והשיב א' מן התלמידי' דגם המים הרי יש להם חזקת כשרות ואוקי חזקה להדי חזקה ושפיר אזלי' בתר רובא אלא שהראש יוסף דחה זה דהרי ברה"י לא מהני חזקה וצ"ע הרי המי' הוה דבר שאין בו דעת לשאול ושפיר מהני חזקה אלא אי איכא מיעוט דשכיח הוא דחששו ונ' דג"כ היינו מדרבנן אבל היכא דרובא לטהר למה לא נוקי חזקה בהדי חזקה:

במ"ש תוס' דברייתא קאי גם אצלוחי' מיושב מ"ט במתני' נקט פסולה דמתני' מיירי בכלי גללי' וכיוצא שאינם מקבלין טומאה:

בע"ה בענין רוב מצויין

רש"י ד"ה מומחין ויודעי' ע' ראש יוסף שהגי' יודעין בלא ויו והאי בד"א פרושי קמפ' וכן מ' לכאורה לקמן בל"ב דהאי מוחזקין ע"כ הינו ששחט לפנינו ואפ"ה קאמר הש"ס בד"א ש"מ פרושי קמפ' ואמנם מ"מ נ' דא"צ להגיה דבערוך פי' ל' מומחה מן ומחה על כתף ים כנרת פי' מיושב וא"כ ל' מומחה היינו שהתקין עצמו לכך דהיינו שלמד וע"ז קאמר הש"ס דבמה שלמד לבד לא יספיק כ"א שיודעין בו ג"כ שיודע לומר ה' שחיטה וז"ש רש"י מומחין ויודעין כלומר לא שלמדו לבד כ"א ג"כ ויודעין וכ"ת א"כ במוחזקין לקמן מא"ל י"ל דהנה מוחזקין ר"ל שלא יתעלפו ומעתה סד"א אדם שיודעין בו שהוא אמין לב שלא יתעלף אפי' אם יראה מה שיראה סד"א דסגי בהכי קמ"ל דווקא ששחט לפנינו וכו':

רש"י אעפ"י שאין מוחזקין בסו"ד ויודעין לאמן את ידיהם הנה לקמן במוחזקין מבואר בגמ' דהיינו שלא יתעלפו לחוד ונ' דהיינו דלקמן דאמרי' רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם ומכ"ש שיודעין לאמן ידיהם אבל השתא דמיירו במומחה שיודעין בו שיודע לומר ה' שחיטה אבל מיודע לאמן ידיו לא מיירו ש"מ דזה בכלל מוחזקי'. גמ' יודע לומר ה' שחיטה ע' טו"ז יו"ד סי' א' מ"ש בזה ולי נ' דיש אשר מעצמו אין משנתו סדורה בפיו אלא דאי מדכרו לי' מדכר וזה לא סגי כ"א שיודע מעצמו לומר ה"ש.

תוס' ד"ה ואם שחט יל"ד דעכ"פ אמאי לא מייתי הש"ס הכא מי לא תניא כשם שמק' על ר"נ א"ר לקמן ונ' דארבינא לק"מ כיון דאיהו ס"ל חולין שנעשו על טה"ק לאו בטה"ק דמי וא"כ לא מצי לפרושי מתני' כרבה בר עולא ולאביי ורבא ורב אשי ק' וכולן ע"כ מוקים מתני' בהכי דלית לי' לתנא רו"מ מומחין משא"כ לר"נ לקמן לא רצה לשנוי כדרבינא ס"ל דהרי ר"נ באמת ס"ל לקמן רו"מ מומחין והא דמייתו ברייתא היינו משום דבעי להק' גם ארב ולעולם עיקר ק' אר"נ:

אמנם אי ק' הא ק' הרי פי' רש"י לקמן דלמאי דמסקי' דר"ח ור"י לא פליגי כ"א באשפה שבבית ליתא למאי דס"ד דברוב מצויין פליגי וכן מוכרח לכאורה וא"כ היאך מצי רבינא סבר דתנאי פליגי וצ"ע. ונ' דקו' זו של תוס' ק' לי' לראב"ן שהביא הב"ח סי' א' ומשו"ה ס"ל דע"כ גם רבינא אי' לי' דרו"מ אצל שחיטה מומחין הן אלא דס"ל דצריך למרדף אבתרי' וא"כ גבי מצא תרנגולת שחיטה דל"ש למרדף שפיר מודה רבינא תוס' ד"ה

דליתא קמן הנה לכאורה היאך יתכן דבאחרי' רואין חש"ו שחיטתן כשירה וגדול שאינו יודע שחיטתו פסולה וצ"ל דאם אתה מתיר לאכול משחיטתו לא ידעו העולם שהוא משום אחרי' רואין כ"א יסברו שידע ואי מחר שוב אתא אינש מעלמא שוב יתנו לו לישחוט אפי' בלא אחרי' רואין דיסברו רו"מ א"ש מומחין וכיון דרבינא לי' לי' רו"מ וכו' שפיר חייש להכי אבל להאי גברא גופא וודאי ליכא למיחש כיון דיודע דידעו בי' דלא גמיר כולא האי לא חציף אינש ואמנם כ"ז לרבינא דלי' לי' רו"מ וכו' משא"כ לר"נ לקמן דאית לי' רו"מ וליכא למיגזר כה"ג וא"כ וודאי דלא גרע לא גמיר מחש"ו שפיר פריך הש"ס פשיטא:

גמ' ב' וג' נ' דנקט הכי משום דתליא בפלוגתא דר' ורשב"ג ביבמות ונדה אי בתרי זימני הוה חזקה או בתלתא זימני ונקיט שתים לר' וג' לרשב"ג ולהכי נקט רש"י לעיל ג"פ משום דלדינא קיי"ל כרשב"ג:

רש"י ד"ה מומחין הלכך לא בעי למבדקי' ע' רש"א ונ' סברת ב"י דאי כד' רש"א ורש"י אירשא קאי הכי הו"ל למימר הילכך לא בעי למידע אי מומחה הוא ומדקאמר רש"י לא בעי למבדקי' ש"מ דס"ל דאבודקין אותו פליגי וכד' בעל העיטור והנה סברת בעל העיטור נ' משום דס"ל כ"ז שהבהמה בחיי' בחזקת אי' עומדת אמרי' סמוך מיעוטא דאינן מומחין לחזקת אי' אמנם אחר שכבר נשחטה אמרי' הרי שחיטה לפניך וכיון דאין כאן ריעותא נסתלקה החזקה וכד' הרי"ף כאן. ואמנם מה דכיילו הפוסקי' ד' בעל העיטור עם ד' הרז"ה בחדא מחתה הוא תמוה דלהרז"ה אפי' לכתחלה א"צ בדיקה:

נמצא כללן של הפוסקי' עד"ז לד' הרז"ה א"צ בדיקה כלל בין קודם שחיטה בין לאחר שחיטה ולד' בעל העיטור קודם שחיטה צריך בדיקה ולאחר שחיטה א"צ בדיקה ולד' הגאוני' וכן מורין ד' הרי"ף קודם שחיטה א"צ בדיקה ולאחר שחיטה צריך לכתחלה בדיקה וד' תוס' י"ל כהרז"ה או כהגאוני' אבל כבעל העיטור כלל לא וד' הרא"ש דד' תוס' כהרז"ה ואמנם בד' הרמב"ם פי' הב"י בכ"מ דס"ל כתרתי לישנ' דרבינא ובב"י הסכים דעתו לד' הגאונים וזה באמת ק' מאוד להלום בד' הרמב"ם ולזה נ' כדבריו בכ"מ אלא ע"ד אחר קצת דהרמב"ם ס"ל כתרתי לישני דרבינא משום דהוא בתרא אבל לכתחלה דווקא ואמנם דיעבד סמכי' אברייי' דלקמן דאמרי' רוב מצויין כמו שהביא הרמב"ם הך ברייתא וכמ"ש לעיל דע"כ למסקנא ל"ש לומר כתנאי:

ואמנם במ"פ רבינא והנך אמוראי הנה בל"ב י"ל עד"ז דרבינ' נהי דס"ל רו"מ א"ש מומחין הם מ"מ ס"ל כיון דאיכא מיעוט אינם מומחין א"כ בשלמא אם הוא מוחזק שלא יתעלף כלל שפיר סמכי' ארוב מצויין משא"כ אי איכא למיחש שמא נתעלף מאי אמרת אי

נתעלף כיון דמומחה הוא הוה אמר ולמיחש שלא ידע שנתעלף להא שפיר קאמרי לעלופי לא חיישי' ואמנם דלמא הוא מהמיעוט שאינן מומחין ולהכי לא קאמר שנתעלף והנך אמוראי א"ל אי משום מוחזקין קאמר תנא וא"כ אפי' במומחה גמור דינא הכי והתם וודאי לעלופי לא חיישי' ואמנם בל"ק במ"פ והנה ד' הר"ן דטעמא דגאוני' משום דרוב מצויין הוה מיעוט המצוי כמו בריאה וצ"ל דהא דדיעבד כשר ולא אמרי' סמוך מיעוט' לחזקה והיינו כמ"ש הרשב"א בתו"ה דכה"ג ל"ש סמוך מיעוט' מתרי טעמא שכ' שם ריש ה' שחיטה וא"כ שפיר פליגי רבינא והנך אמוראי בהנך סברות של הרשב"א רבינא לית לי' הנך סברות ושאר אמוראי' אית להו ואמנם הרא"ש שכ' לקמן בסוגי' דרוב דמשו"ה לא אמרי' סמוך מיעוט' ברוב מצויין משום דהמיעוט הוה מיעוט' דמיעוט' וא"כ אמאי מסכים כאן עם הגאוני' דצריך לברורי ונ' דהנה כבר העיר בזה הראש יוסף לקמן דלכאור' רוב מצויין הוה רובא דתליא במעשה ואמאי סמכי' עליו והנה לכאורה למ"ש רש"י לקמן י"ב דטעמ' דרוב מצויין משום דאין אדם שוחט אא"כ מומחה והיא סברת רא"ה בבד"ה אף שהרשב"א השיג עליו מ"מ הסברא לכאורה אמיתי דכל אדם אית לי' חזקת כשרות וכיון דיודע דהשוחט צריך לידע הדינין ממילא אינו שוחט אא"כ יודע א"כ לכאורה מטעם חזקה אהני רו"מ אף דתליא במעשה אלא שיש להשיב הא וודאי שלמד אמנם הוא סבר דיודע ואמנם לולא בדקי' לי' ויאמר על לאו הן ועל הן לאו אמנם כיון דעכ"פ אהני לן חזקת כשרות דוודאי למד שוב מהני לן רו"מ א"ש מומחי' הן דהיינו רובא דמציאות ולא איצטרך חזקת כשרות כ"א דלא ליהוי תליא במעשה ושפיר סמכי' ארובא אמנם האי חזקת כשרות י"ל על ב' פני' י"ל משום דכל אדם נולד בחזקת כשרות והא ליתא קמן בסוגי' דמול זה איכא חזקת שלא למד משנולד אמנם יש חזקה אחרת רוב בני אדם כשרי' וא"כ שוב הו"ל מיעוט אינם כשרים ואמרי' סמוך מיעוטא לחזקה זו סברת רבינא אמנם אמוראי דפליגי עלי' ס"ל דמיעוט שאינם מומחין הו"ל מיעוטא דמיעוט' ובמיעוט' דמיעוט' אפי' תליא במעשה מהני וא"כ ל"ד לחזקת כשרות כלל ול"ש סמוך מיעוט' וכמ"ש הרא"ש וע' בראש יוסף לקמן סוף סוגי' דרוב ומ"מ משום דהוה תליא במעשה צריך לד' הגאוני' בדיקה לכתחלה דדלמא טעמא דהנך אמוראי דפליגי ארבינא משום דלית להו לחלק בין תלי' במעשה או לא:

והנה המ"ל צידד אם בבודק אמרי' ג"כ רו"מ ולכאורה אדרבא הרי התם איכא חזקת היתר ג"כ וצ"ל דס"ד משום דכיון דטעמא דבדיקה משום שלא רצו לסמוך ארובא א"כ מ"ש האי רוב מהאי רוב ונ' דזה תליא בטעמא דבדיקת הריאה אם הטעם משום מיעוט

המצוי א"כ י"ל האי מיעוט אינם מומחין אינו מצוי ואמנם אם הטעם משום יעלם עין מן האיסור א"כ וודאי גם להאי מיעוט ג"כ יש לחוש. ע' ברשב"א לקמן גבי נשחטה הותרה: י"ב ע"א רש"י ד"ה דידע דגמיר שמלומד וכו' כוונתו דבגמיר דהיינו שלמד לחוד לא מהני כ"א בעי' שיודע לומר כדאמרי' לעיל והיינו שמלומד:

ד"ה. רוב מצויין כלומר רוב השוחטין כוונתו דל' מצויי' מ' שכבר שחט כמה פעמים ובזה לא מיירו בשמעתין ולזה כ' רש"י דמצויין ר"ל משממציאין עצמן לשחיטה ומה שלא פי' כן רש"י לעיל דהתם באמת ה"ק כיון דלל"ק מיירי מתני' אפי' במוחזקי' כיון שאינו מומחין צריכין בדיקה וע"ז קאמרי דזה אי אפשר דכיון דהוא מוחזק הו"ל מצוי אצל שחיטה וכל המצויין אצל שחיטה מומחין הן גמ' שמא שהה שמא דרס אזל להגרים עקר והחליד מ' דבאמת לא חיישי' דמהי"ת ישנה ממקום שהתחיל או יחליד תחת הסי' או יעקור הסימן. גמ' ומצא תרום ע' בראש יוסף ולי נ' דתנן במע"ש שהי' להם כלי' כ' עלי' תרומה וכיוצא והנה מצא כלי של תרומה והשיעור תרומה בתוכו וכה"ג מקרי מצא תרום:

חזקה שליח ע' בראש יוסף שהק' היאך חזקה דוחה חזקה ותימא על צדיק וגאון כמותו זי"ע שנעלמו ממנו ד' רש"י שכ' כל השלוחין והנה רמז לן טובא רש"י בדבריו אלו חדא דהך חזקה מכח רובא ואמנם מטעם רובא שוב הוי רובא דתליא במעשה ולזה כ' רש"י דמאן דאי' לי' הך חזקה ס"ל דכל השלוחין עושין שליחותן וכמו שביאר רש"י הטעם ומעתה בהא גופא תליא מלתא אי הוה כל וממיל' לא איכפת לן אם תליא במעשה או אי הוה רוב ולא חשיב משום דתליא במעשה ומעתה אי רובא דתלי' במעשה רק דרבנן כמו שצידד הראש יוסף לקמן בענין בהמה בחיי' בחזקת אי' גבי לא בדק בסי' ע"ש שפיר הוה דבדרבנן סמכי' ארובא כזה אפי' להקל ומ"מ מסתייע מד' רש"י אלו לד' בינת אדם שער רוב וחזקה שכ' דהיכי דאמרי' חזקה היינו משום דהו"ל כל כמו חזקה אין אדם פורע וכן מורין ד' רש"י וכן מ' מד' רש"י דבדרובא דרובא לא סגי ומ' דגם במיעוט' דמיעוט' בעי' לא תליא במעשה ולהכי איצטרך למימר כל השלוחין:

רש"י מדקאמר כל ר"ל דבס"ד משו"ה בעי' למימר דלא פליגו באשפה שבבית משום דל' דרבי מ' דבכ"ג אפי' בבית פליגי וא"כ ע"כ ברו"מ פליגי תוס' ד"ה הרי שאבדו ה"ה ונגנבו הק' הש"ך לשיטת הרמב"ם דכל מומר אפי' לאיזו עבירה אינו נאמן על השחיטה ק' הרי בנגנבו מיירו ברוב גנבי העיר ישראל והרי הם מומרי' והנה הרמב"ם באמת השמיט נגנבו ואפשר דה"ט דידי' ואמנם עיקר קו' על המחבר שהביא נגנבו והביא לקמן שיטת הרמב"ם ותי' הש"ך צ"ע. וע' בכ"מ מה שתי' למה שביק הרמב"ם סוגי' דב"מ והנה מ"ש

בסוף דפסק כר"י דאיהו מרא דשמעתא טפי מר"ח לא הי' צריך דבדאוריי' הלך אחר המחמיר ואמנם דבריו קשי' להלום דעל מעשה רב נאמר דשלא כהלכה הורו על מגן ובפרט שר"ח בעצמו אכל וצדיקי' אין הקב"ה מביא תקלה על ידן ולי נ' דד' הרמב"ם דכולהו הנך אמוראי בב"מ שם ס"ל בשר שנתעלם מן העין מותר ולכך התירו וכיון דאנן ס"ל אסור א"כ הך סוגי' דהתם בלא"ה דלא כהל' ומה"ט שבקא.

ה"נ לימא רוב מצויין וכו' י"ל דלכאורה בשלמא התם במצא תרנגולת סמכי' ארו"מ דלעולם לא יתברר משא"כ בדר"נ דלמא למחר יבוא לפנינו ונדע שלא למד ואמנם כיון דרו"מ מומחי' למה ניחוש להכי ומ"מ ז"ש ה"נ לימא:

בע"ה כוף הכל שוחטין תקיעה והבדלה

מתני', כ"מ שיש תקיע' וכו' הכוונה כיון דשכי' להבדיל בין קודש לחול ס"ד דה"ה דמבדיל בע"ש ותוקע במו"ש קמ"ל דלא

בין. קודש לקודש נ' דפלוגתיהו בהכי דמר אזיל בתר קדושת היום ואמרי' בזבחים פ' כל התדיר דיו"ט מיקרי מקודש לגבי שבת וא"כ אין שייך לומר על יו"ט קודש הקל אמנם ר"ד ס"ל כיון דעיקר הבדלה קאי אאי' מלאכה ולענין אי' מלאכה שפיר מיקרי יו"ט קודש הקל ונ' דפליגי עוד בהא (וכן הוא בהדי' שבת קי"ד ע"ב ע"ש) דת"ק ס"ל כמ"ד חלבי שבת קריבין ביוה"כ וא"כ גם משבת ליוה"כ צריך להבדיל ומ"מ כיון דלענין אי' מלאכה שוין לא שייך למיקרי יוה"כ קודש הקל משא"כ ר"ד ס"ל חלבי שבת אין קרבין ביוה"כ וא"כ משבת ליוה"כ א"צ להבדיל ומשבת ליו"ט שפיר שייך לומר קודש הקל.

רש"י ד"ה אף בפתיחתה שהרי למנות סדר הבדלות ויל"ד לפי"ז מ"ט לא אמר הש"ס תיכף ומיד ושביק לה אדבתרא ונ' דלא צריך להאי טעמא אלא למאי דקיימ"ל דלית הל' כר' דוסא משא"כ לר"ד כיון דיו"ט מקרי קודש הקל וקל לגבי חמור מקרי חול כמו תרומה לגבי קדשים וא"כ בלא"ה לומר בין קודש לחול הלכך כל כמה דלא אמר הש"ס לית הל' כר"ד לא אצטריך לפ' סדר הבדלות הוא מונה ואמנם רש"י פי' למסקנא דלא קיי"ל כר"ד ובזה א"ש לאיזו ענין כ' רש"י באו"ד דלית הל' כר"ד א"וו לומר דכיון דלית הל' כר"ד ע"כ הטעם משום סדר הבדלו' הוא מונה.

הדרן עלך הכל שוחטין ושחיטתן כשרה: ונתחיל לבאר פרק השוחט אחד בעזר צורי וגואלי עוטה כשלמה אורה: בעזרת חונן דעת יחיד ומיוחד:

רש"י ד"ה וורידין נ' דבא ליישב קו' התו' ולזה כ' דבגמ' מוקי בעוף וא"כ בבהמה גם ר"י מודה וכמ"ש התוס' ושפיר פריך הש"ס עד כמה לשחוט וכ' עוד להוציא דם כלומר דא"כ ע"כ ר"י גופא רק לכתחלה קאמר אבל דיעבד מנתח אבר אבר וא"כ ע"כ ת"ק גם לכתחלה פליג:

רש"י ד"ה רוב א' בגמ' פריך הא תנא לי' רישא נ' אין כוונתו אהא דאמרינן ברישא רובו של א' כמוהו דלמא התם אמאי דסליק אבהמה קאי דבעי' שנים הלכך סגי ברוב שנים משא"כ בעוף דסגי בסי' א' בעי' כולא סימן אלא אחצי א' בעוף דתנן קאי דמ' חצי הוא דפסולה אבל רובו כשרה וממילא א"צ לומר כד' תוס' דמיצעתא משום בהמה דווקא מתניי' כ"א בס"ד הא דבעי' רובו של א' היינו בבהמה דבעי' ב' סי' אבל בעוף דסגי בסי' א' ס"ד ה"ה בחצי סגי קמ"ל:

רש"י ד"ה השוחט כוונתו דאי לכתחלה ליתני שוחטין א' וכו' ולא איצטרך כלל שחיטתן כשרה אע"כ דיעבד מ':

גמ' איבע"א ואיבע"א ע' ברא"ש דדייק מד' הר"יף דקיי"ל לקולא דסגי לכתחלה בא' בעוף וע' ב"י פי' ד' הרא"ש ולי נ' משום דהר"יף ציין רובו של א' כמוהו ה"מ דיעבד וכו' ולמה לא כ' סתם ה"מ דיעבד א"וו דמ' ליה עיקר כהאי תי' אמנם לולא ד' הרא"ש הייתי אומר דלהכי הביא הר"יף מיד בסמוך הא דב"ק והא דר' וק' תרתי ל"ל אמנם מ' לי' דנ"מ בין ב"ק לר' הני ב' תירוצים כאן דלב"ק דגלי הכ' בהדי' דסגי בסי' א' וודאי אפי' לכתחלה סגי משא"כ לר' י"ל דלכתחלה ה' שחיטה א' היא וע' בכ"מ פ"א מה' שחיטה נמצא דאדרבא משום דמספ' ליה להר"יף כהאי מהני תי' להכי הביא תרווייהו ב"ק וגם ר':

דחטויי ל' דדכויי לא מייתו ממי נדה חטאת הוא דהתם לדרשא אצטריך:

רש"י ד"ה דלא לשויי' גיסטרא יל"פ כוונת רש"י דלא בעי' כל המפרקת לשנים והכי מפ' לה בתוס' ולזה הק' מה"ת דלבעי ואמנם משום ק' זו כ' ראבי' דכוונת רש"י דאם חתך שחיטתו פסולה והרשב"א ג"כ מפ' כפי' ראבי' אבל לא מטטמי' כ"א משום דמבליע דם באיברי' ע' בתוה"ה בזה:

ואמנם מיאנו בתו' בפי' בתרא דרש"י משום ק' הרשב"א דהר"י מ' דס' שחיטה הל"מ ולא כתיבי כלל בקרא ואמנם ד' רש"י דעיקר ק' הש"ס הוה מהגרמה כיון דהגרמה הל"מ

א"כ ע"כ כבר נודע למשה רבע"ה מקום שחיטה היכא ול"ל קרא לשחיטה מן הצוואר משא"כ דרסה שפיר יוכל להיות בקרא ומ"מ לא ידעי' מידי אחרינ' בזה:
תו' ד"ה ותו ל"ל תרי קראי ע' תורת חיי' וד' תוס' נ' דעיקר לישנא היה טביחה כדכ' וטבחו וכו' וא"כ בין שחט בין זבח הוה לי' משונה ותרתי ל"ל ולזה עוררני צורבא מדרבנן:
אלא וסחט עוררני צורבא מרבנן לימא אלא וסחט דבמקום שמוציא דם טפי ואמנם נ' דס"ד שחט ולא יצא דם נבלה ולהכי דרשי' לה ע"ד אחר:
אל תירא ואל תחת ר"ל דת"א ולא תתבר:

בע"ה בענין שחיטה לעוף מה"ת

רש"י לחייבו בב' סימני' מבוא' מדבריו דאף דהך ברייתא דר' חייא לא ילפינן מנה שחיטה מן הגרון מ"מ דשחיטה בסימני' שפיר ילפינן דאל"ה לא קרי ליה הותז..
רש"י ד"ה כתיבה אסיפ' במקום שחיטה נ' להסביר דל' אסיפ' משתמע לתרי אנפי ל' קיבוץ ול' מיתה כמו ויאסוף אל עמיו וא"כ דבר הלמד מענינו היכא דכתיבא במקום שחיטה כוונתו ל' מית' ואי בעי שחיטה למה כתב קרא ל' אסיפה א"וו לא בעי שחיטה משא"כ היכא דלא כ' במקום שחיטה אמרי' שהוא ל' קיבוץ ואין כאן דיוק כלל.
ועד"ז נ' כוונת ר"ס גאון דס"ל ל' אסיפה הו"ל ל' מיתה וא"כ צריך לעשות מעשה מיתה ממש ואמנם השולה דג חי מן הים דחייב בשבת משום שוחט היינו מיתתו ומעתה אם שולה אותו חי מן המי' מודה ר"ס גאון דעביד אסיפה אבל מתו בתוך הים דלא עביד מעשה כלל התם הוא דפליגי ומעתה ל"ק אלא מתוספתא שהביא הכ"מ דהתם מתים קתני ויוכל להיות שמתו לאחר צידה וכה"ג מיקרי אסיפה ואמנם מ"ש הכ"מ דהרמ"בם דייק דדגים מותרי' בין חיים בין מתים דמדאין טעינין שחיטה אין בהם לא משו' נבילה ולא משום אמה"ח יש לתמוה עליו דהרי אפי' למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת שייך נבילה גבי עוף וכן ב"נ אע"ג דלא נצטווה על השחיטה אסור באבר מה"ח אבל הענין כמ"ש אח"כ והכוונה דד' הרמב"ם אסיפה הוא רק ל' קיבוץ וא"כ לא נזכר מעשה מיתה כלל בקרא:
עובר גלילאה נ' דר"ל אדם מגליל שהיה עובר בבבל ונ' נ"מ בין הנך תרתי לישני דריב"ב דלל"ק ס"ל דאין המים נבראו וא"כ אין להם שחיטה כלל מה"ת וללי"ב ס"ל דמן הרקק נבראו ויש להם שחיטה מה"ת:

תוס' בד"ה בשפיכה נ' כוונתם דוודאי משום זה לחוד לא היה משני קרא למכתב ושפך תחת ושחט א"וו דבאמת עוף בשפיכה ור"מ היכי יליף מדכתב רחמנא חיה ג"כ גבי ושפך אע"ג דבעי שחיטה:

ל"א. אחי' כ' רשב"א דהמקש' ק' לי' ל' נוחרו דהו"ל ל' זכר ומ' דקאי אעוף ונ' דאמק' קמא לא ק' ליה דס"ד דמתני' בין בחיה בין בעוף מיירי אבל בתר דשני ליה לא בחיה כ' אמאי הדר מק':

ומ"מ בדברי רשב"א אלו יש ליישב קו' רש"א על רש"י שכ' מאן תנא דנוחרו או עוקרו כוונת רש"י דלמסקנא מסתבר טפו דדווקא קתני ל' זכר

תו' בד"ה ר' היא הו"מ למימר ב"ק נ' דב"ק ג"כ בברייתא קתני לה ולא עדיפא ברייתא דידי' מברייתא דמלק בסכין אמנם הו"מ למימר ר"א דברייתא דלעיל לאו האי ר"א הוא ר"א בן הורקנוס לק"מ דשמותא היא ולא מוקמי' כוותיה

כ' הרמב"ם אם שחט בלא ברכה בין במזיד בין בשוגג כ"כ לאפוקי מה' א"י בשוגג לאפוקי מראבי' במזיד וע' בכ"מ שהאריך ומ"מ לא יישב מדוע לא הביא הרמב"ם הך ד' כדאיית' לה הרי"ף :

בע"ה בענין או וושט או קנה ובר אווזא רפ"ב דחולין השוחט ב' חצאי יל"ד מדוע לר"א ב"א לא נקט רבותא יותר א' וחצי דהיינו קנה וחצי וושט ג"כ פסול וצ"ל משום דבעי למימר ואצ"ל בבהמה ואי הוה נקט א' וחצי לא היה יכול למיכללינהו בחדא מחתא דבבהמה אפי' הל הוושט וחצי קנה ובעוף דווקא קנה וחצי וושט להכי נקט טפי ב' חצאי':

ואמנם תנא דמתני' דנקט חצי א' ולא נקט ב' חצאי' נ' לדיוק' דחצי א' הוא דפסול אבל רוב א' כשר ואי מרישא כ"כ דס"ד דלא קאי כ"א אבהמה דהו"א דבעי' כ' סי' סגי ברוב משא"כ בעוף בעי' א' ממש ואי מסיפא צריכא כדאמר הש"ס לקמן רש"י ד"ה מאי הוי עלה רמז לן אדברי הרשב"א דתיובתא לא הוה כ"א במליקה וס"ד דמ"ש שחיטה או מליקה וזה דחה הש"ס והתימא על הב"י סי' כ"א שדחה מהך תיובתא ד' הכלבו שהביא פוסקי' כרב אדא ב"א ומהכא אין ראי' כ"א ממסקנת הש"ס הו"ל לאתויי:

ממסמס קועא' הנה לד' רש"י דאנקב אנו דני' צ"ל שהיה נקרע צווארו ג"כ ואמנם עיקר חסר מן הספר דלמה לא נקט כ"א ממסמס דהיינו מלוכלך בדם משא"כ לד' תוס' א"ש טפי דלא דייני כלל אנקב כ"א אדרוסה ולא הי' כ"א ממסמס דמא:

ואמנם ל' במקום נקב קשחיט משמ' יותר כד' רש"י דלד' תו' נקב מאן דכר שמיה.

ובישוב ק' תוס' על רש"י ע' ברשב"א ור"ן ובישוב קו' תוס' הרי תלי' בקניא ע' ברא"ש ורשב"א דחה ד' הרא"ש ויישב באופן אחר וע' רש"א שהק' על הר"ר אלחנן לר"מ כיון דחייש למיעוט' למה לא יחוש גם לספק דרוסה וי"ל דהרי היה יכול לאכול בשר מוולד שכלו לו חדשיו מיד כשיצא לאויר העולם ואפי' המתין ח' ימי' ג"כ בקל יכול לשומרו שלא יודרס אמנם לד' הטו"ז שהביא הראש יוסף כאן דאם נדרסה אמו היא וולדה נדרסו לק"מ ושפיר הק' רש"א:

וע' בש"ך סי' ל"ג שהק' לדברי המחבר דאפי' במקום שאינו ידוע דהיינו ממסמס קועא' מהני בדיקה מבפנים למה לא יועיל בקוץ או מחט בחלל הגוף בדיקה מבפני'. וי"ל דבפני' שהוא מלא לכלוך לא עדיף מנקב בעור החיצון דבעי' מקום ידוע דווקא משום דלמא טפת דם סתמה הנקב וה"נ הלכלוך סותם.

בע"ה בענין וורידין חולין פ"ב

כ' הר"ן במתני' אד' רבינו משולם והראב"ד דראי' אינה מכרעת נ' כוונתו דמ"מ נפיק כל דמא אלא דבקדשים דכל כמה דקליש עדיף דנקפ"פ פסול לזריק' ואי שחיט ב' סימני' מקלח יותר בשופי וקליש טפי ולעולם בכ"ג נפיק כל דמא:

הק' הד"מ אמ"ש ב"י דהרא"ש שכ' ס' כנגד החוטין פליג אר"ן שכ' ס' נגד דם החוטין הרי מ"מ צריך לשער נגד החוטין ונ' דנ"מ דינו של מה"רי מולין ד' הראש החוטין בכלל האי' וצריך במליחה קליפה ולהר"ן החוטין אינם בכלל האי' וא"צ קליפה דהחוטין כנגד הקליפה:

גמ' מאחר שלא הוזכרו וורידין ע' תו"ח ונ' דגם המק' ידע דטעמ' דר"י משום דם אלא דס"ל דר"י משו"ה מצריך שחיטה דעד"ז יתקיים תק"ח משא"כ אם יוכל לסלק ידיו קודם שוב לא זקוק לזה כלל:

אתי' דם דחייב ורבנן נ' טעמיי' דמ"מ סגי ברגע לאחר שחיטה ג"כ א"נ י"ל דטעמיי' דרבנן אי מנקב להו עכ"פ קודם צליי' שוב נורא משאב שאיב ליה וכקו' הרשב"א בתו"ה. וע' עוד לפנינו:

ולסיים שיעורי החורף בדבר אגדה נ' לפ' הא דריב"ל בברכות דא"ל לבני' אשלימו פרשיות' עם הצבור שני' מקרא וא' תרגו' והזהרו בוורידין כר"י והזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו בענין שני' מקרא וא' תרגו' יל"פ עד"ז דהנה התרגום הוא פשיטו של מקרא אבל הת"ח המבין יותר בתורה צריך להבין כי מלבד הפי' הפשוט יש עוד בתורה פנימיות רמזי' על תלי' תלי' הל' ושאר ענינים כמו שהאריך הרמב"ן בהקדמה

לפי' על התורה ואמנם מ"מ צריך להשלים פרשיותיו עם הצבור שאינם מבינים אלא פשוטן של מקרא לומר דאין מקרא יוצא מידי פשוטו והיינו אשלימו פרשיותיכי אף שאתם מבינים שני' מקרא עם הציבור ואמנ' א"כ שירצה להשלים עם הציבור א"כ לא יוכל להתחכם כ"כ בכל שנה ולזה ארז"ל דתמור זה מאריכין לו ימיו ושנותיו ומה שלא יבין היום יבין לשנה הבאה וזה ג"כ אמרם אפי' עטרות ודיבון אפי' בשמות כיוצא באלו יאמין שיש שני' מקר' וא' תרגו' ומכ"ש ראובן ושמעון שנקראו בנבואה כך וע' ברמב"ן הנ"ל בענין זה והנה פלות' ר"י ורבנן י"ל דרבנן ילפי' שחיטה לעוף מבר קפרא וא"כ אין רמז כלל לווורידין משא"כ ר"י יליף כר' מאשר צויתיך וק' אדרב' התם בקר וצאן כ' אלא ש"מ הענין היא כך הזביחה מצוה בפ"ע וזה לא ניתן בעוף ואמנם ל' וזבחת דרשי' במקום שזב חטהו ר"ל דטעם לשחיטה ג"כ משום דדרך שם זב הדם ומה"ט גם בעוף שייך שחיטה וא"ש תרווייהו דמצות שחיטה עיקרה בבהמה ומ"מ משום דם הוא בעוף ג"כ מלשון וזבחת וה"ט דר"י כיון דעיקר שחיטת עוף משום דם א"כ מצוה בווורידין ג"כ מה"ט והנך רואה דבקרא כ' בקר וצאן ומל' וזבחת מבואר גם עוף דינא הכי א"כ הרי רואה אתה ענין שני' מקרא והיינו דסמיך לשני' מקרא הזהרו בווורידי' והנה כ' כבוד חכמי' ינחלו ותמימי' ינחלו טוב הענין תמימי' הם בעלי האמונ' המאמיני' בתוה"ק אבל אין ביכולתם לפאר אותה משא"כ החכמי' הדורשי' על כל קוץ קוץ עלי' נאמר סלסלי' ותרוממך והיינו כבוד חכמי' ינחלו ותמימי' ינחלו טוב לעוה"ב אבל כבוד בעוה"ז לא יאתה להם והנה יש ת"ח אשר בבחרותם הי' לאל ידם לפאר התורה בחריפותם אבל מחמת דאגת פרנסה וכיו"ב אין לבם עמם ואמנם אחרי בהיות לאל ידם כבדו התורה ודרשו בה יאה להם הכבוד והיינו הזהרו בזקן ששכח תלמודו שהי' רגיל בו מחמת אונסו והבי' ראי' משברי לוחות משום שמתחלה הי' מעשה אלקי' גם כאחרי' הונחו בארון וכמו כן הזקן שהראה מתחלה כי התורה מעשה אלקי' ואיננה ח"ו כשיחה בטילה גם בזקנותו ראוי לנהוג בו כבוד וא"כ גם זה שייך לשני' מקרא וכמ"ש והנה בכלל ישלים פרשיותיו עם הציבור הוא כמו כן הלימוד עם התלמידים כי צריך הרב לקצר בעיון כדי שגם התלמידי' יהיה להם תועלת וזה ענין מ' ר' יוסי ומחבירי יותר מרבותי כי הרב לפעמי' יסבור כי התלמידי' יבינו דבריו ובאמת לא יוכלו להבין ואמנם ע"י דבוק חבירי' יבינ' זה לזה אמר ומתלמידי יותר מכלם כי לולא התלמידים הי' הרב מקצר בתיר' ולא הי' מגיני למרי חטי' ובאמת הכל צריכין למרי חטי' והיינו מתלמידי יותר מכלם כי ע"י התלמידי' הלך גם הוא מעלה בבקיאות והנה ארז"ל משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כ"צ רבו מחלוקת בישראל והנה איזה תלמיד יוכל להאריך כ"כ אצל רבו עד

שיהא בכלל משמש כ"צ נמצא רובם אינם משמשים כ"צ אמנם אם גם התלמידים ילמדו עם תלמידי' מה שחסרו אצל רבם ילמדו עכשיו אצל תלמידי' והיינו דכ' קרא וראה בנים לבניך כאשר תראה אשר תלמידיך גם הם יעמדו תלמידי' אז תבטח שיהיה שלום על ישראל אמן כיה"ר:

בע"ה בסוגי' דמחצה על מחצה חולין כ"ח ע"ב

מחצה ע"מ כרוב יל"ד מאחר דרב גופי' קאמר מע"מ כרוב למה להש"ס תו לפ' טעמי' דרב הכי א"ל רחמנא וכו' ונ' דקשי' לי' להש"ס ל' דרב מע"מ כרוב ואם אתה אומר כל מע"מ כרוב הוא א"כ מאי חזית דאזלת בתר מחצה השחוט לקרותו רוב זיל בתר מחצה שאינו שחוט ולהכי קאמר הש"ס דטעמי' דרב הכי א"ל רחמנא למשה לא תשייר רובא וכיון שלא שייר רובא הרי קיים מצות שחיטה ותו לא אצטריך אא"כ ק' איפכא כיון דה"ט דרב דא"ר לא תשייר רובא מה זה הל' דקאמר מע"מ כרוב הרי לא דמי' לרוב כלל ונ' לכאורה ליישב דה"ק כשם שאם הוה רוב שחוט האי מיעוט שאינו שחוט הי' כמאן דליתי' ה"נ במע"מ האי מחצה השחוט הוה כתוב ואידך שאינו שחוט כמאן דליתי'.

ואמנם נ' ליישב בנבאר תחלה ענין פלוגת' רב ור"כ אי הכי אגמרי' רחמנא או לא דע"כ לא היתה קבלה כן בידם דהרי למסקנא לא קיימ' מלתא ולזה נ' דרב ס"ל דאפי' בידי אדם א"א לצמצם ומה"ט ק' לי' הא דילפינן מקרא והבדלתם בין הבהמה הטהורה ואמרי' בתו"כ הביאו הר"ן והרשב"א דר"ל בין נשחט רובו לחציו וכמה בין רובו לחציו חוט השערה הרי א"א לצמצם א"וו דקאמר גם מע"מ ורק דבעי' רוב מדרבנן וכ"ת גם במחצה נימ' א"א לצמצם לא היא התם איכא תרי ספיקי וכמ"ש הר"ש מיינבילא בתוס' וא"כ כל עיקר' דמילת' דקאמר רב מע"מ כרוב הוא משום דס"ל דא"ר לא תשייר רובא ואיכא במחצה תרי ספיקא משא"כ רב כהנא דס"ל שחוט רובא ה"ט דס"ל דבידי אדם אפשר לצמצם ולק"מ מתו"כ הנ"ל ומעתה אף דלמסקנא דהכא ליתא לפלוגת' דרב ור"כ מ"מ גם ר"פ ור"ה ברי' דר"י בהא פליגי דכ"ע מודה דעומד מרובה אפי' כ"ש סגי ומה"ט ס"ל לר"פ דע"כ גם פרוץ כעומד מותר דס"ל א"א לצמצם ור"ה ס"ל אפשר לצמצם ופרוץ כעומד אסור והיינו דפריך הש"ס לגי' רש"י אר"ה והא אפשר לצמצם דמאן דס"ל א"א לצמצם ע"כ ס"ל פרוץ כעומד אסור וא"כ אין ראי' גם לגי' רש"י דאנן קיי"לן אפשר לצמצם דלר"ה לטעמי' הוא דפריך הש"ס הכי אבל אנן אדרבא מדקיי"ל כר"פ ע"כ א"א לצמצם ס"ל.

ובדברינו מיושב קו' עצומה דלכאורה ל"ל להש"ס לשנוי' אדרב ממתני' מדרבנן לישני משום דא"א לצמצם ורב לא קאמר כ"א דדינא הכי ואם יבוא אלי' ויאמר וע"ד שכ' תו'

אקו' דיתום אמנם למ"ש אדרבא כיון דמע"מ כשר ממילא מותר מטעם ס"ס והי' ראי' מזה לשיטת הר"ש מיינבילא:

וכן יש לתרץ דלמה לא פריך ארב מהא דאמרי' גבי תנור א"א לצמצם והכי א"ר מדאורייתא מיהת מע"מ כשר א"וו דהכא דווקא משום דאיכא ס"ס משא"כ בתנור דל"ש ס"ס כיון דעל תרווייהו אנו דנין.

ומ"מ אין ראי' מקו' זו לד' הר"ש דדילמא ידע הש"ס משנויא דבכורות שאני כלי חרס וכו' ואולי יש ליישב גם קו' תוס' עד"ז דהא דלא קיי"ל הכא דמע"מ מותר משום דבהמה בחזקת אי' עומדת ובמקום חזקה לא מהני ס"ס אמנם התם בעירובין דלכאורה ל"ש חזקת אי' דמתחילה הי' הך בקעה כרמלי' והי' לו קולא וחומר' ועכשיו רה"י יש ג"כ קולא וחומרא וא"כ שפיר קיי"ל כר"פ שמתיר מטעם ס"ס וכד' הר"ש כ"ז לפי פשט ד' הש"ס אמנם מד' רש"י נ' דבא ג"כ ליישב ל' דרב דקאמר הרי הוא כרוב וכ' רש"י הסימן השחוט כלומר דרב לא מיירי אלא מסי' השחו' ועלי' קאמר הרי הוא כרוב ומאינו שחוט לא מיירי.

ואמנם מה שהאריך רש"י אא"כ במ"ש לא תשייר רובא נ' דרש"י גילה לן טעמו בפלוגתת רב ורב כהנא דק' לי' לרב כיון דבכל התורה רובו ככולא לאיזו ענין קאמר רבי נצטווה משה על רוב א' ורוב שני' הו"ל א' ושני' ואנן ידעי' דרובו ככולו אלא ש"מ דר"ל לא תשייר רובא ואמנם ר"כ ס"ל רוב שני' בבהמה מצוה ולא יותר ע"ד שאמר לעיל דלא לשווי' גיסטרא וכפי' הראבי' שלא יחתוך בתוך המפרקת וא"כ לכתחלה עדיף רוב דממילא לא יגיע למפרקת כלל וצ"ע לר"כ דדיעבד דמתני' אא' בעוף קאי ורב ס"ל דארובו של א' כמוהו קאי וכ"ת למסקנא דקיי"ל כרב וקיי"ל דארובו של א' ג"כ קאי אמאי באמת נקט רוב בבריית' י"ל דמאחר דגם בעוף מצוה לכתחלה בשני' ומעתה בשלמא השתא ע"כ דיעבד דווקא קאמר דהרי רוב ג"כ דיעבד דווקא וא"כ נימא דגם א' דיעבד דווקא ולכתחלה בעי' שניי' משא"כ אי הוה נקט א' בעוף ושני' בבהמה ע"כ לכתחלה ס"ד דאי' בעוף ג"כ לכתחלה.

ומ"מ. מבואר לד' רש"י במ"פ רב ור"כ ולאיזו ענין קאמר הש"ס דטעמא דרב משום לא תשייר רובא:

תוס' ד"ה מע"מ לכאור' אי קו' תו' הי' כמ"ש רש"א למה לא פריך הש"ס דרב אדרב יל"ד למה ציינו תו' כאן קו' ולא לקמן כדמק' הש"ס אלא נ' דלקמן לא היה קשה לתו' דמרוב עוביה לא רצה הש"ס להקש' דאדרב' רב שיער ברוב עובי' ורוב עובי' עדן אינו חצי קנה ושפיר הכשיר משא"כ מחצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש דמ' שהי' פגום במקום שהוסיף

וזה ע"כ במקום חללה שפיר פריך אמנם קו' תוס' הי' דמ' דאילו הי' רובה מטריף וק' למה במע"מ לא הטריף וע"ז תי' מה שתי'.

אמנם מ"ש תו' ובמסקנא ניחא טפי צריך ביאור דהרי במסקנ' לק"מ והי' נ' דד' תו' דגם למסקנא בעי' בשחיטה רוב הנ' לעיני כד' המרדכי ואמנם הטעם כד' הפ"ח משום דלמא לא אתי למעבד רוב' והק' הפמ"ג א"כ בטריפות אפי' במע"מ יטרף דלמא יהא רוב מצומצם ויסבור שאינו רוב וזה שהק' להם במסקנא ג"כ דמל' שיערה בדקה ברוב עובי' מ' דרוב מצומצם הי' משער וק' להו מ"ט ומ"מ כ' דניחא טפי והטעם נ' דשחיטה לכל מסור והוצרכו לגזור טריפות לת"ח מסור כדאמרי' אי זהו ת"ח הרוא' טריפה וכו' לא גזרו.

ומ"מ ק' לי למה זה האריכו כ"כ וכ' ובמסקנא דקאמר דכ"ע וכו' הו"לל בקיצור ובמסקנ' ניחא טפי ונ' דק' להו דר"כ אמר לרב למדתנו ברוב חללה דלמא אדרבה משום דברוב חללה מדינא טריפה ורב לא רצה לסמוך על רוב מצומצם ובדק ברוב עובי' ואם גם רוב עובי' לא יהי' פשיטא דכשר אמנם כ"ז אם במסקנא קיימ' הך דבעי' רוב הנ' לעיני' אבל באמת יש לדקדק דקאמר הש"ס אלא דכ"ע וכו' לימא הכי אלא כי אתמר דרב ודר"כ וכו' אלא ש"מ דמשו"ה מאריך הש"ס למימר דכולא שקלא וטרי' בשבושא אתמר ולא נקטי' מנה מידי לדינא וכד' הרשב"א והר"ן והיינו דכ' ובמסקנ' דקאמר דכ"ע וכו' ניחא טפי כלומר הך סוגי' דרב דהתם.

והנה הרשב"א הק' מ"ט לא פריך הש"ס מרובו של א' דרישא ותי' דדלמא התם קאי ארוב הנשאר והק' בראש יוסף א"כ רובו דרישא אינו דומה לרובו דסיפא וד' תמוהי' דלבתר דמסקי' דמדרבנן מודה רב א"כ גם ברישא רובו קאי ארוב השחוט והרשב"א לא הק' כ"א המק' מ"ט לא פריך מרישא אבל לבתר דמתרץ לק"מ וגם בענין קו' הרשב"א עוררני תלמיד א' דלמא מאי רובו חציו וכמ"ש תו':

גמ' ואי אמרת וכו' הנה כל האי לישנא שפת יתר הוא דהרי בהדיא תנן דחצי טריפה וא"כ תיובתא דרב ונ' דלכאור' הי' אפשר לומר דרב מדינא קאמר ואם יבא אלי' ויאמר ומ"מ מטעם א"א לצמצם טריפה הוה אא"כ מה זה דקאמר רב מע"מ כרוב הרי רוב לכל אדם כשר ומע"מ רק אם יבוא אלי' אע"כ דגם לכ"א קאמר רב וז"ש ואי אמרת מע"מ כרוב ר"ל דמ' דמהני לכ"א אמאי תנן שחיטתו פסולה וע"ז משני מדרבנן וא"כ רב ה"ק מדאוריית' מע"מ כרוב ובמתני' תנן דרבנן גזרו ובזה מיושבים ד' רש התמוהים שכ' אבל מדאוריית' כשר וק' פשיטא ועוד כ' ונ"מ לענין טומאה וק' הרי נ"מ לענין או"ב ולענין כסוי דם וכיו"ב ואמנם רש"י ה"ק אבל מדאוריית' כשר ושפיר קאמר רב מע"מ כרוב

מדאוריית' ותי' דהרי אהני לי' שחיטתו מיהת דלא מטמאה בנבילה משא"כ אי הוה משני משום דא"א לצמצם י"ל דגם בנבילה מטמא וכמ"ד לעיל הכי גבי לא בדק בסימני' **ויע"ל**, דר"שי בא לומר דנ"מ בין אם היה משני דמשום א"א לצמצם שחיטתו פסולה בין למאי דמשני מדרבנן לענין נבילה דמשום ס' דאוריית' מטמא בנבילה ואמנם לענין או"ב גם אם היה ס' דאוריי' צריך להחמיר וכן לענין כי"ה:

משום שא"א לצמצם הא דלא טהור מטעם ס"ס לד' הר"ש דגם מע"מ רק מטעם ס"ס י"ל דברה"י מיירי דאפי' ס"ס לא מהני כדאמרי' כל שאתה יכול לרבות ספיקות וס"ס ברה"י ספיקן טמא **תו**' ד"ה זיל ויש להמשיך קצת ע"ד אחר דאדרבא הא דדחיק רב וקאמר דלא משייר רובא הוא מטעם דס"ל מע"מ כרוב וזה עיקר יסוד ד' רב וא"כ שפיר מק'.

מאי לאו בבהמה נ' דמשום דק' לי' אי בעוף מאי כדי שחיטה אחרת הרי בעוף שיעור שהייה משהו וכ"ה ד' קצת פוסקים והתרצן דחה דנהי דבעוף חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש כשר מ"מ שיעור שהיי' בשחיטת רוב סי' א' ומ"מ ל"ק על הפוסקי' דס"ל הכי לדינא דשיעור שהיי' בעוף במשהו דהא דמשני דיחו בעלמא הוה דהרי למסקנ' לא קיי"לן הכי.

ממ"נ וכו' ע' בח"ר פי' ד' הש"ס ויע"ל דהש"ס ידע מהא דפסוקת הגרגרת ברובא אלא דמס' אי חצי היינו רובו וכמ"ש תוס' או דלמא רובו ממש ובקנה דעוף באמת קאמר רב מע"מ כרוב כ"א או בבהמה ומשום דשחט גם הוושט או בוושט בעוף וע"ז קאמר ממ"נ אי מע"מ כרוב בפסיקת הגרגרת וכו'.

ויל"ד לשיט' רש"י דשהיי' במיעוט בתרא איבעי' ולא איפשט' לקמן והאיך קאמר כאן בפשיטות הרי עביד לי' רובא הרי מ"מ שה' במיעוט בתרא די"ל מאחר דבמסקנא לא קיימא הכי אכתי איכא למיבעי' האי דינא.

חצי קנה כ' רש"י בעוף נ' דל' גמ' ק' לי' ואי בשלמא בעוף קאי שפיר ר"ל דבהאי כ"ש גמרו לשחיטה משא"כ בבהמה האי וגמרו ל"ל.

בעי' רוב הנ' לעיני' יל"ד מנין לי' לרב לומר כן כיון דמע"מ כרוב ונ' דהנה הל' טריפות הל"מ והל"מ דחצי קנה פגום עדן כשר וא"כ בטריפות הל' היא דבעי' רוב גמור וכ"ת א"כ מאי מקשה אביי כ"ש הוא הרי אין דנין ק"ו מהל' לא היא כיון דבאמת גם בשחיט' הל"מ דנצטווה משה על הרוב אלא דרב דחיק ומוקי לא תשייר רובא וכיון שמצינו דטריפות דמע"מ אינו כרוב למה לא נ' גם בשחיטה שחוט רובא:

ומ"מ מדברינו מבואר דרבא לא בא אלא לשנויי קו' אדרב ודיו בזה למימר דבטריפו' מודה רב ומהי"ת נימא עוד דבטריפו' בעי' רובא דמנכר א"וו מ' כד' הרשב"א והר"ן דר"ל

לאפוקי רוב מדומה כמע"מ וכ' הרשב"א וגם מד' רש"י נ' כן והאחרוני' דקדקו עלי' ולי נ' דשפיר כ' הרשב"א דלמה אכפל רש"י וכ' רוב גמור שהוא ניכר ברוב ניכר לחוד הוי סגי אלא ש"מ כוונת רש"י כד' הרשב"א דברוב גמור ר"ל לאפוקי מע"מ וביאר אח"כ דברי' וקאמר שהיא ניכר ול"ק מהא דאמרינן בברכות רובא דמינכרא דמינכרא היינו דמינכר מעצמו וניכר היינו שיוכל להתברר ומ"מ ד' המרדכי דרוב הנ' לעיני' דקאמר ר"ל רוב שאינו מצומצם ועדן ק' ל"ל לרבא לשנויי הכי ונ' דאדרב' הק' רבא וודאי היכא דסגי ברוב מצומצם מע"מ ג"כ כרוב משא"כ בטריפות הל"מ דבעי' רוב הנ' לעיני' וא"כ לא סגי במע"מ:

ומ"מ ק' הרי למסקנא נדחי' ד' רבא ומנ"ל להמרדכי לומר דבעי' בשחיטה רוב הנ' לעיני' מה שאפי' רבא לא קאמר ונ' דכ"כ לעיל דרב דייק למלתא דמע"מ כרוב דבשלמא אי רחמנ' אגמרי' לא תשייר רובא שפיר הוצרך משה להצטוות על הרוב משא"כ אי בעי' רוב בשחיטה אטו לא ידעינן דרובו ככולו וכ"כ לעיל דא"כ למסקנ' וק' זה דהוו"לל על א' בעוף ושני' בבהמה ורובו ככולו ממילא ידענא וקו' זה דחקו להמרדכי וסייעתו ולהכי מפ' דבאמת למסקנ' בעי' בשחיטה רוב שאינו מצומצם והיינו דנצטווה משה על ה' שחיטה.

אלא שיל"ד לפי"ז למה הוצרך הש"ס גבי פסח לקמן לפ' טעמי דרב הרי בלא"ה א"ש דבשחיטה לחוד הוא דמע"מ אינו כרוב לא זולת ומ"מ לד' המרדכי לפי מה שביארנו כאן מיושב שפיר ק' תוס' דהכא מסקי ומע"מ אינו כרוב ובעירובין קיי"ל פרוץ כעומד מותר וקו' זו אפשר שהביאו למרדכי לחלק כמו שאמרנו ואמנם יש ליישב עוד באופן אחד בנדקדק מה שכבר כ' למעלה דל' דכ"ע מע"מ אינו כרוב הוא שפת יתר ולא הו"ל לש"ס למימר כ"א כי אתמר דרב ודר"כ לענין פסח איתמר לא זולת ונ' דהש"ס בא ליישב בזה קו' תוס' ובא לחלק בזה בין מע"מ לפרוץ כעומד דהנה מע"מ שייך בשני דברים ממש שהם לפנינו והא' הגון והב' אינו הגון או שני' הגוני' כבתנור וא"כ מסקי' כאן כיון דשני' כאן לפנינו ואין הא' רבה על חבירו לא אמרי' מע"מ כרוב משא"כ בפרוץ כעומד דהעומד הוא באמת לפנינו אבל הפרוץ הוא אין מקום מחוסר מחיצה ובשלמא אם הוא מרובה על העומד בכמות שפיר מבטל לי' משא"כ אם הוא שוה בשוה מאחר כי העומד חשוב ממנו כי יש החשוב מאין שפיר הוה כרוב והיינו דקאמר הש"ס דכ"ע מע"מ אינו כרוב ר"ל דווקא במע"מ אמרינן כן לא במק"א דלא דמי לזה:

וכ"ת א"כ מאי פריך הש"ס מסככה בשפודין על ר"ה ברי' דר"י הרי התם הוי מע"מ התם מכח כ"ש פריך דאם בפרוץ קאמר ר"ה דפרוץ כעומד אסור במע"מ לא כ"ש ולד' לא מצי

למפרך וא"כ למסקנא גם ר"פ מודה לתי' הש"ס וכד' הרמב"ם וסייעתו שהביא תי' הש"ס ולא כהרי"ף:

ויש עלינו עוד לבאר דבר א' מאחר דהרמב"ם פסק בה' רוצח גבי ע"ע כרבנן דאף בידי אדם א"א לצמצם האיך פסק דחצי קנה פגום כשר ועכצ"ל כד' הלח"מ דהרמב"ם כהר"ש מיינבילא ס"ל וא"כ גם בחצי קנה פגו' רק מטעם ס"ס כשר לא מטעם אחר ואמנם כ"ז לענין טריפה אבל דשחיטה מועיל בחצי קנה פגום הרי איכא חזקת איסור וא"כ מוכח מזה דלהרמב"ם אפי' במקום חזקת איסור מהני ס"ס אי אמרי' דתנא דהך ברייתא ס"ל כרבנן דריה"ג דא"א לצמצם א"ש דנקט והן שוין דלכאורה בחלקו לשנים לחוד סגי אמנם נקט למימר אפי' ידוע שהן שוין כלומר שאין בהם בליטות ושוין מל' שוה וישר מ"מ א"א לצמצם והיינו דלא כריה"ג:

רש"י,לא עשה כלום מעשה טריפה י"ל דרש"י בא ליישב הממ"נ דה"ק הש"ס אפי' נימא דבטריפות לא קאמר רב במע"מ כרוב מ"מ כיון דלא עביד מעשה טריפה ג"כ שחיטתו כשרה והנה בפסחים נתקשו תוס' בל"ב דר"כ דס"ל טמאים אין עושין פסח כלל טעמא מאי י"ל דר"כ ס"ל מאיש לא ילפי' כ"א דאין צבור עושין פסח שני אבל י"ל דאין עושין כלל ואמנם דציבור עושין פסח ראשון בטומאה ילפי' מבמועדו אפי' בטומאה והתם מכל ישראל מיירי אלא דרוב ככל אבל מע"מ אינו כרוב. תרי רובא בחד מנא ליכא יש להסביר קצת דבשלמא אי חשבת לתרווייי' למיעוט תרי מיעוטי לא סתרי אהדדי דיוכל להיות דתרווייהו מיעוטי נינהו דאם חסר מא' מהם שני' מיעוטי' משא"כ תרי רובא בחד מנא לא משכחת כלל:

עירובין ט"ו ע"ב:

מתני' שיירא שחנתה בבקעה כ' הר' יונתן דבקעה היינו כרמלי' וצ' דזה הביאו לרש"א לעיל ה' ע"ב גבי ס' דברי' לצדד דדלמא ר"פ לא קאמר פרוץ כעומד כ"א בדרבנ' אמנם זה א"א דא"כ היכי פריך הש"ס על ר"פ מכלאי' דהוה דאוריית' ומ"מ ק' דבקעה דנקט תנא למה נ' דבא לאשמועי' דאפי' בבקעה שהיא כרמלית מ"מ צריך כל דיני מחיצה ואם חסר א' מן התנאי' אסור לטלטל:

פרוץ ע' רש"י שכל היקף עשוי כן נ' כוונתו משום דלא מחלק הש"ס בין אם הפרצה עשר אמות או יותר לזה כ' רש"י דמיירי בשכל ההיקף עשוי כן מקומות מקומות ולא בפרצה א' מיירי כלל.

גמ' הכי אגמר' רחמנא יל"פ דהש"ס בא ליישב מאחר דקיי"ל בכל התורה מע"מ אינו כרוב א"כ מ"ט דר"פ הכא וע"ז קאמר הש"ס דס"ל לר"פ הכי אגמר' וכו' ואהא גופא פליג ר"ה ברי' דר"י ולפנינו אי"ה נבאר וכ"ת א"כ מ"פ הש"ס מסוכה על ר"ה ברי' דר"י הש"ס הק' הנה ר"פ דייק למלתי' ממתני' מדקתני ולא יהו פרצות יתירות וכו' כדדייק הש"ס אמנם ר"ה ברי' דר"י דחיק משום דס"ל כיון דבכל התורה מע"מ אינו כרוב מהי"ת נימא כאן דהוא כרוב אמנם מאחר דגם בסוכה מצינו דמע"מ כרוב למה זה נדחק להוציא מתני' דידן מפשטא וכ"ת אכתי מאי פריך הש"ס אדר"פ מכלאים י"ל ג"כ דהנה מחיצות הל"מ והנה שבת היא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל במרה וכיון דלענין שבת ניתנו מחיצות ונאמר בהן אל תפרוץ שוב השיב כל דיני מחיצות נצטוו עד"ז:

ומ"מ מ' דהא דלר"פ ניחא מסוכה ע"ד בשלמא רק היא אבל לפי האמת כיון דבכל התורה קיי"ל מע"מ אינו כרוב גם לענין סוכה אינו כרוב ומתני' דסוכה גם לר"פ במעדיף או בשתי וערב ול"ק כלל קו' תוס' והרא"ש על רש"י וכי כל הסוגי' שלא אליבא דהל' דבאמת גם ר"פ מודה דלענין סוכה מע"מ אינו כרוב והן הן ד' הרמב"ם בה' סוכה שכ' דאם אינו מעדיף הו"ל פרוץ כעומד בא לומר דלענין סוכה מע"מ אינו כרוב:

ואמנם י"ל דר"פ ור"ה ברי' דר"י בהא פליגי דידוע פלוגתי' הפוסקי' אי בעי' לעני' רה"ר ס' רבוא בוקעי' והנה אם נימא דבעינן ופשיטא דמעיקרא אין נאספין במק"א ס' רבוא ומעתה דרך בני אדם לדור במקום מחיצות נמצא דמקמי דהוה ס' רבוא דאותו מקום של מחיצות ולא הי' שם רה"ר הי' מותר לטלטל מה"ת באותו מקום בין בתוך המחיצות בין בחוץ ואח"כ כשנתאספו שם ס' רבוא אמרה תורה הזהרו שלא יתפרצו המחיצו' דא"כ אי אתם רשאי' שוב לטלטל כלל ואמנם אי לא בעי' ס' רבוא נמצא כל מקום יישוב ד"א כל שהדרך רחב י"ו אמה אסור לטלטל אלא שאמרה תורה גדור מחיצות ואתה תהא רשאי לטלטל נמצא דאמרה תורה גדור רובא נמצא דבהא פליגי ר"פ ס"ל כדעת פוסקי' דידן דבעי' ס' רבוא וקיי"ל כוותי' ור"ה ס"ל כד' החולקי' ולא קיי"ל כוותיה:

קשי' ע' בריטב"א למה לא קאמר תיובתא וי"ל דאי הוה נקט פרצות ס"ד דדווקא אם הפרצות ממילא אתיין משום שאין כלי הבהמה שוין הוא דשרי אבל אם נעשו בכיוון דהיינו שעשויין כבנין בחלונות לא ולהכי פרושי מפ' תנא ואמנם מאחר דמצד הסברא אין לחלק ומהי"ת נטעי בזה קאמר הש"ס קשי':

המקרה סוכתו ע' רש"י סוכה ב' ליישב ל' המקרה שדקדק הרשב"א וכ' ר"ל שעשה כן להיות תקרה לסכך הכשר ונ' לי כי כוונתו בזה לד' הפ"י סוכה שם ואמנם רש"י יישב בזה עוד דקדוק אחר של הרשב"א דל' אם יש ריוח ביניה' כמותן מ' דלא הניח שם סכך

כלל ור"ל דיש לו שיעור סוכה לבד מזה ואמנם הוכיח הרשב"א דלא מצי מיירי בכך ע"ש בסוכה ברשב"א ואמנם לד' רש"י כיון דנקט המקרה משום שרוצה להניח הסכך על השפודין ממילא ידעינן דמיירי שהניח סכך כשר:

ואמנם כד דייקת מיושב בזה עיקר קו' תוס' ורא"ש לד' רש"י דמאי משני רב אמי במעדיף אכתי ק' דלמא צמצם וע' בריטב"א מ"ש ואמנם לד' רש"י הנ"ל המק' ורב אמי בהכי פליגו המק' הוה מפ' להמקרה כרשב"א דמשום דהוה סכך פסול קרי לי' המקרה ומ"מ מיירי שעושה כן משום שאין לו סכך כשר כל צרכו ושפיר הק' דלמא צמצם ואמנם רב אמי קאמר דל' המקרה דייק דמתני' במעדיף מיירי שיש לו סכך כשר כל צרכו אלא שעשה כן לחזק ע"י השפודי' הסכך כשר וממילא אדרבא מעדיף הסכך הכשר קצת כדי שיתקיים בנקל וע"ז קאמר רבא דל' המקרה מ' שנותנן שתי והסכך ערב או איפכא:

ואמנם בענין קו' שנייי' י"ל דהנה תוס' שם בהך דקאמר הש"ס כשחבטן כ' דבשפודין לא בעי' חבטן משום דמיירי שהסוכה צלתה מרובה בלא השפודי' ולא איפכת לן בשפודין ואמנם זה א"ש לרב אמי דמוקי לה במעדיף י"ל שפיר דמיירי כה"ג משא"כ במצומצם מהי"ת נימא דאי שקל לשפודין ויהא שם אויר יהא צלתה מרובה אדרבא איפכא מסתברא אמנם אם מניח גם על השפודין שתי או ערב סכך כשר שפיר יהא צלתה מרובה נמצא דמ"ש רש"י דמבטל סכך כשר לפסול ר"ל להצל מבטל ור"ל דיהא צלתה מרובה בלא הפסול נמצא דבלא קו' הש"ס בלא"ה ע"כ נחתי' או לדרבא או לדרב אמי דאם כמותן דווקא א"כ אין הסוכה צלתה מרובה מחמת הסכך כשר לחוד וביטול לא שייך בדבר הניכר א"כ פסולה ול"ק דרב אמי ורבא קאי שלא אליבא דהל' ויש לכוון גם זה בד' הרמב"ם דאם יהא פרוץ כעומד יצטרך ביטול משום דאין צלתה מרובה מהכשר לחוד וביטול לא שייך כאן וא"צ להההוא מלעיל כאסתרא מלרע שהביא ה"ה ואמנם מה שהשמיט הרמב"ם ד' רבא למ"ש הק"נ דד' רבא תלויין בהא אי מותר להעמי' בדבר המקבל טומאה גבי סומך סוכתו בכרעי המטה והנה הרמב"ם השמיט שם כל הענין ולא הורה בזה לא לאי' ולא להיתר נ' משום דמס' לי' התם הל' כמאן ומה"ט השמיט ג"כ ד' רבא כאן

ודע דמ"ש הק"נ דהראש פוסק כמ"ד אסור להעמיד צ"ע דאדרבה הרא"ש מן המתירין. והנה כ' תוס' בקו' ד' שהקשו על רש"י והתם ליכא לשנויי כדרבא ומאי בעי בזה נ' דלא תימא לתרץ בקו' ד' קו' השלישי' ולומר דד', ר"א ורבא באמת אברייתי' איתמר ולתרץ אליבא דר"פ אלא שהש"ס מיירי דברי' תחלה לתרץ גם לר"ה ברי' דר"י וע"ז כ' דזה אי אפשר דהרי דרבא לא שייכי שם.

ואמנם בעניין קו' האחרונה י"ל דל' כמלוא גמל יש לפרשו ג"כ כגמל במלואו והיינו בנכנס ויוצא ולהכי לא מק' הש"ס מידי. ודע שיש בד' הרשב"א והן חי' ריטב"א על סוכה דברי צריכין ביאור שכ' להק' למה לכה"פ לא הביא הר"יף תי' קמא דבעי' גם לר"פ נכנס ויוצא ויש להק' ממ"נ אי גריס הרשב"א כר"ח א"כ פשיטא דהו"ל לאתויי מעדיף או שתי וכו' ואי כגי' רש"י מהי"ת בעי' לר"פ נכנס ויוצא ובאמת מבואר בדבריו שם דגריס כרש"י ור"ל דמ"מ לדידן תק' אם גם הש"ס לא מק' וכי אפשר לצמצם לגמרי כה"ג שלא יהא אויר והש"ס באמת הו"מל ולטעמיך וכמ"ש ה"ה:

בכורות י"ז ע"א

וילדה. שני זכרים שנא' הזכרים הק' הרי"ט אלגאזי לרבנן ממ"נ אי דרשי קרא דהזכרים א"כ ש"מ אפשר לצמצם ואי לא דרשי א"כ בלא"ה אין שני' לכהן ע"מ דדייק מקו' זו כשיטת תוס' דא"א לצמצם היינו דספיקא מיהא הוה וא"כ לשיטת הרמב"ם שכ' בהדי' דא"א שלא קדם א' וכ"מ קצת ל' רש"י במתני' שכ' אלא הא' קדם הדרא קו' לדוכתי' ונ' לחקור באופן אחר דלכאורה י"ל לרבנן אצטריך לדיוקא בתרי זכרים א' מיהת לכהן הא א' זכר וא' נקבה אין לכהן כלום וכ"ת פשיט' מי לא ידעינן דס' ממונ' לקולא י"ל סד"א לד' תוס' דא"א לצמצם ס' הוה ליהוי ס"ס ס' זכר קדם ס' בב"א יצאו וכד' הפוסקים דבס"ס מוציאין ממון להכי אצטריך קרא והשתא אי בב"א ג"כ לא שקיל והוה ס"ס לבעה"ב א"נ אצטריך למאי דקיי"ל דבס' זכר תקפו כהן אין מוציאין מידו משא"כ השתא דהוה ס"ס לבעה"ב ואפי' תקפו כהן מוציאין מידו א"נ למ"ש תוס' לקמן ר"פ הלוקח מן הנכרי דכיון דמותר להקריב למזבח אין סברא שלא יהא לכהן וא"כ ה"נ אי לאו דגלי קרא הכי מטעם ס"ס מותר ע"כ האי דנולד עם נקבה להקריבו למזבח וממילא ס"ד שיהא ג"כ לכהן וגלי קרא דהזכרים א' לכהן משא"כ א' זכר וא' נקבה וכ"ת א"כ לר' יוסי מנ"ל הא דא' זכר וא' נקבה אין לכהן כלום כיון דדרש הזכרים לענין אתי' י"ל דר"י ס"ל כמ"ש תוס' דכולי' רחם מקדש ובשני' זכרי' מב"מ אינו חוצץ משא"כ בא' זכר וא' נקבה ורבנן לית להו להך סברא ופליגי בל' כל פטר רחם ע"ד שמצינו בעלמא ככל היוצא מפיו דאיכא ג"כ פלוגת':

אמנם לד' הרמב"ם אכתי לא העלינו מידי ונ' דלכאורה מנ"ל להרמב"ם הך מלתא דפי' א"א לצמצם היינו אי אפשר ממש ונ' משום דק' ליה אי ס"ד ספיק' הוה א"כ הו"ל לגבי מזבח ס"ס ופשיט' לי' כד' תוס' הנ"ל דכיון דקר' לגבי מזב' ממיל' הוה לכהן א"וו דא"א היינו א"א ממש וא"כ לא הוה ס"ס כלל אא"כ ק' מנ"ל לרבנן גופא הך מלתא דא"א ממש שיהי' בב"א א"וו מקרא דזכרי' ולפי דס"ד דאין לכהן כלום משום דאיכא ס"ס לבעלי'

דכל חדא דלמא אינך זכר או דלמא שני' בב"א יצאו ולא פטר כל א' כל הרחם ומשום דמב"מ אינו חוצץ יש לומר דעכ"פ לא פטר מיהת כל הרחם קמ"ל דמ"מ א' לכהן והטעם דב"א לא שייך משום דא"א להיות בב"א ור"י ג"כ ס"ל דבעי' פטר כל רחם אלא דס"ל דה"ק רחמנא ע"י זכרים צריך שיפטר כל הרחם ולמעוטי זכר ונקבה דלא וא"א לצמצם לא שמעינן מזה:

רש"י בידי שמים שאין מקפידין נ' כוותו דלדינא בהרף עין תלי' מלתא ואם יצא א' מהם הרף עין קודם השני אינו זכר ואמנם אין דרך בני אדם להקפיד על רגע וזמן מועט ומ"מ כא' קרי לי' ואעפ"כ קאמר ר"י דכיון דאמר בב"א מהימני' להו דהוה בב"א ממש:

תוס' ד"ה בידי שמים יל"ד אפי' לפי הבנתם ד' רש"י אכתי מאי מק' מע"מ הרי התם כיון דעכשיו נמצא מכוון מה לנו אם מתחלה במקרה נפל שם או לא וצ"ל דבשלמא בע"ע דעלמא שפיר אמרי' כאן נמצא כאן הי' מעיקרא משא"כ בנמצא מכוון דזה דבר שא"א להיות אם נעשה במקרה ושלא במתכוון הוה כאגלא' מלתא למפרע דלא היה כאשר נמצא וא"כ היאך נוכל לדון על הקרובה זה תו"ד:.

והנה כ' תוס' דלעולם אפשר להיות שני' מכווני' אלא דאין סומכין על הבירור משום דלא שכיח ואמנם כ"כ לעיל דהרמב"ם בה' בכורות כ' שא"א שלא קדם א' ובה' רוצח כ' שא"א לצמצם אפי' בידי אדם מ' לכאורה דאדם ושמים שוין בזה וא"כ אף בידי אדם א"א שלא קדם וזה א"א דע"כ הרמב"ם כשיטת הר"ש ס"ל כמ"ש הלח"מ וא"כ מאי אפי' ונ' ד' הרמב"ם דהא דאמרי' בידי אדם א"א לצמצם היינו משום שיהא ב' דברי' מכווני' ומצומצמים לא שכיח וכמ"ש תוס' ומשו"ה לא סמכי' אבירור דידן ומהיכי ידעי' זה דהא דבידי שמים א"א לצמצם הטעם משום דדבר שנעשה שלא בכוונה א"א שיהא מצומצם דצמצום עצמו לא שכיח אפי' בכוונה ושלא בכוונה א"א וא"כ הא בהא תלי' משום דבידי שמים א"א בידי אדם לא סמכי' אבירור. וע' רש"י סוכה מה שנתקשה במ"ש דא"ל דמיירי שדומה לנו כשוין ובאמת ד' תוס' ק' מאוד ונ' לפ' קצת דלכאורה י"ל דר"פ ס"ל דבעי' רוב הנ' לעיני' ולא תפרוץ רובא וכ"ז שלא נ' לעיני' רוב נפרץ סגי ור"ה ס"ל ג"כ רוב הנ' לעיני' אמנם אדרבא גדור רובא וע"ז הק' למה להש"ס למימר דפליגי בגדור רובא כלל לימא דתרוויי' ס"ל אל תפרוץ וברוב הנ' לעיני' פליגי ור"ה ס"ל דברוב מצומצם פרוץ אסור וממילא פרוץ כעומד אסור משום א"א לצמצם:

וע' עוד מ"ש רש"א מדוע לא יישבו לשיטתם הא דס' דאוריית' מהא דהכא לרבנן ואמנם נ' דהכא בשמעתין כבר מיושב זה דהלא כ' לעיל דמצומצם לא שכיח ומה"ט לא סמכי'

אבירור וא"כ כיון שהביאו עגלה א' על תנאי סגי אמנם כ"ז לרבנן דס"ל א"א לצמצם אמנם רב אשי דס"ל אפשר לצמצם א"כ שפיר אמר דבדאוריית' ס' לחומרא:

והנה יש לעיין מ"ט לא הקשו תוס' אהר"ש מני' ובי' מ"ט בדאוריית' לא להני ס"ס ואין לומר דמס' להו כמ"ש הריטב"א דלהכחיש מה שעינינו רואות לא מהני ס"ס דא"כ מ"ט תו מק' בתר הכי ונ' דמעיקר' מ' להו דלמא לא הוה ס"ס גמור דדמי לשם אונס חד הוא אף דבאמת לא מקרי שם אונס חד הוא כמ"ש הרי"ט אלגזי בזה מ"מ י"ל כך ור"פ בפרוץ כעומד בבקעה דרבנן מיירי כמו שרצה הרש"א בעירובין ז' לפ' ולהכי מק' מסוגיין ואמנם בתר הכי הביאו מל' דר"פ דאמר הכי אגמרי' דמ' דאפי' בדאוריי' וה"ה דהו"מ לאתויי מדמייתי הש"ס מכלאים לאקשויי עלי' דר"פ וד' רש"א באמת צריך עיון אלא דהתוס' הכריחו מני' ובי':

ויל"ד מדוע מיאנו תוס' בעירובין ז' בתי' שם דהתם איכא עוד ס' דלמא הד' אמות מצומצמי' היו יותר מד' אמות ונ' ד' תוס' דדווקא במע"מ לפי שזה שיהיו ב' דברים מכווני' א' כחבירו לא שכיח כמ"ש תוס' לעיל משו"ה לא סמכינן אבירור דבידי אדם משא"כ במדה שאנו מודדין מהי"ת נימא דלמא היו יותר ונ' דלתי' תוס' בעירובין הנ"ל מוכח כד' המ' דבשחיטה בעי' רוב הנ' לעיני' דאל"ה אמרי' בידי אדם א"א לצמצם ואמנם מאחר בפשטי' דסוגי' דחולין מבואר דלא בעי' בשחיט' רוב הנ' לעיני' מ' ממיל' דדווקא במע"מ הוא דלא סמכינן אבירור דבידי אדם ומטעם שכ':

ונ' ליישב ד' הר"ש מעיקר ק' דשמעתין דלכאורה כיון דלמאן דס"ל אפי' קרובות אמאי לא אזלי' בתר הך עיר שיש בה רוב דהיא רוב וקרוב נגד העיר האחרת וי"ל דכיון דאי אזלי' בתר רוב איכא רובא דעלמא ובקורבה שני' שוין אין לעיר הזו מעלה זו סברת ר"א ואמנם חכמי' ס"ל דבאמת אזלי' בתר העיר שיש בה רוב ומשו"ה הך דאי' בה רוב ע"כ מביאה אלא דכיון שמביאה ויכולה להוציא בעגלה זו גם האחרת אם היא באמת קרובה ע"י תנאי מייתי ומתנה אבל שני' ל"צ כלל:

והנה הביאו תוס' מהך דהלכו באברי' ולא תי' וברי"ט אלגאזי הק' דלמא נ"מ לענין ס"ס ולעולם ס' הוה והניח בקו' **ונ'** דהנה תוס' השמיטו עיקר מלתא דרבא יצא חציו ברוב אבר ולא הביאו כ"א הל' הלכו באברי' אחר הרוב ומזה עיקר ראייתם דל' הלכו באברי' מ' דהלכו לגמרי ולענין וודאי קמבעי' לרבא ולהכי למסקנ' כיון דלא הוי כ"א דקדוק ל' בעלמא לא איכפת לתוס' לחזור ממ"ש דבידי שמים א"א לצמצם:

ואמנם הק' עוד הרי"ט אלגאזי על הפוסקי' שפסקו הך בעי' דרבא לחומר' והרי קיי"ל בידי שמים א"א לצמצם וא"כ הוה ס"ס עיי"ש ודבריו צ"ע שהרי איכא ג"כ ס"ס לחומר'

חדא דלמא לא יצא רוב אבר או לא יצא חצי' ממש ואת"ל יצא דלמא לא שדינן מיעוטו בתר רובו ושפיר דמי למ"ש תוס' בעירובין דבדאוריי' אזלי' לחומרא היכא דאיכא תרי ס"ס. והנה בהך דגיטין שהביאו תוס' הק' תוס' שם נהי דא"א לצמצם הרי באמת הוה ס' מגורשת ע"ש מה שתי' ולי נ' משום סיפא דמלוה הק' הש"ס דהתם ס' ממונא לקולא. י"ל קו' הש"ס בסוכה ועירובין והא אפשר דמדקאמר ר"ה טעמא משום גדור רובא ולא קאמר טעמא משום א"א לצמצם ש"מ אפשר ס"ל:

תיובת' והל' נ' דר"פ ס"ל דרב כהנא בפסח שני שם דמע"מ תנאי היא וברייתי' כאידך תנא ואנן כתנא דמתני':

ובענין קו' תוס' פסחים על רב כהנא י"ל דהא דציבור עושין בטומאה לאו מאיש נ"ל דמהתם לא ידעי' כ"א דאין צבור עושין פסח שני אמנם מבמועדו נפקא והתם בני ישראל כ' ובעי' רוב. על תי' תוס' במחיצה דווקא קאמר ר"פ י"ל למה מק' מכלאים וגם במורה צריך עיון.

ע' מהר"ם לובלין מה שיישב בענין כפל הצריכותי' וי"ל דאכתי הוה ק' לתני תנא השוחט בקדשי' רוב א' וכו' ש"מ דאי. תנא קדשים ה"א בחולין בפלגא סגי:

וע' ראש יוסף מאי נ"מ ונ' דאדרבא למסקנת הרשב"א הנ"מ אי דיעבד קאי אא' בעוף דאי בקדשי' ע"כ לא קאי אא' בעוף וכמ"ש הרשב"א עיי"ש. והנה מל' ר"ש סובר מ' ג"כ דנ"מ לדינא ולא כמהר"ם לובלין:

תוס' ד"ה א"כ ע' חי' ר"ן וצ"ע מ"ש דהו"ל לכ"ג למרק דהרי היה צריך לקב' הדם וע' ח"ר כוונתו דאס"ד קרבנות יו"כ דווקא א"כ כל העבודות של שאר הקרבנות למה יהיו בכ"ג דווקא:

וכוונתו בתי' בתרא דהך משנה יתירה באה להורו' דאין קרבן בעול' דצריך יותר מרוב: ובאמת בכל קרבנות יוה"כ הי' הך דקרצו דהרי היה צריך לקבל הדם ותנא נקט בתמיד שהי' קרבן ראשון:

ס"ד פסול מדרבנן פי' דאל"כ מוטב שלא להניח לאחר למרק:

תוס' ל"ל למרק ע' ביומא כוונת דברי' וסיימו שם מצוה משום דם כוונתם כיון דאיכא קצת איסור בדבר ע"כ משום דצריך לדם התירו אבל לא משום ברוב עם הדרת מלך:

בע"ה בענין ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף פ' השוחט

לא מצאתי לא' מן המפ' במ"פ ר"י ור"ל ונ' לבאר דהנה תוס' פ' שבועות שתים בתרא אחרי שהסכימו תחלה לפ' דכל בהמה יש לה אי' שאינו זבוח מסקי בתר הכי דאינו

זבוח אינו איסור כלל כ"א וזבחת הוה מ"ע אבל בכלל אי' אינו כ"א אבמ"הח ונבילה ומעתה מ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ס"ל דאינו זבוח אי' הוה והאי אי' הרי לא נסתלק עד בסוף שחיטה וא"כ אינה לשחיטה אלא לבסוף ומ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ס"ל דוזבחת מ"ע הוא דהוה וא"כ מתחלת שחיטה ועד סופה הרי מקיים מ"ע:

ועד"ז הי' נפשט ספיקו של הפמ"ג בפתיח' להל' שחיטה אי גם בעוף שייך אי' אינו זבוח דהרי הכא בעוף קיימא ג"כ ש"מ דגם בעוף שייך אינו זבוח ולכאורה זה תלי' אי שחיטת עוף הל"מ א"כ ל"ש עכ"פ לומר דיש בעוף אי' אינו זבוח דהרי וזבחת מיהת לא קא' אעוף אמנם אי ילפי' לעוף מדבר קפרא דהטיל הכ' וכו' א"כ גם וזבחת קאי אעוף.

וכ"**ת** הרי גם במליקה י"ל דמליקה דעוף קדשי' היינו זביחתו:

וע' בהג"א שנ' מדברי' דבחצי קנה אם שחט נכרי וגמר ישראל תלי' בפלוגת' דר"י ור"ל על מתני' דשחיטת נכרי נבילה וק' א"כ אמאי לא קאמר רבא דבכה"ג נחלקו ולמה לי' למימר דלענין שחוטי חוץ פליגי ואמנם ע' בלח"מ דגם להרמב"ם ק' כזאת וצ"ל דרבא בא לאשמועינן דאפי' בסי' א' שלם יל"פ פלוגתייהו:

ואמנם להרמב"ם באמת ק' כיון דמפ' מעשה טריפה ע"ד שכ' הלח"מ א"כ מנ"ל באמת דבחצי קנה למ"ד ישנה לשחיטה וכו' כשר ונ' דנפקא לי' מהא דפ"ק בסוגי' דהגרמה דקרי ר"י עלי' דר"א נכרי ומפ' רבא שפיר קרי עלי' וכו' ואמאי לא קאמר דר"י לטעמיה דס"ל ישנה לשחיטה דכה"ג ג"כ בנכרי פסול אלא ש"מ דגם לר"י בחצי קנה כשר והטעם דכיון דחצי קנה ה"ל כשר לא מתחיל השחיטה בקנה עד רובו:

ואמנם בהא דפסק הרמב"ם כר"י י"ל דק' לי' ג"כ סתירת רבא שהק' תוס' ולכך לא סמיך אדרבא כלל ופסק כר"י כבכל הש"ס דהל' כוותי' לגבי ר"ל.

והנה בישו"ש כ' דאם שחט ישראל רוב הוושט וכל הקנה אלא שקודם שגמר הישראל הקנה גמר גוי הוושט אפי' למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף מ"מ פסול ונ' טעמו דקיי"ל יש טריפות לחצי חיות וא"כ עשה הגוי במיעוט בתרא דוושט מעשה טריפות:

תוס' ד"ה סי' א' בחוץ י"ל דרבא דווקא חייב קאמר אבל מ"מ אינו פסול כיון דהשחיטה כשירה וכיון דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף א"כ כי היכי דחייב על שעשה מעשה שחיטה בחוץ ה"נ מקרי שחיטה הסי' בפני' ג"כ שחיטה והרי קיים ושחט לפני ד' וכשר הקרבן כיון דסי' בתרא לפני ד' הי' ואמנם ר"י ס"ל דאפי' פסולה הוה כה"ג משום דמקרי עבודה כי היכי דבחטאת עוף מקרי עבודה וא"כ הרי עבד עבודת שחיטה בחוץ והקרבן פסול ולהכי שינה ר"י וקאמר דאפי' פסולה ג"כ הוה:

ואמנם לד' תוס' יל"פ פלוגתת רבא ור"י דרבא ק' לי' אס"ד דעוף ובהמה דין א' להם למה זה פרט הכ' כלל שור או כשב או עז לכתוב אשר ישחט לחוד והכל בכלל אלא ש"מ בהמה צריכה ב' סי' ועוף די' בסי' א' אמנם הא תלי' בפלוגתא דר"י ור"ע בסוגי' דבשר תאוה דלר"ע דקרא בשור או כשב רק אפסולי שחוטי חוץ קאי שפיר ק' למה להכ' למפרט משא"ב לר' ישמעאל דקרא תרתי ש"מ בשר תאוה ושחוטי חוץ א"כ שור או כשב לבשר תאוה אצטריך דאינו נוהג בעוף דאפי' בצבי ואיל מבואר לעיל דאינו נוהג א"כ להכי פרט הכ' שור או כשב וכו' ולעולם לענין שחוטי חוץ חד דינא לעוף ולבהמה בסי' א':

והנה לולא ד' תוס' הייתי אומר דגם רש"י מדלא מפ' בדרבא מאומה ש"מ דג"כ כוונתו לד' תוס' דילפינן בהמה מעוף ובזה א"ש מה שסיים רש"י אבל המולק בחוץ פטור כוונתו דוודאי אם הי' חייב גם על מליקת עוף בחוץ א"כ כיון דבבהמה ל"ש מליקה ע"כ אין ללמוד בהמה מעוף משא"כ השתא דמולק גם בחוץ פטור שפיר י"ל דבהמה ועוף חד דינא לתרווייהו:

פסול בשחיטתה ע' תוס' יש לישב דהנה לאחר הזאה אפי' אירע בה פסול שוב ע"מ מטמאה בגדי' וא"כ אי לא אשמועי' הזאה ס"ד דכיון דשחיטה בהכשר היתה שוב מטמא בגדי' אפי' אירע פסול בהזאה קמ"ל דאפי' בהזאה אם אירע פסול אינה מטמאה בגדי' לאחר פסולה:

שלא יהא א' שוחט ב' זבחי' יל"ד מה ענין זה לכאן ונ' דלכאורה הרי פרה לא מקרי זבח ודלמא בפרה מותרי' תרי גברי ולזה הביא הך דשני ראשי' דכה"ג גם בפרה פסול מאותה א"כ חזי' דפרה דמי' בחד צד לזבח א"כ ה"ה באידך צד דמי' לזבח:

תוס' בהכשרה דפרה יש לתרץ דבשלמא ב' גברי ב"ד של כהני' לא יניחו אבל בב' סודרי' וכי מה יעשו ב"ד אם יבוא אחר ויחליף הסודר סודרו בתרא יל"ד אמאי לא מוקי לה שהי' לו ב' סודרי' ופשט א' באמצע השחיטה מאלי' דא"כ אפי' לא פשטי לא הי' מטמא כ"א משום שנגע בבגד אבל משום טומאת בגדי' לא מטמא דלא הוה דרך לבישה:

תוס' ד"ה הא סתמא נ' כוונת רש"י דהנה גם בזבחים הרי תנן שלא לשמו לא עלו לבעלי' הא סתמא עלו וה"נ פשיטא לש"ס דדכוותה תנן.

בע"ה בענין שחיטה מפורעת ס' השוחט

גמ' ב' וג' י"לד, מאחר דג' כשר ב' מיבעי' ונ' דר"י הוא דקאמ' אסור משמיה דשמואל ג"כ ונקט ב' דאפי' בב' מקומות שמואל אוסר וג' דאפי' ג' רב מתיר:

ואמנם אולי קו' זו הביאו לר"ח לפ' שנים א' בקנה למעלה ובוושט למטה דק' ליה ב' ל"ל ולעולם ג' מפ' כהשאלתות:

וכ' הרא"ש דמסתבר כשאלתות ונ' להביא ג"כ ראיה מר"פ א"ט גבי סי' שנדלדלו דטפי יוצא החיות אם המיעוט בכמה מקומות מאם הוא במקום א' ד' ר"ה גאון דפסיק כשמואל נ' דגרס ג"כ בכה"ג למדתנו רבי' בסכין א' ומ' לי' מדשתיק ר"י ש"מ הדר בי':

תחת העור י"ל דבי רב מס' להו אי ר"י בפי' שמיעא לי' מרב או דלמא מכללא מדנקט רב בין סי' ש"מ תחת העור כשר וא"כ י"ל אדרבא תחת העור גרע טפי דכל ביה"ש שלם וכמ"ש תוס' ושוב מס' לש"ס אי ה"ט דבי רב וא"כ תחת מטלי' וודאי יש לפשוט מד' רב או דלמא הא גופא שמיעא להו מרב דאמר תחת העור אינו יודע וא"כ ש"מ דל' חלדה יכול להיות על כל ענין השחיטה אפי' מה דלא שייך לשחיטה וא"כ גם במטלי' בכלל ורב קאמר דאפי' תחת העור הוה ס'. והנה הלח"מ הק' במטלי' יוכשר לדידן מטעם ס"ס ואמנם לד' הפ"ח בכללי ס"ס דתיקו אינו בגדר ס"ס א"כ למ"ד דבאתחזק אי' לא מהני ס"ס לק"מ גם למ"ש המנ"י בכללי ס"ס דהיכא דאמר הש"ס איני יודע אינו נכנס בגדר ס' ג"כ לק"מ:

ובענין מה שכ' רש"י בבכורות בתולש את הצמר משום חלדה נ' כוונת רש"י דבקל יכול לבוא לידי חלדה ומייתי הבכור לבית הפסול ואפי' בפה"מ צריך ליזהר דהרי אסור להאכילן לכלבים:

תוס' ד"ה החליד ע' ש"ך שדחה ד' הר"ן דעיקור במיעוט בתרא גם לדידן דבהגרמה לא קיי"ל כרש"י פסול נ' סברתו דמ"ש תוס' כאן דאין עיקור במיעוט בתרא היינו עיקור דבה"ג דאינו ענין לשחיטה כלל משא"כ עיקור דסכין פגומה וודאי לא עדיף מחלדה:

והנה הראב"ד דקדק על ד' הראשונים למה נקט הש"ס חד לישנא בחלדה ובשהיי' אי בכל חד הפי' ע"ד אחר ואמנם גם לרש"י ק' למה הוצרך הש"ס למבעי תרי זמני. והנה לד' הראב"ד דמדרבנן איבעי' לי' י"ל דבעוף גם דרבנן בגרגרת לא שייך דכיון דממ"נ שהיי' בקנה דעוף כשר וא"כ י"ל דהש"ס איבעי ליה אי גרגרת בעוף דווקא נקט בתוספתא דשהיי' במיעוט בתרא כשר או דלמא אפי' בוושט ובבהמה ג"כ לא חיישי' לשהיי' במיעוט בתר' ואצ"ל דמבעי' לי' אי התוספת' דאורייתא או דרבנן קאמר ואמנם מ"ש רש"א על ד' תוס' דאין נ"מ בין דאורייתא לדרבנן צ"ע דנ"מ טובא לענין או"ב וכי"ה וכיוצא:

ואמנם יש להסביר ד' רש"י עד"ז דהנה ככר הצענו לעיל דנחלקו הראשונים אם הא דלכתחלה דבעינן כולי' סי' דאוריית' או דרבנן ובהא מס' להש"ס דאי דאוריית' וא"כ גם

במיעוט בתרא עדן במצות שחיטה עסיק יוכל לפסוק כמו כן אבל אי דרבנן וודאי ל"ש משהיי' במיעוט בתרא נ' דלפי' ראשון לא ניחא לי' לר"ת משום דמיעוט סי' זה לזה ל"ד לדשהיי' משא"כ לפי' השני:

בע"ה בענין דרסה פ' השוחט

רש"י במתני' ושוחטין בהמה א' לכאורה הי' אפשר לומר דקאי ג"כ אב' בהמות ותחלה קאמר בשוחט א' ולבסוף קאמר בב' שוחטי' וא' למעלה פי' כפי' התו"ח א' בקתא וא' בחודו ואמנם מאי אפי' לפי"ז ולזה פי' רש"י דסיפא לא קאי כלל אריש' וע' תו"ח מה שדקדק בזה ולכאורה הא תלי' בפלוגת' דרב ושמואל דלרב דמיירי בב' סימני' ומשום שחיטה מפורע' נקט אפי' ע"כ לכתחלה ג"כ שרי מדשקיל ר' שמואל ב"י משופרי שופרי משא"כ לשמואל דבסכין ואשמועי' דלא חיישי' שידרסו זע"ז י"ל דלכתחלה מ"מ אסור:

רש"י אפי' אזמל לכאור' מה דחקו לרש"י לפ' כן הא בגמ' י"ל דדיחוי בעלמא הוה והי' נ' מזה דד' רש"י כד' הראב"ד שהביא ב"י סי' כ"ד דכ"ש חוץ לצוואר קאמר ור"ל למסקנ' דבהוליך ולא הביא בעי' ב' צווארי' וא"כ תינח אי אזמל מלת' באנפי נפשא הוה ומשום קרנים משא"כ אי אזמל פי' מאי כ"ש א"כ אין לומר כהראב"ד דהרי אזמל אפי' בבהמה קתני וא"כ שפיר אי רש"י כוותי' ס"ל דפ' כן במתני':

ודע דהרמב"ם בב' ראשי' לא כ' שום שיעור משום דקאי בשוחט כדרכו ולא התיר ע"ש ולטעמי' אזי' כמ"ש שם:

גמ' מנה"מ לאו אהתיז פריך דהרי דרסה הל"מ אלא אשוחט והתיז דהיינו ששחט כדרכו אלא בהולכה לחוד ואהא פריך מה"מ דגם זה מקרי דרסה ומייתי מחץ שחוט אלמא שחוט בעי' ג"כ כחץ:

בענין מ"ש רש"י דמזמן בפה גנ כוונתו דזולת זה הו"ל ככסהו הרוח דנהי דאין חייב לכסות מ"מ לא קיים כלל מצות כיסוי:

בע"ה בענין כוונה חולין פ' השוחט

הגה מה שתי' תוס' בפ"ק דבריית' נקט דחק סכין לרבותא דרבנן ואף דכחא דהיתירא עדיף מ"מ כחא דהיתיר' כבר ידעינ' ממתני' דידן משא"כ לרבנן לא ידעי' רש"י ד"ה לא נתכוון אלא להפיל מבוארי' בדבריו ד' הרא"ש דכוונת הפלה מיהת בעי':

ודע מה שצידד הרשב"א בנפלה מחיקו כוונתו דאי לאו דעביד מעשה מה בגופו לא נפלה והו"ל כח גברא:

והנה במ"ש הרשב"א דלנועצה מקרי כוונה להיפך יש לתרץ קו' תוס' דנקט לנועצה לרבות' דאפי' כוונה להיפך לא יזיק לר"נ. ואמנם מה שסיים הרשב"א דמ"מ הצריכות' קאי אמתני' עצמה וכ"נ פשט ד' הרא"ש נ' כוונתו דע"כ רבא ס"ל דמתני' לגופ' לא אצטריך דאי ס"ד דלגופ' אצטריך מנ"ל לרבא לדייק דהפילה כשר דלמא והפילה ל"ד ותנא סמך אסיפא דבעי' וזבחת דווקא אע"כ ס"ל לרבא דוזבחת מצ"ע קרי בי' רב הוא ומתני' ע"כ לדיוק אתא וא"כ שפיר אצטריך למעבד צריכות' ומסולק ק' התו"ח על הרשב"א:

כ' בחי' ר"ן דאין שייכות לפלוגתא דרב ור' יוחנן לענין מצ"כ וי"ל למ"ד טבילה בזמנה מצוה אמאי לא וצ"ל דלא הוה מצוה כ"א משום אשהוויי טומאה לא משהיי ואינו דומה מיהת לשאר מצות. תוס' ד"ה לתרומה ע' ראש יוסף וצריך מ"מ עוד לבאר דבימי רב ור"י עדן הי' להם אפר פרה והי' יכולין לאכול בתרומ' משא"כ מע"ש דבעי בית.

ומנא תימרא ע' ראש יוסף שהניח בצ"ע מ"ט לא קאמר ממתני' דידן דייק לי' לרב ולי ק' בלא"ה מהי"ת צריך קרא דא"צ כוונה אדרבא אכוונה צריך קרא ולזה נ' דהש"ס הכי ק' לי' כיון דמחד קרא ודרשא ילפי' טבילת חולין ותרומה מהי"ת נימא כיון דלתרומה צריך כוונה לטבילה בחולין א"צ כוונה ואמנם בשחיטה דשחיטת קדשי' מקרא אחרינ' ושחיטת חולין מקרא אחרינ' א"כ א"צ להיות דין א' לשני' ואין ראי' משחיט' השת' כלל לטביל' ושפיר פריך אמנם במסקנ' דמייתי דתנן בהדי' דחולין א"צ כוונה אלא דר"י מחלק בין טבילת ידים לטביל' גופו ובשלמא אי לא משכחינן בעלמא דחולין לא בעי כוונה א"כ שפיר עבד ר"י דמחלק משא"כ כיון דבשחיט' כבר מצינו חולק למה לי' לר"י למדחק ולחלק בין נט"י לטבילת גופו והיינו דפריך לקמן אר"י:

גל שיש בו מ' סאה הראש יוסף הביא בזה לד' הרמב"ם יל"ד למה צריך מ' סאה הרי קיי"ל כר"י דים דינו כמעיין דמטהר בכ"ש עיי"ש ונ' דאחרי דקיי"ל מעיין שנפסק מהמעיין דינו כמקוה אלא דהכא אכתי אין דינו כמקוה כ"ז שלא ירד על הארץ כמ"ש המהרי"ק הובא בראש יוסף כאן והרי באמת ס"ד לגזור אטו חרדלי' של גשמים ופי' רש"י דהיינו קטפרס משום דדומה קצת לקטפרס והא דלא גזרו היינו משום שיש בו מ' סאה כמו שהק' באמת הרשב"א מהי"ת לגזור ויע"ל דלכתחלה מיהת לא היה ראוי לטבול בו אלא שיש בו ב' דברי' אכתי מעיין הוא ומטהר בכ"ש וגם יש בו מ' סאה אבל אי לא הוה בו מ' סאה כיון דלאחר שירד על הארץ יהא צריך מ' סאה הוה גזרינ' גם השתא משום חרדלית:

וכבס מה ת"ל שנית יש להסביר דק' לי' לריב"י דשני' ל"ש כ"א בשוין והכא לאו שוין דוכבסו היינו ואוורו כיבוס ממש כד' רש"י ותי' שם והאי וכבס שנית היינו טבילה כדמתרגמינן ויצטבעו וע"כ לדרשא אתי:

בהא זכנהו ר"נ וכו' נ' טעמא דרבנן דכל מה דלא אצטריך לן לאפוקי קרא ממשמעותי' לא מפקי' ואי לאו דגלי קרא בקדשי' הוה וזבחת כפשוטו משא"כ השתא אמנם די אם הוא כמו וחתכת אבל למימר דהוה כמו ועשית הא לא אמרינ' ואמנם דלא כ' קרא וחתכת י"ל דרבנן כר"ע ס"ל וכד' הרמב"ם בה' שחיטה דכל מ' שנה במדבר היתה זביחה אסורה להם ונחירה מותרת ואי כ' קרא וחתכת לא ידעינ' דאתא על איסור נחירה ועל היתר זביחה:

וע' טו"ז יו"ד סי' ג' ובראש יוסף כאן קו' הפרישה אהא דגלי רחמנא מתעסק בקדשי' שהק' בד' ראבי' דאוסר גיסטרא וכבר כ' בגליון שו"ע יו"ד שלי דהלא תרי קראי אית לן אגיסטרא חדא בחולין וחדא בקדשי' אלא דבלא"ה לק"מ דה"ק הש"ס ע"כ וזבחת היינו ועשית דאי ס"ד וזבחת ממש דהיינו בכוונה א"כ מאי אצטריך עוד בקדשי' קרא אחרינ' דבלא כוונה פסול הרי זה בכלל וזבחת אלא ש"מ דאין זה בכלל וזבחת ובחולין טפי מוזבחת לא כ' ומאי דאינו בכלל וזבחת לא ידעי' בחולין משא"כ גיסטרא דהוה בכלל וזבחת שפיר ידעינ' וזה בא רבא אח"כ לפ' דאי וזבחת אינו וזבחת ממש ע"כ אינו כ"א ועשית.

החרשת והשוטה הק' ראש יוסף דלמא שאני הני דלאו בני דעה נינהו ומהני בהו דעת גדול העומד ע"ג ונ' דאטו רב ור' יוחנן דווקא בנדה בת דעת פליגי ואי ס"ד דבאינה בת דעה מהני טבילה אפי' לתרומה הו"ל לפ' נדה גדולה בת דעה וכיו"ב:

רש"י ד"ה שחט בהמה אחרת עמה ע' ראש יוסף במ"ש למה כ' רש"י הטעם משום מלאכה דס"ל ג"כ לרבנן כוונת חתיכת סי' בעינ' עיי"ש ויש עוד להמתיק דרבא לא זכר אם בהמה כשרה או פסולה והיינו משום דלרבנן פעמי' כשרה בכוונת סי' ופעמי' פסולה בחתיכת בשר.

ולי נ' דרש"י יהיב טעמא משום מלאכה דמ' לי' דקו' הש"ס פשיטא לא הי' אלא דרישא פשיטא ומשני לא דרישא משום מציעתא נקטה והיינו אי ברישא הטעם משום מלאכה ומשום ה"ט ג"כ לא פי' לקמן ג"כ כ"א פשיטא דאטו לא אשמעי' דמלאכה פוסל ולרש"י גופ' ק' לי' על הש"ס קו' תו"ח.

ודע דלרש"י סדר ד' רבא ברישא נקט דפסול מתרי טעמ' משום מלאכה ומשום אותה ואח"כ משום אותה לבד ואח"כ משום מלאכה ואח"כ היכא דל"ש שתיהן ואין הסדר הזה מתקבל לד' הרמב"ם וגירסתו. ודע דלרש"י ק' לי' ל"ל לתוס' להזכיר בתי' נתכוון

הרי כיון דכפרות מסקי' ע"כ נתכוון ומ"מ שפיר הק' הראש יוסף ונ' כוונת' דצריך לכוון בשתי' דאם בא' לא כיוון האחרת כשרה ולר"נ מ"מ שתי' פסולו':

בע"ה בענין שהיי' בשחיטה פ' השוחט

נפלה סכין יל"ד לאיזו ענין האריך התנא בדוגמות כאלו ולא נקט בפשיטות השוחט ושהה באמצע שחיטה וכו' ונ' דלכאור' ס"ד דטעמא דפסל רחמנא שהיי' משום דכיון שסילק עצמו מן השחיטה א"כ בטלה לה שחיטה והו"ל נקובת הוושט דבקנה במיעוט קמא לכ"ע אין שהיי' וא"כ אם נתעסק בענין מצורך השחיט' לא פסלה שהיי' לכך נקט תנא נפלה סכין והגביהה דהו"ל מתעסק בצורך שחיט' ואעפ"כ יש שהיי' ואמנם תו הייתי אומר דכה"ג הוא דבעי' שיעור שהיי' מיהת דכה"ג הטעם כמו שכ' מהרי"ו הביאו הפמ"ג משום מבליע דם באברי' ולכך בעי' שיעור משא"כ אם נתעסק בשלא מענין השחיט' דאזלא לה שחיט' יש שהיי' אפי' במשהו קמ"ל נפלו כליו דנתעסק בשלא מענין השחיט' ואעפ"כ בעי שיעור והשחיז סכין ועייף נקט משום דס"ד כיון דבשע' שעמד לשחיט' לא הי' בו כח לשחוט כשיעור דהא עייף ול"מ שחיטתו ואפי' בלא שיעור שהיי' שחיטתו פסולה דהו"ל כניקב הוושט קמ"ל והיינו דנקט השחיז סכין כלומר שידע שהוא עייף ונקט ג"כ ובא חבירו ושחט כלומר שלא הי' בו בשום אופן כח לגמור שחיטתו:

מאי כדי שחיט' מד' רש"י בתי' ד' רב יש ללמוד דקו' הש"ס אם ר"ל רק במה שיש לגמור או כל השחיט' מתחלה ועד סוף וע"ז מפ' רב כדי שחיטה אחרת ר"ל כל השחיט'.

א"ל ר"כ ור"א וכו' יש ללמוד מד' רש"י דמס' להו מדלא קאמר רב כדי שחיטת בהמה וקאמר אחרת ש"מ דאחרת דומיא דידה אם בהמה גסה גסה וכיוצא אא"כ לא הו"לל כ"א שחיטה אחרת ומדנקט בהמה יש לדייק דבכה"ג בבהמה משערין וכ"ת אמאי נקט אחרת לומר דגמר שחיטה מתחל' בעי' וכ"ת הרי נוכל לטעות ולומר דאחרת דווקא ולא נדע בהמה לעוף מה בכך אם נטעי לחומרא ע' ברש"י ותמצא וז"ש גבי לעוף לקולא והנה י"ל דרב אף דמס' לי' מספיק' מחמיר ושמואל ס"ל אין שחיטה לעוף מן התור' כר"א הקפר לעיל ולכך מיקל וכ"מ ל' רש"י שכ' עלה דשמואל נתנו בו קולא מ' קצת דחכמי' נתנו בו ואח"כ למאי דקיי"ל שחיט' לעוף מן התורה קיי"ל לחומרא כרב.

רש"י ד"ה דקה לדקה ועבדי' לחומרא י"ל דרש"י כ"כ משום דלרש"י עכ"פ ריב"י גם עם רב פליג דלרב לא משערי' כדי הגבהה כלל לד' רש"י דגריס א"ב ומ"מ לחומרא נקטי' כוותי' ומשערי' עוף לעוף.

א"נ משום די"ל דלהכי לא מזכיר עוף כלל משום דס"ל כמ"ש הרמב"ם דגם לעוף בדקה משערי' ומ"מ כ' רש"י דמאחר דאינו מבורר כן בדריב"ח וי"ל דס"ל כרב נקטי' לחומר' בדאורייי'. ודע דכוונת הרא"ש משום דהרי"ף לא הביא דר"ח דפסקי' כוותיה לגמרי והביא דריב"ח דע"כ לא קיי"ל כוותיה בענין דקה לדקה בשיטת הרי"ף דפשיטא להרא"ש דלשמואל ור"י משערי' בגסה אף לדקה ולעוף וכמו שתמה בזה על הרמב"ם א"וו הביא דריב"ח ללמד דבעוף לא משערי' בהגבהה והרבצה כלל.

גמ' השוחט בסכין רעה יל"ד מאי קמ"ל רבא וי"ל דס"ד כיון דהקפידה תורה שישחוט כל ב"ח בשיעור שחיטה א' וזה שחט בשיעור כמה שחיטות תפסול דמ"ש קמ"ל רבא דגזה"כ דבעי' שהיי' דווקא ויש להמתיק הענין באכילת אי' דהכל חד בין שהה כדי אכיל' פרס בין החשיך באכילתו כדי אכילת פרס וס"ד דה"נ דכוותה.

ומ"מ י"ל דהיינו דקאמר הש"ס ותפשוט לי' מדידיה וכי לא ידע דיוכל להיות רבא מיירי בדלא שהה אלא דק' לי' רבא מאי קמ"ל פשיטא א"וו הא קמ"ל שא"א שישחוט כל היום בלא שישהה בנתי' וקמ"ל דאין שהיות מצטרפי' וע"ז דחה הש"ס דלמא קמ"ל בלא שהה וכמו שכ'. ולד' הר' אושיע' י"ל דגם ר"ה בר נתן עד"ז אבעי לי' אם לא נימ' דרבא קמ"ל אע"ג דוודאי ישהה במיעוט אחרון של סי' ראשון כדי שהיי' לא מקרי שהיי' כה"ג או דלמא גם זה לא קמ"ל רבא ומיירי ששחט ב' הסי' כא' והנ' לפי' רש"י צריך לבאר למה איבעי' לי' להש"ס תרי זמני בחלדה ובשהייה וכבר עמד ע"ז במגדל עוז לענ"ד נ' דס"ד א"נ בחלדה פסול במיעוט בתרא הטעם משום דעכ"פ לא פסיק עדן מלשחוט ונמצא כח פסול מעורב בשחיט' זו משא"כ בשהיי' דכבר בטלה להשחיט' כשפסק וכמו שכ' הרמב"ם ואמנם אם בחלדה כשר במיעוט בתרא מ"מ מיבעי' לן הא גופא האי כדי שחיטה מאי היא אם סגי ברוב וכד' הפוסקי' או דלמא כדי שחיטת כל הסי' בעי' וא"כ הרי מצרפי' גם מיעוט בתרא לשיעור שהיי' ושפיר י"ל דשייך שהיי' גם במיעוט בתרא. ומ"ש רש"י דמוטב שיכנו על ראשו נ' כוונתו דבאמת גם על ראשו לא יכה שיוכל לשבור בנקל המפרקת וכמו שהביא הש"ך בזה והו"ל מבליע דם באברי' מ"מ מוטב זה משיחתוך עוד בסי':

כדי ביקור טבח חכם ע' רמב"ם פי' המשני' שכ' כדי ביקור סי' והק' עליו התו"ח דהרי ר"י בפ"ק ר"ל כן ודחה לי' אביי משמעתין ונ' דמ' לי' להתו"ח אי לאו מהא בשמעתין היינו יכולין לפ' דאסי' קאי ור"ל טבח שאינו חכם צריך לשחוט רוב הנ' לעיני' וזה א"צ ביקור משא"כ טבח חכם יוכל לשחוט כחוט השערה ושפיר צריך ביקור וא"כ גם מפ"ק ל"ק וודאי אביי דהוה מפ' לד' ר"י כפשוטו כדי ביקור חכם מוכח דאסכין קאי ושפיר דחה

לדרב יוסף אמנם רב יוסף הק' לו ומסיק כבשמעתין וא"כ לעולם אסי' קאי ונ' דהביאו לרמב"ם לזה דק' לי' למה לא קאמר ר"י ביקור סכין וע' לעיל פ"ק מ"ש ליישב זה וגם קו' תו' בזה מיושב להרמב"ם.

בע"ה בענין פסוקת הגרגרת פ' השוחט

דקדק בראש יוסף מ"ט לא נקט שחט הגרגרת דהרי הגרגרת מונחת לפני' יותר ורגיל לשוחטה תחלה ונ' דס"ד דווקא שחט גרגרת דאין בו חיות כ"כ כמו בוושט דר"א בר אהבה ביקש לומר דבעוף בעי' וושט דווקא הוא דהוי נבילה משא"כ שחט הוושט מהני בבהמה מיהת לטהר מידי נבילה קמ"ל דאפי' שחט הוושט ג"כ בבהמה נבילה הוה:

רש"י והיינו עיקור כוונתו דהגרמה דרסה ושהיי' תנן עד השתא ומתני' דידן תני עיקור וחלדה ומיושב קו' הראש יוסף מ"ט נקט מתני' חלדה טפי משאר ה' שחיט' דהיינו דאגב בעי למתני דין חלדה:

וכ' עוד רש"י ובבהמה קאי לכאור' סיפא דשחט סי' א' והמתין עד שמתה ע"כ בבהמ' קאי דבעוף כשר אבל רש"י כיון דלרש"י שהיי' וחלד' במיעוט בתר' איבעי' דלא איפשט' וכ' הש"ך דה"ה עיקור א"כ את"ל במיעוט בתרא פוסל הרי מצי רישא מיירי גם בעוף ומשום עיקור במיעוט בתרא ודנימא דרש"י כ' זה ע"ד מכאן אין לפשוט אין ל' רש"י מ' כן דמ' במוחלט כ' כן דבבהמה קאי ובשלמא לרשב"א דפסק ממש היינו עיקור לרש"י א"כ אין זה ענין לשחיטה כלל ושפיר ל"ש למפסל במיעוט בתרא דגרע מהגרמה וכמ"ש לעיל דאין כאן שחיטה כלל ומ"מ י"ל דמיירי שפסק בסכין דליהוי לי' דמיון קצת לענין שחיטה אבל למסקנת תוס' בפ"ק דרש"י ר"ל פסק בסכין פגומה ק' טובא והי' נ' ראיה מכאן לד' הר"ן שדחה הש"ך סי' כ"ג שכ' דבסכין פגומה כשר לרש"י במיעוט בתרא ומכאן יש ראי' ברורה לדברי' ומשו"ה כ' רש"י דבבהמה ע"כ קאי דבעוף באמת כשר והטעם צ"ל כמ"ש תוס' לעיל בסכין פגומה קורע ואינו שוחט וצ"ע על הש"ך בזה:

גמ' ע"ב והתנן פסק ואח"כ שחט יל"ד כיון דר"ע ע"כ פשיטא להש"ס דלאו איזה הכלל לחוד הודה לו כ"א אכולה מתני' דאס"ד ר"ע רק איזה הכלל הודה א"כ לא מק' הש"ס דברישא עדין פליג ר"ע א"וו מ' להש"ס דלגמרי הודה לו א"כ כיון דבהדי' תנן דאם לא שחט כ"א סי' א' דמודה בי' ר"ע ונ' דד' הש"ס בכוונת ד' רבא הי' עד"ז דהכל תלי' במאי נפקא חיותא ע"ד דאמרי' גבי הגרמה דהעיקר אם נפקא חיותא בשחיטה כשרה ומעתה המתין עד שמתה הרי נפקא חיותא במיתה ולא בשחיטה משא"כ בפסק הגרגרת ואח"כ

שחט דנפקא חיותא בשחיטה סגי בסי' א' לטהר מידי נבילה ולהכי לא ק' לי' כ"א מהך דפסק ואח"כ שחט:

היינו קמייתא י"ל דרבא ס"ל דיש תרי גווני עיקור עיקור ממש ודסכין פגומה ואשמעי' תנא בתרווייהו רש"י ד"ה יש מהן נבילות נקובת הוושט ע' פמ"ג שהניח בצ"ע מנ"ל להפוסקי' דגם בנקובת הוושט הוה נבילה ונ' דרש"י רמז לן בזה דאס"ד נקובת הוושט טריפה הוה ככל אינך דמתני' הו"ל לתנא למתני איפכא פסוקת הגרגרת תחלה דהוי נבילה ונקובת הוושט בהדי אינך דלא הויין כ"א טריפה ולא זה בלבד כ"א דנקט להני תרתי בויו המחברת ולא אינך ש"מ דחד דינא אי' להו:

ומ"מ ד' הסמ"ג שהביא הש"ך ל"ג ס"ק ד' שכ' דנקובת הוושט טריפה הוה נ' כד' רש"א בבכורות שהביא פמ"ג ל"ג שם דסוגיין לא קאי כ"א אפסוקת הגרגרת אבל נקובת הוושט טריפה הוה:

ויש לתמוה על הש"ך שם שכ' דהרשב"א בתוה"ה ס"ל אפי' טריפה לא הוה והרשב"א קאי שם על עיקור סי' דבה"ג אהא הוא דכ' דלא הוה טריפה וכמ"ש תוס' ג"כ בפ"ק ולא הביא מכאן כ"א דמצינו ל' טריפה לאו דווקא לא זולת וצ"ע גם לא זכיתי להבין היכן מבואר ברש"י בסוגיי' דלמסקנא פסוקת הגרגרת לא מטמאה מחיים:

תוס' ד"ה וליחשוב כל שאין כמוה חי' מ' דיכולה לחיות אין דברי' סותרין למ"ש לעיל דמתני' מיירי שכבר מתה דלעיל דייקו מל' שאין כמוה דלא נקט כל שאינה חיה וכאן דייקו מדלא תנן כל שכמוה מתה ש"מ דר"ל דבאמת אינה מתה מיד כ"א שאינה יכולה לחיות זמן מרובה וזה ל"ש בנבילי':

ומי אמר ר"ל הכי ע' תו"ח למה לא מק' בפשיטות מהך מתני' עלה דהך דניקבה הריאה ונ' דהרא"ש יוסף הק' דלמא למעלה מטבעת הגדולה מיירי לקמן וכה"ג לא הוה כמנח' בדיקולא ונ' דא"כ דר"ל ע"כ מוקי לקמן מתני' למעלה ממקום שחיטה לישני כאן בפסוקה במקום שחיטה כאן שלא במקום שחיטה ומדלא משני הכי ש"מ דגם לקמן מוקי במקום שחיטה ושפיר מק' עלי' משא"כ בלא הך דהכא שפיר הייתי אומר דר"ל מוקי מתני' לקמן שלא במקום שחיטה וע' ראש יוסף דד' ר"ל צריכים ביאור מהי"ת תהני שחיטה בפסוקה וי"ל קצת דעדן מחוברת לוושט חוץ למקום שנפסקה ומהני שחיטה להאי חיות דאכתי אי' בה.

בענין מה שהניח הש"ך ל"ג ס"ק ה' ד' המחבר בצ"ע שכ' ניקב תורבץ נבילה נ' דהמחבר בא לאשמעינן דנקובת הוושט נבילה ובא לאשמעינן דלענין אי' אין חילוק בין תורבץ לשאר וושט ונקט להו בהדי הדדי מאחר דאין נ"מ כ"כ לדינא לדידן ע' פמ"ג.

בע"ה בענין בני מעים כמנחי בדיקולא פ' השוחט

רש"י ד"ה אבל בני מעיים לעולם דרך קנה רמז רש"י בזה דלא תימא כמ"ש בחי' ר"ן דדווקא בריאה קאמר ר"ל אבל בשחט הוושט לא אמרי' הכי לגבי בני מעיי' כ"א משום דלעולם הדרך לשחוט הקנה תחלה ומ"מ בקנה וודאי מ' דווקא הריאה אבל הלב והכבד לא וכמ"ש החי' ר"ן וכוונתו דאם ע"י הקנה ניטל הלב למה זה הצריכה תורה תו לשחוט ב' הסי' דמאחר דניטל הלב אין כאן חיות כלל ואמנם ענין החולק בין הלב וכבד לריאה אף כי שלשתן תלויי' בקנה הענין נ' לעיני' דהנה הריאה אין תכליתה כ"א להכניס ולהוציא אויר ונמצא הריאה עם הקנה הכל גוף א' משא"כ הכבד שהוא להפך המזון לדם וכן הלב משכן החום הטבעיי' וכ"ז לא יקבלו כלל מן הקנה כ"א ע"י גידים דקים משאר המעי' א"כ נגלה לעין כ חיותם ממק"א:

ועד"ז צריך לפ' טעמא דמאן דפליג אר"ל דס"ל כל גוף הבהמה א' הוא וכן אבר אף שהוא מחובר למה שהיא מחובר כגון הריאה לקנה מ"מ יש לו חיות גם ממקום אחר ובזה יש להשיב על מה שהקליט הפמ"ג ביו"ד שם אשר מקצת הסי' למעלה ממקום החתך וודאי מקרי מנחי בדיקולא דאין זה מוסכם לעה"ק דהרי חזינן שיש לה חיות גם למעלה ממקום החתך מה שיש בו די:

ומ"מ נ' דה"ט דר"ז דמיאן בסברת רבא דק' לי' מ"ש לב מריאה וכיון דבלב ע"כ א"א לומר כמנחא בדיקולא גם בריאה מנ"ל לומר כן ואפשר ג"כ דק' לי' מה שנתקש' בו הרשב"א בתוה"ה אי הריאה כמנחא בדיקולא האיך מותרת בשחיטת סי' שני ועי"ז הוצרך לומר דר"ל גופי' לית לי' מה דקאמר לעיל בשם לוי סבא כ"א איהו ס"ל ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף עייש"ש ד' ל' וכ"ז ק' לי' לר"ז ולהכי קאמר טעמא אחרינא לד' ר"ל:

אמנם ד' ר"ז צריכין ביאור ונ' כוונת דבריו דשחט בו רובו של סי' א' אין לך טריפות גדול מזה אלא שזה צורך הכשירו ומ"מ נעשה בה מעשה טריפות גדול ולאחר שנעשה בה נבילה שוב אין טריפות פוסל בה.

ואמנם בעיא דר"ז צריך להסביר עד"ז הנה השחיטה יש בה ב' ענינים אם היא להתיר באכילה הרי היא מ"ע וזבחת ואכלת והסילוק טומאה ממילא קאתי משא"כ בטריפה הוא רק לסלק הטומאה נמצא דאין ב' השחיטות של ב' הסי' ענינם א' שחיטת הסי' הא' היא מ"ע ושחיטת הסי' הב' היא רק לסלק הטומאה ואף דבעובר אין זה דומה כ"כ דהתם בסי' א' דנינן מ"מ מ' לן אם ב' שחיטות כאילו אין מצטרפי' גם שם לא יצטרפו ומסקי' די ש בכלל מאתים מנה דכיון דשחיטת הסי' הא' הי' לו ב' מעלות לא גרע משחיטת הסי' הב' שלא הי' לו כ"א מעלה א'.

והנה הרמב"ן במלחמות דחה ד' הרא"ש שהביא ראי' מקו' הש"ס לעיל דר"ל גופו מחדא הדר בי' ונ' ד' הרא"ש והראב"ד דמדע"כ סתמ' דש"ס נקט לעיל טעמא דר"ל כדרבא מ' דהאי טעמא פשיטא להו טפי מטעמ' דר"ז.

מזמנין ישראל לכאורה נקט לה למימר דלא אמרי' מגו אמנם א"כ מאי ש"מ מדר"ל אשר ע"כ נ' דלכאורה יש סברא לומר דבאמת ריאה גם לישראל אסורה דלא נשחטה כ"א בסי' א' וכמו שבאמת נדחק הרשב"א הנ"ל.

אמנם אס"ד למימר הכי למה לי' לר"ל למימר דנקבה הריאה אינה טריפה דמצי' למטעי כדר"ז דטעמא משום דאין טריפות לחצי חיות ונהי דלא מסתבר לן באמת כך משום דנקט ריאה דווקא מ"מ לינקט דריאה אסורה לישראל ואנא ידענא דכמנחא בדיקולא דמי' וממילא ל"ש בה שחיטה אלא ש"מ דלישראל שרי' ומ"מ לנכרי אסורה.

וכ' רש"י משום ריאה ונ' דלד' רש"י אלו כיוון בחי' ר"ן שכ' דד' רש"י ריאה דווקא אמנם כבר דחה בראש יוסף וכמ"ש לעיל דמד' רש"י לעיל מבואר איפכא ומ"מ ק' ק' מהר"ם לובלין מ"ט נקט רש"י ריאה ונ' דק' לי' לרש"י אמאי קאי ראב"י דווקא אר"ל דר"ל לא חידש לן כ"א דבסי' א' ג"כ הוה ריאה כמנחא בדיקולא הרי בב' סי' אצ"ל לדר"ל דוודאי הוי בני מעיים כמנחא בדיקולא ומ"מ לב"נ כיון דעדן מפרכסת הוה אבר מה"ח וא"כ בלא ר"ל אסור לזמן גוי על ב"מ אע"כ משום דלא פשיטא לי' כ"כ דאחר שחיטת ב' סי' עדן פרכסה דפרכוס א"צ כ"א במסוכנת ולא בבריאה אמנם מדאמר ר"ל דאחר שחיטת סי' א' כבר הוי ריאה כמנחא בדיקולא והדרך לעולם לשחוט הקנה תחלה א"כ אפילו לא פרכסה אסור לזמן גוי על בני מעיי' והיינו משום ריאה דכ' רש"י.

והנה ד' הלח"מ דהרמב' פס' כסוגי' דסנהדרין דהיכא דאיכא טעמא לא אמרינ' ליכא מידי ומ"מ צ"ל דהא דלא כ' דאין מזמנין גוי על ב"מ היינו דפשיטא לי' דלא קיי"ל כ"א כל הבהמה נפשה יוצאה כא' ואפי' לאחר שחיטת ב' הסי' לא אמרינ' כמנחא בדיקולא:

והנה יש לעורר למ"ש הרמב"ם בה' מלכים שם דלא נאמרו שיעורין לב"נ הדרא קו' הש"ס בסנהדרין לדוכתא דאגזילה שפיר משני דלאו בני מחילה נינהו אבל אשאר אי' הדרא קו' לדוכתא וצ"ל כתי' התוס' דלדידן דקיי"ל ח"ש אסור מן התורה לק"מ אא"כ גם מגזל לא מק' הש"ס דהרי להרמב"ם גם בגזל ח"ש אסור מה"ת וכבר עמד ע"ז הלח"מ בה' גזילה שם ונ' בזה כד' הראש יוסף דהרמב"ם לא כ"כ כ"א לדידן דקיי"ל כל אכילה בתורה הוה אפי' כ"ש אלא דהלמ"מ אוקמ' למלקות אכזית ובגזיל' הטעם משום חזי לאצטרופי וא"כ בב"נ ליכא הל"מ ולכך לא נאמרו שיעורין אבל לר"ל דהל"מ גילה לן אכילה בכ"ש ל"ש ישראל ל"ש ב"נ זה תו"ד הראש יוסף וא"כ קו' הש"ס לא תי' כ"א לר"ל דבגזל בפי' תנינא

ב"נ נהרג על פחות מש"פ ולר"ל דלית לי' חזי לאצטרופי בישראל שרי והוצרך לשנויי וכו' ומיושב בזה ג"כ קו' אחרת על הרמב"ם בגזל הנ"ל.

אלא. אי ק' לי הא ק' לי דכ' תוס' לקמן ק"ב דבמתני' דנבלת עוף טהור דטהרי' שם מבואר בהדי' דמגו דמהני שחיטה לישראל מהני לב"נ וא"כ האיך פסק הרמ"בם דלא כמשנה שלימה הן אמת כי תי' תוס' שם דהש"ס הכא דלא פריך אראב"י משום דתני' בלא"ה דלא כוותי' דוחק גדול דממתני' ה"מ למימר תיובתא משא"כ מבריית' דלא קאמר תיובתא דאולי לא מתניא בי ר"ח ור' אושיע' ונ' בניישב תחלה מ"ש הרמב"ם דבעוף אין ב"נל נהרג על אמה"ח והר"א כ' שהוא ט"ס והכ"מ כ' דק' לי' להרמב"ם לחלק מתני' עיי"ש ולדבריו עכ"פ ק' היכן מצינו כי ב"נ סופג מ' דהוצרך למתני אינו סופג דהרי קיי"ל אזהרתן זו מיתתן א"וו דקו' התוס' הוא דק' לי' להרמב"ם למה לא פריך הש"ס מרישא דעוף טהור על ראב"י אלא ע"כ התם בעוף טהור גם ראב"י מודה דאמרי' מגו וטעמא מאי דהא דלית לי' לראב"י מגו משום דמעיקרא אי' אבמה"ח לישראל במ' ולב"נ במיתה וא"כ מעיקרא חמור גבי ב"נ ולהכי לא אמרינ' מגו ואמנם בעוף אין אי' אבמה"ח במיתה אפי' לב"נ כ"א באי' בעלמא ושפיר אמרי' מגו גם לראב"י נמצא דד' הרמב"ם בעוף ובמפרכסת שני' עולין בקנה אחד

תוס' ד"ה א' עיי' ח"ס יו"ד שהק' מהא דאמרינ' עמון ומואב טהרו בסיחון והקו' חזקה מאוד ונ' דרש"י בסנהדרין דקדק ליישב קצת קו' זו שהאריך שם ואמר דלא ניתן רשות למשיח מלחמה וכו' עיי"ש הכוונה דלגבי ישראל המלחמה אפי' היא רשות היא מלחמת מצוה דעכ"פ אם יכבשו העמי' צריכין לקבל עליהם ז' מצות נמצא כי אשת איש זאת שהיא כבושה ביד ישראל ונכנסה תחת כנפי השכינה הרי היא קצת כגר שנתגייר ולמ"ד אחר כל המעשים האלו היא נתגייר' ממש וא"כ עי"ז נפרד האישו' מעלי' ואינ' אשת איש שהית' כבר משא"כ באומו' דהמלחמ' מעיקר' כעין גזיל' אלא דמ"מ קני' בכיבוש מלחמ' וה"ה גזלן דעלמ' בגוי ג"כ קונה דהרי לא ניתן בב"נ להישבון כמבואר פ' השוכר את הפועל ומ"מ האישות מבעלה הראשון לא נפרד.

באו"ד בדבר שהיא מצוה ובזה מיושב ג"כ אכילת קדשי' ומעשר שני דלישראל מצוה ולב"נ אסור.

באו"ד נהי דפטור ובסנהדרין הק' ממקשה לילד עיי"ש ותי' בתי' בתרא דכה"ג גם לב"נ שרי כוונתם דעוברין גם לב"נ לא הוה רציחה ממש כ"א אזהרה שהיא במיתה לב"נ וא"כ י"ל דגם גבי ב"נ אמרה תור' וחי בהם ולא שימות בהם ויצא לנו מד' תוס' אלו דבר חדש:

באו"ד מ"פ מגזל יל"ד למה לא הקשו משמעתין דהרי יש שם אי' אבמה"ח בישראל וצ"ל דשמעתין לא ק' להו דלמא הכא באמת בהא פליגי ראב"י והש"ס ור"ג א"ר לקמן כראב"י ס"ל ולזה לא הקשו כ"א מסוגי' דסנהדרין דאזלא לראב"י כמו שרמזו בתחלת דברי' וכמו שביאר הרשב"א דהיינו טעמא קאמר דאמר ר"פ ומ"מ מק' מגזל וכו'. ובענין קו' רש"א דלמא לר"מ גם לב"נ בבהמה דווקא נ' דלא ניחא להו לתוס' לאוקמא סתם מתני' דרב שזבי דלא כר"מ:

באו"ד לישראל לא מתסר אלא בכזית הק' הראש יוסף דבאי' אינו זבוח לא בעי' כזית ונ' דלר"ל דח"ש אבמה"ח מותר מה"ת היכא דליכא אי' אבמה"ח גם אינו זבוח מ' דליכא וע"ז שפיר מסקו דלדידן באמת גם אבמה"ח יש בח"ש.

באו"ד ר"ל לית לי' וע' ראש יוסף דלפי"ז ק' קו' הש"ס דסנהדרין מצוה דנאמרה ולא נשני' לישראל נאמרה עיי"ש וצ"ל דלר"ל דבר זה בקבלה אצלינו מפי מרע"ה. וע' ח"ס יו"ד שם במה שלמד זכות על הקצבי' שמוכרין ב"מ לגוי הנה למ"ש דבמכיר' יש לתלות דלמא לכלבא או לשונרא דאוכלי' לאו בר אינש מי יודע אם זה קאי גם אגוי ומ"ש דרוב פעמי' אין שוחטין כל הסי' והו"ל אבר מדולדל מה שעיני ראו רובא דרובא שוחטין כל הב' סי' בבהמה ואמנם מ"ש דעיקר חשש משום פגימת סכין ר"ל דאינך לא שכיחי וכ"ת הרי שהיי' שכיח מ"מ שהיי' כשיעור הגבהה והרבצה וכו' לא שכיח ואמנם מ"ש דכל פגימת סכין הוא רק ספק זה מבואר ביו"ד לענין כיסוי הדם דוודאי בדק הסכין קודם שחיטה וא"כ אימור במפרקת נפגם אמנם מ"ש דלגבי גוי לא מחזקי' אי' צ"ע דכיון דעכ"פ לגבי ישראל לא אהני השחיט' מאומה למה תהני לגבי גוי ולכאור' י"ל דבאמת הדבר ספק אם קיי"ל כר"ל או לא וא"כ אם לא קיי"ל כר"ל לא אמרי' כמנחא בדקולא והסכין ג"כ ספק והוה כעין ס"ס ס' אם קיי"ל כר"ל ואת"ל קיימא לן כר"ל דלמא לא שחט בסכין פגומה כלל ובס"ס למה לא יהא מותר לעכו"ם והנה מאחר שלא דחה ע"ז שם ד' השואל שרצה לתקן למכור הבהמות לגוי מד' רש"ל שהביא הש"ך יו"ד כ"ז דהתם גרע ר"ל דרש"ל לא כ"כ כ"א אם שוחט לצורך גוי לבדו משא"כ היכ' שישראל יאכלו ממנו:

עד שתצא נפשה מ"ש הלח"מ פ"א מה"ש לד' הרמב"ם הא דמטמא טומאת אוכלין אף דמדאוריי' אסורה באכילה ה"ט משום דנפיק מידי אבמה"ח נ' כוונתו דאבמה"ח הוא אי' דרמי על המאכל משא"כ איסור דלא תאכלו על הדם קאי אאדם האוכל לא זולת. וע' פמ"ג יו"ד שם שכ' דגם לרש"י אינו בטל דהוה דשיל"מ ומ"מ משכחת שנתערב סמוך לביה"ש בעי"כ ועד מוי"כ יתקלקל דלרש"י בטל דלא מקרי דשיל"מ.

רש"י ד"ה ומדיחו יפה ע' ראש יוסף ונ' דדייק לי' לרש"י דע"כ קאי אהדחה קמייתא דשם יש סברא שצריך הדחה טפי כמ"ש רש"י משא"כ בהדחה בתריית' מ"ש הך.
תוס' ד"ה מולחו לתי' ראשון למאי הל' הזכיר מולחו וצ"ל לחי' ראשון דאיירי לצלי וע' רש"י ולא זכיתי להבין דלקמן גבי לא יצא דם א"צ צלי הדחה דאין דם בעין:

בע"ה בענין שוחט ולא יצא דם פ' השוחט

הפמ"ג כ"ח הק' על המחבר כיון שפסק דאפי' הזיד ולא כסה השחיט' כשירה כ"ש לא יצא דם וע"ש שסיים ודוחק ואמנם יש להסביר התי' עד"ז בשלמא אם השחיט' היתה ראוי' לכיסוי א"כ כבר יצאה בהכשר ובמאי תפסל שוב וכמו שהק' הראשוני' על רש"י במיעוט בתרא משא"כ אם מיד לא יצא דם א"כ מעיקרא לא היתה ראוי לכיסוי והשחיטה היתה פסולה קמ"ל.
והנה הרמב"ם שפי' הטעם דס"ד קודם שחיטה הוה כמתה אצ"ל כמ"ש הפ"מ דר"ל שלא פרכסה דא"כ מסוכנת הו"ל למתני ברישא כ"א דלכאורה הי' אפשר לומר דבמסוכנת שיצא מיהת דם כמבואר במתני' לקמן סגי בפרכוס אבל הך דהא דלא יצא דם הטעם משום דביעתותא דשחיטה נתקבץ דמה על הלב וי"ל כי בוודאי כבר מתה קודם שחיטה קמ"ל דלא חיישי':
תוס' ד"ה ונאכלין ברשב"א הביא בשם ריב"א דא"צ הדחה ותמה עלי' במ"ה הרי תנן מדיח ומולח ומ"מ בחי' שתק מזה נ' דכוונת רי"בא דכאן שלא יצא דם א"כ הדחה קודם מליחה ולאחר מליחה יוכל להיות שמלחו במלחא גללניתא ובניפוץ סגי ואמנם הק' החי' רשב"א הרי עכ"פ יקח מים לבשל וי"ל דריב"א לא קאמר כ"א לקדירה ור"ל צלי קדר שהיא בלא מים לאפוקי דלא בעי' צלי אש דווקא ואמנם הרשב"א תי' שהודח שלא לדעת וק' מ"מ הא הוה סופו לרצון ואפשר דמשו"ה הוסיף הר"ן וקאמר במי גשמי' ר"ל דוודאי הופסד טעם הבשר ע"י מי גשמי' וקלקולו יתר על תקונו ולא הוה סופו לרצון.
א"נ י"ל דלא ידע עד כתר ניגוב ועודהו הטל ושמה תנן מ' אבל לאחר ניגוב לא מהני תו רצון ואם גם נחלקו האחרוני' על הרמ"א במי פירות מ"מ מסתבר כוותיה דסתם מי פירות עבין וסותמין נקבי הפליטה וגריעי אפי' מלא נתן מים וצ"ע.
הוכשרו בשחיט' ע' רש"י וצ"ע נהי דשחיט' משוי לי' אוכלא הרי גם אוכל בעי הכשר ולולא ד' רש"י הייתי אומר דכשמתחיל לשחוט עושה מעשה נבילה ולולא לא הי' גומר שחיטתו היתה מטמאה ונהי דסוף שחיטה מוציאה מידי טומאה עכ"פ עלילה לקבל טומאה מסתברא שתשאר.

תוס' ד"ה והא עיפה ע' רש"י ומ"ש עלי' הגאון בה"ז ולא זכיתי להבין ד' שני' דלולא דייק הש"ס מל' נאכלין הייתי אומר דהא גופא מק' הש"ס דכיון דמתני' בידי' מיירי א"כ כל טומאת ידי' נגיעה אמנם עכשיו דדייק מל' נאכלין שפיר הק' לתוס'.

גמ'. הנ"מ בתרומה צ"ל דאי הוה ס"ד הכי לא הוה טעמי' דר"כ משום כגופו שוויי' רבנן דהרי גופו גם בחולין טמא כ"א הייתי אומר משום ביאה במקצת גזרו רבנן ודווקא במקדש דשייך ביאה במקצת כמבואר בתוס' ד"ה דכ"ע וגזרו אם יאמרו דבבית המנוגע ביאה במקצת לא שמה ביאה יאמרו גם במקד' לא שמה ביאה:

על טהרת הקודש לא ע' רש"י נ' דק' הש"ס דאס"ד גם על טה"ק כקודש דמי הרי שכיחי טה"ק טפי מטהרת תרומה דתרומה ל"ש כ"א בכהן משא"כ טה"ק שייך אף בזר דאוכל ג"כ קדשי' קלים ותרומה לא שייך כ"א בפירות וטה"ק שייך אף בבשר ומדנקט תרומה ש"מ טה"ק לית לי'.

תוס' ד"ה ג' נאכל בנזיד הדמע שאם אכל אוכלין טמאין ואף דקרא בשרצים מיירי וא"כ הוא טמא בלא"ה י"ל דר"ל אכילה בלא נגיעה כגון שתחב לו חבירו וע' ברשב"א בשם הרמב"ן כצ"ל דהרמב"ם מפ' בין בפי' המשנה בין בחיבור כרש"י דמיירי שהמקפה תרומה והשלישי של חולין הוא התבלין ולכאור' הו"מ לשנויי דמיירי שאין בו כביצה ואין מטמא בתרומה כלל ואפשר דמאן מפיס דבשלא נתן בו כביצה דווקא מיירי.

תוס' ד"ה תטמא תרומה בסו"ד שנתן בו קדש אחר תרומה לא ר"ל דנתן ממש דכבר כ' בדבור שלפני זה דכה"ג אסור כ"א ר"ל שאמר תחלה כל החבי' תרומה חוץ מרביעי' א' שאפריש לעצמי ואח"כ עשאו קדש:

רש"י ד"ה דם המת הא דלא קרי לי' דם נבילה י"ל משום בן פקוע דל"ש גבי' נבילה ודם שחיטה ג"כ ל"ש גבי' דלא אתקש שחיטה דידי' למים וא"כ דם שחיטתו אינו מכשיר ויש ליישב קצת בזה דנקט ל' זכר שהקשו תוס'.

תו"ס ד"ה דם המת הנה מה שהק' מאמרו לו ל"ק כ"כ דבסיפ' שם מוכח דהאי אמרו לו היינו ר"ש אבל מרישא דתנן דם היקז לשתיי' מכשיר א"כ מוכח בהדי' דדם מגפתו דעלמא אינו מכשיר והתם מ' בהדי' דרבנן קאמרי לה דר"ש חולק בסיפא. ובאמת מהך מתני' צ"ע עמ"ש הר"ן דס"ד לת"ק דר"ש כל דם מכשיר הרי בדם היקז בעי' דווקא ש"מ דגם לת"ק אין כל דם מכשיר.

תוס' ד"ה למשרי דמן למה דמסקו בסו"ד דל"ש כאן אין היקש למחצה משום דאשפיכה הוא דמקשי' למים א"כ היינו דווקא בפסולי מוקדשי' דס"ד ליבעי קבורה משא"כ אי אאי' בעלמא הוה קאי דלא בעי' קבורה הדרא קו' לדוכתא אין היקש למחצה.

גמ'. אנו על מי נסמוך נ' הכוונה מי נימא דר"ח מדעת עצמו פליג אדר' ואין הלכה כתלמיד במקום הרב או דלמא משום דאשכח תנא דפליג עלי' גם הוא נחלק וע"ז קאמר דוודאי משום דר"ש דנחלק לגמרי על ר' פסק ר"ח כר' לחומרא ולא לקולא.

תוס' ד"ה צרידי של מנחות יש ליישב ד' רש"י עד"ז דאפי' למ"ד צירוף דאוריי' דלמ"ד דרבנן לק"מ אפי' למ"ד דאוריית' דלמא ה"ט דגזרה תורה על צירוף משום דבקל יוכל להטמא כל מה שהוא בכלי דקדש דבקל יוכל ליתן בראשון שני או שלישי ואמנם תינח אם הוא ראוי לטומאה אבל אינו מוכשר דאינו ראוי לקבל טומאה למה נימא כלל דצירוף מהני.

בסו"ה והו"מ למנקט ואולי משום דר"ש לא נקט לה דלר"ש הרי הוכשר בשחיטה.

תוס' ד"ה ואי אשמעי' וע' רשב"א שהסביר ומ"מ קי דמתחלה הו"ל להש"ס לומר דאי אשמעי' שרץ דעיקר קרא בשרץ כ' ונ' דה"ק דע"כ הא דנקטת מת ולא נבילה כמ"ש תוס' למימר דאפי' בחמורה שבטומאות בעי הכשר וא"כ לכתוב קרא מת בהדי' ואנא ידענא שרץ ממילא:

אי ק' לי הא ק' הא עצם מן המת מטמא כשעורה וחמיר משרץ וצ"ל דהא דגם עצם כשעורה בעי הכשר הוא בכלל ד' התוס' דמאחר דבמאינו ענין ילפי' אבל אי כ' קרא דמת הו"א בשר מן המת דווקא דבעי כזית ובאמת עצם לא בעי הכשר ולכך אצטריך שרץ.

תוס' ד"ה מתיב רב יוסף ונ' דרש"י בא ג"כ ליישב קו' תוס' במ"ש דלא ניחא לי' כוונתו דאי ס"ד בעי' קרא כדכ' א"כ כי היכי דכ' מים ה"נ יתן דבעי' ניחא לי' והיכא דלא ניחא לי' ג"כ טהור מדאורייי' ואמאי רמו רבנן עלי' דין הכשר גמור דיו אם יהא כתיבת הקדש א"וו דגם בחיבת הקודש יש מדאורייי' דין הכשר גמור.

רש"י ד"ה של זבחי שלמים מכאן יש ראי' לפי' רש"י בענין סרכא דמשכא סוף ביצה ודלא כהרמב"ם בפי' המשנה שם שמפ' סרכות הריאה דא"כ מ"ש שלמים דנקט הרי גם שאר קדשים שנשחט מטריח שלא יטרף דא"כ צריך להביא אחרת.

תוס' ד"ה והבשר י"ל דהאי והבהר כ' בתר לא יאכל ומה"ט לא מלקי אעצים ולבונה כמ"ש תוס' לעיל בתחלת הסוגי' והנה בעצי' ולבונה דמ"מ לאו אוכל גמור נינהו מסתבר שלא ילקה אבל בשר גמור שהוא אוכל למה באמת אינו לוקה והו"ל למכתב הך והבשר מקמי לא יאכל אלא ש"מ אעצים ולבונה קאי.

בע"ה בענין השוחט מסוכנת פ' השוחט

השוחט ע תוס' וי"ל דר"ל דבעי' שידע ששוחט מסוכנת דאז סמכי' עליו לענין פרכוס משא"כ אם לא ידע בשעת שחיטה שהיא מסוכנת כיון שבריאה א"צ פרכוס אמרי' מלתא דלא רמי' עלי' דאינש לאו אדעתי'.

ולדעת הגאוני' שהביא ה"ה דבשל עכו"ם יש להחמיר מל' דיעבד דמתני' דייקא להו דש"מ דמצד הדין הי' ראוי לאסור לכתחלה אלא דמשום פסידא הקילו וכמו שהקילו עלי' ג"כ ביו"ט אבל בעכו"ם לכתחלה אסור וא"כ אצ"ל דהוה מדת חסידות.

רש"י ד"ה מנ"ל כשרי' ואפי' דפרכוס וכ"כ עוד לאו חי' אפי' מפרכסת כוונת רש"י דקו' הש"ס משום דחזי' דמיד לאחר שחיטה לא היתה כ"א מפרכסת ביד או ברגל מנ"ל למסמך אפרכוס ולמימר דהיינו סימן שהיתה עדן חיה בשעת גמר שחיט' והשחיט' התירתה.

תוס' ד"ה ומה מחיים קו' זאת היא ק' דלקמן והיינו כדלעיל שכ' לקמן וזה כוונת מהרש"א במ"ב דלא כמ"ש במ"ק וכבר השיגו הברכת הזבח.

בסו"ד הו"מ למימר ולטעמיך לולי דברי' הייתי אומר דהרי יש כמה נבילות שהם נבילות מחיים והסימני' לא אתרעו כלל ובהנך ס"ד דמהני בהו שחיטה לסלק אי' אינו זבוח ולהכי אצטריך קרא דנבילה משא"כ עתה לק"מ וכמו שתי' הש"ס לקמן אגיסטרא:

ד"ה היינו טריפה לעיל לא קאמר נ' דהכי אצטריך לפ' כן בהדי' דנדע דקו' ע"ד קו' ראשונה לעיל דנבילה ומסוכנת והכא טריפה ומסוכנת חד הוא ולא נפ' דמסוכנת בעשה וטרפה בלאו וקו' שניי' דש"ס משא"כ לעיל דעדן לא נחית לחלק כלל לא הוצרך לפרש.

טריפה דמחסרא הנה ד' תוס' דל' מחסרא אינו ר"ל שחסר בו מאומה כ"א שיש בה חסרון כמו מום דווקא ולהכי לא נתקשה להם כ"א מנפולה וכ' דע"כ יש חסרון דאל"כ היתה עומדת ומהלכת ואח"כ הקשו מיתר ותי' דהתם יש ג"כ חסרון דכנטול אמנם רש"י פי' מחסרא ממש ולהכי תוס' לטעמיי' הקשו לקמן שפיר נבילה אין חסרון גדול מזה לפי' מה שפי' הם מלת חסרון ורש"י ליישב קו' התוס' לקמן נדחק לפ' דחסרון ממש קאמר אא"כ ק' דלמא קרא דטריפה אטריפה שאין בה חסרון אצטריך וצ"ל כד' התו"ח דקרא קאמר ובשר בשדה טריפה ובשדה טריפה מ' וודאי שנעשה בו בשדה שום טריפה וכה"ג הו"ל יש בהם חסרון וכגוונו דנקט רש"י דאו שניקב בו קרום של מוח או שניטל ממנו אבר שנטרף לא זולת:

תוס' ד"ה ומה טריפה בענין קו' ראשונה כבר כ' ליישב ובענין קו' שנייה תי' החי' ר"ן בטוב טעם אלא שרש"י לא ס"ל כתי' הר"ן דא"כ גם מטריפה הי' יכול רש"י לתרץ דליכא

למילף משום דאין עונשין מה"ד ונ' דרש"י לטעמי' שכ' בחומש דבשר שאר בהמות טמאות מק"ו מגמל וכו' ילפי' והק' עליו הרמב"ן הא אין עונשין מה"ד ותי' המזרחי וכן ה"ה ה' מ"א דכיון דעיקר האי כ' בתורה והלאו בעלמא ילפי' ל"ש אין עונשין מה"ד וא"כ ה"נ דכוותה ומשו"ה מיאן רש"י בתי' חי' ר"ן וצ"ל כתי' רש"א ע"ש:

ומ"מ ק' אד' תוס' הרי רש"י כ' דבריו בשם ש"ס דזבחים ואמנם המעיין בתוס' זבחי' וגמ' דידן לא ימצא כן כלל בגמ' כ"א כמו שהביאו התוס' לפנינו שאני טריפה שהוא מחיים ואולי משום דק' לרש"י סתירת הש"ס מהכא להתם וכמו שיישבו תוס' כאן וציינו גם התם ומ"מ רש"י מכח זה גריס מחסרא ותוס' דחו גי' רש"י ומקיים גי' דידן מחיים.

עוררני תלמיד א' דהא דפריך הש"ס מוכי ימות מן הבהמה ולא משני דלענין טומאה ונ' משום דכ' מנבלתה דמיותר ש"מ מתה קרוי נבילה לא זולת.

ודע הא דמק' הש"ס דהו"ל לקרא למכתב בענין אחר הכוונה דבאמת האי יעשה לכל מלאכה לא קאי כ"א אנבילה ולמימר דחלב נבילה אינו מטמא ולטריפה דבלא"ה לא מטמא לא אצטריך ולא כ' רחמנא גבי טריפה כ"א משום ואכול לא תאכלוה אמנם אי האי אכול וכו' שוב אנבילה לא אצטריך לכתוב קרא מלאכה בנבילי' ואכילה בטריפה.

תוס' ד"ה הרהרתי ע' ביחזקאל גם מהרהור ניצל ולכאור' א"צ כ"א ה"ק שההרהור שאין אדם ניצל היינו לא הביאו מעולם לידי טומאה וע' תו"ח:

הק' הראש יוסף לאיזו ענין נקט תנא דידן בסיפא דווקא א' בהמה גסה וא' בהמה דקה ונ' משום דבעי לחלק בתר הכי לענין פרכוס דבין גסה לדקה.

תוס' ד"ה גועה ע' רש"א ויש לפקפק דלמא לעולם לאו ר"ג כ"א בתנא דבריי' דס"ל כרבנן ולענין פרכוס זנב פליג ואמנם כוונת תוס' דאם רב אפי' לר"ג דמחמיר ביותר אמרה למלתיה א"כ ברייתא אמאן תרמיי' והנה לד' תוס' כ"ע אי' להו דרב דאם לר"ג מהני כ"ש לרבנן וז"נ ד' בעל העיטור דפסק להא דרב וכמו שהביא הטור ואמנם מאן דפליג משום דמ' דרבא דווקא כי הא מתנית' קאמר ותו לא דמאי דלא מנה תנא דבריי' לא קיי"ל אא"כ הדרא שוב ק' הרשב"א לדוכתא למה לא קאמר הש"ס לקמן דהא קמ"ל רבא וע' לקמן. אלא עכ"פ ק' אבעל העיטור למה שדק כשכוש באזנו.

גמ' והדר כייפא נ' ד' המק' דאס"ד כפפה ופשטה ג"כ לא הוה פרכוס למה נקט תנא דמתני' דפשטה וכפפה לא הוה פרכוס וכפופה, ופשוטה ממילא ידעי' וד' התרצן דתנא לדיוקא אתא דבגסה אפי' כפופה ופשטה ג"כ מהני וכחא דהיתיר' עדיף. וע' בתו"ח שהמתיק ד' ה"ה על פסק הרמב"ם בענין זה ומ"מ ק' למה לא הביא הרמב"ם אזוזי אונא ובד' הכ"מ גם זה מיושב אלא דק' ג"כ למה לא קאמר הש"ס לקמן דרבא הא קמ"ל וז"נ

ד' הטור דפסק כשמואל והעיקר דמ"מ לא קאמר הש"ס עלי' דרבא דהא קמ"ל משום דרבא לא קאמר לית הל' אלא כי הא מתניתי' דהוה מ' דבא לאפוקי משא"כ השתא מ' דלאתויי אתי וע"ז קאמר עוף אצטריכא ליה.

תוס' ד"ה רבא אמר לא ניחא להו דמ' לי' לרבא דר"ש ורבנן בהא גופא פליגי אי פירכוס בתחלת שחיטה או בסוף:

רש"י ד"ה בסוף בש"ך יו"ד י"ז דייק מזה דלרש"י בעי' שיהא הפרכוס נמשך עד לאחר שחיטה ותמה על רש"ל שכ' דל"מ כן מרש"י ובאמת נ' הדין עם רש"ל דרש"י לא קאמר כ"א אם הפירכוס בסוף שחיטה עדן היה בה קצת חיות לאחר שחיטה אבל לא שיהא הפרכוס עצמו נמשך עד לאחר שחיטה:

גמ' ורש"י ל"ל קרא הק' הראש יוסף דמה דיוק הוא זה הרי ע"כ כ"ע מודו דהחיות נמשך עוד לאחר פרכוס דאל"כ פרכוס מאי אהני לי' ונ' להסביר דפשיטא לי' לרבא דלכה"פ כ"כ חיות צריך ללידה אם לא יהי' יולד מעצמו שהוא בכלל יוצא דופן כמו לפרכוס וא"כ אי אמרת דסגי בפרכוס בתחלה או בסוף וע"כ ה"ט דאמרי' מדעכשיו עדן הי' בה חיות כ"כ לפעול בתנועתו פרכוס ממילא משתהה הוצאת נפש עד גמר שחיטה א"כ גם גבי לידה נימא הכי וכיון דע"כ מיירי זה פי' למיתה וכיון דאז ילדה הוצאת נפשה הי' לאחר מכן ואין כאן יתום כלל אלא ע"כ אמרי' כ"ז שאנו רואין חיות יש בה נפש ומרגע דלא חזינן בה פעולת החי יוכל להיות שיצאה נפשה והיאך בפרכוס ניקום ונסמוך.

רש"י ד"ה רפרף ע' רש"א ולדבריו הוה הברייתא זו ואצ"ל זו ולי נ' דכוונת רש"י דהוה גריס רפרף בגפו וק' לי' אי בגפו א"כ כשכוש הו"ל למתני ולזה כ' דבא לאשמעינן בגפו הואיל והוא קצת רחוק מהגוף אפי' ברפרוף שהוא בציר מכשכוש סגי

ובענין מ"ש ה"ה דהרמב"ם שלא הביא כשכוש זנב בבהמה סמך אעוף וע"ד שכ' הרשב"א יל"ד א"כ מאן מפיס נימא דגם רפרף בעינו מהני דהרי הרמב"ם גרס בעינו:

בע"ה בענין זה מחשב וזה עובד פ' השוחט

מתני' השוחט לנכרי כ' הר"ן דאי הוה נקט שוחטין ס"ד דאין כאן לפני עור ואכתי לא ידענא דשחיטתו כשרה ודייק בראש יוסף דמאי באמת אין כאן לפני עור ונ' דאדרבא אם העכ"ום שוחט בעצמו ומחשב לע"א אזי עובד ע"ז ממש משא"כ אם הישראל שוחט ואין העכ"ום עושה מעשה כלל אפי' למ"ד דבהמה נאסרת מ"מ הרי לא עבד ע"א בידים:

תוס' ד"ה פסולה לכאורה י"ל דהש"ס סמך בכאן אתי' הש"ס לקמן דכיון דאיכא ע"א דאינו עושה זבחי מתים וא"כ הכל לפי הע"א שהנכרי עובד ולהכי לא נקט בהדי' זבחי

מתים ומ"מ דייק הש"ס לעיל שפיר דלר"א דסתם מחשבתו לע"א הו"ל זבחי מתים והיינו היכא דעובד ע"א דעושה זבחי מתים.

רש"י שמעתי מרבותי כלומר אף דר' יוסי אביו לו' לי' הא דר"א ברי' מ"מ משאר רבותי שמעתי כן. רש"י ד"ה הנהו טייעי נ' לפ' דהנה הא שלח כה"ג מאי מ' דמשום דאמרו דמא ותרבא לדידן מ' לי' לרב טובי דהוה כמפ' בהדי' דמחשב לע"א והנה בסתם דגם ת"ק פליג אר"א ידע שפיר דאין הל' כר"א אבל במפ' מס' לי' אי הל' כת"ק או כר' יוסי דנימוקו עמו מק' לי' לרש"י בשלמא מתני' דהבהמה חציה של ישראל א"כ שפיר פליגי אי הוה סתם מחשבתו או לא משא"כ הכא דבהמה היתה כולה של טייעי וע"כ הא דשדרו לשחוט משום שמחשבין לע"א ובכ"ג הו"ל מפ' וע"ז כ' רש"י דטייעי היינו ישמעאלים שאינם אוכלין כ"א בשר שחוטה וכ"ת הא גופא עבדי לשם ע"א וע"ז כ' רש"י דלא היא דהרי אפי' מתה מאלי שוחטין לה בצווארה

וכ"ת א"כ מדוע שלחו לישראל לזה כ' רש"י משום שהיו טרודי' בעסקי' ואמנם לפי מה דדחה מהכא הש"ך ד' הב"ח דמפ' אסור באכילה י"ל דהא דשלחו לי' כה"ג מאי היינו משום דמ' לי' דאם השוחט ידע בשעת שחיטה שהגוי מחשב לע"א אולי פסול וכד' הב"ח ושלח לי' כיון דהל' כר' יוסי ל"ש

ואמנם הא ק' טובא מנ"ל לבעל העיטור לד' הב"ח הא מלתא ותו אי אסור גם בהנאה ליתסר ואי לא גם באכילה לשתרי ונ' דק' לי' לבעל העיטור כיון דלא קיי"ל כר"א למאי נ"מ פלפל רב אשי גבי יהיב זוזא שלא אליבא דהל' א"וו מ' דבגוונא דידע השוחט בשעת שחיטה לא קיי"ל כר' יוסי ובאמת הו"ל מה"ט למיסר אפי' בהנאה אלא דמ"מ כיון דלא הוה כ"א דיוקא בעלמא ואין כ"כ הכרח בשלמא לענין אכילה דבהמה בחזקת אי' עומדת מחמרינן משא"כ לענין הנאה שלא בחזקת אי' עומדת לא מחמרינן. וכ' הרמב"ם כיון דלא אמרי' זה מחשב וכו' לפיכך אפי' גוי קטן ששחט בהמת ישראל ה"ז אסורה וע' בלח"מ ודפח"ח ומ"מ לא יישב מדוע נקט הרמב"ם גוי קטן ולזה נ' דהרמ"בם יליף זביחת גוי מוקרא לך וכו' ומ"מ מ' לי' דקרא דווקא בעובדי ע"א מיירי וכמ"ש וגדר גדרו דאפי' באינו עובד ע"ז וכו' ומ"מ כ' בהדי' דבעובדי ע"א אפי' בקטן ג"כ לוקה והטעם דאין הטעם משום מחשבת ע"א כ"א בעובדי ע"א משתעי קרא וא"כ ק' דלמא לא היא כ"א משום מחשבת ע"א הוא דאסרה תורה' ובקטן אינו לוקה וע"ז הביא כיון דע"כ מחשבתו לא מועלת ולא מורדת בזה מחשב וזה עובד לא אמרי' וא"כ ג"כ גזיה"כ הוא ואין חילוק בין קטן לגדול דבעובדי' הוא דאסרה תורה ל"ש קטן ל"ש גדול:

בע"ה בענין מחשבין מעבודה לעבודה פ' השוחט

ר"ל אמר ע' חי' רשב"א ותו"ח הק' על תי' דא"כ אמאי לר"ל עובדה בסייף וקו' זו ק' ג"כ על ד' רא"ש שכ' דלר"ל לא הוה מומר כלל כיון דאין מחשבין וק' ג"כ אמאי א"כ חייב מיתה לר"ל וקו' זו ג"כ על תי' תוס' שהביא הרשב"א במ"ה שם שכ' דעדן לאו מידי עביד כ"ז שלא זרק ק' ג"כ א"כ אמאי חייב מיתה וצע"ג:

ודע דמה שדחה הרשב"א עצמו בתוה"ה שם מגבינות בית אונייקי היינו משום דמפ' הא דאמר ר"ל באומר בגמר זביחה הוא עובדה דלא כפי' רש"י בע"א שם כי"א אהך דהכא הוא דקאמר רי"ל וקאמר הוא עובדה מ' בהוא בעצמו עובדה עיי' בת"ה ותמצא:

ומה שהק' הרא"ה מהך דתני' כוותיה דע"כ מיירי דמדשקלי וטרי אם הוכיח סופו ע"כ בידי' גופא מיירי לק"מ דהרי כ' הרשב"א דאם אמרינן מחשבין וילפינ' חוץ מפנים ובפנים וודאי אין חילוק אם מחשב שהוא יזרוק חוץ לזמנו או אחר יזרוק וא"כ לר"י ע"כ אין חילוק וכיון דמצינו דמחשבין א"כ אין חילוק בין אם חישב שהוא יזרוק או אחר יזרוק ובזה מסולק תלונת הש"ך על המחבר והרמ"א דמאחר דקיי"ל דאין נעשה מומר בפ"א א"כ א"צ לתי' הרשב"א לא היא כיון דקיי"ל כר"י דילפינן חוץ מפני' א"כ ממילא אין חילוק בין חישב שהוא יזרוק לע"א או אחר וכמו שכ' הרשב"א בהדי' במ"ה וכן מטין דבריו בתוה"ה ג"כ ועכ"פ מה שרצה הש"ך לומר דבאכילה דווקא קאסר הרשב"א אין לו שחר דממ"נ אם הו"ל עבודה והו"ל מומר גם בהנאה אסור ואי לא לא הוה מומר ואפי' באכילה שרי וד' הש"ך צע"ג:

רש"י בזבחי' כ' דר"ל לא מתיר כ"א בלא זריק לטעמיה אזיל דס"ל לקמן דע"י זריקה לע"א אוסר הבשר למפרע:

רש"י ד"ה אלא זביחה דבריו צריכין ביאור ובפרט מה שסיים ומטמא באוהל ונ' דרצה ליישב דלכאורה מאחר דמצינו דרבנן פליגי אריב"ב וס"ל דאינו מטמא באוהל וא"כ ע"כ לאו לגמרי אתקש למת דלמא ר' יוסי איפכא ס"ל לענין טומאה אתקש ולא לענין הנאה לזה כ' רש"י דלענין הנאה לית מאן דפליג דמדקרי' קרא זבחי מתים אלא דאיכא ג"כ למילף טומאת אוהל כלומר ובהא הוא דאיכא פלוגתא אבל לענין הנאה כ"ע לא פליגי אלא דלכאורה מד' ר' יוסי גופי' מדלא פליג כ"א בזה מחשב וכו' ש"מ דס"ל דמחשבת ע"א פוסלת י"ל דלמא מדרבנן בעלמא קאמר והיינו קו' דמדאוריי' לא פסלה מחשבה בע"א אלא ג"כ משום דקרא בהדי' כ' הוא דמק' הש"ס.

תוס' ד"ה אלא ע' תו"ח ובראש יוסף הק' מ"ש פיגול מחסמה בקול ונ' דה"ק התורת חיים דבחסמ' בקול מה שהי' לו לעשות ע"י מעשה החיסום עושה ע"י הקול היינו מעשה משא"כ בפיגול

תוס' ד"ה פני' בסו"ד פ' רש"א וצ"ע דקו' היא קו' הגמ' בזבחי' י' ע"א והש"ס משני מה להנך שכן ישנן בכל הזבחי' תאמר בשלא לשמה שאינו אלא בחטאת ופסח וצ"ע.
ודע דאף דגם בפסח שייך שלא לשמה כמו שסיים רש"י כאן מ"מ נקט רש"י בפשיטות חטאת משום דפסח בזמנו בי"ד אחר חצות דווקא.
רש"י ד"ה הא מקמי דשמעא עי' רש"י ובר מן דין ק' מ"ט לא אותבי' ר"י מהך מתני' ובזבחי' שקיל וטרי הש"ס לאותבי לר"ל ולא מותיב לי' מהך דשמעתין ואמנם לפי' רש"י נ' דלמסקנא גם דר"ל א"ש וידע הש"ס בזבחי' מתי' דרב ששת ומ"מ ל"א ברש"י אין לו מובן כלל וצ"ע.
תוס' ד"ה מקום מה שהביאו ראי' לנגד רש"י מהנהו טייעי יש להשיב דהת' כבר זכו הטבחי' בבשר בשעה שהטייעי זרקו הדם ומשו"ה לא הי' כח בידם לאסור ע"י זריקת בשר שאינו שלהם:

בע"ה בענין השוחט לשם הרים והוכיח סופו על תחלתו פ' השוחט

ואח"כ חישב עלי' ד' רבי' ירוחם דחישב ר"ל זרק וג' טעמי משום דבשלמא זרק הרי הפסיד חזקת כשרותו אמרי' הוכיח סופו על תחלתו משא"כ חישב כ"ז שלא זרק דלמא שוב נמלך ולא זרק ואוקי גברא אכתי אחזקתו.
תוס' ד"ה עד כאן יע' בר"ן וד' תוס' דאפי' לליב"ב לית להו לרבנן סתם מחשבת נכרי לע"א מדקאמר סתמא דש"ס בפ"ק דלא כר"א דקאמר סתם מחשבת נכרי וכו' מ' דזולת ר"א ליכא מאן דס"ל הכי.
אבל ישראל וכו' יל"ד מאי ס"ד דרב חסדא אולי לית לי' אוקמא אחזקה ונ' ד' רב חסדא ע"ד דאמרי' בסוטה ע"פ כי נר מצוה דמצוה בעידן דעסיק בה מצל' וכיון ששחיטה היא א' ממ"ע שבתורה אי לאו דמעיקרא הוה דעתיה לע"ז הוה מגנא עלי' דלא ליתי תיכף אחר שחיטה לידי ע"א ואמנם אנן לית לן הכא הך סברא משום דקיי"ל שחיטה א"צ כוונת מצוה ואפי' לנועצה בכותל שפ"ד וכה"ג ל"ש מצלי.
אם מעצמו ע' רשב"א שהק' א"כ אמאי לא אמרו בה איסור ונ' דגם בס"ד ידעי' שפיר דיש לחלק בין הכא להתם ומה"ט לא אמרו בה איסור אלא דמאחר דגם מאבד עצמו לדעת נפיש אי' דמי' לאי' ע"א ומ"מ דחי לה הש"ס לגמרי וע"ד שחלקו המפ'.
גמ' משום כבודו דרשב"ג דהכא וק' אכתי דלמא בשמעתין אוקי אחזקת כשרות כמ"ש רש"י לעיל ונ' דבאמת מסתברא אי לאו שחישב בשעת שחיטה לע"א לאו אורחא לקבל דם בשוק ולזורקו לע"א אלא דמ"מ אי לא אמרי' בעלמא הוכיח סופו על תחלתו לא סגי

בהך סברא משא"כ עכשיו דבעלמא ס"ל לרשב"ג הוכיח סופו מסתברא דגם הכא ס"ל משום הך סברא:

לשם ימים שעשה הים ע"א לכאורה כוונת רש"י דלא לאחלופי בלתוך ימים ואמנם באמת נ' רש"י בא ליישב מדוע בלתוך ימי' גזרו רבנן אטו לשם ימי' ובהרי' לא גזרו וע"כ הטעם שהי' רגילין לעשות ים ע"א ולא הי' רגילין לעשות הר ע"ז ועתה ה"ט דנקט תנא כל הני דאי לא נקט אלא הרי' וגבעות הו"א בהני דלא רגילין הוא דלא הוה זבחי מתים משא"כ בימי' קמ"ל דאפי' בימי' אם עשה הים שהוא מחובר ע"א לא הוה אלא זבחי מתים ורגילי לא הוי כ"א בשר של ים כדאמרי' לקמן בגמ' לשרא דימא אבל הכא שעש' הים ע"א לא הוה כ"א פסולה ודנקט נהרות ומדבריו' ג"כ דלא תימא תו מדשבקא תנא ש"מ בהני הוה ז"מ קמ"ל והיינו משום דתנא דבריי' נקטינהו ואמנם תנא דברייתי' אצטריך שוב לאשמעינ' דלא תימא הני לית להו שר ולאו אורחי' למעבדי' קמ"ל:

ואמנם הא דלא נקטא ברייתי' ימים היינו משום דבהרי' וכו' דלא רגילי אפי' לעבוד לשר א"כ צריך לפ' שעובד לשר ואם לאו לא הוה ז"מ משא"כ ימים דהוה אורחיי' בהכי וכמ"ש לעיל אפי' סתמא ג"כ הוה לשם שר והוה ז"מ ולא מצי תנא למכללינהו בהדי אינך וא"כ י"ל דג"כ כוונת רש"י דלשם הרי' סתמא פסולה הוה דסתמא לאו לשר קמתכוון אבל ימי' צריך לפ' שעשה הים ע"א ואם לאו הוה ז"מ וכמ"ש.

רש"י ד"ה זבחי' נ' דרש"י כא ליישב למה נקט הל' ז"מ ולא קאמר אסור בהנאה לא ולזה כ' רש"י דהש"ס בא לרמז מאחר דאי' הנאה דע"א בקרא כ' ויאכלו זבחי מתים נקט הש"ס האי לישנא.

והנה בד' הרמב"ם או ס"ל כרש"י דחמה דין מחובר י"ל או כתוס' דחמה דינה כשר נחלקו הב"י והטור ופלוגתי' נ' דתלי' בפלוגת' הר"ן והרשב"א בד' הרמב"ם דלהרשב"א דבמחובר תלי' מלת' להרמב"ם ע"כ ס"ל להרמב"ם כתוס' דגם חמה ולבנה ר"ל שר שלהם משא"כ להר"ן דלהרמב"ם ברגילות תלי' מילתא והנה מבוא' בתנ"ך דבחמה ולבנה היו רגילין הרבה וע"כ כרש"י צ"ל דחמה ולבנה עצמן קאמר.

ומ"ש. עוד הב"י דהרמב"ם לא נקט לרפואה אלא לרבותא צ"ע א"כ מה הועיל הרמב"ם בדין זה שחידש כיון דאכתי ק' עלי' קו' תוס' וע' ברשב"א.

בע"ה כענין שוחט לתוך ימים וכו' עד ס"פ השוחט

רש"י ד"ה לתוך ימים וכ"ה בגמ' וע' בראש יוסף הנה יישב ד' הרמב"ם ואמנם א"כ ק' אש"ס גופא ולי נ' דבכוון נקט הרמב"ם ים עצמו דהרי מבואר מד' הרמב"ם לעיל דים עצמו לא שכיח וא"כ מהי"ת נימא דאם לא בדק אחרי' הוה מין וממילא ע"כ דהרמב"ם

לא קאי כ"א אגומא וע"ד שכ' הכ"מ והסביר התו"ח דלא כהרשב"א ואמנם בר מן דין נ' דהש"ס לא רצה לפ' לים עצמו דמסתברא דאם עושה הים ע"א שוחט לשמו אבל לא לתוכו דהו"ל דרך בזיון.

רש"י ד"ה אבל עושה גומא וטעמו בגומא נ' כוונת רש"י דאי לאו דמוכח מסיפא דלא כר"ת היה מסתבר כר"ת בטעמ' דנ' כמקבל דם וכו' אבל מסיפא מוכח דלאו ה"ט וכמ"ש תוס'.

רש"י ד"ה לשם עולה וגזור בה רבנן נ' ד' רש"י מדנקט תנא פסולה ולא נקט אסורה ש"מ דמשום מראית עין בעלמא הוא דגזור רבנן ופסול הוא דגזור ולא אסור ודייק עוד רש"י כן דה"ט דר"ש דלא חייש ר"ל לאסור בדיעבד משום מראית עין ולד' הטור קו' ראשונה יישבה הטו"ז סי' ה' ושניה יישבו שפיר בתוס':

ודע דגם הטור אי' לי' לחומרא טעם רש"י דמדפסק כר"יבי בעלי מומין והתם ע"כ העעם משום מראית העין ובזה מובנים ד' ב"י בענין שותפות שיישב ד' הרא"ש לד' רש"י והיינו דטעם רש"י לחומרא כ"ע ס"ל אמנם באמת י"ל דבהני טעמי פליגי ר"י ור' יצאי רבי' ואמנם מאחר דל' פסולה משמע משום מראית העין א"כ ע"כ הל' כר"י אף דהוא תלמיד ר' יצאי ומיושב קו' ב"י למה פסקו כתלמיד במקום רב אלא דלד' הטור ל"ש לומר כן.

רש"י ד"ה אשם תלוי נ' דבא לומר דאפי' מאן דס"ל אשם תלוי בא בנדבה מ"מ מצי סבר כרבנן דחובה ליכא כ"א אחתיכ' א' מב' חתיכות ומדהתם אף דהוה ס' חובה ש"מ בעלמא אם לבו נוקפו ג"כ בנדבה מיהת מצי מייתי וא"כ אף דקיי"ל דבעי' חתי' א' מב' חתי' מצי' למפסק כמתני' ואולי ה"ט דהרמב"ם שבק' למתני' דמ' לי' דלרבנן דבעי' חתי' א' מב' חתיכות לא א"ש.

גמ' פסח בר נידר הו"מ לשנויי דמיירי בי"ד אחר חצות אלא דעדיפא משני ואף דאשם תלוי ג"כ לא מיירי מוצאי יוה"כ אין זה כ"א פ"א בשנה משא"כ בפסח דהוה רק פ"א ולכך משני שפיר טפי:

ע' רש"י וז"נ טעם המחבר מדנקט פסח דטעמא משום דכל ימות השנה שלמי' הוה לא אצטריך למנקט שוב שלמי' בהדי' ותנא דידן הא גופא בעי לאשמעינן דפסח בשאר ימות השנה שלמי' מלתא אגב אורחי

רש"י ד"ה מחויב חטאת ע' מג"א ה' יוה"כ שהק' מדכ' כסוי חטאה וכ' בגליון ש"ע שלי דחטאה לאו היינו שוגג מדכ' הוי מושכי עון בחבלי שוא ולבסוף כעבותות העגלה חטאה כדרשת רז"ל א"כ עון וחטאה חדא הוא והנה מה שסיים המג"א וצ"ע היינו דאם כוונת רש"י לדברי המג"א למה לי' לפלוגי בין שוגג למזיד:

ומ"מ מדציין המג"א אד' רש"י מ' דבלא ד' רש"י א"ש ד' הש"ס ואולי משום דהוה אמרי' דכ"ז שלא ידעי' דמחויב חטאת אמרי' וודאי לא חטא. והנה הרמב"ם לא הביא מלתא דר"י כ"א בחטאת ולא באשם נ' שהיה מפ' כרש"י משא"כ באשם דבא על מזיד אס"ד דמחויב דינא הכי גם באינו מחויב ליחוש דלמא מחויב דמזיד לית לי' קול ואמנם הטור הביא אשם ג"כ נ' סברתו דאשם מזיד היינו או גזילות וע"כ נשבע בב"ד ואי' לי' קול או אשם חרופה ואינו מביא אא"כ היא לוקה וג"כ אי' לי' קול

והנה בענין חו' הטו"ז על הב"ח האיך לא יהא אסור כיון שהיא אומר שהוא מחויב ושוי' חד"א נ' דהב"ח לטעמי' דס"ל דאפי' במחויב חטאת אינו אסור בהנאה והטעם דמאן דבעי כפרה לא שחיט קדשי' בחוץ ואינו אסור כ"א משום מראי' העין וממילא ל"ש שוי' חד"א וע' פמ"ג שכ' דבתמורה כ"ע מודו דאסור בהנאה ואני אומר אדרבא דבתמורה מסתבר דליכא כ"א משום מראי' העין דמה"ית יעבור ב' עבירות ימיר וישחוט קדשי' בחוץ א"וו התולי מהתל.

אימור נדר בצנעא ע' רמב"ם שהוסיף עיקר נזירות נדר וע' לח"מ ולי נ' כוונת הרמב"ם דלמ"ש הפוסקי' דאפי' אם אנו רואין אותו שותה יין ומטמא למתים מ"מ השחיטה פסולה וע"ז כ' הרמב"ם דעיקר נזירות הנדר ולא תליי' בזה אם מקיים נזירותו או לא.

עולת יולדת ע' פי' המשנה להרמב"ם ודבריו צריכין נגר ובר נגר.

סלייק

בע"ה סוגי' דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ' ומ"א:

וע"ז ג"ב נ"ד: **על ש"ש תרכ"ה**: (**מהדורא קמא**) **ע"א נ"ב**:

כלי' ששמשו בבית חוניו יל"ד כיון דהאי בעל איבעי ידע מקרא דאחז דהרי אותיב מני' לר' א"כ מאי קמב"ל וי"ל דהוה מס"ל בהאי קרא אם פי' הכנו שגנזו' או שטהרו':

והנה באמת הו"מ למבעי גם בכלים של מקדש שנשתמשו בהם לע"א אמנם אצטריך לאתויי ממתני' דבית חוניו דקנסו רבנן ואהא מבעי' לי' אם בכלי' ג"כ קנסו וכיון דאצטריך לאתויי דבית חוניו מבעי' לי' לענין בית חוניו.

והנה הרמב"ם ה' ביאת מקדש פסק כר' וא"כ ע"כ ס"ל להרמב"ם דבכלי' דאחז מכח קנס קנסי' דאל"כ ליכא למילף מניה לכלי' דבית חוניו וא"כ האיך פסק הרמב"ם ה' חובל ומזיק דמומר המנסך יין ישראל אסרו והיינו כת"ק דריב"ב וק' מנ"ל כיון דמכלים דאחז אין ראי' ונ' ד' הרמ"בם דאדרבא ר"ה ור"נ בהא גופא פליגי ר"ה ס"ל דמאן דאי' לי' אדם אוסר דשא"ש פליג אדר' דלר' לא מצי' למילף מכלי' דאחז דהתם קנסא הוא דקנסו דאולי גם בבית חוניו יהא אסור ע"י מעשה גמור להדיוט אלא ס"ל דהתם דינא

הוא וטעמא כמ"ש התוס' ופי' דברי' בפלתי דכיון דע"י מעשה גמור אפי' להדיוט אסור ראוי להחמיר לגבוה אפי' במעשה קל ומה"ט ג"כ לא ס"ל לר"ה לצעורי קמכוין וכמ"ש בפלתי שם דאם מדאוריי' אוסר ל"ש לסמוך אסברת לצעורי ואמנם ר"נ ס"ל כ"ע אי' להו דר' ובאמת לא ילפינ' כלל מהאי קרא דאדם אוסר ומאן דאי' לי' מדרבנן הוא דאי' לי' ושפיר סמכינן אסברא דלצעורי וכמ"ש הפלתי שם וש"ל שכוונתי בכ"ז לדעתו ועכ"פ שפיר פסק הרמב"ם כר' מאחר דלא פסק כר"ה כ"א כר"נ:

ועד"ז נ' ליישב דבריו בה' אי' מזבח שפסק דנעבד של חבירו אסור והשיג הראב"ד דהו"ל לפ' דמיירי שעשה בה מעשה ותי' הכ"מ דהרמב"ם סמך אתוספתא והק' עליו בלח"מ דלמא גם בתוספתא מיירי שעשה בה מעשה והק' עו"ש כמה קו' על הרמב"ם ונ' דע"כ הרמב"ם לא מיירי כ"א לגבוה דאי מיירי להדיוט מאחר דלא הזכיר כלום ממעשה א"כ נעבד דשרי' רחמנא להדיוט היכי משכחת לה אשר ע"כ נ' דק' לי' להרמב"ם לדידן דקיי"ל כר"נ דרק נכרי ומומר אוסר שאינו שלו א"כ הך ברייתי' דנעבד ג"כ במומר מיירי וזה דוחק אף י"ל דהברייתי' רמזה לכך דמאחר דנקטה כל גווני ושבקה לפ' של חבירו כדפי' בתוספת' ש"מ דבכיוון לא בעי למתני' של חבירו דאנכרי או מומר ל"ש ל' חבירו מ"מ הש"ס הו"מ לשנויי עכ"פ דבריי' דקתני נעבד של חבירו מותר מיירי בישראל כשר ואידך במומר ותו הך דתוספתא דקתני בהדי' של חבירו מא"ל אטו אנכרי ומומר תני חבירו א"וו סוגי' זו לעולא ור"ה אזלי דס"ל אדם שאינו מומר ג"כ אוסר ע"א מעשה אמנם אנן דכר"נ קיי"ל ולא תלי' מלתא לחלק בין מעשה כלל כ"א אמרי' כל דחל עלי' שם ע"א מאוס לגבוה מכלי' דאחז וא"כ י"ל לאו דווקא הני כלי' דנשתמשו בהו ה"ה נעבד נמי חל עלי' שם ע"א לגבי גבוה ובהא פליגי הני ברייתות תנא דהך ברייתי' דאמר של חבירו מותר ס"ל דווקא כלי' שנשתמשו בהם ותנא בתרא וכן תנא דתוספתא סברי כמ"ש וחשיב להו הרמב"ם כתרי תנאי לגבי חד ופסק כוותייהו וזה שדייק הרמב"ם להביא להתוספתא חדא דמסתייע מנה דהל' כתנא בתרא ועוד דמדקתני חבירו ל"ש לאוקמי משום דעבד מעשה דמעשה לא מהני כ"א במומר וז"נ כוונת הכ"מ דמתוספת' מוכח דלא תלי' במעש' וכמ"ש:

ומ"מ פשטא דסוגי' מ' דסוגי' דלקמן דיליף מכלים אדם אוסר פליג אסוגי' דהכא אליבא דר' ומה"ט פרש"י ור"נ לקמן דבהא נמי פליג דלית להו הך סברא דהיינו דלאו אורח ארעא וכו'

ודע דגם הא דר"ה לא קיי"ל לקמן דאי בדר"ה הדרא קו' הש"ס לדוכתא גבי אבני מזבח וכ"מ פשיט ד' הש"ס במס' תעני' גבי קזמני' בעשירי ורבנן אתחלתא דפורענותא עדיפא ומ"ט לא משני דמשום דכ' ובאו בה פריצי אלא ש"מ דלא קיי"ל כהא דבאו בה פריצי' **ודע** דד' הלח"מ בה' אי' מזבח תמוהי' שכ' לתרץ לד' הראב"ד דמעשה לא מהני כ"א לאסור של הדיוט ולא בשל הקדש וק' דהא דמעשה מהני מכלי' דאחז ילפי' והתם הקדש הוה וצ"ע:

גם מ"ש לד' הרמב"ם במוקצה ניחא דאי אמרת במעשה יוכל לאסור הרי כל מוקצה אי' בי' מעשה וק' באמת דלמא כל מוקצה יוכל לאסור בשל הקדש וצ"ע.

והנה אפלגו רש"י ותוס' אי האי דניסך לה בין קרני' קאי אלגבוה וכד' תוס' וד' רש"י דאפי' להדיוט מיירי דרש"י מפ' לקמן קרא דאחז להדיוט וכלי' לא עדיף מניסך וכן מבואר בתוס' והנה בחולין פרש"י מיד כן אדמולא ובע"א שתק רש"י עד בכלי' לקמן והטעם דרש"י דייק למלתי' מדקאמר ר"נ כבר תרגמא ר"ה ש"מ עולא ור"ה חדא מלתא קאמר ור"ה ג"כ להדיוט מיירי דלגבוה פשיטא כיון דשחט בה סי' א' לא חזי' תו למזבח ואף דסי' א' ל"ד מ"מ הוה לשון דלא שייך אלא ש"מ דלהדיוט קאמר ומעתה בשמעתין דלא ידעי' עדן מר"ה שתק רש"י עד לבסוף משא"כ בחולין דאייתי דר"ה מקמי הכי שפיר פרש"י מיד ולד' תוס' ה"פ דר"ה תרגמא לעולא וא"כ במעשה זוטא כגון ניסך מיירי לגבוה ובמעשה גמור כדר"ה מיירי להדיוט נמי ועולא בכ"ג מיירי .

ואמנם מה שהביא לתוס' לפ' דניסך רק לגבוה מיירי דלמא ניסך הוה מעשה גמור שהרי חקק לה בין קרנים משום דמ' להו מדאמרי' נעבד מותר להדיוט וסתמא אמרי' הכי מ' כל נעבד מותר להדיוט ולד' רש"י י"ל איפכא דלהכי קאמר תנא ל' איהו נעבד מהו איזהו דקאמר אלא ה"ק איזהו נעבד דאסור גם להדיוט וע"ז קאמר אם היא באופן שאין חילוק בין אונס לרצון דהיינו בין שלו לשל חבירו והיינו ע"י מעשה דזולת זה אינו אוסר של חבירו אפי' לגבוה ואמנם כה"ג אפי' להדיוט אסור:

גמ' מנ"ל דאסרה יל"ד מהיכא פשיטא לי' לש"ס דאין אדם אוסר דשא"ש מצד הסברא דאין לומר דמהקדש יליף דהרי במסקנא בהקדש גם ע"י מעשה אין אדם מקדיש דשא"ש ובע"א אוסר ונ' דמ' לי' דהרי בשלו בהקדש בעלמא סגי לאסור להדיוט ובמוקצה לע"א להדיוט מותר מסתברא דבנעבד דשל אחרי' לא עדיף ע"א מהקדש דאינו חל על של אחרי' כלל וע"כ מקרא ילפי'.

אילימא מכהנים יל"ד לד' רש"י אי מכהני' ילפי' הדיוט מנ"ל וי"ל דלכך דקדק רש"י וכ' גבי כלי' דחזקי' גזר כלומר דמדאוריית' וודאי לא מהני מעשה אלא גזירה דרבנן

בעלמא וא"כ אי משכחינן בכהני' מיהת דאסורי מדאוריי' לגבוה שוב ראו חכמי' לגזור גם להדיוט והוה סגי לן ע"צ הדחק קרא לגבוה לחוד.

ואמנם צריך לדחוק לרש"י ולפ' דהואיל ואנוסון היו מ"ט אסרו אלא ש"מ דכל סרך ע"א גנאי לגבוה וא"כ ה"ה בשאינו שלו אמנם מד' התוס' מובן שהבינו קו' הש"ס ע"ד אחר והכי מייתי דמסתמא כיון שהכהנים אנוסי' היו לא הקריבו כ"א משל אחרי' וכיון דאמרת אין א"א דשא"ש והבהמה עצמה מותרת לגבוה א"כ אתמהה הבהמה מותרת והעובד פסול וע"ז כ' תוס' דלמא אנוסי' כמו כן להביא משלהם ואמנם הו"מ למדחי דברצון הבעלי' ל"ש דשא"ש והראי' מישראל שזקף לבינה דלעיל עיי"ש ובר"ן כאן:

וכ' רש"י בני דעה הלכך קנסי' כלומר אף דאנוסי' היו וע"א מדינא יהרג ואל יעבור קנסי' משום שעברו על לא תחללו ונקדשתי וגו' ואמנם דייק רש"י וכ' קנסי' לעורר אותנו דכולא מלתא דלא מייתי הש"ס קרא דכלי' דלעיל משום דלסוגי' דלעיל מסקי' דבכלי' קנסא הוה וא"כ אין ראי' לאדם אוסר ומ' להש"ס דבכהני' דאנוסי' היו ל"ש קנס וע"ז דחה דלעולם שייך וכמ"ש ומה"ט במסקנא גבי כלי' ע"כ צ"ל דהדר הש"ס מהך דלעיל דטעמא משום קנסא כ"א ס"ל דחזקי' גזור שיהא אדם אוסר דשא"ש אף להדיוט וכמ"ש רש"י.

וד' הר"ן דהשתא לית לן הא דאמרי' לעיל כיון דאשתמש בהו לגבוה ולכאור' גם ד' רש"י כן דאל"כ האיך כ' ולהדיוט ג"כ אסורי וכו' אמנם כל כי האי הו"ל לרש"י לפ' אשר ע"כ נ' דס"ל לרש"י דבאמת כל שהיא דרך פדיון כיון דהתירה תורה בפי' אין כאן בזיון קדשים אמנם הא גופא דכלי שרת יש להם פדיון לד' רש"י היינו דכיון דעומדי' ברבות הימי' לפגם ואין עניות במקום עשירות להשתמש בהו בקדש דאפי' סכין שנפגם אין משתמשין בו ב"ד מתנה עלי' שכל שיפסלו יפדו לתשמיש הדיוט וא"כ הא נמי פסולה הוה דמ"ש אע"כ גם להדיוט אסורין משא"כ אבני מזבח דאין עומדין לפדות דמי יפדם וממילא קדשו קדושת הגוף עולמי' אלא שהתם ע"י שבאו ב פריצים וחללו' יהא מותר להדיוט כה"ג וודאי אמרי' כיון דאשתמש בהו לגבוה לאו אורח ארעא כיון דקדשו קדושת הגוף ואין עומדין לפדות וא"צ לתי' הר"ן דהש"ס הדר בי'.

ואמנם יש לעורר דגם לעיל לא הקשה הש"ס ולפרקינהו כ"א גבי אבני' וגבי כלי' לא פריך מידי ומ' לכאור' דבכלי' לא יהא רשאי לפדות מטעם דגזרי' היום או למחר שוב מקדישי' וישתמשו בהם לגבוה מה דלא שייך כן באבני' דבעי' אבני' שידוע שלא הונף עליהם ברזל ולכך אצטריך להאי טעמא דווקא ונ' דגם רש"י דייק בלשונו ליישב זה וכ' גזרו עלי' אי' עולם כלומר דאי מטעם שכ' הו"ל כעין גזירה לגזירה ומסתבר טפי דמשו"ה גזרו עלי' אי' עולם:

אר"ה היתה בהמת חבירו וכו' הנה יש בד' ר"ה ג' דקדוקי' לאיזו ענין נקט בהמת חבירו וכמו שדייק רש"י והסמ"ג בזה וכן למה נקט רבוצה וכן למה לפני ע"א כמבואר כ"ז ברש"י ותוס' ונ' לפ' לכאור' דאמרי' במס' ע"א ישראל שזקף לבינה ובא עכו"ם והשתחוה לה אסרה אפי' למ"ד אין אדם אוסר דשא"ש וילפי' לה מקרא ע"ש. ומעתה ה"ק ר"ה לא מבעי' הרביץ חבירו בעצמו בהמתו לפני ע"א לשחטה דלא גרע מישראל שזקף לבינה וודאי אפי' למ"ד אין אדם אוסר דשא"ש אם שחט בה אחר לשם ע"א אפי' כ"ש אסרה אלא אפי' היתה בהמת חבירו רבוצה מעצמה לפני ע"א דלא גלי חבירו דעתי' דניחא לי' מ"מ אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה:

אלא דאכתי יש לדקדק מאחר דמוכח הש"ס לקמן דסי' א' ל"ד וכך' רש"י כאן ותוס' בע"א באר היטב ודלא כטו"ז סי' ב' יו"ד וע' נה"כ שם א"כ אמאי הוכרח ר"ה למנקט כהאי לישנא למה לא נקט בקיצור כיון ששחט בה כ"ש והי' נ' דמבואר ע"כ דאף דסגי בכ"ש ע"כ האי כ"ש צ"ל בסי' דאס"ד אפי' בעור הצוואר א"כ שוב לא מהני הא דחצי קנה פגום דכולהו בהדי הדדי קאתי דמ"מ לא אתי בהדי הדדי דהרי מקמי דהגיע לסי' כבר נאסרה וכ"ת דמירי שהי' נקרע הצוואר א"כ אפסלה לה מחטאת דאין מום גדול מזה וע' בחי' ר"ן בסוגי' דרוב שכ"כ בהדי' גבי פסח וקדשי' מא"ל וע"כ כדכ' ומעתה אי הוה נקט ר"ה שחט בה כ"ש סד"א דאפי' בצוואר ולהכי נקט סי' א' כלומר באיזו סי' ששחט אסרה.

וכ"ת תינח לשיטת תוס' דס"ל דבעי' להדיוט מעשה גמור שפיר דשחיטת צוואר לא מהני משא"כ לרש"י אמאי לא הוה כמעשה דכלי' דאוסר להדיוט לרש"י וצ"ל דהתם עכ"פ אתעביד בהו עבודה משא"כ שחיטת צוואר לאו עבודה היא כלל ולולא דמסתפינא הייתי אומר דהא דס"ל לרש"י דאפי' מעשה כ"ש ככלי' אוסר היינו כמ"ש רש"י שם בע"א מדרבנן אבל ר"ה לכאור' מירי מדאוריית' מדפריך עלי' אשחוטי חוץ לא לחייב ומדאוריית' מודה רש"י דבעי' מעשה גמור.

ואמנם נלע"ד ליישב כל הקושיות בד' נ"ה בסגנון א' וזה דגם ר"ה ס"ל סברת ר"כ דאמרי' לצעורי קמכוין אמנם מ' לי' דל"ש לצעורי כ"א בגוונא דלא טרח מידי בהאי אי' אבל כד חזינן דטרח לא אמרי' לצעורי קמכוין ותו לא אמרי' לצעורי קמכוין כ"א בגוונא דאינו משלם מביתו משא"כ אם עשה בבהמת חבירו מעשה טריפה דע"כ ישלם מביתו לא אמרי' שוב לצעורי קמכוין ומעתה יצאנו לחלק וודאי היכא דהגביה והרביצה דטרח בה אפי' במעשה כל דהו לא אמרי' לצעורי אשר ו"ל ג"כ סברת תוס' שכ' דבהגביה והרביצה וודאי אסור כלומר דלא אמרי' לצעורי משא"כ היכא דהיתה רבוצה דלא טרח בה מידי

התם בעי' סי' א' דווקא כלומר מעשה טריפות דווקא אמנם כ"ז בבהמת חבירו דשייך לצעורי משא"כ בבהמת הקדש דל"ש לצעורי אפי' ברבוצה סגי במעשה כ"ד והשתא ה"ק ר"ה היתה בהמת חבירו כדכ' רבוצה ולא הרביצה הוא בעי' שחט בה סי' א' דווקא ומ"מ כיון דמד' ר"ה מבואר דבבהמת חבירו הוא דבעי' סי' א' שפיר פריך הש"ס מקרבן דל"ש לצעורי דסי' א' ל"ד ובדברינו מיושבים ד' הראב"ד בה' עכו"ם שכ' דקיי"ל כר"ה וסיים דבנכרי או בישראל מומר דל"ש לצעורי ותמה הכ"מ כיון דכר"ה קיי"ל הא ר"ה לית לי' סברת לצעורי ולמ"ש ס"ל להראב"ד דגם ר"ה ס"ל סברת לצעורי אלא דבמעשה טריפה ס"ל דל"ש לצעורי ובהא לא קיי"ל כוותיה אבל מ"מ לולא גם ר"ה אית לי' סברת לצעורי לא הוה קיי"ל לחלק בין מומר לישראל כשר ז"נ כוונת הראב"ד.

ועד"ז יש ליישב ד' ר"ח דס"ל דבמעשה רבה גם ר"נ מודה והק' עליו רש"י ממנסך אמנ' ר"ח לא כ' זה ללי"ק דר"נ כ"א ללי"ב דטעמ' דר"נ משום לצעורי וקאמר ר"ח דהיכא דעביד מעשה רבה דהיינו שהגביה והרביצה גם ר"נ מודה דל"ש לצעורי ואמנם רש"י נ' דרמז אפי' תימא ה"פ דר"ח מ"מ ק' מאי פריך ממנסך ללי"ב הרי במנסך ע"כ מיירי שהגביה וניסך דאל"כ פטור במזיד כמ"ש רש"י לקמן וא"כ שוב מודה ר"נ דל"ש לצעורי אמנם תוס' נ' דבעי ליישב זה ולזה כ' דללי"ב א"צ לומר דמנסך היינו שהגביה כ"א שאוסר בנגיעה כוונתם משום דהא מלתא דהגבהה צורך ניסוך תלי' בפלוגתא מייתי הש"ס הך דמנסך למימר דלהך לי"ב א"צ לאוקמא בדאגבה ואפ"ה מחייב והיינו בנגיעה.

ועתה נבוא בס"ד לבאר ד' רש"י שהאריך מאוד בד"ה בהמת חבירו ונ' שכ"כ משום דיל"ד בד' ר"ה למה לא אמר בקיצור ע"י מעשה, כ"ש אדם אוסר דשא"ש כמו שאר"נ לקמן אין אדם אוסר והי' נ' לכאורה להביא ראי' מזה לד' התוס' דלא אסר ר"ה להדיוט כ"א במעשה גמור בגופו משא"כ מעשה דכלי' ואמנם התינח אם הל' סי' א' דנקט ר"ה הוה דווקא אך מאחר דמסקי' דסי' א' לאו דווקא כ"א מעשה כ"ד סגי א"כ ה"ה הא דנקט בהמת חבירו לאו לאפוקי כלי' אתי כ"א לאשמעינן דבדבר שאינו שלו אוסר במעשה כ"ד ולא תימא ג"כ דבהמה נקט ר"ה משום דבעי לאשמעי' דע"י מעשה בע"ח נאסרין קאמר רש"י בתחלת דבריו דהא לא אצטריך דהרי כ' רש"י לעיל מזה דבע"ח עדיפי ממחובר דבמחובר ל"ש זבחי מתים ובבע"ח שייך וא"כ כיון דאפי' במחובר מהני מעשה כ"ש בבע"ח ומ"מ לא בא לאשמעינ' כד' תוס' וכ"ת א"כ אמאי באמת נקט ר"ה כהאי לישנא הא מלתא קאמר ר"נ בהדי' בע"א ורמז לדבריו הש"ס בשמעתין סבר דקאמר ר"נ אמרו לעולא כבר תרגמא ר"ה לשמעתיך בבבל ר"ל דע"כ מדנקט ר"ה כהאי לישנא ש"מ משום דקאי אדעולא ובעי לפרושי ד' עולא כלומר דעולא אף להדיוט קאמר ומדעולא נקט

בהמת חבירו אצטריך ר"ה כמו רק למנקט דנדע דאדעולא קאי וזה שבא ר"נ לאשמעי' למה האריך ר"ה בלשונו והיינו דאמרי' ג"כ בשמעתין סבר לה כי הא דעולא ואמרי' מכדי ר"ה כמאן אמרה לשמעתין הכל ע"ד שכ'.

וכ' רש"י רבוצה לא מבעי' הגביה שקנאה וע' תוס' ונ' כוונת רש"י ע"ד שכ' למעלה ובהיפך דר"ה ה"ק דלא מבעי' היכא דל"ש קים ליה בדרבה מניה דהיינו היכא שהגביה דמשעת הגבהה חייב בתשלומין וודאי אמרי' דלאו לצעורי קמכוין דהרי חייב בתשלומין אלא אפי' היתה רבוצה ולא הגביה, וא"כ פטור מלשלם שהרי קלב"מ אפ"ה לא אמרי' לצעורי קמכוין ואתא שוב ג"כ שפיר דנקט בהמת חבירו אף דשייך לצעורי ואמנם גם עד"ז לכאורה ק' ממנסך מאי פריך לר"נ דלמא ר"נ לא פליג כ"א ארבוצה דלא משלם משום קלב"מ משא"כ במנסך דחייב לשלם דלמא גם ר"נ מודה אמנם רש"י הרי כ' לקמן דבלא"ה הו"מ לאוקמי ביש שותפות אלא דבעי לאוקמא השתא באוקימת' רוחא א"כ ה"נ מה"ט פריך שוב ממנסך כדי לאוקמי באוקימת' רוויחא דלא אצטריך השתא להא מדאגבהה דתלי' בפלוגת' אם הגבהה צורך ניסוך כ"א מיירי בנגיעה וכמ"ש תוס'. והיינו דהאריך רש"י בלי"ק לקמן והביא כולא סוגי' דגיטין למימר דהיינו דאיכא בין לייק דאצטריך לסוגי' דגיטין ללי"ב דמיירי בנגיעה.

תוס' ד"ה רבוצה כוונת דברי' דמ"ד אין אדם אוסר ס"ל דלא עדיף אי' מהקדש ואס"ד באי' מהני הגבהה א"כ ע"כ עדיף אי' מהקדש וא"כ גם לענין מעשה נימא דעדיף והנה מד' תוס' אלו ממילא נדחו ד' ר"ת דכיון דעיקר סברת ר"נ בלי"ק דלא עדיף אי' מהקדש מהי"ת מהני מעשה רבה כיון דלא מהני בהקדש ומה"ט נ' דלא הזכירו תוס' ד' ר"ת כיון דבמה שדחו ד' רש"י ממילא גם ד' ר"ת נדחו:

תוס' ד"ה לפני ע"א בסו"ד וכ' רש"א דללי"ב דר"נ מודה בישראל מומר ע"כ לית' להאי תי' ואין כוונתו דס"ל להאי תי' ר"ה לא קאמר כלל למלתי' כ"א בישראל מומר דא"כ לא פריך הש"ס עלי' משוחט חטאת וכו' וכבר העיר ע"ז בס' תפארת שמואל כ"א כוונתו דמ' בהאי גוונא דמיירי ר"ה פליג ר"נ ואי ר"ה מיירי במומר א"כ לא פליג ר"נ ומ"מ דוחק הוא לפ' דתוס' לא מיירי כ"א ללי""ק דאינו עיקר לרוב הפוסקי' אשר ע"כ נ' כוונת תוס' דאפי' במומר ג"כ פליגי דלר"ה הוא דאוסר בסתמא משום דמונח לפני ע"א ולא לר"נ דלר"נ בעי' פי' וזה תלי' בפלוגתייהו אי אמרי' לצעורי או לא דלכאורה צריך להבין אי באמת ר"נ ס"ל אדם אוסר דשא"ש רק דאמרי' מכוין לצעורי אמאי קאמר אין אדם אוסר ונ' דר"נ ה"ק הרוצה לעבוד ע"ז אין דרכו לעבוד בשל אחרי' אם עובד בשלו עובד והיינו אין אדם אוסר ר"ל אין דרך לאסור וע"כ לצעורי קמכוין ואמנם כ"ז במי שלא עבד עדן

ע"ז ואנו נאמין לו דמיד בפעם ראשון עובד בשל אחרי' הא לא מהימני' לי' משא"כ מומר ונכרי אף דגם לגביי' אין דרך לעבוד בשל אחרים מ"מ אם אמרו בפי' לע"א לא אלימא חזקה זו להתיר לגביי' מה שאסרו בפי' אמנם דיו אם אסרו בפי' משא"כ אם רק הי' מונח לפני ע"א כה"ג שפיר סמכי' שוב אחזקה דאין דרך לעבוד בשל אחרי' ואמנם מאחר דר"ה לי' לי' לצעורי א"כ שפיר סגי במומר אם מונח לפני ע"א.

ומ"מ ומה דנקט ר"ה למלתי' במומר ולא נקטי' בישראל כשר ולא היתה רבוצה י"ל דמשום דר"ה אדעולא קאי ועולא יליף למלתי' מכלי' דאחז דישראל מומר היה ואמנם גם ע"ד שכ' למעלה בשם הפלתי דטעמא דר"נ משום דס"ל דהא דאוסר הוה דרבנן א"ש ג"כ דדיו אם אסרו רבנן היכא דאסר בפי' אבל לא שנאסור אאומדנא בעלמא משא"כ ר"ה דס"ל דאוריי' שפיר אסרי' אפי' באומדנא:.

סבר לה כי הא דעולא הנה כאן לא כ' רש"י כלום אהך דרשא דכלי' דאורייתא או דרבנן ואמנם בע"א כ' רש"י בהדי' דחזקי' וסייעתו גזרו אף להדיוט מבואר דס"ל דלא הוה כ"א דרבנן ואמנם א"כ וודאי ק' מאי מק' לפי"ז אדר"ה מחטאת הרי ר"ה רק דרבנן קאמר והי' מ' מזה דגם רש"י ע"כ מודה לחלק בין מעש' גמור דר"ה למעש' דכלי' וע"ד שכ' תוס' אלא דמ' לי' בין הכא ובין הכא אסור אף להדיוט אלא דהכא דאוריי' והכא דרבנן ואי לאו דמעשה גמור דאוריית' לא הוה גזרו רבנן בכלי' אלא דכל כי האי הו"ל לרש"י לפ'

אשר ע"כ נ' דמ"ש רש"י שם דחזקי' וסייעתו גזרו לא קאי כ"א אהא דאסורין אף להדיוט אבל לגבוה וודאי מדאוריי' אסורי' וכיון דחל עליי' מדאוריי' סרך ע"א אסרו רבנן אף להדיוט והא דפריך לר"ה מחטאת באמת הכי קפריך כיון דלגבוה מיהת איפסל ופקע שם קדשים מנה לא הוה שחוטי חוץ ויש לכוין כן בד' רש"י לקמן.

ומ"מ י"ל דר"ה ור"י תרווייהו אי' להו דרשא דכלי' אלא דר"נ אלהדיוט פליג דס"ל להדיוט איפסלו מטעם לאו אורח ארעא ור"ה לי' לי' הך סברא ויליף משם דלהדיוט אדם אוסר דשא"ש וזה ללי"ק וללי"ב גם ר"נ מודה לר"ה אלא דאי' לי' כיון דמדרבנן הוא מהני סברת לצעורי ואולי משום דמ' שם מהא דאמר ר"נ אמרו לי' לעולא וכ' דר"נ לא פליג אדר"ה והיינו ללי"ב ועכ"פ כיון דמהני סברת לצעורי ע"כ רק דרבנן הוא לזה פי' רש"י אליבא דר"נ דחזקי' וסייעתו גזרו אבל לר"ה מודה רש"י דהוה דאוריית' ושפיר פריך הש"ס עלי' מחטאת

ומ"מ צריך ביאור למ"ש תחלה מאי דחקו לרש"י לפ' דיש כאן רק דרבנן ונ' משום דלר' דיליף בית חוניו מכאן ע"כ נ"ל דלהדיוט שרי ורק משום לאו אורח ארעא אתסרי מסתבר דנהי דלר"ה מדינא אסורי מ"מ לא הוה כ"א מדרבנן.

רש"י לקמן מפ' מ"ש חטאת דנקט ר"ל אפי' ללי"ב שתפס רש"י לעיקר מ"מ ק' מ"ט לא נקט עולה דשכיח טפי.

מחתך בעפר ע' רש"י נ' דר"ל דמש"וה קרי לי' הש"ס מחתך בעפר למימר דלא ד מי לדלעיל בשחט סי' א' בחוץ וסי' א' בפני' והיינו משום דהכא הוה כמחתך בעפר וכמ"ש רש"י.

והנה מקו' הש"ס הזאת הק' הרשב"א במ"ה והד"מ יו"ד סי' ד' על הרא"ה שכ' דאפי' לר"נ באכילה מיהת אסורה דהו"ל כנוחר דא"כ מ"פ ר"נ לר"ה הא גם לדיד' ק' כיון דהו"ל כנוחר אשחוטי חוץ לא לחייב ולי ק' עוד דמאי משני בחצי קנה פגום דכולהו בהדי הדדי קאתיין הרי כיון דהו"ל נוחר מאי בהדי הדדי קאתיין שייך וצ"ל דדווק' לר"נ כ' כן הרא"ה דס"ל אינו אוסר אבל לר"ה וה"ה לר"נ בשלו לא הוה כ"א שחיטת ע"א וכגון דא צריך ביאור ועיון ומ"מ ר' ליישב בנבאר תחלה מה הביאו להרא"ה לפ' כן ואמנם אם נדקדק בדבריו הביאו לפ' כן משום דבלי"ב פשיטא לי' הכי ואף כי הרשב"א תמה על סברת הרא"ה בלי"ב טפי אמנם הרא"ה ס"ל הכי כיון דבאמת קיי"ל דאדם אוסר דשא"ש ללי"ב אלא דאנן לא מהימני'לי' התינח על אי' הנאה משא"כ על אי' אכילה ממ"נ אי מהימנת לי' דשחט אף אתה תיהמן לי' דאסרו והו"ל כהא דאמרי' כל שבידו נאמן ונהי דלענין הנאה לא מהימן לענין אכילה ע"כ מהימן וע' בדברי' ותמצא ואמנם ללי"ב דא"נ מהמני' לי' מ"מ אין בידו לאסור וודאי ק' וצ"ל ד' הרא"ה ע"ד שכ' הרשב"א בענין נפלה סכין דכוונה שלא לשם שחיטה גרע משחיטה בלא כוונה וא"כ ה"נ כיון דאיהו נתכוין לעבוד ע"א בשחיטה זו הו"ל כאילו נתכוין בפי' שלא לקיים מצות שחיטה ושחיטתו פסולה דהו"ל הנוחר והר"ן קרי לי' בל"א דהוה כמתה מאלי' והיינו משום דא"כ לא פסלה בשחיטה מ"מ שחיטתו עד"ז כמאן דליתא ומעתה התינח אם נתכוין במזיד לעבוד ע"א בשחיטה זו ואפי' רק לרפואה שכ' הר"ן מ"מ יודע ששחיטה לשם ע"א אסורה ומ"מ שוחט והו"ל כנתכוון שלא לקיים מצות שחיטה משא"כ הכא בחטאת דבשוגג מיירי דהיינו שלא ידע שאסור לשחוט לע"א וא"כ שחט כמצותו עד"ז וודאי לא הפסיד את שחיטתו ושפיר פריך ר"נ דלדידי' ניחא ולק"מ.

גמ' מאי מעש' מעש' רבה יל"ד הרי עולא מכלי' דאחז יליף לה והתם וודאי הוה מעשה זוטא וכ"ת מהתם לא ידעינ' כ"א לגבוה אבל להדיוט שפיר מצי' למימר בלא ר"ה דבעי' מעשה רבה נהי דלא ידעי' מאחז כ"א לגבוה מ"מ כיון דפקע שם קדשי' מינה במעשה כ"ד שוב לא מחויב משום שחוטי חוץ וכמ"ש לעיל ונ' דהך קו' דחקו לרש"י במס' ע"א לפ' דחזקי' מעצמו גזר על כלי' וא"כ מעשה זוטא כי כלי' וודאי לא הוה כ"א דרבנן

ואמנם אי לאו דמעשה רבה דאוריית' לא הוה גזר חזקי' במעשה זוטא ומ"מ שפיר שייך לומר דמדאורייי' בעי' מעשה רבה ממש אי לאו דאמר ר"ה סי' א' ואשמעי' דלא בעי' כ"א מעשה גמור כלומר בגופו של הנאסר אבל לא מעשה רבה:

ועד"ז יש ליישב קו' התורת חיים כיון דר"ה אמר תחלה בהמת חבירו למה הקדי' ר"ה סי' א' ותו הרי עולא ג"כ קאמר בהדי' בהמת חבירו ולמ"ש יש לומר דבעולא י"ל דלא קאי כ"א לגבוה ולא להדיוט כלל ונ"מ דאי להדיוט וודאי לא מסתבר אי לאו דאורייי' דרבנן יגזרו מהי"ת לכאורה יגזרו כיון דהתורה התירה והאי גברא בא לאסור של חבירו על כרחו משא"כ אי מיירי לגבוה שפיר י"ל דגזרו רבנן דמאיס לגבוה והיינו דקאמר דמדר"ה דנקט שחט סי' א' וא"כ שוב לא חזי' לגבוה וע"כ להדיוט מיירי וממילא מדאורייי' קאמר שפיר פריך עלי' משוחט חטאת משא"כ לר"נ דאיכא למימר דלגבוה מיירי וא"כ רק דרבנן קאמר ולק"מ משוחט חטאת. ומ"מ כיון דקו' קמיית' לא ק' כלל וקו' בתריי' מ"מ צריכה יישוב קצת עד"ש משו"ה הקדים הש"ס קו' שניי' לקו' ראשונ' דהפשוט דרך למנקט תחלה ואולי מטעם זה נאדו התוס' ד"ה אי לאו ממ"ש רש"י דלא בא לתרץ כ"א קו' ראשונה דא"כ גם קו' קמיית' לא מיתרצא לגמרי ושוב הו"ל למינקט כתריי' תחלה.

ואמנם מה שהק' רש"א דלפי תי' תו' עדן ק' א"כ מאי פריך הש"ס עלי' דר"נ לקמן י"ל דמשום דלפי תי' זה אכתי יק' מ"ש חטאת דנקט ולא נקט עולה ואי אוקמי' בחצי קנה פגום א"ש דנקט חטאת דווקא א"כ גם לליי"ב דרש"י לפי תי' תוס' אזלא קו' הש"ס לר"נ ע"ד שכ' רש"י ותוס' ללי"ק אלא דרש"י לטעמי' דלא פי' כאן כתוס' לא כ"כ כ"א ללי"ק.

גמ' כדידיה דמי' יל"ד ללי"ב דרש"י דהשתא ס"ד קדשי' קלי' ממון בעלי' הם האיך נוכל לומר כדידיה דמי' אי לא ידעי' מחצי קנה פגום דיק' שוב ליתני זבח או קרבן דהכל בכלל ומ"ש חטאת דנקט ונ' דהשתא ודאי דס"ל דדידי' פשיטא דמצי אסר יק' לן מ"ש חטאת וע"כ נוקמי ברייתי' כר"י הגלילי דס"ל קדשי' קלי' ממון בעלי' משא"כ השתא דר"ל דה"א גם דידי' אינו יכול לאסור אדרבה הו"א דבריי' כרבנן דקדשי' קיי' לאו ממון בעלי' ולרבותא נקט חטאת דאפי' חטאת לא הוה ממון בעלי' ואפשר דרש"י כיון לזה במ"ש ללי"ב כדידיה דמי' ואפ"ה לא מתסר ר"ל דזה עיקר רבותא ומשו"ה נקט חטאת דאין שום קרבן מקרי דידי' זולת חטאת ולא קדשי' קלי' וכמ"ש.

רש"י ד"ה אין אדם אוסר וי"מ במעשה זוטא וכו' והוא ד' ר"ח וי"ל דסברתו אם כ"כ ללי"ק דק' לי' מאי עביד ר"נ בההוא קרא דאחז אלא מ' לי' דר"נ ור"ה פליגי בפי' דההוא קרא דמצינו ל' הזניח ר"ל דחה כמו בד"ה שם אשר הזניחם ירבעם והנה ר"ה ס"ל דה"פ דקרא אשר הזניחם אחז במעלו ר"ל ע"י המעל עצמו דחה הכלי' נמצא כי ע"י שנשתמש

בהם לע"א נפסלו אף דזה לא הוה מעשה רבה ור"נ ס"ל בעת מעלו אז הזניח אותן הכלי' כלומר פגמם ופסלם מהשתמש בהם לגבוה ור"ש שעשה בהם מעשה ממש אבל מעשה רבה עכ"פ מהני וכ"ת א"כ סי' א' אמאי לא מהני לר"נ י"ל כיון דסי' א' לאו שחיטה היא לא מקרי מעשה כלל. אמנם אין לפ' דר"נ מפ' הכנו קדשנו' דלא מסתבר דר"נ פליג בפי' דקרא עם ר'.

והנה מתוס' ד"ה ר"נ מוכח ג"כ דלא כר"ח ואפשר כי מה"ט לא הוצרכו להזכירו מפני שכבר דחו דבריו דהנה בשלמא לרש"י דר"נ לא ס"ל כלל כעולא שפיר כ' תוס' דה"ק לא אשמעת לן מידי משא"כ לר"ח דגם ר"נ ס"ל כעולא אלא דס"ל דבעי' מעשה רבה א"כ מנ"ל לר"נ דעולא ור"ה אמרו דבר א' דלמא גם עולא ס"ל דבעי' מעשה רבה א"וו לי' להו לתוס' ד' ר"ח אמנם לד' ר"ח צ"ל דה"ק ר"נ את עולא ע"י שסתמת דבריך ולא פי' בא ר"ה ופי' דבריך כי כוונתך למעשה זוטא והיינו כבר קודם שפורשת דבריך בא ר"ה ופי'.

מאי ארי' חטאת העוף יל"ד דהכי הו"לל אפי' עולה נמי ונ' דידע הש"ס די"ל דלהכי לא נקט עולה דס"ד דווקא בעולה שאין לאדם חלק בו אבל חטאת אם הכהן הוא המקריב חטאתו מקרי שלו קמ"ל דאפ"ה לא מקרי שלו אמנם מול זה יש לטעות דברית' דווקא בחטאת העוף ובחצי קנה פגום מיירי וז"ש אפי' חטאת בהמה ר"ל דטפי הו"ל למנקט חטאת בהמה בפי' וכמ"ש.

ודע דלפי תי' הש"ס כ"ש דס"ל להאי תנא דקדשי' קלי' ממון בעלי' ולהכי כ' רש"י סתם שני' אוחזין הנה בלי"ק פריך הש"ס שפיר אפי' למ"ש הרמב"ם דמתני' לרפואה אבל בלי"ב י"ל הא מתני' דעביד לרפואה מיירי ומאי לצעורי שייך ויש מכאן ראי' לסברת התבואות שור שכ' דטעמא דאמרי' לצעורי הוא משום דאוקמי לכל בר ישראל בחזקת כשרות ומאחר דגם לרפואה הוא עבירה שייך ממילא לצעורי

והנה מכאן הק' הב"ח על הרא"ה שכ' דכל שיש סרך ע"א הוה כנוחר והנה הטו"ז סי' ד' תי' זה אמנם תי' אינו עולה כ"א לד' הר"ן שכ' דהוה כמתה מאלי' אבל לא לד' הרא"ה ולד' הרא"ה י"ל דקו' הש"ס הי' ממתני' בתרא גבי קדשי' דמ' להש"ס דטעמא משום מראי' העין ובשלמא אם מצינו שום אדם אוסר דבר שאינו שלו א"כ שייך למגזר משום מראית העין אבל אי לא שייך שום אי' בדבר שאינו שלו מהי"ת נגזור. והנה י"ל על המק' איך עלה על דעתו להק' הרי בסיפא בקדשי' וודאי ל"ש לאסור דבר שאינו שלו וע"כ בשותפות מיירי א"כ גם ברישא נימא דמיירי בשותפות וצ"ל ע"ד שכ' דהכי פריך בשלמא לר"ה דמצינו עכ"פ שום איסור באינו שלו בין ברישא בין בסיפא גזרי' ולעולם בלא שותפו' משא"כ לר"נ בין ברישׁ' בין בסיפא ק' דאפי' מראית העין לא שייך וע"ז משני בשותפות

ומעתה וודאי למק' הוה ס"ל דטעמ' משום מראית העין ולא בעי' שותפות בסיפא ואמנם למסקנא מ' לטור דטעמא דמתני' דחיישי' שמא הקדיש וא"כ ע"כ בשותפות דווקא מיירי ולהכי לא מביא כאן כ"א ד' הרמב"ם דבקדשי' בשותפות דווקא אסור:

תוס' ד"ה שני' לכאורה מ' מד' ר"ה גופא לא מוכח דמיירי להדיוט וק' אמאי הא כיון דשחט בה סי' א' ע"כ פסולה לגבוה וכמ"ש לעיל וצ"ל דמאחר דמסקי' לעיל דסי' א' לאו דווקא כ"א מעשה כל דהו א"כ יוכל להיות במיעוט קמא דקנה וקמ"ל דאפ' לאחר שתתרפא פסולה לגבוה ולהכי דייק רש"י משנים אוחזין:

רש"י ד"ה מדמע דמוזיל להו נ' דרש"י בא לרמז כאן על תי' תוס' דאף דלמסקנ' מנסך מערב מ"מ אצטריך מדמע למימר דאף דלא מפסיד אלא דבר מועט קנסו רבנן ולזה נ' ג"כ שכיון רש"י במה שמפ' לסוגיין אליב' דמ"ד לא שמי' היזק דאז שייך תי' תוס' אבל למ"ד שמי' היזק ומדינא חייב לשלם מאי שייך לחלק בין הפסד מועט למרובה והדרא קו' לדוכת' היינו מדמע ע"כ פי' רש"י הסוגי' אליבא דמ"ד ל"ש היזק.

אמנם מ"ש רש"י תרי גווני שוגג או כסבור שהוא שלו או שלא ידע דניסוך כזה אוסר א"ש טפי למ"ד שמי' היזק דק' למ"ד מנסך ממש מאי כדי שיודיעו שייך במומר ולמה כ' רש"י דאי דאינו מומר כ"א שוגג דסבור ניסוך זה אינו אוסר דהיינו שאין זה עבודה או דסבור שלו הוא ור"ל דיש עדי' שניסכו אלא דגם הוא גם העדי' סברו דהיין של המנסך ואם יהא פטור מלשלם יפרסם שאין היין שלו וממילא יוודע שניסכו ומ"מ מ' דרש"י לחזקי' קמפ' וי"ל דרש"י רמז לן בפ' המק' והתרצן דהמק' כבר ידע משני' אוחזין דאיכא לאוקמי ביש לו שותפות ומאי מק' אלא דהוה ס"ל דר"ל כחזקי' דשמי' היזק ואעפי"כ י"ל מנסך ממש וכמ"ש רש"י דשייך כדי שיודיעו וא"כ ל"ל בשותפות דווק' היינו מערב דלחזקי' ל"ש תי' התוס' והש"ס דחי דר"נ כר' יוחנן דל"ש היזק ושפיר איכא לאוקמי בשותפו' ול"ק היינו מערב דא"ל כתי' תוס'.

ועד"ז י"ל ג"כ קצת קו' תוס' לקמן אד' רש"י דס"ל דגם במסקנ' שותפות מהני מדוע חזר הש"ס והק' די"ל משום דבעי לאוקמי הך דהמנסך אפי' כחזקי' משו"ה הדר קו' הש"ס לגמרי מאוקימת' קמיית' ומוקי לתרווייהו במומר וע' לקמן.

ואמנם הא דפי' רש"י הסוגי' אליבא דר"ש י"ל"פ עוד ע"ד אחר דבאמת תי' הש"ס דחיק דהשתא מטמא ומדמע מיירי אפי' באין לו שותפות ומנסך דווקא באי' לי' שותפות ואפשר באמת דמה"ט הדר המק' והק' אף דידע דאיכא לאוקמי בשותפות אמנם בשלמא לר"י אצטריך דס"ד כיון דטעמ' דחייב משום שלא יהא כאו"א הולך וכיון דבמנסך ל"ש זה כ"א בשותפות ומאי שלא יהא כאו"א הולך שייך בשותפות אמנם באמת חכמי' אמרו

כל היזק שאינו ניכר חייב לשלם ולא פליג שוב ומ"מ היינו דאצטריך תנא למתני מנסך משא"כ לחזקי' דחייב מה"ת אלא מדרבנן פטרוהו וזה פשיטא דשייך במנסך ג"כ א"כ לא מסתבר לאוקמי מתני' בשותפות דמאי דוחקי' דתנא למתני גווני דלא הוו כהדדי א"וו סוגי' כר"י:

אמנם האריך עוד רש"י בענין קלב"מ דלא תימא דמסוגי' דגיטין מ' דמ"ד מנסך ממש לא ס"ל כר"י דאי סבר כר"י א"כ כיון דרבנן חייבוהו משום קנסא דלא יהא כאו"א הולך שפיר חייבוהו אפי' דמדאוריי' שייך קלב"מ כיון דעכ"פ בלא התרו בו ומיתוהו שייך שפיר שלא יהא כאו"א הולך אלא ש"מ דפשיטא להש"ס כיון דמ"ד מנסך ממש אליבא דר"נ מוקי למתני' בשותפות ובשותפות ל"ש שלא יהא כאו"א וכו' ומעתה אדרבה סוגיין לחזקי' דווקא אזלא וע"ז כ' רש"י דלא היא דאטו אמנסך בפ"ע תקנו חכמי' הם אמרו היזק שאינו ניכר שמי' היזק במזיד ומ"מ יותר מהיזק ניכר לא עבדוהו ואם בהיזק ניכר אמרי' קלב"מ כ"ש וה"ה בהיזק שאינו ניכר וע"כ גם לר"י אצטריך תי' הש"ס בגיטין דסבר לה כר' ירמיהו והן הן ד' רש"י:

ועד"ז יש לתרץ ג"כ קו' תוס' דא"כ דבשותפות מיירי היינו מערב ואמנם סד"א דכיון דל"ש מנסך כ"א בשותפו' והתם ל"ש שלא יהא כאו"א הולך ממילא לא תקנו חכמי' כלל שישלם לכך איצטריך מנסך ואמנם מנא ידעי' באמת דמנסך ממש קאמר ולשותפות מיירי משום דקתני מדמע וק' אי מערב א"כ היינו מדמע וממילא אצטריך למתני מדמע דאי לא תנא מדמע הוה סד"א דמנסך היינו מערב ולא ידעי' כלל דמנסך חייב לכך אצטריך תרווייהו:

רש"י ד"ה שניסך שכשך ר"ל דלעיל דבישראל ולענין חיוב' קאמ' ע"כ מיירי באגבהה וכמ"ש רש"י משמא דגמר' לעיל משא"כ כאן דלענין איסור לחוד מיירי שפיר מיירי אפי' בשכשך ואפשר ג"כ ד' רש"י דהגבהה ל"ש כ"א בניסוך ממש ר"ל ששפכו וזה ל"ש כ"ח בפני ע"א והכא דמיירי שלא בפני ע"א ע"כ בשכשך מיירי:

לאונסי, כ' רש"י לאונסי שתאסר נ' דר"ל אף דמיירי לפני ע"א וא"כ וודאי יוכל לנסך יין ישראל לפני ע"א לאונס' של ישראל ואמנם אם אין אדם אוסר דשא"ש אם גם מנסכו ממש לפני ע"א ג"כ אין בידו לאוסרו עדן והן ד' רש"י:

ויל"ד לר"ה אמאי נקט ת"ק נכרי דווקא וע"כ צ"ל דאם גם ר"ה לדינא לית לי' לצעורי קמכוין מודה מיהת דסברא הוה ומשו"ה נקט תנא דבריי' נכרי לאשמעי' דאפי' בנכרי דל"ש לצעורי פליג ריב"ב וכ"ת אדרבא לא לנקט נכרי להודיעך כחו דתנא קמא לא היא כחא דהיתירא עדיף ואמנם התינח אי לריב"ב לגמרי מותר בהנאה משא"כ אי ס"ד

כסברת הרא"ה בבד"ה דמשום מגע נכרי דרבנן מודה ריב"ב דאסור בהנאה רק משום ניסוך פליג הדרא קו' לדוכתא דכיון דל"ש כחא דהיתירא לריב"ב א"כ למה נקט לר"ה נכרי:

ויש לכוון דברי' אלו בד' תוס' שכ' מ' הכא דלריב"ב לגמרי מותר משום דאין אדם אוסר ומהיכן מ' כן טפי ממה שיש למידק מד' ריב"ב עצמו א"וו דבד' ריב"ב י"ל כד' הרא"ה דמודה דמשום מגע נכרי דרבנן מיהת אסור אמנם מסוגיין מוכח דע"כ לריב"ב לגמרי מותר דאל"כ ק' לר"ה אמאי נקט נכרי:

דרך אחר י"ל דהחילוק בין אם אסור מכח מגע נכרי או מכח ניסוך דאם אסור מכח מגע נכרי שפיר שרי למשקל דמים מהאי נכרי אף דצריך ליתן לו היין כי הנכרי עכ"פ חייב בנזקו וכדאמר ר"א בע"א שם מקלי קליי' משא"כ אי משום ניסוך נהי דהגוי חייב לשלם לו מ"מ כיון דאינו משלם כ"א נותן לו היין נמצא הישראל רוצה בקיומו של יי"נ וביי"נ גמור כל רוצה בקיומו אסור והנה בלא סוגיין היינו שפיר יכולין לומר כד' הרא"ה דמשו' מגע נכרי מודה ריב"ב דאסור משא"כ מסוגיין מ' דנכרי וישראל לריב"ב חד דינא אי' להו דת"ק הוא דמחלק לר"נ בין נכרי לישראל ולא ריב"ב ובישראל למ"ד אין אדם אוסר ע"כ לגמרי מותר וא"כ ה"ה בנכרי והן הן ד' תוס':

לצעורי קמכוין לד' התבו"ש הטעם משום חזקת כשרות ולד' הפלתי משום דלר"נ אדם אוסר רק דרבנן ולדעתי יש עוד לומר כיון דר"נ לא קאמר כ"א בישראל דלאו מומר וא"כ בפעם הזאת החל לעבוד ע"א ולא מסתבר כי בפעם הראשונה מיד יעבוד ע"א בשל אחרי' א"וו לצעורי קמכוין משא"כ במי שהוא כבר אדוק בע"א ההוא וודאי אפי' בשל אחרי' עובד

תוס' שני' אוחזין ולי נ' דפשט ד' רש"י מורין ע"ד אחר והיינו דוודאי מאן דאי' לי' לצעורי מודה רש"י דגם בשותפות שייך לצעורי אמנם לריב"ב דלי' לי' כלל סברת לצעורי כ"א ס"ל כלי"ק דע"כ דאין אדם אוסר א"כ מק' רש"י דהו"מ לאוקמי מתני' אליב' דריב"ב ובשותפות כמו ללי"ק וע"ז כ' רש"י מאחר דמצי' לאוקמי מתני' אפי' אליב' דת"ק נח לי' למק' להק' אי מתני' דלא כת"ק ומשני דאפי' כת"ק אתי' נמצא לדינא מודה רש"י דבשותפו' ג"כ שייך לצעורי אי הל' כת"ק אמנם על הרמב"ם בה' חו"מ דפסק כת"ק ונקט שותפות ג"כ וודאי ק' ואפשר זה כוונת הראב"ד שכ' שם א"א לצעורי קמכוין כלומר וא"כ שותפות לא מהני וכד' תוס':

ונ' ד' הרמב"ם עד"ז דהנה קיי"ל אדם נאמן לאסור את שלו מטע' דשויא חד"א וכיון דאי' לי' שותפות בגוי' האיך יתכן לומר דלא מהימן לשויי' חד"א אלא צ"ל דהך סברא

דלצעורי הוה כעין אמתלא וא"כ דבריו לא כלום אמנם כ"כ הרמב"ן הביאו הטור יו"ד סי' קפ"ה דאמתלא לא מהני כ"א בדיבור לא במעשה וכיון דבין בשני' אוחזין בין במנסך ע"כ עביד מעשה א"כ לר' אלים סברת לצעורי למדחי הא דשוי' חד"א כיון דאפי' אמר איהו לא מהימן מכ"ש דאנן לא טעני' אמנם למ"ש האחרוני' הביאם הש"ך קפ"ה שם היכא דלא סגי בלא מעשה אפי' במעשה שייך אמתלא וכיון דהכא ג"כ אם לא עביד מעשה השחיטה או הניסוך הרי אינו יכול לצערו א"כ שוב שפיר מהני סברת לצעורי נמצא לפי"ז יש לומר דבהך סברא של האחרוני' תלי' פלוגת' הרמב"ן והרא"ש ומכ"ש למה דמ' מד' הטור דלי' כלל סברת הרמב"ן וס"ל דאפי' במעשה מהני אמתלא וודאי א"ש אמנם מאחר דסברת הרמב"ן מקובלת אצל הראשוני' והטור בסי' קפ"ה אף שכ' ותימא הוא מ"מ לא נחלק עליו בפי' ולזה הובאו ד' הרמב"ן בשו"ע בלי חולק א"כ יש לתרץ ע"פ סברת האחרונים הנ"ל ד' הטור דבה' ע"א ביו"ד הביא ג"כ ד' הרא"ש דגם בשותפות ל"ש לצעורי ובחו"מ במנסך סתם כהרמב"ם דבשותפות ל"ש לצעורי דהנה בשחיטה שפיר י"ל דאף דעביד מעשה והביא אמתלא ואמר' לצעורי קמכוין כיון דא"א בלא מעשה השחיטה דמאי הו"לל הבהמה אסורה במאי נאסרה הרי בע"ח אינן נאסרין משא"כ בניסוך בשלמא אם אין לו חלק ביין ולא מהימן אם יאמר היין נתנסך לשווי' איסור' א"כ כיון דלצעורי להאי בעי היה צריך לנסך משא"כ ביש לו בו שותפות ואם יאמר נתנסך היין הרי מהימן לשווייי' חד"א ולמה זה הי' צריך לנסכו בידי' אם רק לצעורי קמכוין וא"כ שפיר לא מהני לצעורי ומעתה בשחיטה דצריך לעשות מעשה מ' לי' להטור התם הוא דפליג הרא"ש על הרמב"ם וס"ל דאפי' בשותפות שייך לצעורי משא"כ במנסך דא"צ לעשות מעשה אם בעי רק לצעורי והשתא דעביד מודה הרא"ש דל"ש לצעורי וכמ"ש וכ"ת הדרא קו' הש"ך שהק' על הסמ"ע לדוכתא א"כ עכ"פ מאי פריך הש"ס ממנסך הרי במנסך מהני שותפות י"ל דהנה משני' אוחזין וודאי פריך שפיר וכיון דמשני לי' שינויי אחרינ' קס"ד דמק' דשוב אין כאן סברא דבשותפות אוסר ומשו"ה אזיל מ' והש"ס הו"מ לשנויי לי' דהכא שאני אלא דניחא לי' טפי לאוקמי בישראל מומר מטעם שכ' תוס' דהשתא אפי' למאן דלי' לי' הגבהה צורך ניסוך ג"כ ל"ק מנסך קלב"מ דאיכ' לאוקמי מנסך בנגיעה וז"נ כוונת ד' תוס' דהשתא א"צ לאוקמי מלתא דרב בפלוגתא וע' לקמן, וגם ד' הסמ"ע יש לישב קצת עד"ז:

ואמנם הא גופא דבאמת הדר הש"ס ופריך ממנסך דהרי כבר ידע דאיכא לאוקמי בישראל מומר י"ל דק' לי' במומר מאי שוגג שייך הרי על הנגיעה מיהת מזיד היא ובנגיעה כבר אוסר ומשני לי' דמ"מ מיירי במומר והשוגג משום דקסבר היין שלו הוא ואפשר דמשו"ה

פי' רש"י לעיל תרי גוונ' שוגג למימר דבלי"ק מצי מיירי בשוגג כפשוטו שהוא שוגג על הניסוך ובלי"ב דווקא שכסבור יין שלו הוא:

קיבל. עליו התראה ע' תבו"ש מדוע גם עכשיו שאין מיתת ב"ד הביאו הפוסקי' דין זה ואני כ' בגליון ש"ע שלי מימי' רבים משום דניתן להצילו בנפשו קודם שיעבוד ע"א אם ידעי' ע"י קבלת ההתראה שהוא מזיד:

תוס' ד"ה ה"נ בישראל מומר כ"כ לעיל מה שנ' בכוונת ד' תוס' ויע"ל דהתוס' ר"ל דלפי סוגיין שפיר מצי שמואל סובר מנסך ממש ולא שייך קלב"מ משום דבנגיעה נאסר וגם רב למה סבר כר' ירמי' דווקא כיון דמתני' בישראל מומר אלא ש"מ או דס"ל כר"ה דכל א' מישראל אוסר או כלי"ק דר"נ דאפי' מומר אינו אוסר וא"כ י"ל תוס' בזה דכלי"ב דר"נ וודאי לית הל' ומסתייע שיטת הרא"ה קצת דפסק בבד"ה כלי"ק דר"נ:

אמנם ד' הרי"ף נ' דפסק כר"ה מדהביא דין מתני' דשנים אוחזין בין מתני' דמנסך סתמא ולא פי' היכי מיירי מ' וודאי דס"ל כר"ה דאדם אוסר ע"י מעשה דשא"ש ומתני' בכ"ג מיירי ותימא על הראשוני' שלא העירו בזה וצ"ע:

בע"ה בסוגי' הנ"ל: על שו"ש תרמ"א: (**מהדורא בתרא**) **ע"א נ"ב ע"ב**

רש"י כהני' דבני דיעה וידעו שהבמות אסורות ולא כ' רש"י משום שחוטי חוץ משום דאיכא למ"ד סוף מנחות דאם הקדיש ע"מ להקריב בבית חוניו אין בו משום שחוטי חוץ ומ' לרש"י דמ"מ איסור במות שייך:

תוס' ד"ה ברוך אתה ע' ביאור ד' תוס' אלו פ' השוחט בסוגי' שני' אוחזין ומ"מ סיום ד' תוס' צ"ע דא"כ מאי מייתי הש"ס מקרא זה לר"ה ועולא דהרי התם מטעם קנס בעלמ' אתי' עלה ואין מקום לד' ר"ה כלל וצ"ל דר"ה ה"ק אי לאו דמשכח' לה דע"י מעשה זמנין דנאסר לא הוה לגזור קנס בלא מעשה אלא דמ"מ יש להשיב מאין פשיטא רבי בשלמא שע"א דמצינו בנעבד שלו דב"ח אינן נאסרין וע"י מעשה נאסר ועשו חכמי' בכלי' דבלא מעשה אוקמ' אדינא דאינו שלו אינן נאסרין אבל ע"י מעשה אסרו בית חוניו לא ידעי' וצ"ל לד' תוס' דבאמת ר' דפשיט לר' יוסי בן שאול כר"י ב"ב ס"ל דאין אדם אוסר דשא"ש אפי' ע"י מעשה ושפיר פשט מבית חונין ור"ה כת"ק דר"י ב"ב ובהא פליגי ר"י ב"ב ס"ל התם קנס הוה ות"ק ס"ל דינא הוה וכדר"ה:

אמנם יש ליישב בדרך אחר בניישב ג"כ ד' רש"י לקמן שכ' דר"ה יליף דגם להדיוט דאי להדיוט שרי למה גנזום ליפרקינהו ולשתמש בהו הדיוט וד' רש"י תמוהי' לכאור' דהרי מסקי' לקמן גבי אבני מזבח כיון דאשתמש בהו לגבוה לאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיוט ונ' דאדרבא מהכא סייעת' לד' רש"י דיל"ד למה שהה הש"ס מלהק' קו' זו

עד לקמן גבי אבני מזבח ולא מק' עוד אכלי' ליפרקינהו ולשתמש בהו הדיוט א"וו ידע הש"ס דהענין הוא כך אם נעשה בכלי מעשה ממש אסור אף להדיוט ולזאת לא חלקו חכמי' בין מעשה למעשה ואסרו בכל הכלי' למיפרק ואמנם הא גופא קשי' למה גזרו כלל בכל הכלי' שלא נעשה בהן מעשה אלא ש"מ דלגבוה קנסי' בכ"ג ואפי' בבית חוניו קנסי' ואמנם התינח לר"ה דאיכא עכ"פ כלים דלא מהני בהו פריקה וכגון ע"י מעשה ממש משא"כ אי ליתא לדר"ה למה גוזום ליפרקינהו ולשתמש בהו הדיוט ומשו"ה ל"ק להש"ס גבי כלי' כלום עד לקמן גבי אבני מזבח דבלא שבירה אסורי' להדיוט ולבתר שבירה לא חזיין לגבוה אוקמי' להו באסורי' מדאוריי' ולא מסתברא להו לאשתמושי בהו הדיוט.

ויע"ל דבאבן השימוש בעצמו מעשה הדיוט שעושין ממנו רצפת אבני' אפי' במקום טנופת ומעיקרא היה ראוי למזבח וע' רמ"בן ס"פ יתרו שכ' כעין זה ע"פ לא תניף עליה' ברזל. עי"ש משא"כ בכלי' שאין משתמשין בהם שימו' של גנאי.

רש"י ד"ה אם שלו היה וכו' ואם לאו אינו נאסר לגבוה ד' רש"י צריכין ביאור הרי בהדי' תנא ושל חבירו מותר ונ' דק' לי' לרש"י דיוקא דרישא אסיפא דמרישא מ' דשלו בעי' הא של הפקר מותר ובסיפא תנא של חבירו מותר מ' של הפקר אסור לזה כ' דדיוקא דרישא דווקא דשלו בעי' ואם לאו שאינה שלו אף שאינה של חבירו מותר וכ"ת לאיזו ענין תנא של חבירו מותר נ' לכאורה ראי' מזה לד' הב"ח דע"א שיש לה בעלי' אפי' נתכוין לקנות אינה נעשה שלו נמצא דברישא בהפקר אם נתכוין לקנות אוסר בהגבהה משא"כ בשל חבירו דלא מהני הגבהה אלא שהמג"א תקפ"ו שדי בה נרגא מהא דאמרי' פ"ג ישראל אינו מבטל ע"א של נכרי דלמא מגבה לה והו"ל ע"א של ישראל הרי דאף דיש לה בעלי' שייך קני' בהגבהה לענין שתהא שלו ונ' לחלק בין ישראל לגוי דבישראל דכל שעה בעמוד והחזר קאי לא קנה בהגבהה וכד' הב"ח אבל בשל נכרי דאפי' אי גזל גוי אסור כדקיי"ל מ"מ לא ניתן להישבון הדין עם המג"א דהגבהה מהני:

אמנם הראני תלמיד א' בד' רש"י לעיל פ"ג שכ' והגבהה קונה במציאה והוא פלא ונ' ד' רש"י ג"כ ליישב קו' הב"ח האיך שייך הגבהה בדבר שיש לו בעלי' לזה כ' רש"י דכל גוי שעושה דבר לע"א כבר הוציאו עי"ז מרשותו שהרי לא אמר כי אלוה' תחת רשותו והו"ל כהא דאמרי' פ' חזקת הבתים ישראל שקנה קרקע מגוי ונתן לו כסף ולא הספיק לקבל שטרו עד שבא אחר וזכה בו קנאו מן ההפקר דגוי אסתלק לי' והקונה עדן לא קנה וה"נ כל ע"א ביד גוי העובדה הרי היא כהפקר ושפיר קני' בהגבהה

ומ"מ לא נתיישב לאיזו ענין כ' רש"י עוד הפעם ואם לאו אינו נאסר לגבוה הרי כבר הקדים רש"י דלגבוה מיירי ונ' שהכריחו לפ' כן דלא תימא מאחר דמסקי' לקמן אאידך ברייתי' דע"י מעשה אפי' של חבירו להדיוט ג"כ אסור כמבואר בסוגי' דחולין וע' בריט"בא ויבואו דבריו לפנינו א"כ גם ברייתי' קמיית' להדיוט מיירי אבל לגבוה מאוס ואפי' של חבירו אסור לזה כ' רש"י דלא היא דשל חבירו אפי' לגבוה שרי דבלא מעשה אפי' שלו שרי להדיוט כמו שביאר רש"י בחולין בסוגיין ע"ש.

רש"י מזיד ורצון חדא נ' דבס"ד הוכרח לפ' כן אבל לחזקי' ה"ק בין בשוגג בין במזיד בשלו בין באונס בין ברצון בשל חבירו והיינו דאכפל תנא ותי' מזיד ורצון אונס ושוגג לגבוה אפי' בשוגג ואונס אסור ולהדיוט אפי' מזי' ורצון שרי.

רש"י ד"ה האי בימוס דחקו לרש"י לפ' כן ע"פ גירסתינו ושרי' והריט"בא וסייעתו לא גרסו הכי והק' אד' רש"י מ"ש משמשין מנעבד נ' דב"ח ומחובר תרווייהו לא מתסרי להדיוט והנה במחובר כ' כל המקומות אשר עבדו שם על ההרים ודרשי' ולא ההרים אלהיהם וכ' כל המקומות ודרשי' בכלי' שנשתמשו בהם לע"א הכ' מדבר ש"מ דלא משכחת משמשין במחובר שנאסרו וא"כ מסתברא דה"ה לבע"ח ומוקצה ונעבד אסרה תור' מבע"ח ולא משמשין.

וא"ש. לד' רש"י דבסוף מסקי' עלי' דעולא דקאי אנעבד וכדר"ה ומה ענין ר"ה לדעולא עולא בנעבד ורב הונא או מטעם תקרובת ע"א אתי' עלה וכמבואר בד' הרמ"בם פ"ח מה' ע"א או אולי מטעם מוקצה אבל נעבד מאן דכר שמי' והדר' קו' לדוכת' עפ"י פי' הרמ"בן בריט"בא שם האי נעבד הוא אבל לרש"י א"ש דדווקא מבימוס דשרי' ק' לי' ולא ממוקצה ותקרובת דאסור.

עשה בה מעשה אסרה דייק ליה הריטב"א מד' הרמ"בם בה' ע"א פ"ח שכ' דבבהמת חבירו אינו אוסר שחיטה לע"א ש"מ דס"ל עולא ור"ה לגבוה קאמרי והק' עלי' מסוגי' דחולין דע"כ להדיוט מיירי והנה בדר"ה דמיירי בשחט בה סי' א' וודאי דלא מיירי לגבוה דכבר עשה בה מום שאינו חוזר ואמנם הרמב"ם סמך עצמו שם כמ"ש הכ"מ אמ"ש בה' שחיטה דביש לו בה שותפות אוסר ואין זה סותר למ"ש כאן דאינו שלו אינו אוסר ואמנם בב"ה בה' שחיטה סי' ד' נתקשה הב"י בד' הרמב' בה' חובל ומזיק שכ' בהדי' דמומר אוסר ומ"מ מה שהשמיט זה בה' שחיטה נ' טעמו דהרמב"ם קאי שם אפי' בשוחט לשם דבר הנידר ונידב והתם לא שייך תי' דמומר וזה נ' שהביא להרמב"ם לאחוז בשיטת רש"י דע"כ גם לל"ב מהני שותפות דאל"כ יק'. מתני' בתרא דקדשי' דתנן ג"כ שני' אוחזין ושוחטין וגם קו' תוס' למה הדר מק' כיון דתי' קמא קאי לק' דבא הש"ס ליישב למה תני

תנא להאי דינא דשני' אוחזין ב"פ א"וו הך דע"א בישראל מומר והך דקדשי' בשותפות ולד' תוס' נ' כיון דהתם טעמא רק משום מראי' העין כדמ' מד' רש"י הוא לא אסר אלא אנן אסרי' לי':

כבר תרגמה ר"ה ע' תוס' וע"פ דבריו י"ל דר"נ ק' לי' אמאי סתים עולא למלתיה ולא ביאר אי מעשה רבה או מעשה זוטא קאמר ואמר דע"פי ד' ר"ה מבואר מ"ט סתים עולא למלתי' דרישא דעולא דקאמר לא אסרה הכוונה לא אסרה אף לגבוה ובסיפא דאסרה קאי בין לגבוה במעשה זוטא בין להדיוט במעשה רבה והיינו דמאחר דגלה ר"ה דלהדיוט ג"כ אוסר במעשה רבה ע"כ עולא סתים לי' דלפעמי' סגי במעשה זוטא דהיינו לגבוה ופעמי' בעי' מעשה רבה כגון להדיוט:

אמנם כ"ז לד' תוס' דמ' להו דמכלי' לא ילפי' כ"א לגבוה וכמ"ש לעיל וטעם דברי' דמ' להו דלהדיוט ליכא למילף דנימא לאו אורח ארעא כדאמרי' גבי אבני' אבל לד' רש"י שכ' דגם להדיוט ילפי' מהכא הדרא קו' תוס' לדוכתא מנ"ל למילף מכאן לבית חוניו וצ"ל כמ"ש לעיל דלאו כל הכלי' שוין בתשמישן.

וכ' רש"י סי' א' לע"ז כלומר דלא תימא משום שהוא לפני ע"ז לא בעי' שיפר' לשם ע"א לזה כ' רש"י דלא היא כ"א צריך לפרש. ויל"ד מאי ל' כיון דקאמר דהרי באמת סי' א' ל"ד ונ' עפ"י ד' תוס' דר"ה בא לאשמעינן דאפי' להדיוט אסור והנה לגבוה דיו אם קרע העור אף דלא נגע בסימני' אבל להדיוט בעי' דווקא שישחוט בסי' אחד ולא סגי בעור:

מנ"ל דאסרה נ' קו' הש"ס אדר"ה מנ"ל דגם להדיוט אסרה דאי מכהני' או מאבני מזבח ילפי' לא ידעי' להדיוט ומסיק מכלי' ואז שפיר ידעי' להדיוט ג"כ או כד' רש"י או כד' תוס' ופי' אי מכהני' משום דעכ"פ היה בכהני' מהם שנאנסו לכך ממלכי ישראל וכולן נפסלו ש"מ דהיכא דאתעביד מעשה ע"א לא שני לן בין אונס לרצון וה"ה לבין שלו ושל חבירו:

חולין מ' ע"א היתה בהמת חבירו י"ל דלא מיבעי אם היה בהמת גוי דוודאי ניחא לי' אם הקריבו בהמתו לע"א דמצי אסרה אפי' בהמת חבירו נמי אוסר ואמנם אם חבירו הרביצה בעצמו לפני ע"א שוב מוכח דוודאי ניחא לי' בע"א אבל אם היתה הבהמה רבוצה מעצמה לא קמ"ל דאפ"ה אוסר.

לפני ע"א ע' תוס' ואכתי יל"ד למה לא אמר ר"ה בקיצור שחט סי' א' בבהמת חבירו לע"א אסרה והיה נ' ראי' מזה לד' הראב"ד פ"ח מה' ע"א שכ' תחלה דקיי"ל כר"ה ואח"כ כ' לצעורי קמכוין ותמה עליו הכ"מ דר"ה הא לית לי' הך סברא אמנם נ' דלהכי נקט ר"ה לפני ע"א דאי לאו דשחט לפני ע"א לא אסרה דאמרי' לצעורי קמכוין ומ"מ מחטאת שפיר מק' הש"ס דמאי לצעורי שייך התם ובשני' אוחזין ובמנסך מיירי באמת ג"כ לפני

ע"א דאי לאו דבעי לעבוד ע"א לא היה שוחט בפני' ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ור"נ מ"מ פליג.

ואמנם זה דוחק קצת דנימא דלר"ה בעי' לפני ע"א דווקא ולכך נ' דה"פ דאי לאו דהבהמה היתה רבוצה לפני ע"א הייתי אומר לצעורי קמכוין ולא מהימן אבל מאחר דרואה דחבירו בהמתו רבוצה לפני ע"א וש"מ דניחא לי' בע"א ומאי לצעורי שייך ומשו"ה אסרה:

רש"י ד"ה בהמת חבירו דבריו צריכין ביאור דמבואר מדבריו דר"ה מטעם תקרובת אסר לי' ומנין לי' לרש"י דבבע"ח ליכא אי' תקרובת מנעבד ומוקצה אימעוטי בע"ח מאחר דגלי קרא דלגבוה אסור ומ' להדיוט מותר אבל תקרובת מנ"ל לרש"י. ונ' דדייק לי' לרש"י מד' ר"ה גופא דאס"ד לענין אי' תקרובת ל"ש בע"ח או לא א"כ למה נקט ר"ה בהמת חבירו לנקוט חיטי חבירו ועשאן גדש וכיו"ב מעשה כ"ד אלא ש"מ דגם לענין בע"ח נ"מ במעשה. וכ"ת א"כ מנ"ל לאוקמי מן הצאן אמוקצה לתקרובת דלמא אתקרובת גופי' נ' דהיינו באמת דמק' הש"ס בתמורה מוקצה מנ"ל דאסור והרי מן הצאן כ' אמנם דלמא קרא לתקרובת גופי' ועיי"ש בתוס':

ויל"ד. בד' רש"י לאיזו ענין מייתי הך דקרקע עולם הרי בבע"ח גופי' קאמר עולא למלתי' ונ' דלמ"ש הש"ס לקמן אי לאו דר"ה הו"א מאי מעשה מעשה רבה והיינו שני סי' ואז יצא משאר בע"ח וא"כ מעולא אין ראי' לר"ה ואצטריך רש"י שפיר להך דקרקע עולם ולזה סיים רש"י דלא תימא דגם בסי' א' כבר יצא מגדר בע"ח לא היא דהרי מסקי' לקמן דסי' א' ל"ד ה"ה כל דהו.

תוס' ד"ה רבוצה לפי פשוטו י"ל דרש"י ה"ק דר"ה נקט רבוצה דלא נימא דבהגביה והרביצה קנאה להיות כשלו אבל מה שהקשו תוס' מגזל והשמיטו בע"א ק' זאת למימר דבאמת לא דמי איסור להקדש דבהקדש קרא כ' ביתו קדש ובאי' איכא פלוגתא אי אוסר דשא"ש [ומה דפשיטא לרש"י דר"ה ס"ל אין אדם אוסר כ"א ע"י מעש' דאל"כ כ"א דס"ל אדם אוס' דשא"ש מאי בהמת חבירו דנקט ר"ה הלל איוו משו' דמעש' בעי'] אבל מ"מ קו' תוס' בשמעתין משום דרש"י דייק דהרי הוא שלו וזה ע"כ אינו דא"כ יהא בידו להקדיש **ואמנם** לד' רש"י נ' לחלק דהתם בגזל דכל שעה בעמוד והחזר ומ"ע דוהשיב עלי' רמי' לא מקרי שלו משא"כ כאן דאסר לה בתר הגבהה ולד' כן הגביה לא שייך ניתן להישבון ושפיר מקרי שלו

ואמנם קו' שני' שהקשו ממנסך נ' ד' רש"י דקו' הש"ס לקמן משוגג הוה דלא נתכוין לאסור ואמנם התינח אי שוגג היינו דסבור שהוא שלו ולא נתכוין בהגבהתו לזכות כלל אבל ד' תוס' מנ"ל להש"ס לקמן להק' דלמא שוגג היינו שלא ידע שנאסר בניסוך זה

ועכ"פ הגביהו לנסך ונעשה כשלו וד' רש"י דדומי' דמטמא ומדמע דתנן דמירי אפי' סבור שהוא שלו.

ואמנם כוונת תוס' בתירוצם נ' דאם הגביה והרביצה לשוחטה הרי בהרבצה זאת הכוונה לשחוט בה ב' סימנים דהיינו מעשה רבה ואכתי מכחה זוטא לא הוה ידעי' דאסר להכי נקט ר"ה היתה רבוצה דלא עבר בה כ"א מעשה זוטא שחיטת סי' א':

תוס' ד"ה לפני ע"א וה"ה שאר עבודות פי' לדבריו דכולא מלתא דניסוך לע"א אוסר מתקרובת ילפי' בפ' אין מעמידין אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם וא"כ י"ל דריב"ב ס"ל דאין מקריבין תקרובת כ"א לפני ע"א ממש וצ"ל בבריית' דלשם מיכאל שר הגדול דלא כריב"ב ולמסקנא דבניסוך דווקא קאמר ריב"ב ה"ק בניסוך אין דרך כ"א לפני ע"א ולא בשאר תקרובת ועכ"פ הא דס"ד דר"ה כריב"ב ס"ל משום דהוה מ' לי' דפלוגתייהו דת"ק וריב"ב כפלוגתא דר"מ ורבנן בגבינות בית אונייקי דת"ק כר"מ דחייש למיעוט שמקריבין ומנסכין שלא בפני ע"א וריב"ב כרבנן דהתם דלא חיישי' למיעוט ואמנם למסקנ' דבניסוך דווקא פליגי ליכא למימר הכי דאס"ד טעמא דת"ק דחייש למיעוט הרי אסרו חכמי' כל מגע גוי ביין ישראל משום דאיכא מיעוט' דמנסכין וכמ"ש הר"ן פ' אין מעמידין ואי גם המנסכין שלא בפני ע"א הוה ממיעוט הו"ל מיעוט' דמיעוט' ולמה גזרו שוב על מגע גוי א"נ נאסר בשתיי' משום בנותיהן א"וו לת"ק הוה רובא דמנסכין שלא בפני ע"א וצ"ע

באו"ד, אורחא דמלתא אין לפ' דאורחא דמלת' שלא לשחוט שלא בפני ע"א דא"כ מה זה הק' להם למה לא תנן שוחטין בפני ע"א הרי אורחא דמלת' בהכי א"וו ה"פ אורחא דמלתא שלא לשחוט בהמת חבירו לע"א אם לא שהיא רבוצה לפני ע"א אלא שעד"ז גם לתי' ראשון מיושב למה נקט ר"ה רבוצה דאי לא היתה רבוצה לאו אורחא להרביצ' ולשוחט' לפני ע"א:

וכגון שהוא ישראל מומר ע' רש"א שהק' א"כ במ"פ ר"ה ור"נ ותי' דחוק דמאחר דלי"ק לאו למסקנ' אמנם לכאור' היה אפשר לומר מאחר דר"נ לא הדר בי' אלא משום ת"ק דנכרי שניסך ורש"י ה' לקמן דמנסך הוה מעשה רבה וא"כ דלמא אפי' בישראל מומר לא קאסר ר"נ כ"א במעשה רבה ור"ה אפי' במעשה זוטא קאסר אא"כ יק' מאי משני הש"ס דהך דשני' אוחזין בישראל מומר הרי ע"כ בהך דשני' לא מקרי מעשה רבה מדדלג רש"י הך קו' והק' מקו' שני' דמנסך וע"כ דאפי' במעשה זוטא קאסר ר"נ אלא דלד' רש"י דהו"מ לשנוי' בדאי לי' שותפות וק' מנ"ל להש"ס דר"נ אפי' במעשה זוטא אסר בישראל מומר ונ' דנכרי שניסך כיון דעכ"פ אסר לי' בשתיי' בנגיעה לא מקרי תו הניסוך מעשה רבה:

ולענין קו' רש"א נ' דלק"מ דלר"ה דווקא בלא פי' ששוחט לשם ע"א הוא דבעי' מומר דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אבל אם פי' בהדי' ששוחט לשם ע"א כל ישראל אוסר ולר"נ אפי' בפי' לשם ע"א אמרי' לצעורי קמכוין ובעי' עכ"פ ישראל מומר דווקא:

רש"י ד"ה המשתחווה לא אסרה אפי' לגבוה דאי להדיוט אפי' בהמתו נמי ומ"מ עשה בה מעשה אסרה היינו אפי' להדיוט דאל"כ מה ענין ר"ה לעולא ר"ה להדיוט ועולא לגבוה ואמנם ר"ה מנ"ל דעולא להדיוט נ' דאל"כ למה לי' לעול' להאריך כ"כ בקיצור הו"ל למימר ע"י מעשה אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא ש"מ דבא לאשמעי' תרתי דבע"ח נאסר ע"י מעשה אפי' להדיוט ואפי' היא בהמת חבירו ועדן ק' לרש"י מנ"ל לר"ה דעול' לאו מעשה רבה וע"ז כ' כיון דע"כ עולא מכלי' דאחז יליף והתם לא הוה מעשה רבה ואמנם תוס' לטעמיי' דס"ל בע"א שם דכלי' לגבוה דווקא נאסרו מטעם קנס ולזה כ' כאן מ"ש דמעשה זוטא לא יליף ר"ה כלל מעולא:

השוחט חטאת כ' רש"י לקמי' מפ' מ"ש חטאת דנקט ובדבור הסמוך כ' רש"י וחטאת דבר שאינו שלו הוה וא"כ הרי מפורש מ"ט נקט חטאת אמנם כוונת רש"י משום קו' הש"ס לקמן לר"נ ואוקימנ' בחטאת העוף דמבואר דלפי השתא גם לר"נ לא ידעי' מ"ט נקט חטאת ואזדא ד' רש"י אלו ללי"ק לקמן דגם לר"נ מק' אבל ללי"ב לא דייקא השתא בין חטאת לעולה וזבח שלו הוה וכמו שביארו בתוס':

תוס' ד"ה חייב שלשה וי"ל כדבעי הש"ס למימר דבאומר בגמר זביחה מיירי א"כ אין כאן רבותא בע"א וא"כ ליתני ד' דהיינו גם יוה"כ וכמ"ש תוס' בשלמ' לר"נ דמק' ומפ' משום דאינו שלו ל"ק דקמ"ל לאפוקי מת"ק דריב"ב דס"ל אין אדם אוסר וצ"ל דמ"מ אשמעי' דאף דמטמא משום תקרובת ע"א ול"ש לטהרה מידי נבילה וס"ד דפטור משום שבת קמ"ל דתיקן להוציא מידי אבר מה"ח וכתי' הש"ס פ' אלו דברים:

רש"י ד"ה דכולהו בהדי הדדי נ' כוונתם לומר דבהדי הדדי לאו דווקא דהרי אשחוטי חוץ חייב ברובו של סימן כמו במליקת חטאת העוף ובע"א לפי הס"ד בעי' סי' אחד דווקא אלא דר"ל שמצא מקום לחול ע' בדברי רש"י:

כמאן אמרה לשמעתי' כעולא נ' דדקדק הש"ס מל' דר"ה דאמר כיון ששחט בה סי' אחד אסרה מל' זה מ' דהא דיכול לאסור בהמת חבירו אין כאן רבותא ולא בא ר"ה אלא לומר דדי בסי' א' והיינו משום דסמיך אדעולא שכבר אמר דע"י מעשה אוסר:

רש"י ד"ה איה תו"ד רש"י מה שנדחק בלי"ק משום דק' לי' הא דפרכי' אדר"נ לקמן ואוקימנ' בחטאת העוף ש"מ דגם לר"נ לא ידעי' תי' אחר ונזהר רש"י וכ' דבלא ר"ה ק' לן מ"ש חטאת ולא סיים דלתני זבח דהא ל"ק דזבח י"ל דשלו מקרי ובריי' ר"י הגלילי

כמ"ש תוס' אלא עולא הו"ל למנקט דאינו שלו לכ"ע ושכיח טפי מחטאת וללי"ב ברש"י צ"ל דקו' הש"ס ע"ד שכ' תוס' כאן ודוק:

תוס', ד"ה לא הוה חטאת תיובתא ע' רש"א ויש ליישב דה"ק אילו אמר ר"ה השוחט בבהמתו סי' אחד הייתי אומר אבל בבהמת חבירו בעי' מעשה רבה ולהכי נקט חטאת העוף דחצי קנה פגום כ"ש הוה מעשה רבה ושפיר פריך פשיטא ומשני לי' מהו דתימא וכו':

ובזה נתיישבו לי ד' רש"י שכ' בל' בתרא דחברי' לא מצי אסר במעשה כל דהו ומאי בעי רש"י בזה אמנם סד"א בלי"ק ע"כ ה"פ דבמעשה רבה גם חבירו אוסר וכמ"ש ליישב קו' רש"א אבל בלי"ב הייתי אומר דבשל חבירו סבר ר"ה אינו אוסר כלל וכר"נ לד' רש"י לזה כ' רש"י דמהי"ת נשווי פלוגתא בין ר"ה לעולא אי גם לא מפ' דעולא מ"מ אשוויי פלוגתא לא משווינן:

אין אדם אוסר דבר שאינו שלו כ' רש"י אפי' בגמר מעשה כוונת רש"י דלהכי לא קאמר בהמת חבירו אינו אוסר דס"ד דקאי אר"ה ור"ל בסי' א' אינו אוסר אבל במעשה רבה אוסר לזה קאמר ר"נ אין אדם אוסר ר"ל לגמרי אפי' במעשה רבה.

אמנם דקדוק זה שדקדקנו בד' ר"נ יש ליישב עוד ע"ד אחר דס"ד דדווקא אר"ה דנקט רבוצה קאי אבל הגביה והרביצה מודה להכי קאמר ר"נ נהי דהגביה מ"מ עדן אינה שלו וכ"ז שאינו שלו אינו אוסר ומשו"ה פריך הש"ס בפשיטות לקמן ממנסך אר"נ אף דמיירי בהגביה ע"כ משום דמל' דבר שאינו שלו מבואר דלאתויי הגביה אתא וא"כ עכ"פ שפיר כ' רש"י דר"ה רבוצה נקט לרבותא דהרי ר"נ דפליג אצטריך לאשמעי' דגם הגביה אינו אוסר וכמ"ש:

עוי"ל דלהכי קאמר ר"נ כהאי לישנא דס"ד דקאי אדר"ה דאשמעי' תרתי דמעשה זוטא מהני לבע"ח ולשל חבירו כהדדי קמ"ל דלתרווייהו לא מהני וא"כ בדבר שאינו בע"ח מהני ול"ק ממנסך קמ"ל ר"נ דכל שאינו שלו לא מהני וההיא פירושא א"ש גם לפי' ר"ח שהביא רש"י בשם י"א.

והנה טעם ר"ח נ' על ב' דרכי' חדא דמ' לי' דהא דר"נ פליג אר"ה משום דק' לי' ברייתי' דשוחט חטאת ומאחר דאי בגמר מעשה דווקא אוסר תו לק"מ למה נשווי פלוגתי' יתיר' ביניה' ואמנם ד' רש"י דמאחר דע"כ גם לר"נ ברייתי' בחטאת וחצי קנה פגום כדמסקי' בשמעתין וא"כ גם לר"ה ל"ק ע"כ הך קו' לא הביאה לר"נ לחלוק על ר"ה:

אמנם הא באמת צריכא עיונא כיון דר"נ ס"ל גופי' דברייתי' בחטאת העוף וחצי קנה פגום מה עלה על דעתו לחלוק על ר"ה ונ' דר"נ הכי מק' בשלמא לדידי נקט חטאת סתמא

משום דבחטאת מיירי בין בשלו ובחטאת העוף ובשל חבירו בכל גווני אבל לדידך דלא משכחת לה כ"א בחטאת העוף לא הוה לי' לתנא למנקט חטאת סתמא כיון דדווקא בחטאת העוף מיירי:

דרך אחר י"ל בפלוגתת ר"ח ורש"י דהנה ר"ה יליף למלת' מכלי' דאחז כמבואר בע"א שם והק' תוס' הא התם קנסא בעלמא הוה ותי' אי בהדיוט לא הוה מהני שום מעלה לא קנסו לגבוה וס"ל לר"ה דהאי מעשה היינו מעשה הניכר בזה די להדיוט וכמ"ש תוס' שם ור"נ ס"ל דבעי' גמר מעשה אבל גמר מעשה ע"כ מהני ורש"י לטעמי' ס"ל ר"ה דייק מדלא פרקינהו לכלי' דאחז ש"מ גם להדיוט וסברא דלאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיוט לית לי' לר"ה ור"נ ס"ל מכלי' דאחז ליכא למיפשט דלגבוה דווקא נאסרו והא דלא פרקינהו משום דלאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיוט.

ואמנם מד' הרשב"א בתו"ה למדתי פי' אחר בד' ר"ח שכ' ליישב קו' רש"י ממנסך דהתם הו"ל היזק שאינו ניכר והק' הרא"ש לעניי איסו' מה לי היזק ניכר או אינו ניכר ונ' כוונת הרשב"א דטעמ' דר"נ נהי דבהגבהה לא קנה וכמ"ש תוס' מגזל ולא נתייאשו הבעלי' אבל בשנוי מעשה ממש קנה ומצי לאסור משא"כ בהיזק שאינו ניכר דלא הוה שינוי מעשה לא קנה ואינו אוסר.

ועד"ז. נתיישבו לי ד' הר"ן בפרקין התמוהי' שכ' ופסקו הפוסקי' כר"נ ומיהו כ' ר"ח דבגמר מעשה אוסר וק' הלא הפוסקי' לא פסקו כר"נ אלא בלי"ב דס"ל לר"נ כת"ק ולא בלי"ק מלבד הרא"ה בבד"ה דמ' דס"ל הל' כר"נ בלי"ק וללי"ב מה לי בגמר מעשה לצעורי קמכוין ואמנם למ"ש דטעמא דגמר מעשה משום דע"י שינוי מעשה קני לי' ומכיון דקני לי' שוב חייב לשלם דמצי הבעלי' אומרי' לי' קח לך את אשר שנית ע"י מעשיך ואם ידעת בעצמך דלצעורי היית מכוין סמוך על דעתך אני לא אסמוך וע"ד שכ' הפוסקי' ליישב ד' הטור בחו"מ שהביא ד' רש"י דבשותפות חייב לשלם עיי"ש:

ואמנם בענין קו' רש"י ממנסך יש ליישב על ב' דרכי' הדרך הא' דקו' הש"ס ממנסך הוה מבשוגג פטור וס"ל לר"ח דמ' להש"ס דבכלל בשוגג שלא ידע שניסוך זה אוסר וא"כ לדידי' לא מקרי גמר מעשה ורש"י ס"ל מי יימר דלמא מנסך בשוגג היינו שסבור יין זה שלו ושפיר הוה גמר מעשה.

דרך אחר נ' ד' ר"ח דדרך המשכשכין שאין השיכשוך גמר הניסוך אלא הכנה לכך ולבסוף מנסכין אותו ממש בפני ע"א וזה דומה למ"ש הר"ן פ' אין מעמידין דמשו"ה לא גזרו בסתם יינם משום ניסוך לחוד דאין דרך העכו"ם למכור יין שניסך לישראל והיינו כמ"ש דלבסוף מנסכין אותו וא"כ שפיר מק' הש"ס:

תוס' ד"ה ר"ל אמרו לי' לעולא נ' דלר"ח א"ש דר"נ פשיטא לי' דעולא מעשה רבה קאמר ואמר אמרו לי' לעולא דע"י שלא פי' דבריו תרגמא ר"ה למלתיה במעשה כ"ד ע"ד חכמי' הזהרו בדבריכם:

בא"ד וא"ת ע' בהרא"ה בבד"ה מ"ש בזה ועפ"י דרכו י"ל דכ"ע ס"ל מגע נכרי אסור בהנאה אבל ת"ק ס"ל דיש בו גם משום ניסוך ממש וריב"ב ס"ל דמשום ניסוך אין בו אך רבנן אסרוהו ועד"ז פי' ד' רב אשי דכיון דלריב"ב ע"כ משום מגע לחוד שרי למשקל מני' דמי אף אנו נאמר דגם לת"ק שרי למשקל דמדנגע בו כבר אסרו ומחייב לשלם ומה לי אם שכשכו אח"כ. ומה שהק' הרשב"א דלידוק רב אשי ממנסך דחייב אינה קו' כ"כ דהתם חייב לשלם אף אם אינו נותן לו היין וכן דייק ל' הרא"ה ע"ש.

וכ' הרא"ה בבד"ה דאפי' לר"נ בלי"ק דס"ל א"א אוסר דשא"ש בשוחט לשם ע"א אסור באכילה דהו"ל כנוחר ולבסוף כ' דאפי' ללי"ב דלצעורי קמכוין מ"מ אסרה באכילה ותמה הרשב"א כיון דאמרי' לצעורי קמכוין א"כ לא שחט כלל לשם ע"א ואמאי אסורה באכילה ונ' דליישב קו' זאת החליף הר"ן ד' הרא"ה ונ' דהו"ל כמתה מאלי' היינו דלל"ק שפיר כ' הרא"ה דהו"ל כנוחר וכוונתו נהי דשחיטה לא בעי כוונה אבל כוונה לע"א מפסיד וזה דומה לסברת רבי' שמואל בסוגי' דמצ"כ דאף למ"ד מצות אצ"כ כוונה להיפך מועיל ומפסיד, וה"נ כן אבל כ"ז הרא"ה לטעמי' דפסק כלי"ק כמבואר מדבריו שם מהראי' שהביא מרב אשי בע"א דפסק כריב"ב עיי"ש אבל הר"ן אזיל בשיטת הפוסקי' כולם שפסקו כלי"ב ואין מקום לד' הרא"ה וכמ"ש הרשב"א הנ"ל לזה כ' הר"ן דבאמת הך סברא דלצעורי אומדנא דידן דמעמידין אותו על חזקת צדקות שלו וה"ה הבהמה או היין שפיר בחזקת היתר הנאה מעמידין אותן בחזקתן אבל לענין אי' אכילה בהמה בחזקת אי' עד שיוודע במה נשחטה ונהי דאפשר דלצעורי קמכוין מ"מ ל"ש לומר על סברא כזאת דנודע במה נשחטה דאם נשחטה לשם ע"א אין זו שחיטה המתירה ושפיר אסורה.

והק' הרשב"א א"כ מאי פריך ר"נ לר"ה משוחט חטאת לע"א ולדידי' מי ניחא כיון דהוה כנוחר אין כאן שחוטי חוץ וצ"ע למה לא הק' הרשב"א דעדיפא מאי אהני לי' לר"נ למסקנא חצי קנה פגום כיון דעכ"פ ההיא כ"ש שחטה לשם ע"א והו"ל כנחרה ואין כאן שחוטי חוץ בשלמא לדידן ל"ק דלא אסרה בשחיטתו כ"א ע"י שהיא תקרובת וכולהו בהדי הדדי קאתי משא"כ להרא"ה ונ' ד' הרשב"א דדלמא ר"נ מוקי ברייתי' כמ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת וליהוי כנוחר מ"מ לא הוה מחתך בעפר ולענין שחוטי חוץ מקרא אתרבי או אשר ישחט כמו שהביא רש"י אא"כ אמאי ק' להרשב"א מקו' ר"נ ונ' משום דהתם ת"ד דברייתי' בבהמה מיירי ואמנם דלמא לא היא גם ר"נ מוקי ברייתי' בעוף אלא

דלא אסיק אדעתי' דמיירי בחצי קנה פגום ולדידי' לק"מ כיון דבעוף נחירה שחיטה היא ועל ר"ה מק' מכיון דשחט בה פורתא אסרה ול' הגמ' בקו' ר"נ לאו דווקא.

ואמנם הד"מ והב"ח הקשו משנים אוחזין בסכין דמאי מק' הש"ס כיון דא' נוחר למה לא יהא פסולה ותי' הטו"ז לא א"ש כ"א לד' הר"ן אבל לא לד' הרא"ה ומאז הערותי כי הרא"ה בעצמו יישב שם קו' זאת ולכך שתק הרשב"א ממנה שכ' דהא דתנן פסולה משום דמיירי להר ממש אבל לגדא דהר דזבחי מתים נמי הוי עיי"ש כוונתו דמתני' תנן לשם א' מאלו דהיינו הר ממש הוא דפסולה ולא זבחי מתים אבל לגדא הוה נמי זבחי מתים וע"ז מק' הש"ס הרי לר"נ אפי' בלגדא ל"ש זבחי מתים ומאי לשם א' מאלו דנקט עיי"ש ותמצא.

וראיתי בלח"מ ה' שגגות דבר פלא שכ' ליישב מה שפסק הרמב"ם גבי חטאת דאסרה משום דכיון דקני' לכפרה כדידי' דמיא אטו הרמב"ם כלי"ק דר"נ ס"ל הרי הביא בה' חובל ומזיק דמומר אוסר וע"כ כלישנא דלצעורי פסק ובחטאת דידי' מאי לצעורי שייך וצ"ע:

והנה כ' תוס' בסוגי' דשוחט בשבת דממסקנא דלי"ב דשני' אוחזין מיירי במומר מבואר דבפ"א לא נעשה מומר דאל"כ תיפוק לי' משום שחיטת מומר ויל"ד למה לא פשטו מתחלת הסוגי' דאי הוה שחיטת מומר לא מק' הש"ס מידי על ר"נ וכקו' הד"מ על הרא"ה ונ' דניחא להו טפי להביא ממסקנ' דמ' דאפי' בשחיטה שניי' עדן אינו אוסר וזה לא מוכח מהך דשני' אוחזין וז"נ פי' ד' הג"א פ' הכל שוחטין באותה שחיטה וודאי לא הוה מומר והיינו או מראי' שהביאו תוס' מדר"ל או כמ"ש אבל בשניי' או שלישי' אין ראי' לא להתיר ולא לאסור הכוונה על ראי' תוס' דלמאי דמסקי' קיבל התראה אין מומר גדול מזה מתני' בקיבל התראה ואין ראי' למומר בשחיטה שניי':

מיתבי שני' אוחזין בסכין אין לפ' דקו' הש"ס משום דסתמא תנן אפי' אינה שלו א"כ ליפרוך מרישא אע"כ משום דתנן אחד ואחד ויכולה להיות של השוחט לשם דבר כשר כמו של שוחט לשם פסול וכן פי' רש"י ויע"ל דמ' לי' דאינה של הכשר דא"כ למה יקח לו חבר למצות שחיטה ושל הפסול ג"כ אינה דאם בא לעבוד ע"א ג"כ יעבוד לבדו א"וו שהיא של אחרים ומשני שהיא של שותפות:

והנה לכאורה ממתני' זו ראי' לד' הרא"ה דמק' סיפא מאי קמ"ל א"וו דאי תנא רישא הייתי אומר נהי דליכא תקרובת ע"א אבל השחיטה כמאן דליתא והו"ל כמתה מאלי' וכמ"ש הר"ן אבל בשני' אוחזין בסכין דל"ש זה וכמ"ש הטו"ז גם השחיטה כשירה קמ"ל דגם כאן פסולה דהוה כנוחר אבל להרשב"א החילוק נ' דבאמת גם ברישא רק משום

גזירה דאמר לגדא דהר דהו"ל תקרובת גזרו גם בהר לאכילה מיהת ואמנם אי לא תנא סיפא הייתי אומר דטעמא לאו משו"ה כ"א דהך שחיטה לאו שחיטה והוה כמתה מאילי' להכי תנן סיפא דל"ש זה וע"כ הטעם גזירה אטו תקרובת.

ויל"ד מאחר דמשני לי' בב' אוחזין דמיירי בשותפות למה הדר פריך ממנסך וי' דל"מ למק' דמנסך מיירי בשותפות משום קו' תוס' דהיינו מדמע ואי כתי' התינח אי ס"ל לרב הגבהה צורך ניסוך והא דלא קלב"מ משום דמצי לאהדורי וכתי' הא' בתוס' גיטין שם א"כ גם בשותפות שייך הגבהה אבל אי ס"ל לרב הגבהה לאו צורך ניסוך והיינו דאגבה רק ע"מ לגוזלו לעבוד בשלו וא"כ בשותפות לא שייך הגבהה וד' המק' היה דרב ס"ל הגבהה לאו צורך ניסוך ושפיר פריך וד' התרצן דרב ס"ל הגבהה צורך ניסוך ושפיר מיירי באי' לי' שותפות בגויה.

ואמנם קו' תוס' גופא י"ל בד' אחר דעיקר רבותא בשותפות הוא דבשוגג פטור ומ"מ נאמן דמזיד כיון דצריך לשלם נאמן אבל שוגג הרי ע"א שא"ל נתנסך יינך אם אומר לו אינו מאמינך אינו נאמן אם לא דמהימן לי' כבי תרי וגם בזה יש דעות אם יכול לומר אעפי"כ אינו מאמינך ואשמעי' מתני' דמ"מ משכחת לה בשותפין דמתוך שנאמן על שלו נאמן על של חבירו

המטמא והמדמע והמוסך כ' רש"י בכולן של חבירו נ' כוונתו דבמטמא ומדמע וודאי ל"ש אין אדם אוסר דשא"ש דאטו אם יערב אדם איסור בכדי נ"ט בתוך של חבירו יהא מותר ומ' להמק' דדומי' דהכי מנסך מיירי ג"כ בשל חבירו והיינו דמק' אף דכבר שני לי' בדאי' לי' שותפות דהכא דומי' דמטמא ומדמע תנן ומ"מ משני לי' דמיירי ע"כ בשותפות.

וכ' רש"י שוגג דמדמע שלא ידע שהיא תרומה ובניסוך כ' ב' פי' שלא ידע שניסוך זה אוסר וזה דומי' דשוגג דתרומה וכ' עוד כסבור שלו הוא ולמה לא פי' גם בתרומה כן והנה אי סוגי' אליבא דחזקי' דד"ת שוגג חייב ורבנן פטרוהו משום כדי שיודיעו הוה א"ש דאי סבור דחולין אלו שלו ואעפי"כ עירב בהן תרומה א"כ אין זה איסור אצלו ומה שיודיעו שייך אלא דמבואר מד' רש"י לפנינו דסוגיין דס"ל מנסך ממש ע"כ לר"י דהיזק שאינו ניכר קנס הוא דלחזקי' ק' מאי כדי שיודיעו שייך במנסך ממש כיון דנסכו בינו לבין עצמו אטו עדיף מע"א דעלמא דאינו נאמן לומר נתנסך יינך א"וו לחזקי' מתני' במערב דשייך שלח ואחוי ומהימן ע"א כמו בבעל מום:

אכן נ' דגם לר"י אי מדמע תרומה בחולין שלו א"כ לא נתכוין כלל להזיק כי היה סבור דתרומה בטל חד בתרי ומאי שלא יהא כ"א הולך שייך הרי לא רצה כלל להזיק א"וו שוגג שלא ידע שהיא תרומה וכ' רש"י דלהכי ל"ש קלב"מ משום דמדאגבה ע"מ לאוסרו

כבר נתחייב כוונת רש"י לתי' התוס' דאפי' באי' לי' שותפו' דל"ש הגביה ע"מ לגוזלו שהרי א"צ לגוזלו שהרי הוא שלו אעפי"כ חייב אהגבהה ע"מ לאוסרו והכוונה משום דלהאי לישנא ס"ל למ"ד מנסך ממש הגבהה צורך ניסוך אלא כיון דאי בעי לאהדורי מצי מהדר ל"ש קלב"מ.

ואמנם מד' הרמב"ם יש ללמוד דבאמת בשותפות ל"ש קלב"מ דבשותפות באמת לא אסר כ"א יינו ובשעת ניסוך לא מחייב על של חבירו ואח"ז כשחבירו תובע יינו ולא מצי לברר לו חייב לשלם שכ"כ בה' חובל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואם יש לו שותפות אוסר וה"ה מומר ולא כ' בקיצור ואע"פ שמתחייב בנפשו כ"א כ' והאיך יתחייב זה לשלם והלא מתחייב בנפשו מ' דלא בא ליישב כ"א מומר לחוד אבל משותפות ל"ק לי' מידי

ודע שמ"ש הרמב"ם שם שאין אדם אוסר והשיג עליו הראב"ד לצעורי קמכוין נ' ד' הרמב"ם דסברא דלצעורי קמכוין היינו משום דאין דרך האדם לאסור דשא"ש אם לא שהוא מומר מכבר וצ"ע:

ואמנם מה שהשמיט הרמב"ם בה' שחיטה הא דישראל מומר היינו משום דהתם קאי אשחיטתו פסולה ובשלמא בשותפו' אשמעי' רבות' דלא אמרי' לצעורי קמכוין וכד' תוס' דגם בשותפו' אמרי' לצעורי אבל במומר ד' הרמב"ם כמ"ש בפי' המשנה דשוחט בשבת דבפ"א נעשה מומר א"כ בלא"ה שחיטתו פסולה וכ"ת א"כ יק' עליו קו' תוס' בסוגי' דשוחט בשבת מאי מתרץ הש"ס אשני' אוחזין בישראל מומר הרי בלא"ה שחיטתו פסולה י"ל ד' הרמב"ם כד' הרא"ה דקו' הש"ס לא היה משחיטתו פסולה דוודאי אין זו שחיטה כ"א מדיוקא מק' הא לגדא דהר זבחי מתים נמי הוה וע"ז משני שפיר דמיירי בישראל מומר:

רש"י ד"ה שניסך שכשך ידו רצה ליישב שלא בפני ע"א מאי ניסוך שייך ע"ז כ' דר"ל ששכשך בתוכו לשם ע"א.

וכ' עוד אסרו אף בהנאה דבשתי' ע"כ גם ריב"ב מודה דמגע נכרי אוסר בשתייה.

שיכול לומר לו יל"ד למאי נ"מ קאמר האי לישנא ונ' דאי לת"ק ג"כ שרי למשקל דמי מהאי נכרי יכול לומר לו לאו כל כמינך שלא אוכל למכור ייני גם לאחרים אמנם רש"י סיים לאונסי על כרחי נ' כוונתו דאם האי גברא בעצמו מנסך ג"כ יין לע"א היין אסור כמ"ש במ' ע"א כדפלחו ישראל לע"א נאסרו כל האשירו' בא"י משום דניחא להו בע"א:

תוס' ד"ה לאו כל כמינך וי"ל דהכי מייתי כוונת דברי' דהוה ס"ד דבהא גופא פליגי ת"ק ור"י אי שרי למשקל דמי מההוא נכרי ולת"ק אסור ואמנם מאריכות לשון ריב"ב מבואר

דה"ק לאו כל כמינך שיהא יינו אסור עליו למכור וא"כ בהא פליג ת"ק ולא לענין משקל דמי מההוא נכרי דבהא גם ת"ק מודה דשרי.

לצעורי קמכוין כ"כ לעיל מ' ד' הרמב"ם בענין לצעורי קמכוין אמנם יש עוד ללמוד ממ"ש שאין אדם מישראל אוסר דשא"ש והגיה עליו הראב"ד א"א לצעורי קמכוין כלומר מדוע השמיט הרמב"ם עיקר הסברא למה ישראל אינו אוסר ואמנם נ' דהרמב"ם רמז לסברא זאת עם מלתא בעלמא כי בישראל עיקר איסור הוא התפסה להקדש ואיסור לכ"ע לא שייך בדבר שאינו שלו ואין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו ואם זה אסרה לע"א וודאי עשה כן ע"ד שהיה סבור אם להקדש אינו מועיל איסור על של חבירו לע"א לא כ"ש וודאי לצעורי קמכוין וזה שכ' הרמב"ם שאין אדם מישראל ועפ"י סברה זאת מבואר כד' רש"י והרמב"ם דבשותפות לא שייך לצעורי מאחר דהוה שלו ג"כ.

אמנם תוס' שנחלקו על רש"י דגם בשותפות שייך לצעורי לדברי' נ' דכוונת לצעורי הוא עד"ז דישראל שאינו מומר אם עובד ע"א כוונתו להשיג מע"א זאת איזו טובה כמ' הנשים הארורות ומן אז חדלנו לקטר למלכת השמים חסרנו כל אלה ואמנם אם יבקש ע"י קרבן זה להשיג טובה מע"א צריך הקרבן להיות משלו ואם אינו שלו האיך יקוה שתגיענו טובה על ידי זה א"וו לצעורי בעלמא מכוין וא"כ גם בשותפות כיון שעכ"פ גם חבירו ניזוק על ידו שוב לא יעבוד ע"ז בכך וודאי לצעורי קמכוין

והנה עד"ז נבין ד' רש"י ותוס' דרש"י כ' ליישב למה מתרץ הש"ס במומר ולא כדלעיל בשותפות משום דכדמשני במומר אתיא שפיר כת"ק וד' רש"י אלו צריכין ביאור אדרבה מה"ט טפי ניחא לאוקמא בשותפות וככ"ע אמנם כוונת רש"י דבאמת אי מתני' מיירי בשותפות כל הך סיפא משנה יתירא דמרישא שמעי' לה דמה לי קטלה א' או שני' ומ"מ לעיל דלא ידעי' טעמא אחרינ' נדחקנו ליישב וכמ"ש לעיל דל"ת טעמא דרישא דהוה כמתה מאלי' אך זה דוחק ומוקמי' לה שפיר בישראל מומר ואתי' כת"ק כלומר לאפוקי מדריב"ב דס"ל אין אדם אפי' נכרי ומומר אוסר דשא"ש אמנם כ"ז לשיטת רש"י דפשיט' לי' דבשותפות ל"ש לצעורי אבל לד' תוס' דאיכא סברא מיהת דגם בשותפות נאמר לצעורי א"כ לא היה צריך לתי' חדש כ"א דמתני' מיירי בשותפו' והא גופא אשמעי' דלא נימא בשותפות לצעורי א"וו דהאמת כן דגם בשותפות אמרי' לצעורי וכמ"ש

ויל"ד. לד' תוס' ותק' להו לנפשיי' מאחר דשני לי' על הקו' משני' אוחזין דמיירי בישראל מומר למה זה הדר מק' ממנסך ונ' דהתוס' יישבו זה במה שדקדקו על תי' הש"ס דהו"מ הש"ס בגיטין לחרוצי דלכך מיירי מתני' במנסך ע"י שנגע מאחר דע"כ לר"נ מיירי מתני' במומר וכעין זה ק' לי' להמק' אס"ד מתני' במומר ל"ל דנקט מנסך כלל וק' עלן מנסך

קלב"מ לנקוט נוגע ואעפי"כ משני לי' בישראל מומר ונקט מנסך לאשמעי' דל"ש קלב"מ כה"ג:

ונ' דקו' זאת של תוס' ק' לי' להטור למה להש"ס למימר דרב ושמואל פליגי בענין קלב"מ לימא דרב ס"ל כר"נ ור"ע ור"י ומתני' ע"כ במומר ואוסר מטעם מגע א"וו פשיטא לי' להש"ס דעכ"פ גם לר"נ וסייעתו משכחת לדינא דמתני' בישראל שאינו מומר והיינו היכא דאי' לי' שותפות בגווה אלא דק' א"כ קלב"מ וע"כ גם בקלב"מ פליגי ומה"ט פסק הטור בחו"מ בפשיטות דבשותפות אוסר בניסוך ולא אמרי' לצעורי אמנם בהך דשני' אוחזין ק' לי' שוב קו' תוס' למה לי' להק' הרי כבר אוקמי' בשותפות אלא ש"מ בשותפות ל"ש לצעורי ולזה הביא עכ"פ לענין שחיטה ב' שיטות שיטת רש"י דאוסר ושיטת תוס' דאינו אוסר אלא דק' מ"ש ניסוך ומ"ש שחיטה ונ' דבניסוך אי ס"ד לצעורי קמכוין היה לו לחלוק תחלה וליטול יינו ולאסור יין חבירו לבדו לצעורי א"וו לאו לצעורי קמכוין משא"כ בשחיטה דל"ש חלוקה מחיים מסתברא כסברת תוס' דגם בשותפות שייך לצעורי

אלא דרש"א שדא לן נרגא בגווה שכ' דאי הוה מוקי דאוסר מטעם מגע היה צריך לאוקמי מתני' דמנסך במומר שעבד ע"א ג"פ וכמ"ש תוס' גבי שחיטה בסוגי' דשוחט בשבת וא"כ וודאי אין כאן קו' על הש"ס דהא גופא דנימא מתני' רק במומר הוא דוחק וצ"ע שכ' הגזירה היתה משום מומר ואנן נוסיף עוד דמיירי דווקא במומר שעבד ג"פ נוח לן טפי לאוקמי במנסך ממש ובמומר פ"א אמנם לולא ד' רש"א הייתי אומר דדווקא לענין שחיטה כ' תוס' דבעי' ג"פ דתוס' לטעמיי' שכ' דהא דשחיטת נכרי נבילה ילפי' מוזבחת ואכלת מי שאינו בר זביחה אי אתה רשאי לאכול מזביחתו וק' אטו מומר אינו בר זביחה וצ"ל כיון שעבד ע"א ג"פ פרק מעליו עול תוה"ק דמודה בע"א כופר בכל התורה ואינו נקרא בר זביחה אמנם דווקא בג"פ משא"כ לענין מגע דע"כ אין כאן גזירת בנותיהן דהרי מותר לישא בנותיהן שהרי יהושפט נתחתן עם אחאב וע"כ רק משום חשש ניסוך נגעו בה והיינו משום דחזי' דעבד ע"א אפי' פ"א חיישי' שמא ניסך בנגיעתו וגזרו רבנן על מגעו כשם שגזרו על מגע גוי אבל ג"פ לא בעי'

התרו בו וקיבל וכו' יל"ד מה עלה ע"ד לספק בענין זה ולמה לא נימא כדמסיק אין לך מומר גדול מזה ונ' דהבעל אבעי' מס' לי' אי טעמא דר"נ בלי"ב רק משום לצעורי וא"כ בוודאי קיבל התראה אוסר או דלמא כיון דהא דאוסר דשא"ש מכלי' דאחז ילפי' ואחז מומר הוה ובעי' מומר או גוי דווקא לא זולת וכן דקדק רש"י וכ' וקודם לכן לא היה בחזקת מומר וע"ז השיב לו התרצן אפי' לטעמיך דבעי' מומר ממש המתיר עצמו למיתה אפי' באותו פעם נעשה מומר ואין לך מומר גדול מזה.

ועד"ז נבין למה הביאו הפוסקי' דין זה אפי' בזמנינו שבטל דין ד' מיתות ומאי התיר עצמו למיתה שייך אמנם אנן בתר סברת לצעורי אזלי' ומי שהתרו בו אפי' בזה"ז שדינו בסקילה וקיבל עליו ארז"ל דין ד' מיתות לא בטלו וכולי האי לצעורי לא הוה עביד:

ע"כ הגעתי בסוגי' עמוקה זאת בנל"ך ולאאע"י סליקא לה פרק השוחט אחד: ונתחיל לבאר פרק אלו טריפות בבהמה: בעזר צור יחיד ומיוחד: בעזר חונן לאדם דעת שוכן רומה:

סוגי' דטריפה אינה חיה תחלת ימות החורף תרכ"ה

אלו טריפות בבהמה יל"ד מ"ש דגבי שחיטה מפ' חחלה שחיטת עוף ותני א' בעוף והדר שנים בבהמה ובטריפות תני טריפות בבהמה תחלה ונ' דהנה תנא דמתני' ר"ע קודם חזרה בדמסקו' לעיל ויל"ד מ"ט אקדים לנקובת הוושט שלא נחלק בה עם ר' ישבב בהדי' לפסוקת הגרגרת דפליג עלי' ר' ישבב בהדי' ולזה נ' דהנה רב אשי דייק דאזלי' בתר רובא משחיטה עצמה דדלמא במקום נקב קשחיט והק' רש"א בבכורות ר"פ הלוקח אכתי יק' לימא סמוך מיעוטא לחזקה ודייק רש"א מזה דנקובת הוושט לא הוה כ"א טריפה ול"ש סמוך מיעוטא ולהפוסקי' דנבילה הוה באמת צריך יישוב וע' ראש יוסף בזה לעיל בפלוגתא דר"מ ור"ע ומעתה י"ל דר"ע פשיטא לי' דנקובת הוושט ע"כ לא הוה כ"א טריפה דאי ס"ד נבילה וק' קו' רש"א וא"כ מ"ש וושט ומ"ש גרגרת ומייתי ראי' לדברי' מנקובת הוושט כלומר דבהא ע"כ מודית לי וא"כ אוד' לי נמי בגרגרת ואמנם עיקר ראי' ר"ע מבהמה דבעי גם שחיטת וושט אבל עוף דסגי בגרגרת דלמא באמת בעי למשחט גרגרת לחודא ולזה ע"כ פתח אלו טריפות בבהמה.

ובזה א"ש ג"כ מה דכ' רש"י כל נקב במשהו דהיינו דייק ר"ע דאס"ד ברובא א"כ כה"ג וודאי יכול למבדק מקמי שחיטה ומיושב בזה ג"כ קו' התו"ח למה לא תני ניקב הוושט משום דבאמת לא קאי אניקב הוושט כ"א הבהמה ששוחטין אותה היא נקובת הוושט וכמ"ש.

תוס' ד"ה אלו ע' רש"י ובראש יוסף הק' דלד' רש"י למה נקטו תוס' כלל והודה לו ר"ע ולזה נ' כוונת תוס' עד"ז משום דלא איפלגי ר"י ור"ע לעיל כ"א בפסוקת גרגרת קמ"ל תנא דידן דנקובת הוושט ופסוקת הגרגרת חד דינא אי' להו ומאן דס"ל טריפה בשני' מטריף ומאן דאי' לי' נבילה בשני' קאמר נבי' ונ"מ לבתר דהודה ר"ע דגם נקובת הוושט הוה נבילה.

וכ' עוד או וכו' הכוונה משום דשאר פסולי שחיטה אי' בהו נבילה ונקובת הוושט ופסוקת הגרגרת מקרי ג"כ פסול בשחיטה ומ"מ למשנה ראשונה קודם חזרה לא הוה כ"א טריפה

גמ' רמז לטריפה מן התורה נ' קו' ר"ל עד"ז דהנה הרמב' כ' כי כל טריפות באמת הל"מ אמנם ידוע דעל הל"מ אין לוקין וכבר העיר ע"ז הפמ"ג בפתי' לה' טריפות ולפנייו אי"ה נבאר וע"ז פריך ר"ל כיון דתנן באילו הן הלוקין דלוקין על טריפו' א"כ ע"כ מלבד הל"מ יש להן ע"כ רמז מן התורה ורמז זה מניין וע"ז פריך הש"ס רמז מניין אמרת הרי כ' ובשר בשדה טריפה וכו' הכוונה ע"ד שכ' הרמב' דהך טריפה ע"כ אין הפי' שנטרפה דהיינו נבילה וגם אין לומר הפי' שטרפה ארי אף שלא הכה אותה מכת מות משם שכ' הרמב' וע"כ שהכה אותה מכת מות וא"כ מה לי בידי ארי מה לי בידי שמי' אלא א"כ עיקר חסר מן הספר דהו"ל להש"ס לאתויי קרא דלכלב.

ונ' דהנה ר"ל ור"י פליגי בפ' גו"ה בפי' דהאי ובשר דמיותר בקרא וס"ל לר"י דהאי ובשר קאי אבשר מן החי ור"ל ס"ל אבשר מן הטריפה וק' לר"ל האי בשר ל"ל א"וו דבא להורות דהך טריפה ר"ל שעשה אותה כבשר דהיינו שהכה אותה מכה שאינה יכולה להתרפאות עוד ומעתה הרמב' דפסק כר"י שפיר אצטריך למילף מקרא דלכלב דר"ל שעשה אותה ראוי' לכלב אבל לר"ל מובשר לחוד שפיר ילפי' ומיושב בזה למאי הל' מייתי הש"ס רישא דקרא דאדרבא דרשי' מני' מלתא אחריתי וכמ"ש רש"י לא הו"ל לאתויי כ"א טריפה לא תאכלו אמנם אצטריך וכמ"ש

אך אי ק' הא ק' הרי סיים הרמב"ם דמה לי בידי ארי מה לי בידי שמים ור"ל בזה דכה"ג ל"ש לומר דלוקין על הל"מ כ"א דהנך טריפות כולן אינן חיות וממילא ידעי' מקרא דהוה בכלל ובשר טריפה וא"צ לתי' הפמ"ג ומ"מ ר"ל אמאי אצטריך קרא דזאת החיה ונ' דהא מלתא תליא הך הל"מ היכא נתנה ד' הרמב' דהל"מ נתנה דהנך בהמות אינן חיות וממילא טריפה הווין ושפיר כ' הרמב"ם דהל"מ לא הוה כ"א גילוי מלתא וממילא שוב הוה בכלל ובשר בשדה טרפה ודייק הרמב"ם למלת' מהא דר"ע מעיקרא הוה סבר פסוקת הגרגרת טריפה ולבסוף סבר דהוה נבילה ואא"ב דהל"מ לא הוה כ"א שאינן חיות מצי למיהוי טרפה כמו נבילה משא"כ אי הל"מ הוה טריפה ממ"נ מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר א"וו דהל"מ הוה דאינן חיות ושפיר לא אצטריך הרמב"ם כלל קרא דזאת החיה אמנם כ"ז לר"י ולדידן דאמרי' הדר בי' ר"ע מפסוקה משא"כ ר"ל דמשני לעיל שינוי' אחרינא ומפסוק' הגרגרת לא הדר בי' ר"ע שפיר י"ל דהל"מ דלא הוה כ"א דאלו טריפות ואכתי לא ידעי' דאינן חיות ול"ש כלל לד' הרמב"ם כ"ז דלא ידעי' דאינן חיות ואצטריך

קרא דזאת החיה ואמנם דייק ר"ל למלתי' מהא דפתח התנא בל' אלו טריפות וסיים כל שאין כמוה חיה ש"מ דהל"מ הוה רק אטריפות והא דאינה חיה ממק"א ילפי' והיינו דמייתי הש"ס דקתני סיפא כלומר מהך הוא דדייק ר"ל וכמ"ש:

זאת החיה יל"ד הא האי קרא אצטריך למילף דבהמה בכלל חיה ונ' דעיקר ילפותא מקרא דתאכלו דמיותר דהרי סיים קרא אותה תאכלו אלא ש"מ לדרשא אתא חיה תאכלו שאינה חיה דהיינו טריפה לא תאכלו **וכ'** רש"י קרי ביי זאת חיה ר"ל דלד' ר"ל צ"ל חיה בקמץ דהו"ל פעל ולא שם דבר ול"ש ג"כ הא הידיעה.

ולמ"ד טריפה חיה הק' הר"ן בחי' קרא ל"ל ועי"ש ונ' דהנה הם קראו טריפה וא"א לפ' כפשוטו דע"כ היינו נבילה אבל דנימא שיכולה לחיות כמה שני' ומ"מ הכ' קראו טריפה מה"ת וז"ש רש"י לקמן בפרקין הרבה מתקיימת ב' וג' שנית ר"ל דאם הוה ס"ל דזמן קצר יכולה לחיות לא הוה מק' הש"ס מידי אבל מאחר דס"ל ב' וג' שני' היינו דק' לי' להש"ס.

וע' ברשב"א מה שהק' מלעיל ולתי' אכתי צריך ליישב כיון דמפרכסת מבואר דאפי' בב' סי' לא מקרי מתה א"כ מאי פריך אביי מעולת העוף לרבנן וצ"ל איכא נמי מפרקת בהדה ובעוף וודאי דרוב ב' סי' עם מפרקת הוה מתה וכן דייק ל' רש"י

ואידך ג"כ מיבעי' לי' לתנא דבי ר"י נ' לפ' דהנה הא דאצטריך הש"י להראות למרע"ה כל מין ומין ומשום דאמרע"ה לחוד ליכא למסמך דלמא בההוא אתרא לארי וחמור קרי לי' ונ"מ בין בהמה לחיה לענין חלב דלבהמה עצמה בין טהורה לטמאה לא אצטריך דהרי היה מעלת גרה ומפריס פרסה וא"כ דנקט קמא זאת החיה דעיקר זאת משום חיה לחלבה אצטריך והיינו דפריך הש"ס אידך נמי מיבעי לתדבר"י וכמ"ש.

ויל"ד אמאי לא פריך למ"ד טריפה אינה חיה האי קרא דבין החיה הנאכל וכו' מאי עביד לי' ונ' דבתו"כ דרשו מהאי קרא בין שנולדו בה סי' טריפה כשרה לנולדו בה סי' טריפה פסולה נ' הכוונה דה"ק דאם היא חיה מ"מ יב"ח וכמ"ש רש"ל דמיעוט' איכא דחיה אם הי' בה סי' טריפה כשרה דהיינו שיש לה סי' כשרה ג"כ דהיינו ס' טריפה שיש בה צדד' לכאן ולכאן סמכי' אהא דחיה יב"ח משא"כ בסי' טריפה פסולה דהיינו שהיא וודאי טריפה לא סמכי' אחיות ואף דחיה יב"ח לא תאכל וזה כוונו אחרי' בתו"כ שם אזהרה לחיה כלומר דטריפה אם גם חיה יב"ח מ"מ לא תאכל:

דף נז ע"ב

רש"י ד"ה ועשו לה קרומי' של קנה וסתמוה בו הנה הי' אפשר לפ' שעשו לה קרומי' ותחבוה לה קנה אבל מאחר שפי' רש"י וחיתה ר"ל המכה חיתה ע"כ הפי' שסתמו

כי עד"ז י"ל כי על הסתימה עלה קרום ועי"ז חיתה המכה משא"כ אם ר"ל שתחבו לה קרומי' דהיינו שפופרת א"כ המכה מהיכן חיתה:

והא דפירש"י וחיתה על המכה לא על הבהמה היינו דא"כ מאי חיתה ע"כ יב"ח ומאי קאמר לי' דבתוך יב"ח הוה אע"כ דראייתו היתה מדחיתה המכה והוה סבר מדחיתה המכה לאו טריפה הוה והשיב לו דבהא לא תליא כ"א העיקר אם תחי' יב"ח ומשו"ה הדר רש"י ופי' כן גבי תוך יב"ח ע' בדבריו כלומר דמהתם מוכח דע"כ חיתה אמכה קאי:

וי"ל דפלוגתיי' דר"י ב"נ הוה סבר כמ"ד טריפה חיה ומה דקראו הכ' טריפה ע"כ משום דהמכה מ"מ לא תרפא ומדחזי' דנרפאה פשיטא לי' דכשרה וריב"ל פשיט לי' דאדרבא סי' לטריפה יב"ח ולא תלי' בנרפאה המכה כלל.

ואכתי יל"ד מה דכ' רש"י ולסוף יב"ח מתה ונ' ד' רש"י כד' רש"ל דאף דטריפה אינה חי' יב"ח מ"מ מיעוט מיהא איכא והא דלא אהדר לי' האי ממיעוטא הוה ע"כ משום דידע דבאמת לבסוף מתה וא"כ אדרבא נתברר שהיתה טריפה.

וכן מ' ממה דאמר לקמן והלא הרבה יש שמתקיימת שתי' וג' וק' אי ג' למה שתים אלא משום דבעי' למימר הרבה כלומר לא תימא דהמתקיימות מ"מ מיעוטא דמיעוט' לא היא כ"א הרבה ר"ל מיעוט המצוי הן ולזה קאמר דבין אותן שמתקיימות ג' אותן שמתקיימות ב' שני' הם הרבה אבל בני ג' לחוד וודאי לא הוי כ"א מיעוטא דמיעוט' ומ"מ מוכח דלא כר' דאמר לי' יום.

והנה להרשב"א צ"ל דמאן דס"ל טריפה אינה חיה לא קיבל עדותן של אלו כלל וכמ"ש הרשב"א שם וזה דוחק ואפשר דמה"ט רצה הרשב"א לבסוף שם לחלק בין יתרת וכו' ע"ש בתשו' ובש"ך נ"ז ואמנם הרשב"א הביא ראי' מאיוב דמשני הש"ס אין, מזכירין מעשה נסים ולא משני דממיעוט חיים הוה וע' בפמ"ג ביו"ד נ"ז שם תי' לד' רש"ל וש"י.

ויעו"ל. דהמק' הכי ק"ל אס"ד דכה"ג טריפה הוה נהי דאיוב ממיעוט' הוה אבל מה לי לקרא לאשתעויי לן מלתא דנפק מני' תקלא א"וו לאו טריפה הוה וע"ז דחה הש"ס דאדרבא משום דפשיטא דהא טריפה הוה סיפר לן הכ' מעשה נסים שנעשו לו שחי' אח"כ עוד מאה ועשר שני' והיינו אין מזכירין מעשה נסים.

ובמ"ש הרשב"א דלא מקבלין עדות על טריפה שחיתה יב"ח לפי סמיכות הקרא לכלב תשליכון אותו אם נדרסה אמנם לא תשא שמע שוא אם יעידו לך שחיתה יב"ח. ואמנם בהא דרב"ל שהביא ראי' משמוטת ירך לקדירת קנה יל"ד דשמוטת ירך טריפה היא וא"כ עכ"פ יכולה המכה להרפא משא"כ קדירת קנה דלכאור' נבילה הוה וכמתה דמי ואיך

תחי' המכה ונ' להוכיח מכאן דדווקא פסוקת הגרגרת דברובה הוא דהוה נבילה משא"כ קדירת קנה לא הוה כ"א טריפה כאיסר האיטלקי ולא נבילה
והנה מה שהק' הטו"ז ריש ה' טריפות להרמב"ם למילף טריפה מנבילה נ' דנבילה היינו בידי שמים וטריפה בידי חיה והנה אם ידענו בידי ארי אכתי בידי שמי' י"ל דמותר באכילה משום דהרגו מלך כדאמרי' בשבת פ' ח' שרצי' אך מאחר דמנבילי' ידעי' דגם הרגו מלך אסור באכילה לא מסתבר לחלק בטריפה והיינו דאצטריך למילף.
ודלמא. סבר ר"י ע' תוס' מבואר שהי' גי' ישנה יולדת ומשבחת וכ' תוס' דיולדת א"צ כאן ונ' לקיים הגי' ישנה דלכאור' רשב"ח אמאי לא העלה עלי' זכר אם יולדת נדע שהיא כשרה א"וו ידע דר"י ס"ל טריפה יולדת ומיולדת לא יהא ראי' לר"י דאינה טריפה וע"ז קאמר הש"ס דלמא כי היכי דס"ל לר"י לד' רשב"א טריפה יולדת ה"נ ס"ל טריפה משבחת. אלא שהתוס' הק' מר"י דשבורה וסיימו דלמא יש לחלק בין הך טריפה נ' כוונתם משום דקרוב לאם ומשו"ה לא ילדה ואין ראי' לשאר טריפות.
ואמנם בע"א תי' דמקבלה זכר לחוד ויולדת לחוד מ' להו דמ"מ אם מרבעי' על' זכר בע"כ ילדה ונ' דדבר זה תלי' בד' חי' הר"ן שכ' בלי"ב לקמן דהכי לא שייך זוז"ג משום דעיקר וולד מן הזכר נמצא עד"ז י"ל דאף שהיא אינה מתפעלת מ"מ מצי למילד ובזה ילפי' כולה פלוגתא דטריפה יולדת דמאן דס"ל לא ילדה ס"ל כלי"ק לקמן דגם הנקבה מקרי גורם ומסתברא אם היא עומד למות דאינה יכולה לילד ומאן דס"ל יולדת אלא דעיקר הוולד מן הזכר ושפיר מצי למילד ועד"ז יל"פ קו' הש"ס לקמן ולישני לי' בשיחלא קמ' דס"ל יולדת הוא משום דעיקר הוולד מן הזכר וא"כ בספנא מארעא באמת לא מצי למילד והיינו דק' לי' וכ"ת הרי אמימר קאמר דשיחלא בתרא הו"ל זוז"ג וא"כ לא ס"ל עיקר הוולד מן הזכר לא היא אדרבא כי הנה ד' הר"ן בע"ז פ"ג סוגי' דזוז"ג דזוז"ג מטעם ביטול דאי' בטיל בהיתר וק' א"כ בשמעתי' מאי אי' בטיל בהיתר שייך ואמנם אם עיקר הוולד מן הזכר רק שהנקבה עשה פעולה מועטת בעת הגידול שפיר שייך ביטול.
ודע דסברת הר"ן הלז בזוז"ג נ' ג"כ סברת תוס' לקמן ד"ה זוז"ג שכ' לחלק בין חוששין לזרע אב לזוז"ג כוונת דברי' דלית מאן דפליג דיש כאן זרע האב ואמנם מ"מ י"ל דהו"ל זוז"ג ובטלה משא"כ חוששין לזרע האב דפרדות הכוונה אם נאמר דבכל ולד מחצית זרע מן האב ומחצית מן האם דלא ליהוי כלאי' נולדי' מן הסוס עם הנולדים מן החמור והן הן ד' תוס' בסנהדרין פ' הנשרפין אף שכ' שם שינוי בל' תוס' אלא דמ"מ צ"ע אם חוששין לזרע האב הכוונ' מע"מ מאי ביטול שייך שוב ולפנינו אי"ה נדבר בו.

ונ' דבסברת חי' ר"ן הנ"ל תלי' ג"כ פלוגתת הפרישה עם מהרש"ל וב"ח שהביא הפמ"ג סי' נ"ז דלד' הפרישה אינה יולדת ר"ל אינה מתעברת והיינו דס"ל דגם האם מסייע לוולד ומאחר שהיא טריפה אין בה כח ורש"ל והב"ח וכן מבואר ברמב"ם ה' מ"א פ' ט"ז שכ' טענה וילדה דעיקר תלי' בלידה והיינו דס"ל דעיקר וולד מן הזכר אלא שאם היא טריפה אין בה כח לילד.

והנה בבכורות כ' עוד דע"כ טעמא דר"י לאו משום טריפה דהרי בכל שבורה מתיר כוונתם דהרי עיקר טעמא דר"י משום דאינה ראוי' למלאכה וכל שבורה אינה ראוי' למלאכה אפי' למעלה מן הארכובה היכא דאינה עושה טריפה.

סי'. לטריפה כ' רש"י ס' טריפה ועוררני תלמיד א' דבשלמא בס' טריפה שייך ל' סימן משא"כ בטריפה ל"ש ל' סימן והכי הו"ל למימר טריפה שחיה יב"ח כשרה א"וו אס' טריפה קאי וכד' הרשב"א וכדקי"ל דבטריפה וודאי לא מהני.

וי"לד, דמ"מ הו"ל לר"ה למימר סי' לאינה טריפה וכי היכי דדקדקו תוס' דהו"ל למימר אם יולדת ונ' דהכי לא דקדקו תוס' דממנ"פ אם מתה תוך יב"ח מאי אמרת מ"מ הוה ס' טריפה וליהוי נבלה מאי אכפת לן משא"כ בטריפה יולדת אם נימא דאם אינה יולדת הו"ל וודאי טריפה דכן מ' ל' סי' לטריפה אם אינה יולדת א"ש האי לישנא אבל לא מ' למימר דתהוי דינא הכי משום דהרבה בהמות יש שאינן יולדות ודנימא דמשום דאינה יולדת תלי' שהיא טריפה מאחר דאתיילד בה ס' טריפות לא מ' להו וכ"ת א"כ בנתנוונה דקאמר רשב"ג דידוע שהיא טריפה ג"כ נימא הכי י"ל דאינה יולדת שכיחא טובא ממתנוונה:

תוס' ד"ה זוז"ג כבר עוררנו לעיל דיש לעיין מאי ביטול שייך כאן ולכאורה סברת תוס' ע"כ משום ביטול, דמ' לה דהיכי דתרוויי היתירא היתר בהיתר לא בטיל משא"כ היכא דחד מניי' אי' וכן יק' לסברת הר"ן אשר ע"כ נ' דד' תוס' וכצ"ל לד' הר"ן הנ"ל דא"נ הוולד נתהווה ע"י ב' גורמי' מ"מ האי דאתוסף בתר הכי הן בביצה הן בוולד מני' ובי' קא רבי ולא מגופא דאימא והאי תוספת דהיתירא הוא דמצטרף לבטל הגורם אי' משא"כ היכא דליכא שום גורם אי' דל"ש ביטול.

ומעתה פי' ד' תוס' כך הוה דוודאי אם חוששין לזרע אב דאז באמת מותר למשוך יחד ואמנם אם אין חוששין מ"מ הו"ל למימר דתרוויי גורמי' בטיל' וזרע האם לבטיל בזרע האב ותוספת דבתר הכי וכן זרע האב וליהוי כל חד מני' לצטרף לבטל חבירו ע"ד הערלה מעלה את הכלאי' וע"ז משני תוס' דהיכא דאין כאן אי' לא מצינו ביטול וע' בזה בר"ן בנדרי' בסוגי' דדשיל"מ שהאריך בענין זה.

ואמנם לולי ד' תוס' יש לתרץ בע"א דהתם כיון דבהדי' ניכר בכל פרד הן זרע האב הן זרע האם הו"ל כשברי עצים היינו גורם הניכר וגורם הניכר לא בטיל.

רש"י ד"ה ושוין ד' הר"ן ורשב"א בחי' דהביאו לרש"י לפ' כן משום דהש"ס קאמר בב' הלשונות בסופו ומודים בביצת טריפה משום דבתר דמפ' לרישא הדר ומפ' לסיפא ואי משום הא לא ארי' דאדרבא לד' תוס' וסייעת' א"ש לפי דלא תימא השתא דאיפלגי ר"א ור"י בזוז"ג הך מתני' דעשאן ר"א היא לא כי כ"א עדן חיימא תי' דלעיל ומתני' אפי' ר' יושע היא ומיירי בספנא ואדרבא לרש"י צריך ביאור טפי מאי בעי הש"ס בהך ומודים ולפנינו אי"ה נדבר בו אמנם מה שהביא רש"י לפ' דהך ושוין ברייתא היא וסיפא דהך דמייתי בתר הכי נ' היא קו' תוס' דלמה שבק מתני' דתמורה ומייתי ברייתא אמנם לד' רש"י לק"מ דמשום דבעי לאתויי בתר הכי רישא ולמפרך מסיפא ארישא וכמו שפי' רש"י א"כ הוצרך לאתויי ברייתא דהיא סיפא דהך ברייתא ולפנינו אי"ה נבאר עוד ע"ד אחר.

וכ' רש"א דלד' רש"י צ"ל דר"א לטעמי' כבר ידע בלי"ק מהך סברא דלי"ב דלקמן דשאני ביצה דכיון דאגוד' בי' כגופא דמיא עיי"ש ואמנם י"ל דאין צורך לכך דהנה הרמב"ן בחומש הביא ב' דעות אם עיקר הזרע מהנקבה אלא שהזכר נותן הצורה כמו שעינינו רואות בביצת תרנגולת ויש חולקין ומ' לכאורה דבתרנגולת כ"ע מודו ומעתה ר"א לטעמי' ס"ל הא דפליגי ר"א ור"י בוולד היינו דר"י ס"ל בוולד שני' גורמי' והו"ל זוז"ג ומותר ור"א ס"ל דהנקבה לבדה גורמת ואסור ואמנם בביצת תרנגולת כ"ע מודו דהיא לבדה הגורמת ולכך אסור אבל אמימר ע"כ לא ס"ל כן דהרי גם בביצה קאמר דשיחלא בתרא מותר מטעם זוז"ג ושפיר הק'.

ולישני. לי' בשיחלא קמא נ' הכוונה דספנא מארעא לא שייך כ"א בביצת תרנגולת ומתני' סתם ביצה קאמר ומוטב לאוקמא בשיחלא קמא דמצי מיירי בכל ביצים ואמנם הרש"א הק' מכאן לרש"י דהרי מרישא מפלוגתא דר"א ור"י דמיירי בזוז"ג ידעי' דשוין דסיפא בחד גורם ונ' דכבר כ' דקו' הש"ס ולישני בשיחל' קמא היי' דאז מיירי בכל ביצים וע"ז משני דמשום דתנא גדלה ולא גמרה והדרא קו' על תנא דברייתא מדוע לא נקט תנא גמרה ובכל ביצי' ובשיחל' קמא אע"כ להורות בא ע"ד תנא סיפ' לגלויי רישא דפלוגתיי' בזוז"ג ובחד גורם הם שוין והיינו קו' הש"ס לשיטת רש"י ואמנם כ"ז לבתר דמוכח מדתנא גדלה ולא גמרה דמיירי בספנא משא"כ אי באמת מצי' לפ' דברייתא מיירי בשיחלא קמא ובכל ביצים א"כ הוה אמרי' דבוולד פליגי בשיחלא בתרא ור"מ מתיר מטעם זוז"ג ור"א אוסר דגזר בקדשי' שיחלא בתרא אטו שיחלא קמא ודווקא לגבוה פליגו ולא להדיוט כלל ואמנם בביצה דהיינו בשיחלא קמא הכל מודי' דאסורא אפי' להדיוט ודנקט ביצה

דנדע דלהדיוט פליגי דל"ש ביצה לגבי מזבח נמצא עכשיו דמאחר דידע הש"ס דאתי' דספנא מארעא אתא רב אשי לאקשויי מרישא פריך אד' המתרצן מ"ט באמת לא שני' לי' בשיחלא קמא ולא מק' קו' רב אשי כלל ובתר דשני לי' משום דתנא גדלה א"כ שפיר פריך רב אשי.

ובדברינו מיושב ג"כ קו' רש"א מדוע לא מפ' תוס' ג"כ דעיקר קו' הש"ס הוה אי הכי וכו' לא היא דבשלמא לשיטת רש"י דמדמיירי סיפא בספנא דווקא לאורויי דבחד גורם מודו שפיר פשיטא לרב אשי דא"כ בזוז"ג פליגי ואי הכי נפלגו להדיוט משא"כ לד' תוס' דהך מתני' דשוין בעדיות היא מהיכא פשיטא לרב אשי דבזוז"ג פליגי דלמא בגזרי' לגבוה שיחלא בתרא אטו שיחלא קמא וע"כ הוצרכו תוס' לפ' דעיקר קו' הוה במאי קמיפלגי:

תוס' ד"ה במאי קמיפלגי בסו"ד ויל"ד דעכ"פ דס"ל לר"א בע"א מיהת זוז"ג אסור משנה שלימה היא במס' ע"א והדר ק' מ"ט לא בעי רב אשי לאוקמי פלוגתיי' גם הכא בזוז"ג ונ' דהנה בתמורה שם הכריחו תוס' דאי זוז"ג להדיוט מותר לגבוה לחוד ל"ש זוז"ג נמצא דוודאי ידע רב אשי דאיכא לאוקמי פלוגתיי' בזוז"ג אלא אי בזוז"ג פליגי ע"כ גם להדיוט פליגי ולכך לא בעי לאוקמי פלוגתיי' בזוז"ג אמנם אילו ידע רב אשי הך ברייתא דפסחי' א"כ עכ"פ ק' דהרי ע"כ ר"א גם להדיוט אוסר מטעם זוז"ג:

ועד"ז יש ליישב ל' א"ה שנתקשו בו בתוס' דאי פליגי בעובר ירך אמו שפיר י"ל דדווקא בלגבוה פליגי וע"ד שנפ' בס"ד משא"כ אי פליגי בזוז"ג ע"כ גם להדיוט פליגי וכמ"ש וא"כ אדמיפלגי לגבוה וכו' ובלי"ב יל"פ עד"ז דהנה מאחר דבאמת אפי' להדיוט פליגי א"כ בשלמא אי בזוז"ז פליגי אך דנקט פלוגתיי' בלגבוה מ"מ ידעי' דגם להדיוט אוסר ר"א דאי להדיוט שרי גם לגבוה שרי משא"כ השתא דפליגי בעובר ירך אמו דאיכא למטעי דר"א דווקא לגבוה אוסר ע"כ הו"ל למנקט בהדי' להדיוט.

ועתה נבאר דוודאי בעובר ירך אמו גם רב אשי מודה דאין לחלק בין הדיוט לגבוה אמנם י"ל כ"ע ס"ל עובר לאו ירך אמו והכא מיירי בוולד קדשים שאמו נטרפה ור"א ס"ל דוולדות קדשי' במעי אמן הן קדושין ומסתבר כי היכי דחלה עלי' קדושה מכח אמו גם כשאמו נפסלה פקעה גם קדושת הוולד ור"י ס"ל בהווייי' הן קדושי' ואין שייכות לוולד לגבי אם ואמנם לקמן מסקי' דבעובר ירך אמו ממש פליגי וודאי דלא מסתבר לחלק בין גבוה להדיוט ושפיר פריך ולא פליגי הני לישני כלל בסברות הפוכות

כ' רש"י להודיעך כחו דר"י תי' הוא כלומר דעד כאן אזלא הקו' ומשום דאיכא לפ' דעיקר הקו' הוה וליפלגי להדיוט כ'

רש"י דלא הוא דא"כ הו"ל להש"ס למימר וכ"ת להודיעך כחו דר"י אלא ש"מ תי' הוא.

ויל"ד אהאי מק' וכי לא ידע דכחא דהיתירא עדיף ונ' דהוה סבר דכיון דידעי' דר"י מתיר להדיוט ומהי"ת נטעי ונימא דאוסר לגבוה ג"כ דס"ד דלגבוה מיהת מאיס וכמ"ש הר"ן לקמן בלי"ב וא"כ לא הוה כ"א דרבנן ובדרבנן מפורסם בשם הגאון ר"ע איגר מפי' רש"י ריש ביצה דל"ש כחא דהיתרא אמנם למ"ש בוולד קדשים טריפה יש לומר דמן התורה פסול מטעם שכ' לעיל ושפיר משני דמ"מ כחא דהיתירא עדיף דהיינו דאיכא גוונא דיש לטעות ולומר דדאוריי' פסול:

גמ' ומודים וכו' כבר כ' לעיל דלד' רש"י האי ומודי' מיותר ונ' דה"ק וכ"ת דלמא באמת לא איפלגי להדיוט כלל וע"ז קאמר מדקתני סיפא ומודי' בביצת טריפה וביצה ע"כ להדיוט מיירי וא"כ אי ס"ד דלהדיוט לא איפלגי כלל היכא נקט ומודי' במידי דלא נחלקו כלל:

והא דנקט בלי"ב ומודים וודאי נ' דבלי"ק הא דמוקמי' לה בספנא מארעא משום דתני גדלה אבל באמת אי בעי' למתני גמרה כדתני' בלי"ב א"כ מצי' מוקים לה בשיחלא קמא ולזה לא אמרי' ל' וודאי משא"כ בלי"ב דלא משכחת ביצת טריפה כ"א בשיחלא קמא דטריפה אינה יולדת א"כ שפיר אמרי' ל' וודאי כלומר דוודאי מיירי רק בשיחלא קמא:

רש"י ד"ה והל' ר"ל דע"כ הא דטריפה לא הוה דנימא היכא דאיכא לברורי מבררי' וכמ"ש הרשב"א דא"כ מאי ראי' מייתי הנהו לעיל דלמא אותן שהי' מתקיימות מן המיעוט ואי איכא למימר י"ל מיעוטא דמיעוט' וכ"כ רש"ל והעתיק' הש"ך ולמיעוטא דמיעוט' אפי' ר"מ לא חייש כמבואר רפ"ק דגיטין והן הן ד' רש"י.

וכ' רש"י טעמא דביצה הואיל ומעורה בגידין ותמה הראש יוסף על הש"ך סי' פ"ו שכ' משום דנגמר באי' ונ' ד' הש"ך דלכאור' אי טעמא בגופא הוה משום דמעורה בגידין אמאי נחלקו רבנן על ר' יעקב והתירו לאכול בחלב אפי' מעורה בגידין א"וו הענין הוא כך כ"ז שמעורה בגידין הוא יונק מגופה והו"ל הך טריפה כמעמידו וגומרה וכדתני' הואיל ונגמרה ומשו"ה היא דאסור אם הי' עדן מעורה בגידין בשעה שנטרפה ותינח לענין טריפות משא"כ לענין יב"ח הרי כל הביצים נגמרי' מבשר האם ומ"מ כיון דאין בהם טעם בשר שרי והך נמי אע"ג דמעורה ל"ש. ומעתה גם קו' תוס' מב"ק מסולקת עד"ז דדווקא לענין טריפות שייך האי מלתא דכגופא הוה וכמ"ש לא זולת.

והנה הר"ן קיים בזה סוגיית ר"ת והתוס' הכא בכלל קו' דחו ד' ר"ת ובסנהדרין ביארו יותר דאי משום דה דהולד סייע בנגיחה אכתי למה יוכל לגבות מהוולד כל הנזק והרשב"א במ"ה הק' עוד א"כ אם הי' מורכב על כתיפה נמי ע"ש ונ' ד' ר"ת דכאן דמיירי בפרה תמה מדמשלם מגופה אמרי' דהוולד הוא שסבב הנגיחו' דע"י ריצוץ הוולד בבטנה נגחה וכאילו הוה לה הפרה מקל וכיוצא של הוולד ומשו"ה גם מפרה משתלם וגם ה"ט דוולד

נוגחת נסקל עמה אם לא שילדה קודם שנגמר דינה אזי מהפיקא לא קטלי' לוולד ואמנם בנרבעת הק' ג"כ הרשב"א נהי דוולדה נרבע כמ"ש ר"ת שנהנה ברבועת אמו מ"מ הך הנאה הוה שלא כדרכה ועל רבועה כזו ל"ש סקילה ונ' ד' ר"ת דעיקר הסקילה בנרבעת הוא כמ"ש ר"ל והביא רש"י בחומש שלא יאמרו זו שפלוני נסקל על ידה נמצא דברבעה שלא כדרכה דגם הרובע פטור ומהי"ת תסקל הבהמה משא"כ הכא דהרובע נסקל וכיון שגם הוולד הי' ע"י הנאתו בכלל הרבועה ולא נולד עד אחר שנגמר הדין תאמר עכ"פ עליו שפלוני נסקל ע"י וגם הוא יסקל.

ולענין ביצת נבילה אף דהכא דחו תוס' התי' דאסור משום גזירה בב"ק קיימו תי' זה ויש להסביר דברי' דבאמת בטריפה גופא היכי שאינה מעורה בגידין הוא רק משום גזירה אטו מעורה וע"כ הוצרכו לגזור דק' לסלק ומ"מ אין כאן שוב סברא לחלק בין נבילה לטריפה שאינה מעורה דתרוויי' הרי לא נגמרו באי':

אלא דמ"מ ק' משיחלא בתרא לגזור ג"כ ונ' דבאמת יש נבילה שמטמאה מחיים ובאותן כ' הפמ"ג פ"ו מ' דלא הוה רק דרבנן אבל אותן נבילות כנקובת הוושט וכיוצא שאינן מטמאי' מחיי' מסתברא דביצתן דאוריי' אסורה וא"כ כיון דהוצרכו לאסור ביצת נבילה שאינה מטמאה מסתברא ממילא לאסור גם שאר נבילה שלא תחלוק בין נבילה לנבילה אבל שיחלא בתרא דאיכא זוז"ג אטו שיחלא קמא וספנא מארעא דלא הוה כ"א חד גורם מהי"ת נגזור.

וראיתי דבר תימא מאוד בד' ה"ה פט"ז ממ"א במ"ש לדחות ד' הראב"ד שהשיג על הרמב"ם למה כ' באפרוח ביצת טריפה טעם שלא נזכר בגמ' וכ' ה"ה דאי מטעם הש"ס לחוד הייתי אומר דעוף טהור שישב על ביצי עוף טמא מותרי' וק' הדבר לאומרו וכי משום דעוף טהור ישב על הביצים ועשה בהם מעשה שמחמם ג"כ בעלמא ועופות טמאי' גמורי' יוצאי' מהבצים כמעשי' בכל יום שתרנגולת יושבת על ביצי בר אווזא ויוצאי' בר אווזות ומי הוא זה אשר יטעה לטהר עוף טמא גמור משום שישבה עוף טהור על הביצים וצע"ג

בע"ה בשאר עניני מרה וקורקבן ר"פ א"ט

רש"י כשרה אפי' לריב"י דלא נטעי ונימא דאדרבא בהא פליגי רבנן וריב"י אי מהני סתימת הכבד ולעולם בלא סתימה כלל גם רבנן מודו אא"כ מאי קאמר מרה מאן קתני לה ריב"י הרי גם רבנן מודו ולזה כ' רש"י דלריב"י קאמר אבל לרבנן בכ"ע כשרה ואמנם אי הוה מצי לפ' כן היה מיושב קו' רש"י למה לא הק' הש"ס לעיל האמר ר"י הל' הסתם משנה דר"י הא גופא אשמעי' דמתני' ריב"י היא ורבנן בכ"ג פליגי

כ' התבו"ש הביאו הפמ"ג דאם ניקב הכבד נגד המרה אף שעלה בו קרום לא מהני דאין טריפות חוזר להכשירו מ' לכאור' דמשום סופו לסתור י"ל דבבשר אולי לא אמרי' סופו לסתור וכ"כ הפמ"ג בפשיטות גבי בשר מפרקת סי' כ"ד ע"ש ותו דאולי כיון דהכבד מצ"ע אין נקב פוסל בה גם קרום יכול להתקיי' אם עלה ע"ג נקב אא"כ ק' לי מאן יימר שכבר הי' טריפה דלמא עלה הקרום קודם שניקבה המרה וכה"ג כ' הפמ"ג לעיל גבי צלקת סי' ל"ג ע"ש ולמה לא נימא נשחטה הותרה אחרי שעכשיו איז ריעות' לפנינו משא"כ בצלקת דוושט דהתם שפיר י"ל בחזקת אי' עומדת וצ"ע:

גמ' וכיסו קיים יל"ד מאי קמ"ל הרי כל הנקבי' בעי' מפולשי' כמ"ש תוס' במתני' אלא די"ל דס"ד דזר מקרי מפולש דאין הכיס בכלל קורקבן אמנם מטעם סתימה מ"ט לא מהני והרי הו"ל סתימה דמעיקרא ואמנם כאן י"ל דס"ד כיון שנקב נמצא בקורקבן מבחוץ מספיקא תלי' בקוץ וממילא טריפה הוה וכמ"ש הרשב"א והר"ן קמ"ל כד' אוהל מועד דמטעם ס"ס שרי אבל בהא דאיבעי' לן נקב הכיס וכו' ושם וודאי ל"ש למתלי בקוץ דאדרבא הכיס הוא מקום האוכלין וסתימה דקורקבי סתימה דמעיקר' היא ומהי"ת לא ליהני ונ"ל דס"ד משום דמ"מ הקורקבן מתנדנד בכל עת בהדי הכיס לא ליהני הך סתימא ואמרי' סופו להנקב כולו קמ"ל דלא הוא כ"א הכל ביחד הכיס עם הקורקבן מקרי קורקבן וא"כ לא הוה נקב מפולש וכשר.

והנה הרמ"א הביא בשו"ע ד' או"ה להחמיר במחט בעובי הבשר ולא פי' האחרוני' טעמו ונ' דטעמו דיותר מסתבר לתלות שבא המחט מבחוץ ומבחוץ נתרפא לגמרי הואיל ומינח נייח משא"כ אילו בא מבפני' כיון דמבפני' הכיס טרוד בכל עת בענין אוכלין ומשקין לעכל אותן יותר כבד להרפא.

והנה בענין שומן סותם בקורקבן כ' רש"ל הביאו הפמ"ג שהי' מחמיר על עצמו ולכאורה הקורקבן בעוף כנגד הקיבה בבהמה ובבהמה ג"כ קיי"ל חלב הקיבה סותם וצ"ל דמאחר דעוף אין לו ג"כ כרס והמסס וביה"כ מאן יימר אם הקורקבן תחת הקיבה או תחת דבר אחר מאותן עניני' החסרי'.

בע"ה בענין וושט ר"פ א"ט

הק' הפמ"ג למאי שכ' הש"ך שמא הבריא הוה וודאי א"כ הרי הש"ס מדמה הבריא לס' דרוסה והרי בס' דרוסה סמכי' אס"ס ונ' דלק"מ דהש"ס לעולא דלא חייש לשמא הבריא הוא דמק' וכי גרע הבריא מס' דרוסה משא"כ לדידן דקיי"ל הבריא הו"ל כוודאי א"כ עדיף טפי מס' דרוסה.

דאי חליף ע' מ"ש רש"י לעיל דהטעם משום נטולה ולא בעי רש"י לפ' כמ"ש בעל העיטור דמטעם לקותא הוא דהרי גם בריאה כ' רש"י דשינוי מראה מטעם לקותא נ' משום דק' לי' קו' הפ"ת הביאו הפמ"ג דאי משום שינוי מראה כל מראות אחרות שאינן של וושט כ"ש דפסולין וא"כ למה נקט רבה חליף א"וו שינוי מראה אינו פוסל בוושט וחליף פסול משום נטולה. ומ"מ נ' דהרמב"ם חש לסברת הפ"ת אך לא פשיטא לי' מלתא ומשו"ה לא כ' כ"א שני עורות יש לוושט חיצון אדום וכו' ולא כ' בהדי' אי חליף טריפה משום דמס' לי' אי חליף דווקא. וסבור הייתי לומר דק' לי' לרש"י אם הטעם משום לקותא א"כ ק' קו' הטו"ז מ"ש מריאה שנגלד ועוררני תלמיד קטן א' דלמא מ"מ משום הכי טריפה דאמרי' העור הפנימי חסר והחיצון י"ל ב' עורות וכל יתר כנטל דמי והרי אין כאן וושט כלל והנה הרש"ל נסתפק בד' הרא"ש אי נימא רובו ככולו ונ' טעמו דלמא מדחזינן דגם בעור זה עצמו לא נתפשט בכולו אמרי' מכ"ש שלא נתפשט בעור השני.

ומימי' רבים נתקשיתי בד' הטו"ז דלקותא גרע מנגלד א"כ היאך יליף הש"ס אי נקב בריאה מאגלוד דלמא בנקב דע"כ תלי' דמחמת חולי הוא דאל"כ הו"ל קוץ בחלל הגוף גרע מאגליד דחולי זה בנקל יתפשט בעור התחתון ג"כ וצ"ע.

רש"י ד"ה זה שלא כנגד זה למעל' וכו' נ' דק' לי' לרש"י נהי דהוה סבירא לן בס"ד דגם בקורקבן טריפה ומטעם שכ' רש"י מהי"ת הוה ס"ד להתיר בוושט ולזה כ' רש"י דמעיקרא לא מוקמי' לי' כ"א במרוחקין זה מזה וס"ד דכולי האי לא חיישי' ובמסקנא גם כה"ג חיישי' וכמ"ש רש"ל הביאו הש"ך וטו"ז.

א"נ כ' רש"י כן להורות דזה בעליונו וזה בתחתונו כשר וכמ"ש הריטב"א הביאו הב"י והנה הב"ח רצה לדייק מד' הטור דפליג על הריטב"א ע"ש וק' מ"ט וצ"ל משום קו' הפמ"ג דלמ"ש התב"ש דברוחב גם הריטב"א מודה א"כ ד' הריטב"א לא משכחת להו כ"א במכוונין להדדי וכיוצא ושוב לא מסתבר שנתנו חכמי דברי' לשיעורין מ"ש רש"י מנשמת ר"ל אם הוושט נתמלא באוכלין דוחקת עצמה להביא אויר לתוכו וכעין מנשמת.

והנה הפמ"ג חקר בצלקת בפני' ונקב בחוץ אם יש לחשוב זה לס"ס דלמא נתרפא קודם והא דלא חשיב לה שם אונס חד נ' משום דאם נתרפא קודם וודאי מותרת ואם משום דלמא לא מתרמיין מ"מ מידי ס' לא נפיק. ומ"מ יל"ד מאחר דבמקום צלקת הי' נקב וס' אם לא הי' קוץ ומ"ט לא ניחוש דלמא גם לחוץ ניקב ובחיצון ל"ש בדיקה וצ"ע.

והנה בענין קרום שעלה מחמת מכה פתח רש"י באינו מתקיים וכד' הרא"ש וסיים בטריפות שאינו חוזר להכשירו ואבאר תחלה המשך ד' רש"י עפ"י הר"ן דק' לי' לרש"י מנ"ל לרבה דהאי קרום אינו מתקיי' וע"ז כ' רש"י דמהך ברייתא דכרות שפכה יליף לה

ופי' הר"ן דע"כ למעוטי קרום בריאה ל"ד דאטו ריאה כ' בבריי' כ"א ה"ה וושט אא"כ ע"כ ה"ה שאר טריפות וק' לרש"י ממרה וחלחולת ותי' מה שתי' אא"כ ל"ל לרש"י כלל הך סברא שאינו מתקיי' אלא נ' דמשום דהרא"ה הק' מריאה שדופן סותם דבעי' סביך וזה ע"כ לא הוה ותי' דכיון דחזי' דהאי נקב העלה קרום שמתקיי' דהיינו דסביך ש"מ מעיקרא לאו נקב דמטריף הוה וא"כ ע"כ צ"ל דטעם דאינו חוזר להכשירו משום דאמרי' האי קרום לא מתקיים דאם הי' מתקיי' לא הי' טרפה מעיקרא כלל ולא מקרי חוזר להכשירו ומ"מ הרא"ה דס"ל דבשאר טריפות מהני קרום שעלה מחמת מכה כוונתו באמת מדלא הזכירו בש"ס בהדי' כ"א וושט וריאה אמרי' הנהו דווקא קום להו דלא מתקיימו וממילא אין טריפות חוזר להכשירו משא"כ בשאר טריפות דלמא חדרבא משהעלו קרום וההוא קרום מתקיים אמרי' דמעיקרא לאו טריפה הוה.

וע' בפמ"ג שצידד לטעם דאינו מתקיים אם מהני בס' שהיי' י"ב חודש ונעלם ממנו ד' רש"י שכ' לקמן נ"ו ע"ב וחיתה המכה והיינו שהעלתה קרום ומ"מ פשיטא לריב"ל דלא מתקיימת יב"ח.

אלא מבפנים ע' ראש יוסף שיישב הל' לד' הר"ן כאן ואמנם לד' הרא"ש מיושב טפי דבאמת גם בחוץ י"ל בדיקה אמנם דווקא לאחר שבדק בפני' והיינו דקאמר אין לו בדיקה בחוץ אלא בפני' ר"ל אם בדקו בפני' אז י"ל בדיקה מבחוץ אא"כ למה זה הק' הרא"ש ארש"י אמאי לא קאמר לס' נקובה הרי מל' אלא בפני' מוכח דאדרוסה קאי וצ"ל דמ"מ ל' למנ"מ ק"ק כיון דלכל מילי קאמר רבה למלתא.

וכ'. עוד רש"י ואין טפת דם נכרת בו לכאורה לד' רש"י דגם לענין נקובה מיירי רבה א"כ מה ענין טפת דם שכ' רש"י אמנם באמת לא ניחא לרש"י למימר דמשום שהחיצון אדום לחוד אין לו בדיקה לענין נקב כד' הראשוני' דא"כ ק' ליהני בדיקת מסמר כמו שהק' הראשוני' אמנם רש"י כ"כ לעיל ר"פ השוחט הטעם משום דיש לחוש כי טפת דם סותמה הנקב וע"י שהחיצון אדום אין הטפת דם נכרת וממילא גם בדיקת מסמר לא מהני וזה ג"כ כוונת רש"י כאן.

וכ'. עוד רש"י כגון הנך דלקמן דאיהו שתיק לכאורה היה מ' מד' רש"י אלו כמו שהבינו תוס' לקמן נ"ג ע"ב בתחלה מד' רש"י דוודאי דרוסה אין לו בדיקה ולכך מפ' רש"י מהו הנקרא ס' אבל באמת זה אינו דהרי עכ"פ אפי' וודאי דרוסה אם אין טפת הארס ניכר כ' רש"י לקמן בהדי' די"ל בדיקה ותו מה בעי רש"י בזה שכ' ולא שניקב מה ענין זה לכאן ועוד הרי רש"י ס"ל דגם נקב אין לו בדיקה מבחוץ ולזה נ' דד' רש"י כתי' א' שברא"ש דהא דסמכו אבדיקת פנימי היינו דבס' דרוסה הקילו ולזה נקט רש"י ס' דרוסה כגון ארי

וכו' ואמנם לכאורה אם הייתי אומר שהארס נוקב ויורד למה לא יהא גם לחיצון בדיקה הרי חזי' היכא שניקב בפנים נבדוק כנגדו ואף דלרש"י אפי' מקום ידוע אין לו בדיקה בחוץ היינו בקוץ ומטעם שכ' רי"ו הובא בב"י ל"ג משום דלמא עייל ונפיק בעור החיצון ממקום אחר וניקב זה שלא כנגד זה טריפה ואמנם בארס הרי לא שייך זה ואמאי אין לו בדיקה מבחוץ ולא סמכי' רק בס' דרוסה וע"ז כ' רש"י דארס אינו נוקב כ"א מחלחל ויורד וכמ"ש הכ"מ פ"י מה' טריפות עיי"ש.

ובד' הכ"מ הנ"ל דדרוסה אינו ענין לנקובה כלל כ"א שארס ממית מיושב קו' הראש יוסף על הר"ן שתי' דסי' קשי' הם אצל דרוסה ואינו יורד מעור החיצון לפנימי והק' ותיפק ליה דעור החיצון הו"ל כניטל ע"ש ולד', הכ"מ א"ש דארס אינו עושה פעולה אחרת כ"א שהוא ממית והיינו אם נוגע למקום שתולה שם החיות ואין עור החיצון בכלל אבל ניטל או לקוי מאן דכר שמי' דא"כ הדרא קו' הכ"מ לדוכתא דהו"ל בכלל נקובה.

ע' בראש יוסף מה שהביא בשם יש"ש דכל דרוסה הוה ס"ס וא"כ א"צ לפ' דמ"ש הרמב"ם דבדרוסה החמירו בספיקו כד' הטו"ז דקאי אארי שתק וכו' כ"ח ד' הרמב"ם כיש"ש דכל דרוסה הוה ס"ס ומ"מ החמירו.

והא מר הוא דאמר וושט אין לו בדיקה אלא מבפני' ל' זה מורה כד' הרא"ש דרבה לא רצה לבודקו בפני' דהיינו לחדודי לאביי וע"ז הק' לי' שוב דאי להר"ן הו"ל להק' והא מר דאמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ.

וע' נב"י מה"ת מ"ש לסמוך על ד' ב"י בע"כ טפת ארס אינה עוברת מדלא אמרי' אוכלין ומשקין שטפוה ויש להוסיף על דבריו דע"כ מה שנבלע בצד החיצון אינו עובר וא"כ ממילא מהי"ת נימא דעובר ע"י הדחה.

וע', ח"ס בתשו' להגאון מהר"ם א"ש מ"ש ליישב ד' הטור שהביא ד' העיטור ודפח"ח וש"י. אבל מ"ש בסו"ד דגם תוס' מודים בס' דרוסה ובוודאי דרוסה הוא שנחלקו על רש"י מבואר בד' התוס' בשמעתין להיפך דגם בס"ד נחלקו על רש"י וצ"ע. גם אינו מוכרח דתוס' מפ' כהרא"ש דמיירי בבר אווזא דחתול הי' רודף אחרי' דע"ז ק' קו' הרשב"א הרי אתא כי ממסמס מ' דלא חזי' לי' מקמי הכי כלל אמנם הרשב"א יישב בענין אחר שם פ' השוחט וא"צ לאוקמי בוודאי דרוסה לדברי' עיי"ש.

רש"י לעיל כ"ח ממסמס נקרע הצוואר ר"ל לשיטתו דמיירי בנקובה יל"פ ממסמס קועי' שנקרע.

נשחט' לקנה ע' ש"ך ופמ"ג דהכא אפי' בתרנגולת כדיעבד דייני' לה ולא בעי' ב' סי' ונ' הטעם משום דכל מכה בקל יוכל לבא לידי סכנה ובס' פסידא כדיעבד דמי.

כ' הראש יוסף דלשיטת תוס' ע"כ גם רבא לחדודי דברי' הוא דאלת"ה היכי הוה מפ' להא דרבה דע"כ בדרוסה דוקא קאמר לתוס' ונ' דבלא"ה ע"כ רק לחדודי עבד דהרי בההיא ס' דרוסה דעבד רבה לחדודי דאביי לקמן ע"כ ג"כ הכי הוה דשחטו לקנה ברישא וכי רבא לא ידע מזה א"וו לחדודי דברי' הוא דעביד ודע דמדשתיק הש"ס לקמן ולא מפ' דצוה רבה לשחוט לקנה ברישא כדהכא ג"כ מ' כרש"י דבדרוסה אפי' לאחר שחיטה שייך בדיקה:

תוס' ודוחק לומר דמיירי ע"י חולי יל"ד הרי גם לד' תוס' בניקב החיצון ולא הפנימי מיירי ע"י חולי דקוץ מבחוץ בלא"ה טריפה ומסתייע מזה לפי' הש"ך דבקק נתחב לפנינו אפי' ניקב החיצון לבד יש בדיקה ואולי שרמז הש"ך שם ל"ג לזה עיי"ש:

ודע דבמ"ש הרשב"א דרש"י לא מחלק בין מקום ידוע מדכ' לקמן גבי מ"ש מס' דרוסה דקוץ מבחוץ אין לו בדיקה גם תי' הר"ן דרש"י לא כ"כ כ"א הכא שהצוואר מלוכלך בדם נסתלק ואמנ' לא הוצרך הרשב"א להביא ד' רש"י לקמן כ"א ממ"ש כאן ד"ה אין לו בדיקה מבואר ג"כ הכי. ואדרבא עדיפא מלקמן דלקמן גבי קוץ י"ל דד' רש"י כרי"ו דבקוץ ל"ש מקום ידוע דדלמא ממקום אחר עייל.

ועוי"ל דה"ק וכי תימא וכו' י"ל אכתי דלמא קודם שהקדישו נפסק קרע הצוואר ולאחר שיתרפא הקדישו ונ' דבאמת לא יוכל לבדוק כל הוושט דהרי אינו יכול לפרקו מהקנה אלא לענין אכילה סגי בהכי דשוב לא ישחוט ג"כ יותר ממה שבדק משא"כ בפסח וקדשי' בשלמא אי הי' יכול לבדוק כל הוושט והי' להוושט חזקה מבוררת שוב לא חיישי' למיעוט דלמא בנתים נטרף משא"כ השתא דאין יכול לבדוק כל הוושט ואין לו חזקה א"כ שפיר איכא למיחש דלמא בנתים נטרף וארובא הוא דבעי' לסמוך וא"כ שוב קשה לר"מ ומסתפקנא אם לא שמעתי קו' זו בימי נערותי בביהמ"ד של אדמו"ר הגאון ח"ס זצוק"ל (נזכרתי כי בשם הרב מוה' זעלינג אב"ד דוועטש נאמרה).

אמנם אי ק' לי הא ק' לי מאחר שהטור פסק כהרא"ש דניקב מבחוץ ולכה"פ במקום ידוע י"ל בדיקה לאיזו ענין הביא סי' כ"ג ד' הרמב"ם בשהיי' במיעוט קמא דקנה דבעוף ישחט למטה וכו' והרי הרמב"ם בשיטת רש"י כ"כ דס"ל בנקב מבחוץ אין לו בדיקה וכמ"ש הכ"מ שם וכ"כ ב"י סי' כ"ג דלהחולקי' גם בבהמה יש בדיקה וצ"ל ד' הטור דהכא שהדם שותת בשעת שחיטה וודאי לא שייך למבדק מבחוץ ואין זה דומה לממסמס קועי' דמא ומ"מ תימא על האחרוני' שלא נתעוררו ע"ז וצ"ע

ישב לו קוץ ע' תו"ח שמפ' דישב היינו שנתחב לרחבו ומפ' כן ד' הרמב"ם וכ"נ פי' ד' הכ"מ שהביא הש"ך סי' ל"ג ולהכי בשו"ע שדייק לומר נמצא ולא תחוב כ' שפיר בין

לארכו בין לרחבו משא"כ בכ"מ מפ' דלרחבו הרמב"ם ישב קרי לי' ור"ל אם נתחב לרחבו ונתחב לארכו היינו נמצא ומ"מ ק' דהרי הרמב"ם כ' הי' קוץ עומד בוושט ול' עומד אדרבא מ' דלח נטעי דבעי' לרחבו דווקא ומה גם בד' רש"י שכ' להדי' נתחב באכילתו מ' וודאי דע"י דרך אכילה נתחב והתם וודאי לא הוה לרחבו.

רש"י הבריא נתרפא הק' התו"ח עיקר חסר הו"ל למימר ניקב והבריא ונ' דרש"י ק' לי' אי הבריא פי' ניקב לחוץ הו"ל למימר ניקב ואנא ידענא שהוא לחוץ ומה גם דלרש"י הבריא אין פי' רק ניקב א"וו דנקט לישנא דמ' תרתי ל' ניקב ול' נתרפא. ונ' דקו' זו ק' לי' להרי"ף למה נקט הבריא ולא נקט ניקב וגם כי ל' וברא אותם אין פי' ניקב כ"א ל' חיתוך כמו ובראת לך ביהושע בבני אפרי' אשר ע"כ פי' הרי"ף כי הוא מל' ברא וא"כ כולל שני' שיצא לחוץ:

והנה קו' הרשב"א על ניקב ונתרפא ממחט שנמצא בריאה מיושבת שפיר בד' הג"א במ"ש ליישב קו' הרמב"ן מביה"כ דבוושט ע"י שגמדא ופשטא י"ל דמחט חזרה לאחור ע"ש א"כ ה"נ ל"ש. והנה הנב"י מה"ק הסביר מדוע בחולי ל"ש הבריא ויש להוסיף על דבריו דדרך חולי להתרפא מעליונו לתחתונ' כי האויר מרפא ומדלא נתרפא למעלה גם למטה לא נתרפא משא"כ בקוץ דלא הי' יכול להתרפאות למעלה משום הקוץ **וכ**'. רש"י ואין קו"ד ותוס' נחלקו עליו ופלוגתיי' דד' רש"י דטעמ' דעולא דמאן יימר דנתחב כלל מחיים משא"כ כשיש קו"ד ע"כ נתחב מחיים ולד' תוס' טעמא דעולא דמאי דלא חזי קמן לא מחזיקי' ריעותא וכיון דלא ניקב החיצון לא חיישי' וא"כ ל"ש יש קו"ד או לא.

והנה בשיטת רש"י דבקו"ד גם עולא מודה מסתייעי' ד' הכ"מ פ"ג מה' שחיטה שכ' דמ"ש הרמב"ם דאם נמצא מבפני' קו"ד נבילה קאי אקוץ דבלא קו"ד הוה ס' ובקו"ד וודאי ובפמ"ג ל"ג פי' על נכון דברי' ואכתי מנ"ל להרמב"ם הא אמנם מדפשיט' לי' מתוך הסוגיי' וכמו שהוכיחו הרשב"א והר"ן דבקו"ד ע"כ עולא מודה ואמאי הרי עולא לא חייש לס' א"וו כה"ג מקרי וודאי ומטעם שכ' הפמ"ג הואיל ויצאה מחזקתה מחיים ור"ל משום דהוה כס' בשחיטה דקיי"ל נבילה.

גמ' ולעולא מ"ש מס' דרוסה יל"ד לאיזו ענין קאמר הש"ס ולעולא ונ' דלכאו' גם לדידן ק' מביה"כ דג"כ לא חיישי' ומ"ש מס"ד דחיישי' וצ"ל כמ"ש תוס' דשאני דרוסה דשכיח טפי לאי' אמנם לעולא דגם בוושט דשכיח כמו כן אינו חושש לדידי' הוא דק' מ"ש מס"ד אמנם לד' הרמב"ם ניחא טפי דלכאור' למ"ש הרמב"ם דבדרוסה החמירו משום דכ' בהדי' א"כ מאי מק' הש"ס וצ"ל דלעומת זה בוושט שייך חזקת אינו זבוח וא"כ בשלמא לדידן

מביה"כ לא ק' מ"ש מס"ד משום דבדרוסה החמירו משום דכ' בהדי' משא"כ לעולא דגם בוושט לא חיישׁ אף דאיכא חזקת אי' ק':

רש"י, ד"ה מ"ש מס"ד כ"כ לאפוקי מפי' הרא"ש דמפ' דקו' הש"ס הי' אמאי לא מצריך עולא בדיקה אפי' לכתחלה וזה לא מ' לי' לרש"י דמהי"ת נימא דס"ל לעולא דאפי' לברורי היכא דאיכא ל"צ א"וו מדיעבד ק' לי' וש"מ דנקב מבחוץ אין לו בדיקה.

אלא דק' דלמא אדרבא בשלמא בס"ד דאיכא לברורי מבררי' משא"כ הכא מהי"ת נימא דאפי' דיעבד החמירו חכמי' וצ"ל דהרי גם בס"ד אם לא בדקו אפי' דיעבד אסור למאן דחייש לס"ד וכ"ת התם משום דעבר אתק"ח א"כ הו"ל לחלק בין שוגג למזיד וזה לא מצינו אלא ש"מ דחכמי' תקנו אפי' דיעבד והכא מ"ש:

תוס' ד"ה מ"ש מס"ד לכאורה מ' דמשו"ה הציעו תוס' תחלה הפסק הל' משום דקו' קאי גם אוושט ואמנם מדלא הזכירו בקו' בשמעתין מוושט מידי ש"מ דמוושט ל"ק להו והא דהציעו הפסק דלא נימא מאחר דטעמא דס"ד משום דשכיחי א"כ קיי"ל שפיר כעולא וכמ"ש הראב"ן לזה הקדימו תוס' דכעולא וודאי לא קיי"ל ומה דלא ק' להו מוושט לכאורה דכיון דנקובת הוושט נבילה ל"ש למימר בזה מחזיקין מאי לאי' דכל נבילה הוה אינה זבוח ואין זה דומה לשמעתין דיבמות.

ואמנם ביבמות שם הקשו בהדי' גם מוושט ולכאורה דעתם כד' רש"א כבכורות ר"פ הלוקח תניינא דפסוקת הגרגרת הוא דהוה נבילה ולא נקובת הוושט וכבר האריך בזה בפ"מג סי' ל"ג אמנם י"ל ג"כ דקו' תוס' ביבמות הי' מנמצא קוץ בתורבץ הוושט דלכ"ע לא הוה כ"א טריפה וכן דחה הפמ"ג מ"ח ד' הפליתי ביישוב קו' הטו"ז עיי"ש.

והנה הראב"ן נחלק על הרי"ף ותוס' ופסק כעולא מכח קו' דמחט ולכאורה אם הראב"ן מפ' דעולא אפי' לכתחלה קאמר דא"צ בדיקה וודאי ק' מנ"ל לראב"ן להק' דלמא גם בביה"כ צריך לבדוק לכתחלה וכן אם מפ' הרא"בן הבריא יצא לחוץ אין בדיקה לוושט מבחוץ כפי' ב' של רש"י ג"כ ק' תינח וושט דחיצון משא"כ ביה"כ למה לא יהי' לו בדיקה מבחוץ וע"כ הרא"בן הוה מפ' הבריא ונתרפא ושפיר הק' בביה"כ למה לא נימא הבריא ונתרפא ובזה צע"ג דהרא"ש לא הביא כלל פי' זה של הבריא ונתרפא ובכל זאת מחמת קו' הראב"ן נחלק על הרי"ף והרי בשני הפי' שמביא הרא"ש אין כאן קו' כלל מביה"כ וצ"ע

והנה ביה"כ הק' על הש"ך דמה יענה לד' הרא"ש שהביא ג"כ ב' הדינ' של רמ"א ולכאורה מאי מק' לד' רש"י הוא שתי' כן הרא"ש אבל לי' לא ס"ל כמבואר בדבריו וצ"ל דכוונת

הנה"כ דמ"מ מ' דגם לד' רש"י הסכים עם הרא"בן וצ"ע ודע דמ"ש בחת"ס ליישב קו' הש"ך כבר דחה הנוב"י מה"ק עיי"ש:

ודע דהש"ך הבין דתרעומת הרמ"א הי' משום שמקילין בקוץ תחוב ממש ולא דיבר רמ"א מהשחן הנמצא בוושט מאומה והטו"ז הבין דרק על השחין הוא שמתרעם רמ"א ובקוץ ממש לא עלה על דעת להקל נמצא דבקוץ לכ"ע אין להקל ובשחין לכאור' גם להש"ך יש להקל אלא שבנה"כ לא כ"כ ע"ש.

והנה בפמ"ג הביא בשם פני' מאירות שתמה על מה שנוהגין לקלוף הוושט להמחבר גם במקצת עור הפנימי טריפה כמבואר בש"ך ולטו"ז בעי' כל עור החיצון ניקב וא"כ קליפה זו למה עיי"ש ולי נ' דנ"מ אם עכ"פ לא ניקב כל עור הפנימי לגמרי הרי אם גם הנקב נעשה ע"י קוץ דעת הרי"ף והרשב"א והשאר פוסקי' חוץ מהרמב"ם ורש"י דכשר דמפ' הבריא יצא לחוץ וא"כ לא סמכי' אראיבן לחודי' כ"א על כל הפוסקי' דמכשירין בניקב מקצת עור הפנימי משא"כ אם כל בפנימי ניקב דאין כאן מכשירין כ"א הראב"ן והרא"ש והו"ל יחידאי ולא סמכי' עליי' ומ"מ בקוץ תחוב ממש לא סמכי' אהני פוסקי' ג"כ כ"א בשחין דווקא משום דהוה ס' חולי ס' קוץ וע' בזה:

והנה ד' הפמ"ג להטריף אם הוא מלא שחין דהרי הו"ל לקותא בכולו דהו"ל ניטל לד' הרא"ש וצ"ע דכיון דעכ"פ חזי' דכל השחין סר ע"י גרידה והוושט חוזר למראה בריא למה יקרא זה לקותא כלל גם המראה אם חוזר ע"י גרידה מהי"ת למטרף ולא ראיתי מימי מורי הוראה חוששין לזה וצ"ע.

וע' בצ"צ מ"ש דבראשי' לא תקנו לבדוק משום דבלא"ה קודם הבישול ייראו הנשים וישאלו ולכאורה אדרב' בריאה כ' הרשב"א טעם א' משום דודאי יראו אח"כ הטריפות ובנתים יארע תקלה ע"י תערובות וא"כ ה"נ וצ"ל בריאה דבבית המטבחיי' הוה י"ל שיהא תקלת רבי' ולכך חיישו רבנן משא"כ הכא דלתקלת יחיד לא חששו דכל אשה תחוש לעצמה.

ודע דמה שהתיר בחת"ס בפשיטות שריי' הוושטי' היינו דווקא לאחר שראו שאין בו נקב דאם יש חשש נקב מבואר מדבריו דחיישי' למטרשי לי' כמו בריאה ע"ש.

גמ' ומ"ש מב' חתיכות נ' דלרב דלא חייש לס"ד לא ק' לי' דצריך להבין אדרבא נדמיי' לחתיכה א' ס' חלב דלא מייתי אשם תלוי וצ"ל דד' המק' דוושט דמי לאיתחזק אי' דהו"ל כס' בשחיטה וא"כ דווקא לעולא הוא דמק' דאמר למלתי' בוושט משא"כ לרב בס"ד שפיר דמי לחתיכה א'.

ומ"ש משוחט בסכין וכו' מדמק' הש"ס מר"ה אעולא יש קצת ראי' לד' ראב"ן דקיי"ל כעולא וקיי"ל כר"ה בלא שיבר עצמות וא"כ הוה ק' הל' אהלי':

ומ"ש מס"ט ברה"י נ' ד' המק' דס"ט ברה"ר הוא דהל' גמירי לה אבל ס"ט ברה"י הטעם משום ס' אי' לחומרא וכ"ת בחתי' א' מ"ט לא מביא אשם תלוי התם משום דלא אתיליד ריעות' וכה"ג בס"ט ברה"י ס' ביאה טהור וה"נ הרי אתיליד ריעותא ואמאי לא ניחוש ומשני התם בין ברה"י בין בר"ה הל' גמירי לה

רש"י, ד"ה נמצאת אתמר אבל ישב ע' רש"י מבואר מדברי' דהאי מ"ד וודאי הבריא היינו נתרפא ונ' דע"כ צ"ל כן דאי ס"ל הבריא ניקב החיצון וא"כ ניקב מקצת הפנימי כשר ואמאי קאמר נמצאת אתמר לימא לעולם ישב אתמר ובלא ניקב כל הפנימי דאז גם לדידי' כשר אלא ש"מ דס"ל הבריא היינו נתרפא ואפי' בניקב מקצת הפנימי טריפה וע"כ נמצאת אתמר והן הן ד' רש"י ומכאן למד רש"י לפ' רבריא נתרפא דמהי"ת נשוי פלוגתא בין האי מרבנן לרב כהנא בכוונת עולא בענין זה וא"ש שהרמב"ם פסק הבריא נתרפא דפשט ד' הש"ס מוכח הכי:

בע"ה בענין תורבץ הוושט פ' א"ט

כ' רש"י תורבץ מקום דיבוקו בלחי א"ל דכוונת רש"י דלמטה ל"ש תורבץ דמסוגי' דלקמן מבואר דגם למטה שייך תורבץ גם א"ל דכוונת רש"י דלמטה מודה רב דליכא מקום שחיטה דאל"כ מאי ק' לרש"י מהגרמה בוושט לרב הרי למטה שייך הגרמה וצ"ל משום דס' כווץ ל"ש כ"א למעלה כ"כ רש"י:

חותכו ומרחיב ע' רש"י כוונתו דמעצמו וודאי עומד במקומו כאידך מ"ד לקמן אבל כאן ר"ל דיכולין להרחיבו ולא יתכווץ.

הק' רשב"א לשמואל לחשבינהו בהדי שב שמעתתא לעיל ותי' מידי דהוה אנחתכו רגלי' וניטל צוה"ג וק' בשלמא התם תרוויי' טריפה משא"כ הכא וושט עצמו נבילה ותורבץ טריפה ולזה נ' דלכאורה מאי מק' הש"ס ותו ליכא לימא דתנא דבי ר"י לא חשיב וושט וגרגרת דנבילה הוו אלא ש"מ דבאמת איכא וושט דהיינו תורבץ דטריפה הוה וכן י"ל בגרגרת דשאר פסולי טריפה הוה א"נ למעלה משיפוי כובע וא"כ עיקר וושט דקחשיב בהדי ח' טריפות היינו תורבץ ולק"מ:

יונה אמר זירא הביא הב"י בשם מ"כ דיונה ממש והד"מ תמה עליו וגם מרש"י מ' דלאו ביונה קאי ומ"מ נ' דהמ"כ ק' לי' דע"כ ליכא למימר דמקום מבלעת' בבהמה ועוף שווים ובשלמא לקמן גבי כדי תפיסה לרש"י נתן שיעור בבהמה דאבהמה דמתני' קאי וממילא

ידעי' דבעוף לפי קטנו משא"כ הכא אם לא נדכר עוף בהדי' האיך מסתם סתים לי' ונתן שיעור בעוף אלא ש"מ יונה ממש קאמר:

כלפי סנא' דרבא ע' רש"י ולמ"ש הר"ן בחי' והרש"בא דר' אבא הוה ס"ל דרבא טועה בשיקול הדעת הוה ולכך הי' מחייבו לשלם ומר ברי' דרבינא אמר שהוא טועה בדבר משנה ופטור מלשלם א"כ היינו כלפי סנא' דרבא שהי' שמחי' שרבא חייב לשלם.

תוס' זיל שלים ובאמת הדבר ק' כי למה זה האכילה רבא בידי' לכלבי' כ"א י"נ דרבא הוציא ממון מן השוחט שחייב' דבא לשלם או דלא הי' מומחה או שנטל שכר מהשחיטה והשוחט האכילה לכלבו וא"כ הוצרך לשלם להשוחט ול' דמי תורא למרי' ל"ד.

תוס' ד"ה ור' יהושע דמחדדי טפי כוונתם דב"ש הי' גדולים בחכמה וב"ה שמנין **להני** כללא ר"ל ר"י שמע מרב דתורבץ במשהו וסבר משום דמקום שחיטה הוא ולא היא:

בע"ה בענין שיעור שחיטה בקנה:

תוס' ד"ה אנסה עצמה כ' טו"ז דק' לתוס' אד' רש"י הרי רועה קאמר רבא ונ' דרש"י יישב זה משום דרבא סיים וקאמר שלא תיאנס ויל"פ בידי אדם וכמ"ש רש"י ולכך מיבעי אם גם אנסה עצמה בכלל דרבא ורישא דווקא או תיאנס דסיפא דווקא.

ופמ"ג, כ' דק' לתוס' לד' רש"י רבא ור"י ור"ל חדא מלתא אמרו ונ' דגם זה יישב רש"י דהש"ס מיבעי לי' אם רבא בידי אדם קאמר והיינו דר"י ור"ל או בא להוסיף אנסה עצמה **ע'** בכ"מ שיטת הרמב"ן וסיים דטעם האיבעי' אי בתר שעת שחיטה או בתר השתא אזלי' כוונתו דלפי"ז אין חילוק בין אנסה עצמה או בידי אדם ויש לכוין זה בד' ר"י ור"ל שסמכו כאן ענין ניקב הקנה למטה מן החזה ר"ל אילו משך הקנה למעלה ולא שחט בה ונמצא באותו מקום הלא הי' טריפה במשהו משום דמקרי ריאה והאיך אפשר להכשיר השחיטה.

תוס' ד"ה חותך ר"ל דלכך אמר זה חזה הניתן לכהני' משא"כ גבי הקטרה אין זה חזה.

בע"ה בענין נדלדלו הסי' פ' א"ט.

ותנא תונא מכאן יש להק' על מ"ש הרמב' בתשו' שהביא הכ"מ דאין שייכות לסימני' עם הלחי התחתון עיי"ש א"כ מאי ותנא תונא דקאמר וצ"ע ומ"ש הרמב' על לחי העליון דביומא תתקרר הריאה והלב ר"ל כיון דבו ביום תמות לא אדכר הש"ס מזה כי היכי דלא אדכר מניטל הלב וכמ"ש הכ"מ פ"י מה"ש.

תוס' ד"ה עיקור סי' י"ל ד' רש"י דע"כ עיקור סי' ל"ש אלא אם גם התורבץ נעקר ממקום דיבוקו בלחי משא"כ אי נימא דהוושט נעקר מן התורבץ זה ל"ש למקרי עיקור כ"א פסוקת הוושט דבחד אבר שייך טפי ל' פסוקה.

באו"ד אבל ק' מה שנ' לי בפ' ד' תוס' בקיצור הוא זה דהמק' מדפריך מרבב"ח אניטל ע"כ הוה ס"ל דנדלדלו היינו ניטל ובשלמא אי אנדלדלו דתי' לי' המתרץ הוא דפריך והוה ס"ל דל' דלדול מ' מיעוט בכמ' צדדין וק' לי' דלדול אדלדול והתרצן משני לי' דדלדול דררב"ח היינו בכמה צדדין ודמתני' ושמואל בצד א' משא"כ אם התרצן משני לי' דרבב"ח בניקב מיירי או דהסי' נפרדו דזה ג"כ לא עלה ע"ד המק' ולחלק בין בבת א' בכמה צדדין לית לן להנך גי' א"כ ק' מאי עלה ע"ד המק' לפ' ד' רבב"ח וכל ד' תוס' עולין בע"ה כהוגן.

ובר"ן בשם רמב"ן כ' ליישב ד' בה"ג דעיקור קוד' שחיט' טריפ' וא"כ הביצים והחלב אסורין גם לבה"ג ואמנם השחיט' מטהר מידי נבילה ובשעת שחיטה הל"מ הואיל ומתנדנדין דנבילה ונ' דמטעם זה השמיט הב"י בשו"ע הא דלבה"ג הביצים והחלב מותרי' ולא כד' האחרוני' דטעמ' משו' דחשש לד' רש"י דהרי לא השמיט כלום מזה וגם לד' הרמב"ן יש מקום לד' הב"ח בענין עיקור במיעוט קמא די"ל דגם במיעוט הסי' מתנדנדין.

ויל"ד מאחר דהרא"ש והטור השמיטו הא דאיגום איגומי משום דמ' להו דלמסקנא הכל באפרוק אפרוקי תלי' שלא הגי' רמ"א כלום אד' המחבר.

הנה לפני' הגי' ברי"ף תורבץ שניטל רוב' וא"כ מבואר אם הפי' דהיינו שנפרדו זה מזה דווקא ברובו כשר ולא כולן וע"כ מדצידד הרשב"א בזה לד' הרי"ף ע"כ לא הו"ל הגי' רוב': **והנה** להרא"ש ק' לי' קו' רשב"א על הרי"ף ולכך מפ' בע"א אלא דק' אכתי למה לן תרי שינויי אחדא קו' ונ' דכוונת הרי"ף ליישב קו' תוס' מאי טריפה דקאמר רבב"ח נהי דהמק' מצי קאמר וליטעמיך למסקנא מא"ל א"וו דלמסקנא רבב"ח בנפרדו מיירי והתם בכ"ע ברובן טריפה משא"כ בניטל יש חילוק בין אפרוק לאקפל ובאמת הן הן ד' הרמב' שכ' סי' שנדלדלו טריפה ואקפל מטעם שאינו ראוי' וניטל ברוב' כשר ואמנם הכ"מ בירר לו דרך אחר ולא ידעתי לכוונו בל' הש"ס מאחר דהש"ס לא הק' כ"א מרבב"ח ורבב"ח נדלדלו קאמר הו"ל לשנויי הא דאדלדל אדלדולי ותו לא ולמה משני אקפל אקפולי דמבואר מד' הכ"מ דלא גרס בש"ס כ"א כגי' דידן עי"ש ומה ענין אקפל לרבב"ח ותו מ"ש ואדלדל בכלל אקפל כיון דנדלדל טריפה כמו שכ' הכ"מ בהדי' ואקפל דווקא אין שחיטה מועלת והאיך שייך לומר שזה בכלל זה וצע"ג

בע"ה בענין פסוקת הגרגרת פ' א"ט

רש"י רוב חללה נ' דגם רש"י ס"ל דברוב חללה לחוד תלי' מלתא אלא משום דעל הרוב שוחט מצד העב כמ"ש רש"י לפני זה ולא משכחת רוב חללה בלא רוב עובי' ולזה כ' רש"י ל' עד.

ע' בר"ן בסוגיין דמסיק דבשיקול הדעת אינו יכול לחזור מהוראתו ובמס' ע"א נחלק על הראב"ד ומסיק דאפי' בשיקול הדעת יכול להחזיר הוראתו ע"ש ובש"ג שם.

והנה הרא"ש בע"א שם ג"כ ע"כ ס"ל דמפני כבודו הוא ומה"ט כ' דיכול לקבל סברת חבירו וכ' ג"כ דבהתיר ג"כ אינו יכול לאסור וע' בירושלמי שלפנינו גי' אחרת ממה שהי' לפני תוס' ורא"ש .

תוס' ד"ה היכי עביד הכי נ' דהנך ב' תי' בתוס' או מטעם אגמרי' סמיך האמין לילתא או דטעם זה מספיק תלי' ג"כ בהני תרי טעמי דאי משום כבודו א"כ י"ל דמשום דאגמרי' סמיך האמין לילתא כיון דלא הוה בי' נדנוד אי' משא"כ אי משום שוי' חד"א א"כ בשלמא אם היכי דאגמרי' סמיך ליכא חד"א שפיר משא"כ אי בלא דברי' יש חשש חד"א האיך האמין לה.

כ' הר"ן דמה"ט בשני' רשאין ליקח דא' מהם אינ' חוטא ולא לו וק' תינח בא"א משא"כ במקח הרי שני' יכולין ליקח וצ"ע וע' בהג"א טעם אחר:

ע' בש"ך וטו"ז סי' י"ח בענין היתר הטבחי' שלוקחין השוחטין ועל תי' הטו"ז יש להק' אטו מי גרע מאומצא מעליי' דשייך חשדא ולתי' הש"ך הרי גם רבב"ח לקח לעצמו ומ"מ מק' הש"ס ואולי דעתם דאי' באמת ל"ש כה"ג כ"א הרחק מן הכיעור וא"כ ארבב"ח וכיו"ב הוא דשייך הרחק מן הכיעור ולא לשוחטי' דהיינו אנשי דעלמא.

ושונא מתנות יחי' כ' במק"א דהנה תכלית יציאת נשמה מעוה"ב לעוה"ז דלא תיכול נהמא דכיסופא וא"כ שונא מתנות דבוש לו נהמא דכיסופא זה הוא כדאי שיחי'

אתייקורי קמתייקרי ר"ל ודמי לנתנה היא ואמר הוא והנותן הוא המקבל.

תוס' ד"ה אשתמיטתי' ע' רש"א הנה דברי' א"ש לד' רמ"א סי' ל"ד דשיעור איסר פחות מרוב ושפיר קאמר משא"כ לד' הש"ך וטו"ז דאיסר גדול מרוב א"כ אין מקום לד' רש"א.

תוס' ד"הניטל הנה מקו' תוס' מבואר ד' תוס' כרש"י דבניקבה גם השלם מצטרפין ושפיר הקשו אמנם באמת מקו' זאת יש ראי' לד' הרמב' דהשלם לא מצטרף וזה ידעי' מדנקט ניטל דליכא שלם כלל וכה"ג בניקב דווקא הנקבי' הוא דמצטרפי' משא"כ אי הוה נקט ניקב ס"ד דגם השלם מצטרף וכשיטת רש"י.

בעוף מאי ע' ברא"ש ומדברי' מבואר מנ"ל לרש"י לפ' דגם השלם מצטרף ואמנם הרי"ף והרמב' דייקו להו קו' תוס' לעיל כמ"ש דע"כ אין השלם מצטרף וא"כ ק' שוב אמאי פריך הכא דווקא בעופא מאי אע"כ עיקר קו' הש"ס משום דחזי' דעוף חיותו מועט דהרי הכשירו בסי' א' אם גם לענין חסרון יש שיעור אחר ונ' דבפלוגתת רש"י ורמב' פליגי ג"כ הני ב' דעות ברי"ו והביא ב"י בעוף הגס מאי דינו דלרש"י בעוף גם באיסר משערי' ולרמב' כיון דחיותו ג"כ מועט ברוב פי הקנה משערי':

משהו למעלה וב"י בשם סמ"ק טבעת למעלה ונ' ד' הסמ"ק דמשהו היינו טבעת א' וחולי' היינו ג' טבעות וטעמא

בע"ה בענין חוט השדרה פ' א"ט:

אינו יכול לעמוד מפני כבדו נ' דמס' לי' להש"ס אי נתמסמס פסול מטעם דכיון שאינו יכול לעמוד סופו ליפסק וא"כ ה"ה באינו יכול לעמוד מפני כבדו משא"כ אם הטעם דהו"ל כנפסק ותינח נתמסמס משא"כ במפני כבדו ומה"ט פי' רש"י ב' טעמי' ונ' דטעם דמהני אם המוח מכוסה במים אף דבחוט השדרה הכל תליא אם יכול לעמוד משום דעיקר טריפות המוח תלי' בקרום וכל זמן שאין המים נוגעי' בקרום אין סוף הקרום ליפסק.

הנה במים בגולגולת ד' הפמ"ג כי נחלקו הש"ך והטו"ז ולדעתי אין כאן פלוגתא דהטו"ז לא הכשיר כ"א אם הי' מעט מים בגולגולת ולא הי' ניכר בקרום כלל והיינו בסדקי הגולגולת הי' מעט מים וכה"ג אפשר גם הש"ך מודה:

מ"ש התבו"ש הביאו הפ"מג דבחדש תמוז יש לבדוק במוח הכבשי' כוונתו דוודאי ברבות הימים יהי' ניכר ע"י החולי שווינדל משא"כ באותו חדש שנולד אין כאן שום היכר.

בין הפרשות הנה לד' רש"י סמוך לירכי' מתחיל בין הפרשות ולד' רבותי' סמוך לאלי' נמצא דרש"י מיקל בזה.

הוה בעי למיזל לבי חוזאי ע' רש"י דהש"ס הביא זה למימרא משום דהוה בעי למיזל ולא הי' לו פנאי להמתין לא הי' ר"י יכול לחוות לו בפני' ואמנם זה א"ש לד' רש"י דמיירי סוגיי' בגדי שחוט משא"כ לד' רבותי' דמיירי בגדי חי לכאורה א"צ לזה דלמא לא הי' רוצה לשוחטו.

תוס'

ד"ה עד ועד כוונתן דבמימרא האמור' וודאי הי' מפרש דברי' אלא שהתלמידי' שכחו מה אמר להם.

תוס' ד"ה את"ל בסו"ד ע' רש"א ורצה לדחות ד' רש"ל שרמז עלי' הש"ך סי' ל"ד ולי נ' דהדין עם רש"ל דאל"כ אכתי ליבעי אי עד ועד בכלל ולענין פי פרשה שלישית וצ"ע.
רש"י ד"ה פרשה עצמה נ' כוונת דברי' דבא ליישב למה זה נקט ר' ירמי' דווקא אי עד ועד בכלל ולזה כ' רש"י דפ"ק אטו דמבעי' דר"פ מ' דאי עד ועד בכלל לא שייך למבעי מידי קאמר איהו דאפי' אי עד ועד בכלל ג"כ שייך למבעי לענין פרשה עצמה.
וע' ברשב"א וחי' ר"ן פי' לד' רש"י ומ"מ גם למסקנת דברי' א"ש דנקט רש"י פרשה ראשונה משום דעיקר איבעי' על הראשונה אלא דממילא גם בשני' דינא הכי:.
גמ' אי משום כבוד נשיאה וצ"ל שלא הורה בה באותה שעה דאטו משום כבוד נשיאה יהא מיקל באי'.
תוס' ד"ה למטה מדצדדו תוס' לענין למטה ולא צידדו לענין בין האגפי' ש"מ דהוו גרסו ר' ינאי אמר למטה וכגי' הרשב"א והרא"ש דגרס אפכא באמת כל הצידוד על בין.

בע"ה בענין לב פ' א"ט.

והנה לרש"י ל"ש אמצע הלב ול"ש כל חללי' טריפה ולהרמב' אמצע הלב ושאר חדרי' קטני' כשר והטור עשה פשרה והטריף באמצע הלב כרש"י דלמא היינו חלל גדול ואמנם בשאר חדרי' קטני' הכשיר כהרמב' ונסתלק תלונת פמ"ג.
והנה מה שפקפק הפמ"ג בענין פסק הריק"ש בפ"ח בכיס מלא מים נ' דדווקא בכיס הכשיר דאי דרך הוושט אתו כיס זה מהיכן בא וגם לחשש הב"ח דלמא מסמסו א' מאיברי' הפנימי' אין לחוש דהרי הם בכיס משא"כ במעשה דתרנגולת שהי' בה עצמה.
ומה שתמה הפמ"ג על הפלתי שכ' דמעשה דראבי' בעוף הוה נ' כוונתו דלד' רמ"א ק' קו' הטו"ז מה עלה על דעת הראבי' לבדוק א"וו בעוף הי' מעשה ושם חין דרכו להיות אדוק:
רש"י דכבדא דניטל כולי טרפה י"ל דמכבד צריך להשתייר אבל לא מן הסמפונות.
רש"י, וקיי"ל כלי"ק וכו' נ' כוונתו כיון דלכ"ע חד מניי' טריפה ולא תרוויי' ומעתה אם ר"י אריאה קאי לא צריך לפרוש' דידוע דהריאה והקנה הם אבר א' משא"כ אי אכבדא ובריאה כשר א"כ הו"ל לפ' בהדי' דאכבדא קאי.
ד' הש"ך ססי' ל"ד דשלא במקום פיות הסמפונות טריפה אם נמצאו נקבי' בקנה הלב וע' פמ"ג ונ' לבחר דלמה דמסיק הש"ך סי' מ' ע"ד ראבי' בהג"א כד' רמ"א דאין שום שומן הלב סותם א"כ ד' ראבי' סותר לד' ר"ש ושני' בהג"א שם דר"ש קאמר בהדי' דשומן הלב סותם א"וו דר"ש לא קאמר אלא במקום פיות הסמפונות ושאר שומו הלב מודה לראבי' דאינו סותם

בע"ה בענין כבד פ' א"ט

בענין מה שהק' החי' ר"ן הלא שפיר פסק ר"י כמתני' דכזי' משום דלחומרא נ' דד' רש"י דאי מה"ט ל"ש הל' הל' כד'

יש. לעורר דכאן מסקי' דר"י בר יוסף ס"ל דלא אמר ר"י הל' כסתם משנה ובשבת פ' אלו קשרי' קי"ב מתרץ ר"י בר יוסף הא דאר"י הל' כסתם משנה ע"ש וצ"ע.

נ'. דהך פלוגתא אי כזי' במקום מרה או במקום חיות'. תלי' בפי' ר"ש ב"ר מטביל לה דלפי' בתרא ברש"י דר"ל מטביל משום דהוא קרוב לנפש ע"כ אי' בה מצ"ע חיות' ובעי כזית במקום חיותא משא"כ לפי' קמא י"ל דגם לר"ש ב"ר הטעם משום מרה.

תוס' ד"ה הלכך וכו' כוונת דברי' דלכאורה י"ל דר"פ למאן דבעי' כזית קאמר ולדידן נשאר בספק הל' כד' מאן וא"כ סגי מיהת כזית א' מטעם ס"ס לזה כ' תוס' דלא הוא כי הנה לעיל הל' פסוקה כמ"ד כזית וכ"כ לאפוקי מד' הראשוני' דלא גרסי במתני' כלל כזית וא"כ לרבב"ח דאמר משום ר"י הל' כסתם משנה אין הל' כד' האומר כזית.

בע"ה בענין ריאה פ' א"ט

סי' ל"ו רש"י במתני' סמפונות שהדם נובע בהם כשחותכין אותה ר"ל דלאו דמחיי' יש שם דם דידוע דהריאה צריכה להיות נקי' ובפרט מקום הסמפונות כ"א בשעת שחיטה בא דם לסמפונות דרך הקנה ונ"מ שצריך לחותכן קודם מליחה כמבואר בפוסקי'

כאהינא סומקא נ' מל' זה דייקו הפוסקי' דמיירי באיגלד כול' וכן דייק ל' רש"י וא"צ לדיוק התו"ח ע"ש כבר כ' מימי' בגליון ש"ע שלי' לתמוה לפי מ"ש הטו"ז סי' ל"ג דלקותא גרע מנגלד א"כ החיך פשיט הש"ש אינקב דמיירי אפי' ע"י לקותא מנגנד וצ"ע.

הנה מ"ש הטו"ז דלדידן לא סמכי' בנגלד אבדיקה לכאורה לטעמי' אזיל דס"ל דהא דשני' לבני' טריפה משום דנתפשט לקותא בכולו ואיגלד כשר משום דבאיגלד יש בדיקה ע"י נפיחה וא"כ בדיקה זו מדינא ושפיר לא סמכי' אח"כ ק' אהרא"ש גופא דהוא מרא דשמעתא דשני' לבני' ואמאי קאמר אד' בה"ג דהכי מסתבר משום דנשתנה מבריי' הרי לדידי' מדינא צריך בדיקה וכד' הטו"ז וצ"ע.

מ"ש הב"י ע"ד הג"א דריאה שואבת אין לה ענין לאכלה בי' דאמרי' בוושט נ' שכיון לד' רש"י פ' הרואה שכ' דהא דריאה שואבת ר"ל מבעד לדופני הכרס וכן הוא ע"כ דהילוך הריאה דרך הקנה ואם יכנסו משקין בקנה שום בע"ח יחנק וכן אמר בפ' ע"פ גבי ד' כוסות פרקדן לא הוה הסיבה שמא יקדים קנה לוושט.

ומה שיש לתמוה על שלא הרגישו בו האחרוני' אשר כל רז לא אנס להם דבב"י ובשו"ע החליט דניקב זה שלא נגד זה כשר ובכ"מ דייק בהדי' מל' הרמב"ם דניקב זה שלא כנגד זה טריפה וצ"ע.

סי' ל"ח ככוחלא פי' רש"י לז"ור וכ' רמ"א סי' ל"ח שהוא דומה לרקיע והנה מד' תוס' מוכח דלא הוה כן חדא שהרי כ' לקמן דכרתי הוא כעין רקיע קרוב לתכלת ולעיל ד"ה אוכמי כ' תוס' דאוכמי היינו ככוחלא וא"כ ע"כ הוה מראה בלויא קרוב לשחור ואולי אותה מראה שקורין היום פראנסבלויא ומ"מ אינו דומה לרקיע וצ"ע.

כדיותא כ' הרי"ף וסי' דיותא ארמיתא ר"ל דיו שחורה נ' דק' ק לי' אמאי לא קאמר כדיו וקאמר דיותא לזה כ' דלא כרש"י כ"א כדיו שבעופות טמאי' השחורה והיא נקרא' דיותא בל' רז"ל.

רש"י ד"ה דא"ר חנינא ה"נ סופו לרקב מ' מדבריו דס"ל כהרשב"א בתה"א דטעם פיסול המראות משום סופו לינקב ולא כהרמב"ם שכ' דכל מראה פסולה מקרי בשר מת וע' בנב"י מה"ק סי' י"ד מ"ש בזה ודפח"ח.

רש"י ד"ה כשירה דהדרא בריא מדר"נ נ' דלא לחנם הכניס רש"י תיבות אלו דהדרא בריא בין כשירה למדר"נ כ"א נידוק מדאצטריך רבא לאתוי ראי' דאדומה וירוקה כשירה א"כ לכאורה מ' דשאר מראות כגון ברוין גרויא שהביאו הפוסקי' הם טריפה ולזה כ' רש"י דלא היא כ"א כמסקנת רש"י דכל מראות אחרות כשירות והכא אצטריך לראי' משום דלקותא באמת הוי אלא דהדרא בריא וע"ז קאמר דהדרא בריא מדר"נ:

רש"י ד"ה המתינו שאין לך דבר שעומד בפני פי"נ נ' מד' רש"י דלא מ' לי' מטעם מתו אחיו מחמת מילה הי' מתיר כד' תוס' כ"א משום שראה שלא נבלע בו דמו.

תוס' ד"ה שלישי ע' רש"א ומ"מ ק' כיון דעכ"פ היו מתו אחיו מחמת מילה האיך הניח ר"נ אותו למול אחר שנבלע בו דמו וצ"ל משום שהאשה אמרה לו כי בני הראשוני' היו כמו כן אדומי' וא"כ עיקר חסר מן הספר וז"נ טעם רש"י שנחלק ע"ד תוס' ואמנם כ"ז לד' תוס' משום דאיכא לפ' דר"נ סבר כרשב"ג הי"ל לגמ' לפ' אבל לגי' הרי"ף רביעי הביאתו לפני א"כ לכ"ע הו"ל מתו אחיו מחמת מילה ג"כ דהאשה א"ל שהי' כלם אדומים דאל"כ על מה סמך שהניח למול אח"כ.

רש"י ד"ה כבישרא הכי קום להו וכו' כוונתו בשלמא לעיל ככוחלא וכדיותא הם מראות רחוקי' זה מזה אין מן התימ' שזו כשרה וזו טריפה אבל כבדא ובשרא שאינם רחוקי' זו מזו ושני' נוטי' כמעט למראה אודם ואעפי"כ זו כשירה וזו טריפה ולזה כ' רש"י הכי קום להו וכו'.

והנה כ' רש"י ירוקה כעשבי' וכ' תוס' ד"ה ככרתי דרש"י כ' זה בכיון דלא נימא ככרתי דווקא ויע"ל דד' רש"י כד' הערוך והרמב"ם דכרתי היינו חציר שהוא עשבי' והנה למ"ש הטו"ז ססי' ל"ח דמראה פוסל אפי' בקרום העליון וכל פוסל במראה קיי"ל אפי' בכ"ש ומד' טו"ז סי' ל"ג מ' לכאורה דלקותא ברוב' הוא דמגרע דומיא דוושט וצ"ל דאפי' במראה כשירה ברובו פוסל להאי תי' של הטו"ז וטו"ז לטעמי' דס"ל דכל מראה כשירה לקותא מיהא הוה. ונ' להביא ראי' ברורה לזה דמראה פסולה אפי' בעור העליון פוסל דאל"כ אמאי לא מתרצי תוס' והראשוני' דאוכמי אוכמי לעיל מיירי בקרום העליון אלא ש"מ דבקרום העליון לבד נמי פוסל.

והנה הטו"ז והש"ך דחו ד' הר"ג שכ' דנגד מכה בדופן לא מהני מתלבן ע"י נפוחה ונ' להביא ראי' לדברי' דהרי כ' הרא"ש דגם לרבי' אפרים לא הוה כ"א ספק אם לשמונה שרצי' או לשאר שקצי' מדמי' לה והאיך ס' חמור מוודאי דהרי שאר מראות וודאי טריפה הן.

כמאן כר"י כן המשולם עוררני תלמיד א' דלכאורה דלמא ר"י בן המשולם לחומרא הוא דקאמר דלא יאכל עד שיהי' נפרך בצפורן והכא לקולא ילפי' וצ"ל דידע הש"ס דלר"י בן המשול' גם ע"ג מזבח מותר להקריבו כ"ז שלא נפרך בצפורן אף דבעל מום מדאורייי' אסור להקריב.

הנה מ"ש מרן בח"ס להכשיר מראה לובן אם גם בשר הריאה לבן דתלי' בבשר כמו במוגלא לד' הרא"ה הריני עפר תחת כפות רגלי מ"ו ומ"מ אם לדין יש תשובה דהרא"ה לא קאמר כ"א במראות הפסולות מחמת שינוי מראה משא"כ בלבן שהוא מחמת אופתא דלמא הא גופא אופתא הוה כשהבשר עם הקרום דומה לבקעת וצ"ע.

דפחיזא פי' בערוך מל' פוחזי' ר"ל קלים וזה פי' מהרי"ו ברמ"א ריאה קלה כעץ טריפה ונ' דמה דדייק רש"י דסדק מועיל להכשיר משום דל' שיעא מיותר דלא הו"ל למימר כ"א דלית לה חיתוכי דאונ' א"וו שיעא ממש בעי'.

והנה הלח"מ פ"י מה' שחיטה תי' דהרמב' ס"ל דאופתא עדיף מחסרה אונא ולדבריו א"ש דלכאור' להאי פי' דשיעא פשיטא אטו לא ס"ל לרפרם חסרה האונה טריפה אמנם ס"ד דאופתא עדיף ומשו"ה ק' לי' דאם שוב אופתא לא דמי לחסרה האונה למה זה פסק הרמב"ם דאופתא וודאי טריפה טפי מנפיחה וחזותא ותי' ע"ש אלא דכל דבריו בשיטת הרמב"ם דמנה חסרה האונה בכלל חסורה וד' הרמב"ם דחסורה היינו מתחלת בריי' א"כ מה מקום לד' הלח"מ וצ"ע:

והנה לד' רש"ל בש"ך שם ג"כ א"ש דאופתא דרפרם שיעא דווקא טריפה משא"כ בחסרה אונא אפי' לא שיעא כ"א אין הפרש כט"ד ג"כ טריפה וממילא א"ש ד' הרמב"ם דתחלה כ' בפ"א דבחסרה אונא בעי' ט"ד ואח"כ כ' דין שיעא והתם לא בעי' כ"א הפרש בעלמא דלתכשר אבל לא ט"ד:

וקרעי' לי' ע' ש"ך דקרעי' הקרום שע"ג האטום וכצ"ל לדעתי דאל"כ מנא ידעי' דאי' שם מוגלא והתימא על הטו"ז שלא נתקשה לו זה לפי פירושו ברשב"א.

והנה בפמ"ג עמד על ד' הכ"מ שהק' לרש"י אמאי לא משני הש"ס חסרה היינו חליף וכ' דלהרמב"ם ל"ק לי' מחסרה גופי' דלא איצטרך דלא גרע מניקבה וק' הרי גם הרמב"ם מנה חליף בכלל חסורה כמו רש"י ומזה תמהתי על מרן בח"ס שכ' דראי' הכ"מ ראי' ברורה דמי"ח טריפות מוכח והרי להרמב"ם י"ל חליף היינו חסרה:

ויותר. מזה לא הבנתי דמ' מדברי קדשו שם בח"ס דיש ריאה שנימוקה ואין החסרון ניכר מבחוץ והיאך יתכן זה כיון שנתרוקנה הריאה ע"כ יש קמט או גומא ומה גם כי הרמב"ם לא הביא כלל דין ריאה שנימוקה ומ' לכאורה משום דלא פסקה מטעם הכמוס עמו וזה ק' על הכ"מ שלא הרגיש בזה וכ' ליישב על הרמב"ם מ"ש ולא זכר כי הרמב"ם לא הביא כלל דין ריאה שנימוקה.

סי' ל"ו כ' רש"י משמשא ידא דטבחא וכמדומה אני דכל מקום שהוא ידוע שיכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין וכו' מל' זה מ' דאפי' לא תלשה בכח כ"א אם עסק שם בסכין ג"כ תלי' ולא הוזכר זה בפוסקי'.

והנה בפמ"ג ביאר לאיזו ענין צריך להך תלי' עיי"ש אבל אכתי ק' אטו מ"ד לא תלי' לית לי' נשחטה הותרה ונ' דהנה ע"כ לא נחלקו רש"י ורבותי' אלא אי ריאה מדאורייי' צריכה בדיקה או דרבנן אבל בדיקה מיהת צריכה ומעתה מ"ד תלי' ס"ל דדיעבד נאבדה הריאה כשר ומ"ד לא תלי' ס"ל נאבדה הריאה טריפה וא"כ נהי דתלי' בטבח מ"מ הרי יוכל להיות שמא במקום נקב ניקב ולכך טריפה משום בדיקה ותדע שכן הוא לכאורה דאמאי איפלגי בריאה דווקא הרי גם בשאר בני מעים יכול להיות כן א"וו דבבני מעים כ"ע מודו דתלי' ומטעם שכ' דבריאה דווקא פליגי ובזה מובני' ד' רש"י שכ' דהא תלי' בזאב דאמרי' אין חוששין שמא במקום נקב ומאי בעי רש"י בזה ונ' דהפמ"ג הניח בצ"ע לאיזו ענין קאמר ר"ה האי לישנא בקיצור רו"ל למימר תלי' בזאב ואמנם למ"ש רמז בזה דאפי' בריאה דחיישי' לנקב דהרי בדקי' לה ואעפי"כ אם בא זאב ונקבה אין חוששין שמא במקום נקב ניקב ומעתה בא רש"י ליישב האיך פשיט הש"ס ריאה מבני מעי' לזה כ' רש"י דמל' שמא במקום נקב ניקב דקאמר ר"ה מוכח ע"כ דגם אריאה קאמר למלתי'

דרך אחר י"ל דהנה כ' תוס' לעיל דמסוגיין מוכח דאפי' שלא במקום שיניו תלי' וק' מנ"ל להש"ס גופי' הא מלתא ונ' דמל' דר"ה דאמר שמא במקום נקב ניקב דייק לה הש"ס דהש"ך כ' הטעם דשלא במקום שיניו תלי' דאמרי' נשך וחזר ונשך וא"כ ע"כ אמרי' במקום נקב נשך וס"ד למימר דאדרבא כיון דהך נשיכה ע"כ במקום נקב הוה א"כ חיישי' שמא נקוב הי' מעיקרא לזה קאמר ר"ה דאין חוששין וממילא ע"כ מוכח דאפי' שלא במקום שיניו קאמר ר"ה ואמנם מ"ד לא תלי' ס"ל דלעולם שלא במקום שיניו לא תלי' וא"כ לשמעתין אין ראי' כמ"ש תוס' ודקאמר ר"ה שמא במקום נקב היינו כמ"ש לעיל לומר דאפי' בריאה תלי' ואמנם א"כ עכ"פ מ"ט לא תלי' מטעם נשחט' הותר' ונ' דטעמי' דהרי כאן יוכל לברר ע"י הקפה דהרי כ' רש"י לקמן מקיפי' בריאה למ"ד תלי' אפי' הקפה א"צ אמנם א"כ אמאי באמת לא נימא היכא דאיכא לברר מברר' וצ"ל דלמאי דס"ל אפי' שלא במקום שיני' תלי' אף דחזי' דהנך נקבי' לא דמי להנך ש"מ כמ"ש הגמ"ר הביאו הש"ך דלקול' סמכי' אהקפה ולא לחומרא א"כ ה"נ כן ומ"ד לא תלי' לטעמי' דשלא במקום שיני' לא תלי' א"כ אפי' לחומרא סמכי' אהקפה ולכך צריך לברר ומ"מ א"ש שוב דנקט רש"י שמא במקום נקב דמהתם עיקר ראי' דשמעתין וכמ"ש. והנה למ"ש בח"ס חי"ד סי' מ"ד דבריאה יש לתלות יותר דהוה ס"ס ע"ש יש לצדד אולי דווקא בריאה תלי' לא זולת וצ"ע:

הנה מ"ש הטו"ז דבזאב דווקא אם חזי' שנשך בשיניו הוא דתלי' י"ל דדייק ל' כשהן נקובי' דקאמר הש"ס דהו"ל למימר והחזיר' נקובי' אלא ש"מ דכשהן נקובין מחמת שיניו קאמר. ואמנם ממ"ש הש"ך דבעכו' בעי' דווקא שידעי' שניקב ש"מ דבזאב לא בעי' ידעי' שניקב דלא כטו"ז וע' פמ"ג:

וכ' הדג"מ דמ"ש רמ"א דלא סמכי' אהקפה כלל להכשיר ר"ל לאפוקי מהגמ"ר דאם טבח אקפ' ולא אדמי אזלי' לחומר'

ונ' דהש"ך לא ס"ל הכי דבטבח שתלש בכח היאך נקיף כה"ג ולזה הביא לקמן אד' רמ"א ד' האפי רברבי דביש עוד צד להכשיר סמכי' אהקפה ולא כ' הש"ך וכ' בס' אפי רברבי כ"א ובא"ר כ' כלומר דרמ"א שכ' כלל להכשיר כוונתו דאפי' באיכא עוד צד לא סמכי'. הנה לד' הטו"ז דתלי' דמורנא הוה מס' י"ל דמאן דס"ל קודם שחיטה פירש ס"ל כד' הרשב"א דהיכא דאיכא ריעותא מחיי' לא אמרי' נשחטה הותרה ומאן דס"ל תלי' לאחר שחיטה ס"ל כתוס' ביבמות ס' ד' אחין דהיכא דאיכ' ריעותא מחיים ג"כ אמרי' נשחטה הותרה ולמאי דקיי"ל לאחר שחיטה פירש צריך לומר לד' תוס' דבמורנא לא הוה ס' כ"א וודאי וכד' הרמב"ם וע' טו"ז.

הנה למ"ש הש"ך דאם יש נקבי' טפי ממורנא כשר כמו בזאב שלא במקום שיני' דחה בפמ"ג ואמנם במהר"ם לובלין כ' הטעם דאימור נפלו לארץ.
ואין הל' כר"ש מכאן יש ליישב קו' תוס' אהרמב"ם בחסרה לעיל דר' יוחנן מצי סבר הל' כר"ש א"כ אמרי' דהך חסרה סתם כ' לר"ש דנדע הל' כר"ש ולדידן דאין הל' א"כ הך חסרה מאי עבדי' אע"כ כד' הרמב"ם ואמנם כשאני לעצמי הייתי אומר דהך חסרה ריאה שכ' הרמב"ם ר"ל חסרה אומה א' הו"ל כחסר אותה וע' בל' הרמב"ם דמ' הכי ולק"מ:
מנא לך הא כ' רש"י חכמה זו כוונתו דוודאי רב משרשי' לא פסק הל' במקום רבא אביו ורבו כ"א רבא הכשיר וע"כ מנא לך חכמה זו א"ל.
סי' ל"ו מקיפין בריאה ע' רשב"א ומ"מ ק' פשיטא וצ"ל דמשום דס"ד דבריאה דיש בשר תחת הקרום לא דמי האי בשר להאי קמ"ל וז"נ ג"כ טעם רבא דס"ל דמערוגה לערוגה אין מקיפין דדלמא האי בשר משונה מהא.
מדקה לדקה כ' רש"י בלי"ב דזה דוגמתה כלומר אבל לא מרחלי' לעזי' וצ"ל הא דלא קאמר מדקה לדקה דלאו דוגמתה לא דמדקה לגסה דוגמתה הוה רבותא טפי כגון מעגל לפרה אבל מרמב"ם מ' דלא בעי' דוגמתה.
כ', רש"י מקיפין בקנה אם נמצאה פסוקה לאחר זמן כבר נרש' בהגהו' הש"ס מאי ל' לאחר זמן שכ' רש"י ונ' דלכאורה הא דסמכי' אהקפה הוא משום דנשחטה הותרה וא"כ בקנה דהו"ל ס' בשחיטה אמאי נימא דנסמוך אהקפה ולזה כ' רש"י דמיירי לאחר זמן כלומר בשעת שחיטה יצאה בהכשר וא"כ שוב אמרי' אפי' בקנה נשחטה הותרה וסמכינן אהקפה ומ"מ מיושב אבייי ורבא מאי קמ"ל דס"ד בקנה דהוה פסוקה דידה נבילה לא נימא נשחטה הותרה יש ראי' לד' מ"ו בח"ס דבנקובת הוושט ג"כ שייך נשחטה הותר' דלא כאחרונים.
ודע דמ"ש רש"י דבנקדרה ג"כ מיירי זה לפירושו דס"ל חולי' היינו ג' טבעות משא"כ למאן דמפ' טבעת א' ע"כ רק בפסוקה מיירי דבטבעת א' לא משכחת איסר ובטבעת אחרת לא משיירי' והאיך בעי רב פפא למימר מחוליא לחוליא לא.
סי'. ל"ו תוס' ד"ה אין מקיפין בבועי פי' לדברי' דלמאן דמחלק בבועה בין מים זכי' למוגלא הי' אפשר לומר דמיירי שהי' כמה בועות ואחת נשפכה מקמי בדיקה אין סומכי' אבדיקת בועה אחרת וע"ז כ' תוס' דלא היא כ"א כל בועות יחידות כשירות הן.

בענין מחט בריאה סימן לו

רש"י ד"ה מחט שנמצאת מבואר מדבריו דס"ל כד' הפוסקי' דצריך לידע בבירור דלא מפקא זיקה ובשלימה דווקא מיירי ולזה כ' ואין הריאה נקובה מבחוץ ואין הרוח יוצא אא"כ אכתי שאין הרוח הו"ל למימר אלא ש"מ דרש"י כיון גם לד' הטור דבאין עלי' קורט דם מבחוץ מיירי דאם יש עלי' קורט דם בכ"ג טריפה ק

וע' בש"ך שכ' דחיישי' שמא הי' קורט דם בפני' וריאה שואבת משקין ושטפו או ג"כ דס"ל מבפני' שואבת ולד' רש"י ברכות ס' דמבחוץ שואבת א"ש טפי דלמא מבחיץ הי' קו"ד ונשטף.

רש"י ד"ה דכ"ע נ' מדבריו דאפי' תימא דמאן דגריס אפכא ס"ל דחסרון מבפני' היינו מה שהמחט נוקב וא"כ הסוגי' עולה כהוגן אבל עכ"פ הרי הענין אמת דהברזל אוכל הבשר:

תוס' ד"ה קופא לגיו הנה הרא"ש הוסיף ע"ד תוס' והבשר רך משום דק' לי' אכתי לבשר הריאה איך נכנס ואמנם בפמ"ג הק' הא עכ"פ הסמפון ק' ואולי יוכל לבא דרך סמפון הגדול לוורדא ומהוורדא נכנס לשאר בשר הריאה:

האי לחבירו ע' רש"י ומכח קו' רש"י ד' הרא"ה בבד"ה דדווקא בסמפון הגדול קאמר ר"נ והרשב"א במ"ה הק' עלי' א"כ למה בעי' בנשפכה כקיתון קיימי סמפונ' ונ' ד' הרא"ה דנימוק לא מהני סתימה וטריפה וניקב דמהני סתימה כשר. מ"ש הרש"א ק"ק גבי הא מרי"נ י"ל דהא בהא תלי' לר"ש בעי' נקב מבחוץ עד הסמפונות ולרבנן כשם שאם ניקב מבחוץ טריפה כך ניקב הסמפון מבפני' טריפה.

אין אומרי' בטריפות מ' דאין כאן סברא לחלק ובאמת כ' רש"י לחלק דסמפון ק' ואינו מגין וצ"ל דד' המק' דגם הדקין מחיים שהם מלאי' פרש הם קשי' והתרצן לטעמי' משני לי':

הנה לד' הרשב"א שכ' בד' רש"י דגם בריאה מחלקי' בין קופא לגיו או לבר נ"מ ג"כ מהך שמעתא דמחטא אמקתכ' בסמפונא רבה דריאה דבסמפונ' רבה אין חילוק ואפי' קופא לבר כשר.

תוס' ד"ה אבל דזיתא בסו"ד נ' מד' תוס' אלו למד הב"י דשיעור אלימתא כגרעין זית עי"ש ומדהביא הרא"ש ד' תוס' אילו אף דגרס לעיל בהדי' אבל קטינתא נקיבי נקוב ש"מ דלית לי' כהרשב"א דלפי קו' רש"י ע"כ לא גרסי' לעיל בקטינתא נקובי נקיב וכ"ת עכ"פ מ"ש מקטינתא המעיין בר"ן ימצא דהקו' דמ"ש מסמפונא רבה דהתם אפי' בקטינתא כשר הואיל ואין כאן בשר הרי גם במרה אין כאן כ"א מי המרה ולמה נימא דנוקב עיי"ש ולפי"ז מ"ש רש"י מאן דמטריף במחט ר"ל במחט דסמפון וכן מ' מדלא כ' במחט בריאה

ש"מ דאמחט דסמפון דבסמוך קאי וכ"ת מ"מ האיך יתכן דלרש"י קטינתא טריפה למה לא נימא דסמפונא נקט וכו' למה שחילקו תוס' ורא"ש ור"ן בין ריאה לכבד גם זה מיושב ועיקרו של דבר דבכבד אמרי רוב נבלעי' דרך וושט נבלעי' אמנם בקופא לגיו בא"א לבא מבחוץ ע"י הקופא ע"כ סמפונא נקט ואתא משא"כ בקטינתא אמרי' נקיבי נקוב משום דרוב הנבלעין דרך וושט נבלעין ולמ"ש רשב"א דפלוגתיי' במחט בריאה אי יש לחלק בין ריאה לכבד וצ"ל הא דלא מפ' לה הש"ס משום דבלא"ה לית הל' כמאן דמטריף:

בענין חליף וכו' סימן לה

ה' אוני אית לה לריאה ע' תו"ח והש"ך דחה דבריו ממשמעות הפוסקי' נ' כוונתו דוודאי לא הוי שתקו הפוסקי' לאשמעי' רבותא דהיתירא כי האי ועוד הביא ראי' מד' רש"י בוורדא לקמן וע' פמ"ג ולמעיין בד' רש"י אין ראי' מהתם דרש"י ה"ק דוורדא הו"ל ניתרת מקמא ומקמא לא מצי משלים משא"כ הך דתו"ח דהוה בדרא דאוני עדיף.

רש"י ד"ה יתיר דכל יתר כנטו' וק' א"כ למאי דקיי"ל כל יתר כנטול אמאי באמת יתרת בדרא דאוני כשר וצ"ל דכיון דחזי' דהריאה מתפצלת שם אמרי' אורחא בהכי וכשר וא"כ מסתייען ד' רש"י וסייעתו דדווקא בדרא דאוני אורחא אבל יתרת מקמא דלאו אורח' טריפה וא"כ לד' הפוסקי' דיתרת מקמא ג"כ כשר וצ"ל דס"ל כרבי' אפרי' דעובדא דרב אשי הי' בב' וורדות וכל וורא הוה מקמא וגם הוורדא דרכה להתפצל וא"כ מוכח דגם מקמא מקרי אורחא בהכי וכשר אלא א"כ צ"ע ד' הרא"ש לפי מה שהבין הטור דס"ל ב' יורדות כשר למה יתרת מקמא טריפה:

והנה טעם חליף כ' רש"י ר"פ א"ט דהוה משום דחסר' ממקום' וא"כ גם ד' התו"ח בטילי' דהרי עכ"פ חסרה ממקומה וכבר נתעורר בפמ"ג דלד' רש"י ד' בשמאל וג' בימין כשר דהרי לא חסרה ולמ"ש רמ"א דטריפה צ"ל דאנן לא ס"ל טעמא דרש"י דחליף כ"א לוושט מדמי' לה ואף דרש"י גם בוושט כ' האי טעמא ר"פ א"ט שם היינו לטעמי' דס"ל שני' לבני' או אדומי' כשר ואנן כרא"ש שם קיי"ל וגם הכא מטעם לקותא אתי' עלה אא"כ גם שוה בשוה אמאי לא מקרי לקותא וצ"ע:

והנה הטו"ז הסכים לד' רב אחאי בהג"מ דסדק אינו מועיל באונה בימין להשלי' מטעם תרתי לריעות' ופי' בפמ"ג כוונתו דגם שוה בשוה הוה ריעותא ולי נ' דמ' שהי' הסדק סמוך לחיתוך אונא השני' וא"כ הו"ל אונא אמצעי' גדולה מאונא התחתונה וכגון דא וודאי ריעותא מיהת הוה דלדידן טריפה.

רש"י ד"ה אבל ביני ע' בסו"ד שכ' או אחת באונה שלא כסדר חיתוכ' דאונ' מבואר מדבריו דאילו הי' בסדר חיתוכ' אף שהאונ' מפסקת לית לן בה יעו"ש משום דמקרי דרא דאוני וכד' המחבר סי' ל"ה

ומ"ש רמ"א ג"כ דזה מקרי דרא דאוני לא כ"כ לפי דעתו שכ' לקמן דאינו משלים כ"א לומר דטעם המחבר דס"ל משלים הוא כמ"ש בב"י דמקרי דרא דאוני ונסתלק בזה קו' הפמ"ג:

והנה הרי"ף הביא מיד אחר הא דביני ביני וה"מ מגוואי וכו' א"כ מבואר דס"ל דבאמת למסקנ' ביני ביני ג"כ כשר וסוגי' הש"ס כך היא רבא הוה ס"ל דכל יתרת טריפה ורב אשי הוה ס"ל דביני ביני מיהת טריפה והש"ס מסיק דדווקא מגבה טריפה לא זולת:

אא"כ וק' לאיזו הל' הביא הרי"ף כלל הך אבל ביני ביני כיון דבאמת בגבה לחוד טריפה ונ' דס"ד בגבה דאונ' דווקא קאמר קמ"ל כי היכי דביני ביני קאי אאונות ה"ה מגבה ג"כ קאי אף אאונות:

רש"י ד"ה חיוי ברייי' ולעיל גבי קוץ לא פי' כ"א כל' ראשון ונ' דהאחרוני' כ' דבחיות הבר שכיחי ב' וורדות וא"כ בנקל נוכל לפ' כרבינו אפרים דיתרת הוא דאתא קמי' דרב אשי לזה פי' רש"י לאחר א"נ משום דרבינו אפרים הק' על רש"י למה נקט ברייי' דווקא לזה פי' רש"י דר"ל בריאות ושמנות דבכחושות יוכל להיות שהוורדא שהיא קלושה אינה נכרת.

תו"ס ד"ה אבל אגבא וכו' בסו"ד ר"ל כיון דגם שנתה מקומה לא פסול כ"א משום דלאו אורחא א"כ ל"ל לרש"י למימר דיתרת פסול משום שנתה מקומה ושנתה מקומה פסול משום דלאו אורחא הכי וטעם זה ממילא גם יתרת פסול. והנה מד' תוס' אלו מוכח דלרש"י ב' וורדות משורש א' כשר דאל"כ דלמא מיירי רש"י בב' וורדות משורש א' דאין כאן שנתה מקומה אלא ש"מ דכה"ג גם לרש"י פשיטא דכשר מידי דהוה איתרת המעי דכשר אם יש להם שורש א' וכמ"ש הפמ"ג.

ד"ה כל הני כוונתם דלרש"י ל"ק דביני ביני דטריפה ר"ל ב' וורדות אמנם לרבינו אפרים צ"ל כמ"ש

בקו' רבי' אפרים נחלקו הראשוני' יש מפ' דגרסי' עיזי וק' לי' מ"ט נקט עיזי דווקא ויש מפ' מל' ברייית' ק' לי' ויכולין לגרוס כגי' דידן חיוי.

עו"ש וקרו לה מ' כרש"י דלרבי' אפרים לא ידעי' לאיזו קרו הכי הנה לד' הטור דהרא"ש סובר כגאוני' דבין חסרה בין יתרת כשר ר"ל דשנתה פוסל הרא"ש מטעם יתרת מקמא וא"כ למה יתרת הוורד' לא הוה יתרת מקמא וכ"ת משום דאין לה צורת אונא הרי כ' הפוסקי' דבאונא לא צריך צורה ואי סבר כרבי' אפרי' א"כ חסרה מיהו טריפה וצ"ע:

בענין בועה סימן לו

תוס' ד"ה העלתה צמחי' והנה לכאורה מד' תוס' אילו יש להכריח ד' הראב"ד דסירכ' תלוי' היוצאת מן הבועה טריפה דכשם דסריכה לדופן אם יוצאת מן הבועה טריפה ה"נ ל"ש אמנם כ"ז תוס' לטעמיי' דס"ל סתם סירכ' דכשרה משום דעדן אין בה נקב משא"כ ביצאת מן הבועה דיש בה נקב אין טריפו' חוזר להכשירו משא"כ לרש"י דכל סירכא הי' בה נקב וא"כ היכא דכשירה ע"כ נקב אינו מפסיד וא"כ ע"כ הא דבסירכא לדופן והעלתה צמחי' טריפה שני' היא וליכא למגמר מנה וא"כ צ"ל ע"כ מאחר דגם הראב"ד ס"ל כרש"י דאין סירכא בלא נקב וכסדרן דווקא משום דרבעי אהדדי לא יליף למלתי' מהכא ח"נ י"ל דגם בדופן ס"ל להראב"ד דאורחא בהכי.

אף אני אומר כן י"ל דמאחר דלא ידע לתרץ דרב מתנא מהי"ת עלה ע"ד לומר כן ונ' דבמ"ש הרא"ש דמדריאה כקיתון כשרה ש"מ דלא בעי' מים זכי' בבועה דווקא וא"כ מהא דאמר ר"י רבי' דנשפכה כקיתון כשר דייק לי' רבב"ח דגם בועה כשר אלא דמ"מ לא ידע לתרץ הא דרב מתנא:

לקמן גבי כולי' תוס' ד"ה והרי מים זכי' כוונת דברי' דהנה יש ללמוד כולי' מכולי' להחמיר במוגלא ויש ללמוד מריאה להקל ומעתה בשלמא אי הוה מוגלא בכולי' ל"ד כ"א אפי' מים זכי' א"כ ממוגלא אין ללמוד משא"כ עכשיו דמי' זכי' כשר בכולי' ודווקא מוגלא טריפה וע"כ משום דמוגלא לקותא גדולה וא"כ אם בריאה כשר אין ללמוד ממנה.

ע' ברמב"ן מלחמות מה שתי' בשיטת הרי"ף על הא דלא אמרו להו ועדן ק' לאיזו ענין הביא הרי"ף זה לעיל ונ' דקו' זו הביאו לאו"ח שהביא ב"י לפ' דלהרי"ף בעי' אסרח מבחוץ וכ"מ ל' הרי"ף לעיל שכ' וה"מ דלא אסרח מ' ג"כ דר"ל הבועה:

והנה הב"י הבין מ"ש הרשב"א בחי' לקמן ומוגלא נמי דלא היא בעינא ר"ל דמוגלא צולא טריפה ובעינא מל' בעי ואמנם המעיין בד' הרשב"א יראה דה"ק ומוגלא נמי מצ"ע היא צולא והיינו בעינא ר"ל בעצמה ולתרץ קו' הרא"ש דאין לדמות עכורין וסרוחי' למוגלא:

והנה הפמ"ג נתקשה מאין להטור דלהרי"ף והרמב"ם גם בנשפכה כקיתון בעי' זכי' דווקא ונ' דדייק לי' להטור מקו' הרא"ש אטו בועה מי גרע מריאה שנשפכה כקיתון וא"כ ע"כ דגם בנשפכה כקיתון הכי ס"ל

הני תרתי בועי וכו' דייק רש"י מל' לית להו בדיקותא דהטעם דוודאי יש שם נקב ולהכי לא ק' להרשב"א ארש"י אמאי לא דדווקא להרמב"ם ק' דס"ל דהוה רק ס' נקב משא"כ לרש"י אמנ' לרש"י ק' שוב מאי שיעור סמיכו' וזה ל"ק להרמב"ם דלהרמב"ם השיעור אם אינו יכול לבדוק בגדפא או רוקא ביני':

אפשר ד' הש"ך דב' בועי פגעי בהדדי דלא ימלט דא' מהם מתפשטת לרוחב משא"כ בבועא וטינר' אמרי' הטינרי עומדת בפני הבועא ואינה מנחתה להתפשט כ"א בגובה ולא ברוחב ומ"מ צ"ע:

גמ' מייתי סילו' יש קצת ראי' מכאן או לד' הרמב"ם או למ"ד דמי' זכי' כשר דמשו"ה בעי' סילו' דהוא קוץ דע"י ברזל נעשה עכורי' כמ"ש בפמ"ג ויהא טריפה על מגן לרמב"ם משום בועא דמי' עכורי' ולשאר פוסקי' משום דתרי בועי דמי' עכורי'.

נ' פלוגתת המחבר ורמ"א מה נקרא שיפול' תלי' בטעם דא בה"ג המחבר ס"ל הטעם משום דסופו ליפסק ע"כ בין אונא לאונא ל"ש שיפול' משא"כ רמ"א ס"ל הטעם דמתחזי' כתרי בועי וא"כ ל"ש ורחי' דרמ"א הכי ס"ל מדכ' דטינרא בשיפול' כשר ואמאי הרי סופו ליפסק ותו שכ' דלמאן דמכשיר במי' זכי' בתרי בועי ה"נ בשיפול' ומה ענין זה לזה אלא ש"מ דעיקר טעמא משום דמתחזי' כתרי וא"כ לא עדיף מתרי בועי ממש . ובזה תלי' נמי מ"ש רמ"א דבעי' מראה ריאה להאי חוט בשר משום דמדמי לה לגמרי לתרי בועי וה"ה דבעי' נמי ב' חוטין:

בענין סירכה סימן לט

רש"י ד"ה הני תרי אוני אין סתירה מד' רש"י אלו למ"ש ברכות ס"א דריאה שואבת היינו מבחוץ אמנם המשקין ששואבת הן זכות ואינן עושין גליד אבל מבפני' מתעבין ואז ראוין להעלות קרום ע"ד שכ' רש"י וע' בזה.

תוס' סוד"ה היינו רביתיי' דבאונה ל"ש חליף מבואר דלית להו לתוס' האי חליף שהביא רמ"א סי' ל"ה באם האונה השמאלי' גדולה משל ימנית:

בענין תרתי לריעותא סימן לז

דע דהא דכ' הטו"ז דכל היכא דאיכ' לקותא כגון מים זכי' לד' תוס' ר"פ א"ט מצטרף לתרתי לריעות' נפקא לי' מהא דקיי"ל דיתרת בדרא דאוני ריעותא הוה והטעם דכיון דלרבא טריפה הוה נהי דלא קיי"ל כרבא היינו דאמרי' י"ל רפואה אבל עכ"פ לקותא גם לדידן הוה אלמא כל לקותא מקרי ריעותא ופשיטא דריאה שנשפכה כקיתון הוה ריעותא דהרי למ"ד חסרון בפנים הוה חסרון טריפה אלא דבלא"ה דווקא בהפסד מרובה דנין דין זה לא זכרו הפמ"ג:

בענין ריאה הסמוכה לדופן סימן לט

רש"י ד"ה הסמוכה לדופן כוונתו דלא תק' נימא היכא דאיכא לברורי וכו' לזה כ' רש"י דאפי' ליכא מכה אמרי' כשחיתה העלתה סירכא וז"נ ג"כ כוונת הרא"ש שכ' דרגילות הוא שמכין בהמה על גבה ומתוך כך העלתה ליחה עיי"ש כוונתו ג"כ דאפי' בלא מכה רגילות להעלות סירכא.

צמחי' ע' רש"י כאן ולהלן הנה שנה לן רש"י תרגום צמחי' דלא נימא דצמחין דכאן מלתא אחרית' ולקמן מלתא אחרית' כגון הכא מים עכורי' והכא מים זכים לזה כ' רש"י דהיא היא ובענין הקו' כבר תי' תוס' לקמן.

הנה במ"ש הר"ן ורשב"א בחי' דמכה מהני אפי' באיכ' צמחי' בריאה דמכה עלולה יותר להעלות סירכות מצמחי' מבוארי' ד' הכ"מ פי"א מה"ש שכ' ע"ד מ"ש הרמב"ם ריאה שהעלתה צמחי' שס"ל ממנה ולדופן כוונתו עד"ז דכי היכי דנסרכה וליכא שום ריעותא טריפה ה"נ אם יש צמחי' בשני' ג"כ טריפה דווקא מכה מהני ולא צמחי' ומטעם שכ' הר"ן ורשב"א:

בענין נאבד הריאה סימן לט

הנה הרשב"א בפ"ק דחה ד' רבותי' של רש"י דדייקו מאין מחזיקין דם בב"מ דאין הריאה בכלל ב"מ ולא דחה ראייתם ממקיפין בריאה נ' טעמו דהתם הדר ונקט מקיפין בריאה משום דרצה לחלק בין ערוגה וכו' אלא דד' הרשב"א עצמן סותרין מהכא להתם עיי"ש גבי מקיפין בריאה וצ"ע.

והנה מד' רש"י סוף סוגי' דרוב מבואר דע"כ גם לענין ריאה מהני רוב דהרי גם באפשר אזלי' בתר רוב והנה כוונתו דמדאוריי' אמרי' כן ולאפוקי מרבותי' ול"ק עלי' קו' הפמ"ג על הרשב"א אדרבנן ג"כ קאי.

ודע דמ"ש ב"י דלד' ריו"ו גבי בודק שאמר טריפה לא מהני ניתוק לטעמי' אזיל שכ' דהבודק יכניס בזריזו' והש"ך ורש"ל גם בהא לטעמי' דכ' אדרבא בנחת יבדוק. ע' פמ"ג שכ' גבי לוקח אומר טריפה דאם בא לפטור עצמו צריך שבועה וצ"ע אם מ"מ אינו נאמן לאסור.

ודע דעל מ"ש הטו"ז דדווקא סירכות מצוי' אבל לי' סירכות טריפה יש לפקפק דאטו משום סירכות כשירות הצריכו לבדוק ואולי משו"ה סיים הטו"ז הבו דלא לוסיף.

בע"ה בענין חלב הקיבה פא"ט

בטדא לד' רש"י הפי' אפי' בתורא די בבטדא ולהמפ' בטדא ד' אצבעות הכוונה דבתורא בעי' ד' ובשאר הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו.
א' זה וא' זה סותם אפשר לומר טעמא דר"ש דכל נקב שאין האויר מגיעו יכול להעלות ארוכה ולגבי אויר גם חלב טמא מהני:
רש"י ד"ה אודי לי בציר כוונתו דע"כ ה"ה בדבש קאמר מדקאמ' לי' ר"פ אודי לי בדבש.
כוונת הד"מ דכיון דבטחול חסרון מבפני' באמת כשר והא דניקב טריפה היינו משום דעכ"פ מפולש מצד א' וכיון שנסתם הו"ל רק חסרון מבפני' ומ"מ ד' הטו"ז וש"ך דכיון דבטחול עיקר קפידא שישתייר מהטחול עצמה ולזה לא מהני סתימת החלב.
תוס' הב"ה מסכים לד' ר"ע דמצריך קרא נ' דס"ד דב"כ דהוה בכלל מ"ע לא הוה כ"א מ"ע בעלמא קמ"ל.
ע' פמ"ג סי' מ"ד בענין הכלי' לנוהגי' כרבי' אפרים ולפי דברי' אם ידוע שהכלי' ב"י אסור להשתמש בהם..
הנה ממ"ש הרמב"ם ה' מעה"ק דחלב הקיבה בכלל חלב על הקרב מ' דכלי"ק ס"ל דלי"ב אליבא דר"ע ליכא שום חלב על הקיבה דאוריי' ואמנם ממה שהשמיט הרמב"ם הך דמקמצין כ' דכלי"ב ס"ל והך מקמצין לשיטת הרמב"ם ללי"ק ה"ט משום דהא חוט ק' לצמצם משא"כ ללי"ב דגם דאקשתי' מותר ל"ל לקמץ.
ולסיים שיעורי הזמן בד' אגדה י"ל דאין הפי' בב"כ רק לברך לבד כ"א העיקר אשר הכהני' יתאמצו להביא האמונה בלב בני ישראל אשר אם גם כ"א ישתדל ויתאמץ להביא טרף לביתו בכל זאת אם ברכה תשיגהו מה' היא וגם השמירה על אשר ת"י ביד ה' כמ' הכ' אם ה' לא ישמר עיר וכן החן וכן השלום הכל מתת ה' ואם ישומו הכהני' שם ה' על ישראל אשר יאמינו באמונה שלימה בתוכן כל העניני' של ב"כ אזי יתקיים כשם שאתה הוה עמי כך אני הוה עמך ובאמת ואני אברכם נמצא דר' ישמעאל סבר דגם אכהלי' המחזיקי' אמונה זו בלב ישראל קאי דמהברכה לא סגי דעדין אינו אמור שידע היברך ממי נתברך ואמנם ד' ר"ע דא"צ זה כ"א לישראל שיש להם נחלת שדה וכרם ויש לחוש שיאמינו כי כחם ועוצם ידם עשה להם חיל משא"כ בכהני' העוסקי' רק בתורה מאין יבאו לידי חסרון זו וזו ענין ת"ח מרבי' שלום כי העדר השלום היא משום קנאת איש מרעהו אמנם הת"ח המפרסמי' אמונה זו כי ההשתדלות והחריצות הבל והגזירה אמת עי"ז מרבין שלום בעולם שנא' אם כל בניך יהי' למודי מכירי ה' כי הוא ית' זן ומפרנס ורב שלום בניך ואמנם כ"ז שאל תקרי בניך ג"כ ביניך צריכי' להשתדל להרבות שלום

ואמר שלום רב לאוהבי תורתיך ועוסקי' אף בתורה כי ע"י שלא יעסקו בישובו ש"ע אין למו מכשול לטעות ולומר עוצם ידי עשה לי חיל א"ס.

בע"ה בענין כרס שניקב ונקרע פא"ט

רש"י הכרס הפנימי שניקבה פי' רש"י במשהו וק' הרי כבר כ' רש"י לעיל כל נקובי במשהו ונ' דרש"י ק' לי' מ"ט שינה תנא ותנ' הכרס הפנימי שניקבה ולא תני כבאידך ניקבה הכרס והנה מה ששינה תנא לשונו בריאה למתני ג"כ אפכא כבר ישב שם הת"ח עיי"ש אבל כאן ל"ש תי' וע"כ בקל נוכל לטעות ולמימר משום דבאמת כאן בעי' רובא וכ"ת אמאי חלקי' לפנימי' מן החיצונה משו' דבחיצונה אפי' נקרע רובא דהיינו קריעה בלא חסרון ג"כ טריפה משא"כ בפנימי' אפי' בנקב שיש בו חסרון בעי' ג"כ רוב ובאמת זה אינו דמבואר בסוגיין דפנימי' חמיר מחיצונה ולזה כ' רש"י דאף דשינה תנא ותנ' מ"מ נקב במשהו וכ"ת עכ"פ אמאי שינה באמת תנא ותנ' נ' דאדרבא לדיוקי אתא ולמימר דבפנימי' הוא דגם בניקב טריפה משא"כ בחיצונה דווקא נקרע טריפה ואמנם התינח אם בפנימי' בנקב משהו ג"כ טריפה משא"כ בחיצונה בעינן בין בניקב בין בנקרע רוב דווקא וא"כ שוב ממילא שפיר כ' רש"י דמשהו כלומר דאהא קאי מיעוטא דפנימי' ולא החיצונה:

גמ' רש"י ד"ה מפרעתא פי' הרשב"א דברי' דכ"כ לאפוקי לצד הצלעות ולצד השדרה ונ' דע"כ צ"ל כן דמדמסקי' כולהו שיוכן בדרבה בר"ה וא"כ מאי שיעור יהיב רבה בר"ה אע"כ איהו רק למעט בין הצלעות והשדרה קאתי וכמ"ש הרשב"א.

גמ' ר' אבינא אמר ע' רש"י וצריך להוסיף דלגי' טפח בוושט סמוך לכרס ר' אבינא לאו אמתני' קאי כ"א לענין שחיטם ולומר דשם אין מקום שחיטה:

רש"י ד"ה מאי וכיון דלא איפסקו כו' מיהא לא אצטרכי' למבדק וכו' נ' דרש"י כ' זה כאן כעין הוכחה דאילמלי נהגו אבותינו לבדוק אחר כל הי"ח טריפות אי אפשר שהי' להם כ"כ ספיקות בפי' כרס הפנימי שניקבה א"וו מעולם לא בדקה אח"ז ואתרמוי' מעצמה לא אתרמי כ"כ:

ועדן צ"ע מה ראי' הביא רש"י מהאלי' או דהו"ל לאתויי מעולה דמקמי הכי או משחיט' עצמה דהיא דבתרא ומ"ש דהאלי' דנקט רש"י ותו הרי במסקנא משום קרא לא ילפי' וכמו שביאר רש"י עצמו שם ונ' דבבדיקת הריאה יש ב' טעמי' הא' משום דשכיח וא"כ ריאה דווקא וטעם אחר משום דהריאה תלוי' בבית המטבחי' ונ' כמעלים עין מן האי' וא"כ י"ל ה"ה בשאר בני מעי' נבדוק ולזה מייתי רש"י ראי' ממאן דיליף מאלי' דמאן

דיליף מרישא של עולה לא הביא ראי' כ"א אקרום של מוח כוותי' דל"ש מעלי' עין אבל מאן דמייתי מאלי' מבואר דאפי' כי הני מילי דשייך בהו מעלי' עין מה"ת שרי לסמוך על הרוב ולא לבדוק ונהי דבמסקנא לא ילפי' מהאי קרא מ"מ כל מה דלא אצטריך למבדק למאן דיליף מקרא גם לדידן א"צ בדיקה דלענין זה ליכא פלוגתא וע"כ בריאה משום מיעוטא דשכיח אצריך רבנן וריאה דווקא ולא זולת:

והנה ד' הרמב' דברוב חיצונה גם ברוב עוביה סגי ולא בעי' מפולש נ' טעמו דוודאי אי הוה טריפות החיצונה משום דמגינה על הפנימי' וודאי הוה צריך להיות מפולש ואמנם אלו כן גם במפולש לחוד לא סגי דגם אחר החיצונה עדן יש קרום פרוס על הפנימי' וא"כ הי' צריך שיראה הכרס הפנימי עצמו ומדלא בעי הכי ש"מ דמצ"ע טריפה וא"כ פשיטא לי' להרמב' דרוב עובי' ככולו:

בע"ה בענין המסס וביה"כ פא"ט

רש"י במתני' ק' לי' מ"ש בהמסס וביה"כ דתנן לחוץ הרי בכולהו נקובי בעי' לחוץ אלא ש"מ דהא לחוץ לאו מפולש קאמר כ"א לאפוקי זה לתוך זה והוצרך רש"י לזה לשיטתו במ' שבת דס"ל דהמסס לא בעי' מפולש ומתני' אתרוויי' תני לחוץ אמנם למ"ש רש"י בזה לק"מ וכמ"ש תוס' לתי' ראשון ע"ש:

תוס' ד"ה מחט ע' מה שהק' על ד' רש"י ואמנם עיקר קו' לשיטת' דס"ל והפכה ר' שהי' צריך להפכה ואמנם רש"י מצי סבר כהרמב' והרא"ש דא"צ להפכה ושפיר יש חילוק בין המסס דאפי' מצ"א צריך להפכה וביה"כ דמצ"א א"צ להפכה:

תוס'. ד"ה המוציא ע' תוס' נדה שם שתי' דהתם שאני שבאמת להטיל עלי' הכיבוס והניח בס"ט שם בצ"ע הרי למ"ש תוס' כאן ומסקנת הש"ס בכתובות כן הרי הכא הטבח מחויב לשלם מה"ט דכל שנולד ס' ברשותו ונ' דכוונת תוס' דלמא רב ששת בנדה שם כרי' בר יחזקאל בכתובות שם ס"ל דמפ' המוציא דווקא אם כבר שילם המוכר מקרי מוציא ועלי' הראיה.

בע"ה בענין נפולה פא"ט

נפלה מן הגג הנה כל הפוסקי' החליטו מכח סוגי' דב"ק פ' שור שנגח את הפרה בעובדא דר"נ דבעי' גבוה י' טפחי' אלא שהרי"ף שם סתם הענין ומ"מ צריך ליישב לשיטתו המשנה דתנן מה בור שיש בו כדי להמי' ומ' לכאורה דהרי"ף מחלק בין מיתה דבעי' י"ט לחבטה דשייך בה ריסוק איברי' להא לא בעי י"ט וכעין שחילק הטו"ז ביו"ד רסי' נ"ח:

והנה ראיתי לעורר דבכולה שמעתין לא הזכיר רש"י מאומה מבדיקת הריאה גבי נפולה כ"א בזבחי' גבי דאי רב בנפולה שם הזכיר רש"י הריאה ג"כ ונ' דעתו דהנה סוגי' דשמעתין מיירי בין בעוף בין בבהמה כמבואר מעוף שנחבט וכיוצא ובעוף הרי קאמר חזקי' לקמן אין ריאה לעוף ולזה לא הזכיר כאן רש"י ריאה משא"כ בזבחי' דקאי רק אבהמה ושם וודאי גם ריאה בעי בדיקה ודע דלמ"ש הדג"מ סי' ל"ב דבעוף הולך לא מהני לענין חוט השדרה צ"ל דהא דשט מהני הוא מטעם הילוך היינו דבעי עכ"פ בדיקת חוט השדרה.

והנה ד' רש"י דעיקר חשש נפולה משום שנתפרקו איבריו ודבר זה א"א לעמוד עלי' כ"א ע"י שהי' מעל"ע או עמדה וזה ענין שכ' רש"י במתני' ואין טעם לטריפה ולאחר שהי' או עמידה צריך רק לבדוק אטריפות לחוד לא זולת ומד' הרמב"ם יש ללמוד דנפולה רק משום ריסוק איברי' וריסוק היינו נשתנה צורת איזו אבר מל' ריסק ט' נמלי' וכיו"ב ומ' לראשוני' דחששא דרש"י לית לי' להרמב' ומשו"ה נתקשו בדברי' מדוע לא מהני בדיקה מיד ותו למה חילק הרמב' בין נפולה דמתני' ובין הני דאמרי' בהו בגמ' חוששין וכ' דבהני מהני בדיקה לאלתר ואמנם לולי דברי' הייתי אומר דל' הרמב' מורה דגם הוא מודה דבנפול' עיקר חששא דלמא נתפרקו איברי' ודבר זה, א"א לעמוד עלי' כ"א ע"י כשהיי' מעל"ע או עמדה אמנם אם גם ע"י שהיי' ועמדה יצאה מחשש נפולה דהיינו נתפרקו עדן יש כאן חשש ריסוק איברי' דהוא טריפות בפ"ע אבל טריפות מאחר דליכא שום חשש נתפרקו איברי' יש לו בדיקה מיד ולמה לא נמצא דהשהיי' צריך מטעם רש"י וזה ל"ש כ"א בנפולה אמנם כל הני דאתמר בהו חוששין ר"ל חוששין לריסוק איברי' וחשש זה נוכל לברר מיד ושפיר כ' הרמב':

רש"י ד"ה למעלה בגג ר"ל דר"ה אמתני' קאי דתנן נפלה מן הגג וקאמר ר"ה דווקא נפלה וודאי אבל הניח למעלה ומצאה למטה לא חיישי':

רש"י אמותנייי שדו להו ע' רש"י וע' תו"ח שהק' מד' ריב"ז שאמר משום דשה נבזה בו הגנב א"צ לשלם כ"א ארבעה ותי' דחוק עיי"ש ונ' דבלא"ה יל"ד הרי ר"מ קאמ' טעם נכון משו' דשור בטלו ממלאכתו ולמה לי' לריב"ז טעם אחר ותו ק' לתרווייי ומה לענין טביחה ומכירה דווקא חילק הכ' מיד לענין כפל הו"ל לחלק להאי ב' ולהאי ג' ולזה ג' דעיקר טעמא דר"מ דמאחר דטבחו לבהמת חבירו וידוע דרוצה אדם בקב שלו קנסי' רחמנא טפי ובשור כיון דגם ביטול מלאכה יהא לו דלאו כל השווריי שווים קנסה תורה עוד א' ואמנם כ"ז בטביח' דלא הדר' בעינא משא"כ מכירה דיכול להיות שהבעלי' יקחוהו מיד הלוקח וע"ז שוב יהיב ריב"ז טעמא וקאמר דהגנב כשמוליך למכור שור אינו נושאו על

כתיפי' כ"א הולך אחרי' ואם יפגעו בו בעלי' הראשוני' לא יתבזה בו והחמירה בו תורה טובא משא"כ הגוגב כבשי' שאינו רוצה למוכרם ביחד למען לא יתפרסם ולוקח א' א' על כתיפי' ומוליכו למכור לזאת הקילה תורה עלי' כי הי' לו אחריות גדול להתפש בכל רגע מהבעלי' נמצא דסוגיין מיירי בשעה שהגנב מוליך הכבשי' מבית הבעלי' שמוליכין ביחד ואז וודאי אמותניי' שדו להו משא"כ ריב"ז מיירי כשמוליכין למכור אז מוליכן א' א' וכמ"ש תוס' ד"ה בית הרחם הנה לד' רוב עגלי' הולכי' ר"ל מפריסין ע"ג קרקע ביום שמולדי' והאי דלא הפריס כעין ריעותא מקרי ואמנם א"כ מה עלה ע"ד הש"ס להק' מעגל וכי היכן ראה המק' דמיירי שלא הפריס וגם ל' הב"ע שהפרי' מ' דרובן אין מפריסין ולזה נאדו הראשוני' מפי' התוס' ומפ' דמיירי במקשה לילד וע' בחי' ר"ן שדחה גם ד' אלו.

תוס' ד"ה עמדה בסו"ד לולי דברי' הי' נ' דהנה הי' לחז"ל בקבלה בג' דברי' מהני בנפולה עמידה. הליכה ושהיי' ולר"י א"ר שפיר אהני כולהו תלתא אמנם לר"ח בר אשי ע"כ סמי מכאן הליכה דהרי עמדה והלכה חד דינא אית לי' וכי אפשר להליכה בלא עמידה וז"נ לש"ס דזבחי' דוחק ומפ' דר"ל סבר טפי דעמדה לא מהני והל"מ הי' עמדה והלכה והתם א"צ שהיי' אבל בדיקה בעי וזה עדיף מלסמות הליכה כד' ר"ח בר אשי

וע' בתו"ח שהק' לפי פירושו בענין הכה על זנבה וכו' למה הוצרך הש"ס לחזור ולפ' ואי שלים חוטרא אפלגא דגבא הרי ממה שאמר תחלה ע"פ כולה ידעי' דעל דגבא טריפה ונ' דס"ד דהטעם דע"פ כולה כשר משום דאם זרק כל המקל ל"ש ריסוק איברי' וא"כ אפי' אשלים אפלגא דגבא לית לן בה קמ"ל דאי שלים אפלגא לא עדיף מאלו זרק אבן דג"כ שייך ריסוק איברים:

בע"ה בענין נשתברו רוב צלעותי' פא"ט

רש"י במתני' בלא שום נפולה יל"ד ל' בלא שום דקאמר ותו בשלמא לד' הרמב' דריסוק איברי' היינו אם נתרסק איז' אבר שיהי' א"כ ע"כ הכא דבעי' רוב מיירי בלא נפולה משא"כ לד' רש"י דס"ל דריסוק איברי' היינו חשש טריפות דווקא וא"כ אפי' בנפולה צריך רוב דווקא ונ' דלד' רש"י לעיל גבי הכה על גבה צריך בדיקת חוט השדרה וא"כ כל היכא דחזי' בעיני' ריעותא בצלעות מחמת נפולה וודאי בעי בדיקת חוט השדרה והכא דמ' דבעי' רוב ומחמת צלעות לחוד כ' רש"י דע"כ מיירי בלא שום נפולה ר"ל לא נפולה ממש ולא הכה על גבה דדינא לענין חוט השדרה כנפולה.

כ' התו"ח דבריי' לא זו א"ז קתני נ' כוונתו לא זו אם הרוב מכל צד נשברה אלא אפי' אם בצד א' לא נשבר כ"א צלע א' כיון דמשלי' לרוב:

כ' רש"י בן זכאי לא ידענא מנו כוונתו דלאו היינו בן זכאי דבדק בעוקצי תאני' בסנהדרין דאמרי' שם דהיינו ריב"ז דעם ריב"ז לא הי' נחלק ר"י דהוא אמורא ולזה כ' רש"י דלא ידענא מנו:

בע"ה בענין דרוסה פא"ט

יל"ד כיון דדרוס' בהדי' כ' בתור' כמו שביא' הרמב' בה' מאכלו' אסורו' א"כ למה שבק' תנא דידן אדבתר' וי"ל ע"ד שתי' הש"ס בריש דמאי דאתי' מדרשא חביבא לי' אמנם נ' סדרא דמתני' עד"ז תחלה תנן כולהו טריפות שהן באבר מיוחד ולבתר הכי תני נפולה שהוא טריפות הכולל כל הגוף ביחד כפי' רש"י שמא נתפרקו איברי' ואח"כ נשתברו רוב צלעותי' טריפות הכולל רוב הגוף ואח"כ דרוסה שהוא ג"כ טריפות הכולל כל הגוף כלומר באיז' אבר שיהי' מכפא דמוחא עד אטמא:

והנה כ' רש"י דמתני' כלי"ק דרב דת"ק פליג עם ר"י ומזה למדו הפוסקי' דד' רש"י כבעל ס' התרומה דפסק כלי"ק ומ"מ ק' הא רש"י דרשן הוא ולא פסקן ומאי ק' לי' דמפ' מתני' כלי"ק דרב ונ' דק' לי' לרש"י דאי כר' בנימן אמאי נקט ת"ק ודרוסת הזאב הו"ל למתני ודרוסה סתמא א"וו דלאפוקי מדר"י נקט דס"ל דרוסת הזאב בדקה ולא בגסה לכך נקט ת"ק ודרוסת הזאב לומר דאפי' בגסה טריפה. אמנם לר' בנימן בר יפת צ"ל לכאורה כלי"ק דלרבנן לחתול אין דרוסה ונקט זאב למעוטי חתול לגמרי אא"כ יק' אד' הפוסקי' דפסקו כר"ב בר יפת וס"ל כלי"ב דחתול יש לו דרוסה אפי' באין מצילין ובשלמא להרא"ש דס"ל דב ונמר אין להם דרוסה שפיר אמנם לה חולקי' וודאי ק' ואמנם למאי דס"ל להרי"ף והרמב"ם דגם נן יש לו דרוסה רק דבעי לחלל הגוף אמנם בזאב סגי בדרוסה מבחוץ ג"כ ניחא.

וכ' רש"י שמטיל ארס כוונתו לד' תוס' לקמן דהאי דרוסה מלתא אחרינא מהא דתנן כל עוף הדורס טמא

תוס' דבור שני כאן צ"ל הגז במקום הנץ ובטעות נרשם בגליון ודע דלמ"ש תוס' דהטעם דהארס סופו להמית צ"ל דמ"מ כן קבלו רז"ל דאינו ממית כ"א במקום דתלי' ביה טריפות דשם מקור החיות לא זולת.

ודע ג"כ דמה שהחליט הרשב"א דאפי' לגי' גז מ"מ נשר וודאי דינו כגז שהרי הוא הגדול שבדורסי' לא כ"כ כ"א לשיטתו דפשיטא לי' כמו כן בדוב ונמר משא"כ להרא"ש שכ' דמהא דדוב שכול אין ראי' שיש לו ארס בצפורני' גם אנשר אין ראי':

והנה תמהו האחרוני' על הטור דבנץ כ' דבתרנגולי' קטני' י"ל דרוסה ובזאב כ' דבעגלי' רכי' אין לו דרוסה ונ' דהטור בשיטת הרא"ש כ"כ דס"ל דהא דשאר עופות לקמן מיירי בגדולי' מן הנץ ואעפי"כ קולי מנץ דבעי' בדכוותיי' דווקא ומ"מ גם תרלגולי' קטני' הוי בכלל בדכוותיי' וא"כ ע"כ דגם לנץ דיש לו דרוסה טפי מיניי' דיש דרוסה לתרנגולי' קטני' אמנם לשיטת הרשב"א דאלמטה מן הנץ מבעי' לי' וא"כ בהני באמת אין תרנגולי' קטני' דכוותיי'.

רש"י ד"ה מן הזאב ולמעלה דייק בדברי' כלומר דל' מן הזאב ולמעלה לאו דווקא דמ' אין זאב בכלל ובאמת גם זאב בכלל ומ"מ נ' דזה הביאו להאו"ז שהבי' התה"ד לומר דכל מן הזאב ולמעל' דינו כארי משום דעד"ז באמת אין זאב בכלל וא"ש ל' מן הזאב.

רש"י בעופות הנדרסי' הנה בבהמה לא הוצרך לפ' דאין שייך דורס כ"א בחיה לא בבהמה משא"כ בעופות יל"פ ג"כ דקאי אדורסין ולזה כ' ר"ש דמדקאי בבהמה אנדרסין קאי נמי בעופות אנדרסין ונ"מ מזה דאי ס"ד דקאי אדורסין א"כ מאי קאמר לקמן שאר עופות מאי הרי קאמר דמן הנץ ולמעלה הם דורסין ואמנם אי אנדרסין קאי אין ראי' וכמו שפלפלו בזה הרא"ש והרשב"א לקמן.

ודע דהנה הרשב"א דחה ראי' הרא"ש מדלא בעי בחיות כי היכא דבעי בעופות דהרי בחיות בין למעלה בין למטה כבר ידעי' ואמנם היינו הרשב"א לשיטתו דס"ל דבעופות למטה הוא דמבעי לי' אבל למעלה פשיטא לי' למה דאמר מן הנץ ולמעלה משא"כ הרא"ש אדרבא בעופות למטה לא מבעי' לי' ודווקא למעלה ואין ראי' ממה דאמר מן הנץ ולמעלה דאיכא למימר דקאי אגז א"כ שפיר ק' לי' אמאי לא מיבע' לש"ס ג"כ בדוב ונמר:

ודע דמ"ש הרא"ש לקמן דבעופות מס' לי' טפי משום דהרבה מהן דורסין ר"ל דשכיח בהו כח דרסה טפי מבחיות וע' פמ"ג כי דעתו דברדלס היינו שקורין טחור ודינו כחולדה ולולי דברי הי' מסתבר יותר דנמיי' היינו טחור ודינו כחתול ופנה הכ"מ נדחק ליישב מדוע לא הביא הרמב' כ"א נץ ושאר עופות ומ"מ ק' דלמאי הל' נקט תנא דמתני' נץ וגז כיון דכל דלמעלה מן הנץ דינו שוה ותו כיון דהרמב' פסק כר"י למה לא הביא ג"כ דרוסת הנץ בעוף הדק דווקא וצ"ע:

והנה הטו"ז השיג על הב"ח שכ' דלד' הפוסקי' דיש דרוסה לנץ בחלל הגוף ס"ל דצפורן בנץ ל"ד לקוץ וכ' הטו"ז דא"כ למה נדחק הרשב"א מאי נ"מ כוונתו לומר דמשום דרוסה הרי לא שייך אם פסקו לידי' והוה נ"מ טוב' וכיו"ב:

ודע דמ"ש הס' התרומה דהל' כלי"ק לקולא משום דק' לי' קו' תוס' דללי"ב לא הוה דומיא דנץ ואף שהרא"ש מישב קצת זה דוחק ואמנם למ"ש בחי' הר"ן ליישב קו' תוס' א"כ שפיר פסק הרי"ף כלי"ב

והנה הלח"מ הק' על הראב"ד מדוע לא השיג על הרמב' דס"ל שן יש לו בדיקה כשם שהשיג עלי' בקוץ וע"ש ונ' דבשן שהוא רחב גם הראב"ד מודה דאית לי' בדיקה וכ"מ ל' רש"י] בקוץ לקמן ע"ש:

ודע דלד' בעל העיטור דס"ל דאפי' היכא דאמרי' חוששין ג"כ לא סמכי' אבדיקה ל"ק מהא דרב מורי בה מכפ' דמיירי בגוונא דלא חייש רב לס"ד ומ"מ בדיקה מיהא בעי:

בתר דבעיא הדר פשטא י"ל דמעיקרא הוה ס"ל כד' הרשב"א דדבוושט בעי' שיהא רושם הארס מגיע לעור הפנימי ולכן בקנה קמבעיא לי' ואמנם בתר דבעי' מ' לי' כד' הרא"ש דבוושט בעור החיצון סגי מדקאמר סי' עצמם וגם עור החיצון הרי מקרי סימני' וא"כ מ"ש עור החיצון דוושט וע"כ משום דזיהר' מקלי קלי וא"כ ה"ה בקנה סגי במשהו מה"ט והיינו זה וזה דקאמר.

והנה הר"ן הביא ראי' דע"כ גז גרסי' דאי ס"ד גס ור"ל מן הנץ ולמעלה א"כ לא הוה מן הנץ ולמעלה דומי' דמן הזאב ולמעלה דהתם זאב בכלל והתם אין נץ בכלל ולפ"ז י"ל דהאו"ז מ' לי' דגרסי' גס במתני' ומשו"ה פשיט לי' איפכא דע"כ מן הזאב ולמעלה ג"כ ר"ל דלמעלה מן הזאב אין דינו כזאב כמו שמן הנץ ולמעלה אין דינו כנץ.

וע' בד"מ שנתקשה בד' הרשב"א שהביא הטור דצריך לבדוק סמוך לדרוסה והנה דעתו כד' הב"י דד' הרשב"א דאפי' מבפני' לא מהני אם לא בדק סמוך לדרוס וכ"מ ד' הטור דאל"כ מאי קאמר למה לנו לחוש לחומרא הרי לד' הטור דס"ל כתוס' דבכ"ג אם אין הדרוסה ניכר צריך לבדוק בפני' אין כאן לחומרא אלא וודאי מ' להטור ג"כ דד' הרשב"א דאפי' מבפני' ל"מ בדיקה אמנם לולי דבריה' הייתי אומר דהרשב"א בשיטתו כ' כן דלא מבעי כ"א בדיקה מבחוץ וע"ז קאמר דאם לא בדק סמוך לדרוסה ל"מ בדיקת פנים בכ"ג מהנ':

ובענין פלוגתת רש"י ורמב' בנמסמס ל"ק לד' רש"י קו' רבי' אפרי' דרצה לרמז דקאי אמקום דמטרף בבשר אבל מריאה גם אד' רש"י ק':

רש"י צפורן תלושה יל"ד היינו ד' אביי לקמן ל"ש אלא צפורן וכו' ונ' דלכאורה הי' אפשר לפ' דמ"מ צפורן ל"ד כ"א ה"ה כל האבר אשר בו הצפורן וכ"ת כה"ג בלא"ה אין דרוסה כדאמרי' לעיל בהדי דשליף לא היא התם מיירי שראו מתחלה ועד סוף וכמ"ש תוס' לעיל ואמנם מדקאמר אבל יבישה עבידא דמטמאה ע"כ אצפורן עצמו תלושה לגמרי קאי.

רוב. אריות דורסין י"ל לד' רש"י דסמוך מיעוטא דאין דורסין לחזקה דאתי' מכח רוב בהמות כשרות והו"ל פלגא ופלגא ובדרוסה אין חוששין לרב ומה"ט אצטריך רש"י למימר דכל הדורס הו"ל כל ר"ל דרק מיעוטא דמיעוטא אין צפורן נשמט' ואמנם תוס' לטעמיי' דס"ל חזקה שאינה מבוררת לא הוי חזקה ול"ש כאן סמוך מיעוטא וכ"ת הרי לרש"י מחזיקין מאי' לאי' וא"כ יש כאן חזקת אי' נגד חזקת כשרות לא הוא דדווקא אם הבהמה מתה לפנינו ולא ידעינ' אם נשחטה אם לאו אזי אמרינ' מחזיקי' מאי' לאי' משא"כ כ"ז שבחיים חייתה גם רש"י מודה דלא מחזיקי דהרי נוכל לסלק החזקת אי' בידים דהרי גם בטריפה שייך שחיטה לטהר מיהת מידי נבילה

רש"י נתחכך השור ר"ל דלכאורה אם לא נתחכך גם הארי בכותל מאין בא צפורן זה אל הכותל אך כיון דעכ"פ עכשיו על חיכוך השור אנו דנין לא איכפת לן כלל מאין בא צפורן זה לכותל

כ' זה שנ' בגליון שו"ע שלי דמאו"ה בלא"ה אין ראיה דבקטל טובא ל"ש נח רוגזי' דהתם הי' איזו מהם מתים תוך הכלוי ומסתברא דע"י דרוסה מתו וממילא כיון דידעי' דדרס לא גרע מצפורן בגבו של א' מהם דכולהו בס' דרוסה והנה הרשב"א יישב קו' הר"ן שהק' לשיטת הרשב"א דס' קרקר מותר הרי ס' על דווקא שרי וכ' הרשב"א ליישב מה דנקט ס' על דכה"ג אפי' שמעי' דקרקר שרי.

בעותי מבעתי פי' רש"י דגם הארי ירא מפני' אכן הרמב"ם לא מ' ליה שהארי ירא מפני השוורים לזה פי' דכשהארי שותק ומ"מ השוורים מקרקרים וע"כ משום דדרס בה משא"כ כשהארי נוהם אמרי' מקול נהמתו הם מקרקרי' ומ"מ ל' אהדדי לא מ' כ"א כד' רש"י

הנה פסק הרמב"ם דאפי' בשועל ג"כ ס' דרוסה אסור וצ"ע הרי שועל רק מס' יש לו דרוסה כמ"ש הרי"ף בהדי' ולמה לא יחשב ס"ס ואפשר דזה ג"כ בכלל מה שכ' הרמב"ם דבדרוס החמירו בס' וע"ד שכ' הטו"ז סי' כ"ט ולמ"ש הרשב"א דמשו' דאיכא לברורי ע"י בדיקה לא סמכו על ס"ס ממילא לק"מ

תוס' ד"ה שרקפא נ"מ דלד' תוס' אפשר דווקא קן מקרי מקום צר משא"כ סל יש סל גדול שיכולי' עופות קטנים להשמט ולא מקרי מקום צר

רש"י שנכנס הנץ סמך אמ"ש לקמן דטעמא משום דדרוסת הנץ לא מנכר וגם ללי"ק לקמן עכ"פ בעופות קטני' ושייך בהו דרוסת הנץ

רש"י ד"ה מפרחן וסלקן וצדין אותן הציידין ומוכרין לישראל יל"ד מדוע לא קאמר רש"י וצדין אותן ציידי ישראל וי"ל דציידי ישראל משרואין שזורקין אותן לים לא יצידו אותן

מאי אמר' דלאחר שיפרשו בין שאר ולא יכירו' יצודו מהם האי שעתא היתיר' הוי דכל דפריש מרובא פריש ול"ש בזה מבטל אי' לכתחלה ע"ד שאמרו רז"ל לא אמרה תורה שלח לתקלה דהרי אינו מכוין לבטל כי טובעין בים ואינו משלחן לתקלה אע"כ כמ"ש רש"י דעיקר חששא שמא יצידו מהם נכרי' מיד טרם שיתבטלו ברוב עופות מותרי' וימכרו לישראל

תוס' ד"ה אתי בהו לידי תקלה הנה מזכר ל"ק להו לתוס' כמו שהוקש' לרש"י די"ל דהתם בדיעבד או ביד נכרי קאמ' ולזה לא הקשו כ"א משיחלא בתרא ואמרי' משהי' להו והנה כ' תוס' ג' תי' לתי' א' חיישי' בכ"ג לתקלה ולקמן למאן דלא חייש דלא קיי"ל כוותי' אזלא שמעתא ולתי' שני החילוק בין זמן מועט למרובה ולתי' ג' י"ל דלא חיישי' כלל לתקלה והכא לפרסומי מלתא דאי' עביד:

אתו לזבנינהו ע' רש"י ולכאורה כפל להציע ד' הגמ' ונ' דבא ליישב דלכאורה למאי דמשני את' לזבנינהו לישראל לא הו"ל להש"ס כ"א להק' ולחנקינהו האי ולשדינהו לאשפה הוא אך למותר א"וו דידע הש"ס דנכרי' לצורך עצמן לא יקנו הנך עופות קטני' שצדין אותן בכ"מ אמנם אם יכולין למוכרן לישראל מ"מ קונין אותן ולא לצורך אכילתן כי טמאי' שכיחי להו טובא ומה"ט לא קאמר הש"ס דלמא אתי לזבנינהו כ"א וודאי יזבנינהו דזולת זה לא היו קונין אותן ואמנם בתר דפריך ולחנקינהו א"כ עד"ז ל"ש למימר ולזבנינהו לנכרי' כי עד"ז לא יקנו אותן הנכרי' והוצרכו למימר ולשדינהו לאשפה ולזה כיון רש"י במ"ש נכרי' כלומר וודאי יעשו כן ומסולק קו' התו"ח לגי' הראשוני' א"נ לזבינהו לנכרי' אמאי לא נקט ולזבנינהו ולמ"ש א"ש:

וראיתי דבר תמוה בעיני מאוד בד' תה"ד שהביא הש"ך בסי' נ"ז שהק' ע"ד עצמו מארבא דטבעא בחושת' ושבק לסוגי' בדוכתא ונ' טעמו דלכאורה למ"ש הרמב"ם דבדרוסה החמירו י"ל דהא דאמרי' כאן דאסור למכור לגוי משום חומר דרוסה וכ"ז אם פשיטא לן דאסור דרוס' כי האי משא"כ במעשה דתה"ד ד"ש כאן ס' אם היא דרוסה כלל ואמנם מאחר דמצינו דבכל האי' גזרו שמא ימכרנו א"כ תו לא מסתבר לחלק כיון דעכ"פ אסרי' לה באכילה וע"ז הוצרך לתרץ דבס' פלוגתא שאני והביא מהך דמרדכי בשם או"ז:

רש"י ד"ה אלא לפרסומי מלתא יל"ד מדוע לא הק' רש"י קו' זו מיד לעיל כדקאמר חנקינהו ונ' דלכאורה הי' אפשר לומר ע"ד שכ' הרשב"א דבדיקה לא מהני כ"א סמוך לדרוסה ועד דבאה שאלה זו תחלה קמי דרב ובתר הכי קמי דשמואל שוב עבר זמן הבדיקה אא"כ מאי פרסומי מלתא שייך כיון דעכ"פ שייך בדיקה מאן דחזי סבר כי בדקו ומצאו דרוסת וודאי א"וו ל"ש כאן בדיק' וע"ז חקר רש"י כאן טעמא מאי ל"ש בדיקה

וכ' רש"י על תי' בתרא וז"נ עיקר נ' דק' לי' על תי' קמא וכי שמואל לבדו הי' צריך לבדוק הרי גם היושבים לפניו היו יכולים לסייעו ולבדוק כולם א"וו תי' בתרא עיקר:

בע"ה בענין שמוטה ושחיטה פא"ט

הנה הרי"ף פ' השוחט הביא הך דרב דהכא על ברייתא דהתם כל ס' בשחיטה פסולה ולא הזכיר לרב כלל נ' דבא לאשמעי' דרב מברייתא דהתם דייק לה דמדלא נקט רבותא טפי דאפי' שחט הגרגרת עצמה ונמצאת שמוטה הו"ל ס' בשחיטה ש"מ דכה"ג כשר ולר"י ה"ט דלא נקט כה"ג משום דשייך הקפה ולר"נ משום דאם לא תפס בסי' מיהת כשר:

רש"י ותוס' ד"ה יביא ויקיף הנה הרא"ש הק' אד' רש"י מל' יביא ותוס' רמזו דהגי' יבא ואמנם בתוס' הק' דלימא יקיף לחוד יבא ל"ל:

והנה הרא"ש הק' קו' רק לד' בה"ג אמנם התו"ח גם לרש"י הק' דלרש"י שמוטה טריפה הוה ושחיטה מטהר מידי נבילה א"כ עכ"פ קצת חיות הי' לו ועכשיו אין כאן כלל חיות:

והנה הטור והר"ן מ' להו דגם לגי' יביא בהמה אחרת מ"מ ההקפה הוה כמו לרש"י שמדמין חיתוך לחיתוך ואמנם הרא"ש והרשב"א כ' דהקפה מעיקור לעיקור ונ' דאי כד' רש"י א"כ הקפא זו תלי' בפלוגתא דלעיל דחוליא ובר חוליא אנח דלרש"י ל"ש בע"א משא"כ אי גרסי' בהמה אחרת א"צ לזה כ"א מקיפין מעייקור לעיקור דעדיף טפי ומ"מ לפי דברי' נדחה תי' התו"ח אקו' תוס' ולכך הוצרך הרא"ש לתרץ בענין אחר:

מחו בגידא דנשיא כ' רש"י אתי לקמי אם לקתה בגיד הנשה ולקמן גבי כוליא פי' בענין אחר נ' דהיינו משום דלקתה בכוליא אתמר לקמן מאי דיני':

בע"ה בענין אלו כשירות פא"ט .ע'

בר"ן שרצה ליישב למה מנה אלו דווקא והנה בענין נפחתה הגלגולת נ' דיישב רש"י שפיר שכ' ורואין אנו וכו' בא לומר דצריכין עכ"פ לראות אם ניקב הקרום.

ובענין הד' נטולי למ"ש הרמב' דניטל לחי העליון טריפה וכ' ש"פ דניקבה האם טריפה א"כ נקט טחול משום דר' עוירא כליות משום דרכיש למימר דדווקא בניטל אין כאן טריפות אבל בניקב הטחול ולקתה הכוליא טריפה ולחי משום עליון דטריפה ואם דדווקא ניטל אבל ניקב טריפה.

והנה יל"ד למ"ש רש"י דלר"י תנא סיפא איידי רישא ותינח לר"י אבל לר"ל מאי איידי שייך הכי נימא רישא איידי סיפא ובאמת לא כ' רש"י מידי אר"ל וצ"ע:

ואמנם בחי' ר"ן באמת גם לר"י לא אמרי' איידי כ"א אלו כשירות למעוטי דרכיש דטריפה ורש"י לא רצה לפ' כן דס"ל דגם לר"י בעי' קצת דומיא מיהת וכמו שפי' בהדי' ולכאורה

אמאי לא קאמרי' דאלו כשירות לר"י ממעט איעכול נובי דגם ר"י מודה בה וצ"ל דמהי"ת נימא דאלו טריפות ממעט לן איעכול נובי דהוה נטולה גמורה דנצטרך אלו כשירות למעוטי:

ודע. מה שהק' הלח"מ דלהראב"ד הו"ל למימר דבשמוטת ירך פליגי ר"י ור"ל לק"מ דר"י גופא הא קאמר לקמן דשמוטת ירך טריפה וע' תוס' בכורות גבי כסול ושחול והביא דברי' ש"ך יו"ד סי' נ"ה ולפי דברי' רב מתנא גם לקולא פליג דרב מתנ' מתחלת ברייתו בכ"ג כשר ולדידן אין צורך לחלק.

מה שהניח הרשב"א כאן בענין רוב בצ"ע היינו משום דהתם גם השלם יצטרף ולעולם הוה רוב שיעור פחות מאיסר

והנה הב"י דחה ד' הטור שכ' דהרא"ש נחלק על רש"י בענין גלגולת מדהשמט ד' רש"י והב"י כ' דמאחר דהרא"ש הביא גי' סתמא כסלע וכו' ואי לא הוה מפ' כרש"י הוה מפ' באינו ענין הוא מפ' ואמנם יש לדחות דלמא גם הרא"ש בגלודה מפ' לה וסמך על מה שהביא לקמן שיעור גלודה הנה הב"י מ' לי' דהרמב' למד דין צירוף בגלגולת וגרגרת יליף ומטעם הק' גם אין בו חסרון ונילף ובאמת הוא גמ' ערוכה לקמן ואפי' כמה נקבי' מצטרפי' ומ' דומיא דנקב א' ארוך שיש בו חסרון לא זולת:

בע"ה בענין טחול פא"ט

רש"י ד"ה מן הטחול בסו"ד כל נקב משום חיתוך הוא רצה רש"י ליישב דמאי ס"ד להק' מנחתך אניקב א"וו סברת המק' הי' דטעמא דניקב טרפה ע"כ משום דנעשה אח"כ ולא הי' מתחלת ברייתו וא"כ ע"כ כל נקב משום חיתוך הוא אמנם א"כ הי' מד' רש"י אלו ראי' ברורה לד' הטו"ז דנקב מתחלת ברייתו כשר אמנם בתי' הש"ס כ' רש"י להסביר דטעמא דנקב טריפה משום דהולך ומכאיב רצה לעורר במ"פ הני תרי תי' בש"ס ולזה כ' רש"י דתי' קמא ס"ל דנקב טריפה משום דמכאיב לי' וא"כ ל"ש נקב ל"ש נחתך אמנם בתי' בתרא ס"ל דהל"מ הוא דנקב טריפה וא"כ י"ל הבו דלא לוסיף עלה נקב דווקא טריפה ולא נחתך ונמצא דד' הטו"ז תלי' בהני ב' תי' לתי' קמא דבעי' מכאיב לי' א"כ מתחלת ברייתו כשר משא"כ לתי' בתרא גם מתחלת ברייתו טריפה דאין הטעם משום דמכאיב לי' דהרי נחתך כשר

י"ל ד' בעל העיטור שפסק בנחתך כשר והק' הראשוני' עלי' ואמנם נ' דק' לי' לבעל העיטור למאי דמחלקי' במסקנא בין סומכי' לקולש' ואי ס"ד כתי' קמא דמשום דמכאיב

כאיב לה הוא מ"ש קולשא או סומכא א"וו ע"כ למסקנא כך הל"מ א"כ אמרי' שוב ניקב לחוד ונחתך לחוד.

רש"י בסומכי' בעוביו למעלה לכאורה כוונת רש"י דלאו בעובי' לחוד תלי' מלתא דאם נשתנה הטחול והוה דק למעלה ועב למטה מ"מ בתר למעלה ולא בתר למטה אזלי'

ויע"ל, דס"ל לרש"י כד' הג"א דלאו כל צד העב קאמר כ"א הדבוק לכרס דווקא ולא יותר וכמו שפי' ד' הג"מ הל"ח ולזה כ' רש"י בעובי' למעלה דווקא ולא יותר והטעם אפש' משום דטריפות הטחול הוא משום דצריך להגין על הכרס ואם ניקב שם ולא נשתייר כעוב' דינר זהב שבו תכל' גם בכרס:

בע"ה בענין כליות פא"ט

רש"י לקתה בכוליא א' וכ"ש בשתי' נ' שכ"כ דלא נימא דטעמא דלקתה משום דסופה להנטל וא"כ ע"כ גם נטלה כוליא א' טריפה ולזה כ' רש"י דווקא לקתה וא' דנקט לרבותא אבל נטל' ל"ש א' ל"ש שתי' כשר.

לקתה כ' רש"י כגון מליא מוגלא מבואר מדבריו דאין ר"ל דדווקא מוגלא הוה טריפה דגם רש"י ס"ל דנתמסמס טריפה אלא נקט מוגלא לומר דגם במוגלא בעי' מטי לקותא למקום חריץ כד' הרשב"א וסייעת'

ואמנם בהג"א נ' דהוה מ' לי' דרש"י בא לאתוי מכת חרב וז"ש מ' מד' רש"י וכו' אמנם מד' רש"י לעיל לא מ' כן דגבי מחו בגידא דנשיא כ' רש"י כה"ג מאי אי איכא לקותא בגיד הנשה וגבי מחו בכוליא כ' אם שחטו אותה והטעם משום דקאמר הש"ס וכי להוסיף על הטריפות יש ולקתה בכוליא באמת טריפה א"וו לאו אלקתה בכוליא קאי ואי מכת חרב הוה ג"כ לקתה בכוליא א"כ אכתי ק' מאי קאמר וכי להוסיף על הטריפות אלא ש"מ דמכת חרב לרש"י אין זה לקותא

ומהך סוגי' ק' לי אד' הש"ך יו"ד שם שכ' דמכת חרב מה"ט טריפה משום דבא בכח והרי גם מכת חץ בא בכח ומ"מ כשר וכ"ת התם לא הגיע לקותא למקום חריץ לא היא דלא פלוג קאמר וכמו שהביאו כל הראשוני' ראי' משם דנחתך כשר והכי קיי"ל וצ"ע וע' ב"י בשם בעל העיטור שהק' אמאי לא פריך הש"ס לקמן והרי לקותא כוונתו דהו"ל למיפרך האיך אמרת דפסול בריאה כשר בכוליא הרי לקותא פסול כאן וכאן:

רש"י ד"ה מוגלא כשר בריאה בסו"ד צמחי טנרי יל"ד טנרי דנקט רש"י ל"ל הרי רש"י כ' לעיל דטנרי אין בהם מוגלא וצ"ל דכ"כ דל"ת דצמחי היינו בלא מוגלא ומוגלא מנ"ל

דכשר לזה כ' רש"י דאמרי' התם צמחי וטנרי היינו בלא מוגלא וע"כ צמחי היינו עם מוגלא:

רש"י ד"ה חותכה מכאן ע' רש"י לעיל גבי מחט בריאה שפי' על צוה"ג וכד' רש"י בשמעתי' ע"כ צ"ל דהרי גם בצוה"ג גופא קאמר רב אשי להאי לישנא ומה שלא פי' רש"י לעיל כן אפשר בא להורות דאולי רב אשי לא אמרה להך מלתא תלת זמנין כ"א אולי רב אשי לא אמרה כ"א בצוה"ג והש"ס נשתמש בד' רב אשי לפרוקי גם שאר קו':

כוליא שהקטינה ע' רש"י מבואר דס"ל ג"כ דל' הקטינה מ' לאחר זמן אבל בתולדתה כשר וע' לח"מ שכ' דהרמב' שכ' נמצאת הכוליא קטנה ס"ל אפי' בתולדתה טריפה וק' ל' הקטינה ואפשר דמדינא דהש"ס גם הרמב' מודה דבעי' הקטינה לאחר מכן אלא דמ' להרמב' דאנן לא סמכי' אבקיאותינו ואסימן שכ' הר"ן בשם הראב"ד ובכ"ג טריפה ע'. ב"י בשם מהר"י חביב בענין ענבה וע' ב"ח בפי' ד' מהר"י חביב מבואר דלא כש"ך דמ' לי' דלמהר"י חביב בענבת גפן משערין וכן מטין ד' הר' יונה שהביא מהר"י חביב דענבת גפן לא הי' אומר שקורין פיגון וכי לא ידענו ענבת גפן מה היא אלא בענבא במ' הי' גורסין וכ"ד הב"ח:

בע"ה בענין ניטלה האם פא"ט

ע' רשב"א לקמן גבי הורו בטרפחת מה שהק' ע"ד רש"י מה ענין טרפחת לזפק אמנם בד' תוס' בסו"ד שם מיושב דהביאו ראי' דאשכחן אבר שהוא בתולדה אצל בע"ח ומ"מ אם ניטל כשר וכן קו' התו"ח אי הורו לאיסורא היכן רמוז זה בהורו בטרפחת הענין הוא כך בשלמא בזפק אשמעינן ברייי' דהורו כד' מחמירי' משא"כ בשלמא אם הורו כר"ט הוה רבותא אלא אי כמתני' הורו מאי רבותא:

בענין, מ"ש הג"א דמים זכים ג"כ לא יגיעו למקום חרוץ היינו לטעמא דמוגלא מ"מ טריפה ומ"ש דמכה מבחוץ דווקא כשר היינו מכה שיש בה מוגלא וע' טו"ז בשם רש"ל בענין חרות' מ' מד' רש"י במתני' דס"ל כהרשב"א דאפי' ידעי' דבידי שמי' לא תלי' לקולא מדכ' אמתני' ובגמ' מפ' מנא ידוע ואי כהר"ן הרי במתני' דידעי' שהי' בידי שמי'

והנה הרשב"א צידד לדמות לבא זאב ונטל ב"מ ולכאורה לפמ"ש הרשב"א בסוגי' דדרוסה דהיכא דאיכא לברור' מבררי' ה"נ נימא כן ול"ד לזאב וצ"ל דכיון דבעי' הכא פושרין כל מעל"ע ובקל יוכל להיות שלא יהי' פושרי' רגע א' ועי"ז לא יועיל הבדיקה וכה"ג לא מקרי איכא לברורי ומ"ש הרשב"א ראי' מכו"ג ביוה"כ ק"ק דהתם בזקן או אסטניס מיירי וכגון הני אפי' בקיץ מצטנני.

ומה שיש לתמוה דלהרמב' בעי' בקיץ כלי' שמתמצי' כי ע"י האוי' הנכנס בהם מתקררי' ובחורף להיפך ובטור מבואר איפכא ע' ב"י כי כלי' המחופין אבר וודאי אין מתמצי' כלל

בע"ה בענין גלודה פא"ט

רש"י במתני' שנגל' ע"י שחין כ"כ ר"פ א"ט דל' גלוד' הביאו לרש"י לפ' כן דע"ד שכ' רש"י נעשה מחמת שחין גלד ואח"כ נשארה בלא עור אבל למ"ש הרמב' דבידי אדם הו"ל למתני נפשטה עורה וכדנקט המחבר בשו"ע אלא דמתני' כה"ג דנקט רש"י מיירי ומ"מ לדינא לא פליג רש"י ומודה דאפי' בידי אדם דינא הכא דמהי"ת נוסיף על הטריפות אלא דמ"מ כ"כ לעיל דמה"ט לרש"י הוה בכלל נטולה ולהרמב"ם קריעה:

ומ"מ נ"מ לכאורה דהנה הרמב' פסק איבעי' דלקמן גבי כולו קיים לקולא וכ' הכ"מ משום דהוה ס"ס ובשלמא לרש"י שייך ס"ס דנגלד מאלי' אבל בגוונא דנקט הרמב' שהופשט בידי אדם ק' וכי עושין ס"ס בידי' ולפנינו בס"ד נדבר בד' הרמב' אלו:

וכ' עוד רש"י בגמ' מפ' כמה ישתייר ויהא כשירה כוונתו דמאחר דחכמי' פוסלין א"כ למה נקטא תנא בכלל ואלו כשירות גבי ואלו טריפות הו"ל למתניי' ולתני ר"מ מכשיר וע"ז כ' רש"י דאשמעי' תנא דגם לחכמי' משכחת שתהא כשירה וע"ז כ' ובגמ' מפ':

רש"י ר"י הבשם מוכר בשמי' משום דלפעמים הוה ל' גנאי ת"ח לא יצא מבושם לזה ביאר רש"י דהכא לאו ל' גנאי הוא.

רש"י ד"ה אם נשתייר בו כסלע מעלה ארוכה יל"ד מנ"ל לרש"י הא וי"ל דאולי משום דבתוספתא שהביא הרי"ף מבואר כן להדי' או משום דע"כ לרב ור"י דס"ל דכל העור מציל ע"כ הטעם משום דמעלה ארוכה א"כ מהי"ת נימא דאינך פליגי בהך סברא וע' עוד לפנינו בס"ד:

והנה כ"כ דהרמב' פסק האיבעי' לקולא וכ' הכ"מ בחד תי' דהיינו דכ' הרמב' בה' מ"א דדווקא בדרוסה כל ס' טריפה משום דמפורש בקרא משא"כ בשאר טריפות ואכתי ק' למה דווקא בגלודה כ' כן הרמב"ם ותו הרי גם בגלודה פסק לחומרא ככולהו אמוראי וצ"ל דק' לי' להרמב' למה כייל התנא גלודה בכלל שאין כמוה חיה ותנא לה בתר הכי בכלל ואלו כשירות אלא ש"מ דהענין הוא כך דאנן חזי' דיש גלודה שאין כמוה חיה וס"ד דכל גלודה טריפה ואת' הל"מ וקאמר דיש גלודה שהיא כשירה והיינו אם נשתייר כסלע ונחלקו האמוראי' בפי' דבר זה והנה וודאי עלינו לילך אחר המחמיר כמו בכל פלוגת' דבדאוריי' משא"כ היכא דמס' לן לגמרי אם איכא למ"ד שהיא טריפה והל"מ

עכ"פ הוה אכשירה ולא אטריפה אין עלינו להחמיר מס' משא"כ בשאר טריפות דהל"מ הוה דהוא טריפה

ועד"ז יל"פ תי' שני של הכ"מ דמטעם ס"ס פסק הרמב' לקולא והק' הפר"ח הא איבעי' דלא איפשט' לא הוה בכלל ס"ס והטו"ז סי' כ"ט הק' הא ס"ס בכל התורה כשר ואמנם למ"ש אדרבא ס"ס כה"ג באמת לא מקרי ס"ס מטעם שכ' הפר"ח ואמנם בגלודה דבלא"ה הל"מ אתיא למימר דיש גלודה שהיא כשירה גם כה"ג מחשב לס"ס אמנם קו' הפר"ח הביאו להלח"מ לפ' דבאמת לאו מטעם ס"ס אתי' עלה כ"א משום דיותר יש צד א' להיתר מלאיסור עיי"ש.

ונ"מ בין תי' א' לב' לענין אם נטלו כל הב' דלתי' א' טריפה ולתי' א' כשר ואמנם לי נ' לתרץ בענין אחר דלכאורה מאי סברת בעל האיבע' ונ' דמס' לי' דהנה לרב ור"י ע"כ הטעם משום מעלה ארוכה ואמנם הני מ"ד ס"ל ג"כ כרב ור"י בטעמא אלא דס"ל דאינו מעלה אם נגלד שלא במקום חיותא ואמנם כל העור קיים תו לא אכפת לן במעלה ארוכה כלל וכשר או דלמא טעמא דידהו לאו משום מעלה ארוכה כ"א ס"ל דאם נגלד במקום חיותא אינו יכול להתקיים וא"כ לא מהני מה שהעור קיים במקום אחר ומעתה מאחר דבתוספתא תניא בהדי' דהטעם משום מעלה ארוכה ורב ור"י ג"כ הכי ס"ל לא שבקי' פשיטותא דתוספתא ורב ור"י משום בעי' דש"ס ונקטי' לקולא:

ומעתה מיושבי' ב' קו' הלח"מ שהק' בטריפות הכבד שהחליט הרמב' אם ניטלו הב' זתי' במקום מרה וחיותא אפי' נשתייר כל הכבד טריפה והק' הלח"מ מ"ש מגלודה ותו למה לא מבעי' להש"ס גופא הך אבעי' בכבד ולמ"ש לק"מ דעיקר האבעי' כאן הי' אם הטעם משום מעלה ארוכה וכשר או משום חיותא וטריפה וא"כ בכבד דהטעם ע"כ לאו משום מעלה ארוכה כ"א משום חיותא או משום דאין המכה מתקיימת פשיטא להש"ס דטריפה וגם הרמב' דווקא בשמעתין מכשיר ומטעם שכ' דלא שבקי' פשיטותא דרב ור"י מה שאין שייך בכבד כלל:

כ' בה"ג דר"י חזר בו לגבי רב ותמה עליו הרי"ף ונ' דד' בה"ג דק' לי' קו' תו"ס נהי דאיכא מחלוקת בברייתא מ"מ הו"ל סתם במתני' ול"מ לי' תי' תוס' שהי' גורס במשנה ד' ר"ש א"וו דהך אמרה ר"י למ"ד ר"פ א" ני אליבא דר"י דסתם במתני' ומחלוקת בברייתא אין הל' כסתם גבי כבד ולמאי דקיי"ל כמ"ד אליבא דר"י דהל' כסתם ע"כ ר"י חזר בו:

והנה הר"ן דחה ד' הרי"ף שכ' דהך תוספתא לא אלימא ממתני' דיחידאה עי"ש ותמה לפי' הר"ן בד' הרי"ף וכי מהי"ת יעלה על דעת לפ' דלא מקרי עור אלא כנגד החלל וכי מי איכא מ"ד דס"ל הכי אמנם ד' הרי"ף המה פשוטי' לפע"ד דהרי משום דתני' בבריי'

רשב"י משום ר"ש אמר על עור בית הפרסות אף דלא תניא כלל דרבנן פליגי עלי' אמרי' דיחיד הוא מכ"ש הך תוספתא דתנא בה רשב"ג אומר דנימא רשב"ג היא דקאמר הכי ורבנן פליגי עלי'.

הנה בד' ב"י דהרי"ף לא פסק הכי כר"י אף דהוא רבי' דר"י כ"א משום דגם שמואל ורבב"ח כוותי' ס"ל מיושב קו' הדברי חמודות על הרי"ף מראשית הגז דלא פסק הרי"ף כר' ינאי לגבי ר' יוחנן.

ואמנם בלא"ה י"ל דהרי"ף גופא מס' לי' הך מלתא אם גם במקום רבי' אמרי' אין הל' כתלמיד במקום הרב או לא והנה הכא פסק לחומרא דס' אי' לחומרא משא"כ בראשי' הגז ס' ממונא לקולא אלא דהא תלי' בפלוגתא אם במתנות כהונה שייך ס' ממונא לקולא:

תוס' ד"ה להביא כוונת דברי' דלמה לתנא להאריך כ"כ בקיצור טפי הו"ל למנקט בית הבשת אלא משום דבעולה קאי לא מצי למתני בהדי' ודמרבי להההוא משום שאר קרבנות.

ומ"ש תוס' דמ"מ עור האלי' שייך בכל הקרבנות כוונתם דבכל מיני קרבנות מיהת שייך אפי' בעולה אם באה כבש.'

בעה"י בענין הכתה חולדה פא"ט

רש"י נקובת הוושט אין כוונתו דאגב פסוקת הגרגרת נקט נקובת הוושט כ"א דמדשני תנא וקרי גבי גרגרת פסוקה וגבי וושט נקובה ש"מ דבוושט במשהו ובגרגרת רובא בעי' וממילא אצטריך למנקט נקובת הוושט ג"כ ובזה מובני' ד' רש"י ר"פ א"ט שכ' כל נקב במשהו כוונתו לעורר אמאי קרי לה גבי וושט נקובת וגבי גרגרת פסוקת לומר דנקב היינו במשהו. והנה מניקב הקורקבן לא ישב רש"י משום דקורקבן הוי ענין דליתא בבהמה.

הנה התו"ח הק' ב' קו' חדא למה נקט תנא דווקא הכתה לימא נשבר העצם ותו למה קאמר רב ולוי דווקא במתניתי' ענין בדיקה הרי כ' רש"י גם גבי בהמה לעיל דצריכין לראות אם לא ניקב הקרום אם נשבר העצם ונ' דבחדא קו' מתרצא חברתה דלכאורה זעירי דקאמר בס"ד דאין בדיקה לחולדה מה עלה ע"ד לומר כן אע"כ משום דק' לי' הא גופא למה נקט תנא הכתה חולדה א"וו מ' לי' דמשום דאין בדיקה לחולדה אם ניקב כל העצם לכך נקט תנא הכתה חולדה ובסיפא לקמן דקאמר הכתה חולדה כשירה מיירי אם לא ניקב כל העצם ואמנם למסקנ' אמרי' דלרבות' נקט דיש בדיקה אף לחולדה ודווקא במקום שמעלה טריפה דהיינו אם ניקב הקרום טריפה לא זולת וא"כ היינו גופא דנקט רב ולוי דווקא מתני' למלתיי' לאפוקי מזעירי ולפרוש מתני' דידן.

הגי' במקצת ספרי' ברש"י אם מבצבץ שמא ניקב הקרום כוונת רש"י דכיון דמסקי' לקמן תתא' מפקע פקע ופי' רש"י ע"י שדוחק באצבע א"כ בעוף שאין הקרום אפי' העליון חזק כ"כ בנקל יוכל להיות אשר גם העליון פקע ע"י שדחק באצבעו ולא הוה כ"א שמא אלא דמ"מ טריפה כיון דחזי' דנשבר העצם אמנם כ"ז לרש"י שמפ' דדוחק האצבעו מלמטה תחת החיך אבל לפי' אחר שברי"ף דדוחק באצבעו ולמעלה א"כ ל"ש זה והוה וודאי טריפה אלא דצ"ל מאי דקאמ' תתא' מפקע פקע לפי' זה וצ"ל דהכוונה אם החולדה נקבה בהכאתה הקרום העליון א"א שלא יהי' גם התחתון פקע ע"י זה.

אלא דמ"מ ק' לד' הרי"ף בשיני' עקומות מאי אכפת לן דמ"מ כיון דאוחז למעלה באצבעו אם ניקב למה לא יבצבץ משא"כ לרש"י דאוחז מלמטה וכמו שכ' רש"י בהדי' וצ"ל לד' הרי"ף שלא יאחז כ"א במקום שהי' הכאת העצם והקרום לא ניקב שם כלל משום ששיני' עקומות וממילא לא יבצבץ.

תוס' ד"ה אף במסמר וצ"ל דטעמא דר"י דאדם שהוא ירא לסמוך על בדיקת היד יוכל לבדוק אף לאחרי' במסמר ואין זה מכלה ממון ישראל.

תוס' ד"ה נבילו' בסו"ד כוונתם דקו' הש"ס ע"ד תסתיים דר"י הוא דקאמ' בידא ודחה מהא לא תסתיי'.

והנה נחלקו רש"י והרמב"ם בעוף המים לרש"י הטעם משום סופו לפסק ולהרמב"ם הטעם כמו שכ' הכ"מ וצ"ע ולכאור' לרש"י לא מהני יב"ח ולהרמב"ם מהני אלא דלמ"ש הרשב"א דבוודאי טריפה לא מהני ליכא נ"מ בזה וע' בנוב"י מ"ב נ"מ שכ' בזה ואמנם מ"ש הנב"י ובדג"מ מובראבו נקבי' יש לדחות דכ"ז שהתינוק במעי אמו הפתוח סתום וכשהגיע זמנו לצאת נפתח הסתום ועל אותו זמן תקנו וברא בו נקבי'.

רב יימר בדיק במיא ע' תו"ח דרב יימר ע"כ ס"ל דבעי' אניקב תרוויי' וא"כ ק' למה הביא הרי"ף לדרב יימר ואמנם למ"ש לעיל דלד' הרי"ף הפי' תתאה מפקע פקע ע"י הכאת החולדה לק"מ וגם רב יימר ס"ל דבתתאה לחוד סגי ומ"מ בדיק שפיר במיא.

בע"ה בענין נחמרו בני מעי' פא"ט

רש"י ד"ה נחמרו כווצו הנה הובא בטו"ז נ"ב שם פלוגתת הר"ן ורש"ל בנאבדו בלא בדיקה ונ' דרש"י הטיל פשרה בזה דאם רואי' שכווצו בני מעי' ולא באנו לבדוק אם ירוקי' או לא עד שנאבדו אז וודאי טריפה מאחר דחזי' ריעותא אבל אם לא כווצו משום נפלה לאור לחוד לא מטרפה אם נאבדה בלא בדיקה.

ירוקי', כ' רש"י לב וכו' וכבד לא הזכיר רש"י אולי ס"ל דבכבד כנגד בני מעי' טריפה לא זולת או דס"ל דמ"מ ל"ד כבד ללב וקורקבן וכמו שחילק הרשב"א דשלא במקום חיותא בכבד כשר ובמקום חיותא בעי' שלא ישתייר כזית או משום דירוקי' דכבד ר"ל ככרתי גרין וירוקי' דלב וקורקבן היינו כמוריקא געל.

וכ' רש"י מפ' בגמ' וכו' וק' אסיפא הו"ל לרש"י לפ' כן דדווקא אדומי' שהאדימ' ומאי בעי רש"י ברישא בזה א"וו כוונת רש"י ליישב קו' רז"ה למה נקט תנא טפי ירוקי' מאדומי' ולזה כ' רש"י דהך אם ירוקי' כולל ב' ענייני' אם האדומי' הוריקו או אם נחמרו הירוקי' וידעי' זה אם נשתנו מראי' ז"נ כוונת רש"י ואמנם צ"ל דמה דאי' לפנינו ברש"י אם הוריקו הוא ט"ס וצ"ל אם ורוקי'. כמו שהוא במתני'.

כ' רש"י אם אדומי' כמשפטם מבואר שלא הי' מפ' רש"י אדומי' שהאדימו ביותר ואמנם ליישב א"כ פשיטא לזה כ' רש"י לעיל דמ"מ מיירי מתני' שכווצו בי מעי' וס"ד דבזה לבד לפסול.

וע' ח"ס סי' נ"ד שכ' דמדלא נקט מתני' נחמרו בני מעי' לחוד ולא תנא נפלה לאור והוה שייך גם בבהמה ש"מ זולת נפלה לאור ל"ש נחמרו ונ"מ לענין שתיית משקין חמי' ואחרי נשיקת עפר קדשו י"ל משם אין ראי' דס"ד אדרבא בנפלה לאור דהעור מגין מבחוץ ל"ש דין נחמרו וכמו שביאר הרא"ש עיי"ש קמ"ל דאפי' בנפלה לאור שייך נחמרו:

ומעיקרא הוה ק' לי לפי דפרי ח"ס הנ"ל א"כ למה כ' בתשו' הקודמת דביריית שראטה ופולוועך שייך נחמרו דא"כ הדרא קו' זו לדוכתא וצ"ל דכיון דבזמן המשנה לא היתה נודעת תחבולה זאת ל"ק מידי משא"כ משקין חמי' לעולם הי' מצויין.

והנה הש"ג הק' על הרמב"ם דסתר עצמו מפי' המשנה לחיבורי דבפי' המשנה כ' דמתני' לא מיירי כ"א בנפלה לאור לא זולת ובחבורו כ' אפי' לא ידעי' שנפלה לאור אמנם למ"ש הלח"מ דהרמב' לא מיירי שם כ"א אם הוריקה הכבד כנגד בני מעי' לפי פירושו לק"מ דמתני' לא מיירי מזה וגם ל' הרמב"ם מורה בהדי' כדבריו שהרי מתחלה כלל כבד בהדי לב וקורקבן ואח"ז הביא דין זה בכבד בפ"ע אלא ש"מ כד' הל"חמ ואביא עוד ראי' דהנה ד' הרמב"ם כהרא"ש דאין ריאה לעוף שהרי לא הזכיר ריאה כלל א"כ ק' עלי' ראי' הרא"ש ול"ש תי' הרשב"א אלא ש"מ דדווקא בכנגד בני מעיי' ס"ל להרמב"ם כן ויליף בני מעיי' עצמן ג"כ כמ"ש הלח"מ לא זולת ודע שהביא להרמב"ם לפ' כן דק' לי' ע"ד רש"י דאס"ד דדווקא כנגד בני מעיי' הוה דין זה בכבד היאך כלל הש"ס כבד עם לב וקרקבן וקו' ז' בא הראב"ד לתרץ ונחלק ג"כ על רש"י ומפ' דס"ד דהתם קיל טפי ופשיטא לי' דהתם חמיר טפי ולמסקנא בכל הכבד דינא הכא.

דרסה וטרפה ומפרכסת לכאור' הכוונה אף שהדרוסה הי' כ"כ עד שמפרכסת בכל זאת אם שהתה מעל"ע כשרה אמנם רש"י כ' ועדן מפרכסת הכוונה לרש"י דאם עמדה א"צ מעל"ע ואמנם אם עדן מפרכסת שלא עמדה אז צריכה מעל"ע נמצא דהך דעמדה מתני' דייק' להו ובזה מובן מה שאמרו בגמ' אחת זו ואחת זו ר"ל אחת אינה מפרכסת שעמדה וא' מפרכסת ששהתה מעל"ע שני' צריכי' בדיקה וע' רשב"א שעמד ע"ד רש"י למה כ' לענין חוט השדרה וכ"כ לעיל גבי מקל נ' ד' רש"י דוודאי לריסוק כלל יש לחוש בכל הכאה בכח אבל בדיקה א"צ כ"א השדרה שדרסה וטרפה משא"כ בנפלה מן הגג התם וודאי איכא למיחש לכל חללה.

בע"ה בענין אלו כשירות בעוף פא"ט

ניטל הזפק ע' ר"ן ובדברי' מובני' ד' רש"י שכ' הזפק הכיס שהאוכל נקבץ בו ר"ל כי הוושט משוך כבשאר עופות שאין להם זפק אלא שהכיס חסר. אמנם יל"ד מל' הר"ן למה לא ביאר ג"כ ניקב הזפק דהרי גם שם המאכל יורד לגוף וצ"ל דמ' לי' דאם גם מקצת המאכל ירד דרך הנקב לגוף קים להו לחז"ל דאינה מתה ע"י כך משא"כ אם ניטל כל הזפק וכל המאכל יורד לחלל הגוף שפיר כ' הר"ן דאין לו תקנה כלומר במה יחי' ועדן צ"ע.

נשתברו רגלי' כ' רש"י או למעלה או למטה לכאור' אי למטה קאמר אמאי בדק רבא בצוה"ג ואמנם רש"י יישב זה לקמן וכ' בצוה"ג בשפולי העצם סמוך לארכובה ואפי' נחתכו למטה יש לחוש וצריך בדיקה ואולי ד' רש"י דגם בערקום שייך צוה"ג.

נידון כוושט כ' רש"י בנקב משהו ר"ל לענין טריפה דווקא נידון כוושט ולא לענין שחיטה ובזה מובני' היטב ד' הטו"ז סי' ל"ג בכוונת הגאוני' דל' נידון כוושט יכול להביא לידי טעות דגם לענין שחיטה נידון כוושט וטפי הו"ל למימר טריפה בנקב משהו א"וו דבא לאורויי על ניטל וכ"ד הטו"ז שם.

שלא היפך ע' רש"י מבואר מדברי' דלא כלבוש וכבר העיר ע"ז מעי"ט בד"ח עיי"ש:

והנה מל' היפך נ' דדייק האו"ה הובא בב"י מ"ו דאם נתהפכו מאילי' כשר ואמנם הרשב"א נ' דדייק מהך דעשך ויכננך דמבואר דאם נתהפכו טריפה אלא שי"ל דאם נתהפכו מאילי' שוב יתיקנו מאילי' ואמנם נ' ד' האו"ה דלמאי דמייתי הש"ס בתר הכי הך דר"מ דדרש הך ויכננך לדרשא אחרת אין ראי' מהאי קרא והיפך דווקא נמצא דלדינא' מייתי הש"ס הך דר"מ.

בע"ה שאר ענייני פא"ט

בש"ג עמד בד' הרמב"ם בפי' המשנה בענין שמוטת ירך בעוף וע"כ בלא"ה ד' הרמב"ם שם נגד מסקנת הש"ס דשמוטת ירך בעוף טריפה:

תו' ד"ה הניצה מבואר מסו"ד דהא דנקט הש"ס לאפנולי הוא מל' מרק פנולי' ל' מיאוס וא"צ להגי' לאצטרופי או לענין טומאה כמו שהגיהו הרשב"א.

תוס' ד"ה והאיכא בהמה שנחתכ' רגלי' ע' בר"ן הסבר תי' תוס' דמה שהוא בחד אבר חשיב לי' כחדא אמנם כוונת התוס' ע"כ לא הי' עד"ז דאל"כ לא הק' התוס' מידי ד"ה המסס וביה"כ דחשבת להו בתרתי דמ"מ ריאה כחדא חשיב לה אפי' למ"ד חסרון מבפני' שמי' חסרון וכן לקמן סוד"ה הנך דאפקת לא הוו מק' תוס' מגרגרת. ודע דלמ"ש רש"י לקמן דחסרה אונא היינו חסרה הריאה ג"כ ל"ק קו' תוס':

תוס' ד"ה שנידלדלו בד' תוס' אלו נדחין ד' הש"ך סי' כ"ד שהביא ראי' מהא דפריך הש"ס מנידלדלו ש"מ דעיקור טריפה הוה דלא כבה"ג אמנם הבה"ג מפ' למסקנת הש"ס כר"ח דנידלדלו לאו היינו עיקור כלל וסוגין קאי למסקנ' דקאמר הא דאפרוק אפרוקי לרש"י לשיטתו דס"ל עיקו' טריפה כמבואר בד' הראשוני' דהכל שוחטין שם היא דמפ' דנידלדלו היינו עיק' ובסי' ל"ג באמת לא הביא הש"ך ראי' כ"א מד' רש"י ולא מד' הג"מ ואולי מטעם שכ'.

רש"י ד"ה הנך דאפחת חליף בריאה מבואר דלדברי' ג' בימין וד' בשמאל כשר כיון דאין כאן חסרון ומכ"ש שוה בשוה וכמדומה שכן הוציא ג"כ בפמ"ג מד' רש"י אלו.

וכ' עוד רש"י חליף בוושט יל"ד פתח בנטולי' וסיים בנקובה נ' דק' לי' קו' הכ"מ מ"ט לא תנן ניטל הוושט ובלא"ה ל"ק כמ"ש הכ"מ שם דא"א לבע"ח לחיות אמנם אם חליף דוושט מטעם נטולה שפיר שייך למתני אע"כ כמ"ש תוס' דכל היכא דניקב טריפה כ"ש ניטל והיינו דכ' רש"י דהאי ניטל בכלל נקובה הוה ולא רצה רש"י לפ' כמו בריאה דשינוי מראה הו"ל לקותא וסופו לנקוב דאם אפי' שני' אדומי' הו"ל לטרוף וכמ"ש הרא"ש באמת לסברא זו ול' חליף מ' לי' לרש"י דדווקא שני' נתחלפו דא"כ נשתנו מראיתם הו"ל לרבה למימר ולא חליף אלא ש"מ דמשום נטולה הוא דטריפה:

תוס' ד"ה הנך דאפקת למ"ש הדג"מ דעולא לא קאמר כ"א דרכיש בר פפא לאו הל"מ אבל מודה דטריפה הוה לא מקשו תוס' מעולא כלל.

רש"י ד"ה שמונה מיני טריפות וכן נידלדלו הסי' הביא הש"ך דאלמטה קאי וס"ל לרש"י דנידלדלו בכלל שבורה ומלבד דק' מאי ענין עקירת סי' מהלחי אצל שבורה אינו מובן

מאי ל' וכן כיון דרש"י בנטולה עסק א"וו דאלעיל מני' קאי דגם נידלדלו בכלל נטולה ושוב כ' דעקורת צלע וכו' בכלל שבורה.

גם מה שהשיג על הכ"מ שכ' דלהרמב"ם בכלל נפולה הוה ממ"ש הרמב"ם ואפי' לא נפלה אדרבה משם ראי' לד' הכ"מ דלמה כ' כן הרמב"ם בנידלדלו דווקא א"וו משום דעיקר נידלדלו ע"י נפולה ומ"מ אם אירע לה מחמת חולי אחר ג"כ טריפה.

והנה הרמב"ם מנה נחתכו רגלי' בכלל חסורה וה"ט דאי הוה בכלל נטולה הו"ל חסר רגל כשר לד' הרמב"ם דהיכא דניטל טריפה חסר כשר ואמנם הרי אמרי' בהדי' והביא הרמב"ם בחסר רגל טריפה א"וו הל"מ הי' חסר רגל ומכ"ש נחתכו רגלי'.

והנה הרשב"א הק' על הרמב"ם היאך יתכן שיהא חסר הכבד כשר דהרי ג"פ ניטלה המרה לכאור' למ"ש תוס' במתני' ד"ה ניקב הלב הרי אפשר למרה להתקיים בסמפונות וגידי' אלא דקו' הרשב"א דהרי כיון דניטל הכבד מ"מ טריפה ע"כ לא מהני זה מה שהמרה נשארה דבוק בסמפוני' דמ"מ סופה להנטל וא"כ מ"ש חסרה שיהא כשר ומ"מ י"ל לד' הרמב"ם דדווקא אם מתחלת ברייתה היתה המרה דבוקה בסמפוני' הוא דיש לה קיום שם אבל בניטל שהיתה מתחלה דבוקה בבשר הכבד ואח"כ ניטל בשר הכבד לא מהני מה שנשארה דבוקה בסמפונות.

כ' הג"א דניקב הקורקבן מחמת מחט מבחוץ טריפה משום דיש לחוש לוושט כוונתו דאפי' תימא דמחט בחלל הגוף סגי בבדיק' וכד' הרמב"ם ולכאור' מ"ט לא חילק הרמב"ם בקורקבן כלל מ"מ הרי יש לחוש לוושט ר"ל דרוב הנבלעי' דרך הוושט נבלעי' וז"ל ג"כ לד' הש"ך בנה"כ שדחה ד' הטו"ז ומסיק דס"ס דאוהל מועד שפיר הוה ס"ס וא"כ מ"ט דיש מחמירין וצ"ל ג"כ משום דרוב הנבלעי' דרך הוושט נבלעי' והו"ל רק חד ספיקא ס' חולי ס' קוץ:

והנה הד"מ שם כ' ג"כ לחלק בס"ס נ' כוונתו כמו כן ליישב ד' היש מחמירין דס"ל דהו"ל ס' חסרון ידיעה דלמא איכא שום חכם היודע להכיר בין קוץ וחולי. ודע דמ"ש הדג"מ לדמות סירכ' כסדרן לרש"י לסתימת שומן בלא"ה יש לחלק דהתם הנקב עצמו מעלה הסירכ' וי"ל דאלו הי' נקב המטריף לא הי' מעלה סירכ' כזאת משא"כ הך שומן הרי לא העלה אותו הנקב השומן ומה ראי' שומן לסירכ'.

בע"ה בענין וושט (מהדורא בתרא)

חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה מהא דנקט רבה הך חיצון אדום בחדא מחתא עם הא דניקב זה בלא זה מ' כד' רש"י דשני' לבני' כשר כמו ניקב זה בלא זה וקאי הך ניקב

זה בלא זה גם אחליף כאילו אמר חליף זה בלא זה, ודע דאף הרמב"ם פ"ג מה' שחיטה לא הביא הך דחליף סמך אמ"ש פ"י מה' שחיטה בפי' וושט שנהפכו מראי' טריפה.

ודע דמ"ש רמ"א וכ"ש ביש לו ב' וושטין ר"ל לד' רש"י דחליף הוה כניטל מכ"ש יתר דהוה כניטל ואמנם הש"ך ציין אלקמן בדיני יתרת ר"ל דלהרמב"ן והרשב"א בתי' דווקא שהוושטי' דבוקי' זה בזה דאל"כ לא אמרי' יתר כנטל

זה. שלא כנגד זה כ' רש"י זה למעלה וכו' כוונתו לר' רש"ל דאפי' רחוקי' זה מזה ג"כ טריפה.

רש"י ד"ה קרום שעלה מחמת מכה ד' רש"י אלו ק' מאוד להולמן דכיון דהביא רש"י ראי' מזהו למעוטי וכו' א"כ עיקר הטעם משום דאין טריפות חוזר להכשירו ול"ל לרש"י תו לטעמא דאין סופו להתקיים ומ"מ מאחר שכ' רש"י טעמא דאין סופו להתקיים א"כ מאי ק' לי' תו מריאה הסמוכה לדופן וכבד הסותם למרה הרי התם עומד להתקיים

והנ' לתרץ בזה דתחלה בא רש"י לפ' ל' קרום שעלה מחמת מכה דלא נטעי ונימא דר"ל שאנו רואין כי קרום זה מחמת מכה עלה אלו הי' מראיתו דומה לשאר והוושט אף דידעי' שהי' שם נקב כשר לזה כ' רש"י דלא הוא כ"א כיון דידעינן שהי' שם נקב לא מהני בי' קרום והטעם כיון דאמרה תורה נקב זה טריפה ע"כ גם בידי שמי' אין לו רפואה ושלא כד' הרמב' בבהמה שנחתכו רגלי' למעלה מצוה"ג וכבר השיגו עליו הראשוני' שם ואף דחזי' שיש בו קרום יפה מצינו לומר כי על כרחו אינו מתקיים וע"ז הביא רש"י וכ"ת מנ"ל הא דלמא הפי' באמת כשאנו רואין שהוא מחמת מכה הרי אמרי' דבטריפו' אין פסול חוזר להכשירו כי ריאה לאו דווקא וכמ"ש התו"ח וא"כ עיקרא דמלתא דאין טריפות חוזר להכשירו ושפיר ק' לי' מריאה וכבד ואצטריך לשנויי דהתם משום דהוה סתימא מעיקרא אלא דאכתי ק' הרי בריאה הסמוכה לדופן להל' בעי' סביך בבשרא וא"כ לא הוי סתימא מעיקרא אמנם הר"ן בלא"ה הק' בענין סירכ' לד' רש"י דאין סירכ' בלא נקב האיך סירכ' כסדרן כשר הא אין טריפות חוזר ובתי' הר"ן שם דנקב זה מעיקרא לא הי' טריפה מדהעלה סירכ' כסדרן גם מריאה הסמוכה לדופן מיושב והיינו סתימא מעיקר' שכ' רש"י

כ' רש"י ואין טריפות ניכרת בו לא רצה רש"י לפ' כן משום דאס' דרוסה קאי כ"א רש"י לטעמי' דהא דלענין נקב אין לוושט בדיקה ג"כ הטעם משום דטפת דם נכנסת בתוך הנקב ובשלמא בפני' גם הטפת דם ניכר משא"כ בחוץ

ובזה מסולק קו' הר"ן דנבדוק במחט או מסמר הר"ן לטעמי' דס"ל דמשום דהוושט אדום אין נקב משהו ניכר בו ושפיר הק' אבל לרש"י דעיקר טעמא דטפת דם סותם הנקב לק"מ

והנה יל"ד הכפל ל' אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפני' ולכאורה יש ראי' מזה לד' הר"ן דמבחוץ א"ל בדיקה כלל לענין דרוסה ולזה קאמר רבה אלא מבפני' לחוד וכן מ' ממה שהק' אביי לקמן והא מר הוא דאמר וושט אין לו בדיקה אלא מבפני' סמך כל קו' אמה דאמר אלא מבפני' ר"ל וא"כ למה אתה בודקו לטעמי' הק' דס"ל כד' תוס' דלענין נקב יש בדיקה וקאי רבה אדרוסה לחוד אבל להר"ן דס"ל כד' רש"י דגם נקב אין לו בדיק' א"כ תרתי קאמר רבה לענין נקב אין לו בדיקה מבחוץ ולענין דרוסה קאמר אלא מבפני' **אמנם** השתא דאתית להכי י"ל דהנה רבה קאי אמתני' וא"כ ע יקרא דמלתא בטריפות בהמה איירי השתא ומעתה אלו קאמר רבה וושט אין לו בדיקה מבחוץ הו"א דע"כ בבהמה טריפה לזה קאמר רבה דמבפני' יש בדיקה להורות דגם בבהמ' כשר ור"ל בדרוסה וכמ"ש רש"י ומהא נ"ל לרש"י דגם בבהמה ע"כ יש בדיקה מבפני' דאל"כ לא הו"ל להש"ס לאתוי הך דרבה הכא בטריפות בהמה ומעתה באמת הא דקאמר רבה וושט אין לו בדיקה מבחוץ קאי אנקב דאי אדרוסה הוה סגי אי הוה אמר אלא מבפני' והא דקאמר אלא מבפני' קאי אדרוסה דלענין נקב אין כאן בדיקה כלל בבהמה והו"ל לרבה לפ' דבעוף קאי ושפיר קאמר הש"ס דממאי דקאמר רבה אלא בפני' נ"מ רק לס' דרוס' דלענין ס' נקובה השתא דמיירי בבהמה לא נ"מ מידי ומיושב קו' תוס' למה לא קאמר נ"מ לס' נקובה .

והנה כ' רש"י ואין הארס נוקב י"ל דלמ"ש הא דקאמר לס' דרוסה משום בהמה קאמר וכד' רש"י לקמן דגם בבהמה יש תקנה בדרוסה ואלמלא הי' הארס נוקב דלמא עד שלא נתפשט כבר ניקב

ואמנם אי ק' הא ק' כיון דד' רש"י עכ"פ דגם בבהמה יש תקנה א"כ האיך כ' דבעוף בודק את הקנה ושוחט הרי התם לא שרי אלא משום דא"א בע"א כדיעבד דמי וכמ"ש הש"ך סי' כ"ג ומאחר דהכא יש לוושט בדיקה אחר שחיטה לא שרי' לי' לעוף בסי' א' לכתחלה **ועוררני** צורבא מרבנן א' דבד' מרן הגאון בח"ס זי"ע שכ' דדווקא בבהמה ס"ל לרש"י דהארס ניכר אבל לא בעוף קו' זו שפיר מיושבת אמנם אכתי ק' דכ' רש"י בפ' השוחט שם דמשו"ה יש לקנה בדיקה משום דלא מפסלא כ"א ברובא והיינו בנקב אבל בדרוסה דמסקי' דבמשהו דמקלי קלי זיהרא אמאי סמכי' אבדיקת קנה וצ"ע

בענין בר אווזא פ' השוחט עיקר כוונת רש"י בד"ה ממסמס קוע' דמל' ממסמס מוכח שנקרע צוואר וזה ג"כ מוכח טפי דהוה נקובה מדרוסה דבדרוסה אין דרך שיהא צוואר נקרע ואפי' תימא כד' הרשב"א דבעי' שיהא ההיתר מצוי טפי מן האי' הא דהוה נקרע צוואר ג"כ מסייע טפי לתלות בקניא או בכלבא מלתלות בשונרא

והנה צריך ביאור לד' תוס' מהי"ת נימא אם נקרע הצוואר לא תיבעי בדיקה אי תלי' בקניא ולכאורה דמ"מ סגי בדיקת חוץ וא"צ לשוחטו ושפיר שייך תלי' משא"כ לד' רש"י גם בקניא צריך לשוחטו דבעי בדיקת פני' וא"כ מאי תלי' דקאמרי' אמנם בד' הרא"ש מבואר דס"ל לשיטת תוס' א"צ כלל לבדוק אי תלי' בקניא וצ"ל דלא מחזקי' אי' מצוואר לסי'.

ודע דמה שהתחילו תוס' בכלבא וסיימו בקניא משום דמהא דתלי' בכלבא לק"מ אד' רש"י די"ל דמיירי דראי' חיה רודפת אחר עוף מקפצת עליו ואמנם לא נקרע צווארה כלל ואי תלי' בכלבא לא בעי בדיקה כלל אלא דגבי ההוא בר אווזא דבי רב אשי דהוה ממסמס קוע' דמא ג"כ אמרי' תלי' בקניא והתם מאי נ"מ

וסיים רש"י אבל עור החיצון אדום דלא תימא דווקא בשמעתין דהוה מלוכלך צווארו בדם הוא דקאמר דאין לנקב בדיקה וכסברא א' שכ' הר"ן בזה משו"ה סיים רש"י דעיקר טעמא משום דעור החיצון אדום.

רש"י ד"ה ישב כוונתו ליישב דלמה לא נקט נתחב דהו"א מבחוץ ועולא מבפני' מיירי ולכך נקט ל' ישב דמ' בשעת אכילי'.

והנה פי' רש"י ב' פי' בענין הבריא ולכאור' נ"מ דלפי' א' יש בדיקה לנקב במקום ידוע משא"כ לפי' ב' אמנם כד דייקת ד' רש"י כמ"ש הש"ך וכן כוונת הסמ"ק שהביא הש"ך שם דלפי' א' אפי' לא ניקב כל העור הפנימי טריפה משא"כ לפי' ב' ומעתה מ"ש רש"י ד"ה מ"ש מס' דרוסה אין כוונתו כמ"ש רשב"א דתופס לעיקר פי' ב' דהרי לקמן ד"ה אבל ישב חיישי' שוב ס"ל לרש"י כפי' א' וכמו לפנינו בס"ד אלא כוונת רש"י דלכאור' מאי מק' הש"ס דלמא להבריא ונתרפא הוא דלא חייש עולא אבל לשמא יצא לחוץ חייש וצריך בדיקה כמו בס' דרוסה לזה כ' רש"י דפשיטא לש"ס דאי בעי בדיקה ע"כ אין לוושט בדיקה מבחוץ לענין נקב כלל

ואמנם מ"ש רש"י לקמן כפי' ראשון היינו דאס"ד דישב חיישי' ר"ל לשמא ניקב לחוץ דווקא וא"כ אם גם עור הפנימי מי לא ניקב מעבר אל עבר לא חיישי' וא"כ ל"ל לאפלוגי בין נמצאת לישב לפלוג בישב גופי' בין ניקב עור הפנימי לחוץ או לא א"וו דהאי מ"ד ס"ל הבריא היינו נתרפא ועכ"פ לא בעי' ניקב עור הפנימי לחוץ:

ומה שהק' הרשב"א ממחט בריאה זה מיושב בד' הג"א שכ' דהכא דווקא חיישי' דע"י דגמדה לי' ופשטה לי' נדחק הקוץ לחוץ ממקום שהי' בתחלה וא"כ ממילא בריאה לא חיישי' דמהי"ת שוב חזר לחוץ אם כבר הי' מעבר לעבר

ודע דמ"ש הג"א דד' תוס' דהל' כעולא אף דבשמעתין כ' תוס' בהדי' להיפך הכוונה למ"ש תוס' לעיל פ' השוחט דלד' ריב"א ניקב זה בלא זה אפי' מבפני' כשר אפי' נקב ע"י קוץ

ודנימא דחוששין היינו שצריך לבדוק ל"מ להג"א א"וו דלריב"א דרבה דקאמר ניקב זה בלא זה כשר ס"ל כעולא:

ודע דמ"ש תוס' בסוגיין רק להק' מס' דרוסה ולא הקשו מקוץ דשמעתין וביבמות הקשו גם אקוץ הטעם משום דבשמעתין מוקי לקוץ ביש קורט דם בפני' ואז וודאי שכיח ושכיח ויש רגלי' לדבר שניקב מבחוץ וביבמו' אולי ס"ל כשיטת רש"י בסוגיין דבלא קורט דם מיירי וא"כ לא עדיף קוץ מס' דרוסה:

בע"ה בענין שאר דיני וושט פא"ט

מ"ש רש"י תורבץ מקום דיבוק' בלחי משום דמפ' לתורבץ כמו שפי' בערוך הביאו התו"ח והוא ל' חצר שלפני הבית לזה ל"ש ב"א מקום דיבוקו בלחי ולא למטה סמוך לכרס.

במשהו אם ניקב ר"ל דהשתא דס"ל דלרב מקום שחיטה הוא לא נפקא לן מי די כ"א לענין ניקב משא"כ לרמי בר יחזקאל גם לענין אם שחט שם נ"מ דהך שחיטה לאו שחיטה הוא.

מקום שחיטה הוא ובוושט ל"ש הגרמה ואין זה תימא דהרי לרוב הפוסקי' בעוף בקנה ל"ש שהיי' ולרש"י הוה אבעי' דלא איפשט' אי שייך שהיי' במיעוט בתרא וא"כ בהגרמ' הוה איפכא.

נ' לפ' ד' תוס' ד"ה והאיכא עיקור שנתקשה בהן רש"א במ"ש אבל לספרי' דגרסי אניקב וכן לפי' ר"ח ק' לד' בה"ג דבשלמא אם גרסי' אפרוק אפרוקי לבסוף ומפ' כפי' רש"י דקאי על התורבץ שניטל מהלחי בכח י"ל שפיר דגם בס"ד ידע לפ' הכי ד' רבב"ח אלא משום דמשני לי' הא דאדלדל אדלדולי אהא קאמר לא תימא כולו אלא רובו דמ' דשמואל מיירי באדלדל אדלדולי ומשו"ה ק' לי' דשמואל אדרב' בב"ח ומשני דיש ב' מיני דילדול א' בנחת בהא מיירי שמואל וחד בכח מהא מיירי רבב"ח משא"כ אי במסקנא מיירי רבב"ח או מניקבו הסי' או מניטל זה מזה א"כ אם המק' ידע זה מעיקרא היאך עלה על דעתו להק' מרבב"ח על שמואל דמיירי בניטל מלחי אע"כ לא ידע וא"כ תק' לי' דר דרבב"ח גופי' אמאי קאמר טריפה.

ודע כי ד' הכ"מ והב"י בפי' ד' הרמב"ם מעורבבי' דמתחלה כ' דנתקפלו לא הוה טריפה ולבסוף מפ' דרבב"ח מיירי בנתקפלו ורבב"ח טריפה קאמר ומה"ט הגי' מהרל"ח הגי' בב"י והאמת ע"כ אתו אלא שצריך להוסיף דכוונת הכ"מ דאקפל אקפולי כולל ב' דברי' מעל הלחי וזה הו"ל עיקור וזה מזה זה הוה טריפה וזה מובן ממיל' מדק' לן קו' תוס' היאך רבב"ח טריפ' קאמ' הלא עיקו' אינו טריפה אע"כ כמ"ש.

בע"ה בעניני קנה פא"ט

במ"ש הב"י ליישב ד' הטור דהא דקאמר ניקבה הקנה במקום הראוי לשחיטה ר"ל לאפוקי למטה מכנפי הריאה דטריפה במשהו לא בעי' רוב מיושבי' ג"כ ד' הרמב"ם שהק' הב"י מדוע כ' במקום שחיטה דווקא דקאי ג"כ ארובו ולמטה ממקום שחיט' הוה במשהו ולא אצטריך למנות בע' טריפות שהרי הוא בכלל ריאה. ממה דפשיטא להש"ס בנידה דריב"י ידע דרבב"ח טימא לה מדפריך היכי עביד ש"מ כתי' תוס' בע"א דגם אנשאל איכא אי' אם אינו מודיע ובוודאי ילתא לא עבדא אי' דאשת חבר כחבר משא"כ בהך עובדא דמחט אפשר שהשואל ע"ה הי' שפיר כ' תוס' דלא ידע חד מחברי'.

תוס' ד"ה וכן עוררני תלמיד א' מדוע לא הק' בתוס' שבהא העדות בטלה ונ' דבפי' אמרה תורה עפ"י שני' עדים יקום דבר ש"מ עדי' נאמני' אלא דהו"ל ל' שלא יהא רשאי' ליקח כי היכי דלא לתרמי כלל בקרוב עדות.

חוליא לקמן גבי מקיפין בקנה הביא רש"י עוד ראי' דסתמא קאמר מקיפין מ' דאנקדרה נמי קאי ואפ"ה קאמר ר"פ באותו חוליא דווקא ש"מ דחולי' הוא ג' טבעות דמשכחת בה איסר ע"ש.

בע"ה בענין גלגולת ומוח פא"ט

ע' רמב"ם שמפ' רוב היקיפה אינו גדול מרוב גבהו ונ' דד' רש"י דבכלל רוב היקיפו כל ההיקף ולרמב"ם רק רצועה מצד לצד בהיקף ומ"מ שפיר כ' הרמב"ם דכ"ז דליכא רובא דתרוויי' לא הוה כ"א ס' טריפה והיינו מס' ולא כמ"ש הלח"מ דלהרמב' איבעי' הש"ס הוה אי בעי' תרוויי':

הנה לד' הרי"ף הא דאמרי' בודק ר"ל מניח ידו בצד הנקב צ"ל הא דאמר אגב רוככא מפקע ר"ל כיון שהכתה חולדה על ראשה אם איתא דניקבה קרמא עלאה תתאה ממילא פקע ולד' רש"י הכוונה ע"י שדוחק פקע וא"כ יק' אפכא למ"ד תרוויי' בעי' דלמא תתאה ע"י דוחקו באצבע פקע ונ' דהיינו שמא ניקב שכ' רש"י כלומר דבאמת לא הוה כ"א שמא ומ"מ כיון דעכ"פ חזי' דעלאה ע"כ אינקב מחיי' לא תלי' באצבע וטריפה וז"נ סברת ר' יוחנן דקאמר אף במסמר דק' לכאורה כיון דאי' לי' בדיקה ביד למה ס"ל לכלות ממונן של ישראל ולבדוק גם במסמר אמנם ס"ל לר' יוחנן דתרוויי' בעי' שניקבו וא"כ י"ל דתתאה ע"י אצבע ניקב וגם באצבע שייך מכלה ממונן ואין חילוק בין מסמר לאצבע:

בע"ה בענין שדרה פא"ט:

תוס' ד"ה נתמזמז יל"ד מ"ט לא הק' תוס' זאת אמאי דאמר' מעיקרא בהמה שנתמזמז מוחה כמו שבאמת דייק הב"י מהתם דגם במוח דינא הכי אלא ש"מ דשם איכא למימר דקאי אמוח שבשדרה משא"כ כאן דקאי אטריי' לריש' דוודאי מיירי במוח הראש שפיר הקשו בתוס'.

רש"י ד"ה בעי ר' ירמי' כוונת רש"י דוודאי ר' ירמי' הו"מ למבעי כמו כן אי עד ולא עד בכלל אלא משום דבעי' דר"פ ל"ש כ"א אי עד ולא עד בכלל אתא ר' ירמי' למימר דאפי' אי עד ועד בכלל שייך ג"כ איבעי ומ"מ מ' רש"י דעיקר אבעי' דר' ירמי' הי' אראשונה דשייך וודאי טריפות ולא אשניי' דלמה לא בעי ספק ספיקא וכמ"ש תוס' והש"ס הוא דקאמר לדידן דשניי' ג"כ טריפה דנ"מ לשניי' ג"כ וכמו שביאר רש"י ואין מקום למ"ש לקו' הרשב"א בד' רש"י:.

ודע דלפי פי' הש"ך בד' מהרי"ח בענין עצמות קטני' מחמיר מהרי"ח יותר מהרא"ש דלמטה ממקום חיבור הגוף ג"כ טריפה ומ"מ מיקל יותר מד' הרשב"א דלח בעי עד שכיבת הגף על הגוף:

בע"ה בענין כבד פא"ט:

יל"ד אם נקב בחצר הכבד טריפה משום סוף הכבד לינטל למה יהא נקובת הכבד כשר וצ"ע:

גם ל' רמ"א שכ' אם נסרך חצר הכבד לביה"כ צריך לבדוק הכרס בידוע שיש שם קוץ ואם הוא בידוע למה צריך לבדוק אלא ש"מ דמ"מ אם לא מצא שם קוץ אהא דבידוע לחוד לא מטרפי':

בע"ה בענין תמרי דכדא פא"ט

בענין מה שהק' תוס' לרש"י לאיזו ענין נקט תמרי דכדא דווקא דר"ל דאילו הי' בכלי כ"א מונחי' על הארץ והיינו חוששין לפי' לא אהני יב"ח דדלמא בתלוש נתלעו

ודע מ"ש הר"ן דתולעי' תוך יב"ח אינם צפי' על פני המים כוונתו דהני שבמחובר שהתולע ממלא כל הפרי מהי"ת יצופו למעלה הרי התולע כ"ז שהוא קיים הוא כבד הרבה יותר מן הפרי עצמו:

בע"ה סימני בהמה וחי' פא"ט

רש"י במתני' דכ' זאת החי' כוונתו דלא תימא דסימני בהמה הוא דכ' בתורה לזה כ' רש"י דהרי קרא פתח בזאת החי' ומהא ילפי' דחי' בכלל בהמה וע' ב"י סי' ע"ט יו"ד מ"ש לפ' עד"ז ד' הטור:

תוס' ד"ה גמל ע' רשב"א ותו"ח מ"ש לתרץ:

גמ' ולבדוק ע' רש"א וסיים ויש ליישב נ' כוונתו פשוט דהשתא לפי מה דמתרץ הש"ס דבריי' אין חסר בבריי' מאומה כ"א הפוכי מפיך לה ובמ"ש וטהורה היינו מה דקאמר הש"ס ובידוע היא מפרסת פרסה משא"כ אי נימא דבריי' מיירי שאנו רואין שהיא מפרסת פרסה א"כ אתה צריך להוסיף זה על ל' הברייתא וכה"ג לא ניחא להש"ס לתרוצי:

גמ' לאו אמרת איכא בן גמל נ' הכוונה דלכאורה הי' אפשר לומר דכל הטמאות שיש להם שיני' גם בקטנותן יש להם שיניי' וא"כ לא חיישי' למין טמא שיהא לו שיניי' אח"כ ובקטנותו לא יהא לו משא"כ עכשיו דקאמר רב חסדא גופי' דגמל בזקנותו יש לו שיניי' ובקטנותו אין לו שיניי' וא"כ דלמא גם מיני' אחרי' טמאי' יש אשר בקטנותן אין להם שיניי':

ולקמן דפריך שוב לאו אמרת איכא חזיר יל"פ עד"ז דלכאורה אפשר לפ' דר"ח בהמה דנקט לאו דווקא כ"א ר"ל חיה וחיות טמאות ליכא דדמיא לחזיר כדאמרי' כל שיש לו קרניי' וי"ל טלפי' דכל חיות טהורות יש להם קרני אא"כ למה צריך שיכיר חזיר דהרי חזיר אין לו קרני' אע"כ מבהמה קמיירי ודלמא איכא מינא אחרינא דדמיא לחזיר.

תוס' ד"ה אין לך מעלה גרה משום דרש"י ר' וחבירי' הכתובי' עמו בפרשה ויש לטעות דקאי רק אשפן וארנבת דפי' שמיני דכ' בהני ג"כ הוא אמנם שסועה הנזכר במשנה תורה דלא כ' בי' הוא יש דכוותי' קמ"ל תוס' דאפי' משסועה קאי תנא דבי ר"י:

להתיר חלבה יל"ד אמאי שבק לכסוי הדם והרמב' והטור באמת הזכירו ג"כ כסוי ונ' ראי' מזה לפי' בתרא של ר"ת והשתא י"ל דלכאורה יק' אטו ר"ד ות"ק במציאות פליגי אי יש חי' שטלפי' דומי' לבהמה או לא א"וו ל"פ כלל אלא דת"ק לא מיירי כ"א מלהתיר חלבו ושפיר נקט קרני' וטלפי' דטלפי' חיה ג"כ מתירין החלב אפי' לר"ד וכפי מה שביאר רש"י דברי' ואמנם ר"ד קאמר כיון דלענין כסוי הדם אין לסמוך על טלפי נח לן לסמוך רק על קרני' מלמסור לעלמא סי' של קרני' דנ"מ לענין כסוי:

תוס' ד"ה אלו הן וכו' בסו"ד ע' רש"ל ובדברי יש להבין ד' רשב"א שהק' ע"ד תוס' למה לא ביאר הש"ס ענין הטלפי' והרא"ש דחה זה דטלפי חי' ידועי' אמנם מאחר דמקו' הש"ס מוכח דטלפי עז דומי' ג"כ לטלפי חי' שפיר הק' הרשב"א דהו"ל לש"ס לבאר צורת טלפי

חי' ומ"מ התוס' דחו ב' פי' של ר"ת וע"כ פי' ריב"ם עיקר ומעתה א"צ לומר דהטור דשבק שיטת ר"ת היינו משום דלחומרא פסק כריב"נ כ"א משום דתוס' דחו ד' ר"ת ומ"מ ל' המחבר מ' קצת כר"ת והש"ך קיצר והו"ל לאתוי מד' ב"י דכריב"ם קיי"ל:

רש"י ד"ה בעי' חדורות ע' רש"א אא"כ כדברי רש"א למה לרש"י למימר דספיקא דעיזא כרכוז משום דשמי' עז ולא אמר משום דלא מיבלע חירקיי':

תוס' ד"ה וקרש בסו"ד כוונת דברי' למה מייתי הש"ס מד' אגדה דאין למידין הימנו ולא מייתי מהך בריי' דמתני' להל' ומ"מ מדצריך הש"ס לאתויי ראי' דתחש טהור הוא מבואר דיש מין בהמה טמאה שיש לה קרני' ושפיר דחה המג"א בה' שופר קו' באר הגולה דמ' לי' דאפי' בהמה טמאה אין לה קרני':

נשאו דשאי' ק"ו בעצמן יל"פ ע"פ מה שפי' מרן הגאון זצוק"ל ענין מ"ש רש"י על ארורה האדמה כי כוונת הבורא ית' הי' בבריאת האדם באחרונה למען תוציא הארץ תחלה כל כחה ויהי' החומר שיברא ממנו האדם באחרונה חלש מאוד ובנקל יגבר השכל עליו ואמנם ע"י ששנתה האדמה ולא הוציאה כ"א עץ עשה פרי השאירה מכחתי' לעצמה וכשחטא אח"כ האדם תלה הש"י החטא באדמה ג"כ ודפח"ח וש"י והנה הרא"ה בס' החינוך כ' בטעם אי' כלאי' כי המאכל יתהוה באוכלו לנפש הדומה והכלאי' יעורר הנפש להזדווג לאינו מינו ואמנם א"כ עיקר האי' בכלאי' המיוחדי' למאכל אדם וידוע אלמלא לא חטא האדם לא הי' דשאי' מיוחדי' למאכלו כלל וכלל ואחר החטא נאמר ואכלת את עשב השדה ומעתה רצון הבורא שלא יחטא האדם והדשדי' לא יהי' מאכלו ולא צוה עלי' על כלאי' אמנם שר העולם שראה כי ע"י חטא האדמה בנקל יחטא האדם ויקוים בו נמשל כבהמות נדמו ואף דשאי' יהי' מאכלו לזאת נשא שפיר ק"ו בעצמו.

תוס' ד"ה הרכיב פשיטא להו בשמעתין דלר' יאשי' גם אכלאי זרעי' לא מחייב פחות מג' מינים ואמנם פ' אלו עוברין בסוגי' דהואיל כ' בפשיטות דבכלאי כרם דווקא פליג ר' יאשי' אבל בכלאי זרעי' מודה ונ"מ לענין אי' הנאה:

והנה ד' הר"ן דפשיטא דבב' מיני דשאי' ל"ש כלאי זרעי' כלל ולא הרגיש ממתני' דהנוטע ירק בירק וזה צע"ג דבמאי מוקי לה אי בהרכבה א"כ מאי מבעי' להש"ס כאן וכלאי זרעי' הרי ל"ש לד' הר"ן

וכן, מ"ש הכ"מ לתרץ ד' הרמב"ם דלתנא דמתני' לא מבעי להש"ס א"כ מהי"ת ניבא ר"ח בר פפא לחלוק על תנא דמתני' וצ"ע

בע"ה בענין ביצים פא"ט

מן הנכרי' הרמב"ם לא גרס מן הנכרי' וס"ל דמן הנכרי' צריך טב"ע דווקא ויש להביא ראי' לדברי' מקו' הש"ס ולימא של עוף הטהור שנתקשה הר"ן בחי' מהי"ת יהא מהימן אמנם אם ל"ג נכרי' ומיירי רק בישראל שאינו מוחזק בכשרות וכמ"ש הטור דישראל חשוד דינו כנכרי א"כ העיקר דלא סמכי' עלי' דלמא לא ידע בבירור ואמנם אם אומר עוף טהור למה לא נסמוך עלי' ומ"מ דחה הש"ס אמנם הלח"מ הק' לד' הרמב"ם מאי מק' הש"ס לקמן גבי טריפות כה"ג מי זבנינן מינייי' והתניא הרי לא מיירי בשמעתין מנכרי כלל ותי' בדוחק עיי"ש ולדעתי י"ל דהנה כל הא מלתא דבעי' בישראל שאינו חשוד של עוף פלוני דוודאי אם בביתו נולדו הביצי' לא חשד למספי איסורא אבל דלמא גם איהו מנכרי זבן וסמיך עלי' דמעוף טהור לכך צריך שיאמר מעוף פלוני וכו' אמנם בביצי' טרופות למאי ניחוש הרי מגוי' לא זבין ישראל טרופות ואפי' תינוקות של בית רבן יודעין זה ומאי אמרת דלמא בביתו נטרפו אף אני אומר כאן נמצא כאן הי' ואף בביתו נולדו:

וסבור הייתי לומר דפלוגתת הרמב"ם ובעלי מחלקותו הוא אי באי' דאוריי' אמרתת דגוי והיא הפלוגתות בטע"כ אי סמכי' אקפילא אפי' היכא דליכ' ס' אי לא אא"כ ק' דבטע"כ פסק רמ"א דלא סמכי' אקפילא בפחות מס' והכא פסק דסמכי' והנה למסקנ' לק"מ דהרי הכא צריך סימני' מלבד עדותו של גוי אמנם גם לס"ד י"ל דהכא מרתת טפי דהרי נראה שאינם של עוף פלוני משא"כ אף אח"כ יאמר כי הוא מחמת שהוא קפילא דהרי נראה שאינם ואין כאן טעם כלל.

ואין חוששין לא משום טריפות יל"ד פשיטא מי עדיפ' מתרנגולת עצמה דאין חוששין בה וא"צ לבדוק אחר שום טריפות ונ' דהנה באמת בתרנגולת שייך לומר דאוקמא אחזקת היתר מכח דרוב כשירות הן משא"כ כאן דאין לביצה זו חזקת היתר דבאמת יש לחוש לה משום טמא וכיון דחיישי' משום טמא אף משום נבילות וטריפות נחוש אלא במה שהגוי אומר של עוף פלוני וכו' נסתלק ס' טומאה וס"ד דמ"מ חזקת היתר לא שייך ונחוש עד לטריפות קמ"ל דלא חיישי':.

ותניא הנה רוב ספרי' לא גרסי ותניא משום דק' להו רישא למה לי בשלמא אי חדא ברייתא הוא מייתי הש"ס רישא אגב סיפא משא"כ אי ברייתא אחריתי היא רישא ברייתא קמייתא ל"ל ולהכי ל"ג ותניא אמנם לגי' דידן דגרסי' ותניא יש להביא ראי' מזה לד' ר"ת דבדגי' סי' דאוריי' ולהכי מייתי הש"ס אידך ברייתי' דמדמי בצים ודגי' להדדי למימר דוודאי כי היכא דדגי' דאוריי' אף ביצים דאוריי' ודפשיט' לי' למק' דדגי' דאוריי' י"ל דק' לי' ואלא מאי בדגי' ג"כ מיירי באומר מדג פלוני וטהור בשלמא בעופות מרתת

ואמר א"נ השתא לית לי' האי עוף טהור ישהה הביצים אצלו עד דאתי לידי' האי עוף משא"כ בדגי' לא מרתת מימר אמר השתא וודאי לית גבי' האי דג והנך עוברי דגי' וודאי לא ישאיר אצלו עד זמן דאתי האי דג לידי' א"וו אסי' לחוד סמכי'.

בסתמא לא תסמוך עליהם כך גי' הש"ס לפנינו והכי גרסו הראשוני' ופי' דר"ל דאסי' לחוד לא סמכי' וק' להו אכתי בהני מיני טריפות דלא הוו מין עורב כגון שיש להם זפק לבדוק בביצי' ותו א"כ מאי אהני לן עוף פלוני וטהור וע' ברשב"א מה שיישב בכ"ז אמנם לי ק' עוד דמיד כדאמר הש"ס לעיל סי' לאו דאוריי' הו"ל למימר דאיכ' דעורבא דדמיא ליונה ונ' דמה"ט מחק רש"י גי' זו וגרס ואי לא לא תסמוך עליה וה"פ אי איכא חדא מהנך סי' דאמרן והגוי אומר ג"כ של עוף פלוני אז נסמוך על אמירתו של גוי ואי לא היינו דליכ' סי' וודאי לא מהני אמירתו דבמאי דחזי' דהאי עוף פלוני מטיל ביצי' כהני ליכא למסמך כיון דליכ' סי' משום דבלא סי' איכא דעורבתא דדמיא לדיוני' ואמנם הא דלא סמכי' אסי' לחוד והיינו משום דסי' לאו דאוריי' ופי' רש"י לאו הל"מ הן ואטו קניגי ובלסטר' אנן ולא סמכי' כלל אמה דלא הוה הל"מ וכל הסוגי' ברורה לד' רש"י ע' ותמצא.

בע"ה בענין ביצת השרץ ועוף טמא פא"ט

ניקבה וריקמה ע' רש"י ותוס' נ' דלד' רש"י אפי' נקוב אחרי' מטמא' שהרי יכולין ליגע בריקו' משא"כ לד' תוס' בעי' דווקא שהנקב מעצמ'.

רש"י ד"ה מדרבנן ע' בדברי' ותמצא כי גלה לנו רש"י בדברי' אלה ג' ענייני' הא' כי ריקום בעוף טהור ג"כ ע"כ דרבנן דאס"ד אנפתחו לחוד משני הש"ס דהוה דרבנן אכתי יק' הרי ברייתא בריקום מיירי ואמאי נקט ביצת השרץ הרי הו"מ למנקט רבותא טפי אפי' בעוף טהור לוקה אריקום א"וו בעוף טהור כל ריקום דרבנן ומסייע לד' הרמב' שכ"כ בהדי' וזאת שנית דבעוף טמא ג"כ לוקה משום ריקום וכמ"ש רש"י דר"ל משום שרץ העוף וכד' הרמב'. ונפקא י' לרש"י הא מלתא דאס"ד בעוף טמא אינו לוקה כלל והו"ל להש"ס לשנויי בקיצור נ"מ דאם רקמה לוקה אמנם מדקאמר דאם רקמה לוקה משום שרץ השורץ על הארץ ש"מ דלאמוקי מרקמה בעוף טמא קאמר דלוקה משום שרץ העוף ומסייע שוב לד' הרמב"ם ושוב קאמר רש"י דבעוף טמא בלא רקמה אינה לוקה זה מבואר ג"כ משמעתין דאל"כ לישני בקיצור נ"מ דבעי' רקמה דווקא דבשרץ לכאורה פשיטא דאינו לוקה דהיוצא מן הטמא טמא לא הוה כ"א ריבוי את הגמל ואריבוי לא מלקי' וכמ"ש הפ' מכל חלב דח"ש אף דיש לדחות דהתם שיעורין הל"מ ולרבנן דפליגי אר"ש דאמר כ"ש למכות כי אתיא הל' אמלקו' מ"מ מסתברא מלתא דאריבוי לא מלקי'

אמנם בעוף טמא דכ' בת היענה וקאי אלא תאכלו מ' דלקי אמנם מדלא משני הש"ס הכי ש"מ דבעוף טמא ג"כ לא לקי בלא רקמ' ומסייען שוב ד' הרמב"ם וע' בחי' רשב"א בענין זה.

והנה ה"ה הביא רק קו' א' של הרשב"א בהא דכ' הרמב' דרקמה בעוף טמא לוקה משום שרץ וד' צריכין עיון דמ"ש כיון דמיני עוף טמא ממילא אפי' עדן לא יצא לאויר העולם הוה שרץ העוף וכי מה ענין שרץ העוף לעוף טמא אטו בעוף טמא לוקה משום שרץ העוף וע' ברמב"ן שמיני מבואר היטב החילוף בין שרץ עוף דהיינו שיש לו כנפי' ולכה"פ ארבע רגלי' משא"כ עופות טמאי' אין להם יותר מב' כנפי' וד' ה"ה צ"ע.

וכן יש לתמוה על ד' בעל התרומה שהביא הרשב"א שכ' דאף דבעי' בעוף ג"כ ח' ימי' משום נפל מ"מ אסמכו רבנן לא נתפתחו עיני' אקרא דכל השרץ משום דגם באפרוח טמא איכא האי לאו אטו באפרוח טמא איכא לא דשורץ על הארץ ואדרבא אי ס"ל לבעל התרומה כרמב' דאי' בי' משום שרץ העוף א"כ אשרץ העוף הו"ל לסמכי' וכמו שהק' הרשב"א על הרמב' וד' התרומה צע"ג.

גמ' ביצה בת מימר שירה היא לכאורה לעיל גבי אבל הו"ל להש"ס לפ' כן וכמ"ש רש"י לעיל ונ' דלעיל לא אצטריך ואבל דל"ש בביצים משא"כ קרא דתכבדני יל"פ דקאי אפלאות היצירה דאיכא בהו ע"ד מה אדיר שמך וכו' ולזה קאמר הש"ס דלא היא כ"א האי תכבדני קאי אשירה דאמרו וא"כ ביצה בת מימר שירה ויש כאן רמז מבואר אברייתא דפרק שירה המקובלת בידינו:

תוס' ד"ה גיעולי ביצים אעפ"י שלא נגמרו מ' מדברי' דמיירי אפי' מעורות עדן בגידין מותרין ואמנם ד' הרשב"א לאסו' מעורו' בגידין אמנם הרשב"א כ' משו' תולש בשר מן החי ותוס' כ' משו' אבר מן החי ונ"ל כוונת תוס' ע"ד שכ' למעלה דאי לאו קרא דתיקח לך ס"ד כל ביצי' אסורין משום אבר מן החי כמו גבי חלב אמנם אכתי הו"א הבו דלא לוסיף עלה אם העוף מטיל הביצי' מעצמו הוא דשרי רחמנא משא"כ אם ע"י הכאה הטיל אסורי' קמ"ל דגיעולי ביצי' מותרי' משום אבר מן החי אמנם היכא דמעורות בגידין גם תוס' מודו דמהי"ת נימא דגם כה"ג דהוה כתולש בשר מן החי דשרי רחמנא ומ"ש תוס' שלא נגמרו זה שייך אף שאינן מעורות כידוע דכ"ז שאין הקליפה החיצונה הב' קשוי' הוה לא נגמרה והנה הרי"ף שלא הביא הך דגיעולי ביצי' נ' דמפ' צה כרש"י וסמך אמ"ש גבי ביצה בס' דשם עיקר הדין.

ביצי' מוזרות ע' רש"י ד' הרשב"א דדווקא נקט רש"י שאינן של זכר דמיירי אפי' בנמצא עלי' קורט דם וד' הר"ן דא"כ מאי עלי' דקאמר בסיפא א"וו רישא מיירי בלא דם ודין

של זכר או לא אלא משום דרוב ביצים מוזרות בלא דם אינן של זכר ונקט רש"י הכי אמנם בין למר בין למר ק' כיון דעכ"פ גם בשל זכר מיירי האיך משכח' מוזרות בלא דם ונ' דמק' זו דייק לי' הרא"מ שהביא הג"מ דמלא דם שרי והכי מפ' ביצים מוזרות שהם מלאי' דם מותרת לנפש היפה וכמ"ש הש"ך דעפרא בעלמא הוה אמנם אם לא נמצא עלי' כ"א קורט א' דם אסור הדם וכו':

החילוף גרסאות ברש"י י"ג ראש הנה לי"ג ראש החד נ' דאם הקשר של חלבון הוא שקורין עין וודאי הוא בראש החד אבל מאן דמפ' חלק הנקשר ואינו צלול י"ל שהוא גם בראש הכד:

תוס' ד"ה בשנמצא בקשר בסו"ד ועוי"ל ע' רש"א ונ' דגם קו' תוס' מלא שני שהקשו מיושב לתי' זה דלפי ד' לא קאי ר' ירמי' כ"א אזורק את הדם אמנם מאוכל השאר לא מיירי ואי הוה נקט ל"ש אדרבא ס"ד דקאי אכולא מלתא וגם לענין אוכל השאר נ"מ בין קשר לחוץ לקשר משא"כ ר' דוסתאי דבאמת קאי אכולא ברייתא.

בע"ה בענין חגבי' פא"ט

רש"י ד"ה כל שיש לו נ' מדבריו דקרסלי' חופין את רוב' ונ' דהני הוה מפ' כן למאן דס"ל רוב היקיפו דאז אפשר שגם הקרסלי' חופין את רובו אבל למאן דמפ' רוב ארכו וודאי לא משכחת כלל בקרסלי'.

רש"י בשלהי הענין וחגבי' אינן טעוני' שחיטה והרמב"ם כ' מאסף החסיל וע' כ"מ ואולי משום דהאי קרא אתא להתיר ממון עשרת השבטי' מ' דאסף החסיל ג"כ מותר אפי' בלא שחיטה

ודע דבכ"מ הביא בשם ר"ס גאון לאסור דגי' חגבי' מתים והניחו בתימא אמנם בב"י הביא דחיים הוא דאסר ר"ס ויישב דבריו עיי"ש ובאמת יש לתמוה למה לא הביא הרמב"ם הא דחגב חי טהור עובר משם בל תשקצו.

בע"ה בענין דגים פא"ט

מתני' ובדגי' כל שיש לו וכו' ויל"ד כי היכי דבבהמה וחיה לא קתני כ"א נאמרו מן התורה ולא הוצרך לפ' דזיל קרי בי רב הוא א"כ למה בדגי' תני תנא מה דכ' בהדי' באוריי' ולכאור' י"ל משום פלוגת' דר"י דס"ל ב' קשקשי'

אמנם י"ל עוד דלא נטעי ונאמר מדלא כ' יחדיו סגי בסנפיר או קשקשת וכמו שהקשו באמת תוס' בנדה קמ"ל דבעי' תרוויי' ובעני' קו' זו של תוס' י"ל דלכאור' למה לי דכ'

רחמנא תרי זמני וכל אשר אין לו סנפיר בשלמא בתרא אצטריך למ"ש רש"י בחומש דמהתם ילפי' דהשירו במי' כשר אבל קמא ל"ל אלא ש"מ דלא נטעי ונימא או סנפיר או קשקשת.

ואמנם מדלא תי' תוס' הכי מ' לכאור' דס"ל כד' המעי"ט דהאי קרא לחי' שבים אתא וע' במגדול עוז להגאון יעב"ץ שהסכי' עם המעי"ט זה ודחה ד' הפר"ח שם אמנם לי ק' א"כ מאי קאמר הש"ס אי כ' רחמנא קשקשת הו"א מאי קשקשת סנפיר הרי לד' המעי"ט ע"כ קו' לא הוה כ"א אקרא קמא דמיירי בדגי' דהתם הוה הכלל דכל שיש לו קשקשת וא"כ סנפיר ל"ל אמנם בקרא בתרא דקאי אחית הים ע"כ אצטריך למכתב תרתי וא"כ היאך נימא מאי קשקשת סנפיר וצ"ע אם לא שנאמר דעדיפ' מק' הש"ס:

רש"י ד"ה הקבועי' בו כוונת רש"י לד' הרמב"ן בחומש דקבועי' לאו דווקא דאדרבא בטמאי' קבועי' ביותר ולזה פי' רש"י שר"ל שאינו יכול לזוזן ממקומן.

תוס' ד"ה כל שיש לו ע' רש"א כוונת דבריו דבנח כ' מכל העוף הטהור וכ' רש"י בחומש מכאן שלמד נח תורה א"כ ע"כ ידע להבחין בין טמא לטהור משא"כ באדם וכי משום שקרא להם שמות הוצרך לידע איזו טמא ואיזו טהור:

גמ' שריון קשקשי' הק' תוס' בע"א ועד דנאמר האי קרא מנא הוה ידעי' לולי דברי' נ' דלדידן דאין אנו בקיאי' בפי' מלות לה"ק איצטריך גילוי מלתא איזו מקרי קשקשי' אבל בדורות הראשונים כשם שהבינו מה הוא שריון קשקשי' כך הבינו מה הוא קשקשי' ומ"מ בנגיחה וודאי איצטריך תי' התוס' שם.

וע' טו"ז שכ' דלהכי כ' המחבר חתיכת דג משום דבדג שלם לא ימצא קשקשי' בלא סנפיר ודבריו צ"ע דלמא כשהשיר הסנפירי' במים והמחבר דנקט חתיכה משום אידך בבא נקט דע"כ בחתיכה מיירי ודע דתי' ראשון של מעי"ט שם שכ' דלמא באמת האי דג שטינקוס מריינוס מורכב צ"ע דמעצמו אין מזדווג לאינו זולת בדור המבול שהי' זה ומורכב ידוע שאינו מוליד ומאין ימצא בכל דור מורכב וצ"ע וע' במסקנא בס' מגדל עוז שם מ' דמלבד דג זה יש עוד הרבה חית הים שיש להם קשקשת בלא סנפיר.

בע"ה בענין שרצי' ותולעי' פא"ט

רש"י ד"ה ואימא בכלי' צ"ע ל"ל לרש"י כולי האי הרי בלא"ה לקולא ולחומרא לחומרא מקשי' וצ"ע:

תוס' ד"ה ואימא בכלי' בסו"ד כוונת דברי' דבכה"ג דרש"י לחומר' ובס"ד הוה לחומר' אי יהבי' בורות לגבי כלי' משא"כ למסקנ' הוה לחומרא אי יהבי' בורות בהדי חריצי'

ע' רש"א מה שהק' דמ"מ הו"ל להש"ס לקמן למימר הרי בעי' צד חשוב ותי' רש"א צ"ע דבשלמא תוס' שפיר קאמרי' לקמן דאי נימא דסבר כללא קמא דווקא א"כ אייתר תאכלו להכי אמרי' טפי דסברי לי' כי היכי דלא ליהוי תאכלו מיותר משא"כ לענין קו' רש"א דבעי' צד חשוב א"כ גם השתא תאכלו מיותר אשר ע"כ נ' לתרץ בענין אחר דאימת הוה מים נובעי' צד חשוב אי מים נובעי' בא להתיר דבכלי' אפי' קשקשת לא מהני משא"כ אי כלי' לגמרי שרי אלא דבימי' בעי' סנפיר וכו' כה"ג ל"ש לומר דהוה נובעי' צד חשוב:

גמ' שוחה ושותה ע' ברא"ש ולמסקנ' לא תי' הרא"ש ונ' דלפי ד' הרמב' הובא בטו"ז דאם רואה התולעי' איכא משום בל תשקצו להכי נקט שוחה ושותה דאז אינו רואה התולעי' בעין.

רש"י ד"ה במי' נ' בד' רש"י אלו מיושב קו' תוס' בע"ז הביאו תו"ח כאן דלתנא דבי ר' ישמעאל הו"ל למשנייי בבריי' דר"י י"ד מדות דהיינו בב' כללי' סמוכי' דרשי' מיעוט ורובה ולד' רש"י דווקא הכא משום דכללא קמא דווקא וצריך להיות דומה משני צדדי' וע"כ דלא כלו לרבוי לא זולת.

רש"י ד"ה יבחושין ע' רמב"ן חומש פ' שמיני מ"ש ע"ד רש"י אלו

רש"י ד"ה באביה והנה המחבר הביא ד' רש"י דבעי' מהלכת דווקא וצ"ע דהרי כ' הר"ן דלגי' הרי"ף פרשה מתה סגי ל"ש כלל לד' רש"י אמנם למ"ש הש"ך דהמחבר באמת לנפשי' לא ס"ל כגי' הרי"ף א"ש ואולי ג"כ משום דרבו הפוסקי' דלא כשמואל סמכי' מיהת אדי רש"י כה"ג:

גמ' הא באילנא גופא וצ"ע הרי כל המחובר לקרקע הרי היא כקרקע ומ"ש פירא מ"ש אילנא ונ' דהנה באמרו הוה די אי כ' שרץ הארץ וע"כ הא דכ' השורץ על הארץ מיותור למעוטי וכל כמה דלא נצטריך למעוטי לא ממעטי' והנה פירא ג"כ ממעטי' אבל אילנא א"צ למעט לא נמעטי'.

ועד"ז יל"פ איבעי' דרב יוסף פרשה ומתה אי האי מיעוט דלעיל דרשי' מכולא קרא או מעל הארץ לחוד ואכתי שורץ מיותר לפרשה ומתה.

מתמרה לתמרה ע' רש"י והרמב"ם מפ' יותר דהיינו לתוך תמרה שהי' דבוקות יחד ולא הגיע לאויר כלל.

רש"י ד"ה קוקיאני יל"ד למאי דמסקי' דמעלמא א"כ אמאי לא תהא הבהמה טריפה משום מחט בחלל הגוף ויש מכאן ראי' למ"ש מרן הגאון זצוק"ל בח"ס יו"ד דתולע לא בעי למחט דמחט כללא בתרא דווקא וודאי ניקב אבל תולעת אין דרכו לנקוב וכ"ת עכ"פ לריאה מאין בא וצ"ל דאמרי' סמפונא נקט ואתא.

גמ' דגי' באסיפה בעלמא לכאור' דגי' דלא בעי שחיטה הו"ל למימר והי' נ' מכאן קצת ראי' לד' ר"ס גאון דאסיפה מיהת בעי'.
לויתן דג טהור יל"ד למאי דדרשי' מקרא במס' ב"ב שעתיד הקב"ה לעשות סעודה מלויתן לצדיקי' לעוה"ב א"כ פשיטא דדג טהור הוא ואולי דסוגיין קאי למ"ד מצות בטילות לע"ל וצ"ע

בע"ה סוגי' דנשר פ' אלו טריפות תחלת ימות החורף ברגז רחום ת"ז"כ"ר.

סי' בהמה וחי' נאמרו מן התורה וסי' העוף לא נאמרו ויל"ד מאי אשמעי' תנא במאי דקאמר סי' בהמה וחי' נאמרו וכי לא ידעי' הא מלתא ונ' דבאמת יל"ד לאיזו ענין כ' קרא בבהמה וחיה תרוויי' סי' ופרט כלן בשמן ג"כ במשנה תורה והנה בשלמ' בפרטן לחוד לא סגי דסי' אצטריך כדדרשי' במס' בכורות מואת זה לא תאכלו ממעלי הגרה דהיוצא מן הטמא אף שיש לו סי' טהרה טמא עיי"ש וא"כ אצטריך למכתב מעלי גרה ומפריסי פרסה אבל כיון דכ' סימני' פרטן ל"ל א"וו בא ללמדך על עופות ולומ' לך דווקא בבהמה וחי' הוא דרק בבהמות וחיות טהורה נמצאו אותן הסי' וזולתן טמאי' אבל בעופות לא תאמר כל שיש לו סי' שבעופות טמאי' לא היא כ"א דווקא אלו כ"ד מיני' לא זולת ומשו"ה לא הי' אפשר למכתב סי' טהרה בתורה משום דגם בטמאי' דהיינו כ"ד אלו יש שיש להם סי' טהרה וגזיה"כ שיהי' טמאי' וז"ש תנא דידן סי' בהמה וחי' נאמרו מן התורה לרמז מדוע סי' העוף לא נאמרו אף דנאמרו פרטן ומ"מ לכאור' מ' דגם בבהמות וחיות פרטן לאו דווקא דהרי תחש וקרש לא כתיבי והם טהורי' וא"כ מוכח לכאור' כד' תוס' דמנה הכ' לאו דווקא אלא שי"ל לתחש הרי לא ברא אלא לשעתו וקרש מה"ט באמת אמרי' דהוא טביא דבי עלאי דהיינו צבי ושפיר כ' בתורה.
כל עוף הדורס טמא לכאור' לד' ר"ת דכל י"ט עופות אינן דורסין וה"ה עורב ומיניו כ"א פרס או עזני' וכן נשר ומאי שייך לומר כל עוף הדורס ונ' דר"ת לטעמי' דס"ל אפי' מאותן שאין כ' יש ג"כ וכמ"ש תוס' לקמן ד"ה אף כל כיוצא בו עיי"ש וא"כ שפיר תנן כל עוף הדורס ואמנם רש"י לטעמי' לקמן שכ' דאף כל לא מרבה כ"א מין נשר וא"כ ע"כ לא מ' לי' לפ' כד' ר"ת דכל י"ט עופות אינן דורסין וע' בזה:
הדורס הכי תנן במתני' ור"ג בבריי' מוסיף דורס ואוכל ומעת' בשלמא לרש"י דמפ' דורס בשעת אכילה שפיר בא ר"ג להוסיף על מתני' ולבאר דלא נפ' כפי' הרמב"ן דדורס כפשוטו ולזה הוסיף תיבת ואוכל אבל להרמב"ן נהי דדחק עצמו דר"ל דורס כדי לאכול

אבל שפת יתר זו ל"ל הלא ניחא טפי בל' דמתני' הדורס לחוד וצ"ל דס"ד דווקא אם אינו דורס כדי לאכול הוא דמקרי דורס אבל אם אוכל מיד נימא נתקיים בו ושן בהמות אשלח ושינוי מחמת רעבון הוא קמ"ל ר"ג אפי' כזו לאכול נמי. ומ"מ מה שחזר רש"י בגמ' מפי' במתני' ומבואר ברש"י נדה נ' ע"ב דל' ראשון דמתני' הוא של רבותי' ושני דעת עצמו אפשר דל' דורס ואוכל לא ניחא לי' בגמ' דמ' דורס בשעת אכילה ולפי' במתני' אין הדבר כן וע' לקמן בס"ד

ויל"ד אמאי לא תנא כל עוף שאינו דורס טהור ואמנם הא ל"ק אפי' לר"ל דהרי איכא פרס ועזני' שאינם דורסין א' מהם ומ"מ טמאי' אלא דאכתי אמאי לא כללינהו תנא בחדא מחתא ובשלמא לר"ת שפיר דהא גופא בא לאורויי לן דבג' סי' טהרה טהור משא"כ באינו דורס לחוד אלא לרש"י דמצריך ארבעה וודאי ק' והנה באמת רש"י במתני' לא ביאר פי' דסיפא כ"א בגמ' לקמן בד' ר"ג ואפשר דעתו מאחר דס"ל דסיפא אריש קאי א"כ או או קתני דכל שאינו דורס וי"ל עוד סי' א' ממ"נ טהור דכיון די"ל ב' סי' הרי אינו פרס ועזני' ומשאר עופות לא הוה לרש"י דהרי דורסי' וא"כ לא מצי ליתני אינו דורס בהדי הנך ג' סי' דאו דס"ד דבחד סי' סגי או דס"ד דד' סי' בעי' כ"נ ד' רש"י במתני' אמנם ר"ג דקאמ' בג' סי' בידוע שהוא טהור ק' לי' לרש"י הרי גם הי"ט עופות י"ל ג' סי' ולזה פי' רש"י די"ל ד' סי' אלא דמ"מ ק' הרי בג' עם אינו דורס מיהת סגי אשר ע"כ נ' ד' רש"י עד"ז ויתיישב ג"כ קו' הרשב"א שכ' דבעופות ספיקות סותר רש"י עצמו והו"מ למפרך מהכא ג"כ ונ' דהנה ד' רש"י דלרבנן מרבי' מלמינו דעורב שכן ונדמה וכ' רש"י נדמה במראי' וביאר הר"ן דנדמה בסי' גם לרבנן לא בעי' כ"א אפי' י"ל ב' סי' אחרי' כיון דהוה שכן ונדמה במראי' וא"כ הרי גם באי' ודיה כ' למינו וג"כ מרבה ג' סי' ושכן ונדמה וע"כ די"ל ג' סי' אחרי' ומעתה גם רש"י מודה דעופות הכתובי' בתורה חד מג' סי' אינו דורס ועורב לחוד הוא דדריס דאין לו כ"א ב' סי' ופרס ועזני' חד מניי' לא דריס אלא דס"ל דיש מין איה שיש לו ג' סי' אחרי' ודורס ומה"ט הוא דכ' רש"י דארבעה בעי' אם נימא בידוע ול"ק ג"כ מח' ספיקות.

והנה הביא מרן זי"ע בח"ס ראי' לד' רש"י מהא דאראב"צ בבריית' מותרין לו דמ' דעכ"פ בעי' לדעת דאינו דורס ונ' דגם לד' הרמב' דס"ל דאו או תנן ומ"מ בעי' אינו דורס ג"כ מלבד הסי' טהרה א"ש ג"כ ד' ראב"צ.

ואמנם לולי דמסתפינא הייתי אומר דד' ראב"צ הביאו לרש"י לפ' ג"כ דדורס היינו בשעת אכילה וכמו שפי' בגמ' דעד"ז א"ש דהא דחולק את רגליו הוכחה על הדרוסה דמחמת שרוצה לדרוס על האוכל שלא ינוד צריך לעשות כן אמנם לשאר פי' ק' מאי ענין זה

לדרוסה ותו אטו ראב"צ קניגי או בלסטרי הי' שאומר בידוע שהוא טמא איוו היינו הך דרוסה דר"ג.

אצבע יתירה פי' רש"י שאחורי הרגל והק' הר"ן א"כ אף נשר אין לו אצבע יתירה וכי אפשר לדורס כנשר בלא אצבע זו ונ' דקו' הוא לד' הרמב"ן שהסכים הר"ן עמו דדורס היינו כמשמעו אבל לפי' רש"י דדורס בשעת אכילה אין לאצבע יתירה זו שייכות לדרוסה דשמעתין אלא דמ"מ שפיר הק' הר"ן הרי ידענו שהוא דורס ממש ואיך אפשר לו בלא זה:

תוס' ד"ה כל עוף הדורס ונ' מקו' זו של תוס' יש ראי' לד' הרמב"ן דפרס ועזני' מלבד הסי' טהרה שיש להם ג"כ אינם דורסי' וא"כ ל"ק פרס ועזני' דכ' רחמנא ל"ל משום דתרוויי' אינם דורסי' ואמנם הב"י הק' לפי ל' הרמב"ם בנקל נבא להכשיר עורב ואמנם היינו משום דמ' לי' להב"י דעורב להרמב"ם ג"כ אינו דורס ולדבריו דמפ' עורב יש לו ב' סי' מלבד שאינם דורסי' וא"כ י"ט עופות מאי אי' להו וצ"ל דמודה הב"י דלד' הרמב"ם י"ט עופו' אין להם כ"א סי' א' וכמו כן אינם דורסי' וזה א"א דא"כ היאך מכשרי' בסי' א' ואינו דורס דלמא מי"ט עופות הוי אע"כ ד' הרמב"ם כל הי"ט עופות וכן העורב באמת דורסי' ואין לך אינו דורס כ"א פרס ועזני' לבד ומ"מ ק' מאי דאמרי' השתא דאי' לי' תרי לא אכלי' חד מבעי' הרי גם פרס ועזני' אית להו תרי וע' בלח"מ ודברי' ק' להולמם דמהי"ת נפ' דרז"ל הוה מס' להו אי פרס ועזני' אי' להו חד סי' או תרי ונ' דמאחר דהצענו דד' הרמב' דסי' הדרוסה הל"מ ולכ"ע לא דייני' לא מנשר דהרי אם דורס כל סי' טהרה לא מהני לי' ואמר דע"כ ד' הרמב' כד' הר"מ בר יוסף דכולהו י"ט עופות לית להו כ"א חד סי' טהרה א"כ גם הרמב' לא גרס לעיל כ"א ונגמר מעורב כמ"ש הרשב"א ור"ל לד' הר"מ בר יוסף וע"כ דהא דנגמר מעורב לאו דנגמר דאם דורס דלא מהני לי' סי' טהרה בעורב דהרי דורס בלאו הל"מ דטמא כ"א ולגמר מעורב דהני תרי סי' טהרה לא מהני דא"ל דעורב טמא משום דדורס דא"כ לא אצטריך קרא דדורס הל"מ וא"כ הדרא קו' לדוכתא פרס ועזני' ל"ל השתא תרי סי' טהרה לא מהני חד מכ"ש ולק"מ אד' הרמב' בע"ה:

תוס', ד"ה כל עוף הדורס הנה תוס' לא הקשו כ"א אפי' רש"י במתני' והר"ן הק' קו' זו עצמה אפירש"י בגמ' וזה תימא דניהוי בתרנגולת הנך תרתי סי' דרוסה ואמנם מצינו בסוגי' זו כמה עניני' כאלה העורב שקורין קורב"ל כ' תוס' בשם ריב"ם שמצא בו אצבע יתירה וזפק והר"ן והרשב"א כ' שמצא הרמב"ן בו קרקבן נקלף וכן בינשוף הנקרא קאן ע' בדברי' ושכלינו קצר מהשיג וצ"ע:

ולענין קו' תוס' נ' דד' רש"י דהיינו דבא ראב"צ לפ' דלאו כל דדורס ואוכל טמא דא"כ תרנגולי' יהי' עוף טמא כ"א אם חולק את רגלי' בשעת דרוסה אז הוא טמא וזה אינו

בתרנגולת ומיושב עד"ז קו' מרן זי"ע מה זה דקאמר ראב"צ מותחין לו חוט של משיחה לראות אם דריסתו עם חילוק רגלי' או לא:

תוס' ד"ה כל שיש לו אצבע יתירה וכו' ואין ל' הבריי' מ' כן ר"ל דכשם דהא דאמר ר"ג בידוע שהוא טמא ר"ל בסי' זה לבדו ה"נ דידוע שהוא טהור מ' בהני ג' סי' לחוד:

והנה ד' ר"ח שהביאו תוס' לקמן דקרקבן נקלף הוא סי' החדש ע"כ כד' ר"ת דהרי הביאו תוס' לקמן בשמו דס"ל כל העופות יש להם ג' סי' לבד עורב פרס ונשר ועזני' ואחרי דקרקבן סי' החדש ממילא כל העופות אינם דורסי' ויש לעיי' האיך נוכל לומר דקרקבן הוה סי' החדש הרי לר"א סנוני' לבד הוה מין עורב אף דקרקבנו נקלף וא"כ הוה פרס ועזני' אבל עורב אינו יכול לחיות ור"א מלמינו דעורב מרבה לי' וע"כ צריכין אנו לומר כד' תוס' לקמן דבהא באמת פליגי אי הוה הך קליפה קליפה או לא ומ"מ לא מסתבר לומר דגם בזפק בהא פליגי דבשלמא בקליפת קרקבן מצינו בח' ספקות שנסתפק לרז"ל קליפה מה היא אבל בזפק לא מצינו כ"א מסתבר דר"א ורבנן בתרתי פליגי בזפק כמ"ש רש"י דלר"א שכן לחוד אף דאינו נדמה טמא ולרבנן שכן לחוד טהור וזרזיר לא מקרי נדמה כמ"ש הר"ן דהוא קטן והוא מזמר והוא שאנו קורין נאכטיגאל ועורב גדול וקולו מר קירקיר ובסנוני' פליגי בקליפת קרקבן כמ"ש תוס' ואפשר דגם תוס' לא כ' כן כ"א אי זפק הוה סי' החדש כמו שרצו לפ' בחד פי' ולפי' זה צריך לדחוק דבזרזיר כמו כן פליגי אי הזפק הוה זפק:

והנה עפ"י דברי' אלו יובן דמאי מס' להו בח' ספיקות דמאחר דקיי"ל כרבנן דאף קליפה קשה כסנוני' הוה קליפה אם ה"ה בסכין מהני או לא. ומ"מ יצא לנו יישוב לד' הרמב' שפסק בזרזיר כר"א ומ' משום דהש"ס פריך מברייי' אדר"נ ובסנוני' כרבנן משום דגם הרמב' הוה ס"ל דבסנוני' בקליפת קרקבן פליגי אי ס"ד דהל' כר"א בסנוני' א"כ מאי מס' להו בתר הכי בח' ספיקות הא וודאי לר"א טמאי' נינהו וכ"ת עכ"פ דלמא מס' להו לאמוראי אי הל' כר"א או כרבנן בסנוני' גופא בסכין נקלפת א"כ הו"ל למחשב גם סנוני' בהדי הנך ספיקות אלא ש"מ בסנוני' הל' כרבנן וע' לקמן בס"ד גבי פלוגתא דר"א מ"ש בזה בס"ד:

ודע דעל מיש הכ"מ דד' הרי"ף כהרמב' דבזרזיר הל' כר"א מדהביא הך ברייתא למינו לרבות את הזרזיר ק' א"כ הרי גם סנוני' הביא והכ"מ בעצמו כ' דע"כ בסנוני' הרמב' מודה וצ"ע:

והנה תוס' הביאו ראי' מדא' ר"ל ב"ב הי' ובלבד שיכיר עורב ש"מ עורב אינו דורס וק' אד' רש"י למ"ש לעיל דבעורב גופי' גם רש"י מודה אלא דכיון דרש"י ס"ל דנדמה דעורב

דרבנן מוד' בי' היינו נדמ' במרא' ולא בסי' כמו שביאר הר"ן א"כ הרי מסקי' דר"נ כל מין עורב קאמר ושפיר קאמר ובלבד שיכיר אף דעורב דורס וההוא לא דריס דמ"מ דלמא מין עורב הוא וכ"ת הרי בס"ד לא נחתי להכי וא"כ יק' הש"ס הך קו' תוס' באמת הו"מ להק' אלא דניחא לי' למפרך מבריי' דהרי לפי ד' תוס' לקמן מקרא הו"מ להק' הרי כ' למינו:

אמנם בלא"ה לפי מה שפי' רש"י בדאמימר ופי' דלא דריס דלא חזי' לי' דדריס גם מב' סי' דר"נ ל"ק דר"ל ג"כ מיירי דלא חזי' לי' דדריס ואי אינו מכיר עורב לא מחזקי' לי' בלא דריס:

והק' תוס' אמתני' לר"ת ל"ל ג' סימני' ומ' לכאורה דלרש"י ניחא להו אמנם הר"ן אדרבא לרש"י הק' קו' זו דעכ"פ יהי' סי' החדש מה יהי' בסי' החדש ועוד חד סי' סגי ונ' דאדרבא י"ל קו' זו הוקשה לרש"י ומהכי דייק לי' כשיטתו דע"כ במיני הטמאי' דכ' בהו למינו ואמרי' לקמן מאה מיני עופות יש במזרח וכללן מיני איה לא בקיאי להו לרז"ל דלאו קניני ובלסטרי הי' וכל שכן ונדמה רק במראה הו"ל מין איה ולא נתברר להם מהו סי' החדש דליתא במיני איה וכיו"ב ולהכי אצטריכו כולהו ד' סי'.

אר"נ הי' בקי בהן ובשמותי' כ' רש"י דצריך להיות בקי בשמותי' דאף שבקי בפרס ועזניה אם עוף א' שמו פרס חיישי' שמא מינו הוא נ' דבדברי' אלו מיושב קו' תוס' והראשוני' דלמה לא קאמר ר"נ בקיצור עוף הבא בסי' א' טהור ובלבד שיכיר פרס ועזני' דאי הוה קאמר הכי לא הוה ידעי' דחיישי' לשם פרס אף שאינו דומה לפרס דבשלמא בעורב ליכא למטעי' דהרי צריך להכיר כל מין עורב משא"כ בפרס ועזני' אמנם פי' זה הוא רש"י לטעמי' דס"ל לעיל גבי כל כיו"ב דהיינו מין נשר אף שאינו דומה לנשר אלא בסי' וס"ל כמו שביאר החי' ר"ן דברי' דאפי' היכא דלא כ' למינו יש ג"כ מיני' הרבה אלא דהיכא דכ' למינו א"צ לדמות לו אפי' בסי' כ"א במרא' וא"כ גם בפרס ועזני' שפיר כ' רש"י דאם שמו פרס אף שאינו דומה לו אמרי' מין פרס הוא אבל תוס' נחלקו לעיל בהא ארש"י וס"ל דבנשר ל"ש מין ע"כ מפ' גם כאן דקפידת השם הוא רק דלא ליתי למטעי וא"כ אם הי' אומר שיכיר פרס ועזני' כמו כן הוה סגי ולהכי הק' להם קו' זאת ומה דלא הקשו כ"א אסיפא ולא מיד אתחלת ד' ר"נ היינו דמה לי אם יאמר הי' בקי בהן או ובלבד שיכיר אמנם הנ"מ דהשתא צריך למכפל בבא דסיפא והיינו דק' להו:

אמנם יש להביא ראי' מקו' זו לד' הרמב' דאם הוא בקי א"צ אפי' בדיקה והיינו דאשמעי' ר"נ אלא שהראשוני' הקשו עוד על רש"י למה לא אמר ג"כ הי' בקי בכל הכ"ד עופות ולמ"ש דלד' רש"י גם רז"ל לא הי' בקיאי' במיני איה וכיו"ב ל"ש לר"נ למימר הכי:

תוס' ד"ה למינו וא"כ ק' למר לא הק' באמת הש"ס מקרא דכ' בהדי' ונ' דלכאורה יל"ד למה לא ביאר ר"נ סי' עורב ויאמר עוף הבא למשל באצבע יתירה וקרקבן נקלף מותר לאוכלו דאינו עורב אלא ש"מ כד' רש"י דאפי' לרבנן דס"ל שכן ונדמה בעי' לא בעי' נדמה בסי' כ"א אם נדמה במראי' היינו דכ' רחמנא גבי עורב למינו דאסור וא"כ לא סגי בסימני עורב כ"א בעי' שיכיר עורב ומעתה מדקאמר ר"נ ל' זה מוכח דס"ל דמלמינו דרש"י אפי' לא נדמה בסי' והכל תלוי בשם עורב ומעתה מקרא לק"מ אמנם מבריי' וודאי ק' דהרי זרזיר וסנוני' אין שמם עורב וקאסר ר"א וע"כ לא פליגי רבנן אלא משום דבעי' שכן ונדמה אבל בשמא לא תלי' מלתא ג' לר"נ:

אף הן עתידין ליתן את הדין ע' כ"מ מה שב' בזה דגם רבנן ל"פ עלי' דר"א וק' ג"כ מסנוני' דאמרי' בהדי' לחד מ"ד דרבנן פליגי עלי' ומ"מ קאמר ר"א האי לישנא ונ' דבזרזיר אקפד ר"א מדא"ל שאנשי כפר תמרתא אוכלין אותו מפני שיש לו זפק ומ' דאפי' הוה שכן ונדמה הי' אוכלין אותו וממילא מה ידרשו תו מלמינו והיינו דאמר שעתידין ליתן את הדין כי בלי ספק גם שכן ונדמה דמודו רבנן אכלו אמנם בסנוני' למ"ש לעיל דס"ל לרבנן דהקליפה קליפה הדרא קו' לדוכתא דלרבנן כל כה"ג ליכול וליכול אמנם ע"כ דברינו תלי' בפלוגתא דאמימר ומר זוטרא דלמ"ד בכל סנוני' פליגי שפיר י"ל כמ"ש דבקליפה פליגי אמנם למ"ד דבירוק' כריס' מודו רבנן ע"כ לאו בקליפ' פליגו ובקליפ' רבנן מודו ובחיורא כריס' הוא דפליגי דלא מ' להו לרבויי כל כך מלמינו והנה ר"א הוה ס"ל דרבנן בירוק' כריס' מודו לי' וכיון שא"ל שאנשי גליל העליון אוכלין את הסנוני' משום דקורקבן נקלף א"כ ע"כ גם הירוקה אוכלין דאי ירוקה אין קרקבן נקלף האיך איכא למ"ד דרבנן פליגי גם בירוקה אע"כ גם ירוקה קרקבן נקלף והיינו דקאמר ר"א שעתידין ליתן את הדין והשתא אמימר ומר זוטרא פליגי בתר הכי אם האמת כן דרבנן מודו בירוקה או הדין עם אנשי גליל דס"ל דלגמרי פליגי רבנן ואנן מח' ספיקות דלקמן פשיטא לן כמ"ד לגמרי דאכל הדרא קו' לדוכתא מאי מס' לן ומ"מ במאי פליגי ר"א ורבנן ע' בח"ס יו"ד סי' ל"ד בשם רלב"ח ודפח"ח וש"י:

ולדעתי י"ל עפ"י דרכו דהנה שני פעמי' כ' בעורב למינו חד במשנה תורה וחד בתו"כ ואף דגם בנץ כ' ב"פ למינו אמנם עורב הרי כ' בלא"ה את כל עורב ולמה אצטריך קרא במשנה תורה לאכפולי תרוויי' או לכתוב את העורב למינו כמו גבי נץ או את כל העורב אלא ש"מ דהא דהדר קרא לתרוויי' למילף דגם אכל קאי למינו וכמ"ש רלב"ח דמכל מרבי' עורב חיור' ומלמינו סנוני' לבנה ורבנן למ"ד דלגמרי פליגי לא דייקי בזה דכיון

דהדר קרא משום דאה ואי' לכל הטמאי' גם חיור' ונדמה אהדר ע"י כל ולמינו ולעולם לא דרשי' למינו אכל:

אמנם כד דייקי' לה לפלוגתא דאמימר ומר זוטרא סלקא לן ע"כ שמעתא הכי דאמימר דס"ל דבחיורא כריסא גם ר"א מודה ובירוקה פליגי ס"ל לרבנן דהך קליפת הקרקבן קליפה וא"כ אית לי' תלתא סימני' ולאו עורב הוה ור"א ס"ל דלאו קליפה הוה ומ"מ בחיורתא דלא דמי לעורב העמקי כמ"ש החי' ר"ן בשם הרמב"ן דע"כ עורב עמקי אין כלו לבן דארז"ל כשתמצא עורב כולו לבן תמצא כשירה בנשי' מוד' ר"א דאין זה עורב וטהור כיון דאי' לי' תרי סי' אמנם למר זוטרא גם רבנן מודו דאין הקליפה קליפה ובחיורת' פליגי מטעם הנ"ל וא"כ הנך ח' ספיקות דלא כאמימר ודלא כמר זוטרא דלאמימר הל' כר"א וא"כ קליפה קשה אינה קליפה ולמר זוטרא גם רבנן הכי ס"ל ואין לומר דמס' לן הא גופא כמאן הל' כ"כ דא"כ הו"ל למחשב גם סנוני' בהדי הנך ספיקות וצ"ל דנפרשי' פלוגתיי' דר"א ורבנן כאמימר וקיי"ל כרב יודא דס"ל הל' כרבנן ובסנוני' הקליפה קליפה ומס' לן בח' ספיקות דבעי סכין מאי דינא

והנה לפנינו לקמן בבריי' למינו לאתויי עורב הבא בראשי יוני' ולכאורה ראי' מזה לאפוקי מרש"י דס"ל נדמה במראה בעי' אמנם למ"ד ירוקה כריס' מקרי נדמה במראה גם זה א"ש אמנם הרי"ף הביא הבריי' למינו להביא זרזיר וסנוני' וראשי יוני' מרב' מכל וכן הוא בהדי' בתו"כ פ' שמיני נ' דעתו דהג"מ רצה לתרץ הבריי' אליב' דרבנן ושבק לזרזיר וסנוני' אך מאחר דלא א"ש כ"א למ"ד בירוקה רבנן מודו ואנן כמ"ש מח' ספיקו' קיי"ל דאף בירוקה פליגי רבנן וע"כ מוטב להניח הבריי' כפשטא וזרזיר לדוגמא נקטא ובאמת העיקר על שכן ונדמה, וכמ"ש הר"ן אלא דלפי הנחה זו ע"כ גם הרי"ף ס"ל דנדמה היינו במראה ולא כמ"ש הר"ן בנדמה היינו בסימני' לד' הרי"ף:

תוס' ד"ה מפני שיש לו זפק ד' תוס' דנדמה דרבנן היינו בסי' וזה שכ' דבהכי פליגי ועד"ז נבא ליישב קו' תוס' על הרמב"ם דלהריב"ם צ"ל דר"א ורבנן בהא פליגי בזרזיר דלא הוה נדמה במראה אף דנדמה בסי' לרבנן לא הוה עורב ובסנוני' דהוה קצת דומיא לעמקי שוב אינו נדמה בסי' וגם אינו שכן ולר"א די בנדמה במראה ולרבנן כיון דלא הוה שכן בעי' גם נדמה בסי' ומעתה שפיר קאמר ר"נ דבב' סי' ובלבד שיכיר עורב דר"נ ס"ל כר"א כמ"ש אמימר לקמי' וא"צ נדמה בפי' דומה במראה ואם מכיר עורב ליכא למיחש למראה וגם למר זוטרא א"ש דע"כ ל"פ רבנן אלא בחיורא כריס' דאפי' לעמקי לא דמי כמ"ש הרמב"ן דלא ימצא עורב כלו לבן אבל בירוקה דדומה במראה מודו אף דלא דמי בסי' וא"כ שפיר הכל תלוי בו בלבד שיכיר עורב.

והנה הרש"א דחה קו' תוס' על הרמב"ם ממה שהקשו ב' סי' דומיא דא' דאי הא' ברור לן ע"כ היינו דלא דרס ולק"מ ונ' דזה א"ש בד' אמימר דקאמ' בהדי' והוא דלא דריס יל"פ דהיינו סי' טהרה אבל ר"נ הרי לא הזכיר מאומה מדרוסה ומהי"ת נפ' ד' אמורא באופן שהוא קיצור ולא פי' א"וו איזו סי' שיהי' קאמר ושפיר הקשו תוס' ומ"מ נ' ליישב דר"נ סי' א' של פרס ועזני קאמר דבהו מיירי ר"נ ואותן ב' סי' קים לי' לר"נ דליתנהו בעורב.

והנה סיימו תוס' דגם לריב"ם ק' והק' רש"א דאדרבא לריב"ם לא תי' מידי ונ' דוודאי לריב"ם לא תי' מידי אלא דכבר כ' לעיל דלריב"ם צריך לפ' דאינו ידוע אם דורס או לא וממילא גם הכי ל"ק אלא למה שדחו לעיל תי' זה הדר' ומקשו הכא ובאמת לריב"ם ע"כ נחתי' להאי תי'.

והנה מסקנת תוס' דפליגי בזפק אי הוה זפק וכבר כ' לעיל מ"ש בזה ולכאורה הא בהדי' אמרי' לקמן דבזרזיר בשכן פליגי וצ"ל כוונת תוס' דמאחר דר"א ס"ל למינו בא לרבות שכן אלא דאי הזפק של הזרזיר זפק י"ל ג' סי' טהרה ואין זה עורב ואמנם מאחר שהזפק קטן משאר זפק עופות טהורי' פוסלו ר"א מטעם שכן ולאו דלר"א הזפק י"ל שיעור.

ונבא עוד הפעם לד' הרמב"ם דהנה מבואר מדבריו דס"ל כד' הר"מ בר יוסף דעופות טמאי' אין להם אלא חד סי' טהרה דאל"כ הו"ל לבאר דבג' סי' טמא אי ס"ל בין כרש"י בין כר"ת ויש לתמוה על ה"ה שכ' דדין הרמב"ם שכ' דבאינו דורס ועוד סי' א' של טהרה טהור הוא אליבא דכ"ע הרי לר"ת כל הי"ט עופות וכן עורב אינו דורסי' וצ"ע ומ"מ כיון דהרמב"ם בשיטת הר"מ בר יוסף אזיל ע"כ ס"ל דסי' החדש הוא אינו דורס וא"כ מה ענין לד' הגאוני' דהכל תלי' בקרקבן נקלף שהוא לכאור' לשיטת ר"ח ונ' ד' הרמב"ם דהגאוני' לא מדינא קאמרו כ"א משום דאירע מעשה בהך תרנגולתא דאגמא דהוו מחזקי' לה באינה דורסת ולבסוף חזי' דדרסה ומשו"ה לא רצו לסמוך כ"א אקרקבן נקלף דסי' זה אינו בעורב דהרי קיי"ל כרבנן בסנוני' מה"ט וכיון דאינה מין עורב סמכי' שפיר שאינה דורסת דמאי איכא דלמא משאר עופות טמאי שקרקבן נקלף היא הני עופות טמאי' גופי' מיעוטן קרקבן נקלף ולא הביאו הראשוני' כ"א ינשוף ובת היענה והני אינן דומין כלל לעופות שלנו שאנו מתירין כי העופות הטמאי' חוץ מעורב שדבר בהם הכ' כלן משוני' ולא מצינו פלוגתא בהדי' ג"כ כ"א בעורב ז"נ פשט ד' הרמב"ם בענין קבלת הגאוני'.

וכ' רש"י עלי' דאמימר ונ' לי ענין דרוסה י"ל דרש"י בא להביא ראי' דע"כ אין פי' דרוסה כד' ר"ת או רמב"ן דהרי חזי' דכיון דלא חזי לי' דדריס שוב לא מחזקי' לי' בדורס והיינו אם הדרוסה נכרת בדרך אכילה ואין סברא שעוף יאכל פעם עד"ז ופעם ע"ד אחר משא"כ לר"ת ורמב"ן אין ראי' מפעם א' לחבירו אם פעם א' אוכל לאחר שהמית דלמא פעם אחרת

יאכל מחיי' וכן אליבא דרמב"ן ומשיטתו הביא ראי' לשיטתו ובאמת הם מפ' דאמימר כמ"ש תוס' דהאי סי' הוא אינו דורס ולא מיירי ממחזקי' כלל ושפיר פי' פירושם.

והנה מבואר מד' רש"י דגריס כגי' דידן דטעמא דאמימר משום דפרס ועזני' לא שכיח ביישיב אבל הרי"ף גריס ואיבע"א מאי איכא וכו' מ' דלליש נא דלא סבירא לי' לא נחתי' להכי ונ' דלל"ק פליגי ר"ל ואמימר תרוויי' לא חיישי' לפרס ועזני' כ"א ר"נ ס"ל דגם שאר עופות אינם דורסין ולכן מצריך גם לסי' אינו דורס שיהא בקי בהן ובשמותי' ומפ' הרי"ף כה"ר משה בן יוסף דקאי אכל כ"ד עופות אהא קאמר אמימר לא סבירא לי' ובלי"ב גם ר"ל מודה דשאר עופות דרסי' ומ"מ לא מחלק בין סי' דאינו דורס לשאר סי' משום פרס ועזני' ואהא קאמר אמימר דפרס ועזני' לא שכיח ביישוב ומבואר דהרי"ף כה"ר משה בן יוסף ס"ל:

תוס' ד"ה והוא אבל רש"י גריס והנ"מ וא"כ אין שייכות כמעט לפי' תוס' והנה קו' ראשונה שהק' ארש"י דלמא עורב הוא יש לתרץ דסי' א' דקאמר ע"כ היינו של פרס או של עזני' והני ב' סי' ס"ל דתרוויי' ליתנהו בעורב וא"כ לעורב ליכא למיחש דמיירי דאי' לי' האי סי' דליתא בעורב אמנם אקו' שניי' כבר תמה רש"א דאי הוו פרס ועזני' שכיחי ביישוב לא הוה מחזקי' באינו דורס וק' היאך לא נחתו תוס' להכי ונ' דהני תרי קו' של תוס' הן ע"ד את"ל וכוונתם דאם נתרץ קו' ראשונה דכיון דחזי' ע"י דרך אכילתו שאינו אוכל כדרך הדורסין מחזקי' לי' באינו דורס א"כ אפי' אם פרס ועזני' שכיחא נסמוך אהא וע"כ חדא קו' ק' ולמ"ש הראשונה נתיישבת בענין אחר בע"ה.

וראי' בתוספתא רשב"ג אומר כל שיש לו אצבע יתירה טהור מ' דאצבע יתירה הוא סי' החדש וזה תימא דהרי כ' תוס' וכל הראשוני' דכמה עופות יש להם אצבע יתירה אמנם לד' הרמב"ם דר"ל אם אינו דורס ויש לו עוד סי' טהרה טהור נקט רשב"ג אצבע יתירה לרבותא דאפי' סי' טהרה זה מהני באינו דורס.

ומלקי' עלי' גם רש"י בא ליישב קו' תוס' דמאי אתא לאשמעי' ולזה כ' רש"י דהיה וודאי חגב טמא ולא ס'.

מאי ספיקיי' ע' רש"י ותוס' הנה מ"ש תוס' דדוחק לומר שלא חשו רק לעורב י"ל שהי' שכן ונדמה לעורב ומ"מ בג' סי' א"א להיות עורב ואי אי לי' תרי סי' לעורב חיישי' משום דהוא שכן ונדמה:

ומ"מ ד' רש"י דמפ' דהו"ל ג' סי' אף דרש"י לא ס"ל ע"כ דקורקבן נקלף הוה סי' החדש מדפוסל בג' סי' דמתני' נ' דאמרי' חד מניי' הוה תרנגולא דאגמא והנה רש"י גבי תרנגולתא דאגמא כ' מכאן מוכח דאין שום עוף טהור נאכל אלא במסורת כוונתו דאפי'

ג' סי' לא מהני והתוס' דפשיטא להו דג' סי' מהני השיגו עליו וכ' דמיירי שלא הי' לה כ"א סי' שאינו דורס לבד ואמנם רש"י דפשיטא לי' נ' דמדקרי לה תרנגולתא ש"מ דהי' לה כל סי' דתרנגולת דהיינו אצבע וזפק וקורקבן דאל"ה האיך עלה על דעתם לקרוא אותה תרנגולת וא"כ ה"ה תרנגולא ג"כ אי' לי' כולא סי' תרנגול אלא דבקליפת הקורקבן נסתפק להו ונמצא לפי הס"ד התרנגולת הוה פשיטא להו דכשירה ובתרנגול מס' להו ולמסקנא תרנגולת פשיטא דאסורה ותרנגול בספיקא קאי אלא שאני חוכך אם ר"פ לא פליג אדאביי הוא דאמר דתרנגול דאגמא היינו מרדא וספיקא הוה אבל ר"פ י"ל דס"ל לאו היינו מרדא וודאי אסור:

והנה רש"י בנדה נ' ע"ב כ' בהדי' דהך תרנגולת נקבה אסורה והתוס' בשמעתין דחו דברי' מדאמרי' היוצא מן הטהור טהור ובנדה דחו זה דבאפרוח שמתהוה מן העפר ל"ש זה בין לקולא שיהא טהור מפאת הנקבה בין לחומרא מפאת הזכר ולכאורה מוכרח לומר כן דמ"ש אפרוח זה מאפרוח ביצת טריפה דשרי ג"כ מהאי טעמא ונ' ד' תוס' בחולין דאס"ד דגם באפרוח ביצת טמאה שייך זה דאם האב הזכר טהור האפרוח טהור אם דומה לזכר משום ה"ט דמעפרא גביל אדאשמעי' אפרוח ביצת טריפה לישמעי' רבותא טפי אפרוח ביצת טמאה מאי אמרת זה לא אפשר דאין טהור מתעבר מן טמא וה"ה איפכא א"כ ממילא מוכח דלא כרש"י דא"א להיות הזכר טמא והנקבה טהורה אלא דמ"מ צריך פי' דמאי סברא לחלק ביני' ונ' די"ל דהנה ביצת טמאה ילפי' מבת היענה ואמנם לית מאן דפליג דגם יענה בס' וכלל קרא ביצת היענה בהדי יענה לומר לך מה יענה אין לה היתר אף ביצה דידה אין לה היתר אפי' אם האפרוח אינו דומה ליענה משא"כ ביצת טריפה אם גם להאי מדמי' כמ"ש תוס' בסוגי' דביצים מ"מ לביצה מדמי' לה דהביצה אסורה ומקרי ביצה אסורה אבל אין שמה יענה כמו התם ומיושב עפי"ז קו' תוס' לקמן בסוגי' דביצי' ל"ל קרא לאסור ביצה טמאה דאצטריך קרא לאסור אפרוח ביצת טמאה וכמ"ש ומ"מ בנדה ל"מ להו לחלק אלא שיש לדון אם למסקנא גם בנדה לא הדרי בהו תוס':

והנה מסקנת דברי' בנדה שם צריך ביאור שכ' דלא דמי לשאר עופות מ' דפשיטא להו דאף דחזי' דדריס מ"מ כיון דלא הוה משאר עופות טהור ומהיכן פשיטא להו הרי דורס טמא מלתא באנפי נפשי' הוא ונ' דדייק להו הכא מדאמר ר"נ הי' בקי בהן ובשמותי' עוף הבא בסי' א' טהור ואמאי נהי דאינו מהן מ"מ דלמא דורס אלא ש"מ פשיטא דדווקא נשר כ' רחמנא להורות על כיו"ב וכל שאין לו סי' טהרה אף שאינו נשר הוא טמא משא"כ שאר עופות הבקי בהן יכול לאכול כל שאינו דומה לנשר:

אלא דק' מהיכן פשיטא להו דהך תרנגולתא הוה לה עוד סי' טהרה הרי הכא בחולין בהדי' כ' בפשיטות דמיירי שלא הי' לה שום סי' טהרה ונ' דהתם כ' כן רש"י לטעמי' דס"ל דהך תרנגולתא הוא מין א' עם התרנגול והתרנגול לא הי' אוכלי' משום דהי' מס' אם הקרקבן נקלף אבל התרנגולתא הוה קורקבנה נקלף והי' אוכלין אותה וא"כ הרי חזי' דהוה לה עוד סי' טהרה וכ"ז לד' רש"י אבל בחולין שכבר החליטו תוס' נגד רש"י כ"א דהוה מין בפ"ע שפיר כ' דיל"פ שלא הי' לו שום סי' טהרה רק אינו דורס

והנה יש להביא ראי' לסברת תוס' נדה דבעוף ל"ש כל היוצא מן הטהור מההוא בר אווזא דאתא לקמי' דמר שמואל דאי לא הוה הקורקבן רפי בשמשא הי' מטריף ואמאי הרי מבר אווזא דטהור אתא אלא ש"מ דבעוף ל"ש היוצא מן הטהור ולד' תוס' חולין צ"ל כמ"ש הכנפי יונה שהי' בר אווזא הבר ומ"מ זה דוחק דהו"ל להש"ס לפרש בר אווזא הבר ולא קאמר כ"א סתם ההוא בר אווזא:

ומ"מ בין לתוס' חולין ובין לתוס' נדה ומכ"ש לרש"י נדה מבואר דפשיטא להו דבעוף טהור וטמא מתעברין זה מזה אין מקום לד' רש"י וא"צ לד' תוס' לא דנדה ולא דחולין וכמ"ש לעיל ותימא בעיני על מרן הגאון זי"ע בח"ס יו"ד סי' ע"ד שצידד בזה אי גם בעוף אמרי' אין מתעבר מן טמא הרי מד' רש"י ותוס' אלו מבואר דבעוף ל"ש כלל זה וגם מהכנפי יונה נעלם ד' תוס' ורש"י אלו וכן מ"ש מרן זי"ע דשייך בטהור וטמא חוששין לזרע האב הא מלתא תלי' בהני תרי תוס' לתוס' נדה ורש"י ל"ש חוששין לזרע האב ולתוס' חולין שייך:

והנה זה שנים באו למדינתינו תרנגולי' משוני' בג' ראשי עניני' מתרנגולי' שלנו רגלי' גבוהי' מאור וזה הי' אפשר לדמות למאי דאמרי' בב"ק אי נימא משום דהאי אריך קועי' כמו שהובא בצ"צ סי' כ"ט לענין אווזת הבר אמנם אין להם כח הקפיצה כ"א הולכי' רק על הארץ ואפי' ב' אמות אינם יכולין לקפוץ וגם קולם משונה והנה הקפיצה אין לתלות במה שרגלי' גבוהות דמלבד שבעופות טמאי' יש שגבוהי' כסוס כגון היענה ופורחי' באויר אפי' בעופות טהורי' המצויי' בינינו עוף שקורין אנדיאן רגלי' גבוהות ביותר ומ"מ פורח על כל הגגות וגם שינוי הקול מלתא היא דהרי כ' הר"ן רבנן מטהרין זרזיר לשיטת רש"י משו' דקולו משו' מקול עורב:

והנה יש שרצו להכשיר עפ"י מ"ש הרב אב"ד מו"ה נתן כ"צ אדלער בלונדן שקיבל עדות מפי אנשי אסטאינדיען שאוכלי' אותם שם אמנם לא שלח הרב כ"א כתב ריקם ומי יוכל לסמוך אם הם אותם שקיבל העדות עליו וכי שם שכ' הרב דהיינו קאכקינא היהנר כתוב עלי' ואמנם בר מן דין כ' לי ת"ח א' שמו מו"ה שמעון דייטש מירושלי' עיה"ק תוב"ב כי

לפני' העידו מקאלקוטא שהוא ג"כ מדינה כאינדיען אנשי' נאמנים כי אדרבא היהודים בקאלקוטא נמנעי' מתרנגולי' אלו ועל מי נסמוך כוונתי דצריך דרישה אם אין אוכלין מחמת חסרון מסורת או שמחזקי' לאי' וכמו שביאר הש"ך ויש שרצו להתיר מטעם אין טהור מתעבר מן טמא וכן אמרו משמו של הרב אב"ד במקלאש מוה' בער למדן בעל מחבר ס' מנחת עני זצ"ל אמנם כבר כ' לעיל דמבואר מד' רש"י ותוס' חולין ונדה דבעוף ל"ש כלל זה אבל גברא רבא אמר מלתא אין מזחיחין אותו וי"ל דדבר זה תליא בפלוגתת ר"א ורבנן דמ"ש ר"א לא לחנם הלך הזרזיר אצל העורב כוונתו ג"כ שמזדקק לו ומתעבר הימנו וס"ל לר"א דגם בעוף אין טהור מתעבר מן טמא אלא שחכמים מה"ט גופא דלית להו בעוף האי כללא נחלקו עליו ומ"מ כיון דהרמב"ם פסק כר"א מ' דגם בעוף יש לו האי כללא דריב"ל דאין טהור מתעבר מן טמא ונמצא לד' הרמב"ם יש מקום לד' המתיר הנ"ל אמנם לד' רוב ראשוני' ולפי מה שבארנו מד' רש"י ותוס' אין מקום לדברים אלו ומ"ש רוב ראשונים היינו שפסקו דלא כר"א בזרזיר וא"כ על התרנגולי' זכרי' עצמן שהובאו למדינתינו אין היתר למאי דקיי"ל בשו"ע דבעי' מסורה אין היתר בלא מסורה אמנם הנולדים מתרנגולת שלנו כמו שכן הם רובם לע"מ אלא שבאו מכח אותו תרנגול האסור לנו מס' למ"ש תוס' דל"ש כאן חוששין לזרע האב וכיון דנולד מתרנגולת דידן ואי' לי' סי' טהרה ואפי' אי מעפרא קגביל כ' תוס' דכיון דאי' לי' סי' טהרה אינו מכ"ד עופות אלא שדומה במקצת לא בהכל להזכר שבא ממנו כי כבר יש לו כח לקפוץ נ' ברור דלד' תוס' מותר כמו כל תרנגולת דאגמא דנהי דבתרנגול דאגמא נפקא לן חומרא היינו משום דאין לו סי' טהרה דאין קרקבנו נקלף משא"כ כאן דהתרנגול גופי' אינו חסר סי' טהרה כ"א מסורת והתרנגול שילדה גם מסורת אי' לה וכיון דלא אמרי' חוששין לזרע האב ממילא שרי אבל כ"ז לענין התרנגולי' הנולדים מן הבצים דל"ש בהו חוששין לזרע החב אבל הביצי' וודאי שייך בהן חוששין לזרע האב ואסירי לכאורה מס' אם לא שנאמר מאחר דחוששין לזרע האב גופי' ספיקא הוה והנך תרנגולי' מידי ספק לא נפקא וא"כ גם הביצי' יש להתיר מטעם ס"ס אלא שיש לפקפק בזה דזה מקרי ס' א' בגופו ס' א' בתערובות אמנם למ"ש הש"ך סי' נ"ז דבס' פלוגתא סמכי' אפי' אס"ס שאינו ס"ס ממש וה"נ הרי לד' תוס' ופ' רש"ל כוותי' כל עוף שיש לו ג' סי' טהרה א"צ מסורת אלא דהש"ך דחה דבריו ומ"מ הסומך עליו בהצטרף עוד ס' א' אין מוחין בידו ומה גם שכ' לעיל דלד' הרמב"ם בזרזיר גם בעוף אמרי' אין טהור מתעבר מן טמא וע"כ דגם התרנגול טהור ויש לצרף גם דעה זו לד' תוס' נמצא כללא דשמעתא לדעתו לענין התרנגולי' נחלק לג' חלוקי' התרנגולי' עצמן אין להם היתר כ"א לד' הרמב"ם בזרזיר ונחלקו עליו רוב הפוסקי' ולד'

ר"א שפסק כר"ת ונדחו ג"כ דברי' מהאחרוני' ע"כ כל בעל נפש ירחק מהם הביצים תלי' בפלוגתא דחוששין לזרע האב ויש להקל קצת מטעם ס"ס בהצטרף ד' רש"ל וד' הרמב"ם הנ"ל ועפ"י סברת הש"ך סי' נ"ז וכמ"ש התרנגולי היוצאי' מהבצים לד' רש"י נדה ולפשט ד' תוס' שם גם חוששין לזרע האב לא שייך בהם והביאו ראי' לד' מבר אווזא דשמואל המה מותרי' אמנם לד' תוס' חולין אכתי אסירי אלא כיון דלד' תוס' מטעם סי' טהרה מותרין ולד' רש"י דלא מהני סי' טהרה מטעם אין חוששין לזרע האב מותרין אין להחמיר בהם כ"א על עצמו ואין למחות ביד חברים כלל.

ומהך בר אווזא דמר שמואל מוכח כד' הרא"ח שכ' דקבלת בחרטום ורגל לא מהני כ"א אם יש לו עוד ג' סי' טהרה והנה מדקרי לה בר אווזא בלי ס' הי' לה רגל וחרטום כבר אווזא ואע"פכ נסתפק מר שמואל אם היא כשירה ש"מ דלענין דרוסה דווקא מהני סי' רגל וחרטום לא זולת.

והנה הב"י צידד אי תרוויי' בעי' ונ' דזה תליא בפי' דרוסה דלרש"י דדרוסה ברגל לחוד סגי וזה הי' ד' ריי"ו שהתיר העוף שאנו קורין חסידה אבל לשאר מפ' דדרוס כ"ע א"כ הרי חזי' דגם בחרטום הורגין ומכין עופות הדורסין ע"כ בעי' חרטום ורגל דווקא כאווז ואז ע"כ אינו דורס ודע דאווז שלנו שאין לו זפק ע"כ נאכל במסורת ודע דמ"ש רש"י אבל במסורת נאכל כוונתו לד' הש"ך דא"צ בדיקה.

והנה מד' הרא"ש בתשו' בענין החסידה שהביא ב"י מבואר כד' הש"ך דהרא"ש לא נחלק על הרשב"א כ"א היכא דליכא מסורת לאי' אבל היכא דאיכא מסורת לאיסור גם הרא"ש מודה דמה"ט לא רצה לסמוך על מסורת בני ספרד בהך חסידה.

תוס' ד"ה הא באתרא דשכיחי הנה רש"י לא הזכיר דדמי לפרס ועזני' כ"א סתם הואיל ויש להם סי' ח' אלא שהתוס' דייקי כן ליישב ד' רש"י דאי משום שלא הי' להם כ"א סי' א' למה דווקא אלו לא אכלו אטו בר מהני ליכא עופות שאין להם כ"א סי' א' א"וו משום דדמי וא"כ בכל מקום שאני ואמנם וודאי הני יש להו קצת דמיון ומ"מ אין כוונת רש"י דמשום הדמיון לא אכלו להו כ"א הענין משום דכיון דהתם שכיחי פרס ועזני' לא אכלי' התם שום עוף בסי' א' כפשט ד' אמימר לעיל והני דנקט לרבותא דאף דיש להם קצת דמיון מ"מ באתרא דלא שכיחי פרס ועזני' אפי' הכי אוכלין בסי' א' .

כ' מרן זי"ע בס' ח"ס סי' ע"ד דממ"ש גבי רחם פעם אחרת רחמה נ' נקבה מ' קצת דהתם הוא דלא תחלוק בין זכר לנקבה אבל באינך נוכל לחלק ויש לומר דלמא ג"כ שלא ליתן פתחון פה כמו בדאה וראה, אח"כ למה לא קאמר הש"ס הכי גבי רחמה ומ"מ י"ל דהש"ס לא רצה לומר כן ארחמה דלמא הטעם כד' מרן שלא לחלוק בין זכר לנקב ומ"מ לא

מצי' לדיוקי אשאר עופות דהרי למסקנא כ' דאה וראה שלא ליתן פתחון פה גם ברחמה י"ל הכי:

ולולי דמסתפינא הייתי אומר דלתרץ זה אז"ל דהא דקראו הכ' זמנא אחרינא רחמה להורות כיון שבא רחמה באו רחמי' ע"ד רחמה הכ' בהושע או שהם רומזת על השכינה כידוע:

וכ' רש"י רחמי' מטר ולכאורה כיון דעתידה לבשר הגאולה דלמא רחמי' היינו כדאמרי' במגילה גאולה בכל יום ואפשר גם כוונת רש"י עד"ז דאמרי' במס' תעני' גדול יום הגשמי' כיום קיבוץ גליות שנא' שובה ה' את שבותינו כאפיקים בנגב אמן

רש"י אף כל כיו"ב והנה ד' רש"י דחוץ מכ"ד עופות אין עוף טמא כלל ונ' דרש"י לטעמי' לכאורה דס"ל די"ט עופו' דורסין ואס"ד דהנך כ"ד משום סי' כ' להו רחמנא כמ"ש תוס' ליכתוב רחמנא עופות טהורין וג"כ נדע דטמאי' אסורין דהרי כולן דורסי' לבד מפרס ועזני' והוה די בעופות טהורין וההוא טמא לחוד אבל לד' תוס' די"ט עופות אינן דורסין וכיון באין עוף טהור דורס הי מניי' דהוה כ' רחמנא הו"א משום דאינו דורס הוא וי"ט עופות ג"כ שריין לכך אצטריך רחמנא למכתב טמאי' דווקא ונ' דגם בתרנגולתא דאגמא אזדא לטעמי' דלרש"י דאין עוף בלא סי' טהרה טמא כ"א מין נשר ותרנגולתא לאו מין נשר היא משא"כ לתוס' דיש עוד עופות טמאי' בלא שום סי' טהרה ולכך פי' רש"י שהי' לתרנגולתא עוד סי' טהרה ותוס' פי' שלא הי' לו עוד שום סי' טהרה:

תוס' ד"ה פירושן מד"ס הנה מה שהקשו א"כ מאי קאמר לקמן גבי ונגמר מפרס וכו' נשר דכ' רחמנא ל"ל הרי אצטריך לבנין אב ולכאורה לפי מאי שנחלקו לקמן במסקנא על רש"י ופירשו דהא דאצטריך נשר לאפוקי פרס ועזני' ר"ל דלא נימא דהאי סי' לחוד לא מהני א"כ דלמא גם לעיל מני' ה"פ וא"כ א"צ למילף מנשר כלל דסי' דפרס ועזני' באמת לא מהני והשאר יש למילף בבנין אב מפרס ועזני' כמו מנשר וצ"ל דמ' להו לתוס' דבס"ד כל הקו' הולכי' ע"ד א' וכשם דקו' ראשונה ונילף מני' אזלא דכל תלתא לא ניכול ה"נ כל הקו' הולכין עד"ז אמנם אדרבא יותר מסתבר למימר דגם התם לא הק' הש"ס כ"א דבהני תלתא לא ניכול אבל לא דבכל תלתא ולא הי' ק' קו' תוס' דא"כ היינו קו' דנילף מתורץ אמנם התינח לד' ר"ת די"ט עופות אינם דורסין א"כ מק' הש"ס שפיר ליליף מניי' דבאצבע וזפק ואינו דורס לא ניכול ובאמת אכלי' משא"כ לרש"י די"ט עופות דורסין א"כ באמת לא אכלי' בהני תלתא סי' אם דורס חד מניי' וע"כ דקו' הש"ס הי' דגם בתלתא אחריני לא ניכול נמצא דלד' רש"י הוא שהקשו לא לד' ר"ת

ושם בסו"ד דס"ד דתורין מיותר הק' מרן זי"ע בס' ח"ס האיך שייך עד"ז אמר רב עוקבא כיון דכל השקלא וטרי' לא הי' אלא טעות ועיי"ש מה שתי' ודפח"ח וש"י ולי נ' דייתור דס"ד הוא מדכ' רחמנא כמה פעמי' דאין עוף ראוי להקרבה כ"א תורין וב"י למה אכפל קרא בכל פעם לפ' שוב תורין וכו' אלא ש"מ אם אינו ענין לקדשי' תנהו ענין לחולין וע"ז משני רב עוקבא דלעולם לקרבן ואדרבא ס"ד לבנין אב לקדשי' אתי דתורין לאו דווקא כ"א עוף שיש לו ד' סי' כתורין קמ"ל דתורין דווקא:

ובדברי מרן זי"ע שם יש ליישב מ"ש תוס' דס"ד דסי' טהרה דעורב הם סי' טומאה דא"כ שליל דשרי רחמנא מ"ט הרי אי' לי' ע"כ ד' סי' טהרה כמו שביאר מרן זי"ע וא"כ אי סי' טהרה דעורב הן סי' טומאה האיך אכלהו ישראל במדבר.

ובענין קו' תוס' על רש"י למה הוצרך לפ' דלא ידעי' סי' החדש מאי ניהו הרי מצי הש"ס לומר דס"ד אי לא כ' נשר למיסר בהאי סימן מיהת נ' דלא ניחא לרש"י לפ' כן דא"כ אמאי תניא בבריי' דנשר בא להורות על כל הד' סי' לימא דנשר בא להורות על הסי' החדש אלא ש"מ דגם רז"ל לא הי' בקיאי' סי' החדש מאי ניהו וזה שורש ד' רש"י בכל הסוגי'.

והנה כ' תוס' דהו"מ הש"ס לשנוי די"ט כתובין הבאי' כא' אלא דעדיפא משני וצריך לחקור מאי עדיפות וכי איכא למ"ד דיותר מג' כתובי' הבאי' כא' מלמדין והנה לקמי קאמר דדאה וראה אי' ודיה לא נאמר כ"א שלא ליתן פתחון פה לבע"ד וק' כיון דאי' להו עכ"פ סי' איה מהי"ת יהא שרי ומ' לכאורה דלענין התראה מיהת נ"מ דאם התרו בו על אי' אינו לוקה וא"כ אתה צריך לומר דצריך להתרות בו על כל עוף טמא משום האי עוף דכ' בקרא ותו לא הוו כתובי' הבאי' כא' דכל חד לגופי' אצטריך אלא דאי הוה ילפי' מניי' ויק' עכ"פ משום מאי נתרה בהני דלא כתיבי וצ"ל דבאמת א"צ התראה כ"א משום בשר עוף טמא ושפיר הוה להו י"ט כתובי' נמצא דלד' המק' דלילף מניי' הוא דכ' תוס' דהו"מ לשנויי דהו"ל י"ט כתובי' אמנם למסקנא אין כאן י"ט כתובין ושפיר כ' תוס' דעדיפא משני כלומר תי' דקאי גם למסקנא:

והנה קו' תוס' בעורב דהו"מ לשנויי למסקנא ל"ל היינו תוס' לטעמיי' דס"ל אליבא דרבנן דזרזיר דלא מרבי' מלמינו כ"א דומה בסי' משא"כ לרש"י דלא בעי' דומה בסי' א"כ י"ל דמעורב לחוד לא הוה ילפי' כ"א סי' עורב אבל סי' מיני עורב הו"א כשרי' וניכול בהו אצטריך למינו ומתרווייי' פריך דנילף מעורב ומינו דבכל תרי לא ניכול.

ודע דמצאתי בריי' בתו"כ מורה בהדיא כד' התוס' בפי' אף כל כיוצא בו והכי איתא התם למינהו ארבע פעמים ל"ל ואפשר דקאי ל"ל במשנה תורה עוד הפעם דהרי מקמי הכי מייתי הא דנץ למינהו להביא בר חיזיא ומשני ריבה ס"ד הני אסורים והשאר מותרות

הא כיצד ילמד סתום מן המפורש מה נשר מיוחד וכו' כדמייתי לה הש"ס הכי דקאמר בהדיא דמנשר ילפי' דשאר עופות שאין להם סי' טהרה כלל אסורים וכד' תוס':
לבני יונה ותסיל יל"ד אדרבא כיון דתסיל מין יונה לא צריך למתניי' ונ' דק' להש"ס לאיזו ענין קתני מפני שמוצצת א"וו משום דתסיל לא מין יונה ומ"מ מוצצת וא"כ אינה פוסלת במי חטאת נקט הכי לרבויי תסיל וכ"ת דלמא הא גופא אשמעי' דכל דמוצצת יונה שמה ותסיל ג"כ מה"ט מין יונה ומ"מ אין מציצה דידה מציצה מפני שמקיא וא"כ הכי קתני דווקא יונה שמוצצת לאפוקי תסיל אף דלענין קרבן מקרי יונה פוסל במי חטאת:
ופי' רש"י לעיל דמוצצת פסול משום מלאכה ולבסוף כ' תרי טעמא ונ' דשאר עופות מן החרטום נוזלי' המים מיד לחוץ דאינם מוצי' וליכא כ"א משום מלאכה משא"כ תסיל דמוצץ ומקיא יש בו ג"כ משום תערובות.
ובשלהי הסוגיא כ' רש"י דגים טמאים ע' בתוס' כוונתו דאל"כ מאי קמ"ל וק' א"כ במסקנא מאי קמ"ל בעופות טהורים אין מספר ונ' דה"פ דמשו"ה כ' קרא בדגים וחגבים סי' לא פרטן משום דהטמאים הם ז' מאות מינין ומכ"ש שלא הי' יכול לפרוט העופות טהורים דלהם אין מספר.
וכ' רש"י פרט בטהורות איל וצבי וכו' נ' דרש"י בא ליישב פשיטא דטמאות מרובות דהרי אין לנו בהמה טהורה כ"א שור שה ועזי' לזה כ' רש"י דבהמה דנקט ר' לאו דווקא כ"א חיה וקמ"ל דחיות טהורות ליכא כ"א איל וצבי וגו' הני דחשוב קרא.
לפני מי שאמר והי' העולם י"ל דרבינו הקדוש דהוא ר' יהב טעמא על מה זה דבהמות טמאות מרובות ועופות טהורות מרובות ולזה קאמר דהש"י עשה זה להוית העולם דבהמות עיקרן למלאכה הלכך טמאות מרובות משא"כ עופות עיקרן למזון ע"כ טהורות מרובות בריך רחמנא דסייען.
בע"ה בענין טריפות הריאה (**מהדורא בתרא**)
הריאה שניקבה הק' התו"ח למה לא תנן קרום הריאה כמו גבי מוח ונ' דלמ"ד חסרון מבפני' שמי' חסרון וחסרה קאי על חסרון מבפני' אי לאו דתני הריאה כ"א קרום הריאה הוה צריך למכפל ולמתני או שחסרה הריאה ואפי' למאן דמוקי לה כר"ש רבותא אשמעי' דאפי' בריאה עצמה שניקבה כשר לר"ש עד שתינקב לבית הסמפונות.
תוס'. ד"ה א"ל קרמא תתאה יל"ד דלמא לעולם מ"ד תתאה ס"ל דסגי תתאה לחוד וכמ"ש הרי"ף באמת במוח ואמנם מ"ד עלאה הוא דבעי תרוויי וכוותי' קיי"ל ונ' דבשלמא אי מ"ד תתאה ס"ל דבעי' תרווי שפיר קמוסיף אמ"ד עלאה וכמ"ד אף תתאה אלא מ"ד עלאה אי ס"ל דבעי' תרוויי הו"ל לפ' דבעי' תרוויי':

ריאה דאוושא לכאורה מנא ידעי' וצ"ל ע"ד שכ' הרא"ש גבי אטום דאיתיליד בה ריעותא והוצרכו לנפחו' וא"כ יל"ד למה לא כ' הרא"ש דבריו אריאה דאוושא דשמעתין.

נ' דמ"ש הש"ך דמ' מד' הפוסקים דדווקא באגלד כולו מצריך בה"ג בדיקה כוונתו למ"ש הרא"ש ד' בה"ג משום דנשתנה מברייתו ושינוי מברייתו וודאי ל"ש כ"א בנגלד כולו

ודע דמ"ש הרא"ש להק' מנא ידעי' שהוא אטום היינו משום דכ' רש"י דאטום י"ל מראה ריאה ומראה מוגלא מקרי טנרי ואמנם לד' הר"ש שהביא ב"י דאטום קשה במשמושו שוב לא יק' קו' הרא"ש ודע דמ"ש הלח"מ דאם סירכא במקום האטום טריפה אם עולה בנפיחה מכח הסירכא וק' הא בלא"ה הוה תרתי לריעות' וצ"ל דס"ל כד' הרשב"א דטריפות האטום הוה משום הנפת הריאה על הלב ולדבריו כ' הפמ"ג ל"ש באטום תרתי לריעותא:

ואמנם כוונת הד"מ סי' ל"ט דבסירכא ממקום למקום אם הבשר מקמיט טריפה מטעם אטום ע"כ כוונתו משום תרתי לריעותא דאל"כ קמט בלא סירכא ג"כ יהי' טריפה אע"כ קצת אטום קאמר ומצטרף לריעותא דסירכא. בענין הכלי' גבי צמקה נ' דמרש"י והרשב"א והרמב"ם עולי' בקנה א' דרש"י פי' כלי לבני וכלי שחורי' והרשב"א פי' דבריו דהלבני' אינם מצופים באבר והשחורי' מצופים באבר והרמב"ם גלה טעם הדבר דכלי שאינו מצופה האויר החיצוני' נכנס בו ובקיץ מועיל להקר ובחורף מזיק משום דמיקר טובא משא"כ מצופה בחורף מועיל שמגין מן הקור ובקיץ מזיק משום שאין האויר נכנס לתוכו והוה חם יותר מדאי.

במ"ש רש"י גבי משמשא ידא דטבח' כגון נקב העשוי בסכין כוונתו לענ"ד לד' הר"א סי' ל"ו שכ' דיש חילוק בין נקב בארוך דוודאי תולין שנעשה לאחר מיתה לנקב עגול דוודאי נעשה מחיים ר"ל ע"י חולי על הרוב הוא עגול וז"נ ג"כ כוונת רש"י דצריך להראות כנקב העשוי בסכין שיהא ארוך ולא עגול ועד"ז יש להסביר מ"ש רש"י דהא תלי' בזאב ולא אמרי' שמא במקום נקב ניקב דמדמי רש"י הך דשמעתין לזאב במקום שיניו והתוס' פ"ב גבי הך דזאב דייקו משמעתי' דאף שלא במקום שיניו תלי' בזאב ולמ"ש א"ש דמיירי כאן כגון נקב העשוי בסכין ובנקב כהאי וודאי יש רגלי' לדבר לדמותו לזאב במקום שיני':

ומ"ש רש"י במורנא תולעת היוצאה מן הריאה ונקבה נ' כוונתו דבעי' שיהא התולעת בצד הנקב כד' רש"ל וב"ח ואפשר דבעי' תולעים כמספר הנקבי' ג"כ ולכאורה זה ראי' לד' מרן בח"ס חי"ד סי' מ"ד שכ' דתולעת אין דרכו לנקוב כ"א אם רוצה לצאת החוצה לבקש חמימות ומ"מ החולקי' ולא בעי כאן תולעי' כמספר הנקבי' א"צ לומר כמ"ש הש"ך דאמרי' נשך וחזר ונשך דזה דלא כד' מרן הנ"ל אמנם בתשו' מהר"ם לובלין שם כ'

בהדי' הטעם אמרי' הי' וננערו מאילי' כי מלתא דלא רמיא עלי' דאינש לאו אדעתא והנה לד' מרן אם נמצאו תולעי' אפי' במקום שמטריפין ולא חזי' שום ריעותא יש להכשי' וכן מטין ד' הב"ח בש"ך סי' ל"ו שם שכ' כיון דחזי' שהם נקובי' אמנם ק' לי א"כ אמאי בקרום של מוח טריפה לדידן הואיל ואין אנו בקיאי' בבדיקה כיון דאין דרך התולעת לינקב למה נחזיק ריעותא כלל ויותר ק' מזה מה שנתקשו האחרוני' למה בסי' ל' כשר אדרבא אם גם נימא במוח משום שרוצה לצאת החוץ נוקב מ"מ בחוטם דל"ש זה למה נחזיק ריעותא וצ"ע גם ד' הש"ך ק' דבסי' ל"א מחזיק בד' הדרישה דריאה טעמא דתלי' משום דמרחפת והן הן ד' הב"ח שמחלק בין ריאה לכרס ודקין אמנם בקורקבן כ"ע מודו וכמ"ש בהג"א בשם הפוסקי' ובסי' ל"ו דחה ד' הב"ח בכרס ודקין ומ"ש בנמצאו תולעי' בלא נקב על הבני מעי' צ"ע:

הנה לכאורה הי' נ' דהך פלוגתא דמורנא תלי' בפלוגתא דלעיל גבי טבחא אמנם כד דייקת י"ל דאפי' מאן דס"ל התם תלי' הטעם משום דלא הוה שום ריעותא מחיים משא"כ במורנא דעכ"פ לכ"ע אתחזק ריעותא מחיים שהרי הוחזק כאן תולעת מחיים יש לומר דהא תלי' דאי תלי' בזאב אף שלא במקום שיניו והתם יש לפנינו ריעותא שהרי אין הנקבי' דומי' זל"ז ומ"מ אמרי' נשחטה הותרה א"כ גם כאן לא משגחי' בהך ריעותא דתולעת דהוה מחיי' משא"כ מ"ד דמורנא לא תלי' ס"ל באמת דבזאב דווקא במקום שיני' תלי' ומשום דלא הוה ריעותא מחיי' משא"כ שלא במקום שיני' לא תלי' וה"נ במורנא לא תלי' ואפשר דלרמז זה כ' רש"י בזאב דמיירי במקום שיני' ולמימר דאפי' מאן דפוסל במורנא מודה בטבח ובזאב.

ודע דהאוסרין בהג"א נ' דהוה ס"ל ג"כ דטעמא דבריאה תלי' משום דמרחפ' ול"ש כן בקורקבן והמתירין ס"ל טעמא דריאה משום דמחיים לא פירש' תולעי' כ"ז שיש להם חמימות בפני' וא"כ ה"ה קורקבן ולד' הב"ח טעם המתירין משום דקורקבן עב:

והנה הב' שהביא טעם למה כשר בריאה מ' מד' הש"ך דאי לאו הני טעמא דלא מכשירין כ"א מטעם נשחטה הותרה וכמ"ש הטור א"כ עכ"פ מצטרף לס"ס משא"כ לטעם הב"י י"ל כמ"ש הרמב' בידוע שלאחר שחיטה פריש ואפי' לס"ס לא מצטרף ודע דמ"ש הב"ח חיישי' שמא מבחוץ באו בא להוכיח דאין הטעם משוה דאמרי' מחיים לא פרשי דאכתי יק' מאן לימא לן דפרשי מבפני' דלמא מבחוץ באו אע"כ הטעם משום דהריאה מרחפת ואפי' מבחוץ אינם יכולי' לינקב כמ"ש מרן בח"ס סי' הנ"ל דלטעם זה אין חילוק בין מבחוץ למבפני'.

גם ממ"ש מרן הגאון בח"ס סי' הנ"ל לצרף ד' הר"ן דכ' נקב בריאה הוא בכלל ס' אם ראוי להעלות סירכא דאם היינו יודעי' שראוי הי' כשר גם עתה צ"ע דאטו הר"ן כ"כ על כל הנקבי' על נקבי' שבין אונה לאונה ע"כ קאמר ואמנם נקב שע"ג הריאה דל"ש גבה סירכ' כסדרן וודאי הוה טריפה לד' הר"ן ואפי' למאן דמכשיר סירכא ממקום למקום היינו משום דאמרי' הפשטת ליחה בעלמא הוה לא זולת וצ"ע:

כוונת התוס' ד"ה מדקה לדקה במה שהביאו ראי' מד' ר"י דהרי התם מדלא קאמר ר"י דקה וגסה דייק הש"ס דלא גדולה ממש וא"כ הכא דאמרי' גסה ודקה ש"מ דדקה דקה ממש.

בענין הטעם שאנו מחמירין במחט בריאה כ' הכל בו ב' טעמים הובא בב"י הא' דאנן לא בקיאי' בנפיחה וטעם זה א"ש דרז"ל הוה בקיאי' משא"כ לטעם השני דלמא עלה קרום והוה קרום שעלה מחמת מכה ולטעם זה ק' למה לא חשו לו רז"ל ואם לא חשו למה נחוש אנן וצ"ע.

תוס', ד"ה אבל נקב שיש בו חסרון בסו"ד ע' תו"ח מבואר מדבריו דמפ' ד' תוס' דהקמט צריך לעלות בנפיחה דאל"כ לא מק' מידי וע' בש"ך שדחה פי' זה ומ"מ בד' תו"ח מיושב ג"כ קו' הטו"ז אכף כפופה ואמנם גם בד' הנה"כ על האוהל מועד מיושב ג"כ קו' זאת של הטו"ז והתימא על הנה"כ שלא כ' דבריו מיד לעיל אכף כפופה:

והנה הב"י הק' קו' תוס' אמ"ש רש"י ריש פא"ט דחליף באונה בכלל חסרה נ' מחסרה לא הוה ק' לי' דלמא באמת חסרה מטעם נקובה טריפה אא"כ למה כ' רש"י דחליף טריפה מטעם חסרה אלא ש"מ חסרה לחוד ושפיר ק'.

והנה הב"י בכ"מ עמד ע"ז מנ"ל להרמב' הא מלתא דחסרון טריפה וא"כ תלי תניא בדלא תניא א"וו מהך דיבשה דייק הרמב' הא מלתא דהנה שיעור יבשה אם משרטט בצפורן על הקרום ואינו חוזר וק' דלמא לעולם הקרום לא נתייבש אלא משום דהבשר בפני' נתייבש וממילא הקרום איננו רך אבל מצ"ע אין חסרון בקרום אלא ש"מ דבאמת לו יהא שרק הבשר בפני' נתייבש ג"כ טריפה וע"כ דחסרון מבפני' טריפה כה"ג:

כ' רש"י נימוקה נתרוקנה מקצתה הנה מבואר מדברי' דעכ"פ נתרוקנה כולה וה"ה רובא טריפה וא"כ י"ל דיש חילוק בין בהמה לבהמה ובריית ה"ק דרביעי' הוא שיעור אפי' לדקה שבדקות ובאמת לאו כל הבהמות שוין ומשו"ה סתים להר"נ ומעתה ד' האוהל מועד שלא לתת ד' חכמים לשיעורין דעד רביעי' כשר בכל הבהמות וביתר מרביעית מחמרי' בכל הבהמות.

והנה הרמב"ן במלחמות לא ישב קו' הרא"ש על הרי"ף מריאה שנשפכה כקיתון נ' סברתו כיון דהתם בעי' בדיקת סמפונות אפי' אי הוה עכורין כשר שהרי מטעם סמפונות אתי' עלה. והנה הרשב"א לעיל הק' מהך דלא א"ל ולא מידי על הרמב"ם דמצריך בדיקת סמפונות ועל הרי"ף ל"ק לי' ובשמעתין דכוליא חזר להק' ג"כ על הרי"ף נ' דהוה סבר דעל הרי"ף י"ל שהיו חז"ל בקיאים להבחין מבחוץ אם הם עכורין או זכי' ולכן לא א"ל ולא מידי משא"כ לענין בדיקת סמפונות לא שייך זה דהרי בנשפכה כקיתו' מייתי' שכלי וכו'.

ודע דבמה שמחלק הש"ך בין אופתא לחסרה האונא דבאופתא בעי' הפרש גמור וכד' רש"ל יש ליישב ד' הרמב"ם דלאחר שכ' דהפרש כטרפ' דאסא מועיל הביא אח"כ שיעא כאופתא כוונתו דבחסרה אונא הוא דסגי בהפרש בעלמא ולא בשיעא.

והנה הש"ך נחלק על התו"ח דמכשיר ד' בימין וא' בשמאל והביא ראי' מד' רש"י ר"ל דמרש"י מוכח דא"נ הוורדא משלמת דווקא בימין משלמת ולא בשמאל וכן מוכח ג"כ ממ"ש רש"י ריש א"ט דחליף דאונה מטעם חסרה ולהתו"ח ע"כ לאו מטעם חסרה הוי ומה שהק' התו"ח דאל"כ חליף ל"ל י"ל לשאר חילופין שהביא רמ"א ואמנם לד' התו"ח מיושב ל' דקאמר רבא ה' אונא אי' לה לריאה דמ' דעיקר מלתא תליא שיהא לה ה' אונ' ואמנם קו' התו"ח מחליף י"ל דאי איכא ד' בשמאל וג' בימין דליהוי ג"כ טריפה וז"נ אליבא דכ"ע אבל לא לד' רש"י דגם כה"ג ל"ש טעם חסרה.

ביני פי' רש"י בפי' ב' באמצע האומא וכו' נ' דפי' זה ס"ל להרי"ף והיינו דקאמר תחלה ביני ביני טריפה ואח"כ כ' ה"מ מגוואי ולכל הפי' ק' למאי הל' הביא כלל הך דביני ביני א"וו דס"ל ביני ביני קאי אאומא ובאומא עכ"פ טריפה ובאונא הוא דמחלקי' בין מגוואי.

ודע דמ"ש הר"ן דלרש"י דרך נקבי' לגדל סירכות לא קאמר כ"א בין אונא לאונא דהתם קא קשי' לי' מה שהק' אבל מד' מרן זצוק"ל בשאלה דתולע סי' מ"ד מ' דמפ' ד' הר"ן דכל נקובי דריאה הם רק ס' טריפה וזה צ"ע דהרי בשאר מקומות לכ"ע קרום שעלה מחמת מכה טריפה:

ודע דמ"ש רמ"א דבמקום למקום אם הבשר תחתי' מקמיט טריפה מטעם אטום ונתקשה הש"ך בדבריו נ' כוונתו דכל קמט בבשר הריאה הו"ל אטום קצת וריעותא מיהת הוה ובצירוף סירכא ממקום למקום הוה תרתי לריעותא:

מל' התוס' שכ' דאומא אין דרכה להיות חליף מ' דס"ל כרש"ל דחליף דאומא היינו אומא למעלה וזה וודאי אין סירכ' אבל לד' רמ"א דאם האומא הימני' גדולה משמאלי' הוה ג"כ חליף למה לא יהי' דרכה בכך.

ודע דמ"ש תוס' ד"ה אבל ביני בתחלת ד' כוונתם דלכאורה אי יתרת הוורד' כשר היכי משכחת ביני ביני טריפה וע"ז כ' במשכחת לה דאין לה תואר וורדא:.

הדרן עלך פ' אלו טריפות. ונתחיל לבאר פ' בהמה המקשה.

בעזר עושה גדולות ונפלאות.

בע"ה פ' בהמה המקשה

מהו לחוש לזרעו פירש"י דלענין אותו אבר קמבעי' לי' נ' כוונת רש"י דמאחר דלא ידעי' עדן להא דרב משרשי' אפי' בעזרת מלך רם ונשא. אאבר גופא קמבעי' לי' וא"צ לומר דידע דהאבר בעי חתיכה כדלקמן לבתר רב משרשי' והנה לס"ד לכאורה מאי קמבעי' לי' כיון דלחנני' קבעי' וצ"ל דדלמא באבר א' גם חנני' מודה וחנני בהווייי' כל הוולד קאמר: **מה** שהק' התו"ח למה לא הק' תוס' גבי מבלבל זרעי' דלשרי משום זוז"ג לק"מ דלמא באמת התם הפי' דלמ"ד זוז"ג שרי כמ"ש החי' ר"ן.

והנה כ' רש"י דגם בעי' שניה לחנניא דווקא תבעי וכ"כ דאי מבלבל זרעי' כולא אסור והר"ן כ' דהך בעי' אפי' אליבא דרבנן דמיירי כמ"ש תוס' דבתרווייהו האבר אסור דאל"ה מותר מטעם זוז"ג אפי' האבר וגם למ"ד זוז"ג מותר אפי' מבלבל זרעי' הוולד מותר עיי"ש והנה מדכ' רש"י ד' חנני' תבעי ש"מ דס"ל דל"ש זוז"ג וכשם דבעי' קמיית' לחנני' דווקא ה"ה בתריית' ומה"ט ג"כ ל"מ זוז"ג להיכא דאמרי' מבלבל זרעי' והטעם לרש"י כמ"ש הר"ן אהא דרב משרשי' דבבן פקועה ל"ש זוז"ג משום דתרווייהו היתר ור"ל דזוז"ג מטעם ביטול ובהיתר בהיתר ל"ש ביטול כמ"ש הר"ן בנדרים בסוגי' דדבר שיל"מ וד' רש"י דגם כאן הו"ל היתר בהיתר דגם כאן אין איסור רק מפאת דבעי שחיטה ודייק לי' רש"י למלתי' משום דק' לי' מאי קמבעי' לי' במסקנא מהו לגמוע חלבו אטו הך חלב לא בטיל בס' באבר א' דמיירי בי' שמעתין ואי באבר גדול מיירי הו"ל להש"ס לפרושי אלא ש"מ דל"ש כאן ביטול משום דהוה היתר בהיתר

ולא זכיתי לעמוד ע"ד רש"א שכ' דבאימ' בת פקועה מותר לכ"ע מטעם זוז"ג וכי עדיף זרע אב לחנני' מזרע אם לרבנן וכי היכי דלחנני' ל"ש זוז"ג ה"נ לרבנן ומ"מ לד' תוס' דלא ס"ל הכי כ"א דשייך כאן זוז"ג מודו באימ' בת פקועה דלא עדיף מזרע אב לחנני' ומדחנני' לרב משרשי' ידעי' לרבנן באם וכן מ"ש הטו"ז יו"ד סי' י"ד דהא דלא קאמר הש"ס דרב ירמי' באם קמבעי' לי' אלא דהש"ס קאמר דמ"מ תפשוט מדרב משרשי' ג"כ כוונתו עד"ז דאי הוה מוקי אבעי' דר' ירמי' באם מ"מ מדרב משרשי' נשמע לרבנן וכמ"ש:

תוס' ד"ה תרי נ' מדברי' דס"ל תרי דווקא ולאו דאמרי' דה"ק איסורי' דגלי רחמנא גלי דלא גלי לא גלי דא"כ מאי קאמר אי לר"י איסור יוצא איכא חלב ודם ליכא נהי דליכא חלב

ודם מ"מ אי' יוצא לא התירה תורה א"וו תרי ותלתא דווקא קאמר ובענין גי"ה כבר דחה התו"ח אמנם נ' דלמאי דקאמר הש"ס חלב בעלמא לאו כאבר מה"ח דמי וא"כ לכאורה קאי סוגיין למ"ד בהמה בחייה לאברי' עומדת וא"כ בלאו גי"ה איכא אבמה"ח ובאמה"ח ל"ש תי' התו"ח:

והנה הרי"ף השמיט אבעי' זו וע' ברשב"א ולי כ' דס"ל להרי"ף דהך אבעי' לדידן דקיי"ל מב"מ מה"ת חד בתרי בטיל וע"כ אדרבנן דייני' א"כ קיי"ל ספיקא לקולא ולכך השמיט הא מלתא וע' ש"ך ססי' י"ד:

ואמנם לולא דמסתפינא הייתי אומר דלהכי לא קאמר סתם חלבו מהו וקאמר מהו לגמוע חלבו לומר דחלבו לאחר שהוחלבה וודאי שרי' דבטל בס' אמנם לגמוע דהיינו לינק בפה לרפואה כדאמרי' גבי גונח דמבטל האי' בידי' ע"י גמיעתו:

א"ה אימא סיפא חותך מעובר וכו' ר"ל דבשלמא למאי דילפי' מבהמה בבהמה א"כ אייתר לי' וכל ומוקמי' לי' אבהמה לומר דאפי' מקצת בהמה בעובר שרי אבל השתא דמוכל ילפי' מ"ש מקצת עובר דמרבי' ומקצת בהמה דלא מרבי' הא תרווייי' בשחיטת בהמה נתרין:

בעי' פרסה וליכא ע' תוס' והר"ן הביא ד' תוס' ושבק לסברתן והש"ך הביא ד' הר"ן אמנם החליט כי דמות יונה בפרסה שרי להר"ן והר"ן כ' דספיקא הוה ואולי ד' הש"ך כמ"ש השואל למרן זי"ע בח"ס יו"ד סי' י"ב דמאי מייתי הר"ן מסוגי' דנדה הא סוגי' דהתם לר"מ אזלא ואנן כרבנן קיי"ל ומ' לי' להש"ך דשקלא וטרי' היא רק בהר"ן ולא להל' אמנם מרן זי"ע שם יישב קו' השואל בטוב טעם ודעת וש"י.

רש"י קלוט במעי פרה מל' אפי' לר"ש שכ' רש"י מ' לכאורה דפליג אתוס' וס"ל דגם לרבנן מק' הש"ס דמ"מ מנ"ל דשחיטת האם מתיר בנה הקלוט ולתסר דקאמר היינו בלא שחיטה.

בע"ה בענין מבכרת פי בהמה המקשה

המקשה לילד כ' רש"י בפטר רחם שלה נ' כוונתו דלא תימא דמחתך דמתני' היינו שמושיט ידו לפני ואל"כ הוה לר"ה מיהת מטיל מום בקדשי' דא"כ לא מק' הש"ס מידי ממחתך ומניח דר"ה לא קאמר כ"א במחתך בבית הרחם אבל אם מחתך מבפני' לא עדיף מיצא דרך דופן א"וו מקשה לילד ברחם קאמר:

גמ' יצא שליש הנה ביצא שליש דרך דופן לקמן כ' הטו"ז יו"ד סי' שי"ט דמהרמב"ם ה' בכורות מבואר דשליש דווקא בעי' דהיינו רוב של רוב עיי"ש אבל בהך דמכרו לנכרי צ"ל דנקט שליש לרבותא דאעפי"כ ס"ל לרבה דמכירתו מכירה:

וכ' רש"י קדוש וקרב לגבי מזבח משום דמ' לקמן דרב הונא לחומרא אמר וא"כ ס"ד דמ"מ לגבי מזבח לא קרב לזה כ' רש"י דמדחזי' דביצא דרך דופן קאמר ר"ה אפי' לקולא ש"מ דגם למזבח קרב:

תוס' ד"ה ר"ה אמר קדוש ע' רש"א ומ"מ ק' לאיזו ענין נצטרך לר"ה שיצא רוב הראש די לנו אם נאמר שיצא ויהא אפי' מיעוט א"וו רוב דנקטי תוס' היינו משום ל' דגמ' אבל לעולם הש"ס משום רבה נקט הכי ולר"ה ג"כ שייך האי טעמא אלא דבמיעוט סגי ומ"מ תי' שני של רש"א א"ש טפי:

ומ"ש רש"א דאמתני' למה לא מק' תוס' דסמכו אמ"ש לקמן דמתני' מצי מיירי בנפל וז"נ ג"כ טעם ד' רש"י שלא הק' מהא דמטיל מום בקדשי' כ"א אבעי' דרבא דלא מסתבר לאוקמי בעיא דרבא בנפל דווקא דא"כ הו"ל לרבא שהוא אמורא לפרושי וכן שאר איבעיות כגון יצא מרחם לרחם ל"מ דמיירי בנפל אבל מתני' מצי לאוקמי בנפל.

ודע דתי' שני של תוס' לקמן לא קאי כ"א לרבה דלר"ה אי מתני' מיירי שלא יצא אפי' לאויר רחם לא מק' הש"ס ממחתך ומניח אלא דק' לתוס' דלרבה מי ניחא מתני' היכא שרי לחתך וע"ז כ' דכ"ז שלא יצא לאויר העולם שרי לרבה. ומ"מ ד' רש"י נ' דגם לר"ה ליכא לאו דלא יהי' בו מום כ"ז שלא יצא לאויר העולם וז"נ ג"כ ד' הרמב"ם דפסק לדר"ה ולהא דרב יודא:

וסיימו תוס' ושמא יש לחלק ולא ביארו ובתמורה כ"ד ע"ב כ' דבמכירה יש לטעות והק' הבה"ז הא ר"ה דאוריי' קאמר והצ"ק הגי' וגם לדברי' אכתי ק' למה כ' תוס' רוב הרי א"צ רוב ולולא דמסתפינא הייתי אומר דכצ"ל וכ"ת ולרבה מי ניחא ל"ל להתיר לו להטיל מום ימכור לנכרי קודם שיצא לאויר העולם כמו שהנהיגו למכור בעודה מעוברת וע"ז כ' דבמום אם יראה שהוא רוב לא יטיל בו מום אבל במכירה יש לומר דעד שיוגמר המכירה יהא רוב ולאו אדעתי'.

תוס' ד"ה כרכתו בסו"ד וה"ה אחי' ע' תוס' בכורות פ"ק ט' ע"א לתי' א' בתוס' שם אחותו דווקא ומ"מ נ' דקו' זו של תוס' שם דחק לרש"י לחלוק על ר"ת.

רש"י, ד"ה בלעתו חולדה מבואר מדברי' דלא כתו"ח כ"א בעי' זו קאי באת"ל ודנקט הש"ס חולדה דאורחי' בהכי ולא אורחי' דרועה להחזיר הוולד למעי אמו אחר שיצא.

בטליתו מד' רש"י מבואר דלא גרס לי' ולדידן דגרסי' לי' צריך לומר דאת"ל שוב מבטל לי' ולא הוה חציצה טליתו דלא מבטל לי' מאי.

בע"ה בענין בהמה שמת עוברה פ' בהמה המקשה

ב' רש"י טעמא דתרווייהו מפ' בגמ' נ' כוונת רש"י דלהכי לא פריך הש"ס לימא מתני' דלא כר"ע ומשני אפי' תימא ר"ע משום דמל' בין בטהורה בין בטמאה דתנן מ' דהכי טעמי' איכא ואי ס"ד תנא כרבנן דר"ע ס"ל דטומאה בלועה אינה מטמאה א"כ חד טעמא לתרווייהו וז"ש רש"י טעמא דתרווייהו מפ' דל' דמתני' מ' דתרווייהו תרי טעמי יש להו.
רש"י ד"ה וכל הולך וכ' הנוגע בנבלתם יטמא יל"ד מ"ט לא סגי לרש"י במ"ש טמאים הם דאטו אצטריך קרא לאסור מהלכי ארבע במהלכי ארבע באכילה ונ' דמשום דדרשי' טמאים הם לענין סחורה ומ"מ מהלכי ד' העומדים למלאכה מותר לעשות בהם סחורה וגלי קרא דעוברן אסור לעשות בהן סחורה לזה כ' רש"י דהרי בהדיא כ' והנוגע בנבלתם יטמא.
תוס' ד"ה קלוט במעי קלוטה בזה מיושב לר"ש דכ' קלוט לנדר לא ירצה הא להדיוט שרי אמנם התם מיירי בראשו ורובו דומין לפרה דכה"ג ר"ש מודה דלהדיוט שרי ולרנב"י קרא דר"י ל"ל ע' תו"ח בדבריו מיושב מדוע פריך דווקא לרנב"י ולא לת"ק:
בלע טבעת טמאה ע' רש"י ותוס' הנה בס"ד גם רש"י ס"ל דחרב הרי הוא כחלל מהני לטמא במשא אלא דד' רש"י דלמסקנא לא קיימי' הכא בסברת רש"י ע' בחי' ר"ן.
ומ"מ מסוגיא זו הבנתי ד' הכ"מ פ"ה מטומאת מת ע"ד הראב"ד שכ' דחרב דווקא וכ' הכ"מ כוונתו מתכות דווקא דבשלמא אי במתכות מודה הראב"ד א"ש סוגיין דטבעת דמיירי במתכות משא"כ אי הראב"ד חרב לבד קאמר ק' מאי מק' מטבעת כלל וע' ומ"מ לד' הרמב"ם דס"ל דכל כלי' דין חרב יש להם א"ש טפי דא"צ לאוקמי בטבעת מתכות דווקא:
תוס' ד"ה גזירה שמא יוציא ע' רש"א הנה מ"ש דאי אאבר היוצא מאי קאמר הש"ס לעיל הועיל לו שחיטת אמו כבר יישב הרז"ה לעיל בשיטתו אלא דפשוט הו"ל לומר דאי תוס' בשיטת הרז"ה ל"צ למימר דקו' הש"ס לעיל הי' אליבא דר"ע.

בע"ה בענין פלוגתת ר"מ וחכמים בהוציא ידו

פ' בהמה המקשה:

תוס' ד"ה הוציא ע' רש"א הנה כבר עוררנו לעיל דהרז"ה כ' דאפי' אמה שהוציא שייך קו' דש"ס לעיל דלא מ' דתוס' ס"ל כהרז"ה ואמנם מ"ש רש"י דכיון דידעי' בפני' טהור בחוץ ל"צ קרא תינח אי מהולך על כפיו ילפי' כתי' שני בתוס' דלא אזלא סוגיא דלעיל כר"ע דווקא אבל אי סוגיא כר"ע א"כ למ"ש תוס' דקרא דהנוגע במת בנפש לר"ע בהוציא ידו דווקא מיירי שפיר יש להק' נהי דמהני ק"ו אמה שבפני' מנ"ל להתיר מה שבחוץ כיון דבהדיא אסרה רחמנא וצ"ע

רש"י מגע טריפה וכו' נ' דר"ל נ"מ למוקדשין אבל לא דשייך במתני' מוקדשין דאפי' תימא וולדות קדשים במעי אמן הן קדושי' מ"מ לא חזו להקרבה חדא משום מחוסר אבר ועוד דהו"ל כשחוט אלא נ"מ בעלמא.

מה מצינו בטמאה הק' התו"ח למה לא יליף משרץ ונ' דלק"מ דאי משרץ ילפי' א"כ נימא דיו ולא יטמא כ"א במגע ולא במשא והאיך נימא הכי אי שחיטה מטהר מטהר לגמרי ואי לא מטהרה הו"ל נבילה ואולי במה מצינו ל"ש דיו וכן מ' מדבעי' בתו"כ שהביא רש"י למילף טמאה ששחטה משרץ ומ"מ יש לדחות דהתם קרא אשכחי' ודרשי' אבל הכא וודאי מסתבר טפי למילף מטמאה מדנילף משרץ

תוס' ד"ה בשעת פרישתן בסכין רחבה ע' רש"א ולא הק' לי' לעיל הקורע הבגד שהי' בו שלשה לטמא במדרס אב הטומאה הוא ומטמא אדם אלא דמ"מ לא הוה כ"א ראשון לטומאה ואינו מטמא בגד שלש על שלש דאין כלי מקבל טומאה כ"א מאב הטומאה משא"כ הכא דבבשר עסקי' שפיר הק' רש"א.

בסוה"ד ורש"י יישב שם צ"ע הא ע"כ פלוגתא דר"מ ור' יוסי היכא דליכא ב' טומאות דבב' טומאות גם ר' יוסי מודה א"כ חזי' דע"כ כה"ג ג"כ ר"מ מטמא וצ"ע.

בע"ה בענין שחיטה אינה עושה ניפול פ' בהמה המקשה:

תוס'. סד"ה הוכשר והקשו מ"ט דמאן דפליג על רב אשי ולכאורה מה ענין קו' זו להכא ונ' דלפי פשוטו הי' מ' דמסתבר טפי דטעמא דר"ש דאין בהמה נעשי' יד לאבר אבל מאחר דחזינן משמעתין דאפי' אי שחיטה עושה ניפול מ"מ פשיטא להש"ס דבהמה נעשי' יד לאבר א"כ מאי דוחקי' דהני מ"ד למימר דר"ש פליג אסברא חיצונה

והנה אד' רש"י יש כמו כן לתמוה מדוע שבק ד' רב אשי ונקט דטעמא דר"ש משום דאין בהמה נעשית יל"א ונ' דהתוס' בדבור הסמוך הק' לר"ש הרי לא מהני הכשר כיון דאין אתה יכול להאכילו לאחרים ותי' דר"ש לדברי' דרבנן קאמר להו וא"כ ליכא למימר שוב דטעמא דר"ש כרב אשי דהרי לדברי' דרבנן קאמר ע"כ הטעם משום דאין בהמה נעשי' יל"א ושפיר כ' רש"י והנה תוס' כ' לעיל דהו"מ למפרך אר"ל מ' למסקנא ניחא לר"ל והיינו דלר"ל באמת אמרי' מאי הוכשרו וכו' וא"כ ע"כ צ"ל דר"ש לדברי' דרבנן קאמר להו וא"כ ע"כ לר"ל ליתא לדרב אשי ומעתה רב אשי אליבא דר' יוחנן שפיר קאמר אבל אינך אמוראי אליבא דר"ל אזלי ואצטריכו לשנויי משום אין בהמה נעשי' יד לאבר:

מצות פריש בלבד ע' תוס' והתו"ח רצה להסכים עם ה"ה פ"ה ממ"א ה' י"א דמ"מ דאוריי' הוה ליישב ג' קו' על תוס' ולא הבנתי כיון דמ"מ ליכא לאו דאבר מן החי מהי"ת נימא שמטמא אפי' הוי דאוריי' ואין תירוצו עולה כ"א ליישב קו' תוס' אליבא דר"ש ד"ה

הוכשרו דהשחיטה מותרת מן התורה ושם לדעתי א"צ תי' אחר כי תי' התוס' עולה למסקנא.

כ' רש"י דנ"מ אי מיתה עושה ניפול לענין התראה ואף דנ"מ ג"כ לענין בשר הפורש אי הוה כוונת רב לאשמעי' דבשר הפורש אינו מטמא משום נבילה הו"ל למימר אפכא אכלו לזה אינו לוקה כלומר הבשר הפורש אלא ש"מ לענין אבר מן החי אתא לאשמעי' וע"כ לענין התראה.

ורבה אמר א' זה וא' זה מחלוקת כ' ה"ה מד' רבא אלו למד הרמב"ם דאפי' מת העובר שייך אבר מה"ח ולכאורה גם מד' ר"ח מוכח דהרי לר"ח דאמר במת שחיטה עושה ניפול והוה אבר מן החי אלא דרש"י כ' במתני' דמגע נבילה דקאמר ר"ע בעובר חי ל"ד נבילה כ"א אבמה"ח ובעובר מת הוה נבילה ממש וא"כ גם לר"ח איכא למימר הכי:

וכי ימות מן הבהמה לכאורה הא קרא זה אצטריך לעובר במעי טמאה להיקש כדאמרי' לעיל ומצאתי לרש"י בשבת קל"ו שכ' ליישב זה ועיי"ש:

בע"ה בענין בן פקועה פ' בהמה המקשה

רש"י ד"ה ומוציא את דמו ע' ברא"ש לקמן גבי תלש חלב מה שהשיג ע"ז וע' טו"ז יו"ד סי' י"ג הסבר ד' הרא"ש ועד"ז נ' ג"כ כוונת רש"י דבכל הסוגי' מפ' רש"י דהעיקר כי בן פקועה ירך אמו ומעתה דמו וחלבו נהי דירך אמו הרי כל חלב וכל דם אמו ג"כ אסור ולכך צריך לחלב קרא משא"כ גיד דחד גיד אסרה תורה וגיד העובר גיד יתירא הוא וא"צ קרא.

ומ"מ מ"ש בחי' ר"ן דקרא דמוציא מכלל שליל קאי אתולש צ"ע דהרי שליל קאמר ובקדשי' ע"כ לא מיירי שהושיט ידו ותלש ונ' דע"כ רש"י לא כיון להך סיפא דמייתי הש"ס לקמן דהאי לאו לענין היתר אכילה מיירי כ"א לענין הקרבה א"וו כוונת רש"י אריש דבריי' דמייתי רש"י לקמן דקאי אעונש ואזהרה ומה"ט נ' ג"כ שהביא רש"י לקמן הך ריש דא"לכ מה ענינה לכאן אלא רש"י בא לגלות על כוונתו במתני' מאין לנו היתר חלב וא"כ כיון דמוקמי' קרא לעונש ואזהרה אחולין מוקמי' לי' ושפיר כ' הר"ן דר"ל לענין תולש אמנם למ"ש תוס' לקמן דהך ריש לא הוה דרשא כלל כ"א עיקר הדרשא כל בבהמה תאכלו א"כ בלא"ה אין לנו דרשא יתירא להיתר חלב עפ"י מ"ש וע' לפנינו בס"ד בד' תוס' הנ"ל מ"ש:

וחייב באותו ואת בנו נ' דנקט הכי דלא נימא דטעון שחיטה רק מדרבנן לזה קאמר וחייב באותו ואת בנו למימרא דהוה דאוריי' א"נ י"ל דס"ד דטעמא דר"ע דמדאשכח' לי' אכתי

חי חיישי' דלמא כבר נעקר לצאת קודם שחיטת אמו ומ"מ מצריך לי' ר"מ שחיטה לזה קאמר וחייב באו"ב:

אמנם לפי האמת אפשר לומר דבהא פליגי ר"מ ורבנן דקיי"ל כל היכא דהיא מייתא וולדא מיית ברישא אלא דבנהרגה ל"ש זה כמ"ש תוס' בזה פ' השוחט אמנם ר"מ ס"ל דווקא נהרגה בב"א אבל שחיטה דעדן אחר שחיטה מפרכסת וחיה היא וכשמתה אח"כ הו"ל כמתה מעצמה אלא שהתורה התירתה לישראל וכיון דמ"מ לא מייתר וולדא ברישא ש"מ כבר הי' נעקר לצאת קודם שחיטה ורבנן ס"ל דאפי' שחיטה כנהרגה דמי ומוקמי' לוולד בחזקה דמעיקרא שלא נעקר ושרא לי' שרי'.

והנה רש"י דקדק וכפל עוד בד' רבנן דמרבי' לי' מכל בבהמה כוונתו דלכאורה הי' אפשר לפ' פלוגתא דר"מ ורבנן עד"ז ר"מ יליף מכל בבהמה וצריך להיות טפל לבהמה וכאן דחדשים גרמי לי' להקרא בהמה שוב לא הוה טפל לבהמה ולא מרבי' לי' מכל בבהמה ורבנן ילפי מבהמה בבהמה תאכלו וא"כ אפי' כה"ג מרבי' ואמנם לפי"ז הא פליגי אמוראי דלעיל אי בהמה בבהמה או כל בבהמה בפלוגתא דר"מ ורבנן וזה לא מסתבר לזה כ' רש"י דגם רבנן מרבי לי' מכל בבהמה תאכלו:

והנה הרא"ש הק' ע"ד רש"י שכ' דטעמא דר"מ דחדשים גרמי מבן ט' מת והרשב"א בשם רמב"ן יישב קו' זאת אבל צריך להסביר האיך כיון רש"י לד' הרמב"ן ונ' דבמ"ש רש"י גרמי לשווי' בהמה באנפי נפשה ר"ל בזה אי הוה בהמה בעלת חיות אזי אמרי' חדשים גרמי לי' משא"כ עובר שמת דלא גרמי לי' חדשים לשוויי' בהמה כלל:

גמ' למעוטי חלבו וגידו וצריך לבאר מהי"ת נחלק ביני' וצ"ל די"ל דהתורה לא אמרה אלא דעובר ירך אמו וא"כ א"צ שחיטה אבל חלבו וגידו לא עדיפא מחלבה וגידה דאמו ולהרמב"ם אפי' להל' אי' לי' סברא זו:

תוס' ד"ה חלבא דמאי ע' רש"א שהק' למה לא פי' תוס' גם ללי"ק דר"מ מודה כמו ללי"ב ותי' צריך להבין עפמ"ש תוס' דבריי' בתריי' מ' להש"ס דקאי גם אחלב דגיד דשליל אמנם לענ"ד לק"מ דבשלמא בחלבו דגיד בלא"ה איכא פלוגתא י"ל דבגיד דשליל מודה ר"מ דחלבו דגיד מותר וכן אי רבנן מודו דחלבו וגידו אסורי' יש להסביר ע"ד שכ' למעלה אבל שיאמר ר"מ דשליל טעון שחיטה וחלבו וגידו מותרין האיך יעלה על דעת לומר כן כיון דהוא ברי' בפ"ע חלב שור קרי' בי' והרי בהפריס ע"ג קרקע דטעון לת"ק שחיטה מדרבנן כ' הרי"ף דחלבו ג"כ אסור:

באו"ד והא דקאמר לעיל ס"ל לתוס' דר"א בעצמו קאמר האי למעוטי ותי' דחוק ולולי דברי' הקדושים הייתי אומר דהש"ס קאמר הך למעוטי ור"א לא קאמר כ"א לא הלכו

אלא וכו' כוונתו לפי ד' הש"ס השתא דבמה דנפקא משחיטה דהיינו חלב וגיד דילפי' כשחיטה מכל בבהמה וכד' רוב המפ' בהא נחלקו ושוב לא מצינו פלוגת' ואתא למעוטי חלב הגיד.

גמ' וא"ר א"ר אושעי' ע' בתו"ח הנה מה שרצה לתרץ קו' עם תי' התוס' פ' גי"ה צע"ג דהתם כ' תוס' שפיר דס"ד בחלב הגיד נחלקו אבל חלב שליל מותר לכ"ע כשמואל דהתם משא"כ הכא דבעי' למימר דחלבו וגידו יהא אסור לד"ה וכמו שפי' רש"י ותוס' ובארנו דא"א לפ' בע"א ואס"ד דהתם בחלב דגיד פליגי אבל חלב שליל אסור לד"ה אכתי מגיד ק' ואי נימא דבבן ח' פליגי אבל בבן ט' אסור לד"ה הרי במתני' מבואר דלא פליגי בבן ח' וכמ"ש התו"ח ובאמת קו' לק"מ דאי הוה מק' מפשט הברייי' הוה צריך להביא ראי' ממתני' לזה קיצר הש"ס והביא ד' ר"א ולהכי לא הק' תוס' הכא מידי.

גמ' למעוטי רובעו יל"ד אמאי לא קאמר למעוטי שוחט בשבת והי' נ' לומר דאין כאן רבותא כ"א למ"ד שוחט משום נטילת נשמה משא"כ למ"ד משום צובע אפי' בבן פקועה פשיטא דחייב אמים למ"ש הש"ס פסחים פ' אלו דברים דשוחט מקלקל הוה אלא דמתקן להוציא מידי אבמה"ח וזה ל"ש בבן פקועה א"כ אפשר דבבן פקועה לכ"ע פטור השוחט:

רש"י ד"ה מאי אהני לי' ע' רש"י ובחי' ר"ן מבואר כוונת רש"י דלא תקשי מנ"ל למעוטי בן פקועה ולרבויי זכר תמי' ובן שנה דלמא אפכא לזה כ' רש"י דלבן פקועה אי' לן סברא:

והנה בזה יישב בחי' ר"ן שם קו' הרמב"ן על תוס' דלמה לר"מ לא תבעי דלמא עכ"פ משום יוצא דופן ממעט לי' אלא דלר"מ אכתי יק' מאי חזי' דלמא מרבי לי' מתפדה כמו זכר וכו' ואמנם א"כ גם לרש"י לא הק' תוס' כלל דהיינו ג"כ דלרש"י לר"מ לא תיבעי משום דל"ש כבשרא בדיקולא וכמ"ש ומ"מ ד' הראשוני' דלמסקנא גם לר"מ קאמר מר זוטרא ונ' טעמיי' דיש להק' מנ"ל לרב אשי דמר זוטרא יליף משה שה מפסח וק' לי' מזכר תמים וכו' דלמא מר זוטרא מאו"ב יליף דכ' ג"כ שה ולק"מ א"וו שמע רב אשי ממר זוטרא דגם לר"מ קאמר דאין פודין ולר"מ חייב בן פקוע' באו"ב ומ"מ עד"ז יש עוד ראי' לד' רש"י:

ואמנם כ"ז לד' הראשונים דמפ' דהאי שה משה גזי"ש הוא ואמנם לדידי ק' הרי בבכור כ' תפדה בשה ובפסח משה כ' והאיך שייך גזי"ש עד"ז ולולי דברי' נ' וכ"נ ד' תוס' לפמ"ש מדס"ל דגם למסקנא לר"מ לא מיירי דהך שה שה לא הוה כ"א מה מצינו וא"כ בפסח דשה דווקא דבין כשבים בין עזים שה מקרי כמו בפטר חמור שייך מה מצינו משא"כ באו"ב דנוהג בשור ג"כ ל"ש למילף מה מצינו ושפיר קאמר רב אשי:

וראיתי ברש"י שהשמיט למסקנא הא דבן שנה נ' דמ' לי' מאחר דכבש זכר לאחר י"ב חודש לא מקרי שה באמת אין פודין בו אם אין בו כדי שווייי'. תוס' ד"ה מאי ביניי' והנה מד' רש"י ד"ה מקרטע מבואר דמפ' מ"מ מ"ב בין ר"ע וב"ה ע' בדבריו.
רש"י ד"ה הטילה וכו' כלומר דלא קאי אדלעיל כ"א מלתא באנפי נפשה. ובפלוגתת ר"י ור"ל בלי"ק נ' דר"י דייק מדר' יהודא וס"ל דהא דפליג ר"י אר"מ משום דס"ל אוירא גרים וכר"י קיי"ל ור"ל קאמר למה לן לשווייי' פלוגתא רחוקה כ"כ כיון דחזי' דלר"מ חדשים גרמי די לנו אם נאמר דלר"י גם אוירא צריך אבל חדשים גם לר"י צריך ולפי"ז שפיר קאמר רש"י דלר"ל חדשים וגם אויר דאל"כ אטו ר"ל לר"מ קאמר למלתי' אמנם נ' דרש"י גריס הכי בהדי'.
ולענין מה שעמד הש"ך סי' ס"ד ע"ד הרמ"א דמאי נ"מ הרי לוקה משום נבילה נ' דנ"מ דלא תצרפי' לי' לבטל אי' חלב כיון דגם משום חלב אסור ואמנם בלי"ב ד' ר"י כי היכא דלר"מ חדשים גרמי ה"ה לרבנן אלא דרבנן ס"ל דמ"מ מרבי' מכל בבהמה תאכלו להיתר ור"ל ס"ל דאי הוה ס"ל לרבנן חדשי' גרמי לי' הוה מרבי לי' אלא דס"ל דחדשים ואוירא גרמי:
והנה מ"ש הרא"ש דד' הרמב"ם דר"י ור"ל נחלקו אי הל' כר"מ או כר"י צ"ע דא"כ למה פסק הרמב"ם בשחיטה כר' יודא אמנם אהני לן ד' הרא"ש לשיטת רבי' אפרי' שרמז עלי' הראב"ד דפסק לגמרי כר"מ והיינו משום דמ' לי' דר"י ס"ל כר"מ אבל בד' הרמב"ם העיקר כמ"ש ה"ה דס"ל דר"י לא ס"ל כר"א א"ר אושיע' דהא בהא תלי' ופסק כסתם מתני' בגי"ה וס"ל ה"ה לחלב אלא דמ"ש ה"ה פ"ז ממ"א שם דעיקר מלתא דר"א א"ר אושעיא דנדע דבבן ח' לכ"ע חלבו מותר ק' הא ממתני' שמעי' דתנן ומוציא את דמו ותו לא.
תוס' ד"ה מה חלב הנה בד' תוס' א"ש דמק' ר"י ור"ל מסיפא ולא מק' מרישא דרישא לאו דרשא הוה אלא דיק' מדוע לא עוררו התוס' ע"ז וכן יק' למ"ש במתני' דד' רש"י דדרשא גמורה הוה יק' כמו כן מדוע מק' מסיפא ולא מרישא ונ' דבלי"ק דמק' ר"י ור"ל י"ל להכי לא אקשי לי' מרישא דידע דיאמר טעמא דידי נמי מהכא ואמנם א"כ סיפא ל"ל כלומר דרשא בתרא וקאמר ר"ל דמרישא לחוד לא הוה יליף דלמא חלב הוא והתורה התירתו אלא מדפסל' קרא למזבח מהתם יליף ובלי"ב מרישא לא מצי להק' דגם ר"י מודה דשרי מכל בבהמה או מפ' זה אמנם למה לא יקרב לגבי מזבח:
טהור מלטמא במשא לכאורה משום דטריפה שחיטה מטמא במוקדשי' במגע נקט הכי אא"כ יש מזה ראי' לגי' רש"י דטריפה גרסי' דאי גרסי' בהמה הו"לל טהור ותו לא.

רש"י ד"ה כר"מ מדבריו נ' דלא ס"ל כמ"ש הרא"ה ליישב דבריו כ"א גריס רבה ולק"מ.
אשכחי' לרב אסי ורש"י גריס אשכחי' רב אסי וכן מוכרח דוודאי רב אסי תלמיד ר' יוחנן אמר וכן אמר ר' יוחנן ולא ר' זירא שעלה מבבל.
רש"י ד"ה אין לו תקנה מ' מדבריו וכן הבינו בתוס' דההקדמה שהקדים רש"י דמטעם שהיי' פסיל לי' יש לו שייכות לסוף דבריו דרב משרשי' לית לי' דרבא וביאור זה דכיון דמסקי' לעיל דלמאן דס"ל ד' סי' אכשר בי' רחמנא ס"ל דמידי נבילה מיהת נטהר בשחיטת אמו ואמאי לא חשבי' זה ג"כ לשהיי' א"וו אי ד' סי' אכשר בי' לא שייך שהי' וא"כ רב משרשי' לית לי' דרבא ואמנם מה שמיאן רש"י בסברת תוס' לחלק בין אמו טריפה נ' ד' רש"י דהתם טעמא מאי הועילו ושחיטת אמו לא הועילה יותר ה"נ כיון דאמרי' אין לו תקנה ליהני בי' שחיטת עצמו ועכ"פ מובן מדוע דחו תוס' תחלה דהטעם לאו משום שהיי' ואח"כ נחלקו על רש"י בענין ד' סי'
רש"י ד"ה דנפל דובא ע' תוס' ולולי דבריהם היה די לרש"י לומר ודרסה א"וו בדרסה ס"ל לרש"י לאסור והכא רק טריפה עד שאינה יכולה לחיות כלומר עשאה מסוכנת ע"י טריפה ברגל ושן שאין בהם דרוסה:
גמ' והאמר רבין ולא עוד מייתי זה משום דבעי לאתויי לדר"י דפליג אהא דבנו. מ"ש הש"ך סי' י"ג דמד' הרשב"א מבואר דמ"ש רש"י ואותה קליטה פקועה היתה לא ר"ל בת פקועה היינו משום שהביא הרשב"א דהרז"ה מפ' כן ומ"מ מד' הרז"ה מ' קצת כד' הב"ח וטו"ז:
והנה הר"ן כ' במתני' דדם מה"ט אסור דלא מקרי ואף דכ' בי' אכילה מ"מ לא מ' למדרש אכילה דהכא על דם וא"כ עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא ואיך אמרי' בגמ' דענוש כרת על דם הנפש וצ"ע:.
בע"ה בענין שליא פ' בהמה המק'
הנה ד' הראב"ד דשליא עכ"פ מותר באכילה דפירש' בעלמא היא ורק משום חשש וולד אסורה והיכא דליכא חשש וולד מותרת וע' בה"ה ביאור ד' הראב"ד ומ"מ ק' וכי נבילה סרוחה מותרת לכתחלה וצ"ל ד' הראב"ד דסרוחה כה"ג אין שם נבילה עלי' כלל ויש להביא ראי' לזה ממה דאמרי' באפרוח ביצת טריפה דאימת קא גביל לכי קמסרח ההיא שעתא עפרא בעלמא הוא מ' ג"כ דאפי' לכתחלה שרי ומ"מ ד' רבי' יואל בהג"א נ' דהיינו דס"ל דהו"ל כנבילה סרוחה ומ"מ לכתחלה אסור אלא שאינו אוסר ומ"מ ק' למה לא הביא ראי' לדבריו מהא דאפי' חישב עלי' לאוכלין אינו מטמא טומאת נבילות ש"מ דלא הוה נבילה וצ"ע ולפנינו נבוא עוד לד' הראב"ד.

רש"י אבל לא טומאת נבילות דלאו בשר מקרי וק' א"כ היכי ס"ד דחייב משום אבר מן החי ונ' דלענין אבר מן החי לא בעי' בשר דהרי אמרי' דחלב ובצים חידוש הוא דהו"א אסורי' משום אבמה"ח הרי דלענין אבמה"ח לא בעי' בשר.
רש"י ד"ה סימן וולד כוונתו דלא גרסי' כסימן כדגרסי הראשוני' דא"כ הו"ל למתני אפכא כסימן וולד בבהמה והרשב"א יישב זה וע' לקמן.

בע"ה בענין המפלת שליא פ' בהמה המק'

מכדי אין שליא בלא וולד ע' רש"י מבואר דמ"מ אם הי' במקצת שלי' וולד הוא רק ספק ולפי"ז יק' מאי מק' הש"ס ל"ל קרא דאי מכח ספק היכי דהוי ס"ס שרי' משא"כ עכשיו דאיכא קרא ואמנם לר"י דאמר באמת אין לנו אלא שליא בלא וולד לא זולת א"כ הרי חזי' דבאמת ס"ס שרי' אבל לר"א דקיי"ל כוותי' יק' ונ' דגם לר"א ע"כ לא אתי קרא להכי דאל"כ כיון דבכל התורה כולה ס"ס שרי והכא אסור נימא דגזיה"כ הוא דבשליא אפי' קשורה בוולד ג"כ אסור אלא ש"מ דקרא לאו להכי אתי וטעמא דר"א כמ"ש תוס' לקמן.
ואמנם לולי ד' רש"י הייתי אומר דהא דאמרי' מכדי אין שליא בלא וולד ר"ל דוודאי אין שליא בלא וולד דאי לאו דיצא הוולד לא יצא השליא ומ"מ ד' רש"י דקו' הש"ס הי' אסיפא דברייי' ואמנם התו"ח כ' דקו' הש"ס הי' אירשא וא"כ כולא מלתא דשליא רק אסמכתא וכ"נ ד' ה"ה שכ' כשהק' אראב"ד דעכ"פ סמכו חכמי' אי' שליא לקרא מ' דס"ל דאסמכתא בעלמא הוה אמנם כד דייקת נ' דד' הראב"ד כתו"ח דעיקר קו' הש"ס אירשא והא דמשני אסמכתא בעלמא לאו כדס"ל לתו"ח דהא דקאמר לרבות את השליא הוה אסמכתא כ"א דכולא מלתא דשליא הוה אסמכתא דשליא פירשא בעלמא הוא אמנם לד' רש"י וודאי דמוכח דשליא אסור ויל"ד לפימ"ש רש"י דחומר ב' וולדות היינו נקבה ונדה אמאי השמיטה הברייי' זכר וכמ"ש בגמ' נדה דנ"מ ליום ל"ג ויום מ"א וצ"ל משום דהך נ"מ לא שכיחא כולי האי לא קפיד תנא למדכריה:
תוס' ד"ה רובא לאו בת מיקדש' י"ל לפמ"ש הש"ס דעיקר טעמא משום דלמיעוטא לא חיישי' וא"כ מתני' דלא כר"מ ומעתה מה"ט לא מק' הש"ס הנך מתני' אהדדי דלמא דבכורות כר"מ ואפי' שליא תקבר ונקט חררת דם לרבותא:

בע"ה בענין נשבר העצם פ' בהמה המק':

רש"י ולשמואל דגידין קיימין מזה נ' דנפקא לי' להרא"ש דטעם רש"י דפלוגתא דרב ושמואל בארכובה אמצעי משום דבארכובה עליונה לא מ' לרש"י סברא לחלק אמנם

הרשב"א כ' כוונה אחרת לד' רש"י עיי"ש אמנם מה שדחה הרשב"א ראי' הר' יונה כבר דחה הר"ן וצע"ג:

אבר מוטל באשפה יל"ד הרי גם באבר היוצא שייך זה וצ"ל דהתם דאוריי' אבל הכא דרבנן ורבנן לא מתקני מלתא דתמיהא אמנם כדפריך בתר הכי מאבר שממנו חיה הענין עד"ז דעל שאתה משליכו לאשפה לא ידעו אם היתה רק נשבר או נחתך ויבואו להתיר גם נחתך ולכאורה מל' מוטל באשפה קצת ראי' לד' סמ"ק דס"ל דאבר המדולדל אסור לבן נח:

ואמנם האחרוני' הניחו בצ"ע טעם חומרת רמ"א דאפי' לא ניקב העור כלל אסור ולי נ' הטעם דחיישי' לסברת הר' יונה שהביא הרשב"א דמתני' לחוד ואפי' בלא יצא לחוץ בעי' רוב בשר קיים ומי יודע לשער זה בפני' והיינו שסיים ד"מ דלא בקיאי' בחפוי בשר ומ"מ ל' רמ"א מורה בהדי' דדווקא היכא דאיכא חשש טריפות מחמרי' ולא הן ד' הש"ך כ"א דגם באבר המדולדל מחמרי' שכ' וכן באבר המדולדל יש לסמוך אם נקשר ש"מ דבלא נקשר אסור אלא דל' וכז ק' פשיטא הא קיל טובא מחשש טריפות ונ' כוונת הש"ך דכה"ג אפי' לעצמו אין להחמיר ולזה נ' דכיוון הדג"מ שכ' דד' הש"ך דבאבר אפי' לעצמו אין להחמיר:

דאגרמיה ולגיו ע' רש"י נ' דלא רצה לפ' כהרא"ש דההוא מוסיף דא"כ הו"ל למימר אף דאגרמא ולגיו:

מה שהביא הרא"ש ראי' ממה שלא הביא הרי"ף הך דאגרמה וכו' דלא מפ' כהראב"ד אפשר לדחות דממה שהביא דשמואל דאמר מקום שהגידין צומתין והיינו דאגרמא ולגיו לא אצטריך לאתויי טפי.

מה שנתקשה הרשב"א על ל' מכדי דאמר שמואל נ' דע"ד שכ' הטו"ז דע"כ מחצה אלימי הוה טפי מתרי מחצה קטיני א"כ שפיר קאמר דהרי איכא רוב מנין דהיינו מחצה אלימי פחות משהו ותרי מחצה קטיני פחות משהו וע"ד שרצה הרשב"א לפ':

מה שדחה הטו"ז ד' המפ' ד' הרא"ש דר"ל רוב קיים הי' יכול לע"ד לדחות דעכ"פ ל' כ"ש דקאמר הרא"ש לא א"ש

בע"ה בענין דרכי האמורי ס"פ בהמה המקשה.

הנה רש"י בשבת פי' דלחש בכלל דרכי האמורי משום דאין הרפואה ניכר והק' עליו הרשב"א א"כ עיקר קו' מסוקרוי בסיקרא הוה משום דאין הרפואה ניכר אבל לעולם אי' בי' משום רפואה א"כ אמאי קאמר הש"ס דהוא כי היכי דליבעי רחמי עלי' ולא זכיתי להבין כיון דעכ"פ רפואה כי האי אסור ע"כ לא שרי כאן כ"א משום דליבעי רחמי.

ועוד הק' הרשב"א מ"ש דשן שועל לחרגול שרי ונ' דזה תלי' בגי' המשנה בשבת דהרשב"א גריס ר"ש מתיר וא"כ אליבא דרבנן פליגי אביי ורבא ולר"מ מודו והש"ס הו"מ למימר דהך דסוקרו בסיקרא ר"מ היא אלא דבעי לאוקמא אליבא דהל':

אמנם הרא"ש הק' הרי בהדי' אי' שם דלחש שרי ונ' דבלא"ה צריך ביאור מדוע חזר כאן רש"י ופי' דלחש שרי אע"כ דק' לי' לרש"י בשבת שם דמייתי הש"ס בתר הכי דר"ח בר אבין אמר דהכל יש בו משום דרכי האמורי חוץ מב' לחשי' שם ואי ס"ד דפשיטא להש"ס דלאביי ורבא לחש שרי בכ"ג אמאי לא קאמר הש"ס ופליגא דר"ח בר אבין אלא ש"מ דמס' להש"ס דלמא בלחש אסרי אביי ורבא אמנם למסקנא מבואר מהש"ס שם דכל לחש שרי כמ"ש הרא"ש ומהי"ת נימא דאביי ורבא פליג אסוגי' דש"ס ולזה פירש"י בשמעתין דלחש שרי.

הדרן עלך פ' בהמה המקשה. ונתחיל לבאר פ' אותו ואת בנו. בעזרת אלי גדולות ונפלאות עושה.

בעזרת קורא לעמו ישראל בנו

נוהג בארץ ובחו"ל כ' רש"י דמשום דבעי למתני בחולין וכו' בפני הבית רמז רש"י למ"ש בש"ס ר"פ שילוח הקן בזה וק' הרי גם באבארץ קאמר התם דכולהו איידי ראשית הגז קתני להו ולמה בחר רש"י בתי' אחר ונ' דתוס' הרגישו בזה ולכך כ' דתרווייהו איידי בעי' ועדן ק' הרי בפני הבית דראשי' הגז ע"כ לא הוה כ"א איידי דאו"ב וצ"ל דבשלמא סיפא איידי רישא אמרי' אבל רישא איידי סיפא אי לאו דגם במתני' מני' ובי' שייך איידי לא אמרי':

תוס' ד"ה ועוד בלא רבא וכו' י"ל דלכאורה למאי דאמרי' ו' מוסיף על ענין ראשון א"כ קאי ג"כ אשור וכשב ועז ומכשב ועז אתה יכול להוציא כלאי' וא"כ הכי קאמר הש"ס מהי"ת נימא כלאי' נוהג באו"ב הרי שור ושה כ' ע"כ משום דו' מוסיף על ענין ראשון א"כ הרי ענין ראשון בקדשי' מדבר וקדשי' כלאי' לא:

בע"ה בענין חוששין לזרע האב פ' או"ב

רש"י ד"ה ואינו נוהג ואם שחט האב וכו' נ' כוונתו לאפוקי מד' ר"ת וסייעתו דס"ל דרבנן דחנניא ג"כ ספוקי מספקי להו ול' אינו נוהג מ' לגמרי אינו נוהג ולזה כ' רש"י דלאו דאינו לוקה כ"א דאינו נוהג כלל ומותר לכתחלה:

תוס' ד"ה מי שבנו לכאורה יש לדקדק הרי ילפי' לכל התורה לרבנן במה מצינו מאו"ב וק"ו לשילוח הקן ל"ל ונ' דבמה מצינו לא מצינו למילף כ"א לענין ל"ת דשילוח הקן

דלענין ל"ת או"ב חמיר אבל לענין עשה (ואף דכיסוי דם דהוה עשה ילפי' התם או לחומרא או באמת משילוח הקן ילפי' למאן דלא מחייב בכיסוי) דשלח לא מצינו למילף ואפשר דממילא גם הל"ת לא ילפי' בל"ת שעשה כ' בצדה חמיר כמ"ש בקידושין ולכך כ' תוס' דבק"ו מיהת נילף:

וי"ל דאי לאו וכו' נ' כוונתם דל' אותו וודאי מ' ל' זכר וכחנניא אלא דמאחר דאי' לן מה מצינו משילוח הקן דאינו נוהג אתיא מה מצינו ומפיק למשמעותא דקרא.

ובהכי מתיישב לן קו' התו"ח שהק' נהי דרבנן בעי אותו לחלק מ"מ הרי משמעו' ל' אותו מ' זכרי' ולמ"ש א"ש דוודאי אי מייתר לן אותו אתי יתורא ומפיק ממה מצינו משא"כ אי לי' לן יתורא אתי' מה מצינו ומפיק ממשמעותא ומ"מ בדברינו מבואר לאיזו ענין נקט תנא כלל הך מה מצינו הרי העיקר מבנו כרוך אחריו אמנם אי לאו מה מצינו הוה ילפי' ממשמעותיו דאותו דגם בזכרי' נוהג ויע"ל דהך אותו איכא למדרשי' כחנני' ואיכא למדרש' לחלק ואמנם השתא דאית לן מה מצינו ניחא טפי למדרשי' לחלק ולא כחנניא:

תוס' ד"ה מהו דתימא ויש לתמוה על הש"ך יו"ד רצ"ז שכ' מסברא דנפשי' טעם אחר ולא הזכיר ד' רש"י ותוס' וכל הראשוני' בזה ולולי ד' תוס' הייתי אומר מחציו עבד לק"מ דהתם הו"ל כחציך מקודשת לי וכ"ת הכא הרי לא שייר דהשאר א"צ קידושין ואם אמנם היום או למחר ישחררנה הלא יהא חציו מקודשת אמנם יש להשיב דהרי עיקר טעמא התם משום שבת א"כ למ"ד פילגש בלא קידושין יקחנה לפילגש ולא יבטל משבת אמנם יע"ל דהתם שאני דלמא היום או למחר ישחרר האדון א' מהם ויקיים באי' לא יהא קדש עם השני:

והנה בד' רש"י ותוס' אלו נבין מדוע באמת יהא מותר לרכוב על פרדה ולא קיי"ל כמ"ד בירושלמי דאסור הובאו דבריו באריכות ברא"ש ה' כלאי' ובר"ש כלאי' שם א"וו ה"ט משום דפרד מין בפ"ע ולכאורה יל"ד גם מד' ר"י דלא כירושלמי דל"ל למנקט הנולדי' מן הסוס עם הנולדי' מן החמור אסורי' לנקוט פרד אסור לרכוב עליו אלא ש"מ מותר ויש לדחות דברישא ע"כ נקט כה"ג לאשמעי' דלא אמרי' אתי צד סוס וכו' וממילא נקט גם בסיפא כה"ג והנה רש"י פי' מיד בס"ד כפי' במסקנא דר"י ספוקי מספקי לי' נ' טעמו משום דל' אעפ"י שאביהן במסקנא ניחא ובס"ד צ"ל כמ"ש רש"י אבי' של א' מהן וזה דוחק.

והנה הרמבי כ' דבאם חייב באו"ב משום שזה בנה וודאי וע' בלח"מ שטרח ונ' דהרמב' רצה ליישב קו' הרשב"א על שיטת ר"ת והיא ג"כ שיטת הרמב"ם דר"י היינו רבנן דחנניא וגם באו"ב מס' להו והק' הרשב"א הלא קרא קדרשי אמנם הא גופא מס' להו הא דגלי

קרא דבנו כרוך אחריו אם הטעם דעי"ז אנו יודעי' שזה בנה וודאי וא"כ אם באב ג"כ ידעי' שהוא בנו ג"כ אסור או דלמא משום דאין חוששין לזרע האב וזה שכ' הרמב"ם דבאם ע"כ חייב כיון דידעי' וודאי שזה בנה ממ"נ חייב ובא לרמז על הס' באב.

והנה הרמב"ן כ' דהס' אם ילפי' מאו"ב עיי"ש ולולא דבריו הייתי אומר דהס' כי היכי דאמרי' מחידוש לא גמרי' ה"נ אמרי' חידוש לא גמרי' אלא דלפי"ז הי' הספק רק בכלאי' ולקמן מ' בכסוי הדם ומתנות מס' לרבנן:

רש"י גידמת מזנב ומאזני' ד' רש"י דחד סי' סגי דהרי כל חד מהני אמוראי אמר סי' אחר ומה שכ' רש"י לקמן דדמיין להדדי בזנב ובאזני' ה"ט דאי אי' לי' תרווייי' ובחד דמי לסוס ובחד לחמור ידעי' מאי ניהו ולכן בעי' תרווייהו אבל אי הוה גידמת מחדא סמכי' אאידך:

אלמא קסבר אין חוששין ע' ברשב"א שהאריך בזה ולולי דמסתפינא הייתי אומר דמאן דס"ל חוששין לזרע האב אוסר לרכוב על פרדה ומדשרי ר' אבא לעייל כודניית' ש"מ דס"ל אין חוששין לזרע האב וא"כ הא דפסק בעל הל' דאין חוששין ה"ט דהרי חזי' דשרי' לרכוב על פרדה ש"מ דאין חוששין לזרע האב ודע דמה שכ' הר"ן דר' הרי"ף כבעל הל' ה"ט דלא כ' הרי"ף כלל ספוקי מס' לי' ולא הזכיר מזה כלל ש"מ דס"ל אין חוששין כלל.

רש"י ד"ה וסי' דאורייי' ע' בר"ן בחי' מה שהק' על רש"י וי"ל דה"ק רש"י דאדרבא מדחזי' באבידה דמחזירין בסי' כ"ש אף דאיכא למימר דמיחזא חזא או דאמר כסומא בארובה כמ"ש הר"ן א"נ יע"ל דאיכא אחסינא ג"כ דאי' לי' שמלה בהנך סי' והאי ניהו דאבידה ומ"מ סמכי' אסי' כ"ש הכא דסמכי' אסי' ומ' לי' לרש"י דאי הוה הל"מ הוה אמר הש"ס הל' גמורה א"וו דאורייי' ממש קאמר והיינו באבידה:

ועי"ל לכאורה דלמא הכא ארובא סמכי' ורובא דפרדות דדמיין לאמיי' בגנובתי' ואודני' אלא ש"מ דאיכא מיעוט המצוי דלא דמיין וא"כ שוב הוה כאבידה ומ"מ בסי' ביצי' כ' רש"י כהר"ן דהל' גמירי לה הא דלא קאמר הש"ס במאי קמיפלגי וקאמר מ"ט דרבנן משום דפשטא דל' אותו מ' כחנני ל' זכר.

בע"ה בענין שה ואפי' מקצת שה פ' או"ב:

ה"ג וכו' והכ"מ בה' ביכורי' קיים גי' שדחה רש"י ויישב קו' רש"י דר"ח בא לאשמועי' דצביי' דווקא ולא איפכא ולאפוקי מרב פפא לקמן ונ' דרש"י הרגיש ודחה דברי' אלו במ"ש אדר"ח איזו כוי לאפוקי ממ"ד בריה בפ"ע ר"ל דע"כ ר"ח לא אתא לאשמועי' מידי אחרינא כ"א לאפוקי ממ"ד ברי' בפ"ע דאס"ד כד' הכ"מ א"כ מאי שקיל וטרי הש"ס עלי' דר"ח ה"ד הרי ע"כ בתייש הבא על הצביי' קאמר:

רש"י ובנה תייש שילדה מן התייש לכאורה הי' אפשר לומר דלרבותא נקט אף שי"ל צורת תייש מותר לשוחטו עם הצבייי' אמו ונ' דמ' לי' לרש"י דסתמא דמלתא מאחרי שאמו צבייי' דומה טפי לצבי כי הא דאמרי' לעיל דאמי' חמרא רברבן אודני וכו' ומסתמא בכל כלאי' הוה הכי:

ואמנם צ"ע לאיזו ענין הוצרך הש"ס לאתויי הא דר"ח וכי מהי"ת יהא אסורה לשחוט צבייי' משום שבנה שה וצ"ל דוודאי אי' דאוריי' אין כאן אלא דהכא ע"כ נודע התייש שבא על הצבייי' זו והנה בשאר או"ב עיקר קפידה על האם ועל האב לא שכיח למיקפד דלא שכיח דנידע אמנם הכא הרי נודע ואם נתיר לשחוט האם אף שהיא צבייי' יש לחוש דמכ"ש שישחטו השה עם אביו תייש והיינו דקמ"ל ר"ח דלא חיישי' דהכל יודעי' דשה אמרה תורה ולא צבייי' ומעתה בלא ד' ר"ח הייתי אומר דפלוגתא דר"א ורבנן לאיסור' ולא למלקות רבנן חששו שמא ישחט גם אביו ור"א לא חשש אבל מדר"ח דפשיטא דלענין מלקות לא אצטריך לאשמועי' דמהי"ת אע"כ אלכתחלה קאי ודקאמר פטור משום דבאידך בבא קאמר חייב וקאמר הכל מודי' ושפיר פריך מדר"ח וממילא מוכח כד' הרשב"א שנחלק על הרמב"ם וס"ל דאפי' לכתחלה שרי.

רש"י ור"א אמר ואפי' מקצת שה ליכא למימר זה דייק לפ' הכי דלא תק' קו' תוס' דליפלגו במקצת שה לחוד והנה הטור שכ' דד' הרא"ש דר"י פ' הזרוע בצבי הבא על התיישה מיירי היינו משום דק' לי' קו' הר"ן דליפשוט מהתם דחוששין לזרע האב אמנם אם רק בצבי הבא על התיישה לא מצי' למפשט דיוכל להיות דגלי לן קרא דאין חוששין ולהכי חייב בכולא מתנו' ויוכל להיות דאפי' במקצת שה גלי לן קרא דחייב בכולא מתנות ואמנם ד' תוס' איפכא מהטור ע' בדבריו.

רש"י איל הבר איל זכר נ' כוונתו דאיל בחיריק גרסי' והוא מין בהמה אמנם תוס' מפ' דאיל בקמץ גרסי' והוא מין חיה ומ"מ גם לרש"י פליג אמתני' דאין שוחטין אותו ביו"ט. אמנם אחר העיון הדרנא בי מדכ' תוס' לקמן ד"ה מדחשיב לי' דאיל הבר מין חיה אף דנקרא איל ש"מ דגם תוס' גרסי איל בחיריק וכ"ת באמת לישני תוס' דאיל בקמץ נ' דאיל בקמץ ל"ש גבי איל הבר דכולהו מהבר נינהו ומ"מ מסתייעי' ד' רש"י דאיל הבר מין בהמה מקו' תוס'.

גמ' אמימר שרי תרבייהו ורב המנונא פשיטא לי' דקרני בהמות נינהו הלכך מכשירן לגבי מזבח.

ודלמא מינא דתאו נינהו כ' הרשב"א דאיכא דלא גריס לי' וכ"נ לכאורה דמאחר לכ"ע תאו הוא שור הבר האיך שייך לומר על עז שהוא מין שור

בע"ה בענין או"ב במוקדשין פ' או"ב

מתני' רש"י ד"ה שני כשרי' לא ניחא לי' לרש"י בתי' תוס' דאכתי שני' דתנן למה לי לימא אף השני כשר ואמנם ע"ד שכ' תוס' יע"ל דלרבא דאמר כל מלתא דא"ר לא תעבד אי עביד לא מהני אצטריך לאשמעי' דשני' כשרים וכ"ת באמת מ"ט צ"ל כיון דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ופטור עלי' באו"ב ע"כ כל או"ב שחיטה ראויה היא אמנם לרבנן דפליגי אר"ש הדרא קו' לדוכתא ע' רש"א בביאור ד' רש"י ומ"מ לא ביאר כל הצורך ונ' דמאחר דאשמועי' תנא דלא כר"ש הק' אף דשני' פסולין מ"מ שני סופג את הארבעים דלא בעי' שחיטה ראויה.

תוס' ד"ה קדשים הק' תלמיד א' למה לא הק' תוס' קו' זו כדפריך הש"ס קמא מקטיל קטלי' ונ' לתרץ דבשלמא לעיל י"ל דקו' הש"ס הי' הרי מתני' סתמא תנן אפי' לא הקדיש השני כ"א אחר שחיטת הראשון וא"כ כיון שבשעת שחיטה הראשון הי' השני עדן חולין ולא חל עלי' אי' או"ב דלגבי חולין הוה שחיטת הא' אינה ראוי' ממילא אף שהקדישה אח"כ שוב ל"ש גבה אי' או"ב משא"כ הכא דדייק הש"ס קדשים שחיט' שאינה ראוי' מ' דמשום קדשי' גרע שפיר הקשו בתוס' דאדרבא קדשים עדיף.

תוס' ד"ה הנח למחוסר זמן בסו"ד ואיכא נמי לאו דלא תעשוק כבר הקשיתי במק"א דהרי לא תעשוק ולא תגזול בחד קרא כתיבי בפ' קדושים ואין לך סמיכי גדול מזה ושמעתי שכבר הק' קו' זו בס' שעה"מ וכ"ת א"כ באמת ק' מסוגי' דתמורה י"ל דהתם איכא כמו כן תרי עשה והשיב את הגזילה והשיב את העושק ולמ"ש תוס' במסקנא דהיכא דהעש' מתקן הלאו ל"ש כללא דתמור' וודאי א"ש וצ"ע.

ר' אפוטריקי רמי הק' הרב מוה' אברהם בינג אב"ד בווירצבורג זצ"ל למרן הגאון חת"ס למה לא הק' ר' אפוטריקי אקרא דפ' משפטים דוכן תעשה לשורך דדייק מני' כ"ז ותי' לו מרן זצוק"ל דהתם כל בכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך א"כ י"ל דקאי אבכורי בהמה דמרחם קדיש ובקדשים שהם כבר קדשי' הלילה הולך אחר יום העבר ולא ק' קראי כלל אמנם קרא דמייתי מפ' אמור דבחולין משתעי שפיר ק' לי' ואף דלפי האמת גם קרא דמשפטי' לא מוקמי' לי' בבכור משום דכבר אשכחן פירוקא ע"כ מכח קרא דאמור אבל אי לאו קרא דאמור הוה מוקמי' ע"כ קרא דמשפטי' לבכור וכמ"ש:

רש"י ד"ה ואזדא רבא יל"ד למה הדר בי' רש"י תוכ"ד ומקיים הפי' דהתראת ס' ונ' דק' לי' לרש"י דאי כפי' רש"י א"כ רבא לא חידש כלום דפשיטא דאינו לוקה לר"ש דהרי שחיטה שאינה ראוי' היא משא"כ לפי' דהתראת ספק שפיר שייך ואזדא לטעמיי' דהיינו שחידש:

תוס' ד"ה עולה יל"ד אפי' למ"ד אכילת מזבח שמה אכילה תינח לגבי שחיטה שאינה ראוי' דכיון דגם למזבח בעי' שחיטה א"כ שפיר מקרי אכילה משא"כ לענין אוכל שאתה יכול להאכילו מנ"ל ולולי ד' תוס' הייתי אומר דלכאורה מנ"ל כלל דלמזבח אסור להקריב טמא אי מוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אכתי למ"ד אכילת מזבח לא שמה אכיל' מנ"ל אע"כ קרא קדרשי' דאסור להקריב טמא למזבח א"כ בהדיא גלי קרא דשייך טומאה אצל מזבח:

בע"ה בענין שחיטה שאינה ראוי' פ' או"ב

ונתנבלה נ' תרוויי' אצטריך דאי מנתנבלה דמעצמה לא הוה ידעי' נוחר דמדעת דסד"א בנוחר דלהכי קנחיר לי' דיהא יוכל לשחוט בנו אחריו וא"כ חוטא נשכר ואי אשמועי' נוחר הוה אמינא משום דלא שייך שחיטה אבל פסול בשחיטה שחיטה מקרי ואסור לשחוט בנו אחריו.

רש"י ד"ה אלא ששחט נ' דלהכי נקט רש"י ב' גווני דלמאי דמסקי' דלר"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין ממלקות לא מהני הא דלא דייני' אע"א בתחילה דלאו בדינינו תליא מלתא וע"כ צריך לאוקמי בב' בני אדם אמנם לס"ד דלא ידעי' אכתי להא דר"ל שפיר יש לאוקמי באדם א' ונ' דמטעם זה ג"כ לא רצה רש"י לפ' כפי' התו"ח דתשבר קאי אמתני' דמאי קמ"ל תנא לד' ר"ל דאי באדם א' טובא קמ"ל דדייני' אאו"ב תחלה ואח"כ אע"א:

וצריכא ע' רש"י ותוס' לולא דברי' הייתי אומר דה"פ דאי אשמעי' ר"ל הכא הייתי אומר משום דשתי' לשמי' וכיון דחייב מיתה לשמי' לא מלקי' לי' משא"כ התם בממון כיון דלא קיי"ל כר"נ בן הקנה אי לא מחייב מיתת ב"ד משלם וכן לר"י איפכא דהתם דלאדם הוא דמחייב לשלם משא"כ הכא דלשמי' מודה ר"י קמ"ל.

רש"י ד"ה ואר"ל ע' תוס' ב"ק שם שדייקו מד' רש"י אלו דהדר בי' רש"י וס"ל דאפי' לענין קבלת טומאה בעי' כביצה ולכאורה מנ"ל דל' רש"י יש לדייק על ב' פני' אמנם למ"ש שם תוס' והביא רש"א כאן דברי' דסברת רש"י דלתרתי מילי לא אמרי' צירוף ע"כ דס"ל לרש"י דגם לקבלת טומאה בעי' צירוף דאי האי בצק טמא הוה עכ"פ א"כ חדא ענין הוה הא צירוף שנצטרף לטמא אחרים א"וו הדר בי' רש"י:

תוס' ד"ה והתנן דלא מסיק אדעתי' יש להסביר עם מ"ש הרמב"ן בחומש דצוותה תוה"ק להביא ב"ד הגדול מירושלים למדוד וכיו"ב כדי שיתפרסם הענין ויתגלה ההורג וכיון דלא נתגלה ממילא שוב לא מסקי אדעתייהו שיגלה עוד ובכריתות תי' בענין אחר.

באו"ד וא"ת נ' כוונתם דאף דלא ידעי' מדר' ינאי מ"מ שפיר יש לחלק בין נעשה שום מעשה ללא נעשה

ד"ה עגלה ערופה יש לפ' ד' ר"ת עד"ז דהתם בהשוחט וודאי הי' צריך להאריך ולמתני המולק אבל הכא אי הוה תנינא ועגלה שנתערפה תמורת ערופה ממילא הוה ידעי' דלאו אשוחט קאי א"וו בשחיטה מיירי.

אמנם אי ק' לי הא קשי' לי' רבא מסיק התם בכריתות דר"ש סבר שחיטתה זו עריפתה וא"כ שפיר קתני השוחט ומ"מ לענין או"ב הו"ל כשאר שחיטה וכקו' תוס' וצ"ע.

תוס' ד"ה לישני עיקר קו' דל' קודם ירידה לא דייק דמתני' דכריתות אפי' לאחר ירידה מתיר אמנם הא דקאמר הכא קודם ירידה א"ש ולא אצטריך לי' למימר עגלה ערופה אינה משנה:

רש"י ד"ה אלא בסו"ד ומוקמי' לה כתנאי הא דהדר רש"י ממה שכ' לעיל דהתם קודם ירידה היינו משום קו' הש"ס שם דמתני' אפי' לאחר ירידה מתרת וכמו שהביאו תוס' אא"כ למה הוצרך רש"י לפ' דציפורי מצורע בלקיחה ועגלה בירידה כיון דמוקמי' כתנאי דלמא גם עגלה לר"ל בלקיחה ולית לי' דר' ינאי וצ"ע: :

בע"ה בענין שאר דיני או"ב.

לענין דינא תנן ע' רש"י ודבריו צריכין ביאור דמהי"ת אם שני' רוצין לא יהא השני רשאי לשחוט ולולא דבריו הייתי אומר דס"ד כיון דהראשון רשאי לשחוט אין השני יכול לאסור עליו ואפי' שחט ראשון אם אח"כ הראשון שוחט חל האי' למפרע על השני קמ"ל דלענין דינא תנן ומד' תו"ח למדתי דס"ד דשדו רבנן אי' אלוקח שני אמנם לפי מסקנת ד' רשב"א דבאמת אין הלוקח שני צריך לחקור אם הראשון שוחט א"ש טפי דס"ד צריך לחקור וכד' ר"ת דפרה סתמא לשחיטה קאי קמ"ל דלא והיינו דנקט פרה דאפי' בפרה אם קדם השני זכה ולא עבד אי' כלל ומ"ש רשב"א בשיטת ר"ת דלהכי נקט פרה ולא נקט שור כוונתו דאין לדייק דמתני' דנקט פרה לאפוקי מחנניא כ"א דנקט פרה לאשמועי' דלאו למלאכה עומדת.

ודע דמ"ש הרא"ש בלקחו משני' ל"ש דין זה ר"ל דגם אותן שני' לא לקחו מא' כ"א שותפין שחלקו וכיו"ב וע' ש"ך במ"ש דגבי או"ב ל"ש להשביח מקחו והטו"ז רמז דשייך נ' כוונת הטו"ז דאם חושב הגוי שקונה למלאכה ולמלאכה וודאי עדיף אם ובנה.

אמנם מ"ש הרשב"א דבלח יצאה מידו לא מהני להשביח כדדייק הש"ך מדבריו נ' הטעם דלא תלי' בלהשביח מקחו אלא היכא דשכיח אז תלי' בשכיח כגון גבי ערלה אבל הכא דעכ"פ לא שכיח להשביח מקחו היכא דעדן בידו לא תלי'

וע' נו"ב מה"ת יו"ד סי' ח' הביא הרב מהר"ש קו' הצל"ח למה באו"ב לא הוה דשיל"מ ורצה הרב לדמות דין זה להך דמרדכי דגיגי' וכלומר דמיירי שנתערב קודם שחל אי' או"ב ודבריו צ"ע דבההיא דגיגי' כיון דאזלי' בתר ביטול אין כאן אי' כלל ומאי יהא דשיל"מ משא"כ הכא דמדאמרי' נכבשינהו וכו' ע"כ יש כאן אי' וכיון דאי' יש כאן הו"ל יל"מ וצ"ע.

רש"י ד"ה סופג את הארבעי' דחד לאו וכו' כוונתו דלא תימא בנו ואותו לאו אחרינא הוה והו"ל כהא דתנן יש חורש תלם א' וחייב עלי' שמונה לאוין לא היא דבנו ואותו לאו חד עם או"ב:

רש"י ד"ה דאע"ג דגופין מחולקי' וה"ה לרישא כוונתו לד' תוס' דלא תימא שאני רישא דליכא שמות מוחלקי' דא"כ היכי מדמי לי' הש"ס לב' זיתי חלב דהתם ג"כ ליכא שמות וכ"ת הש"ס גופא מנ"ל לזה כ' רש"י דמתוספתא דדייק לה וע' בר"ן במתני' שלא פי' כן והק' התו"ח עליו מתוספתא ולא ידעתי למה לא הקשה עליו ממאי דמסיק הש"ס דה"ה בב' זיתי חלב פליג סומכו' א"כ ש"מ דלא תלי' כלל בשמות וצ"ע נ' הא דנקט הש"ס ב' זיתי חלב משום דבשבת פ' המצניע אשכחן פלוגתא בהא:

רש"י ד"ה בב"א חטה וחרצן שעורה וחרצן ע' רש"א י"ל דרש"י בא להוציאינו מב' טעיות חדא דלא נימא דכה"ג הוה גופין מוחלקין ועוד דלא נימא כה"ג אפי' לר' יאשיהו חייב כיון דעכ"פ זרע בב"א חטה ושעורה וחרצן אא"כ למה קאמר לאפוקי מר' יאשיהו לימא אדרבא דכר' יאשי' אתיא אלא ש"מ דגם כה"ג לר' יאשיהו פטור.

תוס' ד"ה ולאפוקי ולהכי לא מצי לאוקמי וכו' בדברי' מובן למה לא קאמר איפכא דדווקא שני מיני כלאי' לוקה ב' אבל אחדא לא לקי וכר' יאשיהו אתיא אא"כ למה נקט כלאי' כלאי' דמ' בב' פני' לכה"פ הרי גם ביד א' לוקה דווקא אבל מיני' אלא ש"מ לאפוקי מדר' יאשיהו.

רש"י ד"ה בד' פרקים בסו"ד שמא נשחטה נ' כוונתו דלא תימא דבד' פרקים כיון שהודיע המוכר ללוקח אמה מכרתי אף דיודע הלוקח שעדן לא שחט לוקח ראשון אסור לו לשחוט לזה כ' רש"י דגם בד' פרקים אם קדם השני זכה אלא דצריך לברר שמא נשחטה שלא יבוא לידי אי' משא"כ בשאר ימות השנה.

וכ' עוד רש"י שדרך ישראל לעשות סעודות מבואר מדבריו דהטעם משום הסעודה וכן קאמר הש"ס בע"א בהדיא דהתם דלסעודה סגי בחד יומא ויש לתמוה על רש"י בע"א שם שכ' דבכולהו הטעם משום קרבנו' לבד מר"ה דהטעם משום סעודה וק' הרי הש"ס מפ' התם בהדי' דמשום סעודה ועוד כיון דבר"ה ע"כ משום סעודה ולמה פי' בשאר יו"ט משום קרבנו' ונ' דרש"י דהתם קשי' לי' ע"ד המק' האיך עלה על דעתו להק' מסעודה להקרבה ולזה פי' בס"ד שם דהטעם דהוה ס"ל למק' באידך משום קרבנות אבל למסקנא באמת הכל משום סעודה.

רש"י ד"ה יו"ט האחרון בא ליישב מדוע יו"ט אחרון ולא ראשון ומ"ש שחביב פי' בתוס' ע"א שם **מתני'** אבל י"ל ריוח ע' רמב"ם מה שפי' וצריך להבין קצת לדבריו סוגי' דע"א וביותר יקשה לפ"מ שפי' הרמב"ן דר' יודא אעיוה"כ לחוד פליג האיך יתרץ סוגי' דע"א דמבואר דבכל יו"ט סגי חד יומא וצ"ע:

וע' ברא"ש ד' רב אחאי פי' דרב אחאי בד' פרקי' קאסר למזבן מן גוי והנה עפ"י ד' הרא"ש דהלוקח סומך אפי' בד' פרקים על ספיקא והמוכר אינו יכול לסמוך י"ל דה"ה בשאר ימות השנה אם המוכר שחט האם או מכר לשחוט ג"כ צריך להודיע ללוקח ומד' הרא"ש למד הטור כן כמו שהגי' הדרישה בדברי הטור אמנם לרב אחאי כיון דהלוקח לא שאל וודאי אינו לוקח לשחוט אין על המוכר להודיע כלל חוץ מד' פרקים אלו דהלוקח סומך על המוכר

אין, לו ללוקח הוסיף רש"י בו כוונתו דלא תימא אם יש לו ללוקח צריך לשלם כנגד חלקו בהיזק הטבח לזה כ' רש"י דדינר שלו מפסיד ותו לא.

גמ'. הולך ושוחט ואינו נמנע כלומר שאין חיוב על הלוקח לשאול פי המוכר.

למטרח בי חתני' אולי בטלו בזה"ז המנהג משום שאז"ל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות ולכך ביטלו כל סעודת חתן.

רש"י חוב הוא לו יל"ד הרי הוא עומד וצועק שצריך לבשר ונתן כבר הדינר לטבח ולכאורה ה"מ לפ' משום דאם מת מת ללוקח אא"כ גם בד' פרקים הוה חייב ולזה כ' רש"י דבשלמא בד' פרקים הזכות יותר מן החוב אבל בשאר ימות השנה דהוצאת הבשר לא הוה זכות כנגד החוב:

רש"י ד"ה ומ"ט אמרו בסו"ד אבל סתם מושך נ' כוונתו דהכא דלא שייך מושך לביתו דהרי משום דינרו לא ימסור לו הטבח שור שוה אלף זוז וא"כ גם במשיכה שייך שמא יאמר לו וכו' שבקוה רבנן על דין תורה:

רש"י ד"ה לילה הולך דכ' וכו' כלומר מהא דקדשים נאכלין ליום ולילה ליכא למידק דגזה"כ הוא כי היכי דשלמים נאכלין לשני ימים אלא דקרא סותר עצמו מהא איכא למידק:

רבי אומר לרש"י דלא פליג רבי הו"ל למתני אמר רבי אמנם לד' הרשב"א בשם ר"ח א"צ לד' בן זומא לרבי דמיום המיוחד היינו שבת ילפי' ג"כ דיום הולך אחר הלילה א"ש ל' רבי אומר וע' בחי' ר"ן שהביא ד' ר"ח בשלימות ובחי' רשב"א חסרי' דברי ר"ח ואין להם מובן:

הדרן עלך פ' אותו ואת בנו : ונתחיל לבאר פ' כיסוי הדם נוהג: בעזרת מרחם עלינו כאב על בנו: בעזרת עמו כצאן יוסף נוהג:

כסוי הדם נוהג בארץ וכו' פי' רש"י משום דבעי' למתני בחולין וכו' ויל"פ הא הש"ס פי' שילוח הקן קאמר דאגב או"ב וראשית הגז נקט באינך ונ' דק' לי' לרש"י מ"ש כסוי הדם מבב"ח דבב"ח לא תנן איידי אינך ובכסוי הדם תנן לזה פי' רש"י דהואיל דבעי למתני בחולין וכו' סד"א דכי היכי דבהא יש חילוק בין כסוי לאו"ב ה"נ בענין ארץ ובית לזה קתני בהדי' דלאינך אין חילוק אמנם כ"ז משום דבאינך כולהו תנן ואלה מהי"ת למטעי נמצא דד' הש"ס פ' שילוח וד' רש"י חדא נינהו.

בע"ה בענין שחיטה שאינה ראויה פ' כסוי הדם

השוחט ונמצא טריפה נ' דלרבותא תנן לא מיבעי ידע ששוחט את הטריפה פשיטא דלא בעי כסוי לרבנן אלא אפי' סבר בשעת שחיטה דכשירה אעפי":

פטור למפרע ממצות כסוי.

והנה ד' הב"ח מדנקט הטור סי' י"ח דמצא פגומה לאחר שחיטה נבילה ולא קאמר ס' נבילה ש"מ דלא בעי' כסוי וק' לי א"כ גם לענין או"ב יהא מותר לשחוט ואמאי לא אשמעי' הב"ח רבותא טפי אמנם נ' לי לדייק לענין כסוי הדם מד' הטור סי' כ"ח דתחלה כ' דצריך לבדוק הסכין והסי' קודם כסוי ואח"כ כשהביא ד' בעל העיטור דחי' צריך לבדוק הריאה כ' דבס' טריפה יכסה בלא ברכה ולמה לא כ' זה גבי בדיקת סכין דאם מצא לאחר שחיטה פגומה יכסה בלא ברכה ומדרבא נקט לה עם סי' בחד בבא איוו דד' הטור לענין כסוי דלא יכסה כלל ומ"מ לענין או"ב וודאי אסור לשחוט והטעם לחלק לענין כסוי בין ס' טריפה לס' פגומה דמיד אחר שחיטה חל חיוב הכסוי והבדיקה אינה כ"א מדרבנן ומה"ת אין כאן ס' כסוי כלל אלא דאם מצא וודאי טריפות אגלאי מלתא למפרע דלא איחייב בבדיקה משא"כ בס' טריפות הו"ל לגבי חיובא שנתחייב מקמי

בדיקה כאינו יודע אם פרעתיך משא"כ ס' פגומה דהו"ל ס' אם נתחייב כלל כה"ג לא מחייבי' לי' מספיקא וע' בזה עוד לפנינו אי"ה בענין שחיטת חש"ו:

והנה הק' רש"ל למה בשחיטה מברכין חף דלא ידעי' אם תהי' כשרה או לא ונ' לתרץ ע"ד שכ' רש"י בסוגי' דרוב להשיב ע"ד רבותי' שרצו לאסור בנאבדה הריאה והשיב רש"י אתמול אכלנו מחלבה והיום נחזיקנה בטריפה ומעתה ה"נ אם תאמר דמחשש ס' טריפה אינה אוסר לברך על השחיטה מה נשתנה ברכה זו מאכילת חלב שסמכת בה על הרוב בשלמא לאחר השחיטה דלא נברך על הכסוי קודם בדיקה היינו משום דנהי דסמכ' ארובא מ"מ היכי דאיכא לברורי מברר' משא"כ קודם שחיטה דל"ש עדן איכא לברורי הוי תרתי דסתרי וכד' רש"י.

והשוחט לתוך חוט הלבן שאלתי פי שוחט מומחה והשיב שנהגו כהעט"ז לכסות בלא ברכה וג' הטעם דאי אמרת יכסה בברכה לא יתקיים האיסור ביד השוחטין ויקילו בי':

והשוחט חולין וכו' בפני' כ' הכ"מ דהרמב"ם השמיט קדשים בחוץ דלא נטעי ונימא דבקדשים בפנים יש כסוי ובאמת כבר כ' הרמב"ם דאינו נוהג כלל במוקדשין אלו דבריו וצ"ע א"כ האיך נטעי כיון דקאמר כן לעיל בהדי' ועוד עדיין למה שבק הרמב"ם שוחט לע"א ולזה נ' כיון דכבר הקדים הרמב"ם אינו חייב בכסוי אלא על שחיטה המתרת באכילה שנא' אשר יאכל לא הי' צריך לפ' מידי אלא דבהני דפי' יש בכולהו רבותא בנמצא טריפה כמ"ש דס"ד הואיל מעיקרא הוה שחיטה ראוי' וכבר נתחייב וחולין בעזרה הא גופא קמ"ל דאף בחיה שייך חולין בעזרה וחיה ועוף הנסקלין דסקילת שור דכ' בקרא לאו דווקא ואף דכל דיני' אלו מפו' ברמב"ם במקום אחר מלתא אגב אורחי' קמ"ל:

כ' רש"י חי' ועוף הנסקלין שנגמר דינן ושחטן נ' שכ' כן דלא תימא דלעולם מתני' מיירי בנסקלו ומ"מ הוה שחיטה ע"ד שארז"ל גבי שעיר המשתלח דחייתו זו היא שחיטתו ולזה כ' רש"י דגבי כסוי הדה וודאי לא שייך זה כיון דשחיטה בעי' וכל דלא הוה שחיטה לכ"ע פטור מכסוי ואפשר דה"ט דלא משני לעיל דעריפתו זו היא שחיטתו דא"כ גם בשור הנסקל ה"פ וא"כ גם בכסוי הדם ה"פ ובכסוי הדם וודאי דלא חייבה תורה כ"א על שחיטה:

וכ' עוד רש"י ואף דבכסוי לא כתיב שחיטה אשר יאכל כתיב נ' דכ"כ ליישב קו' התו"ח שהק' כיון דר"ש יליף מטבוח טבח ל"ל אשר יאכל בכסוי הדם אמנם לד' רש"י א"ש דאי לאו דכ' אשר יאכל לא ס"ד כלל דבכסוי הדם בעי' שחיטה ואפי' אנחירה היינו מחייבי':

תוס' ד"ה ור"ש ויל"ד לחזקי' דס"ל דיאכל הנאה מ' אכתי לימא דסגי בהיתר הנאה ונ' מכאן ראי' למ"ש תוס' בפסחים בשיטה דחזקי' ור"א דחזקי' לית לי' דר"ש מדאוסר ר"ש גי"ה בהנאה ע"ש אלא אש"ס יק' למה לי' לשנויי פרט לעוף טמא לישני פרט לאי' הנאה וצ"ל דהש"ס בעי לשנויי גם לר"א דלא מחלק בין יאכל לתאכלו ומ"מ מדקיי"ל בכסוי הדם כר"ש דדריש לא יאכל אשחיטה שאינה ראוי' והיינו דלא כחזקי' יש ראי' מכאן דהל' כר' אבהו:

תוס' ד"ה אימר תיהני לי' כבר העיר החי' ר"ן דרש"י במ"ש עובר לאו ירך אמו רמז לד' תוס' וזה נ' כוונת ד' רש"י שהעיר ב' פעמים דקאמר הש"ס לא תיבעי שחיטה דהש"ס הכא קאי בשיטת רבא דהשוחט טריפה ומצא בה בן ט' חי יש לו שחיטת עצמו ולהכי קאמר הש"ס ל' תיבעי שחיטה ואמנם לאיזו ענין העיר רש"י ע"ז אמנם כוונתו דהש"ס דנקט דווקא בן ט' חי משום דהתם לא שייך עובר ירך אמו אמנם כ"ז לרבא דס"ל ניתר בשחיטת עצמו אבל לר' אמי דס"ל דגם בן ט' אין לו סי' בפ"ע א"כ גם בן ט' ירך אמו הוא לרבנן ומאי קמ"ל ר' יוחנן ומשו"ה דייק הש"ס ל' תיבעי למימר דשחיטת עצמו וודאי מהני:

בסו"ד, וי"ל דלכל מילי וכו' אא"כ צ"ל דדווקא רישא דלא לכל אר"מ קאי אליבא דר' אבל הא דלא לכל אר"מ לא קאי לר' דאי ר' גם בחולין בעזרה כר"ש סבר אין מקום לד' תוס' ומה"ט הקשו ג"כ דלמה לא דייק מאו"ב משא"כ אי קאי לר' הרי ר' באו"ב סבר כר"מ וע"כ מחולין בעזרה אצטריך למידק אמנם הרמב"ם נ' דק' לי' קו' תוס' לידוק מאו"ב וגם לא מ' לי' דרישא דד' ר' יוחנן קאי לר' וסיפא קאי לר"ש ולזה ס"ל דר' גם בחולין בעזרה פסק כר"ש וא"כ כי היכי דקיי"ל בכסוי הדם כר"ש משום דר' ס"ל כוותיה ה"נ בחולין בעזרה ול"ק קו' הלח"מ ואי מתני' דבבריי' נשנה בל' חכמים הך בריי' לא ר' תניי' משא"כ מתני' דר' תני לה ואנן בתר ר' הוא דגרסן.

חנינא. בני די לו בקב חרובין כ' רש"י בצער ובצמצום כלומר בקב היינו בצמצום וחרובי' היינו בצער.

בע"ה בענין שחיטת חש"ו פ' כסוי הדם:

יל"ד מאחר דתנן ספ"ק דחש"ו ששחטו ואחרי' רואין אותן שחיטתן כשרה ותנן לקמן שחט ולא כסה וראה אחר חייב לכסות א"כ הך מתני' יתירה היא והי' אפשר לומר דאגב סיפא דפליגי ר"מ ורבנן מתניי' ואמנם אפשר לומר דס"ד הא דראה אחר חייב לכסות דווקא אם השוחט בר חיובא הוא וחל עלי' מצות כסוי ומאחר דכל ישראל עריבין חייב

האחר לכסות קמ"ל ולענין או"ב כמו כן יש לומר דס"ד מי שפטור אם שוחט בנו ר"ל השני דהיינו חש"ו גם אם שחט אותו לא ליחייב אחר אחריו קמ"ל דלא:

תוס' ד"ה רישא הנה התוס' כ' בקיצור דמה לי האי ומאי שסיימו דבכסוי הוה שב ואל תעשה כוונתם דלא תימא הרי עשה חמיר דדוחה ל"ת לזה הביאו דמ"מ מצינו דמשום גזירה בטלו רז"ל עשה דאוריי' משום דהוה שב וא"ת:

אכן הר"ן בחי' כ' דבאו"ב דהוה קום ועשה אין כח ביר ב"ד כלל לעקור משום גזירה נ' דלא ניחא לי' בד' התוס' דמה לי האי לאו דלאו דאו"ב לא עבר עלי' כ"א פ"א משא"כ לאו דנבילה כל האוכל משחיטתן יעבור על לאו זה הא למה זה דומה לסברת הר"ן דהתירו טפי לשחוט בשבת לחולה מלהאכילו נבילה דעבד אי' בכל כזית וכזית ומכ"ש דאתי למיכל משחיטתן זמנין טובא ולהכי כ' הר"ן דהעיקר דאין כח ביד חכמי' לעקור דבר מן התורה בקום ועשה:

ד"ה מ"ט דר"מ הנה קו' ראשונה לכאורה יש ליישב דיש חש"ו שרוב מעשיה' מתוקני' דהיינו דבקיאי וידעו לאמן ידי' ויש חש"ו דרוב מעשי' מקולקלי' שאינם יודעי' לאמן ידים ולענין שחיטה בבינם לבין עצמם גזרו בקיאי אטו לא בקיאי ולענין או"ב תו גזרו לא בקיאי אטו בקיאי אמנם קו' שניי' אלימא טובא.

סמוך מיעוטא מסוגי' זו יש להק' אד' הרשב"א ריש שער השחיטה במשמרת הבית שכ' שברוב מצויין לא שייך סמוך מיעוטא מתרי טעמי חדא דאנו יודעי' בבירור שחזקת הבהמה נסתלקה אלא שאנו דנין אם ע"י המיעוט או ע"י הרוב כה"ג ל"ש סמוך מיעוטא לחזקה ותו דדווקא מיעוט המגרע את הרוב כגוי מרוב נשים שמתעברות מיעוט מפילות שייך סמוך מיעוטא אבל מיעוט שאינן מתעברות העומד בפ"ע כמאן דלית' וכן מיעוט אין מומחין כה"ג והלא הכא בסוגיין ג"כ החזקה נסתלקת ולא ידעי' אם ע"י המיעוט או ע"י הרוב שמעשי' מקולקלין וכן המיעוט אינו מגרע הרוב ומ"מ אמרי' סמוך מיעוטא וצ"ע.

רש"י דתנן כה"ג ר"ל אף דהתם לענין טומאה והכא לענין אי':

והיכא עביד הכי והתניא השוחט וצריך וכו' יל"ד פשיטא מהי"ת משום דצריך לדם יהא ברשותו לבטל מצות כסוי ונ' דלכאורה הי' אפשר לתרץ דמאחר דקרא כ' אשר יאכל ור' חמא באמת לא רצה לאכול אותו העוף כ"א ישליכנו לכלב וכיו"ב ודלמא כה"ג פטור מכסוי ע"ז מביא הבריי' דבשחיטה תלי' מלתא דכיון דהשחיטה ראוי להביא לידי אכילה חייב בכסוי אף שלא יאכלנה כ"א צריך לנוחרה דווקא שלא יהא ראוי לאכילה:

ועד"ז יתורץ לנו מדוע הרמב"ם השמיט הך בריית' אף שהרי"ף והרא"ש הביאוה ולא נתעורר ע"ז א' מנושאי כלי הרמב"ם אמנם מאחר שהרמב"ם ביאר בפי' אינו חייב בכסוי כ"א על שחיטה הראוי' להביא לידי אכילה שנא' אשר יאכל א"כ שמעי' בהדי' דלאו באכילה תלי' מלתא כ"א בשחיטה הראוי' וממילא דין זה בכלל והרי"ף והרא"ש שלא הביאו ל' זה הוצרכו להביא בריית' זו:

בע"ה בשאר עניני כסוי הדם ר"פ כסוי הדם

תוס' ד"ה בחיה ועוף יש לתרץ המתני' עם מה דנקט מזומן דהנה הרמב"ן פ' אחרי כ' דעיקר מצות כסוי הדם הוא משום דהצד ציד במקום צידתו שם שוחטו ומחזי כזובח לשעירים על פני השדה לכך אמרה תורה וכסהו בעפר וטעם זה וודאי אינו מספיק למזומן בבית אמנם בחיות לא שכיח מזומן כולי האי משא"כ בעופות אמנם בעופות איתא בתנחומא טעם אחר לכסוי הדם דהיינו כשהרג קין את הבל לא ידע מה יעשה עמו הזמין לו הש"י ג' עופות והרגו שני' את א' מהם וקברוה וידע שיקברנו לכך זכה דמם לקבורה נמצא דבעופות אין לחלק בין מזומן לשאינו מזומן וא"כ היינו יכולין לומר דאשר יצוד אחיה קאי דבעי' אינו מזומן ובעוף ל"ש לזה תני תנא בחיה ובעוף במזומן ובאינו מזומן:

תוס' ד"ה במזומן כ' הלח"מ דלדברי' אלו כיון הרמב"ם שכ' דנוהג במזומן וכו' ואשר יצוד דכ' לאו לאיזו מזומן אתי כ"א דבר הכ' בהווה ונתקשה הלח"מ למה לא הביא הרמב"ם ד' הש"ס לקמן דאשר יצוד בא ללמד שלא יאכל בשר אלא בהזמנה ותי' דאכתי ציד מיותר וזה בא הרמב"ם ליישב וק' הא אי לא כ' ציד דדרשי' מ"מ הו"א דאשר יצוד דווקא כדאי' בש"ס לקמן ולי נ' דתרוויי' אצטריך דאי לא כ' רחמנא אשר יצוד כ"א למילף מני' דלא יאכל בשר אלא בהזמנה יא הו"ל למכתב הכא דאיכא למטעי ולמימר דכסוי הדם אינו נוהג אלא באינו מזומן ואצטריך למכתב ציד מ"מ לכתבי' תורה בדוכת' אחריתי לזה כ' הרמב"ם דהכא בלא"ה דיבר הכ' בהווה ואמנם משום זה לחוד אי לאו דילפי' מני' מידי לא הוה כ' קרא משום דאיכא למטעי א"וו דילפי' מני' ג"כ לא יאכל בשר אלא בהזמנה:

תוס' ד"ה שחט חי' ע' רש"א וד' צ"ע דבשלמא בסכין אי לאו דגררי' לא יקיים כסוי כלל משא"כ הכא דלענין למטה לבד אנו דנין שפיר אמרי' הראוי לבילה אין בילה מעכבת ולי נ' דהנה לאחר העיון נראה דיש בזה פלוגתא בין רש"י לתוס' דרש"י כ' וע"כ דם הסכין לא יכסנו אא"כ גוררו בא ליישב ד' רשב"א דוודאי לא יקבור הסכין בקרקע ומ"מ רמז לן דמסכין לחוד קו' הש"ס ולא מניתז אמנם מד' התוס' דהכא דנקטו גם ניתז ומכ"ש מד'

תוס' ד"ה יצא זה וכו' מבואר דס"ל דגם דם הניתז בעי גרירה ואמאי יגררנו אלא ש"מ כדי שיתן עפר למטה א"כ ש"מ דגם משום עפר למטה בעי גרירה ושפיר הקשו:

ואמנם תוכן פלוגתא זו נ' בנבאר קו' תוס' לקמן דלכאורה מאי ק' להו הא המקצת דם שלא ניתז חל עליו חובת כסוי וממילא חל ג"כ אדם הניתז אלא ש"מ ס"ל לתוס' בפשיטות דאם יש כאן דם לכסות סגי בהא ודם הניתז ל"ל אלא ע"כ מיירי שניתז כולו וא"כ ק' פשיטא שחייב לכסות אטו משום דניתז יהא פטור מלכסות אלא ש"מ גרירה בעי לאשמועי' הרי דמשום עפר למטה בעי גרירה אמנם ד' רש"י דצריך לכסות כל הדם אגופא אצטריך דאפי' דם הניתז חייב לכסות ולעולם לא בעי גרירה כ"א דם סכין משום עפר למעלה:

רש"י אי בקדשי מזבח חטאת העוף ובמתני' נקט ג"כ עולת העוף והיינו למפטר מכסוי וודאי עולת העוף בכלל אבל לחייב בכסוי מ' דדווקא חטאת העוף דהוה שחיטה הראוי' כמ"ש רש"י דנאכל לכהני' אבל עולת העוף י"ל דתלי' בפלוגתא דרבא פ' או"ב אי אכילת מזבח שמה אכילה ואולי הכא כ"ע מודו.

והנה הרמב"ם כ' ואם עבר ושחטן וכ' הכ"מ דמשום קדשי בד"ה נקט ל' עבר והלח"מ כ' דגם בקדשי מזבח שייך ל' עבר דהרי דינן במליקה והכ"מ לא ניחא לי' בזה דא"כ לא אצטריך הרמב"ם לאשמועי' דמטעם קדשי' פטור מכסוי הדם הרי בלא"ה פטור מטעם שחיטה שאינה ראוי' דהרי כשר במליקה פסול בשחיטה ותו דאיכא למטעי ולמימר דבמליקה באמת חייב וכמ"ש תוס' בס"ד דשחיטה לא כ' בכסוי הדם כ"א אשר יאכל א"וו אקדשי בד"ה קחי ל' ואם עבר.

גמ' אי כר"מ האמר שחיטה שאינה ראוי' וכו' וליכא למימר דבאי' הנאה מודה ר"מ דהרי מחייב בחיה ועוף הנסקלין בכסוי כ' רש"י ומתני' בעופות שהקדישן לבדק הבית נ' דס"ל כתי' תוס' לקמן דבעופות ל"ש מפרכסת הרי היא כחיה ולהכי מפ' מתני' בעופות.

כי ירחיב וכו' יל"ד תרתי דרשות ל"ל אשר יצוד וכי ירחיב ונ' דלכאורה ע"כ הך בריי' דכי ירחיב דלא כר' ישמעאל שאמר שבא הכ' להתיר בשר תאוה כ"א כר"ע נמצא דלר' ישמעאל אצטריך קרא דכי יצוד וא"כ לדידן דקיי"ל כר"ע ילפי' הא דלא יאכל בשר אלא בהזמנה מכי ירחיב נמצא שפיר הוכרח הרמב"ם לפ' דאשר יצוד היינו דיבר הכ' בהווה.

רש"י ד"ה א"ר נחמן מדבריו מ' דעל דורו קאמר ולא פי' כן הרמב"ם בה' דעות ע"ש:

לחמך קודם ללחם ביתך והא דאמרי' לקמן יפרנס אשתו ובניו ביותר ממה שיש לו בדאי' לי' אבל אי לית לי' חייו קודמים והם ישתדלו בעצמם בעד פרנסתם.

תוס' הרוצה שיתעשר והא דלא מפ' ר"י בהדי' דמיירי בחורשי' משום דר"י בא"י הוה ואסורה לגדל בהמה דקה ביישוב:
שהם תלויי' בו כלומר הם יש להם לתבוע ממנו כי הוא נשתעבד להם והוא תלוי במי שלא יוכל לתבוע ממנו כי הכל מידו מתנת חנם:
מתני' ונוהג בכוי מ"ש הש"ך ע"ד זבחי צדק דלא נהירא כוונתו דמשום גזירה דהתרת חלבו לא עקרו כ"א ספק משא"כ בתיש הבא על הצביי' דהוא חייב בכסוי כשאר חיות למה לא יברך היכא דאיכא וודאי לא עקרו משום גזירה וז"נ סברת רש"ל ג"כ שמתיר לכסות ביו"ט בתיש הבא על הצביי' דבמקום וודאי לא גזרו ומ"מ צ"ע בשלמא אם שחטו משום גזירה אין מוחין בידו לכסות כיון דוודאי חייב בכסוי אבל מדוע נתיר לו לשחוט לכתחלה ביו"ט ואפשר משו"ה השמיט הש"ך דין זה של רש"ל ולא הביאו כ"א לענין ברכה.
והנה הש"ך נתלבט מדוע לא התיר הרא"ש לתת עפר בכלי והנה כ"ז משום שהש"ך פשיטא לי' דהרא"ש גם בעפר מוכן אוסר לכסות אבל אין הדבר כן כ"א וודאי הרא"ש ס"ל דבעפר מוכן שרי וכד' הרא"ה בבד"ה וכ"מ ד' רש"י שכ' מספיקא לא מחללי' יו"ט מ' דדווקא היכא דשייך חילול יו"ט הוא דאסור וא"כ ממ"נ אי' לי' עפר מוכן בכ"ג שרי לית לי' האיך יתנו בכלי ואמנם מ"ש הש"ך דיש לגזור משום התרת חלבו צ"ע הרי כיון דחייב להשהותו עד עיו"ט הרי רואין שאינו וודאי חיה.
ומ"מ יל"ד על הרא"ש האיך יקבל הדם בכלי הרי מבטל כלי מהיכנו וצ"ל דד' הרא"ש דדם מאחר דמעיו"ט עומד לכלבי' אינו מוקצ' כשאר מאכל בהמה:
רש"י חייב לכסותו כיון דניתנה שבת לדחות מבואר מדבריו דס"ל דאפי' במקום חילול שבת שרי רב עינא ומ"ש הרשב"א דאיך ס"ד נ' לד' רש"י דס"ל לרב עינא מידי דהוה כאברי' ופדרי' בקרבנו' שבת דמותר להקטירם בשבת אף דזמנם כל הלילה הרי דכיון דניתנה שבת לדחות ניתנה לכל מצוה זו ה"נ בכסוי וס"ל כד' בה"ג דשחיטה וכסוי חדא מצוה:
וודאי דוחה שבת ע' רש"י יל"ד אמאי לא נקט מביום אפי' בשבת כמסקנא דגמ' בשבת ונ' דמאן דדריש הכי דריש ג"כ השמיני וודאי ולא השמיני ספק וא"כ אין ראי' מהתם דגזה"כ הוא דספק מלין בתשיעי וכ"ת עכ"פ תשיעי למה לא ידחה יו"ט משום דהוה מילה שלא בזמנה וגלי קרא וז"נ כוונת רש"י באריכו' דבריו ואמנם ר"י מק"ו יליף ולא דריש קרא כלל להכי שפיר פריך הש"ס ארב עינא

תוס' ד"ה תקיעת שופר בגבולין ע' רש"א וכד' המג"א תרפ"ז אמנם מתוס' ר"ה ד"ה רדיית הפת מבואר בהדי' דלא כן הדבר כ"א רק משום שמא יעבירנו והטעם דלא גזרו משום חכמה ואינה מלאכה מבואר במהר"ם פדווא שהביא מג"א שם:

מתני' ר"י אומר שחט חיה לכאורה הו"ל למימר כסוי לכל א' וא' ונ' דעצה טובה קמ"ל דאם שוחט חיה תחלה יוכל להשתמש בעפר שכסה החי' לעפר למטה לגבי עוף משא"כ עפר למעלה של עוף אינו מספיק לעפר למטה לחיה:

רש"י לענין ברכה על השחיטה ע' רשב"א ורא"ש מ' להו דרש"י לדינא כ' כן כגון גבי נמלך דצריך לברך על השחיט' לדידן גם על הכסוי צריך לברך ולי נ' דרש"י לא כ"כ כ"א לר"י דס"ל כסוי חי' מצוה בפ"ע ועוף מצוה בפ"ע וס"ל לרש"י דכה"ג מברך אכל א' ברכה בפ"ע וע"ד שכ' הגאוני' פ' ע"פ דצריך לברך על כל כוס מד' כוסות משום דכ"א מצוה בפ"ע וא"כ לדינא מודה רש"י.

תוס' ד"ה אסור והא דאמר להו רב ייבא י"ל דרב ייבא פשיטא לי' דלא ידעו להא דרב דא"כ לא הוי גרמי ברכה שא"צ.

שוחט ולא כסה י"ל השתא בחש"ו דלאו בני חיובא נינהו אמרי' ראה אחר חייב לכסות כ"ש כאן דמיירי בבר חיוב' ונ' דלדיוקא אתי דס"ד כיון שהחיוב על כל ישראל ואם ראה א' ששחט ואינו יודע אם כסה אי לא ומצא אח"כ באותו מקום דם מגולה שחייב לכסות קמ"ל דדווקא ולא כסה וראהו כלומר שראה שלא כסה הוא דחייב הא לא"ה נאמר אוקי גברא אחזקתי' וודאי כסה אלא שחזר ונתגלה וכסהו ונתגלה פטור מלכסות.

מי ששפך יכסה והנה ברייי' קמייתא לא הביאה מעשה דר"ג רק בתרייתא ואפשר לומר דפליגי בפלוגתת הש"ך חו"מ שפ"ב עם הרמ"א יו"ד רס"ז אם השוחט או אב שיודע למול יכולי' לכבד מצותן לאחר דלכאורה בשלמא אם המצוה שלו היא ויכול לעכבה לעצמו גם יכול לכבדה לאחרי' א"ש דאם בא זה וחטפו ממנו צריך לשלם לו משא"כ אם רחמנא עלי' דווקא רמי' ואינו יכול לזכותה לאחרי' מאי תשלומי' שייך לכאורה וע' לפנינו אי"ה ומעתה ברייתא קמיית' דמי ששפך ע"כ יכסה ע"כ לא פסק לדר"ג דס"ל תשלומין מאי עבידתי' משא"כ ברייתי' בתריי' סבר' דהמצוה שלו אמנם יכול לזכותו לאחרי' ולכך פסק כר"ג דחייב לשלם לו:

רש"י במה ששפך בידו כלומר דאין לפ' אכלי של שחיטה כמנהג השוחטי' דא"כ מנ"ל למילף מהכא בזוי מצוה דהרי גזיה"כ דבכלי של שחיטה דווקא יכסה א"וו ר"ל בידו ולאפוקי רגל ומשום בזוי מצוה:

רש"י ד"ה ליתן לו וכו' מ' מדבריו דאף שאינו יכול לכבד המצו' לאחרי' מ"מ צריך לשלם לו שהפסידו שכרו:

מי שיצר הרים היינו משום דק"ל למה לא כ' יצר הרים ורוח או בורא הרי' ורוח ולקושטא דמלתא למ"ש הרמב"ן פ' בראשית א"ש דל' יצירה שייך איש מיש והיינו הרים שנוצרו מן האדמה משא"כ בריאה שייך איש מאין ורוח בקרא היינו האויר הפשוט שהוא מיסודות הראשוני' כמו שפי' הרמב"ן על ורוח אלקים וע"ש והיינו דכ' גבי בריאה:

ארבעי' זהובים ע' רש"י וע' לחם חמודות מה שפי' וש"י גם הש"ך שפ"ב פי' ד' רש"י ולי נ' דרש"י בא ליישב קו' תוס' הרי גם ברכת בפה"ג צריך לשלם לו ואמנם ד' רש"י בשלמא בהמ"ז שלא בירך אלא א' שייך תשלומי' לפי שהוא המברך ואידך לא יענה אלא אמן משא"כ כוס בהמ"ז שכבר בטל הקביעות שמא הי' לכל א' כוס לפניו ובירכו כ"א לעצמו וז"ש רש"י שכר ד' ברכות שעונה אחריו אמן

והתימא על הלחם חמודות שכ' מסתמא בירכו אצל ר' בזימון ממ"נ אם לא הי' זימון הרי שנים שאכלו מצוה לחלק ואם בירכו כ"א בפ"ע מה שכר יתן לו וכ"ת שהי' הצדוקי בור וקיי"ל סופר מברך א"כ לאיזו ענין אמר לו כוס של ברכה אתה שותה כיון שאינו יודע לברך ולא יכול עכ"פ להוציאו כיון שר' הי' סופר אע"כ בזימון הי'.

תוס' ד"ה וחייבו ר"ג ולא הי' יכול וכו' ובב"ק כ' בשם ר"ת דיכול לפטור עצמו בזה והק' תוס' מר"ג ונ' דר"ת לא אמר כן כ"א בברכת התורה דלא רמי' חיובא עלי' אמנם ע"י שקראוהו זכה בו לזה כ' ר"ת דיכבד לו שתי ברכות אחרות משא"כ בכסוי הדם דחיובא דכסוי זה עלי' מאחר ששחט וזה שחטפו ממנו ולא זכה לגמור המצוה הו"ל מעוות לא יוכל לתקון:

ואמנם כ' עוד ר"ת דפטור מטעם גדול העונה אמן והק' הלחם חמודות הרי מ' בברכות דקיי"ל חטוף ובריך וא"כ לא קיי"ל גדול העונה אמן ונ' דוודאי קיי"ל גדול העונה אמן אלא דהחילוק במתן שכר דשכר אמן הוא לעוה"ב כדאמרי' במס' שבת העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי ג"ע משא"כ שכר ברכה היא שפע עוה"ז כדאמרי' כל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה חבר הוא לאיש משחית שגוזל לכ"י נמצא מאחרי דיפה שעה א' של קו"ר דעוה"ב מכל חיי עוה"ז שפיר גדול העונה אמן יותר מן המברך אמנם אצל הצדיקים יפה שעה א' של תשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב דכל זמן שמזקינין דעתן מתיישבת עליהן והיינו דא"ל רב לחיי' ברי' חטוף ובריך אף דעונה עדיף אמנם שכר הברכה ממהר לבוא וממילא תמלא הך עדיפות ועד"ז יש להמתיק הא דברכה שוה י' זהובי' דכ' ברכת ד' היא תעשיר יל"פ ע"י שמברכין ה' יבא שפע עשירות והנה מאחר דכ' ולא יוסיף עצב

עמה היינו שהש"י מברך בשופי וזה נקרא בשתי ידים והיינו עשרה אצבעות וכנגד זה חייבו ר"ג עשר זהובי' והא דכ' לעיל דאי אינו יכול לכבד לא שייך תשלומין י"ל דתלי' בהני דעות שהביא הרי"ף בב"ק שם דאי קנסא הוא קנסא וודאי שייך בכ"ג משא"כ אי דינא הוא שפיר קאמינא.

והנה הטור נתקשה בדברי הש"ך חו"מ שפ"ב שהתחיל לומר קנסא הוא וא"כ אין לו קצבה וסיים די"ל קצבה נ' דק' לי' קו' הרי"ף דמסקי' הכא שכר ברכה וא"כ ל"ל קנסא והביאו לזה קו' תוס' בב"ק כיון דשכר מצוה י' זהובים וחייב בכסוי כ' זהובים י' בעד המצוה וי' בעד הברכה ולזה קאמר הטור דבמצוה שיש בה ברכה דינא הוא משא"כ בנטיעותי קצצת דהוא מצוה דלית בה ברכה קנסא הוא לפי ראות עיני הדיין.

תוס' ד"ה או מ' זהובי' ושתיי' וכו' כוונתם דהאיך ילפי' דברכה שוה י' זהובי' הרי ר' עם הכוס נתן לו מ' זהובי' וצריך לנכות כנגד הכוס לזה כ' תוס' שתיי' לא שייכא כלומר דיכול להיות אפי' הי' אחר מברך נתן לו ר' כוס בפ"ע

ובענין קו' תוס' שמעתי מפה קדוש מרן הגאון ח"ס זצקללה"ה ליישב עם מ"ש רש"ל ביש"ש ב"ק שם דטעם י' זהובי' משום דאי במ' ושני צמידי' כנגד שני הלחות ועשרה זהב נגד י' הדברות נמצא דדבור א' נמשל בזהב והחוטף לחבירו ברכה הו"ל גניבה שאינה חוזרת וחייב לשלם ה' כמו בטביחה ומכירה בשה דווקא משלם ד' משום דנתבזה בו ואמנם אמרי' גבי מרים ק"ו לשכינה י"ד יום נמצא משלם י'.

ואמנם למ"ד שור משום שבטלו ממלאכתו הוא דמשלם ה' לא יגיע בעד ברכה כ"א ח' ומעתה ר' ס"ל דח' משלם נמצא עם בפה"ג משלם מ' ור"ג ס"ל דדווקא בשה משלם ד' משום שנתבזה ולכך חייב על כל ברכה י' וע' תו"ח כעין זה בשם א"ז אלא שיל"ד דהרי הוה בקע נזם שנתן לה ג"כ נמצא הו"ל י' וחצי.

ובסיום לשיעורי החורף תרכ"ז אמרתי ליישב קו' תוס' בדרך אחר דר' לא ידע אי ההוא צדוקי משו"ה שמח במפלת חבירו לפי שחזר בתשובה או שהי' בלא"ה אויבו ולעולם במינותו קאי ורצה לבודקו והנה ידוע במאי דכ' באוריי' דהיינו בהמ"ז זהירי משא"כ בפה"ג דהוא דרבנן לא מקיימי ולזה א"ל כוס של ברכה אתה שותה או ארבעי' זהו' אתה נוטל ומעתה אם הוא עדן צדוקי סגי במ' זהובי' שאינו מברך בפה"ג אמנם אם חזר בו יאמר הלא נ' זהובי' מגיעין לי ואם יאמר כן יתן לו לברך ואם לאו לא יתן לו אמנם הצדוקי אמר כוס של ברכ' אני שות' ולא ידע ר' מה לעשות אם יתן לו או לא ולזה יצאה בת קול דכוס של ברכה של צדוקי זה אינו שוה כ"א מ' זהו' כלומר שלא חזר בו אא"כ למה זכה

להיות משפחתו בין גדולי הארץ לזה כ' רש"י משפחתו של אותו מבשר כלומר בשכר בשורה טובה זו זכה לזה

ובענין גדול העונה אמן יש לומר דהענין הוא כך דהמברך מאחרי שנשאו לבו לברך יש לו יסוד אמונה אבל העונה שמקבל בשמעו מיד האמונ' מן המבר' עדיף אמנ' מאחרי שע"י המברך זכה העונה לקבל האמונה יש למברך זכות בענייתו א"כ גם העניי' עדיפ' מהברכ' מ"מ מבר' עדי' שיש לו זכות בשכר העניי' נמצא שפיר אמר רב חטוף ובריך וזה ענין של ר' יוסי ומתלמידי יותר מכולם כי שכר התלמוד שהוא בבחינת העונה עדיף משכר הרב אמנם הרב יש לו חלק ג"כ בשכר התלמיד נמצא דמתלמידי יותר מכלם כלומר השכר שמקבל הרב משכר התלמידים הוא יותר משכר התלמידי':

והנה אמר הכ' נר מצוה ותורה אור הכוונה כי המצוה אין לה זכות כ"א לעושה אותה כנר זה שאינו רואה לאורו כ"א אשר הולך בצדו ואמנם תורה יכול לזכות בה את הרבים היא נמשלה לאור היום שמאיר את כל העולם והנה הרב הזוכה לתלמידי' הגוני' יתקיים בו כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו וז"ש שלום רב כלומר מנוחת הנפש לאוהבי תורתיך ולא לאוהבי מצות לבד כי אוהבי תורה יתקיים בהם ע"י התלמידי' מידי' ואין למו מכשול שאין חטא בא על ידו אמנם דווקא אם ילמדו התלמידים לשם שמים וז"ש ר"א אר"ח וכל בניך למודי ה' ר"ל עוסקי' בתורה לשמה ואז וע"י ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך ר"ל הרב הבונה את תלמידיו כיה"ר בב"א:

בע"ה פי כסוי הדם

דם שנתערב במים חייב לכסות יל"ד פשיטא כיון שמרא' דם ניכר והי' מ' דמתני' אתא לאשמועי' דר"פ דלא אמרי' דיחוי אא"כ הו"ל לר"פ למימר גם אמשנה זו זאת אומרת כמו אמתני' דלעיל ולזה נ' דוודאי אם אין כאן כ"א מראה דם נתערב יותר מכזית בכא"פ וא"כ מה"ת לענין אי' הדם בטל וס"ד דגם בכסוי אינו מחויב ועכ"פ לא יברך קמ"ל דלענין כסוי במראה תלי' מלתא:

נתערב ביין רואין יל"ד אמאי באמת יהא חייב בכסוי ונ' מכאן ראי' לד' המרדכי דאם נתערב חלב בתבשיל אף דעכשיו בטל מ"מ כיון דאם יקרש יהא ניכר לא בטיל וה"נ כיון דלכשיקרש והא ניכר גם עכשיו אמרי' רואין אלא דאכתי סיפא קשי' דאמרי' נתערב בדם בהמה אמרי' רואין והתם ל"ש האי טעמא ונ' דהנה באמת כ' הר"ן בנדרים דרבנן ע"כ ג"כ מודו דמב"מ לא בטיל דאדרבא מצא מין את מינו וניעור אלא דמ"מ כיון דל"ש טע"כ אזלי' בתר רובא ומעתה עכ"פ ידעי' בבירור שהדם הטעון כיסוי הוא בעין והו"ל לחיובי

בכסוי אפי' לרבנן דפליגי בעלמא אדר"י אלא דלא ראו חכמים לפסוק כן משום דזימנין משכחת לה שנתערב בדם דגים ויהא דם הדגים ששים ונתיר אותו אפי' באכילה ויהא מותר באכילה ויהא טעון כסוי וזה דבר תמוה ע"כ נתנו בו חכמי' שיעור דאמרי' רואין וכל היכא דעדן שייך רואין וודאי אין כאן ששים ואז חייב לכסות מדינא דהרי הוא בעין אלא שאינו ניכר:

דם החיה פי' רש"י דם היקז של חיה נ' דלא רצה לפ' כפי' הרמב"ם בפי' המשנה דר"ל חיה טמאה דלכאורה למאי נ"מ נקט תנא שני מיני דגים א"וו לא זו אף זו קתני לא זו דם בהמה דאינו מב"מ ממש וודאי פליגי רבנן אדר"י אלא אפי' דם חיה שהוא מב"מ עם דם חיה אחרת ממש אעפי"כ פליגי רבנן ותינח **אם** ר"ל חיה טהורה והדם דם היקז משא"כ לפי' הרמב"ם דחיה ר"ל טמאה א"כ שוב הו"ל מין בא"מ והא תו ל"ל:

וע' פמ"ג מה שדקדק על הטו"ז במ"ש גבי נתנבלה השניי' רואין ומה שתי' אמנם גם לעיל מיד גבי שחט חיה ואח"כ בהמה הזכיר הטו"ז ג"כ רואין ושם ל"ש תי' הפמ"ג וד' הטו"ז צע"ג:

תוס' ד"ה רואין ע' רש"א שהראה מקום לד' תוס' זבחים נ' כוונתו דשם לא מק' תוס' כ"א לרבנן ולא לר"י דר"י הרי לית לי' רואין ומ"מ נ' ד' תוס' בשמעתין דהרי פי' רש"י דה דר"י לית לי' רואין משום דס"ל מב"מ לא בטיל וא"כ שפיר מק' תוס' מנ"ל לר"י דבדם הפר טעמא משום מב"מ לא בטיל דלמא לעולם בטיל וטעמא משום רואין והנה בזבחים תי' עוד תי' אחר אלא דבסו"ד שם מ' דנדחה תי' זה מל' הדבר ידוע דנקט ר"י ולכך השמיטו כאן האי תי':

רש"י בדם הבהמה של חולין או של חיה דסתמא חולין כוונתו דתנא חיה לגלויי אבהמה דלא נימא בהמה של קדשים מיירי וס"ד הכי משום קו' תוס' דמייתי חולין למזבח ונ' דרש"י יישב ג"כ קו' תוס' שכ' מים לתוך דם שהמים יבטלו בדם וק' וכי א"צ אנן צריכנא שיבטלו המים בדם די לנו אם לא יבטל הדם במים א"וו רש"י בא לומר דכיון דהמים בטלו אין כאן חולין בעזרה כלל.

לא צריכא שנתמדו מאלי' נ' דהמק' לא מ' לי' הכי דלכאורה נתמדו מאלי' היינו שירדו הגשמי' לתוך הדם ומ' להמק' דזה מקרי נפיש עמודא וא"כ לא בטלו המים וס"ל דאם המים לא בטלו אינו מכשיר הדם את הזרעי' וכפשט ד' רש"י לעיל והש"ס משני דכיון דעכ"פ הדם לא בטל לא אכפת אם המים בטלו או לא בטלו:

בצללתא דדמא כ' התו"ח דממילא גם לענין מכפרין וכסוי אשמועי' רבותא נ' דמכפרין אגב שיטפא נקט דהרי אין שייך צללתא עד שיקרש הדם ודם שנקרש הרי פסול לכפר בו:

וע' עו"ש מה שהק' על פי' רש"י ותוס' אמנם גם פי' מאוד ק' להולמו ולי נ' אדרבא דהא דקאמר הש"ס והוא דאיכא כזית ר"ל שאם יקרש יעמוד על כזית דבדם אכילה כתיבא ובעי' כזית לאכילה והיינו רביעית בלח דהוא ג' זיתים כדאמרי' בעלמא דרביעי' אם יקרוש יעמוד על כזית והיינו דמייתי מטומאת אהל דהתם וודאי בעי' רביעית וכשם דהתם בעי' רביעית הנ"ל לענין חיוב בעי' רביעית כדי שאם יקרוש יעמוד על כזית.

וראיתי להרמב"ם סוף ה' שחיטה שכ' גבי דם בהמה שנתערב בדם חיה בסו"ד וצריך לכסות הכל נ' כוונתו דבשלמא בדם שנתערב במים כל מקצת מים שמכסה הואיל ויש בהם מראה אדמומית קיים מצות כסוי משא"כ בנתערב במינו דכ"ז שאינו מכסה הכל דלמא לא כסה כ"א דם בהמה לחוד.

תוס' ד"ה משקה המת והנה צ"ע בהך דאשה שנטף חלב מדדי' כיון דכל עיקר הטומאה באה רק מטפה המלוכלכת א"כ האי הכשר לשאר חלב למאי אצטריך כלל ונ' דאם שאר החלב טהור מתבטלה האי טפה המלוכלכת בשאר החלב משא"כ השתא דגם שאר החלב טמא.

בע"ה בענין שאר דיני כסוי הדם

מתני' במה אין מכסין י"ל דאי הוה תנא מכסין לחוד ס"ד דתנא דווקא נקט ופליג אתנא דבריי' ולהכי תנן במה אין מכסין כלומר דה"פ דרישא דברים אלו אם מכסה בהן צריך להיות על תנאי זה זבל וחול דק ולבינה ומגופה שכתשן ותנא סיפא לפרושי רישא וסיד וחרסי' אגב לבינה וחול נקט ואולי למעוטי טיט אתי ומיושב מה דפשיטא לש"ס פ' אלו עוברין דמתוונתא אין מכסין בו והיכן רמיזא בשמעתין ולמ"ש א"ש.

ועד"ז נ' ליישב ד' הטור שכ' אין מכסין אלא בעפר והק' ג"כ הב"י מאי בעי בזה ואני אומר דלרמז ד' הסמ"ג אתא שכ' דלהכי כ' בה"ג דאין מכסין במתוונתא דהיינו ג' דפסחים משום דעפר מקרי דווקא הראוי למנות וזה רמז הטור במ"ש אין מכסין אלא בעפר דאלת"ה מהי"ת ישמיט הטור ד' ש"ס ערוך שהובא להל' בגדולי הפוסקי' ה"ה בה"ג וסמ"ק א"וו כמ"ש.

ולא יכפה עליו את הכלי יל"ד למאי אצטריך מאי עדיפותא דכלי מלבינה ומגופה שלא כתשן ונ' דס"ד לבינה ומגופה מונחי' על הדם ממש והדם נבלע בהם ורישומו ניכר ולא הוה כסוי כלל אבל בכלי יכול להניח הכלי כסוי עליו עד שיבלע הדם לגמרי בקרקע וכה"ג שפיר דמי קמ"ל.

תוס' ד"ה חרסי' ד' רש"י בשמעתין יש ליישב עם ד' הערוך דחרסי' היינו שהחזירו וראוי לעשותו טיט כי כך פי' ד' הו"א בערוך ע"כ דבטיט הלא אין מכסין ושחיקת חרסין הוא כעין חול וכיו"ב והנה הערוך הביא ראי' לפי' הראשון מרבה פ' שלח שהביאו בתוס' ובמה שדחו תוס' ראי' ר"ת מהמדרש גם ראי' הערוך נדחת.

תוס' ד"ה שחיקת מתכות לכאורה מאי מקשו כיון דר' יוסי מעגל יליף ועגל זהב הוא דהוה דלמא גם ר' יוסי בזהב מיירי אלא דתוס' לעעמיי' הוכיחו לפנינו דזהב אף שמכסין בו מ"מ אינו מגדל צמחי' וא"כ עדן ק' מאי ראי' מייתי ר' יוסי מדבר שאינו נעשה זבל אא"כ יכתתו גם למסקנא מאי ראי' מייתי ר' יוסי וצ"ל דהרי עגל נשרף תחלה וש"מ כתי' תוס' דלאחר שריפה הכל נעשה זבל.

ובד' תוס' אלו יש ליישב קו' הלח"מ למה לא מייתי הש"ס דזהב נקרא עפר מקרא דעגל דכ' ויטחן עד אשר דק לעפר והרמב"ם עשאו סניף לקחו' ועיי"ש מה שתי' וש"י אמנם בד' תוס' א"ש כיון דעגל מיירי לאחר שריפה ואז מגדל צמחים פשיטא דראוי לקרותו עפר ואמנם אנן אזהב קודם שריפה דייני' ואצטריך להביא מעפרות זהב:

והנה הלח"מ הק' עוד למאי דהרמב"ם לא פסק כרשב"ג א"כ מנ"ל למעט את אלו ולרבות את אלו ונ' דהרמב"ם בפי' המשניו' יישב שכ' דיש מן הדברים שיש להם רמז בכתוב ור"ל כגון זהב ואפר שנקראו עפר ויש מהם שבאו בקבלה ונ' דנפקא לי' זה להרמב"ם מד' ר' ישמעאל במס' סוטה שהביאו בתוס' שאמר הל' עוקרת המקרא ונדחקו תוס' בפי' אמנם ד' הרמב"ם דר' ישמעאל פליג אדרשב"ג ואפשר דה"ט דס"ל דהוה כלל ופרט ממש ודברים שמכסי' בהם הוא מטעם שהל' עוקרת המקרא.

רש"י ד"ה כלל הצריך לפרט סו"ד ולא למעוטי לגמרי כוונתו דמ"מ מיעוט ג"כ דא"כ ליכסי בכל דבר ומ"מ צ"ע כיון דהכלל צריך לפרט לידע מה הוא הכסוי מנ"ל תו למעוטי מידי מפרטא ונ' שזה שדחקו לר"ת לחלוק ע"ד רש"י ולד' ר"ת א"ש:

תוס' ד"ה שזורעי' בו והר"ן פי' כי מדבר צמחים מיהת מגדל אם נותנין בו צמחים ממקום אחר ולד' הר"ן מיושב קו' תוס' מר' יוסי דלא ימלט שהי' לא' מישראל צמחים והאיך היה מרע"ה זורה העגל לרוח הלא לדידי' יעשה זבל הנה לד' השאלתו' א"ש דנקט במדבר שורף טליתו דאלו הו"ל מידי למשחק הי' שוחק עפר המדבר ובספינה שוחק דינר אבל לגי' דידן צ"ל אורחא דמלתא ההולך בספינה יש עמו אש לבשל וההולך במדבר שרואה כל מה שיכול רק להקל ממשאו אין מן הדרך להוליך עמו אש וע"כ שוחק דינר זהב:

והנה המחבר סי' כ"ח הביא ד' הטור מי שאין לו עפר לא ישחוט והוסיף רמ"א אלא ימתין עד שיהי' לו עפר כוונתו דלא תימא מדברי' אלו מוכח דלא כמ"ש רמ"א בסמוך

דיוכל להבליע בכסותו ולזה כ' רמ"א דכאן מיירי שאם ימתין חצי יום וכיו"ב יהי' לו עפר ולכך לא ישחוט משא"כ בסמוך דמיירי בהולך במדבר או בספינה דל"ש למימר ימתין והתם וודאי יוכל להבליע בכסותו.

עפרות זהב ע' ברא"ש שיישב קו' רשב"א ור"ן וכבר ביאר הב"י דבריו ונ' דלענין זה כיון ג"כ הגאון שהביא המרדכי שכ' דבשחיקת ברזל ג"כ שרי לכסות דכ' ברזל מעפר יקח ותמה הא כל מיני מתכות מעפר נקחין אמנם אדרבא היינו דק' לי' לגאון דהתם בקרא מיירי מכל מיני מתכות ולמה קאמר דווקא ברזל מעפר יקח אלא ש"מ להורות דברזל מין עפר הוא וע"ד שכ' הרא"ש גבי זהב:

ובענין קו' הש"ך על המחבר ממ"ש בלא יצא דם מותרין דמ' מתני' הא אתא לאשמועי' א"כ אמאי נקט תנא בהמה ג"כ י"ל משום ונאכלי' בידי' מסואבות נקט בהמה דלא תימא כיון דשחיטת בקר וצאן בהדי' כ' בקרא מודה ת"ק דשחיטה מכשרת קמ"ל ודע דמה שתי' הלח"מ על הרמב"ם דהרמב"ם מ' לי' דל' עפר דייקי' דהוה דבר דק ק' אכתי אמאי בקמח וסובין לא מכסי'.

בשכר שאמר אברהם ע' תו"ח ונ' דהש"ס בעצמו יישב קו' זאת דלכאורה מהי"ת בעי' דווקא מצות שיש הנאה מהן א"וו בשלמא אי להנך מצות דאיכא הנאה מהן בעוה"ז נתכוין רבא שפיר קאמר דבשכר וכו' זכו בניו לב' מצות דאי' להו מנייהו הנאה גם בעוה"ז משא"כ אי מצות בעלמא קאמר רבא וודאי יק' קו' התו"ח ולשאר מצות מהיכן זכו:

קשה גזל הנאכל נ' דפשיטא לי' לר"א בנו של ר' יוסי הגלילי שכל האגדות הללו דרשותי' הן ולהכי הציג הש"ס תחלה כ"מ שאתה מוצא ד' ר"א וכו' פשיטא לי' דאברהם קאמר הרימותי ידי אל ד' קודם שיצא למלחמה דאז דרך לידור וא"כ הו"ל לשלם גם מה שאכל:

נמרוד ע' רש"י ובעירובין פליגי בה אי נמרוד שמו ואמרפל כנוי או אמרפל שמו ונמרוד כנוי כפי' רש"י כאן ונ' שדחקו לרש"י לפ' כן דמנ"ל דנמרוד אמר הבה נבנה בשלמא אי נקרא נמרוד ע"ש שהמריד וק' היכן מצינו שהמריד ש"מ הוא אמר נבנה לנו וכו' ז"נ כוונת רש"י.

תוס' ד"ה והתניא יל"ד אכתי ע"ד רב רחומי ק' למה שבק מתני' דסוכה ופריך מבריית' ונ' דמתני' דסוכה י"ל דמיירי ביו"ט ראשון דבעי' לכם וכל שאין בו דין ממון לא מקרי לכם כמו שהאריך בזה הריטב"א פ' לולב הגזול ולהכי מק' משופר דלא בעי' לכם ומשני דבאמת דיעבד יצא ומק' מלולב דפסיק ותני אפי' ביו"ט ראשון דבעי' לכם ובוודאי אפי' דיעבד לא יצא ודכוותי' בשופר אפי' דיעבד ודחו לי' דלמא לולב ביו"ט שני מיירי דיצא בדיעבד ומייתי בתר הכי מברייי' ועיקר קו' משופר:

והנה מה שנתקשה רש"א למה לא תי' תוס' גם לר"ת דאשרה דומיא דעיר הנידחת תנן צ"ע בשלמא אי באשירה של נכרי ל"ש כתותי מכתת היינו דלא הוה דומיא דעיר הנידחת משא"כ לפום ד' ר"ת דגם בעכו"ם שייך כתותי קודם ביטול שפיר הוה דומיא וכן מה שהעיר הרש"א מד' תוס' יבמות שכ' אפי' נקצץ ע"כ גם לד' דהכא צריך לפ' כן דאל"כ מאי פשיטא להו דע"י קציצה נתבטל דלמא קצצו ישראל דלא מצי מבטל אלא דלא גרע מע"א שנשתברה מאלי':

ומה דעלה ע"ד המק' דלא יתקע היינו אפי' דיעבד היינו דק' לי' אי דיעבד יצא לכתחלה אמאי לא הרי רבא ג"כ קאמר מכסין אפי' לכתחלה ולד' התרצן כבר פי' רש"י משום דמאוס:

והנה הרמב"ם כ' מכסין בעפר עיר הנידחת וביאר הכ"מ משום דמצות לאו ליהנות נתנו והלח"מ פי' ד' הרמב"ם כס"ד דאעפר עפרא קאי וצע"ג וסבור הייתי לומר דק' לי' להלח"מ מ"ט נקט הרמב"ם עיר הנידחת ולא נקט עפר ע"א וע' בתו"ח בזה א"וו ד' הרמב"ם דבע"א אין מכסין לכתחלה וק' א"כ אמאי בעיר הנידחת מכסין א"וו אעפר עפרא קאי אלא דזה אינו דמ' לי' להרמב"ם בע"א שייך מאוס אף בכסוי הדם ולהכי לכתחלה אין מכסין אבל בעיר הנידחת דלא נעבד אפי' לכתחלה מכסין בו וכפשט ד' תוס' וד' הלח"מ תמוהין.

ודע דהא דאצטריך קרא לעפר עפרא לא מ' דקרקע עולם קאמר דאפי' בע"א לא נאסר ומהי"ת אצטריך קרא א"וו לתלוש ובסוף חברו ואפשר משו"ה קרי לה הש"ס עפר עפרא ולא קרי לה עפר קרקעה כמו שכ' רש"י.

ומ"ש תוס' דבגט חמיר נ' דהכא רק מונח עפר על חבירו אבל איננו גוף א' ממש משא"כ התם הוה גוף א' ממש ותלמיד א' השיב דהכא אם יחברו יהא כבתחלה משא"כ בגט וסברא נאה ומתקבלת היא. הדרן עלך פ' כסוי הדם נוהג בארץ:

ונתחיל לבאר פ' גיד הנשה:

בעזר ישועה ונחמה לנו בקרוב יירץ:

בעזר לעמו הוא מגן ומחסה:

מוקדשין פשיטא הנה לקמן פ' שילוח הקן באמת קאמרי ר' אבון ור' מיאש' דשלא לצורך ר"ל אגב אחרינא אתניי' ונ' דש"ס דסוגיין ק' לי' א"כ למה לא תנא בבב"ח ג"כ הכי וד' ר"א ור' מיאשא כמ"ש תוס' ר"פ כל הבשר דמה דשייר במתני' פריש בבריי':

רש"י דאי' גיד יש בו משעה שנוצר יל"ד לאיזו ענין כ' רש"י הכי כן ונ' דק' לי' דלמא מיירי מתני' שהקדיש וולד במעי בהמת חולין ולא מבעי' למ"ד אדם מקדיש דשלב"ל אפי' למ"ד אין אדם מקדיש כיון שהיא מעוברת עכ"פ חל ההקדש ונהי דהו"ל מחוסר זמן

אי' עביד אבל קדוש מיהא הוה ואשמעי' תנא דאין גיד חל עלה וע"ז כ' רש"י דס"ל השתא דאי' גיד משעה שנוצר וא"כ ההקדש בא ע"כ אח"כ והיינו דפריך משום דאקדשי' וכו':

תוס' ד"ה יש בגידין הנה הר"ן תי' דמוקדשין הוה אי' מוסיף ג"כ דאסור בהנאה וליכא למ"ד דגם במוסיף אין אי' חל על אי' כ"א ר"ח ולא בעי השי"ס לאוקמי מתני' כר"ש ויש להוסיף על דברי' דמאחר דכר"ש גופי' לא מצי לאוקמי מתני' דהרי ר"ש ס"ל אין בגידין בנו"ט והיינו צריכין לומר דתנא דידן לענין אין אי' חל על אי' סבר כוותי' והא לא רצה השי"ס למימר דאיכא עוד תנא דסבר כר"ש אמנם מד' תוס' מ' דלא חשבו למוקדשין כ"א חמיר וכולל ולא מוסיף מ' דס"ל כד' הרמב"ם במס' כריתות בנקודה נפלאה שם דאי' הנאה לא מקרי מוסיף:

רש"י ד"ה אם יש בנו"ט שיערו חכמים כל נו"ט בס' כוונת דברי' דלא תק' לך היאך שייך בגיד נו"ט דהיינו טעימת קפילא דהרי כל עיקרו של גיד נחלקו עליו אם יש בו נו"ט והיאך נסמוך על קפילא לזה כ' רש"י דשיערו חכמי' בס' ולס' קרי תנא נו"ט:

ויע"ל דד' רש"י כר"ת דהש"ס דייק מל' גיד דע"כ גיד ממש קאמר ולא שומן הגיד דתנא לא קרי לשומן גיד אלא די"ל דמל' נו"ט ע"כ מוכח דאשומן קאי דהתם איכא למיקם אטעמא לזה כ' רש"י דמל' נו"ט אין ראי' דס' קרי לה תנא ג"כ נו"ט ובענין קו' תוס' על ר"ת ע' רשב"א ויע"ל דאי קאי הכי אשומן הו"ל לתנא למתני אם יש בו משא"כ ל' בה מ' דקאי אגיד:

והנה תוס' הניחו בסוגי' בקושיא מהא דר"י דתולש והרשב"א יישב דאי' דמלתא תלי וקאי אינו חל אאי' שהוא עכשיו ותוס' לא מ' להו לחלק בכך אף שתוס' בעצמן כ' לקמן כעין סברא זו התם עדן לא חל האי' משא"כ הכא האי' לפנינו אלא שיוכל להנתק:

גמ' אלא הכא בוולדות קדשים וקסבר נוהג בשליל יל"ד דתחלה הו"ל למימר דקסבר וולדות קדשי' במעי אמן וכו' דליפתח במאי דסיים ונ' דוודאי יותר סברא דחמור חל על קל מדנימא קל חל על חמור ומעתה עיקר רבותא דנוהג בשליל דאי' גיד וודאי אינו חל על מוקדשי' ואמנם גם הא ס"ל לתנא דידן דוולדות קדשי' במעי אמן וכו' וא"כ אפי' חמור על קל י"ל דס"ל דאינו חל, וע' ברש"י ותמצא דלשונו דייק הכי דעיקר רבותא דאין גיד חל על מוקדשין ואפ"ה נוהג משום דנוהג בשליל:

בע"ה בענין גיד במוקדשין

רש"י ד"ה כאן להעלותו ע' רש"א הנה מה שלא ביאר הרש"א מדוע ר"ה לית לי' פלוגתא דר' ורבנן כוונתו פשוטה דאי אי' לי' א"כ ס"ל כרבנן הו"ל למימר אין הל' כרבי ותו פשיטא דאין הל' כר' דהרי קיי"ל אין הל' כר' מחביריו.

אמנם דברי הרש"א קשין להולמן דנימא כולהו הנך אמוראי לית להו בריי' דרנב"י ועוד דא"כ הו"ל להש"ס למימר ור"ה אמר אשר ע"כ נ' דכולהו אמוראי ידעי וסברי להך בריי' ור"ה ור"ח תרוויי כר' ס"ל והי' להם כך בקבלה דהל' כר' בהך ואליבא דר' פליגי ר"ה ס"ל דגם ר' דריש ממשקה ישראל אפי' אגי"ה אלא דמ"מ מרבה מהכא גי"ה במחובר אמנם דווקא להעלותו ע"ג המזבח משום הקריבהו נא לפחתיך אבל טרם שיאכלנו האש חולצו משום משקה ישראל ור"ח ס"ל כש"ס דידן דר' מפיק למשקה ישראל אטריפה וא"כ כיון דלא כ' ולא יאכל המזבח מהי"ת חולצו ואמנם ר"פ בלי"ק ס"ל דבין ר"ח בר יוסף ובין ר' יוחנן בין כר' בין כרבנן ס"ל דנהי דרבנן משום משקה ישראל אסרי להעלותו אבל מודו רבנן דאין כאן מלקות משום לא יאכלו את גיד דמידי ולא יאכל המזבח כ' ומ"ד להלקותו אאכילת אדם קאי ומ"ד אינו נוהג ר"ל דלר' מותר להעלותו לכתחלה ומצוה בהכי ולרבנן מיהת לא לקי וללי"ב תרוויי כר' ס"ל ומ"ד נוהג כר"ה דאפי' לר' חולצו בראש המזבח ומ"ד אינו נוהג לענין להעלותו ואמנם טעמא דר"פ דלא רצה לפ' דפליגי משום דר"ח בר יוסף תלמיד ר' יוחנן ולא מצינו שהי' לו תלמיד חבר כר"ל ולא מסתבר שיחלוק עמו ועוד למה לא הזכירו בביהמ"ד ד' ר' יוחנן תחלה כמו בר"י ור"ל א"וו גם ר"ח בר יוסף משמי' דר"י אמר וצ"ל דתרי אמוראי ואליבא דר"י והא לא מסתבר ואמנם רנב"י ס"ל דפליגי ובהאי לישנא דלהעלותו פליגי מ"ד נוהג כרבנן ומ"ד אינו נוהג כר' ובהאי לישנא דלחלצו פליגי אליבא דר' בפלוגתא דר"ה ור"ח אמנם אי ק' הא ק' לר"פ דאמר להלקותו קאמר דנוהג פשיטא אטו משום דאקדשי פקע אי' גיד מני':

רש"י ד"ה פרשו בגידין המותרים מיירי כ"כ דלא נטעי משום קו' תוס' דבריי' קמייתא ל"ל ונאמר דגם בריי' קמייתא באי' מיירי ור' היא ובבתריי' אשמעי' פלוגתת. רבנן לזה כ' רש"י דלא היא:

תוס' ד"ה פרשו בסו"ד ע' רש"י ול' תוס' ל"מ כדבריו כ"א רבנן מבשר ודם ממעטי וכ"ת א"כ ממשקה ישראל ל"ל לא היא אי לאו ממשקה ישראל באמת לא הוו ממעטי רבנן מחובר' דאי' ובא זה וגילה על זה.

גי"ה של שלמי' הק' תלמיד א' מ"ש גי"ה הרי כל הגידין אינן ראוי' לאכילה ואין בהם נותר ואולי לגידין הרכי' נ"מ ואפשר ג"כ משום דבשאר גידין ברכין מיהת שייך נותר גזרו על כלן שישרפם משא"כ גי"ה.

ל' הואי מד' רש"י מבואר דלא רצה לגרוס הבאי בב' דגנאי הוא כלפי תורה לומר כן ולזה גריס הואי בו' ופי' רש"י מל' הוה כלומר לשון שרגילין בני אדם לדבר כן.

ובצורות בשמי' נתחלף כאן להגאון תו"ח פ' בעקב בפ' פ' שלח עיי"ש וי"ל דעפ"י נגלה הואי אבל מ"מ דווקא קאמר קרא ובצורות בשמים דא"י תחת ה' ית' בעצמו ובכבודו נתונה כאמור בפ' עקב תמיד עיני ה' בה ואין בה טבעיי כלל ולא האמינו כל מלכי ארץ כי יבוא צר ואויב בשערי ירושלים וע"כ אמר ובצורות כלומר מחוזקת בשמים ובארץ אין בה שליטה:

וכן ותבקע הארץ יל"פ עפ"י מ"ש הרמב"ן כמה פעמי' בחומש דארץ דקרא קאי על ספיר' מלכות מדת דהע"ה ומאחר דמחלוקת אדוני' הי' מרידה במלכות בית דוד ונגע עד ספיר' מלכות להכי כ' ותבקע הארץ.

כ"ג מאות כור אמר רבא גוזמא נ' דהכא כ"ע מודו דכל המזבח הי' מקום המערכה כ"ח על כ"ח כמבואר במס' מדות וארז"ל כל דבר גבוה אם אין פותיו למטה שלש רומי לא מצי קאי וא"כ היו מונחי' על המזבח מאה כור וזה אי אפשר על כ"ח אמה:

כוס של זהב אמר רבא גוזמא נ' טעמא דרבא דתנן התם הוציאו משם צ"ג כלי כסף וכלי זהב וע"כ גם לכלי כסף הוצרכו לשום עבודה והיאך נאמר דשאר עבודות עשו בכלי כסף והתמיד השקו בכוס של זהב אתמהה אמנם ד' מ"ד דווקא ס"ל דבאמת לא הוצרכו לכל הכלים האלו ומה שהוציאם הוא משום צ"ג שמות בס' חגי ע' בתוס' יו"ט שם.

וע' בלח"מ פ"ו ממעה"ק שתמה על ה"ה בה' מ"א שכ' דהרמב' פסק כר' יוחנן דא' קדשי הנאכלין וא' שאין נאכלי' והכי לענין אי' אכילה כ"ע מודו ותי' הלח"מ דה"ה כיון למה שפסק הרמב' בה' מעה"ק דגי"ה של עולה חולצו בראשו של מזבח ועדן צ"ע דעכ"פ מה ענין ד' ה"ה אלו לה' מ"א שם.

ואמנם קו' הלח"מ ראי' ברורה לפי' בסוגיין שהק' הלח"מ דהרמב' סותר דבריו דפסק חולצו דהיינו כרבנן והרי הרמב' פסק אם פי' ירדו כר' ואמנם למ"ש הכל חד דאדרב' לר' הוא דאמרי' חולצו לתפוח משא"כ לרבנן אפי' העלות לראש המזבח אסור.

בע"ה בענין ירך ימין ר"פ גי"ה

רש"י ד"ה לא נצרכה אלא לשמנו ל' רש"י מ' דגם לרב אשי מוקמי' למתני' כר"י וצ"ע דהרי ר"מ מתיר שמנו של גיד אמנם מ"ש תוס' דאפי' לרבינא לא מצי אתי' כר"י נ' דרש"י יישב זה במ"ש דתרי דרשו' יש ע"ז דחיצון אין חייבי' עלי' חדא הירך ושני' על כף הירך וחיצון אינו על הכף נמצא דגם לר"י חיצון אין חייבין עליו משום שאינו על הכף והכי מסתבר דאלת"ה לא מיחייב לר"י אא"כ אכל שני הגידין דע"כ גיד א' אמר הכ' ולא שני גידין ולא ידעי' הי מניי' וע"כ אינו לוקה עד שיאכל שני' וכולי האי לא הוה שתיק הש"ס מלאודיעי.

אמנם כן יק' לרבנן תרי דרשות ל"ל הירך ועל הכף דבר זה יישב רש"י לקמן ד"ה דפשוט אי' בכולו ירך רמז רש"י דזה לא קאי אלמעלה סמוך לעצם דווקא כ"א גם אקנוקנות ושרשי' והיינו דס"ל לרבנן דגי"ה צריך לחטט אחריו ואהא באמ' פליג ר"י וס"ל א"צ לחטט אבל לענין חיצון אין חייבין עלי' מודה ר"י מטעם שכ' דעל הכף מיהת דריש.

תוס' ד"ה אכל מזה כזית הנה גם לתוס' לא ניחא בד' רש"י מכח קו' רש"י דא"כ האיך ס"ד דש"ס פ' או"ב לאוקמי בב"א ולזה פי' תוס' דהני תרי סוגיות דשמעתין ודפ' או"ב כחדא אתמר וע"ד פשוט מיהא חדא איתוקמי בב"א תפשוט בעין דפ' או"ב ואי תוקמי בזה אח"ז תפשוט בעין דשמעתין ודחה לתרוויי' במאי דאוקמי לעולם בזה אח"ז ור"י ס"ל התראת ס' שמי' התראה ז"נ תו"ד תוס':

ואמנם ד' רש"י ק' להולמן ונ' כוונתו דלכאורה מסתבר טפי לאוקמי בב"א ולמימר דר"י דעת נוטה קאמר דא"כ היינו דקאמר והדעת מכרעת משא"כ אי מוקמת לה בזה אח"ז ודעת תורה קאמר ר"י מאי בעי בזה שאמר והדעת מכרעת ול"ל למימר הכי ולזה כ' רש"י דל' מזה כזית ומזה כזית מ' שוב טפי דמיירי בזה אח"ז דבב"א הו"ל למתני אכל משתי'.

תוס' ד"ה וטבוח טבח ע' רש"א ולי נ' כוונת תוס' דהאי והכן למה לא נכתב קודם וטבוח טבח דאטו הא לאו הכנה היא אלא ש"מ דל' הכנה לא שייך אלא ע"ד שהוא חיוב לא ע"ד שהיא ממדת חסידות

אמנם לי נ' ליישב ד' רש"י עד"ז דלכאורה מנ"ל דאגיד הנשה קאי האי והכן דלמא אניקור חוטי דם וחלב ויש מהם שהם בכרת אע"כ כיון דכבר כ' וטבוח טבח להורות לנו שיוסף שמר את התורה ע"ד שקיבל אביו מאע"ה שקיים כל התורה א"כ תו לא אצטריך להורות לן דם וחלב דכ"ש הוא משחיטה א"וו והכן קאי אגי"ה וק' גי"ה מ"ש אלא ש"מ להורות דגי"ה מצד הדין נהג אצלם ואמנם בלא"ה נ' לכאורה דמצות גי"ה לא הי' מקובל בידם מאבותם מדכ' קרא על כן לא יאכלו מ' דמקמי הכי הי' אוכלין.

ורבנן מאחורי' אתא ונשי' בתרוויי' וא"כ צ"ל דהא דכ' כי נגע בכף ירך יעקב ר"ל כף כל ירך וירך וכן נגע בכף יריכו אבל והוא צולע על יריכו ק' דמ' שלא הי' צולע כ"א על ירך א' ונ' דאמרי' לקמן ויזרח לו שהשמש זרחה בעבורו ופי' רש"י בחומש נתרפא מצלעתו וק' לי' בחומש לרש"י הרי אדרבא כ' והוא צולע וכ' רש"י בתחלת זריחת השמש הי' צולע ולבסוף נתרפא ולד' רבנן א"ש טפי דבתחלה הי' צולע על ב' ירכי' ועכשיו נתרפא מא' והיינו והיא צולע על יריכו ויש להביא ראי' לזה מאידך דרשא שהביא רש"י בחומש שם ויבוא יעקב שלם שלם בגופו שנתרפא מצלעתו וק' הרי בפנואל כבר נתרפא אמנם לרבנן נתרפא התם בירך א' ועדן לא הי' שלם בגופו עד שבא לשכם שנתרפא גם מהאחרת.

דבר שלח ביעקב נ' דידוע דנגיעת המלאך בירך יעקב רמז על חורבן ביהמ"ק ועל הגלות וכמו שאמרו ברבות שם נגע ביוצאי יריכו בדורו של שמד ובס' העקידה הביא ד' הזוהר דגי"ה וד' תעני' ענין א' הם עיי"ש פ' וישלח אמנם כן הי' לנו להזהר רק מגי"ה בעת שאנחנו בגלות דאז מתקיים כי נגע בכף ירך יעקב אבל באמת אפי' בזמן שידינו תקופה על עשו ג"כ אסור להו גי"ה ומרומז זה בפ' על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה כי נגע בכף ירך יעקב פתח בישראל וסיים ביעקב והנה הרמב"ן פ' ויגש ע"פ ויאמר אליו יעקב יעקב כ' שם יעקב שייך בזמן שאנו מסורי' ביד האומות ושם ישראל בזמן שאנו תחת יד ה' ית' לבדו וז"ש על כן לא יאכלו אפי' בני ישראל את גיד הנשה אף שלא נגע כ"א בכף ירך יעקב ובזמן שהי' מכנה אותו בשם ישראל לא יוכל לנו בכל זאת לא יאכלו והיינו דבר שלח ה' ביעקב כי כוונת גי"ה הי' רק על יעקב אבל ונפל בישראל שאפי' ישראל ג"כ פשט אצלם איסורו וכמ"ש.

כעכו"ם נדמה לו ע' תו"ח ונ' דהני ב' מ"ד פליגי בפלוגתות הב' מדרשים רש"י בחומש הביאו שהי' שרו של עשו והבעל הטורי' הביא שהי' מלאך מיכאל ומעתה מ"ד כעכו"ם נדמה לו היינו דס"ל שרו של עשו ואפשר שהי' נדמה לגמרי לעשו ומשו"ה א"ל יעקב ראיתי פניך כראות פני אלקי' כלומר שהמלאך הי' מתלבש בצורתו ומ"ד מיכאל הי' היינו כת"ח נדמה לו והכי ס"ל למ"ד כת"ח נדמה לו:

ובאגדה אמרתי לפרש המ' שהביא הבעל הטורים שם א"ל הקב"ה למיכאל אתה עשית ליעקב בני בעל מום חיך שעתה עתיד להיות כו"ג תחתי' הכוונה בנגיעת הירך מרומז חרבן ביהמ"ק כמ"ש לעיל ואז"ל לא אבא בעיר לא אבא בירושלים של מעלה עד שאבא בירושלי' של מטה במס' תענית פ"ק נמצא בזמן החרבן גם בהמ"ק של מעלה בטל וא"כ מיכאל שהוא הכו"ג למעלה מרגיש זה ביותר וזה עונשו ע"ז שגרם חורבן ביהמ"ק:

לפי שאין פושטי' ידי' וק' וכי משום שאין גוזלי' ממונם חביב להם יותר מגופם דיו שיהא חביב בעינ' ולמה עוד יותר מגופן וגם ל' אין פושטין ידי' צריך ביאור אמנם נ' הכוונה דאז"ל ריש כיצד מברכין הנהנה מעוה"ז בלא ברכה גוזל להקב"ה שהש"י חונן האדם טובה שיעבוד לו עבורו וזה אינו פורע חובתו והנה הצדיק יודע כי יותר ממה שחונן הש"י אותו בעוה"ז תגדל חובתו לו ית' ומתירא שלא יהא לאל ידו לשלם ולזה מקמץ מאוד מאוד והיינו צדיק אוכל לשובע נפשו ואמנם הרשע שגוזל באמת להקב"ה ואינו פורע חובתו העולם ומלואו אינו כדאי לו והיינו ובטן רשעי' תחסר וז"ש צדיקי' ממונם חביב עלי' יותר מגופם לפי שאין פושטין ידיהם כלומר לקבל טובת הבורא ית' בגזל כ"א דעתם לפרוע וחסים על עצמם יותר מדאי:

תוס' ד"ה ת"ח הנה לרש"י ת"ח לרבותא נקט ולר"ת דווקא ת"ח ובעיר קאמר וק' אטו יעקב בעיר הוה ולולי ד' רש"י ותוס' הייתי אומר דשאר אינשי אפי' בכנופיא לא יצאו בלילה דהרי אחי יוסף י' הוו וכ' בהו הבקר אור והאנשים שולחו מה"ט דיצא בכי טוב כדאמרי' ריש פסחי' אבל ת"ח דווקא יחידי אסור:

תוס' ד"ה וישכם הנה מה שהק' משלוחי מצוה י"ל כדאמר הש"ס ריש פסחי' היכא דשכיחא היזיקא שאני תדע דאטו יוסף שהלך בשליחות אבי' וילפי' מלך ראה בשעה שיוכל לראות לא הוה שליח מצוה אעפי"כ שליח מצוה שאני אמנם אידך קו' וודאי ק' טובא והנה לד' רש"י א"ש דבתחלה מייתי קרא דוישלח מני' לא ילפי' כ"א בדרך אסור אבל בעיר לא ידעי' ומקרא דרות ידעי' דאפי' בעיר לא יצא ומקרא דאברהם דאפי' שלא ביחידות ג"כ וא"ש הסדר דנקט הש"ס בתחלה מפ' וישלח ואח"כ מרות ואח"כ מפ' וירא ולמ"ש א"ש:

באיטליז של אימאום שמעתי מפה קדוש מורי הגאון חת"ס זי"ע דלהכי א"ל ר"ע אז קו' זו דר"ג שהלך לאימאום דווקא היינו דהוה סבר כד' הרמב"ם דע"א אין נאמן באי' ורק מיוחסי' בישראל ותנן במס' ערכין דמאימאום היו משיאין לכהונה ופי' רש"י שם שהי' מיוחסי' ור"ג שהלך ליקח למשתה בנו הי' צריך לעדות אמה או בתה מכרתי כדתנן לעיל פ' או"ב במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה דצריך להודיע ולא רצה לסמוך רק על מיוחסי' בישראל אלא דק' הרי קרא כ' וספרה לה לעצמה הרי דאפי' אשה נאמנת וצ"ל דברה תורה כל' בני אדם כמו שפי' רש"י בפ' וישלח ע"פ ויזרח לו כאדם דאומר כשהגענו למקום פלוני האיר לנו והיינו דבא ר"ע לסייעו דע"כ דברה תורה כל' בני אדם דאל"כ האי ויזרח לו מאי דרשת בי' ור"ג קיבל ממנו סייעתא זו אמנם אנן לא קיי"ל הכי ובא ר"י ודחה ראי' ר"ע ודפ"חח וש"י:

בע"ה ר"פ גי"ה

נוהג בבהמה וחיה ע' הג"א דרש"י נסתפק אם ניקור ירך החיה שוה לניקור ירך בהמה ונ' כוונתו דנסתפק אם שמנו של גיד מטעם חלב נגעו בו וא"כ אינו נוהג בחי' או מטעם גיד ופשטו לו דמטעם גיד נגעו בו ונ' דקרא אשכח ואסמכ' עלי' את גיד את הטפל לגיד דהו"ל למכתב לא יאכלו בני ישראל גיד הנשה כדדרשי' בעלמא בשור הנסקל את בשרו את הטפל לבשרו:

ובטור הביא כאן מגמ' כריתות דנוהג בכוי והרמב"ם השמיט זה מ' דס"ל כוי ספיקא הוה וא"צ לאשמעי' כמבואר בכריתות שם:

וחלבו מותר לדברי הכל נ' דשמואל דייק לי' למלתא מד' תוס' לקמן דאל"כ גם ברישא מק' חלב מאן דכר שמי' א"וו ברישא מלתא בפ"ע היא אלא דבהא לא סגי כיון דעכ"פ בסיפא אצטריך למימר חסורי מחסרי גם ברישא נוכל לומר כן וצריכין אנו לד' התו"ח שכ' דמדלא אמר הש"ס חסורי מחסרי ש"מ דא"צ להגי' כ"א ר"מ דקאמר אין נאמני' מלהגיד דאין בו כרת כ"ש על חלב שיש בו כרת משא"כ חכמי' שאומרים נאמני' הוצרכו לומר דאפי' על חלבי' נאמני' וא"כ בסיפא באמת א"צ להגי' אבל ברישא אי לאו דמלתא בפ"ע היא צריך להגי' ולכך קאמר שמואל וחלבו מותר לד"ה.

תוס' ד"ה ואר"א א"ר אושעי' הנה ה"ה ה' מ"א שם תי' דאי לאו דר"א אמר ר' אושעי' ס"ד דר"מ ור"ל בבן ח' פליגי ושמואל בבן ט' מיירי וזה תימא גדולה כיון דאפי' בבן ח' פליגי מהי"ת נימא דבבן ט' מודו וכ"כ במק"א:

תוס' ד"ה עץ היא ע' רשב"א שהקנ' ליטעמ' קפילא וק' אי סמכי' אקפילא גם אפחות משמים דאל"ה לק"מ כיון דפחות מס' לא סמכי' וביותר מס' וודאי לא יהא בהם טעם:

ובענין פלוגתת רב ועולא נ' דרב דייק ל' לא יאכלו דכ' בגיד הנשה ש"מ דדבר הראוי לאכילה אסרה תורה והיינו קנוקנות ועול' דייק טפי ל' גיד וס"ל גיד אסרה תורה ולא קנוקנות:

וע' ברשב"א ור"ן דשמנו של גיד לא הוה דרבנן ממש כ"א ישראל נהגו וצ"ע דדחי ל"ת דלא תותירו לרב אשי לעיל ע' רש"א שם.

מתני' לקיים בו מצות נטילה ע' רשב"א שהוכיח מזה דלר"י ע"כ רק דאוריי' יש בנטילת גי"ה עיי"ש ובדבריו אלה מיושב דלא תק' על הרשב"א דמסיק דר"מ מדאוריי' ג"כ מחמיר אלא דאנן קיי"ל כרבנן דר"י וכשמואל דק' עליו קו' תוס' וכפי' רש"י דלאו אדידן הקשו תוס' דלדידן מוכח לומר כן מד' ר"ש לפי גי' תוס' ורשב"א דאוריי' לר"מ כ"א ארב ששת גופי' מנ"ל כיון דהרשב"א לית לי' תי' תוס' וס"ל דשמואל כרבנן בדאוריי' ס"ל גם לר"מ

נימא הכי והרשב"א לא יישב זה אמנם בדבריו אלו במתני' גם זה מיושב דבשלמא אי ר"מ ור"י בדאוריי' לא פליגי שפיר קאמר ר"י לקיים בו נטילה דאורייי' סגי אך אי ס"ד דגם בדאוריי' פליג ר"מ אכתי לא ידעי' מ"ד ר"י עד היכן מצות נטילה.

והנה הרשב"א פלפל בד' ולא מסתברא שכ' תוס' דאין לומר דפליגי בקנוקנות עיי"ש ולי נ' פשיט דהרי ר"י דאי' לי' בטמאה אי' חל על אי' ור"מ דס"ל בנבלה לוקה שתים על גי"ה תרוויי' ס"ל יש בגידין בנו"ט והאיך יפלגו תו בקנוקנת דהא פלוגתא זו תלי' ביש בגידין או אין בגידין כמו שביאר הרשב"א ותוס' לעיל במקומו ויש לראות דלמא בגיד החיצון דהיא ג"כ דרבנן פליגי ונ' דאהא לא שייך חות בי' טפי דהגיד הזה הוא מצד השני של הירך.

ועוררני תלמיד א' על ל' מצות נטילה דאמר ר"מ וכי היכן נצטווינו על מצוה זו ונ' דר"י טעם קאמר מ"ט לית לי' חטיטה דאי' גי"ה הוא זכר לנגיעת כף הירך ואם נוסיף ליטול שוב לא הוה היכר כ"כ אא"כ צ"ל דבגיד החיצון דמודה ר"י טעמא אחרינא איכא:

תוס' ד"ה ברי' צריך להבין לאיזו ענין הציעו תוס' בקו' מה שאמרו שם בגמ' דר"ש לד' רבנן קאמר להו ונ' דלא תק' לך דכיון דר"ש לא מק' כ"א מנמלה אף הם לא השיבו לו כ"א אנמלה אמנם מאחר דר"ש רק לד' רבנן מק' אף הם צריכין ד' עצמן ומ"מ בתי' מסקי הכא ועד"ז דמדלא מק' ר"ש כ"א מנמלה ש"מ דאגיד ואבר מן החי ידע לתרץ אף הם לדבריו לא הוצרכו לתרץ כ"א אנמלה

ואמנם מ"מ במסקנא דחו תי' ונשארה קו' במקומה ונ' דלכאור' דלמא רבנן דהתם היינו ר"י דהכא דבאמת בגי"ה לא מחייב אברי' ואבמה"ח הרי ג"כ למסקנא בעי' כזית כמו שהעיר כאן רש"י ול"ק כ"א מנמלה ושפיר מתרץ הש"ס וכ"ת מנ"ל להש"ס דהנך רבנן היינו ר"י מדלא מק' להו ר"ש כ"א מנמלה וצ"ל דא"כ טעמא דר"י משום דס"ל דווקא ברית נשמה חשיבא והו"ל להש"ס בשמעתין לפ' כן ולא אצטריך לכולא שקלא וטרי' אמנם י"ל דלכאור' אימת שייך בגי"ה לחלק בין כזית או ברי' אי יש בגידין בנו"ט משא"כ אי אין בגידין בנו"ט תלי' במאי דאיבעי' לן פ' שבומת שתי' נזיר בחרצן ושבועה שלא אוכל עפר בכמה ומעתה ר"ש דס"ל אין בגידין בנו"ט ידע דגם רבנן בהא כוותי' ס"ל ולהכי לא מק' להו כ"א מנמלה וה"ט ג"כ דלא מתרץ הש"ס כ"א מנמלה לא זולת:

והנה מסקי תוס' דתרומה לא חשיבא ברי' משום דאין האי' חל עד לאחר מירוח ולא רצו לומר עד לאחר קריאת שם משום דמק' הכי עכ"פ טבל הוה ושם אי' הי' עלי' אא"כ יק' הרי גם טבל אינו חל כ"א לאחר מירוח ואמאי חשיב לי' כ"ש ברי' א"וו אין כוונת התוס' דלענין מלקות צריך להיות שם האי' נולד עמו דהרי טבל וכמ"ש כ"א לענין ביטול

קאמרי הכי ואף למסקנ' קיי"ל במקצת כסברא זו בחתיכה שבלעה אי' ממק"א אין לה לענין ביטול דין חתיכה הראוי' להתכבד:

רש"י ד"ה ואשר על כף וכו' בסו"ד ובלבד שיהא שם שיעור אכילה דלא תימא דאי לא יכתוב קרא אכילה ס"ד דניחייבי' אפי' אפחות מכזית לזה כ' רש"י דשיעור אכילה עכ"פ בעי' דאלת"ה כלאי הכרם ובב"ח דלא כ' בהו אכילה מנ"ל דבעי' כזית אלא שיעורן הל"מ אמנם היכא דגלי קרא ליחייב אברי' י"ל דיצא מכלל הל"מ ואצטריך שוב קרא דעל כף הירך להכניסו בכלל שאר אי' אבל כזית וודאי בעי':

בע"ה ר"ם גי"ה ע"ג ע"ב

תוס' ד"ה שני גידי' ע' רש"א ואמנם הב"י סי' ס"ה הבין מד' התוס' דכוונתם עמ"ש רש"י פנימי קרי מובלע בבשר וקו' תוס' ע"ד רש"י לעיל למה פי' פנימי של ירך ועיי"ש יישוב לקו' תוס' וש"י:

רש"י ד"ה חיצון שבסוף השופי לרחבו ג' דפי' כן דאל"כ כיון שמתחיל בסוף השופי היכי יכול להיות במקום דפרעי טבחי.

תוס' ד"ה נאמני' עיקר כוונתם שלא להביא ראי' ממתני' לד' רש"י דגם ר"י דהוא חכמי' דמתני' ס"ל חלבו של גיד אסור:

ד"ה חזרו קאי אדלעיל דלרש"י גם אחלב מצי קאי דגם בחלב דגיד פליגי ר"י ור"מ אם בעי חטיטה אבל לתוס' לר"י אין כאן חלב אי' כלל וא"כ מאי קאמר לבסוף סברי כר"י דלר"י מאי נאמני' ותו דלתוס' ע"כ אחלב דעלמא והתם ליכא פלוגתא בין ר"מ לר"י.

וע' רמב"ן שכ' גבי הא דנאמני' אין לוקחין אא"כ מוחזק בכשרות כוונתם דבש"ס כל טבח היינו שוחט ומוכר לעצמו וממילא צריך להיות מוחזק בכשרות ונאמן גם על גיד אבל בזה"ז שהטבח רק מוכר באמת אינו נאמן ונ' דמדאפסק הש"ס בגיד הנשה בין דיני ניקור דלעיל לטבח שנמצא אחרי' חלב נ"ל להרמב' דלא אלעיל קאי כ"א אחלב ממש:

תוס' ד"ה משה יל"ד סברת ר"ס הי' אי מיירי שמעתין בלא נשחט הווירידין א"כ לא נעקר הדם מעולם לצאת והו"ל דם האיברי' אפי' ס"ל לר"ס דלרבנן דר"י שרי כה"ג ולכך לא בעי לרבנן שחיטת ווירידין ואנן קיי"ל דזה מקרי דם כנוס ואסור כמ"ש הרא"ש ואי מיירי שמעתין בנשחטה הווירידין אלא דהני לא שפכי דרך ווירידי' לר"ס לית לי' הך סברא וע' ברשב"א בענין זה:

תוס' ד"ה חתכי' ומלחי' בסו"ד ויל"ד מ"ט הקשו רק על ר"ת ולא על ד' בה"ג ונ' כוונתם דבה"ג לא קאמר אלא במקום דמהני מליחה וממילא מליח כרותח דצלי סגי בשיעור

צלי' אבל מודה דיש מקומות דבעי' צלי דווקא, וא"כ ל"ק משמעתין משא"כ ר"ת פשיטא לי' דבכ"מ מהני מליחה כמו צליי' שפיר מק' תוס' עלי' משמעתין.

תוס' ד"ה בעי לחטוטי יל"ד דבתחלה מ' דממעטי' לי' מעל הכסלי' ולבסוף מסקי דאמרי' פרוקי מפרקי והאיך ממעטי' לי' שוב מעל הכסלי' ונ' מזה דס"ל לתוס' דגם תרבא דתותי מתני ע"כ לא אסור אלא מדרבנן דמ"מ מקרי בתוך הכסלי'.

גמ' אי אזרעין מדלא קאמר מיד אי אי בי' שורייקי סומקי יש ראי' מזה לד' הרשב"א דבתוך תלתא אפי' אי בי' שורייקי שריין ולכך מפ' טעמא דאי אזרעי' הוה הנך שורייקי שורייקי דדמא ואי לאו שומנא בעלמא נינהו:

רש"י ד"ה תלי' בשפודא כדי מליחת צלי מבואר מדבריו דצלי בעי מליחה מועטת וכ"כ בפסחי' גבי מוליי' והתוס' הק' עליו דמליחה מועטת מאי מהני ונ' ד' רש"י דאש בתחילה שייב ולבסוף צמות ואין כל הדם יוצא אמנם עם המליחה נקבי הפליטה נפתחו שוב יוצא ע"י האש כל הדם

אמנם הרמב' לפי מה שהבין הכ"מ דברי' מצריך לצלי מליחה גמורה ונ' דלטעמא אזיל דס"ל מליחה לא מפליט כ"א כדי קליפה כשם שאינו אוסר כ"א כדי קליפה ולכך מצריך בתר מליחה חליטה ברותחין אמנם בצלי דל"ש זה ס"ל דלאחר שנפתחו נקבי הפליטה ע"י מליחה שוב מישב שייב האש טובא וכמ"ש לד' רש"י אלא דס"ל דדווקא ע"י מליחה גמורה נפתחו. נקבי הפליטה ואמנם להחולקי' על הרמב' ולא בעי חליטה צ"ל סברתם כיון דנפתחו ע"י המליחה גמורה הנקבי' היטב שוב אינם נסתמי' ומעצמו יצא כל הדם.

בע"ה בענין גניבת דעת פ' גי"ה

גניב. לי' לדעתי' פי' רש"י שהגוי מחזיק לו טובה בחנם נ' ד' רש"י דאי' גניבת דעת הו"ל סרכא דשאר גניבה דהרי הגוי שלם לו בעד טובה זו והנה הטו"ז יו"ד רנ"ד כ' דבשב ואל תעשה שרי גניבת דעת וק' לי א"כ אמאי אמר רב ספרא לקמן במעשה דמר זוטרא והא קמטעי' לי' הרי בשב וא"ת מותר ואפשר דהט"ז ג"כ לא קאמר כ"א בגניבת דעת עכו"ם ואמנם בעיקר קו' הטו"ז התם נ' דכיון דמשום כבוד הבריות התירו אפי' לגנוב דעת ישראל למה לא יתירו גניבת דעת עכו"ם משום עיכוב הגאולה ומכ"ש דהו"ל שב ואי"ת ג"כ

טריפה במר דשחיטה יל"פ דהוה עיקור סימנין ולדידן השחיט' לאו שחיטה היא והיינו טריפה במר דשחיטה ע' רש"י

אנפקא חייא ע' רש"י וצ"ע א"כ למה קאמר חיי' מ' דעכ"פ לא עשה השליח כמו שצוה שמואל ולזה נ' דשמואל אמר בפני העכו"ם לשמעי' דלשקיי' אנפקא ובס"ד ס"ל דאנפקא חזק מ' וחזק קצת הוה אף דהוה מזוג וא"כ גניבת דעת היא דהוה א בל גניבה גמורה לא הוה משא"כ למסקנא אמרי' דחייא מ' וסביר וקיבל הגוי להעביר לשמואל בעד חמרא חייא וכיון דשמעי' יהיב לי' מזוגה הו"ל גניבה גמורה.

אל יסרהב אדם נ' דאצטריך לאשמעי' סעודה ואצטריך תקרובו' דס"ד בסעודה טעמא אחרינא איכא דהרי ארז"ל כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה וכיון שזה יודע בזה שאינו סועד ומסרהב עלי' שיסעוד מביאו לעבור ע"ד בעה"ב ואמנם בתקרובות אדרבא מביא התקרובת לביתו של מקבל ואי אשמעי' תקרובת ס"ד דה"מ במתנה מרובה הוא דשייך גניבת דעת אבל בסעודה לא להכי אצטריך תרוויי'.

ע' רש"י מבואר מדבריו דדווקא אם מתכוין לגנוב דעתו הוא דאסור לא זולת וצ"ע מנ"ל הא דלמא אפי' אינו מתכוין אסור דעכ"פ מביא עצמו לידי חשד שיחשדנו שרוצה לגנוב דעתו ונ' דרש"י דייק לה מדאמרי' שאני עולא דחביב עלי דר"י אלמא כיון דבלא"ה הי' נוהג בו כבוד זה אם דעכשיו הוה גניבת דעת מותר א"כ ה"נ ל"ש:

חביות המכורות לחנוני והמחבר והטור גרסו הפתוחות וע' סמ"ע רכ"ח ומ"מ לא ביאר כיון שהם פתוחות מאי גניבת דעת שייך ונ' דכשהחנוני רוצה לטעום מהחבי' אינו מסיר המגופ' כ"א עושה נקב קטן בצד החבית ונקב זה אינו ניכר והמגופה סתומ' ושפיר שייך גניבת דעת.

ואם מפני כבודו מותר הנה כאן לא פי' רש"י מאומה ולקמן גבי חבר עיר כ' רש"י דגדול כבוד הבריות נ' ד' רש"י דהכא משמכבד ליחיד זה יוכל להיות שיודע שעושה כן מפני כבודו ואין כאן גניבת דעת כלל משא"כ בחבר עיר אם גם האבל ידע שעשה כן מפני כבודו מ"מ החבר עיר נגנב דעתם כי כלם יסברו ששלח לאבל לגין מלא יין ובאמת הי' בו רק מים ומ"מ מותר מפני כבוד הבריות כ"א לא ישלח לו הרי הוא מבייש בפני חבר עיר.

והנה הכ"מ תמה על הרמב' שהשמיט הא דמפני כבודו מותר ונ' טעמו דר"מ שלא הזכיר מאומה מאי' גניבת דעת כ"א הביא גווני דאסירי הוצרך לפ' דמשום כבודו מותר משא"כ הרמב"ם שביאר דאי' גניבת דעת הוא משום א' בפה וא' בלב וא"כ היכא דעושה משום כבודו ל"ש זה לא הוצרך לבאר.

לא יתן פרוסה לתינוק של בעה"ב לכאורה מ' משום שהבעה"ב יקפיד אבל הפוסקי' פי' דהאורח סבור שיש לב"ה מזון אחר לתתו לו ובאמת לא יהי' לו ויתבייש הבעה"ב והוה דומיא דנ"ל.

סיומא לשיעורי הקיץ טרם צאתי למרחץ פאראד י"ט תמוז תרכ"ז

לסיים שיעורי הזמן במילי דאגדתא נ' דלמה הוצרך ר"מ להאריך כ"כ הו"ל לומר בקיצור אסור לגנוב ד' הבריות ולזה נ' דר"מ רמז לנו בדבריו עוד דברי אחרים מוסרי' וכל ד' ר"מ ענייני' רומזי' הענין בין רב לתלמיד והענין כבר מלתינו אמורה במקום אחר ע"ד רבא במס' תעני' דאמר כ' יערוף כמטר וכ' חז"ל כטל הא כיצד אם תלמיד הגון הוא כטל ואם לאו ערפהו כמטר ע' רש"י שם ולדעתי דוודאי הל' כראב"ע דגם תלמיד שאינו הגון יכנס לביהמ"ד אבל החילוק התלמיד הגון ישתדל הרב עמו אף שאינו רואה כמה פעמים בו חשקת לימוד משא"כ התלמיד שאינו הגון אם מבקש ללמוד ילמוד עמו אבל לא ישתדל אחרי' וז"ש רבא כי הנה אז"ל התם מטר היא פעמי' מתבקש פעמי' אינו מתבקש משא"כ טל הוא מתבקש לעולם והיינו דאמר תלמיד הגון יהא לך כטל כי בכל עת תלמוד עמו משא"כ תלמיד שאינו הגון יהא לך דווקא כמטר אם מתבקש למוד עמו והיינו דאמר ר"מ כי התורה נקראת לחם ע"ד לכו לחמו בלחמי ולחם וסעודה חדא היא כמ"ש רש"י פ' וירא וז"ש אם אין הרב רואה בתלמיד חשקת התורה לא יפצר בו שילמוד אצלו והיינו לא יסרהב אדם חבירו שיסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד וכן הענין כמו כן להיפך אז"ל אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו הכוונה כי הרב צריך שיראה עצמו מחויב ללמד לתלמידי' כשם שהוא מחויב בשאר דברי' ואז מייגע עצמו עמהם והנה ל' מלאך הוא שליח כמו במלאכות ה' דחגי והיינו אם הרב דומה כלומר בעיני עצמו למלאך ה' כלומר שמחשב עצמו שליח ה' בענין זה שלומד עם תלמידי' ובוודאי יעשה שליחותו שלא יענש יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו כי אם לאו אז הלימוד עם התלמידי' עליו למשא והיינו דאמר ר"מ אם אין הרב רוצה ללמוד עם התלמיד לא ירבה לו התלמיד בתקרובת כדי שילמוד עמו ויודע בו שאינו מקבל מחמת שאינו רוצה להטריח בענין זה והנה עיקר תועלת הלימוד אם הרב מייגע עצמו בפני התלמידי' למען יראו וישמעו כי תוה"ק עמוקה ורחבה ובכל זאת יגעת מצאת תאמין אמנם אם הרב יש לו חי' ישני' וכשמגיע לאותן ענייני' מציע לפני תלמידי' אותן חי' בלא שום יגיעה התלמידי' יסברו כי מי שלא חננו ה' לחדש בתוה"ק לא יועיל לו אפי' יגיעה ואשר יש לו דעה והשכל א"צ ידיעה מיהא הפסדו מרובה משבחו ולזה אמר ר"מ ולא ימכור הרב לתלמידי' חביות פתוחות כלומר חי' תורה המשולים ליין אם כבר מכרן בשוק כלומר חי' שכבר מפ' בעולם אם לא שהודיעם כי אי' אלו לא חידש עכשיו כ"א זה ימי' ואם יבקש לחדש ייגע עצמו בפני' ואמנם על כל זאת העיקר העמדת התורה הוא כמ"ש רז"ל במס' אבות כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת ר"ל אם משתדל הרב יותר

להביא בלב התלמיד מע"ט מחכמה אז גם התלמיד ירבה בחכמה יותר ויהי' תלמיד הגון וישפיע מתורת רבו לתלמידי' אחרי' והיינו דחכמתו מתקיימת לעולמי עד מתלמיד לתלמיד ואמנם אם הרב חכמתו מרובה ממעשיו והתלמיד לא יהי' בו מעשי' מתוקני' אזי גם החכמה לא יעמוד והיינו אין חכמתו מתקיימת כי התלמיד ישליך גם התורה אחרי גיוו והנה מע"ט מכוני' בשם שמן כפי' רש"י קהלת ע"פ ושמן על ראשך אל יחסר והיינו דאמר ר"ע ואל יאמר לסוך שמן מפך ריקן כלומר אם הרב ריקן למע"ט לא יוכל לומר לתלמיד מע"ט ממני ואמנם אם גם המע"ט העיקר וארז"ל גדול שימושה של תורה יותר מלמודה בכל זאת לא די בשימוש לבד כ"א גם צריך האמירה והשינון בפה כי מי שלא למד ד"ת בשינון אין יכול להשפיעם לאחרים וז"ש שהע"ה אם גם ארחות צדיקים תשמור בכל זאת הט אזנך ושמע דברי חכמים כי נעים כי תשמרם בבטנך כי עי"ז יכונו יחדיו על שפתי' והיינו דאמרה ברורי' במס' עירובין להאי תלמידא דגריס בלחש פתח פומך כי חיים הם למוצאי' כ' למוציאי' בפה ר"ל בזה כי ע"י התורה יחי' הרב בתלמידי' ובתלמידי' תלמידי' כדרך שרבותינו הראשוני' עדן יחי' בנו ע"י שדברים שנוני' בפינו והיינו דאמרה לי' כי חיים הם התורה מקיימת עוסקים בחיים גם בעוה"ב אמנם זה דווקא ע"י מוציאי' בפה כי אלו ראוין להשפיע תורת רבם לאחרי' ויה"ר שיתקיים בנו כי חיים הם למוצאי' ולכל בשרו מרפא אא"ס.

בע"ה סוגי דמכריזין פ' גי"ה לתחלת ימות החורף תרכ"ד

שולח אדם ירך לעכו"ם הק' הרשב"א אמאי נקט לעכו"ם ולא נקט לחבירו כדנקט בברייי' לקמן והנה הרמב"ם יישב זה כמ"ש הר"ן בשמו דבא לאשמועי' דגי"ה מותר בהנאה וע' ברא"ש שיישב ד' הרמב"ם דפסק כחזקי' והכ"מ העיר דהרמב"ם באותו ענין שם הביא ד' ר' אבהו ואנחנו בסוגי' דחזקי' ור' אבהו בארנו דאין ד' הרמב"ם כר' אבהו ומסקנת הכ"מ כד' ה"ה בשם הרמב"ן דלמסקנא אפי' אין בגידין בנו"ט מ"מ י"ל גי"ה מותר בהנאה ולדעתי יש להביא ראי' לד' הרמב"ן דאי כד' הרא"ש דגם למסקנא הא בהא תלי' וק' אמאי לא קאמר הש"ס כי מק' חזקי' ור' אבהו במ"פ דפליגי להל' דקיי"ל אין בגידין בנו"ט לחזקי' אעפי"כ גי"ה מותר בהנאה ולר' אבהו אסור בהנאה ול"ל להש"ס למימר נ"מ למשיחא לענין חולין בעזרה א"וו כהרמב"ן דאין זה מסקנא וכ"ת גם לד' תוס' לקמן יק' זה לא היא דתוס' לטעמיי' שכ' פ' כל שעה שם דלמ"ד אין בגידין בנו"ט גם חזקי' מודה וא"כ לא הו"מ הש"ס למימר דבהא פליגו אבל הרא"ש ע"כ לא סבר כן דא"כ גם לחזקי' אליבא דידן גי"ה אסור בהנאה וכ"ת אכתי אמאי הרי ל"ש למימר היא וגידה הותרו ונ' דהתורה סתמא אמרה או מכר לנכרי ואפי' ירך שלימה עם גי"ה בתוכה וא"כ

נהנה מגידה א"וו היא וגידה הותרו אלא שיש לדין ולומר דיש לחלק וודאי אם מפ' לגוי שמוכר לו נבילה וממילא לא חשיבה בעיני' אפי' ירך שלימה משא"כ אי מצי לזבוני לגוי סתמא שפיר כתבי' לעיל דמאו מכר מוכח דהוא וגידה הותרו והנה רש"י בסוגיין סותר עצמו דבברי' דתני' ולא ימכור לו נבילות מפ' רש"י אפי' סתמא ולקמן גבי אינהו מטעי נפשיי' כ' רש"י דהא דתני' ולא ימכור לו נבילות היינו במפ' וצ"ל דכאן בסו"ד פי' רש"י דאפי' בסתמא אסור דלא עדיף מאינהו מטעי נפשיי' ואמנם מסקנא דמטעו נפשיי' אסור דווקא מפ' אסור ומעתה הס"ד בפסחי' הוה ס"ל כס"ד דשמעתין דאפי' סתמא אסור וקרא דאו מכר לנכרי מיירי במפ' לו שהיא נבילה ולא שייך בנבילה חשובות כלל ואין לדייק כלל דהיא וגידה הותרו ולמסקנא קים לן כמסקנא דשמעתין דמפ' דווקא אסור הא סתמא מותר וקרא מיירי אפי' בסתמא וא"כ שפיר דייקי' היא וגידה הותרו.

ומ"מ ק' לשיטת הרמב' למפני שמקומו ניכר דמ' דעיקר רבותא דמתני' רק משום דלא חיישי' שיאכלנה ישראל אמנם י"ל דאדרבא תנא דמתני' בעלמא סבור גי"ה אסור בהנאה אמנם מ' לי' דווקא בירך נבילה שלוקח הגוי לעצמו ושלימה ראוי' להתכבד יותר א"כ שפיר מהנה לי' לגוי משא"כ בירך כשיר' דהגוי קונה אותה למוכרה לישראל ג"כ והישראל חפץ יותר בירך מנוקרת מבירך שלימה וא"כ לא מהנה לי' מידי דמה שהשביח מצד אחד הפסיד מצד אחר וה"פ דמתני' שולח אדם ירך שלימה לעכו"ם שגי"ה בתוכה מפני שמקומו ניכר ואין ישראל שמותר לקנותו חפץ בה ומשו"ה היא דמותר הא דנבילה אסור ויש קצת לכוין כוונותינו בד' רש"י במתני' עיין ותמצא.

והנה הרשב"א הק' תי' דאשמעי' דאפי' לפני דלפני אסור ונתקש' מסוגי' דע"א דאמרי' אלפני דלפני לא מפקדי' ואמנם הרא"ש בע"א שם תי' דהא דלפני דלפני לא מפקדי' דווקא כי התם שגוי א' יכשיל גוי חבירו אבל היכי שיש לחוש שהגוי יכשיל לישראל כגון הכא ובגד שאבד בו כלאי' אפי' אלפני דלפני מפקדי' עי"ש.

והנה התו"ח כ' בד' הרשב"א אלו דתנא נקט עכו"ם משום דיוק' דבחתיכה אפי' לעכו"ם אסור משום לפני דלפני א"כ שפיר ת"כ מוכח דחתוכ' לא מאנו לא הבנתי דאדרבא אי מתני' אפי' בחתוכה שפיר טפי נקט לעכו"ם למימר דאפי חתוכה שרי דהוה לפני דלפני:

והנה יל"ד בד' רש"י דבמתני' מפ' דמוכח מל' מקומו ניכר דמיירי בשלימה דווקא ובגמ' מפ' רש"י ירך שלימה מ' ונ' ליישב דהר"ן הק' למאי דלא ידע הש"ס דחתוכה דעכו"ם מידע ידיע מאי פריך שלימה נמי לא דלמא חתוך ומזבין לי' אפכא הו"ל למפרך אפי' חתוכה נמי דהרי מתיירא מישראל שהגוי חתכה ונ' בנדקדק אפכא הו"ל לש"ס למימר חתוכ' דישראל מידע ידיע ונ' דהנ"מ דאי חתוכ' דישראל מידע ידיע א"כ י"ל דמ"מ מיעוט

פעמי' ימצא שידמה חתוכ' דעכו"ם לחתוכ' דישראל ומעתה למזבן מצי' שפיר דסמכי' ארובא כמ"ש הראשוני' ואמנם ישראל לא שרי למזבין לעכו"ם כדרך שאמרו בנבילות ע' בר"ן ורשב"א וזה הי' ד' המק' ושפיר פריך שלימה נמי לא ואמנם הש"ס משני חתוכ' דעכו"ם מידע ידיע ואפי' מיעוט ליכא ונמצא דלד' המק' ותי' קמא א"צ לפ' מקומו ניכר מפני שהיא שלימה כ"א מקומו של ניקר ישראל ניכר ודמק' הש"ס שלימה היינו דירך שלימה מ' ורש"י דמתני' לתי' בתרא אזלא דלא נחתי' להא דחתוכ' מידע ידיע וא"כ מקומו ניכר ע"כ דאנן משום דבשלימה מיירי:

רש"י ד"ה אין מכריזין שכל הטבחי' ישראלי' יל"ד לאיזו ענין נקט רש"י שכל הטבחי' והי' נ' דק' לי' לרש"י למה לא אמר הש"ס עלה דמתני' תנינא להא דאמר ר' דמקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עכו"ם מותר דהרי ממתני' שמעי' כן לזה כ' דמתני מצי' למימר דמיירי שכל הטבחי' ישראלי' ועיקר רבותא דר' דאפי' ברוב טבחי' ישראלי' בשר הנמצא ביד עכו"ם מותר.

ומ"מ אינו מדוקדק למה לא כ' רש"י כן מקמי דקאמר האי אילימא ולזה נ' דהר"ן ביאר טעמא דמקום שאין מכריזין עיי"ש ורש"י לא ניחא לי' בד' הר"ן ולזה ביאר הענין ע"ד אחר דהיינו במקום שמכריזין היינו במקום שמקולין נכרי' ורק הטבחי' ישראל וא"כ כשיש טריפה במקולין ע"כ מכריזין שלא יקנה ישראל בשר במקולין אמנם מקום שאין מכריזין היינו מקום שהטבחי' בעצמן מוכרי' הבשר ואין שם מקולין נכרי' וא"כ למאי יכריז אמנם נ"מ לענין בשר ביד עכו"ם דבמקום שמכריזין אם לא הכריזו אפי' מיד עכו"ם מותר ליקח דתלי' מסתמא לקח מן המקולין משא"כ במקום שאין מכריזין אסור ליקח מיד עכו"ם דא"נ ממקולי' לקח דלמא טריפה הוה ושנתקן שיכריזו כדי שיהא מותר ליקי מיד גוי למה לן לתקוני כהא מלתא:

ויל"ד דהוו"ל להש"ס למימר אי במקום שאין פשיטא כלומר כולא מתני' יתירא הוא דכיון דאין לוקחין בשר מן הגוי כלל למה לא יהא מותר לשלוח ירך לגוי ולמ"ש הר"ן בשם הרמב' דרבותא דמתני' דגי"ה מותר בהנאה א"ש דמשום הא אצטריך וכ"ת אכתי סיפא דמקומו ניכר ל"ל לדיוקא אתי' דחתוכ' לא ואהא מק' הש"ס באמת חתוכ' למה לא אמנם לשאר מפ' ק':

ונ' דהנה תוס' הקשו למה באמת לא יקנה חתוכ' על סמך שהיא כשירה מאחר שהיא מנוקרת ותי' ע"ש ואמנם י"ל דאי אמרת חתיכה מותר ליקח מן הגוי שוב ע"כ תאסור אפי' במקום שאין מכריזין אם יארע טריפות לאחר חיתוך למכור לעכו"ם וכיון דעיקר תקנת אין מכריזין כדי שיוכלו למכור ע"כ אפי' חתיכ' אסור למזבן ואמנם היינו דאשמעי' תנא

דחתיכ' אף דאסור למזבן מ"מ לא ישלח לעכו"ם ולא ק' פשיטא אא"כ ק' טעמא מאי לא ישלח כיון דאסור למזבן מני':

והנה כבר הזכרנו לעיל קו' הראשוני' למאי דלא ידעי' דחתוכ' דעכו"ם מידע ידיע גם במקום שמכריזין הו"ל להש"ס להק' חתוכ' נמי לישדר דהרי לא אתי למזבן מני' ונ' דלמ"ש דמקום שמכריזין היינו שיש טבחי ישראל ומקולין נכרי' ומכריזין שלא יקח ישראל טריפות וא"כ כשם שהטבח צריך להכריז שיש טריפות כדי שלא יכשל ישראל ה"נ צריך לנקר הבשר מחלב וגידין שלא יכשל בו ישראל דאטי כל א' מישראל יודע לנקר ואם אתה מתיר ביום שלא הכריזו ליקח בשר מיד עכו"ם מטעם דמסתמא ממקולין הביאו ה"נ אתה יוכל לסמוך על חתוכ' שהובאה ממקולין שהוא מנוקר דאין הטבח רשאי למוסרו למקולין בלא ניקור אא"כ שלימה נמי נגזור דלמא חתיך לי' וכו':

ויל"ד דבס"ד מקדים אין מכריזין ובשינוי' מקדים מכריזין ונ' דבס"ד וודאי מסתבר טפי לאוקמי באין מכריזין מלאוקמא במכריזין דבאין מכריזין לא יק' כ"א דיוקא בעלמא משא"כ במכריזין יק' גופא דמתני' אמנם בתי' אדרבא מסתברא טפי לאוקמי במכריזין ומטעם דחתוכ' דעכו"ם מידע ידיע וזה דלכאור' ק' אכתי לפמ"ש הרשב"א דעיקר רבותא דמתני' משום דיוקא דחתוכ' לא דס"ד בעכו"ם אפי'. חתוכ' נמי דהוה לפני דלפני א"כ לינקוט תנא האי דיוקא בהדי' אמנם לתי' קמא א"ש דאשמעי' תנא דלא גזרי' בשלימה דמחתך לה משא"כ באינך תי' וודאי ק' כי האי שכ'

ועד"ז יש ליישב ד' רש"י בשם רבו שסמך על האי תי' קמא כמבואר בד' רש"י ודלמא תי' בתרא עיקר והיאך סמך לקולא על חד תי' וא' מן התלמידי' השיב משום דקאמר הש"ס איבע"א ואיבע"א מ' דשני התי' אמת וכלומר דמתני' בכ"ג מיירי אמנם למ"ש א"ש דלתי' קמא דייקא מתני' טפי טובא מלשאר התי' דק' אליבייי' ניתני תנא דיוקא אמנם הרי"ף שהשמיט האי תי' לגמרי נ' דעתו דאזיל לחומרא כתי' בתרא ודק' לן ניתני תנא דיוקא י"ל ד' הרי"ף כמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן דמתני' אתא לאשמעי' דגי"ה מותר בהנאה וא"ש לכל התי'.

ד"א י"ל דהא דהשמיט הרי"ף האי תי' היינו משום דלדידן בכל מקום הו"ל כמקום שאין מכריזין וכמ"ש הרמב"ם דבה"ז אין לוקחי' בשר מיד גוי וא"כ לא נ"מ כלל בתי' קמא אלא דמ"מ לכאורה הו"ל להביא האי תי' דנ"מ לד' רש"י בשם רבו ונ' דהא תליא דוודאי לפי מה שהביא הר"ן ד' רש"י אלו דהיינו דאפי' לכתחלה מותר לשלוח וודאי ק' דהו"ל להרי"ף להביא אמנם לפי ד' שאר הפוסקי' וכמ' מד' רש"י דדיעבד דווקא יש לסמוך ל"ק כ"כ על הרי"ף דאי לא נקט:

ואמנם במ"פ הר"ן עם שאר מפ' י"ל דהנה הרשב"א כ' דלכאור' נחוש דלמא למד הגוי חתוכ' דישראל וכ' דהא לא שכיחא ומ"מ י"ל מיעוט מיהא הוה וא"כ לכתחלה עכ"פ אסור דהוה כעושה ס' בידי' ואמנם ד' הר"ן דהרי כ' הרשב"א שם דאם באת לחוש אף בב' אותיות דהוה לדידן חותם בתוך חותם נחוש דלמא למד אע"כ לא שכיחא וא"כ כי היכי דהתם סמכי' לכתחלה ה"ל בחתוכ' סמכי' לכתחלה.

וסיים רש"י אבל אבר אחר שחיתוך ישראל וכו' כוונתו לד' הג"א דל"ד בירך אמרי' הכי כ"א ה"ה בכל חתוכה שצריכ' ניקור כגון החזה והשוק וכיו"ב וז"ש רש"י דהא דבעי' חותם היינו דווקא בחתוכה שאינה צריכה ניקור כלל וחיתוך עכו"ם וישראל שוין בו:

תוס' ד"ה חתוכ' יל"ד אמאי ק' להו לד' רש"י לקשי' להו על הש"ס גופא והי' נ' דעיקר קו' תוס' על ד' רש"י בשם רבו אלא דאין תחלת ד' התוס' מורין כן אשר ע"כ נ' ד' תוס' דבלא ד' רש"י היינו מפ' דהא דקאמר הש"ס חתוכ' דעכו"ם ר"ל גוי דמתני' דמיירי גוי בביתו שאינו מוכר בשר ור"ל דהטבח האומן למכור בשר מחתך על דרך אחר וההדיוט בביתו ע"ד אחר ולא הי' ק' מידי קו' תוס' דאין החיתוך ראי' רק על האומן אבל לא שהוא בשר כשר במקום שאין מכריזין ע"כ לא הקשו תוס' כ"א אד' רש"י:

והנה כ' דהרי"ף השמיט תי' קמא משום דתי' בתרא לחומרא אלא שהראשונים השיגו ע"ז דכיון דלתי' קמא אין מחלוקת בין מתני' לבריי' דלקמן ולתי' בתרא ע"כ מתני' ובריי' פליגי ואפושי פלוגתא לא מפשי' מסתברא למפסק כתי' קמא ונ' ד' הרי"ף דגם לתי' קמא פליגי מתני' ובריי' דאס"ד דברייתא סבר' ג"כ חתוכ' דעכו"ם מידע ידיע א"כ אדמפליג בין ישראל לעכו"ם לפלוג בעכו"ם גופא בין מקום שמכריזין למקום שאין מכריזין ולימא במקום שמכריזין חתוכ' לא לישדר לי' ובמקום שאין מכריזין אפי' חתוכ' נמי אלא ש"מ דתנא דבריי' לית לי' חתוכ' דעכו"ם מידע ידיע:

אלא שהרשב"א הק' דהאי תי' דגזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אין לו הבנה ומדקאמר הש"ס איבע"א משום דגניב לי' לדעתי' ולא קאמר א"נ ש"מ שהדר בי' מתי' דגזירה שמא יתננו ונ' תחלה להסביר התי' דהנה קיי"ל כר"י דדברי' ככתבן דנבילה לגוי במכירה דווקא וא"כ מאי דחזי שנותן ירך זה במתנה לנכרי אומר וודאי ירך זו כשירה דנבילה וודאי הוה מכרה לנכרי והיינו דיסמוך ישראל הרואה על מתנה זו שאינה נבילה וכ"ת הרי רב אשי בבריי' לקמן מתרץ גם אמכירה כן התם אמפני שהוא מתעהו קאי כלומר כיון דאי הוה נבילה מתעהו וודאי אינו עובר על זאת ואינו מתעהו וכשירה היא אמנם בשמעתין דאכתי לא ידעי' מאסור לגנוב דעת הגוי צ"ל כמו שכ' וא"כ היינו דקאמר הש"ס ואיבע"א וה"ק ואיבע"א משום הא דיהיב לי' במתנה לחוד לא סמיך הרואה

דכשירה אבל משום באי' נבילה הוה גניב לי' לדעתי' ע"ז יסמוך וודאי כשירה וכבריי' לקמן ונ"מ דלתי' קמא מתני' דווקא ר"י דס"ל דברי' ככתבן ולתי' בתרא מתני' לר"מ היא ג"כ וכ"ת א"כ למה לי לחוש שוב מפני הרואה הא משום גניבת דעת לחוד אסור לישנא דמתני' ק' טובא כיון דמתני' לדיוקא אתא א"כ חתוכה רק משום גניבת דעת אסור מאי מפני שמקומו ניכר דקאמר וודאי לר"ת דמוקי סוגיין במפ' ל"ק דה"ק דאף דא"ל שהיא מנוקרת לא רוה גניבת דעת לפי שמקומו ניכר אבל לרש"י ותוס' לקמן ק' אמנ' למ"ש א"ש דהיכא דמקומו ניכר לא חיישי' לרואה אבל בחתוכה דאין מקומו ניכר אסור מפני הרואה שיסמוך על השולח דוודאי לא גניב דעת הגוי ובוודאי כשירה היא ומסולק' כל קו' הרשב"א על הרי"ף לבר מקו' דפת דהתיר רבא לזבוני לעכו"ם שלא בפני ישראל ונ' דדווקא הכא דלכל מסור וא"נ נדרוש בפרקא דאסור לשלוח ירך חתוכה לעכו"ם מאן מפיס לן שלא יבא לידי מכשול משא"כ התם במעשה שאירע והאי גברא בא לשאול כאשר יורוהו כו יעשה:

והנה בד' הרמב"ם כ' הלח"מ דדעתו כד' הרא"ש דשינוי' קמא עיקר ולא ביאר א"כ מנין לו להרמב"ם דבפני ישראל אסור וצ"ל דמהא דרבא בחביתא דיי"נ למדה דאסר רבא לזבוני באפי ישראל אלא דלכאורה לא דמי דהתם וודאי יקחנה הישראל הרואה מאחר דרואה דישראל מכרה מהי"ת יעלה על דעתו דיש כאן אי' יי"נ משא"כ כאן מהי"ת יסבור שהיא כשירה כיון דהרמב"ם מיירי לדידן דהו"ל מקום שאין מכריזין וצ"ל דד' הרמב"ם דמכיון דהיא חתוכה וסבור שהיא מנוקרת לא יעלה על דעתו שאחר ניקור נתנבלה אא"כ הדרא קו' תוס' לדוכתא לוקמי באין מכריזין וצ"ל דהתם נמצא רק ביד גוי וודאי לא יסמוך ישראל ועלה שפיר על דעתו דאחר ניקור נודע לו שהיא נבילה משא"כ כאן שהנותן רואה שישראל רואה שנותן ירך מנוקרת לפי ד' הרואה לגוי ומדלא אמר שהיא נבילה וודאי כשירה היא דאל"כ וודאי הוה הנותן מתיירא שלא יעלה ע"ד הרואה דאחר הניקור נתנבלה:.

ואמנם ה"ה השיא ד' הרמב"ם לד' ר"ת דבמפ' מיירי שמעתין והק' הלח"מ א"כ למה התיר הרמב"ם שלא בפני ישראל ולא גזר שמא יתננה כדאמרי' בגמ' ונ' דהנה בש"ס מיירי בזמן שהיו לוקחין בשר מיד גוי אלא דבמקום שאין מכריזין לא היו לוקחי' כ"א היכא דידעו בבירור שהוא כשר ומעתה זה הנותן בשר כשר לגוי ומפ' לו שהוא כשר מסתמא משו"ה מפ' לו כדי שיוכל למוכרו לישראל אמנם כיון דהוה מקום שאין מכריזין צריך לפ' כן בפני ישראל נמצא דוודאי יחזיר אחר ישראל כדי שתנוח ד' הנכרי במתנתו והיינו דגזרי' משא"כ הרמב"ם דמיירי בזמנו דכבר גזרו שלא ליקח בשר מן העכו"ם ולא

אהני לי' לעכו"ם זה בבשר כשר כ"א אם הישראל הרואה הוא מיד הקונה דלבתר הכי שוב אסור לקנות ממנו וזה לא שכיח וע"כ הא דמפ' לי' הוא רק להראות אהבתו אותו שנותן לו בשר הראוי לעצמו ודי אם נאסור כשיש רואה אבל גזירה לא גזרי':

והנה כבר עוררנו לעיל דלתי' משום דגניב לי' לדעתי' ק' ל' דמפני שמקומו ניכר דקאמר תנא דידן ולר"ת דמוקי מתני' במפ' יש ליישב דה"ק דירך שלימה אף שמפ' שהיא מנוקרת שרי לשלוח דל"ש גניבת דעת מפני שמקומו ניכר אבל לשאר מפ' ק' ולא מבעי' לרש"י דקאמר ירך שלימה מ' וודאי כל הל' מפני שמקומו ניכר יתר הוא ואפי' למאן דלא מפ' כרש"י מ"מ ליתני בקיצור שולח אדם ירך שלימה ותו לא ותו בין לרש"י בין לר"ת מ"ש דאשמועי' תנא דינא דגניבת דעת בגי"ה דווקא ושבק נבילות וטריפות:

ונ. דהנה ד' תוס' ורש"י לקמן דתנא דבריי' פליג וס"ל דליכא בגי"ה גניבת דעת ונ' דעתו דס"ל דבאמת לגוי עצמו אדרבא אינה מנוקרת ניחא לי' טפי אלא דהנאה דמנוקרת היינו שיוכל למוכרה בנקל לישראל נמצא דמצד א' ניחא לי' באינה מנוקרת ומצ"א במנוקרת נוסף לזה דבמתנה אין דרך למכור כמ"ש הרא"ש ומשו"ה לית לי' לתנא דבריי' האי גניבת דעת והיינו דנקט תנא דמתני' לרבותא דאפי' בגי"ה שייך גניבת דעת ומכ"ש בנבילות ורמז תנא למלתי' במ"ש מפני שמקומו ניכר ר"ל דכיון דגיד מקומו ניכר אם היא חתיכה קונה אותה הישראל בנקל ואיכא גניבת דעת ואף דלר"ת ל"פ תנא דמתני' עם תנא דבריי' מ"מ מודה ר"ת דאיכא רבותא טפי בגי"ה ול"ק מ"ש בגי"ה דאשמעי' תנא:

ועד"ז יל"פ ל' איבע"א וה"ק דכיון דאמרת דגם במתנה יש לגזור שמא יקנה הישראל ממנו א"כ שפיר שייך גם במתנה דגיד גניבת דעת.

והנה יל"ד מד' רש"י פה דגם בסתם שייך גניבת דעת ולקמן גבי אינהו דאטעי אנפשיי' כ' רש"י בהדי' דבעי' מפ' שמוכר לו שחיטה עיי"ש ובשלמא בבריי' לקמן גבי מפני שמתעהו לא פי' רש"י דמיירי במפ' היינו דלא ידעי' עדן הא דאינהו אטעי אנפשיי' אבל כאן שכ' רש"י כן ק' ולזה נ' ד' רש"י דבנבילה הוא דבעי' מפ' דמסתם הבשר שישראל מוכר לגוי הוא שמוכר לו משא"כ בירך מנוקר ע"כ הא דנקרה משום דלעצמו תקנה ואפי' בסתם הוה כמפ'.

תוס' ד"ה מאי מכללא ע' מהרש"א שכ' דתוס' דהכא בשיטת רש"י לקמן דלא מיירי במפ' אבל לר"ת לא סגי בתי' דכאן ואמנם בד' תוס' כאן מבואר דגם הכי מיירי במפ' ולזה נ' דמשו"ה כ' לר"ת לקמן תי' אחר משום דלר"ת במפ' סמיך עלי' דלא אמר להשביח מקחו אומר כן ואפי' מותר לגנוב דעת הבריות יש לחוש דסמיך עלי' וא"כ ליתא לתי' תוס' שכ' כאן דאי מותר לגנוב דעת הבריות ל"ש שמא יתננה ולהכי תי' לר"ת בענין אחר:

והנה מה שהביא לתוס' באמת לפ' כאן דמיירי דאומר בפי' כיון דלא קאי לר"ת ע"כ דהיינו לדחות ד' רשב"א שהביא ראי' מקו' זאת של תוס' דלית לן השתא הך גזירה דשמא יתננה והדר בי' הש"ס מהך ולזה כ' תוס' דאפי' לא נימא כהאי תי' היינו דווקא בסתם דלא אמר בפי' שמוכר לו כשירות ודלמא הכא מפ' הי' כדמ' ל' במר דשחיטה ובמפ' וודאי שייכא הך גזירה.

וע' ברשב"א שכ' דעיקר קו' תוס' היינו למאי דמשני דא"ל למה תשהה אי' נ' כוונתו דהמק' מ' לי' דאקפד על מה דיהיב לי' במר דשחיטה וזה לא שייך כ"א בגניבת דעת משא"כ משום גזירה דשמא יתננה מה לי במר דשחיטה או לא דהרי הך גזירה שייך אפי' בסתם ואמנם בתר דמשני לי' למה תשהה אי' א"כ שוב ק' למה לי במר דשחיטה ש"מ דלא דקדק הש"ס הך לישנא וא"כ שפיר לימא משום גזירה דשמא יתננה:

וא' מן התלמידי' תי' דאי משום גזירה שמא יתננה א"כ אכתי לרבא דאמר אנפקא אשקיי' אכתי מוכח גניבת דעת ואמנם למה דתי' למה תשהה אי' ג"כ צ"ל דאנפקא דיחוי אחרינא א"כ בטריפה לחוד הו"מ למימר שמא יתננה ולמ"ש לעיל דעיקר סמיכת הרואה הוה משום דקיי"ל דברי' ככתבן ונבילה במכירה דווקא א"וו מדנתנה לגוי כשירה היא וכיון דהכא שכר מעבורא הוה דהוה מכירה ל"ש כלל למימר דהרואה יסמוך מדיהיב באפי' דכשירה היא ומיושב ג"כ קו' תוס':

גמ' ת"ר השולח ירך לחבירו יל"ד הך רישא ל"ל פשיטא דא"צ ליטול הימנה גי"ה ונ' דהכא ע"כ מיירי שהמקבל אינו בקי בניקור דא"כ גם חתיכה למה לא שלח לו בלא ניקור וא"כ ס"ד דאפי' שלימה לא ישלח הבקי בניקור לאינו בקי דדלמא לא אנקרנ' כראוי קמ"ל דלא נחשדו ישראל על כך וכמ"ש הראב"ד דמי שאינו בקי בניקור לא ינקר לעולם.

והנה הראב"ד כ' בזה ב' סברות הא' דבניקור לא שייך חזקת אי' ושני' דרו"מ אצל ניקור מומחין הן וא"כ סברא ראשונה ל"ל והי' נ' דזה הביא להר"ן לפ' ד' הראב"ד דאפי' יש כאן בקי א"צ להראות לו דדווקא בשחיטה דאיכא חזקת אי' מול הרוב אמרי' היכא דאיכא לברורי מברר' משא"כ בניקור סמכי' ארובא לחוד כמו בי"ח טריפות ולא כהרא"ש שכ' דדווקא אם אין כאן בקי להראות רשאי לסמוך ומיושב בדברינו קו' הב"י על הר"ן שהק' דנימא דלמא לא גמר הניקור דכיון דאין כאן חזקת אי' לא חיישי' כולי האי אמנם הר"ן מ"מ שפיר הק' הרי עכ"פ מכאן אין הכרח דהכא שלח לי' לאכול ובוודאי גמר הניקור אכן כ"ז משום דד' הר"ן דהראב"ד מהכא הוא דדייק אבל הרא"ש הביא דהראב"ד מסוגי' דלעיל דייק דסמכי' אחיתוכ' דעכו"ם מידע ידיע א"כ לק"מ אלא שהר"ן דחה לעיל ע"ז דק' לי' דאפי' לד' הראב"ד עדן ק' דהרי לגוי הוא דשלח ולתי' הר"ן א"כ אין ראי' כלל

מדלעיל אלא דתי' הר"ן דחוקי' מאוד והראב"ד מכח כ"ש דייק ומ"מ אם גם מלעיל דחה הר"ן מ"מ מדמק' הש"ס לקמן אי במקום שמכריזין חתיכה אמאי שרי הרי אתי למזבן הרי מצי מיירי בסתם ולא מצי לסמוך כלל כיון דמגוי לקח ואפי' לתי' אחר של הר"ן דהש"ס לעיל ביודע ואינו יודע מיירי התם תי' הוא שבקא לתנא דדחיק ומוקי אנפשי' אבל מנ"ל הכא אבריי' להק' מנבילות דהוה חשש גמור אגי"ה דליכא למיחש כ"א ביודע ואינו יודע א"וו כד' הראב"ד דכיון דחזי מנוקר תו מצי למסמך בכל גוונא מדמצי סמיך אחתיכ' ביד גוי:

ודע דגם מ"ש הר"ן לעיל דבמקום שמכריזין אין לחוש שלקח הגוי הבשר אתמול וכ' בחד תי' דזה ניכר ויש לעורר ע"ז מהא דאמר רב פ' כלל גדול דשוחט בשבת חייב משום צובע ומפ' הש"ס דע"י דם בית השחיטה ניכר שהבשר נשחט היום מ' דבלא זה אינו ניכר וצ"ע קצת:

ומפני שני דברי' יל"ד מה ענין ומפני וא' מן התלמידי' השיב דכלפי דלית לי' לתנא בגי"ה לא גניבת דעת ולא שמא יחזור וימכרנה אמר הכי וכ"ת הרי איכא שני דברי' בחתיכה גניבת דעת ושמא יחזור וימכרנו לא היא ומפני שני דברי' אלו לא אמרו אלא שלא ימכור נבילות וטריפות אבל לא חשו כן בגי"ה.

אלא דלמאי דאמר אביי לקמן דרישא במקום שאין מכריזין וא"כ במקום שמכריזין גם בגי"ה איכא אלו ב' דברי' הדרא קו' לדוכתא אלא דלאביי בלא"ה ק' לפלוג ולתני בדידה בגי"ה עצמו במקום שמכריזין וצ"ל משום דבאמת גניבת דעת שייך אפי' במקום שאין מכריזין ניחא לי' טפי למנקט הכי וכן מבואר בד' רש"י שכ' ד"ה מפני שמתעהו דמיירי במקום שאין מכריזין וכ' הכי מתוקמא לקמן והוא תימא אמנם כוונת רש"י דאפי' דאמרי' דהא דמציעתא דחיישי' שמא יחזור וימכרנה לישראל מיירי במקום שמכריזין אבל טעמא דמתעהו לא אצטריך כ"א במקום שאין מכריזין דל"ל טעמא דשמא יחזור.

והנה יל"ד אביי מ"ט לא אמר כרבא דמוקי כולא בריי' במכריזין ונ' דוודאי הברייתא דמתוקמא לרבא בחד מקום א"ש טפי אבל ק' במקום שמכריזין והכריזו פשיטא דלא יקח בשר ע"י גוי ומאי קמ"ל אמנם לאביי הברייתא גלתה טעמא דמקום שמכריזין וטעמא דמקום שאין מכריזין וע"ד שכ' הר"ן דבמקום שמכריזין יש חסרון שאסור למכור לגוי נבילות מבית וכיון שלא הכריזו במקולין ובמקום שאין מכריזין יש חסרון דאסו' ליקח בשר ע"י גוי ואמנ' רש"י פי' מכריזין ולא הכריזו מחמ' אינם מטין דבריו דאטבח קאי ג"כ שלא ימכור נבילות וטריפות וק' למה לא יכריז וע"ז כ' רש"י דאיכא אונס ונ' מה שהביאו לרש"י לזה היינו משום דלרב אשי במסקנא ע"כ אטבח קאי כמ"ש רש"י לקמן

דהיינו פליג' ברייתא אמתני' דמתני' אפי' בבית חושש וברייי' באטליז דווקא ומדלרב אשי מיירי בטבח לא מ' דלאביי ורבא אבעלי בתים דווקא קאי:

ודע דמה דתני' בדינר זה ר"ל לא מיבעי לא נתן לו מעות וודאי יש לחוש לאנסין אפי' נתן לו מעות חיישי' דלא אמרי' שיגזול הדינר ולא יביא בשר כלל ול"ל לגזול הטבח דסתמא כיון שישראל זה עושה בגוי זה שליחותו ציית לי' הגוי ומתיירא לגזול דינרו ומהטבח לא ייירא.

והנה יל"ד בד' רש"י תרי מילי חדא מדוע לא העיר רש"י על קו' דגניבת דעת ג"כ ועוד מ"ט לא הק' רש"י גם לאביי ורבא כמו שהקשו תוס' ולקו' שניי' י"ל דד' רש"י דאיכא למימר כמ"ש תוס' דאביי ורבא ס"ל כשינויי קמא לעיל ולית להו במתני' שמא יתננה וגניבת דעת אבל אם לרב אשי ג"כ לית לי' הני שינוי' א"כ אמאן תרמיי' להני שינויי ומאן דמשני הכי היאך מפ' לבריי' דשמעתין ועוד דסתם גמ' רב אשי ולא מ' דפליג אסתם גמ' אבל קו' ראשונה ק' וצ"ל דד' רש"י די"ל מתני' מיירי בנתינה ובריי' במכירה אף דתרוויי' בחד לישנא וא"כ י"ל דבאמת במכירה לגוי ל"ש בגיד גניב' דעת דמאי אהני לי' משא"כ במתנה עיקר שמרא' לו חיבתו וזה ע"י שמכבד לו מה שטרח בה לעצמו ושפיר שייך גניבת דעת:

תוס' ד"ה אמר אביי הנה הרשב"א כ' לחלק בין גיד לנבילות דבגיד ל"ש גניבת דעת ובנבילה שייך ונ' דתוס' לא ניחא להו בהכי דא"כ היאך פשוט לעיל מדשמואל דמיירי בטריפה אמתני' דמיירי בגיד אלא דלכאורה לא פשיט מדשמואל כ"א דאסור לגנוב דעת הגוי אמנם ק' מאי קאמר ואי מכללא מאי דבשלמא אי קאמר שמואל בהדי' אסור לגנוב ד' הבריות ואפי' דעת הגוי מבואר דד' גוי כד' ישראל ובישראל כל גניבת דעת אסור וא"כ ה"ה בגוי ושפיר בגי"ה שייך ג"כ גניבת דעת משא"כ או מכללא א"כ אין מוכרח דגוי ישראל דין א' להם י"ל דדווקא בנבילה הוא דקאמ' שמואל אבל בגי"ה לא ומדלא קאמר הכי ש"מ דלא כהרשב"א:

והנה, כ"כ לעיל דהא דקאמר רב אשי שמא יתננה בפני הרואה היינו שהרואה יסמוך על מפני שמתעהו וכיון דמסקי' לקמן דמפני שמתעהו ל"ש כ"א במפ' שהוא כשר א"כ מאי כ' רש"י וזה הרואה לא שמע מהטבח וכו' אדרבא הרי ג"כ שמע מפיו שהוא כשר דאל"כ ל"ש שמתעהו ונ' דהכא בטבח שבאי' שם קוני' גוים טובא ומהם שמקפידי' על בשר כשר וא"ל הטבח שהוא כשר וא"כ כשמוכר אח"כ לאחרי' שאינם מקפידי' טריפה צ"ל בפי' שהוא טריפה והטבח באמת אמר אלא שהרואה לא שמע וסובר כי הוא ג"כ כשר ואמנם כ"ז אם שייך מפני שמתעהו דאז ע"כ בראשונות שאמר הטבח כשר כשר

הי' אבל אי לא הוה שמא מתעהו א"כ מעיקרא לא יוכל לסמוך אפי' על הבשר שאמר הטבח כשר.

והנה צריכין אנו לבאר בד' ר"ת למה זה חולק על מ"ש תוס' לעיל דגזירה שמא יתננה לא שייך כ"א אם גניבת דעת אסור ור"ת כ' בהדי' אפכא הענין דמדקאמר הש"ס לעיל ברישא גזירה שמא יתננה ואח"כ גניבת דעת ומ' כדקאמר טעמא דשמא יתננה לא ידע עדן מגניבת דעת ואמנם תוס' הוצרכו לזה דכיון דלדידהו סוגי' מיירי בסתם שאינו מפ' ועל מה יסמוך הרואה על כרחך משום דסבר לא גניב ישראל לדעתו דגוי אבל לר"ת דמיירי במפ' א"צ לזה וגם סברת ר"ת לקמן דאף דאסור ליגנוב דעת הגוי קסבר הרואה דלהשביח מקחו אינו חושש המוכר לזה:

וא"ת לאביי ע' רש"א אמנם תוס' גם לרבא לא הקשו כ"א לאביי וטעמא בצדם דלרבא ורב אשי דעכ"פ מוקמי ברייתי' בחדא מחתא אין להק' דלפלוג בגיד גופא הרי גם בנבילות שייך שוב איזו רבותא אחריתא אבל לאביי דקאמר רישא באין מכריזין ומציעתא במכריזי' שפיר הקשו לפלוג תנא בגיד גופי' ולנקוט הכל במכריזין:

והנה הרש"א הק' עוד למה לא הקשו תוס' גם לרש"י כן י"ל דלרש"י אי הוה פליג בגיד ס"ד בנבילה אפי' במתנה שייך גניבת דעת להכי נקט מכירה דנבילה דנדע דגם נבילה בעי' מכירה דווקא. והנה הרשב"א לא רצה לקבל תי' תוס' לר"ת דהך דשמואל לעיל מיירי בצנעא והדין עמו דגזירה עכ"פ איכא אמנם כוונת תוס' כמ"ש לעיל דבפרקא הוא דרשי דלגמרי אסור דלא ליתי לידי מכשול אבל ליחיד מורי' כרבא בפת דבצנעא שרי וההוא טעמא דשמואל ידע זה ועביד כדינא ולמה הקפיד שמואל א"וו משום גניבת דעת:

ודע דפסק הל' שכ' הרשב"א לד' רש"י סובב ע"ז מאחר דלשנוייי קמא לפ' תנא דמתני' ותנא דברייי' קיי"ל כשינוייא קמא וכמ"ש הרא"ש עיי"ש וכוונת הרמב"ן בשיטת הרי"ף לחלק בין מכריזין והכריזו דאתחזק בבירור טריפות במקולין לא יסמוך הרואה על אומדנא משא"כ במקום שאין מכריזין דלא אתחזק אי' במקולי' יש לחוש שיסמוך הרואה על אומדנא:

בע"ה בענין הני תרי טבחי פ' גי"ה

רש"י ד"ה פייסי' שונאי' פי' משום דאיכא לפרושי בעית מנאי ולעולם לא היו שונאי' וכ"ת מנ"ל באמת לרש"י לפ' כן נזרקה מפי התלמידי' דא"כ שלא הי' שונאי' אמאי קאמר ר' בלי"ב דמכוון לצעורי'.

גמ' וכי בשביל שוטה נ' דקא"ל שוטה משום דקיי"ל במס' בכורו' המוכר טריפות בחזקת כשרות אף שכבר נאכל צריך להחזיר והכא כיון שהוא מכר למקולין טריפה שלא

בהכרזה הו"ל כמאן דאיהו מכר נמצא דאם היו מאמיני' לו למפרע הי' חייב לשלם לכל מי שלקח מאותן המקולין והיינו שטותא.

והנה ד' תוס' דסוגי' במקום שמכריזין זין ולא הכריזו והר"ן והרשב"א פי' ג"כ דמיירי באתרא דהעמידו על דין תורה וליכא שום תקנתא והנה רש"י בלי"ק לא פי' מאומה ובלי"ב גילה דעתו דבמקו' שמכריזין מיירי וי"ל דללי"ק מסתב' לרש"י ג"כ טפי לפ' דמיירי באתר' דליכא תקנתא וחזי' דהאי גברא עבר אתקנתא חיישי' שמא גם אחר עבר משא"כ באתרא דליכא תקנת' מאי אתחזק אי' איכ' אשאר מקולין א"נ ד' רש"י דהא דלא מהמני' לי' ה"ט דאין אדם משים עצמו רשע אמנם אימתי שייך לקרותו רשע אם עבר על תקנת עירו דלא שייך למימר דלא ידע מתקנה זו דהרי עיקר התקנה על הטבחי' שיכריזו אם יש טריפה במקולין משא"כ באתרא דליכא תקנתא וכי כל מי שלא ידע דאסור למכור טריפה לנכרי הוא רשע משום דלא ידע הרי אדרבה קרא צווח או מכור לנכרי ואיהו לא נפ' ואכתי רשע לא הוה ואמאי לא נאמין לי' א"א במקום תקנה מיירי.

והנה הק' הרשב"א דמד' רש"י מ' דלא התיר ר' ליקח כ"א ממקולין אבל לא מגוי בביתו והק' ג' קו' ממתני' דחתוכה לא ומבריי' שלא מתיר חתוכה כ"א במקום שאין מכריזין ומהא דבעי לאוקמי מתני' דטהרות בנמצא ביד גוי ע"ש ונ' לתרץ דד' רש"י לחלק בין קודם תקנה ובין לאחר תקנה דקודם תקנה הי' הענין כך למקולין אסור למכור טריפה דמקולין עומד לקנות שם בשר כשר אבל לבית נכרי הי' מותר למכור וכמבואר בד' תוס' ד"ה ר' לטעמא דלצורך עצמו מותר למכור אף דתוס' מוקי לה במקום שמכריזין והיינו דקודם תקנה אסור הי' לקנות מגוי בביתו כדי שיוכלו למכור לגוי לביתו מיהת ובהא מיירי רש"י אבל במקום שמכריזין ביום שאין מכריזין אסור למכור אפי' לצורך ביתו וממילא מותר לקנות ממנו ג"כ וכמו שהכריח הרשב"א ומעתה כבר עוררנו למעלה דיל"ד למה לא קאמר הש"ס אמתני' דלעיל תנינא להא דר' אמנם השתא א"ש דע"כ מתני' לאחר תקנה מיירי דאז מדין תורה הרי לביתו של גוי וודאי מותר למכור דהרי אסור לקנות ממנו וא"כ כיון דלאחר תקנה במאי עסקי' וכן בריי' דאשמעי' חתוכה ע"כ ג"כ לאחר תקנה דאי קודם תקנה אפי' נבילות מותר למכור לו וא"כ ע"כ מיירי במקום שאין מכריזין דאי במקום שמכריזין מותר לקנות מביתו ג"כ אם לא הכריזו לכן מתני' דנמצא בה בשר כדהוה מוקמי' לה בנמצא ביד גוי ג"כ מוקמי' לה במקום שמכריזין דמותר לקנות ולק"מ.

בע"ה סוגי' דקבוע פ' גי"ה

תוס' ד"ה ובנמצא דמסתברא וכו' ע' רש"א וי"ל ע"ד אחר דא"נ דר' גם בביתו של נכרי קאמר מ"מ גם ממקולין מיירי ובמקולין ע"כ אם הכריזו אסור דאל"כ למאי הכריזו:

בסו"ד תקנתא בעלמא ולא כ' תוס' טעם לתקנה זו אמנם הרשב"א והר"ן כ' לעיל דוודאי מה"ת מותר ליקח משום רוב אבל אסור למכור לגוי והי' בזה פסידא ולכך תקנו למכור ולא ליקח אבל תוס' פשיטא להו דלמכור ג"כ שרי אף דמותר ליקח שהרי גם אהאי דבגד שאבד בו כלאי' כ' דתקנתא דרבנן הוא ועוד שהרי כ' לעיל ד"ה ר' לטעמי' דלצורך ביתו מותר גם אחר הכרזה למכור לו ומאי פסידא איכא:

אמנם במ"פ תוס' והר"ן ורשב"א הי' נ' לכאורה דפליגי אי מבטלין אי' לכתחלה דאוריי' או לא אבל נ' לדחות מב' צדדי' די"ל דמבטלין הוא דאסרה תורה דבאמת מבטל האי' ליהנות ממנו משא"כ הכא שמכרו לנכרי ואינו מכוון לבטל האי' כלל וי"ל ג"כ להיפך במבטלי' הוא דמה"ת שרי דמ"מ האי' נתבטל משא"כ הכא דהאי' קיים בתוקפו:

וזה שנים רבות נתקשיתי אד' תוס' שכ' דלא ימכרנו לא הוה כ"א דרבנן א"כ אמאי אמרי' פ' כל הבשר שילוח הקן ליתסר לא אמרה תורה שלח לתקלה כיון דלכתחלה מותר לסמוך ארובא למה בשילוח הקן לא נסמוך מה"ת ארובא וכמדומה שגדול א' השיב לי כי בשעה"מ הק' קו' זאת:

ודע דמ"ש תוס' אזלי' בתר רובא יל"פ רוב הלוקחי' גוים וי"פ דמ"מ כל א' יכול לקנות בגד מן הגוי דרוב בגדי' לא אבד בהם כלאי'.

תוס' ד"ה ה"נ בנמצא ביד עכו"ם הק' רש"א בפסחי' למאי דתי' שם תוס' דנכבשינהו דניידו היינו בפנינו ומשום דהוה קבוע דרבנן א"כ מאי ק' להו בתר הכי מתי' הש"ס גזירה שמא יקח מן הקבוע ה"ק אפי' בדרבנן גזרו אפי' בפנינו ונ' דאי הוו מתרצי הכי הוה ק' מירעו עד שיסתאבו דמק' כאן ולזה נחתו התם ג"כ מיד למסקנא דהכא:

והנה מאי דמק' תוס' מסיפא דירעו עד שיסתאבו ולא מקשו מרישא דימותו כלם ה"ט דברישא י"ל דחיישי' לה עד שיפרשו מעצמן משום תקלה אבל בסיפא דאמרי' ירעו ולא חיישי' לתקלה שפיר ק' להו:

והנה מה שהק' הטו"ז סי' ק"י על הד"מ מה ראי' הביא ממפקחי' הא התם ל"ש גזירה שמא יקח מן הקבוע ב' כוונת הד"מ דעכ"פ כיון דחזי' דאין מפקחין ש"מ דשוב ליכא קבוע דאוריי' וכיון דליכא קבוע דאוריי' אפי' בפי' לפנינו שוב לא גזרי' פי' מעצמו אטו פי' לפנינו.

בע"ה בענין בשר שנתעלם פ' גי"ה

תוס' ד"ה אמר רב בסו"ד מ' הל' דרב מדעת עצמו החמיר וא"כ ק' מאי פריך עלי' מהני מתני' וצ"ל דבס"ד לא ידע הש"ס מזה ומ"מ יק' אמאי קאמר רב מותרת משום נבילה כיון דמדינא דמתני' מודה ללוי וצ"ל דרב מוקי לה ברוב טבחי גוים אא"כ רב ולוי לא פליגי דלוי הרי ע"כ מוקי לה ברוב טבחי ישראל וצ"ל דבאמת עיקר פלוגתיי' בסיפא דרב ס"ל אסורות משום נבילה ר"ל אפי' למלקות וכמו שפי' רש"י על מותרות משום נבילה וע"כ צ"ל כן דאל"כ לתני טהורות א"וו נ"מ לענין מלקות דאכילה וכמ"ש רש"י ובאברי' אפי' מלקות לקי וא"כ ע"כ מיירי ג"כ ברוב טבחי גוים אבל לוי ס"ל דאפי' ברוב טבחי גוים לא לקי משום נבילה ואסורות שייך אפי' ברוב טבחי ישראל וא"כ ע"כ מותרות היינו מותרות ממש והיינו דפליג עלי' דרב:

ובזה מיושב מ"ט לא מק' תוס' ג"כ דלידוק הש"ס מהא דרב אמר מותרות משום נבילה כמו שהקשו מהא דלא עלים רב עיני' ובחי' הר"ן מייתי שני' יחדיו ולמ"ש א"ש דלד' תוס' ע"כ כיון דרב לאו מדינא אסר התם מיירי ברוב טבחי עכו"ם אפי' אי ס"ל בשר שנמ"ה אסור וכמ"ש.

רש"י ד"ה נמצא בגבולין בסוה"ד שכן דרך להשליכה לאשפה כ"כ מדמהני באיברי' ג"כ עומד ורואהו ואמאי דלמא חתיכה להשליכה לכלבי' אלא וודאי להשליכה לאשפה הוא דחותכין לאיברי' ולאשפה למה נקט לה בידי' וכי אין אשפה בשוק א"וו לאו נבילה הוא והא דרב כ' רש"י דנמ"ה ר"ל דל"ת דקאי אהך דמותרות משום נבילה כי היכי דלא תק' לן אמאי לא דייק מהך לזה כ' דלא היא כ"א אנמ"ה קאי:

גמ' אלא רבה כי אכיל אין לדקדק דלמא הו"ל טב"ע דכ' הרשב"א דטב"ע היינו שבעתה העין וכי רב כל חתיכת בשר משהביא שבעתה עינו ודקאמר דלא אעלי' עיני' לאו דווקא כ"א הי' במקום שלא יוכל עורב לבא וכיו"ב.

רש"י ד"ה יומא טבא כוונתו משום דאמרי' לקמן אלא דנחוש כלומר משו"ה לא הי' אוכל א"כ הניחוש ע"כ הי' אסעודה:

רש"י ד"ה אל תהי שוטה בחרוזין הנה בהג"א חילק בין מחרוזות של דגים דמתני' דב"מ למחרוזות בשר והוא מלתא דמסתבר כנהוג עוד היום אלא שתוס' דחו חילוק זה מתוספתא דתני הכא אפי' בבשר והג"א ס"ל דרב פליג אהך תוספתא ומ"מ תוס' מסקו דהכא טעמא משום דכולא מלתא חומרא בעלמא ומעתה י"ל דר"ה חדא מתרתי מבעי' לי' דהיינו י"ל דמבעי' לי' אם בשר ודגי' דין א' להם וחרוזים לא הוה סי' ותוספתא לא שמיע לי' וא"ל רב אל תהי שוטה בחרוזין כלומר היאך עולה על דעתך לדמות חריזי

בשר לדגי' וכד' הג"א או דידע לתוספתא וקמבעי' לי' אי רב מדינא קאמר וא"כ גם הכא בחרוזי' אין זה סימן וקא"ל רב אל תהי שוטה הכי מדינא קאמינא בחרוזין ה"ז סימן:

רש"י, ד"ה רב הונא ומר"נ לא ק' לי' דמול מעשה דר"נ אית לן מעשה דרב כהנא דכבדי וכוליתא אמנם בתוס' דחו מכבדי וכולי' ואיכא שוב ראי' מר"נ אלא דהני תרי עובדי בב"מ דר"ח מצא גדי ור' אמי פרגיות מורין דלא כרב.

הנה מ"ש המרדכי גבי טב"ע דאומר ר"ת דאין הל' כרב נ' כוונתו דוודאי אי רב מדינא קאמר הוה קיי"ל כרב כיון דלא פליג עלי' בהדי' אבל מדלא קיי"ל ש"מ כד' תוס' דחומרא בעלמא וא"כ נהי דר"ת כ' דבע"ה לא סמכי' אטב"ע אנן לא צריכי' להחמיר כ"כ במלתא דלא הוה כ"א חומרא בעלמא ומעשה שהי' בע"ה הי'

ע' בש"ך ס"ג שהשוה ד' הרשב"ם לד' ס' התרומה וממקומו הוא מוכרע דאל"כ יק' עלי' מ"ש ההיא דיו דב"מ מכבדי וכוליתא דשמעתין ומ"מ לא ק' קו' הלח"מ על הרשב"א דלד' הרשב"א מאי ראי' מייתי ממחוור רישא הא התם לא שייך מצאו במקום שהניחו אמנם התם ע"כ מיירי כמ"ש תוס' ברוב טבחי ישראל וברוב טבחי ישראל לא בעי' מצאו במקום שהניחו ומדאסר רב ש"מ משום עורבי' ורובא בעלמא אסר וכמ"ש הרשב"א

ובמ"ש לעיל בד' הרשב"ם ה"נ צריך לפ' ד' תוס' בב"מ שתי' ג"כ דדיו שאני וע' תו"ח מ"ש בענין ר"כ ור"א עם רב וצ"ל דר"כ ור"א לא ידעי דפרייתא דגוי הוה.

בע"ה בענין כל נחש שאינו כאליעזר פ' גי"ה

ע'. רש"י מבואר מדבריו דלא כתוס' כ"א ע"כ מפ' כפי' חי' הר"ן הובא בכ"מ פי"א מעכו"ם והכל תלוי אם הוא דבר שהוא מנהגו של עולם וע' כ"מ שם שכ' טעם למה השמיט הרמב"ם יונתן ועי"ש וש"י וצריך להבין ארב למה נקטו ונ' דרב ס"ל בן נח מצווה אכישוף וע"כ גם אליעזר לא נתן הצמידי' עד ששאלה ונקט בכיוון דיונתן דצדיק גמור ולאחר מ"ת הוה וע"כ לזרז נערו אמר כן ומני' נשמע דגם באליעזר הי' כך.

ודע דענין זה דצמידי' הוא פלוגתת הרמב"ן ורש"י בחומש עיי"ש ומ"ש תוס' לזרז נערו כוונתם לד' רש"י בשמואל שם דזה סי' שמתייראים לצאת נגדם ורד"ק בשמואל שם לשיטתו דהיא שיטת הראב"ד ע"כ נטה מד' רש"י עיי"ש דברי נועם וש"י.

רש"י ד"ה סעודת רשות כ' מרן זצוק"ל ה"ה בגליון שו"ע ריש ה' חנוכה דד' רש"י דלא כמרדכי שהביא מג"א דגם בנישואי בת ת"ח לע"ה מהני זמירות דא"כ גם ד"ת מהני ואטו בסעודה דיתיב רב לא היו מדברים ד"ת ואמאי הי' סעודת הרשות וזה דהוה ק' לרש"י ולזה פי' דהי' נישואי' בת ת"ח לע"ה דהוה מורידין בקדש והתם אפי' מדברין ד"ת הוה סעודת רשות וש"י.

ודע לפי' הרד"ק יש להק' דאדרבא כיון דרב לא אמר לסימן מידי ואם לא יאכל מן הבשר הו"ל ניחוש ע"כ הו"ל למיכל ואלימא הו"ל לגמ' להק'.

בע"ה טביעות עינא פגי"ה

תוס' ד"ה ולא מהדרי' יל"ד ממ"נ אי ידע רבא דלא מהדרו לצורבא מרבנן בט"ע כ"ד א"כ גם למסקנא יק' וע"כ דלא ידע וא"כ מאי זה דקאמר דהא דמ' דברי לי' ונ' לי דה"ק הנה חזי' דסי' עדיף דהרי אפי' בט"ע גמור לא מהדרי' לע"ה וא"כ מסתבר דבט"ע כ"ד לא נהדר אפי' לצורבא מרבנן וע' בתו"ח ומ"מ ק' אי מט"ע כ"ד משתעי הש"ס אטו בט"ע כ"ד קטלי' נפשא וצ"ל דה"ק כיון דאט"ע גמור קטלי' נפשא ואסי' לא קטלי' א"כ טב"ע עדיף מסי' מסתבר תו דאפי' בט"ע נהדר לצורבא מרבנן מאחר דלענין אי' מהני:

תוס' ד"ה פלניא דהאי סי' אעפ"י שבאו עדי' יל"ד מאי אעפ"י אדרבא אם לא באו עדים מסתבר טפי למקטלא ממ"נ או מחזקת בעלה הראשון או מבעלה השני וצ"ל דה"ק אעפ"י דהשתא מת לפניך ואיכא לגבי סי' ג"כ חזקה דהשתא כמו במקוה חסר לפניך מ"מ לא קטלי' לי'

ירך שנתבשל בה יל"ד עם הו"ל למימר והנ"מ בין בה לעם דבה מ' שעדן לא הוסר הגיד מן הירך משא"כ עם מ' ששני' נתבשלו כמו בסיפא עם הגידין אבל לעולם כבר הוסרה ונ' דמסקנת תוס' לקמן דשמואל אצטריך לאשמועי' נתבשל דל"ת נתבשל היינו נצלה וק' מנ"ל באמת לשמואל הא דלמא באמת היינו נצלה וצ"ל דהכי קיבל מרבו אבל לפי דברי' י"ל ממתני' דייק לה שמואל דאי הוה נקט תנא עם היינו יכולין לפ' אפי' נצלה אבל מ"מ גם נתבשל בכלל ומ"מ במליחה לא נאסר שלא נמלח מעולם ביחד משא"כ השתא דתנן בה לאורויי דמיירי שעדן לא הוסרה ולמאי הל' אלא ש"מ לאשמועי' דאעפי"כ במליחה לא נאסרה וש"מ דבישול דווקא.

אם יש בה בנו"ט דייק הש"ס ריש פרקין וכן לקמן דתנא דידן ס"ל יש בגידין בנו"ט ונתקשו תוס' לד' ר"ת דשמנו של גיד אוסר דלמא מתני' בשומנו מיירי ונ' דהנה מתני' כיצד משערין וכ' הר"ן דהיינו ס' וכ"כ רש"י ריש פרקין ומעתה הנה שיעור זה של ס' הלא לכל אי' שבתורה נאמר ובשלמא אי נ"ט בגיד דאוריי' נקטא תנא הכא וה"ה לשאר אי' ואשמועי' ג"כ דיש בגידין בנו"ט אכן אי תנא משום שומן קאמר ק' למה לי' לתנא לאשמועי' שיעור ס' באי' דרבנן ועדן בדאוריי' לא ידעי' אלא ש"מ דגם מתני' באי' דאוריי' מיירי ויש לרמז דברינו בד' רש"י במתני' שכפל מלת גיד לומר כי משום הגיד עצמו וסיים כל שיעורין הל"מ כלומר דמהא דייקי' דמאי' גיד עצמו מיירי תנא.

אמנם מצאתי ברש"י בפרקין לקמן שכ' דבאמת עיקר דיוקא מסיפא דגיד הנשה שנתבשל עם הגידין ומ' לרש"י דמרישא איכא למדחי דלמא משום שומן קאמר אמנם בסיפא דקתני ואם לאו כולן אסורות ומ"ט משום גיד עצמו מ' דה"ה בנו"ט דרישא היינו משום גיד עצמו.

ומ"מ יל"ד היאך כ' רש"י כל שיעורין הל"מ הרי גיד עם בשר ליכא למיקם אטעמא וא"כ מדאוריי' ליכא טע"כ וחד בתרי בטל וצ"ל דלאו אכגיד הל"מ כ"א שיעור' ס' הל"מ באינו מינו וצ"ל דלמ"ד טע"כ דאוריי' קאמר רש"י וצ"ע מינו וליכא קפילא וממילא שערו בו חכמי' מדברי' גם במין במינו.

תוס' ד"ה אם יש בה מבואר מד' תוס' דס"ל כהר"ן דאף אם חלטו בשר בחומץ צריך מליחה דאל"כ דלמא ס"ד דמתני' מיירי בבשר שחלטוהו תחלה ולא נמלח מעולם ונ' דלקמן הביאו תוס' ראי' לד' הר"ן במ"ש דבלא מליחה א"א דאמר שמואל אין הבשר יוצא וכו' כוונתם דל"ת דחליטה מהני דלא לצטרך מליחה דא"כ מאי קאמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אלא ש"מ בלא מליחה.

ודע דכוונת תוס' דפשיטא דל' דזה בנו"ט מ' דקאי אגיד שהגיד יש בו ליתן טעם אמנם כ"ז לד' הר' אפרי' אבל להחולקי' ע"כ לא קאי אגיד דהרי גם כ"ק נ"נ ותלי' בפלו' רש"י ור"י דלרש"י קאי אירך ומיירי שאין כל הירך ברוטב ולא ניער וכסה ולהר"י קאי בה אקדירה ג"כ א"ש אמנם כלפי שכ' תוס' לקמן אד' ר"י ואין בזה טעם לא הזכירו כאן דברי **רש"י** ד"ה לא שנו דאם יש בנו"ט וכו' יל"ד מאי בעי רש"י בזה ונ' כוונת רש"י מנ"ל לשמואל באמת דנתבשל היינו בישול דילמא באמת נצלה קאמר וכ"ת הרי אסורה קתני דלמא אסורה היינו כ"ק ולזה כ' רש"י דאס"ד בצלי מיירי ואסורה כ"ק מיירי מאי ענין נו"ט הרי בכ"ק א"צ לנו"ט אלא ש"מ דכל הירך אסורה וא"כ ע"כ לאו מצלי מיירי ונ' דלהכי קאמר שמואל קולף ואוכל עד שמגיע ולא קאמר משליך הגיד לחוץ להורות על ד' תוס' דקליפה מיהא בעי ואי הוה נקט משליך הגיד הי' מבואר דאפי' קליפה לא צריך משא"כ השתא עד שמגיע לגיד ל"ד כ"א צריך לשייר כ"ק:

תוס' ד"ה אבל נצלה ע' ח"ר דלמאן דס"ל אינו נאכל מחמת מלחו היינו להצניע או לאורחא לק"מ ובהכי מיושב ד' הפוסקי' דס"ל דצלי בעי מליחה כמו לקדרה וגרסי במנחות וכן לצלי א"כ הדרא קו' תוס' לדוכתא דא"נ בישול דמתניתי' היינו צלי מ"מ משעת מליחה נאסר א"וו הני פוסקי' ס"ל כרש"י דלקדרה לא מקרי אינו נאכל מחמת מלחו וא"כ לק"מ.

שצלאו בחלבו כ' רש"י שלא נטל ממנו חלב הכליות נ' כוונת רש"י דלאו דס"ד דמיירי שלא נטל ממנו שום חלב דא"כ הרי כלו בלוע מחלב אלא וודאי לא מיירי כ"א בגוונא שהניח בתוכו חלב במקום א' ונקט רש"י חלב כליות כלומר חלב גמור דאורייי:

וע' בר"ן בשם רא"ה דבצלי דמפעפע גרע דאפי' ס' לא מהני וכ' הר"ן דהרא"ה מפ' ג"כ לקמן לדיקולא דבשרא כרש"י דהיינו קלחת וי"ל דה"ה רש"י ס"ל כהרא"ה וזה כוונת דבריו שכ' למעלה לא שנו דאם יש בו בנ"ט וכו' וכ' עוד אבל נצלה נצמת בתוכו ואינו מפעפע כוונת דבריו דהנה שמואל דייק דנצלה שרי משום דס"ל שומן גיד אינו מפעפע דלמא אדרבא נתבשל דמתני' אפי' נצלה ושומן גיד מפעפע אמנם לד' הרא"ה א"ש דאי משום פעפוע אפי' ס' לא מהני כי מצ"א מפעפע ומצ"א צומת וז"ש רש"י לא שנו דאם יש בו בנ"ט אסור ור"ל אם אין בו בנ"ט שרי אלא בנתבשל כ' רש"י שהרוטב מוליך כלומר ונו"ט שוה משא"כ בנצלה עכ"פ האש צומת ג"כ ואינו מפעפע בשוה ואי תימא דשומן גיד מפעפע אפי' ליכא נו"ט אסור:

ע'. תו"ח שיישב ל' הש"ס דקאמר ובחלב לא וש"י ובמ"ש הרשב"א לד' ר"י דע"כ קו' מר"י לא קאי אשמואל דשמואל ע"כ לית לי' דר"י א"ש ג"כ דקאמר הש"ס ובחלב לא דלא תימא דסוגיין קאי עוד אדלעיל וע' הג"א במ"ש באם לא נטל חוטי היד ויל"ד ע"ד מקו' הר"ן מרישא בכבשא ע' בר"ן:

וע' בח"ר שכ' דד' הרמב"ם כר"ת דחלב כחוש אינו מפעפע אמנם בפט"ו גבי גדי כחוש מבואר מד' הרמב"ם דס"ל כר"מ דבס' תלי' מלתא ואמנם ע' בכ"מ בשם תשו' הרשב"א שביאר בהדיא דהרמב"ם ע"כ כר"י ס"ל ומד' הכ"מ גופי' ג"כ יש ללמוד כן וא"כ צ"ל דהרמב"ם כד' תרוויי' ס"ל ומפ' ההוא כחוש הוה כר"מ דהוה ס' ומפ' כוליא בחלבו הוה ואין הכוליא נאסר מפני הקרום עצמה וע"כ משום דכחוש הוה ואינו מפעפע והיינו דחידש לן הש"ס בתי' בתרא וקיי"ל כתרוויי' לקולא:

תוס' סד"ה אפי' מראש אזנו בשר ששהה במלחו יום או יומים הנה הרא"ש לא הביא כ"א ששהה במלחו זמן מרובה י"ל כוונתו קודם הדחה ור"ל דהרי אין אנו יודעי' לכוון שיעור מליחה ולא ימלט שהבשר מונח במלחו איזו שעה יתר מכדי פליטתו וא"כ ליאסר מחמת המלח אמנם מל' תוס' שכ' יום או יומי' ואי קוד' הדחה קאמרי מנ"ל באמת דשרי א"וו כוונת תוס' לאחר הדחה ור"ל דחזי' אף שהודח הבשר מ"מ מדי יום יום ירגישון בו טעם מלח יותר והיינו משום שהמלח נכנס לפני' וע"כ דכיון דבשעת הדחה הודח הדם המלח אינו יכול שוב ליאסר.

ודע דלד' הגמ' דמפ' במתני' מה"ת משערי' בירך לבדה משום דהוה אי' דבוק א"ש דנקט ירך שנתבשל בה גי"ה כלומר שהי' דבוק בה הנה הכרעת הש"ך סי' ק"ה דאפי' בשמן בעי' ס' וקליפה ודלא כרש"ל ונ' דהדין עמו דמידי הוא טעמא דמצרכי' אפי' בכחוש ס' משום דלא בקיאי' בין כחוש לשמן ואי ס"ד לחלק שוב לענין קליפה אכתי לא בקיאי' **ודע** דמ"ש הב"י דיש לחלק בין דם לשאר אי' לא כ' כן אלא לד' הטור אבל ד' תוס' אינו כן שהרי הביאו ראי' מכדי קליפה.

בע"ה בענין מליח כרותח

אמרו בש"ס קשי' ולא אמרו תיובתא י"ל למאי דקיי"ל דלקדרה היינו אינו נאכל מחמת מלחו ומהא מיירי שמואל ובזה מודה רב ינאי דלא הוה כ"א לצלי אמנם הני אטמאתא הוה מליח להצניע וס"ל לרבינא דכה"ג הוה כמבושל והש"ס ל"מ לי' לחלק.

וד'. הב"י דס"ל רבינא פליג עם ר' אחא בתרתי ק' מנ"ל להש"ס כלל להק' דלמא רק טעמא דרבינא דס"ל אפי' בחלב דרבנן אמרי' בס' וצ"ע:

בע"ה בסוגי' דקפילא ומין במינו פ' גי"ה

כילכית באלפס פי' רש"י דגי' קטני' באלפס של בשר כוונת רש"י דע"כ דגי' עם מין אחר שאינו דגי' הי' דדגי' בדגים כלומר טמאים בטהורי' ליכא למיקם אטעמא ובשר דנקט רש"י לאו דווקא. רש"י קפילא נחתום כלומר אומן ואעפ"כ בעי' מסל"ת וא"כ קפילא ל"ל וצ"ל דמי שאינו קפילא לא יבין דבר לאשורו ולזה הק' עליו הראשוני' מתרומה דאמרי' יטעמנה כהן ולא בעי' קפיל' ונ' ד' רש"י דישראל ר"ל כהן שיודע שסומכי' לענין או"ה אי לאו דידע בנפשי' שהוא בקי בטעמי' לא היו נותן לסמוך אבל בגוי ל"ש זה ע"כ צריכין אנו לידע בבירור שהוא בקי בטעמא אמנם מה דלא בעי רש"י לפ' דמשום שהוא אומן סומכין עליו כמו גבי תגר המוכר תכלת דאמרי' אומן לא מרע אומנתי' והתם תכלת דאוריי' משא"כ מסל"ת לא הוה כ"א דרבנן וכמו שנתקשה הש"ך נ' ד' רש"י דבשלמא התם התגר מוכר כל ימים תכלת לישראל ואם ירע אומנתי' לא יקחו ממנו משא"כ הכא קפילא גוי מאי אי' לי' בהדי ישראל:

ואמנם מה שהביא רש"י לפ' דהכא אם גם אודיעוהו על מה שואלין אותו מקרי מסל"ת ובלבד שלא יודיעו שסומכין עלי' לענין או"ה היינו משום דאם לא יודיעוהו כלל הו"ל מלתא דלא רמי' עלי' דאינש ולאו אדעתי':

ודע. דבמה שדחה הש"ך צ"ח החילוק בין אתחזק אי' ללא אתחזק משבוי' דפריך הש"ס בב"ק נדחה ג"כ תי' הטו"ז דהרי התם ג"כ לא בעי' עדות גמורה בשבוי' ואפ"ה פריך והנה

בד' הש"ך דטעמא דמהימן הוא משום דהגוי יודע אם יאמר שאין בו טעם יבאו על דברי' והוה כעין מלתא דעבידא לגלויי לא משקרי מיושבי' ד' הרמב"ם פט"ו שפסק דסתם גוי ג"כ מהימן ואפי' מסל"ת לא בעי' והיינו דמ' לי' דע"כ קפילא לאו דווקא וכהן ומסל"ת לא מהני כ"א בעדות אשה א"כ ע"כ העיקר משום שיבאו על דברים ושפיר לא חילק כלל.

אמנם תלמיד א' עוררני דל' הרמב"ם ואי ליכא גוי למטעם מ' דגוי איכא אבל לא ידע למטעם דהיינו שאינו בקי בטעמי' מ' דגם הרמב"ם מודה דבעי' קפילא והנה ד' רש"י לקמן דאף דאיכא קפילא צריך ס' נ' דדעתו דס"ל ששי' הוה רוב בעלמא ע"כ היכא דאיכא לברורי דאיכא קפילא מברר' ואי לאו סמכי' ארובא.

והנה ד' הש"ך דטעימ' בבשר שאינו יודע אם הוא מליח אסור ובכבד שרי לטעום אם הוא מר משום דלא שכיח שלא ירגש טעם מר וכבר כ' בגליון שו"ע דמ"מ מ"ש כבד זה משאר בשר שאינו מליח ונ' דהנה בשר חי אם הדיחו אין בו אי' דם נמצא דיוכל להדיח הכבד אבל בבשר ס' נמלח אם ידיחנו עוד פעם לא ירגיש שוב טעם מלח ומ"מ לד' הש"ך מסתבר יותר לצלות הכבד ואח"כ לטעום.

לא יבשל בה חלב יש להק' פשיט' ונ' דרישא מירי אפי' ליכא נו"ט כגון שיודע שלא נבלע בקדרה זו יותר מכזי' בשר ומבשל בה חלב יותר משש' וס"ד דבבשר בחלב לא מקרי זה מבטל אי' לכתחל' דמעול' לא נתערב טעם בשר בחלב קמ"ל דאפ"ה אסור לכתחלה אלא דדיעבד אם בישל אז תלי' בנו"ט ואמנם מד' ה"ה גבי טפת חלב שפי' משו"ה כ' הרמב' נוער לכתחלה דכ"ז שאין נו"ט אין אי' ול"ש מבטלין אי' מ' דבאמת כה"ג שרי וא"כ יק' הך רישא מאי קמ"ל וסיפא בתרומה צ"ל דס"ד כיון דתרומה גם השתא לכהן חזיא אין שם אי' עלי' ואפי' לכתחלה רשאי לבשל ביותר מכדי נ"ט קמ"ל דלא.

רש"י דטעים לה כהן ששני' מותרין לו נ' כוונת רש"י ליישב ל' בשלמא דקאמר רבא דמ' דמ"מ הוה ק' לי' מידי גם אתרומה ומאי ק' לי' ונ' דהנה תרומה נפסלת בהיסח הדעת וכיון שבישל בקדירה של תרומה חולין אין לך היסח הדעת גדול מזה וא"כ גם לכהן נאסרה התרומה ואמאי טעים לה כהן אמנם הא תלי' בפלוגתא דר"י ור"ל פ' כל שעה דלמ"ד היסח הדעת פסול הגוף ק' כמ"ש אבל למ"ד פסול טומאה בבלוע' מאי פסול טומאה שייך והיינו דקאמר רבא באמת אתרומה ג"כ ק' לי אלא דמ"מ איכא למימר דטעים לה כהן ובאמת שני' מותרי' לו דלא נפסלה התרומה בהיסח הדעת וכמ"ש והן ד' רש"י:

והנה הרמב"ן שהביא הר"ן רצה ליישב ראי' הראשוני' מסמכי' אקפילא דמ' לקולא סמכי' וראי' רש"י מתרומה ולזה הכריע דבתרומה שהאי' בעין בעי' ס' וכד' רש"י ורבא דמירי

בבלוע סמכי' אקפילא לקולא ואכתי ק' לי' מכלכי' ולזה הכריע עוד דאם נטלו האי' מתוך ההיתר ג"כ לא בעי' ס' כ"א סמכי' אקפילא ומ"מ לד' הרמב"ן מיושב קו' תוס' למה לא מק' רבא קו' על מתני' דטפת חלב ויין במים התם שהאי' בעין עכ"פ בעי' ס' משא"כ הכא בבלוע:

דייק רש"י וציין דליכא למיקם אטעמא כלומר דלד' רש"י לא מיירי במין במינו ממש כ"א כמ"ש ה"ר אפרים בתוס' דשאינה שוה בשמא והיינו דקאמר רבא מין במינו כזה דליכא למיקם אטעמא:

ע"א ע"ג ע"ב הנה בפי' המשנה כ' הרמב' הטעם דטבל משום כהיתירו כך אי' ובחיבורו כ' הטעם משום דשיל"מ נ' סברתו כמ"ש תוס' דבטבל הטביל למעשר ע"כ צריך הטעם דיל"מ דל"ש חטה א' פוטרת ומשו"ה קיצר הרמב' ונקט טעם הירושלמי שלא יצטרך לפי' טעם אחר בטבול למעשר וצע"ג מ"ש הר"ן דאפשר דצריך להפריש כל ההיתר ועוד כנגד המגיע על הטבל להפריש והלא משנה שלימה הוא סוף דמאי מאה טבל ומאה חולין נוטל מאה וא' וצ"ע:

והנה כוונת הר"ן במה שהביא ראי' ממע"ש פחות חומש הוא עד"ז דלכאורה בשעה שנפל הטבל הי' י"ל מתירין משהי' יכול לתקנו מני' ובי' ומנ"ל דאזלי' בתר שנתערב וע"ז הביא ממע"ש ומ' לי' ג"כ דהתם מיירי אם בשעה שנתערב לו המע"ש פחות חומש לא פריק עדן המע"ש האחר והי' יכול להוציאו על ידו ומ"מ כיון דלא עביד הכי מקרי אין לו מתירין אלמא בתר השתא אזלי' וצע"ג אד' הר"ן בפ' כל שעה כשנחלק על הרמב"ן דס"ל חמץ מקרי יל"מ משום דהתערובות יהא מותר לאחר הפסח והר"ן דחה בפשיטות הרי החמץ שנתערב הי' דבר שאין לו מתירין מ' דבת' עיק' האי' אזלי' וצ"ע.

בעניין מ"ש הרמב' נרא' לי' דבשיל"מ מין במינו דווקא ותמה עליו הראב"ד ממתני' נדרי' י"ל דד' הרמב' כר"י דבטעמא בעלמא לא אמרי' דשיל"מ לא בטיל ובנדרי' מצי מיירי שהרימו האי' ולהכי בטל משום דלא הוה כ"א טעמא בעלמא וד' ר"ת הובאו בהג"א ע"א שם הנה מ"ש הכ"מ על תרומה שכ' הרמב' דאין בה היתר לכל אדם דכוונתו דלא הוה יל"מ משום דלישראל אסורה הוא גמ' ערוכה פ' הערל ומ"ש עוד דס"ד דהוה יל"מ משום דאי בעי מתשיל עלי' צ"ע דאי מתשיל עלה הדרא לטבלא.

וע' בש"ך רסי' צ"ח דפשיטא לי' חלב ובשר ב' מינים ולא זכר ד' הראב"ד שהביא הר"ן פ' גי"ה ופ' כל שעה דדייק מדאמרי' דחייב על חלב מן החי משום בשר מן החי ש"מ מין א' הוא אלא דיש לתרץ דהתם לרבא דקיי"ל כוותי' מיירי דאזלי' בתר שמא אף דלא שוה בטעמא ואי רב אשי כרבא ס"ל הרי חלב ובשר שם א' הן ואמאי שיער רב אשי

בס' אמנם הש"ך קאי אי אזלי' בתר טעמא דהיינו לדידן דמב"מ בטיל וכמו שהשיג על הרמ"א שם וא"כ לענין טעם וודאי חלב ובשר ב' מיני' ואמנם מד' הרשב"א שהק' לעיל מאי פריך מר"י שהתיר גדי בחלבו לשמואל דס"ל מב"מ במשהו ש"מ דגם לענין טעמא הו"ל מין א' דאל"ה דלמא ידע הש"ס דשמואל כאביי ס"ל דבתר טעמא אזלי' והו"ל מין בשאינו מינו ושפיר משערי' בס' ואי כחוש הוא גם לשמואל בטיל וצ"ע:

והנה הרשב"א הק' כיון דגם מ"ד מב"מ בנ"ט מצי סבר בחמץ במשהו למה קאמר הש"ס רב לטעמי' ונ' דהנה שמואל דלא מחמיר באינו מינו א"כ לי' חומרא דחמץ וע"כ במינו דאוסר משום דשמואל לטעמי' לה"ק גם ברב רב לטעמי':

והנה הרמב' פט"ו ממ"א כ' טעמא דחמץ במינו משום יל"מ ובאינו מינו משום כל מחמצת לא תאכלו נ' כוונתו דבמינו דאמרי' חד בתרי בטיל א"כ נהפך האי' להיות היתר ל"ש כל מחמצ' דהרי נתבטל וע"כ הטעם משום יל"מ משא"כ באינו מינו נהי דנו"ט אין כאן משהו יש כאן שייך טפי לומר דהוה בכלל כל מחמצת וצ"ע.

והנה במ"ש הרמב"ן פ' כל שעה דר"י מדמתיר חמץ בפסח במינו בנ"ט ש"מ לית לי' כלל דדשיל"מ לא בטיל א"ש קו' תוס' בע"א למה אצטריך לטבל טעמא דכהיתירו כך אי' הא הו"ל יל"מ הרי התם לר"י קאי ור"י לית לי' דשיל"מ לא בטיל.

והנה הטו"ז סי' צ"ח יישב ד' התו"ח דבשר עוף בחלב כשם שהחמירו בו לענין העלאה החמירו בו לענין טע"כ דהיינו לענין נשפך ונ' דהש"ך לא רצה לקבל דברי' אלו דלא מצינו שהחמירו כ"א בבית לפני ההמון אבל ענין נשפך שהוא דבר הנוגע רק לבעל ההוראה התם ל"ש למגזר:

ומה שיש לתמוה עוד דהר"ן פ' כל שעה פשיטא לי' דדשיל"מ מדרבנן הוא דלא בטיל אפי' במין במינו ובנדרי' בר"ן שם פ' הנודר מן הירק יליף לה מולקח מדם הפר ומדם השעיר עיי"ש וצ"ע .

ע'. בטו"ז צ"ח מ"ש ליישב דהרשב"א דיליף מכחל ס"ל דגבינות אסורין בסרכא וא"צ לכך די"ל דהרשב"א לאו כהמרדכי מפ' ד' שוט' אינה דיעה כ"א כהר"ן דאם לא נתנו חכמי' קצבה כ"א ישער לפי אומד דעתו הובא בש"ך שם עיי"ש:

בע"ה שיעורי ששים פ' גי"ה

ברוטב ובקופה ובחתיכות יל"ד פשיטא מאי אשמועי' בהא דמשערין ברוטב ובקופה ובחתיכות ונ' דבא לאפוקי מד' הרא"ה דס"ל ברוטב שהוא דבר לח צריך לשער ג' זיתים רוטב דהיינו רביעית מול כזית א' בשר קמ"ל דרוטב שהוא צלול וקופה שהוא קצת עב

וחתיכות שהן גוש ממש שיעור א' להם וכמסקנת הר"ן ולא ידענא מ"מ לא דחה הר"ן ד' הרא"ה מדקאמר הש"ס ר"נ וריב"י אמרו דבר א' דמ' דלא קיי"ל כוותי':

ולר' הרא"ה י"ל דהנה הרמב"ם פט"ו ממ"א כ' אם נתערב חלב כליות לתוך גריסין שיש בהם חלב אלי' משערי' בס' בצירוף הגריסין עם חלב האלי' וק' פשיטא מאי קמ"ל ונ' דמיירי דהחלב עם החלב הי' חד בחד ס"ד דנהפוך ההיתר לאי' וס"ד דצריך ס' גם נגד ההיתר קמ"ל וא"כ י"ל דגם סוגי' דידן מיירי כה"ג דחתיכות בחתיכות הי' חד בחד וס"ד דבעי' ברוטב וקופה ס' נגד החתיכות קמ"ל כד' הרמב"ם דהחתיכות מצטרפות עם הרוטב וקופה לבטל האי' פי' ד' הרמב"ן בר"ן ורשב"א שמחלק בין פחתה לבלעה קדרה דהבלועה חשבי' כאילו היא בעי' וכ"מ ל' הרשב"א וא"ש.

לד' הלח"מ שכ' דהך דרב אשי לקמן מיירי שלא ראינו כשנפל האי' צ"ל דהא דנקט כזיתא היינו שהי' יודעי' שהי' כזית לאפוקי מפלגא דזיתא דמייתי בתר הכא אבל מ"מ לא ידעו בבירור כמה הי':

רש"י ד"ה כל אי' וסיום דברי' ואכתי לא אפסיק הל' בס' כוונתו לד' תוס' דר"י פליג אשיעור ס' אלא דלכאורה הי' אפשר בגיד משערי' בס' דהו"ל מב"מ דליכא למיקם אטעמא ול"ש טע"כ משא"כ ר"י מיירי באינו מינו דאיכא טע"כ לא סמכי' אס' ולזה כ' רש"י דל' כל אי' מ' בין מינו בין אינו מינו וע"כ אכתי לא איפסק הל' בס':

וע'. ברשב"א שכ' ליישב ד' ר"מ ממאי דקאמר ר"נ גיד בס' דמיירי שהגיד נחתך לחתיכות והגיד עצמו מתבטל בס' וק' לי כיון דאין בגידין בנו"ט הו"ל כקדרה דאינה בת יומא וחד בתרי בטיל וס' ל"ל וצ"ל דהרשב"א ס"ל דדין נטלפ"ג לא שייך כ"א אם פוגם בדבר אחר וקדרה שאינה בת יומא ג"כ פוגמת בתבשיל וצ"ע:

והנה הראב"ד פט"ו ממ"א כ' דכחל מן המנין לפי שהיא היתר נבפ"ע נ' כוונתו דס"ל דדווקא בישל' בהדי בשר אסור אבל בפ"ע מותר א"כ החלב אינו אוסר הכחל עצמו כלל

ודע דלמ"ש התו"ח ליישב ד' הרשב"א דס"ל בחתיכה שלא נמלחה כהטור דהוה דאורייי' צ"ל דהרשב"א לא נחלק על הרמב"ם כ"א דטעם חלב שחיטה דרבנן לחוד לא מהני אבל מצטרף לטעם דכחל הוה מצ"ע היתר.

מ"ש הרשב"א בשם הראב"ד דחתיכת בשר שלא נמלח מקרי חוזר להכשירו ר"ל אי לא נפל לקדרה ומ"מ צ"ע אם הראב"ד ס"ל דכחל בפ"ע שרי לבשל ועכ"פ קריעה וטיחה מהני ומ"ש כחל ומ"ש חתיכה שלא נמלחה וצ"ע והנה הרשב"א הביא ראי' לד' הרמב"ן דלא אמרי' בבלוע. נ"נ מבריי' דמשערי' קדרה בנו"ט כוונתו דאין במה שבתוך הכלי ס' נגד הכלי ולאוקמי בכלי של נחשת דק הוא דוחק.

והנה הרשב"א דחה דמסקי' דטעי' לי' קפילא ומ"מ מיושב קו' תוס' לעיל מ"ט אוקמא רבא למלתי' אהך בריי' משום דהתם ליכא לשעורי בס' אמנם לרש"י דס"ל בקפילא בעי' ג"כ ס' ע"כ צריכין אנו לד' הרמב"ן בבלוע לא אמרי' נ"נ.

ע', רש"א שהק' כיון דהש"ס קאמר דלהכי משערי' בדידי' משום דלא ידעי' כמה נפיק היאך עלה ע"ד המק' דס"ל דנפיק כול' ז"נ כוונת ק' וכ' וי"ל בדוחק נ' כוונתו דלכאורה מצי' למידע כמה הי' שוקל הכחל מקמא דנפל וכמה שוקל עכשיו ושפיר ידעי' כמה נפיק אלא דלמא היתרא בלע וחלב פלט וכמ"ש הש"ך גבי חלב של המרדכי אלא דהתם צריך לומר שומן בלע ואמנם אי ס"ד דלא נפיק כולא קיי"ל איידי דטריד למפלט לא בלע איוו דס"ל דנפיק כולא ושפיר פריך.

ע"ד התוס' שכ' ד"ה אלא מעתה דידע הש"ס אי נפיק מקצתו או כלו צריך להוסיף דמ"מ איבעי לי' אי משערי' גם נגד עור הכחל עצמו.

בע"ה בענין ביצה בס' סגי"ה

תוס' ד"ה ביצה בס' לולי דברי' הייתי אומר דלאפוקי מריב"ל דקאמר לקמן ביצה בס"א כ' כן ואמנם באמת ק' למה לא קאמר הש"ס אדר"נ ופליגא דריב"ל לזאת הי' נ' דהנה הרמב"ם כ' דטעם ס"א הוא משום דביצת אפרוח ברי' הוא ופי' הב"י משום האפרוח בלוע בי' ולא כהש"ך דס"ל להרמב"ם דכל ביצה ברי' היא ולכאורה לפי' הב"י בהרמב"ן אפרוח דווקא בעי' ס"א אבל קורט דם נהי דשד' תיכלא ואוסר דהוה תחלת ריקום ול"ש תו מיא דביעא מ"מ ברי' לא הוה וסגי בס' ויש עוד נ"מ בין הרמב"ם להרמב"ן ומ"מ י"ל עד"ז דר"נ מיירי בקורט דם סגי בס' וריב"ל באפרוח גמור מיירי בעי' ס"א.

רש"י מיא דביעא כשמבשלין עם אחרינ' נ' דהנה הפרישה כ' דלהכי סגי בטמאה קליפה לחוד משום דרך ב' קליפות הוה מיא נ' כוונתו דהקליפה פוגם טעם הביצים ודווקא ב' קליפות פוגמי' וא"כ ה"ה טמאה אינה קליפה בתבשיל ג"כ אוסר וז"ש רש"י דווקא אם מבשלם ביצי' אחרים הוה מיא בעלמא:

ודע דמ"ש הש"ך פ"ו דלהרמב"ם קליפות מקרי ברי' צ"ע ואפשר דעיקר כוונתו על נקובה וכ"מ פשט דבריו.

הנה תוס' הקשו על רש"י למה נקט הש"ס דיקולא ולא נקט קלחת כדאמרי' בב"ב ולא תי' לכאורה קו' זאת ונ' דבמ"ש ל' דיקולא היינו משום הרתיחות מיושב זה לד' רש"י דלד' רש"י אם אין הרתיחות עולין לא משערי' בכולא קדירה לזה נקט ל' דיקולא וכמ"ש תוס'.

בע"ה בענין סוגי' דזרוע בשלה פגי"ה

תוס' ד"ה לא נצרכא אלא למקום חתך ומ"מ יל"ד מ"ט באמת לא נילף כל קדשי' מעובר לחומרא כי היכי דאמרי' בפסחי' ובנזיר לכתוב רחמנא בנזיר ונילף חטאת דש"מ לחומרא ילפי' שפיר קדשי' מחולין ולמ"ש התו"ח א"ש.

תוס' ד"ה לא במאה הנה מה שהביא מ"מ המק' לטעות בד' התרצן נ' משום דתרוויי' בין מ"ד בס' בין מ"ד במאה מזרוע בשלה ילפי' ומ"ד בס' מבואר לעיל דלבר מאי' קאמר ומ' דה"ה למ"ד במאה ובאמת הענין ק' למסקנא לד' תוס' ואולי זה שהביא לרש"י לפ' כן:

בסוה"ד דמ' דלא הוה כ"א העמדה צ"ע דהתם ג"כ דווקא בעור קיבה כשרה דינא הכי משא"כ בעור קיבת נבילה דהו"ל השתא מעמיד בדבר האסור וא"כ הרי תרומה דומה לעור קיבת נבילה ומאי ק' לי' שוב וצ"ע:

והנה בענין קו' תוס' ד"ה ציר ע' בחי' רשב"א דהתורה גילתה דציר בשר לאו זיעה הוה וזולת זה כל ציר הוה זיעא אמנם בר מן דין הי' אפשר לומר דאם נימא דבאמת ציר טריפה ג"כ דרבנן שפיר פריך הש"ס מדג שמלחו שהק' תוס' לפני זה ובקו' שניי' מתרצא הראשונה:

בע"ה בענין ברי' פ' גי"ה

הנה ממה דאמר הש"ס שהרי ציר שיעורו קרוב למאתי' ולא קאמר סמוך לתתק"ס יש ראי' לכאורה לד' הר"ש במס' תרומות דת"ק לא מיירי בציר כלל כ"א מברי' מיירי ואמנם הרמב"ם לטעמי' דמפ' דגם ת"ק בתרומה מיירי להכי פסק כר' יודא ולא כת"ק וע' לח"מ שם פט"ו ממ"א שנדחק משום דהש"ס שבק לת"ק ונקט שיעורי' דר"י:

ודע דתוס' ד"ה ברי' רמז לקו' הר"ן דמ' ברי' דומיא דחתיכה הראוי' להתכבד וגם הר"ש שם הק' קו' זו ולא תי' ועמד על פי' הרמב"ם ודחה באי אפשר ולא פי' וע' מע"מ בשם שו"ת הרשב"א והוא פי' מאי ק' על פי' הרמב' עיי"ש:

בע"ה בענין דבר שבמנין וחתיכה הראוי' להתכבד

יבמות פ"א תוס' ד"ה מאכילה בתרומה משום דר"י קאמר דספיקא הוה נ' לכאורה מכאן ראי' ברורה לד' הפוסקי' דבס' דרבנן אפי' אתחזק אי' אזלי' להקל דהרי אשת אנדרוגינוס אתחזקי' בבת ישראל והתרומה וודאי תרומה והאנדרוגינוס ס' זכר ומ"מ מאכילה בתרומה דרבנן:

והנה יש לעיין מנ"ל לר"ל דבדרבנן בטיל כל שדרכו למנות י"ל דק' לי' אמאי לא קתני הראוי לתרומה תרומה א"וו משום דבתרומה הי' צריך לחלק בין בזה"ז דבטיל לר"י בין בזמן המקדש:

או י"ל משום דמתני' בע"א דווקא חבי' יי"נ הוא דתנן דלא בטיל ש"מ דסתם יי"נ בטיל אפי' בחבי' סתומות וכמ"ש הרשב"א בחי' לחד תי' ש"מ דבדרבנן דבר שבמנין בטיל ונ' דבזה תלי הני ב' תי' בתוס' אי לר"ל תרתי דרבנן בעי' או לא דאי מדלא נקט תרומה דייק ר"ל ע"כ תרומה דווקא קאמר ר"ל ואי מסתם יינם קדייק ע"כ צ"ל כתי' בתרא דר"מ אי לי' תרומה בזה"ז דאוריי':

תוס' ד"ה ודלמא התם בשתיי' מיהת אסור יש להק' א"כ גם הכא נתיר אותו בהנאה ונאסור באכילה ואכתי אמאי ידלקו ונ' דבייי"נ מצינו דלפעמים לא גזרו עליו כ"א בשתייה א"כ גם זה כא' מהם משא"כ בערלה וכלאי' לא מצינו כ"א אם אסור אסור אפי' בהנאה.

תוס' ד"ה הראוי' לערלה ובע"א משני האי תנא תרתי אי' לי' יל"ד א"כ מאי דייק ר"ל מעיגול בעיגולי' דלמא האי תנא ג"כ תרתי אי' לי' דבר שבמנין ואי' הנאה וצ"ל כמ"ש תוס' לעיל דא"כ אמאי נקט כל שדרכו לנקוט את שדרכו.

ומ"מ מבואר מד' רש"י ותוס' דר"י ור"ל אליבא דר"מ נחלקו ואמנם הרשב"א בחי' מפ' דאליבא דרבנן נחלקו ור"מ אליבא דר"י ג"כ אי' לי' כל שדרכו והוה ק' לי מימי' ימימה א"כ אמאי אצטריך הש"ס בביצה ובזבחים לאוקמא בריי' ומתני' כתנא דליטרא קציעות אליבא דר"י לוקמי כר"מ דאליבא ר"י מודה וכעת נ' לי דד' הרשב"א דביצה ושור הנסקל אפי' כל שדרכו לא הוה כ"א לעתי' מועטי' והש"ס דקאמר הני למ"ד כל שדרכו ה"ק למ"ד כל שדרכו א"כ לר"מ אפי' כל שדרכו לא בעי' מתני' ובריי' כר"מ אלא למ"ד את שדרכו ולר"מ כל שדרכו בעי' גם כר"מ לא אתיא:

והנה בענין קו' רש"א למה לא הביאו תוס' ראי' מדקאמר הש"ס א"ה תי' רש"א אינו מספיק כיון דמ"מ המק' לא ס"ל כד' רש"י מנ"ל לרש"י לפ' כן למסקנא ונ' דהמק' לא מ' לי' דר"י משום מב"מ פליג דאטו בכל מקום שיזכר מב"מ יבא ר"י לחלוק הרי כבר ידעינן דעתי' דר"י אע"כ דעתי' דר"י משום ענין אחר והתרצן מ"מ ס"ל דר"י משום מב"מ הוא דפליג ודוק.

ע'. תו"ח למה תנן גיד וחתיכה ואולי מהתם דייק הרמב"ם דחשובו' תלוי במקום:

וע' כ"מ שתי' דלהכי כ' מרמב' בה' מ"א דפרוסה של לחה"פ תעלה דמייר' בלחה"פ שנטמא והוה הפסד מרובה והן ד' רש"י ביבמות פ' הערל אבל לא הבנתי א"כ אמאי פסק הרמב' דחתיכת בב"ח ורימוני באדן לא תעלה מה לי הכא מה לי התם ובאמת נ' דהתם בה' פ"מ מיירי הרמב' בפרוסה דומיא דחתיכה דנקט בהדה א"כ מיירי בראוי להתכבד משא"כ הכא מיירי דומיא דסאה קמח תרומה דנקט ה"נ מיירי בפרוסה שאינה ראוי להתכבד.

והנה לא ביאר הכ"מ פסק הרמב' כר"ע הלא קיי"ל אין הל' כר"ע מחביריו ולזה נ' דד' הרמב' דר"ע ורבנן בהא גופא פליגי לרבנן הנך ששה דווקא ולר"ע ה"ה חתיכה הראוי' להתכבד ומה"ט ס"ל ככרות של בעה"ב לא בטיל וכיון דקיי"ל חתיכה הראוי' להתכבד לא בטלה ממילא מוכח דקיי"ל כר"ע:

הנה ד' המעי"ט דמ"ש הרמב' הן ל' רבי' דרבנן כולל גם בב"ח ונתקשה בדבריו הרי בב"ח מדאורייי' אסור בהנאה אמנם ד' הכ"מ דלא קאי כ"א אחולין שנשחטו בעזרה ול' רבים משום דחולין ג"כ ל' רבים:

ומה שצל"ע דכל הפוסקי' הסכימו דב"ח לאחר שחיטה בטל חשיבותן והרי צפורי מצורע חד מהן ודייק הרמב' דאשחוט' קאי ובה' ט"צ פ' הרמב' דשחיטה לא נאסרה עד שעת שחיטה וא"כ הרי בב"ח אף לאחר שחיטה לא בטלי וצ"ע.

והנה הא דכ' הרמב' דאפי' בדרבנן לא בטיל הביא הד"מ בשם הפוסקי' דילפי' מליטרא קציעות דהו"ל ג"כ תרומת תאני' דרבנן צ"ע מ"ט פשיטא להו להכ"מ והלח"מ דד' הרמב' דבכל אי' מהני יוליך הנאה דלמא ס"ל כד' תוס' דבע"א לחוד מהני לא זולת ועכ"פ תי' הכ"מ מוק' דלא הו"ל להרמב' לסמוך ומכ"ש לענין ימכר כולו לנכרי הרי תי' הירושלמי דבדברי' הנקחי' מן הגוי ליתא להאי דינא וצ"ע

כוונת ה"ר יעקב הצרפתי מבואר בב"י בשם שערי דורא דס"ל כד' הר"ן דעוף שלם בנוצה לא הוה ראוי להתכבד ובטל חד בתרי וס"ל כד' רש"י דגם ביבש ביבש דבטל צריך להשליך חד מניי' הנה בחולין הניחו תוס' בקו' הא דתנן בע"א בב"ח מאחר דתנן ח"נ בחולין והביאו ראי' מזה לשיטת רש"י דתנא בע"א פליג ונ' מזה ראי' דבעי' אי' מחמת עצמו ותנא בב"ח לאשמועי' דמקרי אי' מחמת עצמו וכמו שיישב הכ"מ ד' הרמב'.

מה שאמר הש"ס בע"א הא תנא לי' התם הראוי' לערלה ערלה הכוונה דלא תימא דלמא מהתם אכתי לא ידעי' דבעי' אי' הנאה ג"כ דלמא התם בתרומה ג"כ מיירי ולה"ק הרי תנן הראוי' לערלה ערלה וכו' כלומר לאפוקי תרומה דלא הוה אי' הנאה וזה ע"ד רש"י ז"ל:

בע"ה בענין דבר שבמנין ביצה ג'

רש"י סיפא אתאן לס' טריפה ס' נולדה מתרנגולת טריפה לא כ' רש"י מתרנגולת ס' טריפה מ' דס"ל דתרנגולת ס' טריפה הו"ל דשיל"מ דלאחר כ"א יום יתברר אם הוא כשרה ודלא כרשב"א בטי"ד ק"ב דכה"ג לא מקרי יל"מ ולזה דחק רש"י לפ' מתרנגולת כלומר שהיו שם תרנגולת טריפה ואינו יודע אם הוא מאותה תרנגולת.

תוס' ד"ה ואחרות האי ונתערבה קאי אוודאי ויש להק' הש"ס אמאי לא משני הכי וצ"ל כיון דספיקא קאי אטריפה אי נתערבה שוב קאי אוו"ט הו"ל למתני נתערבה תחלה ואח"כ ספיקא וצ"ל דר"ת ס"ל דבדשיל"מ ס"ס מותר דאל"כ לא יוכל הש"ס למפשט מידי דהכא שאני דהוה דשיל"מ אמנם י"ל בדרבנן דווקא ס"ל לר"ת הכי דמה ס' א' הוצרך רב אשי לחדש דאסור ס"ס נימא אנן דאסור אתמהה אבל בדאוריי' דהיינו חדש שכ' הרא"ש דס"ס מותר אינו מוכרח לד' ר"ת.

בתי' בתרא דהא בריי' והא בריי' יש להוסיף דהך דהתם תני בהדי' ר' יודא והכא לא ידעי' מאן תנא לה וכ"כ תוס' בהדיא בזבחים והנה מדהק' הש"ס אמאי נתערבה אסורות יש ראי' לד' ר"ת דביבש ביבש לא אמרי' מב"מ לא בטיל דאל"ה הו"ל למימר הך בריי' ר' יודא הוא דאמר מב"מ לא בטיל בענין קו' רש"א בשם תו"י ע' ר"ש ערלה פ"ג תי' אמתי וש"י וכ"כ תוס' בזבחי':

פ' התערובות מתני' תוס' ד"ה כל הזבחים לא כ' לתרץ דלתני הכא ולא התם ולרב אשי ניחא דס"ד בע"ח דהתם לא חשיבי ולר"פ אולי ס"ד דהתם אפי' כל שדרכו לא הוה. והנה מד' תוס' שכ' דמה דחשיב לר' יודא לא חשיב לר"מ ולקמן בד"ה ר"א אומר לא מ' כן בד"ה ר"י אומר דמ"ש דתרומה וטבל דין א' להם יש לתרץ קו' תוס' בע"א שם למה לא נקט הש"ס טעמא דדשיל"מ ונקט דכהיתירו כך איסורו דכיון דבעי למכלל גם תרומה שפיר עבד דנקט האי טעמא הא דכ' תוס' דלענין ק"א לא אזלי' בתר מבטל היינו דהתם כיון דשייך לומר את מקדשו ממנו הו"ל מב"מ

ויל"ד על מ"ש תוס' סד"ה אלא דבאורג מלא הסיט נתערב מותר משום דהוה ס"ס דיכול לקרוע מלא הסיט מא' מהן וק' הא אין עושין ס"ס בידים וצ"ע:

ויל"ד מ"ט מק' הש"ס רק מאי אפי' הרי אי מתני' כפשטא כולא משנה יתירא דפשיטא דרוב אי' במיעוט היתר לא בטיל וי"ל דס"ד תנא רישא אגב סיפא דקמ"ל דא' של חולין שנעבדה בו עבירה וכיו"ב פוסל כל הקדשים.

ע"א פ' השוכר רש"י במתני' ע' בר"ן וי"ל דרש"י בא ליישב מתני' אפי' לרב דימי דמוקי מתני' דלעיל בהיתירא לגו אי'.

רש"י האי תנא יל"ד הא לד' רש"י קיי"ל מב"מ לא בטיל וא"כ חתיכת נבילה בלא"ה לא בטיל בשחיטה ובשלמא אי הוה ד' רש"י כר"ת דיש חילוק בין יבש ללח לא הוה ק' מידי אבל רש"י ביבמות נחלק על ר"ת וצ"ל דד' רש"י דאזלי' בתר מבטל וא"כ נבילה בטלה בשחיטה.

וצל"ע על ד' הראב"ד שהביא הר"ן דלא תידוק ממשנת אלו עוברין דחמץ גם בהנאה אוסר במשהו והיכי מצי' למידק משום דעוברין בבל יראה וכי מאי שייכות יש לבל יראה עם אי' הנאה אטו לריה"ג דמתיר חמץ בהנאה ל"ש בל יראה אתמהה וצ"ע ויש לעיין ע"ד הר"ן בע"א דמסכים דחמץ הוה דשיל"מ ובפסחים בסוגיא דחמץ בזמנו מפקפק ע"ז:

גם מ"ש להביא ראי' דקיי"ל כר"מ דחתיכה הראוי' להתכבד לרבנן בטל מדאצטריך לרבנן בשור הנסקל טעמא דב"ח לא בטלי ובחולין פשט מזה דב"ח שלם אין לו דין חתיכה הראוי' להתכבד ובלא"ה לפמ"ש תוס' דקו' הש"ס מחטאות המתות דקאי אקיני זבה ויולדת אין ראי' משור הנסקל וצ"ע:

ולסיים שיעורי הזמן במילי דאגדה יש לומר דד' דברי' לא בטלי ברי' וחה"ל וב"ח ודבר שבמנין ואז"ל בברכו' מרגלא בפומיי' דרבנן ביבנ' אני ברי' וחברי ברי' וכו' הנה ד' תוס' דבברי' הכל תלוי אם הי' שמו עליו מתחלת בריי' והנה האדם קרוי אדם ע"ש שנשמתו דכ' בה ועל דמות הכסא כמראה אדם ונשמות של ישראל חצובות מתחת כסא הכבוד ועד"ז אז"ל אתם קרוי' אדם ואמנם ג"כ ע"ש הגוף שהוא עפר מן האדמה ונמצא הת"ח שמשלים נשמתו קרוי ברי' וגם הע"ה המשלים גופו נקרא ברי' וכ"א בבחינה אחרת אמנם הע"ה עמלו יהי' רק עד יבנה בימינו בה"מ ואז יתקיי' ובני נכר אחריכ' ואתם כהני ה' תקראו משא"כ הת"ח אדרבא אז ישתדל יותר עוד בתוה"ק והנה כשירושלי' בנוי קרוי' עיר כדכ' ושם העיר מיום ה' שמה ובחורבנה קרוי' שדה ציון שדה תחרש והיינו דאמר אני מלאכתי בעיר אפי' כשירושלי' בנוי' וחבירי רק מלאכתו בשדה ואמר כשם שהיא אינו מתגדר במלאכתי כי עם לא בינות היא ואינו מבין ערכה של תור' כך אני אעפ"י שאני מבין ד' היונה שאמרה יהיו מזונותי מרורי' כזית בידך אעפ"כ טוב לי תורת פיך ואינו מתגדר במלאכתו וסיים ולא תאמר מה יעשה מי שאין לו לב ללמוד הלא אם גם יעסוק בתורה לא ירבה כמוני שנינו א' המרבה וא' הממעיט וכו'

ובאמת קיי"ל דברי' מקרי כל שיחלק ושמו עליו והיינו הת"ח גדולי' צדיקי' במיתתן יותר מבחיי' דאף שנחלק הגוף מהנשמה מ"מ שמו עלי' וחיינו דהת"ח לבדו נקרא ברי' דלא בטיל אמנם לא די הת"ח אפי' מחברתו העומדת לימינו אשר על ידי' נודע בשערי' בעלה ועלי' נאמר תנו לה מפרי ידי' ג"כ לא בטלה והנה האשה נקראת חתיכה שנחתכה מהאיש ואם היא ראוי' להתכבד כי שלימות בעלה נקרא על שמה ג"כ לא בטלה אמנם כ"ז לאתר מיתה יש חילוק בין ברי' וחה"ל אבל בחיי' כבר אמר שהע"ה כי לכלב החי הוא טוב מן הארי' המת ויש קונה עולמו בשעה א' ומה"ט כל בעלי חיי' לא בטלי אמנם אפי' במי שאינו ת"ח אם הוא אדם חשוב ג"כ לא בטיל דכל שרוח הבריות נוחה הימנו

רוח המקום נוחה הימנו ויש בזה ג' דעות לר"י דווקא כל העולם מוני' אותו לדבר חשוב ולר"ל סגי ברוב ומרדכי הצדיק יוכיח דכ' בי' ורצוי לרוב אחיו ולר' יודא לפי ד' תוס' ביבמות אפי' במיעוט סגי כרבה דסני לי' כולא פומבדיתא ויש לפ' מ"ש אז"ל כ' והי' מספר וכ' אשר לא ימד ולא יספר כאן בעושין רצונו ש"מ כאן באין עושי' ואכתי קרא ק' מרישא לסיפא אמנם הך ספירה היינו את הכלל אבל דבר חשוב מוני'. אותו בפ"ע אמנם מי שאינו חשוב בזה"ז לע"ל ב"ב יתקיי' בו הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום והיינו דקאמר מי שהוא בזה"ז שאין עושין רצונו ש"מ בכלל והי' מספר בני ישראל יהי' לע"ל בגדר אשר לא ימד ולא יספר והטעם דבמקום שיאמר להם עכשיו לא עמי אתם יאמר להם לע"ל ב"ב בני אל חי כיה"ר ב"ב א"ס:

בע"ה סוגי' דחענ"נ פ' גי"ה

רש"י חתיכה של נבילה ומכירה נ' כוונתו משום דבמתני' תנן והרוטב בנו"ט בסיפא אהא דתנן ואם לאו כולן אסורות סד"א דדווקא לענין הרוטב עצמה תנן והרוטב בנו"ט משא"כ ברישא דתנן בזמן שמכירין בנו"ט לא משערי' כ"א בחתיכות לחוד ולא מצרפי' גם הרוטב קמ"ל רבב"ח דאפי' ברישא ג"כ משערי' הרוטב עם החתיכות:

תוס' ד"ה חתיכה עצמה וכו' ע' רש"א דעיקר קו' תוס' משום שלא הוזכר ודבר זה ק' להולמו הרי רבא סתמא קאמר הו"ל מין במינו וד"א והכל בכלל ולזה נ' דכוונת תוס' דהנה כולא מלתא דהדר בי' רבא ואביי הוא משום דלאביי אצטריך לאוקמא דווקא בגוונא דקדם וסלקו ורבא מוקמי לה בכל גוונא ואם לרבא שוב דווקא מיירי היכא שיש ג"כ ס' לבטל הרוטב לא מייתר רבא מידי דשוב מוקי לדרב בגוונא חדא דווקא ומיושב קו' הרש"א דהרי גם להרשב"ם צריך לאוקמי בגוונא דהתם הא מלתא מבואר בד' רב שאומר חענ"נ וממילא ידעי' דלענין הרוטב בעי' ס' כנגד ב' החתיכות משא"כ לד' רש"י דבעי' ס' כנגד הרוטב דמעיקרא מהא לא מדכר רב מידי.

ומ"מ נ' דרש"י באמת מה"ט נקט ב' דוגמות דהך דנתבשלה בצדה מפ' רש"י אליבא דכ"ע משא"כ הך דנתבשלה תחלה לא אתיא כ"א לאביי ולא לרבא:

ודע דמה שרש"י קיצר וכ' נתבשלה בצדה ותוס' האריכו לבאר רש"י לטעמי' דס"ל אפי' מקצתה בתוך הרוטב ג"כ שייך חנ"נ ותוס' לטעמיי' דס"ל דבעי' כל החתיכה חוץ לרוטב.

גמ' מאי ארי' וכו' ואין לומר דמשום חתיכה של דג טמא קאמר רב דמעיקרא הו"ל מין בא"מ ואח"כ כשנאסרה החתיכה אוסרת האחרים מפני שהן מינה ומפ' חתיכה של דג טמא שנתבשלה עם חתיכות של בשר דמ' להש"ס אם לא נאסרה החתיכה של בשר כ"א

משום שקבלה טעם מן החתיכות של דג טמא גם עכשיו לא מקרי מין במינו אלא דמד' רשב"ם בתוס' לקמן דדייק מדאמרי' חלב נבילה הוא דאפי' יש טעם בהיתר מאינו מינו כיון דנאסר הו"ל אח"כ מין במינו וכן פשיטא להפוסקים הדרא קו' לדוכתא וצ"ל דלא רצה הש"ס לפ' דרב קאמר דבשר נתבשל עם דגים מדגים עם בשר וקושטא קמשני.

תוס' ד"ה שקדם וסלקו לולא ד' תוס' הייתי אומר דבר חדש בענין זה הנה בזבחי' מסיק הש"ס דר"י משמי' דנפשי' לית לי' מב"מ לא בטיל כ"א ס"ל רואין את מינו ומשמי' דר"ג הוא דקאמר מב"מ לא בטיל וצ"ע מדוע בכולא ש"ס קאמר דר"י ס"ל מב"מ לא בטיל ולזה כ' דג' מחלוקת בדבר ר"ג ס"ל מדאוריי' מב"מ לא בטיל ורבנן ס"ל אפי' מדרבנן מב"מ בטיל בס' כמו אינו מינו ומה"ת חד בתרי בטיל ור"י ס"ל כיון דמדאוריי' אמרי' רואין והוא דבר הקשה לשער דווקא בקדשי' אוקמי' אדאוריי' ואולי גם לענין טומאה דאפושי טומאה לא מפשי' אבל באי' אמרו רבנן דמב"מ לא בטיל.

ועד"ז הי' מיושב בטוב קו' תוס' לעיל שהק' אמאי אצטריך הש"ס לשנויי שאני ציר ולחדש דבאי' דרבנן מודה ר"י ואמאי לא משני הא דידי' הא דרבי' אמנם למ"ש באמת היינו דמשני דוודאי לר"ג דמדאוריי' מב"מ לא בטיל אין חילוק בין אי' דרבנן לאי' דאוריי' כמו דלדידן לענין טע"כ אין חילוק ואפי' בכחל דהוה חלב שחיטה בעי' ס' משא"כ לר"י משמי' דנפשי' דכולא מלתא דמב"מ הוא דרבנן אבל מדאוריי' אמרי' רואין א"כ באי' דרבנן אוקמוה אדאוריי' ואמרי' רואין והיינו רביעית בסאתים דקאמר ר"י וא"כ הא גופא משני דהך ר"י משמי' דנפשי' היא ומעתה בשלומא אי חתיכה הראשונה קבלה טעם ממש וא"כ גם מדאוריי' ע"כ אמרי' רואין לגבי שאר החתיכות אמרי' לר"י מדרבנן דאוסרת כל החתיכו' מפני שהן מינה משא"כ אם החתיכה הראשונה נאסרה רק במשהו והיינו מדרבנן א"כ בשניי' אוקמי' שוב אדאוריי' ובטלה כיון דידעי' דהך משהו שבה בטל:

ונ' לר"ת הנה ד' הש"ך בנה"כ סי' צ"ב דסברת ר"ת כד' הר"ן דכיון דכח היתר מעורב לא מקרי תו מב"מ ומכח זה השיג על הטו"ז עיי"ש אמנם ד' הטו"ז לא כן דאם הר"ן הי' מפ' ד' ר"ת הי' כותב כן בשם ר"ת א"וו הר"ן סברא דנפשי' קאמר וסברת ר"ת ס"ל להטו"ז היא עד"ז דבשלמא אם החנ"נ כל מה שיוצא מתוכה הו"ל אי' וממילא אוסר במשהו במינו משא"כ היכא דלא בלע כ"א משהו מאן יימר לן דהאי משהו נפלט כלל מחתיכה ראשונה לשנייי' דלמא הך משהו במקומה עומדת כיון דלא אמרי' חענ"נ וא"כ שפיר כ' הטו"ז דאפי' בחמץ בפסח דאסור אף בשאינו מינו אמרי' הכי ומעתה שפיר כ' ג"כ הטו"ז דתערובות חמץ יבש ביבש חמור טפי דהתם ידעי' בבירור שנתערב המשהו גם בהיתר

אלא דיש לדייק מד' תוס' לקמן כד' הר"ן שכ' גבי הך דנפלו מים לבסוף סברת ר"ת והתם ע"כ צ"ל כד' הר"ן דמשום דכח אחר מעורב דלאו על פליטה אנו דנין אבל המדקדק בד' תוס' שלא כ' בפשיטות דלר"ת א"ש מ' דחדשו באמת לקמן סברא חדשה ולר"ת באמת אפשר דלית לי' הך סברא כ"א ס"ל דבלח בלח לא אמרי' חנ"נ ושפיר מתקיימת סברת הטו"ז:

ודע דמ"ש הש"ך דמד' תוס' מ' דאפי' ס' לא בעי נגד החתיכה שנאסרה במשהו נ' כוונתו משום דכ' תוס' דלמ"ד אפשר לסוחטו מותר גם אותה חתיכה מותרת ואי ס"ד דבעי' ס' הרי עכ"פ ס' בעי' גם נגד ההיתר שנאסר ובאמת ד' הטו"ז בענין זה תמוהי' מאוד:

וד' הדרישה שתמהו עליו הטו"ז והש"ך נ' ליישב קצת דמ' לי' דלא נחלקו ר"ת ור"א רק אי לרבא בעי' ב"פ ס' או לא מ' דעיקר פלוגתתם לענין הרוטב דהוה אינו מינו ומ"מ ל' התוס' ל"מ כן:

והנני צריך רב בענין פלפול זה של הש"ך והטו"ז הרי המחבר פסק לגמרי כר"א דבשאר אי' לא אמרי' חנ"נ ואמאי בחמץ נאסר התערובות השני וצ"ל דמ' להו דבחמץ גם רבי' אפרים מודה כיון דהחמירו בו דאפי' בשאינו מינו במשהו גם התערובות השני אסרו דמשהו אין לו שיעור וא"כ אף אנו נאמר הרי לרבי' אפרים אין שום הכרח לסברת ר"ת דיש חילוק בין חד משהו לתרי משהו וכי היכי דתערובות השני אם קבלה החתיכה הראשונה טעם היתה אוסרת ה"נ ע"י משהו ומה"ת לא נסמוך לחומרא ע"ד רבי' אפרי' בחמץ והטור בשיטת ר"ת שפיר כ' כמ"ש הטו"ז דלר"ת באמת בחמץ ג"כ לא אמרי' תרי משהו אבל הטור והמחבר שפסקו לגמרי כרבי' אפרי' לית להו הך סברא כלל ומה"ט לא חילקו בחמץ דעיקר מלתא לדידהו דבחמץ גזרו על משהו אטו נ"ט:

ודע דגם לפי' ד' הר"ן בסברת ר"ת יש ליישב קו' הש"ך על הטו"ז כיון דכולא חומרא דחמץ הוא רק דגזרו אינו מינו אטו מינו וכיון דבמינו גופא שרי לד' ר"ת למה נחמיר גם באינו מינו:

תוס' שם באו"ד והא דקאמר רב ע' רש"א וק' לי דח"כ גם לר"ת אליבא דאביי מיהת ק' למה קאמר רב כיון שנתן טעם ולי נ' דלר"ת סד"א דכי היכי דלענין שאר אי' דאסורין בכ"ש בעי' דווקא אסורי' מחמת עצמן ולא מחמת ד"א סד"א דלענין מב"מ לר"י ג"כ בעי' דווקא אסורין מחמת עצמן קמ"ל רב דאפי' חתיכה שנאסרה מחמת קבלת טעם אמרי' בה מב"מ לא בטיל:

ודע דסברת ר"א יש להסביר במב"מ עד"ז דבשלמא אם קבלה החתיכה טעם ממש וא"כ כל בלועה היוצא ממנה לא ימלט שיהא בו משהו מהאי' הנבלע בו וממילא אוסר משא"כ

אם לא קבלה כ"א טעם משהו אנן אזלי' בפליטתה בתר רובא ואמרי' האי משהו לא נפיק כלל ואוקמי' לתערובות השני בתורת היתר ומעתה אם גם בד' ר"ת יש להסביר כד' הר"ן לרבי' אפרי' ע"כ אתי' לסבר שכ' לעיל והי' אפשר לומר דבאמת מאחר שפסק הטור כרבי' אפרים באמת לא אסר כ"א התערובות היכא דנאסר ע"י פליטה וכד' הטו"ז ואף שהטו"ז כ"כ לד' ר"ת וודאי יש לדחות וכד' הש"ך משא"כ לרבי' אפרים וע' מ"ש בזה לעיל.

והנה, ד' ר"א לענין החתיכה עצמה בזה נחלקו הטור עם הרשב"א סי' ק"ו וד' הג"א שהק' על רבי' אפרים מ"ש בשאר אי' מטפת חלב היינו משום דמפ' ד' רבי' אפרים כד' הטור דלד' הרשב"א אין מקום לקו' הג"א ומקו' זו העצומה ראי' ברורה לד' הרשב"א.

והנה מראי' הר' אפרים מכזיתא דתרבא מבואר דס"ל לרבי' אפרים דבדבר גוש ל"ש כלי שני דלפי' החתיכות בסל הס בכלי שני ורק משום דהם רותת אנו דנין אלא דק' לי לפי' הר' אפרים דהסל צונן מה זה דקאמר הש"ס סבר רב אשי לשעורי במאי דבלע דיקולא וכי מה אכפת לן בבלוע שהיא בתוך הסל וצע"ג. והנה בענין הקו' ממדומע לכאורה הו"מ תוס' ג"כ לשנויי כדלקמן דמיירי שנדמע ביותר מס' אלא א"כ ע"כ מיירי במב"מ דבשא"מ סגי בס' ולזה נמנעו תוס' מזה. ודע דתי' תוס' זה דוחק דצ"ל דלא מיירי לא ביין ולא בשמן ואי בקמח מיירי תלי' בפלפול תוס' פ' הערל אי קמח מקרי יבש:

ומה שהקשו תוס' ממחומץ תי' בהג"א דשאור רק גורם מקרי ולא הוה כמו טעם שהוא ממשות האי' עיי"ש וש"י:

ודע דמ"ש לתוס' דלד' הר' אפרים א"ש הך דחמרא דהיתירא לגו מיא דאי' היינו ג"כ אי אמרי' אפשר לסוחטו מותר ואולי באינו מינו כ"ע מודו וכ"נ והנה הרשב"א הביא בשם הרמב"ן דקו' תוס' מעיקרא ליתא עיי"ש אמנם קו' הר"ן לאביי מה לי קדם וסלקו וודאי במקומה עומדת והתימא על הראשוני' שלא זכרו מזה:.

תוס' ד"ה אפי' תימא דע דהרשב"ם ע"כ לא ס"ל כרבי' אפרים דלרבי' אפרים ל"ש תרי ס' גם הראי' מחלב נבילה אינו ראי' לרבי' אפרים דשאני בב"ח.

והנה הש"ך דחה מהך דחלב נבילה ד' הא"ר וא' מן התלמידי' השיב דהא"ר בצונן רוטב צונן בחלב צונן מיירי בפחות מס' דלא הוה דרך בישול וא"כ אין כאן בב"ח דאורייי' ומ"מ ראוי להחמיר ומחלב נבילה אין ראי' דהוה דרך בישול.

והנה פלוגתת הש"ך עם הב"ש אי בכל מליחה מקילי' היינו אם נסמוך לקולא על סברת הר"ן דבעי' דומיא דבב"ח דווקא וכן חומרת רש"ל בלח בלח דרך בישול בטו"ז ג"כ מטעם סברת הר"ן.

והנה ד' רבא יש להסביר עד"ז דלכאור' מזרוע בשלה ידעי' לר"י דאף דמב"מ לא בטיל והתם זרוע ואיל מב"מ הוה היכא דאיכא עוד דבר אחר אמרי' סלק וכולא מלתא גזיה"כ וכך גזרה תורה וכך לא גזרה אלא דמזרוע בשלה לכאורה ליכא למילף דהוה היתר הבא מכלל אי' מכלל דבעלמא אסור אך כ"ז לאביי דמוקי להא דהיתר הבא מכלל אי' לענין מב"מ ואביי באמת מ' דלית לי' סלק משא"כ רבא לעעמי' דמוקי זהו היתר לטע"כ אבל לענין מב"מ דינא הוא וא"כ שפיר ילפי' מהתם סלק.

והנה הר"ן נתקשה מדוע לא הביא הרי"ף ד' רב לענין חנ"נ ונ' דאזיל בשיטת ה"ר אפרים תלמידו וס"ל דרב לא אשמעי' כ"א דבמב"מ בעי' נ"ט דווקא וא"כ לדידן לא נ"מ מד' רב מידי.

בע"ה בענין גי"ה אינו נוהג בטמאה פנייה

כ' רש"י במתני' ב' פירושי' ולכאורה הוה מ' דת"ק דר"י היינו ר"ש ור"ש הרי ס"ל אין בגידין בנו"ט ונ' דמ' לרש"י דאי ת"ק דמתני' ר"ש לא שייך דיקא נמי דקאמר וכמ"ש תוס' לקמן דלדבריו דר"ש קאמר אלא ש"מ דמ' לש"ס דת"ק לאו ר"ש ושפיר מפ' רש"י בתרי גווני:

ומ"מ מבואר מד' רש"י דאינו נוהג ר"ל דפטור אבל לא מותר וכ"מ ל' דר"ש פוטר והטעם נ' דהוה בשר שנתקשה ונעשה גיד ומ"מ לא יצא מידי אי' לכתחלה ככל אי' שהפיג טעמו:

והלא מבני יעקב הנה אי' ס"ל לת"ק אין בגידין א"כ היינו ר"ש וקאמר צ"י מהתם אין ראי' דע"כ הי' מותר

הבשר כשנצטוו תלה בי"ה ואי ס"ל לת"ק יש בגידין א"כ הטעם דאין אי' חל ע"א וקאמר ר"י דהכא הו"ל חמור על קל דחל וכדמפ' בגמ' ואמנם אין לפ' דקרא באמת בבני יעקב משתעי ומשום דקיימו התורה עד שלא נתנה דא"כ הך לא יאכלו עכ"פ לאו לא הוה והאיך סופג את הארבעי'.

וכ' הרשב"א בתשובה סי' שס"ד דגם בבשר אדם שייך דין גי"ה די"ל ולמינו כף וגם מעשה שהי' באדם הי' והביאו המ"ל פ"ח ממ"א שם מ' דס"ל דהרמב' מודה להרשב"א בדין זה אבל המעיי' ברשב"א שם יראה דהצעת דבריו כד' הרמב"ן פ' שמיני דבשר אדם מותר מה"ת וא"כ ל"ש בזה דרשא מי שבשרו אסור גידו מותר אבל הרמב"ם שפסק דבשר אדם אסור מה"ת בעשה לא ידענא אם גי"ה נוהג בו וצ"ע ולהרמב' ע"כ אי' לי' דרשא זו שהרי פסק אין בגידין בנו"ט:

גמ' סבר ר"י אי' ע' רש"י והטעם דמ' לש"ס דאי אין חל א"כ אטמאה לחייב וסבר ר"י והתני' יל"ד מה צריך הש"ס להצעה זו בלא"ה ק' הרי תניא ר"י מחייב שתים ונ' דלכאורה ה"מ הש"ס לתרוצי דמיירי ר"י בגיד של בהמה טמאה שאין בו כזית והטור משום טמאה ואולי ס"ל ח"ש מותר מה"ת ומשום גיד חייב משום ברי' וממילא לא יק' מבריי' דלקמן דלמא מיירי מתחלה אכל גיד שלם ולא הוה בי' כזית ואיחייב משום גיד ואח"כ תכא"פ השלים עלי' בשר טמאה לכזית ואיחייב משום בשר אלא דלר"י ל"ש האי תי' דר"י ס"ל דגי"ה צריך כזית לעיל בפרקין ואצטריך הש"ס לשנויי דס"ל אין בגידין בנו"ט ושפיר פריך מחייב שתים והיינו דקאמר וסבר ר"י כלומר מדלית לך תי' אחר א"כ ק' מבריי':

רש"י ור"ש פוטר בא לפ' מ"ט מק' הש"ס לקמן אר"ש ממ"נ דלמא פוטר משתי' הוא דקאמר איוו ל' פוטר לגמרי.

תוס' ד"ה וכי תימא ע' תו"ח ואפשר דניחא להש"ס טפי לפ' דר"י טעמא דנפשי' קאמר ולא לדברי ת"ק:

רש"י שכן אי' נוהג והו"ל אי' חמור כלומר דל"ל דאי' מוסיף הוה דמדלא נישנת בסיני ע"כ לישראל נאמרה ולא לב"נ א"וו אי' חמור קאמר וכמו שכ' תוס' פסחי' כ"ב ע"א ד"ה ור"ש .

יל"ד אמאי פלגי רבנן בגי"ה של נבילה הרי הוה ג"כ כולל בחמור דנבילה הו"ל אי' שיש בו טומאה וצ"ל דנגד זה בגי"ה חומר' אחרת איכא דחייב עלי' בברי' פחות מכזית ועכ"פ יש ליישב בזה קו' רש"י, מ"ט קאמר ר"י הגלילי היא משום דלריה"ג מסקי' לקמן דאף דטומאת הגוף באמת חמירא כיון דעכ"פ גם בטומאת בשר שייך חומרא שוב לא חלה טומאת הגוף על טומאת בשר ה"נ דווקא עולה חל על גי"ה ולא נבילה ומטעם שכ':

תוס' ד"ה גי"ה של נבילה צריך לבאר דוודאי א"ש דקאמר הש"ס מטעם כולל דאפי' בנבילה שלא היא' ראוי' דל"ש מוסיף מ"מ מחייב ר"מ משום כולל אמנם קו' תוס' היתה דבאי' מוסיף הרי מודו רבנן לר"מ ל"מ לרש"י דעולה מטעם מוסיף הוא אפי' לתוס' מ"מ מוסיף עדיף מאי' חמור וא"כ ליפלגו רבנן בנבילה גופא בין נבילה דהויא חזיא להקרבה לבין נבילה דלא הויא חזיא אלא ש"מ דלאו מוסיף הוה וכתי' תוס':

תוס' ד"ה אי' כולל בחמור הבינו תוס' מד' רש"י דהביא לרש"י לפ' דהש"ס ר"ל הוסיף משום דבמוקדשין בהדי' קאמר בכריתות דהו"ל אי' מוסיף וא"כ ה"ה הכא בעולה ומה לי עולה מה לי שור הנסקל אמנם לד' הרמב"ם בנקודה נפלאה שם יש לחלק דכשם שכ' הרמב' בב"ח משום דלאו א' כולל אכילה והנאה ל"ש אי' מוסיף ה"ה בשור הנסקל קל דמלא יאכל נפקא לן אכילה והנא' וא"כ י"ל דמשום שור הנסקל קאמר הכא כולל

בחמור אבל י"ל דבשלמא התם בחלב בחלב שפיר כ' הרמב' דלא תאכל כל תועבה ע"כ לא כ' רחמנא משום חלב בחלב דהרי כ"כ כל חלב לא תאכלו משא"כ הכא דעכ"פ חל על שור זה אי' שור הנסקל גם מגיד אי' הנאה מיהת לא פקע ושפיר גם אי' אכילה ס"ל **והנה** בקו' ראשונה של תוס' י"ל ע"ד שכ' למעלה דמייתי דריה"ג משום דמבוא' ג"כ מדבריו דחמור לא מקרי כ"א היכא דבשנגדו אין שום חומרא וכמ"ש לעיל.

ודע דלא תק' לך לד' תוס' דר"י אדר"י דהכא מסקי' דר"י אי' לי' כולל בחמור והתם קאמר א"א והיא חמותו נידון בא"א אף דחמותו חמור דא"א בחנק וחמותו בשריפה וגם כולל קרי לי' תוס' והיינו משום דכולל אי' גם לאחר מיתה וגירושין משא"כ בא"א אמנם ר"י דיבמות לאו היינו ריה"ג דשמעתין דסתם ר"י ר"י בן חלפתא:

והנה בענין קו' שניי' לכאורה לרש"י חמור ומוסיף הכל חד כמ"ש רש"י גבי שבת ויוה"כ כבר דחה הרש"א מפי' ד' התוס' דהיכא דליכא כ"א חדא לחיובא ל"ש מוסיף ונ' ליישב דלכאור' למה הוצרך הש"ס להאריך כ"כ ולא קאמר בקיצור והאמרת בחמור מודה ר"י אלא ש"מ משום דע"כ לא אמרי' דמודה כ"א היכא דשייך מוסיף משא"כ כאן דל"ש מוסיף לא אמרי' אלא מ"מ ק' כיון דאמרת דווקא קאמר ר"י כולל למה לא מודה גם בחמור כי האי ואדרבא לד' רש"י מובן יותר אריכות ל' הש"ס.

ובענין קו' השלישי' הנה רש"י באמת לא גרס לקמן וסבר שמואל ע"ש אלא דמ"מ ק' דבתר הכי פליגי רב אמי ור"א בחלב בחלב וקאמר הש"ס ג"כ דבאי' חל על אי' פליגי וק' קו' תוס' וכ"ת ה"ק הש"ס דבאי' מוסיף חל על אי' פליגי א"כ מאי מסקי' דכ"ע אין אי' חל על אי' אטו באי' מוסיף לכ"ע אין אי' חל על אי' אמנם לד' הרמב"ם בנקודה נפלאה מבב"ח אין קו' כלל.

תוס' ד"ה שפיר קאמר לי' פי' דאס"ד ר"י בתחב לו חבירו דווקא קאמר לפלוג ולתני בטהור בין תחב לו חבירו אלא ש"מ דבכ"ג קאמר ר"י בטהור חייב:

תוס' ד"ה וריה"ג בסו"ד ל"ל שבת הוא פי' בשלמא לד' רש"י אצטריך שבת הוא דל"ת יוה"כ דכולל הוא דחל ואצטריך יוה"כ הוא דל"ת שבת דמוסיף הוא אבל לד' תוס' דאי' יוה"כ לחוד אנו דנין ק':

תוס' ד"ה ור"ע י"ל דלמא מיירי התם בוולדות קדשי' וס"ל במעי אמן הן קדושין וחלב ומוקדשין בב"א אתי ונהי דלית לי' לר"ע ב"א היינו דלא חל יוה"כ אשבת דלא הוה מוסיף אבל במוסיף וב"א מודה ר"ע.

אלא די"ל הרי חלב איכא למ"ד דחדשי' ואוירא גרמי וא"כ מוקדשי' איכא חלב ליכא וצ"ל אפכא דס"ל וולדות קדשי' בהווייתן הן קדושי' ושוב חלב ומוקדשי' בהדי הדדי קאתי:

ושלחו מתם נ' דשלחו דלא נטע' ונימא כקו' תוס' דס"ד שייך אתם אפי' מזידין:

בע"ה בענין גי"ה נאסר לבני יעקב פ' ני"ה

והכ' וישאו בי ישראל את יעקב אביהם יל"ד והא מקמי הכי בפ' מקץ כ' ויבאו בני ישראל לשבור וכ' בפ' ויגש ואלה שמות בני ישראל ונ' דוודאי נקראו בניו של ישראל בני ישראל ע"ש שהיו בניו של ישראל אבל שם עצם שלהם לא היו בני ישראל כ"א לאחר מ"ת אמנם מכדי כ' וישאו בני ישראל את יעקב אבי' ל"ל הו"ל למכתב את אבי' ותו לא ש"מ משום דשם עצם שלהם הי' בני ישראל ואפי' בני בניו וקמ"ל את יעקב אבי' שהיו בניו ממש והיינו דמק' מהא קרא דווקא.

תוס' ד"ה לאחר מעשה התם לענין מצות פי' דלענין הי' להם קודם מ"ת דין בן נח ויל"ד אמאי לא משני הש"ס הכי לענין מצות קאמרי' ונ' דכיון דמ"מ מצינו שבני יעקב נקראו עכ"פ גם קודם מ"ת בשם בני ישראל שוב ל"ק דהו"ל למכתב קרא בני יעקב ולעולם לבני יעקב נאסר ולזה משני לי' דעכ"פ קודם מעשה לא נקראו בני ישראל כלל דזה אי אפשר:

בע"ה בענין אבר מה"ח פ' גי"ה

ד' ר"י ור"א הנה הא דדריש ר"א היקש לחומרא ולא דריש מעם הבשר לקולא משום דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן אבל מ"מ האי עם הבשר מאי דרש בי' ונ' להא גופא דבעי' משהו בשר דווקא ואפכא אין להק' רבנן האי היקישא מאי דרשו בי' צריכי לדגי' וחגבי' שאין בהם אבר מה"ח:

ואין להק' אמאי לר"י לא אצטריך האי היקישא נהי דאי' לי' אי' חל על אי' מ"מ הכא אי לאו היקישא הוה ילפי' מהבשר כרבנן דלא חל דא"כ לא ליכתוב רחמנא לא ה' ולא ו' לא היקש ולא הבשר.

תוס' ד"ה ור' יודא ומ"מ מוכח מהכא דר"א אפי' אי' מוסיף וחמור לי' לי' דחל על אי' אם לא נימא דמהכא יליף באמת.

תוס' ד"ה ור"מ ע' רש"א ובאמת נ' דצ"ל ובזבחי' ס"ט ושם איתא במתני' פלוגתא דר"מ ור"י אי שחיטה מטהר בעוף עי"ש וצ"ל אח"כ ובפ' טבול יום וכו'.

והנה בפ' השוחט מסקי תוס' דמודה ר"מ דאי' אינו זבוח איכא בחיה ועוף מוכח כן מדס"ל שחיטה מטהר טריפה מטומא' ומשו"ה ל"ש ליכא מידי ונ' דאדרבא זה הביאו לר"מ לדרוש כן דק' לי' דל"ל דכ' קרא תחלה וזבחת מבקרך וצאנך ואצטריך צבי ואיל להיקש על חיה ואצטריך הל"מ בעוף הו"ל למכתב וזבחת כאשר צויתיך והכל בכלל אלא ש"מ דמשום אבר מן החי דבתר הכי נקט בקרך וצאנך.

והנה התוס' מסקי שם דלר"ל ע"כ לית לי' ליכא מידי דהרי בח"ש איכא אבר מן החי וליכא אי' אינו זבוח ואפשר לדבריו אלו כיון הדרישה שהניח הש"ך סי' ס"ב בצ"ע ודייק מזה דבאמת גם לב"נ מותר ומ"מ דברי' כנגד הש"ס ולכאורה הי' התוס' יכולין לשנות דלר"ל ר"מ כר"ש ס"ל דאי' לי' כ"ש למכות ור"ל גופא הוא מרא דשמעתא במכות שם וכן אנו צריכין לכאורה לפ' לר"א דק' לכאורה דל"ל קרא דחל אי' אבר אאי' טמאה הרי באבר מן החי לא בעי' כזית בשר ובטמאה בעי' כזית בשר וא"כ בלא קרא חל אי' אבר על אי' טמאה כיון דלית לי' דרשה דהבשר ולר"י ניחא דמ"מ גם ח"ש אסור מן התורה וחמור על קל אינו חל אבל לר"ל ק', אע"כ לר"ל ר"א כר"ש ס' דס"ל כ"ש למכות וא"כ גם לר"מ נוכל לשנות הכי ונ' דמ"מ הוצרכו תוס' למיחת להא מלתא דר"ל לית לי' מי איכא מידי דהנה לדידן עכ"פ אבר מה"ח צריך כזית ולב"נ אמרי' בירושלמי לא נאמרו שיעורין לב"נ וא"כ שוב יק' מי איכא מידי א"וו לית לי' לר"ל דס"ל ח"ש מותר מה"ת ליכא מידי וכו' אם לא שנאמר דר"ל פליג אדרב דאמר אבר מה"ח צריך כזית וזה דוחק.

והנה ד' הכ"מ פ"ט מה' מלכים דהרמב"ם ס"ל דב"נ אינו מצווה על אבר מה"ח בעוף וד' צ"ע כיון דבישראל פסק הרמב"ם בה' מ"א דחייב על עוף מהי"ת נחלק בב"נ מאחר דאדרבא ב"נ מוזהר יותר על אבר מן החי מישראל ותו דע"כ הא דב"נ חייב על הטמאי מבשר בנפשו דמו ילפי' דנאמר לב"נ ולא תאכל הנפש הוא אזהרה לישראל ועי"ז נשני' בסיני וא"כ מהי"ת נילף מבשר בנפשו בהמה וחי' דווקא וצ"ע.

אמר רב אבר מה"ח צריך כזית ע' רש"י לכאורה הו"מ רש"י לפ' דרב אשמעי' דלאו בברי' תלי' מלתא אמנם א"כ יק' מאי קאמר רב אכילה כ' בי' נהי דכ' אכילה מ"מ דלמא אכילה אצטריך שאינו צריך שיאכל כולה כמו שהקשו תוס' לעיל גבי פלוגתא דרבנן ור"י א"וו רב לא קאמר כ"א ע"ז שכ' רש"י וכ"ת מ"מ קו' תוס' במקומה כבר תי' תוס' לעיל אלא שדבריו צריכין ביאור ונ' לי כוונתם כיון דאמרה תורה עם הבשר א"כ הקפידה תורה על בשר דווקא ואס"ד בעי' כולא אבר ממילא הו"ל עם בשר ולולי דברי' נ' לתרץ בענין אחר דאס"ד בעי' כולא אבר הרי לא ימלט שיהא בכולא אבר רוב פעמים כזית בשר וא"כ בלא"ה משום בשר מה"ח מחייב וכי נימא דקרא לקנותא אצטריך א"וו לא בעי' כולא אבר.

אלא אי ק' הא ק' כדמק' הש"ס לקמן לרב מאכל צפור טהורה לימא ברי' שאני וצ"ל דידע הש"ס דרב אפי' בברי' קאמר דאס"ד דברי' רב מודה והא דאשמעי' דצריך כזית בלא ברי' וכי מהי"ת נימא דאי לא כ' רחמנא אכילה א"צ כזית א"כ בשר מן החי דכ' רחמנא היכי

משכחת לה הרי אין אבר בלא בשר ומה לי אכל כ"ש בשר או כ"ש אבר א"וו רב אברי' גופא קאי דאפי' בברי' צריך כזית ושפיר מק':

ולכאורה יל"ד כיון דכבר שני לי' הש"ס במשהו בשר אמאי הדר מק' בשלמא אידך קו' מפלוגתא דר' ורשב"א שפיר ק' לי' משום דק' לי' מי איכא מידי אבל מדרב מאי ק' לי' אמנם עפ"י ד' תוס' א"ש דמ' לי' כ"ש דרישא דומיא דכ"ש דסיפא וע' בתו"ח דמיישב למסקנא ג"כ.

הנה לכאורה צ"ע מאי ק' להש"ס מי איכא מידי דלמא רשב"א הק' כיון דבעלמא באבר שיש בו כזית ע"י משהו בשר גידין ועצמות ר' מודה וכי גרע שלימה ממקצתה אא"כ לא מק' לר' מידי דהרי טעמא דר' משום דלאו לאיברים עומדת ובשלמא אי מני' ובי' מק' ק' לי' הרי כל הראוי' לבילה אין בילה מעכבת בו.

אמר רבא את"ל וכו' הנה י"ל דרבא תרוויי' בהדדי קאמר ואביי אתרוויי' כחדא מק' לי' והש"ס נקט לה פסקי פסקי אבל הא דרבא אצטריך לאשמעי' בין לר' ובין לרשב"א נ' דבשלמא לר' דמהני מעשה שפיר מסתבר דמחשבה כמעשה אבל לרשב"א דס"ל לאיברי' עומדת דתיהני לי' מחשבה הא וודאי לא ס"ד כלל ושפיר אצטריך לי' לרבא לאשמעי'.

רש"י ד"ה לא תאכל הנפש לכאורה מאי ק' לי' לרש"י הרי בשר אצטריך לדרשא דרבנן דלעיל דכל שבשרו מותר אא"כ לר"ל וודאי מק' מנ"ל לרבנן פ' לבשר מן החי אלא ע"כ קרא כפשוטו וודאי דרשי' לי' לבשר מן החי דהרי מצינו שאסרה תורה לב"נ אבר ובשר וחזרה ונשני' אבר בסיני ובוודאי גם בשר כשני' ורבנן דרשי' מהא דשינה הכ' ולא כ' כמו לב"נ בשר בנפשו לא תאכלו אלא ש"מ דר"ל עם הבשר כלומר אם אתה אוכל הבשר אבל גופי' דקרא לא אצטריך לדרבנן ודנימא דבהא פליגי ר"י ור"ל וודאי נ' דוחק ולזה כ' רש"י מ"ש ליישב גם אליבא דר"י:

רש"י ד"ה בשדה ד' רש"י ותוס' דמ"ל בשדה דריש ר"י ומשו"ה ק' להו לתוס' הרי בשדה אצטריך וכן למה יחשב לאו א' אמנם מה"ט נ' דס"ל להרמב"ם דבשדה דרשי' רק איצא חוץ למחיצתו ובשר מן החי מטריפה גופי' יליף לי' ר"י דמה לי טריפה כולא או טריפה מקצתה מ"מ לא נשחט הבשר הזה הנתלש ולק"מ:

וצריך. ביאור לד' תוס' כיון דעכ"פ מבשדה דרשי' כמה דרשות למה לא יחשב זה לאו שבכללות וצ"ל דכולא מלתא דחוץ למחיצה מקרי ענין א' ואין זה דומה לנא ומבושל דב' ענינים שאינם דומי' כלל הן אלא שאינם צלי אש ולולי ד' תוס' נ' דעיקר קרא וודאי לבשר מן החי אתא ואידך אסמכי' רק אקרא זה ואולי באמת לא מלקי' עלייי':

והנה גם קו' תוס' למה לא יחשב בשדה וטריפה לב' לאוין כמו נא ומבושל י"ל ג"כ מדכ' קרא ובשר בשדה הך וי"ו ברישא דקרא מאי עבידת' א"וו לעשות מהם לאו א' כאן בבהמה א' נ' דגם המק' ידע דאבר מן הטריפה מיירי בבהמה א' אלא דמ' לי' דגם שקלא וטריא דלעיל קאי אבהמה א' דבב' בהמות פשיטא דמחייב שתים ולמסקנא באמת טרח רש"י ליישב.

תוס' ד"ה מר סבר מבואר מד' תוס' דאבר מן החי לא מקרי כולל ולכאורה אמאי לא הכי חל גם אגידין ועצמות וצ"ל דגם בטריפה נהי דלא לקו אגידין ועצמות מ"מ איסורא דאוריי' מיהא איכא דלא גרע מכ"ש:

תוס' ד"ה ומר סבר בסו"ד ע' רש"א ונ' להסביר תי' רש"א דוודאי ר"ל אי הוה מספיק לי' דרשא דרבנן הוה נקט לה אבל לא מספיק ליה משום דס"ל מין שבשרו אסור קאמר ולהכי קאמר לסברא דילי' אבל רבנן וודאי דפליגי אסברא דר"ל דאי ס"ל כר"ל לא אצטריכו לדרשא דידהו ואין זה ק' על ר"ל כיון דבמאי דפליג עליי' אי' להו תנאי דכוותי' ס"ל:

גמ' ואיבע"א דכ"ע לאיברי' יל"ד מאי דוחקא לש"ס לאוקמא דר"י דלא כר' ולמימר דס"ל אי' חל על אי' וכ"ז דלא כהל' ונ' דהנה ד' רש"י דהא דאמרי' בהמה בחיי' בחזקת אי' היינו אבר מן החי והתוס' הקשו עליו בכמה מקומות דהרי לא מחזקי' מאי' לאי' ומסקי' דהיינו בחזקת אי' אינו זבוח אמנם בפ' שבועות שתים בתרא הק' על דברי' מסוגי' דאי בהמה לאו לאיברי' עומדת ואין אי' חל על אי' א"כ לעולם לא משכחת לי' לאי' אבר מן החי דלא מצי לחול על אי' אינו זבוח ואפשר דמה"ט חזר בו הש"ס ומוקי לדר"י דאי' חל על אי' ולדר"ל דלא לאיברים עומדת וא"כ אבר ואינו זבוח בב"א קאתי.

וע' כד' רש"י דדייק מאי דאמרי' לר"ל לא חייל דר"ל דמתלי וקאי ודייק רש"י דלא דמי האי מתלי לשאר מתלי דבעלמא דהתם ס' אם יחול כלל אבל הכא לאחר שחיטה וודאי חייל וכשחל חל למפרע דלאחר שחיטה ל"ש טריפה.

רש"י ד"ה ומ"ד שתים ואי' טריפה וחלב חלו בעת לדתה טריפה אגב שיטפא נקט דבלא"ה חל על חלב כדילפי' לקמן מקרא:

תוס' ד"ה דאי' חלב וי"ל הנה מגמ' דכריתות שהביאו תוס' מוכח דלא כהאי תי' דאל"כ האיך ילפי' ממאי דחל אי' מעילה על אי' חלב באי' חל על אי' שאני חלב דכל אי' חלין עליו ומה"ט כ' תוס' לקמן בתי' לד' רבא דמגו דחל ולא כ' כמ"ש הכא משום דבאמת מגמ' דכריתות מוכח דלית לן הך סברא ומזה יש להק' על הלח"מ דנקט בשיטת הרמב' סברא זו לדינא וק' כמו כן עליו מגמ' דכריתות ובלא"ה ג"כ צריך להוסיף על דבריו למה

באבר ניחא להרמב' למנקט שנטרפה בו ולא בחלב דלא שכיח שתטרף ע"י חלב והתוס' שכ' כן נ' דס"ל כד' הרמב"ן דבכוליא בחלבא מיירי ומיירי שחתך מהכוליא עם החלב וכמ"ד לעיל פ' א"ט דדווקא נוטל הכוליא כשר ולא נחתך:

ובסו"ד ע' רש"א נ' הכוונה דהתוס' רצו ליישב לרבא דלית אלא חדא אוקימתא דל"פ דר"י אדר"י ולאביי באמת ר' אמי ור"ח בר אבא פליגי באידך דר"י מר מוקי לה כהאי אוקימתא ומר כהאי הנה מה שפי' רש"י דאבר מן הטריפה מיירי מחיים היינו לכאורה משום דלמסקנא מסקי' שנטרפה עם יציאת רובה א"נ דאי מיירי שלא נמצאת טריפה עד לאחר שחיטה דלמא לבתר הכי נטרפה אלא דצ"ל דמיירי שהיתה טריפה שנולד ע"כ מן הבטן כה"ג הוה מזכיר הש"ס אלא דאכתי ק' למה כ' רש"י ואכל בחיי' דלמא לא אכל עד לאחר שחיטה כיון שרק תלש מחיים א"וו דרש"י בא לומר שמיירי שאכלה אפי' בחיי' וכגון דהוה טריפה מחיים וזה עיקר כוונת רש"י דלא נצטרך לדחוק דמיירי שלא אכל עד לאחר שחיטה:

רש"י במאי פליגי מ"ט דמאן דפטר לכאורה אדרבא מאן דפטר משום דאין אי' חל על אי' אא"כ למה קאמר הש"ס לר"י ניחא א"וו דבשלמא לר"י אתי' אי' טריפה דהו"ל אי' מוסיף וחל על אי' אבר אפי' לר' דמסתמ' קיי"ל כוותי' בלאו לאיברי' עומד':

בע"ה בענין הנאת גרונו ומעיו פ' גי"ה

הנה לא רצה רש"י לפ' חלקו מבחוץ כפי' ה"ה בשיטת הרמב' דר"ל שחלק הבשר מעל העצמות דא"כ תינח חלקו מבחוץ אבל חלקו מבפני' מא"ל וכי יקלוף בשניים הבשר מעל העצמות וכ"ת ה"נ מ"מ מאי מק' הש"ס ור"ל היכי משכחת לה וכי לא סגי דלא אכל כה"ג וזה באמת ק' על פי' ה"ה בד' הרמב' ולבד מה שהק' הלח"מ שם ואמנם גם אתי' הלח"מ ק' דלמא לא היא דווקא חלקו דליכא כזית פטר ר"י ולא חלק הבשר והאבר נשאר בכזית וצ"ע.

ואמנם מה שלא פי' רש"י כפי' תוס' דר"ל שחלקו קודם שהכניסו מרומז בסו"ד התוס' דע"כ ר"א אפי' בגוונא דנקט רש"י מחייב מדקאמר מחוסר קריבה וכו' ול' זה כי מיירי שלא נתנו בב"א לתוך פיו באמת ק' אי ר"י מיירי דאפי' נתנו בב"א לתוך פיו כמ"ש תוס' ק' מאי קאמר ר"א מחוסר קריבה לאו כמחוס' מעשה הרי גם הקריבה לא מהני וצ"ע.

והנה ד' התו"ח דבאמת בד' ר"י גם רש"י מפ' כתוס' מדכ' רש"י סמוך לבית הבליעה ואכתי לא ידענא למה נקט רש"י סמוך לבית הבליעה וכי עד סמוך לבית הבליעה צריך להיות שלם לר"י אתמהה ומ"ש רש"י כן נ' אדרבא לר"ל קאמר דסתמא דמלתא סמוך

לבית הבליעה לא ימלט שירד כ"ש תחל' קודם שירד השאר וכ' רש"י כן משום קו' הש"ס היכי משכחת לה.

ובענין קו' תוס' על רש"י הנה מה שהק' תוס' וכי לא יכול לבלוע כזית פי' לדברי' דיקח בפיו ב' זיתי' ויבלע מהם כזית בב"א בשלמא למסקנת התוס' לא ק' שיקח כזית ויבלענו דהיינו שלא ילעסנו כלל דזה הוה שלא כדרך אכילה דדרך אכילה ע"י לעיסה ומשני בגרומתא דהוה דרך אכילתו בכך אמנם ד' רש"י דק' להש"ס דהנה וודאי לא ס"ל לר"ל דשאני אבמה"ח משאר אי' דבשאר אי' סגי שיקח כזית לתוך פיו ובאמה"ח אינו חייב עד שיקח ב' זיתים אתמהה וכן הוא לענין שיקח כזית ויבלענו בלא לעיסה דגם לענין זה לא מסתבר שיהא לר"ל אבמה"ח משונה משאר אי' ומעתה שפיר הוצרך לשנות דמשכחת גם באבר מן החי דחייב אכזית א' בלא לעיסה והוה דרך אכילתו דהיינו בגרומתא ומעתה לכאורה אדרבא הסוגיא רהטא שפיר טפי לפי' רש"י דעיקר קו' הש"ס לא הי' כ"א אכזית וכ"כ רש"י בהדיא לא משכחת לה דחייב אכזית ואמנם למסקנא לאו דקאמר ר"ל דדווקא בגרומתא חייב משום אבר מן החי כ"א ה"ה בכל אבר מן החי חייב אלא דבשאר איברים צריך שיקח ב' זיתים ולד' תוס' הא מלתא ק' טובא דנימא שאינו חייב לר"ל כ"א בגרומתא:

ולענין מה שהק' עוד מ"ש אכילת מעיו לר"ל מהנאת גרונו לר"י ג"ז יישב רש"י בעצמו במ"ש אכילת מעיו בשעה שיורד לתוך מעיו הנה דייק רש"י דלר"ל לא מקריא ההנחה בתוך מעים אכילה כ"א הירידה ולק"מ:

והנה מאי דאיבעי לר"ל אי אבר מז החי חידוש או לא נ' דה"ט דבאמת חרצן דנזיר לא עדיף ואולי גרע מגידין ועצמות דאבר מן החי אלא דאיכא למימר דמ"מ תרוויי' חידושי' מקרי וכדאמרי' פ' ג' מינין שאני נזיר דאפי' חרצן אסור לי' ונ' דהך איבעי דמיא לאיבעי דאביי בסוגי' דטפת חלב אי בב"ח חידוש הוא ופי' רש"י דהאי לחודא שרי או דלמא כיון דאשכחן כה"ג גבי כלאים תו לא מיקרי חידוש וה"נ דכוות' הוה וע' בסוגיא דטע"כ בארנו דבכיון נקט רש"י האי חי' ולא חי' דתרי לי' דאי היה מסיק אביי להאי חי' שוב לא הוה מס' לי' אי חידוש הוא:

והנה ר"א שנחלק על ר"י ור"ל לאו ר"ל דלדידי' לא הוה אבר מן החי חידוש דמ"ט יאמר כן וניחא לי' למימר דאפי' הוה חי' מ"מ מחייב מטעם מחוסר קריבה וכוונת דבריו דכל הראוי' לבילה אין בילה מעכבת בו:

ובענין פלוגתת ר"י ור"ל י"ל דנחלקו בפלוגתא דחזקי' ור' אבהו דר' אבהו יליף מנבילה דבל' אכילה נכלל גם הנאה ועל איזו אופן א"וו אכילה היא הנאת גרונו ושפיר שייך

דהנאה בכלל אכילה ור"ל כחזקי' דבאמת אין הנאה בכלל ל' אכילה עד שיפרט לך הכ' לא יאכל וא"כ אכילה כפשטה הנאת מעיו:

והנה למדתי מד' רש"י שכ' בד' רב אסי לקמן דלר"י אף הנאת גרונו בכלל אכילה אבל הנאת מעיו וודאי מודה ר"י דהוה אכילה ובהכי א"ש דלא נקט הש"ס גוונא דלר"י פטור ולר"ל חייב דהיינו שתחב לו בבית הבליעה לר"י פטור אלא ש"מ כה"ג גם לר"י חייב:

והנה הוה ק' לי לד' רב אסי אמאי אמרי' בברכות פ"ק דמטעמת אינו טעון ברכה ומ' התם דגם רב אסי הכי ס"ל בשלמא לענין תענית שפיר דהנאה לא קביל עלי' כדאמרי' אבל לענין ברכה מא"ל אמנם לד' הרא"ש שם א"ש דילפי' ברכה לפני' מלאחרי' ומה התם בעי' הנאת מעיו דושבעת כ' ה"נ בלפני' וכ"ת מ"ש הנאת גרונו מהנאת הריח מיהת הנאת הריח מקרא ילפי' דבר שהנשמה נהנה ממנו וע' בכ"מ ה' ברכות שם.

והנה

עפ"י מ"ש דר"י מודה בהנאת מעיו מסולק הספק של המ"ל פי"ד ממ"א אי כרך אי' בסיב ובלעו חייב לר"י דוודאי חייב על הנאת מעיו ופי' הירושלמי כפי' קמא של פני משה על הפת ודנקט אלא משום סיפא דחייב שתים ובמצה ה"ט דלא יצא דאטו אם שרוי מצה במעיו יודע שמצה אכל עיקר מצות מצה אם בשעת אכילה לכה"פ נגע מצה בגרונו וכ"מ דר"ל מודה התם דבאי' היא דקאמר דעכ"פ שבע מן האי' דאל"כ כ"א כד' המ"ל דר"ל פליג אדרבא הו"ל לרבא בע"פ למימר כרכו בסיב פלוגתא דר"י ור"ל ואנא ידענא דהל' כר"י דהרי קאמר רבא ביבמות בכולא ש"ס הל' כר"י לגבי ר"ל בר מתלת א"וו כדכ'.

מה שרצה מהר"ם פאדווא להגי' בדר"י ור"ל לפי פי' הכ"מ אפכא צ"ע דהרי ר"י לטעמי' דס"ל הנאת גרונו בעי'

בע"ה בענין ידך (**מהדורא בתרא**)

שנתבשל בה גי"ה י"ל דלהכי נקט בה לאוריי דנתבשל דווקא מדלא נקט נצלה דאי הוה נקט עם הייתי אומר לעולם ה"ה נצלה אלא דאורחא דמלתא לבשל עם הגיד למלאות הקדרה בשר אבל לא לצלות הגיד עם הירך דהיינו כ"א בפ"ע לכן נקט בה דפי' שלא הוסר עדן.

אמנם עוררני תלמיד א' דלמאי שכ' הג"א דמה"ט בירך לחוד משערי' ולא בכל הקדרה משום דהו"ל אי' דבוק א"כ אצטריך למתני בה למימר שלא הוסר ממנה.

רש"י לא שנו נ' כוונת רש"י לכאורה מאי מק' הש"ס דלמא ה"ק שמואל ל"ש דאם אין בה בנו"ט מותר ואפי' קליפה לא בעי כ"א אלא נתבשל אבל נצלה אפי' אין בו בנו"ט

צריך קליפה אא"כ עיקר מלתא דאשמעי' שמואל חסר מן הספר דהרי לא קאמר שמואל בהדיא דצריך קליפה א"וו דלקולא קאמר שמואל והן ד' רש"י:

גמ' ובחלב אסור ע' תו"ח וי"ל דאי לאו דמשני שאני חלב דמפעפע הייתי אומר דר"ה מיירי שלא הי' ס' ור"י מיירי שהי' ס' אבל השתא דמשום מפעפע נגעו בה מ' להש"ס כהרא"ה דבפעפוע ל"ש לשער בס' דאין הפעפוע מוליך הטעם בשום ושפיר מק' ובחלב לא.

ודע לד' התו"ח צ"ל דהא דאר"י עד שמגיע לחלבו קס"ד השתא לפ' דמשהגיע לחלבו ולמטה הכל אסור.

רש"י כוליא בחלבא י"ל כיון דקרמא מפסיק שוב הו"ל כחלב כחוש דאינו מפעפע משום דיורד טיף טיף.

תוס' ד"ה אבל נ' דקו' היתה כיון דבמתני' ע"כ ר"ל בנו"ט בס' א"כ גם בבריי' ה"פ וע"ז דחו תוס' דבמתני' מפ' תנא בהדיא אבל לעולם היכא דתנן סתמא מ' נו"ט ממש דהיינו טעומא והנה תי' ראשון של תוס' לכאורה לד' רש"י דס"ל דגם באיכא ס' צריך קפילא אינו מספיק ודע דגם הכא נוכל לאוקמי שיודע כמה בלעא קדירה כגון שלא בישל בה כ"א פ"א אלא שזה דוחק וגם תי' שני ק' לרש"י דהרי גם בתרומה ס' מיהא בעי'.

ונ' לד' רש"י ליישב ע"ד אחר דוודאי ידע רבא דיל"פ בנו"ט היינו ס' אלא מדתנא תרומה בהדה ובתרומה בעי' מאה וא' לרש"י גם במין בא"מ ול"ש למקרי בבב"ח ס' נו"ט ובתרומה ק"א א"וו נו"ט ממש קאמר.

א"נ י"ל דק' בשלמא בבב"ח שפיר י"ל אפי' ביודע שיש ס' אסור לבשל חלב משום מבטל אי' לכתחלה אבל בתרומה סתמא דמלתא בכהן מיירי ומאי מבטל אי' שייך אלא וודאי מיירי פחות מס' דיוכל לבא לידי תקלה ונו"ט ר"ל טעימא וא"כ ה"ה ברישא מטעימא מיירי:

רש"י אמור רבנן בס' כוונתו דאפי' בא"מ ס' בעי' עכ"פ וקפילא לחומרא הוא דמהני וכבר בארנו במה"ק ד' רש"י וע' ד' רש"י דדייק מדמחלק בין היתירא לאי' מ' דבהיתירא לא סמכי' כלל אגוי והטעם משום שנוכל לברר ע"י ישראל ואולי ד' רש"י דווקא בגוי לא סמכי' כ"א לחומרא אבל בישראל אפי' לקולא סמכי' וא"כ מיירי בהיתירא פחות מס' ובעי' דווקא כהן

רש"י כבוש בחומץ ותבלין נ' דרש"י ג"כ מודה לד' הש"ך דחומץ לא מקרי דבר חזק כ"א מכח התבלין הוא דהוה חריף ואמנם מ"ש רש"י וכבש ב' אי' והיתר יחד נ' שכ"כ לתרץ

מתני' דמ' תרומות דתנן כל הנכבשין זע"ז אסורים רמז דבכל ענין אוסר כבוש לזה כ' רש"י דהתם מיירי שכובש אי' והיתר יחד ע"י חומץ ותבלין:

והנה מסיק הש"ס קשיא ול"ק תיובתא די"ל דגם רבינא ס"ל מליח כרותח דצלי אלא דס"ל שומן גיד מפעפע וכ"ת ק' דשמואל שמואל אמתני' קאי ותנא דמתני' ס"ל יש בגידין בנו"ט ועל הגיד אנו דנין ומיירי שנטל משם השומן וע"ז קאמר שמואל קולף וכו' אלא נ' להש"ס דוחק לפ' כה"ג מתני' שהגיד לא ניטל והשומן ניטל:

והנה הר"ן מדמה מליח לרבינא דס"ל ככבוש למ"ש הרא"ה דחלב מפעפע לא בטיל ולא ידענא הדמיון התם הצלי גורם שלא יתפשט אלא שהחלב מ"מ מתפשט מ"מ מס' אי נתפשט בכולו משא"כ למאן דאי' לי' מליח כמבושל אין זה ענין וצ"ע.

ובחתיכות יל"ד בחתיכות למאי אצטריך ונ' דס"ד כיון דבאמת עיקר הטעם הוא ברוטב צריך בחתיכות לחוד ס' לבטל כל הרוטב קמ"ל דלא היא כ"א אמרי' דהאי' נתפשט בשוה.

פי' ד' רש"י במאי דבלעא קדרה ע' ברשב"א ור"ן ולולי דברי' הייתי מפ' ד' רש"י כי"מ שהביא הרשב"א ומיירי שידעי' דבשעה שנפל הי' ס' ומאי דדחה רש"י מרב אשי דמשם מבואר דכמה דאתי השתא קמן משערי' ולא משגחי' במעיקרא כלל וע"ז סיים רש"י דאין לפ' גם לי"ב דשמעתין כס"ד דרב אשי לקמן דהיינו שההיתר משערין כבתחלה ולא האי' דא"כ הוה דחה הש"ס גם כאן אטו דהיתירא בלע.

וע' לח"מ מ"ש בפי' ד' הרמב"ם וצ"ל לדבריו דהרמב"ם ס"ל כי"מ ברשב"א דלי"ק לחומרא דאל"כ למה לא פסק כלי"ק לקולא.

כ' רש"י על בצל וקפלוט ומיירי דליכא קפילא ויל"ד הרי לרש"י בעי' ס' אף דאיכא קפילא ויל"ד מכאן דדווקא בשיעור ס' ס"ל לרש"י הכא דאף אחר ס' בעי' קפילא אבל לא במאה דס"ל לרש"י דבס' הוא דבעי' קפילא משום דנהי דרוב נו"ט אינם נו"ט יותר מס' מ"מ מיעוטא המצוי הוה דאף יותר מס' נו"ט ע"כ צריכין קפילא משא"כ במאה דאפי' מיעוט המצוי לא הוה יותר ממאה אפי' קפילא לא צריך וס"ל לרש"י דמ"ד בצל וקפלוט היינו שיעור מאה דלקמן ולהכי כ' רש"י דמיירי דליכא קפילא דאי איכא קפילא לכ"ע סמכי' ביותר מס' וא"צ לשער בבצל וקפלוט ובזה מיושב קו' התו"ח דלמה לא קאמר הש"ס דפליגא דרבא דאמר לעיל בס' דהיינו דהש"ס סמך על סוגי' דלקמן דפליגי אליבא דריב"ל אי בס' אי במאה.

וסיים רש"י ואכתי לא איפסק הל' בס' כוונתו דלמה לא קאמר ר"י בהדי' כמה הוא שיעור בצל וקפלוט אם הוא ס' או מאה לזה כ' רש"י ואכתי לא איפסק הל' ר"ל דבדורות

הראשונים היו רגילין לשער כבשר בלפת ובא ר"מ ואמר שישערו כבצל וקפלוט אבל ליתן שיעור לא הי' עדן רגיל גבייי':

גמ' ולישערינהו בפלפלי' וכו' וק' א"כ לא יבטל אי' לעולם ונ' דה"ק לי' כשם שאין משערין בפלפלי' משום דהו"ל מיעוט אי' שנותני' טעם כ"כ לא נשער בבצל וקפלוט משום דרוב אי' אינם נו"ט יותר מבשר בלפת וא"ל דלעולם חיישי' גם למיעוט אבל יותר מבצל וקפלוט אפי' מיעוט ליכא:

בע"ה בענין גיד וכחל (מהדורא בתרא)

גיד בס' יל"פ המשך ד' ר"ן כך דהנה ד' הר"ן דגיד ר"ל שמנו של גיד ולא הוה כ"א דרבנן וס"ד דסגי בס' בהדי דידי' קמ"ל דבאי' ס' לבר מדידי' וע"ז קאמר ול"ת דכחל דג"כ דרבנן בעי' כמו כן ס' לבר מדידי' לא היא כ"א כחל מן המנין וע"ז קאמר וא"כ טעמא לכאורה משום דבשומנו של גיד נתערב גוף האי' ובכחל לא נתערב כ"א פליטה ותימא גם בפליטת אי' דאוריי' כמו ביצה ג"כ סגי בהדי דידי' לא היא כ"א ביצה בס' דהיינו פליטת הביצה וכמ"ש הראשוני' דביצה עצמה סגי ברובא ואין ביצה מן המנין וכ"ת כחל טעמא מאי מקילינן ה"ט משום דכחל מין היתר וכמ"ש רש"י:

ואמנם כוונת רש"י נ' דד' רש"י כד' הראב"ד ופי' ד' הראב"ד דאלו קרעו לכחל ואח"כ בישלו הי' מותר והיינו דהוה מין היתר ולכך ל"ד שאר אי':

וסיים רש"י בסוף הענין כחתיכת נבילה וכדתנן במתני' בזמן שמכירו בנו"ט נ' כוונת רש"י לד' הרשב"א דבמתני' לא אבעי' לי' דידעי' שפיר דבדידי' משערים משום דכל החתיכה הו"ל אי' משא"כ בכחל דהכחל עצמו היתר דהרי הוא מן המנין ואמנם בתר דמשני לי' שויוה רבנן כחתיכה דנבילה שוב הו"ל כשאר חתיכות נבילה דמתני' וא"ש דבדידי' משערי':

והנה לכאורה למאי דקאמר הש"ס דאי במאי דנפק מני' מנא ידעי' א"כ ק' על הרמב"ם שכ' לשער בכל תערובות באומד הדעת וא"כ הכא מ"ש אמנם בשלמא התם ידעי' עכ"פ כמה היתה הקדרה מתחלה ומשערי' כמה בלע האור וכמה בלע הקדרה וכל כי האי נוכל לשער באומד משא"כ בכחל לא ידעי' מידי':

תוס' ד"ה אלא מעתה ע' רש"א עיקר קו' דאם גם תי' התוס' קו' המק' האיך היא מ"מ עדן ק' מנ"ל למק' למידק הכי וזה לכאורה לא תי' התוס' ונ' לפ' דלתי' קמא ה"פ דהבעל איבעי' הכי אבעיא לי' הא דנפל לקדרה אחרת דאוסר טעמא מאי טעמא משום דשויוה כחתיכת נבילה וא"כ פשיטא דבדידי' משערי' או דלמא הא דאוסר משום דלא נפיק כולי' מני' וה"ט דבמאי דנפק מניה משערי' וצריכי' לראות אי נפק כולו או לא ואם לא

נפק כולו אז נפל לקדרה אחרת אוסר וע"ז משני לי' פשיטא דבדידי' דאי במאי דנפק מני' וא"כ ע"כ לא כחתיכת נבילה דאי שויוהו בקיצור הו"ל לשנויי בדידי' משערי' ואנא ידענא טעמא מאי וא"כ כיון דחתיכת נבילה לא הוה אמאי אוסר בקדרה אחרת בשלמא לבעל האבעי' אי ס"ל במאי דנפק מני' א"כ צריכין לידע אי נפק כולו או לא מיירי ר"י ברי' דרב משרשיא היכא דלא נפק כולי' משא"כ לדידך דאמרת בדידי' משערי' א"כ לא צריכין לראות אי נפק כולה וא"כ למה סתם ר"י דבריו ואמר נפל לקדרה אחרת אוסר ובתי' ב' ה"פ דכיון דבדידי' משערי' א"כ עכ"פ משכחת לה שיצא כולו דאל"כ לכה"פ נשער שיעור עור הכחל וא"כ כיון שי"ל שיצא כולו בקדרה ראשונה דאתחזק חלב אי' שפיר יש להחמיר משא"כ בקדרה שניי' למה נחמיר מספק:

בע"ה בענין ביצה (**מהדורא בתרא**)

הק' הראב"ד הובא ברשב"א דלמא ר"נ אביצה גופא שנתערב' קאי ונ' ליישב דא"כ פשיטא לי' לר"נ דביצה בס"א בהדי דידה ויק' שוב קו' הש"ס שני גדולי הדור לא פירשו הדבר א"וו אינהו מיירי לקמן בביצה עצמה שנתערבה כגון לאחר שטען והחמירו בה כמ"ש הרמב"ן משום דיש מהם קטני' משא"כ ר"נ מיירי בפליטה ולא החמירו כ"כ משום דבלא"ה הקליפה מצטרפת לבטל:

אמנם גם התוס' כבר ישבו קו' הראב"ד דכיון דר"נ דנקט ביצה דווקא ע"כ בא לאשמעי' דלא אמרי' כמיא דביעא בעלמא וא"כ ע"כ בפליטה מיירי וכ"ת למסקנא דמיירי בביצת אפרוח מאי קמ"ל ר"נ י"ל דס"ד דע"י שהיא בתוך הקליפה לא נצטרך ס' וכד' הירושלמי דגם הקליפה מעלה את האי'

רש"י בהדי אחרינא נ' כוונתו דלכאורה י"ל הא דאמרי אינשי כמיא דביעא היינו ביצה עם ביצי' משא"כ ר"ל מיירי ביצה עם שאר תבשילין ואזל תבשיל ומפטם לה למיא דביעא אמנם ר"נ סתמא קאמר מ' דאפי' כי מבשל לה בהדי אחרינא בעי' ס':

רש"י ד"ה השתא וי"ל ד"ה הא עכשיו קיימי' דלא נימא כמיא דביעא בעלמא ונ' כוונת רש"י דמ"מ לגבי אפרוח מקרי מיא דהרי אפרוח נבילה גמורה הוה:

תוס' ד"ה ואבעיא להו ע' רש"א ותי' דחוק וע' תו"ח ונ' די"ל דריב"ל בעצמו הוא דאמר לקמן כל אי' שבתורה בס' וכאן קאמר בס"א וא"כ כי היכי דבס' לקמן היינו לבר מדידי' ה"נ ס"א דביצה לבר מדידי' ואמנם הני גדולי הדור הא גופא מס' להו אי כל אי' בס' היינו לבר מדידי' א"כ ה"נ ס"א לבר מדידי' או דלמא ס' דשאר אי' בהדי דידי' וה"נ ס"א דביצה בהדי דידי':

והנה. נחלקו הרמב"ן והרמב"ם בטעמא דבעי' בביצה ס"א ונ"מ דלהרמב"ן אפי' בביצת עוף טמא כי מבשל לה בלא קליפה בעי' ס"א ולהרמב"ם דווקא אפרוח ולהרמב"ן אפי' כי טרפן ולהרמב"ם כי טרפן תו לא הוה ברי' ונ' דגם ד' תוס' דס"ל דגם בקו"ד בעי' ס"א משום דשדא תכלא בכולא להרמב"ם ברי' מיהת לא מקריא ולא בעי' ס"א:

בע"ה בענין ביטול ח"ש פ' גי"ה

נ' דגם מר בר ר"א ידע דח"ש דאוריי' אלא דהוה ס"ל דכזית כיון דבכא"פ דאוריי' הוא בעי' ס' מבוררי' משא"כ ח"ש דלא אתי לידי דאוריי' גם בתלתי' או באומד הוה סגי דלא יהיב טעמא וא"ל אבוה חדא דגם בשיעורי' דרבנן לא מזלזלי' ואף דלא אתי לידי אי' דאוריי' ותו הא אר"י ח"ש אסור מן התורה בפ"ע מיהת וכיון דעיקר האי' דאוריי' למה נקל בתערובות:

והנה כ' רש"י מכל חלב ואף דר"י גופי' לא קאמר פ' יוה"כ שם כ"א מטעם דחזי לאצטרופי היינו משום דר"י איוה"כ קאי דהו"ל אכילת היתר רק בזמן אי' ושמא יאמר האומר דלא ילפי' מחלב דהו"ל אכילת אי' ולהכי קאמר ר"י זיל בתר סברא אבל בחלב גופי' מודה ר"י דמכל חלב ילפי':

ועד"ז יל"פ לקמן אבא לא שיער דהנה במתני' תנן כבשר בלפת וידוע דיש כמה מיני בשר שמן וכחוש ובינוני וע"כ משערי' לפי' שמנוני האי' ויוכל להיות דסגי גם במ"ג אלא דלא סמכי' אאומד בינוני ואמנם בח"ש דלא אתי לכזית בכא"פ י"ל דסמכי' אאומד בינוני והכי מתפרשין שפיר הני תרי לישני:

בע"ה בענין זרוע בשלה פ' גי"ה (מהדורא בתרא)

רש"י ד"ה ושני כוונת רש"י ליישב לטעמי' דס"ל דבעי' קפילא וגם ס' הרי מזרוע בשלה מ' דבס' סגי וע"ז תי' רש"י דבאמת יל"פ הכי אלא דמ"מ רבנן אחמור ואמרו טעמא לא בטיל ונ' ד' רש"י ע"ד שכ' הרשב"א על בדיקת הריאה דהצריכו חכמי' משום דעכ"פ יבורר האי' ויוכל בקל לבא לתקלה עד דידע וה"נ הרי אי איכא טעמא סוף סוף ידע ולמה לו ליכנס לתקלה ע"כ הצריכו קפילא היכא דאפשר ויל"ע הרי רש"י פסק טע"כ לאו דאוריי' א"כ מאי שייך למגמר מזרוע בשלה ונ' ד' רש"י דבשלמא אי יותר מס' הטעם נאבד מן העולם כה"ג שפיר התירה תורה לבטל לכתחלה משא"כ אם גם יותר מס' הטעם בעולם אלא דהתורה אמרה אחרי רבים להטות וכי תצוה התורה לבטל חתיכת נבילה בשני חתיכות שחיטות וליכול ולחדי אתמהה אלא ש"מ יותר מס' הטעם בטל לגמרי.

תוס' ד"ה אין בשלה ר"ל דהצירי הוה נח תמורת דגש:

בקדרה אחרת מבשל לה ונ' משום דק' לי' דהו"ל למכתב ולקח הכהן מן האיל הזרוע בשלה אבל הזרוע מן האיל י"ל כמ"ש התו"ח דר"ל לאפוקי מן הכבשי':

וליגמר מני' ע' רשב"א בשם הרמב"ן וג' דהנה במב"מ יש כאן ב' סברות הא' דמאחר דאין הטעם נרגש אמרי' אחרי רבי' להטות וחד בתרי בטיל ויש סברא להיפך כמו שכ' הר"ן בנדרי' דמצא מין את מינו וניעור ול"ש ביטול ומעתה אי מב"מ בטיל ע"כ סברא שני' ליתא וממילא בטיל חד בתרי דששים וכיו"ב במין במינו מה ענינו ול"ק קו' הרמב"ן אלא אי ק' הא קשיא דהרי ר' יודא משמי' דנפשי' בזבחי' שם ס"ל דמב"מ בטיל כאינו מינו דהיינו רואין וז"נ סברת הרז"ה אלו עוברין דמ' שם דס"ל דמב"מ מה"ת בעי' ס' וא"כ הדרא קו' הרמב"ן לדוכתא ליגמר מתרוויי' מזרוע בשלה ביטול ומדם הפר דלא אמרי' חד בתרי כ"א אמרי' רואין ונ' דמאן דאי' לי' רואין א"צ ילפותא להא מלתא דהרי בדם הפר ל"ש רואין וע"כ מאן דלית לי' רואין היינו משום דלא מסתברא לי' וא"כ זרוע בשלה לא אהני לן מידי':

והנה ד' הנ"י דס' וק' קבלה היתה בידם ולא רצו לפ' כמ"ש הר"ן דהיינו בצל וקפלוט ויותר מזה ליכא נו"ט משום דס"ל בצל וקפלוט הוה יותר מס' וכמ"ש לעיל ולמימר דאין באי' בנו"ט יותר מבשר ולפת ליכא למימר דהרי גם גיד נו"ט כבשר בלפת וכי אין באי' יותר נו"ט מגיד א"וו קבלה היתה בידם ונתנו שיעור זה גם אגי"ה:

תוס' ד"ה מאי חזית הנה באמת לקמן בטע"כ ק' תי' להלום דעיקר חסר מן הספר ומסתבר טפי תי' הרמב"ן ברשב"א עיי"ש:

גמ' א"ה בק' וס' נמי לא לגמור יל"ד לרש"י דגם קפילא בעי' בק' וס' א"כ מאי ילפותא הרי ליכא טעמא וצ"ל דמ"מ כיון דהיכא דליכא קפילא מיהת סמכי' אששים שפיר הוה ילפותא:

דבקדשי', אסור והנה נתקשה הרשב"א לד' רש"י דהרי אדרבא ילפי' מזרוע בשלה דק' וס' ליכא טעמא וא"כ אמאי בקדשי' רש"י אוסר ונ' דלד' רש"י עיקר הקו' דהיכא דליכא קפילא סמכי' אס' ובקדשים לא סמכי' ומה"ט כ' רש"י לקמן נותר ופיגול כלומר דהתם ל"ש קפילא:

רש"י סוד"ה גלי דלא בטלי לגמרי ר"ל לא דלא ליבטל כלל ולא דלבטל חד בתרי כ"א לגמרי לא אמרי' לא בטיל אבל ביטול שייך:

תוס' ד"ה לא נצרכה ע' רש"א וי"ל דהמתין רש"י עד רבא משום להוכיח דגם רבא ס"ל טע"כ לאו דאוריי' אמנם בר מן דין נ' סברת רש"י דאי טע"כ ליכא שוב לחלק בין טעם יותר מס' או פחות כ"ז שהטעם נרגש אסור:

ממה שהק' תוס' ממב"מ נ' ד' רש"י דעיקר הדיוק מדהיתרה תורה בזרוע בשלה לבטל טעם כזה לכתחלה ש"מ דטעם ביותר מס' הוה כאילו נאבד מן העולם וא"כ אינו אוסר בשאר אי' אבל בקדשים מ"מ לא סמכי' בלא קפילא.

ויל"ד דבשמעתין נקט תו' כגון שהזרוע ומקצת האיל חוץ לרוטב ובע"א כ' להיפך שהאיל חוץ לרוטב ומקצתו עם הזרוע בתוך הרוטב ונ' ד' תוס' בע"א דאם הזרוע חוץ לרוטב ממ"נ אם הוא שמן הרי אפי' בלא רוטב מפעפע בכולו ואם הוא כחוש אינו אוסר יותר מבק' א"וו להיפך שהזרוע בתוך הרוטב והוא כחוש.

ודע דד' ר"ת המה לד' רש"י דמקצת בתוך הרוטב לא מעלה ולא מוריד משא"כ לד' הר"י והנה בד' רבי' אלי' יל"פ ג"כ דלא כהרא"ש כ"א דלרבי' אלי' צריך לאכול כל הא"פ וכד' הרמב' וכן הבין הלח"מ וכ"ת א"כ משרת ל"ל דלא נימא חד בתרי בטיל.

הנה מה שתמה הרשב"א ע"ד רבי' אלי' דהרי חזי' בפסחים דאפי' מאן דלית לי' כזית בכא"פ אי' לי' טע"כ הענין נ' דמאן דאי' לי' כזית בכא"פ מפיק לי' למשרת לכבא"פ ומאן דלית לי' כזית בכא"פ א"כ אין חילוק וע"כ כל טע"כ אסור אבל לדידן דאי' לן כזית בכא"פ מוקמי' למשרת לכזית בכא"פ:

וע' בר"ן שהרכי' ד' הר' יוסף עם ד' הראב"ד ברשב"א שם ויל"ד ע"ד הר"ן שכ' דמשרת גילוי מלתא בעלמא הא תינח אי מגיעולי נכרי' ילפי' וא"כ עשה מיהת איכא עכ"פ אלא דלא ידעי' מלקות א"כ י"ל דלא היה כ"א גילוי מלתא משא"כ אם ילפי' משרת בק"ו יש להק"ו פרכא א"כ אין לנו שום ילפותא לטע"כ:

והנה הרשב"א עמד ע"ד רש"י אי טע"כ לאו דאוריי' למה מב"מ לא בטיל וי"ל דרש"י ג"כ מודה דטעם משהו מיהא הוה אלא דמשהו בתערובות לא אסרה תורה משום אחרי רבים להטות ואמנם במב"מ גם משהו אוסר:

ודע דהא דנסתפק הרשב"א אי צריך בנשפך קפילא י"ל לשיטתו דבאיכא ס' לא בעי' קפילא ומשו"ה נסתפק אי ג"כ ל"ל קפילא וס' אמנם לרש"י בכ"ג בעי' קפילא:

והנה הרמב"ם פט"ו ממ"א כ' דבנתערב כא"פ ולא אכל כל הג' ביצי' לוקין אותו מדרבנן ר"ל המלקות הוא דרבנן אבל האי' הוא דאוריי' ומה"ט חלק לתרי בבי יותר מכא"פ וכא"פ ואכל פחות מג' ביצים משום דביותר מכא"פ כל האי' הוה דרבנן:

תוס' ד"ה אין בהם בנו"ט הנה באמת ד' רש"י צ"ע דממ"נ כיון דס"ל לרש"י דגם אינו מינו ילפי' מכל חלבו את מקדשי וא"כ מנ"ל לחלק בטעמא בין מינו לא"מ אי לא קאי קרא כ"א אממש א"כ גם במינו לא ליבעי מאה וחד ונ' דבאמת קרא אממשו דווקא קאי ולא

אטעמו אמנם בטעמו בעי' לידע בבירור שאין כאן טעם וזה לא ידעי' כ"א באינו מינו ובמינו דלא מצי' למיקם אטעמא השוו חכמים טעם לממש ואצרכו ק' וחד:

תוס' ד"ה שאני ציר י"ל דבאמת ר"י גופי' מס' לי' אי התורה משום מב"מ אמרה בדם הפר דלא לבטל לדם השעיר או משום דאיכא עולין בהדי' ואזלי' לחומרא אך כ"ז באי' דאוריי' משא"כ בזיעא דרבנן אזלי' לקולא:.

רש"י ד"ה והל' אין ואפי' נתבשל או נמלח כוונתו דלא תק' לך מצליי' דשמואל ומליחה דהנהו אטמהתא ותבא לחלק לזה כ' רש"י דבכ"ג אין בגידין בנו"ט וכ"ת הני עובדי התם בשומן הגיד מיירי:

תוס' ד"ה והל' מה שמוכרין לגוי והק' תלמיד א' הא עכ"פ הטבח מקבל דמי' יתירא בעד הגיד כמו בעד בשר והרי הוא נהנה ונ' דכיון דגם הגוי אינו מחשיבו אלא דדרך הטבח למכור הבשר כמות שהוא עם הגידין ועצמות לא נקרא זה שנוטל בעד הגידין:

בע"ה בענין ברי' פ' גי"ה (מהדורא בתרא)

תוס' צ"ו ע"א ד"ה מ"ט דרבנן ברי' הוא בסוה"ד ויל"ד א"כ אמאי חשיב טבל לר"ש ברי' הרי לא חל שם טבל קודם המירוח וצ"ל דבשלמא טבל כיון דכל תבואה עומדת להתמרח ממילא מקרי נולד עמו אבל תרומה דצריך מעשה ומעשה זה לאחר מעשה דמירוח לא מקרי נולד עמו. מ"ש רש"י במתני' על והרוטב דלא תטעי' כי ברוטב לחוד משערי':

תוס' ד"ה שאני חתיכה בסוה"ד ולמ"ש רש"י ביבמות לחלק בין הפסד מרובה שהקילו בו להפסד מיעוט י"ל קו' תוס' דאי לא דתנא בבב"ח סד"א דווקא בחתיכת נבילה הוא דהחמירו משו' דלגוי מיהת חזי' למוכרה משא"כ בב"ח דהו"ל הפסד מרובה הקילו קמ"ל:

והנה תוס' בזבחים הק' ע"ד רש"י הללו וכי היכן מצינו דמשום הפסד הקילו ונ' דוודאי אי כ' רש"י כן לר"ל הוה ק' אבל רש"י כ' לר"י דס"ל את שדרכו וא"כ בהפסד מועט החמירו ולא שהקילו בהפסד מרובה ותימה על הרא"ש בשמעתין שהביא ראי' דחתיכה הראוי' להתכבד מדמק' הש"ס בע"א ולתני נמי חתיכת נבילה ואמאי לא מייתי ראי' מהא דתנן בב"ח דע"כ משום חתיכה הראוי' להתכבד הוא כמו שהוכיחו תוס' בע"א שם וצ"ע ודע כי דע' מהרי"ץ בהג"א שקיים פסק הר' יעקב הצרפתי דס"ל דאווזא שלימה לא מקרי ראוי להתכבד והא דאצריך לזרוק חד מנייי כד' רש"י בחמץ בפסח אלא דק' בשלמא התם משום שלא יהנה מן האי' אבל בנבילה מ"ט יותר נ' דס"ל דאווזא שלימה מקרי ראוי' להתכבד אלא דס"ל כהרי"ף דלא קיי"ל כמתני' דחולין כ"א דבעי' אי' הנאה וגם דבר שבמנין ומ"מ זריק חד מנייי כד' רש"י בע"א שם וע"ש מ"ש בס"ד ליישב ד' רש"י:

יבמות תוס' ד"ה ואין מאכילה יל"ד דלמא משום אתחזק לחוד הוא י"ל משום דמסוגי מוכח כמ"ש במה"ק דבדרבנן אתחזק אי' לא מעלה ולא מוריד ע"כ התם משום דהוה ג"כ אקראי הוא דמקילינן:

תוס' ד"ה הראוי לערלה ד' רבה לקמן וודאי לא ק' דכיון דאשמועי' דאפי' אי' לאו לא בטיל כ"ש תרומה דאי' מיתה ולד' רש"י ג"כ לק"מ דכיון דאשמועי' דהפסד מרובה לא בטיל כ"ש תרומה דהוה הפסד מועט:

תוס' ד"ה ור"מ אמר הנה בזבחים תי' דיי"נ ר"ל אפי' פתוחות ומשום חומרא דע"א והריטב"א בע"א הביא ראי' לפי' זה מדבאידך דמתני' דע"א נקט החשיבות ובהני תלת דרישא לא נקט כ"א שם האי' וצ"ע הרי בשער נזיר ובב"ח ג"כ לא נקט כ"א שם האי':

תוס' ד"ה ר"י אומר לא תעלה ע' רש"א וכ"כ ליישב במה"ק ונ' להוסיף דבאמת לר"י דמיירי בכל שדרכו וא"כ הו"ל יבש ביבש ושפיר אשמועי' דגם ביבש ס"ל לר"י מב"מ לא בטיל אבל לר"ל דמוקי לה בנימוחה והו"ל לח בלח לא מ' להש"ס דבא ר"י לאשמעי' שוב דמב"מ לא בטיל והתרצן משני לי' דאף דנימחה היינו דלא חשיבא דרכה למנות אבל מ"מ יבש ביבש הוה:

ואמנם מה שלא רצה רש"י לפ' משום דר"י ס"ל כל שדרכו היינו דא"כ ל"ל לר"י להגי' אליבא דר"מ את שדרכו שנינו דלמא ר"מ בהא כר"י ס"ל דכל שדרכו לא בטיל:

תוס' ד"ה לא תעלה ובדברי י"ל למה נקט תנא תרתי חטאת ולה"פ דס"ד חטאת הוא דלא מקרי ראוי להתכבד משום דקדשי' היו מרובי' אמנם לה"פ דבשבת חלקו אותו ובשבת לא הי' שם שום קרבן לאכילה כ"א לה"פ וס"ד דמקרי ראוי להתכבד קמ"ל.

יל"ד הרי הכא הוה מב"מ ועולין חטאת בחטאת ולכאורה לכ"ע לא בטיל ומ' מכאן דעולין דאמרי' לרבנן דווקא עולין ע"ג מזבח ושלא כד' הר"ן בנדרי' דכל שי"ל שם א' מקרי עולין:

תוס' ד"ה טהורות לא ניחא להו בפי' רש"י דאטו משום בי"ש שייך רבותא ורש"י לטעמי' דס"ל הפסד מועט חמור לא מצי לפ' כפי' תוס' דלטעמי' אפכא מסתברא וע' ברשב"א גי' הגאוני' ולר"י וצ"ע האיך אפשר לפ' לר"ל רישא בנימוח', א"כ ק' קו' הש"ס ליפלוג ולתני בדידה.

תוס' רישא אי' לאו בסו"ד יש לתרץ דלרבה ר"מ בכלאי' כר"י דחתיכה ס"ל דכל שדרכו אפי' באי' לאו לא בטיל:

תוס' ד"ה משום בסו"ד מ"ל ר"א ס"ל דהך דרשת את מקדשי ממנו דרשא גמורה היא וא"כ ש"ה דגלי קרא.

זבחי' תוס' ד"ה ר"מ אומר בסו"ד ודוחק הדוחק נ' משום דלמאי דמשני ר"ל תרומה בזה"ז דרבנן א"כ ג"כ לא איירי בתרומות ביכורי' ולמאי הל' אצטריך לתרומה בזה"ז דרבנן כיון דבי"כ ובי"כ לא איירי בתרומות ביכורי':

ואמנם כל השקלא וטרי' של תוס' משום דמ' להו דבר שבמנין וכל שדרכו למנות חדא מלתא אבל רש"י כבר יישב זה דכל שדרכו ר"ל רוב פעמי' ודבר שבמנין היינו מיעוט פעמי'

בעה"י בענין חתיכה הראוי' להתכבד (**מהדורא בתרא**)

רש"י במתני' נ' ד' רבותי' של רש"י כיון דע"כ צ"ל דתנא דע"א פליג אתנא דחולין לא מ' להו לפ' דאחתיכ' הראוי' להתכבד פליג דמ' להו מסוגי' דחולין דחתיכה הראוי' להתכבד לכ"ע לא בטיל א"וו הא דאמרי' האי תנא תרתי אי' לי' אדבר שבמנין קאי דהיינו שאר אי' ולא אבב"ח וטעמא מאי בב"ח במשהו ס"ל לתנא דע"א דהו"ל היתר בהיתר ולא בטיל מידי דהוה אחוט של כלאי' ובאי' הוא דאמרי' שלא במינן בנו"ט כלומר אי' שנתערב בהיתר:

רש"י האי תנא תרתי אי' לי' הנה בחמץ בפסח שכ' רש"י שישליך א' טעמא משום שלא יהנה מהאי' אלא שהרא"ש דחה מכלאי' דא"צ להרים ואמנם בחתיכת נבילה שכ' רש"י שישלי' א' נ' כוונתו דכל דבר חשוב מקרי קבוע ואמנם אם משליך א' בטל הקביעות אבל באי' הנאה גזרו רבנן שאסור להשליך א' לים ובעי' נפל דווקא משא"כ בנבילה לתנא בע"א אפי' לכתחלה שדי חדא לכלבא לבטל הקביעות ול"ק מכלאי' דא"צ להרים שהק' הריטב"א דהתם בדבר שאינו חשוב מיירי.

גמ' האי תנא יל"ד א"כ מנ"ל לר"ל לדיוקי מעיגול בעגולין דתרומה בזה"ז דרבנן דלמא ר"מ תרתי אי' לי' ובתרומה דלאו אי' הנאה בטל דבר שבמנין וי"ל א"כ לינקוט חתיכת נבילה דהוה דאוריי' וע"ד שכ' תוס' שם.

והנה ד' תוס' ביבמות מדמק' הש"ס מאגוזי פרק ש"מ דמ' להש"ס דמתני' רבנן היא ולולי ד' י"ל דהש"ס מק' כל הני דתנן לא מוכח אי בכולהו אי' בהו תרתי כי יל"פ דמיירי מאי' הנאה ולא דבר שבמנין וגם דבר שבמנין ולא אי' הנאה דס"ל חולין שנשחטו בעזרה לאו בשריפה ומשום דבר שבמנין לחוד אסר לי' ואמנם ליתני אגוזי פרק ונדע דתרתי בעי' ומשני הרי תנא לי' התם הראוי לערלה אבל תרומה לא תנן והטעם משום דתרתי בעי' וע"ז מק' תינח לרבנן דמקולי ולא אסרי כ"א בו' דברי' אכתי ליתני ככרות בעה"ב לחמץ ונדע דלכ"ע תרתי בעי' ומשני אכתי לא נדע כ"א לר"ע ולר"מ עדן לא נדע ולר"מ כבר שמעי'.

תוס', ד"ה א"נ למעוטי בסו"ד כ' והא לא מתוקמא ונ' כוונתם דבאמת לר"י ג"כ משכחת אי' הנאה בלא בטיל כגון הקדש אלא דסוגיי' לא מתיישבא לפי' דבאמת לא תי' תוס' דאי' הנאה ולא דבר שבמנין היינו הקדש משום דא"כ יק' שוב קו' בזבחי' למה לא תנן חתיכה חטאת מאי אמרת בקדשי' לא קמיירי אדרבא כיון דבא למעוטי הקדש למה לא תנא קדשי' ואמנם הריטב"א כ' ליישב דהני ב' תי' חדא נינהו ויל"ד למה קאמר א"נ נם למאי הל' משני תי' קמא:

וראיתי דבר תמוה בר"ן בע"א שם שב' ציפורי מצורע בעלי חיים והרי הל' כר' יוחנן דאמר פ' האיש מקדש דציפורי מצורע משעת שחיטה נאסרו ונ' שדחקו להר"ן לפ' כן דמ' לי' דלאחר שחיטה אפי' חתיכה הראוי' להתכבד לא מקרי ציפור דרור ואמנם הרמב' בה' מ"א ג"כ חשב ציפורי מצורע בכלל בעלי חיים אבל כ' דאף לאחר שחיטה בעלי חיים חשובי ואין לפ' גם ד' הר"ן כן דהרי כ' בשור הנסקל אם מת הוא מיירי בחתיכה וכו' ש"מ דס"ל דלאחר שחיטה טה ל"ש חשיבות דבעלי חיים ודע דא"ל מטעם ברי' נאסרו ציפורי מצורע דלאחר שחיטה דלא הוו שלימים ל"ש ברי'.

ודע דמה שהחליט הר"ן בשמעתין דחמץ מקרי דשיל"מ דחה הוא עצמו פ' כל שעה ועיי"ש ואולי בשמעתין ס"ל כמ"ש בנדרי' שם דדשיל"מ מטעם עולין הוא ומ' דהוה דאוריי' ול"ק מ"ש להק' ע"ז פ' כל שעה:

ודע מ"ש הר"ן להביא ראי' מסוגי' דזבחי' דהל' כר"מ עיי"ש למ"ש תוס' בזבחי' שם דקו' הש"ס שם היא מחטאות המתות א"כ שפיר שור הנסקל חשוב לרבנן ולק"מ והנה הרמב' ה' מ"א הביא כל הני מילי דמתני' ושבק שער נזיר ולא הרגיש א' מנושאי כליו וצ"ע:

בע"ה בענין חתיכה שאינה ראוי' להתכבד

הביא הרא"ש ראי' מדאמרי' בהיתר חוזר וניעור מכ"ש באי' ולא זכיתי להבין בשלמא היתר מעולם לא נתבטל אצל האי' אלא שהי' אסור לאוכלו משום שנתערב בו אי' דלא בטיל וכיון שנתרבה ההיתר ממילא נתבטל האי' משא"כ אי' שנתבטל ע"ד שכ' הרא"ש שנתהפך להיות היתר מנ"ל דחוזר וניעור:

גם מ"ש הרא"ש דמה"ט חוזר וניעור דהו"ל כאילו הוכר האי' צ"ע במב"מ מאי הוכר האי' שייך בשלמא אי נתרבה האי' מלבד האי' שכבר נתבטל הוה א"ש אלא לזה א"צ חוזר וניעו' אבל עכשיו מאי הוכר שייך במב"מ וצ"ע.

הדרן עלך פ' גיד הגשה . ונתחיל לבאר פ' כל הבשר בעזר צוה לגו תורתו על ידי משה. בעזר צור אשר ישים העקוב למישור

כל הבשר יל"ד הך ה' דהבשר למאי אתא ונ' דלרב אשי בשמעתין א"ש דהנה תנא אתא לאשמעי' טעמא מאי גזרו חכמים בבב"ח חיה ועוף אטו בהמה ולא גזרו כן בחלב דג"כ חלב חיה ועוף שרי והניחו רבנן על ד"ת ומה גם בבב"ח דחידוש הוא אלא ה"ט דהתם מקרא מלא דבר הכ' חלב שור וכשב ועז ומהי"ת ניתי ונגזור משא"כ (וכ"כ הרמב"ם פ"ט ממ"א עיי"ש) ארבבב"ח דאמר קרא גדי ואם נימא דיש שם בשר שמותר לבשל בחלב ובאו לומר דווקא גדי אסרה תורה ולכך גזרו חכמים. על כל הנקרא בשם בשר והיינו הבשר הידוע בשם בשר ויש לגזור בו משא"כ בבשר דגים וחגבי' אם גם לפעמים קורין אותו בשר לר"ע מ"מ אינו בכלל בשר סתמא:

תוס' ד"ה כל הבשר ע' רש"א ולד' רש"א מ"ט מיאנו תוס' לתרץ דתנא כלל ד' התוספתא בל' כל הבשר אמנם כ"ז לד' הר"ן דקו' תוס' הי' דתנא הו"ל לאשמעי' האי דינא כי היכי דאשמעי' תנא דתוספתא ושפיר יש לתרץ דשפיר אשמעי' במלת כל הבשר משא"כ לד' רש"א דעיקר קו' תוס' הי' עפ"י סוגיא דשילוח הקן דלא הו"ל לתנא לשנות ל' המשנה כי היכי דלא שני בר"פ גי"ה א"כ מה הועלנו בזה דאשמעי' הא מלתא במלת כל הבשר ה"נ הו"מ לשנויי בפ' גי"ה כל גי"ה אסור חוץ משל עוף וע' בר"ן שיישב זה:

והנה מ"מ צריך לד' רשב"ם להפך הסוגי' בתוס' דכל כמה דלא כ' קרא מארצך לפטור מביכורי' ל"ש למילף מהיקיש' דאין בב"ח נוהג בחו"ל דאדרבא לקולא ולחומרא לחומרא מקשי' ונימא ביכורי' נוהג בחו"ל אמנם מאחר דמארצך ידעי' דאין ביכורי' נוהג בחו"ל שפיר איכא למילף מהיקישא דבב"ח אינו נוהג ודע ד' רשב"ם מבוארי' במכילתא פ' משפטים ויליף שם מדאקיש רחמנא בפ' ראה בב"ח לנבילה ש"מ דנוהג גם בחו"ל ומ"מ ק' האי היקישא לביכורי' מאי עבדי' לי' וי"ל דהכי דרשי' לקרא ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך בית ה' אלקיך לא תבשל גדי כלומר דבב"ח נוהג אפי' במוקדשי':

אמנם לולי ד' תוס' יש לתרץ דרב אשי מסיק לקמן דהאי תנא ס"ל בשר חיה ועוף אינו מה"ת ומעתה אי הוה תנא בב"ח נוהג בחולין ובמוקדשין הו"א חולין דומיא במוקדשי' דהיינו בבהמה לבד אבל בחיה אינו נוהג כלל וכ"ת ליתני כי היכי דתנן ר"פ גי"ה ונוהג בבהמה ובחיה שוב הוה ס"ד דכי היכי דבהמה דאוריי' ה"נ חיה לכך שבקא תנא טפי לכולא הך מלתא:

רש"י ד"ה ואסור להעלות הנה רש"י פי' כן לפי ס"ד דרב יוסף דטעמא דהעלאה גזירה אטו אכילה אבל למסקנא העלאה אטו העלאה גזרי' וכ' רש"י אע"ג דבשר אחר גבינה שרי כוונתו דבשאר אי' לא גזרו העלאה אטו אכילה דמבדל בדילי מניי' לגמרי משא"כ הכא דבשר אחר גבינה שרי שפיר גזרו דלמא אתו למיכל בהדי הדדי:

ויל"ד למה שביק תנא חלב דאיירי בי' ונקט גבינה אמנם נ' דלמסקנא ניחא דאי הוה נקט תנא חלב ס"ד ברותח מיירי וגזירה משום אילפס ראשון אבל בצונן גמור לא גזרו להכי נקט תנא גבינה דסתם גבינה צונן למימר דאף בצונן גזרו.

גמ' הא עוף אסור מדאורייי' כ' תוס' דר"י הוא דמק' הכי ולטעמא אזיל אמנם רש"י כ' דל' אסור מ' לי' מדאורייי' ונ' כוונתו לד' התו"ח רק בתוס' נופך דאמרי' במס' נדרים בריש מכלתין ידות דאתיא מדרשא חביבא לי' וא"כ ק' גם הכא למה שבק אכילה דאתיא מדרשא ופריש בישול דכ' בהדי' אלא ש"מ דתנא בא לפ' דגדי דכ' באוריי' ל"ד כ"א כל הבשר אסור לבשל וא"כ ע"כ אסור מדאורייי' קאמר ולרב אשי במסקנא ג"כ גילה תנא דגדי ל"ד ומסיק דכל הבשר אסור אלא מדאורייי' בהמה דווקא ומדרבנן הכל אסור:

ויע"ל דהמק' ק' לי' קו' תוס' בסיפא בהעלאה דגים וחגבים ל"ל אלא ש"מ דברישא דגי' וחגבי' דווקא בבישול לא גזרו פי' באכילה אסורי וא"כ אצטריך לאשמעי' דמ"מ בהעלאה מותר וא"כ מ"ש דגים מעוף אלא ש"מ בעוף דאורייי' ולמסקנא ע"כ נחתי' לד' תוס':

וכ' תוס' דה"ה דהו"מ למנקט חי' ואפשר דבא לאפוקי גם מריה"ג שהי' אוסר בחיה ומתיר בעוף:

תוס' ד"ה הנודר הביאו ממעילה דהקזה לא מהני אמנם בנדרי' תי' הש"ס קו' הש"ס במעילה וכמו שהביאו תוס' בעוף בשלקא מיהת לא מזיק וד' תוס' דב' סוגיות חלוקות אזלי' לחומר' כסוגי' דמעילה ומ"מ הרי"ף והרא"ש פסקו כסוגי' דנדרי' לקולא נ' טעמם דסוגי' דאתמר' בדוכתא עדיפא:

והנה הטו"ז תמה על הדרישה שהק' למה לא מחלק הטור בעוף בין צלי לשלקא ונ' כוונת הדרישה דאם אמר בשר צלי עלי קונם אזי ביומא דהקזה גם בשר עוף לא אסור עלי':

והנה הרי"ף הביא בשמעתין הך דבצי' בחלב והר"ן ביאר ד' הרי"ף לשיטת הרי"ף בביצה וע' בש"ך סי' פ"ז שביאר מ"ט פסק הרי"ף כר' יעקב וע' בגמ' שם בביאור ד' הרשב"ם דאדרב' ר' יעקב מיקל:

נ' כוונת תוס' שרצו מתחלה לפ' בביצה שם דטעמא דר"י משום דס"ל בשר עוף בחלב דאוריי' וצ"ל לפי"ז דלא ס"ל כרש"י דשייך גמורות מעורה בגידין כ"א ר"י אגמורות שכמוה נמהרת קאי וגם ב"ה לא אסרי כ"א במעורות ולמסקנא א"צ לכל זה:

ודע דמ"ש הש"ך דבביצה שייך אבר מן החי זה לחד תי' בתוס' פ' א"ט בסוגי' דביצת השרץ אבל למ"ש בסו"ד דלא עדיפה ביצה מאפרוח ביצת טריפה תרוויי' מפרש' קאתי אין מקום לד' הש"ך:

ומה שק' לי בד' הרשב"א במתני' וכ"ת דס"ל לתנא דבב"ח אינו נוהג וק' אדרבא ליתני כן בהדיא כי היכי דתני בזרוע ולחיים וצ"ע בענין קו' תוס' למה צריך לאשמועי' דמותר להעלו' דגי' י"ל דרמז אדגים שעלו בקערה דאסור לאוכלן עם בשר אבל העלאה שרי:

מ"ש הש"ך סי' פ"ז דמסוגיא דכיצד צולין מבואר דדגים עם חלב אין כאן סכנה היינו דהאי ביניתא דאטווא בהדי בשרא דאסרא רב אחא בכותחא מ' שאר ביני' שרי אלא דמדגים שעלו בקערה לא רצה להוכיח דלמא התם משום אי' מיירי ולא משום סכנה משא"כ בכיצד צולין דאסיק מר בר רב אשי אפי' במלחא אסור האי ביני' משום סכנה ולמה לא אשמעי' מר בר רב אשי גם לאידך גיסא דהאי במלח אסור ו שאר דגי' בכותחא אלא ש"מ דאין כאן חשש אלא שיש להשיב דנהי דהאי כותח אי' בי' חלב דלמא מ"מ שאני לענין זה מחלב ממש:

מ"ש הלח"מ ליישב דלהרמב"ם ל"ק קו' הש"ס ולא אצטריך נ' כוונתו אד' ה"ה שהביא הך דרב אשי אד' הרמב"ם אבל על הרמב"ם לק"מ דהא דפסק כר"ע משום דתנן סתמא כוותי':

בע"ה בענין להעלות בשר וגבינה פ' כל הבשר

ד"ה מנא תימרא נ' פשט דברי' עד"ז דוודאי אי בכולא הש"ס הוה קיי"ל דלא גזרי' גזירה לגזירה היינו יכולין לומר דר"י לאו אהכא בלחוד קאי כ"א בכ"מ יליף לה מהכא אך מאחר דבכמה מקומות קיי"ל דגזרי' ובכמה מקומות לא גזרי' ע"כ דראו חכמי' לחלק בדבר ע"כ כוונת רב יוסף דאי לא משכחנא הכא ראי' הוה מסתבר הכא לגזור:

ולולי ד' תוס' נ' דהנה קיי"ל בכמה דוכתא כל דתיקון רבנן כעין דאוריי' תיקון והטעם דלא רצו חכמי' שידעו ההמון כי דבר זה מדרבנן ועי"ז יבאו בנקל לזלזל ומעתה מאחר דגזרו בעוף על אכילה כבשר בהמה ולולי גזרו על עוף בהעלאה הכל יודעי' דאינו אלא מדרבנן אלא וודאי מסתבר שגזרו ומה"ט הביא ר"י ראי' מחלה דרבנן.

רש"י ד"ה חלת חו"ל אסורה לזרי' מדרבנן ויל"ד דהו"ל בקיצור חלת חו"ל מדרבנן ונ' דלכאורה הי' אפשר לומר דנהי דמה"ת בחו"ל פטורי' מן החלה מ"מ אחר שקרא עלי' שם אסורה מה"ת מטעם נדר וע"ז כ' רש"י דלא היא כ"א לאחר הפרשה ג"כ אינה אסורה כ"א מדרבנן דאין זה מקרי דבר הנדור כדתנן בנדרי' כחלת אהרן מותר ועיי"ש במפ' הטעם:

רש"י ד"ה וניתנת לכל ההן מ' מד' רש"י דהך סיפא אצטריך ר"י להוכחה דילי' שהרי חזר רש"י וכפל אלמא וכו' ונ' לבאר דלכאורה הי' אפשר לומר כהני' זריזין הן ולא גזרו בהו בחו"ל מיהת וע"ז מביא דבחו"ל ניתנת לכל כהן אפי' ע"ה כפי' רש"י ומ"מ לא גזרי' העלאה:

תוס' ד"ה חלת חו"ל ע' רש"א שכ' לחלק דחלה אינו יכול לשומרו עד דמזדמן לי' כהן נ' כוונתו דבלא אפיי' א"א להניחה כך וע"כ יאפה אותה ובנקל תתחלף לו בלחם אחר משא"כ בתרומ' דמניח אותה מיד בכלי מיוחד לכך כדתנן ת' תרומה:

וי"ל עוד דחלה דבר מועט הוא כמ"ש תוס' ובנקל תאבד משא"כ תרומה. וע' ברא"ש שכ' דל"ל כהן קטן דווקא דבגדול יש טורח טבילה דע"כ צריך לטבול לחלה לא ידעתי מנא פשיטא להרא"ש דגם בחו"ל כהן צריך לטבול לחלה:

בסו"ד תוס' הניחו בתימא למה בזה"ז אין מפרישין ב' חלות וע' ברא"ש שיישב ודחה שוב ולולי ד' נ' הטעם ע"ד שכ' רמ"א באו"ח תנ"ז דבזה"ז אפי' לכהן קטן אין נותנין דאין אנו מחזיקין עצמינו בכהני' וא"כ גם אם נפרש חלה שניי' שייך האי טעמא ובימי חכמי הש"ס הי' הכהנים מוחזקי' מאבותי' כמ"ש אביי ורבה מבית עלי משא"כ בזה"ז.

גמ' בשלמא אי אשמעי' חלת חו"ל בארץ יל"ד הרי עכ"פ סתמא תנן ונ' ד' אביי דמסתבר מאחר דבאמת כל חלת חו"ל אם היא רק מוכשרת לקבל טומאה טמאה שהרי גזרו טומאה על חו"ל ונהי דבחו"ל מותרי' לאכילה שלא גזרו כ"א על טומאה היוצאה מגופו בא"י דאסור לאכול חלה טמאה אסור לאכלה ומתני' ע"כ רק בחו"ל מיירי:

אבל הכא וכו' ע' רש"ל ורש"א ותו"ח הנה מ"ש התו"ח דטעמ' דחלת חו"ל אסורה לזר הוא מטעם גזירה אטו חלת א"י צ"ע דאי הויא מותרת לזרי' למאי נ"מ שם חלה עלי' אמנם כוונת אביי הוא עד"ז דאביי לנפשי' ס"ל העלאה ואכילה כולא חדא הויא דמאחר דמעלה להו וודאי אכיל להו אא"כ שוב ק' מהעלאה דחלת חו"ל ומעתה אביי ה"ק האי דמיון מחלת חו"ל אינו ענין להכא ומ"מ מסתבר דלא גזרי' גזירה לגזירה אף דלא ראי' אלא דהכא לא הוה גזירה לגזירה וכמ"ש:

רש"י ד"ה מתקיף לה ר"ש ע' תוס' ורש"א ונ' כוונת רש"י דאי רב ששת אדאביי פריך א"כ מסכים עם ר"י והרי גם ר"י איפרך בקו' ר"ש אע"כ גם אר"י פריך ומאי דפשיטא לי' לר"ש בצונן הוא היינו כמ"ש במתני' מדנקט תנא גבינה ולא חלב ע"כ דנדע דבצונן משתעי וכן מה שהק' הש"ס לקמן גבי צורר אדם צונן וצונן ג"כ מדנקט תנא גבינה רש"י ד"ה אבל הכא ואטו בשר בהמה כיון בזה למ"ש דאביי למסקנא בעי לישב דהעלאה ואכילה חדא הוה ושפיר גזרו העלאה ואכילה בעוף אטו העלאה ואכילה דבהמה:

רש"י ד"ה גזירה שמא יעלה באילפס ע' רש"א אמנם נ' כוונת רש"י דבבהמה העלאה דאורייי' ושפיר גזרו העלאה דעוף אטו העלאה דבהמה:

והנה הרא"ש השמיט מסקנת הש"ס שמא יעלה באילפס נ' ס"ל כיון דאביי דחה ראי' רב יוסף א"כ שפיר גזרי' הכא גזירה לגזירה ופלפול הש"ס לא הי' כ"א ליישב קו' רב ששת

אליבא דר"י ואמנם למה שפסק הטור ג"כ כהרמב"ם דלא גזרו בבשר עוף כ"א באכילה ובישול שרי א"כ בכיון השמיט הרא"ש תי' זה דאי ס"ד גם למסקנא ה"ט דהעלאה משום העלאת אילפס איך יתכן דאבישול לא גזרו אלא ש"מ כדכ' דהאי אוקימתא ליישב ד' ר"י.

ונ' דגם רש"י כהרמב' ס"ל דבשר עוף מותר בבישול ולהכי דייק ואמר בשר בהמה וממילא למ"ד בשר עוף דאוריי' ה"ט ולאפוקי ממ"ד בשר עוף דרבנן וע' הג"מ בשם או"ז שכ' דבשר עוף בחלב בטל ברוב ומד' הרמב' פט"ו ממ"א שכ' דבשר עוף מבטלו עד שלא יהא בו ליתן טעם ש"מ דרוב לא מהני.

מתני' עוף עולה ש"מ ב"ש ס"ל דעוף דרבנן דאל"כ מ"ש עוף דנקט וב"ה נ' דהכי ס"ל דלכאורה הא דנקט ב"ה ואינו נאכל שפת יתר אלא ש"מ לדיוקי אתא דדווקא אאכילה גזרו ולא אבישול ומסייע לד' הרמב' דבבישול שרי ובזה יש ליישב קו' תוס' למה לא מק' הש"ס ב"ה היינו ת"ק דהנה ת"ק אמר דעוף אסור לבשל בחלב ובא ב"ה לפרושי דר"ל נאכל דבישול דנקט ל' דקרא בעלמא אבל באמת בישול שרי ונ' דרבנן דפליגי אר"י בהך כמ"ש רש"י היינו ריה"ג דס"ל דעוף נאכל וכן רבנן דר"ע דס"ל עוף דאוריי' וס"ל לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה:.

רש"י ד"ה ואינו נאכל עם הגבינה כוונתו דבשר בהמה עם גבינה אפי' בזא"ז אינו נאכל אבל עוף דווקא בב"א אינו נאכל אבל בזא"ז נאכלין באפיקורן כדאגרא לקמן:

רש"י ד"ה בשלחן שאוכל עליו לכאורה מאי דחקו לרש"י לזה ולא מפ' דבאוכל גזרו העלאה אטו אכילה אמנם רש"י לטעמא דגזירה לגזירה לא גזרי' אלא דהעלאה ואכילה חד הוא והיינו דבשלחן שאוכל מניח בשר על גבינה וגבינה על בשר וממילא העלאה ואכילה חד הוא משא"כ בשלחן שסודר עליו דל"ש זה ונ' דל' דמתני' דייק הכי דלאיזו ענין תנן נותן זה בצד זה א"וו תני סיפא לגלויי רישא דברישא דיד כל משמשין אם גם השמש נותן זה בצד זה ולא ע"ג זה איידי דמשמשי ידא יתנו זה ע"ג זה משא"כ בשלחן שסידר עליו דאין משתמש שם כ"א השמש נותן זה בצד זה ואינו חושש ומ"מ מבואר ממתני' דלמ"ד בשר עוף בחלב דרבנן לא גזרו שמא יעלה באילפס דאל"כ אדרבא יותר יש לגזור בשלחן שסודר עליו:

רש"י ד"ה כל האומר ותנא שכח לא רצה רש"י לפ' דאדרבא משום דבעי להורות הא דאומר דבר לכך שינה דמ' לרש"י כיון דמקרא ילפי' לא אצטריך תנא לאשמעי' ולולי דברי' נ' דלעול' בכיון תני תנא הכא דאי הוה תנן ר"י אומר הייתי אומר ופליגי רבנן עלי' וס"ל לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה ולית הל' כוותי' ולהכי תני לי' בל' סתמא דנדע דהל' כוותי' ואח"כ חזר מסתמיותו דהוה עדיף טפי כיון דהל' כוותי' להורות לן רק הא מלתא

וכ"ת הרי קרא כ' נ' דלכאורה מה ענין אומר הל' בשם אומרה לענין הך דאסתר דוודאי אי לא היתה אומרת בשם מרדכי היתה גומל' טובה לישראל דאי מדידה אין זה רבותא דאשה משמרת נפש בעלה אבל ממרדכי ידע המלך האיך ישראל יקר להם נפשו לזה נ' דהנה אז"ל ברבות מגילה דכ"מ שנא' במגילה מלך סתם משמש קדש וחול וכן מבואר מד' רז"ל במ' מגילה שדרשו והקרוב אליו על מה"ש וכן נדדה שנת המלך מלכו של עולם וק' הכא מאי איכא למימר ונ' דהנה באמת קיי"ל העכו"ם לא מעלין ולא מורידין דלא תעמוד על דם רעך כ' ומ"ט הציל מרדכי את אחשורש אלא דבמלך מלתא אחריתא איכא דהוה מתפלל בשלומה של מלכות וזה הדין חידש מרדכי וכשעשה אסתר שליחותו אמרה למלכו של עולם דין זה בשם מרדכי והיינו דאשמעי' וקאמר הש"ס שנח' ותאמר אסתר למלך ולא כ' למלך אחשורש:

בעה"י בענין צורר אדם בשר וגבינה פ' כל הבשר

לכאורה הי' מ' דעיקר רבותא דמתני' דאף דהעלאה אסור מ"מ לא גזרו בצורר ויע"ל דסיפא אצטריך דס"ד אפי' נגיעה מותר כקו' הש"ס קמ"ל אא"כ הו"ל למתני לא יצרור אא"כ אין נוגעין:

גמ' וכי נוגעין מאי הוה נ' דגם המק' שפיר ידע דצריך הדחה אלא דמ' לי' כיון דא"נ לא מדיח לי' לא מיבעי' בצונן אי אכל לי' וודאי לא אתי לידי אי דאוריי' אפי' ברותחין יכול להיות האי דבר מועט לא יהי' בו ליתן טעם ואמאי גזרו אנגיעה ואביי משני לי' וודאי אי הוה צריך קליפה ידעי אינשי דיש שם אי' בעולם ומיזהר זהירי משא"כ השתא דקליפה לא בעי הדחה לא מחשב לאנשי אי' ולא קפדו עלה והנה מד' הראב"ד שהביאו הרשב"א וחי' ר"ן מבואר דס"ל דהבשר הוא דבעי הדחה אבל לא הגבינה והטעם דמהגבינה נדבק בבשר אבל אפכא לא ומד' הרמב' מבואר דשני' בעי הדחה.

והנה ל' הראב"ד בשר תפל שדרכו בהדחה הי' ק' להרשב"א ולכך כ' דאף שיוכל לאכלו באומצא מ"מ לא שכיח והיינו שדרכו שכ' הראב"ד ומ"מ ק' א"נ יאכלנו באומצא מ"מ הדחה משום דם שע"פ הבשר בעי וצ"ל דע"כ מיירי דחללי' בי טבחא דאל"כ מ"ש עם גבינה דאסור לצוררו דנגיעה אפי' עם כל דבר אסור משום אי' דם אע"כ דמחללי' בי טבחא מיירי עכ"פ וא"כ ע"כ באומצא יכול לאכלו ומ"מ מקרי דרכו בהדחה.

והנה הכ"מ והלח"מ נתקשו בל' לפיכך שכ' הרמב' ולי פשט דבריו נ' דלא קאמ' כ"א ד' אביי כיון דצונן בצונן בעי הדחה אסור לצרור היכא דנוגעין זה בזה משום שמא ישכח מלהדיח

והנה הש"ך סי' פ"ח דקדק אחר ל' המחבר ששינה ל' המשנה דנקט לא יעלה עוף עם גבינה והמחבר נקט על שלחן שאוכל עלי' גבינה ונ' דהמחבר בכוונה כ' כן דלא תימא דווקא אם כבר אוכל בשר אסור להעלות גבינה שהרי אחר בשר אסור לאכול גבינה אבל כשאוכל גבינה הרי בקינוח והדחה מותר לאכול בשר סד"א דמותר להעלות בשר קמ"ל:

מתני' שני אכסנאי' וכו' ואינו חושש הכוונה אף דלעי"ל תנן דדווקא בשלחן שסודר אינו חושש קמ"ל הכא דבאכסנאי' אפי' באוכל אינו חושש:

בגמ' זה בא בגבינתו נ' דסד"א דווקא כשאוכלין משל בעל הפונדק הוא דבעי' זה מן הצפון כלומר אין מכירין אבל כשכל א' מביא גבינתו וזה חתיכתו לא בעי' קמ"ל דאפי' כה"ג בעי' אין מכירין.

בע"ה שמעתא דאגרא פ' כל הבשר

רש"י ד"ה בלא קינוח בסו"ד מפני שנדבק בחניכי' כוונת רש"י כיון דדייקי' מאגרא דאפי' גבינה ואח"כ בשר בעי קינוח ע"כ לא הוה טעמא משום בין השיניי' דזה ל"ש בגבינה אע"כ משום שנדבק בחניכי':

תוס' ד"ה עוף יל"ד אתי' דלמא לא היא כ"א לגופא אתי דעוף אפי' אחרי' נאכל גבינה משא"כ בבשר א"נ לענין קינוח אתי לדיוקא ומנ"ל אכתי דגם לענין הדחה אתא הדיוק ונ' כוונת תוס' דהנה אי ס"ד דתנא לא אתא אלא לדיוקא דעוף מותר לאכול אפי' קודם גבינה הו"ל למתני עוף וגבינה נאכלין דמאי בעי' למטעי דזה עם זה הרי אפי' ב"ש דמיקל מחמיר בזה לענין אכילה ואי נימא דר"ל גבינה ואח"כ עוף הרי אפי' גבינה ואח"כ בשר שרי וע"כ נדע דר"ל עוף ואח"כ גבינה וא"כ אפיקורן ל"ל אע"כ אפיקורן נקט לדיוקא דבשר וגבינה אין נאכלין באפיקורן מאי אמרת דלמא לענין קינוח דווקא א"כ הו"ל למתני נאכלין בלא קינוח אפיקורן דמשתמע מני' גם הדחה למה נקט הדחה מאן דכר שמי' הרי גם בגבינה ואח"כ בשר א"צ הדחה א"וו גם לענין אכילה אתי לדיוקא:

ולולי ד' תוס' י"ל דמאגרא פשיט לי' דבבריי' לא תניא כ"א באפיקורן דהיינו דרך הפקר ומנ"ל לאגרא למידק דר"ל בלי קינוח והדחה דלמא ה"פ עוף וגבינה נאכלין דרך הפקר בין ע' תחלה בין גבינה תחלה משא"כ בשר דווקא גבינה תחלה א"וו ין אגרא דבאמת גם בעוף בעי' גבינה תחלה וכד' הרמב"ם וע' אפיקורן אקינוח והדחה וע"כ אגבינה תחלה קאי:

א"נ י"ל דמדשני לי' ר"י בימא הא חזינא ש"מ קינו' עביד וא"ז הכי מק' לי' ממ"נ אי ס"ל דאגרא דווקא בעוף תחלה קאמר בשר וגבינה לא משא"כ בגבינה תחלה א"כ קינוח ל"ל אע"כ דס"ל עוף וגבינה לאו דווקא וא"כ הדחה מ"ט לא עבדת.

באו"ד ור"ת הנה הראשונים הביאו ראי' לד' ר"ת מהא דאר"נ לקמן אבל בין תבשיל לגבינה חובה ש"מ דבשר תחלה מהני הדחה ולכאורה יש לדחות דלמא מירי מתבשיל שנתבשל בקדרה של בשר ונ' ד' הראשונים דלא מבעי' למ"ד דגים שעלו בקערה לאו דווקא כ"א ה"ה נתבשלו הוה נ"ט בר נ"ט אפי' להל' אפי' בכותח שרי ולא מסתבר לאוקמי ר"נ דלא כהל' אפי' למאן דאמר נתבשלו לא מ"מ לא מסתבר דמחמרי' כולי האי דאפי' קינוח והדחה בעי.

והנה מ"ש תוס' לדיוקי דאגרא ס"ל בשר עוף לאו דאוריי' ואנן קיי"ל לפי מנהגינו דאוריי' לטעמיי' דס"ל דאגרא עוף ואח"כ גבינה קאמר ולד' הרמב"ם דאגרא גופא אינו מתיר עוף ואח"כ גבינה שפיר גם אנן קיי"ל בשר עוף בחלב לאו דאוריי'

באו"ד ומיהו ק' י"ל דלעולם אגרא כר"ע ס"ל ומ"מ בחיה החמיר משא"כ כיון דבמקומו של ריה"ג היו אוכלין לכתחלה בשר עוף בחלב לא נראה להחמיר לדידן כולי האי דלבעי קינוח והדחה ע"ד דאמרי' לעיל אינהו מיכל אכלי לדידן מסתם נמי לא סתים אתמהה.

בסו"ד ע' תו"ח שהק' הרי גבינה' עכ"פ נדבק ונ' ד' ר"ת דבשלמא עוף נקט אגרא שפיר דבעוף תחלה אפי' קינוח והדחה א"צ וגבינה תחלה א"צ מיהת קינוח לד' ר"ת דאפי' בגבינה ואח"כ בשר ל"צ קינוח משא"כ בחיה תחלה צריך קינוח והדחה וגבינה תחלה הדחה מיהא צריך א"כ כל דינו כבשר.

הנה בס"ד מדר"ז לא מפ' רש"י מידי לאיזו ענין בעי קינוח ונ' ד' רש"י דבס"ד אדרבא הוה ס"ל דעיקר קינוח הוה משום גבינה אחר בשר ובזה נבא בע"ה ליישב קו' תוס' אד' רש"י למה הוצרך לומר במסקנא מר אמר חדא ול"פ והיינו דבס"ד כדהוה ס"ל דב"ש ס"ל קינוח דווקא וב"ה ס"ל הדחה דווקא במ"פ וכי במציאות פליגי א"וו הוה ס"ל דב"ש ל"ל דר"ח וס"ל דמותר לאכול גבינה אחר בשר ובבשר איכא חשש דבין השינייי' ולהא לא מהני הדחה וע"כ ס"ל דקינוח דווקא משא"כ ב"ה ס"ל דר"ח וע"כ עיקר התקנה משום גבינה ואח"כ בשר ולהא מלתא הדחה עדיפא ובתר הכי בעי' למימר דב"ה ס"ל ג"כ דבשר ואח"כ גבינה שרי אלא דס"ל בעי' קינוח משום בשר והדחה משום גבינה ותקנת חכמים קבועות הלכך בעי' בכל פעם תרוויי' וב"ש ס"ל כר"ל דאחר גבינה א"צ כלום ואמנם למסקנא מאי אמרת ב"ה ס"ל בין בהדחה בין בקינוח סגי ממ"נ אי עיקר התחנה משום בשר וודאי בעי קינוח ואי עיקר התקנה משום גבינה וודאי בעי הדחה הלכך ע"כ ב"ה תרוויי' ס"ל וממילא ע"כ גם ב"ש תרוויי' קאמר דלא ליהוי מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה

והנה התו"ח הק' לרש"י ולתוס' למה לא נקט לעיל בלא קינוח והדחת פה ונ' כיון דמסקי' בין לב"ש בין לב"ה אין קינוח בלא הדחה וכיון דנקט קינוח גם הדחה בכלל.

גמ' והל' נ' דטעמא דר"ז דס"ל בקינוח לחוד סגי וא"כ בדבר דמשטר שטר לא מהני קינוח משא"כ אנן מסקי' דלכ"ע בעי' קינוח והדחה ומסתמא עביד תחלה קינוח והדר הדחה וא"כ א"נ דדבר שמקנח בו משטר שטר מ"מ כשמדיח אח"כ אדרבא הא דמשטר מעיקרא יוצא כולו ע"י ההדחה ועדיפא טפי.

גמ' אינו אין לפ' דאר"י דאמר ולא כלום קמק' דלמא אדרבא היינו דקאמר ולא כלום כלומר אפי' שהי' לא מהני אע"כ לרב אשי מק' מאי קמבעי' לי' .

רש"י ד"ה אסור לאכול גבינה לא רצה לפ' משום בשר שבין השיניי' דא"כ מאי בעי לי' אדר"ח של בין השיניי' מהו הרי ע"כ הוה בשר דאל"כ אסור לאכול גבינה אלא ש"מ טעמא אחרינא בגוי:

גמ' של בין השיניי' מהו י"ל דהכי אבעי לי' דאנן קיי"ל כר"י דבהנאת גרונו תליא מלתא וא"כ י"ל כיון שכבר נאכל שוב אינו אוסר והו"מ למפשט מר"י גופי' דקאמר לעיל דאם הקיא וחזר ובלעו חייב ש"מ דלא מקרי נאכל אלא דניחא לי' למפש' מקרא ומ"מ נ"מ דאי מקרא דווקא בבשר הוא די"ל דמקרי בשר אבל בגבינ' כמעשה דמהר"ם מרוטב' ל"ל זה אבל מדר"י אין חילו'.

אנא בהא, מלתא חלא בר חמרא נ' דאבוה דמר עוקבא הוה סבר דלמא אכתי אי' לי' בשר בין שיני' והוה ס"ל כד' הפוסקי' דאי' מיעוט אפי' הוא בעין שייך בי' אחר מעל"ע נטלפ"ג ולהכי המתין מעל"ע אמנם מר עוקבא סמך עצמו אמה שהסיר הבשר מן שיניו ולא חש כ"א להא דבשר מאריך בטעמו וסגי בסעודה אחריתי ודע דמה שקרא שמואל עצמו חלא בר חמרא היינו דידע דאבוה דהוה מסייר נכסא ה"ט משום דצדיקי' ממונן חביב עלי' יותר מגופן וכיון דחזי דלדידי' לא חביב ממונו כ"כ תלה זה במיעוט צדקתו:

ודע דרש"י פי' של בין השיניי' עד שיטלנו ר"ל דלא תימא דגם בעל האיבעי' ידע מדר"ח דשל בין השיניי' מקרי בשר אלא שנסתפק אם צריך להמתין אחר נטילה שיעור סעודה דזה וודאי ס"ל לרש"י לא עלה ע"ד.

תוס' ד"ה לסעודתא ע' בתו"ח שהניח ד' בתימא דלד' תוס' ע"כ הטעם דלמא אתי למיכל בהדי הדדי וא"כ מ"ש בשר אחר גבינה או גבינה אחר בשר ונ' דבשר אורח ארעא למקבע סעודה עלי' ואי שרי' לי' בתוך הסעודה נהי במצרכת לי' קינוח והדחה מ"מ אתי לזלזולי ומיכל בהדי הדדי משא"כ גבינה אין דרך לקבוע סעודה עלי' וכאן דמצרכת לי' קינוח והדחה שפיר הו"ל סעודה אחריתי:

בע"ה בענין גט"י פ' כל הבשר

מים ראשוני' מצוה כ' רש"י מצוה לשמוע ד' חכמי' והנה זה כד' אביי לקמן אבל רבא פי' לשמוע ד' ר"א בן ערך ונ' דהא דנאיד רבא מדאביי משום קו' תוס' לקמן מאי ועוד אבל בשמעתין דלא אמרי' כ"א מים ראשוני' מצוה וודאי הפשט מצוה לשמוע ד' חכמי' ומה"ט ג"כ לא הק' הש"ס הכא מאי מצו'

והנה התו"ח השיב ע"ד התוס' הרי נקיות לאו מצוה דהרי אמרי' הכי בשמעתין לקמן גבי פירות ואני אומר אדרבא מהיכן עלה ע"ד תוס' לומר משום נקיות אם לא מהך שמעתא ואדרבא מהתם דייק להו לתוס' הך מלתא מהש"ס לקמן הנה נט"י בפת תקנו חכמי' מתרי טעמי חדא משום סרך תרומה וחדא משום נקיות כמ"ש תוס' והנה בפירות לא עשו לסרך תרומה או משום דתרומת פירות לאו דאורי' כמ"ש תר"י פ' אלו דברי' וצ"ל לדבריו דאפי' זיתים וענבי' לאו דאוריי' לתירוש ויצה' דווקא או כמ"ש הר"ן בחי' דאין קביעות על הפירות וגם אינם עלולי' לקבל טומאה בלי הכשר משא"כ בפת ויש להוסיף עוד ע"ד הר"ן דפת מסתמא מוכשר דרוב לישת פת הוא במים ומ"מ בפירות נקיות מיהא איכא אלא משום נקיות לחוד לא תקנו רז"ל ומ"מ הי' מ' להו דכיון דבפת תקנו משום הכי הו"ל גם בפירות מצוה ומשני הש"ס לא הוא אין נקיות מצוה כ"א אם תקנו חכמי' אבל בפירות כיון דלא תקנו חכמי' לא הוה מצוה והנה מ"מ כוונת הש"ס לד' תוס' היא דאי לאו משום נקיות הו"ל גזירה לגזירה דידים בתרומה גופא גזירה היא ואנן נגזור עוד חולין אטו תרומה ואמנם כיון דגם בחולין שייך נקיות שפיר גזרו חולין אטו תרומה:

וי"ל. עוד ד' אביי דלא תימא סרך תרומה ל"ש כ"א באוכל תרומה לא זולת קמ"ל דאפי' באוכלי חולין הו"ל מצוה.

והנה רש"י כ' לקמן אבל בחולין לא מהני בהו שני וק' מאי בעי רש"י בזה וא"נ מהני בהו שני וכי אסור לאכול חולין טמאי' ונ' דסד"א סרך תרומה היינו דלמא מטמא לחולין מחמת הידים ואכל החולין ושתה משקין דתרומה בהדי' לזה כ' רש"י דלא היא כ"א החולין אינם מטמאי' כלל מחמת ידים ואך משום דלמא אכל לתרומה בידים מסואבות הוא דגזרו:

ומתוך זה נלמדו לכאורה בדבר שטבול במשקה חמור כמבואר ברשב"ם פ' ע"פ דהחולין עצמן מטמאי' מחמת המשקי' שנעשי' תחלה ומ"מ ד' תוס' דלא גזרו כ"א משום קדושה:

וסיים רש"י אוכלי תרומה ר"ל דלא גזרו כ"א על האוכל ולא על הנוגע וה"ט דנוגע אם גם דאוריי' היא ג"כ בתרומ' כדכ' את משמרת תרומתי מ"מ בלא מתכוין אין כאן אי' משא"כ אוכל בלא מתכוין תרומה טמאה שפיר עבד אי' כמתעסק בחלבי' ועריות:

תוס' ד"ה מצוה לשמוע ד' ר"א בן ערך בסו"ד מה ידי' מאבראי וק' א"כ אפי' אסמכתא לא הוה ונ' דלא הו"ל לקרא למכתב ידיו משום בית הסתרים כיון דאיכא למטעי ולמימר דמהני שטיפת ידים כ"א הו"ל למכתב ופניו וכיו"ב איברי' גווים דנדע טומאת בית הסתרי' ומ"מ לא נטעי ונימא דמהני באבר שאין בו שייכות נגיעה א"וו לאסמכתא אתא.

והנה יל"ד כיון דילפי' מוהתקדשתם מים ראשוני' ל"ל דר"א בן ערך אלא שזה יישב התו"ח בשם הראב"ד עיי"ש אמנם אפכא ק' כיון דאי' לן דר"א בן ערך והתקדשתם ל"ל ונ' דבאמת מר"א בן ערך לא ידעי' כ"א שידים פוסלות תרומה

ומ"מ עדין בחולין נטילה ל"ל לכך אצטריך קרא דהותקדשתם ומעתה עיקר ד' ר"א בן ערך דלא ליהוי גזירה לגזירה אחר דסרך תרומה יש לו סמך מן התורה:

וצ"ע בד' תוס' פסחי' פ' ע"פ גבי דבר שטבולו במשקה שכ' דל"ש בדבר שטבולו במשקה מצוה לשמוע ד', ר"א בן ערך ולמה לא כיון דשייך טומא' שייך ד' ר"א בן ערך אטו בקרא דר"א בן ערך פת כ' וצ"ע:

והנה ביומא ד' רז"ל והתקדשתם אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותן מלמעלה ונ' דהיינו ג"כ הך דרשה גופא אם אדם מקדש עצמו למים ראשוני' והו"ל האכילה בקדושה והיינו והייתם קדושי' אלו מים אחרוני' וזה ענין מקדשי' אותו מלמעלה.

תוס' ד"ה מים ראשוני' הק' תו"ח מנ"ל לתוס' דבדידן ל"ש מלח סדומי' עיי"ש שהאריך ונ' ד' תוס' דוודאי כל מלח הבא מן הים יש בו חשש מלח סדומי' הואיל וכל הימי' מחוברי' זע"ז ואמנם כוונת תוס' על אותן המדינות שיש להם מלח שחופרי' מן הקרקע על כגון זה כ' תוס' דאין מלח סדומי' מצוי ביני'.

בסו"ד דאין מברכין על ניקור ומליחת בשר מניקור וודאי יש ראי' אבל מליחה האיך שייך לברך וצונו כיון שיוכל לאוכלו באומצא ומכ"ש לד' תוס' דגם צלי לא בעי מליחה והנה הכ"מ כ' דהא דהרמב' מצריך דווקא לפת שמברכין עליו המוציא נט"י משום דאמרי' בחגיגה הא בדנהמא ועוררני תלמיד א' דאמרי' במס' ביצה פ"ב כמה טפשאי בשלאי דאכלי נהמא בנהמא והתם קאי אדייסא וצ"ע:

אבל יד סולד' אין נוטלין כ' רש"י דנשתנו וצ"ע א"כ גם לאחר שנתקרר לא יטול בהן ולולי דבריו הייתי אומר דהטע' דחיישי' שיתירא ליטול כראוי ומ"מ בלי"ק ידעי' שפיר במ"פ אבל בלי"ב דפליגי במ"א ק' במ"פ לחזי אם מעבירין הזו המא וצ"ל דאיכא זוהמא דלא מעבירי' אלא מאן דמכשיר ס"ל עיקר מ"א משום מלח סדומי' וזוהמא טפל ואידך ס"ל זוהמא ג"כ עיקר דנפקי' מקרא דוהייתם קדושי':

האכילו בשר חזיר נ' דהאי מ"ד ס"ל בנבילה שייך גניבת דעת ואידך מ"ד ס"ל חזיר לגבי פונדק ישראל מאי עביד וכמו שהק' רש"א והנה כ' רש"י דחזיר חמיר איסורי' דאי' בי' תרתי ר"ל חזיר ונבילה וק' מאין פשיטא לרש"י דאי' נבילה חל על אי' חזיר הרי לא הוה מוסיף ולא כולל וצ"ל משום דאי' בי' טומא' נבילה עכ"פ ס"ל לרש"י דגם האי' חל.

ולולי דברי' הייתי אומר ע"ד שכ' הרשב"א הובא בב"י סי' קי"ט דכל דחמיר להו לאינשי מקרי חמור וחזיר חמור לאינשי וע"ד שכ' תוס' לעיל גבי שבת ויוה"כ.

והנה בענין קו' תוס' ע"ד אביי מאי ועוד י"ל דאי משום סרך תרומה אוכל מחמת מאכיל או במפה ל"ש נטילה דהרי התירו מפה לאוכלי תרומה אבל מצוה לשמוע ד' חכמי' וודאי שייך:

ובענין מ"ש רש"י חובה עדיפא י"ל דאם אין לו מים ליטול גם שני' אחרוני' וע"ד שכ' האורחת חיים ואמנם המג"א הק' עלי' אמנם נ' כוונת האורחת חיים עד"ז דלעולם נוטל מים ראשוני' ונוטלה בכלי ונוטל אח"כ מאותן מים עצמן מים אחרוני' ול"מ אם נטל רביעי' בב"א דאפי' טמאי' לא הוו ואפי' לא נטל בב"א מאי איכפת לן במי' אחרוני' לאחר גמר אכילה אם יטול ידי' במים טמאי' משא"כ אפכא מים שנטל בהם אחרוני' דרוח רעה שורה עלי' אסור ליטול בהם לראשוני' ולכך נקט האורחת חיים דווקא כה"ג לענין סעודה ג' ומ"מ אם אין לו כלי ליטול בתוכו שפיר שייך לומר דאחרוני' עדיפי ובלא ראשוני' מצי אכל אם אין מים תוך ד' מילין:

והמג"א הביא בשם רש"ל ששטף הכוס ונטל באותן מים ידי' והק' עלי' הרי מוזגי' הכוס תחלה ולי צ"ע האיך מילא ע"ג שיורי רחיצה הכוס של ברכה הרי אי' בהוריות דשיורי רחיצה משכחי' הלימוד וח"ו שרש"ל לא יקפיד ע"ז א"וו הרש"ל שטף הכוס ונתן אותן מים בכלי אחר ומזג הכוס ואח"כ נטל באותן מים ידיו ע"ד הואיל ואתעביד בי' מצות הדחת כוס יתקיים בהם והייתם קדושי':

רש"י ד"ה אין נוטלין ע"ג קרקע שרוח שורה נ' דרש"י כ' כן כאן כלומר דלמ"ד ע"ג קינסא אסור י"ל דטעמא משום זוהמא וגם גבי קינסא שייך זוהמא אבל למאן דמתיר קינסא ע"כ ס"ל דטעמא משום רוח וס"ל דדווקא ע"ג קרקע שורה רוח.

גמ' בין תבשיל לתבשיל ע' תוס' י"ל דס"ד מאחר דטעמא משום מלח סדומי' צריך ליטול אחר כל תבשיל קמ"ל דלא.

רש"י אמרו אינהו נ' דפליגי הני ב' פי' אי שרי להציל עצמו בכישוף.

תוס' ד"ה חזינהו מ' מד' תוס' דב' תי' כ"א הוה תי' בפ"ע וצ"ל דוודאי ל"ק להו דהו"ל לשדויי בפ"ע דא"כ לא הוו ידעי דאיכא מים הרעי' וא"כ ע"כ הי' צריך לשדות בפני' ושפיר משני גם בתי' הא' אותו קו':

כ', רש"י ד"ה בריך כל חד לחודי' ולומר נברך ביאר דאין מזמנין ר"ל שאין אומרי' נברך ומצוה לחלק היינו שלא להוציא

והנה בענין ספיקו של הרוקח בענין פחות מכביצה יל"ד אמאי לא פשיט לי' ממתני' דסוכה כפי' רש"י שם דפחות מכביצ' א"צ נט"י ונ' דיל"ד ל"ל לרש"י לפ' דטעמא דר"צ דפחות מכביצה א"צ נטילה הרי ר"צ כהן הוה וכמו שכ' תוס' שם והתירו מפה לאוכלי תרומה וכ"ת א"כ פחות מכביצה דנקט ל"ל לאשמעי' דאפי' פחות מכביצה בעי מפה בתרומה ובחולין נט"י וי"ל דהיינו ספיקו של הרוקח אי פשטא במתני' כרש"י או כמ"ש:

הנה הטו"ז תמה על הב"י מאי מס' לי' בצלי ונ' דק' לי' לב"י קו' מג"א דם דנקטו הפוסקי' לענין טבולו במשקה ל"ל בשלמא לענין הכשר מהני ניגוב א"וו מ' משום מוהל היוצא מן הצלי דאי' לי' לענין זה דין דם:

והנה אם נטל לדבר שטבולו אי מהני לפת סיים ב"י וצ"ע נ' כוונתו אף דתוס' וודאי הכי ס"ל כמו שהוכיח המג"א מ"מ י"ל דווקא תוס' לטעמי' דלדידהו הך נטילה לאו משום מצוה משא"כ הנוטל עכשיו לטבול טעמו לצאת ידי הפוסקי' דצריך נטילה א"כ י"ל דשפיר יצא:

והנה הב"י לא פשיטא לי' הא מלתא דאם לא טבל כל האוכל במשקה דצריך נטילה והטו"ז כ' דגמ' ערוכה היא פ' ע"פ אמנם כוונת הב"י דלמא התם לא הוה כ"א דיחוי בעלמא ולעולם י"ל דצריך לשקועי' כולי' והכי קיי"ל באמת:

בע"ה בענין חמי האור וחמי טברי' פכ"ה

נ'. לבאר ד' רש"י למה כ' דחזקי' פליג אדלעיל דמ' לרש"י דאי ס"ד בחמין שאין היד סולדות הו"ל לגמ' לפרושי ואפי' חזקי' לא קאמר כ"א ביד סולדת א"וו חזקי' פליג אכולא ברייי' ור"י מסתם סתם ואומר דהל' כהך ברייי' ותלי' בב' הלשונות דלעיל אלא דמ"מ כיון דבשל סופרים הלך אחר המיקל בכ"ג שרי .

ונ' לסייע ד' רש"י דר"י מייתי דכל גדולי גליל עושין כן ואי ס"ד דל"פ כ"א ביד סולדת ואטו כל גדולי גליל נוטלין בחמין שהיד נכוות בהן אתמהה א"וו אפי' באין יד סולדת פליגי אמנם כ"ז לד' רש"י שפי' יד סולדת פי' נכוות וכל' המחבר בשו"ע אבל ד' תוס' כהירושלמי דסולדת היינו שכרסו של תינוק בן יומו נכוות בהן וא"כ שפיר שייך כל גדולי גליל עושין כן:

והנה לד' רש"י יש לבאר היטב במ"פ ר"י וחזקי' דחזקי' ס"ל כאביי לקמן דמים ראשוני' משום נקיות נמי תיקנו וכמו שפי' תוס' לקמן ד' אביי וא"כ שפיר פוסל בחמי האור דכיון דאין מעבירין את הזוהמא ל"ש בהו נקיות משא"כ ר"י ס"ל כרבא דכולא מלתא משום סרך תרומה ולא הוה גזירה לגזירה דסרך יש לו סמך מדר"א בן ערך והיינו דלא מקפיד בחמין והא דנקט ר"ג אוכל טהרות כלומר אף שהי' אוכל על טהרת תרומה מ"מ לא הקפיד על חמין וכ"ש בחולין גרידתא:

וכ' רש"י כל גופו טובל אם נטמא כלומר דלא תימא אם טבל כל גופו מיגו דמהני טבילה לגופו אהני ג"כ לענין אכילה לזה ביאר רש"י דלענין אכילה ל"מ מידי ורק לענין טומאה הוא דאהני:

והנה בס"ד לא ביאר רש"י מאומה למה נקט פני' ורגלי' עד במסקנא פי' רש"י דאגב אורחא נקט פני' ונ' דעתו דבס"ד י"ל דגם ר"י ס"ל נט"י משום נקיות וס"ל דחמי טברי' אין מעבירין זוהמא כלל משא"כ חמי האור והביא ר"י ראי' דאם פניו ורגליו של אדם מלוכלכות אינו רוחץ בחמי טברי' ש"מ דאין מעבירין הלכלוך אמנם למסקנא א"א לפ' כן וכמו שנבאר בס"ד וע"כ פי' רש"י דפניו ורגליו אגב אורחא נקט:

והנה הש"ס מק' אדר"י וע' רש"י שהאריך דברי' צריכין ביאור דלמאי נ"מ כ' דטבילה עדיפא חלא כוונת רש"י דעיקר קו' הש"ס הי' הרי מדמכשיר ר"י חמי האור ש"מ דלית לי' טעמא דנקיות כלל וכ"ת דלמא לעולם ר"י אי' לי' טעמא דנקיות אלא דס"ל בנטילה דאי' בה שפשוף כדתנן במ' ידים אפי' חמין מהני משא"כ בטבילה דגריע' מנטילה ע"ז כ' רש"י דא"א לומר כן דהרי לקודש מטבילין אלמא טבילה עדיפא מנטילה א"וו דר"י לית לי' טעמא דנקיות כלל:

אא"כ יק' גם אחזקי' דלא קאמר כ"א אין נוטלין אבל מטבילין אי' לי' וכיון דאי' לי' טעמא דנקיות אמאי מודה בטבילה לגי' רש"י ונ' ד' רש"י דהנה שלמה כבר תיקן נט"י לקודש והאי נט"י לקודש וודאי לאו דווקא דהרי לקודש מטבילין ונימא דשלמה תיקן נטילה ורבנן בתר הכי תיקנו טבילה הא לא מצינו ולא מסתבר ומדתיקן שלמה בקודש טבילה דווקא וודאי לאו משום נקיות תיקן כ"א דלאכלו קודש בכוונה ולא בהיסח הדעת וא"כ טבי' אפי' בחמי' המחובר' הכשרי' לטבילה תיקן וכשתיקנו רבנן נטי' בחולין עיקר טעמם היה משום נקיות ומ"מ לא עדיפי מקודש מחי דמהני בקודש גם בחולין מהני והיינו סברא דחזקי':

והנה פי' רש"י למסקנא לר"י מדוע חמי האור עדיפא וע' בר"ן שהסביר שהסמיכו אכיור והתם מים כ' ומעין לא מקרי מים משא"כ חמי האור שהי' מעולם שם מים עלי' ומ"מ

מובני' שפיר ד' רש"י שכ' לעיל בחמי האור הטעם דנשתנו מתורת מים דללי"ק ל"ש לר"י בין חמי האור לחמי טברי'.

והנה מה שפי' רש"י בבת בירתא ע' הפי' בתר"י ברכות פ' אלו דברי' ולי נ' לפ' קצת בדרך אחר דד' רש"י דאי הך בת בירתא לא הוה חריץ קצר כלומר שאינו ראוי' לטבילת אדם כיון שעכ"פ כשר לטבילת אדם מודה ר"י דהשתא כל גופו טובל בהן ידי' לא כ"ש ואי גזרו רבנן אידי' מחזי כי חוכא וכשם שבמקומן לא גזרו מה"ט ה"נ בבת בירתא משא' כ מאחר דבת בירתא לא חזי לטבילה גוף האדם אחרי שהוא חריץ קצר כמ"ש רש"י נהי דכשר כיון דלא טבלי בי' ס"ל לר"י דגזרו בי' וחזקי' סבר דמ"מ כיון דכשר לטבילה לא גזרו בי':

וע' בר"ש במס' ידי' שהק' אגי' רש"י דק' דר"י דאמר הל' כסתם משנה וסתמא בידי' כת"ק ור"י לגי' רש"י ס"ל כרשב"א ורצה לתרץ דמתני' דידי' מיירי במקומן דגם רשב"א מודה ודחה דא"כ לפלוג תנא בקרקע בין במקומן לבת בירתא אלא די"ל תנא דמתני' בפלוגתא לא קמיירי.

ומ"מ גי' הל הראשוני' כהר"ש דר"י לקולא ומ"מ ס"ל בנט"י מודה ר"י בחמי טברי' מלבד הרא"ש דמ' מדבריו דאפי' בנטילה מתיר ר"י וק' עליו מדר"פ דאמר במנא כ"ע ל"פ דאסור וע' בס' המאור פ' כל הבשר ותמצא יישוב לזה עיי"ש ובשיטת המאור אזיל גם רבי' יונה פ' אלו דברי' דפסק כר"י.

והנה הטו"ז דקדק אחרי הב"י למה מס' לי' בשקע ראש הירק הרי גמ' ערוכה היא ונ' ד' הב"י דהש"ס לא קאמר כ"א לדיחוי בעלמא:

ומד' רמ"א נ' דד' האגור דאם לא נטל לאכילה וד' התוס' באם נטל לטבולו עולין בקנה א' ולא כן נ' ד' הב"י ונ' דס"ל טעם האגור דמלתא דלא רמיא עלי' דאינש לאו אדעתא ושמא לא נטל כראוי ומה"ט צריך נטילה אחרת ואין זה ענין לנטל לטבולו במשקה :

וע' ב"י מה שהביא בשם הג"א דיבחושין נוטלין מהם מגמ' דזבחי' וכ' הב"י דהשתא כל גופו טובל בהן וק' הרי לד' רוב הפוסקי' לענין נטילה לא אמרי' האי ק"ו וצ"ע והנה קו' א"ר על המג"א שמתיר בדגי' ופוסל בירק ע' מחה"ש אמנם נ' ד' המג"א דדגים עיקר גדילתן במים וא"כ כל המים נעשה בהם מלאכה ואף דבמחובר אין מלאכה פוסל מ"מ מחזי כחוכא דבר שנעשה תמיד במים מקרא נעשה בהם מלאכה:

ובענין, קו' המג"א על השל"ה ל"ל בדיו שינוי מראה ע' מחה"ש ועדן יש להשיב דשינוי מראה פוסל אפי' במחובר כמ"ש הטו"ז משא"כ מלאכ' אינו פוסל במחובר.

והנה ה"ר יונה הביא ראי' מאריתא דאין מטבילין בו מפני שהן שאובין ולא אמרי' מפני שאין בהם מ' סאה ש"מ דלא בעי' מ' סאה מ' דהוה גריס בגמ' מפני שהן שאובין כמו שהוא ברי"ף אבל מד' רש"י מבואר דלא גריס הכי שהרי כ' בהדי' מפני שאין בהם מ' סאה:

אמנם הראי' השניי' מד' רש"י עצמו גבי אי בזיע דולא וודאי ק' והנה למה שפי' רש"י לקמן גבי אריתא דטעמא דאין מטבילין משום דלית בי' מ' סאה א"כ שפיר דייק לי' רש"י מאריתא גופא דבעי' מ' סאה אלא דהא גופא קשיא מ"ט לא פי' רש"י באמת הטעם משום שאובין כמ"ש תוס' והרי"ף ולמה צר צריכין שנבאר תחלה כוונת רש"י במ"ש אריתא צינור והתוס' הטו ד' רש"י לצד אחר אמנם מד' הראשוני' מבואר דרש"י מפ' אריתא חקוק בקרקע כלומר חריץ עמוק דכן מ' ל' אריתא כמו שהביאו תוס' בב"ק:

והנה כ' הב"י בשם הרא"ה באם שפך המים חוץ לחריץ מותר לטבול בהם מטעם שאובה שהמשיכ' והיינו דק' לי' לרש"י הא דאין מטבילין בו רק משום שאובין למה לי' להש"ס לאשמעי' בזיע דולא אפי' לא בזיע משכחת ששפך המים חוץ לחריץ א"וו הטעם משום שאין בהם מ' סאה ותוס' לטעמי' דס"ל בצינור עסקי' ומה"ט ק' להו על ד' בה"ג דהרי טבילה בכלי מהני מתורת נטיל' ואי בה"ג ג"כ מפ' אריתא חריץ ל"ק כלל מסוגי' עלי' מ"מ אי הוה רש"י מפ' אריתא צינור לא אצטריך לפרשו שאין בו מ' סאה כ"א מטעם שאובין וא"כ עדן לא מתרצה שפיר קו' ה"ר יונה אף די"ל דל' אריתא הביא לרש"י לפ' כן ומ"מ נ' דהביאו לרש"י לפ' כן דאי בלא מ' סאה ק' ל' גופו טובל בהן וכמו שעמד ע"ז הרשב"א עיי"ש

בע"ה בשאר עניני נט"י פכ"ה

רש"י ד"ה ואי מקרב גבי דולא ע' בתר"י פ' אלו דברי' דכוונ' רש"י דלאו דמיירי שקרב ידיו תחת הדולא כה"ג פשיטא כ"א דמיירי שקרב ידי' עד שהקילוח הבא ממקום גבוה הגיע על ידי':

רש"י אי בזיע דולא ע' תוס' נדה פ' בא סימן צידדו ודייקו מדלא הזכיר רש"י ל' ניצוק ש"מ דבכונס מצומצם מיירי אף דלא הוה ניצוק ומ"מ מל' רש"י שהמים מקלחין להיאור מ' קצת שהנקב רחוק דהרי בצומצם כ' תוס' דעבד רק טיף טיף:

והנה. לא ביארו תוס' לד' בה"ג במאי מיירי דמקרב לגבי דולא דלרש"י מיירי שנתן ידיו בצינור אבל לבה"ג בצינור עכ"פ כשר וא"כ ע"כ לבה"ג מיירי שקלט מן האויר וצריך לבאר מ"ש דחוץ לצינור מקרי לבה"ג פסק כח הכלי ומקרב לגבי דולא אף שקולט מן

האויר לא מקרי פסק כח הכלי ונ' דהתם עיקר הכלי הוה הדולא והצינור הוא רק הממוצע וכיון שגם חוץ לצינור קלט המים מקרי פסק כח הכלי משא"כ בקלט מיד מהאויר שבא לשם מכח הדולא וודאי מקרי כח כלי:

וע' בחי' ר"ן מ"ש ליישב דעיקר מלתא לר' יוסי דבעי' שיהא . ניכר שבא מכח כלי וק' א"כ למה פוסל ר"י בקוף וצ"ע. והנה הב"י סי' קנ"ט הביא ד' מהרי"ק דכונס משקה כעדשה וכ' עליו דלא אמר כן כ"א לענין מקוה וסמך דברי ע"ד תוס' בנדה פ' בא סי' ונ' דר"ל טבילת ידי' דבמקוה הרי ניצוק לגמרי אינו חיבור:

ובענין קו' הטו"ז ע"ד הסמ"ג דאפי' למטה מן הנקב הכלי פסול אף דמחזיק רביעי' לח ידענא מאי ק' לי' הסמ"ג מניקב ככונס משקה דבטיל מתורת כלי למתני' דפרה מיירי מניקב כמוציא משקה ואדרבא מהתם נ' דנפקא לי' לסמ"ג דאף בניקב כמוציא משקה בעי' שיחזיק רביעי' מנקב ולמטה אמנם הרא"ש בפי' המשניות פרה שם כ' בהדיא דמתני' מיירי שמחזיק רביעית מן הנקב ולמטה עיי"ש ועכ"פ לד' הרא"ש אין כאן קו' כלל:

רש"י ד"ה קפידתו אמנא כוונתו ליישב קו' הר"ן בחי' אטו בא ר"ש לשאול לאמימר אי ידיע לי' מתני' ולזה כ' רש"י דשאלו אם הכלי שלם ר"ל דאף דלענין טומאה הוה כלי כגון כלי שטף שניקב בכונס משקה די"ל לדינא דמתני' כשר וכד' כמה פוסקים ולזה שאלו קפידתו אמנא ומה"ט לא הק' תוס' כ"א אמאי דשאלו אחזותא משום דאמנא כבר יישב רש"י.

אמנם רבי' יונה פי' בד' הרי"ף דשאלו אם הכלי מחזיק רביעי' ונ' דבא ליישב למה לא הביא הרי"ף כ"א כלי שאין בו ולא הביא כלי שאין מחזיק א"וו הרי"ף מפ' קפידתו אמנא אם הכלי מחזיק דהרי אשיעורין שאלו בפרט:

ואמנם ד' הרי"ף יש לתרץ בענין אחר דבאמת ארבא גופא ק' כיון דקאמר דבעי' יש בו ממילא ע"כ מחזיק ובשלמא למאן דמפ' דבשיורי טהרה לא בעי' רביעית שפיר אשמעי' רבא דעכ"פ הכלי צריך שיחזיק אבל להחולקי' על רש"י ק' ונ' דמשכחת לה יש בו אף שאינו מחזיק כגון שעשה לו עטרה של טיט כדאשכחן במתני' דפרה ומ"מ הכלי אינו מחזיק והרי"ף לא הביא זה משו' שאינו מצוי.

תוס' ד"ה אחזותא הנה לד' הרמב"ם והטור דחזותא מחמת מקומן ומחמת עצמן ג"כ פסול א"כ שפיר שאלו וכ"מ ל' רש"י שפי' שיהא בהן מראה מים מ' אפי' מחמת עצמן אלא שהתוס' הכריחו תי' דמתני' לתרומה מקו' שניי' שהקשו גבי אתי משיורי טהרה.

אלא שד' צריכין ביאור ונ' דאמימר מ' לי' דמתני' מיירי ע"ד שפי' הר"ן והרשב"א במסקנא דמיירי שנטלו שני' כא' ואף דעכ"פ לא הגיעו לידי השני רביעית דהרי חסר מה שנשאר על ידי הראשון אלא ש"מ דלא בעי' רביעית וע"ז דחי הש"ס דלעולם התם אפי' בזא"ז מיירי והיכי דאתי משיורי טהרה שאני והנה לכאורה פי' זה של רש"י ק' ביותר עד שהוצרך רבינו יונה לפ' דמיירי ע"י הוספה דהיאך יטלו שני' מרביעי' א' ומ' לכאורה דפי' זה לא א"ש כ"א למ"ד עד פרק של אצבעות וי"ל דמיירי שנטל באמת רק יד א' וכה"ג ידי' טהורות לחצאין, א"נ ע"י אחר שני ידיו כא'.

והנה הד"ת הק' על פי' הר' יונה הרי תנן מי רביעית ולרבי' יונה הרי הוסיף על רביעית ואמנם ע' בגיטין רפ"ב בגמ' ורש"י שם הגי' מרביעית ופי' רש"י שם מכלי שמחזיק רביעית ר"ל דאי לא גר' מי רביעי' א"כ ברביעי' הו"ל למימר ולזה כ' רש"י דר"ל מכלי שמחזיק ומ"מ ל"ק על רבי' יונה רביעי'.

אתקי' ר"י נטלא אתקין ר"א כוזא ע' רש"י דנטלא של זכוכית וכזה אין ביכולת כל איש להביא לביתו כ"א היו מונח אצל ר"י ורק למדה וכד' רש"י ור"א אתקין כוזא של חרס והי' בבית כ"א:

וע' ברבי' יונה שיישב ענין תקנה זו דק' לי' הרי גם לשאר דברי' צריכין רביעית ולזה פי' מ"ש עיי"ש וי"ל עוד דמשו' דליטול מרביעית על שתי ידיו אין כל כלי ראוי לכך כ"א הוא רחב ביותר או קצר ביותר אינו מתוקן לזה ולזה התקין ר"י ור"א צורת הכלי שיהא ראוי ליטול בשופי מרביעי' ומה"ט נ' שהביא הרי"ף הך דר"י לומר כי לא יסמוך כל איש על כל כלי וכלי ליטול מרביעי'.

בענין פלוגתת הרמב"ם והראב"ד אי בעי' גם בחולין מים שני' נ' ד' הרמב"ם דבתרומה חשו דלמא לא יהי' הידי' נגובי' שפיר ויטמאו המי' שעל היד את התרומה ובחולין סמכו על הא דאצרכו ניגוב ידי' ומפ' הרמב"ם לחם טמא כפשוטו דהמים מטמאים הלחם.

והנה הרא"ש הביא ראי' לפי' רש"י גבי אתי משיורי טהרה ולא פי' כוונתו נ' כוונתו דאי ס"ד דמיירי שנטלו בב"א כפי' הרמב"ן וסיי וסייעתו א"כ למה זה תנן מחצי לוג לג' ולד' אם רביעי' מגיע על יד כלם למה לא יהא מהני אלא וודאי בזא"ז מיירי.

בגיטין רפ"ב דמשי חדא חדא רש"י לא רצה לפ' שהי' דעתו מתחלה ליטול יד א' ונטל אח"כ גם יד השני דא"כ לא פשיט הש"ס מידי ואמנם הש"ס דלא מוקי הכא לאלפא נ' דפשיט' לי' דלא מהני מהא דפ"ג שאכלו הביאו להם מים אעפ"י שכ"א נטל] ידו א' וחוזר ונוטל ב' ידי' וצ"ע

רש"י ד"ה פלגא ידי' נקט שנגב נ' משום דאם ידי' עדן טפוחות היינו דמשני הש"ס.

תוס' ד"ה הנוטל ידו א' וע' רמבם פי' המשנה ידי' שם וכדברי' שם מטין דבריו בה' מקואות אבל בה' ברכות ד' הכ"מ ג"כ לכוין דברי' כן ול' הרמב"ם אינו תופס כן ונ' דעתו שם דמצוה ליטול במתון דאז כל היד רחוצה ובדיעבד גם בשטיפה א' יצא וע' בדברי' ותמצא ואולי היו לו עוד פי' במשנה דידים.

והאמרי דברי' הנה הר"ש בידי' שם יישב מדוע לא מייתי הש"ס ממתני' ותי' דבתוספתא איכא פלוגתא ולזה מייתי הש"ס מדר"י אבל אדר"י גופא ק' למה לא קאמר הל' כסתם מתני' או כר' יוסי ונ' דר"י מוקי לפלוגתיי' בנטל קודם ניגוב כל ידו אבל בהוספה בעלמא ס"ל כ"ע מודו דאין ידים טהורות לחצאין:

הנה הא דלא משני הש"ס דנט"י קיל ממקוה דהרי ניצוק מהני בטבילת ידי' ול"מ במקוה נ' דיישב רש"י במ"ש דבמקוה שייך חיבור משא"כ בנטילה אין הטעם משום חיבור וא"כ אדרבא מסתבר יותר דאפי' בלהטפיח חמיר נט"י ממקוה:

הנה הלח"מ ה' ברכות הק' על הרמב"ם לפי' דשיורי טהרה ר"ל מים שניי' למה לא מחלק תנא דמתני' ברישא ג"כ בין ראשוני' לשניי' כי היכא דמחלק בסיפא ונ' דלענין רביעי' לא' הרי עכ"פ אין נ"מ בין שניי' לראשונים דגם בראשוני' א"צ לשפוך כל הרביעי' אלא דבשניי' אפי' לכתחלה א"צ שיהא בכלי רביעי'

והנה הר"ש מ' ידי' דחה גי' רש"י בסוטה דהרי תנן מיטהרות עד הפרק וא"כ מאי מהני אם הגיעו מים שניי' חוץ לפרק אמנם רש"י יישב זה שכ"כ מיטמאות ומיטהרות חדא מלתא היא משום שמיטמאות עד שם לכן צריך לטהר עד שם אמנם לערוך דס"ל גם על הזרוע מיטמאות וודאי ק' ממתני' אמנם למה שפי' ב"י בתר הכי דכוונתו כד' הראב"ד דאין כאן טומא' כ"א ליכלוך א"ש.

והנה מ"ש רש"י בסוטה יגביה ראשי אצבעותיו כיון לד' הרשב"א שהביא ב"י והביא רש"י כעין ראי' דהכי קיי"ל אלא שהרשב"א דחה דרב לטעמי' וא"כ ג"כ ל"ק קו' הר"ש דפרק דהתם היינו היד אלא דבל' רש"י א"א לכוין כן. ובענין ליטול מן כיור ע"י הענדל שהביא הטו"ז השיג הא"ר צריך ליטול כל פעם הברזא ולא אדע הרי א"צ להסיר בשפיכה א' ב"פ ומ"מ המג"א אוסר אמנם מד' הרמב"ם בה' ברכות שכ' יש לנוטל ליתן ע"י מעט מעט מ' דאדרבא הכי עדיף טפי.

והנה מד' ב"י סי' קס"ב גבי נטל ידו א' מ' דהרא"ש והרמב"ם בחדא שיטה אזלי והמעיין ימצא כי לד' הרמב"ם אפי' נטל שתי ידיו כ"א בפ"ע ש"ד לשפשף ולד' הר"ש והרא"ש בעי' דווקא שישפוך על שני' כא'.

וע' במג"א שם ס"ק ח' מ"ש בשם רש"ל הנה מאחר שרש"ל לא יישב קו' המי"ט דישפוך מים ראשוני' ושויי' על כל א' וישפשף א"כ בלא קו' מג"א לא ידענא מאי ק' להו הרי להר"ש והרא"ש כיון שנטל כל יד בפ"ע הו"ל נטל ידו א' ע' בדברי' וצ"ע גם ל' הטור והמחבר ק' להולמו דמתחלת דברים לא מ' כפשט ד' הר"ש והרא"ש שכ'.

ויש עוד תימא בד' הב"י כשבא ליישב ד' הראב"ד תלה ד' הראב"ד והרי הביא ב"י עצמו בשם הראב"ד דס"ל טעמ' דלכלוך בזרוע.

ושמואל אמר לולי ד' תוס' יל"פ דשמואל ס"ל דדווקא פרק דקידוש ידים הוא פרק בפ"ע אבל פרק דחולין ותרומה חד הוא אלא דשמואל ס"ל דחולין שיעורו כתרומה לרב ור"ש ג"כ כשמואל ס"ל אלא דס"ל תרומה שיעורו כחולין לרב.

והא דלא קאמר הש"ס גבי שמואל דלא תימא משום דכהן הוא משום דשמואל נחלק עם רב בביהמ"ד וממילא ידעי' דלהלכ' נחלק משא"כ ר"א דלעצמו אמר כן י"ל דלהחמיר על עצמו אמר.

והנה מבואר מכאן דלמאן דס"ל לתרומה א"צ כל היד ע"כ ס"ל דהא דתנן ידי' מטמאות עד הפרק ג"כ לא הוה כל היד דאל"כ אתי מני' תקלה דע"י שא"צ ליטול יותר יאמרו שאין טומאת ידי' יותר וזה מ' כד' הטו"ז ולא כפמ"ג שנחלק עליו וס"ל דלכ"ע מיטמאות עד הפרק היינו כל היד.

ומ"ש רש"א דתוס' כ"כ לקושטא דמלתא נ' דתוס' כ"כ מקמי דידעי' לתרץ לרב ששת אבל בתר דתי' לרב ששת גם שמואל מתורץ כה"ג.

תוס' ד"ה נוטל בסו"ד ור"י תי' ובד' ר"י מיושב קו' ר"ת ללי"ק דרבי' ג"כ אפי' שלא בשעת הדחק קאמר אמאי אמרי דלא שכיחי לכו מיא ובד' ר"י ע"כ בעי' לא שכיחי מיא.

והנה הרבי' יונה כ' טעם ר"ת שיבאו להאכילו דברים האסורים אבל אי דווקא בשעת הדחק א"כ אי מתרמי לי' מיא צריך ליטול במ"ש פמ"ג ואי ליכא מיא מה"ת יסברו שהוא גוי אדרבא יאמרו כי התנה בשחרי' דהכל צריכין לעשות כן:.

והנה המג"א דחה ד' הב"ח בנטילה שלא לצורך אכילה ולי נ' לקיים ד' הב"ח מטעם אחר דכללא הוא דלכתחלה ברכה מעכב במצוה כדאמרי' ערום לא יתרום וא"כ בשלמא אם נוטל בשחרי' דאז מברך שפיר התירו לו לכתחלה ע"י תנאי משא"כ בנטילה שלא לצורך אכילה דלא מברך וודאי לא שרי לי' לכתחלה.

גמ'. מי אמרי' דלמא נגע הנה מדלא אמרי' מי סגי ש"מ דפשיט' להש"ס דבמפה שוודאי לא יסירנה כגון רטיי' וודאי שרי וזה ראי' לד' הרא"ש שכ"כ גבי רטיי', הא כביצה בעי

נטילה ובחצי ביצה דלא בעי היינו כמ"ש לעיל בשם מ"ז דחצי ביצה שאינו מקבל טומאה כ"א מדרבנן לא הצריכו רבנן כ"א מפה ולא גזרו דלמא נגע:

תוס' ד"ה ולא בירך גילוי בעלמא בברכות ר"פ כיצד כ' אסמכתא בעלמא תוס' ד"ה הא כביצה בסו"ד ע' מהר"ם לובלין אמנם י"ל דחסר כאן קו' תוס' ביומא וסוכה והתם שייך שפיר תי' ע"ש :

רש"י ד"ה דעתי קצרה לכאורה הי' אפשר לפ' ולא נגענא ולעולם לא נטל אא"כ מאי מק' ר"ז אר"א ומ"מ מובן בזה ד' ר"ז שאמר ליטע' בדרב ושמואל מאי ליטע' דקאמר אמנם סבר ר"ז דטעו דרב ה"ק כגון אנא אכילנא בלא נטילה ומיושב בזה דלמא גם אינהו דעתן קצרה אלא דמ"מ הי' צריכין ליטול וכ"ת דלמא באמת נטלו כבר יישב זה רש"י במ"ש ואוכלין בלא נט"י ר"ל כי ר"ז הי' יודע בבירור שאכלו בלא נט"י ויע"ל דאי ס"ד דאניני דעתיי' לא הוה אכלי בבלאי חמתות כ"א במפה והיינו דמשתעי הש"ס דאכלי בבלאי חמתות כלומר מהתם ידע ר"ז דלא אנינא דעתי':

ומ"מ הא דפשיטא לר"ז דבאמת רב ה"ק שנטל ידיו נ' דאל"כ הו"ל לרב למימר אין דעתי קצרה עלי.

והנה התו"ח הק' אמאי לא פשיט הש"ס מיד מהא דהתירו מפה לאוכלי תרומה ונ' דס"ד דרב פליג עלה ולזה מייתי דגם רב הביא לשמואל אוכל מחמת מאכיל הנה לד' הרמב"ם דפסק במפה לקולא שפיר מבעי' לן אם ה"ה במחמת מאכיל לא גזרי' שמא נגע או דלמא דווקא במפה דאי' לי' היכירא לא גזרו משא"כ במחמת מאכיל דלי' לי' היכירא אבל להחולקים על הרמב"ם ק' מה במפה דאיכא היכירא גזרי' מחמת מאכיל מבעיא וצ"ל דש"ה דכיון דגם המאכיל יחטא בדבר אם מניח לו ליגע א"כ הוא יזהירו על כך, וא"כ לא מבעי' לי' כ"א אם אדם מאכילו משא"כ ע"י מגריפה וכף פשיטא דאסור וכמו שהעיר הלח"מ על הרמב"ם וצ"ע על מ"א שהוסיף ע"ד המחבר שכ' בשעת הדחק סמכי' אמפה והגי' רמ"א או ע"י כף ואין זה ענין ודע דצ"ע לד' הרמב"ם דרב הלא בבבל הי' על מה זה יאכל בבבל חולין בטהרה:

בזהיר. ולא נגע הק' התו"ח דלמא אדרבא דווקא לרה"מ ספי' ע"י מאכיל ונ' דאי ס"ד למאן דזהיר שרי א"כ מאי הק' שמואל לרב עבדין כדין וכי רב לא הוה זהיר כרה"מ אלא ש"מ אי אסור לכ"ע אסור:

גמ' זריז קדים משי נ' מכאן קצת ראי' לד' מג"א דשלא בשעת אכילה נטל ידי' ואח"כ שמר את ידי' ולא הסיח שרי והיינו קדים משי דקאמר דאס"ד נטילת שחרי' מאי זריזות איכא הרי לא שרי' כ"א בשעת הדחק למאן דאי' לי':

והשמש מברך ע' רש"א וי"ל דלמא אכתי משום דרב מיירי באדם חשוב להכי קאמר דלא יתן לתוך פיו ומאי אהני לן ר"פ ולזה נ' דהש"ס הוצרך לאתויי דר"פ דלא נימא דר"י פליג אדרב ומה"ט קאמר במברך על כל פרוסה דקאי אנותן לתוך פיו וס"ל דא"צ ליטול ומיירי בלא נטל ואסור לו לאכול כ"א בנותנין לתוך פיו ושפיר הוה נמלך דלא מתרמי כל שעה שיתן א' לתוך פי' משא"כ רב ס"ל דצריך ליטול ומותר לאכול בעצמו ולא הוה נמלך לזה מייתי הש"ס דר"פ דרב ור"י ל"פ כלל:

ועד"ז א"צ לדחוק כמו שנדחק רש"א בבריי' לקמן דהש"ס מייתי דרב ולא מייתי בריי' משום דלא נימא ר"א פליג אבריי' ואצטריך לאתויי דר"פ:

וע"ד רש"א לקמן יל"ד דלפי דבריו א"כ הך סברא דשאני שמש קיימת ולמאי דקיי"ל אוכל מחמת מאכיל צריך נט"י לא קיי"ל כהאי תי' ואמנם יש לתרץ הקו' דלפשוט בפשיטות דלא אוכל ולא מאכיל מצי למפשט דזיל הכא קמדחי לי' זיל הכא קמדחי לי':

גמ' וגזרו עליו להאכיל בב' ידי' הנה לס"ד יל"פ דשמאי הוה סבר דמאכיל צריך ליטול ב' ידי' כקו' הח"ר ומ"מ מדנחלקו רבנן עלי' לא רצה ליטול ביוה"כ לקולא ב' ידי' וביד א' לא רצה להאכיל ולכך גזרו עלי' שיסמוך על עצמו וכיון שנוטל כל השנה ב' ידי' גם ביוה"כ יעשה כן ולמסקנא צ"ל דשמאי הוה ס"ל דצריך ליטול בסירוגין כמו שכ' המג"א סי' א' וא"כ א"א להעביר רוח רעה מיד א' והנה קו' הח"ר מתורץ בד' ר"ת בגיטין רפ"ב שגורס ידו א' שטיפה א' עיי"ש:

והנה לד' הרמב"ם דמתיר במפה צ"ל דבחולין בטהרה הוא דשרי לאשה להדיח ידה דאל"כ למה לא תאכול במפה ולמסקנא דברו"ר לכאורה ג"כ מהני מפה צ"ל דחמירא סכנתא מאי' ובמקום סכנה לא רצו לסמוך על מפה:

תוס' דיה משום שיבתא דקדקו לומר ד' וה' שני' כמ"ש התו"ח דא"כ אמאי קאמר אבוה דשמואל על רבי' דלא גמיר דלמא משום שיבתא אמנם מ"ש עוד התו"ח דמד' שמואל השניי' הבין אבוה כן ק' להבין ונ' דבאמת שמואל מתחלה לא קאמר כ"א ולא משית ידי' והבין אבו' דס"ל שלא משי ידי התינוק ולזה קאמר לי' אמאי לא משית וכשא"ל דהכה אותו משום שלא משי ידו אז קצף על הרב ומ"מ ע"כ הי' קטן שהגיע לחינוך דהיינו בן ח' וט' דל"ש בי' שיבתא וא"ש בדברינו דמסיי' הש"ס והל' אוכל צריך נטילה דלמ"ש ממה דקאמר אבו' דשמואל ואמאי לא משית למד כן הש"ס:

וי"על דהש"ס רצה ליישב מאי הי' טעותא דרבי' דאיהו שמע אוכל מאמת מאכיל צריך נטילה והוה ס"ל דקאי אמאכיל ובאמת קאי אאוכל והיינו והל' דמסיים.

והנה בתחלה לא פי' רש"י מאומה מאי ענין האיבעי' ולבתר דדחי הש"ס משמאי היא דמפ' רש"י ולא אמרו אסתם נותן ונ' דלכאורה מס' להש"ס מטעמא דלמא משתלי ואכל אא"כ גם ביוה"כ נגזור וכ"ת משום אימת יוה"כ א"כ גם נטילה למה צריך לס"ד אלא ש"מ דהטעם כמ"ש רש"י דגזרו אסתם נותן לתוך פיו:

והנה מ"ש הטור וי"מ מוסיפין על השניי' היינו מים אחרוני' נ' דגם הראב"ד הכי ס"ל דהרי פליג בה' מקואות וכ' דגם במים שניי' אין מוסיפין אחר וא"כ מ"ש ראשוני' משני' אלא ש"מ ס"ל שניי' היינו אחרוני':

לסיים בד' אגדה הנה אז"ל משי מלא חפני מיא ויהבי לי מלא חפני טיבותא הרי כי נט"י מביא עשירות והנה האוכל מחמת מאכיל היינו הסמוך לשלחן אחרי' צריך נט"י שלא יצטרך לבו"ד והמאכיל היינו העושה צדקה וממנה ג"כ יתעשר א"צ נט"י ר"ל בלא נט"י ג"כ יזכה לעושר

הנה הר' יונה הסביר ד' תוס' שכ' בפרק אמצעי משם אגודל דר"ל שישאר בכל האצבעות רק פרק א' אבל י"ל ג"כ דעד"ז יכול בנקל ליטול כל האצבעות ביחד.

ודע דמ"ש רבי' יונה להסביר דדי עד פרק אמצעי בשיטת ר"ת לרב ששת כ"כ אבל הב"י רצה להשוות דעת רבי' יונה לרוקח לדינא וצ"ע:

בע"ה סוגי' דטע"כ פסחי' ריש א"ע לשה"ג תרכ"ח

תוס' ד"ה וההיא לאתויי נשים לכאורה יש לתרץ דכיון דרבנן כל לא דרשי א"כ אין כאן אזהרה לרבנן על תערובות חמץ וכיון דאין כאן ליכא למדרש מכי כל עונש אתערובות כיון דלא שמענו אזהרה אלא דאכתי ק' א"כ האי כי כל לרבנן ל"ל ואמנם גם לר"א ק' תרי כי כל ל"ל אמנם הרז"ה בס' המאור תי' דמכי כל אוכל ממעטי' תערובות מכרת ודריש כי כל אוכל ולא כל חמץ עיי"ש אמנם גם לרבנן תי' הרז"ה דקרא להכי הוא דאתא חלא דק' הא לקול' ולחומר' לחומר' מקשי' א"כ לימא אדרבא דקרא לרבויי תערובות אתא ואמנם למ"ש א"ש כיון דלא שמענו אזהרה ע"כ עונש מנין אלא דקרא אייתר אוקמי' קרא למעוטי וא"כ גם קו' הש"ס לר"א לימא כי כל לתערובות בכרת אתא מיושב שפיר דאי' לן קרא למעוטי והיינו דקאמר הש"ס קשיא ולא קאמר תיובתא אלא דמ"מ ק' מ"ט לא תי' הש"ס כן בהדי' ונ' משום קו' הרז"ה עצמו דאכתי כי כל ל"ל הרי אי הוה כ' כל ג"כ סגי דמ"מ הוה דרשי' כל אוכל ולא כל חמץ ותי' הרז"ה דאיידי דכ' כל כ' כי דוחק ולכך מסיק הש"ס קשיא אמנם מ"ש הרז"ה דלרבנן אצטריך מיעוטא לתערובת משום דע"ד תערוב הוה כנתחמץ מחמת ד"א הוא דוחק אמנם לולי ד' הרז"ה י"ל דאי כזית בכא"פ דאוריי' לרבנן אתיא מיעוטא לכזית בכא"פ.

ועד"ז הי' אפשר לקיים פשט ה"ה בד' הרמב"ם דהרמב"ם ס"ל הל' כרבנן ומ"מ אצטריך קרא דכל מחמצת משום דקרא דכל אוכל ממעט כזית בכא"פ מכרת ולכך אצטריך קרא דכל מחמצת ללאו ולא ק' קו' הרמב"ן בה"ה אלא דמ"מ ק' הרי לאו דמחמצת אצטריך לנתחמץ מחמת ד"א וכל לא דרשי רבנן ולאו לכזית בכא"פ מנ"ל אלא דגם אי ס"ל דקרא דכל לתערובות אתא מחמצת גופא לנתחמץ מחמת ד"א אתא ואמאי שבק הרמב"ם במנין המצות גם לר"א עיקר הלאו ומנה הטפל הנדרש מכל ותו דלכאורה הו"ל לאו שבכללות ואמאי כ' הרמב"ם לוקה ר"א לא קאמר אלא בלאו אבל לא לוקה וצ"ע:

ונ' דלעולם ר' הרמב"ם כר"א וע"ד שכ' דלר"א אתא כי כל אוכל למעוטי תערובות מכרת והיינו כזית בכא"פ דבכל התורה כולה חייב עלי' ואתא קרא בחמץ למעוטי והדר כ' רחמנא כל לרבויי לכזית בכא"פ למלקות ואמנם חמץ שנתחמץ מחמת ד"א כרת בהדי' כ' בי' אלא דמ"מ בעי' אזהרה מנין ואתא קרא דכל מחמצת לאזהרה וס"ל לר"א דהאי קרא כקרא דאלקי' לא תקלל דעיקר קרא לקללת דיין לאזהרה ולמלקות ואתא ג"כ לאזהרה לקללת ה' כמ"ש רש"י בחומש שם ומ"מ לא מקרי לאו שבכללות כיון דלמלקות לא אצטריך כ"א לקללת דיין וה"נ דכוות' לר"א עיקר קרא לתערובת למלקות אמנם אתא ג"כ לאזהרה לנתחמץ מחמת ד"א ולהכי נקט הרמב"ם במנין המצות האי קרא לתערובו' משום דלמלקות רק מהאי קרא תערובת ילפי' ונתחמץ מחמת ד"א מונכרתה ידעי' שהוא בכלל מלקות ג"כ אלא דאצטריך לאזהרה והיינו דכ' הרמב"ם כאן דלוקה מקרא דכל מחמצת אמנם כ"ז לר"א דדריש כל ואיכא קרא לתערובת משא"כ לרבנן דלא דרשי כל כולא קרא רק לאזהרה לנתחמץ מחמת ד"א אצטריך ותערובות אפי' כזית בכא"פ כיון דאמעיט מקרא דכל אוכל אמעיט אפי' ממלקות אלא דיש להק' קו' הלח"מ דמ"ש האי כל דר"א מהאי כל דח"ש ומ"ש דהתם לא לקי והכא לקי אמנם למ"ש גם הא לא ק' בשלמא התם כיון דח"ש לא אתי אלא מרבוייא לא לקי' עלה משא"כ הכא באמת בכל התורה כזית בכא"פ לוקין עליו אלא דהכא ס"ד דאמעיט לגמרי גלי לן קרא דכל מחמצת כל אפי' כזי' בכא"פ והדר לאי' כבשאר אי' אא"כ הדרא קו' תוס' לדוכתא ר' יוחנן אמאי לא קאמר ג"כ חוץ מחמץ בפסח הרי ר' יוחנן דריש כל ותי' תוס' דר' יוחנן לא דריש כל למלקות ליתא למ"ש בד' הרמב"ם דהכא מלתא אחרינא הוה דאהדר' לאי' ולכאורה הי' אפשר לתרץ דכיון דבחמץ פלוגתא דר"א ורבנן ר' יוחנן בפלוגתא לא קמיירי אבל מאחר דבמסקנא מסקי' ר' יוחנן בשיטת ר"ע אמרה למלתי' א"כ כיון דע"כ ר' יוחנן דדריש כל כר"א אתי אמאי לא נקט למלתי' אליבי' טפי בחמץ מדנקט נזיר אליבא דר"ע ולהכי נ' דהנה לר' יוחנן מבואר דטעמא דרבנן דפטרי משום דאי אכל כזי' בכא"פ בטלה דעתו וי"ל

דהנה ר' יוחנן בשיטת ר"ע אמרה למלתי' ור"ע יליף טע"כ מגיעולי נכרי' ורבנן דפליגי אדר"ע ילפי ממשרת וכ' הרמב"ם בה' נזירות דהכא דרשי' דמשרת אתא לכזית בכא"פ לא זולת ואמנם אי מגיעולי נכרי' ילפי' כזית בכא"פ מאי עבידתא ובוודאי מסתברא כד' הר' חיים כהן ברא"ש חולין פ' גי"ה דטע"כ היינו שנהפך ההיתר להיות אי' אלא דאי ליכא כזית בכא"פ הרי האי' גופי' בטל והאיך יאסור טעמו מה"ת משא"כ בכזית בכא"פ כל כזית נעשה אי' ומעתה לר' יוחנן בהא פליגי ר"א ורבנן דכ"ע דכזית בכא"פ לא ממעטי' מכי כל אוכל כ"א ממעטי' דלא נימא נהפך ההיתר לאי' ולרבנן לגמרי ולר"א מרבי' שוב מכל למלקות והיינו ג"כ מטעמא דכ' דאהדרי' האי קרא לכללא דשאר אי' דאמרי' בהו טע"כ ומעתה לר"א דאי' לי' טע"כ בחמץ לא צריך למיכל כ"א חד כזית ושפיר לקי משא"כ לרבנן דלית להו בחמץ טע"כ ולא מטעם שכ' רש"י דלית להו בכל התורה טע"כ כ"א בחמץ דווקא מקרא דכי כל אוכל א"כ אינו חייב עד שיאכל כולו זית חמץ בכא"פ וכה"ג בכותח הבבלי בטלה דעתו והיינו פלוגתיי' ולא כמ"ש הכ"מ דפליגי אי בטלה דעתו מגרע או לא מגרע דלא מסתבר כלל כ"א כמ"ש דפליגי בטע"כ ומעתה בשלמא לדידן דס"ל דבכזי' בכא"פ פליגי ר"א ורבנן וע"כ לא מחייב ר"א משום דאכל לכולו זית בכא"פ דכה"ג הרי בטלה דעתו אלא אפי' אחדא כזית ס"ל לר"א דאתא קרא דכל מחמצת לרבויי והיינו ע"כ מטעם היתר מצטרף לאי' משא"כ לר' יוחנן דטעמא דר"א משום טע"כ דכיון דנהפך ההיתר לאי' מאי היתר מצטרף שייך וא"כ ר"י לטעמי' שפיר שבק חמץ בפסח לר"א דלדידי' ל"ש בחמץ בפסח היתר מצטרף לאי':

נמצא לפי דברינו אין הפי' בד' הרמב"ם כד' הכ"מ וכדמ' מתחלת ד' הרמב"ם שאכל כל הג' ביצים עם הכזית כא' כמבואר מסוף ד' הרמב"ם דרק בתערובת צריך להיות כזי' בכא"פ אבל איהו לא צריך למיכל כ"כ מני' דאי ס"ד צריך למיכל דווקא כזית א"כ לינקט הרמב"ם יש בתערובות אלא שלא אכל וכ"ת נימא דאם אין בתערובת אפי' לכתחלה מותר מהי"ת נימא הכי מה דלא אמרי' בכל אי' שבתורה אפי' באי' דרבנן א"וו דווקא נקט הרמב"ם אין בתערובת אבל אם יש בתערובת כזי' בכא"פ אף שלא אכל אלא כזית א' חייב וכ"ת אמאי נקט ברישא אכל זית בכא"פ דמ' שאכל כל הזית י"ל משום דבגמ' אמרי' דאם אכל כל הג' ביצים בטלה דעתו ס"ד דאפי' לר"א דפסק הכי הרמב"ם דינא הכי קמ"ל דלא היא כ"א דכיון דלר"א מחייב אכזית קמא תו לא מיפטר אי אכלה כולא הא למה זה דומה לאכילה גסה ביוה"כ דאם אכל מעיוה"כ וכזית קמא ביוה"כ הוה אכילה גסה הוא דפטור אבל אם חייב ביוה"כ אכזית קמא תו לא מיפטר אפי' אכל אח"כ אכילה גסה וה"נ דכוות' והרמב"ם להוציא מטעות כ' כן ומדאתי' להכי לא נצטרך למימר

דלהרמב"ם חמץ לרבנן קיל משאר אי' שבתורה כ"א ר"א ורבנן רק בהא פליגי אי סגי בחמץ אם אכל כזית א' או בעי' שיאכל כל הג' ביצים ולר"א סגי בכזית א' ושפיר חייב בכותח הבבלי משא"כ לרבנן שוה חמץ לכל אי' שבתורה וממילא בכותח הבבלי ל"ש חיובא משום דא"נאכל כולו זית בטלה דעתו:

והנה הטור דייק מדכ' הרמב"ם דעובר על כותח הבבלי על בל יראה ש"מ דפסק כר"א אצ"ל משום דלא חילק בין יש בו כזית בכא"פ או אין בו כ"א בהא י"ל סמיך אמ"ש כאן לענין אזהרה דאכילה דמסתבר דלא חמיר בל יראה מאוכל כ"א מנ"ל להרמב"ם דמקרא דכל מחמצת גם בל יראה אתרבי ובשלמא אי כר"א ס"ל דיליף מכל וטעמא דלקי משום דאמרי' אהדרי' לאיסורי' ואפי' למ"ש דלר"א חמץ חמיר משאר אי' שייך אהדרי' לאי' חמץ וכמ"ש תוס' על טע"כ אי יליף מגיעולי נכרי' א"כ גם לענין בל יראה אהדרי' לאי' משא"כ אי ד' הרמב"ם כרבנן ואי' לי' בקבלה דלרבנן ילפי' מקרא דכל מחמצת תערובת חמץ אכתי ק' תינח לענין אכילה לענין בל יראה מנ"ל אלא ש"מ דד' הרמב"ם כר"א והנה מ"ש לעיל ליישב הא דלקי להרמב"ם על דרשא דכל יש להוסיף עוד דע"כ האי כל למלקות אתא דאי לאי' פשיטא דהרי ח"ש אסור מה"ת ובחמץ אי' לי' להרמב"ם קרא אחרינא על ח"ש אלא ש"מ דהאי כל למלקות אתא:

גם על מ"ש דאין לומר דהרמב"ם נקט אי' בתערובת דלא נטעי דאם אין בתערובת מותר יש להוסיף שהרי ביאר הרמב"ם דחמץ אוסר במשהו אע"כ דווקא נקט וכמ"ש ויש לתמוה על מ"ש הכ"מ דהרמב"ם לענין בל יראה נקט אין בו כ"א טפי שכך הוא דרך אכילתו וכי דרך אכילתו שאין בתערובת כא"פ בכא"פ לא אכלי לי' אבל בתוכו וודאי הוה:

ובענין קרא דמחמצת ונכרתה שנעלם מאת הכ"מ לפי שעה כבר הערנו לעיל בליקוטי חי' על סוגי' זו והוא תימא גדולה. והנה מד' הרז"ה מבואר ג"כ דמפ' פלוגתא דר"א ורבנן שלא אכיל כ"א כזית א' מכזית בכא"פ וטעמא דר"א משום היתר מצטרף לאי' ועד"ז הבינו תוס' ד"ה מאן שמעת לי' ג"כ בסוגיא דפשיטא להו דרבנן לא דרשי כל כלל ולהכי ק' להו מב"ק ומסוכה ואמאי לא תי' כמ"ש לקמן לר' יוחנן דרבנן לא דרשי כל כ"א לענין אי' ולא לענין מלקות א"וו משום דלאי' לא אצטריך דהרי ח"ש בלא"ה אסור מן התורה ומ"מ מה שהקשו מסוכה ק"ק דהרי מסיק השי"ס שם קרא אסמכתא בעלמא:

והנה הרז"ה פסק כר"א מטעם דתנן סתמא כוותי' והרמב"ן הק' עליו דמאן אמר הל' כסתם משנה ר' יוחנן ואיהו פסק דלא כר"א אמנם הרז"ה כבר יישב זה דר"י בשיטת ר"ע אמר הכא בשמעתין למלתי' ולא כרבנן דפליגי עלי' דר"ע ס"ל וכ"כ לקמן דמאי דקאמר

ר"י בע"א טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין ע"כ לרבנן דאסור ממשרת ואין לוקין משום דאין עונשין מן הדין משא"כ אי מגיעולי נכרי' ילפי' מלקי נמי לקי כד' ר"ת שהשיג על הר' יוסף בתוס' ע"א שם וא"כ ר"י לנפשי' שפיר ס"ל כר"א:

אמנם ד' הרמב"ם נ' דפסק כר"א מטעם אחר דכיון דאנן קיי"ל כר"י דדרשי' כל ע"כ ס"ל כר"א ולא כרבנן דהרי רבנן לא דרשי' כל וכמ"ש בד' התוס' והרי"ף מ"מ פסק כחכמים ובא ליישב קו' זאת ולזה סיים ולרבנן נמי מלקי הוא דלא לקי אבל אי' איכא וק' פשיטא אלא דהרי"ף בא לאשמועי' דקרא דכל לרבנן אאי' קאי וכ"ת לאי' הא ל"ל קרא י"ל טעמא מאי קאמר ר' יוחנן ביומא ח"ש אסור מן התורה משום דחזי לאצטרופי הכא בד' מיני מדינה הרי לא חזי לאצטרופי דאם יאכל כל הזית בכא"פ הרי בטלה דעתו אצל כל אדם ובזה יתיישבו לנו היטב ד' ר"י ביומא שם למה נקט ר"י סברא ושביק קרא דכל דתניא בהדי' בבריי' א"וו דר"י בא ליישב רבנן דכותח הבבלי דלא נימא דס"ל כר"ל דלא דרשי' כל לזה כ' ר"י דהך דרשא דכל בחלב כ' והתם שייך חזי לאצטרופי משא"כ בד' מיני מדינה ולכך אצטריך קרא בפ"ע ולעולם קרא לאי' אתא ולא למלקות אמנם הרמב"ם כבר דחה כל זה שכ' דכל שהו חמץ אסור מן התורה שנא' לא יאכל וא"כ ח"ש בחמץ בלא"ה מקרא אחרינא ולא מסברא ולא מחלב ילפי' ואכתי כל ל"ל אלא ש"מ דלר"י קיי"ל כר"א דמחייב מלקות בד' מיני מדינה:

ופי' ד' הרמב"ם האלו י"ל דפסק כר' אבהו וקרא דלא יאכל דלאו לאי' הנאה אתא אכ"ש מוקמי' לי' וי"ל דפסק כחזקי' וה"ק דלהכי כ' לא יאכל ולא כ' לא יהנה לרמז ג"כ על ח"ש:

תוס', ד"ה חוץ מאי' נזיר נ' ליישב דהנה ר"י בשיטת ר"ע אמרה ור"ע בהדי' אמר כן בבריי' לקמן והו"ל למימר הל' כר"י ומה גם להפוסקים שכ' לעיל דס"ל דלי' כר"ע ואמנם עיקר רבותא דר"י דלא ילפי' לר"ע להיתר מצטרף מנזיר כי היכי דילפי' לרבנן לטכ"ע מנזיר וא"כ עיקר רבותא דר"י דאף דבנזיר אמרי' היתר מצטרף בכל אי' שבתורה לא אמרי' הכי ול"ל להזכיר חטאת מחטאת וודאי לא ילפי' דחולין מקדשי' לא גמרי':

שהרי אמרה תורה משרת ורש"י בנזיר גרס וכל משרת ובשמעתין דחה רש"י זה וכן התוס' בנזיר דחו פי' זה ונ' ליישב דלכאורה יק' כיון דלר"ע אף דכ' רחמנא משרת להיתר מצטרף מ"מ לא ילפי' מני' לשאר אי' שבתורה משום דהוה נזיר וחטאת ב' כתובי' דלמא לעולם גם בנזיר אין היתר מצטרף לאי' וקרא לטע"כ ולב' כתובים הבאים כא' נזיר וגיעולי נכרי"א וכד' רש"י בחולין פ' גי"ה ותו יל"ד לד' הר' יוסף שהביאו תוס' בע"א דאגיעולי נכרי' ליכא מלקות דלמא משרת לטע"כ בנזיר אתא ולמימר בנזיר מלקי נמי לקי וכ"ת

א"כ גיעולי נכרי' ל"ל י"ל דאי לאו גיעולי נכרי' הוה מוקמי' משרת להיתר מצטרף דמאי חזית והשתא דכבר ידעי' טע"כ מגיעולי נכרי' מוקמי' משרת לטעים בנזיר ולמלקות:

ונ' דהני רבותי' של רש"י בשיטת הר' יוסף אזלי וק' להו הני קושיין שהקשינו ולהכי תי' דגרסי' וכל משרת ומעתה אי' לן תרי קראי משרת וכל משרת אמנם לרבנן דפליגי אדר"ע אצטריכו תרוויי' חד לשרה פתו ביין דהוה טעמו וממשו וחד לשרה ענבים במים דהוה טעמו ולא ממשו ולהכי נקטי רבנן שרה ענבי' במים דלא תק' להו אכתי וכל מאי עבדי לי' ולהכי נקטי טעמו ולא ממשו כלומר גם זה ילפי' מוכל משרת אבל ר"ע אי לי' דרשא לטע"כ גרע לדידי' לא אייתר קרא להיתר מצטרף אבל בתר דיליף טע"כ מגיעולי נכרי' גם טעמו ולא ממשו א"כ סגי למימר דבנזיר לקי אטע"כ ומהי"ת נחלק עוד בין טעמו ולא ממשו לטעמו וממשו מאחר דידעי' ממק"א דתרוויי' דאוריי' ולק"מ קו' רש"י ארבותי' דשפיר פריך דאצטריך קרא כולו לטע"כ וכמ"ש:

ועתה עלינו ליישב קושיין לד' ש"פ ורש"י גופי' והנה רש"י בסוגיין בסוף לא כ' כ"א דרבנן דכותח הבבלי אי' להו גיעולי נכרי' חידוש ומשרת להיתר מצטרף ולא כ' כמ"ש בחולין דס"ל משרת וגיעולי נכרי' ב' כתובי' הבאים כא' ונ' ליישב דיל"ד אי באמת טע"כ לאו דאוריי' מ"ט הקפיד הכ' דווקא בגיעולי מדין וכ"ת מדין לאו דווקא כ"א בכל כלי' של נכרי' הרי למ"ד נטלפ"ג מותר ליכא למ"ד דלא אמרי' אפי' סתם כלי' של נכרי' אב"י ושרי וע"כ מדין דווקא ומ"ט וכ"ת ה"ה למ"ד גיעולי נכרי' חידוש הוא ק' י"ל דהאי מ"ד עכ"פ ס"ל טכ"ע דאוריי' דילפי' מנזיר אלא דס"ל גיעולי נכרי' חידוש מטעם נטלפ"ג ומ"מ לא ק' מ"ט החמיר הכ' במלחמת מדין י"ל ע"ד שכ' הרמב"ן בפ' מטות דלהכי לא צוה משה במלחמת סיחון שהי' תחלה על גיעולי כלים משום דבשבע אומות כ' ואכלת את שלל אויביך ואפי' קדלי דחזירי הוו שרי להו משא"כ במדין וא"כ י"ל דהתורה החמירה עלי' במדין אפי' לגבי כלים שלא יאמרו כשם שהכלים מותרי' כך המאכלי' מותרי' כמו במלחמת סיחון ושאר ל"א מלכים ומאחר שהי' מדין ביני ביני למלחמות אלו החמיר הכ' עלי' במדין דווקא משא"כ אי נימא דהו"ל משרת וגיעולי נכרי' ב' כתובי' הבאי' כא' וטע"כ בכל האי' לאו דאוריי' והאיך יעלה על הדעת כיון שאין טעם כעיקר בשום אי' אסור מן התורה שחששה תורה אם יתיר להם טעם שבכלי' ידמו גם האי' שרי הרי בכל האי' הטעם מותר מן התורה א"וו גיעולי נכרי' לטע"כ אתי וכ"ת אכתי כיון דד' רש"י דרבנן לית להו טע"כ וא"כ למה חידש הכ' בגיעולי נכרי' י"ל כיון דבאמת קדרה בת יומא ג"כ א"א דלא פגמא פורתא היינו חידושא דחידש בכל כלי נכרי' שאסור להשתמש בכלי נכרי' בנ' יומן וכר"ש בע"א שם ובכלי נכרי' באמת טע"כ דאוריי' משא"כ אי לאו חידוש

הוא וטע"כ לאו דאוריי' א"כ יק' מדוע החמיר הכ' בגיעולי נכרי' כיון דקרא בא לאורויי דטע"כ לאו דאוריי' אלא די"ל דלמא הצריכן הכ' גיעול משום כלי יין וכמ"ש תוס' ד"ה יליף מגיעולי נכרי' אמנם כוונת תוס' הוא כיון דבקדרה בת יומא מיירי א"כ היה ידוע שבישלו אותו יום בהן וממילא ידעו ג"כ מה בישלו ואכתי כלי יין אמאי הגעילו אמנם אי ס"ד דדווקא משום כלי יין הצריך הכ' להגעיל כיון דבכלי בן יומא מיירי אמאי הצריך שוב להגעיל כלי' שלא בישלו בהם יין אמנם א"כ דווקא אי בקדרה בת יומא מיירי לא נוכל לומר דגיעולי נכרי' ומשרת לא כתובי' משא"כ אי בקדרה שאב"י ולא ידעו מה בישלו בהו שפיר דהא דהצריך הכ' להגעיל משום דלמא בישלו בהם יין ולא ימלט שפעם א' בישלו בהם יין ושפיר איכא למימר דנזיר וגיעולי נכרי' ב' כתובים הבאים כא' לטע"כ והדרא קו' לדוכתא מנ"ל לר"ע במשרת להיתר מצטרף דלמא לטע"כ ולב' כתובי' ולזה הוכרח הש"ס לומר דר"ע ס"ל לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא ולא קאמר דס"ל כר"ע דנטלפ"ג אסור ורש"י בחולין שכ' דא"ל דברי' ב' כתובי' הבאי' קאי למ"ד ובשמעתין כ' נטלפ"ג אסור ולא להל':

כמאן כר"א דדריש כל ע' רש"י ותוס' נ' לבאר ד' רש"י דק' לי' אפי' התוס' דלדברי' אביי ורבא גם בפי' עירובו מנין פליגי דלאביי הפי' שהאי' נבלע ואינו ניכר ולרבא היתר מצטרף לאי' ואמאי שתיק הש"ס במנחות מזה ולא פי' רבא כלום בענין עירובו ש"מ דגם רבא מפ' עירובו כאביי אלא ש"מ דזעירי הוא מפ' כולא בריי' בענין אחר והיינו דס"ל כרבא דאין הקטרה לפחות מזית ואמנם ס"ל כאביי דיש קומץ פחות משני זיתי' והיינו דדייק הש"ס קמ"ל דהקטרה לאו לפחות מכזית ומשו"ה מפ' כולו זית או מקצתו חצי זית חמץ וחצי זית מצה משום דאין הקטרה לפחות מכזית ועירובו היינו שנתערב כל הזית חמץ במצה ואמנם א"כ וודאי מסתבר יותר לרבויי עירובו דמיירי בזית שלם ממקצתו אלא מאחר דתנא דבריי' כר"א וי"ל ב' דרשות נקטא כסדר כולו מקצתו עירובו אבל לרבנן דלא דרשי כל ע"כ כי כל אעירובו מוקמי' ולא אמקצתו והיינו דקאמ' הש"ס כמאן כר"א וכמ"ש ול"ק קו' תוס' **ומה** שהק' עוד מנ"ל לר"א בחמץ למדרש מכל תערובת דלמא אבעין קאי היינו ג"כ כמ"ש דגם בקומץ לא הוה מוקמיי קרא דכל אמקצתו אי לאו דאי' לן עוד קרא לעירובו וא"כ בחמץ דלית לן אלא חד קרא עירובו מסתבר טפי אלא דק' מנ"ל כלל למימר דעירובו דר"א היינו מטעם היתר מצטרף לאי' וצ"ל דכיון דקיי"ל דבעי' דווקא שיאכל כל הכזית כא"פ ואל"ה פטור כד' רוב הפוסקי' ובכותח הבבלי ל"ש זה דבטלה דעתו וא"כ מ"ש דמחייב הכא אכזית אחד ש"מ משום היתר מצטרף לאי' וא"כ י"ל דבשלמא בהקטרה שייך לצדד דלמא חצי זית בעין חשוב יותר מכזית בתערובות

משא"כ באכילה דיש כאן טעם כזית בכל הד' זיתים ואכל מהאי' ג"כ וודאי מסתבר עירובו יותר לרבויי מחצי זית בעין:

ומה שהק' עוד בתוס' מחטאת כבר יישב הר"ש דרש"י תרתי אי' לי' ולא מחלק בהיתר מצטרף בין תערובת לבעין וכן מבואר מדבריו גבי מקפה והתימא שלא הקשו תוס' אד' ר"ת במקפה ג"כ מחט את דלר"ת במקפה מיירי שהוא בעין וצ"ל דד' תוס' דשאני מקפה שהוא גוף א' עם השום והשמן וכה"ג לא גרע משום שהוא בעין משא"כ חצי זית שאור וחצי זית מצה דאין להם שום שייכות האי הוא דק' להו דל"ד לחטאת:

לענין חמץ בפסח נמי יל"ד מאן יימר דטעמא דר"א בחמץ משום היתר מצטרף דלמא משום טע"כ בשלמא לד' תוס' כיון דבשאור קאמר עירובו ובחמץ עירובו מ' כשם דהתם הטעם משום היתר מצטרף ה"ה בחמץ אלא לרש"י דבשאור ממקצתו ילפי' היתר מצטרף מנ"ל דעירובו בחמץ לאו משום טע"כ הוא וכ"ת כד' הטור תמ"ב שכ' דבכותח הבבלי ל"ש טע"כ משום דלא הוה כ"א קיוה' בעלמא א"כ אמאי אצטריך רש"י לפ' לקמן דרבנן לית להו טע"כ דאוריי' הרי בכותח ל"ש טע"כ א"וו רש"י לית לי' הך סברא ומה"ט ג"כ אין לומר דד' רש"י דטע"כ ל"ש כ"א בכזי' כא"פ ואוכל כל הא"פ דק' ג"כ אמאי מפ' רש"י דרבנן לית להו טע"כ הרי בכותח אינו אוכל ע"כ כל הזית וצ"ל דאי ס"ד טעמא דר"א משום טע"כ הדרא קו' לדוכתא כרת נמי ליחייב וכ"ת לית לן קרא לכרת קרא ל"ל כיון דגלי לן קרא טעם כעיק' ממילא חייב אטעם ג"כ כרת וכמו שהק' ה"ה על הרמב' אלא ש"מ דטע"כ לית לי' לר"א אלא טעמא דידי' משום היתר מצטרף לאי' ושפיר לא מחייב כרת כיון דלית לן קרא:

תוס' ד"ה חמץ בפסח עוררני תלמיד א' דר"י לא יליף ח"ש מכל כ"א הש"ס קאמר ת"כ דר"י וי"ל קו' תוס' הי' דא"כ דר"י ע"כ לא דריש כל מדלא נקט כ"א אי' נזיר אמאי קאמר הש"ס ביומא ת"כ דר"י הרי ר"י לא דרש כל כמו ר"ל:

וע' רש"א בענין מ"ש לחלק אליבא דר"י בין ח"ש בעין או בתערובת כבר רצה הר"ש במס' טבול יום במתני' דמקפה לחלק בכך ודחה מגמ' דחולין גבי פלגא דזיתא דתרבא דמסקי' ועוד האמר ר"י ח"ש אסור מן התורה הרי דגם בתערובות ח"ש אשור מן התורה ובשאר ד' רש"א כ"כ ד' לעיל בחי' מס' חולין עיי"ש:

והנה אחר העיון נ' דקו' רש"א היתה עד"ז דהנה כ' תוס' לעיל דהיכא דאיכא סברא אפי' רבנן דר"א דרשי כל אלא דבתערובות ליכא סברא וא"כ ר"י ג"כ בתערובות לא דריש כל ואמנם אדרבא עיקר סברא דר"י דחזי לאצטרופי וכיון דסוגיי' מוכח דר"י אי' לי' כזית בכא"פ בתערובת דאוריי' א"כ גם כה"ג חזי לאצטרופי ושפיר הקשו תוס':

ואמנם עד"ז יש להבין ג"כ תי' התוס' דאדרבא מאן דדריש כל לחוד בלי סברא הו"ל האי קרא ככל קרא דעלמא ומלקי נמי לקי עלי' משא"כ מאן דבעי סברא ואי לאו סברא הוה אמרי' קרא לחוד לא מוכח דאולי דברה כאן תורה כל' בני אדם וא"כ אסברא לא מלקי' דהו"ל אין עונשין מן הדין והן ד' תוס' דר"י לא דריש כל כ"א לאי' ולא למלקות ומובן עד"ז מאי בעי ר"י בהך סברא דהרי קרא כ' אלא קרא בלא סברא לא דריש וכמ"ש:

המקפה כאן פי' רש"י דייסא ובמיר המפ' שם יין מבושל ותוס' בנזיר כ' כמו כן באר היטב דהוא דייסא ונ' דלד' הוצרכו לפ' כן דבדייסא יש קצת מקום למ"ש דברישא אם נגע בשום ושמן נפסל גם המקפה מטעם ידות ובדייסא דלא יאכל תפל מבלי איזו תבלין יש מקום לקרות לתבלין ידות משא"כ להמפ' יין מבושל דראוי לאכילה בלי תבלין מה שם ידות שייך על התבלין:

והנה המפ' בנזיר שם כ' ב' פי' לפי' א' מיירי בסיפא שנוגע בשום לבד ולפי' שני אפי' בכל מקום שנגע וי"ל דלס"ד דטעמא משום היתר מצטרף לאיסור צריך לכה"פ ליגע באי' ולמסקנא דטעמא משום כא"פ אין חילוק:

והנה קו' תוס' על רש"י כבר תי' הר"ש הכל במס' טבול יום ותוס' בנזיר הק' אד' ר"ת דטעמא משום פחות מכביצה א"כ מדרבנן מיהת פסול ומאי מק' הש"ס וי"ל למה לא הק' כ גם לרש"י דמפ' ס"ד דימוע דרבנן ונ' דלרש"י הקו' הי' עד"ז דוודאי מצינו דחכמי' השוו דברי' לשל דאורייי' אא"כ דגם הכא ה"ט מ"ש רישא ומ"ש סיפא גם בסיפא הו"ל לפסול כולו וכמו שהק' תוס' באמת אלא ש"מ דכ"כ לא החמירו דיו שאסרו דימוע על זר גם לכהן יאסרו בטומאה קלה וא"כ מקום מגעו אמאי פסול וע"ז מתרץ רבב"ח דאין הטעם משום שהשוו דברי' כ"א שיש כאן במקום מגעו נדנוד דאורייי' ומפ' הש"ס או משום היתר מצטרף לאי' או כזי' כא"פ:

והנה בנזיר הקשו לד' ר"ת אכתי לענין טומאה ק' פי' לדברי' דמאחר דגם לענין אי' לא אמרי' היתר מצטרף ולא מחייב עד דאכל כולא כזית למה לענין פסול אם נגע בפחות מכביצה נאמר צירוף וע"ז תי' תוס' דגם לענין אי' לא מחייב אאי' כ"א מכח ההיתר לד' ר"ת דהרי אם לקט האי' בלא ההיתר לא הי' חייב א"כ גם לענין טומא' אמרי' צירוף זה פי' ד' תוס' בנזיר שם:

וכזית בכא"פ דאורייי' ע' רש"י והנה תוס' בנזיר ביארו דקו' הש"ס הי' משום דע"י תערובת מיירי אמנם ל' רש"י כאן ל"מ כן וא"כ ק' ממתני' דכריתות דתנן דחייב על כא"פ ונ' להסביר דלא לחנם דייק רש"י לפ' הל"מ ככל השיעורין והיינו דגם המק' ידע ממתני' דכריתות אלא דמ' לי' דה"ט דבאי' בהנאת גרונו תלי' מלתא אם לא שהה מתחלת אכילה

עד סופה יותר מכא"פ עדן לא פסקה לה הנאה ראשונה מהגרון ונהנה גרונו מכזית בב"א וא"כ ע"כ צריך שלא יפסיק טעם אחר ביני' ואין ללמוד תערובת ממתני' דכריתות כלל ואמנם אם היא הל"מ הו"ל מלתא בלא טעמא ואין חילוק בין תערובת לבי תערובת והן הן ד' רש"י עיי' בהם.

אמנם מד' הרמב"ם בה' נזירות מבואר דממשרת ילפי' הא מלתא דכזית כא"פ וכ"כ שם בהדי' דמשרת להכי הוא דאתא ואי בכל התורה הוה הל"מ ל"ל קרא דמשרת א"וו בעין הוה מסברא וכמ"ש או הל"מ ובסברא תליא מלתא ואי לאו משרת לא ילפי' תערובת מבעין ונ' דעתו מאחר דחזי' דר"י קאמר בע"א טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו ומפ' הרמב"ם דהו"ל דרבנן וא"כ בשלמא גיעולי נכרי' י"ל חידוש הוא משרת מאי דריש בי' וכ"ת להיתר מצטרף לאי' יק' טע"כ מנ"ל וכמו שמק' הש"ס על ר"ע ופי' תוס' בנזיר דאי לית לי' לר"ע דרשא אחרת על טע"כ מסתבר טפי לאוקמי משרת לטע"כ מלאוקמי אהיתר מצטרף וא"כ ר"י ג"כ יק' עליו קו הש"ס איוו ר"י מוקי לקרא דמשרת לכזית כא"פ דס"ל אי לאו קרא לא ילפי' מהל"מ דלא הוה כ"א בעין ומעתה י"ל כיון דהשתא קאי השקלא וטריא לר"י דיליף ממשרת היתר מצטרף לאי' שפיר הק' אביי לכזית כא"פ אי לא ילפי' ממשרת אטו דאוריי' היא ומשני לי' אין הל"מ ובמסקנא לא אמרי' הכי

סוף סוף אמאי פליגי רבנן ע' תוס' דל"ג לי' ומד' רש"י מבואר דגריס לי' וצריך ביאור ונ' דהנה אביי ג"כ ידע דרבנן פליגי אדר"ע ולית להו כלל היתר מצטרף לאי' ומפקי משרת לטע"כ ואמנם כן מ"מ בכותח הבבלי שפיר פליגי אדר"א דאי נימא כשיטת הטור דבכותח ל"ש טכ"ע דלא הוה כ"א קיוהה בעלמא וודאי א"ש וגם אם נימא כשיטת הרמב"ם דטכ"ע ל"ש כ"א בכזית בכא"פ ובכותח הבבלי לא אכיל כל הזית כדמסקי' ג"כ לאביי לק"מ דרבנן דר"א היינו רבנן דר"ע אלא דר"א אי לי' היתר מצטרף ומחייב ורבנן לית להו ופטרי אמנם לדידך דמפקי' משרת להיתר מצטרף לאי' וכזית בכא"פ לאו ממשרת ילפי' כ"א הל"מ א"כ מ"ט פליגי רבנן עלי' דר"א הרי לדידך לא תליא פלוגתא במשרת אלא דכ"ז ידע אביי בנפשי' ושפיר הק' והש"ס בס"ד לא רצה להאריך ומסיק גם לדידך יק' משום דאכתי לא נחתי' לסוגי' דפליגי רבנן עלי' דר"ע:

אלא דיק' מ"ט לא מק' אביי מר"א ג"כ אמאי אצטריך לי' קרא כלל לד' מיני מדינה כיון דכזית בכא"פ דאוריי' ולד' הרז"ה יש ליישב קצת דלר"א כיון דמיעט לי' קרא וכמ"ש לעיל אצטריך קרא תו לרבויי אלא לרבנן נימא מכרת הוא דמיעט לי' קרא ודוחק דא"כ גם לר"א נימא הכי וקרא תו ל"ל אלא דבאמת ל"ק לר"א בעי' קרא לחייב על כזית מחצה היתר ומחצה אי':

אמנם רש"י ע"כ לי' לי' כהטור דא"כ ל"ל למימר דרבנן דכותח לית להו טע"כ נימא שאני כותח דהוה קיוהה וגם כהרמב"ם לית לי' דטע"כ היינו כזית בכא"פ דא"כ שוב לא יק' אדרבנן דהרי בכותח הבבלי לא מצי אכל כזית בכא"פ דבטלה דעתו וא"כ למאי דגריס רש"י סוף סוף הדרא קו' תוס' לדוכתא וי"ל דאביי לנפשי' הוה סבר דר"א וגם רבנן דידי' ס"ל ח"ש מותר מן התורה ואמנם היתר מצטרף לאי' לכאורה לא שייך כ"א אם ח"ש אסור מן התורה דאי מותר הרי אין כאן אי' שיצטרף עם ההיתר ושפיר פריך לרב דימי דס"ל כזית בכא"פ דאוריי' דזה לא תלי' בח"ש ואמנם הש"ס לא שני לי' הכי משום דא"כ מפקת בין ר"א בין רבנן לבר מהל' דגם ר"א מדאצטריך כל בתערובת ע"כ ס"ל הכי:

ובמ"ש. לעיל ליישב עם ד' הטור יש להבין כמו כן ד' תוס' שכ' דאביי לנפשי' מוקי משרת לטע"כ ומה הועילו בזה גם עד"ז יק' אמאי פליגי רבנן עלי' דר"א א"וו ס"ל ג"כ דבד' מיני מדינה ל"ש טע"כ דלא הוה כ"א קיוהה ומה"ט ג"כ שתקו בחולין פ' גי"ה ד"ה רבא אמר מליישב ד' רבנן דכותח הבבלי שסמך רש"י עלי' משום דמ' להו דבכותח ל"ש טע"כ וכד' הטור:

והנה על תי' ב' של תוס' הק' רש"א ב' קו' הא' למה לא ביאר הש"ס בנזיר מיד בכותח הך דנפישי חולין וקו' זו לא יישב כלל וקו' שניי' מקפה מא"ל וע"ז כ' תי' והוא בהדיא בתוס' נזיר ומ"מ התי' צ"ע חדא דבשלמא מנזיר דקל משאר אי' יש ללמוד לכל התורה משא"כ מחמץ דחמיר ותו דא"כ מאי מק' הש"ס בנזיר ואביי מעיקרא ק' לי' וכו' בשלמא אביי לנפשי' דיליף היתר מצטרף לאי' מחמץ אייתר לי' משרת לטע"כ משא"כ לרב דימי דיליף ממשרת שפיר מק'.

ונ' דד' תוס' דוודאי אי הוה מחייב ר"א כרת אתערובת שפיר אין ללמוד שאר אי' מאי' כרת אך מאחר דר"א מודה דפטור מכרת א"כ משוי' לי' אי' בעלמא ושפיר נוכל ללמוד ולא תק' על קו' א"כ היאך יליף ר"י ח"ש מחלב שהוא ג"כ בכרת אדרבא דלמא באמת משו"ה קאמר ר"י סברא דחזי לאצטרופי דשייך בכל אי' ואי לאו הך סברא לא מצי למילף שאר אי' לכה"פ אותן שאינן בכרת ולענין קו' השניי' י"ל ע"ד שהק' תוס' היאך יליף ר"ע נזיר דקל מגיעולי נכרי' ומ' להש"ס דה"ה לאביי אצטריך אנזיר מיהת משרת דנזיר לא נוכל למילף מחמץ:

ואמנם לולי ד' תוס' יש לתרץ הקו' בע"א ומה"ט נ' דלא נתעוררו תוס' בפסחים על קו' זו דאימת שייך לחלק בין נפישי חולין ללא נפישי בתערובת דווקא דבנפישי אמרי' חד בתרי בטיל ודי' רש"א לקמן שכ' דחד בתרי דווקא תמוהי' והם נגד כל הפוסקים ומהי"ת

נימא כן דהרי מאחרי רבים להטות ילפי' ואמנם מאחר דהסכים תוס' עם ר"ת דבמקפה מיירי שהאי' בעין אפי' בנפישי חולין שייך היתר מצטרף לאי':

ועד"ז י"ל גם קו' האחרת של הרש"א דמכותח הבבלי יליף הא מלתא דהיכא דנפישי חולין לא אמרי' היתר מצטרף ואפי' ע"ד ר"א דמדאצטריך כל ואמנם דווקא דומיא דכותח מהני האי סברא דליתא לאי' בעיני' והוה פשיטא לן הא מלתא וה"ה במדוכות שתיק אביי מזה דגם התבלין ליתנהו בעיניי' בקדירות שנפלו לתוכן ומה שהק' הש"ס בנזיר גבי מדוכות בע"ה לפנינו נדבר בזה ואמנם בקופה דבאמת האי' בעין אלא שאינו ניכר ס"ד דל"ד לכותח הבבלי ואפי' אי נפישי חולין נימא היתר מצטרף לזה אצטריך אביי לפ' דלא הוא כ"א כיון דליתא לאי' בעיני' כ"א במקפה לד' תוס' בעי' דלא נפישי חולין והנה רש"י שנחלק על תוס' במקפה יישב דבריו כמפ' בנזיר שם וכמו שהעתיק כאן רש"א:

והנה בנזיר הק' תוס' עוד מ"פ הש"ס דלמא לא פליגי רבנן כ"א באכל כזית מצומצם וצריך ביאור מ"ט נקטי כזית מצומצם דיו שיאמרו שלא אכל כזית חמץ ונ' כוונתם דמהי"ת דפליגי דווקא כה"ג וע"ז כ' דפלוגתיי' אם אכל כזית כותח לר"א דס"ל היתר מצטרף חייב ולרבנן פטור ור"ל כזית מצומצם מן הכותח וכוונתם דבכזית כותח פליגי:

וע' רש"י נזיר שם שרמז על תי' התוס' דעיקר קו' מדאמרי' רבנן על עירובו בלא כלום והנה לד' הכ"מ דגם לר"א לא מחייב כ"א באכל כל הזית חמץ א"ש אמנם לד' תוס' בפסחי' שהשמיטו קו' זו נימוקם עמם דמאחר דקיי"ל כר"י לעיל ר"פ דמתני' כר"מ דמחייב אנוקשה כ"ש חמץ גמור ע"י תערובת ומסייעי' דבריו מר"א דבריי' ותינח אי בתערובת דאוריי' בי' מירי שאכל מיהת כזית חמץ אלא שאכלו ע"י תערובת היינו דמסתבר טפי לאסור מנוקשה משא"כ אי ס"ד דר"א מחייב אפי' אכזית כותח אמאי פשיטא לן טפי מנוקשה שאכל מנוקשה מיהת כזית אא"כ מאן דס"ל דפליגי בהיתר מצטרף באמת ס"ל כר"נ דנוקשה חמיר:

רש"י ד"ה משטר קשטר בסו"ד פרס חצי סעודה יל"ד מ"ט המתין רש"י מלפ' ענין פרס עד כאן ונ' דרש"י סמך אסוף דבריו שכ' לתרץ משכר המדי אין לך שותה ב' וג' כוסות וכו' הנה סתם כוס בימי רז"ל הוה רביעית ורביעית הוא ביצה ומחצה וכיון דצריך כזית בכא"פ וא"פ ד' ביצי' ועם הזית אי' הו"ל ג' כוסות וזה אין דרך לשתות בלי הפסק וכ"ז לשיטת רש"י דא"פ הוא ד' ביצי' משא"כ לד' הרמב"ם שהוא ג' ביצים א"כ דיו בב' כוסות ומעט יותר א"כ מ' מסוגיין דבשכר המדי ע"ד שכ' רש"י דא"פ הוא ד' ביצים דב' כוסות למה אין דרך לשתות:

והנה בנזיר תוס' ד"ה הנח לכותח נחלקו על רש"י בשמעתין דמפ' דלרבנן אפי' אי שריף לי' פטור ונ' טעמם דלרש"י מתני' דאלו עוברין ע"כ כר"א אתיא כיון דלרבנן אין שום מציאות אזהרת אכילה למה יהיו עוברין ואמנם ד' תוס' דמתני' אפי' כרבנן אתיא ורבנן מודו דאי משריף שריף חייב אלא דלא איירי בהו משום דלא משכחת ברוב בני אדם אבל לענין עוברין מודו רבנן וכמ"ש הרמב"ם שהביא הכ"מ פ"ד מה' חמץ ומצה כיון דיש כאן כזית שפיר עוברין אלא דא"כ למאי נ"מ קאמר הש"ס בטלה דעתו לזה סיימו תוס' דר"ל דמ"מ קאמרי רבנן על עירובו בולא כלום משום דכה"ג בטלה דעתו וממילא בהכי לא מיירי ואין זה דומה לכזית מצומצם שכ' תוס':

אמנם ד' הרי"ף מטין כרש"י שכן כ' והנ"מ דאמרי רבנן דלא לקי כגון כותח הבבלי וכיו"ב שאין בהם כא"פ כזית וק' הרי כותח הבבלי אי' בי' כזית א"וו הרי"ף ר"ל דאפי' אכלו כולו פטור:

רש"י ד"ה שתי מדוכות נ' דבא ליישב למה הש"ס בשמעתין לא הק' אאביי ולטעמיך ובנזיר מק' וכמ"ש רש"י לקמן דהנה י"ל דבמדוכה ידע הש"ס דבעי' לאביי נפישי חולין דווקא ומשום דליתא לתבלין בעיניי' בקדירות וכמ"ש לעיל אמנם כ"ז אי מיירי בתבלין שנדוכו כבר והכי הוה מוקי לה בשמעתין דאי בלא נדוכו א"כ מה ענין מדוכות דנקט תנא ואתיין לי' ד' אביי שפיר אמנם בנזיר מ"מ מק' הרי מיירי אפי' שלא נדוכו התבלין עדן אלא שהיו במדוכות ותבלין שלא נדוכו אי לאי בעיניי' ולא בעי' דלא נפישי חולין והיינו דמק' שם אאביי ולטעמיך:

ומה שיל"ד דבשמעתין מסיק הש"ס גבי כותח ואלא מאי היתר מצטרף כגי' רש"י ובמדורות שתיק הש"ס ובנזיר שתיק הש"ס בכותח ומק' במדוכות ואלא מאי היתר מצטרף ונ' דש"ס דידן בפסחי' מ' לי' דוודאי היכי דנפישי היתר לא שייך מצטרף לאי' ואמנם מטעם שהאיסור בטל ואמנם אי אמרי' טעם כעיקר שוב ל"ש ביטול וממילא שייך היתר מצטרף ונ"מ דאטעם בעי' שיאכל כזית טעם בכא"פ ובהיתר מצטרף בכזית כותח סגי אמנם היכן שייך טע"כ אם יש כזית בכא"פ ומעתה מק' הש"ס לאביי ממ"נ לטעמיך דמק' אדידן א"כ ס"ל דיש בכותח כזית כא"פ גם טע"כ דמודית בי' שייך ולמה לא נימא היתר מצטרף א"וו דאין שייך בו כזית כא"פ ואמנם בתבלין מי יאכל כזית כא"פ מתבלין לא שייך טע"כ וגם היתר מצטרף לא שייך וכבר הובאה סברא בר"ש מס' טבול יום אמנם הש"ס בנזיר ס"ל איפכא תבלין דלטעמ' עבידי ל"ש בהו ביטול ושפיר שייך היתר מצטרף משא"כ כותח דהחמץ לקיוהה בעלמא כמ"ש הטור ל"ש היתר מצטרף לאי':

תוס' ד"ה הנח לתרומת תבלין ויש לחלק כבר כ' לעיל בחי' טע"כ בחולין כוונת תוס' לדעתי ולע"ע נ' דלעיל אין כאן שום ספק וודאי דרבנן עשאוהו כוודאי דאוריי' משא"כ כאן דשייך שאני אומר ויש כאן ספק לא החמירו בדרבנן כמו בדאוריי':

ויל"ד דהכא בפסחי' שתיק הש"ס בקופות מהך דבשלמא לדידי ובנזיר מייתי לי' ונ' דלכאור' באמת שפת יתר הוא דפשיטא כיון דחד בתרי בטל ל"ש לאחר ביטול היתר מצטרף לאי' דהרי אין כאן אי' אלא דיש לחלק בזה בין מינו דפשיטא דחד בתרי בטיל לאינו מינו די"ל נו"ט ברוב דאוריי' ומעתה סוגיא דפסחים מפ' קו' אביי דמוקי לה ג"כ במב"מ וקו' אביי הי' או כד' תוס' בנזיר דבמב"מ ג"כ נגזור או כד' הר"ש בטבול יום דגם במב"מ שייך כזית כא"פ ולא אצטריך לבאר ואמנם סוגי' דנזיר מפ' ד' אביי כד' תוס' דשמעתין דמ' לי' לאביי דמתני' דקופות מיירי אפי' בקמח בקמח מין בשא"מ וס"ד דבשא"מ שייך היתר מצטרף אפי' כי רבו חולין ושפיר אצטריך אביי לפרושי:

ומתוך דברי' יובנו ד' הרמ"ר בנזיר שם דכזי' כא"פ בשא"מ מיהא דאוריי' ושייך לגזור מינו אטו שאינו מינו משא"כ היתר מצטרף כל היכא דרבו חולין לא אמרי' היתר מצטרף ומאי גזירה שייך:

ועתה נבא לד' הר"ש במס' טבול יום יל"ד בדבריו תרתי חדא מאי זה שכ' לדחות דאין לומר דהיתר מצטרף ל"ש כ"א באי' בעין הרי בבעין בלא"ה ח"ש אסור מן התורה מה ענין ח"ש להיתר מצטרף ח"ש לאי' לחוד והיתר מצטרף למלקות כד' הר"ש שם ויותר מזה ק' שכ' דהיכא דלא אכל כזית כא"פ לא שייך היתר מצטרף ומה"ט מק' אביי מכותח הרי המק' עדן לא ידע דבכותח ל"ש כזית כא"פ דאי ידע לא מק' מידי ונ' כוונת הר"ש דאביי ס"ל על עירובו בולא כלום דקאמרי חכמים ר"ל דפטור לגמרי וע"ז ק' לי' לר"ש הרי מטעם טעם כעיקר יהא אסור לכה"פ וע"ז קאמר דסברת אביי הי' עד"ז גם אביי ידע דבד' מיני מדינה א"א לאכול כזית כא"פ אלא דכ"ז לא מהני כ"א אי בעי' טעם כעיקר וא"כ היכא דלא אכיל כזית כא"פ אפי' לכתחלה לא עביד ואף דח"ש אסור מה"ת ח"ש בעין הוא דאסור ולא ח"ש טעם משא"כ למאן דאי' לי' כזית כא"פ לד' הר"ש כמ"ש לעיל אפי' במב"מ הוה דאוריי' וא"כ גזיה"כ הוא דכזית בכא"פ לא בטיל וממילא א"נ לא אכיל כל הזית הו"ל ח"ש דאסור מן התורה דהרי חשבי' לי' כאילו הוא בעין והש"ס דחה דאפ"ה אי לא אכיל כזית כא"פ לא חייבה התורה דהרי חשבי' לי' כאילו הוא בעין ואפשר דס"ל להתרצן דבאמת לרבנן אי' דאוריי' או דאף כה"ג לא אסרה תורה זה נ' תו"ד הר"ש:

ואמנם דחה סברא דח"ש טעם לא אסרה תורה מפלגא דזיתא דנפל לדיקולא ולא הוה ג"כ כ"א טעם וצ"ל דמפ' כרש"י שם דדיקולא היינו קלחת ומ"מ קאמר הש"ס האמר ר"י ח"ש

אסור מן התורה אע"כ אביי כר"ל ס"ל ומעתה לר"י דס"ל ח"ש אסור מן התורה שפיר מק' אמאי סברי רבנן דעל עירובו פטור לגמרי ואין כאן אי' תורה אבל אביי לנפשי' שפיר ל"ק לי' ומ"מ צ"ל לפי"ז דהתרצן אי' לי' דרבנן פטור ואסור מן התורה קאמרו למאי דס"ל לר"ש עכשיו דלמאן דאסור ח"ש אפי' ע"י תערובת אסור:

והנה עכשיו סתר הר"ש הך סברא לחלק בין בעין לתערובת ומ"ש לקמן לחזק ר"ל בזה לאפוקי סברת ר"ת ורא"ש דאי טע"כ דאוריי' חייב על כזית תערובת אפי' אין בו כזית אי' ולזה הביא הר"ש הך ראי' ממקפה דלא היא לא יהא עדיף כזית בתערובת מכזית בעין ואי בעין לא מיחייב למה יהא חייב בתערובת ומ"ש מנזיר נ' דצ"ל דגרסי' בנזיר בכותח וקדירות אלא מאי והוה גרס הר"ש גם בכותח בנזיר ולא בפסחי' אלא מאי וע"ז קאמר דהש"ס לא רצה לשנות ד' אביי ע"ד שכ' תחלה ועיי"ש:

ממאי דהאי משרת וכו' ובנזיר הגי' דלמא לטע"כ אתא ונ' ראי' מגי' זו למ"ש תוס' בנזיר דל"ג בנזיר דתניא ואביי מנפשי' קאמר ולזה שייך דלמא משא"כ בשמעתין דאמרי' דתניא ל"ש דלמא.

רש"י ד"ה לטע"כ אתא מבואר מדבריו דמפ' טע"כ כר"ת ורא"ש דנהפך ההיתר להיות אי' ואכזית תערובת חייב למאן דאי' לי' טע"כ דאוריי':

ויש היתר לאי' ע' רש"י יש להביא קצת ראי' לפי' רש"י בזה דלפי"ז אף דבחדש ג"כ יש התיר לאי' מ"מ דווקא ביום אחרון ביום הנף אבל עד אותו יום לא משא"כ נזיר דכל יומא מצי מתשל עליו וא"כ גם חדש חמור מנזיר בא' וילפי' לטע"כ בחדש מנזיר משא"כ לפי' תוס' החי' בנזיר וחדש שוה והיאך ילפי' חדש מנזיר וצ"ל דבלא"ה מאי נ"מ בזה דערלה בשתים וכלאי' בג' כיון דבעי' למילף לכל אי' אע"כ ה"ק כיון דכלאים וערלה וודאי ילפי' מנזיר שוב ילפי' כל אי' אפי' בא' ואפי' במה מצינו דלא הוה כ"א גילוי מלתא בעלמא וע"ד שכ' הר"ש עיי"ש:

והא דלא נקט בב"ח י"ל דבב"ח אי נסרח מותר כשאר נבילה וא"כ יש היתר לאי' ע"ד שאז"ל ואפשר לנבילה שתיעשה שחיטה ואולי בכלאי' יש דברי' שאין נסרחין ובערלה פשיטא אגוזי פרך:

רש"י ד"ה דלמא מיין לחודא והיכא משערי' כזית יין נ' דלעיל לא אצטריך רש"י לפ' דמיירי שיודעי' בטוח שאין כאן כזית יין אלא דעם הפת ע"כ הוה כזית משא"כ השתא דמיין לחודי' מיירי:

רש"י ד"ה ויש בו כזית מפת ומיין ופליגי רבנן עלי' נ' דרש"י בא ליישב מדוע נקט ר"ע חצי זית יין ולא נקט חצי זית ענבים כמ"ש רש"י לעיל בתחלת הסוגי' אלא ש"מ דתנא

דבריי' בא לאשמועי' דאפי' כה"ג שהיין והפת ד"א פליגי רבנן ואמנם דווקא אם לא נבלע בכל הפת וכמ"ש רש"י ומ"מ מד' רש"י אלו מבואר דרש"י למ"ד טכ"ע דאוריי' ס"ל דלאו דאמרי' נהפך ההיתר לאי' כ"א אפי' חצי זית אי' משוי להיתר כזית לאי' ואולי דווקא למ"ד ח"ש אסור מה"ת משא"כ למ"ד מותר צ"ע והנה בסוגיין תי' הש"ס על הקו' ור"ש מאי קמ"ל קמ"ל דאפי' ע"י תערובת ובנזיר קאמר לאפוקי מת"ק דאמר רביעית ובתוס' שם יישבו שפיר מ"ט לא קאמר כבשמעתין ונ' דבשמעתין ק' לן תו הו"ל לר"ע למימר בקיצור כזית א"וו במה דנקט שרה פתו בא לאשמועי' או היתר מצטרף או ע"י תערובת ונמצא שני התי' דשמעתין ובנזיר הם תי' אחד:

רש"י ד"ה ור"ע טע"כ מנ"ל הנה דלא מפ' רש"י כפשוטו היינו משום דכיון דקרא אשרה פתו קאי לר"ע א"כ תרתי ש"מ היתר מצטרף וטע"כ א"וו קו' הש"ס הי' משרה ענבי' אלא דאכתי י"ל דהא גופא מק' הש"ס מנ"ל לר"ע ללמוד ממשרת ב' דברי' היתר מצטרף וטע"כ דלמא קרא לטע"כ לחוד אתי אע"כ דטע"כ יליף ר"ע ממק"א:

ונ', ד' רש"י דכה"ג אי הוה ק' להש"ס יש לתרץ דלמא ר"ע כר"א דדריש כל ויליף ממשרת טע"כ מוכל היתר מצטרף אלא די"ל דא"כ יק' אר"י דשבק חמץ בפסח אף דקאי לר"ע כל כי האי הוה הש"ס מפ' לזה פי' רש"י דקו' הש"ס הי' מטע"כ דשרה ענבים.

אלא דיל"ד דא"כ מנ"ל לרבנן ללמוד ממשרת שרה ענבים דלמא קרא לשרה פתו אתא וכבר נתעוררנו בזה לעיל בסוגיין ונ' דל' דקרא הביאם לזה דכ' משרת ענבים לא ישתה מ' דקאי אמים ששרו בהם ענבים דאי אשרה פתו הו"ל למכתב משרת יין לא יאכל ונ' דבאמת היינו דכ' תוס' בנזיר דמ' להש"ס דטע"כ מסתבר יותר מהיתר מצטרף ולהכי פריך ר"ע טע"כ מנ"ל דר"ל בקרא דמשרת מסתבר יותר וכמ"ש:

אלא א"כ אמאי מפ' רש"י יליף מבב"ח שהבשר נאסר מה ענין זה לשרה ענבי' הרי כ' הרשב"א פ' גי"ה דחלב בבשר מקרי בעין ול"ש למקרי טע"כ ונ' ד' רש"י דכיון דהחלב מתערב בבשר עם מוהל הבשר ל"ש למימר דהחלב הוה בעין כ"א דהבשר נאסר מכח שיש בו טעם חלב כמו המים משום טעם הענבי' והא דלא מפ' רש"י כהרשב"א הנ"ל כדכ' בחי' חולין דלמ"ד גדי אסרה תורה ולא חלב אין ראי' מחלב כלל:

רש"י ד"ה אי תרי לי' מותר לשרותו ובסוף בשיל לי' עובר על בישולו כבר כ' בחי' חולין כוונת רש"י ולע"ע נ' דדלמא משום הכי תרי שרי באכילה דליתא בכלל לא תאכל כל תועבה אא"כ הא גופא קשיא מ"ט תרי לא אסרה ובשיל אסרה.

והנה בפ' כל הבשר מסיק רש"י כס"ד דשמעתין ותמהו תוס' על דבריו וכבר כ' בחי' דאדרבא רש"י בא ליישב מ"ט לא יהא חי' לאביי והיינו דמס' לי' אי הא דגם גבי כלאי' אשכחן הא מלתא מה"ט שוב לא הוה חידוש או לא:

אלא שמ"ש רש"י עוד ועוד דדרך בישול אסרה תורה בלא אכילה צריך ביאור וגם זה בארתי שם בחי' חולין ולע"ע נ' דכוונת רש"י דהא דבב"ח הוה היתר הבא מכלל אי' ל"ש למקרי חידוש דא"כ כל הע' טריפות מקרו חידוש אמנם הבישול בלא אכילה שאסרה תורה הוה חי' טפי ובכלאי' יש ג"כ הני תרי חי'.

והנה, כ' רש"י בתחלת הענין דגמר מג"פ לא תבשל ויל"ד מה ענין זה לכאן ונ' כוונת רש"י דמאן מפיס לן דטעמא דקרא משום טע"כ דלמא משום דכל טעמא הנאה מיהא הויא ובב"ח אסור בהנאה ואמנם תינח אי לית לן בבב"ח לאו יתירא לאכילה כמו לרב אשי דיליף מלא תאכל כל תועבה משא"כ למאן דיליף מג"פ לא תבשל אכתי יק' לאו דאכילה למה לי הרי טעם לאו כעיקר ומשום הנאה הוא דאסור א"וו למילף דמטעם טע"כ האכילה בפ"ע אסורה וה"ה בשאר אי':

שם עוד ד"ה אי חידוש הוא בסו"ד גלי לן רש"י דאי לאו חידוש הוא הא דידעי' לאביי דבעי' נו"ט היינו משום דמזרוע בשלה ילפי' משא"כ אי חידוש ליכא לדמויי לזרוע בשלה:

ומ"מ ד' רבא לפי מה שפירש"י דאין לך כגון זו שלא יתן טעם צריכין ביאור ונ' דהענין הוא כך דמדלא כ' תורה לא תאכל כמו שכ' בכלאי הכרם פן תקדש וכ' תרי זמני לא תבשל ש"מ דכוונת התורה הי' בשעת אכילה נדע שנתבשל בשר זה בחלב וע"י מה ע"י נ"ט ומ"ש רש"י אין לך בישול שאין בו כגון זו כוונתו דא"נ אח"כ נתבטל מ"מ בשעת בישול נ"ט וא"כ שוב מובן למה נקט רש"י בתחלת הסוגי' דרשא דג"פ לא תבשל ואמנם א"כ לרב אשי דיליף מלא תאכל כל תועבה ע"כ צ"ל טעמו ולא ממשו דאוריי' דאל"כ הדר' קו' אביי לדוכתי' ותי' רבא לא שייך אליבי'. נחזור לסוגי' דפסחי' יליף מגיעולי נכרי' כ' רש"י כגון יורות וקמקמוסין ע' מ"ש לעיל בחי' חולין דבר נאה בכוונת ד' רש"י אמנם לע"ע נ' דוודאי אי אשר יבא באש לא קאי כ"א אשפודין ואסכלאות שנדבק בהם בעין מן האי' דלמא ידע' תורה שלא יסורו מהם כ"א שוב ע"י אש ועדן טע"כ מנ"ל משא"כ אי גם יורות וקמקמוסין צוותה תורה להגעיל והרי אנו רואין דבהדחה סני להו וע"כ משום טעם צוותה תורה כך ושפיר ילפי' טע"כ.

תוס' ד"ה יליף מגיעולי נכרי' יל"ד למה לא הק' הר' יוסף מיד כדבעי למילף מבב"ח ונ' ע"ד שכ' לעיל בד' רש"י דלכאורה יש ליישב קו' ה"ר יוסף דבאמת ר"ע יליף בנזיר טע"כ

ממשרת ומשום דס"ל נזיר וחטאת ב' כתובי' לא בעי למילף מנזיר טע"כ לכל התורה דמאן מפיס ויליף לכל התורה מגיעולי נכרי' ומוקי הב' כתובי' להיתר מצטרף וע' רשב"א פ' גי"ה מ"ש בזה וכ"ת היתר מצטרף בנזיר מנ"ל כיון דאצטרך משרת לטע"כ י"ל ר"ע כר"א ס"ל דדריש כל ומוכל יליף היתר מצטרף אא"כ יק' אר"י דהו"ל למימר ג"כ חוץ מחמץ בפסח וזה שייך להק' על מסקנא אבל בס"ד דבעי למילף מבב"ח ופריך מני ובי' הרי בב"ח חידוש הוא מאי קו' היא זו ולזה לא פריך ה"ר יוסף בס"ד.

והנה. כבר כ' בחי' חולין פי' תי' התוס' דר"ל דמאחר דלא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא אמנם בת יומא אסרה תורה כל הקדירות וע"כ צריכין אנו לידע בוודאי שהיא בת יומא דאל"כ רוב כלי' ש"נ אינן בן יומא ואמאי אסרה תורה כלי' שאנו רואין שבלועין מיין ע"כ משום נזיר:

ועד"ז מיושב ממילא קו' העולם דלמא משום בב"ח צוותה תורה להגעיל גיעולי נכרי' לא היא כיון דדווקא בת יומא אסרה תורה למה כל הכלי' דיו הי' באותן כלי' שבישלו בהן בב"ח אלא ש"מ אמרי' בכל האי' טע"כ ומ"מ מיושב בזה למה לא קאמר הש"ס דר"ע כר"מ ס"ל דנטלפ"ג אסור וממילא גיעולי נכרי' לאו חידוש הוא אא"כ הדרא קו' לדוכתא כיון דאפי' אינה בת יומא אסרה תורה דלמא משום בב"ח הוא דאסרה:

והנה תוס' דהכא מיסתם סתמי דברי' בפלוגתת ר"ע ורבנן ומבוארי' יותר בע"א פ' השוכר שם דלר"ע כל לפגם מותר וקדרה בת יומא לא פגמה כלל ולרבנן כל פגם שאם הי' בעין הי' לשבח אסור ול"ש פגם רבה או פגם זוטא אסרי ובתי' שני שם כ' דגם ר"ש סבר דקדירה פגמא פורתא אלא דרב' מפורתא לא ילפי' ולא ביארו במ"פ ר"ע ורבנן וצ"ל דלר"ע לא הוה אפי' חידוש פגם פורתא ולרבנן מקרי חידוש וזה דוחק ונ' דפלוגתיי' בענין אחר דהנה האי פגם פורתא ס"ל לרבנן וודאי בעיקר האיסור אינו מפסיד דהרי עדן ראוי לגר אמנם לא מסתבר כלל שיהא טעם חמור כעיקר כ"א י"ל טעם ג"כ אסרה תורה ואמנם אם הטעם פגים וקליש לא אלים כחו לאסור והגעלה זו למה א"וו חידוש הוא אך מאחר דידעי' טע"כ ממקום אחר ואמרה תורה טעם כעיקר כי היכי דבעיקר פגם פורתא לא מפסיד ה"ה בטעם ושוב פגם פורתא אסור.

ור"ע לא מ' לי' בקדרה בת יומא שום פגם אלא דהתוס' בע"א הקשו אתי' א' שם אי ר"ע ורבנן פליגי אי פגם פורתא או לא א"כ נחזי אנן ונ' דהא תלי' בענין פגם זה של קדירה וודאי לפי מה דמ' מד' רש"י בע"א שהטעם פוגם בתבשיל שפיר כ' תוס' נחזו אנן אבל בפסחי' כ' רש"י דאין טעם זה משביח בתבשיל וא"כ מנא ידעי' שוב אי פגם פורתא בשלמא פגם לגמרי שפיר דאינו נרגש שום שבח אבל פגם פורתא מנא נדע.

והנה. קו' ה"ר שמואל לר"ש גיעולי נכרי' ל"ל יש ליישב דגיעולי נכרי' לגופא אצטריך חדא דלא נימא דזה הוה מבטל אי' לכתחלה קמ"ל כמ"ש הר"ן דכיון שאינו רוצה ליהנות מן האי' לא מקרי מבטל אי' ואמנם אי ביטול אי' לאו דאוריי' ל"ש זה אכן צריך מ"מ גיעולי נכרי' משום הלכתא רבתא דשמעי' מינה אך את הזהב דצריך להעביר חלודה וכיו"ב א"נ כמ"ש הרמב"ן פ' מטות דמלחמת סיחון לא הוצרכו להגעיל משום דגם כתלי דחזירי אשתרי להו ובמדין שאינו מז' אומות הוצרך להזהירם שלא יאמרו גם אמדין נאמר ואכלת את שלל אויבך וכ"ת אכתי למה נכתבה פ' זו בתורה כיון דלא אצטריך לדורות י"ל לאפוקי מד' הרמב' דבכל מלחמ' נאמר ואכלת את שלל אויבך וזה ידעי' מדכ' תורה כן במדין ולא בסיחון וכמ"ש הרמב"ן:

אמנם ד' הר' יקר צריכין ביאור וכבר ביארתי קצת בחי' חולין אמנם נ' דפלוגתת הר' יקר עם הר' פרץ תלי' בפלוגתת ר"ת ור' אלי' דהר' פרץ מבואר מדבריו דמפ' כר"ת והרא"ש דטע"כ היינו נהפך ההיתר לאי' וא"כ שפיר מק' על הר' יקר דטעם כ"ש לר"ש כטעם כזית לרבנן ולרש"י בפסחים לשיטה זו אפי' לרבנן א"צ כזית ע' לעיל אמנם הר' יקר ס"ל כד' הר' אלי' דטע"כ היינו שלוקה על כזית כא"פ אם אכל כל הזית אעפ"י שלא אכלו בעין וא"כ אטו לר"ש שייך כ"ש כא"פ אתמהה א"וו כ"ש טעם לר"ש בטלו גם לר"ש בעי' כזית כא"פ אלא דאמרי' בנזיר היתר מצטרף לאי' אמנם העולם מק' מגמ' ריש שבועות שתים בתרא דמק' אר"ע דאמר אם יש בו לצרף כזית חייב אי ס"ד ר"ע כ"ש למכות ס"ל צירוף ל"ל ולד' הר' יקר אלמה לא ומה שמתרצים בשם גאונים אחרונים זי"ע דשרה פתו מלתא אחרינא הוה דאחשבי' צ"ע הרי גם הר' יקר נקט בפי' שרה פתו ביין ולי נ' דהר' יקר לא קאמ' כ"א דאצטריך משרת לכ"ש ע"י תערובת אבע"א להא גופא דבנזיר לוקה אטעם כ"ש אבע"א אהיתר מצטרף לאי' ואמנם הש"ס בשבועות מק' כיון דס"ל לר"ע כ"ש למכות למה ידרוש משרת לצירוף צירוף ל"ל הלא מסתבר טפי מאחר דס"ל לר"ע טע"כ דבנזיר אטעם כ"ש חייבי' רחמנ' והיתר מצטרף לאי' מהי"ת אזו לית לי' כ"ש למכות ולהכי מוקי קרא להיתר מצטרף:

גמ' פסחים מדרבנן נשמע לר"ע יל"ד דלמא רבנן נמי דילפי' לכל התורה כולה מנזיר בק"ו באי' בעלמא ילפי אבל לא למלקות דאין עונשין מן הדין אמנם ר"ע דמוקי היתר מצטרף אי יליף ע"כ למלקות יליף וזה א"א דאין עונשין מה"ד ונ' דמ' להש"ס דאי לאו דילפי רבנן ממשרת לכל התורה למלקות לאי' לא אצטריך קרא דהנה הרשב"א פ' גי"ה והריטב"א פ' השוכר כ' דלטעם בעין לא אצטריך קרא דמהטמאים ילפי' וכיון דטעם בעין הו"ל כאי' עצמו מהי"ת לא יחשב הטעם אי' הנרגש בהיתר לכ"ש מיהת וכיון דח"ש

אסור מן התורה ממילא אסור הטעם הזה וילפותא דנזיר ל"ל אלא ש"מ למלקות וע"ד שכ' הר"ש דהאי ק"ו לא הוה כ"א גילוי מלתא בעלמא וא"כ שפיר מק' הש"ס אר"ע וכ"ת א"כ לד' הר' יוסף בתוס' ע"א והסכים עמו הר"ש פ' טבול יום דלמאן דיליף מגיעולי נכרי' ג"כ לא לקי הדרא קו' לדוכתא לאי' בעלמא ילפותא ל"ל אין לדמות טעם דגיעולי נכרי' לטעם שרה ענבים במים וכיו"ב דבשרה ענבים במים המים הם יין ממש כמ"ש המג"א סי' תס"ב גבי יין צמוקי' שהמים נתבטלו וכה"ג וודאי לא גרע מכ"ש יין אחר משא"כ טעם הבלוע בקדרה ונפלט לתבשיל התבשיל יש לו טעם עצמו אלא שנרגש בו ג"כ טעם הבלוע וכה"ג אי לאו קרא הו"א אחרי רבים להטות ואזלי' בתר עיקר הטעם שהוא היתר ולהכי אצטריך גיעולי נכרי':

אלא אי ק' הא קשיא לד' הר' יוסף למה לא פריך הש"ס עדיפא מזה א"נ יליף ר"ע טע"כ לאי' מגיעולי נכרי' אצטריך משרת למלקות ונהי נמי דלכל התורה כולה ליכא נ"מ דהרי הוה נזיר וחטאת ב' כתובין בין לטע"כ בין להיתר מצטרף כמ"ש הרשב"א פ' גי"ה אלא דמאחר דמוקמי' הב' כתובים להיתר מצטרף שוב לא אייתר חטאת וילפי' טע"כ מגיעולי נכרי' עיי"ש מ"מ לנזיר גופא אצטריך משרת למלקות על טע"כ וכ"כ מזה בחי' חולין ונ' דאי נימא משרת ללאו לטע"כ בנזיר שוב לא מצי' למילף גם מגיעולי נכרי' דדלמא ר"ע סבר נטלפ"ג אסור וכמ"ש תוס' ולא מיירי קרא בקדרה בת יומא וא"כ דלמא הא דצוותה תורה להגעיל רק משום דלמא הכלי' בלועי' מיין ויכשלו נזירי' בהם אבל לעולם בשאר אי' לא אמרי' טע"כ ולזה מסתבר לי' לר"ע טפי לאוקמי משרת להיתר מצטרף ואז נוכל שפיר ללמוד מגיעולי נכרי' טע"כ וכ"ת אכתי אי ס"ד דר"ע סבר נטלפ"ג אסור ולא מיירי קרא בקדרה בת יומא דלמא משום בב"ח צוותה תורה להגעיל וכמו שכ' לעיל י"ל דכיון דבהמות טמאות מרובות על הטהורות ובבשר בהמה טמאה אין אי' בב"ח למה לא ניזל בתר רוב ונימא דא"נ בישל הגוי בב"ח בוודאי בשר בהמה טמאה בישל א"וו משום שאר אי' הצריכה תורה הגעלה ואולי לרב אשי דיליף אי' אכילה בבב"ח מכל שתעבתי כיון דבגוי לא שייך שתעבתי אולי באמת אם בישל גוי בחלב אין כאן אי' תורה ולק"מ וצ"ע:

אמנם על הרז"ה דס"ל דלהכי אין לוקין על טע"כ משום דאין עונשין מה"ד ק' טובא א"כ מאי פריך הש"ס מדרבנן נשמע לר"ע מה ענין רבנן דילפי לאי' לחוד לר"ע דבעי למילף למלקות דאי' בלא"ה ידעי' וכבר הק' קו' זו הר"ש במס' טבול יום ורצה לתרץ דאולי לענין אי' ג"כ בעי' למילף דח"ש ע"י תערובת לא אסרה תורה ודחה מההוא פלגא דזיתא תרבא דנפל לדיקולא פ' גי"ה דקאמר רב אשי האמר ר"י ח"ש אסור מן התורה וי"ל ד' הרז"ה דבאמת הו"מ הש"ס למימר הכי אא"כ יהא מוכרח מכאן דלא כמר בר רב אשי פ' גי"ה

דע"כ ג"כ ידע ההיא דר"י דח"ש אסו' מה"ת אלא דהוה סבר לחלק בין תערובת לבעין ומתרץ הש"ס דמהכא לא תידוק דדלמא משום ב' כתובים הבאים כא' א"נ י"ל דבנזיר שם קאמ' ר"א כל רביעית שבתורה אין היתר מצטרף וכ' רש"י כגון רביעית דם לטומאת אוהל וקאמר הש"ס מאי איכא בין ר' אבהו לר"א וקאמר אוכלין א"ב א"כ ר"י לאו דווקא אי' נקט אלא ה"ה שאר עניני' וא"כ שפיר פריך הש"ס למה לא נילף לעניני' דל"ש בהו מלקות דהיתר מצטרף לאי':

אלא דמ"מ ק' מאי משני הש"מ דנזיר וחטאת הו"ל ב' כתובי' דלכתוב רחמנא נזיר ונילף חטאת מנה הרי אי נילף חטאת נימא אין עונשין מן הדין ולא לקי וא"כ אצטריך קרא למלקות א"וו צ"ל לד' הרז"ה דאדרבא ק' לי' להתרצן אד' המק' מאי ק' לי' מאי נילף להיתר מצטרף לאי' לא צריך ילפותא ולמלקות אין עונשין מן הדין א"וו ס"ל עונשין מן הדין וא"כ שפיר נוכל לתרץ לך דנזיר וחטאת ב' כתובים:

תוס' ד"ה משום דהוה נזיר חטאת ע' רש"א הנה קו' שניי' לכאור' ל"ק דהרי עיקר מלתא דזעירא לאפוקי מדאביי דהא מלתא עכ"פ לא שמעי' מזעיר' אמנם קו' ראשונ' נ' דתלי' בהא אי ר"י גופי' סבר כר"ע כד' הר' יוסף בתוס' ע"א דגם ר"י יליף טע"כ מגיעולי נכרי' א"כ להכי לא קאמר ג"כ חמץ בפסח משום דר"י ס"ל דאכל לא מלקי' כמ"ש תוס' לעיל והכא דקאי הש"ס לר"ע גופי' כ' תוס' שפיר דלר"ע הו"מ הש"ס למימר נזיר וחמץ ואמנם אי ר"י לא ס"ל כר"ע כד' הרז"ה ושאר ראשוני' ור"י אליבא דר"ע היא דקאמרו לי' לא ס"ל שפיר הק' הרש"א ולד' זו צ"ל כתי' האחר בתוס' לעיל דגם ר"ע לא דריש כל היכא דליכא סברא:

תוס' ד"ה תאכל כחמור בסו"ד ונ' דאדרבא מזה דייק הש"ס דהאי קרא בין אטע"כ בין אהיתר מצטרף לאי' קאמר דמבבשרה ילפי' טע"כ ומהך סתירא ע"כ צ"ל דה"ק קרא זה שנבלע בו השלמים מצטרף עם החטאת לחייב על כזית מב' שני' על ש נותר ופיגול:

ורבנן אמר לך כוונת דברי' ע' בתוס' פ' גי"ה דההיתר מצטרף אלא דגם אד' פ' גי"ה ק' הרי מפסיק לה הש"ס בנזיר ונ' דהנה רש"י כ' שם כל התורה מנזיר גמרי' היינו זרוע בשלה דל"ל אטע"כ קאי דע"ז אנו דנין אם נלמוד או לא ואמנם ד' תוס' פ' גי"ה דכולא מלתא דזרוע בשלה אסמכתא בעלמא וא"כ שפיר קאמרי רבנן אלא דהש"ס לא רצה לגלות זה:

אלא דלולי ד' רש"י בנזיר הייתי אומר דר"ע ולטעמיך קאמר להו לרבנן אם אמרת נזיר חמיר שכן אפי' חרצן אסרה תורה והיאך בעי' למילף שוב כל התורה לטע"כ ואי ילפת כל התורה גם חטאת נילף.

והנה. כ' רש"י בפסחים דרבנן דכותח הבבלי ס"ל משרת להיתר מצטרף וגיעולי נכרי' חידוש וא"כ מבואר דאפי' לית לן דרשא לטע"כ מצי' לאוקמי משרת להיתר מצטרף וא"כ מאי מק' הש"ס ור"ע טע"כ מנ"ל וכבר הערנו ע"ז לעיל ונ' דעיקר קו' הש"ס על ר"ע דנקט להיתר מצטרף עד"ז נזיר ששרה פתו ביין וקרא כ' משרת ענבים לא ישתה והו"ל טפי למדרש קרא לענבים במים כרבנן א"וו אי לי' דרשא דרבנן ממק"א והיינו דפריך מנ"ל משא"כ לרש"י אליבא דרבנן דלמא באמת מיירי בהיתר מצטרף דרך שתיי' חצי זית יין וחצי זית שאר משקין:

ואמנם לא זכר כאן רש"י מ"ש בחולין דס"ל לרבנן משרת וגיעולי נכרי' שני כתובים הבאים כא' משום דמ' לרש"י כאן דאגיעולי נכרי' לא לקי וא"כ אצטריך נזיר למלקות וגיעולי נכרי' לגופי' וכמ"ש לעיל דילפי' כמה מילי מגיעולי נכרי' ובחולין צידד רש"י דלמא אגיעולי נכרי' לקי ולא אצטריך נזיר כלל ומ"מ מסיק כמו בשמעתין:

והנה מ"ש רש"י בחולין דהך דרשא אסמכתא כ"כ במק"א דע"כ אין כוונתו דכולא דרשא אסמכתא דא"כ ל"ש למימר שני כתובים הבאים כא' אלא דהא דאמרה בריי' ומכאן אתה דן לכל אי' הוא דהוה אסמכתא ונ' דגם תוס' הבינו כן דבריו אלא דק' דמדפריך הש"ס לר"ע נמי נלמוד והיינו ע"כ למלקות ש"מ דגם לרבנן לקי והיא קו' הר"ש ביארנו לעיל והנה הרש"א בחולין הק' אד' תוס' שהק' ארש"י דמנ"ל דבחולין גם טעם גמור לאו דאורייי' הרי מוכח כן מדאמרי' דאורייי' ברובא בטיל ותי' דא"כ כבר הו"ל לרש"י לפ' כן בד' אביי והא לאו קו' דכיון דרש"י לפסק הל' כ' כן נח לו לכתוב כן אד' רבא דקיי"ל בכולא ש"ס כוותי' לבר מיע"ל קג"ם ונ' ד' תוס' דנוכל לומר דרובא לאו דווקא כ"א דהנה במלתא דלטעמא עבידא לא מהני ק' וס' ובשאר דברים מה"ת נוכל לסמוך ארובא ורובא דשאר נו"ט א"צ ס' ואנן לחומרא גמרי' דהכל צריך ס':

ובענין קו' שני' של תוס' נ' ד' רש"י דלעולם באינו מינו קיימי' ומדחזי' דלענין אכילת פרס בממש החמירה תורה באינו מינו דבמינו ברובא בטיל ובאינו מינו אסור כא"פ ה"נ לענין טעם בקדשים אמרי' דהחמירה תורה ובחטאת מיירי שבלעה מנחה מחטאת או חלות תודה ורקיקי נזיר דהו"ל קדשי' קלים ובזרוע בשלה לענין הרוטב אנו דנין דהו"ל ג"כ אינו מינו:

הנה בזבחים הקשו תוס' אד' רש"י דלית לי' טע"כ ממאי דאמר רבא התם אמור רבנן בטעמא דע"כ מדאורייי' קאמר מדלא קאמר בס' ובחולין השמיטו קו' זו וצ"ל דד' תוס' בחולין דדלמא טעם כזית כא"פ קאמר רבא ובגוונא דאיכא ממש וכה"ג גם ר"י קאמר

בע"א דלוקין עליו וכ"ת אמאי קאמר רבא סתם בטעמא ולא קאמר כזית כא"פ וי"ל משום דבאמת מדרבנן אוסר עד ס' נקט סתמא:

ועד"ז יל"פ ד' בזבחים שם ג"כ שכ' וכן מ' לעיל גבי עושה עיסה מן החטין ומן האורז מאי מ' דקאמרי הרי בהדיא קדייק הש"ס מהך דנ"ט ברוב דאוריי' אלא משום דאיכא לפ' ג"כ דמיירי שיש כזית חטין בכא"פ של אורז והו"ל טעמו וממשו ונו"ט ברוב היינו ע"כ טעמו וממשו ולאפוקי ממאי דאמרי' התם מעיקרא דחד בתרי מדאוריי' בטל ולזה לא כ' תוס' כ"א דמ' מדתנן סתמא:

אלא די"ל ג"כ דהא דכ' תוס' ומ' משום הך דירושלמי דמפי הטעם משום גרירה ואין ראי' משם אלא דהסוגי' ל"מ כן ועד"ז יל"פ ד' תוס' מנחות כ"ג ע"ב שכ' לתרץ אהך דתבלה בקצח דסוגיא במנחות פליג אסוגיא דזבחי' וס"ל נו"ט ברוב לאו דאוריי' וק' הרי הש"ס דזבחים ממשנה שלימה דייק לה אלא כוונתם דסוגי' דמנחות כירושלמי ס"ל דבאורז הטעם משום גרירה ואין ראי' משם וע' בזה באורך ברא"ש ה"ל חלה:

והנה מה שהק' תוס' בע"א אמ"ש רש"י שם ולא ממשו חלב שנפל לקדרה כ"כ בחי' חולין ליישב קצת ואפשר ג"כ לפי גי' ברש"י לפי' דרש"י לא כיון כלל לקדרה של בשר ומשום בב"ח כ"א לחלב טמא לקדירה של מאכל היתר ועד"ז אפי' לפי גי' תוס' יש ליישב דבחלב טמא אין אי' בב"ח.

והנה ד' תוס' בחולין וזבחים ובע"א בשם הר' אלי' סתומים עד שבא הרא"ש בשם הר' חיים כהן ופי' דלמאן דלית לי' טע"כ ג"כ מודה דאכזית כא"פ חייב אלא דצריך שיאכל כל הזית ולהרי אלי' סגי בזית א' אם רק נתערב מתחלה כזית כא"פ ונמצא דד' הרמב"ם לגמרי כרש"י אלא דבנמוח חולק עליו וע' בלח"מ ה' מ"א פט"ז שם:

בע"ה סיומא לשיעורי הקיץ פ' כ"ה (וע' ח"ס חיו"ד סי' פ"ה ובמ"ש כאן בע"ה א"ש):

אמר אביי טעמו כבר ביארתי קצת הסוגי' בסוגי' דטע"כ ולע"ע נבאר בקיצור הסוגי' לשיטת רש"י הנה מצינו בכלאים אפי' חוט א' אוסר כל הבגד אם אבד בו והטעם דהיתר בהיתר לא בטיל א"כ גם בבב"ח י"ל כן אמנם בשלמא התם בכלאים האי' עכ"פ בעולם אלא שאינו ניכר משא"כ בבב"ח דהאי' בטל והלך לו או שהבשר בטל בחלב או איפכא אמנם אם טע"כ דאוריי' א"כ כ"ז שהטע' נרגש הו"ל האי' בעין ולא בטיל משא"כ אם טע"כ לאו דאוריי' לית לך למיזל בתר טעמא כלל כ"א לומר חדא מתרתי או אפי' טעמא בטיל וא"כ ע"כ לא אסרה תורה כ"א לאכול חלב עם בשר בעין שני' וזה אי אפשר שהרי לא אמרה תורה לא תאכל בבב"ח כ"א לא תבשל ואפקא לאי' אכילה בל' בישול וע"כ למימר כיון שנתבשל פ"א שוב אסור לעולם באכילה אע"ג דסילקו והן הן ד' רש"י במ"ש

דכ' לא תבשל ע"ש אלא ע"כ אתה צ"ל איפכא דכיון דבב"ח היתר בהיתר לא בטיל אפי' ליכא נ"ט וק' מתני' דתלי בנ"ט ועכשיו ביאר רש"י ואי ס"ד בכל התורה לא אמרי' טע"כ וא"כ כיון דלא אמרי' טע"כ כ"א בבב"ח וע"כ משום דהיתר בהיתר היא א"כ מהי"ת נימא דבנ"ט תליא מלתא:

וכ' רש"י וכ"ת א"נ לאו חידוש הוא אכתי כיון דלא ידעי' כלל טע"כ מהי"ת נימא דבטעמא תליא מלתא דלמא טעמא לא בטיל כלל לזה כ' רש"י מדחזי' בזרוע בשלה דטעמא בטיל וחזי' בבב"ח דלא בטיל ע"כ התם מיירי משום דאיכא ס' והכא משום דליכא ס' אבל אי חידוש הוא א"כ לא גמרי' מזרוע בשלה והנה עד"ז ע"כ צ"ל דחי' דאביי היינו דהוה האי היתירא והאי היתירא דאז שפיר קאמר אביי אי חידוש אפי' ליכא נ"ט משא"כ אם החי' כמ"ש תוס' אכתי מ"ט נימא מה"ט אפי' ליכא נו"ט אדרבא דיו אפי' בבישול אי איכא נ"ט ואמנם מה שהק' תוס' הא לא קיימא במסקנא דפסחי' האי חי' גם אביי הכי ס"ל דבבב"ח מה"ט לאו חידוש דהרי באמת בעי למילף מבבב"ח טע"כ אלא דאם יאמר האומר דחידוש הוא ר"ל שיאמר שם כלאי' חד היא גם בב"ח נכלל באיסור כלאי' כמו צמר ופשתן ומ"מ כל כלאי' חידוש הוא ואמנם רש"י הוסיף עוד חידוש שהרי כשנתערבו בבישול נעשה אי' כוונתו דאפי' לרב אשי דיליף אי' אכילת בב"ח מכל שתעבתי א"כ לכאורה אי' אכילה לאו חידוש דע"י דעבר אמימרא דרחמנא נאסר מ"מ הו"ל חידוש הא גופא שיהא אסור לבשל היתר עם היתר:

והנה מ"ש תוס' דאביי סותר עצמו י"ל עפ"י מ"ש רש"י בפסחי' שם הסוגיי' דהכא לרבנן דכותח הבבלי וה"ק אביי ע"כ אפי' רבנן דכותח הבבלי א"נ פליגי בין אר"ע בין ארבנן ולא ילפי לא ממשרת ולא מגיעולי מדין וכמ"ש רש"י מ"מ ע"כ טע"כ אי' להו דלא פליגי אמתני' דידן דבבב"ח בעי' נו"ט ואי לית להו טע"כ א"כ הא מנ"ל ודחה רבא דלעולם רבנן דכותח הבבלי לית להו טע"כ כלל:

והנה הי' ד' רבא דאם אתה מבשל בשר בחלב ע"כ צריך אתה כ"כ חלב שיתן טעם בבשר דבפחות מיכן לא שייך בישול אא"כ לא מצינו כ"א שיהא בבשר ע"כ טעם חלב אבל שיהא בחלב טעם בשר אין הכרח ואפשר דה"ט דרב לקמן דקאמר גדי אסרה תורה ולא חלב כלומר גדי מצינו מפו' בתורה אבל חלב לא מצינו וכמ"ש בבשר שייך טע"כ אבל בחלב לא דכה"ג לא אירי קרא. וע' בסו"ד תוס' ד"ה חידוש שהאריכו וכ' דחלב צלול נ' דר"ל לאפוקי מד' הרא"ש דדייק מזה דכבוש היינו כ"ד שעות דלמא לא אמרי' כבוש כמבושל מה"ת ובבב"ח לאו חידוש הוא וע"ז כ' תוס' דאפי' אי כבוש לאו כמבושל מ"מ

בבב"ח חידוש הוא דהרי כ"ז שלא נסחט החלב מן הבשר ידעי' בברור שיש בו חלב והתורה התירתו עי' בדברי' ותמצא:

ולסיים בדברי אגדה י"ל דידוע דהתורה מבקשת מלומדי' ב' מיני לימוד לאוקמי גרסא ולחדודי וכמ' רז"ל במ' ר"ט כי הוה אמרו לי' מלתא טבא אמר כפתור ופרח ר"ל כי הכפתור ופרחי' במנורה הי' מרמזי' על פלפולא דאוריי' ואמר ר"ט כי חי' זה הוא מאותן כפתורי' שהיתה המנורה מרמזת עלי' ואמנם יש ב' מיני פלפול חד דמסיק להל' וחד דלא מסיק להל' והנה הראשון נקרא טעמו וממשו והשני טעמו ולא ממשו ואמר אביי דאפי' טעמו ולא ממשו נמי דאוריי' קוב"ה חדי בפלפולא:

ואמנם יש להביא ראי' דלא חדי קוב"ה בפלפולא כי הא דאמרי' במכילתא דג"פ לא תבשל נאמר כנגד ג' בריתות שכרת הש"י עם ישראל על התורה בהר סיני ובאוהל מועד ובערבות מואב וי"ל דלהכי איתקש לבב"ח דבב"ח חק הוא ואין לחקור עליו וה"נ כל התורה דכוותא היכא דלא מסיק טעמא להל' אין לחקור ג"כ ואמנם א"א דאתקש כל התורה לבב"ח א"כ הו"ל למימר דכל פלפול אסרה תורה וז"ש דאי טעמו ולא ממשו לאו דאוריי' דהיינו פלפול דלא מסיק אליבא דהל' וע"כ מבב"ח גמרי' דחידוש הוא וליכא למימר בי' טעמו וממשו א"כ אפי' ליכא נו"ט נמי כלומר כל פלפול יהא אסור וא"ל רבא אמת דטעמ' ולא ממשו ג"כ דאוריי' אלא דמ"מ לא חדי קוב"ה בפלפול כי האי דמקרב הנאה לאדם כבישול זה שאסרה תורה והיינו כהאי תלמיד שהי' לו לר"מ שהי' מטהר השרץ ואמנם הא דאתקש כל התורה לבב"ח וגם הא דאפקא קרא לבב"ח בל' לא תבשל גדי בחלב אמו הענין דהנה היצ"ה יוכל האדם להתחכם עליו או ע"י עסק התורה או ע"י מושכלות אנושית אמנם באמת דווקא עסק התורה ראוי לבטל היצ"ה כמ' רז"ל בראתי תבלין תורה לא זולת והטעם כי השכל האנושי אחרי כי מקורו הגוף מקור התאוה אף התאוה יטה השכל עפ"י דרכה והנה הגדי הוא משל להיצ"ה בחינת עשו ואמרה תורה לא תבשל גדי כלומר היצ"ה בחלב אמו בשכל האנושי כ"א כתב לך את הדברי' האלה כי עפ"י הדברי' האלה כרתי אתך ברית רק ע"י התורה תוכל ללחום נגד היצ"ה ואומר שלום רב רק לאוהבי תורתיך ואין למו מכשול כיה"ר א"ס:

בע"ה שמעתא דטיפת חלב פ' כ"ה

טיפת. חלב נ' דלהכי נקט טיפת חלב לאורויי דהך דתנן בסיפא ניער את הקדר' ר"ל כמ"ש הרמב' דאפי' לכתחלה והטעם משום דמיירי בחלב פחות מכשיעור ונהי דח"ש אסור מן התורה מ"מ ע"י תערובת קיל וכמ"ש הר"ש במס' טבול יום ומכ"ש הכא דעדן לא נעשה אי' משו"ה נוער אפי' לכתחלה ודווקא בטיפה שהוא פחות מכשיעור:

על החתיכה מ' לכאורה כד' תוס' דבחתיכה ידועה דווקא כלומר שהיתה כולה חוץ לרוטב אמנם רש"י יישב זה במ"ש שהיתה בתוך הקדרה דס"ל על החתיכה ולא בתוך הקדירה עצמה.

ניער. את הקדירה הנה למ"ד אפשר לסוחטו מותר מיירי אפי' ניער לבסוף ולמ"ד אסור תלי' אי מב"מ לא בטיל ע"כ מיירי בנוער מתחלה ואי מב"מ בטיל מיירי אפי' בסוף והנה רש"י שהקדי' ובגמ' פליגי בה פי' אי מב"מ בטיל או לא ולכך פי' רש"י דניער היינו מיד דא"ש לכ"ע דלא תידוק ממתני' דס"ל מב"מ בטיל.

וע' בר"ן דמפ' ד' רש"י דמקצתה בתוך הרוטב מהני תחלה לאסור החתיכה לבדה ואח"כ לאסור כל הקדר' כנגדה והביאו הד"מ הן הן דברי' בהג"ה סי' צ"ב דבבב"ח במקצתה בתוך הרוטב נאסרה החתיכה ואוסרת כנגדה ובשאר אי' מקילי' כה"ג לגבי שאר חתיכות משום דהר"ן יחיד בדבר ומ"מ החתיכה עצמה נאסרה וכד' רש"י ואין מקום לתלונת הש"ך על הרמ"א ועד"ז הבין גם הטו"ז ד' רמ"א ע' בדבריו ותמצא:

והנה ל' הש"ס אי דנפל לרוטב מ' כד' רש"י דעכ"פ נפל לרוטב משא"כ לד' ר"י דמיירי שמעתין בחוץ לרוטב מאי לי דנפל דקאמר אי דאיכא רוטב הו"ל להש"ס למימר וצ"ע.

והנה, ד' רש"י ותוס' דאפי' למ"ד אפשר לסוחטו מותר דיעבד דווקא והטעם דא"כ הו"ל פלוגתא רחוקה טפי למר אפי' דיעבד אוסר ולמר מותר לבטל אפי' לכתחלה והטעם כ' רש"י דאין מבטלין אי לכתחלה וצ"ע לפי מ"ש הר"ן דבהגעלת כלי ל"ש מבטל אי' דאינו רוצה ליהנות כ"א מן ההיתר וה"נ מ"ש הרי הך סחיטה כהגעלה הויא בשלמא בבב"ח דעכשיו כ"ז שיש בבשר טעם חלב גם הבשר אסור מצ"ע אלא דלאחר שיצא טעמו שרי משום דדרך בישול אסרה תורה א"כ עכ"פ הו"ל מבטל אי' משא"כ מרש"י מבואר דאף בשאר אי' ס"ל דלכ"ע לכתחלה אסור לסוחטו וצ"ל דדווקא בכלי' דאין שום אי' בעין כ"א בלוע בעלמא אז מהני סברת הר"ן דלא מקרי מבטל אי' משא"כ באי' הבלוע באוכל ונרגש בטעמו דהו"ל כאי' בעין לא מהני סברת הר"ן:

ואמנם מ"ש רש"י סוד"ה חתיכה אמאי נעשה איזו תתיר ואיזו תאסור נ' כוונתו דלא תימא דאפשר לסוחטו מותר היינו אם סוחטו לתוך מים שמתחלק הטעם בשוה משא"כ בתוך שאר חתיכות חיישי' דלמא חתיכה א' קבלה טעם יותר מחברתה אמנם כיון דאיכא ס' סמכי' אקפילא ומאחר דלא משכח טעמא למה נחזיק ריעותא לאסור אחת ולהתיר אחרת **רש"י** סוד"ה אלא קסבר כוונתו דאפי' למ"ד דס"ל מין במינו בטיל כר"י דס"ל בפסחי' ובע"א הכי וכן לרב לענין אינו מינו ג"כ נ"מ מחתיכה נ"ל ולאפוקי מד' הרי"ף והרא"ה דס"ל דחנ"נ ומב"מ תליין בהדדי:

וכ' רש"י מותר אף הראשון ר"ל דלכאורה המ"ל למסקנא דכיון דמ"ד אסור ס"ל חענ"נ ובעי' ס' כנגדה ובהא פליג אידך עלי' אבל לענין חתי' עצמה מודה וכד' הרשב"א בטור סי' ק"ו ולזה כ' רש"י דלא היא כ"א חתיכה עצמה ג"כ מותרת:

אמנם בענין פלוגתיי' הי' נ' לומר מ"ד מותר יליף א"א בבב"ח מלא תבשל ודרך בישול אסרה תורה וכיון שאין כאן טעם אזדא לי' איסורא ומ"ד אסור יליף מכל תועבה ונמצא כיון שעבר פ"א על לא תבשל אין היתר לעולם ובשאר אי' משום לתא דבב"ח וכמ"ש הר"ן וממילא מוכח דפלוגתיי' בחתיכה ראשונה ג"כ וכמ"ש

גמ' בשר אסור לכאורה פשיטא ונ' דהנה בכלי קיי"ל איידי דטריד למפלט לא בלע וא"כ ס"ד בבשר ספיקא מיהת הוה ונסמוך אקפילא להכי קאמר רב בשר אסור דכזית לתוך יורה של חלב אפי' ס' לא הוה ולא מהני קפיל'

רש"י ד"ה ולא חלב מבואר מדברי' דס"ל אפי' מדרבנן חלב מותר ואפשר דס"ל כד' ה"ר שמואל בתוס' וק' לי' קו' ר"י אע"כ אי אמרי' ולא חלב חלב אפי' מדרבנן שרי ואפשר דמ' להש"ס אי חלב דרבנן הוא דאסור בדרבנן מב"מ בטיל וכמ"ש תוס' פ' גי"ה גבי ציר:

ואמנם למ"ש שם דהיינו דווקא ר"י אליבא דנפשי' דס"ל בזבחי' מדאוריי' אמרי' רואין ומדרבנן לא סמכי' ארואין ובדרבנן אוקמוה אדאוריי' משא"כ לר"ג בזבחי' שם דס"ל מדאוריי' מב"מ לא בטיל וא"כ גם בדרבנן מב"מ לא בטיל ורב דס"ל בפסחי' דגזרי' אינו מינו אטו מינו ש"מ דמינו מיהת דאוריי' שפיר ק' לתוס' דהו"ל שוב מב"מ ושפיר כ' רש"י דע"כ אפי' מדרבנן שרי:

ואינו לוקה על בישולו יל"ד למאן דיליף אי' אכילה מכל שתעבתי מהי"ת דבעי' בבישול כזית בשלמא אי מלא תבשל ילפי' ואפקי' רחמנא לאכילה בל' בישול י"ל דכשם דלאכילה בעי' כזית ה"ה לבישול דילפי' לא תבשל לא תבשל משא"כ מאן דיליף אכילה מלא תאכל כל תועבה מנ"ל דבעי' בבישול שיעור וצ"ע.

וכ' רש"י חלב נמי אסור וסיים או אי' מינו בלא טעם נ' לפ' דהנה ד' המ' הובא באו"ח סי' שכ"ב דבדשיל"מ אם נולד האי' בתוך התערובת שרי ונ' טעמו דכ' הר"ן בנדרי' דדשיל"מ מדם הפר ילפי' ואמרי' דבעי' עולין ומב"מ ולהכי בעי' יל"מ דהיינו עולין ובעי' מב"מ וא"כ התם בדם הפר הו"ל ג"כ מתחלה האי בפ"ע וא"כ ל"ד בדשיל"מ קאמר המ' כ"א בכ"מ דאמרי' מב"מ לא בטיל ומעתה מאי מק' הש"ס חלב נבילה הוא כיון דהאי אי' דחלב בתוך התערובת הוא דנולד ל"ש מב"מ אלא ש"מ אפי' כה"ג מב"מ לא בטיל לר"י וז"ש רש"י או אי' מינו אע"ג דליכא טעם ר"ל שלא הי' לעולם טעם בפ"ע:

מ"מ לכאורה הי' אפשר לחלק למ"ש דהא דבעי' בבישול שיעור משום דאפקי' רחמנא בל' בישול לאכילה וא"כ עכ"פ בשעת בישול ליכא אי' אכילה וע"כ בעי' כזית דווקא וצ"ל דכיון דילפי' בישול מאכילה לחומרא דבעי' כזית ה"ה דאתה דן דהיכא דהתם חייב ה"נ חייב והנה באמ' היינו טעמ' דלא יליף בישול מאכיל'

בע"ה בענין כחל פ' כ"ה

רש"י במתני' אינו עובר על אכילתו ללקות כוונתו דלכאורה מנ"ל להש"ס להק' אינו עובר ואסור דלמא אינו עובר אבישול קאי ולא אאכילה לזה כ' רש"י דל' אינו עובר מ' על אכילתו ושפיר דייק הש"ס ואבישול ממילא פטור ואפי' מדרבנן ליכא מאן דמחייב אבישול והש"ס גופי' דדייק מל' אינו עובר דקאי אאכילה היינו משום דאי אבישול הו"ל למתני לא עבר ל' עבר ולא אינו עובר אלא ש"מ אלהבא קאי ואאכילה:

רש"י בגמ' אינו עובר עליו בסו"ד כיון דמובלע מדמי' קצת לדם מהלכי שתים דכ"ז שלא פירש לא גזרו עלי' ואחר שפירש אסור .

רש"י ד"ה למתני סיסא ואמנם אי בלב עובר מדאוריי' דח"ש אסור מן התורה שפיר דייק תנא למתני ברישא ג"כ אינו עובר דנדע דבסיפא אסור מן התורה:

תוס' ד"ה הא כחל כדקתני גבי לב יל"פ דלא קאי כ"א אהא דהו"ל למתני קורעו לאחר בישולו ולא אמאי דכ' דמיירי לצלי וי"ל דאהא נמי קאי דקורעו לאחר בישולו בלב קאי דמיירי לצלי דייקא וכשיטת ר"ת לקמן דלא קיי"ל כהאי תי' דשאני לב דשיע:

באו"ד, וא"ת נ' סברת המק' כמ"ש הג"א בבשר עוף בחלב דלא הוה כ"א דרבנן הלכך לא בעי ס' ומ' לי' ה"ה חלב שחיטה דרבנן וא"כ מה שהוא בעין צריך להסירו ומה שנבלע בטל ולכך אחר בישול שאין שוב בעין אפי' קריעה א"צ אבל דנימא דלא מהני קריעה משום הנבלע בכחל זה וודאי בטל והש"ס דחי דחלב שחיטה ש דהוה דרבנן החמירו בה כשל תורה דהרי אמרי' כחל בס':

רש"י ד"ה זה כנוס בסו"ד פתח בחדא וסיים בתרתי נ' כוונת רש"י בסו"ד דלא תימא למה לא גזרו עכ"פ כחל אטו קיבה כיון דקיבה הוה חלב חיה ע"ז כ' רש"י דאין זה ענין לזה דזה נאסף וזה מובלע.

רש"י ד"ה הא קמ"ל בסו"ד כ"כ דלא תימא ר"א ור"י בפלוגת' דהני תרי לישני דרב פליגי דמ"ד כלי"ק דדיעבד בלא קריעה מותר סגי לכתחלה בקריעה כ"ד דלא היא דתרוויי' לישנא לא מיירי כ"א בצליי':

גמ' שרי' לן כבדא לא קאמר שרא לן דם דגים דא"כ יאמר הוא ג"כ תיכול בשר דגים בחלב דגם בשר דגי' מקרי בשר.
דם טוהר ע' רש"י דק' לי' ימי טוהר הו"לל א"וו בדם טוהר גם דם בתולים.
חלב חיה לא ר"ל שומן עוף דחיה בכלל בהמה ועוף א' הוא
הנה הלח"מ צידד בד' הרמב"ם אי ד' הרמב"ם דבהדי בשר בעי' אפי' דיעבד קרעו ש"ו או כד' ר"ת דדיעבד סגי בקריעה כ"ד ולי נ' דהא תלי' היכי ס"ל לרמב"ם דלקדרה בלא בשר אי סגי בקריעה קצת או לא דהנה הרמב"ם כ' אם לא קרעו בלא בשר מותר בדיעבד ואי בעי' גם בלא בשר לכתחלה ש"ו א"כ קאי גם הכא אש"ו וט"ב וא"כ מבואר דאם לא קרע ש"ו וטחו בכותל בהדי בשר אסור אף דיעבד ואמנם אם בלא בשר לכתחלה סגי בקריעה קצת א"כ הך לא קרעו ר"ל כלל א"כ ש"מ דבהדי בשר כה"ג דווקא אסור דיעבד לא זולת.
תוס' ד"ה הלב קורעו לכאורה הי' אפשר לומר כי מוקי למתני' בצלי וי"ל צלי אינו מבשל כ"א כדי קליפה וא"כ הדם שבתוך הלב אינו דם מבושל אמנם לרש"י שפי' בהדי' דמיירי במבשל שפיר הק' בתוס' ואמנם בתי' תוס' דמיירי בחי א"ש דתנן סתמא לא קרעו אינו עובר ומנא ידעי' דמיירי בעוף אדרבא מדרישא כחל בבהמה סתמא גם סיפא בבהמה אמנם מאחר דדווקא בחי מיירי סתמא בעוף קאי דסתם עוף חזי לאומצא ומ"מ קאמר דאם מתרמי דאיכא דאכל גם לב בהמה כדאשכחן ביומא גבי שעיר המשתלח עובר עלי' אבל מתני' דיבר בהוה בעוף וכמ"ש.
והנה מה דדחקו לרש"י לפ' כן דגם בבישול גמור קורעו לאחר בישולו נ' ג"כ דלכאורה הי' אפשר לטעות ולומר מאחר דמתני' יתירה הוא ע"כ קמ"ל דס"ד דגם הלב עצמו נעשה נבילה וחייב גם על הלב אף דאין בדמו כזית קמ"ל דאינו עובר אא"כ מוכרח לפ' דהלב מיהת נהי דאינו עובר עלי' מ"מ אסור מיהת הוה ולא אמרי' שאני לב דשיע ואמנם מדדחי הש"ס בפסחי' דלמא שאני לב דשיע ש"מ דפשיטא לי' דהא דתנן אינו עובר עלי' הא איסורא איכא לא קאי כ"א אדם נמצא דלא כ' רש"י כן לפסק הל' כ"א לדיוקי דמתני' בדם הלב ולא בלב עצמו קמיירי.
ד"א י"ל בכוונת ד' רש"י דק' לי' אמאי קאמר רב בכריתות על דאתי מעלמא חייב כרת מה לי אם הוא כרת או לאו אמנם ק' לי' לרב דמתני' קתני דאי' מיהא איכא ובברייי' תני קורעו לאחר בישולו ומותר אלא ש"מ דברייי' מיירי בדם הלב דאתי מעלמא דיכול להפרידו שפיר ומתני' קתני אדם עצמו דאיסורא מיהא איכא וא"כ ע"כ בדם דאי' בי' כרת מיירי והיינו לגי' רש"י אלא דק' מאי דוחקי' דרב דלמא ברייתא בצלי דאפי' הלב שרי

ומתני' בבישול דהלב אסור וא"צ לאוקמי בלב עוף דווקא אלא ש"מ דרב ס"ל ברייתא בבישול מיירי ושאני לב דשיע.

בענין קו' תוס' בכריתות למה שבק הש"ס מתני' ומייתי ברייי' נ' דלכאורה ר"י דפליג בדם התמצי' ויליף מכל דם דלמא גם בדם הלב פליג ורב דאמר כר"י אבל ברייי' ע"כ ר"י היא מדשבק לדם התמצי' ומ"מ חשיב דם הלב ש"מ דבדם הלב מודה ר"י ושפיר ק' אדרב.

בע"ה בענין רמי בר תמרי פ' כ"ה

אמאי תעביד הכי מבואר מכאן כד' רש"י דבסורא לא אכלי כחלא כלל אפי' בצלי דהרי רמי צלאינהו כדאמר לי' רב חסדא במאי טויתינהו ודלמא קרען ג"כ א"וו אפי' צלי לא אכלי בסורא וכפי' רש"י .

ולית לך חומרי וכו' ע' תו"ח ולי נ' דמ"מ הו"ל לכסות בפני אנשי סורא כרבב"ח דאכיל בבבל דאייתרא.

לאחר י"ב חודש הוה נ' דידע זה ג"כ מדקדחו בהו חילפי.

תוס' ד"ה טלית שאולה ואומר ר"ת ע' רש"א ופי' דחוק דפשטא דסוגייא שם בהתכלת מ' דכולא מלתא לענין טלית פטורה אתמר ונ' לפ' דמעיקרא לא מ' להו דר' זירא לענין הטיל למוטלת ולא פסק הראשונים קאמר דפשיטא דאין בו כלאי' דמה לי ב' חוטי תכלת או ד' א"וו לענין אם פסק הראשונים וא"כ קמ"ל דהטיל למוטלת כשירה וק' לימא הכי בהדי' א"וו דנקט הך רק לדוגמא וכוונתו לכל הפטורי' וגם טלית שאולה בכלל והא דלא קאמר הש"ס בהדי' טלית שאולה היינו פטורה אלא דלא ניחא להש"ס לפ' כן ומשום דבטלית שאולה אין הפטור על הטלית כ"א על השואל וכן כל הנך דמייתי ר"ת ומ"מ כולל אותם הש"ס בהדי הנך.

תוס' ד"ה כל מ"ע ולכאורה י"ל דהאי בגלל הדבר יברכך קאי אולא ירע לבבך דהתם כתיבא ולא אנתון תתן והנה בב"ב שם תי' דהא דאין ב"ד מוזהרי' ר"ל אינם נענשי' אם מעלימין עין ומ"מ אם רצו מענישין וק' א"כ מאי עלה ע"ד רמי למחות בר"ח ונ' דבאמת ר"ח הוה מפ' להך ברייי' כמ"ש תוס' ולהכי רצה לענוש ורמי גלה לו דאין הפי' כך כ"א אפי' רצו אין רשות בידן ונ' דדייק לי' מל' ב"ד שלמטה דל' שלמטה מיותר דאטו ב"ד שלמעלה יהיו מוזהרי' אלא ר"ל כיון דראוי ליענש בב"ד של מעלה אין מן הראוי לב"ד של מטה להקל מעליו עונשו והיינו דקאמר לי' ר"ח חזינא דחריפת טובא בקיאת הו"ל למימר אמנם אדבתרא קאי דגלי לי' פי' דהך ברייי' וע' בחי' ר"ן מ"ש בזה.

אי הוית באתרי' כלומר דשם איכא חריפי טובא ואעפי"כ הוא חריף ביני' והיינו רבותא:

בע"ה סוגי' דכבדא פ' כ"ה

רש"י ד"ה כבדא והנה לכאורה מ"ט לא דמי כבדא לחוטי דם דאפי' לא פי' אסור וצ"ל דבחוטין הדם נכנס ממק"א וכמ"ש רש"י לקמן גבי סמפונות משא"כ בכבד הדם נעשה שם במקומו ואינו נכנס ממק"א.

תוס' ד"ה כבדא מדלא חשיב בפ' דם שחיטה ויל"ד דלמא לא חשיב לה דלא תימא אפי' מליחה לא מהני וי"ל דהרי תני התם דם טחול ומהני בי' מליחה אלא דק' דהש"ס דחיק התם כיון דתני דם האיברי' למה תו תנן דם הטחול וכו' לישני דתני הכא למעוטי דם הכבד וצ"ע ומ"ש תוס' דהוה דרבנן דאי דאוריי' מה לי ניכר או לא ניכר כיון שפי':

תוס' ד"ה דתנן וי"ל דרב ספרא הוה סבר מעיקרא דאביי מפ' להך משנה דתרומות בבישל כבד עם בשר דהבשר נאסר והכבד אינו נאסר ותרוויי' דהיתירא ומ"מ כבד בפ"ע גרע דשילקה עד דגמרה למפלט ואז בלע ולהכי לא מק' לי' מהך משנה משא"כ עכשיו דפשיט אביי מהתם שפיר מק' לי':

וכ' רש"י משנה הוא בזרעי' נ' כוונתו דאמאי קאמר אביי מה אתון בי' ובי איבעי' זו במנהגא תלי' אמנם מאחר דאביי מס' לי' פי' משנה בסדר זרעי' וידוע דבא"י היו שונין ספר זרעי' יותר מבבבל משום שכל הדיני' נוהגי' בא"י ולא בבבל וכן יש תלמוד ירושלמי על זרעי' ולא תלמוד בבלי ולהכי בעי' מניי' כבדא מה אתון בי' כלומר היאך אתם מפרשים המשנה בסדר זרעי':

גמ'

ומשום שמנוניתא לכאורה למאי אצטריך לומר משום שמנוני' כיון דבכבדא דאי' מיירי הרי גם הדם אסור משום שמנוני' טריפה דלא גרע מדם השרץ שחייבין עליו כבשרו אמנם משום דבאמת אוסרת ליכא רבותא ועיקר רבותא דאינה נאסרת ולענין זה עיקר רבותא בשמנוני' דאמרי' איידי דטריד למפלט דם בשופי לא בלע אפי' שמנוני' משו"ה נקט שמנוני', וע' ברשב"א מ"ש דגם אוסרת הוה רבותא דס"ד ע"י רותחי' דברי' מבוארין בר"ן דס"ד דגם לענין שמנונית אמרי' מצמית צמית:

והנה ענין בעי' אביי יל"פ דהנה בפסחי' קאמר רבה כבולעו כ"פ וביקש אביי לסייעו מלב ודחי הש"ס דלמא שאני לב דשיע וע' רש"י דלהאי תי' אפי' לאחר בישול אינה נאסר הלב והקשו תוס' ליתני הכבד והלב בהדדי ותי' דנ"מ לענין שומן דכבד אפי' שומן אינו בולע ומס' לאביי אי באמת גם לב לאחר בישול אינו נאסר וע"כ מדלא תניא בהדי כבד מיירי בבישלה עם איסור ואפי' שמנוני' אינו בולע או דלמא לב בצלויי' מיירי ומשום כבכ"פ וכבד דווקא בהיתירא ומשום דם מיירי:

מיחלט חלטי לי' ד' רש"י ברותחי' אולי ס"ל לרש"י דרותחין גם אבשר מהני וחומץ לא מהני ובשלמא אי ברותחין חלטי א"כ חלטי לכולא קניא בקופי' משא"כ אי בחומץ חלטי א"כ ע"כ לא חלטי כ"א הכבד לבד וזה דוחק ואולי ג"כ אי בחומץ הוה חלטי מטעם הוה טעים לה זריקא:

גמ' אי חלא אסיר ע' רש"י לכאורה יש מזה ראי' לד' המחבר סי' ק"ה דבחומץ לא בעי' בכבוש מעל"ע דאל"כ בשלמא החומץ נאסר שפיר אבל החומץ הרי אינו אוסר עד לאחר כ"ד שעות אלא ש"מ דבחומץ לא בעי' כ"ד שעות ודלא כש"ך שם.

כתנאי יל"ד דלמא גם ריב"ב מיירי בכבדא דאיסורא וצ' דאוסרת דנקט ריב"ב מיותר בשלמא ת"ק נקט הכי אגב אינה נאסרת משא"כ ריב"ב למאי נקט לה אלא ש"מ דמיירי בכבד' דהיתיר' ובא לאשמעי' דכבדא שליקא אפי' דהיתירא אוסרת.

מ"ש רש"א ליישב ד' תוס' דס"ל דם הטחול היינו דם בעין צ"ל דהיינו טחול דאסמיק דאל"ה דם בעין לא מקרי דם הטחול:

וע'. בר"ן במסקנא דהמתירין כריב"נ וק' אמאי קאמר ר"נ גאמו לשבא אטו מאן דמחמיר כתנא דפליג עלי' דריב"נ ליספי לי' בע"כ ומ"מ אנן להל' קיי"ל כריב"נ וזה צ"ע:

וע' ברמב"ם שכ' חתיכה בחליטה ונ' דק' לי' אס"ד לחליטה לא בעי' חתיכה הרי בלא חליטה עכ"פ בעי' חתיכה ומליחה וכיון שראה ר' זריקא כי הכבד נחתכה ידע שפיר שלא הוחלטה אלא ש"מ דגם לחליטה בעי חתיכה ול' רמב"ם דנקט בישול מ' דס"ל שליקה לאו דווקא או אולי גזרי' בישול אטו שליקה

תוס' ד"ה כבדא עילוי בשרא ע' רש"א ולי נ' דע"כ מאן דמתיר בחלא והיינו משום דחלב שחוטה דרבנן אטו אי' דרבנן שרי לבטל לכתחלה אע"כ דיעבד קאמר וה"ה למאן דמתיר כבדא ומ"מ הרשב"א פליג ועיי"ש. מ"ש רש"י לבסוף והל' כחל נ' דר"ל דהכא דלא קרעו ש"ו מיירי וכד' הרשב"א עיי"ש:

בע"ה בענין סכין וקערה פ' כ"ה

ג' הטעם שמפ' רש"י דקאי אצונן משום דפשיטא לי' דבלא הדחה וודאי אסור לחתוך אפי' צונן ודנימא כהרשב"א והרא"ש דר"ל אבל בליתא דפרסי צריך דזה דוחק וכמו שתמה רש"ל א"וו סכין לכ"ע בעי הדחה ולאחר הדחה אם גם הצונן בעי הדחה בהא פליגי:

ואמנם מ"ש הר"ן דד' רש"י דמשום דביה"ש צונן אפי' ברותח בהדחה סגי תימא מב' פנים חדא דרש"י כ' בהדי' דלר"נ ביה"ש רותח ס"ל ותו דהרי הכא בלא הדחה מיירי לד' הר"ן ואיכא דם בעין ולענין בעין מה לי ביה"ש צונן או רותח:.

כבוש הרי הוא כמבושל להכי נקט מליח וכבוש משום דמיירי בין במנוקב בין באינו מנוקב ובמנוקב הטעם משום מליח ובאינו מנוקב הטעם משום כבוש וכהני פוסקי' דס"ל דבין במנוקב בין באינו מנוקב מיירי.

והא דרבין ליתא לכאורה לד' רש"י דר"י דקאמר בע"א טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו ס"ל טע"כ לאו דאוריי' וא"כ ס"ל בבב"ח חידוש ומסקי' בפסחי' דהחידוש תרי כולי יומא שרי וא"כ ע"כ בשאר אי' כבוש כמבושל ס"ל ומדלא דייק הש"ס הכי ש"מ דר"י טע"כ דאוריי' ס"ל ויליף מגיעולי נכרי' ולהכי אין לוקין וכמ"ש תוס' בע"א שם.

האי היתירא דאתי לידי איסורא דאי' קאכיל יל"ד דשפת יתר הוא ועוד אביי מאי קסבר ונ' דאביי הוה מפ' דמיירי שנותן בה היתר יותר מס' ובאי' אסור משום מבטל אי' משא"כ בחלב ההיתירא וע"ז קאמר רבא אם אתה מתיר ביותר מס' אף הוא בא להתיר בפחות מס' ואתי לידי איסורא:

בע"ה בענין ג"ט בר נ"ט פ' כ"ה

פי' רש"י עלו מן הצלי לכאורה כוונת רש"י דאי ס"ד מן הבישול א"כ לא באו אל הקערה כ"א דרך עירוי ועירוי אינו אוסר כ"א כדי קליפה ורש"י לא רצה לפ' הסוגי' דס"ל אסור לאוכלן בלא קליפה דמ' לי' אסור דרב דדגי' דומיא דאסור דצונן לאביי וס"ל דמדאוריי' בצונן מבלע בלע מ' או בכולו או כדי נטילה וכן מוכחי' בהדי' ד' רש"י לקמן ולזה פי' רש"י דבעלו מן הצלי מיירי דאז הוה כ"ר ממש ומה"ט ג"כ נקט הש"ס דגים בכותח דנדע דבצלי איירי דדגי' מבושלי' אין אוכלי' אותן בכותח כ"א ברוטבן:

א"נ י"ל דלהכי נקט דגים דנדע דמיירי בקערה מקונחת דקערה של בשר שאינה מקונחת אין אוכלין בה דגים וע' רש"י לקמן גבי צנון.

ומ"מ במ"ש דד' רש"י דלא מיירי באי' כ"ק מבואר ג"כ כוונתן דמפ' לה בצלי וקערה צוננת ולא ניחא לי' לפ' גם בצונני' וקערה רותחת וכמ"ש תוס' דנהי דלרב דס"ל עילאה גבר קליפה מיהא בעי מ"מ לא מ' דרב מאי' כדי קליפה מיירי:

ועד"ז יש לתרץ ענין שמואל ור"א שנתקשה בו בס' באר שבע דהתם הי' דגים שעלו צוגני' בקערה רותחת ולשמואל הוה זה דגים שעלו בקערה ולרב לא הוו דגים שעלו בקערה ואפשר שרב הי' קולף אותם ושמואל לאו אדעתי' וא"ל שמואל לר"א ממ"נ תיכול אי ס"ל כרב דנ"ט בר נ"ט אסור הרי רב גופי' אכיל אצלי כה"ג משום דס"ל עילאה גבר ואי ס"ל

תתאה גבר כוותי הרי אנא ס"ל נ"ט בר נ"ט מותר ור"א לא הבין זה וסבר הדר בי' רב ורב קאמר לי' ח"ו דליספי לי מידי דלא סבירא לי כ"א לדידי הי' מותר מטעם אחר וכמ"ש:

דרך אחר י"ל דבאמת גם רב לא אסר אלא לאחר טעימת קפילא וכמ"ש הרשב"א ורב לא טעם בהם טעם חלב ואכלם בכותח ושמואל טעם בהם טעם חלב והניח לרב לאכול משום דס"ל נ"ט בר נ"ט שרי והיינו דקאמר לר"א ראה קלישת טעם נ"ט בר נ"ט לרבך יהיבי לי' ואכל ורב שפיר אמר דשמואל הודיעו שהם דגים שעלו בקערה אלא מ"מ אכל משום שלא הרגיש בהם טעם.

ויל"פ פלוגתת רב ושמואל דשמואל ס"ל טע"כ לאו דאוריי' ובבכ"ח חידוש הוא וטעמא דבעי' טעם משום דדרך בישול אסרה תורה ונ"ט בר נ"ט לא מקרי דרך בישול ורב ס"ל טע"כ דאוריי' ובבב"ח דינו כשאר אי' וכ"ז דאיכא טעמא אסור:

יהיב טעמא כולי האי ר"ל והאיך בא שמואל להתיר נ"ט בר נ"ט ואמנם אי מהתם דייקת לא נוכל למילף כ"א צנון דהיא דומיא דהנך סימני' ומשני הש"ס אפי' צנון לא נוכל למילף דנפיש מררי' טפי מצנון.

בסכין שחתך בו בשר הנה לד' ריב"ם בפ"ק בשמעתא דסכין של נכרי' אפי' חתך בה בשר צונן שייך האי דינא ולא כמ"ש הרמב"ם צלי ופי' הכ"מ דר"ל רותח והא דאצטריך אגב חורפי' היינו כמ"ש רש"י דמשום חורפי' בלע טפי ולא מהני גרירה או קליפה והיינו ל' בלע ולא ק' קו' תוס' בפ"ק מסוגיין על הריב"ם.

והנה כאן פי' רש"י ב' פירושים ולעיל לא פי' כ"א משום דשומן קרוש נ' טעם רש"י משום דהש"ס פריך מ"ט ובשלמא אי באי' בעין מיירי שפיר פריך מ"ט צנון מותר משא"כ אי ע"י דוחקו וחורפי' בלע מאין פשיטא להש"ס הך סברא דפריך מ"ט:

הסבר ד' תוס' ד"ה היתירא בלע דאביי מדפליג על רבא ע"כ בלא טעימ' מיירי דלא מסתבר לי' לפ' כרבא דבטעימ' קאמר דא"כ פשיטא דמותר וכמו שהק' הר"ן וא"כ מאי היתירא בלע דקאמר.

הק' תלמיד א' על ד' סה"ת שהביא הרא"ש דקאמר ירקות במים הוו ג' נו"ט הרי גם המים נשארי' בתוך הירקות וצ"ע.

בע"ה בענין כדא דכמכא פ' כ"ה

במ"ש הרי"ן ליישב מע"א דצינורא דחד יומא א"ש דנקט הש"ס כותח ולא נקט חלב דחלב אין דרך להשהותו זמן מרובה ולא חיישי' לתקלה משא"כ בכותח אלא שהר"ן כ'

כותח או חלב ואמנם רש"י בע"א שם פי' דהצינורא בטל בקדרת ישראל דמי לחלא דשרי הכא בשמעתין:

פי' רש"י שישתמש בקדרה בשר כן הגי' ברש"י ולא כמו שהביא ב"י שימלח בו בשר ואמנם הטעם שלא פי' רש"י שימלח בו בשר נ' דאין מולחין בשר במלח לח וממילא יוודע כי המלח מלוכלך בכותח אבל ק' הרי כ' הטור דאין במלח שבקדר' פחות מס' נגד המלח וא"כ גם במלח ליתא לאי' בעינא וצ"ל דמ"מ מבעי' לי' סברת ה"ה אם דבר זה בכלל אין מבטלי' אי' לכתחלה.

ומ"ש יל"ד ממ"נ אם ידע הבעל איבעי' סברא לאסור בחלא למה איבעי' לי' כיון דפשיט לי' דמלח אסור ונ' דהוה ס"ל דטעם דבמלח אסור משום דמלח הוה דבר חריף ומשו"ה אפי' דבר מועט לא בטיל והמלח דינו ככותח עצמו דלא כמסקנ' תוס' בסוגי' דטיפת חלב וכיון דחומץ הוה דבר חריף ג"כ מ' לי' דל"ש ומ"מ מבעי' לי' אם היינו טעמא דאסור במלח ולבתר דפשיט לי' דשרי פריך לי' מ"ש ומשני לי' דלאו היינו טעמא דמלח.

כ' התו"ח דמכוסה מותר נ' דס"ד דלמא במשך הזמן ישכח מלכסות קמ"ל דל"ח ובהג"א בשם רש"י דבתבשיל ג"כ אסור שמא יתערבו אין לפ' דר"ל שיחליפו דא"כ מ"ט מועיל כיסוי אלא הכוונה לתערובת כ"ש:

הא דאמר שמואל מליח כרותח נ' דדייק להו לאמוראי מדאמרו דהא דרבין ליתא משו' פינכא דרב אמי ודלמ' רבין מיירי בנאכל מחמת מלחו ור' אמי באינו נאכל א"וו משום דרבין קאי אשמואל מיירי באינו נאכל מחמת מלחו:

תוס', ד"ה הנ"מ הנה לד' רש"י יש ליישב ולמימר דציר עכ"פ רותח הוה וכמ"ש הב"י בשם הפוסקי' וא"כ ל"ק כל הני קושיות אלא לה"ר יעקב ישראל דפסק הכי גם בטריפה שנמלח עם כשרה שפיר ק' כל הנך קו'.

והנה פשט ד' רש"י מורין דהאי צלי צונן הוה שלא הזכיר רותח כלל ולא כדדייק הרא"ש מד' רש"י וכ"מ פשטא דשמעתין דאל"כ אדמפליג בין חי לצלי לפלוג בצלי גופי' בין צונן לרותח איוו צלי אפי' צונן מיירי וע' מ"ש בסוגי' דעילאה גבר בסמוך:

בע"ה בענין ככר שחתך עלי' פ' כ"ה

מבואר מד' רש"י דס"ל דמשום דם גמור אתי' עלה ולא משום מראי' העין ויל"ד א"כ מאי אשמועי' דהככר אסור למה לא כיון דבלע דם גמור לא הו"ל לשמואל כ"א לומר מה נקרא דם גמור ונ' דבאמת היתירא אתי לאשמועי' ולמימר היכי דלא אסמיק אפי' הככר שרי ולא חיישי' למראי' העין וכן בקלישתא.

אלא דבלא אברי' ק' מאי קמ"ל דוודאי מה דבלע לפנינו דם אסור ודשרי מה דלא בלע פשיטא ונ' דס"ד כיון דחזי' דהאי צלי עדן דם בתוכו והניח הצלי הזה רותח על הככר סד"א הככר נאסר קמ"ל דלא והטעם דהרי הדם גופא לא חל עלי' שם איסור עד שיצא לחוץ כמבואר:

שדי לי' לכלב' ד' הרי"ף והרמב' וש"פ דר"ה פליג אשמואל ולולי דברי' הייתי אומר דשמואל שדי לכלב' היכא דהוה קלישתא וכיו"ב אף דמדינא שרי והטעם או משום דשמואל אמרה להך מלתא וקיי"ל התוקע עצמו לדבר הל' אין מקבלין הימנו לפיכך לא רצה ליהנות מהוראתו או משום דמאן דעבד הכי שחתך בשר על הככר שלא כדין עבד דאף ע"ג דאמר שמואל עושה אדם כל צרכו בפת מודה מיהת היכי דממאיס דאסור ולכך לא רצה שמואל ליהנות מאיסורא ואפשר דמהכא דייק הש"ס במ' שבת דהיכי דממאיס מודה שמואל.

בע"ה בענין בי דוגי פ' כ"ה

תתאה מטא ע' רש"י ולכאורה פי' לשיטתו דתימרתו דאמרי' היינו תומרת בשר משא"כ לפי' רבותיו דתימרתו היינו תימרת הגחלי' וא"כ א"נ עילאה לא מטא מ"מ הדם זב דרך תתאה והאיך יעלה תימרתו וצ"ל לפי' זה דתתאה ועילאה לאו היינו עליונו ותחתונו של בשר כ"א על פני הגחלי' קאמר דהאי דלצד עילאה כבר נצלה עולה תימרתו ומ"מ בצד השני עדן לא נצלה ובאמת שם אינו עולה:

תוס'

ד"ה תרי פי' דברי' דהיתר שנאסר פ"א אפי' נשתייר כ"א משהו בעלמא עדן אינו חוזר להיתירו משא"כ הכי דידעי' דאפי' משהו לא נשתייר וזה כוונת הרא"ש ג"כ שהביא ד' תוס' אלו ליישב קו' הב"י כיון דס"ל להרא"ש שהבי דוגי אסור והאיך יהא השומן מותר אמנם בד' תוס' אלו הדבר מיושב ותימא על הב"י שלא עמד על זה:

והנה רש"י פי' ב' גללי בין על הבשר בין בתוך הכלי נ' כוונתו דלהכי בעי' תרי חד על הבשר יחד בתוך הכלי ועי"ז מיד נפרד הדם מהשומן ואינם מתערבין אפי' כשעה חדא ובאמת קו' הר"ן מבי דוגי יש ליישב דהרי הקילוח אינו יורד כ"א טיף טיף ועירוי כזה אינו אוסר אפי' כדי קליפה לד' כמה פוסקי'.

והנה הרשב"א דייק מד' הראב"ד דה"ה אם היו הדם בפ"ע ג"כ אוסר רב אשי ולי לא מ' כן מד' הראב"ד דוודאי אם עומד בפ"ע קרי לי' חמר בשר וליכא אפי' מראי' העין אמנם אם הדם נבלע בשמנוני' אזי אי אפשר שיכירו איזו דם הוא ולהכי שייך טפי מראי' העין לרב אשי:

ואמנם ד' הר"ן שכ' דגם בשפוד שייך כבולעו כך פולטו ק' להולמן דלא מצינו כבולעו כ"פ כ"א היכא דאיכא פליטת עצמו אבל בכלי דנימא הכי הוא מלתא דתמיהה ובאמת הרא"ש כ' מטעם כי האש שואב:

והנה מה שהביא הרשב"א ראי' מב' חתיכות דאמרי' דם משריק שריק ולמה לא אמרי' גם התם כבולעו כ"פ נ' סברתו דלא מצינו כבולעו כ"פ כ"א על בלוע בעלמא משא"כ בב' חתיכות דדם בעין זב מחתיכה לחברתה לא וא"כ ע"כ הטעם משום משריק שריק:

בע"ה בענין עילאה גבר פ' כ"צ

מתני' יטול את מקומו ע"כ מיירי ביש ס' דהרי רוטב מפעפע בכולו וש"מ דמ"מ יטול את מקומו וע' בר"ן בחולין מ"ש בזה.

תוס' סד"ה יטול איכא לאוקמי אף דלכאורה כל כ"ק הכי הוה אמנם בשמעתי' דמיירי בנגע בחרסו ולא ידעי' ויכול להיות שנגע רובו של פסח משו"ה כ' דאיכא לאוקמי דלא מיירי כה"ג:

מתני' אם חבורת כהני' יאכלו נ' דקמ"ל דיעבד אין לכתחלה לא דאין מביאין קדשי' לבית הפסול:

חם לתוך חם נ' דקמ"ל אפי' א' מהם כלי שני דהיינו לרב עילאה כ"ש ולשמואל תתאה כ"ש מ"מ כיון דלא שייך אדמיקר לי' כ"ע מודו דאסור:

צונן לתוך צונן צ' דאתי לאשמועי' דבכה"ג צונן לתוך צונן מותר אפי' אי' בי' פילי שרי אם לא שנמלח לפתות אף שנאכל מחמת מלחו וכד' רש"ל והנה מעיקר פלוגתת רב ושמואל דק' לכאורה וכי במציאות יחלקו הלא נוכל לנסות בהיתר איזו גבר אי עילאה או תתאה ומזה מ' כהרא"ה דעכ"פ אינו אוסר כ"א כדי נטילה ומה"ט אי אפשר לעמוד עליו.

קס"ד בחרס צונן נ' דק' לי' אמאי לא קאמר תנא נטף על חרסו וקאמר נטף על החרס אלא ש"מ דבצוננת קאמר וע"ז מייתי מדר"י דאמר בסולת רותחת אף דתנן סולת סתם וה"נ בחרס סתם ור"י מחרס לא ק' לי' דקאי אריש דתנן בהדי' חרסו של תנור וסתמא רותח הוה והש"ס קאמר דלהכי תנן חרס סתמא דנימא סולת דומיא דחרס מה חרס קאי אריש אף סולת ברותחת דוקא.

גמ' בשלמא לרב נ' דבאמת גם לרב ק' טובא דנימא דאף חמימות החרס מכח הרוטב קאתי דנקרי לרוטב צלי מחמת ד"א ומ"מ עכ"פ אפשר לדחוק ולפ' כן והיינו דקאמר ל' בשלמא.

תוס' ד"ה תנן א"וו כיון דקתני נגע מבואר מדבריו אלו דס"ל תתאה היינו תתאה ממש ולא כמ"ש הרשב"א בחי' פ' כ"ה דמה שהוא עומד במקומו ממקרי תתאה:
תוס' ד"ה בשלמא בסו"ד י"ל דהרוטב בעצמו לא מקרי טוי מחמת ד"א דחמימות הרוטב הביא חמימות החרס וחמימות הרוטב הי' צלי אש אבל כי הדר לפסח ומטוי לפסח בשיתוף חמימות החרס אזי מקרי הפסח צלי מחמת ד"א:.
תוס' ד"ה אלא ע' רש"א כוונתו דל' מאי אי' איכא אינו מדוקדק אבל מ"מ הדין עם תוס' דנטילה מיהת לא שייך כאן.
רש"י ד"ה צונן כוונת רש"י דלכאורה מל' אסור אין להוכיח דאסור כולו דלמא קליפה בעלמא קרי לי' אסור ואמנם מדמסקי' דגם חם לתוך צונן קולף ע"כ צונן לתוך חם יותר מכ"ק נאסר ועד"ז עיקר דיוק הש"ס מסיפא ולזה כ' רש"י דלא היא מרישא ג"כ מוכח דקתני חם לתוך חם וכן צונן לתוך חם ומדקתני וכן ש"מ דכהדדי נינהו:
תוס' ד"ה בשר י"ל דמשום צונן לתוך חם נקט לה דס"ד בבב"ח דרך בישול אסרה תורה וכה"ג לאו דרך בישול מקרי וע' בר"ן שהקדים דכולא שמעתין בנטל מע"ג האור מיירי דע"ג האור ל"ש עילאה או תתאה וא"כ למה הוצרך למידק מהך דסכו בשמן דמיירי באינו על האור וצ"ע.

בע"ה בענין דגי' ועופות שמלחן זע"ז פכ"ה

הנה הא דפשיטא לרש"י דהעופות מותרי' נ' דדייק לי' מקו' הש"ס עופות ועופות נמי אדרבא הא הוה רבותא טפי דדגי' עם עופות העופות אסורי' אלא ש"מ דהעופות מותרין. ובת"ה לרשב"א הק' למה לא קאמר עופות נמי עופות ועופות ל"ל ונ' דהנה הש"ך מחלק בין בשר שנמלח עם בשר אחר דפלט האי ובלע האי ובין בשר בציר דבעי' שיעור כבושה דווקא וא"כ י"ל דנקט דגי' ועופות דלא בעי' שיעור כבושה אמנם לינקט עופות ועופות דג"כ לא בעי' שיעור כבושה.
והנה ד' הרא"ש דהדגי' לא נאסרו כ"א כ"ק ומ"מ צידד לומר כרבי' שמואל דאוסרי' העופות מטעם חנ"נ וזה תימא היכן מצינו בכ"ק חנ"נ ודע דל' רש"י קדמי ופלטי ציר מורה דסברת רש"י כ"ז שפולט ציר אינו בולע דם וכמ"ש תוס':
בע"ה בענין ציר טריפה פ' כ"ה
רש"י ד"ה אימלח לי' ע' רשב"א מה שהק' על רש"י ולכאורה הי' נ' דספיקא דרב מרי הי' אי הא דקיי"ל איידי דפליט לא בלע מלתא דפשיטא היא ובכל דוכתא סמכי' עלה או דלמא לאו מלתא פשיטא הוה אלא דבדם שמלחו דאינו עובר עליו סמכו עלה אבל

בציר טריפה דאוריי' לא ופשיט לי' מדתנן צירן ורוטבן דלכאורה כיון דעיקר בריי' לא אתי כ"א להורות דמשקין היוצאי' כמותן ל"ל לפרוט צירן ורוטבן ליתני בהדי' משקין היוצאי' כמותן אלא ע"כ לאשמועי' צירן דומיא דרוטבן מה רוטבן אסור מדאורייי' כך צירן אסור מדאורייי' ולאשמועי' דמליחה אוסר בטריפה אלא דמל' רש"י מ' דפשיט לי' דבציר לא אמרי' איידי דטריד לא בלע משום דנח לפלוט וצ"ל דהכי פשיט לי' דצירן דומיא דרוטבן מה רוטבן ל"ש בי' איידי דטריד דבבישול ל"ש זה ה"נ בציר.

ופריך משמואל דלמאי נ"מ אמר מליח כרותח הרי שחיטה עם שחיטה שרי וע"כ לשחיטה עם טריפה ומשני שמואל לעולם לענין דם אמר וכגון בכלי שאינו מנוקב כפי' רש"י אבל ציר מ"מ איכא למימר דאינו אוסר דאמרי' איידי דטריד וכלי שאינו מנוקב דנקט רש"י ל"ד דה"ה דנ"מ לקערה שמלח בה בשר וה"ה דנ"מ לבשר וגבינה מלוחי' ודנקט רש"י תרתי קמ"ל דנוח ליבלע ואסור ר"ל דרבא מס' לי' ספיקא דרב מרי או מס' לי' בציר טריפה אי אסור דאוריי' או מס' לי' אי ציר נוח ליבלע ופשיט לי' מבריי' תרווי' **אמנם** למה שפי' בחי' ר"ן דמס' לי' רק אי ציר טריפה דאוריי' וודאי ק' מאי מק' הש"ס לימא לי' מדשמואל ונ' דהכי קמק' כיון דמליח כרותח דצלי א"כ הרי בצלי הרוטב הנוטף ע"כ אסור ומ"ש ציר דיוצא ע"י מליחה וע"ז משני הש"ס דלמא שמואל לענין דם הוא דקאמר מליח כרותח לא זולת וממילא ציר טריפה אי אסור לא ידענא.

למ"ש הרא"ש לעיל דאם על הדגים קשקשין אינו אוסר ק' א"כ מ"פ הש"ס מדג טהור שמלחו עם דג טמא דלמא מיירי שיש על טהור קשקשי' וצ"ל משום דדג טמא אין לו קשקשי' ואי בדג טהור מיירי דיש לו הו"ל לתנא לפרושי.

תוס' ד"ה טהור מליח נ' לפ' דברי' דמ' להו דאסור לגמרי מ' ואמנם לרב מוקי לה בעילאה מליח ולשמואל מוקי לה בתתאה מליח אלא דמ"מ בין מליח למעלה בין מליח למטה לכ"ע קליפה מיהא בעי מאי מותר א"וו הכא ל"ש קליפה וטעמא מפ' ברשב"א ור"ן כל א' לפי דרכו.

בע"ה בשאר ענייני מליחה פכ"ה

אין הבשר יוצא מידי דמו יש לדקדק לד' הרמב"ם דמליחה לחודא לא מהני כ"א בעי' אחר המליחה חליטה וא"כ מאי אין הבשר יוצא מידי דמו הרי גם עכשיו אינו יוצא מידי דמו הכי הו"ל למימר אין דם יוצא מן בשר וכו' ונ' דהנה תוס' כ' לעיל לחד תי' דהא דאין המלח חוזר ואוסר את הבשר משום דהבשר טריד לפלוט ציר מקודם שפוסק מלפלוט שוב מדיחי' אותו וא"כ אינו בולע מהדם שעלי' ואמנם אם אינו מולחו כראוי אזי אינו

פולט ציר והמעט דם שפלט שוב הבשר בולע ממנו והיינו דאמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו כלומר שלא יבלע מהדם שפלט כ"א אם מולחו יפה יפה כדי שיפלוט ציר ואח"כ ידיחנו יפה יפה.

רב דימי מלח לי' הנה לא רצה רש"י לפ' דרב דימי לא הי' מדיח אחר הניפוץ כד' קצת ראשוני' דמ' לי' דהדחה עכ"פ בעי' משום ציר ודם שע"פ הבשר כ"א משום דמלח במלחא גללניתא הוצרך ניפוץ וכמ"ש רש"י אא"כ הל' מוקשה והכי הו"ל למימר רב דימי כי מלח לי' במלחא וכו' הוה מנפץ ונ' דרב דימי מטעם אחר מלח במלחא גללניתא וניפץ דהדחה הי' מעכבי' אותה עד לקדרה דלד' רש"י א"צ הדחה מקודם דאחר זמן מליחה אפי' הציר אינו אוסר לד' רש"י בתוס' לעיל ואמנם כ"ז במלח דק שנימס ואינו יכול לאסור אבל בגס שהוא בעין יש לחוש כי אחר זמן מליחה יחזור ויאסור הבשר ולכך ניפץ המלח:

ועדן ק' הל' ונ' דרב דימי בחר במלח גס דמלח דקה חיישי' שמא נימס ופסק כוחו קודם שיעור מליחה ולכך הי' מולח במלח גס שלא הי' לו לדאוג ע"ז ומ"מ לא סמך על הדחה מטעם שאמרנו:

אין מחזיקין ד' רש"י דדיעבד דווקא אין מחזיקין אבל לכתחלה צריכי' מליחה.

אין מניחין ע' רש"י ודקדק הרשב"א דלד' רש"י בתוס' לעיל דאחר זמן מליחה מותר להניחו הו"ל למימר ונ' דלמאי דאמרי' לעיל עופות קמיטי וכו' מ' דאין הבשר פולט מיד כ"א לאחר זמן מועט וא"כ אדרבא בשעת מליחה אין קפידא כ"א זמן מועט אחר מליחה:

ע' בלח"מ שנתעורר על ראי' ה"ה לענין שיעור מיל וחתר לתרץ לדברי' צ"ע דמ"מ כיון דקיי"ל אין עיבוד באוכלין האיך נוכל למילף שיעור מליחה מעיבוד וצ"ע:

בע"ה בענין שובר מפרקת בהמה פכ"ה

או דלמא לדידי' נמי אסור ע' רש"י ויל"ד אי באמת אסור א"כ אינו יוצא ע"י מליחה מאי גוזל הבריות וודאי אם הדם יוצא א"כ זבין לי' דמא דנפק מני' טובא ומפסיד טובא משא"כ אם אין הדם יוצא וצ"ל דגוזל היינו שמכר לו טריפות בחזקת כשרות דפטור מלשלם לו ואיהו לקח מני' תשלומין א"נ דוודאי ע"י מליחה אינו יוצא אבל ע"י בישול יוצא ומפסיד טובא:

והנה ד' הר"ן דאיבעי' הוה אם מיחשב דם זה פירש או בעי' פירש לחוץ דווקא וק' לפשוט מאומצא דאסמיק דאסור לכ"ע וג"כ לא פי' לחוץ וצ"ל דהתם עכ"פ בא ממק"א לכאן ומה"ט אסמיק משום שאין זה מקומו משא"כ הכא כבר ביאר הרשב"א דבאמת זה הדם

שהי' בו מתחלה אלא שנעקר לצאת וע"י שבירת מפרקת חזר למקומו הראשון והיינו דקמיבעי' לי' ואין זה ענין לאומצא דאסמיק:

בע"ה בענין מולייתא פ' כ"צ

תוס' ד"ה מולייתא הנה כל כוונת דברי' להוכיח דאין תועלת במליחה מועטת וצלי ע"כ לא בעי מליחה כלל והנה אי לא נצלה כ"צ הי' אסור הי' אפשר לומר דהמליחה מועטת עכ"פ פועלת מהירות הצליי' ולא חיישי' שמא לא יצלה כ"צ אבל מאחר דלא נצלה כ"צ שרי למה נחוש וכ"ת דלמא יבשלנו אחר הצליי' ובלא נצלה כ"צ אחר הצליי' מיהת אסור לבשל כל כי האי מסתבר דלא חשו חכמי' בדם שבישלו שאינו מדאורייי':

ואמנם מה שיל"ד במ"ש בתר הכי דאין לומר וסיימו מבחוץ משרק שריק וכי על מה שפלט לחוץ אנו דנין הלא האור שואבו אמנם כוונתם נ' דדילמא משום דלא נמלח אין בו כח לפלוט בשפע ודווקא אם פולט בשפע האור שואבו וע"ז כ' אם גם נימא הכי מ"מ משריק מיהת שריק:

תוס' ד"ה כבולעו מהני אפי' לכתחלה דהרי מולייי' אפי' לכתחל' שרי רבה דהרי כבדא ע"כ לכתחלה אסור וא"כ מאי נ"מ כיון דגם מטעם כבולעו כ"פ לא שרי כ"א דיעבד ועיקר קו' הי' דלמה לא נקט כבולעו למשרי אפי' לכתחלה וע"ז שפיר תי' והוה תי' אחר בפ"ע:

גמ' נותן כרעי' וכו' נ' מדסייעו מהך מתני' לרבה ואקשי לא דמי דייק הש"ס דמאן דאסר אפי' פומ' לתחת דהתם פומ' לתחת מיהא הוה אם גם לא ידעי' מהא דשאני ביה"ש דמחלחל:

חלי' אסור לולי ד' רש"י הייתי מפ' דוודאי באומצא אם נצלה לא מחזקי' שוב ריעותא אבל אי נפק מני' מוהל מ"מ אסור אפי' לרבא דפליג אשמואל פ' כל הבשר וקרי לי' חמר בשר באומצא דאסמיק ואולי אפי' בקלישתא מיירי דמודה שמואל בשאר בשר אבל לא באומצא דאסמיק אמנם רש"י פי' הכל אאנחי' אגומרי וצ"ל ג"כ דאף דמתיר רב אחא מ"מ היכא דחזי' ריעותא מודה דאסור אמנם מה שדקדק רש"א ע"ד תוס' דלמא שאני אומצא דאסמיק י"ל מ"מ לא עדיף מכבדא המלא דם.

פשט ד' הרמב"ם בבשר חי נ' דע"י הלעיסה מוציא דם ולכך צריך חליטה ולק"מ.

בע"ה בענין פרה ורחל פ' כ"ה

הא דלא נקט ברישא גם אי' אכילה לכאורה אכילה בכלל הנאה אמנם באמת היינו משום דבסיפא ל"ש לומר מותר באכיל' דהרי אסור משום טמאה שבקא גם ברישא.

פרט לחיה ועוף וב"ט ורש"י מהפך הגי' עוף וחי' וב"ט ונ' דגי' רש"י עיקר דמיעוט קמא וודאי קאי על עוף משום דאינו בכלל בהמה ומיעוט שני מסתבר טפי אחיה מאבהמ' טמאה דאי ממעטי' בהמה טמאה ממיעוט שני דר"ע כתנא דבי ר"י ס"ל וא"כ לא תבשל תניינא הוא כמו לא תאכל ואי קרא אטמאה לא אשמועי' כ"א דל"ת לעבור על ב"ט בב' לאוין והא לא מסתבר דמהי"ת אמנם מיעוט תניינא אחיה ובתרא דמיירי מאי' הנאה הוא דמוקמא לי' אבהמה טמאה:

ריה"ג הנה מאחר דריה"ג רק אעוף בא לחלוק א"כ לאיזו ענין הביא ההיקש וע"כ דנדע דבבהמה טמאה מודה וידעי' זה מהאי היקש והיינו דלא קאמר הש"ס לקמן. ב"ט א"ב כ"א חיה א"ב משום דבב"ט ל"פ ואין להק' למה לא יליף ר"ע ג"כ עוף מבחלב אמו ולמה אצטריך גדי פרט לעוף ונ' משום דהאי בחלב אמו אצטריך לקמן לדרשא אחריני.

תוס' ד"ה בשר בהמה בסו"ד לולי דברי י"ל דרבנן לית להו האי היקישא וילפי למלתי' משום דאי' מיעוטא אחר מיעוט לרבות נמצא גדי תניינא מרבה חיה וגדי בתרא מרבה עוף.

אפי' פרה ורחל במ' י"ד תינח רחל דאשכחן שהכולל עז ורחל כמ' הכ' שה כשבי' ושה עזי' וי"ל ה"ה גדי שם משותף אבל פרה עדן מנ"ל ונ' דא"ה דרק אעז ורחל קפיד קרא לכתוב רחמנא שה אלא ש"מ דבגדי אפי' פרה במ'.

ויע"ל. דתוס' הק' למה צריך תרי מיעוטי בחד מיעוט סגי ואולי משום דאילו לא הוה כ"א חד מיעוט הוה מוקמי' לי' ארחל דווקא ולהכי אצטריך עוד מיעוט.

וישלח יהודא את גדי העזי' יש ליישב מדוע שבק הש"ס תרי פסוקי דרבקה בתולדת ופסוק קמא דוישב ומייתי האי קרא בתרא דקרא קמא דרבקה גדיי עזי' טובי' דילמא עזי' אטוב' קאי ולגופי' לא אצטריך עורות גדיי העזי' הלבישה י"ל משום פרה לחוד אמר כן דגם בעורות פרה היתה יכולה לרמותו שיהי' ידי' שעירות ואמעיט מהאי קרא פרה לחוד אבל עורות רחל פשיטא דלא לקחה דאין בהם שיער ואכתי י"ל דגדי סתם אין רחל בכלל כ"א פרה וקרא קמא דוישב משום ויחשביה לזונה שכר עמה ברחל בתך הקטנה אבל קרא דוישלח וודאי לדרשא אתי ועפ"י דברינו ל"ק מה שהק' תוס' הרי כמה כתובי' כתיבי.

ומ"מ יש לפ' עד"ז סוגיי' הש"ס דבתר דמשני לי' כ' קרא אחרינא הדר מק' ולילף מני' ומשני לי' עוד הפעם הו"ל ב' כתובי' וכי לא ידע המק' מאי דמשני לי' ומיד הו"ל להק' תינח למ"ד אין מלמדין אמנם המק' ק' לי' אמאי מייתי לי' קרא בתרא ושביק לקרא קמא אמנם מ' לי' דידע המתרץ דמהאי קרא ליכא למילף ואמנם בתר דשני לי' דקרא אחרינא

שפיר מק' לי' א"כ אמאי מייתית לי' קרא בתרא ולילף מני' מקרא קמא ואמאי ילפת מקרא בתרא ומשני לי' אנא מייתינא לך מה"ט קרא דלא תק' לך ולילף מני' דתדע שפיר ע"י האי קרא בתרא דהו"ל שני כתובי' הבאי' כא':

רש"י לקמן בחלב פרה ורחל בחלב אמו כלומר עז כוונת רש"י דבהך בריי' פשיטא לן דכל עז בכלל ולפי' קמא ברש"י לקמן דלכ"ע פשיטא הא מלתא א וטעמא דרש"י מדלא מק' הש"ס עז אחרת אבריי' קמא וכן מטין ד' שמואל לעיל דדריש אמו ולא חלב זכר ש"מ דעז אחרת פשיטא וע"ד דפשיט הש"ס לקמן בעי' דרב אחדבוי בר אמי:

גמ' ל"ל קרא הא אתיא בק"ו יל"ד הא אי לאו קרא אק"ו אין עונשין מן הדין ואמנם למאן דס"ל דאכל ריבוי לא לקי כי היכי דאריבוי דכל דילפי' מני' ח"ש לא מלקין א"ש דגם עכשיו אין לוקין ואמנם למאן דס"ל דהתם דווקא אין לוקין משום דשיעורין הל"מ צ"ל דהכי מק' אם לענין אי' ל"ל קרא ואם למלקות קילפת למה לך מעיקרא ק"ו:

תוס' ד"ה חלב פרה ע' רש"י וסיים וכצ"ל להר' יוסף ט"ע פי' לדבריו דלהר' יוסף קרא א' לגופו ואידך לאינו מינו וא"כ מינו עדן מנ"ל וע"כ במה מצינו:

ואמנם עיקר קו' רש"א יש לתרץ עד"ז דוודאי פשט הכ' בחלב אמו מ' טפי מינו מאינו מינו אלא דכ"ז דלא ידעי' שום בשר כ"א בשר גדי ע"כ א"נ חלב אמו אתא לחלב פרה ורחל שבקה לקרא דדחיק ומוקי' אנפשי' אבל מאחר דידעי' בשר פרה ורחל וחלב פרה ורחל מהי"ת לא נפ' חלב אמו אמין במינו.

גמ' חיטי ושערי בכדא נ' דל"ד קאמר דהרי גם בבב"ח לא מיתסר כה"ג דהא תרי לה כולי יומא בחלבא שרי אלא ר"ל אפי' אם בישל חיטי ושערי ביחד לא מיתסר.

בעה"י בענין אי' חל על אי' פ' כ"ה

גדי לרבות את החלב וכו' פ' רש"י שפי' על האכילה ודייק לי' מדמק' הש"ס וסבר שמואל אי' חל על אי' וזה לא שייך אלא באכילה והש"ס דייק לי' דאס"ד דשמואל אבישול קאי פשיטא מהי"ת לא נחייב כ"ז דלית לן קרא למעוטי א"וו אאכילה קאי:

לרבות את השליל והנה בסוגי' דפרה ורחל פי' רש"י האי תנא סבר שליל וולד מעליא וא דטעמא דשמואל דמצריך קרא משום דסד"א דחלב אמו אתא למעוטי שליל דל"ש בי' חלב אמו דאמו נשחטה וחלב שחוטה הרי אימעט מחד בחלב אמו קמ"ל שמואל גדי לרבות שליל:

להוציא דם ע' תוס' ד"ה דם ולכאורה אפשר לומר דמשו"ה רבי' חלב וממעטי' דם מדלא כ' רחמנא בשר דהוה דם טפי בכלל דנפש בשר דמו וחלב לא הוה בכלל ומדשני קרא וכ' גדי וודאי חלב בכלל וע"כ אתא קרא אחרינא להוציא דם.

להוציא את הטמאה יל"ד הרי מהיקש דרהי"ג ידעי' להוציא טמאה ואולי דכיון דגלי קרא בחלב אמו להוציא עוף אף דיש בו אי' נבילה א"כ אזל לי' היקישא ולא ילפי' מני':

רש"י ד"ה אין אי' חל על אי' ע' רש"א שנתקשה הרי עכ"פ לרש"י לטעמי' אצטריך חד קרא לגופא וי"ל דלעולם מהיקישא ידעי' להוציא טמאה ולעיל דאצטריך קרא משום דמרבי' חלב ומתה ס"ד דגם טמאה מרבי' אבל אי אין אי' חל על אי' שוב לבישול לא אצטריך קרא לטמאה משום דידעי' מהיקישא והא דנקט הש"ס חלב בחלב ולא מתה משום דמאן דס"ל אי' חל על אי' אפי' בחלב דהוה קל על חמור מ"מ חל:

תוס' ד"ה כיון דעל אכילה צ"ע אטו מספיקא מלקי' לי' וכ"ת א"כ מ"ט דמ"ד הכי נ' דפליגי אי אצטריך קרא לשליל או לא מאן דמצריך קרא לשליל ולית לי' קרא יתיר ע"כ ס"ל דלא לקי משום דלענין מלקות לקולא מקשינן משא"כ אידך ס"ל שליל לא אצטריך קרא וקרא ע"כ לאשמועי' דנדרוש דלהכי אפקי' לאכילה בל' בישול למימרא דכי היכי דלקי אבישול אאכילה נמי לקי.

מר אמר חדא ע' רש"י ומ"מ הא דנקט האי דקאי אאכילה מבשל היינו לומר דלא נימא משום דלקי אבישול לקי ג"כ אאכילה קמ"ל אף דמבשל לקי אאכילה לא לקי:

הפיגול והנותר יל"ד למאי דס"ד אמאי נקט תנא פיגול ולא נקט חלב וצ"ל דס"ד בחלב דווקא חייב דהו"ל אי' מוסיף אבל בפיגול דאסור בהנאה כמו בב"ח פטור קמ"ל דאפי' בפיגול וכו' ג"כ חייב וע' בזה בחי' ר"ן ופי' המשניות להרמב' כריתות מתני' יש אוכל וכו':

והנה יל"ד אמאי לא קאמר הש"ס דאי' חל על אי' איכא בין ר"ע לריה"ג דר"ע ס"ל אי' חל על אי' ולחלב ומתה לא אצטריך קרא ומוקמ' קרא לחי' ועוף וריה"ג ס"ל אין אי' חל על אי' ואצטריך קרא לחלב ומתה ומשו"ה אצטריך קרא לעוף דנהי דחלב ומתה מחד קרא מרבי' מ"מ לא אייתר כ"א חד קרא ומ' לכאורה מאחר דאיכא למ"ד פ' גי"ה בחמור על קל בכולל ס"ל אי' חל על אי' מ' להש"ס דה"ה בבב"ח דהוה אי' מוסיף:

ואמנם לד' תוס' שכ' ד"ה קסבר שמואל דאי אין אי' חל על אי' אצטריך לחלב ומתה תרי קראי א"כ בלא"ה אי ריה"ג ס"ל אין אי' חל על אי' ואצטריך חד קרא לגופי' וחד לחלב וחד למתה א"כ לית לן קרא לחיה וע"כ ס"ל חיה דאוריי' שפיר קאמר הש"ס חיה א"ב:

אבע"א עוף א"ב יש לומר דה"ט דלר"ע גם בעוף גזרו ולריה"ג בחיה דווקא דהרי בהאי אוקימתא חיה ג"כ דרבנן לריה"ג דהנה לר"ע ממעטי' מגדי חיה ועוף וגזרו רבנן גם אחיה

ועוף דלא ליתי למימר גדי דווקא וכן בחיה לריה"ג משא"כ בעוף לריה"ג דממעט מבחלב אמו דל"ש בעוף וכיון דגזרו על חיה שוב לא אתי למימר דגדי דווקא:

בע"ה בענין כל שתעבתי פ' כ"ה

מנין לבב"ח נ' דלא רצה למילף כתנא דר"י מג"פ לא תבשל דחדא אצטריך לדרך בישול אסרה תורה ואידך להוציא את הטמאה ואי לא כ' שם לא תבשל ס"ד מאכילה הוא דאמעיט ולא מבישול דלא שייך בי' אי' חל ע"א ואי כ' בהני תרי א"נ אייתר חד לא תבשל אאכילה אכתי הנאה מנ"ל:

רש"י ד"ה כל שתעבתי פשיטא שנ' לרש"י דאפי' שלא ע"י עבירה דאס"ד דלרב אשי דווקא בעבירה אסור משא"כ לאידך תנאי לא הוה שתיק הש"ס מזה ומ"מ ק' מנ"ל לרב אשי הא ונ' מל' כל תועבה דמאחר דלא ילפי' מזה כ"א בב"ח מאי הל דכ' רחמנא אלא ש"מ לרבות אפי' לא נעשה תועבה בידי' אלא דק הרי כ' רש"י ע"פ זה פ' ראה דאצטריך ג"כ לצורם אוזן בכור ונ' דס"ל כמ"ש תוס' בבכורות דצורם אוזן רק דרבנן וקרא אסמכתא וכן מ' לכאורה דאלת"ה הוה לי' לאו שבכללות ואי' לוקין עליו ולכ"ע לוקין על בב"ח אע"כ צורם אסמכתא אמנם בספרא איתא שם בשם ר"א דמהאי קרא צורם אוזן בכור לוקה וצ"ל דר"א שוב נפקא לי' בב"ח מדרשא אחרינא ואייתר קרא לצורם לחוד.

ואמנם הרמב' אף שפסק צורם דרבנן לא פסק כרב אשי והביא דרשא דג"פ לא תבשל נ' טעמו דהרי אמרי' בפסחי' דבב"ח לוקין עלי' שלא כדרך הנאתו דלא כ' בי' אכילה ואי כרב אשי הרי כ' בי' אכילה ודפסק מ"מ דצורם ג"כ דרבנן אף דקרא לא קאי לבב"ח היינו דק' לי' קו' תוס' מבכורות דצורם גוי מותר בלא מתכוון אלא ש"מ דרבנן:

תוס' ד"ה עד שיפרוט לך בסו"ד למעוטי דגר ע' רש"א ולי נ' דבאמת סברא זו של תוס' דחוקה ואמנם תי' ראשון וודאי מסתבר משום לא תחנם כמבואר בע"א שם וא"כ כל כמה דמצי תוס' לשנוי תי' מסתבר לא מתרצי' תי' שאינו מובן:

ויע"ל דהרמב' לא הביא לדרב אשי משום דתלי' בדר' אבהו והרמב' כחזקי' ס"ל וכד' קצת מפ' וכבר הבאתי ראיות לזה בסוגי' דחזקי' ור' אבהו:

רש"י ד"ה מעשה שבת מבואר מדבריו דמפ' קו' הש"ס מהא דלאחרי' שרי אבל מהא דבשוגג מותר ל"ק להש"ס דנפקא לן ממחללי' מות יומת במזיד אמרתי כמו לר"י הסנדלר ודייק לרש"י הא מלת' מדלא מק' הש"ס גם מר"י הסנדל' א"וו דקו' הש"ס מהא דלאחרי' שרי ולר"י הסנדלר באמת לאחרי' אסור וכ"ת עכ"פ לר"י הסנדלר קרא ל"ל כבר תי' בתוס':

רש"י ד"ה חורש וכו' למיסר באכילה ובהנאה כוונת רש"י ליישב קו' תוס' דלמא קרא דקדש היא התיר בהנאה ולעולם באכילה אסור ולזה כ' רש"י דהא לא אפשר דאי לא תאכל כל תועבה כולל אכילה והנאה א"א לחלוק הלאו ולומר דאאכילה מיחייב אהנאה לא מיחייב וכ"ת א"כ מ"פ הש"ס בכלאי זרעי' לקמן באכיל' ליתסר התם הכי פריך נימא כלאי כרם דלר' יאשי' יש בו ב' לאוין זרעי' וכרם דבעי' חטה שעורה וחרצן אסור אפי' בהנאה זרעי' דליכא כ"א חד לאו באכילה מיהת אסור:

יליף מכלאי בהמה אף דההיקש אצטריך להא דשדך לא תזרע נוהג אפי' בחו"ל מ"מ אין היקש למחצה וכ"ת הרי ההיקש ע"כ למחצה דדווקא הרכבת אילן הוא דנוהג בחו"ל ולא כלאי זרעי' מ"מ י"ל דילפי' מהרכבת אילן בק"ו השתא הרכבת אילן דנוהג בחו"ל מ"מ מותר בהנאה כלאי זרעי' דאינו נוהג בחו"ל לא כ"ש דמותר בהנאה.

רש"י ד"ה שילוח הקן כ' רש"י וחייבינהו לשלח כוונת רש"י וכ"ת דלמא באמת אסור א"כ היאך נחייבנו לשלח לתקלה וע"ז תי' הש"ס אטו אנן מחייבי' לי' התורה חייבה אותו לשלח וש"מ דלא מיתסר כלומר דגלי קרא דלא מיתסר וכ' עוד רש"י דהו"מ לשנויי מעשה שבת יוכיח ולכאורה יש ליישב דאכלאי זרעי' ל"ש מעשה שבת יוכיח דנימא כלאי הכרם יוכיח דאסירי ולקולא ולחומרא לחומרא מקשינן ואותו ואת בנו ומחוסר זמן ג"כ ליכא למילף ממעשה שבת דהוה דומיא דבב"ח דאוכל האי' עצמו ולא דמי לחורש בשור וחמור וכמ"ש רש"י:

תוס' ד"ה חורש בשור וחמור לא רצו לפ' כרש"י קאי אזרעי' ודישה דק' להו חורש מא"ל הא הו"ל זוז"ג ובאמת לרש"י צ"ל דקאי למ"ד זוז"ג אסור.

באו"ד דלא תחסום אסור משום בהמה דברי' צריכין ביאור הרי רק משום דישה ונ' כוונתם למ"ש בסו"ד דמ"מ אין ניכר במלאכת הדישה אם חסם פי הפרה או לא משא"כ בבב"ח וכן בחורש ג"כ לא ניכר שחרש בכלאי'.

באו"ד למה לי קרא דאלה ע' רש"א ויש להק' לפי פירושו בד' תוס' מאי מק' התוס' למה לי קרא דאלה הא אי לא הוה כ' קרא דאלה הוה מוקמי' קרא דמן הבהמה לכל מיני עבירה ול"ד לרובע ורק השתא דכ' אלה ע"כ קרא דמן הבהמה לרובע ונרבע אתי ותו ק' דמ"ש רש"י לפ' תי' התוס' דר"ל כיון דלהדיוט ל"ש כל שתעבתי שוב גם לגבוה לא שייך למה לא ביארו תוס' זה בהדי' ולזה נ' כוונת קו' תוס' לאו אקרא כ"א אש"ס דידן לפ' גי' תוס' ל"ל לאתויי קרא דאלה למה לא מייתי קרא דמן הבהמה שכ' קודם דהאי קרא בפ' ויקרא והאי דאלה בפ' אמור וכ"ת בלאו אלה נימא דעכ"פ כולהו אסיר לגבוה וליכא ק"ו השתא לגבוה הרי א"נ ליתא להאי ק"ו מ"מ ידעי' דאפי' רובע ונרבע להדיוט שרי אף

דבמיתה חורש וחוסם לא כ"ש וע"ז תי' דאי לאו דכ' אלה הוה ילפי' מן הבהמה לרובע ור"ל לגבוה ומן הבקר לנעבד אפי' להדיוט דלגבוה לא אצטריך דמ"ש נעבד מ"ש רובע דהו"א בכלל רובע כל האי' שבתורה לגבוה ובכלל מן הבקר דאייתר ע"כ אם אינו ענין לגבוה תנהו ענין להדיוט:

בסו"ד וק' למה לא יחשב וכו' נ' כוונת רש"י בע"כ קרא דכל שתעבתי אתא לאורויי אי' וקרא במעשה שבת מורה לן היתירא ומעתה בשלמא חורש דגרע בתרתי ממעשה שבת דהתם מעשה הבישול ניכר משא"כ בחורש והתם אוכל גוף האי' משא"כ בחורש ומסתברא למילף ק"ו השתא שבת משא"כ בבב"ח דנהי דדמי למעשה שבת בהא דמעשה האי' ניכר מ"מ לא גרע מינה וכיון דכ' קרא לא תאכל כל תועבה ע"כ בבב"ח מוקמי' לי':

תוס', ד"ה פן תוקדש יש ליישב דהנה קיי"ל הנשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור וא"כ לפי ד' תוס' כלאי זרעי' דלית בהו אלא חד לאו חמירי מכלאי הכרם דאי' בי' תרי לאוי דבכלאי כרם אפרן מותר ובזרעי' אסור א"וו זרעי' אפי' בהנאה שריין.

תוס' ד"ה כלאי זרעי' לכאורה י"ל דבאמת אי לא כ' קרא המלאה לא היינו מעלי' על דעתינו דמעביר עציץ ליתסר דהרי לא כ' כ"א כרמך לא תזרע כלאי' אלא דגלי לן קרא המלאה וא"כ המלאה דגלי גלי דהיינו הוסיף מאתי' אבל מהי"ת נימא דלא הוסיף אסור כלל.

תוס' ד"ה מדאסר רחמנא לכאורה לפמ"ש ס' כל האי' דאי בעי קרא למיסר להדיוט למה כ' גבי גבוה גם קו' זו מיושבת אבל התינח התם בנעבד דלא כ' כ"א חד קרא וע"כ מוקמי' לי' לנעבדה ואח"כ הקדישה וא"כ ק' למה לא כ' גבי הדיוט אבל ברובע ונרבע וכלאי' דאי' לן תרי קראי וע"כ חד להקדיש' ואח"כ נרבעה וא"כ שפיר כ' רחמנא גבי גבוה ולעולם גם להדיוט אסירי ושפיר מק' תוס' אלא הא ק' אתי' שם דדלמא להדיוט מכל שתעבתי ידעי' וה"ה לגבוה בנעבדה ואח"כ הקדישה וקרא להקדישה ואח"כ נעבדה וע"כ צריך גם התם לתי' תוס' דשמעתין דאי מכל שתעבתי ידעי' לא אצטריך שוב קרא כלל להקדישה ואח"כ נעבדה:

באו"ד א"נ יל"ד הרי בכלאי' מ"מ אי' לן תרי קראי פ' יוצא דופן ולפי תי' לא אצטריך.

תוס' ד"ה מדאסר רחמנא ובדברי' מיושב למה לא פריך הש"ס מנעבד דבנעבד שפיר ידע הש"ס התי' מדאסר רחמנא לגבוה משא"כ במחוסר זמן ואו"ב דלא פשיטא כולי האי ומשני לי' מ"מ:

תוס' ד"ה לא אמרה תורה י"ל דהנה לולי דכ' רחמנא כל צפור טהורה תאכלו ג"כ הייתי אומר משולחת אסורה דאל"כ ל"ל דכ' רחמנא ושלח לא הו"ל למכתב כ"א מה יעשה

בה שיטבול אותה א"וו לאסור אותה הוא דכ' רחמנא ואמנם גלי לן קרא צפור טהורה תאכלו דמותרת באכילה ושלח הוא למצוה בעצמה וע"ז פריך הש"ס ואיפוך אנא ומשני מסתברא דמשולחת מותר משום שלח לתקלה אבל אי לאו קרא מ"מ הוה דייקי' מושלח אי':

בע"ה בסוגי' דקיבה פכ"ה לשבועות תר"ל

רש"י במתני' קיבה חלב קרוש שבתוך הקיבה קרי קיבה נ' דהוציא רש"י כן דאס"ד כר"ת דגם חלב צלול מקרי קיבה וכי אצטריך תנא לאשמעי' דכשירה שינקה מן הטריפה שהחלב עדן צלול בה ולא נשתנה האי' כלל אסורה מהי"ת להתירה א"וו שם קיבה ל"ש כ"א אחלב קרוש אא"כ יק' להרי"ף דמתיר אפי' חלב צלול וכי כשרה שנשחטה מיד לאחר שינקה מן הטריפה תשתרי וצ"ל ד' הרי"ף דכיון שבכ"ז חלב קרוש בתוך הקיבה כל חלב צלול שיבא שם מיד נתקלקל ויש לעורר ע"ד הרי"ף ממתני' דתמורה פ' כל האסורין ר"ח ב"א אומר כשירה שינקה מן הטריפה פסולה לגבי מזבח וכיון שהחלב במעי כשירה מותרת אפי' לכתחלה היאך תפסל הבהמה ע"י וצ"ל לד' הרי"ף דבאמת רחב"א כמשנה קודם חזרה ס"ל:

ובזה מיושב קו' הש"ך סי' ס' על הרמ"א שהביא להל' ד' תוס' תמורה שם בהמה שנתפטמה באי' כל ימי' אסורה והק' הש"ך הא תוס' כ"כ לרחב"א והרמב' תמורה שם כ' דאין הל' כרחב"א ואמנם למ"ש הא דכ' דאין הל' כרחב"א בחלב דווקא דקיי"ל כמשנה אחר חזרה וה"ד בחלב דפירשא בעלמא הוא ואפי' לשתותה במעי כשרה מותר משא"כ הרמב' דמיירי בנתפטמה בשאר אי' שפיר פסק וגם לד' רש"י יש ליישב ד' רמ"א דיל"ד מ"ט משני הש"ס שם שהניקה חלב רותח משחרי' לשחרי' ופי' רש"י ובינתיי' אכלה דברי' אחרי' ולמה לא משני שלא ינקה כ"א חלב טריפה אלא ש"מ דא"ה מ"ט פליגי רבנן עלי' דרחב"א אלא ש"מ כה"ג דווקא פליגי ורבנן מתירין משום זוז"ג ורחב"א ס"ל כיון שיכולה להתקיי' ע"י חלב משחרי' לשחרי' הו"ל כאי' לבדו יכול לחמץ ולא מקרי זוז"ג ואמנם בגוונא דמיירי רמ"א שלא נתפטמה כ"א בדברי' האסורי' גם רבנן מודו ועד"ז מתיישב לפמ"ש תוס' שם דאפי' להדיוט ואמאי נקט רחב"א למזבח לינקוט להדיוט ולמזבח ממילא ידעי' ממשקה ישראל ממותר לישראל אלא דרחב"א דמיירי מזוז"ג וס"ל דלמזבח דווקא אסור אבל בגוונא דנתפטמה רק באי' גם להדיוט אסור:

ובזה מובני' ד' רש"י אדר"ה לקמן שכ' שמא ינק חלב זה וק' פשיטא הרי רק אחלב זה דייני' אלא דק' לי' לרש"י אם הגדי מטמאה ינק הרי כל הגדי אסור ולזה כ' רש"י דלא

חיישי' שלא ינק כ"א מטריפה או טמאה הא וודאי לא חיישי' כ"א לחלב זה חיישי' דווקא והא דבאמת לר"ה לא חיישי' גם לגדי דשמא לא ינקה כ"א מטריפה או מטמאה ה"ט לא מיבעי' בטמאה למסקנא ל"ק דסתם גדי יונק מאמו ולא מטמאה שאינו אמו גם בס"ד מסתמא הך טריפה דחיישי' לה לאו דאמו טריפה דטריפה אינה יולדת אף דיש לחוש שמא אחר שנתעברה נטרפה מ"מ כיון דעכ"פ הי' לה פ"א לאמו חזקת כשרות למה נחוש שנטרפה א"וו דלא חיישי' כ"א שיש לו טריפה אחרת בעדרו, א"כ שוב לא חיישי' כ"א לאותו חלב דווקא:

והנה לד' רש"י ד' ר"ה קיימי' גם למשנה אחרונה אמנם לד' הרי"ף למשנה אחרונה גם לדר"ה ליתא ולר"ת נ"מ בחלב צלול ובזה מובני' לד' תוס' שכ' דליתא לדר"ה דקיי"ל כשמואל ש"מ דלר"ה מיהת אסור ואמנם סיום דברי' שכ' ואנו מעמידי' בקיבת עגלי' לר"ת הרי מעמידין בחלב קרוש וחלב קרוש אפי' טריפה שרי למשנה אחרונה וצ"ל דמ"מ אין להעמיד לכתחלה דלמא אי' בה צלול ג"כ ואין אנו מקפידין בכך וש"מ דלא קיי"ל כר"ה כלל. ואמנם היכן רמוז דבר זה שכ' להרי"ף דאפי' חלב טריפה במעי כשירה מותרת משום שנקרשה נ' דל' כנוס במעי' צריך דקדוק דלרש"י העיקר שכנוס ממקום אחר וא"כ מה לי אם כנוס במעי' או במקום אחר אמנם להרי"ף ה"ק לפי שכנוס במקום טינופות ובוודאי נחרש ונתקלקל שם:

ובזה יש ליישב קו' הראשוני' על הרי"ף למה לא נקט גם לאחר חזרה כשירה שינקה מן הטריפה קיבתה מותרת ה"ט דס"ד דלאחר חזרה רק בתר גופה אזלי' וקיבת נבילה וטריפה אסורה מידי דהוה אביצת נבילה קמ"ל דקובת טריפה מותרת וכ"ת אתי למיטע' שוב ולמימר דקיבת כשירה שינקה מן הטריפה אסורה לא היא כיון דתנן שכנוס במעי' כלומר שנעשית פרש א"כ ע"כ גם טריפה שינקה מן הכשירה מותרת:

תוס' ד"ה המעמיד פי' לקו' דליחוש דלמא נתן הגוי עור קיבה כדי נ"ט וכ"ת ליטעמי' קפילא אטו יתקנו רבנן כל הרוצה ליקח גבינה מעכו"ם יטעמנו לקפילא אתמהה וע"ז תי' דעכ"פ לא הוה טפי מס' אי' דרבנן ול"ב למימר שיגזרו משו"ה אבל בע"א כ' כד' הראב"ד דמשום אי' דרבנן לא שייך למגזר וק' א"כ מאי מק' הש"ס עלי' דשמואל דלמא לעולם קיבה אסורה אבל רק מדרבנן כמו ביצת נבילה דמהי"ת יאסר מדאוריי' הלא לאו מגופי' קרבו ומתני' ה"ק קיבת שחיטת עכו"ם כקיבת נבילה ואסורה וא"כ לא יוכלו לגזור עלי' משום מעמיד וכד' הראב"ד דרבנן לא גזרו ונ' דהש"ס מק' שפיר כיון דשמואל ס"ל מב"מ לא בטיל א"כ אי קיבת נבילה אסורה אפי' מדרבנן מ"מ א"צ כלל לדבר המעמיד דמטעם מב"מ אוסר במשהו דקיבה בחלב הוה מב"מ משא"כ עור קיבה דבעי' נ"ט:

ומעתה לא זו דל"ק לד' הראב"ד ותוס' ע"א כ"א אדרבא יש לסייע עוד דיק' לכאורה מאי מק' הש"ס אשמואל אטו לא ידע דמתני' קסתרי אהדדי מתני' דידן ומתני' דע"א בשלמא רישא לסיפא יש לתרץ כדרב חסדא אבל מתני' דידן ודע"א הרי עכ"פ ק' אהדדי ואמנם למ"ש א"ש לעולם קיבה אסורה כמתני' דידן אבל רק מדרבנן ואמנם משום אי' דרבנן ע"כ לא גזרו אגבינו' וטעמא מאי משום דהו"ל תרתי דרבנן כלומר הקיבה דרבנן ודבר המעמיד דרבנן ומתני' דע"א ס"ל דמב"מ בטיל ואמנם אשמואל דס"ל מב"מ במשהו שפיר דמב"מ דאוריי' אמנם כ"ז אי גם באי' דרבנן אמרי' מב"מ לא בטיל למאן דס"ל הכי כ"ה ד' רש"י במתני' שכ' כן גבי קיבה שמלחה בחלבה בהדי' אבל באמת תוס' בפ' גי"ה כ' בהדי' גבי שאני ציר דבאי' דרבנן אפי' ר"י מודה דמב"מ בטיל משו"ה לא יוכלו לתרץ כד' הראב"ד דא"כ הדרא קו' לדוכתא מאי מק' הש"ס אשמואל א"וו וודאי אי' דרבנן גזרו ג"כ אדבר המעמיד:

והנה מה שהק' עוד הר"י מיגש אמאי צריך צ"ט הרי דבר המעמיד אפי' במשהו אוסר י"ל דהנה בבב"ח לא נעשה עד לאחר מעל"ע וההעמדה נעשי' קודם מעל"ע א"כ כבר נעשה המעמיד קודם שבא לידי אי' כלל:

ועתה נבא בע"ה לבאר ד' רש"י בקיבה שמלחה בחלבה הנה יל"ד בדברי' ג' דברי' הא' לאיזו כוונה נקט רש"י בין שהוסיף עליו חלב אחר וכי מה יועיל זה שהוסיף לה חלב אחר כיון דלד' רש"י הטעם משום מב"מ שני' לאיזו ענין כ' רש"י שני' נותני' טעם זה בזה הו"ל למימר הבשר נו"ט בחלב וכי על העור אנו דנין הרי רק על החלב ואמנם השלישי' היא העיקר מה הוצרך רש"י לכל הפלפול הזה לדחות ד' הגאוני' הרי רש"י כ' בהדי' בסוגי' דדגי' שעלו דוודאי אם נתבשלו הדגי' אסורי' לאכלן עם כותח לכ"ע והכא הרי נמלחה הקיבה עם בשר והיא קו' הד"מ על הב"י ולזה נ' דלכאורה צ"ע כיון דמליחה אינו אוסר יותר מכ"ק א"כ אי איכא ס' בחלב הקיבה כנגד הכ"ק שבלעה מהבשר אין כאן אי' בב"ח כלל ול"ש חנ"נ אמנם התינח אם רק הבשר הי' אוסר החלב אבל מאחר שגם החלב אוסר הבשר נהי דלא נאסר גם הבשר כ"א כ"ק מ"מ א"א שלא יפליט אותו כ"ק מהחלב שבלע משהו לתוך חלב הקיבה ואותו החלב נעשה בבשר נבילה ואוסר במשהו מטעם מב"מ נמצא אדרבא עיקר דינו של רש"י מיוסד על מה שהבשר נאסר והוצרך לומר נ"ט זה בזה ואמנם לולי כ' רש"י בין שהוסיף עמו חלב אחר סד"א עיקר הטעם משום דלא מסתבר שיהא בחלב הקיבה ס' נגד הכ"ק שבלעה מעור הקיבה אבל מאחר שכ' רש"י דאפי' הוסיף עמו חלב אחר אנו יודעי' עיקר כוונת רש"י דאפי' אם יש ס' נגד הקליפה אסור ומעתה לא ק' קו' הד"מ כאן במלחה דכיון דבאמת משום החלב עצמה

הי' תקנה בס' נגד הכ"ק ועל מה אנו דנין על הטעם הנפלט אח"כ מן הבשר ה"ז כמו דגים שעלו בקערה שאנו דנין על פליטת הקערה ומה לי פליטת הקערה מה לי פליטת הבשר ולזה הוצרך רש"י לומר דהעיקר משום דהתם ל"ש חנ"נ והכא הטעם שפולט הבשר הו"ל חנ"נ:

ונ' ליישב ג"כ קצת ד' הגאוני' דבאמת עיקר טעמיי' דס"ל כהרי"ף דהו"ל פירשא בעלמא אלא מ"מ יש בהם טעם בשר וטעם זה הי' לו לאסור הגבינה וע"ז כ' דטעם זה כיון שבא לגבינה באמצעות הפרש וודאי לא עדיף מטעם דגים שעלו בקערה ואף דל"ד לגמרי מ"מ עיקר ראיי' דטעם קלוש אין בו כח לאסור ואפשר משום דגם רש"י הבין כי זה סברת הגאוני' ולזה דחה לבסוף עיקר סברא זו דע"כ ל"ש למקרי לקיבה פרש:

גמ'

שמא ינק מן הטריפה יל"ד אמאי לא מק' הש"ס מיד גבי דידן נמי ניחוש ונ' דהנה וודאי ידע הש"ס דאם ידעי' דבהמה זו שינקה ממנה היתה לה פ"א חזקת כשרות שוב מוקמי' לה אחזקתה ולא חיישי' שמא נטרפה נמצא גבי דידן דיונקת הבהמה שכבר ילדה וא"כ הי' לה פ"א חזקת כשרות שוב לא מחזקי' ריעותא משא"כ בעכו"ם כיון דאיכא בהמות דחולבת קודם לידה יש לחוש דלמא מבהמה כזו ינקה:

ובזה א"ש ג"כ דנקט ר"ה גדי דווקא דידוע דבהמה גסה יולדת לג' שני' ומסתברא דלכה"פ אם גם חולבת קודם לידה דבשנה ראשונה אינה חולבת וע"כ כבר הי' לה י"ב חודש כשחולבת אם גם לא ילדה עדן והרי יש לה שוב חזקת כשרות ואמנם בגדי שיולדת תוך שנתה כ"ש שחולבת תוך שנתה שפיר יש לחוש שחולבת קודם לידה תוך י"ב חודש ולית לה שום חזקה אא"כ ק' מאי מק' הש"ס מביצים הרי התם שוב ילדה ושפיר הוא דלא חיישי' אפי' לר"ה אמנם קו' הש"ס הי' עד"ז דהרי גם בביצה יש לחוש דלמא באמת הוציא הגוי הביצי' ממעי התרנגולת לאחר שקטלה וא"כ נהי דלביצת נבילה לא חיישי' דהוה דרבנן אבל נחוש דלמא ביצת נבילה דהיינו מתה הוה וא"כ יש לחוש שהתרנגולת טריפה כמו הכא בחולבת קודם לידה:

ועד"ז נבא ליישב עוד קו' דלמאי אצטריך הש"ס לאתויי ראי' דלא חיישי' דלמא טריפה הרי' אנו שותין חלב מבהמה ולא חיישי' לכך אמנם למ"ש א"ש דאנן שותין מבהמה שכבר ילדה דאי' לה חזקת כשרות וכ"ת עכ"פ היאך אמרי' נשחטה הותרה ור"ה גופא הוא דקאמר הכי בפ"ק י"ל דדווקא מחיי הבהמה דאיכא חזקת אי' דבהמה בחיי' וגם מיעוט טריפות הוא דחיישי' משא"כ היכא דנשחטה ונסתלק חזקת אי' שפיר איכא למימר דאזלי' בתר רובא ולזה אצטריך לאתויי מביצי':

תוס' ד"ה חדא קתני יל"ד למאי הל' ליתני אסורה וי"ל כוונת התוס' דאי בעי למתני לאפוקי מדר"א דאמר סתם מחשבת גוי לע"א ליתני אסורה.

ויע"ל. כוונתם דלשמואל הו"ל כאילו תנן קיבה ששחטו גוי וא"כ מתני' דיוקא אתא לאשמועי' דדווקא שחטו גוי אסורה אבל שחטה ישראל מותרת ולאפוקי מדר"ה דחייש שמא ינק מן הטמאה:

ונ' ליישב קו' תוס' דסד"א דהא דשחיטת גוי נבילה משום דבהמה בחי' בחזקת אי' ושחיטת גוי אין בכחה לסלק האי' והתינח לענין בשר מש"אכ לענין חלב דלא הי' חזקת אי' מעולם ס"ד דאין הקיבה אסורה כקיבת שאר נבילה שהיא נבילה ממש קמ"ל דל"ש:

תוס' ד"ה מי אמר שמואל וי"ל קו' תוס' דגם המק' ידע דע"כ מתני' קודם חזרה אמנם הא גופא ק' לי' מ"ט נאיד שמואל מדר"ה הרי לר"ה עכ"פ הך דקיבת גוי אליבא דהל' ולשמואל כולא מתני' שלא כהל' וע"ז משני לי' אדרבא כאן קודם חזרה וכ' רש"י ומשנה לא זזה ממקומה ר"ל בשלמא לדידי שייך לומר משנה לא זזה ממקומה אבל לר"ה אתמה פלגא מתני' קודם חזרה ופלגא לאחר חזרה מסתבר טפי לאוקמא כולא לקודם חזרה דאז שייך ומשנה לא זזה ממקומה ואמנם כ"ז בשיטת רש"י ותוס' וכמ"ש לעיל דלדידהו ר"ה לאחר חזרה משא"כ לשיטת ר"ה גם דר"ה ל"ש כ"א קודם חזרה:

והנה כ"כ לעיל די"ל מ"ט לא מק' מתני' אהדדי וי"ל דבלא שמואל הייתי אומר דר"י שהק' לר' יושע מא"ל הק' ומתני' דידן כלא הודו לו וכשם דקיבת עולה לכתחלה אסורה ה"ה קיבת נבילה אבל א"כ הו"ל לשמואל לשנויי דבאמת טעמא דגבינה משום דלא הודו לו וכמתני' דחולין אלא ש"מ דגם לא הודו לו בעולה דווקא לא הודו אבל בנבילה הודו:

תוס' ד"ה כאן לאחר חזרה ובדיעבד מותר דאפי' לכתחלה דברי' ק' מאוד להולמן ונ' הכוונה דתוס' אזלי בשיטת ר"ת דדווקא צלול אסור ואי ידעי' דנמלחה אסור מה"ט דחיישי' שהי' שם גם מעט חלב צלול אבל אי לא ידעי' דנמלחה ויש כאן ס"ס נמלחה או לא וא"נ נמלחה דלמא לא הי' שם חלב צלול.

ודע דמ"ש בד"מ לתרץ ד' הטור משום דא"נ הי' חלב צלול הו"ל זוז"ג היינו לד' ר"ת דס"ל קרוש שרי משא"כ הטור שכ' כן גם לד' רש"י דקרוש אינו אוסר כ"א בנ"ט לא הועיל כלום בתי' וכן יש לתמוה על הש"ך שלא זכר עיקר קו' הד"מ כי הטור באו"ח תמ"ז פסק להדי' דדבר המעמיד לא בטל:

תוס' ד"ה ה"ג ע' בתו"ח מה שפקפק ע"ד אם חלב צלול אינו מעמיד א"כ לא פריך הש"ס מאומה משמואל אדשמואל

ונ' דתוס' בע"א ק' להו הך קו' ומשו"ה כ' להיפך דקרוש גם לקודם חזרה הי' מותר ובחלב צלול הוא דיש חילוק בין קודם לאחר חזרה ואמנם ק' להו אפכא לישני תרוויי' קודם חזרה והתם בצלול והכא דמיירי לענין העמדה מיירי בקרוש דגם קודם חזרה שרי' ותי' ע"ד שכ' לעיל דא"א לקרוש בלי צלול ומ"מ לד' תוס' בע"א אין פלוגתא בין ר"ת לרי"ף כלל ולא הוזכר זה בפוסקי' וצ"ע:.

הביא הראב"ד ראי' דבדברי' של נכרי' לא גזרו בתר נ"ט מהא דאמרי' טעמא לאי' גבינות שמחליק פני' בשומן חזיר ואולי משום דלחזותא עביד ל"ש ביטול:

גמ' בע"ח בין לר"ח בין לרנב"י תיתסר בהנאה קשי' וי"ל"ד הרי קו' זו נזכרת במתני' ונ' דבאמת י"ל דכולהו חששי דאמרי' איתנהו וכל חשש לחוד הו"ל מיעוט וא' לא' למצוא לחשבון רוב ואמנם לענין אכילה הוא דאיכא רוב עור קיבת נבילה שומן חזיר צחצוחי חלב כפי' רש"י אבל ערלה וחומץ יי"נ דאסירי בהנאה הו"ל מיעוטא ומשו"ה באכילה אסרו ולא בהנאה אלא דל' דר"ח ורנב"י ל"מ כן ומשו"ה קאמר קשי' אבל במתני' דקאמר ר"י משום ע"א לחוד שפיר מק' לי' ר' ישמעאל:

בע"ה בענין מי חלב פכ"ה

ע'. ברא"ש מה שהשיב ה"ר שמחה דלענין בב"ח דווקא מי חלב אינן כחלב דלא הוה בחלב אמו שיוצא מעורב עם האוכל וצ"ע א"כ גם חמאה או גבינה נימא דאינן כחלב מה"ט וצ"ע

וע' בש"ך סי' ס"א מה שהשיב דלאחר שידעי' מחלב דאבמ"ה ובשר מן החי דווקא וצ"ע תוס' פ' א"ט ס"ד ע"א ד"ה שאם ריקמה שנתקשו מנ"ל דביצה שרי' וע"ש וצ"ע:

בע"ה בענין שאמר דרשות לאי' בב"ח פ' כ"ה

רש"י, ד"ה אבל בהנאה לא קמ"ל בסו"ד דכל קדשי' וכו' לכאור' לא הי' צריך לזה כיון דגבי פסח כ' אל תאכלו דלמא ר"ל כר' אבהו ס"ל דלא תאכל גם אי' בהנאה בכלל אא"כ הי' יוכל ללמוד כרב אשי מלא תאכל כל תועבה.

תוס'

ד"ה ונאמר להלן נ' לפ' כוונת תוס' דאי מלא יהי' קדש ילפי' א"כ לא כ' אכילה בבב"ח וחייב עלי' שלא כדה"נ אמנם משו"ה יליף מלא תאכלנו דלכתוב בי' אכילה ולא ליחייב עלי' שלא כדה"נ והיינו הנאת הגוף בלא אכילה שכ' תוס':.

אמנם י"ל קו' תוס' בד"א דהנה גם באיסי בן יהודה לקמן יש להק' אמאי לא יליף מלא יהי' קדש והנה אמת לפי פי' רש"י דקדש היינו מל' מזומן א"כ אין זה ענין לעם קדוש

ואמנם לפי' הרמב"ן הוא שרש א' משרשי' הפכיי' כמו סקלו ודשנו יש להק' אמנם נ' דמ"מ מסתבר טפי למילף מאנשי קדש מולא יהי' קדש ומעתה לרבי נמי אי לאו קרא דלא תאכלנו לא הוה ילפי' מלא יהי' קדש כ"א מאנשי קדש ואמינא אפכא דבב"ח מותר בהנאה כר"ש בן יהודה לקמן אבל מאחר דאי' אכילה ילפי' מלא תאכלנו ע"כ ילפי' גזי"ש מלא יהי' קדש לאי' הנא':

א' לאי' אכילה יל"ד קמא לכאורה כפשוטו לאי' בישול ור"י נקטא אדבתרא וצ"ל דמסתבר דהא דתורה אסרה הבישול ר"ל לא תאכל ומשום דדרך בישול אסרה התורה נקט לא תבשל ושניי' דאפי' להאכיל לגוי לא תבשל והיינו אי' הנאה ושלישי ע"כ לא תבשל גרידא אפי' שלא לאכול כלל ומשום דאין כאן סברא שבחא אדבתרא:

איסי בן יהודה יל"ד אכתי מלקות אבב"ח לאיסי מנ"ל ונ' דאיסי ג"כ כתדר"י סבר דמלא תבשל ילפי' אלא דק' לי' מנ"ל לפ' דלא תבשל ר"ל לא תאכל ואהא איצטרך הך גזי"ש ובזה יובן קו' הש"ס אאיסי ל"ל גזי"ש לילף רק בק"ו וק' הא אגזי"ש לוקין ואק"ו אין לוקין אמנם למ"ש עיקר אזהרה מלא תבשל בין גזי"ש בין ק"ו גילוי מלתא בעלמא:

רש"י ד"ה כלאי הכרם נ' דרמז לן רש"י דהש"ס בכיון לא פריך מיד מה לכלאי הכרם דידעי' דעכ"פ במה הצד נוכל למילף אא"כ ק' נימא ערלה תוכיח מאי אמרת דלא בעי למילף במה הצד א"כ ק' מה לכלאי הכרם וע"כ אתה צריך למילף במה הצד:

תוס' ד"ה ומה ערלה לכאורה יל"ד דלמה לא תי' הכא ג"כ הא גופא נילף וצ"ל דזה אי אפשר דהרי דרך בישול אסרה ואין באי' נו"ט יותר מס' אמנם למ"ש הרמב' בה' מ"א דדווקא במב"מ בעי' בערלה מאתי' אבל באינו מינו גם בערלה בס' בלא"ה לק"מ קו' תוס' וכ"ת עכ"פ לאחר שנעשה בב"ח שייך ג"כ מב"מ ומ"מ סגי בס' התם שוב א"ל היא גופא נילף ואמנם מדהק' תוס' כן ש"מ דלא ס"ל כד' הרמב' כ"א דאפי' בא"מ בעי' בערלה מאתים:

תוס' ד"ה מה לחמץ יל"ד מאי אין עונשין שכ' מלקות באכילה הרי ידעי' ואהנאה גם בחמץ ליכא כרת וצ"ל דלענין קרבן כוונתם ומ"מ ד' צ"ע וכי מ"ט אין עונשין מן הדין דלמא אי' לי' פרכא לק"ו ותינח לענין קרבן וכיו"ב אבל מ"מ כיון דאיכא ק"ו מנ"ל למפרך שאני חמץ דלמא באמת גם כרת איכא למילף לבב"ח מחמץ וצ"ל כיון דהתורה מסרה לנו כלל דאין עונשין מן הדין א"כ לא אהני ק"ו בכ"ג לקרבן ואי בעי רחמנא למיחייב כרת על בב"ח הו"ל למכתב בהדי' בבב"ח כרת אלא ש"מ דליכא כרת בבב"ח:

תוס' ד"ה כלאי הכרם שכן בשריפה יל"ד אדרבא הא קולא הוה דכל הנשרפין אפרן מותר אע"כ מנ"ל כלל דהנך דבשריפ' חסירי בהנאה דלמא רק למצוה צוה הש"י לשרוף

ובהנאה שרי אע"כ הך שריפה לאי' הנאה נכתבה וכיון דלא כ' רחמנא בבב"ח שריפה נימא דמותר בהנאה וע"ז תי' דגם הוא גופא נילף:

גמ' הוסיף אין נ' דמ"מ תי' הש"ס כדקאי קאי דמ"מ הי' לו שעת הכושר קודם שהוסיף וקו' הש"ס לא הי' כ"א מנ"ל למימר דעיקרן נאסר אמנם למ"ש תוס' סד"ה והיתה להם באמת גם קודם שהוסי' לא הי' להם שעת הכושר אלא שבטלו במאתי'

בע"ה בענין חומר בחלב פ' כ"ה

מתני' חומר בחלב נ' דנ"מ דאי בעי' למילף ק"ו או מה מצינו מחלב לדם:

תוס' ד"ה א"ר ינאי ור' ינאי ס"ל וכו' וק' עכ"פ מאן דיליף מהאי קרא לדבר הלמד בהיקש מנ"ל דחלב קדשי' קלי' מועלי' בו ונ' דלכאורה קו' התוס' לק"מ דא"נ אצטריך קרא יתירא לפר העלם דבר ולדבר הלמד בהיקש מ"מ למאי הל' נקט הכ' משור זבח השלמים אטו בשלמי' לחוד מקריבי' האימורי' א"וו בא ללמד על שלמים גופי' וכדר' ינאי אמנם ל' דר' ינאי ק' להו לתוס' שאמר וכי מה למדינו מעתה מ' דכולא קרא יתירא וע"ז כ' תוס' משום דר' ינאי נילף דבר הלמד ממק"א נקט האי לישנא ואמנם עיקר דרשא א"ש לכ"ע:

ועפ"י דברינו נבין מדוע תוס' בזבחי' שם מקמא שתי' תי' דשמעתין כ' דנ"ל מכאשר יורם היינו ג"כ מקמא דמ' להו דרשא יתירא בלא דרשא דדבר הלמד לא יוכלו לתרץ תי' דהרי אכתי יק' למאן דמפיק לי' מדרשא דהכא דבר הלמד מועלין בחלב מנ"ל אבל בתר דתי' דאיכא קרא יתירא כאשר יורם ועדין ק' להו ל' דר' ינאי וכמ"ש כ' לתי' דהכא.

באו"ד ועי"ל ע' רש"א אמנם המעיי' בתוס' מ' מעילה שם ומדקדק ל' תוס' דשמעתין לק"מ וזה דהנה גי' שם דמק' הש"ס אר' ינאי דהתם מברייי' דר' ומשני מדרבנן ופריך והא קרא נסיב ומשני אסמכתא וק' להו שם אמאי לא מק' הש"ס דר' ינאי אדר' ינאי דשמעתין ומת' דהא ידע גם המק' דר' ינאי דשמעתין אסמכתא בעלמא פי' לדברי' משום דאצטריך קרא לדבר הלמד וכקו' פה ומעתה נהי דלמסקנא שם דר' ינאי הדר בי' וס"ל מועלין בקדשי מזבח מ"מ משקלא וטרי' דהתם מוכח דפשיטא להש"ס דר' ינאי דשמעתין אסמכתא קאמר מדלא פריך דר' ינאי אדר' ינאי וז"ש תוס' ופריך והא קרא קנסיב פי' כל חלב לאפוקי מאותן שגורסי' שם רק והא קרא נסיב ומפ' דבאמת מר' ינאי דהכא פריך וע"ז קאי קו' וכ"ת מאי ראי' הוא זו הרי הו"מ להק' ג"כ ממתני' דכריתות יש אוכל ולא מק' ותי' דהתם מיירי בעולה וכו'.

ודע דגם מיש תוס' שם במעילה דלמסקנא נפקא לי' מכל חלב ורש"י שם כ' מאיש כי יאכל קדש ולא כ' דרשא דשמעתין משום דמ' להו דדרשא דהכא אסמכתא:

ודע עוד דמתי' תוס' דשמעתין מבואר דלא גרסי במעילה שם בדר' ינאי קדשי בה"ב ועולה דאי הוי גרסי לא איצטרך להסביר דבעולה מודה ר' ינאי.
והא דכ' רש"י במתני' דמועלין בחלב משום דכ' קדשי ה' אף דבאמת קדשי ה' אדרבא רק קדשי בה"ב מ' מ"מ כיון דלמסקנא ילפי' גם לקדשי מזבח הכל בכלל קדשי ה' וכמ"ש תוס' במעילה שם עיי"ש:
גמ' אלא מעתה לא ימעלו אף דקרא קדריש מ"מ כיון דאליה לאו חלב מקרי ל"ש למדרש מכל חלב משא"כ בדם
גמ'. מה"מ יל"ד לעיל בעי בחלב מה"מ דמועל וכאן בעי אפכא אמנם רש"י יישב זה דדווקא אקדשי' קלי' בעי לעיל מה"מ דמקרי קדשי ה' ובדם פריך מנ"ל דאפי' בדם ק"ק אין מועלין הרי מקרי קדשי ה':
רש"י ד"ה לכם אלמא לאו קדשי גבוה נינהו יל"ד לאיזו ענין כ' רש"י כן ונ' דלפי פשוטו מ' דגלי קרא דשלכם יהא שמותר בהנאה כמו דדרשי' בפסחי' בשיטה דחזקי' ור' אבהו גבי שרצי' אא"כ השתא דם קדשי' מותר בהנאה דם חולין מיבעי ולמאי אצטריך בפסחי' שם קרא דתשפכנו כמים להיתר הנאה בדם הרי מלכם ידעי' לזה כ' רש"י דקרא לא קאמר כ"א דלאו קדשי גבוה היה ופטור מקרבן מעילה אבל בהנאה אסור ומ"מ י"ל דתנא דבי ר"י להכי שבק קרא דלכם אנותר ויליף מעילה מלכפר משום דק' לי' ג"כ א"כ תשפכנו כמים ל"ל ועולא דדריש מלכם באמת ס"ל דתשפכנו כמים אצטריך להכשר זרעי' וכדדריש חזקי' שם ומ"מ הא דלא משני הש"ס בפסחי' שם לר' אבהו דמלכם ילפי' כדמשני גבי שרצי' היינו משום דתנא דבי ר"י דשמעתין דריש האי לכם אנותר.
רש"י ד"ה הוא האריך דלא תק' דל' בהווייי' מ' טפי לאחר כפרה כלפני כפרה לזה כ' רש"י דלא כן כ"א בהווי' יהא הוא רק שיהי' תמיד על ענין א' ול"ל ומ"מ מבואר מד' רש"י דמיד דמשני הכי כבר ידע דלאחר כפרה ה"ט דאין מועלין משום אין דבר שנעשה מצותו ומועלין בו ומ"מ מק' דלמא הכי אתא קרא לאורויי דעכ"פ ימעלו בו ומשני כיון דכללא הוא בכל התורה למה נימא דאתא קרא להוציא מן הכלל ומק' והרי גם תה"ד יצא מן הכלל ודלמא גם דם קדשי' וע"ז משני דהו"ל ב' כתובי' ואף דלא בעי' למילף מידי מהתם כ"א קרא דהוא דרשי' מ"מ כיון דחזי' דקרא כ' ב' כתובי' תה"ד ובגדי כהונה באי' כ"א כי היכי דנדע דבשאר דברי' אין לך שנעשה מצותו ומהי"ת שוב לדרוש לקרא להוציא מן הכלל כ"נ לבאר השיטה וא"צ לד' התו"ח:
תוס' ד"ה הוא מה שלא תי' אמקיז דם דמדרבנן קאמר יישבו בתוס' יומא נ"ט ע"ש. בקו' רש"א ע' תוס' יומא נ"ט:

רש"י ד"ה בגדי כהונה מ"ש רש"י ואין כהן הדיוט אף דהא פשיטא לכאורה דאין מורידין מ"מ מאחר דר' דוסא מ"מ מתיר כ' רש"י דלרבנן זה אסור וטעמא דר' דוסא נ' דניחא לי' למדרש קרא והניחם לאורודי בקדש מלמדרש שיהא מועלין בדבר אחר שנעשי' מצותו.
ויש לעיין אדרבא כיון דאפי' כו"ג אינו רשאי שוב לעבוד בהם מהי"ת נימא דקרא אתא לאשמועי' דמועלין בהם אחר שנעשי' אמנם הענין הוא כך כיון דאינן ראוי' שוב לשום עבוד' עי"ז מקרי נעשי' מצותן ולמה כ' רחמנא שם להטעין גניזה הרי אין מועלין בהם ש"מ ללמד דאף דנעשי' מצותו מועלין בו:
גמ' הניחא למ"ד אין מלמדין קו' הש"ס רק לר' דוסא דלרבנן הא הו"ל תלתא כתובי' ויל"ד למסקנא לרבנן הני מיעוטי ל"ל ונ' דס"ד קדשי' מחולין וחולין מקדשי' לא גמרי' ותה"ד קדשי' וע"ע חולין וכן דקדק רש"י וכ' בע"ע אסורה בהנאה כלומר מעילה ל"ש שם ומיושב ע"כ ק' תוס' ד"ה תרי מיעוטי ואמנם ביומא שם יישבו שפיר קו' זו.
רש"י ד"ה דתנן דכ' וזרק משום דהאי קרא לאו בעולה כ' אצטריך רש"י לאשמועי' משא"כ בבשר דכ' בהדי' ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל לא אצטריך רש"י לאתויי קרא.
ודע דהא דמק' הש"ס ואימא לאחר כפרה אף דמפ' מ"מ לא מצי' לחייב קרבן מ"מ מאי קאמר מתני' בפשיטות חומר בחלב מבדם למאי נ"מ דאי בעי' למילף מידי מדם נימא מה לדם וכו' דלמא לא היא ר"י דם יש בו מעילה:
הדרן עלך פ' כל הבשר: ונתחיל לבאר פ' העור והרוטב: בעזרת יורה חטאים טוב וישר: בעזרת צור וגואל טוב ומטיב:
רש"י ד"ה במתני' כיוצא בו ומטמא אוכלין אחרים כ"כ לשיטתו בכמה דוכתי דלענין קבולי טומאה א"צ כביצה והביאו כאן לפ' כן משום דנקט תנא לטמא טומאת אוכלין ולא נקט לקבל טומאת אוכלין אמנם יש לדחות משום דבעי למימר לטמא טומאת נבילות והתם לא מצי למימר לישנא אחרינא:.
תוס' ד"ה והטלפים דלא שייכי אלא בעוף אף בחיה טמאה ג"כ י"ל צפורן כדאמרי' בדרוסה צפורן בגבו של א' מ"מ מהא דשחט טמאה לנכרי לא איירי תנא עד בסיפא:
רש"י גמ' תנינא לא פי' רש"י דקאי על טומאת אוכלין דדינא דטומאת אוכלין לענין יד ושומר עיקרו במס' עוקצין וע"כ מאי דקאמר אמתני' דידן קאי אטומאת נבילות דאין בהם דין שומר:
תוס' ד"ה ולא שומר ע' רש"א ונ' דעיקר קו' תוס' קאי אתי' שכ' תחלה דבלא"ה היינו יכולין לומר דלא מצינו שומר אלא באוכל אבל לא במשקה ואמנם לפי מה דמתרצי

תוס' אקו' ראשונה דס"ד לרבויי מיטמא א"כ גם במשקה כ' אשר ישתה בכל כלי יטמא ואמאי לא נרבה ג"כ שומר ומתרצי אה"נ אלא דהתם וכו'

רש"י ד"ה מכל שהוא שומר ע' רש"א לכאורה מאי ק' לי' נהי דשומר מצטרף אבל מ"מ לפחות כזית אוכל צריך דאם השומר יותר ממחצה ל"ש ל' צירוף אבל מל' הרמב"ם בפי' המשנה מ' כד' רש"א שפי' כי העור והרוטב והקיפה כולן ביחד מצטרפין עם הבשר מ' אפי' אינהו רובא וצ"ע:

גמ' השתא עיולא מעיילי' אף דוולד הטומאה ג"כ מעיילי אפוקי לא מפקא הכא ה"ק כיון דהיד שהוא טפל חשיב כ"כ להכניס טומאה לעיקר האוכל מכ"ש כשהעיקר טמא דהטפל בטל ונטמא עמו וכיו"ב פי' בתו"ח.

רש"י ד"ה ותיתי מהנך כל הנך דאמרי' ע' רש"א ואפשר משו' דאנבילה ג"כ קאי ובנבילה וודאי ליכא ק"ו:

רש"י ד"ה אר"ה ברי' דר"י הכשר היינו גמר מלאכה נ' פי' דבריו דקרא דהכשר בזרעי' כ' וסתם זרעי' היינו חמשת מיני דגן וגמר מלאכתן היינו עשיי' פת הנעשה ע"י מים.

ד"ה מה להנך ע' רש"א שנתקשה למה קרי לה רש"י פירכא כ"ד ונ' משום דאויר ל"ש בזרעי' וכה"ג לאו פירכא גמורה הוא.

ע"ב תוס' ד"ה וכשם בסו"ד ע' רש"א וק' לפי פירושו הרי טל ממילא מיעצר וטל מד' משקין שמכשירין ולי נ' פי' ד' תוס' דאדלעיל קאי דס"ד דבמחובר הוא דלא מהני הכשר ומ"מ ההכשר מהני לאחר שיתלש אם תבוא טומא' עליו וא"כ ע"כ העיקר בטומא' תלי' וילפי' הכשר מטומאה דל"מ הכשר כלל במחובר אף לאחר שיתלש.

רש"י ד"ה אין שומר לפחות לא להצטרף נ' דמשום דר"י דאמר יש שומר ס"ל אפי' להצטרף נקט רש"י תרוויי' דאל"כ למה אצטריך לאשמועי' לא להצטרף כיון דאשמועי' לא להכניס.

תוס' ד"ה והבית מאהיל ע' תו"ח שהק' למה לא נילף מנביל' ופרכ' כ"ד הרי לא פרכי' בחדא מחדא ונ' דע"כ אצטריך לתוס' למילף במה הצד משום קו' שניי' דנימא דיו והשתא דילפי' במה הצד הוה גילוי מלתא בעלמא:

תוס' ד"ה שייר ולא לפלוגי אהך בריי' נ' דלפי גי' תוס' הוה בריי' אבל לפי גי' רש"י היא מתני' במס' עוקצין וסתם מתני' ר"מ וגם אחרי' ר"מ ושפיר מק' הש"ס.

תוס' ד"ה שומר אוכל ע' רש"א ונ' דהמק' ג"כ הוה ידע דע"כ בשדרה מיידי דאל"ה ליכא צירוף אלא דמ"מ ק' לי' אי שני שומרין אין מצטרפין עיליתא האיך מצטרף לתתיתא אלא שהתרצן לא הבין קו' עד שפי' לו אח"כ.

באו"ד דבלא"ה ניחא לי' לאוקמי בקולחא והטעם נ' לגי' תוס' לעיל ק' לי' שריקנו ל' יחיד וצריך לדחוק ואי קאי אקולחא א"ש טפי.
אבל נימא לא הוה יד כ' רש"י דפסקא והנה לכאורה להך לישנא פליגי ר"י ור"ל בפלוגתא דר"י ור"מ במ' טבול יום באוכל שנפרש דר"י ס"ל כר"מ דסגי באוחז בגדול וקטן עולה עמו ור"ל כר"י דבעי שיאחז בקטן וגדול עולה עמו אבל כד דייקת לא ראי זה כזה דר"מ סבר אנא דאמרי אפי' כר"י ע"כ לא קאמר ר"י התם דבעי' יאחז בקטן וגדול עולה עמו משום דהוה אוכל שנפרס ונפרד כ"כ עד שאין הקטן מעלה את הגדול הוה נפרד משא"כ כדמעיקרא קאי מאי אמרת עכ"פ אינו ראוי להיות יד טעמא מאי אינו ראוי משום דהחתיכה גדולה הרבה הא אכנגדו שפיר הוה יד ואילו חתכי' לי' לשאר הבשר הי' לו דין יד אף השתי' אינו מ' לי' לכשנגדו והשאר מקבל טומאה מטעם חיבור ור"ל אמר לך אנא דאמרי אפי' לר"מ ע"כ לא קאמר ר"מ אלא דהוה ע"ע אוכל מחובר עם אוכל משא"כ הכא דלא שימש מעשה יד מעולם אף ר"מ מודה.
ובשערה שכנגדו כ' רש"י ותוס' שכנגדו לאו דווקא וע' ברשב"א וחי' ר"ן מאין לר"י להק' ולי נ' דדומי' דציב קדייק דע"כ מטעם יד הוא וכן כ' רש"י לקמן כולי' ביד בין ציב בין שערה רמז לן מאי דוחקא ע"ע לאוקמא ביד:
גמ' תפילין היכא כתבי' יל"ד הרי עכ"פ השערה ממלא מקום הנקב וי"ל דרב אחא ס"ל בשעת העיבוד אינו נושר השערה מעיקרו וא"כ על השער כתבי' ולא על העור והתרצן או דמשני לי' דהשער נושר מעיקרו והו"ל נקב אבל הדיו יכול לעבור עליו ואינו נקב או דס"ל ג"כ דאינו נושר אבל מכיון דאי הוה נקב לא הי' פוסל גם השער אינו פוסל:
תוס' ר"ה איכא דמתני ע' רש"א ונ' לתרץ דאדרבא ק' להו לתוס' אמאי לא נקטו במלתי' עור דקדים לכל אלא ש"מ משום דבהדי עור קתני רוטב וקיפה וא"כ ע"כ בבישול מיירי ואיזו בשר שמבשלי' עם עורו הוי אומר זה בשר עוף ועור עוף אין לו שער וא"כ ל"ק אי ס"ד דגם שער הוה שומר למה לא תני שער כיון דמתני' בעוף מיירי דלי' לי' שער אא"כ גם מעצמות אין ראיי' דארוטב וקיפה ג"כ קאי ולעולם כולא במבושל ובעוף וע"כ מקרני' וטלפי' קדייק דקרני' וטלפי' כמו כן אין מבשלי' וע"כ בחי מיירי וגם קרני' וטלפי' היינו בבהמה וא"כ ליתני שער אלא ש"מ שער לא הוה שומר וא"כ כיון דעיקר דיוקא דר"ל מקרני' וטלפי' הו"ל למנקט קרני' וטלפי' ולא עצמות ז"נ ביאור ד' תוס' אלו:

בע"ה בענין נפש פ' הנ"ל

תוס' ד"ה הקפה ע' בחי' ר"ן מ"ש ליישב ועכ"פ מבואר מד' רש"י כאן מ"ש בענין לב דדם שבישלו עובר עליו ולד' תוס' צ"ל דהא דקאמר הש"ס אחשובא אחשבי' ר"ל דבאמת אכילה כ' בדם ובלא הקפה ל"ש בי' אכילה ואף דבעור מ"מ פטור התם התורה מיעטי':
תוס' ד"ה לרבות את השותה והנה בנדה תי' דס"ד חלב מהותך לאו חלב הוא ואמנם כאן לא ניחא להו בהאי תי' ונ' מתרי טעמי חדא דא"כ כיון דחזי' דדם שהקפה בחמה חייב עליו משום דהדר א"כ גם חלב מהותך הרי הדר ול"ל קרא ותו כדעביד הש"ס לקמן צריכותא נימא דאי כ' רחמנא בחלב הו"א משום דחלב הדר:
תוס' ד"ה לחם ונ' דבלא"ה וק' מאי בעי הש"ס בזה הלא ממצה ל"ק מידי א"וו דהש"ס בא ליישב דלא תק' רישא לסיפא מ"ש חמץ דשתיי' כאכילה ומצה לא הוי כאכילה לזה קאמר הא ל"ק דמצה טעמא אחרינא משום דלחם כ' בי':
גמ' הואיל ואשתרי מליקה ואפי' למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת כ' הרשב"א פ' השוחט בעי' נחירה בסימני' מה"ט דאמרי' אשתרי מליקה לכהני' וע"ש בביאור:
גמ' הטמאי' יל"ד למ"ש תוס' פ' כל הבשר בסוגי' דרב מרי בר רחל דעיקר דרשא לא אצטריך כ"א לצירן דלא להוי זיע' בעלמ' א"כ מאי מק' הש"ס ל"ל ואמנ' לתי' בתרא שם בתוס' א"ש:.
גמ' מה התם עד דאיכא כזית ול"ש הכא למימר אהדרי' לאי' קמא כיון דמהתם ילפי' אמרי' דיו וכה"ג ל"ש אהדרי' לאי' קמא:
גמ' שכן טומאתן ע' רש"י ומ"מ הש"ס נקט טומאתן למימר דחמיר מנבילה בתרתי בטומאה ואי'.
טבל וחדש ע' רש"י כוונתו בשלמא אינך דלמא בזיתי' וענבים מיירי משא"כ בחדש דלית' אלא בה' מיני דגן ע"כ בשכר מיירי אמנם הא דבאמת שכר לא מקרי זיע' ע' ברא"ש פ' כיצד מברכין גבי דובשא דתמרי דיש חילוק בין משקי' שסוחטי' מפירות למשקה היוצא ע"י בישול.
תוס' ד"ה היכא דלאו אי' הנה רש"י פי' מ"מ דאהקדש מק' מקו' ראשונה כבר תי' תוס' גופיי' לשיטתיי' לענין כלאי' וכה"ג יש לתרץ לשיטת רש"י לענין הקדש אלא דקו' מחטא חטא מתרומה עדן ק' ונ' דהיינו דווקא לר' דיליף אפי' למיתה מגז"ש להזיד במעילה משא"כ לרבנן דס"ל אינו אלא באזהרה א"כ לשוגג כמשמעות מלת חטאת הוא דילפי' א"כ לענין שתיי' שוב מנ"ל לרבנן ובהא מיושב קו' תוס' לקמן מה לתרומה שהק' לד' רש"י מרבי ולמ"ש ע"כ לרש"י סוגיין כרבנן והנה לא רצה רש"י לפ' דקאי אכלאי' דמ' לי'

כיון דבשעת זריעה עדן ליכא אי' קודם קליטה ושוב הו"ל אי' הבא מאיליו וז"נ ד' רש"י כיון דקאמר קרא פן תוקדש המלאה ותבואת הכרם הרי ידעי' דשתיי' בכלל גם מלאה מני' ילפי':

והנה למ"ש דכוונת רש"י בהקדש בכוונת תוס' בכלאי' דס"ד ליתא לאי' מובן מדוע שביק רש"י במסקנא לקמן גבי וחד מהנך חלב דהרי חמץ ג"כ שייך בי' כרת ואמנם ה"ט דחלב א"נ הוה מהותך מ"מ כיון דהדר לכדמעיקרא מקרי אי' בעין משא"כ בחמץ וא"כ מחלב אין ראיי' לשמעתין דילפי' היכא דליתא לאי' בעיני'.

תוס' ד"ה אלא אי וד' רש"י דמ"מ בחומש לא דמי:

גמ' דון מינה ומינה ע' תו"ח ומ"מ יל"ד מ"מ כיון דלתירוש ויצהר לא אצטריך קרא דשתיי' בכלל אכילה ולשאר משקי' למעוטי כמו כן לא אצטריך קרא דהרי זיע' בעלמא הוא והיקש ל"ל וצ"ל כיון דעיקר היקישא אצטריך למילף ביכורי' מתרומה ס"ד חין היקש למחצה ונילף תרומה לשאר משקין קמ"ל דון מינה ומינה כיון דבבכורי' ל"ש כ"ח בתירוש ויצהר גם בתרומה לא ילפי' טפי

תוס' ד"ה והדר מייתי לה מק' הכא קו' לד' המק' בפסחי' ובפסחי' הק' קו' זו לד' התרצן ובסו"ד הניחו בתימא למה לא ילפי' ממשרת והי' נ' דגם אשאר משקי' הקשו ואמנם מה שהוכיח הרא"ש גבי דובשא דתמרי דדווקא ע"י בישול שייך טעם הפרי ממש ומה"ט אמרי' מיא דסילקא כסילקא א"כ ע"כ קו' תוס' על תירוש ויצהר למה אצטריך כלל רבויא הא ממשרת ידעי':

בע"ה שאר ענינים בעור ורוטב

גמ' באלל דקרא כ"ע ל"פ וטעמא דמאן דס"ל דאלל דמתני' לאו היינו אלל דקרא משום דל"מ לי' דר"י מיירי באלל אחר ורבנן באלל אחר כדאמרי' לר"י כ"ע ל"פ ומה"ט ל"ק ג"כ מהא פיגול באלל לא פיגול במוראה דלא פליגי כ"א באלל דמתני' ומשום דר"י וזה כוונת תוס' ד"ה מרטקא:

רש"י ד"ה והוא שכנסו דגלי דעתי' דמעיקרא כוונת רש"י דמשו"ה אפי' טומאת נבילות מטמא ומ"ש רש"י לקמן דאפי' חישב בתר הכי מתני היינו לענין טומאת אוכלין וכ"כ רש"י לקמן בשמעתין בהדי'

גמ' חרטום עץ בעלמא הוא הנה למ"ש הר"ן בחי' לעיל גבי ה"נ בשדרא דר"ל שהי' פ"א בשדרה א' והיו פ"א שומר זה לזה א"כ להפוסקי' הובאו ביו"ד דניטל החרטום טריפה

כמו לחי העליון להרמ"א כ"כ גם הכא מחיים הוא שומר ומצטרף אף לאחר מיתה וצ"ל דהפוסקי' מפ' הסוגי' לעיל כרש"י.

תוס' ד"ה והוא שכנסו נ' ליישב ד' רש"י דשפיר קאי גם אאכילה דמיירי שנתערב בכדי אכילת פרס ואם כנסו מעיקרו שוב לא בטיל משא"כ אם לא כנסו כל חצי זית בפ"ע בטיל:

שחט בה שני' או רוב שני' כלומר אפי' בשני' אינה מטמאה טומאת נבילות ואפי' ברוב מטמא טומאת אוכלין.

תוס' ד"ה נחרה לולי ד' י"ל בע"א דהנה בשחט בסי' הני בני מעי' דתלי' בהאי סי' כגון מעי' בוושט וריאה ולב וכבד בקנה הו"ל כמנחא בדיקולא ומטמאי' משום אבר מה"ח נמצא דה"ק טומאת אוכלין אין כאן בא' או רוב א' אבל טומאת אבר מה"ח יש כאן במעי' התלוי' באותו סי' וכמ"ש אבל בנחרה אין כאן טומאה של כלום ולהכי נמי נקט א' או רוב א' דאפי' בא' אין כאן טומאת אוכלין ואפי' ברוב א' דווקא טומאת אוכלין אין כאן אבל טומאת אבר מה"ח יש כאן.'

וגמר. נכרי פסולה נ' לפ' דהנה לד' תוס' ריש פ"ק דחולין דהא דשחיטת נכרי פסולה הוא מקרא דוזבחת ואכלת מי שאינו מצווה על וזבחת אי אתה אוכל מזבחו א"כ הי' מקום לומר כשם דאמרי' בעיבוד עורות לס"ת ותפילין דסגי אי עביד בה ישראל מעשה כ"ד שוב אמרי' נכרי אדעתא דישראל עביד וא"כ ס"ד דה"נ ליהני מעשה כ"ד דישראל אפי' גמר הנכרי אח"כ קמ"ל דלא ולד' הרמב"ם דילף פיסול זביחת נכרי מואכלת מזבחו צ"ל דהא גופא קמ"ל תנא דמהתם ילפי' דאי הוה ילפי' מוזבחת באמת הוי סגי בעשה ישראל מעשה כ"ד:

רש"י ד"ה מולחו יפה ת' מ"ש הכ"מ פ"ו מה' שחיטה דר"ל לאומצא ולצלי אבל ד' רש"י לעיל גבי שובר מפרקתה של בהמה מ' דאפי' באומצא צריך מליחה ולכך הוצרך לפ' כאן דר"ל יותר משאר בשר.

גמ' שהה דרס הנה הגרמה כיון דלאו מקום שחיטה הוה וכן אי עיקור היינו עיקור סימני' וודאי דמי לנחירה אבל חלדה ק' למה נקט ואפשר דמ"מ דמי קצת לנחירה משום דשוחט ממטה למעלה.

תוס' ד"ה אבי' אמר מ' להו ד' רש"י דלחומרא דקאמר היינו מספיקא ולי נ' כוונת רש"י דע"כ לחומרא דא"ת אינה מצלת לא ינהגו בה טומא' אוכלין

תוס' ד"ה אי אמרת ועוד דר' ישמעאל ע' רש"א ונ' כוונת תוס' דמתני' דר' ישמעאל ס"ל עור אינו מבטל הוא בין בסכין בין בחי' אלא דבסכין בעי כנוס ובאמת אין חילוק בין מגע למשא היינו הוא בפלטתו חיה דלא בעי כנוס.

תוס' ד"ה ר"ה דאמר כמאן ע' רש"א וג' כוונת תוס' דאי ס"ל להאי מ"ד דאין חילוק בין חיה לסכין ל"ל דנקט מקצת פלטתו חיה ומקצת פלטתו סכין אלא ש"מ דבסכין בטל והכי משום דמקצת פלטתו חיה.

רש"י ד"ה ד"ת עור אדם טהור יל"ד אטו בשר כ' בקרא ונ' כוונת רש"י דבשר וודאי אקרי מת דהרי כל האדם נקרא בשר כדכ' ובשר כי יהי' בו בעורו שחין וכיו"ב ואמנם מד' אדם כי יהיה בעור בשרו ש"מ דעור לאו בשר הוא ומהי"ת נימא.

רש"י ד"ה שטיחין ובמס' נדה גרסי' בלי"ק שטיחין לחמור ונ' דדווקא בלי"ק שייך וגרוס כן דגזרו טומאה אף קודם עיבוד וקודם עיבוד לחמור הוא דחזי משא"כ ללי"ב דדווקא לאחר עיבוד גזרו וכי לחמור שייך עיבוד א"וו שטיחין למטה וכיו"ב וכמ"ש רש"י וכ' רש"י כן משום לי"ב ואמנם עד"ז יפורש ג"כ דאמרי' ללי"ק כ"ש בסיפא ומאי כ"ש דכיון דכולא טומאה דרבנן למה גזרו כלל לאחר עיבוד אלא ש"מ דאדרבא משום דעיקר גזירה משום שטיחין למטה והיינו לאחר עיבוד.

ומ' בנדה שתי' תוס' דהנאת עור אדם מותר מדילפי' לי' מעגלה ערופה והתם מכפרה ילפי' וכפרה ליכא בעור ולמ"ש תוס' בע"א פ' אין מעמידין דמכפרה ילפי' מחיים אי' הנאה אבל לאחר מיתה ילפי' מוערפו שם ליתא להאי תי' אלא דצריך ביאור סוגי' דע"א דמייתי קרא דוערפו שם ומק' בתר הכי והתם מנ"ל וע' בחי' ר"ן שדחה ג"כ תי' שני של תוס' בנדה:

תוס' ד"ה אבל רישא צ"ע דבנדה אבשר אמרי' דמקומו נעשה צלקת ולא אעור וצ"ל צלקת דנקטו תוס' ל"ד אלא דאמרי' שם הבשר מתקשה ונ' כעור ולעולם עור אין גזעו מחליף **ואמנם** כשאני לעצמי הייתי אומר דבמקצת עור כ"ע ל"פ דגזעו מחליף דהרי מודו חכמי' דאם נשתייר בגלודה כסלע דהדר בריא ובכולא עור הוא דפליגי ותליי' בביאור פלוגתת ר"מ וחכמי' בגלודה ע' בנדה שם. גמ' במאי קמפלגי מ"ס האי רכיך נ' דבתחלה וודאי רכיך ובסוף וודאי אשון ופליגי אי בתר תחלה או בתר סוף אזלי':

רש"י ד"ה וקאמר לי' הנה רש"י בא ליישב קו' תוס' דאכתי מאי פשיטא לי' ולזה הכ' רש"י דפשיטא להש"ס דאי הנקה מהני בן שנה לחוד וודאי מהני ול"ש למבעי אי ר"י דווקא הנקה קאמר וכיון דלאו תרתי ס"ל שוב פשיטא דכל חדא מהני:

וע' בחי' ר"ן ורשב"א שכ' דבדעולא באמת לא פשיטא לן וד' צ"ע דאי בדעולא לא ידעי' גם בדר"י לא ידעי'.

תוס' ודע דמ"ש התו"ח דעגל בן שנתו אף שאינו יונק מקרי רך לענין ההוה נקט אבל יותר משנה אף שיונק ל"ש:

תוס', ד"ה עור הראש והנה בפסחי' ולעיל פ' בהמה המקשה הקש' ת"ק לר"ל לנפשי' דס"ל גבי גידין דבתר סוף אזלי' ולזה נ' דר"ל וודאי הוה גריס במתני' ד' ר"ש ולהכי פשיטא לי' דלרבנן בתר בסוף אזלי' אבל מדפליג ר"י עלי' קבעי' מניה במתני' הל' כמאן והכריחו עי"ז למיהדר מהא דגידין כדמסיק הש"ס שם.

תוס' ד"ה למינהו קצת תימא ונ' דבאמת למינהו אצטריך לרבות כל מיני צב שמטמאי' כמו האיה למינה אלא השתח דכ' מיעוטא דאלה אמרי' דלא ממעטי' מלמינהו למטה ולא מרבי' מלמינהו למעלה אבל בלא מיעוטא לא הוה ילפי' מלמינהו כלל.

תוס' ד"ה לגבל ומיהו מה שפי' בערוך וכו' צ"ע מה ק' להו לעולם דאיכא זמן ורוצה להנפש וד' מילין צריך לטרוח ודע דגם לערוך א"ש דלא חשיב עבודה ודלא יחפור דכולו תלתא מיירי במים ואמנם גבל לערוך י"ל ג"כ דרגיל לטבול כלי'.

תוס' ד"ה עולת העוף י"ל כיון דבאמת רק חס הוא דחס רחמנ' על בינוני שלא לחייבו בכבש ולפוטרו בתורי' ואמנם מאחר דבתורי' איכא למיחש דלא אתי למעבד כ"א פלגא חכמי' הי' להם לחייבו בכבש וע' בחי' ר"נ שנתקשה מאי חס שייך בעולת העוף ונ' דחס שלא יבדיל ואתא לצמצם ואמנם רש"י ברישׁ שמעתין דק' לי' כל הני קו' ולכך הקדים דהעיקר הוא דאיכא למיחש שמא יטעה בין פלגא לרובו:

גמ' תנור שנטמא לכאורה חין זה קו' ש"ה בתנור שכבר קיים מצות שבירה ונ' דקו' הש"ס מאחר דהאי מ"ד ס"ל אף דלע"ע העור נקרע אבל משום דאפשר ע"י תפירה לתקן שוב לא חשיבה קריעה א"כ מכ"ש בתנור שהטפילה מקוימתו דלא ליחשוב השבירה שבירה.

גמ' ואימא מדרבנן ע' רש"א ונ' ליישב דבס"ד הוה אמרי' דבהא גופא פליגי ר"מ וחכמי' אי חלים וקאי טמא או לא ול"ק לר"י אבל השתא דמק' לי' לימא חלים וקאי שפיר קאמר רבא ואימא מדרבנן:

תוס', ד"ה הא בתנורא ע' רש"י אמנם מאחר דמוקמי' להך דהתם בצלקי מצלק לק"מ.

רש"י ד"ה מתני לה לדר"י האריך רש"י בזה לתרץ דמעיקרא חרה לר' אושעי' על ר"נ ולבסוף אף הוא בעצמו אמר הכי לזה כ' רש"י דר' אושעי' מעיקרא הוה סבר דגם עולא אריש מתני לה ומשו"ה חרה לו על ר"נ ולמסקנא נודע לו דעולא אסיפא אמרה והסכים גם הוא לד' ר"נ:

תוס' ד"ה אין מאהיל וחוזר ומאהיל ע' תו"ח שהק' דעכ"פ יטמא ל"ל הרי מנושא והוא דנושא ידע' הכל ונ' דאי לא כ' רחמנ' במשא יטמא א"כ הוה דרשי' יטמא דגבי מגע למ"מ וממילא אצטריך נושא והוא דנושא למימרא דבעי' מחובר ושפיר ס"ד דמחובר לגמרי בעי' ומחודד לא הוה ידע' ולכך אצטריך יטמא דמשא למימרא דחלוק משא ממגע דבמגע בעי' מחובר ומשא לא בעי' מחובר ואצטריך נושא והוא דנושא דמרודד מיהת בעי:

ומ"ש התו"ח דמאהיל דמי טפי למגע מלמשא דבמאהיל ומגע א"א להאהיל וליגע בענין א' לא ידעתי מי לא עסקי' במאהיל שנתן השני חצאי זתים זה ע"ג זה ושפיר מאהיל עלי' בב"א.

תוס' ד"ה והכא ה"ט ע' רש"א נ' פי' דבריו דאפי' תחבו בקיסם לית לי' ואין זה ענין לדר' יוחנן:

תוס', ד"ה חר"פ במרודד ע' רש"א ובאמת ל"ק אבר פדא אטו בר פדא כר"י חליבא דעולא סובר דלמא לח סבר כוותיה.

מתני' את שבא לכלל מגע יל"ד ברישא הו"ל למתניי' ונ' דס"ד טעמא דרישא דלח שייך טומאת משא היכא דאינו יכול לישא הטומאה בפ"ע חא"כ נקובה כחוט השערה מחי תהני לן משו"ה תי' המשנה דלאו ה"ט כ"א משא במגע תליי' לגמרי.

גמ' בעי ר' אושעי' חישב לנוקבה נ' דהכי קמבעי' לי' מאחר דמיעט הכ' בנבילה וריבה כל שאפשר ניגע ח"כ גם קולית סתומה אפשר ליגע דהרי בידו לנוקבה א"וו מחוסר נקובה כמחוס' מעשה או דלמא מאחר דאין דרך ליגע בשער הראש והזקן ג"כ הוה מחוסר מעשה אלא דגני דעתי' שחישב לנוקבה וח"כ ברישא לחוד סגי.

רש"י ד"ה סלמנדרא ע' רש"י שלהי חגיגה מה שפי' שם ועכ"פ יל"ד מ"ש שם מין חיה ואמנם יותר ק' מ"ש שם תוס' בשם הערוך כי עכבר היינו סלמנדרא הלח בעכבר נא כ' למינהו וא"כ עכבר גופי' לא מטמא אתמהה ונפני' בת"י פי' על תנשמת סלמנדרא:

תוס' ד"ה דרחמנא אמר וע' רש"י שכ' עד שיפול לגמרי נ' דבא ניישב קו' תוס' והיינו מדשני קרא ולח כ' נגיעה כ"א נפילה ע"כ רמז לן דאמתה דווקח קחי דשייך נפילה דחי בחיה א"כ גוף השרץ או הבהמה לא מטמא ואידך ל"ש בי' כ"ח נגיעה

רש"י ד"ה מוחלפת השיטה כוונתו דלולא הי' הפי' כאן כמו בכל מקום הוה מייתי הש"ס גם לר' יודא.

תוס' ד"ה מוחלפת ע' תיו"ט שם מ"ש ליישב ואמנם בפ"ג שאכלו גבי עד כמה מזמני' קאמר ג"כ ר"י מוחלפת השיטה ומ"מ משנה לא זזה ממקומה ואי משום דאביי פליג הרי בשמעתי' פליגי טובא אמוראי:

רש"י במתני' להאכילן לעכו"ם ע' תיו"ט ולכאורה בעכו"ם לרוב הפוסקי' שרי אבר המדולדל אלא דרש"י לא ס"ל הכי בשמעתי' ואדרבא מ' מדבריו דאפי' דאוריי' אסור וצ"ע

תוס ד"ה ר' יודא ע' רש"א ואמנם תוס' כ' כן רק לר' יודא דלא נימא דחולק אדלעיל אבל סוגי דידן דלא מחלק בין מעורה לצמקה לית לי' דר' יודא.

רש"י ד"ה חלב שחוטה בכפרי' עשירי' אוכלי' נ' כוונתו ע"י טיגון ולא בפ"ע:

הדרן עלך פ' העור והרוטב: ונתחיל לבאר פ' הזרוע והלחיים בעזר צור עולמים טוב ומטיב: בעזר זוכר יצוריו ברחמים לחיים

הזרוע והלחיים והקיבה ארז"ל דורשי רשומות אומרי' הזרוע כנגד ויקח רומח והלחיים כנגד ויעמוד ויפלל והקיבה כנגד והאשה אל קבתה נ' הענין כי הנה אמרו ז"ל נסים הרבה נעשו לו לפנחס שלא הרגו לזמרי וע' ת"י בן עוזיאל סוף פ' בלק ואמנם זה שסמך פנחס עצמו על הנס היינו משום שהי' יודע עד היכן כח טבעו מגיע ואחרי שידע כי כאיש גבורתו סמך עצמו מה שלא ישלים הטבע ישלים הש"י ע"י נס נמצינו למידן ממעשה פנחס שאם ירצה אדם לסמוך על נס ידע בבירור אשר כח טבעו מוכן להחל המלאכה ויהי' בטחונו בד' שיעמוד לו לעזר בעת שיחסר הטבע וע"ז רמזה תורה בענין הזרוע והלחיים והקיבה כי עיקר סמיכת פנחס הי' על אשר ידע כי זרועו יושיע לו ואח"כ הלחיים התפלל לה' שיעשה לו נס וזה מרומז בקיבה שהי' עיחר הים:

רש"י במתני' ד"ה בארץ ובחו"ל ונ' כוונת רש"י דהמק' לקמן לא ידע דר' אלעאי גם בזרוע פליג וק' לי' לרש"י אמאי לא דייק ממתני' דהכא ולזה כ' רש"י דמתני' לא מצי לדייק דמשום בחולין וכו' נקט דע"כ הא דקתני בפני הבית משו"ה תני לה:

תוס' ד"ה לקוח נ' דטריפה ל"ד נקטו דמה ענין מתנות לטריפ':

רש"י ד"ה קמעייל חולין רצה ליישב מביכורי' דאף דאין א' מהם לגבוה מ"מ צריך בהם לקחיי' והו"ל קצת צורך גבוה:

תוס' ד"ה אי אגואי ע' רשב"א מ"ש ליישב ע"ד הרמב"ם לכוין דבריו לד' התוס' אמנם הרמב"ם נקט ג"כ בשר שחוטה ובזה ל"ש ד' התוס' וצ"ע:

גמ' המזיק או שאכלן י"ל דלהכי נקט מזיק דהנה עיקר הדרשא מזה וס"ד דבא למעט באוכל חומש אבל קרן לחוד מיחייב אבל מזיק גם בתרומה פטור מחומש וממילא ידעי' דלגמרי פטור:

תוס', ד"ה הו"ל ממון וכו' לכאורה הו"מ למימר דזה אצטריך לפוטרו אפי' מדיני שמים אמנם ל' ממון שאין לו תובעין מ' בדיני אדם דווקא אבל בדיני שמים חייב לכך כ' תוס' דאצטריך זה לכדלקמן.

גמ' וכדרשב"נ ואין להק' כיון דכ' משפט למה אצטריך קרא דלמען יחזקו לא ק' דממשפט לא ידעי' כ"א שהדיינין ידונו למו לחלוק אבל לא ידעי' האיך ידונו ואצטריך למען יחזקו שידונו שיתנו לכהן חבר:

רש"י דאתא לידי' בטבליי' ל"א שמסר לו הטבל לזכות וכו' הנה לעיל לא הביא רש"י ל"ח זה משום דל"ש כה"ג זכה מן ההפקר ויק' תו מ"ש חזה ושוק דלא זכה אבל א"כ מאי דחיק לי' לרש"י לפ' כאן ל"א ונ' דק' לי' לרש"י ל"ל תרי קראי זה בזרוע וירימו בתרומה א"וו אי הוה כ' ירימו לחוד לא הוה ממעטי' כ"א היכא דזכה לו בטבלו אבל דזוכה גם מן ההפקר לא הוה ידעי' ואצטריך זה בזרוע למעט אפי' כה"ג ואי לא כ' כ"א זה הייתי אומר דהאי זה ממעט כל מתנות כהונה ואפי' תרומה לזה אצטריך שוב ירימו לשאר קדשי גבול וממילא לא ממעטי' מזה כ"א חזה ושוק לא זולת. גמ' מכור לי בני מעי' נ' דהמק' הוה מדמה מכירה לאכילה והיינו דקפריך ומשני לי' דל"ד דאיתנהו בעינייי'

גמ' ההוא ליואה סמך ענין זה לכאן דההוא ליואה שמע להא דר"ח דמזיק מח"כ פטור ואהא סמך למחטף ואמנם אפי' הא דמזיק פטור ה"ד כ"ז שלא זכה בהן כהן ואמנם איהו חטף מהתינוקות שהיו מוליכין לכהן כמ"ש רש"י ואף דתינוקות הייני מ"מ כבר זכה כהן במתנות אלו משעה שצוו בעליה' להוליכן לו.

גמ' לא מכהן לכהן נ' דר"ל אפי' מכהן ע"ה שאין נותנין לו מת"כ לכהן חבר דנהי דאין נותנין לע"ה מ"מ אין מוציאין מידו ולא מלוי ללוי הנה בס"ד דיוקא אתא לאשמועי' הא מלוי לכהן מוציאין ובמסקנא דקאי אראשית הגז קמ"ל דלא ילפי' ראשית הגז מזרוע:

רש"י ד"ה הא מלוי לכהן ואמאי מוציאין אפשר דהו"מ לפ' דנ"מ בלוי לכהן אי תקפו כהן אין מוציאין מידו משא"כ במכהן לכהן אפי' תקפו מוציאין אא"כ לא א"ש ל' מוציאין וזה כוונת רש"י.

גמ'. כגון זרוע ומאי ניהו מעשר ראשון נ' דבא תנא לאפוקי מר"מ דאמר מעשר ראשון אסור לזרים.

גמ' מנחת כהנת נאכלת וא"ל הרי בת כהן אוכלת בתרומה ואעפי"כ מנחתה נאכלת התם משום כל טהור בביתך יאכל אותו ולא משום כהן ואפי' כהנת וא"כ ל"ק ממנחה משא"כ הכא דס"ל אפי' כהנת שפיר מק':

גמ' מיעוט אחר מיעוט חולי ל"מ דלתנא דבי ר"י אפי' ראשית הגז אין ניתן לכהנת חבל לראב"י דווקא מתנות מיעט קרא אבל בראשית הגז כהן ואפי' כהנת:
רש"י מאי חייבו וכי' בא ליישב קו' תוס' שהגיהו מאי נוהגין לזה כ' דלא ר"נ מאי חייב דקתני כ"א דמחייבי רבנן.
רש"י ד"ה חלבו אסור ולחומרא כוונת רש"י דאף ר"א מודה דהרי מס' לי' אי חוששין לזרע אב ולק"מ קו' התו"ח על רש"י.
תוס' ד"ה חלבו אסור ע' תו"ח אמנם במתני' התם לא תנן דמו גידו אסור וע"כ דהך דהכא בריי' היא וכ"ת למה באמת לא מק' הש"ס ממתני' ה"ט דבמתני' תנן בחלב ואין חייבין עליו כרת א"כ ע"כ מס' לי' לתנא אי בהמה אי חיה וממילת ידעי' דחייב דקאמר בחצי מתנות וכ"ת א"כ אמאי פליגי רבנן עלי' דר"א כיון דמס' הו"ל למימר המע"ה י"ל דרבנן כסומכוס ס"ל דממון המוטל בס' חולקין אבל בבריי' דלא קתני ואין חייבין עליו כרת א"כ מ' דלא מס' לי' לתנא והו"ל למתני בהדי' חייב בחצי מתנות דלא נטעי.
ע' בר"ן שכ' ע"ד הרמב"ם ובפ' או"ב ל"מ הכי מ"ש הכ"מ לפ' ד' הר"ן ודחה ד' הר"ן לפי פירושו אבל באמת נ' דהר"ן רמז בזה לבריי' פ' או"ב דתניא איזהו כוי וכו' מ' מאן דס"ל זה הבא מן העז ור"א ברי' מ' דפליגי אהדדי והאיך פסק הרמב"ם כתרווייהו.
אם שור מת"ל ע' בר"ן דלכ"ע חד אצטריך לבא מן עז ורחל ובזה מסולק כדפריך הש"ס אר"א ורבנן הא מנ"ל ומאי קו' הא תרי אם כתיבי אלא ש"מ חד אצטריך לכ"ע לבא מעז ורחל וע' עוד בר"ן שכ' דרבנן דרשי ג"כ ל' זובחי ל' רבים דר"ל הדין עם הזובח ור"א זבח זובחי לא דריש ואפשר דה"א הזבח קדרשי רבנן ור"א ה"א לא דריש:
רש"י ד"ה בזמן שא' שוחט יל"ד לאיזו ענין בא רש"י דווקא בסיפא להסביר למה אין בבכור נוהג מתנות ותו הך סיפא מאי קמ"ל דאין פוטרין לו אלא א' תרוויי' פשיטא ונ' דנ"מ בין סיפא לרישא דברישא ע"כ מיירי שנתערבו מחיים מדשחטו אותן מאה וא"כ ב"ח חשיבי ולא בטלו ופשיטא דיש כאן בכור דפטור ממתנות אבל בסיפא דמיירי בא' שוחט את כולן ולאחר שחיטה למאן דאי' לי' בהמה שלימה און בה דין ראויה להתכבד ושייך ביטול וא"כ נימא דהבכור בטל ויש כאן רק חיוב מתנות ואמנם הוא יכול לטעון על א' מהם זה הבכור ואני אוכל אותו בקדושת בכור ואין קדושה חלה על קדושה ואמנם מאי קדושה שייך במתנות
ואפשר ע"ד שכ' הרמב"ן בחומש דענין זרוע ולחיים דזרוע ראשית האברי' לחיי' ראשית הגוף קיבה ראשי' המעים וזה ענין הקדושה אמנם מה צריך רש"י לזה הרי מצבי ואיל כ' רש"י ר"פ ילפי' דפסולי מוקדשין פטורין ממתנות ואולי דבכור אפי' לאחר שהומם

כיון דאינו נמכר באיטלז ואינו נשקל בליטרא ע"כ אינו דומה לצבי ואיל ולכך צריך דרשא אחרת:

תוס' ד"ה וצריך לרשום לכאורה לפי' הרמב"ם דר"ל שצריך לחלוק שיגיעו המתנות ליד הכהן או הנכרי ל"ק קו' תוס' אמנם מל' הרמב"ם שכ' דאם לא ירשום לא ידעו שהנכרי שותף מ' שאם ידעו שהיא שותף פטור וא"כ צריך שוב לתי' תוס'.

רש"י ד"ה וליתני כהן ונכרי דהא לא איקרי עם נ' כוונת רש"י דלכאורה מאי מק' הש"ס דלמא אם שחטה לצורך ישראל אף שהבהמה של נכרי ולזה צריך למתני לנכרי ולכהן וע"ז כ' רש"י כיון דטעמא משום דלא מיקרו עם א"כ אפי' לצורך ישראל פטור:

גמ' ולא מאת הכהנים יל"ד דלמא רק נכרי' אתא למעוטי וכהני' מנ"ל ונ' דכיון דכ' בתר. הכי מאת זובחי הזבח וגוים לאו בני זביחה א"כ העם על זובחי הזבח קאי ור"ל זובחי הזבח הנקראי' עם וא"כ למעוטי כהני' אתא.

תוס' ד"ה מאת זובחי הזבח הנה הקו' מב' ג' שבתות יישב רש"י לקמן דכ"ז שלא נתפרסם לית לי' דין טבח אמנם התו"ח הק' דל' המשתתף עמהם מ' שהכהן הוא הטבח ואעפי"כ פטור ואמנם בש"ס לקמן מסיק בהדי' דהטבח ישראל והכהן רק השותף עיי"ש.

גמ' מפיקנא לך רב טבלא וק' הא חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר ונ' דאתרי' דר"נ הוה ולא הי' רשות לרב טבלא להורות כלל ורק דרך עצה טובה קמ"ל רב טבלא.

רש"י ד"ה דלא מפריש מתנתא כ' רש"י לכהן אחר ר"ל דלא סגי כמו בתרומה שהכהן מפריש ומניח לעצמו דהתם משום טבל הוא משא"כ הכא דלא טביל וכ"ת למה באמת שני מתנות מתרומה ונ' דאכילת תרומה מקרי עבודה ולא גרע ממה דאמרי' ובא בכל אות נפשו ושרת שהכהן מקריב קרבנותיו וא"כ הוא קודם משא"כ במתנות.

רש"י ד"ה דר"א פ' רש"י פ' כל הבשר ופ' הכותב שפי' דקאי אמלקות:

וכ' רש"י דהני אין בהם חסרון כיס וק' דבפ' כל הבשר מייתי לה ג"כ אכיבוד אב והתם וודאי איכא חסרון כיס ואפשר למאי דקיי"ל מכבדו משל אב אין בה חסרון כיס מקרי.

תוס' ד"ה ואין נאכלות אלא צלי הנה הרמב"ם בה' ביכורי' נ' מדבריו דס"ל במתנות דווקא קפיד קרא ואמנם תוס' דחו דבריו דהרי מקרא א' ילפי' הכל:

רש"י ד"ה אין לו חלק בכהונה הוצרך לפ' כן דאל"כ ל"פ הש"ת מידי ואמנם הש"ס דמק' דייק לי' מקרא דילפי' מני' לו תהי' שוק למנה ומ"מ מהי"ת למדרש קרא הכי ונ' דבאמת מי שאינו מודה בעבודה אינו ראוי להקרבה וז"ש המקריב כלומר הכשר להקריב:

גמ' ולא הוא אי בטווי' מידב דייב ו' דה"ד למסקנא דקיי"ל גם באנחי' אגומרא מישב שייב אמנם מאן דאמר בשמעתין ס"ל כמ"ד מיצמת צמית ושפיר קאמר:

גמ' הוה חטיפנא נ' דווקא מתנות משום דשווין מועט ונ' דלשם מצוה הוא עושה משום הכי הוה קחטיף ואמנם מה שהק' הר"ן הרי הטו"ה לבעלי' והאיך חטף נ' דהא גופא דטו"ה לבעלי' מנותן הוא דילפי' ואכתי לא נחית להך דרשא:

גמ' כאילו זורק אבן למרקולס כלומר התם הרואה אומר כי הוא מבזה לע"א ואדרבא הוא עובדה וה"נ בשונה לתלמיד שאינו הגון כסבור מצוה קעביד ואדרבא הוא חכם להרע.

רש"י ד"ה איז אמונה בגוי' בא ליישב א"כ האיך מניח לו לישב אכספתא ולזה כ' רש"י דאין ליהמני' אבל מאחר שהוא שותף נאמן לו ומ"מ מה"ט נאיד הש"ס מהאי תי' ומשני דמפעא פעי ולעולם דיתיב אמסחתא אבל אכספתא לא מהימן לי' ומיושב קו' התו"ח עיי"ש :

תוס' ד"ה עורות קדשי' ב' מה שכ' ק' קלים ר"ל בכור דשאר ק' קלים העורות לבעלים:

תוס' ד"ה חוץ שיורא הנה לתי' קמא של תוס' הו"מ הש"ס לקמן לשוויי הא דאמרי' המתנות שלו כגון דלא אתני בהדי' ואם לא יתן לו יהא המקח בטל ואמנם עיקר קו' תוס' משום דמ' להו כרש"י דסוגיא מי רי שאמר בפי' ע"מ שתתני אמנם לולא ד' רש"י הייתי אומר דע"מ שתתני תנאו קיים והכא מיירי שאמר רק ע"מ שהמתנות שלי ומה"ט מק' הש"ס בס"ד חוץ אע"מ דמ' לי' מכדי ע"כ תנא לישנא קטיעא נקט ודלמא ע"מ לאו דווקא כ"א ר"ל חוץ:

ועד"ז י"ל גם למסקנא דמ"ד שיורא קסבר כיון דע"כ לישנא קטיעא נקט אף אני אומר דע"מ לאו דווקא ואידך סבר ע"מ דווקא ותתני הוא דחסר בלישני':

מתני' גוי שנתגייר י"ל דרישא קמ"ל אף דצוה לטבח לשחוט פרתו אחר גירות והוא שחטו קודם גירות אעפי"כ בתר שחיטה אזלי' ופטור וסיפא מיירי שצוה לשחוט קודם גירות כדי לפטור ממתנו' ושחט הטבח אחר גירות חייב:

תוס' ד"ה חורי הנמלי' מה שהק' התו"ח דלד' תוס' מאי משני הש"ס אל תקניטיני בל' יחיד אני שונה אותה אכתי ק' דרבנן אדרבנן נ' דל"ק דר"מ אדר"מ הוא דהוה סתירה אבל רבנן דלמא הנך רבנן אחריני נינהו :

כ' התו"ח דלד' הירושלמי הובא ברמב"ם ור"ש משנה שם בפיאה לא מוכח מדרבנן מידי וק' הרי מעליוני' עכ"פ איכא למידק דהרי מ"מ העליונות ספיקא נינהו אלא דגם בתוס' יל"ד למה לא דייקי מעליוני' ואולי דלמא סברי רבנן אזלינ' בתר מצוי ומצוי יותר שגררו הנמלים מהלקט מדנימא מן הקמה לקטו וגררו:

וכ' תוס' לעיל ד"ה וכשיחזור דמכאן מוכח דל"ש לי' לש"ס בין מתנות ללקט והטעם נ' דכיון דנחלה אין לו בקרב אחיו אין עני גדול הימנו:

רש"י, ד"ה ס' אי' ביאר רש"י כאן וכן לקמן דדווקא באי' דאי' בהו מיתה או פטר חמור דאי' בי' אי' הנאה כמ"ש רש"י לקמן לא זולת וכ' כן רש"י ליישב קו' תוס' ד"ה מתנות דלמ"ד מתנות טבלי לפלוג ג"כ במתנות אמנם א"נטבלי מתנות מ"מ לית בהו עון מיתה כחלה ולא קחשיב והא דלא משני הש"ס חלה הוה דשיל"מ דבידו להפריש ולהניחה לעצמו מ"מ כיון דדמי חלה בזול והו"ל פסידא לא מקרי דשיל"מ:

רש"י ד"ה קרבן אשתו צריך להסביר כגון שילדה בתוך המים בשעה שטבלה ולא ידעי אם לא כבר יצא רובו קודם שטבלה.

ובכור בהמה טמאה יישב רש"י רישא לסיפא ברישא לענין אי' לחיובא ובסיפא לפטורא לענין ממונא:

גמ' לא סגי דלא מפריש לה וצריך להוסיף וחייב לשמרה או משום משיב אבידה או משום דכ' משמרת תרומותי:

גמ' ואלא תעזוב יתירא ל"ל נ' דאי לאו דמסקי' נתינה כתיבא בי' הו"א דתעזוב מל' עזוב תעזוב משא"כ השתא דנתינה כ' בי' ק' ל"ל :

גמ' והכ' ונתן ע' תו"ח דמק' אפי' נתנו לו צריך לאמנועי כדלעיל ונ' דהתם שפיר ימנע הכהן דמ"מ הטבח יתן מתנות דהוה מצוה דרמי' עלי, משא"כ הכא נתיירא רב אמי אם לא יטול הוא לא יתנו לאחרי' ג"כ ולהכי לא מק' הש"ס כ"א והא כ' ונתן ונ' דרב אמי לעניי' הגוני' זכה בו ע"ד משכיל אל דל:

רישא ד"ה פיקה כיון דגם הלשון בכלל לחי הא דנקט לעיל דווקא חוטין שבלחי משום דחוטי הלשון בנקל להסירן:

גמ' דורשי חמורות צ"ל דע"כ גם אינהו דרשי ה' דאל"ה צמר שבראשי כבשי' מנ"ל אלא ה' דהזרוע צריכי למדרש שלא ימלונ, את הזרוע:

הדרן עלך פ' הזרוע והלחיים: ונתחיל לבאר פ' ראשית הגז נוהג בארץ בעזר עור גוזר לחיים: בעזר צור קנינו מלאה שמים וארץ:

תוס' ד"ה ראשית דלא תימא ל' ראשית דווקא כ"כ רש"י:

גמ' טעמא דכ' רחמנא יל"ד מעיקרא מק' במוקדשין מ"ט לא ולבסוף מק' אפכא ונ' דמ' לי' למק' דע"כ שייך גוונא דיהא נוהג במוקדשין דאל"ה ל"ל לתנא לאשמועי' כלל דאינו נוהג כיון דלא משכחת לה וע"ז מק' כיון דמשכחת לה מ"ט באמת לא נוהג ובתר דמשני לי' מק' היכן הוא גוונא דיהא שייך במוקדשין:

תוס' ד"ה ליפלוג לכאורה עדיפא הו"מ להק' דהרי דאוריי' אפי' לכתחלה שרי וא"כ קרא למאי אתא ובעיקר קו' י"ל דה"ק כיון דאם יפדה צריך לתתו לכהן ממילא לא יפדה אינש וממילא יבא ליד כהן שיפדה בפרוטה מיהת וכמ"ש תוס':

רש"י ד"ה פשטה קדושה בכולא פשט דבריו מ' דהשתא הדרי' ממה דשני' כחשא והוה מתורץ בזה קו' הר"י קורקוס על הרמב"ם למה לא הביא הרמב"ם שנוי' דכחשא דגם הרמב"ם ס"ל דהדר בי' הש"ס אא"כ הו"ל להש"ס למימר אלא ולזה נ' דכוונת רש"י הכי דהוא אתני כל מה שיתוסף שבח בבהמה לא יהא להקדש אמנם כ"ז בקדשי בד"ה שייך לאתנויי. משא"כ בקדשי מזבח כיון דבהמה קדשה קדושת הגוף מאי תנאי שייך בזה:

תוס' ד"ה לא נכתוב ונ' דר' אלעאי לטעמי' דס"ל ראשי' הגז לגמרי אתקש לראשית דגן דתרוויי' בחו"ל לא נהגו וא"כ שפיר ק' קו' תוס' ולכך פליג אדרבנן משא"כ לרבנן דס"ל דראשי' הגז נוהג בין בארץ בין בחו"ל ואיצטרך ראשית דלא נדמה לגמרי ראשית הגז לתרומה ול"ק קו' תוס':

רש"י ד"ה ואיבע"א הנה לכאורה קו' רש"י רק ללי"ב ולמאן דדריש ולא דיגון עכו"ם וודאי ל"ק דטפי מ' קרא דדגנך ולא דיגון עכו"ם מדנדרוש ולא שותפות אמנם ללי"ב דדריש ולא דיגון נכרי הוא דק' לרש"י אמנם יק' הלא מסתבר טפי למעט דגן נכרי מדנמעט תרתי שותפות נכרי וגם דגן נכרי דאי דגן נכרי חייב אין שייך למפטר שותפות נכרי טפי משותפות ישראל וצ"ל דקו' רש"י דמ"מ ל' דגנך נופל ל' על ל' צאנך ולמה לא נמעט מדגנך כמו כן שותפות כמו מצאנך וזה אפשר טעמא דר' אלעאי דדריש מדגנך שותפות ולא דרש דגן גוי דהו"ל רק חדא משא"כ שותפות דאיכא תרתי אלא משום דמ' לי' דומיא דצאנך:

וע' רש"א שהק' אד' רש"י לרבי דס"ל אין ברירה למה לא יהא חלקו של גוי חייב מיהת חציו אם מכרו לישראל ונ' ד'

רש"י דאין ברירה מטעם ספק הוא דהוה ובשלמא חלקו של ישראל חייב מס' אבל לחייב מס' חלקו של גוי אין לנו דדלמא באמת הוה חלקו המגיעו:

תוס' ד"ה ואיבע"א לכאורה ד' רש"י בנויין על מה דכ' רחמנא צאנך וכיון שיש לגוי חלק בצאן ממילא לא מקרי צאנך אבל אי הוה כ' רחמנא גז לחוד לא היה מקום כלל לחלק בין גז לדגן דתרוויי' בני חלוקה נינהו:

גמ' כדי עריסותיכם והא דילפי' מעריסותיכם גלגול גוי פוטר תרי עריסותיכם כתיבי.

תוס' ד"ה ביתך ובמנחות תי' קושי' ואולי י"ל דלקולא ולחומרא לחומרא מקשי' וכיון דמצי' מוקמי לקרא למקום קביעת המזוזה מנ"ל למילף מני' לקולא למעוטי שותפות.

רש"י ד"ה הדין עם הטבח בסו"ד אורחא דקרא וכ"ת א"כ ליכא למילף מידי מהאי קרא לא היא אי לאו דאצטריך קרא להדין עם הטבח לא הוה כ' רחמנא משום אורחא מידי אבל מאחר דאיצטרך מיהת למכתב מאת זובח אורחא דקרא למכתב זובחי.

רש"י ד"ה ארצך ויש להביא ראי' לד' רש"י מקרא דפ' בהעלתך מכי תבואו מלחמה בארצכם והתם ע"כ לאו דווקא:

אלא ארצך ל"ל הק' חי' ר"ן אמאי לא קאמר למעוטי שותפו' גוי ונ' דבאמת ביכורי' אקרי תרומה דדרשי' ותרומת ידך אלו הביכורי' אמנם אא"ב דביכורי' אפי' שותפות ישראל פטרה תורה א"כ אפקעה רחמנא לגמרי מדין תרומה משא"כ אי שותפות ישראל ג"כ חייב מהי"ת נימא דארצך למעוטי שותפות גוי ולאפקעינהו לביכורי' מדין תרומה:

גמ' אלא גגיך למאי אתא לכאורה ק' הרי בהאי קרא כ' ולא תשים דמים ומזה ילפי' סולם רעוע וכיו"ב והיכא ממעטי' כ"ז מלגגיך ונ' דהנה רש"י פי' שם כי יפול הנופל ראוי הוא ליפול אלא שמגלגלין זכות ע"י זכאי וחוב ע"י חייב וזה ל"ש כ"א ביחוד אבל בב"כ וב"מ דרבי' לא שייך זה:

רש"י ד"ה ליתנהו להני כללי ע' תו"ח שנחלק על רש"י וכ' דכיון דדרשי' בקרכם דכולהו ישראל א"וו עיקר הסמיכה אראשי' הגז דדרשי' צאנך ולא שותפות ש"מ דס"ל השתא דמראשי' הגז ילפי' ליתנהו להני כללי.

רש"י ד"ה אי מה תרומה ע' רש"א הנה מה שהביא ראי' מד' רבא אין ראיי' דרבא ע"כ לא נקט מתנות דהרי ס"ל דבמתנות מודה ר' אלעאי כדאמר לעיל.

תוס' ד"ה אי מה תרומה י"ל דאליבא דר' דס"ל הזיד במעילה במיתה חטא חטא מתרומה א"כ מצינו דהנאה חשיבא כאכילה לדידי' מק' הש"ס אבל לרבנן באמת ל"ק.

גמ' לילף נתינה מתרומה אין לומר דקו' הש"ס לקולא ולחומרא מקשי' ונימא טפי דנוהג בטריפות לא כי דלמא הא הוה קולא טפי דנוהג בחו"ל אלא קו' הש"ס דמתרומה ילפי' תתן מתתן ואולי במתנות כ' ונתן ומסתבר טפי תתן מתתן.

גמ'. והתם מנ"ל לכאורה כיון דאין טריפות בקדשי' כשר מהי"ת נימא דמעשר נוהג בטריפה ונ' משום דאתקש לבכור ובכור דמרחם קדיש אפי' טריפה.

תוס' ד"ה שכן יתום י"ל דהש"ס קאי למ"ד בקדשי' דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש ויתום במעשר תחת תחת ילפי' וכ' תוס' דלא הוה גז"ש ממש וא"כ אין ללמוד ממנו ראשית הגז ואולי יש לכוין זה בד' תוס' שכ' הו"מ למימר נמי צאנך מצאנך וכ' רש"א דהכל דבור א' וע"ד שכ' א"ש דגם תוס' נחתו לחלק במ"ש אא"כ צ"ל דלא הוה

כ"א היקש משום דהכא צאנך ובמעשר צאן כ' וא"כ אדרבא נילף מבכור דכ' ג"כ צאנך ומצי' למילף בגז"ש.
תוס' ד"ה לפני י"ל כוונת רש"י ע"ד שכ' הטו"ז בכמה מקומות דמה דכ' בהדי' בתורה לא מצו חכמי' לעקור לגמרי וה"ט דלא בטלו בכור דהרי במצרים ג"כ נהג וא"כ הו"ל כ' בהדי' בתורה דנוהג בחו"ל אבל מעשר דלא כ' בהדי' דנוהג שלא בפני הבית יוכלו חכמי' לבטל וזה כוונת הש"ס דבכור לא יוכלו לבטל ומעשר יוכלו לבטל.
גמ' פשוט מפשוט עדיף לי' ונ' דה"ט דלא פסק הרמב"ם כר"ש משום דהאי שינויא שינויא דחיקא הוה.
גמ' ב"ה מ"ט יל"ד הרי ס' ממונא לקולא ומנ"ל לחייבו בפחות ונ' דהכל מודים דגם שתי צאן מקרי אלא דב"ש הוצרכו קרא שתי צאן למסקנא ומשום דכ' וחמש צאן אבל כ"ז דליכא קרא דחמש צאן סתמא דמלתא תרתי נמי אקרי צאן.
גמ' דכ' וארבע צאן יל"ד מנ"ל שוב למילף מהכא בשלמא למ"ד חמש מעשויית ילפי' משא"כ ארבע ונ' דהו"ל למכתב וארבע תחת השה ואנא ידענא דר"ל וארבע צאן אלא ש"מ למדרש צאן מיקרי ארבע.
רש"י ד"ה ד' תורה נ' כוונת רש"י מאחר דשני' מפי הש"י מאי אולמא דהא מהא לזה כ' רש"י דתור' דלדורו' ניתנה ילפי' מינה עכ"פ לדורות משא"כ ד' קבלה דפעמי' ניתנו לפי שעה מנ"ל למילף מיני' מול ד' תורה.
רש"י במתני' דהנותן לעצמו וכו' א' מס' נ' כוונת רש"י דמאחר דעצה טובה קמ"ל מסתבר טפי כמ"ד א' מס' משא"כ לר' ינאי דבין הכל נותן לו ה' סלעים ולמה זה עוד ניתן לו עצה שיקנה מהרע ליתן לו.
תוס' ד"ה עד שצבעו י"ל דאי לאו דאשמועי' ר"ח גם במתנות ס"ד במתנות דכי משפט גרע מראשי' הגז קמ"ל ר"ח דמשפט לדרשא אחרינא אתא ולכאורה יע"ל ע"ד שכ' הרא"ש ס"פ דמתנות כמאן דמפרשן דמי משא"כ ראשי' הגז וא"כ שוב אין ללמוד אלא דל' דמתני' לא הספיק ליתנו לו מ' שכבר הפריש
רש"י ד"ה ויעמוד על ה' סלעי' סו"ד ונפטרות כל הגיזות פי' לדבריו כר' ינאי ונ' כוונתו דבריי' זו מ' טפי אליבא דר' ינאי דשפיר אמרי' דצריך הכרע משא"כ לרב ושמואל דנ"מ בה' סלעי' שיתן לכל כהן ומה לנו אם ניתן הכרע או לא מה שיוסיף לזה יפחות לזה.
גמ'. מה"מ אך דתנן שנא' תתן לו די בשוה פרוטה דמקרי נתינה אבל כדי לעשות בגד קטן מנ"ל.

רש"י ד"ה כיפה של צמר ע' תו"ח ונ' דהרמב"ם הי' מפ' כפי' רש"י וק' לי' קו' התו"ח ממה דאמרי' שערו הי' נ' בין ציץ למצנפת ולכך דחה לה מהל' וכן רש"י והרמב"ן בפ' תצוה ופקודי לא הזכירו בריי' זאת:

גמ' שם אבנט בעולם ונ' דהרמב' מטעם זה השמיט לדריב"ל דס"ל ריב"ל הוא דס"ל כמ"ד אבנטו של כ"ג לא זה אבנטו של כהן הדיוט ואתא דרשת ריב"ל כפשוטו אבל למאי דקיי"ל אבנטו של כ"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט וצ"ל שם אבנט בעולם תי' זה דחוק והשמיטו הרמב"ם:

הדרן עלך פ' ראשית הגז נוהג.:

ונתחיל לבאר פ' שילוח הקן בעזרת עדת יעקב כצאן יוסף נוהג : בעזר כנשר בחמלתו יעיר קן.

רש"י ר' אבין בסו"ד כוונת רש"י דבעלמא היכא דפליגי תרי מ"ד אמרי' חד אמר משום דלא ליתי למירמי גברא אגברא משא"כ הכא דלא נ"מ לדינא כלום ובשלמא אי לפחות בסיפא הוו פליגי שפיר נ"מ לענין אי וולדות קדשי' בהוויי' קדושי' אבל מאחר דהתם תרוויי' מודו א"כ מאי נ"מ משמא דגברי לזה כ' רש"י דמ"מ צ"ל דבר בשם אומרו

רש"י ד"ה לאפוקי מר' אלעאי ע' רשב"א מ"ש ליישב לפי גירסתינו לעיל ואמנם גם ד' הרשב"א אינם עולין להל' לדידן דקיי"ל גם במתנות כר' אלעאי ונ' דהנה באמת רבנן הוו ילפי מתנות נתינה נתינה מתרומה דלא לינהוג בחו"ל אלא משום דבראשית הגז ראשית הפסיק הענין וא"כ ראשית הגז לא ילפי' מתרומה ונוהג אף בחו"ל ושוב ילפי' לחומרא מתנות מראשית הגז וכיון דעיקר פלוגתא דרבנן אר' אלעאי בראשית הגז הוה נקט הש"ס למלתי' בראשי' הגז להורות על זה.

רש"י ד"ה וכל היכא דתנא שור הפסיק הענין ע' תו"ח וק"ל על דבריו כיון דעיקר מחוסר זמן בקדשי' כ' מהי"ת נימא דעשה דקרבן דוחה לאו דמחוסר זמן דאו"ב:

רש"י ד"ה פטור מלשלח סו"ד והכי דריש קרא וכו' ובזה נסתלק לי מאי דיק' דאמרי' לעיל בסוגי' דכל שתעבתי שילוח הקן ליתסר לא אמרה תורה שלח לתקלה וק' להפוסקי' דמבטל אי' לכתחילה לאו דאוריי' מאי שלח לתקלה איכא ואמנם כיון דדרשי' בשמעתין דאת שאינו ראוי לשלח לא תשלחנו הרי חזי' דהקפידה תורה שלא לשלח לתקלה.

רש"י ד"ה מי מחייבי אפי' כשהוא חולין נ' כוונת רש"י דלכאור' לא מק' הש"ס מידי דסיפא מפ' לרישא מ"ט אינו נוהג במוקדשין משום דהוה מזומן ואמנם כיון דבחולין ג"כ כה"ג פטור שפיר מק' הש"ס וז"ש רש"י דגם בחולין לא מחייבי:

גמ' שחטה ואח"כ הקדישה חייב לכסות יל"ד פשיטא וב' דמיירי שבתחלת השחיטה לא יצא דם ובסוף שחיטה הקדישה ואח"כ יצא דם וס"ד דפטור לכסות קמ"ל.
תוס' ד"ה פקעה קדושתיי' ע' רש"א ונ' דלרב דמיירי ביוני' ל"מ להו לתוס' למילף אאווזי' ותרנגולי' דדרכן לחזור לבית בעלי' אבל משמואל דנקט מקדיש תרנגולתו שפיר ילפי תוס'.
שמעתי מק' בשם גאון א' לא ידעתי שמו מאי מק' השים מוקדשין ה"ד לישני כגון שהי' הקן בד"א בר"ה ואמר איהו דליהוי הקדש ע"ד שפי' הר"ן בנדרי' גבי ככר של הפקר ואמר תקדש דגלי דעתי' דלהקדש ניחא לי' דלקני לדידי' לא ניחא לי' וה"נ הקדש הוה מזומן לא הוה וצ"ע:
ורמי דר"י אדר"י יל"ד למאי דלא ידע השתא דר"י בהרי עלי מיירי למה יהא חייב באחריות ונ' בס"ד דחייב משום שומר אבדה דהרי משתכר פריטי ור"ל השיב לו כיון דכל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא הו"ל כאלו לא נגנב כלל.
ועד"ז י"ל קו' תוס' ד"ה דווקא מת וכו' דאי לא דנקט מת דהו"ל אונס ושומר אבידה פטור בי' סד"א דבאמת משום שומר אבידה הוא דחייב קמ"ל אפי' מת ג"כ חייב וכן נפל סתמא דמלתא ע"י אונס מיירי:
גמ' ועוד התניא נ' דאף דסגי בסברת רבא מ"מ אי לא אמר עלי לא ידענא וכ"פ בהדי' בלי"ב לקמן:
תוס' ד"ה לפי שמצינו בהקדשות יל"ד בקיצור הו"ל להק' מה ענין ערכין לקדשי' שנתחללו ומה לי אם מיירי בזו או בעלי ונ' דלכאורה רש"י יישב זה במ"ש דילפי' בהקדש מדכ' ויסף כסף ערכך והי' לו וא"כ סד"א דהואיל ונקט קרא ל' ערכך לומר דגם בערכך והי' לו לא מיחייבי באחריו' קמ"ל קרא אחרינ' ואמנם גם תוס' מ' להו הכי אלא דלא מ' להו למידק מדיוקא דעלמא כ"א מקרא יתירא ומעתה אי בריי' מהרי זו מיירי דבלא"ה אין כאן אחריות וכולה קרא יתירא וודאי ס"ד דלערכין אתא אלא דל' דבריי' מוכח דאהרי עלי קאי וא"כ לא מייתר קרא דהרי בהקדש עצמו חייב באחריות ומהי"ת לרבויי ערכין והיינו דק' להו:
תוס' ד"ה שכסוי הדם נוהג י"ל דבפלוגתא לא קמיירי דהרי בקורא זכר נחלקו ר"א ורבנן:
שקננו בבית ע' רש"י והנה לולי ד' רש"י הייתי אומר דבמרדו מיירי וקמ"ל אעפי"כ אם קננו בבית פטור מלשלח אבל רש"י לא פי' וא"כ משנה יתירא הוא ונ' דס"ד פרדס ל"ד דה"ה בית דהיינו טרקלין גדול דשייך בו אי' צידה בשבת ויו"ט כדאי' בא"צ הו"ל אינו מזומן קמ"ל פרדס דווקא:

גמ' מכי יקרא נפקא הק' חי' ר"ן ותו"ח הא יקרא אצטריך לדלעיל ונ' דמכי קדריש דכי דהכא הו"ל אם ואמר קרא אם יקרא וממילא ידעי' דבמאורע דיבר הכ':

רש"י ד"ה והאדמה על ראשו מל' רש"י מ' קצת דעל ראשו של אדם דווקא קאמר ואמנם הרמב"ם כ' על כל בעלי חיים

רש"י ד"ה עוף לכאורה מפ' בראשי' הו"מ לאתויי אלא דהתם עוף השמים ואיכא למדחי עוף השמים בין טהור ובין טמא אמנם מפ' נח דכ' מהעוף למינהו הו"מ לאתויי ונ' דמקודם מ"ת לא רצה רש"י להביא דלמא בההוא שעתא כולן טהורין הוו ולזה הביא מקרא לאחר מ"ת.

גמ' טהור אשכחן דאקרי צפור הק' חי' יעב"ץ על חולין דלמא לעולם קן גם טמא בכלל ואי לאו דכ' רחמנא צפור הייתי אומר טמא ולא טהור דטהור נאסר מכל שתעבתי לך ולא אמרה תורה שלח לתקלה גילה רחמנא אף טהור ולעולם גם טמא חייב בשילוח ונ' דחי' ר"ן כ' לעיל אהא דקן מ"מ היינו מדלא כ' קן בצירי בנפרד כ"א קן בפתח בסמיכות ש"מ קן של צפור א' אשמועי' השתא דקן זה נסמך לצפור ובזה נבין מ' הש"ס דל"ל לש"ס למימר עוף בין טהור עוף מאן דכר שמיה אלא דהש"ס ה"ק לולא נסמך קן לעוף הייתי אומר קן מ"מ אפי' טמא אבל השתא דנסמך לצפור אין כאן כ"א קו של צפור לא זולת.

תוס' ד"ה תבנית בסו"ד דכ' ודרור קן לה ועדן ק' טהור מצא טמא לא מצא ונ' דהאי קרא אביהמ"ק קאי דכ' בי' אשר שתה אפרוחיה את מזבחותיך וביהמ"ק אפשר לומר טהור קלט טמא לא קלט.

גמ' ת"ש רמש וצפור כנף נ' אף דכבר שני לי' מק' לי' דק' למה החויך הכ' רמש ביז בהמה לצפור אלא ודאי לרמז דצפור גם טמא בכלל ולמסקנא צ"ל משום דרמש הרומש פי' הרמב"ן דורך דמי טפי לבהמה מצפור.

ת"ש כל צפור כל כנף נ' ג"כ ד' המק' דצפור מין א' וכנף מין א' והנה אי צפור בין טהור בין טמא כנף חגבי' משא"כ אי צפור טהור לחוד הו"ל כנף ב' מיני' ומ"מ צפור כל טהור וכנף כל טמא:

רש"י ד"ה בעניני דשחיטה לכאורה הו"מ לפ' משום דכל צפור טהורה דרשי' למשולחת אלא דרש"י בקידושין מפ' למאי דמסיק רבא לא אמרה תורה שלח לתקלה שוב לא דרשי' מכל צפור טהורה ואסמכתא בעלמא הוה ואמנם מה דכ' רש"י דגם סיפא דקרא בשחיטה קמיירי דאי מרישא הרי גם בטריפה שייך שחיטה לאפוקי מידי נבילה.

גמ' ת"ש טהורות וכו' הא דלא פריך מיד מטהורות שיאמר לו התרצן קרא ל"ל הא כ' חיות ולזה מק' מחיות ובתר דמשני לי' חיות ראשי אברי' שפיר מק' לי' מטהורי'.

תוס' סוד"ה טריפות לא כוונתם הנה החילוק בין חיות לכל החי הוא דחיות שם התואר מ' דהתואר משום דבעי' שיהיו ראוין לחיות משא"כ כל החי שהוא שם עצם י"ל דגם אי טריפה חיה איננה בכלל כל החי:

ולולי, ד' התוס' י"ל דהתם מכדי כ' מכל הבשר מכל החי ל"ל ש"מ למעוטי טריפה אתא אלא אי טריפה מלחיות זרע נפקא, ע"כ צ"ל דאתא למחוסר אבר.

תוס' ד"ה שלא יזדווג המשך ד' תוס' דאי מל' חיות דרשי' שלא יזדווג לה אחר ליתא לתי' תוס' דדווקא מחיות שייך למילף שלא יזדווג אמנם מאחר דמל' חיות ל"מ מידי כ"א מיתור ל' בעלמא דריש א"כ שפיר תי' תוס' דה"נ מצי למידרש מיתור דטהורות.

גמ' כדאמר רב כהנא הק' התו"ח למה לא אמר רב כהנא למלתי' אמתני' ונ' דרש"י בסוף מפ' דאי טהור בטהור פטור הא דאצטריך לך אקורא נקיבה דווקא והנה הש"ס קאי הכא אי טהור בטהור חייב כפשטא דמתני' ושפיר אצטריך לשנויי כדרב כהנא ור"כ לדידי' ס"ל דטהור בטהור פטור משילוח ולכך לא קאמר למלתי' אמתני' כ"א אברייי':

גמ' אם אפרוחי' טריפה ומ"מ הל' ק' להולמו ונ' כוונת הברייי' לדיוקא דדווקא באפרוחי' חייב בשילוח דאפרוח ביצת טריפה מותר באכילה משא"כ אם ביצים כשהיא טריפה גם הביצי' אסורי' באכילה דס' ביצת טריפה אסורה מדאורייי':

פי' עלי' מטלית כל הני איבעי' על דרך את"ל דחציצה מפסיד המצוה דווקא אינו מינו כנפי' דמינו הוו מהו שיחוצו ואת"ל כנפי' ג"כ מקרי אינו מינו ביצים מוזרות מי הוו אינו מינו ואת"ל אפי' ביצי' מוזרות הוו חציצה משום דאין בהם חיובא לשלח כלל שני סדרי ביצי' מי הוו חציצה ובסוף קאמר א"נ כל הני הוו חציצה היינו משום דעכ"פ האם אינה פועלת בתחתונו' משא"כ נקיבה ע"ג זכר והזכר מקבל החמימות מהנקיבה ס"ד דמהני קמ"ל דמס' לן בהא ג"כ.

ע' ברא"ש מה שתמה על הרי"ף ולי ק' עוד יותר אי רבנן גם בקורא נקיבה פליגי א"כ אדרבא ש"מ ממתני' דטהור בטהור חייב בשילוח וכ"ש בקורא נקיבה וצ"ל לד' הרי"ף דמתני' משום ר"א דמחייב בקורא נקט טמא דווקא.

גמ'. בין שני רובדי אילן אין זה ענין לפי' עלי' מטלית דהתם כ' הביצה מכוסה במטלית זה משא"כ הכא דאיכא אויר בין רובדי אילן:

תוס', ד"ה לא נגע עלי' ע' תו"ח מ"ש ליישב קו' רש"א ויל"ד ע"ד כיון דעכ"פ אצטריך תנא לאשמועי' הא מלתא וא"כ הבו דלא לוסיף עלה ונ' דלעולם ברובדי אילן מיירי בנגעה הצד אלא דהתם א"א ליגע כיון דרובדי אילן מפסיקין משא"כ במעופפת הרי יכולה ליגע וס"ד כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ולכך אצטריך לאשמועי' מעופפת.

רש"י ד"ה מאי ביניי' נ' דנטר רש"י מלפ' כן עד לי"ב משום דמסקנא הכי איתי' וצריך לפ' פשטא דברייי':

מתני' אמר הריני נוטל האם וכו' לכאורה הי' אפשר לפ' דחייב במ"ע דשלח אבל ל"ת דלא תקח אין כאן דהרי לא לקח הבני' אא"כ למה קאמר בגמ' דעבר' ללאו לימא דשלח הבני' דג"כ אין כאן אלא עשה דשלח א"וו דגם בלאו מיחייב וצ"ל דאין הכוונה בעל הבני' עם הבני' כ"א האם שהיא על הבני' לא תק והנה מאחר דהתורה לא מיירי כ"א באפרוחי' שאינם מפריחי' ומאי שילוח שייך אע"כ ר"ל שיניחם ולא יטלם וא"כ עכ"פ כשנוטל האם היא על הבני' ושפיר חייב גם בלאו דלא תקח:

רש"י ד"ה למצוה כגון קן יולדת וטהרת מצורע ובמתני' לקמן השמיט קן יולדת הענין דבס"ד וודאי גם קן יולדת בכלל אבל במסקנא דלא אצטריך קרא כ"א משום גדול השלום א"כ רק לטהרת מצורע אצטריך קרא ומ"מ רמז לן תנא בל' אפי' לטהר את המצורע כלומר ל"מ קן יולדת אפי' טהרת מצורע דשייך גדול השלום אעפי"כ לא יקח:

תוס' ד"ה דעבר ואין לומר דבשלמא התם בחרישה שפיר קאמר הריב"א דהלאו נדחה הוה בעידנא דבחרישה גופא מכסה דם צפור משא"כ הכא דל"ש בעידנא אא"כ למה לי' להש"ס למימר משום דהוה עשה ול"ת לימא משום דלא הוה בעידנא אלא ש"מ דסוגיי' לא קאי למאן דמצריך בעידנא:

ויש להק' נהי דלאו עברי' מ"מ כיון דעכ"פ עברי' ללאו הו"ל מהב"ע ומהי"ת נימא דידחה וי"ל דבשעה שלקח האם לא ידע כלל דיש ביצה או אפרוח בקן וא"כ לא נתכוין כלל לעבור אלאו ולא הוה מהב"ע ויל"ד לימא דמיירי שרצה לקחת האם למשולחת וא"כ יקיים בה עדן מצות שילוח וא"ש לכ"ע וצ"ל כיון דעכ"פ בשעה שמתכפר בה נתכוין לזכות בה דאינו מתכפר בשל הפקר וא"כ באותה שעה עכ"פ עבר בעשה:

רש"י ד"ה ימחה על המים פ' סוטה שיש בה אזכרות הרבה כ"כ דלא לימא התם לאו דלא תעשון כן איכא ואתא עשה דשלום ודחי לה משא"כ הכא האי עשה והאי עשה לזה כ' הרי אין עשה דוחה כ"א ל"ת אחת והתם יש אזכרות הרבה ומ"מ דוחה ומכ"ש עשה א' ומ"מ נ' דעיקר ראי' הש"ס לא הוה כ"א דהבאת שלום מצוה רבה והא דבמצוה רבה עשה דוחה עשה מצינו בח"ע וחב"ח דמשום פ"ו כפי' לרבו לעבור על עשה דלעולם בהם תעבודו:

מתני' רש"י ד"ה לוקה מפ' בגמ' ואינו משלח דאי' דעבד עבד לכאורה בהא גופא כבר פי' רש"י טעמא דלוקה ואמאי קאמר לוקה מפ' בגמ' ונ' דרש"י רמז למסקנת הש"ס לקמן דמאינו משלח ליכא למידק דאיכא למימר אינו נפטר בשילוח משום דאי' דעבד עבד.

רש"י ד"ה שלח מעיקרא מ' הנה לכאורה הא דפשיטא לר"י בשילוח הקן ובפאה דמעיקרא מ' דאין לומר מס' אמר הכי ר"מ וכי מס' מלקינ' לי' אמנם הענין דע"כ האי שלח תשלח פי' דלא תקח דע"כ צריך לפ' מאי אי' לי' למעבד אם לא יקח וכן לא תכלה פאת שדך ואלא מאי ליעבד לעני ולגר תעזוב וא"כ ע"כ מעיקרא מ' ומעתה גם רבנן מודו ע"כ דגם מעיקרא מ' דמי איכא מאן דפליג דישלח קודם שיעבור על לאו אלא דרבנן ס"ל אי לאו דבעי הכ' לנתקו ללאו לא הוה כ' עשה לבסוף ובהא הוא דפליגי על ר"י וממילא מסולק קו' הכ"מ הא לרבנן לא הוה עשה ול"ת ולמ"ש א"ש:

ואמנם ד' רש"י ק' להולמם למאי הלכתא אצטריך לתת טעם למה בגזילה מודה ר"מ מהי"ת נימא בגזילה דלא הוה ניתק לעשה ונ' דלקמן ביאר רש"י הדברי' במ"ש דלא תגזול כ' אחרון ר"ל דעשה דוהשיב כ' בפ' ויקרא ול"ת דלא תגזול כ' בפ' קדושי' וא"כ למה מודה ר"י דהוה לאו שניתק לזה כ' רש"י דבגזילה א"א בע"א:

רש"י ד"ה עד כמה פי' רש"י כן משום דקאמר ר"י עד שתצא מתחת ידו מ' שכבר נטלה:

תוס' ד"ה מ' כרבנן הנה קו' תוס' דווקא לשיטת רש"י דקיימו ר"ל תכ"ד משא"כ לשיטת הרמב"ם דכ"ז שחי יוכל לקיים לק"מ וא"כ יש ראי' מקו' תוס' לשיטת הרמב"ם:

גמ' ואהדר לי' רבא פריסתקא נ' טעמו דרבא ע"ד דאמרי' ר"א ור"א הוה מברכי על רפתא דערובא הואיל ואתעביד בה מצוה וה"נ:

גמ' ואם איתא לדריב"ח הק' התו"ח כיון דבעי לקיים מצות שילוח הו"ל חצירו מדעתו ובלא ריב"ח תק' ולכאורה לאו אבעלי' קאי כ"א אאחר שרוצה לקיים מצות שילוח דומיא דסיפא דאסורות משום גזל ולק"מ:

כ' הלח"מ ליישב ד' הרמב"ם כ"ז שהאם יושבת על הביצים אסור לזכות לאחרי' משום דלעצמו ממילא קזכי כשישלח הוא או אחר האם כמצווה עליו אבל לאחרי' א"א ואמנם במ"ש תוס' פ' השואל דהש"ס לעיל הו"מ לשנוי דמיירי שפי' ידיו תחת האפרוחי' או הביצי' ע"מ שלא לזכות בהן ולבתר שילוח ממילא קזכי בהן וא"כ גם לאחרי' מצי לזכות.

גמ' אין לך כל מצוה כוונתו מזוזה דכ' למען ירבו תורה ובדבר הזה תאריכו ימים:

בע"ה לסיומא למס' חולין סוגי' דקיימו ולא קיימו מכות ט"ו וט"ז (**מהדורא קמא**)

כל לא תעשה שקדמו עשה ע' רש"י נ' כוונתו במ"ש עונשו ותיקונו דפעמי' שהוא תיקון כגון באונס או גזל ופעמי' שהוא עונש כמו גבי תמורה דענשו הכ' שיהיו שגי' קודש וע':

והנה בכוונת ד' רש"י נחלקו תוס' והריטב"א ד' תוס' דמגזל מוכיח לה רש"י וד' הריטב"א משילוח הקן לר"י ונ"מ דלהריטב"א היכא שכ' בהדי' בקרא העשה קודם ללאו עכ"פ לא הוה ניתק ולתוס' לא כן הדבר דהרי גזל כ' קודם בקרא וכ"ת א"כ ק' להריטב"א גזל

צ"ל דהריטב"א לטעמי' שהביא לקמן בשם הרמ"ה דגזילה לאו משום דניתק הוא אלא משום כדי רשעתו וכפשט ד' הש"ס לקמן ומתרץ לקמן קו' תוס' וא"כ ל"ק מגזילה ותוס' לטעמיי' דמשום בטלו ולא בטלו אתינן עלה לקמן ושפיר הוה נל"ע:

אמנם לתוס' ק' לכאורה קו' הריטב"א מ"פ הש"ס מבא למקדש הא התם שייכא העשה קודם ולזה תי' הריטב"א תי' אחר ולדעה"ק נ"ל דהתם מדכ' רחמנא וישלחו מן המחנה לחוד כבר הוזהר טמא ליכנס למקדש בלאו הבא מכלל עשה ושפיר מקרי קדמו עשה וביישוב ד' הריטב"א ע' עוד לפנינו בס"ד אמנם פשט ד' רש"י וודאי מורין כד' תוס' וק"ל.

כ' ותנינא הקשו הראשוני' א"כ לרבה בב"ח דהדר בי' היכי מפ' למתני' וע' בריטב"א מ"ש ואמנם לדידי ק' טובא הא הסברא נותנת ג"כ כר"י וכדאמר רבא לקמן אטו משום דאי' בי' עשה מגרע גרע אלא דלזה י"ל דהענין היא כך דבאמת עשה לחוד ג"כ חמיר מלאו דהרי עשה דוחה ל"ת ומ"מ אין בו מלקות לעובר בעשה משום דאין במלקות כדאי לכפר על עון עשה וא"כ אדרב' כי נמי איתי' ללאו בהדי עשה אינו לוקה משום דעשה חמירא ועד"ז אא"צ לד' הריטב"א לקמן דעיקר קו' ר"פ א"ה נל"ע נמי אלא דק' לי יו"ט דהוה ג"כ עשה ול"ת ותנן לקמן במכילתין ובכמה דוכתין דלוקה ומכ"ש דיק' זה להריטב"א דשבתון קדים בקרא ג"כ והי' בידינו זולת ד' הריטב"א לומר דבאמת בהא תלי' הך פלוגתא בפ' ב"מ אי יו"ט עשה ול"ת או לא והא וודאי ל"ק אמאי לא מייתי הש"ס מיו"ט דבא למקדש קדים במתני' אלא דאכתי נדר ק' לי דהוה ג"כ עשה ול"ת ולוקה העובר אשר ע"כ נ' לי דוודאי לא עלה ע"ד אדם למימר משום דאי' בי' עשה מגרע גרע כ"א הענין הוא כך היכא דאנו רואין כי עיק' כוונ' התור' לקיי' העש' ולזרז יותר התרה הכ' בלאו ג"כ ואמנם גם אם עבר הלאו ומקיים אח"כ העשה עוקר עבירת הלאו למפרע כמו גבי אונס דאם חוזר ונושא' לא פעל בגירושין מאומה וכאלו לא גירשה אמנם מ"מ כבר הי' חל עליו העשה קודם ששלחה ולהכי ל"ש למקריי' לאו שנל"ע עד דמסקי' לכל ימיו ועל כיוצא בזה היינו דנין.

והנה אמר ר"י כלל כל ל"ת שקדמו עשה לוקין עלי' ר"ל אפי' כה"ג שכ' שיש בידו לקיי' העש' אחר הלאו ולא יהא פעולת הלאו מתקיימ' כלל מ"מ לוקין כיון דלא ניתן לינתק והיינו דהדר בי' משום אונס ור"ל דהדר בי' דאין הכלל כלל כ"א הכל תלוי אם יכול לינתק או לא וע"ז קאמר רבא ל"ת דמכולא מלתא הדר בי' דהרי מתני' הי' אלא מכללא הדר בי' משום דק' לי' אונס וע"ז משני עולא דלעולם כללא הוא ואונס נל"ע ומ"מ לר"ל לקמן לפי פי' רש"י דאונס לא נל"ע אינו לוקה דס"ל דליתא להאי כללא ואמנם דווקא כה"ג אינו לוקה משום דעכ"פ עוקר הלאו לא זולת וכמ"ש וכן ר"פ ה"ק למה איתא באמת

להאי כללא דמאי איכא בין עשה זה לשאר לאו הנל"ע ומ"מ רבא דחי לי' דהתם לא אתא העשה כ"א לנתוקי ללאו משא"כ הכא דהעשה באה לעצמה וא"ש בזה דהאי הניחא גם לפי' רש"י קאי אד' ר"פ וקו' ר"פ הי' למה לי כל ימי' ובתר הכי קאמר והרי ע"כ בלא כל ימיו לא לקי למ"ד קיימו ומ"מ מיושב בדברינו ג"כ קו' הראשוני' דלא קאמר רבה בב"ח מעולם דילקה ע"כ לאו שקדמו עשה ורבא לא קאמר ג"כ כ"א דל"ת דלגמרי הדר בי' דזה א"א אלא מאונס וכיוצא בו הדר בי'.

תוס' ד"ה הבא למקדש ע' חולין פ"א הביאו ראי' לתי' מגזל דהוה נל"ע ואמאי הרי לא אתא חד עשה ועקר תרי לאוין דהרי אמר רבא ב"מ קי"ב דבגזל איכא תרי לאוין א"וו משום דלא סמיכי להדדי ולא זכיתי להבין דברי' כלל דהרי גזל ועושק בפ' קדושי' בחד קרא כתיבא כמו לא יחליפנו ולא ימיר ותו דהרי בגזל כתיבי ג"כ בפ' ויקרא ב' עשה והשיב את הגזילה או את העושק ואדרבא בזה מיושב קו' תוס' בב"מ שם למה בפ' ויקרא כתיבי תרוויי' ולמ"ש א"ש למנתק תרי לאוין וצל"ע ומ"מ גם ד' הריטב"א מיושבי' בזה דמגזל אין ק' דמדכ' קרא תרתי עשה ע"כ לנתוקי הוא דאל"כ למה לי.

ומ"ש עוד לתרץ שם בחולין נ' כוונתם דאי לא הוה כ' בתרומה כ"א חד לאו הייתי אומר דה"ק קרא לא ימיר למען לא יפסיד גם שניהם ולאו לאזהרה אמנם מדשינה הכ' ש"מ לאזהרה ושוב לא מנתק בלא מעשה ופי' הוא וגזל לא הוה מעשה:

והנה הריטב"א הביא בשם הרז"ה והוא לפנינו בבעל המאור ג"כ דמשו"ה לא דייק לי' לרבב"ח ממקדש דחייבי כריתות שאני דילפי' מלעיני לעיניך וי"ל דא"כ אמאי דייק רבא והרמב"ן הק' הא חייבי כריתות מלאוין ילפי' ולמה יהא חמיר ע"ש ונ' כוונ' הרז"ה עד"ז דתנן לקמן רחבג"א כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מכרת והיינו מטעמא דכיון שנלקה הרי הוא כאחיך ונמצא דמלקו' ודאי פוטרו מכרת מלעיניך אמנם המ"ע לא ידעי' כ"א שפוטר המלקות ומאן לימא לן כי פוטר מכרת ג"כ ונמצא ע"כ אתה מלקהו לטובתו כי אין הולכין בפי"נ בתר ספיקא הא למה זה דומה למ"ש תוס' פ' אלו נערות דאף דלאביי שם חייבי מיתות שוגגין פטורין מן התשלומין אפי' מב"ש לרחנב"ה מ"מ אוכל תרומ' שוגג חייב משום דתשלומין לכפרה אתי ודטבא לי' עבדי לי' אמנם כ"ז לרחב"ג אך ר"י קאמר בפי' במס' מגילה פ"ק דחכמי' חולקי' על רחב"ג וא"כ עכ"פ לא מיפטר מכרת במלקות ומלקות מלתא אחריתי בחייבי כריתות וא"כ ליתא לד' הרז"ה ושפיר דייק רבא מבא אל המקדש והיינו דקאמר רבא האלקי' כי ר"י לטעמי' ע"כ אמרה דלדידי' מוכח ממתני' וכמ"ש וע'.

תוס' ד"ה אם כהן הוא כ' בגליון דד' תוס' סותרין למ"ש ב"מ ל' דעשה דקדושי' יהי' לא קאי כ"א לענין טומאה ולי נ' דפשט ד' תוס' הוא עד"ז וכ"ת האי תנא סבר דגרושה הוה עשה ול"ת מ"מ לדחי דאינו שוה בכל:

והנה ביבמות תי' משום דגם היא מוזהרת ולכאורה בשמעתי' לא ניחא להו בזה משום דקטנה מא"ל ואמנם באמת נ' משום דא"כ תינח למאן דאי' לי' קיימו אלא למאן דאי' לי' בטלו אמאי לוקה איהי מבטלה ולא הוא.

ד"ה כל ימי' ולי נ' דד' רש"י א' הן הא' הוא ולו תהי' אלא דאי לא כ' קרא כל ימי' בתר לא יוכל לשלחה לא ידענא דלנתוקי לאו הוא דאתא וזה כוונת רש"י בזה ע' בדבריו ותמצא.

רש"י ד"ה הניחא נדר שאין לו הפרה כוונתו דלא נצטרך למימר דהשתא ס"ד דאפי' לדבר מצוה אין לו הפרה כ"א נימא דס"ל דהך בריי' כמ"ד הודר ברבים אין לו הפרה והכי אמרי' ע"כ לר"י במסקנא:

תוס' ד"ה הניחא וק' נ' ד' רש"י בזה דהנה קיי"ל בכל מ"ע דכופין עד שתצא נפשו וא"כ פשיטא דכל ימין כופין ולאיזו ענין כ' קרא כל ימיו בשלמא למ"ד בטלו להא גופא אצטריך דכל ימיו אינו לוקה דעדן יוכל להחזיר משא"כ למ"ד קיימו למאי הל' כ' רחמנא כל ימיו:

ובענין ד' רש"י בחולין נ' דלהכי קתני מחזיר ומשלח דסד"א דעשה שניתק אליו לאו לא דמי לשאר עשה דבשאר עשה מכין עד שתצא נפשו משא"כ בעשה שניתק אליו לאו דלא אתי כ"א לתקן הלאו ואי בעי לקי קמ"ל דמחזיר ר"ל כופין אותו להחזיר וכן משלח כופין אותו לשלח:

באו"ד ושמא יש ליישב פי' הקונטרס כוונת תי' דל' לא יוכל לשלחה לא א"ש כיון דבאמת יוכל אם רק נפטר פ"א מלפני ב"ד.

ד"ה מידי הוא טעמא למ"ש לעיל דלאו אכל ל"ת שקדמו עשה דייני' אלא אעשה דומי' דנל"ת לק"מ מבא למקדש וכן מורין ד' רש"י שכפל עוד לקמן בדר"ל בין קדמו בין ניתק כוונתו ג"כ דדווקא קדמו דומיא דניתק הוא דאמרי':

ומ"מ יש לדקדק בד' תוס' למה לא הקשו קו' בזה לר"ל לעיל אדרבה כמו שהק' הריטב"א ואי אדרבה ניחא להו בד' לעיל דס"ל לרבה דאפי' תרי לאוי דלא סמיכי לא עקר עשה א"כ אמאי ק' להו אר"ל וקו' זו בעצמה יל"ד אד' הרז"ה שהק' ג"כ קושייתו אר"ל ונ' דהנה באמת לא מסתבר למימר הכי דאפי' לאוי דלא סמיכי יחשבו כב' לאוי אמנם בס"ד דק' לן אונס ע"כ נדחוק לרבה לומר כן משא"כ עתה דל"ק לן כ"א משום דר"ל ס"ל בטלו

לרז"ה וקיימו לרש"י א"כ ל"ל לר"ל למדחק ולחדש דתרי לאוי דלא סמיכי מחשבי תרי לאוי לימא כר"י בבטלו וקיימו ולא יצטרך לדחוק וע"ז תי' תוס' ורז"ה מה שתי':

ודוחק תי' זה הייתי סבור לומר דמשו"ה הוה דוחק דלא מסתבר דרבא דנשבע דאמרה ר"י משום דכ' ותנינא סמך אאידך דר"י דדלמא איכא דמפיך אלא דגם לד' הר' שלמה יק' כן ולזה נ' משום נדר לא ניחא לתוס' לפ' כן דנימא דהך בריי' דלא כהל' אלא לכאורה ע"כ למסקנא לר"י צ"ל כן:

במאי קמיפלגי יל"ד הרי בהדי' אמרי במ"פ ונ' דלרש"י קו' הש"ס עיקרה אדר"ל כיון דכ' עשה באורייי' ול"ת למה לא נאמר דבעי' שיעבור אתרוויי' ומשני משום דא"כ הו"ל התראת ספק ולהרי"ף וסייעתו כולא סוגי' קאי אהניחא דלעיל ה"ק כיון דלר"י ניחא אמאי פליג ר"ל עליו ומשני ג"כ משום התראת ספק:

והנה ענין התראת ספק לדעתי צריך ביאור דבשלמא בשבועה שאוכל שפיר א"ל דאף דהעדים התרו בו עדין אינם יכולין להעיד שהי' מזיד דדלמא קסבר עדין פנאי ובפ"א חשכה עליו הלילה ולעולם לא עבר במזיד משא"כ בסוגיין בשלמא לרש"י דבטלו הוה התראת ס' א"כ וודאי שפיר דמעת העברת הלאו עד עת הביטול ל"ש התראה משא"כ להרי"ף למה לא כיון שמיד עליו לקיים העשה למה לא יוכלו להתרות בו שלא יעבור ואם יעבור יקיים ואם לאו ילקה ואפשר מה"ט ס"ל להר"ן והרמב' ס"פ שילוח הקן דקיימו ר"ל כל ימיו ע"ש ונ' דד' ר"ל כיון שהמותרה יודע שעדין נשאר ספק בלב המתרה אם הוא חייב מלקות אף שעבר או לא גם הוא סבר כי המתרה רק משטה בו ולעולם לא יעיד עליו בב"ד ולא התיר עצמו למיתה כלל אמנם ד' ר"י כמ"ד חבר א"צ התראה ונמצא כל ההתראה אינו אלא משום דלמא לא ידע דינא שפיר וכיון שהתרו בו ל"ל הכי ואמנם ר"ל סבר כרבנן דאיפלגו עלי' דריב"י סנהדרין ח' ע"ש ובמתיר עצמו למיתה הכל תלוי ולהכי ל"ש התראה וכמ"ש וזה נ' ג"כ סברת הרמב' אליבא דר"י שכ' פי"ו מסנהדרין שהוסיף דבעי' לר"י דווקא דבר מפורש בתורה משום דבדבר שאינו מפורש בתורה והמתרה תולה אותו בס' אף המותרה סבר דמפליג הוא ול"ד לחבר ואף ר"י מודה כנ"ל:

לוקה ואינו משלח יל"ד אדר"י נהי דמ' לי' מעיקרא משום דס"ל כיון דחסה תורה לצער האם א"כ וודאי צוותה תורה לשלח הרי שלח תשלח כ' ומ"ש מהשב תשיב גבי עבוט ולמה לא נדרוש חד מעיקרא וחד לבסוף ולזה נ' דטעמי' דר"י דס"ל כרב אשי פ' כל הבשר דכיון דכ' רחמנא לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי אסור ואף שכ' שם תוס' דמלתא דרב אשי לא מתוקמא כ"א לר"מ היינו לענין אי' הנאה דווקא משא"כ לענין אכילה והנה הקשו שם לרב אשי מרבנן שילוח הקן ליתסר ואמרי' לא אמרה תורה שלח לתקלה אמנם

ר"מ דייק לי' מהך קו' דבאמת נאסר ושלח מעיקרא מ' ע"כ ואינו משלח דקאמר דווקא כלומר אינו רשאי לשלח ומעתה אף אנו נאמר דרבנן לא אצטריכו למימר שלח לתקלה כ"א ס"ל דמדאורייי' שרי לבטל אי' ובפרט כה"ג דס' אם יגיע ליד ישראל כמ"ש תוס' בסוגי' דמכריזין ולעולם שלח לבסוף מ' והוה נקיטא מזה קצת שורש בפלוגתת ר"י ורבנן בר"פ התערובות דר"י הוא המחמיר בכל התנאי' ואומר דדבר שיש לו חשיבות קצת אינו בטל וטעמא משום דס"ל מבטל אי' אסור מדאורייי' ובדבר שהוא אפי' רק חשוב קצת כשבטלו יש לחוש אם אתה מתירו הרי הוא מבטלו פ"א לכתחלה ועבר אדאורייי' ורבנן לטעמיי' דביטול אי' לאו דאורייי' ולא גזרי':

הניחא הנה מכאן ק' על הראשוני' מאי מק' הש"ס דהרי לר"י קיימי' ור"י קיימו ס"ל לדידהו ונ' דבלא"ה יל"ד לאיזו ענין האריך הש"ס להביא כולא שקלא וטריא לכאן לעיל גבי התראת ספק אמנם אנו למדין מזה דהתראת ס' פלוגת' דתנאי ונמצא דלתנא דס"ל ל"ש התראה אף ר"י מודה דבעי' בטלו והיינו דקאמר הש"ס הניחא לתנא דמצי סבר קיימו אבל לתנא אחרינ' בע"כ מודה ר"י דסבר בטלו מא"ל.

והנה הרז"ה כ' ליישב בתי' בתרא דר"י תרתי קאמר או לא קיים או ביטל וקאמר הש"ס דבאונס לא משכחת כ"א חדא וק' כיון דלא קיים חייב ביטל ל"ל ומוכח מזה דס"ל להרז"ה כרש"י בשמעתין דלא קיים היינו בב"ד וביטל אפי' שלא בב"ד:

תוס' ד"ה אי דקטלה ואי מתה יל"ד פשיטא ונ' דס"ד דהחילוק בין לא קיים לביטל דבביטל י"ל זמן כ"ז שהיא קיימת ואמנם בשעה אחרונה כשרואה שהיא קרוב למות יהא חייב אם לא נשאה וע"ז כ' דלא היא דבעי' מעשה דווקא לר"י וע"ז הקשו א"כ בשוגג הרי עביד מעשה ג"כ ליחייב ותי' כיון דלא חשיב המעשה לענין הרציחה למה יחשב לענין העשה:

ועד"ז יש להבין ד' רב שימי שאמר כגון שקיבל לה קידושין דה"ק כיון שהוא בעצמו קיבל הקידושין א"כ ברגע האחרון קודם שקיבל דהוה ידע דמיד תהא אסורה לו הו"ל למקדם ולמנסבה ומדלא עביד הכי נקרא מבטל ול"ד למתה דלא ידע אימת תמות וע"ז דחי לי' כיון דע"כ ברצונה ובשליחותה עבד הכי שוב אמרה לא בעינא ולא הוה עלי' עשה כלל כמ"ש תוס' לעול ובזה א"ש ג"כ דלא הוה שליח לעבירה כיון דאמרה לא בעינא ואמנם בלא"ה יש לחלק בזה וק"ל:

תוס' ד"ה דמדירה נחלקו עם הריטב"א בכוונת ד' רש"י דלתוס' כוונת רש"י משום דאל"כ כיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה ולהריטב"א כוונת רש"י דס"ל דדווקא לדבר מצוה אין הפרה ע"ד רבים וע"ד קו' תוס' כ' הריטב"א לתרץ דמיירי שהי' טעות למפרע ונ'

דמה"ט כ' רש"י ע"ד ב"ד דבב"ד קיי"ל דבר שנאסר בב"ד אפי' אי בטל הטעם צריך ב"ד אחר להתירו וכיון דאמר רבים סתם ולא ידעי' איזו ב"ד אין שום ב"ד יכולין להתיר.
אמנם מאחר שלא כ' תוס' כ"א ולא נראה נ' כוותם דיש ליישב דמיירי בדהימניה דשויי' נפשי' חד"א וי"ל דכה"ג מקרי בטלו וע"ז כ' תוס' ולא נ' דכה"ג אינו מצווה לקיימו:
אמנם לכאורה עדיפא הו"ל להק' דא"כ למסקנא מאי משני לדבר מצוה י"ל הפרה כיון דלא אסקי אדעתיי' ד' הריטב"א דמיירי בטעות ונ' דהנה וודאי ידע רש"י דאיכא לשנויי כדמשני במק"א כמ"ש תוס' אלא דהו"ל להש"ס למימר בהדי' הכי מקמי דפריך מגזל ולתוס' כיון דמסקנא לא סלקא הכי לא האריך הש"ס אמנם למסקנא לא מצי הש"ס לדחות מכח קו' רש"י הא בעי' עון דדלמא מיירי באומר הנאת תשמישך:
רש"י ד"ה משכון נ' דלהכי לא נקט רש"י גזל דבגזל פשיטא דשייך בטלו אם מכרו לאחר שנתיאשו הבעלי' ודלא נקט הש"ס בקו' בתרייתא כ"א משכון של גר משום דבגזל הגר פעמי' שיש לשלם כגון אם נשבע עליו דמשלם לכהן:
תוס' ד"ה והא פי' לד' בסו"ד דה"נ אמרי' אם אינו ענין לאחריו תני ענין לפניו ואמנם דווקא אם אינו ענין וא"כ ע"כ מדכ' הכ' לאחר הלאו ע"כ לנתק הלאו לעשה אתי.
ד"ה התם קו' ראשונה שהקשו מיושבת במ"ש תוס' בפ' אלו נערות דבנחבל לא אמרי' לוקה ואינו משלם דחס רחמנא אנחבל ומשלם ואינו לוקה ה"נ חס רחמנא אנגזל ומשלם ואינו לוקה וקו' שנייה תי' הריטב"א דע"כ מיירי שביטל בחיי הגר וההיא שעתא איפטר ושוב לא לקי אח"כ אף דפקע שעבודא והן הן ד' רש"י בתי' הש"ס ע' ותמצא:
שם באו"ד אבל ק' פי' לפירושם הוא דק' דמשום בטלו לחוד הוא דאתי' אמנם לפי' הרמ"ה ולמ"ש כי כן פי' רש"י לק"מ דמשום ב' רשעיות אתי' ונ' דלהראשוני ע"כ צ"ל כהרמ"ה דהרי לדידהו ר"י ס"ל קיימו וא"כ מאי זאת ועוד אחרת וזה כוונת הרא"ש שכ' והעיקר כפי' וגו' רש"י דס"ל בפי' הסוגי' כתוס' דמשום בטלו אתי' עלה וא"כ וודאי יק' מסקנת הסוגי' וכמ"ש ותמיהא בעיני על הריטב"א דס"ל כגי' הראשוני' דקיימו ולא קיימו ס"ל לר"י ומ"מ מפ' בזה כפי' התוס'.
בסו"ד שם וקיימו נקט ר"ל וגם זה ק' דנקט קיימו רק אגב גררא בד' המק' והנה הביא הר"ן בחולין פ' שילוח הקן ד' פוסקי' דס"ל קיימו ולא קיימו היינו כ"ז שיוכל לקיים וצ"ל דשיטה זו אזדא דווקא לשיטת הראשוני' דר"י ס"ל קיימו דלגי' רש"י אין לפ' כן דא"כ מ"פ הש"ס אדרבא משו"ה כ' כל ימיו ודוק:
וכד' הרמב"ם והריטב"א בחולין שם הביא שיטה דבטלו ל"ד ה"ה מתה מאילי' וכ' דבמכות מבואר דלא כשיטה זו כוונתו דא"כ מ"ק אי דקטלא הרי ה"ה מתה מאילי' ומ"מ

מבוארי' בזה כוונת תוס' דר"ל לאפוקי משיטה זו ומ"מ נ' לי דד' שיטה זו כהרז"ה דר"י תרוויי' קאמר ור"ל קיים דומי' דביטל וא"כ לר"י ע"כ ביטל היינו בידים דאל"כ מאי איכא בין קיים לביטל ולר"ל דווקא קאמרי דביטל בידים ל"ד ומיושב בזה קו' הרמב"ן במלחמו' על הרז"ה דלמאן ניחא דלדברינו לר"ל ניחא דמיירי במתה מאילי':

והנה עיינתי בד' רש"י בחולין שכ' דבעי' תכ"ד בקיימו וכ' הטעם משום דתכ"ד כדיבור דמי והוה כלא עשה מעשה ומזה נ' לי דבשילוח הקן הוכרח רש"י לזה דכיון דאמרה תורה לא תקח מה הועיל בשילוח אטו אמרה תורה לא תקיים וע"כ תכ"ד מיירי משא"כ באונס דכ' רחמנא ולו תהי' לאשה ומה"ט לא ישלחנה כיון שחזר ולקחה הוה שפיר כלא שלחה כלל.

וכ'. עוד רש"י בחולין דאי גרסי' גנב וגזלן אינן בכלל מלקות אשמועי' טעמא דר"י ולולי דבריו הייתי אומר דאשמועי' דלאו שניתן לתשלומין אין לוקין עליו ובאמת לא ידעתי למה יקרא גנב ניתק לעשה ואפשר משום ונמכר בגניבתו.

שם בחולין תעזוב מעיקרא היינו לר"י ומשו"ה במכות דקאי סוגי' לרבנן לא משני תעזוב מעיקרא מ' דרבנן לית להו:

שם תוס' ד"ה אי כרבנן לא עשו קו' מזה משום דבלא"ה ע"כ לא הוה מלקות דאין מלקות בבבל ומ"מ להר"ן דלעולם יכול לקיים ל"ק קו' תוס'.

ולסיים מס' חולין י"ל דלכאורה ק' מאי קמ"ל מתני' דלא יטול האם על הבני' לטהר המצורע הרי אפי' הוה מצורע עשה ושילוח הקן ל"ת לא דחי דלא היה בעידנא דבשעה שנוטל עובר בל"ת ועדן לא קיים עשה דשילוח וצ"ל דמיירי ששוחט האם על הבני' לטהר והו"ל בעידנא והשתא דאתית להכי י"ל דלעולם תנא דידן לא ס"ל מצורע מוחלט אסור בתשמיש וכ"ת א"כ ל"ש גדול השלום ופשיטא דלא יטול י"ל דלדיוקא אתי לכתחלה לא יטול ובדיעבד אם שחט האם על הבני' שחיטתו כשרה ויכול לטהר כה וקמ"ל דמומר לדבר א' לל"ת דשילוח הקן לא הוה מומר לכל התורה ושחיטתו כשרה.

ועד"ז יש לקשר סוף מכילתן לראשה דהש"ס מק' הכל שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשרה דיעבד ומסיק רב אשי במומר לאכול נבילות לתיאבון ואסקה הש"ס לרב אשי בקשי' משום וכולן אהייא אמנם י"ל דהכל קאי אנוטל אם על הבני' דהיינו מומר לדבר א' וקאמר דמומר לדבר א' שוחט אפי' לכתחלה ואפי' בלא בדיקת סכין וכד' הר"ן שנחלק על הרמב"ם במומר לדבר אחר אמנם לאכול נבילות דבעי בדיקת סכין לכתחלה לא ישחוט שמא יסמכו עליו בלא בדיקת סכין ובדיעבד אם בדקו לו סכין שחיטתו כשרה וכ"ז באוכל נבילות לתיאבון אבל שלא לתיאבון אף דלא הוה להכעיס אפי' בדיעבד

ובדקו לו סכין שחיטתו פסולה וכאן כל המומרי' אפי' שלא לתיאבון כ"ז שלא הוה להכעיס אם שחטו ואחרי' רואין אותן שחיטתן כשרה כחש"ו וכד' הר"ן בזה וא"ש כולא מתני' והיינו הדרן עלך סיפא דמכילתין ותבין ראשה:

אמנם הש"ס לא רצה לשנויי דלא רצה לאוקמי סתם מתני' קמא דלא כר"מ דס"ל מומר לדבר א' הוה מומר לכל התורה וכ"ת הרי סוף מכילתין דלא כר"מ מ' לש"ס דלא הוא כ"א תנא דסוף מכילתין ס"ל כמ"ד מוחלט אסור בתשמיש וקמ"ל דל"ת גדול השלום ומנ"ל להש"ס לאוקמי מתני' הכי נ' משום דק' לי' סיומא דמתני' דקאמר ומה מצוה קלה וכו' ומה בעי תנא בזה א"וו דהתנא בא להוציא אותנו מטעות דלא נימא לעולם משום גדול השלום הי' דוחה עשה דמצורע לל"ת דשילוח הקן והא דמ"מ לא דחי היינו משום דשילוח הקן עשה שתלוי בה אריכות ימי' דכ' בה למען ייטב לך והארכת ימי' לזה קאמר תנא דידן דהך למען ייטב לך דכ' גבי שילוח הקן לאו לגופא נאמר בה אלא לק"ו:

ואמנם ר' יעקב ק' לי' א"כ דלק"ו נאמר למה הוצרך שוב הכ' למכתב למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך גבי כיבוד אב ואם לזה בא ר' יעקב לומר דע"כ נתנבא הכ' על מעשה שאירע בימי ר' יעקב ולהורות ע"ד כל דבר שהי' בכלל דכל מצוה שמתן שכרה בצדה תחיי' המתי' תלוי' בה וא"ש ג"כ שנוי ל' הכ' דבשילוח הקן חדא מלתא הוה אימתי ייטב לך בשעה שוהארכת ימי' דהיינו ליום שכלו ארוך אמנם בכיבוד אב כ' למען יאריכון ימיך הייני תחיי' המתים והדר ולמען ייטב לך מלתא באפי נפשי' לפירות בעולם הזה ונ' לבאר פלוגתת ר' יעקב עם תנא דפאה דהנה ר' יעקב דריש למען ייטב לך לעולם שכלו טוב ומה חילוק בין כלו טוב לכלו ארוך ונ' דהנה כלו ארוך הכוונה דאז"ל במ' שבת דיצחק אבינו ע"ה עשה חשבון ליום הדין אשר ימי חיי איש הישראלי לא יותר מהם לתורה ולעבודה כ"א כ"ה שנה כי השאר יצטרך לעניני הגוף אמנם לאחר תחיי' המתי' דאז"ל בסנהדרין צדיקי' שעתיד הש"י להחיותן אינן חוזרין לעפרן א"כ יהיו דומין למה"ש ויתקיימו בלא אכילה ושתיי' שהרי ע"כ לא יהי' בהם היתוך הגוף המצריך למזון בזה"ז ושפיר יהי' עולם שכלו ארוך ואמנם עולם שכלו טוב היינו ימות המשיח שנא' עלי' ומחה ד' דמעה מעל כל פני' וששון ושמחה ישיגו אך כ"ז לד' רחב"א אר"י במס' ברכות דס"ל כל הנביאי' לא נתנבאו אלא לימות המשיח והכי ס"ל לר' יעקב ושפיר דריש למען ייטב לך לעולם שכלו טוב אמנם תנא דפאה ס"ל כשמואל במס' ברכות דאמר אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות ונבואת הנביאים רק לעולם הבא א"כ היינו לעולם שכלו טוב היינו עולם שכלו ארוך ובשלמא בשילוח הקן חדא מלתא הוה וכמ"ש אבל בכיבוד או"א דפלגינהו רחמנא ע"כ קאי למען ייטב לך בעוה"ז דאדם אוכל פירות:

הרחמן יזכנו לעולם שכלו טוב לעולם שכלו ארוך וישים חלקינו מיושבי לפני ה' בארצות החיים ברחמיו אמן כי"ר:

זכינו לסיים מס' חולין שבת קודש פ' זאת תהי' תורת ר"ח אייר תרל"א:

שאלות ותשובות

שאלה להגאון מוה' יחזקאל בנעט אב"ד בק"ק נייטרא ה' תשרי תרי"ז לפ"ק.

הנה בר"ה העבר ביום א' אירע מקרה שקרא הקורא בספר שני למפטיר והי' כ' שבעת תמימים תמורת שבעה ומ"מ לא הפסיק וגמר הפרשה אף כי הבעל סגן רמז לו שיש טעות בפסוק שני לא עמד והעולה בירך לאחרי' ואח"ז שאל אותי מהבימה הבעל סגן מה לעשות ודין זה תלי' באשלי רברבי ולפי קט שכלי הוריתי ליקח ספר הא' שהי' עוד על הבימה ולקרות בו לחובת היום עוד הפעם ולברך לפני' ולאחרי' וזה מטעם שאבאר:

הנה בב"י יו"ד רע"ט הובאו ד' כל גדולי הפוסקים הרא"ש והרשב"א והרמב"ן והראב"ד והמ"ע והטור שכלם הסכימו כן כל השנה ונדחו דברי' לענין הברכה עפ"י ד' הר"ן פ' הקורא למפרע שכ' לחזק ד' החולקים דמאן יימר דהאי דאמרינן הספר פסול לענין קריאה נאמר דלמא לענין כתיבה דווקא זה תי"ד ולי דברי הר"ן צ"ע דהנה וודאי הא פסיקא לן דקריאת תורה שבכתב אסור בע"פ וצריכין אנו לומר דכה"ג לא מקרי בע"פ ולדעתי אדרבא מגרע גרע ועוד שהר"ן עצמו כ' פ' הקורא עומד שם וכן הריטב"א בגיטין פ' הנזקין דהא דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ משום דכמה דברים אנו לומדים מהכתב מה שאין אנו יודעין בע"פ כהא דאמרי' יש אם למסורת וכיוצא וא"כ הספר שלא נכתב בדיוק גרע עוד מאלו קורא בע"פ דהרי אדרבא יוכל לדרוש בטעות והי' נ' לפי"ז דלד' הרא"ש וסייעתי' הי' ראוי להורות כן גם אחסרות ויתרות אלא דמ"מ עלינו להקל בחסרות משום דאין אנו בקיאין בהם אבל טעות גמור וודאי גרע מבע"פ טובא ובזה נדחין ג"כ ד' הב"ח בשם המרדכי בש"ך יו"ד רע"ט שם ונ' ג"כ דבלא"ה יש לנו להורות כהרא"ש דהא דכ' הרא"ש בה' ס"ת דמצות כתיבת ס"ת איננה כ"א לקרות מתוכה בהא ג"כ תלי' דלטעמי' דס"ל דלקרות דברים שבכתב בעינן ספר מוגה וזה ענין שאמרה תורה דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ ול"ש לחלק הני תרי מילי מהדדי כמו שחלק הר"ן וכיון דעכשיו רובא דעלמא לבד יחידי סגולה סומכין על ד' הרא"ש אלו ומתבאר עד"ז ג"כ הא דאמרי' הגי' בו אות א' כאלו כתבה דהוא ג"כ מטעם זה משום דאסור לקרות בו כלל א"כ למה לא נפסוק כמותו בדבר שהסכימו עמו כל גדולי הפוסקים כי גם ד' הרמב"ם בחיבורו מטין כן אלא דמ"מ כבר יצא הוראה מפי המחבר

אורן של ישראל דדיעבד סמכינן אד' החולקים ואמנם אמינא אנא הבו דלא לוסיף עלה דווקא בפ' השבוע פ' המחבר כן ולא בחובת היום מטעם שאבאר ולא יקשה לדברי מד' הרמ"א ביו"ד שם שכ' ול"ש בזה וכו' כבר פי' המג"א סי' קמ"ג דברי' דר"ל דלא תימא מפטיר גרע וא"צ להוציא אחר קמ"ל דדווקא מפטיר של כל השנה ולא בחובת היום ואדרבא מד' מ"א שפי' כן ד' רמ"א הי' נ' קצת סיוע לדברי אלא דצריך ביאור מ"ט לחלק ונ' הטעם דבשלמא פ' השבוע דאינו אלא משום שלא יהי' בלא תורה נהי דלכתחלה צריך לקרותן מתוך הכתב ובעי מוגה מ"מ דיעבד מיהת קראו ושמעו משא"כ חובת היום דיליף תנא דמתני' ס"פ בני העיר מקרח דמצותן שיהי' קורין אותן בזמנן וכיון דמצוה מה"ת לקרותן בזמנן וודאי אם לא קראו מתוך ספר מוגה לא קיימו המצוה ומ"ש דהגאוני' הנהיגו לקרות חובת היום למפטיר נ' דהיינו ביום ב' של עצרת ובסכות ובימים ראשוני' וחוה"מ של פסח ויוהכ"פ דבימי' אלו כבר קיימו מצות וידבר משה בספר ראשון כמו דאיתא במתני' שם משא"כ בז' של פסח וביום א' דשבועות ובר"ה שאין קורין בספר א' כלל מענין המועד לא מסתבר כלל דהך ברייתא דתני' למקרי הנך פרשיות בר"ה ועצרת וז' של פסח תחלוק אהא דתנן במתני' דמצותן שיהי' קורין אותן וא"כ בר"ה מיהת מצוה מה"ת לקרות בצבור ובאמת תימא דלא אשכחי בתוס' קריאה דאוריית' כ"א זכור ולא הזכירו פ' המועדים דמשנה שלימה ולא זכיתי ליישב כהוגן אלא שיש לדחוק עם ד' רש"י סוף מגילה משה תיקן להם לישראל שיהי' שואלין ודורשין כש"כ מוידבר משה ולא ידענא אם בא לומר דברי' פליגא אמתני' ולא דרש וידבר משה לענין קריאה וא"כ הי' מקום לסתור דגם תנא דברי' דלעיל הכא ס"ל ואנן כתנא דברי' קי"ל אמנם לא זכיתי להבין גם ד' רש"י אלא דאטו תקנת משה מקרא ילפי' מאי דכ' בקרא הקב"ה תקנו ול"ש למימר משה תיקן והא דאמרינן משה תיקן הזן השני נוסח הברכה כמבואר בראשונים פ' ש' שאכלו וצ"ע לדה"ק:

הדרן לעניינא דבידינו לומר דבר"ה וז' של פסח ויום א' של עצרת מודה המחבר דהל' כרא"ש וסיעתו דחייבי' לחזור ולקרות וממילא חייבין לברך כמו בס' קרא ק"ש לד' הרמב"ם והכא אפי' החולקי' יודו ולזה צרפתי עוד ד' הבעלי תוס' פ' הקורא עומד דכי היכא דכל השנה אנו קורין פ' המפטיר ב"פ כן נעשה ג"כ ביו"ט אף דלכתחלה לא קיי"ל הכא מ"מ עשיתי סניף והי' עם לבי לקרות אחר אך שלא יהא מלתא דתמיהא סמכתי עוד דבספר א' הרי אין קפידא שיקרא א' מן הקוראי' עוד פעם למפטיר וראיתי בכ"י ממש של מרן הגאון בעל חתם סופר כי רבו הגאון מוה' נתן אדלער עלה בכל שבת בס'

א' לשלישי ולמפטיר ובב' ספרים דקפדינן שלא יוציאו לעז על הא' דלא שייך לפנינו כל מן דין הוריתי כמש"כ למעלה:

והנה הזמן גרם שלא השיבני הגאון בכ"י אך הסכים עמי ע"י ציר נאמן בע"פ:

שנית להגאון הנ"ל:

מעשה בתרנגולת א' שפרחה לאויר מוסק עד שנקדחו אגפי' ואמנם בגופה אין מחזה מאומה מהאש והוא בריאה כבראשונ' וכשבאה לפני בכל זאת הוריתי כד' הפמ"ג שמחמיר לכה"פ בנפלה לאור בעוף כאו"ה שלא לסמוך אבדיקה ואמנם נשאלתי מהאשה אם הוא רשאה להשהות עדן כי הוא אם מגדלת אפרוחי' ואם ימותיה הרי יפסידו כל האפרוחי' והוריתי כזה להשהות עד אז וזה מטעם דהרי לרוב הפוסקים התרנגולת עצמה כשירה אך שצריכה בדיקה ולא סמכינן מ"מ מידי ספק לא נפק וכ"ת דהא גרע דחיישינן כי אפי' מבדק לא יבדקוה לאחר זמן חדא דלא שכיח שיהי' שינוי בבני מעים ולא יראו לחכם ועוד דאין זה זמן מרוב' בלא"ה כל מן דין הוריתי להשהות' אלא ששאלתי פי הגאון נ"י

וזה תשובתו אלי יפה הורה להתיר להשהותה כי דווקא י"ב חודש שהוא זמן ארוך חיישינן לקילקולא והראי' משיחלא בתרא וכמו שכ' תוס' דף נ"ג ד"ה את לחד תי' ואף שכתבו ממהרת לטעון כי מיד לאחר נ"א תטעון אלא כוונתם כי לא תאחר לטעון זמן מרובה וזה פשוט א"כ גם בנידון זה ג"כ לא תצטרף לגדל האפרוחי' חצי שנה או רביע שנה וא"כ למה נחוש לקילקולא ולהפסיד ממון של ישראל ובאמת בקראי מכתבו דמר נ"י עלה בלבי להביא ראי' לזה מדברי הש"ך ס"ס נ"ז בעובדא דתה"ד שכ' כי אין ללמוד לספק טריפות אחרים להתיר למכור לנכרי כי דווקא בספק דרוס' חדא דיש לו היתר בבדיקה מדינא ועוד לד' רש"י יש לו בדיקה מבחוץ יעו"ש וא"כ כתי' קמא ניחא לי' להש"ך בזה כיון דמדינא יש לו בדיקה יש להקל למכור לנכרי וזה פשוט בעיני דחששא דשמא יחזור וימכרנו לישראל הוא חמור מחששא דקילקולא ואעפי"כ הותר הש"ך למוכרו לנכרי וכש"כ בנידון דידן דג"כ יש לו בדיקה מדינא שלא לחוש לקילקולא וטעיתי בזה דשם לא איירי רק בספיקא דרבוותאי כי הרבה פוסקים סוברים דאין לדוב דרוסה כלל אבל בספיקא בגוף המעשה אף התה"ד מודה כמבואר שם להדי':

אך מ"מ יש לי ראי' משם כי לכאורה דברי הש"ך צריכין פירוש שכ' בתי' קמא מפני דמדינא יש בדיקה לדרוסה אף מבפנים יש להתיר ולכאורה צ"ע כי התה"ד מתיר למכור השור שנדרס מהדוב למוכרו לאחר שחיטה דלאחר שחיטה וודאי דליכא למיחש לשמא יחזור וימכרנו לישראל וכיון דעדן לא בדקו לשור אם האדים הבשר מה יועיל זה דמדינא

יש לו בדיקה הרי לא בדקו עדן ולייישב אמרתי כי לכאורה בכל ספק אנו הולכים אחר החזקה ובהמה יש לה חזקת היתר אפי' נולד הספק מחיים ואין מחזיקי' מאיסור לאיסור כמו שכ' התוס' גבי ישב לה קוץ בווושט וכן דעת כמה פוסקים וא"כ תו למה מצריכים בדיקה אלא וודאי הוא כל היכא דאיכא לברורי אין סומכין על החזקה וק"ו מרוב דעדיף מחזקה ואין סומכין באיכא לברורי ופשוט ומעתה אם היינו בקיאים הי' צריך בדיקה מטעם דאיכא לברורי ועכ"פ מכח החזקה אמרינן אלו היינו בודקים הוי נמצא להכשיר אם אנחנו אינם בקיאים ואנו חוששים שמא באמת נמצא סימן טריפה ואין לומר כיון דאנו אינם בקיאים א"כ להוי כמו ליכא לברורי ז"א כי מחומרא אין אנו רשאי' לעשות קולא ולומר דליכא לברורי ומעתה עולים דברי הש"ך נכון כי מטעם חזקה אנו אומרים אלו היינו בקיאים בבדיקה הוה נמצא להתיר ומותר למוכרו לנכרי אך מחומרא דאין אנו בקיאים אנו מטריפין ואין סומכין על הבדיקה עכ"פ מותר למוכרו וא"כ גם בנידון דידן רשאי להשהותו מק"ו כאשר כתבנו לעיל כי חששא דשהוי הוא מיעוט מחששא דשמא ימכרנו ע"כ:

שלישית להגאון הנ"ל:

אחד"ש אדמ"ו ו נ"י כי טוב באתי לבקש ממ"ק להשיבני בענותו ע"י מוכ"ז בנידון צורך שעה אשר אינו מבואר בפסקי ש"ע ה"ה באיש אשר שבק אביו בש"ק העבר חיים לכל ישראל והניח אשה ושלש בני' והשני' מהם נשואי' אשה וגם השלישי הפנוי מאומנתו יתפרנס ואמם רק לנפשה תעמול והנה ביום א' קבלו האם ושני בני' א' נשוי וא' הפנוי אבילות וביום אתמול הגיע פה השלישי אשר לא ידע ממיתת אביו עד בואו החדרה מקום האבלים וכעת שואל אם יש לאמו דין גדול הבית וינער אבלותו ביום ה' הבע"ל עמה או צריך להתאבל עד עש"ק לע"ע אחרי שביום ש"ק יכלה אבלותו והנה הש"ך ביו"ד שם כ' דבעל נקרא גדול הבית ואם האשה נקראת גדול הבית מזה שתק ואף כי האחרונים כתבו דהש"ך ר"ל אפי' לגבי אבי אשתו שמתה מ"מ דין זה לא נתבאר מיהת ובר מן דין נפשי קיהה למקרי כה"ג גדול הבית כיון דל"ש למימר ביתא גריר אבתר' כיון דאינה מפרנסת לשום א' מבני הבית ואינו רוצה להקל בענין זה ולא להחמיר ואם ד' מ"ק להקל עוד אשאל אחרי כי האיש רוצה לכת לביתו שהוא מרחק איזו פרסאות מזה אבל לאשר פרסאות לפי חשבון חכז"ל אמנם הוא אמר כי יש לו הפסד מרובה בדבר האבוד גמור בישיבתו פה אם גם אז עומד ביום ה' כפסק רמ"א ביו"ד שם או לא ניתן לו תרי קולי ואף כי לכאורה הדבר פשוט ממילא אמנם אבקש שתצא כל ההוראה מפי מ"ק :

ושלא לצאת במ' שמחות לבד אבוא לשאול עוד מרמ"ק אודות כלי ברזל החדשי' הנהוגים עכשיו על תנורי שפארהערד והמה מצופים מבפני' בזכיכי' שקורין גליזירט אם יש להם הגעלה כי לא ידענא מאי אדון בהו אחרי שלא מצינו הכשר בכלי זכיכי' כ"א כשתשמושו בצונן בעירוי וכיוצא ולא כה"ג שתשמישן באור ואפי' בליבון לבי מהסס אם לא נימא דיש לחוש דחייס עלי' חדא דאם מלבנן היטב שמעתי שפקעו לגמרי ועוד ההיתוך עכ"פ יורד ודומה למ"ש מג"א או"ח סי' תנ"א ס"ק מ"ו דמצופין היטב חס עליי' ולא נעלמו ממני ג"כ ד' רמ"א ומג"א שם סעי' כ"ג אלא שיש לצדד דלמא משום דהתם גוף הכלי רסס וע"ע לא הכשרתי לא בליבון ולא בהגעלה כי לא הי' שכיחים בינינו פה ואמנם זה שבועיי' בא לידי ב' שאלות בענין זה ע"כ מצאתי לשאול:

ואחרי. כ' הראינו בס' חת"ס למרן זצ"ל סי' קי"ג שרוצה להכשיר' בליבון ואמנם בימי מרן לא הי' שכיחי' עדן והשואל לא הגיד מהותם היטב כאשר הם לפנינו:

ואחרי שלא הגיעני תשו' בענין בתרא מהרב הגאון בנייטרא כ' לפ"ב לבן מרן הגאון שם וגם הוא מסכים לדברי' כי ק' להכשירם בליבון ודעתו להגעילם כשאב"י ג"פ ואח"כ בליבון קל וגם בזה מהסס עדן. ובע"פ אמר לי הגאון מנייטרא כי מצריך להשהותם י"ב חודש כד' החכם צבי':

בע"ה יום א' כ"ז סיון תר"י לפ"ק.

לכבוד. אדומו"ר הרב הגאון אמתי כקש"ת מהו' אברהם שמואל בנימן סופר נ"י אב"ד ור"מ בק"ק פ"ב המעטיר' יע"א:

אחר דרישת שלום אדומ"ו כי טוב באתי לדון לפני מ"ק כתלמיד לפני הרב בנידון שמתחדש עכשיו מעושי חדשות התולי' בוקי סריקי בדתי המדינה אשר לא מהם ולא בהם ובאמת בדת המדינה אשר תחת ידי לא אמצא בהם תפל:

וזה שבוע העברה הי' פה נשואין ובקשו נאמני הקהלה לכתוב המכתבים כאשר נכתבו עד עתה מנוסח הקדמונים ויבא א' מן המכחשי' בתוך הקרואים ומיחה לכתוב על דרך הסלול עפ"י דת תוה"ק ויבא להם מכתב מנאמן קהל דאטוס והם לא שאלו את פי בענין זה וכתבו אותו המכתב ואמנם ביום אחר הנשואין הובא המכתב הלזה לידי בל' וכ' אשכנז וזה תוכן ענינו כולו עול ורמי' הנה על החתן לפרוע תוספות שליש כנהוג מימי קדם ומתקנת שו"ם לא נזכר בו ולזה יגרע עוד מבראשונה וגם לא יובטח לו יותר משטר ח"ז וגם זה בלי סך קצוב כלל וכלל ואמנם הותנה בו בפירוש שאין הבעל יורש אשתו כלל וכלל לאמור כי כך דתי המדינה ולדעתי גם בזה הוות ידברו יען דתי המדינה בענין ירושת הבעל לא נתנו על דרך אם התנה כן בתחלת הנשואין אשר הנדוני' ניתן לו

לחלוטין ע"ד שהתחייב עצמו לתת לה בגרושתה או באלמנותה תוס' שליש והב' דרך מקח וממכר וכגון זה צריך רק פטומי מילי בעלמא בתוך התנאים אם יהיו נכתבים בל' וכ' אשכנז ואמנם הרמאי' האלו יהפכו על החתן הקלקול אילך ואילך כי לא זה שיתנו עמ"ש בתורה להפקיע ירושת הבעל ותקנת שו"ם אחרי כי יאמרו כי דתי המדינה גורמי' וכי יאמרו דתי המדינה לתת תוס' שליש ואמנם האחרון הכביד לפמ"ש תוס' יו"ט דכל עיקר דתוס' שליש לא מקרי אגר נטר הוא משום דדמי למו"מ כמו שהסביר ההפלאה בקו"א ד' התיו"ט והיינו משום ירושת הבעל ומאחר כי האנשים האלו יפקיעו ירושת הבעל מכל וכל א"כ הדר הו"ל תוס' שליש אגר נטר ואמנם באמת בהג"א תי' תי' אחר דלא הוי אגר נטר אכן בהפלאה בקו"א דחה לפי תקנת שו"ם תי' זה ואמנם אולי האנשים האלו קלקלתם תקנתם אחר שיעקרו תקנת שו"ם שוב הדר לי' תי' ההג"א למקומו וא"כ יפה לנו להחריש ולהניח להם עול זה אשר גם ישולם התו"כ מלהכשילם באי' רבית כי אם נפרסם דבר זה אשר לפי דעת קדמוני' לא ניתן תו"כ בשנה ראשונה ובשנייי' החצי בזה ע"כ יאותו לנו אבל נמצאו חוטאים באי' רבית וכגון דא אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר:

ואני כאשר עסקתי בענין נדוניא אמרתי בזה ענין אחר בעמדי ע"ד רש"י במתני' שם שכ' שליש יותר יקבלם עליו לכתוב בכתובתה לפי שמשתכר בהן דמאי בעי רש"י בזה ולזה אמרתי דד' רש"י כהפוסקי' דתנא דידן תקנה קבועה שנה כאן ופי' לנו רש"י הטעם דהנה אי לאו דתקנו חכמי' כן גם מעצמו הי' החתן מקבל עליו להוסיף לה על נדוניתה סך מה לפי שמשתכר ואמנם אי הי' רבית כיון דאדעתא דהכי עביד לזה עמדו חכמי' והתקינו שיהא לנדוניא תוס' קבוע וממילא שוב אינו מוסיף ולא יעלה ע"ד החתן שנותן שכר המעות כ"א יסבור כי זה שייך לכתובה דאוריית' ולא איכפת לן תו ועד"ז היינו יכולים לקיים תקנת שו"ם ולהציל עשוק מיד עושקו ומ"מ לא יהי' אי' ריבית אמנם לא יעלה על דעתי לסמוך על סברות היוצאות ממעי בענין כזה שעוברים המלוה והלוה והסופר והעדים בלאו ואמנם כשהאב נותן הנדוני' יש עוד למצא היתר אחר דכה"ג לא הוי רבית וראובן נותן לשמעון מנה שיתן ללוי מאתים ואמרתי אולי באמת נקט תנא פסקא להכניס אף דברישא מיירי בפוסק מעות לחתנו והו"ל למתני פסק האב להכניס אא"כ סד"א דאם היא פסקה אסור להוסיף לה קמ"ל דגם כה"ג אין כאן אי' רבית ואו כהג"א או כהתיו"ט ומ"מ לדידן השתא אם אין כאן יתומה אולי נוכל לסמוך ולכתוב תקנת שו"ם וביתומה לא נכתב יען כי בלא"ה רבו הדעות אם גם ביתומ' הואיל ול"ש ותם לריק.

ואמנם אני חוזר עוד על דבר א' אם לא נימא כאן דתנאי' אחרוני' הללו אין קנינם חל עד לאחר נישואין ולאחר נישואין מד"ת בשום אופן לא מהני תנאי' על ירושת הבעל כמבוא' סי' ס"ט וא"כ כל דברי' לבטלה ודמ"ד לדעה"ק ל"ש בזה אף כי מרב מופלג זה קבלתי ימי' מכתב ופשוט לו כי גם בעיניי אלו דמ"ד אנכי לא כן עמדי ודברי' כאלו נתנין כעת בעוה"ר רק באמירה ובפרט שעל דד"מ בנקל נוכל להתנות וא"כ למה נתנה על ד"ת ואף כי בעוה"ר בהגיע השעה יקימו אשר התנו א"כ אז יהא גזל בידם ומ"מ עכשיו אולי אין כאן שטר שיש בו רבית וכד' התיו"ט ואמנם נוכל לומר כי בענין רבית הכל הולך אחר הלב ות"ח יוכיחו לזה יורני מ"ק אדומ"ו וכו'.

שנית להגאון הנ"ל: ערר צומא רבא תרט"ו לפ"ק. נפשי בשאלתי אודות יבם ויבמה שבאו לפני לחלוץ ודחיתי' עד לאחר חג הסוכות אחרי אשאל פי קדש אדומ"ו נ"י אודותו הנה עינו אחת טבעו להתעמק בהבטת השמש ולא שאר מאורות אפי' אור הנר ואבוקה ולא בהבטת שאר דברים אפי' דקה מן הדקה ונסתפקתי בד' הרמב"ם ששינה לשון המשנה בבכורות דתנן סכי שמש והרמב"ם כ' בל' אחר בשעה שרואה אור או בשעה שהוא רוצה להביט בראיי' וראיתי דברי הנוב"י שמיקל בדין קבוע ואמנם מה לי ולצרה הזאת הלא בלתי הרבה בתי דין ת"ל בישראל אך המה נוגשים בי יען אצלי לא יהיו להם הוצאות והיבמה ענייי' ומ"מ אם יש נדנוד חומרא בדבר אסוג אחור.

שלישית להגאון הנ"ל:

עד עתה לא הגיעני נעימת ימין אדומ"ו ותשובתו הרמה ע"ד שאלתי מערב צומ' רבא והנני בא זו שנית.

הנה נגיד אחד וסוחר בקהלתי נולד לו בן בער"ה כעלות השחר ולזה יגיע ימי פדיון בן זה ביום ר"ח חשוון ואז חל שוק טירנוי וביקש האב ממני להתיר לו לדחות הפדיון עד לאחר השוק ולא נעניתי לו ולעשות הפדיון בשוק שלא בפני הילד כ"ד מרן הגאון בח"ס לא יאבה ואמנם מצאתי צד אחד והוא אחרי כי במוש"ק ליל ר"ח הוא אחר כ"ט י"ב תשצ"ג אם מותר לעשות הפדיון במוש"ק טרם צאתו לדרך וראיתי ד' הש"ך יו"ד סי' ש"ה וגם דברי הדג"מ באו"ח סי' תקס"ח המבאר כי טעם המנהג שאין פודין בלילה הוא דלמא יעשו גם קודם כ"ט י"ב תשצ"ג וא"כ במקום הפסד ממון אולי בדבר דלא מתרמי כל יום בפרט במקום קטן כקהלתינו דלא מפרסמא מלתא אולי יש להתיר בפרט שלא נזכר מנהג זה בשו"ע בהדיא ואמנם אני חוכך אולי טעם המנהג דפדיון בכור להקרבת בכור הקדש הקיש הכ' ע"כ אני זובח וכו' ובכור בני אפרה ובקרבן ביום צוותו אמר רחמנא וה"ה בפה"ב ומאחר שלא להקל אני אומר אף דאין ד' הש"ך והמג"א תקס"ח מורין כן

ומכ"ש הדג"מ דכ' בהדי' דלא כדברי ומ"מ תורה היא וללמוד אני צריך ואולי אדרבא מטעם זה מיאן המג"א בד' הדג"מ ולזאת בקשתי ובקשת הנגיד שהוא אדם כשר וירא ה' מרבי' שטוחה מול מ"ק אדו"מ להורני מה לעשות:

רביעית להגאון הנ"ל.

צורת המקוה בזה קורות קבועי' בקרקע והמקוה דהיינו הקאסטען עם המים קבועה בנסרים והנסרים האלו קבועי' במסמרו' ויתדות באותן קורות הנ"ל וכאשר יגברו המים יתלשו ויסירו המסמרות והיתדות מהנסרים ויקחו שרויף ויגביהו הקאסטתן עם המים ויקבעו אותן שוב במסמרות ויתדו' ובקרקע הקאסטען שני נקבים נקב א' סתום בחתיכת לבנה ונקב א' בו הברזא והברזא קבועה תחת סולם הירידה וא"א לפותחה בכל עת וגם להניחה פתוחה אי אפשר מחמת תגבורת המים השכיחים פה והנה בתחלת הבנייי' היתה קבועה ג"כ בחומר ולבנים אך לא ארכו הימים והסירו על כרחן החומר כאשר הגביהו' והנה אנכי מיראתי שמח יסירו החומר לימי' ולא הנחתי לתקן הקאסטען בשלשלאות כי עיני ראו ד' מרן זללה"ה ססי' ר"ו בח"ס וגם קצר שאר דברי קדש הנאמרי' שם ולזאת צויתי לקובעה במסמרו' הדק היטב והקאסטען כבד מאוד ואף כי נסרי הקאסטען משולבות (געפאלצט) המה לתוך קורות הקבועי' בקרקע בכל זאת אך היתדו' האלו יקבעו את הקאסטען בתוך הקורות ואחרי כי הקורות מחוברים ובנוייי' בקרקע ממש והנסרים קבועי' בהם לא עלה על דעתי פקפוק כי זה לא יהא מקרי מחובר לקרקע ואם מחמת שלא הוקבעה כ"א ע"י מסמרו' לא ידעתי מה בין זה לזה ועיקר סמיכתי בזה שלא הי' לי פקפוק הוא מד' הב"י והטו"ז בה' שבת סי' שי"ד טו"ז ס"ק ה' דאפי' מחזיר דלת או חלון לדבר המחובר לקרקע מקרי בונה ומכ"ש בנידון דידן שלוקחי' כמה וכמה מסמרו' ויתדו' כשמפרקין וקובעי' אותן שוב מכ"ש דמקרי בנין מה"ת והתם ג"כ לא אקרי בנין לאחיובי חטאת אלא משום דהמשקוף של הדלת והחלון ר"ל המזוזה קבועה בקרקע וגם כל ענין סתירת אהל ממשכן גמרי' והמשכן רק ע"י יתדות הי' קבוע ולזאת לא עלה בלבי שום פקפוק שלא יהא מקרי מחובר לקרקע והנה האי פלגאה אמר כאשר הבנתי מאחוריו אחרי שגם הנקבים בנסרי' ובקורו' מתוקנים לא מקרי זה קביעות ואני לא מצאתי זה בס':

והנה מלבד אלה יש לי עוד כמה סניפי' להתיר חדא שהמים בתוך הקאסטען לפעמי' הרבה כאשר המים בתוך הנהר הולכי' חסור גם בתוך התיבה יארע ככה וע"ד שיש בו נקבים דקים ואף כי ד' ב"י סי' ר"א סתומי' קצת בענין זה ואף גם זאת פשפשתי סמוך להברזא ונמצא שם אפי' טיט המתחלחל דרך אויר הנשאר שם אף כי היא אדוקה ומ"מ

לו הי' פקפוק אצלי כי לא יחשב כה"ג ע"י מסמרי' הנ"ל מחובר לקרקע לא סמכתי על כיוצא באלו בלי שאלת הורי' ומעתה לתשובת מרן אצפה וכ"ז שלא יגיעני לא אוכל לפסול המקוה מכל וכל כי לתקן לע"ע אי אפשר:

וזאת תשובתו אלי:

יקרתו קבלתי וכו' וכבר כ' למע"כ נ"י כי אני בעל מלאכות הרבה לכן לא אוכל להשיב מהר וכבר התחלתי בשבוע העברה לעיין במקור הדין והענין רחב ועמוק אבל זאת אני רואה כי גם אם תקועי' ביתדו' ומסמרו' בל ימוטו צריך ראיות טובי דמקרי קבוע לבטל הכלי לענין מקוה מכ"ש כפי הנראה מדבריו אשר לא באו מפורשי' כל הצורך שאין קבוע ביתד שלא תמוט לכן אני על דברי אעמוד להסיר הברזא עכ"פ בשעת הטבילה:

וזאת אשר השבתי ע"ד אלו.

יקרת קדשו הגיעני בזו השעה ותיכף צויתי לתקן בבית המקוה כאשר צוה מ"ק אף כי לא כ' מ"ק אדומ"ו אפי' סברא קלה לדחות דברי ומה שפקפק אדומ"ו אם המסמרו' קבועי' וכי איך לא יהיו קבועי' אם יכולי' להחזיק תיבה כבדה מלאה מים ומ"ש אדומ"ו כי גם אם המסמרו' קבועי' צריך עיונא טובא אי מקרי קבוע לבטל הכלי לענין מקוה לא זכיתי להבין כלל הלא מתורת כלי התיבה בטלה ע"י הנקב הסתום בצרורו' אלא דבעי' מחובר לקרקע וכיון שהוא מחובר לקרקע מה לי ע"י מסמרו' מה לי ע"י ד"א זה דעתי הקצרה ולא מצאתי מפורש בשום ס' לאיסור ואמנם אשרי הדור שקטנים נשמעי' לגדולי' ובכל זאת אי לאו דסמיכנא דכה"ג מקרי מחובר פסלתי' לגמרי כד' הנוב"י אמנם זה עיקר סמיכתי ואך לפי מה שאומר לי בעל המקוה לדעה"ק יהא תיקונו יתר על קלקולו העבר כי ע"ע לא היתה הברזא מהודקת כלל והמים נכנסים ויוצאי' בה ברווח אלא שלא הי' מצ"א חלל כשפו"ה ואמנם עכשיו אחרי שצריכי' להסירה תמיד יצטרך להדקה ביותר אמנם כללא כיילו רז"ל לא תסור מכל אשר יורוך והנה אח"ז עיינתי עוד בד' המחבר שכ' אא"כ קבעו בקרקע או יבננו בבנין ול' קבעו בקרקע וודאי מ' אסי' במסמרו' כמ"ד ויקבעהו במסמרו' ושוב מצאתי ראיי' ברורה לדברי מתשוב' הרשב"א שהביא הב"י במ"ש הטור דאם הסלונו' של מתכות מחוברי' לקרקע שוב לא מקבלי טומאה דבטלי מתורת כלי וכ' הרשב"א דכל שהן מחוברי' אפי' לדבר המחובר לקרקע כגון טבעת שבדלת אינו מקבל טומאה:

וזה שהשבני הגאון מוה' יוסף שאול נ"ז סג"ל מלבוב בנידון דלמעלה:

מכתבו הגיעני תמול לע"ע ואני שאול כאז לתלמידיי והיום בבקר השכם אמרתי לעיין בזה ומה' אשאל עזר שלא אומר דבר שלא כרצונו והנה שאלתו היא במה שאקרו"ט

בעירו בנו מקוה חדשה ובקשו ממעל' להיות שהעצים יקרות מאוד במקומו וגם הנשים חלשות ויש לחוש אם לא תהי' חמה כל הצורך יהי' הפסד גם לגוף גם לנפש וד"ל ע"כ לא יבנה המקוה שתהי' פתוחה למעין ומה גם כי המקוה בנויי' במקום מים רבים ואם תהי' פתוחה יציפו המים עלי' בעת תגבורת המים השכיחי פה ורצו לעשות בשלשלאות ולא הניח מעל' וע"כ צוה מעל' לבנות קורות בארץ ולקבוע שם המקוה במסמרו' כי א"א לבנות שמה כי המים יעלו בכל עת על פני ע"כ צוה לקובעה במסמרו' כי דינא בקביעות או בבנין כמבואר בסי' ר"א ס"ז ולא תהי' הברזא אשר בגיגית אדוקה כ"א נשאר בה חלל ככונס משקה ואפילו רפש נכנס שם דרך החלל ומלבד נקב הברזא יש נקב אחר כשפו"ה סתום בצרור וסיד וע"ז כ' רב א' אליו בלי טעם וראי' לפתוח הברזא בכל עת הטבילה ומעל' ביקש ממני שלא אשיב על הרב הנ"ל כי אחרי שהוא כפוף תחתיו מי יוכל לדון עם שתקיף ממנו אבל למען ידעו ההמון כי צדק מעלתו בדבריו אשיב את אשר נלפע"ד:.

אמנם לפע"ד נידון דידן אינו ענין לשם דשם מיירי שע"י הברזא סתום לגמרי הכלי וע"כ חשש הנוב"י דזה מבטלו מתורת שבר כלי אבל כאן כיון שאף לאחר הסתימה אינה אדוקה כ"כ ונשאר חלל ככונס משקה ואפי' רפש נכנס שם ואף שאינו נקב המטהרו וצריך כשפו"ה או כמוציא רמון עכ"פ לענין שלא נחשב סתימה ע"י הברזא ככלי שלם בזה בוודאי סגי אף בכונס משקה וכ"ש כשיכול רפש לכנס שם דבטל מתורת כלי ול"ח הברזא סתימ' וכבר נתבטל מתורת כלי ומה גם שמלבד זה הרי יש נקב כשפו"ה ואף שסתום בצרור וסיד הלא זה לא חשיב סתימה כמבוא' בתוספתא וכן קיי"ל בטוש"ע ס"ז שם ועיי' בנוב"י סי' קמ"ב שם באורך ועכ"פ כל שנקבו כשפו"ה וגם הברזא שבו נקב גדול ורק שהברזא סותמו ואף לאחר הסתימ' עדיין נשאר ככונס משקה וגם רפש יכול לכנס בו איני רואה בזה שום פסול וכתורה עשה ולא יפה עושים המערערי' עליו ואם יבאו ד' הרב הנ"ל אולי יש אתו טעם אחר אשיב אראה ברצות השם אבל כעת אני רואה כי הדברי' פשוטים וברורים ע"כ דברי מעטים ולפע"ד דברי מעל' נכונים:

והנה שלחתי מכתב זה להרב הגאון בפ"ב והשבני דברים ולא אאריך בהעתקתם כ"א אעתיק פה מה שהשבתי לו ע"ד וממילא יובן מה שכ' לי בקוצר:

הנה ממכתב קדשו אני רואה אשר לפי ד' הנוב"י מה"ת חי"ד סי' קמ"ב כוונתי כהלכה ת"ל וכ"כ שם בהדי' דלענין זה דבנין מועיל קיי"ל כהרמב"ם ואמנם ד' מע"ק דלא כהנב"י לזה אבקש ממע"ק לבאר לי ביותר הנה ד' הנוב"י אשר לד' הרמב"ם הכל בבנין תלוי מלתא לא חידש הנוב"י בהם מאומה כי המה מבוארי' בד' הב"י שהעתיק הש"ך ס"ז שכ"כ הש"ך בהדי' מד' הב"י שם דהכל תלי' אם יש הוכחה שהיא דבר של בנין הי' בטל

מתורת כלי והוכחה זו או בקביעות בארץ או בבנין בתוך הכלי ונ' לי ג"כ כי הרמב"ם הכריח דינו מל' התוספתא שממנה מקור דין זה שלא כ' שם סיד וצרורות כמו שפי' הר"ש והרא"ש ד' התוספת' כ"א בסיד ובבנין וכן העתיקו המחבר והרמב"ם ול' בנין וודאי מ' אפי' בנין חזק כמה וע"כ אין הטעם כד' הר"ש והרא"ש.

והנה גם מ"ק רפי' בידי' אם ד' הרמב"ם כן וממילא להרמב"ם וודאי לבינה וצרור דין א' להם כי בלבינה הוה בנין כמו בצרור ואם יש לחלק היינו דווקא בחתיכות לבינה קטנות ודקות דיש לקרא להם חרסית ולומר דהוה כסיד וגפסית אבל בחתיכה גדולה של לבינה עשוי מעשה אומן וודאי מקרי לד' הרמב"ם בנין גמור והנה המחבר סתם ס"ז כל דבריו עפ"י ד' הרמב"ם וכמו שביארן הש"ך ואפי' לחומרא ג"כ דהיינו אפי' הנקב פתוח בעי' קבוע בארץ ולזה כ' בתחלה נקב המטהרו וקבעו בארץ וכן העתיק בס' חכמת אדם בפי' לדינא ולא כמו שכ' מ"ק כי הרמב"ם יחידאה בדבר זה דבעי' קבוע בארץ ג"כ וזה הי' טעם הגאון בית אפרים בח"ס סי' ר"ו אשר אף שצוה לפתוח הנקב של הברזא צוה לבנות ג"כ בתוך המקוה בצרור ובסיד דכיון שהנקב פתוח ל"מ לד' הרמב"ם בלא הוכחת בנין ובאמת לא אבין ד' מע"ק מרן זלל"הה שם שלא פסל המקוה בפיזינג כ"א ע"י שלא פתחו הברזא בכל עת והתם כיון דלא הי' בה שום בנין כמבואר שם היתה פסולה לד' המחבר בלא"ה ואמנם מה שהעתיק המחבר שיטת הר"ש והרא"ש סעיף מ' ורמי עלי' הש"ך היינו לקולא כמו שביאר הנוב"י שם באותה תשובה משום דד' המחבר דכולו שאוב פסול דרבנן ולכך הכשיר שם בלא הושיבו על הארץ ואמנם אנא שפיר חששנא גם לד' הרא"ש מיהת ולזה כ' דמאחר דאף לאחר הסתימה נקבה ככונס משקה והרי ד' הרא"ש בב"י שם מבואר דאפי' במוציא משקה סגי וגם הגאון בית אפרים שהצריך תרתי הי' מטעם זה לפע"ד כי ס' בית אפרים אינו ת"י.

ואמנם הגאון הכותב לדעתי שפיר קאמר דאם הברזא אינו מגין שלא יכנס שום דבר מיהת כלומר ואפי' רפש למה זה יקרא לה שם ברזא הרי היא כאלו הי' מונח כסוי שם במקום הנקב ומע"ק לטעמי' אזיל שכ' דלא חידש הנוב"י כ"א דאפי' פתיחת הברזא לא מהני ובמחילת כ"ק לא כן הדבר כ"א כולא מלתא דסתימת הברזא הוה כסיד וגפסית הוא שחידש והגאון בית אפרים שרצה לחלוק כבוד להנוב"י צוה לפתוח הברזא וא"כ הבו מיהת דלא לוסיף עלה ואם אינה סותמת אפי' בפני טיט ורפש לא שמה ברזא ומע"ק באמת כ' מתוך זכרונו ולא הי' לו פנאי לעיין בפנים בס' הנוב"י והגאון כ' לי כי בס' מגן גבורים דחה כל ד' הנוב"י בלא"ה. הדרן לדידן כי עכ"פ אחרי שעשיתי בנין בתוך הכלי יצאתי ידי הרמב"ם ובמה שנשאר ככונס משקה ד' הרח"ש לפי מה שהבין הב"י לכה"פ

לענין דלא תהא פסולה בדיעבד והנה המסמרו' שעשיתי היו רק משום מראי' העין למי שאינו יודע שיש בו נקבי' יאמר כי היא מחוברת בארץ והנה מרן זלל"ה בסי' ר"ו שם ג"כ לא פסל כ"א בשלשלאות כדמ' בדבריו שם דהוה כעומד באויר ולא כדידן אשר כל בא אלי' ידמה כי היא בנוי' ממש ואמנם מה שפקפק מע"ק דמסמרו' לא מקרו בנין לענין קבלת טומאה הרי העתקתי ל' תשובת הרשב"א גבי סילונות דאפי' טבעת שבדלת בטל מתורת כלי וטבעת שבדלת וודאי אינו קבוע כ"א במסמר.

ומ"ש. עוד מע"ק כי אין לדמות שבת לטומאה דאלו בשבת חמיר לא ידעתי מאי חומרא שייך לענין הבאת חולין בעזרה והנני אביא ראי' דשבת קיל מטומאה דתנן במס' כלים הנגר שבדלת אינו מקבל טומאה ופי' הר"ב שם פי' א' דהוא מוט ברזל שנותנין אותו מכותל לכותל כדי שיסגור הדלת ואלו בכל תפוצות ישראל יושבי כפרים סוגרי' הדלת בליל שבת עד"ז ואין מוחה ועכ"פ אני רואה מד' קדשו אשר אם אין אבן תמורת לבינה גם מע"ק תנוח דעתו ואם כהבנתו יעשה עמי חסד להודיעני דעתו בזה כי ע"י שנקח סולם הירידה ממקומו והגיגית בלא"ה אינה ארוכה ורחבה לא יוכלו הנשים לפשוט קומתן בעת הטבילה כראוי ויש לחוש לקמטים ח"ו כמבואר בסי' קצ"ח ואל יאמר מע"ק כי יוסיפו המים בגובה כי זה יהי' כמעט סכנה יען פה תגבורת המים במקום המקוה עד"ז אשר גם מעט שצוה מע"ק לפתוח כמעט צפו המים על שיה והנשים במדינה זו חלשות כמעט רובם ומהם חלושי הנפש ג"כ ואני לא ארצה לזוז מהוראת מע"ק לזאת אקוה כי עוד הפעם ישיבני דבר ולא יאמר התלמיד כמה סרבן.

והנה אחרי שלא הגיעני תשו' מהרב שלחתי הכל אשר לכל ללבוב להרב הנז' וזה שהשבני.

מכתבו הגיעני תמול לעת ערב ובלילה אנא שאילנא לתלמידיי והנה באשמורת הבוקר קמתי ועיינתי בדבריו ובד' הרב נ"י אשר העתיק לי משמו ואת שמו לא הודיעני וכראובן ושמעון יהיו לי ואשר השיב על דבריו וביקש לכתוב שנית חוות דעתי ואם אמנם מלתא מני אזדא וכבר היו ענינים עיוני' אחרים ובכ"ז אמרתי לעבור על דברי הרב נ"י והנה אם אמנם אין לי מה להשיב כי רואה אנכי כי הרב עודו מסתולל להחזיק בדבריו אשר כבר יצאו מפיו אך לדבר הזה יסלח כי אף שנראה שרוצה לגבב חומרות ולהחמיר אומר אני כדרך שכ' הרא"ש פ' תינוקת או' ג' על הרמב"ם אם גם שרוצה להחמיר על עצמו ואינו רוצה לסמוך על עצמו לעשות מעשה ינהג מדת פרישות לעצמו אבל לא ניתן לכתוב לרבים ע"ש ומכ"ש בזמנינו כי יש לחוש למכשול חלילה בנפש וע"י החומרות יקילו

לגמרי בעווה"ר וד"ל וע' שבת קנ"ג ע"ב אותו היום גדשו ומחקו ע"ש ברש"י ומה גם כי לא צדקו דבריו כלל.

והנה. מה שהאריך דסתימת לבנה ע"י מעשה אומן מכוון לנקב מקרי סתימה מעלייתא ול"מ רק לשיטת הרמב"ם והרמב' יחיד בדבר הנה יפה השיב מעל' דלדעת הרמב' וודאי חשוב כקבעו בבנין ואני תמה על הרב הנ"ל דאחר שהביא שכ"כ הגאון ב"א למה לא הביא שכ"כ שם בפירוש דלדעת הרמב' מועיל ואף שהוא כ' בל' אפשר אני אומר דממנ"פ אם נחשבו לסתימ' מעליתא כיון שהוא מעשה אומן מכוון לנקב א"כ הו"ל בנין מעליתא ולשיטת הרמב"ם די כל שיש הוכחה שהוא דבר של בנין וכאן מעשה אומן אין לך הוכחה גדולה מזו ובאמת לפע"ד לענין סתימ' לא נהירא לי ד' הב"א הנ"ל דל"ח סמימ' כיון שאינו מענין הכלי ודווקא בסתום בסיד וגפסית דאז מחבר הכלי בעצמו זע"ז ע"י הסיד וגפסית חשיב סתימ' מעליתא שהנקב והסדק מתחבר ע"י הסיד וגפסי' שמחבר שבר הכלי להיות כשלם ע"י אבל מה שמשים לבנה בנתיים זה ענין אחר שאינו מהכלי והכלי ל"ח שלם עי"ז וז"ב לע"ד ועכ"פ לד' הרמב"ם דמצריך רק שיהי' הוכחה שיהי' בנין בוודאי חשוב בנין גמור אמנם עיקר סמיכתי הי' על אשר נקב הברזא מלבד דהברזא ל"ח סתימ' כמ"ש בב"א שם דלא כנוב"י וגם הגאון בח"ס הסכי' לד' הב"א וכ"כ בס' מ"ג סי' קנ"ט אף גם שאף לד' הנב"י ע"כ לא ס' הנב"י רק שע"י הברזא מהודקת היטב לגמרי אבל כל שגם לאחר סתימת הברזא עדיין תוכל לכנוס בה מים ורפש לא יאמר אדם שזה מקרי סתימה והרי כבר נתבטל מתורת כלי שנקבה ואח"כ כשחוזר וסותם בברזא ומ"מ המים יבאו בה ככ"מ וגם רפש הלזה יקרא סתימ':

והנה ראיתי בד' הרב שכ' שמ"ש שהנוב"י מודה בזה אינו כן כי הנוב"י מחמיר אפי' כשהיא פתוחה לגמרי בהסרת הברזא מאד תמהני איש מורה הוראה ותלמיד הגאון בעל ח"ס יאמר כן גם אני ידעתי מהנב"י ועליו אני דן וע"כ ל"ק הנוב"י היכא שמשהיתה הברזא סתומה היתה מהודקת לגמרי כ' הנוב"י דזה מקרי סתימ' ואף בהסרת הברזא פסול כיון שהי' דעתו לסותמו בברזא והנה כ"ז לד' הנוב"י אבל כל האחרוני' לא חשו לדבריו אמנם גם הנוב"י לא החמיר רק אם היתה הברזא מהודקת היטב אבל כל שהברזא אינו סתום ואף לאחר סתימתה מ"מ נשאר כ"מ הלזה יקרא סתימ' והלא היא פתוחה בכ"מ ורפש והדברים פשוטים וברורים כי עביד אינש להחזיק דיבורו וק' עליו לשנות ולחזור מדבריו אמנם כבר אמרו כל הכותב בהעלמה איש בשם טוב ואני אומר ברור אם הרב הוא מתלמידיו של הגאון הצדיק מוהר"מ תופר ומתהלל בזה ב"ס יודה לדבריו כי הגאון הצדיק כן למד דעת את העם ותלמידיו שיודו לדברי אמת:

ומ"ש הרב הנ"ל בקביעות דמסמרו' לא חשיב קביעות והביא ד' הרמב"ם פכ"ו מכלים שכ' וקבעו במסמרו' ובנה עליו דטהור וע"ז כ' דמשם ראי' להיפך דמסמרו' אינו נקרא קביעות רק שם דבנה עליו לכך חשיב קביעות והנה אף שאין נ"מ בזה דלא צריך כלל לקביעו' המסמרו' כאן וכמ"ש מעל' שלא עשה כ"א מפני מ"ע אמנם באמת תמהתי מדוע לא הזכיר הרב דברי התיו"ט שכ' בפרק כ' במשנה דכותש שקבעו בנדבך ע"ד הכ"מ דאדרבא ע"י קביעות המסמרו' הוא דמקרי קביעות וע"ש ועיין בשו"ת זקני המהר"ם פדוואה סי' ל"ה שם ביאר ג"כ דע"י מסמרו' וודאי חשיב קביעות ועיין סדרי טהרה סי' קצ"ח ס"ק ס"ג:

ומצאתי בס' חזון נחום הספרדי על טהרות שכ' ג"כ דבקביעו' מסמרו' חשוב קביעות ואף דלא בנה בתוך הכותל בבנין רק שקבעו במסמרו' אפי' שלא בבנין בכותל אפ"ה כל שבנה עלי' . טהור ע"ש:

כ' לי הרב איזו חידוש ע"ד הנוב"י שאינו נוגע לענינינו רק בתוך דבריו העתיק ד' מהר"ם פדוואה וד' הסדרי טהרה סי' קצ"ח ס"ק מ"ג דמים צפים ע"ג הוה כבנין וסוף דבריו ועכ"פ לענין מקוה שלו נלפע"ד דהמקוה כשרה בלי שום פקפוק ונכון לבי בטוח כי כאשר יעתיק דברי להרב הנ"ל גם הוא יודה ויאמר אשור ולדבר הזה יסלח הרב כי יצא מפי איזו דברים אשר לא כרצונו כי לא מלבי רק למען לא יזלזלו ההמון בהוראת מעל' ולש"ש כוונתי כי בעו"ה הדור פרוץ וד' ירחם ע"ע וע"ת וירם קרן ישראל וקרן התורה.

בקיץ תרי"ט נתקענו שוב תיבה חדשה בעהי"ת וצויתי לתקן הברזא בתחלה בענין שיהא בנקל להוציאו בשעת טבילה משום שראיתי בשו"ת אמרי אש להגאון מהר"ם אב"ד באונגוואר ז"ל שפקפק ג"כ אם אין הברזא פתוחה משום טבילה בכיפין והיינו ג"כ משום שלא רציתי לסמוך על קביעת המסמרו' אחרי רואי פקפוק הגאב"ד בפ"ב בדבר וגם לא להניח הברזא שלא בשעת טבילה אינה סתימה לגמרי כמבראשונה משום שהמים זבין ממנה ונפתחה משיעורה ואמנם נקב הברזא שיערתי בשפו"ה מרווח כב"פ כך לא יותר ואמנם פחתתי בו עוד כמוציא רמון משום ד' האחרונים דבעי' כמוציא רמון וסתמתי הנקב בב' צרורות וסיד לצאת ידי הגאב"ד בפ"ב שפקפק על צרור א' לכתחלה מיהא חשתי לדעתו.

ואמנם שאלתי את פי הגאב"ד בק"ק יארמוט והגאון מוה' יוסף שאול הנ"ל שיעור מוציא רמון ולא השיבו לי דבר ברור ושערתי בנקב ששה צאלל שהוא לכה"פ ט' אגודלי' מרובעי' (ואמנם צויתי לתת איזו ימים תחלה תפוחי אדמה בתוך התיבה שתהא מיוחד

לד"א מטעם שכ' אדמ"ו הגאון מהרמ"ס בח"ס ע"ש) ומהני ממילא דאולי במדינתנו דלא שכיחי רמוני' די בכך וכ"כ לי הגאון מוה' יוסף שאול:

אמנם לדעתי מה שלא הזכירו הראשוני' הא דמוציא רמון משום דבאמת כל כלי שמיחדין אותו למקוה צריך להחזיק יותר ממ' סאה וכה"ג לאו בר קבולי טומאה הוא אלא דלענין מקוה מקרי כלי וכיון דפוסלו בשפו"ה שוב גם לענין מקוה לאו כלי הוא ויש ראי' לדבר ממקואו' פ"ה השידה והתיבה שבים דדי בשפו"ה ומסתמא הם של עץ דכיון דאינן עשויין כספינה האיך מצי קיימי בים אם הם של חרס וכ"כ הברטנורה שם כלים גדולי' של עץ נ' ג"כ כוונתו בכלים גדולים למ"ש:

לכבוד הגאב"ד בפ"ב:

היום העבר נקראתי לעיר נ"ה אודות מקוה חדשה אשר בדעתם להקים להם וזה תוכן המקוה חפרו להם שלש אמות של תורה בת כ"ד אצבעות שוחקות דהיינו אצבע צאלל של מדידה ארכה רחבה אמה ומחצה ומחזיק מים בעומק אמה בצמצום ושני אמות בגובה של מעין זה בנו אצטבעות אשר עליה' יניחו קרשי' וינקבו קרש א' מאותן הקרשי' כשפופרת הנוד ואמנם טרם יכסו המעין בקרשי' ימלאו בכתף כל אותן שתי אמות החסרים ממקוה המעין עד מקום הקרשי' עד אשר אם ינוחו יקלח המים למעלה מן הנקב מעט ואחרי כן ימלאו למעלה מן הקרשי' שוב בכתף עד שיעור שראוי לטבילה.

וענין זה זר בעיני אף כי נראה אשר למעלה מן הקרשים ולמטה הכל א' יה"ז דומה למוסיף על המעין בכל זאת אחרי כי אני רואה גם לעת עתה אף כי ימות הגשמי' אשר אין המעין מחזיק בעומק יותר מאמה ואמתי' צריכין למלאות בכתף מה שהי' בלי ס' לדעה"ק הוא שיהי' ויבאו ימים אשר המעין שוב יחסר ויצטרכו פעם ופעמי' הרבה למלאות המעין ובכל פעם שימלאו המעין לא יראה על פני הקרשי' שום מים שבעולם עד אחר מלוי ודבר זה מכוער בעיני כי בנקל יאמרו נשים ועמי הארץ מה לנו ולצרה הזאת למה לנו לילך לטבול במקוה שימלאוה בפנינו נמלא לנו עריבה בבתינו ומה גם כי עי"ז שצריכה המקוה להיות פתוחה תהי' קרה ביותר ובעלת המקוה צריכה לשלם קרוב לד' מאות זהובי' ע"וו מדי שנה ועצים ביוקר בנ"ה שמה ואדם בהול על ממונו אשר על כן אין דעתי ולבי להסכים מעצמי על מקוה זאת אם לא שתצא הוראה בזה מפי בי דינא רבא של מר הגאון נ"י והנה לולא בנו ב' מקוואות ועשו מבוא אשר גם לאחר שיונחו הקרשי' יוכלו למלאתה עד אשר יצא ע"י השפו"ה שיעור ממש מוטב הי' לדעה"ק לסתם הנקב אחר שיבא שם שיעור מקוה מאליו מן המעין ואם יבקשו לנקותה ימלאוה ע"י מלוי השני' כנהוג בכל מקוות מי גשמי' אך כל זה לא עשו ואת פי לא שאלו מאומה:

לכבוד הגאון הנ"ל:

נערה א' אשר חשקה נפשה בערל א' וברחה עמו בסתר עד אחר שני שבועות הובאה לבית הכומר להשתמד וגם שם הי' אין יוצא ובא אצלה עד אשר בע"ה הוצאתי' ע"י שרי הקאמיטאט משם ואח"ז רצתה להנשא לכהן ומחיתי בה משום ד' מהרי"ק באה"ע סי' ז' דבנתייחדה לשם זנות אסורה לכהן ומאחר דכ"כ חשקה נפשה בערל זה לע"ד אין לך נתייחדה לשם זנות גדול מזה ומכ"ש שהרא"ש אוסר בכל ענין ומקמי נישואין למה לא נחוש לדבריו אמנם היא והכהן לא שמעו אלי ונישאו זה לזה ומאחר כי שו"ת מהרי"ק אינו ת"י לא אדע אם באמת זה דומה לנתייחדה לשם זנות ולפי ד' הרמ"ח מ' דאפי' דיעבד תצא ובזה לא נחלק הבי"ש עליו וא"כ כ"ז שהוא עמה באי' מן הראוי שלא לנהוג בכהן זה קדושת כהונה ואולי גם הבנים חללי' או אולי יש ביני':

ואחרי שלא הגיעני תשובה מהגאון כתבתי שאלה זאת להגאון מוה' יוסף שאול נ"ז אב"ד בלבוב וזאת תוכן תשובתי אלי:

והנה אודות הפרוצה אשר נשאת לכהן ומכ"ת הזהיר אותה טרם שנשאת שלא תנשא לכהן ובכל זאת נשאת לכהן ע"פ וע"ז שאל מה דינה הדברים פשוטים דכיון שהיתה פנויה ובוודאי דברה דברי הבלי' כיון שנדבקה בערל הנה בוודאי דין שבוייי' יש לה ואסורה לכהונה ובפרט לאחר שהזהיר והבני' אשר יוולדו בוודאי יש לחוש להם ולע"ע אין לנו לדון ע"ז אבל הוא בוודאי אין לו קדושת כהונה ואם יש ביכולת לכוף אותו שיוציאנה בוודאי מן הראוי לעשות:

שנית להגאון הנ"ל בענין זה:

הנה זה ארבע שנים שאלתי פה אדמ"ו נ"י ע"ד כהן א' שנשא אשה שהיתה נקשרה בגוי א' וברחה עמו בהחבא ורצתה להמיר דתה והיתה בבית הכומר איזה זמן והי' לי ה' בעוזרי להוציאה משם ע"י ערכאות והתרתי בשניהם לבל ישאו זה לזו ולא אבו שמוע ולמדן חורגי א' לא ידעתי מי הוא סידר להם קידושין בסתר ושאלתי פי הדר"ג אדמ"ו נ"י אם אעביר אותו מקדושת כהונתו ימי עמדו עם פרוצה זאת והנני שולח להדר"ג פה לוטה מכתבו אז אלי ועשיתי כאשר צווני ואמנם בענין הנולדי' לא רצה להשיב הדר"ג ובאמת קללת חכם עשה רושם ובלידה ראשונה נגפה האשה וכמעט נתיאשו הרופאי' ממנה אבל אחרי בלותי היתה לה עדנה וזה ירח ימים המליטה בן זכר ואחרי כי ירא אנכי לכנס בסבך לחלל זרע אהרן אשאל נא הדר"ג אדמ"ו להוריני מה לעשו' בנער היולד וכהוראת קדשו אעשה:

ומדי דברי ארשה עוד על ענין שם אשה שבוע העברה סדרתי קידושין לכלה א' הי' שמה חיילה ופשפשתי בס' שמות להגאון ר' מיכל ר' יוזפס ובס' טיב גיטין להגאון מהר"ז מרגליות ובס' נחלת שבעה ולא מצאתי שם זה אף כי הוא רגיל מאוד במדינתנו והנה גם בשם חיה פלפל בס' טיב גיטין ואמנם הסכים לכתוב חיה וב"ס כי שם חיילה נגזר מן שם חיה ואמנם בכל זאת לבי נוקף בענין יוד שנייה מה תהא עליה ואם נכתב ביוד א' לא יקראו שם כ"א בחיריק משא"כ בשם חיה אחרי כי היא נמצא בתנ"ך מורגל להקרא כן אף ביוד א' ולומר שישאלו הנשים האיך חותמי' זה ל"ש במדינתנו בעוו"ה כי כלם יחתמו עצמם בשם לעז אשר יקרא להם ואם גם בכתובה הנחתי השם על הרגיל בכל זאת תורה היא וללמוד אני צריך ומי ידע מה יולד יום.

והנני נמנע בכל עת לסדר גט אם יקרה בגבולי מכח שמות לעז כי מלבד שאין לנו ס' שמות על שמות הלועזים ראיתי סתירה בס' הר המור מהגאון מוה' מרדכי בנעטה זי"ע שהחליט לכתוב שם לועז לעיקר ואדמ"ו הגאון בעל חתם סופר בחלק אה"ע החליט להיפך וידעתי כי יש להשוות דעתם אם נדייק בדברי' מ"מ מי יכנס ראשו בענין אשת איש ויסמוך על סברא בעלמא והדר"ג דנהירין לי' שבילין דאוריית' ייטיב בחסדו עמדי בענין שם חיילה הנ"ל:

הגיעני תשובת הרב אשר גם הבנים פסולים:

ושם חיילה נגזר מן חיה וא"צ לכתוב בגט כ"א חיה. וע' בענין שם חיילה בליקוטי חבר חלק ד' הגהות חתם סופר על שו"ע אה"ע:

לכבוד הגאון מו"ה יוסף שאול נ"ז אב"ד בק"ק לבוב יע"א.

הנה בשנה זו כבר בא לפני כמספר עשרה פעמים אשר הי' על בני מעים של תרנגולים כרוכי' תולעי' גדולים במשך רביעי' אמה בקירוב ודקים כחוט השערה ועל הבני מעים לא היה ניכר שום ריעותא אחרת והנה לפום ריהטא נידון זה תליא בד' הב"ח בש"ך סי' ל"ו שכ' דדווקא בריאה אמרי' לאחר שחיטה פריש וכוונתו לכאורה משום סברת הב"י דמחיים הריאה מרחפת ואין להם כח ויכולת לפרוש משא"כ בכרס ודקין אמנם מאחר שכ' הב"ח אי חזי' דנקובי' מ' דווקא משום דחזי' דנקובי' משא"כ כאן בנידון שלפנינו דלא חזי' נקב כלל י"ל מהי"ת נחזיק ריעותא וכ"ת עכ"פ למה יגרע תולעת מקוץ ומחט בחלל הגוף י"ל ע"ד שכ' מורי זצ"ל בס' חתם סופר סי' מ"ד דתולעי' אין דרכם לנקב כ"א כשהם בפני' שרוצים לצאת חוץ לבקש חמימות כך הי' נ' לכאורה מד' הב"ח:

אמנם, ק' לי ממאי דקיי"ל גבי מוח סי' ל"א דאף דלא חזי' ריעותא בקרום לדידן דאין אנו בקיאים בבדיקה טריפה ול"ש לד' הד"מ שהביא הש"ך שם ס"ק ו' שמחלק דבריא'

בעי' ב' קרומי' ול"ש לד' הדרישׁ' דמחלק משום דריא' מרחפת מ' דבני מעים דל"ד לא לריא' ולא לקורקבן דמבואר בהג"א דכשר ואמנם הטעם כמ"ש הדרישה משום דקרומא קשא ומבי' בני מעי' של תרנגולי' לפחות דמי' למוח ומאחר דבעי בדיקה לדידן טריפה וד' מרן הגאון הנ"ל צ"ע מד' הפוסקי' האלו ומכ"ש דיק' לד' ממה שנתקשו הפוסקי' שם למה בחוטם כשר דבשלמא בנמצא במוח י"ל שנקבו למצוא מקום לצאת חוץ משא"כ בנמצא בחוטם מהי"ת נימא נקבו כיון שאין מדרכם לינקב ומ"מ הני בני מעים לא ידענ' מאי אדון בהו וגם ד' הש"ך צריכין בירור דיק' לא מ' דנראין לו ד' הדרישה ולכאורה הן הן ד' הב"ח בסי' ל"ו ובסי' ל"ו דוחה ד' הב"ח והנה עד עתה הטרפתי ומה גם שהי' על הרוב בתוך ביתי ואמנם אחרי כי בימי' מועטי' באה שאלה זו כמה פעמים לפני באתי לבקש מה"ג להאר עיני בהל' זו:

וזאת. שנית כי לפעמי' נ' על הבני מעי' של תרנגולי' כעין גרב יבש ואין בו לא שינוי מראה ולא שחין כ"א נ' כאלו הבני מעי' מלאי' דייסא שקורין גריס או גריץ אם נדמה זה לנסמסמס הבשר או לא ולבי נוטה להתיר.

הגיעני תשובת הגאון ומסכים להתיר כפשט ד' הב"ח. ועדין לא שקטה נפשי גם מד' הש"ד בסי' מ"ח שכ' תולעי' בכרס אמרי' מני' קא רבו והרי מיירי דלא חזי' ריעותא ופשיטא דלא חיישי' וצ"ע.

שאלה להגאון הנ"ל

שבוע העברה נסע מפה בהחבא נער א' שמו דניאל ראטה ועזב בית אמו אשר היא גברת הבית ע"ד קטטה שהית' בינם ואחר יום א' סיפר נער א' ממכירי' כי פגש בו על שטאטיאן במסלת הברזל ושאל אותו להיכן נסיעתו והשיב לו לעיר ברין והנ' היום בא מכתב משם העיר ברין הנק' בשם בעצרקסמייסטער אל השר שטוהל ריכטער פה עירינו ותוכן המכתב אשר אם 10 טען מערץ נאך מיטטערנאכט תפשו הפאליצייא בברין נעכסט דעם באהנהאף נער אחד ושאלו אותו על מהותו ואמר שמו דניאל ראטה שנותיו עשרים ושנים והוא אינו נשוי יהודי משוראן גליל נייטרא בארץ אונגארן ונתנו אותו בבית האסירים שמה כדרכם על כל איש אשר לא נודע טיבו ובבקר השכם מצאוהו שמה מת ואחרי כי בעת תפשו אותו מצאו בידו צלוחית ובתוכה ראטטען גיפט אמרו הרופאים שמה כי בוודאי לקח מאותו הסם המות ואמנם כאשר שאלו אותו מהיכן הגיע זה לידו השיב כי מצאו ובאמת אם הנער הלז הוא הנער דניאל מעירנו הסם הזה שכיח בבית אמו מאוד ואחרי כי הרופאים בברין מבקשים לנתחו כדרכם כ' השר הנ"ל הנה אודות איזו ענינים הצריכי' לדעת לכתוב אח"כ בפראטאקאלל והנער דניאל יש לו בזה אם בעלת מרכולת

וגם שני אחין נשואין אשר להם חניות פתוחות ובאו לשאול פי אם מחוייבי' להתאבל ואחרי כי להנער ארבעה אחים שנים מהם יש להם לע"ע ז"ק ושנים אין להם ז"ק ומי יודע מה יולד יום אם ח"ו לא יגיע מאבלות זאת היתר זקוקה לייבום ואחרי כי אין לנו עדות אשר זה הנער דניאל הלך לברין כ"א מה שהשיב נער א' על השאטאטיאן כאשר כתבתי למעלה וגם הנער הלז איננו מתגורר פה בעירי אשר הייתי יוכל לשאול ואף כי המסל"ת בזה לדעתי הוא בלי פקפוק כי עדיף לע"ד דבורו מאלו היה נמצא אתו רייזע פאס הנהוג לע"ע אשר אין עליו צורת פרצוף והדרך לעוברי דרכים להשאילו א' לחבירו אבל אחרי כי בפי' דבר ולא הי' לו מכתב הנ"ל ומשום זה נ' שתפשוהו אלז פאסט לאז והוא אמר שמו דניאל ראטה משוראן גליל נייטרא באונגארן בן כ"ג שנים הוה הכתב מסל"ת ממש אבל מאחר שגם אם מחוייב לנהוג אבלות עפ"י גוי מסל"ת הוי זו קולא לענין זקוקה ליבם אף כי חשש רחוק הוא אחרי כי יש כאן ארבעה אחים ואמנם בס' אבלות נוסף לזה ג"כ פקפוק עדות בשטר וגם בצירוף כי יש רגלים לדבר שהי' מאבד עצמו לדעת כי אין מן הדבר למצוא על מסלת הברזל ראטטענגיפס ובבית אמו שכיח מאוד ומתוך קטטה יצא משם אומדנא דמוכח כמעט שלקחו אתו מביתו כי לולא ידענא כי הנפטר הנער הלז לא עלה ע"ד לדונו כמאבד עצמו לדעת בכל זאת לסניף בעלמא עשיתיו ולא הנחתי להם לנהוג אבילות בפרהסי' לסגור החנות וכיו"ב עד בא תשובת מר הגאון אדומ"ו נ"י ומה גם כי למחרת ובעש"ק הבע"ל ימי הפורים שמנהגינו שלא לנהוג בהם אבילות כי אם משתה ושמחה:

להגאון הנ"ל.

אחרי הקודה והשתחווי' ותתי אלף תודות עבור הדאפעשע מפורים הע"ל בענין אבילות משפחת ראטה באתי עוד הפעם הנה לע"ע באו הבגדים מעיר ברין אמטליך וקרובי' יכירו כי הם מלבושיו מקטן ועד גדול גם נמצא בהם רעכנונג על עצים שקנה א' מהאחי' פה כצורתו והווייתו ועתה ישפוט הדר"ג אדומ"ו נ"י אם נאמר כה"ג חיישינן לשאלה הרי לא שוויי' נפשי' ערטילאי והבגדים כולם באו הנה ואין דרכי לקפח ס"ת כהדר"ג בהלכות אבילות כי מה אדע ולא ידע הדר"ג ואם יסכים הדר"ג שיקיימו אבילות ואם האבילות מתחיל מעת שיבא פסק דינו אלינו או משעה שבאו הבגדים ואקוה כי ענות הדר"ג אדומ"ו נ"י יודיעני במוקדם האפשרי דעתו הרמה דברי החותם באות שמחת חג המצות ומעתיר בעד שלום הדר"ג:

להגאון הנ"ל

מעשה בא לפני באווזא שיצאו בני מעים דרך בית הרעי ולא חזרו וראיתי ועיינתי בדין זה וזה מה שנתעוררתי הנה במתני' אלו כשרות בעוף יצאו בני מעים תנא תנא דידן סתמא דיצאו בני מעים ולא ניקבו ומענין הוחזרו לא הוזכר במתני' כ"א בגמ' ל"ש אלא שלא היפך בהן מ' דהש"ס מפ' מתני' דהא דכשרה היינו כשחזרו דמשו"ה לא מדכר הש"ס מידי מחזרו תחלה אלא דס' להש"ס דאם לא חזרו ודאי אינה יכולה לחיות וטרפה אף דאפשר שהיו חוזרין ע"י פחד וכיו"ב כדמייתי הש"ס אולי לאו כל אנפין שוין ודלמא יצאו כ"כ שלא היו ראוין לחזור וטרפה מס' ומ"מ אין הדין מבואר ול' דמתני' ק' דהו"ל למתני וחזרו ותו דאי אם לא חזרו טרפה הו"ל למתנייי' באלו טרפות ולא באלו כשרות:

והנה הרמב"ם פ"ו מה' שחיטה כ' בני מעים שיצאו לחוץ ולא נקבו מותרות ואם נתהפכו אעפ"י שלא ניקבו טרפה שא"א שיחזרו כמות שהי' אחר שנהפכה ואינה חיה עכ"ל הנה לא זה שכ' סתמא כל' דמתני' שיצאו כשר הוסיף עוד גבי נתהפכו שא"א שיחזרו מ' דיצאו לחוד כיון שאפשר שיחזרו כשר אמנם ל' הטור יצאו הדקין לחוץ והיפך בהן והחזירן טרפה אפי' הן שלמים אבל אם החזירן ולא היפך בהן כשר ל' זה מורה לכאורה דכולא מלתא דכשרה בהחזירן מירי דאל"כ עיקר חסר מן הספר ולמה החליף ל' הרמב' והמחבר שרגיל להציע ל' הרמב"ם דגם כאן בחר בל' הטור אלא שהחליף סיפא לריש' וכ' הוחזרו מאליהן ועכ"פ מ' ג"כ דבכוון נקט המחבר הכי שלא יהא פ"פ לבע"ד לומר דלא הוחזרו ג"כ כשר ומ"מ יק' מנ"ל להטור והמחב' הך חומר' ועכ"פ בעובדא שבא לפנינו דלא הוחזרו לד' המחבר והטור נ' לאסור:

והנה הפמ"ג הביא נוסף לזה בשם רש"ל בא"ו שלו תרנגולת שיצאו בני מעים שלה דרך נקב בית הרעי והוחזרו טרפה כיון שיצא דרך מקום צר א"א שיוחזרו כסדרן מ' לי' דמתני' דכשרות בעוף ביצאו דרך דופן וכיו"ב ואמנם דרך בית הרעי טרפה אבל ג"כ דייק והוחזרו מ' בלא הוחזרו י"ל דכשר או אולי מעשה כך הי' מאחר שהביא כן בשם מהר"א ספרדי אבל בס' חכמת אדם הביא ג"כ ד' רש"ל אלו ולא די שהשמיט תיבת והוחזרו כ"א כ' ג"כ דא"א שיוחזרו למקומן דרך נקב צר מ' אפי' מאלי' א"א ומה שכ' ממתני' כ' ליישב ע"א שכ' לעיל והנה וודאי תרנגולת לאו דווקא וא"כ ובהאי עובדא הטרפתי משום שנ' בעיני מכל הנ"ל יותר צדדי' לאסור מלהתיר:

לכבוד הרב הגאון המפורסם כקש"ת מו"ה יודא אסאד נ"י אב"ד ור"מ בק"ק ס"ה והגליל יע"א.

אל נא יחר לרופ"מ ע"ד אשר באתי להלאות מע"ק בדבר הלכה אחרי כי נטל עטרת ראשי הגאון אשר בגבולי ז"ל הכ"מ מעלי אין לי על מי להשען יותר כ"א על מ"כ ובזה אני בא ע"ד נערה שנתפתתה בגבולי וילדה בכור פטר רחם ושני' מודים בדבר היא והעלם אשר עשה העול ולא דיימא ג"כ מעלמא ובכל זאת לבי נוקפי בזה בב' דברים אחרי כי המחבר בא"ע סי' ד' הביא ד' הרמב"ם לפסק הלכה דאפי' בלא דיימא מעלמא אמרי' בפ' ע"י דלמא מדאפקרה נפשה לגבי' אפקרה נפשה לגבי עלמא ואף כי הח"מ השיג שם על המחב' בזה מ"מ די' הבי"ש דבאו"ד יש לחוש לד' הרמב"ם ובזה בשנים אני דן הא' אם יש בידנו לכוף את האב לפדות את בנו הרי הוא יכול לומר קים לי כהרמב"ם ומדאפקרא נפשה לדידי' אפקרא נפשה לגבי אחרינא ואף כי לענין הכסף הוא בידינו להועיל כי אחרי כי תוכל לסמוך שהכהן יחזור לו המעות כנהוג בנקל ילוה לו א' את הכסף אף כי אין בידו ואמנם מאחרי דזילא בי' מלתא יסיג אחור בדבר ואמנם יותר מזה על השני אני בא אחרי כי לד' הרמב"ם אין הדבר ברור כי הוא האב א"כ פדייתו אינה כלום דאפי' למאן דס"ל מותר לפדות ע"י שליח היינו אם האב עשאו שליח אבל הכא מאן שווי' ומה גם דבמ"ע וודאי לכאורה ספיקא חמירא כמפורסם בשם הגאון בעל חוות דעת והכי מסתברא דדמי לא"י אם פרעתיך.

והנה ראיתי בס' חכמת אדם דמ' מדבריו בה' פדה"ב דהאב חייב לפדות בכה"ג ואולי דע"ע כהח"מ בא"ע וזולת זה לא ידעתי מנא פשיטא לי' והן אמת כי ל"ל המחבר שם ס"ב בה' פדה"ב שכ' אף האשה חייבת והוא מל' הרמב"ם הי' מ' דגם האב אם רוצה יכול לפדות ואמנם לא ידעתי מאיזו צד ואדרבא לכאורה אפי' אי מצי האב לשווייי' שליח בד"ז יש לפקפק הואיל ואינו בר הכי ודנימא שיפדוהו בי"ד מלבד כי רבו דעות האחרוני' בזה אי פדיית בי"ד מהני גם לא ידעתי ענין בי"ד בדבר זה אם יהי' הכסף משלהם מי שם עליהם ואם מקופת הקהל גם הקהל לא יאבו לשמוע בוולד פגום אשר הוא להם לחרפה ולדעתי יעשו הבי"ד את האב שליח בדבר ויקנו לו הממון אחר שהקנה הממון להם ויפדה ממ"נ אם הוא האב פודה משלו ואם לאו הוא שליח ב"ד ומע"ק דעת קדשו יודיעני וכדבריו עלי לעשות:

הגיעני תשובת הרב ולא נתבררו לי מקצת דבריו והנה קבלתי קנין מיד הבע"ד בפני עדים כי עשאני שליח ולקחתי ה' סלעי' וזכיתים ע"י אחר לכל מי שמחויב לפדות בן זה הן אב זה או אם הוא אחר או ב"ד וכגון דא וודאי זכין לאדם שלא בפניו דהאב עשאני ואם אחר הוא מאי אכפת לי' וקבעתי בשעת פדיון ב"ד של ג' ולקחתי פרי חדש לשהחיינו

כמבוא' בח"ס ופדיתי הילד בפני' בברכה לדעתי אליבא דכל הדעות ואחר הפדיון בירך הכהן בפה"ג ואמנם סעודת הפדיון לא עשיתי כ"א לי ולכהן וה' יפדה עמו ישראל בב"א:

להגאון הנ"ל ניסן תרט"ז

בנידון הפטרות שבת הגדול ושבת אחר הפסח בשנה זו מאחר דד' הפוסקי' דלא נדח' הפטרת כבני כשיי' ואף שלא כ"כ כ"א כששני' מחוברי אחרי וקדושי' מ"מ מ' סתם דברי' דלעולם אין הפטרת כבני כשיים נדחית ואמנם יש לצדד אם תדחה הפטרת שבה"ג שהיא וערבה או נימא מאחר דיש לנו טעם לקרות הפטרה זו בשבת ע"פ כמ"ש הלבוש דינה לדחות הפטרת כבני כשיים ואמנם לדעתי מאחר דקיי"ל דבתרי עשר מדלגין מנביא כמו שאנו עושין בשבת שובה ג"כ ומעתה כיון ששני ההפטרות א' בעמוס וא' במלאכי נקיים שתיהם ואף דבר"ח אלול שחל להיות בשבת דחי' עניה סוערה ואין מדלגין בנביא א' התם משום דמסמכי' לה לרני עקרה והם סמוכי' עד"ז בהפטרת נח ועוד מטעם שכ' הטו"ז שם דגם הפטרת שבת ר"ח היא בנחמת ירושלים וזה ל"ש כאן.

להגאון הנ"ל

אודות מקוה שרוצים לבנותה אצל מעין דהיינו התיבה תהא קבועה בארץ ומנוקבת למטה כשפו"ה וממעל לה יקבעו צינור עשוי כעין ד הפוך תקוע בתוך המעיין וממנו יזובו המים לתוך התיבה והנה ענין זה הוא ממש הדין בשו"ע ר"א סי' מ"ט ולד' היש מי שאינו מחלק וודאי אסור אם אינו מחובר לקרקע ולקבוע בקרקע הוא דבר קשה כי יצטרכו להאריכו ולקצרו בכל פעם לפי הורדת המים וא"כ מי ישמע להקל נגד גדולי המורים הנ"ל אלא שראיתי בס' ח"ס סי' קצ"ט שצידד דדי אם יהא תשמישו עם הקרקע ואף שלא סמך שם על סברתי מ"מ באתי לשאול אם לא הי' אפשר לתקן שיקבעו בכל פעם הצינור במסמרי' ואם יסירוהו יסירו המסמרי' ושוב יקבעו ויוקבע זה שם בלוח בתוך המקוה בל' אשכנז לאזהרה שלא ישכח או ניחוש לפשיעותא ואמנם דע"י מסמרי' יחשב לקבוע בארץ לדעתי א"צ עיון אם לא שדעת הד"ג אין נוחה בזה ועכ"פ יהי' תמיד בתוכה מ' סאה וכמו שהחליט הגאון בנוב"י מה"ת סי' קל"ו ואלו הי' אפשר לעשות הצנורות עפ"י סעי' ל"ו כמו שהי' אצל השואל בנוב"י שם לא הי' צריך לפנים אך זה א"א כאן:

להגאון הנ"ל

אודות הני בר אווזי הבאים לפני מדי שבוע ויש להם באמצע הדקין כמין מעי קטן והוא על שני אופני' לפעמי' דבוק בדקין מב' צדדין ולפעמי' אינו דבוק כ"א מצ"א וכולו כמלא צפורן בארכו ורחבו כראש צפורן לא יותר ולא ידענא מאי אידון בי' אם הוא דלדול

בעלמא שהביא הפר"ח מאחר שאין בתוכו רעי אמנם דרכי לנתקו ונשאר תחתיו המעי פתוח וידמה כי הוא קרום שעלה מחמת מכה והנה אם הוא דבוק מב' צדדין הי' נ' אם גם נחשבנו למעי יתר יש לו ג"כ כל הג' תנאי שהסכימו האחרוני' אך יק' ג"כ כי כולם במקום א' יפרדו בנקל וישאר תחתי' המעי סתום ובצד האחר בכלם פתוח המעי ואותם שאינם דבוקי' מצד השני עומדי' זקופי' בראשם והמכה הזאת עד שבוע העברה לא באה לפני כ"א בבר אווזות אמנם זה ב' שבועות גם בתרנגולת שהי' עם בר אווזי בדיר א' באה לפני ובבר אווזי בדוק ומנוסה אשר אם בכל העדר בני אם א' יש זה לא' ה"ה לכלם ולא ידעתי בזה הל' ברורה:.

וזאת תשובת הגאון הנ"ל

פשיטא מילתא דהכי רביתייהו ואין חילוק בין הנדבקים מצד א' או מב' צדדי' דילדולים בעלמא נינהו כיון שאין שום ריעותא ניכר בדקין מהי"ת לחוש לקרום שעלה מחמת מכה והרי דעת הרא"ה בבד"ה וגם הראב"ן בת"ח חולין מ"ג' בקרום שעלה מחמת מכה אינו קרום דווקא בוושט וריאה אבל בשאר נקובי טרפות הוי קרום ונהי דנדחו שטתם זו מכל הפוסקי' ראשוני' ואחרוני' אבל היינו בדחזינן ריעותא שהי' נקב או מכה ועלה בו קרום ונסתמה לא הוי קרום משא"כ בנ"ד הכי רביתייהו בתולדה עם דלדולי בשר ותדע דבקרום שעלה מחמת מכה אמרו שאינו קרום ולא אמרו בשר שעלה מחמת מכה היינו משום דדרך המכה להעלות קרום דק אבל לא להעלות בשר והני דלדולי בשר קשים הם ולא קרום רך לא מחמת מכה הוא אלא הם רביתייהו וכן מורין מעשים בכל יום להתיר וכבר נדפס בס' יהודא יעלה חי"ד. וכזה ממש כ' לי בענין הנ"ל הגאון אב"ד בק"ק לבוב מוה' יוסף שאול ז"ל דכ"ז שאין ריעי בדילדולין אלו אין בהם שום חשש.

להגאון הנ"ל

שבוע העברה הייתי בנ"ה ואירע מעשה אשר בעת קריאת פ' פקודי הי' כ' בס"ת פ"א שצריך לכתוב בגדי שרד משום שהוא במקף הי' כ' השרד כמו באינך ונסתפקתי אם יש לדמות זה לחסירות ויתירות מאחר כי הה' היא באה משום דשם לא בא במקף ואולי אין אנו בקיאין ונתחלף מקף ממקום אחר הנה או נימא דהבו דלא לוסיף קולות על מהר"י בי רב ודי שלא נחמיר כאן בחסרות ויתירות שיש עוד צד משום שהטעות רק בכתב ולא בקרום אף גם של' רמ"א ומג"א קמ"ג מ' כן דתרוויי' בעי' אין בקיאין וגם אינו נרגש בקריאה מ"מ אין ד' מג"א מדוגמות שהביא שם דומין לנידון שלפנינו ולא מחיתי בהם שלא להוציא ס"ת אחרת כ"א גמרו הקריאה באותו ס"ת אמנם אמרתי ברבי' כי לע"ע אין בידי הל' ברורה בזה:

והנה זה שני' כבר בא לפני ענין כזה בבית מדרשי שהי' ויו החבור נוסף והבאתי ראי' דבו' החבור אין אנו בקיאין מד' רש"י פ' תרומה פ' כ"ה פ' כ"ב על פ' את כל אשר אצוה שהי' כ' לפני רש"י ואת כל אשר אצוה בויו וכ' רש"י שהיא ויו וכמו זה כ' רש"י בכמה מקומו' ולעמת זה ג"כ לא הוצאתי ס"ת אחרת ומ"מ מאחר דד' מג"א קמ"ג נוטין דהכל תלוי בטעות שנרגש במבטא הדבר צ"ע וזה כמה שני' אשר ק' לי ע"ד רמ"א דתלי טעמא בחסרות ויתרות משום שאין אנו בקיאי' אמנם הרי יש כמה חסרות ויתרו' שאנו בקיאי' בהם כגון כפת תמרים דמבואר בש"ס דהוא חסר בסכת אם כתובי' שני' מלאי' או שלשתן חסרי' וכיוצא בפ' השבוע אם לוא יגיד ונשא עונו בלטטפת אם כלם מלאים כ"ז מבואר בש"ס ותלי' בהנך מלאי' וחסירי' תילי תלי' למה לא נוציא על כה"ג ס"ת אחרת וצלע"ג (וע' נוב"י מה"ת חא"ח סי' י"ב שעמד ע"ז).

ועוד זאת באתי לשאול הנה בגלילותי אירע מעשה זה שתי שנים אשר נערה א' פתה אותה ערל א' וברחה עמו מבית אבי' ורצתה להשתמד וכבר היתה בבית הכומר כשתי שבועות וה' הי' בעזרי אשר שפכתי שיח בכ' ובע"פ אצל שרי הקאמיטאט והוצאתי' מבית הכומר ולע"ע היא בבית אבי' וברבות הימי' רצה כהן לנשאה ומחיתי בו עפ"י מה דמ' מד' רמ"א אה"ע סי' ז' שכ' דלבעלה מותרת מ' אבל לכהן אחר דל"ש קלא דבתר נישואין אסורה וגם עפ"י מ"ש שם שנתייחדה לשם זנות ועפ"י ביאור החמ"ח שם אמנם לע"ע נתקשרה עם ישראל ונסתפקתי אם יש להחמיר בה לענין כתובה ג"כ לתת לה כתובת בעולה ולכתוב בכתובה פסולתא דא שלא יכשל כהן על ידה אם ח"ו תתאלמן וכמ"ש בס' נחלת שבעה לענין גרושה וחלוצה או נימא דכולי האי לא מחמרי' מספיקא והנה לענין ממונא אין לנו כעת לדון מאחר דהכתובה נכללת בתוך הנדוניא וכותבין על הנדוניא שטר תנאי' ובשעת גביי' היא גובה עם השטר תנאי' לא עם הכתובה ומה גם בזה"ז בעוו"ה שבטל כמעט דין ישראל ועיקר החששא משום איסורא:

והנה נפטר בעוו"ה הגאון הנ"ל ולא הגיעני תשובה בזה:.

להרב אב"ד בק"ק יארמוטה הגאון מוה' דוד דייטש יצ"ו.

בענין התרנגולים שקורין קאכאכינא היהנער שכ' לי אחיו מוה' שמעון מירושלים תוב"ב שהסכימו שם לאוסרם מחסרון מסורת והנה המנהג שלוקחין העכו"ם פה תרנגול זכר מאותן תרנגולי' ומרביעין אותו על תרנגולת שלנו נ' דאותן ביצי' שריין מטעם ס"ס דהסכים הש"ך יו"ד סי' י"ז דחוששין לזרע האב הוה ס' דדינא וגם אותן התרנגולי' הם ס' ואולי בתרנגולי' לכ"ע אין חוששין לזרע אב כמ"ש הרמב"ן פ' תזריע דאין בין ביצת ספנא

לביצת זכר כ"א הצורה אלא דבגמ' אמרי' הני צריבן מ' לכאורה דגם החומר נשתנה דאין סברא דמכח הצורה צריבן:

להגאון הנ"ל

נפשי בשאלתי אודות זוג כשר בגבולי שאירע להם מכשול ר"ל אשר האשה יען היתה מינקת וסמכה על שהיא מסולקת דמים ולא בדקה עצמה ואמנם בקומה בבקר ומצאה עצמה טמאה בדקה המלבושי' שהפשיטה קודם שכבה ומצאתן מלאי' דם אם הזוג הזה מחויבי' לקבל עליה' התשוב' שכ' רמ"א יו"ד סי' קפ"ה או דלמא הרי מינקת אין לך שלא בשעת ווסתה גדולה מזו וכאנוסי' חשיבי.

והנה על גוף החילוק שיצאו הראשונים לחלק כבר נתקשה בנוב"י . מה"ת יו"ד סי' כ"ו שם בשם גאון א' ואם הגאון נוב"י יישב שם דבריו מ"מ יש לחלק בין נידון דידן בתרי אנפי חדא דאם נניח דהא דשלא בשעת ווסתה מקרי אונס היינו משום דלא נתנו לה חכמי' רשות לבדוק משום לבו נוקפו וצ"ל דאפי' שלא בפני בעלה קאמר למאן דס"ל הכי ומטעם דשמא תשכח ותבדוק בפני בעלה היינו דווקא בדיקת עד שהוא אורחא בשעת או זמן הרגש ויסבור בעלה שהרגישה ולא יסמוך שוב על בדיקתה משא"כ כאן דאם היתה רק משגיח בהעברה בעלמא על בגדי' קודם תשמיש היתה רואה ג"כ ולמה לא נידון בה דין שאר שוגג ומאי ל' אונס שייך וה"ז דומה לגמרי לכאורה לנשאת עפ"י עדים שהק' המק' בנוב"י שם:.

וזאת שנית דבאמת הקו' מנשאת עפ"י עדים ק' טובא והי' נ' דבאמת הראשוני' לא מיירי כ"א בנטמאה בשעת תשמיש כמבואר בל' הרא"ש בתשובה שם שמצאה עצמה טמאה בשחרי' וה"ה אם פרסה בשעת תשמיש דאז הענין הוא כך אם הי' בשעת ווסתה בוודאי אם היתה בודקת עצמה קודם תשמיש היתה מוצאת דם בפרוזדור א"כ דיו אם נקרא לה שם שוגג ולא פושע משא"כ שלא בשעת ווסתה מאן לימא לן כיון דמקרה הוא דקרה לה דאם גם היתה בודקת לפני תשמיש שכבר היתה רואה דלמא אדרבא ע"י הכנסת שמש אירע לה מקרה זה פעם זו וכיוצא ומהי"ת נימא דאילו הוה דייקא הוה נודעה שהיא טמאה ואין לזה דומה לנשאת עפ"י עד א' דוודאי היתה נודעת שבעלה חי כשם שעכשיו נודעת ואמנם בנידון דידן אשר באמת מלבושי' מודיעי' שכבר היתה טמאה קודם תשמיש הרי זה דומה לנתכוין לבשר טלה והי' חזיר דצריך סליחה וה"ז דומה להיתה לפניו חתיכה א' של חלב ואכלו שהיה סבור שהוא שומן דלענין אשם תלוי פליגי רבנן ולא לענין חטאת אשר ע"כ הוריתי לפי שעה שהבעל יען אינו גברא דאמיד והיא אומן יתענה מ' יום יום א' מדי שבוע לא ב' ימי' וגם האשה יען היא חלושה ולא תוכל

להתענו' תפדה לה מדי שבוע התענ' ומ"מ תנהוג קצת עינוי ביום התענ' של הבעל מבשר ויין ויתוודו כל ימי חיי' יום יום ביום שאומרי' תחנון:

ובתשוב' מרן ח"ס זצוק"ל חיו"ד סי' קנ"ה כ' שיפרשו לצדקה כשיעור שעיר לחטאת ב"ס הוא טעות הדפוס דשעיר מאי עבידתיה וצ"ל כשבה או שעירה בת שנתה דהיינו בת ח' ימים וכן מורה ל' הש"ס שיעור חטאת דנקא והיינו משום דבבת ח' ימים סגי ואולי תספיק ח"י פגים לזה:

ומ"מ אמרתי כי הוראתי רק לפי שעה ע"ד שוב יום א' ובכל עת יהיו בגדיך לבני' עד שאשאל פי א' מגדולי דורינו הי"ו ובכן יואל נא הדר"ג להשיבני דעתו הקדושה וטרם אסיים אעורר עוד ע"ד תשוב' הרא"ש שם כלל כ"ט שסיים ועוד אשה זו לאחר תשמיש ראתה הרי דבשעת תשמיש לא פסיקא לי' כ"כ ומכ"ש נידון דידן שהוא לפני תשמיש והדר"ג ישיבני במוקדם האפשרי דעתו הקדושה.

ואם יש לצדד ולהקל משום שלא הי' הרגשה כלל לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש עד לאחר איזו שעות ביום וא"כ הי' רק כתמי' דרבנן וק' לסמוך ע"ז בנידון מינקת דאולי הרגישה ולאו אדעתא דסמכה על שהיא מסולקת דמים וכגון דא צריך אנא לברורי שכבר כלו ימי טוהר ימי' הרבה ואין זה ענין לד' הנוב"י מה"ק שם.

להגאון מו"ה משה שיק אב"ד בק"ק חוסט יצ"ו

אודות הנישואין בעירי אשר להחתן אח נעלם בעיר ראאב זה כמה שנים ואחרי החקירות והדרישות לא נודע מאתו מאומה ועלי לסדר קידושין על תנאי כד' מרן בח"ס ח' אה"ע עפ"י הנוסח שסידר שמה אבל יש לי לשאול שני דברים הא' כי הפעם הרביעי דהיינו בעת הזיווג כ' בנב"י מה"ק כי צריכין העדי' להעיד אשר התנה אחרי ששכבו הזוג כבר במטה אחת ובתשו' מרן שם לא נזכר מזה וצע"ג בימינו זה אם צ"ל כד' הנב"י ובפרט כי החתן ע"ה.

וזאת שנית מה לעשות עם ברכת אירוסין הנה בחדר אשר דעתי לסדר שמה קודם שיכנסו לחופה הקידושין על תנאי לא ניחא לי שיהיו שמה עשרה ולכתחלה בעי' עשרה אם לא יהא מוטב לברך ברכת אירוסין אחר האירוסין בתוך החופה ועכ"פ רצוני לברך ברכת אירוסין שמה בלי שם כמבואר בשו"ע:

והנה בעו"ה נחלה הגאון בעת שאלתי ממנו וסמכתי בענין פלוגתת הנב"י ע"ד מרן זלל"ה בח"ס ובענין ברכת אירוסין קבצתי להאירוסין עשרה באותו חדר וברכתי הברכה קודם הקידושין ע"ת ואמנם פרסמתי בפני ההמון מאחר שיש לחתן אח נעלם צריך תיקון לענין זה קודם החופה שלא יתמהו מה אנו עוסקין ובחופה ברכתי בהבלעה

ברכת אירוסין בלא שם ואמרתי לבדי הרי את מקודשת על תנאי כדת משה וישראל ולא ניתן לה אז מאומה וביום לאחר הנשואין השבתי בד"צ וגביתי מהעדים בפני החתן והכלה עדות שלימה בדרישה וחקירה ומסרתי לאבי הכלה הגב"ע עם קיום ב"ד:

אח"כ הגיעני תשובת הגאון והסכים עמי בכל מכל כל והנה דעתו נוטה כי עובדא של הנוב"י הי' בת"ח והי' אפשר לו לייחד עדים אחר שעלו על המטה ובע"ה גם הנוב"י מודה וכ' לי שכבר הורה כן פ"א:

להרב המופלג מוה' נתן הערצפעלד בערלויא יע"א

ע"ד מה שהק' ע"ד מרן הגאון זצוק"ל שהשיב ע"ד הטו"ז סי' תרפ"א שכ' דבנ"ח שמברך להדליק לא שייך אפוקי יומא מאחרי' לי' הרי כ' הרמב' בברכות גבי נר ומזון דגם בברכת נר שייך אפוק' יומא עדיף ומ"ש מברכ' נר חנוכה דלהדליק מברכין י"ל בדוחק דלכאורה י"ל ד על הטו"ז למה נקט ברכת להדליק ולא נקט ההדלקה עצמה וצ"ל דמ"מ אם המבדיל אינו מדליק בעצמו יק' דמי יצא תחלה על ברכת חבירו אלא א"כ הרי גם בברכת מאורי האש מבואר דנפק שבת דאין מברכין אלא על נר שהודלק בהיתר ואי מברכה לית לן בה גם בברכת נר חנוכה לית לן בה:

להרב המאור הגדול חריף ובקי הנגיד המפורסם מופת דורינו לו יד ושם כק"ש מוה' עקיבא קליין נ"י בעיר נייטרא יע"א:

ע"ד שנשאל לפני פרו"מ אודות שהסכימו בני ח"ק זה ימים ונכתבה הסכמה זאת בפנקס החברא לעשות חדר לקבר הגאון אב"ד המנוח מהר"ש ז"ל וכעת נתעוררו הני צורבי מרבנן בקהל קדושים אם יש לעשות כן ולא לחוש לחקת העמים בזה ויצא פרו"מ לידון בזה אם יש ביכולת בני הח"ק לחזור מהסכמתם ואין בזה מחשש כבר קנה מיתנא או מחשש נדר מצוה ומזה יצא רופ"מ לעיין בסוגי' דהזמנה פ' נגמר הדין ובאמת תמיהני על רופ"מ מאי ענין הזמנה שייך בזה והרי עדן לא גבו לצורך זה וא"נ גבו ג"כ תליא בפלוגתא דת"ק ור"מ ור"נ ואיכא תקנתא אליבא דת"ק אי הדרי בזה בני החברא מחמת חשש איסור לתתו ליורשי המנוח דוודאי קיי"ל כת"ק והשתא דלא גבו מאי קנין שייך ואפי' אביי מודה ואמנם הואיל ואתיא האי ענינא לידי אימר מלתא:

והנה הסברא שיצא פרו"מ לחדש שיש חילוק בין פרסא אמיתנא דקניא מיתנא והו"ל קה"ג ובין הזמנה בעלמא והביא ראי' מעגלה ערופה סברא חריפא היא וראויה למי שאומרה אבל לדעתי אינה מסכמת להלכה דא"כ האיך קאמר ת"ק דגבו מעות לצורך המת לרבא דמותר הגבוי ליורשין כיון דאין כאן קדושת הגוף במאי קנו יורשין נהי דחל עלייי' אי' הנאה לקדושת דמים אבל יורשין במאי קנו דבמאי דבזו לי' למיתנא בהאי

בזיונא אקנייא לי' המתנדבין המעות ויורשין והרי דאין חילוק בין הזמנ' למעשה ותו ק' לי על דברי פרו"מ לישנא דרבא דאמר שאני עגלה ערופה שהיא גופה קדושה ש"מ דס"ל דחל קדושה על עגלה ערופה והיינו משום דכ' בה כפרה והך תוספתא דמייתי פרו"מ לדעתי מיירי קודם ירידתה לנחל איתן אוסרתה.

וכן מה שכ' פרו"מ לתרץ סתירת המחבר דיש חילוק בין גבו מעות לדבר שבקדושה לס"ת עצמה סברא נכונה אבל פרו"מ כתב ג"כ או שבנו ביהכ"נ ועדן לא התפללו בתוכה והא לדידי צ"ע דקיי"ל הזמנה לגוף הקדושה מלתא ואם בנו לצורך ביהכ"נ נ' דאסור מטעם דהזמנה לגוף הקדושה ואנו צריכין בזה לחידוש פרו"מ דאף אם הזמנה מלתא אין כאן כ"א קדושת דמי' וזה צריך ראי'.

יצאנו מדבר הלכה ונבא לעיין אם דבר הסכמה לנדר דמיא או לא והנה אם באתי לומר דהוי זה בכלל נדר ע"כ היינו נדרי מצוה ומצאנו כיו"ב בה' תענית דנודר ללכת על קברי צדיקים דיש חילוק בין אם נדר להוציא עליו הוצאות דאז אינו יוצא כ"א הוציא ולא אגב אורחא בין אם נדר סתם ללכת והי' ראי' לדמות והנה נחזי אנן התם מצאנו בכלב שהלך להשתטח על קברי אבות ובוודאי אם היה מנהג ארצינו לעשות לכל קברי צדיקים גדר סביב היה זה מכלל נדרי מצוה אבל לא ראיתי מעול' גדר על קבר צדיק לא בעיר פ"ב אשר שם ינוחו מכמה מאות שנה גאוני עולם ולא בפראג בבית הקברו' הישנה ולא בעיר מולדתי ששם ינוחו ג"כ הג' אור חדש ושאר גאוני' רק שהג' אב"ד מו"ה ר"י בנעטה צוה לעשות לו כן אבל מטעם ידוע ואין בזה כבוד להמנוח מהר"ש ואדרבא פחיתות כבוד ח"ו להגאוני' הקודמי' לזאת לא ידעתי ענין נדר בזה אבל אם יש בדבר זה חקת העמי' כמו כן לא אוכל להסכים דאם נדון בזה משום חקע"ה גם על קבר הגאון מוה' ר"י בנעטה הי' להם למנוע מזה ואמנם למען לא תהי' ההסכמה לריק יעשו בני הח"ק גדר בנין אבנים על הקבר כעשוי בקהלות קדושות לכל גאוני ארץ למען לא ידרסו עליו וכיו"ב ובזה בשר הגאון מהר"ש ישכון לבטח ונפשו תאיר באור החיים ומחיי חיים חי יזכור ולשנה טובה ומבורכת יכתב מר אהובי עם הנלוים אליו ביום הכסא הבעל"ט:

להרב הנ"ל.

ע"ד. קו' מאי מק' הש"ס ר"פ אלו נערות פסולות יש להם קנס ד' מאה משו"ה נקט תנא פסולות דמיירי בהתראה ואהני ההתראה גם לענין קנס אף דלא ראו עדים כמכחול בשפופרת משא"כ בכשרות בעי' כמכחול וזה לא שכיח א"נ ניח לו סברא זו דבקנס בלא התראה בעי' המכחול ונק' דהש"ס מצי לאוקמי מתני' דלא כהל' כר' יצחק דס"ל יש מלקות בחייבי כריתות מ"מ הא קתני בהדי' גיורת ושבוי' ושפחה דאין בהם מלקות

ואפי' פסולות לא הוי' ובאמת נדחק בשי"מ בכוונת קו' הש"ס ולפי פשוטו הקו' למה פתח תנא בפסולות אטו כשרות לא כ' בקרא ותו דאטו כשר הבא מן הממזרת הא גם בממזר הבא על הממזרת דינא הכי.

להרב המאה"ג מו"ה דוד פישער אב"ד בפישטיאן יע"א

מה שהק' ע"ד רש"א ס"פ חרש שכ' לתרץ קו' הרא"מ דאיכא למפרך מה להנך שהן בכזית משא"כ דם ברביעית והק' מעל' הרי הטעם בדם כדאמרי' בר"פ המוציא יין שאם יקרש יעמוד על כזית וא"כ דם ושרצי' שוו י"ל דאכתי מדם שרצי' איכא למפרך דאמרי' ר"פ שחיטה דם השרץ כבשרו ולוקה עליו בכזית ופסק כן הרמב"ם הרי דלא בעי' שיקרש:

ומתוך, קו' נתעוררתי על ד' הרמב"ם ושאר פוסקי' שהשמיטו הך דפ' חרש דבעי' בדם רביעי' וכ' כלם דחייבי' על כזית דם וודאי ההיא דהמוציא יין ל"ק התם מטומאת נבילות מיירי אבל מהך דחרש ק' טובא וצע"ג

להרב הגאון מו"ה מאיר אויערבאך בירושלים עיה"ק תובב"א

ע"ד שנתקשה הדר"ג בס' אמרי בינה בהא דאביי ורב יוסף פ' המגרש י"ל אחרי כי גט מעושה כשר מטעם כיון דמצוה לשמוע ד' חכמי' גמר ומגרש ואמנם אחרי הדיוטות ואין מצוה לשמוע מה"ת נתקשה אביי דלמא האי גברא דמגרשין אותו ידע מזה אי עובדא הוה בצורבא מרבנן וכיו"ב וא"כ הוא באונס מתחלה ועד סוף וע"ז השיב לו ר"י דע"כ מדדני' בכל יום הודאו' והלוואות ומפקי' ממונא ידעי כ"ע דשליחותיי' קעבדינן וממילא מצו' לשמוע אל השליח מאחר שמצוה לשמוע אל המשלח ולא יעלה ע"ד אביי ולא ר"י דמטעם אפקעינהו יהיו הגירושין:

להרב המופלג מו"ה וואלף גראסמאן דיין בקהל יראי ה' בנ"ה.

ע"ד קו' ע"ד הריטב"א ריש חולין שכ' דלהכי לא אמרי' ברוב מצויין סמוך מיעוטא לחזקת אי' דבהמה משום דאין המיעוט וודאי אי' דגם האינו מומחה מצי שחיט שפיר והק' מ' מהאי דגדי שחוט בב"מ שהתירו ברוב מצויין משום רוב טבחי ישראל אף דהוו רוב נכרי' והרי שחיטת נכרי נבלה לכאורה גם מסוגי' דחולין באבדו גדיי' יש להק' דנהי דמצי מיירי ברוב ישראל מ"מ נימא סמוך מיעוט נכרי' לחזקת אי' אמנם הריטב"א קאי שם בשיטת הרא"ה דאפי' לכתחלה א"צ לברר ואהא ק' לי' נהי דרוב במקום מיעוט א"צ לברר מדלא מבררי' י"ח טריפו' מ"מ היכא דחזק' מתנגד' מחויב לברר וכד' המג"א בה' פסח לפי מה שביאר מרן הגאון ח"ס דבריו ואהא תי' דהכא שאני משום דהמיעוט אינו וודאי אבל היכא דליכא לברורי ס"ל להריטב"א ג"כ סברת הרשב"א במשמה"ב בה'

שחיטה דלא שייך כאן סמוך מיעוטא לחזקה וכ"מ הל' שכ' הריטב"א בתי' לא חשו מ' דלחשש בעלמא דן הריטב"א ומ"ש בקו' הו"ל פלגא ופלגא ל"ד קאמר.

להרב הנ"ל

אודות בית מלאכת החומץ אשר אם לא ימלאו החביות הנתוני' במלאכה לכה"פ בחומץ יתקלקל הכל אם שרי לעשות ע"י גוי המיוחד ודר שם ועושה הכל מעצמו מבלי שיצווה מאומה ואין כאן שום הנאה ממלאכת שבת מאחר שלא ישפכו בתוכו מים כמו בימות החול כ"א מניעת היזק יצוה על בעל המלאכת שיפנה מע"ש כל הכלי' הרקי' מבית המלאכה או יחתמם וממילא כאשר ימלאו הכלי' הנתוני' שם מן הנזילה יצטרך העכו"ם לשפכם לחזרה וע"ד זה ינצל מאי' אמירה לגוי:

להנ"ל

ע"ד מה שהק' למה להש"ס ר"פ גי"ה לתרץ מתני' דקסבר וולדות קדשי' בהוויי' הן קדושי' שלא אליבא דהל' לישני שהקדיש הבהמה לאחר שהיתה מעוברת איזו חדשי' דוודאי אי' גיד קדים דבריו אין להם מובן דא"כ שוב יק' משום דאקדשי' פקע לי' אי' גיד מני'.

מה שרצה לתלות תי' מחולין בד' הנוב"י דהיינו אי עדיפי תרי חזקות מחדא חזקה אין זה ענין דברובא וחזקה כ"ע מודו דעדיף.

ומ"ש דבנדרי' נ"ג דאמרי' קמ"ל ס' אי' לחומרא מ' דהיינו משו' שיל"מ למדתי מד' הריטב"א כיון דאם אומר שלא נתכוין על שמן זה הרי הוא נאמן כדתנן ופירושן להקל ומדאינו יכול לומר כן ש"מ דאכולא נתכוין.

להנ"ל

מה שנתקשה מ' בד' הישו"ש במג"א תקי"ג ס"ק י"ח דגוי המביא בצים דלא אזלי' בתר רובא משום דישל"מ א"כ אמאי פסקי' גבי אותו ואת בנו דחש"ו ששחטו מותר לשחוט אחרי' משום דרוב מעשיו מקולקלין הרי גם או"ב הוה דישל"מ וכ"ה בנוב"י מה"ת חי"ד סי' ח' ואמאי אזלי' בתר רובא לפי ד' תוס' פ' כסוי הדם שם לק"מ דהתם איכא רובא וחזקת שאינו זבוח וכה"ג לא מצינו דמחמרי' בדשיל"מ:

תו הק' מפ' הנודר מן המבושל דף נ"ג דאמרי' גבי נודר מן השמן מותר בשמן שומשמין מהו דתימא ניזול בתר רובא הרי נדר הוה דשיל"מ י"ל דהש"ס נקט הכי משום נדר עד"ר דאין לו מתירין.

להנ"ל

ע"ד שאלתו בא' שיש לו חנות בעבר נהר א' והוא דר בעבר השני ועל הנהר עוברי' בספינות קשורי' זה בזה ומחזיק העובר בחבל הקשור בצד א' של הנהר ודורך על הספינה

ועי"ז הולך מצד א' לשני אם מותר לעבור בש"ק לשמור חנותו שלא יגנוב לו הגוי שהמשקי' מסורי' לו הסכמת פמ"ג סי' של"ט דאפי' להתפלל במנין אסור לעבור בספינה בשבת אפי' ע"י גוי ומכ"ש כשעושה הישראל בעצמו מעשה ומכ"ש לצורך רשות.

ומה שהעיד בר עמא דארעא שמורה א' התיר לו ע"י קניי' שבית' מע"ש אסור להאמין כי הוראה זו יצאה מפי מורה כי מאחר שהולך מספינה לספינה מה קניית רשות שייך ותו אם יקנה שביתה מע"ש בספינה דהיינו שיעשה בכל ע"ש שם קידוש ומוציא בני ביתו מה יהא עלי' דלפי הסכמת הדגול מרבבה סי' רע"א ס"ק ב' אם לא התפלל א' מבני ביתו כנהוג והוא כבר יצא ידי קידוש אינו יכול להוציא אשתו ובניו ואף שמורי הגאון ח"ס נחלק עליו בנידון דידן לכאורה מודה:

להנ"ל

ע"ד היין שקיבל ע"י המסלת הברזל תפור בשק וחתום והיה מטפטף הנה העיקר החשש כי אולי בהיות היין במאגאצין של המסילה שמה התירו התפירה ונתנו שם כלי ברזל מרצע ועשו נקב או בין הנסרים פתחו ושאבו אמנם אם אפשר לבדוק החבית ולידע כי לא נעשה בה מאומה ואין חשש רק משום שנגעו ביין המטפטף וודאי החבית צריך הכשר מכאן ולהלן כדין נגע בגת שיש בה טופח להטפיח אבל היין לא נאסר כי טפטוף זה אפי' נצוק לא מקרי ואי משום כחו כמו שהביא הש"ך יו"ד ססי' קכ"ה ועיי"ש:

וע"ד הברכות ברכה בשעתה עדיפא מברכת תשלומין אלא שיש לספק אם לא שהה מ' שיעור עיכול וא"א לו עוד לברך:

להנ"ל

מ"ש להק' על הפוסקי' דס' א' בגופו וס' א' בתערובת מקרי ס"ס ממשנה י"ז פ"ו דדמאי בחבר שלקח ב' אגודות א' לי' וא' לע"ה ונתערבו דחייב לעשר שתיהן ופי' הירושלמי דמיירי במוכר חבר ושל ע"ה וודאי עישר וא"כ הו"ל ס' א' בגופו וס' א' בתערובת עכ"ד תמה קאמר הרי תערובת חד בחד לא מקרי תערוב' ע' ש"ך כללי ס"ס סי' כ"א.

להנ"ל

ע"ד קו' לפמ"ש הרשב"א דס"ס עדיף מרובא וכ' הר"ן דכל נקב בריאה הוה רק ס' טרפה דדלמא יעלה סרכא א"כ מאי פשיט הש"ס פ"ק דחולין מקדשי' וחולין דאזלי' בתר רובא דדלמא נקב הוה הרי הו"ל ס"ס דאם גם הו' נקב דלמא יעלה קרום דבריו תמוהי' הרי קרום שעלה מחמת מכה בוושט אינו קרים ול"ד בוושט ה"ה בכל מקום ועיי"ש מ' בריאה כ"כ הר"ן משום דדרך הריאה ע"י ששואבת משקין להעלות סרכא י"ל דאין נקב פוסל בה לא זולת.

להנ"ל

ע"ד מחט שנמצא בקרקבן מובלע בבשר תמיה על נוסח שאלתו שתולה בד' עצמו שחלוי בד' אחרי' הנה בגוף הדין נחלקו המחבר ורמ"א בסי' מ"ח והמחבר מיקל והרמ"א מחמיר אם לא במקום הפסד מרובה ודווקא אם אין שם קו"ד ובפמ"ג הפ"ח מיקל והתבואות שור מחמיר אפי' בה"מ וכ' הפמ"ג והמנהג בכל יום להטריף אפי' בהפסד מרובה אמנם בס' ח"א סתם להקל אפי' שלא במקום הפמ"ר והוא ת מא ומ"מ סיים דבנמלח או הודח דלא בדקו בכוון אחר ק"ד כי כל דלא רמיא עלי' דאינש לאו אדעתי' טרפה אפי' במקום הפמ"ר זה תו"ד הפוסקי' בנחיצה ומעתה כל מה שהוא בעין טרפה ואמנם השומן בתערובת דמה"ת מב"מ חד בתרי בטל רשאי לסמוך על המקילין וכן לענין כלי שני ותו ל"מ:

להרב המאור הגדול מו"ה אברהם ברודא בקליין ווארדיין יצ"ו

ע"ד מ"ש דלרבא דאמר בלע מצה יצא לא ניתנה מצות אכילת מצה ליהנות באכילתו לא ידעתי למה אם הנאת גרונו אין כאן הנאת מעיו יש כאן:

וע"ד הא דאתקין ר"א בקסרי כבר ביאר הדברי' רב האי גאון הובא ברא"ש פ"ב דר"ה סי' י' ויעויי' בס' החינוך פ' פנחס מצוה ת"ה ויש להפליא על ד' הכל בו בה' ר"ה שכ' כי מרוב הטלטול ואורך הגלות אירע ס' זה והרי ר' אבהו בא"י הי' ולכל היותר ג' מאות שני' אחר החורבן ולמה לא זכר ד' רב האי בזה.

להרב המאוה"ג הנ"ל אב"ד בקהל נ' ברעזנא.

ע"ד קו' מעכ"ת במה שאמרו רז"ל פ' כיצד מברכין אם יבא אלי' ויאמר קביעתא השתא מיהא בטלה דעתו אם יבא וכו' הלא לא בשמים היא הנה בשמעתין ה"פ אם יבא אלי' השט מסוף העולם ועד סופו ויאמר דברוב העולם קובעין סעודה על המן אזי גם לדידן הוה קביעותא אף דאצל דידן אין קובעין אבל כ"ז דלא אתי אלי' בטלה דעתו.

אמנם מה דפשיטא לי' למר דאין אלי' נאמן להכריע בדבר ק' בעיני מהך דאמרי' בעירובין הני שב שמעתת' מאן אמרינהו לאו אלי' ואי לא מקבלי' מניה למה לי' למימרינהו ותו דמרגלא בפי כל תיקו ר"ת תשבי יתרץ קו' ואבעיות ש"מ מקבלין מני' וצ"ע בד' הרמב"ם בה' סנהדרין בענין ב"ד סמוכין.

(**יבדלו החיים מן המתים**)

להרב הגאון מוה' דוד ליב זילבמרשטיין נ"י בעיר סענטא לעת עתה בק"ק ווייטצען יע"א.

ע"ד, א' שנדר לקנות ס"ת לביהכ"נ ורוצה לחזור מטעם הכמוס עמו אם מותר לשנות המעות לדבר מצוה אחר. הנה אלו נדר האיש הזה לכתוב ס"ת פשוט דהו"ל כשאר נדרי מצוה דהרי מחויב כל א' מישראל לכתוב לו ס"ת אם לאל ידו וה"ז כנדר ללכת

לא"י לקיים מ"ע של וישבתם בה דמאן דאינו הולך טוען טענת אונס ומאן דנדר סילק מעצמו טענת אונס וכן הענין בכ' ס"ת שהיא מצוה יקרה בדמים מאן דלא כ' טוען כי אין ביכלתו ואנוס הוא ומאן דנדר חייב לקיים אם לא שכבר קיים הנודר מצות כתיבת ס"ת אז יש לדון אם מותר לשנות ואמנם מע"כ כ' שנדר לקנות ס"ת ומ' לכאורה בש"ס דבלקיחה לא קיים מצות כ' ס"ת ואמנם גם דבר זה איננו פשוט בעיני ומה גם כי אמרו שם במנחות הגיה בה אות א' מעלה עליו כאלו כ' ולא ימלט אם יקנה ס"ת ויתננה לבדוק שלא ימצא בה אות א' להגיה ובוודאי לא אמרו זה כ"א על הלוקח דבס"ת דעלמא עדן לא קיים כ' לכם ע"כ איני רואה בזה צד להיתר בדבר הנוגע לא' מתרי"ג מצות אורח חיים פן תפלס ואם ד' מע"כ להתיר איני רואה דרך אחר כ"א ע"ד שכ' הרא"ש בה' ס"ת כי בזה"ז ש"ס ופוסקי' ללמוד מהם הל' למעשה עדיף ויוכל לתת הספרים לא' מערי ישראל מהמרביצים תורה בישראל. ועכ"פ אם הביהכ"נ שנדר הוא מהבנוים שלא כדין שו"ע דהיינו הבימה למעלה אצל אה"ק בלי ס' יוכל לשנות לתת לביהכ"נ אחר ומה טוב אם ישלח הס"ת לאה"ק תובב"א כי בנקל יזכה גם אחר ביאת הגואל ב"ב א"ס.

שנית להנ"ל לירושלים תובב"א

ע"ד מה שכ' להק' ע"ד המג"א סי' תקפ"ו מנ"ל אחריות דגזלה בעכו"ם הרי בגוי לא כ' והשיב את הגזלה ועיי' בש"ס פ' השוכר את הפועל גבי ב"נ נהרג וכו' ולא ניתן להישבון דשקיל וטרי הש"ס מאי ולא ניתן להישבון ולמה לא מפ' כפשיטות דלא ניתן להישבון דאינו בכלל והשיב את הגזלה הן אמת דוודאי מסתבר דעשה דוהשיב את הגזלה לא קאי אגוי חדא דהאי קרא באשם גזלות כ' ואשם גזלות לא קאי אגוי ועוד דקרא גם אתשומת יד קאי והתם כיון דבהיתירא אתא לידי' לכ"ע בגוי שרי ומ"מ ל"מ לרבא דאמר אי עביד לא מהני א"כ ממילא כיון דגזל גוי דאוריית' ממילא לא קנאו הישראל ואמנם אפי' לאביי למה לא יהא בכלל והסרותי בלעו מפיו ובכלל תשובה ומצינו שהעיד הכ' על אנשי ננוה ומן החמס אשר בכפיהם ואז"ל אפי' גזל מריש וכו' ומאי דאצטריך בישראל והשיב את הגזלה היינו דבעי' הגזלה עצמה כב"ש דאמרי מקעקע כל הבירה ואפי' ב"ה לא נחלקו כ"א מפני תקנת השבי' ומ"מ לא נ"ל ד' המג"א תקפ"ו שם אזדו דווקא למ"ד גזל גוי אסור דהרי מהש"ס מייתי לה כ"א נ' כוונתו דהעכו"ם אם יהי' לאל ידו להוציא מהגזלן הרי עכ"פ יוציא ממנו ואפי' לא יהא הגזלה בעולם ישתלם ממנו והיינו אחריות אונסין ומכ"ש לפי' הרמב"ם בחמירא דבני חילא דזה מקרי אחריות אבל כאן אין צורך לזה.

ומ"ש. עוד מנ"ל למדרש כעין שגזל ואם לאו ישלם דלמא ואם לאו פטור לא הבנתי וכי עדיף מתשומת יד דמיירי בי' קרא דוודאי אינו בעין דניתן להוצאה וכי משום דבאיסור אתי לידי' עדיף.

ומ"ש להק' למ"ד גזל עכו"ם מותר ל"ל בשומרי' רעהו ב' תשובות בדבר חדא דאצטריך לכ"ע האי קרא אהקדש ועוד משום דאהכא דרשי' דעכו"ם דכיון דלאו בר שבועה הוא חייב אפי' שו"ת באונסין וה"נ דרשינן בניזקין בעכו"ם אפי' שור תם חייב נ"ש.

ומ"ש להק' אד' הר"ן בביצה שכ' דגיבול טיט דמי להבערה הרי הר"ן כ' הבערה מקרי או"נ משום דמחמם אדרבא גם כאן נשמר הר"ן מזה וכ' דע"י הטיח שומר החום וא"כ כי היכי דעצים מקרי או"נ משום דמתחמם אצלם ה"נ כיון דע"י הטיח הזה התנור שומר חומו אף לאחר שכבו הגחלים כאשר עינינו רואות א"כ הו"ל או"נ עצמו.

לכבוד מחותני הרב הגאון המפורסם כקש"ת מוה' ידידיה פישער נ"י אב"ד בקהל ווייסענבורג:

הגיעני יקרת מחותני הגאון נ"י ולא ידעתי מה זה בא הדר"ג לבקש ממני עזר וסיוע על הוראתו בקדושה כיהודה ועוד לקרא ואמנם אחרי כי אין הענין נוגע בדברים העומדים ברומו של עולם נעניתי לו ראשי לחוות דעתי דעת פעוט.

בראשונה ע"ד האילן שנטעו גוי והרכיבו ולע"ע קנאו ישראל ומרן הגאון ח"ס זצוק"ל בחי"ד סי' רפ"ח התיר שלא ע"י מעשה לקיים הרכבת האילן והנני מוסיף על ד' מרן כי אם גם נאמר דשלא ע"י מעשה ג"כ אסור לקיים היה נ' לכאורה דווקא אם עכ"פ בשל ישראל נעשה האיסור אבל אם קנה ישראל מגוי גן ובתוכו אילן כזה מאחר דהפירות לכ"ע מותרין למה יהי' הקיום בלא שום מעשה אסור ור"ע דאוסר מכלאי' שדך לא דריש והתם עכ"פ כ' שדך לא תזרע ודרשי' אף בלא זריעה כגון שנזרע מאלי' כדרך הספיחי' אסור לקיים משום דעכ"פ על שדך נעשה הכלאי' אבל כה"ג מאן מוכח דר"ע אוסר ואמנם הדר"ג בא אלינו מטעם אחר משום מראית העין עכ"פ יהא אסור והתימא על מרן זצוק"ל בחלק ו' שם שנתקשה על הפוסקי' מנ"ל דאסור לקיים כלל ולמה לא ר"ל משום מראית העין מאחר דלמסקנתו היכא דליכא מראי' העין לכ"ע מותר אם נתאחדו וצ"ע ואמנם נחזי אנן מאחר דפשט ד' הפוסקי' מ' דלרבנן דפליגי אר"ע אפי' מדרבנן שרי לקיים ואמאי וכי לא חשו חכמי' למראית עין:

והיה נ' למ"ש לעיל מאחר דרבנן לא דרשי כלאי' שדך לא וא"כ מה"ת ספיחי כלאי זרעי' מותרי' וידוע דספיחי זרעי' שכיחי טובא ולמה יחשדו שקרע זה כלאי' וודאי ידונוהו לזכות שזה מן הספיחין וא"כ כל זה בשדה לבן דשכיחי ספיחין בשעת קצירה אבל

באילן היכא דנראה להדי' באילן א' ב' מיני ענפים גם רבנן מודו דמשום מראי' העין אסור לקיימו ומ"מ ליישב ד' מרן זצוק"ל נ' דמ' לי' מאחר דרוב גנות בחו"ל ע"י גוי נטעו דמיא הך מלתא לספיחי שדה שיאמרו הגוי נטעו לעצמו ולא היה מעולם כלאים שדך לא וכמ"ש לעיל ואפי' משום מראי' העין לא שייך. אבל מאחר שבגן זה של ה' מיכאל מיללער נעשו בו שינויי' הרבה כמ"ש הדר"ג מעת שהוא ת"י שוב איכא למיחש שיאמרו ת"י הורכב אילן זה ואני מוסיף עוד לומר מאחר דבזה"ז כלנו בני בשכר ובתוה"ק לא כ' כ"א שדך וידוע ומפורסם דכלאי זרעי' מותר לזרוע אם יראו אילן מורכב בגן ישראל הכל יאמרו כי זה הוא ככלאי זרעי' שמותר בחו"ל ויבאו ח"ו להתיר אי' דאוריי' ע"כ הדין עם הדר"ג לקוץ הענפים שנרכבו אמנם מאחרי שכ' הרמב"ם כי היחור המורכב מותר לנוטעו יהי' זהירים לנטוע כל אותן הענפים שיקצצו שלא לעבור על בל תשחית:

וע"ד השאלה השניי' באילן שנעקר בגושיו אם יכולין לסמוך על ס' ערלה בחו"ל ולהתיר ראיתי בענין זה שערורי' גדולה הנה הרא"ש בפי' שם כ' אומדין אותו עובדי אדמה אם יכול לחיות ומדמה הרא"ש הענין לכאורה לקפילא ארמאי דסמכי' עלי' לענין טעם ולהרמב"ם אפי' פחות מס' משום דאומן אינו מרע אומנותי' ומסתברא דאם הגוי עושה כן וודאי הוא נזהר אם יכול כי אם אינו יכול לחיות מעפר זה מי יודע אם יקלוט בעפר שמיישבו שם ואתגלי בהתותי' ולא ראיתי לא' מן הפסוקי' שהביא ד' הרא"ש האלו הרמב"ם הביא מתני' דאילן שנעקר והוסיף והאריך אם היה יכול לחיות מאותו אדמה כאלו לא נטע ומה בעי בארכות הזה שאין מדרכו א"וו בא לאוריי דבעי' שידע בוודאי שיוכל לחיות מאותו עפר ואפשר כי דברי' אלו ד' התוס' שהביא הרשב"א בתשו' דצריך לידע בבירור ע"י גומא שיעשה כמדת העפר והאילן ונותנו לשם ואם יצליח וודאי מעפרו הצליח כ"נ בעיני פי' התוס':

ואשר יק' לי' למה חזר בו הרשב"א ממה שרצה להקל בחו"ל מד' התוס' הלא התוס' באו לפ' מתני' ומתני' בא"י מיירי והיה נ' מכאן דלמד הרשב"א מהתוס' הזה מאחר דאיכא לברורי לא שייך כאן ספק כלל ואף דביורד ולוקח וודאי איכא לברורי ע"כ צ"ל דמ' לי' להרשב"א דהכא עשה הספק בידים ע"י עקירתו ודמי למבטל אי' לכתחלה מאחר דהוה יכול לנוטעו בגומא וצע"ג.

והנה הטור והשו"ע שבקו לרישא דמתני' ולא העתיקו כ"א עקרו רוח ושטפו נהר וצריך טעם נ' דמ' להו דהך דתוס' בחו"ל דווקא בעקרו בידים שייכא וממילא אם הרשב"א לא רצה לסמוך אנן נסמוך אתמהה אבל בשטפו נהר ועקרו רוח סמכי' אד' הרשב"א דסגי

אם יוכל לחיות איזה ימים ולזה א"צ בקיאות גדול כך נ' לפי דבריו ואם יש את הדר"ג פי' אחר בד' הפוסקי' הנ"ל אל ימנע ממני:

נמצא דכאן שהנגיד צוה לעקור האילנות בידים לא תהא ידי עמו להתיר הפירות כ"א דעתי היה עד"ז אחרי שילקוט ה' מיכאל הפירות לצורך ביתו ימכור ג' שני' הראשוני' הפירות משאר אילנות בכלל ויפרש לו כי מאילן זה לא ימכור לו כדאמרי' בייי"נ חוץ מדמי יי"נ שבו והגוי יעשה מה שלבו חפץ ואם ימכור אח"כ לישראל לא גרע מיורד ולוקח וכדאי הני אמוראי דספוקי מספקי להדדי לסמוך עלייי' ע"ד הפוסקי' דמפ' כפשוטו במקום הפסד ממון ישראל ובתנאי שהדר"ג יסכים לזה בלב שלם.

וראיתי בד' הטו"ז שם בההוא אילן שנעקר שכ' ואין בזה משום זו"ז גורם והוא דבר תמוה בעיני ואם היה זוז"ג הלא ג"כ דיעבד מותר ואם אי אתה מתיר לו לתתן בקרקע אחרי ששטפו נהר הו"ל דיעבד ואמנם בדינא דמתני' באילן שנעקר יש מקום לד' הטו"ז ואולי אפי' תי' צ"ע מאחר דגם בקרקע יש בה לחיות האילן בלי העפר הו"ל בזה כדי לחמץ ובזה כדי לחמץ דלא מקרי זוז"ג וצ"ע כתבתי כל הנ"ל בחולשת הצום והדר"ג יברר קורט סולת מתוך הפסולת. פה שוראן יום א' צום הרביעי יהפך ב"ב לששון תר"מ לפ"ק.

שנית להנ"ל.

ע"ד שצידד הדר"ג אם קרא פ"א ק"ש עם תפיליו אם מותר שוב לקרא בלא תפילין ולא הוה מעיד שקר כך היה מנהגו של מרן הגאון ח"ס זי"ע אם היה בציבור שהתפללו מעריב שלא בזמנה עזב הביהכ"נ קודם ק"ש שלא יצטרך לקרא עמהם ק"ש בלא תפילין מאחר דלדידי עדן יממא הוה וכ"נ מדדחקו הרמב"ן וסייעתו להתיר להפרושים דווקא שני זוגות תפילין בב"א ולא התירו לכל להניח זוג זוג א"וו משום דעכ"פ יקרא בזוג א' ק"ש בלא תפילין:

להרב המאוה"ג אב"ד בק"ק מיקלאש יע"א.

ע"ד שאלתו לא ביאר מ' אם שאלתו אם מותר לקרות ממזר לס"ת ומס' לי' משום שכ' הש"ך יו"ד סי' רפ"ג דממזר אינו יכול להוציא י"ח יעיין מ' בשו"ת ח"ס חי"ד סי' רע"א דע"כ אין הפשט שאינו יכול להוציא בשום מצוה י"ח דמהי"ת עיי' שם דפח"ח ואמנם בר מן דין אין העולה לקרות מוציא י"ח דהרי בהדי' שנינו הכל עולין למנין שבעה אפי' אשה וקטן וקטן וודאי אינו יכול להוציא וכן אשה ספק אם יכולה להוציא דלכאורה אינה חייבת בקריאת התורה א"וו א"ש כאן מוציא כלל כי אין כאן חיוב כ"א תקנת מרע"ה לקרות בתורה בציבור ולשמוע את דברי התורה ואמר הכ' ואזני כל העם אל ספר התורה ועוד מדאמרי' הכל עולין א"כ לכאורה גם ממזר בכלל אלא שיש לצדד מדאמרי' באו"ח

סי' קל"ט האיך לקרות לתורה שתוקי ואסופי ולא מזכרינן לממזר כלל ואמנם ר"ל דה"ט דווקא דשתוקי ואסופי דמ"מ כשר לבא בקהל מדכרי' שם אבי אמו משא"כ בממזר הכל מודים דלא קרינן לי' בשם אבי אמו הואיל ומתגנה בו ואפשר דאפי' בן אברהם לא קרינן לי' ולולי דמסתפינא הייתי אומר לקרותו בשם כידור בן כידור ואמנם מאחר שלא מצאנו כן וגם האחרוני' דעתם כהטו"ז לקרוא לשתוקי ואסופי בן אברהם גם ממזר יש לקרותו בן אברהם ואמנם מה שאני מסופק אם לעשות לו מי שבירך דעיקר ברכה היא בבני וח"ו שירבו ממזרי' בישראל והנה חפשתי בענין זה בספרי' ולא מצאתי מאומה וכ' כל זה להל' ולא למעשה:

להרב הגאון מוה' אהרן שמואל אסאד נ"י אב"ד בקהל קאטה יצ"ו

ע"ד קו' מע"כ למ"ד אתרוג תרומה טמאה פסול משום היתר אכילה הרי יש בו היתר אכילה לקטן לא הבנתי מה חילוק יש בין יכול להאכילו לקטן או ליהנות בו שאר הנאות וכיון דדרשי' לכם יהי' לכל צורכי הנאות ומאן דנפיק בי' לא מצי לאוכלו בעצמו א"כ מאי אהני לי' שיכול להאכילו לקטן:

כ"ז לשטתו דמר מע"כ נ"י אבל אין דעתי מסכמת שיהא תרומה טמאה מותר באכילה לקטן הואיל ואין איסורא אלא בעשה שמחלקין בענין זה כל הפוסקי' בענין שגוף המאכל אסור כ"א חיוב מ"ע כגון קידוש וסוכה מונע עכשיו האכילה וכה"ג כ' תוס' בכמה מקומות לחלק דכה"ג ל"ש בהמתן ש"צ אין הקב"ה מביא תקלה ע"י וכו' וס"ל להני פוסקי' כיון דהמאכל עצמו אינו אסור והקטן פטור מהמ"ע אין כאן תקלה כלל משא"כ היכא דהמאכל עצמו אסור מה"ת וודאי איכא תקלה בין אם הוא באי' עשה או באי' לאו:

ואמנם מ"ש דאי מתנות שלא הורמו כמי שהורמו מקרי טבל אין אי' מחמת עצמו אתמהה אטו למ"ד כמי שהורמו לית לי' דטבל אסור מה"ת מקרי דס"פ קרח דכ' בי' מיתה והנה כהן מותר בתרומה ובטבל חייב מיתה כמו זר ומפריש ואח"כ נוטלו לעצמו הא כמי שהורמו לא אתמר כ"א לענין ממון ספ"ב דקידושין ובנדרי' וכיוצא לא לענין אי' שלא יהא מכח זה טבל אי' מחמת עצמו:

שנית להנ"ל לק"ק סערדאהעלי יצ"ו.

מ"ש לתרץ קו' האלי' רבה מנ"ל לרבא למילף מלא תבשל דרך בישול אסרה תורה דלמא לא תבשל ביותר מס' אמר קרא וכ' חדא למ"ש דהיכא דמשהו אסור גם שלא כד"א ואס"ד בב"ח במשהו ל"ל לא תבשל הא מלא תאכל כ"ת ידעי' מאי אמרת דס"ד דבעי' דרך אכילתן כ' רחמנא לא תבשל לאסור שלא כדרך אכילתן הא בב"ח במשהו ואני אומר

וודאי אי כ' קרא לא תאכל לחוד הו"א לאו במשהו ודרך אכילתן דווקא אבל השתא דגלי קרא לא תבשל לשלא כד"א אמרי' גם במשהו אסור ומ"ש עוד דאצטריך למאן דאי' לי' גבי זג וחרצן לוקין על לאו שבכללות לענ"ד ליכא למ"ד לוקין על לאו שבכללות גמור כגון לא תאכלו על הדם וכן לא תאכל כל תועבה וכי פליגי כגון בזג וחרצן דלא מייחד לאוי כלאו דחסימה:

להרב הגאון מו"ה חיים סופר נ"י אב"ד במונקאטש יע"א:

ראיתי בס' מחנה חיים ח"ב סי' ד' שהק' ע"ד תוס' שבת פ' הבונה שכ' דלראב"י מתני' מני דהרי בגט שהעביר עליו קולמוס לשמה גם רבנן מודו והק' הדר"ג לפי ד' מהרי"ט ח"א סי' ס"ט דכל מקום דאי נימא דלא מהני מעשיו יהא ניצול מאי' דיעבד התם קאמר רבא אי עביד לא מהני וא"כ גם לראב"י הכא שהמעבי' קולמוס בשבת לשמה אי נימא דלא מהני מעשיו שפיר פטור א"כ וודאי אמרי' הכי כי היכי דלינצל מאי' שבת ושפיר תנן פטור עכ"ד ותמי' לי למה לא הק' גם אר"ח קו' דלמא לעולם מתני' ר"י והכא אמרי' דלא אהני מעשיו מה שכיון לשם אזכרה דמה לי לשם ס"ת מה לי לשם גירושין ונ' דעתי' דאר"ח ל"ק דלמא באמת כאביי ס"ל דאי עביד מהני ואמנם מנ"ל לתוס' להק' אראב"י דלמא ראב"י כרבא ס"ל ואם זה כוונתו הדרא קו' מהרי"ט שם סי' הנ"ל לדוכת' דכל פלפולו שם עם שכנגדו למה לא נקט הש"ס בתמורה לא"ב בין אביי לרבא דבר הנעשה באי' ואף אנו נאמר לימא הש"ס גט שכ' בע"ש שלא לשמה והעביר עליו בשבת קולמוס לשמה לר"ח אליבא דר"י ולראב"י אליבא דרבנן א"ב ואמנם מ"מ קו' עצומה ולחומר הקו' עיינתי במהרי"ט שם וכל הראיות שהביא דהיינו משוחט פסח על החמץ מוציא תפילין דשוחט בשבת לא מייתי שם מאומה הכל בענין שעושה במזיד דשם מסתבר למימר להצילו ממעוות שלא יוכל לתקון מוטב למימר בל' עביד משא"כ אי עביד בשוגג דמייתי קרבן ומתכפר לי' ואף דיש שוגגי' דל"מ בהו קרבן, מ"מ שוגג הוה מיהת ומדלא חייבה תורה קרבן בשוגג כי האי ש"מ דאין עונשו בשוגג חמיר כ"כ וא"כ פטורא דשבת דמיירי בין במזיד למיתה ובין בשוגג לקרבן ואדרבא למיתה תני איסי בן יהודא אינו חייב על א' מהם ולא פי' ואולי הוא כותב א"כ שפיר קאמר ר"ח דפטורא דשוגג דלא כר"י וכן התוס' הקשו שפיר לראב"י גם הדג"מ שרמז עליו הדר"ג לא הק' כ"א ממזיד ע"ש

ומה שהק' הדר"ג מד' רש"א בתוס' שם פ' הבונה ע"ד מרן הגאון ח"ס זי"ע אמת כי מד' הראשוני' בגיטין שם ג"כ מבואר כי זה אלי ואנוהו אינו פוסל מדאוריי' שהקשו על ר"ח למה קאמרי רבנן אין השם מן המובחר אבל ד' רש"א הנ"ל אינם מובנים לי כי לדעתי פי' ד' תוס' כך הנה כשם דכחא דהיתירא עדיף משום ס' אי' לחומרא כפי' רש"י בריש

ביצה ה"נ כחא דחיובא עדיף משום דס' בין למיתה בין לקרבן לפטורא והיינו דק' לי' לר"ח אי מתני' ר"י לאשמועי' רבותא טפי דמשכחת כ' ע"ג כתב דחייב כגון בס"ת וגט וה"נ ק' לתו' לראב"י לאשמעי' גט ואליבא דרבנן ול"ק כלל קו' רש"א ובלא"ה דבריו אינם מבוארי' לפ"ד.

וכלפי שכ' הדר"ג דפסיקא לי' בדיו ע"ג סיקרא דהוה כ' במטותא מני' לבאר לי כוונתו ואולי הדפיס הדר"ג בס' מחנה חיים חלק ראשון אבל לא זכיתי לו ואיננו ת"י ולי ד' הרמב' בה' שבת תמוהי' שפסק דיו ע"ג סיקרא חייב והרי ר"י אמר וכי מפני שאנו מדמין ויעיי' פירש"י דר"ל גם. לענין שבת לא נעשה מעשה ולא ראיתי ע"ע מי מנושאי כלי הרמב' שהרגיש בזה.

ואסיים בסנסן קטן מה שאמרתי בלימוד התלמידי' ה' עלי' יחיו בפי' ד' ר"י דר"י נסתפק בפלוגתא דר"ח וראב"י ומה דפשיטא לבתראי אסתפק לקמאי דאי כר"א א"כ מתני' דשבת כרבנן ולא משכחת כתב ע"ג כ' דחייב וע"כ גם דיו ע"ג סקרא פטור דאלת"ה לתני דיו ע"ג סקרא חייב ואמנם אי כראב"י א"כ מתני' לא איירי היכי דמתקן מידי א"כ י"ל לעולם דגם דיו ע"ג סקרא חייב ומתני' לאו בכ"ע קאמר וכמ"ש תוס' וכ"ת אכתי לינקוט הש"ס דאיכא בין אביי לרבא אם במזיד העביר קולמוס י"ל כל דאי לא בעי למנקט ובזה א"ש ג"כ דהתוס' פ' המביא תניין ד"ה בכתובת קעקע הכריחו דגט שנכתב באי' דאוריי' כשר מדכ' על אי' הנאה כשר וק' באמת אמאי לרבא לפי כללא דכייל מהרי"ט למה כשר יפסול ולא יהנה וצ"ל דמיירי בשוגג וק' אכתי לימא הש"ס דמזיד א"ב א"וו דאי לא קתני וצ"ע על הרמב"ם שכ' כותבין על אי' הנאה ובלימוד התלמידי' הי"ו הארכתי.

להרב המאוה"ג מו"ה ברוך ע"פ נ"י אב"ד בקהל טשוס יע"א.

ע"ד הקו' דשדר לן מר ע"ד הפלתי סי' פ"ב שכ' דבחלב שקדי' ל"ש מראי' העין הואיל ואינו חלב כלל והק' מ' א"כ למה תנן פ"ט מכלאי' דגזרו בשיראי' וכלך משום צמר ופשתן הלא התם ג"כ לא הוה צמר כלל לענ"ד אדרבא משם ראי' לד' הפלתי דכ' הר"ב שם דלא גזרו כ"א באתרא דלא שכיחי דאתי לאחלופי בצמר ופשתי' וביאר התוי"ט בשם הרמב"ם משום שדומין קצת כלומר לאינו רגיל בהם א"כ התם לאו משום מראי' העין הוה אלא משום גזרה דאתי לאחלופי אבל בחלב שקדי' בתוך אוכל מטעם שאינו חלב כלל שפיר כ' הפלתי דכה"ג ל"ש מראי' העין דתקנתא משום סכלי לא עבדי' וא"כ אדרבא מדבאתרא דשכיחי שיראי' וכלך לא גזרו אף דגם באתרא דשכיחי עינינו רואות שאין כל אדם מכיר בהם מ"מ כה"ג הוה תקנתא לסכלי ומשום מראי' העין כה"ג לא גזרו:

שנית להרב המאוה"ג אב"ד בטשוס יצ"ו.

ע"ד מה שהק' למה פסק הרמב"ם בה' גזלה דאין לוקין על גזל משום ניתק וניתן להישבון הרי לפי ד' רבא ריש פ' איז"נ בלא"ה אין לוקין דאין עונשין מה"ד.

יעיין תוס' ריש איז"נ ד"ה לעבור מבואר מדברי' דהא דמוקמי' לאו דגזל אכובש ש"ש היינו משום דאין לוקין אגזל משום דניתק לעשה ואמנם אי לא"ה וודאי הוה מוקמי' קרא אגזל ולמלקות ולא הוה ילפי' מן הדין.

שלישית להנ"ל.

ע"ד העשבים שגדלי' בביה"ק שאסר מע"כ למכרם לנכרי ועכשיו ראה בס' ח"ס להתיר אם רשאי מ' שוב להתיר ואמנם בס' חכמת שלמה הנספת אצל הר המור כ' כי הח"ס לא כ"כ כ"א ליישב מנהג פאלאטא המעיין בח"ס יראה כי פשוט דעת' להתיר וכן מורה ל' שסיים שם מנהג ישראל תורה וכיו"ב ואמנם בזה וודאי הדין עם הח"ש הנ"ל דהיכא דהמנהג לאסור שוב אין רשות להתיר.

ומ"ש לי' ממנהג מקומי אחרי כתבו חקרתי כי שומר הבי"ח לוקח זה מעצמו ומי יחפש אחריו ומה גם כי הבי"ח רחוק פה מהעיר מהלך חצי שעה ואמנם קו' מע"כ על הטו"ז סי' דש"ס שהביא ראיי' מסוגי' דב"ב דמותר לדרוך על הקברים והק' מע' הא התם בקרקע עולם קאי דהיינו בכוכין לפמ"ש הח"ס סי' של"ה שם שהיו נותנין עפר על הכוכין א"כ שפיר ואף כי הטו"ז נסתייע מד' הרשב"ם שם לד' הרשב"ם לא היו נותנין עפר וכמ"ש הח"ס שם הרי ד' הרשב"ם בזה שהיו דורכין על הכוכין מוכרחי' וא"כ לד' הרשב' וסייעתו שפיר נסתייע הטו"ז ואלף תודות למע' על הערה זו וציינתי אותה מיד בגליון ש"ע שלי.

ואמנם מ"ש מע' כי פשיטא לי' דקברים שלנו כולם של בנין לא ידעתי פי' דבריו וכי מאז ומעולם לא היו קוברים ע"ד שקוברים עכשיו יעיי' מ' ש"ך סי' שס"ב ס"ק א' וראיתי בס' ח"א בשער השמחה מיקל ג"כ בעשבים ושלא להניח דף הנייר כולו פנוו.

אכתוב למע' דבר תמוה בספרי פ' בהעלותך וישטחו להם שטוח אין שטוח אלא ל' שחיטה מלמד שטעונין שחיטה ר' אומר א"צ שהרי כבר נאמר וימטר עלי' כעפר שאר מלמד שטעונין שחיטה והוא פלא ואולי כוונתו דשאר היינו בשר כמ"ש הרמב"ן פ' משפטים ובשר פשיטא דטעון שחיטה אא"כ הרי בהדיא כ' הבשר עודנו בין שיני'.

מ"ש מ' בשם ר' הרש חיות וקלסי' פי' לד' הספרי בכל מה שנברא מן העפר טעון שחיטה תמוה בעיני והרי חגבי' דלא נבראו כלל מן המים דהרי אין להם קשקשת כדאמרי' בחולין גבי עופות אין טעונין שחיטה ולא אוכל לכבוש צערי ע"ד שכ' פ' ראה וכל שרץ העוף טמא לא מאכל ולא הוציא הכ' חגבי' מן הכלל כמו בפ' שמיני ואפשר רמז לן דעתידה

תורה שתשתכח מישראל וכל שרץ העוף טמא יהי' וצ"ע אח"ז מצאתי בירושלמי ר"פ בכל מערבין מבואר דחגבי' מן המים נבראו ע' בק"ע שם וצ"ע מקשקשת שכ' לעיל:

עוד להנ"ל

ע"ד העלמה אשר הרה לזנוני' וילדה ונתנה בנה למינקת נכרית והיא הלכה למינקת בבית אחר ועתה יאיצו הקרובי' להמציא לה היתר להנשא תוך כ"ד חדש למען לא תצא לת"ר ומרן בספרו ח"ס חלק אה"ע ח"ר סי' ל"א ל"ג ל"ה ל"ו ל"ז כ' בענין זה באר היטב והמעיין ישתומם מגודל חרדת מרן מלכנס בהיתר בענין זה ומה גם אחרי שהפ"י בק"א לכתובות קילל כנגד המקילין ותמצית דברי קדש מרן שם כי משום לתא דידה אין לחוש ולא נימא ניעבד חבר אי' זוטא דלא ליעבד ע"ה אי' רבא ונפסק רמ"א ביו"ד סי' של"ד וגם להטו"ז החולק שם יישב מרן הענין אבל החיוב על הקרובים להציל הילד מידה שלא תמשכנו עמה אם תמיר אבל לא עלינו ליכנס בעובי הקורה ולסבול על שכמינו קללת חכם ח"ו ולעבור על ובשדה יתומים אל תבא. עוד להנ"ל

אודות איש השותה סתם יינם בפרהסיא אם ראוי להעבירו לפני התיבה בימים נוראי' מאורן של ישראל הרמ"א בסי' תקפ"א וידקדקו אחר ש"ץ היותר גדול בתורה ובמעשים טובים שיתפלל בימים נוראי' וכ' עליו הגאון רא"וו כי ימים נוראי' דינם כדין ת"צ בא"י המבואר בה' תענית ואל יטעון המתאוה לשמוע שירי עגבי' בימי' הקדושי' כי שתיית סתם יינם איננו מאיסורין החמורי' אדרבא חומר בד"ס מד"ת שכל העובר על דברי חכמי' חייב מיתה והרי הוא בכלל הרשעים הקרוים מתים כדכ' אם אחפוץ במות המת יאמר הכ' לא המתים יהללו יה ועוד אמרו אין לך קטנה בעבירות עם ההתמדה כמ' הכ' הוי מושכי העון בחבלי שוא וע"י ההתמדה וכעבותות העגלה חטאה וארז"ל מד' היתה לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי בקולה על כן שנאתי' זה ש"ץ שאינו הגון הכוונה אם האדם ימרוד במלך יבוש מלהראות מול פניו וזה שיעיז פניו אחרי עברו לעמוד למליץ בין ישראל לאביהם שבשמים שתים רעות יעשה כמ' הכ' גם בוש לא יבושו וזה על כן שנאתי'. לזאת אם לא יקבל עליו האיש הזה בתקיעת כף לפרוש לעולם מסתם יינם ויעמד נאמן בבריתו שלשה חדשים טרם בא ימים הנוראי' המעמידו לפני התיבה ה"ז מנאץ ה'. וב"ס ישראל קדושי' יטו אזן לדבר שהשכל מחייבו כי אם יהיה לאדם משפט אצל המלך לא יעמוד למליץ איש אשר המלך שנא ישנאהו:

ואמנם על מ"ש ממשמרת בלגה תמהתי הכי קנסו משמרת בלגה שלא לעבוד עבודה הא לא קנסוהו כ"א שקבעו טבעתה וסתמו חלונה כדי שיהא צריך להשתמש בשל אחרים. גם מ"ש מברכת כהני' וכי הכהן הנו"כ שלוחא דידן הוא מצוה דנפשי' עביד שמקיים

ג' מ"ע ואין בידינו למונעו ממצותיו כ"א בפנים המבוארי' בשו"ע והפמ"ג הוסיף עליו מחלל שבת בפרהסי' לא זולת:

עוד להנ"ל

מ"ש סי' א' בסופר שנפתחו תפיליו ונמצאו בהם זוג א' שלא הי' בו כ"א ב' פרשיות וזוג א' היה ריקן לגמרי וחתר מ' להכשיר הבתים והרצועות לדעתי מלבד הא דאמרינן החשוד על הדבר אינו דנו ולא מעידו על הרצועות וודאי אינו נאמן כי קמי דידי היה מעשה בסופר א' ששאלתיו מאין יקח רצועות והשיב מהחנות וכן ראה מדודו שהיה סופר מובהק בקהלה גדולה וכ' מיד להגאב"ד שם וחיפש ומצא והעביר הסופר הרי דלרצועות צריך נאמנות גדולה והאיך נאמין לאיש כזה שלא הלך כמו כן לחנות וקנה עורות וחתך רצועות:

ומ"ש בסי' ב' דמותר ליטול עמוד מס"ת אחד ולתתו בס"ת אחר אין דעתי כן כי לדעתי הוא מלתא תליא באבעי' הש"ס דלא אפשטא אי מותר למכור ס"ת ישן ליקח בו חדש דהיינו אי מעלין דווקא או ולא מורידין דווקא ואולי משל יחיד לשל צבור היה מקום לקרות מעלין בקדש לא זולת.

ומ"ש בסי' ו' דישראל יכול לתת מע"ש דרעשמאשין ההולכת ע"י דאמפף לנכרי והנכרי ידוש בה בשבת ומ"מ מותר הישראל לקחת חלק המגיע לו בשבת דהו"ל כהבלעה הואיל והשכירו לכל ימי הדיש של הנכרי הזה ואפי' בישראל חבירו חתר להתיר לדעתי ה"ז שכר שבת גמור וה"ז דומה לישראל וגוי שיש להם תנור או חנות בשותפות דצריך להתנות בתחלה טול חלקך בשבת ומה גם כי באמת המאשיניסט הוא שכיר יום של הישראל והו"ל כשלוחו:

בסי' ח' כ' דרפרם ס"ל עירוב והוצאה ליוה"כ ואדרבא רפרם ס"ל אין עירוב והוצאה ליוה"כ ואנן קיי"ל דלא כרפרם כ"א דיש עירוב והוצאה ליוה"כ

באותו סי' כ' כיון שזוכר שהיום הוא יו"ט האיך יעבור ע"י המצוה על מצות יו"ט אמנם יסבור כר"א דס"ל שופר ולולב וכל מכשירין דוחין את השבת ומכ"ש מצות יו"ט:

בסי' ט' כ' לקיים מצות שריפה כבר העירותי בליקוטי חבר ח"ב דד' רמ"א צריכין עיון דקודם זמן איסורו דהיינו קודם ו' שעות ליכא מצות שרפה כלל.

בסי' יוד פשיטא לי' דאין בבל יראה מלקות והרמב"ם פסק בהדיא דהקונה או המחמץ חמץ בפסח שעשה מעשה לוקה וע"כ לא ס"ל כד' תוס' דב"י ניתק לתשביתו.

בסי' י"ג הביא ראיה משמואל פ' כל גגות שאמר נגודו גלימא והש"ס מסיק שם כי שמואל משום צניעותא בעלמא עביד אבל היתר לטלטל לא היה צריך שמואל לטעמי' ורב באמת הוה מהדר אפיה.

בסי' י"ב פשיטא לי' דאליה כולה דין חלב אית לה ולא זכר ד' הרמב"ן פ' צו דזו דעת הצדוקי' אבל לדידן האליה עצמו מותר אלא שצריך ניקור כמו שאר איברים הצריכין ניקור.

בסי' כ"ח פשיטא לי' דלדידן אין בצוה"ג בעוף טריפות וודאי דאין אנו בקיאי' ולא ידעתי מדוע לא הלא אם גיד א' נרקב או נשתנה מראהו טרפה וודאי.

להרב המאוה"ג אב"ד בקהל א"ש יע"א:

הנה קראתי שבוע זו בעלה האיזראעליט אודות הציגארי אשר לפי ד' האקאדעמיא יוקח לתקנו שומן חזיר ואין ששים לבטלו כי יקחו בשומן פונט לכל צענטנר ציגארי ואמנם הרב המאה"ג במיינץ חקר ע"ד התווכחות בפאבריק סמוך למיינץ ואמרו לו ע"ד מסל"ת כי יקחו רק שמן והלוקחי' שומן חזיר לא יקחו כ"א 0.5 פונט לצענטנר זה תוכן הויכוח והנה לדברי שניהם יפלא בעיני אחרי כי עכ"פ לכה"פ שמן יוקח לתקן הציגארי האיך יתנו הב"ד בעיר ברין מדי שנה הכשר על הציגארי של פסח המתוקן שמה וכי מאין להם שמן עשוי בהכשר לפסח ויעיי' מג"א סי' תנ"ג ס"ק ב'

ועוד אחרת דברי הרב ממיינץ אינם מספיקים ראשונה אחרי כי לפי ד' האקאדעמי יש חשש אי' דאוריי' דהיינו שאין כאן ס' נגד השומן חזיר א"כ באי' דאוריי' הלא אין גוי מסל"ת נאמן ותי' הש"ך רסי' צ"ח אינו מספיק בזה דהיינו שיתברר לבסוף ע"י ישראל אם יש בו טעם כי ב"ס ינוקה השומן חזיר תחלה (טעסטאלירט) שלא יהא בו ריח ובלא"ה לכאורה לא דיבר הש"ך כ"א בטעמי' שישראל רגיל בהם כבשר וכיוצא לא זולת וודאי אלו הי' אפשרות לתקן הציגארי בלי שומן כלל הי' עומד להתברר אח"כ ע"י הישראל אבל מאחר דאיזו שומן צריך להיות עכ"פ מאן מפיס גם מה דפשיטא להרב דחקירה דרך התווכחות מקרי מסל"ת לא ידענא מהיכן פשיטא לי' יעיי' אה"ע סי' י"ז סעי' ט"ו ועוד יש כאן ס' אם מועיל ס' אחרי כי צריך השומן למתק מרירות שורש הציגארי אם לא מקרי לטעמא עבידא ולח בטיל ובמס' ע"א פ' א"מ גבי גבינות לחד מ"ד אסרום משום שמחליקין פני' בשומן חזיר ואולי דומה ג"כ לנידון דידן ע"כ מן הראוי לתקן בהסכמת גאוני זמנינו שלא להשתמש בשום ציגארי בלי הכשר אפי' אם הפאבריקאנטען ב"י כי בזמנינו בעוה"ר אין חילוק ואולי גרע עוד משום מבטל אי' לכתחלה.

ויש לי ספק אודות הצוקער ראפפינאטה שאינם יכולי' לתקנו לפי מאמר האומני' בלי דם בהמה אם מותר ללוקחו מיד האומני' ישראלי' בעצמם משום מבטל אי' לכתחלה וטוב יותר ללוקחו במרכולת שאינו ידוע ממי הוא:

ויש לעיי' ג"כ אודות הצוקער של פסח המתוקן רק לצורך ישראל אם אין בו חשש מבטל אי' לכתחלה אחרי כי לפי אמרם ע"כ יצטרכו דם לתקנו ואולי הי' זה א' מן הטעמי' אשר מורי הגאון ח"ס זצוק"ל לא נשתמש בפסח באותו צוקער אף כי היו מתקנין אותו בפ"ב אלא שביום אחרון ש"פ הי' משתמש ולדברי אין חילוק ומ"מ גם אני נוהג כן אחריו.

להרב המאוה"ג מוה' איציק גליק אב"ד בפעלעדייאס יע"א.

מה שרצה לדמות שותה אי' לאוכל שלא כדרך אכילתו לד' יק' א"כ בחמץ דמרבי' מנפש שותה יהא שלא כדרך אכילתו אסור מה"ת והא ליתא ותו חלב אמאי לתסר משום אבר מה"ח אטו אבר מה"ח שלא כדרך אכילתו אסור.

מ"ש להק' על המדמי' מוסק לדם שבשלו הרי כ' תוס' דבעי' בשלו באור דווקא אבל הסריח בחמה לא עדיף מדם שבשלו באור ובמוסק הוה פירשא בעלמא:

מה שהק' על המגן גבורי' שכ' דחלב מלתא אחרינא אי' בי' דחוזר ונעשה דם והק' הרי החלב שפי' מן הבהמה אינו נעשה דם כוונת המ"ג כי התינוק שיונק החלב נעשה בו דם ככל הזנה שאדם לוקח.

להרב המאוה"ג מוה' איציק גליק אב"ד בקהל ש' ס"פ יע"א:

אודות המעשה שאירע בקהלתו שקברו לב"מ אחד בקבר שקנתה אשה בשכונת בעלה המנוח מיד בני ח"ק וקברוהו שם אחרי שהיה ע"ש סמוך לחשיכה ע"ד לפנותו אם יסכימו כן חכמי הזמן וכבר ראו עיני הדר"ג בס' ברכי יוסף סי' שס"ג ביו"ד דלית דין צריך בששא אם האשה לא תרצה כ"א לפנותו משם ואני אוסיף אולי ימצא מקום אצל בעלה מצד אחר או לראשו או לרגליו והיורשי' חייבי' לבזבז על זה שלא יחרידו המנוח מקברו אבל אם לא תרצה האשה אין פקפוק בהל' זאת ולענין אבילות הדין מבואר סי' שע"ה לא זולת.

לאהובי הב' המופלג ה' יוסף סג"ל יחי'.

ע"ד. קו' מה הועילו חכמי' בתקנתן שאמרו בתולה נשאת ליום הרביעי עדן תאמר בליל ד' שהיא נדה וממילא תבעל ליום ה' הנה לד' הרמב"ם דחופת נדה אינה חופה וצריך שתאמר שפירסה אחר החופה ויאריכו הימים עד שתטהר ואמנם בר מן דין הרי תוכל לומר מוכת עץ אני וע"כ כמ"ש רש"י כי ע"י הקול יתברר הדבר אבל הוא מ"מ סומכת שתאמר מוכת עץ אני

להרב המאוה"ג מוה' מרדכי מאיר פאללאק אב"ד בהאלישוויא:
מה שהק' ע"ד רש"י מכות ב' ע"ב שפי' הסוקל אינו נסקל דכ' כאשר זמם ולא כאשר עשה הרי מד' רש"י בתעני' ה' ע"ב מבואר דמלאחיו ילפי' ועדן אחיו קיים אמת כי גם בספ"י ליקוטי מכות הבין כן מד' רש"י כי עיקר הדרשא מקרא דלאחיו אבל א"כ כשא"ל אביו לבריבי בגמ' שם ק"ו למה הוצרך להשיב אין עונשין מה"ד הו"לל קרא כ' לאחיו דבעי' אחיו קיים ולזה נ' דבאמת קרא דלאחיו אצטריך לזוממי בת כהן ובועלה כדמייתי רש"י בריש מכלתין אלא דמתני' מיירי בוויכוח לפרושים עם הצדוקי' והצדוקי' לא דרשי קרא דלאחיו להך דרשא דלית להו מדרש לדברי' שפיר השיבו להם חכמי' כיון דכ' לאחיו א"כ ע"כ אחיו קיים ולעולם לדידן עיקר דרשא מכאשר זמם ולא כאשר עשה דאל"כ מנ"ל מלאחיו ולא לאחותו.
להרב המאוה"ג מוה' אהרן ווילהיים אב"ד בקאטה יצ"ו.
אחד"ש ע"ד הענין הידוע שכ' לי אהובי על כגון דא אמרו רז"ל גדולה שמושה של תורה יותר וכו' גדולי הדור שזכיתי לשמש כלם נמנעו מלסדר קדושין לבעולה וגם לי אירע דבר כזה כמה פעמים ואחרי כי הי' הענין ברור נמנעתי
ואמינא למע"כ טעם הדבר לענ"ד חדא נוגע לאי' כהונה אחרי כי יכניסו' לחופה כשאר פנוי' וגם כותבין לה כתובת בתולה יש לחוש שמא היום או למחר תתאלמן ותנשא לכהונה ומה"ט הצריכוה הפוסקים לכתוב בכתובת גרושה מתרכתא דא ובכתובת חלוצה חלוצתא דא שמא תתאלמן שלא תנשא לכהונה ואמנם עי"ז שהרב נמנע מלסדר הקידושין יש לדבר קול וכל מה דאפשר לתקוני מתקנינן.
ועוד בה שנית תנן מעידין אנו בזו שיצאה בהנומא וראשה פרוע כתובתה מאתי' נמצא דעי"ז שמכניסין אותה כשאר בתולה למחר גובה בד"ת ואם הרב משתתף בדבר זה והרי הוא עובר על אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס ואמנם ע"י שהרב נמנע שוב יש לדבר קול ואפילו כשאיני מסדר הקידושין אני מזהיר על כותב הכתובה שיכתוב לה רק כתובת מנה ויכתוב בעולתא דא ואם לא יקשיבו אנן מה עלן. והנה כ"ז בסתם בעולתא שמחמירין להנשא לכהן אמנם בנידון של מכ"ת הרי היא פסולה דאורייי' לכהונה ח"ו שיזדקק לה מע"כ אם לא שיתרצו הצדדין להכניסוה בתורת אלמנה במצנפת וכיו"ב ואתה אהובי אמר הכ' ומצדיקי הרבים כככבים לעולם ועד רגיל אני לפ' ככב א' אינו מאיר אבל ככבים רבים יאירו כן הענין אם כל הרבנים יתנהגו בדרך א' אזי יתקיימו דבריה' ואמר הכ' אל תירא מפניהם פן אחתך לפניהם וכל ערום יעשה בדעת ודברי חכמי' בנחת נשמעי' ועשה דברי' לשם פעלן וסוף הכבוד לבא.

שנית להנ"ל לק"ק פיזינג

תנן התם מקום שנהגו לכפול יכפול הרי דגם בהלל אצטריך למתני דבמקום שנהגו לכפול יכפול ויהב רש"י טעמא למה כופלין ותנן ר"י אומר היו שונין אנו לי' ועינינו לי' ומק' בגמ' הא תנן שמע שמע מודי' מודי' משתקין ומתרץ עכ"פ ש"מ דמודי' מודי' ושמע שמע ל"ד ומכ"ש שלא יכפול בקדושה או בתפלת י"ח תיבה א' פעמי' הרבה והנה בפזמון י"ג מדות קבע המחבר הל' כר"י שכן יסד אנו לי' ועינינו לי' ואמנם מאחר דת"ק שם פליג עלי' דר"י אני נוהג לומר אנו ועינינו לי'.

להרב המאוה"ג מוה' יצחק ווייס אב"ד בגראן יצ"ו

יקרתו הגעני עם חתיכת הריאה שנתקשה הבשר מבפנים ונעש' לעצם גידין מלא חידודין וקראתי לשוחטי עירי וא' מהם זקן ומעולם לא באה מראה כזה ת"י וגם לא מצאתי דין זה בשום אחרון ולא בס' שחיטה ומה שאומר להלכה בזה הוא רק מה שחנני ה' ית' אם שו"ב א' מעיד שראה כעין בועה מבחוץ ומאחר דכל בועה הוה ריעותא סתמא א"כ שפיר יש לחוש כי ע"י ריחוף הריאה ניקב עצם זה לחוץ והבועה הוה קרום שעלה מחמת מכה בריאה ומעתה אם השו"ב ב השני אינו אומר כ"א שלא ראה אבל אינו מכחיש בבירור שלא הי' בועה לא הוה אפי' כחד לגבי חד דהאי ברי והאי לא ראיתי ולא ראיתי כה"ג לאו ראיי' ואמנם אם גם השני אומר בבירור שלא הי' בועה והוי כחד לגבי חד והי' לנו לומר דלהשוחט לבד שאומר שראה בועה היא אסורה מטעם שוויי' וה"ה לכל דמהימן לי' כבי תרי ולעלמא לא פשיטא לן דנאסרה דאיכא למימר אוקי חד לגבי חד ונשחטה הותרה מ"מ כאן ששנים העידו שהרגישו בבדיקת פנים שינוי וגם העצם גופא אין שינוי גדול מזה הדעת נוטה להאמין לשו"ב שאומר שראה בועה.

ואמנם בר מן כל דין אחרי כי לפי החיפוש הי' העצם סמוך למקום הסמפונות וכן הסכימו עמי שוחטי עירי א"כ יש לחוש דלמא ניקב סמפון לחברי' במקום שאין בשר וטריפה לרוב הפוסקים ומ"מ עולה בנפיחה דאי ס"ד בניקב סמפון לחברי' אינו עולה בנפיחה א"כ מ"ט דהפוסקי' דמכשרי בש"ך ל"ו ס"ק ס' יע"ש ובטו"ז וכיון שהמחבר קבע להל' ל"ו שם דסמפון לחברי' במקום שאין בשר טריפה ולא הביא ד' החולקי' אין לעשות מזה אפי' ס"ס ולומר מאן יימא דניקב סמפון לחברי' ואת"ל ניקב דלמא הל' כאותו פוסקי' דמכשרי:

ותו עלה בדעתי מאחר שאלו העצמות עולין למשך גדול מסתברא לדון מקום עצמות אלו כחסרון מבפני' ואם לחסרון מבפני' נחשבינו ב"ס שעולה לשיעור רביעית שהוא ביצה

ומחצה בלח ולד' הרא"ה ביבש סגי בכזית מדאמרי' בשבת דרביעי' אם נקרש עומד על כזית הלכך אם בעירי היתה באה שאלה זאת לפני הייתי מטריפה:

שנית להנ"ל

ע"ד השמש בקהלתו אשר זה עשר שנים החזיק עצמו בכהן וקרא ראשון בתורה אבל מעולם לא נשא כפיו ולא לקח כסף פדיון הבן ובקשו בני הח"ק ליקח להם שמש קובר מתים ועמד האי גברא ואמר כי מעולם לא היה כהן ומה שהחזיק עצמו בכהונה היה משום שהיה ירא שיבקשו בני הח"ק ממנו להיות שמש גם להם ואשתו ממאנת בזה אבל מחמת עוני ודוחק לע"ע גם אשתו תתרצה בזה ולכן יאמר האמת וכ' מ' אל עיר מולדתו וכ' משם ראשי עדת עיר מולדתו בל' אשכנז כי ידעו בבירור אשר האיש ס' וואטיצקי לא הוא ולא אבותיו היו כהני' מעולם זה תוכן השאלה ואמנם טרם נבא לישא וליתן כדבר הלכה אשר אפי' אם ה"ה בידו עדות ברורה אין מן הראוי לבני עדתו להקימו לקובר מתים אחרי שקרא בתוכם עשר שנים בכהונה יאמרו הותרה קבורת מתים לכהני' בא וראה מה שאמרו רז"ל גבי חליצה שלא התירו חליצה שאפשר שהחליצה בקרב הימים יגלה שהיתה פטורה שאם יתירוה אח"כ לכהן יאמרו הותרה חלוצה לכהני' ואם בקהלה שיש שם ב"ד של ג' מומחי' וקבועי' יעשה מעשה כזה אולי יאמרו כי הב"ד חקרו אחרי הדבר אבל במקומו הקולר יהא תלוי בצוואר מ' ואנשי לצון יאמרו כי בגראן כהן קובר מתים על כן בשום אופן לא יתן מ' הסכמתו לזה.

ועתה נבא לדון אלולי היה הפוחז הזה מביא ראיה שלא היה כהן ממה שלא נשא כפיו מעולם ולא לקח כסף פדיון הבן אולי היינו יכולים לידון כי אדרבא השתדל שלא להחזיק עצמו בכהן ואין זה דומה להוחזקה נדה בשכונותיה דלא מהני אמתלא משום שעשתה מעשה שלבשה בגדי נדות אבל כאן לא אמר כ"א שיוכלו לקרותו בכהן ה"ז כמי שאמרה טמאה אני לך דמהני אמתלא אבל מאחרי שהוא לא טען כן טענ' לשופטני לא ילפי'

וע"ד התעודה מה ממש יש בזה שכ' ס' וואטיצקי אם רוצה להביא תעודה צריך לכתת רגליו לעיר מולדתו ושם ישבו ב"ד של ג' מומחי' ויקבלו עדות מפי עדים נאמנים כי מכירים זה האיש אשר ביום נכנס לברית הושם שמו בל' עברית כן וכן ושם אביו היה כן וכן ומעולם לא היה הוא ואביו כהן והב"ד יתנו בידו קבלת עדות לראי' וקבלת עדות הזאת יקיים בעיר פראג ומפראג לוויען עד שיתקיים במדינתו ובזה ילך למקום שאין מכירין אותו ויהיה קובר מתים אבל לא בעיר גראן מקום שהתל באנשי עדתו עשר שנים וקרא בכהן.

להרב המאוה"ג מו"ה מרדכי לעווי בפ"וו יע"א.

ע"ד מ"ש דממה דאמרי' מת האב נתחייבו הנכסי' מוכח דמצי' לפדותו ע"י שליח לדידי לא אריא דענין פה"ב בשני דברי' הא' הה' סלעי' הם מלוה הכ' בתורה כמו שקראו רז"ל והשנית כי על האב רמיא לתת אותן הה' סלעי' בעצמו לכהן וע"ז כ' רמ"א דאינו רשאי לשולחם ע"י שליח ומ"מ כ"ע מודו דעל איזו אופן שבאו ליד כהן מנכסי האב ה' סלעי' בתורת פה"ב הבן פדוי אלא שהאב הפסיד המצוה ומ"מ מורי הגאון בח"ס הסכים ג"כ לדינא עם מ' דאם נותן האב הכסף לשליח סגי ואני לא אבין א"כ מ"ט לא מהני אם השליח מזכה לאב הה' סלעי' דהרי זכין לאדם שלא בפני' אלא דבמצוה ל"ש זה דדלמא לא ניחא לי' למעבד מצוה כ"א בממוני' ואמנם כאן דהוא בעצמו צוה לשליח למה לא מהני וצ"ע.

אמנם מה שכ' מ' דד' מורי בסי' רצ"ה סותרין עם מ"ש סי' רצ"ז לא היא כ"א ברנ"ז מיירי דיש אב והוא מנאו שליח ומה"ט מהני משא"כ בסי' רצ"ה מיירי ביתום די"ל דניחא לי' שימתינו מלפדותו עד שיגדיל ויעשה הוא בעצמו המצוה אי ק' לי הא ק' לי על מה שהחליט מורי שם דמצוה דלא אתי' שוב לידו ל"ש למהוי שליח בגוה א"כ ל"ל קרא למפטר חש"ו משליחות במצות הרי לאו בני מצות נינהו כלל אלא ש"מ דבני ברית הוה סגי וצ"ע.

שנית בענין זה להרב המאוה"ג מו"ה יחזקאל רייך אב"ד בקהל באהן יע"א.

מ"ש מ' להק' טל ד' הפוסקים דמצי האב לפדות ע"י שליח א"כ לפמ"ש תוס' רי"ד פ"ק דקידושין דאיצטרך קרא למפטר אשה ממילה משום דאפשר לעשותה ע"י שליח אף דהוה זה"ג א"כ גם בפה"ב אצטריך קרא למיפטר והיכא אמרי' דת"ת ופה"ב כ' כתובי' דת"ת וודאי אצטריך דס"ד נשי לא בעי חיי בתמיהה ופה"ב ג"כ אצטריך:

לענ"ד לק"מ דהתוס' רי"ד כ' למלתי' על מ"ע שהז"ג וכ' דהטעם דפטרתן תורה משום דאין הזמן ברשותן דאשה רשות בעלה עליה ואמנם אם יכולה לעשות בכל זמן ע"י שליח שוב חייבת משא"כ אי נימא דשלא הז"ג ג"כ נשים פטורות והתם ל"ש הך סברא כלל וע"כ גזה"כ הוא ומהי"ת לחלק בין ע"י שליח או לא.

להרב הגאון מו"ה משה הירש פוסק נ"י אב"ד בקהל סערעד יע"א **בעניין** קו' מ' ע"ד הש"מ כתובות מ"ה דדייק מד' רש"י ורמב"ם דאין מוש"ר חייב קנס אם לא הודה והק' מ' א"כ הרי מודה בקנס פטור עיינתי בש"מ ומצאתי שכ' בסיום הענין שם שכחש דבריו הראשוני' ולא בעי למימר שדבר שקר עכ"ל ולעיל מהא כ' ג"כ שיכחיש דבריו הראשוני' וכוונתו כי מתחלה אמר שהיה המעשה בא' בשבת ואח"כ אמר בב' בשבת ואין כאן הודאה כלל ומ"ש הש"מ בביאור ד' הרמב"ם שהבעל יודה ששקר דבר נ' לי שהוא ט"ס

וצ"ל שקר דברו כלומר העדים וגם לגי' שקר דבר צריך לדחוק בסתום מן המפורש כי ר"ל שהזמן וכיו"ב היה שקר וע"כ מד' הרמב"ם יש ללמוד דבא לרמז ע"ד מה וכל דאיכא למעוטי בכוונת דבריו עלינו למעט:

לאהובי הרב הגדול המופלג כק"ש מו"ה אברהם פאלאק נ"י אב"ד בקהל ב' פורעד יצ"ו.

ע"ד השאלות אשר הציע לפני ראשית דבר אם יוכל הטבח אחר ששהה הבשר לאחר הדחה פ"א שוב ג' ימים עוד לשרותו בסוף ג' ימים דין זה לא נודע לי בבירור מאחרי כי גם בפעם הראשון נחלקו הפוסקי' באמתת הדבר הזה הסברא נותנת הבו דלא לוסיף עלה ופ"א ותו לא וראיתי בד' מכ"ת שנזדנז בפלוגתת הש"ך והטו"ז אם חצי שעה דווקא או לאו דווקא ולא ידעתי מאי ק' לי' ד' הטו"ז נ' כי הטבח צריך לשרות הבשר במים חצי שעה כמו ששורין אותו קודם מליחה וכל החצי שעה צריכה להיות קודם כלות ג' ימים ולזה ס"ל דחצי שעה דווקא להש"ך ס"ל כמו שהוא המנהג רק להדיחו ולא לשרותו כלל א"כ חצי שעה לאו דווקא ומ"מ הסברא שכ' מכ"ת נכונה היא.

וזאת שנית יורה שבישלו בה יי"ש חמץ לפני י"ב חדש וכעת בשלו בה יין של חרצנים וזגים אם מותר להכשירו וראה מכ"ת ד' מורי הגאון בח"ס בחאו"ח מ"ש בזה ולא ידעתי מה בא לשאול עוד ואני אבאר אם הקנים מחוברין ביורה עצמה כאשר ראיתי בכמה יורות קורין אותו (שלאנענגאנו) אפי' ע"י גחלים איני מסכים להגעיל כי מה יועילו הגחלים אם יש לחוש שיהא בפנים איזו בעין ואמנם אם הוא בדאמפף אפאראט יכניסו דאמפף לתוך הקנים וע"י הדאמפף כאשר יצא מהקנים יוודע בנקל אם הקנים נקיים ואח"ז יוכל לסמוך על גחלים ואחר כ"ז מאחר דיי"ש חמץ גמור הוא ולא שייך בו נטלפ"ג וחמץ במשהו היינו דכ' מורי זי"ע שומר נפשו ירחק ממנו וראיתי בד' מכ"ת ד' תימא כופל ומכפיל ד' הגאון ח"צ הרוצה לסמוך אפי' בנשתמש בו רותחין על י"ב חודש וראה מכ"ת ד' הפמ"ג יו"ד סי' ק"ג ולא ראה אשר הביא שם ד' רוב הפוסקי' החולקי' על ד' ח"צ ואפי' בסתם יינם דרבנן אם הרתיחו אותו בכלי לא רצו לסמוך על ד' ח"צ וקורא אני על מכ"ת דומה דודי לצבי כ' רש"י צבי זה עינו אחת פתוחה:

שלישית בענין שדה ערלה על איזו אופן ימכרנו לנכרי לפע"ד הנכון להשכיר השדה לעכו"ם על ג' שנים שיעשה בו מה שלבו חפץ במשך ג' שנים רק שאין לו רשות לעקור האילנות ולענ"ד זה עדיף ממכירת פירות שכ' המחבר וק"ל ויעשה כתב אצל שופטי העיר בענין זה ודי:

והרביעית כהן שעלה לתורה ובעת עלותו היה שם לוי ובירך לאחריו ובעת שרצו לקרות הלוי ושוב לא הי' הלוי בביהכ"נ אם אעפי"כ הכהן צריך לברך לפניו עוד הפעם לא

הבנתי שאלתו ובעיר שידוע שאין שם לוי אטו אינו מברך הכהן פעמים תקנת חכמי' קבועות הן וכיון שאמרו אם אין כאן לוי יקרא כהן לא תרע מעיר שאין בה כ"א א' שיוכל לקרות דקיי"ל דמברך ב"פ לפניו ולאחריו וה"נ ל"ש:

והחמישית כהן מחלל שבת אם מותר לישא כפיו יעיי' פמ"ג או"ח סי' קכ"ח שהביא בפי' דכהן המחלל שבת בפרהסי' אסור לישא כפיו ואל יטעה במ"ש שם להכעיס ההוא קאי על ד"א מומר לד"א בעי' להכעיס כמבואר ביו"ד סי' ב' וכן בדין מאחר דיינו יי"נ ויצא מכלל ישראל כיון שמכלל ישראל יצא מי הכניסו לכהונה ואמנם בכל זאת אחרי שאין ידינו תקיפה וגברו בעלי זרוע אין כח בידינו להורידו אם עולה מעצמו אבל לקרותו לפרוש כפיו אתמהה:.

להרב המאוה"ג מו"ה דוד ליב זאלצער נ"י אב"ד בקהל טעוון יע"א.

מה שנתקשה בד' תוס' פסחי' ל"ח ע"ב סד"ה בנוב שכ' שם דבכורי' לא מקרו קבוע להם זמן משום דמי שאין לו פירות אינו מביא בכורי' וא"כ למה פסח יקרא קבוע לו זמן הרי מי שאין לו קרקע פטור מפסח כוונת תוס' דבבכורי' אי אפשר למי שאין לו פירות לקיים בכורי' דבעי' מארצך משא"כ בפסח נהי דפטור מי שאין לו קרקע מ"מ אם רצה לקיים מ"ע של פסח אף שאין לו קרקע לא גרע ממי שקנה בגד לקיים מצות ציצית אף שאינו מחויב:

שנית להנ"ל לק"ק באטאר קעס יע"א:

מה שהק' מ' ע"ד הרא"ם בפ' אמור שכ' ע"ד רש"י בפ' ונפש כי תקרב ואין לומר דאין עונשין מה"ד דבעונש בידי שמים לא שייך אין עונשין מה"ד והק' מ' הרי כולא מלתא דאין עונשין מה"ד מכרת דאחותו ילפי' ונ' דבאמת קיי"ל כר' יצחק סוף מכות דכל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן ופסק הרמב"ם פי"ז מסנהדרין אבל בטומאת קדשי' שנאמ' הלאו בפירוש ולא אצטריך למלקות שפיר כ' הרא"ם וכ"ת הרי גם באחותו כ' אזהרה בהדיא אדרבא התם לא אצטריך דנדע דאין מזהירין מה"ד.

עוד להנ"ל

ע"ד הקו' למה לא יטול האם על הבני' לטהר המצורע הלא יוכל ליטלה למשולחת נ' דאם המצורע נוטלה הנה בשילוח של הכהן לא קיים הוא המצוה ואם יטלנה הכהן ה"ז דומה לחטא בשביל שיזכה חבירך.

להרב המאוה"ג מוה' שלמה כ"ץ אב"ד בסענטא יצ"ו:

מ"ש דלא מצינו בסיני שבועה תמה אני אטו האלה שבפ' בחקותי לא שבועה והרי הוא אומר באלה שבמשנה תורה דכ' בה האלה הזאת מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב ור"ל האלה שבפ' בחקותי.

וע"ד הקו' מנודר ועובד הרי חשוד על שבועת הר סיני מאן יימר לן דחשוד דלמא קדשה ע"ת שאם הוא כהן לא יהיו קדושיו כלום ואנן לא שבקי' לי' דלמא פ"א יבטל התנאי ויהא כל ימיו באיסור מאחר דמחזקי' לי' בכהן מכח רוב:

להרב הגאון מוה' צבי דוד דולדנר אב"ד בפ"ש יצ"ו:

מ"ש מעכ"ת להק' מאחר שהוצרכו אבותינו במ"ת טבילה ומה לי טבילה מה לי כיבוד הבית למה הוצרכו הפרשה ג' ימים וייחס קו' זו להפ"י בשבת שם והפ"י לא הק' כ"א למה נצטוו בהפרשה ולא נצטוו בכיבוד אבל כיבוד בחמין וטבילה בצונן וגם קו' הפ"י צ"ע דאם נגזר על הטפה להיות וולד נוצר הימנה למה זה יצוה הש"י להשחית הזרע גם מ"ש שם אולי ההליכה לטבילה ג"כ הוה כמו כיבוד מאן לימא לן שהיו צריכין ליילך הלא כ' רש"י פ' חקת כי לכל שבט הי' כמו מעין מושך בשער השבטים וצ"ע:

להרב מוה' חיים גרשון נ"י ארדענטליך בנייטרא לעת עתה רב בקהל מעזע טעלעגד יע"א.

מה שכ' דבאכילת קדשי' אולי לא בעי' כזית הנה הרא"ש פ' ע"פ דייק מדמברכי' על אכילת מרור ש"מ דבעי' כזית דאין אכילה פחות מכזית ומבואר סוף פסחי' גבי ברכת הפסח דמברכי' לאכול הפסח וא"כ מבואר דבעי' כזית.

ומ"ש דבס' מוקפין לא שייך סברת החו"ד למה לא הרי הוא מחויב וודאי ולא ידע אי פרע ביומא קמא ואדרבא סברת הר"ן במגילה שם ובפ' ע"פ גבי הסיבה דאפי' ס' דרבנן לקולא לא שייך כה"ג.

ומ"ש לפשוט ספיקא של הפמ"ג אי בטריפות משום דסופו לנקוב לא בעי' כ"ד חדש מד' תוס' פ"ק דחולין שהק' דלמא בפרה הטעם משום חזקה והרי אין לה כ"ד חדש הרי קיי"ל דפרה בת שלש בעי' וכ"פ הרמב"ם פ"א מפרה כרבנן דפליגי אר"א.

ומ"ש. להק' אגמ' חולין מ"ג דפריך אעולא מ"ש משני חתיכות דלמא התם הטעם כד' הרשב"א חולין ט' דהוי ס' בתולדה המעיין בד' הרשב"א שם ימצא כי זה תי' הש"ס התם אתחזק אי':

שנית להנ"ל

מ"ש. להק' ע"ד תשוב' הרשב"א ותוה"ה שהביאו ראי' דר' אמי פ' כ"ה דחבר' דנוטלפ"ג אסור הרי גמ' ערוכה היא סוף ע"א גזירה אב"י אטו ב"י ורמז מ' ע"ד הראש יוסף בפי' ד' הר"ן והוא דחוק קצת ונ' דס"ל דקערה שמחלבה מותר להשתמש בה צונן ואמאי תבר'

ר' אמי ואי משום גזירה דלמא אתי להשתמש בה רותח התם גופא גזירה וניקום ונגזור גזירה לגזירה א"וו חכמי' אסרו לכתחלה הבלוע עצמה שחב"י אלא דאינה אוסרת וא"כ היינו דלא כמשמעות הסוגי' בשלהי ע"א וכן מורה ל' ר"ה גאון שהביא בתשו' רשב"א דגריס בע"א נוטלפ"ג אסורין לכתחלה.

להרב המאוה"ג מוה' שלמה שיק נ"י אב"ד בקהל קארצאג יע"א:

יקרתו הגעני וע"ד חורפא דשדר לן הנה הקו' ראשונה על הטו"ז ביו"ד רמ"ו שכ' דהא דאשה מותרת ללמוד עמה תורה שבכתב ילפי' מפ' הקהל הנה תוס' בסוטה במתני' פ' היה נוטל על הא דבן עזאי מנדפ"ס בגמ' כ"א ע"ב הביא בשם הירושלמי דהאי קרא בא להורות כי אדרבא ישמעו ולא ילמדו כלומר ישמעו ביום המצות לא זולת וא"כ מבואר דלא כטו"ז וגם ל' הטו"ז מורה דלסניף בעלמא נקטי' ואמנם לולא דמסתפינא הייתי אומר כי דין זה דאשה בתורה שבכתב מקורו ממ"ש במס' מגילה אשה עולה למנין ז' והנה קה"ת בשבת תקנת מרע"ה ואי אשה לאו בת תורה שבכתב היא היאך מוציאה בקריאתו ואף דקטן ג"כ עולה י"ל כיון דלענין תורה האב מצווה מן התורה ללמוד עמו שפיר משלים ומכ"ש למ"ד דבדרבנן מצי קטן לאפוקי משא"כ באשה וש"מ דאשה בת תורה שבכתב היא.

ומה שהק' מכ"ת ע"ד המג"א ס"ס מ"ז שכ' דנשים מברכות בה"ת משום שחייבים ללמוד דינים שלהם והק' מ' הא דיו אם יברכו בעת קיום המצות דברי מ' תמוהים אטו מברכין על ניקור ומליחה ושמירת שבת ויו"ט וכיו"ב עיקר דיני הנשים הם הל"ת ועלי' אין מברכין ועל הלימוד צריכין לברך.

ועל השלישית למה לא חשיב הש"ס מילה בהדי מ"ע שהזז"ג הנשים פטורות יעיין מכ"ת תוס' בקידושין כ"ט ע"א ד"ה אותו דאדרבא מילה מ"ע שהזז"ג אם לא למ"ד מילה שלא בזמנה בין ביום בין בלילה ומה להש"ס למנקט מלתא דתלי' בפלוגתא וגם לא קיי"ל הכי:

שנית להנ"ל :

מה שהק' על ד' הפוסקי' דמי שאכל רק כזית אף דאינו מחוייב בבהמ"ז רק דרבנן יוכל להוציא מי שאכל כדי שביעה שמחוייב מה"ת מ"ש מהגדה ש"פ דמסקי' פ' ע"פ דאי מצה בזה"ז דאוריי' סומא אינו יכול להוציא אף להסכמת תוס' דסומא מדרבנן מחויב יש לתרץ דברכות ומצות שני ענינים הם דאמרי' סופ"ג דר"ה כל הברכות כולן אעפ"י שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וכ' הפוסקי' וה"ה לכל ברכת הנהני' והביאו הטעם מן הירושלמי משום דכ' ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל ושבע הוא יברך נמצא הטעם דאין לו רשות לברך אבל אם היא מחוייב מדרבנן לברך שוב נכנס בכלל כל הברכות אעפ"י

שיצא מוציא אמנם בשאר מצות מי שאינו מחוייב בדבר אינו בכלל ערבות ושפיר לא מהני מה שמחוייב מדרבנן

ומה שהק' מעכ"ת ע"ד הנוב"י מה"ק סוף ח"א שכ' דבעשה לגבי אשה ל"ש מהב"ע א"כ אמאי קרי הש"ס שחרור עבד דר"א מהב"ע הא מקיים בי' מ"ע ונקדשתי לדעתי הענין דווקא אם שני המ"ע הם עליו בחיוב שוה ובורר בא' מהם בהא קאמר הנוב"י אבל מ"ע דונקדשתי הענין הוא כך כ"ז שעשרה מישראל מקדישין שם קדשו קיימו מ"ע זאת אבל אין עליהם החיוב מה"ת לקיים כלל משא"כ בשחרור עבד דהחיוב לעולם בהם תעבודו הוא חיוב גמור וכה"ג לא מסתבר כלל המקיים מ"ע שלא היה מחויב בה ע"י שעובר על מ"ע שמחויב שלא יקרא מהב"ע.

שלישית להנ"ל

יקרת מע"כ הגיעני ונעתרתי לבקשתו להפנות מכל עמלי לעשות רצון קדשו אבל ידוע ליהוי למר כי לא הגעתי ע"ע בספרו יותר מדף כ"ט ומה אעשה כי רבו טרדותי והלב יודע.

ה' ע"ב בז"א או"ק ז' שאומרי' ויהי נועם וסיים בטור שם וכופלין פסוק האחרון להשלים השם הרי מבואר דאומרי' יושב בסתר:

ח' ע"ב בתשו' מהר"ם שיק זי"ע אסור להניח תפילין לא אדע מ"ט כיון שעדין לא חל אבילות ואנינות אין כאן למה לא יניח הרי טעמא דתפילין כ' רש"י טעמא משום דאבל מעולל בעפר קרנו וזה לא שייך כ"ז שלא התחיל האבלו'.

שם בת"א ברית כרותה לשומרי שבת וצ"ע פ' כל כתבי מעשה שנפלה דליקה וצ"ל התם היה להראות צדקתו של אותו צדיק.

י"ג ע"ב ת"א או"ק י"ז מצאתי בבריי' ע"כ טעות נפל בד' רבי' בחיי כי מבואר בד' הפוסקי' הן בה' ציצית הן בה' טריפות כי האצבע שקבלנו מפי רז"ל שד' מהם טפח הוא האגודל והוא המחזיק ז' שעורים בדוק ותמצא.

י"ד ע"ב בת"א או"ק ח"י שמביא המדרש לא היה להמחבר להעלים עין מד' תוס' פ' ע"פ ק"ה ע"א שר"ת הקפיד מלשתות מים מנחה בשבת והביא מעשה ע"ז ועיי' ברא"ש פ' ע"פ שם

ט"ו ע"א טעם על תפלה בלה"ק הנה תיבת ברוך אין לה תרגום בל"א הן אם יתורגם געלאבט הוא שקר כי ברוך הוא מל' ברכה ואם יתורגם געזעגנעט אין לו מובן ובאמת פירושו הש"י הוא מקור הברכות ושייך שפיר על כל ברכה ואמנם בל' תרגום בריך הוא המובן כמו ברוך הי' יכולי' לתרגמו.

שם ע"ב בת"א אודה ה' אמנם שם כ' אודה יוכל להיות דקאי אד' שצריכין להודות דבעי' עשרה ותרי מניי' רבנן ישרים ועדה ובמ' איכה נמשלה תפלת צבור לים שלעולם פתוח ומי זוטר דארז"ל פ"ק דברכות אימתי עת רצון בעת שהצבור מתפללין.

שם חולק עם הספרי' חיצוני' עיי' תוס' וראש מגילה שם.

ט"ז ע"א בת"א או"ק כ' לרוב קדושת היום אמנם פ"ד דתענית מבואר כי בכל ת"צ שלהם בא"י התפללו תפלת נעילה.

כ' ע"ב תו"א על דבר שאין בו ממש אבל עכ"פ על ענין עומד בפ"ע אפי' ע"ד מליצה כבורא חושך אבל חלל זה לא נברא כ"א האבר נברא.

כ"ד ע"ב ת"א והוא משנה ברורה הכל מד' ב"י ומ"מ ק' דמשנה אחרונה ואינו נאכל עד חצות בפלוגת' דר"ע וראב"ע שנוייה.

כ"ה ע"א ת"א או"ק כ"א כנגד עשרת הדברות וכ"כ רש"ל בתשו' וכ' שם דמה"ט יש לומר עשרת הדברות קודם ברוך שאמר:

כ"ו ע"ב ת"א או"ק כ"ה אין לומר פסוק כי בא והגאון יעב"ץ בסידור עמודי שמים כ' לאומרו להשלים י"ח שמות ולא לכפול ה' ימלוך וכן אני הכותב נוהג אחריו אף שנדפס אצל מג"א דפוס ווארשוי בשם הגאון רא"וו שלא לומר פסוק כי בא כ"א יכפול מסתבר עפ"י נגלה יותר כיעב"ץ.

כ"ז ע"א ת"א או"ק כ"ה אין לומר ובתורתך כ' נ' האומרים כוונתם לד' הספרי ברש"י ואתחנן ה' שהוא עתה אלקינו יהי' לע"ל ב"ב ה' אחד.

להרב המופלג החכם השלם מוה' יוסף גאלדמאנן מורה הוראה בישוב דאברייא במדינת בעהמען.

יקרתו הגעני והנה כבר נודעתי מאז ומקדם משמו ומעשיו המפוארי' יהי ה' עמו ויעלהו על במתי ההצלחה להגדיל תורה ולהאדירה ואמנם מעודי נמנעתי להשיב בדבר הלכה אפי' במקום סמוך לי אם לא מהמקומו' שהם תחת דגלי אך על כבודו אני חס ומה גם כי למעשה אינני נשאל כי כבר נעשה ולאו בכל יום מתרחיש נידון זה ע"כ אבא בקצרה הנה באמת חפשתי ולא מצאתי נידון של ידידי מבואר אמנם נדע ונלמוד סוף דבר מתחלת דבר יום המילה מיום הלידה והנה ביום הלידה מבואר היטב במחבר ביו"ד סי' רס"ב ס"ז אפי' אם כבר התפללו ערבית אם רק נולד קודם צה"כ אין אותו יום ח' ללידתו והנה א"כ אדרבא לו הי' עושה המוהל כן מעצמו למול קודם מנחה אמרתי יישר כחו וחילו כי בוודאי בכל רגע אחר הנץ החמה שייך זריזין מקדימין למצות לגבי מילה משא"כ לגבי תפלת מנחה אדרבא מצותה לאחר עת דמדומי חמה ועוד גם זאת דיש

לחוש שעי"כ יתמהמה המילה עד צה"כ או סמוך לה משא"כ בתפלת מנחה אין לחוש כ"כ אם יתמהמה יעיי' מג"א סי' רל"ג ס"ז עיי"ש ואמנם אחרי שהמוהל עשה מעצמו להתפלל מנחה תחלה וכמדומה לי אשר סמוך לעירי היה בשנה שעברה ג"כ בכפר ברית מילה לעת ערב ושמעתי ג"כ שהמוהל ציוה להתפלל מנחה תחלה ואולי הטעם משום דבלא"ה איכא פלוגת' בין הפוסקי' באו"ח סי' קל"א סעי' ד' אם מתפללין מנחה אצל התינוק אם י"ל תחנון או לא עיי' מג"א וטו"ז שם א"כ מוטב להם להתפלל מנחה קודם המילה ואז בוודאי יש למנחה זו דין שחרית ומפקי נפשיי' מפלוגת' ובכל זאת לו שאלו את פי לא הוריתי לעשות כן כ"א הלא יוכלו להתפלל מנחה אח"כ בחדר אחר ולא אצל התינוק ממש ואין כאן פלוגתא לכאורה מ"מ להורות ברבים אשר אין נכון למול אחר מנחה שימנו לו יום ח' מיום שלאחריו ויוכלו לבטל עי"ז מילה בזמנה גם יוכלו למול עי"ז בשבת שלא בזמנה ומה גם ידידי היקר כלל גדול אצלי אמור לחכמה אחותי את אם הל' ברורה לך כאחותך שאסורה לך אמור ואם לאו לא תאמר והנח להם לישראל אם אין נביאים הם בני נביאי' הם:

אמנם מ"ש מ"כ ראי' מיום באו עדים מן המנחה ולמעלה תמה אני על ידידי התם משום שאירע שנתקלקלו הלוים בשיר תקנו כן ומשחרב ביהמ"ק תיקן ריב"ז שיהי' מקבלין עדות החודש כל היום אפי' אחר מנחה וא"כ אדרבא משם יש ראיי' להיפך.

ובענין קו' על ד' רש"י פ' וארא כבר העיר הר"א מזרחי ע"ז בפ' מקץ ע"פ הן כסף אשר מצאנו וכ' כי בתורה ל"ד כי אם ר"ל דתורה שבכתב וגם נביחים בכלל ויעיין מ' במדרש רבה פ' מקץ בסופו שם מנויים כל הי' קו' ומה לי להעתיק ד' המד':

להרבני המופלג מוה' איציק קעניג במעוז טור יע"א לע"ע בירושלים עה"ק תב"א.

יקרתו הגעני והנה בענין עריכת האוהרען בשוי"ט תוכן הדברי' כך הפני' מאירות ח"כ סי' קכ"ב עיקר פלפולו שם אם מותר לטלטל אוהר בשבת כי לפי המבואר באו"ח סי' ש"ח אסור והביא בשם גאוני ארץ שנהגו היתר באוהרען שלנו כי יאמרו כי האוהר בשו"ע היא של חול וכיוצא ואגב אורחא כ' שם כי אינו יודע איסור גם בעריכה ואמנם ח"ו לא כ' כי עשה מעשה ע"ז וגם לענין טלטול סיים שם כי במקום שלא נהגו היתר הו"ל דברי' המותרי' ואחרי' נהגו אי' דא"א רשאי להתיר בפניהם ומאחר דלענין עריכה נהגו כל ישראל אי' מלבד קלי הדעת המחפשי' היתירי' ממילא באיסורי' קאי והנה הפמ"ג במ"ז סי' של"ח ס"ק ב' כ' ואם נאמר דאוהרן שלנו מותרין בטלטול וגם בעריכה מ"מ מה שמשמיע קול וודאי אסור ודעתו ג"כ לאסור אותן אוהרן אפי' בטלטול והנה גם לענין טלטול פקפק הפמ"ג בכל האוהרן וכ' ואם נאמר וכן שמעתי כי הגאון רא"וו אוסר אלא

שראיתי אמ"ו הגאון ח"ס זצוק"ל נהג היתר אבל לענין עריכה לא כ' הפמ"ג כ"א ע"ד פלפול ולהחמיר במשמיעי קול ולא להיתר ח"ו ואפי' המפתח אני נוהג להתיר בע"ש כי אולי הוא דבר שמלאכתו לאי' והנה בימי בחרותי היה במסיבתינו אצל הגאון ח"ס זי"ע איש מפולניא בליל שמחת תורה וערך האוהר בליל יו"ט שני ותפסו בו התלמידי' המופלגי' ונתנו אותו בפני הגאון אמ"ו זצוק"ל על השולחן והכו אותו מכות מרורות על אשר העיז להראות היתר בדבר שלא יצא בו הוראה מוחלטות והי' זה שלום שנית להנ"ל:

ע"ד החטין שמורי' משעת קצירה שאכלו העכברים מהם מחצה על מחצה מהו ליקח מהם למצת מצוה הנה אם כוונתו אשר כל החטין נשוכי' העכברים ונאכלי' מחצה אזי גם לד' מג"א סי' תנ"ג ס"ק ה' יש לצדד להחמיר שכ"כ הלכך לא בעי' ששים מ' הא אם כלם נשוכי' אסורי' אף דלכאורה יק' לד' מג"א מ"ט הרי אחז לעיקר טעמא דאין מעט רוק מחמיץ חטה קשה א"כ לכאורה ל"ש כולו מ"מ פשט ל' מג"א ל"מ כן והטעם י"ל כי אחרי שראינו כולו נשוך אמרי' בוודאי הרבה עכברי' היו שם ואזדא לי' הטעם ואמנם אם כוונתו כי חציים נשוך וחציים אינו נשוך מעתה אם דווקא מחצה קאמר הנה כ"כ דמ' מד' מג"א דביטול מיהא צריך ובמחצה ע"מ ל"ש ביטול ואף דכה"ג ל"ש לכאורה סברא שכ' למעל' י"ל מטעם אחר עוד וזה דמ"ש המג"א דמעט רוק אינו מחמיץ חטה קשה י"ל הכוונה דחמץ גמור אינו עושה אבל נוקשה מיהת הוה ע"ד שכ' רש"י גבי חיטי קורדנייתא דמחמת קושייתם אינם נעשים כ"א נוקשה וה"ה כל חיטין ברוק עכברי' וממילא כיון דקיי"ל נוקשה דרבנן יש להחל בפחות מס' אבל מחצה ע"מ אסור ואמנם בלי ס' דמ' גוזמא קאמר וכוונתו דס' לא הויא וא"כ תליא באשלי רברבי לד' הטו"ז תנ"ג ס"ק ב' אסור דכן מ' וכן ביאר הפמ"ג שם ד' הטו"ז דגם בעכברי' בעי' ס' ולד' המג"א שרי ואמנם כיון דכולא מלתא דשימור משעת קצירה חומרא היא לדידן למה ניזול לחומרא דאתי לידי קולא דלד' הטו"ז אסור לגמרי ואולי גם לד' מג"א כה"ג לא מקרי משומר מיהת דשימור מ"מ בעי' ואין תקנה לחטין שמורי' כ"א לתלותן בשק באויר במקום שאין עכברי' מגיעי' שם.

וע"ד מה שנהגו השוחטי' לאכול שליל שהפריס ע"ג קרקע בלי ניקור לא אאמין ח"ו כזאת על שוחטי ישראל הנה בהפריס ע"ג קרקע הל' פסוקה ביו"ד סי' ס"ד דחלבו אסור ובלא הפריס הסכים ג"כ הש"ך כי"א שם דחלבו אסור וכ' כ"ש גידו ודמו אסור לכ"ע כמבואר יו"ד סי' י"ג בש"ך ס"ק ב' ובטו"ז שם וממילא צריכין ניקור כל החוטין האסורי' משום דם וד' הש"ך דגם על חלבו חייב כרת ע"ש סי' ס"ד וכל איש ירא ה' לא יאכל כ"א מהשולחן הערוך לכל ישראל לא זולת:

להנ"ל.

ע"ד פנויה שזנתה ונשתדכה מעוברת ומיד אחר לידה נתנה בנה למינקת למען תוכל להנשא אחרי כי ראה י"נ ד' מרן בח"ס אה"ע הי' לו לדעת כי לא ארים ראש להקל במקום שמורי זצוק"ל מחמיר ואמנם בנידון דידן אחרי שלא נתנה בנה למינקת מחמת חסרון חלב כ"א פשעה בבנה למען תוכל להנשא וכי משום שפשעה נקל עלי' ח"ו לא תהי' כזאת בישראל.

וע"ד ההוא שוחט שמצא מ' אחריו פגימות לא ביאר אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה הרי לאחר שחיטה יוכל להתנצל ולומר אשר בעור וכיו"ב נפגם ואמנם אחרי כי מכותלי מכתבו ניכר כי הוא רגיל ג"כ בשתיי' והרגיל בשתיי' יש ב' חששי' הא' מאחר שאין דעתו צלולה לא מהימן כלל אבדיקת סכין ואם גם אחר בודק לו סכין יש בשחיטתו מחמת שראשו ואבריו כבדין עליו חשש דרסה ומה גם אם הוא אותו השוחט ששחט בנ"ה תוך שיפוי כובע בלא"ה הורע חזקתו אשר על כן בעל נפש לא יאכל משחיטתו עד עד אשר יבורר ענינו עפ"י בד"צ במדינתכם והם יבררו אם להעבירו לזמן או לחלוטין ועל הקהל למהר הענין להביא בקרוב בד"צ לקהלתכם שלא יתקיים בהם ואשמם בראשיכם אבל לפוסלו בקבלת עדות שלא בפניו אין כח ביד ב"ד שבעולם.

עוד להנ"ל:

יקרתו הגיעני ע"ד ס"ת שהי' בחזקת כשרות ואמנם זה ימים עשה הש"ץ בו נקודות ונגינות אם ראוי לסמוך על דברי הנוב"י מה"ק סי' ע"ד ומה"ב סי' קע"ב לגרר הנקודות והנגינות מאחר שלא כ' הסופר בעצמו הנה ד' הנוב"י מבוארי' ולקוחים מד' הטו"ז י"ד רע"ד שם שכ' דטעם דלא מהני גרירה משום שנ' כוונת הסופר דלא חש למסורת ר"ל וכל הכופר במסורת מין וס"ת שכ' מין פסול מזה למד הנוב"י דאם לא כתב הסופר בעצמו הנקודות הספר כשר ע"י גרירה וכן מוכח מדסיים הטו"ז שם דבשגגה כשר ולא ידעתי למה למד מד' הטו"ז לפסול ואף שהטו"ז כ' זה אשאר טעות מ"מ מ"ש ועיי"ש ומדשתיק הנוב"י ולא השיג אטו"ז ש"מ שתיק לי' ואמאי לא נסמך על רבן של כבה"ג הנוב"י להכשיר ס"ת שהי' ע"ע בחזקת כשרות אמנם לדעתי יגיהו כל הס"ת מבראשית עד לעיני כל ישראל אם לא ימצאו עוד ענין כזה גם מ"ש נ' לחלק בין ניקוד במקום מסורה או שלא במקום מסורה אין לו שחר כל קריאת ס"ת הוא מסורה בידינו כלומר הקריאה תהא לפי מסורתינו:

ומדי דברי לא אוכל להתאפק ע"ד שו"ת הרשב"א הובא לפסק הלכה באו"ח סי' תרצ"א דמגילה מנוקדת כשרה ולא ידעתי טעמא מאי וכי במגילה אין לנו מסורת נהי דחסידות

ויתרות כשרות בה ניקוד למה לא יפסול ומכ"ש לטעם הפוסקי' דבעי' כנתינתה מסיני ומסיני לאו דווקא ה"פ מאנשי כה"ג במגיל' ומ"ש ממסורת כמו בריש מגילה זמן זמנים זמניהם וכיו"ב וצע"ג

להרב מו"ה יוסף פיש נ"י בראזענבערג יצ"ו.

ע"ד שאלותיו הנעימים בענין ושים חלקנו עמהם פי' הגאון **מוהר"י** יעבץ בסידור שלו הכוונה שנזכה להיות בוטחים באמת ונמצא תפלה זו ע"ד כל התפלה שהתפלל דהע"ה הוריני ה' דרך חקיך וכיוצא וע"ד וטהר לבנו לעבדך באמת ומה שסמכו ולא נבוש וכו' פי' ג"כ הגאון הכוונה כי בטחון שייך לצדיקים דווקא ואנו שאין זכיות בידינו על מה יש לנו לבטוח וזה ענין ולא נבוש ודפח"ח אמנם ענין ותן שכר טוב לא פי' הגאון ונ"ל הכוונה כי כמה פעמי' הצדיק בוטח בה' והש"י לא יושיענו לטובתו בעוה"ב ואמנם אמר דהע"ה בי יכתירו צדיקי' כי תגמול עלי ואם הקב"ה יושיע לצדיק שמו מתקדש בעולם ואין שכר טוב לצדיק גדול מזה וכמו שאמרו רז"ל ע"פ ה' עזי ומעוזי אליך גוים יקראו בכל עת שהי' ה' בעזרנו גוים באו ונתגיירו:

בענין ווידוי מעשר כבר כ' התוי"ט סוף מ' מע"ש בשם הספורנו פי' הדבר יע"ש שפי' מל' וידוי מעשר אמנם אין ד' הרב מסתברין כי אם היו הבכורות לוקחין המעשר ג"כ הי' צריך להוציאו מן הבית דאטו בכל בית יש בכור ולדעתי בל' רז"ל ווידוי והודאה חד הוא וכן הוא בל' רז"ל במ' שוחר טוב על פ' הודו לה' כי טוב בפי' וכ"כ שם אודך כי אנפת בי ואומר אודה עלי פשעי וכן אמר שהמע"ה ומודה ועוזב ירוחם וענין ווידוי מעשר הודאה על שזכה לקיים כל כך מצות במה שחננו ה' ע"ד שאמר דהע"ה בד"ה ומידך נתנו לך.

וע"ד מה שנשאל מ' למה לא תקנו נקודות בס"ת הענין ע"ד שארז"ל יש אם למסורה והנקודות נמסרו למרע"ה בע"פ מפי הגבורה וזה יש אם למקרא והנקודות הרי הן בכלל דברי' שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב ומה גם בתוה"ק אשר כל נקודותי' נמסרו למרע"ה כנקודות אי"ו שבאליו וע"פ הנגלות לנו ולבנינו ובמקום אחר פי' בזה מרז"ל סוף מגילה הגולל נוטל שכר כנגד כולן

להנ"ל.

מה ששאל אם לומר יה"ר שאחר תהלי' בחנוכה ופורים וכיוצא לא מבעי' בימי' שאין אומרים בהם למנצח וודאי אין לאומרו אפי' בימים שאין אומרי' בהם רק תחנון מנהגי בביהמ"ד שלא לאומרו ואמנם בבית מדרשו של מורי הגאון ח"ס זצוקלל"הה לא היו אומרים שום תהלי' בימים שאין אומרי' תחנון אבל שמעתי מפיו הקדוש כי לא הי' ישר בעיניו אבל מפני שהגאון מוה' משולם זצ"ל הנהיג כן לא רצה לשנות:

והנה ע"ד מה שכ' רש"י פ' וירא חלילה לך לעוה"ב כ' בש"ח כי אברהם התפלל אשר גם לעוה"ב לא ימית צדיק עם רשע והכוונה לדעתי כי באמת הצדיק חייב בדמו של רשע על שלא הוכיחו כראוי אמנם אין דינם שוה וזה להמית צדיק עם רשע.

בפ' ויצא וחגר מתניו הוא ל' תפלה כדאמרי' בפ' יציאות השבת דצריך לחגור מתניו משום הכון וכ' תוס' שם טעמא דידן שאין אנו מקפידין ע"ז

בפ' וישלח שמך יעקב הכל מבואר פ"ק דברכות ואמנם מה שסיים עוד ויקרא שמו ישראל משום שהשם ישראל מרמז עוד על ישר אל כי בגלות אין שייך עם תמים תתמם לזאת שמינו יעקב כמו שאמר עשו ויעקבני זה פעמי' ואמנם כשאנו מקובצים אזי שארית ישראל לא ידברו כזב א' בפה וא' בלב והיינו ויקרא שמו עוד מטעם אחר ישראל:

בענין ד' רש"י פ' וישב צדיקי מבקשי' לישב בשלוה ע"ד שארז"ל במ' סוטה כל ששהה מ' יום בלא יסורין קיבל עולמו:

וע' רמב"ן ויגש ע"פ ויאמר יעקב יעקב ודע כי מרגניתא נפל בפיו של עשו שאמר הכי קרא שמו יעקב ר"ל למה לא קראו שמו עוקב ולמה יעקב א"וו ע"ש העתיד ויעקבני זה פעמים הש"י ישים שמינו ב"ב ישראל וישורין.

להנ"ל

ע"ד מה שנתקשה למ' בענין שנוהגי' העולם אשר טרם תסיק השפחה תנור בית החורף תתן כל התבשילין על התנור ואח"כ תסיק ונתקשה מ' מסי' שי"ח סעי' ה' כל העושה ע"ד שכ' למעלה שהוא מנהג בני מדינתינו חוץ מיחידי סגולה הוא סומך על דברי רמ"א ססי' רנ"ג ואף שכ' רמ"א שם שמוציאי' הקדירו' וכו' כ"כ מג"א שם ס"ק מ' שאפי' נצטנן לגמרי נוהגין להתיר כה"ג וכן הביא הטו"ז ס"ק י"ח בשם תה"ד אלא שהטו"ז הק' שם קו' עצומה והנח לישראל שיש להם על מי לסמוך אלא שלא יעמידו ח"ו אחר ההיסק כ"א יהא מקום מוכן שיוכלו להניחו שם על שעה חדא ובלבד שלא יצטנן כ"א יעמוד חם ממש ואז מותר מטעם חזרה ודכירנא כשלמדנו ד' הטו"ז האלו אצל אמ"ו הגאון זי"ע נאנח ואמר מה שאני סומך על היתר זה הוא כי כשם שמה שאנו מניחי' להסיק בית החורף משום שאנחנו חולים אצל צנה מטעם זה אני סומך על היתר זה כי בלי מאכל חם א"א לי בימות החורף ומאכל טמון שקורין שאלעט לא הי' יכול לאכול ובקיץ באמת לא אכל כל היום כ"א הקאווע בבקר דברי' אלו שמעתי מפי קדשו:

ועתה. אכתוב למ' הנהגתי בביתי בענין זה בע"ה יש לי ב' חדרי' ובא' לא יסיקו כל יום עש"ק ולא בליל שבת ויניחו שם לתוך הרעהר בעש"ק המאכלי' לש"ק ובש"ק תבא השפחה ותסיק מבחוץ ולא תראה ולא תדע משום מאכל ולא תקח שום מאכל בידה

כ"א לפעמי' מטמיני' בתנור א' תבשיל קוגל וכיו"ב ואותו תבשיל שהוא רותח ממש תתן לחדר לא זולת ובזה מסולק תלונת הטו"ז ואין שום פקפוק תלי"ת ומי שאפשר לו לעשות כדבר הזה וודאי משובח אם יעשה:

וע"ד העירובין בנ"ה בעוה"ר עדן אין עירובין ואמנם לולא היה אפשר מאחר שיש שם שלאגבוים שקורין מויטין והמה עירובין גמורין אלא שאינם בכל מבואות אמרתי אולי יוכלו לחפור חריצין רחבין ארבעה טפחים ועמוקי' י' דזה מהני לכ"ע וכ"ה בשו"ע סי' שס"ג בסופו יעיי' שם ובמג"א שם ס"ק ל"א ובטו"ז ס"ק כ' בסופו ואולי יוכל לתקן זה בעירו כי גם שם בלי ס' הם המויטין:

וע"ד הדג"מ סי' כ"ה באו"ח שכ' מ' למה לא עיין מ' בגמ' זבחי' שם פ' כל התדיר וכי אנחנו יכולין להשיב ארי כזה בלא עיון בפני' דאמרי' שם מדמוסף ר"ח קודם למוסף ר"ה דר"ח מקרי מקודש וכיו"ב עיי"ש פ' כל התדי'. גם מ"ש מ' דהמחבר לא כ' רק ל' דיעבד כמו כן לא הבנתי דהרי כ' המחבר שם דצריך להניח טלית למעלה וכיס תפילין למטה שלא יעביר על המצות:

ומ"ש המחבר אחר שלבש היינו משום דמה' ציצית דאקדמי' לה' תפילין סליק וכאלו אמר אחר שקיים מצות ע"ד שנתבאר:

ובענין הפרוכת שכ' שאמר א' בשם ס"ח זה שנים אשר העתקתי לי מס' חסידים כמה דברי' הנצרכי' וכזה לא מצאתי ואולי לא כיון האיש לס' חסידים של הגאון מוה' יודא חסיד שהי' א' מבעלי התוס' כ"א ס' של החסידים ומ"מ אפשר ימצא בס' חסידים ג"כ ומהיות טוב אל תקרי רע ובאמת מנהגן של ישראל תורה ולפי דעתי בכל קהלות הקדושות המנהג לכרוך בשעת הוצאת ס"ת הפרוכת לצד החזן והוא בכ"מ הימין של הארון הקודש.

עוד להנ"ל.

ע"ד בעל אשה א' אשר זה ד' שנים מרדה אשתו עליו מתשמיש לאמור אחרי כי זקן אשה מי יפרנס בני' אחריו ועתה נחלית האשה התוודה הבעל אשר ע"י מרדה בא לידי עון שז"ל ר"ל ושואל שתי שאלות אם תרפא האשה מה משפטו עמה ושני' מה יהא ערך תשובתו בענין משפט האיש עם האשה אחרי שרואה בעצמו כי איננו במדרגה שיוכל לעמוד בלא אשה ואחרי כי האשה מורדת מתשמיש ואחרי התראת ב"ד יוצאת בלא כתובה כמבואר באה"ע סי' ע"ז אחת משפטו להוציאה אם לא תתפייס לתשמיש וליקח לו מיד אשה אחרת לפי ערך שניו להנצל מכאן ולהלאה מחטא גדול כזה ואחרי כי בעו"ה בטל דין תורה ירבה עליו ריעים שתקבל הגט ברצון ויתן לה כתובתה וכל זה אם

לא תתפייס אבל אם תתפייס מכאן ולהלן לשמש אותו מה טוב ומה נעים שבתם יחד ושני' ירבו בתשובה ותפלה וצדקה.

ובענין התשובה אם אמרתי אציע מס' התשובה תשובת חטא זה יראתי בפצותי כי א"א לסבול אשר ע"כ נאמר אמרה תוה"ק כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו וכ' השל"ה בפיך זו ווידוי ובלבבך זו חרטה לעשותו זו מעשה והנה עיקר הווידוי הוא כמ"ש דהמע"ה וחטאתי נגדי תמיד אשר על כן ינהג השב מדי יום ביומו טרם אכלו סעודת הבקר לומר הווידוי בקול בוכים ואחרי הווידוי מזמור כ"ה ומזמור נ"א ויכוין בפרט במזמור כ"ה בפסוק חטאת נעורי ופשעי וגו' ובמזמור נ"א בפ' לך לבדך חטאתי וגו' ולא יעבור עליו יום אשר לא יקרא באגרת התשובה מהר' יונה הנדפס בליקוטי צבי ובשבת ויו"ט יאמר ג"כ ב' המזמורי' הנ"ל וכן יעשה בכל לילה טרם שכבו ומדי שבוע פעם א' לפחות ילמוד גמ' נדה י"ג ע"א וברי"ף כל היד למען יכיר גודל החטא ועי"ז יקיים החרטה ואם כחו מספיקו לא יעבור עליו שבוע א' בלי יום תענית ובלילה קודם התענית יאמר כל ספר תהלים עד גמירא ויאריך בזה עד קרוב לחצות ואח"כ יעשה תיקון חצות ובלילה אחר התענית לא יאכל בשר ולא ישתה יין ויתן ביום התענית צדקה כפי יכלתו ובפרט ללומדי תורה לשמה ואם אין כחו מספיק להתענות מדי שבוע מ"מ יקבע לו יום א' בשבוע שלא יאכל בו בשר ולא ישתה בו יין וינהג כמ"ש לעיל בלילה שלפני יום זה וביום זה לענין הצדקה ונוסף על כל זה ילמוד כפי יכלתו ויקבע עתים לתוה"ק ועל כל פנים ילמוד כל ימיו מדי יום יום ח"י משניות מס' טהרות וירחיק ממסבת נשים ומשחוק המרגיל לערוה ומדברי' בטלי' כמ"ש אשמרה דרכי מחטוא ובמה בלשוני ועל הכל שיהא מן הנעלבים ואינן עולבין ויתן למכהו לחי ישבע בחרפות ויתקיים בו ואוהביו כצאת השמש בגבורתו:

להנ"ל

יקרתו הגעני וע"ד שאלתו אם עדיף להתפלל מוסף ביחיד או לקבוע סעודה קודם מוסף הנה בענין קביעות סעודה קודם מוסף נחלקו הב"י והב"ח הב"י מדמה לה למנחה דלכ"ע סמוך למנחה קטנה קביעות סעודה אסור והב"ח מיקל ולא פי' הטעם דלכאורה מה לי מוסף או מנחה תרווייהו דרבנן נינהו ובא המג"א רפ"ו וגילה טעמו בדוחק דמשום דאיכא מ"ד דיחיד פטור ממוסף היכא דאיכא חבר עיר אלא דגם על הטור קשה למה צריך להביא ראי' לדבריו מהי"ת יהא מוסף קיל ממנחה אלא דעל הטור י"ל דאדרבא אי הוה אמרינ' דבמוסף אפי' אכילה מותר הי' מסתבר דה"ה במנחה ולא כדכ' הטור רל"ב דדווקא טעימה מותר קודם מנחה ולא אכילה לזה הביא הטור מגמ' תעני' דאדרבא

גם במוסף אכילה אסורה נמצא דמסתברא כד' הב"י דמוסף ומנחה דין א' להם וגם ד' ר"ח בטור שכ' אין אדם רשאי מורה כד' ב"י אמנם במנחה כ' רמ"א דמנהגינו ג"כ להקל בסעודה קטנה אפי' סמוך למנחה קטנה ולא ידע רמ"א טעם לזה כ"א דסומכי' אקריאת שמש והן הן ד' מרן זי"ע בח"ס או"ח סי' ס"ט עיי"ש אלא שצירף ג"כ ד' הב"ח ואפי' לד' הב"י לדעתו דבריו א"ש וא"כ באתרי' דמר שאין קורין לביהכ"נ לכאורה לד' ב"י דמסתברא כוותי' וגם לד' הב"ח מנהג מיהו הוה אסור לקבוע קודם מוסף אלא הב"ח התיר למאן דחליש ליבא ולא רצה להתיר להתפלל ביחיד משום דס"ל הא דינא דמצוה להתפלל בצבור והא מנהגא דלא לאכול קודם מוסף אבל לד' ב"י אדרבא אפכא מסתברא דמוטב להתפלל ביחיד מלמעבד איסורא ואין לומר דמר יצוה על השמש שיבא לקרותו למוסף בכל ש"ק דהא לא מסתבר דהבו דלא לוסיף עלה ודווקא במקום שהשמש שכיר לכך לקרות לביהכ"נ דחזקה שליח עושה שליחתו לא זולת נמצא דמר כדין עשה עד הנה במה שהתפלל ביחיד וגם הלאה לא ידעתי לו היתר אחר אבל בר מן דין אין דעתי מסכמת לקבוע סעודה מקמי סעודת הצהרים דסעודה שנייה בשבת הוא עיקר ושלישית טפילה ולד' ר"ת וסייעתו יוצא בה במיני תרגומא ובשל"ה כ' רמז מתוק לד' ר"ת דסעודה ג' נפקא לן מהיום לא תמצאוהו משא"כ בראשונה ושנייה כ' שבת היום אכלוהו היום וש"י ואף כי חלילה לאדם בריא לסמוך על ד' ר"ת מ"מ אין לעשות הטפל לעיקר ועיקר לטפל לאכול בסעודה שנייה פת וקאפע ובשלישי' בשר ודגים וכיו"ב ומעידנא עלי כי מרן זי"ע שלא הי' יכול לאכול פת נילוש בחמאה לעת זקנותו מפאת תשישות כח העיכול אכל בשחרית אף שכבר התפלל מוסף מאכלי צוקער עם קמח ובפסח לא הי' אוכל צוקער הי' אוכל ב' וג' קנידליך פחותי' מכזית ורק שלא לעשות מעיקר טפל ומטפל עיקר וכן אני נוהג אחריו אלא שבפסח עושין לי מצה כתושה מבושלת בחלב ממש לזאת דעתי שלא לבטל תפלה בצבור לאו זוטר היא כ"א להסתפק במאכל פת כסנין הראוי למזגו.

עוד להנ"ל

ע"ד אשר שאל בענין בנו ארי' שקורין אותו לס"ת יהודא כשם אביו המנוח אבל אביו היה שמו יהודא ואחרי כי בעת שנולד כבר הי' לו בת בשם יהודית אחרי שם אביו לא קרא אותו כ"א אריה ועכשיו הבת נעדרה אם לשנות לו שם ולקרות שם הנער יהודה אחרי כי ארז"ל שינוי השם מלתא היא ע"כ כשם שאין אדם בריא לוקח משקה לרפואה כך לא ישנה אדם שמו על מגן ועובדא ידענא מרן הגאון צוק"ל זי"ע כשנשתדך עם בתו א' אשר לא זכתה שיכניסנה לחופה בעה"ר בחייו הי' שם החתן ג"כ משה ואמר אף כי

אינו חושש לד' הר"י החסיד מ"מ מהיות טוב יקח לו עוד שם אחר ועשה כן עד היום ובעו"ה ההוא גברא בכל עניניו ודרכיו הוא קשה יום ומי יודע.

להנ"ל

ע"ד שאלותיו אשיב א' לא' מ"ש בענין העברת תער על המפרקת שלא הוזכר בש"ע לאי' לא ידענא שותא דמר הרי כ' בהדי' ביו"ד סי' קפ"ב סעי' א' ומותר להעביר שיער שאר איברי' במספרים בכל מקום וכ' הש"ך ע"ז ס"ק ג' כעין תער (דאל"כ פשיטא) אבל לא בתער ואמנם מאחר שאי' זה נפרץ בעווה"ר אולי טעמם דהמפרקת עדו בכלל הראש וכיון שמותר לגלח הראש בתער גם במפרקת מותר וח"ו להורות כן אבל מ"מ לא עדיף דין זה מתוס' יוה"כ ומי שיודע שלא יקבל ממנו מוטב להניחו שוגג כמבואר בשו"ע או"ח בה' יוה"כ.

ומש"כ כי לא מצא דין מבואר שיש איסור לגדל שער הראש ארוך כמו שעושים המתפרצים בעו"ה אני תמה עליו דז"ל המחבר ביו"ד סי' קע"ח ס"א ולא יגדל ציצת ראשו כמו ציצת ראשם וכ' הטו"ז דגם זה בכלל מגדלי בלורית ובש"ך כ' פי' אחר מ"מ מסכים שהוא אי' בפ"ע וכ' המחבר עו"ש ולא יגלח השער מכנגד פניו מאוזן לאוזן ויניח הפרע והגי' הטו"ז ס"ק ב' ויניח הפרע מלאחריו והנה להרמב"ם כל עניני' אלו אסורי' מדאוריי' מטעם ולא תלכו בחקות הגוי הביא הטור שם לשונו הזהב וסיים וכל העושה א' מאלו לוקה ומעניני' כאלו יבין מ' מדוע מיאנו שונאי תוה"ק על הקאנגרעס להסכים על כי כל מעשיו המה נגד השו"ע ואם העושה כן הוא שו"ב תלי' בפלוגת' הרמב"ם והפוסקי' ביו"ד סי' ב' ס"ו אם מומר לדבר א' צריך לבדוק לו סכין ואם הש"ץ יש בו יראת שמים יעשה בערמה מפני הרמאי' ויאמר כי מפאת כבדות השער יחוש בראשו ועל כרחו צריך לגלח ויקוים בו אני ה' נאמן לשלם שכר:

וע"ד הקריאה לס"ת בלי שם הנה הקריא' בשם מנהג מבואר בשו"ע או"ח סי' קל"ה בל' המחבר שכ' דאם קראו לכהן ואינו שם לא יקראו לאחר בשם ש"מ דגם אצל הספרדיי' קורין בשם וכן שמעתי באזני בביהכ"נ שלהם אלא שאין קורין בשם אביו כ"א בשם עצמו לבד (יעמוד הנגיד אברהם אדוטה למשל) וברמ"א סי' קל"ט מבואר מנהגינו באר היטב אלא שבד"מ סי' קל"ה כ' ורמז עליו בד"מ סי' קל"ט דמדינא דגמ' אין כאן חיוב עיי"ש ואמנם כל המשנה בענין זה עובר על לא תסג גבול עולם וגם על אל תבוז כי זקנה אמך:

ופעם א' נשאלתי מאיזו טעם נהגו לקרות לכל א' בשמו ושם אביו והשבתי לו ע"ד דאי' במ' במעשה דר"ע שהעלה לרשע מגיהנם בשעה שעלה בנו לקרות בתורה ואמר ברכו את ה' וגו' וידוע כי כל ענין צריך התעוררות ע"כ מזכירין שם אביו לעורר הזכות

מברכת התורה לאביו ואמנם שלא לצער את מי שאין לו אב תיקנו דאפי' מי שיש לו אב יקראוהו בשם אביו ולדברי אותן ששינו מנהג זה גזלו את המתים ומי יודע אם ישוב עמלם בראשם. אמנם כ"ז למי שמסכים לשנות מנהג כזה ובהלל זה אולי ג"כ הקונה לעצמו עולה אבל אם מביאין לו לוח אולי הוי כנותן לו ס"ת לקרות ח"ו וצריך ליזהר בזה. **והנה** זה השנה נדפס באוהעל ע"י מוה' אברהם קעלנער ס' צרור החיים על כל ענייני המתחדשי' מא' מגדולי האחרוני' ונפת תטופנה שפתי' וחיוב על כל ירא ה' להיות ס' זה בתוך ביתו מחירו זהב א' וב"ס אשר יש ת"י מ' ס' מחולת המחנים חשר כמו כן חיוב לקבלו בבית יראי ה' ובסוף הס' האריך בענין קריאה לתורה בשם בטוב טעם ודעת:

עוד להנ"ל

יקרתו הגעני ולמשמע אוזן דאבה נפשי אבל הענין הוא כך כל בעל המונע עונה מאשתו עובר בלאו דעונתה לא יגרע והדין באה"ע סי' ע"ז דנקרא מורד על אשתו וברשותה לישב תחתיו ומוסיפין לה ב"ד בזמן שכח בי"ד יפה משקל ל"ו שעורים כסף בכל שבוע על כתובתה ואם היא רוצה להתגרש כופין אותו לגרש בכל מיני כפייה ומעתה אם האשה הזאת רוצה לישב תחת בעלה זה הרשות בידה מאחר שאשה אינה מצווה על פרי' ורבי' ובלבד שתשמור נדתה כאשר היתה שומרת אם הוא נזדקק לה ומ"מ תוסיף עליו רעים אנשים חשובים אשר ידברו על לבו ויאמרו לו כל מי שאינו עוסק בפרי' ורבי' כאלו שופך דם שכ"כ בפ' נח אחרי שופך דם ואתם פרו ורבו וכאלו ממעט הדמות ומעכב את הגאולה כ"ז בגמ' יבמות ולפי דברי הזוהר הוא חייב מיתה בידו שמים ואם מוציא זרע לבטלה ר"ל דינו מפורש בער ואונן בפ' וישב ואם בכל זאת לא יאבה ולא ישמע הרשות ביד האשה לשבת תחתיו אמנם אם תרצה לצאת מאתו כמו כן הרשות בידה ואם אין כח ביד ב"ד להוציאה לא אפון אשר גם דייני מדינותינו יעמדו לימינה אחרי תראה להם פסק ב"ד מפורסם.

להנ"ל

ע"ד המטפחות המנהג בכל עולם לכבסם עם שאר בגדי' אף בבורית וסומכי' על כי אח"כ מכבסין עוד כמה פעמי' באפר ומים:

וע"ד שתיי' כוס המילה לדעתי יען המוהל צריך להתבונן אחר שיעצר דם המילה אם נימול כראוי ואם אין ציצין מעכבין נמנעו מלשתות יין שלא יתבלבל דעתו ואולי אחרי כי אחר כרת הברית אמרי' על הכוס קיים את הילד וכו' והוה הפסק בין ברכה לשתיי' אם המוהל בעצמו ישתה מוטב שישתה אחר

בענין הברכות טרח האבודרהם לתת טעם למה לא מברכין על כמה מצות דאורייי' כמו חליצה וכיו"ב צדקה אבל אין הדברים מספיקין וגם האבודרהם עצמו פקפק קצת על מה שהביא שמה ואמנם בענין הגדה כ' יעב"ץ כי ברוך המקום שאומרי' חולי הוא כעין ברכה וי"ל דלהכי א"ח לברך כי כבר יצא בסיפור יצ"מ בק"ש וקידוש. ועל תפלה י"ל דלא תקנו ברכה משום אל תעשה תפלתך קבע ותני' בגי' הש"ס פ"ג דברכות גבי וחייבות בתפלה קמ"ל דרחמי נינהו ש"מ דלא הוה מ"ע דא"כ הוו נשים פטורות וק"ש אהבה רבה ואהבת עולם הן הן הברכות ואפי' בבה"ת ארז"ל על אשר בחר בנו שהיא המעולה שבברכות חף שאין כ' בה אשר קדשנו וכו' וכ' הפר"ח כי המסופק אם בירך בה"ת יברך רק אשר בחר בנו ואמרו בגמ' דידן כי באהבה רבה יוצא ידי בה"ת.

עוד להנ"ל

ע"ד. שאלתו בנידון להתפלל קצרה מחמת שיוכל לענות קדושה תמהני על שאלת חכם כמותו וכי היכן ראה מ' אשר עניני קדושה שקולים יותר משינוי ברכה א' בתפלת י"ח אשר כל ברכה וברכ' מנויי' וספורה ויעיין בטור או"ח ה' תפל' האיך מספר פ' תיבו' מנויי' ומה"ט אני נוהג לומר ראה נא בענינו דלא כמהרש"ל שהביא המג"א סי' קי"ו יען בכל בו כ' דבברכה זו יש י"ח תיבות ואמנם בברכת על הצדיקים אין אני אומר יהמו נא משום דבטור כתב דיש בה מ"ג תיבות ולא יותר וצר לי מאד בברכת ולמלשינים ששינו אותה מפני דרכי שלום ועכ"פ היה להם להקפיד שיהיה בה כ"ט תיבות כמו שכ' הטור נגד כ"ז אותיות עם מנצפ"ך ונגד תורה שבכתב ובע"פ וגם שמעתי מהגאון מו"ה דניאל פרויסטיץ זצ"ל שכעס על האומר וכל עושי רשעה דהיינו כל העובר על איזה לאו שבתורה והרי ארז"ל יתמו חטאים חוטאים לא כ'.

ובגוף הענין מה לעשות מבואר בתוס' סוכה ל"ח ע"ב ובברכו' כ"ו ע"ב וברא"ש דהמנהג כרש"י לשתוק ולכוין דשומע כעונה ולא גרע מחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה דהקב"ה מעלה עליו הצער כאלו עשאה ומכ"ש כאן לדברי רש"י באמת עשאה וה"ז דומה לר' יושע במס' זבחי' מותר לעבור על בל תגרע ולא לעשות מעשה בידים מבל תוסיף ולעשות מעשה בידים וה"נ כן הוא אם משנה ממטבע הברכות עושה מעשה בידי' ואורח חיים פן תפלס ואמנם זה ראיתי מיחידים המתפללים ע"ד האר"י זי"ע שממשיכין בב' ברכות הראשונות עד שיגיעו הש"ץ לקדושה ואז מתפללין עם הש"ץ כל הנוסחא כמ"ש תוס' שם בברכות ג"כ ומ' בס' גם קדושה בב"א וכמ"ש ויותר נוח לי הדרך הראשון והנה מ' מצטער על קדושה שי"ל תקנה ומה יעשה בק"ש שיחסרו לו ג' תיבות ה' אלקיכם אמת אם הש"ץ יתחיל טרם שסיים מ' ק"ש וכ' הב"י בשם הזוהר כי ע"י תיבות אלו

נשלמו רמ"ח אברים שבאדם ערב ובוקר עיי' בב"י שם אם לא שיסמוך על תקנת מלת אמת וכיו"ב והכלל רחמנא לבא בעי ואונס רחמנא פטריה ואין אונס גדול מזה שכ' מ' כי גדול השלום:

ובענין היזכור שכ' מ' הענין כי באותן מקומות שנקברים שם קדושים שנהרגו על קידוש השם המנהג להזכיר מהם בפרוטרוט ואני נוהג לומר סתם יזכור אלקים כל קרובי וקרובותי שנהרגו על ק"ה ומ"מ גם אני אומר יזכור מיוחד בעד נשמת אדומ"ו הגאון חת"ס כי כן מצאתי לפענ"ד בס' חסידים כי יש על התלמיד להזכיר נשמת רבו וידע מ' כי חפשתי ימים רבים ולא מצאתי מאין באו מנהגינו להזכיר נשמות בג' רגלי' ובשו"ע לא הובא כ"א ביוה"כ ועי"ז מחללין בשמיני עצרת המון עם י"ט מדאורייי' ואמרתי כי אדרבא כלפי שאמר הכתוב ואחריתה שמחה תוגה מנהגינו להזכיר בי"ט אחרון נשמות כדי שלא יאונה כל און ונפקיע עצמו בהתעוררות הזה אמנם זה ימים מצאתי לענ"ד בס' נועם מגדים להגאון פמ"ג שהביא מד' הראשוני' אשר גם בג' רגלים יש להזכיר נשמות ולע"ע הס' איננו ת"י לעיין בו:

ובענין שאלתו אם לשתות מכוס של אלי' חפשתי בפוסקי' ולא מצאתי מבואר מנהג זה של כוס אלי' אלא שבס' יעבץ כ' מכינין כוס גדול וקורין אותו כוס של אלי' אבל לשתות ממנו מאן דכר שמי' וכמה פעמי' הייתי על הסדר אצל מרן הגאון חת"ס זצוקללה"ה והכוס של אלי' היה גבוה משאר כוסות לכבוד ולתפארת ומעולם לא שתה אדם ממנו ומנהגי להניחו כל הלילה על השולחן אבל מכוסה ובשחרית אני לוקח אותו לקידוש היום ע"ד שארז"ל הואיל ואתעביד בי' חדא מצוה לתעביד בי' מצוה אחרת ובבא אלי' זכור לטוב בב"א יעלה לנו טעם זה ומה דינו כיה"ר א"ס

להרב מו"ה משה סג"ל עי"ח בירושלים תו"ב:

ע"ד. מה שהק' לד' רש"י בחומש פ' בראשית למה אין אנו סופרין יום ראשון היום יום ראשון לעומר הטעם דא"כ נאמר ג"כ יום שני ויום שביעי והאיך נאמר בהם שבוע אחד וכן מכאן ואף שהיה אפשר למנות שבועות בפ"ע למה נאריך במקום שנוכל לקצר וגם נ' מאחר דספירת שבועות וימי' הוא להורות שהשבע ספירות כאן כלו לי' ואין פירוד ח"ו ממילא צריך להיות עד"ז שאנו סופרין דווקא:

לתלמידי הב' המופלג כ"ה עזריאל ליב כ"ץ לע"ע תושב בק"ק נייטרא תע"א.

מ"ש דכמו דאמרי' ב"ב קמ"ב דאף דמזכה לעובר לא קנה מ"מ לגבי בנו דמקרבא דעתי' מקנה ה"נ במקנה ומקדש דשלב"ל אי ידעי' דגמר ומקנה קנה לא עיינת בש"ך חו"מ סי' ר"י ס"ק א' דהא דאמרי' התם דמהני היינו דאמרי' דמקנה באופן המועיל וא"כ הכא

כיון דאין בידו להקנות ובהקדש מאן דס"ל הכי יליף מקרא דמה ביתו ברשותו ומאי גמר ומקנה:
ומ"ש דר"נ לא פליג אר"ה אלא דקאמר דלא גמר ומקנה לא היא כ"א ר"נ ה"ק כיון דעכשיו לא קנה ולכשיבא לעולם אזל ליה קנין ואביא לך ראיי' דלא שייך גמר ומקנה מגמ' ב"ב קכ"ו ע"ב דאמרי' לרבנן יכיר ל"ל פי' הא אית לי' מגו ומשני לנכסי' שנפלו לו לאחר מיכן הרי דבשלב"ל לא שייך מגו אף דהתם אמר שהוא בנו ודעתו קרובה אליו ש"מ.

שנית להנ"ל.

בענין מ"ש משום דעבודת יוה"כ אינה כשירה אלא בכ"ג מקרי כהן הדיוט אינו ראוי לעבודה אינו נכון דכל כהן הדיוט אם ילבישוהו רק בגדי כ"ג הוה כ"ג מעשה דיוסף בן אילם ביומא י"ב ע"ב יוכיח ומה שמתקינין לו כהן אחר הוא רק משום צרתו בצדו וע' בירושלמי שם הגי' שאירע קרי לכ"ג וזה סותר למה דתנן באבות ולא אירע קרי לכ"ג ביוהכ"פ מעולם ואמנם ל' פסול בגמ' דידן יל"פ ע"ד אידך מעשה בירושלמי שם:
ומ"ש דהבודק מזוזה לאחר ג' ומחצה שנים כיון שע"כ צריך להסירו ה"ז דומה לחולץ תפילין ליכנס לבה"כ דמבר' כשחוזר ומניחם משום דע"כ מסירן לא דמי כלל דהתם כיון שבביה"כ נסתלק מעליו חובת תפילין וכשיוצא מביה"כ חל שוב חיוב חדש עליו שפיר מברך משא"כ הכא במזוזה דלא נסתלק מעליו כלל החיוב אין כאן היסח הדעת כלל ואינו מברך כשחוזר וקובעה:

שלישית להנ"ל:

ע"ד המעשה אשר אירע בכפרי א' שמרד בשופט מקומו והשופט קבל עליו אצל האדון אשט"ר והוא שלח לו הזמנה ומחמת יראה לא בא וגם בשלחו אחריו אנשי חיל גד"מ נחבא מפני' והי' מוסכמת אצל האדון הנ"ל לייסרו בשבט אכן אביו היקר בצירוף אחי הכפרי הלכו לרצות ולפייס את האדון ואחר רוב תחנוני' התפייס האדון שיתן הבע"ד תחת ייסורי המלקות הפראצעסשפעזען וקנס סך ממון להקאמיטאט וחמשה ועשרי' זהובי' לאביו הנ"ל לחלק לענייי' ומהם יתן אביו חלק לאלמנה א' בעלת מריבה עם הבע"ד הנ"ל ואביו קיבל הכסף ואמנם כעת יתלוננו עליו למה לא יחזור הכסף להבע"ד אחרי כי באונס נתנו וקיי"ל תלוה ויהיב לא הוה יהיבה הנני אחוה דעתי גם אני
הנה, מ"ש אהובי לחלק בין תבעו עונש ממון לתבעו שאר עונש והוא פודה עצמו בממון שנתן זה תלי' באשלי רברבי לדעת המחבר סי' ר"ה והוא ד' רוב הפוסקי' אין חילוק בין הפחידו באונס אחר או לא ולד' רמ"א שם ויש שם לפני ט"ס שכ' הפסידו וצ"ל הפחידו הענין כמ"ש אהובי ונבא לזה עוד אי"ה לפנינו:

ומ"ש אהובי לחלק בין אנס לעצמו לאנס לאחרים לא ידעתי סברא לחלק בזה כיון דאמרינן דמתנה באונס לא שמיה מתנה ע"ש ולמה שרצה אהובי לחלק א"כ גם לענין תלי' וזבין האיך רצה הש"ס למיפשט מיקריב אותו ומגט מעושה דלמא התם שאני דלאחרים אחולי אחיל אמנם מ"ש אהא מפסק רמ"א סי' רל"ו הא וודאי מלתא היא לענינינו כיון דהבע"ד פשע נגד שופט מקומו שהוקם משרי המדינה והלכות מדינה נותנין כי המורד בו יוקנס באיזו קנס כי אל"כ לא יתנו על דבריו ונוסף ע"ז שנתחייב איזו קנס על אשר לא בא עפ"י פקודת האדון א"כ אין לדמות זה לגמרי לתלי' ויהיב והא חדא:

אמנם ע"ד שכ' כי יש לאבא חשש חילול השם בענין להא מלתא הוה תקנתא שיתנו ליד אחרים ואחרים יתנו לאבא כתב קבלה והמה יוכלו להחזיר להנותן ואבא נקי בדבר אמנם מטעם הנ"ל צריכין אנו לדון:

והנה אהובי שכח לעורר דבר גדול בענין זה כי הבע"ד בעצמו לא התפשר כ"א אחיו והחילוק בזה כי לולא התפשר הוא עצמו הייתי אומר אנן סהדי כי בשעה שנפדה מיסורי וודאי בדעתו הי' ליתן הסך לצדקה אכן תלי' הא מלתא בפלוגת' שהביא רמ"א ביו"ד סי' רנ"ח אם חשב בלבו ליתן צדקה אי הוה נדר לענין צדקה או לא אמנם כאן שאחיו התפשר בעבורו ל"ש זה:

אמנם לדעתי יש לפקפק משני לדדי' ממ"ש תוס' ב"ב שם ד"ה אי לימא שאם יש לו כפרה תחת קרבנו לא הוה תלי' ויהיב א"כ גם כאן הא הוה לי' כפרה תחת ממון זה שהרי עכ"פ נתחייב איזו עונש על מרדו ונהי שהתוס' חזרו מתי' זה משום קו' שהקשו מ"מ הסברא י"ל לעולם קיימת אלא דהתם בנדר דמירי בעולה דמכפר על מ"ע וקיי"ל עבר על מ"ע ועשה תשובה מוחלין לו אין סברת תוס' מוסכמת ומ"מ כאן וודאי שייכא סברא זו.

וזאת שנית דבשלמא אי שייך למימר אכולא יהיבא דלא הוה יהיבא שפיר משא"כ הכא שהאדון קנסו בכמה קנסות אשר אין מידם מציל ועל כלם נתחייב בב"א מאן לימא לן דגם כה"ג שייך לא הוה יהיבא נוסף ע"ז לפי מה שאמר לי אהובי פא"פ כי האדון צווח על אבא יצ"ו לתת מכסף זה לאלמנה א' שונאה להבע"ד אשר ג"כ אין מידה מציל לא ידענא אי לא שייך כה"ג גם גבי מתנה אגב אונסא גמר ומקני ואמנם כ"ז אם הוא דין מתנה באונס דלא הוה יהיבא מלתא פסיקתא אמנם כבר הביא המ"ל פ"ח ממכירה שם כמה פוסקים שהסכימו עם ר"י ברזילי והתוי"ט בס' פלפלא חריפתא הביא ג"כ תשוב' הרא"ש שהסכים עם ר"י ברזילי אלא שבפסקיו חזר בו ומ"מ מסקנת המ"ל שם דאי תפס היכא דלא מסר מודעה לא מפקינן מני' ונוסף לזה מ"ש לעיל דלד' הפוסקי' שהביא רמ"א

סי' ר"ה דהיכא דהפחידו בדבר אחר ל"ש תלי' ויהיב ומסתבר כיון דעכ"פ הביא רמ"א דעה זו דאמרינן אי תפס לא מפקינן מני' וכיון דאבא יצ"ו זכה במעות זה לעניי' הו"ל כבא ליד גבאי וכמו כן אמרי' אי תפס לא מפקי' מני' נוסף לזה דמאן יימר כשהגיד אח הגדול להבע"ד הפסק אם קיבל אפי' בלבו עליו לעשות הו"ל ס' דדינא לענין צדקה ותלי' בפלוגת' אי לא אמרינן בצדקה ספיקא לחומרא דצדק משלך ותן לו בר"ן נדרים ז' ע"א יע"ש אשר דעתי בזה הוא הנה לאלמנה על כרחו יתן אבא מתנה הגונה ממעות זה ויצוה עלי' שתודה להאדון למען ידע ושאר המעות יחולק לעניי' אכן יתן רשות להנותן אשר יצוה הוא לאיזו עניים יתן וכרצונו יעשה ויאכלו עניים עכ"פ דהיתירא:

להרבני המופלג מו"ה קאפל שענק נ"י בניטרא וויטשאב תע"א

מה שהק' על גמ' דיומא נ"ה דמק' על ר"י ומי חיישי' למיתה והתנן השולח חטאתו וכו' והק' מ' הרי בגיטין שם מסיק אביי דהך מתני' דלא כר"י לק"מ דמ"מ רבא קאמר שם דבשמא מת גם ר"י מודה דלא חיישי' ושפיר מק' הש"ס הכא לימא תיהוי תיובתא דרבא ומסייע לי' לאביי.

להרב הגאון פלוני בק"ק פלוני:

ע"ד השמועה אשר בקהלתו אפי' היראי' והיודעי' שולחי' בש"ק הן בשר צלי שעליו שומן הן מעשה אופה שקורין שטרודל שמן לאופה ישראל והוא מצוה לתתו לתוך התנור וככה יאכלו אותו בצהרים ואשתומם על המראה הנה ב"ס למדן חורגי התיר בסמכו ע"ד רמ"א או"ח סי' שי"ח סעי' י"ו שסיים מיהו במקום צורך יש לסמוך אסברא ראשונה וזה טעות מכמה טעמי' דהנה כל ההיתירי' אפי' ביבש גמור סעי' ט"ו כ' מג"א ס"ק ל"ח דדמי לסמיכה לכירה וכו' וסו"ד ולא אתי לאחתויי אבל לתת לתנור שידוע אשר בכל עת יש שם גחלי' בוערים ושייך חיתוי גמור מאן התיר לן והנה כל נתינה לתנור הו"ל הטמנה ואפי' ביה"ש אסרו להטמין בדבר המוסיף הבל ומכ"ש בשבת דאפי' בדבר שאינו מוסיף אסור להטמין וכ"כ רמ"א ססי' נ"ז דהטמנה דידן עיקר סמיכתינו על שטחין אותו. בטיט ובר מן דין מבואר סי' רנ"ג [וע' מג"א סי' רנ"ג ס"ק י' דתנור של נחתומים גרע] דבתנור אפי' הוסק בקש אפי' סמיכה אסור וכל היכא דסמיכה אסור מבואר מד' מג"א הנ"ל דאפי' יבש גמור אסור וכ"ז אם הי' ד' רמ"א דהיינו ד' המחבר מבוררין דהרי באמת הלבוש הגי' בד' המחב' אין יס"ב ואף שהמג"א והטו"ז דחו הגהתו לפי פי' הפמ"ג הטו"ז לדינא מסכים עם הלבוש ומעולם לא שמענו נוהג היתר בכיו"ב ולא יהא כ"א דברי' המותרין ואחרי' נהגו בהם אי' ומכ"ש שגם רמ"א לא התיר כ"א לצורך אבל בתנור איני רואה שום

היתר ומה גם כי כל פתיחת התנור הוא חיוב חטאת ואף שבוודאי פותחין ע"י גוי מי יודע עד היכן הדברי' מגיעין.

להרבני המופלג מו"ה אהרן שור בבארדיטשוב יצ"ו

ע"ד שתי נשים א' ארוכה וא' קצרה שלבשו חלוק א' ומגיע גם לארוכה עד מקום החגור וכ' מ' מאחר דהראב"ד דייק לדין זה דמקום החגור טמא מדסתרי דיוקי' אהדדי יש לפקפק אם אין כאן ס"ס בזה אהו' לא כן עמדי כי ס' זה וודאי מקרי ס' חסרון ידיעה שאין אנו יודעין לפ' ד' המשנה וס' כזה לא מעיילינן בס"ס כמבואר בש"ך בכללי ס"ס **ואמנם** דין זה הואיל ואתא לידן באתי לעורר על ב' ענייני' הא' למה סתמו הרמב"ם והטור והביאו רק ל' המשנה ולא הזכירו דין זה כלל וביותר תימא על הטור שמדרכו להביא ד' הראב"ד וזאת שנית כי ל' הרשב"א בתו"ה החגור הוא הסינר וכו' והוא כנגד בית התורפה ממש וא"כ ל"ק תי' הראב"ד כלל כי ממקום החגור לא אצטריך למתני כלל כי פשיטא שהוא טמא שהוא כנגד בית התורפה וכי אצטריך לחלק בין למטה דטמאה דאצ"ל נזדקרה ללמעלה דאף די"ל נזדקרה לא אמרי' משום טעם המבואר שם וז"נ טעם הרמב"ם והטור שכ' מתני' סתמא ולא הזקיקו לבאר דין מקום החגור וא"כ לד' הרשב"א הוא טמא בוודאי ולא מטעם ס' כלל.

והנה באמת דין מן הקשים שבה' נדה דלמה לא נימא כ"א תולה בחבירתה אם לא באו לשאול בב"א כמו בשני שבילין בשלמא הא ל"ק הרי כתם בלא"ה דרבנן ולמה לא נימא ס' דרבנן להקל די"ל כמ"ש הר"ן פ' ע"פ גבי הסיבה ובפ"ק דמגילה גבי ס' מוקפין דלא אמרי' ס' דרבנן להקל היכא דהדרבנן אתחזק ע"כ ואתה בא לעוקרו אבל עדיף מדאורייי' למה יהא דשבילין לכאורה אפי' בדאורייי' מיירי מדמייתי לה הש"ס לגבי חמץ דאורייי' ואולי מזה דייק הלבוש הביאו בעל תוה"ש סי' ק"ג סמ"ח דבישנה כל כתם ס' דאורייי' וחיישי' שמא נתנמנמה ולא אדעתה אלא שהתוה"ש דחה ד' הלבוש מפשט כל הפוסקי' וצ"ע ויעיי' תוי"ט פ' הרואה כתם משנה ג' שהק' למה לא יהא ס' דאורייי' ולא זכר ד' הכ"מ רפ"ט מאי' ביאה ובלא"ה י"ל דמוקמי' לה אחזקת טהרה.

להרב מוה' דוד ברילל בפ"ב יצ"ו.

מ"ש לי ליישב תמיהתי ע"ד כתב סופר סי' ב' שתמה על רמ"א תרמ"ט למה לא הביא ג"כ דנשים פסולות לאגוד לולב ותמהתי הלא למ"ד לולב א"צ אגד כדקיי"ל למה לא יאגדו נשים לולב וכ' מכ"ת דעכ"פ כי היכי דעכו"ם פסול משום זה אלי ואנוהו ה"ה נשים ולי לא נ' לפ' כן ד' מג"א עם ד' רמ"א כ"א דכוונת מג"א כי מאחר דמצוה אם עשה הנוי הזה

ע"י גוי הוה מצד אחר ביזוי מצוה ואף דלד' הטור ופשט לו ר"ת אפי' ע"י נשים אין לאגדו בהא שפיר חזי רמ"א ד' הב"י דאין בזה טעם ולהכי הביא רמ"א רק עכו"ם.

ומה שצריך ביאור הוא מ"ש רמ"א או עשאו עכו"ם מה עשיי' שייך בלולב דאין לומר דכוונתו שקצצו מן המחובר דהרי אדרבא מצוה שיגזוז גוי מן המחובר אם לא שכיון הרמ"א לד' מג"א תרמ"ה ס"ק ב' דאם נשברה השדרה דכשר אלא שמצוה לאגדו אבל ד' מג"א בזה תמוהי' וכבר עמד עלי' באלי' רבא ומ"ש עוד אהו' לד' מרן ח"ס חאו"ח סי' ו' מ"ש תליי' ציצית דלא בעי' לשמה לד' הרמב"ם תמהתי מאי ק' לי' הרי הרמב"ם בזה קרא קדריש ע' טו"ז סי' י"ד ס"ק ב' מדכ' רחמנא בני ישראל ועשו ולא עכו"ם והרמב"ם לטעמי' דס"ל דלשמה לא שייך בגוי דלא מהני עע"ג וע"כ גלי קרא דלא בעי' לשמה ובהדי כבשא דרחמנא ל"ל יהא הטעם מה שיהא:

וע"ד ווסת שהוקבע קודם לידה פ"א ביום ופ"א בלילה אם לאחר לידה צריכה האשה לחוש מאחר דלד' המחבר ריש סי' קפ"ט זה לא מקרי קביעות לא דענא מאי מס' לי' למכ"ת דאנן עונה הסמוכה לווסתה גמירי לן אי מדרבנן אי מדאורייי' לד' קצת פוסקי' דאף דווסתות דרבנן עונה הסמוכה דאורייי' וא"כ מסתברא דמעונה לעונה ל"ש קביעות ווסת אם לא לד' האביאסף או לד' האו"ז ודי לחוש לד' האו"ז בווסת שכבר נקבע אבל לקרותו ווסת קבוע וודאי אין להוסיף ע"ד המחבר.

להרבני המופלג מוה' שמואל בראך באוהעל יצ"ו.

ע"ד המחה"ש סי' ט' שכ' דהחילוק בין תקנה לגזרה היכי דהטעם ידוע מקרי גזרה וכה"ג לא אמרי' צריך מנין אחר להתירו וק' מסי' של"ח דד' המג"א לסמוך בכלי שיר רק במקום מצוה ע"ד תוס' ביצה ואמאי הרי גם התם הטעם ידוע דהרי מקרי גזרה ד' המחה"ש אלו בלא זה ק' להולמן כי כוונת המג"א סי' ט' היכא דגזרו רבנן בטעם ידוע וודאי היכא דבטל הטעם לא העמידו חכמי' דברי' משא"כ בביצה התקינו שאם באו עדי' מן המנחה נוהגים היום ומחר קדש ומזה נשתלשל דביצה אסורה ומי ידע אחר תקנת ריב"ז שיהו מקבלין עדות כל היום מ"ט עכשיו ביצה מותרת ולזאת אי' ביצה במקומה ז"נ כוונת מג"א:

ולענין הקו' מ"ש בכלי שיר ד' מג"א לסמוך רק במקום מצוה ע"ד תוס' ובסדין בציצית החליט דהגזרה בטלה נ' דבסדין בציצית מה"ת אסור ללבוש הסדין בלא ציצית אמנם לעשות סייג לתורה יש כח ביד חכמי' לעקור ובאמת צ"ע למה זה לא מקרי קום ועשה שהרי אנו מביאין אותו ללבשו לכתחלה בלא ציצית שאסור מה"ת וצ"ע ועכ"פ עכשיו שאין כאן סייג מהי"ת יעקרו דבר מה"ת משא"כ בכלי שיר שפיר י"ל דצריך מנין אחר להתירו ואפשר באמת ה"ט דמג"א דבמקום מצוה סמיך אד' תוס'.

וי"ל בזה פרפרת נאה ע"ד קו' מהרמ"פ ל"ל שמא יעבירנו תיפוק לי' שמא יתקן כלי שיר אמנם חז"ל ידעו כי ברבות הימים יעשו הכלי שיר עם תחבולה גדולה שלא יהי' הכל בקיאין לתקן וז"נ באמת כוונת תוס' שכ' בפשיטות דבזה"ז אין הכל בקיאין א"כ אין כח ביד ב"ד שוב לעקור מצות שופר מאחר דאין סייג אבל שמא יעבירנו וודאי שייך ולכך גזרו שמא יעבירנו.

להרבני מוה' מרדכי בער בעיר לאקענבאך יצ"ו.

ע"ד קו' דשדר לן למ"ש תוס' דמשו"ה בע"ח קונה משכון הואיל ויכול לקדש בו א"כ מה הק' לרא"ש מה לי בשעת הלוואה או שלא בשעת הלוואה ל"ש יכול לקדש בו דגם במעותיו יכול לקדש אהובי כגון זה נקטו תוס' לדוגמא אבל באמת הרי מטבע אינו נעשה חליפין ומשכון קונה חליפין ובזה מסולק ג"כ מה שהק' הרי גם בשעת הלוואה הקשו תוס' למה אינו קונה הרי יכול לקדש למ"ש כוונת תוס' דוודאי אלו לא הי' יכול לקדש במשכון א"כ שפיר לא הוה קנין אבל מאחר דגם לקדש יכול במשכון א"כ כיון דקני לי' לענין חליפין משא"כ במעות למה לא נקרי קנין.

להרב מוה' איציק הירש פרייא בס"ה יצ"ו

ע"ד קו' לשטת ר"ת במאיס עלי דמאחר דיוצאת בלא כתובה ל"ש עיני' נתנה באחר א"כ למה ארז"ל בטמאה אני לך דתשאר תחתיו בס' איסור זונה לכהן ולא אמרו דתצא בלא כתובה הנה ביבמות אמרו בי"ה דהנישׂ' בע"א לא תטול כתובה וא"ל בי"ש מס' כתובתה נלמוד וחזרו בי"ה ומטעם זה נחלקו הפוסקי' שלהי נדרים באומרת גירשתני אם נוטלת ג"כ כתובה מה"ט והאיך יפקיעו חכמי' הכתובה לאומרת נאנסתי בשלמא לענין אי' המקדש אדעתא דרבנן מקדש ודוגמא לזה כ' תוס' ריש גיטין ד"ה כ' בכ"י דנח לחכמי' לפסול הגט ותפסיד כדין מלהכשיר הגט ותפסיד שלכ"ד, **להרבני מוה' חיים שלום שווארץ באורשא יצ"ו.**

ע"ד הקו' שכ' לי בשם ס' עיני ישראל מ"פ הש"ס פ' כסוי הדם עליי' דרבנן מ"ט בכסוי הדם אזלי' בתר רוב ופטרי שחיטת חש"ו מכסוי משום דרוב מעשיו מקולקלין ובאו"ב לא אזלי בתר רוב ואסרי לשחוט אחרי' ומ"פ דלמא באו"ב הטעם משום יש לו מתירין ומה יענה אם האם או הבת השנייי' מסוכנת ובמקום פסידא לא שייך יל"מ:

וע"ד הראיי' שהביא דברובא דעלמא ג"כ שייך יל"מ מנדרי' נ"ג דלא אזלי' בתר רוב דלא מסתפקי בשמן שומשמין התם דמיא לרובא מסבלי והדר מקדשי דהוה רובא דתלי' במעשה כמ"ש הרמב"ן במלחמות בקידושין שם.

להרב מוה' איציק בנימן שעכטער ביאללא יצ"ו.

ע"ד קו' שהק' ע"ד החו"ד ביו"ד ק"ב שכ' ע"ד המג"א סי' שי"ח שהביא ראי' מבכורי' דאינן בטלי' חוץ לירושלים משום דלכהני' מקרי יל"מ נגד הרמ"א ביו"ד ק"ב שפסק דבישול בשבת בטל להמבשל משום דלדידי' הוה אין לו מתירין וכ' החו"ד דהתם מלתא אחריתא דזר עובר גם אאי' דחוץ לירושלים ואי' זה אין לו ביטול משום דיל"מ והק' מע' א"כ הדרא קו' התו"ש במחה"ש שי"ח לדוכתא למה קא' הש"ס דר"א בדותא הוא הרי בחטאת איכא ג"כ לזר ב' אי' זרות וטומאת הגוף הו"ל יל"מ ולא בטיל בוודאי לפי ד' הגאוני' תו"ש ומחה"ש קו' עצומה אבל לפענ"ד לא מצי' ענין יל"מ כ"א באי' חפצא כנדר וטבל ומוקצה וכן בבישול שבת האי' על התבשיל אבל בשבועה מי מצינו ענין יל"מ וכן דטומאת הגוף דאי' אגברא ולא אחפצא ל"ש יל"מ ואף דמ"מ שייך מוטב שתאכלנה בהיתר כמ"ש רש"י ריש ביצה ע"כ לאו מטעם זה אסרו בכ"מ שהרי חילקו בין מינו ואינו מינו. ואולי לדברי אלה כיון רש"ל בישש יבמות שם.

להרבני מוה' הירש טויבער בנייטרא יצ"ו:

ע"ד, מ"ש רש"י בד"ה א' א' ויולד יצחק את עשו וישראל וכ' רש"י מפני כבודו של דוד כ' ישראל ולא יעקב נ' כוונת רש"י דדוד נקרא בכתובי' במשלי קהלת וכיו"ב דוד מלך ישראל ועיקר היחס על שישראל זה בן יצחק בן אברהם וז"ש ויולד אברהם את יצחק ואת ישמעאל ויצחק הוליד את עשו וישראל ראו על מי מלך דוד וידוע כי ס' דה"י לא נכתב אלא ליחוסו של דהמע"ה.

להרבני מוה' שמואל בראך באוהעל יצ"ו

מה שהק' ע"ד רש"א עירובין ס"ד שכ' ע"ד תוס' דע"כ ס"ל לר"ג חמץ ש"נ מותר בהנא' דאל"ה הי' אסור מס' והק' רש"א הא הו"ל ספיקא דרבנן ותמה מ' הא למ"ד חמץ ש"נ אסור הו"ל דאורייי' נ' דכוונת רש"א דלמא לעולם ס"ל רוב עוברי דרכי' ישראל והו"ל ס' שמא נעשה בפסח ומס' כיון דלא הוה כ"א דרבנן מותר בהנאה אמנם באכילה אסור מטעם ס"ס נעשה בפסח ס' הוה פת של נכרים וכבר נדפסה קו' זאת בגליון רש"א דפוס לבוב.

למורה הוראה בק"ק פלוני ע"ד אשה א' שיצא עלי' קול שבא בעלה בלילה לביתו ומצא גוי שוכב במטתה רק עם כתנת ומכנסים ולקח מגוי זה חפציו והגוי הלך לדין בערכאות עמו ונודע עי"כ הדבר אם להושיב ב"ד על כך לא נ' בעיני כלל להושיב ב"ד דע"כ לא פליגי הפוסקי' סי' י"א אה"ע אלא בקלא דנפיק מחמת עדים משא"כ כאן דעדים לא ראו מאומה כ"א הבעל טוען מה שטוען והוא ג"כ לא אמר שראה דבר זנות ממש כ"א דבר מכוער ביותר וגם לפי אשר חקרתי יש לה בנים ולפי טענתו שלקח את אשר לגוי הזה

טוען כי באונס בא וא"כ אחרי שלא כ' לי מע"כ שהוא כהן הרי לא טען מאומה ואנן בדידן יכולין לומר שבא להגדיל הענין להוציא מהגוי מה שהוציא ואחרי כי הוא אינו טוען מאומה והיא לא אמרה מה לב"ד בדבר זה והרי אפי' אמרה והוא מאמין קיי"ל סי' קט"ו דאין כופין אותו להוציא ובסי' קע"ח מנדין אותו על שמאמין משום חרם ר"ג וא"כ לית דין בשש ומ"מ יצוה על מוה' אשר שיצוה עלי' לבא הנה בלא בעלה ואני אדבר עמה שלא בפני בעלה קשות וגם בזה אני נבוך משום הא דקיי"ל סי' כ"ב דבא"א אין מלקין על היחוד משום לעז ומ"מ שלא יהו בנות ישראל פרוצות אמינא כי אין לקריאה זו ענין למלקין שהרי יוכלו לומר אדרבא נחקור הענין ונמצא שקר וא"כ מגדר מלתא מוטב.

לדיינים בעיר פלוני

ע"ד הברזא של נחשת שקורין וועטיל כבר מלתי אמורה היותינו יחד כי חבור לקרקע אינו מועיל זולתי נעשה בתחלה לשמש את הקרקע והדבר שגור בפי הפוסקי' כפשט ל' המשנה בכלי' שם ול' הרמב"ם בהל' כלים ול' הרא"ש שרביא ב"י וכבר עמד בנוב"י מה"ב בכמה מקומות ע"ד המחבר שסתם הדברי' ולא ביארן וז"ל בקיצור סי' קל"ח ובשו"ע סי' ר"א סעיף מ"ח לא ביאר דבר זה לחלק בין הי' עשייתו מתחלה לצורך מחובר או לא מ"מ הדין דין אמת שאין שום היתר רק באופן זה שנעשה מתחלתו לשם כך:

ומה שהק' א' ממעלתכם א"כ גם המסמרות כלומר היתידות פוסלי' את המקוה כבר דחה זה בנוב"י שם סי' קל"ז וז"ל בקיצור כי אין היתידות והמסמרות של ברזל כלי' כל זמן שלא קבעום לתשמיש כגון המרצע וכדומה אבל המסמר מצד עצמו אינו כלי כלל וא"כ אם היתידות חדשים כלומר שלא נשתמשו בהן עדיין אין כאן כלי המקבל טומאה כלל האמנם כי מרן הגאון ח"ס חיו"ד סי' רי"ח ירד לבאר ד' המחבר ע"ד אחר ודבריו יש לפרשם על ב' ענינ' ויש להביא מדבריו כי אפי' נעשה מתחלה לשמש את הקרקע לא מהני כ"א בצורתו מוכחת עליו ואמנם חבור לקרקע מועיל בכ"ג ואמנם צ"ע מנ"ל להמחבר הא מלתא ועיי"ש כי דבריו צריכין ביאור וא"כ לכאורה היינו צריכין לצוות על הגעלבגיעסער בפ"ב שיתקן לנו ברזא חדשה לצורך מקוה זו וכבר אמרתי בהיותנו יחד כי אין דעתי נוחה בזה דנפיק מנה חורבא כי מי ידע אשר השתדלנו לעשות ככה ויבאו אחרים במקומות הסמוכים ויתקנו ע"י ברזא מן החנות אמנם אמ"ו הגאון בח"ס זצוקללה"ה סי' הנ"ל בסוף הסימן החליט כי ברזא אין כלל שם כלי עלי' והתיר להדיא לסתום ע"י ברזא של נחשת ואף כי לבי נוקף אולי הוועטיל הזה מלבד שהיא עשויי' לסתום יעשה עוד פעולות אחרות כמוכח צורתו עליו וא"כ וודאי שם כלי עליו אם עושה פעולה בפ"ע מלבד זה ד' הגאון אמ"ו נפלאו ממני מל' המשנה כלי' פי"ד

משנה ד' והמסמר המחבר את כולן וכ' הרב כלומר לאפוקי מסמרו' שאינן עשויין לחבר אלא לנוי אלו אין מטמאין ואס"ד דשם לחוד לא עביד כלי א"כ כל שאר מסמרו' מ"ט יהיו מטמאין ואין הדברים קשין על ד' הנוב"י דלעיל די"ל דר"ל מסמרים ישני' שכבר נשתמשו בהם אבל לד' מרן אין חילוק ומה צריך טעם לעשוין לנוי כי היכי דברזא אינו כלי מסמר ה"נ דאינו כלי ואולי משום שד' מרן בלא"ה נוטה לד' הרא"ש דאין קפידא בדבר המקבל טומאה לענין עיכוב הזחילה כמבואר בדבריו שם ע"כ לא נחוש בה טובא והדין מ"מ צ"ע:

ואמנם לולא דמסתפינא הייתי אומר להקל מטעם אחר דתנן שם בכלי' פי"ג מ"ו מתכות המשמש את העץ טהור ומאחר כי לפי דעתי אותן הברזות רובן ניתקנו לשום אותן בתוך חביות של עץ בגיגיות שעושין בהן יין שרף וגם עכשיו יבא לשמש את הקרקע דלא גריעא מעץ ואדרבא עדיפא דאינה מקבלת טומאה כלל ע"כ אם הדבר אמת כי הוועטליס האלו רובם עשויין לשמש את העץ אינה מקבלת טומאה מטעם אחר ואמנם מי יבא להקל באי' כרת ולסמוך על דברי' שנתחדשו

ולזאת עצתי אם אפשר לתקן ברזא ע"י גומלאסטיק כמו שדברנו בהיותנו יחד מה טוב ומה נעים ואם אי אפשר אזי יקחו המדה של הנקב בקרקע המקוה וישלחו ליד איש מהימן בפ"ב והוא ילך עם מדה זו אל הגעלבגיסער ויאמר לו כי יתקן וועטל כמדת נקב זה ויעשה בה איזו שינוי שיהי' הטסי' רחבים למעלה יותר או מנוקבין ביתדות שיוכלו בנקל לחבר אותם לקרקע ועכ"פ יראה מעין מלאכתו שעשאה רק לצורך ענינו ומאי אמרת דלמא נפיק מני' חורבא כי מרן הגאון בהדי' מתיר וגם אנו בע"ה הוספנו נופך כדאי מרן הגאון שלא לגזור עוד גזרה אחר דבריו:

להרב המופלג מוה' ישעי' פירסט בא"ש לע"ע רב בקהל טירנוי יצ"ו.

מה שהק' ע"ד ח"ס באו"ח סי' ע"ט שכ' דר' וראב"ש ס"פ ר' ישמעאל מנחות פליגי אי אמרי' כבר דחתה שחיטה דר' לא ס"ל הכי הרי הש"ס קאמר במנחות שם ור' נמי הא דחתה שחיטה התם ה"פ מנ"ל לר' דחביבה מצוה לבד כדאי שתדחה שבת דלמא דווקא היכא דכבר דחתה שחיטה והכי מסקי' וא"כ לר' תרווייי בעי' חביבה מצוה וגם דחתה שחיטה וראב"ש לית לי' כלל חביבה מצוה כ"א הכל תלוי בדחתה שחיטה וזה כוונת מרן זצוק"ל.

ומה שהק' עוד למה דפשיטא לתוס' דבעי' דומי' דתמיד מנ"ל למימר דבשטת ר"ע רבו אמרה אני אומר דגם טעמא דר"ע משום דבעי' דומי' דתמיד.

להרבני מוה' יעקב בשאנדארף יצ"ו:

ע"ד מנ"ל לגמ' בסוטה ספ"ק למימר דמרע"ה לא רצה לינק מן המצריות משום שעתיד לדבר עם השכינה דלמא משום בר תלתא ירחי הוה וכבר הכיר את אמו הנה יש שם ב' מ"ד וחד אמר דבכ"א ניסן הושלך משה ליאור ותלתא ירחי היינו רוב אדר ראשון ורוב ניסן ואדר שני שלם ועלה קמייתי הש"ס הך דגמולי מחלב וא"כ לא היו אז עדן תלתא ירחי להכרה.

להרבני מוה' חיים ראזענפעלד שו"ב ומו' בקנעשיץ תע"א.

ע"ד, אשר שאל אם מותר הכן באחות אשת אביו שאינה אמו לא מצאתי לפוסקי' אי' בזה ואדרבא ממ"ש רמ"א באה"ע סי' ט"ו על מ"ש המחבר אשת אביו אסורה לו מן התורה כ' רמ"א אבל אמה מותרת לו ומה לי אמה ומה לי אחותה אדרבא אי גזרו רבנן אי' שניות בזה אאמה הו"ל לגזור וגם מורי הגאון בחתם סופר זצוקללה"ה בחלק ראשון על אה"ע סי' ל"ז הציע שם לפני השטאט האלטערייא כל העריות האסורי' בין מדאורייי' בין מדרבנן ואפי' אותן שיש בהם חילוקי דעות ולא כ' כ"א אשת אביו אסורה לו מה"ת ואשת אבי אביו ואשת אבי אמו מדרבנן לא זולת ש"מ שאין כאן פקפוק

וע"ד ששאל שנית אודות השערות הנמצאים באווזות בוושט כבר ביאר ענין זה מרן זצוק"ל בח"ס חלק יו"ד סי' כ"ה אשר אם נבדוק הוושט ולא נמצא בו תחת השער לא נקב ולא מכה יש לתלות שלא באו שם מבחוץ כ"א המה גידולי וושט אבל באמת הכל לפי ראות עיני המורה כי במדינתינו שמלעיטין בקוקרוץ יתרמי כמה פעמים אשר ע"י התחיבה בחוזק יוותרו קוצי' מהקוקרוץ בוושט הדומים לשער.

ומ"ש עוד ליישב קו' תוס' בשבת פ"ז ע"ב שהק' מאחר דבמר' אפקוד אשבת א"כ שפיר שמרו ישראל שבת ראשונה קודם מעשה המן שהיה מאוחר בט"ו באייר וכ' מ' דלמ"ד אתחומין לא אפקוד במרה ובכלל זה אהוצאה וכן הוא בתוס' כאן פ"ז לא חשיב הש"ס האי שבת דמרה ואני אק' לו הרי גם אהוצאה דהיינו אל יצא לא נצטוו עד אחר שיצאו כי בתחלה לא אמר להם משה כ"א וביום השביעי לא יהיה בו וא"כ מה היה הכעס הזה עלי' עד שאמר הש"י להם מאנתם לשמור מצותי ותורתי ולמדו בזה בירושלמי נדרי' כי שקולה שבת כנגד כל התורה אלא ע"כ החילול שבת הי' מלבד ההוצאה בדבר אחר ואולי משום עימור כמו במקושש למ"ד מעמר היה ושפיר הקשו בתוס':

להרבני מו"ה יחזקאל ג"מ בעיר ווייטצען תע"א:

מה דפשיטא לך כי באתרוג שלם ל"ש זה אלי ואנוהו תמוה בעיני הרי לא גרע ממה דאפלגו בפ' כיצד מברכין לענין תרומה אי שלם עדיף או חצי בצל גדול וכל הסוגי' דלכל הברכות שלם עדיף ור"ח דמטביל בי' היינו ע"ד רב אמי ור"א דמברכי על רפתא דעירובא

והיה מנהגו לאכול אתרוג בכל יום והיה מברך תחלה אשלם והי' מטביל בי' וביום מחר היה לו חשיבות זה שכבר בירך עליו פ"א והיה זה בעיניו הידור מצוה.

להרבני מו"ה ישראל כ"צ ביישוב מאהר תע"א:

ע"ד שאלתו בנדון כהן א' שבתו נתייחדה ג"פ כעת עם גוי א' וכבר רצתה להשתמד רק בהשתדלות האב דחה הכומר אותה אם מותר לקרותו כהן דהיינו לפתוח ראשון מאחר דרמ"א או"ח קכ"ב הביא י"א דאין נוהגין בו קדושת כהונה משום דכ' את אביה היא מחללת וכל הפטור מדבר ועושה נקרא הדיוט הנה הגאון ר"ע איגר בהגהותיו לשו"ע או"ח כ' שם דלא נהיגי עלמא הכי והאלי' רבא כ' מאחר דהאי קרא דאת אבי' וגו' בארוסה נשואה מיירי הבו דלא לוסיף עלה הן אמת כי ד' מג"א לא מורין כן יע"ש אבל מ"מ כדאי הן הני תרתי אשלי רברבי לסמוך עליי' שלא לרפות ידי עושי מצות כי האב הזה עושה כל אשר מוטל עליו ואמנם מה דפשיטא לי' דשייך כה"ג פטור ועושה נקרא הדיוט אנכי לא כן עמדי כי אם זה לא נאמר כי אם במצות שהתורה פטרה את המחויב ואם יחייב עצמו נ' כמפקפק על תורה שבע"פ אבל כאן כיון דנושא כפיו ע"כ בכהן קרינן לי' ומאן ימחא בידו לקרותו ראשון:

להרב המופלג מו"ה מאיר קאליש

יקרתו הגעני והנה במתני' ג' מ"ד ח"א קלוטה לג' ימים וח"א לשני שבתות וח"א לל' יום והנה חקרתי אצל עובדי אדמה במדינתנו והבטיחו לי כי שעורים על הרוב לא יאריך זמן קלוטה יותר מג' ימים במדינתינו שהקרקע רכה ואין בדעתי לנהוג חדש בשנה זאת כי הרבה נזרע עוד קודם חדש ניסן ולאחר ג' ימים לא נזרע מאומה כמעט.

ונחזור לענין היכי דנהוג אם אי אפשר לעשות הפרעס נערם מבלי מאלץ משעורים הו"ל כמים ומלח לגבי עיסה והו"ל מב"מ כד' תוס' פ' משילין ומאחר דחדש דישל"מ אמרי' מב"מ לא בטיל ואמנם אני נוהג לקחת מהאופה בעקן צייג ואף כי גם בתוכו מהפרעס נערם יש שם פחות משישים לפי מה שנודע לי מהאופים ולא שייך ג"כ אי אפשר זולתו דהרי שפיר יכולי' לעשותו הבעקן צייג זולתו וא"כ שפיר בטל ולאהובי משפט הבחיר'

להרבני מו"ה יעקב ג"וו בב' יארמוטה תע"א.

ע"ד קו' למ"ש תוס' ר"פ לולב הגזול דזה אלי ואנוהו הוא לכתחל' דווקא אמאי פשיטא להש"ס בפראד"מ דמשום זה אלי חוזר בשבת מן ציצין שאינן מעכבין הנה קו' למ"ד מקלקל בחבורה חייב דמתקן בחבורה אין כאן דהרי אינן מעכבין ונ' דהיינו דר"ש פ' ר"י דאמר בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואימורים זמנה כל

הלילה [וגם הקטרה לא מעכבא] ודוחה שבת וה"נ כן הוא ואפי' למ"ד התם משום דניתן שבת לדחות ה"נ כז ואי משום דפירש אטו התם בב"א עביד לה:

להרבני מו"ה דוד אלטמאן בפאסטא יצ"ו.

ע"ד הכותב לו ס"ת אם יניח תיבת בראשית עד שיסיים הספר לא ניחא למעבד הכי דהוה כאין מעבירין על המצות והמנהג בא אצל מוכרי ספרים שרוצים לזכות הקונה תחלה וסוף והתם אין הסופר מכוין כלל למצות כתיבת ס"ת משא"כ בכותב לעצמו

לתלמידי הב' המופלג חנוך, כ"ץ עהרענטרייא בפ"ב יצוב"א לע"ע במיינץ תע"א:

ע"ד התוספתא מגילה שאמרה נדבות בד"ה אם אבדו אין עליו לשלם כ"א טו"ה הפי' לענ"ד דגם בנדבה כל שעה עובר בבל תאחר ואמרו על הלל שהביא כבשתו לעזרה והקדישה שלא לעבור וא"כ עליו לטפל בנדבה זו להביאה לביהמ"ק ואם אבדה הרי נפטר מזה ושפיר אמרו דעליו לשל' הטו"ה הזאת:

שנית להנ"ל.

מה שהקשית' על הפוסקי' דמותר לקבל דם בכלי לאחר שחיטה א"כ בביצה למה לא קאמר הש"ס דקיבל הדם לאחר שחיטה בכלי וליכא לא ביטול שי"ט ולא אמלוכי ומה יעשה אם יהי' הדם מועט כ"כ שאם יתיזו לתוך הכלי לא יוכל לקנחו אח"כ ולכסות מי לא מצינו שוחט ולא יצא דם כלל במתני' פ' השוחט ומכ"ש בעופות קטני' כתורים ובני יונה.

וע"ד שני נ' דהרמב"ן כ' פ' אחרי דטעם כיסוי הדם משום דרוב ציידין שוחטי' במקום צידה ומחזי כשוחט לשעירי' ולפיכך צוותה תורה כיסוי עיי"ש אף דלדינא דרש"י ציד מ"מ אפי' מזומן ורגיל אני לבאר דהרמב"ן כ' טעמו אחיה אבל אכסוי עוף מבואר בתנחומא בראשי' דע"י קבורת הבל זכו העופו' לקבירה מ"מ ד' הרמב"ן המה ד' קודש וידוע כי קבלת הדם בכלי יש בו משום ה"ט גופא ששוחט לשעירים והאיך נלמדנו לכתחלה לקבל הדם בכלי אפי' ע"ד דשרי.

ומה שהק' ע"ד ח"ס חיו"ד סי' ע' דפשיטא לי' דבשר מן החי נוהג לר"מ אפי' בחיה ועוף, א"כ אמאי לא משני תוס' בחולין ל"ג סוד"ה אחד נכרי דמ"מ משום בשר מן החי איכא לר"מ לא עיי' מ' בח"ס שכ' דבריו רק לר"י דיליף בשר מן החי רק מובשר בשדה אבל לר"ל לא קאמר וניחא להו לתוס' לתרץ תי' אף דלא קאי לר"ל לענין ח"ש דהתם הל' פסוקה ח"ש אסור מה"ת דלא כר"ל אבל לאפוקי גם מד' ר"ל אלו לא ניחא להו דלא נידוק מאן דאי' לי' מי איכא מידי ס"ל ע"כ כרי"ו גם בבשר מן החי:

שלישית להנ"ל.

מ"ש לדקדק על מרן בח"ס חיו"ד סי' ק"ד שהעתיק ומלאכתו בכרמו וכ' ומעשיהו לישנא אתקל לי' אבל אין חילוק בין מלאכתו למעשהו דקרא כ' בפ' משפטי' ששת ימים תעשה מעשיך הרי קרא הכ' למלאכה מעשה.

ובענין הקו' אמאי לא מק' הש"ס בבכורות מחמאה וחלב דא"א נהירנא כאשר עסקתי בסוגי' זו בבכורות אמרתי דיל"ד ל' ובן הבקר אשר עשה דכ', רש"י אשר תיקן וי"ל מאחר דס' יצירה מיוחס לא"א וארז"ל בסנהדרין רבה ור"א בראי להו בכל ע"ש בס' יצירה ענלא תלתא ושמא לא היה לאברהם אז בן בקר לכבוד האורחים ועשה לו בן בקר ושמא גם החלב הזאת היתה מבהמה כזאת וב"ס אין בה משום אבר מן החי כשם שאין באדם משום רציחה כדאמרי' בסנהדרין שם מן חבריא את תיב לעפרך ולא רצה הש"ס להק' משם.

ומה שדקדק על דברי שכ' בליקוטי חבר במ' שבועות כי משום טומאה נגעו בה רבנן א"כ אפי' שלא לאכילה אמאי לא גזרו ג"כ ונ' מאחר דלמלאכה התורה התירתן בהדיא מה לי מלאכה מה לי סחורה למלאכה וידועי' ד' הטו"ז בכמה מקומות דמה שהתירה תורה בפי' אין כח ביד חכמים לאסור:

להרב המופלג מו"ה משה קנאבל באוהעל יצ"ו.

מ"ש מ' להקשות אי ס"ד דאזלי' במלאכת שבת רק בתר התחלה וק' לי' ממס' מנחות ממחמץ את המנחה ותסברא לא אזלי' במלאכת שבת בתר התחלה א"כ האיך טומנין את החמין ומתבשל והולך כל השבת ואדרבא קדרא חייתא מעליותא היא ובהדיא תנינא פר"ק דשבת פותקין מים לגינה ומניחין מוגמר תחת הכלי' וכיו"ב ומתגמרין כל השבת וע"כ אתה צריך לחלק בין מלאכת שבת לשאר עניני'.

להרב הדיין פלוני בק"ק פלוני.

ע"ד. מה דאייתי קמן בענין סכיני דפסחא שנתערב סכין של חמץ של כסף בין סכיני' של פסח ושפיר חזי מ' אשר צריך להוציאם קודם הגעלה מקתייהו דלא עדיף האי קתא דידן שקבוע בסיד שקורין קיטט אף שאין בו גומות ממ"ש המג"א והטו"ז תנ"א בשם הב"ח באם הקתא קבוע במסמרו' דיותר יש לחוש למשהו בסדקי קתא דידן מבאותן הגומות שהזכיר הב"ח ואמנם גלל כן רצה מ' להורות דיש לסמוך אד' רמ"א ביו"ד ק"ב דחד בתרי בטיל הואיל והך הסרה חשיב טפי הפסד מהגעלה שכ' הרשב"א והשיג הש"ך ושפיר חזי מ' לכאורה.

ואמנם כד עייני' בה נ' דאדרב' גם הרשב"א מודה לכאורה בנידון דידן דאם גם נניח דמשום הגעלה לא מקרי דשיל"מ אמנם מצד חמץ הלא רבו הפוסקי' דמקרי דשיל"מ ואפי' ביבש ביבש ל"ב כמבואר בסי' תמ"ז ואמנם יש לצדד דבנידון דידן גם החולקי' מודי' דמידי הוא טעמא לד' החולקי' דחמץ לא מקרי דשיל"מ הואיל וחוזר לאיסורו לפסח הבא ואמנם בהני כלים דידן כ' הח"צ בתשובותיו סי' ע"ה והסכי' עמו הגאון מו"ה נפתלי כ"ץ שם סי' ע"ו דלאחר יב"ח אפי' נטלפ"ג מדינא אין כאן אלא שאין לסמוך לכתחלה כמ"ש הגאוני' הנ"ל בעצמם שם ומ"מ דיעבד מותר אפי' בפסח להלכה א"כ לכ"ע מקרי לכאורה דשיל"מ ולזאת דעתי נוטה להסיר הסכינים כלם מהקתא ולהגעילם כלם וגם הקתות ואח"כ שוב יחדיו יחוברו:

וע"ד האי בן בכור שהלך אביו קודם הפדיון מחזיקנא טיבותא למ' שמקיי' ד' רז"ל האי צורבא מרבנן דאיתא במתא כל מילי דמתא עלי' רמיין ואמנם לדעתי בנקל יוודע היכן האב וא"כ יכתבו לו ויפדנו שם במקומו בדרכו אף שאין הבן לפניו כמבואר בח"ס סי' רצ"ד בהדי' והא דידן עדיפא דכבר נעשה בן ל' שלימי' ואפי' ח"ו לא יהא בעולם בשעת הפדיון חייב האב לפדותו ובברכה אלא דלענין שהחיינו נסתפקו תוס' בבכורות אם יברך ואמנם אם לא נדע מקום האב וודאי הדבר צ"ע דמפשט ד' הש"ך בסי' ש"ה מ' דאין רשות לב"ד לפדות כ"א במת האב או שאינו רוצה לפדות לא זולת דכיון שהתורה זכתה מצוה זו לאב אין רשות לב"ד להפקיעה ממנו והדבר צריך בירור ע"כ אם לא נודע מקום האב ואין תקוה שישיב בקרוב ישיבני מ' דבר ונחפשה בע"ה ונחקור' ומהתימא על רמ"א ביו"ד ונו"כ שם שלא הזכירו ד' תוס' אלו:

להנ"ל:

ע"ד שאלתו בכבד של תרנגול הנקרא אינדיאן שהוריקה נ' להכשיר מכמה טעמים דהנה רמ"א כ' סתמא דהיכא דלא ידעי' שנפלה לאור תלינן בחולי וד' הטו"ז ס"ק ט' דאפי' בלא הפסד מרובה מכשירין ע' בדבריו דאל"כ לא נפל האי היתירא בבירא ואפי' לד' הש"ך ס"ק ט"ו דבעי' הפסד מרובה דווקא תרנגול זה ששוה כמה זהובים ואם ימכרנו מנותח לגוי יפסיד שלישתו לכה"פ למה לא יקרא הפסד מרובה ובר מן דין לדעתי מקרי כל תרנגול יש במינו מדברי כיון שנודעו לנו התרנגולים המדברייי' רעב היהנער פאזאן ואין כאן חשש כלל ומ"ש מ' דאם נשתנה כלו הרי לא נשאר כזית לא הבנתי דבריו כיון דתלינן בחולי אין זה מן הטרפות וה"ה כאלו הי' בריא ושלם כ"ז שלא נתמסמס והרי אפי' בנימוק ד' גדולי הפוסקי' דאפי' לא נשתייר כשר אלא דלא קיי"ל כן התם ואין אומרי' בטרפות זו דומה לזו.

להנ"ל.

ע"ד הקמח שהובא על מסלת ברזל ולא היתה העגלה חתומה אכן לא הי' בה לפי הגדת הפראטאקאלל שום דבר הנובע משקה אבל האנשי' על השטאטיטאן בעצמן בלי שום רואה נתנו הקמח במאגאצין.

הנה ראשית דבר צריך לידע אשר גם במגאצין לא הי' סביביו שום דבר הנובע ואז דומה לקמח מן השוק בשו"ע מאחר דאין כאן חשש לתיתה המובא במג"א שם בזה"ב אבל אם לא נודע מקומו במאגאצין אם הי' נקי וודאי שכיח ושכיח שיהא במאגאצין שום דבר הנובע אמנם גם אם הי' המקום נקי אין בידי כ"א להתירו באכילה אבל עכ"פ אין יוצאי' בו בלילי פסח ידי חובת מצה לברכה ולאפיקומן וכן פסק מורי הגאון ח"ס זלל"ה בחטין שבאו בספינה אף דמותר הקמח הנטחן מהם באכילה מ"מ ידי מצה לא יצאו בו.

להב' המופלג מוה' דוד צבי כ"ץ קאטצבורג בעיר פעסט תע"א.

ע"ד מה שהק' ע"ד מג"א סי' שס"ב למה לא יהא מותר למכור קודם הפסח ולעשות ס"ס בידים הרי קודם זמן אי' ל"ש מבטל אי' לכתחלה וכמ"ש המג"א תרכ"ו גבי סוכה לדעתי אין טעם אין עושין ס"ס בידים משום מבטל אי' הרי פשיטא להש"ס פ' כל הבשר דלא אמרה תורה שלח לתקלה ומאי תקלה איכא הרי כל דפריש מרובא פריש אלא משום דעושה ס' בידים.

ובלא"ה אין ראי' ממצוה לאי' דהתם כיון שבטל קודם החג הרי קיים המצוה שפיר ומזה דנקט המג"א תמ"ז הטעם משום דלא נתכוין ג"כ לא ק' דסברא זאת הכריחה הר"ן פ' אין מעמידין גבי שכרא בחבי' יי"נ.

וע"ד מה ששאל אם מקיים משלוח מנות שלא ע"י שליח לפי מה שפי' רש"י אביי ורבא בר אבין מחלפי סעודתיי' ע"כ יוצאין בזה דנהי דהסועד אצל חבירו פטור כמו שהכריח המג"א מד' רש"י אלו מ"מ העושה הסעודה במאי יצא וכ"ת דהיה יוצא בענין אחר א"כ למאי הל' החליף הסעודה בשנה זו. וע"ד מה שפקפק אי כהן שרי לחתום עצמו דברי עבדו כנהוג ואין כאן חשש פגם הרי גם בישראל שייך פגם כה"ג וע"כ כיון דנהוג כך אין כאן פגם.

שנית להנ"ל.

מה שהק' ל"ל קרא דיחזקאל דנבלה אסורה לכהני' תיפוק לי' מדכ' במתנות כהונה תתן לו ודרשי' ולא לכלבו ש"מ דאסורי' י"ל אי לאו קרא דיחזקאל הוה דרשי' ולא לאורו כדדרשי' גבי תרומה טמאה פ' ב"מ והוה מוקמי' בבהמה האסורה בהנאה כגון בהמת עיר הנדחת וס"ד שהכהן יקיים בה מצות שרפה במתנותיו.

וע"ד. קו' השניי' למ"ש תוס' פ' הזרוע דאפי' למ"ד כמי שהורמו דמיין אי' איכא מאי רבותא דיחזקאל שלא אכל מבהמה שלא הורמו מתנותי' לעיל פ' השוחט הנה כעין זה הק' תוס' פ' השוחט למ"ד מת"כ טבל אלא דמ"מ שפיר הק' דלד' תוס' כאן אי' לכ"ע איכא ונ' דמטעם זה כ' תוס' פ' הזרוע ב' תי' וחד למ"ד בהמה שהורה בה חכם ולדידי י"ל דאי' איכא לכ"ע ואידך למ"ד שלא הורמו מתנותי' דע"כ לית בי' איסורא.

שלישית להנ"ל

ע"ד קו' מנ"ל למילף מלא תבשל דדרך בישול אסרה תורה מדלא כ' לא תאכל בב"ח דלמא אי כ' רחמנא לא תאכל הייתי אומר גדי אסור חלב מותר וע"ד שכ' הר"ן בפ' בהמה המקשה גבי דם בן פקועה הנה לרב אשי אי' בב"ח מלא תאכל כל תועבה ילפי' וא"כ כ' שפיר אכילה ואמאי לא כ' לא תאכל בב"ח:

עוד להנ"ל

ע"ד קו' לפי ד' הגט פשוט דבשליחות לא בעי' תנאי כפול דכל העושה שליח ע"ד עצמו עושה א"כ מאי פשיט לו רבא בפ"ב דקידושין דדברי' שבלב אינן דברים מדתנן הבא לי מהחלון והביא מדלוסקמא בעה"ב מעל דלמא שליח שאני אין הנדון דומה כלל הג"פ כ' בשליחות קידושין דבעי' שלוחו כמותו וא"כ שפיר אמרי' על דעתו עשהו משא"כ בשליחות כי הך דהבא לי מן החלון דמעשה קוף בעלמא ולא שייך שלוחו כמותו לא שייך דאדעתא דידי' שלח.

עוד להנ"ל

ע"ד קו' מ"ש דבלולב אי לא בירך קודם הגבהה מברך אח"כ על הנענוע ובמרור קאמר ר"ח פ' ע"פ לאחר שמילא כרסו האיך מברך הרי גם התם עיקר מצות מרור בעידן מצה נ' דמצות לולב מצותו כל היום כמו תפילין כמו שארז"ל כך הי' מנהגן של אנשי ירושלים וכו' והמג"א תרנ"א הביא בשם הירושלמי דאם בירך עליו פ"א שוב א"צ לברך עוד כשנוטלו ש"מ דס"ד דדמי לגמרי לתפילין וא"כ עכ"פ אם לא בירך עדן יוכל לברך משא"כ במרור נהי דעיקר מצותו בעידן דאכיל מצה מ"מ אינו חייב לאכול כ"א כזית א' ומשאכל כזית זה שוב לא שייך לברך.

לתלמידי הב' המופלג כה' יעקב וועכסלער:

ע"ד מה שהקשית ע"ד רש"ל ר"פ האומר שכ' אם כבר קידש ובא אחר תוך ל' יום וקדשה וודאי נקרא רשע מד' התוס' שהחליטו דאם שכר בעה"ב מלמד רשאי בעה"ב אחר לשכור אותו מלמד ג"כ כי יאמר במלמד זה אני רוצה ומ"ש אין הנידון דומה האב מחויב לבחור לו המלמד היותר טוב לקיים ולמדתם אותם ע"צ היותר טוב משא"כ באשה אינו רשאי

ליתן עינו במה שמהפך בו חברו ומה"ט המלמד שאין החיוב עליו אינו רשאי לילך לבית חבירו שיש שם מלמד .

שנית להנ"ל

ע"ד קו' ע"ד תוס' בקידושין בסוגי' דשליחות מאי מק' מאמר לעבדו שאני התם דיד עבד כיד רבו יד עבד כיד רבו היינו לענין קנין אבל לענין מצות אי אמרי' דבעי' דווקא בעצמו ושליח לא מהני א"כ גם עבד לא מהני.

להב' כה' אפרים יוסף פינקעלשטיין.

ע"ד מה שנתקשה דבנשיאת כפים כ' המג"א דלא דרשי' בני ישראל ולא בנות ישראל משום דכ' אמור ובציצית כ' דדרשי' אף דכ' ואמרת אליהם אין זה ענין התם אמור להם קאי אכהני' וע"כ מרבה נשים וטף משא"כ בציצית קאי אמרע"ה שיאמר וישנה הפרשה לישראל דהיינו דבר ואמרת.

להב' כ"ה שמואל לייכטער בווייטצען תע"א.

מה שהק' למה אמרי' ביבמות פ' אלמנה אבל חכמי' אומרי' עבדי' יאכלו בשביל המשפחה הרי אין למשפחה כ"א ק"פ ולאו כקה"ג דמי ש"ה מאחר דאין העובר זוכה אין לגוף בעלי'.

ומה שהק' למה התירו פ' חרש למצטער מחמת רעבון לינק מבהמה ביו"ט כבר יישב זה הרי"ף פ' חבית הביאו המג"א ססי' תק"ה דמפרק כלאחר יד הוא ובמקום צערא ביו"ט לא גזור וע' מג"א ססי' תק"ל:

לישוב מעדיער יצ"ו

ע"ד השאלה בנידון המרכולת של בע"ב שנעשה אונן והוא איננו בביתו הנה זה הוא למעליותא טובא כי כ"ז שלא חל עליו האבילות מותרת האשה לישא וליתן בחנות כאו"נ אך מ"מ תמהר למכור הן החנות הן כל פרקמטי' שלה וגם הקאנטראקט על החמץ תגמור עוד היום אך יהא כ' בו כי הקנין מתחיל בע"פ הבע"ל אום 9 אאוהר פ"מ והיא תחתום עליו בל' זה אין אבוועזענהייט של בעלה זוגתו..

ובכל זאת מה טוב אם יאמרו להקצין הנ"ל בבאו לביתו כי אחותו מסוכנת וטרם יודיעוהו יסכים על המכר וגם יחתום על הקאנטרחקט של החמץ ולאחר ידיעתו אף כי נמכרה המרכולת לא תפתח בפרהסי' רק לאיזו צורך גדול ימכרו בצנעא בהפסד מרובה והאומנים האחרי' ימסרו ג"כ מקנה משאם ומתנם ליד אחר וגם הקאנטראקט על החמץ מהקצין אשר אין ביתו המה בכ"ז יחתום שמו עליו וישלחנו לאשתו למקום מושבו טרם הקבורה למסור להגוי להקנותו כי מדינא אין מכירת האשה מועלת לגמרי

כ"א כאן משום השבת אבדה כמבואר בא"ח תל"ז גבי ביטול ותמ"ג גבי מכירה ובמג"א שם וכן כבוס על יו"ט ותיקון החדרי' בסיד וקרקע הבית במים אם הוא מחופה בנסרים הכל צריכין במעדימר לעשות טרם ידע הבעה"ב ובמקום האחר טרם תדע האשה ה' יהפוך לששון:

מעשה בא לפני בבר אווזא שנמצא לו סמוך לבית הרעי שלחופי' מלאה מים כעין כיס השתן ולא מצאתי מענין זה כי אם בב"ח בתשו' ס' קנ"ז הביאוהו האחרוני' כ' דתרנגולת אין לה כיס השתן וסי"ס וכדומה דאין לשום עוף כן וע"ז העיר הרב מהר"ש לאנדא בהגהותיו לנו"ב מה"ת חי"ד סי' כ"ה בד' הרמב"ם שלא כ' מזה בה' שחיטה פ"ו וי' כשחילק בין עוף לבהמה ואני אומר דאדרבא כיון שהב"ח לא כ' כן בבירור כ"א בתרנגולת וודאי יש להכריח מד' הרמב"ם דשאר עופות יש להם וא"כ מספיקא אין להוסיף על הטרפות ואם נימא דהוה מים בחלל הגוף הרי אדרבא כה"ג כ' הב"ח בהדי' להכשיר בעוף ואם באנו לחוש כי בא מן הכליות הרי אפי' בבהמה הכשיר רמ"א כ"ש בעוף שסתם המחבר דאין טרפות בכוליא דעוף וכל מן דין אחרי שבדקתי ולא מצאתי בעוף זה שום ריעותא אחרת ונוסף ע"ז כי הי' לעני א' ועל ש"ק הכשרתי:

והנה אחר ימי' הובא אותו מעשה עצמו לפני בתרנגולת ובכ"ז לא חזרתי מהוראתי והכשרתי ע"ד לא ראינו שכ' הב"ח אינה ראי' ואולי רובא דרובא המה קטני' ביותר עד שאינם נראי' לעין ומ"מ יש להם ואם א' הי' משונה אין כאן טרפות עכ"פ.

מעשה בא לידי שנתנו בכירה שקורין רעהר של ברזל והי' בשרייי קדרה של בשר גם בשר בלא כסוי והניחו אצלה קדרה חלבייי ג"כ בלא כסוי והי' בתוכה פירות לא זולת והיתה אב"י והכירה סגורה והטרפתי הקדרה החלבייי מחמת זיעה העולה מקדרה של בשר ודמיתי זה למחבת ססי' צ"ב וע' בדג"מ שם:

ודברתי עם הגאון מוה' יחזקאל בנעטה אב"ד בנייטרא פא"פ ודעתו להשהותן יב"ח ואח"כ להגעילן ולסמוך על הח"צ בסי' ע"ה וע"ו בתשובותיו ודעתו להל' להגעילן אז ג"פ:

שאלה באה לפני בז' של פסח ע"ד מלח שטחנוהו בעי"ט אחרון על אבן העשוי לכך והוא מלא גומות וזה איזו שבועות טחנו עליו דייסא ולא נקרוהו ודמיתי הענין ממש למ"ש המג"א תנ"א ס"ק ל"ה גבי ריעב אייזין דבדיעבד בתוך הפסח אסור וע' בפמ"ג שם שצידד בשם הא"ר אפי' אם נקרו הריב אייזן ואפי' במצה נפוחה אם לא ניקר מחמיר והנה אסרתי כל התבשילין ויען הי' ז' של פסח צוויתי להשליך לנהר ע"י עכו"ם כמ"ש המג"א סי' תמ"ו ס"ק ב' והכלים צוויתי להשהות עד לאח"פ כמסקנת המג"א תמ"ז ס"ק

א' ומ"מ אסרתי אפי' הכ"ש אף כי לא בא הבשר רותח על השולחן משום הקנידל שהי' בתוך הרוטב והם ג"כ דבר גוש וכמסקנת מג"א תס"ז סס"ק ט':

שאלה באה לפני מתולעים שנמצאו בחלל הגוף ולא מצאתי בהדי' מדין זה אך למדתי להכשיר מתולעים בכבד ובריאה דבכבד אם נשתייר כזית כשר ובריאה מועילי' אפי' להקל והטעם נ' דדווקא בקוץ ומחט דע"כ נקבו חיישי' שמא נקבו באברי' הפנימיי' משא"כ בתולעים דמני' קרבי ל"ל לאחזוקי ריעותא ולא גרע מנוצות בחלל הגוף באווזות שהכשירו האחרוני':

אח"ז בא בגבולי הרב הגאון אב"ד מפנ"ד מהו' שבתי ז"ל ופקפק על הוראתי זאת לאחר ימי' שאלתי פי הגאון מוה' יוסף שאול אב"ד בק"ק לבוב והסכים עמי כ"ז שלא נמצא נקב בשום מקום:

ואחר זמן אירע בביתי שנמצא תולע על הבני מעי' ממש ודמיתי זה לנמצא במוח חוץ לקדרה שהחמיר הטו"ז ואף דיש לחלק מ"מ הטרפתי ושאלתי פי הגאון בלבוב והכשיר ועיי' לעיל בא לידי בש"ק פ' מטות תרי"ז בבית מדרשי בס"ת שלי שנמצא בשעת הקריאה טעות שהי' כ' אחר תבאו אל המחנה תמורת ואחר והנה לכאורה נידון זה תלי' בפלוגת' הח"צ סי' נ"ד עם הצמח צדק סי' קי"ט רוב' בח"צ שם דלד' הצ"צ כיון דגם כאן מצאנו כמה פעמים בתורה אחר בלי ויו במקום הראוי להיות בויו כמו וסעדו לבכם אחר תעבורו ימים או עשור אחר תלך אחר תאסף אל עמיך ש"מ לא הקפידה תורה בכך והו"ל כחסרות ויתרות דלא מפקינן ס"ת אחרת לדידן. משא"כ לד' הח"צ שם כל טעות הנרגש במבטא מפקי' ס"ת אחרת עליו א"כ גם כאן צריך להוציא אחרת והנה מלבד כיון שהגאוני' אחרוני' חלוקי' בדבר מסתברא שלא להוציא אחרת מאחרי דרובא דקמאי דפסקי בכל ענין שלא להוציא אחרת מסייעא להו אף גם זאת מה שהחליט הגאון ח"צ כי טעם הרמ"א משום דלא בקיאינן בחסרות ויתרות לחוד א"כ בהני דבקיאינן (ע' נוב"י מה"ת חלק או"ח סי' י"ב) כגון כפת תמרים דצ"ל חסר דילפי' מני' לולב א' סכות אם הי' כלם מלאי' או כלם חסרי' דצ"ל שנים חסר וא' מלא וכיוצא בזה אין מספר תיבות מלאי' וחסרי' הנזכרי' בהדי' בש"ס למילף מניי' למה לא מוציאין ס"ת אחרת עליהם אלא ש"מ דהעיקר משום דענין הקריאה עכ"פ לא נשתנה ואף דגם עד"ז לכאורה הדין עם הח"צ והכל תלוי בחסרון הניכר במבטא אמנם הלא יתקשה מדוע ולמה יהא תלוי ענין זה בהיכר מבטא ואדרבא מסתבר טפי שיהא תלוי בשינוי הענין ע"י הקריאה וכיון שכן בנ"ד וודאי א"צ להוציא אחרת והנה בפמ"ג קמ"ג לא הביא כ"א ד' צ"צ ואף שפקפק עלי' מ"מ הביא למסקנא ד' הא"ר דאין מוציאין בכה"ג וכן הוריתי הל' למעשה. ובפרט

שכן כ' הפמ"ג לכלל מוסכם במ"ז סי' קמ"ג דבכל מחלוקת הפוסקי' אין להוציא אחרת מטעם הנ"ל:

ומדי דברי אזכיר מ"ש הפמ"ג שם להשיג על הא"ר בענין תיבה כפולה שלא להוציא ולי נ' לחלק כמו כן אם הענין נשתנה ומעשה בא לידי זה כמה שנים בבית מדרשי בפ' חיי שרה בת אחי אחי אדוני והוריתי להוציא אחרת דיש להבין שלא היתה בת אחיו כ"א בת אחי אחיו והכוונה אחיו מצד א' וכה"ג וודאי הדין עם הא"ר הנ"ל.

שאלה באה לפני בכבש א' שלא הרגישו בו ריעותא מחיים והי' בחדש מרחשוון שאין מים במוח שכיחי' ושחטו אותו בע"ש וצלו ממנו הכבד וטגנו אותה על מחבת ואח"כ מיד נתנו על המחבת שומן אווז והריקו השומן הזה לשומן אחר ואח"כ ביום א' כשפתחו הראש נמצאו מים במוח ולא הי' אפשר לבדוק והנה לפי ד' מהר"ם מלובלין שהביא הש"ך בסי' נ' דאפי' בריעותא שהי' ע"כ מחיים י"ל נשחטה הותרה כפשט ד' תוס' פ' ד' אחין והסכים הש"ך שם דבה"מ יש להקל הי' נ' כאן ג"כ להקל אלא שכ' שם הפמ"ג כי האחרוני' נחלקו על הש"ך ואפי' בה"מ אין להקל אמנם לפמ"ש הש"ך בקיצור כללי ס"ס בשם יש מתירין אם לא נודע הס' עד לאחר שנתערב וסיים הש"ך ויש להקל בה"מ ויש צורך סעודת מצוה ג"כ ובפ"ח החליט להחמיר אמנם בפמ"ג שם הסכים להקל בה"מ לחוד אלא שראיתי שם שערורי' שהביא בשם מהריב"ל בשור ס' טרפה ובשלו בכלי' ולאחר מעל"ע וזה אין לו שחר וצ"ל ובשלו תוך מעל"ע ונודע לאחר מעל"ע וגם זה אינו מספיק ובפ"ח הביא בהדי' בשם מהריב"ל לאסור לבשל לאחר מעל"ע ומד' מהריב"ל נסתייע לחלוק על הש"ך אמנם לענינייו יש לנו עוד לסמוך דאפי' למ"ד חתיכה נ"נ בכל אי' מ"מ לא הוה כ"א דרבנן וא"כ אי לאו דאמרי' חנ"נ הי' הבלוע עכ"פ בטל בס' ומ"מ לא מלאני להקל עד שמצאתי הענין כמות שהוא וחמור ממנו בנוב"י מה"ת חי"ד סי' מ"ט עיי"ש ועיקר סמיכתי דבלח בלח לא אמרי' חנ"נ ובהצטרף דיעה הנ"ל דבלא נודעו וכן הוריתי.

ליקוטים מס' חסידים

סי' קפ"ו א' נולד עם שינים וזנב אמרו אנשי' לבסוף יאכל בני אדם ומוטב להמיתו אמר החכם תסירו לו שינים שלפניו והזנב תחתיו תחתך עד שיהי' גופו כא' האנשי' ולא יוכל להזיק:

סי' קפ"ח א' שבנו המיר דת והלך בין הנכרי' ועשה כמעשיהם והיו אביו ואמו עסוקי' להוציאו ולהביאו בביתם ולצרור לו ממון שישוב א"ל החכם חדלו לכם והתחרטו כי

יעשה יותר ברע כי שמעתי שרוצה לעשות עצה רעה להסית ולהדיח אחיו ואחיותיו ללכת בין הנכרי' ועוד הוא אומר כי כשהי' יהודי הי' משליך בקדרה בשר נבילה מוטב שתעזביהו בין הנכרי' ולא יחטיא אחרי' ולא יאכיל דבריו האסורי' חבור עצבים הנח לו מוטב מלקרבו ויחבר את אחרי' לעצבים.

שם קפ"ט ואם יש לו לאדם בני' וא' בעל מחלוקת או שירא פן יחטיא אחרי' מוטב שידחה את הרשע בשתי ידים. והראיי' מאבשלום:

סי', קצ"א יהודי שהמיר מכנין לו שם כגון אברם אפרם.

סי' קצ"ד אם נכרי' קורין ליהודי כשם אלהיהם לא יניחם כך דנאל כ' חסר פ"א על שהניח לקרות שמו בלטשאצר:

סי' ריי"ו רשע עשיר שמתחתני' בו גדולי' לזה נתנו לו העושר ובזכות אבותיו מתחתני' בו ועוד שהיו מבזין אותו ע"ש.

רכ"ז מה שקורין בתורה בב' וה' אחר פסח וסוכות משום דהתעני' אחר סוכות על הגשם ואחר פסח שלא יהא שדפון וירקון ואלו הי' על חטא לא הי' קורין כמו בי' ימי תשובה.

רל"א טעם על גי"ה משום שבני יעקב פשעו בדבר שהניחו אותו לבד.

רל"ב מעשה דר"ס גאון שהבדיל ע"י העצם מהאב המת שבלע דם הקזה של הבן מי הוא הבן

רמ"א תפלת החיים על המתי' מפ' שמע ה' קול יהודה.

רמ"ג ע"י זיווגים שאינם הגוני' תורה פוסקת אפי' לאחר ג' דורות:

רמ"ד שם שאינו מצליח לא יקראו עוד בשם זה.

רמ"ה בביהכ"נ ולפני רבו לא ינשק לבניו.

רנ"ח אין אומרי' זולת בר"ה משום שצ"ל בו ו"פ אמת כנגד ו"פ אמת בס"ת במ"ב ע"ש ויה"כ גם תשלומין דר"ה ונקרא ביחזקאל ר"ה.

רס"ו הרוצה ללמוד מו"ק ילמוד בחשאי ולא יפרסם.

רס"ב אין לדור במקום שיום השוק בשבת.

רס"ג אם תנוקות שומטין נוי סוכה שוי"ט עי"ז מוטב שלא לתלות נוי סוכה כלל.

ר"ץ תלמיד שבא ללמוד אם רבו הטרדות אחרי בואו אין זה סימן טוב ולהיפך סי"ט:

רצ"ג פ' רק אדמת הכהני' נכתב להודיע כי ת"ח פטורי' ממס.

לשנות נגון מתורה לנביאי' ומנביאי' לכתובי' בכלל לא תשיג גבול אשר גבלו ראשוני' ש"ב:

ליקוטים

נ' לפ' ענין של נעליך כי המקום אדמת קודש הוא והוא נגד מה שאמרו רז"ל בפסחי' ז' מנודין לשמים וא' מהם הולך בלי מנעלים הענין כי כביכול ב"ה חלק עולמו במדרגות מדרגות מהעולם העליון עד הדומם והנה בין האדם להאדמה אשר תחתיו עדן ב' מדרגות חי וצומח וכאשר האדם נועל מנעל העשוי ממין החי ודורס על ידו על הארץ מורה בזה כי אין התקשרות למין האדם עם מין הדומם ולזה שם היוצר בטבע אשר רק מנעל של עור יספיק לזה לא זולת ואמנם ההולך בלי מנעלים מורה כי יש למין האדם התקשרות עם מין הדומם ולזה הוא מנודה לשמים תהלוכתו נגד סדר העולם ואמנם כ"ז באדמת חול אמנם אם האדמה אשר הוא דורס עליה אדמת קודש א"כ אדרבא תכלית האדם שיתקשר באדמה זו והיינו של נעליך והר הבית אסור במנעל ולולא יראתי הייתי אומר כי מטעם זה המלאך המקשר העולם התחתון בעולם העליון נקרא בפי רז"ל סנדלפון כלומר כי הוא עושה בהתקשרותו העליון בתחתון מה שעושה הסנדל למטה ואולי גם מטעם זה קראו חכמי האמת לחנוך שנעשה שר העולם דהיינו מט"ט תופר מנעלים כי הוא מתקשר שוב עולם העשיי' אשר הנפש שבו נקרא סנדלפון בעולם היצירה שבו הנפש מט"ט ולזה קראוהו תופר מנעלי' קושר הסנדלפון למעלה. והוא רחום יכפר:

ראה ראיתי בס' אחד מאיש ידעתי שיחו נקרא מראה לבנון והמחבר הזה העיז פניו לפ' ד' תוי"ט סוף עוקצין כמגלה פנים בתורה שלא כהלכה ולזה אבאר ד' התוי"ט הפשוטי' לכל מבין הנה ארבע עולמות שהם אבי"ע בכל א' מהן עשר ספירות אשר כל ספירה עולם בפ"ע ואמנם כל העשר ספירות בג' עולמו' הראשוני' שאין בהם שום פירוד כלולים מכל העשר ספירות נמצא בג' עולמות הראשוני' ג' מאות עולמו' דהיינו בכל עולם עשר פעמי' עשר משא"כ בעולם העשיי' שהוא עולם הפירוד אין בכל ספירה כ"א עולם א' והיינו מספר ש"י עולמות דוק בד' תוי"ט ותמצא. והוא רחום יכפר:

כי יעקב בחר לו יה הנה לע"ל כשיתמלא השם יהי' ה' למלך על כל הארץ אמנם לע"ע שהשם יה רק יעקב בחר לו אף שהשאר או"ה אינם מכירי' כבוד מלכותו.

לברך את עמך ישראל בשלומך ר"ל ע"ד שכ' הרמב"ן ע"פ ונתתי שלום בארץ שיהא יסוד הנקרא שלום עם מלכות הנקרא ארץ באחדות וזה מקור הברכות וישראל נקראו ארץ חפץ כמ' מלאכי וכ"י היינו מלכות וזה בשלומך דהיינו כהנ"ל.

בש"ר מהו אהי' אשר אהי' כשם שאתה הוה עמי כך אני הוה עמך ידוע אהי"ה ר"ת את"ה הו"א כתר ה' אלקים וכן הוא ר"ת אני הוא ה' אלקים וזה הוא הענין אם אנו אומרי'

אתה הוא ה' האלקי' כביכול ב"ה וב"ש אומר אני הוא ה' אלקי' והיינו אהי' אשר אהי' אני ה' וכו' אם אתה אומר אתה ה' וזה כשם שאתה הוה עמי אני הוה עמך.
נתקשיתי האיך יוצא הש"ץ במ"ש תתקבל תמורת יהי' לרצון ומה ענין זה אל זה ואמנם בנדקדק מדוע אומרי' קדם אבוהו דבשמיא ולא דבשמיא וארעא כבקדיש דרבנן אמנם רמזו לנו בזה על ספירת רצון דהיינו חכמה שהיא אבוהון של הספירות כלן כי החכמה מאין תמצא והיינו אבוהון דבשמיא והוא היא כוונת יהיו לרצון וע"ד שפי' בעל האורה עיי"ש בשער ט"ו.
ואמנם עפ"י פשוט י"ל דמשחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפלה ואמרו מחיצה נפסקו בין ישראל לאביהם שבשמים והיינו אבוהון דבשמיא משא"כ תורה אדדבא אמרו משחרב ביהמ"ק אין להקב"ה בעולמו כ"א ד"א של הלכה ולזה אמרי' דבשמיא וארעא.
ע"ד מ"ש בסידו' שער השמים להשיג על נוסחאתינו בתפלת שבת בה בו בם י"ל כי בלילה ספירת מלכות הנקראת כלה אומרי' בה וביום ספירת יסוד צדיק אומרי' בו וע' ברמב"ן פ' יתרו גבי זכור ושמור ואמנם אחרי שנתיחדו הספירות אומרי' לעת ערב שהוא הייחוד השלם ב"ם ר"ת בכל שהוא יסוד כמ"ש הרמב"ן פ' חיי שרה מלכות.
גם במ"ש שם להשיג על מנהגינו שאומרי' שלא עשני גוי וכו' קודם מתיר אסורי' וכו' נ' משום דקאי ג"כ על מה שלא נתעבר בנשמתנו בלילה נשמת גוי עבד ואשה וזה שייך וודאי מיד שהעיר משנתו וזה ג"כ ענין מלביש ערומי' שאנו מקדימין למתיר אסורי' ע"ד שהביא שם בשם מהר"ם קורדווארי דקאי על התחברו' הנשמה לנפש עיי"ש.
ויש אוהב דבק מאח הנה אנו קרואי' אחי' כי נשמתנו אצולה מאב א' ית' שמו וע"ד שאמר שהמע"ה נר ה' נשמת אדם כי ניצוץ מזיו השכינה מתנוצץ בכל א' מאתנו והפירוד הוא רק לפי ראות עינינו כפירוד ענף מן האילן ובאמת הוא שורש א' אמנם בכל זאת נ' כפירוד קצת משא"כ דביקות הנשמה לשורש שלה ית' שמו אין זה פירוד כלל וכלל ומה יש אוהב אוהב עמו ישראל דבק מאח.
וזה שכ' הוא ענין ואהבת לרעך כמוך לחזק בלבנו אמונה זו כי כלנו משורש א' נבראנו ולזה אמר ר"ע ב"ר ע"פ זה ספר תולדות ואהבת לרעך כמוך כלל גדול בתורה כי מאמונה זו נבא לעמוד על אמונת הייחוד האמיתי ושפיר השיב לו בן עזאי זה ספר תולדות שכ' בו בהדי' בצלם אלקי' עשה אותו כלל גדול הימנו כי מזה יבואר מקור מחצבתנו ית' וית' ומפו' בגלוי מה שצריך להבין מואהבת לרעך כמוך.
ברוך אתה ה' מגן אברהם אתה מדת תפארת ולא הי' אברהם ראוי להנצל מאור כשדים אלא בשביל יעקב יעקב פדה אברהם והיינו אתה ה' שני' תפארת הם מגן אברהם והענין

נ' כי אברהם מדת החסד הגמור אין העולם כדאי להשתמש בו ובאור כשדי' נשתתף מדת הדין והיא מדת הרחמים הכלול מחסד ודין מדת יעקב ע"ה:

כי אתה תברך צדיק ידוע כי אתה הוא בחי' תפארת וצדיק הוא יסוד מדת כל המקבל השפע מתפארת והיינו אתה תברך צדיק ה' הוא ג"כ תפארת כנודע ומקבל השפע מכתר כשיש יחוד שלם וכתר נקרא רצון והיינו ה' רצון תעטרנו.

הטוב כי לא כלו רחמיך מדת יסוד הנקרא טוב מקבל שפע ממדת הרחמי' הנקרא תפארת יוסף מיעקב משם רועה אבן ישראל והמרחם כי לא תמו חסדיך מדת תפארת המקבלת ממדת החסד יעקב מאברהם וי"ל בזה מ"ש יעקב ויקרא בהם שמי ושם אבותי ברישא אברהם והדר יצחק והרי חייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו [רש"י פ' ויגש] אמנם מדת רחמי' הכלול מחסד ודין קרוב יותר לחסד מדת אברהם מלדין מדת יצחק

כ' המפ' עפ"י מ"ש רז"ל באבר א' נסכא שמו נשאר באדם ועל ידו עומד לע"ל לת"ה כי זה ענין הכ' שומר כל עצמותיו וע"י א' מהנה לא נשברה ע' סוף ס' קיצור של"ה ואולי זה הענין יעקב אבינו לא מת כי על ידו יחיו מתי ישראל ויש לרמז זה במה שתקנו מחיה מתי' ברחמי' רבי' ידוע כי רחמים בחינת יעקב אע"ה.

עפ"י מ"ש הטו"ז בה' לולב כי הד' מיני' רומזי' לשמו ית' והאתרוג ה' אחרונה ע"כ ההדס הי' נ' לפ' והוא עומד בין ההדסים כי קוצו של י' רומז לכתר עליון שנקרא והוא ועד"ז יל"פ השלך על ה' שהוא תפארת ור"ל למעלה מתפארת שהוא כתר עליון יהבך והוא דהיינו כתר עליון יכלכלך ושם נאמר וחנותי את אשר אחון אעפ"י שאינו הגון והיינו כי לא יתן לעול' מוט ומ"ש לצדיק ר"ל ספיר' יסוד המקבל השפע כידוע.

במוש"ק בא תרל"ה רעיוני על משכבי סליקו טעם למעשה דחייט בטור ה' יוה"כ שהעלה להאי דג בדמי' יקירי' טעם לסעודת עיוה"כ י"ל ע"ד שאמר מרן זי"ע כי הטעם לסעוד' שנהגו בחברות קדושות בכל תפוצות אשכנז ע"ד שפי' בפר"א ענין שעיר המשתלח למען יהי' גם לסט"א חלק במצוה רבה ולא תקטרג וכן י"ל בסעודת עיוה"כ ולזה אהדר האי חייט אדג שהם אותיות גד מל' גדי והוא שעיר יוה"כ ע"ד שדרז"ל שני גדיי עזים טובי' טובים לבניך בב"ר שם. וגדי לא רצה לבחור דדמי קצת לקדשים בחוץ.

ואנחנו נברך יה מעתה וע"ע י"ל אף דלעתיד יתמלא השם אמנם ישראל שתהי' מחיצתם לפני' ממ"ה וישיגו כח"ב שהם כלולי' בשם יה גם לע"ל יהללו שם יה והיינו מעתה ועד עולם. יוצר המאורות ר"ת יה כי מג' כח"ב הכלולי' ביה נשתלשלו כל הספירות המכוני' בשם מאורות:

כל הנשמה תהלל יה דיש נשמה גם מעולם האצילות יחידה והיא אשר תהלל יה.

אמר המגיה ישראל הלוי ריכטער התשובה זו הגיעני לאחר שנגמרו התשובות בדפוס לזאת הוכרחתי להציגה כאן.

בע"ה שוראן יום ה' י"ב כסליו תר"ם:

לכבוד בי דינא רבא בקרתא רבתא ה"ה הגאונים המפורסמים הרב הגאון אב"ד מוה' שמחה בונם סופר נ"י והרב הגאון ראב"ד מוה' נתן וואלף סג"ל ליעבערלס נ"י והרב הגדול כבוד מוה' משה בערגער דייני וחכמי פ"ב ה' עליהם יחיו.

אל נא יהיו דברי עלי הדר"ג למשא הנה זה שנתים ההפך עלי בלהות ואין דברי נשמעים בעירי אשר אני יושב שמה שלשים שנה ואקוה אשר אם יצא משפט מפי הדר"ג ישמעו לקול הדר"ג ובמטותא מנייכו להחזיר מכתבי זאת ולכתוב תשובת הדר"ג מע"ל למען ידעו בני עירי דבר מה כתבתי להדר"ג.

זה שנה בשמחת תורה העבר שחט שו"ב א' פה ונפל לו סכינו של שחיטה בבית המטבחיים מקום שאין רצפת אבנים כ"א קש ותבן בין שחיטה לבדיקת סכין אחר השחיטה ויהי כאשר בדק הסכין מצא בו פגימה והכשיר הבשר ובני הקהלה לקחו ממנו ואחר שעה או שתים סיפר הענין לשוחט השני וצוה עליו לשאול פי וע"ד שאלתו הטרפתי הבשר ועדין ת"ל לא נאכל והיה רק ההפסד להטבח והיות הטבח רה"ק וגיסו של השוחט מאנשי האקרו"ט שתק הטבח ואני אמרתי להשוחט ביני לבינו כי אם יעזוב מקומו בכבוד אתן לו מכיסי מאה זהובים ועכ"פ לא ילך לבית המטבחיים בלתי השוחט השני.

ובקיץ העבר שחט שוב בבית המטבחיים והשוחט השני הלך לו אחר בדיקת הריאה ויהי כאשר נתחו הבהמה ראה שם תחוב מחט בחלל הגוף ושתק ורוב בני הקהלה אכלו בש"ק מן הבשר ובמוש"ק סיפר ענין זה להשוחט השני והרעיש עניו והיה אז שוב ע"י מכשול גדול בקהלתנו בעו"ה ונתיעצתי מה לעשות עם האיש הזה ובקשתי מהאקרו"ט שיושיבו להם ב"ד ולא אבו וכ' לחבירייי הגאב"ד בעיר פעסט והגאב"ד בעיר גאלאנטהא והגאב"ד בפעסט כ' כי ילך לפני ב"ד על נסיון והגחב"ד מגאלאנטהא כ' שלא ישחוט בלתי עומד ע"ג והלך לעיר פעסט ונתתי לו מכתב קריינא דאגרתא ליהוי פרוונקא ולא אבה ולא הנחתיו לילך לבית המטבחיים בלתי שוחט שני וזה שבועיי' הלך השוחט שני מפה ויש כאן צורבא מרבנן וזה שנתים למד הל' שו"ב ושימש בעיר נייטרא בבית המטבחיים כאשר העידו עליו שוחטים מומחים בעיר נייטרא והגאב"ד מוה' יוסף העניג שמה נתן לו כתב קבלה ושכרו האקרו"ט לפי שעה האיש הזה שילך עם האיש הנ"ל לבית המטבחיים והנה בשבוע שנייה בעש"ק שחט הרבני הנ"ל וכאשר הוציאו הריאה

היה שם סרכה קלה והשוחט הנ"ל מיעך בה כמו רבע שעה עד שהטריפה והחל הטבח לריב עמו כי מדעתו בזדון הטריף הנ"ל הבהמה ובמוש"ק בא אל הרה"ק והודה כי באמת הטריף בזדון אבל טעמו היה כי בדק הסכין לאחר הרבני לאחר שחיטה ולא היה יפה ולא רצה לביישו ולזאת הטריף וקראתי לשניהם פנים בפנים ואמר הרבני לו פנים בפנים הלא לא היית בבית המטבחיים בעת בדקתי הסכין לאחר השחיטה ובבאך כבר קנחתי הסכין בשער הבהמה ואני הוכחתיו למה לו לעשות כזאת ולמה לא גילה להרבני אם כדבריו.

ובמשך שבוע זאת בא הרבני שוב לבית המטבחיי' ורצה לשחוט בסכינו ולקח הסכין מידו ואמר כי הוא פגום מאוד והרבני כרך הסכין בשמלה ובאו שני' יחדיו אלי ולא היה בו שום חשש. ויהי ביום אתמול בדק השוחט הנ"ל בהמה ואחריו בדק הרבני ואמר כי הבהמה כשרה והוציאו הריאה מן הבהמה והיתה הריאה מלאה צרעת שקורין (פראנצוזין) ובאו כל הטבחים יחדו בששון ושמחה לביתי לאמור כזאת הכשיר הרבני והשבתי להם הצרעת הזאת אסור משום סכנה ואחרי כי הרבני עדין לא שימש הרבה לא עמד ע"ז ובכל זאת הוכחתיו על פניו למה יאמר כשר מבלי הבט הריאה בחוץ בדיקה יפה ובתוך הדברים אמר השוחט הנ"ל כי הרבני האכיל שבוע העברה נבילות לכל בני הקהלה יען עשה שהייה והכשיר הבהמה ואמרתי לו א"כ איה איפא אמונתיך למה שתקת ולא הגדת לי.

והאומר לעולמו די יאמר די לצרותי לו היו בא"י תו"ב השנים כתקנן כבר עזבתי מקומי ופניתי שמה אבל לע"ע א"א בעו"ה ועתה מעלת קדושת הדר"ג שפטו נא עפ"י דת תוה"ק אם שוחט זה ראוי לסמוך עליו או לא וככל אשר יצא מפיכם עלי להורות ד' המחוי קידה קדם הדר"ג זעירא דמן חבריא.

וזהו הפסק ב"ד מפ"ב.

שוכ"ט לכבוד ידידנו וכו' ע"ד שאלתו בנידון השוחט אשר הציע לפנינו בד"צ החתומים למטה יצא מאתנו לאחר שראינו אלה דברים הדברים אשר נאמרו ונשנו במכתבו מעבר לדף ולאחר שנאמנים עלינו דברי הדר"ג נ"י מכל וכל וגם נכתב הפסק במכתב עצמו אשר הציע בו הטענות ודין ודברים אשר על השוחט לא מצאנו הכרח להזמין השוחט לפנינו ובאנו לעין המשפט ופסק דין כי ראוי למחות ולאסור על השוחט כזה אשר כמה מכשולים יצאו מתחת ידו שלא ישחוט לבדו בלי שיעמוד השוחט אחר על גבו ולא ילך בשום אופן יחידי בבית המטבחיים לטבוח טבח והכן ואם לא ישמע לדברים אלו אז

קונסין ומעבירין אותו מאומנתו ולא ישרת עוד בעבודת הזבח כל זה יצא מאתנו פה פרעסבורג יום ב' לסדר מקץ תר"ם לפ"ק.

הק' שמחה בונם בה"ג מהראשב"ס זצוק"ל:

הק' נתן בנימין סג"ל רב"ד דפה.

הק' משה בערגער דיין דפה.